...hti in 1905

ALEXANDRI APHRODISIENSIS

COMMENTARIVS

IN LIBROS

METAPHYSICOS ARISTOTELIS.

RECENSVIT

HERMANNVS BONITZ

DR. PHIL. GYMN. STETTINENSIS PROFESSOR.

BEROLINI.

G. REIMER. MDCCCXLVII.

Alexandrum Aphrodisiensem quod ἐξηγητὴν posteriores Aristotelis interpretes tantum non omnes tamquam suo et proprio nomine appellarunt, iustum ac debitum ei tribuerunt honorem. Quae enim interpretis potissimae sunt laudes, iis Alexandrum inter reliquos Aristotelis explicatores Graecos, eos certe qui nostram ad aetatem pervenerunt, omnes longe excellere facile apparet; ad cognoscenda aliorum philosophorum placita, ad servandas reliquias ex operibus illorum alii sane interpretes plus contulerint: explicandi et interpretandi palmam suo sibi iure vindicat Alexander. Quum enim plerique Aristotelis interpretes in eam saepe incidant incuriam et levitatem, ut de ipsis philosophi verbis et de grammatica eorum conformatione parum solliciti, satis fecisse sibi videantur, si universam fere sententiam assecuti fuerint: Alexander, licet non ubique ea, quam nunc exigimus, subtilitate singula quaeque ad leges grammaticas exigat, reliquis tamen interpretibus longe est et diligentior et severior. Unde fit ut ad ipsum scriptoris textum acerrime attendat, et si quid aliter aliis in libris traditum invenerit vel ex ingenio genuina Aristotelis manus restituenda videatur, nunquam id significare negligat. Deinde dictioni Aristotelicae adeo assuevit Alexander, ut non modo ad eam intelligendam certissimus dux et auctor iudicandus sit, verum etiam, sive interpretis officio fungitur sive ipse philosophi partes agit, veluti in libris ἀποριῶν καὶ λύσεων, proxime accedat ad Aristotelici sermonis similitudinem. Denique ad augendam Alexandreae interpretationis et auctoritatem et fidem illud haud exigui est momenti, quod paucissimis tantum in rebus, iis praecipue quae doctrinam de anima spectant, a magistro suo dissentit; ita enim integer a perverso illo studio vel detorquendi

verba Aristotelis in alienam sententiam vel refutandi quae satis intelligere non curaverit, in ipsa Aristotelis sententia exploranda, explicanda, defendenda summa utitur diligentia et sagacitate. Itaque si quis philosophiae Aristotelicae non plenam ac subtilem censuram quaesiverit — enimvero ea quidem censura, quam apud alios reperimus interpretes Pythagoricis opinionibus nimium confisos et gloriantes, libenter quilibet careat —, sed sanam et accuratam interpretationem; si accipere cupiat, quomodo a veteribus Peripateticis verba Aristotelis et explicata sint et exhibita: principem locum Alexandro Aphrodisiensi non dubitabit assignare. Gratissimum igitur fecit omnibus, quicunque in Aristotele cognoscendo operam ponunt, Christianus Augustus Brandis, quod in scholiis ad Aristotelem Academiae Regiae Borussicae auctoritate editis Alexandri commentarium ad Metaphysica, cuius antea nihil editum erat praeter Latinam Sepulvedae interpretationem, Graece excudendum curavit. Inde quantus possit fructus peti ad Metaphysicos libros plenius intelligendos ac praecipue ad textum emendandum, demonstrare studui in observationibus criticis ad libros Aristotelis Metaphysicos editis ante hos quinque annos. Sed hanc operam in emendando Aristotelis textu positam quo latius postea extendere coepi, ita ut non iam ad singulos quosdam locos sed pariter ad universum Metaphysicorum textum recognoscendum pertineret, eo magis dolendum esse intellexi, quod posteriorem commentarii partem inde a libro *E* Brandisius, quum ab Alexandro eam scriptam esse negaret, non integram exhibuit, sed excerpta modo ex ea vulgavit. Etenim in eligendis his particulis commentarii etsi libenter Brandisii et doctrinae amplissimae et intelligenti iudicio confidamus, is tamen interpretationem prope solam spectasse, quae vero ad emendanda scriptoris verba pertinerent minus videtur curasse. Ac licet posterior commentarii pars num ab ipso Alexandro ita uti nunc exhibetur conscriptus sit in dubium iure vocetur, certe satis antiquam et ipsam esse et magni

ad emendandum Metaphysicorum textum momenti, non potest non concedi. Itaque ne quid omitterem, quod aliquid videretur huc conferre posse, ex libro manuscripto bibliothecae Regiae Monacensis, quem quod mihi pertractare licuit, id viri summi, Eichhornii, eximiae debeo benevolentiae, eas commentarii partes, quas Brandisius omisit, transscripsi, ut plenam haberem veteris, quicunque ille fuerit, interpretis explicationem. Eam operam non admodum iucundam quum meum tantummodo in usum et suscepissem et perfecissem, postea et ipse cognoscere mihi videbar et ab aliis admonebar viris de Aristotele explicando insigniter meritis, non inutilem nec ingratam meam fore operam, si integros, qui Alexandri nomine feruntur, commentarios ad Metaphysica edidissem. De posteriore enim commentarii parte quamquam non modo potest dubitari num Alexandri sit habenda, sed etiam priori parti auctoritate non prorsus eam esse parem debet omnino concedi, idem tamen commentarius inter omnes, qui supersunt, Graecos Metaphysicorum interpretes procul dubio longe est praestantissimus. Asclepii vanam loquacitatem non modo cum genuinis Alexandri commentariis sed ne cum hoc quidem suspectae originis commentario conferre animum induxerit, quicunque utramque explicandi rationem vel obiter inspexerit; Syrianus, longus ille quidem in refutando superbe Aristotele, in explicando admodum brevis, optima quaeque, quae ad interpretationem hic illic confert, ex ipso hoc commentario dubiae originis desumpsit; Ioannes denique Philoponus, sive quis alius huius interpretis nomen prae se tulit, ita usus est eodem hoc commentario, ut pauca apud eum legas, quae non inde petiisse et vero transscripsisse videatur. His rationibus ductus quum posteriorem commentarii partem plenam et integram edere constituissem, priorem quamquam Brandisius iam integram vulgavit, non putabam ab ea seiungendam esse: Brandisiana enim editio, quod et in principe editione et in tanta mole universi operis facile excuses, tot locis et men-

dosa est et certo potest emendari, ut legentium usui optime viderer consulere, si et priorem commentarii partem emendatam et posteriorem integram edidissem. Quod num et instituerim recte et satis diligenter exsecutus sim, doctorum virorum exspecto iudicium.

Subsidia autem critica, quibus uti mihi licuit ad conformandum Alexandri textum, haec sunt.

(*A*) Cod. Paris. 1876. Alexandri Aphrodisiensis commentarii in Aristotelis libros XIII Metaphysicorum. Incipit a verbis ὅτι δέ ἐςι p. 3,21 huius editionis, desinit in verbis δεῖ εἶναι p. 810,2; bombycinus, foliorum 288. In catalogo bibl. Reg. Paris. iudicatur saeculo XIII manu non omnino recenti scriptus esse. Non eadem manu universus liber scriptus est, et si quis vel obiter attenderit, quinque diversas manus facile distinguet. Quoniam autem haec manuum diversitas neque fidei vel diligentiae ullum affert discrimen, neque altera prae altera num maiorem habeat antiquitatis speciem ego quidem iudicare possum, lectorum non intererit audiisse quot quaque paginae scriptae, quae tersior sit, quae maiora habeat legendi impedimenta. Quae vero insertae sunt emendationes modo in margine modo intra lineas vel in lacunis linearum positae, quas ubique siglo *A*2 significavi, eae quidem diversam habent diversis locis auctoritatem. Etenim quae inde a fol. 40*b* usque ad fol. 124*a*, p. 112 - 358 h. ed. emendata vel addita sunt manu recentiore, ea manifesto diligens aliquis lector ex ingenio correxit, non adhibito meliore vel pleniore libro: cf. p. 166, 29. 168, 27. 170, 11. 12. 176, 3. 4. 15. 177, 4. 183, 1. 2. 196, 19. 20. 201, 2. 3. 226, 25. 276, 9. 324, 9. 327, 27. 328, 26. 334, 1. al. Longe alia ratio est earum emendationum, quae inde a fol. 142*a* - 177*b*, p. 408 - 508 h. ed. manu secunda adiectae sunt; ubi enim a priore librario literae aliquot omissae erant, obliteratae opinor in eo ex quo transscripsit libro, lacunae ita explentur, ut non coniecturam ingeniosam, sed libri scripti auctoritatem agnoscere tibi videaris. Itaque quas literas vel voculas omiserit prior librarius, ad-

diderit lector aliquis ex libro pleniore, non opus putavi significare; adnotavi autem ubi corrector aliam lectionem et eam plerumque haud spernendam tradidit.

Hunc ego librum, utpote optimum et certissimum, ad universum Alexandri commentarium qua potui diligentia excussi. Quod si quis lectionibus cod. *A*, quas vel in textum recepi vel in margine posui, collatis cum editione Brandisiana plus ducentis locis in rebus nec exilibus nec usquam dubiis meam collationem a Brandisiana discrepare invenerit, id ne errori meo velim tribuatur; Brandisium suspicor in conscribendo apparatu critico vel ipsum passim commutasse sigla, vel permutata typothetae errore non detexisse.

(*M*) Cod. bibl. Reg. Monac. 81. De eo Aretinus: „Chartaceus, charta solida et laevigata, titulis numeris et initialibus minio exaratis, literis minutis et tersis, in folio, foliorum 520 (quorum folia priora 442 Alexandri commentarium continent), cum variantibus marginalibus, cum lacunis, collatus cum antigrapho, ex parte etiam a Michaele Sophiano, saeculi XVI, optime conservatus et inscriptus." Incipit iisdem verbis quibus cod. *A*, desinit in verbis *ἐν ταῖς ἀρχαῖς* p. 802,29. Longe inferioris est fidei quam cod. *A*; saepissime peccatum per homoeoteleuton et itacismum; in accentibus ponendis et in distinguendis enunciatis levis auctoritas; *ο* et *ω* saepissime permutantur: quid quod incidimus in vestigia haud pauca, unde concludas librum *M* ex ipso libro *A* esse transscriptum. Veluti eaedem in utroque lacunae cf. p. 84, 1. 189, 3. 368, 25. 398, 18. 581, 18., corruptelae aliquot, quibus sententia verborum prorsus evertitur, pariter in utroque reperiuntur libro p. 91, 10. 130, 15. 176, 19. 232, 22. 244, 22. 354, 28. 376, 32. 387, 9. 403, 7. 444, 27. 579, 18. 598, 19. 632, 18.; denique omissa videmus in cod. *M*, quae in cod. *A* accurate unum vel duo versus explent p. 470, 5. 6. 442, 18. 734, 22-24. Sed quum aliquoties certe cod. *M* ea habeat, quae in cod. *A* propter similem verborum finem vel aliam errandi occasionem omissa sunt, cf. p. 576, 14. 15. 624, 28.

740,1. 781,1. 795,26. 798,14., vero est similius non ex cod. *A* transscriptum esse librum Monacensem, sed ex eodem cognatove fonte utrumque fluxisse, atque alterum quidem maiore, minore alterum diligentia inde esse petitum. — Quae autem in extremis potissimum libris recentiore manu vel addita sunt vel correcta, quum manifesto e meliore libro petita sint, maiorem habent quam primaria scriptura auctoritatem; notavi hanc recentiorem manum siglo *M*2.

Ex hoc igitur codice in posteriore parte commentarii transscripsi primum quae omiserat Brandisius; sed quum eo, quo id faciebam, tempore edendi Alexandri consilium nondum cepissem, ad priores libros non contuli universum codicem, sed inspexi modo iis locis, quos depravatos esse intellexeram, et plerumque quidem frustra: reliquam varietatem inde enotatam ex apparatu Brandisii petii. Ac licet doleam hanc conferendi operam a me praetermissam esse, tamen Monacensis liber Parisiensi adeo est inferior, ut non multum fidei editioni meae propterea detractum sperem.

(*S*) Interpretatio Latina, quam Io. Genesius Sepulveda confecit et ad Clementem VII. Pont. Max. misit, tam prope ad ipsa Graeca scriptoris verba accedit, ut eam par sit pro libro manuscripto ad emendandum textum adhiberi. Ac Sepulvedam quidem quae habet meliora, quam in nostris reperiuntur codicibus, ex libris melioribus non ex ingenio petiisse, et curiosissimum fuisse quum in exquirendis optimis libris tum in eligenda optima ex iis scriptura, non est cur ipsi asseveranti fidem denegemus. Ait enim in praefatione: „Innumera librariorum errata, quae passim scatebant, quatuor exemplaribus conferendis per laboriosum examen mihi fuerunt castiganda." Et paullo infra postquam amici auxilium ad hoc opus collatum grata mentione prosecutus est: „Sed quorundam locorum pertinaciam, quae utriusque ingenio, nisi divinatio processerit, obstinate repugnavit, non dubitabat ille negligentiae librariorum assignare. Quae appositis asteriscis notavi, ut si cui forte emendatius exemplar contigerit, qui-

bus potissimum vulneribus sanandis studia nostra in publicam utilitatem suscepta iuvari valeant, sit in propatulo." Accedit ad confirmandam Sepulvedae fidem argumentum evidens: ubi enim codices a Brandisio collati omnes lacunam satis amplam habent p. 276, 9, ibi Sepulveda plenum exhibet scriptoris contextum, et ita quidem ut quae inseruit nullo modo possit videri ex coniectura addidisse. Ab ea autem corruptela, quae cernitur in omissa extrema parte commentarii in librum *I* — etenim eam casu quodam intercidisse, non ab ipso scriptore praetermissam esse, vero est simillimum —, ne Sepulvedae quidem codices exempti sunt. Extremos duo libros *M* et *N* Sepulveda nescio qua de causa non est interpretatus. — Sepulvedae interpretationem iam Brandisius passim vel in textu constituendo adhibuit, vel in margine adnotavit, sed quum id non ubique pariter factum sit, universam denuo diligenter contuli; quoniam autem etiam in interprete tenacissime et fidelissime verba scriptoris sequente saepius dubium est, utrum scripturae diversitatem an interpretandi liberiorem rationem agnoscas, veniam dabunt aequi iudices, si aliquoties omiserim, quae ipsi addenda putaverint. Ceterum usus sum Sepulvedae ea editione quae prodiit Parisiis anno 1536 apud Simonem Colinaeum.

(Ascl.) Ex commentario Asclepii ad libros Metaphysicorum *A* - *Z* aliquot particulas Brandisius in quarto editionis Aristot. volumine vulgavit, atque eae sufficient profecto ut plures vulgari vix quisquam magnopere desideraverit. Etenim optima quaeque quae apud Asclepium reperiuntur, sive nominato Alexandro sive nulla eius mentione facta, transscripta sunt simpliciter e commentariis Alexandri, quae praeterea addit Asclepius, admodum exigui pleraque sunt momenti. Ad textum Alexandri emendandum si quid emolumenti peti posset, id omne iam occupatum a Brandisio putabam, quoniam is passim varietatem scripturae ex Asclepio enotavit, quamquam se eum ubique vel hunc in usum contulisse nequaquam profitetur. Hac opinione quantopere

deceptus essem sero intellexi; etenim quum iam usque ad p. 144 editio mea typis excusa esset, contigit mihi ut huius interpretis mediocris mediocrem conferrem librum manuscriptum. Inde et cognovi in ea parte, quae typis iam mandata erat, haud paucis locis Alexandri textum ex Asclepio emendandum fuisse, quas emendationes in calce libri additas lecturis magnopere commendo, et in sequenti commentarii parte aliquoties vel genuinam scripturam ex Asclepio petii vel varietatem haud negligendam adnotavi. Ea inter Asclepium et Alexandrum ratio pertinet usque ad finem libri Γ, inde a libro Δ Asclepius nec transscripsit quidquam ex Alexandro et raro omnino eum respicit. Quod autem in prioribus illis libris modo satis multa ex Asclepio meum in usum converti, modo diutius ne ullam quidem eius mentionem feci, id nec incuriae tribuendum neque vero ubi nihil adnotatum est concinere ubique Asclepius cum Alexandro putandus est. Nimirum fortuito hic longiorem expositionem Asclepius ex Alexandro exscripsit, illic per satis amplum spatium Alexandrum ne inspexisse quidem videtur, quum omittat quae illis longe sunt graviora. Deinde si non saepe, at interdum tamen aliquid suopte ingenio Asclepius inter transscribendum videtur adnotasse: ad Alexandrum autem emendandum non videbatur adhiberi posse, nisi ubi manifesto verba eius fideliter ac simpliciter suum in opus transtulisset. Denique eius libri manuscripti, quem conferre mihi licuit, mendis, quae sunt admodum multa, ad augendam apparatus critici molem abuti nolui, sed satis habui ea adnotare, quae vel emendationem certam vel memorabilem scripturae discrepantiam praeberent. Est autem is codex Asclepii, quem contuli, bibl. Reg. Monac. 103, de quo Aretinus: „Chartaceus, charta solida ac laevi, titulis numeris et initialibus miniatis, literis minusculis ac tersis, valde mutilus (maxime in extrema commentarii parte), foliis 315 constans, optime conservatus et inscriptus."

(Syr) Syrianus quum extremos duo libros Metaphysicorum interpretaretur, non tam eo consilio ut lectores ad cognoscendam philosophi sententiam adiuvarentur, quam ut ab erroribus Aristotelis ad Pythagoricam disciplinam, verissimam illam et divinam, converterentur, ipsam verborum explicationem, ubi diligentius eam persequi dignatur, saepe ex commentariis Alexandri ita repetiit, ut cum iis, qui nunc eius nomine feruntur, plane ipsis verbis concinat. His locis et Alexander adhibendus erit ad emendandum Syrianum, quem altero scholiorum Aristotelicorum volumine Brandisius se editurum promisit, et aliquoties Syrianus in auxilium vocandus videbatur ad emendandum textum Alexandri. Quod ut possem praestare effecit Brandisii eximia benignitas et singularis in his studiis adiuvandis liberalitas. Is enim quod fecit apographum Syriani ex duobus libris manuscriptis, Parisiensi 1896, Coisliniano 161, mihi transmisit. Non prorsus inutilem fuisse hanc conferendi et vestigia Alexandri exquirendi operam ex aliquot locis librorum *M* et *N* apparebit; in commentario, quem Syrianus ad librum *B* scripsit, nihil reperi, quod ex Alexandro desumptum videretur.

(Io. Phil.) Ioannis Philoponi qui feruntur commentarii ad Aristotelis Metaphysica quod Graece nondum prodierunt, nec miretur quisquam nec doleat; etenim et omnino tam exigui sunt momenti, ut iure eos Brandisius (schol. p. 518. not.) ab hoc interprete abiudicasse et Anonymi Urbinatis nomine notasse videatur, et in posteriore parte ita pendent ex his ipsis qui Alexandri dicuntur commentariis, ut hos qui contulerit in illis vix quidquam novi inventurus sit. Sed quum inde a libro *E* fere excerpti et descripti sint ex commentariis Alexandri, codices boni si cui contigerint Ioannis Philoponi, fortasse aliquem fructum ad emendandum Alexandri textum poterit conferre. Equidem Latinam tantum Francisci Patricii interpretationem potui adhibere, et in ea

quidem perpauca inveni, quae in margine adnotanda viderentur.

(*Q*) Alexandri Aphrodisiensis quaestionum naturalium et moralium primi libri prima διὰ τίνων ἄν τις συςῆσαι τὸ πρῶτον αἴτιον κατ' Ἀριςοτέλην cum hoc commentario ad Λ,6. p. 659. 660. ita congruit, ut appareat, non modo eundem scriptorem de eadem re disserere, sed ipsam disputationem ex altero libro in alterum translatam esse. Iam sive e quaestionibus in commentarium eam migrasse putamus, sive e commentario in quaestiones, alter textus ad emendandum alterum erat adhibendus. Usus sum editione L. Spengelii, Mon. 1842.

Hos libros et scriptos et editos ipse contuli; praeterea adhibui apparatum criticum a Brandisio congestum, et quae ille adnotavit, paucis exceptis quae ad varietatem scripturae non viderentur pertinere, in hanc editionem transtuli.

(*C*) Codicem Coislinianum 161 (est bombycinus, saec. xiv vel xv, Aristotelis Metaph. cum amplissimo commentario continens, ut describitur in catalogo bibl. Coisl.) Brandisius se contulisse dicit ad librum *B* et priorem partem libri Γ. Ex eodem codice tacite desumpsit extremam commentarii ad librum *N* partem inde a verbis ἐν ταῖς πολλαπλασιάσεσιν p. 810,2. ubi cod. *A* desinit. Has extremas plagulas quum mihi non contigisset ut cum libro manuscripto conferrem, ex editione Brandisii integras recepi.

Ad insigniora loca quinque priorum librorum excussi sunt a Brandisio codd. *L* et *V*.

(*L*) Laurentianus 87,12 (quem eundem Bekkerus ad constituendum Metaphysicorum textum adhibuit et siglo A^b notavit) de quo in catal. bibl. Laur. haec leguntur: „Aristotelis Metaphysica cum commentario Alexandri Aphrodisiensis, qui totum codicis marginem unde quaque ambit. Textus literis grandioribus. Commentarius Alexandri incipit ἐπειδὴ ἡ γνῶσις. Cod. membranaceus, saec. xiii, optimus." Ex hoc libro initium petii commentarii p. 3,1-21, quod in reliquis libris et apud Sepulvedam

desideratur, quamquam sic etiam exordium interpretationis videtur deesse. Fortasse eundem librum mscr. inspexit Possevinus, qui in Bibl. select. XII, 29 haec scribit: „Metaphysicen sunt interpretati — — Alexander Aphrodisiensis. Quem quidem Graece manuscriptum vidimus apud V. C. Io. Vincentium Pinellum: Qui tamen Aphrodisiensis a Genesio Sepulveda versus est in Latinum atque editus. Sed quem Sepulveda integrum non fuit assecutus, quippe cuius codici Graeco defuit Argumentum ipsius Aphrodisaei in primum librum Metaph., quod ita habet in Graeco." Affert deinde eadem verba, si menda aliquot scribendi omiseris, quae exhibentur in cod. *L*. — Ceterum quantum ex Brandisii apparatu intelligere potui, cod. *L* interdum paullo longius recedit a communi reliquorum librorum recensione; quare quum de eius fide et auctoritate certum non haberem iudicium, non magnopere eum ad hunc textum emendandum potui adhibere.

(*V*) Vaticanus Bibl. Reginae 108. In disputatione de Vaticanis Aristotelis libris manuscriptis (Abhand. d. K. Ak. zu Berlin. 1831. p. 79.) eundem, si recte suspicor, codicem Brandisius sic describit: „cod. Bibl. Reg. 109. chart. neu. — Ἀλεξάνδρου Ἀφρ. ὑπόμνημα εἰς τὰ μετὰ τὰ φυσικά."

His igitur usus subsidiis criticis textum Alexandri et emendatiorem et plenum edere studui. Coniecturas, si quando in scriptura librorum acquiesci non posset, partim ne lectores morarer in ipso textu posui, partim, ubi non perinde vel necessariae vel certae viderentur, in apparatu critico significavi. Et in hoc quidem apparatu critico conficiendo ei studui brevitati, cuius praeclarissima exempla Immanuel Bekkerus proposuit, ut nusquam notarem, nisi quae discreparent a lectione in textu posita. Itaque per universum librum ubi nihil ex cod. *A* et ex Sepulveda et per posteriorem partem ubi nihil e cod. *M* adnotatum est, hos consentire cum textu lectores putent; ad priorem partem quum nec Brandisius ubique cod. *M* contulerit et ego insigniora modo loca in-

spexerim, idem asseverare nequeo. Ex reliquis codd. quae attuli, ea petita sunt ex apparatu Brandisii; a lectione Brandisii ubicunque recedendum putavi, religiose significatum est.

Typothetarum erroribus quominus vel textus vel apparatus criticus inquinaretur, quanta potui diligentia curavi. Qua in opera taedii plena singulari me assiduitate, diligentia, doctrina adiuvit Ioannes Horkel, Berolinensis, qui quae librariorum menda expellenda monuit quum typothetae errores aucuparetur, in margine adnotavi. Praecipuam autem gratiam debeo viro clarissimo, Immanueli Bekkero, quod pro eximia in me benevolentia singulas plagulas antequam excuderentur perlustrare dignatus est. Quod nihilo secius reperiuntur quae et meam diligentiam et horum virorum aciem fugerint, nec mirabuntur qui talia experti norunt, nec magnopere lectores morabitur. Veluti vocabulum μῖξις, quum ab initio e textu Brandisii παροξυτόνως excusum esset, non eodem ubique accentu signatum est; item vocabula πάντη, ὅπη ac similia non constanter sine ι subscripto leguntur, et in dissecandis vocabulorum syllabis quaedam cernetur diversitas. Quae praeterea peccata inveni quum indicem conficerem scriptorum, brevissimum illum quidem, ne nimis libri ambitum augerem, sed ita quoque lectoribus ut spero non ingratum, in calce libri enumeravi.

Sed praefandi finem facere non possum, priusquam attigerim certe quaestionem de origine posterioris partis huius commentarii et motam illam iam dudum et a Brandisio brevius opinor quam consideratius diiudicatam. Scribit enim Brandisius Schol. p. 734*a* not. ad initium libri *E*:

„Ad libros seqq. Metaphysicorum non integras dedi Alexandri, qui feruntur, commentarios, sed scholia tantum excerpta, cum mihi dubium non sit, falso eos Alexandri nomen prae se ferre, sive Michaelis Ephesii sunt, quemadmodum cod. Reg. Paris 1876. autumat (Μιχαὴλ τοῦ Ἐφεσίου σχόλια εἰς τὸ ε΄ τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους), sive alius cuiusdam similis notae scholiastae."

Quod iudicium quum plurimum debeat valere, utpote profectum a viro quum in universa Graecorum philosophia tum in Aristotele eiusque interpretibus antiquis versatissimo, ne temere obloqui videar, non absonum erit opponere quae de eadem re Sepulveda censuit, qui quantum in Alexandro studii et operae collocaverit interpretandi diligentia satis demonstravit. Is enim postquam vulgatam fere dixit eam esse opinionem, qua posterior commentarii pars Alexandro abiudicatur, haec addit ad excutiendam hanc quaestionem:

„Mihi enim quoquo versus spectanti, cum quatuor omnino rationes occurrant, quibus auctor cuiusque operis de philosophia scripti diiudicari posse videatur, inscriptionum antiquitas, dicendi character, opinionum constantia ratioque testimoniorum: tam sine controversia his omnibus Alexandro Aphrodisieo opus adiudicari exploratum est, ut non satis mirari queam illius, quisquis fuit, temeritatem, seu levitas potius est appellanda, qui tam fatuum commentum tam impudenter sustinuerit evulgare. Quanquam enim de eorum exemplarium, quae nunquam viderim, inscriptionibus opinari magis valeam, quam pro certo quidpiam asseverare, illud tamen testari possum, quatuor antiquissima exemplaria, quorum fidem sum in conversione secutus, Alexandri nomine sine ulla distinctione inscripta esse atque notata: prorsus ut nusquam ne suspicio quidem appareat diversorum enarratorum. Qui si duo compluresve fuissent, nihil video cur non suum quisque nomen adscripsisset, aut hoc a librariis magis in his commentariis fuisset praetermissum, quam in moralium Nicomachiorum enarratione. Cuius cum plurima pars Eustratii sit, ea tamen quae Aspasii est et Michaelis Ephesii, sui quaeque auctoris titulo notata legitur atque distincta. Nam dicendi character, seu mavis latino vocabulo dictionem nuncupari, tam est in utraque parte similis, ut, quod aiunt, lac non sit lacti similius. De constantia vero opinionum quid dicam, cum non solum quae in hoc opere disputantur,

utrobique sint consentientissima, sed etiam quaedam Alexandri dogmata, quae ab Averroi ceterisque Peripateticis celebrantur, et in aliis ipsius operibus apparent, in his potissimum libris, de quibus quaeritur, habeantur? Venio ad testimoniorum rationem, qua maxime inscriptio supposititia refelli atque convinci poterat, si quis forte Alexandro posterior, aut ipse Alexander, quod in primis oportebat, citatus reperiretur. Constat enim, post Alexandrum, qui Antonino et Severo principibus floruit, neminem Aristotelis aliquod de philosophia scriptum enarrasse, cui non sit in ore frequens nomen Alexandri, dum eius testimonio sententias suas confirmat, aut gloriam inde petit, quod ipse quidquam excogitaverit, quod ne ab Alexandro quidem tam oculato philosopho satis fuerit perspectum. Nam Michael Ephesius, Ioannes Philoponus, Simplicius, Ammonius, quid loquuntur aliud nisi Alexandrum? Et profecto si usquam alias, in hoc maxime opere Alexandri opinio erat vel in testimonium vocanda, vel nisi probaretur refellenda, utpote in quo summa prope dixerim disciplinae Peripateticae versetur. Quare cum in opere toto nusquam omnino mentio fiat opinionis Alexandri, putare id a quoquam ex Alexandro posterioribus elucubratum fuisse, hominum est Graecorum enarrationes prorsus ignorantium. Fieri enim non posse, ut ad quempiam qui Alexandrum aetate praecesserit, referatur, ne dubitari quidem potest: cum ipse in libro sexto de Alexandro Aphrodisieo philosopho, id est de se ipso mentionem faciat: quod mihi opinari saepe in mentem venit, caput fuisse atque fontem unde totus error emanavit. Sic enim puto graeculum quempiam leviculum, dum hoc opus fortasse mentis et doctrinarum expers describeret, animadvertisse cum saepe alias in hac parte de qua dubitatur, Alexandri nomen usurpari, tum in sexto libro mentionem fieri Alexandri Aphrodisiei philosophi: et verborum mente non perspecta, quod reliquum est operis, Alexandro eo argumento abiudicasse ac ceteris pro comperto enunciasse: quod Alexandri esse, nemini, qui modo sese ostendenti veri-

tati non pertinaciter repugnet, consideratis atque intellectis verbis, non debeat in primis esse persuasum. Atque equidem reor Alexandrum velut praesagiente animo, dum vereretur ne qua ratione auctor eius operis, in quo sibi fortasse maxime placuit, ignoraretur, ex industria nomen suum tam saepe in eo exemplis usurpasse. Sic enim sese res habet, consuevere Peripatetici, cum est aliquis nodus paulo obscurior explicandus, noti cuiuspiam philosophi nomen in exemplum assumere, cum de singulis fortasse aut singulorum partibus agitur. Plerique igitur, ut Socrates inquiunt exempli gratia vel Plato, aut Socratis materia formave ac item Platonis. Ut autem haec caeteris sunt familiaria in exemplis vocabula: sic Alexandro ego et Alexander. Itaque persaepe dicit, forma mea, materia mea, et his similia; saepe quasi verba sua ipse exponens, materia, inquit, Alexandri et forma Alexandri, scilicet ut se ipsum Alexandrum esse testetur. Et ne cui forte quisnam hic esset Alexander, dubium esse posset, adiecit sexto libro, albus, gracilis, philosophus, aphrodisieus: et protinus ad me meumque revertitur. Adde quod cum Aristotelis enarratorum nullius toto in opere praeterquam Aspasii et Sosigenis, qui fuit praeceptor Alexandri, mentio facta reperiatur, Aspasium memorat in utrisque libris, Sosigenem in posterioribus modo citat nominatim, eum appellans suum praeceptorem. Quod si quis urgeat pertinacius, negans (ut video quosdam obmurmurare) sibi posterioris partis enarrationem plane nonnullis in locis satisfacere, quaeram ab eo, quisnam homo ei in cunctis satisfaciat? et cum nullum, ut certum habeo, responderit, petam ab eodem, ne vim divinam poscat in humana imbecillitate, et boni consulat, si Alexander, ut in aliis, sic hoc in loco omnes et Graecos et Latinos enarratores longe superavit."

Diligenter et acute haec esse disputata apparet; itaque non displicebit, quod integram Sepulvedae argumentationem repetii, quamquam neque omnia eius argumenta pro veris

possum agnoscere et nonnulla, quae respicienda erant, omisit. Ea vel corrigere vel supplere paucis enitar.

Ut ab externis testimoniis ordiamur, quod Brandisius de inscriptione dicit libri *E*, quae in codice *A* legitur, id profecto non multum habet auctoritatis. Licet enim codici *A* plus etiam fidei vindicemus, quam iure ei potest concedi, illam inscriptionem certe, quum ab alia manu inserta esse videatur, facile suspicetur quispiam a docto aliquo lectore ea ipsa aetate esse additam, qua opinionem de adulterina posterioris commentarii origine pervulgatam fuisse Sepulveda auctor est. Atque opponenda est huic inscriptioni ceterorum librorum et quos Brandisius contulit et vero etiam quos Sepulveda adhibuit omnium auctoritas; ac Sepulvedae quidem libros iis, qui nunc collati sunt, aliquanto praestantiores fuisse supra docuimus.

Circumspicienti deinde si forte a posterioribus Metaphysicorum interpretibus suspecta commentarii pars ita adhiberetur, ut et hanc quae nunc exstat respici et ad Alexandrum auctorem referri appareret, tres videbantur commentarii conferendi esse, Syriani et Asclepii et, qui feruntur, Ioannis Philoponi.

Et Syrianus quidem quid ad emendandum textum conferre possit propter ea loca satis multa, quae prorsus concinunt cum hoc commentario, supra est expositum. Atque ea ex his commentariis in Syriani libros esse translatos, neque vero huc ex Syriano, inde facile cognoscitur, quod his in commentariis cum universa et dictionis et interpretationis ratione congruunt, apud Syrianum vero a reliquo eius refellendi potius quam explicandi studio adeo distant, ut lectorem paullo attentiorem vix ea diversitas latere possit. Quoniam autem iis locis, ubi ipsa huius commentarii verba suum in librum assumpsit Syrianus, fontis unde ea hauserit mentionem nullam facit, inde nihil possis lucrari ad dirimendam quaestionem, quae nunc agitur. Sed praeterea aliquoties laudat nominatim Alexandrum, ad M, 3. p. 1078*a* 21 sqq.

εἶτα εἰ ἐνεργείᾳ μέν ἐστιν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ταῦτα (οὕτω γὰρ ὁ Ἀφροδισιεὺς τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖται), δυνάμει δὲ θεωρεῖται καθ' ἑαυτό, πῶς ἀκριβέστερόν ἐστι τὸ δυνάμει τοῦ ἐνεργείᾳ, cf. Alex. p. 715, 23 - 25; ad M, 6. p. 1080*b* 11. 14. "οἱ μὲν — ἀριθμῶν." ἐνταῦθα Πλάτωνα δῆλός ἐστι τάττων, ὡς καὶ ὁ ὑπομνηματιστὴς αὐτοῦ φησὶν Ἀλέξανδρος. — — "οἱ δὲ — αἰσθητῶν." τοὺς περὶ Ξενοκράτην φησὶν αὐτὸν Ἀλέξανδρος αἰνίττεσθαι cf. Alex. p. 722, 27 sqq.; non addito Alexandri nomine, sed aperte eundem, quem saepe adhibuit, interpretem respiciens ait ad M, 7. p. 1081*b* 22. λύει τὴν ἔνστασιν ὡς μὲν οἴεται γοργῶς, παντὶ δὲ δῆλον ὅτι παραλογιστικῶς, cf. Alex. p. 730, 31. (Reliqui duo loci, in quibus ipsum Alexandri nomen affert, ad M, 4. p. 1079*a* 2. 11 = A, 9. p. 990*b* 6. 15., licet consentiant cum Alex. p. 57, 27 sqq. 62, 12-20., tamen in censum hic non veniunt, quoniam ad eam pertinent commentarii partem, quae extra omnem dubitationem posita est. Eadem de causa non est cur locos libri *B*, ubi Alexandrum Syrianus laudat, pluribus exponam.) Iam Syrianus quum omnibus locis, ubicunque ipsum Alexandri nomen affert, cum hoc commentario, qui nunc eius nomine fertur, aperte consentiat, reliqua etiam satis multa, quae Alexandro non nominato consentientia ipsis verbis cum hoc habet commentario, ab eodem Alexandro petiisse cum magna veritatis specie putabitur, ac si non certum, probabile tamen iudicabitur, Syrianum vel eundem qui nunc exstat commentarium vel talem qui in plerisque cum hoc consensit adhibuisse in conscribenda sua interpretatione, eumque ab Alexandro conscriptum statuisse.

Asclepii auctoritate non perinde ac Syriani Alexandream suspectae partis originem defendas. Etenim Asclepius quum in primis libris A α B Γ plurima ipsis verbis ex Alexandro hauserit, postea hunc ducem optimum et certissimum plane omisit, nec transscripsit quidquam ex eius commentario et rarissime vel nomen eius attulit. Non ideo autem descivisse ab hoc duce Asclepium, quia posteriorem commentarii partem spuriam esse putaret, inde cognoscitur, quod iam ab

initio libri Δ vestigia Alexandri deseruit. Bis per universum librum Δ Alexandrum ab eo laudatum reperi, ad Δ, 4. p. 1014*b* 35. ὁ Ἀλέξανδρος οἴεται περὶ τοῦ συνθέτου αὐτὸν λέγειν ἐνταῦθα, cf. Alex. p. 318, 7, et ad Δ, 6. p. 1016*b* 11. quem locum Brandisius in scholiis exhibuit p. 700*a* 5 sqq. cf. Alex. p. 328, 8. In libro Z ter memini Alexandri nomen allatum, primum ad Z, 13. p. 1038*b* 1. ὡς γάρ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπειδὴ ὡς αὐτὰ (lege αὐτοὶ) κατ' ἀρχὰς τοῦ βιβλίου ἐλέγομεν ὅτι (l. ὅτι ἡ) πραγματεία αὕτη ἐστὶ περὶ τῆς οὐσίας, περὶ γὰρ τοῦ ὄντος βούλεται διαλεχθῆναι, τὸ δὲ κυρίως ὂν ἡ οὐσία ἐστί, διαστέλλεται ποσαχῶς λέγεται ἡ οὐσία κτλ. Possunt haec sane referri ad ea quae leguntur in hoc commentario p. 492, 1 sqq., sed eadem vel similia nimirum in quolibet commentario dicta fuisse consentaneum est. Reliqui duo loci, ubi Alexandri nomen legitur, pertinent ad aequivocam, quae dicitur, generationem, Z, 9. 1034*b* 4, sed quae ibi Alexandrum disputasse Asclepius dicit, frustra in iis certe, qui nunc supersunt, commentariis quaesiveris. Ait enim Asclepius cod. *M* f. 285*b*. ὡς δέ φησιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐάν τις λάβοι τὴν ὤκιμον (?) βοτάνην καὶ ὑποθείη αὐτὴν πλίνθῳ καθυγρασμένῃ, πάντως σκορπίοι τίκτονται ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ et f. 286*a*. ἀπορεῖ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ἐπὶ τῶν ἐκ σήψεως γινομένων ποία οὐσία προϋφέστηκε, καὶ αἰτιᾶται τὴν τῶν οὐρανίων κίνησιν. ἡμεῖς δὲ λέγομεν κτλ. Alium hic Alexandrum intelligendum esse cognominem Aphrodisiensi non est vero simile, quum alibi Asclepius Aphrodisiensem simpliciter Alexandri nomine significaverit; sed in commentario eo, quem ex ore magistri exceptum esse non inscriptio solum sed ipsa explicandi ratio multis locis doceat, facillime errorem obrepere potuisse scriptori tantae levitatis, non iniuria quispiam suspicetur.*)

---

*) Quod nimiae levitatis Asclepium incusavi, liceat lepidam commemorare indignationem, quam in margine libri sui aliquoties doctus lector effudit in Asclepium et librarius cod. Mon. religiose simul cum verbis Asclepii transscripsit, veluti ad Z, 10. p. 1035*a* 9. f. 289*a* τοῦ Ἐφεσίου. — — συμπαθέστατε καὶ ἀναισχυντότατε. διὰ τί οὖν οὐ τὸν Ἀλέξανδρον μετέγραφες; καὶ πολλὴν ἂν σοι τῆς μεταγραφῆς ἔχομεν (fort. εἴχομεν) χάριν. ἀλλὰ ἐκεῖνον ἀφεὶς εἰς τοιαύτας

Denique Ioannes Philoponus, seu quicunque eius personam induit, quantopere in posteriore commentarii parte ab hac pendeat interpretatione, quae nunc Alexandri nomine fertur, supra est significatum. Nimirum quae singula lemmata proxime excipiunt, ea simpliciter transscripta esse apparet ex hac suspecta Alexandrei commentarii parte; reliqua deinceps pro arbitrio modo in brevius contracta modo excerpta nunquam tamen a vestigiis huius commentarii longe recedunt, praeterquam quod Ioannes Philoponus ea etiam libri *M* capita, quae iisdem verbis in libro *A* leguntur, explicuit, neque extrema capita libri *I* praeteriit, quae et in nostris codicibus et apud Sepulvedam desiderantur. Quae quum intercedat inter commentarium Philoponi et hunc, de quo agimus, ratio, illud non videtur praetermittendum, quod, quum in priore commentarii parte aliquoties Alexandri nomen adhibeat, in posteriore numquam eius facit mentionem, semel vero Ephesium laudat ad E, 4. p. 1027*b* 31. „Ephesius proprie entia dicit singulares substantias, et recte,” quae adeo manifesto consentiunt cum Alex. p. 424, 14. ut alium commentarium Ioannis in manibus fuisse vix tibi persuadeas.

Ex his igitur posteriorum interpretum testimoniis tantum potest colligi, ut Syrianum consentaneum sit et eundem fere, qui nunc exstat, ad extremos Metaphysicorum libros adhibuisse commentarium et ad Alexandrum auctorem retulisse, ex Asclepio nihil satis certi concludi possit, denique Ioannes Philoponus, siquidem aliqua eius esset auctoritas, adhiberi posset ad demonstrandum Ephesium fuisse scriptorem extremae commentarii partis.

Iam ii perquirendi sunt loci, ubi scriptor extremae partis commentarii ea respicit, quae ipse alicubi exposuerit.

ἐξετράπης φλυαρίας, et ad Z, 17. p. 1041*a* 10. f. 313*b*. Ἀλέξανδρος, Ὠριγένης (?) ὅ τε Σιμπλίκιος καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηγηταί. θεός σε κολάσει ἐφθόν ὡς βασκήναντα τοῖς καλοῖς.

Magnum inde exstiturum fructum ad dirimendam quaestionem vix exspectemus, quoniam plures Alexandri commentarios, quos eum conscripsisse constat, hodie desideramus. Ac primum quidem ubi scriptor ad ea respicit, quae ad superiores Metaphysicorum libros ipse adnotaverit, ea ita concinunt cum commentario Alexandri, ut inde haec etiam vel scripsisse Alexandrum vel certe eum, qui scripserit, Alexandri nomen prae se tulisse cum aliqua veritatis specie colligas. Sufficiet locos simpliciter indicasse p. 588, 2. 597, 16. cf. p. 206, 19 sqq. 218, 11. — p. 604, 3. cf. p. 371 - 374. — Deinde quater in posterioribus his libris scriptor lectores ad ea delegat, quae ipse exposuerit ἐν τῇ περὶ ψυχῆς, p. 405, 28. 410, 20. 473, 7. 560, 25. Exstant etiamnunc duo Alexandri libri de anima, quibus eadem fere atque ipse Aristoteles exponit, paucis quibusdam in rebus dissentiens, sed peculiari ac suo ordine, ut non interpretationis sed peculiaris disputationis formam habeant. Conscripsisse autem praeterea Alexandrum etiam interpretationem librorum Aristotelicorum de anima, diversam et seiunctam ab illis disputationibus, ex commentario Ioannis Philoponi ad eosdem libros Aristotelicos adeo est manifestum, ut non debuerit dubitantius ea de re loqui Trendelenburgius ad Arist. de an. praef. p. LXVIII. Iam unus ex quatuor illis locis aperte non ad disputationes de anima sed ad interpretationem librorum de anima refertur p. 473, 7. εἴρηται ἀκριβέστερον ἐν τῷ β λόγῳ τῆς περὶ ψυχῆς πραγματείας, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε περὶ φωνῆς ἔλεγε. Inde iam probabile est, reliquis etiam locis, ubi simpliciter ἡ περὶ ψυχῆς citatur, eundem commentarium respici; quare quamquam quod p. 560, 25. se exposuisse dicit ἐν τῇ περὶ ψυχῆς invenire tibi possis videri in disputatione Alexandri de anima f. 138*b* Ald., tamen quum praesertim illic se πλατύτερον ea de re explicuisse vix possit asserere, vero est similius interpretationem potius esse intelligendam. Reliquis duobus locis facile, collato commentario Ioannis Philoponi ad libros de anima, vel ipsa verba Aristotelica significes,

ad quae interpretanda ea pertinuerint, quae scriptor ibi respicit. Etenim quae p. 405, 28. laudat, exposita videntur fuisse ad exordium libri primi de anima, et quae p. 410, 20. respicit, sine dubio disseruerat ad I, 1. p. 403*a* 27. Sed quoniam ipse commentarius Alexandri non superest, ex his quidem citationibus nihil potest in alteram utram partem colligi. — Commentarius, quem ad libros de coelo Alexander scripsit, ad nostram aetatem non pervenit; sed quum Simplicium multa ex Alexandro petiisse appareat, ea fere, quae p. 677, 27. 678, 7. scriptor se exposuisse dicit in illo commentario, licebit suspicari servata esse a Simplicio schol. p. 498*b* sqq. — Commentarii Alexandri ad libros physicos et ad libros de generatione et corruptione, qui p. 641,1. 645, 13. respiciuntur, et ipsi interciderunt, nec supersunt commentarii ad Analytica posteriora; sed quod in iis se alicubi adnotasse dicit p. 442, 7. de abusu particulae γάρ, id fortasse servatum videbitur in ea interpretatione, quam Philoponus adhibito saepissime Alexandri auxilio scripsit schol. p. 242*b* 12. — Indefinite in „aliis" expositum esse dicit scriptor commentarii, quomodo forma esse suum habeat in materia p. 775, 2. πῶς δὲ ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχει εἴρηται ἐν ἄλλοις. Multo plus ad defendendam Alexandream originem hic locus valeret, si scriptor ipsum librum, in quo illud exposuit, nominasset, nimirum librum ἀποριῶν καὶ λύσεων. In eo enim ipsa haec quaestio πῶς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ ter excussa et pertractata est I, 8. 17. 26. p. 37 - 41. 60. 61. 80 - 83. Sp. — Denique non praetermittendum videtur, quod scriptor commentarii p. 594, 6 sq. extremi capitis *) Hermeniae originem Aristotelicam, a compluribus interpretibus in dubium vocatam, defendit. Licet enim Ammonius non exponat, quid ipse Alexander de hac re statuerit, tamen vel inde, quod quum impugnet Aristotelicam eius capitis originem locupletissimum tali in re auctorem Alexandrum non adhibet, non

*) cap. 14, non cap. 12. ut per errorem in adnotatione scriptum est.

iniuria coniicias, vindicatum illud caput Aristoteli fuisse ab Alexandro.

His externis vel aliorum interpretum vel scriptoris de se ipso testimoniis quam non multum effectum sit ad quaestionem certo et absolute dirimendam, minime me latet; sed neque omittendum quidquam videbatur, unde aliquid lucis sperari posset, et si quid omnino his testimoniis tantum mihi videor effecisse, ut augeatur potius quam deminuatur Alexandreae originis fides. Eo diligentius ad ipsam suspecti commentarii indolem videbitur attendendum, si quid inde alteram utram in partem colligi queat, quamquam equidem vereor ut vel hac ratione certi quidquam possit inveniri.

Inferiorem aliquanto hunc commentarium esse eo, quem ad priores libros habemus ab Alexandro conscriptum, supra iam monui. Nimirum fusius et longius interdum exponuntur, quae, ut facilia ad intelligendum, paucis poterant perstringi; in extremis libris quae placita singulis Platonicorum familiis assignanda sint, non prorsus secum ipse scriptor constat; saepius, siquidem recte et iudicavi et memini, in his posterioribus libris a veritate aberravit interpres quam in prioribus: quid quod eandem ratiocinationem, quam ad librum Γ rectissime exposuit, ubi verbis paullo mutatis in libro K legitur, manifesto cum errore interpretatur cf. p. 621, 9 sqq. 229,3 sqq. Sed huic argumento ne nimium tribuamus, cautum Sepulvedae iudicium nos debet monere; quis est enim, qui in omnibus pariter sibi satisfaciat? quidni Alexandro concedamus, ut aliquando, praesertim in opere tanti ambitus, se ipso sit inferior? — Quod autem ipse Alexander Aphrodisiensis exempli instar in commentario commemoratur, cf. p. 432, 12. 433, 18. 469, 13. 482, 27. 492, 20 not. 26. 30. 493, 18. 500, 21 sqq. 501, 8 - 18. 550, 12., inde non posse concludi, abiudicandam esse hanc interpretationis partem Alexandro, recte iudicavit Sepulveda, praesertim quum idem interpres eodem fere tenore ratiocinandi se ipsum, non nominatum, sed per pronomen primae personae significatum pro

exemplo adhibeat p. 451, 15. 477,5. 758,2. — Denique si quis philosophicam posterioris commentarii indolem spectaverit et ad ea attenderit placita, unde profectus interpres Aristotelem explicare suscepit, nihil magnopere inveniet, quod ab Alexandro alienum videatur; eadem de notionum universalium dignitate, de rerum mathematicarum natura in cogitatione sola nec in exsistentia posita persuasio, eadem omnino cum Aristotele consensio, qua ductus scriptor ad explicandum Aristotelem et defendendum intentus procul abest ab omni refutandi studio, quale in Asclepio Syriano aliis cernitur. Est sane ubi in eandem sententiam Alexandrum vel distinctius vel subtilius disputaturum fuisse speres, sed in his ponderandis verendum est ne nimia subtilitate in errores trahamur.

Ad dictionem vero attendenti satis multa sese obtulerunt, quae sic ab Alexandro esse scripta nullo modo mihi persuaserim; quibus ex rebus aliquot afferam exempla.

Alexander quanti faciat Aristotelem et interpretandi studio, quod in eius operibus collocavit, et suis disputationibus, in quibus fideliter eum sequitur et acute defendit, optime demonstravit; sed frustra quaesiveris ubi tantis et tam saepe iteratis laudibus divinum Aristotelis ingenium extollat, quales in hac suspecta commentarii parte saepissime legimus. Veluti saepe Aristotelis ἀγχίνοιαν admiratur p. 469, 18. 489,3. 507, 30. 663, 22; disputatum ab eo dicit δαιμονίως, θειότατα, θεοφιλῶς καὶ φιλοσόφως p. 512, 4. 520, 16. 534, 7. 691, 6. 788, 23. 791, 8. 808, 17; coniungit denique ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἡ ἀλήθεια p. 489, 19. 626, 14. 700, 12. 710, 21. Nec magis cum more et ratione Alexandri, qualem aliunde cognovisse mihi videor, illud consentit, quod saepius suae interpretationis veritatem restringit et fidem imminuit, quum se pro viribus locum aliquem explicuisse dicit et quae sunt eius modi, veluti κατ' ἐμὴν δύναμιν σεσαφήνισται p. 462, 4. 718, 21. κατὰ τὸ δυνατόν p. 433, 10. εἴ τι χρὴ τῇ ἐμῇ μαντείᾳ προσέχειν p. 408, 23. εἴ τι συνίημι p. 552, 5. 578, 23. κατ' ἐμὴν γνώμην p. 688, 8. κατ' ἐμέ p. 586, 4; neque alibi Alexandrum memini ad inter-

pretationem magistri sui provocare, quod in hac facit commentarii parte, ὅτω μὲν ὖν ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν ἐξηγήσατο p. 582, 24. 692, 18. — De summa mente, quae omnis motionis prima est causa et origo, ac de ea contemplatione, qua quis divinam mentem assequitur, ita loquitur huius commentarii scriptor, ut Pythagoreum potius vel Christianum audire tibi videaris, non severum illum et austerum Peripateticum, veluti ὁ πολυτίμητος νῦς, ἡ αὐτοαγαθότης, ὁ θεός, — —, ὅτι ποιητὴς καὶ παροχεύς p. 429, 26. 682, 29. 686, 14. 695, 14. 27. 774,3. ὁ πολυύμνητος θεός p. 508, 3. ὁ πολυτίμητος θ. p. 572, 23. τῦ πολυτιμήτυ καὶ πολυποθήτυ καὶ πάντων πατρὸς θεῦ p. 507,31. 534,9. τρισμακάριςον πάθος p. 690, 9. Accedunt singula quaedam vocabula et formulae, quae novam Pythagoreorum disciplinam sapere videantur, veluti ὑπερύσιος ὐσία p. 572, 22. 607,4. νοερὰ αἰτία p. 682, 20. ὐσιωδῶς p. 438, 1. ὁ τῆς κακίας πόντος p. 750, 21; etiam nomen abstractum ὀντότης dubito num Alexandro iam usitatum fuerit, qui potius τὸ εἶναι usurpare soleat, sed legitur ὀντότης in his posterioribus libris p. 614, 23. 615, 4. 8. 632, 7. 633, 10. 762, 14. Sicuti hoc vocabulum non possum pro certo contendere ignotum et inusitatum fuisse Alexandro, ita idem in aliis haud paucis vel singulis vocabulis vel formulis et construendi rationibus usu venit. Satis multa in legenda ac relegenda hac commentarii parte notavi, quae ab usu Alexandri aliena putarem; sed quum interpretes Graecos Aristotelis ita legissem, ut magis quid ad Aristotelem explicandum afferrent, quam quid ipsi dictione inter se differrent attenderem, neque in lexicis Graecis satis accurate notatum videam, quem in modum a singulis deinceps philosophis et philosophorum interpretibus Graeca lingua ad usum philosophiae sive dixeris exculta sive depravata sit: nolo ea enumerare, quae, licet multa congesserim, non habeant certam demonstrandi vim. Hoc unum sufficiat monuisse, me quidem in suspecta commentarii parte non ubique Alexandri dictionem mihi videri agnoscere; viderint alii in his literis magis versati rectene iudicaverim an secus.

Iam collatis omnibus argumentis, quae in utramque partem poteram afferre, paucis adiiciam, quid de universa re mihi videatur maxime probabile et vero simillimum; τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ut est apud Aristotelem, ἀφείσθω τοῖς ἰσχυροτέροις λέγειν. Ante aetatem Alexandri haec commentarii pars scripta esse non potest, quum et magister Alexandri Sosigenes commemoretur p. 432,12. 636,20. 681,19, et ipsum Alexandri nomen saepius pro exemplo adhibeatur. Esse autem ab Alexandro commentarium conscriptum etiam ad posteriores Metaphysicorum libros, vel ex Syriano constat. Iam si posteriorem quendam philosophum post Alexandri aetatem proprio Marte commentarium conscripsisse sumamus, improbabile vel potius incredibile videbitur omnibus, qui eiusmodi explanatores legerunt, nusquam eum Alexandri mentionem fecisse, ut vel eius auctoritate suam confirmaret auctoritatem vel eo refellendo sibi gloriam quaereret. Propterea arbitror scriptum quidem esse hunc etiam commentarium ab Alexandro, sed transscriptum et retractatum ab interprete quodam longe inferioris et aevi et ingenii, et ita quidem editum, ut non suum, sed ipsum Alexandri opus edere videretur; qui interpres sive Michael Ephesius fuerit sive alius quispiam, vel divinare difficile erit. Ita enim vel facillime vel unice explicationem habebunt, quae Alexandream originem vel confirmare vel in dubitationem adducere videbantur. — Exemplum operis Alexandrei hunc in modum immutati fortasse liceret afferre, si codicis Laur. 87, 12. plenam haberemus collationem. Etenim amplissimus ille commentarius in margine Metaphysicorum scriptus manifesto Alexandri est, sed quantum ex apparatu critico Brandisii colligi potest ab ea quidem recensione, quae et in libris reliquis manuscriptis et in interpretatione Sepulvedae cernitur, adeo differt, ut ea diversitas non simplici librario, sed interpreti retractanti et modo excerpenti modo dilatanti verba Alexandri deberi videatur. Quamquam ea quidem commutatio nondum tanta est, quantam posterior commentarii pars putanda erit subiisse.

Superest ut gratias agam quas debeo maximas Academiae Regiae Borussicae. Ea enim quum probasset consilium meum edendi Alexandri, et in colligendo apparatu critico et in edendo denique opere benignissime me et liberalissime adiuvit. Qua benignitate ut ne male videar usus esse, sed mea opera aliquid pro viribus contulisse iudicer ad difficillimos Aristotelis libros plenius cognoscendos, maximopere opto.

Scribebam Stettini mense Ianuario anni 1847.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΦΡΟΔΙΣΙΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ.

ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΙΖΟΝ Α.

(1) "πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται." ἐπειδὴ ἡ γνῶσις τελειότης 980a 21.
ἐστὶ τῆς ψυχῆς, καθόλου μὲν τῆς ἁπλῶς γιγνωσκούσης, μᾶλλον δὲ τῆς λογικῆς, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἧς θεωρία τὸ τέλος, πᾶσα δὲ τελειότης ἑκάστου τὸ ἑκάστου ἀγαθόν ἐστιν, ἐν δὲ τῷ ἀγαθῷ ἕκαστον ἔχει τὸ εἶναί τε καὶ σώζεσθαι, διὰ τοῦτο καθόλου ἐπήγαγεν ὅτι πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει, τουτέστιν αὐτοφυῶς ἐρῶσι τῆς γνώσεως ὡς ταύτης τελειότητος οὔσης αὐτῶν. σημεῖον δὲ τούτου παρέθετο ἐναργέστατον τὴν πρὸς τὰς αἰσθήσεις φιλίαν· χαίρομεν γὰρ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν τὴν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων λαμβάνομεν γνῶσιν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτου αὐτὰς δι' ἑαυτὰς ἀγαπῶμεν τὰς αἰσθήσεις, καὶ μάλιστα πλέον τῶν ἄλλων τὴν ὁρατικὴν αἴσθησιν· καὶ γὰρ χωρὶς τοῦ πράττειν καὶ ἐνεργεῖν τὸ ὁρᾶν αἱρούμεθα ἀντὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἄλλων. αὕτη οὖν ἡ ὁρατικὴ μάλιστα τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ποιεῖ ἡμᾶς γνωρίζειν οὐ μόνον ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα καὶ οὐράνια σώματα. καὶ γάρ, ὥς φησι Πλάτων, διὰ ταύτης τῆς αἰσθήσεως τὸ τῆς φιλοσοφίας ἐπορισάμεθα γένος· ἀτενίζοντες γὰρ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θεωροῦντες τὴν τάξιν καὶ τὸ ἄφραστον κάλλος ἐρχόμεθα εἰς ἔννοιαν τοῦ δημιουργήσαντος. ἀλλὰ καὶ οὐδὲ δι' ἄλλης αἰσθήσεως οὕτω συμπάσχομεν τοῖς πράγμασιν ὥσπερ διὰ ταύτης· διὸ καί φησιν ὅτι πολλὰς δηλοῖ διαφορὰς αὕτη τῶν αἰσθητῶν. πολλαὶ γὰρ αἱ τῶν χρωμάτων διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἄκρων λευκοῦ καὶ μέλανος τυγχάνουσιν, οἷον φαιόν, ξανθόν, πυρρόν, ἐρυθρόν, ὠχρόν· μεταξὺ δὲ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἢ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ οὐδὲν ἐστι πλῆθος τοιούτων διαφορῶν. ἐκ τούτου δείκνυται ὅτι τιμιωτέρα ἐστὶ γνῶσις πράξεως. ἔτι δὲ ἐναργὲς οὐ μόνον ἐκ τοῦ πᾶσαν μὲν πρᾶξιν ἐπ' ἄλλο τι τέλος τὴν ἀναφορὰν ἔχειν· καὶ γὰρ αὐταὶ αἱ κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεις αἱ μάλιστα δοκοῦσαι δι' ἑαυτὰς εἶναι αἱρεταὶ τῶν πράξεων ἐπ' ἄλλο τι τὴν ἀναφορὰν ἔχουσαι φαίνονται· ἐν

Tit. ἀλεξάνδρου ἀφροδισιέως ὑπόμνημα εἰς τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους. τῶν εἰς δύο τὸ πρῶτον. *A Br.* || 1. Initium commentarii usque ad verba ἔτι δὲ ἐναργὲς ἐκ τοῦ lin. 21 desideratur in *AMS* et, ut videtur, *CV*; addidi ex *L* et Possevini bibl. sel. XII, 29. Cf. praef. || 4. ἀγαθῷ ἑκάστου τὸ εἶναι καὶ *P.* || εἶναί] εἰδέναι *LBr.* || διὰ τοῦτο] διότι *P.* || 6. τελειοτάτης *P.* || 8. δι' αὐτὰς *P.* || 9. δι' αὐτὰς *P.* || 10. πλέον τῶν ἄλλων om *P.* || 13. Tim. p. 47*a.* || 21. 22. ἔτι δὲ ἐναργὲς] ὅτι δέ ἐστι τιμιώτερον γνῶσις πράξεως δῆλον *AMSBr.* || οὐ μόνον om *LS.* || 23. αὐταὶ om *L.*

οἷς γὰρ τῶν ζῴων οὐκ ἔστι πάθη, ὥσπερ ἐν τοῖς θεοῖς, οὐδὲ τῶν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων οὗτοι δέονται· διὰ τὰ πάθη οὖν καὶ διὰ τὴν ἐπὶ ταῦτα ἀναφορὰν καὶ τὴν τούτων παιδαγωγίαν τε καὶ καταστολὴν καὶ ἡμῖν αἱρεταί, ἐπεὶ ἐσμὲν ἐμπαθεῖς φύσει. πᾶσα δὲ θεωρία καὶ ἐπιστήμη οὐκ ἐπ' ἄλλο τι τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα φαίνεται· ἡ γοῦν γνῶσις τῶν φύσει συνεστώτων, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλαι πλείους, δι' αὑτήν ἐστιν αἱρετή. ἀλλ' οὐ μόνον, ὡς ἔφην, ἐκ τούτου δεικνύοιτο ἂν τοῦτο ἀλλὰ κἀκεῖθεν. ἂν γὰρ δύο τινῶν καταγινομένων περὶ ταὐτό, τοῦ μὲν εἰδότος αὐτὸ μόνον, τοῦ δὲ ποιοῦντός τε καὶ πράττοντος, ὁ μόνον εἰδὼς ὅπως δεῖ πράσσειν τοῦ πράσσοντος αὐτὸ καὶ ποιοῦντος τιμιώτερος. εἰ δὲ ἁπλῶς γνῶσις πράξεως τιμιώτερον (τιμιώτεροι γὰρ ἀρχιτέκτονες τῶν τεχνιτῶν, οἱ εἰδότες τῶν πρασσόντων τε καὶ ποιούντων), καὶ τὸ εἰδέναι ἄρα τοῦ πράσσειν ἁπλῶς ἄμεινόν τε καὶ τιμιώτερον. εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρακτοῖς αὐτοῖς ἡ γνῶσις τῆς πράξεως πλέον φέρεται, δῆλον ὡς τιμιώτατον τὸ μάλιστα εἰδέναι· ὅπερ ἡ τῶν ἀρχῶν γνῶσις παρέχεται μάλιστα, ἣ δὴ σοφία καλεῖται· τιμιωτάτη ἄρα αὕτη.

980*a* 27. "φύσει . . . ζῷα." εἰπὼν ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰς αἰσθήσεις τοῦ εἰδέναι χάριν ἀγαπᾷ, οὐ τῆς χρείας μόνον, διότι καὶ ἡ αἴσθησις εἰς γνῶσιν αὐτῷ συμβάλλεταί τι, ὅτι οὐ μόνον δι' αἰσθήσεως τὸ γιγνώσκειν αὐτῷ, ἀλλ' ἔχει τι πρὸς γνῶσιν πλέον παρὰ τὰ ἄλλα ζῷα, τὸν λόγον, οὗ τὸ γινώσκειν ἴδιον, καὶ ὅτι τελειότερον διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων ζῴων ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅτι ἡ σοφία γνῶσις εἶναι πᾶσι δοκεῖ οὖσα τιμιωτάτη, διὰ τούτων ἡμᾶς διδάσκει, ἅμα καὶ βεβαιῶν τὸ προειρημένον ὅτι εὐλόγως εἴρηται, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τὰς αἰσθήσεις καὶ τοῦ εἰδέναι χάριν ἀγαπᾶν. ἐκτίθεται δὲ καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι γινομένων δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ᾗ καὶ τὰ τελειότερα ζῷα τῶν ἀτελεστέρων διαιρεῖταί τε καὶ χωρίζεται, καὶ ὅτι πλέον τι παρὰ τὰ ἄλλα ζῷα ὁ ἄνθρωπος τὸν λόγον ἔχων κατὰ τοῦτο τελειότερος ἐκείνων ἐστίν. τείνει δ' αὐτῷ ταῦτα πάντα εἰς τὸν περὶ σοφίας λόγον καὶ τὸ δεῖξαι τίς ἐστιν ὁ σοφός. λέγει δὲ τῶν μὲν μόνην αἴσθησιν ἐχόντων τελειότερα εἶναι τὰ πρὸς τῷ αἰσθάνεσθαι καὶ μνημονεύειν ὧν αἰσθάνονται δυνάμενα, ἃ καὶ φρονιμώτερα καὶ μαθητικώτερα εἶναι εἶπε τῶν μὴ δυναμένων μνημονεύειν, κοινότερον χρησάμενος τῷ φρονιμώτερα. κυρίως μὲν οὖν ἡ φρόνησις περὶ τὰ βουλευτὰ καὶ ἐν τῷ βουλεύεσθαι, καὶ λέγεται ἕξις βουλευτική. λέγεται δὲ καθ' ἕτερον φρόνησις καὶ αὐτὴ ἡ λογικὴ δύναμις. παρὰ δὲ τὰ σημαινόμενα ταῦτα λέγεται φρόνησις καὶ ἡ κατὰ τὰς φαντασίας ἀκρίβεια καὶ διάρθρωσις,

6. δι' αὐτήν *A*. || δεικνύοι τὸ *M*. || 7. ἂν γὰρ] fort. καὶ γάρ. || 11. εἰδέναι ἄρα τοῦ πράσσειν ἁπλῶς ἄμεινόν τε ὅπερ *M* in mg. || 12. τιμιωτέρα *CM*. || πρακτικοῖς *CM*. || 14. δὴ] δὲ *A*. || τιμιωτάτη] τιμιωτέρα *A*. || 19. ἄλλων] ἁπλῶν *A*. || 22. τάξιν] πρᾶξιν *L*. || 23. τελ. τῶν ζῴων *L*. || 25. τελειότερον *A*. || ταῦτα δὲ πάντα συντείνει αὐτῷ εἰς τὸν περὶ τῆς σ. λ. *L*. || 28. μαθηματικώτερα *A*. || 29. κοινότερον *AMLS*. καινότερον *Br*.

καὶ ἡ περὶ τὰ πρακτὰ φυσικὴ εὐστροφία, ἥτις ἐν τοῖς μνημονεύειν δυναμένοις γίγνεται. ἔστι δὲ μνήμη ἕξις φαντάσματος ὡς εἰκόνος οὗ ἐστι φαντασία· οὐ γὰρ ἱκανὸς πρὸς μνήμην ὁ τύπος ὁ κατὰ τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ δεῖ τὴν περὶ αὐτὸν ἐνέργειαν καὶ περὶ εἰκόνα γίγνεσθαι, τουτέστιν ὡς ἀπ' ἄλλου γεγονότος, ὡς ἐν τοῖς περὶ Μνήμης δέδειχε. πῶς δὲ εἶπε φρονιμώτερα, ἐξηγήσατο προσθεὶς τὸ μαθητικώτερα· κατὰ γὰρ τοῦτο μαθητικώτερα εἶπεν, ὅτι διὰ τὸ δύνασθαι μνημονεύειν ἤδη τινὰ αὐτῶν καὶ φωνάς τινας μανθάνειν καὶ μιμεῖσθαι, ὡς πολλὰ τῶν ὀρνέων· ἀλλὰ καὶ πράσσει τινά, ὡς κύνες, ἐλέφαντες, ἄλλα τινά. δύναται τὸ μαθητικώτερα εἰρῆσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ γνωστικώτερα· τὰ γὰρ μεμνημένα τῶν ζῴων γνωρίζει ὧν ἡ ... ἰδών τε γὰρ μέμνηται ... τὸ οἰκεῖόν τε καὶ τὸ ἀλλότριον διαγιγνώσκειν· ἅμα διὰ τούτων δεικνὺς ὅτι ἑκάστη τῶν ἐπὶ τῇ αἰσθήσει δυνάμεων εἰς γνώσεως περιουσίαν τοῖς ἔχουσιν αὐτὰ ζῴοις συντελεῖ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα· μάθησις μὲν γάρ τις καὶ ἡ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἀντίληψις, μαθητικώτερα δὲ τὰ καὶ μὴ παρόντων ἔτι τῶν αἰσθητῶν φυλάσσειν δυνάμενα τὴν κίνησιν τὴν ἀπ' αὐτῶν. δοκεῖ δὲ ἀντιστρέφειν ἥ τε φαντασία καὶ ἡ αἴσθησις· ἐν οἷς γὰρ τὸ ἕτερον τούτων, καὶ τὸ ἕτερον, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Ψυχῆς εἶπεν.

"τὰ μὲν . . . μνήμαις." πρότερον εἰπὼν "φύσει μὲν οὖν αἴσθησιν ἔχοντα 980b 25.
γίγνεται τὰ ζῷα," ἐμπειρίας δὲ μετέχειν παρὰ τὸν ἄνθρωπον τὰ ἄλλα ζῷα μικρὸν εἶπεν, ἤτοι ὅτι μηδὲν λέγων, ἢ ὡς καὶ ἐν ἐκείνων τισὶν ἐπ' ὀλίγον ἐγγιγνομένης ἐμπειρίας, ἀνάλογον ὥσπερ εἶπε καὶ περὶ φρονήσεως. ὅτι δὲ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τῇ μνήμῃ καὶ ἐμπειρίας μετέχει, δείκνυσι διὰ τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν τέχνην ἔχειν καὶ λογισμόν. τὴν δὲ τέχνην ἔδειξεν ἐξ ἐμπειρίας τὴν σύστασιν λαμβάνουσαν, τὸν δὲ περὶ τὰ πρακτὰ λόγον, περὶ ἃ καὶ ἡ φρόνησις ἰδίως, λογισμὸν λέγει. ὅτι δὲ τῶν ἀνθρώπων ἴδιον ἡ ἐμπειρία, ἐδήλωσεν εἰπὼν "γίγνεται δὲ ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις." πῶς δὲ γίγνεται ἡ ἐμπειρία ἐκ τῆς μνήμης, σαφῶς λέγει. λογικὴ γάρ τις γνῶσις ἤδη ἡ ἐμπειρία, ταύτῃ τῆς τέχνης ἐλαττουμένη, ὅτι ἡ μὲν ἐμπειρία γνῶσίς τίς ἐστι καθολικὴ τοῦ πολλάκις μνημονευθέντος, ὅπερ ἦν τὸ καθ' ἕκαστον, ἡ δὲ τέχνη οὐ μόνον τούτου γνῶσίς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ τούτῳ ὁμοίου ὡς ἑνός· καὶ ἔχει ὡς ἐμπειρία πρὸς μνήμην οὖσαν

3. δεῖ] δὴ *A*. ‖ 4. καὶ ὡς περὶ *M*. ‖ 5. περὶ Μνήμης c. 1. p. 450^b 25. ‖ 5 et 6. μαθηκώτερα *M*. ‖ 7. ἤδη *AM* et fort. *S*, ᾔδει *Br*. ‖ 8. τὸ *A*, τὰ *Br*. ‖ 10. Lacunas significant *AM*. Eaedem iam in Sepulvedae codd. erant, vertit enim *Animalia enim memoria praedita cognoscunt et suum ab alieno dignoscere valent*. ‖ ἰδών τε *M*, δώντα *A*. δέναι γὰρ *C*. ‖ 11. διαγιγνώσκει *C*. ‖ 13. ἡ om *M*. ‖ 17. π. Ψυχῆς III, 3. ‖ 23. τὴν — λαμβάνουσαν om *S*. ‖ 25. λέγει] ἔχει *AM*, ἔχειν *Br*, *considerationem appellans S*. inde scripsi λέγει. ‖ 28. τίς om *M*. ‖ 30. ὁμοίου τούτῳ *L*.

ἑνός τινος κατ' ἀριθμὸν ἢ πράγματος ἢ λόγου, οὕτως τέχνη καὶ ἐπιστήμη πρὸς ἐμπειρίαν. ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τῶν πολλῶν τε καὶ καθ' ἕκαστα ἤγουν αἰσθητῶν, ὧν ἐστὶν ἡ μνήμη, εἰς μίαν περίληψιν καὶ γνῶσίν ἐστι συστολή, ἡ δὲ τέχνη τῶν πολλῶν ἐμπειριῶν συγκεφαλαίωσίς ἐστιν. ἐξ ἐμπειρίας μὲν γὰρ τὸ εἰδέναι ὅτι τοῖς τήνδε τὴν νόσον νοσοῦσι τόδε τὸ φάρμακον χρήσιμον, ἐκ τῆς τέχνης δὲ τὸ τοῖς τοιάνδε νόσον νοσοῦσι τοιοῖσδε συμφέρει χρῆσθαι· ἐξ οὗ τὰ ὅμοια τοῖς ἐξ ἐμπειρίας ληφθεῖσι συνορᾷ. τέχνης γὰρ ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις, ὡς καὶ αὐτὸς σαφῶς ἔδειξε διὰ τῶν παραδειγμάτων. "τήνδε τὴν νόσον" ἀντὶ τοῦ τὴν τοιάνδε νόσον· οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νόσων ἡ κατὰ τὸ ὅμοιον τῇ τέχνῃ μετάβασις. οὐχ ὅτι δὲ τέχνην ἀδύνατον ἀναλαβεῖν χωρὶς ἐμπειρίας λέγει, ἀλλ' ὅτι τὴν ἀρχὴν ἡ τῆς τέχνης εὕρεσις δι' ἐμπειρίας, ἐπεὶ ὡς ἐρεῖ, ἐνδέχεταί τινας τεχνίτας μὲν εἶναι μὴ ἐμπείρους δέ. ὅτι δὲ οἱ μὴ μετ' ἐμπειρίας τι ποιοῦντες ἀπὸ τύχης ἀκολουθοῦν τὸ τέλος ἔχουσιν, ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας καὶ τέχνης, ὡς ἔλεγε Πῶλος, δῆλον.

981a 12. "πρὸς μὲν οὖν — οὐδὲν διήνεγκε." διὰ τούτων ἤδη δείκνυσιν ὅτι ἡ γνῶσις τιμιώτερον τῆς πράξεως, καὶ ὅτι ἡ κυρίως σοφία ἐν γνώσει ἐστὶν ἀλλ' οὐκ ἐν πράξει· εἰ γὰρ ἡ τέχνη τῆς ἐμπειρίας τιμιωτέρα, καίτοι μηδὲν πρὸς πρᾶξιν ἐλαττουμένης ἀλλὰ καὶ πλέον προσθούσης ἔσθ' ὅτε, ἐλαττουμένης δὲ εἰς γνῶσιν, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν ὡς τὸ εἰδέναι τοῦ πράττειν τοῖς ἀνθρώποις τιμιώτερον. εἰ γὰρ τοὺς τεχνίτας τῶν ἐμπείρων κατὰ τὸ εἰδέναι πλεονεκτοῦντας σοφωτέρους λέγομεν, δῆλον ὡς τὴν σοφίαν ἐπιστήμην καὶ γνῶσίν τινα εἶναι συμβέβηκε. διὰ τί δὲ οἱ ἔμπειροι τῶν χωρὶς ἐμπειρίας τεχνιτῶν πρὸς τὰς πράξεις πλέον ἔχουσι, σαφῶς εἶπεν. ἄνθρωπον δὲ ὑγιάζει κατὰ συμβεβηκὸς ὁ Καλλίαν ἰώμενος, ὅτι συμβέβηκε Καλλίᾳ ἀνθρώπῳ εἶναι. εἰπὼν δὲ ὅτι οἱ τεχνῖται καὶ οἱ σοφοὶ τῶν ἐμπείρων κατὰ τὴν γνῶσιν διαφέρουσι, καὶ τοῦτο συστήσας ἐκ τῆς κοινῆς προλήψεως (σοφοὺς γὰρ τοὺς εἰδότας καλεῖν πᾶσιν ἐν χρήσει), τί μάλιστά ἐστιν ἴδιον τοῦ εἰδότος προστίθησιν, ὅτι γὰρ ἡ γνῶσις τῆς αἰτίας, συνιστὰς καὶ δεικνὺς ὅτι μάλιστα τῆς σοφίας ἐστὶν ἴδιον τὸ τὰς αἰτίας γιγνώσκειν, περὶ ἧς ἡ προκειμένη πραγματεία, καὶ μάλιστα σοφία ἡ τῶν πρώτων γνῶσις αἰτίων. σαφῶς δὲ ἐπὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων ἔδειξεν ὅτι τὴν σοφίαν οὐκ ἐπὶ πρᾶξιν ἀλλ' ἐπὶ γνῶσιν

2. ὧν om *A*. ‖ 3. γνῶσις *A*. ‖ 6. τοῖς ἐκ πειρίας λ. σ. *M*. τοῖς ἐκ πείροις ληφθεῖσι σὺν στοᾶς τέχνη *A*. *similia conspicit iis quae ab experientia sumta sunt. S.* inde coniecit *Br* τοῖς ἐξ ἐμπειρίας ληφθεῖσι συνορᾷ. ‖ 8. τοῦ τὴν] ταύτην *M*. ‖ 9. βοηθη om *M*. ‖ 10. 11. τὴν ἀρχὴν] τηδὲ *M* lacuna significata. ‖ ἐρεῖ om *A*. ‖ 13. τύχαν ἐπακολουθοῦν *M*. ‖ τέλος καὶ ἔχουσιν *M*. ‖ 17. εἰ γάρ ἡ τέχνη *MS*. ἡ γὰρ ἡ τέχνη *A*. ἡ γὰρ τέχνη *Br*. ‖ 18. ἀλλὰ καὶ — ἐλαττουμένης om *Br*. ‖ προσθούσης corruptum videtur, fort. ἐχούσης vel προεχούσης. *momenti non minoris habeatur, sed etiam maioris interdum S.* ‖ 20. λέγωμεν *M*.

τὴν ἀναφορὰν ἔχειν συμβέβηκε, καὶ ὅτι τιμιώτερον ἡ γνῶσις τῆς πράξεως· ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς ἐμπειρίας ἡ τέχνη τῇ γνώσει τε καὶ ἐπιστήμῃ τῆς αἰτίας διαφέρει ἀπὸ τοῦ τοὺς μὲν δύνασθαι διδάσκειν, τοὺς δὲ ἐμπείρους οὔ, τοῦ δὲ ἐπιστήμονος ἴδιον εἶναι τὸ διδάσκειν. ὅτι δὲ καὶ ἡ τῆς αἰτίας γνῶσις ἐπιστήμη τέ ἐστι καὶ σοφία, καὶ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἐναργῶς παρέστησεν, ἃς καίτοι τῶν καθ' ἕκαστα γνωστικωτέρας οὔσας οὐ λέγομεν σοφίας, ὅτι μὴ τῶν αἰτίων εἰσὶ γνωστικαί.

"τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰκὸς τὸν ὁποιανοῦν εὑρίσκοντα τέχνην παρὰ τὰς κοινὰς 981b 13. αἰσθήσεις." καὶ ταῦτα κατασκευαστικὰ μέν ἐστι καὶ αὐτὰ καὶ δεικτικὰ τοῦ ὅτι θαυμαστόν τε καὶ τίμιον ἡ γνῶσις, εἴγε ἀεὶ τοὺς προσεξευρίσκοντάς τι παρὰ τὸ χρήσιμον ἐθαύμαζον οἱ ἄνθρωποι ὡς σοφοὺς καὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων· ἅμα δὲ διὰ τούτων δείκνυσι τὴν ἐπὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν τελειοτάτην γνῶσιν ὁδόν, καὶ πῶς παρῆλθεν εἰς ἀνθρώπους ἡ σοφία καὶ ἡ τῶν τιμιωτάτων ζήτησίς τε καὶ θεωρία, ὅτι μετὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων καὶ χρειωδῶν εὕρεσιν περιττότερόν τι καὶ ἐλεύθερον ἤδη νοεῖν σχολαζόντων τῶν ἀνθρώπων. τὰς δὲ τῶν ἡδέων ποριστικὰς τέχνας καὶ αὐτὰς ταῖς χρειώδεσιν ἐγκατατάττει· ὡς γὰρ δεόμενοι καὶ χρείαν ἔχοντες ἡδονῶν τε καὶ ἀναπαύσεως τὰ ποιητικὰ αὐτῶν ἐζήτουν. ἔστι δὲ καὶ τῶν τοιούτων τεχνῶν πρᾶξίς τις τὸ τέλος· αἱ γὰρ ἀπὸ θεωρίας ἡδοναὶ οὐ τέλος τὴν ἡδονὴν ποιοῦνται, ἀλλ' ἔχουσιν αὐτὴν παρεπομένην. ὅτι δὲ καὶ αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι ἐξ ἐμπειρίας ἤρξαντο, ἐνεδείξατο διὰ τῶν ἱερέων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, οἳ τῷ σχολάζειν διὰ τῶν τηρήσεων τῶν κατ' οὐρανὸν γιγνομένων ἐμπειρίαν πρῶτον ἔχον, εἶτα τέχνην συνεστήσαντο. οὕτως δὲ καὶ ἡ γεωμετρία κατὰ τὴν ἀρχὴν εὑρέθη ἀπὸ τῆς γεωδαιστίας. ὥσπερ δὲ ἡ εὕρεσις τῶν τοιούτων ὑπὸ τῶν σχολαζόντων, οὕτω καὶ ἡ περὶ αὐτὰ ἐνέργεια σχολῆς δεῖται.

"εἴρηται μὲν οὖν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τίς διαφορὰ τέχνης καὶ ἐπιστήμης." τῷ τῆς 981b 25. τέχνης ὀνόματι χρησάμενος καὶ κατὰ τῆς ἐπιστήμης, περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν ἀνέπεμψεν ἡμᾶς εἰς τὰ Ἠθικά· ἐν γὰρ τῷ Ζ τῶν Νικομαχείων ἡ τούτων διαίρεσις αὐτῷ παραδέδοται, ἐν οἷς λέγει πέντε εἶναι οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τὴν ἐν λόγῳ καὶ συνέσει ἀλήθειαν, ἐπεὶ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι ἀληθεύειν λέγεται, τέχνην φρόνησιν ἐπιστήμην σοφίαν νοῦν. καὶ τέχνην μέν φησιν εἶναι ἕξιν μετ' ἀληθοῦς λόγου ποιητικήν, ἐπιστήμην δὲ ἕξιν ἀποδεικτικήν, ἀποδεικτικὴν δὲ τὴν ἐκ προτέρων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων τοῦ συμπεράσματος συλλογιστικήν, ἢ ὑπόληψιν περὶ τῶν καθόλου καὶ ἐξ ἀνάγκης ὄντων, ἢ γνῶσιν τῆς αἰτίας δι' ἣν τὸ

4. καὶ ἡ] καὶ om *M*. ‖ 5. τῶν καθ' ἕκ.] πᾶν καθ' ἕκ. *A*. ‖ 9. παρὰ om *M*. ‖ 11. ἐπὶ] περὶ ἐπὶ *M*. ‖ 14. ποριστὰς *A*. ‖ 15. ταῖς *A*. τοῖς *Br*. ‖ ἐγκατατάττει *SBr*. ἐγκατατάττειν *M*. ἐγκαταλλάττει *A*. ‖ 16. ἔχοντας ἡδονῆς *M*. ‖ ἀναπλάσεως *A*. ‖ 18. 19. μαθηματικαὶ *S* Ascl. μαθητικαὶ *AMBr*. ‖ ἤρξαντο, ἐνεδείξατο] ἤρξατο *A*. ‖ 19. 20. τῶν Αἰγύπτων *A*. ‖ 22. γεωδησίας *M*. ‖ 26. Ζ, c. 3 et 4. ‖ 28. συνέσει] *compositione S*. ‖ τῷ] τὸ *M* Ascl. ‖ 29. νοῦν] οὖν *A*.

πρᾶγμα ἐστιν, ὅτι ἐκείνου ἐστι, καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται αὐτὸ ἄλλως ἔχειν· φρόνησιν δὲ ἕξιν μετ᾽ ἀληθοῦς λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ ἢ καὶ κακά, περὶ ὧν ἐστὶ καὶ τὸ βουλεύεσθαι. ἢ ἀρετὴν τοῦ δοξαστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς· νοῦν δὲ δύναμιν ψυχῆς ᾗ τὰς τῶν ἀποδεικτῶν ἀρχὰς τὰς ἀναποδείκτους γνωρίζομεν· σοφίαν δὲ νοῦν καὶ ἐπιστήμην τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει. ἀναπέμψας δὲ εἰς ἐκεῖνα περὶ τῆς διαφορᾶς ἡμᾶς τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης (ἡ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν ποιήσει τε καὶ πράξει, ἡ δ᾽ ἐπιστήμη ἐν γνώσει), οὗ χάριν τούτων μνημονεύει, τοῦτο ἔχεται· τοῦ γὰρ λαβεῖν τε καὶ δεῖξαι ὅτι τὴν κυριώτατά τε καὶ μάλιστα ἐπιστήμην, ἣν καὶ ἁπλῶς σοφίαν καλοῦμεν, περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς πάντες ὑπολαμβάνουσιν εἶναι. τούτου χάριν τῆς ἐμπειρίας τὴν τέχνην ἔδειξε τῇ τῆς αἰτίας γνώσει διαφέρουσαν, καὶ ὅτι τιμιώτεραι αἱ περὶ τὴν τῆς αἰτίας τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν μεταχειριζομένων γνῶσιν καταγιγνόμεναι.

981*b* 27. „ὧν οὖν ἕνεκα ποιούμεθα τὸν λόγον." αὐτὸς διὰ τούτων σαφῶς τήν τε πρόθεσιν τῶν λεγομένων καὶ ὧν χάριν εἴρηται τὰ εἰρημένα λέγει· ὑπὲρ γὰρ τοῦ δεῖξαι ὅτι πᾶσι δοκεῖ τὰς θεωρητικὰς τέχνας τῶν πρακτικῶν τιμιωτέρας εἶναι, καὶ τὴν σοφίαν τῶν πρώτων ἀρχῶν εἶναι γνωστικήν· ὃ ἐδείξαμεν δείξαντες αὐτοὺς ἀεὶ μᾶλλον τὸ τῆς σοφίας κατηγοροῦντας ὄνομα κατὰ τῶν εἰδότων μᾶλλον. σοφωτέρα γὰρ τῆς μὲν αἰσθήσεως ἡ ἐμπειρία διὰ τὸ ἤδη λογική τις εἶναι γνῶσις (λογικὴ γὰρ ἡ τοῦ καθόλου περίληψις), ἡ δὲ τέχνη τῆς ἐμπειρίας, ὅτι αὕτη ἤδη καὶ τῆς αἰτίας ἐστὶ γνωστική. ἡ γὰρ τοῦ ὁμοίου θεωρία κατὰ τὴν τῆς αἰτίας γνῶσιν γίγνεται. „χειροτέχνου τε γὰρ ὁ ἀρχιτέκτων," ἀντὶ δὲ τοῦ τεχνίτου τοῦ ποιοῦντος ὁ ἀρχιτέκτων. αἱ δὲ θεωρητικαὶ τῶν ποιητικῶν, ὅτι οὐ πρὸς χρῆσιν ἀλλὰ πρὸς διαγωγὴν αὗται καὶ αὐτῆς χάριν τῆς γνώσεως.

982*a* 4. (2) „ἐπεὶ δὲ ταύτην τὴν ἐπιστήμην ζητοῦμεν," τουτέστιν ἐπειδὴ ἡ προκειμένη ἡμῖν πραγματεία ζήτησίς ἐστι ταύτης τῆς ἐπιστήμης, δεῖ ἰδεῖν περὶ ποῖά ἐστιν ἐπιστήμη ἡ ζητουμένη. ὅτι μὲν γὰρ περί τινας ἀρχάς ἐστι καὶ αἰτίας ἐπιστήμη, δῆλον ἐξ ὧν προείρηκε· πάντες γὰρ τὴν σοφίαν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αἰτίων φασὶν εἶναι γνῶσιν, καὶ σοφὸς ὁ τούτων ἐπιστήμων. ἐπεὶ οὖν ἡ σοφία τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων γνῶσίς ἐστι κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῆς ἔννοιαν, τὰ δ᾽ αἴτια πολλαχῶς, εἰκότως πρῶτον ζητεῖ ποίων αἰτίων καὶ τίνων ἀρχῶν γνῶσίς ἐστιν ἡ σο-

2. καὶ om *S.* || 3. βούλεσθαι *M.* || 4. ἀποδεικτῶν *S.* ἀποδεικτικῶν *ABr.* || ἀναποδ.] ἀποδ. *M.* || 8. δείξειν ὅτι τὰ *M.* || 12. καταγιγνόμεναι] καὶ τὸ γιγνόμενον *A.* || 17. κατηγοροῦντες *A.* || 18. σοφώτερον *M.* || τις] τῆς *M.* || 20. γνωστική *AMS.* γνῶσις *Br.* || 21. ἀντὶ δὲ τοῦ] Scribendum videtur ἀντὶ τοῦ vel ἀντὶ τοῦ τοῦ. *Architectus, inquit, manu conficientibus, id est, architectus sapientior est artifice qui opus conficit. S.* || 23. αὐτῆς] αὐτοῦ *A.* || 28. καὶ ὁ σοφὸς ὁ *M.* || 29. αὐτοῦ vel αὐτὸ *A.*

φία περὶ ἧς πρόκειται λέγειν ἡμῖν. φθάνει μὲν οὖν εἰρηκέναι ὅτι τὴν ὀνομαζομένην σοφίαν περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς ὑπολαμβάνουσι πάντες· ἐπεὶ δὲ τίνες αἱ πρῶται ἀρχαὶ καὶ τὰ πρῶτα αἴτια εὔδηλον, λαβὼν τὸ περὶ ἀρχὰς καὶ αἰτίας τὴν σοφίαν εἶναι ὡς ὁμολογούμενον, τὸ περὶ ποίας ζητήσει, καὶ ὅτι περὶ τὰς πρώτας δείξει. ἢ οὐδὲ ἐκεῖ ἔλαβεν αὐτὸ ὡς ἤδη ὁμολογούμενον, ἀλλ' ὡς ὀφεῖλον δειχθῆναι· διὸ ἀναγκαίως καὶ τῆς τῶν αἰτίων διαιρέσεως μνημονεύει, ὅτι τετραχῶς τὰ αἴτια λέγεται. καὶ τὴν ἱστορίαν τὴν πρὸ αὐτοῦ τι περὶ αἰτιῶν εἰρηκότων παρατίθεται εὐλόγως, ἵν' εἰ μὲν ὀρθῶς εὑρεθῇ τι τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐκείνων, ἀκολουθοίημεν αὐτῷ, εἰ δὲ μή, πλέον τι ζητοίημεν αὐτοί. χρὴ οὖν ἐκ τῆσδε τῆς πραγματείας ἀπαιτεῖν τὴν γνῶσιν τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων· αὗται δ' ἂν εἶεν τοῦ ὄντος οἷον ἀρχαί, δι' ἃς τῶν ὄντων ἕκαστόν ἐστιν ὧν τὸ εἶναι κατηγοροῦμεν· τοιαῦται δὲ αἱ πρῶται καὶ κυριώταται οὐσίαι· αὗται μὲν γὰρ τῶν οὐσιῶν ἀρχαί, αἱ δὲ οὐσίαι τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὡς δείξει. τήν τε οὖν τούτων γνῶσιν ἀπαιτεῖν χρὴ ἐκ τῆσδε τῆς πραγματείας, καὶ ἔτι ὅσα εἰς τὴν τούτων γνῶσιν συντελεῖ, εἰς ἃ καὶ ὁ πλεῖστος αὐτῷ λόγος ἀναλίσκεται· οὐ γὰρ οἷόν τε ἦν ἐκείνων γνῶσιν ἄλλως λαβεῖν, μὴ προκαταστήσαντα καὶ προεκκαθάραντα τὰ ἐμποδών.

"εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ." ἐν πᾶσιν 982*a* 6.
ἔθος ἀεὶ Ἀριστοτέλει ταῖς κοιναῖς καὶ φυσικαῖς τῶν ἀνθρώπων προλήψεσιν ἀρχαῖς εἰς τὰ δεικνύμενα πρὸς αὐτοῦ χρῆσθαι, βεβαιοῦντι τὸ εἶναι τὴν γνῶσιν καὶ τὴν τῆς ἐπιστήμης ὄρεξιν κατὰ φύσιν τοῖς ἀνθρώποις καὶ διὰ τοῦ ταύτας τὰς ἀρχὰς φύσει ἡμῖν δεδόσθαι· αὗται γάρ εἰσιν αἱ κοιναὶ ἔννοιαι. οὕτως καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει πεποίηκε περὶ τόπου ζητῶν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ χρόνου, σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προβλημάτων τῇ ὁδῷ ταύτῃ κέχρηται. τοῦτο οὖν καὶ νῦν ποιεῖ· ζητῶν γὰρ περὶ ποίας ἀρχάς ἐστιν ἡ σοφία, καὶ τί ἔργον τοῦ σοφοῦ, καὶ τίς ὅλως ὁ σοφός, τὰς κοινὰς καὶ φυσικὰς ἐννοίας ἃς ἔχομεν περὶ τῶν σοφῶν ἐκτίθεται, ἵνα ταύταις τὰ ἀκόλουθα ζητοῦντες συμφώνως λαμβάνωμέν τε καὶ τιθῶμεν. ἔστι δὲ ἃ ἡ κοινὴ πρόληψις τῷ σοφῷ καὶ τῇ σοφίᾳ ὑπάρχειν τίθησιν, ὥς φησι, τό τε πάντα ἐπίστασθαι κοινῇ καὶ καθόλου, καὶ περὶ πάντων δύνασθαι διαλαμβάνειν περιληπτικῶς καὶ μὴ ὡς ὁ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἢ τέχνην σοφός· τοὺς γὰρ οὕτως εἰδότας οὐ σοφοὺς ἔτι ἀλλὰ τεχνίτας καὶ

1. περὶ — 2. σοφίαν om *M*. || 2. καὶ — 3. αἴτια om *A*. || 3. εὔδηλον codd. *SBr*. Sed legendum videtur vel οὐ δῆλον, quod *Br* coniecit, vel ἄδηλον. || 5. οὐδὲ] οὐδεὶς *M*. || 7. πρὸ *SBr*. περὶ *AM*. || 8. εὐλόγως, ἵν' εἰ *M*. εὐλόγως εἶν εἰ *A*. εὐλόγως ὡς εἰ *Br* de coniectura. || ὑπ'] ὑπὲρ *A*. || 11. οἷον codd. *SBr*. Sed fort. ᾗ ὄν. || 24. ἁπάντων] ὑπὸ πάντων *M*. || 26. ὅλος *M*. || 29. κοινῇ om *M* in lac. || 31. οὐ] ὡς *A*. || οὺς ἔτι, ἀ om *M* in lac.

ἐπιστήμονας ἐκείνου περὶ οὗ λέγουσιν οὕτως ὑπολαμβάνουσιν. ἔτι δὲ οὐδὲ οἷόν τε πάντα τινὰ ἐπίστασθαι ἄλλως ἢ ὡς εἴρηται. διὸ προσέθηκε τὸ "ὡς ἐνδέχεται." ἀλλὰ καὶ τὸν τὰ περιττὰ καὶ χαλεπὰ καὶ μὴ ῥᾴδια γνωσθῆναι εἰδότα, τοῦτον σοφόν φασιν· τοὺς γὰρ τὰ κοινὰ καὶ ῥᾴδια εἰδότας οὔ φασι σοφούς. διὸ οὐδὲ τὴν αἴσθησιν σοφίαν λέγουσιν, οὔτε σοφοὺς τοὺς αἰσθανομένους καθὸ αἰσθάνονται· κοινὴ γὰρ καὶ ῥᾳδία ἡ αἰσθητικὴ γνῶσις. ἔτι τε τὸν ἀκριβῆ καὶ περιττὸν περὶ ἕκαστον τῶν νοουμένων καὶ ἀναμάρτητον σοφὸν λέγουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸν διδασκαλικώτερον τῶν αἰτίων, τουτέστι τὸν τὴν διδασκαλίαν διὰ τῆς τῶν αἰτίων παραδόσεως ποιούμενον, μᾶλλον σοφὸν λέγουσι τῶν μὴ οὕτως διδασκόντων. καὶ τῶν ἐπιστημῶν δὲ σοφίαν ταύτην λέγουσι τὴν αὐτῆς τῆς γνώσεως τῆς κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἕνεκα μετιοῦσαν αὐτὰ καὶ αἱρουμένην, ἀλλὰ μὴ διά τινα ἀποβαίνοντα, καὶ σοφοὺς αὖ δηλονότι τοὺς τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην ἔχοντας· τοὺς γὰρ διὰ τὴν γνῶσιν αὐτὴν αἱρετὰ εἰδότας, οὐκ ἄλλων τινῶν ἀποβαινόντων χάριν. τὸ δὲ "ἔτι τὸν ἀκριβέστερον καὶ διδασκαλικώτερον τῶν αἰτίων" οὐχ ὡς ἑνὸς ἀκούειν δεῖ, ἀλλὰ δύο· διαφέρει γὰρ ταῦτά γε ἀλλήλων. καὶ οὕτως γίνεται τὰ τιθέμενα ἕξ. ἔτι τοὺς τὰ ἀρχικώτερα καὶ ἐπιστατικώτερα εἰδότας τῶν τὰ ὑποτεταγμένα εἰδότων μᾶλλον λέγουσι σοφούς, καὶ σοφίαν τῶν ἐπιστημῶν τὴν ἀρχικωτέραν τε καὶ ἀρχιτεκτονικωτέραν τῆς ὑπηρετούσης. ταῦτα δὴ λαβὼν ὡς κατὰ τὰς κοινὰς ὑπολήψεις δοξαζόμενα περὶ τοὺς σοφούς, κατὰ ταῦτα πειρᾶται ἕκαστον αὐτῶν προσάγειν τῷ τὰς πρώτας καὶ τὰς καθόλου αἰτίας εἰδότι, δεικνὺς διὰ τούτων ὃ φθάσας εἶπον, τὸ ὅτι τὴν ὀνομαζομένην σοφίαν περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς ὑπολαμβάνουσι πάντες· καθόλου τε γὰρ μάλιστα καὶ κοινῶς περὶ πάντων οὗτος ἐπίσταται ὁ τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰδώς· ὡς γὰρ ὁ τάς τινων ἀρχὰς εἰδὼς καθολικήν τινα γνῶσιν ἐκείνων ἔχει, οὕτως καὶ ὁ τὰς πάντων εἰδὼς ἀρχὰς καθολικὴν ἄν τινα γνῶσιν ἁπάντων ἔχοι.

982a 21. "τούτων δὲ τὸ μὲν ἐπίστασθαι τῷ μάλιστα ἔχοντι τὴν κατὰ πάντων ἐπιστήμην"· ἐλλείπει τῷ ἐπίστασθαι τὸ τὰ πάντα· τὸ γὰρ πάντα ἐπίστασθαι τῷ μάλιστα ἔχοντι τὴν καθόλου ἐπιστήμην ὑπάρχει· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κείμενον. μάλιστα δὲ καθόλου ἐστὶν ἐπιστήμη ἡ περὶ τῶν ὄντων ᾗ ὄντα· κοινὸν γὰρ τὸ ὂν πᾶσι τοῖς ἐν ὑπάρξει. ἀλλὰ καὶ χαλεπώτατα μάλιστα τὰ καθόλου τῶν τῷ ἀνθρώπῳ γνωστῶν, τῷ πάμπολυ τῶν αἰσθήσεων ἀφεστάναι· ὃ ἦν δεύτερον τῶν τεθέντων δοξάζεσθαι

7. σοφοὺς *M.* || 9. "καὶ τῶν ἐπιστημῶν δέ." εἰρηκὼς τὰ κατὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ὑπάρχοντα τῇ σοφίᾳ, φησὶν οὕτως καὶ τῶν ἐπιστ. Ascl. || 11. ἕνεκεν *M.* || καὶ om *A.* || τινος *M.* || 12. αὖ om *M.* || ante διὰ addendum videtur τά. *ea quae propter ipsam cognitionem expetuntur* S. || 14. οὐχ ὡς] οὐχ ὁ *A.* || 20. προσαγάγειν *M.* || 22. ἀπολαμβάνουσι *M.* || 23. τινων om *M.* || 27. τὸ τὰ] τὸ τὴν *M.* || τὸ γὰρ] τῷ γὰρ *M.* || 29. ἐστὶν om *AM*, fortasse recte. || ἐν ὑπάρξει *AM.* οὖσιν ὑπάρξει *Br.*

περὶ τοῦ σοφοῦ· τὰ γὰρ τῶν ὄντων ἁπλούστατά τε καὶ πρῶτα πορρωτάτω τῶν αἰσθήσεων. τὸ δὲ "τοῖς ἀνθρώποις" προσέθηκε πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς φύσεως· τῇ φύσει γὰρ ἐκεῖνα τῶν αἰσθητῶν γνωριμώτερα. ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστάτη τῶν ἐπιστημῶν ἡ τῶν μάλιστα πρώτων γνῶσις· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἀκριβέστεραι αἱ ἐκ τῶν πρώτων εἰσίν, εἴγε αἱ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι· ἐξ ἐλαττόνων δὲ αἱ ἐγγυτέρω τῶν ἀρχῶν, ὡς ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς εἴρηται· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ κυριωτάτας καὶ μάλιστα ἀποδείξεις εἶπεν εἶναι τὰς ἐξ ἀμέσων τε καὶ πρώτων τῶν προτάσεων, δευτέρας δὲ τὰς διὰ τούτων δεικνυμένας. εἰ δ' αἱ ἐγγυτέρω τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν τῶν ἀρχῶν γνῶσιν ἀκριβέστεραι, δῆλον ὡς ἀκριβέσταται ἂν εἶεν αἱ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ἐπιστῆμαι, δι' ἃς καὶ αἱ ἐγγὺς αὐτῶν ἀκριβέστεραι τῶν ἄλλων. ὅτι δὲ αἱ ἐξ ἐλαττόνων καὶ ἐγγυτέρω τῶν ἀρχῶν τῶν διὰ πλειόνων καὶ πορρωτέρω ἀκριβέστεραι, δέδεικται μέν, ὡς ἔφην, καὶ ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς (αἱ γὰρ δι' ἐλαττόνων προτάσεων καὶ ἀμέσων ἀκριβέστεραι), καὶ νῦν δὲ ἐνεδείξατο παραθέμενος τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν, ἧς διαφορά, ὅτι ἡ γεωμετρία μὲν περὶ τὰ θέσιν ἔχοντα· τὸ γὰρ σημεῖον καὶ ἡ γραμμὴ καὶ τὰ ἄλλα περὶ ἃ ὁ γεωμέτρης, θέσιν ἔχει, ἡ δὲ μονὰς καὶ ὁ ἀριθμὸς ἄθετα· διὸ οἱ μὲν γεωμέτραι προσχρῶνται δείξεσιν ἀριθμητικαῖς ὡς προσδεόμενοι αὐτῶν εἰς τὴν τῶν οἰκείων σύστασιν, οἱ δὲ ἀριθμητικοὶ γεωμετρικαῖς οὐκέτι.

"ἀκριβέσταταί τε τῶν ἐπιστημῶν αἳ μάλιστα τῶν πρώτων εἰσίν." οὐχ 982a 25. ὑποληπτέον τοῦτο μάχεσθαι τῷ ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς Φυσικῆς εἰρημένῳ, ἔνθα λέγων ὅθεν δεῖ ἄρχεσθαι, ἀπὸ τῶν ἡμῖν γνωρίμων λέγει· τὸ γὰρ ὅλον κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον, τὸ δὲ καθόλου ὅλον τί ἐστιν· οὔτε γὰρ τὸ πρῶτον καὶ τὸ καθόλου ταὐτόν. τὸ γοῦν πρῶτον αἴτιον τὸ κινητικόν, περὶ οὗ νῦν αὐτῷ λέγειν πρόκειται, πρὸ ἁπάντων μέν ἐστιν, οὐ μὴν οὕτως καθόλου ὡς τὰ γένη. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὡς γένος λεγόμενον καθόλου ἐκεῖ πρὸς τὴν αἴσθησιν πρῶτον εἶπεν, ἀλλὰ τὸ κοινότερον καὶ πλείοσι συμβεβηκός, ὡς ἐδήλωσε διὰ τῶν παραδειγμάτων.

"αἱ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι·" ᾧ γὰρ ἐλάττονα τὰ συμβεβηκότα, 982a 26. δυσγνωστότερον τοῦτο καὶ πλείονος ἀκριβείας δεῖται· καὶ ᾧ μηδέν ἐστι συμβεβηκός, ἡ τούτου γνῶσις χαλεπωτέρα, διὸ καὶ πλείονος ἀκριβείας δεῖται, ἅτε οὐκ ἀπὸ συμβεβηκότων εἰς τὴν γνῶσιν τῆς οὐσίας αὐτῶν βοηθουμένη, ἀλλ' ἀπὸ μόνης τῆς οὐσίας γιγνομένη. βελτίων τε ἡ τούτων ἐπιστήμη τῷ μᾶλλον γιγνώσκειν ποιεῖν. ἔτι ἡ ἀπόδειξις ἡ κυρίως ἐκ προτέρων· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα τότε

3. τῇ φύσει om *M*. ‖ 5. αἱ ante ἐξ om *A*. ‖ 6. Ἀναλ. I, 27. ‖ 7. κυριώτατα *M*. ‖ 8. δευτέρως *M*. ‖ 9. αἱ om *A*. ‖ 15. τὰ] τὴν *M*. ‖ 16. τὰ om *A*. ‖ 21. τέον τοῦτο μάχ. om *M*. ‖ Φυσ. I, 1. p. 184ª 16. ‖ 24. ταὐτόν. τὸ γοῦν om *M*. ‖ κοινητικόν *A*. ‖ 25. πρῶτον πάντων *M*. ‖ 28. οὗ *M*. ‖ 30. χαλεπωτέρα *AMS*. χαλεπωτάτη *Br*. ‖ 33. ἔτι εἰ ἡ *M*.

ἀποδείκνυται ὅταν διὰ τοιούτων δειχθῇ ἃ διά τινων πρώτων τὴν περὶ αὐτῶν πίστιν εἴληφεν· ἡ δὲ ἐκ πρώτων ἐξ ἐλαττόνων, ἡ δὲ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβεστέρα· ὥστε καὶ ἡ ἐκ πρώτων, εἴγε τὰ διὰ τούτων δειχθέντα αἴτια καὶ τοῖς ὑστέροις τοῦ ἀποδείκνυσθαι. ἐπιζητήσειε δ' ἄν τις πῶς ἡ τῶν πρώτων ἀρχῶν τε καὶ αἰτίων γνῶσις χαλεπωτάτη, εἰ βέλτιον ἔχομεν περὶ αὐτὰς τῆς δι' ἀποδείξεως γνώσεως. ἢ οὕτως ἔχομεν περὶ τὰς ὡς ἀξιώματα ἀρχάς, δι' ὧν τὰ ἄλλα δείκνυται, ἤτοι τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχάς, οὐ τὰς τοῦ ὄντος; πῶς οὖν αὗται ἐπίστανται; ἢ καὶ αὗται δι' ἀποδείξεων; ἀρχαὶ γὰρ καὶ τῆς τούτων δείξεως τὰ ἀξιώματα. ἀλλ' ἐπεὶ πᾶσα ἀπόδειξις ἐκ πρώτων, εἴη ἄν τινα καὶ τούτων πρῶτα. ἢ οὐδὲν κωλύει ὡς ἀποδεικτικῶν αὐτῶν πρῶτά τινα λέγειν εἶναι; ἀλλ' εἰ ἀπόδειξις ἐκ πρώτων, εἴη ἄν τινα λέγειν εἶναι. ἀλλ' εἰ ἡ ἀπόδειξις δι' αἰτίου γνῶσις, εἴη ἂν καὶ τούτων αἴτιον, οὕτως δὲ καὶ πρῶτα. ἢ οὐ πᾶσα δι' αἰτίου ἀπόδειξις. δῆλον δὲ ὅτι καὶ διδασκαλικώτεροι οἱ τὰ αἴτια εἰδότες· τῶν γὰρ διδασκόντων ἴδιον τὸ τὰς αἰτίας λέγειν τῶν διδασκομένων, ὡς προείρηκεν. ἤτοι δὲ μᾶλλον λέγει διδασκαλικὴν τὴν τῶν αἰτίων θεωρητικὴν τῆς μὴ τοιαύτης· διὰ γὰρ τῶν αἰτίων ἡ διδασκαλία, ὡς μόνης ταύτης οὔσης τῶν αἰτίων θεωρητικῆς· τὰ γὰρ κυρίως αἴτια ταῦτα. ἢ τὸ λεγόμενόν ἐστιν ὅτι ἡ τῶν μᾶλλον αἰτίων θεωρητικὴ καὶ διδασκαλικὴ μᾶλλον, ἐπειδὴ διὰ τῶν αἰτίων ἡ διδασκαλία· αὕτη δὲ ἡ τῶν μᾶλλον αἰτίων θεωρητικὴ καὶ διδασκαλικὴ μᾶλλον. ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι αὐτῶν χάριν τῶν νοουμένων τε καὶ γινωσκομένων καὶ μὴ ἄλλου τινὸς τῇ τῶν αἰτίων καὶ ἀρχῶν γνώσει μάλιστα ὑπάρχει· ταῦτα γὰρ μάλιστα ἐπιστητά, δι' ἅ γε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστητῶν ἕκαστον ἐπιστητόν. ὥστε εἰσί τινες ἐπιστῆμαι δι' αὑτὰς αἱρεταί, ὅπερ ἔκειτο· μάλιστα δ' ἂν εἴη ἡ τοιαύτη. "ὁ γὰρ τὸ ἐπίστασθαι δι' αὑτὸ αἱρούμενος τὴν μάλιστα ἐπιστήμην μάλιστα αἱρήσεται." ᾧ γὰρ ὅλως τὸ ἐπίστασθαι δι' αὑτὸ αἱρετόν, τούτῳ μάλιστα αἱρετὸν [τοιοῦτον] τὸ μάλιστα ἐπιστητόν· τοιαῦτα δὲ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί, εἴγε καὶ ἡ τῶν ἄλλων γνῶσις τῆς τούτων γνώσεως ἤρτηται· τότε γὰρ οἰόμεθα εἰδέναι ἕκαστον, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν ἐν Φυσικῇ, ὅταν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας τινὸς εἰδῶμεν. ὅτι δὲ μάλιστα ἐπιστητά, ἔδειξε παραθέμενος τὸ ὅτι αἱ ἀποδείξεις ἐκ τῶν πρώτων, διὰ δὲ ἀποδείξεως ἡ τῶν ἐπιστητῶν γνῶσις· ὥστε τὰ πρῶτα αἴτια εἴη ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀποδεικτοῖς τε καὶ ἐπιστητοῖς αἴτια τοῦ

1. πρῶτον *A*. *quae per alia priora fidem sui non acceperunt. S.* ‖ 2. ἡ δὲ ἐκ] εἰ δὲ ἐκ *M*. ‖ 3. διὰ τοιούτων *M*. ‖ 5. εἰ βέλτιον — γνώσεως cf. Phys. VIII, 3. p. 254^a 31. ‖ 7. ἀποδεικτικῆς *M*. ‖ 8. τὰ om *M*. ‖ 11. ἐκ — ἀπόδειξις om *MS*. ‖ 12. πρῶτα] fort. πρῶτον, quod legisse videtur *S*. ‖ 18. καὶ — 19. διδασκαλικὴ μᾶλλον om *A*. ‖ 22. 23. legendum arbitror cum *S* ὥστε εἰ εἰσί — μάλιστα ἂν — ‖ 26. τοιοῦτον om *S*. ‖ αἱ om *M*. ‖ 28. Φυσ. I, 1. p. 184^a 12. ‖ 31. ἀποδεικτοῖς *MS*. ἀποδεικτικοῖς *ABr*.

ἐπιστητοῖς εἶναι, ἀλλ' οὐ ταῦτα ἐκείνοις· ὕστερον γὰρ ταῦτα, οὐδεμία δὲ ἀπόδειξις δι' ὑστέρων. ἔτι πᾶσιν αἴτια τοῖς ἐπιστητοῖς τοῦ εἶναι ἐπιστητοῖς ταῦτα, εἴγε καὶ αἱ τῶν ἐπιστημῶν ἀρχαὶ ταύτας ἀρχὰς ἔχουσιν.

ἀλλὰ καὶ ἀρχικωτάτη τῶν ἐπιστημῶν ἡ τῶν κυριωτάτων αἰτίων γνωστική. 982b 4. ταῦτα δέ ἐστι τὰ ὧν ἕνεκα τὰ ἄλλα ἐστιν. ἀρχικωτέρα γὰρ ἐν ἅπασιν ἡ γνωρίζουσα τίνος ἕνεκα ἕκαστον δεῖ ποιεῖν τῶν γιγνομένων τῆς ποιούσης αὐτὰ καὶ ὑπηρετούσης, ὡς δῆλον ὑπάρχει ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῆς. εἰπὼν δὲ "ἡ γνωρίζουσα τίνος ἕνεκα πρακτέον ἕκαστόν ἐστι," τὸ τοιοῦτον αἴτιον οὗ ἕνεκεν αἰτίου ἕκαστον πρακτέον ἐδήλωσεν εἰπὼν "τοῦτο δέ ἐστι τἀγαθόν·" τοιοῦτο γὰρ τὸ τελικὸν αἴτιον, ὡς εἶπε καὶ τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν ἀρχόμενος "πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ." τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ τῶν ὄντων ἁπάντων αἴτιον· πάντα γὰρ ἐκείνου χάριν ἔστι τε καὶ γίγνεται. τὰ δὲ φύσει γιγνόμενα καὶ πρὸς ἐκεῖνο νένευκε κατὰ τὴν σύμφυτον ὄρεξιν αὐτοῖς· ὥστε ἡ τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ γνωστικὴ ἀρχικωτάτη ἂν εἴη. βουληθεὶς δὲ δηλῶσαι πῶς τὸ πρῶτον αἴτιον τοῖς οὖσιν αἴτιον, ὅτι ὡς τέλος, καὶ ὅτι ἡ τοῦ τοιούτου αἰτίου γνωστικὴ ἀρχιτεκτονικωτέρα τῶν ποιουσῶν τὰ ἐκείνου χάριν, εἶπε τὸ "μᾶλλον ἀρχικὴ τῆς ὑπηρετούσης ἡ γνωρίζουσα τίνος ἕνεκέν ἐστι πρακτέον ἕκαστον." ἡ δὲ ἐπιχείρησις τοιαύτη. εἰ ἐν πάσαις τέχναις τε καὶ ἐπιστήμαις ἀρχιτεκτονικωτέρα τῆς ποιούσης τι ἡ γιγνώσκουσα τὸ οὗ χάριν καὶ τὸ τέλος, καὶ ἡ τὸ πάντων τέλος καὶ οὗ χάριν τὰ πάντα ἔστι τε καὶ γίγνεται εἰδυῖα ἀρχικωτάτη ἂν εἴη καὶ πρώτη· τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ σοφία ἡ τοῦ πρώτου αἰτίου θεωρητική· πάντα γὰρ τὰ ὄντα τοῦ κυριωτάτου τῶν ἀγαθῶν ἐφίεται καὶ τἀγαθοῦ, τἀγαθὸν δὲ τὸ πρῶτον αἴτιον.

ἐφ' οἷς δειχθεῖσι συγκεφαλαιοῦται τὰ εἰρημένα, δεικνὺς ὅτι ἐξ ἁπάντων 982b 7. τῶν τοῖς σοφοῖς ἑπομένων δέδεικται σοφία οὖσα ἡ τῶν πρώτων ἀρχῶν τε καὶ αἰτίων θεωρητική· τὸ γὰρ ἀγαθὸν καὶ οὗ ἕνεκά ἔστι τε καὶ γίγνεται πάντα, οὗ ἐστὶν ἡ προκειμένη ἐπιστήμη θεωρητική, τῶν αἰτίων ἐστίν· τοιοῦτον γὰρ τὸ ὡς τέλος αἴτιον· δεῖ γὰρ αὐτὴν τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτίων εἶναι θεωρητικήν. ἐξ ἁπάντων οὖν τῶν εἰρημένων γίγνεται ἡ σοφία ἡ τῶν πρώτων ἀρχῶν τε καὶ αἰτίων θεωρητική. προσέθηκε δὲ "καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα τῶν αἰτίων ἐστίν," ἐπεὶ εἶπε δεῖν μὲν τὴν σοφίαν κατὰ τὰς κοινὰς προλήψεις ἀρχικὴν εἶναι ἐπιστήμην καὶ μὴ ὑπηρετικήν, εἶπε δὲ ἀρχικωτέραν εἶναι τὴν γνωρίζουσαν τὸ τίνος ἕνεκέν ἐστι πρακτέον ἕκαστον, τοῦτο δ' ἐστὶ τἀγαθόν. εἰπὼν οὖν ἀρχικωτέραν εἶναι τὴν γνωστικὴν τοῦ τίνος ἕνεκεν ἕκαστον ἔστιν, ὅπερ ἐστὶ τἀγαθόν, ὅτι ἡ τῶν πρώτων

1. οὐδεμίαν δὲ ἀπόδειξιν *M.* ‖ 9. τοιοῦτο] τοιοῦτος *M.* ‖ 12. τε καὶ] τε *A.* ‖ 18. εἰ] ἡ *A.* ‖ 22. τὸ om *M.* ‖ 26. πάντων *M.* ‖ 34. τοῦ τίνος] οὐ τίνος *A.*

γνωστικὴ ϗ τούτου ἐστὶ γνωστική, δι' ὃ ϗ ἔστιν ἀρχική, ἔδειξε διὰ τῆς προσθήκης ταύτης.

982b 11. "ὅτι δ' οὐ ποιητική, δῆλον ἐκ τῶν πρώτων φιλοσοφησάντων." ὅτι μή ἐστι ποιητική τε ϗ πρακτικὴ ἡ φιλοσοφία τε ϗ ἡ σοφία ἀλλὰ θεωρητική, δείκνυσι ϗ ἐκ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ζήτησιν τὴν τούτων ϗ τὴν εὕρεσιν ἐλθεῖν τοὺς πρώτως φιλοσοφήσαντας διὰ τὸ θαυμάσαι ἕκαστον αὐτῶν πῶς ἔχει· τὸ δὲ θαυμάζειν ἀγνοούντων ἐστίν. οὐκοῦν εἰ διὰ μὲν τὸ ἀγνοεῖν ἐθαύμαζον, διὰ δὲ τὸ θαυμάζειν ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἦλθον, διὰ τὸ ἀγνοεῖν ἄρα ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν ἦλθον. ὃ δὴ ἔμελλε τῆς ἀγνοίας παύσειν αὐτούς, τούτου χάριν ἦλθον ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν· γνῶσις δὲ ἔμελλεν ἀλλ' οὐ πρᾶξις τῆς ἀγνοίας παύσειν αὐτούς· γνώσεως ἄρα ἀλλ' οὐ πράξεως χάριν ἦλθον ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν. εἰ γὰρ δι' ἄγνοιαν ἦλθον ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν, δῆλον ὡς γνώσεως ἐφέσει· τῆς γὰρ ἀγνοίας οὐχ ἡ ποίησις ἀλλ' ἡ γνῶσις ἴασις. τὴν αὐτὴν δὲ ἔθος αὐτῷ καλεῖν σοφίαν τε ϗ πρώτην φιλοσοφίαν. ἡ γὰρ τελειοτάτη φιλοσοφία ἡ ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν ἐπὶ τὸ ζητεῖν προελήλυθεν· ἔπειτα εὑροῦσα τὰ ζητούμενα οὕτως ἔχει περὶ αὐτά, ὡς θαυμάζειν εἰ ἐνδέχεται αὐτὰ ἄλλως ἔχειν, ὡς προελθὼν ἐρεῖ. λέγει δὲ ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν ἦλθον ἐπὶ τὸ ζητεῖν τε ϗ φιλοσοφεῖν τὰ πρόχειρά τε ϗ ἐν ποσὶ διὰ τὴν φαινομένην ἀτοπίαν θαυμάσαντες, οἷον, εἰ οὕτως τύχοι, διὰ τί τὸ ἤλεκτρον ἕλκει τὰ ἀχυρώδη, ἢ ἡ ἡρακλεία λίθος τὸν σίδηρον, ἢ τίς ἐστιν ἡ ἶρις, ἢ ὅλως τὴν τῶν νεφῶν σύστασιν, τὰς βροντάς, πόθεν, ἢ περὶ τῶν ἀστραπῶν, πῶς γίνονται. εἶτα κατ' ὀλίγον προϊόντες ἦλθον ϗ ἐπὶ τὸ περὶ τῶν μειζόνων διαπορεῖν τε ϗ θαυμάζειν ϗ φιλοσοφεῖν. ϗ διὰ τοῦτο παρέθετο τὸ "τινῶν." σελήνης δὲ παθήματα εἶπε τάς τε ἐκλείψεις αὐτῆς ϗ τὰς αὐξήσεις ϗ τὰς μειώσεις, ὁμοίως δὲ ϗ ἡλίου τάς τε ἐκλείψεις ϗ τὰς ἀνατολάς τε ϗ δύσεις. τὸ δὲ ἀπορεῖν τε ϗ θαυμάζειν δι' ὑπόληψιν ἀγνοίας γίνεται. προστίθησι δὲ ὅτι ϗ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφός πως· ταῦτα γὰρ σπουδάζει μανθάνειν ἃ ἐστι δι' ἄγνοιαν θαυμάσια· ἐκ γὰρ θαυμασίων τε ϗ παραδόξων οἱ μῦθοι σύγκεινται, οἱ δὲ διὰ τὸ θαυμάζειν τινὰ σπουδάζοντες μανθάνειν φιλόσοφοι.

982b 22. ὅτι δὲ μὴ χρείας τινὸς μηδὲ πράξεως χάριν ἀλλὰ γνώσεως ἦλθον τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν, συνέστησε ϗ ἀπὸ τῆς ἱστορίας· μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἀναγκαίων τε ϗ τῶν πρὸς ῥαστώνην τὴν τοῦ βίου παρασκευὴν ἦλθον ἐπὶ τὴν τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ζήτησιν ϗ τὴν τῶν τοιούτων θεωρίαν. εἰ δὲ πάντων ὑπαρχόντων, τῶν τε ἀναγκαίων ϗ τῶν πρὸς ῥαστώνην, ἤρξαντο τῆς κατὰ φιλοσοφίαν ζητή-

3. πρῶτον *M.* || 19. τὰ ἀχυρῶδες *A.* || 20. ἦρις *A.* || τῶν ἐφῶν *M.* || 22. τὸ] τῶν *M.* || καὶ διὰ — 23. τινων om Ascl. *S.* || 26. ὁ φιλόμυθος φιλόσοφός *AM* et fort. *S*, quam genuinam esse scripturam ex proximis verbis apparet. φιλόμυθος ὁ φιλόσοφος *Br*, ὁ φιλόσ. φιλόμ. Ascl.

σεως, δῆλον ὡς ἐπ' οὐδενὸς ἀναγκαίου τῶν πρὸς διαγωγὴν τοῦ βίου συντελούντων εὑρέσει τὴν ζήτησιν ἐποιοῦντο. ἀλλὰ μὴν πᾶσαι αἱ ποιητικαί· ἢ γὰρ τῶν ἀναγκαίων τινὰ καὶ χρησίμων ζητοῦσί τε καὶ ποιοῦσιν, ἢ τῶν πρὸς διαγωγήν. φρόνησιν δὲ εἶπε τὴν τοιαύτην σοφίαν τε καὶ τὴν θεωρίαν. εἰκάζει δὲ τὴν τοιαύτην γνῶσίν τε καὶ θεωρίαν τοῖς ἐλευθέροις τῶν ἀνθρώπων, οἳ αὐτῶν ἕνεκεν εἰσίν, οὐκ ἄλλων, ὥσπερ οἱ δοῦλοι. τὸν γὰρ δοῦλον ἐν τοῖς Πολιτικοῖς εἶναι εἶπεν ὃς ἄνθρωπος ὢν ἄλλου ἐστίν· τοιοῦτος δὲ ὁ μὴ διορατικὸς τῶν πρακτέων δι' ἀφυΐαν, ἀλλὰ ὑπηρετικός. καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη γνῶσις ὡς μόνη οὖσα ἐλευθέρα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αὐτὴ αὐτῆς χάριν ἐστίν. σημεῖον δὲ τοῦ δι' αὐτὴν αὐτὴν αἱρετὴν εἶναι καὶ τὸ μηδὲν χρειῶδες παρεχομένην, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ἐμποδίζουσαν αὐτοῖς τῷ τοσοῦτον φίλτρον ἐμποιεῖν τοῖς ἁψαμένοις αὐτῆς ὡς μηδὲν ἄλλο βούλεσθαι ποιεῖν, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀπάγον αὐτοὺς τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας περίστασίν τε καὶ ἐνόχλησιν ἡγεῖσθαι. διὸ καὶ εὐλόγως ἄν φησιν οὐκ ἀνθρωπίνην ἀλλὰ θείαν τὴν γνῶσιν αὐτῆς νομίζεσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι ἐν πολλοῖς δοῦλοι διὰ τὰς χρείας εἰσὶ καὶ τούτων χάριν πολλὰ πράττειν ἀναγκάζονται· διὰ γὰρ τὸ εἶναι αὐτοὺς τοιούτους, καὶ ἡ ὑγεία ἀγαθὸν αὐτοῖς καὶ ἡ εὐπορία καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων ἀγαθῶν· διὸ καὶ ἀσχολοῦνται περὶ αὐτά. τὸ δὲ θεῖον πάσης χρείας ἐλεύθερον· ἀκολούθως λέγων τοῖς ἐν τοῖς Νικομαχείοις εἰρημένοις αὐτῷ, ἔνθα λέγει "οὐ γὰρ χρὴ κατὰ τοὺς παραινοῦντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα καὶ θνητὰ θνητόν." τοιαῦτα γὰρ καὶ ταῦτα. διό, φησίν, εἰ ἦν ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα περὶ τοῦ θείου, ὅτι φθονερὸν τοῖς ὑπερέχουσι, διὸ καὶ δυστυχεῖς πάντας εἶναι τοὺς περιττοὺς καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, τούτοις ἂν μάλιστα ἐφθόνει· οὗτοι γὰρ ὡς ἀληθῶς πλέον τι ἔχουσιν ἢ κατὰ θνητὴν φύσιν. "ἀλλ' — εἶναι." φθόνος γάρ, ὥς φησιν ὁ θεῖος Πλάτων, ἔξω θείου χοροῦ· ἀλλὰ πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, ἐν οἷς καὶ τοῦτο· οὔτε τινὰ τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης ἡγητέον εἶναι τιμιωτέραν. ἡ γὰρ θειοτάτη κατὰ τοῦτο μάλιστα τιμιωτάτη· ἡ δὲ τοιαύτη θειοτάτη κατά τε τὸ μάλιστα ὁμοίαν τῇ τῶν θείων ἐνεργείᾳ εἶναι· ἐνεργεῖν μὲν γὰρ εὔλογον τὸ θεῖον, οὐκ ἄλλη δέ τις ἐνέργεια θεῶν ἀξία παρὰ τὴν τοιαύτην· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῶν θείων γνῶσιν εἶναι, εἴγε τῶν πρώτων αἰτίων γνῶσίς ἐστι καὶ τῶν ἀρχῶν, ὁ δὲ θεὸς ἀρχὴ πρώτη καὶ αἰτία τῶν ἄλλων. διὰ τούτων δὲ ἔδειξεν ὅτι καὶ εὐλόγως ἥδε ἡ πραγματεία θεολογικὴ καλεῖται. λέγει δὲ ὅτι ἀναγκαιότεραι μὲν αὐτῆς πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι (οὐδ' ὅλως γὰρ αὕτη

2. εὑρέσει *AM*. εὑρέσεως *Br*. || 6. τοῖς om *A*. || 6.7. εἶπεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον τὸν ἄλλου ὄντα καὶ μὴ ἑαυτοῦ· τοιοῦτος δέ ἐστιν ὁ *L*. || Πολ. I, 4. p. 1254a 14. || 8. ἀμφυΐαν *M*. || 9. αὐτῆς — αὐτὴν] αὑτῆς — αὑτὴν *A*, et sic saepissime. || 11. τῷ *Br*. τὸ *A*, om *M*. || αὐτῆς] αὐτοῖς *A*. || 18. ἀκόλουθα λέγων τοῖς ἐν τῷ κ' τῶν Νικομαχείων εἰρ. *L*. || Νικομ. X, 7. p. 1177b 31. || 21. φθονερόν] φθονεῖ *M* et fort. *A*. || 24. Phaedr. p. 247*a*. || 27. τε om *A*.

ἀναγκαία), ἀμείνων δὲ οὐδεμία· αὕτη γὰρ πασῶν ἀμείνων, εἴγε καὶ τιμιωτέρα.

983a 11. ἑξῆς δὲ λέγει τὴν μέθοδον τῆς κτήσεως αὐτῆς· τὸ γὰρ τἀναντία θαυμάζειν ὧν τὴν ἀρχὴν θαυμάζοντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ εἰδέναι ἐθαύμαζον εἰ δύναται οὕτως ἔχειν, γνόντες δὲ θαυμάζουσιν εἰ δύναται μὴ ἔχειν οὕτως. θαύματα δὲ εἶπε τὰ ὑπὸ τῶν θαυματοποιῶν δεικνύμενα παίγνια, ἃ ἐξ αὐτῶν δοκεῖ καὶ αὐτομάτως κινεῖσθαι· ἡλίου δὲ τροπάς, καθ' ἃς χειμὼν καὶ θέρος. "θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ πᾶσιν εἴ τι τῷ ἐλαχίστῳ μὴ μετρεῖται." λέγει δὲ ἐπὶ τῆς διαμέτρου· ὡς ὄντος δὲ καὶ ἐν γραμμαῖς ἐλαχίστου τινὸς ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, θαυμαστὸν φαίνεται τὸ μὴ ἐλαχίστῳ αὐτὰς μετρεῖσθαι πάσας καὶ εἶναι συμμέτρους ἀλλήλαις, ἐχούσας κοινόν τι μέτρον. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, διότι οἱ μὲν ἀριθμοὶ πάντες μονάδι μετροῦνται, οὐ πᾶσαι δὲ αἱ γραμμαὶ ἑνὶ μετροῦνταί τινι τῷ μὴ εἶναι ἐλαχίστην γραμμήν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ σύμμετροί εἰσι πᾶσαι· σύμμετρα γὰρ μεγέθη ἐστὶ τὰ τῷ αὐτῷ μέτρῳ μετρούμενα. εἰς τοὐναντίον δὲ καὶ τὸ ἄμεινον ἀποτελευτῶσιν οἱ ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζειν τὰ ἀληθῆ, ὡς οὐχ οἷά τε οὕτως ἔχειν, εἰς τὸ εἰδέναι μεθιστάμενοι. θαυμάζουσι γὰρ οἱ τὴν ἐπιστήμην λαμβάνοντες αὐτῶν εἰ ἐνδέχεταί τι αὐτῶν ἄλλως ἔχειν. "κατὰ τὴν παροιμίαν" δὲ ἴσως λέγοι ἂν τὴν λέγουσαν "δευτέρων ἀμεινόνων."

983a 20. "τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς ἐπιστήμης τῆς ζητουμένης εἴρηται," ὅτι θεωρητική, ἀλλ' οὐ πρακτική, καὶ ὅτι τῶν πρώτων αἰτίων τε καὶ ἀρχῶν γνωστική. "καὶ τίς ὁ σκοπὸς οὗ δεῖ τυγχάνειν τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ὅλην μέθοδον," ὅτι ἐκ τοῦ θαυμάζειν δι' ἄγνοιαν τἀληθῆ δεῖ μεταστῆναι εἰς τὸ θαυμάζειν δι' ἐπιστήμην τὰ ἐναντία τῶν ἀληθῶν, εἰ ἐνδέχεται ἄλλως πως ἔχειν καὶ μὴ οὕτως ὡς ἐπίσταται.

(3) προκειμένου δὲ καὶ γεγονότος φανεροῦ τοῦ τῶν πρώτων εἶναι τὴν σοφίαν θεωρητικήν, εὐλόγως πρῶτον τὴν τῶν αἰτίων ποιεῖται διαίρεσιν, καθὸ καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει, εἰς τέσσαρα αἴτια διαιρῶν. καὶ τῶν μὲν ἄλλων σαφῶς ἐμνημόνευσε, περὶ δὲ τοῦ εἴδους τὰ εἰρημένα ἀσάφειάν τινα ἔχει.

983a 24. "ἐπεὶ — γνωρίζειν." τῶν μὲν "ἐξ ἀρχῆς αἰτίων" εἶπεν ἀντὶ τοῦ τῶν πρώτων. ὅτι δὲ ἡ γνῶσις ἡ κατ' ἐπιστήμην ἐν τοῖς ἔχουσιν ἀρχὰς καὶ αἴτια ἐκ τῆς τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων τῶν πρώτων γνώσεως ἤρτηται, καὶ ἀρχόμενος τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως εἶπεν· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς ἔδειξεν αὐτό,

3. κτίσεως *A.* ‖ 6. θαυμαστὰ *AMLS.* ‖ 7. τροπαί *M.* ‖ 8. τῶν οὐκ ἐλαχίστων Ascl. ‖ 10. ἐλαχίστων *A.* ‖ 11. συμμέτρας *A.* ‖ 13. ἐλαχίστην *SBr.* ἐλαχίστων *AM.* ‖ 17. μεθιστώμενοι *M.* ‖ 18. δὲ *AM*, om *Br.* ‖ 19. δευτέραν *L.* ‖ 22. τυχεῖν *M.* ‖ 25. πρώτων αἰτίων εἶναι *L.* ‖ 26. καθὰ *M.* ‖ 27. Φυσ. II, 3. ‖ 28. ἔχειν *M.* ‖ 29. εἶπεν om *M.* ‖ 32. Ἀναλ. I. 2. 11.

καὶ νῦν ὁμοίως λέγει. ὁ γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν πρώτων αἰτίων εἰδώς τινα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προσεχῶν τισὶν ὧν εἰσὶν ἄλλαι αἰτίαι πρῶται, οὐκ ἂν τὰ αἴτια αὐτὰ τὰ προσεχῆ τῷ προκειμένῳ εἰδείη, εἴγε τότε ἔστιν εἰδέναι τι ἔχον ἀρχὰς καὶ αἰτίας, ὅταν τις τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ εἰδῇ· ᾧ δὲ ἡ γνῶσις τὴν ἀρχὴν ἀπὸ μὴ γιγνωσκομένων πρόεισιν, οὐκ ἂν οὗτος εἰδέναι ταῦτα κυρίως λέγοιτο. εἰκότως οὖν τῆς τῶν πρώτων αἰτίων γνώσεως ἠρτῆσθαί φησι τὸ εἰδέναι, συνιστὰς διὰ τούτου καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις τὸ εἶναι ἐπιστήμαις παρὰ τῆς σοφίας τῆς τῶν πρώτων αἰτίων θεωρητικῆς παραγίνεσθαι.

"ὧν — ἦν εἶναι." λέγει μὲν τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν, εἰκότως δὲ εἶπεν (983a 27.) οὐσίαν ἑκάστου τὸ εἶδος· κατὰ γὰρ τὸ εἶδος ἑκάστῳ τὸ εἶναι τοῦτο ὅ ἐστιν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οἱ ὁρισμοὶ κατὰ τοῦτο γίνονται τῶν ὁριστῶν· τί ἦν εἶναι γὰρ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸν λόγον λέγει. "ἀνάγεται — ἔσχατον," τουτέστι τὸν ὁρισμόν· τοῦτο δέ ἐστιν ἡ κατὰ τὸ εἶδος αἰτία· εἰς γὰρ τοῦτόν φησιν ἔσχατον ἀνάγεσθαι τὸ διὰ τί. "ἔσχατον" δέ, ὅτι κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὁρισμοῦ οὐκέτι τὸ διὰ τί ἐξετάζομεν, ὡς μεμαθηκότες δηλονότι τὸ τοιοῦτον αἴτιον, περὶ οὗ ἡ ζήτησις ἡμῖν. διὰ τί γὰρ τὸ πῦρ θερμαίνει ζητοῦντες, ὅταν μάθωμεν ὅτι τὸ εἶναι αὐτῷ πυρὶ τὸ πρώτως εἶναι θερμῷ καὶ θερμαντικῷ ἐστίν, οὐκέτι ζητοῦμεν διὰ τί θερμαίνει, ὡς μεμαθηκότες ὃ ἐπιζητοῦμεν. πάλιν διὰ τί ἡ χιὼν διακριτικὴ ὄψεώς ἐστιν ὅταν ζητῇ τις, ἂν μὲν ἀκούσῃ ὅτι λευκή, οὐδέπω πέπαυται τοῦ τὸ διὰ τί πολυπραγμονεῖν· ἔτι γὰρ ἀπαιτεῖ διὰ τί δὲ τὸ λευκὸν διακρίνει τὴν ὄψιν, ὁ δὲ μετὰ τὴν ἀπόδοσίν τινος ἔτι τὸ διὰ τί ζητῶν οὐδέπω τὴν αἰτίαν ἀκήκοεν. ὅταν δὲ μάθῃ ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ εἶναι αὐτῷ λευκῷ (ἔστι γὰρ λόγος καὶ ὁρισμὸς λευκοῦ τὸ διακριτικὸν ὄψεως), οὐκέτι τὴν τοῦ διακρίνειν τὴν ὄψιν τὸ λευκὸν αἰτίαν ζητεῖ· οὐ γάρ ἐστι μετὰ τὴν τοιαύτην ἀπόδοσιν ἔτι ὑπολειπομένη τοῦ διὰ τί οὕτως ζήτησις. εἰκότως ἄρα μίαν εἶπεν εἶναι αἰτίαν τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου. τοῦ δὲ αἰτίαν εἶναι ταύτην δεικτικὸν παρέθετο τὸ ὅτι "ἀνάγεται γὰρ τὸ διὰ τί εἰς τὸν λόγον ἔσχατον·" ἔσχατον δὲ εἶπεν· εἶεν γὰρ ἄν τινες καὶ ἄλλαι ἀποκρίσεις πρὸς τὴν τοῦ διὰ τί ἀπαίτησιν οὐδέπω τὸν λόγον καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔχουσαι· διὸ οὐδέπω αἱ τοιαῦται ἀποδόσεις τῆς αἰτίας τῆς κατὰ τὸ εἶδός εἰσι διδασκαλικαί, οὐδὲ ὁ ζητῶν τὸ διὰ τί τῆς ζητήσεως ἤδη παύεται. οὐ γὰρ οἷόν τε ζητουμένου ἔτι τοῦ διὰ τί λέγειν ἀποδεδόσθαι τὴν αἰτίαν· ἡ γὰρ τοῦ διὰ τί ζήτησις αἰτίας ζήτησίς ἐστιν. ὃ οὖν ἀκούσαντες ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ζητήσει παυόμεθα τῆς κατὰ τοῦτο τὸ διὰ τί ζητήσεως, τοῦτο αἴτιον· παυόμεθα δὲ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ εἶδος ἀκούσαντες τῆς διὰ τί ζητήσεως· αἴτιον ἄρα καὶ τοῦτο. εἰπὼν δὲ ἐπὶ ἔσχατον τὸν ὁρισμὸν τὸ διὰ τί ἀνά-

7. τὸ εἶναι ἐπιστήμαις om *A*. || 11. τῶν ὁριστῶν] τῆς ὁριστικῆς *L*. || 12. ἐστιν τὸ εἰδικὸν αἴτιον *L*. || 13. τοῦτον *AMS*. τοῦτο *Br*. || διὰ τί *A2SBr*. δυνατὰ *A1*, δυνατὸν *L*. || 16. τῷ — τῷ *M*. || πρώτῳ *M*. || 28. αἱ] ἡ *M*. || 33. τοῦτο αἴτιον *AS*. τοῦ αἰτίου *Br*. || fort. τῆς τοῦ διά. || τί om *M*.

γεται, πῶς τὸ ἔσχατον πρῶτόν ἐστι καὶ αἴτιον διὰ τοῦ ἑξῆς ἐδήλωσε· τὸ γὰρ ἔσχατον λεγόμενον ἐν τῇ ἀποδόσει πρῶτόν ἐστιν ἐν τῇ φύσει καὶ αἴτιον· διὸ ἐπήνεγκεν "αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ τὸ διὰ τί πρῶτον." τὸ μὲν γὰρ ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀπαιτήσει ἔσχατον ἀποδιδόμενον κυρίως αἴτιον· τὸ δὲ οὕτως αἴτιον πρῶτον αἴτιον τῶν οὕτως αἰτίων· τὸ ἄρα ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀπαιτήσει ἔσχατον ἀποδιδόμενον πρῶτον αἴτιον τῶν οὕτως αἰτίων ἐστίν. ᾧ εἰ προσληφθείη τὸ ὁ δὲ ὁρισμὸς ἔσχατον ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀποδόσει, συνάγοιτο ἂν τὸ τὸν ὁρισμὸν πρῶτον αἴτιον εἶναι τῶν κατὰ τὸ εἶδος αἰτίων. τὸ τί ἦν εἶναι ἄρα καὶ ὁ ὁρισμὸς πρῶτον αἴτιον, τουτέστι τὸ εἶδος· κατὰ γὰρ τὸ εἶδος ἑκάστου τὸ τί ἦν εἶναι. ἢ τὸ "αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ τὸ διὰ τί πρῶτον" ὡς ἴσον εἴρηκε τῷ αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ καὶ πρῶτον τὸ διὰ τί, τουτέστιν ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ἐπεὶ τὸ ἔσχατον ἀποδιδόμενον ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀπαιτήσει πρῶτόν ἐστιν αἴτιον. ἢ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποδοθέντων εἶπεν αἴτιον καὶ ἀρχὴν εἶναι τῶν ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀποδόσει· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἔσχατον ἀποδιδόμενον· τὸ γὰρ ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀποδόσει ἔσχατον πρῶτόν ἐστιν αἴτιον καὶ ἀρχή. οὐκ εἶπε δὲ ὅτι τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀποδόσει πρῶτόν ἐστιν ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ τοῦτο εἰπεῖν τὸ ἑπόμενον αὐτοῦ εἰπών, τὸ "αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ τὸ διὰ τί πρῶτον," ἀσαφῆ τὴν λέξιν ἐποίησε. διὰ γὰρ τοῦτο τὸ διὰ τί πρῶτον, ὅτι τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ διὰ τί τὸ πρῶτον τῇ φύσει [ἐν τῇ τοῦ διὰ τί ἀποδόσει] αἴτιόν τε καὶ ἀρχή. ὅτι δὲ ἡ τοῦ διὰ τί ἀπόδοσις ἡ ὑστάτη πρώτης αἰτίας ἐστὶ δηλωτική, πρόδηλον ἐκ τοῦ ἀρχῆς ἀπαίτησιν εἶναι τὸ διὰ τί· μεθ' ἣν δὲ ἀπόδοσιν οὐκ ἐπιζητεῖται τὸ διὰ τί, τοῦτ' ἂν εἴη ἡ κυρίως ἀρχή, ἡ δὲ ἀρχὴ πρῶτον.

983a 29. "μίαν — ὑποκείμενον." ἐπὶ πλέον τὸ ὑποκείμενον τῆς ὕλης· τὸ γὰρ ἐν τοῖς θείοις ὑποκείμενον οὐχ ὕλη. "τετάρτην — ἐστίν". μνημονεύσας τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἀντικειμένην φησὶν αἰτίαν εἶναι τῇ ποιητικῇ τὴν τελικήν, καθ' ὃ ἡ μὲν προϋπάρχει ἡ δὲ ἐσχάτη γίγνεται· ὃ ἐδήλωσεν αὐτὸς προσθεὶς τὸ "τέλος γὰρ γενέσεως καὶ κινήσεως πάσης τοῦτ' ἐστίν·" εἰ γὰρ ἐκεῖνο μὲν ἀρχὴ τοῦτο δὲ τέλος, εἰκότως ἀντίκειται. ἔστι δὲ τὸ τέλος αἴτιον τοῦ ποιητικοῦ, τῇ μὲν γενέσει ἔσχατον ὄν, τῇ δὲ φύσει καὶ τῷ λόγῳ πρῶτον· τοῦτο γὰρ τῷ λόγῳ προλαβόντες διὰ τοῦτο τῆς πράξεως ἀρχόμεθα. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις σκοπὸς τοῦτο, ὁ δὲ σκοπὸς προϋπάρχει. ὅτι δὲ τὸ ἀγαθόν ἐστι τὸ ὡς τέλος αἴτιον καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ τέλος γενέσεως καὶ κινήσεως πάσης, καὶ τῶν Ἠθικῶν ἀρχόμενος, ὡς ἤδη προεῖπον, ἐδήλωσεν εἰπὼν "πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος ἀγαθοῦ τινός." εἰ δὲ πάντα τοῦ οἰκείου

6. αἰτίων] αἴτιον **M.** ‖ ᾧ] ὁ **A.** ‖ 7. ἂν] ὅτι ἂν **A.** ‖ 10. ὡς εἶναι ἴσον **M.** ‖ τῷ] τὴν **M.** ‖ 13. ἐν τῇ] ἀντὶ **M.** ‖ 15. 16. χωρὶς τὸ τοῦτο, ἐπεὶ τὸ ἑπόμενον αὐτῇ εἰπών **M.** ‖ 18. ἐν τῇ τοῦ δ. τ. ἀποδόσει ***AMSBr***, sed omittenda videntur. ‖ 19. δὲ om **M.** ‖ ὑποστάτη **M.** ‖ πρώτη αἰτία **A.** ‖ 21. τοῦτ'] τότ' **A.** ‖ 27. εἰκότως bis habet **A.** ‖ Νικομ. I, 1. p. 1094^a 1.

τέλους ὡς ἀγαθοῦ ἐφίεται, τὸ κυρίως τέλος καὶ οὗ πάντα ἐφίεται τὰ ἐν κινήσει εἴη ἂν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ τῶν ὄντων ἄριστον· ὃ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἐδήλωσεν εἰπὼν "διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τὸ ἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται."

ποιησάμενος δὲ τὴν τῶν αἰτίων διαίρεσιν μέλλων ζητεῖν περὶ ποίας 983b 1.
αἰτίας μάλιστα τοῦ σοφοῦ εἰδέναι, ἐπεὶ πλεοναχῶς τὰ αἴτια, εἰκότως πρῶτον τὰς τῶν ἄλλων δόξας ἐπισκοπεῖ τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἐπὶ ποῖον αἴτιον ἢ ποῖα κατηνέχθησαν. τοῦτο δέ, φησίν, ἔσται χρήσιμον ἡμῖν καὶ πρὸς τὴν τῶν αἰτίων τῶν εἰρημένων βεβαίωσιν. ἢ γὰρ καὶ ἄλλον τρόπον εὑρήσομεν αἰτίων, εἰ μὴ φαίνονται τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ αἰτίων λεγόμενα ὑπὸ τὴν διαίρεσιν πίπτοντα· ἢ εἰ τὰ πρὸς ἐκείνων λεγόμενα μὴ ἐκβαίνει τὰ ὑφ' ἡμῶν κατηριθμημένα τῶν αἰτίων, ἤδη μᾶλλον τῇ διαιρέσει ὡς ὑγιῶς ἐχούσῃ πιστεύσομεν.

"τῶν — πλεῖστοι." τὴν μὲν αἰτίαν δι' ἣν τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰρημένα 983b 6.
ἱστορεῖ νῦν, σαφῶς αὐτὸς εἴρηκε. μνημονεύει δὲ τῶν ἀρχαίων οὐχ ὡς τῶν φυσικῶν οὐσιῶν τὰς ἀρχὰς ταύτας οἰομένων (οὐκέτι γὰρ οἰκεία δόξει τοῖς προκειμένοις ἡ ἱστορία), ἀλλ' ὡς τῶν ὄντων πάντων, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ προκείμενα νῦν. ἔθεντο μὲν γὰρ τῶν φυσικῶν ἀρχὰς ἐκεῖνοι ταύτας ἃς λέγει· οἰόμενοι δὲ ταῦτα μόνον εἶναι καὶ οὐδὲν παρὰ ταῦτα, τὰς αὐτὰς ἀρχὰς τῶν τε φυσικῶν καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων ἐζήτουν. ὅτι δὲ τὴν κατὰ τὴν ὕλην μόνην αἰτίαν ὑπετίθεντο, ἐδήλωσε διὰ τοῦ δεῖξαι λέγοντας αὐτοὺς αἰτίαν καὶ ἀρχὴν εἶναι τῶν ὄντων, ἐξ οὗ τι γίνεται πρώτου καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς οὐσίας μενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης. τὸ γὰρ τοιοῦτον ὕλη, ἥτις τὴν μὲν αὐτῆς οὐσίαν ἐν οἷς ἂν ᾖ σῴζει ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον, κατὰ δὲ τὰ πάθη ἡ μεταβολὴ αὐτῆς ἐν τοῖς τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων γένεσιν. τὸ δὲ "τὰς ἐν ὕλης εἴδει" ἀντὶ τοῦ τὰς ἐν τῷδε τῷ εἴδει τῶν ἀρχῶν τῷ κατὰ τὴν ὕλην μόνας ᾠήθησαν εἶναι. "καὶ διὰ — σωζομένης." τοῖς δὲ ποιοῦσι τὴν μὲν ὕλην σῶμά τι ἐνεργείᾳ, καὶ μὴ ὡς Ἀριστοτέλης λέγει δυνάμει, ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ἁπλῶς τι, ἀλλ' εἶναι τὴν καλουμένην γένεσιν ἀλλοίωσιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως ἔδειξε· τὴν γὰρ ὕλην ἐνεργείᾳ οὖσαν καὶ ὑπομένουσαν ἀεὶ τὴν αὐτήν· ἄφθαρτον γὰρ τὴν ἀρχὴν καὶ κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητον ὑποτίθενται οὖσαν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς γιγνομένων οὐσιῶν ἀλλάσσειν τὰ πάθη· ἀλλοίωσις γάρ ἐστιν ἡ κατὰ πάθος μεταβολή. τίνες δέ εἰσιν οἱ τὴν ὑλικὴν αἰτίαν μόνην ὑποθέμενοι, καθ' οὓς ἡ κυρίως λεγομένη γένεσις οὐ σώζεται, ἑξῆς παρατίθεται. ὧν πρῶτόν φησι Θαλῆν γενέσθαι (ἀρχηγὸς γὰρ οὗτος τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας δοκεῖ τῶν μνημονευομέ-

1. πάντα ἐφίεται] πάντα φύεται *A*. ‖ 2. Νικομ. I. I. ‖ 24. ἐν τοῖς τ. ε. α. γ. γένεσιν] fort. c. *S* ἐν τῇ τ. ε. α. γ. γενέσει: cf. p. 20, 2-4. 27, 11-14. ‖ 25. μόνας scripsi c. *S*, μόνως *A*, μόνην *M*, μόνον *Br*. ‖ 28. περὶ Γεν. I, 4. ‖ 29. ἄφθαρτον — 30. οὖσαν parenthesi includit *Br*. ‖ 33. οὐ *AMS*, om *Br*.

νων γεγονέναι) καὶ σαφῶς ἐκτίθεται τὴν δόξαν αὐτοῦ. ἔδειξε δὲ γνωρίμως διὰ τοῦ παραδείγματος ἐπὶ τοῦ Σωκράτους, πῶς οὐ σώζεται γένεσις καθ' οὓς τὸ ὑποκείμενον παντάπασιν ἐνεργείᾳ ἐστί, σῶζον ἀεὶ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἐν οἷς ἂν ᾖ· ἕκαστον γὰρ τῶν ἐκ τούτου γιγνομένων πως ἔχον τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν.

983b 17. τὸ δὲ "δεῖ γὰρ εἶναί τινα φύσιν ἢ μίαν ἢ πλείους μιᾶς, ἐξ ὧν γίγνεται τἆλλα σωζομένης ἐκείνης" εἶπε καθ' οὓς μὲν ἓν τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ ὕλη ἐνεργείᾳ τι ὂν ἤδη καθ' αὑτό ἐστι, καθ' οὓς δὲ πλείω, ὡς καὶ αὐτὸς δι' ὧν ἐπιφέρει δηλοῖ. οὐδὲ καθ' οὓς πλείω, κατὰ τούτους οὐ τὰ αὐτά. διὸ εἶπε "τὸ μέντοι πλῆθος καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οὐ τὸ αὐτὸ πάντες λέγουσιν, ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας." "τοιαύτης," τῆς φυσικῆς τε καὶ θεωρητικῆς· αὐτὸς γὰρ τῶν μνημονευομένων φυσικῶν ἀρχαιότατος. ὅτι δὲ κατὰ τοῦτον τὸ ὕδωρ ἡ ἀρχή, καὶ διὰ τί, σαφῶς παρατίθεται. ὅτι τε γὰρ ἡ τροφὴ πάντων ὑγρά, ἐκ δὲ τῆς τροφῆς ἑκάστῳ τὸ εἶναι, καὶ ὅτι πάντων τὰ σπέρματα, ἐξ ὧν ἡ γένεσις αὐτοῖς, ὑγρὰ τὴν φύσιν, καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γινόμενον, ἐκ τοῦ ὑγροῦ· ἐκ γὰρ τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ τὴν γένεσιν τοῦ θερμοῦ τε καὶ πυρὸς οἱ περὶ Θαλῆν γίγνεσθαι ἐτίθεντο· καὶ γὰρ τρέφεσθαι ὑπὸ τούτου αὐτὸ καὶ εἶναί τε καὶ σώζεσθαι (τοῦτο γάρ ἐστι "καὶ τούτῳ ζῆν"), ὥστε καὶ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρὸν αὐτοῖς ἀρχή τε καὶ στοιχεῖον, εἴγε τρέφεται καὶ γίνεται ἐκ τούτου· καὶ γὰρ ἐξ οὗ γίγνεται τὰ γινόμενα, τοῦτο αὐτῶν ἐστιν ἀρχή· ὥστε καὶ τοῦ πυρὸς τὸ ὕδωρ, εἰ ἐκ τούτου γίγνεται· γίγνεται δὲ ἐκ τούτου, ἐπεὶ καὶ τρέφεται. τὸ δ' ὕδωρ ἀρχὴ φύσεώς ἐστι τοῖς ὑγροῖς, ἀντὶ τοῦ τὸ ὕδωρ ἀρχὴ καὶ φύσις καὶ αἰτία τοῦ εἶναί ἐστι τοῖς ὑγροῖς. εἰ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις ὡς καὶ τοῖς σπέρμασιν ἀρχὴ τὸ ὑγρόν, τῶν δὲ ὑγρῶν ἀρχὴ τὸ ὕδωρ, εἴη ἂν τοῦτο καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀρχή.

983b 27. "εἰσὶ — παλαιοὺς" ἱστοροῦσιν, ὡς τῆς δόξης ταύτης καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἀναφερομένης ὑπό τινων καὶ τοὺς πρώτους εἰπόντας τι περὶ θεῶν· καὶ πῶς, λέγει. λέγοι δ' ἂν περὶ Ὁμήρου τε καὶ Ἡσιόδου ὡς πρώτων θεολόγων. "τιμιώτατον — τὸ τιμιώτατον." ὃ βούλεται μὲν συνάγειν ἔστιν ὅτι οἱ τὸν τῶν θεῶν ὅρκον ὕδωρ ὑποθέμενοι παραπλησίως Θαλῇ ἀρχὴν τῶν ὄντων τὸ ὕδωρ ὑποτίθενται. διὰ τοιούτου δὲ συλλογισμοῦ τοῦτο λαμβάνομεν. τὸ τιμιώτατον καὶ πρεσβύτατον δηλονότι καὶ ἀρχή· ὅρκος δὲ τὸ τιμιώτατον· ὃ γὰρ ὄμνυμεν, ὡς τιμιώτατον ὄμνυμεν· ὁ ὅρκος ἄρα πρεσβύτατόν ἐστι καὶ ἀρχή. τοῦτο δὲ ἦν ὕδωρ· ἡ γὰρ Στὺξ τὸ ὕδωρ κατ' αὐτούς. δόξει δὲ ἐπὶ τῇ λέξει ἐν δευτέρῳ σχήματι δύο λαμβάνειν καταφατικὰς προτάσεις, τῷ μὴ εἰπεῖν τὸ τιμιώτατον πρε-

9. αὐτὸ om ***M***. ‖ 14. αὐτοῖς ***L***, αὐτῆς ***AM***, αὐτῶν ***Br***. ‖ 16. ἐτίθετο ***M***. ‖ 17. τούτῳ] τοῦτο ***AM***. ‖ 21. τοῖς ὑγροῖς ***SBr***, τῆς ὑγρᾶς ***A***. ‖ 22. μὲν ἄλλοις — σπέρμασιν bis habet ***M***. ‖ 29. δὲ ***AMS***, om ***Br***. ‖ τὸ τιμ. — 30. ὄμνυμεν iterat ***M***. ‖ 33. τῷ] τὸ ***M***.

σβύτατον, ἀλλὰ τιμιώτατον τὸ πρεσβύτατον, ὃ ἴσον φαίνεται τῷ τιμιώτατον πρεσβύτατον. οὕτω δὲ ἐχούσης τῆς προτάσεως γίνεται τὸ δεύτερον σχῆμα, τοῦ μὲν ὅρου τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι κατηγορουμένου καταφατικῶς, ὅπερ ἐστὶν ἀσυλλόγιστον. οὐ μὴν οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἔστιν ὁ λόγος ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ τιμιώτατον κατηγορεῖται μὲν τοῦ ὅρκου, ὑπόκειται δὲ τῷ πρεσβύτατον. οὕτως δὲ εἶπεν ὡς ἀντιστρεφόντων τοῦ πρεσβυτάτου τε καὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τιμιώτατον. καὶ ἔστιν ἴσον τὸ εἰρημένον τῷ τὸ μὲν γὰρ τιμιώτατον πρεσβύτατον· ὅτι γὰρ ὡς τούτῳ ἴσον τοῦτο εἶπεν, ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν "ὅρκος δὲ τὸ τιμιώτατον," τηρήσας τῷ τιμιωτάτῳ τοῦτο. "εἰ — αὕτη." ὡς ἀδήλου τούτου, εἴτε οἱ πρῶτοι θεολόγοι ταύτης ἦσαν τῆς δόξης εἴτε μή, ταῦτα λέγει· οὐ γὰρ ἄντικρυς τοῦτο ἔλεγον, ἀλλὰ πειρῶνταί τινες διὰ συλλογισμοῦ δεικνύναι. εἰ δὲ καὶ συνελογίζοντο δύο καταφάσεις ἐν δευτέρῳ σχήματι λαμβάνοντες, ὡς δοκεῖ ἔχειν ὁ εἰρημένος λόγος, ἔτι ἀδηλότερον. "Θαλῆς — αἰτίας." εἰκότως τὸ "λέγεται οὕτως ἀποφήνασθαι·" οὐδὲν γὰρ προφέρεται αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐξ οὗ τις τὸ βέβαιον ἕξει τοῦ ταῦτα λέγεσθαι τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτοῦ.

"Ἵππωνα δ' οὖν — τῆς διανοίας" Ἵππωνα ἱστοροῦσιν ἀρχὴν ἁπλῶς τὸ 984a 3.
ὑγρὸν ἀδιορίστως ὑποθέσθαι, οὐ διασαφήσαντα πότερον ὕδωρ, ὡς Θαλῆς, ἢ ἀήρ, ὡς Ἀναξιμένης καὶ Διογένης. διὸ καὶ παραιτεῖται αὐτοῦ τὴν δόξαν ὡς ἐπιπόλαιον καὶ οὐδὲν διασαφοῦσαν. ἢ οὐχ ὡς ἀδιάρθρωτον αὐτοῦ τὴν δόξαν παραιτεῖται· οὐ γὰρ εἶπε διὰ τὴν εὐτέλειαν αὐτοῦ τῆς δόξης, ἀλλ' ὡς οὐκ ὀφείλοντα ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἐγκαταριθμεῖσθαι διὰ τὴν τῆς διανοίας εὐτέλειαν. διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε τὸ "μετὰ τούτων," λέγων τῶν φιλοσόφων. τοῦτο δὲ λέγοι ἂν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἄθεος ἦν· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπίγραμμα

Ἵππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
ἶσον ἐποίησεν μοῖρα καταφθίμενον.

ἑξῆς δὲ λέγει περὶ τῶν τὸν ἀέρα ἀρχὴν εἰπόντων καὶ πρὸ τοῦ ὕδατος τοῦτον θεμένων· οὗτοι δὲ ἦσαν Ἀναξιμένης τε ὁ Μιλήσιος καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης. Ἵππασον δὲ τὸν Μεταποντῖνον καὶ Ἡράκλειτον τὸν Ἐφέσιον λέγει πῦρ εἰπεῖν τὴν ἀρχὴν τῶν ὅλων.

"Ἐμπεδοκλῆς δὲ τέτταρα, πρὸς τοῖς εἰρημένοις γῆν προσθεὶς τέταρ- 984a 8.
τον·" τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ οἱ μὲν πῦρ, οἱ δὲ ὕδωρ, οἱ δὲ ἀέρα ὑπέθεντο· τούτοις

1. τῷ] τὸ *M.* ‖ τῷ τιμ. πρ.] fort. τῷ τὸ πρεσβύτατον τιμιώτατον. *quod huic aequipollere videtur, quod vetustissimum honorabilissimum est. S.* ‖ 5. τῷ *S*, τὸ *ABr.* ‖ 6. ἀντιστραφέντων *A.* ‖ 13. ἔτι *AMS.* ἐστὶν *Br.* ‖ 14. "περὶ τῆς πρώτης — ἀποφήνασθαι om *A.* ‖ 17. Lemma "Ἵππωνα — διανοίας" habent *AS*, om *Br.* ‖ δ' οὖν *A.* γὰρ *S.*

ὧν τοῖς τρισὶ τὴν γῆν Ἐμπεδοκλῆς προσέθηκε τέταρτον. "ταῦτα — ἑνός." εἶπε πῶς πλήθει καὶ ὀλιγότητι. ἡ μὲν γὰρ μῖξις αὐτῶν καὶ ἡ εἰς τὸ ἓν σύνοδος ὑπὸ τῆς φιλίας γιγνομένη εἰς ὀλιγότητα καὶ ἑνότητα εἶχε τὴν μεταβολήν, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ νείκους γιγνομένη διάκρισις καὶ χωρισμὸς τούτων ἐκ τοῦ ἑνὸς πολλὰ ἐποίει· ὡς δὲ δυναμένης ἐν τῇ τοιαύτῃ μεταβολῇ σώζειν αὐτῆς τὴν οἰκείαν φύσιν λέγει. ἢ οὐ περὶ τῆς συγκρίσεως καὶ τῆς διακρίσεως ὑπὸ τοῦ νείκους καὶ τῆς φιλίας γιγνομένων λέγει ταῦτα, ἀλλὰ περὶ τῆς δοκούσης αὐτῶν γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς· γίγνεσθαι μὲν γὰρ δοκεῖ ἕκαστον αὐτῶν ὅταν πλῆθός τι αὐτῶν ἅμα συγκριθῇ· ὅταν γὰρ ἔν τινι μίγματι πλείω τὰ τοῦ πυρὸς ᾖ μόρια, δοκεῖ γένεσις γίγνεσθαι πυρός, ὅταν δὲ ἐλάττω, φθορά. ἢ τὸ λεγόμενόν ἐστιν ὅτι αὐτὰ μὲν οὐ γίγνεται, τὸ δὲ πλῆθος καὶ ἡ ὀλιγότης τῶν ὄντων ἐκ τῆς τούτων διακρίσεως καὶ συγκρίσεως γίνονται.

984*a* 11. "Ἀναξαγόρας — ὕστερος." Ἀναξαγόραν Ἐμπεδοκλέους πρότερον γενόμενον τοῖς ἔργοις φησὶ καὶ τῇ περὶ τῶν φυσικῶν δόξῃ ὕστερον εἶναι, οὐ προκρίνων αὐτοῦ πάντως τὴν δόξαν τῆς Ἐμπεδοκλέους ὡς συνετωτέραν καὶ πλέον τι ἔχουσαν, ἀλλ᾽ ὑστέραν καὶ εὐτελεστέραν ἡγούμενος. ἐν ἄλλοις οὖν αὐτοῦ προκρίνει τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὅτι τὰ αὐτὰ σώζει πεπερασμένας ὑποθέμενος τὰς ἀρχάς· ἄμεινον γὰρ τὸ πεπερασμένας τὰς ἀρχὰς ποιεῖν τοῦ ἀπείρους, εἰ δύναιτό τις διὰ τῶν πεπερασμένων ἀποδιδόναι τὰ αὐτά. ἔστι μέντοι ἐν οἷς καὶ τὴν Ἀναξαγόρου δόξαν τῆς Ἐμπεδοκλέους δόξης προκρίνει. νῦν μέντοι ἔοικεν ὕστερον αὐτὸν τοῖς ἔργοις λέγειν διὰ τὴν τῶν στοιχείων ἀπειρίαν· προειπὼν γὰρ ταῦτα ἐπήνεγκε τὸ ἀπείρους εἶναι τὰς ἀρχάς. προελθὼν μέντοι τὴν δόξαν αὐτοῦ σύμφωνον δείκνυσι τῇ Πλάτωνος, ὃς ὕστερος ἐγένετο. ἐξηγησάμενος γὰρ τὴν βούλησιν αὐτοῦ καὶ ὅτι δι᾽ ὧν λέγει λέγοι ἂν τὸ ἓν καὶ τὸ ἀόριστον ἀρχάς, ἐπιλέγει "βούλεται μέντοι τι παραπλήσιον τοῖς τε ὕστερον λέγουσι καὶ τοῖς φαινομένοις μᾶλλον." σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ πῦρ καὶ ἕκαστον τῶν τεσσάρων σωμάτων, συγκρίσει γίνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι δοκεῖ· τῇ γὰρ τῶν πλειόνων ὁμοίων συνόδῳ ἕκαστον τόδε γίγνεται. οὕτως Ἀναξαγόραν φησὶ ταῦτα τὰ ὁμοιομερῆ ἄπειρα ὄντα καὶ ἀΐδια γίγνεσθαί τε δοκεῖν καὶ φθείρεσθαι, γίγνεσθαι μὲν τῇ τῶν πλειόνων ὁμοίων συνόδῳ, φθείρεσθαι δὲ τῇ διακρίσει. σχεδὸν δὲ πάντα εἶπε τὰ ὁμοιομερῆ· οὐ γὰρ πάντα ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐτίθετο· τὸ γοῦν ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα ὁμοιομερῆ ὄντα, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς ἐναργείας μαθεῖν, οὐκ ἔλεγε στοιχεῖα εἶναι, ἀλλὰ συγκρίματα.

3. καὶ ἑνότητα om ***M***. || 5. δὲ — 6. ἢ οὐ om ***A***. || αὐτὸν τὰς οἰκείας φύσεις ***M***. || 12. γίνεται ***L***. || 15. καὶ πλέον — 16. εὐτελεστέραν om ***A***. || 18. ἀπείρους εἰδέναι τὸ ***M***. || 25. ἐπιλέγει c. 8. p. 989*b* 19. || τι om ***A***. || ante φαινομένοις add. νῦν ***S***. || 28. fort. Ἀναξαγόρᾳ.

"ἐκ — νομίσειεν." ἐκ τούτων τῶν εἰρημένων· παρέθετο γὰρ τὰς ὑλικάς 984a 16. τε καὶ σωματικὰς ἀρχάς, καίτοι ἐμνημόνευσε καὶ Ἐμπεδοκλέους καὶ Ἀναξαγόρου, οἳ καὶ ποιητικὰ ἔθεντο αἴτια. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐμνημόνευσε δηλῶν τίσι καὶ οὗτοι παρὰ τοὺς πρὸ αὐτῶν ὑλικοῖς αἰτίοις ἐχρήσαντο. ἐπεὶ καὶ τούτους ᾐτιάσατο ὡς μέχρι λόγου κεχρημένους τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις, οὐκέτι δὲ αὐτὰ περιλαμβάνοντας ἐν τῇ γενέσει τούτων ἃ ἐκ τῶν στοιχείων γεννῶσι.

"προϊόντων δὲ οὕτως." λέγει πόθεν ἦλθον ἐπὶ τὸ ζητῆσαι μετὰ τὴν ὑλικὴν 984a 18. αἰτίαν τὴν ποιητικήν· ὅτι γὰρ δεῖ τι αἴτιον εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ τῆς εἰς ἃ γίνεται μεταβολῆς· οὐ γὰρ δὴ αὐτό τι αὑτὸ μεταβάλλειν ποιεῖ χωρὶς αἰτίας ἔξωθέν τινος. "οἱ — ἀρχῆς." λέγει πάλιν περὶ τῶν μόνῃ τῇ ὑλικῇ τε αἰτίᾳ καὶ ἀρχῇ χρησαμένων· δόξει δὲ τὸ πάμπαν ἐξ ἀρχῆς προστεθεικέναι ὑπὲρ τοῦ δηλῶσαι τοὺς περὶ Θαλῆν καὶ Ἀναξιμένην, ἐπεὶ ὧν γε ἐμνημόνευσεν, Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς δοκοῦσί τι εἰρηκέναι καὶ περὶ τῆς ποιητικῆς ἀρχῆς, ὡς καὶ αὐτός τε προϊὼν μνημονεύσει. "οὐδὲν ἐδυσχέραναν ἐν αὑτοῖς," οἷον οὐκ ἐπέστησαν τῇ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτῶν ἀτοπίᾳ, οὐδ' ἐμέμψαντο τοῖς λεγομένοις ὡς οὐχὶ καλῶς λεγομένοις, οὐδ' ἐζήτησάν τινα καὶ ἄλλην ἀρχὴν πρὸς τῇ ὑλικῇ, ὡς οὐχ ἱκανῶς ἐχούσης τε καὶ λεγομένης ὑπ' αὐτῶν.

"ἀλλ' — εἶναι." λέγει μὲν περὶ Ξενοφάνους καὶ Μελίσσου καὶ Παρμενίδου· 984a 29. οὗτοι γὰρ [τὸ] ἓν τὸ πᾶν ἀπεφήναντο. ἡττηθῆναι δὲ αὐτούς φησιν ὑπὸ ταύτης τῆς ζητήσεως, ὅτι ὑποθέμενοι ἓν τὸ πᾶν καὶ ζητοῦντες πῶς οἷόν τε τοῦτο τὸ ἓν ἐξ ἑαυτοῦ μεταβάλλειν, μὴ δυνάμενοι σώζειν ἔτι αὐτὸ ἓν εἰ μὴ ἀναιροῖεν τὰ φανερά, καὶ ταῦτα μικροῦ δεῖν ἐναργέστατα, κίνησίν τε [γὰρ] καὶ μεταβολὴν ἐκ τῶν ὄντων ἀνῄρουν τῷ τούτων ὄντων μηκέτι αὐτοῖς ἓν τὸ ὂν μένειν. εἰπὼν δὲ "τὸ ἓν ἀκίνητόν φασιν εἶναι," προσέθηκε τὸ "καὶ τὴν φύσιν ὅλην·" ἡ γὰρ φύσις ὅλη τὸ ἓν αὐτοῖς ἦν. ὡς δὲ φανερωτέρου τοῦ ἀτόπου ὄντος τοῦ λέγειν τὴν φύσιν ὅλην ἀκίνητον, προσέθηκε τὸ ἀκίνητόν τε οὐ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μόνον (καὶ γὰρ αὗται αἱ μεταβολαί, εἰ καὶ μὴ κινήσεις, ἀλλὰ κινουμένων τινῶν) ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας μεταβολὰς πάσας.

"τῶν μὲν — τοιαύτην εἶναι ἰδεῖν αἰτίαν." "τὴν τοιαύτην" τὴν ποιητι- 984b 1. κήν· οὐδὲ γὰρ γίνεταί τι κατ' αὐτοὺς ὅλως. ἢ τοῦτο οὐ περὶ τῶν ἓν καὶ ἀκίνητον

3. οἳ οὐ μόνον ὑλικὰς αἰτίας εἰσῆγον ἀλλὰ καὶ ποιητικάς *L.* ‖ 5. 6. περιλαμβάνοντας *ASBr.*, fort. παραλαμβάνοντας. ‖ 6. τούτων τῶν ἐκ τῶν στοιχείων γενομένων *L.* ‖ 9. τι αὐτὸ om *M.* ‖ αὑτὸ] αὐτὸ *A.* ‖ 12. τοὺς] τὰ *A.* ‖ 17. ὑλικῇ καὶ οὐχ *M.* ‖ 18. εἶναι — 20. ζητήσεως om *M.* ‖ 19. τὸ ante ἓν om Ascl. ‖ 22. δεῖν *A*, δεῖ *Br.* ‖ γὰρ *ABr*, sed omittendum videtur. *S* γὰρ quidem habet, sed μὴ δυνάμενοι vertit *non valebant.* ‖ 23. ἐκ τῶν] αὐτῶν *M.* ‖ 29. "τῶν — αἰτίαν" *AS.* om *Br.* ‖ 30. αὐτοὺς ὅλως. ἢ *MS.* αὐτοὺς ὅμως. ἢ *A.* αὐτούς. ὅμως ἢ *Br.*

τὸ πᾶν θεμένων εἶναι λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἓν τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ὕλην μίαν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἓν ἐποίουν τὸ πᾶν. ἐκ δὲ τῶν νῦν λεγομένων ἴσως καὶ πρὸ ὀλίγου, ὅτε εἶπεν "ἐκ μὲν οὖν τούτων μόνην τις αἰτίαν νομίσειε," περὶ τῶν ἓν τὸ στοιχεῖον ὑποθεμένων ἔλεγε. "πλὴν εἰ ἄρα." περὶ Παρμενίδου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν Φυσικῶν οὕτως λέγει "τούτῳ δὲ ἐπιγενόμενος Παρμενίδης Πύρητος ὁ Ἐλεάτης" (λέγει δὲ καὶ Ξενοφάνην) "ἐπ' ἀμφοτέρας ἦλθε τὰς ὁδούς. καὶ γὰρ ὡς ἀΐδιόν ἐστι τὸ πᾶν ἀποφαίνεται καὶ γένεσιν ἀποδιδόναι πειρᾶται τῶν ὄντων, οὐχ ὁμοίως περὶ ἀμφοτέρων δοξάζων, ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν μὲν ἓν τὸ πᾶν καὶ ἀγέννητον καὶ σφαιροειδὲς ὑπολαμβάνων, κατὰ δόξαν δὲ τῶν πολλῶν εἰς τὸ γένεσιν ἀποδοῦναι τῶν φαινομένων δύο ποιῶν τὰς ἀρχάς, πῦρ καὶ γῆν, τὸ μὲν ὡς ὕλην τὸ δὲ ὡς αἴτιον καὶ ποιοῦν." διὰ τοῦτο εἶπε τὸ "πλὴν εἰ ἄρα Παρμενίδῃ," καὶ τούτῳ δὲ καθόσον δύο αἰτίας ἔθετο, ἀλλ' οὐ καθὸ ἓν εἶναι τὸ ὂν ἔλεγε.

984*b* 5. "τοῖς — λέγειν" δηλονότι ὡς καὶ ποιητικὴν αἰτίαν πρὸς τῇ ὑλικῇ. λέγοι δ' ἂν οὐ περὶ τῶν ἄντικρυς καὶ ποιητικὸν αἴτιον ὑποθεμένων (Ἀναξαγόρας δέ ἐστι καὶ Ἐμπεδοκλῆς), ἀλλὰ περὶ τῶν πλείω τὰ αἴτια λεγόντων. ἐνδέχεται γὰρ τούτους ποιεῖν τῶν ὑποκειμένων τούτων τὸ μὲν ποιητικὸν τὸ δὲ παθητικόν, ὡς εἶπε καὶ περὶ Παρμενίδου. ὁ γὰρ λέγων τὰς ἀρχὰς θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἢ πῦρ καὶ γῆν, ὡς Παρμενίδης, τὸ θερμὸν καὶ τὸ πῦρ ὡς ποιητικὸν λέγει. ὑπολαμβάνουσι γὰρ τὸ μὲν πῦρ κινητικὴν ἔχειν φύσιν, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ τοιαῦτα (λέγοι δ' ἂν περὶ τοῦ ἀέρος ἢ περὶ τῶν ἐξ ἐκείνων μεμιγμένων, ὕδατός τε καὶ γῆς) παθητικήν.

984*b* 8. "μετὰ δὲ — ἀρχάς." "τούτους" τοὺς πάνυ παλαιούς, "τὰς δὲ τοιαύτας ἀρχάς" τὰς ὑλικάς. λέγοι δ' ἂν καὶ μετὰ τοὺς ἐν ταῖς ὑλικαῖς ἀρχαῖς καὶ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν θεμένους, ὡς οὐκ οὐσῶν τούτων ἱκανῶν τῶν ἀρχῶν πρὸς τὸ τὴν τῶν ὄντων γεννῆσαι φύσιν· τὰ μὲν γὰρ τάξεως μετέχει καὶ κατά τινα ἀκολουθίαν ὁρᾶται γινόμενα, ἐκείνων δὲ οὐδὲν τοιαύτης τάξεως οἷόν τε αἰτίαν παρέχειν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ αὐτόματον εὔλογον τούτων αἰτιάσασθαι· διὰ τοῦτο ἐζήτησαν τὴν τῆς τοιαύτης γενέσεως αἰτίαν, ὥσπερ ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἐν τούτοις ἀληθείας ὁδηγηθέντες καὶ ἐπαχθέντες καὶ ἀναγκασθέντες. ἐχομένη δὲ ἀρχὴ γενέσεως μετὰ τὴν ὑλικὴν ἡ ποιητική. καὶ δὴ καὶ Ἀναξαγόρας νοῦν εἰπὼν τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ὄντων γενέσεως ἐθαυμάσθη ὡς μόνος εἰπὼν κατὰ λόγον, τῶν ἄλλων εἰκῇ εἰπόντων ἃ εἶπον διὰ τὸ χωρὶς τῆς τοιαύτης εἰπεῖν αἰτίας. τὸ δὲ "καθάπερ ἐν τοῖς ζῴοις" προσέθηκε· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ζῴοις τοῖς

3. εἶπεν cf. *a* 16. || τις] τὴν *M*. || 6. Πύρητος om *S*. || 12. τούτῳ *L*, τοῦτο *ASBr*. || 13. ἀλλὰ καὶ καθὸ *A*. || 14. λέγειν] λέγει *A*. || 18. καὶ — καὶ] ἢ — ἢ *M*. || 22. παθητικά *A*. || 23. "μετὰ — ἀρχάς" *AS*, om *Br*. || δὲ om *A*. || 30. τούτοις *AM*, αὐτοῖς *Br*. || 33. ἃ] μὲν *A*.

ἔχουσι νοῦν οὗτος ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν γινομένων καλῶς ὑπ' αὐτῶν. δοκεῖ μὲν οὖν, φησί, φανερῶς πρῶτος ἐπὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν ἐλθεῖν Ἀναξαγόρας, οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ Ἑρμότιμος ὁ πολίτης αὐτοῦ δόξαι ἂν τῆς τοιαύτης αἰτίας μνημονεῦσαι. οὗτοι μὲν οὖν ἅμα τῇ ποιητικῇ αἰτίᾳ τήν τε τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως γίνεσθαι τὰ γινόμενα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῶν ὄντων ἔθεντο (τοιοῦτος γὰρ ὁ νοῦς), καὶ τὴν τοιαύτην κίνησιν τὴν ἐπὶ τὸ εὖ ἔχουσαν, ἐκ τῆς αἰτίας δηλονότι τῆς ποιητικῆς· τὴν γὰρ τοῦ καλῶς κινεῖσθαι καὶ γίνεσθαι, οὐ τὴν τοῦ μόνον γίνεσθαι καὶ κινεῖσθαι αἰτίαν ἀρχὴν ἔθεντο· τοιοῦτος γὰρ ὁ νοῦς.

(4) οὐ μὴν ἀλλ' ὑποπτεύσαι ἄν τις, φησί, καὶ Ἡσίοδον πρὸ τούτων οὕτως 984b 23.
κινηθῆναι, καὶ εἴ τις ἄλλος ἔρωτα ἢ ἐπιθυμίαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἔθετο, ὡς δοκεῖ καὶ ὁ Παρμενίδης λέγειν. καὶ παρέθετο τὰ ἔπη αὐτῶν δι' ὧν λέγουσι ταῦτα· ὁ γὰρ ἔρως καὶ ἡ ἔφεσις τοῦ καλοῦ κατὰ τοὺς οὕτω λέγοντας ἀρχὴ κινήσεως ἂν εἴη. οὗτοι μὲν οὖν τὴν τῶν ἀγαθῶν αἰτίαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἔθεντο· ἀλλ' Ἀναξαγόρας μὲν ὡς ποιητικὸν τὸ ἀγαθόν, οἱ δὲ ἔρωτα καὶ ἐπιθυμίαν αἰτιώμενοι ἴσως τὸ ὡς τελικὸν ἀγαθὸν λέγοιεν ἄν· τοιοῦτον γὰρ τὸ ὀρεκτόν. ἢ τὸ μὲν ὀρεκτὸν τοιοῦτον, ὁ δὲ ἔρως ποιητικόν, εἰ τῇ ὀρέξει ἑπόμενος ἐποίει ἃ ἐποίει. "ὡς δέον ἐν τοῖς οὖσι." λέγει περὶ τῶν περὶ ἔρωτος ὡς ἀρχῆς εἰρηκότων, ᾗ διανοίᾳ ἐχρήσαντο· ἔθεντο γὰρ τὸν ἔρωτα ἀρχήν, ὡς δέον ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τινὰ αἰτίαν κινητικήν τε καὶ ποιητικήν. τίς δὲ πρότερος τῆς τοιαύτης αἰτίας ἤρξατο, πότερον Ἀναξαγόρας, ὡς δοκεῖ, ἢ Ἑρμότιμος πρὸ αὐτοῦ, καὶ πρὸ τούτου οἱ περὶ Ἡσίοδον, ὕστερον, φησίν, ἔξεστι ζητεῖν.

"ἐπεὶ — ἀγαθοῖς." εἰπὼν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τὴν τοῦ εὖ τε καὶ τοῦ 984b 32.
καλῶς ποιητικὴν ἀρχὴν θεμένων (ὁ γὰρ νοῦς τοιοῦτος· καὶ γὰρ ἐν τοῖς νοῦν ἔχουσι τῶν ζῴων ταύτην ἔχει τὴν τάξιν), λέγει πάλιν πόθεν κινηθεὶς Ἐμπεδοκλῆς ἐν ταῖς ποιητικαῖς ἀρχαῖς καὶ τὴν τῶν κακῶν ποιητικὴν ἀρχὴν ἔθετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς οὖσιν ἔστι καὶ τὰ κακά, Ἐμπεδοκλῆς ἐν τοῖς αἰτίοις ἔθετο οὐ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀρχὴν μόνον, ἥτις ἐστὶ φιλία, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν κακῶν, ἥ ἐστι τὸ νεῖκος. εἰ γάρ τις ἐξ ὧν λέγει τὴν διάνοιαν ἐκλαμβάνοι καὶ μὴ ἁπλῶς ἐπακολουθοίη τοῖς ἔπεσι, τούτων ἂν χάριν εὕροι αὐτῷ τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος ἀρχὰς κειμένας, ὡς τὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν τὴν δὲ τῶν κακῶν ποιητικήν. "ψελλίζεσθαι" δὲ εἶπε τὸ μὴ σαφῶς λέγειν· οὕτω γὰρ οἱ ψελλιζόμενοι λαλοῦσιν. εἰ δὲ τὸ τῶν ἀγαθῶν αἴτιον ἀγαθὸν καὶ τὸ τῶν κακῶν κακόν, ἀρχὰς ἂν εἴη Ἐμπεδοκλῆς τὸ

7. μόνου *M.* || 9. οὕτως κινηθῆναι] *de his quaesivisse. S.* || 10. ἐν ταῖς ἀρχαῖς] *in his quae sunt, uti principium. S.* || 13. τοῦ ἀγαθοῦ *L.* || ἀλλ' ὁ μὲν ἄν. *L.* || 14. οἱ] οὗτοι *L.* || οἱ δὲ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἴσως ὡς *L.* || 17. περὶ ante τῶν om *A.* || ᾗ] ἡ *A.* || 19. ἥψατο Ascl. fort. recte. || 21. *licebit S.* || 31. σαφῶς] καλῶς *L.*

ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν τιθέμενος, ἀγαθὸν μὲν τὴν φιλίαν, τὸ νεῖκος δὲ κακόν. εἰπὼν δὲ οὕτως περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, περὶ τοῦ κακοῦ ἡμῖν προσθεῖναι κατέλιπε. τούτους μὲν οὖν φησίν, Ἐμπεδοκλέα τε καὶ Ἀναξαγόραν, ἔτι δὲ Ἑρμότιμον καὶ τῶν ποιητῶν Ἡσίοδόν τε καὶ Παρμενίδην, πρὸς τῇ ὑλικῇ αἰτίᾳ ποιητικῆς μνημονεῦσαι αἰτίας· ἃ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν, φησίν, εἰρημένοις, ἐν τοῖς περὶ Φύσεως, καὶ αὐτά ἐστι καὶ οὐκ ἔξω ἐκείνων πίπτει· οὐκ ἐναργῶς μέντοι, ἀλλ' ἀμυδρῶς καὶ ἐπ' ὀλίγον χρήσασθαι τῷ ποιητικῷ αἰτίῳ. καὶ ὅτι οὕτως ἐποίουν, παρέθετό τε καὶ ἔδειξεν εἰπὼν "σχεδὸν — ἀλλ' ἢ κατὰ μικρόν." μαρτυρεῖ δὲ Ἐμπεδοκλεῖ ὡς πρώτῳ τε διελόντι ποιητικὸν αἴτιον καὶ ταῖς ὑλικαῖς ἀρχαῖς καὶ στοιχείοις τοῖς τέτταρσι σώμασι κεχρημένῳ· οὐ μὴν ἰσοτιμίας αὐτοῖς διδόναι φησὶν αὐτόν, ἀλλὰ τῷ πυρὶ τὰ ἄλλα ἀντιτιθέναι ὡς μίαν τινὰ φύσιν ὄντα τὰ τρία, ὡς εἶναί φησι δῆλον ἐκ τῶν ἐπῶν αὐτῶν. ὅτι δὲ μὴ χρῶνται τῷ ποιητικῷ αἰτίῳ Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὑπέμνησεν ἡμᾶς, ἐνδεικνύμενος ὅτι καλῶς εἴρηται πρὸ ὀλίγου τὸ "ἐκ μὲν οὖν τούτων μόνην τις αἰτίαν νομίσειε τὴν ἐν ὕλης εἴδει λεγομένην." μηχανῇ δὲ τῷ νῷ Ἀναξαγόραν εἶπε χρῆσθαι, ὡς ἐν ταῖς τραγῳδίαις οἱ θεοὶ παράγονται ἀπὸ μηχανῆς ἐν τοῖς ἀπόροις· ὃ καὶ αὐτὸς ἐξηγήσατο. λέγει δὲ τὰ αὐτὰ περὶ Ἀναξαγόρου ἃ καὶ Πλάτων ἐν Φαίδωνι.

985a 21. "καὶ — χρῆται." χρήσασθαι μὲν Ἐμπεδοκλέα ἐπὶ πλέον φησὶν Ἀναξαγόρου τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις, οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸν ἱκανῶς, ἀλλ' οὐδὲ συνέχειν τὸ ὁμολογούμενον. ἔδει μὲν γὰρ τὴν φιλίαν ἐν πᾶσι συγκρίσεως αὐτῷ αἰτίαν εἶναι, τὸ δὲ νεῖκος διακρίσεως· οὐ μὴν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ πολλαχοῦ αὐτῷ ἡ μὲν φιλία διακρίνει, συγκρίνει δὲ τὸ νεῖκος. καὶ λέγει ἐν τίσιν. ὅταν μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ νείκους ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὰ στοιχεῖα διίστηται καὶ διαιρῆται καὶ χωρίζηται, τότε τὰ τέως τῶν στοιχείων μόρια ἀνακεκραμένα ἀλλήλοις (οὕτως γὰρ ἦν ἓν τὰ πάντα) συγκρίνεται καὶ συνάγεται εἰς ταὐτὸν τὰ ὅμοια τὰ τοῦ πυρὸς εἰς πῦρ καὶ τὰ ὅμοια τοῦ ἀέρος εἰς ἀέρα, ὡς εἶναι μετ' ἀλλήλων τὰ τοῦ ἀέρος καὶ τὰ τοῦ πυρὸς ὁμοίως. ὡσαύτως καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἑκάστου· οὕτως γὰρ ἡ εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ ἑνὸς διαίρεσις. καὶ οὕτως μὲν αὐτῷ τὸ νεῖκος οὐ διακρίσεως μᾶλλον ἢ συγκρίσεως αἴτιον. πάλιν δ' αὖ ἡ φιλία, ὅταν τὰ αὐτὰ σώματά τε καὶ στοιχεῖα συγκρίνῃ τε καὶ εἰς ἓν συνάγῃ, πρῶτον αὐτὰ διαιρεῖ τε καὶ κατακερματίζει καὶ διακρίνει. οὐ γὰρ δὴ ὁλόκληρα ὄντα, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον αὐτῶν τι ὄν, οὗ ποιητικὴ ἡ φιλία, γίνεται· τῷ γὰρ ἅπτεσθαι ἀλλήλων καὶ ἐπὶ τοῦ νείκους εἴη ἂν ἐν ἑνί· ἀλλὰ συνανακιρνᾶται ἀλλήλοις· τούτου γὰρ ποιητικὴ ἡ φιλία γίνεται· οὐ γὰρ τοῦ ἅπτεσθαι ἀλλήλων, ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ νείκους εἴη ἄν.

5. ἐν τοῖς] ἐν om et 6. *eadem* pro καὶ αὐτά habet *S*. || 8. ἀλλ' ἢ] ἀλλὰ *AS*. || 14. πρὸ ὀλίγου p. 984a 16. || 17. Plat. Phaed. p. 98b. || 21. αὐτῷ] αὐτὸ *A*. || 23 et 24. τῶν στοιχείων *SBr*, τοῖς στοιχείοις *AM*. || 28. οὐ *SBr*, ἡ *A*. || 29. συγκρίνεται εἰς *A*, συγκρίνηται καὶ εἰς *M*. || 32. τῷ *S*. τὸ *ABr*.

ἑξῆς δὲ τὴν Λευκίππου τε καὶ Δημοκρίτου περὶ στοιχείων δόξαν ἱστορεῖ, καὶ 985b 4.
σαφῶς ἐκτίθεται τήν τε δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους διαφοράν τε καὶ κοινωνίαν τὴν κατὰ τὴν δόξαν. πλῆρες δὲ ἔλεγον τὸ σῶμα τὸ τῶν ἀτόμων διὰ ναστότητά τε καὶ ἀμιξίαν τοῦ κενοῦ. ὀνομάζοντες δὲ τὸ μὲν πλῆρες ὂν τὸ δὲ κενὸν μὴ ὄν, ἐπεὶ ὁμοίως αὐτοῖς ἦν ἐν ὑπάρξει τό τε πλῆρες καὶ τὸ κενόν, οὐδὲν μᾶλλον ἔλεγον εἶναι τὸ πλῆρες τοῦ κενοῦ. λέγει δὲ ὅτι καὶ οὗτοι τὴν κατὰ τὴν ὕλην μόνην ἀρχὴν ἔθεντο· οὕτως γὰρ αὐτοῖς ἀρχαὶ αἵ τε ἄτομοι καὶ τὸ κενόν, ἐξ ὧν καὶ ἡ τῶν ἄλλων γένεσις κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν σχημάτων καὶ τῶν τάξεων καὶ τῶν θέσεων κατ' αὐτούς· ὧν τὸ μὲν σχῆμα ῥυσμὸν ἔλεγον, τὴν δὲ τάξιν διαθιγήν, τὴν δὲ θέσιν τροπήν. ὁμοίως δὲ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαιοτέροις ἠρκοῦντο τοῖς πάθεσι τῆς ὑλικῆς αἰτίας πρὸς τὴν γένεσιν τῶν ὄντων, ποιητικὸν δὲ αἴτιον οὐδὲν ἔλεγον, ὥσπερ καὶ οἱ μανώσει καὶ πυκνώσει τῆς ὕλης τὰ ἄλλα γεννῶντες· πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν δύο διαφοραῖς ἐχρῶντο πρὸς τὴν γένεσιν τῶν ἐκ τῆς ὕλης γινομένων, τῇ μανώσει καὶ τῇ πυκνώσει, οὗτοι δὲ τρισὶ ταῖς εἰρημέναις, σχήματι τάξει θέσει. φέρεται δὲ ἔν τισι γραφὴ τοιαύτη "καὶ ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι·" κἂν ᾖ αὕτη ἡ γραφή, λέγοι ἂν περὶ Πλάτωνος, ὅτι ὡς ἐκεῖνος ἐκ τῶν μαθηματικῶν γένεσιν ποιῶν τῶν σωμάτων κατὰ τὴν τῶν τριγώνων διαφορὰν καὶ τὸ πλῆθος τὰς τῶν σωμάτων γεννᾷ διαφοράς, οὕτως καὶ οὗτοι κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐν τοῖς πρώτοις σώμασι σχημάτων ἐγέννων τὰ ἐξ αὐτῶν. "περὶ — ἀφεῖσαν." λέγει μὲν περὶ Λευκίππου τε καὶ Δημοκρίτου· οὗτοι γὰρ λέγουσιν ἀλληλοτυπούσας καὶ κρουομένας πρὸς ἀλλήλας κινεῖσθαι τὰς ἀτόμους, πόθεν μέντοι ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τοῖς κατὰ φύσιν, οὐ λέγουσιν· ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἀλληλοτυπίαν βίαιός ἐστι κίνησις καὶ οὐ κατὰ φύσιν, ὑστέρα δὲ ἡ βίαιος τῆς κατὰ φύσιν. οὐδὲ γὰρ τὸ πόθεν ἡ βαρύτης ἐν ταῖς ἀτόμοις λέγουσι· τὰ γὰρ ἀμερῆ τὰ ἐπινοούμενα ταῖς ἀτόμοις καὶ μέρη ὄντα αὐτῶν ἀβαρῆ φασὶν εἶναι· ἐκ δὲ ἀβαρῶν συγκειμένων πῶς ἂν βάρος γένηται; εἴρηκε δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Οὐρανοῦ. "παραπλησίως δὲ τοῖς ἄλλοις" εἶπεν, ὅτι μηδ' ἐκείνων τις τὴν τῆς κινήσεως αἰτίαν τὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ἀποδέδωκεν· οὐδεὶς γοῦν οὐδὲ τῶν ἄλλων φυσικῶν περὶ κινήσεώς τι εἶπεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς Φυσικοῖς εἶπεν, ὅτε περὶ κινήσεως ἔλεγε. "περὶ μὲν οὖν τούτων τῶν δύο αἰτιῶν," τῆς τε ὑλικῆς λέγει καὶ τῆς ποιητικῆς.

(5) "ἐν — τούτων" ἕως "ἐπεὶ δὲ τούτων οἱ ἀριθμοὶ φύσει πρῶτοι." λέ- 985b 23.
γει περὶ τῶν Πυθαγορείων, ὅτι οἱ μὲν πρὸ Δημοκρίτου τε καὶ Λευκίππου γεγό-

3. δὲ ἔλεγον] διέλεγε *A*. || 5. οὐδὲ *M*. || 9. ῥοισμὸν *L*. || 20. ἀφῆσαν *A*. || 24. ὑστέρα — φύσιν om *A*. || 26. fort. γένοιτο. || 27. περὶ Οὐρ. III, 4. || 28. μὴ δεικνύς τις τὴν *A*. || 30. Φυσ. VIII, 1. || 31. αἰτιῶν] αἰτίων *ABr*.

νασιν, οἱ δέ τινες ἦσαν καὶ κατὰ τούτους. ἢ τὸ "ἐν δὲ τούτοις καὶ πρὸ τούτων" οὐ περὶ Δημοκρίτου τε καὶ Λευκίππου μόνον λέγει, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν φυσικῶν τῶν προειρημένων· τῶν μὲν γὰρ ἦσαν πρεσβύτεροι, τοῖς δὲ συνήκμασαν. ἢ μᾶλλον ὅτι αὐτὸς μὲν Πυθαγόρας πρὸ Δημοκρίτου τε καὶ Λευκίππου ὀλίγον ἐγένετο, πολλοὶ δὲ τῶν Πυθαγόρου ἀκουσάντων συνήκμασαν τούτοις. τούτους δέ φησιν ἐντραφέντας τοῖς μαθήμασι τὰς τῶν μαθημάτων ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς θέσθαι. ἀρχαὶ δὲ τῶν μαθημάτων οἱ ἀριθμοί, καὶ τῇ φύσει πρῶτα κατ' αὐτούς, ὅτι ἐκ προσθέσεως τὰ ἄλλα· θέσιν γὰρ προσείληφε τὰ μεγέθη, ὡς φθάσας ἐμνημόνευσεν ἤδη.

985b 26. "ἐπεὶ — πρῶτοι." εἰπὼν ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι διὰ τὸ τοῖς μαθήμασιν ἐντραφῆναι τὰς τούτων ἀρχὰς τῶν ὄντων πάντων ἀρχὰς ᾠήθησαν εἶναι, λέγει ἑξῆς ᾧ λόγῳ χρώμενοι ἐπὶ τοῦτο ἦλθον. εἴη δ' ἂν καταλληλότερον ἔχουσα ἡ λέξις εἰ ἀντὶ τοῦ δέ τὸ γάρ εἴη· ἐπεὶ γὰρ τῶν ὄντων οἱ ἀριθμοὶ φύσει πρῶτοι (ἐξ ἀφαιρέσεως γὰρ οὗτοι) καὶ ὅτι ἐδόκουν ἐν αὐτοῖς ὁμοιώματα πολλὰ πρὸς τὰ ὄντα ὁρᾶν καὶ πρὸς τὰ γιγνόμενα, καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις ἢ ἐν τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν [ὁρῶντες], ὁρῶντες δὲ καὶ τῶν ἁρμονιῶν τοὺς λόγους καὶ τὰ πάθη ἐν ἀριθμοῖς ὄντα, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα ὁμοιότητα πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς εἶχεν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ πάσης τῆς φύσεως, τουτέστι πάντων τῶν ὄντων τε καὶ κατὰ φύσιν συνεστώτων πρῶτοι, τὰς τῶν ἀριθμῶν ἀρχὰς ἔθεντο. ὁμοιώματα δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ὄντα καὶ γινόμενα ἡγοῦντο ἐν τούτοις εἶναι, τουτέστι τοῖς ἀριθμοῖς, ἢ ἐν τούτοις τοῖς σώμασιν ἃ στοιχεῖά φαμεν, οἷον γῆς καὶ τῶν ἄλλων, ἐπήνεγκε, διὸ καὶ εἰς τούτους τὰ ὄντα ἀνήγαγον καὶ ταῦτα στοιχεῖα ἔλεγον αὐτῶν, ἀλλ' οὐ τὰ σώματα. τίνα δὲ τὰ ὁμοιώματα ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἔλεγον εἶναι πρὸς τὰ ὄντα τε καὶ γινόμενα, ἐδήλωσε· τῆς μὲν γὰρ δικαιοσύνης ἴδιον ὑπολαμβάνοντες εἶναι τὸ ἀντιπεπονθός τε καὶ ἴσον, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τοῦτο εὑρίσκοντες ὄν, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἰσάκις ἴσον ἀριθμὸν πρῶτον ἔλεγον εἶναι δικαιοσύνην· τὸ γὰρ πρῶτον ἐν ἑκάστῳ τῶν τὸν αὐτὸν λόγον ἐχόντων μάλιστα εἶναι τοῦτο ὃ λέγεται. τοῦτον δὲ οἱ μὲν τὸν τέσσαρα ἔλεγον, ἐπεὶ πρῶτος ὢν τετράγωνος εἰς ἴσα διαιρεῖται καὶ ἔστιν ἴσος, δὶς γὰρ δύο· οἱ δὲ τὸν ἐννέα, ὅς ἐστι πρῶτος τετράγωνος ἀπὸ περιττοῦ τοῦ τρία ἐφ' αὑτὸν γενομένου. καιρὸν δὲ πάλιν ἔλεγον τὸν ἑπτά· δοκεῖ γὰρ τὰ φυσικὰ τοὺς τελείους καιροὺς ἴσχειν καὶ γενέσεως καὶ τελειώσεως κατὰ ἑβδομάδας, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου. καὶ γὰρ τίκτεται ἑπταμηνιαῖα, καὶ ὀδον-

2. μόνου *M.* || 8. προσείληφε *Br*, προείληφε codd. *S.* || 15. πρὸς om *M.* || 16. ὁρῶντες, ὁρῶντες δὲ codd. *Br*, prius ὁρῶντες om *S.* || 19. τὰς τ. ἀ. ἀ. ἔθεντο] *numeros principia esse omnium rerum putabant S. Br.* coniecit τὰς τ. ἀ. ἀ. πάντων τῶν ὄντων ἀρχὰς ἔθεντο. || 21. *ut terrae et similibus. adiecit autem et ceterorum, quoniam S.* || 29. ὅς] ὁ *A.* || τετράγωνος de coniectura scripsi, codd. *SBr* habent στερεός.

τοφυεῖ τοσούτων ἐτῶν, καὶ ἡβάσκει περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, καὶ γενειᾷ περὶ τὴν τρίτην. καὶ τὸν ἥλιον δέ, ἐπεὶ αὐτὸς αἴτιος εἶναι τῶν καρπῶν, φησί, δοκεῖ, ἐνταῦθά φασιν ἱδρῦσθαι καθ' ὃ ὁ ἕβδομος ἀριθμός ἐστιν, ὃν καιρὸν λέγουσιν· ἑβδόμην γὰρ αὐτὸν τάξιν ἔχειν τῶν περὶ τὸ μέσον καὶ τὴν ἑστίαν κινουμένων δέκα σωμάτων· κινεῖσθαι γὰρ μετὰ τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν καὶ τὰς πέντε τὰς τῶν πλανήτων, μεθ' ἣν ὀγδόην τὴν σελήνην, καὶ τὴν γῆν ἐννάτην, μεθ' ἣν τὴν ἀντίχθονα. ἐπεὶ δὲ οὔτε γεννᾷ τινα τῶν ἐν τῇ δεκάδι ἀριθμῶν ὁ ἑπτὰ οὔτε γεννᾶται ὑπό τινος αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ Ἀθηνᾶν ἔλεγον αὐτόν. ὁ μὲν γὰρ δύο τὸν τέσσαρα καὶ ὁ τρία τὸν ἐννέα καὶ τὸν ἓξ καὶ ὁ τέσσαρα τὸν ὀκτὼ καὶ ὁ πέντε τὸν δέκα γεννᾷ, γεννῶνται δὲ ὁ τέσσαρα καὶ ὁ ἓξ καὶ ὁ ὀκτὼ καὶ ὁ ἐννέα καὶ ὁ δέκα· ὁ δὲ ἑπτὰ οὔτε τινὰ γεννᾷ οὔτε ἔκ τινος γεννᾶται· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἀμήτωρ καὶ ἀεὶ παρθένος. γάμον δὲ ἔλεγον τὸν πέντε, ὅτι ὁ μὲν γάμος σύνοδος ἄρρενός ἐστι καὶ θήλεος, ἔστι δὲ κατ' αὐτοὺς ἄρρεν μὲν τὸ περιττὸν θῆλυ δὲ τὸ ἄρτιον, πρῶτος δὲ οὗτος ἐξ ἀρτίου τοῦ δύο πρώτου καὶ πρώτου τοῦ τρία περιττοῦ τὴν γένεσιν ἔχει· τὸ μὲν γὰρ περιττὸν ἄρρεν αὐτοῖς ἐστίν, ὡς εἶπον, τὸ δὲ ἄρτιον θῆλυ. νοῦν δὲ καὶ οὐσίαν ἔλεγον τὸ ἕν· τὴν γὰρ ψυχὴν ὡς τὸν νοῦν εἶπε. διὰ τὸ μόνιμον δὲ καὶ τὸ ὅμοιον πάντῃ καὶ ἀρχικὸν τὸν νοῦν μονάδα τε καὶ ἓν ἔλεγον· ἀλλὰ καὶ οὐσίαν, ὅτι πρῶτον ἡ οὐσία. δόξαν δὲ τὰ δύο διὰ τὸ ἐπ' ἄμφω μεταβλητὴν εἶναι· ἔλεγον δὲ καὶ κίνησιν αὐτὴν καὶ ἐπίθεσιν. τὰς δὴ τοιαύτας τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς ἐκλέγοντες ὁμοιότητας ἀρχὰς αὐτῶν τοὺς ἀριθμοὺς ὑπέθεντο, πάντα τὰ ὄντα ἐξ ἀριθμῶν συγκεῖσθαι λέγοντες. ἀλλὰ καὶ τὰς ἁρμονίας κατ' ἀριθμόν τινα ὁρῶντες συγκειμένας καὶ τούτων ἀρχὰς ἔλεγον τοὺς ἀριθμούς· ἡ μὲν γὰρ διὰ πασῶν ἐν διπλασίῳ ἐστὶ λόγῳ, ἡ δὲ διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ. ἔλεγον δὲ καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν κατὰ ἁρμονίαν συγκεῖσθαί τινα (τούτου γὰρ δηλωτικὸν αὐτῷ τὸ "καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν εἶναι ἀριθμόν") διότι ἐξ ἀριθμῶν καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ ἁρμονίαν. τῶν γὰρ σωμάτων τῶν περὶ τὸ μέσον φερομένων ἐν ἀναλογίᾳ τὰς ἀποστάσεις ἐχόντων, καὶ τῶν μὲν θᾶττον φερομένων τῶν δὲ βραδύτερον, ποιούντων δὲ καὶ ψόφον ἐν τῷ κινεῖσθαι τῶν μὲν βραδυτέρων βαρὺν τῶν δὲ ταχυτέρων ὀξύν, τοὺς ψόφους

2. φησί om *S*, fort. φύσει. ‖ 6. ὄγδοον *A*. ‖ 13. 14. ἄρτιον κατὰ σύνθεσιν δὲ καὶ συμπλοκὴν ἐξ ἀρτίου *L*. ‖ ἀρτίου πρώτου τοῦ δύο καὶ ἐκ πρώτου περιττοῦ τὰ τρία τὴν *L*. ‖ 16. τὴν γὰρ ψυχὴν] τὸ γὰρ ψυχὴν *A*, τὸ γὰρ ψυχικὸν *L*. ‖ εἶπον Ascl., fort. recte. ‖ 19. εἶναι καὶ τὸ πόθεν ποῖ ἔχειν, καὶ πρώτην διάστασιν. ἔλεγον *L*. ‖ 21. ἐτίθεντο *L*. ‖ 22. τὴν ἁρμονίαν *L*, τοῖς ἁρμονίοις *A*. ‖ ἀριθμούς τινας *L*. ‖ συγκειμένην *L*. ‖ ἔλεγον] ἐπρέσβευον *L*. ‖ 25. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ *L*. ‖ 26. ἐξ ἀριθμῶν καὶ om *L*. ‖ κατ' ἀριθμοὺς καὶ ἁρμονίαν ὁρᾶται συγκείμενος *L*. ‖ 27. τὴν ἀπόστασιν *L*. ‖ 29 et pag. 30, 1. τοῦ ψόφου τούτου κατὰ τὴν τῆς ἀποστάσεως ἀναλογίαν ποιουμένου ἐναρμόνιον *L*.

τούτους κατὰ τὴν τῶν ἀποστάσεων ἀναλογίαν γινομένους ἐναρμόνιον τὸν ἐξ αὐτῶν ἦχον ποιεῖν· ἧς ἁρμονίας τὸν ἀριθμὸν ἀρχὴν λέγοντες εἰκότως καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ παντὸς τὸν ἀριθμὸν ἐτίθεντο ἀρχήν. ἐν διπλασίῳ μὲν γὰρ λόγῳ φέρε εἰπεῖν τὸ διάστημα τὸ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς εἶναι ἢ τὸ τῆς σελήνης, ἐν τριπλασίῳ δὲ τὸ τῆς Ἀφροδίτης, ἐν τετραπλασίῳ δὲ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου εἶναί τινα λόγον ἀριθμητικὸν ἡγοῦντο, καὶ ἐναρμόνιον τὴν κίνησιν εἶναι τοῦ οὐρανοῦ· κινεῖσθαι δὲ τάχιστα μὲν τὰ τὸ μέγιστον διάστημα κινούμενα, βραδύτατα δὲ τὰ τὸ ἐλάχιστον, τὰ δὲ μεταξὺ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους τῆς περιφορᾶς. ἐκ δὴ τούτων τῶν ὁμοιοτήτων ἐν τοῖς οὖσι πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τὰ μὲν πράγματα καὶ τὰ ὄντα ἐξ ἀριθμῶν τε συγκεῖσθαι καὶ ἀριθμούς τινας εἶναι ὑπελάμβανον. τοὺς δὲ ἀριθμοὺς ἡγούμενοι πάσης τῆς φύσεως καὶ τῶν φύσει ὄντων πρώτους (μήτε γὰρ δύνασθαί τι τῶν ὄντων χωρὶς ἀριθμοῦ εἶναι μήτε γνωρίζεσθαι ὅλως, τοὺς δὲ ἀριθμοὺς καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων γινώσκεσθαι) τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς τούτων πάντων τῶν ὄντων ἀρχὰς ἔθεντο. ταῦτα δὲ ἦν, ὡς εἴρηται, ἄρτιον καὶ περιττόν, ὧν τὸ μὲν περιττὸν πεπερασμένον τὸ δὲ ἄρτιον ἄπειρον ἡγοῦντο εἶναι· τῶν δὲ ἀριθμῶν τὴν μονάδα ἀρχὴν εἶναι, συγκειμένην ἔκ τε τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ· εἶναι γὰρ τὴν μονάδα ἅμα ἀρτιοπέριττον, ὃ ἐδείκνυε διὰ τοῦ γεννητικὴν αὐτὴν εἶναι καὶ τοῦ περιττοῦ καὶ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ· ἀρτίῳ μὲν γὰρ προστιθεμένη περιττὸν γεννᾷ, περιττῷ δὲ ἄρτιον.

986a 3. καὶ ὅσα μὲν εἶχον ὁμολογούμενα ἔν τε τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς κατὰ τὰς ἁρμονίας συνθέσεσι πρὸς τὰ τοῦ οὐρανοῦ [καὶ] πάθη τε καὶ μέρη, ταῦτα μὲν αὐτόθι ὡς φανερὰ λαμβάνοντες ἐδείκνυον τὸν οὐρανὸν ἐξ ἀριθμῶν τε συγκεῖσθαι καὶ καθ᾽ ἁρμονίαν. εἰ δέ τινα ἐφαίνοντο διαφωνεῖν τῇ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἀκολουθίᾳ τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν φαινομένων, ταῦτα δὲ προσετίθεσαν αὐτοὶ καὶ ἐπειρῶντο ἀναπληροῦν πρὸς τὸ ὡμολογημένην αὐτοῖς εἶναι τὴν πραγματείαν πᾶσαν. αὐτίκα γοῦν τέλειον ἀριθμὸν ἡγούμενοι τὴν δεκάδα, ὁρῶντες δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐννέα τὰς κινουμένας σφαίρας, ἑπτὰ μὲν τὰς τῶν πλανωμένων, ὀγδόην δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν, ἐννάτην δὲ τὴν γῆν (καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἡγοῦντο κινεῖσθαι κύκλῳ περὶ μένουσαν τὴν ἑστίαν, ὃ πῦρ ἐστὶ κατ᾽ αὐτούς), αὐτοὶ προσέθεσαν ἐν τοῖς δόγμασι καὶ τὴν ἀντίχθονά τινα, ἣν ἀντικινεῖσθαι ὑπέθεντο τῇ γῇ καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἀόρατον εἶναι. λέγει δὲ περὶ τούτων καὶ ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ

7. post κινούμενα add ὡς τὸ μεῖζον ἐν ἴσῳ χρόνῳ *L.* || βραδύτατον *L.* || 8. post ἐλάχιστον add ὡς τοὔλαττον ἐν ἴσῳ *L.* || 9. δὴ *ALS*, δὲ *Br.* || 11. τῶν φύσει *SBr*, τῶν φύσεως *AM.* || πρώτως *A.* || 16. εἶναι, συγκειμένην *LS*, αὐτοῦ συγκειμένην *A*, αὐτοῦ συγκειμένης *M*, αὐτῆς συγκειμένης *Br.* || 17. καὶ] καὶ τοῦ *L.* || 17. ὃ — 18. εἶναι] ὡς γεννητικὴν οὖσαν *L.* || 21. καὶ πάθη τε καὶ *ABr.* || 29. αὐτοὶ *A*, αὐτοῖς *Br.* || 31. περὶ Οὐρ. II, 13. p. 293a 23. III, 1. p. 300a 14.

μὲν καὶ ἐν ταῖς τῶν Πυθαγορικῶν δόξαις ἀκριβέστερον. καθ' ἁρμονίαν δὲ τὴν τούτων τάξιν ἐποίουν λαβόντες τὸ τὰ δέκα τὰ κινούμενα σώματα, ἐξ ὧν ὁ κόσμος, διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰς ἁρμονικὰς ἀποστάσεις, κινεῖσθαί τε κατὰ ἀναλογίαν τῶν διαστημάτων, ὡς προείρηκε, τὰ μὲν θᾶττον αὐτῶν τὰ δὲ βραδύτερον, καὶ φερόμενα ἤχους ποιεῖν τὰ μὲν βραδύτερον βαρυτέρους τὰ δὲ θᾶττον ὀξυτέρους, ἐξ ὧν γιγνομένων ἀναλογίαις ἁρμονικαῖς ἐναρμόνιον ἦχον γίγνεσθαι, οὐ μὴν κατακούειν ἡμᾶς διὰ τὴν ἐκ παίδων συντροφίαν. εἴρηκε δὲ περὶ τούτου καὶ ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ, καὶ ὅτι μὴ ἀληθές ἐστιν ἐν ἐκείνοις ἔδειξεν. ὅτι δὲ καὶ τὸ μὲν ἄρτιον αὐτοῖς τὸ ἄπειρόν ἐστι τὸ δὲ περιττὸν πεπερασμένον, καὶ ἀρχὴ τῆς τε μονάδος (ἐκ τούτων γὰρ ἡ μονὰς οὖσα ἀρτιοπέριττός ἐστιν), ἀλλὰ καὶ τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ, εἴγε αἱ μονάδες πάλιν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀριθμῶν, ἀριθμὸς δὲ ὁ ὅλος οὐρανός, τουτέστι πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἅπερ ἐστὶ τὰ ὄντα, ταῦτα δὲ λέγει μὲν καὶ νῦν, ἐπὶ πλέον δὲ ἐν ἐκείνοις εἴρηκεν ὑπὲρ αὐτοῦ.

"ἀλλ' — ἐπερχόμεθα." ὑπομιμνήσκει τοῦ ἐκ τῆς προειρημένης ἱστορίας 986a 13. πρὸς τὰ προκείμενα χρησίμου· χρήσιμον γὰρ τὸ ἰδεῖν εἰς τί τῶν αἰτίων ἀνῆγον καὶ οἱ Πυθαγόρειοι τὰς ἀρχάς. φαίνεσθαι δή φησιν ἐξ ὧν λέγουσιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτοῖς ἀρχὴ τῶν ὄντων ἦν ὡς ὕλη· ἐκ γὰρ τῆς συνθέσεως τούτων ἐγέννων πάντα τὰ ἄλλα. τὸ δὲ "ὡς πάθη τε καὶ ἕξεις" εἴη ἂν δηλωτικὸν τοῦ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοῖς καὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἕξεων εἶναι γεννητικούς τε καὶ αἰτίους, ὅπερ εἴη ἂν τὸ ὡς ποιητικὸν αἴτιον· κατὰ γὰρ τὰς ἐν τούτοις διαφορὰς τά τε πάθη καὶ τὰς ἕξεις ἐγγίνεσθαι τοῖς ἐξ αὐτῶν συγκειμένοις. τὰ γὰρ πάθη τε καὶ αἱ ἕξεις τῶν ἀριθμῶν τῶν ἐν τοῖς οὖσι παθῶν τε καὶ ἕξεων αἴτια, οἷον τὸ διπλάσιον, τὸ ἐπίτριτον, τὸ ἡμιόλιον. ἢ ὡς Ἀσπάσιος, ὁ μὲν ἀριθμὸς ὕλη, πάθος δὲ τὸ ἄρτιον, ἕξις δὲ τὸ περιττόν. ἢ τῶν ἀριθμῶν ὁ μὲν ἄρτιος ὕλη τε καὶ πάθος, ὁ δὲ περιττὸς ἕξις. σαφῆ δὲ ἃ τούτοις προστίθησιν, ὅτι πεπερασμένον τὸ περιττὸν κατ' αὐτούς, ἄπειρον δὲ τὸ ἄρτιον, τὸ δὲ ἓν ἐξ ἀμφοῖν· διὸ καὶ ἄρτιον καὶ περιττὸν ἡ μονάς· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἑνὸς συγκειμένου ἐκ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου ἡ γένεσις τῷ ἀριθμῷ καὶ πῶς· ὡς γὰρ προειρήκαμεν. ἱστορεῖ δὲ ὅτι τινὲς τῶν Πυθαγορείων τὰς ἀρχὰς δέκα ὑπετίθεντο ἐναντιώσεις, ὃς καὶ πρῶτος τέλειος ἀριθμὸς αὐτοῖς ἐστί, κατὰ συστοιχίας τινὰς τιθέντες, εἰς ἃς ἀνῆγον καὶ τὰ ὄντα. καὶ τίνες αὗταί εἰσιν, ἐκτίθεται· πέρας γὰρ καὶ ἄπειρον, περιττόν τε καὶ ἄρτιον, ἓν καὶ πλῆθος, δεξιὸν καὶ ἀριστερόν, ἄρρεν θῆλυ, ἠρεμοῦν κινούμενον, εὐθὺ καμπύλον, φῶς σκότος, ἀγαθὸν κακόν, τετράγωνον ἑτερόμηκες. ἱστορεῖ δὲ

1. ταῖς Πυθαγορικαῖς *L.* ‖ 2. λαμβάνοντες *M.* ‖ τὸ *AM*, τε *Br.* ‖ 8. περὶ Οὐρ. II, 9. ‖ 9. fort. περιττὸν τὸ π. ‖ 11. αἱ post πάλιν om *M.* ‖ 14 — 16. brevius interpretatur *S.* ‖ 18. τοῦ] τὸ *A.* ‖ 19. καὶ τῶν παθῶν om *L.* ‖ 20. κατὰ] καὶ *L.*

ὡς καὶ Ἀλκμαίωνος τοῦ Κροτωνιάτου τὸν αὐτὸν τούτοις τρόπον περὶ τῶν ἀρχῶν ἀποφηναμένου· εἰς γὰρ ἐναντίωσίν τινα ἕκαστον τῶν ὄντων ἀνάγειν ἐπειρᾶτο καὶ οὗτος ὡς ἀρχῶν οὐσῶν τῶν ἐναντιώσεων. διαφέρει δὲ τῶν Πυθαγορικῶν ὅτι οἱ μὲν δεκάδας ποιοῦντες ταύτας μὲν ἐξετίθεντο ὁρίζοντες, ὁ δὲ τὴν τυχοῦσαν ἐναντίωσιν ἀρχὴν ἔλεγεν ἀδιορίστως· οὕτως δὲ πᾶσα ἂν ἐναντίωσις ἀρχὴ γίνοιτο αὐτῷ. κοινὸν μὲν οὖν τῶν Πυθαγορικῶν, οἳ ταύτης ἐγένοντο τῆς δόξης, καὶ Ἀλκμαίωνος τὸ ἐναντίας εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων· πόσαι δὲ καὶ τίνες, αὐτῶν τῶν Πυθαγορικῶν ἴδιον. προσιστορεῖ δὲ ὅτι καὶ ἀρχὴν καὶ αἴτιον τὸν ἀριθμὸν ἔλεγον ὡς ὕλην, οὐχ ὡς ἄντικρυς μὲν αὐτῶν ἀποφηναμένων οὕτως (οὐδεὶς γὰρ περὶ τούτων, ὥς φησιν αὐτός, διεσάφησεν), ὡς δὲ ἑπόμενον αὐτοῖς ἐξ ὧν ἔλεγον· ἐκ γὰρ τούτων συγκεῖσθαί τε καὶ συνεστάναι πάντα φασὶ τὰ ὄντα ἐνυπαρχόντων. εὐλόγως δὲ ἐχρήσατο ἐπὶ τῆς τοιαύτης γενέσεως τῷ πεπλασμένῳ· πλάσματι γὰρ ἔοικεν ἡ γένεσις ἡ τοιαύτη οὐδὲν εὔλογον ἔχουσα.

986b 8. "τῶν — φύσεως," τουτέστι τὰ τῶν φυσικῶς γιγνομένων στοιχεῖα. "πλείω" δὲ λέγει ἤτοι τὰ ὑλικά, ἢ πλείω τὰ στοιχεῖα ἀντὶ τοῦ τὰ αἴτια· πρὸς γὰρ τῇ ὕλῃ καὶ τὴν ποιητικήν τινες εἶπον, ὡς ἱστόρησε. μετὰ δὲ τὴν τούτων ἱστορίαν μνημονεύει πάλιν τῶν ἓν τὸ ὂν εἶναι θεμένων, οὐκ ἀρχὴν μίαν, ὡς τῶν φυσικῶν τινές, ἀλλ' ὡς τοῦ παντὸς μιᾶς φύσεως οὔσης· ὧν ἦν Ξενοφάνης τε καὶ Μέλισσος καὶ Παρμενίδης. ἣν καὶ ἱστορίαν ἄχρηστον εἰς τὴν περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων ζήτησίν φησιν· οὐ γὰρ ἀρχὴν οὐδ' αἴτιον τὸ ἓν ἐτίθεντο οὕτως ὡς οἱ ὕδωρ ἢ πῦρ ἢ ἀέρα λέγοντες, ἔπειτα ἐκ τούτου κινουμένου τὰ ἄλλα γεννῶντες, ἀλλὰ τὸ ὂν ἓν ἔλεγον καὶ ἀκίνητον. προσιστορεῖ δὲ καὶ τὴν διαφορὰν τὴν Μελίσσου τε καὶ Παρμενίδου περὶ τοῦ ἑνός· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀμφότεροι ἀπεφήναντο περὶ τοῦ παντός, ἓν αὐτὸ λέγοντες εἶναι, οὔτε τοῦ καλῶς οὔτε τοῦ κατὰ φύσιν, τοῦ μὲν κατὰ φύσιν, ὅτι αὐτῶν ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ὕλην, φησίν, ἔβλεψεν, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν ὡς εἶδος· τοῦ δὲ καλῶς, ὅτι ὁ μὲν αὐτῶν κάλλιον ὁ δὲ χεῖρον εἶπε καὶ ὁ μὲν εὐλογώτερον ὁ δὲ ἧττον. τὸν μὲν γὰρ Παρμενίδην φησὶν ἐπὶ τὸ εἶδος βλέψαντα καὶ τὸν λόγον ἀποφήνασθαι τὸ ὂν ἓν εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ πεπερασμένον (τοῦ γὰρ λόγου καὶ εἴδους τὸ περατοῦν τοῦτο ἐν ᾧ ἂν γένηται), Μέλισσον δὲ ἐπὶ τὴν ὕλην ἐνεχθῆναι, διὸ καὶ ἄπειρον αὐτὸ ὑποθέσθαι· ἡ γὰρ ἀπειρία τῆς ὕλης.

1. τρόπον om *M.* || 4. δεκάδας] fort. δέκα c. *S*, vel δεκάδα. || 9. 10. οὐδὲν γὰρ περὶ τούτου, ὥς φησιν, αὐτοὶ διεσάφησαν Ascl. *nam de his, ut ipse testatur, nihil exposuerunt S.* || 11. ἔλεγε *A.* || φασὶ *BrS* (qui insuper addit *inquit*), φασὶ πάντα Ascl., φησὶ *AM.* || 14. φυσικῶν A_1*M.* || 22. καὶ post δὲ om *M.* || διαφορὰν τοῦ Μελίσσου *A.* || 24. ἀπεφήναντο om *M.* || 26. *in ipsam quasi formam S.* post εἶδος addendum ἀρχὴν censet *Br.* || αὐτοῦ *AM.* || 29. τοῦ] τὸ *A.* || 30. ἀποθέσθαι *M.*

"οὐ — σκέψει." τὰ μὲν ἄλλα οὐκ οἰκεῖά φησιν εἶναι τῷ περὶ αἰτίων λόγῳ τὸ τὴν δόξαν ἐκτίθεσθαι τῶν ἓν τὸ πᾶν λεγόντων· οἱ γὰρ οὕτως λέγοντες οὐχ ὡς ἀρχὴν τὸ ἓν τίθενται, οὐδὲ ὡς αἴτιον. ἐπὶ τοσοῦτον δέ φησι χρήσιμον εἶναι καὶ τὴν τούτων ἱστορίαν, ὅτι καὶ τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ὕλην βλέψας ἄπειρον εἶπε τὸ ἕν, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ εἶδος πεπερασμένον· ἐν μὲν γὰρ ταῖς αἰτίαις καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ὥστε εἰ καὶ μὴ αἴτιόν τι λέγουσιν, ἀλλὰ ἅ γε λέγουσι καὶ καθ' ἃ κινηθέντες, ἐν τοῖς κατηριθμημένοις αἰτίοις ἐστίν. Ξενοφάνην δὲ αἰτιᾶται ὡς πρῶτον μὲν τῆσδε τῆς δόξης ἁψάμενον (Παρμενίδην γὰρ τούτου μαθητὴν γενέσθαι), οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων τινός, εἴτ' οὖν εἴδους ἢ τῆς ὕλης, ἁψάμενον, ἀλλ' εἰς τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀποβλέψαντα καὶ ἁπλῶς ἀποφηνάμενον τὸ ἓν εἶναι τὸν θεόν. τὸ δὲ "ἑνίσας" ἴσον ἐστὶ τῷ πρῶτος ἓν εἶναι τὸ ὂν εἰπών. ἐπαινεῖ δὲ Παρμενίδην ὡς εὐλογώτερον ἐκείνων θέμενον ἓν εἶναι τὸ ὄν· ἐχρήσατο γὰρ λόγῳ τινὶ καὶ συλλογισμῷ πρὸς τὴν δεῖξιν τούτου, οἱ δὲ ἀγροικότερον ἀπεφήναντο. ὁ δὲ λόγος ᾧ ἐχρῆτο οὗτος· ἐλάμβανε τὸ παρὰ τὸ ὂν μὴ ὄν, ὥσπερ τὸ παρὰ τὸ λευκὸν οὐ λευκόν, τὸ δὲ μὴ ὂν μηδὲν εἶναι· οἷς κειμένοις ἡγεῖτο ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι τὸ ἓν εἶναι. αὕτη μὲν οὖν ἡ τοῦ λόγου πιθανότης, περὶ δὲ τούτων ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ἐπὶ πλέον ἐπεξελήλυθεν, ἐφ' ἃ ἡμᾶς καὶ νῦν ἀναπέμπει. ὁμώνυμόν τε γὰρ τὸ ὄν· κἂν εἰ ὡς φύσιν δὲ μίαν σημαῖνον λαμβάνοιτο, οὐδὲ οὕτως ἂν δεικνύοιτο ἓν εἶναι κατ' ἀριθμὸν τὸ ὄν. ἐπισυνάγεται μὲν ἐκ τοῦ λόγου τὸ παρὰ τὸ ὂν μηδὲν εἶναι, οὐ μὴν ἓν ἢ μὴ ὄν· τούτῳ δὲ ἀντιστρέφει οὐ τὸ τὸ ὂν ἓν εἶναι. ἱστορεῖ δὲ Παρμενίδου καὶ τὴν διττὴν δόξαν, ὃς ἀναγκαζόμενος καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολουθεῖν ἓν μὲν κατὰ λόγον καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔλεγε τὸ ὂν εἶναι, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν· καθ' ἣν δόξαν γενητὸν τὸν κόσμον καὶ δύο ἀρχὰς ὑπέθετο αὐτοῦ τε καὶ τῶν οὕτως ὄντων, πῦρ τε καὶ γῆν, ὧν τὸ μὲν πῦρ ὂν τὴν δὲ γῆν μὴ ὂν καὶ τὸ ψυχρὸν ἔλεγεν· ὥστε οὐ Δημόκριτος μόνος καὶ Λεύκιππος ἐν ταῖς ἀρχαῖς τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἐτίθεντο. ἔλεγε δὲ ἴσως Παρμενίδης μὴ ὂν τὸ ψυχρὸν καθὸ ὑλικὴ αἰτία μᾶλλον αὕτη, δοκεῖ δὲ ἡ ὕλη μὴ ὄν τι εἶναι. 986b 17.

"καὶ παρὰ τῶν — σοφῶν." "συνηδρευκότων" ἀντὶ τοῦ ἐζητηκότων τε καὶ πεφροντικότων περὶ ὧν λέγομεν. ἢ συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν, τούτων ὧν εἰρήκαμεν· ὧν γὰρ ἐμνημόνευσεν ἤδη, τούτους λέγοι ἂν συνηδρευκέναι ἤδη τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ οἷον παραγεγονέναι. "παρὰ μὲν τῶν πρώτων." ὑπομιμνήσκει τῶν εἰρημένων ἀρχαίων, ὅτι οἱ μὲν ἀρχαιότεροί τε καὶ πρῶτοι σωματικὴν ἀρχὴν ἐποίουν καὶ ὑλικήν, ὡς ὕδωρ μὲν Θαλῆς πῦρ δὲ Ἵππασός τε 987a 2.

11. ἓν om *A*. ‖ 17. Φυσ. I, 2 et 3. ‖ 21. post εἶναι add. *sed unum esse ens S*. ‖ 25. μὴ ὂν] μὲν ὂν *A*. ‖ καὶ post ὂν om *AM*. ‖ 29. "καὶ — σοφῶν" *AS*, om *Br*. ‖ 30. πεφορτηκότων *A*. ‖ 34. σῶμα τὴν *M*.

καὶ Ἡράκλειτος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· καὶ ἀέρα γάρ, ὡς εἴρηκεν, ἐτίθεντο ἀρχὴν Ἀναξιμένης τε καὶ Διογένης. ἐν τούτοις δ' ἂν καὶ Ἀναξίμανδρος εἴη ὁ τὴν μεταξὺ φύσιν θέμενος, ἧς δόξης ἐμνημόνευσεν ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως. τοιοῦτος δὲ καὶ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος· καὶ γὰρ οὗτοι ὑλικὰς τὰς ἀρχὰς ἔθεντο. "καὶ τῶν μὲν μίαν τῶν δὲ πλείους." ἔθεντο μίαν, ὡς Θαλῆς Ἀναξιμένης Ἡράκλειτος, πλείους, ὡς οἱ περὶ Λεύκιππόν τε καὶ Δημόκριτον· κατὰ γὰρ τούτους πάντας αἱ ὑλικαὶ ἀρχαὶ πλείους, καὶ κατὰ Παρμενίδην. "παρὰ δέ τινων ταύτην τε τὴν αἰτίαν τιθέντων καὶ πρὸς ταύτην τὴν ὅθεν ἡ κίνησις." ταύτην μὲν τὴν ὑλικήν. λέγει δὲ τοὺς πρὸς ταύτην τιθεμένους τὴν ὅθεν ἡ κίνησις Ἀναξαγόραν τε καὶ ὅσοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἔθεντο ὡς ἀρχὴν ποιητικήν, καὶ Ἐμπεδοκλέα, ὃς τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος προσθεὶς τοῖς τέτταρσι στοιχείοις, ἃ ὕλη ἦν αὐτῷ, ἀρχαῖς ἐχρήσατο· διὸ καὶ εἶπε τὸν μὲν μίαν θέσθαι τὴν ποιητικὴν ἀρχήν, Ἀναξαγόραν λέγων, τὸν δὲ δύο, οὗτος γὰρ Ἐμπεδοκλῆς ἦν.

987a 9 "μέχρι — εἰρήκασιν." Ἰταλικοὺς μὲν τοὺς Πυθαγορικοὺς λέγει· ἐκεῖ γὰρ αὐτῶν Πυθαγόρας τὸ διδασκαλεῖον συνεστήσατο· ἐν γὰρ Τάραντι. εἰπὼν δὲ μέχρι τῶν Ἰταλικῶν προσέθηκε τὸ "καὶ χωρὶς ἐκείνων," ἵνα μὴ ἐγκαταριθμῶμεν καὶ τούτους ταῖς λεγομέναις δόξαις, ἐπεὶ τοῦ μέχρι τινὸς ἔστιν ἀκούειν ὡς ἐκείνου τοῦ μέχρι ἐγκαταριθμουμένου τοῖς πρὸ αὐτοῦ. τὸ δὲ "μέχρι" οὐ κατὰ χρόνον λέγοι ἄν· οὐ γὰρ πρὸ Πυθαγόρου Ἐμπεδοκλῆς, οὗ τῆς δόξης μνημονεύει ὡς οὔσης ἐν τοῖς μέχρι τῶν Ἰταλικῶν· ἀλλὰ τὸ μέχρι ἐπὶ τῆς ἐξαριθμήσεως τῶν δοξῶν ὧν καταριθμεῖται. πρῶτον γὰρ ἐκείνων τῶν δοξῶν, εἶθ' οὕτως τῶν Πυθαγορείων ἐμνημόνευσεν. εἰπὼν δὲ μέχρι τῆς τῶν Πυθαγορικῶν δόξης τοὺς πλείστους μαλακώτερον περὶ αἰτίας εἰρηκέναι, τουτέστιν ἑνὶ αἰτίῳ χρῆσθαι, τῷ γὰρ ὑλικῷ, χωρὶς τῶν δύο Ἀναξαγόρου τε καὶ Ἐμπεδοκλέους· οὗτοι γὰρ πρὸς τῇ ὑλικῇ καὶ τὴν ποιητικὴν προσέλαβον, ὁ μὲν ἓν τοῦτο λέγων ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ δὲ διελὼν εἰς δύο, Ἐμπεδοκλῆς γάρ· ὃ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν "πλὴν ὥσπερ εἴπομεν δυοῖν αἰτίαιν τυγχάνουσι κεχρημένοι, καὶ τούτων τὴν ἑτέραν οἱ μὲν μίαν ποιοῦσιν οἱ δὲ δύο, τὴν ὅθεν ἡ κίνησις," ᾧ λείποι ἂν τὸ τινὲς ἐξ αὐτῶν. γράφεται ἔν τισιν ἀντὶ τοῦ μοναχώτερον "μορυχώτερον," ὃ ἐξηγούμενοι οἱ μὲν σκοτεινότερον λέγουσιν, οἱ δὲ μαλακώτερον. οὔτε δὲ τὸ ὄνομα γνώριμον, οὔτε ἀκόλουθον τοῖς προειρημένοις τὸ τοὺς μέχρι τῶν Πυθαγορείων εἰρηκότας περὶ ἀρχῶν σκοτεινότερον εἰρηκέναι· μᾶλλον γὰρ ἔστιν εὑρεῖν σκοτεινότερον εἰρημένα

3. περὶ Γεν. II,1. p. 328b 35, 5. p. 332a 20. ‖ 6. ὡς οἱ — 7. πλείους om *A*. ‖ 8. ταύτῃ utrobique *M*. ‖ 10. καὶ ὅσ.] καὶ om *A*. ‖ 14.15 ἐκεῖ μὲν γὰρ πυθ. *L*. ‖ 15. τάραντι τῆς ἰταλίας *L*. ‖ 17.18. ὡς καὶ ἐκείνου *L*. ‖ 23. μαλακώτερον codd. γρ. μαχικώτερον. γρ. καὶ μετριώτερον A marg. "legendum esse μοναχώτερον, patet ex paraphrasi." *Br*. ‖ 24. τῷ γὰρ] γὰρ om *L*. ‖ 27. καὶ — 28. κίνησις add. *L*. ‖ 28. ᾧ — p. 35, 3. ἀμυδρῶς om *L*. ‖ 29. μοναχώτερον] μαλακώτερον *V*.

τὰ ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων λεγόμενα. εἰ δὲ μαλακώτερον εἰπεῖν ἐβούλετο, ἐχρήσατο ἂν τῷ ὀνόματι αὐτῷ, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις. προελθὼν μέντοι περὶ πάντων τῶν εἰρηκότων πρὸ αὐτοῦ περὶ ἀρχῶν λέγει "ἀλλὰ πάντες ἀμυδρῶς μέν." τοὺς δὲ Πυθαγορικούς φησι δύο μὲν καὶ αὐτοὺς τὰς ἀρχὰς λέγειν ὥσπερ καὶ ἄλλοι· τὸ γὰρ "κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρήκασι τρόπον" τούτου ἂν εἴη σημαντικόν. ἀλλὰ καὶ πρὸ ὀλίγου εἴρηκε καὶ αὐτοὺς μόνῃ τῇ ὑλικῇ αἰτίᾳ κεχρῆσθαι· πῶς οὖν νῦν δύο λέγει; ἢ δύο λέγει οὐκ εἴδη αἰτίων, ἀλλὰ δύο τὰς ἀρχὰς τὰς ὑλικὰς ἐποίουν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι· οἱ γὰρ γῆν καὶ πῦρ θέμενοι δύο καὶ αὐτοὶ τὰς ὑλικὰς ἀρχὰς ἐποίουν. ἢ λέγει ὡς ἀρέσκον αὐτοῖς, ἢ καὶ ἑπόμενον ἐξ ὧν ἔλεγον, τὸ εἶναι μὲν αὐτοῖς ὕλην τὸν ἄπειρον ἀριθμόν (οὗτος δὲ ἦν ὁ ἄρτιος), εἶδος δὲ τὸν πεπερασμένον, ὅς ἦν ὁ περιττός· καὶ γὰρ προελθὼν οὕτως περὶ αὐτῶν μνημονεύει. πῶς δὲ δύο ἔτι αἱ ἀρχαὶ κατὰ τοὺς Πυθαγορικούς, εἴγε, ὡς λέγει, τὸ πεπερασμένον καὶ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἕν; τρεῖς γὰρ οὕτω γίγνονται. ἢ τὸ ἓν οὐκ ἦν ἔξω τούτων· προείρηκε γὰρ ὅτι ἀρτιοπέριττον ἔλεγον τὴν μονάδα· εἰ δὲ ἀρτιοπέριττον, καὶ πεπερασμένον καὶ ἄπειρον, ἄπειρον δὲ τὸ ἄρτιον καὶ πεπερασμένον τὸ περιττὸν κατ' αὐτούς· ἀρχαὶ γὰρ κατ' αὐτοὺς περιττὸν καὶ ἄρτιον πρώτης τῆς μονάδος. καὶ οἱ τὰς δέκα δὲ ἐναντιώσεις ἐν ταῖς ἀρχαῖς θέμενοι τῶν Πυθαγορικῶν εἶεν καὶ αὐτοὶ δυοῖν ἀρχαῖν χρώμενοι· ἀνήγαγον γὰρ ταύτας εἴς τε τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν, τὴν μὲν ἑτέραν τῶν συστοιχιῶν ἀγαθὸν τὴν δὲ ἑτέραν κακὸν λέγοντες. διαφέρειν δέ φησι τῶν ἄλλων τὴν τούτων δόξαν, καθ' ὅσον οἱ μὲν ἄλλοι τῷ ἀπείρῳ ἐν τῇ ἀρχῇ χρησάμενοι ἢ τῷ πεπερασμένῳ ἄλλο τι καὶ σῶμα τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον ἐποίουν, συμβεβηκὸς ἔχον τὸ ἄπειρον ἢ τὸ

3. λέγει p. 988*a* 22. ‖ 4. τοὺς πυθαγορικοὺς καὶ αὐτούς φησι δύο τὰς *L*. ‖ 5. κατὰ om *V*. ‖ σημαντικὸν τοῦ τὸ δύο καὶ αὐτοὺς λέγειν εἶναι τὰς ἀρχάς. ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸ ὀλίγου εἰρήκει *L*. ‖ 6. πῶς οὖν] καὶ πῶς *L*. ‖ 7. ἢ] ἢ ἴσως *L*. ‖ post αἰτίων add. οἷον ὑλικὸν καὶ ποιητικόν *L*. ‖ ἀρχὰς τὰς ἀρχικὰς ἀρχάς, ὥσπερ *L*. ‖ 9. ἢ μᾶλλον λέγει *L*. ‖ αὐτοῖς τοῖς πυθαγορείοις *L*. ‖ ἐξ ὧν om *L*. ‖ 11. οὗτος *L*. ‖ 12. πυθαγορείους *L*. ‖ λέγοι *V*. ‖ 14. τούτων] τῶν λοιπῶν δύο *L*. ‖ 15. καὶ ἄπειρον] καὶ ἄρτιον *A*. ‖ ἄπειρον δὲ — 17. καὶ] δύο ἄρα ἀλλ' οὐ τρεῖς τὰς ἀρχὰς ἔλεγον, εἴγε τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο τούτων, καὶ ἀρχαὶ πρώτης τῆς μονάδος τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν, ἐξ ἧς καὶ οἱ ἄλλοι ἀριθμοὶ ἐγεννῶντο. καὶ *L*. ‖ ἄπειρον δὲ τὸ ἄρτιον κ. π. τὸ περιττὸν κ. α. scripsi cum *S*, ἄπειρον δ. τ. περιττὸν κ. π. τ. ἄρτιον κ. α. *Br*. ‖ 16. τὸ περιττὸν om *A*. ‖ 18. γὰρ καὶ ταύτας *L*. ‖ 19. καὶ τὸ κακὸν *L*. ‖ συστοιχιῶν om *L*. ‖ κακὸν λέγοντες] τῶν κακῶν *L*. ‖ 20. δόξαν (τοῦτο γὰρ ἐσήμανεν ἐν τῷ εἰπεῖν "τοῦτο δὲ προσεπέθεσαν," ταῖς ἀρχαῖς δηλονότι, "ὃ καὶ ἴδιόν ἐστιν αὐτῶν"), καθ' *L*. ‖ 21. ἄλλοι, φυσικοὶ δηλαδή, τῷ *L*. ‖ ἄλλο — pag. 36, 2. οὗτοι] οὐ καθ' αὑτὰ τούτοις ἐχρῶντο, ἀλλὰ τὸ ἄπειρον ἔλεγον ἢ τὸ πεπερασμένον, τὸ δὲ ἄπειρον ἢ τὸ πεπερασμένον συμβεβηκὸς αὐτῷ, οἷον ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ καὶ τὸ μεταξύ, ὡς ἀναξίμανδρος ὁ μιλήσιος· οὗτοι *L*.

πεπερασμένον· οἱ μὲν γὰρ ὕδωρ ἄπειρον εἶναι, οἱ δὲ ἀέρα, οἱ δέ τινα μεταξὺ φύσιν, ὡς Ἀναξίμανδρος· οὗτοι δὲ αὐτὸ τὸ ἄπειρον καὶ αὐτὸ τὸ πεπερασμένον ὑποκεῖσθαι λέγουσι· τὸν γὰρ ἄρτιον ἀριθμὸν τῇ αὐτοῦ φύσει ἄπειρον ὄντα (τὸ γὰρ ἀρτίῳ εἶναι ἀπείρῳ εἶναί ἐστι κατ' αὐτούς) καὶ τὸν περιττὸν ὄντα τὴν πεπερασμένην φύσιν ὑπετίθεσαν τοῖς οὖσι. τὸ γὰρ ἄπειρον οὗτοι οὐ συμβεβηκὸς ἔλεγον εἶναι ἐκείνου οὗ κατηγορεῖται (κατηγόρουν δὲ αὐτὸ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ), ἀλλ' οὐσίαν αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐν τῷ τοσοῦτος εἶναι ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς ἄπειρος κατ' αὐτούς, ἀλλ' ἐν τῷ τοιοῦτος· πᾶν γὰρ ἄρτιον καθὸ ἄρτιον ἄπειρον κατ' αὐτούς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἓν οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὑτήν, ἀλλ' οὐκ ἄλλῳ τινὶ ὄντι ὑπάρχειν τὸ ἑνὶ εἶναι. ἀλλὰ διὰ τὸ ταῦτα εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἔλεγον ἀριθμὸν αὐτοῦ τὴν πάντων οὐσίαν, ὡς ἐκ τῶν ἀριθμῶν πάντων τῶν ὄντων συγκειμένων· ὡς γὰρ οἷς πῦρ ὑποκείμενον, πῦρ ἡ οὐσία πάντων, οὕτω καὶ οἷς ἀριθμός, ἀριθμὸς ἡ πάντων οὐσία. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν ὡς ἐπιχειρησάντων μὲν πρώτων καὶ τί ποτε ἐστιν ἕκαστον τῶν ὄντων ἀποδιδόναι καὶ ὁρίζεσθαι, λίαν μέντοι πραγματευσαμένων τοῦτο ἁπλῶς καὶ ἀβασανίστως καὶ χωρὶς ἐπιστάσεώς τινος. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκτίθεται τὴν δόξαν αὐτῶν, ἣν εἶχον περὶ τούτων. ᾧ γὰρ πρώτῳ ὑπῆρχεν ὁ λεγόμενος ὅρος ὑπ' αὐτῶν, ἐκεῖνο ἔλεγον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ὁρισμοῦ δηλούμενον, καὶ τὴν οὐσίαν τὴν τοῦ πράγματος τὴν ὑπὸ τοῦ ὁρισμοῦ δηλουμένην ἐκεῖνο ἔχειν ἔλεγον. οἷον τὴν φιλίαν λέγοντες, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἰσότητα, καὶ διὰ τοῦτο ὑπολαμβάνοντες λόγον αὐτῆς εἶναι τὸ ἰσάκις ἴσον, ᾧ πρώτῳ τῶν ἀριθμῶν ὑπῆρχε τοῦτο, τοῦτον τὸν ἀριθμὸν ἔλεγον φιλίαν, ταὐτὸ ποιοῦντες τῷ ἡγουμένῳ ταὐτὸν εἶναι διπλάσιον καὶ δυάδα, ἐπειδὴ πρώτῃ ταύτῃ τὸ διπλάσιον ὑπάρχει. ἥν τινα δόξαν εὐθύνων προσέθηκεν "ἀλλ' — συνέβαινε." πολλὰ γὰρ αὐτοῖς τὸ ἓν ἐγίνετο· ὡς γὰρ τῷ λέγοντι ταὐτὸν εἶναι δυάδα τε καὶ διπλάσιον πολλὰ ἡ δυὰς γίνεται (πάντα γὰρ οἷς ὁ τοῦ διπλασίου λόγος ἐφαρμόττει), οὕτω κἀκείνοις ἕκαστον τῶν πραγμάτων πολλὰ ἐγίγνετο οὕτως λέγουσιν. εἰ γὰρ φιλία κατ' αὐτοὺς ὁ ἀριθμὸς ᾧ πρώτῳ ἐφαρμόζει τὸ ἰσάκις ἴσον, γίγνεται μὲν αὐτοῖς ὁ ὁρισμὸς τῆς φιλίας τὸ ἰσάκις ἴσον, τούτου δὲ ὄντος τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῆς πάντες οἷς οὗτος ὁ ὁρισμὸς ἐφαρμόζει οἱ ἀριθμοὶ φιλία ἔσονται, οὕτω τε πολλὰ τὸ ἓν ἔσται. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ᾧ πρώτῳ ὑπῆρχε τῶν ἀριθμῶν ὁ λόγος, τοῦτον ἐνόμιζον ἐκείνου εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος· οὐχ οὕτω δὲ συμβαίνει· ᾧ γὰρ ἂν ἐφαρμόζοι ὁ ὁρισμὸς πράγματός τινος, ἐκεῖνό ἐστι τὸ πρᾶγμα οὗ ὁ ὁρισμός, καὶ ἀντιστρέφει ἀλλήλοις. πολλὰ δέ ἐστι τὰ ἰσάκις ἴσα· καὶ γὰρ τὰ τέτταρα καὶ τὰ ἐννέα καὶ τὰ ἑκκαίδεκα διαφέροντες ὄντες ἀλλήλων ἀριθμοὶ φιλία ἔσονται· οὕτως δὲ ἓν οὖσα

10. ἀριθμὸν αὐτοῦ *ABr.* *numerum ipsum S.* legendum suspicor ἀριθμὸν εἶναι. cf. p. 30,16. ‖ 12. ἡ post πῦρ om *M.* ‖ λέγω *M.* ‖ 18. 19. τὴν φιλίαν codd. *SBr.* "exspectes τὴν δικαιοσύνην" *Br.* ‖ 23. προσέθεικεν *A.* ‖ 27. πρώτως *AM.* ‖ 30. λόγος οὗτος, ἐνόμιζον ἐκεῖνον *AMS*, fort. recte. ‖ 34. δὲ] τε *A.*

ἡ φιλία πολλὰ γίγνεται, ἐπεὶ καὶ τὸ ἰσάκις ἴσον τῷ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν εἶναι, ὃν ἔθεντο φιλίαν, κατὰ πολλῶν ἀληθεύεται. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει αὐτοῖς. ἡ ἐστὶ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. εἰ καθ' ὧν πρώτων ὁ λόγος ἀληθεύεται, ταῦτά ἐστι τὰ αὐτὰ τοῖς κατ' αὐτῶν λεγομένοις, πολλοὶ δὲ λόγοι ἑνὶ πρώτῳ ἐφαρμόζουσι (τὸν αὐτὸν γὰρ ἀριθμόν, εἰ οὕτω τύχοι, ἔλεγον καιρὸν καὶ Ἀθηνᾶν), πολλὰ ἄρα ἔσται ὁ αὐτὸς καὶ εἷς ἀριθμός, πολλῶν ἐφαρμοζόντων αὐτῷ λόγων διαφερόντων.

"παρὰ — ἄλλων." τουτέστι καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν μετ' 987*a* 27.
ἐκείνους.

(6) ἑξῆς τὴν Πλάτωνος ἐκτίθεται δόξαν, καὶ τὰ μὲν πολλά φησι τοῖς Πυ- 987*a* 29.
θαγορικοῖς αὐτὸν ἀκολουθῆσαι, τὰ δὲ καὶ ἰδίᾳ θέσθαι· ὧν ἰδίων ἓν ἦν αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδεῶν. καὶ λέγει πόθεν ἐκινήθη ἐπὶ τὸ ἰδέας θέσθαι, καὶ ἱστορεῖ ὅτι παρὰ μὲν Κρατύλου ἔλαβε, συνήθης αὐτῷ γενόμενος ὄντι Ἡρακλειτείῳ, ὅτι πάντα τὰ αἰσθητὰ ἐν ῥύσει ἐστὶ καὶ οὐδέποτε ἵσταται, καὶ ταύτην ἐφύλαξε τὴν δόξαν ὡς ἀληθῆ. Σωκράτους δὲ ἐν τοῖς ἠθικοῖς πεπραγματευμένου καὶ τὸ καθόλου ζητοῦντος (διαλαμβάνων γὰρ περὶ καλοῦ ἤ τινος ἄλλου ἐζήτει καθόλου τί τὸ καλόν ἐστιν, οὐ τόδε τὸ καλὸν λαμβάνων), καὶ ὁρίζεσθαι τὸ προκείμενον ἀεὶ πειρωμένου — λέγει δὲ περὶ Σωκράτους ὡς μὴ πραγματευσαμένου περὶ τῶν φυσικῶν· πῶς δὲ λέγει Σωκράτην πρῶτον ἐπιστῆσαι περὶ ὁρισμῶν, εἴγε καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ταὐτὸν ἐπειρῶντο ποιεῖν, ὡς προείρηκεν, ὄντες αὐτοῦ πρεσβύτεροι; ἢ ὅτι ἐκεῖνοι, ὡς εἶπε, μαλακῶς καὶ ἀμεθόδως — ἀποδεξάμενος οὖν Σωκράτους τὴν περὶ τοὺς ὁρισμούς τε καὶ τὸ καθόλου πραγματείαν, ὑπέλαβε τούτους ἑτέρων τινῶν γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι φύσεων καὶ οὐ τῶν αἰσθητῶν τινός, οὐδὲ τοῦ ἐπὶ τούτοις καθόλου, τῷ ταῦτα καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα, ἐν οἷς καὶ τὰ καθόλου, ἀεὶ ῥεῖν τε καὶ μεταβάλλειν καὶ μηδέποτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως μένειν· διὸ καὶ ἀδύνατον εἶναι τὸν κοινὸν καὶ καθόλου ὅρον (τοιοῦτοι γὰρ οἱ ὁρισμοί) τῶν αἰσθητῶν τινὸς εἶναι· διὸ ταῦτα μηδὲ ὁριστὰ εἶναι τῷ μηδὲ εἶναι ταῦτα. καὶ ταύτας δὲ τὰς φύσεις τὰς παρὰ τὰ αἰσθητά, ὧν οἱ ὁρισμοί εἰσιν, ἰδέας προσηγόρευσεν, ἀφ' ὧν καὶ τὰ αἰσθητὰ εἶναί τε καὶ λέγεσθαι.

1. τὸν λόγον] λόγῳ *A*. || 2. ἀληθεύεσθαι codd., ἀληθεύεται *SBr*. || αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τούτοις συμβαίνει οὕτως λέγουσιν. ἢ ἔσται τὸ λεγόμενον τὸ "εἰ δὲ μή, πολλὰ τὸ ἓν ἔσται," τοιοῦτον. εἰ καθ' ὃν πρῶτον ὁ ἀριθμὸς ἀληθεύεται, ταῦτα αὐτὰ ἔσται τοῖς κατ' αὐτοὺς λεγομένοις *L*. || 3. πρῶτον *A*. || 3.4. ἀληθεύει *V*. || 5. οὕτω ἔτυχε, τὸ ζ' ἔλεγον *L*. || ἔλεγον καὶ καιρὸν *V*. || 6. καὶ εἷς om *A*, καὶ εἷς ἔσται ante πολλῶν *L*. || 8. in lemmate προτέρων *A*. || 11. αὐτὸν] αὐτῶν *M*. || 17. πειρώμενον *L*. || 20. πειρῶντο *A*. || 22. ὑπέλαβον *A*. || 26. κοινοῦ *A*.

987b 9. "κατὰ μέθεξιν — εἴδεσιν." εἰπὼν "τὰ δὲ αἰσθητὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα," παρὰ ταῦτα γὰρ ὄντα καὶ ἄλλα τούτων ὄντα κατὰ ταῦτα λέγεσθαι, ὃ ἐξηγήσατο διὰ τοῦ κατὰ μέθεξιν γὰρ τὸ εἶναι ἔχει τὰ πολλὰ τῶν αἰσθητῶν, εἶτα τίνα τὰ πολλὰ ἐξηγούμενος προσέθεικε τὸ "τῶν συνωνύμων τοῖς εἴδεσιν," ὃ ἴσον ἂν εἴη τοῖς συνωνύμοις αὐτοῖς εἴδεσι· τὰ γὰρ συνώνυμα τοῖς εἴδεσι τοιαῦτα. τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι μὴ πάντων τῶν αἰσθητῶν ἔλεγον εἶναι ἰδέας· τῶν γὰρ κατὰ σχέσιν τῶν ἐν τοῖς πρός τι οὐκ ἔθεντο εἶναι ἰδέας, ἀλλ' οὐδὲ τῶν παρὰ φύσιν τινός, οὐδ' ὅλως τῶν κακῶν. ἢ εἴη ἂν λέγων "τὰ πολλά" ἀντὶ τοῦ τὰ αἰσθητά, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον, κατὰ μέθεξιν τὰ πολλά τε καὶ αἰσθητά ἐστι τῶν εἰδῶν τούτων οἷς ἐστὶ συνώνυμα· οἱ γὰρ ἄνθρωποι κατὰ μέθεξιν ἀνθρώπου καὶ ἵπποι ἵππου· ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον, κατὰ μέθεξιν γὰρ τὸ εἶναι ἔχει τὰ αἰσθητά τε καὶ συνώνυμα τοῖς εἴδεσι, τὴν τῶν εἰδῶν. δύναται καὶ οὕτω τις ἀκούειν τῆς λέξεως, κατὰ μέθεξιν γὰρ τῶν εἰδῶν εἶναι τὰ πολλά, πολλὰ δὲ ταῦτα τὰ συνώνυμα ἀλλήλοις· τὰ γὰρ πολλὰ καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις τὸ εἶναι ἔχει κατὰ μέθεξιν ἰδέας μιᾶς. οὐ γὰρ πάντα μιᾶς ἰδέας μετέχει, ἀλλ' ὅσα ὁμοειδῆ τέ ἐστιν ἀλλήλοις καὶ συνώνυμα. οὐ γὰρ ἂν ταῖς ἰδέας λέγοι τὰ αἰσθητὰ συνώνυμα εἶναι, ἱστορῶν τὴν Πλάτωνος δόξαν, ὁμωνύμους ἐκείνου λέγοντος τὰς ἰδέας τοῖς γινομένοις πρὸς αὐτάς. ἢ καὶ κατὰ Πλάτωνα οὐχ ὁμώνυμοι ἂν εἶεν αἱ ἰδέαι τοῖς πρὸς αὐτάς, ἀλλὰ συνώνυμοι· ἐν οἷς γὰρ χρῆται τῷ ὁμωνύμῳ ὀνόματι, κοινότερον ἀντὶ τοῦ συνωνύμου χρῷτο ἄν. εἰ γὰρ μὴ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος ὡμοίωται τῇ ἰδέᾳ τὰ πρὸς αὐτήν, κατὰ τί ἂν ἄλλο; οὐδὲν γὰρ ἐκείναις ἄλλο ὑπάρχει, οὐδέ τι αὐταῖς συμβέβηκε. τὰ δὲ κατὰ τὸ εἶδος ὅμοια συνώνυμα· εἰ γὰρ ὁ αὐτοάνθρωπος εἶδός τί ἐστιν ἁπλοῦν, δῆλον ὅτι τὸ ὡμοιωμένον αὐτῷ κατὰ τὸ εἶδος ἂν ὡμοίωτο· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ὁρισμοὶ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τῶν ἐνύλων· ὥστε εἰ κατὰ τὸ εἶδος ὅμοιοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι τῇ ἰδέᾳ οὐδὲν ἄλλο οὔσῃ, καὶ ὁ ὁρισμὸς ἂν αὐτῶν ὁ αὐτὸς καὶ τῆς ἰδέας εἴη. ἔτι εἰ καὶ μὴ ὁριστὰ ταῦτα ἀλλὰ τὰ εἴδη, ἀλλ' οἵ γε ὁρισμοὶ ἐκείνων καὶ ἐπὶ τούτων λέγονται· τὸ γὰρ ζῷον λογικὸν θνητὸν καὶ κατὰ τῶν αἰσθητῶν ἀνθρώπων κατηγορεῖται, εἰ καὶ μὴ κυρίως τούτων ἐστὶν ὁ ὁρισμός.

987b 10. "τὴν — μετέβαλε," τουτέστι μετέθηκε· τὴν γὰρ ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν μίμησιν λεγομένην αὐτὸς μεταβαλὼν μέθεξιν εἶπε. ταύτην δὲ τὴν μέθεξίν τε καὶ μίμησιν τί τ' ἐστι καὶ πῶς γίνεται, οὔτε τῶν Πυθαγορικῶν τις οὔτε Πλά-

1. in lemmate ante τοῖς εἴδεσιν add. ὁμώνυμα *A2*. ‖ **5.** ὃ ἴσον — αὐτοῖς εἴδεσιν] *id est univocorum suis formis. S.* ‖ *9.* μέθεξιν γὰρ τὸ εἶναι τὸ *M.* ‖ 20. χρῷντο *M.* ‖ 23. αὐτὸ *M.* ‖ 24. ὡμοίωτο Ascl. *Br*, ὁμοίωται *AV*. ‖ 27. ἀλλ' οἵ γε scripsi cum *S*, ἄλλοι γε *ABr*. ‖ 28. εἰ om *A*. ‖ 30. μετέλαβε *A V*. ‖ 31. μεταβαλὼν Ascl., μεταλαβὼν *AV*.

των ἀπέδοσαν, ἀλλ' εἴασαν ἐν κοινῷ ζητεῖσθαι πῶς γίνεται καὶ τίνα τρόπον. ἔοικε δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ Πλάτωνος ἐν τῷ Παρμενίδῃ δηλοῦσθαι. εἶεν δ' ἂν οἱ Πυθαγορικοὶ λέγοντες κατὰ μίμησιν τῶν πρώτων ἀριθμῶν, οὓς ἔλεγον κυρίως εἶναι ἃ κατηγορεῖται αὐτῶν, τοὺς ἄλλους εἶναι τοιούτους.

"ἔτι δὲ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ εἴδη." ἱστορεῖ καὶ τοῦτο ὅτι Πλάτων τὰ 987b 14. μαθηματικὰ μεταξὺ φύσεις τινὰς καὶ οὐσίας τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν ἔθετο. μεταξὺ γὰρ ἦν αὐτῶν κατ' αὐτόν, διαφέροντα τῶν μὲν αἰσθητῶν τῷ ἀΐδιά τε εἶναι καὶ ἀκίνητα παντάπασιν, τῶν δὲ ἰδεῶν τῷ τὰς μὲν ἰδέας ἕν τι τῷ ἀριθμῷ εἶναι, τὰ δὲ μαθηματικὰ τὴν ἐν τοῖς πολλοῖς, τουτέστι τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα, δηλοῦν ὁμοιότητα, ἐνυπάρχοντα τούτοις. οὐ γάρ ἐστιν αὐτὰ καθ' αὑτὰ ὑφεστῶτα, ἀλλ' ἐπινοίᾳ· χωρισθείσης γὰρ τῶν ἐνύλων τῆς τε ὕλης καὶ τῆς κινήσεως, καθ' ἃ καὶ μεθ' ὧν ἐστιν αὐτοῖς τὸ ὑφεστάναι, καταλείπεται τὰ μαθηματικὰ τὴν ἐν τοῖς ἐνύλοις καὶ πολλοῖς καὶ διαφέρουσι κατὰ τὰ ὑλικὰ συμπτώματα ὁμοιότητα δηλοῦντα. ἢ τὸ μὲν ἀληθὲς οὕτως ἔχει, οὐ μὴν Πλάτων οὕτως ἔλεγεν, ὅς γε φύσεις αὐτὰς καὶ οὐσίας καθ' αὑτάς τε καὶ ἀϊδίους ἐποίει· ἀλλὰ λέγοι ἂν "πολλὰ ὅμοια" εἶναι ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, ὡς οὐχ ἑνὸς κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἑκάστου αὐτῶν ὄντος· πολλὰ γὰρ κατ' ἀριθμὸν τὰ μαθηματικὰ τρίγωνα καὶ τετράγωνα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον εἶναι, ὥσπερ καὶ τὰ αἰσθητά, σώζοντα τὴν ὁμοιότητα πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸν ὁρισμόν· τῶν δὲ ἰδεῶν ἑκάστη κατ' ἀριθμὸν μία.

"ἐπεὶ δὲ αἴτια τὰ εἴδη." ἡγούμενος, φησί, τὰ εἴδη, τουτέστι τὰς ἰδέας, 987b 18. ἀρχὰς εἶναι καὶ αἰτίας τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῦ εἶναι (κατὰ μέθεξιν γὰρ ἐκείνων τὰ ἄλλα), τὰς τῶν ἰδεῶν αὐτῶν πάλιν ἀρχὰς πάντων ἀρχὰς ἔθετο· ἀρχὰς δὲ τῶν ἰδεῶν ὡς μὲν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον ἔλεγε τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, δυάδα τινὰ οὖσαν, ὥς φησιν, ἀόριστον, ὡς δὲ οὐσίαν καὶ εἶδος τὸ ἕν. τοῦτο δὲ ὅπως ἔλεγεν ἑξῆς λέγει. "ἐξ ἐκείνων γὰρ κατὰ μέθεξιν τοῦ ἑνὸς τὰ εἴδη εἶναι τοὺς ἀριθμούς." ἐξ ἐκείνων, τουτέστι τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, συνιόντων καὶ εἰδοποιουμένων ὑπὸ τοῦ ἑνὸς κατὰ μέθεξιν, τουτέστι τῷ μεταλαμβάνειν αὐτοῦ, τὰ εἴδη εἶναι,

1. post ζητεῖσθαι add. παρὰ τοῖς βουλομένοις *L*. ‖ ἔοικε — 2. δηλοῦσθαι om *L*. ‖ 2. 3. οἱ πυθαγόρειοι οἱ λέγοντες *L*. ‖ 4. τοιούτους. οἷον εἰ κυρίως ἐστὶ φιλία ὁ ἰσάκις ἴσος πρῶτος ὁ τέσσαρα, οἱ ἄλλοι πάντες ἰσάκις ἴσοι ὁμοίως ἐκείνῳ λεχθήσονται, καὶ ὅσα ἐκ τῶν τοιούτων ἀριθμῶν τὸ εἶναι ἔχει. ἔτι *L*. ‖ 7. ἦν] εἶναι *V*. ‖ 10. καὶ τοῖς om *V*. ‖ 12. ὑφεστάναι *AM*, ὑφιστάναι *Br*. ‖ 14. δηλοῦντα *AVS*, δηλοῦν *Br*. ‖ 18. καὶ post ὥσπερ om *A*. ‖ 19. κατὰ] καὶ *L*. ‖ ὁρισμὸν] ἀριθμὸν *V*. ‖ 21. φησὶ πλάτων τὰ *L*. ‖ 23. post ἄλλα add. ἤτοι τὰ αἰσθητά *L*. ‖ αὐτὸς *A*. ‖ 25. φασιν *L*, φύσιν Ascl. ‖ 26. κατὰ — 28. μέθεξιν] τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου συνιόντων κατὰ μέθεξιν τοῦ ἑνὸς καὶ εἰδοποιουμένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ μέθεξιν *L*.

τουτέστι τὰς ἰδέας, αἵτινες καὶ αὐταὶ ἀριθμοί εἰσιν· εἰδητικοὺς γὰρ ἀριθμοὺς τὰς ἰδέας λέγουσιν. εἰπὼν δὲ τὰ εἴδη προσέθηκε "τοὺς ἀριθμούς·" τὰ γὰρ ὡς ἀριθμοὶ εἴδη αἱ ἰδέαι, ἐπεὶ εἴδη καὶ ἄλλα ἐστίν, ὥσπερ οὖν καὶ ἀριθμοί.

987*b* 22 "τὸ — ἕν." εἴρηκε γὰρ περὶ τῶν Πυθαγορικῶν ὅτι οὐχ ὑπετίθεσαν ἄλλην τινὰ φύσιν τοῖς ἀριθμοῖς, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς οὐσίας ἔλεγον εἶναι, καὶ δὴ καὶ τὸ ἓν οὐ κατά τινος ἄλλου ὄντος κατηγόρουν, ἀλλ' οὐσίαν τινὰ τὸ ἓν ὑπετίθεντο εἶναι ἐν τῷ ἓν εἶναι τὸ εἶναι ἔχουσαν. τοῦτο δὴ καὶ περὶ Πλάτωνος ἱστορεῖ, ὅτι παραπλησίως ἐκείνοις τὸ ἓν οὐσίαν ἔλεγεν εἶναι, οὐκ ἄλλο τι ὂν κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἔπειτα τὸ ἓν εἶναι πεπονθός. τοῦτό τε οὖν παραπλησίως φησὶ Πλάτωνα ἐκείνοις λέγειν, καὶ τὸ ἀρχὰς καὶ αἴτια τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς τίθεσθαι, εἰ καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον· οἱ μὲν γὰρ ὡς ἐνυπάρχοντας τοῖς πράγμασι καὶ ὡς ὕλην (ὡς γὰρ ἐξ αὐτῶν πάντων τῶν ὄντων συγκειμένων), Πλάτων δὲ ἐκτὸς αὐτοὺς ἐποίει τῶν οἷς εἰσὶν αἴτια· ὡς παραδείγματα γάρ. τὸ δὲ "ὡσαύτως" εἶπεν οὐχ ὡς ὁμοίως αἰτίους τῆς οὐσίας τοὺς ἀριθμοὺς Πλάτωνος τοῖς Πυθαγορικοῖς λέγοντος, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτοῦ ὥσπερ καὶ ἐκείνων αἰτίους τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς εἰπόντος.

987*b* 25. "τὸ — ἴδιον." εἰπὼν τίνα παραπλησίως ᾤετο Πλάτων τοῖς Πυθαγορικοῖς, προστίθησι πάλιν καὶ ἐν τίσι διηνέχθη, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἓν τὸ ἄπειρον καὶ μίαν τινὰ φύσιν ἔθεντο, τοῦτο δὲ ἦν ὑποκείμενον καὶ ὑλικὸν αὐτοῖς (ἔστι δὲ τοῦτο ὁ ἄρτιος ἀριθμός· ἓν γὰρ τῷ εἴδει τὸ ἄρτιον, τὸ γὰρ εἰς ἴσα διαιρούμενον), Πλάτων δὲ δυάδα ἐποίει, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἄπειρον λέγων, καθὸ μὴ εἰδοποιεῖται καθ' αὑτό, μέγα γὰρ καὶ μικρὸν καὶ ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν· ἐν τούτοις γὰρ εἶναι τὴν τοῦ ἀπείρου φύσιν, ἃ ἦν αὐτῷ ἡ ὑλικὴ αἰτία. οὐ ταὐτὸν δὲ τῷ εἴδει τὸ μέγα τῷ μικρῷ, οὐδὲ ἡ ὑπεροχὴ τῇ ἐλλείψει· ἐναντία γὰρ ὥστε οὐχ ἕν. "τὸ δὲ ἄπειρον" εἶπεν ἀντὶ τοῦ τὸ γὰρ ἄπειρον, ὃ κατ' αὐτὸν ἐκ μεγάλου γίνεται καὶ μικροῦ· τοῦτο γὰρ τὸ ἐν τῇ λέξει κατάλληλον. ἔτι Πλάτων μὲν τοὺς ἀριθμοὺς ἔξω τῶν αἰσθητῶν ἀπέλιπεν, οὐχ ὡς ὕλην αὐτοὺς τοῖς οὖσιν ὑποβάλλων, οὐδὲ οὕτως αὐτῶν αἰτίους τιθεὶς αὐτούς· οἱ δὲ Πυθαγορικοὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα ἐκ τῶν ἀριθμῶν ἔλεγον συγκεῖσθαι, ἐξ ὧν εἵπετο αὐτοῖς τὸ πάντα τὰ ὄντα ἀριθμοὺς λέγειν. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων καὶ ὅτι Πλάτων μὲν τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν ἔθετο, οἱ δὲ Πυθαγορικοὶ οὐδαμῶς.

3. ἐπεὶ ἤδη *V*. ‖ καὶ οἱ ἀριθμοί *V*. ‖ 4. ἕν] ὄν *A*. ‖ 7. δὲ *A*. ‖ 18. μὲν οἱ πυθαγόρειοι ἓν *L*. ‖ 19. ἔθεντο] ἔλεγον *L*. ‖ ἔσται *V*. ‖ 20. ἓν — διαιρούμενον om *L*. ‖ 21. δὲ τὸ ὑποκείμενον δυάδα ἐποίει ὃ καὶ ἄπειρον λέγει *V*. ‖ 22. ἐν — 23. φύσιν om *L*. ‖ 23. ταυτῷ *A*. ‖ 23. 24. τῷ μέγα τὸ μικρόν *L*. ‖ 25. γίνεται om *L*. ‖ 27. κατέλιπεν *L*. ‖ 28. οὗτος *L*. ‖ αἰτίας *V*. ‖ 28. 29. καὶ τὰ ὄντα et 30. καὶ om *L*.

"τὸ μὲν — σκέψιν." εἰπὼν ἐν οἷς διαφωνοῦσι, νῦν λέγει τὴν αἰτίαν δι' ἣν οὐχ ὁμοίως Πλάτων τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ὄντων ἀρχὰς ἔθετο τοῖς Πυθαγορείοις, ἀλλὰ καὶ τούτους ἐχώρισε τῶν αἰσθητῶν καὶ τὰς ἰδέας ἄλλας τινὰς οὐσίας τε καὶ φύσεις παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἐτίθετο· διὰ γὰρ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐξέτασιν, φησί, καὶ τὴν διαλεκτικήν, ἧς οἱ πρότεροι ἔτι ἦσαν ἄγευστοι· τοῦ δὲ ἀκολούθου θεωρητικὸς γενόμενος Πλάτων καὶ διαιρέσει συνεθισθεὶς ἐκ διαλεκτικῆς χρήσεως καὶ ὁρισμοῖς (ἄμφω γὰρ ταῦτα τοῦ διαλεκτικοῦ) ἦλθεν εἰς ἐπίνοιαν διὰ τούτων τοῦ χωρίζειν τινὰ τῶν αἰσθητῶν καὶ ὑπολαμβάνειν εἶναί τινας ἄλλας φύσεις παρὰ τὰ αἰσθητά. ἥ τε γὰρ διαίρεσις, ἡ μὲν τῶν γενῶν τε καὶ εἰδῶν οὐκ αἰσθητῶν, ἡ δὲ τῶν αἰσθητῶν ἀνάλυσίς ἐστι τῶν αἰσθητῶν εἰς τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχάς, ἃ οὐκ αἰσθητά. οὐ γὰρ ταὐτὸν τῶν αἰσθητῶν ἕκαστον τῷ καθ' ὃ τὸ εἶναί ἐστιν αὐτῷ τοιούτῳ· οὔτε γὰρ τὸ τεχνικὸν τῇ τέχνῃ οὔτε τὸ φυσικὸν τῇ φύσει. ὥστε εἰ καὶ οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι τοῖς αἰσθητοῖς τοῦ τοιοῖσδε ἢ τοιοῖσδε εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἰδέαι, εἴη ἂν κεχωρισμένα αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ οἱ ὁρισμοὶ οὐκ αἰσθητῶν· οὐ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστα ἀλλὰ τῶν καθόλου. διὰ τούτων οὖν τῶν διαλεκτικῶν θεωρημάτων συνήθης ἐγένετο τῇ τῶν νοητῶν θεωρίᾳ. τὸ δὲ ἓν οὐσίαν μὲν καὶ φύσιν τινὰ καὶ αὐτὸς ἔλεγε καθ' αὑτήν, ὥσπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὰ πράγματα ἔκ τε τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἐγέννων, ὁ δὲ Πλάτων οὔ. 987*b* 29.

"τὸ δὲ — ἐκμαγεῖον." ἀρχὰς μὲν τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς Πλάτων τε καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ὑπετίθεντο, ὅτι ἐδόκει αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἀρχὴ εἶναι καὶ τὸ ἀσύνθετον, τῶν δὲ σωμάτων πρῶτα τὰ ἐπίπεδα εἶναι (τὰ γὰρ ἁπλούστερά τε καὶ μὴ συναναιρούμενα πρῶτα τῇ φύσει), ἐπιπέδων δὲ γραμμαὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, γραμμῶν δὲ στιγμαί, ἃς οἱ μαθηματικοὶ σημεῖα, αὐτοὶ δὲ μονάδας ἔλεγον, ἀσύνθετα παντάπασιν ὄντα καὶ οὐδὲν πρὸ αὐτῶν ἔχοντα· αἱ δὲ μονάδες ἀριθμοί, οἱ ἀριθμοὶ ἄρα πρῶτοι τῶν ὄντων. καὶ ἐπεὶ τὰ εἴδη πρῶτά τε καὶ αἱ ἰδέαι πρῶται τῶν πρὸς αὐτὰ ὄντων κατ' αὐτὸν καὶ παρ' αὐτῶν τὸ εἶναι ἐχόντων (ἃ ὅτι ἐστι, διὰ πλειόνων ἐπειρᾶτο δεικνύναι), τὰ εἴδη ἀριθμοὺς ἔλεγεν. εἰ γὰρ τὸ μονοειδὲς πρῶτον τῶν πρὸς αὐτοῦ ὄντων, μηδὲν δὲ πρῶτον ἀριθμοῦ, τὰ εἴδη ἀριθμοί. διὸ καὶ τὰς τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχὰς τῶν τε εἰδῶν ἀρχὰς ἔλεγεν εἶναι καὶ τὸ ἓν τῶν πάντων. ἔτι τὰ μὲν εἴδη τῶν ἄλλων ἀρχαί, τῶν δὲ ἰδεῶν ἀριθμῶν οὐσῶν ἀρχαὶ αἱ τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχαί· ἀρχὰς δὲ ἀριθμοῦ ἔλεγεν εἶναι τήν τε μονάδα καὶ τὴν δυάδα. ἐπεὶ γὰρ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ ἕν τε καὶ τὸ παρὰ τὸ ἕν, 987*b* 33.

5. ἧς] οἷς *A*. ‖ 6. post διαιρέσει add. τε καὶ *A*, fort. τε. ‖ 12. τοιούτῳ *AM*, τοιοῦτον *Br*. ‖ τεχνητὸν Ascl., fort. recte. ‖ 14. εἴη ἂν κεχωρ. αὐτῶν] *sensibilia tamen erunt ab his separata.* *S*. ‖ οὐκ] ὁ καὶ *M*. ‖ 15. ἀλλὰ δὲ ἐν καθόλου *M*. ‖ 23. συναναιρούμενα] *contracta S*. ‖ 27. πρὸς τὰ αὐτὰ *A*. ‖ αὐτὸν] αὐτῶν *L*. ‖ 28. ὅτι κείμενά ἐστι *V*. ‖ 29. πρὸς *AM*, πρὸ *Br*, fort. παρ' cum *S*.

ὃ ἐστι πολλά τε καὶ ὀλίγα, ὃ πρῶτον παρὰ τὸ ἕν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο ἀρχὴν ἐτίθετο τῶν τε πολλῶν καὶ τῶν ὀλίγων. ἔστι δὲ ἡ δυὰς πρώτη παρὰ τὸ ἕν, ἔχουσα ἐν αὑτῇ καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον πολύ, τὸ δὲ ἥμισυ ὀλίγον, ἅ ἐστιν ἐν τῇ δυάδι· ἔστι δὲ ἐναντία τῷ ἑνί, εἴ γε τὸ μὲν ἀδιαίρετον τὸ δὲ διῃρημένον. ἔτι δὲ τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον ἀρχὰς ἁπάντων τῶν τε καθ' αὑτὰ ὄντων καὶ τῶν ἀντικειμένων ἡγούμενος δεικνύναι (πάντα γὰρ ἐπειρᾶτο ὡς εἰς ἁπλούστατα ταῦτα ἀνάγειν), τὸ μὲν ἴσον τῇ μονάδι ἀνετίθει, τὸ δὲ ἄνισον τῇ ὑπεροχῇ καὶ τῇ ἐλλείψει· ἐν δυσὶ γὰρ ἡ ἀνισότης, μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ, ἅ ἐστιν ὑπερέχον τε καὶ ἐλλεῖπον. διὸ καὶ ἀόριστον αὐτὴν ἐκάλει δυάδα, ὅτι μηδέτερον, μήτε τὸ ὑπερέχον μήτε τὸ ὑπερεχόμενον, καθὸ τοιοῦτον, ὡρισμένον, ἀλλ' ἀόριστόν τε καὶ ἄπειρον. ὁρισθεῖσαν δὲ τῷ ἑνὶ τὴν ἀόριστον δυάδα γίγνεσθαι τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς δυάδα· ἓν γὰρ τῷ εἴδει ἡ δυὰς ἡ τοιαύτη. ἔτι πρῶτος μὲν ἀριθμὸς ἡ δυάς· ταύτης δὲ ἀρχαὶ τό τε ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον, ἐπεὶ ἐν μὲν τῇ δυάδι πρώτῃ· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον, οὐκέτι δὲ τὸ ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμενον διπλάσιον καὶ ἥμισυ· ὥστε ταῦτα τοῦ διπλασίου εἶναι στοιχεῖα. καὶ ἐπεὶ ὁρισθέντα τὸ ὑπερέχον τε καὶ τὸ ὑπερεχόμενον διπλάσιον καὶ ἥμισυ γίγνεται (οὐκέτι γὰρ ἀόριστα ταῦτα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τριπλάσιον καὶ τὸ τρίτον ἢ τετραπλάσιον καὶ τέταρτον ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν ὡρισμένην ἐχόντων τὴν ὑπεροχὴν ἤδη), τοῦτο δὲ ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις ποιεῖ (ἓν γὰρ ἕκαστον, καθὸ τόδε τί ἐστι καὶ ὡρισμένον), εἴη ἂν στοιχεῖον τῆς δυάδος τῆς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τό τε ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ἀλλὰ μὴν πρῶτος ἀριθμὸς ἡ δυάς· ταῦτα ἄρα τῆς δυάδος στοιχεῖα. καὶ διὰ τοιαῦτα μέν τινα ἀρχὰς τῶν τε ἀριθμῶν καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων ἐτίθετο Πλάτων τό τε ἓν καὶ τὴν δυάδα, ὡς ἐν τοῖς περὶ τἀγαθοῦ Ἀριστοτέλης λέγει. λέγει δὲ νῦν καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν δυάδα ποιῆσαι τὴν ἑτέραν φύσιν τῶν ἀρχῶν, διὰ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς ἔξω τῶν πρώτων εὐφυῶς ἐξ αὐτῆς γεννᾶσθαι ὥσπερ ἔκ τινος ἐκμαγείου· τοῦτο δὲ ὅτι δοκεῖ αὐτῷ ἡ δυὰς διαιρετικὴ παντὸς εἶναι ᾧ προσήγετο· διὸ καὶ δυοποιὸν αὐτὴν ἐκάλει. δὶς γὰρ ἕκαστον τῶν οἷς προσάγεται ποιοῦσα διαιρεῖ πως αὐτό, οὐκ ἐῶσα μένειν ὃ ἦν· ἥτις διαίρεσις γένεσίς ἐστιν ἀριθμῶν. ὥσπερ τὰ ἐκμαγεῖα καὶ οἱ τύποι πάντα τὰ ἐναρμοσθέντα αὐτοῖς ὅμοια ποιοῦσιν, οὕτω καὶ ἡ δυὰς ὥσπερ τι οὖσα ἐκμαγεῖον τῶν μετ' αὐτὴν γεννητικὴ ἀριθμῶν γίνεται,

4. δὲ καὶ ἐναντία *V*. ‖ 7. ἁπλούστατον πάντα ἀνάγειν *A*. ‖ ἀνετέθη *A*. ‖ 10. ὡρισμένον om *L*. ‖ 14. ἐπεὶ — πρώτῃ om *A*. ‖ post πρώτῃ addendum est c. *S* τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ. ‖ μὲν γὰρ om *MV*. ‖ 15. οὐκέτι — ἥμισυ om *S*. ‖ 16. ὥστε — 17. ἥμισυ om *A*. ‖ 16. εἶναι et τὸ post καὶ om *L*. ‖ 22. τῆς δυάδος codd. *SBr*, sed exspectes τῶν ἀριθμῶν, nisi quid exciderit. ‖ 25. φύσιν τὴν τῶν *V*. ‖ 26. ἔκ τινος om *A*. ‖ 29. γένεσις om *A*. ‖ ὥσπερ] *ut vero S*. ‖ 31. αὐτῶν *L*.

ἕκαστον ᾧ ἂν προσαχθῇ δύο τε καὶ διπλοῦν ποιοῦσα. τῷ μὲν γὰρ ἑνὶ προσαχθεῖσα τὰ δύο ἐποίησε, δὶς γὰρ ἓν δύο, τοῖς δὲ δύο τὰ τέσσαρα, δὶς γὰρ δύο [τὰ] τέσσαρα, τοῖς δὲ τρισὶ τὰ ἕξ, δὶς γὰρ τρία ἕξ. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τὸ δὲ "ἔξω τῶν πρώτων" εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἔξω τῶν περιττῶν. οὐκέτι γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ γένεσις τῶν περιττῶν ἀριθμῶν γίνεται· οὐ γὰρ κατὰ διπλασιασμὸν ἢ τὴν εἰς δύο διαίρεσιν ἡ γένεσις τῶν περιττῶν ἀριθμῶν. νῦν μὲν οὖν πρώτους ἀριθμοὺς ἁπλῶς πάντας εἶπε τοὺς περιττούς· πρῶτοι γὰρ οὗτοι τῶν ἀρτίων συνήθως. πρῶτοι δὲ ἀριθμοὶ λέγονται ἁπλῶς οἱ μονάδι μόνῃ μετρούμενοι, ὡς ὁ τρία καὶ ὁ πέντε καὶ ὁ ἑπτά· εἴη δ' ἂν καὶ ἡ δυὰς τοιαύτη· πρὸς ἀλλήλους οἱ κοινὸν μέτρον μονάδα μόνην ἔχοντες, μετρούμενοι μέντοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ ὑπ' ἀριθμοῦ τινός. οὕτως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους ὁ ὀκτὼ καὶ ὁ ἐννέα· κοινὸν γὰρ τούτων μέτρον μόνη μονάς, καίτοι ἑκάτερος αὐτῶν ἔχει τινὰ ἀριθμὸν μέτρον, ὁ μὲν ὀκτὼ τόν τε δύο καὶ τὸν τέσσαρα, ὁ δὲ ἐννέα τὸν τρία. νῦν μέντοι πρώτους λέγοι ἂν πάντας τοὺς περιττοὺς ὡς πρώτους τῶν ἀρτίων ὄντας· οὐδεὶς γὰρ αὐτοῖς κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον ὑπὸ τῆς δυάδος γεννᾶται· μονάδος γὰρ προστιθεμένης ἑκάστῳ τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν οἱ περισσοὶ γίγνονται· μονάδος δὲ καὶ τοῦ ἑνὸς ὡς ἀρχῆς· εἰδοποιὸν γὰρ τοῦτο ἀλλ' οὐχ ὑλικόν. ἀλλ' ὥσπερ ἦν δυὰς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ὁρισθέντα τῷ ἑνί, οὕτω καὶ ἑκάτερον ἐκείνων ὁριζόμενον τῷ ἑνὶ μονὰς αὐτοῦ λέγεται. τὸ δὲ "ἔξω τῶν πρώτων" εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ τῶν ἁπλῶς πρώτων· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μονάδι μόνῃ μετρούμενοι, ὡς τρία, πέντε, ἑπτά. τούτους δὲ μόνους μὴ γεννᾶσθαι ὑπὸ τῆς δυάδος, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι πάντες οἱ παρὰ τοὺς πρώτους γεννῶνται ἀριθμοῦ ἐπ' ἀριθμῷ γενομένου. διὸ ἐπειδὴ ἡ γένεσις αὐτῶν ἐκ δύο ἀριθμῶν, ἐκ δυάδος ἂν εἶεν γενόμενοι· οἱ δὲ ἁπλῶς πρῶτοι μὴ γενόμενοι οὕτως οὐδ' ἂν ὑπὸ τῆς δυάδος γεννᾶσθαι λέγοιντο.

"καίτοι — οὕτω." εἰπὼν ὡς ὕλην ἀρχὴν εἶναι κατὰ Πλάτωνα τὴν ἀόριστον 988a 1.
δυάδα, καὶ ἔτι ὅτι ἡ δυὰς αὐτῷ ἀρχὴ ὑλικὴ δοκεῖ, προσθεὶς ὅτι γὰρ ἄπειρος τῇ αὐτῆς φύσει καὶ γεννητικὴ πλήθους, αἰτιᾶται τῆς δόξης τοῦτο ὡς μὴ τοῖς φαινομένοις τε καὶ γινομένοις ὁμολογουμένως λεγόμενον. οἱ μὲν γὰρ τὴν δυάδα ὡς ὕλην ἀρχὴν τιθέμενοι πολλῶν αὐτὴν ποιοῦσι γεννητικήν· αὕτη γὰρ αὐτοῖς ἡ αὐτὴ λαμβανομένη τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν πάντων γεννητική, τοὺς μὲν συντιθεῖσά τε καὶ οὕτως γεννῶσα, τοὺς δὲ διαιροῦσα δίχα. ἡ δὲ κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῖς ἀρχὴ ἑνοποιός ἐστι τῷ ἕν τι εἶναι πᾶν τὸ εἶδος πεπερασμένον τε καὶ ὡρισμένον κατὰ τὸ εἶναι· καὶ γὰρ τῶν ἀριθμῶν ἕκαστος ἕν τι· ἑνοποιὸν μὲν γάρ τι τὸ ἓν αὐτό, διχοποιὸς δὲ ἡ ἀόριστος δυάς. οὐ μὴν οὕτως ἐπὶ τῶν γινομένων

1. ἕκαστον *A*, ἑκάστῳ *Br*. ‖ 2. δὶς γ. δ. τ. τέσσαρα om *A*. ‖ 6. εἰς] ἐκ *L*. ‖ 18. ὁριζομένων *A*. ‖ 19. τὸ δὲ — 24. λέγοιντο dubito num ab Alexandro scripta sint. ‖ 31. συνθεῖσά *M*, *dum ipsis opponitur*. *S*. ‖ 32. τῷ] τὸ *A*.

ἔχει, ἃ ἐκείνοις ὡμοίωται καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὸ εἶναι ἔχει, ἀλλ' ἔμπαλιν· ἡ μὲν γὰρ ὕλη μία κατ' ἀριθμὸν ἑνός τινος εἴδους ἐστὶ δεκτική τε καὶ γεννητική· οὐ γὰρ οἷόν τε ἐπὶ τῇ αὐτῇ ὕλῃ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἅμα εἴδη πλείω εἶναι, ὡς εἶναι τὸ αὐτὸ ξύλον καὶ κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ βάθρον, ἀλλ' ἡ μία ὕλη ἕν τι εἶδος ἐνεργείᾳ μόνον ἔχει. τὸ μέντοι εἶδος ἓν ὂν τῷ ἀριθμῷ πλείονα εἴδη ποιεῖ· ἡ γὰρ τέχνη εἶδός τι ἓν οὖσα καὶ ὁ τεχνίτης τις εἷς ὢν κατ' ἀριθμὸν πλειόνων ἐστὶ καὶ διαφερόντων ποιητικός· ἡ γοῦν τεκτονικὴ καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ κλίνην ποιεῖ καὶ βάθρον καὶ τράπεζαν, ὁ αὐτὸς καὶ εἷς ὢν κατὰ ἀριθμόν. ὁμοίως δὲ ἔχει τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρρενος καὶ θήλεος, ὧν τὸ μὲν θῆλυ ὕλην παρέχον τῷ γινομένῳ ὑπὸ μιᾶς πληροῦται ὀχείας, τὸ δὲ ἄρρεν πολλὰ θήλεα πληροῖ.

988a 7 "Πλάτων — διώρισε." ὑφ' ἡμῶν δὲ ζητοῦνται αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια τῶν ὄντων. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχῶν ταῦτα εἴρηται Πλάτωνι. "φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι δυοῖν αἰτίαιν ἐστὶ μόνον κεχρημένος." τῶν τεσσάρων αἰτίων ὧν ἐξέθετο οὗτος, τοῖς δύο φησὶ κεχρῆσθαι Πλάτωνα, τῇ τε ὑλικῇ καὶ τῇ κατὰ τὸ εἶδος· τὰ γὰρ εἴδη καὶ αἱ ἰδέαι αὐτῷ τοῦ εἴδους εἰσὶ παρεκτικαὶ αἰτίαι, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῖς πάλιν τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς ἰδέαις τὸ ἓν αἴτιον τοῦ εἴδους· ἡ γὰρ δυὰς ὕλης ἐν αὐτοῖς ἐπέχει λόγον. φέρεται ἔν τισι γραφὴ τοιαύτη "τὰ γὰρ εἴδη τοῦ τί ἐστιν αἴτια τοῖς ἄλλοις, τοῖς δὲ εἰδόσι τὸ ἓν καὶ τῇ ὕλῃ." καὶ εἴη ἂν δι' αὐτῆς λεγόμενον ἔτι τοῖς οὐκ εἰδόσι τὴν Πλάτωνος δόξαν τὴν περὶ τῶν ἀρχῶν ὅτι τὸ ἓν καὶ ἡ ὑποκειμένη ὕλη ἀρχαὶ καὶ ὅτι τὸ ἓν καὶ τῇ ἰδέᾳ αἴτιον τοῦ τί ἐστιν. ἀμείνων μέντοι ἡ πρώτη γραφὴ ἡ δηλοῦσα ὅτι τὰ μὲν εἴδη τοῖς ἄλλοις τοῦ τί ἐστιν αἴτιον, τοῖς δὲ εἴδεσι τὸ ἕν. ἱστορεῖ δὲ Ἀσπάσιος ὡς ἐκείνης μὲν ἀρχαιοτέρας οὔσης τῆς γραφῆς, μεταγραφείσης δὲ ταύτης ὕστερον ὑπὸ Εὐδώρου καὶ Εὐαρμόστου.

988a 11 "καὶ — εἴδη." εἰπὼν δύο αἰτίαις αὐτὸν κεχρῆσθαι, καὶ μνημονεύσας τῆς κατὰ τὸ εἶδος αἰτίας, καὶ δείξας πῶς αὕτη ἐστὶν αἰτία, προστίθησι τὴν δευτέραν, καί φησι ταύτην εἶναι τὴν ὑλικήν. τίς γὰρ ἦν ἡ ὕλη ἡ ὑποκειμένη, καθ' ἧς τὰ εἴδη ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις λέγεται ὑπ' αὐτοῦ. εἰπὼν δὲ "τὰ γὰρ εἴδη τοῦ τί ἐστιν αἴτια τοῖς ἄλλοις, τοῖς δὲ εἴδεσι τὸ ἕν," λέγων καὶ περὶ τῆς ὕλης τῆς ὑπὸ τῶν προειρημένων εἰδοποιουμένης, τῆς ἐν ἀμφοτέροις ἐμνημόνευσεν εἰπὼν "καθ' ἧς τὰ εἴδη τὰ μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς εἴδεσι λέγεται," ἴσον λέγων τῷ καθ' ἧς τὰ εἴδη λέγεται τά τε ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς εἴδεσι, τουτέστι ταῖς ἰδέαις· λέγεται γὰρ καὶ ἐν ἐκείναις καὶ ἐν τοῖς

6. τι ἐνοῦσα ***M***. ‖ 14.15. καὶ κατὰ εἶδος ***L***. ‖ 15. αἱ om ***A***. ‖ 16. καὶ post οὖν om ***L***. ‖ 17. φέρεται — 24. Εὐαρμόστου om ***L***. ‖ 18. εἰδόσι] εἴδεσι ***ABr***, ***scientibus S;*** inde scripsi εἰδόσι propter ea quae sequuntur. ‖ 20. καὶ ἡ — τὸ ἓν ***AS***, om ***Br***. ‖ 27. τίς γὰρ ἦν] ***est enim quaedam S***. ‖ 30. τῆς ἐν scripsi c. ***S***, τοῖς ἐν ***A***, ἧς ἐν ***Br***. ‖ 32. τῷ] τὸ ***A***.

αἰσθητοῖς εἶναί τις ὕλη ὑποκειμένη, καθ' ἧς τὰ εἴδη, τουτέστιν ἡ εἰδοποιουμένη· ὅτι γὰρ δυάς ἐστιν αὕτη, δυὰς δὲ ποταπή, διὰ τῆς προσθήκης ἐδήλωσεν· οὐ γὰρ ἡ ὡρισμένη καὶ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ἀλλ' ἡ ἀόριστος· τοιαύτη γὰρ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. γράφεται καὶ οὕτως "καθ' ἧς τὰ εἴδη μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν, τὸ δὲ ἓν ἐν τοῖς εἴδεσι λέγεται," καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, καθ' ἧς ὕλης τὰ μὲν εἴδη ἐστί τε καὶ λέγεται ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· ἐν γὰρ τῇ ὕλῃ ταύτῃ τὰ εἴδη ἐστὶ τὰ τῶν αἰσθητῶν, τὸ δὲ ἓν ἐν τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς ἰδέαις· ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ὕλη ὑπὸ τοῦ ἑνὸς εἰδοποιεῖται. ζητήσαι δ' ἄν τις πῶς λέγοντος Πλάτωνος καὶ ποιητικὸν αἴτιον, ἐν οἷς λέγει "τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε καὶ δεῖξαι ἔργον," ἀλλὰ καὶ τὸ οὗ ἕνεκεν καὶ τέλος, δι' ὧν πάλιν λέγει "περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστὶ κἀκείνου ἕνεκα πάντα," οὐδετέρου τούτων τῶν αἰτίων ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ δόξῃ τῇ Πλάτωνος; ἢ ὅτι ἐν οἷς περὶ αἰτίων ἔλεγεν, οὐδενὸς τούτων ἐμέμνητο, ὡς ἐν τοῖς περὶ τἀγαθοῦ δέδειχεν· ἢ ὅτι τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ οὐ τίθεται ταῦτα αἴτια, ἀλλ' οὐδὲ ἐξειργάσατό τι περὶ αὐτῶν. εἰπὼν δὲ τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοὺς μὲν σωματικὴν τοὺς δὲ ἀσώματον ὑποτιθέναι, πρώτου ἐμνημόνευσε τῶν ἀσώματον λεγόντων Πλάτωνος, ὃς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἔλεγεν, καὶ τῶν Πυθαγορικῶν, οἳ τὸ ἄπειρον, τοῦτο δ' ἦν τὸ ἄρτιον. οὐκ ἐμνημόνευσε δὲ Λευκίππου τε καὶ Δημοκρίτου, καθ' οὓς καὶ σῶμά τι καὶ ἀσώματον ἡ ὕλη· τὸ γὰρ κενὸν οὕτως ἦν. φθάνει δὲ καὶ προειρηκέναι περὶ τούτων. προσέθηκε δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὴν Ἀναξιμάνδρου δόξαν, ὃς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρός, ἢ ἀέρος τε καὶ ὕδατος· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως.

"ἔτι — ἑκατέραν." καὶ τοῦτο περὶ Πλάτωνος λέγει, ὅτι τὴν τοῦ εὖ τε καὶ 988a 14.
τοῦ κακῶς αἰτίαν, τουτέστι τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ τὴν τῶν κακῶν αἰτίαν, τοῖς στοιχείοις ἀπέδωκεν ἑκατέροις ἑκατέραν, τὴν μὲν τοῦ εὖ τῷ ἑνί (τοῦτο γὰρ τὸ ὁρίζον αὐτὸ καὶ τὸ εἰδοποιοῦν), τὴν δὲ τοῦ κακῶς τῇ ἀορίστῳ δυάδι· αὕτη γὰρ τοῦ τε πλήθους καὶ τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀοριστίας αἰτία κατ' αὐτόν. εἰπὼν δὲ εἰρηκέναι Πλάτωνα περὶ τῆς ποιητικῆς αἰτίας (ἑκατέρῳ γὰρ τῶν στοιχείων ἀνατεθεικέναι αὐτὸν αἰτίαν ποιητικήν, τῷ μὲν ἑνὶ τὴν τοῦ εὖ, τῇ δὲ ἀορίστῳ δυάδι τὴν τοῦ κακῶς), ὑπέμνησεν ἡμᾶς ὡς περὶ τῆς τοιαύτης αἰτίας

2. ποταπή] *qualis S.* || 4. ἓν om *AV.* || 7. post ἓν add ἐπὶ τῶν *ABr*, om *LS.* || 8. δ'] δὴ *L.* || Tim. p. 28*c*. || 9. τε om *A.* || 10. λέγει — 11. οὐδετέρου om *L.* || 10. Plat. epist. II. p. 312*e*. Cf. C. F. Hermann Plat. Philos. I. p. 592. n. 220. || 11. πάντα post ἕνεκα *AS*, om *Br.* || τῶν om *V*, τούτου τῶν *A.* || 12. τῇ *V*, τοῦ *A*, τῇ τοῦ *Br.* || 13. ἢ om *L.* || 14. αἴτια om *L.* || 16. πρώτου *A*, πρῶτον *Br.* || 18. τι] τε *A.* || 19. οὕτως] τοῦτο *LS*, fort. neutrum probandum, sed emendatio petenda e p. 46. l. 27. 28. || 24. τουτέστι — 25. ἑκατέραν om *A.*

καὶ πρότερον τινῶν ἐπιζητησάντων τε καὶ εἰπόντων, εἰπὼν "ὥσπερ φαμὲν καὶ τῶν προτέρων ἐπιζητῆσαί τινας φιλοσόφων, οἷον Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν·" ὧν Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὐ μόνον τῷ τοῦ εὖ αἰτίῳ ἐχρήσατο ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ κακῶς, διελὼν τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ὡς εἴρηκε καὶ περὶ Πλάτωνος· Ἀναξαγόρᾳ δὲ ὁ νοῦς τοῦ εὖ τε καὶ κακῶς μόνον ἦν ποιητικὸν αἴτιον, ὡς εἴρηκεν.

988a 18. (7) "συντόμως — κεφαλαιωδῶς." συντόμως φησὶ καὶ ἐπὶ κεφαλαίων ἐπεληλυθέναι τίνες τὰ περὶ ἀρχῶν εἶπον τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ πῶς. "περὶ δὲ τῆς ἀληθείας." ἀλήθειαν ἔθος αὐτῷ λέγειν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν. "ὅμως δὲ τοσοῦτον ἔχομεν ἐξ αὐτῶν." οὗ χάριν ἦλθεν ἐπὶ τὴν περὶ τῶν ἀρχῶν ἱστορίαν, ὑπέμνησεν ἡμᾶς· τοῦ γὰρ βεβαιώσασθαι ὅτι μηδεὶς τρόπος αἰτίας ἄλλος ἐστὶ παρὰ τοὺς τέσσαρας τοὺς δεδειγμένους ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. ὃ δῆλον γέγονε· πάντες γὰρ οἱ περὶ αἰτίων εἰρηκότες τούτων τινὸς τῶν αἰτίων μνημονεύουσιν· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐναργῶς μηδὲ διηρθρωμένως εἰρήκασιν ἀλλ' ἀμυδρῶς καὶ ἀδιαρθρώτως, ἀλλ' οὖν ἐκείνων πως ἁπτόμενοι φαίνονται. ὅτι δὲ καὶ περὶ τῶν τεσσάρων αἰτίων λόγον ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως προηγουμένως πεποίηται, πρόχειρον εἰδέναι τοῖς ἐντυγχάνουσι· διὸ εἶπε "τῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως ἡμῖν διωρισμένων." καὶ ἔπεισι καὶ δείκνυσι πῶς οὐδεὶς ἔξω τῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως αἰτίων εἰρημένων ἥψατο.

988a 23. "οἱ — λέγουσι." καταριθμεῖται ὅτι τῶν ὡς ὕλην τὴν ἀρχὴν θεμένων οἱ μὲν μίαν οἱ δὲ πλείους ἔθεντο, καὶ οἱ μὲν σῶμα οἱ δὲ ἀσώματον. εἰπὼν δὲ τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοὺς μὲν σωματικὴν τοὺς δὲ ἀσώματον ὑποθέσθαι, πρώτου ἐμνημόνευσε τῶν ἀσώματον ὑποθεμένων Πλάτωνος, ὃς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἔλεγεν, ἔπειτα καὶ τῶν Πυθαγορείων, οἳ τὸ ἄπειρον, τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἄρτιον· οὗτος γὰρ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτοῖς ἐν ὕλῃ τιθέμενος· ὁ γὰρ περισσὸς πεπερασμένος τε καὶ εἴδους ἐπέχων χώραν. "Ἀναξαγόρας — ἀπειρίαν." οὗτος τῶν σῶμα τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν θεμένων ἦν, ὥσπερ καὶ ὧν ἑξῆς μνημονεύει. οὐκ ἐμνημόνευσε δὲ Λευκίππου τε καὶ Δημοκρίτου, καθ' οὓς καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον ἡ ὕλη· τὸ γὰρ κενὸν καὶ σῶμα· φθάνει δὲ προειρηκέναι καὶ περὶ τούτων. προσέθηκε δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὴν Ἀναξιμάνδρου δόξαν, ὃς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρός. "οὗτοι — μόνον." τοῦτο λέγοι ἂν περὶ τούτων ὧν ὕστερον ἐμνημόνευσεν, εἰπὼν "καὶ ἔτι ὅσοι ἀέρα ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ πυρὸς μὲν πυκνότερον ἀέρος δὲ λεπτότερον," ἐπεὶ οἵ γε πρὸ τούτων οὐ τὴν ὑλικὴν μόνον ἔθεντο αἰτίαν· οὔτε γὰρ Ἀναξαγόρας οὔτε οἱ Πυθαγόρειοι οὔτε Πλάτων. προστίθησι δὲ ὅτι ἕτεροί

7. δὲ] γὰρ Ascl., *veritateque S.* || 11. Φυσ. II, 3. || 20. εἰπὼν — 23. ἄρτιον et 26. οὐκ — 30. πυρός prope iisdem verbis leguntur p. 45. l. 15-21. || 21. πρώτου *A*, πρῶτον *Br.* || 26. καὶ ὧν *SBr*, καὶ τῶν *A.* || 28. καὶ σῶμα *AS*, οὐ σῶμα *Br.*

τινες ἐμνημόνευσαν καὶ τῆς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἥτις ποιητική, καὶ λέγει τούτων τοὺς φιλίαν καὶ νεῖκος εἰπόντας, ὡς Ἐμπεδοκλέα, καὶ νοῦν, ὡς Ἀναξαγόραν, ἢ ἔρωτα, ὡς Παρμενίδην καὶ Ἡσίοδον εἶπεν.

"τὸ — ἀποδέδωκεν." εἰπὼν Ἀναξαγόραν καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ τῆς ποιη- 988a 34.
τικῆς ἀρχῆς μνημονεῦσαι πρὸς τῇ ὑλικῇ, τίθησιν ἐν τοῖς τῆς ποιητικῆς ἀρχῆς μνημονεύσασι καὶ τοὺς ἔρωτα ἐν ταῖς ἀρχαῖς θεμένους· καίτοι δόξειε κατὰ τούτους μᾶλλον εἶναι τελικὸν αἴτιον· τοιοῦτον γὰρ τὸ ὀρεκτόν. ἢ εἰ μὲν ἔλεγον τίνος ὁ ἔρως ἐφιέμενος ἐποίει ἃ ἐποίει, ἐμνημόνευον ἂν καὶ τῆς κατὰ τὸ τέλος αἰτίας· μόνον δὲ τῷ ἔρωτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς χρώμενοι ὡς ποιοῦντι, οὐκέτι δὲ λέγοντες καὶ τίνος χάριν, οὐκέτι ἂν μνημονεύοιεν τῆς ὡς τέλους ἀρχῆς. ὅτι δὲ τῆς κατὰ τὸ εἶδος Πλάτων πως ἐμνημόνευσε, δείκνυσιν· αἱ γὰρ ἰδέαι κατ᾽ αὐτὸν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ οὖσαι οὔτε ὡς ἡ ὕλη εἰσὶν αἰτίαι· οὐ γὰρ ἐνυπάρχουσι τοῖς αἰσθητοῖς. "τὰ δὲ ἐν τοῖς εἴδεσι" λέγοι ἂν τὰς ἀρχὰς τῶν εἰδῶν· οὐδὲ γὰρ ταῦτα ὕλη τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ αὐτὰ στοιχεῖα τῶν εἰδῶν, ὅτι ἐν ταῖς ἰδέαις εἰσὶν ὡς στοιχεῖα αὐτῶν. οὐ γὰρ τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τῆς ὕλης λέγεται μόνης· τὸ γοῦν νεῖκος καὶ ἡ φιλία στοιχεῖα μὲν κατ᾽ Ἐμπεδοκλέα καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ὕλη. οὔτε ὡς ποιητικαὶ αἱ ἰδέαι· τοῦ μὲν γὰρ ποιοῦντος τὸ κινεῖν, αὗται δὲ στάσεως καὶ ἀκινησίας τοῖς οὖσι μᾶλλον αἰτίαι εἰσὶ κατ᾽ αὐτόν. ἀλλ᾽ εἰσὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι παρεκτικαὶ κατ᾽ αὐτὸν τοῖς γινομένοις πρὸς αὐτάς. ὥσπερ οὖν καὶ αὐταῖς ἐκείναις τὸ ἕν, αἱ δὲ τοῦ εἴδους τοῖς ἄλλοις αἰτίαι, καὶ οὕτως ὡς κατὰ ὁμοίωσιν τὴν πρὸς ἐκείνας τούτων εἰδοποιουμένων· ὡς οὖν ὁμοειδῆ ταῖς ἰδέαις τὰ πρὸς αὐτὰς γεγονότα τε καὶ ὄντα.

"τὸ — κινήσεις." λέγει μὲν περὶ τῆς κατὰ τὸ τέλος αἰτίας (αὕτη γάρ ἐστι 988b 6.
τἀγαθόν τε καὶ τὸ ὡς τέλος αἴτιον τοῖς οὖσι), δείκνυσι δὲ ὅτι οὐδεὶς οἰκείως τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ ταύτης τῆς αἰτίας ἐποιήσατο τὸν λόγον. τρόπον μὲν γάρ τινα λέγουσι τὸ ἀγαθὸν αἴτιον, οὐ μὴν ὡς τέλος, καὶ ὡς τούτου χάριν γιγνομένων τῶν ἄλλων, ὡς πέφυκεν εἶναι τὸ ἀγαθὸν αἴτιον, ἀλλ᾽ ὡς ποιητικῷ αὐτῷ χρῶνται. ὁ γὰρ Ἀναξαγόρας τὸν νοῦν εἰσαγαγὼν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὴν φιλίαν ἀγαθὰ μὲν καὶ ἀγαθοποιὰ αἴτια τίθενται ταῦτα, οὐ μὴν τούτου χάριν τὰ γινόμενα γίνεσθαί φασιν, ἀλλ᾽ αὐτὰ ταῦτα τὰ ποιητικὰ ἀγαθά ἐστιν αὐτοῖς. τούτοις δὲ ὁμοίως καὶ τοὺς τὸ ἓν καὶ τὴν ἰδέαν ἀρχὰς θεμένους φησὶν εἰρηκέναι· τοὺς αὐτοὺς δὲ λέγοι

1. καὶ τῆς *MS*, καὶ τοῖς *A*, καὶ τῶν *Br*. ‖ 2. post τούτων add αὐτοῦ *A*. ‖ 3. εἶπε om *SBr*. ‖ 7. ἔλεγον et 8. ἐμνημόνευον scripsi c. *S*, ἔλεγεν — ἐμνημόνευεν *ABr*. ‖ 11. αὐτὸν] αὐτὴν *A*. ‖ 13. τὰ — 14. αἰσθητοῖς om *A*. ‖ 17. οὔτε] *sed neque S*, fort. οὐδὲ. ‖ 19. παρακτικαὶ *A*. ‖ 20. αἱ δὲ] *sic ipsae S*. ‖ καὶ] ἢ *M*. ‖ 28. ante Ἐμπ. add μὲν *Br*, om *A*. ‖ 30. ἀγαθά *Br*, ἀγαθόν *A*, fort. ἀγαθῶν c. *S*. ‖ τούτοις Ascl., τότου *AM*, τούτων *Br*.

ἂν καὶ τὸ ὂν λέγειν· τὸ γὰρ ἓν καὶ τὸ ὂν Πλάτων ἔλεγεν, ὂν λέγων τό τε ἓν καὶ τὴν ἰδέαν· ταῦτα γὰρ κυρίως ὄντα. οὐ γὰρ τούτων ἕνεκεν γίγνεσθαι τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' ἔστι ταῦτα αὐτοῖς τοῦ εἶναι αἴτια παρεκτικά· τοῦ γὰρ εἴδους τοῦτο αἴτιον, ἀλλ' οὐ τούτων χάριν ἐκεῖνα γίγνεταί τε καὶ ἔστι κατ' αὐτούς. καὶ μνημονεύουσιν οὖν τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τοῖς αἰτίοις, καὶ τρόπον τινὰ παραλείπουσιν αὐτὸ τῷ τὴν οἰκείαν αὐτῷ χώραν μὴ φυλάσσειν. κατὰ συμβεβηκὸς καὶ λέγει αὐτοὺς τοῦ ὡς ἀγαθοῦ αἰτίου μνημονεύειν, ὅτι τὸ ἀγαθῷ αὐτῷ αἴτιον εἶναι ἔστι τὸ τούτου ἕνεκα τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι. οἱ οὖν μὴ φυλάσσοντες τῷ ὑπ' αὐτῶν λεγομένῳ ἀγαθῷ τὴν τάξιν ταύτην ἐν τοῖς αἰτίοις οὐχ ᾗ ἀγαθὸν αὐτὸ αἴτιον ποιοῦσιν, ἀλλ' ᾧ συμβέβηκεν ἀγαθῷ εἶναι, τοῦτο ποιητικὸν αἴτιον τίθενται. ἐπιζητήσαι ἄν τις πῶς Πλάτων ἐν Ἐπιστολαῖς λέγων "περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἔστι καὶ τούτου ἕνεκα πάντα" οὐ λέγει διὰ τούτων τὸ ἀγαθὸν ὡς τέλος αἴτιον. ἢ εἰ λέγει, πῶς οὔ φησιν αὐτὸν Ἀριστοτέλης λέγειν; ἢ ἰδίᾳ ἐπὶ τέλει τοῦ βιβλίου τούτου αὐτὸς οὕτως λέγει "ὅτι μὲν οὖν τὰς εἰρημένας — κατ' ἀρχὰς οὖσα."

988b 16. "ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώρισται." ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τῶν εἰρηκότων περὶ αἰτίων δῆλόν φησι γεγονέναι τὸ καλῶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῶν αἰτίων διωρίσθαι πόσα τε καὶ τίνα· μαρτυροῦσι γὰρ οὗτοι τοιαῦτα εἶναι αὐτά, οὐ δυνηθέντες ἄλλου τινὸς αἰτίας εἴδους μνημονεῦσαι. "πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ζητητέαι αἱ ἀρχαί, ἢ οὕτως ἅπασαι." καὶ τοῦτό φησι δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων εἶναι, ὅτι χρὴ ζητεῖν περὶ τῶν ἀρχῶν ἢ περὶ πασῶν ὧν ἐξεθέμεθα, τετραχῶς διελόμενοι τὴν αἰτίαν. τὸ δὲ "ἢ οὕτως" σημαίνοι ἂν ἴσον τῷ ἢ οὕτως ἁπάσας ζητεῖσθαι, ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων τινάς· καὶ γὰρ εἰ μὴ ἡ παροῦσα πραγματεία ἀπαιτεῖ τὸν περὶ πάντων τῶν αἰτίων λόγον, ἀλλ' ὅ γε ζητούμενος τῶν αἰτίων τρόπος ἐν τοῖς τέτρασι καὶ αὐτός ἐστι, καὶ οὐκ ἐκπίπτει τὰ αἴτια ταῦτα, διὰ τὸ μηδὲ εἶναι τρόπον ἄλλον τινὰ παρὰ τούτους αἰτίου. πρῶτον δὲ προτίθεται εἰπεῖν πῶς ἕκαστος τῶν προειρημένων εἴρηκε, καὶ τίνα δόξῃ ἑκάστῃ ἄπορα ἕπεται.

988b 22. (8) "ὅσοι — ἁμαρτάνουσι." πῶς ἓν τὸ πᾶν, αὐτὸς ἐξηγήσατο διὰ τοῦ "καὶ μίαν τινὰ φύσιν ὡς ὕλην τιθέασι καὶ ταύτην σωματικήν·" οὕτως γὰρ ἓν οἷς

1. ὂν λέγειν] ἓν λέγειν *AM*. ‖ ὂν λέγων *Br*, ὁ λέγων *AMS*. ‖ 6. χώραν] χάριν *A*. ‖ κατὰ σ. κ. λ.] "κατὰ συμβεβηκός." καὶ λέγει *ABr*. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἂν λέγοι Ascl. *sed ex accidenti ait S*. fort. κατὰ συμβ. δὲ λέγει. ‖ 7. ὅτι τὸ ἀγαθῷ αὐτῷ αἴτιον εἶναι *ABr*, ὅτι τῷ ὡς ἀγαθῷ αἰτίῳ εἶναι αὐτῷ Ascl., *quia esse causa ut bonum S*. fort. ὅτι τὸ ὡς ἀγαθῷ αἰτίῳ εἶναι. — αἰτίῳ etiam *M*. ‖ τούτου] τοῦ *A*. ‖ 11. Plat. epist. II, 312*e*. Cf. ad p. 45. l. 10. ‖ 14. "ὅτι μὲν — ἀρχὰς οὖσα" *AS*, om *Br*. — Cf. A, 10. p. 993^a 11-16. ‖ 15. "ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώρισται"] ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώριστο *A*, "ὅτι — αἰτίας" ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώριστο, *Br*. ‖ 17. οὗτοι *AM*, τοῦ τὰ *Br*. ‖ 21. ἂν — 22. παροῦσα om *A*. ‖ 21. ἴσον τὸ *L*. ‖ 24. τέτταρσι *L*.

ἐξ ἑνός. μετὰ δὲ τὸ τὰς δόξας τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αἰτίων καταριθμήσασθαι, ἐξετάζων τί τε ὑγιῶς εἴρηται ὑπ' αὐτῶν καὶ τί μή, πρῶτον ποιεῖται τὸν λόγον περὶ τῶν μίαν τὴν ἀρχὴν καὶ ταύτην σῶμα θεμένων. καὶ λέγει τούτους κατὰ πολλὰ ἁμαρτάνειν, πρῶτον μὲν ὅτι βουλόμενοι τῶν ὄντων ἀρχὰς ἐκθέσθαι πάντων, οἱ δὲ τῶν σωμάτων μόνον ἀποδιδόασιν, ὄντων τινῶν καὶ ἀσωμάτων· οὐ γὰρ οἷόν τε ἀρχὴν ἀσωμάτου σῶμα εἶναι. δεύτερον δὲ ὅτι γένεσιν εἰσάγοντες τὴν αἰτίαν τοῦ γίνεσθαί τε καὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ ὅλως τὸ ποιητικὸν αἴτιον παρέλιπον· οὐ γὰρ δὴ ἡ ὕλη γε ἐξ αὑτῆς ἔχει τὸ κινεῖσθαι. τὸ δὲ "καὶ περὶ γενέσεως" ἀντὶ τοῦ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, "ἐπιχειροῦντες τὰς αἰτίας λέγειν καὶ περὶ πάντων φυσιολογοῦντες," δηλονότι τῶν ὄντων, ὧν ἐν κινήσει τὰ πλεῖστα, "τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον" ἀντὶ τοῦ κινητικὸν αἴτιον "παρέλιπον." τρίτον δὲ τὸ τὸ εἶδος μηδενὸς αἴτιον θέσθαι, πάντων τῶν ὄντων παρὰ τοῦ εἴδους τὸ εἶναι ἅπερ ἐστὶν ἐχόντων· κατὰ γὰρ τὴν ὕλην οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν· ἡ αὐτὴ γὰρ ἐν πᾶσιν. εὐλόγως δὲ οὐσίαν εἶπε τὸ εἶδος· τὸ γὰρ εἶναι ἑκάστῳ παρ' αὐτοῦ. τετάρτη ἁμαρτία τὸ τῶν πρώτων σωμάτων λαβόντας προχείρως τὸ δόξαν αὐτοῖς τοῦτο ἀρχὴν θέσθαι· τοῦτο δὲ ὅτι ἀδύνατον, δείκνυσι καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Γενέσεως, καὶ αὐτὸς ἐπισημαίνεται εἰρηκέναι ἐν τοῖς περὶ φύσεως, λέγων οὕτως πᾶσαν τὴν φυσικὴν πραγματείαν. εἰ γὰρ ἢ τὰ τέσσαρα σώματα ἤ τινα ἐξ αὐτῶν ἀρχαὶ ἢ ἕν τι τὸ τυχὸν τῶν τεσσάρων, ἢ οὐκ ἔσονται ἐξ ἀλλήλων, ἵνα ᾖ ἄφθαρτα, ἢ ὅταν γένηται ἐξ ἀλλήλων, ὑπομένοντα ἅ ποτε ἐστὶν ἅμα καὶ τἀναντία εἰς ἃ μεταβάλλει ἔσται, καὶ οὕτως τῷ ὄντι ἅμα ἔσται τὰ ἐναντία, πῦρ τε καὶ ὕδωρ, ἂν οὕτω τύχοι· ἢ εἰ μὴ ὑπομένει, φθαρήσεται καὶ οὕτως καὶ ἡ ἀρχή· ὅπερ ἄτοπον· ἔστι γὰρ ἀρχὴ ἐξ ἧς πρώτης γίγνεται καὶ εἰς ἣν ἐσχάτην ἀναλύεται, αὕτη δὲ ἐκ μηδενός. ἀλλὰ τούτου μὲν οὐ νῦν τοῦ καὶ αὐτοῦ ἑπομένου αὐτοῖς ἀτόπου μνημονεύει· ἐκεῖνο δὲ αἰτιᾶται, ὅτι ῥᾳδίως καὶ χωρὶς τοῦ ἐπισκέψασθαι πῶς τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν ἡ γένεσις ἐξ ἀλλήλων, ἔθεντό τι τῶν ἁπλῶν σωμάτων τῶν τριῶν ἓν στοιχεῖον τῶν ἄλλων· χωρὶς γὰρ τῆς γῆς τῶν ἄλλων ἕκαστον ὑπό τινων στοιχεῖον εἴρηται. ὃ δὲ αἰτιᾶται αὐτοὺς ἐστὶν ὅτι ἔδει μὴ ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐξ ἀλλήλων γενέσεως ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον καὶ τὴν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐπεὶ τὸ ἐξ ἀλλήλων αὐτὰ γίνεσθαι κοινὸν πᾶσι, καὶ κατὰ τοῦτο οὐδὲν αὐτῶν ἄλλο ἄλλου πρῶτον ἢ ὕστερον· οἱ δὲ οὐκ ἐποίησαν τοῦτο. τίς δὲ ἡ τῆς ἐξ ἀλλήλων γενέσεως αὐτοῖς διαφορά, αὐτὸς εἶπε· τὰ μὲν γὰρ διακρίσει γίγνεται ἐξ ἀλλήλων, ἐξ ὧν ἐστι λαβεῖν τὸ πρῶτόν τε καὶ ὕστερον, τὰ δὲ συγκρίσει. εἰπὼν δὲ ταῦτα δεί-

4. βουλόμενος *A*. ‖ 7. καὶ τοῦ] καὶ om *A*. ‖ 8. ἔσχε *M*. ‖ 9. καὶ post τοῦ om *M*. ‖ 12. τὸ ante εἶδος om *AV*. ‖ 13. διαφέρει *A*. ‖ 16.17. π. Γ. κ. Φθορ. II,6. ‖ 17. αὐτὸς *AS*, αὐτὸ *Br*. ‖ 20. ᾖ] ἡ *V*. ‖ ὑπομένοντα ταῦτα ἃ *L*. ‖ 21. *et sic res contrariis nominibus appellabuntur* *S*. ‖ 22. τύχοι *ABr*, fort. τύχῃ. ‖ καὶ post οὕτως om *L*. ‖ 24. μὲν] μόνου *L*.

κινοῦσιν ὅτι κατὰ τοὺς τῆς γενέσεως τρόπους σκοπουμένους κατά τι μὲν δόξει πρῶτον εἶναι τῶν σωμάτων, ἐξ οὗ πρώτου κατὰ σύγκρισιν ἡ τῶν ἄλλων γένεσις· τοιοῦτον δ᾽ ἂν εἴη τὸ μικρομερέστατον καὶ λεπτότατον. διὸ οἱ πῦρ τὸ στοιχεῖον θέμενοι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον εἶεν ἂν εὐλόγως λέγοντες· καὶ γὰρ τῶν ἄλλο τι λεγόντων σῶμα στοιχεῖον καὶ μὴ τὸ πῦρ ἕκαστος ὁμολογεῖ τὸ δεῖν τοιοῦτον τὸ στοιχεῖον εἶναι τῶν σωμάτων. διὰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς αὐτῶν τὴν γῆν μόνην στοιχεῖον ἔθετο ὡς μεγαλομερέστατον δηλονότι τῶν ἄλλων. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἀπορεῖ διὰ τί μὴ εἴη ἂν κατά τινα λόγον καὶ ἡ γῆ τῶν ἄλλων στοιχεῖον, ὥσπερ καὶ δοκεῖ πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ Ἡσιόδῳ· μετὰ γὰρ τὸ χάος ταύτην πρώτην γεννᾷ, συστήσας καὶ τὴν δόξαν τῇ τῶν πολλῶν μαρτυρίᾳ. ἴσως δ᾽ ἂν περὶ τῆς γῆς λέγοι τὸ ὅτι εἰ μὴ διὰ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως ἔλεγον ἐκεῖνα στοιχεῖα, διὰ τί ποτε οὐ καὶ τὴν γῆν ἔλεγον, τῆς κοινῆς ταύτην δόξης λεγούσης; εἰπὼν δὲ ταῦτα ἀνατρέχει πάλιν ἐπὶ τὰ εἰρημένα, τὰ ὅτι δοκεῖ τὸ λεπτομερέστερον στοιχεῖον, καί φησιν ὅτι κατὰ τὴν δόξαν ταύτην οὐδεὶς τῶν παρὰ τὸ πῦρ ἄλλο τι σῶμα τὸ στοιχεῖον θεμένων ἢ τούτων τῶν τεσσάρων ἢ τῶν μεταξὺ σῶμα πυρός τε καὶ ἀέρος ὀρθῶς ἂν εἴη λέγων. ὃ εἰπὼν προστίθησι καθ᾽ ὃν λόγον δύναιτο ἂν πάλιν ἡ γῆ στοιχεῖον λέγεσθαι, λέγων "εἰ δέ ἐστι τὸ τῇ γενέσει πρότερον τῇ φύσει ὕστερον." ἔστι γὰρ ὃ λέγει τοιοῦτον· δοκεῖ ἀεὶ τῇ φύσει πρότερον εἶναι τὸ τελειότερον τοῦ ἀτελεστέρου, καὶ ἔστι τὸ ὕστερον μὲν τῇ γενέσει γινόμενον τελειότερον, προϋπάρχον τῷ χρόνῳ, ὡς ὁ θεμέλιος οἰκίας, παῖς ἀνδρός. κατὰ δὴ τὸν λόγον τοῦτόν φησι πάλιν ἔσεσθαι κάλλιον εἰρηκότας τοὺς τὰ παχυμερέστερα τῶν σωμάτων ὑποθεμένους στοιχεῖα· μᾶλλον γὰρ ταῦτα πεπέφθαι καὶ τετελειῶσθαι δοκεῖ τῶν ἁπλουστέρων τε καὶ λεπτοτέρων καὶ πρώτων τῇ γενέσει· τὰ γὰρ λεπτομερέστερα πρῶτα τῇ γενέσει· ἐξ ἐκείνων γὰρ εἰς τὰ παχυμερέστερα ἡ μεταβολή. ὥστε εἰ τὸ πρότερον ἀρχή, τὸ τῇ φύσει τε καὶ οὐσίᾳ πρότερον μᾶλλον ἂν εἴη ἀρχὴ τοῦ τῇ γενέσει προτέρου. εἰ γὰρ τὸ πρῶτον τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει, τὸ ὕστερον τῇ γενέσει πρῶτον ἂν εἴη τῇ φύσει. ὑστέρα δέ, καθ᾽ οὓς συγκρίσει ἡ γένεσις, ἡ γῆ· αὐτὴ ἄρα μᾶλλον ἀρχή, ἐξ ἧς μᾶλλον διακρίσει ἡ τῶν ἄλλων γένεσις.

1. σκοπουμένους *ASBr*, sed scribendum videtur σκοπουμένοις. ‖ 4. καὶ γὰρ] καὶ γὰρ *M.* ‖ 6. σωμάτων *SBr*, ἀσωμάτων *AM.* ‖ 9. theog. 116 sq. ‖ 18. ἔστι — 20. χρόνῳ om *L.* ‖ 18. δοκεῖ ἀεὶ — 20. ὡς] *quod est perfectius prius est natura imperfectiore, quamquam posterius generatione efficiatur. Imperfectius vero quod tempore praeexistit, ut S.* Inde scribendum δοκεῖ α. τ. φ. π. ε. τ. τ. τ. ἀτελεστέρου, εἰ καὶ ἔστιν ὕστερον τῇ γενέσει γινόμενον, ἀτελέστερον δὲ τὸ προϋπάρχον τῷ χρόνῳ, ὡς. ‖ 19. 20. προϋπάρχοντα τῷ *M.* ‖ 20. δὴ om *M.* ‖ 26. εἰ γὰρ — 27. ὕστερον τῇ γενέσει bis habet *A.* ‖ 28. αὐτὴ *ABr*, *haec S* fort. αὕτη.

"περὶ μὲν οὖν τῶν μίαν τιθεμένων αἰτίαν." ὑπομνήσας τῶν εἰρημένων πρὸς τοὺς μίαν τε καὶ σωματικὴν τὴν ἀρχὴν θεμένους, τὰ αὐτά φησιν ἁμαρτάνειν "καὶ εἴ τις ταῦτα πλείω τίθησι," τουτέστι καὶ εἴ τις τὰς σωματικὰς ἀρχὰς πλείους τίθησιν. ἢ οὐχ ἁπλῶς περὶ τῶν σωματικάς τε τὰς ἀρχὰς καὶ πλείους θεμένων λέγει, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μὴ ἓν ἀλλὰ πλείω τῶν σωμάτων τούτων τῶν τεσσάρων ἐν ταῖς ἀρχαῖς θεμένων, ὧν σωμάτων ἕν τι ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τῶν προειρημένων ἐτίθετο. μνημονεύει γὰρ Ἐμπεδοκλέους, ὃς τὰ τέσσαρα σώματα ὕλην τῶν ὄντων ἐτίθετο. "καὶ γὰρ τούτῳ τὰ μὲν τὰ αὐτὰ τὰ δὲ ἴδια συμβαίνειν ἀνάγκη." λέγει μέν, ὡς εἶπον, πρὸς Ἐμπεδοκλέα, φησὶ δὲ ἕπεσθαι ἄτοπα καὶ τούτῳ τὰ μὲν ταὐτά, καίτοι τὰ τέσσαρα σώματα ἀρχὰς λέγοντι, τοῖς ἓν αὐτῶν τὴν ἀρχὴν θεμένοις, τὰ δὲ ἄλλα τε καὶ ἴδια. ταὐτὰ μέν, ὅτι ταῦτα γίνεται ἐξ ἀλλήλων καὶ οὐκ ἀεὶ τὰ αὐτὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντα διαμένει, ὅπερ ἴδιόν ἐστι τοῦ στοιχείου· τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς ἕν τι τῶν σωμάτων στοιχεῖόν τε καὶ ὕλην λέγουσιν ἕπεται, τὸ φθείρεσθαι ἣν ὑποτίθεται ἀρχὴν ἕκαστος αὐτῶν. ἐπὶ πλέον δὲ εἴρηκε περὶ τούτων καὶ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Οὐρανοῦ, ὧν ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς εἶπεν "εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ φύσεως περὶ αὐτῶν." ἢ γὰρ οὐκ ἔσται ἐξ ἀλλήλων, εἰ ἀΐδια κατὰ ἀριθμόν, φαίνεται δὲ γιγνόμενα, ἢ ἔσται ἅμα τὰ ἐναντία περὶ τὸ αὐτό. ἔτι τὸ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος μὴ θεῖναι ἐν τοῖς αἰτίοις· καὶ γὰρ τοῦτο κοινόν. ἴδιον δὲ τὸ πρὸς τὰς κινητικὰς ἀρχὰς λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, εἶεν δὲ αὗται ἥ τε φιλία καὶ τὸ νεῖκος, πότερον δύο ἀρχὰς κατ' αὐτὸν θετέον ταύτας ἢ μίαν. φαίνεται γὰρ καὶ ἡ φιλία τὰ τοῦ νείκους ποιοῦσα· διαιρεῖ γὰρ καὶ διακρίνει τὰ κατ' ἰδίαν ὅλα ὄντα, ἵνα συγκρίνῃ καὶ ἓν σῶμα ποιήσῃ. ἀλλὰ καὶ τὸ νεῖκος αὐτῷ οὐ μόνον διακρίνει, ἀλλὰ καὶ συγκρίνει καὶ συνάγει τὰ ὅμοια πρὸς ἄλληλα, χωρίζον ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτά· ὥστε οὐδὲν θάτερον θατέρου μᾶλλον τῶν ἀντικειμένων ἐστὶν αὐτῷ ποιητικόν. ἢ ἄμεινον γεγράφθαι τὸ "οὔτε ἀλόγως," ἵνα ᾖ τὸ λεγόμενον οὔτε πάντῃ ὀρθῶς οὔτε ἀλόγως πάντῃ. 989a 18.

"Ἀναξαγόραν — λέγειν." ἑξῆς Ἀναξαγόρου μνημονεύει ἐκφαυλίζων μὲν τὰ ἄντικρυς ὑπ' αὐτοῦ καὶ φανερῶς λέγεσθαι δοκοῦντα ὡς ἄτοπα, ἐνδεικνύμενος δὲ διὰ τῆς ἀτοπίας τῶν δοκούντων λέγεσθαι τὸ ἄλλα αὐτὸν δι' αὐτῶν βούλεσθαι λέγειν, προσβοηθῶν δὲ τῇ λέξει αὐτοῦ καὶ διαρθρῶν αὐτῆς τὸ βούλημα, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει. συνάγει γὰρ ἐκ μὲν τοῦ λέγειν πάντα αὐτὸν ἐν πᾶσι μεμῖχθαι ὅτι τὴν ὕλην ὀνειροπολεῖ, ἥτις δυνάμει μέν ἐστι πάντα, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδὲν ὧν δύναται. καὶ γὰρ εἰ μὴ εἶπε σαφῶς ταῦτα, ἀλλ' ἐπηκολούθησε τοῖς τὴν δό- 989a 30.

10. τούτῳ *SBr*, τοῦτο *A*, τούτων *M*. || 15. π. Οὐρ. III, 7. || ὧν *AS*, ὡς *Br*. || 17. εἰ *SBr*, ἢ codd. || 19. τὸ add. e coni. || 31. αὐτῆς scripsi c. *S*, αὐτοῖς *A Br*. || 34. ὧν *SBr*, ὡς codd.

ξαν αὐτοῦ οὕτως ἐξηγουμένοις, ὡς καὶ αὐτὸς ταῦτα βουλόμενος λέγειν, ὅτι ταῦτα μὲν λόγον ἔχει, ἃ δὲ δοκεῖ λέγεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἄτοπα παντάπασιν. "ἀτόπου γὰρ ὄντος καὶ ἄλλως," τουτέστιν ὄντος γὰρ ἀτόπου τοῦ λέγειν πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι διά τε τὸ δεῖν προϋπάρχειν πρῶτον πρὸ τῆς μίξεως ἄμικτα (δεῖ γὰρ αὐτὰ τὰ μιγνύμενα ἀλλήλοις ὄντα πρῶτον κεχωρισμένα μίγνυσθαι, οὕτως δὲ οὐκέτι ἡ μῖξις πρώτη), καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μηδὲ φύσιν ἔχειν τῷ τυχόντι τὸ τυχὸν μίγνυσθαι· πῶς γὰρ ἂν γραμμὴ καὶ λευκὸν ἢ λευκὸν καὶ μουσικὸν μιχθείη; ἔτι δὲ διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τῷ οὕτως λέγοντι τὰ πάθη καὶ τὰ συμβεβηκότα χωρίζεσθαι τῆς οὐσίας καὶ καθ' αὑτὰ ὑφεστάναι· ὧν γὰρ μῖξις, τούτων καὶ χωρισμός· ὥστε καὶ εἰ ταῦτα μέμικται, τῶν πάντων γάρ, καὶ ταῦτα χωρίζοιτο ἄν. ὄντος δὴ τοῦ ταῦτα λέγειν ἀτόπου (ὁ γὰρ καί σύνδεσμος ἐκ περισσοῦ δοκεῖ προσκεῖσθαι), ὅμως εἴ τις ἐπακολουθήσει τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ συνδιαρθρῶν καὶ ἐξηγούμενος ἃ βούλεται λέγειν, φανείη ἂν καινοπρεπέστερον λέγων καὶ ἰδιαίτερον παρὰ τοὺς ἄλλους. εἴη δ' ἂν ταὐτὸ τῷ εἰρημένῳ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν περὶ Ἀναξαγόρου, τῷ "τὴν μὲν ἡλικίαν πρότερος, τοῖς δὲ ἔργοις ὕστερος." λέγει δὲ καὶ
989b 6. πῶς ἐστιν ἐπακολουθοῦντα τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ συνδιαρθροῦν αὐτά. "ὅτε — ἀποκεκριμένον" τε καὶ καθ' αὑτὸ ὂν ἐνεργείᾳ, δῆλον ὡς οὐδὲ ἓν ἦν κατὰ τῆς οὐσίας ἐκείνης καὶ τοῦ μίγματος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ λεγομένου κατηγορῆσαι ἀληθῶς τῶν ὄντων· οὔτε γὰρ λευκὸν οὔτε μέλαν οὔτε φαιὸν οὔτε τι χρῶμα ἄλλο, οὐδὲ χυμόν τινα οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. οὔτε γὰρ ποιὸν λέγοντα αὐτὸ εἶναι ἀληθεύειν οὔτε ποσόν, οὔτε τινὰ τῶν ἐνεργείᾳ οὐσιῶν· ἦν γὰρ ἄν τι τούτων ἐν τῷ λεγομένῳ μίγματι ἀποκεκριμένον ἤδη καὶ ἐνεργείᾳ ὄν, ὃ ἀδύνατον μεμιγμένων πάντων· ἦν γὰρ ἂν τοῦτο ἄμικτον. λέγει γὰρ πλὴν τοῦ νοῦ πάντα μεμῖχθαι, τοῦτον δὲ μόνον ἀμιγῆ καὶ καθαρὸν εἶναι. τὸ δὲ "ἐξ ἀνάγκης" τοῦ ἤδη εἶναι καὶ ἐνεργείᾳ δηλωτικὸν παρέθετο. "ἐκ — ἕν." συγκεφαλαιοῦται τὴν Ἀναξαγόρου δόξαν περὶ τῶν ἀρχῶν, ᾗ συγκατέθετο ἄν, εἴ τις τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ ἑπόμενος συνδιήρθρου αὐτά, ὅτι ἦν κατ' αὐτὸν ἀρχὴ τό τε ἕν (ὁ γὰρ νοῦς ἁπλοῦς ὢν κατ' αὐτὸν καὶ ἀμιγὴς εἴη ἂν ἀνάλογον τῷ ἑνί) καὶ θάτερον, τουτέστι τὸ ἀόριστον· τοι-

4. ἄμικτα (δεῖ γὰρ αὐτὰ *AS*, ἄμικτα αὐτά· δεῖ γὰρ αὐτὰ *M*, (ἄμικτα γὰρ δεῖ αὐτὰ *Br.* ‖ 7. καὶ μουσικὸν *SBr.* ἢ μουσικὸν *A.* ‖ μιχθείη *SBr*, λεχθείη *A.* ‖ 10. ὄντος — 11. προσκεῖσθαι om *L.* ‖ 13. καινοπρεπέστερα *A.* ‖ 14. εἰ δ' ἂν ταὐτῷ *A.* ‖ 15. cf. p. 984^a 12. ‖ 16. αὐτά *SBr*, αὐτὴν vel αὐτῶν *A.* ‖ 19. οὔτε τι χρῶμα ἄλλο, οὐδὲ Ascl. cf. Arist. p. 989^b 8, οὔτε τὸ χρῶμα, ἀλλ' οὐδὲ *AS Br.* ‖ 20. αὐτὸ *SBr*, αὐτὸν codd. ‖ 21. ἄν τι] ἀντὶ *AM.* ‖ 23 — 25. μεμῖχθαι. τὸ δὲ οὕτως λέγειν οὐδὲν ἦν ἄλλο λέγειν, ἢ ὅτι ἡ ὕλη πάντων οὖσα δυνάμει, ἐνεργείᾳ οὐδέν ἐστιν *L.* ‖ 27. συνδιήρθρου de coni. scripsi, συνδιηρθροῦν Ascl., συνδιώρθρου *M*, συνδιώρθου *ABr.* ‖ 28. ἀνάλογον] ἄρα λόγον *A.*

οῦτον γὰρ ἦν ἡ ὕλη πρὶν ὁρισθῆναι καὶ εἰδοποιηθῆναι, ἀόριστος καὶ μηδὲν ἐνεργείᾳ ἀλλ' ἅπαντα δυνάμει ἔχουσα ἃ δύναται γενέσθαι, ὁποῖον ἐκεῖνος τὸ μῖγμα ὑπέθετο. "ὥστε λέγειν μὲν οὔτε ὀρθῶς οὔτε σαφῶς." ἀλλ' οὐδ' εἰ οὕτως λέγει ὡς τοὺς αὐτῷ βοηθῶν εἴρηκεν αὐτὸν βούλεσθαι λέγειν, ὀρθῶς ἂν λέγοι πάντῃ· δύο γὰρ μόνας ἀρχὰς ἂν λέγοι ἀντὶ τεσσάρων. ἔτι οὐδὲ πάντῃ οἷόν τε λέγειν αὐτὸν οὕτως εἰρηκέναι (τὰ γὰρ ὁμοιομερῆ τὰ ἐν τῷ μίγματι φαίνεται οὐ δυνάμει λέγων εἶναι ἀλλ' ἐνεργείᾳ), ἀλλ' οὐδὲ σαφῶς τι τούτων ὧν λέγει εἰρηκέναι. "βούλεται μέντοι παραπλήσιον τοῖς τε ὕστερον λέγουσι," τοῖς περὶ Πλάτωνα λέγει, τοῖς τὸ ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἀρχὰς θεμένοις τῶν ὄντων· "καὶ τοῖς φαινομένοις μᾶλλον," ἐλλείπει τὸ ἀκόλουθα· ἀκόλουθα γὰρ ταῦτα μᾶλλον τοῖς φαινομένοις ὧν λέγειν δοκεῖ.

"ἀλλὰ — μόνον." ἱστορήσας τὰς τῶν ἀρχαίων δόξας τὰς περὶ τῶν ἀρ- 989*b* 21.
χῶν, χωρίζει νῦν τοὺς φυσικοὺς ἀπὸ τῶν ἀσωμάτους ὑποθεμένων οὐσίας, καὶ παραιτησάμενος ἐκείνους ὡς οὐ περὶ πάσης τῆς οὐσίας πραγματευσαμένους, οὐδὲ ὄντα χρήσιμα τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα εἰς τὴν προκειμένην πραγματείαν, ἐπὶ τὸ διερευνᾶσθαι τὰς δόξας τῶν τε Πυθαγορείων καὶ Πλάτωνος ὡς οἰκειοτέρας τῆς προκειμένης πραγματείας μέτεισιν· οὗτοι γὰρ περὶ πάντων τῶν ὄντων λέγοντες ἐτίθεντό τινας οὐσίας ἑτέρας παρὰ τὰς γενητάς τε καὶ φυσικὰς καὶ ὅλως σωματικάς τε καὶ αἰσθητάς, ὥστε χρησιμωτέρα εἰς τὴν προκειμένην πραγματείαν ἡ τῆς τούτων δόξης ἐξέτασις, ἐπεὶ ἡ ζήτησις ἡμῖν περὶ τοιούτων αἰτίων ἃ οὐδὲ τῶν φύσει οὐδὲ τῶν ἐν κινήσει ἐστίν, ἀλλὰ περὶ νοητῶν τε καὶ ἀσωμάτων.

"οἱ — χρῶνται." αἰτιᾶται τοὺς Πυθαγορικούς, οἳ δοκοῦσι καὶ αὐτοὶ τῆς ἀσω- 989*b* 29.
μάτου φύσεως μνημονεύειν, ὅτι ἀρχὰς μὲν ὑπέθεντο ξενικωτέρας καὶ ἀπηρτημένας τῶν φυσικῶν καὶ ἐκτοπωτέρας, τουτέστιν ἐπὶ πλέον ἐκτεταμένας καὶ ἐκβεβηκυίας καὶ δυναμένας καὶ ἄλλων φύσεων ἀρχὰς εἶναι (ἀσωμάτους γὰρ καὶ ἀκινήτους· οἱ γὰρ ἀριθμοὶ τοιοῦτοι· οὐ γὰρ προσεχεῖς τοῖς φυσικοῖς) οὐδὲ οἰκείας καὶ ὁμολογουμένας ταῖς κοιναῖς προλήψεσι καὶ ταῖς τῶν φυσικῶν δόξαις ὑπέθεντο τὰς ἀρχάς· προσεχέστεραι γὰρ τοῖς φυσικοῖς σώμασιν αἱ ὑπ' ἐκείνων ἀρχαὶ τεθεῖσαι καὶ φανερώτεραι. οὗ τὸ αἴτιον ἅμα ἀποδίδωσιν, ὅτι οὐκ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ὁρμώμενοι ἔθεντο καὶ ἔλαβον αὐτάς (τὸ γὰρ "παρέλαβον" ἀντὶ τοῦ ἔλαβον εἶπεν), ἀλλὰ ἐκ τῶν μαθημάτων, οἷς ἐντραφέντες ἐκ τούτων καὶ τούτοις ἀκολούθως ἔθεντο καὶ τὰς ἀρχάς. ταῦτα δέ ἐστι τὰ μαθηματικά, ὧν κατ'

1. ἀόριστος — 2. ὁποῖον om *A*. ‖ 4. πάντα *M*. ‖ 8. post μέντοι add κἂν οὐ σαφῶς λέγων *L*. ‖ λέγουσι λέγειν τοῖς *L*. ‖ 8. 9. λέγει τοῖς om *L*. ‖ 9. 10. τοῖς φαινομένοις] *nunc apparentibus S*. ‖ 11. λέγειν *VS*, λέγει *ABr*. ‖ 21. τῶν φύσει οὐδὲ om *M*. fort. οὔτε — οὔτε c. *S*.

αὐτοὺς ἀρχαὶ οἱ ἀριθμοί. ταῦτα δὲ ἔξω κινήσεως πάντη καὶ οὐ φυσικά, χωρὶς τῶν ἐν ἀστρολογίᾳ· καὶ γὰρ ἡ ἀστρολογικὴ μαθηματικὴ μέν, ἀλλὰ περὶ φυσικῶν τε καὶ κινουμένων ὁ λόγος αὐτῇ· τὰ γὰρ ἄστρα, περὶ ὧν πραγματεύεται, φυσικά τε καὶ ἐν κινήσει. θέμενοι μέντοι τοιαύτας ἀρχὰς οὐδὲν ἄλλο ἢ περὶ τὰ φυσικὰ πραγματεύονται, καὶ ταῦτα γεννῶσιν ἐξ ἐκείνων· τόν τε γὰρ οὐρανὸν καὶ τὰ ἐκείνου μέρη γεννῶσιν ἐκ τῶν ἀρχῶν ἃς ὑποτίθενται (αὗται δέ εἰσι τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττόν, ὡς προείρηται) καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ ταῦτα ἀποδιδόασι, ταῦτα λέγω τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὡς οὐδενὸς ὄντος ἢ γιγνομένου ἐξ αὐτῶν ἄλλου παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ σώματα, ὁμολογοῦντες κατὰ τοῦτο τοῖς φυσικοῖς, οἳ οὐδὲν ἡγοῦντο παρὰ τὰ φυσικά τε καὶ ἐν κινήσει εἶναι· καίτοι τοιαύτας ἀρχὰς ὑποθέμενοι αἳ ἱκαναὶ ἦσαν καὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ ὑπὲρ τὰ φυσικὰ ὄντων ἀρχαὶ λέγεσθαι, "καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς περὶ φύσεως λόγοις ἁρμοττούσας." αἰτιᾶται δὲ αὐτοὺς κατὰ τοῦτο, ὅτι οὐδὲ τούτων ἱκανῶς ἀπέδοσαν τὰς αἰτίας. ὃ γὰρ φαίνεται ἴδιον τούτων, ἡ κίνησις, πῶς αὕτη γίνεται ἐν αὐτοῖς ἐκ τοιούτων ἀρχῶν οὖσί τε καὶ γιγνομένοις, τοῦ πεπερασμένου τε καὶ τοῦ ἀπείρου; ὧν τὸ μὲν πεπερασμένον ἐστὶ τὸ περιττόν, ὃ πέρας εἶπε, τὸ δὲ ἄπειρον τὸ ἄρτιον ὃ λέγουσιν· ἀκίνητοι γὰρ οἱ ἀριθμοὶ καὶ οὐδεμιᾶς κινήσεως αἴτιοι. ἀλλ' οὐδὲ ὅτι δυνατόν ἐστιν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀρχῶν γενέσθαι ταῦτα ἃ ἐξ αὐτῶν γεννῶσιν, ἢ αὐτὰ τὰ τῶν ἀστέρων ἔργα, ἃ διὰ τὴν φορὰν αὐτῶν καὶ τὴν κίνησιν γίνεται, διδάσκουσιν· ἔστι γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀνατολαὶ καὶ δύσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃ πῶς οἷόν τε γίγνεσθαι χωρὶς κινήσεων; πάνυ δὲ ἐναργῶς τῇ τῶν ἀστέρων παραθέσει, ὧν διὰ κινήσεως ἡ ἐνέργεια, ἔδειξε τὸ ἐλλιπὲς τῆς δόξης. ἀλλ' οὐδὲ εἰ συγχωρηθείη αὐτοῖς δύνασθαι τὰ μεγέθη καὶ τὰ σώματα ἐκ τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν πάντῃ ἀδιαστάτων εἶναι συγκείμενα, ὃ παντὸς μᾶλλον ἀδύνατον, ἀλλ' οὖν οὐδὲ τούτου τεθέντος ἀποδέδοται πρὸς αὐτῶν πόθεν ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασιν αἱ κατὰ φύσιν αὐτῶν ῥοπαί, κουφότητές τε καὶ βαρύτητες· οὐ γὰρ δὴ δυνάμει ταῦτα τοιαῦτα, ὥσπερ ἐστὶ καθ' οὓς ὕλη τις ὑπόκειται ἢ σῶμά τι οὖσα ἢ δυνάμει σῶμα· ἃ γὰρ λέγουσι περὶ τῶν σωμάτων, οὐ μᾶλλον ταῦτα ἁρμόζει τοῖς φυσικοῖς ἢ τοῖς μαθηματικοῖς σώμασιν· ἰσότητες γὰρ καὶ ἀνισότητες καὶ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα κοινὰ τούτων τε κἀκείνων τῶν σωμάτων. εἰ δὲ τὰ ἴδια μὲν τοῖς φυσικοῖς σώμασι καθ' ἃ ἐστὶ φυσικὰ μὴ ἀποδιδόασι (ταῦτα δέ ἐστι

7. καὶ τὰ συμβαίνοντα om *L.* ‖ 7. 8. ἀπέδοσαν τὰς αἰτίας *L.* ‖ 11. αἳ] μὲν *AV.* ‖ 11. 12. ἀρχὰς *A.* ‖ 16. τὸ ἄρτιον ὃ λέγουσι *A*, ὃ ἄρτιον λέγουσι *Br.* ‖ 19. φορὰν scr. c. *S*, διαφορὰν *ABr.* ‖ 21. οἷόν τε] οἴονται *A.* ‖ κινήσεων] fort. κινήσεως c. *S.* ‖ 25. ἐν τοῖς] αὐτοῖς *M.* ‖ 28. γὰρ] δὲ *L.* ‖ ταῦτα om *L.* ‖ ἁρμόζουσι *L.* ‖ 29. ἢ] παρὸ *L.* ‖ ἢ τοῖς μαθηματικοῖς om *A.* ‖ 29 — 30. καὶ εὐθύτητες οὐ μόνον τοῖς φυσικοῖς ἁρμόζουσι σώμασιν ἀλλὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τῶν μαθηματικῶν σωμάτων εἰσί *L.* ‖ 31. καθ'— φυσικὰ om *L.*

βαρύτης κουφότης, θερμότης ψυχρότης, ὑγρότης ξηρότης), οὐδ' ἂν περὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων εἶεν λέγοντες, περὶ ὧν λέγειν ἐβούλοντο τότε καὶ προετίθεντο.

"ἔτι — οὐρανόν." καὶ τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῖς ἄτοπον ἑπόμενον, ὅτι αἴτια 990a 18. τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ὄντων τε καὶ γινομένων ἐξ ἀρχῆς τε καὶ νῦν τὰ πάθη τῶν ἀριθμῶν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς λέγοντες (οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι ἡγοῦντο εἶναι παρὰ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ) οὐκ ἄλλους τινὰς ἀριθμοὺς λέγουσι καὶ καταλείπουσιν ἔξω τούτων, ἐξ ὧν αὐτοῖς ὁ κόσμος συνέστηκε. δεῖ μὲν γὰρ ἄλλο τι εἶναι τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν, οἱ δὲ ἀριθμοὺς λέγοντες εἶναι τόν τε κόσμον καὶ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τούτων ἀρχὰς τοὺς ἀριθμοὺς ὑποθέμενοι, ἀριθμὸν ἄλλον παρὰ τοῦτον οὐ λέγουσιν, ὥσπερ Πλάτων ἐποίει, ἄλλον μὲν λέγων τὸν εἰδητικὸν ἀριθμόν, ὃν καὶ αἴτιον ἐτίθετο, ἄλλον δὲ τὸν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. οὕτως δὲ λέγοντες αὐτὸν αὑτοῦ ἂν τὸν ἀριθμὸν αἴτιον λέγοιεν, εἴγε αἴτιος μέν ἐστι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὄντων, ταῦτα δὲ αὐτός ἐστιν.

"ὅταν — ᾖ." διὰ τούτων δείκνυσι πῶς ἐποίουν τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ 990a 22. ἀριθμούς. ἀεὶ ἀριθμοὺς λέγοντες καὶ αἰτίας αὐτῶν ἀριθμοὺς τιθέμενοι, ἄλλους ἀριθμοὺς παρὰ τούτους οὐκ ἔλεγον, αὐτοὺς δὲ αὑτῶν ἔλεγον εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς αἰτίους, καὶ τὸ αὐτὸ αὐτοῖς γίνεται αἴτιόν τε καὶ αἰτιατόν. ἔλεγον γὰρ ἐν τινὶ μὲν μέρει τοῦ κόσμου δόξαν συνίστασθαι, ἐν ἄλλῳ δὲ καιρόν, πάλιν δ' αὖ ἐν ἄλλῳ ἢ κάτωθεν τούτων ἢ ἄνωθεν ἢ ἀδικίαν ἢ κρίσιν ἢ μῖξιν ἢ ἄλλο τι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ. τῆς δὲ τούτων κατὰ τὴν τάξιν τὴν τοιαύτην συστάσεως ἀπόδειξιν ἔφερον ὅτι τούτων μὲν ἕκαστον τοῦ ἀριθμοῦ ἐστίν, ἑκάστῳ δὲ τόπῳ ἐν τῷ κόσμῳ οἰκεῖός τίς ἐστιν ἀριθμός. τῷ μὲν γὰρ μέσῳ τὸ ἕν, πρῶτον γάρ ἐστιν ἐνταῦθα· μετὰ δὲ τὸ μέσον τὰ δύο, ἃ δόξαν τε ἔλεγον καὶ τόλμαν· καὶ οὕτως ἀεὶ ἀφισταμένων ἀπὸ τοῦ μέσου πλείονα τὸν ἀριθμὸν γίγνεσθαι τῶν συνισταμένων διὰ τὸ καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐξ ὧν συνίστανται, μᾶλλον δὲ οἷς ἐστι ταῦτα, τοιούτους εἶναι· τὰ γὰρ τῶν ἀριθμῶν πάθη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τοῖς τόποις ἀκολουθεῖν τοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ οἰκείους αὐτοῖς εἶναι· διὸ καὶ τὰ μεγέθη ἐκ τούτων ἐπισυμβαίνειν. δύναται τὸ "συμβαίνει δὲ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἤδη πλῆθος εἶναι τῶν συνισταμένων μεγεθῶν" εἰρηκέναι ἢ τοὺς παρ' ἡμῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τόπους, ὡς ἐν τούτῳ διὰ τοῦτο πλήθους μεγεθῶν συνισταμένου, διὰ τὸ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἤδη ἐν τούτῳ πλείω

1. βαρύτης καὶ κουφότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης *L.* || οὐδὲν περὶ *L.* || 2. εἶεν λέγοντες] λέγουσι *L.* || 12. αὑτοῦ scr. c. *S*, αὐτοῦ *ABr.* || 13. αἴτιος μέν ἐστι Ascl., αἴτιον ἕν ἐστι *ASBr.* || 17. αὑτῶν Ascl. *S*, αὐτῶν *AM Br.* || 21. τάξιν] στάσιν *A.* || 22. τοῦ ἀριθμοῦ] *numeri alicuius S.* || 29. συμβαίνειν *V.* || 29. 30. *magnitudinem consistentium numerorum S.* || 31. πλήθους μεγεθῶν *SBr*, πλῆθος μεγέθους codd.

εἶναι, ὧν τὰ πλείω ὄντα τὰς διαφοράς [τε] κατὰ τὸ πλῆθος τῶν μεγεθῶν ποιεῖν· τοὺς γὰρ ἀριθμοὺς καὶ τὰ πάθη αὐτῶν ἀκολουθεῖν κατ' οἰκειότητα τοῖς τόποις ἑκάστοις. ἢ καὶ ἁπλούστερον καὶ κοινότερον τοῦ ἔν τινι τόπῳ πλείοσιν αὐτὰ συνιστάμενα αἴτια λέγειν τε καὶ ἀριθμοὺς ἤδη πλείους εἶναι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὡς τῷ πλήθει τούτων ἀκολουθοῦντος τοῦ τῶν πραγμάτων πλήθους· διότι τὰ πράγματα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοῦ καὶ αὐτὸν ἐν ἀριθμῷ τὸν κόσμον ποιοῦσι. πότερον δὲ οὗτος ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀριθμός ἐστιν ὃν δεῖ λαβεῖν τὸν αἴτιον τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γινομένων, ὡς αὐτὸν αὐτοῦ εἶναι αἴτιον, ἢ ἄλλος τις τούτου αἴτιος; εὐλογώτερον γὰρ ἄλλον λέγειν, ὡς καὶ Πλάτων ἐποίει. τῆς δὲ τάξεως τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ, ἣν ἐποιοῦντο τῶν ἀριθμῶν οἱ Πυθαγόρειοι, μνημονεύει ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς Πυθαγορικῶν δόξης.

990a 23. "μικρὸν — κρίσις." οἱ τὰ πράγματα τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι λέγοντες ταύτην τὴν τάξιν αὐτοῖς ἀπένειμαν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἣν ἔχειν ᾤοντο καὶ τοὺς ἀριθμούς, οἷς ἔλεγον εἶναι ταὐτά. οἷον ἣν ᾤοντο τάξιν ἔχειν τὴν δυάδα, ταύτην ἔλεγον ἔχειν τὴν τάξιν ἐν τῷ κόσμῳ τὴν δόξαν, ἐπειδὴ δυὰς ἦν δόξα αὐτοῖς. πάλιν ἣν τάξιν ἡ ἑπτάς, ταύτην ἀπεδίδοσαν ἐν τῷ κόσμῳ τῷ καιρῷ, ἐπεὶ καὶ τὸν ἑπτὰ ἀριθμὸν [καὶ] καιρὸν ἡγοῦντο εἶναι. μικρὸν δὲ ἄνωθεν τοῦ καιροῦ ἢ κάτωθεν ἐποίουν, εἰ ἔτυχεν, ἀδικίαν ἢ κρίσιν, ὅτι καὶ ἡ τῶν αὐτῶν τούτοις ἀριθμῶν τάξις ἡ αὐτὴ ἦν. γράφεται δὲ ἔν τισιν ἀντιγράφοις ἀντὶ τοῦ ἀδικίαν "ἀνικίαν·" ἀνικίαν δέ φασιν ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων λέγεσθαι τὴν πεντάδα, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν ὀρθογωνίων τριγώνων τῶν ἐχόντων ῥητὰς τὰς πλευρὰς πρῶτόν ἐστι τῶν περιεχουσῶν ὀρθὴν γωνίαν πλευρῶν ἡ μὲν τριῶν ἡ δὲ τεττάρων, ἡ δὲ ὑποτείνουσα πέντε. ἐπεὶ τοίνυν ἡ ὑποτείνουσα ἴσον δύναται ἀμφοτέραις ἅμα, διὰ τοῦτο ἡ μὲν δυναμένη καλεῖται αἱ δὲ δυναστευόμεναι, καὶ ἔστι πέντε. τήν τε πεντάδα ἀνικίαν ἔλεγον ὡς μὴ νικωμένην ἀλλ' ἀήττητον καὶ κρατοῦσαν. εἴτε δὲ "ἀνικίαν" χρὴ γράφειν εἴτε "ἀδικίαν," ὁ νοῦς τῶν λεγομένων γνώριμος.

(9) καὶ περὶ μὲν τῶν Πυθαγορικῶν, φησίν, ἀφείσθω τὰ νῦν, ἱκανὸν γὰρ αὐτῶν ἅψασθαι μόνον, παραιτούμενος τὴν ἐπιπλεῖον ἐξέτασιν τούτων τὰ νῦν, ὅτι μηδὲν πλέον ἐν τοῖς οὖσι τῶν φυσικῶν κατέλιπον· ἐρεῖ μέντοι τὴν περὶ τῶν ἀρχῶν δόξαν αὐτῶν ἔτι πᾶσαν τῆσδε τῆς πραγματείας ἐπὶ τέλει.

990a 34. "οἱ — αἰτίας." αἰτιᾶται τῶν τὰς ἰδέας αἰτίας θεμένων πρῶτον μὲν ὅτι ζητοῦντες τῶν φύσει συνεστώτων τὰς αἰτίας (τοῦτο γὰρ αὐτῷ δύναται δὴ τὸ "τωνδὶ

1. πλείω ον . . ὄντα *A*. ‖ τε videtur omittendum. ‖ 3. ἢ καὶ — 4. τούτῳ locus corruptus. fort. 3. τὸ pro τοῦ. ‖ 5. διότι scr. c. *S*, διὰ τὸ *ABr*. ‖ 8. αὐτὸν] αὐτὸ *A*. ‖ αὐτοῦ scr. c. *S*, αὐτῇ *ABr*. ‖ 15.16. δυὰς δόξα ἦν αὐτοῖς· πάλαι ἣν *A*. ‖ 19. ἀντιγράφοις *A*, ἀντιγράφης *M*, ἀντιγράφαις *Br*. ‖ 23. ἀμφοτέρως *A*. ‖ 24. καὶ ἔστι — 25. ἔλεγον] *ergo numerus quinque invictum ab istis appellabatur S*. ‖ 28. ἐπὶ πλεῖστον *A*.

τῶν ὄντων") ἄλλας ἰσαρίθμους τούτοις οὐσίας προσέθεσαν ὡς ἐσομένων μᾶλλον γνωρίμων τῶν πραγμάτων, εἰ πλείω τὰ αὐτὰ γένοιτο· οὐδενὶ γὰρ ἢ τῷ ἀϊδίῳ διαφερούσας τὰς ἰδέας τῶν πρὸς αὐτὰς ὄντων ἐποίουν, ὥστε ἐπεὶ ταῦτα ἄγνωστα, ὁμοίως ἂν κἀκεῖναι τούτοις, ὧν εἶναί φασιν αὐτὰς παραδείγματα, εἶεν ἂν ἄγνωστοι. ἰσάριθμα οὖν ἄλλα θέμενοι καὶ ὅμοια τούτοις ὧν ἐζήτουν τὴν γνῶσίν τε καὶ ἐπιστήμην, διὰ τούτων ᾤοντο κἀκεῖνα καταλαμβάνειν δύνασθαι ἃ ἐζήτουν, ὡς ὀλίγον προελθὼν δείξει. ἢ ὃ αἰτιᾶται ἔστι τῶν τὰ αἴτιά τε καὶ ἐπιστήμη καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτουν αὐτῶν τὰ αἴτια· ᾤοντο γὰρ τὰς αἰτίας ταύτας τούτων ἀποδιδόναι, ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς ἀριθμῆσαί τι βουλομένοις πλῆθος, εἶθ' ὡς μὴ δυναμένων ἐκείνων, εἰ εἴη τοσαῦτα, ἀριθμηθῆναι, ἄλλο αὐτοῖς ἰσάριθμον πλῆθος προστιθεῖσι, κἄπειθ' οὕτως ἀριθμοῦσιν. εἴη δ' ἂν μάλιστα τὸ ἀπορούμενον ἰσχὺν ἔχον οὐ κατὰ τὸ ἰσάριθμον τοῖς ζητουμένοις αὐτοὺς τὸ πλῆθος τίθεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὅμοια καὶ διὰ τοῦτο ὁμοίως ἄγνωστα. ὅτι γὰρ μηδὲν διαφέρει τὰ εἴδη τῶν πρὸς αὐτὰ τὸ εἶναι ἐχόντων κατ' αὐτούς, ἢ μόνῳ τῷ ἀϊδίῳ, ἐρεῖ· τὸ δὲ εἶναι ὁμοίως ἄγνωστα διὰ τῆς τοῦ ἀριθμοῦ παραθέσεως ἐνεδείξατο. ὅτι δὲ μὴ αἴτια ἃ προσέθεσαν τούτοις περὶ ὧν ἐζήτουν, ὀλίγον προελθὼν δείξει. ἢ ὃ αἰτιᾶται ἔστιν ὅτι προσθέντες ἰσάριθμα σχεδὸν τοῖς περὶ ὧν ἐζήτουν, οὕτως ἁπάντων ἐζήτουν καὶ ἀπεδίδοσαν τὰς αἰτίας τῶν τε πρώτων καὶ τῶν προστεθέντων· τούτῳ γὰρ ὅμοιον καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ παράδειγμα. σχεδὸν δὲ εἶπεν οὐκ ἐλάττω εἶναι τὰ εἴδη τούτοις, οὐ τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἀτόμοις λέγων, ἀλλὰ τοῖς ἐπ' αὐτοῖς εἴδεσιν. οὐδὲ γὰρ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος ἐζήτουν τὰς αἰτίας, ἀλλ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου. τούτοις γὰρ σχεδὸν ἰσάριθμα τὰ εἴδη κατ' αὐτούς. τὸ "σχεδόν" δὲ προσέθηκεν ἴσως, ἐπεὶ μὴ πάντων τῶν κοινῶν ἰδέας ἐτίθεντο· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπὶ τοῖς τεχνητοῖς, οὔτε τῶν ἐπὶ τοῖς κακοῖς, εἰ καὶ εἵπετο αὐτοῖς καὶ τούτων εἶναι λέγειν ἰδέας, δι' ὧν περὶ αὐτῶν λέγουσιν, ὡς ἐρεῖ μετ' ὀλίγον. τοῦ δὲ μὴ ἐλάττους εἶναι τὰς ἰδέας τούτων ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας ἐπ' ἐκείνας προῆλθον, δεικτικὸν παρέθετο "καθ' ἕκαστον γὰρ ὁμώνυμόν τί ἐστιν," ὁμώνυμον μὲν 990b 6. λέγων τὸ συνώνυμον, ἐπεὶ καὶ Πλάτων οὕτως αὐτὰς εἶπε. δείκνυσι δὲ διὰ τοῦ ἑκάστου τῶν ζητουμένων αὐτοὺς συνώνυμόν τι εἶδος θέσθαι τὸ ἰσάριθμα τὰ εἴδη αὐτοὺς τοῖς αἰσθητοῖς λέγειν. ἢ δύναται τὸ ὁμώνυμον ὅτι, ὡς λέγουσιν, οὐδὲν ἂν συμβάλλοιντο πρὸς τὴν γνῶσιν τοῖς ἐνταῦθα. εἰπὼν δὲ "καθ' ἕκαστον γὰρ ὁμώνυμόν τί ἐστιν," πῶς "καθ' ἕκαστον," δείκνυσι. τὸ δὲ "καὶ παρὰ τὰς οὐσίας τῶν τε ἄλλων ἅ ἐστιν ἓν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις" ἴσον

1. ἄλλας] ἄλλων *AS*. ‖ 4. κἀκεῖναι *A*, κἀκεῖνα *Br*. ‖ 7. ἢ ὃ — 8. αἴτια] Locus corruptus. *vel quod accusat est, quod volentes entium causas cognoscere, per haec quaerebant ipsorum causas S.* ‖ 10. αὐτὸν *A*. ‖ 13. διαφέροντα τὰ *L*. ‖ 19. τοῦτο *A*. ‖ 20. ἀλλὰ γὰρ τοῖς *V*. ‖ 22. τὰ εἴδη om *L*. ‖ 28. Tim. p. 52*a*. ‖ 30. αὐτοὺς *A*, αὐτοῖς *Br*.

ἂν εἴη τῷ παρά τε γὰρ τὰς τῇδε οὐσίας ἔστιν ὁμώνυμα αὐτοῖς εἴδη, ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τὰ ἄλλα ὄντα τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν, ἅ ἐστι τὰ ἄλλα γένη, ἐφ' ὧν ἔστιν ἕν τι καὶ κοινὸν ἐπὶ πολλοῖς τοῖς καθ' ἕκαστα. οἷς γὰρ ἔστι τὰ κοινὰ τὰ ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστα, τῶν κοινῶν αἱ ἰδέαι εἴησαν ἂν κατ' αὐτοὺς αἰτίαι τοῦ εἶναί τε καὶ γίγνεσθαι. τὸ δὲ "καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις" δηλωτικὸν ἂν εἴη τοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ (τούτων γὰρ τὸ "ἐπὶ τοῖσδε" δηλωτικόν) καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις· καὶ γὰρ ὁ κόσμος κατ' αὐτοὺς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀϊδίως τὸ εἶναι ἔχει. διὸ εὐλόγως εἴρηται τὸ ἰσάριθμα τῶν τε ἄλλων "ὧν ἐστὶν ἓν ἐπὶ πολλῶν," ἀντὶ τοῦ τῶν τε ἄλλων ἐφ' ὧν ἐστὶν ἓν ἐπὶ πολλῶν τινῶν· καὶ γὰρ ἄλλων βουληθεὶς δηλῶσαι τοῦτο προσέθηκε· τῶν γὰρ κοινῶν τῶν ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστα αἰτίαι αἱ ἰδέαι κατ' αὐτούς. ἢ τὸ "ἓν ἐπὶ πολλῶν" ἐπὶ τῆς ἰδέας εἴρηκε· καὶ γὰρ εἰ μὴ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἰδέα, ἀλλὰ τοῦ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα κοινοῦ· ἀνθρώπου γάρ, ἀλλ' οὐ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, ὃς ἄνθρωπος ἐν τούτοις τε καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν αὐτοῖς κοινὸς εἴη διὰ τὸ ἐνυπάρχειν πᾶσι. τὸ δὲ "καθ' οὓς τρόπους δείκνυμεν τὰ εἴδη, κατ' οὐδένα φαίνεται τούτων," τὸ "δείκνυμεν" δηλωτικόν ἐστι τοῦ ὡς πρὸς οἰκείαν δόξαν λέγειν αὐτόν, λέγοντα τὰ Πλάτωνος· οὐ γὰρ ὡς ἀλλοτρίοις ἀντιλέγων λόγοις καὶ δόγμασιν, ἀλλ' ὡς οἰκείαν δόξαν βασανίζων τε καὶ ἐξετάζων, οὕτως ποιεῖται τὴν ἀντιλογίαν τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσεως χάριν. πειρᾶται δὲ δεικνύναι ὅτι οὐδεὶς τῶν λόγων τῶν εἰς κατασκευὴν τῶν ἰδεῶν φερομένων εἶναι δείκνυσιν ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν οὔτε συλλογίζονται οὔτε συνάγουσι τὸ προκείμενον, πρὸς τῷ καὶ ὧν μὴ βούλονται ἰδέας εἶναι, καὶ τούτων τίθεσθαι· οἱ δὲ καὶ δοκοῦντες συλλογίζεσθαί τι περὶ ἰδεῶν οὐκ ἐκφεύγουσι τῶν, ὧν οὐ βούλονται εἶναι ἰδέας, καὶ τούτων κατασκευάζειν· οὐ γὰρ ὡς ἄλλων πάντη ὄντων τῶν ἀσυλλογίστως ἐρωτωμένων, ἄλλων δὲ τῶν κατασκευαζόντων ἰδέας καὶ ὧν οὐ βούλονται λέγειν, ἀλλ' ὅτι τῶν αὐτῶν λόγων οἱ μὲν κατ' ἄμφω ἡμάρτηνται, οἱ δὲ πάντως καθ' ἕτερον. ἤ τινας τῶν λεγομένων λόγων ὑπ' αὐτῶν ὡς τέλειον ψευδεῖς καὶ μηδὲν δεικνύντας αἰτιᾶται, οἷος εἴη ἂν ὁ λέγων, εἰ ἔστι τι τἀληθές, εἴη ἂν τὰ εἴδη, τῶν γὰρ ἐνταῦθα οὐδὲν ἀληθές· καὶ εἰ μνήμη ἔστιν, ἔστι τὰ εἴδη, ἡ γὰρ μνήμη τοῦ μένοντος· καὶ ὁ τὸν ἀριθμὸν ὄντος εἶναι λέγων, ταῦτα δὲ οὐκ ὄντα, εἰ δέ, τῶν εἰδῶν, ἔστιν ἄρα τὰ εἴδη· ὁμοίως καὶ ὁ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ὄντων εἶναι λέγων, τούτων δὲ μηδὲν εἶναι. οἱ δὲ τοιοῦτοι λόγοι ψευδεῖς τε καὶ τὸ δέον οὐδὲν δεικνύντες. διὸ τῶν μὲν τοιούτων οὐδενὸς μνημονεύει νῦν, εὐθύνει δέ τινας τῶν δο-

1. ὁμώνυμα — 2. ἃ om *A*. ‖ 2. καὶ περὶ τὰ *L*. ‖ 3. πολλοῖς coni., πολλῶν *ABr*. ‖ τοῖς ἀϊδίοις καθ' *V*. ‖ οἷς — 4. ἕκαστα om *S*. ‖ 4. τῶν coni., ὧν *AMSBr*, sed cf. l. 10. ‖ 8. διὸ καὶ εὐλόγως εἴρηται τὸ ἰσαριθμητῶν τε *V*. ‖ 10. δηλῶσαι καὶ τοῦτο *L*. ‖ 11. αἱ et εἰ om *V*. ‖ 13. γὰρ καὶ ἄλλου *V*. ‖ 14. αὐτοῖς καὶ κοινοῦ εἴη *V*. ‖ τὸ codd., τοῦ *Br*. ‖ 18. ποιεῖται *AM*, ποιεῖ *Br*. ‖ 21. εἶναι om *M*. ‖ 31. post μηδὲν εἶναι add *S formae igitur sunt*.

ούντων τι δεικνύναι, καὶ πρῶτόν γε τὸ ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν τὰς ἰδέας κατασκευάζοντα. εἰ δὲ αὐτοὶ οἱ λόγοι οἱ ὑπὲρ αὐτῶν λεγόμενοι εἰς κατασκευὴν τῶν ἰδεῶν εἰσὶ τοιοῦτοι ὡς ἢ μὴ συλλογίζεσθαι τὸ προκείμενον ἢ ἄλλων τινῶν ἰδέας εἰσάγειν καὶ μὴ ὧν βούλονται, οὐδὲν ἔξωθεν ἄλλων δεῖ λόγων, ἀλλ' αὔταρκες πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ δόγματος τὸ τὴν ἀσθένειαν δεῖξαι τῶν λεγομένων.

"κατά — εἰσί." πλεοναχῶς μὲν ταῖς ἐπιστήμαις πρὸς τὴν τῶν ἰδεῶν κα- 990b 11.
τασκευὴν προσεχρήσαντο, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ἰδεῶν λέγει· ὧν δὲ νῦν μνημονεύειν ἔοικε λόγων, εἰσὶ τοιοῦτοι. εἰ πᾶσα ἐπιστήμη πρὸς ἕν τι καὶ τὸ αὐτὸ ἐπαναφέρουσα ποιεῖ τὸ αὐτῆς ἔργον καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν καθ' ἕκαστον, εἴη ἄν τι ἄλλο καθ' ἑκάστην παρὰ τὰ αἰσθητὰ ἀΐδιον καὶ παράδειγμα τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην γινομένων· τοιοῦτον δὲ ἡ ἰδέα. ἔτι ὧν ἐπιστῆμαί εἰσι, ταῦτα ἔστιν· ἄλλων δέ τινων παρὰ τὰ καθ' ἕκαστά εἰσιν αἱ ἐπιστῆμαι, ταῦτα γὰρ ἄπειρά τε καὶ ἀόριστα, αἱ δὲ ἐπιστῆμαι ὡρισμένον· ἔστιν ἄρα τινὰ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ταῦτα δὲ αἱ ἰδέαι. ἔτι εἰ ἡ ἰατρικὴ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη τῆσδε τῆς ὑγιείας ἀλλ' ἁπλῶς ὑγιείας, ἔσται τις αὐτοϋγίεια· καὶ εἰ ἡ γεωμετρία μή ἐστι τοῦδε τοῦ ἴσου καὶ τοῦδε τοῦ συμμέτρου ἐπιστήμη ἀλλ' ἁπλῶς ἴσου καὶ ἁπλῶς συμμέτρου, ἔσται τι αὐτόϊσον καὶ αὐτοσύμμετρον, ταῦτα δὲ αἱ ἰδέαι. οἱ δὴ τοιοῦτοι λόγοι τὸ μὲν προκείμενον οὐ δεικνύουσιν, ὃ ἦν τὸ ἰδέας εἶναι, ἀλλὰ δεικνύουσι τὸ εἶναί τινα παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητά. οὐ πάντως δέ, εἴ τινα ἔστιν ἃ εἰσι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ταῦτά εἰσιν ἰδέαι· ἔστι γὰρ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα τὰ κοινά, ὧν φαμὲν καὶ τὰς ἐπιστήμας εἶναι. ἔτι τε τὸ καὶ τῶν ὑπὸ τὰς τέχνας ἰδέας εἶναι· καὶ γὰρ πᾶσα τέχνη πρὸς ἕν τι ἀναφέρει τὰ γιγνόμενα ὑπ' αὐτῆς, καὶ ὧν εἰσὶν αἱ τέχναι, ταῦτα ἔστι, καὶ ἄλλων τινῶν παρὰ τὰ καθ' ἕκαστά εἰσιν αἱ τέχναι. καὶ ὁ ὕστερος δέ, πρὸς τῷ μηδὲ οὗτος δεικνύναι τὸ εἶναι ἰδέας, καὶ ὧν οὐ βούλονται ἰδέας εἶναι κατασκευάζειν ἰδέας δόξει. εἰ γὰρ διότι ἡ ἰατρικὴ μή ἐστι τῆσδε τῆς ὑγιείας ἐπιστήμη ἀλλ' ἁπλῶς ὑγιείας, ἔστιν αὐτό τις ὑγίεια, ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν ἑκάστης. οὐ γὰρ τοῦ καθ' ἕκαστα οὐδὲ τοῦδέ ἐστιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκείνου περὶ ὅ ἐστιν, οἷον ἡ τεκτονικὴ ἁπλῶς βάθρου ἀλλ' οὐ τοῦδε, καὶ ἁπλῶς κλίνης ἀλλ' οὐ τῆσδε· ὁμοίως καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ καὶ ἡ γραφικὴ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν ἔχει πρὸς τὰ ὑφ' ἑαυτήν. ἔσται ἄρα καὶ τῶν ὑπὸ τὰς τέχνας ἑκάστου ἰδέα, ὅπερ οὐ βούλονται.

"καὶ κατὰ — ἀποφάσεων." χρῶνται καὶ τοιούτῳ λόγῳ εἰς κατασκευὴν τῶν 990b 13.
ἰδεῶν. εἰ ἕκαστος τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπός ἐστι καὶ τῶν ζῴων ζῷον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, καὶ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν αὐτὸ αὐτοῦ τι κατηγο-

13. ὡρισμένον *AMSBr*, fort. ὡρισμένων. ‖ 22. αὐτῆς *AS*, αὐτῶν *Br.* ‖ 34. ἐπὶ] κατὰ *M.* ‖ καὶ οὐκ — p. 60, 1 κατηγορούμενον] *et nihil de se ipso dicitur S.* ‖ 34. αὐτοῦ] αὐτοῦ *AM.*

ρούμενον, ἀλλ' ἔστι τι ὃ καὶ πάντων αὐτῶν κατηγορεῖται οὐδενὶ αὐτῶν ταὐτὸν ὄν, εἴη ἄν τι τούτων παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ὄντα ὂν κεχωρισμένον αὐτῶν ἀΐδιον· ἀεὶ γὰρ ὁμοίως κατηγορεῖται πάντων τῶν κατ' ἀριθμὸν ἀλλασσομένων. ὃ δὲ ἓν ἐστιν ἐπὶ πολλοῖς κεχωρισμένον τε αὐτῶν καὶ ἀΐδιον, τοῦτ' ἔστιν ἰδέα· εἰσὶν ἄρα ἰδέαι. τοῦτόν φησι τὸν λόγον κατασκευάζειν ἰδέας καὶ τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν μὴ ὄντων. καὶ γὰρ ἡ ἀπόφασις κατὰ πολλῶν κατηγορεῖται μία καὶ ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ μὴ ὄντων, καὶ οὐδενὶ τῶν καθ' ὧν ἀληθεύεταί ἐστιν ἡ αὐτή. τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος κατηγορεῖται μὲν καὶ καθ' ἵππου καὶ κυνὸς καὶ πάντων τῶν παρὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτό ἐστιν ἓν ἐπὶ πολλῶν καὶ οὐδενὶ τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται ταὐτόν ἐστιν. ἔτι ἀεὶ μένει κατὰ τῶν ὁμοίων ὁμοίως ἀληθευόμενον· τὸ γὰρ οὐ μουσικὸν κατὰ πολλῶν ἀληθεύεται, πάντων γὰρ τῶν μὴ μουσικῶν, ὁμοίως καὶ τῶν οὐκ ἀνθρώπων τὸ οὐκ ἄνθρωπος· ὥστε εἰσὶ καὶ τῶν ἀποφάσεων ἰδέαι. ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· πῶς γὰρ ἂν εἴη τοῦ μὴ εἶναι ἰδέα; εἰ γὰρ τοῦτό τις παραδέξεται, τῶν γε ἀνομογενῶν καὶ πάντῃ διαφερόντων μία ἔσται ἰδέα, γραμμῆς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἀνθρώπου· οὐχ ἵπποι γὰρ ταῦτα πάντα. ἔτι ἔσται καὶ τῶν ἀπείρων μία ἰδέα. ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου· οὐ ξύλον γὰρ ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον τὸ δὲ δεύτερον, ὧν οὔτε γένη οὔτε ἰδέας ἐβούλοντο εἶναι. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ οὗτος ὁ λόγος ἰδέας εἶναι συλλογίζεται, ἀλλὰ δεικνύναι βούλεται καὶ αὐτὸς ἄλλο εἶναι τὸ κοινῶς κατηγορούμενον τῶν καθ' ἕκαστα ὧν κατηγορεῖται. ἔτι αὐτοὶ οἱ βουλόμενοι δεικνύναι ὅτι ἕν τι τὸ κοινῶς κατηγορούμενόν ἐστι πλειόνων καὶ τοῦτό ἐστιν ἰδέα, ἀπὸ τῶν ἀποφάσεων αὐτὸ κατασκευάζουσιν. εἰ γὰρ ὁ πλειόνων τι ἀποφάσκων πρὸς ἕν τι ἐπαναφέρων ἀποφήσει (ὁ γὰρ λέγων, ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λευκός, ἵππος οὐκ ἔστιν, οὐ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιόν τι ἀποφάσκει, ἀλλὰ πρὸς ἕν τι τὴν ἀναφορὰν ποιούμενος τὸ λευκὸν ἀποφάσκει τὸ αὐτὸ πάντων), καὶ ὁ καταφάσκων ἂν πλειόνων τὸ αὐτὸ οὐ καθ' ἕκαστον ἄλλο, ἀλλὰ ἕν τι ἂν εἴη ὃ καταφάσκει, οἷον τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν πρὸς ἕν τι καὶ ταὐτὸν ἀναφοράν· ὁμοίως γὰρ ὡς ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατάφασις. ἔστιν ἄρα τι ὂν ἄλλο παρὰ τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ὃ αἴτιόν ἐστι τῆς ἀληθοῦς ἐπὶ πλειόνων τε καὶ τῆς κοινῆς καταφάσεως, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἰδέα. τοῦτον δὴ τὸν λόγον φησὶν οὐ μόνον τῶν καταφασκομένων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀποφασκομένων ἰδέας ποιεῖν· ὁμοίως γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τὸ ἕν.

990b 14. "κατὰ — ἐστίν." ὁ λόγος ὁ ἀπὸ τοῦ νοεῖν κατασκευάζων τὸ εἶναι ἰδέας τοιοῦτός ἐστιν. εἰ ἐπειδὰν νοῶμεν ἄνθρωπον ἢ πεζὸν ἢ ζῷον, τῶν ὄντων τέ τι νοοῦμεν καὶ οὐδὲν τῶν καθ' ἕκαστον (καὶ γὰρ φθαρέντων τούτων μένει ἡ αὐτὴ ἔν-

1. καὶ] fort. κατὰ. ‖ 2. εἴη] οὐκ *M.* ‖ 3. 4. δὲ ἓν ἐστιν *M.* ‖ 10. ὁμοίως om *M.* ‖ 14. ἔσται μία *A.* ‖ 16. ξύλου *M.* ‖ 18. δὲ] *ergo S*, fort. δή. ‖ 23. ἔστι αὐτῶν, οὐ *M*, *equus non est albus S*, inde fort. scribendum ἵππος οὐκ ἔστι λευκός. ‖ 33. εἰ om *AS*, ex Ascl. add *Br.*

νοια), δῆλον ὡς ἔστι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητά, ὃ καὶ ὄντων ἐκείνων καὶ μὴ ὄντων νοοῦμεν· οὐ γὰρ δὴ μὴ ὄν τι νοοῦμεν τότε. τοῦτο δὲ εἶδός τε καὶ ἰδέα ἐστίν. φησὶ δὴ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τῶν φθειρομένων τε καὶ ἐφθαρμένων καὶ ὅλως τῶν καθ' ἕκαστά τε καὶ φθαρτῶν ἰδέας κατασκευάζειν, οἷον Σωκράτους, Πλάτωνος· καὶ γὰρ τούτους νοοῦμεν καὶ φαντασίαν αὐτῶν φυλάσσομεν καὶ μηκέτι ὄντων σώζομεν· φάντασμα γάρ τι καὶ τῶν μηκέτι ὄντων. ἀλλὰ καὶ τὰ μηδ' ὅλως ὄντα νοοῦμεν, ὡς Ἱπποκένταυρον, Χίμαιραν· ὥστε οὐδὲ ὁ τοιοῦτος λόγος ἰδέας εἶναι συλλογίζεται.

"ἔτι — λέγουσιν." ὁ μὲν καὶ τῶν πρός τι κατασκευάζων ἰδέας λόγος τοι- 990*b* 15.
οῦτός ἐστιν. ἐφ' ὧν ταὐτόν τι πλειόνων κατηγορεῖται μὴ ὁμωνύμως, ἀλλ' ὡς μίαν τινὰ δηλοῦν φύσιν, ἤτοι τῷ κυρίως τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου σημαινόμενον εἶναι ταῦτα ἀληθεύεται κατ' αὐτῶν, ὡς ὅταν ἄνθρωπον λέγωμεν Σωκράτην καὶ Πλάτωνα, ἢ τῷ εἰκόνας αὐτὰ εἶναι τῶν ἀληθινῶν, ὡς ἐπὶ τῶν γεγραμμένων ὅταν τὸν ἄνθρωπον κατηγορῶμεν· δηλοῦμεν γὰρ ἐπ' ἐκείνων τὰς τῶν ἀνθρώπων εἰκόνας τὴν αὐτήν τινα φύσιν ἐπὶ πάντων σημαίνοντες, ἢ ὡς τὸ μὲν αὐτῶν ὂν τὸ παράδειγμα, τὰ δὲ εἰκόνας, ὡς εἰ ἀνθρώπους Σωκράτη τε καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ λέγοιμεν. κατηγοροῦμεν δὲ τῶν ἐνταῦθα τὸ ἴσον αὐτὸ ὁμωνύμως αὐτῶν κατηγορούμενον· οὔτε γὰρ ὁ αὐτὸς πᾶσιν αὐτοῖς ἐφαρμόζει λόγος, οὔτε τὰ ἀληθῶς ἴσα σημαίνομεν· κινεῖται γὰρ τὸ ποσὸν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ μεταβάλλει συνεχῶς καὶ οὐκ ἔστιν ἀφωρισμένον. ἀλλ' οὐδὲ ἀκριβῶς τὸν τοῦ ἴσου λόγον ἀναδεχόμενον τῶν ἐνταῦθά ἐστί τι. ἀλλὰ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὡς τὸ μὲν παράδειγμα αὐτῶν τὸ δὲ εἰκόνα· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον θάτερον θατέρου παράδειγμα ἢ εἰκών. εἰ δὲ καὶ δέξαιτό τις μὴ ὁμώνυμον εἶναι τὴν εἰκόνα τῷ παραδείγματι, ἀεὶ ἕπεται ταῦτα τὰ ἴσα ὡς εἰκόνας εἶναι ἴσα τοῦ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἴσου. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι τι αὐτόϊσον καὶ κυρίως, πρὸς ὃ τὰ ἐνθάδε ὡς εἰκόνες γίνεταί τε καὶ λέγεται ἴσα, τοῦτο δέ ἐστιν ἰδέα, παράδειγμα καὶ εἰκὼν τοῖς πρὸς αὐτὸ γινομένοις. εἷς μὲν οὖν οὗτος λόγος ὁ καὶ τῶν πρός τι κατασκευάζων ἰδέας, δοκῶν ἐπιμελέστερον καὶ ἀκριβέστερον καὶ προσεχέστερον ἅπτεσθαι τῆς δείξεως τῶν ἰδεῶν. οὐδὲ γὰρ τὸ κοινὸν εἶναί τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ἁπλῶς οὗτος ὁ λόγος δοκεῖ δεικνύναι, ὥσπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ παράδειγμά τι εἶναι τῶν ἐνταῦθα ὄντων κυρίως ὄν· τοῦτο γὰρ χαρακτηριστικὸν εἶναι δοκεῖ τῶν ἰδεῶν

9. καὶ coni., cf. l. 27, ἐκ *ABr*, *igitur S*. ‖ πρός τι λόγος κατασκευάζων τὰς ἰδέας τοιοῦτός *L*. ‖ 10. ὧν κατὰ πλειόνων τι κατηγορεῖται ἢ ὁμωνύμως ἢ συνωνύμως κατηγορεῖται. καὶ εἰ συνωνύμως, ἢ κυρίως ἐκεῖνο λέγεται εἶναι τὰ καθ' ὧν κατηγορεῖται, οἷον ἄνθρωποι καλλίας καὶ θεαίτητος, καθ' ὧν ὁ ἄνθρωπος κατηγορεῖται, ἢ οὐ κυρίως λέγεται εἶναι ἐκεῖνο τὰ καθ' ὧν κατηγορεῖται *L*. ‖ 11. τῷ *A*2*S*, τὸ *A*1*M Br*. ‖ 12. ἀληθεύεται *A*1*Br*, ἀληθεύεσθαι *A*2. ‖ 14. κατηγορῶμεν *A*, κατηγοροῦμεν *Br*. ‖ 15. σημαίνοντες *AS*, σημαίνειν *Br*. ‖ 25. οὐτόϊσον κυρίως *V*.

μάλιστα. τοῦτον δὴ τὸν λόγον φησὶ καὶ τῶν πρός τι ἰδέας κατασκευάζειν. ἡ γοῦν δεῖξις ἡ νῦν ἐπὶ τοῦ ἴσου προῆλθεν, ὅ ἐστι τῶν πρός τι· τῶν δὲ πρός τι οὐκ ἔλεγον ἰδέας εἶναι διὰ τὸ τὰς μὲν ἰδέας καθ' αὑτὰς ὑφεστάναι αὐτοῖς οὐσίας τινὰς οὔσας, τὰ δὲ πρός τι ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει τὸ εἶναι ἔχειν. ἔτι δὲ εἰ τὸ ἴσον ἴσῳ ἴσον, πλείους ἰδέαι τοῦ ἴσου ἂν εἶεν· τὸ γὰρ αὐτοΐσον αὐτοΐσῳ ἴσον· εἰ γὰρ μηδενὶ ἴσον, οὐδὲ ἴσον ἂν εἴη. ἔτι δεήσει καὶ τῶν ἀνίσων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἰδέας εἶναι· ὁμοίως γὰρ τῶν ἀντικειμένων ἔσονταί γε ἢ οὐκ ἔσονται ἰδέαι· τὸ δὲ ἄνισον ὁμολογεῖται καὶ κατ' αὐτοὺς ἐν πλείοσιν εἶναι. πάλιν δὲ ἐκοινοποίησε τὴν δόξαν ὡς πρὸς οἰκείαν οὖσαν αὐτὴν λέγων, διὰ τοῦ εἰπεῖν "ὧν οὔ φαμεν εἶναι καθ' αὑτὸ γένος," γένος λέγων ἀντὶ τοῦ ὑπόστασιν καὶ φύσιν, εἴγε τὸ πρός τι παραφυάδι ἔοικεν, ὡς ἐν ἄλλοις εἶπεν.

ὁ δὲ λόγος ὁ τὸν τρίτον ἄνθρωπον εἰσάγων τοιοῦτος. λέγουσι τὰ κοινῶς κατηγορούμενα τῶν οὐσιῶν κυρίως τε εἶναι τοιαῦτα, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἴσα. ἔτι τὰ ὅμοια ἀλλήλοις τοῦ αὐτοῦ τινὸς μετουσίᾳ ὅμοια ἀλλήλοις εἶναι, ὃ κυρίως ἐστὶ τοῦτο· καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἰδέαν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ τὸ κατηγορούμενον τινῶν κοινῶς, ἂν μὴ ταὐτὸν ᾖ ἐκείνων τινὶ ὧν κατηγορεῖται, ἄλλο τί ἐστι παρ' ἐκεῖνα (διὰ τοῦτο γὰρ γένος ὁ αὐτοάνθρωπος, ὅτι κατηγορούμενος τῶν καθ' ἕκαστα οὐδενὶ αὐτῶν ἦν ὁ αὐτός), τρίτος ἄνθρωπος ἔσται τις παρά τε τὸν καθ' ἕκαστα, οἷον Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, καὶ παρὰ τὴν ἰδέαν, ἥτις καὶ αὐτὴ μία κατ' ἀριθμόν ἐστιν. ἦν δέ τις λόγος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν λεγόμενος τρίτον ἄνθρωπον εἰσάγων τοιοῦτος. εἰ λέγοντες "ἄνθρωπος περιπατεῖ" οὔτε τὸν ὡς ἰδέαν ἄνθρωπον περιπατεῖν λέγομεν (ἀκίνητος γὰρ ἐκείνη) οὔτε τῶν καθ' ἕκαστά τινα (πῶς γὰρ ὃν μὴ γνωρίζομεν; τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπον περιπατεῖν γνωρίζομεν, τίς δὲ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἐφ' ᾧ λέγομεν, οὐ γνωρίζομεν), ἄλλον τινὰ παρὰ τούτους τρίτον ἄνθρωπον λέγομεν περιπατεῖν· τρίτος ἄρα ἄνθρωπος ἔσται, οὗ τὸ περιπατεῖν κατηγορήσαμεν. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ ὄντι σοφιστικῷ ἀφορμὰς ἐνδιδόασιν οἱ χωρίζοντες τὸ κοινὸν τῶν καθ' ἕκαστα, ὃ ποιοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι. λέγει δὲ Φανίας ἐν τῷ πρὸς Διόδωρον Πολύξενον τὸν σοφιστὴν τὸν τρίτον ἄνθρωπον εἰσάγειν λέγοντα "εἰ κατὰ μετοχήν τε καὶ μετουσίαν τῆς ἰδέας καὶ τοῦ αὐτοανθρώπου ὁ ἄνθρωπός ἐστι, δεῖ τινὰ εἶναι ἄνθρωπον ὃς πρὸς τὴν ἰδέαν ἕξει τὸ εἶναι. οὔτε δὲ ὁ αὐτοάνθρωπος, ὅ ἐστιν ἰδέα, κατὰ μετοχὴν ἰδέας, οὔτε ὁ τὶς ἄνθρωπος. λείπεται ἄλλον τινὰ εἶναι τρίτον ἄνθρωπον τὸν πρὸς τὴν ἰδέαν τὸ εἶναι ἔχοντα." δείκνυται καὶ οὕτως ὁ τρίτος ἄνθρωπος. εἰ τὸ κατηγορούμενον τινῶν πλειόνων ἀληθῶς καὶ ἔστιν ἄλλο παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται, κεχωρισμένον

3. αὐτοῖς] αὐτῆς *V*. ‖ 11. Ἠθ. Νικ. I, 4. p. 1096ᵃ 21. ‖ 13. καὶ ταῦτα om *V*. ‖ εἶναι τὰ ἴσα *ASBr*, εἶναι ἰδέας Ascl., fort. εἶναι τὰς ἰδέας cf. l. 15. ‖ 16. μὴ] μὲν *A*. ‖ 17. ὅτι] ὁ *V*. ‖ 24. τίς — γνωρίζομεν om *V*. ‖ 30. ὃς scripsi c *S*, οὗ *Br*.

αὐτῶν (τοῦτο γὰρ ἡγοῦνται δεικνύναι οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι· διὰ τοῦτο γάρ ἐστί τι αὐτοάνθρωπος κατ' αὐτούς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων πλειόνων ὄντων ἀληθῶς κατηγορεῖται καὶ ἄλλος τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων ἐστίν) — ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἔσται τις τρίτος ἄνθρωπος. εἰ γὰρ ἄλλος ὁ κατηγορούμενος ὧν κατηγορεῖται, καὶ κατ' ἰδίαν ὑφεστώς, κατηγορεῖται δὲ κατά τε τῶν καθ' ἕκαστα καὶ κατὰ τῆς ἰδέας ὁ ἄνθρωπος, ἔσται τρίτος τις ἄνθρωπος παρά τε τοὺς καθ' ἕκαστα καὶ τὴν ἰδέαν. οὕτως δὲ καὶ τέταρτος ὁ κατά τε τούτου καὶ τῆς ἰδέας καὶ τῶν καθ' ἕκαστα κατηγορούμενος, ὁμοίως δὲ καὶ πέμπτος, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος τῷ πρώτῳ ὁ αὐτός, ἐπεὶ ἔθεντο τὰ ὅμοια τοῦ αὐτοῦ τινὸς μετουσίᾳ ὅμοια εἶναι· ὅμοιοι γὰρ οἵ τε ἄνθρωποι καὶ αἱ ἰδέαι. ἀμφοτέρους δὴ τοὺς δοκοῦντας ἀκριβεστέρους εἶναι λόγους διήλεγξε, τὸν μὲν ὡς καὶ τῶν πρός τι κατασκευάζοντα ἰδέας, τὸν δὲ ὡς τρίτον ἄνθρωπον εἰσάγοντα, εἶτα ἐπ' ἄπειρον αὔξοντα τοὺς ἀνθρώπους. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον αὐξηθήσεται ὧν λέγουσιν ἰδέας εἶναι. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ τοῦ τρίτου ἀνθρώπου ἐξηγήσει ἄλλοι τε κέχρηνται καὶ Εὔδημος σαφῶς ἐν τοῖς περὶ Λέξεως, τῇ δὲ τελευταίᾳ αὐτὸς ἔν τε τῷ τετάρτῳ περὶ Ἰδεῶν καὶ ἐν τούτῳ μετ' ὀλίγον.

990b 17. "ὅλως — εἶναι." μᾶλλον μὲν καὶ μάλιστα βούλονται τὰς ἀρχὰς εἶναι· αἱ γὰρ ἀρχαὶ αὐτοῖς καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν εἰσὶν ἀρχαί. ἀρχαὶ δέ εἰσι τό τε ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ὡς πρὸ ὀλίγου τε εἴρηκε καὶ ἱστόρηκεν αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ τἀγαθοῦ· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχαὶ αὗται κατ' αὐτούς. ταύτας δή φησι τὰς ἀρχὰς τοὺς λόγους τούτους τοὺς κατασκευάζοντας τὰς ἰδέας ἀναιρεῖν· ἀναιρουμένων δὲ τούτων ἀναιρεθήσεται καὶ τὰ μετὰ τὰς ἀρχάς, εἴγε ταῦτα ἐκ τῶν ἀρχῶν, ὥστε καὶ αἱ ἰδέαι. εἰ γὰρ ἐπὶ πάντων ὧν τὸ κοινὸν κατηγορεῖται χωριστόν τε καὶ ἰδέα, κατηγορεῖται δὲ καὶ κατὰ τῆς ἀορίστου δυάδος ἡ δυάς, εἴη ἂν αὐτῆς πρῶτόν τι καὶ ἰδέα· οὕτως δὲ ἂν οὐκέτι ἀρχὴ εἴη ἡ ἀόριστος δυάς. ἀλλ' οὐδὲ ἡ δυὰς πάλιν εἴη ἂν πρώτη τε καὶ ἀρχή· πάλιν γὰρ κἀκείνης ὁ ἀριθμὸς κατηγορεῖται ὡς ἰδέας, αἱ γὰρ ἰδέαι ἀριθμοὶ αὐτοῖς κεῖνται· ὥστε εἴη ἂν αὐτοῖς πρῶτον ὁ ἀριθμός, ἰδέα τις ὤν. εἰ δὲ ταῦτα, ἔσται τῆς ἀορίστου δυάδος, ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἀρχή, ὁ ἀριθμὸς πρῶτος, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀριθμοῦ ἡ δυάς· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκέτι ἂν ἀρχὴ ἐκείνη, εἴγε μετὰ σχέσεώς τινός ἐστι τοιαύτη. ἔτι δὲ ὑπόκειται μὲν εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἀριθμοῦ, γίγνεται δὲ ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὸν προειρημένον λόγον πρῶτος αὐτῆς· ἀλλ' εἰ ὁ ἀριθμὸς πρός τι (πᾶς γὰρ ἀριθμός τινός ἐστι), καὶ ἔστι πρῶτος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄντων, εἴγε καὶ τῆς δυάδος ἣν ἀρχὴν ὑπέθεντο, εἴη ἂν κατ' αὐτοὺς τὸ πρός τι πρῶτον τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος. τοῦτο δὲ ἄτοπον· πᾶν γὰρ τὸ πρός τι δεύτερον.

4. ἔσται] ἐστι *A*1. ‖ 6. ἔσται τις τρίτος *V*. ‖ 10. αἱ om *V*. ‖ 13. αὔξουσα *A*. ‖ 23. τὸ — τε *ABr*, τι — τι *S*. ‖ 26. ἰδέας *ABr*, fort. ἰδέα. ‖ 30. μετὰ σχέσεως *AMS*, μετασχέσει *Br*. sed cf. p. 64, 1. 2.

σχέσιν γὰρ προϋποκειμένης φύσεως τὸ πρός τι σημαίνει, ἥτις πρώτη τῆς συμβεβηκυίας σχέσεως αὐτῇ· παραφυάδι γὰρ ἔοικε τὸ πρός τι, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς. ἀλλ' εἰ καὶ λέγοι τις εἶναι τὸν ἀριθμὸν ποσὸν ἀλλὰ μὴ πρός τι, εἴη ἂν ἑπόμενον αὐτοῖς τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας πρῶτον εἶναι, αὐτὸ δὲ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν τῶν πρός τι. ἔτι ἕπεται αὐτοῖς τὸ πρός τι τοῦ καθ' αὑτὸ ἀρχήν τε καὶ πρῶτον λέγειν εἶναι, καθ' ὅσον ἀρχὴ μὲν ἡ ἰδέα κατ' αὐτοὺς τῶν οὐσιῶν, ἔστι δὲ τῇ ἰδέᾳ τὸ εἶναι ἰδέᾳ ἐν τῷ παραδείγματι εἶναι, τὸ δὲ παράδειγμα πρός τι· τινὸς γὰρ τὸ παράδειγμα παράδειγμα. ἔτι εἰ ταῖς ἰδέαις τὸ εἶναι ἐν τῷ παραδείγμασιν εἶναι, εἴη ἂν τὰ πρὸς αὐτὰς γιγνόμενα καὶ ὧν εἰσὶν αἱ ἰδέαι εἰκόνες ἐκείνων, οὕτως τε λέγοι ἄν τις πάντα τὰ κατὰ φύσιν συνεστῶτα πρός τι γενέσθαι κατ' αὐτούς· πάντα γὰρ εἰκόνες καὶ παραδείγματα. ἔτι εἰ τὸ εἶναι ταῖς ἰδέαις ἐν τῷ παραδείγμασιν εἶναί ἐστι, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ πρὸς αὐτὸ γιγνομένου χάριν ἐστί, τὸ δὲ δι' ἄλλο ὂν ἀτιμότερον ἐκείνου, ἔσονται αἱ ἰδέαι ἀτιμότεραι τῶν γιγνομένων πρὸς αὐτάς.

990b 21. "καὶ — ἀρχαῖς." τοιοῦτοί τινές εἰσιν οἱ λόγοι οἱ διὰ τῆς τῶν ἰδεῶν θέσεως τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἀναιροῦντες πρὸς τοῖς προειρημένοις. εἰ τὸ κοινῶς τινῶν κατηγορούμενον ἀρχή τε καὶ ἰδέα ἐκείνων, κατὰ δὲ τῶν ἀρχῶν κοινῶς ἡ ἀρχὴ κατηγορεῖται καὶ κατὰ τῶν στοιχείων τὸ στοιχεῖον, εἴη ἂν τῶν ἀρχῶν πρῶτόν τι καὶ ἀρχὴ καὶ τῶν στοιχείων· οὕτως δὲ οὔτε ἀρχὴ οὔτε στοιχεῖον εἴη. ἔτι ἰδέα ἰδέας οὐκ ἔστι πρότερον· ὁμοίως γὰρ αἱ ἰδέαι ἅπασαι ἀρχαί· ἔστι δὲ τὸ αὐτοὲν καὶ ἡ αὐτοδυὰς ὁμοίως ἰδέα καὶ αὐτοάνθρωπος καὶ αὐτοΐππος καὶ ἑκάστη τῶν ἄλλων ἰδεῶν· οὐκ ἔσται ἄρα αὐτῶν ἄλλη ἄλλης πρώτη, ὥστε οὐδὲ ἀρχή· οὐκ ἄρα ἀρχὴ τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς. ἔτι ἰδέαν ὑπὸ ἰδέας εἰδοποιεῖσθαι ἄτοπον, πᾶσαι γὰρ εἴδη· εἰ δέ εἰσιν ἀρχαὶ τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἔσται ἰδέα ὑπὸ ἰδέας εἰδοποιουμένη· ἡ γὰρ αὐτοδυὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοενός· οὕτως γὰρ αὐτὰς ἀρχὰς λέγουσιν εἶναι, ὡς τοῦ μὲν ἑνὸς εἴδους ὄντος, ὕλης δὲ τῆς δυάδος· οὐκ ἄρα ἀρχὴ ταῦτα. εἰ δὲ μὴ φήσουσι τὴν ἀόριστον δυάδα ἰδέαν εἶναι, πρῶτον μὲν ἔσται πρῶτόν τι αὐτῆς οὔσης ἀρχῆς, ἡ γὰρ αὐτοδυάς, ἧς κατὰ μετουσίαν καὶ αὐτὴ δυάς, ἐπεὶ μή ἐστιν αὕτη ἡ αὐτοδυάς· κατὰ μετουσίαν γὰρ κατηγορηθήσεται αὐτῆς ἡ δυάς, ἐπεὶ καὶ τῶν δυάδων. ἔτι εἰ ἁπλαῖ αἱ ἰδέαι, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῶν διαφόρων εἶεν, διάφορα δὲ τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς. ἔτι τὸ πλῆθος τῶν δυάδων θαυμαστὸν ἔσται, εἰ ἔστιν ἄλλη μὲν ἡ αὐτοδυάς, ἄλλη δὲ ἡ ἀόριστος δυάς, ἄλλη δὲ ἡ μαθηματική, ᾗ ἀριθμοῦντες χρώμεθα, οὐδεμιᾷ ἐκείνων ἡ αὐτὴ οὖσα, καὶ ἔτι παρὰ ταύτας ἡ

3. Ἠθ. Νικ. I, 4. ‖ 3. πρός — 5. τὸ om *A*. ‖ 4. αὐτὸ δὲ τὸ — 5. πρός τι om *S*. ‖ 7. ἰδέα *Br*. ‖ 9. αὐτὰς *S* Ascl., αὐτὰ *A*, αὐτὸ *Br*, cf. l. 14. ‖ 10. ἐκείνων Ascl., εἰκόνων *ASBr*. ‖ 15. οἱ λόγοι οἱ *A*, λόγοι οἱ *Br*. ‖ 23. πᾶσαι *AMS*, πᾶσι *Br*. ‖ 29. ἡ ante αὐτοδυάς om *M*. ‖ γὰρ κατηγορηθήσεται de coni. scripsi, κατηγορηθήσεται γὰρ *ASBr*, distinctione posita post μετουσίαν.

ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς καὶ αἰσθητοῖς. ἄτοπα δὲ ταῦτα, ὥστε δηλονότι αὐτοῖς τοῖς τιθεμένοις ὑπ' αὐτῶν περὶ τῶν ἰδεῶν ἔνεστιν ἀκολουθοῦντας ἀναιρεῖν τὰς ἀρχάς, αἵ εἰσιν αὐτοῖς προτιμότεραι τῶν ἰδεῶν.

"ἔτι — ἰδέας." ἐκ μὲν τῶν κατασκευαζόντων, φησί, λόγων τὰς ἰδέας 990b 22.
ἕπεσθαι αὐτοῖς τὸ μὴ μόνον τῶν οὐσιῶν λέγειν ἰδέας εἶναι ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν, ὡς δέδεικται διὰ τῶν προειρημένων. ὅ τε γὰρ ἀπὸ τοῦ νοεῖσθαί τι κοινὸν ἐπὶ πλείοσι, νοεῖσθαι δὲ καὶ μηκέτι ὄντων τῶν καθ' ἕκαστα, τῶν φθαρτῶν μόνων οὔσας ἰδέας δείκνυσιν. ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν ὁμοίως οὐκ οὐσιῶν μόνον ἰδέας δεικνύουσιν ἀλλὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν· οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν μόνων τὸ νοεῖσθαι ἔτι, φθειρομένων τούτων ὧν κατηγορεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ποιῶν καὶ ἐπὶ ποσῶν καὶ ἐφ' ἑκάστου τούτων τῶν ὄντων, οὔτε ἐπιστῆμαι οὐσιῶν εἰσὶ μόνων. ἀλλὰ καὶ εἰ τῶν ἀρετῶν εἰσὶν ἰδέαι, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν εἶεν ἄν· αἱ γὰρ ἀρεταὶ οὐκ οὐσίαι. τὸ δὲ "καὶ ἄλλα μυρία συμβαίνει" εἶπεν, ἐπεὶ καὶ ἄλλοι τινές εἰσι λόγοι δεικνύναι βουλόμενοι τὰς ἰδέας, ἐξ ὧν συμβαίνει μὴ μόνων τῶν οὐσιῶν τὰ εἴδη λέγειν. ὅ τε γὰρ ἀπὸ τοῦ κατηγορεῖσθαι ἓν ἐπὶ πολλῶν, ὃ ταὐτὸν πᾶσι διαφέρουσιν ἀλλήλων ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὂν ἑκάστου αὐτῶν, οὐκ οὐσιῶν μόνον τὰς ἰδέας λέγει· τὸ γὰρ ἓν ἐπὶ πολλῶν κατηγορεῖσθαι οὐκ ἐν οὐσίᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων. καὶ ὁ τῶν τεταγμένως γινομένων αἰτίαν λέγων τὸ πρὸς ἑστὼς γίνεσθαί τι παράδειγμα, τοῦτο δὲ τὴν ἰδέαν εἶναι, οὐκ ἐπὶ οὐσιῶν μόνων. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ὅ τι ἂν ἀληθεύωμεν λέγοντες, τοῦτο ὑπάρχειν λέγων (συμφωνίας δὲ λέγοντες εἶναι πέντε ἢ τρεῖς καὶ ἁρμονίας τρεῖς ἀληθεύομεν, εἰσὶν ἄρα καὶ τοσαῦται· ἀλλὰ μὴν τῶν ἐνταῦθα ὁ ἀριθμὸς ἄπειρος, ἕτερα ἄττα ἄρα ἐστὶν ἀΐδια καθ' ἃ ἀληθεύομεν), καὶ οὗτος δὴ οὐκ οὐσιῶν μόνων. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι πλείους τοιοῦτοι λόγοι. κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἀκόλουθον ταῖς δόξαις ταῖς περὶ αὐτῶν, καθ' ἃς μεθεκτὰ λέγουσι τὰ εἴδη, μόνων τῶν οὐσιῶν αὐτοῖς ἰδέαι ἔσονται. εἰ γὰρ κατ' αὐτοὺς αἰτίαι τοῖς πρὸς αὐτὰς οὖσι τοῦ εἶναι, καὶ τῷ μετέχειν αὐτῶν τὰ πρὸς αὐτὰς ὄντα τὸ εἶναι ἔχει, δῆλον ὡς οὐ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχοιντο καὶ εἶεν αἴτια τοῖς πρὸς αὐτὰς καὶ δι' αὐτὰς οὖσιν, ἀλλὰ καθ' αὑτὸ καθό εἰσιν αὗται. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγοιτ' ἂν μετέχειν τινῶν τὰ μὴ καθὸ τοῖς μετεχομένοις τὸ εἶναί ἐστι, κατὰ τοῦτο μετέχοντα αὐτῶν. οὐδὲ αἱ κατὰ συμβεβηκὸς μετεχόμεναι τὸ εἶναι ἂν τοῖς πρὸς αὐτὰς οὖσι παρέχοιεν· οὐ γὰρ τὸ συμβεβηκότος τινὸς τῷ ἀνθρώπῳ μετασχὸν ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπου καθὸ ἄνθρωπος. εἰσὶ δὲ οὐσίαι (οὐ γὰρ δὴ τὰς ἀρχὰς οὐκ οὐσίας ἐροῦσιν· ἔσται γὰρ οὕτως μὴ οὐσία οὐσίας πρώτη), καὶ οἷς ἄρα τῇ

2. ἔνεστιν ἀκολουθοῦντας scr. c. *S*, ἓν ἔστιν ἀκολουθοῦντας *A*, ἓν ἔστιν ἀκολουθοῦν τὸ *Br*. || 7. 8. ante μόνων deesse aliquid videtur cf. l. 9. 10, *S* cum vg consentit. || 13. ἄλλα δὲ μυρία *M*. || 18. ἐπὶ — καὶ om *A*. || 22. τῶν om *M*.

αὐτῶν μετασχέσει αἰτίαι αὐτοῖς τοῦ εἶναι, καὶ ταῦτα ἀνάγκη οὐσίας εἶναι. τῶν οὐσιῶν ἄρα μόνων ἔσονται ἰδέαι αὐτοῖς. εἰ γὰρ καὶ τῶν οὐκ οὐσιῶν ἰδέαι, οἷον τῶν συμβεβηκότων, πρῶτον μὲν διὰ τί οὐ πάντων τῶν συμβεβηκότων ἀλλὰ τῶν μὲν τῶν δὲ οὔ; ἔτι ἤτοι οὐσίαι ἔσονται αὖ αἱ τῶν συμβεβηκότων ἰδέαι, ἢ οὔ. εἰ μὲν μὴ οὐσίαι, ἔσονται αἱ ἰδέαι οὐκ οὐσίαι ἀρχαὶ οὖσαι· λέγουσι δὲ αὐτὰς οὐσίας. ἔτι ἄτοπον μὴ πάσας τὰς ἰδέας τῆς αὐτῆς εἶναι φύσεως μάλιστα. καὶ εἴ τις λέγοι νοήματα αὐτὰς εἶναι ἢ οὐσίας, πῶς τῶν μετεχόντων οὐσιῶν καθ' αὑτὸ τὰ μὲν οὐσίαι γίνονται καὶ εἰσί, τὰ δὲ οὐκ οὐσίαι;

990b 30 "ἀλλὰ — λέγεται," τουτέστιν, ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου τῶν εἰδῶν τὰ πρὸς αὐτὰ τὸ εἶναι ἔχοντα μετέχειν, ᾗ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ τι καὶ αὐτὸ ἔχει, τουτέστιν ᾗ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἀπὸ συμβεβηκότος τινὸς αὐτῷ λέγεται. τῷ γὰρ "καθ' ὑποκειμένου" νῦν ἀντὶ συμβεβηκότος κέχρηται. καθ' αὑτὸ οὖν φησι τὰ πρὸς τὰς ἰδέας ὄντα τε καὶ γινόμενα καὶ δι' αὐτὰς ὄντα μεθέξει αὐτῶν, οὐκέτ' ἂν συμβεβηκότος τινὸς αὐτοῖς. οὕτως δὲ οὐσίαι τὰ πρὸς τὰς ἰδέας ὄντα εἶεν, τῶν οὐσιῶν καθ' αὑτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχοντα. παρέθετο δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς παράδειγμα· ἡ γὰρ δυὰς ἡ κατὰ μετουσίαν τῆς δυάδος οὖσα δυάς, εἰ ἀϊδίου μετέχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀϊδίου, ἐπεὶ ἀϊδίου ἡ δυὰς μετέχουσα δυάς ἐστιν· οὐκέτι δὲ κατὰ συμβεβηκὸς δυάδος, ἐπεὶ ὁμοίως ἂν ἦν δυὰς ὡς καὶ ἀΐδιος· οὐκ ἐκείνῃ δὲ τῇ δυάδι τὸ εἶναι δυάδι ἐν τῷ ἀϊδίῳ αὐτῇ εἶναι, ἀλλ' ἦν τοῦτο συμβεβηκὸς αὐτῇ. διὸ εἰ καὶ ἀϊδίου τι μετέχον δυάδος λέγοιτο μετέχειν, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν μετέχοι δυάδος. ἐπεὶ τοίνυν δυάδος μὲν καθ' αὑτὸ μετέχει, ἀϊδίου δὲ κατὰ συμβεβηκός, δυὰς μέν ἐστι καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοία ἐκείνῃ, ἀΐδιος δὲ οὔ· οὐ γὰρ ὅμοια τὰ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχοντά τινων ἐκείνῳ οὗ οὕτω μετέχει. εἰ τοίνυν τὰ ἐνταῦθα ὅμοια ταῖς ἰδέαις, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῶν ἀλλὰ καθ' αὑτὸ μετέχει· τὸ δὲ οὐσίας καθ' αὑτὸ μετέχον οὐσία. τῶν οὐσιῶν ἄρα μόνων ἔσονται ἰδέαι κατὰ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς καὶ τὸ ἀναγκαῖον, εἴγε οὐσίαι μὲν ἐκεῖναι, τὰ δὲ τῶν οὐσιῶν μετέχοντα καθ' αὑτὸ οὐσίαι· τὰ γὰρ αὐτὰ ἐνθάδε οὐσίαν σημαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἀϊδίων, οἷον ἄνθρωπος ἐνταῦθα οὐσία κἀκεῖ, τὸ θερμὸν ποιὸν καὶ ἐνταῦθα κἀκεῖ. οὗ ὄντος ὑγιοῦς, τῶν παρ' ἡμῖν οὐσιῶν μόνων ἀκολουθήσει λέγειν αὐτοῖς ἰδέας εἶναι, εἰ αἱ ἰδέαι οὐσίαι. γράφεται ἔν τισιν "ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου μετέχειν, ᾗ καθ' ὑποκειμένου λέγεται." καὶ εἴη ἂν λέ-

4. αὖ om *A*. || 10. αὐτὰ *AMS*, αὐτὰ *Br*. || καὶ αὐτὸ] scribendum τὸ εἶναι, *quatenus aliquid non habet esse in subiecto S;* cf. p. 67.10. p. 68.12. || 11. αὐτῷ *SBr*, αὐτοῦ codd. || τὸ *A*. || 23. οὗ scr. c. *S*, ᾧ *ABr*. || οὕτω om *S*. || 29. οὗ] τοῦ *A*. || 31. ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου μετέχειν, ᾗ de coniect. dedi, ἀλλὰ δὴ ταύτῃ ἑκάστου μετέχειν ᾗ *A*, ἀλλὰ δὴ ταῦτα ἑκάστου μετέχειν ᾗ *V*, *sed cuiusque particeps esse oportet S*, *Br* coniicit δεῖ ταῦτα ἑκάστου μετέχειν vel δεῖ ταύτῃ ἕκαστον μετέχειν.

γων διὰ ταύτης τῆς γραφῆς τὸ δεῖν τὰ μετέχοντα τῆς ἰδέας καθ' αὑτὸ μετέχειν αὐτῆς, καὶ κατὰ τοῦτο καθὸ καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν κατηγορηθήσεται. ὥστε εἰ μὲν τῆς δυάδος ὁ λόγος ἐφαρμόζει τῷ μετέχειν δυάδος λεγομένῳ, δυάδος μετέχειν, εἰ δὲ μὴ δυάδος ἀλλ' ἀϊδίου ὁ λόγος ἐφαρμόζει τῷ μετα-χόντι, ἐκείνου μετέχειν. τὸ δὲ "ὥστε ἔσται οὐσία τὰ εἴδη" εἶπεν ἀντὶ τοῦ ὥστε εἰ ἔσται τὰ εἴδη, οὐσία· ἢ ὥστε ἔσται μόνη οὐσία τὰ εἴδη. τοῦτο γὰρ κεῖται. "ταῦτα δὲ ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ." οὐ γὰρ δὴ εἰ ἡ παρ' ἡμῖν ποιότης ἐν ἐκείνοις ἐστὶν οὐσία, δεήσει τῶν οὐσιῶν τῶν ἐνταῦθα μόνων ἰδέας εἶναι λέγειν· οὐ γὰρ δὴ οἷόν τε ἐκείνων οὐσιῶν οὐσῶν, τῶν πρὸς αὐτὰς γιγνομένων τὰ μὲν οὐσίας εἶναι τὰ δὲ ἄλλο τι. "ταῦτα γὰρ ἐνταῦθά τε οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ. ἢ τί 991a 1.
ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ ταῦτα, τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν;" εἰ μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει τὰ ἐνταῦθα τῶν ἰδεῶν, τί, φησί, σημαίνει αὐτοῖς τὸ λέγειν εἶναί τι παρὰ ταῦτα, τουτέστι τὰ αἰσθητά, τοῦτο ὃ ἓν ὂν ἐπὶ πολλῶν λέγεται καὶ ἔστιν ἓν πολλῶν τῶν ἐνταῦθα παράδειγμα; οὐ γὰρ ἔσται τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτὸ γεγονότων λεγόμενον κατὰ συμβεβηκός (οὕτω γὰρ πάντα πάντων μετέχειν δύναται)· καὶ οὐκ ἔστι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχον τινὸς οὔτε κυρίως ἐκείνου μετέχον, οὔτε τὸ εἶναι ἔχον ἀπ' ἐκείνου καθὸ ἐκεῖνό ἐστιν, οὔτε ὡμοιωμένον αὐτῷ. ἢ δύναται τὸ "ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι παρὰ ταῦτα τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν;" εἰρῆσθαι ὡς ἑπόμενον τῷ "ταῦτα δὲ ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ·" εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, τί ἐστι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν τὸ εἶναί τι παρὰ αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν κατηγορούμενον; ὡς γὰρ τῆς αὐτῆς φύσεως δηλουμένης ὑπό τε τοῦ ἑνὸς ἐπὶ πολλῶν καὶ τῶν πολλῶν, καθ' ὧν τὸ ἕν, οὕτω λέγεται. δεδειγμένου δὲ τούτου προσθείη ἄν τις τούτῳ τό, εἰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὰ ἐνθάδε τῶν ἰδεῶν μετέχει, διαφέρει δὲ τὰ ἐνθάδε, ἤτοι καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις, πρὸς ἃς τὰ διαφέροντά ἐστιν, αἱ αὐταὶ εἰσὶ διαφοραί, ἢ ἀνάλογον ταύταις. παρὰ γὰρ ἐκείνων τὰ ἐνταῦθα τὸ εἶναι ἔχοντα, παρ' ἐκείνων ἕξει τὸ διαφέρειν, ἐπεὶ κατ' οὐσίαν αὐτοῖς ἡ διαφορά, ἣν παρ' ἐκείνων ἔχουσι. διὰ τοῦτο γὰρ ἄλλη ἰδέα ἄλλου εἴδους ἐστὶ παρεκτική, ἐπεὶ οὐδὲν ἐκώλυεν ἂν μίαν αὐτῶν πάντων. ὥστε ἑκάστη ἰδέα ἤτοι κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος ἡ αὐτὴ ἔσται τοῖς πρὸς αὐτὴν γιγνομένοις, ἢ πάντως γε δύναμίν τινα ἕξει τοῦ ἡ μὲν τοῦδε ἡ δὲ τοῦδέ τινος ποιητικὴ εἶναι καὶ παρεκτική, καθὸ καὶ αἱ διαφοραὶ τοῖς πρὸς

4. εἰ δὲ] τὸ δὲ *A*. ‖ 5. ἐκεῖνον *V*. ‖ 6. μόνη οὐσία] *formae erunt sola substantia S*, fort. μόνη οὐσία. ‖ ταῦτα *ASBr*, sed fort. ταὐτά hic et 10. 19. ‖ 8. λέγειν] λέγει *A*. ‖ 10. εἶναι c. *S* scrib. coniecit *Br*, αὐτοῦ *AMBr*, cf. p. 66. 10. p. 68. 12. ‖ 14. ἐστιν] ἔσται *V*. ‖ 16. 17. μετέχον τινὸς coni., μετέχειν τινος *A SBr*, ceterum *S* pro οὐκ ἔστι τὸ 16. legisse videtur οὐκ ἔστι τι. ‖ 20. οὐσίαν scr. c. *S*, οὐσίας *ABr*. ‖ 20. ἐστι] fort. ἔσται. ‖ 24. ἤτοι] ἤ οἱ *A*. ‖ 26. γὰρ ἐκείνων *SBr*, γὰρ ἐκείνοις *AM*. ‖ 29. αὐτῶν] αὐτοῦ *AM*. ‖ post αὐτῶν addendum εἶναι censet *Br*.

αὐτὰς τὸ εἶναι ἔχουσιν. ἔσται δὲ ἡ τοιαύτη καὶ ἐν ἐκείναις διαφορά, ἥτις καὶ τοῖς ἐνθάδε τοῖς διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἢ ἀνάλογόν γε. ἔστι δὲ τῶν ἐνταῦθα τὸ μὲν ζῷον λογικὸν τὸ δὲ ζῷον ἄλογον, καὶ ἔστιν ἑκατέρου τῶν ἰδίων τούτων ἰδέα παρεκτική· καὶ ἐν ἐκείναις ἄρα ἔστι τὸ λογικόν τε καὶ ἄλογον ἢ ἀνάλογόν τι τούτοις, καθ' ἃ ἡ μὲν τοῦ λογικοῦ ἡ δὲ τοῦ ἀλόγου ἐστὶ παρεκτική. καὶ ὃν λόγον ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ πρὸς ἐκείνας καὶ ἀπ' ἐκείνων τὸ εἶναι ἔχοντα, τοῦτον κἀκεῖνα πρὸς ἃ ταῦτα γέγονε, τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἤτοι ἐναντία, ἢ τὸ μὲν ἕξις τὸ δὲ στέρησις. ἔστιν ἄρα καὶ ἐν ταῖς ἰδέαις θάτερον τούτων. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς ἁπλαῖ ἔτι; ἔτι δέ, εἰ ἔστι νοήματα, ὥσπερ φασί τινες, καὶ ἐν τῷ νοεῖσθαι ἰδέαις ἡ ὑπόστασις, πῶς ἅμα ὁ νοῶν αὐτὰς νοήσει; ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὰ ἐναντία νοεῖν ἢ τὰ ἀντικείμενα, ὅπου γε οὐδὲ ἁπλῶς πλείω. εἰ δὲ παρὰ μέρος νοοῦνται, ὠκύμοροι, οὐκ ἀΐδιοι· ὅτε γὰρ μὴ νοοῦνται, οὐκ ἔσονται, εἴ γε τὸ εἶναι αὐτῶν ἐν τῷ νοεῖσθαι. τὰ γὰρ τῇ αὐτῇ φύσει ἀδύνατα πᾶσίν ἐστιν ἀδύνατα, ὥσπερ ἀδύνατον ἦν τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι τῇ πλευρᾷ, ὁμοίως πανταχοῦ καὶ παρὰ πᾶσίν ἐστι τοιοῦτον· καὶ γὰρ καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς. ἔτι εἰ νοήματα, οὐκ οὐσίαι, καὶ ἔσονται αἱ ἀρχαὶ οὐκ οὐσίαι. ἔτι πῶς πρὸς μὴ οὐσίαν οὐσία γίνεται; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ πρὸς οὐσίαν γινόμενον μὴ εἶναι οὐσίαν, οὕτως ἄτοπον καὶ τὸ πρὸς μὴ οὐσίαν οὐσίαν γίνεσθαι.

991a 2. "καὶ — μετεχόντων." ἐκ διαιρέσεως ἡ ἐπιχείρησις, καὶ ἐκ διαιρέσεως ἀντιφάσεως διῃρημένης. ἤτοι γὰρ ταὐτὸν εἶδος καὶ ὁ λόγος τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν μετεχόντων αὐτῶν, ἢ οὐ τὸ αὐτό. εἰ μὲν οὖν τὸ αὐτό, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς μετέχουσιν, οὖσιν ὁμοειδέσιν, ἔστι τι κοινόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ τῇ ἰδέᾳ ἀφ' ἧς ταῦτα, κοινόν τι ἔσται κατηγορούμενον· ὁμοειδὴς γὰρ κἀκείνη τούτοις. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται αὐτῶν τὸ κοινῶς κατηγορούμενον ἰδέα, καὶ οὕτως ἰδέα ἂν ἰδέας εἴη, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον ἂν προΐοι. ἔστι δὲ τὸ νῦν λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ὃ ἐξηγούμενοι τὸν τρίτον ἄνθρωπον δεύτερον ἐθήκαμεν. δείξας ὅτι τὰ μὲν τῶν ἰδεῶν μετέχοντα οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῶν μεθέξει, εἴγε τὸ εἶναί τε καὶ αὐταῖς ὅλως καὶ τοῖσδέ τισι διὰ τὸ μετέχειν ἐκείνων, ἐπήνεγκε τοῦτο ὡς ἴσον ὂν τῷ, εἰ μὲν οὖν, ὡς δέδεικται,

1. τὸ om *A*. ‖ 6. τὰ] τὸ *A*. ‖ 8. *horum utrumque S*, fort. ἑκάτερον. ‖ 9. ἰδέαις *AS*, ἰδέας *Br*. ‖ 10. αὐτὰς scripsi c. *S*, αὐτοῖς *ABr*. ‖ τὸ ἐναντίον *A*. ‖ 12. νοοῦνται] νοῦν τε *A*. ‖ εἴ γε τὸ εἶναι αὐτῶν scripsi secutus *S siquidem esse ipsarum in hoc consistit, quod intelligantur*, εἰ δὲ τὸ αὐτὸ αὐτῶν *ABr*, puncto posito ante εἰ. ‖ 13. τῇ αὐτῇ φύσει *ABr*, fort. αὐτῇ τῇ φύσει, *ipsi naturae S*. ‖ post ὥσπερ addendum videtur ἐπεὶ, *ut quia S*. ‖ 19. 20. *a divisione per contradictionem partita S*, fort. δι' ἀντιφάσεως. ‖ 22. οὖσιν om *V*. ‖ 23 τοῦτο ἔσται] τ. εἶναι *A*. ‖ 27. εἴγε — τοῖσδέ τισι *ABr*, *cum et ipsae omnino et harum quaedam ideo sint S*, fort. εἴγε τὸ εἶναί τε αὐτοῖς ὅλως καὶ τοῖσδέ τισι.

τὸ αὐτὸ εἶδος τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν μετεχόντων, ἔσται τι κοινὸν ἐπί τε τῇ ἰδέᾳ ἑκάστῃ καὶ τοῖς πρὸς ἑκάστην αὐτῶν οὖσιν; οὕτως δὲ ὁμοειδῆ ὄντα τὰ τῇδε ἐκείνοις, ἐπεὶ οὐσίαι ἐκεῖναι, οὐσίαι καὶ τὰ πρὸς αὐτὰ ἔσται· οὕτω δὲ μόνων ἂν εἶεν τῶν οὐσιῶν ἰδέαι. εἰ δὲ μή, καὶ οὕτως ἐρεῖ τὸ ἑπόμενον ἄτοπον. τὸ δὲ "τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δυάδων, καὶ τῶν δυάδων τῶν πολλῶν μὲν ἀϊδίων δέ, τὸ δυὰς εἶναι ἓν καὶ ταὐτόν, ἢ ἐπὶ ταύτης καὶ τῆς τινός;" τοῦτο κατασκευαστικὸν τοῦ ἔσεσθαί τι κοινὸν τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν πρὸς αὐτάς. εἰ γὰρ τῷ ὁμοειδεῖς εἶναι τὰς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ φθαρτοῖς δυάδας ταῖς δυάσι ταῖς ἀφθάρτοις, καθ᾽ ἃς τὰ αἰσθητὰ ἀριθμοῦμεν (αὗται δ᾽ ἂν εἶεν αἱ μαθηματικαί, ἔλεγον γὰρ μεταξὺ εἶναι τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν τὰ μαθηματικὰ ἀΐδια μὲν ὄντα, πλείω δὲ ὅμοια ἀλλήλοις)· εἰ δὲ τούτων ἓν καὶ ταὐτὸν ἡ δυὰς κατηγορεῖται, οὐδὲν φυλασσομένων ἡμῶν περὶ τὸ τὴν μὲν ἀΐδιον εἶναι τὴν δὲ μὴ ἀΐδιον, ἀλλ᾽ ἐπεὶ ὁμοειδεῖς εἰσὶ καθὸ δυάδες, τὸ κατὰ μετουσίαν τῆς αὐτοδυάδος ἑκατέρᾳ δυάδι τὸ εἶναι κατηγορούντων ἡμῶν κοινῶς κατὰ πάντων αὐτῶν ὁμοίως τὴν δυάδα, οὐδὲν ἔλαττον καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας τῆς αὐτοδυάδος καὶ τῶν τινῶν δυάδων τῶν ἀπ᾽ ἐκείνης τὸ εἶναι ἐχόντων κοινῶς τὸ δυὰς κατηγορηθήσεται, διότι εἰσὶν ὁμοειδεῖς. εἰ δὲ μὴ εἶεν τὰ πρὸς τὰς ἰδέας μηδὲ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐταῖς ὡμοιωμένα καὶ τὸ εἶδος, ὁμώνυμα ἂν εἴη ταῦτα ταῖς ἰδέαις. εἰ δὲ τοῦτο, τί μᾶλλον ἰδέα τις εἴη [ἰδέα] τῶν ὁμωνύμων αὕτη αἰτία τοῦ εἶναι ἢ ἄλλων τινῶν, εἴγε μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος ὁμοιοῦται ταῦτα αὐτῇ τὰ ὁμώνυμα αὐτῇ λεγόμενα. ὁμοίως γὰρ ἕξει ὡς εἴ τις καλοίη ἄνθρωπον τόν τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον μηδὲν ὅμοιον ἔχοντα ἀλλήλοις καθὸ ἄνθρωποι. καὶ καθόλου πῶς ἂν λέγοιτο μετέχειν αὐτὰ ἐκείνων μὴ ἔχοντα μηδεμίαν κοινωνίαν κατὰ τὴν οὐσίαν πρὸς αὐτά; καὶ εἴη ἂν τοῦτο ἴσον τῷ πρὸ ὀλίγου εἰρημένῳ τῷ "ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ ταῦτα τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν;" εἰ γὰρ λέγοιμεν ὡς τὰς εἰκόνας ὁμωνύμως τοῖς ἀφ᾽ ὧν γεγόνασιν εἶναι, οὕτως καὶ τὰ τῇδε ταῖς ἰδέαις, κατὰ τί ἐροῦσιν ὡμοιῶσθαι ταῦτα ἐκείνοις, εἰ μὴ κατὰ τὴν οὐσίαν; πότερον κατὰ σχῆμα καὶ χρῶμα εἰκόνες; ἀλλ᾽ οὐδὲν ἐκείνοις τοιοῦτον. ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀΐδιον ἢ τὸ ἀσώματον ἢ τὸ ἀκίνητον ταύταις ὡμοίωνται; ἀλλ᾽ ἀδύνατον. οὕτως τ᾽ ἐξετάζον-

1. ἔσται, τί *Br.* || 7. τοῦ] ἐστι τοῦ *M*, τοῦ om *A*. || 8. δυάσι scr. c. *S*, δυσὶ *AM Br.* || 9. γὰρ addidi cum *S*. || 10. μὲν ὄντα *S*, μένοντα *AMBr.* || 11. εἰ δὲ] fort. εἰ δή, *si ergo S*. || 12. παρὰ *M*. || 13. τὸ κατὰ — 14. τὸ εἶναι] *quatenus utraque dualitas societate ipsius dualitatis habet ut sit S*, sed fort. τῷ κατὰ μ. τ. α. ε. δ. εἶναι τὸ δυάδι εἶναι. || 14. κατηγορούντων — 14.15. δυάδα om *S*. || 16. κοινῶς *Br*, κοινῶν *AM*. || 18. τί — 19. 20. τινῶν] *cur aliqua erit aequivocorum idea, quae causa est existendi, potius quam aliorum quorumpiam S*; fort. alterum ἰδέα omittendum et pro αὕτη scribendum αὐτῇ. || 20. ὁμώνυμα *AVS*, ὁμωνύμως Ascl. *Br.* || 24. τῷ] τὸ *A*.

τες εὑρήσομεν κατ' οὐδὲν ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν. καὶ γὰρ εἰ μὲν κατά τι τῶν ἄλλων τῶν συμβεβηκότων αὐταῖς μετεῖχεν αὐτῶν τὰ μετέχοντα, κατά τι τούτων ἂν μετεῖχεν ἃ κοινὰ ταῖς ἰδέαις ἐστὶ [δὴ] πρὸς ἄλληλα, οἷον τὸ ἀΐδιον, τὸ ἀσώματον, τὸ ἀκίνητον. ἀλλὰ κατά τι τῶν κοινῶν εἰ μετεῖχε, τί δήποτε τῶν μετεχόντων τὸ μὲν ἄνθρωπός ἐστι τὸ δὲ ἵππος τὸ δὲ δυάς; μὴ καθὸ ταῦτά ἐστιν ἢ καὶ ἐκεῖνα μετέχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ διά τι τῶν κοινῶς αὐτοῖς ὑπαρχόντων;

991*a* 8. "πάντων — αἰσθητῶν." διὰ τῶν νῦν λεγομένων δεικνύοιτο ἂν τὸ ἀρχόμενον αὐτὸν τῆς πρὸς τὰς ἰδέας ἀντιλογίας καλῶς εἰπεῖν τὸ "πρῶτον μὲν ζητοῦντες τῶνδε τῶν ὄντων λαβεῖν τὰς αἰτίας ἕτερα τούτοις ἴσα τὸν ἀριθμὸν ἐκόμισαν. εἰ γὰρ μηδὲν τὰ τιθέμενα ὑπ' αὐτῶν τούτοις περὶ ὧν ἐζήτουν συμβάλλεται, ὡς νῦν δείκνυται, οὐδὲν ἄλλο ἐποίησαν ἢ ἰσάριθμα ἕτερα τοῖς ζητουμένοις προσέθεσαν, ὡς μᾶλλον ἐπιστήμην ἕξοντες τῶν ὄντων, εἰ πλείω καὶ διπλάσια εἶναι ὑποτεθείη. ἔστι δὲ τὸ διαπορούμενον ὑπ' αὐτοῦ νῦν, τίνος αἴτια αἱ ἰδέαι τούτοις ὧν εἶναι ἰδέαι λέγονται. τὸ δὲ "ἢ τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν ἢ τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις" εἴρηκεν, ἐπεὶ καὶ τῶν θείων σωμάτων ἦσαν ἰδέαι αὐτοῖς, οἷον ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄστρων· ἐποίουν γὰρ καὶ τούτων ἰδέας καὶ τοῦ οὐρανοῦ παντός. διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε καὶ πρὸ ὀλίγου "τῶν τε ἄλλων ἐστὶν ἓν ἐπὶ πολλῶν καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις." ταῦτα οὖν λέγει ἀΐδια μὲν αἰσθητὰ δέ, γινόμενα δὲ καὶ φθειρόμενα τὰ ἐνταῦθα. τί οὖν αἱ ἰδέαι συμβάλλονται τῶν φύσει ὄντων ἢ τοῖς θείοις ἢ τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, ἀπορεῖ. καὶ πρῶτον μέν, ὅ ἐστιν οἰκειότατον τοῖς φυσικοῖς σώμασιν, ἡ κίνησις (τὰ μὲν γὰρ θεῖα τὴν ἐγκύκλιον κίνησιν ἀεὶ καὶ συνεχῶς κινεῖται, τὰ δὲ ἐν γενέσει καὶ κατὰ πάσας μεταβάλλει τὰς μεταβολὰς κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν), ὅτι δὴ εἰς τοῦτο οὐδὲν συμβάλλονται τοῖς σώμασιν αἱ ἰδέαι, οὔτε εἰς γένεσιν οὔτε εἰς κίνησίν τινα ὅλως, δείκνυσι· στάσεως γὰρ μᾶλλον ἂν αἱ ἰδέαι αἰτίαι εἶεν τοῖς οὖσιν ἢ κινήσεως, οὖσαί γε ἀκίνητοι κατ' αὐτούς· ὥστε οὐδ' ἂν ποιητικὸν αἴτιον αἱ ἰδέαι εἶεν. δεύτερον δὲ ὅτι οὐδ' εἰς ἐπιστήμην τῶν ἐνταῦθα καὶ γνῶσιν τῶν παρὰ τὰς ἰδέας αἱ ἰδέαι συντελοῦσί τι λέγει. ἡ μὲν γὰρ γνῶσις ἡ ἑκάστου κατὰ τὴν τοῦ εἴδους αὐτοῦ γίνεται γνῶσιν· κατὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ· αἱ ἰδέαι δὲ οὔτε εἴδη εἰσὶ τῶν ἐνταῦθα, οὔτε τὴν γνῶσιν αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν εἰδῶν γνῶσιν εἶναι τῷ τὸ εἶδος

3. *quae sunt ideis communia inter ipsas, ut sempiternum S.* Inde δὴ delendum, et punctum, quod *Br* post ἰδέαις invito cod. *A* posuit, omittendum. ‖ 5. τὸ δὲ δυὰς — 7. ὑπαρχόντων om *S*. ‖ 11. cf. p. 990*b* 1. ‖ 17. καὶ post σελήνης om *AM*. ‖ 18. ἄλλων ἐστὶν *ASBr*, fort. ἄλλων ὧν ἐστιν. ‖ 31. οὔτε — εἶναι] adde δυνατόν. *neque harum cognitio pendet ab idearum cognitione S.* ‖ εἰδῶν] ἰδεῶν *M*.

ῶν ἐνταῦθα, καθ' ὃ τὸ εἶναί ἐστιν αὐτοῖς τοῖσδέ τισι φέρε εἰπεῖν ἀνθρώποις ἢ ἵπποις ἢ κυσί, τὴν ἰδέαν εἶναι. εἰ γὰρ ἦν εἴδη τῶν ἐνταῦθα ἐκεῖνα καὶ οὐσία (οὐσία γὰρ κυρίως ἑκάστου τὸ εἶδος καθ' ὅ ἐστιν αὐτῷ τὸ εἶναι, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ γνωστὸν ἕκαστον), ἦν ἂν ἐν τούτοις· ἑκάστου γὰρ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐν τούτῳ ἐστὶν οὗ στὶν οὐσία· οὐκ εἰσὶ δὲ ἐν τοῖς ἐνταῦθα, εἴγε εἰσὶ καθ' αὑτὰς κεχωρισμέναι. ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ εἶναι αὐτοῖς συντελεῖ τι. δείξας ὅτι μήτε κινήσεως μήτε μεταβολῆς ὅλως τὰ εἴδη αἴτια τοῖς πρὸς αὐτὰ λεγομένοις οἷόν τε εἶναι, μήτε ἐπιστήμης τε καὶ γνώσεως, διὰ τὸ μὴ ἐνυπάρχειν αὐτοῖς, τούτῳ προσχρώμενος ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις δι' ὧν λέγει δείκνυσιν ὅτι μηδὲ εἰς τὸ εἶναι τὰ εἴδη αὐτοῖς συντελεῖ τι. τὰ μὲν γὰρ εἰς τὸ εἶναι συντελοῦντα ἐνυπάρχει τοῖς βοηθουμένοις εἰς τοῦτο ὑπ' αὐτῶν ἢ ὕλη ὄντα ἢ εἴδη αὐτῶν, τὰ δὲ εἴδη οὐκ ἐνυπάρχει τούτοις ἀλλ' ἐστὶν αὐτῶν κεχωρισμένα. εἰπὼν δὲ μὴ δύνασθαι εἰς τὸ εἶναι συντελεῖν τὰ εἴδη τοῖς συνεστῶσι φύσει διὰ τὸ μὴ ἐνυπάρχειν αὐτοῖς (λέγοι δ' ἂν νῦν συντέλειαν εἰς τὸ εἶναι, ἣν ὡς τὰ στοιχεῖα ἑκάστοις, ὧν ἐστὶ στοιχεῖα, συντελεῖν λέγεται· ὡς γὰρ ἐνυπάρχοντα ταῦτα συντελεῖ, οὕτω καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος. ὅτι γὰρ μὴ ὡς ποιητικά, ἔδειξε διὰ τοῦ μὴ δύνασθαι ἐκεῖνα τούτοις αἴτια κινήσεώς τινος ἢ μεταβολῆς εἶναι), ἐφεξῆς λέγει πῶς τὰ μεμιγμένα ἔν τισιν αἴτια ἐκείνοις ἐστὶ τοῦ τοιούτοις αὐτοῖς εἶναι, δεικνὺς ὅτι εὐλόγως κεῖται τὸ κεχωρίσθαι αὐτὰ τῶν τῇδε. εἰ γὰρ ἦν τῷ μεμῖχθαι τούτοις αἴτια αὐτοῖς τοῦ εἶναι, οὕτως ἂν ἦν ὡς εἰ τὸ λευκὸν λέγοιτο αἴτιον εἶναι τῷ λευκῷ σώματι τοῦ λευκῷ εἶναι διὰ τὸ μεμῖχθαι αὐτῷ ὥς τις φύσις καθ' αὑτὴν εἶναι δυναμένη· οὕτω γὰρ ἂν ἦν τὸ λευκὸν τῷ μεμῖχθαι αἴτιον τοῦ λευκοῖς εἶναι οἷς μέμικται. ὥστε καὶ αἱ ἰδέαι, εἰ ἦσαν μεμιγμέναι τοῖς φύσει οὖσιν, αἰτίαι ἂν αὐτοῖς ἠδύναντο εἶναι τοῦ εἶναι ὁποῖά ἐστιν, ὡς εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπον διὰ τὴν τῆς ἰδέας τοῦ αὐτοανθρώπου μῖξιν. εἰπὼν δὲ πῶς ἠδύναντο αἰτίαι τοῖς φύσει συνεστῶσι λέγεσθαι εἶναι αἱ ἰδέαι τοῦ εἶναι τοιούτοις ὁποῖά ἐστι (τῷ γὰρ μεμῖχθαι), ἑξῆς ὅτι μὴ οἷόν τε λέγειν τὰ εἴδη τοῖς πρὸς ταῦτα λεγομένοις τὸ εἶναι ἔχειν μεμῖχθαι δείκνυσι, λέγων λίαν τὸν τοῦτο λέγοντα λόγον εὐκίνητον εἶναι καὶ σαθρόν. καὶ παρατίθεταί γε τίνων ἦν δόξα ἡ λέγουσα ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναι τοῦτο ὅ ἐστι τῷ μεμῖχθαί τι αὐτῷ δι' ὅ ἐστι τοῦτο ὅ ἐστιν. Ἀναξαγόρας τε γὰρ

1. τοῖς δέ ***Br***. ‖ τισι] τις codd. ‖ 4. ἦν ἂν scripsi cum ***S***, ἂν ἦν ***ABr***, distinctione non post ἕκαστον, sed ante κατὰ posita. ‖ οὗ ***MS***, ὃ ***ABr***. ‖ 7. λεγομένοις] fort. γενομένοις: cf. p.73, 6 et 74,7. ***aemulis sui S***. ‖ 12. εἰπὼν — 13. αὐτοῖς om ***S***. ‖ 13. φύσιν ***M***. ‖ 15. ὡς — 16. εἶδος] ***quoniam si haec insita iuvarent, materia essent et forma S***. ‖ 15. συντελεῖ] συντελεῖν ***A***. ‖ 19. τῷ] τὸ ***A***. ‖ 21. ὥς] ὄν ***AM***. ‖ 22. λευκοῖς] λευκῷ ***M***. ‖ 24. τοῦ εἶναι addidi e ***S***: cf. 26. ‖ 30. τῷ] τὸ ***L***. ‖ τι et δι' — ἔστιν et τε et p.72,1. μὲν om ***L***.

ἕκαστον τῶν ὄντων ἔλεγε μὲν ἐκ πάντων μεμῖχθαι τῶν ὁμοιομερῶν· οὗ δὲ πλεῖστον ἐν αὐτῷ μέμικται, ἐξ αὐτοῦ τούτου δοκεῖν εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος· ὥστε ἕκαστον αὐτῶν ἦν τοῦτο ὃ ἦν τῷ μεμῖχθαι αὐτῷ τινὰ ἄλλα. καὶ Εὔδοξος τῶν Πλάτωνος γνωρίμων μίξει τῶν ἰδεῶν ἐν τοῖς πρὸς αὐτὰς τὸ εἶναι ἔχουσιν ἡγεῖτο ἕκαστον εἶναι, καὶ ἄλλοι δέ τινες, ὡς ἔλεγε. τοῦτον δὲ τὸν λόγον λίαν φησὶν εὐέλεγκτον εἶναι τὸν μεθέξει τινὸς ἕκαστον τῶν ὄντων τὸ εἶναι τόδε τι ἔχειν λέγοντα. καὶ ὅτι μὲν οὐχ οὕτως ἔχει καθόλου ἡ τῶν ὄντων φύσις, ἔδειξεν ἐν οἷς πρὸς Ἀναξαγόραν εἶπεν. οὔτε γὰρ πᾶν παντὶ μεμῖχθαι πέφυκε· τῶν γὰρ κεχωρισμένων καὶ καθ' αὑτὸ ὑφίστασθαι δυναμένων ἡ μῖξις, οὐ τοιαῦτα δὲ τὰ συμβεβηκότα. εἰ δὲ τὸ μεμιγμένον οἷόν τε χωρισθῆναι, χωριστὰ ἂν εἴη τὰ πάθη τῶν οὐσιῶν. ἀναιρεῖταί τε καὶ γένεσις καὶ φθορὰ κατὰ τοὺς οὕτω λέγοντας, καὶ ὅσα ἄλλα εἶπεν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως πρὸς τήνδε τὴν δόξαν. ὅτι δὲ μὴ ὡς Εὔδοξος ἡγεῖτο καὶ ἄλλοι τινὲς μίξει τῶν ἰδεῶν τὰ ἄλλα, ῥᾴδιόν φησιν εἶναι συναγαγεῖν πολλὰ καὶ ἀδύνατα ἑπόμενα τῇ δόξῃ τῇδε. εἴη δ' ἂν τοιαῦτα. εἰ μίγνυνται αἱ ἰδέαι τοῖς ἄλλοις, πρῶτον μὲν σώματα ἂν εἶεν· σωμάτων γὰρ ἡ μῖξις. ἔτι ἕξουσιν ἐναντίωσιν πρὸς ἀλλήλας· ἡ γὰρ μῖξις κατ' ἐναντίωσίν ἐστιν. ἔτι οὕτως μιχθήσεται ὡς ἢ ὅλην ἐν ἑκάστῳ τῶν οἷς μίγνυνται εἶναι ἢ μέρος. ἀλλ' εἰ μὲν ὅλη, ἔσται ἐν πλείοσι τὸ ἓν κατὰ τὸν ἀριθμόν· ἓν γὰρ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἡ ἰδέα· εἰ δὲ πρὸς μέρος, τὸ μέρους τοῦ αὐτοανθρώπου μετέχον, οὐ τὸ αὐτοανθρώπου ἔσται ἄνθρωπος. ἔτι διαιρεταὶ ἂν εἶεν αἱ ἰδέαι καὶ μερισταί, οὖσαι ἀπαθεῖς. ἔπειτα ἔσται μὲν ὁμοιομερῆ, εἴγε πάντα τὰ ἔχοντά τι μέρος ἐξ αὐτοῦ ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις· πῶς δὲ οἷόν τε τὰ εἴδη ὁμοιομερῆ εἶναι; οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἄνθρωπον εἶναι, ὡς τὸ τοῦ χρυσοῦ μέρος χρυσόν. ἔτι, ὡς καὶ αὐτὸς ὀλίγον προελθὼν λέγει, ἐν ἑκάστῳ οὐ

1. ὁμοιομερῶν· κατὰ δὲ τὴν ἐπικράτειαν ἑνὸς τῶν ἐν τῇ μίξει τὸ εἶναι δοκεῖν ἔχειν, καὶ τοῦτο εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος, καὶ λέγεσθαι κατ' αὐτὸ οἷον σάρκα ἢ ὀστοῦν ἢ ἄλλο τι τῶν ὁμοιομερῶν. ἀλλὰ καὶ εὔδοξος εἷς ὢν τῶν τοῦ πλάτωνος γνωρίμων μίξει τῶν ἰδεῶν τὸ εἶναι ἔχειν ἡγεῖτο ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν, οἷον ἄνθρωπος μίξει τοῦ αὐτοανθρώπου τοῦτο ὃ λέγεται εἶναί ἐστιν. *L.* ‖ 8. μίγνυσθαι *A*2. ‖ 12. Φυσ. I, 4. ‖ 13. μὴ ὡς *ABr*, μηδὲ ὡς *L*, *falso* (μὴ καλῶς?) *S.* ‖ 14. εἶναι ῥᾴδιόν φησιν *L.* ‖ 14.15. ἑπόμενα ταύτῃ τῇ *L.* ‖ 16. ἐναντιώσεις *L.* ‖ 17. ἢ om *L.* ‖ 18. ἑκάστῳ εἶναι τῶν οἷς μίγνυνται ἢ *L.* ‖ fort. μίγνυται. ‖ εἰ] ἡ *L.* ‖ ἔσται om *L.* ‖ 19. ἀριθμὸν ἔσται· ἓν γὰρ *L.* ‖ εἰ] ἡ *L.* ‖ 19. 20. τὸ μετέχον μέρος τοῦ αὐτοανθρώπου *L.* ‖ 19. μέρους] μέρος *A.* ‖ 20. οὐ τὸ αὐτοανθρώπου om *L.* ‖ ἄνθρωπος ἀλλ' οὐ τῷ μετέχειν ὅλου τοῦ αὐτοανθρώπου. ἔτι *L.* ‖ 20. 21. διαιρεταὶ καὶ μερισταὶ αἱ ἰδέαι ἔσονται, ἀπαθεῖς οὖσαι *L.* ‖ 22. μέρος τῆς ἰδέας ὅμοιά *L.* ‖ οἷόν τε] οἴονται *A*, δυνατόν ἐστι *L.* ‖ 23. τοῦ ἀνθρώπου] τοῦ om *V.* ‖ ὡς] καθάπερ *L.* ‖ 24. μέρος om *L.* ‖ ὡς] ὃ *L.* ‖ ἑκάστῳ τῶν ὄντων οὐ μία ἐστὶν ἰδέα *L.*

μία ἔσται ἰδέα μεμιγμένη ἀλλὰ πολλαί· εἰ γὰρ ἄλλη μὲν ζῴου ἰδέα ἄλλη δὲ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ζῷόν ἐστι καὶ ἄνθρωπος, ἀμφοτέρων ἂν μετέχοι τῶν ἰδεῶν· καὶ ὁ αὐτοάνθρωπος δὲ ἰδέα, ἢ μὲν καὶ ζῷόν ἐστι, μετέχοι ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῴου· οὕτως δὲ οὐκέτι ἂν ἁπλαῖ αἱ ἰδέαι εἶεν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν συγκείμεναι, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν πρῶται αἱ δὲ δεύτεραι. εἰ δὲ μή εἰσι ζῷον, πῶς οὐκ ἄτοπον ἄνθρωπον λέγειν μὴ εἶναι ζῷον; ἔτι δέ, εἰ μίγνυνται τοῖς πρὸς αὐτὰ οὖσι, πῶς ἂν ἔτι εἶεν παραδείγματα, ὡς λέγουσιν; οὐδὲ γὰρ οὕτως τὰ παραδείγματα ταῖς εἰκόσι τῆς ὁμοιότητος τῆς πρὸς αὐτὰ αἴτια τῷ μεμῖχθαι. ἔτι τε καὶ συμφθείροιντο ἂν τοῖς ἐν οἷς εἰσὶ φθειρομένοις. ἀλλ' οὐδὲ χωρισταὶ ἂν εἶεν αὐταὶ καθ' αὑτάς, ἀλλ' ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ ἀκίνητοι ἔτι ἔσονται, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ Ἰδεῶν τὴν δόξαν ταύτην ἐξετάζων ἔδειξεν ἄτοπα ἔχουσαν. διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε τὸ "ῥᾴδιον γὰρ συναγαγεῖν πολλὰ καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν δόξαν ταύτην." ἐκεῖ γὰρ συνῆκται.

"ἀλλὰ — λέγεσθαι." δείξας ὅτι οὔτε κινήσεως καὶ μεταβολῆς τοῖς ἐν- 991a 19.
ταῦθα αἰτίαι αἱ ἰδέαι, οὔτε πρὸς τὴν γνῶσιν αὐτῶν καὶ ἐπιστήμην συντείνουσί τι, οὔτε εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶναι αὐτά, ὡς τὰ μεμιγμένα καὶ ὄντα ἔν τισιν εἰς τὸ εἶναι συντελεῖ αὐτοῖς, οὔτε ὅλως αἴτια, ἐπήνεγκεν ὅτι ἀλλ' οὐδὲ ἔστιν ἐκ τῶν εἰδῶν τὰ ἄλλα κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι, ἤτοι δεικνὺς ὅτι κατὰ μηδένα τρόπον τῶν ἔκ τινος λεγομένων γίγνεσθαι δύναται δείκνυσθαι ἐκ τῶν ἰδεῶν γιγνόμενα τὰ πρὸς αὐτά. εἰσὶ δὲ οἱ εἰωθότες λέγεσθαι τοῦ ἔκ τινος τρόποι οἱ μὲν κυρίως ὅ τε ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους. ἐκ γὰρ τῆς ὕλης λέγομεν εἶναι τὰ ἔνυλα, ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀμφοῖν. ὧν τρόπων κατ' οὐδένα ἐκ τῆς ἰδέας τὰ πρὸς αὐτάς, ὡς δέδεικται· ἐνυπῆρχε γὰρ ἂν αὐτοῖς. λέγεται δὲ ἔκ τινος καὶ ὡς ἐκ τοῦ ποιοῦντος καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀτελοῦς τὸ τέλειον, ὡς λέγομεν ἐκ παιδὸς ἄνδρα γίγνεσθαι, καὶ ὡς ἐκ τῶν μερῶν τὸ

1. εἰ — 9. συμφθείροιντο] ἄλλη γὰρ ἰδέα ζῴου καὶ ἄλλη ἀνθρώπου, ἔστι δὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ ζῷον καὶ ἄνθρωπος, μετέχει ἄρα ἀμφοτέρων. ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοάνθρωπος μετέχοι ἂν τοῦ ζῴου· καὶ οὐκέτι ἁπλαῖ αἱ ἰδέαι ἔσονται ἀλλὰ σύνθετοι, καὶ ἔσται ἡ μὲν αὐτῶν πρώτη ἡ δὲ δευτέρα. τοῦτο δὲ οὐκ ἐβούλοντο. εἰ δὲ μὴ μετέχει ὁ ἄνθρωπος τοῦ ζῴου, ἔσται ἄνθρωπος μὴ ζῷον, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι οὐδὲ παραδείγματα αἱ ἰδέαι ἔσονται τοῖς τῇδε, εἴπερ μίγνυνται· τὸ γὰρ παράδειγμα οὐ μίγνυται τοῖς ὧν ἐστὶ παράδειγμα. ἔτι καὶ συμφθείροιντο *L*. || 4. αὐτὸ τοῦ ζῴου] *ipsi animali S*, fort. αὐτῷ τῷ ζῴῳ vel τῷ αὐτοζῴῳ. || 5. εἰσι *ASBr*, sed fort. ἐστι. || 9. φθειρομένοις. καὶ οὐδὲ χωριστὰ ἂν εἶεν καθ' αὑτά *L*. || 10. εἶεν αὐτὰς καθ' *A*. || πρὸς τούτοις δὲ *L*. || 11. ἀκίνητοι ἔσονται, εἴγε κινοῦνται τὰ μετέχοντα αὐτῶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐν *L*. || 12. ἄτοπα ἔχουσαν ἔδειξεν. διὸ καὶ ἐπήγαγεν εἰπὼν τὸ ῥᾴδιον συναγαγεῖν *L*. || 14. οὔτε om *M*. || 16. καὶ ante ὄντα *AMS*, om *Br*. || 18. ἤτοι — 20. αὐτά om *S*. || 18. ὅτι — 20. ἰδεῶν om *A*. || 20. τὰ om *Br*. || 21. ὃ — 22. εἴδους om *A*.

ὅλον, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία. λέγεται ἔκ τινος καὶ τὸ μεταγιγνόμενον, ὡς ἐξ Ὀλυμπίων Ἴσθμια. κατ' οὐδένα δὴ τῶν τρόπων τοῦ ἔκ τινος ἐκ τῶν ἰδεῶν τὰ ἐνταῦθα· οὔτε γὰρ ὕλη αὐτῶν, ὡς ἐδείχθη, οὔτε εἶδος αἱ ἰδέαι· ἀλλ' οὐδὲ μέρη· ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐξ ἐναντίων ταῦτα ἐκείνων. τὸ γὰρ ἐξ ἐναντίου γιγνόμενον ὑπομένοντος τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου καὶ μεταβάλλοντος ἐκ τοῦ ἐναντίου γίγνεται· εἰ δὲ οὕτως, εἴη ἂν ταὐτὸν ὑποκείμενον ταῖς τε ἰδέαις καὶ τοῖς πρὸς αὐτάς, ὥστε αἱ ἰδέαι ἐναντίαι ἂν εἶεν τοῖς πρὸς αὐτὰς γιγνομένοις, ἀλλ' οὐχ ὅμοιαι. ἔτι φθειρόμεναι ἐν τῇ τούτων γενέσει, ὡς ἐξ ἐκείνων ταῦτα καὶ ἐκ τούτων ἐκεῖναι· τοιαύτη γὰρ ἡ ἐξ ἐναντίων γένεσις. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ὑπομενουσῶν καὶ τελειότητά τινα προσλαμβανουσῶν γίνεται τὰ πρὸς αὐτάς, ὡς ἐκ τοῦ παιδὸς ἀνὴρ ἐλέγετο γίγνεσθαι. οὔτε γὰρ ἐνυπάρχει τούτοις, οὔτε τελειοῦται ἐκεῖνα ὑπὸ τούτων. εἴη γὰρ ἂν ἀτελέστερά τε τούτων καὶ ἐν τούτοις καὶ φθαρτά· ἡ γὰρ τῶν τελείων φθορὰ κἀκείνων ἐστὶ φθορά. ἀλλ' οὐδὲ ποιητικαὶ αἱ ἰδέαι τῶν ἐνταῦθα, ὡς ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου· ἀκίνητοι γὰρ ἐκεῖναι· καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ ὁ καθ' ἕκαστα τὸν καθ' ἕκαστα, ἀλλ' οὐχ ὁ αὐτοάνθρωπος. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ὡς ἐξ Ὀλυμπίων Ἴσθμια. ἤτοι οὖν τὸ "ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκ τῶν εἰδῶν ἐστι τἆλλα κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι" διὰ τοὺς ἔκ τινος τρόπους εἶπεν, ὡσεὶ πολλαχῶς τὸ ἔκ τινος· καὶ δέδεικται τοῦτο. ἢ λέγοι ἄν, ὥς τινες ἤκουσαν, τὸ "κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι," ὑπὸ τῶν τὰς ἰδέας τιθεμένων. ζητοῦντες γὰρ τίνα τρόπον ἡ μετοχὴ ἡ τῶν εἰδῶν, ἢ οὕτως φασὶν ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ἐνυπάρχειν τὴν ἰδέαν, οἷον ἐν ἑκάστῳ τῶν τινῶν ἀνθρώπων τὸν αὐτοάνθρωπον, ἢ ἐν ἑκάστῳ μέρος τῆς ἰδέας, ἢ παράδειγμα τὸ εἶδός ἐστι τοῖς μετέχουσιν. ὧν οἱ μὲν πρῶτοι δύο τρόποι τῆς μετοχῆς ἀδύνατοι, ὡς ἡμεῖς τε ἐδείξαμεν πρὸ ὀλίγου, καὶ αὐτὸς εἶπεν Εὐδόξου μνημονεύσας ὅτι "ῥᾴδιον συναγαγεῖν πολλὰ καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν," οἷς ἐπήνεγκε τὸ "ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐκ τῶν εἰδῶν ἐστι τὰ ἄλλα κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι," ὡς ἴσον λέγων τῷ οὐδὲ ἐκ τοῦ παρὰ τούτους τοὺς ἔτι καταλειπομένους τρόπους οἷόν τε εἶναι ἐκ τῶν εἰδῶν τὰ ἄλλα. τούτου γὰρ δειχθέντος εἴη ἂν δεδειγμένον καὶ τὸ μὴ κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. ἔστι δὲ οὗτος ὃς πρὸς παράδειγμα λέγει γίγνεσθαι τὰ τῇδε πρὸς τὰς ἰδέας, οὗ καὶ ἐφεξῆς μνημονεύει λέγων "τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα." εἴτε δὲ διὰ τοῦτο ἐπήνεγκε τοῦτο, εἴτε καὶ ἐνδειξόμενος ὅτι κατὰ μηδένα τῶν τοῦ ἔκ τινος τρόπων λεγομένων οἷόν τε ἐκ τῶν εἰδῶν λέγειν τὰ ἄλλα γεγονέναι,

7. αὐτὰ γιγνομένοις *A*. || 18. ὡσεὶ] ὡς εἰ *A*. || 27. 28. *neque ex ideis cetera fiunt reliquo modo ex iis qui traditi sunt*. *S*, fort. ἐκ τοῦ παρὰ τούτους ἔτι καταλειπομένου τρόπου. || 29. δειχθέντος ἐστὶ τὸ μὴ *M*. || 30. ὃς καὶ πρὸς *A*. || 32. ἐνδειξόμενος c. *S* scribend. coni. *Br*, ἐνδειξάμενος *A*.

ἑξῆς ἐπὶ τὸ δεῖξαι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν μετελήλυθε, τὸ παραδείγματα λέγειν αὐτάς· καὶ τοῦτο, μετέχειν τὰ τῇδε ἐκείνων, κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφοραῖς χρῆσθαι ποιητικαῖς· τοῦτο δέ, ὅτι τοῖς ποιηταῖς οἰκεῖον τὸ χρῆσθαι μεταφοραῖς. μετενήνεκται δὲ ἀπὸ τῶν γραφέων τὸ παράδειγμα, οἳ γράφειν λέγονται πρὸς παράδειγμα. ὅτι δὲ κενολογοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας παραδείγματα λέγοντες ἔδειξε διὰ τοῦ "τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον;" δεῖ γάρ, εἰ παραδείγματα ἐκεῖναι, εἶναί τι τὸ πρὸς αὐτὰ ποιοῦν, ὡς τοὺς γραφεῖς ὁρῶμεν πρὸς τὰ παραδείγματα γράφοντας.

"τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν κενολογεῖν ἐστίν." 991a 20.
ζητήσας πῶς αἱ ἰδέαι αἰτίαι τῶν ἐνταῦθα καὶ τίνος, καὶ δείξας ὅτι οὔτε τῆς κινήσεως οἷόν τε αὐτὰς αἰτίας εἶναι οὔτε τῆς ἐπιστήμης καὶ γνώσεως τῶν ἐνταῦθα οὔτε τοῦ εἶναι, ἀλλ' οὔτε κατά τινα τῶν ἔκ τινος λεγομένων τρόπων γίγνεσθαί [τι] τὰ ἐνταῦθα ἔστιν ἐξ ἐκείνων, εὐλόγως ἐπὶ τούτοις δεδειγμένοις τὸ τῆς μετοχῆς ὄνομα, ᾧ χρῶνται, ὡς κενὸν διαβάλλει. λέγουσι γὰρ αὐτὰς παραδείγματα εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν τὰ ἐνταῦθα· τὸ δὴ οὕτως λέγειν, φησί, κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφορὰς λέγειν ὡς οἱ ποιηταί· οὐδὲν γὰρ τούτων ὧν μετέχει τὸ μετέχον σημαίνουσιν οἱ ἐπὶ τῶν ἰδεῶν τῷ μετέχειν χρώμενοι. ὅτι δὲ κενολογοῦσι βραχέως ἔδειξε διὰ τοῦ "τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον;" πάντως μὲν γὰρ τὸ πρός τι παράδειγμα γενόμενον ὑπό τινος ὁμοιοῦντος αὐτὸ ἐκείνῳ καὶ ποιοῦντος γίνεται· ἐπὶ δὲ τῶν ἰδεῶν τί ἐστι τὸ ποιοῦν τὰ ἐνταῦθα πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; ὁρῶμεν γὰρ ἄνθρωπον ὑπὸ ἀνθρώπου γινόμενον τὸν καθ' ἕκαστα ὑπὸ τοῦ καθ' ἕκαστα καὶ ἵππον ὑπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ὧν οὐδὲν πρὸς τὴν ἰδέαν ἀποβλέπον ποιεῖ ὃ ποιεῖ, ἀλλὰ φυσική τις ἡ γένεσις καὶ ἡ τάξις ἑκάστου, τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν ἐνδιδόντος, τοῦ δὲ ὑποδεχομένου τε καὶ σώζοντος καὶ προάγοντος ταύτην κατά τινα ἀκολουθίαν. ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐπιστήμονες ποιοῦσι τὰ κατὰ τὰς ἐπιστήμας πρὸς ἰδέαν τινὰ ἀποβλέποντες.

"ἐνδέχεται — εἰκαζόμενον." τὸ λεγόμενον νῦν πρὸς τὸ εἶναι παραδείγματα 991a 23.
τὰς ἰδέας λέγεται. καὶ γὰρ εἰ δοθείη εἴδη τε εἶναι καὶ τὰ ἐνταῦθα ὅμοια γενέσθαι ἐκείνοις ἃς ἰδέας λέγεσθαι, οὐκ ἤδη καὶ παραδείγματα ἐκεῖνα τούτων, εἴγε μὴ

1. 2. παραδείγματι λέγειν αὐτοῖς *A*. Post haec verba aliquid excidisse videtur, quod suppleri potest e *S*: *ideas esse quasi exemplaria, est autem sensus: putare ideas esse exemplaria, et hoc esse nostratia ideis quasi exemplaribus participare, inane dictu est.* || 10. οὔτε — 11. ἐνταῦθα οὔτε om *A*. || 13. τι om *S*. || 18. κενολογοῦσι *AM*, κενολογεῖν *Br*. || 19. πάντως — 21. ἀποβλέπον om *MS*. || 28. παράδειγμα *A*. || 30. ἃς ἰδέας λέγεσθαι om *S*, ἃ ἰδέαι λέγεται coni. *Br*, sed non opus mutatione.

εἴη τὸ ποιοῦν πρὸς αὐτάς. ἐνδέχεται γὰρ ὅμοιά τινά τισι γενέσθαι καὶ μηδενὸς εἰκάζοντος αὐτὰ καὶ πρὸς ἐκεῖνα ποιοῦντος. καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἐναργῶς ἐπὶ Σωκράτους· οὐ γὰρ εἰ Θεαίτητος ἦν ὅμοιος Σωκράτει, ἤδη καὶ εἴκασται αὐτῷ· καὶ γὰρ ὄντος Σωκράτους ὅμοιός τις αὐτῷ δύναται γενέσθαι, καὶ μὴ εἰκαζόμενος, ὡς Θεαίτητος, καὶ μηκέτι ὄντος. δύναται γὰρ καὶ νῦν οἷος ἦν Σωκράτης εἶναί τε καὶ γίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ μηκέτι ὄντι τινὶ ὅμοιον γίνεται, ἐναργές ἐστιν ὅτι μὴ πάντως εἰκάζοντός τινος καὶ πρὸς παράδειγμα ποιοῦντος ὅμοιά τισί τινα γίνεται. ὡς γὰρ ὁ τῷ μηκέτι ὄντι ὅμοιος ὢν οὐ πρὸς ἐκεῖνον γέγονεν, οὕτως οὐδὲ ἂν ἀΐδιόν τι εἶδος ᾖ καὶ συγχωρηθῇ εἶναί τις τοιαύτη φύσις, ἡ πρὸς αὐτὸ ὁμοιότης ὡς πρὸς παράδειγμα ἔσται, μηδενός γε ὄντος τοῦ πρὸς ἐκεῖνο ποιοῦντος. τοῦτο δὲ ἂν λέγοιτο καὶ πρὸς τοὺς λόγους τινὰς λέγοντας εἶναι τὰς ἰδέας καὶ νοήματα. καὶ γὰρ εἰ ἔστιν, οὐ διὰ τοῦτο ἤδη καὶ γίγνεται ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα, μηδενὸς τοῦ πρὸς αὐτὰ ποιοῦντος ὄντος. ὅτι γὰρ μὴ πρὸς παράδειγμά τι καὶ ἰδέαν γίνεταί τι ἢ γέγονε τῶν φύσει συνεστώτων, δεῖξαι τις ἂν καὶ διὰ τοιούτου λόγου. εἰ ἀΐδιός ἐστιν ὁ κόσμος καὶ μηδὲν τῶν νῦν γινομένων κατὰ φύσιν ὡς πρὸς παράδειγμα ἰδέαν τινὰ γίνεται, οὐδ᾽ ἂν πρότερόν τι οὕτως εἴη γεγονός. ἀλλὰ μὴν ἀΐδιός τε ὁ κόσμος, ὥς φασι, καὶ οὐδὲν τῶν νῦν κατὰ φύσιν γιγνομένων πρὸς παράδειγμα ἰδέαν τινὰ γίγνεται, ὡς δείξω. οὐδὲ πρότερον ἄρα τι τῶν φύσει γεγονότων ὡς πρὸς παράδειγμα ἰδέαν γέγονε· πάντα γὰρ ὁμοίως ἀεὶ ἐν ἀϊδίῳ ὄντι τῷ κόσμῳ γίγνεται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδ᾽ ἂν παραδείγματα εἶεν αἱ ἰδέαι. ὅτι δὲ μηδὲν τῶν φύσει νῦν γινομένων πρὸς παράδειγμα ἰδέαν τινὰ γίνεται, δῆλον ἐντεῦθεν. πάντα τὰ γιγνόμενα τῶν καθ᾽ ἕκαστά τινα ἔστιν ἅ ἐστι, καὶ ὑπὸ τῶν καθ᾽ ἕκαστά τινος γίνεται, ὥστε καὶ τὰ φύσει· οἷον φύσει ὅδε ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου γίγνεται, καὶ ὅδε ὁ ἵππος ὑπὸ τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ ἥδε ἡ ἄμπελος ὑπὸ τῆσδε τῆς ἀμπέλου. ἀλλὰ μὴν καὶ ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν τι ποιούντων κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ φύσιν, τοῦτ᾽ ἔστι κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ αἰτίαν τε καὶ ἀρχὴν καὶ δύναμιν τοῦ πως κινεῖσθαι. ταῦτα γὰρ φύσει τε ἐστι καὶ ἔχει φύσιν, ὅσα ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὐτοῖς ἔχει, καθὸ καὶ ἐστι τάδε τινά, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· καὶ ὁ ἵππος δὴ τὸν ἵππον ποιεῖ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ τοιαύτην ἀρχήν. ἀλλὰ μὴν οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ἵππος οὔτε ἄλλο τι τῶν φύσει γεννώντων τε καὶ ποιούντων πρός τι παράδειγμα βλέπον ποιεῖ τὸ γιγνόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν νοοῦν τι περὶ τοῦ ἐσομένου πῶς ἂν γένοιτο, οὕτως ἔχεται τοῦ ποιεῖν ὃ ποιεῖ, ὡς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ὁρῶμεν· διὰ τοῦτο γὰρ αἱ μὲν τέχναι ἐν μόνοις γίγνονται τοῖς δυναμένοις ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην πρόνοιαν τοῦ κατὰ τέχνην ἐσομένου· ἐν γὰρ ἂν

6. γενέσθαι *A*. ‖ 7. εἰκάζεσθαι *A*. ‖ 9. ᾖ coni., εἴη *ABr*. ‖ αὐτὸ *M*, αὐτὰ *A*, αὐτὴν *Br*. ‖ 20. εἶεν coni., εἰσὶν *AMBr*. ‖ 22. γιγνόμενα] γιγνομένων *A*. ‖ 26. post φύσιν addendum cum *S* ποιεῖ. ‖ αὐτῷ αἰτ.] ταὐτῷ *A*. ‖ 28. αὐτοῖς *A*. ‖ 33. 34. τῆς δυνάμεως *A*.

θρώποις· κατὰ φύσιν δὲ πολλὰ καὶ ὑπὸ ἀλόγων καὶ ὑπὸ ἀψύχων γίνεται. οὐδὲν ἄρα τῶν νῦν κατὰ φύσιν τι ποιούντων πρὸς παράδειγμα ποιεῖ τι· εἰ δὲ μὴ νῦν, οὐδὲ πρότερον· ἀεὶ γὰρ ἡ γένεσις τῶν φύσει γιγνομένων ὁμοία. τὸ δὲ λέγειν κατὰ ἀριθμούς τινας ὡρισμένους τε καὶ τεταγμένους τὰ φύσει γιγνόμενα γίγνεσθαι (οὐ γὰρ ἀπὸ τύχης τε καὶ αὐτομάτου· διὰ τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ), καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῦν τὴν φύσιν πρὸς παράδειγμά τι καὶ λόγον τινὰ ποιεῖν πρὸς ἐκεῖνα ἀφορῶσαν, τὸ μὲν ἀληθὲς ἔχει τὸ δὲ ψευδές τι. γίγνεται μὲν γὰρ πάντα τὰ φύσει κατὰ τάξιν τινὰ καὶ ἀριθμούς τινας ὡρισμένους καὶ οὔτε ἀπὸ τύχης οὔτε αὐτομάτου, οὐ μὴν διὰ τοῦτο καὶ πρὸς παράδειγμα. οὐ γὰρ ἐννοοῦσα ἡ φύσις ποιεῖ ἃ ποιεῖ (ἄλογος γὰρ αὕτη δύναμίς ἐστιν), ἀλλ' ἐστὶν αἰτία τοῦ εἶναι ἐν τεταγμένῃ κινήσει, καὶ ὥστε τῇ πρώτῃ τὴν μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖν τεταγμένως οὐ κατὰ λογισμόν τινα, κἀκείνῃ πάλιν τὴν τρίτην, ἕως ἂν ἐπὶ τὸ τέλος αἱ κινήσεις προέλθωσιν, οὗ χάριν ἐγίγνοντο. ἣν τάξιν ἡ τέχνη ἐστὶ μιμουμένη· κατὰ τὸν λόγον γὰρ ταῦτα συντίθησι καὶ ποιεῖ ἃ ποιεῖ. διὸ ἡ μὲν τέχνη δύναμίς ἐστι λογική, ἡ δὲ φύσις ἄλογος. τὸ δὲ λέγειν θείαν τινὰ τέχνην οὖσαν τὴν φύσιν μηδὲν ἀλόγως ποιεῖν, καὶ τὸ ἀξιοῦν τῷ θείαν αὐτὴν εἶναι ἔχειν τοῦτο δῶρον παρὰ θεῶν, τὸ πρὸς τεταγμένον τι καὶ ὡρισμένον παράδειγμα ποιεῖν ἃ ποιεῖ, οὐ καλῶς λέγεται· οὐ γὰρ οὕτως λέγεται ἡ φύσις θεία τέχνη ὡς τῶν θεῶν ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένων, ἀλλὰ τῷ ἀπὸ θεῶν οὖσα δύναμις τὸ εὔτακτον τῆς κινήσεως σώζειν κατ' ἀκολουθίαν τινὰ ἡρμοσμένην, μὴ κατὰ λογισμόν τινα καὶ νόησιν, ἀλλὰ τῷ ἀπ' ἐκείνων εἶναι. δῶρον δὲ ἀπὸ θεῶν ἔχοι ἂν οὐ τὸ πρὸς παράδειγμα ποιεῖν· πῶς γὰρ ἂν ποιήσαι τι πρὸς παράδειγμα οὗ τέλεόν ἐστιν ἀνεννόητος; ἀλλ' ἔχειν ἄν τις παρὰ θεῶν αὐτὴν κατὰ τὸ εὐλογώτερον λέγοι τὸ ὅμοιον τῷ ποιοῦντι, ἐν ᾧ ἔστι καὶ ὅθεν τὴν ἀρχὴν λαμβάνει τὸ γινόμενον, ποιεῖν κατὰ τὴν χωρὶς λόγου τῶν κινήσεων εὐταξίαν. ἔτι τὸ εὔτακτον ἔστιν εὑρεῖν καὶ ἐν τοῖς κακοῖς καὶ παρὰ φύσιν γιγνομένοις, οἷον ἀποστήματα, τραύματα, φλεγμοναί, νόσων περίοδοι. ἀλλὰ καὶ ζῴων τινῶν γενέσεις τεταγμέναι μέν, ἀλλ' οὐ πρὸς ἰδέαν, οἷον σκωλήκων, ἐμπίδων, τερηδόνων.

"ἔσται — εἴδη." αὕτη ἡ λέξις ἕως τοῦ ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον εἶναι ἔν 991a 27.
τισιν οὐ φέρεται· διὸ οὐδὲ ὑπεμνηματίσαντο αὐτήν. δείκνυσι δὲ δι' αὐτῆς καὶ τοῦτο τὸ ἄτοπον ἑπόμενον τῇ περὶ τῶν ἰδεῶν δόξῃ· εἰ γὰρ παραδείγματα ἐκεῖνα τούτων, ἔσται τοῦ αὐτοῦ πλείω παραδείγματα, καὶ ἰδέαι πλείους ἔσονται αὐτοῦ. εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ ζῷόν ἐστι καὶ δίπουν καὶ ἄνθρωπος, καὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέρει, ἑκάστου ἂν αὐτῶν εἴη παράδειγμα καὶ ἰδέα, καὶ μεθέξει ὁ ἄνθρωπος τοῦ

11. καὶ γὰρ ὥστε *M*. ‖ 14. ταῦτα *AMBr*, quod *Br* coniecit αὕτη, eo non est opus. ‖ 16. ἀξιοῦντο θείας *M*. ‖ 22. 23. ἀνεννόητος *AS*, ἀνεννόητον *Br*. ‖ 23. ἔχειν — 24. ποιοῦντι om *S*. ‖ 27. τε τεταγμέναι *A*.

αὐτοανθρώπου καὶ τοῦ αὐτοζῴου καὶ τοῦ αὐτοδίποδος. ἀλλ' εἰ μὲν ἅμα ἐστὶν ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ διαφέροντα ἀλλήλων, οὐχ ἁπλοῦν ἡ ἰδέα, ἀλλ' ἔσται ἐξ ἰδεῶν συγκειμένη· εἰ δὲ [μὴ] ἐστιν ἰδέα ἕκαστον αὐτῶν, προτέρα ἔσται ἰδέα ἰδέας (τὸ γὰρ αὐτοζῷον πρῶτον τοῦ αὐτοανθρώπου· γένος γὰρ τὸ ζῷον τοῦ αὐτοανθρώπου), ἡ ἰδέα ἔσται χωρὶς ζῴου. ἀδύνατον δὲ τοῦτο, καὶ μετέχον ὁ αὐτοάνθρωπος τοῦ αὐτοζῴου, εἴγε ζῷον κἀκεῖνος· ὥστε εἴη ἂν ὁ αὐτοάνθρωπος οὐ μόνον ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ ζῴου παράδειγμα· τοῦ ἄρα αὐτοανθρώπου καὶ τοῦ ζῴου μία εἰκών· μετέχει γὰρ τοῦ ζῴου. οὐ μόνον δὲ τοῦ αὐτοζῴου ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοδίποδος μεθέξει, ὥστε πλειόνων ἰδεῶν καὶ ἡ μία ἰδέα μεθέξει. εἰ γὰρ μή, ἔσται τι, ὧν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐ κατὰ ἰδέας μετοχήν· δίπους γὰρ ὁ ἄνθρωπος οὔτε καθὸ ζῷον, ἔστι γάρ τινα τῶν ζῴων οὐ τοιαῦτα, οὔτε καθὸ ἄνθρωπος, ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα δίποδα. ἔτι τε εἰ τὸ ζῷον τὸ εἶναι οὐκ ἔχει παρὰ τοῦ ἄνθρωπος εἶναι, οὐδ' ἂν τὸ δίπουν ἔχοι παρὰ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἰδέας. οὕτω δὲ συγχωροῖτο ἂν τὸ μὴ πάντως πρὸς ἰδέαν εἶναι τοῖς τῇδε τὸ εἶναι. ἔτι ἔσται ἐν ταῖς ἰδέαις τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον. εἰ δὲ αὐτοάνθρωπος μὴ μετέχει τοῦ αὐτοζῴου καὶ ὅμως ζῷόν ἐστιν, οὐκ ἀνάγκη οὐδὲ τὸ ἐνταῦθα ζῷον εἶναι μετουσίᾳ τοῦ αὐτοζῴου· οὕτως δὲ οὐδὲ τοῦ αὐτοανθρώπου. τὸ γὰρ λέγειν τὸν αὐτοάνθρωπον μὴ εἶναι ζῷον, ἄνθρωπον ὄντα, ἀτοπώτατον. "ἔτι οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἴδη ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν." ἐφθάκαμεν εἰρηκέναι πῶς. τὸ γὰρ αὐτοζῷον παράδειγμα τοῦ αὐτοανθρώπου· τὸ γὰρ γένος τῶν αὐτοῦ εἰδῶν ἔσται παράδειγμα, ἐπεὶ ἕκαστον αὐτῶν ἐστὶ κἀκεῖνο· ἔσται τε οὕτως τὰ εἴδη παραδείγματα ὄντα τῶν αἰσθητῶν αὐτὰ εἰκόνες τῶν ἰδεῶν.

991*b* 1. "ἔτι — οὐσία." ὃ λέγει ἐστίν, ὅτι τὴν οὐσίαν τινὸς ἀδύνατον κεχωρίσθαι τοῦ οὗ ἐστιν οὐσία· ἡ γὰρ ἑκάστου οὐσία ἐν ἐκείνῳ. εἰ οὖν αἱ ἰδέαι οὐσίαι, οὐκ εἰσὶν αὐτῶν κεχωρισμέναι· εἰ δέ εἰσι κεχωρισμέναι, οὐκ εἰσὶν αὐτῶν οὐσίαι. ἀλλὰ μὴν οἱ λέγοντες τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἐνταῦθα γίγνεσθαι κατὰ τὰς ἰδέας οὐσίας ποιοῦσι τὰς ἰδέας τῶν αἰσθητῶν· οἱ γὰρ ὁρισμοὶ ἑκάστου τὴν οὐσίαν δηλοῦσι καὶ κατὰ τὰ οἰκεῖα εἴδη γίγνονται· τὸ γὰρ εἶναι ἑκάστῳ, οὗ ὁ ὁρισμὸς δηλωτικός, κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. οὕτω τε εἶεν ἂν αἱ ἰδέαι τὰ εἴδη τῶν τῇδε.

991*b* 3. "ἓν — ἐστιν." τὸ μὲν "λέγομεν" ὁμοίως εἴρηται τοῖς πρόσθεν· κοινοῦται γὰρ τὴν δόξαν ὡς οὖσαν καὶ αὐτοῦ. δείκνυσι δὲ ψεῦδος ὂν τὸ εἰρημένον ἐν τῷ

3. μὴ om *S* et expungendum censet *Br.* || 5. ἡ om codd., e *S* addend coni. *Br.* || 6. κἀκεῖνος *S* et fortasse *M*, κἀκεῖνο *ABr.* || 6.7. οὐ μόνον ἀνθρώπ addidi e *S.* || 9. μή de coni. addidi, εἰ γὰρ ἔστι τι ὧν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος *Br*, ε. γ. ε. τ. ὄν ε. ο. α. *A*, *nam si homo est aliquod ens S,* inde *Br* coniici εἰ γάρ ἐστί τι ὂν ὁ ἄνθρωπος. || 10. οὐ — 11. τοιαῦτα om *S.* || 10. οὔτε — 11. ἄνθρωπος et 12. τὸ post ζῷον et 15. καὶ — 16. αὐτοζῴου om *A.* || 24. ἡ] ε *A.* || 25. εἰ δέ εἰσι κεχωρισμέναι om *A.*

Φαίδωνι. εἴρηται μὲν γὰρ ὅτι καὶ τοῦ εἶναι τὰ ἐνταῦθα καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές, εἴγε ἀδύνατον, ὡς προείρηται, χωρὶς τὴν οὐσίαν εἶναι καὶ τὸ οὗ ἐκείνη οὐσία. εἰπὼν δὲ "καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι," ὅτι μηδὲ τοῦ γίγνεσθαι τῶν λέγει· πῶς γὰρ οὐδὲ τοῦ γίγνεσθαι; κἂν γὰρ εἴη τὰ εἴδη, ὅμως οὐκ αὐτὰ αἴτια τοῦ καὶ εἶναί τινα καὶ γίγνεσθαι πρὸς ἐκεῖνα· οὐδὲ γὰρ ἔσται πρὸς αὐτὰ οὐδὲν μὴ ὄντος τοῦ κινοῦντος καὶ ποιοῦντος· οὐ γὰρ δὴ αἱ ἰδέαι αὐτοῖς εἰσὶν αἰτίαι ὡς ποιοῦσαι. ὅτι γὰρ τὸ ποιοῦν τοῖς γιγνομένοις αἴτιον καὶ οὐ τὸ παράδειγμα, ἔδειξε διὰ τοῦ πολλὰ καὶ γίνεσθαι καὶ εἶναι ὧν οὐ φασιν ἰδέας εἶναι, ὥσπερ τὰ τεχνητά· οἰκία γὰρ καὶ δακτύλιος οὐ πρὸς ἰδέας. εἰ δὲ ταῦτα καὶ μὴ ὄντων εἰδῶν οὐδὲν κωλύεται καὶ γίνεσθαι καὶ εἶναι τῷ τὸ ποιοῦν ἔχειν, οὐδὲ τὰ ὧν φασὶν ἰδέας εἶναι κωλυθήσεται καὶ εἶναί τε καὶ γίνεσθαι καὶ μὴ οὐσῶν τῶν ἰδεῶν· δι' ἃς γὰρ αἰτίας γίνεται τὰ ὧν οὐ φασιν ἰδέας εἶναι, διὰ τὰς ὁμοίας ἔσται καὶ τὰ ὧν φασίν· ὡς γὰρ ἐκεῖνα κατὰ τέχνην γίγνεται οὐ πρὸς ἰδέαν τινά, οὕτω καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἔσται κατὰ τὴν φύσιν χωρὶς παραδείγματος, ἀνάλογον ὄντος τοῦ μὲν γεννῶντος τῷ τεχνίτῃ, τοῦ δὲ θήλεος τὴν τῆς ὕλης χώραν ἐπέχοντος· τὰ μὲν γὰρ παραδείγματα ἄχρηστα μὴ ὄντος τοῦ ποιοῦντος πρὸς αὐτά, τὸ δὲ ποιοῦν τι οὐ κεκώλυται ποιεῖν καὶ χωρὶς παραδείγματος, ὡς αὐτοὶ συγχωροῦσιν ἔχειν ἐπὶ τῶν τεχνητῶν.

"ἔτι — ἔσονται;" πειρᾶται καὶ κατὰ ταύτην τὴν δόξαν, καθ' ἣν ἀριθμοὺς ἔλε- 991b 9.
γον τὰς ἰδέας, εὐθύνειν τὸν λόγον· εἰ γὰρ ἀριθμοὺς μὲν ἔλεγον αὐτὰς εἶναι, μὴ δύνανται δὲ ἀριθμοὶ εἶναι, δῆλον ὅτι οὐδὲ εἶεν ἂν κατ' αὐτούς. ἔτι ζητεῖ, εἰ εἰσὶν αἱ ἰδέαι ἀριθμοί, πῶς αἴτιοι ἔσονται τοῖς ἐνθάδε; πότερον ὅτι καὶ τὰ ἐνθάδε εἰσὶν ἀριθμοὶ ὥσπερ καὶ αἱ ἰδέαι, ἕτεροι δὲ ἐκείνων τε δηλονότι ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων, ὡς κἀκεῖναι ἀλλήλων ἕτεραι, καὶ ἄλλος μέν ἐστιν ἀριθμὸς ἄνθρωπος ἄλλος δὲ ἵππος, ἄλλος Πλάτων καὶ ἄλλος Σωκράτης, καὶ κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀριθμῶν διαφέρει ἀλλήλων τὰ ὄντα; ἀλλ' εἰ τοῦτο, πῶς αἴτιοι ἐκεῖνοι οἱ ἀριθμοὶ οἱ τῶν ἰδεῶν τοῖς ἐνθάδε ἀριθμοῖς, ἐν οἷς ἐστι τὰ ὄντα, ἔσονται; εἰ γὰρ καὶ εἶεν ἴσοι οἱ ἐνταῦθα ἐκείνοις, ὡς εἶναι φέρε εἰπεῖν πεντάδα τόν τε αὐτοάνθρωπον καὶ τὸν αἰσθητόν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀΐδιον πεντάδα τὴν δὲ μὴ ἀΐδιον, πῶς ἐκείνη ἡ πεντὰς ταύτῃ τῇ πεντάδι αἰτία ἔσται τοῦ εἶναι; οὐ γὰρ δὴ οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ ἀλλήλοις τοῦ εἶναι αἴτιοι· πῶς γὰρ ὅλως ἀριθμὸς ἀριθμῷ αἴτιος τοῦ εἶναι;

1. Phaed. p. 100 *d*. || 3. εἰπὼν δὲ] *dixit S.* || 4. πῶς γ. ο. τ. γίγνεσθαι, quae videntur corrupta esse, om *S.* || εἴη] fort. ᾖ. || 5. οὐδὲν om *A.* || 6. αὐτοῖς Ascl. *Br*, αὐταῖς *AM.* || 10. τὰ om *M.* || 13. καὶ τὰ om *A.* || τὰ φύσει ἔσται *M.* || 21. πῶς — 22. ἀριθμοὶ om *A.* || 21. τοῖς] τῶν *M.* || 23. ἄλλος] ἄλλως *M.* || 25. διαφέρει scripsi c. *S*, διαφέρειν *ABr.* || 27. γὰρ] δὴ *M.* || 29. ἔστι *A.*

991b 13. "εἰ — ἐνταῦθα." πρόκειται μὲν αὐτῷ δεῖξαι ὅτι αἱ ἰδέαι, εἰ ἀριθμοί εἰσιν, οὐ δύνανται εἶναι αἴτιοι τοῖς ἐνταῦθα· ὃ δεῖξαι βουλόμενος, πρῶτον μὲν ἔλαβε τὸ καὶ τὰ ἐνθάδε, ἅ φασι πρὸς ἐκεῖνα γίνεσθαι, ἀριθμοὺς λέγεσθαι εἶναι ὑπ' αὐτῶν ἴσους ἐκείνοις ἀϊδίοις οὖσιν, οὐκ ὄντας τούτους ἀϊδίους, καὶ ἔδειξεν ὅτι οὐδὲ οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ τοῖς ἴσοις αἴτιοι τοῦ εἶναι δύνανται εἶναι, οὐδὲ εἰ οἱ μὲν εἶεν ἀΐδιοι οἱ δὲ μή. νῦν δὲ πάλιν λαμβάνει τὰ ἐνταῦθα μὴ ἀριθμοὺς εἶναι λέγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐν λόγῳ τινὶ ἀριθμῶν συνεστάναι, ὃ καὶ βούλονται λέγειν· καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ οὕτως αἱ ἰδέαι καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι δύνανται εἶναι τοῖς ἐνθάδε οὖσιν ἐν ἀριθμῶν λόγῳ. βουλόμενος δὲ δεῖξαι τί ἐστι τὸ λέγειν λόγους ἀριθμῶν τὰ ἐνταῦθα εἶναι, παρέθετο τὴν συμφωνίαν· καὶ γὰρ ἡ συμφωνία οὐκ ἀριθμός ἐστιν ἀλλὰ λόγος τις ἀριθμῶν, τουτέστιν πράγματά τινα λόγον ἀριθμῶν πρὸς ἄλληλα ἔχοντα. τὸ γὰρ ἐν διπλασίῳ εἶναι ἐν λόγῳ ἀριθμῶν ἐστὶν εἶναι, ὅπερ ἔχει ἡ διὰ πασῶν συμφωνία· ἐν τούτῳ γὰρ αὐτῇ τὸ εἶναι, καὶ αὖ πάλιν ἄλλη ἐν ἐπιτρίτῳ, καὶ αὖ πάλιν ἄλλη ἐν ἡμιολίῳ, ἃ πάντα ἀριθμῶν εἰσὶ λόγοι. εἰ δὴ καὶ τὰ ὄντα πάντα λέγοι τις λόγους ἀριθμῶν εἶναι, οὐδὲ οὕτως αἴτιοι αἱ ἰδέαι καὶ οἱ ἀριθμοὶ ἐκεῖνοι τούτοις ἔσονται. εἰ γὰρ τοῦτο, οὐδὲ ἐπ' ἐκείνοις οἱ ἀριθμοὶ ἔτι ἔσονται. εἰ γάρ ἐστι τὰ ἐνταῦθα λόγοι τινὲς ἀριθμῶν, δηλονότι τινά ἐστιν ἐν αὐτοῖς ἃ τὸν λόγον ἔχει τοῦτον ἐν ᾧ ἑκάστῳ αὐτῶν τὸ εἶναι, ὥσπερ ἡ συμφωνία λόγος ἀριθμῶν οὖσα ἔχει τι ἓν ὑποκείμενον καὶ φύσιν τινὰ ὑποκειμένην, ἧς ὁ ὁρισμός ἐστι καὶ λόγος ἡ συμφωνία, καὶ ἔστι τοῦτο οἱ φθόγγοι. εἰ δὴ τὰ πράγματα πρὸς τὰς ἰδέας λεγόμενα τὸ εἶναι ἔχει ἐν λόγῳ ἀριθμῶν, ἔστι τι ἐν αὐτοῖς ὑποκείμενον ὃ τὸν τῶν ἀριθμῶν λόγον ἀναδεχόμενον ποτὲ μὲν ἄνθρωπος γίνεται ποτὲ δὲ ἄλλο τι, κατὰ τοὺς διαφέροντας λόγους ἄλλοτε ἄλλο γινόμενον, ὡς ἡ συμφωνία τῇ τῶν ἐν τοῖς φθόγγοις λόγων ἑτερότητι. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλο τι εὑρεθήσεται ὂν ἢ τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ ὕλη, ἧς ἐν ἀριθμῷ καὶ ἐν λόγῳ τινὶ ἕκαστον ἔσται τῶν ὄντων, οἷον πυρὸς ἀέρος ὕδατος γῆς, ἢ ὅ τί ποτε ἂν καὶ ᾖ τοῦτο· ἐν γὰρ τῷ τούτων λόγῳ πρὸς ἄλληλα τὸ εἶναι τοῖς ἐξ αὐτῶν καὶ εἰδοπεποιῆσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, δεήσει καὶ τὰς ἰδέας παραδείγματα τούτων οὔσας καὶ αὐτὰς λόγους ἀριθμῶν εἶναι καὶ οὐκ ἀριθμοὺς ἁπλῶς· εἰ γὰρ ὁ Καλλίας φέρε εἰπεῖν ἢ ὁ ἄνθρωπος ὁ ὡμοιωμένος τῇ ἰδέᾳ λόγος ἐν ἀριθμοῖς τισίν ἐστι πυρὸς καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος ἢ ἄλλων τινῶν ὑποκειμένων, ἔσται καὶ ἡ ἰδέα ἀριθμὸς εἶναι λεγόμενος ὁ αὐτοάνθρωπος, πρὸς ἣν ὁ ἄνθρωπος, λόγος ἐν ἀριθμοῖς, ἤτοι τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν, εἰ εἴη τοῦτο ὑποκείμενον ἐν αὐτοῖς (τοῦτο γὰρ ἐσήμανε διὰ τοῦ "εἴτε ἀριθμός τις ὢν εἴτε μή"), καὶ οὐχ ὁ αὐτοάριθμος· οὐ γὰρ

13. τούτῳ conieci secutus *S*, ταύτῃ *AMBr*. ‖ αὐτῇ *M*, αὐτὴ *ABr*, *B* post εἶναι addendum censet ἔχει. ‖ ἄλλη et 14. ἄλλη] ἄλλη — ἄλλη *Br*. ‖ 15. αἴτιοι] αἴτιαι *A*. ‖ 19. καί φησί τινα *A*. Ascl. ‖ 24. ὥσπερ ἡ *M*. ‖ ἑτερότητα *A*. ‖ 26. λόγῳ] ὀλίγῳ *A*. ‖ 28. εἰδοπεποιεῖσθαι *A*.

ἢ ὁ ἀριθμὸς αἴτιος τοῦ ἐν ἀριθμῶν λόγῳ εἴη· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ διαφέροντες γίγνονται λόγοι· ἐν γὰρ τῷ ϛʹ καὶ ὁ διπλάσιος καὶ ὁ ἡμιόλιος. εἰ δὲ οὕτω, οὐκ ἀριθμὸς ἁπλῶς ἡ ἰδέα· οὐδὲ γάρ ἐστι ταὐτὸν ἀριθμός τε καὶ λόγος ἐν ἀριθμοῖς· οὐδέ ἐστιν ἄρα ὁ αὐτοάριθμος ἡ ἰδέα. ὥστε ἢ οὐκ ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι ἢ οὐκ αἴτιοι τοῖς τὸ εἶναι ἔχουσιν ἐν λόγῳ ἀριθμῶν. οὗτος δὲ ὁ λόγος πρῶτον μὲν ἀναιρεῖ τὸ εἶναι ἀριθμοὺς τὰς ἰδέας, ἔπειτα καὶ συνθέτους δείκνυσιν αὐτάς, οὐχ ἁπλᾶς. εἰ γάρ εἰσι λόγοι ἀριθμῶν ἐκ πλειόνων φθόγγων, καὶ ἔσται τι ἐν αὐταῖς ὑποκείμενον, ὃ ἐν λόγῳ ἀριθμῶν τὸ εἶναι αὐτῶν ἑκάστῃ ποιήσει· ἀκολουθήσει τε τούτῳ μηδ' εἶναί τινα ἀριθμόν· εἰ γὰρ μή ἐστιν αὐτοάριθμος, οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη οὐδὲ τὰ ὄντα πρὸς παράδειγμα ἀριθμόν. ἀλλὰ μὴν μὴ ὄντος ἀριθμοῦ οὐδὲ λόγος ἀριθμοῦ εἴη ἄν, ὥστε οὐδὲ ἐν λόγῳ ἀριθμῶν οἷόν τε λέγειν αὐτοῖς τὰ ὄντα εἶναι. τὸ δὲ "οὐδὲ ἔσται τις διὰ ταῦτα ἀριθμός" ἴσον ἂν εἴη τῷ οὐδὲ ἔσται διὰ ταῦτα ἡ ἰδέα ἀριθμός, ἐπεὶ μὴ τὸ ἐν λόγῳ ἀριθμῶν ὂν ἤδη ἀριθμός.

"ἔτι — πῶς;" ὅτι μὴ οἷόν τε ἀριθμοὺς τὰς ἰδέας εἶναι δείκνυσι καὶ διὰ 991b 21.
τοῦ ἐκ μὲν πολλῶν ἀριθμῶν συντεθειμένων ἕνα ἀριθμὸν γίνεσθαι (τὰ γὰρ τρία καὶ τέσσαρα συντεθέντα ἀλλήλοις ἕνα ἀριθμὸν τὸν ἑπτὰ ποιεῖ), ἐξ εἰδῶν δὲ πλειόνων συντεθέντων μὴ οἷόν τε ἓν εἶδος γενέσθαι· οὐ γὰρ τὸ ἀνθρώπου εἶδος καὶ τὸ κυνός, ἂν οὕτω τύχῃ, συντεθέντα ἓν εἶδος ποιεῖ. οὐ γὰρ ἐπεὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον περιέχεται, σύνθετον ὁ ἄνθρωπος ἐκ ζῴου τε καὶ ἄλλου εἴδους· οὔτε γὰρ τὸ ζῷον καθ' αὑτὸ ὑφεστὼς εἶδός ἐστιν, οὔτε ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τοῦ ζῴου ἄνθρωπος εἶναι δύναται, ἀλλ' ἔστιν ἑκάστου τῶν ἐν ὑποστάσει ζῴων τὸ ζῷον μόριον. ἕκαστος δὲ τῶν ἀριθμῶν τῶν ἐν τῷ συνθέτῳ μέρος τοῦ ὅλου γίγνεται σωζόμενος αὐτός· ὥστε οὐκ ἂν εἶεν αἱ ἰδέαι ἀριθμοί. εἰ δέ τις λέγοι καὶ τῶν ἰδεῶν ἑκάστην ἐκ πλειόνων ἰδεῶν εἶναι, οἷον τὸν ἄνθρωπον ἐκ ζῴου καὶ δίποδος φέρε εἰπεῖν, πρῶτον μὲν οὐχ ἁπλαῖ ἔτι αἱ ἰδέαι ἔσονται αὐτοῖς ἀλλὰ σύνθετοι, ἔπειτα αἱ μὲν πρῶται αὐτῶν αἱ δὲ δεύτεραι· πρῶτον γὰρ τὸ τοῦ ζῴου εἶδος, εἶτα τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἵππου. ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν ἐκ πάντων τῶν διαφερόντων συντεθέντων εἷς ἀριθμὸς γίνεται, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδεῶν ἀδύνατον τοῦτο· οὐ γὰρ πάντα τὰ διαφέροντα εἴδη ἕν τι ποιεῖ σύνθετον, οἷον ἵππος καὶ κύων. ἔτι τὰ μὲν συντιθέμενα ἰδίᾳ προϋπάρχοντα συντίθενται· οὐχ οἷόν τε δὲ ἄνθρωπον καὶ ζῷον κεχωρισμένα ποτὲ ἢ λαβεῖν ἢ ἐπινοῆσαι.

1. τοῦ ἐν ἀριθμῶν λόγῳ *AMS*, τοῦ ἐναριθμῶν λόγου *Br.* ‖ ἀριθμῷ om *V.* ‖ 4. ἐν ἀριθμοῖς] ἐν ἀριθμός *A.* ‖ 7. ἁπλᾶς Ascl. *S*, ἁπλῶς *AMBr.* cf. l. 26. ‖ 8. ὃ *AS*, ὃν *MBr.* ‖ αὐτῶν *AS* Ascl. *Br* coni., ἐκ τῶν *Br.* ‖ 9. αὐτο om *A* Ascl. ‖ 13. ἡ ἰδέα ὁ ἀριθμός *A.* ‖ 24. λέγει *A.* ‖ 30. συντιθέμενα] σύνθετα *A.* ‖ 31. δὲ om *A.*

991b 22 "εἰ — ἀλλήλαις." εἴ τις, φησί, λέγοι διὰ τοῦτο μὴ ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτῶν συντεθειμένων ἓν εἶδος γίνεσθαι, ὅτι μηδὲ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν συμβαίνει τῶν συντιθεμένων ἕνα γίγνεσθαι ἀριθμόν, ἀλλὰ τῶν μονάδων (πᾶς γὰρ ἀριθμὸς ἐκ μονάδων συνθέσεως, οὐ τριάδων καὶ τετράδων, εἰ πλείους εἰσὶν ἀριθμοί· καὶ γὰρ ἡ μυριὰς ἐκ μονάδων σύγκειται, οὐ χιλιάδων ἢ ἑκατοντάδων· εἰ δὲ καὶ τοῦτο, ἀλλὰ τάς γε ἰδέας μὴ κατὰ τοῦτο ἐοικέναι τοῖς ἀριθμοῖς καθ' ὃ γίγνεται ἐξ ἐκείνων εἷς ἀριθμός, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἐκ μονάδων σύγκειται), ἄξιον παρ' αὐτῶν μαθεῖν πότερον αἱ μονάδες ἐξ ὧν αἱ ἰδέαι συντεθειμένων ὁμοειδεῖς εἰσιν ἀλλήλαις ἢ ἀνομοειδεῖς. εἴτε γὰρ ὁμοειδεῖς, πολλά φησι συμβήσεσθαι ἄτοπα, ἃ οὐκ ἐπήνεγκεν ὡς ὄντα γνώριμα· λέγει δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ Μ τῆσδε τῆς πραγματείας. συμβήσεται γὰρ τὸ πᾶσαν ἐκείνων τῶν μονάδων σύνθεσιν ἰδέαν ποιεῖν· εἰ γὰρ πᾶσαι αἱ μονάδες ὁμοειδεῖς, τί δήποτε αἵδε μὲν ἰδέαν ποιοῦσιν αἵδε δὲ οὔ; οὕτω τε πᾶς ἀριθμὸς ἰδέα ἔσται, οὐχ ὁ τοσοῦτος καὶ ἐκ τοσούτων μονάδων ἐξ ὅσων καὶ τὴν ἰδέαν βούλονται συγκεῖσθαι, ἢ ἐκ τοσῶνδε, εἴγε ἐξ ὧν εἰσὶν ὁμοειδεῖς πᾶσαι. ἔτι πᾶσαι αἱ ἰδέαι ὁμοειδεῖς ἀλλήλαις ἔσονται κατ' οὐδὲν ἀλλήλων ἢ κατὰ τὸ πλῆθος μονάδων διαφέρουσαι· οὕτω δὲ καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν ὁμοειδῆ ἔσται ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐ δοκεῖ τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον πλήθει τινῶν διαφέρειν, ἀλλὰ ποιότητι μᾶλλον. εἰ γὰρ λέγοιεν ἐν ἐλάττοσι τὸ ἄλογον εἶναι μονάσι, δῆλον ὅτι ἂν προσεθῶσι μονάδες τῷ ἀλόγῳ, αἷς ὑπερεῖχε τὸ λογικὸν τοῦ ἀλόγου, τὸ ἄλογον λογικὸν ἔσται. τοιαῦτα μὲν τὰ ἄτοπα, εἰ ὁμοειδεῖς αἱ μονάδες ὑποτεθεῖεν. εἰ δὲ ἀνομοειδεῖς λέγοιεν αὐτάς, αὐτὸς ἐπιφέρει τὰ ἄτοπα τὰ ἑπόμενα. εἰ γὰρ μήτε αἱ κοιναὶ ἀλλήλαις ὁμοειδεῖς, μήτε πᾶσαι πάσαις ὁμοειδεῖς αἱ μονάδες, μηδὲ αἱ αὐταὶ κατὰ τὸ εἶδος (τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ "μήτε αἱ αὐταί"), ἀλλ' ἔσται τις ἐν αὐταῖς διαφορὰ ὡς τάσδε μὲν ἰδεῶν εἶναι ποιητικὰς τάσδε δὲ μή, ἢ τάσδε μὲν τῶνδε τάσδε δὲ τῶνδε, τίς ἔσται ἡ ἐν αὐταῖς διαφορὰ ἀπαθέσι πάσαις οὔσαις καὶ μηδεμίαν διαφορὰν κατὰ μηδὲν ἐν αὐταῖς ἀναδέξασθαι δυναμέναις; μόνη γὰρ ἐν μονάσι διαφορά, ὡς εἶπεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ψυχῆς, θέσις· ἀλλ' αἱ θέσιν ἔχουσαι μονάδες οὐκέτι μονάδες ἁπλῶς, ἀλλὰ σημεῖα καὶ στιγμαί· οὐδὲν γὰρ τούτων εὔλογον οὐδὲ ὁμολογούμενον τῇ περὶ τῶν μονάδων νοήσει. τὸ δὲ πρὸς τὴν λέξιν, εἰπὼν πῶς ἔχουσιν αἱ μονάδες, κατὰ τί τὸ "πῶς ἔχουσιν" εἶπεν, ἐπήνεγκεν· ἢ γὰρ ὁμοειδεῖς ἢ ἀνομοειδεῖς αὐτὰς εἶναι ἀλλήλαις.

991b 27 "ἔτι — ἀριθμητική·" εἰ ἀνομοειδεῖς αἱ μονάδες ἀλλήλαις καὶ μὴ πάσαις πᾶσαι ὁμοειδεῖς, δῆλον ὡς ἄλλαι μὲν ἔσονται ἐξ ὧν αἱ ἰδέαι, ἄλλαι δὲ αἷς οἱ

3. τῶν συντιθεμένων] fort. αὐτῶν συντ. vel τῶν ἀριθμῶν συντ. *quia ne in numeris quidem usu veniat, ut ex numeris coniunctis unus exeat numerus S.* ‖ 18. τινῶν *AMS*, τινὶ *Br.* ‖ 28. π. Ψυχ. I, 4. p. 409a 20. ‖ 29. σημεῖα *AS* Ascl., σώματα *Br*, cf. p. 88. l. 4. 5.

ἀριθμητικοὶ χρῶνται· ὥστε ἔσται ἕτερον γένος ἀριθμῶν τι περὶ ὃ ἡ ἀριθμητική, ἕτερόν τι ἐξ ὧν αἱ ἰδέαι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ πάντα τὰ μαθηματικὰ περὶ ἕτερον γένος ἔσται, τουτέστιν ἄλλο εἶδος ἀριθμῶν ἕξουσι τὰ μαθηματικά· τὰ γὰρ μαθηματικά ἐστι τὰ μεταξὺ λεγόμενα τῶν τε πρὸς τὰς ἰδέας τὸ εἶναι ἐχόντων, ὅ ἐστιν αἰσθητά τε εἴδη καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ τῶν ἰδεῶν πρὸς ἃ ταῦτα τὸ εἶναι ἔχει. ταῦτα δὴ τὰ παρὰ τούτοις τοῖς μαθηματικοῖς ὑποκείμενα ἕτερά τινα γένη ἔσται καὶ ἑτέρου εἴδους, εἰ ἔστιν εἰδητικὴ τῶν ἀριθμῶν διαφορὰ τῶν τε ἐξ ὧν ταῦτα ἔστι περὶ ἃ οἱ μαθηματικοί, καὶ τῶν ἐξ ὧν αἱ ἰδέαι (ἀριθμοὶ γὰρ αὐτοῖς καὶ τῶν μαθηματικῶν αἱ ἀρχαί, εἴγε πάντων τῶν ὄντων ἁπλῶς) ἕτερα γένη ἔσται. "ἁπλῶς" φησί, λέγων περὶ τῶν μαθηματικῶν. ἢ ἐκ τίνων αὐτοῖς ἀρχῶν ἔσται, εἰ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξ ὧν καὶ αἱ ἰδέαι καὶ ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός, ἅτινα πάντων ἀρχὰς ὑπέθεντο; πῶς δὲ καὶ ἔτι αὐτοῖς μεταξὺ τὰ μαθηματικὰ ἔσται τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν, ἄλλης ὄντα φύσεως καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχῶν; πῶς ἂν ἔτι μεταξὺ εἴη τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν πρὸς αὐτὰ λεγομένων τὸ εἶναι ἔχειν, οὐ τῶνδε καὶ οὐ τῶνδε διαφερουσῶν τούτων τε καὶ ἐκείνων· καὶ γὰρ τούτοις ἄλλων ἀρχῶν δεήσει. τὰ γὰρ ὡς ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανόμενα μεταξύ ἐστιν, οὐκ ἔστι δὲ ἐξ ἀφαιρέσεώς τισιν, εἰ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν εἴη. ἔτι καὶ κατὰ τοῦτο ἄτοπον τὸ μεταξὺ λέγειν τὰ μαθηματικά, καθ' ὅσον ἀνθρώπου μὲν καὶ ἵππου καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν οὐκ ἔλεγον μεταξύ τινα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν μαθηματικῶν τοῦτο ἔλεγον· τί γὰρ τὸ αἴτιον τούτου; "αὐτῶν δὲ" τῶν ἰδεῶν εἶπεν, ἐπειδὴ μετὰ τῆς τοῦ αὐτό προσθήκης δηλοῦνται.

"ἔτι — τινος." ἐπεὶ ἡ δυάς ἐστιν ἀρχή (λέγοι δ' ἂν τὴν ἀόριστον), πάντα 991b 31.
δὲ τὰ ὄντα ἢ ἀρχαὶ ἢ ἐξ ἀρχῶν, εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῇ δυάδι τῇ ἀρχῇ ὑπ' αὐτῶν τιθεμένῃ μονάδες, ἐπεὶ μή εἰσιν ἀρχαὶ αὗται (ἡ γὰρ δυὰς ἀρχὴ αὕτη), αἱ μονάδες αἱ ἐν αὐτῇ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἔσονται. ἐκ τίνων οὖν; δεήσει γὰρ ἑκατέραν αὐτῶν ἐκ τῆς δυάδος εἶναι· ἄτοπον δὲ τὰ μόρια τῆς δυάδος ἐκ τῆς δυάδος συγκεῖσθαι λέγειν καὶ τὴν μονάδα ἐκ δυάδος εἶναι· οὐ γὰρ δὴ ἑκατέρα τούτων

1. ἐρῶνται *A*. ‖ 10. ante ἕτερα non distinguit *S*, sed ne sic quidem locus sanus. ‖ ἁπλῶς *AMSBr*, sed scribendum suspicor ἃ πῶς, φησί, λέγων π. τ. μαθηματικῶν, ἢ ἐκ. ‖ 15. post ἔχειν aliquid excidit, quod suppleri potest e *S*. *Nam quae media sunt aliquorum, communitate quadam et proprietate media sunt. At haec quae alterius et generis et naturae sunt, idearum atque eorum, quae ad idearum exemplar esse dicuntur, media esse qui possunt, cum neque ideae ab harum alterutris differant, haec* (l. nec) *illa rursus ab illis. haec enim aliis principiis indigebunt.* ‖ 17. αὐτῶν om *M*, fort. recte.

τῶν ἐν τῇ μονάδι δυάδων ἀνα σεται, ἡ εἰδοποιός πως ἀρχὴ λέγεται· πολλαὶ γὰρ αὗται ἐκείνην ἄν τι πρότεραι τῆς δυάδος. καίτοι ἀδύνατον, εἰ αἱ μονάδες αἱ ἐν τῇ δυάδι πρότεραι μὲν ἔσονται τῆς δυάδος κατὰ λόγον, εἴγε ἐκ τούτων τῇ δυάδι τὸ εἶναι, ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔκ τινος τὰ ἐξ οὗ. ἀδύνατον δὲ τοῦτο λέγειν τοῖς λέγουσιν ἀρχὴν τὴν δυάδα· ἔσται γάρ τις ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς καὶ πρῶτόν τι τῆς ἀρχῆς.

992a 1 "ἔτι — συλλαμβανόμενος." ἐπεὶ ἑκάστη ἰδέα ἕν τί ἐστιν, ἀριθμὸς δὲ ἑκάστη ἰδέα, διὰ τί εἷς; καὶ ὑπὸ τίνος, τῶν ἀριθμῶν τινὸς ἐκ τῶν μονάδων προελθόντος, ἕν τι τὸ ἐξ αὐτῶν γίγνεται; καὶ τί τὸ εἰδοποιὸν καὶ ἑνοποιὸν αὐτῶν; καὶ πῶς ἕν τι γίνεται; εἰ γὰρ μὴ εἷς, οὐδὲ ἡ ἰδέα ἀριθμός· ἓν γὰρ ἡ ἰδέα. εἰ δὲ εἷς, διὰ τί εἷς; καὶ ὑπὸ τίνος τὸ ἑνὶ εἶναι αὐτῷ; εἰ γάρ ἐστιν ἑνοποιοῦν τοὺς ἀριθμοὺς καὶ ποιοῦν τὰς ἰδέας, οὐκέτι αἱ ἰδέαι ἐν ἀριθμοῖς ἔσονται, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ὃ ἔπαυσεν αὐτοὺς τοῦ πλήθους, ἕνα δὲ ἐποίησεν ἕκαστον αὐτῶν· ἄλλο γάρ τι ἡ δεκὰς παρὰ τὰ δέκα.

992a 2 "ἔτι — διάφοροι." ἂν ᾖ ἀδιάφοροι γεγραμμένον, τοιοῦτον ἂν εἴη τὸ λεγόμενον. τοῖς τὸ ἓν ἀρχὴν ὑποτιθεμένοις καὶ τοῦτο ἄτοπον ἂν ἕποιτο τὸ κοινὸν κατηγορούμενον στοιχεῖον λέγειν εἶναι τούτων ὧν ἐστὶ κοινόν, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ γάρ εἰσιν αἱ μονάδες τῆς αὐτῆς φύσεως, ἔσται κείμενον κατ' αὐτῶν κατηγορούμενον τὸ μονάς· ἀλλὰ μὴν ὕστερον τὸ κοινόν, καὶ ἀπὸ τούτων καὶ ἐν τούτοις αὐτῷ τὸ εἶναι. ὅτι δὲ τοῦτο ἕπεται αὐτοῖς, δείκνυσι διὰ τοῦ ὁμοειδεῖς μὲν εἶναι τὰς μονάδας (τὸ γὰρ "εἴπερ ὁμοειδεῖς" ἔθηκεν ὡς ὁμολογουμένου τοῦ ὁμοειδεῖς αὐτὰς εἶναι), ὁμοειδῶν δὲ οὐσῶν τὴν μονάδα ἁπλῶς λαμβανομένην τὴν κοινῶς κατὰ πασῶν τῶν μονάδων κατηγορουμένην ὡς εἶδος λαμβάνεσθαι. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς μὴ οὕτως τὸ ἓν ἁπλῶς ἀρχὴν ὑποτίθεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ποιοῦσι καθ' οὓς σῶμα τὸ στοιχεῖον· οὐ γὰρ λέγουσι σῶμα τὸ κοινόν, ἀλλ' ὁρίσαντές τι τῶν ὑπὸ τὸ κοινὸν σωμάτων, τόδε τι φέρε εἰπεῖν πῦρ ἢ ἀέρα, τοῦτο λέγουσι τὸ στοιχεῖον, ὃ ἤδη μετά τινος διαφορᾶς ἐστίν· τὸ γὰρ σῶμα ἁπλῶς κοινὸν πάντων τῶν σωμάτων, ἃ κατὰ τὸ εἶναι σώματα ἀδιάφορά ἐστιν ἀλλήλων· οὔτε γὰρ

1. ἀνα σεται] eandem lacunam exhibent *AM*, *neque enim utraque horum* (l. harum) *dualitatum in unitate contentarum referetur ad unitatem, quae principium informans quodammodo dicitur. S.* fort. τῶν ἐν τῇ δυάδι μονάδων εἰς τὴν μονάδα ἀναχθήσεται. ‖ 2. ἐκείνην *A*, ἐκείνη *Br*, *hae namque multo priores sunt quam illa dualitas, itaque unitates quae sunt in dualitate S.* πολὺ γὰρ αὗται ἐκείνης ἄν coni. *Br.* ‖ εἰ addidi de coniect. *Br.* ‖ αἱ om *M.* ‖ 3. εἴγε scr. c. *S*, εἴτε *ABr.* ‖ 8. καὶ ὑπὸ — 9. προελθόντος] *et cui numero, qua unitate adiuncta S.* ‖ 11. ἐστιν] fort. ἔστι τι. ‖ ἑνοποιὸν *AM.* ‖ 15. ἂν ᾖ ἀδιάφοροι om *M.* ‖ 27. σῶμα τὸ κοινόν, ἀλλ' ὁρίσαντές τι τῶν ὑπὸ τὸ κοινὸν σωμάτων, ἃ *M.*

ἔστι τι κοινὸν σῶμα ὃ στοιχεῖον εἶναι δύναται, οὔτε μᾶλλον κοινὸν ὃ μηδέ ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ κοινόν, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναί τι ὅλως τὸ κοινὸν ἔχοντος ἀμφισβήτησιν. ἐχρῆν μὲν οὖν ὁμοίως καὶ τούτους ὁρίσαντας τὸ ἕν τι, ὥσπερ οἱ σῶμά τι τὸ στοιχεῖον λέγοντες, τοῦτο ἀρχὴν ὑποτίθεσθαι· νῦν δὲ τὸ ἓν ἁπλῶς λέγουσιν ἀρχήν, ὥστε πολλῶν οὐσῶν τῶν μονάδων καὶ κεχωρισμένων ἀλλήλων καὶ τοῦ ἑνὸς κατηγορουμένου κοινῶς κατ' αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ὅλου τινὸς ὄντος τῆς μονάδος καὶ ἑνὸς καὶ ὁμοιομεροῦς καὶ μόρια ἔχοντος ὅμοια αὐτῷ τὰς μονάδας, ὡς τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ· καὶ γὰρ καὶ τούτων ἑκάτερον ἕν τι ὂν καὶ ὁμοιομερές ἐστιν. "εἰ δὲ οὕτως, οὐκ ἔσονται οὐσίαι οἱ ἀριθμοί," τουτέστιν, εἰ δὲ οὕτως λέγοιεν τὸ ἓν ὡς ὁμοιομερές, οὐκέτι αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ οὐσίαι καὶ ἰδέαι ἔσονται ἀλλ' ὑποκείμενα καὶ ὑλικά (τοιαῦτα γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ), καὶ ἔτι τὸ ὅλον οὐκ ἔσται τῶν αὐτοῦ μερῶν ἰδέα. ἔτι τε οὐσία μὲν οὐκ ἔσται κυρίως τὸ εἶδος, οὐδὲ οἱ ἀριθμοὶ οὐχ ὕλης οὐκ εἴδους λόγον ἕξουσιν. ἢ δύναται τὸ λεγόμενον τοιοῦτον εἶναι. εἰ δὲ λέγοιεν τὸ ἓν τοιοῦτον εἶναι ὡς φύσιν τινὰ μίαν, ὡς τὸ πῦρ, ὡς τὸ ὕδωρ, καὶ τοιοῦτον ὂν ἀρχὴν εἶναι, οὐκέτι αὐτοῖς ἔσονται οὐσίαι τε καὶ ἰδέαι καὶ ἀρχαὶ οἱ ἀριθμοί· οὐ γὰρ ἐκ τῆς τοῦ τοιούτου συνθέσεως ὁ ἀριθμός (ἓν γάρ τι γίγνεται καὶ τὸ αὐτὸ ἐκ τῆς τούτου συνθέσεως, ὡς ἐπὶ τῆς τοῦ πυρὸς συνθέσεως), ἀλλ' αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐκ τοιούτου δηλονότι ὁμοιομεροῦς, ἀλλ' οὐκ ἀριθμός τις. οὐκέτι οὖν ἔσονται αὐτοῖς οὐσίαι καὶ ἰδέαι καὶ ἀριθμοί, ἀλλὰ δηλονότι ἐκεῖνο, εἴπερ ἔστι τὸ αὐτὸ ἕν. ὃ εἰ ἔστι τι κατ' αὐτοὺς καὶ ἔστιν ἀρχή, πλεοναχῶς ἂν τὸ ἓν λέγοιτο· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον τὸ ἓν ἀρχὴν λέγειν αὐτοῖς. δύναται τὸ "ἀλλὰ δῆλον ὅτι, εἴπερ ἔστι τι ἓν αὐτὸ" ἐπε- 992a 8.
νηνοχέναι ὡς εὔλογον ὂν τοῦτο αὐτοὺς λέγειν. οὔτε γὰρ ὡς γένος καὶ κοινὸν λέγοιεν ἄν, οὔτε ὡς ὁμοιομερὲς τὸ ἕν, ἀλλ' ὡς ἄλλην τινὰ φύσιν ἔχον ἐκεῖνο τὸ ἓν τὸ ὡς ἀρχὴν παρὰ τὰ ἄλλα πάντα. ᾧ ἐπιφέρει τὸ ἔσεσθαι αὐτοῖς τὸ ἓν τῶν πολλαχῶς λεγομένων καὶ ὁμώνυμον. εἴρηκε δὲ ὅτι εἰ εἰσὶν ὁμώνυμα ταῦτα ἐκείνοις, οὐκέτι ἂν αὐτῶν ἐκεῖνα παραδείγματα οὐδὲ ἀεὶ ὄν. ἀλλὰ δηλονότι, εἴπερ ἔστι τι ἓν αὐτό, καὶ ἔστι τοῦτο αὐτὸ ἀρχὴ αὐτοῖς ἄλλης ὂν φύσεως παρὰ τὰς ἄλλας ἑνάδας, ἀκολουθεῖ τὸ πολλαχῶς λέγεσθαι τὰς μονάδας καὶ μὴ εἶναι ὁμοειδεῖς. ὅτι δὲ τοῦτο ἄτοπον, πρόδηλον· τίνες γὰρ ἔσονται μονάδων διαφοραί, καὶ τίνες οἱ διαφέροντες λόγοι; καὶ ὅτι οὐκ ἔσται τούτων ἰδέα καὶ παράδειγμα

1. μᾶλλον] *aliud* ***S***, lege ἄλλο τι. ‖ 3. καὶ κατὰ τούτους ***M***. ‖ 5. ὥστε] *quasi* ***S***, lege ὡς. ‖ 8. τὸ ὕδωρ — 9. ἔσονται om ***A***. ‖ 11. καὶ ἔτι — 13. ἕξουσιν] locus depravatus. *praeterea si totum sit materiale, non erit suarum partium idea. Et cum forma sit proprie substantia, numeri tamen materiae non formae rationem habebunt* ***S***. ‖ 13. ἢ δύναται] ἠδύνατο ***M***. ‖ 14. ὂν om ***M***. ‖ 22. ὂν] ἓν ***M***. ‖ 23. ἔχων ***A***. ‖ 24. ἀρχὴ ***A***. ‖ 26. οὐδὲ ἀεὶ ὂν om ***S***, pro ὂν recte coniicit ὄντα ***Br***. ‖ 27. αὐτὸ ἀρχὴ ***AS***, αὐτοαρχὴ ***Br***.

ἐκείνη ἡ μονάς. δοκεῖ δέ μοι ἡ λέξις μὴ οὕτως ἔχειν, "ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, εἴπερ εἰσὶν αἱ μονάδες ἀδιάφοροι," ἀλλὰ "διάφοροι·" τοῦτο γὰρ ἦν περὶ οὗ τὸν λόγον ἐποιεῖτο, καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐδόκει, διαφέρειν τὰς μονάδας, καὶ ἄλλας μὲν εἶναι τὰς ἐν ταῖς ἰδέαις ἄλλας δὲ τὰς μαθηματικάς. οὕτω δὲ ἐχούσης τῆς λέξεως, ὃ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴη. εἰ αἱ μονάδες κατ' αὐτοὺς διάφοροί εἰσι καὶ μὴ πᾶσαι ὁμοειδεῖς, ἐχρῆν αὐτοὺς ὁρίσαντας λέγειν στοιχεῖον καὶ ἀρχὴν εἶναι τήνδε τινὰ τὴν μονάδα, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς μονάδα τὸ κοινόν. ὡς γὰρ οἱ περὶ τῶν σωματικῶν στοιχείων λέγοντες οὐχ ἁπλῶς σῶμα τὸ στοιχεῖον λέγουσιν, ἀλλ' ἐπεὶ διαφέρει κατ' εἶδος ἀλλήλων τὰ σώματα, ὁρίζονται καὶ λέγουσι τί δοκεῖ αὐτοῖς τῶν σωμάτων στοιχεῖον εἶναι, ὅτι γὰρ ἀὴρ ἢ πῦρ ἢ τοιοῦτόν τι, ἀλλ' οὐ τὸ κοινὸν σῶμα ἁπλῶς (εἴτε γάρ τι ἔστι τὸ κοινὸν σῶμα παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται, εἴτε μή, οὐ τοῦτο στοιχεῖον λέγουσιν· ἐγένετο γὰρ ἂν αὐτοῖς οὐ μᾶλλόν τι τούτων λέγειν στοιχεῖον ὧν λέγουσιν, ἢ καὶ ἄλλο τι καθ' ὧν τὸ σῶμα κατηγορεῖται)· οὕτως ἔδει καὶ τούτους ὁρίσαι ποῖον ἓν στοιχεῖον λέγουσι καὶ ποίαν μονάδα, ἐπεὶ διαφέρουσιν αἱ μονάδες. νῦν δὲ ἁπλῶς λέγοντες τὸ ἓν οὕτω λέγουσιν ὡς ὁμοειδῶν καὶ ἀδιαφόρων οὐσῶν πασῶν τῶν μονάδων· τοῦτο
992a 6. γὰρ ἐσήμανε διὰ τοῦ εἰπεῖν "ὡς ὄντος τοῦ ἑνὸς ὥσπερ πυρὸς ἢ ὕδατος ὁμοιομεροῦς." τὸ γὰρ ἀδιάφορον τῶν μονάδων καὶ ὁμοειδὲς διὰ τοῦ ὁμοιομερὲς εἰπεῖν ἔδειξεν. ἀλλ' εἰ οὕτως ἔχοιεν αἱ μονάδες, οὐκ ἂν εἶεν ἔτι οὐσίαι οἱ ἀριθμοί, τουτέστιν αἱ ἰδέαι· περὶ γὰρ ἐκείνων τῶν ἀριθμῶν λέγει. εἰ γὰρ ὁμοειδεῖς πᾶσαι αἱ μονάδες, ὡς ὁ παρ' ἡμῖν ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν οὐσία, οὕτως οὐδ' ἂν ἐκεῖνος εἴη ἐξ ὁμοειδῶν τούτῳ τῷ ἀριθμῷ τῶν μονάδων συγκείμενος. ἀλλὰ δηλονότι οὐχ οὕτως λέγουσιν, ἀλλ' ἔστι κατ' αὐτοὺς ἕν τι οὐ ταὐτὸν οὐδ' ὁμοειδὲς τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτο ἀρχή· εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὁμοειδεῖς αἱ μονάδες, ἀλλὰ πλεοναχῶς τὸ ἓν λέγεται· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον τὸ ἓν τὴν ἀρχὴν λέγειν, ὥστε ἐχρῆν αὐτοὺς ποῖον λέγουσιν ἀρχὴν ὡρικέναι. ἕπεται δὲ μὴ ὁμοειδεῖς λέγουσιν εἶναι τὰς μονάδας αὐτοῖς καὶ τὸ προειρημένον ἄπορον, τίς ἡ τῶν μονάδων οὐσῶν ἀπαθῶν διαφορά.

992a 10. "βουλόμενοι δὲ τὰς οὐσίας ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχὰς μήκη μὲν τίθεμεν ἐκ βραχέος καὶ μακροῦ." τὸ μὲν τίθεμεν ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις καὶ νῦν ἤδη λέγει· ὡς γὰρ οἰκείαν τὴν περὶ τῶν ἰδεῶν δόξαν εὐθύνει. ἐκτίθεται δὲ τὸ ἀρέσκον αὐτοῖς, ὃ καὶ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας εἴρηκε· βουλόμενοι γὰρ τὰ ὄντα (ἀεὶ γὰρ οὐσίας τὰ ὄντα λέγει), ταῦτα δὴ τὰ ὄντα βουλόμενοι ἀνάγειν εἰς τὰς

1. ἔχειν ὁ ἔτι *A*. || 4. ἄλλας μὲν] ἄλλοις μὲν *AM*. || ἄλλας δὲ] ἄλλοις δὲ *M*. || 8. σωμ. στοιχείων] σωμάτων στοιχεῖα *A*. || 9. καὶ om *A*. || 10. στοιχεῖα *A*. || 10. 11. ἢ τουτί, ἀλλ' *V*. || 12. ἐγένετο — 13. λέγουσιν om *V*. || 21. οὐκ ἔστιν scripsi c. *S*, οὐκέτι *ABr*. || οὕτως *AMS*, οὗτος *Br* commate post οὗτος posito. || 25. χρῆν *A*. || 33. δὲ *A*.

ἀρχὰς ἃς ὑπέθεντο (ἦσαν δὲ αὐτοῖς ἀρχαὶ τῶν ὄντων τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, ἣν ἔλεγον ἀόριστον δυάδα), εἰς δὴ ταύτην θέλοντες πάντα ἀναγαγεῖν, τοῦ μὲν μήκους ἀρχὰς ἔλεγον τὸ βραχὺ καὶ μακρόν, ὡς ἐκ μακροῦ τινὸς καὶ βραχέος τὴν γένεσιν ἔχοντος τοῦ μήκους, ἅ ἐστι μέγα καὶ μικρόν, ἢ ὡς πάσης γραμμῆς ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων οὔσης, τοῦ δὲ ἐπιπέδου τὸ στενὸν καὶ πλατύ, ἃ καὶ αὐτά ἐστι μέγα καὶ μικρόν. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἐκθέμενος τὴν δόξαν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ ἐπιφέρει τὸ τῇ δόξῃ ἑπόμενον ἄτοπον, λέγων "καὶ πῶς ἕξει ἢ τὸ ἐπίπεδον γραμ- 992a 13. μὴν ἢ τὸ στερεὸν γραμμὴν καὶ ἐπίπεδον;" ἔστι δὲ ὃ λέγει τοιοῦτον. δοκεῖ τοῦ μὲν σώματος, ὃ στερεόν ἐστι, πέρας εἶναι ἡ ἐπιφάνεια, ὃ ἐπίπεδον λέγει, τῆς δὲ ἐπιφανείας καὶ τοῦ ἐπιπέδου πέρας ἡ γραμμή, ὃ μῆκος εἶπεν· ὥστε καὶ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τὸ μῆκός ἐστι, καὶ ἐν τῷ στερεῷ καὶ τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ μῆκος. λέγεται γοῦν ἡ μὲν ἐπιφάνεια, ὃ ἐπίπεδον λέγει, τὸ μῆκος καὶ πλάτος ἔχον, τὸ δὲ στερεὸν ὃ πρὸς τούτοις καὶ βάθος ἔχει. οὕτω μὲν οὖν ταῦτα φύσεως ἔχει· κατὰ δὲ ἐκείνους ἄλλα λέγοντας καὶ διαφέροντα γένη εἶναι τὸ βραχὺ καὶ μακρὸν καὶ τὸ στενὸν καὶ πλατὺ καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν, καὶ εἰ ὡς ὑπὸ διαφέροντα τὰ γένη καὶ οὐχ ὑπ' ἄλληλα αὐτὰ ὄντα τίθενται, πῶς δυνήσεται ἔτι ἢ τὸ μῆκος ἐν τῷ ἐπιπέδῳ εἶναι ἢ ταῦτα ἐν τῷ στερεῷ; ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ὁ ἀριθμός ἐστιν ἐν τούτων τινί, ὅτι ἄλλαι τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχαὶ κατ' αὐτοὺς ἦσαν (τὸ γὰρ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχαί, ἅ ἐστιν ἄλλα τῶν προειρημένων), οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τούτων οὐδὲν ὑπάρξει τῶν ἄνω ἐν τοῖς κάτω, τουτέστι τῶν πρώτων ἐν τοῖς ὑστέροις. ἔστι γὰρ τούτων τῶν τριῶν πρῶτον καὶ ἄνω ἡ γραμμή, δεύτερον δὲ τὸ ἐπίπεδον, τρίτον δὲ τὸ στερεόν· ἔστι γὰρ ἁπλούστερα ἐκεῖνα τοῦ στερεοῦ καὶ προεπινοούμενα· τούτων δὲ πάντων ἐστὶ πρῶτον ἀριθμός. ὡς οὖν ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν ἐν τούτοις, καίτοι πρῶτος ὤν, διότι ἄλλο γένος τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ὑφ' ὃ ὁ ἀριθμός, τῶν γενῶν τούτων ἑκάστου ὑφ' ἃ ταῦτα, οὕτως οὐδ' ἐπὶ τούτων αὐτῶν ἔσται κατ' αὐτοὺς θάτερον ἐν θατέρῳ. οὔτε γὰρ τὸ μῆκος ἐν τῷ ἐπιπέδῳ ἔσται, ἐπεὶ τὸ μὲν μῆκος ἐκ βραχέος καὶ μακροῦ, τὸ δὲ ἐπίπεδον ἐκ στενοῦ καὶ πλατέος, ἅ ἐστιν ἕτερα ἀλλήλων γένη, οὔτε ταῦτα ἐν τῷ στερεῷ. οὔτε γὰρ τοῦτο ἔνεστι λέγειν, ὅτι ταῦτα διαφέρει μὲν ἀλλήλων τὰ γένη καὶ ἔστιν ἕτερα, ὑπ' ἄλληλα μέντοι ἐστίν, ὡς εἶναι ὑπὸ τὸ πλατὺ τὸ βαθὺ καὶ ὁμοίως ὑπὸ τὸ μακρὸν τὸ πλατύ, καὶ διὰ τοῦτο δύναται ἐν τῷ στερεῷ ἐκεῖνα εἶναι, ὡς ἔστιν ἐν τῷ ὄρνιθι τό τε πτερωτὸν καὶ τὸ ζῷον. ταῦτα γὰρ τῶν διαφερόντων γενῶν κοινωνίαν ἔχει πρὸς ἄλληλα ὅσα ἐστὶν ὑπ' ἄλληλα· τὸ γὰρ γένος τινὸς ἐν τῷ τί ἐστι καὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται, καὶ τὸ ὑπό τι ὡς ὑπὸ τὸ γένος ὂν ὅπερ τὸ γένος ἐστίν, ὁ ἄνθρωπος ὅπερ τὸ ζῷον, τὸ λευκὸν ὅπερ χρῶμα. ὥστε εἰ ἔστι τοῦ βαθέος γένος τὸ πλατύ, καὶ ἔστι τι βαθὺ μὲν τὸ

2. ἀνάγειν *V*. ‖ 13. οὖν om *M*. ‖ 14. στενὸν] στερεὸν *M*. ‖ 15. ὡς om *A*. ‖ 19. ἃ om *M*.

στερεὸν πλατὺ δὲ τὸ ἐπίπεδον, ἔσται τὸ στερεὸν ὅπερ ἐπίπεδον· καὶ γὰρ τὸ ὄρνεον ὅπερ ζῷον. ἄτοπον δὲ τὸ σῶμα ἐπίπεδον λέγειν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπίπεδον μῆκος.

992a 19. "ἔτι — ὑπάρξουσιν." ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. δοκεῖ μὲν τὰ σημεῖα καὶ αἱ στιγμαὶ ἐνυπάρχειν τῷ μήκει καὶ τῇ γραμμῇ, ὥσπερ καὶ αὕτη ἐν τῷ ἐπιπέδῳ καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐν τῷ στερεῷ, εἶναι δὲ ἄλλης φύσεως παρ' ἐκεῖνα ὡς κἀκεῖνα ἀλλήλων. τίνες οὖν αἱ τούτων ἀρχαί; καὶ εἰς τί γένος ταῦτα ὑπαχθήσεται; καὶ πῶς ἀναχθήσεται εἰς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν; καὶ πῶς ἔσονται ἐν τῷ μήκει; ἀπορήσας δὲ τοῦτο ἑξῆς ἱστορεῖ τὴν Πλάτωνος περὶ τῶν στιγμῶν δόξαν· φησὶ γὰρ αὐτὸν μηδὲ τὴν ἀρχὴν παραδέχεσθαι ὡς οὖσαν φύσιν τινὰ σημείου, ἀλλὰ λέγειν δόγμα τι τοῦτο καὶ θέσιν τινὰ γεωμετρικὴν εἶναι, οὐκ ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων οὖσαν. τὸ μὲν οὖν σημεῖον οὐκ ἔλεγεν εἶναί τι οὐδὲ ὠνόμαζεν, ἐκάλει δὲ ἀρχὴν τῆς γραμμῆς πολλάκις, ἣν ἄτομον γραμμὴν ἔλεγεν. ἱστορεῖ δὲ ὡς καὶ Πλάτωνος, οὐ μόνον Ξενοκράτους, ἀτόμους γραμμὰς τιθεμένου, ἣν δηλονότι ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὑπῆγον τῇ γραμμῇ, τὸ βραχὺ καὶ μακρόν. πρὸς ἃ διαπορῶν λέγει, καίτοι ἀνάγκη καὶ τούτων, τῶν γραμμῶν δηλονότι, πέρας τι εἶναι, εἴτε ἄτομοι εἶεν εἴτε μή· καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ ἄλλη τις οὖσα φύσις ὤφθη τοῦ ἐπιπέδου, οὐχ ὅτι ἔστι καθ' αὑτήν· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐπίπεδον, ὅτι ἦν πέρας τοῦ στερεοῦ, οὐκ ἦν παρ' αὐτὸ ἕτερον· οὕτω δὴ καὶ τῆς γραμμῆς ἔστι τι πέρας, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ στιγμή. ὁμοίως δὴ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔσται ἡ στιγμή, ὡς καὶ ἡ γραμμή· ὥστε τῷ αὐτῷ λόγῳ δειχθήσεται οὖσα ἡ στιγμή, ᾧ λόγῳ καὶ γραμμὴ οὖσα δείκνυται καὶ ἐπίπεδον. ἀρχὴν δὲ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν Πλάτων ἐτίθετο τῶν ὄντων τὴν ὑλικήν, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἱστόρηται· τὸ γὰρ ἓν ἡ κατὰ τὸ εἶδος ἦν αὐτῷ ἀρχή.

992a 24. "ὅλως — εἰάκαμεν." καὶ ταύτῃ αἰτιᾶται τοὺς περὶ τῶν ἰδεῶν τι πραγματευσαμένους, ὅτι προκειμένης ζητήσεως τοῖς τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν ἐπανῃρημένοις ἰδεῖν τί ποτέ ἐστιν αἴτιον ποιητικὸν τούτων τῶν αἰσθητῶν καὶ φανερῶν, καὶ πῶς ἕκαστα τούτων γίγνεται, τὸ μὲν ζητεῖν τίς ποτέ ἐστιν ἡ αἰτία αὕτη παρέλιπον (οὐδὲν γὰρ λέγουσι περὶ τῆς αἰτίας τοῦ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἥ τις ἐστὶν ἡ ποιητική· οὐδενὸς γὰρ ποιητικὸν ἡ ἰδέα), οἰόμενοι δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν

7. τίνες Ascl., τίνος *AMSBr.* ‖ 9. καί φησι *L.* ‖ 9. 10. γὰρ αὐτὸν om *L.* ‖ 10. παραδέχεσθαι τὸν Πλάτωνα *L.* ‖ οὖσαν τὴν φύσιν τινὰ *A.* ‖ σημείου — 12. οὖσαν] σημείου, μηδὲ ἔχειν αὐτὴν ὑπόστασιν ὅλως ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ἀλλὰ δόγμα τι τοῦτο καὶ θέσιν τινὰ παράδοξον γεωμετρικὴν εἶναι. *L.* ‖ 12. οὐκ ἔλεγεν οὖν εἶναι τὸ σημεῖόν τι οὐδὲ ὠνόμαζεν, ἀρχὴν δὲ γραμμῆς ἔλεγεν, καὶ ἐκάλει ταύτην ἄτομον γραμμήν *L.* ‖ 13. δὲ πάντως ὡς *L.* ‖ 14. 15. δηλονότι ἄτομον γραμμὴν ὑπὸ *L.* ‖ 15. γραμμῇ ἢ τὸ [l. ἤτοι] τὸ βραχὺ *L.* ‖ μικρόν *M.* ‖ 18. οὐδὲ] οὐ *A.* ‖ 20. ὡς καὶ ἡ γραμμή om *Br.*

κατὰ τὸ εἶδος αἰτίαν αὐτῶν ἀποδιδόναι (τετραχῶς γὰρ πάντα τὰ αἴτια) ἄλλας μέν τινας οὐσίας καὶ ἄλλα εἴδη παρὰ τὰ τῶν φανερῶν ὑποτίθενται (τὰς γὰρ ἰδέας), πῶς δὲ τούτων ἐκεῖνά ἐστιν εἴδη οὐκέτι λέγουσιν· κενὴν γὰρ φωνὴν προφέρονται τὴν μετοχήν· οὐ γὰρ διασαφοῦσι πῶς ταῦτα τῶν ἰδεῶν μετέχει, ὡς ἤδη φθάνει εἰρηκώς. ὥστε εὐλόγως καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς ᾐτιάσατο ὡς τοῖς ζητουμένοις ἰσάριθμα προθέντας ἄλλα, μηδὲν αὐτοῖς εἰς τὰ ζητούμενα συντελοῦντα. δείξας δὲ ὅτι μήτε ποιητικὰ αἴτια αἱ ἰδέαι μήτε ὡς εἴδη (τὸ γὰρ εἶδος ἐν τούτῳ οὗ ἐστὶν εἶδος, αἱ δὲ οὔτε ἐν τούτοις οὔτε τὸ τῆς μετοχῆς ὄνομα σημαίνει τι), λέγει ἐπὶ τούτοις ὅτι μηδὲ ὡς τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος αἴτιαι τοῖς οὖσιν αἱ ἰδέαι κατ᾽ αὐτούς, ἥτις αἰτία ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ νοῦν καὶ ἐπιστήμην καὶ φύσιν γιγνομένοις ἐστὶ κυριωτάτη αἰτία· πάντα γὰρ τά τε κατὰ φύσιν καὶ τὰ κατὰ τέχνην καὶ ἐπιστήμην, ἔτι δὲ καὶ τὰ κατὰ προαίρεσιν γιγνόμενα ἕνεκά του γίγνεται, καὶ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ κυριωτάτη αἰτία. οὐχ οὕτως δὲ αἱ ἰδέαι αἴτιαι τοῖς οὖσι κατ᾽ αὐτούς· οὐ γὰρ τοῦ εὖ εἶναι τὰ πρὸς τὰς ἰδέας γιγνόμενα αἰτίας τὰς ἰδέας λέγουσιν, ἀλλὰ τοῦ ὅλως εἶναι· παραδείγματα γὰρ ἀλλ᾽ οὐ τέλη λέγουσιν αὐτάς· πῶς γὰρ ἂν καὶ εἶεν ἐκεῖναι τέλη τούτων; οὔτε γὰρ προϋφέστηκε τὸ τέλος τοῦ οὗ ἐστὶ τέλος, ἀλλὰ μόνον προεπινοεῖται ὕστερον ἐπιγιγνόμενον τούτῳ οὗ ἐστὶ τέλος, αἱ δὲ ἰδέαι καὶ προϋφίστανται καὶ οὔτε γίγνονται οὔτε εἰσὶν ἐν τοῖς γιγνομένοις. δείξας δὲ ὅτι μήτε ποιητικὰ αἴτια αἱ ἰδέαι μήτε εἴδη τῶν γιγνομένων μήτε τέλη, λέγει πόθεν αὐτοῖς ἡ τῆς περὶ αὐτὰς πλάνης αἰτία· τῷ γὰρ σπουδάσαι περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὸ φιλοσοφεῖν ὑπολαβεῖν εἶναι ἐν τῇ περὶ ταῦτα θεωρίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο περὶ ταῦτα μόνα διατρῖψαι, ἦλθον ἐπὶ τὸ ταύτας ἀρχὰς ὑποτίθεσθαι τῶν ὄντων, ἃς ᾤοντο καὶ τῶν μαθηματικῶν ἀρχὰς εἶναι, καίτοι λέγοντες περὶ τῶν μαθηματικῶν ὅτι μὴ χρὴ ταῦτα ποιεῖσθαι τέλη, ἀλλ᾽ ὅτι δεῖ ἄλλων αὐτὰ χάριν μεταδιώκειν. προπαιδείαν γοῦν τὴν τούτων θεωρίαν ἔλεγον, καὶ συνερίθους ὁ Πλάτων φιλοσοφίας τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἐκάλει. ὅτι δὲ ταῦτα λέγοντες οὐδὲν ἄλλο περὶ τούτων φιλοσοφοῦσί τε καὶ πραγματεύονται, δηλοῦσιν ἔκ τε τοῦ ἀρχὰς τῶν ὄντων ἁπάντων τοὺς ἀριθμοὺς λέγειν καὶ τὰς

11. τὰ post καὶ om *A*. ‖ 24. τέλη ποιεῖσθαι *L*. ‖ 25. γοῦν] γὰρ *L*. ‖ Cf. Plat. de rep. VII. p. 531 *d*. ‖ 26. συνερίθους φιλοσοφίας ὁ Πλάτων τοὺς μαθηματικοὺς ἐκάλει *L*. ‖ 27. ἄλλο περὶ] πλέον *L*, *in haec solum fuisse philosophatos S*, legendum videtur οὐδὲν πλέον τούτων vel οὐδὲν ἄλλο ἢ περὶ τούτων. ‖ τε καὶ πραγματεύονται om *L*. ‖ 28. δῆλον ἐκ τοῦ καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων πάντων μαθηματικὰς ὑποθέσθαι, τήν τε ἀόριστον δυάδα καὶ τὸ ἓν καὶ τὰς ἰδέας αὐτὰς ἀριθμοὺς ὀνομάζοντες καὶ τὰ φυσικὰ γεννᾶν ἐκ τῶν μαθηματικῶν. καὶ γὰρ καὶ τὴν ἀρχήν, ἣν ὡς ὕλην ὑπετίθεντο, οὐ τῶν φύσει γιγνομένων ἀλλὰ καὶ τῶν μαθηματικῶν μᾶλλον ἀρχὴ νομίζεται καὶ ἔστι. ταύτην τε μέγα καὶ μικρὸν ὀνομάζοντες οὐχ ὑποκειμένην τινὰ φύσιν ἐδήλουν, ἀλλὰ κατηγορούμενοί [l. κατηγορούμενόν] τι μᾶλλον τῆς ὕλης. ὃ καὶ ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν καὶ διαφορὰν εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὕλης ἢ ὕλην *L*.

ἰδέας ἀριθμοὺς τινας ὑποτίθενται καὶ τὰ φυσικὰ γεννᾶν ἐκ τῶν μαθηματικῶν. καὶ γὰρ ἡ οὐσία αὕτη ἣν ὡς ὕλην ὑποτίθενται τῶν φύσει γινομένων ἀρχήν (αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀόριστος δυὰς καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν), μαθηματικὴ μᾶλλόν ἐστιν ἢ φυσική· ἡ γὰρ δυὰς ἀριθμοῦ μᾶλλον ἢ τῶν φύσει συνεστώτων ἀρχή, μαθηματικωτέρα μᾶλλον καὶ οὐχ ὑποκειμένη τις φύσις, ἀλλὰ μᾶλλον κατηγορούμενόν τι τῆς ὕλης δόξειεν ἂν εἶναι καὶ διαφορὰν αὐτῆς δηλοῦν ἢ ὑποκείμενόν τι αὐτὸ καὶ ὕλην. εἰπὼν δὲ καὶ μᾶλλον κατηγορεῖσθαι, πῶς κατηγορεῖται ἐδήλω-
992b 2. σεν ἐπενεγκὼν τὸ "καὶ διαφορὰν εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὕλης ἢ ὕλην." ὡς γὰρ καθ' οὓς ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἰσὶ τῶν φυσικῶν τὸ μανὸν καὶ πυκνόν, οὐχ ὕλη ταῦτα ἀλλὰ διαφοραὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ ὑποκειμένου κατ' αὐτούς, εἴτε ἀὴρ τοῦτο εἴτε ὕδωρ εἴτε τὸ μεταξὺ τούτων, οὕτω καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἔλλειψις διαφοραί τινες ἂν μᾶλλον δόξαιεν εἶναι ὑποκειμένου τινός, καθ' ἃς
992b 6. ἡ μεταβολὴ αὐτοῖς, ἀλλ' οὐχὶ αὐτὰ ὑποκείμενα. τὸ δὲ "ταῦτα δέ ἐστιν ἡ ὑπεροχή τις καὶ ἔλλειψις" εἶπεν ἐπὶ τοῦ μανοῦ τε καὶ τοῦ πυκνοῦ, δεικνὺς αὐτῶν τὴν πρὸς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ ὅλως ὑπεροχήν τε καὶ ἔλλειψιν ὁμοιότητα, ἃ διαφοραὶ τῆς ὕλης ἀλλ' οὐχ ὕλη· ἀνάλογον γὰρ τὸ μὲν μανὸν τῇ ὑπεροχῇ τὸ δὲ πυκνὸν τῇ ἐλλείψει. ἀπορήσας δὲ περὶ τοῦ ἑνός, ἥτις αὐτοῖς ἦν κατὰ τὸ εἶδος ἀρχή, ἠπόρησε καὶ περὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἣν ὡς ὕλην ὑπετίθεντο. ἀλλ' οὐδὲ περὶ κινήσεώς τι λέγουσι τῶν φύσει γιγνομένων, πόθεν ἡ κίνησις ἐν αὐτοῖς· καίτοι τῷ περὶ τῶν φυσικῶν λέγοντι καὶ παραδείγματα τὰς ἰδέας τιθέντι ἀναγκαιότατος ὁ περὶ κινήσεως λόγος. εἰ μὲν γὰρ ἔσται ταῦτα κίνησις, ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, ἔσται κινούμενα τὰ εἴδη, ἔχοντά γε ὡς ἀρχὰς ἐν αὑτοῖς τὴν ὑπεροχὴν ἢ τὴν ἔλλειψιν οὔσας κινήσεις· ὃ οὐ βούλονται· ἀκίνητα γὰρ τὰ εἴδη κατ' αὐτούς. εἰ δὲ μὴ κινήσεις, πόθεν ἡ κίνησις ἐν τοῖς φυσικοῖς τοῖς κατὰ τὴν ἐκείνων μετοχὴν οὖσι τούτοις ἅ ἐστιν; τὸ γὰρ πρός τι παράδειγμα τὸ εἶναι ἔχον καὶ σύμφυτον τὴν κίνησιν ἢ παρὰ τοῦ παραδείγματος ἔχειν δεῖ τοῦτο, ὄντος καὶ αὐτοῦ τοιούτου, ἢ παρά τινος ἄλλης αἰτίας· ἀναιρουμένης δὲ κινήσεως πᾶσα ἡ περὶ τῆς φύσεως θεωρία ἀναιρεῖται.

992b 9. "ὅ — ἀδύνατον." οἱ τὰς ἰδέας θέμενοι τὸ ἓν τὴν κυριωτάτην οὐσίαν ὑπολαμβάνοντες εἶναι, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὴν κατὰ τὸ εἶδος τῶν ὄντων ἀρχήν τε καὶ αἰτίαν ταύτην ἐπίστευσαν εἶναι, διὰ τὸ ὁρᾶν τοῦ μὲν εἶναί τε καὶ σώζεσθαι ἑκάστῳ τὴν τοῦ ἑνὸς φύσιν οὖσαν αἰτίαν (ἓν γάρ τι ἕκαστον τῶν ὄντων καθὸ ἔστι), φθορᾶς δὲ αἰτίαν τὴν εἰς πολλὰ διάλυσιν τοῦ ἑνός· ἕκαστον γὰρ τῶν

6. αὐτῆς] αὔτη *V.* || 7. κατηγορεῖσθαι *A.* || 8. ἢ ὕλην scripsi c. *S*, ἡ ὕλη *A*, ἢ ὕλη *Br.* || 9. τῶν μανῶν καὶ τῶν πυκνῶν *M.* || 13. αὐτοῖς] αὐτῶν *M.* || 14. τοῦ post καὶ om *A.* || 16.17. μανὸν — πυκνὸν] fort. πυκνὸν — μανόν. || 22. αὐτοῖς *A.* || 25. ἃ *BrS*, ἢ *A.* || 32. ἑκάστῳ] ἑκάστου *A.*

ὄντων ἔσται μὴ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ᾗ καὶ ἐν μόνῃ σώζεται, διαλυόμενον δὲ φθείρεται· καὶ τοῦτο ἐπιστοῦντο τοῦτο μὴ ἀπὸ τῶν ζῴων, οἷς ἦν ἡ ἐν τῷ ἑνὶ μονὴ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει σωτηρία, φθορὰ δὲ ἡ εἰς πολλὰ διάλυσις, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ἑκάστου. ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐν τῷ ἑνί τε καὶ τῷ αὐτῷ μονὴν σωζόμενον, φθαρέντα δ' ἂν εἰ τῆς ταυτότητος καὶ ἑνότητος ἐκσταίη. ἐκ τούτου δὴ πιστεύσαντες τὴν τοῦ ἑνὸς φύσιν τοῦ τε εὖ καὶ τοῦ εἶναι ἑκάστῳ τῶν ὄντων αἰτίαν εἶναι, διὰ τοῦτο ἀρχὴν αὐτὸ τὴν κυριωτάτην πάντων τῶν ὄντων ὑπέθεντο, καὶ δὴ τὰς ἰδέας αἰτίας ἔλεγον τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι ὥσπερ ἑνάδας τινὰς οὔσας, καὶ κατὰ τοῦτο τοῦ τε εὖ καὶ τοῦ εἶναι τοῖς εἰς αὐτὰς ἀναγομένοις τε καὶ ὑπαγομένοις δύο δὶς οὔσας αἰτίας. ἐπειρῶντο δὲ καὶ ἐκθέσει τινὶ χρώμενοι πάντα εἰς τὸ ἕν τε καὶ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἀνάγειν, ὁ δὲ τρόπος αὐτοῖς τῆς ἐκθέσεως ἦν τοιοῦτος. τοὺς καθ' ἕκαστα ἀνθρώπους προχειριζόμενοι ἐπεσκόπουν τὴν ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ὁμοιότητα, καὶ ταύτην εὑρίσκοντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν πᾶσιν οὖσαν καθὸ ἄνθρωποι, ἐς ταύτην τὴν ἑνάδα πάντας ἀνῆγον καὶ τῇ τοῦ ἑνὸς μετοχῇ τοὺς ἀνθρώπους ἔλεγον εἶναι, καὶ τὸ ἓν τοῦτο τὸ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις αὐτοάνθρωπον ἔλεγον· ὁμοίως πάλιν ἐπὶ ἵππων κυνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐποίουν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους πάλιν καὶ τοὺς κύνας καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ἐκτιθέμενοι, πάλιν ἐλάμβανον τούτοις τὸ εἶναι ζῴοις κατά τι ἕν, ὃ ἓν αἴτιόν τε αὐτοῖς τοῦ εἶναι ζῴοις ἐτίθεντο, καὶ δὴ καὶ πάλιν ἑνάδα τινὰ ἐποίουν καὶ ἰδέαν, καὶ τοῦτο ἔλεγον τὸ αὐτόζῳον, εἰς ἣν ἀνῆγον τὰ ζῷα. ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ τὰ ζῷα λαμβάνοντες καὶ φυτὰ καὶ τὰ ἄλλα σώματα, ἑνὸς εὑρίσκοντες μετουσίᾳ ταῦτα οὐσίας ὄντα, ἰδέαν τινὰ καὶ ἑνάδα οὐσίας λαμβάνοντες τὴν αὐτοουσίαν, ὑπὸ μίαν ταύτην πάλιν ἀνήγαγον πάσας τὰς οὐσίας. οὕτω δὲ πάλιν τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ποιότητα ἐν τῇ τοῦ ὄντος μετασχέσει λέγοντες ὄντα εἶναι, αὐτὸ

1. ᾗ *MS* et fort. *A*, ἢ *Br.* || μόνῃ *AS*, μονῇ *Br.* || 9. τοῦ τε εὖ καὶ addidi e *S.* || 10. δύο δὶς, manifesto corruptum, fort. εἰδητικάς, *et ob hoc iis quae ad ipsas referuntur redigunturque causas esse formales existendi et bene habendi S.* || 11. οἰκείαν] αὐτὴν *L.* || 12. αὐτὸς *V.* || ἦν om *V.* || 14. καθὸ ἄνθρωποι om *L.* || εἰς ταύτην τὴν τῆς ὁμοιότητος ἑνάδα πάνυ ἀνῆγον *L.* || 15. καὶ τοῦτο τὸ ἓν τὸ ἐπὶ *L*, inde τὸ ante ἐπὶ addidi, quod om *ABr.* || 16. ἔλεγον· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ἵππων καὶ κυνῶν καὶ βοῶν καὶ τῶν *L.* || καὶ om *AM.* || 17. πάλιν καὶ *A* Ascl., πάλιν ἐπὶ *Br.* || κύνας καὶ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς βοῦς καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα ζῷα *L.* || 18. τούτοις om *L.* || 19. τοῦ] τὸ *L.* || 20. καὶ αὐτοζῷον τοῦτο δὴ ἔλεγον, καὶ ἑνάδα τοῦτο ἐποίουν, εἰς *L.* || τὰ post καὶ om *M.* || 22. καὶ ἑνάδα οὐσίας om *L.* || ἰδέαν τὴν αὐτοουσίαν λαμβάνοντες εἰς ταύτην πάλιν ἀνῆγον τὰς οὐσίας πάσας *L.* || 24. ποιότητα καὶ τὸ ποσὸν μετουσίᾳ τοῦ ὄντος αὐτοὸν ἐποίουν καὶ πάντα ὄντα καλοῦντες εἰς τὸ ἓν τοῦτο ἀνῆγον καὶ ἀρχὴν πάντων ἐτίθουν αὐτὸ καὶ κυρίως οὐσίαν τοῦτο ἐνόμιζον. τοῦτο γοῦν *L.*

τι ὂν ποιοῦντες, πάντα τὰ ὄντα εἰς ἓν τοῦτο ὑπῆγον. καὶ οὕτως αὐτοῖς ἐφοδεύουσι καὶ τῇ ἐκθέσει χρωμένοις πάντα τὰ ὄντα εἰς τὸ ἓν καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνάγεσθαι ἐδόκει. τοῦτο γοῦν καίτοι δοκοῦν ὑπ' αὐτῶν λαμβάνεσθαί τε τῇ ἐκθέσει καὶ δείκνυσθαι ὡς φανερὸν τὸ πάντα γίγνεσθαι ἕν, οὐ φησιν οὕτως γίγνεσθαι ὡς οἴονται. οὐ γὰρ ὅταν ἐκθέμενοί τινα πλείω, καὶ κοινωνίαν τούτων κατά τι λαβόντες, τοῦτο ἕν τε ποιήσωσι καὶ ἰδέαν, καθὸ ἡ κοινωνία καὶ ἡ ὁμοιότης ἐκείνοις, γίγνεται αὐτοῖς αὐτὰ τὰ ἐκτεθέντα ἕν, οἷον οἱ ἄνθρωποι ᾗ ἄνθρωποι· ἀλλ' αὐτὸ μὲν ἄνθρωπος ἕν τι ἔσται δεικνύμενος ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῆς ἐκείνων πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητος, οὗτοι δὲ οἱ πολλοὶ οὐχ ἕν. ὥστε οὐ τὰ πολλὰ καὶ τὰ πάντα ἓν γίγνεται, κἂν συγχωρήσῃ τις αὐτοῖς πάντα ἃ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ πρὸς ἕν τι γεγονότα πολλὰ μέντοι ὄντα καὶ μένοντα. οὐ γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ καθ' ἕκαστα ἄνθρωποι αὐτοάνθρωπος ὄντες δείκνυνται (ἄλλος γὰρ ἐκεῖνος τούτων), οὐδὲ πάντα τὰ ὄντα αὐτοὸν καὶ αὐτοέν, ἀλλὰ κοινόν τι ἐπ' αὐτοῖς οὖσι πολλοῖς τὸ ἕν τε καὶ τὸ ὄν. ὥστε οὐδὲ δοθέντος αὐτοῖς καὶ συγχωρηθέντος τοῦ πρὸς παράδειγμά τι ταῦτα γίγνεσθαι τὸ αὐτοέν, καὶ εἶναί τι ἓν οὗ μετασχέσει τὰ πολλὰ ταὐτὰ ἀλλήλοις ἢ κατὰ τὸ εἶδος ἢ κατὰ τὸ γένος λέγεται, οὐδ' οὕτως γίγνεται τὰ πάντα ἕν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ὁμοιότητα τῶν πολλῶν τούτων αὐτό τι ἓν γίγνεται καὶ ἑνάς τις, οὐ ταῦτα ἕν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, φησίν, ἐπὶ πασῶν τῶν ὁμοιοτήτων οἷόν τε δείκνυσθαι καὶ λέγεσθαι ὡς κατὰ πᾶσαν ὁμοιότητα ὑπό τι ἓν εἶναι, ἂν μὴ κατὰ τὸ εἶδος ἢ γένος ὁμοιότης ᾖ τῶν λαμβανομένων· ἡ γὰρ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ γένος τε καὶ τὸ εἶδος ταὐτότης τε καὶ ὁμοιότης ἰδέα, ἀλλ' οὐχ ἡ κατὰ τὸ συμβεβηκός. πολλὰ γὰρ ἔστιν ἃ διά τινα ὁμοιότητα ἀλλήλοις ὁμοίως λέγεται, τῷ μὴ εἶναι ταύτην τὴν ὁμοιότητα γένος ἢ εἶδος αὐτῶν οὐδὲ αὐτό τι ἓν ἔσται ἐπ' αὐτῶν· τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ ἀποφατικῶς λεγόμενα. τὸ γὰρ οὐ τρέχει κοινὸν μὲν καὶ ὅμοιον τούτοις ὧν ἀληθῶς κατηγορεῖται, ἀλλ' οὔτε γένος τοῦτο ἔχει οὔτε εἶδος, οὔτε ἰδέα τις τὸ οὐ τρέχει. πάλιν ἐπὶ καθημένων ἢ περιπατούντων ἢ τεθνεώτων ἢ φθειρομένων, ἐπὶ μυρίων ἄλλων, ἃ κεκοινώνηκε μέν τινος, οὐ μὴν ἔστι λαβεῖν ἐπ' αὐτῶν αὐτό τι ἕν. ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες κατὰ κοινήν μέν τινα σχέσιν πατέρες πάντες εἰσίν, οὐκ ἔστι δέ τι ἓν αὐτοπατήρ. ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν τριγώνων τὰς ἐντὸς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι καθόλου μέν ἐστι τῶν τριγώνων, οὐ μὴν

5. λαμβάνοντες *M.* || 10. 11. τι καὶ γεγονότα *A.* || οὐ] οἱ *A.* || 12. αὐτοάνθρωπος coni., αὐτοάνθρωποι *ASBr.* || 14. τοῦ καὶ πρὸς *M.* || 15. πολλὰ ταὐτὰ scripsi c. *S*, πολλὰ ταῦτα *ABr.* || 17. ἀλλὰ — 18. ἓν om *A.* || 19. ὑπό τι] αὐτό τι Ascl., fort. recte, *ut multa per omnem similitudinem sub uno quodam comprehendantur S.* || 22. τῷ — 23. ἐπ' αὐτῶν] *in quibus quoniam similitudo non est in genere aut specie, nullum erit per se unum S.* fort. τῷ δὲ μή. || 24. γὰρ οὔτε ἔχει κοινὸν *M.* || ὁμοίων *A.* || 29. τὸ] κατὰ *M.* || 30. ἐντὸς γωνίας *MS* et coni. *Br*, ἐν τοῖς γωνίας *A*, ἐν ταῖς γωνίαις *Br.*

καὶ γένος. ὥστε οὐκ ἐπὶ πάντων ἐστὶ τῇ ἐκθέσει τὸ ἓν λαμβάνοντας, αὐτό τι ἓν ποιοῦντας, εἰς τοῦτο ἀναγαγεῖν τὰ πάντα, μόνων δὲ ἐφ' ὧν τὸ κοινῶς κατηγορούμενον καὶ καθόλου λεγόμενον ἢ γένος ἢ εἶδός ἐστιν. ὅθεν καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἄλλο τι αὐτοῖς ἐστὶν ἡ ἰδέα ἢ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ἃ κοινῶς τε λέγεται καὶ συνωνύμως κατηγορεῖται ὧν ἐστὶν ἢ εἴδη ἢ γένη. τοσοῦτον οὖν ἀπέχει τοῦ εἰς ἕν τι πάντα ἀνάγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὡς οἴονται, ὡς μηδὲ κατὰ πᾶσαν ὁμοιότητα δύνασθαι τὸ ἓν ἐπὶ τῶν πολλῶν λαμβάνεσθαι. τὸ δὲ "ἐὰν διδῷ τις πάντα" δοκεῖ μοι προσθεῖναι ἐνδεικνύμενος ὅτι μὴ συγχωρηθήσεται αὐτοῖς, εἰ κατὰ κοινωνίαν τινὰ τὴν πρὸς ἄλληλα ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεταί τινα, ἤδη καὶ ἓν τίθεσθαι ἐκεῖνο, ὡς πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶναι ἔχειν ὡς κεχωρισμένον αὐτῶν. ἢ τὸ "ἂν διδῷ τις πάντα" σημαίνοι ἂν τό, ἂν συγχωρῇ τις πάντα τὰ ὁμοίως ἀλλήλοις λεγόμενα κατὰ ἑνός τινος κοινωνίαν οὕτω λέγεσθαι, καὶ συγχωροῖ τὸ ἓν ἐπὶ πολλοῖς τοιοῦτον εἶναι, οὐδὲ τοῦτο ἔσται ἐπ' ἄλλων τινῶν ἢ τῶν ὡς γενῶν καὶ εἰδῶν κοινῶν· τὰ γὰρ οὕτως κοινά τε καὶ καθόλου μόνα ἰδέαν τινά, φησί, σημαίνειν δοκεῖ. καίτοι τοῦτό γε ἐν ἐνίοις ἀδύνατον· συμβαίνει γὰρ ἔνια τῶν κοινῶς κατά τινων κατηγορουμένων μὴ δύνασθαι γένη εἶναι τούτων ὧν κοινῶς κατηγορεῖται· τοιαῦτα γὰρ τὰ πολλαχῶς λεγόμενα. λέγοι δ' ἂν μάλιστα αὐτὰ διὰ τὸ ὄν, ὃ ἐκεῖνοι μὲν ὡς γένος τι κοινὸν τῶν ὅλων λαμβάνοντες ἰδέαν ἐποίουν τὸ αὐτοὸν καὶ αὐτοέν, καὶ εἰς τοῦτο πάντα ὑπῆγον. εἰ δὲ μή ἐστι γένος τὸ ἕν, ἀλλὰ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, δῆλον ὡς οὐδὲ ὁμοιότης ἂν τοῖς οὖσιν οὐσιώδης κατὰ τοῦτο εἴη.

"οὐδένα — ἀριθμούς." τίνα μὲν τὰ μετὰ τοὺς ἀριθμούς, αὐτὸς ἐπιφέρει· 992b 13.
μήκη γὰρ καὶ ἐπίπεδα καὶ στερεά. διαιροῦντες γὰρ εἰς ταῦτα τὰ ὄντα οἵ τε Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων ἀρχὰς μὲν τῶν ὄντων καὶ πρῶτα τοὺς ἀριθμοὺς ἔλεγον, μετὰ δὲ τοὺς ἀριθμοὺς ἔτασσον μήκη καὶ μετὰ ταῦτα ἐπίπεδα, εἶτα τὰ στερεά, ὡς οὐκ ὄντα ταῦτα ἀριθμούς. ὡς δὲ ταῦτα πρὸς ἄλληλα τάξεως ἔχει, δῆλον ὡς καὶ ἀρχαὶ αὐτῶν ἕξουσι πρὸς ἀλλήλας· εἰσὶ γὰρ κατ' αὐτοὺς ἑκάστου τούτων οἰκεῖαι ἀρχαί· ἐτίθεντο γὰρ καὶ τούτων ἰδέας, αἳ ἤδη τῶν μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἀρχαί. ἀλλ' εἰ ἀρχαὶ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ στερεοῦ τὸ αὐτόμηκος καὶ τὸ αὐτόπλατος καὶ αὐτοστερεόν, τίνος φύσεως καὶ δυνάμεως μετέχουσι κατὰ τοὺς τὰς ἰδέας τιθεμένους, ἔργον εὑρεῖν. οὔτε γὰρ ἰδέαι ταῦτα, ἐπεὶ αἱ μὲν ἰδέαι ἀριθμοὶ ταῦτα δὲ οὐκ ἀριθμοί· τὴν γὰρ μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς τάξιν αὐτοῖς εἶχε ταῦτα. ἀλλ' οὐδὲ τὸ βραχὺ καὶ μακρὸν καὶ στενὸν καὶ πλατὺ καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν, αἱ ἀρχαὶ αἱ τούτων, οὐκέτι ἀριθμοί. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἔσται ταῦτα, ἃ μεταξὺ

4. ἃ scr. e *S* et coni. *Br*, ἡ *ABr*. || 12. συγχωροῖτο ἓν *M*. fort. συγχωρῇ. || 14. φησί] φύσεως *M*. || 20. τῶν om *M*. || 24. τοὺς μὲν ἀριθμοὺς *V*. || 25. στερεὰ καὶ οὐκ *A*. || 27. fort. καὶ αἱ ἀρχ. || 33. μικρὸν *M*. || αἱ ante τούτων om *Br*.

ἐτίθεντο ἐκεῖνοι τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν· τὰ γὰρ ἐξ ἐκείνων μαθηματικά, οὐχ αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. τὰ μὲν γὰρ μαθηματικὰ οὔτε ἀρχαὶ καὶ διαιρετὰ καὶ πολλά, ἐκεῖνα δὲ ἀρχαί τε καὶ ἀδιαίρετα καὶ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστα. ἀλλ' οὐδὲ φθαρτὰ ταῦτα· ἀρχαὶ γὰρ καὶ ἄφθαρτα ταῦτα. πάλιν οὖν τετάρτη φύσις τῶν ὄντων ἔσται αὐτοῖς αὕτη καὶ τέταρτόν τι γένος παρὰ τὰ τρία τὰ ὑπ' αὐτῶν τιθέμενα, ἃ ἦν αἱ ἰδέαι, τὰ μαθηματικά, τὰ αἰσθητά. αἱ γὰρ τῶν μαθηματικῶν ἀρχαὶ πάντων τούτων διάφοροι· οὔτε γὰρ ἰδέαι ὅτι μὴ ἀριθμοί, οὔτε τῶν λοιπῶν δύο, ἃ προείρηται· ταῦτα γὰρ ἓν λέγουσιν εἶναι καὶ τὴν τάξιν αὐτοῖς τὴν προειρημένην ἀποδιδόασιν. οὔτε δὲ πῶς ἐστιν οὔτε ἐν τίνι φύσει τῶν ὄντων ἔσται κατ' αὐτούς, οἷόν τε εἰπεῖν. τὰ μὲν γὰρ φύσει ὄντα ἐστὶν αὐτοῖς ἢ ἰδέαι ἢ μαθηματικὰ ἢ αἰσθητά, τὸ δὲ αὐτόμηκος καὶ τὸ αὐτοεπίπεδον καὶ αὐτοστερεὸν ἰδέαι μὲν οὐκ ἔσονται, ὅτι αἱ μὲν ἰδέαι ἀριθμοὶ κατ' αὐτούς, ταῦτα δὲ ἔλεγον μετ' αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ μεταξύ· μεταξὺ γὰρ τὰ μαθηματικὰ κατ' αὐτούς. ἦν δὲ καὶ πολλά, οὐ πολλὰ δὲ τὸ αὐτόμηκος ἢ τὸ αὐτοεπίπεδον ἢ τὸ αὐτοστερεόν. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ταῦτα καὶ φθαρτοῖς· οὐδὲ γὰρ τούτων τι κυρίως ὄν. φαίνεται οὖν τέταρτόν τι γένος τοῦτο τῶν ὄντων γενέσθαι κατ' αὐτούς.

992b 18. "ὅλως — εὑρεῖν." ὁ λόγος τοιοῦτος. ὧν μή εἰσι κοιναὶ ἀρχαί, τούτων ἀδύνατον κοινάς τινας ἀρχὰς εὑρεῖν· τῶν δὲ ὄντων οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ κοιναί, ὥστε καὶ ἀδύνατον αὐτῶν εὑρεῖν κοινὰς ἀρχάς. ὅτι δὲ τῶν ὄντων οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ κοιναί τε καὶ αἱ αὐταί, τὰ δὲ ὄντα πολλαχῶς λέγεται, τῶν ὄντων ἄρα οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ αἱ αὐταί. ὅτι δὲ τὸ ὂν τῶν πολλαχῶς λεγομένων, ἐν πολλοῖς εἴρηται. αἰτιᾶται δὴ αὐτοὺς ὅτι ἐζήτουν ἀρχὰς τῶν ὄντων μὴ πρότερον διελόμενοι αὐτὰ καὶ τὰ σημαινόμενα ἐκθέμενοι τοῦ ὄντος. ἄλλως τε ἔτι ἀτοπώτερον τὸ τὰς τοιαύτας τῶν ὄντων ἀρχὰς τὰς αὐτὰς ζητεῖν τὰς ἐξ ὧν εἰσίν, αὗται δέ εἰσιν ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος· τοιαῦται γὰρ ἃς ὑποτίθενται ἀρχάς, ἥ τε ἀόριστος δυὰς καὶ ἡ μονάς. ἔνια γὰρ τῶν ὄντων οὐδὲ ἔχει κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τοιαύτας ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· ἐκ τίνος γὰρ ὕλης τὸ ποιεῖν τι ἔστιν ἢ τὸ πάσχειν· κατὰ συμβεβηκὸς μὲν γὰρ καὶ ταῦτα ὕλην ἔχει. ὅτι γὰρ ταῖς οὐσίαις, ὧν ἔστι τις ὕλη, ταῦτα ὑπάρχει, κατὰ τοῦτο ἂν εἴη τις ὕλη καὶ τῶν τοιούτων,

3. ἕκαστον *A*. fort. καὶ ἓν αὐτῶν ἕκαστον. cf. l. 8. 14. || 8. ἃ addidi e *S*. || 10. ὄντος *M*. || 21. αὐταί — 22. ὂν *MV* Ascl. *Br*, locus manifesto depravatus. *Quod vero entium non habeantur principia communia et eadem, hinc arguitur, quia entia multifariam dicantur, ut multis in locis dictum est S*. Huc proxime accedit lectio cod. *A*. ἀρχαὶ κοιναί τε καὶ αἱ αὐταὶ δῆλον ἐντεῦθεν τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐν πολλοῖς εἴρηται, quae lectio facile ita potest suppleri, ut cum interp. lat. concinat. || 23. δὴ] δὲ *AV*. || 28. ἐκ τίνος *AS*, ἔκ τινος *Br*.

καθ' αὑτὰ δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦ εὐθέος ὕλη τίς ἐστιν, οὐδέ τινος ἄλλου παρὰ τὴν οὐσίαν· διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε μὴ εἶναι τούτων λαβεῖν τοιαῦτα στοιχεῖα, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔστιν· τὰς γὰρ τοιαύτας ἀρχὰς τὰς ὡς στοιχεῖα καὶ ἐνυπάρχοντα καὶ ἐξ ὧν λέγεταί τι εἶναι, μόνης τῆς οὐσίας εὑρεῖν ἔστιν· μόνη γὰρ αὕτη τῶν ὄντων ὑποκείμενον, τὰ δ' ἄλλα ἐν ταύτῃ καὶ ταύτης τι. τὸ οὖν τῶν οὐκ ἐχόντων τοιαύτας ἀρχὰς ἢ ζητεῖν ἢ οἴεσθαι εὑρηκέναι μάταιον.

"πῶς — στοιχεῖα;" ὅτι εἰ καὶ ἔστι κοινὰ πάντων τὰ τῶν ὄντων στοιχεῖα, 992*b* 24.
ἀδύνατον αὐτῶν μάθησιν καὶ ἐπιστήμην εἶναι, δείκνυσι. δι' ἣν δὲ αἰτίαν ἀδύνατον τοῦτο μαθεῖν τὰ πάντων στοιχεῖα, αὐτὸς ἐπήνεγκεν εἰπὼν "δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντας πρότερον." ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος. ἀδύνατόν τι τῶν ἐχόντων ἀρχὰς εἰδέναι μὴ τὰς ἀρχὰς εἰδότα αὐτοῦ. ὧν γὰρ διὰ τῶν ἀρχῶν ἡ γνῶσις, ταῦτα ἀδύνατον εἰδέναι πρὸ τῆς τῶν ἀρχῶν γνώσεως. τῶν δὲ ὄντων πάντων εἰσὶ κατ' αὐτοὺς ἀρχαὶ κοιναί· ἀδύνατον ἄρα τῶν ὄντων εἰδέναι τι μὴ πρότερον τὰς ἀρχὰς μαθόντας. ἀλλὰ μὴν ὧν ἐχόντων ἀρχὰς ἀδύνατον τὰς ἀρχὰς μαθεῖν, ἀδύνατον τούτων ἐπιστήμην ἔχειν· ἀδύνατον δὲ τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς μαθεῖν, ἀδύνατον ἄρα τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἔχειν. ὅτι δὲ ἀδύνατον τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς μαθεῖν, δείκνυσιν οὕτως. πᾶσα μάθησις ἐκ προγινωσκομένων γίνεται· ὡς γὰρ καὶ ἀρχόμενος τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν εἶπε, "πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίγνεται γνώσεως." ἃ μὲν γὰρ μανθάνει τις οὐκ εἰδώς, ταῦτα οὐχ οἷόν τε προγινώσκειν· ἄλλα μέντοι τινὰ ἀναγκαῖον προγινώσκειν τὰ δι' ὧν ἡ μάθησις· ὁ γοῦν γεωμετρεῖν μανθάνων, ὧν μέν ἐστιν ἡ γεωμετρία ἐπιστήμη, τούτων οὐδὲν προγιγνώσκει ὅτε τοῦ μανθάνειν ἄρχεται, ἄλλα μέντοι τινὰ οἶδεν ἐξ ὧν γνωρίζει τὰ δι' ὧν ἡ διδασκαλία, οἷον μεῖζον ἔλαττον ἴσον, εὐθὺ κεκλασμένον, ἀλλὰ καὶ μήκους ἔννοιαν ἔχει καὶ πλάτους καὶ σώματος. εἰ δὴ πᾶσα μάθησις ἐκ προγινωσκομένων ἄλλων τινῶν, οὐ τῶν μανθανομένων, δεήσει καὶ τὸν τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς μαθησόμενον ἄλλα τινὰ εἰδέναι. ἀλλ' ἦν ἀδύνατον· πᾶν γὰρ ὅ τι ἂν εἰδέναι ληφθῇ, ὄν τι ἔσται καὶ ὑπὸ τὰς τοῦ ὄντος ἀρχάς, ἀδύνατον δέ ἐστί τι τῶν ὄντων εἰδέναι πρὸ τοῦ τὰς ἀρχὰς μαθεῖν αὐτοῦ. ἢ οὖν προειδὼς ἔσται ἃ μανθάνει, ἢ οὐ μαθήσεται. ὅτι δὲ πᾶσα μάθησις ἐκ προγιγνωσκομένων, ἔδειξε λαβὼν τὰς μαθήσεις. ἢ γὰρ δι' ἀποδείξεώς τι μανθάνομεν ἢ δι' ὁρισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς. καὶ ἔστι τινὰ καὶ ἐν ταῖς δι' ἀποδείξεως διδασκαλίαις γνωριζόμενα ὑπὸ τοῦ μανθάνοντος, ἄλλα ὄντα τῶν ἀποδεικνυμένων· τοιαῦτα γὰρ τὰ ἀξιώματα, φυσικαί τινες οὖσαι ἔννοιαι καὶ προτάσεις

1. prius οὐδὲ bis habet *A*. || 3. 4. ἐνυπάρχοντα scripsi c. *S*, ἐν ὑπάρχοντα *AM Br*. || 5. καὶ ταύτης et 7. τὰ om *M*. || 10. οἷόν τε] οἴονται *A*. || 13. ἀδύνατον γὰρ ἄρα *A*. || 21. et 23. ἄλλα *A2 M*, ἀλλὰ *A1 SBr*. || 25. ἔχει *AS*, om *Br*. || 27. ἄλλα *A2 SBr*, ἀλλὰ *A1*.

ἄμεσοι, οἷον ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, ἢ ὅτι ἐπὶ παντὸς ἢ κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἢ ὅτι τὸ ἀγαθὸν ὠφέλιμόν ἐστι τῇ αὐτοῦ φύσει. καὶ πᾶσα δὲ ἡ διὰ συλλογισμοῦ γνῶσις διὰ προγιγνωσκομένων· διὰ γὰρ τῶν προτάσεων ἃς ὁμολογεῖσθαί τε καὶ κεῖσθαι δεῖ. καὶ ἡ δι' ὁρισμῶν δὲ ἐκ προγιγνωσκομένων γίγνεται· ὁ γὰρ μανθάνων τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμόν, ὅτι ἐστὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, οὐ προγιγνώσκει μὲν ὅτι ταῦτά ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἕκαστον δὲ τούτων γνωρίζει, τὸ ζῷον, τὸ πεζόν, τὸ δίπουν, ἢ οὐκ ἂν μάθοι ὅτι ταῦτα ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς διδασκαλία τὸ μὲν καθόλου βούλεται διδάσκειν, δι' ὧν δὲ διδάσκει (ἔστι δὲ ταῦτα τὰ καθ' ἕκαστα), ταῦτα δεῖ γνωρίζειν τὸν μανθάνοντα. εἰ δὴ οὕτως μὲν πᾶσα διδασκαλία, οἱ δὲ τὰς πάντων τῶν ὄντων ἀρχὰς ζητοῦντες καὶ διδάσκειν λέγοντες ἀναιροῦσι τὸ δύνασθαί τι γνωρίζειν καὶ εἰδέναι τὸν μανθάνοντα, ἀναιροῦσι καθόλου διδασκαλίαν τε καὶ μάθησιν. τὸ δὲ "ἢ πάντων ἢ τινῶν" εἶπεν, ὅτι ἐν τῇ ἀποδείξει καὶ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἐνδέχεται ἀμφοτέρας τινὰ τὰς προτάσεις προγιγνώσκειν τε καὶ γνωρίζειν, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ πάντα γνωρίζειν καὶ προγιγνώσκειν τὰ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμός· καὶ ἡ ἐπαγωγὴ δὲ διὰ πάντων γνωρίμων ἢ προγιγνωσκομένων. ἢ πάντων, ὡς ἐν τοῖς ὁρισμοῖς καὶ ἐν ταῖς ἐπαγωγαῖς, τινῶν, ὡς ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν.

992b 33. "ἀλλὰ — ὅσα." ἀνελὼν τὸ εἶναι μάθησιν εἰ τῶν ὄντων πάντων κοιναὶ ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι, διδάσκει νῦν ὅτι μηδὲ χωρὶς διδασκαλίας σύμφυτον τὴν γνῶσιν ἔχειν αὐτῶν οἷόν τε, ὡς μὴ δεῖσθαι διδασκαλίας εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν, μηδὲ προγιγνωσκομένων τινῶν. ἡ μὲν γὰρ τῶν κυριωτάτων γνῶσις κρατίστη τῶν ἐπιστημῶν, ἡ δὲ τῶν ἀρχῶν, αἵ τινες ἁπάντων τῶν ὄντων εἰσὶν ἀρχαί, γνῶσις τῶν κυριωτάτων ἐστὶ γνῶσις· κυριώτερον γὰρ ἀεὶ τὸ διότι ἔστι τι τοῦ δι' ἐκεῖνο ὄντος, διὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τὰ μετὰ τὰς ἀρχάς· ἡ τῶν ἀρχῶν ἄρα γνῶσις ἡ τῶν ἐπιστημῶν κρατίστη. τὸ δὲ τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν σύμφυτον ἔχοντας μηδ' εἰδέναι, τοῦτο παράλογον. ἀλλ' ὅτι μὲν αἴσθησιν ἔχομεν σύμφυτον, οὐ λελήθαμεν αὐτούς, οὐδὲ ὅτι βαδίζειν δυνάμεθα· ὅτι δὲ τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἔχομεν ἔχοντες αὐτῶν τὰς ἀρχάς, ἢ ὅτι γε τὰς τῶν ὄντων πάντων ἀρχὰς ἐπιστάμεθα, λελήθαμεν ἑαυτούς, καὶ οὐδὲ ἐξετασθέντες καὶ ἐπιστήσαντες εἰπεῖν δυνάμεθα. πῶς ἂν οὖν ἔχοιμεν ἐπιστήμην σύμφυτον τούτων ἃ μὴ ἴσμεν; δύναται τοῦτο καὶ ὡς ἀρέσκον αὐτοῖς τὸ σύμφυτον

1. 2. παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις *M*. || 5. ζῷον om *M*. || 10. διδασκαλία τὸ μὲν καθόλου βούλεται διδάσκειν, δι' ὧν δὲ διδάσκει ἔστι, οἱ *M*. || 17. τινῶν *SBr*, ἢ τινῶν *AM*. || 21. γνῶσιν αὐτῶν ἔχειν *M*. || 22. post τινῶν add δείκνυσιν *A*. || 27. ἀλλ'] *an S*. || 28. αὐτοὺς *A*. || 29. ἔχομεν om *M*. || γε] δὲ *M*. || 30. ἐπιστάμεθα αὐτοῖς λελήθαμεν καὶ *M*.

ἔχειν ἡμᾶς τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην εὐθύνειν· τοῦτο δέ, ἐπεὶ δοκοῦσιν αὐτοῖς αἱ μαθήσεις ἀναμνήσεις εἶναι.

"ἔτι — ἀπορίαν." εἰ καὶ εἰσὶ πάντων ἀρχαὶ κοιναὶ καὶ αἱ αὐταί, πῶς τις ταύτας γνωρίσει ὅτι αἵδε τινές εἰσι καὶ ὅτι ἐκ τούτων ἐστὶ τὰ ὄντα, εἰ μὴ προειδείη τινὰ δι' ὧν γνωρίζειν τε καὶ δεικνύναι δυνήσεται ὅτι εἰσὶν αἵδε; τί γὰρ μᾶλλον ὅτι αἵδε τινὲς ἀλλ' οὐχὶ αἵδε εἴσεται ὁ μὴ ἔχων πρὸς τὸ γνωρίζειν τὸ ζητούμενον ἀρχάς; οὐ γὰρ δὴ χωρὶς ἀμφισβητήσεως ὁμολογηθήσεται τάσδε τινὰς πρὸς ἁπάντων εἶναι· ἀλλ' ὡς ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς ζα συλλαβῆς πότερον αὐτὴν δεῖ διὰ τοῦ ζ καὶ α γράφειν ἢ διὰ τοῦ σ καὶ δ καὶ α, οὕτω δὴ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀμφισβήτησις ἂν εἴη. ἐγράφετο δὲ ταῦτα διὰ δύο πάλαι ἕκαστον αὐτῶν γραμμάτων, διὸ καὶ διπλάσια τῶν στοιχείων ταῦτα ἐκαλεῖτο, καὶ τὸ μὲν ζ διὰ τῶν σδ, τὸ δὲ ξ διὰ τῶν κσ, τὸ δὲ ψ διὰ τῶν πσ. γνωρίσει γάρ τις αὐτὰ καὶ ζητήσει, εἰ ἀμφισβητοῖντο, ἢ δι' ὁρισμοῦ ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς, ἃ πάντα διὰ προγιγνωσκομένων δείκνυσιν, ὡς προείρηται. ἔοικε δὲ τὴν ἐν τῷ Μένωνι [τὴν] ὑπὸ Πλάτωνος ἀπορίαν εἰρημένην λέγειν ὡς δυναμένην ἀπορεῖσθαι πρὸς τοὺς ἁπάντων τῶν ὄντων κοινάς τινας καὶ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς τιθεμένους· τούτοις γὰρ ἀνάγκη μὲν λέγειν τὰς ἀρχὰς διδακτάς (οὐ γὰρ δὴ λανθάνομεν αὐτοὺς ἔχοντες τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ τῶν ὄντων ἁπάντων), τῷ δὲ τὸν τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς ἀγνοοῦντα μηδὲν δύνασθαι τῶν ὄντων εἰδέναι, οἱ μανθάνοντες τὰς τοιαύτας ἀρχὰς οὐδὲν ἂν εἶεν τῶν ὄντων προειδότες. ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐδὲ γνωρίζειν ἂν δύναιντο τὰς τοῦ ὄντος ἀρχάς, ὅτι ἐκεῖναι εἰσίν, εἰ καὶ εὑρεθεῖεν, τῷ γίνεσθαι μὲν τοῦτο διά τινων προϋπαρχουσῶν γνώσεων, ταύτας δὲ ἀδύνατον ἔχειν τὸν μηδέπω τὰς τοῦ ὄντος ἀρχὰς ἔχοντα, τῷ καὶ τούτων αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι, εἴγε καὶ αὐτὰ τῶν ὄντων. τὸ δὲ "ἐκ τίνων ἐστί" δηλωτικὸν ἔοικεν αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, ὁποίας ἐζήτουν ἐκεῖνοι κοινὰς πάντων· τὴν γὰρ ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἐζήτουν.

"ἔτι — αἴσθησιν ἔχοι;" καὶ τοῦτο πρὸς τὸ μὴ τὰς αὐτὰς ἁπάντων ἀρχὰς 993*a* 7.
εἶναι καὶ στοιχεῖα λέγει. εἰ γὰρ εἶεν πάντων τῶν ὄντων κοιναί τινες ἀρχαί, ὁ

8. — 10. ὥσπερ ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς ζα συλλαβῆς πότερον διὰ τοῦ ζ γράφεται (ἢ ἕτερον φθόγγον εἶπεν), ἢ διὰ τοῦ σ καὶ δ. τινὰ γὰρ τῶν βιβλίων ἀντὶ τοῦ ζα σμα ἔχει γεγραμμένον. καλλίων δὲ ἡ διὰ τοῦ ζα γραφή. οὕτω δὴ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀμφισβήτησις ἂν εἴη. ἐγράφοντο γὰρ πάλαι παρὰ τῶν παλαιῶν τινὲς συλλαβαὶ διὰ δύο γραμμάτων, ὕστερον δὲ τοὺς φθόγγους τῶν δύο τούτων εἰς ἕνα φθόγγον κεράσαντες δι' ἑνὸς στοιχείου ἔγραφον· ὅθεν καὶ διπλᾶ ταῦτα ἐκάλουν, οἷον τὸ ξ ἐκ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ ἐκ τοῦ σ καὶ δ. ***L.*** || 9. ἢ om ***A.*** || δὴ ***V***, δὲ ***AM.*** || 12. σδ] σ καὶ δ ***MV.*** || 15. δὲ om ***A.*** || 16. δυναμένων ***AM.*** || 17. μὲν] μὴ ***V.*** || 24. 25. τῷ — ὄντων om ***S.*** || 25. αὐτοῦ ***M.*** || 27. αὐτὰς] αὐτῶν ***A.***

μαθὼν ταύτας πάντα ἂν δι' αὐτῶν γνωρίζειν δύναιτο τὰ ὄντα. ὡς γὰρ ὁ τὰ γράμματα καὶ τὰ στοιχεῖα εἰδὼς πάντα γνωρίζει καὶ πάσας τὰς ἐξ αὐτῶν συγκειμένας φωνάς, οὕτως ἀκολουθήσει καὶ τῷ τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς εἰδότι τὰ ἐξ αὐτῶν ὄντα γνωρίζειν δι' αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο, δυνήσεται ὁ τὰς ἀρχὰς εἰδὼς ταύτας καὶ τὰ αἰσθητὰ γνωρίζειν· ἐξ ἐκείνων γὰρ καὶ ταῦτα, εἴγε ὄντα. πῶς οὖν ὁ μὴ ἔχων τὴν αἴσθησιν γνωρίσει τὰ αἰσθητά; αἰσθήσει γὰρ τὰ αἰσθητὰ καὶ οὐκ ἄλλῳ τινὶ γνωρίζεται· ἀκολουθεῖ δὲ τῷ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν εἰδότι γνωρίζειν αὐτὰ δι' ἐκείνων· εἴσεται δὲ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ὁ τὰς κοινὰς πάντων τῶν ὄντων ἀρχὰς εἰδώς, κἂν μὴ ἔχῃ τὴν αἴσθησιν (οὐ γὰρ δὴ αἱ τῶν ὄντων ἀρχαὶ αἰσθηταί)· ὡς γὰρ τὰ μὴ αἰσθητὰ διὰ τῶν ἀρχῶν γνωρίζει, οὕτω γνωρίσει καὶ τὰ αἰσθητὰ δι' αὐτῶν, εἰ ὁμοίως καὶ τούτων ἐκεῖνα ἀρχαί. ὡς γὰρ αἱ σύνθετοι φωναὶ πᾶσαι, ὧν τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, ἐκ τῶν αὐτῶν σύγκεινται στοιχείων, οὕτω καὶ τὰ ὄντα πάντα ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἔσται γνωριζόμενα, εἰ τὰ αὐτὰ πάντων αὐτῶν ἐστὶ στοιχεῖα. οὐ μαχόμενος δὲ αὐτῷ λέγοι ἂν ζητῶν μετὰ τὰς τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἀρχάς τε καὶ αἰτίας, δεικνὺς δὲ διὰ τούτων ὅτι ἄγνωστοί εἰσιν. δείξει γὰρ ὅτι μηδὲ εἰσὶ πάντων τῶν ὄντων κοιναί τινες ἀρχαί, ὡς ἡγοῦντο οἱ εἰς τὸ ἓν πάντα πειρώμενοι διὰ τῶν κοινῶν ἀνάγειν ὁμοιοτήτων, ἀλλ' εἰσὶν αἱ ζητούμεναι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἀρχαὶ κοιναὶ πάντων ἀρχαὶ αὗται· ἀλλ' αἱ τῆς οὐσίας οὐκ οὖσαι ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν ὄντων ἀρχαί, γίγνονταί πως κἀκείνων ἀρχαὶ τῷ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων ἕκαστον παρὰ τῆς οὐσίας τὸ εἶναι ἔχειν.

993a 11. (10) *"ὅτι — πάντες." ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει εἰς τέσσαρα εἴδη αἰτίων ἀνήχθη ὑπ' αὐτοῦ τὰ αἴτια πάντα. ὁ βουλόμενος καὶ νῦν πιστώσασθαι ἦλθεν ἐπὶ τὸ τὰς τῶν περὶ αἰτίων εἰπεῖν δόξας, ἐξετάζων εἰ μή τις ἄρα αὐτῶν ἄλλο τι εἶδος ἐζήτησεν αἰτίου· καὶ εὗρε πάντας τοὺς περὶ αἰτίων εἰρηκότας τούτων τι τῶν εἰρημένων αἰτίων λέγοντας αἴτιον, τοὺς μέν τινας ἓν ἐξ αὐτῶν, ὡς οἱ τὸ ὑλικὸν αἴτιον ἀποδιδόντες, τοὺς δὲ δύο, τοὺς δὲ τρία, ὧν οἱ μὲν τὸ ποιητικὸν πρὸς τῇ ὕλῃ ὑπελάμβανον, ὡς Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οἱ δὲ τὸ εἶδος, ὡς οἱ τὰς ἰδέας, οἱ δὲ καὶ ἀμφοτέρων πως ἐφήπτοντο, τοῦ τε ποιητικοῦ καὶ τοῦ κατὰ τὸ εἶδος, ὡς ἐρεῖ περὶ Ἐμπεδοκλέους. πλὴν οὐδείς γε ἔξω*

3. ἀκολουθήσεται *M.* ‖ 8. τὰς ἀρχὰς αὐτῶν om *S.* ‖ 10. μὴ] μὲν *AM.* ‖ 11. fort. ἐκεῖναι. ‖ 12. σύγκεινται scr. c. *S*, σύγκειται *ABr.* ‖ 14. αὐτῷ] αὐτῷ *A.* ‖ 18. ᾗ ὂν *MS*, ἢ οἷον *A*, ᾗ ὂν οἷον *Br.* ‖ π. ἀρχαὶ] π. ἀρχὴν *M.* ‖ post αὗται aliquid excidit, quod e *S* suppleri potest: *omnium entium principia, non tamen eodem modo, sed proprie substantiae, caeterorum vero a substantia, cum proprie non sint principia, efficiuntur quodammodo, quoniam.* — ‖ 22. Φυσ. II, 3. ‖ 24. post αἰτίων adde εἰρηκότων.

τούτων τῶν εἰδῶν ἄλλο τι εἶδος αἰτίου ἐζήτησεν ἢ ὑπέθετο, ἀμυδρῶς μέντοι περὶ αὐτῶν εἶπον πάντες καὶ οὐ διηρθρωμένως. καὶ γὰρ Πλάτων τῶν τεσσάρων μνημονεύων αἰτίων εὑρεθείη ἄν, καὶ Ἐμπεδοκλῆς τῶν τριῶν, ὡς ἐρεῖ, οὐ σαφῶς δὲ οὐδὲ διωρισμένως. αἰτίαν δέ φησι τοῦ περὶ τῶν αἰτίων ἀδιαρθρώτως αὐτοὺς εἰρηκέναι, καίτοι τούτοις ἐπιβάλλοντας, τὸ μηδέπω τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τινὰ πρὸ Ἀριστοτέλους ἀκριβῶς εὑρῆσθαι, ἀλλ' ἔτι ἀδιαρθρώτως, ὥσπερ οἱ ψελλίζοντες τὰς φωνὰς λέγουσιν, οὕτω δὲ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ περὶ φιλοσοφίας λέγειν. ὅτι δὲ ταῦτα ἔλεγον οὐ διαρθροῦντες, Ἐμπεδοκλέους μέμνηται λέγοντος τὸ ὀστοῦν κατὰ τὸν λόγον ὀστοῦν εἶναι, οὐ κατὰ τὴν ὕλην· ἡ μὲν γὰρ ὕλη κοινὴ καὶ τοῖς ἄλλοις κατ' αὐτόν (τὰ γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα), ὀστοῦν δὲ ἐν τῇ ποιᾷ τούτων καὶ ποσῇ κράσει φησὶ γίγνεσθαι, λέγων

ἡ δὲ χθὼν ἐπίηρος ἐν εὐτύκτοις χοάνοισι
τὰς δύο τῶν ὀκτὼ μερέων λάχε Νήστιδος αἴγλη,
τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο· τὰ δ' ὀστέα λευκ' ἐγένοντο.

εἰ δὲ τοῖς ὀστοῖς κατὰ τὸν λόγον, τουτέστι κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ λόγος), τὸ ὀστοῦν εἶναι κατ' αὐτόν, δῆλον ὡς καὶ τῇ σαρκὶ καὶ τῷ νευρῷ καὶ ἑκάστῳ τῶν ὄντων, οἷον λίθῳ ξύλῳ, κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος· ἢ γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ εἶδος καὶ ὁ λόγος αἴτιος τοῦ ἕκαστον εἶναι ὅ ἐστιν, ἢ ἐπ' οὐδενός. διὰ γὰρ τὸν λόγον καὶ διὰ τὸ εἶδος ἡ διαφορὰ καὶ ἐν τοῖς οὖσι, καὶ ἔστιν αὐτῶν τὸ μέν τι σὰρξ τὸ δέ τι ὀστοῦν τὸ δὲ ἄλλο τι, ἐπεὶ ἥ γε ὕλη κατ' αὐτὸν πᾶσι τοῖς οὖσιν ἡ αὐτή, ὡς ἔφαμεν· τὰ γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα ἡ ὑλικὴ ἀρχὴ αὐτῷ. ὅτι μὲν οὖν ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον καὶ τὸ εἶδος αἴτιον ἑκάστῳ τοῦ τῷδέ τινι εἶναι, πάντως ἂν συνέφησεν Ἐμπεδοκλῆς, εἴ τις αὐτὸν ἐπῆγε τῷ λόγῳ, παραδεικνὺς ἕκαστον οὕτως ἔχον· αὐτὸς μέντοι ἐφ' ἑαυτοῦ λέγων οὐδὲν περὶ αὐτοῦ σαφῶς διώρικεν, οὐδὲ κατ' ἐπιστήμην εἴρηκέ τινα τῷ μὴ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν ὁμοίων εἰρηκέναι.

"περὶ — πρότερον." λέγοι ἂν "περὶ τῶν τοιούτων" ὡς εἰρηκὼς ἤδη ὅτι 993a 24.
εἶπε καὶ ἐν τούτοις πρὸ τούτου περὶ Ἀναξαγόρου λέγων καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐπανορθῶν, ὅτι ἄλλῳ μὲν οὖν λέγοντι ταῦτα ἐπηκολούθησεν, οὐ μὴν αὐτὸς σαφῶς τι περὶ τούτων εἶπεν, ὥσπερ οὐδὲ Ἐμπεδοκλῆς, περὶ οὗ νῦν εἶπεν. ἐπὶ τούτοις

2. διηρθρωμένον *M.* ‖ 4. οὐδὲ] οὐ *M.* ‖ 9. ὀστοῦν οὐ κατὰ τὴν ὕλην ἀλλὰ κατὰ τὸν *L.* ‖ 11. φησὶ ἔλεγον (om γίγνεσθαι) *L.* ‖ 12. — 14. om *S.* ‖ 12. ἐπίκρυς *V*, ἐπείρος ἐν εὐστέρνοις *L.* ‖ 13. μορέων *V*, μοιρῶν ἔλαχε *L.* ‖ 14. τὰ om *M.* ‖ 16. ὀστοῖς *M.* ‖ 17. ἐπὶ] ὧν *M.* ‖ 18. ἑκάστου *M.* ‖ 19. διὰ om *M.* ‖ 19. 20. τῷ μήτε σάρξ *M.* ‖ 27. — 28. τὸ μὲν οὖν "περὶ τούτων" λέγοι ἂν ὡς εἰρηκὼς ἤδη ἐν τοῖς πρὸ τούτου λόγοις περὶ Ἀναξαγόρου καὶ τὴν *L.* ‖ 27. τῶν τοιούτων] τούτων *A.* ‖ 29. οὖν] fort. ἄν. ‖ cf. Arist. p. 989ᵃ 32. ‖ ἐπηκολούθησεν Ἀναξαγόρας οὐ *L.* ‖ μὲν *A.* ‖ 29. 30. αὐτός τι σαφῶς περὶ τούτων εἴρηκεν, ὥσπερ *L.*

ἀπορίας τινὰς ἀπορήσειν ἐπαγγέλλεται συντεινούσας εἰς τὸν περὶ τῶν ἀρχῶν λόγον, ἐξ ὧν ῥηθεισῶν φησὶ καὶ καλῶς ἀπορηθεισῶν εὐπορωτέρους ἡμᾶς ἔσεσθαι πρὸς τὰς λύσεις τῶν ἐν τοῖς ὑστέροις ἀπορουμένων· αἱ γὰρ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀπορίαι τε καὶ λύσεις ἀρχαὶ τῆς τῶν μετὰ ταῦτα ἀπορουμένων λύσεως γίνονται. καὶ λέγει περὶ τῶν ἀπορουμένων ἐν τῷ Β· διὸ καὶ δόξαι ἂν ὅσον ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων συνῆφθαι τούτῳ τῷ βιβλίῳ τὸ Β. οὐ μὴν ἀλλὰ λέγει γε περὶ ὧν ἐνταῦθα προτίθεται καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι α. εἰπὼν γὰρ "ὅσα δὴ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις ἐπανέλθωμεν πάλιν," περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν αἰτίων καὶ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο ἐλάττονι α ζητεῖ τε καὶ ἀπορεῖ.

ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΑΤΤΟΝ Α.

Τὸ ἔλαττον ἄλφα τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ ἔστι μὲν Ἀριστοτέλους ὅσα καὶ τῇ θεωρίᾳ τεκμήρασθαι, οὐ μὴν ὁλόκληρον ἔοικεν εἶναι, ἀλλ' ἔστιν ὡς μέρος βιβλίου, τεκμαιρομένοις τῇ τε ἀρχῇ καὶ τῇ τοῦ βιβλίου μικρότητι. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τῷ περὶ ἀρχῶν καὶ ἐν τούτῳ ποιεῖσθαί τινα λόγον, δόξει καὶ οὐκ ἀπᾴδειν τοῦτο τοῦ μείζονος Α, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκείνῳ περὶ ἀρχῶν καὶ αἰτίων, ἐξ ὧν ἐν ἐκείνῳ παυόμενος τοῦ βιβλίου εἶπεν "ὅσα δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις, ἐπανέλθωμεν πάλιν· τάχα γὰρ ἂν ἐξ αὐτῶν εὐπορήσαιμεν πρὸς τὰς ὕστερον ἀπορίας." προειπὼν δὲ τοῦτο ἐν ἐκείνῳ, ἐν τούτῳ ζητεῖν ἀκολούθως δοκεῖ εἰ ἐπ' ἄπειρον αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια, καὶ δείκνυσιν ὅτι ἔστιν ἀρχή τις ἐν αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος. ὅσον δὲ πάλιν ἐπὶ τῷ τέλει αὐτοῦ, οὐ δόξει τοῦτο ἐκ ταύτης εἶναι τῆς συντάξεως, ἀλλὰ τῆς φυσικῆς πραγματείας προοίμιόν τι· ὡς γὰρ περὶ φύσεως ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρῶν, καὶ ζητήσων τί ἐστιν ἡ φύσις, ἐπαύσατο. εἶπε γὰρ "διὸ σκεπτέον πρῶτον τί ἐστιν ἡ φύσις· οὕτω γὰρ

4. τε et τῆς om *L*. ‖ ἀπορουμένων τῆς λύσεως *L*. ‖ 4. 5. γίνονται. λέγει δὲ περὶ τῶν ἀπορουμένων ἐν τῷ β τῆσδε τῆς πραγματείας *L*. ‖ 5. δόξειεν *V*, δόξαν *M*. ‖ ἴσον *V*. ‖ 6. γε om *V*. ‖ 7. εἰπὼν *Br* c. *S*, εἰπόντες codd. ‖ Tit. τὸ ἔλαττον α τῶν μετὰ τὰ φυσικά *ABr*. ‖ 10.—14. Καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον Ἀριστοτέλους ἐστίν, ὡς ἔστιν ἀπὸ τῆς λέξεως καὶ τῆς θεωρίας τούτου τεκμήρασθαι. ἔστι δὲ μέρος βιβλίου ἀλλ' οὐ βιβλίον ὁλόκληρον· δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ ἀρχὴ τοῦδε τοῦ βιβλίου, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ περὶ ἀρχῶν ποιεῖται τὸν λόγον καὶ οὐκ ἀπᾴδει τὰ ἐν τούτῳ λεγόμενα τῶν ἐν τῷ μείζονι Α. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μικρότης τούτου τεκμήριον ἱκανώτατον τοῦ μέρος εἶναι βιβλίου ἀλλ' οὐ βιβλίον ὅλον. ἔοικε δὲ ἕπεσθαι τοῦτο τῷ μείζονι Α ἐξ ὧν *L*. ‖ 15. τῷ βιβλίῳ *L*. ‖ 17.—20. ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸ τέλος ἐκείνου, ἀκολούθως ἐν τούτῳ ζητεῖται εἰ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος. ἐκ τούτου δὴ φαίνεται ὅτι συντέτακται τοῦτο τὸ βιβλίον τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, εἴτε μέρος ὂν τοῦ μείζονος Α, εἴτε καὶ μὴ ἀλλ' ἰδίαν ἔχον περιγραφήν. πάλιν δὲ σκοποῦσιν ἐκ τοῦ τέλους οὐ δόξει *L*. ‖ 22. ἐπαύσατο τοῦδε τοῦ βιβλίου *L*.

καὶ περὶ τίνων ἡ φυσικὴ δῆλον ἔσται.” φυσικοῦ δὲ τὸ περὶ τούτου σκέπτεσθαι· διὸ καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει πεποίηται τὸν περὶ φύσεως λόγον. ἔτι δὲ οὐδ’ ἡ ἀρχὴ αὐτῷ τοῦ Β τὸν περὶ φύσεως περιέχει λόγον, ὡς δοκεῖν ἕπεσθαι τούτῳ ἐκεῖνο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἀναγκαῖόν ἐστι προαπορῆσαι ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, ταῦτα ἐν αὐτῷ καταλέγει τε καὶ ἐκτίθεται. διὸ δόξει τῷ μείζονι Α τὸ Β μᾶλλον ἀκολουθεῖν· συνῳδὸς γὰρ ἡ τούτου ἀρχὴ τῷ ἐκείνου τέλει. ἐκεῖ τε γὰρ προέθετο περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις περὶ τῶν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν συντεινόντων εἰπεῖν, ἔν τε τῷ Β φαίνεται τοῦτο ποιῶν. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ ἐν τούτῳ λεγόμενα ἀλλότρια πάντῃ τῆς προκειμένης πραγματείας εἶναί μοι δοκεῖ, ἀλλ’ ἔστιν ὥσπερ τινὰ προγραφόμενα καὶ προλεγόμενα κοινῶς πάσης τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας τὰ ἐν τούτῳ λεγόμενα. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ περὶ τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας κοινῶς πάσης λέγει, δεικνὺς ὅτι πῇ μέν ἐστι χαλεπή, τεκμαιρόμενος ἀπὸ τοῦ μηδένα ἀξίως περὶ αὐτῆς εἰρηκέναι, πῇ δὲ ῥᾳδία, τεκμαιρόμενος πάλιν ἀπὸ τοῦ μηδένα αὐτῆς παντάπασιν ἀποτυγχάνειν. ἀλλὰ καὶ διὰ τί δυσχερὴς μᾶλλον προστίθησι, δεικνὺς τοῦτο τὸ αἴτιον ἐν ἡμῖν ὄν. ὁ γὰρ ἡμέτερος νοῦς ἀσθενής ἐστι πρὸς τὴν τῶν φύσει σαφῶν γνῶσιν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπαινέσας τοὺς ὁπωσοῦν ἡμμένους αὐτῆς ὡς οὐ μικρὰ συμβεβλημένους, καὶ ᾗ διαφέρει ἡ θεωρητικὴ τῆς πρακτικῆς εἰπών, καὶ ὅτι τὸ κύριον τῆς θεωρίας ἡ γνῶσις, δείκνυσιν ὅτι πλεῖστον εἰς θεωρίαν τε καὶ τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν ἡ τῶν ἀρχῶν τε καὶ τῶν αἰτίων γνῶσις συντελεῖ· μάλιστα γὰρ ἔστι τὰ πρῶτα αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί, τὰ δὲ μάλιστα ὄντα καὶ ἀληθῆ μάλιστα καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτια τοῦ τε εἶναι καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας ταῦτα. δείκνυσι δὲ ἐν αὐτῷ καθόλου τε καὶ κοινῶς, καὶ ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι τῶν ὄντων, ἀνελὼν τὸ ἐπ’ ἄπειρον τὴν πρόοδον τῶν αἰτίων εἶναι.

(1) “ἡ — σημεῖον δέ.” γράφεται καὶ χωρὶς τοῦ “ὅτι,” “ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία·” καὶ μᾶλλον δοκεῖ ἐκεῖνο ἀρχὴ εἶναι, τὸ δὲ μετὰ τοῦ “ὅτι” οὐκ ἀρχὴ 993a 30.

1. τούτου] τοῦδε *L.* ‖ διὸ — 2. λόγον om *L.* ‖ 2. Φυσ. II, 1. ‖ 3. αὐτῷ om *L.* ‖ Β τῆσδε τῆς συντάξεως τὸν περὶ τῆς φύσεως *L.* ‖ δοκεῖν ἐκεῖνο τούτῳ τῷ ἐλάττονι ἕπεσθαι α ἀλλὰ *L.* ‖ 5. αὐτῷ] ἀρχῇ τοῦ Β *L.* ‖ 5. 6. διὸ καὶ δόξει μᾶλλον τὸ Β ἀκολουθεῖν τῷ μείζονι Α· συνῳδὸς *L.* ‖ 6. post μᾶλλον add ἂν *Br.* ‖ συνᾴδει *L.* ‖ ἐκεῖ — 8. ποιῶν om *L.* ‖ 9. ἐν τῷ ἐλάττονι λεγόμενα α' ἀλλότρια *L.* ‖ μοι om *L.* ‖ 10.11. τῆς θεωρητικῆς πάσης *L.* ‖ 11. τὰ ἐν τῷ ἐλάττονι λεγόμενα α'. πρῶτον *L.* ‖ 12. κοινῶς et ὅτι om *L.* ‖ 17. αὐτοῖς *A.* ‖ μικρὸν *Br.* ‖ 22. αὐτῷ *AS*, αὐτοῖς *Br.* ‖ 25. “ἡ — — 26. θεωρία” *ABr*, *Contemplatio — indicium autem est (sic scribendum, non ad hunc modum: Quoniam contemplatio veritatis)* *S*, ἔν τισι γράφεται μετὰ τῆς τοῦ ὅτι προσθήκης, ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία. ἀλλ’ οὕτως μὲν οὐκ ἀρχὴ βιβλίου, ἀλλ’

ἀλλ' ἑπόμενον προειρημένῳ τινί. περὶ δὲ τῆς ἀληθείας θεωρίαν λέγει πᾶσαν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν, οὐχ ὡς μόνην περὶ τὴν ἀλήθειαν πραγματευομένην (καὶ γὰρ ἡ πολιτική τε καὶ πρακτικὴ φιλοσοφία περὶ τὸ ἐν ἐκείναις ἀληθές, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι περὶ τῆς τῶν ὑπ' αὐτὰς ἀληθείας εἰσὶ θεωρητικαί, εἴγε ἐστὶ τέχνη ἕξις μετ' ἀληθοῦς λόγου ποιητική), ἀλλ' ὅτι ταύτης μόνης τέλος ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας καὶ τῆς κυρίως ἀληθείας· τὸ γὰρ ἀίδιον ἀληθὲς αὕτη θεωρεῖ. συνιστὰς δὲ τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν ὡς μάλιστα οἰκείαν ἡμῖν καὶ κατὰ φύσιν, τῇ μέν φησι χαλεπὴν αὐτὴν δόξαι ἂν εἶναι τῇ δὲ αὖ ῥᾳδίαν, χαλεπὴν μὲν καθ' ὅσον πολλῶν ἐπιχειρησάντων αὐτῇ οὐδεὶς κατ' ἀξίαν τοὺς περὶ αὐτῆς πεποίηται λόγους· τοῦ γὰρ δυσεύρετον καὶ χαλεπὴν τὴν περὶ αὐτῆς εἶναι θεωρίαν σημεῖον ἱκανὸν τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας κατ' ἀξίαν εἰπεῖν περὶ αὐτῆς· τοῦ δὲ αὖ ῥᾳδίαν εἶναι σημεῖον πάλιν ποιεῖται τὸ μὴ πάντῃ τοὺς περὶ αὐτῆς εἰπόντας ἀποπλανηθῆναι, ἀλλὰ τῶν εἰπόντων ἕκαστον εἰπεῖν ὑγιές τι περὶ αὐτῆς. καθ' ἕκαστον μὲν γὰρ τῶν φιλοσοφησάντων εἰ ἐπισκοποίημεν, ὀλίγον παντελῶς ἕκαστον αὐτῶν ὑγιῶς ἂν εὕροιμεν λέγοντα· εἰ δὲ τὰς ἁπάντων ἀθροίσαιμεν εἰς ταὐτὸ δόξας, ἀξιόλογος ἤδη καὶ μεγάλη ἡ περὶ αὐτῆς θεωρία φανεῖται. περὶ γοῦν τῶν ἀρχῶν, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου προείρηκεν, ἕκαστος μὲν τῶν εἰπόντων μέρος τι αὐτῶν εἶπε, καὶ οὐδὲ τοῦτο σαφῶς, τρόπον
993b 1. μέντοι τινὰ εἶπε πάσας εἰρῆσθαι τῷ ἄλλον ἄλλης μνημονεῦσαι. "μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν." τοῦτο εἴρηκεν ὡς ἴσον τῷ μήτε τινὰ τῶν πάντων ἀποτυγχάνειν αὐτῶν πάντῃ. ὅτι δὲ τοῦτο λέγει, ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν "ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως·" τοῦτο γὰρ συνῳδὸν τῷ μηδένα ἀποτυγχάνειν. τὸ δὲ "τῆς φύσεως" προσκείμενον τὸ πρὸ πάσης τοῦτο τῆς θεωρητικῆς εἶναι φιλοσοφίας τὸ βιβλίον συνίστησι καὶ αὐτό. δοκεῖ δέ μοι διὰ μὲν τοῦ πολλούς τε ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς καὶ μηδένα αὐτῶν πάντῃ διαμαρτάνειν δείκνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι τήνδε τὴν πραγματείαν, διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ' ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρή, ὅτι ἡμῖν ἐστὶ κατὰ φύσιν, μὴ παρέργως δέ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. προτρέποι δ' ἂν ἡμᾶς δι' ὧν εἴρηκε καὶ ἐπὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντῃ μήτε ἀπογινώσκειν ὡς πάντῃ χαλεπῆς.

ἑπόμενον προειρημένῳ τινί· χωρὶς δὲ τοῦ ὅτι ἀρχὴν τοῦτο ποιεῖ *L*. Quae dedimus, corrupta quidem illa, quem fere in modum emendanda sint e cod. *L* et *S* apparet.

1. περὶ δὲ τῆς scripsi c. *S*, περὶ δὲ τὴν τῆς *ABr*. || 10. εἶναι om *M*. || 12. ῥᾴδιον *AM*. || 21. αὐτῶν scripsi c. *S*, αὐτῷ *A*, αὐτοῦ *Br*. || ἐδήλωσεν] δῆλον ἐποίησεν *A*. || 24. διὰ τί μὲν *A*. || 30. ὡς] καὶ *A*. || 31. πάντα μήτε ὑπογιγνώσκειν *M*.

993b 4. "ὥστε — ἁμάρτοι;" ὅτι τὸ πάντας τι ὑγιὲς εἰρηκέναι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι, ἔδειξε τῇ παροιμίᾳ προχρησάμενος τῇ "τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι;" ἣ λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν εὐκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσεύρετον ἐχόντων, εἴληπται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν τῶν ἐπὶ σκοπὸν τοξευόντων· οὗτοι γάρ, ἂν μὲν στενὸς ὁ προκείμενος ᾖ σκοπός, οὐ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν, ἂν δὲ ᾖ πλατύς, οὐ χαλεπὸν τὸ τούτου τυγχάνειν, διὸ καὶ πάντες αὐτοῦ τυγχάνουσιν. εἰ οὖν τοῦ ῥᾳδίου πάντες ἐπιτυγχάνουσι, καὶ οὗ πάντες ἐπιτυγχάνουσι ῥᾴδιον τοῦτο. "τὸ δὲ ὅλον τε ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς." πάλιν τοῦ χαλεπὴν καὶ δύσκολον τὴν πραγματείαν εἶναι σημεῖον ποιεῖται τὸ ἕτερον τῶν προρρηθέντων. ἦν δὲ τὸ καθ' ἕνα μὲν ἢ μικρὸν ἢ μηδὲν ἐπιβάλλειν αὐτῇ τῷ τοὺς καθ' ἕνα μήτε περὶ ὅλης λέγειν τῆς πραγματείας μήτε περὶ μέρους αὐτῆς ὁλοκλήρως. οἱ γὰρ μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλοντες αὐτῇ πρὸς τῷ τοῦ παντὸς ἀπολείπεσθαι ἀπολείποιντο ἂν καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. οὗτοι δὴ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς δεικνύουσιν. ἔχει δέ τι ἡ λέξις ἀκατάλληλον ἡ "τὸ δ' ὅλον τε ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς." δοκεῖ γὰρ δι' αὐτῆς τὸ ἀντικείμενον λέγειν οὗ προείρηκε. προείρηκε μὲν γὰρ ὅτι κατὰ μέρος μὲν ἕκαστος ἐπιβάλλει τῇ τῶν ὄντων ἀληθείᾳ, ὅλου δὲ ἀποτυγχάνει· νῦν δὲ δοκεῖ λέγειν τὸ μὲν ὅλον ἔχειν τοὺς ἐπιβάλλοντας αὐτῇ, τὸ δὲ μέρος μὴ δύνασθαι. ὃ φεύγοντές τινες ἐνηλλάχθαι φασὶ τὴν λέξιν καὶ εἶναι τὸ κατάλληλον αὐτῆς "τὸ δὲ ὅλον μὴ δύνασθαι καὶ μέρος ἔχειν δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς." τοῦτο γὰρ σύμφωνον εἶναι τοῖς προειρημένοις. μήποτε δὲ ἄμεινον τῆς λέξεως ἀκούειν ὡς προειρήκαμεν, τὸ δείκνυσθαι τὸ χαλεπὸν τῆς πραγματείας διὰ τοῦ μήτε τὸ ὅλον ἔχειν μήτε μέρος ὁλοκλήρως ἔχειν δύνασθαι· ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον ἴσον τῷ τὸ δὲ μήτε ὅλον τι ἔχειν ἀλλὰ μηδὲ μέρος δύνασθαι· τὸ γὰρ ἢ μικρὸν ἢ μηδὲν ἐπιβάλλειν αὐτῇ οὔτε τὸ ὅλον ἔχειν ἦν οὔτε μέρος αὐτῆς ὅλον· οὗ γὰρ καὶ τὸ μέρος δύσληπτον, χαλεπὸν τοῦτο. καὶ εἴη ἂν ὑπερβατὸν ἐν τῇ λέξει τοιοῦτον,

1. ὅτι — 3. ἁμάρτοι om *M.* ‖ 14. ἔχει — ἀκατάλληλον ἡ om *L.* ‖ 15. — p. 104, 15. δύνασθαι ἔχει τι ἀκατάλληλον. πρότερον μὲν γὰρ εἴρηκεν ὅτι ὅλην μὲν οὐδεὶς τῶν περὶ αὐτῆς εἰπόντων λαβεῖν ἠδυνήθη, μέρος δέ τι τῶν εἰπόντων ἕκαστος αὐτῆς ἔσχε, καὶ οὐδὲ τοῦτο ἀκριβῶς. νῦν δὲ λέγειν ἔοικεν ὅτι τὸ ὅλον ἔχουσι τὸ δὲ μέρος μὴ δύνασθαι. ὑπερβατῶς δὲ ληφθὲν οὐ δόξει ἂν ἀκαταλλήλως εἰρῆσθαι. μεταρυθμιστέον δὲ τὴν λέξιν οὕτως. τὸ δὲ μὴ δύνασθαι ὅλως τι ἔχειν, μηδὲ μέρος αὐτῆς ὁλοκλήρως, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς· τὸ γὰρ μήτε ὅλον μήτε μέρος ἔχειν αὐτῆς ἱκανῶς, κἂν εἴ τι δὲ ἔχῃ μικρόν, τοῦτο καὶ ἀμυδρῶς τὸ χαλεπὸν ταύτης δείκνυσι. τὸ δὲ "τῇ μὲν ῥᾳδία τῇ δὲ χαλεπή," οὐχ ὡς κατ' αὐτὴν ὄντων ἀμφοτέρων περὶ αὐτὴν ὡς εἶναι χαλεπὴν καὶ ῥᾳδίαν ἅμα λέγοι ἄν, ἀλλ' ὡς οὐσῶν περὶ αὐτῆς δοξῶν καὶ φαντασιῶν ἀμφοτέρως, κατὰ μέν τι ὅτι ῥᾳδίας οὔσης κατὰ δέ τι ὅτι χαλεπῆς· διὰ μὲν γὰρ τὸ πάντας ἐπιβάλλειν αὐτῆς, ὡς εἴρηται οὐ χαλεπή, διὰ δὲ τὸ μηδένα κατορθοῦν μηδὲ κατὰ μέρος ὅλως οὐ ῥᾳδία. ἴσως *L.* ‖ 19. καὶ om *A.*

τὸ μὴ δύνασθαι ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος, ὡς εἰ ἔλεγε, τὸ δὲ μηδέτερον δύνασθαι δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. δύναταί τις καὶ οὕτως ἀκοῦσαι τοῦ "τὸ δ' ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι," τὸ εἰς ἔννοιαν μὲν τοῦ ὅλου καὶ ἐπίστασιν πάντας ἐλθεῖν, μηδὲν δὲ μέρος αὐτῆς ἐξακριβώσασθαι δυνηθῆναι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς· δύναται καὶ λείπειν τῇ λέξει τὸ πάντας ἅμα, ἵν' ᾖ τὸ δ' ὅλον τι ἔχειν πάντας ἅμα, μέρος δὲ ἕκαστον μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. καὶ τοῦτό γε μᾶλλον ἀκολουθεῖν δόξει τοῖς προειρημένοις τοῖς "καθ' ἕνα μὲν ἢ μικρὸν ἢ μηδὲν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ τῶν συναθροιζομένων γίγνεσθαί τι μέγεθος." δύναται ἴσον εἶναι τὸ εἰρημένον τῷ τὸ δὲ μὴ δύνασθαι καὶ ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος, ἀλλὰ μέρος τι μόνον λαμβάνειν αὐτοῦ. τὸ δὲ "τῇ μὲν χαλεπὴ τῇ δὲ ῥᾳδία" λέγοι ἂν οὐχ ὡς κατὰ ταὐτὸν ὄντων ἀμφοτέρων περὶ αὐτήν, ἀλλ' ὡς φαντασιῶν καὶ δοξῶν ἀμφοτέρων οὐσῶν περὶ αὐτῆς, κατὰ μέν τι ὅτι ῥᾳδία, κατὰ δέ τι ὅτι χαλεπή· διὰ μὲν γὰρ τὸ καὶ πάντας ἐπιβάλλειν αὐτῇ οὐ χαλεπή, διὰ δὲ τὸ μηδένα κατορθοῦν μηδὲ κατὰ μέρος ὅλον οὐ ῥᾳδία.

993b 7. "ἴσως δὲ καὶ τῆς χαλεπότητος οὔσης κατὰ δύο τρόπους." δείξας τῇ μὲν ῥᾳδίαν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν τῇ δὲ χαλεπήν, διαίρεσιν ποιεῖται τοῦ χαλεποῦ, δεικνὺς κατὰ τί ἡ φιλοσοφία, δι' οὗ πάλιν δείκνυται τὸ πῇ μὲν χαλεπὴν αὐτὴν εἶναι πῇ δὲ ῥᾳδίαν. οἱ δὲ τρόποι τῆς χαλεπότητος δύο, εἷς μὲν ὁ παρὰ τὴν τοῦ πράγματος θεωρουμένην φύσιν, τοιούτου ὄντος ὡς τῇ αὐτοῦ φύσει δυσθεώρητον εἶναι, δεύτερος ὁ διὰ τὴν τοῦ θεωροῦντος αὐτὸ ἀσθένειαν· δύναται γάρ τι τῇ αὐτοῦ φύσει ὂν εὐθεώρητον τῷ ἁπλοῦν εἶναι, διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἡμῖν εἶναι χαλεπόν τε καὶ δυσθεώρητον. ᾧ τρόπῳ τῆς χαλεπότητος ὑπάγει καὶ τὴν θεωρητικὴν τέχνην καὶ περὶ τῆς ἀληθείας φιλοσοφίαν. προτρέποι δ' ἂν ἡμᾶς καὶ διὰ τούτου πρὸς τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν· εἰ γὰρ τὰ γνώριμα καὶ πρῶτα τῇ αὐτῶν φύσει ἡμῖν ἐστὶ δύσγνωστα διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ νοῦ, δῆλον ὅτι δεῖ γυμνάζειν τε καὶ ἐπεγείρειν πρὸς αὐτὰ τὸν νοῦν, ὅπως αὐτῷ εὔγνωστα γίγνηται τὰ τῇ αὐτῶν φύσει γνώριμα. πῶς δὲ ἔνιά ἐστι χαλεπὰ παρὰ τὴν τῶν μετιόντων αὐτὰ ἀσθένειαν, οὐ παρὰ τὴν αὐτῶν φύσιν, ἔδειξεν ἐπὶ τῶν νυκτερίδων, αἷς τὸ μεθημερινὸν φῶς δι' ἀσθένειαν τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ ὁρᾶν ἐμποδίζει, ὂν τῇ αὐτοῦ φύσει μάλιστα ὁρατόν τε καὶ αἴτιον τοῦ ὁρᾶσθαι τὰ ὁρώμενα. ὡς δὴ ἐκείνων οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς τὸ φῶς ἔχουσιν, οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῖν φησὶ τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον ἔχειν πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα· ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἁπλούστατα, τοιαῦται δὲ αἱ ἀρχαί. οὕτω δὲ ὁ ἡμέτερος νοῦς πρὸς τὰ

2. τοῦ "τὸ δ' ὅλον scripsi c. *S*, τοῦτο δ' ὅλον *ABr*. ‖ 3. πάντων *V*. ‖ 8. γίγνεσθαί *AS*, γίγνεταί *Br*. ‖ 14. ῥᾳδία scr. c. *S*, ῥᾴδιον *AMBr*. ‖ 18. παρὰ *M* et fort. *A*, cuius idem compendium παρὰ et περὶ significat, περὶ *Br*. Cf. l. 28 et p. 105. 8. ‖ 19. 20. δυσθεώρητα *M*. ‖ 20. τῶν θεωρούντων *M*. ‖ 23. φιλοσοφίας *M*. ‖ 25. ἀργείαν *M*. ‖ 26. αὐτῷ] αὐτὰ *M*. ‖ 28. οὐ om *M*.

φανερώτατα τῶν ὄντων ἔχει διὰ τὸ μὴ ἀπολελυμένος καὶ κεχωρισμένος εἶναι, ἀλλ' εἶναι σὺν αἰσθήσει καὶ ταῖς παθητικαῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς, ἃ πάντα ἐμπόδια τῇ οἰκείᾳ τοῦ νοῦ ἐνεργείᾳ· ἡ γὰρ περὶ τὰ αἰσθητὰ συνεχὴς ἡμῶν ἐνέργεια ταῖς κεχωρισμέναις τῆς αἰσθήσεως ἐνεργείαις ἐμποδὼν γίνεται. εἰ δὲ διὰ ταῦτά ἐστι τῆς ἀληθείας γνῶσις χαλεπή, ἀληθὲς τὸ προειρημένον τὸ ἡ περὶ τῆς ἀληθείας γνῶσις τῇ μὲν χαλεπὴ τῇ δὲ ῥᾳδία· χαλεπὴ γὰρ ἡμῖν, τῇ δὲ αὐτῆς φύσει ῥᾳδία. καὶ εἴη ἂν κἀκεῖνα τούτου χάριν εἰρημένα κατασκευαστικὰ ὄντα τοῦ ἄμφω ταῦτα ἔχειν αὐτήν, ὃ οὐ παρ' ἄλλο τί ἐστιν ἢ παρὰ τὸ τῇ μὲν αὐτῆς φύσει τοιαύτην εἶναι, ἡμῖν δὲ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν χαλεπὴν εἶναι γνωσθῆναι.

993b 11. "οὐ — δόξαις." εἰπὼν περὶ τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ὅτι τῇ μὲν χαλεπὴ τῇ δὲ ῥᾳδία, εἰπὼν δὲ καὶ ὅτι μηδεὶς τῶν ἀψαμένων αὐτῆς ἱκανῶς τι περὶ αὐτῆς εἶπε, λέγει ὅτι μὴ διὰ τοῦτο χρὴ παραπέμπεσθαι αὐτούς, ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ἐκτέον ὡς οὐ μικρὰ ὠφελήσασι τοὺς ὑστέρους. ἅμα δὲ τὴν θεωρίαν διὰ τούτων συνίστησιν ὡς πάσης σπουδῆς ἀξίαν. ἀξιοῖ γὰρ χάριν ἡμᾶς ἔχειν μὴ μόνον τοῖς εἰρηκόσι τοιοῦτον ᾧ κἂν ἡμεῖς ὡς καλῶς εἰρημένῳ χρησαίμεθα καὶ κοινωνήσαιμεν τῆς δόξης, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαιοτέροις, εἰ καὶ ἐπιπολαιότερον δοκοῦσι περὶ τούτων εἰρηκέναι. καὶ λέγει τούτου τὴν αἰτίαν· καὶ γὰρ οὗτοι συνετέλεσάν τι ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. "τὴν γὰρ ἕξιν," τουτέστι τὴν δύναμιν ἡμῶν, ᾗ δυνάμει τῆς ψυχῆς τὰ τοιαῦτα ζητεῖν δυνάμεθα (αὕτη δέ ἐστιν ἡ κατὰ τὸν νοῦν), ταύτην "προήσκησαν" θήξαντές πως καὶ κινήσαντες ταῖς ζητήσεσιν, ἅτε ὁδοποιήσαντες καὶ ἐπιστήσαντες εἰς τὸ καὶ αὐτοὺς ζητεῖν περὶ τούτων, καὶ εἰς ἔννοιαν ἀγαγόντες ὡς ἔστιν οἰκεία ἡμῖν ἡ περὶ ὧν ἐπραγματεύσαντο θεωρία. εἴη δ' ἂν καὶ διὰ τούτου προτρέπων ἡμᾶς ἐπὶ τὸ πάσαις ταῖς παρὰ τούτων καταβεβλημέναις δόξαις ἐντυγχάνειν· ἡ γὰρ τῶν καταβεβλημένων δοξῶν εὐπορία εὑρετικωτέρους ἡμᾶς τῆς ἀληθείας παρασκευάσει. πῶς γὰρ οἷόν τε χάριν ἔχειν τούτοις, ὡς ἀξιοῖ, μὴ πρῶτον αὐτῶν τὰς δόξας ἱστορηκότας; δόξαι δ' ἂν ἐκ ταύτης τῆς λέξεως τὸ βιβλίον τοῦτο ἀκόλουθον εἶναί πως τῷ πρὸ αὐτοῦ τεταγμένῳ· ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἱστορήσας τὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν δόξας καὶ ἀντειπών τινα πρὸς αὐτούς, ἐν τούτῳ φησίν, οὐκ ἐπειδὴ ἀντιλέγομεν ταῖς τινῶν δόξαις διὰ τοῦτο ὡς μηδὲν ἡμῖν εἰς τὰ προκείμενα συντελέσαντας παραπέμπεσθαι χρή, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐκαταφρονήτως εἰρηκέναι δοκοῦσί τινα χάριν ἐκτέον· καὶ γὰρ παρὰ τούτων ὠνάμεθά τι· προησκήθημεν γὰρ τὴν ἕξιν. ὅτι γὰρ χρήσιμοι οἱ ὁπωσοῦν ἀρξάμενοί τινος καὶ οὐχ οἱ ἐπὶ πλέον ἐργασάμενοι μόνον, δῆλον ἐποίησε παραθέμε-

17. κοινωνήσωμεν *A.* || 25. περὶ *M.* || 30. ἀρχῶν] ἀρχὰς *A.* || 34. προσηκήθημεν *A.*

νος Τιμόθεόν τε ὃς ἄριστος ἐδόκει γεγονέναι μελοποιός, καὶ Φρῦνιν ὃς ἀρχαιότερος ἐγένετο Τιμοθέου, οὐ μὴν τοιοῦτος τὴν τέχνην· τούτων γὰρ παρὰ μὲν Τιμοθέου τὴν μελοποιίαν, παρὰ δὲ Φρύνιδος τὸ Τιμόθεον τοιοῦτον γενέσθαι· οὐ γὰρ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον οὗτος ἐξειργάσατο ταῦτα μὴ πρώτου ἐκείνου γιγνομένου τε καὶ ἀρξαμένου. ὡς δὲ ἐπ' ἐκείνων ἔχει, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῆς καλῆς κατὰ τὴν ἀλήθειαν θεωρίας· παρὰ μὲν γάρ τινων ἔχομεν δόξας τινάς, αἷς ἄξιον χρῆσθαι ὡς ἐχούσαις περιττόν τι, ἄλλοι δὲ τοῦ τούτους εἰπεῖν τι καὶ εὑρεῖν τοιοῦτον ἐγένοντο αἴτιοι.

993b 19. "ὀρθῶς — ἀληθείας." χρησάμενος τῷ τῆς ἀληθείας ὀνόματι ἐπὶ τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας, νῦν ὅτι εὐλόγως οὕτως καλεῖται συνίστησι· φιλοσοφίαν γὰρ ἰδίως τὴν θεωρητικὴν λέγει, ὡς δι' ὧν ἐπιφέρει δηλοῖ, λέγων "θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια·" καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τε καὶ αἰτίων τῶν παντάπασιν αἰσθήσεως κεχωρισμένων καὶ τῇ αὐτῶν φύσει ὄντων, ἣν καὶ σοφίαν καλεῖ. συνίστησι δὲ τὸ προειρημένον οὕτως. ἐπεὶ τέλος τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους καὶ τοῦ σκοποῦ ἑκάστη μέθοδος χαρακτηρίζεταί τε καὶ τὸ εἶναι ἔχει, εἰκότως παρὰ τῆς ἀληθείας αὕτη καλεῖται· τοῦτο γὰρ αὐτῆς τέλος. καὶ τῇ τῶν πρακτικῶν ἐπιστημῶν δὲ παραθέσει ἔδειξε τὸ εὐλόγως καλεῖσθαι παρὰ τῆς ἀληθείας τὴν θεωρητικήν· τέλος γὰρ τῇ πρακτικῇ ἡ πρᾶξις, καὶ οὐχ ἡ γνῶσις τέλος τῆς ἐν τοῖς πρακτοῖς ἀληθείας· καὶ γὰρ ἐν οἷς τὸ πῶς ἔχει τὸ ὑποκείμενον ἀληθείας σκοποῦσιν οἱ πρακτικοί, οὐ περὶ ἀϊδίου τινὸς ἀλήθειαν σκοποῦσιν. ὡς δὲ τῆς περὶ τὰ ἀΐδια ἀληθείας κυρίως καὶ μάλιστα ἀληθείας οὔσης, οὐ τῆς ἐν τοῖς πρακτοῖς, τοῦτο προσέθηκεν. οὐ δὴ περὶ ταύτης οἱ πρακτικοί, ἀλλὰ τῆς τινὶ καὶ ποτέ, καὶ ἐπὶ τὴν πρᾶξιν τὴν ἀναφορὰν τῆς θεωρίας ποιούμενοι· τοιαῦτα γὰρ τὰ πρακτὰ καὶ καθόλου, ἀλλὰ μεταπίπτοντα καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας τῶν πραττόντων καὶ κατὰ τὰς τύχας καὶ κατὰ τὰς πρὸς οὓς πράττεται σχέσεις. καὶ γὰρ αἱ περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κατὰ ταύτας ἐνεργειῶν ζητήσεις, αἳ μὴ θεωρίας χάριν ἐγίνοντο μόνης, ἐν τοῖς πρακτοῖς εἰσὶ καὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα· περὶ γὰρ ταῦτα ἡ αὐτῶν ἀναφορά.

1. γρ. Φρύνιχος in mg. *A*. || 3. post μελοποιίαν adde ἔχομεν vel παρειλήφαμεν c. *S*. || Φρύνιδος scripsi c. *S*, Φρυνίχου *ABr*. || τὸ coni., τὸν *ABr*. || 4. *Br* recte coniecit γενομένου. || 5. καλῆς om *M*. || 12. ἡ] fort. ἣ ac deinde addendum ἐστίν. || 16. παρὰ scripsi c. *S* et fort. *A*, περὶ *Br*. || 18. περὶ *M*. || 19. καὶ om *V*. || 20. πρακτοῖς *AS*, πρακτικοῖς *MVBr*. || 21. ἀλήθειαν *A S*, ἀληθείας *VBr*. || 22. ἀΐδια] ἴδια *M*. || πρακτοῖς *AS*, πρακτικοῖς *Br*. || 23. ἀλλὰ τίς τίνι καὶ *M*. || 24. πρακτὰ *AS*, πρακτικὰ *Br*. || 25. *Agenda enim huiusmodi neque semper sunt neque universaliter S*. Inde supplendum quod ante καὶ καθόλου excidit. καὶ καθόλου *AM*, οὐ καθόλου *Br*. || 26. ante πρὸς adde τῶν. || 28. πρακτοῖς *AS*, πρακτικοῖς *Br*.

διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν "οὐκ ἀΐδιον" ἔδειξεν ὅτι μὴ τὸ τέλος τοῖς πρακτικοῖς ἀλήθειά τε καὶ ἐπιστήμη· ἀϊδίων γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ θεωρίαι. γράφεται δὲ ἔν τισιν ἀντιγράφοις "οὐ τὸ αἴτιον καθ' αὑτὸ ἀλλὰ πρός τι καὶ νῦν θεωροῦσιν." οὕ γεγραμμένου εἴη ἂν λέγων ὅτι οὐ τὸ κυρίως καὶ καθ' αὑτὸ αἴτιον, ὃ τοῦ ἁπλῶς ἀληθέσιν αὐτοῖς εἶναι αἴτιόν ἐστι, θεωροῦσιν οἱ πρακτικοί, ἀλλὰ τοῦ πρὸς τόδε καὶ νῦν ἀληθὲς αὐτὸ εἶναι· τοιοῦτον γὰρ τό τε ἐν τοῖς πρακτοῖς ἀληθὲς καὶ τὸ ὡς πρακτῶν αὐτῶν αἴτιον.

"οὐκ ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνευ αἰτίας." τὸ λεγόμενον ἴσον ἐστὶ τῷ 993b 23.
ἀλλὰ μὴν τὸ ἀληθὲς οὐχ οἷόν τε ἄνευ αἰτίας εἰδέναι· ὥστε εἰ οἱ πρακτικοὶ μὴ κατὰ τὸ κυρίως αἴτιον τὴν γνῶσιν περὶ τῶν προκειμένων ποιοῦνται, οὐδὲ τὸ ὄντως ἀληθὲς ἐν αὐτοῖς θεωροῦσι. καὶ εἴη ἂν οὕτως μὲν λεγόμενον ἀκολούθως εἰρημένον τῇ δευτέρᾳ γραφῇ· εἰ δὲ ἁπλῶς λέγοιτο, ὡς δεικτικὸν ἂν λέγοιτο τοῦ δεῖν τὸν περὶ τὸ ἀληθὲς πραγματευόμενον τῶν αἰτιῶν εἶναι θεωρητικόν. ἐνδειξάμενος δὲ ὅτι ἐστὶν αὐτῷ ἡ προκειμένη πραγματεία περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, καὶ τίς ἐστιν αὕτη δείξας, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ θεωρητικὴ φιλοσοφία, προστίθησι τοῖς εἰρημένοις ὅτι ἀδύνατον τὸ ἀληθὲς γνῶναι ἀγνοοῦντας τὴν αἰτίαν, διδάσκων ἡμᾶς διὰ τούτου καὶ τοῦ ἐπὶ τούτῳ λεγομένου ὅτι ἀναγκαία ἂν εἴη τῷ περὶ ἀλήθειαν καταγινομένῳ ἡ τῶν αἰτίων γνῶσις, ὡς εἶπε καὶ τῆς Φυσικῆς μὲν ἀρχόμενος· καὶ ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς ἔδειξεν ἐπιστήμην οὖσαν τὴν δι' αἰτίου γνῶσιν· ἔδειξε δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τὴν κυρίως γνῶσίν τινος ἐκ τῆς τῶν αἰτίων αὐτοῦ γνώσεως ἠρτημένην. οὐχ ὅτι δὲ πᾶν ἀληθὲς ἐξ αἰτίας γνωρίζεται λέγει· οὕτως γὰρ ἐπ' ἄπειρόν τε ἂν εἴη τὰ αἴτια, καὶ οὐδὲν γνωστὸν ἂν εἴη, ὡς μετ' ὀλίγον δείξει· ἀλλὰ δῆλον ὅτι τούτων τὸ ἀληθὲς οὐχ οἷόν τε γνῶναι χωρὶς αἰτίας τῶν ἐχόντων αἰτίας. ἔστι δέ τινα γνωστὰ χωρὶς αἰτίας· τὰ γὰρ οὐκ ἔχοντα αἰτίας τοιαῦτα οἷα τὰ πρῶτα καὶ αἱ ἀρχαί, ὧν οὐκ ἔστιν αἴτια. ἢ οὖν ἐνδεῶς εἴρηκε· λείπει γὰρ τὸ ὧν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια, ὃ εἶπεν ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. ἢ τὸ "οὐκ ἴσμεν" ἴσον ἐστὶ τῷ οὐκ ἔχομεν ἐπιστήμην· ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἐστὶ κυρίως ἡ δι' ἀποδείξεως γνῶσις, τῶν δὲ ἀρχῶν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ὥστε οὐδὲ γνῶσις τοιαύτη. ἢ δι' ὧν ἐπιφέρει καὶ περὶ τούτου λέγει· τοιοῦτον γὰρ

1. πρακτικοῖς *Br* c. *S*, πρακτοῖς *A*. ‖ 2. δὲ om *V*. ‖ 3. οὐ τὸ αἴτιον οὐ καθ' *L*. ‖ θεωροῦσιν οἱ πρακτικοί. οὕτως δὲ γεγραμμένου *L*. ‖ 4. τοῦ ἀληθέσιν αὐτοῖς εἶναι ἁπλῶς αἴτιον *L*. ‖ 5. πρακτικοί *Br* c. *S*, πρακτοί *A*. ‖ τοῦ scr. c. *S*, τὸ *ABr*. ‖ 6. τό τε ἐν] τὸ ἐν *L*. ‖ πρακτοῖς *AS*, πρακτικοῖς *Br*. ‖ 6.7. πρακτῶν *AS*, πρακτικῶν *Br*, πρακτὸν αὐτὸ *L*. ‖ 8. οὐκ — 13. θεωρητικόν om *L*. ‖ 9. πρακτικοὶ *Br* c. *S*, πρακτοὶ *A*. ‖ 11. μὲν om *V*. ‖ 19. Ἀν. ὑστ. I, 2. ‖ 25. αἴτια. ὥστε ἐνδεῶς ἂν εἴη εἰρημένον τὸ "οὐκ ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνευ αἰτίας·" λείπει *L*. ‖ 27. οὐκ post τὸ om *A*. ‖ 28. κυρίως ἐστὶν ἡ *L*. ‖ γνῶσις, ἡ δὲ ἀπόδειξις ἐξ ἀρχῆς. τῶν *L*. ‖ 29. τοιαύτη, ἀλλὰ κρείττων ἢ κατὰ ἀπόδειξιν *L*. ‖ ἢ — p. 108, 3. ἄλλοις om *LS*.

τὸ "ὥστε καὶ ἀληθέστερον τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦ ἀληθέσιν εἶναι," καὶ διὰ τοῦ "τὰς τῶν ἀεὶ ὄντων ἀρχὰς δέον ἀεὶ εἶναι ἀληθεστάτας." οὐ γὰρ ποτὲ ἀληθεῖς, οὐδὲ ἐκείνων αἴτιον τοῦ εἶναι ἄλλο, ἀλλ' ἐκεῖναι τοῖς ἄλλοις.

993b 24. "ἕκαστον — συνώνυμον." εἰπὼν ὅτι μὴ οἷόν τε τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐν τοῖς ἔχουσιν αἰτίας γνῶναι χωρὶς τῆς γνώσεως τῶν αἰτιῶν αὐτῶν, καὶ διὰ τούτου δείξας ἀναγκαίαν τῇ θεωρητικῇ φιλοσοφίᾳ τὴν τῶν αἰτίων γνῶσιν, νῦν ὅτι ἀναγκαία δείκνυσι πάλιν διὰ τοῦ δεῖν μὲν τὸν περὶ τῆς ἀληθείας φιλοσοφοῦντα τὰ μάλιστα ἀληθῆ γνωρίζειν, μάλιστα δὲ ἀληθῆ τὰ ἀΐδια αἴτια· ταῦτα γὰρ καὶ τῆς τῶν δι' αὐτὴν ὄντων ἀληθείας αἴτια. ἀληθέστατον μὲν γὰρ ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ ἀληθέσιν εἶναι, αἱ δὲ ἀρχαὶ αἴτια τῆς ἐν τοῖς δι' αὐτὰς οὖσιν ἀληθείας. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων ἐφ' ὅσον τοῦ εἶναι μετέχει, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῆς ἀληθείας· τὸ γοῦν ψεῦδος μὴ ὄν. διὸ τὰ ἀΐδια μάλιστα ὄντα, καὶ μάλιστα ἡ ἐκείνων γνῶσις ἀλήθεια, εἴγε ἐπιστήμη. εἰ δὲ τὰ ἀΐδια μάλιστα ὄντα, ἔτι μᾶλλον ὄντα τὰ τούτοις αἴτια τοῦ εἶναι ἀεί· διὰ γὰρ τὸ εἶναι αἴτια τούτοις ἐκεῖνα τούτων μᾶλλον ὄντα καὶ μάλιστα ὄντα. οὗ τὴν αἰτίαν παρέθετο εἰπὼν "ἕκαστον δὲ μάλιστα αὐτὸ τῶν ἄλλων καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ συνώνυμον." δι' ὃ γάρ τισιν ὑπάρχει τὸ τοῖσδέ τισιν εἶναι καὶ συνωνύμοις κατὰ τοῦτο ἀλλήλοις, οἷον θερμοῖς, ἐκεῖνο μάλιστα θερμόν. δεῖ γὰρ μὴ μόνον ἀλλήλοις αὐτὰ εἶναι συνώνυμα, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτοῖς τοῦ εἶναι τοιούτοις συνώνυμον αὐτοῖς εἶναι· τότε γὰρ ἔσται μάλιστα τοιοῦτον αὐτό, ὅταν ᾖ πρῶτον τοιοῦτον, οἷον μάλιστα θερμὸν ἔσται τὸ τοῖς θερμοῖς αἴτιον τοῦ εἶναι θερμοῖς, πρῶτον θερμὸν ὂν αὐτό. οὕτως αἴτιον τὸ πῦρ τοῖς θερμοῖς τοῦ εἶναι θερμοῖς· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπεὶ δύναται αἴτιόν τισιν εἶναι τοῦ τοῖσδε εἶναι μὴ ὂν αὐτὸ τοιοῦτον, οἷον ἡ τρῖψις αἰτία θερμότητός τισιν, ἀλλ' οὐ μάλιστα θερμὴ οὖσα αἰτία τῆς θερμότητος ἐκείνοις. τὸ δὲ πῦρ, ἐπεὶ τοῖς θερμοῖς αἴτιον τῆς θερμότητος θερμὸν ὂν καὶ αὐτό, διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ αὐτὸ θερμόν. καὶ τὰ τῶν ὄντων δὴ μάλιστα αἴτια, ὄντα καὶ αὐτά, ὄντα μᾶλλον ἐκείνων τῷ αἴτια αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀληθῆ ἔτι μᾶλλον· ἦν γὰρ κείμενον τό, ᾗ ἕκαστον τοῦ ὄντος μετέχει, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας ἔχειν. καθ' ὅσον μὲν οὖν ἀΐδια καὶ τὰ ἀεὶ ὄντα λέγω καὶ τὰ τούτων αἴτια, κατὰ τοσοῦτον συνωνύμως ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς αἰτίοις αὐτῶν ἀληθῆ· καθ' ὅσον δὲ αἴτιά τισι τοῦ εἶναι μάλιστα τοιαῦτα, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἐν τοῖς ἀϊδίοις ἀληθῆ τὰ αἴτια αὐτῶν· ὥστε μάλιστα ἂν εἴη περὶ ἀληθείας ἡ περὶ τῶν τοιούτων αἰτίων γνῶσις. καὶ γὰρ εἰ τὰ ἀεὶ

21. post αἴτιον add καὶ τὸ αἴτιον αὐτοῖς τοῦ εἶναι τοιούτοις συνώνυμον αὐτοῖς εἶναι· τότε γὰρ ἔσται μάλιστα τοιοῦτον αὐτό, ὅταν ᾖ πρῶτον, οἷον μᾶλλον ***MBr***, falso e superioribus iterata, om ***AS***. || 24. fort. τοιοῖσδε c. ***S***. || 30. λέγων ***M***.

ὄντα, περὶ ἃ ἡ θεωρία, ἀεὶ ἀληθῆ τῷ ἀεὶ εἶναι, ἀλλ' οὖν καὶ ἐν τούτοις μάλιστα τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν ἀληθῆ· τὰ μὲν γὰρ πρῶτα τὰ δὲ ὕστερα, οὐ τῷ χρόνῳ (ἀμφότερα γὰρ ἀΐδια) ἀλλὰ τῇ φύσει· φύσει γὰρ πρῶτον τὸ αἴτιον τῶν οἷς ἐστὶν αἴτιον. οὐδὲν δὲ ἄτοπον λέγειν ἀληθὲς ἀληθοῦς διαφέρειν, εἴγε τὸ μὲν ἀληθὲς τοῦ εἶναι ἤρτηται, διαφέρον δὲ τὸ εἶναι τοῖς γνωστοῖς· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἐπιστητὰ τὰ δὲ δοξαστά. τὴν γὰρ ὕλην, ὡς προελθὼν ἐρεῖ, κινουμένων εἶναι ἀνάγκη. οὐ γὰρ ἐπιστητὰ τὰ ὄντα πάντα, ἀληθῆ δὲ τὰ ὄντα, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἡ τοῦ ὄντος ὡς ἔχει γνῶσις ἀλήθεια, οὐ κατ' αὐτά (οὐ γὰρ ἐν τοῖς πράγμασιν ἡ ἀλήθεια) ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ τοῦ ὄντος ὡς ἔχει γνῶσις ἀλήθεια. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἡ τοῦ μάλιστα ὡς ἔχει γνῶσις μάλιστα ἀλήθεια, εἴγε καὶ ἐπιστήμη. ὥστ' ἐπεὶ τῷ ὄντι ἕπεται τὸ ἀληθές, τῷ μάλιστα ὄντι ἕποιτο ἂν τὸ μάλιστα ἀληθές.

"διὸ — ἀληθεστάτας," τουτέστι τὴν γνῶσιν αὐτῶν εἶναι ἀεὶ ἀληθεστάτην· 993b 28.
εἰ γὰρ τὸ ὂν ἀληθές, τὸ ἀεὶ ὂν ἀληθὲς ἀεί. ὃ δὴ τοῦ ἀεὶ ἀληθοῦς ἐστὶν ἀληθέστερον, ἀεὶ ἀληθέστατον ἂν εἴη. τοιαῦτα δὲ τὰ αἴτια τῶν ὄντων ἀεί, οἷον κόσμου τοῦδε καὶ τῶν ἄστρων, ἢ τῶν τεσσάρων σωμάτων, ὧν κατ' εἶδος ἡ ἀϊδιότης, καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστά τε καὶ ἐν γενέσει ἀϊδίων· καὶ γὰρ αὐτὰ ἀΐδια. τὰ γὰρ τῶν τοιούτων αἴτια τῷ μὲν ἀεὶ εἶναι (οὐ γὰρ δὴ τῶν ἀϊδίων οὐκ ἀΐδια τὰ αἴτια) ἀεὶ ἔσται ἀληθῆ· τῷ δὲ αἴτια εἶναι τῶν ἀϊδίων τε καὶ ἀεὶ ἀληθῶν μᾶλλον αὐτῶν ἀληθῆ ἔσται, ὥστε καὶ ἀληθέστατα. κεῖται γὰρ ὅτι τὸ τοῦ εἶναί τισιν αἴτιον, τοῦτο καὶ τοῦ ἀληθέσιν αὐτοῖς εἶναί ἐστιν αἴτιον, καὶ ὅτι ἀληθέστατον τοῦτο ὡς ἀεὶ ὄν, καὶ ὅτι μηδέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εἶναι αὐτῷ, ἀλλ' αὐτὸ τοῖς ἄλλοις. εἰπὼν δὲ "ὥστε καὶ ἀληθέστατον τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦ ἀληθέσιν εἶναι," ἐπήνεγκε τὸ "καὶ γὰρ τὰς τῶν ἀεὶ ὄντων ἀρχὰς ἀναγκαῖον ἀεὶ εἶναι ἀληθεστάτας," ὡς ὁμολογουμένου τοῦ ὅτι τὸ τοῦ εἶναί τισιν αἴτιον, τοῦτο καὶ τοῦ ἀληθέσιν αὐτοῖς εἶναί ἐστιν αἴτιον. οὗ οὕτως ἔχοντος ἕπεται τὸ τὰς τῶν ἀεὶ ὄντων ἀρχὰς ἀληθεστάτας εἶναι· τὰ γὰρ τῶν ἀεὶ ὄντων ἀληθῶν ἀληθέστερα ἀληθέστατα. διὰ τούτων δὲ δείκνυσιν ὡς συνηρτημένου τοῦ ἀληθοῦς τῷ ὄντι· διὸ καὶ ἐπιφέρει "ὥστε ἕκαστον ὡς ἔχει τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας," ἴσον λέγων τῷ, ὡς γὰρ ἕκαστον ἔχει τε καὶ μετέχει τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας. οὐ γὰρ ποτὲ ἀληθεῖς, τοῦτο δὲ διὰ τὸ ἀΐδια εἶναι, ἀλλὰ κατά γε τοῦτο κοινωνεῖ αὐτοῖς καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀΐδια. τὸ δὲ "οὐδὲ ἐκείνων αἴτιον τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖνα τοῖς ἄλλοις" δεικτικὸν τῆς καὶ ἐν τοῖς ἀϊδίοις αὐτῶν κατὰ τὴν ἀλήθειαν ὑπεροχῆς.

4. διαφέροντες *A*. ‖ 6. κινουμένην *Br*. ‖ 8.9. ἀλλὰ καθ'— ἀλήθεια] ὡς post ὄντος de coni. addidit *Hk*. *sed veritas est cognitio entis quemadmodum se habet S*. ‖ 16. τῶν ἐπὶ — 19. ἀληθέστατα om *S*, lacuna significata. ‖ 17. αἴτια coni., ἀΐδια *AMBr*. ‖ 25. οὗ om *M*. ‖ τὸ et 28. ἴσον — 29. ἀληθείας om *A*.

994a 1. (2) "ἀλλὰ — δῆλον." εἰπὼν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν περὶ ἀληθείας ἐπιστήμην εἶναι, ἥτις διὰ τῆς τῶν αἰτίων γνώσεως γίνεται, εἰπὼν δὲ καὶ μάλιστα ἀληθῆ τὰ αἴτια εἶναι, καὶ διὰ τούτων συστήσας ἀναγκαίαν οὖσαν τῇ θεωρητικῇ φιλοσοφίᾳ τὴν τῶν αἰτίων γνῶσιν, οὔσῃ τἀληθοῦς θεωρητικῇ, ἐπεὶ τὰ αἴτια τοῦ εἶναι τοῖς ἀϊδίοις τῶν ὄντων μάλιστά ἐστιν ἀληθῆ, ἀναγκαίως καὶ ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις δείκνυσιν ὅτι ἔστι τινὰ αἴτια καὶ ἔστι τις ἀρχὴ ἐν αὐτοῖς, τουτέστι πρῶτον αἴτιον, καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος τῶν αἰτίων· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν εἴη γνωστὰ τὰ αἴτια, ἀλλ' οὐδὲ εἴη τι τὴν ἀρχὴν αἴτιον, ὡς δείξει. διὰ δὲ τοῦ δεικνύναι ὅτι οὐκ ἄπειρα τὰ αἴτια, δείκνυται αὐτῷ καὶ ὅτι ἔστι τὴν ἀρχὴν καὶ ὅτι γνωστά. φησὶ δὲ μήτε κατ' εὐθυωρίαν τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας ἀπείρους εἶναι δύνασθαι μήτε κατ' εἶδος. ἔστι δὲ κατ' εὐθυωρίαν μὲν ἄπειρα, εἴ τις ἐπὶ τοῦ ληφθέντος αἰτίου καθ' ἕκαστον εἶδος αἰτίου προαναβεβηκὼς ἄλλο τι πάλιν αἴτιον λέγοι, ὡς εἶναι ἐπὶ μὲν τῆς ὑλικῆς αἰτίας ἀεὶ τοῦδέ τινος ὕλην ἄλλην τινὰ ὕλην ἔχουσαν, κἀκείνην πάλιν ἄλλην, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον, μηδεμιᾶς οὔσης ἐσχάτης ὕλης, ἣ οὐκέτ' ἐξ ὕλης ἐστίν· οἷον, ὡς αὐτὸς παρέθετο, εἰ εἴη τῆς μὲν σαρκὸς ὕλη γῆ, τῆς δὲ γῆς ἀήρ, τοῦ ἀέρος πῦρ, τοῦ δὲ πυρὸς ἄλλο τι, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. καὶ ἐπὶ τῆς ποιητικῆς πάλιν αἰτίας, ἣν αὐτὸς
994a 5. εἶπεν "ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως," ὁμοίως, ὡς τόδε μὲν τοῦδέ τινος ποιητικὸν εἶναι καὶ κινητικὸν αἴτιον, αὐτοῦ δὲ τούτου πάλιν ἄλλο, κἀκείνου πάλιν ὁμοίως ἄλλα, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον· οἷον αὐτὸς πάλιν δεικνὺς παρέθετο, εἰ εἴη τοῦ μὲν ἀνθρώπου κινητικὸν αἴτιον ὁ ἀήρ, τοῦ δὲ ἀέρος ὁ ἥλιος, τοῦ δὲ ἡλίου πάλιν τὸ νεῖκος καὶ τοῦ νείκους αὖ πάλιν ἄλλο τι, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα αἰτίας, ὡς εἶναι τῶν τελῶν τῶν λαμβανομένων ἕκαστον ἄλλου χάριν γιγνόμενον καὶ ἐπὶ ἄλλο τι τέλος ἀναφερόμενον, ὡς μὴ εἶναί τι ἔσχατον, οὗ χάριν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ μηδενός. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ αἰτίου καὶ ὡς αὐτὸς λέγει τοῦ τί ἦν εἶναι, εἰ πάλιν καὶ ἐπὶ τούτων ἑκάστου τῶν λαμβανομένων εἰδῶν ἄλλο τι εἶδος εἴη, οἷον ζῴου μὲν εἶδος ψυχή, ψυχῆς δὲ ἄλλο τι, φέρε εἰπεῖν οἷον νοῦς, νοῦ δὲ πάλιν ἄλλο τι. τοιαύτη μὲν ἡ κατ' εὐθυωρίαν τῶν αἰτίων ἀπειρία, ἡ δὲ κατ' εἶδος, εἰ μὴ τέσσαρα εἴη εἴδη τῶν αἰτίων, ὡς αὐτὸς ἔδειξεν, ἤ τις ἄλλος ἀριθμὸς ὡρισμένος, ἀλλ' εἴη ἄπειρα, ὡς φέρε εἰπεῖν οἱ ὑποτιθέμενοι ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀπείρους σχημάτων διαφοράς. ὅτι δὲ κατὰ μηδέτερον τῶν τρόπων τούτων οἷόν τε ἄπειρα

5. ἀναγκαίως καὶ ἀκ. Ascl. *S*, ἀναγκαίως ἀκ. *AM*, ἀναγκαῖον ἀκ. *Br.* || 8. τις *M.* || 9.10. *docet esse principium et causas posse cognosci S.* || 10. δὲ ὅτι μήτε *M.* || αἰτίους *M.* || 11. ἔστι] *essent S*, fort. ἔσται. || 12. προαναβεβηκὸς *A.* || 16. εἰ om *M.* || 20. ἄλλα] fort. ἄλλο c. *S.* || 23. καὶ τοῦ οὗ *A.* || 24. γιγνόμενα *A.* || 26. πάλαι *A.* || 27. εἴη, οἷον ζῴου scripsi secutus *S*, εἴη ἄν, ζῴου *AMBr.* || 30. ὡς om *M.*

εἶναι αἴτια, δείκνυσι, καὶ πρῶτόν γε ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν εἶναι κατ' εὐθυωρίαν ἄπειρα τὰ αἴτια παρίστησι. δεῖ δὲ τὴν κατ' εὐθυωρίαν τῶν αἰτίων ἀπειρίαν ὅτι μή ἐστιν ἐλέγχειν, μὴ τὴν κατὰ χρόνον ἀπειρίαν λαμβάνοντα καὶ οὕτως ἀεὶ τοῦ γεγονότος ἔκ τινος τὸ αἴτιον λαμβάνοντα· οὕτω μὲν γὰρ ἀνάγκη ἐπ' ἄπειρον τὴν ἄνοδον εἶναι, ἀπείρου τε τοῦ χρόνου οὕτως ὄντος καὶ ἀϊδίου τοῦ κόσμου· ἡ γὰρ τοιαύτη λῆψις οὐκ αἰτίων δείκνυσιν ἀπειρίαν ἀλλὰ χρόνου. ἡ δὲ τῶν αἰτίων ἀπειρία δεικνύοιτο ἄν, εἰ ἐπ' ἄπειρον ἄλλο πρὸ ἄλλου αἴτιον κατὰ τὸ εἶδος διαφέρον λαμβάνοιτο, ἐπεὶ τῆς γε ἀδιαλείπτου γενέσεως τῆς ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ αἴτια ὄντα δείκνυται.

"τῶν — μέσων." ὅτι μὴ οἷόν τε εἰς εὐθυωρίαν εἶναι ἄπειρόν τι εἶδος 994a 11.
αἰτίων, καθολικῇ δείξει χρώμενος τοιαύτῃ παρίστησιν. ἐν οἷς ἐστι μέσα τινά, ὡς εἶναί τι πρῶτον καὶ εἶναί τι ἔσχατον καὶ τούτων μεταξύ τινα, ἀνάγκη τούτων τὸ πρῶτον αἴτιον εἶναι τῶν μέσων τε καὶ μετ' αὐτὸ ὄντων, εἰ δηλονότι οὕτως ἔχοιεν πρὸς ἄλληλα ταῦτα ὡς τὸ μὲν αὐτῶν αἴτιον εἶναι τὸ δὲ αἰτιατόν. καὶ διὰ τί τοῦτο, δείκνυσιν ἐπὶ τριῶν ποιησάμενος τὸν λόγον. πρῶτον δὲ καὶ ἔσχατον οὐ τῷ χρόνῳ λαμβάνει, ἀλλὰ τὴν κατ' εἶδος διαφορὰν δεικνὺς τῶν αἰτίων. τῶν γὰρ ὁμοειδῶν οὐδὲν μᾶλλον ἄλλο ἄλλου κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν πρῶτόν ἐστιν. εἰ γοῦν τρία οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα ληφθείη, καί τινα δέοι τί τούτων αἴτιόν ἐστι τῶν ἄλλων ἀποδοῦναι, τὸ πρῶτον ἂν εἴποιμεν. οὔτε γὰρ τὸ ἔσχατον· οὐδενὸς γὰρ τοῦτο αἴτιον, μηδέν γε ἔχον μετ' αὐτό. ἀλλ' οὐδὲ τὸ μέσον· τοῦ γὰρ μετ' αὐτὸ τοῦτο αἴτιον, εἴπερ ἄρα, εἶναι δύναται μόνου· ἦν δὲ ζητούμενον τί ἐκ τῶν εἰλημμένων τῶν ἄλλων ἐστὶν αἴτιον, ἐπεὶ ὡς τὸ μέσον πρὸς τὸ μετ' αὐτὸ ἔχει, οὕτω τὸ πρῶτον πρὸς τὸ μέσον· ὥστε τοῦτο οὐκ αἴτιον τοῦ μετ' αὐτὸ τῷ ἄλλο τι αὐτὸ αἴτιον ἔχειν· μὴ ὄντος γὰρ ἐκείνου οὐκ ἂν τὸ δεύτερον ἦν, μὴ ὂν δὲ οὐκ ἂν αἴτιον ἦν τοῦ τρίτου. δῆλον ἄρα ὡς αἴτιον τὸ πρῶτον τῶν μετ' αὐτό. ποιησάμενος δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τριῶν, οὐδέν φησι διαφέρειν, ὡς πρὸς τὴν δεῖξιν, ἢ ἓν μέσον λαβεῖν ἢ πλείω ἢ ἄπειρα· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἐπὶ πάντων· ἐν πᾶσι γάρ, ὅσα ἂν ληφθῇ, τὸ πρῶτον αὐτῶν ἐστὶν αἴτιον κυρίως, ἀλλ' οὐ τὸ μέσον τι ἢ τὸ ἔσχατον, τὸ ἔσχατον μέν, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν τοῦτό τινος αἴτιον· οὐδὲ τῶν μεταξὺ δέ τι, ὅτι ἄλλου τοῦτο πρὸς τὸ εἶναι δεῖται, τοῦ γὰρ πρὸ αὐτοῦ, οὗ μὴ ὄντος οὐδ' ἂν ἦν. δείξας δὲ τοῦτο καὶ λαβὼν τὸ εἶναι τὸ πρῶτον ἐν ἅπασιν αἴτιον τῶν μετ' αὐτό, μέτεισιν ἐπὶ τὸ κατ' εὐθυωρίαν λεγόμενον ἄπειρον, καὶ

1. γε] δὲ *M.* ‖ 12. εἶναί τι πρῶτον καὶ om *M.* ‖ 13. αὐτὰ *Br.* ‖ 14. αἴτιον εἶναι αἴτιον *A.* ‖ 15. τί et 17. μᾶλλον om *M.* ‖ 18. οὕτως ἐστὶν ἔχοντα *A.* ‖ καί τινα δέοι τί τούτων αἰτιά ἐστι *A*, αἴτιον *M*, *si quodnam ex his ceterorum sit causa statuendum est S.* Inde conieci quod est in textu. καὶ δέοι τίνα τούτων αἰτιά ἐστι *Br.* ‖ 21. ἀδύναται *M.* ‖ 23. post μέσον add τούτῳ *A.* ‖ 28. ἐστὶν] *erit S.* ‖ 31. εἶναι τὴν ἀρχὴν τὸ πρῶτον *M.*

εὑρὼν ὅτι ἐν τῷ οὕτως ἀπείρῳ οὐδέν ἐστι πρῶτον, λαμβάνει τὸ ἀκόλουθον τούτῳ, ὅτι μηδὲ αἴτιον· εἰ γὰρ ἐν πᾶσιν αἴτιον τὸ πρῶτον, ἀλλ' οὐχὶ τῶν μέσων τι, ἐφ' ὧν ἡ τοιάδε τάξις, ἐν οἷς μηδέν ἐστι πρῶτον ἀλλὰ μέσα πάντα, ἐν τούτοις οὐδὲ αἴτιόν τί ἐστιν, οὐ μόνον οὐ πρῶτον, ἀλλ' οὐδὲ τῶν μεταξύ τι. τὸ δὲ "τοῦτον τὸν τρόπον" προσκείμενον τοῖς αἰτίοις τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἀπείρου δηλωτικόν ἐστιν· ἐν γὰρ τοῖς οὕτως ἀπείροις οὐδέν ἐστι πρῶτον, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνομοειδοῦς· τῶν ἀπείρων μὲν ὁμοειδῶν δὲ πάλιν τὸ ληφθὲν ὁμοίως αἴτιον. τὸ δὲ "μέχρι τοῦ νῦν" εἶπεν ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦ ἐσχάτου, ἀφ' οὗ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν αἰτίων ζητήσεως. καὶ γὰρ ἐν οἷς μέν ἐστι πρότερόν τι καὶ δεύτερον λαβεῖν ἐν τῇ τάξει, ἐν τούτοις καὶ ἄλλο ἄλλου φῆσαι αἴτιον εἶναι ἴσως ἀληθές, εἰ καὶ μὴ ἁπλῶς αἴτιον· τὸ γὰρ πρότερον τοῦ μετ' αὐτό· ἐν οἷς δὲ μηδέν ἐστι τῶν μέσων ἄλλο ἄλλου πρότερον ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τοῦ οὗ αἴτιον· ἐν δὲ τοῖς ἀπείροις οὐκ ἔστιν ἄλλου πρότερον· πάντα γὰρ ὁμοίως ἐστὶ μέσα, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν. εἰ γὰρ πρότερά ἐστι τὰ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πρώτου ἐγγυτέρω, ἐν οἷς μηδέν ἐστιν ἀρχὴ μηδὲ πρῶτον, ἐν τούτοις οὐδὲ ἐγγυτέρω τί ἐστι τῆς ἀρχῆς καὶ πορρωτέρω· διὸ οὐδὲ τάξιν τινὰ ἔχει ἔτι τὰ μέσα· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ πρότερόν τι αὐτῶν ἔσται, οὐδὲ θάτερον θατέρῳ αἴτιον. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν κατ' εὐθυωρίαν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπείρων πάντα τὰ μόρια μέσα, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁπωσοῦν ἀπείρων, οἷον εἰ κατὰ μέγεθός τι ἄπειρον ἢ κατ' εἶδος ἢ χρόνον εἴη· πάντων γὰρ τῶν ἐνεργείᾳ ὄντων ἀπείρων ὅ τι ἂν ληφθῇ μόριον, μέσον ἐστίν· εἰ γὰρ μὴ μέσον, πέρας· ἀλλ' εἰ
994a 18. πέρας ἔχοι, οὐκ ἄπειρον. τὸ δὲ "ὁμοίως μέχρι τοῦ νῦν" προσέθηκεν ἐπεὶ τὴν δεῖξιν ἐποιεῖτο ἐπὶ τῶν αἰτίων τῶν κατ' εὐθυωρίαν ἀπείρων ἐπὶ τὸ ἄνω· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ ὄντος νῦν λαμβανόντων ἡμῶν τὰ αἴτια, ἅπαντα τὰ λαμβανόμενα μέσα, εἰ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος. δείκνυται μὲν οὖν τῇ τοιαύτῃ τῶν αἰτίων ἀπειρίᾳ τὸ μηδὲ ἔσεσθαί τι ἐκ τῶν αἰτίων τῷ ἀδιεξίτητα τὰ πρὸ παντὸς τοῦ ληφθέντος αἴτια ἐπὶ τὸ ἄνω εἶναι, ἄπειρά γε ὄντα· οὕτως δὲ οὐδ' ἂν αἴτια εἴη. αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτω δείκνυσιν, ἀλλὰ διὰ τοῦ λαβεῖν τι ὡς ἔσχατον καὶ ὁρίσαι καὶ δεῖξαι ὅτι μὴ οἷόν τε τούτου αἴτιον εἶναί τι ἐπ' ἄπειρον ὄντων ἐπὶ τὸ ἄνω τῶν αἰτίων· καὶ γὰρ οὐκ ἄλλως ἐνῆν ἢ ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ ἐπὶ τὸ κάτω δεῖξαι μὴ

3. ἀλλὰ μέσα — 4. οὐ πρῶτον iterat *A.* ‖ 4. οὐδὲ τῶν] οὐ τ. *A.* ‖ 6. καὶ ἐπὶ — 8. νῦν] *quemadmodum in difformi. rursus quod sumtum fuerit similiter est causa usque ad hoc praesens S.* ‖ 12. ἐν τῇ — 13. πρότερον om *A.* ‖ *in quibus vero nullum medium alterum altero prius est per huiusmodi ordinem, in his ne causa quidem sumi potest S.* Inde *Br* apte coniicit τάξει, οὐδέ τι αἴτιον. ‖ 12. ante ἄλλου adde ἄλλο e *S.* ‖ 15. 16. τάξιν τι ἃ ἔχειν ἐπὶ τὰ *M.* ‖ 16. αὐτῶν ἐστὶ *M.* ‖ 17. fort. θατέρου. ‖ εὐθυρίαν *A.* ‖ 21. ἐπεὶ] ἐπὶ *M.* ‖ 24. μέσαν *M.* ‖ 26. δ' ἂν οὐδ' *M.*

οὖσαν ἀπειρίαν τῶν αἰτίων, μὴ κειμένου τινὸς ἀφ' οὗ δέοι ἢ ἐπὶ τὸ ἄνω ἢ ἐπὶ τὸ κάτω λαμβάνειν. ὥστε εἴπερ μή ἐστι πρῶτον, ὅλως αἴτιον οὐδέν ἐστιν· εἰ γὰρ εἴη πάντα τὰ ὡς αἴτια λαμβανόμενα τῷ παρ' ἄλλου τὴν αἰτίαν ἔχειν τοῦ εἶναι τοιοῦτον αἴτια, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει αὐτῶν, εἰ μηδέν ἐστι πρῶτον, οὐδ' ἂν αἴτιόν τι εἴη τῷ μηδὲν τῶν ὡς αἰτίων λαμβανομένων τῇ οἰκείᾳ φύσει τοιοῦτον εἶναι.

"ἀλλὰ — ἀρχήν." δείξας ὅτι οὐκ ἔστιν εἰς ἄπειρον τῶν αἰτίων κατ' 994a 19.
εὐθυωρίαν ἐπὶ τὸ ἄνω ἡ πρόοδος, ἀλλ' ἀνάγκη, εἰ ἔστι τι αἴτιον ὅλως, εἶναί τι πρῶτον καὶ ἀρχήν, νῦν πάλιν δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τὸ κάτω οἷόν τε κατ' εὐθυωρίαν ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰ αἴτια, οὔσης ἀρχῆς τῶν αἰτίων καὶ πρώτου τινὸς αἰτίου, ὡς εἶναι πᾶν τὸ αἰτιατὸν ἄλλου πάλιν αὐτὸ αἴτιον διαφέροντος κατ' εἶδος τῶν ἤδη γεγονότων. εἰ γὰρ οὕτως γένοιτο ὥστε ταὐτὸν πάλιν τι γενέσθαι τῶν ἐφθακότων γενέσθαι, ἀνακάμπτοι ἂν καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον κατ' εὐθυωρίαν ἐπὶ τὸ κάτω τὰ αἴτια προΐοι· τῶν γὰρ αὐτῶν κατ' εἶδος τὰ αὐτὰ αἴτια τῷ εἴδει. τοῦτο δὲ ἐδήλωσε διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ὕλης παραδείγματος, εἰπὼν "ὥστε 994a 20.
ἐκ πυρὸς μὲν ὕδωρ, ἐκ δὲ τούτου γῆν, καὶ οὕτως ἀεὶ ἄλλο τι γίγνεσθαι γένος," γένος εἰπὼν ἀντὶ τοῦ εἶδος. ἔχει μὲν οὖν ἡ λέξις δι' ὧν τὸ προκείμενον δείκνυσιν ἀσάφειαν, τὸ δ' οὖν λεγόμενον δι' αὐτῆς ὡς συνελόντα εἰπεῖν τοιοῦτόν ἐστιν. λαβὼν διχῶς λέγεσθαι γίγνεσθαι καὶ γεγονέναι τόδε ἐκ τοῦδε· ἢ γὰρ ὡς ἐκ τοῦ γιγνομένου ἤδη καὶ ἐπιτελουμένου τὸ γεγονός, ὡς καὶ τὸ τετελεσμένον ἐκ τῶν εἰς τὴν οἰκείαν προϊόντων τελειότητα κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς μεταβολήν· οὕτως γὰρ ἐκ παιδὸς ἀνὴρ γίνεται, καὶ ἔστιν αὕτη μὲν ἡ γένεσις κατ' αὔξησιν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μανθάνοντος ὁ ἐπιστήμων, αὕτη κατ' ἀλλοίωσιν· καὶ ἐκ τοῦ μὴ νοοῦντος ὁ νοῶν, αὕτη κατ' εἶδος ἡ μεταβολή· τελειότης γάρ. τοιαύτη καὶ ἡ ἐκ τοῦ πρωῒ εἰς τὴν ἡμέραν μεταβολή· τελειοῦται γὰρ ὁ ὄρθρος προϊὼν ἐπὶ τὴν ἡμέραν, καὶ τὸ οἰκεῖον εἶδος λαμβάνει. τὴν μὲν οὖν τοιαύτην γένεσιν ἐκ τοῦ γιγνομένου γίνεσθαι λέγει, ὅτι ἐξ ἤδη γεγονότος καὶ ὄντος τινὸς εἰς τὸ τέλειον πρόοδος. ἡ δέ τις

1. ἀπειρίας *M*. ‖ δέοι de coni. scripsi secutus *S*, δέει *A*, δὲ ἢ ἐπὶ *M*, δὲ εἴη ἢ ἐπὶ *Br*. ‖ 3. τῷ] τὸ *AM*. ‖ αἰτίαν] ἐναντίαν *M*. ‖ 4. τοιοῦτον *ABr*, fort. τοιαῦτα vel τοιούτοις. ‖ 12. γενέσθαι *A1 S*, γένος *A2 Br*. ‖ 13. ἐφθακότων scripsi c. *S*, ἐφθαρκότων *ABr*. ‖ 17. — 19. εἶδος. εἰ γὰρ ἀνακάμπτοι, οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ τῶν αἰτιῶν πρόοδος· τῶν γὰρ αὐτῶν κατ' εἶδος τὰ αὐτὰ αἴτια τῷ εἴδει. "διχῶς γὰρ γίγνεται." διὰ τούτου δείκνυσι μὴ εἶναι δυνατὸν ἐπ' ἄπειρον ἐπὶ τὸ κάτω τὴν τῶν αἰτίων πρόοδον γίνεσθαι. ἔχει δέ τι ἀσαφὲς ἡ λέξις αὕτη, ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. λαβὼν *L*. ‖ 20. τὸ τελούμενον *V*, τὸ τελεσμένον *M*. ‖ ἐκ τῶν εἰς coni. e *S* *ex iis quae*, τὸ καὶ εἰς *A*, ὡς εἰς *L*, τῶν καὶ εἰς *Br*. ‖ 22. ἀλλὰ — 23. ἀλλοίωσιν bis *V*.

γένεσίς ἐστιν ἐκ τοῦ μηδέπω ὄντος εἰς τὸ εἶναι τόδε τι μεταβολή, ὡς λέγεται γίγνεσθαι ἐξ ὕδατος ἀήρ, ἣν λέγει πάλιν ἐκ τῆς γενέσεως, ὅτι τὸ οὕτως γινόμενον οὐ γεγονὸς ἢ προϋπάρχον τε καὶ γιγνόμενον γίνεται καὶ τελειοῦται, ἀλλ᾽ ἔστιν ἐξ αὐτῆς τῆς γενέσεως γιγνόμενον, οὐκ ὂν πρὸ τούτου. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ μηδ᾽ ὅλως εἶναι εἰς τὸ εἶναι μεταβολὴ ἡ κυρίως γένεσις, ἥτις γίγνεται ἐκ τῆς τοῦ προϋπάρχοντος φθορᾶς· γίγνεται γὰρ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ τοῦ ὕδατος γιγνομένου ἀέρος, ἀλλ᾽ ἐκ φθορᾶς ὕδατος καὶ μεταβολῆς τοιαύτης. εἰς δύο τούτους τοὺς τρόπους εὑρὼν διαιρούμενον τὸ ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλον καὶ γιγνόμενον, ὡς ἐξ αἰτίου τινὸς καὶ ὑποκειμένου — παρῃτήσατο γὰρ τὸ σημαίνεσθαι καὶ αὐτὸ δυνάμενον ἐκ τῆς λέξεως τῆς ἐκ τοῦδε γίγνεσθαι λεγούσης· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ τόδε μετὰ τόδε· λέγεται γὰρ ἐξ Ἰσθμίων Ὀλύμπια ἢ ἀνάπαλιν, ὅτι γίγνεται μετὰ Ἴσθμια Ὀλύμπια ἢ μετὰ Ὀλύμπια Ἴσθμια· οὐχ ὡς ἐξ αἰτίου γιγνομένου τοῦ ἑτέρου λέγεται ἐπὶ τῶν οὕτω γιγνομένων ἐκ τοῦδε τόδε γίγνεσθαι· διὸ τὸ σημαινόμενον παρῃτήσατο τοῦτο· περὶ γὰρ αἰτίων καὶ τῶν ἐξ αἰτίων γινομένων ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ, ταῦτα δὲ μόνον χρόνου τάξιν τινὰ σημαίνει· οὐ γὰρ θάτερον αὐτῶν εἰς θάτερον μεταβάλλει ἢ συντελεῖ τι· λαβὼν δὴ τοὺς δύο τρόπους τοὺς προρρηθέντας, καθ᾽ οὓς κατὰ μεταβολήν τινος ὑποκειμένου τόδε τι γίγνεται, δείκνυσι κατὰ μηδέτερον αὐτῶν ἐπ᾽ ἄπειρον δυναμένην γενέσθαι τὴν πρόσοδον. τὰ μὲν γὰρ κατὰ φθοράν τινος ἐξ αὐτοῦ λεγόμενα γίγνεσθαι ἐκ τῆς γενέσεως γίγνεσθαι λέγει, οὐκ ἐκ τοῦ γενομένου ἤδη καὶ ὄντος, ἃ καὶ ἀνακάμπτει εἰς ἄλληλα· ὡς γὰρ ἐξ ὕδατος ἀήρ, οὕτω καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ γίγνεται, καὶ τοῦτο ἐναργές· διὸ καὶ ταὐτὸ αὐτοῖς τὸ ὑποκείμενόν τε καὶ ἡ ὕλη. τὰ δὲ ἀνακάμπτοντα δῆλον ὅτι μὴ ἐπ᾽ ἄπειρον πρόεισιν· ἐπὶ γὰρ ταὐτὸν αὐτοῖς ἐπάνοδος. τὰ δὲ ἐκ τοῦ γεγονότος ἤδη καὶ ὑπομένοντος αὐτοῦ καὶ γιγνομένου μεταβάλλοντα, εἴτε κατ᾽ αὔξησιν εἴτε κατ᾽ ἀλλοίωσιν εἴτε τὴν κατ᾽ εἶδος τελειότητα, οὐκ ἀνακάμπτει μὲν εἰς ἄλληλα, ἐπὶ δὲ τὸ τελειωθῆναι ἡ πρόοδος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν μεταξύ. τῶν μὲν οὖν οὕτως γιγνομένων ὡς τῶν μεταξὺ ὑπομενόντων καὶ τελειουμένων ὁρῶμεν ὅτι πάντων τέλος τι ἔστιν ὃ γίγνεται, καὶ οὐκ ἔστιν εἰς ἄπειρον ἡ εἰς τὴν τελειότητα τὴν οἰκείαν γιγνομένη πρόοδος αὐτῶν ἑκάστου. τῶν δὲ κατὰ φθορὰν γιγνομένων θατέρου ὁρῶμεν ἀνακάμπτουσαν τὴν γένεσιν· ἡ γὰρ τοῦ ἑτέρου φθορὰ

2. ἣν — 3. τε καὶ om *A*. ‖ 3. γίνεσθαι *M*. ‖ 4. τούτου] τοῦ *A*. ‖ οὐ] fort. ἡ. ‖ 7. 8. δύο τούτους τοὺς δύο τρόπους *A*. ‖ 10. τοῦδε] τοῦ *M*. ‖ 12. οὐχ] fort. οὐ γάρ, *neque enim S*. ‖ 13. τῶν] τοῖς *A*. ‖ 17. βολὴν *A1*, μεταβολὴν *A2*. ‖ 18. δυνάμενον *A*. ‖ 19. ἐκ τῆς γενέσεως γίγνεσθαι addidi e *S*, om *ABr*. ‖ 26. 27. τῶν μὲν οὖν οὕτως γιγνομένων εἰς τὸ μεταξύ. τῶν μὲν οὖν οὕτως ὡς τῶν μεταξύ *A*. Inde conieci quod in textu positum est. *Cum igitur media sic perficiantur, videmus S* (ὡς et ὑπομενόντων καὶ τελειουμένων omissis), τῶν μὲν οὖν οὕτως ὡς τῶν μ. υ. κ. τ. *Br*. ‖ 28. οὐκ ἔστιν ὃ γίγνεται καὶ οὐκ ἔστιν εἰς *M*.

τοῦ ἑτέρου γένεσίς ἐστιν. εἰ δὲ ἀνακάμπτει, οὐκ ἐπ' ἄπειρον πρόεισι κατ' εὐθυωρίαν ἐπὶ τὸ κάτω τὰ οὕτως αἴτια. εἰ δὲ μήτε ἐπὶ τῶν οὕτως γιγνομένων μήτε ἐπὶ τῶν ἐκείνως ἐπ' ἄπειρον γίγνεται ἄλλο ἄλλου αἴτιον κατ' εὐθυωρίαν, μόνως δὲ οὕτως ἄλλο ἐξ ἄλλου γίγνεται, οὐδ' ὅλως ἂν εἴη ἐπ' ἄπειρον κατ' εὐθυωρίαν ἄλλο ἐξ ἄλλου γιγνόμενον.

"ὡς — φαμεν." δηλώσας τὸ διττὸν τοῦ ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλειν λε- 994a 25.
γομένου διὰ παραδειγμάτων, ἑκάτερον λαβὼν τῶν παραδειγμάτων, πῶς γίγνεται δείκνυσι, καὶ τίς αὐτῶν ἡ πρὸς ἄλληλα διαφορά. τὰ μὲν δὴ οὕτως λεγόμενα γίγνεσθαι ὡς ἐκ παιδὸς ἀνὴρ καὶ ἐκ τοῦ μανθάνοντος ὁ ἐπιστήμων, ἴδιον ἔχει τὸ ἐκ τοῦ γιγνομένου τε καὶ ὄντος ἤδη καὶ τελειουμένου καὶ μεταξὺ ὄντος μεταβεβληκέναι εἰς τὸ γεγονὸς καὶ τέλειον· ὅ τε γὰρ ἀνὴρ ἐκ παιδὸς γέγονεν ὄντος τε ἤδη καὶ ὑπομένοντος τοῦ ἐξ οὗ γίγνεται, καὶ αὐτοῦ γιγνομένου καὶ μεταβάλλοντος εἰς τὸ τέλειον εἶδος τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐκ τοῦ ἀτελεστέρου. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μεμαθηκὼς ἐκ τοῦ μανθάνοντος καὶ μεταβάλλοντος εἰς τελειότητα. ὁμοίως τούτῳ καὶ ὁ νοῶν· γένεσις γὰρ ἡ κατὰ τὴν τελειότητα καὶ ἡ εἰς τὸ νοεῖν μεταβολή. καὶ εἴη ἂν οὕτως τὸ νοούμενον εἶδός τε καὶ τελειότης τοῦ νοοῦντος, τοῦ νοῦ· πάντα γὰρ τὰ οὕτως ἔκ τινος γιγνόμενα ὑπομένοντος, τοῦ ἐξ οὗ γίνεται σωζομένου καὶ εἰς τελειότητα μεταβάλλοντος γίνεται. εἰπὼν δὲ "ὡς ἐκ τοῦ γιγνομένου τὸ γεγονός," προσέθηκε τὸ "ἢ τοῦ ἐπιτελουμένου τὸ τετελεσμένον" οὐχ ὡς ἄλλο τι σημαινόμενον, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἐστιν. τὸ γὰρ οὕτως γεγονὸς ἐκ τοῦ γιγνομένου καὶ ὄντος ἤδη γέγονε, καὶ ἐκ τοῦ ἐπιτελουμένου τετελείωται· τὸ γὰρ γιγνόμενον τὸ ἐπιτελούμενόν ἐστιν. εἰπὼν δὲ οὕτω γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα ὡς ἐκ τοῦ γιγνομένου, δείκνυσι καὶ ὅτι ἔστι τὸ γιγνόμενον μεταξὺ τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. ὡς γὰρ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι μεταξὺ γένεσίς ἐστιν οὖσα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι μεταβολή, ἥτις οὔτε μὴ ὄν ἐστιν οὔτε ὂν ἤδη (διὰ γὰρ γενέσεως ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι εἰς τὸ εἶναι μεταβολή), οὕτως ἀναλόγως ἔχει καὶ τὸ γιγνόμενον, οὗ ἐστὶν ἡ γένεσις, πρός τε τὸ ἁπλῶς ὂν καὶ τὸ ἁπλῶς μὴ ὄν, μεταξὺ ὂν αὐτῶν. καὶ δεικνύοι δ' ἂν τοῦτο διὰ τὸ δοκεῖν πᾶν τὸ γινόμενον διά τινος μεταξὺ γίγνεσθαι καὶ ἔκ τινος μεταξύ. ὡς γὰρ ἐκ τῆς γενέσεως μεταξὺ οὔσης τοῦ τε εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι γίγνεται τὰ οὕτως γιγνόμενα, οὕτως καὶ τὸ ἐκ τοῦ γιγνομένου γιγνόμενον ἐκ μεταξύ τινος καὶ αὐτὸ γίγνεται· μεταξὺ γὰρ τὸ γιγνόμενον

2. τῶν οὕτως *MS*, τῶν οὐ *ABr.* ‖ 3. ἐκείνως ἐπ' ἄπειρον] οὕτως *M.* ‖ ἄλλη ἄλλου *A.* ‖ 6. 7. λεγομένου καὶ διὰ *Br.* ‖ 9. ὡς om *A.* ‖ οὕτως ὤφελε γραφῆναι: καὶ ὁ μεμαθηκὼς ἐκ τοῦ μανθάνοντος καὶ μεταβάλλοντος εἰς τελειότητα *A* in marg. ‖ 13. ὁ — 14. καὶ et 14. ὁμοίως — 15. τελειότητα om *A.* ‖ 25. ἥτις — 26. μεταβολή om *M.* ‖ 26. μεταβολή *A*1 *S*, μεταβάλλει *A*2 *Br.* ‖ 26. 27. τὸ γιγνόμενον scripsi c. *S*, τοῦ γιγνομένου *ABr.* ‖ 27. οὗ om *AM.* ‖ 29. 30. τοῦ τε] οὔτε *A.*

τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. πῇ γὰρ ὂν τὸ γιγνόμενον ἤδη καὶ πῇ μὴ ὄν, οὔτε δὲ ἁπλῶς ὄν, ὅτι μὴ τέλειον (τὸ γὰρ ὂν τέλειόν τι ἤδη), οὔτε ἁπλῶς μὴ ὄν, διὸ οὐδὲ μεταξύ τι τῆς ἀντιφάσεως· τὸ γὰρ πῇ ὂν καὶ αὐτὸ ὄν. πῶς δὲ τὰ οὕτως ἔκ τινος γιγνόμενα ἐκ τοῦ γιγνομένου ἐπιτελεῖται, ἐπεδήλωσε παραθέμενος τὸν μανθάνοντα. ὁ γὰρ μανθάνων ἐστὶν ὁ γιγνόμενος ἐπιστήμων, ὃς ἐκ τοῦ μανθάνοντος οὕτως γίγνεται, ὅτι ὁ μανθάνων γίγνεται καὶ ὑπομένων πρόεισιν ἐπὶ τὸ ἐπίστασθαι, ἥτις ἐστὶν τελειότης τοῦ μανθάνοντος· οὐ γὰρ ἁπλῶς ὁ μανθάνων γίγνεται, ἀλλ' ἐπιστήμων. ἢ καὶ αὐτὸ τὸ μανθάνειν μεταξύ ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι, ὃ κυρίως ὄν, καὶ τῆς τελείας ἀμαθίας, ὃ εἴη ἂν ἁπλῶς μὴ ὄν. τὰ δὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἔκ τινος γιγνόμενα ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ τε ὄντος ἤδη καὶ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεται.

994a 30. "τὸ — θατέρου." ἐπὶ τὸ ἕτερον σημαινόμενον τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως μετελήλυθεν, αὐτὸ τιθεὶς καὶ αὐτοῦ παράδειγμα τὸ ὡς ἐξ ἀέρος ὕδωρ γίγνεται. καὶ ὅτι μὴ ὁμοίως ὡς ἐκ μανθάνοντος ὁ ἐπιστήμων, μηδὲ ἐκ τοῦ μεταξύ, δείκνυσι· φθειρομένου γὰρ τοῦ ἑτέρου λέγεται γίγνεσθαι ἡ γένεσις τοῦ γιγνομένου, ἀλλ' οὐχ ὑπομένοντος καὶ τελειουμένου. "διὸ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἀνακάμπτει εἰς ἄλληλα," τὰ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον γιγνόμενα, ἦν δὲ τὰ κατὰ τὸ τελειοῦσθαι· οὐ γὰρ ἀνακάμπτει ταῦτα ὥστε γίγνεσθαι ἐκ παιδὸς ἄνδρα καὶ πάλιν ἐξ ἀνδρὸς παῖδα, ὅτι τὸ τέλειον οὐκ ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ ἀτελές. οὗ τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς εἶπεν "οὐ γὰρ γίγνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνόμενον, ἀλλὰ μετὰ τὴν γένεσιν," τουτέστιν, οὐ γὰρ ἐκ τῆς ἄλλου φθορᾶς καὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς τὸ οὕτω γιγνόμενον γίγνεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἤδη γεγονότος· μετὰ γὰρ τὴν γένεσιν τὸ γεγονέναι. τὰ μὲν γὰρ κατὰ φθορὰν τῶν ἔξωθεν γιγνόμενα ἀρχὴν τοῦ εἶναι τὴν γένεσιν ἔχει· ἡ γὰρ ἐκείνων μεταβολὴ καὶ φθορὰ τούτων γένεσις, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα ὑπομένοντα καὶ γιγνόμενα. τὰ δὲ τελειούμενα καὶ οὕτως ἔκ τινων λεγόμενα γίγνεσθαι οὐκ ἐκ τῆς γενέσεως καὶ τῆς πρώτης μεταβολῆς γίγνεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν γένεσιν· τὸ μὲν γὰρ γιγνόμενόν ἐστι τὸ ἐκ τῆς γενέσεως γεγονός, οἷον τὸ βρέφος ὃ προϊὸν παῖς καὶ ἀνὴρ γίγνεται, ὁ δὲ ἀνὴρ οὐκ ἐκ τῆς γενέσεως ἀλλ' ἐκ τοῦ γιγνομένου ἐκ τῆς γενέσεως καὶ τελειουμένου γίγνεται. ὥστε οὐκ ἐκ τῆς γενέσεως ἀλλὰ μετὰ τὴν γένεσιν γίνεται τὰ οὕτως γιγνόμενα. εἰπὼν δὲ ὅτι μετὰ τὴν γένεσιν, οὐκ ἐκ τῆς γενέσεως τὰ τελειούμενα γίγνεται, παρέθετο οὕτως γίγνεσθαι ὡς καὶ ἡμέραν ἐκ τοῦ πρωΐ, διὸ ἐκ μὲν τοῦ πρωῒ ἡμέρα γίγνεται, οὐκέτι δ' ἐξ ἡμέρας πρωΐ, πρωῒ τὸν ὄρθρον λέγων. ἀτελὲς γὰρ τὸ πρωΐ· οὐχ ὁμοίως γὰρ ἐκ τοῦ πρωῒ ἡμέρα καὶ ἐξ Ὀλυμπίων Ἴσθμια· ἐπὶ μὲν γὰρ ἐκείνων μόνον τόδε μετὰ τόδε καὶ χρόνου τάξις, οὐκέτι δὲ ὑποκείμενον θατέρου θάτερον· τὸ δὲ πρωῒ ἡμέρα γίγνεται μεταβάλλον καὶ ὑπομένον

3. οὐδὲ] οὐ *M.* || 4. ἐδήλωσε *M.* || 14. ὁ om *M.* || 16. ἀνακάμπτειν *A.* || 21. αὐτῶν *M.* || 24. ἐκ om *AM.* || 33. τὸ] τῷ *A.*

καὶ τελειούμενον· ἀτελὴς γὰρ ἡμέρα τὸ πρωῒ τῷ μηδέπω διηρθρῶσθαι ἐν αὐτῷ τὸ ἡμερήσιον φῶς, ἀλλ' ἔτι ἀμυδρὸν εἶναι. τὸ δὲ ὅτι μετὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι γενόμενος ὁ ὄρθρος μετὰ ταῦτα αὐτὸς τελειούμενος ἡμέρα γίγνεται. εἰπὼν δὲ τὰ οὕτως γιγνόμενα μὴ ἀνακάμπτειν εἰς ἄλληλα, ὡς καὶ ἐκ τῶν παραδειγμάτων δῆλον καὶ ἐκ τῆς ῥηθείσης αἰτίας, λέγει περὶ τῶν κατὰ φθοράν τινων ἐξ αὐτῶν λεγομένων γίγνεσθαι, ἃ εἶπεν ἐκ τῆς γενέσεως γίγνεσθαι, ὅτι ταῦτα ἀνακάμπτει εἰς ἄλληλα. ὡς γὰρ ἐξ ὕδατος ἀήρ, οὕτως ἐξ ἀέρος ὕδωρ· οὐ γάρ ἐστι θατέρου θάτερον τέλος, ἀλλ' ἐστὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἐκ τῆς γενέσεως γίγνεται, οἰκείαν μέν τινα ἔχοντα τελειότητα, κοινὴν δὲ ὕλην ἐπίσης αὐτῶν δεκτικήν. ὅτι δὲ τὰ οὕτω γινόμενα ἀνακάμπτει εἰς ἄλληλα, δῆλον καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας καὶ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἐπ' ἄπειρον τὴν κατ' εἶδος τῶν σωμάτων διαφοράν, ἥτις ἦν ἂν εἰ ἐπ' ἄπειρον τοῦτον τὸν τρόπον ἄλλο ἐξ ἄλλου ἐγίγνετο. "τῶν — εἶναι." τῶν ἐκ τῶν μεταξὺ γιγνομένων καὶ οὐκ ἐκ τῆς γενέ- 994b 4.
σεως, ἃ μὲν ἤδη ἐστὶν ὄντα, λέγει, ὡς ἐγίγνετο τὰ τελειούμενα· τούτων γὰρ τέλος τι ἔστιν ἃ ὄντα ἤδη τινά ἐστι μεταξύ. ταῦτα μὲν διὰ τοῦτο οὐκ εἰς ἄπειρον ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ κάτω γένεσιν, ὅτι ἔχει τι τέλος ἐφ' ὃ διὰ τῶν μεταξὺ πρόεισι, τὰ δὲ διὰ τὸ εἰς ἄλληλα ἀνακάμπτειν. καὶ προσέθηκε τὸ "ἡ γὰρ θατέρου φθορὰ ἑτέρου γένεσίς ἐστιν." δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. δύναται καὶ τὸ "τῶν μὲν γὰρ ὄντων μεταξύ" εἰρηκέναι ὡς ἴσον τῷ ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ὄντων τινῶν μεταξύ, τούτων μεταξὺ τέλος τί ἐστιν.

"ἅμα — εἶναι." δείξας κοινῶς πρῶτον μὲν ὅτι μὴ ἐπὶ τὸ ἄνω οἷόν τε 994b 6.
ἄπειρα τὰ αἴτια εἶναι, δεύτερον δὲ ὅτι μηδὲ ἐπὶ τὸ κάτω, νῦν καὶ περὶ ἑκάστου τῶν αἰτίων ἰδίᾳ δείκνυσιν ὅτι μὴ ἐπ' ἄπειρόν τι αὐτῶν εἶναι οἷόν τε, καὶ πρῶτόν γε ὅτι μὴ ἡ ὑλικὴ αἰτία ἐπ' ἄπειρόν ἐστιν. συγχρῆται δὲ εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον προϊόντα τὰ αἴτια τῷ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἀΐδιον εἶναι· εἰ γὰρ ἐγένετο, ἦν ἄν τι πρῶτον αὐτοῦ ἐξ οὗ ὑποκειμένου ἐγίγνετο, οὕτως δὲ οὐκέτ' ἂν πρῶτον ἦν· ἐπεὶ δὲ μὴ τοῦτο, ἀΐδιον καὶ ἀγένητον γίγνεται τὸ πρῶτον ὑποκείμενον. ἐξ οὗ ἄρα φθειρομένου γίγνεταί τι, οὐκ ἔστι τοῦτο τὸ πρῶτον ὑποκείμενον· οὐ γὰρ ἀΐδιον τὸ φθειρόμενον, τὸ δὲ πρῶτον ὑποκείμενον ἀΐδιον. οὐκ ἄρα ἡ ὕλη φθείρεται ἀλλ' ἡ αὐτὴ μένει. πρώτου δὲ φθαρέντος εἶπεν ὡς ἴσον τῷ ἐξ οὗ καθ' αὑτό [τι] καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς φθαρέντος ἐγένετό τι, τοῦτο μὴ ἀΐδιον εἶναι· κατὰ συμβεβηκὸς μὲν γὰρ ἡ ὕλη φθείρεται (ὅτι γὰρ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ ἡ στέρησις φθείρεται ἐν τῇ γενέσει τῶν ἐκ τῆς ὕλης γιγνομένων,

3. οἶμαι ἐκείνως λέγει περὶ ἧς εἶπεν ὅτι τὸ τέλειον εἰς τὸ ἀτελὲς οὐκ ἀνακάμπτει ***A*** in mg. ‖ 13. *Eorum dicit quae ex mediis fiunt et iam ex generatione sunt entia* ***S.*** ‖ 14. ἃ om ***A.*** ‖ μὲν et 16. τι om ***M.*** ‖ 17. καὶ] ᾧ ***M.*** ‖ 18. Φυσ. I, 7. ‖ 19. *nam quae media sunt, horum medius aliquis finis est* ***S.*** ‖ 26. ἐγένετο] ἐγίνετο ***A.*** ‖ 31. τῷ] τὸ ***A.***

τοῦτο γὰρ τὸ καθ' αὑτὸ φθειρόμενον), καθ' αὑτὴν δὲ ἄφθαρτος. φθείροιτο δ' ἂν καθ' αὑτήν, εἰ ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἐξ ἄλλου γίγνοιτο καὶ μὴ πᾶσιν ἡ αὐτὴ μένοι τοῖς γιγνομένοις. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον ἴσον τῷ, ὁ λέγων ἄπειρον ἐπὶ τὸ ἄνω ἄλλο ἄλλου ὕλην γίγνεσθαι, οὗτος φθείρεσθαι λέγοι ἂν τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ὃ ἀνάγκη ἀΐδιον εἶναι, εἴγε τούτῳ μηκέτι ἄλλο ὑπόκειται· οὐ γὰρ ἐπ' ἄπειρον εἰς τὸ ἄνω τὰ αἴτια. τοῦτο δὴ λέγοι ἂν φθείρεσθαι, εἰ μὴ πᾶσιν αὐτὸ ὑποκεῖσθαι λέγοι τοῖς γιγνομένοις, ταὐτὸν μένον, ἀλλὰ λέγοι κατὰ φθορὰν τοῦ ὑποκειμένου τὸ μετ' αὐτὸ ὑποκείμενον φθαρέντος αὐτοῦ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο οὐκ ἀΐδιον. εἰ γὰρ ἵσταται ἐπὶ τὸ ἄνω τὰ αἴτια, δεῖ τι ἄρξασθαι καὶ πρῶτόν γε ἐκ τῆς ὕλης τῆς πρώτης γενέσθαι· εἰ δὲ φθειρομένης αὐτῆς γίγνεται, οὔτε ἀΐδιος ἡ κίνησις εἴη, οὔτε ἔτι πρώτη καὶ ἀΐδιος αὐτὴ ἂν εἴη ἡ πᾶσιν ὑποκειμένη πρώτη. καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἄρα ἡ ὑλικὴ αἰτία εἰς τὸ ἄνω πρόεισιν. ἔστι γὰρ σφόδρα συντόμως τὸ εἰρημένον. εἰπὼν γὰρ "ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον τὸ πρῶτον ἀΐδιον ὂν φθαρῆναι," τὸ δεικτικὸν τοῦ εἶναι τὸ πρῶτον ἀΐδιον παρέθετο "ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἄπειρος ἡ γένεσις ἐπὶ τὸ ἄνω," οὐκέτι προσθεὶς τὸ διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἀΐδιον. ἢ εἰπὼν "τὰ δὲ εἰς ἄλληλα ἀνακάμπτει· ἡ γὰρ θατέρου φθορὰ θατέρου γένεσίς ἐστιν," ἐπιστώσατο τοῦτο διὰ τοῦ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ὅ ἐστιν ἡ κυρίως ὕλη, δεῖξαι ἀΐδιον ὄν· φθείροιτο γὰρ ἄν, εἰ μὴ ὑπομένοι καὶ σώζοιτο ἐν πᾶσι τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ τὰ γιγνόμενα ἐξ αὐτοῦ φθειρομένου αὐτοῦ γίγνοιτο, καὶ πάλιν οὕτω τὰ ἐκ τούτων, καὶ ἐπ' ἄπειρον τοῦτον τὸν τρόπον ἡ ὑλικὴ αἰτία ἐπὶ τὸ κάτω προΐοι. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον (δεῖ γὰρ εἶναί τι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ὡς δέδεικται, καὶ τοῦτο ἐν πᾶσι τοῖς γιγνομένοις ἄφθαρτον μένον ἐνυπάρχειν), οὕτως οὖν ἔχοντος εἰς ἄλληλα ἂν τὰ ἐξ αὐτοῦ γιγνόμενα ἀνακάμπτοι, ὡς τὴν θατέρου φθορὰν θατέρου γένεσιν εἶναι. ἐν ᾧ γὰρ ἂν ἐνυπάρχοι τῶν ἐξ αὐτῆς γιγνομένων, φυλάξει καὶ τὴν τοῦ δύνασθαι πάλιν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ εἴδει ἐξ οὗ μεταβάλλει δύναμιν. καὶ αὕτη ἔσται εἰς τὰ γιγνόμενα μεταβάλλουσα, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ἀληθῶς ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἄλλῳ ὑποκείμενον γίγνεται,

5. τοῦτο *M*. ‖ 7. ἀλλὰ — 9. ἀΐδιον *AMBr*, *sed subiecti interitum assereret: nam si quod est ipso posterius, ex ipso abolito generatur, profecto ipsum non est sempiternum S*. *Br* coniecit ὑποκείμενον· φθαρέντος δὲ αὐτοῦ ὃ ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο οὐκ ἀΐδιον. Scribendum potius videtur τὸ μετ' αὐτό. εἰ γὰρ φθαρέντος αὐτοῦ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο, οὐκ ἀΐδιον. ‖ 10. οὔτε οὐκ ἀΐδιος *A*. ‖ 12. ἄρα] ἂν *M*. ‖ 13. συντόμως coni., συντόνως *AMBr*. ‖ τὸ post συντόμως omittendum videtur vel mutandum in τοῦτο. *Haec enim brevissime ab eo dicta sunt S*. ‖ 14. τὸ ante δεικτικὸν om *A*. ‖ 17. γένεσιν ἐπιστώσατο *M*. ‖ 18. φθείροιτο coni., φθείρηται *ABr*, φθείρεται *M*. ‖ 24. ἐνυπάρχοι *Br*, ὑπάρχοι *M*, fort. ἐνυπάρχῃ. *A* utrum coniunctivum an optativum habeat dubium est. ‖ 25. φυλάξοι *M*. ‖ 26. δύναμιν addidi e *S*. ‖ καὶ αὕτη — μεταβάλλουσα] *et haec est quae in efficiendo mutatur S*. post ἔσται adde ἡ.

αὐτὴ δὲ μεταβάλλουσα εἰς τὰ ἐναντία μεταβάλλει, εἰς ἃ μεταβαλλούσης αὐτῆς ἀνακάμπτοι ἂν ἡ γένεσις. οὐ γὰρ αὐτή ἐστιν ἡ ἐν τῇ μεταβολῇ τῇ εἰς τὴν γένεσιν φθειρομένη (οὐκέτι γὰρ ἂν ἀΐδιος εἴη), ἀλλὰ ἄλλο τί ἐστιν ἐξ οὗ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως φθειρομένου γίγνεται· τοῦτο δὲ ἐδείχθη ἐν τῷ α' τῆς Φυσικῆς ἡ στέρησις. δείξας δὲ ἐπὶ τῆς ὕλης ὅτι μὴ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον εἰς τὸ κάτω τὰ ὑλικὰ αἴτια προϊέναι, ἑξῆς δείκνυσι πάλιν τὸ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου. λέγει δὲ "ἐπεὶ δὲ τὸ οὗ ἕνεκα τέλος, τοιοῦτον δὲ ὃ μὴ ἄλλου ἕνεκα." 994b 9.
ἔστι δὲ ὃ λέγει τοιοῦτον. εἰ ἔστι τι οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τελικὸν αἴτιον, οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος τοῦ οὕτως αἰτίου· ἔστι γὰρ τὸ τελικὸν αἴτιον οὗ χάριν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ μηδενός, τὸ δὲ τοιοῦτον ἔσχατον. ὥστε εἰ μὲν ἔστιν ἔσχατον αἴτιον ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις, τοῦτο δέ ἐστι τὸ τελικόν, οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος ἐπὶ τὸ κάτω· εἰ δέ ἐστιν ἐπ' ἄπειρον, οὐκ ἔστι τὸ τελικὸν αἴτιον οὐδὲ τὸ οὗ ἕνεκεν ἐν τοῖς γιγνομένοις φύσει. ἀλλὰ τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὴν τοιαύτην ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις αἰτίαν ἐξαιρεῖν ἐστι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ἐκ τῶν γιγνομένων· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκεν τὰ ἄλλα γίγνεται τὸ ἀγαθόν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· "πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος ὁμοίως πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ," ὡς εἶπεν ἀρχόμενος τῶν Νικομαχείων. καὶ ἔστι τὸ κυριώτατον ἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται· ὥστε ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ λόγον ἢ φύσιν γιγνομένοις τὸ ἀγαθὸν τέλος ἐστίν· οὔτε γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρεῖ τις πράττειν τι καὶ ποιεῖν, εἰ μὴ μέλλοι ἐπὶ τὸ τέλος ἄξειν αὐτό. ὥστε εἰ σκοπὸς τῶν πραττομένων τὸ τέλος καὶ τὸ τοιοῦτον αἴτιον, εἰ τοῦτο μὴ εἴη, οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν εἴη τι γιγνόμενον. ἔτι ἀναιρεθήσεται τὸ νοῦν εἶναι καὶ φύσιν ποιητικὰ ἐν τοῖς οὖσι· πάντα μὲν γὰρ τὰ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ νοῦν γιγνόμενα ἕνεκά τινος γίγνεται, μὴ ὄντος δὲ τοῦ οὗ ἕνεκα τὰ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ νοῦν γίγνεται, οὐκ ἂν κατὰ νοῦν τι ἢ φύσιν γίγνοιτο. ἔτι, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς, μάτην ἂν ἡ ὄρεξις εἴη, εἰ μὴ εἴη τέλος τι πάντων τῶν πρακτῶν, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἄλλου χάριν γίγνοιτο. "καίτοι — ἐγχειρήσειεν." 994b 13.
διὰ τῆς ἐναργείας ἔδειξεν ὅτι ἀδύνατον τὴν τοιαύτην αἰτίαν ἐκ τῶν ὄντων ἀνῃρῆσθαι. ἔτι δὲ εἰ ἔστιν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν γιγνομένων τέλος ὡρισμένον, οὐκ ἂν ἐπ' ἄπειρον ἡ κατὰ τὸ τέλος αἰτία προΐοι. συστήσας δὲ τὸ εἶναι κατὰ τὸ τέλος αἰτίαν, μεταλαβὼν τὸ τέλος εἰς τὸ πέρας, ἔδειξε καὶ οὕτως ὅτι μὴ ἐπ' ἄπειρον τὰ αἴτια· ὧν γὰρ πέρας ἐστί, ταῦτα οὐκ ἄπειρα.

"ἀλλὰ — λόγῳ." δείκνυσι καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος αἰτίας (τοῦτο γάρ ἐστι 994b 16.
τὸ τί ἦν εἶναι) μὴ γιγνομένην ἐπ' ἄπειρον τὴν πρόοδον ὡς ἀεὶ τοῦ ληφθέντος εἴδους καὶ ὁρισμοῦ ἄλλον πάλιν ὁρισμὸν καὶ ἄλλο τι εἶδος εἶναι. τοῦτο δὲ ἐδή-

2. οὐ *Br* c. *S* καὶ *AM*. ‖ 4. 5. Φυσ. I, 8. ‖ 7. λέγοι *A*. ‖ ὃ om *M*. ‖ 18. γινόμενα *A*. ‖ 20. αὔξειν *A*. ‖ 21. τοιούτων *A*. ‖ 23. γιγνόμενα — 24. κατὰ νοῦν om *A*. ‖ 23. τὰ de coni. addidi. ‖ 25. Ἠθ. Νικ. I, 1. ‖ 25. 26. πρακτικῶν *M*. ‖ 27. αἰτίων *A*. ‖ 33. τί om *A*.

λωσε προσθεὶς τὸ "πλεονάζοντα τῷ λόγῳ." δοκεῖ γὰρ ὁ ὁρισμὸς τοῦ ὁριστοῦ τῷ λόγῳ πλεονάζειν· οὐ γάρ ἐστι τῇ λέξει ἴσον ἄνθρωπος καὶ ζῷον λογικὸν θνητόν· ἕκαστον δὲ ὁριστὸν ὀνόματος χώραν πρὸς τὸν ἀποδιδόμενον αὐτοῦ ὁρισμὸν ἔχει. δοκεῖ δέ μοι καὶ αὐτὸ τοῦτο ὡς ἄτοπον προσθεῖναι· εἰ γὰρ ὁ μὲν πλεονάζει τοῦ ὁριστοῦ τῷ λόγῳ, ἐπ' ἄπειρον ἂν οἱ λόγοι αὔξοιντο δι' ὧν οἱ ὁρισμοί· τοῦτο δὲ ἄτοπον. οὐ δὴ οἷόν τε ἀεὶ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ ὁρισμόν τινα εἶναι, ὡς εἶναι τοῦ μὲν ζῴου τὸ οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικὴν ὁρισμόν, τοῦ δὲ ὁρισμοῦ τούτου πάλιν ἄλλον τινὰ ὁρισμόν, ἢ καὶ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ. ὅσῳ γὰρ ἂν πορρωτέρω προέλθοι τοῦ προσεχοῦς λόγου τοῦ ἀνθρώπου ὃν ὡρίζετο, ἔλαττον ἀποδώσει τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔλαττον αὐτὸν ὁριεῖται· ἀεὶ γὰρ ὁ πρῶτος καὶ προσεχὴς λόγος ἀποδοθεὶς ὁρισμός ἐστι τοῦ πράγματος, ὁ δὲ ὕστερος οὐκέτι ἐκείνου ἀλλὰ τοῦ περὶ ἐκείνου ἀποδοθέντος. ἐφ' ὧν οὖν ὁ πρῶτος ἀποδοθεὶς μή ἐστιν ὁρισμός, οὐδ' ἂν ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος ἢ ἄλλος τις εἴη· ἕκαστος γὰρ τούτων ὁρισμὸς γίνεται τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ, ἀλλ' οὐ τοῦ πράγματος· οὗ γὰρ μή ἐστιν ὁρισμὸς τὸ πρῶτον ἀποδοθέν, τούτου πολὺ ἧττον ἂν εἴη ὁρισμὸς τὸ μετὰ τὸ πρῶτον ἀποδοθέν. εἰ γὰρ ὁ μὲν πρῶτος ἀποδοθεὶς ὡς τοῦ πράγματος ἀποδέδοται, ὁ δὲ δεύτερος ὡς τοῦ λόγου τοῦ περὶ τοῦ πράγματος ἀποδεδομένου, εἰ ὁ πρῶτος μή ἐστι τοῦ πράγματος, οὐδ' ἂν ὁ δεύτερος αὐτοῦ εἴη· ἦν γὰρ καὶ οὗτος δυνάμενος αὐτοῦ εἶναι, εἰ ὁ πρῶτος ἀποδεδομένος, οὗ ὁ δεύτερος ἀποδέδοται, ἦν αὐτοῦ. καθόλου γὰρ ἐν οἷς τὸ πρῶτον μή ἐστιν, οὐδὲ τὸ δεύτερον· τὸ γὰρ δεύτερον πρώτου τινὸς δεύτερον· ὥστε ὧν μή ἐστιν ὁρισμός τις πρῶτος, οὐκ ἂν δεύτερος εἴη. δύναται καὶ τὸ πρῶτον τὸν ἔσχατον εἰρηκέναι· ὁ γὰρ ἔσχατος λόγος καὶ ἡ ἐσχάτη αἰτία καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος, μεθ' ὃ οὐκέτι τὸ διὰ τί ἀπαιτοῦμεν, οὗτος ἂν ὁ κυρίως ὁρισμὸς εἴη, οὗ μὴ ὄντος τῷ ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὴν πρόοδον, οὐκ ἂν τῶν πρὸ αὐτοῦ τις εἴη. τινὲς ἤκουσαν τοῦ "πλεονάζοντα τῷ λόγῳ," ὡς λέγοντος αὐτοῦ, ἀεὶ τῷ πρώτῳ ἀποδοθέντι ὁρισμῷ προστίθεσθαί τι ὡς πλεονάζειν τὸν δεύτερον τοῦ πρὸ αὐτοῦ κατὰ τὸν λόγον τῷ προστίθεσθαί τι αὐτῷ· οἷον τοῦ ἀνθρώπου, εἰ ὁ μὲν πρῶτος εἴη ζῷον πεζὸν δίπουν, ἄλλον δὲ πάλιν [ἄλλο] μετὰ

1. πλεονάζοντι *A*. ‖ 2. ἴσον] ὅσον *V*. ‖ ἄνθρωπος ὅπερ ἐστὶν ὁριστόν, καὶ ζῷον λογικὸν θνητόν. τὸ μὲν γὰρ ὁριστὸν μία λέξις, ὁ δὲ ὁρισμὸς τρεῖς, εἰ τύχῃ, ἢ ἄλλος τις ἀριθμὸς παρὰ τὸ ἕν. ἕκαστον *L*. ‖ 3. ἔχει — 4. τοῦτο om *L*. ‖ 4. ὡς ἄτοπον δὲ τοῦτο ἐπήγαγεν ἤγουν τὸ "πλεονάζοντα τῷ λόγῳ." εἰ γὰρ πλεονάζει ὁ ὁρισμὸς τοῦ ὁριστοῦ τῷ λόγῳ, ὡς εἴρηται, ἤτοι τῇ λέξει, ἐπ' ἄπειρον ἂν οἱ λόγοι αὔξοιντο δι' ὧν οἱ ὁρισμοί *L*. ‖ 6. οὐ δὴ] οὐχ *L*. ‖ 9. ὃν *MS*, ὧν *ABr*. ‖ 23. οὕτως *M*. ‖ 25. post πρὸ αὐτοῦ *Br* falso addit κατὰ τὸν λόγον τῷ προστίθεσθαί τι αὐτῷ, οἷον τοῦ αὐτοῦ, quae omittunt *AS*, in errorem ductus lectione cod. *A*, in quo l. 25 τις εἴη et l. 27 πρὸ αὐτοῦ omissa sunt. ‖ 25. τινὲς — p. 121, 3. ὅρον om *L* Ascl. ‖ 26. ἀεὶ *MS*, εἴη *ABr*. ‖ 28. ἄλλον — p. 121, 1. προσκειμένην] *secunda vero*

τοῦτον ἔχοντα ἄλλην τινὰ τῶν προειρημένων διαφορὰν προσκειμένην, οἷον τὸ λογικόν, καὶ πάλιν τούτῳ ἄλλην, ὡς εἶναι ἐπ' ἄπειρον αὐξανόμενον τὸν πρῶτον ἀποδοθέντα ὅρον.

“ἔτι — ἐλθεῖν.” ἄτομα λέγει νῦν τὰ ἀμέσως ὑπάρχοντα· ἐκ γὰρ τῶν 994b 20.
προσεχῶς καὶ ἀμέσως ὑπαρχόντων αἱ ἐπιστῆμαι, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς· ὃ ἀδύνατόν ἐστιν εἶναι, εἰ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανομένων πάντων εἶεν ὁρισμοὶ καὶ ἐκ τούτων τῶν ὁρισμῶν ὁ ὁρισμὸς εἴη τοῦ προκειμένου συμπληρούμενος. νῦν μὲν γὰρ τὸ διὰ τὸν ὁρισμόν τινι ὑπάρχειν δειχθὲν ἀμέσως ὑπάρχειν αὐτῷ δοκεῖ· ἂν δὲ ᾖ παντὸς ὁρισμοῦ ὁρισμὸς ἐπ' ἄπειρον, ἀεί τις μέσος ὅρος ἔσται τοῦ τε αἰτίου δι' οὗ δείκνυται ὑπάρχον τί τινι καὶ τοῦ ὑποκειμένου ᾧ ὑπάρχειν τι δείκνυται. οὐδέποτε γὰρ δυνήσεται ἀμέσως τι ὑπάρχον τινὶ ληφθῆναι, εἰ ἀεὶ τοῦ εἰλημμένου παντὸς ὁρισμὸς εἴη· οὐ γὰρ ἀμέσως τὸ ζῷον τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικήν. πάλιν δὲ αὖ τὸ οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ὑπάρξει αὐτῷ διὰ τὸν ἴδιον ὁρισμόν, πάλιν κἀκεῖνα ὁμοίως διὰ τὸν ἴδιον, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον· ἀεὶ γὰρ οἱ λαμβανόμενοι ὁρισμοὶ τῶν ὁρισμῶν μέσοι ὅροι ἔσονται, δι' ὧν ὑπάρξει τὰ ὧν οἱ ὁρισμοὶ τοῖς ὁριστοῖς. ἀναιρεθήσονται ἄρα αἱ ἄτομοι καὶ ἄμεσοι προτάσεις, ὧν ἀναιρεθεισῶν ἀναιρεῖται ἐπιστήμη τε καὶ ἀπόδειξις. τινὲς δὲ ἄτομα ἤκουσαν τὰ καθ' ἕκαστα, καί φασι τὰς μὲν ἐπιστήμας τότε τὸ ἐπιστητὸν ἔχειν, ὅταν περὶ ὧν εἰσίν, εὑρίσκωνται ταῦτα τοῖς ἀτόμοις τοῖς οἰκείοις ἐφαρμόζοντα. τότε γάρ τις ἐπιστήμην ἔχει τῶν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντων ὅταν τοῖς καθ' ἕκαστα ἀνθρώποις ἐφαρμόζῃ τὰ λεγόμενα. οὐχ οἷόν τε δὲ ἐπὶ τὰ ἄτομα ἐλθεῖν ἐπ' ἄπειρον τῶν αἰτίων ἐπὶ τὸ κάτω τὴν πρόοδον λαμβανόντων· ἔσχατον μὲν γὰρ τὸ ἄτομον, οὐχ οἷόν τε δὲ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν ἀπείρων ὄντων τῶν μεταξὺ αἰτίων. ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον κοινῶς περὶ πάντων τῶν αἰτίων λεγόμενον, ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ εἴδους τε καὶ ὁρισμοῦ μόνον.

“καὶ — ἐστιν.” τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. εἰπὼν τῶν ἐνεργείᾳ ἀπείρων 994b 21.
ἀδύνατον γνῶσιν εἶναι, καὶ ὅτι οἱ οὕτως αὔξοντες ἢ τοὺς ὁρισμοὺς ἢ τὰ αἴτια (κοινὸς γὰρ ὁ περὶ πάντων λόγος) ἀναιροῦσι γνῶσιν, εἴγε ἐκ τῆς τῶν αἰτίων γνώσεως ἡ ἐπιστημονικὴ τῶν πραγμάτων γνῶσις, εἰπὼν δὲ τὰ ἄπειρα

quae habeat adiunctam aliquam differentiam diversam a praedictis S.

4. λέγειν *V.* ‖ νῦν τὰς ἀμέσας προτάσεις· ἐκ *L.* ‖ 5. τῶν ἀμέσων αἱ ἐπιστῆμαι *L.* ‖ τοῖς om *AV.* ‖ 5. 6. Ἀν. ὑστ. I, 2. 3. ‖ 6. ὃ] ὅπερ *L.* ‖ εἶναι, εἰ om *L.* ‖ 7. εἰσὶν *L.* ‖ εἴη om *L.* ‖ 8. συμπληροῦται *L.* ‖ ὑπάρχον *AM.* ‖ 9. ἢ *M.* ‖ 11. ὑπάρχον] ὑπάρχειν *M.* ‖ 12. ὁρισμοῦ *M.* ‖ 14. αὖ τὸ] αὐτὸ *M.* ‖ 18. τινὲς — 26. μόνον om *L* Ascl. ‖ 20. εὑρίσκωνται *A*, εὑρίσκονται *Br.* ‖ 22. δὲ — 24. δὲ om *V.*

ἄγνωστα εἶναι, ἐπεὶ δοκεῖ καὶ τὰ συνεχῆ ἄπειρά πως εἶναι διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομὴν καὶ μὴ εἶναι ἄγνωστα (ἔστι γὰρ τούτων τῆς ἐπ' ἄπειρον τομῆς νόησις), ὅτι μὴ ὁμοίως ἔνεστιν ἐν ἐκείνοις τε ἡ ἀπειρία καὶ ἐν τοῖς αἰτίοις ἡ ἐπ' ἄπειρον
994b 22. κατ' εὐθυωρίαν πρόοδος, δείκνυσιν ἑξῆς εἰπὼν "τά — νοεῖν;" λέγων τὰ ἐνεργείᾳ· ἐπ' ἄπειρον μὲν γὰρ ἡ γραμμὴ διαιρεῖται ὁμολογουμένως τῷ μὴ ἵστασθαι τὴν τομήν, ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδέποτε νοοῦμεν αὐτὴν εἰς ἄπειρα διῃρημένην, ἀλλ' ὅταν νοῶμεν, τὰς τομὰς ἱστῶμεν καὶ παυόμεθα τοῦ τέμνειν καὶ λαμβάνομεν πεπερασμένας· πῶς γὰρ ἐπ' ἄπειρον ἡ τομὴ γίνεται τῆς γραμμῆς καὶ ὅλως τῶν συνεχῶν νοοῦμεν, οὐ μὴν καὶ τὰς ἀπείρους αὐτῆς ἔτι διαιρέσεις· ἀεὶ γὰρ ἃς νοοῦμεν πεπερασμένας νοοῦμεν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "νοῆσαι δὲ οὐκ ἔστι μὴ στήσαντα·" τὰς γὰρ πεπερασμένας νοοῦμεν. διὸ οὐδὲ ὁ διεξιὼν τὴν συνεχῆ γραμμὴν τὴν ἐπ' ἄπειρον διαιρετήν, ἀριθμῶν τὰς τομὰς καὶ ἐνεργείᾳ λαμβάνων καθόσον οἷόν τε τμηθῆναι αὐτὰς ἦν, οὕτω δίεισιν· οὐδέποτε γὰρ ἂν διεξέλθοι ὁ οὕτως αὐτὴν διεξιών. εἶπε δὲ "ὁ τὴν ἄπειρον διεξιών" ἀντὶ τοῦ ὁ τὴν ἐπ' ἄπειρον διαιρετήν. ἀλλὰ κατ' ἀθρόα μόρια δίεισι διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν αὐτῇ ἐνεργείᾳ τὴν ἀπειρίαν ἀλλὰ δυνάμει. ἐπὶ δέ γε τῶν αἰτίων, εἰ ἐπ' ἄπειρον εἰς τὸ κάτω ἐστὶν ἄλλο ἄλλου αἴτιον, ἀδύνατον ἔσται γνῶσιν τῶν αἰτίων γενέσθαι πάντων, ἄπειρα δὲ γίγνεται τὰ πάντα ἐνεργείᾳ. εἰ δὴ ἤρτηται μὲν ἡ τῶν ὄντων γνῶσις ἐκ τῆς τῶν αἰτίων γνώσεως, ὡς προείρηται, ἄγνωστα δὲ τὰ αἴτια δι' ἀπειρίαν, ἄγνωστα καὶ τὰ ὧν αἴτια ταῦτα.

994b 25. "ἀλλὰ — ἀνάγκη." τοῦ τὸ ἄπειρον ἄγνωστον εἶναι τῇ αὐτοῦ φύσει παρατίθεται σημεῖον τὴν ὕλην, ἐπεὶ δοκεῖ κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον ἄπειρος εἶναι, ἀσχημάτιστος οὖσα κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ οἰκεῖον πέρας οὐκ ἔχουσα. τῷ δὴ τοιαύτην αὐτὴν εἶναι οὐδὲ ἐπιστήμην αὐτῆς ἔχομεν· κινουμένῳ γάρ τινι γιγνώσκομεν αὐτήν· δοξαστὴ γάρ ἐστι καὶ οὐκ ἐπιστητή, καὶ ὡς μὲν ὁ Πλάτων φησί, νόθῳ λογισμῷ γνωστή, ὡς δὲ Ἀριστοτέλης, ἀναλογίᾳ γνωστὴ καὶ δοξαστή, ὡς καὶ τοῦτο εἴρηκεν ἐν τοῖς Φυσικοῖς. τὸ αὐτὸ δὲ σημαίνοι ἂν καὶ εἰ εἴη γεγραμμένον "ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην ἐν κινουμένῳ νοεῖν ἀνάγκη." τινὲς δὲ "κινουμένην" γράφουσι, καὶ ἐξηγοῦνται τὴν λέξιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπειρος ὡς τὰ ἐνεργείᾳ ἄπειρα. διὸ ἐκεῖνα μὲν ἄγνωστα, αὕτη δὲ ἄπειρος οὖσα καὶ λεγομένη κατὰ τὸ ἀεὶ ἐν κινήσει καὶ μεταβολῇ

2. τούτων ***Br*** c. ***S*** ταὐτῶν vel ταὐτὸν ***A***, ταὐτῶν ceteri. ‖ 3. τε] τε καὶ ***A***. ‖ 10. τοῦτο — 11. νοοῦμεν om ***A***. ‖ 11. οὐδὲ ὁ διεξιὼν coni., οὐδὲ ὁ ἐξιὼν ***AM***, οὐδὲ διεξιὼν ***Br***. ‖ 13. διέλθοι ***M***. ‖ 25. Tim. p. 52*b*. ‖ 27. Φυσ. I, 7. ‖ εἰ εἴη coni., εἴη ***A***, εἰ ἢ ***Br***. ‖ 27. — p. 121, 8. τοῖς ἠθικοῖς. γράφεται δὲ καὶ κινουμένην νοεῖν ἀνάγκη. καὶ γεγραμμένον οὕτως σημαίνοι ἂν ὅτι καὶ τὴν ὕλην ὡς κινουμένην ἀεὶ καὶ ἐν ῥύσει καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπειρίᾳ οὖσαν, οὐδὲ ἔχομεν αὐτῆς ἐπιστήμην. εἰπὼν ***L***.

τινὶ νοῆσαι (τῷ γὰρ μὴ ἔχειν οἰκεῖον σχῆμα ἤ τινα ποιότητα, ἄλλοτε ἄλλο εἶδος ἀμείβειν καὶ μεταβάλλειν), οὕτω δὴ οὖσα ἄπειρος ὡς διὰ τὸ κινεῖσθαι συνεχῶς λέγεσθαι τοιαύτην νοητή τέ ἐστι καὶ ἐπιστητή· οὐ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἀγνώστοις ἄπειρος. ἵνα ἴσον ᾖ τὸ εἰρημένον τῷ ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην κινουμένην ἀεὶ καὶ ἐν ῥύσει οὖσαν καὶ διὰ τοῦτο ἄπειρον εἶναι λεγομένην, ὥσπερ καὶ τὴν γραμμὴν διὰ τὰς τομὰς νοεῖν ἀνάγκη, ἐπεὶ μὴ ἐκείνως ἐστὶν ἄπειρος. ἢ "κινουμένην νοεῖν" ἀντὶ τοῦ ὡς κινουμένην καὶ ἐν ῥύσει καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπειρίᾳ οὖσαν· διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἡ ὕλη ἐπιστητή. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπιφέρει καθολικὸν τὸ "καὶ ἀπείρῳ οὐδενὶ ἐστιν εἶναι· εἰ — εἶναι." ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὥσπερ τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ 994b 27.
ἀνθρώπῳ εἶναι διαφέρει, καὶ ἐπὶ πάντων ἐφ' ὧν τὸ πρᾶγμα σύνθετον — τὸ γὰρ εἶναι ἑκάστῳ κατὰ τὸν λόγον καὶ κατὰ τὸ εἶδος· ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, τὸ δὲ ἀνθρώπῳ εἶναι ἁπλοῦν· κατὰ γὰρ τὸ εἶδός ἐστιν αὐτῷ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀσωμάτων ταὐτὸν τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ εἶναι αὐτῷ (ταὐτὸν γὰρ ψυχὴ καὶ τὸ εἶναι ψυχῇ), ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ὕλῃ τὸ εἶναι ἐχόντων διαφέρει — εἰ καὶ τὸ ἄπειρον ὂν τὸ ἐνεργείᾳ ἄγνωστόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀπείρῳ αὐτῷ εἶναι οὔτε ἄπειρον οὔτε ἄγνωστον· ὁ γὰρ λόγος ὁ δηλῶν αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἄπειρος οὐδὲ ἄγνωστος. εἰπὼν δὲ καὶ "ἀπείρῳ οὐδενὶ ἐστιν εἶναι," ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ τὸ ἄπειρον οὐχ οἷόν τε ἐνεργείᾳ εἶναι, ἐπήνεγκε τὸ "εἰ δὲ μή, οὐκ ἄπειρόν γέ ἐστι τὸ ἀπείρῳ εἶναι," τουτέστι καθὸ γνωστόν ἐστι τὸ ἄπειρον (γνωστὸν δέ ἐστι κατὰ τὸν λόγον), τοῦτο οὐκ ἄπειρον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἄπειρον ἄγνωστον καθὸ ἄπειρον. τὸ δὲ "καὶ ἀπείρῳ οὐδενὶ ἐστιν εἶναι" ἤτοι εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἄπειρον οὐδέν ἐστιν ἐνεργείᾳ, ἢ ὅτι οὐδέν ἐστι πρᾶγμα ᾧ ὁ τοῦ ἀπείρου λόγος ἐφαρμόζει, τῷ δηλονότι μηδὲν εἶναι ἄπειρον. εἰ δὲ καὶ τεθείη ἐφαρμόζειν τινί, ἀλλ' αὐτός γε ὁ λόγος καθ' ὃν ἡ γνῶσις ἡ τοῦ ἀπείρου, οὐκ ἄπειρος. οὐκέτι δὲ ὅτι μηδὲ τὰ ποιητικὰ αἴτια ἄπειρα ἰδίᾳ ἔδειξεν ὡς φανερά· εἰ γὰρ μηδὲ τὰ γιγνόμενα ἄπειρα κατὰ τὸ εἶδος, ἀλλ' ἀνακάμπτει, δῆλον ὡς πολὺ μᾶλλον οὐκ ἂν εἴη αὐτὰ τὰ ποιητικὰ αἴτια ἄπειρα.

"ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ ἄπειρά γε ἦσαν πλήθει τὰ εἴδη τῶν αἰτίων." προθέ- 994b 27.
μενος δεῖξαι ὅτι μή ἐστιν ἄπειρα τὰ αἴτια μήτε εἰς εὐθυωρίαν μήτε ἐπὶ τὸ ἄνω μήτε εἰς τὸ κάτω, ὅτι μηδὲ κατ' εἶδος οἷόν τε ἄπειρα εἶναι τὰ αἴτια νῦν

1. ἄλλοτε *Br*, ἄλλη τε *A*, fort. ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλο vel ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο εἶδος, *et subinde aliam aliamque formam S.* || 5. ἡ γραμμὴ *A.* || 6. ἐπεὶ — νοεῖν om *A.* || 12. κατὰ] καὶ *M.* || 14. *Br* coniicit εἰ οὖν καὶ τὸ ἄπειρον τὸ ἐνεργείᾳ. || 15. τὸ ἀπείρῳ] τῷ ἀπείρῳ *A.* || 18. τε τι ἐνεργείᾳ *M.* || 20. *nam infinitum non est cognoscibile S.* || 22. ᾧ] ὃ *A.* || ὁ om *M.* || 29. *Cum sibi proposuisset demonstrare causas non esse infinitas, neque in rectum neque secundum speciem, et docuisset non esse infinitas in rectum*

λέγει, συγχρώμενος τῷ προειρημένῳ τῷ τὰ ἄπειρα τὰ κατ' ἐνέργειαν ἄγνωστα εἶναι, τὰ δὲ κατ' εἶδος ἄπειρα ἄπειρα δηλονότι ἐνεργείᾳ, ὥστε ἄγνωστα. εἰ δὲ τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί, δηλονότι ἄγνωστα καὶ τὰ ἐκ τούτων· τότε γὰρ εἰδέναι τι οἰόμεθα ὅταν τὰ αἴτια αὐτοῦ γνωρίσωμεν. ὥστε καὶ τοιαύτης οὔσης τῆς τῶν αἰτίων ἀπειρίας ἀναιρεῖται ἐπιστήμη, ἀναιρουμένης τῆς τῶν ἀρχῶν γνώσεως.

994b 30. τὸ δὲ ἑξῆς εἰρημένον τὸ "τὸ δ' ἄπειρον κατὰ τὴν πρόσθεσιν οὐκ ἔστιν ἐν πεπερασμένῳ διεξελθεῖν" τοιοῦτόν ἐστιν. πᾶσα νόησις περίληψίς τις οὖσα τοῦ νοουμένου ἐν πεπερασμένῳ γίγνεται χρόνῳ· τὸ δὲ ἄπειρον τὸ τῇ προσθέσει, τουτέστι τὸ κατ' ἐνέργειαν (ἔστι γὰρ τὸ κατ' ἐνέργειαν ἄπειρον, οὗ λαμβανόντων ἀεί τι ἔστιν ἔξω, καὶ ἐφ' οὗ παντὸς τοῦ λαμβανομένου ἔστι τι ἐκτός), τὸ δὴ οὕτως ἄπειρον οὐχ οἷόν τε ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διεξελθεῖν· τὸ μὲν γὰρ δυνάμει καὶ διχοτομίᾳ οἷόν τε ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διεξελθεῖν, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ καὶ τῇ προσθέσει ἀδύνατον τῷ ἀεὶ τῷ περιληφθέντι καὶ νοηθέντι ἄλλο τι ὑπολειπόμενον προστίθεσθαι. εἰ δὴ ὁ μὲν νοῦς ἃ νοεῖ ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ νοεῖ τε καὶ διέξεισι, τὰ δὲ ἄπειρα ἀδύνατον ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ διεξελθεῖν τε καὶ νοῆσαι τῷ ἀεί τι τοῖς περιειλημμένοις καὶ νενοημένοις προστίθεσθαι, οὐκ ἂν ὁ νοῦς νοοίη τὰ ἄπειρα. αὐτὸς μὲν οὕτως ἐφοδεύσας ἔδειξεν ὅτι μὴ οἷόν τε ἄπειρα εἶναι τὰ αἴτια· ὁ δὲ ἡμέτερος Ἀριστοτέλης καὶ αὐτὸς ἐπιχειρῶν ἐδείκνυεν. ἐπεὶ ἔστιν αἴτια τῶν ὄντων, ἤτοι πλείω ταῦτά ἐστιν ἢ ἕν. ἀλλ' ἓν μὲν οὐχ οἷόν τε μόνον αἴτιον εἶναι τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων, ὡς ἐν ἄλλοις δέδεικται· καὶ γὰρ ὑποκειμένου τινὸς χρεία τῷ γιγνομένῳ καὶ τοῦ ποιοῦντος. ἀλλὰ καὶ κατὰ εἶδος δείκνυταί τι γίγνεσθαι· ὥστε οὐχ ἓν τὸ αἴτιον. πλείω ἄρα. εἰ δὲ πλείω, ἤτοι πάντα ἄπειρα ἢ τινὰ ἢ ἕν. πάντα μὲν οὖν ἢ τινὰ ἄπειρα εἶναι ἀδύνατον· οὐ γὰρ οἷόν τε πολλὰ ἄπειρα εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ ἓν μὲν ἄπειρον τὰ ἄλλα δὲ πεπερασμένα λέγειν οἷόν τε· τὸ γὰρ ἄπειρον πανταχῇ ὂν ἄλλῳ παρείσδυσιν οὐ δίδωσιν, οὔτε ἀπείρῳ οὔτε πεπερασμένῳ. ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ ἓν μόνον αἴτιον εἴη, οἷόν τε τοῦτο ἄπειρον εἶναι· οὐδενὸς γὰρ ἔσται αἴτιον· οὐ γὰρ ἕξει χώραν τὸ οὗ ἐστιν αἴτιον, τοῦ αἰτίου ὄντος πανταχῇ. δῆλον γὰρ ὡς ἄπειρον ὂν ποσόν τι ἔσται κατ' αὐτὸ τοῦτο, ἄντε κατὰ τὸ ποσὸν ἢ πανταχῇ ἄντε κατὰ χρόνον. δοκεῖ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔχειν μέν τι διαλεκτικὸν καὶ εἶναι λογική, οὐ μὴν καὶ ὁμοίως οἰκεία τοῖς προειρημένοις εἶναι.

neque sursum neque deorsum, nunc dicit S. Inde post εὐθυωρίαν addendum est μήτε κατ' εἶδος, καὶ δείξας ὅτι μή ἐστιν ἄπειρα εἰς εὐθυωρίαν.

3. καὶ post αἴτια om *A*. ‖ ἄγνωστοι *A*. ‖ 6. πρόθεσιν *M*. ‖ 16. αὐτὸς — 18. ἐδείκνυεν. locus depravatus. *Noster itaque Aristoteles ad hunc modum causas infinitas esse non posse demonstravit. caeterum potest idem alia via demonstrari ad hunc modum. rerum causae S.* ‖ 21. δείκνυται om *M*. ‖ γίγνεται *AM*. ‖ 27. πανταχοῖ *M*. ‖ 28. ἔσται] ἐστι *A*. ‖ κατ' αὐτὸ τοῦτο *A*, *per se hoc S*, κατ' αὐτό, καὶ τοῦτο *Br*.

(3) "αἱ — συμβαίνουσιν." διὰ τούτων ἡμᾶς διδάσκει τίνες τῶν τοιούτων 994b 32.
ἀκροαταὶ λόγων εἶναι δύνανται, καὶ ὅτι πεπαιδεῦσθαι δεῖ καὶ ἠσκῆσθαι ἄκρως τοὺς ἀκουσομένους τῶν λόγων. αἱ γὰρ ἀκροάσεις γίγνονται κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν ἐθῶν οἰκειότητα· οἷς γὰρ συνειθίσμεθα, τούτοις ἀξιοῦμεν καὶ τὰ λεγόμενα συμφωνεῖν, τὰ δὲ παρὰ τὰ συνήθη ἡμῖν τῶν λεγομένων ἀγνωστότερα φαίνεται τῷ ξενὰ εἶναι. ὃ εἶπε διὰ τοῦ "ἔτι τὸ λέγεσθαι, καὶ τὰ παρὰ ταῦτα οὐχ ὅμοια φαίνεται." 995a 1.
δοκεῖ δὲ τὸ ἔτι περιττὸν εἶναι. εἰ δὲ εἴη γεγραμμένον, λείποι ἂν τῷ ἔτι τὸ λέγεσθαι ἄλλως· τὸ γὰρ ἄλλως λέγεσθαί τινα καὶ ὡς μὴ εἰθίσμεθα ἀκούειν, ὃ εἶπε διὰ τοῦ καὶ παρὰ ταῦτα, ἀγνωστότερα ποιεῖ τὰ λεγόμενα. τοῦτο εἰπὼν ἐφεξῆς δείκνυσι πόσην ἰσχὺν ἔχει τὰ συνήθη. πολλὰ γὰρ οἱ νομοθέται μυθώδη νομοθετοῦντες διὰ τὸ χρήσιμα εἶναι πιστεύεσθαι οὕτως ἔχειν, ἔχουσι πειθομένους τοὺς χρωμένους τῷ νόμῳ διὰ τὴν τῶν λεγομένων συντροφίαν, οἷον ὅτι αὐτόχθονές τινες ἐγένοντο ἐκ τῆς γῆς φύντες, καὶ ἄλλοι ὅτι ἐξ ὀδόντων σπαρέντων ἔφυσαν, καὶ διὰ τοῦτο χρὴ ὑπερμαχεῖν ὡς μητρὸς τῆς γῆς, ἢ ὅτι θεοὶ περὶ αὐτῆς ἤρισαν· οὕτως ἀξιοσπούδαστός ἐστιν. τὸ δὲ "μεῖζον ἰσχύει τοῦ γιγνώσκειν 995a 5.
περὶ αὐτῶν διὰ τὸ ἔθος" ἴσον ἐστὶ τῷ μεῖζον ἰσχύει τῆς περὶ αὐτὰ ἀληθείας τὸ ἔθος· κατὰ γὰρ τὴν ἀλήθειαν ἡ γνῶσις. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἐνδειξάμενος δι' αὐτῶν τὴν τῶν ἐθῶν ἰσχύν, ἐπὶ τούτοις λέγει τὰς διαφορὰς τῶν ἀκροατῶν ἃς διὰ τὰ ἔθη ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. οἱ μὲν τοῖς μαθήμασιν εἰθισμένοι μαθηματικὰς τῶν λεγομένων πάντων καὶ ἀκριβεῖς ἀποδείξεις ἀπαιτοῦσι καὶ τῶν ἄλλως λεγόντων οὐκ ἀποδέχονται, οἱ δὲ διὰ παραδειγμάτων ἐθισθέντες μανθάνειν τοῖς οὕτω λέγουσιν ἥδονται, οἱ δὲ τοῖς ποιήμασι χαίροντες καὶ τούτοις σύντροφοι οὐκ ἀποδέχονται τοὺς λέγοντας ἂν μὴ καὶ ποιητὴν τῶν λεγομένων παράσχωνται μάρτυρα. καὶ οἱ μὲν πάντα ἀκριβῶς ἐξετάζουσιν, εἰσὶ δὲ οἳ τῇ ἀκριβολογίᾳ ἄχθονται, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐπακολουθεῖν (τοῦτο γὰρ τὸ "συνείρειν") ἀλλὰ κάμνειν, ἢ διὰ τὸ προειληφέναι ὅτι τὸ ἄκρως ἀκριβολογεῖσθαι μικρολογία· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "διὰ τὴν μικρολογίαν·" τοιαύτην γάρ τινα φαντασίαν ἀποτελεῖ ἡ ἄγαν περὶ τὰ λεγόμενα ἀκρίβεια, ἀπὸ τῶν συναλλαγμάτων καὶ τῆς περὶ τὰ ἐν χρήσει ἀκριβείας σπάσασα τήνδε τὴν δόξαν· ἀνελεύθερον γάρ τισιν ἤδη δοκεῖ καὶ τὸ ἐν τοῖς λόγοις ἄγαν ἀκριβὲς καὶ περὶ τῶν μικρῶν ἐξεταστικόν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασι. προειπὼν δὲ ταῦτα καὶ δείξας τὴν τῶν ἐθῶν

1. συμβαίνουσιν habuit *S*, συμβαίνουσαι *ABr*. ‖ 2. δυναταὶ *A*. ‖ 5. ἡμῶν *A*. ‖ τῷ] τὸ *A*. ‖ 6. *quod significat per illa verba (item et praeter haec non similia videntur) S*. ‖ 7. ἂν τῷ ἔτι] ἂν τῷ ἐστι *A*. ‖ 8. λέγεσθαι ἄλλοις *A*. ‖ τὸ om *M*. ‖ 11. χρήσιμον *M*. ‖ 15. post ἐστιν add *S Atque ad hunc quidem modum Aristoteles dicto suo fidem facere conatur*. ‖ 16. αὐτῶν — ἀληθείας om *A*. ‖ 16. 17. αὐτοῦ ἀλήθειαν τὸ ἔθος *A*. ‖ 24. ἀκριβολογίαν *M*.

ἰσχύν, καὶ διότι κατ' οἰκειότητα τὴν κατὰ τὰ ἔθη καὶ τὰ λεγόμενα ἀποδέχονται,
995a 12 ἐπιφέρει "διὸ δεῖ πεπαιδεῦσθαι πῶς ἕκαστα ἀποδεκτέον," ἴσον λέγων τῷ καὶ αὐτῷ ἐν τοῖς Ἠθικοῖς εἰρημένῳ· τῷ πεπαιδευμένῳ γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται, ὃ διὰ τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν δείκνυται, ἐνδεικνύμενος ἡμῖν ὅτι καθόλου μὲν δεῖ πεπαιδεῦσθαι καὶ εἰδέναι πῶς χρὴ τῶν λεγομένων ἀκούειν ἑκάστου (οὐ γὰρ πάντα ὅμοια, οὐδὲ ἴσην τὴν ἀκρίβειαν ἐπιδεχόμενα), ἐξαιρέτως δὲ τοὺς τούτων τῶν ῥηθησομένων ἀκούσοντας (οὐ γάρ ἐστιν αἰσθητὰ ἢ περὶ αἰσθητῶν, οὔτε συνήθη τε καὶ ἐν ποσί). ταῦτα δὲ λέγων ἐνδείκνυται ἡμῖν ὅτι δεῖ πρῶτον ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς ἐγγυμνάζεσθαι καὶ τοῖς λογικοῖς ὅλως, καὶ εἰδέναι τοὺς τρόπους τῶν ἀποδείξεων καὶ τὰς τῶν λόγων συναγωγάς· ἄτοπον γὰρ ἅμα ζητεῖν ἐπιστήμην τινός, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης ζητεῖν τίνα τρόπον γίγνεται καὶ ἀναλαμβάνεται· οὐδὲ γὰρ τὸ ἕτερον ἤδη τούτων εὑρίσκεται ῥᾴδιον. ὅπερ δὲ εἶπε καὶ αὐτὸ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν λέγων πῶς ἐκείνους τοὺς λόγους ἀποδέχεσθαι δεῖ (εἶπε γὰρ "παραπλήσιον γὰρ μαθηματικοῦ πιθανολογοῦντος ἀποδέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν"), τοῦτο καὶ νῦν λέγει. τὴν ἀκριβολογίαν γάρ φησι τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀΰλοις, ὁποῖά ἐστι τὰ ἐξ ἀφαιρέσεώς τε καὶ μαθηματικά, ἴσως ἐνδεικνύμενος ἡμῖν ὅτι τοιαύτης ἀκριβολογίας χρεία καὶ πρὸς τὰ παρόντα· περὶ ἀΰλων γὰρ ὁ περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν λόγος καὶ οὐ συνήθων. τὸ δὲ "διόπερ οὐ φυσικὸς ὁ λόγος" ἤτοι λέγει ὅτι ἀκριβής· προείρηκε γὰρ τοῦτο. γράφεται δὲ καὶ "ὁ τρόπος," καὶ εἴη ἂν ὁ λόγος ὡς οὐ φυσικοῦ. ἢ τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. τὰ φυσικὰ δοκεῖ πάντα σὺν ὕλῃ εἶναι, ἄϋλα δὲ τὰ μαθηματικά, διὸ καὶ ἀκριβολογίαν ἐπιδέχεται, τὰ δὲ φυσικὰ οὐχ ὁμοίως. οἱ δὴ περὶ τῶν μαθηματικῶν λόγοι περὶ τῶν ἀΰλων ὄντες οὐκ εἰσὶ φυσικοί. οὐ γὰρ τοσαύτην ἀκριβολογίαν τὰ φυσικὰ ὄντα γε σὺν ὕλῃ χωρεῖ. δύναται δὲ καὶ περὶ τῶν προκειμένων λόγων λέγειν, ὅτι οὐκ εἰσὶ φυσικοί· ἄϋλα γὰρ περὶ ὧν λέγειν ἡμῖν πρόκειται, καὶ ἀκριβεστέρων λόγων ἢ κατὰ φυσικὰ δεόμενα. τὸ δὲ "ἴσως" τῷ "ἅπασα γὰρ ἡ φύσις ἔχει ὕλην" προσέθηκεν, ἐπεὶ καὶ τὸ κυκλοφορικὸν σῶμα φυσικὸν μέν, οὐ μὴν
995a 17 ὕλη τὸ τούτῳ ὑποκείμενον. τὸ δὲ ἑξῆς εἰρημένον ἐπ' αὐτοῦ "διὸ σκεπτέον πρῶ-

3. Ἠθικοῖς om *M*. ‖ Ἠθ. Νικ. I, 1. p. 1094b 23. ‖ 4. 5. ἀποδέχεται *M*. ‖ 5. Ἀν. ὑστ. I, 13. 24. ‖ 6. ἑκάστου *AM*, ἕκαστον *Br*. ‖ 7. ἐπιδεχόμεθα *A*. ‖ 16. ῥητορικὸν de coni. dedi secutus Arist. (Ἠθ. Νικ. I, 1. p. 1094b 25) et *S*, ῥητορικὰς *ABr*. ‖ ἀποδείξας *M*. ‖ 19. γὰρ *Br* addidit e *S*. ‖ 21. δὲ καὶ ὁ *L Br*, καὶ om *AMV*. ‖ 22. εἴη ἂν λέγων ὡς φυσικοῦ τὸ τοιαύτῃ ἀκριβολογίᾳ χρῆσθαι *L*, *modum esse physici S*. ‖ 30. ἐπ' — p. 127, 7. 8. πραγματείαν] τὸ διὸ σκεπτέον πρῶτον τί ἐστιν ἡ φύσις, οὕτω γὰρ καὶ περὶ τίνων ἡ φυσικὴ δῆλον ἔσται, πρὸς

τον τί ἐστιν ἡ φύσις· οὕτω γὰρ καὶ περὶ τίνων ἡ φυσική, δῆλον ἔσται," εἰ μὲν ἁπλῶς οὕτως εἴη εἰρημένον ὡς δοκεῖ, δεικτικὸν ἂν εἴη τοῦ τοῦτο τὸ βιβλίον μὴ τῆς Μετὰ τὰ Φυσικὰ εἶναι πραγματείας, ὡς καὶ ἀρχόμενοι αὐτοῦ ἐπεσημηνάμεθα, ἀλλὰ προγραφόμενόν τι πάσης τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας, ἧς ὡς πρὸς ἡμᾶς πρώτη ἡ φυσική, ἣν ὁποία τίς ἐστι καὶ περὶ τίνων, εὕροιμεν ἂν εἰ πρῶτον τί ποτέ ἐστιν ἡ φύσις ἐπισκεψαίμεθα. εἰ δέ τις ἀκούοι τοῦ λόγου οὕτως εἰρημένου πρὸς διάκρισιν τῶν τε φυσικῶν λόγων καὶ τῶν κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν (ὁ γὰρ ἐπεσκεμμένος πρῶτον τί ἐστι φύσις καὶ εἰδὼς περὶ τίνων ἡ φυσική, οἶδεν οὗτος ὅτι οἵδε οἱ λόγοι οὐ φυσικοὶ ἀλλ' ἀκριβέστεροί τε καὶ περὶ ἀΰλων), οὐχ ὅτι δὲ χρὴ νῦν ἐπισκέπτεσθαι τί ἐστι φύσις λέγοι ἄν, ἀλλ' ὅτι πρὸ τῆσδε τῆς πραγματείας δεῖ περὶ τῶν φυσικῶν πεπραγματεῦσθαι· αὕτη γὰρ ἡ τάξις τῶν πραγματειῶν, καὶ ὁ ἐν τῇ περὶ ἐκείνων θεωρίᾳ γεγυμνασμένος οὕτως ἂν καὶ τοῖς εἰς τήνδε συντείνουσι παρακολουθεῖν δύναται. (994*b* 32.) "αἱ δὲ ἀκροάσεις κατὰ τὰ ἔθη συμβαίνουσιν." ἔστι μὲν ἡ λέξις ἐξ ὧν ὑπεμνηματίσμεθα, δύναται δὲ καὶ οὕτως ἐξακούεσθαι. προειπὼν ὅτι ἡ γνῶσις καὶ αἱ μαθήσεις ἐκ προγινωσκομένων (ὧν γὰρ τὰ αἴτια ἄγνωστα, καὶ αὐτὰ τοιαῦτα), εἰς πίστιν τοῦ ἐκ τῶν προγινωσκομένων γίγνεσθαι τὰς γνώσεις παρέθετο τὸ κατὰ τὰ ἔθη καὶ τὰς ἀκροάσεις γίγνεσθαι, καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν λεγομένων ἀκούειν βούλεσθαι ὡς προσειθίσθη, ὡς κατ' οἰκειότητα καὶ τὸ προειδέναι διὰ τὰ ἔθη ἀποδεχομένων τὰ λεγόμενα τῶν ἀκουόντων.

ΕΙΣ ΤΟ Β.

(1) "'Ανάγκη — πρῶτον." ἡ μὲν ἐπιζητουμένη ἐπιστήμη καὶ προκειμένη νῦν (995*a* 24.) αὐτή ἐστιν ἡ σοφία τε καὶ ἡ θεολογική, ἣν καὶ Μετὰ τὰ Φυσικὰ ἐπιγράφει τῷ τῇ τάξει μετ' ἐκείνην εἶναι πρὸς ἡμᾶς. λέγει δὲ αὐτὴν καὶ πρώτην σοφίαν,

διάκρισιν τῶν τε φυσικῶν λόγων καὶ τῶν κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν *L*. || ἐπ'] fort. ὑπ'.

5. ἡ φυσική, ἣν ὁποία scripsi c. *S*, ἡ φυσικὴ ἦν· ὁποία *ABr*. || 9. φυσική] φύσις *L*. || οὕτως *V*. || 10. οὐ γὰρ ὅτι χρὴ *L*. || ἐστι] ἡ *L*. || 11. πρὸς *L*. || πεπραγματεῦσθαι· καὶ ἐν τῇ περὶ ἐκείνων θεωρίᾳ γεγυμνάσθαι, καὶ οὕτως ἤδη εἰς τὴν περὶ τούτων θεωρίαν ἔρχεσθαι. αὕτη *L*. || 12. πραγματειῶν τούτων *L*. || ὁ — γεγυμνασμένος om *L*. || 13. οὗτος *VS*, fort. recte. || δύναται] fort. δύναιτο. || ἂν δυνατὸν ᾖ καὶ τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις παρακολουθεῖν *L*. || δύναται — 20. ἀκουόντων om *L*. || 14. ἐξ ὧν ὑπεμνηματίσμεθα] supplendum e *S* *ex iis quae memoravimus est aperta*. || Tit. εἰς τὸ βῆτα τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους ὑπόμνημα *ABr*.

ὅτι τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἐστὶ θεωρητική. διὰ τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ θεολογική· περὶ γὰρ τοῦ αἰτίου καὶ εἴδους, ὃ πάντῃ ἄϋλός ἐστιν οὐσία κατ' αὐτόν, ἣν καὶ πρῶτον θεὸν καὶ νοῦν καλεῖ, ὁ λόγος ἐν τούτοις προηγουμένως αὐτῷ γίνεται. φησὶ δὲ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῆς τε ἐπιστήμης αὐτῆς καὶ τῶν κατὰ τὴν ἐπιστήμην ταύτην ζητουμένων πρῶτον ἐπελθεῖν καὶ ἐξαριθμήσασθαι περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον, εἶτα ἀπορῆσαι περὶ αὐτῶν· καὶ οὕτως ποιεῖ. δύναταί τις ἀκοῦσαι καὶ καθολικώτερον τοῦ εἰρημένου "περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον·" διὰ γὰρ τούτων ἡ τῶν ἐπιστημῶν εὕρεσις· εἰ δὲ πρὸς πᾶσαν, καὶ τὴν προκειμένην. τίνα δὲ δεῖ ἀπορεῖν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην προσέθηκε διὰ τοῦ "ταῦτα δέ ἐστιν ὅσα τε περὶ αὐτῶν ἄλλως ὑπειλήφασί τινες." τοῦτο δ' ἂν σημαίνοι ἢ τὸ μὴ προσηκόντως ἢ δεόντως ἀλλὰ διημαρτημένως, ἢ ὅτι ἄλλοι ἄλλως· ταῦτα γὰρ μάλιστα ἀπορίας παρέχει, περὶ ὧν προκαταβέβληνται διάφοροι δόξαι ὑπὸ τῶν πραγματευσαμένων περὶ αὐτά· ἢ ὅσα παρεώραται ὑπὸ τῶν πρόσθεν, καίπερ ἀναγκαῖα ὄντα γιγνώσκεσθαι. ὡς δὲ καὶ περὶ τούτων διαπορήσων λέγει. εἰπὼν δὲ ἀπορῆσαι δεῖν, ἑξῆς καθόλου κατασκευάζει τε καὶ δείκνυσιν ὅτι χρήσιμον πᾶσι τοῖς πραγματευσομένοις περί τινος πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν τὸ πρῶτον περὶ αὐτῶν διαπορεῖν· ἡ γὰρ εὐπορία καὶ ἡ εὕρεσις αὐτῶν καὶ κατασκευὴ ἐκ τῆς εὑρέσεως τῶν ἠπορημένων ἤρτηται. εἴη δὲ ἂν καταλληλότερον, εἰ ἀντὶ τοῦ "ἔστι δέ" εἴη γεγραμμένον "ἔστι γάρ·" ἡ γὰρ ὕστερον εὐπορία λύσις τῶν προειρημένων ἀπόρων ἐστίν. ἴσον δέ ἐστι τοῦτο τῷ ἡ γὰρ λύσις τῶν προηπορημένων αἰτία τῆς ὕστερον γιγνομένης εὐπορίας. ἢ οὕτως· ἡ γὰρ ὕστερον εὐπορία γιγνομένη ἐκ τῆς λύσεως τῶν πρώτων ἠπορημένων γίγνεται. ἔστι δὲ αὐτῷ τῆς προκειμένης πραγματείας ἐντεῦθεν ἡ ἀρχή· περὶ γὰρ τῶν ἀναγκαίως συντεινόντων εἰς τὰ προκείμενα ἐνταῦθα λέγειν ἄρχεται· ὅσα δὲ ἐν τοῖς α' εἴρηται, προλεγόμενα ἂν εἴη αὐτῆς καὶ εἰς τὴν προκατάστασιν συντελοῦντα. διό τισιν ἔδοξε τῆς Μετὰ τὰ Φυσικὰ πραγματείας τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον.

1. fort. addendum λέγεται vel scribendum θεολογικήν. ‖ 6. δεῖ ἀπορῆσαι *C*, δεῖ, τοῦτο λέγει ὡς πρῶτον *C*2 in mg., περὶ ὧν δὴ ἀπορῆσαι πρῶτον, εἶτα ἀπορήσων περὶ αὐτῶν . . . . οὕτως ποιεῖ *A*. *deinde propositis ipsarum rerum quaestionibus rem, quemadmodum est praefatus, persequitur* ***S***. ‖ δύναται — 8. εὕρεσις] *Nisi si quis haec ita accipiat, quasi in universum praccipiantur, doceatque ad omnem scientiam investigandam in universum necesse esse primum ea commemorare, de quibus est primum disserendum; per haec enim via est ad ea quae scire cupimus invenienda* ***S***. ‖ 16. πραγματευσομένοις scripsi cum ***S***, πραγματευσαμένοις ***AMBr***. ‖ 25. αὐτῷ ***V***. ‖ 26. τὸ om ***ACV***.

"λύειν — δεσμόν." εἰ ἡ εὕρεσις καὶ κατασκευὴ τῶν ζητουμένων ἤρτηται 995a 29.
τῆς τῶν ἀπορουμένων λύσεως, λύειν δὲ οὐχ οἷόν τε δεσμόν τινα μὴ πρότερον εἰδότας αὐτόν, τουτέστι καθὸ δέδεται (πῶς γὰρ ἂν λύσαι τις κατ' ἐπιστήμην τὸν ἀγνοούμενον δεσμόν;), δεσμὸς δὲ ἐν τοῖς ζητουμένοις ἡ τῆς διανοίας ἀπορία (αὕτη γὰρ τὸν δεσμὸν δεικνύει τοῦ πράγματος), ἀναγκαῖον πρῶτον τὸ περὶ τῶν ζητουμένων καὶ μελλόντων δείκνυσθαι ἀπορεῖν, εἴγε τὸ μὴ εὑρεῖν ἐκ τοῦ λύειν τὰ ἀπορούμενα, λύειν δὲ τὰ ἀπορούμενα οὐχ οἷόν τε μὴ εἰδότας πῶς ἠπόρηται. "ἀλλ' ἡ τῆς διανοίας ἀπορία δηλοῖ τοῦτο περὶ τοῦ πράγματος." ἴσον ἐστὶ τὸ εἰρημένον τῷ ἀλλ' ἡ τῆς διανοίας ἀπορία δηλοῖ τὸν δεσμὸν τὸν ἐν τῷ πράγματι. εἰπὼν δὲ δεσμὸν τὴν ἀπορίαν, κατὰ τί ὅμοιόν ἐστι δεσμῷ ἐπήνεγκε· κωλυτικὸς γὰρ ὁ δεσμὸς τῆς εἰς τὸ πρόσθεν καὶ εἰς τὸ προκείμενον προόδου τε καὶ προχωρήσεως, τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀπορία ποιεῖ· ἡ γὰρ διάνοια εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι κωλύεται διὰ τὴν περὶ τοῦ πράγματος ἀπορίαν. "ἀδύνατον — πρόσθεν." οὔτε 995a 32.
γὰρ ὁ δεδεμένος οὔτε ὁ ἀπορῶν δύναται εἰς τὸ πρόσθεν καὶ τὸ προκείμενον αὐτοῖς προϊέναι. καὶ διὰ τὸ δεῖν οὖν γνωρίζειν τὸν δεσμόν, εἰ μέλλει τις λύσειν αὐτόν, ἀναγκαῖόν φησιν εἶναι προαπορεῖν, καὶ διὰ τὸ τοὺς χωρὶς τοῦ διαπορεῖν ζητοῦντας περί τινος ἐοικέναι τυφλοῦ πορείαις· οὐ γὰρ ἔχουσι σκοπὸν οἱ χωρὶς τοῦ ἐπεσκέφθαι τὰ ἀπορούμενα περὶ τῶν ζητουμένων λέγοντες περὶ αὐτῶν, πρὸς ὃν χρὴ τὰ λεγόμενα συνείρειν τε καὶ συντείνειν. ὁδηγεῖ γὰρ τὰ προειρημένα τοὺς ἀπορήσαντας πρὸς τὰς ζητήσεις ποιεῖσθαι κατὰ λόγον· οἱ γὰρ χωρὶς τοῦ ἀπορῆσαι ζητοῦντες περί τινων, οὐκ εἰδότες περὶ ὧν δεῖ ζητεῖν ζητοῦσι. προστίθησι δὲ τούτοις χωρὶς τὸ τοὺς ζητοῦντας περί τινος μηδέποτε εἰ εὐπόρηταί τε καὶ τέλος ἔχει τὸ ζητούμενον γνωρίζειν δύνασθαι· οὗ αἰτίαν ἀποδέδωκε τὸ τοῖς μὴ οὕτω ζητοῦσι περί τινος μὴ εἶναι γνώριμον τὸ τέλος τοῦ ζητουμένου· διὰ τοῦτο γὰρ ἐοικέναι εἶπεν αὐτοὺς καὶ ὁμοίους εἶναι τοῖς ποῖ βαδίζειν ἀγνοοῦσιν, οἷς ἀγνοεῖται τὸ τέλος· τούτοις δὲ οὐδ' εἴ ποτε εὕρηται γνώριμον τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός· ἡ γὰρ τῶν ἀπορεῖσθαι δυναμένων περί τινα λύσις τὸ τέλος τε καὶ εὕρεσις αὐτοῦ. προστίθησι δὲ τοῖς προειρημένοις καὶ ἄλλην αἰτίαν τοῦ τὸ προαπορεῖν ἀναγκαῖον εἶναι· ἔστι δὲ αὕτη ὅτι ὥσπερ ἐν ταῖς κρίσεσιν ἄμεινον κρινοῦσιν οἱ ἀμφοτέρων τῶν ἀντιδικούντων ἀλλήλοις ἀκούσαντες καὶ μὴ μόνου θατέρου, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ζητουμένων ὑγιεστέρα ἡ κρίσις ἡ περὶ αὐτῶν γίγνεται, εἰ πάντα τις τὰ ἀπορεῖσθαι

14. δύνανται *AC*. ‖ 19. προειρημένα *ASBr*, προηρημένα Ascl., unde *Br* apte coniicit προηπορημένα. ‖ 20. οἱ] οὐ *A*. ‖ 21. 22. *his autem adiicit praeterea non posse qui de aliquo quaerunt absque dubitatione, cognoscere S.* fort. τούτοις τὸ τοὺς ζητ. χωρὶς τοῦ ἀπορῆσαι περί τ. ‖ 25. *quo vadant S*, lege ποῖ δεῖ β. coll. Arist. p. 995ᵃ 35. ‖ 26. οὐδ' εἴ ποτε de coni. dedi, οὐδέποτε *ABr*, τούτοις — σκοπός om *S*. ‖ 31. αὐτὸν *A*.

δυνάμενα καὶ λέγεσθαι πρὸς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν καὶ θέσιν προεπέλθοι τε καὶ λύσαι. διὰ δὲ τῶν προειρημένων περὶ τοῦ δεῖν διαπορεῖν πρῶτον εἴη ἂν αὐτῷ δεικνύμενον ἅμα καὶ τὸ χρήσιμον τῆς διαλεκτικῆς πρὸς φιλοσοφίαν καὶ τὴν τῆς ἀληθείας εὕρεσιν· τῆς γὰρ διαλεκτικῆς τὸ διαπορεῖν καὶ ἐπιχειρεῖν εἰς ἑκάτερα. ἀληθὲς ἄρα τὸ ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἰρημένον τὸ χρήσιμον εἶναι τὴν διαλεκτικὴν πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ζητήσεις.

995b 4. "ἔστι — διηπορήσαμεν." οὐ τὴν ἀπορίαν, ἣν τίθησι, φησὶν ἠπορῆσθαι ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις· ἔστι γὰρ ἡ ἀπορία ἡ πρώτη, ὡς λέγει, ὀφείλουσα ἀπορηθῆναι περὶ τοῦ πότερον μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι τὰς πάντων αἰτίας ἢ πλειόνων, ὡς ἄλλην ἐπιστήμην ἄλλων ἀρχῶν καὶ αἰτίων εἶναι θεωρητικήν· ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν οὐ δοκεῖ κεκινηκέναι ἐν τοῖς πρὸ τούτου βιβλίοις· ἐν γὰρ τῷ πρώτῳ περὶ Ψυχῆς δοκεῖ αὐτῆς μεμνημονευκέναι. διὸ εἴη ἂν τὸ εἰρημένον, περὶ ὧν ἠπορήσαμεν ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις ἡμῖν, πρώτη ἔστιν ἀπορία, ἣν καὶ πρώτην τίθησιν· ἠπόρησε γὰρ ἐν ἐκείνοις περὶ αἰτίων· περὶ δὲ τῶν αἰτίων δὴ πρώτην φησὶν ἀπορίαν εἶναι ἧς μνημονεύει. διηπόρησε δὲ περὶ αἰτίων ἐν μὲν τῷ μείζονι Α ζητῶν πόσα τὰ εἴδη τῶν αἰτίων, καὶ τὰς τῶν ἄλλων δόξας ἐκθέμενος περὶ αἰτίων καὶ πρὸς αὐτὰς εἰπών, ἐπιστώσατο εἶναι τέσσαρα αἰτίων εἴδη· ἐν δὲ τῷ ἐλάττονι ζητήσας εἰ ἐπ' ἄπειρόν ἐστι τὸ αἴτιον ἢ κατ' εὐθυωρίαν ἢ κατ' εἶδος, ἢ ἵσταται καὶ ἔστι πεπερασμένον. πρώτη δὲ ἀπορία ἡ περὶ τούτων εἴη ἂν ἡ νῦν λεγομένη. ἢ γοῦν τοῦτ' ἔστιν ὃ λέγει, ἢ ὅτι ἡ πρώτη ἀπορία ἐστὶ περὶ τούτων περὶ ὧν ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις διηπορήσαμεν, ὡς οὐ πασῶν περὶ τούτων οὐσῶν περὶ ὧν ἐν ἐκείνοις ἠπορήσαμεν, ζητοῦντες εἰ ἔστι καὶ πόσα ἐστίν· περὶ τούτων ἣν νῦν ἀπορήσομεν πρώτη ἀπορία ἔσται· περὶ γὰρ αἰτίων καὶ αὐτή. τινὲς μέντοι διὰ τὸ νῦν εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τέλει τοῦ τῶν α' α' ἐλάττονος ταύτην τὴν ἀπορίαν προσγράφουσι, κατ' οὐδένα λόγον ἐκεῖ κειμένην. τῷ δὲ "πότερον μιᾶς ἢ πολλῶν ἐπιστημῶν θεωρῆσαι," σημαίνοι ἂν ἴσον τῷ, εἰ ὧν ἐθέμεθα αἰτίων τεσσάρων μία ἐστὶ θεωρητικὴ πάντων ἐπιστήμη, ἢ ἄλλου αἰτίου ἄλλη ἐπιστήμη, ὡς ὕστερον ἀπορῶν ἐπιχειρήσει. καὶ εἴη ἂν εὐλόγως λέγων τὸ περὶ ὧν ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις διηπορήσαμεν· ἐν γὰρ τῷ Α τῷ μείζονι εἰ τέσσαρα τὰ τῶν αἰτίων εἴδη ἐζήτησε, περὶ ὧν τεσσάρων ζητήσει νῦν, εἰ μιᾶς ἐπιστήμης ἐστὶν ἡ γνῶσις αὐτῶν.

5. Τοπ. I, 2. ‖ 8. ἡ post ἀπορία om *V*. ‖ 11. οὐ δοκεῖ scr. c. *S*, ἐδόκει *ABr*. ‖ 12. περὶ Ψυχ. I, 1. ‖ 15. περὶ αἰτίων de coni. scripsi secutus *S de causis*, τριῶν *AMBr*. ‖ 20. εἰ γοῦν *A*. ‖ 21. ἐν] σὺν *V*. ‖ 22. διηπορήσαμεν *C*. ‖ 23. περὶ τούτων ἣν νῦν *A*, περὶ τούτων νῦν *Br*, περὶ τούτων δὴ νῦν *Br* coniecit. ‖ ἠπορήσαμεν *V*. ‖ *de his igitur nunc dubitabimus, primaque dubitatio haec erit, nam et ipsa de causis est S*. ‖ πρώτη ἀπορία coni., πρώτη δ' ἀπορία *ABr*. ‖ 26. τῷ] fort. τὸ. ‖ σημαίνοι *AM*, σημαίνει *Br*.

"καὶ — μόνον." ἡ δευτέρα ἀπορία ἐστὶ περὶ ἧς φησὶ δεῖν ἀπορῆσαι, εἰ 995b 6.
τοῦ σοφοῦ καὶ τοῦ πρώτου φιλοσόφου καὶ τῆς πρώτης ἐπιστήμης ἐστὶ μόνον τὸ τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς ἰδεῖν τὰς πρώτας, ἢ οἰκεῖόν ἐστιν αὐτῇ καὶ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς ἰδεῖν, ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις κοινῶν ἀρχῶν οὐσῶν γίγνονται, ἃ ἀξιώματα καλεῖται· ἀρχαὶ γὰρ ταῦτα πάσης ἐπιστήμης. ὅτι δὲ τοῦτο λέγει, ἐδήλωσε διὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ "μόνον." λείπειν δὲ τῇ λέξει δόξει τὸ ἀκόλουθον γὰρ τῷ προειρημένῳ τῷ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν. ἀξίωμα δὲ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα τὴν ἀντίφασιν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἶναι ἴσα, καὶ τὸ ἂν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, καὶ τὰ καταλειπόμενα ἴσα εἶναι, καὶ τὸ πᾶσαν ἔφεσιν ἢ ἀγαθοῦ ἢ φαινομένου ἀγαθοῦ εἶναι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. καὶ κοινότατόν γε τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἁπάντων τῶν ἀξιωμάτων· ἀληθὲς γὰρ ἐπὶ πάντων.

"εἴτε — πλείονες." τὸ τρίτον τῶν προτιθεμένων ἐστίν, εἰ ἔστι τῆς προ- 995b 10.
κειμένης ἐπιστήμης περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν αἰτίων τῆς οὐσίας θεωρεῖν, πλείους δὲ οὐσίαι, αἱ μὲν γὰρ νοηταὶ αἱ δὲ αἰσθηταί, ὥστε καὶ αἱ ἀρχαὶ διάφοροι· πότερον οὖν περὶ πασῶν τῶν ἀρχῶν, αἳ οὐσιῶν εἰσὶν ἀρχαί, τῆς προκειμένης ἐπιστήμης τὸ θεωρεῖν, ὡς μίαν εἶναι τὴν πασῶν τῶν ἀρχῶν γνωστικήν, αἳ τῶν οὐσιῶν εἰσίν· ἢ πλείους εἰσὶ καὶ διαφέρουσαι τῶν ἀρχῶν, αἳ τῶν διαφερουσῶν εἰσὶν οὐσιῶν ἀρχαί. ἀλλὰ καὶ εἰ πλείους, ἄξιόν φησιν εἶναι ἐπὶ τούτῳ ἀπορηθῆναι, πότερον αὗται αἱ πλείους ἐπιστῆμαι συγγενεῖς εἰσὶν ἀλλήλαις καὶ πάσας αὐτὰς εὔλογον εἶναι σοφίας καλεῖν, ἢ οὐκ εἰσὶ σοφίαι πᾶσαι, ἀλλ' αἱ μέν τινες σοφίαι, αἱ δὲ ἄλλο τι γένος ἔχουσιν. εἰπὼν δὲ ταῦτά φησι καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ζητῆσαι, πότερον αὗται μόνον αἱ αἰσθηταί εἰσιν οὐσίαι ἢ καὶ παρὰ ταύτας εἰσὶν ἄλλαι τινές· οὐδὲ γὰρ αὐτὸ γνώριμον οὐδὲ ἀναμφίλεκτον. διαφέροι δ' ἂν αὕτη ἡ ἀπορία τῆς πρώτης καὶ τῷ ἐν ἐκείνῃ μὲν ἁπλῶς περὶ τῶν αἰτίων εἰρηκέναι, οὐ τῶν τῆς οὐσίας, ἐν ταύτῃ δέ, εἰ τῶν τῆς οὐσίας αἰτίων μία ἐπιστήμη ἢ πλείους, καὶ εἰ πλείους εἶεν, πότερον πᾶσαι συγγενεῖς καὶ σοφίαι, ἢ αἱ μὲν σοφίαι αἱ δὲ ἄλλο τι ἐπιστημῶν εἶδος. ἑξῆς τοῖς προειρημένοις προστίθησιν ὡς ἄξιον ἀπορεῖσθαι καὶ περὶ τοῦ πότερον μοναχῶς, τουτέστι καθ' ἕνα λόγον, οὐσίαι πᾶσαι ἢ πλείω τῶν οὐσιῶν εἴδη καὶ πλείους λόγοι, ὃ πῶς εἴρηκε δηλοῖ δι' ὧν ἐπιφέρει
εἰπὼν "οἷον οἱ ποιοῦντες τά τε εἴδη καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων τε καὶ 995b 16.

4. ἃ] μὲν *A*. ‖ 5. δὲ *C*, δὴ *Br* et fort. *A*. ‖ 6. λείπειν — 7. ἀρχῶν] *in dictione vero desideratur illud (de principiis) est enim dicto consentaneum S.* Inde scribendum videtur λείπειν δὲ τῇ λέξει δόξει τὸ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν, ἀκόλουθον γὰρ τῷ προειρημένῳ. ‖ 6. τῷ] τὸ *A*. ‖ 9. ἀφέλης *C*. ‖ 19. ἀξίων *A*. ‖ 21. καλαῖς *A*. ‖ 22. δὴ mutandum in δεῖν vel adiiciendum δεῖν. *quaerendum esse S.* ‖ 24. οὐδὲ ἀναμφίλεκτον] *neque disputatum S.* ‖ διαφέρει *A*. ‖ 25. τῷ] τὸ *A*. ‖ 27. καὶ εἰ πλείους addidi e *S*, om *ABr*.

τῶν αἰσθητῶν." οἱ γὰρ τὰς ἰδέας θέμενοι οὐσίας ἔλεγον τὰ μαθηματικά, οὐσίας δὲ καὶ αὐτὰ ὄντα οὔτε ταῖς ἰδέαις οὔτε ταῖς αἰσθηταῖς οὐσίαις ὁμοειδεῖς εἶναι, ἀλλὰ ταύτην οὐσιῶν φύσιν ἔλεγον εἶναι μεταξὺ ἐκείνων, ὡς εἶναι τρία κατ' οὐσίαν, ὡς περὶ Πλάτωνος εἴρηκεν ἐν τῷ μείζονι Α. καὶ εἴη ἂν πλέον τι ἔχουσα τῆς πρὸ αὐτῆς ἡ ζήτησις αὕτη. οὐ γὰρ ζητεῖ ἐν αὐτῇ εἰ πλείω οὐσιῶν εἴδη (τοῦτο γὰρ ἔκειτο), ἀλλ' εἰ τὰ αὐτὰ καὶ ταῦτα ἅ τινες εἰρήκασι. καὶ εἴη ἂν τὸ "πότερον μοναχῶς" ὡς ἀκόλουθον εἰρηκὼς τῷ προειρημένῳ. προειπὼν γὰρ πότερον τὰς αἰσθητὰς εἶναι μόνον φατέον ἢ καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας, ἐπήνεγκε τὸ καὶ πότερον μοναχῶς παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας· οἱ γὰρ ποιοῦντες μεταξὺ τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν δῆλον ὡς πλείω εἴδη ἐποίουν οὐσιῶν παρὰ τὰς αἰσθητάς.

995b 18. "καὶ — οὐσίαις." τὰ συμβεβηκότα λέγει τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα, ἵνα ᾖ τὸ λεγόμενον, πότερον περὶ τῶν οὐσιῶν ὁ σοφὸς μόνον διαλήψεται ἢ καὶ περὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων. ἔστι δὲ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα κυρίως τὰ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς παραλαμβανόμενα. περὶ μὲν τούτων ἀναγκαῖος ὁ λόγος αὐτῷ· οὐδὲ γὰρ ἄλλως οἷόν τε περί τινων ἐπιστήμην λαβεῖν χωρὶς τοῦ γιγνώσκειν τὰ οὕτως ὑπάρχοντα. λέγει δὲ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα ἀχώριστα καὶ ἴδια καὶ ἐγγὺς οὐσιώδη, δι' ὧν εἰώθασι καὶ δι' ὑπογραφῆς γινόμενοί τινων λόγοι ἀποδίδοσθαι, οἷον τῷ τριγώνῳ εἴη ἂν καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν καὶ τὸ τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους εἶναι πάντῃ μεταλαμβανομένας (οὐ γὰρ δὴ ἐκ τούτων ὁ ὁρισμὸς αὐτῷ), καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττῷ εἶναι ἢ ἀρτίῳ, καὶ ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὸ εἶναι ἓν καθὸ τόδε τι ἐστί, καὶ ὅσα οὕτως ὑπάρχει τῶν συμβεβηκότων.

995b 20. "πρὸς — ὑστέρου." ζητεῖ εἰ καὶ περὶ τούτων οἷς ἡ διαλεκτικὴ κέχρηται, ὅσα ἐξ ἐνδόξων ἐπιχειρητική τε καὶ δεικτικὴ τῶν προκειμένων, τοῦ σοφοῦ ἐστι τὸ πρὸς ἀλήθειαν καὶ ἐπιστήμην διαλαβεῖν τίνα ἐστὶ ταῦτα· εἰ γὰρ τοῦ διαλεκτικοῦ τὸ ἐνδόξως αὐτὸν διαλαμβάνειν, τίνος τὸ ἀληθῶς; προτίθεται δὲ ζητεῖν καὶ περὶ τούτων, ἐπειδὴ αὐτὸς χρῆται αὐτοῖς ἐν τοῖς ἀποδεικνυμένοις πρὸς αὐτοῦ κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν· καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ ὅπερ ἐπ' οὐσιῶν λέγεται χρῆται. ζητεῖ οὖν εἰ αἱ αὐταί εἰσι πᾶσαι αἱ οὐσίαι ἀλλήλαις ἢ οὒ ἀλλ' ἕτεραι. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς κατέλεξε πᾶσιν ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν ἀναγκαῖον αὐτῷ προσχρῆσθαι· κοινὰ γὰρ ταῦτα ὄργανα τοῖς ἀποδεικνῦσι. προελθὼν δὲ αὐτὸς δείξει κατὰ τί καὶ ἡ περὶ τούτων ζήτησίς τε καὶ θεωρία οἰκεία τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ. οὐ γὰρ λογικὴ ἡ πραγματεία, ὥς τισιν

4. Α, 6. || 7. ὡς om *A*. || 8. πρότερον *AC*. || μόνον om *V*. || καὶ om *A*. || 9. παρὰ de coni. addidi, *et utrum unum sit genus substantiae S*. || τὰς αἰσθ.] τῆς αἰσθητῆς *V*, τοῖς αἰσθητῆς *M*. || 12. ὑπάρχοντα scr. c. *S*, πάσχοντα *ABr*. || 26. αὐτὸν] fort. αὐτά. *de ipsis disserere S*. || 27. αὐτοῖς] αὐτῆς *C*. || 28. πρὸς *AM*, πρὸ *Br*. || ταυτῷ *C*, scribendum videtur τῷ ταὐτῷ.

ἔδοξε διὰ τὸ πολλὰ τοιαῦτα ζητεῖσθαι ἐν αὐτῇ· οὐ γὰρ δι' αὐτὰ περὶ τούτων διαλαμβάνει, οὐδὲ τοῦτον ποιεῖται σκοπόν, ἀλλ' ὅτι τῆς πρώτης φιλοσοφίας καὶ τῆς περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρητικῆς τὸ καὶ περὶ τῶν κοινῶς τῷ ὄντι ὑπαρχόντων τὴν θεωρίαν ποιεῖσθαι. τοιαῦτα δὲ καὶ ταῦτα, ὡς δείξει.

"ἔτι — ἕκαστον." ἐξηγήσατο τίνα λέγει τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα 995b 25.
διὰ τοῦ εἰπεῖν "καὶ μὴ μόνον τί ἐστιν·" ἐν γὰρ τῷ τί ἐστι τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἐμπεριέχεται. φησὶν εἶναι τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα, οἷον πάσης ἐναντιότητος καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς τὸ ἔμμεσον, τὸ ἄμεσον, ἢ οἷόν ἐστι τὸ ὑπ' αὐτοῦ προστιθέμενον περὶ τοῦ εἰ ἓν ἑνὶ ἐναντίον ἐστίν, ἢ μὴ ἕν, ὃ καὶ αὐτὸ δοκεῖ θεώρημα εἶναι διαλεκτικόν· δεῖ γάρ, φησίν, ἐπισκέψασθαι εἰ καὶ τὸ περὶ τούτου τινὸς τὴν ἀλήθειαν ἐξετάσαι τοῦ σοφοῦ ἐστίν.

"καὶ πότερον — ἕκαστον." περὶ οὗ νῦν φησὶ δεῖν ζητεῖν, ἔστιν, εἰ τὰ γένη 995b 27.
ἀρχαὶ τούτων ὧν ἐστὶ γένη (δοκεῖ γὰρ τὰ γένη πρῶτα εἶναι τῇ φύσει, τὰ δὲ πρῶτα ἀρχαί), ἢ ὡς οὐσία δοκεῖ εἰς ὕλην τε καὶ εἶδος, ἢ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἢ ἃ ἄν τις ὑπόθηται τοιαῦτα. εἰς μὲν γὰρ ταῦτα διαιρεῖται, ἐξ ὧν σύγκειται ἕκαστον πρώτων. ταῦτα δὲ ἑκάστου ἀρχαὶ δοκοῦσιν εἶναι, ἐξ ὧν πρώτων σύγκειται, ὡς τῆς φωνῆς τὰ στοιχεῖα. ἀλλ' εἰ καὶ τὰ γένη ἀρχαί, πάλιν φησὶν ἄξιον εἶναι ζητεῖν πότερον τὰ ἀνωτάτω γένη ἢ τὰ προσεχῆ τοῖς ἀτόμοις, ἃ εἴδη ὄντα ἄτομα κοινότερον γένη ὠνόμακε καὶ αὐτά, τῷ τοῦ γένους ὀνόματι ἀντὶ τοῦ κοινοῦ χρώμενος.

"μάλιστα — αὐτό." ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. τῶν ἀρχαίων φυσικῶν τινὲς 995b 31.
τὴν ὕλην αἰτίαν ὑποθέμενοι μόνον καθ' αὑτήν, τὰ ταύτης πάθη κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίας ἔλεγον, οὐ καθ' αὑτά. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ αἴτιον ἦν αὐτοῖς ὁ ἀὴρ ἢ τὸ μεταξὺ ἤ τι ἄλλο, ὃ ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον ὑπετίθεντο, ἐπεὶ καὶ μόνα καθ' αὑτὰ ὄντα τούτων ἕκαστα κατ' αὐτούς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἡ μανότης καὶ πυκνότης, ἡ σύγκρισις καὶ διάκρισις. οὗτοι μὲν οὖν τὴν ὕλην καθ' αὑτὸ αἴτιον λέγοντες καὶ τὸ ὑποκείμενον, ἐτίθεντό τι αἴτιον καὶ ἄλλο, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· συμβεβηκότα γὰρ ταῦτα τῇ ὕλῃ. αὐτὸς δὲ νῦν οὐκ εἰ παρὰ τὴν ὕλην ἔστι τι κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον ζητεῖν φησὶ δεῖν, ἀλλ' εἰ καθ' ἑαυτό, ὡς ἔδειξεν ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει· οὐδὲ γὰρ ἔλαττον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἂν φανεῖεν αἴτια τὰ ἄλλα τῆς ὕλης. ἀλλ' εἰ καὶ ἔστι τι καθ' αὑτὸ αἴτιον παρὰ τὴν ὕλην, καὶ ἄλλο τί φησι δεῖν ἐπισκέψασθαι, πότερον τοῦτό ἐστι κεχωρισμένον ὕλης καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὑφεστώς, ἢ ἐν τῇ ὕλῃ, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔνυλον εἶδος, καὶ ὡς τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς

7. ἐμπεριέχεται *ASBr.* vel addendum οὐκ, vel scribendum οὐ περιέχεται. ‖ post φησὶν adde δὲ, *esse autem inquit S.* ‖ 12. δεῖν ζητητέον εἶναι *A.* ‖ 14. ἢ ὡς — εἶδος] *an ea in quae dividitur substantia, ut in materia et forma dividi videtur S.* inde locus emendandus. ‖ 18. εἴδη Ascl., ἤδη *ASBr.* ‖ 29. 30. Φυσ. I, 7-9.

ἔδοξεν ὁ θεὸς καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἐν τῇ ὕλῃ εἶναι. καὶ εἰ ἔστι τι αἴτιον χωριστὸν καὶ ἄϋλον, πότερον τοῦτο κατ' ἀριθμὸν ἕν ἐστιν ἢ πλείω, περὶ ὧν αὐτὸς ἐν τῷ Λ τῆσδε τῆς πραγματείας λέγει.

995b 34. "καὶ — ὕλης." σύνολον ἤτοι τὸ κοινὸν λέγει, τὸ κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ τῶν ἐν ὕλῃ εἰρηκώς· καὶ εἰ τοῦτο λέγει τὸ σύνολον, λέγοι ἄν, εἰ ἔστι τι παρὰ τὸ κοινὸν καὶ τὸ σύνολον, ὃ τοῦ ἐνύλου κατηγορεῖται, ἄλλο τι εἶδος κεχωρισμένον, ἢ οὐδέν ἐστι παρὰ τὸ κοινὸν εἶδός τι καὶ ἰδέα, ἢ τῶν μὲν τῶν δὲ οὔ, ὡς δοκοῦσι λέγειν οἱ λέγοντες μήτε τῶν παρὰ φύσιν μήτε τῶν τεχνητῶν ἰδέας εἶναι. ἢ σύνολον λέγει τὸ συναμφότερον. εἰπὼν δὲ σύνολον, πῶς σύνολόν τί ἐστιν ἐδήλωσε, προσθεὶς ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, τουτέστιν ὅταν ἡ ὕλη μετά τινος εἴδους ληφθῇ. ἢ σύνολον τὸ ἔνυλον· καὶ εἴη ἂν ζητῶν πότερον ἔστι τι εἶδος κεχωρισμένον παρὰ τὸ ἔνυλον (τοῦτο γὰρ τῆς ὕλης κατηγορεῖται, καὶ ἔστι τὸ σύνολον ἡ ὕλη σὺν τῷ ἐν αὐτῇ εἴδει) ἢ οὐδέν ἐστι τοιοῦτον, ἢ τὰ μέν τινα εἴδη ἐστὶ κεχωρισμένα ὕλης, τὰ δὲ οὔ· τοῦτο γὰρ λέγοι ἂν διὰ τοῦ "ἢ τῶν μὲν τῶν δὲ οὔ." καὶ εἰ ἔστιν ὅλως ἄϋλά τινα εἴδη, ὁπόσα ταῦτά ἐστι, περὶ ὧν, ὡς προεῖπον, ποιήσεται λόγον ἐν τῇ περὶ τῶν ἀνελιττουσῶν θεωρίᾳ. εἴη δ' ἂν διὰ μὲν τῆς πρὸ ταύτης ἀπορίας ζητῶν εἰ ἔστι τι παρὰ τὴν ὕλην καὶ ἄλλο αἴτιον καθ' αὑτό, καὶ εἰ ἔστι, πότερον κεχωρισμένον ὕλης ἢ σὺν ὕλῃ καὶ αὐτό, διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἁπλῶς εἰ ἔστι τι εἶδος ἄϋλον.

996a 1. "ἔτι — ὡρισμέναι." ζητῆσαι, φησί, δεῖ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων, εἰ εἰσὶ πεπερασμέναι, πότερον κατ' ἀριθμὸν καὶ οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον εἰσὶ πεπερασμέναι ὡς εἶναι ἓν κατὰ ἀριθμὸν τὸ ποιητικὸν καὶ μίαν ἀριθμῷ ὕλην, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ἢ εἰ καὶ μὴ ἓν ἀριθμῷ τὸ αἴτιον καθ' ἕκαστον εἶδος αἰτίου, ἀλλὰ πεπερασμένον γε. τὸ γὰρ κατ' εἶδος ἀπείρους ὑποτίθεσθαι τὰς ἀρχὰς ὡς ἄτοπόν τε παρῃτήσατο καὶ ὡς δεδειγμένον ἐν τῷ πρὸ τούτου. δέδεικται δὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον εἶδος αἰτίου πεπερασμένα τὰ αἴτια. ζητῆσαι δέ φησιν ὁμοίως δεῖν τοῦτο περί τε τῶν εἰδικῶν αἰτίων (ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἐν τῷ λόγῳ· ταῦτα γὰρ καθ' ἃ ὁ λόγος ἑκάστου καὶ ὁ ὁρισμός) καὶ περὶ τῶν ὑλικῶν· ταῦτα γὰρ τὰ ὑποκείμενα. εἰ δὲ καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ τελικὸν αἴτιον εἴδη καὶ αὐτά, ὡς εἶπεν ἐν Φυσικῇ Ἀκροάσει, περὶ πάντων ἂν εἴη τῶν αἰτίων εἰρηκώς. δύναται καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς λόγοις αἴτια εἰρηκέναι περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀπο-

1. ἔδειξεν *A*. || ὁ θεὸς] ὅθεν *V*. || 2. ἓν om *A*. || 5. τῶν scripsi cum *S*, τὸ *ABr*. || εἰ ante τοῦτο om *V*. || 6. ἀλλ' ὅτι *V*. || 7. οὔ] ὄν *A*. || ἢ τόδε τῶνδε ὄν, ὡς *L*. || 9. πῶς σύνολόν om *AC*. || 11. ἢ om *L*. || 12. ἢ] ἡ *C*. || σὺν τούτῳ τῷ *L*. || 14. λέγοι *ACS*, λέγοιτ' *Br*. || 16. εἴη δ' ἂν om *AC*. || 17. 18. καὶ τί ἐστι *L*. || 17. καὶ εἰ — 18. αὐτό om *V*. || 21. κατ' ἀριθμὸν καὶ οὐ addidi e *S*. || 28. καὶ post ἑκάστου om *V*. || 29. τὸ ante τελικὸν om *V*. || 30. εἴδει *V*. || Φυσ. II, 3.

δείξεσιν ἀρχῶν (αὗται δέ εἰσι τὰ ἀξιώματα· καὶ γὰρ ἤδη τούτων ἐμνημόνευσε), τὰ δὲ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τὰς τῶν οὐσιῶν ἀρχάς· ὑποκείμεναι γὰρ αἱ οὐσίαι. προστίθησι δὲ ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ ὡς ἄξιον προσαπορεῖσθαι, πότερον αἱ αὐταὶ ἀρχαί εἰσι τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν ἀφθάρτων ἢ ἕτεραι· καὶ εἰ ἄλλαι, πότερόν εἰσι πᾶσαι ἄφθαρτοι ἢ τῶν μὲν φθαρτῶν φθαρταί, ἄφθαρτοι δὲ τῶν ἀφθάρτων.

"ἔτι — ἐστιν." ἡ ἀπορία, ἣν πλείστην παρέχειν φησὶν ἀπορίαν, ἔσται 996a 4. αὕτη, πότερον τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν αὐτὰ οὐσίαι εἰσὶ καὶ τῶν ὄντων ἀρχαί (τοῦτο γὰρ εἶπε διὰ τοῦ "ἀλλ' οὐσίαι τῶν ὄντων," ὡς δοκεῖ τοῖς Πυθαγορικοῖς καὶ Πλάτωνι λέγοντι αὐτό τι ὂν καὶ αὐτό τι ἕν· ἐμνημόνευσε δὲ τῆς δόξης ταύτης καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ ἀπείρου λόγῳ ἐν τῷ Γ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως καὶ ἐν τῷ Α τῆσδε τῆς πραγματείας τῷ μείζονι· ἢ ἄλλαι τινὲς φύσεις ὑπόκεινται, ταῦτα δὲ τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν ἐκείναις συμβέβηκεν, ὡς ἔλεγον οἱ φυσικοί, ἢ ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ φιλίαν ἢ νοῦν ἤ τι τοιοῦτον ὑποτιθέμενοι τῶν ὄντων ἀρχήν· ἐκείνοις γὰρ ἔλεγον ταῦτα συμβεβηκέναι τό τε ἓν καὶ τὸ ὄν. ἔτι πότερον αἱ ἀρχαὶ ἐν οἰκείᾳ ὑποστάσει εἰσὶ καὶ καθ' αὑτὰς ὡς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ὄντων, ἢ οὔ, ἀλλ' ὡς τὰ γένη καὶ τὰ καθόλου καὶ κοινά, οἷς ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι τῶν καθ' ἕκαστα τὸ εἶναι. εἴη δ' ἂν αὕτη ἡ ἀπορία διαφέρουσα τῆς ἀπορηθείσης πρὸ ὀλίγου τῆς "καὶ πότερον αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ γένη ἐστὶν ἢ εἰς ἃ διαιρεῖται ἐνυπάρ- 995b 27. χοντα ἕκαστον," τῷ ἐπ' ἐκείνης μὲν ζητεῖσθαι εἰ τὰ ἐνυπάρχοντα τοῖς καθ' ἕκαστα εἰς ἃ διαιρεῖται ἀρχαὶ αὐτῶν, μὴ τὰ κοινὰ τὰ κατηγορούμενα αὐτῶν, ἐνταῦθα δὲ καὶ κοινῶς καὶ καθόλου ζητεῖσθαι περὶ τῶν ἀρχῶν, πότερον οὕτως εἰσὶν ὡς τὰ κοινά, ἃ οὐκ ἔχει κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, ἢ οὕτως ὡς τὰ καθ' ἕκαστα. καὶ εἰ οὕτως, ἔτι πότερον δυνάμει εἰσὶν αἱ ἀρχαί, ὡς ἡ ὕλη δοκεῖ, ἢ κατ' ἐνέργειαν ὑφεστήκασιν, ὡς καθ' οὓς πῦρ ἤ τι τῶν σωμάτων στοιχεῖόν ἐστιν.

"ἔτι — πολλήν." ὃ ζητεῖ ἔστιν, ὅτι πότερον αἱ ἀρχαὶ ἀρχαί εἰσι τῷ κι- 996a 11. νεῖν καὶ ποιεῖν τὰ ὧν εἰσιν ἀρχαὶ ἢ ἄλλως· δοκεῖ γὰρ ἡ μέν τις εἶναι κινητικὴ ἀρχή, ὡς ἡ ποιητική, ἡ δὲ οὐκέτι, ὡς ἡ ὑλική. δύναται λέγεσθαι καὶ τοιοῦτόν τι, πότερον κινούμεναι αὗται αἱ ἀρχαὶ αἴτιαι τοῖς ἐξ αὐτῶν ἢ αὐταὶ ἀκίνητοι οὖσαι, ὥσπερ τὰς ἰδέας ἔλεγον οἱ λέγοντες· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον. ἢ δύ-

1. αὐταὶ *AC*. ‖ 2. αἱ om *C*. ‖ 3. αὐταὶ om *C*. ‖ 5. πᾶσαι om *A* in lac. ‖ 7. ἔσται] fort. ἐστὶν. *haec est S*. ‖ 10. αὐτοτιὸν καὶ αὐτοτιέν *ABr*. ‖ 11. λόγου *A*. ‖ Φυσ. III, 4. Μετ. A, 5. 6. 8. 9. ‖ 17. τὰ γένη *LS*, τὰ καθ' ἕκαστα *ABr* manifesta corruptela, sed cui subesse videatur alia lectio. ‖ 18. 19. ὀλίγου τε καὶ *AC*. ‖ αἱ om *A*. ‖ 20. τῷ] τὸ *AC*. ‖ 22. καὶ ante κοινῶς om *L*. ‖ 23. fort. κατ' omittendum. ‖ τὰ ante καθ' om *Br*. ‖ 27. ἡ] εἰ *A*, ῇ *C*. ‖ 29. αὐταὶ] αὗται *A*.

ναι ἐκ τοῦ προειρημένου ἀκούεσθαι, πότερον αἱ ἀρχαὶ κινοῦνται καὶ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα ἢ εἰσὶν ἀμετάβλητοι. πρὸς δὲ τούτοις ἄξιόν φησιν ἀπορῆσαι καὶ περὶ τῶν μαθηματικῶν· μαθηματικὰ γὰρ οἵ τε ἀριθμοὶ καὶ τὰ μήκη καὶ τὰ σχήματα (λέγοι δ' ἂν τὰ ἐπίπεδα, τρίγωνον, τετράγωνον, κύκλον, τὰ τοιαῦτα), ἔτι αἱ στιγμαί· περὶ δὲ τούτων πότερον οὐσίαι καὶ ταῦτα, ὡς δοκεῖ τισίν, ἢ οὔ, καὶ εἰ οὐσίαι, πότερον κεχωρισμέναι τῶν αἰσθητῶν καὶ αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἢ ἐν τούτοις τὸ εἶναι τοῖς μαθηματικοῖς. προειπὼν δὲ περὶ ὧν φησὶ δεῖν προαπορῆσαι, φησὶν ὅτι περὶ τούτων οὐ μόνον χαλεπὸν εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν πῶς ἔχει (ἔστι γὰρ ἡ εὕρεσις τῆς ἐν τοῖς προειρημένοις ἀληθείας τὸ κεφάλαιον τῆς προκειμένης ἐπιστήμης), ἀλλὰ καὶ τὸ διαπορῆσαι αὐτῶν χαλεπόν.

996*a* 18. (2) καὶ ἐπάνεισί γε ἐπὶ τὸ περὶ οὗ πρῶτον ἀπορήσειν προέθετο, ἦν δὲ τοῦτο, πότερον μιᾶς ἐπιστήμης περὶ πασῶν τῶν ἀρχῶν καὶ πάντων τῶν αἰτίων εἰπεῖν ἢ πλειόνων, καθ' ἕκαστον εἶδος αἰτίου ἄλλης. καὶ πρῶτον εἰς τὸ μὴ εἶναι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης τὸ περὶ πάντων εἰπεῖν τῶν αἰτίων ἐπιχειρεῖ. πρὸς ὃ πρῶτον μὲν τοιούτῳ τινὶ δυνάμει λόγῳ χρῆται. ὧν διαφερόντων κατ' εἶδος ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις, τὰ δὲ αἴτια οὐκ ἔστιν ἐναντία ἀλλήλοις, οὐκ ἄρα ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη τῶν διαφερόντων κατ' εἶδος αἰτίων. ἔστι μὲν οὖν ὁ λόγος ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὅσον ἐπὶ τῷ τρόπῳ ὑγιής τε καὶ συλλογιστικός, ἔχει δὲ τὴν πρώτην εἰλημμένην πρότασιν οὐκ ἀληθῆ· οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ ὧν διαφερόντων κατ' εἶδος ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις, ἀλλ' ἔστιν ὑγιὲς τὸ τῶν ἐναντίων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην· διὸ καὶ τὸ τούτῳ ἀντιστρέφον τὸ ὧν μή ἐστιν ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ταῦτα μὴ εἶναι ἐναντία, οὐκ ἔστι τῷ προειρημένῳ τῷ, ὧν ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ταῦτα ἀλλήλοις ἐναντία, ταὐτόν. ἐκείνως μὲν γὰρ ἀξιοῦται μόνων τῶν διαφερόντων κατ' εἶδος, εἰ ἐναντία εἶεν, τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην
996*a* 20. εἶναι (τοῦτο γὰρ λέγει ὁ λέγων "μιᾶς μὲν γὰρ ἐπιστήμης πῶς ἂν εἴη μὴ ἐναντίας οὔσας τὰς ἀρχὰς γνωρίζειν"), ἐνταῦθα δὲ εἴληπται μὲν τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, οὐ μὴν καὶ μόνων· οὐ γὰρ κεκώλυται εἶναι τινῶν ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη καὶ μὴ ἐναντίων· οὐ γάρ ἐστι τὰ κατὰ γεωμετρίαν ἐναντία ἀλλήλοις. ἀλλὰ καὶ ἡ φυσικὴ καὶ ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία διαφέρουσαι κατ' εἶδος, οὐ μὴν οὖσαι ἐναντίαι, ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην εἰσίν. ἔτι ἐρεῖ τις δύνασθαι καὶ τὰς ἀρχὰς ἀνάγεσθαι εἰς ἀντικείμενα τό τε ποιητικὸν καὶ τὸ παθητικόν, εἴγε ἡ μὲν ὕλη παθητική, τὰ δὲ παρὰ τὴν ὕλην τρία αἴτια εἰς τὸ εἰδικὸν ἀνάγεται, τοῦτο δὲ ποιητικόν· πᾶν γὰρ τὸ ποιοῦν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν τελειότητα ἣν ἔχει ποιεῖ.

2. fort. εἰς ἀλλήλας. ‖ 5. περὶ δὲ — 6. οὐσίαι om *S*. ‖ 8. προαπορῆσαι coni., προσαπορῆσαι *ABr*. ‖ 11. ἀπορήσειν *ACS*, ἀπορίαν *Br*. ‖ 14. εἰπὼν *A*. ‖ 23. ὧν ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη] *quorum non est eadem scientia S*.

"ἔτι — πᾶσαι." καὶ αὕτη ἡ ἐπιχείρησις πρὸς τὸ μὴ εἶναι πάντων τῶν 996a 21. αἰτίων μίαν ἐπιστήμην γνωστικήν. ἀπὸ δὲ τῶν ἐπιστητῶν ποιεῖ τὴν ἐπιχείρησιν· εἰ γὰρ μὴ φαίνοιτο πάντα τὰ ἐπιστητὰ πάσας ἔχοντα τὰς αἰτίας, αἱ δὲ ἐπιστῆμαι τῶν οἰκείων ἐπιστητῶν εἰσὶ γνωστικαί, δηλονότι καὶ τὰ αἴτια ταῦτα ἂν εἰδείη ἑκάστη, ἅ ἐστιν ἐν τοῖς οἰκείοις ἐπιστητοῖς αὐτῆς. οὕτω τε ἂν ἄλλη ἄλλων εἴη γνωστικὴ ἐπιστήμη αἰτίων, τῶν γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις ἐπιστητοῖς. ὅτι δὲ οὐκ εἰσὶ πᾶσαι αἱ αἰτίαι ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιστητοῖς δείκνυσιν ἐπὶ τῶν ἀκινήτων· τὰ γὰρ ἀκίνητα ἂν εἴη λέγων τὰ ἀγένητά τε καὶ ἄφθαρτα, κινήσεως δὲ ἀρχὴν λέγει τὸ ποιητικὸν αἴτιον. ἐν δὲ τοῖς ἀκινήτοις τίθησι καὶ τὰ μαθηματικά· ἐν γὰρ τούτοις οὔτε τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἔστιν αἴτιον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ποιητικόν· πῶς γὰρ ἂν εἴη ἐν τοῖς ἀγενήτοις καὶ ἀκινήτοις αἴτιον ποιητικὸν καὶ κινητικόν; ἀλλ' οὐδὲ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ φύσις (αὕτη δέ ἐστι τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα) ἐν τούτοις ἐστίν· τὸ γὰρ ὡς ἀγαθὸν αἴτιόν ἐστι τὸ οὗ χάριν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ οὐδενός, τὸ δὲ τοιοῦτον τέλος. ἀλλὰ μὴν τὸ τέλος καὶ τὸ τινὸς χάριν τὰ πρὸ τοῦ τέλους ποιεῖν ἐν πράξεσίν ἐστι καὶ ἐν ταῖς ποιητικαῖς καὶ πρακτικαῖς τῶν ἐπιστημῶν· ἐν οἷς δὲ ποίησις καὶ πρᾶξις, καὶ κίνησις ἐν τούτοις, ὥστε ἐν τοῖς ἀκινήτοις οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ αὐτὴ ἡ αἰτία ἡ τελική, ἥτις ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ τῇ αὐτοῦ φύσει καὶ ἁπλῶς· τοῦτο γὰρ λέγοι ἂν διὰ τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ διὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ὃ καὶ αὐτοαγαθὸν εἶπε. βουλόμενος δὲ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ τὸ τέλος αἰτία ἐν πᾶσίν ἐστιν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἡ ποιητική (ἐν γὰρ τοῖς ἀκινήτοις οὐδετέρα), οὐκ αὐτόθεν εἶπε τὴν κατὰ τὸ τέλος αἰτίαν μὴ εἶναι ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ᾗ συμβέβηκε τέλει εἶναι· διὸ καὶ προβιβάζει ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἀρξάμενος, ὅτι μηδὲ ὡς τέλος αἰτία ἐστὶν ἐν τοῖς ἀκινήτοις, δεικνὺς τὸ ἀγαθὸν τέλος ἐν πᾶσιν ὄν. ἐπεὶ δέ ἐστί τινα ἀγαθὰ καὶ ποιητικά, ποῖα ἀγαθὰ τελικά ἐστιν ἐδήλωσεν εἰπὼν "εἴπερ ἅπαν, ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν καθ' αὑτὸ καὶ διὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, 996a 23. τέλος ἐστίν." λαβὼν δὲ τὸ ἀγαθὸν τὸ καθ' αὑτὸ ὡς τέλος αἴτιον εἶναι, δείξας ὅτι τὸ ὡς τέλος αἴτιον πράξεώς τινός ἐστι τέλος, αἱ δὲ πράξεις πᾶσαι μετὰ κινήσεως (αἵ τε γὰρ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἐνέργειαι σκοπὸν ἔχουσαι τὸ καλὸν μετὰ κινήσεως γίγνονται), ἀλλὰ καὶ τῶν τεχνῶν ἑκάστη ἀγαθοῦ τινὸς ἐφιεμένη δι' ἐνερ-

4. δηλονότι — 7. 8. ἀκινήτων locum correxi e *S*: *satis declaratur, ea quamque principia cognoscere, quae in propriis ipsius scibilibus continentur. Ac proinde aliam aliorum esse cognitricem, eorum scilicet quamque, quae in suis scibilibus habentur. Non haberi autem in cunctis scibilibus omnes causas, in rebus immobilibus ostendit.* ‖ 5. ἑκάστη om *ABr.* ‖ 6. τῶν] το cum lacuna duarum fere literarum *ACBr.* ‖ ὅτι δὲ — 7. τοῖς ἐπιστητοῖς om *ABr.* ‖ 14. τινὸς *AS*, τίνος *Br.* ‖ 17. αὐτὴ] αὐτὸ *A*, fort. αὕτη. ‖ 20. 21. αὐτόθεν om *S.* ‖ 23. fort. μηδὲ ἡ ὡς.

γείας τε καὶ κινήσεως αὐτοῦ τυγχάνει), διὰ τούτων ἔδειξεν ὅτι ἐν τοῖς ἀκινήτοις οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ τὸ ἀγαθόν τε καὶ τὸ τέλος αἰτία. τὸ δὲ "οὐδὲ εἶναί τι αὐτοαγαθόν" καὶ τῇ αὐτοῦ φύσει, τὸ δὲ οὕτως ἀγαθὸν εἶπεν εἶναι τέλος. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, παρέθετο τὰ μαθηματικά· ἐν γὰρ τούτοις οὐκ ἔστιν οὔτε ποιητικὴ οὔτε ἡ ὡς τέλος αἰτία, οὐδὲ ἔστιν ἀπόδειξίς τις ἐν γεωμετρίᾳ τινὸς προσχρωμένη τῷ βέλτιον γὰρ οὕτως, οἷον τῷ τὰς τριγώνου γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, διότι τοῦτο ἄμεινον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν φύσει γιγνομένων καὶ τῶν κατὰ τέχνην κινουμένων τὸ οὗ ἕνεκα· οὐδὲ τὴν ἀρχὴν μέμνηταί τις γεωμετρῶν τοῦ ὡς τέλους αἰτίου. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος ἄλλαι ἄλλων ἂν εἶεν ἐπιστῆμαι αἰτίων γνωστικαί· τοῦ γὰρ τοῦτο λαβεῖν χάριν ἐκείνων ἐμνημόνευσεν. εἰπὼν δὲ περὶ τῶν μαθηματικῶν ὅτι μή ἐστιν ἐν αὐτοῖς τὸ τελικὸν αἴτιον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, εἰς βεβαίωσιν τούτου παρατίθεται τὴν κατὰ τοὺς σοφιστὰς ἱστορίαν, καὶ Ἀριστίππου μνημονεύει, ὃς καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἄλλοις τισὶ τῶν σοφιστῶν ἔλεγε τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ὡς καὶ τῶν εὐτελεστάτων τεχνῶν καταδεεστέρας· ἐκείνων μὲν γὰρ ἑκάστης εἶναί τι τέλος καὶ ἀγαθὸν προσκείμενον καὶ μεμνῆσθαι αὐτοὺς ἐν τοῖς γιγνομένοις ὑπ' αὐτῶν τοῦ ὅτι βέλτιον γὰρ οὕτως, τὰς δὲ μαθηματικὰς μηδὲν ἔχειν αἴτιον τοιοῦτον μηδὲ ποιεῖσθαί τινα λόγον περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. δοκεῖ δὲ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ παραγωγή τις πάλιν εἶναι· οὐ γὰρ εἰ ἔν τισι τῶν ἐπιστητῶν μὴ πάντα ἐστὶ τὰ αἴτια, διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται μιᾶς τὸ περὶ πάντων εἰδέναι. τῷ γὰρ αὐτῷ λόγῳ προσχρωμένους ἔνεστι δεῖξαι ὅτι ἐπεὶ ἔν τισιν ἐπιστητοῖς πάντα ἐστὶ τὰ αἴτια μιᾶς ἐπιστήμης εἴη τὸ εἰδέναι αὐτά· οὐ γὰρ εἰ μὴ πᾶσαι πάντα, ἀλλ' εἰσί τινες ἐν αἷς τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἤδη διὰ τοῦτο οὐδεμία ἔσται ἡ πάντα εἰσομένη, ὡς μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς ἐνδείξεται ζητῶν, ἐν αἷς πάντα τὰ αἴτια τῷ ἔχειν τὸ ὑποκείμενον αὐταῖς τὰ τέσσαρα αἴτια, κατὰ ποίου αἰτίου γνῶσιν μάλιστα ἡ τοῦ προκειμένου ἐπιστήμη γίγνεται. ἔτι δὲ καὶ οὐ πᾶν ἀγαθὸν τῇ αὐτοῦ φύσει πρακτέον ἐστίν, ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν πρακτέον ἀγαθόν, τὸ δὲ θεωρητικὸν καὶ οὐ πρακτέον, ὅ ἐστι καὶ ἐν ταῖς μαθηματικαῖς· ἡ γὰρ ἀλήθεια ἡ περὶ ἐκεῖνα ἀγαθὸν οὖσα ἐκείνοις τέλος. τοιοῦτον γὰρ καὶ τὸ τῆς σοφίας τέλος· ἡ γὰρ τοῦ κυριωτάτου τε καὶ ἀρίστου τῶν ὄντων καὶ μάλιστα ὄντος γνῶσις μέγιστον οὖσα ἀγαθὸν ἐκείνῃ τέλος.

2. καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν *C* in marg. || Locus supplendus e *S. Illud vero* (*aut ullum sit per se bonum*) *perinde est ac si diceret, nulli est bonum ut finis. At ipsi bonum per se suapte natura bonum cst.* || 5. ὡς] εἰς *C*. || 8. τέχνην τε *A*. || 12. 13. καὶ ὅτι Ἀριστίππου *A*, καὶ ἔτι Ἀριστίππου *C*. || 15. καὶ ἀγαθὸν — 16. γιγνομ. om *AC* in lac. || 18. πάλιν] πᾶσα *AC*. || 19. ἐπιστημῶν *C*, ἐπιστήμην *A*. || τὰ om *AC*. || 20. προσχρωμένοις *V*, fort. recte. || 22. οἷς *V*. || ἤδη] εἴδη *C*. || 23. αὐτοῖς *A*. || 26 et 27. πρακτέον] fort. πρακτόν. || 30. ἐκείνῃ coniecit *Br*, ἐκεῖνα *A*, ἐκεῖνο *C*, ἐκείνῳ *Br*.

"ἀλλὰ — ἐπιστῆμαι." εἰς τὸ ἐναντίον μέτεισιν· ἀπορεῖ γάρ, εἰ πλείους 996b 1. εἰσὶν αἱ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀρχῶν γνωστικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ μὴ μία τις, ὥσπερ δοκεῖ διὰ τῶν προηπορημένων δεδεῖχθαι τῷ μηδὲ χρῆσθαι ἕκαστον τῶν ἐπιστημῶν πᾶσι τοῖς αἰτίοις, τίνος τῶν αἰτίων γνωστικὴν εἶναι δεῖ τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην (αὕτη δέ ἐστιν ἡ σοφία, ὡς ἐπιφέρει), ἢ τίνα μάλιστα τοῦ πράγματος τοῦ ζητουμένου ἐπιστήμονα τῶν ἐχόντων πάντα τὰ αἴτια λέγεσθαι χρή· "ἐνδέχεται γὰρ τῷ αὐτῷ πάντας τοὺς τρόπους τῶν αἰτίων ὑπάρχειν." κατὰ ποίου οὖν αἰτίου γνῶσιν καὶ ὁ ποῖον εἰδὼς τῶν αἰτίων τούτων ἔσται τοῦ πράγματος τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστήμων; εἰ γὰρ ἄλλης αἰτίας ἄλλη ἐπιστήμη γνωστική, ἐν οἷς πράγμασι τὰ δʹ ἐστὶν αἴτια, τούτων τῶν πραγμάτων ὁ ποῖον τῶν τεσσάρων αἰτίων εἰδὼς ἐπιστήμων ἔσται; διὰ δὲ τούτων ὄντων ἅμα καὶ τὸ μὴ εἶναι δεικνύουσαν ἀπορίαν ἄλλην ἄλλων αἰτίων ἐπιστήμην εἶναι γνωστικὴν καὶ μὴ πάντων μίαν, διότι μὴ ἐν πάσαις τὰ αἴτια, ἐλέγχει, παρατιθέμενος ὅτι εἰ ἔν τισι πάντα ἐστὶ τὰ αἴτια, ὧν αἱ ἐπιστῆμαι, δῆλον ὡς πάντων ἔσονται, ὡς ἔχει ἐφ' ἧς παρέθετο, αὕτη δέ ἐστιν ἡ οἰκοδομική, ἐφ' ἧς εἶπε τὸ εἶδος εἶναι τὸν λόγον, ὅτι κατὰ τὸ εἶδος ὁ ἑκάστου ὁρισμός. "οὗ δὲ ἕνεκα, τὸ ἔργον" εἶπεν ἤτοι λέγων τὸ οὗ ἕνεκα εἶναι ἐν αὐτῇ, οὗ χάριν τὸ ἔργον γίγνεται (γίγνεται δὲ σκέπης), ἢ τὸ ἔργον τὸ γιγνόμενον λέγων ἐν αὐτῇ τὸ οὗ ἕνεκα εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶδος· ὡς τὴν αὐτὴν εἶναι τήν τε κατὰ τὸ τέλος καὶ τὴν κατὰ τὸ εἶδος αἰτίαν, ὡς καὶ ἐπί τινων φύσει γιγνομένων ἔστιν εὑρεῖν. ἢ τὸ ἔργον οὐ τὸ εἶδός ἐστιν ἀλλὰ τὸ συναμφότερον, ὃ οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν τῇ κατὰ τὸν λόγον αἰτίᾳ. δύναται καὶ τοιοῦτόν τι λέγεσθαι· ἐν οἷς τὰ τέσσαρα αἴτια, κατὰ ποίου αἰτίου γνῶσιν τὸ ἐπίστασθαι μάλιστα γίγνεται τῷ πάντα τὰ αἴτια αὐτοῦ εἰδότι; εἴη γὰρ ἂν τῆς σοφίας ἡ τοῦ τοιούτου αἰτίου γνῶσις οἰκεία. δείξας δὲ ἄτοπον ὂν τὸ τὰ αἴτια τοῦ αὐτοῦ τινὸς ὑπὸ πλειόνων γνωρίζεσθαι ἐπιστημῶν, ἄλλης ἄλλο γνωριζούσης, διὰ τοῦ εἰπεῖν "ἢ τίνα μάλιστα τοῦ πράγματος τοῦ ζητουμένου ἐπιστήμονα τῶν ἐχόντων αὐτάς;" τοῦτο μὲν καταλείπει, ἀπαντᾷ δὲ πρὸς τὸ τίνα τούτων φατέον εἶναι τὴν ζητουμένην.

"ἐκ — λόγον." εἰπὼν τίνα τούτων φατέον τὴν ζητουμένην, ὅτι πάσας 996b 8. ἐνδέχεται λέγειν δείκνυσι, χρώμενος τοῖς ἐν τῷ Α περὶ τῆς σοφίας εἰρημένοις. εἶπε γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου τῷ μείζονι τίνες κοιναὶ περὶ τοῦ σοφοῦ προλήψεις, ἐν

4. γνωστικὰ *A*. ‖ 8. ὁ ποίων *A*. ‖ 11. διὰ δὲ — 13. ἐλέγχει] *Ad refellendam vero rationem, quae nititur ostendere aliam scientiam aliarum causarum esse cognitricem et non omnium unam propterea quod non in omnibus causae omnes habentur, utitur eo argumento, quod eaedem nonnunquam simul consistant S*. fort. pro v v. τὸ μὴ εἶναι 11. scribendum τὴν. ‖ 13. post πάσαις adde πάντα e *S*. ‖ 24. δόξας *A*. ‖ ὂν scr. c. *S*, ἐν *AMBr*.

οἷς ἦν τὸ δεῖν ἀρχικωτάτην καὶ ἀρχιτεκτονικωτάτην αὐτὴν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστάτην καὶ μάλιστα εἰδυῖαν, ἀλλὰ καὶ τῶν χαλεπῶν γνωστικήν, ἀλλὰ καὶ πάντα εἰδυῖαν ὡς ἐνδέχεται, ἀλλὰ καὶ διδασκαλικήν. τούτοις οὖν φησὶ προσχρώμενος ὡς ἔνεστιν ἴσως καθ' ἕκαστον αἴτιον ἐπιοῦσι δεικνύναι τὴν γνωστικὴν αὐτοῦ σοφίαν οὖσαν. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ἡ σοφία ἡγεμονικωτάτη τέ ἐστι καὶ ἀρχιτεκτονικωτάτη ἐπιστήμη, καὶ καθάπερ δέσποινα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἡ τοῦ τέλους ἂν γνῶσις εἴη· τοῦτο γὰρ τὸ ἀγαθὸν καὶ τούτου χάριν τἆλλα· πρὸς γὰρ τὸ τέλος ὁρῶντες ἐπιτάσσουσιν ἃ δεῖ ποιεῖν. ἀρχικωτάτη οὖν καὶ τελειοτάτη καὶ ἀρίστη ἡ τοῦ ἀρίστου τῶν αἰτίων γνῶσις, τοιοῦτον δὲ οὗ χάριν τὰ ἄλλα. κατὰ μὲν οὖν τοῦτο
996b 13. δόξει ἡ σοφία εἶναι τοῦ τέλους γνωστική. "ᾗ — τοιαύτη." καθ' ὅσον, φησί, πάλιν ἡ σοφία ἐρρήθη τῶν πρώτων αἰτίων εἶναι γνωστικὴ καὶ τῶν μάλιστα ἐπιστητῶν, κατὰ τοῦτο πάλιν δόξει ἡ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τοιαύτης αἰτίας γνῶσις σοφία εἶναι. εἰπών τε πρῶτον περὶ τοῦ ὡς τέλους αἰτίου τοῦ ἐν πρακτοῖς, δεύτερον εἶπε περὶ τοῦ ὡς τέλους αἰτίου τοῦ ἐν τοῖς θεωρητικοῖς. ὅτι δὲ τὸ εἶδος μάλιστα γνωστόν, δείκνυσι διὰ τοῦ ἐπὶ πάντων τότε λέγεσθαι ἐπιστήμην, ὅταν τὸ εἶδος εἰδῇ τίς τινος καὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. "πολλαχῶς γὰρ ἐπισταμένων τὸ αὐτὸ μᾶλλον μὲν εἰδέναι φαμὲν τὸν τῷ εἶναι γνωρίζοντα τί τὸ πρᾶγμα ἢ τῷ μὴ εἶναι." δεικνὺς ὅτι ὁ τὴν κατὰ τὸ εἶδος αἰτίαν τοῦ ἐπιστητοῦ γνωρίζων μάλιστα οἶδεν αὐτό, λαμβάνει πρῶτον μὲν ὅτι μᾶλλον ἴσμεν τὸ προκείμενον, ὅταν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ εἰδῶμεν ἢ ὅταν ἐκ τῶν μὴ ὑπαρχόντων· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῷ μὴ εἶναι· γίγνονται γάρ τινες καὶ διδασκαλίαι καὶ λόγοι τινῶν ἐξ ἀποφάσεων, ἥτις γνῶσις ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἴη ἄν. ὁ γοῦν τὸ σημεῖον ὁριζόμενος τῷ μὴ ἔχειν μέρος, τῷ μὴ εἶναι γνωρίζει αὐτό, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος αὐτῷ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ λόγου ποιεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λέγων συμβεβηκὸς εἶναι ὃ μήτε ὅρος ἐστὶ μήτε γένος μήτε ἴδιον, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ὁρίζεται. αὐτὸς δὲ ὁ λέγων ὃ οἷόν τε ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν, οὗτος τῷ εἶναι γνωρίζει τὸ συμβεβηκός· ἐκ γὰρ τοῦ ὑπάρχοντος αὐτῷ. τῶν δὲ τῷ εἶναι γνωριζόντων μάλιστα εἰδέναι λέγομεν τὸν τί ἐστι τὸ πρᾶγμα εἰδότα ἢ τὸν ὅτι αὐτῷ συμβέβηκεν, τὸν γὰρ ἀπὸ τῆς οὐσίας γνωρίζοντα αὐτό, οἱ δὲ ἀπό τινος συμβεβηκότος. ἕκαστον δέ ἐστι τοῦτο ὅ ἐστι κατὰ τὸ εἶδος, ὥστε ὁ τὸ εἶδος εἰδὼς μάλιστα οἶδεν αὐτό. εἰ δὴ ἡ μὲν τοῦ εἴδους καὶ ταύτης τῆς αἰτίας γνῶσις μάλιστά ἐστιν ἐπιστήμη τοῦ πράγματος, ἡ δὲ μάλιστα ἐπιστήμη σοφία, εἴη ἂν κατὰ τοῦτον πάλιν τὸν λόγον σοφία ἡ τῆς κατὰ τὸ εἶδος αἰτίας ἐπιστήμη.

10. ἡ σ. ε.] fort. σοφία εἶναι ἡ. ‖ 11 et 12. πάλιν] πᾶσα *A*. ‖ 12. καὶ addidi e *S*. ‖ 18. ὁ τὴν] τὰ *A*1*C*. ‖ 21. 22. ἀποφάσεων *AS*, ἀποφάσεως *Br*. ‖ 26. αὐτῷ bis *A*, αὐτῷ αὐτὸ καὶ *C*. ‖ 29. τὸν γὰρ — 30. συμβεβηκότος *ACS*, om *Br*. ‖ 30. δέ ἐστι *A*1 *Br*, γάρ ἐστι *A*2. ‖ 33. πάλαι *A*.

"ἔτι — ἕκαστον." τὸ κατάλληλόν ἐστι τῆς λέξεως· ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλ- 996b 18.
λοις τὸ εἰδέναι ἕκαστον τότε οἰόμεθα ὑπάρχειν ὧν ἀποδείξεις εἰσίν, ὅταν εἰδῶμεν τὸ τί ἐστιν. τὸ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις εἶπεν ὡς ἴσον τῷ ἐν πᾶσιν ὧν εἰσὶν ἀποδείξεις. ὅτι δὲ ἡ τοῦ εἴδους γνῶσις μάλιστα γνῶσίς ἐστι τοῦ πράγματος, δείκνυσι διὰ τοῦ καὶ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τότε ἡμᾶς οἴεσθαι ἀπόδειξιν ἔχειν τοῦ προκειμένου, ὅταν εἰδῶμεν τὸν λόγον καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ προκειμένου· ὅταν γὰρ τὸν ὁρισμὸν εἰδῶμεν τοῦ προκειμένου, καὶ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τὸ δεικνύμενόν τινι ὑπάρχειν δείξωμεν ὑπάρχον αὐτῷ, τότε ἡγούμεθα τὴν κυριωτάτην ἀπόδειξιν ἔχειν αὐτοῦ. οἷον τί ἐστι σελήνης ἔκλειψις τότε ἴσμεν, ὅταν μάθωμεν ὅτι ἀντίφραξις γῆς ἐστιν ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐκλείψεως. ὁμοίως καὶ τί ἐστι τετραγωνισμὸς εὐθυγράμμου τότε ἴσμεν, ὅταν μάθωμεν ὅτι μέσης εὕρεσις· ἀπὸ γὰρ τῆς μέσης τὸ ἀναγραφόμενον τετράγωνον ἴσον τῷ εὐθυγράμμῳ· μέση δὲ δή που μείζων μὲν τῆς ἐλάττονός ἐστι τῶν τοῦ εὐθυγράμμου πλευρῶν, ἐλάττων δὲ τῆς μείζονος, ἀφ' ἧς τὸ ἀναγραφόμενον τετράγωνον ἴσον ἐστὶ τῷ δοθέντι εὐθυγράμμῳ· ὁ γὰρ μετὰ τῆς αἰτίας ὁρισμὸς ἀπόδειξις θέσει διαφέρουσα, ὡς ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς ἔδειξε.

"περὶ — πράξεις." δείξας ὅτι δύναται σοφία εἶναι κατὰ τὴν τοῦ εἰδικοῦ 996b 22.
αἰτίου γνῶσιν, [νῦν] ὅτι καὶ κατὰ τὴν τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου γνῶσιν δύναται ἡ σοφία εἶναι δείκνυσιν· ἐν γὰρ πᾶσι τοῖς γιγνομένοις καὶ πραττομένοις καὶ ὅλως μεταβάλλουσιν αἴτιον τῆς γνώσεως αὐτῶν ἡ τοῦ ποιητικοῦ γνῶσις αἰτίου, ὅπερ ἐστὶν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· τότε γὰρ ἴσμεν τὴν αἰτίαν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὅταν εἰδῶμεν ὅτι διὰ τὴν τῆς Ἑλένης ἁρπαγήν, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ πολέμου, καὶ τότε ἴσμεν τὴν αἰτίαν τῆς μάχης, ὅταν τὴν λοιδορίαν γνῶμεν ἥτις ἤρξατο τῆς μάχης. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἐπήνεγκε "τοῦτο δὲ ἕτερον καὶ ἀντικείμενον τῷ τέλει," κατὰ τοῦτο λέγων ἀντικεῖσθαι ταῦτα τὰ αἴτια καὶ ἀντικείμενα εἶναι, ἐπήνεγκε τὸ "ὥστε ἄλλης ἂν δόξειεν ἐπιστήμης εἶναι τὸ θεωρῆσαι τῶν αἰτίων τούτων ἕκαστον," ὅπερ οὐδαμῶς κατάλληλον εἶναι δόξει τῷ προκειμένῳ. προὔκειτο γὰρ αὐτῷ ζητῆσαι, εἰ μὴ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶν ἡ γνῶσις ἁπάντων τῶν αἰτίων, τὴν τίνος τῶν αἰτίων γνῶσιν χρὴ σοφίαν καλεῖν. εἶτα ἔδειξεν ὅτι ἔστι πως κατὰ τὰς περὶ τῆς σοφίας προλήψεις σοφίαν λέγειν τήν τε τοῦ κατὰ τὸ τέλος αἰτίου γνῶσιν καὶ τὴν τοῦ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν τοῦ κατὰ τὸ ποιητικόν. οἷς δειχθεῖσιν ἀκόλουθον ἦν ἐπενεγκεῖν τὸ πλείους τὰς

3. τῷ] τὸ *A*. ‖ 6.7. locum restitui e *S* ὁρισμὸν — γὰρ τὸν om *A*1*C*, ὅταν γὰρ — προκειμένου om *A*2*Br*. ‖ 12.13. δή που] δή τι *A*1, διότι *C*. ‖ 16. Ἀναλ. ὑστ. II, 10. p. 94ᵃ 2. ‖ 18. νῦν om *A*1*CS*. ‖ 25. τὰ om *V*. ‖ 26. Lacunam 20 literarum, quam *Br* in cod. *A* post αἴτια esse adnotat, non significant *A MS*. καὶ om *A*1, καὶ ἀντικείμενα εἶναι om *S*. ‖ post εἶναι fort. add. ταῦτα δ' εἰπὼν e *S*. ‖ 27. τῷ θ. *V*. ‖ 31. λέγει *A*1*CV*. ‖ αἰτίας *V*. ‖ τοῦ post καὶ τὴν om *V*.

σοφίας ἔσεσθαι. δεῖ οὖν τοῦ εἰρημένου ἀκούειν ὡς ἴσον δυναμένου τῷ ὥστε ἄλλης ἂν σοφίας καὶ ἄλλης εἴη τὸ θεωρῆσαι τούτων τῶν αἰτίων ἕκαστον καὶ οὐ μία ἡ σοφία, εἴγε μὴ μιᾶς μὲν ἐπιστήμης τὸ τὰς αἰτίας θεωρῆσαι, ἡ δὲ ἑκάστου τῶν τριῶν θεωρητικὴ σοφία. δύναται τὸ "ὥστ' ἄλλης ἂν δόξειεν ἐπιστήμης εἶναι τὸ θεωρῆσαι τῶν αἰτίων τούτων ἕκαστον" μὴ ὡς τοῖς νῦν εἰρημένοις ἀκόλουθον ἐπενηνοχέναι ἀλλ' ὡς τοῖς πρώτοις προειρημένοις συνάπτων τὸ ἄλλην ἄλλου αἰτίου ἐπιστήμην γνωστικὴν εἶναι. ἢ προειπὼν περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ὅτι ἕτερον τοῦτο καὶ ἀντικείμενον τῷ τέλει, περὶ τούτων ἐπήνεγκεν ὅτι διότι ἐστὶν ἐναντία, διὰ τοῦτο οὐ τῆς αὐτῆς ἀλλὰ ἄλλης ἐπιστήμης ἔσται ἑκατέρου τούτων τῶν αἰτίων γνῶσις. ἢ ἄμεινον γεγράφθαι "ὥστε οὐκ ἄλλης ἂν δόξειεν ἐπιστήμης εἶναι τὸ θεωρῆσαι τῶν αἰτίων τούτων ἕκαστον·" διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἐδόθη αὕτη τῶν αἰτίων πάντων γνωστικὴ εἶναι, ὅτι μὴ ἐναντία, εὗρε δὲ ἐναντιότητα ἐν τοῖς αἰτίοις τῷ τελικῷ καὶ τῷ ποιητικῷ. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰ ἄλλα τὰ εἰρημένα πρὸς τὸ μὴ εὔλογον εἶναι πλείους ἐπιστήμας εἶναι περὶ τὴν γνῶσιν τῶν αἰτίων, ἐπιφέροι ἂν ὅτι κατὰ τὰ προειρημένα οὐκ ἄλλης καὶ ἄλλης ἐπιστήμης ἡ τῶν αἰτίων τούτων γνῶσις. εἴη δ' ἂν ἅμα δεδειγμένον καὶ ὅτι τῆς σοφίας οἰκεῖος ὁ περὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων λόγος. σημειωτέον δὲ ὅτι δι' ὧν νῦν εἴρηκε πάλιν ἐμνημόνευσε τοῦ Α τοῦ μείζονος· ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἐξέθετο τὰς περὶ τοῦ σοφοῦ κοινὰς προλήψεις. μνημονεύσας δὲ τῶν τριῶν αἰτίων καὶ δείξας κατὰ τί δύναται ἡ ἑκάστου τούτων γνωστικὴ ἐπιστήμη σοφία εἶναι ἡ ζητουμένη νῦν, οὐκέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην αἰτίας ἐμνημόνευσεν ὡς τῆς ἐκείνων τῶν αἰτίων γνώσεως κυριωτέρας καὶ μᾶλλον ἐπιστήμης οὔσης τῆς ὑλικῆς· κυριώτερον γὰρ ἐκεῖνο καὶ μᾶλλον αἴτιον· ἡ γὰρ ὕλη ἐν τοῖς ἐξ αὐτῆς γινομένοις τὸν τοῦ οὗ οὐκ ἄνευ λόγον ἔχειν δοκεῖ.

996*b* 26. "ἀλλὰ — ἐστιν." ἦν δεύτερον τοῦτο ἐν οἷς ἐξηριθμήσατο ὡς ἀπορηθησομένοις, τὸ περὶ τῶν ἀξιωμάτων, ἅ εἰσιν ἀποδείξεων ἀρχαί, ἃ καὶ κοινὰς δόξας λέγει τῷ πάντας ἀποδεικνύντας προσχρῆσθαι αὐτοῖς. εἶπε δὲ αὐτά, ὅτε ἐμέμνητο τῆς ἀπορίας, ἀρχὰς [ἐξ ὧν περὶ τούτων] "ἐξ ὧν δεικνύουσι πάντες." ζητεῖ δὴ πότερον περὶ τούτων τῆς αὐτῆς ἐστιν εἰδέναι ἧς καὶ περὶ τῶν

1. ἔσεσθαι] εἶναι *A2*. ‖ τῷ om *AV*. ‖ 2. τῶν αἰτίων τούτων *C*. ‖ μία *AS*, μιᾶς *Br*. ‖ 4. δυνατὸν οὖν *A2*. ‖ 7. προσειπὼν *A1*. ‖ 8. ἐπενεγκὼν *A*. ‖ 9. ἑκατέρου *ACLS*, ἑκάστου *Br*. ‖ 11. ἕκαστον *A2 S*, τοῖς προειρημένοις *A1 Br*. ‖ 12. εὑρὼν *ACL*. ‖ 14. παρὰ *C*. ‖ 16. ὅτι καὶ *V*. ‖ 20. εἶναι καὶ ζητουμένη *A1 C*. ‖ 22. 23. κυριώτερα γὰρ ἐκεῖνα καὶ μᾶλλον αἴτια *A2*, fort. recte. ‖ 23. τὸν τῶν ὧν οὐκ *C*. ‖ 28. cf. Arist. p. 995*b* 8. ‖ ἐξ ὧν περὶ τούτων deleri iubet *Br*. *eademque principia in mentione huius quaestionis vocavit, propterea quod principia sunt eorum quae demonstrantur S*. ‖ ἐξ ὧν om *C*.

τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ὄντος ἀρχῶν, ἢ ἄλλης, ὡς εἶναι πλείους ἐπιστήμας περὶ τῶν ἀρχῶν, ἄλλην μὲν τούτων ἄλλην δὲ τῶν τῆς οὐσίας· καὶ εἰ διαφερουσῶν ἐπιστημῶν ἡ τῶν ἀρχῶν γνῶσις τῶν τε τῆς οὐσίας καὶ τῶν τῆς ἀποδείξεως, ποτέραν χρὴ καὶ τὴν περὶ ποῖα αἴτια καὶ ἀρχὰς ποίας καταγινομένην σοφίαν καλεῖν. ἀπορεῖ δὲ περὶ τούτου, καὶ πρός γε τὸ μὴ εἶναι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης περί τε τούτων καὶ περὶ ἐκείνων διαλαμβάνειν πρώτῃ ἐπιχειρήσει τοιαύτῃ χρῆται. εἰ πᾶσαι ὁμοίως αἱ ἀποδεικτικαὶ ἐπιστῆμαι χρῶνται τοῖς ἀξιώμασι κατὰ τὰ οἰκεῖα ἀποδεικτά, καὶ μὴ πᾶσαι περὶ αὐτῶν λέγουσιν, οὐδεμία τῶν ὁμοίως αὐτοῖς χρωμένων ἐρεῖ περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· πᾶσαί τε γὰρ αὐτοῖς χρῶνται, ὥσπερ καὶ ἡ περὶ τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς οὖσα, καὶ οὐ λέγουσι πᾶσαι περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ γεωμετρία περὶ αὐτῶν οὔτε μουσικὴ λέγει, καίτοι χρώμεναι αὐτοῖς. τὸ ἄρα δεύτερον. ἢ οὕτως. εἰ ὁμοίως πᾶσαι ἐπιστῆμαι περὶ τὰ ἀξιώματα ἔχουσιν ὡς καὶ ἡ περὶ τὴν οὐσίαν, ἢ πᾶσαι περὶ αὐτῶν ἐροῦσιν ἢ οὐδὲ αὐτή. ἀλλὰ μὴν ὁμοίως πᾶσαι ἔχουσι περὶ αὐτῶν ὡς αὐτή, καὶ οὐ πᾶσαι περὶ αὐτῶν λέγουσιν, ὥστε οὐδ' ἂν ἡ περὶ τῆς οὐσίας λέγοι. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ἡ αὐτὴ περί τε τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἀξιωμάτων· ὡς γὰρ τῶν ἄλλων τῶν χρωμένων αὐτοῖς ὁμοίως ταύτῃ οὐκ ἔστιν οἰκεῖον τὸ περὶ αὐτῶν λέγειν, οὕτως οὐδὲ ταύτης ἂν εἴη.

"εἴπερ οὖν ὁμοίως μὲν ὁποιασοῦν ἐστίν, ἁπασῶν δὲ μὴ ἐνδέχεται." διὰ τί 996b 35.
μὴ ἐνδέχεται ἁπασῶν; ἢ ὅτι καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τῷ ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἀποδεικτική, ὧν δὲ τὰ ὑποκείμενα ἕτερα, τούτων καὶ τὰ δεικνύμενα· οὐ γὰρ οἷόν τε τὰ αὐτὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τοῖς διαφέρουσι, διὸ οὐδὲ τὰ ἀξιώματα καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τοῖς πάσαις ταῖς ἐπιστήμαις ὑποκειμένοις. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδ' ἂν οἷαί τε εἶεν πᾶσαι ἀποδεικνύναι αὐτά. ἐπιχειρήσας δὲ πρῶτον τὸ μὴ εἶναι μιᾶς ἐπιστήμης περί τε τῶν τῆς οὐσίας ἀρχῶν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἀξιωμάτων, αἵ εἰσιν ἀποδείξεως ἀρχαί, ἑξῆς ὅτι
μηδὲ ἔστι τῶν ἀξιωμάτων ἐπιστήμη τις ἐπιχειρεῖ, λέγων "ἅμα δὲ καὶ τίνα 997a 2.
τρόπον ἔσται αὐτοῖς ἡ γνῶσις; τί μὲν γὰρ ἕκαστον τούτων τυγχάνει ὂν καὶ νῦν γνωρίζομεν." ἔστι δὲ ὃ λέγει τοιοῦτον. ἤτοι δι' ὁρισμοῦ τι ἐπιστάμεθα ἢ δι' ἀποδείξεως· καὶ τῶν ἀξιωμάτων δὴ εἰ ἔστιν ἐπιστήμη, ἀποδεικτικὴ περί τινος ἂν εἴη τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς. ἀλλὰ τὸ μὲν τί ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν γνώριμον πᾶσιν αὐτόθεν· χωρὶς γὰρ ἐπιστήμης γνώριμον τί σημαίνει τὸ ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ

2. καὶ — 3. οὐσίας om *C*. ‖ 6. χρᾶται *ABr*. ‖ 7. κατὰ] καὶ *A*. ‖ 7. 8. ἀποδεικτά scripsi cum *S*, ἀποδεικτικά *ABr*. ‖ 10. ἡ] αἱ *C*, οἱ *A*1. ‖ οὖσα] οὖσαι *C*. ‖ 13. ἔχουσιν *A*2*S*, ἔχουσαι *A*1 *Br*. ‖ ἡ] αἱ *C*, οἱ *A*. ‖ 19. εἴπερ οὖν scr. c. *S*: ἐπεὶ οὖν *M*, ἐπεὶ τῶν *ABr*. ‖ 25. fort. πρῶτον πρὸς τό. ‖ 32. γνώριμον τί *A S*, γνώριμόν τι *Br*.

κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, καὶ τί σημαίνει τὸ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἶναι ἴσα· ὡς γὰρ γνωρίμοις αὐτοῖς πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι χρῶνται, οὐδὲν δεόμεναι τῆς διδαξάσης ἐπιστήμης. ὥστε τοῦ μὲν τί ἐστιν ἕκαστον τούτων οὐκ ἔσται τις ἐπιστήμη [μὴ] ἀφωρισμένη. εἰ δὲ ἔστιν ἀπόδειξις περὶ αὐτῶν καὶ ἐπιστήμη τις ἀποδεικτική, δεήσει τὰ ἀξιώματα εἶναί τε αὐτῶν τὰ μὲν πάθη, τουτέστι τὰ ἀποδεικνύμενα αὐτοῖς ὑπάρχειν (τὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχοντα, ἅπερ ἐστὶ τὰ ἀποδεικτά, πάθη εἶπε), τὰ δέ τινα ἀξιώματα, δι' ὧν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς καθ' ἑαυτὰ ἀποδείκνυται, ἀξιώματα λέγων τὰς ἀναποδείκτους καὶ ἀμέσους προ-
997*a* 7. τάσεις. τὸ δὲ "περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι" εἶπεν ὡς ἀκόλουθον τῷ "δεήσει τι γένος εἶναι ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη τὰ δὲ ἀξιώματα αὐτῶν·" τούτῳ γὰρ ἀκόλουθον τὸ "περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι." περὶ γὰρ τῶν καθ' ἑαυτὰ ὑπαρχόντων τῷ ὑποκειμένῳ τῇ ἐπιστήμῃ, ἃ πάθη εἶπεν, αἱ ἀποδείξεις, ἀλλ' οὐ περὶ πάντων, οὐδὲ τῶν τυχόντων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν λαμβανομένων πρὸς τήν τινων δεῖξιν οἷόν τε πάντων ἀπόδειξιν εἶναι. τὸ δὲ ἑξῆς τὸ "ἀνάγκη γὰρ ἔκ τινων εἶναι καὶ περί τι καὶ τινῶν τὴν ἀπόδειξιν" συνάπτει τῷ "δεήσει τι γένος εἶναι τὸ ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη τὰ δὲ ἀξιώματα αὐτῶν·" διὰ μέσου δὲ εἴρηται διὰ τὰ ἀξιώματα τὸ "περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι." καὶ ἔστι τὸ μὲν "ἔκ τινων" τῶν ἀξιωμάτων ἡ δεῖξις δηλωτική, τὸ δὲ "περί τι" τοῦ ὑποκειμένου γένους, ᾧ δείκνυταί τι ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον, τὸ δὲ "τινῶν" τῶν ἀποδεικνυμένων ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ, ἃ εἶπε πάθη. τὸ δὲ "ὥστε συμβαίνει πάντων εἶναι γένος ἕν τι τῶν δεικνυμένων" ἴσον ἂν εἴη τῷ οὕτως τε συμβήσεται, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις περὶ τῶν ἀξιωμάτων καὶ ἔστιν ἕν τι γένος καὶ μία τις φύσις ὑποκειμένη τὰ ἀξιώματα, πάντα τὰ ἀποδεικνύμενα διὰ τῶν ἀξιωμάτων μιᾶς φύσεως εἶναι, διότι πᾶσαι μὲν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἀποδείξεις διὰ τῶν ἀξιωμάτων δεικνύουσι τὰ προκείμενα, τὰ δὲ ἀξιώματα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, τὰ δὲ τῆς αὐτῆς φύσεως ἀλλήλοις ὄντα μιᾶς τινὸς φύσεώς ἐστι δεικτικά, εἴ γε ἐκ τῶν καθ' ἑαυτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἀποδείξεις, μιᾷ δὲ φύσει καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν ἀνάγκη

3. fort. διδαξούσης. ‖ οὐκ — 4. ἀφωρισμένη] *nulla scientia definiat S.* fort. μὴ delendum. ‖ 4. εἰ δὲ — 7. εἶπε] *quod si esset ipsarum aliqua demonstratio et scientia demonstrans, earundem essent aliae sententiae. (Et quaedam passiones) id est ea quae adesse demonstrantur. passiones enim seu affectiones appellat demonstrabilia quae per se adsunt S.* Inde scribendum suspicor εἰ δὲ ἔσται — — δεήσει τινὰ ἄλλα ἀξιώματα εἶναι αὐτῶν. "τὰ μὲν πάθη," τουτέστιν κτλ. ‖ 7. ἀποδεικτά scripsi cum *S*, ἀποδεικτικά *ABr*. ‖ 9. δὲ om *V*. ‖ 14. ἀπόδειξιν] ἀποδείξεις *C*. ‖ 18. δηλωτικόν Ascl., ἡ δεῖξις δηλωτική om *S*, fort. recte. ‖ 27. εἴ γε *AS*, εἴτε *Br*. ‖ 28. μιᾷ δὲ φύσει *AS*, δὲ om *Br*.

τὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ὄντα ἀλλήλοις. ἓν δὲ γένος εἶπεν ἀντὶ τοῦ μίαν φύσιν. ἢ τὸ λεγόμενόν ἐστιν, εἰ ἔστιν ἐπιστήμη τις καὶ ἀπόδειξις τῶν ἀξιωμάτων, δεήσει τι εἶναι γένος ὑποκείμενον αὐτοῖς· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις καὶ πᾶσα ἐπιστήμη ἀποδεικτικὴ περί τι γένος ὡρισμένον, καὶ πᾶν τὸ ἀποδεικτὸν γένει τινὶ ὡρισμένῳ ὑπάρχει. καὶ τοῖς ἀξιώμασιν ἄρα, εἰ ἔστιν ἀποδεικτὰ καὶ ἔστιν ἐπιστήμη τις αὐτῶν ἀποδεικτική, ὡρισμένον τι γένος ὑπόκειται ᾧ δείκνυται ὑπάρχοντα· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις γένει τινὶ καὶ φύσει ὑποκειμένῃ μιᾷ δείκνυσιν ὑπάρχοντα ἃ ἀποδείκνυσιν, ἃ εἶπεν αὐτοὺς πάθη, διά τινων ἀξιωμάτων, δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις, τουτέστιν ἀμέσους προτάσεις καὶ ἀναποδείκτους. εἰ γὰρ δεῖ μὴ δι' ἀξιωμάτων δείκνυσθαι τὰ δεικνύμενα, δεικνύοιτο δὲ καὶ τὰ ἀξιώματα, ἐπ' ἄπειρον ἂν προΐοι, οὕτω δὲ οὐδὲν ἀποδεικτὸν ἂν εἴη· οὐ γὰρ πάντα ἐστὶν ἀποδεικτικά. ᾧ ἐνῆν καὶ αὐτὸν χρησάμενον ἀποδεῖξαι ὅτι μή ἐστιν ἀπόδειξις τῶν ἀξιωμάτων. ὅτι δὲ ταῦτα δεῖ τὰ εἰρημένα ὑπάρχειν ἐν πάσῃ ἀποδείξει, ἐδήλωσε καὶ διὰ τοῦ ἐπενεγκεῖν "ἀνάγκη γὰρ ἔκ τινων εἶναι," δι' ὧν δείκνυται, "καὶ περί τι εἶναι," οὗ ἡ ἀπόδειξις, "καὶ τινῶν τὴν ἀπόδειξιν," αὐτῶν τῶν ἀποδεικνυμένων. ἀλλὰ εἰ τοῖς ἀξιώμασιν ἕν τι γένος ὑπόκειται, πᾶσι τοῖς ἀποδεικνυμένοις καὶ πάσαις ταῖς ἐπιστήμαις ἓν καὶ ταὐτὸ γένος ὑποκείμενον ἔσται. ὁ γὰρ χρώμενός τινι πρὸς ἀπόδειξιν, ὃ γένει τινὶ καὶ φύσει μιᾷ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, οὐ περὶ ἄλλο αὐτῷ χρῆται ἢ περὶ ἐκεῖνο ᾧ ὑπάρχει καθ' αὑτό. οὐ γὰρ διὰ τοῦ τυχόντος τὸ τυχὸν δείκνυται. οὔτε γὰρ ὁ τοῖς ἐν γεωμετρίᾳ δεικνυμένοις χρώμενός τισι πρὸς ἄλλο τι αὐτοῖς χρῆται ἢ πρὸς τὰ γεωμετρικὰ ὑποκείμενα, ὅτι τούτοις ὑπάρχει καθ' αὑτά· οὔτε ὁ ἐν τοῖς μουσικοῖς τινὶ πρός τι ἄλλο ἢ πρὸς τὰ τοῖς μουσικοῖς ὑποκείμενα. διὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἀποδείξεις· καὶ οἱ τοῖς ἀξιώμασι δὴ χρώμενοι πρὸς τὸ γένος ἂν ἐκεῖνο χρῷντο αὐτοῖς, ᾧ ὑπάρχει τὰ ἀξιώματα καθ' αὑτά· ὑπάρχει δὲ ἑνί τινι, εἴγε ἔστιν αὐτῶν ἐπιστήμη τις ἀποδεικτική. πᾶσαι δὲ αἱ ἐπιστῆμαι πρὸς τὰ ἀποδεικνύμενα ὑπ' αὐτῶν χρῶνται τοῖς ἀξιώμασι· πάσαις ἄρα ἔσται τὸ αὐτὸ γένος ὑποκείμενον ταῖς ἐπιστήμαις τῷ πάντας αὐτοῖς χρῆσθαι, ταῦτα δὲ ἑνὶ γένει τινὶ ὑπάρχειν, καὶ μὴ οἷόν τε εἶναι

5. ἀποδεικτὰ Ascl. *SBr*, ἀποδεικτικὰ *A*. ‖ 9. ἀμέσους om *C*. ‖ ἀμέσους — ἀναποδείκτους videtur corruptela inesse. ‖ 11. οὕτω — 12. ἀποδεικτικά] *ac proinde nulla ipsarum erit demonstrabilis, quod tamen oportebat, quia non omnia sunt indemonstrabilia S*. Inde fortasse emendatio petenda. ‖ 21. ἀποδεικτὸν scr. c. *S*, ἀποδεικτικὸν *ABr*. ‖ 22. οὔτε ὁ ἐν τοῖς μουσικοῖς τινὶ *AM Br*, fort. οὔτε ὁ τοῖς ἐν μουσικοῖς (vel μουσικῇ) τισὶ. ‖ 25. χρῷντο *A*: ceteri ἐχρῶντο. ‖ post ἀξιώματα add τὰ *Br*. ‖ 26. ἑνί scripsi cum *S*: *adsunt autem uni tantum, siquidem est una scientia ipsarum demonstratrix*. ἓν *ABr*. ‖ 29. ὑπάρχειν coni., ὑπάρχει *ABr*. ‖ καὶ — p. 146, 2. ὑπάρχει om *C*.

πρὸς ἄλλο τι χρῆσθαι τοῖς τινὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχουσιν ἀποδεικτικῶς ἢ πρὸς ἐκεῖνο μόνον, ᾧ καθ' αὑτὸ ἐκεῖνο ὑπάρχει. εἰ δὲ πάσαις ταῖς ἐπιστήμαις τὸ αὐτὸ γένος ὑπόκειται, καὶ πᾶσαι διὰ τῶν αὐτῶν δεικνύουσι, διὰ γὰρ τῶν ἀξιωμάτων, πᾶσαι ἂν αἱ αὐταὶ εἶεν.

997a 11. "ἀλλὰ — τούτων." ἐπιχειρήσας πρὸς τὸ μὴ εἶναι τῆς αὐτῆς περί τε τῶν τῆς οὐσίας ἀρχῶν καὶ περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν εἰπεῖν ἀλλ' ἑτέρας, ἔξωθεν δὲ προσεπιχειρήσας ὅτι μηδὲ ἔστιν ἀποδεικτά, ἐφεξῆς ταύτῃ συνεχῆ ἀπορίαν ἀπορεῖ· ζητεῖ γάρ, ποτέρα αὐτῶν ἐστὶ σοφία καὶ ποτέρα κυριωτάτη καὶ ποτέρα πρότερον, ἡ περὶ τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς ἢ ἡ περὶ τὰς τῆς ἀποδείξεως. καὶ ὅτι δὴ εὔλογον εἶναι λέγειν τοιαύτην τὴν περὶ τὰ ἀξιώματα, οὕτως ἐπιχειρεῖ. εἰ ἡ περὶ τὰ πρῶτα πρώτη, τὰ δὲ ἀξιώματα πρῶτα, ὃ ἔδειξε διὰ τοῦ εἰπεῖν ὅτι καθόλου (τὰ γὰρ καθόλου πρῶτα τῶν ὑφ' αὐτὰ δέδεικται τῇ φύσει ὄντα, τοιαῦτα δὲ τὰ ἀξιώματα, κοινὰ πάντων καὶ καθόλου), ἐπεὶ πάντα τὰ δεικνύμενα διὰ τούτων δείκνυται, καὶ πάντων ἀρχαὶ ταῦτα· αἱ δὲ ἀρχαὶ πρῶται οὗ εἰσὶν ἀρχαί· ὥστε καὶ ταύτῃ καθόλου. ἡ παραγωγὴ παρὰ τὸ ληφθῆναι ἁπλῶς πρῶτα εἶναι καὶ καθόλου τὰ ἀξιώματα· οὔτε γὰρ τὰ κοινά τινων ἤδη καὶ καθόλου ἐστὶν αὐτῶν, οὔτε τὰ καθόλου ἁπλῶς καὶ κυρίως πρῶτα· ὥστε οὐδ' ἡ περὶ τὰ καθόλου ἁπλῶς πρώτη καὶ τιμιωτέρα. ἔτι δὲ οὐδὲ δείκνυνται αἱ ἀρχαὶ διὰ τῶν ἀξιωμάτων· οὐδὲ γὰρ ἀποδεικταί.

997a 14. "εἴτε — φιλοσόφου." ὅπερ ἠπόρησε πρὸς τὸ τίνος εἶναι, ἢ γὰρ πασῶν τῶν χρωμένων αὐτοῖς ἢ οὐδεμιᾶς, νῦν δείκνυσιν ὅτι εὔλογον τὸν φιλόσοφον περὶ τῶν ἀξιωμάτων, αἵ εἰσιν ἀποδείξεως ἀρχαί, δι' ὧν τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ζητουμένοις ἀληθὲς πρῶτον δείκνυται, πραγματεύεσθαι, ὃ ἐνεδείξατο διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι ἄτοπον τὸ ἄλλον τινὰ λέγειν περὶ τἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς πραγματεύεσθαι. τὸ δὲ "περὶ αὐτῶν" λέγοιτ' ἂν περὶ τῶν προτάσεων, ἐν αἷς καὶ τὰ ἀξιώματα· τίνος γὰρ ἄλλου τὸ περὶ τοῦ ἐν προτάσεσιν ἀληθοῦς τε καὶ ψευδοῦς διαλαμβάνειν παρὰ τὸν φιλόσοφον; δείκνυται δὲ διὰ τούτων ὅτι εἰ καὶ μὴ τοῦ πρώτου φιλοσόφου ἐστὶ τὸ περὶ ἀποδείξεως καὶ τῶν ταύτης ἀρχῶν διαλαμβάνειν, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου γε. εἴη δ' ἂν πως διὰ τούτων καὶ τὸ μέρος φιλοσοφίας εἶναι τὴν ἀποδεικτικὴν πραγματείαν τιθέμενον.

997a 15. "ὅλως — ἐπιστῆμαι." ἐπεὶ τῶν οὐσιῶν αἱ μέν εἰσι νοηταὶ καὶ ἀκίνητοι αἱ δὲ ἐν κινήσει τε καὶ αἰσθηταί, ζητεῖ πότερον περὶ πασῶν τῶν οὐσιῶν μιᾶς ἐστὶ τὸ θεωρεῖν ἐπιστήμης, ἢ πλειόνων καὶ διαφόρων, καὶ εἰ μὴ μιᾶς, ποίας οὐσίας

1. ἀποδεικτικῶς *AMS*, ἀποδεικτικοῖς *Br.* ‖ 7. ἀποδεικτά scr. c. *S*, ἀποδεικτικά *AMBr.* ‖ 9. τὰς τῆς ἀποδ.] τῶν τ. α. *A.* ‖ 12. ὅτι καθόλου] plenius *S dicens* (*Maxime namque universalia et omnium principia sententiae sunt*). ‖ 15. post καθόλου non distinguunt *ASBr.* ‖ 19. ἀποδεικταί scr. c. *S*, ἀποδεικτικαί *AMBr.* ‖ 20. τίνος *AMS*, τινὸς *Br.* ‖ 23. πρῶτον Ascl., πρῶτα *ABr.* ‖ δείκνυσθαι *C.* ‖ 24. τὸ om *AC.*

ἐπιστήμην ἡγητέον τὴν προκειμένην νῦν ἡμῖν· ἔστι δὲ αὕτη ἡ σοφία. τὸ γὰρ μίαν πασῶν ὑπολαμβάνειν τῶν οὐσιῶν ἐπιστήμην εἶναι οὔ φησιν εὔλογον εἶναι, καὶ δι' ὃ ἐπιφέρει· εἰ γὰρ μίαν, μία ἂν εἴη καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ πάντων τῶν ταῖς οὐσίαις καθ' αὑτὰ συμβεβηκότων. πᾶσα γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη τῶν τῷ γένει ἐκείνῳ, περὶ ὃ καταγίνεται, καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἐστὶν ἀποδεικτική· ὥστε εἰ καὶ περὶ τῆς οὐσίας μία τις ἐπιστήμη, ἕν ἄν τι γένος εἴη καὶ ἡ οὐσία. εἰ γὰρ ἑνὸς γένους μία ἐπιστήμη, καὶ οὗ ἐπιστήμη μία, ἓν γένος τοῦτο· εἰ δὲ ἓν γένος καὶ ἡ οὐσία, ἑνὶ δὲ γένει τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα μιᾶς ἀποδείκνυται, μία ἂν εἴη καὶ ἡ τὰ ταῖς οὐσίαις πάσαις καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἀποδεικνῦσα· ἀποδεικτικῆς γὰρ ἴδιον τὸ περί τι ὑποκείμενον θεωρεῖν τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα διὰ τῶν ἀξιωμάτων τε καὶ κοινῶν δοξῶν. "περὶ οὖν τὸ αὐτὸ γένος" [997*a* 21.] ἀντὶ τοῦ περὶ οὖν ἓν γένος, τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα διὰ τῶν κοινῶν δοξῶν, τουτέστι μιᾶς ἐστὶ τὸ θεωρῆσαι τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα τοῖς μεγέθεσι, καὶ πάλιν ἑτέρας τοὺς ἀριθμούς, ὥστε καὶ τῶν οὐσιῶν διάφοροι ἐπιστῆμαι, ἐπεὶ καὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχουσῶν ταῖς οὐσίαις. δοκεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὸ ἄτοπον ἐπάγειν· λαβὼν γὰρ ὅτι τῆς ἐπιστήμης τὸ τὰ συμβεβηκότα τῷ γένει τῷ ὑποκειμένῳ αὐτῇ ἀποδεικνύναι, ἐπεὶ τῇ οὐσίᾳ πάντα τὰ ἄλλα συμβέβηκε κατὰ τοὺς λέγοντας μίαν εἶναι τὴν περὶ τὰς οὐσίας ἐπιστήμην, κατὰ τούτους γίγνεται μιᾶς περὶ πάντων τῶν ὄντων λέγειν· πάντα γὰρ τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν ὄντα τῇ οὐσίᾳ συμβέβηκε. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οὕτως εἶπε, "καὶ γὰρ ἂν ἀποδεικτικὴ μία περὶ πάντων εἴη τῶν συμβεβηκότων," οὐκέτι τὸ ἑξῆς προστιθεὶς αὐτῷ. "περί τε γὰρ ὃ μιᾶς καὶ ἐξ ὧν μιᾶς, εἴτε τῆς αὐτῆς εἴτε ἄλλης." τοῦτό μοι δοκεῖ τοιοῦτον εἶναι. εἰπὼν ὅτι εἰ ἓν γένος ἐστὶν ἡ οὐσία ὑποκείμενον, ἔσται μία καὶ ἡ ἁπάντων τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων τῇ οὐσίᾳ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη, ἐπήνεγκε καθόλου "περί τε γὰρ ὃ μιᾶς καὶ ἐξ ὧν μιᾶς, εἴτε τῆς αὐτῆς εἴτε ἄλλης· ὥστε καὶ τὰ συμβεβηκότα, εἴτε αὐταὶ θεωροῦσιν εἴτε ἐκ τούτων μία." εἴη δ' ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. τῆς αὐτῆς ἐστὶν ἐπιστήμης τὸ ὑποκείμενον θεωρεῖν τί

3. μίαν] εἴη μία Ascl. || 8. μιᾶς ἀποδείκνυται] *ab una demonstrantur S.* lege vel μιᾶς ἀποδεικνύναι vel ὑπὸ μιᾶς ἀποδείκνυται. || 11. "περὶ οὖν — 13. δοξῶν] *Eiusdem igitur est per se accidentia circa idem genus ex eisdem opinionibus contemplari.) Circa idem genus, id est circa id cuius est unum genus S.* || 13. τουτέστι — 15. οὐσίαις om *S.* || 13. τὰ — 15. οὐσίαις om *A*, add *Br* ex Ascl., dubito num recte, sed videtur omittendum τουτέστι. || 16. ἐπιστήμης καὶ τὸ A_2 *Br*, καὶ om A_1 *S.* || 19. παρὰ *AS*, περὶ *Br.* || 21. οὐκέτι — 23. εἶναι] *Quod vero statim adiecit (Subiectum enim circa quod unius — —) id mihi huiusmodi esse videtur S.* inde videtur petenda emendatio. || 22. ὃ A_2 *S*, om A_1 *Br.* || 25. ὃ A_2 *S*, om A_1 *Br.* || 27. δ' ἂν add Ascl.

ποτε ἐστι, καὶ τὰ τούτῳ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα· ἐκ γὰρ τούτων καὶ ἐν τούτοις ἐκείνῳ τὸ εἶναι. ἀλλὰ μὴν ἧς τὸ τὰ καθ' αὑτά τινι ὑπάρχοντα εἰδέναι, ταύτης καὶ τὸ ἀποδεικνύναι τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα ἐκείνῳ. δύναται δὲ καὶ τὰ "ἐξ ὧν μιᾶς" εἰρηκέναι ἀντὶ τοῦ καὶ ἐξ ὧν αἱ περὶ ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου ἀποδείξεις γιγνόμεναι· διὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἀποδείξεις, ἃ δεῖ εἰδέναι τὸν περὶ ἐκεῖνο καταγινόμενον· ὥστε οὗ τὸ εἰδέναι τὴν ὑποκειμένην φύσιν, τούτου καὶ τὸ τὰ ταύτῃ ὑπάρχοντα εἰδέναι καθ' αὑτά· διὰ γὰρ τούτων ἡ γνῶσις τῆς οὐσίας τοῦ προκειμένου, δι' ὧν καὶ αἱ περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ ἀποδείξεις. ἧς δὲ τὸ ταῦτα εἰδέναι, ταύτης καὶ τὸ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα τῷ γένει τούτῳ δεικνύναι, τουτέστι τὰ δι' ἀποδείξεως ὑπάρχειν δεικνύμενα αὐτῷ. οὗ γὰρ τὸ εἰδέναι τό τε ὑποκείμενον γένος καὶ δι' ὧν τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα δείκνυται, τούτου καὶ τὸ ἀποδεικνύναι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ· οὗ δὲ τὸ ἀποδεικνύναι τινά, τούτου καὶ τὸ εἰδέναι. εἴτ' οὖν μία ἐστὶν ἡ περὶ τὸ ὑποκείμενον γένος καὶ τὴν οὐσίαν πραγματευομένη τῷ ἓν αὐτὸ εἶναι καὶ μίαν τινὰ φύσιν, μιᾶς ἔσται καὶ τὸ πάντα τούτῳ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα ἀποδεικνύναι· εἴτε πλειόνων καὶ ἄλλης ἡ περὶ τὸ λαμβανόμενον γένος καὶ τὴν οὐσίαν πραγματεύεσθαι τῷ μὴ εἶναί τινα μίαν φύσιν αὐτοῦ (οὐ γὰρ εἴ τινα ὑφ' ἓν τὸ ἀνωτέρω γένος ἐστίν, ἤδη περὶ τούτων μιᾶς τὸ θεωρεῖν ἐπιστήμης, ἀλλὰ δεῖ ὁμοειδὲς εἶναι καὶ μιᾶς φύσεως τὸ ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ ὑποκείμενον, περὶ ὃ πραγματεύεται), πλειόνων δὴ καὶ τῶν αὐτῶν ἔσται τὸ καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἀποδεικνύναι· ὅσαι γὰρ περὶ τὸ ὑποκείμενον, τοσαῦται καὶ περὶ τὰ καθ' αὑτὰ τούτῳ ὑπάρχοντα καὶ συμβεβηκότα. τὸ δὲ

997a 24 "ὥστε καὶ τὰ συμβεβηκότα, εἴτε αὗται θεωροῦσιν εἴτε ἐκ τούτων μία" ἴσον ἂν σημαίνοι τῷ τῶν αὐτῶν ἔσται, ὧν ἥ τε περὶ τοῦ ὑποκειμένου γένους θεωρία καὶ ἡ περὶ τὰ δι' ὧν τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα ἀποδείκνυται, καὶ ἡ τῶν καθ' αὑτὰ συμβεβηκότων καὶ ἀποδεικνυμένων ὑπάρχειν αὐτῷ γνῶσις. εἴτε οὖν πλείους ἐκεῖναι ὡς κεχωρίσθαι ἀπ' ἀλλήλων, πλείους καὶ αἱ ταῦτα ἀποδεικνῦσαι, εἴτε ἐκεῖναι μία ἐκ πλειόνων ἐπιστημῶν ὡς μερῶν οὖσα, οὕτως ἕξει καὶ ἡ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα δεικνῦσα τούτῳ τῷ γένει· μία μὲν γὰρ ἔσται, ἐκ πλειόνων μέντοι ἐπιστημῶν ὡς μερῶν ἠθροισμένη. τοῦτο δὲ προσέθηκεν, ἐπεὶ δοκεῖ ἡ περὶ τὴν οὐσίαν πραγματεία ἅπασα φιλοσοφία εἶναι, οὐ μὴν πᾶσα πάσης τῆς οὐσίας ἐστίν, ἀλλὰ κατὰ μὲν ἄλλο μέρος αὐτῆς τῆς αἰσθητῆς τε καὶ φυσικῆς, κατ' ἄλλο

1. τούτῳ om *C.* ‖ 5. γιγνόμεναι om *A* in lac., *fiunt S*, fort. γίγνονται. ‖ 7. καὶ τὸ] τὸ καὶ *A.* ‖ 9. τὰ om *A.* ‖ συμβεβηκότα bis *Br.* ‖ 13. εἴτ' οὖν conieci e *S*, εἰ γοῦν *ABr.* ‖ 14. αὐτὸ scripsi cum *S*, αὐτῷ *ABr.* ‖ μιᾶ addidi e *S.* ‖ 17. τὸ] τῷ *A.* ‖ 20. ὅσαι — 21. συμβεβηκότα om *S.* ‖ 24 τούτου *C*, τούτων *A.* ‖ τῶν] τοῦ του τῶν *A1*, τοῦ τῶν *A2*, τοῦ τούτων *V.* fort. τῶν τούτῳ. ‖ 29. ὡς] ἢ *AC.* ‖ 30. ἅπασα] πᾶσα *C.*

δὲ τῆς νοητῆς. ὡς δὲ ἐπ' ἄτοπόν τι ἐπαγαγὼν τὸ μίαν ἔσεσθαι τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τῆς οὐσίας ἀποδεικτικήν, ἐπαύσατο μηδὲν ἐπενεγκών· ἄλογον γὰρ δόξει τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι θεωρητικὴν περί τε τῶν τῇ αἰσθητῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότων καὶ περὶ τῶν τῇ νοητῇ. πῶς δὲ οὖν οὐχ ἓν γένος ἡ οὐσία, ἐπιζητήσαι [δ'] ἄν τις, εἰ περὶ ἓν γένος οὐ τὸ κοινόν, ὡς εἶπε, νῦν λέγει, ἀλλὰ καὶ περὶ ἓν εἶδος καὶ μίαν τινὰ ὁμοειδῆ φύσιν. οὕτω γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος, οὐχ ὅτι μία περὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου καὶ κοινοτάτου γένους, ἀλλ' ὅτι περὶ τὰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ λόγου κεκοινωνηκότα. δύναται καὶ οὕτως τις ἀκοῦσαι τοῦ "περί τε γὰρ ὃ μιᾶς καὶ ἐξ ὧν μιᾶς," οὗ γένους μία ἡ τὸ τί ἐστιν ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτὸ καὶ τὸν ὁρισμὸν ζητοῦσα, τούτῳ μία καὶ ἡ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ καὶ ἐξ ὧν ἐστιν αὐτῇ τὸ εἶναι γνωστική τε καὶ δεικτική· διὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἑκάστῳ καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ καθ' αὑτὸ αἱ ἀποδείξεις. μιᾶς δὲ ἐπιστήμης τὸ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἑνί τινι γένει εἰδέναι· οὗ γὰρ ἡ ὁριστικὴ μία, καὶ ἡ ἀποδεικτική. τὸ μὲν γὰρ ὃ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δὲ "εἴτε τῆς αὐτῆς" τό τε ὁρίσασθαι τὸ αὐτὸ καὶ ἀποδεῖξαι τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ αὐτῷ τούτῳ, τουτέστιν εἴτε ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἐστὶν ὁριστική τε καὶ ἀποδεικτική, εἴτε ἑτέρα ἐστὶ καὶ μὴ μιᾶς ἄμφω μόρια· ἀκολουθήσει οὖν τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα τῷ αὐτῷ γένει μίαν ἀποδεικνύναι· λείπει γὰρ τοῦτο τῇ λέξει τῇ "ὥστε καὶ τὰ συμβεβηκότα·" ἐνδεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ μιᾶς ἔσται θεωρεῖν τε καὶ δεικνύναι· ἧς γὰρ τὸ εἰδέναι τὰ ἐξ ὧν, ταύτης καὶ τὸ τὰ συμβεβηκότα τῷ ὑποκειμένῳ δεικνύναι· εἴτε ἑκατέρα τούτων ἑτέρα οὖσα τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ θεωρεῖ, ἡ μὲν λαμβάνουσα ὁριστική, ἡ δὲ ἀποδεικνύουσα ἀποδεικτική, εἴτε καὶ μία τίς ἐστιν ἐπιστήμη ἐξ ἀμφοτέρων τοῦ τε ὁρίζεσθαι καὶ τοῦ ἀποδεικνύναι συγκειμένη· ὡς γὰρ μία ἡ ὁριστική τε καὶ δεικτικὴ τοῦ τί ἦν εἶναι τοῦ ἑνός, οὕτω μία καὶ ἡ ἀποδεικτική. γράφεται ἔν τισιν ἀντὶ τοῦ εἴθ' αὐτὴ "εἴθ' αἱ αὐταί·" καὶ εἴη ἂν διὰ τούτου τὸ λεγόμενον, εἴτε αἱ αὐταὶ ἀλλήλαις εἰσὶν ἥ τε ὁριστικὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ ἡ ἀποδεικτική, εἴτε οὐκ εἰσὶ μὲν αἱ αὐταί, μόρια δέ ἐστι μιᾶς, ὥστε ἐξ ἀμφοτέρων συγκεῖσθαι τὴν τοῦ ὑποκειμένου γένους ἐπιστήμην.

"ἔτι — οὐσίας." καὶ αὕτη ἡ ἀπορία προείρηται ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν ἀπο- 997a25
ριῶν ἐκθέσει. ὃ δὲ ἀπορεῖ διὰ τούτων δόξει τῷ προειρημένῳ ἀκόλουθον εἶναι

1. ἀπαγαγὼν *A*. ‖ 4. πῶς δὲ *AMV*, δὲ om *Br*. ‖ οὖν] γ' ἂν *C*, om *V*. ‖ 5. εἰ περὶ *A*1 *Br*, εἴπερ *A*2 *CS*. ‖ οὐ scr. c. *S*, οὗ *ABr*. ‖ 6. εἶδος] γένος *C*. ‖ μία post ἐπιστήμη, non 7. post ὅτι legit *S*. ‖ 8. περ *C*. ‖ 9. ὃ μιᾶς] ὁμοίας *V*. ‖ ἡ *A* *S*, ἢ *Br*. ‖ ἕκαστον coniеci e *S*, ἑκάστου *ABr*. ‖ 16. εἴτε scr. c. *S*, εἰ *ABr*. ‖ 20. ἧς scr. c. *S*, ἣν *ABr*. ‖ ταύτης καὶ *A*, ταύτης τε καὶ Ascl. *Br*. ‖ 21. ἤτε *AC*. ‖ 22. θεωρεῖν *AC*. ‖ 27. ἥ τε coniеci e *S*, ἤτε ἡ *A*, εἴτε *V*, εἴτε ἡ *Br*. ‖ 30. in lemmate τὰς *A*2, τῆς *A*1.

997a 22. τῷ "περί τε γὰρ ὃ μιᾶς καὶ ἐξ ὧν μιᾶς, εἴτε τῆς αὐτῆς εἴτε ἄλλης." εἰπὼν γὰρ δι' ἐκείνων τὸ μιᾶς εἶναι ὥσπερ τὸ ὁρίσασθαι τὸ ὑποκείμενον γένος, οὕτω καὶ τὸ ἀποδεῖξαι τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα αὐτῷ, εἶτα ἀπορήσας τὸ εἴτε τῆς αὐτῆς ἄμφω ἐστίν, εἴτε ἄλλης μὲν τὸ ὁρίσασθαι ἄλλης δὲ τὸ ἀποδεῖξαι, νῦν περὶ τούτου καθ' αὑτὸ ἀπορεῖ καὶ ζητεῖ πότερον ἡ ἐπιστήμη ἡ προκειμένη ἡμῖν (αὕτη δέ ἐστιν ἡ σοφία) τῶν οὐσιῶν μόνον ἐστὶ θεωρητική, τί ἐστι τὸ εἶναι ἐξετάζουσα καὶ τίς ἡ φύσις αὐτῆς ὁριζομένη, ἢ τὰ συμβεβηκότα καθ' αὑτὰ τῇ οὐσίᾳ ἡ αὐτὴ θεωρεῖ, ὡς εἶναι ἅμα καὶ ἀποδεικτική. εἰ μὲν γὰρ τῆς αὐτῆς τὴν οὐσίαν θεωρεῖν καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα, αὕτη ἂν εἴη ἀποδεικτική· ἀποδεικτικῆς γὰρ τὸ ἀποδεικνύναι τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῇ οὐσίᾳ. ᾧ ἐπήνεγκεν
997a 30. ὡς ἄτοπον τὸ "ἀποδεικτικὴ ἂν εἴη καὶ ἡ τῆς οὐσίας," ὡς ἑπόμενον τῇ ἀποδεικτικῇ λαμβάνων τὸ περὶ ὧν τὸν λόγον καὶ τὴν θεωρίαν ποιεῖται ταῦτα ἀποδεικνύναι. οὐ δοκεῖ δὲ [τοῦτο], φησί, τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις εἶναι, τὸ μὲν τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἐστι μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ὑγιῶς λαμβάνων (ἔδειξε γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς)· οὐ μὴν πάντως ἕπεται, εἰ ἡ αὐτὴ εἴη τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ τί ἐστιν ἡ οὐσία θεωρητικὴ καὶ τῶν καθ' αὑτὰ τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων, ἤδη τοῦ τί ἐστιν ἀποδεικτικὴν αὐτὴν εἶναι· οὐ γὰρ εἰ ἡ τῆς οὐσίας θεωρητικὴ καὶ ἀποδεικτική, ἤδη καὶ τῆς οὐσίας ἀποδεικτική· τὸ μὲν γὰρ τί ἐστιν ὁριστικῶς λήψεται, ἀποδείξει δὲ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα, ταῦτα γάρ ἐστιν ἀποδεικτά. οὐ γὰρ εἰ ἡ αὐτὴ περὶ ἀμφοῖν, ἤδη καὶ ὁμοίως περὶ ἀμφοῖν· οὐ γὰρ γίνεται ταὐτὸν θάτερον θατέρῳ τὸ ὁρίσασθαι τῷ ἀποδεῖξαι, εἰ ἄμφω ἑνὸς εἴη. ὁ δὲ λαβὼν τὸ ἀποδεικτικὴν ἔσεσθαι τὴν τῆς οὐσίας ἐπιστήμην, μετήνεγκε τὸ καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ἀποδείξεως ἔσεσθαι, ὡς τῆς ἀποδεικτικῆς τὸ δι' ἀποδείξεως τὸ προκείμενον αὐτῇ θεωρεῖν οἰκεῖον. βουλόμενος δὲ ἡμῖν ἐνδείξασθαι πῶς ἐστὶ τὸ πότερον περὶ τῆς οὐσίας ἡ θεωρία μόνον ἐστὶν ἢ περὶ τὰ συμβεβηκότα ταύταις, παρέθετο τὰ τῇ γεωμετρίᾳ ὑποκείμενα στερεά, ἐπίπεδα καὶ γραμμάς, εἴγε ταῦτα τῆς οὐσίας λέγειν, ἐπεὶ τούτοις ἐστί τινα καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχοντα, περὶ ὧν ἡ ἀπόδειξις τῷ γεωμέτρῃ, λέγει, εἰ τοῦ αὐτοῦ ἔσται τί ἕκαστον τούτων ἐστὶ θεωρεῖν, καὶ ὁρίζεσθαι τί στερεὸν ἢ ἐπίπεδον, τί γραμμὴ καὶ τίνα ἐστὶν ἑκάστῳ τούτων τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα· ὁρισμὸς μὲν γὰρ γραμμῆς μῆκος ἀπλατές, καθ' αὑτὸ δὲ αὐτῇ ὑπάρχει, ἂν οὕτω τύχῃ, τὸ εἶναι ἢ εὐθείᾳ ἢ περιφερεῖ, καὶ τὸ εὐθεῖα ἐπ' εὐθεῖαν σταθεῖσα ἂν τὰς ἐφεξῆς γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ποιῇ ὀρθὴν ἑκατέραν εἶναι τῶν ἴσων γωνιῶν καὶ τὴν ἐφεστηκυῖαν κάθετον εἶναι ἐφ' ἣν

6. μόνων Ascl. ‖ 8. εἰ scr. c. *S*, ἡ *A*, ἢ *Br*. ‖ 13. τοῦτο om *S*. ‖ 15. Ἀναλ. ὑστ. II, 3 sqq. ‖ 17. εἰ ἡ *AS*, εἴη *Br*. ‖ 19. ἀποδεικτά scripsi c. *S*, ἀποδεικτικά *ABr*. ‖ 23. fort. τῆς οὐσίας τὴν ἀπόδειξιν. ‖ ὡς om *A* in lac. ‖ 27. τῆς] fort. δεῖ. *haec enim substantias appellat S.* ‖ 28. λέγει, εἰ] *namque S.* ‖ 32. ἂν addidi e *S*. ‖ ποιεῖ *CM*.

ἐφέστηκε, καὶ ὅσα τοιαῦτα. σχεδὸν δὲ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος ἔλυσε τὴν ἀπορίαν, ἣν ἐπιφέρει. οἱ γοῦν γεωμέτραι περὶ ἀμφοτέρων λέγοντες οὐκ ἀποδεικνύουσι τοὺς ὁρισμούς, ἀλλὰ τὸ μὲν εἶναι ἐπίπεδον τὸ μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχον λαμβάνοντες χωρὶς ἀποδείξεως αὐτῷ χρῶνται, τὸ δὲ τινὰ μὲν τοῖς εὐθυγράμμοις ὑπάρχειν τῶν ἐπιπέδων τινὰ δὲ τοῖς περιφερογράμμοις καθ' αὐτὸ ἀποδεικνύουσι, καὶ οὐ διὰ τοῦτο γίνεται τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις. οἱ μὲν οὖν γεωμέτραι οὐκ ἔχουσιν οὐσίας τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς ἃ ὁρίζονται, ἡ δὲ φυσικὴ οὐσίας τε ἔχει τὰ ὑποκείμενα καὶ οὐδὲν ἔλαττον αὐτάς τε ὁρίζεται, καὶ τίνα ἐστὶν αὐταῖς τὰ καθ' αὐτὰ ὑπάρχοντα ἀποδείκνυσιν· οὐ γὰρ δὴ τί μέν ἐστι κόσμος ἢ ἥλιος ἤ τις ἄλλη τῶν φυσικῶν οὐσιῶν ἀποδείκνυσιν, οὐκέτι δὲ περὶ τῶν σχημάτων ἢ κινήσεως ἢ τόπων, ἢ ὅσα ἄλλα καθ' αὐτὰ ὑπάρχει τοῖς φυσικοῖς, λέγει τε καὶ ἀποδείκνυσιν. ὁμοίως δὴ εἰ καὶ ταῖς πρώταις οὐσίαις ἔστι τι συμβεβηκός, ὁ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν θεωρῶν καὶ περὶ ἐκείνων ἐρεῖ τε καὶ ἀποδείξει. ἐπενεγκὼν δὲ τῷ εἰ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης περὶ ἀμφοτέρων ἐπισκοπεῖν ὡς ἄτοπον τὸ ἔσεσθαι ὁρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι ἀπόδειξιν, εἰ μὴ οὕτως ἔχει, ὡς τῆς αὐτῆς εἶναι τὸ περὶ ἀμφοτέρων θεωρῆσαι, πάλιν τί ἕπεται ἄτοπον λέγει· τίς γὰρ ἔσται ἐπιστήμη παρὰ τὴν τῆς οὐσίας θεωρητικὴν ἡ τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων τῇ οὐσίᾳ θεωρητική τε καὶ ἀποδεικτική, διαφέρουσα ἐκείνης, εὑρεῖν χαλεπόν· τὸ ὑγιὲς ἐπενεγκών, ὅτι οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν ἄλλην μὲν τὴν περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ ὑποκείμενον πραγματευομένην, ἄλλην δὲ περὶ τοῦ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ καθ' αὐτά, οὔτε ἐπ' ἄλλου τινὸς γένους οὔτε ἐπὶ τῆς οὐσίας· οὐ γὰρ οἷόν τε ἀγνοοῦντά τινος τὴν οὐσίαν τὰ καθ' αὐτὰ αὐτῷ ὑπάρχοντα δεικνύναι.

ἐπὶ τούτοις ἀπορεῖ, ὃ καὶ αὐτὸ κατ' ἀρχὰς προέβαλε (τέταρτον γὰρ τοῦτο 997*a* 34. ὧν προέβαλε), πότερον δεῖ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας μόνας ἡγεῖσθαι εἶναι, ἢ εἰσί τινες καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτας οὐσίαι καθ' αὐτάς. προστίθησι δὲ τούτῳ τῷ εἶναί τινας παρὰ τὰς αἰσθητάς, ὃ καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἀποριῶν προσέθηκε, πότερον μοναχῶς εἰσὶν αὗται ἢ πλείω γένη τῶν τοιούτων εἰσὶν οὐσιῶν, ὡς εἶναι τὰς μέν τινας ἰδέας τε καὶ παραδείγματα, τὰς δέ τινας μεταξὺ τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, ὡς τὰς μαθηματικάς· ταύτην γὰρ τὴν χώραν τοῖς μαθηματικοῖς ἔταττον οἱ περὶ Πλάτωνα, οὐσίας καθ' αὐτὰς λέγοντες εἶναι, ἔξω ὄντα κεχωρισμένα τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν. καὶ περί γε τούτου τὰ ἑξῆς

6. ὑποδεικνύουσι *A.* ‖ οὐ *MS*, om *ABr.* ‖ 7. ἃ addidi ex Ascl. et *S.* ‖ 9. ὑποδείκνυσιν *A.* ‖ 17. παρὰ *AMS*, περὶ *Br.* ‖ 20. fort. τοῦ τίνα τὰ ὑπάρχοντα. *aliam vero quae per se subiecto adsunt S.* ‖ 30. πλάτωνος *A.* ‖ λέγοντας *A.* ‖ 30. καθ' αὐτὰς] καὶ ταῦτα Ascl. ‖ 30. 31. ἔξω ὄντα Ascl., ἐξ ὧν τὰ *ABr*, om *S.* ‖ fort. post ὄντα addendum καί.

λέγει, ζητῶν εἰ πλείω γένη τῶν οὐσιῶν. καὶ ὅτι μὴ δόξει πλείω εἶναι, δείξει διὰ τοῦ ἀνελεῖν τὰ λεγόμενα.

997b 3. "ὡς — λόγοις." ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἀπορεῖν πότερον αἱ αἰσθηταὶ μόναι εἰσὶν οὐσίαι ἢ καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτας, καὶ εἰ πλείω γένη τῶν παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας, ὡς ἐδόκει τοῖς παλαιοῖς τοῖς περὶ Πλάτωνα τιθεμένοις καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰς μαθηματικάς, περὶ τούτων ζητεῖ εἰ εἶναι δύνανται τοιαῦται οὐσίαι τινές. μέλλων δὲ πρὸς αὐτὰς λέγειν, πρῶτον ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς ὁποίας τινὰς ἔλεγον αὐτὰς εἶναι, ἀναπέμπων εἰς τὰ εἰρημένα ἐν τῷ πρώτῳ. ὅθεν καὶ δῆλον ἐκ πλειόνων ἤδη ὅτι κἀκεῖνα Ἀριστοτέλους τέ ἐστι καὶ ἐκ ταύτης τῆς πραγματείας. καὶ γὰρ ἐν τῷ ἤθει ὁμοίως ἐκεῖ τε περὶ αὐτῶν εἴρηκε καὶ ἐνταῦθα ἐμνημόνευσεν· ὡς γὰρ περὶ οἰκείας τῆς δόξης τῆς περὶ ἰδεῶν οὔσης τοὺς λόγους ἐν ἀμφοτέροις πεποίηται. τὸ δὲ "ὡς μὲν οὖν" ἴσον ἐστὶ τῷ πῶς μὲν οὖν. εἴρηκε δὲ ἐν τῷ πρώτῳ ὅτι οὐσίας ὁριστικὰς αὐτὰς καθ' αὑτὰς ἔλεγον εἶναι τὰς ἰδέας, κεχωρισμένας τῶν αἰσθητῶν, πρὸς παραδείγματα δὲ τὰς αἰσθητὰς τὸ εἶναι ἔχειν, καὶ ὑπῆγον αὐτὰς αἰτίῳ τῷ κατ' εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι.

997b 5. "πολλὰς δ' ἐχόντων δυσκολίας — οὐρανῷ." τίνες μὲν αἱ πολλαὶ δυσκολίαι, εἴρηκεν ἐν τῷ πρώτῳ. τὸ δὲ "παρὰ τὰς ἐν τῷ οὐρανῷ" λέγει ἀντὶ τοῦ παρὰ τὰς αἰσθητάς τε καὶ ἐν τῷ κόσμῳ (οὐρανὸν γὰρ τὸν κόσμον λέγει) ὡς καὶ ἐν τόπῳ οὔσας καὶ φύσει συνεστώσας· ταῦτα γὰρ λέγοιτ' ἂν κυρίως ἐν οὐρανῷ. φησὶ δὲ πολλῶν ὄντων ἀτόπων τῶν ἑπομένων τῷ περὶ τῶν ἰδεῶν δόγματι (καὶ γὰρ τίς ἡ ὑπόστασις αὐτῶν ἀπορεῖ, πότερον ἡ οὐσία ἢ οὔ, καὶ τίς ὁ τῆς μεθέξεως τρόπος, καὶ ὅσα ἐν τῷ πρώτῳ προσηπόρησε τῇ δόξῃ), οὐδενὸς ἧττον ἄτοπον εἶναι καὶ ὃ νῦν τίθησιν ὡς ἑπόμενον αὐτοῖς. λέγουσι μὲν γὰρ εἶναί τινας φύσεις παρὰ τὰς αἰσθητὰς καὶ φύσει συνεστώσας ταύτας, ἃς δὴ καὶ ἰδέας λέγουσι, ταύτας δὲ τὰς φύσεις τὰς αὐτὰς τίθενται τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ οὖσι, μόνῳ τῷ ἀϊδίους εἶναι τῶν αἰσθητῶν διαφερούσας. ὃ ὅτι ἕπεται τῷ δόγματι, ἐπιστώσατο ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτῶν λεγομένου· αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπόν φασιν εἶναι καὶ αὐτοΐππον καὶ αὐτοϋγίειαν, ἄλλο δὲ οὐδὲν λέγουσι περὶ αὐτῶν. εἰ δέ ἐστι κἀκεῖνα ἄνθρωποι καὶ ἵπποι, μόνῳ τῷ αὐτό διαφέροντες τῶν αἰσθητῶν, τὰ μὲν ἄλλα τοῖς αἰσθητοῖς ἕξουσι ταὐτά (τοὺς γοῦν ὁρισμοὺς ἐκείνων λέγοντες εἶναι ἐφαρμόζειν φασὶν αὐτοὺς καὶ τούτοις), διοίσουσι δὲ μόνῳ τῷ ἀΐδιοι εἶναι· τούτου γὰρ μηνυτικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ προσκείμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτό· ὥστε ἔσται κἀκεῖνα αἰσθητά. ὡς γὰρ οἱ θεοὺς λέγοντες καὶ τούτους ἀνθρωπομόρφους ποιοῦντες

7. ὑπομιμνήσκειν *A*. || 12. εἴρηκε δὲ *AS*, εἴρηκεν *Br*. || 13. ὁριστικὰς *ABr*, κάλλιον γράφ. νοητάς *A* mg., *per se intelligibiles S*. || 15. τὸ] τῷ *C*. || 17. τὸ — 18. κόσμῳ om *V*. || 17. δὲ περὶ τὰς *L*. || 21. καὶ add Ascl. *S*. || 23. ὃ] ὃν *A*. || 24. φύσει συν. scripsi c. *S*, φύσεις συν. *ABr*. || 29. ἐστι *AS*, ἔτι *Br*. || αὐτό] αὐτῷ *A*. || 32. προκείμενον *A*.

ἀνθρώπους ἀϊδίους αὐτοὺς ἐποίουν, διὰ τοῦ θεοῦ ὀνόματος τὸ ἀΐδιον αὐτῶν κατηγοροῦντες, οὕτω καὶ οἱ τὰ αὐτὰ τοῖς αἰσθητοῖς τὰ εἴδη ποιοῦντες πλεονεκτοῦντα τῇ τοῦ αὐτό προσθήκῃ αἰσθητὰ ἐποίουν ἀΐδια τὰς ἰδέας· ἀδύνατον γὰρ ἄνθρωπόν τι ὂν ἢ ἵππον, καὶ τὸν τούτων λόγον ἀναδεξάμενον, μὴ αἰσθητὸν καὶ αἰσθητικὸν εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη διὰ τῆς τῶν ἰδεῶν θέσεως ἀναιρούμενον τὸ μὴ μόνον εἶναι τὰς αἰσθητὰς οὐσίας. ὃ δὲ ἐν τῷ Α τῷ μείζονι λέγων πρὸς τὰς ἰδέας πρῶτον ἔθηκε, τὸ ὅτι βουλόμενοι ἐπιστήμην τινὰ τῶν ὄντων λαβεῖν ἦλθον ἐπὶ τὸ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητεῖν, ἰσαρίθμους δὲ ποιήσαντες ταῖς προϋπαρχούσαις ἡγοῦντο τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν οὕτως ἕξειν, καὶ νῦν ἐξηγήσατο πῶς εἴρηται· διὰ τοῦ οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ ἴσας καὶ τὰς αὐτὰς ταῖς ζητουμέναις οὐσίαις οὐσίας ἀϊδίους ἔλαβον οἱ τὰς ἰδέας θέμενοι, εἴγε μόνῃ τῇ τοῦ αὐτό προσθήκῃ διαφέρει τῶν αἰσθητῶν, ὃ τοῦ ἀϊδίου ἂν εἴη δηλωτικόν.

"ἔτι — ἕξει." ἀπορήσας πρὸς τὰς ἰδέας μετελήλυθεν ἐπὶ τὰ μεταξὺ 997b 12. λεγόμενα εἶναι αὐτῶν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, ταῦτα δέ ἐστι τὰ μαθηματικά, ἃ οὐσίας ἔλεγον καὶ αὐτὰς καθ' αὑτὰς ὑφεστώσας, καί φησι πολλὰς ἀπορίας ἕπεσθαι τῇ δόξῃ ταύτῃ. διὰ δὲ τούτων δείκνυσιν ὅτι ἡ τῶν οὐσιῶν παρὰ τὰς τῶν αἰσθητῶν φύσις δύσληπτος. τίθησι δὲ καὶ τὰς ἀπορίας. ὡς γὰρ ἐπὶ γραμμῆς ἔχει (ἔστι γάρ τις γραμμὴ κατ' αὐτοὺς παρά τε τὴν αἰσθητὴν καὶ τὴν ἰδέαν ἡ μαθηματική, περὶ ἣν ἡ γεωμετρία πραγματεύεται), οὕτως ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, δηλονότι τῶν μαθηματικῶν· πάντες γὰρ οἱ μαθηματικοὶ ἕξουσί τινας μεταξὺ φύσεις, περὶ ὧν θεωροῦσιν. ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἐν ταῖς μαθηματικαῖς καὶ ἡ ἀστρολογία, οὖσα περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ἔσται καὶ τούτων ἕκαστον μεταξὺ τῶν αἰσθητῶν, οὐρανοῦ καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, καὶ τῶν ἰδεῶν, περὶ ὧν ὁ μαθηματικὸς ἢ ἀστρολόγος λέγει. πῶς δὲ οἷόν τε εἶναι ἥλιόν τινα μαθηματικὸν μὴ κινούμενον, ἢ κόσμον ἢ ἄλλο τι τῶν ἄστρων; ἡ γὰρ οὐσία καὶ ἡ φύσις τούτων μετὰ τῆς τοιᾶσδε κινήσεως· οἱ δὲ λέγουσι τὰ μαθηματικὰ ἀκίνητα εἶναι. πολὺ δ' ἔτι ἀλογώτερον τοῦ λέγειν κόσμον καὶ ἥλιον ἀκίνητα, τὸ λέγειν εἶναι μὲν αὐτὰ κινούμενα, οὐκ αἰσθητὰ δὲ ἀλλὰ μαθηματικά· ἀδύνατον γὰρ κινεῖσθαί τι μὴ ὂν ἔνυλον καὶ τῇ αὑτοῦ φύσει αἰσθητόν. ἕποιτο δ' ἂν τοῦτο τὸ ἄτοπον καὶ τοῖς λέγουσιν ἰδέαν τινὰ εἶναι οὐρανοῦ αὐτοούρανον καὶ ἡλίου αὐτοήλιον· πῶς γὰρ οἷόν τε ἐπινοῆσαί τι τούτων ἀκίνητον; ὁ αὐτὸς δὲ λόγος ὁ ἐπὶ τῆς ἀστρολογίας οὗτος καὶ ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς, περὶ ὧν πραγματεύεται αὕτη, καὶ περὶ τῆς ἁρμονικῆς τῆς μαθηματικῆς· αὕτη δέ ἐστιν οὐχ ἡ τὰς χορδὰς ἁρμοζομένη (αὕτη γὰρ δοκεῖ

1. αὐτοὺς om *C.* || 6. Α, 9. p. 990b 1. || 11. αὐτό] αὐτοῦ *A.* || 16. ἕπεσθαι coni. *Hkl*, ἔσεσθαι *ABr.* || 17. δυσλήπτου *A.* || 24. περὶ ὧν — 25. λέγει om *S.* || 29. τι] τὸ *L.* || 30. αὐτῇ *V.* || 31. τε] τὸ *V*, om *L.* || 32. οὕτως *A.* || 34. ἡ τ. χ. ἁρμοζομένη scripsi c. *S*, ἢ τ. χ. ἁρμοζομένη *A*, ᾗ τ. χ. ἁρμόζομεν Ascl. *Br.*

αὐτοῖς περὶ τὰ αἰσθητὰ εἶναι), ἀλλ' ἡ δεικνῦσα ἐν τίνι λόγῳ ἀριθμῶν ἐστὶν ἑκάστη συμφωνία· αὕτη γὰρ ἡ μαθηματική, ἥτις δηλονότι περὶ τὰ μαθηματικὰ ἔσται. πᾶσαι γὰρ αὗται μαθηματικαὶ οὖσαι ἕξουσί τινας οὐσίας μαθηματικὰς ὑποκειμένας, μεταξὺ οὔσας τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν· πῶς δὲ οἷόν τε ὁρατά τινα εἶναι μὴ αἰσθητά, περὶ ἃ ἡ ὀπτική, ἢ ἀκουστὰ μὴ αἰσθητά, περὶ ἃ ἡ ἁρμονική; τὸ γὰρ ὀπτικὴν εἶναι τὸ περὶ ὁρατῶν λέγειν καὶ τὸ ἁρμονικὴν τὸ περὶ ἀκουστῶν. τούτῳ γὰρ ἀκολουθήσει καὶ αἰσθήσεις τινὰς μεταξὺ λέγειν καὶ ἄλλας τινὰς παρὰ ταύτας, δι' ὧν ἡ ἀντίληψις ἐκείνων τῶν μεταξύ. εἰ δὲ αἰσθήσεις, δῆλον ὅτι καὶ ζῷα τὰ τὰς αἰσθήσεις ἐκείνας ἔχοντα, μεταξὺ ὄντα αὐτῶν τε τῶν ζῴων, τουτέστι τῶν ἰδεῶν, καὶ τῶν φθαρτῶν· οὐ γὰρ δὴ αἰσθήσεις οἷόν τε ἄνευ ζῴων εἶναι.

997*b* 25. "ἀπορήσειε — ἐπιστήμας." ὃ ἀπορεῖ τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπεὶ ἔλεγον τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας περὶ τὰ μεταξὺ εἶναι τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν ἰδεῶν, ζητεῖ παρὰ τίνα τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ τὰ μεταξὺ ταῦτα, περὶ ἃ αἱ μαθηματικαί. ὡς δὲ παρὰ τὴν γεωδαισίαν φησὶ τὴν γεωμετρίαν εἶναι, οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρουσαν τῆς γεωδαισίας ἢ τῷ ταύτην μὲν περὶ τὰ αἰσθητὰ εἶναι καὶ τὰ τούτων μέτρα, εὑρεθεῖσαν ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τὴν χρείαν τῆς κατὰ τὴν χώραν διαιρέσεως τῷ τοὺς φθάσαντας ὅρους κεῖσθαι συγχεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Νείλου, τὴν γεωμετρίαν δὲ μὴ περὶ τὰ αἰσθητά, εἶναι δὲ ἄλλην τὴν περὶ τὰς τούτων ἰδέας· ὡς γοῦν ἐπὶ τῆς γεωδαισίας καὶ γεωμετρίας, οὕτω χρὴ καὶ ἐπὶ ἰατρικῆς τὴν μέν τινα εἶναι ἰατρικὴν περὶ τῶν αἰσθητῶν ζῴων ὑγίειαν καταγινομένην, ἀνάλογον οὖσαν τῇ γεωδαισίᾳ, ἄλλην δὲ παρ' αὐτὴν τὴν νοητὴν τὴν μεταξὺ οὖσαν τῆς περὶ τὴν αὐτοϋγίειαν πραγματευομένης καὶ τῆς περὶ τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑγίειαν, ἀνάλογον οὖσαν τῇ γεωμετρίᾳ. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τις ὑγίεια παρὰ τὴν αὐτοϋγίειαν καὶ τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑγίειαν, νοητὴ καὶ νοητοῖς ζῴοις. ὡς γὰρ ὄντος αὐτοτριγώνου καὶ αὐτογραμμῆς, ὄντων δὲ καὶ αἰσθητῶν, περὶ ἃ ἡ γεωδαισία, ἔστι τινὰ μεταξὺ καὶ τούτων, περὶ ἃ ἡ γεωμετρία, οὕτως καὶ οὔσης τῆς αὐτοϋγιείας, οὔσης δὲ καὶ τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, περὶ ἣν ἰατρική, ἔσται τις καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑγίειά τε καὶ ἰατρική· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος. εἰ δὲ ὑγίειά τις ἔσται μεταξὺ καὶ ἰατρική, ἔσται καὶ ὑγιεινά τινα ἄλλα, δι' ὧν τὴν ὑγίειαν ἐκεῖνος ὁ ἰατρικὸς περιποιεῖ, καὶ δηλονότι ζῷά τινα, ἐν οἷς ἐκείνη ἡ ὑγίεια. ὃ οὐκέτι τοῖς τὰ μαθηματικὰ ἐξ ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν αἰσθη-

6. τὸ γὰρ — ἁρμονικὴ τὸ om *AC*. ‖ ὀπτικὴ *Br*. ‖ ἁρμονικὴ *Br*. ‖ 7. λέγειν om *A*. ‖ 12. ὃ — ἐστιν om *S*. ‖ 14. παρὰ τίνα Ascl. et fort. *A*, περὶ τίνα *Br* c. *S*. ‖ 15. παρὰ *M* et fort. *A*, *erga S*, περὶ *Br*. ‖ γεωδεσίαν *L*. ‖ φησὶ] vel legendum φασὶ, vel addendum λέγουσι cum *S*. ‖ 16. γεωδεσίας *L*. ‖ 21. leg. περὶ τὴν τῶν. ‖ ὑγείαν *A*. ‖ 24. ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑγίειαν addidi e *S*. ‖ 28. αἰσθητῆς *C*. ‖ 29. leg. ἣν ἡ ἰατρ.

τῶν νοοῦσι καὶ μὴ διδοῦσιν αὐτοῖς ἰδίαν ὑπόστασιν ἔπεται, τὸ καὶ ὑγίειάν τινα ἐξ ἀφαιρέσεως ἀνάλογον τοῖς μαθηματικοῖς νοεῖσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἐπινοίᾳ χωρίσαι οὐσίαν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ σώματος. ὡς δὲ ἐπὶ ἰατρικῆς, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ῥηθήσεται· διὰ τί γὰρ ἐπὶ μὲν γεωμετρίας ἔσται τοῦτο, οὐκέτι δὲ καὶ ἐφ' ἡστινοσοῦν ἐπιστήμης; δεῖ γὰρ αἰτίαν τινὰ τοῦ οὕτως ἔχειν λέγεσθαι. ἀπορήσας 997*b* 26.
δὲ τοῦτο ἑξῆς φησι μηδὲ τοῦτο ὑγιῶς ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι, τὸ εἶναι τὴν μὲν γεωδαισίαν περὶ τὰ αἰσθητά, τὴν δὲ γεωμετρίαν περὶ ἄλλα τινά· οὐδὲ γὰρ ἡ γεωδαισία περὶ αἰσθητά ἐστιν. οὗ πίστιν φέρει τό, εἰ ἦν περὶ τὰ αἰσθητά, συμφθείρεσθαι ἂν αὐτὴν φθειρομένων. ἀνάγκη γὰρ ἀναιρουμένου τοῦ περὶ ὅ ἐστί τι, ἀναιρεῖσθαι καὶ τὸ περὶ ἐκεῖνο ὄν· εἰ γὰρ περὶ τόδε τί ἐστι, φθαρέντος τούτου ἀνάγκη καὶ τὸ περὶ αὐτὸ ὂν ἐφθάρθαι, εἴγε καὶ αὐτῷ τὸ εἶναι ἐν τῷ περὶ τοῦτο εἶναι. νυνὶ δὲ οὐδεμία οὔτε τέχνη οὔτε ἐπιστήμη συμφθείρεται τούτοις, ὥσπερ οὐδὲ ἡ γεωδαισία· ὡς δῆλον ὅτι οὐδὲ περὶ τούτων οὐδὲ περὶ ταῦτά ἐστιν, ἅ ἐστιν αἰσθητὰ καὶ φθαρτά, ἀλλὰ περὶ τὸ καθόλου, ὅ ἐστιν ἀΐδιον. πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη τε καὶ τέχνη περὶ τὸ καθόλου συνίσταται, ὃ οὐκ ἔστιν αἰσθητόν· οὐ γὰρ εἰ χρῆταί τις πρὸς τὰ αἰσθητὰ ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις, ἤδη περὶ ταῦτά εἰσιν· ἀλλὰ καὶ ὅσαι περὶ τὰ καθόλου καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ τὰ αἰσθητὰ πραγματεύονται, οὐχ ᾗ αἰσθητὰ καὶ τάδε, ἀλλ' ᾗ τοιάδε καὶ τοῦ κοινοῦ μετέχει. ὥστε εἰ μηδὲ ἡ γεωδαισία περὶ τὰ αἰσθητὰ μεγέθη, οὐκ ἂν διαφέροι αὐτῆς ἡ γεωμετρία τῷ αὐτὴ περὶ νοητὰ εἶναι· καὶ γὰρ ἐκείνη περὶ τὰ τοιαῦτα. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ ἰατρική ἐστι περὶ αἰσθητὴν ὑγίειαν· συμφθείροιτο γὰρ ἂν φθειρομένοις τοῖς περὶ ἅ ἐστιν. ἑξῆς δὲ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ ἡ ἀστρολογία περὶ τῶν αἰσθητῶν λέγει, οἷον περὶ τοῦδε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶνδε τῶν ἄστρων· καὶ γὰρ ἄφθαρτα ταῦτα, καὶ μηκέτι τῷ φθείρεσθαι μὲν μὴ συναναιρεῖν δὲ ἐκείνην τὴν λεγομένην περὶ αὐτὰ εἶναι, ἥτις ἦν ἡ ἀστρολογία, δείκνυσί τις, ὅτι μὴ περὶ ταῦτά ἐστιν, ἀλλὰ ἄλλου καὶ δι' ἄλλα ἡ τούτων οὐσία δείκνυται. οὔτε γὰρ αἰσθητὰς γραμμὰς τοιαύτας ἔστι λαβεῖν ὁποίας ὁ ἀστρονόμος λαμβάνει ἐν ταῖς δείξεσιν· οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν οὕτως εὐθύ (ἀντὶ δὲ τοῦ ἀστρολόγου τὸν γεωμέτρην εἶπεν), ἀλλ' οἵας ὁ γεωμέτρης τὰς γραμμὰς εἶναι λέγει, τοιαύταις ὁ ἀστρολόγος χρῆται πρὸς τὰς δείξεις τὰς ἀστρολογικάς. ὁμοίως δὲ οὐδὲ περιφερὲς οὐδὲ στρογγύλον οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν αἰσθητόν, ὁποῖα ὁ γεωμέτρης αὐτὰ ὁρίζεται· ὁ γὰρ κύκλος ὁ αἰσθητὸς τοῦ κανόνος καὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ αἰσθητοῦ οὐ κατὰ στιγμὴν ἅπτεται, οἱ δὲ μαθηματικοί τε καὶ ἀστρολόγοι οὕτω λέγουσι καὶ περὶ τοῦ κύκλου καὶ τῆς σφαίρας ὡς κατὰ σημεῖον ἁπτομένου τοῦ ἐπιπέδου. Πρωταγόρας οὖν τοῖς αἰσθητοῖς προσχρώ-

10. εἰ] οὐ *AC.* ‖ 19. αὐτῆς] αὐτοῖς *AS*, fort. recte. ‖ 20. τὰ et 22. δὲ om *C.* ‖ 21. fort. ἡ ἰατ. ‖ 24. τῷ coni., τὸ *AMBr.* ‖ 26. ἄλλου] fort. ἄλλως, *sed in aliis S.*

μενος ᾤετο τοὺς γεωμέτρας ἐλέγχειν ὡς ψευδομένους, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν τούτων τοιοῦτόν ἐστιν ὁποῖον ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀγνοῶν καὶ αὐτὸς ὅτι μὴ περὶ τούτων ὁ λόγος αὐτοῖς, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ τεχνίτῃ. ἀλλ' οὐδὲ αἱ κινήσεις αὐτῶν κατὰ τὸν οὐρανόν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ, αἵ τε κύκλῳ γινόμεναι καὶ αἱ κατὰ ἕλικας, τοιαῦται ὁποίας ὁ ἀστρολόγος λαμβάνει· γραμμὰς γὰρ λαμβάνει ὁ ἀστρολόγος καὶ τὴν ἕλικα καὶ τὸν κύκλον, ἅ ἐστι μήκη ἀπλατῆ, καὶ ἐπὶ τούτων τὰς κινήσεις ὑποτίθεται γίγνεσθαι· οὐδὲν δέ ἐστιν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς μῆκος ἄνευ πλάτους. ἔτι οἱ μὲν λαμβάνουσι τὰ ἄστρα σημεῖά τινα καὶ σημείων ἐπέχειν λόγον ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸ δὲ σημεῖόν ἐστιν οὗ μέρος οὐδέν, οὐδὲν δὲ τῶν ἄστρων τοιοῦτον. εἰ δὲ μηδεμία τέχνη περὶ τὰ αἰσθητά, οὐκ ἂν εἴη ταῖς τέχναις πρὸς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἡ διαφορὰ τῷ ταύτας μὲν εἶναι περὶ αἰσθητὰς τὰς δὲ μαθηματικὰς περί τινας νοητὰς οὐσίας· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ταῦτα δεῖξαι παρέθετο

998a 7. "εἰσὶ δέ τινες οἵ φασιν εἶναι μὲν τὰ μεταξὺ ταῦτα λεγόμενα τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, οὐ μήν γε χωρὶς τῶν αἰσθητῶν." εἰπὼν διὰ τοὺς τὰ μαθηματικὰ οὐσίας λέγοντας εἶναι αὐτὰς καθ' αὑτὰς κεχωρισμένας τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, νῦν μέτεισιν ἐπὶ τοὺς λέγοντας μὲν τὰ μαθηματικὰ εἶναι κατά τινα φύσιν οἰκείαν, οὐ μὴν ἔξω αὐτὰ τῶν αἰσθητῶν εἶναι, ἀλλ' ἐν τούτοις. διαφέροι δ' ἂν ἡ δόξα αὕτη τῆς λεγούσης ἐξ ἀφαιρέσεως τὰ μαθηματικὰ λαμβάνεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι, ἧς καὶ αὐτός ἐστιν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν οἰκείαν τινὰ φύσιν ἀποδόντες αὐτοῖς, ἄλλην παρὰ τὰ αἰσθητά, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς αὐτὰ λέγουσιν εἶναι, οὐκ αὐτῶν τι ὄντα, ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντα ἄλλα εἶναι αὐτῶν, οἱ δὲ ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβάνοντες αὐτά, τῷ λόγῳ τινὰ τῶν αἰσθητῶν χωρίσαντες, καταλείπουσιν αὐτὰ σὺν τοῖς χωρισθεῖσι πάντα τὰ κατὰ τὰ ὅλα αἰσθητά, οὐκέτι ἐκείνων τῶν κεχωρισμένων αὐτῶν ἐφ' αὑτῶν δυναμένων τὴν αἰσθητὴν ἀποπληροῦν φύσιν, οὐδ' ἐπὶ διαστάσεώς τινος νοουμένων. ἡ γὰρ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς νοουμένη διάστασις μετὰ τῶν τῷ λόγῳ κεχωρισμένων παθητικῶν ἡ αἰσθητὴ φύσις· ἐν ἀμφοῖν γὰρ ἡ αἰσθητὴ φύσις ἐν ὑποστάσει οὖσα φύσει. φησὶ δὲ πολὺ ἀτοπωτέραν τήνδε τὴν δόξαν εἶναι τῆς κεχωρισμένα λεγούσης αὐτά. τὰ μὲν οὖν πλείω τῶν ἀτόπων τῶν ἑπομένων τῇδε τῇ δόξῃ τὸ νῦν παραιτεῖται καταλέγειν, παρατίθεται δὲ τό τε κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰς ἰδέας θέσθαι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· εἰ γὰρ ταῦτα ὄντα οὐσίαι καθ' αὑτὰς νοηταὶ ἐν αἰσθητοῖς ἐστί, τί δήποτε καὶ αἱ ἰδέαι, οὖσαι καὶ αὐταὶ οὐσίαι τινὲς νοηταί, οὐκ ἔσονται ἐν τοῖς

7. ἐσθητοῖς *A*. ‖ 15. εἰπὼν διὰ τοὺς] *postquam eos redarguit S*. ‖ 22. ἀλλ' — ὄντα om *C*. ‖ 24. τὰ ante ὅλα om *A*. *relinquunt omnia ipsa cum separatis tota sensibilia S*. ‖ 28. αἰσθητὴ φύσ. ἐν ὑποσ. scr. c. *S*, αἰσθητικὴ φύσ. ἐν ὑποσ. *ABr*. ‖ 31. omittendum τε. ‖ 32. ἐστί — 33. ἐν τ. αἰσθητοῖς om *C*.

αἰσθητοῖς; δεῖ γὰρ λόγου τινός, δι' ὃν ταῦτα μὲν ἔσται ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι. ὅτι δὲ πολλὰ ἕπεται τῇδε τῇ δόξῃ, εἴρηκε μὲν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ, ὑπέμνησε δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῷ μείζονι Α λέγων περὶ τῆς Εὐδόξου δόξης, ἐρεῖ δὲ καὶ ἐν τῷ Ν τῆσδε τῆς πραγματείας. ἔτι δὲ δύο στερεὰ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔσται, τό τε μαθηματικόν (ἔστι γὰρ καὶ μαθηματικὸν στερεόν, περὶ ὃ ἡ στερεομετρία) καὶ τὸ αἰσθητόν, εἰ ἐκεῖνο ἐν τούτῳ ἔσται. ἔσται γὰρ σῶμα διὰ σώματος οὕτω διιόν, εἰ ἑκάτερον αὐτῶν κατ' οἰκείαν φύσιν ὂν τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐστίν. ἔτι δὲ οὐδὲ ἀκίνητα ἔσται τὰ μαθηματικά, ὄντα γε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· κινουμένων γὰρ τούτων ἀνάγκη καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κινεῖσθαι, κινεῖσθαι δὲ οὐχ ὡς τὰ συμβεβηκότα, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτὰ ἐν τόπῳ· εἰ γὰρ μεγέθη καὶ ἐν διαστάσει, ἔσται κινούμενα ὁμοίως τοῖς τῶν σωμάτων βίᾳ καὶ ὑπό τινος κινουμένοις, οὐ κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ῥοπήν. καθόλου δὲ τίνος χάριν δεῖ λέγειν αὐτὰ εἶναι, εἶναι δὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς; οὐδεμίαν γὰρ ἔτι φαίνεται χρείαν αὐτοῖς παρεχόμενα, ὄντα γε καὶ καθ' αὑτά. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις τοῖς προειρημένοις ἀτόποις καὶ ὅσα εἵπετο τοῖς κεχωρισμένα ποιοῦσιν αὐτά, καὶ τούτοις ἀκολουθήσει· ἔσται γάρ τις οὐρανὸς ἄλλος καὶ κατὰ τούτους παρὰ τὸν αἰσθητὸν οὐρανόν, ὁμοίως καὶ ἥλιος καὶ τῶν ἄστρων ἕκαστον, πλὴν οὐ καθ' αὑτοὺς ὄντες ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τούτοις, ἥλιος ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνη ἐν σελήνῃ καὶ οὐρανὸς ἐν οὐρανῷ, πρὸς ἐκείνῳ δὲ τῷ ἀτόπῳ καὶ τοῦτο προσειληφότα τὸ δύο σώματα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἶναι.

(3) περί τε οὖν τῶν προειρημένων τούτων πάντων ἀπορίαν φησὶν οὐ τὴν 998a 20.
τυχοῦσαν εἶναι, πῶς θέμενος αὐτά τις τἀληθοῦς ἐπιτεύξεται, καὶ ἔτι περὶ ὧν προστίθησι "καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν πότερον δεῖ τὰ γένη στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς ὑπολαμβάνειν ἢ μᾶλλον ἐξ ὧν ἐνυπαρχόντων ἐστὶν ἕκαστα πρῶτον." καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀπορίας προείρηται μὲν ἐν τῇ τῶν ἀποριῶν ἐκθέσει, ἔστι δέ, πότερον δεῖ ἀρχὰς καὶ πρῶτα τῶν ὄντων τὰ γένη καὶ τὰ κοινὰ τίθεσθαι, ἢ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέστηκε τὰ ὄντα πρώτων καὶ εἰς ἃ ἔσχατα ἀναλύεται. ἃ βουλόμενος σημῆναι ἔδειξεν ἐπὶ τῶν φωνῶν· αἱ γὰρ φωναὶ ἐκ τῶν στοιχείων σύγκεινται, ἀλλ' οὐ τῆς κοινῆς φωνῆς, ὃ εἴη ἂν γένος τῶν φωνῶν. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν διαγραμμάτων οὐ τὸ κοινὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ τὰ ἐνυπάρχοντα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι

2. καὶ om *A*. ‖ 3. A, 9. p. 991a 14 sqq. ‖ ἀδόξου *A*1*C*. ‖ 4. N, 3. p. 1090a 20 sqq. ‖ 6. εἰ om *A*. ‖ 8. γε conieci coll. p. 156, 15 et Arist. p. 998a 15. τε *ABr*. ‖ 9. κινεῖσθαι καὶ κινεῖσθαι οὐχ *V*. ‖ δὲ om *C*. ‖ 13. 14. ὄντα τε μὴ καθ' αὑτὰ ἀλλ' ἐν τούτοις. πρὸς γὰρ τούτοις τοῖς Ascl. ‖ 14. εἵπετο] εἴπερ *AC*. ‖ 22. πότερα *A*. ‖ 23. πρῶτον *A*2, πρῶτα *A*1. ‖ Post πρῶτον add ἡ ἀπορία καὶ *A*1*C*. ‖ 24. τῆς ἀπορίας om *A*1*C*. ‖ 26. πρῶτον *CS*. ‖ διαλύεται *A*1*C*. ‖ 28. τὴν κοινὴν φωνὴν *C*. ‖ 29. aut pro ἐν scribendum ὧν, aut p. 158, 1. ante χρώμεθα addendum οἷς. *sed neque in descriptionibus utimur communibus elementis,*

χρώμεθα εἰς παντὸς ἀπόδειξιν θεωρήματος, ὡς λέγομεν τὰ Εὐκλείδου στοιχεῖα· διὰ τοῦτο γὰρ τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα λέγεται, ὅτι δι' ὧν ταῦτα ἀποδείκνυται πρὸς τὰς πάντων τῶν θεωρημάτων δείξεις ἐστὶν ἡμῖν χρήσιμα ἐνυπάρχοντα ἐν πᾶσι. καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων στοιχεῖα, ὅτι ταῖς τούτων ἀποδείξεσι πρὸς τὰ δεύτερα χρώμεθα. παρατίθεται δὲ καὶ τῶν φυσικῶν τοὺς ἢ πλείω τὰ πρῶτα σώματα ὑποθεμένους ἢ ἕν, καὶ δείκνυσιν ὅτι καὶ οὗτοι, ἃς ἀρχὰς [καὶ] τῶν ὄντων ἔλεγον, ἐνυπάρχειν ταύτας τοῖς ἄλλοις ᾤοντο καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα εἶναι. Ἐμπεδοκλῆς τε γὰρ τὰ τέσσαρα σώματα στοιχεῖα τῶν ὄντων ὑποθέμενος οὐχ ὡς γένη αὐτὰ ἔλεγεν ἀρχάς, ἀλλ' ὡς ἐνυπάρχοντα τοῖς ἐξ αὐτῶν τὴν γένεσιν ἔχουσιν· ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἕκαστος τῶν σωματικὴν τὴν ἀρχὴν ὑποθεμένων. πρὸς τούτοις δείκνυσιν ὅτι τὸ ὡς ἐνυπάρχον καὶ στοιχεῖον καὶ οὐχὶ τὸ γένος ἐστὶν ἀρχὴ καὶ ἀπὸ τῶν τεχνητῶν· καὶ γὰρ κλίνης καὶ ἑκάστου τῶν τοιούτων τοῖς βουλομένοις τίς ἡ φύσις ἑκάστου αὐτῶν ἰδεῖν, ἡ γνῶσις ἐξ ὧν συνέστηκε μορίων γίγνεται. ἀρχαὶ γὰρ ἑκάστου αὐτῶν τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ γνωρίσαι τὰς ἀρχὰς γνώριμον καὶ τὸ ἐκ τῶν ἀρχῶν γίγνεται, τούτων δὲ ἕκαστον γνωρίζεται ὅταν τὰ ἐξ ὧν σύγκειται καὶ ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως φανερὸς γένηται, ὥστε καὶ αἱ τούτων ἀρχαί. ἐπιχειρήσας δὲ καὶ δείξας τῇ ἐπαγωγῇ τὰ ἐνυπάρχοντα ἀρχὰς ὄντα, οὐ τὰ κοινὰ καὶ τὰ γένη, ἑξῆς ὅτι δόξει εὔλογον εἶναι τὰ γένη λέγειν πάλιν ἀρχὰς ἐπιχειρεῖ.

998b 4. "ᾗ — εἰσίν." ἡ ἐπιχείρησις δυνάμει τοιαύτη ἐστίν. ἐξ ὧν ἕκαστον γνωρίζομεν, ταῦτα ἐκείνων ἀρχαί (κεῖται γὰρ ὅτι ἐκ τοῦ τὰ αἴτια καὶ τὰ στοιχεῖά τινων εἰδέναι καὶ τὰς ἀρχὰς γίνεται τὸ αὐτὰ εἰδέναι), ἐκ δὲ τῶν ὁρισμῶν γνωρίζομεν ἕκαστον τῶν ὄντων, οἱ ὁρισμοὶ ἄρα ἀρχαί· ἀρχὴ δὲ τῶν ὁρισμῶν ἡ τοῦ γένους λῆψις, ὥστε τὸ γένος ἀρχή. δύνανται δὲ γένη καὶ αἱ διαφοραὶ λέγεσθαι, ὡς ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἶπεν, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον, ὅτι εἰ τῶν ὁρισμῶν ἀρχὴ ἡ τοῦ γένους λῆψις, δύνανται τὰ γένη ἀρχαὶ εἶναι, ἅπερ ἐστὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραί· ἐκ γὰρ τούτων οἱ ὁρισμοὶ σύγκεινται· ὥστε τὰ γένη ἀρχαί· οἱ μὲν γὰρ ὁρισμοὶ τῶν ὁριστῶν, τούτων δὲ τὰ γένη.

*sed iis quae insunt in demonstrationibus. omnis praecepti demonstrationem * ut Euclidis etc. S.*

7. καὶ om *S*. || 8. καὶ om *C*. || 12. ἐστὶν ἀρχὴ om A_1C. || 13. φύσ. ἑκάστη A_1C. || 14. γίγνεται om A_1C. || 16. δὲ] γὰρ A_1C. || 17. φανερὸς] γνώριμος *C*. || 19. πάλιν A_2, *tamen S*, πάσας A_1 *Br*. || 21. ἐξ] εἰ ἐξ Ascl. || 24. δὲ] γὰρ A_1C. || 25. ὥστε — ἀρχὴ om A_1C. || δὲ om A_1C. || 26. Τοπ. 1, 4. p.101b 18. || εἰ om A_1C. || ἀρχὴ om A_1, ἀρχαὶ *C*. || 27. ἡ — δύνανται et ἀρχαὶ εἶναι om *C*, τὰ et εἶναι om A_1. || 29. ὁριστῶν] ὁρισμῶν *A*.

"καὶ εἰ ἔστι τῶν ὄντων λαβεῖν ἐπιστήμην τὸ τῶν εἰδῶν λαβεῖν." ἡ ἐπιχεί- 998b 6.
ρησις τοιαύτη. κατὰ τὰ εἴδη ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ γνῶσις τῶν ὄντων γίγνεται· οὐ γὰρ ἔστι τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστήμη· καὶ γὰρ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῶν κατὰ τὰ εἴδη. εἰ δ' ἐκ τῆς τούτων γνώσεως ἡ τῶν ὄντων γνῶσις ἤρτηται, τὰ εἴδη ἂν εἶεν ἀρχαὶ τῶν καθ' ἕκαστα, καθ' ἃ εἴδη ἐστὶν ἑκάστοις τοῖσδέ τισιν εἶναι. ἀλλὰ μὴν τῶν εἰδῶν ἀρχαὶ τὰ γένη· ἐκ γὰρ τῆς τούτων διαιρέσεως τὰ εἴδη, καὶ οἱ τῶν εἰδῶν ὁρισμοὶ διὰ τῶν γενῶν· καὶ τῶν ὄντων ἄρα ἀρχαὶ πάντων τὰ γένη. ἢ κατὰ τὰ εἴδη μὲν ἡ γνῶσις ἑκάστου· κατὰ γὰρ ταῦτα τὸ εἶναι ἑκάστῳ, οὐ μὴν κατὰ τὸ εἶδος τὸ ὡς ἐκ γένους διῃρημένον, ἀλλὰ τὸ εἶδος τὸ ἀντιδιαιρούμενον τῇ ὕλῃ· ὁ δὲ λαβὼν τὸ εἶδος τοῦτο ἐπὶ τὸ ἐκ γένους μετῆλθε.

"φαίνονται — χρῆσθαι." πρὸς τὸ εὐλόγως ἂν δόξαι τὰ γένη τὰς τῶν ὄν- 998b 9.
των ἀρχὰς εἶναι, νῦν συνίστησι τὴν δόξαν καὶ ἐκ τῶν χρησαμένων ταῖς αὐταῖς ἀρχαῖς. οἱ γὰρ τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἀρχὰς ὑποθέμενοι τῶν ὄντων ὡς γένη ταῦτα τῶν ὄντων ἀρχὰς ὑπέθεντο. εἴη δ' ἂν ἡ δόξα Πλάτωνος· οὗτος γὰρ τὸ ἕν, ὃ κυρίως ὂν ἔλεγε, καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα, ἣν μέγα καὶ μικρὸν ὠνόμαζεν, ἀρχὰς ὑπέθετο. ὡς γένη δὲ ταῦτα ὑπελάμβανε τῶν ὄντων, ὅτι καθ' ἕκαστα τῶν ὄντων καὶ τὸ ἓν ἑώρα κατηγορούμενον καὶ τὴν ἀνισότητα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ τόδε τί ἐστιν ἕκαστον τῶν ὄντων, τοιοῦτον δὲ κατὰ τὸ εἶδος, τὸ ἓν αὐτοῦ καὶ τὸ ὂν κατηγορεῖται· καθ' ὅσον δὲ ἐν ῥύσει συνεχεῖ καὶ μεταβολῇ ἑώρα τὸ ὑποκείμενον, κατὰ τοῦτο τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. κοινὰ ἄρα καὶ τὰ γένη ταῦτα, καὶ ὡς γένη τὰ ἀνωτάτω ἀρχαὶ κατ' αὐτόν.

"ἀλλὰ — ἀρχάς." ἐπιχειρήσας καὶ πρὸς τὸ τὰ στοιχεῖα εὐλογώτερον ἂν 998b 11.
ἀρχὰς εἶναι τοῦ γένους, καὶ πάλιν πρὸς τὸ τὸ γένος καὶ μᾶλλον ἢ τὰ στοιχεῖα, νῦν ὅτι μηδὲ ἀμφότερα οἷόν τε λέγειν ἀρχὰς τῶν ὄντων καὶ τὰ γένη καὶ τὰ στοιχεῖα ἐπιχειρεῖ. ἡ δὲ ἐπιχείρησις τοιαύτη. λαμβάνει τὸν ὁρισμὸν τὸν τῆς οὐσίας ἑκάστου δηλωτικὸν ἕνα εἶναι δεδειγμένον ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς (ἑκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων τὸ εἶναι ἕν ἐστιν ὅ ἐστιν, οὗ ὁ κυρίως ὁρισμὸς δηλωτικός), ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ ὁ ὁρισμός· τούτων κειμένων λαμβάνει τὸ εἶναι ἀρχὰς τῶν ὄντων καὶ τὰ γένη καὶ τὰ στοιχεῖα, καί φησιν, εἰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἑκάστου ὁ ὁρισμός, ἄλλος ἔσται ὁ ὁρισμὸς ὁ διὰ τῶν γενῶν (γένη δέ, ὡς ἔφαμεν, καὶ τὰς διαφορὰς λέγει) καὶ ἄλλος ὁ διὰ τῶν στοιχείων· ὥστε εἰ ἐκ μὲν τῶν ἀρχῶν ὁ ὁρισμός, ἄλλος δὲ ὁ ἐξ ἐκείνων καὶ ἄλλος ὁ ἐκ τούτων, πλείους ὁρισμοὶ τοῦ αὐτοῦ ἔσονται. ἀλλὰ μὴν οὐ πλείους, εἷς γὰρ ἑκάστου ὁρισμός· οὐκ ἄρα ἀμφότερα στοιχεῖα.

17. ἕκαστον *L*. || 19. ἓν om *L*. || 23. alterum τὸ om *A*$_1$*C*. || 26. Non in Analyticis legitur locus quem respicit, sed in Topicis VI, 4. p. 141^a 31 sqq. || 27. ἓν addidi e *S* et Arist. l. l. ^{a}35. || 30. ὁ ante διὰ et 32. ὁ ante ἐκ om *A*$_1$*C*.

998b 14. "πρὸς — ἀρχάς." ἀπορία καὶ αὕτη τῶν προειρημένων· ἔστι δὲ τοιαύτη. εἰ δοθείη καὶ συγχωρηθείη τὰ γένη ἀρχὰς εἶναι, ζητῆσαι, φησίν, ἄξιον πότερον τὰ ἀνωτάτω γένη χρὴ τίθεσθαι ἀρχὰς τὰ κοινότατα, ἢ τὰ ἔσχατα καὶ προσεχῆ τοῖς καθ' ἕκαστα, ἃ ἄτομα εἴδη καλεῖται· γένη γὰρ καὶ τὰ εἴδη νῦν λέγει. εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ καθόλου τῶν μὴ ὁμοίως καθόλου μᾶλλον ἀρχαί, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν κεῖσθαι τὸ καθόλου εἶναι, τὰ ἀνωτάτω ἂν γένη καὶ τὰ κοινότατα εἶεν ἀρχαί· οὕτως τε τὰ ἀνωτάτω γένη τῶν ὄντων ἀρχαὶ ἂν εἶεν, καὶ τοσαῦται αἱ ἀρχαὶ ἔσονται ὅσα ἐστὶ τὰ γένη τὰ πρῶτα. λαβὼν δὲ τοῦτο ἐπιφέρει "ὥστε ἔσται τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι· ταῦτα γὰρ μάλιστα λέγεται κατὰ πάντων." εἰ γὰρ εἴη ταῦτα κατὰ πάντων τῶν ὄντων κατηγορούμενα ὡς γένη, ταῦτα ἂν ἀρχαὶ καὶ αἴτια τῶν ὄντων εἴη· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ οὐσία. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ ἀναγαγὼν ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον τό, εἰ τὰ γενικώτατα καὶ κοινότατα ἀρχαί, τὸ ὂν καὶ ἓν ἔσονται ἁπάντων τῶν ὄντων ἀρχαί, ἐπεὶ κοινότατα ταῦτα, ἑξῆς ἐπιχειρεῖ καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν οὐκ ἔστι τῶν ὄντων γένη, εἰ δὲ μὴ γένη, δῆλον ὡς οὐδὲ ἀρχαί. οὕτως καὶ οὐδ' ἂν εἴη ἡ αὐτὴ ἀρχὴ τῶν πάντων, εἰ μὴ εἴη τι κοινὸν γένος αὐτῶν, εἰ τὸ γένος ἀρχή· κεῖνται γὰρ ἀρχαὶ τὰ γένη εἶναι, καὶ τούτων τὰ κοινότατα. ὡς δὲ δοκοῦν τισὶν οὕτως ἀντιλέγει πρὸς τὴν δόξαν, καὶ εἴρηκέ γε πρὸ ὀλίγου περὶ αὐτῆς. ὅτι οὖν μὴ γένη τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, οὕτω δείκνυσι. πᾶσα διαφορὰ γένους διαιρετικὴ καὶ ὂν καὶ ἕν ἐστιν, ὥστε καὶ αἱ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος διαφοραί, εἰ γένη ταῦτα, καὶ ἓν ἑκάστη αὐτῶν καὶ ὂν ἔσται. ἀλλὰ εἰ τὸ ὂν καὶ ἓν ἐν ἑκάστῃ τοῦ ὄντος διαφορᾷ, γένους ὄντος τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἑνός, κατηγοροῖτο ἂν τῶν οἰκείων διαφορῶν τὰ γένη. τοῦτο δὲ ἀδύνατόν φησιν εἶναι· καθόλου γὰρ οὔτε τὸ εἶδος τὸ ὡς γένους ὂν εἶδος (πολλαχῶς γὰρ τὸ εἶδος, ὡς εἴρηται πρὸ ὀλίγου) τῆς οἰκείας κατηγορεῖται διαφορᾶς, εἰ καθ' αὑτὴν ἡ διαφορὰ λαμβάνοιτο· ἡ γὰρ διαφορὰ ἐπὶ πλέον κατηγορεῖται τοῦ εἴδους, ὡς τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἢ θνητόν, τὸ δ' ἐπ' ἔλαττον λεγόμενον τοῦ ἐπὶ πλέον λεγομένου οὐχ οἷόν τε ἀληθῶς κατηγορεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο γὰρ εἶπε "τῶν οἰκείων διαφορῶν," ἴσον λέγων τῷ ὑφ' ὧν εἰδοποιεῖται. ἔτι τὸ μὲν εἶδος συναμφότερόν τι,

6. τὸ om *A2*. ‖ εἶναι ἀρχήν, τὰ *A1C*. ‖ 11. εἶπε *A*. ‖ 12. τούτων *A*. ‖ 15. οὕτως καὶ οὐδ'] *neque enim* *S*. ‖ ἡ om *A*. ‖ 19. αἱ om *A1*. ‖ 20. καὶ ἓν ἑκάστῃ αὐτῶν καὶ ὂν ἔσται *A2*, pro ἔσται habet καὶ ἓν *A1*, ἔσται om *L*, καὶ ἓν ἑκάστῃ αὐτῶν καὶ ὂν καὶ ἓν ἔσται *Br*. cf. p. 161, 14, 15. ‖ 23. οὔτε Ascl., οὗτος *A*, οὕτως *Br*. ‖ τὸ εἶδος Ascl., εἶναί τι *ABr*. ‖ γένους Ascl., γένος *ABr*. ‖ καθόλου — 25. λαμβάνοιτο] *Neque enim absque medio genus valeat de differentiis praedicari, hoc est sine specie. Sic enim genus bis de specie praedicabitur, itaque erit verum dictu, homo est animal animal rationabile, nec rursus per mediam speciem. sic enim necesse est, ut species de differentia praedicetur, quomodo autem de propria differentia praedicetur, si differentia per se sumatur?* *S*. ‖ 28. ὑφ' ὧν εἰδοποιεῖται Ascl., ἐφ' ὧν εἴδη ποιεῖται *ABr*.

ἡ δὲ διαφορὰ μέρος τοῦ συναμφοτέρου. ἔτι μόριόν ἐστιν ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους, καθ' ὅσον τῶν ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ παραλαμβανομένων ἕκαστον μόριόν ἐστιν ἐκείνου οὗ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν, καὶ μόριον ἀνομοιομερές· οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ γένος σημαίνει ἐν τῷ ὁρισμῷ ἑκάστῃ τῶν διαφορῶν, τὸ δὲ τοιοῦτον ὅλον οὐ κατηγορεῖται τῶν αὐτοῦ μερῶν. ὥστε οὐδετέρως τὸ εἶδος τῆς οἰκείας κατηγορεῖται διαφορᾶς· τὸ γὰρ γένος οὐχ οὕτως ἔχει μέρη τὰ εἴδη· οὐ γὰρ ἐν τῷ τῶν γενῶν ὁρισμῷ τὰ εἴδη. ἀλλ' οὐδὲ τὰ γένη κατηγορεῖται τῶν οἰκείων διαφορῶν, ὅταν αἱ διαφοραὶ χωρὶς τῶν εἰδῶν λαμβάνωνται καὶ μὴ ἐν αὐταῖς τὰ εἴδη περιέχωνται. τὸ γὰρ ζῷον ὅταν λογικοῦ κατηγορῆται, τοῦ ζῴου λογικοῦ (τοῦτο γὰρ ἐξακούεται τότε ἐκ τοῦ λογικοῦ) κατηγορεῖται, ἐπεὶ αὐτῆς γε καθ' αὑτὴν τῆς διαφορᾶς ἄνευ τοῦ εἴδους λαμβανομένης οὐ κατηγορεῖται, οἷον τῆς λογικότητος· ποιότητες γάρ τινες αἱ διαφοραί, καθ' ὧν πῶς οἷόν τε τὸ ζῷον οὐσίαν συναμφότερον σημαῖνον κατηγορεῖν; οὔτε γὰρ τὰ εἴδη οὔτε τὰ γένη τῶν διαφορῶν κατηγορεῖται. εἰ δὲ τοῦτο, αἱ τοῦ ὄντος καὶ ἑνὸς διαφοραί, εἰ γένη ταῦτα, οὔτε ὄντα οὔτε ἑκάστη αὐτῶν ἕν ἐστι, τουτέστιν οὐδεμία διαφορὰ οὔτε ἓν οὔτε ὂν ἔσται, πᾶσαι γὰρ τοῦ ὄντος ἔσονται· ὅπερ ἄτοπον. ὥστε οὐδὲ γένη ταῦτα. εἰ δὲ μὴ γένη, οὐδὲ ἀρχαί, εἰ τὰ γένη ἀρχαί. σημαίνει δὲ τὸ μὲν "ἀδύνατον δὲ κατηγορεῖσθαι ἢ τὰ εἴδη 998b 24. τοῦ γένους ἐπὶ τῶν οἰκείων διαφορῶν," τουτέστι τῶν ἰδίων διαφορῶν· τὸ δὲ "ἢ τὸ γένος ἄνευ τῶν εἰδῶν" ἤτοι ἴσον ἐστὶ τῷ ἢ τὸ γένος ἄλλου τινὸς χωρὶς τῶν αὐτοῦ εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, ἢ τὸ γένος τῶν διαφορῶν κατηγορεῖσθαι, μὴ λαμβανομένων τῶν διαφορῶν ὡς εἰδῶν ἤδη καὶ συναμφοτέρων. δοκεῖ δέ μοι ἡ ἐπιχείρησις λογικωτέρα εἶναι, ὥσπερ οὖν καὶ αἱ πλεῖσται τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ· τὰς γὰρ διαφορὰς ὑπὸ τί ἂν τάξαιμεν γένος; δεῖ γὰρ ἔκ τινος γένους αὐτὰς εἶναι, εἴγε τῶν ὄντων καὶ αὐταὶ καὶ τῶν ἐκείνου τοῦ γένους διαφορῶν τὸ ἐκεῖνον γένος κατηγορεῖσθαι ἀνάγκη. ἢ γὰρ οὐχ ἕξουσι γένος αἱ διαφοραί, ἢ ἔσονται ὑπὸ τὸ γένος ὃ διαιροῦσιν. εἰ γὰρ αἱ διαφοραὶ ὑπὸ τὴν ποιότητα πᾶσαι, καὶ τῆς ποιότητος αὐτῆς διαφοραὶ δῆλον ὅτι ὑπὸ τὴν ποιότητα ἂν εἶεν. οὕτως γε ἂν κατηγοροῖτο τὸ γένος τῶν οἰκείων διαφορῶν· τὸ γὰρ τὰς μὲν ἄλλας διαφορὰς ποιότητας λέγειν, τὰς δὲ τῆς ποιότητος μηκέτι, ἀλλὰ ὑπὸ ἄλλο τι γένος αὐτὰς τιθέναι, πλασματῶδές τε καὶ ἄτοπον. μή ποτε οὖν αἱ ἐν ἑκάστῳ γένει διαφοραὶ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἰσί, τουτέστιν ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ· καὶ γὰρ

10. ἐκ *A*1*C* Ascl. *S*, οὐ *A*2*Br.* ‖ γε καθ' αὑτὴν coni., τε καθ' αὑτῆς *AM* Ascl. *Br.* ‖ τῶν διαφορῶν *A*1. ‖ 10. 11. τ' εἴδους *C.* ‖ 14. καὶ om *A*1. ‖ 18. ἐπὶ om *A*2. ‖ 20. κατηγορεῖσθαι post διαφ. — 21. διαφορῶν om *C.* ‖ 23. ὑπὸ τί] ὑφ' ὃ *A*1 *C*, ὑπὸ ποῖον *A*2. ‖ τάξωμεν *A*1*C.* ‖ 24. καὶ post αὐταὶ om *A*1*C.* ‖ 25. ἕξει γένος ὂν διαφορὰ *A*1*C*, *quod genus est differentias non habet* *S.* fort. ἕξει γένος ὂν διαφοράς. ‖ 26. αἱ διαφοραὶ *A*1*C*, εἰσι διαφοραὶ *A*2*Br.* ‖ 30. αἱ ἐν om *A*1*C.*

εἰ καὶ μὴ τὸ προσεχές τινων γένος κατηγοροῖτο τῆς διαφορᾶς τῷ ἤδη συναμφότερόν τι τοῦτο εἶναι, ὃ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν μόνων γίγνεται (ἐκ γὰρ ταύτης ἐστί τις καὶ ἡ συναμφότερος οὐσία, ἣν οὐχ οἷόν τε τῆς ἁπλῶς διαφορᾶς κατηγορεῖσθαι τοῦ γένους), ἀλλὰ τό γε ἀνωτέρω ἂν κατηγοροῖτο τὸ ὂν κοινότερόν τε καὶ ἁπλούστερον· ἡ γὰρ οὐσία κοινὸν καὶ ἁπλῶν καὶ συνθέτων οὐσιῶν. ὥστε εἰ καὶ τὸ ζῷον σύνθετός τις εἴη καὶ συναμφότερος οὐσία, καὶ διὰ τοῦτο τῆς διαφορᾶς καθ' αὑτὴν λαμβανομένης οὐ κατηγορεῖται, ἀλλ' ἡ οὐσία αὐτῆς κατηγορηθήσεται· ἢ εἰ καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς τὸ ζῷον διαιρούσης διαφορᾶς κατηγορεῖται, ἤδη δέδεικται τὸ διαιρούμενον γένος ὑπὸ τῆς διαφορᾶς κατηγορούμενον αὐτῆς· τοιοῦτον δὲ ἦν καὶ τὸ λεγόμενον. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο ἐπί τινων ἀληθές, ἀλλ' οὐκ ἀδύνατον γένος τι τῆς διαιρούσης αὐτὸ κατηγορεῖσθαι διαφορᾶς· ἥτις γὰρ ἂν ληφθῇ τῆς οὐσίας διαιρετικὴ διαφορά, ἀνάγκη ταύτην οὐσίαν εἶναι. οὐ δοκεῖ δὲ τὰ γένη ἰδίᾳ τῶν διαφορῶν κατηγορεῖσθαι διὰ τὰς ὁμωνυμίας· τὸ γοῦν διακριτικὸν καὶ ἐν χρώμασι καὶ ἐν χυμοῖς· ποῖον οὖν αὐτοῦ κατηγορηθήσεται; συντεθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ οἰκείου γένους εἶδος ἤδη. δείξας δὲ ὅτι τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν οὐ γένη, ἀκολούθως ἐπήνεγκε τὸ "ἀλλὰ μὴν εἰ μὴ γένη, οὐδ' ἀρχαὶ ἔσονται, εἴπερ ἀρχαὶ τὰ γένη."

998b 28. "ἔτι καὶ τὰ μεταξὺ συλλαμβανόμενα μετὰ τῶν διαφορῶν ἔσται γένη." ὃ λέγει νῦν, οὐ πρὸς τὸ τὰ πρῶτα γένη ἀρχὰς εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγειν δόξει μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι τὰ γένη ἀρχάς· ἄπειροι γὰρ καὶ πολλαὶ ἔσονται αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἑκάστου. ἑκάστη γὰρ διαφορὰ τῶν ἐν τῷ ἀτόμῳ εἴδει τῷ γένει συντιθεμένη, οὗ ἐστὶ διαφορά, γένος ποιεῖ. ἕκαστον γὰρ τῶν μεταξὺ γενῶν τοῦ τε πρώτου καὶ τοῦ ἀτόμου εἴδους συντιθέμενον τῇ οἰκείᾳ διαφορᾷ γένος ποιεῖ, εἰ καὶ ἐπί τινων μὴ δοκεῖ τῷ μὴ ὠνομάσθαι οἰκείῳ ὀνόματι τὸ γένος ἐκείνου· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "τὰ μὲν δοκεῖ τὰ δὲ οὐ δοκεῖ." τὸ γὰρ ζῷον πτηνὸν γένος ἐστίν, ὥσπερ τὸ ζῷον, εἰ καὶ μὴ δοκεῖ ὠνομάσθαι. ἢ "τὰ μὲν δοκεῖ" εἶπε, "τὰ δὲ οὐ δοκεῖ," ὅτι, ὡς εἶπεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ζῴων, μόνον αἱ στερητικαὶ διαφοραὶ συντιθέμεναι τοῖς γένεσιν οὐ ποιοῦσιν εἴδη οὐδὲ γένη, ὅτι οὐδὲ ὡρισμένον δηλοῦσι. καὶ εἴη ἂν καὶ τοῦτο ὡς ἄτοπον ἑπόμενον τοῖς τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν γένος λέγουσιν, ἔπειτα τῇ τοῦ γένους εἰς δύο διαιρέσει τὰ εἴδη καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ποιοῦσι. δεῖ μὲν γὰρ καὶ τὰ μεταξύ, ἃ γίνεται συντιθεμένων τῶν διαφορῶν τοῖς γένεσι, γένη καὶ τὰ αὐτὰ εἴδη γίνεσθαι· ἐκείνοις δὲ τοῖς εἰς δύο διαιροῦσι τὰ γένη οὐκ ἀκολουθεῖ τοῦτο. ἔτι στερήσει ἀναγκάζονται διαιρεῖν, οὐ ποιεῖ δὲ ἡ στερητικὴ δια-

1. εἴδει *A*1*C*. ‖ 3. ἡ om *C* et fort. *A*. ‖ τῆς om *A*2 *Br*. ‖ διαφορᾶς addidi e *S*, coll. l. 6. ‖ 5. κοινὸν *MS*, κοινῶν *ABr*. ‖ 7. ἢ εἰ καὶ] εἰ δὴ *A*2*S*. ‖ 13. *nam discretivum differentia et in coloribus et in saporibus habetur, de ipsa tamen genus quale praedicatur S*. ‖ 16. οὐδ' scr. c. *S*, coll. Arist. p. 998b 27. οὐκ *ABr*. ‖ 18. δόξειε *A*2*C*. ‖ 26. π. ζῴων μορ. I, 2 et 3. ‖ 30. τὰ post καὶ de coni. addidi. ‖ 31. fort. καὶ αὐτὰ καὶ εἴδη γ.

φορὰ συντιθεμένη τῷ γένει εἶδος. πολλὰ οὖν τῶν αὐτῶν ἀτόμων ἐστὶ καὶ πολλαὶ ἀρχαί, εἰ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν γένη τε καὶ ἀρχαὶ τῶν ὄντων. τὸ δὲ "μέχρι τῶν ἀτόμων" λέγοι ἂν τῶν ἐσχάτων εἰδῶν· ταῦτα γὰρ οὐκέτι διαφοραῖς διαιρεῖται. ἔτι δὲ οὐδὲν ἧττον κατά γε τοῦτον τὸν λόγον αἱ διαφοραὶ ἀρχαὶ ἢ τὰ γένη· κοιναὶ γὰρ καὶ αὗται καὶ κατὰ πλειόνων κατηγοροῦνται. εἰ δὴ καὶ αἱ διαφοραὶ ἀρχαί (κοινὰ γὰρ καὶ τὰ γένη τὰ ταῖς διαφοραῖς συλλαμβανόμενα), πολλαὶ καὶ σχεδὸν ἄπειροι ἔσονται αἱ ἀρχαί, ἄλλως τε καὶ εἰ τὸ ἀνωτάτω τις γένος ὡς ἀρχὴν λαμβάνει· πλείους γὰρ τοῦ τοιούτου γένους διαφοραί. ὃ δοκεῖ ἄλογον εἶναι· καὶ γὰρ οἱ τὰ γένη τιθέμενοι ἀρχάς, ἐκφυγεῖν οἰόμενοι τὸ πλῆθος τῷ τὸ κοινὸν λαμβάνειν, ἀρχὴν ἐτίθεντο τοῦτο. ὡς δὴ ἀκολουθοῦν τῷ τὸ πρῶτον γένος ἀρχὴν τιθεμένῳ τὸ καὶ τἆλλα γένη τὰ μετὰ τὸ πρῶτον ἀρχὰς λέγειν, οὕτως εἶπεν· αἱ γὰρ διαφοραὶ εἰ καὶ ἐπὶ πλέον λέγονται τῶν εἰδῶν τῶν γιγνομένων ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' οὐ κατηγοροῦνται αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστιν, οὐδὲ ὡς γένη.

"ἀλλὰ — ἐστιν." ἐπιχειρήσας πρῶτον ὅτι τὰ ἀνωτάτω γένη μᾶλλον 999a 1.
ἀρχαὶ τῶν ὄντων, νῦν ὅτι τὰ εἴδη μᾶλλον ἀρχαὶ τῶν γενῶν ἐπιχειρεῖ δεικνύναι. εἰ γὰρ τὸ ἓν ἀρχῆς ἐπέχει χώραν, τὸ μᾶλλον ἓν μᾶλλον ἂν ἀρχὴ εἴη. ἀλλὰ μὴν τὸ ἓν ἀδιαίρετόν ἐστιν· τὸ γὰρ μὴ διῃρημένον ἢ ἀδιαίρετον μᾶλλον ἀρχή· ἔστι δὲ μᾶλλον ἀδιαίρετον τὸ εἶδος τοῦ γένους, ὥστε καὶ μᾶλλον ἀρχή. ὅτι δὲ μᾶλλον ἀδιαίρετον, οὕτως ἔδειξε. τὸ ἀδιαίρετον ἢ κατ' εἶδος ἢ κατὰ τὸ ποσόν· κατ' εἶδος μὲν ἀδιαίρετον τὸ μηκέτι εἰς εἶδος διαιρούμενον, ὁποῖά ἐστι τὰ ἄτομα εἴδη, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον τὸ μὴ τῷ ἀριθμῷ διαιρούμενον, οἷόν ἐστι τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ καὶ καθ' ἕκαστον· ἕκαστον γὰρ τούτων ἓν ὂν τῷ ἀριθμῷ οὐκέτι εἰς ποσὰ πολλὰ κατ' ἀριθμὸν ὅμοια αὐτῷ διαιρεῖται· τὸ γὰρ κατὰ τὸ ποσὸν διαιρετὸν κατὰ ἀριθμὸν νῦν λέγει. πρῶτον δὲ τῇ τάξει καὶ τῇ φύσει τῶν ἀδιαιρέτων τούτων τὸ τῷ εἴδει ἀδιαίρετον τοῦ κατὰ τὸ ποσὸν διαιρουμένου τὸ δὲ τῷ ποσῷ ἀδιαίρετον. τοῦτο ἔξωθεν ἱστορήσας μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ὅτι τὰ μὲν γένη εἰς εἴδη διαιρεῖται, τὰ δὲ ἔσχατα εἴδη ἀδιαίρετα κατ' εἶδος, διὸ καὶ μᾶλλον ἀρχαὶ εἶεν τὰ ἔσχατα εἴδη μᾶλλον ὄντα ἕν. εἰπὼν δὲ τὰ γένη διαιρεῖσθαι εἰς εἴδη, ἵνα μή τις ἡγῆται καὶ τὰ ἄτομα εἴδη αὐτὸν λέγειν, ὃ μέχρι νῦν ἔλεγεν, ἐπήνεγκε τὸ "οὐ γὰρ γένος ἄνθρωπος τῶν τινῶν," ὧν κατηγορεῖται, "ἀνθρώπων" καὶ εἰς οὓς

1. συντεθημένη *A*. ‖ post ἐστὶ adde γένη e *S*. ‖ 4. ἢ — 5. ἀρχαὶ om *C*. ‖ 7. 8. λαμβάνοι *C*. ‖ 8. ὃ] ἣ *M*. ‖ ἄλογον *A*2 *S*, ἀνάλογον *A*1 *Br*. ‖ 10. δὲ *A*1 *C*. ‖ 15. τῶν εἰ νῦν *A*, ὄντων, ἐπιχειρεῖ δεικνύναι νῦν *C*. ‖ ἀρχαὶ τῶν γεν. scripsi cum *S*, ἀρχὴ τ. γ. *ABr*. ‖ 17. ἀδιαίρετόν ἐστι] διαιρετόν ἐ. *C*, διαιρετέον ἐ. *A*1 *S*. ‖ 18. post prius ἀρχή add *quoniam magis unum est S*. ‖ ἔστι] ὅτι *C*, ἔτι *A*1. ‖ 23. 24. διαιρετικὸν *A*1 *C*. ‖ 25. τοῦ κατὰ — ἀδιαίρετον manifesto corrupta. *quam quod per quantum, id est quam individuum quanto S*. ‖ 26. ἱστορήσας *Br* coni. *S*, ἱστορῆσαι *A*.

διαιρεῖται· διαιρεῖται μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐκ εἰς εἴδη (οὐ γάρ ἐστι γένος) ἀλλ' εἰς ἄτομα μόνον, τὸ δὲ γένος κατὰ τὰ εἴδη καὶ κατὰ τὰ ἄτομα διαιρεῖται.

999a 6. "ἔτι — ταῦτα." καὶ τοῦτο ἐπιχειρεῖ πρὸς τὸ ὅτι δεῖ τὰ ἔσχατα γένη, τουτέστι τὰ ἄτομα εἴδη, μᾶλλον ἀρχὰς λέγειν τῶν ἀνωτάτω καὶ κοινοτάτων γενῶν· τὰ γὰρ γένη τὰ κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορούμενα οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἔστι τι παρὰ τὰ εἴδη ὧν κατηγορεῖται. δείκνυσι δ' αὐτὸ οὕτως. ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερόν ἐστι, τὸ ἐπὶ τούτοις κοινῶς κατηγορούμενον ὡς γένος οὐδέν ἐστι παρὰ ταῦτα ὧν κατηγορεῖται· οἷον εἰ ἐπ' ἀριθμῶν πρώτη τῶν ἀριθμῶν δυὰς ἢ τριάς, οὐκ ἔστιν ἀριθμοῦ τις ἄλλη φύσις παρὰ τούτους τοὺς ἀριθμούς, δυάδα καὶ τριάδα καὶ τὰ ἑξῆς, ὧν ὡς γένος κατηγορεῖται. ὁμοίως καὶ περὶ τῶν σχημάτων οὐδέν ἐστι τὸ κοινῶς κατηγορούμενον τῶν σχημάτων ὡς σχῆμα παρὰ τρίγωνον καὶ τετράγωνον καὶ τὰ ἄλλα ἀκολούθως τούτοις κατὰ τὴν τάξιν. τοῦτο δὲ λαμβάνει ὡς κἀκείνοις δοκοῦν· οὗτοι γὰρ ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰ ἀνωτάτω ἐτίθεντο γένη, ὡς ἱστόρησε, τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν (εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ περὶ Πλάτωνα)· ἐν οἷς γὰρ τὸ πρότερον καὶ ὕστερόν ἐστιν, ἐν τούτοις ἔλεγον μὴ εἶναί τι τὸ κοινὸν παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται. διὰ τοῦτο γοῦν οὐδὲ ἰδέαν ἔλεγον εἶναι τούτων, ὡς ἱστορεῖ ἔν τε ἄλλοις καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Νικομαχείων Ἠθικῶν. λαβὼν οὖν τὸ ἐν τούτοις κατ' αὐτοὺς ἐκείνους μηδὲν εἶναι τὸ κοινὸν παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται (μήτε γὰρ ἐν ἀριθμοῖς μήτε ἐν σχήμασι), προστίθησιν αὐτὸς τὸ εἰ μὴ ἐπὶ τούτοις ἔστι κοινὸν παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται. τοῦτο δὲ ἤτοι ὡς πᾶσι τοῖς γένεσιν ὄντος τινὸς προτέρου καὶ ὑστέρου καὶ μέσης τινὸς διαφορᾶς ἔν τε τοῖς αὐτοῖς κατηγορουμένοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ἀλλ' ὁμοίως τούτων τε καὶ ἐκείνων ὄντων γενῶν. εἰ οὖν ἐν τοῖς μάλιστα δοκοῦσι γένεσιν εἶναι μὴ ἔστι τι τὸ κοινὸν παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται, οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἂν εἴη, κἂν εἰ μή ἐστιν ἐν αὐτοῖς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα δοκοῦσι γένη τε καὶ ἀρχαὶ εἶναι, ὅτι μάλιστα ὄντα ἐδόκουν αὐτοῖς εἶναι οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σχήματα, ὧν τὰ γένη μάλιστα ἂν εἴη. ἔτι δοκεῖ ἐναργῶς τὸ μὲν σχῆμα τῶν σχημάτων ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀριθμῶν ὡς γένος κατηγορεῖσθαι. εἰ οὖν τὸ ἐν τούτοις κοινὸν μὴ ἀρχή, οὐδ' ἂν τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις. εἰ γὰρ μηδέν ἐστι τὸ κοινὸν καὶ γένος παρὰ τὰ εἴδη ὧν κατηγο-

2. ἄτομα *CS*, ἄτομον *ABr*. ‖ 3. δεῖ] εἴδη *C*. ‖ 4. εἴδη *A2MS*, ἤδη *A1 Br*. ‖ 5. ἔστι om *A1C*. ‖ περὶ *C*. ‖ 6. δ' αὐτὸ om *A1C*. ‖ 9. ἀριθμοῦ] ἀριθμῶν *C*. ‖ 10. περὶ] ἐπὶ *L*. ‖ 11. 12. τριγώνου καὶ τετραγώνου *A1*. ‖ καὶ τετράγωνον om *V*. ‖ 14. καὶ τὸ μικρόν *V*. ‖ 15. καὶ ὕστερόν ἐστιν om *V*. ‖ 17. Ἠθ. Νικ. I, 4. ‖ οὖν om *A1C*. ‖ 19. μήτε γὰρ — 20. κατηγορεῖται om *C*. ‖ post κατηγορεῖται quae desunt ea suppleri possunt e *S*. *Quod si horum genera praeter species ipsas non sunt, multo minus caeterorum genera;* cf. l. 24. et p. 166, 22. ‖ 21. 22. ἔν τε τοῖς αὐτοῖς κατηγορουμένοις depravatum videtur. *tum in supradictis S*. ‖ 22. ἀλλ'] fort. ἤ, *vel S*. ‖ κἀκείνων *C*.

εῖται, οὐδ' ἂν ἀρχὴ εἴη, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ εἴδη τὰ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγορούμενα· ἐν γὰρ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον, ὥστε τὸ κατὰ τούτων κατηγορούμενον εἶδος μηδὲν εἶναι δοκεῖν παρὰ τὰ ἄτομα. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν σχημάτων καὶ τῶν ἀριθμῶν μή ἐστι τὸ σχῆμα, ὁ ἀριθμός, τὰ κοινά, ἀρχαί, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον καὶ ἡ δυὰς τῶν καθ' ἕκαστα δυάδων, οὕτως ἂν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχοι, καὶ εἴη ἂν τὰ ἄτομα εἴδη ἀρχαί, οὐ τὰ κοινὰ γένη. τοῖς δὲ προειρημένοις προστίθησι δεικνὺς ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς γένεσιν ἐστὶ τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον· ἔστι γὰρ εἷς τοῦ προτέρου τρόπος καὶ τὸ βέλτιον, ὡς ἐν τῇ τοῦ προτέρου διαιρέσει ἐν Κατηγορίαις ἔδειξεν, ἐν πᾶσι δὲ τοῖς γένεσίν ἐστι τὸ μὲν βέλτιον τὸ δὲ χεῖρον τῶν εἰδῶν· ὥστε οὐδὲν τῶν γενῶν ἀρχή, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται τὰ ἄτομα εἴδη ἀρχαί, ὅτι τῶν ὑπ' αὐτὰ ἀτόμων οὐκ ἔστι τὸ μέν τι πρότερον τὸ δὲ ὕστερον. συνεχρήσατο δὲ πρὸς τὴν ἀπορίαν τῇ τοῦ πρώτου ὁμωνυμίᾳ· τῇ δὲ τοῦ πρώτου ὁμωνυμίᾳ χρῆται πρὸς τὸ δεικνύναι μηδὲν ὂν τὸ γένος παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται. ἐπὶ γοῦν τῶν ζῴων τὸ μὲν βέλτιον τὸ δὲ χεῖρον. ὁ θεὸς βέλτιον· διὰ τοῦτο καὶ πρῶτον. τῶν ἄλλων πάντων ζῴων ὁ ἄνθρωπος ζῷον βέλτιόν τε καὶ πρῶτον. ἀλλὰ καὶ ἐν χρώμασι τὸ λευκὸν βέλτιον τῶν ἄλλων, καὶ ἐν χυμοῖς ὁ γλυκύς. εἰπὼν δὲ ταῦτα ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὰ εἴδη μᾶλλον καὶ τὰ ἔσχατα γένη ἀρχὰς τῶν κοινῶν καὶ γενικωτάτων ἐπιφέρει "ἐκ μὲν οὖν τούτων 999a 14.
μᾶλλον φαίνεται τὰ ἐπὶ τῶν ἀτόμων κατηγορούμενα ἀρχαὶ εἶναι τῶν γενῶν." ἑξῆς δὲ πάλιν ἐπιχειρεῖ πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι τὰ ἄτομα εἴδη ἀρχὰς εἶναι. ἡ δὲ ἐπιχείρησις τοιαύτη. δεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν τινὸς εἶναι παρὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὗ ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐστί, καὶ δύνασθαι χωρὶς ἐκείνου εἶναι οὗ ἐστιν αἰτία. οὐδὲν δὲ δύναται εἶναι καθ' αὑτὸ κεχωρισμένον, ὃ μή ἐστι καθ' ἕκαστον. εἰ γάρ τις τὰ εἴδη λέγει εἶναι, ὅτι καθόλου πάντων τῶν ὑφ' ἑαυτὰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα κατηγορεῖται, καὶ ἔστιν ἄλλα ἑκάστου αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχὰς αὐτὰ λέγοι, τούτῳ τῷ λόγῳ τὰ ἐπαναβεβηκότα γένη μᾶλλον ἀρχαὶ τῶν εἰδῶν ἔσονται· μᾶλλον γὰρ ἐκεῖνα κοινὰ καὶ πλειόνων κατηγορεῖται. πάνυ δὲ κατὰ τὸ ἔνδοξον καὶ λογικῶς ἐπικεχείρηκε ταῦτα.

(4) "ἔστι — νῦν." χαλεπωτάτην τέ φησιν ἀπορίαν καὶ ἀναγκαιοτάτην εἶναι 999a 24.
διορισθῆναι πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ἀρχῶν καὶ ὅλως πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν, ἡ ἤρτηται μὲν τῶν εἰρημένων πρὸ ὀλίγου περί τε τῶν γενῶν καὶ τῶν

1. οὐδ' — εἴη] *principium erit certe S.* ‖ 2. ὥστε] ὡς *C.* ‖ 3. post τούτων add ὂν *A1.* ‖ 4. τὰ κοινά] *communis S.* ‖ 9. Κατηγ. 12. ‖ 10. οὐδὲ *C.* ‖ 11. ῶτον *A.* ‖ 18. post γενικωτάτων add ἔλαβε δι' ὧν *A1C.* ‖ 19. ἀρχαὶ *A*, ἀρχὰς *Br.* ‖ 23. οὐδενὶ *A1C.* ‖ post αὐτὸ add τὸ *A1.* ‖ ὃ μὴ *A1* Ascl. *S*, εἰ μὴ ὃ μὴ *A2 Br.* ‖ 24. fort. λέγοι c. Ascl. *S.* ‖ 25. ἕκαστα κατηγορεῖται *A2S*, ἕκαστα εἰ γὰρ κατηγορεῖται *A1*, ἕκαστα ὃ κατηγ. *Br.* ‖ ἄλλο *A1C.* ‖ αὐτῶν] αὐτοῦ *A1C.* ‖ 30. φύσιν *A1.*

εἰδῶν, ἐχομένη δέ ἐστι τῆς προειρημένης, ὅτι ἐν ἐκείνῃ μὲν ἐζητοῦμεν πότερον μᾶλλον ἀρχὴ τῶν κοινῶν, τὸ κοινότερον ἢ τὸ προσεχέστερον, ἔπειτα ὅτι δεῖ τὴν ἀρχὴν χωριστὴν εἶναι καὶ αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὑφίστασθαι, ἀνείλομεν τὸ εἶναί τι ἐκείνων ἀρχήν, ἐνταῦθα δὲ ζητεῖται εἰ ἔστι τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ τὰ ἄτομα τὸ κοινὸν τοῦτο, ὃ λέγομεν γένος καὶ εἶδος, εἴτε καὶ μή· καὶ τίνα τε ἄτοπα ἕπεται τεθέντος μὴ εἶναι δείκνυσι, κἂν λέγῃ τις εἶναι, πάλιν τὰ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ χαλεπὰ ἑπόμενα ἐρεῖ. εἰ μὲν οὖν μηδὲν εἴη παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ἀναιρεθήσεται ἐπιστήμη· τὰ μὲν γὰρ καθ' ἕκαστα ἄπειρα, τῶν δὲ ἀπείρων ἀδύνατον γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην καὶ περίληψιν γενέσθαι· ἡ γὰρ γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν καθ' ἕκαστα γίγνεσθαι δοκεῖ, καθὸ ἕν τι καὶ ταὐτόν ἐστιν ἐν πᾶσιν αὐτοῖς, κατὰ γὰρ τὸ καθόλου κοινῶς αὐτῶν κατηγορούμενον· ὅπερ εἰ μὴ εἴη, οὐδ' ἂν γνῶσις αὐτῶν δύναται γίγνεσθαι. εἰ δὲ ἔστιν ἐπιστήμη καὶ γνῶσις, ὅλως ἀκολουθήσει τὸ καὶ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα εἶναί τι κοινόν, καθ' ὃ ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη συστήσεται, τοῦτο δέ ἐστι τὸ γένος ἢ τὸ ἔσχατον, ὃ κυρίως εἶδος καλεῖται, ἢ τὸ πρῶτον, ὃ γένος ἐστίν. καὶ ὅτι μηδὲν τούτων ἐστίν, ἄρτι, φησί, διηπορήσαμεν, ἀναπέμπων ἡμᾶς ἐφ' ἃ εἴρηκε ζητῶν εἰ τὸ εἶδος ἀρχή· εἶπε γὰρ
999a 17. "τὴν μὲν ἀρχὴν δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν εἶναι παρὰ τὰ πράγματα ὧν ἀρχή, καὶ δύνασθαι εἶναι χωριζομένην αὐτῶν· τοιοῦτον δέ τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστον εἶναι διὰ τί ἄν τις ὑπολάβοι." ἀλλὰ καὶ πρὸ ὀλίγου δοκεῖ δεδεῖχθαι ὅτι τὸ κοινῶς κατηγορούμενόν τινων οὐδέν ἐστι παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται· δείξας γὰρ ἐπὶ τῶν σχημάτων καὶ τῶν ἀριθμῶν τοῦτο ὁμολογούμενον, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστερον, ἐπήνεγκεν ὅτι εἰ μὴ ἐπὶ τούτων, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔσται τι τὸ κοινὸν παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα· εἰ γὰρ ἦν, μάλιστα ἐπὶ τούτων ἦν.

999a 32. "ἔτι — ὕλης." τὸ μὲν σύνολον λέγει τὸ καθ' ἕκαστον καὶ αἰσθητὸν καὶ συναμφότερον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους· τοῦτο γὰρ μᾶλλον ἔθος αὐτῷ λέγειν τὸ καθ' ἕκαστα καὶ συγκεχυμένον. τὸ δὲ "ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης" ἤτοι δηλωτικόν ἐστι τοῦ ὅλου καὶ συνόλου· τότε γὰρ ὅλον τί ἐστιν, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, τουτέστιν ὅταν ἐν τῇ ὕλῃ ἐπιγένηται· τοῦτο δέ ἐστι τὸ εἶδος· εἶδος γὰρ ἡ ὕλη λαβοῦσα γίγνεται τὸ σῶμα. ἢ "τῆς ὕλης" τοῦ ὑποκειμένου νῦν λέγει, ὃ σύνολον εἶπεν, ὅταν κατηγορήσωμεν αὐτῶν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ καὶ δοθείη

1. πότερον scr. c. *S*, ποῖον *ABr*. ‖ 3. ἀνείλομεν τὸ scripsi cum *S*, λαμβάνοντες, ἀναιρουμένην τὸ *A*1*C*, ἀνείλομέν τε τὸ *A*2 *Br*. ‖ 12. fort. δύναιτο. ‖ δὲ ἔστιν] δὲ ἡ *A*1*C*. ‖ 13. τι] τὸ Ascl. ‖ 17. περὶ *C*. ‖ 17. 18. χωριζομένων *C*. ‖ 18. διὰ τί de coni. addidi ex Arist. 999^a 20. ‖ 23. fort. μάλιστ' ἄν. ‖ 26. ὅταν] ὅ τις ἂν *L*. ‖ ἤτοι — 27. τῆς ὕλης om *A*. ‖ 29. ἢ om *L*. ‖ ὃ σύνολον — 30. λέγει om *A*, τὸ δὲ ἐπιχείρημα inserit pro his verbis *A*2. ‖ 30. ὅταν κατηγορηθῶμέν τι τῶν αἰσθητῶν, ἃ ἔστιν ὅλα καὶ ὡ ὅλαι ὑποκείμεναι τῷ κατηγορουμένῳ ἐστὶ τί τοῦτο ὃ *L*. ‖ fort. ὅταν κατηγορηθῇ τι αὐτῶν c. *S*.

εἶναι τὸ καθόλου, τουτέστι τὰ γένη καὶ εἴδη (ταῦτα γὰρ τὰ κατηγορούμενα τῆς ὡς ὕλης οὐσίας, ἥτις ἐστὶν ἡ ἄτομος), παρὰ τὰ ὧν ἐστὶ γένη καὶ εἴδη ἀτόμων, πότερον παρὰ πάντα τὰ ἄτομά ἐστι ταῦτα τὰ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀτόμοις, εἴτε φυσικὰ εἴη εἴτε τεχνικά, εἶναί τι τὸ κοινὸν παρ' ἐκεῖνα, ἢ παρὰ μὲν ἔνια ἄτομα ἔστι τι τὸ κοινόν, παρὰ δὲ ἔνια οὐδέν ἐστι κοινόν. εἰπὼν δὲ ταῦτα, ἃ εἵπετο τῇ ὑποθέσει, ἑξῆς ἐπήνεγκε τὸ "ἢ παρ' οὐθέν ἐστιν," ἀναιρετικὸν ὂν τῆς ὑποθέσεως. εἰ γὰρ παρὰ μηδὲν εὑρίσκοιτο τῶν καθ' ἕκαστα δυνάμενον κοινὸν εἶναι, χωριστόν. προσθεὶς δὲ ταῦτα, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τελευταίου τοῦ εἰ παρὰ μηδέν, καὶ δείκνυσι τίνα ἕπεται ἄτοπα, εἰ μηδ' ὅλως εἴη παρὰ μηδὲν τῶν καθ' ἕκαστα τὸ κοινόν· οὐδὲν γὰρ ἔσται τὸ νοητόν, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα αἰσθητά· τοιοῦτον γὰρ τὰ ὅλα καὶ συναμφότερα, παρ' ἃ κεῖται μηδὲν ἄλλο. εἰ δὲ μή ἐστι νοητόν τι, οὐδὲ ἐπιστήμη οὐδενὸς ἔσται· κατὰ γὰρ τὰ κοινά, ἅ ἐστι νοητά, αἱ ἐπιστῆμαι, εἰ μὴ βούλοιτό τις λέγειν τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην· ἐπιστητὰ γὰρ πάντα ἔσται καὶ οὕτω γνωστὰ οὐ κατὰ τὴν κυρίως ἐπιστήμην λεγομένην. προστίθησι δὲ τούτοις ὅτι οὐδὲ ἀίδιον οὐδὲ ἀκίνητον· "τὰ γὰρ αἰσθητὰ πάντα φθείρεται καὶ ἐν κινήσει 999*b* 4. ἐστίν," τουτέστιν ἐν ῥύσει· κατὰ τὸ ἔνδοξον ἐπιχειρῶν, καὶ καθ' οὓς ἐδόκει πάντα τὰ αἰσθητὰ γεννητὰ εἶναι καὶ φθαρτά. μάλιστα δὲ τοῦτο ἐδόκει Πλάτωνι· καὶ γὰρ εἰ ὑπετίθετο τὸν κόσμον μὴ φθείρεσθαι, ἀλλὰ τῇ γε αὑτοῦ φύσει φθαρτὸν αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι. ἄλλως δὲ καὶ εἵπετο φθαρτὸν αὐτὸν εἶναι, γεννητόν γε ὄντα, ἐπεὶ αὐτῷ γε κινεῖσθαι μὲν πάντα δοκεῖ τὰ αἰσθητά, οὐ μὴν καὶ φθαρτὰ εἶναι· τὸ γὰρ κυκλοφορητικὸν σῶμα πᾶν ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον ἡγεῖται. ἀλλὰ νῦν, ὡς ἔφην, κατὰ τὸ ἔνδοξον ἐπιχειρεῖ· οἷς γὰρ δοκεῖ πάντα τὰ αἰσθητὰ ἔνυλα εἶναι καὶ ἐν ῥύσει συνεχεῖ, τούτοις καὶ φθαρτὰ αὐτὰ εἶναι δοκεῖ. λαβὼν δὲ τὸ μηδὲν ἔσεσθαι ἀίδιον, εἰ μή τι εἴη παρὰ τὰ αἰσθητά, ἐπιφέρει τούτῳ ὡς ἀκόλουθον τὸ "ἀλλὰ μὴν εἴγε ἀίδιον οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ γένεσιν εἶναι δυνατόν· ἀνάγκη γὰρ εἶναί 999*b* 5. τι τὸ γιγνόμενον καὶ ἐξ οὗ γίγνεται, καὶ τούτων τὸ ἔσχατον ἀγένητον, εἴπερ ἵσταταί τε καὶ ἐκ μὴ ὄντος γίγνεσθαι ἀδύνατον," δεικνὺς ὅτι εἰ μή ἐστί τι ἀίδιον, οὐδὲ γένεσις ἔσται, εἰ δὲ μὴ γένεσις, οὐδὲ τὰ γενητά, εἰ δὲ μὴ τὰ γενητά, οὐδὲ τὰ αἰσθητά· ᾧ ἀκολουθεῖ τό, εἰ μόνα τὰ αἰσθητά ἐστι, μηδὲ τὰ αἰσθητὰ ἔσεσθαι.

2 et 3. περὶ *C*. ‖ 3. τὰ post ταῦτα om *A*1. ‖ καὶ ἐπὶ] fort. ὥστ' ἐπὶ c. *S*. ‖ 4. εἶναι *A*1, ἔστι *A*2. ‖ παρὰ] περὶ *C*. ‖ 5. περὶ *C*. ‖ 6. ὂν om *C*. ‖ 7. γὰρ *A*1, δὲ *A*2. ‖ παρὰ *AM*, περὶ *Br*. ‖ 8. supplendum hunc fere in modum εἶναι, οὐδ' ἂν δύναιτό τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα εἶναι χωριστόν. *si enim nihil commune reperiatur, quod a singulis seiunctum esse possit, ne fuerit quidem aliquid praeter singularia* *S*. ‖ 10. 11. τοιοῦτον] fort. τοιαῦτα. ‖ 14. λεγομένην scripsi cum *S*, λεγόμενα *ABr*. ‖ 18. φθαρήσεσθαι Ascl. *S*, fort. recte. ‖ 19. αὐτὸν ante ἔλεγεν om *C*. ‖ γε *A*2*S*, τε *A*1*Br*. ‖ 20. καὶ om *V*. ‖ 27. ἐκ om *A*1. ‖ 28. εἰ δὲ μὴ τὰ γενητά om *A*.

ὅτι δὲ εἰ μή ἐστί τι ἀΐδιον, οὐδὲ γένεσις ἔσται, οὕτως ἔδειξεν. εἰ γίγνεταί τι, ἀνάγκη εἶναι τό τε γιγνόμενον, τουτέστιν ὃ γίγνεται τὸ γιγνόμενον, καὶ ἄλλο τοῦτο τὸ ἐξ οὗ γίγνεται· οἷον εἰ ἄνθρωπος γίγνεται, δεῖ εἶναι καὶ δύνασθαι εἶναι καὶ τοῦτο ὃ γίνεται ἄνθρωπος· ἀνυπάρκτου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου οὐδ' ἂν γένοιτο ἄνθρωπος· δεῖ οὖν εἶναί τι τὸν ἄνθρωπον ὃ λέγεται γίνεσθαι, καὶ ἔτι τὸ ἐξ οὗ γίγνεται οὗτος· πᾶν γὰρ τὸ γιγνόμενον ἐξ οὐ τοιούτου· εἰ γὰρ ἦν τοῦτο, οὐκ ἂν ἐγίνετο· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὑποκείμενον καὶ ὕλη. τούτων ὑποκειμένων ἐξ ὧν γίνεται τὰ γινόμενα (πλείω γὰρ τὰ προσεχῆ ὑποκείμενα, ἄλλο γὰρ ἄλλῳ τῶν ὑποκειμένων τὸ προσεχῶς ὑποκείμενον) τούτων δὴ τῶν ὑποκειμένων, φησίν, ἀνάγκη τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ἀΐδιον εἶναι. ἔσχατον δὲ ὑποκείμενόν ἐστιν ἡ πρώτη ὕλη· ἀναλύοντες γὰρ τὰς προσεχεῖς ὕλας τῶν γιγνομένων ἐν ἐκείνῃ ἐσχάτῃ παυόμεθα. ἣν ἐσχάτην ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀΐδιον εἶναι, δείκνυσιν ἐκ τοῦ, εἰ μή ἐστί τι ἔσχατον ὑποκείμενον, ἐξ οὗ ἡ γένεσις, ἀκολουθήσει ἢ ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι ἄλλο ἐξ ἄλλου ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι· ἀμφότερα δὲ ἀδύνατα. εἰ γὰρ πᾶν τὸ ληφθὲν ὑποκείμενον γέγονε, δεήσει αὐτὸ ἢ ἐξ ἄλλου ὑποκειμένου γεγονέναι ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, εἰ γέγονε μέν, οὐκ ἐξ ὑποκειμένου δέ. ἀλλὰ μὴν ἀμφοτέρως ἀδύνατον. οὔτε γὰρ ἐκ μὴ ὄντος οἷόν τε γίνεσθαι· κοινὴ γὰρ αὕτη δόξα τῶν περὶ φύσεως εἰπόντων τι, τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, καὶ φανερῶς ἄτοπον καὶ ἀδύνατον τὸ οὕτω τι λέγειν γίνεσθαι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπ' ἄπειρον οἷόν τε ἄλλο ἄλλου αἴτιον εἶναι καὶ ἄλλο ἄλλῳ ὑποκεῖσθαι κατ' εὐθυωρίαν, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ ἐλάττονι τῶν Α ὄντι πρὸ τούτου. εἰ τοίνυν μηδέτερον, ἢ οὐκ ἔσται γένεσις, ἢ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἀΐδιον καὶ ἀγένητον ἔσται. ἕπεται ἄρα τῷ μηδὲν ἀΐδιον εἶναι τὸ μηδὲ γένεσιν εἶναι. δύναται δὲ τὸ "καὶ τούτων" εἰρῆσθαι μὴ μόνον ἐπὶ τῆς ὕλης, ἥτις ἐστὶ τὸ ἐξ οὗ γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ γινομένου· δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν γιγνομένοις τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γίγνεσθαι· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, ὥστε εἰ γίνεται ἄνθρωπός τις, δεῖ ἄνθρωπον εἶναι, τὸν γὰρ ποιοῦντα καὶ γεννῶντα. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων εἶναι ποιητικὸν ἀΐδιον, καὶ αὐτὸς μετὰ τὸ περὶ ὕλης εἰπεῖν ἐπιχειρεῖ δεικνύναι ὅτι καὶ τὸ γινόμενον ἀΐδιον εἶναι δεῖ.

999b 8. "ἔτι — εἶναι." ἡ ἐπιχείρησις καὶ αὕτη γίνεται εἰς τὸ εἶναί τινα ἀρχὴν γενέσεως, ὅ ἐστι πρῶτον ὑποκείμενον ἀγέννητον, καὶ μὴ ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι ἄλλο

2. τε *C*, om *ABr.* || τουτέστιν ὃ γ. τ. γιγνόμενον *C* Ascl. *S*, om *ABr.* || 4. ἀνυπάρκτου — ἄνθρωπος om *AS.* || 5. ὃ] fort. ὃς cum *S.* || 7. post τούτων adde τῶν. || πλείω Ascl. *S*, ἐν ἀϊδίῳ *ABr.* || 8. τὸ] τῶν *AC.* || 12. ante δείκνυσιν add καὶ A_1. || 13. post ὑποκείμενον fort. addendum ἀΐδιον ex Ascl. || 19. γίνεσθαι om *A.* || οὐδ' *C.* || 21. τῶν om *C.* || Μετ. α, 2. || post μηδέτερον add ἢ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα A_2. || 24. γινομένου scr. c. *S*, γενομένου *ABr.* || 27. ποιητικὴν *M.* || ἀΐδιον scr. c. *S*, ἀϊδίου *Br.* || ἀΐδιον — 28. γινόμενον om MA_1, sed A_2 pro his verbis inserit τοῦτο δὲ. || 27. καὶ αὐτὸς — 28. δεῖ om *S.*

ἐξ ἄλλου. ἔστι δὲ δυνάμει τοιαύτη. εἰ πάσης κινήσεως καὶ πάσης γενέσεώς ἐστι πέρας, ἔστιν αὐτῶν ἀρχή· οὗ γάρ ἐστι πέρας, τούτου ἀνάγκη καὶ ἀρχὴν εἶναι· μὴ οὔσης γὰρ ἀρχῆς ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον ἀνιούσης τῆς γενέσεως ἢ τῆς κινήσεως, οὐδ' ἂν εἴη τέλος τι αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν πάσης γενέσεως καὶ κινήσεως τέλος ἐστίν, ὃ ἔλαβε διὰ τοῦ "οὔτε γὰρ ἄπειρός ἐστιν οὐδεμία κίνησις," ὃ ἐν ἄλλοις δέδεικται, διὰ τὸ πᾶσαν κίνησιν εἶναι πόθεν ποῖ· τό τε γὰρ αὐξανόμενον πέρας ἔχει τῆς αὐξήσεώς τι, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀλλοιούμενον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ φθειρόμενον. ὥσπερ δὲ πάσης κινήσεώς ἐστι πέρας, οὕτω καὶ γενέσεως· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι γίγνεται· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δέδεικται. ὃ γὰρ οὐχ οἷόν τε γενέσθαι οὐδὲ γίνεται· οὐ γὰρ γίνεται σύμμετρος ἡ διάμετρος, ὅτι οὐ δύναται γενέσθαι τε καὶ ἐπιτελεσθῆναι. ἀδύνατον δὲ γενέσθαι τὸ πέρας μὴ ἔχον τῆς γενέσεως ἀλλὰ γιγνόμενον ἐπ' ἄπειρον, ὥστε οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γίγνεται. πᾶν ἄρα τὸ γιγνόμενον γενέσθαι δύναται, τὸ δὲ δυνάμενον γενέσθαι κἂν γένοιτο. ἀλλὰ μὴν τὸ γεγονὸς ἀνάγκη εἶναι ὅτε πρῶτον γέγονεν· τὸ γὰρ γεγονὸς ὅτε ἔστι πέπαυται γινόμενον· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ Ζ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως. εἰ δὲ ἔστιν ὅτε πρῶτον γέγονεν, ἔστι πέρας παντὸς τοῦ γιγνομένου· τοῦ γὰρ τοῦτο λαβεῖν χάριν ἐχρήσατο τῷ "τὸ δὲ γεγονὸς ἀνάγκη εἶναι ὅτε πρῶτον γέγονεν." ἔστιν ἄρα καὶ ἀρχὴ παντὸς γιγνομένου τε καὶ κινουμένου. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἐξ ἄλλου γίγνεται. εἰ μὴ τοῦτο, ἔστι τι ἀΐδιον ἔσχατον ὑποκείμενον. ἀσαφὴς δὲ ἡ ἐπιχείρησις δοκεῖ τῷ παραλιπεῖν αὐτὸν τὸ ἀκολουθοῦν τῷ εἶναι πάσης κινήσεως καὶ γενέσεως πέρας. ἦν δὲ τὸ ὧν ἐστὶ πέρας, καὶ ἀρχὴν τούτων εἶναι. τοῦτο γὰρ ὡς γνωρίμως ἑπόμενον παραλιπών, μόνον ἔδειξεν ὅτι πάσης κινήσεως καὶ γενέσεως ἔστι πέρας. καὶ ἡ κυκλοφορητικὴ δὲ κίνησις πέρας ἔχει· ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεται. καὶ ἡ ἀπειρία ταύτης τῷ πάλιν τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι κίνησιν, οὐ τῷ ἄλλοτε ἄλλην.

"ἔτι — οὐσίαν." δείξας ὅτι ἔστι τι ἔσχατον ἀΐδιον ὑποκείμενον (τοῦτο γὰρ 999*b* 12.
ἐδήλωσε διὰ τοῦ "ἔτι δὲ εἴπερ ἡ ὕλη ἐστὶ διὰ τὸ ἀγένητος εἶναι·" ἀδύνατον γάρ, εἰ μὴ εἴη τι τοιοῦτον, γένεσιν εἶναι· καὶ γὰρ εἰ ἐπ' ἄπειρον ἡ ὕλη προΐοι, οὐδὲν ἂν ἐκ τῆς ὕλης γίνοιτο τῷ μηδέποτε ἄλλην ἐξ ἄλλης γινομένην ὕλην παύεσθαι, ἐκλυούσης τῆς ὕλης τὰ ἐκ τῆς ἄλλης ἀλλ' οὐκ ἐγγινομένης) δείξας

6. τό τε] τότε *Br.* ‖ 7. δὲ secundum om *A*2. ‖ 10. τε om *A*2. ‖ 14. γεγονὸς scr. c. *S*, ὂν Ascl., om *A*1*C*, ὅτε γὰρ πρῶτον ἔστι *A*2 *Br.* ‖ 15. Φυσ. VI, 5. ‖ 17. δὲ om *A.* ‖ ἄρα om *C.* ‖ ἀρχὴ] *finis S.* ‖ 18. ἄλλο] ἄλλου *A*1. ‖ εἰ μὴ] fort. εἰ δὲ μή. ‖ 21. γνώσεως *A.* ‖ ἦν — 23. ἔστι πέρας om *A.* ‖ 24. πάλαι *V.* ‖ 25. οὕτω *V*, οὐ τὸ *AC.* ‖ 30. ἐκλυούσης — οὐκ ἐγγινομένης manifesto corrupta, *excludente* (ἐκκλειούσης) *materia quae ex alia nondum genita generari debeant S.* ‖ 30. p. 170, 1. ἐγγινομένης) δείξας οὖν ὅτι] ἐγγινο-

οὖν ὅτι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον δεῖ ἀγένητον εἶναι καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον γίγνεσθαι ἄλλο ἐξ ἄλλου, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ τὸ εἶδος, ὃ γίνεται ἐν τῇ ὕλῃ, εἶναι δεῖ ἀΐδιον, δεικνὺς διὰ τούτων καὶ κατασκευάζων ὅτι ἔσται τις οὐσία μοναδικὴ ἀΐδιος. εἰ γὰρ ἔστι φύσις τῆς ὕλης, εὐλογώτερον τὴν οὐσίαν εἶναι ταύτην, ἣν ἡ ὕλη δέχεται· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν "ὅ ποτε ἐκείνη γίνεται." οὐσίαν δὲ τὸ εἶδος λέγει· καθ' ὃ γὰρ ἑκάστῳ τὸ εἶναι, τοῦτο οὐσία· ἡ γὰρ δεξαμένη εἶδος παρέχεται τὸ γιγνόμενον ἐξ αὐτῆς γεγονός, τουτέστιν ὃ δέχεταί τε καὶ γίνεται. ὅτι οὖν εὔλογον καὶ τὸ εἶδος προϋπάρχειν ἀΐδιον ὄν, ὃ ἡ ὕλη δέχεται, οὕτω δείκνυσιν. ὥσπερ μὴ ὄντος τοῦ ὑποκειμένου ἀδύνατον ἦν γενέσθαι τι, οὕτω καὶ μὴ ὄντος τοῦ ὃ δέχεται τὸ ὑποκείμενον, ἀδύνατον γένεσιν εἶναι· ὃ εἶπε διὰ τοῦ "εἰ γὰρ μήτε τοῦτο ἔσται μήτε ἐκεῖνο, οὐδὲν ἔσται τὸ παράπαν," ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ, εἰ γὰρ μὴ ἀμφότερα εἴη ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀΐδια, οὐδὲν ἂν τὸ παράπαν γένοιτο. ὅτι γὰρ τοῦτο λέγει, ἐδήλωσεν εἰπὼν "ἀνάγκη τι εἶναι παρὰ τὸ σύνολον τὴν μορφὴν καὶ τὸ εἶδος," τὸ μὲν σύνολον λέγων τὸ γεγονός, τὸ συναμφότερον καὶ αἰσθητόν. δεῖν δὲ ἑκάτερον εἶναι λέγων, ἐξ ὧν εἶναι τὸ σύνολον, τήν τε ὕλην καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸ εἶδος εἰπών (λέγει γάρ, "εἰ μήτε τοῦτο ἔσται μήτε ἐκείνη," λέγων τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην, "οὐθὲν ἔσται τὸ παράπαν"), ἐπήνεγκεν, "εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον," λέγων ἀδύνατον τὸ μηδὲν ἔσεσθαι, "ἀνάγκη εἶναι παρὰ σύνολον," τουτέστι τὸ συναμφότερον, ὅ ἐστιν εἶδος ἐν ὕλῃ, "τὴν μορφὴν καὶ τὸ εἶδος," ὑγιὲς μὲν λαμβάνων τὸ δεῖν, ὡς ἡ ὕλη, οὕτως εἶναί τι καὶ εἶδος ἀΐδιον, οὐ μὴν τὸ ἐν τῇ ὕλῃ γινόμενον εἶναι δεῖ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ποιητικόν, ὃ εἰ εἴη τῷ ποιουμένῳ ὅμοιον, εἴη ἂν προϋπάρχον πως. λαβὼν δὲ ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ δεῖν καὶ τὸ εἶδος προϋπάρχειν ὥσπερ καὶ τὴν ὕλην, ἵνα ἐξ αὐτῶν προϋπαρχόντων τὸ σύνολον καὶ συναμφότερον γένηται, ἐπὶ τούτοις ἀπορεῖ, ὃ καὶ αὐτὸ ἀρχόμενος τῆσδε τῆς ἀπορίας ἀπορήσειν προέθετο, εἰπὼν "πότερον εἰ ἔστι παρὰ πάντα εἶναι δεῖ." εἰ γὰρ καὶ τὸ εἶδός τις θήσεται προϋπάρχειν καὶ ἀΐδιον εἶναι τὸ γινόμενον ἐν τῇ ὕλῃ, ἐπὶ τίνων τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων ἐρεῖ προϋπάρχειν τὸ εἶδος ἀΐδιον ὄν, καὶ ἐπὶ τίνων οὔ; οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν γιγνομένων οἷόν τε τοῦτο λέγειν. καὶ παρατίθεται τὸ κατὰ τέχνην γιγνόμενον, ἐφ' ὧν ἄτοπον λέγειν τὸ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου εἶδος ἐγγινόμενον τῇ ὕλῃ προϋπάρχειν τε καὶ ἀΐδιον εἶναι. ταῦτα δὲ δύναται μὲν καὶ

μένης. ἔτι εἴπερ ἡ ὕλη ἐστὶ διὰ τὸ ἀγένητος εἶναι. δείξας ὅτι *A*, 26. ἔτι — 30. ἐγγινομένης induxit *A2*.

4. εἰ γὰρ ἔστι coni., ἔστι γὰρ *A1*, εἰ ἔστι γὰρ *A2 Br.* ‖ εὐλογώτερον καὶ τὴν *A2 Br.* ‖ 5. ὁπότε *AS.* ‖ 7. τε] τις *V.* ‖ 11. ὃ — 12. παράπαν om *A.* ‖ 12. γένοιτο induxit *A2.* ‖ 16. εἰπών. λέγει γὰρ *CS*, εἴπομεν. λέγει γὰρ *A1*, εἴπομεν ind *A2*, εἰπὼν γὰρ *Br.* ‖ 21. ποιοῦντι *A1 CS.* ‖ 24. ἐπὶ δὲ *A1.* ‖ p. 999ᵃ 33. ‖ 26. ἐν om *C.* ‖ 28. καὶ — 29. λέγειν om *C.* ‖ 30. δὲ om *C.*

περὶ τῶν ἰδεῶν λέγεσθαί τε καὶ ἀπορεῖσθαι, δύναται δὲ καὶ ἁπλῶς περὶ τοῦ ἐνύλου εἴδους κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀπορίας λέγεσθαι.

999*b* 20. "πρὸς — μία." καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀπορεῖ, εἰ ἔστι καὶ τὰ εἴδη προϋπάρχοντα ὥσπερ καὶ ἡ ὕλη, πότερον ἓν εἶδος κατ' ἀριθμόν ἐστι καὶ μία οὐσία κατὰ τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἢ πολλὰ καὶ τοσαῦτα ὅσοι οἱ ἄνθρωποι οἱ καθ' ἕκαστα. εἰ μὲν γὰρ ἕν τις θήσεται κατὰ τὸν ἀριθμόν, εἷς ἄνθρωπος γενήσεται ἐκ τῆς ὕλης ἐκεῖνο δεξαμένης τὸ εἶδος· εἰ δὲ τοσαῦτα ὅσοι καὶ ἄνθρωποι καθ' ἕκαστα, ἄλογον· τίνι γὰρ ἐκεῖνα τὰ χωρὶς ὕλης εἴδη τοῦ ἀνθρώπου λαμβανόμενα ἀλλήλων διοίσει; ὑλικαὶ γὰρ αἱ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους διαφοραί. ἐπὶ τούτοις ἀπορεῖ καὶ πῶς ἡ ὕλη δέχεται ταῦτα τὰ προϋπάρχοντα εἴδη ἢ ὁπωσοῦν τὰ εἴδη, καὶ πῶς γίνεται καὶ ἔστιν ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν, ἃ ὅλα ἐστὶν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων, πότερον συντεθέντων ἢ κραθέντων τούτων ἢ μιχθέντων; ἢ τίς ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ ὕλη δεξαμένη τὰ εἴδη γίγνεται ἃ γίνεται; ταῦτα δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἠπόρηκε, ζητῶν τί τὸ ἑνοῦν καὶ συνέχον τὸ εἶδος ἐν ὕλῃ, ἐν οἷς τὸ δυνάμει τῆς ὕλης αἴτιόν φησι γίγνεσθαι τοῦ λαμβάνειν αὐτὸ καὶ μένειν ἐν αὐτῇ εἰς τοῦτο μεταβάλλουσαν, ὃ τέως ἐδύνατο, δηλονότι ποιητικοῦ τινὸς προϋπάρχοντος αἰτίου.

999*b* 24. "ἔτι — ἕν." ἡ ἀπορία ἀκόλουθος μέν ἐστι τῷ ἠπορημένῳ τῷ εἰ ἓν κατ' ἀριθμὸν τὸ εἶδος ἢ πλείω, δύναται δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἰδέας τὴν ἀναφορὰν ἔχειν διὰ τὸ παρατίθεσθαι αὐτὸν τὸ αὐτοὲν καὶ αὐτοόν. ἢ δύναται κοινῶς ἀπορεῖσθαι περὶ τῶν ἀρχῶν· κυρίως γὰρ ὄντα αἱ ἀρχαί· διὸ καὶ τὸ αὐτὸ προστίθησιν αὐταῖς. κοινῶς οὖν ἀπορουμένη δύναται ἐφαρμόζειν καὶ τοῖς ὑποκειμένοις λεγομένοις. ἔστι δὲ ὃ ἀπορεῖ περὶ τῶν ἀρχῶν, πότερον ἑκάστη αὐτῶν, εἴτε μίαν τις εἴτε πλείους ὑποτίθεται τὰς ἀρχάς, κατὰ τὸ εἶδος τὸ ἓν ἔχουσιν ἢ κατὰ ἀριθμόν, οἷον εἰ ὕλη μία, ἀριθμῷ μία ἢ εἴδει, καὶ εἰ τὸ εἶδος ἕν, ἀριθμῷ ἢ εἴδει. εἰ μὲν γὰρ εἴδει μία ἑκάστη τῶν ἀρχῶν, ἀριθμῷ δὲ πολλαί, οὐδὲν ἔσται, φησίν, ἐν ταῖς τῶν γιγνομένων ἀρχαῖς ἓν κατ' ἀριθμόν· εἰ δὲ μηδεμία τῶν ἀρχῶν ἓν κατ' ἀριθμὸν ἔσται, οὐδ' ἂν τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν συγκειμένων ἕν τι εἴη κατ' ἀριθμόν· τὰ γὰρ ἐξ ἑνὸς οὐ τῷ ἀριθμῷ ἀλλὰ τῷ εἴδει συγκείμενα ἓν τῷ εἴδει, οὐ τῷ ἀριθμῷ· εἰ γὰρ τὰ ἐξ ἑνὸς κατ' ἀριθμὸν συγκείμενα ἓν τῷ ἀριθμῷ, δῆλον

1. τῶν om *C.* ‖ τε om *A.* ‖ ἁπλῶς καὶ *C.* ‖ 4. καὶ ante ἡ om *A.* ‖ 6. μὲν] μὴ *A*1. ‖ τὸν om *C.* ‖ 7. 8. καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ καθ' *A*2. ‖ 10. ἀπορεῖ καὶ] προσαπορεῖ *C.* ‖ 11. post τὰ εἴδη add ὅλως οὖν τὰ εἴδη *A*1*C*, *ad summam quomodo formae coniunguntur cum materia* add *S.* ‖ 12. ἐστιν ὅλα *A.* ‖ 13. τούτων et ὁ om *A.* ‖ 15. ὕλης φησὶν αἴτιον *A.* ‖ 16. ὃ τέως *AMS*, ὅτε ὡς *Br.* ‖ 18. μὲν] ἡ *A*1, om *A*2. ‖ 20. καὶ τὸ αὐτοόν *C.* ‖ 21. κοινῶς] κυρίως *C.* ‖ 22. λεγομένοις om *A*2*C.* ‖ 25. post ἕν, ἀριθμῷ adde ἓν e *S.* ‖ 28. ἐκ τῶν] αὐτῶν *C.*

ὡς τὰ ἐξ ἑνὸς τῷ εἴδει τὸ εἶναι ἔχοντα ὁμοίως ἐκείνοις ἕξει τὸ ἕν. ᾧ ἄτοπον ἑπόμενον ἐπήνεγκε τὸ μηδὲ τὸ αὐτοὲν καὶ αὐτοὸν κατ᾽ ἀριθμὸν ἓν ἔσεσθαι, ἃ καὶ αὐτὰ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐτίθεντο οἱ τὰς ἰδέας ἀρχὰς εἶναι λέγοντες. ἀλλὰ μὴν εἰ μή ἐστι τὸ αὐτοὲν ἓν κατ᾽ ἀριθμόν, τούτου δὲ μετουσίᾳ πάντα ἐστὶν ἕν, οὐδ᾽ ἂν τῶν ἄλλων τι ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν εἴη τῶν πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶναι ἐχόντων· πρὸς γὰρ ἓν τῷ εἴδει ὁμοιούμενα ὁμοίως ἂν ἐκείνῳ καὶ αὐτὰ τὸ ἓν ἔχοι· οὐδὲν ἄρα ἔσται ἓν κατ᾽ ἀριθμόν, εἰ μήτε τῶν γινομένων πρός τι ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν ἔσται, μήτε τὸ αὐτοὲν ἡ ἀρχή, ἀλλὰ μηδ᾽ ἄλλη τις τῶν ἀρχῶν. καὶ προστίθησι τούτῳ ὅτι οὐδ᾽ ἐπιστήμη ἔσται, εἰ μὴ εἴη ἕν τι κατ᾽ ἀριθμόν· αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι γίνονται τῷ ἕν τι ἐπὶ πολλῶν λαμβάνεσθαι, ὡς εἴρηκε καὶ πρὸ βραχέος· κατὰ γὰρ τὸ κοινὸν αἱ ἐπιστῆμαι, ὃ κοινὸν ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν ὂν δείκνυται· οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ τὰ ὑπὸ τὸ κοινόν ἐστιν ἀλλήλοις ἓν τῷ εἴδει ἢ τῷ γένει, οὕτω δὲ καὶ τὸ κοινὸν τὸ εἶδος τὸ ἐπ᾽ ἐκείνοις ἢ τὸ γένος ἓν τῷ εἴδει ἢ τῷ γένει ἔσται. οὕτω γὰρ ἐπ᾽ ἄπειρον προελεύσεται· εἰ γὰρ τὸ ζῷον ἔσται ἓν κατὰ τὸ εἶδος κοινὸν τὸ εἶναι ἓν ἔχον, ὁμοίως πάλιν καὶ τὰ καθ᾽ ἃ τὰ ζῷα ἕν, εἰ κατὰ τὸ εἶδός ἐστιν ἕν, κἀκεῖνα πολλὰ κατ᾽ ἀριθμὸν ἔσται, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον προελεύσεται. ἀλλ᾽ ἐστὶ τῶν κοινῶν ἕκαστον ἓν κατ᾽ ἀριθμόν. εἰ δὲ τούτων μὲν αἱ ἐπιστῆμαι, ἅ ἐστιν ἓν κατ᾽ ἀριθμόν, μηδὲν δέ ἐστιν ἓν κατὰ τὸν ἀριθμόν, εἴ γε αἱ ἀρχαὶ τῷ εἴδει ἔχοιεν τὸ ἕν, ἀναιροῖτο ἂν ἡ ἐπιστήμη. εἰ γάρ τις λέγοι ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν εἶναι τὸ ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς, ἐπεὶ ἓν κατὰ τὸ εἶδος ὑπέκειτο εἶναι, λέγοι ἂν οὗτος οὐκέτι τῷ εἴδει τὸ ἓν ἔχειν τὰς ἀρχάς· τὸ γὰρ εἶδος ἐκεῖνο τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ ἀρχὴ μᾶλλον τῶν ὑπ᾽ αὐτό, καὶ οὐκέτι ἓν τῷ εἴδει ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ. ἔτι οὐδὲ τῷ εἴδει ἕν τι δύναται εἶναι, ὧν μή ἐστί τι ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν κοινὸν εἶδος· πολλὰ γὰρ ὄντα κατ᾽ ἀριθμὸν ἔχοντα ἂν κοινωνίαν ἀλλήλοις, ἃ μή ἐστι τὰ κατ᾽ ἀριθμὸν ἕν, οὐδ᾽ ἂν ταῦτα ἔτι εἴη τὰ

999b 26. αὐτὰ τῷ εἴδει. δύναταί τις ἀκούειν τοῦ "καὶ τὸ ἐπίστασθαι πῶς ἔσται, εἰ μή τι ἔσται ἓν ἐπὶ πάντων;" ὡς εἰρημένου πρὸς τοὺς τὰς ἰδέας τιθεμένους· ἔλεγον γὰρ ἐκεῖνοι μὴ ἄλλως ἐπιστήμην ἔσεσθαι, εἰ μὴ αἱ ἰδέαι εἶεν· τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ ἄπειρά τε καὶ ἐν ῥύσει συνεχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐπιστητά, παρὰ δὲ τὰ αἰσθητά

1. ὡς τὰ ἐξ ἑνὸς] ὡς τὰ μὴ ἐξ ἑνὸς ***MS***. ‖ τῷ εἴδει addidi ex Ascl., coll. 5. 6. ‖ 3. εἶναι λέγοντες ἀρχάς ***A***. ‖ 7. πρὸς ind ***A2***. ‖ 9. κατὰ τὸν ἀριθμόν ***A***. ‖ 12. οὕτω — 13. γένει om ***C***. ‖ 14. ἔχοντα ***A1***. ‖ 14. 15. πάλαι ***A1***. ‖ 15. ἃ τὰ] αὐτὰ ***C***, *quemadmodum quae per se sunt animalia per speciem sunt unum* ***S***. ‖ κακεῖνο ***C***. ‖ 17. εἰ δὲ — κατ᾽ ἀριθμόν om ***A***. ‖ τούτων ***MS***, τοῦτο τῶν ***Br***. ‖ 18. τὸν om ***C***. ‖ εἴ γε conieci e ***S*** *siquidem*, εἰ δὲ ***AMBr***. ‖ 19. ἡ om ***AC***. ‖ γάρ om ***A***. ‖ 22. εἶναι om ***C***. ‖ 23. πολλὰ — 24. εἴδει locus corruptus. *Multa enim si aliquid habeant inter se commune, quae non sunt unum numero, non erunt eadem specie.* ***S***.

γε καὶ καθ' ἕκαστα ἡ ἰδέα μία τῷ ἀριθμῷ ἐπὶ πολλῶν λαμβανομένη ἀκίνητός τε καὶ ἀΐδιος αἰτία ἐπιστήμης γίνεται· ἀναιρεῖται δὲ τοῦτο, εἰ μηδὲ ἐκεῖναι τὸ κατ' ἀριθμὸν ἔχοιεν ἕν.

“ἀλλὰ — ἀρχῶν.” δείξας τι ἄτοπον ἑπόμενον, εἰ λέγοιντο αἱ ἀρχαὶ [999b 27.] τῷ εἴδει μία, νῦν πάλιν ἐπιχειρεῖ πρὸς τὸ μηδὲ κατ' ἀριθμὸν δύνασθαι τὸ ἓν ἔχειν τὰς ἀρχάς. ἄγει δὲ πάλιν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ὡς στοιχεῖα λεγομένας, ἐξ ὧν κατὰ σύνθεσιν γίνεται τὸ ἐξ αὐτῶν ὡς ἐπὶ τῶν στοιχείων, καὶ δείκνυσιν ἐπὶ τῶν οὕτως λεγομένων ἀρχῶν, εἰ ἑκάστη αὐτῶν μία κατ' ἀριθμὸν εἴη, ὅτι οὐ πλείω τὰ ὄντα τῶν στοιχείων ἔσται· ὡς γὰρ κατὰ τὸ εἶδος ἀλλήλαις αἱ αὐταὶ συλλαβαί, κατὰ δὲ τὸν ἀριθμὸν ἄπειροι, τῷ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συντίθενται κατ' ἀριθμὸν ἄπειρα δύνασθαι λαμβάνεσθαι κατ' εἶδος ὄντα ταὐτά, γίγνονται, οὕτως, εἰ μὴ εἴη κατ' ἀριθμὸν τὰ στοιχεῖα πολλά, ἀλλ' ἓν εἴη κατ' ἀριθμὸν α καὶ ἓν β, ἀνάγκη καὶ συλλαβὴν ἐξ αὐτῶν τούτων συντιθεμένων γενέσθαι μίαν, οὐδὲ ἔσται λαβεῖν πλείους συλλαβὰς ἐχούσας τὸ β, εἰ ἕν ἐστι τῷ ἀριθμῷ τὸ β, πλὴν τῆς βα· ὅλως γὰρ οὐδενὶ ἄλλῳ β ἔτι ἐνυπάρχει, εἰ ἓν ἐν ἐστιν, ἢ ἐν τῇ βα συλλαβῇ. ὡς οὖν ἐπὶ τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν στοιχείων ἔχει, εἰ ἓν κατ' ἀριθμὸν τὰ στοιχεῖα (οὐ πλείω ἔσται ἐν ταῖς συλλαβαῖς, ἀλλὰ τοσαῦτα ὅσα ἐστὶν αὐτά), οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων φησὶν ἕξειν, εἰ ἓν αὐτῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ κατ' ἀριθμὸν ἑκάστη μία. ἐξηγήσατο δὲ καὶ τί τῷ ἀριθμῷ ἕν ἐστιν, ὅτι τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ τί τὸ καθόλου, ὅτι τὸ ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστον κοινὸν λαμβανόμενον, τοῦτο δέ ἐστιν εἶδός τε καὶ γένος. εἰπὼν δὲ “ὥσπερ οὖν εἰ τὰ [1000a 1.] τῆς φωνῆς ἀριθμῷ ἦν στοιχεῖα ὡρισμένα, ἦν ἂν καὶ τὰ γράμματα τοσαῦτα γραφόμενα ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ στοιχεῖα,” οὐκέτι ἀνταπέδωκε τὸ οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων ἕξει· οὐδὲν γὰρ ἄλλο παρὰ τὰ στοιχεῖα ἔσται, τουτέστιν οὐ πλείω τὰ ὄντα τῶν στοιχείων ἔσται· ἀλλ' ὡς γνωρίμου τῆς ἀκολουθίας οὔσης παρέλιπεν αὐτὴν ἐπενεγκεῖν. εἰ γάρ ἐστι μία τῷ ἀριθμῷ γῆ καὶ ἕκαστον τῶν τεσσάρων, ταῦτα δὲ ἦν ἐν τῷδέ τινι τῷ σώματι, ἀδύνατον ἐξ αὐτῶν δηλονότι ἄλλο τι σῶμα εἶναι. σφόδρα δὲ λογικῶς καὶ διαλεκτικῶς ἡ ἐπιχείρησις ἔχει.

“οὐθενὸς — πρότερον.” ἣν ἀναγκαίαν οὖσαν ἀπορίαν κατευθυνθῆναί φησι πᾶσι τοῖς πρὸ αὐτοῦ παραλελεῖφθαι, εἴρηται μὲν καὶ αὐτὴ ὥσπερ καὶ αἱ πρὸ ταύ- [1000a 5.] της κατ' ἀρχὰς τοῦ βιβλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἀποριῶν, ἔστι δὲ αὕτη. ζητεῖ πότερον αἱ αὐταὶ τῶν τε φθαρτῶν καὶ τῶν ἀφθάρτων ἀρχαί. εἰ μὲν γὰρ αἱ αὐταί,

1. ἡ om *C*. ‖ 4. τι] τί Ascl., τί τὸ coni. *Hk*. ‖ 5. fort. εἴδει ἑκάστη μία. ‖ 11. κατὰ τὸν ἀριθμὸν *A*. ‖ 12. γίγνονται ind *A2*. ‖ κατὰ τὸν ἀριθμὸν *C*. ‖ 14. οὐδ' *C*. ‖ 15. ὅλως Ascl., ἄλλως *ABr*. ‖ 17. post οὐ addendum videtur γάρ. ‖ 19. καὶ prius om *A*. ‖ 20. post καθόλου add ἐστὶν *A*. ‖ 22. ἦν ἂν *A*, εἴη ἂν *Br*. ‖ 26. παρέλιπεν a. ἐπενεγκεῖν Ascl., παραλιπὼν a. ἐπήνεγκεν *ABr*. ‖ 30. αὐτὴ Ascl., αὕτη *ABr*. ‖ 32. μὲν om *A1*.

τί τὸ αἴτιον τοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν πάντων ὄντων τὰ μὲν αὐτῶν φθαρτὰ εἶναι τὰ δὲ ἄφθαρτα; ἔνθα Ἡσιόδου τε καὶ τῶν ἀρχαίων μνημονεύει θεολόγων, οἳ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ὑποτιθέμενοι πάντα ἀϊδίων οὐσῶν καὶ ἀφθάρτων τὸ αὐτοῖς δόξαν πιθανὸν εἶναι τοῦ τὰ μὲν ἄφθαρτα τὰ δὲ φθαρτὰ εἶναι ἔφασαν μόνον, ἡμῶν δὲ καὶ τοῦ ἡμᾶς διδάξαι τε καὶ πεῖσαι ὠλιγώρησαν· ὑποθέμενοι γὰρ τὰς ἀρχὰς ἀϊδίους τε καὶ θείας εἶναι καὶ πάντα ἐξ ἐκείνων τὰ ὄντα εἶναι καὶ γεγονέναι, τὰ μὲν γευσάμενα τῆς ἀμβροσίας καὶ τοῦ νέκταρός φασι θεοὺς γενέσθαι, ὅσα δὲ μὴ ἐγεύσατο, ταῦτα φθαρτά, πρῶτον μὲν τὴν ἀμβροσίαν καὶ τὸ νέκταρ τὰ θεοποιὰ νάματα αὐτοῖς ἴσως γνώριμα λέγοντες· οὐ γὰρ δὴ ἡμῖν ἢ τῶν ἄλλων τινί. δεύτερον δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς προσφορᾶς τούτων ἁπλῶς εἶπον καὶ οὐδαμῶς γνωρίμως· τίνος γὰρ χάριν ἦλθον ἐπὶ τὸ γεύσασθαι τούτων ἃ αἴτια αὐτοῖς τῆς ἀθανασίας; εἰ μὲν γὰρ ἡδονῆς χάριν αὐτῶν γεύονται, οὐδὲν αὐτοῖς εἰς τὸ εἶναι συντελεῖ τὸ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία, ὥστε οὐ διὰ τὸ γεύσασθαι ἀθάνατα· εἰ δὲ εἰς τὸ εἶναι ἡ τούτων αὐτοῖς γεῦσις συντελεῖ, δῆλον ὡς τροφή ἐστιν αὐτοῖς, τὰ δὲ τρεφόμενα καὶ μὴ ἂν ὄντα εἰ μὴ τρέφοιτο, πῶς οἷόν τε λέγειν ἀΐδια εἶναι; τοσαῦτα δὲ Ἡσιόδου τε καὶ τῶν ἄλλων θεολόγων ἐπιμνησθεὶς τὸ μὲν τὰς τούτων δόξας μετὰ σπουδῆς ἐξετάζειν μύθους λεγόντων καὶ διὰ μύθων τὰ ψευδῆ συναγόντων τε καὶ συνιστάντων παραιτεῖται (τὸ γὰρ "μυθικῶς σοφιζομένων" ἴσον τῷ διὰ μύθων παρακρουομένων τἀληθές), ἐπὶ δὲ τοὺς μετ' ἀποδείξεως δοκοῦντας λέγειν περὶ τούτων μέτεισι, καί φησι δεῖν παρὰ τούτων ἐξετάζειν τὴν αἰτίαν τοῦ, πάντων ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ στοιχείων γεγονότων, τὰ μέν τινα τῶν ἐξ ἐκείνων ἀΐδιά τε εἶναι καὶ ἄφθαρτα τὰ δὲ φθαρτά. εἰ γάρ, φησί, μήτε αἰτίαν τινὰ τούτου λέγουσι, μήτε ἄλλως εὔλογόν τι ἔχει ἡ δόξα, δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἶεν αἱ αὐταὶ πάντων ἀρχαί. φησὶ δὲ μηδὲ Ἐμπεδοκλέα, ὃς δοκεῖ μάλιστα τῶν ἄλλων φυσιολόγων ὁμολογούμενα λέγειν· ἄλλο μὲν γὰρ στοιχεῖον γενέσεώς τε καὶ τοῦ εἶναι αἴτιον εἰσάγει, τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλία αὐτῷ, ἄλλο δὲ φθορᾶς, τὸ γὰρ νεῖκος τοιοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ φαίνεται καὶ γενέσεως τὸ νεῖκος αὐτῷ ἐν πολλοῖς τὴν αἰτίαν ἔχειν καὶ φιλία φθορᾶς. καὶ δείκνυσί γε πῶς μὲν δοκεῖ λέγειν ὁμολογούμενα, πῶς δὲ οὐκ ἐκφεύγει τὴν ἀπορίαν. τίθησι μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἀρχαῖς Ἐμπεδοκλῆς καὶ τὸ νεῖκος, ὅ ἐστιν αἴτιον αὐτῷ τῆς φθορᾶς· διὸ πάντα κατ' αὐτὸν τὰ γινόμενα φθείρεται, καὶ οὐ τὰ μὲν τὰ δ' οὔ. τοῦτο γὰρ ὁμολογούμενον δοκεῖ λέγεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὸ πάντα τὰ γινό-

3. οἳ] ἢ *A*1. ‖ ἀϊδίων om *A*1. ‖ 4. τοῦ] *Br* coni. τό. ‖ ἔφθασαν *A*1. ‖ 6. τὰς ἀρχὰς] τὰς *A*1, αὐτὰς *A*2. ‖ 9. post ἡμῖν add τουτέστιν *A*1*C* Ascl. ‖ 20. περὶ *MS* et fort. *A*, παρὰ *Br*. ‖ παρὰ dedi ex Arist., περὶ *MBr*, *A* fort. παρά. ‖ 23. τούτου λέγουσι] λέγουσι τούτου *A*. ‖ τι ἔχει] ἔχει τι *A*. ‖ 25. τῶν ἄλλων μάλιστα *C*. ‖ 29. ὁμολογούμενα *ALS*, ὁμολογουμένως *Br*. ‖ 31. αὐτῷ] αὐτὸ *A*. ‖ 32. πάντων *V*.

μενα ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ὄντα ὁμοίως καὶ φθείρεσθαι πάντα, ἀλλ' οὐ τὰ μὲν φθείρεσθαι τὰ δὲ μένειν ἀΐδια. μόνα δὲ ἄφθαρτα τὰ στοιχεῖα ὑποτίθεται, ταῦτα δέ ἐστι τὰ δʹ σώματα καὶ τὸ νεῖκος καὶ ἡ φιλία. καὶ ταύτῃ μὲν δοκεῖ τοῦ φθείρεσθαι τὰ φθειρόμενα αἰτίαν τινὰ ἀπολείπειν καὶ ὁμολογούμενα λέγειν αὑτῷ, ἄλλην μὲν γενέσεως ἄλλην δὲ φθορᾶς ἀποδιδοὺς αἰτίας. ᾗ δὲ λέγει καὶ τὸ νεῖκος αὐτὸ τοῦτο γεννᾶν, τουτέστι γενέσεως αἴτιον οὐ φθορᾶς γίγνεσθαι μόνον, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν φιλίαν φθορᾶς, οὐ γὰρ γενέσεως (ἐκ γὰρ τοῦ ἑνός, ὃν θεὸν ἐκεῖνος καὶ σφαῖρον λέγει, τοῦ ὑπὸ τῆς φιλίας γενομένου, πάντα τὰ ὄντα ὑπὸ τοῦ νείκους κατ' αὐτὸν γίνεται πλὴν τοῦ θεοῦ, λέγων τοῦ σφαίρου, ὃν καὶ ἓν λέγει, ὡς δι' ὧν παρέθετο ἐπῶν δηλοῦται), ταύτῃ δ' οὐκέθ' ὁμολογούμενα λέγοι ἂν αὑτῷ· οὐ γὰρ ἂν ἔτι τηροῖ τὸ ἄλλο μὲν εἶναι τῆς φθορᾶς, γενέσεως δὲ ἄλλο αἴτιον εἶναι, δι' ὃ ἐδόκει ἡ δόξα αὐτοῦ τὸ εὔλογον ἔχειν.

"δόξειε — γεννᾶν," τουτέστι γεννητικὸν εἶναι καὶ ποιητικόν. τῷ δὲ ἐκ γὰρ 1000a 27.
τοῦ ἑνὸς ἅπαντα καὶ ἐκ τούτου τὰ ἄλλα ἐστὶ πλὴν θεός, δεῖ προστιθέναι τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τοῦ νείκους. παραθέμενος δὲ τὰ ἔπη δι' ὧν τὸ νεῖκος γενέσεως κατ' αὐτὸν πάντων αἴτιον, "ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἔστιν," ὃ ὡς φθορᾶς ποιητικὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑπέθετο, καὶ ἄνευ τῶν ἐπῶν, φησί, τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸ νεῖκός ἐστι γεννητικόν· εἰ γὰρ μὴ ἐν τοῖς οὖσι τὸ νεῖκος ἦν, ἓν ἄν, φησί, πάντα ἦν, καὶ οὐκ ἂν διεκρίνετο οὐδ' ἐγίνετο· τοῦ γὰρ μὴ μένειν τὸ ἓν τοῖς οὖσι, τὸ τῆς φιλίας ἔργον, τὸ νεῖκος μιγνύμενον αἴτιον. ὅταν γὰρ συνίῃ πάντα καὶ ἓν γίγνηται, τότε τελευταῖον χωρίζεσθαί φησιν αὐτῶν τὸ νεῖκος ὡς αἴτιον τῆς τῶν διαφερόντων οὐσίας, ἐν τῷ τούτου χωρισμῷ ἐνοῦσθαι δυναμένων αὐτῶν. διὰ δὲ τοῦτο, φησί, καὶ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πᾶσίν ἐστι τὸ νεῖκος κατ' αὐτόν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον· οὕτω μὲν γὰρ εἶεν διακεκριμένα καὶ ἐπὶ τῆς οἰκείας φύσεως· μόνον δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἑνὶ τῷ θεῷ, ὥστε μόνῳ τούτῳ οὐκ ἔστι τὸ νεῖκος αἴτιον τοῦ εἶναι, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσιν. εἰπὼν δὲ πῶς οὐχ ὁμολογούμενα ἀλλήλοις τὰ ὑπὸ Ἐμπεδοκλέους εἰρημένα, καὶ μνημονεύσας ὅτι κατ' αὐτὸν μόνον οὐκ ἔστι τὸ νεῖκος ἐν τῷ θεῷ, διὸ οὐδὲ ποιητικὸν τούτου ἐστίν, αἰτιᾶται αὐτὸν ὡς κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων ἀφρονέστερον ποιοῦντα τὸν θεόν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα κατ' Ἐμπεδοκλέα νοήσει τῷ πάσας μὲν τὰς ἀρχὰς ἔχειν ἐν αὐτοῖς, γίγνεσθαι δὲ τὴν νόησιν τῷ ὁμοίῳ τοῦ ὁμοίου, ὁ δὲ θεὸς τὰ μὲν ἄλλα νοήσει τῷ ἔχειν καὶ

4. αἰτίαν τινὰ *A2 S*, αἴτια τινὸς *A1*, αἰτίαν τινὸς *V*, αἰτιά τινα *Br*. || 5. leg. αἰτίαν. || ᾗ δὲ] ἤδη *L*. || αὐτῷ *A2*. || 8. γινομένου *C*. || 10. οὐκέθ' *A1*, οὐχ *A2*. || ἂν post γὰρ om *C*. || 12. ἔξειν *AMS*, λέγειν *Br*. || 13. τῷ] τὸ *A*. || ἐκ γὰρ — 14. θεός] *cuncta namque caetera ex hac ipsa sunt S*. || 16. post ὃ add καὶ *Br*, om *A*. || 17. ὑπετίθετο *C*. || 19. μὴ om *A*. || 21. αἴτιον] ἔτι ὂν *C*. || 23. τούτων *C*. || ὥσπερ οὖν καὶ *A*. || 30. αὐτοῖς et p. 176, 1. αὐτῷ *A*.

αὐτοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ στοιχεῖα, μόνον δὲ τὸ νεῖκος οὐκ ἔσται νοῶν, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔστιν ἐν αὐτῷ. ἀπορήσαι δ' ἄν τις πῶς ἀφρονέστερον λέγει γίγνεσθαι τὸν θεὸν κατ' Ἐμπεδοκλέα, ἐπεὶ μὴ πάντα νοεῖ· οὕτω γὰρ καὶ κατ' Ἀριστοτέλην αὐτὸν ἄφρων ἂν εἴη. ἀλλὰ καὶ λέγει που αὐτὸς ὅτι ἔνια ἄμεινον μὴ νοεῖν, ὥσπερ τὰ κακά. ἢ κατὰ τοῦτο κατ' Ἐμπεδοκλέα ἀφρονέστερος, ὅτι μὴ πλεονεκτῶν τῶν ἄλλων· ἐκ γὰρ τῶν στοιχείων καὶ αὐτὸς παρὰ τὸ νεῖκος γινόμενος καὶ μηδὲν ἄλλο τιμιώτερον νοῶν ἢ ταῦτα ἐξ ὧν ἐστὶν αὐτός τε καὶ τὰ ἄλλα, τῶν στοιχείων οὐ νοεῖ· ἀλλὰ τὰ μὲν πάντα τὰ στοιχεῖα νοεῖ, ὁ δὲ θεὸς μόνος ἐξ αὐτῶν οὐχ οἷός τέ ἐστι νοεῖν. ἔτι τὰ μὲν ὑλικὰ στοιχεῖα ἔσται πάντα νοῶν, οὐκέτι δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ πάντα, ἃ τιμιώτερα τῶν ὑλικῶν. λέγει δὲ ἐν ἄλλοις ὅτι καὶ μόνον ἄφθαρτον τὸ νεῖκος κατ' αὐτόν. ἔξωθεν δὲ τοῦτο ἀπορήσας πρὸς Ἐμπεδοκλέα, ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ τὴν ἀνομολογίαν αὐτοῦ δεικνύναι μὴ φυλάττοντος μήτε τὴν φιλίαν γενέσεως αἴτιον μήτε τὸ νεῖκος φθορᾶς, ἀλλὰ μηθὲν μᾶλλον θάτερον θατέρου αἴτιον ποιοῦντος, τὸ μὲν νεῖκος γενέσεως τὴν δὲ φιλίαν φθορᾶς. ὅτι δὲ ἡ φιλία φθείρει καὶ ὡς, παρέθετο· συνάγουσα γὰρ πάντα εἰς τὸ ἓν δῆλον ὅτι φθείρει ταῦτα ἃ πρὸ τῆς συνόδου ταύτης ἦν. εἰ δὲ μηδὲν μᾶλλον τὸ νεῖκος τῆς φιλίας φθορᾶς αἴτιον, καὶ κατὰ τοῦτο ἂν εὔλογον εἴη ἀφρονέστερον εἶναι τῶν ἄλλων τὸν θεὸν κατ' Ἐμπεδοκλέα· οὐδὲ γὰρ κακία τις ἐξαίρετος κατ' αὐτόν ἐστιν ἐν τῷ νείκει ὥστ' εὐλόγως αὐτὸ τὸν θεὸν μὴ νοεῖν· μόνον γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸ σύνθεσίς τις ἐστέρηται αὐτοῦ, ὡς εἰ καὶ τὴν φιλίαν ἢ ἄλλο τι ὑπέθετο μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ· οὐχ ὡς εὔλογον γὰρ μὴ νοεῖν αὐτὸν τὸ νεῖκος οὐ νοήσει, ἀλλ' ὡς μὴ δυνάμενος τῷ μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ. αἰτιᾶται δὲ αὐτὸν καὶ ὡς τὸ αἴτιον μὴ λέγοντος τοῦ ποτὲ μὲν τὴν φιλίαν ἐπικρατεῖν τὸν θεόν, ποτὲ δὲ τὸ νεῖκος τῶν ὅλων· οὐ γὰρ ἱκανὸν τὸ εἰπεῖν, οὕτως πέφυκε καὶ ὅτι οὕτως ἀνάγκη· δύναται γάρ τις τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν γινομένων καὶ ὄντων λέγειν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αἰτίας ἀπόδοσις τὸ πεφυκέναι οὕτως εἰπεῖν. εἰπὼν δὲ ταῦτα πρὸς αὐτόν,

3. ἐπεὶ — 4. λέγει om *A*. ‖ 4. που αὐτὸς *A*1, ὅπου γε αὐτός φησιν *A*2. ‖ 5. post νοεῖν add ἢ νοεῖν *A*2. ‖ 6. μὴ om *C*. ‖ πλεονεκτῶν] πλέον ἐκ τῶν *AC*. ‖ ἐκ] ἐν *AV*. ‖ 6. 7. νεῖκος γινόμενος *AVS*, νεῖκος καὶ γινόμενος καὶ φθειρόμενος *Br*. ‖ 8. post στοιχείων fort. addendum πλέον. *neque alia principia intelligit S.* ‖ οὐ νοεῖ] οὐ νοεῖν *MV*. ‖ στοιχεῖα νοεῖ] στ. νοεῖν *V*. ‖ 9. ἐξ αὐτῶν] *omnia S*, fort. ἓν αὐτῶν. ‖ ἔσται] ἔστω *C*. ‖ 10. ἃ om *V*. ‖ τιμιώτερα] *peiora S*. ‖ 13. μήτε τὴν] μηδὲ τ. *C*. ‖ 15. φιλία καὶ ὡς παρέθετο *A*1, φιλία τοιοῦτον φανερόν *A*2. ‖ 16. πρὸς *A*1. ‖ 17. εὐλόγως *A*1. ‖ 19. νείκει ὥστ' scripsi cum *S*, οἰκείῳ *AMBr*. ‖ αὐτὸν τὸν *C*. ‖ 19. 20. μόνον — αὐτοῦ] *ipse enim solus, cum sit compositio quaedam, discordia vacat S*. fort. τις ὤν. ‖ ἢ καὶ ἄλλο *A*. ‖ 23. τὸν θεὸν om *A*2*S*. fort. recte.

φησὶ τοῦτο μόνον αὐτὸν μέχρι γε τοσούτου ὁμολογούμενον εἰρηκέναι, τὸ τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν φθαρτὰ εἶναι πάντα ὁμοίως, ἀλλὰ μὴ τὰ μὲν τὰ δ' οὔ· ὃ δοκεῖ τὴν ἀνομολογίαν ἔχειν, πῶς ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ μέν ἐστιν ἄφθαρτα τὰ δὲ φθαρτά, καθ' οὓς πάντα ἐστὶν ἐκ τῶν αὐτῶν.

ἀπορήσας δὲ πρὸς τοὺς πάντων τῶν ὄντων τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ὑποθεμέ- 1000b 23.
νους ἐφεξῆς ἀπορεῖ πρὸς τοὺς ἄλλας μὲν ἀρχὰς τῶν ἀφθάρτων ἄλλας δὲ τῶν φθαρτῶν ὑποτιθεμένους. πρῶτον μὲν οὖν ἀπορίαν ταύτην ἀπορεῖ, πότερον τῶν φθαρτῶν καὶ αἱ ἀρχαὶ φθαρταὶ ἢ ἄφθαρτοι. εἰ μὲν οὖν φθαρταί, δῆλον ὡς ἔσονται ἐξ ἐκείνων εἰς ἃ φθείρονται. οὐ γὰρ δὴ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρονται· εἰς ἃ γὰρ φθείρεταί τι ἕκαστον, ἐκ τούτων καὶ συνέστηκεν· ὥστε ἔσονται τῶν ἀρχῶν ἀρχαί. ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐκ αὗται ἀρχαὶ ἀλλ' ἐκεῖναι ἐξ ὧν αὗται· ἀδύνατον δὲ τῶν ἀρχῶν ἀρχὰς εἶναι· οὐ γὰρ γίγνονται ἐκ τῶν ἀρχῶν ἀρχαί, εἴτε ἵστανται ἐπί τινος εἴτε εἰς ἄπειρον προχωροῖεν. εἰ μὲν γὰρ ἵστανται, ἐκεῖναί τε ἂν εἶεν ἀρχαὶ τῶν ὑποτεθεισῶν ἀρχῶν, ἐν αἷς ἵσταται ἡ φθορά, καὶ ἔτι ἀΐδιοι ἂν εἶεν, ὡς δέδεικται, ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἂν ἡ γένεσις εἴη, εἰ εἰς τὸ μὴ ὂν ἵσταιτο ἡ φθορά· εἰ δὲ εἰς ἄπειρον προΐοιεν, ἀεὶ τῆς φθειρομένης ἀρχῆς ἐκείνη εἰς ἣν φθείρεται ἔσται ἀρχή. πρὸς δὲ τούτῳ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀρχή τις ἔσται· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ἢ τῷ "ὥστε συμβαίνει τῶν ἀρχῶν ἑτέρας εἶναι προτέρας" 1000b 26.
ἀκολουθεῖ τὸ "καὶ εἰ ἵσταται καὶ εἰ βαδίζει εἰς ἄπειρον·" ἑκατέρῳ γὰρ αὐτῶν ἕπεται τὸ τῶν ἀρχῶν ἀρχὰς εἶναι. μεθ' ὃ λέγοι ἂν τὸ "τοῦτο δὲ ἀδύνατον," ὃ ἐν μέσῳ τεθὲν ἀσαφεστέραν πεποίηκε τὴν λέξιν.

"ἔτι δὲ πῶς ἔσται τὰ φθαρτά, εἰ αἱ ἀρχαὶ ἀναιρεθήσονται;" τὸ λεγόμε- 1000b 28.
νόν ἐστιν, εἰ τὰ φθαρτὰ ἐκ φθαρτῶν ἀρχῶν γίνεται, πῶς ἂν γένοιτο τῶν ἀρχῶν φθαρεισῶν; φθαρεισῶν γὰρ τῶν ἀρχῶν οὐκέτι ἂν οἷόν τε εἴη γίνεσθαι τὰ ἐξ αὐτῶν. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον "ἔτι δὲ πῶς ἔσται τὰ φθαρτά;" πῶς γὰρ ἔσται τὰ φθαρτὰ φθειρόμενα καὶ γιγνόμενα, εἰ μὴ εἶεν αὐτῶν ἀρχαί; ὃ ἐδείχθη ἀκολουθῆσαι, εἰ φθαρταὶ εἶεν αἱ ἀρχαί. τὰ γὰρ γιγνόμενα καὶ φθειρόμενα καὶ γίγνεται καὶ φθείρεται τῷ ἔχειν ἀρχὰς ἐξ ὧν καὶ ὑφ' ὧν γίγνεται καὶ φθείρεται· τὸ γὰρ εἰς ἐκεῖνα ἀναλύεσθαι ἡ φθορά· πῶς οὖν φθείροιντο μὴ ὄντων τῶν εἰς ἃ φθει-

1. τοῦτο om *A*1*C*. ‖ ὁ ante εἰρηκέναι add *A*1. ‖ τὸ et 2. εἶναι πάντα et μὴ om *A*1*C*. ‖ 3. 4. ἄφθαρτα τὰ δὲ om *C*, τὰ δὲ φθαρτά om *A*1. ‖ 4. καθ' οὓς om *A*, πάντα — αὐτῶν ind. *A*2. ‖ 8. αἱ om *A*. ‖ 9. 10. ὂν φθείρεται *A*. ‖ 12. οὐ] ... *C*. ‖ 15. ἵστατο *A*. ‖ 16. ἐκείνη scr. c. *S*, ἐκείνης *AM* Ascl. *Br*. ‖ 18. ἢ τὸ *A* ... ‖ συμβαίνειν *A*. ‖ 19. τῷ καὶ ἵσταται εἰ καὶ βαδίζει *A*1, τῷ εἴτε καὶ ἵσταται εἴτε καὶ βαδίζει *A*2. ‖ 21. σαφεστέραν *V*. ‖ ἐποίησε *C*. ‖ 22. εἰ — 25. φθαρτά om *A*. ‖ 26. ὃ coni., ᾧ *MBr*, ὃ — 27. ἀρχαὶ om *AS*. ‖ 28. τὸ scripsi cum *S*, τῷ *ABr*. ‖ 29. post ἐκεῖνα add *ex quibus extitit quod aboletur S*. ‖ ... ὧν om *C*.

ῥόμενα διαλυθήσεται; εἰ δέ τις λέγοι τῶν φθαρτῶν ἀφθάρτους τὰς ἀρχὰς εἶναι, πάλιν ἀπορεῖ πῶς καὶ διὰ τί ἐκ μὲν τῶνδε τῶν ἀρχῶν ἀφθάρτων οὐσῶν ἐκεῖνα ἄφθαρτα; σχεδὸν γὰρ ἡ αὐτὴ τῇ πρόσθεν ἀπορία μένει. καὶ πρὸς τούτοις δέ φησι μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰρηκέναι τινὰ ἄλλας ἀρχὰς τῶν φθαρτῶν καὶ ἄλλας τῶν ἀφθάρτων εἶναι· τὰς γὰρ αὐτὰς πάντες ὑποτίθενται· ὑποθέμενοι δὲ τὸ πρῶτον ἀπορηθέν, πῶς ἐκ τῶν ἀρχῶν τὰ μὲν φθαρτὰ τὰ δὲ ἄφθαρτα γίγνεται,
1001a 2. παραπέμπονται καὶ ἀποροῦσι· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "ἀποτρώγουσιν," ὡς δῆλον καὶ ἐξ οὗ ἐπήνεγκε τοῦ "ὥσπερ τοῦτο μικρόν τι λαμβάνοντες," ὡς γὰρ μικρόν τι καὶ οὐκ ἔχον ἀπορίαν ὑποτιθέμενοι τὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς πάντων εἶναι, οὐδένα λόγον ἐποιοῦντο τῆς ἀπορίας. ἢ τὸ "ἀποτρώγουσιν" εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ διά τινων πιθανῶν αὐτοῖς δοκούντων παραμυθεῖσθαι πειρῶνται, ὡς εἶπε περὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν ἀρχαίων θεολόγων, ἔτι δὲ περὶ Ἐμπεδοκλέους, ὃς ἐκ τῶν αὐτῶν ποιῶν πάντα τὸ μέν τι αἴτιον γενέσεως ἐφίστη τὸ δὲ φθορᾶς, ὡς οὐ μέγα καὶ δύσλυτόν τι ὑποθέμενοι. κατὰ μέντοι αὐτὸν οὔτε αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ τῶν ἀϊδίων τε καὶ τῶν φθαρτῶν, ἔν τε τοῖς φθαρτοῖς οὔτε πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ ἀΐδιοι (τὸ γὰρ εἶδος οὐκ ἀΐδιον), ἥ τε ὕλη ἀΐδιος μὲν ἀλλ' οὐκ ἀπαθὴς ἀλλὰ παθητή τε καὶ ἀλλοιωτή.

1001a 4. "πάντων — ἀναγκαιότατον." ἣν ἀπορίαν χαλεπωτάτην φησὶν εἶναι καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν ἀναγκαιοτάτην, ἐστὶ πότερον τὸ ὂν καὶ ἓν οὐσίαι τῶν ὄντων εἰσί, τουτέστιν ἀρχαὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν οὖσαι, οὐκ ἄλλῳ τινὶ ὄντι ὑπάρχουσαι καὶ ταύτην τὴν φύσιν δηλοῦσαι [καὶ] ἐν ἐκείνοις ὧν κατηγοροῦνται, ἢ ἔστι τις ἄλλη φύσις ὑποκειμένη τούτοις, ἥ ἐστιν ἀρχὴ καὶ οὐσία τῶν ὄντων, ἣν δεῖ ζητεῖν τί ἐστι, πότερον πῦρ ἢ ἀὴρ ἢ ἄλλο τι ἢ καὶ πλείω, τὸ δὲ ἓν καὶ τὸ ὂν ἐκείνῳ ἢ ἐκείνοις ὑποκειμένοις ὑπάρχει. ὅτι δὲ ἀναγκαία ἡ ζήτησις, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ τοὺς μὲν ἐκείνως τοὺς δὲ οὕτως ἀποφήνασθαι περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξ ὧν δὲ ἀπορήσει προϊών, καὶ ὅτι ἐν τῇ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρίᾳ ἡ περὶ τοῦ ὄντος ζήτησις κυριωτάτη, καὶ ὅτι ἐκ τούτου ἤρτηται τὸ τοὺς ἀριθμοὺς δύνασθαι τῶν ὄντων ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα λέγεσθαι. ἀναγκαιοτάτη οὖν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν ἡ περὶ τούτου ζήτησις, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτάτη ἡ περὶ αὐτῶν διάκρισις·

1. φθαρτῶν scripsi cum ***S***, ἀφθάρτων ***AMBr.*** ‖ 2. *quamobrem ex his principiis immortalibus quaedam mortalia fiant, ex illis sempiterna* ***S.*** similia habet Ascl. ‖ 3. προσθήσει ***A.*** ‖ καὶ om ***A.*** ‖ 6. τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ***V.*** ‖ 7. καὶ ἀποροῦσι depravatum videtur. ἀφαιροῦσι Ascl. *omisisse tamen id disserere* ***S.*** παραπέμπονται φησὶ τοῦτο καὶ ***L.*** ‖ 8. γὰρ add Ascl. ***S.*** ‖ 13. ὡς] καὶ ***A.*** ‖ δυσκώλυτον ***AC.*** ‖ 18. ἐστὶ δὲ πότερον ***A.*** ‖ 19. οὐσία ***C.*** ‖ 20. καὶ ante ἐν om ***S.*** ‖ ante ὧν add ὑφιστάμεναι ***A2 Br.*** ‖ 21.22. ὄντων ἐστὶν ἣν ***C.*** ‖ 23. ἐκείνῳ ἢ om ***A.*** ‖ 24. καὶ post δῆλον om ***C.*** ‖ 27. λέγεσθαι Ascl., ἔσεσθαι ***A Br.*** ‖ τὴν περὶ τῆς ***A.*** ‖ 28. τούτου] τῶνδε ***C.***

ἡ γὰρ τῶν νοητῶν καὶ τῶν πρώτων αἰτίων τε καὶ ὄντων γνῶσις χαλεπωτάτη. ἐξηγήσατο δὲ αὐτὸς τὸ πότερον τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν οὐσία τῶν ὄντων εἰσί, διὰ τοῦ "καὶ ἑκάτερον αὐτῶν οὐχ ἕτερόν τι ὂν τὸ μὲν ἓν τὸ δὲ ὄν ἐστιν." ἴσον γὰρ τὸ εἰρημένον τῷ, ἐπεὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν τῶν ὄντων ἐστί, πότερον ὡς οὐσίαι ὄντα ἐστὶν ἢ ὡς συμβεβηκότα τῇ οὐσίᾳ. εἰπὼν δὲ τοὺς μὲν οὕτω περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος διανοηθῆναι ὡς οὐσιῶν φύσεών τινων καθ' αὑτάς, τοὺς δὲ ὡς ἄλλαις τισὶ φύσεσι συμβεβηκότων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ περὶ ἀπείρου ἔδειξε διαφερομένους τοὺς εἰρηκότας περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ α' τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως (οἱ μὲν γὰρ φύσιν τινὰ αὐτοῦ τοῦ ἀπείρου ἐποίουν, ὥσπερ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τοιοῦτος γὰρ αὐτοῖς ὁ ἄρτιος ἀριθμός· οἱ δὲ συμβεβηκέναι τινὶ τὸ ἄπειρον ἔλεγον), εἰπὼν δὲ ταῦτα παρατίθεται καὶ ἱστορεῖ τίνες μὲν οὕτως τίνες δὲ ἐκείνως περὶ αὐτῶν ὑπέλαβον. τὸ δὲ "ἢ δεῖ ζη- 1001a 7.
τεῖν τί ποτ' ἐστι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ὡς ὑποκειμένης ἄλλης φύσεως" ἴσον ἐστὶ τῷ ἢ δεῖ ζητεῖν τί ἐστιν ὑποκείμενον τῷ τε ἑνὶ καὶ τῷ ὄντι, ὡς τούτων συμβεβηκότων ὄντων αὐτοῖς, ἀλλ' οὐ τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῶν δηλούντων. Πλάτων μὲν οὖν καὶ οἱ Πυθαγόρειοι οὐχ ἑτέρῳ τινὶ ὑποκειμένῳ ταῦτα ὑπάρχειν ἔλεγον, ἀλλ' εἶναι τὴν φύσιν αὐτῶν ὑποκείμενον καὶ τὴν οὐσίαν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν· τὸ δὲ "ὡς 1001a 11.
οὔσης τῆς οὐσίας αὐτὸ τὸ ἓν εἶναι καὶ ὄν τι" ἴσον ἐστὶ τῷ ὡς τῆς αὐτῆς οὐσίας οὔσης τοῦ ἑνός τε καὶ τοῦ ὄντος, καὶ ταὐτοῦ ὄντος ἑνὶ εἶναι καὶ ὄντι. ὅτι δὲ Πλάτων οὐσίαν τινὰ τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν ἔλεγε, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ ἰδέας αὐτὸν λέγειν αὐτοὸν καὶ αὐτοέν. οἱ δὲ φυσικοί, ὧν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἄλλο τι ὑπετίθεσαν τῷ ὄντι καὶ τῷ ἑνὶ κἀκείνοις ἔλεγον ὑπάρχειν ταῦτα. Ἐμπεδοκλῆς μὲν γὰρ ὡς εἰς γνωριμώτερόν τι ἀνάγων τὸ ἕν, τὴν φιλίαν ὑποτιθείς, ταύτης κατηγόρει τὸ ἕν, ἐπεὶ αἴτιον κατ' αὐτὸν αὕτη πᾶσι τοῦ ἕκαστον αὐτῶν ἓν εἶναι, συνάγουσα καὶ συγκρίνουσα αὐτά. ἄλλοι δὲ τῶν φυσικῶν πῦρ ὑπέβαλον τῷ ἑνὶ καὶ τῷ ὄντι, ὡς Ἡράκλειτος, οἱ δὲ ἀέρα, ὡς Ἀναξιμένης, οἱ δὲ ἄλλο τι· ὃ γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἀρχὴν τῶν ὄντων καὶ αἰτίαν ὑπετίθετο, ταύτης καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγόρει. ἀλλὰ καὶ καθ' οὓς πλείω τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ἦν, καὶ κατὰ τούτους τούτων ἕκαστον ἕν τι ἦν καὶ ὄν. ἱστορήσας δὲ καὶ ἐκθέμενος τὰς κατὰ τὰς δόξας τῶν ἀρχῶν διαφωνίας, ἑξῆς τῆς ἀπορίας ἄρχεται, καὶ πρῶτον μὲν ἀπορεῖ εἰ μὴ λέγοι τις τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν οὐσίας εἶναι· τοῦτο γὰρ ἡ λέξις δηλοῖ ἡ "εἰ μέν τις μὴ θήσεται 1001a 20.
εἶναί τινα οὐσίαν τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν." τὸ αὐτὸ δὲ σημαίνει κἂν ᾖ γεγραμμένον "τινὸς οὐσίαν λέγει." μάλιστα γὰρ πάντων κατηγορεῖται τὸ ὄν· ἄνθρωπος μὲν γὰρ

2. καὶ post τοῦ om *A*. || 4. πότερον — ἐστὶν om *C*. || 8. α' *ASBr*, sed legendum γ', respicitur enim Φυσ. III, 4. || αὐτοῦ τοῦ] αὐτὸ τ. *C*. || 11. ἢ *A2*, εἰ *A1*. || 12. ἢ *A2*, εἰ *A1*. || 14. οὖν] γὰρ *C*. || 18. post ὄντι add τῷ δὲ ὄντι ἓν τῷ ὄντι *A1C*. || 19. αὐτὸν] αὐτῶν *C*. || 22. γνωριμωτέρων *A1*. || 23. αὐτὴ *C*. || 24. καὶ συγκρίνουσα om *AV*. || 26. καὶ αἰτίαν om *C*. || 32. λέγοι *C*.

κατ' ἀνθρώπων μόνον, ὁμοίως καὶ ζῷον κατ' ἀφωρισμένων τινῶν, τὸ δὲ ἓν καὶ τὸ ὂν κατὰ πάντων τῶν ὄντων κατηγορεῖται. ὥστε εἰ τὰ μάλιστα καθόλου μὴ οὐσία μηδὲ ὄντα, οὐδὲ ἂν τῶν ἄλλων τι τῶν καθόλου εἴη. "εἰ δὲ μή ἐστί τι αὐτοὲν μηδ' αὐτοόν," εἶπεν ἀντὶ τοῦ εἰ γὰρ μὴ ἔστι λαμβάνειν ὡς γένη τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν τῶν ὄντων καὶ οὕτως αὐτῶν κατηγορούμενα, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁμώνυμα, ὡς αὐτὸς ἐν ἄλλοις ἔδειξεν. εἶπε δὲ "τινὸς οὐσίαν" ἀντὶ τοῦ οὐσίαν τινὸς εἶναι καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορεῖσθαι, ὧν τι κατηγορεῖται. μόνα δὲ τὰ καθ' ἕκαστα ἔσται, οὐ τὰ καθόλου. τοῦτο δὲ ὅτι ἄτοπον ἔδειξεν· οὔτε γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι ἔσονται οὔτε τι νοητόν, ἀλλὰ πάντα ἂν αἰσθητά. ἀλλ' οὐδὲ ἀΐδιον. προστίθησι δὲ νῦν τούτοις καὶ τὸ μὴ ἔσεσθαι οὐσίαν τὸν ἀριθμὸν ὡς κεχωρισμένον καὶ καθ' αὑτὸν ὄντα, ὡς δοκεῖ τοῖς Πυθαγορικοῖς τε καὶ Πλάτωνι, εἰ μὴ εἴη τὸ ἓν οὐσία τις· καὶ λέγει τὴν αἰτίαν. ὁ γὰρ ἀριθμὸς μονάδων ἐστὶ σύνθεσις, ἡ δὲ μονὰς ταὐτὸν καὶ τὸ ἕν· ὥστε εἰ μὴ τὸ ἓν οὐσία, οὐδὲ αἱ μονάδες· εἰ μὴ αἱ μονάδες, οὐδ' ὁ ἀριθμός· ὥστε συμβεβηκὸς ὁ ἀριθμὸς ἔσται ἀλλ' οὐκ οὐσία, εἴγε καὶ τὸ ἓν μὴ οὐσία τις ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ συμβεβηκός. τὸ δὲ "ὅπερ ἓν" ἴσον ἐστὶ τῷ κυρίως ἕν, ἢ ὑπὸ τὸ ἓν ὡς γένος· κατηγορεῖται γὰρ τὸ ἓν αὐτῆς. τοῦτο δὲ εἶπεν ὡς ἄτοπον ἂν δόξαν τοῖς τὸν ἀριθμὸν οὐσίαν τινὰ λέγουσι κεχωρισμένην· οὐ γὰρ δὴ αὐτῷ. ἦν γάρ, ὡς εἶπον, οἷς τοῦτο ἐδόκει· ὁ γὰρ τὰ μαθηματικὰ οὐσίας τινὰς μεταξὺ λέγων ἐν ταύταις ἐτίθει καὶ τὸν ἀριθμόν.

1001*a* 27. ἑξῆς δὲ ἐπιχειρεῖ μὲν εἰς τὸ μὴ εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν οὐσίας καθ' αὑτάς, πρῶτον δὲ τίθησι καὶ δείκνυσιν ὅτι ἀκολουθεῖ τοῖς αὐτοὲν καὶ αὐτοὸν λέγουσι, τουτέστι μὴ συμβεβηκότα λέγουσιν ἄλλοις τὸ ἓν εἶναι καὶ τὸ ὂν ἀλλὰ κυρίως ὄντα, καὶ οὐσίας αὐτὰ λέγειν καὶ τὸ εἶναι αὐτοῖς εἶναι ἐν τῷ ἑνὶ εἶναι καὶ ὄντι. τὸ γὰρ "οὐσίας αὐτῶν εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν" δηλωτικόν ἐστι τοῦ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος οὐσίας ταῦτα εἶναι, ἀλλὰ μὴ ἐν ἄλλῳ τινὶ εἶναι ἢ τῷ ἑνὶ εἶναι ἢ τῷ ὄντι εἶναι, οὗ δεῖξιν παρέθετο τὸ "οὐ γὰρ ἕτερόν τι καθόλου κατηγορεῖται," ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ οὐ γὰρ ἕτερά τινα ὄντα τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς καθ' ὧν κατηγορεῖται αὐτῶν καθόλου, ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα ὄντα ἕν τε καὶ ὂν κατηγορεῖται αὐτῶν. ἢ οὕτως, οὐ γὰρ ἕτερόν τι τῆς οὐσίας κατηγορηθήσεται, ἀλλὰ ταῦτα τὸ ὄν τε καὶ τὸ ἕν, ὡς πᾶν ὃ ἂν ᾖ οὐσία ἕν τε καὶ ὂν εἶναι, οὐκ ἄλλο τι ὄν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο. ὡς γὰρ τῶν ἀνθρώπων, ἐπεὶ τὸ κατηγορούμενον ἦν ἄνθρωπος, ἄνθρωπος τὰ ὧν κατη-

2. οὐσία] fort. οὐσίαι c. *S*. || 3. ἂν om *A*. || 4. καὶ ante εἶπεν add *A*. || 9. ἀΐδιον] ἀεὶ ὂν *A*. || νῦν om *C*. || 16. ὡς γένος scr. c. *S*, καὶ γέν. *ABr*. || 20. post οὐσίας add αὐτὰς *C*. || 24. αὐτῶν *CS*, αὐτὸ *ABr*. || τοῦ τοῦ ἑνὸς *A*, alterum τοῦ om *Br*. || 25. ἢ τῷ ἑνὶ ἢ τῷ ὄντι εἶναι *A*, ἢ τὸ ἑνὶ εἶναι ἢ τὸ ὄντι εἶναι *Br*, inde textum constitui. || δεικτικὸν *C*. || 27. 28. αὐτῶν καθόλου et ὄντα — αὐτῶν om *S*. || 27. post καθ' ὧν κατηγορεῖται addendum arbitror κατηγορεῖται. || 29. τὸ ὄν τε conieci e *S*, τὰ ὄντα *ABr*.

γορεῖται, οὐκ ἄλλο τι, οὕτως καὶ ὧν τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται ἐν τῇ οὐσίᾳ, ὂν καὶ ἓν ἔσται ἡ τούτων οὐσία, εἰ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν οὐσίαι τινές εἰσιν· οὐ γὰρ τὸ ὕδωρ ἢ πῦρ τῶν ὄντων κατηγορεῖται, ἵνα αὐτῶν τὴν οὐσίαν τοῦτο εἴπωμεν, ἀλλὰ τὸ ὄν τε καὶ τὸ ἕν. εἰ δὲ ταῦτα οὐσίαι ὄντα κατηγορεῖται τῶν ὄντων καθόλου, εἴη ἂν καὶ ἡ οὐσία τούτων ὧν κατηγορεῖται αὐτό τε ἓν καὶ τὸ ὄν. δύναται δὲ τὸ "εἰ δ' ἐστί τι αὐτοὲν καὶ ὄν, ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐσίας εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν" εἰρῆσθαι πρὸς τοὺς ἰδέας αὐτὰ λέγοντας· καθ' οὓς γάρ ἐστιν ἰδέα αὐτοὲν καὶ αὐτοόν, κατὰ τούτους ἀναγκαῖον οὐσίαν τούτων εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ ὄν· τὸ γὰρ αὐτοόν τε καὶ ἓν οὐχ ἕτερά τινα ὄντα καθόλου τῶν ὄντων κατηγορεῖται (οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἦν αὐτοὸν καὶ αὐτοέν), ἀλλ' ἔστι ταῦτα καθὸ ἓν καὶ ὂν κατηγορούμενα τῶν ἄλλων καθόλου. ἢ οὕτως. "οὐ γὰρ ἕτερόν τι καθόλου κατηγορεῖται ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα," τουτέστιν οὐ γὰρ ἕτερόν τι τοῦ αὐτοενὸς καὶ αὐτοόντος καθόλου κατηγορεῖται, ὡς εἶναι ἐκείνης αὐτὰ τῆς φύσεως, ἧς σημαίνει τὸ κατηγορούμενον αὐτῶν καθόλου, ἀλλ' ἐστὶν αὐτὰ ταῦτα τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν κατηγορούμενα αὐτῶν.

"ἀλλὰ — ἕτερον." δείξας ὅτι ὧν κατηγορεῖται τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν, τούτων 1001a 29.
ἡ οὐσία ἔσται ὄν τε καὶ τὸ ἕν, οὐσίαι τινές, οὐ συμβεβηκότα οὐσίαις, ἄπορόν φησι γίνεσθαι τὸ δεῖξαί τι παρὰ τὸ ἕν τε καὶ τὸ ὂν ἄλλο τι ὄν. τὸ μὲν γὰρ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, ὡς Παρμενίδης ἔλεγε· τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἕν, ὥστε ὅ τι ἂν παρὰ τὸ ἓν ᾖ, τοῦτο οὐκ ἔσται· τὸ γὰρ αὐτὸ γίγνεται παρὰ τὸ ὂν εἴπερ καὶ παρὰ τὸ ἕν· τοῦτο δὲ ὡς τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ ὄντος. ὥστε οὐκ ἔσται τὰ πολλά· τὰ γὰρ πολλὰ παρὰ τὸ ἕν, τὸ δὲ παρὰ τὸ ἓν οὐκ ἦν, καὶ τὸ δὲ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ἦν. τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰ τὸ ὂν καὶ ἓν οὐσίαι εἰσὶ καὶ μὴ ὁμωνύμως λέγεται. ἔσται δή, καθάπερ Παρμενίδης ἔλεγεν, ἓν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ τοῦτο τὸ ἓν μόνον ἔσται ὄν.

"ἀμφοτέρως — εἶναι." πρότερον δείξας ὅτι εἰ μὴ εἴη τὸ ἓν οὐσία, οὐδὲ 1001b 1.
ἀριθμὸς οὐσία τις ἔσται κεχωρισμένη, τῷ εἶναι μὲν τὸν ἀριθμὸν μονάδων σύνθεσιν, μὴ εἶναι δὲ τὰς μονάδας οὐσίας, νῦν λέγει ὅτι οὐδ' ἂν ᾖ τὸ ἓν οὐσία, οὐδ' οὕτως ὁ ἀριθμὸς οὐσία εἶναι δύναται· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔσται παρ' αὐτὸ τὸ ἕν· τὸ γὰρ παρὰ τὸ ἓν οὐχ ἕν, ὥσπερ καὶ τὸ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν.

1. τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν *C.* ‖ 2. εἰ] ἢ *C.* ‖ 3. fort. τε τὸ ἕν. ‖ 8. utrumque τε om *A.* ‖ 9. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἦν αὐτοὲν *A*1, sed ind *A*2. ‖ 10. ἀλλ' — οὕτως om *A.* ‖ 11. καθόλου om *A.* ‖ 13. αὐτῶν] αὐτοὸν *C.* ‖ 14. τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν *C.* ‖ 15. *postquam docuit, si ens et unum de his ut substantia praedicentur, fore ut ens et unum substantiae quaedam sint, non accidentia S.* ‖ ὧν] εἰ *AS*, fort. recte. ‖ 16. ὄν τε] lege τὸ ὄν τε. ‖ ante ἄπορον add ὅτι *A*1, ἔτι *A*2. ‖ 17. γενέσθαι *A.* ‖ παρὰ τὸ ὂν εἴπερ addidi ex Ascl. *S.* ‖ 20. Rectius Ascl.: τὰ δὲ παρὰ (add. τὸ) ἓν παρὰ τὸ ὂν ἦν, τὰ δὲ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ἔστι. ‖ τὰ πολλὰ — 21. δὲ ante παρὰ τὸ ὂν om *C.* ‖ 21. καὶ τὸ] καὶ τὰ *A.* ‖ τοῦτο δὲ *A*, τοῦτο γὰρ Ascl. *Br.* ‖ 23. ἔσται μόνον *A.* ‖ 25. κεχωρισμένος *A.* ‖ 28. τὸ post αὐτὸ om *A.*

λαβὼν δὲ ὅτι εἰ ἔστι τι παρὰ τὸ ἕν, οὐχ ἓν ἔσται ἀλλὰ πολλά, ὅτι μὴ οἷόν τε ἔσται πολλὰ εἶναι ἔδειξε διὰ τοῦ λαβεῖν τὰ πολλὰ συγκεῖσθαι ἐκ πολλῶν μονάδων, ἃς ἀδύνατον εἶναι· ἔσται γάρ, εἰ τοῦτο, παρὰ τὸ ἕν. εἰ δὲ μὴ εἶεν πλείους μονάδες, οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη· ἀνάγκη μὲν γὰρ πᾶσαν πολλὴν μονάδα παρὰ τὸ αὐτοὲν εἶναι καὶ τὸ ὡς οὐσίαν ἕν, οὐσία δὲ παρὰ τὸ ἓν οὐκ ἂν εἴη ἕν. εἰ δὲ μὴ πλείους μονάδες, οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη· πάντα γὰρ τὰ ὄντα ἢ ἓν ἐστιν ἢ πολλά, ἀδύνατον δέ ἐστι τὰ πολλά, τῷ εἶναι τὰ πολλὰ ἐκ πολλῶν μονάδων, μὴ δύνασθαι δὲ παρὰ τὸ αὐτοέν· τὸ γὰρ παρὰ τὸ ἓν οὐχ ἕν, ὥσπερ καὶ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν. εἰ δὲ μὴ οἷόν τε εἶναι τὰ πολλά, οὐδ' ἀριθμὸς εἴη· πλῆθος γὰρ μονάδων τὰ πολλά. τὸ δὲ "ἡ αὐτὴ ἀπορία καὶ περὶ τοῦ ὄντος" δηλοῖ ὅτι τὸ αὐτὸ ἀπορηθήσεται ἐπὶ τοῦ ἑνός, ὃ καὶ περὶ τοῦ ὄντος· ὡς γὰρ παρὰ τὸ ὂν οὐκ ὄν, οὕτω καὶ παρὰ τὸ ἓν οὐχ ἕν. οὗ δηλωτικὸν τὸ "ἐκ τίνος γὰρ παρὰ τὸ ἓν ἄλλο;" ἐξ οὗ ἔσται τὸ ἄλλο ἕν· ὡς γὰρ οὔσης οὐσίας τοῦ ὄντος οὐδεμία ἄλλη οὐσία ἔστι τῷ τὸ παρὰ τὴν οὐσίαν μὴ οὐσίαν εἶναι, οὕτως εἰ καὶ τὸ ἓν οὐσία ἐστί, τὸ παρ' ἐκείνων πᾶν οὔτε ὂν οὔτε ἓν ἔσται· εἰ δὲ οὕτως, οὐδὲ πολλά· τῶν γὰρ πολλῶν ἕκαστον ἕν ἐστιν· ἐξ ἑνάδων γὰρ τὰ πολλὰ καὶ ὁ ἀριθμός· ἃ εἰ μὴ εἶεν, οὔτ' ἂν πολλὰ οὔτ' ἂν ἀριθμὸς εἴη. ἢ οὕτως. εἰ ἔστιν αὐτοέν, δεῖ, εἰ μέλλοιεν ἀριθμοὶ ἔσεσθαι, καὶ ἄλλο ἓν προσγενέσθαι· τοῦτο δὲ τὸ γιγνόμενον ἓν ἀνάγκη μὴ ὂν ἓν γίνεσθαι ἕν· ἐκ μὴ ἑνὸς οὖν ἔσται. τί οὖν ἔσται τοῦτο τὸ μὴ ὄν; εἰ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ ἓν ἢ πολλά, τὰ δὲ πολλὰ ἐξ ἑνάδων ἐστίν, ἐξ ὧν οὐ γίγνεται ἕν, οὐδὲν ἂν εἴη, ἐξ οὗ τὸ ἓν γίγνεται.

1001*b* 7. "ἔτι — εἴη." πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἑνός, εἰ ἀδιαίρετον πάντῃ καὶ ἀμεγεθές ἐστι, πῶς δύναται εἶναι μεγέθους ἀρχή; ἔσται γὰρ κατὰ μὲν Ζήνωνα οὐδέν. ἠξίου γὰρ Ζήνων (Ζήνωνα δὲ λέγει τὸν Ἐλεάτην τὸν Παρμενίδου γνώριμον), ὃ μήτε προστιθέμενόν τινι μεῖζον αὐτὸ οἷόν τέ ἐστι ποιῆσαι μήτε ἀφαιρούμενον ἔλαττον, τοῦτο τὴν ἀρχὴν μηδὲ εἶναί τι· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ αὐτοέν.

1. μὴ *A*1*CS*, μηδὲ *A*2*Br*. || 2. ἔσται om *A*2. || 4. μὲν om *C*. || πᾶσαν *A S*, πᾶσα *Br*. || 5. ἕν, οὐσία δὲ] ἓν οὐσίᾳ δὲ *A*. || *quod autem est praeter unum, non est unum S*. fort. τὸ δὲ παρὰ. || 7. εἶναι ἓν τὰ *C*. || 9. fort. οὐδ' ἄν. || 11. ἐπὶ τοῦ ἑνός, ὃ καὶ Ascl., ὃ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ *AMSBr*. || 12. οὗ δηλωτικὸν] οὐ δηλ. *M*. || ante ἐξ οὗ fort. aliquid addendum e *S*. *Necesse est enim ne sit praeter unum aliud, ex quo aliud unum futurum est.* || 13. ἔστιν ἔτι τῷ παρὰ *A*1, ἔστι τῷ τὸ παρὰ *A*2*Br*, τῷ] ἔτι *C*. || 14. τὸ ἓν οὐσία om *A*1*C*. || τὸ παρ' ἐ. π. οὐ. ὂν οὔτε add. ex Ascl., sed pro ἐκείνων videtur ἐκείνην scribendum esse. || 16. εἶεν *AS*, εἴη ἓν *Br*. || ἂν ante ἀρ. om *A*. || 18. ἓν γίνεσθαι ἓν *A* Ascl. *S*, ἓν γίνεσθαι *Br*. || 19. τί οὖν ἔσται add Ascl. || 20. οὐδὲν *A* Ascl. *S*, οὐδὲ ἓν *Br*. || ἂν om *A*1. || 22. ἑνὸς τοῦ αὐτοενός, εἰ *C*.

ἐκεῖνος μὲν οὖν τοῦτο ἠξίου ὡς παντὸς τοῦ ὄντος μεγέθους τε ὄντος καὶ σώματος· οὐδὲν γὰρ ἄλλο μέγεθος ἐν ὑποστάσει ὡς ἢ αὔξεσθαι ἢ αὔξειν κατ' αὐτὸν χωρὶς σώματος. "τοῦτο — ὄν." διὸ καὶ πάντῃ προστιθέμενον τὸ τοιοῦτον μέγεθος 1001b 11.
αὔξει· τὰ δὲ ἄλλα μεγέθη οὐχ ἁπλῶς συντιθέμενα αὔξει τὸ ὅλον, πῶς δέ, ὡς οὐ κυρίως ὄντα μεγέθη οὐδὲ ὁλοκλήρως. μόνον γὰρ αὔξει ἡ γραμμὴ καὶ τὸ ἐπίπεδον κατὰ τὰ πέρατα ἀλλήλοις συντιθέμενα· ἡ γὰρ ἐπιφάνεια κατὰ μὲν γραμμὴν συντιθεμένη, ἥτις αὐτή ἐστι πέρας τῇ ἐπιφανείᾳ, αὔξει αὐτήν, κατὰ δὲ ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ πλάτος οὐκ αὔξει· ἐφαρμόζει γὰρ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι βάθος ἐξ ἐπιφανειῶν συντιθεμένων γενέσθαι. ὁμοίως καὶ ἡ γραμμὴ μέγεθος οὖσα κατὰ μὲν σημεῖον γραμμῇ συντιθεμένη, ὅ ἐστιν αὐτῆς πέρας, μείζω τὴν ὅλην ποιεῖ, κατὰ δὲ γραμμὴν ἐφαρμόζει καὶ οὐκ αὔξει, διὰ τὸ μὴ συμπληροῦσθαι πλάτος ὑπὸ γραμμῆς· τούτων δὲ ἑκατέρα, εἰ καὶ μὴ κυρίως ὄν, ἀλλὰ ὄν πως, καθόσον καὶ αὔξει τὰ ὄντα· ἡ δὲ στιγμὴ καὶ ἡ μονὰς οὐδ' ὅλως ἔτι ὄντα κατ' αὐτόν, ἐπεὶ πάντῃ ἀμεγέθη· οὐ γάρ εἰσιν αὐξητικά. μνημονεύσας δὲ τῆς Ζήνωνος δόξης ὡς παντάπασιν ἀναιρούσης τὸ ἕν, ἐπὶ τούτοις φησὶν ὅτι ἀλλ' εἰ καὶ ὁ τοῦ Ζήνωνος λόγος φορτικός, μηδὲν ἄλλο εἶναι λέγων ἢ μόνον τὸ μέγεθος· ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τι καὶ ἀδιαίρετον καὶ ὅμως αὔξειν, οὐ γὰρ πάντῃ τὸ ἀδιαίρετον ἐστέρηται τοῦ αὔξειν, ἀλλ' ἔστι πρὸς αὐτὸν λέγειν, μεῖζον μὲν γὰρ οὐ ποιεῖ, πλεῖον δέ, καὶ κατὰ τοῦτο αὔξει καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἀδιαίρετον, ὥστε κατὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐκπίπτει τοῦ εἶναί τι τὸ αὐτοὲν συναυξόν γε αὐτό· ἐκεῖνο δέ, φησίν, ἄξιον ἀπορῆσαι, πῶς ἐκ τοῦ τοιούτου ἑνὸς ἢ πλειόνων τοιούτων γίγνεται μέγεθος· ὅμοιον γὰρ τοῦτο τῷ τὴν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν λέγειν συγκεῖσθαι. ταῦτα δὲ λέγει πρὸς τοὺς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα πάντων τοὺς ἀριθμοὺς ὑποτιθεμένους· γίγνονται γὰρ καὶ τῶν μεγεθῶν ἀρχαί. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Πυθαγόρειοι. ἑξῆς δὲ προσαπορεῖ τῇ Πλάτωνος δόξῃ, ὃς ἀρχὴν ὑπετίθετο τοῦ ἀριθμοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων τὸ ἓν καὶ ἄλλο τι οὐχ ἕν, τουτέστιν ἀριθμόν τινα· τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ "καὶ ἄλλου μὴ ἑνός·" τοῦτο 1001b 21.
δ' ἦν ἡ ἀνισότης καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ὃ μέγα καὶ μικρὸν ἔλεγεν· ἐξ ὧν ἔλεγε πρω-

1. ἐκεῖνος — 3. σώματος locus depravatus. *Ille igitur quasi res omnis magnitudo et corpus sit, propterea quod nulla magnitudo alia est in substantia, nihil putabat sine corpore augeri augereve posse* ***S.*** ‖ 1. τοῦτο — 2. ὡς om ***A***, et pro ἐκεῖνος μὲν οὖν ***A2*** suprascr. ἀδύνατον γάρ. ‖ 2. ὡς om ***V.*** ‖ 4. δὲ ἄλλα] δ' ἄλλα ***L***, om ***C.*** ‖ 5. ὄντα τὰ μεγέθη ***V.*** ‖ μόνα ***AC.*** ‖ 7. αὐτή] αὐτοῦ ***V.*** ‖ τῆς ἐπιφανείας ***AC.*** ‖ 8. κατὰ om ***AV.*** ‖ 9. ἐπιφανειῶν] ἐπιφανείας ὧν ***A1.*** ‖ 12. ἑκατέρα scripsi cum ***S***, ἑκάτερα ***ABr.*** ‖ 15. ὁ] ἡ ***A1.*** ‖ 17. καὶ ὅμως αὔξειν om ***A1C.*** ‖ 18. 19. πλεῖον δέ om ***A1.*** ‖ δὲ ποιεῖ καὶ ***C.*** ‖ 23. καὶ post γὰρ add Ascl. ***S.*** ‖ 25. ὑπέθετο ***C.*** ‖ τε — 26. τὸ om ***A.*** ‖ 26. μηδενὸς ***L.*** ‖ 27. ἡ post ἦν om ***A.*** ‖ ἐξ ὧν ἔλεγε add Ascl.

τον μετὰ τὸν ἀριθμὸν γεννᾶσθαι, ὁριζομένης τῆς ἀορίστου δυάδος ὑπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ γιγνομένης δυάδος, ἔπειτα τὰ ἄλλα. ἀπορεῖ δὲ πῶς ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος συνελθόντων τὸ μὲν ἀριθμὸς γίνεται τὸ δὲ μέγεθος· οὐ γὰρ οἱ ἀριθμοὶ μόνοι ἀλλὰ καὶ τὰ μεγέθη ἐξ ἐκείνων κατ' αὐτόν. εἰ γὰρ ἡ ἀνισότης καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς ἡ αὐτὴ φύσει οὖσα ἀρχὴ καὶ ἀριθμῶν καὶ μεγεθῶν ἐστί, πῶς ἐξ ἑνὸς καὶ ταύτης συντεθειμένων οἷόν τε μέγεθός τι γενέσθαι; ἀριθμοῦ γὰρ ταῦτα γεννητικά. ἢ εἰ πρῶτόν τις λέγοι τὸν ἀριθμὸν ἐκ τούτων γίγνεσθαι, εἶθ' οὕτως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τὰ μεγέθη, πῶς ἢ ἐξ ἀριθμῶν ἢ ἐξ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἀνισότητος οἷόν τε μέγεθος συντεθέντων γενέσθαι, ἄξιον ἀπαιτεῖν· ἄπορον γὰρ πῶς τὰ ἀμερῆ μεγέθους οἷόν
1001b 23. *τε εἶναι ποιητικά. τὸ δὲ "εἴπερ τὸ μὴ ἓν ἀνισότης, καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἦν" ἴσον ἐστὶ τῷ εἴπερ τὸ μὴ ἓν ἦν κατ' αὐτὸν ἡ ἀνισότης καὶ αὕτη ἡ αὐτὴ φύσις οὖσα καὶ ἀριθμῶν καὶ μεγεθῶν ἀρχὴ κατ' αὐτόν· πῶς γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν οἷόν τε καὶ ἀριθμοὺς καὶ μεγέθη γεννᾶσθαι;*

1001b 26. (5) *"τούτων — οὔ." δείξας δι' ὧν ἠπόρησεν, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὐκ οὐσίαι ἔσονται, ἐφεξῆς ἀπορεῖ τοῖς προειρημένοις, πότερον οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ στιγμαί, δηλονότι καὶ αἱ ἐπιφάνειαι καὶ αἱ γραμμαί, οὐσίαι εἰσὶν ἢ οὔ· εἰ γὰρ μὴ ταῦτα οὐσίαι, οὐδ' ἂν ὅλως εἴη τις οὐσία· τίνες γὰρ ἔσονται οὐσίαι; ἔστι δὲ οὐκ οὐσία, οἷον αἵ τε ποιότητες (ταύτας γὰρ εἶπε παθητικὰς κινήσεις) καὶ τὰ πρός τι καὶ αἱ διαθέσεις, ἃ καὶ αὐτὰ ποιότητες. καὶ οἱ λόγοι δέ, οὓς ἀριθμοὺς λέγει, εἰ καὶ οὐσιῶν εἰσίν, ἀλλ' οὐκ αὐτοί γε οὐσίαι. τὸ δὲ "οὐδενὸς δοκοῦσιν οὐσίαν σημαίνειν" εἶπεν ὡς ἴσον τῷ οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τὰς δέκα κατηγορίας οὐκ εἰσὶν οὐσίαι· ἅπαντα γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, τουτέστιν ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστι, καὶ ὑποκείμενόν τι ἄλλο ἔχει καὶ οὐκ αὐτὰ ὑπόκειται, οὐδέ ἐστιν αὐτῶν τι ὑπὸ δεῖξιν πῖπτον ὡς ὑποκείμενον καθ' αὑτό. ὃν δὲ τὴν οὐσίαν νῦν λέγει. εἰπὼν δὲ ταῦτα μετὰ ταῦτα τίθησι μὲν ὡς ἐναργὲς τὸ τὰ ἁπλῶς σώματα οὐσίας εἶναι μάλιστα, χωρίσας δὲ τούτων τὰς ποιότητας καὶ τἆλλα πάθη ὡς συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, λαμβάνει τὸ ὑποκείμενον τούτοις σῶμα, λέγω δὲ τοῖς πάθεσιν, εἶναι τὴν οὐσίαν, ὅ ἐστι τὸ τριχῇ διεστώς. τοῦτο δὲ λαβὼν μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ἧττόν ἐστιν οὐσία*

1. ὁριζομένης Ascl., ὁριζόμενος ἐκ *AMBr*. || ὑπὸ τοῦ ἑνὸς om *AC*. || 1. 2. καὶ γ. δυάδος om *ACS*. || 8. ἢ ἐξ ἀριθμῶν om *C*. || 11. αὐτὴ add Ascl. || 12. ἀρχὴ Ascl., ἡ αὐτὴ *ASBr*. || 15. προειρημένοις] προηπορημένοις Ascl. || 16. καὶ αἱ στιγμαὶ om *C*. || αἱ ante ἐπιφ. et γραμμαί om *A*. || 17. μὴ μετὰ ταῦτα *A*1. || 17. 18. ἐστὶ δὲ οὐκ οὐσία] τὰ γὰρ ἄλλα πάθη οὐσίας ἐστὶ καὶ οὐκ οὐσία Ascl. || 20. post δοκοῦσιν add ὅτι *A*1. || 22. οὐσίαι add ex Ascl. || 24. δεῖξιν Ascl., ἀπόδειξιν *ABr*. || 29. οὐσία — p. 185, 1. περάτων Ascl., οὐσία κατά τι τῶν οἰκείων παρὰ τῶν *A*1*C*, *hoc corpus minus esse substantiam quam proprios*

κατά τι τῶν οἰκείων περάτων· μᾶλλον γὰρ οὐσία ἐπιφάνεια μὲν σώματος, ἐπι-
φανείας δὲ γραμμή, καὶ ταύτης στιγμή. εἶτα ἐπὶ τούτοις τῷ ταῦτα οὐσίας
μὴ εἶναι συναναιρήσει καὶ τὸ τὸ σῶμα οὐσίαν εἶναι, τῷ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧτ-
τον χρησάμενος τόπῳ. εἰ γὰρ ἃ μᾶλλον οὐσίαι, ταῦτα μὴ οὐσίαι, οὐδὲ ἂν αἱ
ἧττον ἐκείνων οὐσίαι οὐσίαι ἂν εἶεν. ὅτι δὲ ἧττον οὐσία τὸ σῶμα τούτων, δεί-
κνυσι πρῶτον μὲν τοιαύτῃ ἐπιχειρήσει. οἷς ὁρίζεταί τι καὶ εἰδοποιεῖται, ἐκεῖνα
τοῦ ὁριζομένου ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον οὐσίαι· τὰ γὰρ ὁρίζοντά τι μᾶλλον ὄντα καὶ
μᾶλλον οὐσίαι τοῦ ὁριζομένου καὶ εἰδοποιουμένου· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς τὸ εἶδος
μᾶλλον τῆς ὕλης εἶναί φησιν. ὑπὸ δὲ ἐπιφανείας καὶ γραμμῆς καὶ στιγμῆς
ὁρίζεται τὸ σῶμα· ταῦτα ἄρα μᾶλλον οὐσίαι τοῦ σώματος. δεύτερον δὲ τοι-
αύτῃ. ὧν τὸ μὲν καθ' αὑτὸ δύναται εἶναι χωρὶς θατέρου τὸ δ' οὐ δύναται, τὸ καθ'
αὑτὸ δυνάμενον εἶναι μᾶλλον οὐσία· τῶν δὲ περάτων τοῦ σώματος καὶ τοῦ σώ-
ματος τὰ μὲν πέρατα χωρὶς εἶναι δύναται τοῦ σώματος, τὸ δὲ σῶμα χωρὶς τῶν
περάτων οὔ· τὰ ἄρα πέρατα τοῦ σώματος μᾶλλον οὐσίαι τοῦ σώματος. τὸ δὲ
"ἐνδέχεσθαι δοκεῖ εἶναι" πάνυ καλῶς προσέθηκε· τῇ μὲν γὰρ ὑποστάσει οὐδὲν τού- 1002*a* 7.
των χωρὶς σώματος οἷόν τε εἶναι ὥσπερ οὐδὲ τὸ σῶμα ἄνευ τούτων, τῇ δὲ
ἐπινοίᾳ καὶ τῷ λόγῳ οἷόν τε· σῶμα μὲν γὰρ ἄνευ ἐπιφανείας οὐχ οἷόν τε νοηθῆ-
ναι, οὐδ' ἂν ἐπιφάνειαν ἄνευ γραμμῆς, οὐδὲ ταύτην χωρὶς σημείου· ἐν γὰρ τοῖς
ὁρισμοῖς αὐτῶν συμπαραλαμβάνεται κἀκεῖνα· σῶμα μὲν γὰρ λέγεται εἶναι τὸ μῆκος
καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔχον, ἐπιφάνεια δὲ ὃ μῆκος καὶ πλάτος ἔχει, γραμμὴ δὲ μῆ-
κος ἀπλατές, ἧς πέρατα σημεῖα· σημεῖον δὲ νοεῖται καὶ χωρὶς γραμμῆς, καὶ αὕτη
χωρὶς ἐπιπέδου, καὶ ἐπίπεδον ἄνευ σώματος. προστίθησι δὲ τούτοις εἰς πίστωσιν τοῦ
ταῦτα μᾶλλον οὐσίας εἶναι τοῦ σώματος καὶ τὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ δόξας, ὧν οἱ μὲν
ἀρχαιότεροι καὶ μηδέπω μετ' ἐπιστασίας περὶ τῶν ὄντων λέγοντες τὰς οὐσίας τῶν
ὄντων καὶ τὰς ἀρχὰς σωματικὰς ὑπετίθεντο, οἱ δὲ μετ' ἐκείνους γενόμενοι καὶ σο-
φώτεροι δοκοῦντες ἤδη εἶναι ἀριθμοὺς τὰς ἀρχὰς ἔφησαν, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι καὶ
Πλάτων, ὡς τούτων μᾶλλον οὐσιῶν ὄντων τῶν σωμάτων. τὸ δὲ "ὥστε καὶ τὰς 1002*a* 10.
ἀρχὰς τὰς τῶν σωμάτων τῶν ὄντων εἶναι ἀρχάς" ὡς ἴσον εἶπε τῷ ὥστε καὶ τὰς

ipsius terminos ***S***, οὐσία τῶν ποιοτήτων καὶ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ διαθέσεων A_2***Br***.

1, γὰρ om A_1***C***. ‖ 2. post εἶτα add μέλλων A_2***Br***. ‖ τῷ] τὸ A_1***M***. ‖ ταὐτὰ ***A***. ‖ 2. 3. ὁ οὖν ἀναιρῶν ταύτας οὐσίας εἶναι συναναιρήσει Ascl. ‖ 3. μὴ addidi e ***S***. ‖ συναναιρήσει A_1***M***, συναναιρήσειν A_2***Br***. ‖ 4. χρησάμενος A_1***MBr***, χρῆται A_2. ‖ οὐδὲ ἂν] οὐ et ἂν om A_1. ‖ 7. μᾶλλον post αὐτῶν om ***C***. ‖ οὐσία ***A***. ‖ 9. εἶναί φησιν et 10. ἄρα om A_1***C***. ‖ 11. χωρὶς] ἄνευ ***C***. ‖ τὸ δ' οὐ δύναται om A_1. ‖ 14. τὰ ἄρα coni, ἄρα τὰ ***Br***, οὐκ ἄρα τὰ ***C***. ‖ 19. συλλαμβάνεται ***A***. ‖ λέγει ***A***. ‖ 19. τὸ μῆκος — 20. ἐπιφάνεια δὲ add Ascl. ***S***. ‖ 20. ἔχει om Ascl. ‖ 24. ἐπιστασίας] ἐπιτάσεως Ascl.

ἀρχὰς τῶν σωμάτων κυρίως ὄντα εἶναι ἔλεγον, διότι ὄντων καὶ σωμάτων ἦσαν ἀρχαί. τοῦτο λαβὼν μετὰ ταῦτά φησιν ὅτι εἰ μηδὲν τούτων οὐσία, οὐδ' ἂν ἄλλο τι οὐσία εἴη· οὔτε γὰρ τὰ σώματα, ἧττον γὰρ ταῦτα οὐσίαι, οὔτε ἔτι μᾶλλον τὰ τῷ σώματι συμβεβηκότα. ὅτι δ' αὖ μή ἐστι ταῦτα ὄντα, τουτέστιν οὐσίαι, δείκνυσιν οὕτως. εἰ ἔστι σημεῖον καὶ γραμμὴ καὶ ἐπίπεδον ὄντα τε καὶ οὐσίαι, δῆλον ὅτι καὶ ἐν σώμασιν αὐτῶν ἡ ὑπόστασις, καὶ εἰ ἐν σώμασιν, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τούτων ἐστὶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὔτε γὰρ οἷον ὁριζόμεθα τὸ σημεῖον ἔστιν εὑρεῖν τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, οὔτε ὁποίαν τὴν γραμμήν· οὐδὲν γὰρ ἔστι λαβεῖν ἐν αἰσθητῷ σώματι μῆκος παντάπασι κεχωρισμένον πλάτους, ὁμοίως δὲ οὐδ' ἐπιφάνειαν χωρὶς βάθους. εἰ δὴ ὄντα μὲν ἦσαν καὶ οὐσίαι, ἦν ἂν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς αἰσθητοῖς, ταῦτα γὰρ ἐν ὑποστάσει μόνα· εἰ δὲ μή ἐστι, μηδ' οὐσίαι εἶεν ἄν. δείκνυσι δὲ μὴ ὄντα ταῦτα ἐν ὑποστάσει καὶ ἐκ τοῦ πάθη ταῦτα εἶναι καὶ διαιρέσεις τῶν σωμάτων γίγνεσθαι· αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ τοῦ σώματος οὐχ ὑποκείμενα οὐδὲ ὄντα τινὰ ἐπ' οἰκείας φύσεως· πάθη γάρ, τὰ δὲ πάθη οὐκ οὐσίαι. κατὰ μέντοι τὸ πλάτος ὑπὸ γραμμῆς τέμνεται τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τὸ βάθος ὑπὸ ἐπιφανείας, κατὰ δὲ τὸ μῆκος ὑπὸ στιγμῆς. ἐπὶ τούτοις ὅτι μή ἐστιν ἐν τοῖς σώμασι ταῦτα, ἥ τε ἐπιφάνεια καὶ ἡ γραμμὴ καὶ τὸ σημεῖον, οὕτω δείκνυσιν. ἐπινοίᾳ ταῦτα ἐν τοῖς σώμασι λέγεται εἶναι· οὐ γὰρ δὴ τῇ ὑποστάσει καὶ τῷ χωρίζεσθαι δύνασθαι. τούτῳ προσχρώμενος λέγει ὅτι ἐν τῷ σώματι ἔστιν ὁποιονοῦν σχῆμα καὶ ὁποιανοῦν ἐπιφάνειαν ὁμοίως ὄντα λαβεῖν. τῇ γὰρ ἐπινοίᾳ ἐν τῷ λίθῳ τῷ ἀργῷ καὶ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλου τινὸς ὁμοίως ἔστι λαβεῖν ὁτιοῦν σχῆμα· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κύβῳ τὸ ἥμισυ τοῦ κύβου τῇ ἐπινοίᾳ ἔστι, καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἡ διαιροῦσα αὐτὸν εἰς δύο ἐν τῷ βάθει ληφθῆναι δυναμένη, ὁμοίως καὶ ἡτισοῦν. εἰ οὖν πάντα μὲν ὁμοίως τὰ σχήματα καὶ αἱ ἐπιφάνειαι ἐν τῷ σώματι, τῇ γὰρ ἐπινοίᾳ, μὴ ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ ταῦτα [αὐ]τῷ δύνασθαι γενέσθαι ἐν αὐτῷ ἐπινοίᾳ λαμβανόμενα, οὐδ' ἂν ἄλλο τι εἴη· ὥστε εἰ μὴ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ σχῆμα ἐν τῷ λίθῳ, οὐδὲ ὃ δοκεῖ ἔχειν, καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ κύβῳ ἡ διαιροῦσα δίχα ἐπιφάνεια, οὐδ' ἣν δοκεῖ ἔχειν. ἡ δὲ τοῦ λόγου παραγωγὴ τὸ ὁμοίως λαβεῖν πάντα

1. τῶν om *V*. ‖ ὄντα om *V*. ‖ 4. τῷ] ἐν τῷ *A*. ‖ αὖ] οὖν A_1*C*. ‖ 6. 7. ἐν τοῖς αἰσθητοῖς] ἐν τούτοις A_1*CS*, fort. recte. ‖ 10. οὐδ'] οὐ A_1. ‖ 11. ἦσαν καὶ om A_1*C*. ‖ 12. μόνα, δῆλον ὡς εἰ μή A_2. ‖ ὄντα αὐτὰ *C*. ‖ 13. διαιρέσεις εἶναι τῶν A_1*C*. ‖ 15. γάρ, τὰ δὲ πάθη et 17. ταῦτα om *A*. ‖ 18. καὶ τὸ] κατὰ τὸ *C*. ‖ 19. συγχρώμενος *A*. ‖ 20. ὁποιασοῦν ἐπιφανείας *A*. ‖ 21. τὸ — τὸ] τῷ — τῷ *A*. ‖ 22. ὁτιοῦν om A_1*C*. ‖ 23. αὐτῷ A_1, αὐτὸ A_2*C*. ‖ 24. ὁστισοῦν A_1*C*. ‖ 25. αἱ] ἡ *C*. ‖ 26. ἐν αὐτῇ ἐπινοίᾳ A_1*C*, *quae autem cogitatione sumuntur, non sunt in ipso S*, ἐν αὐτῇ ὑπόστασιν A_2*Br*, ἐν αὐτῷ Ascl., ἐν αὐτῇ *ABr*. ‖ 26. ταῦτα — αὐτῷ ἐπινοίᾳ add Ascl. ‖ 29. fort. τῷ ὁμοίως, quod coni. *Br*.

εἶναι τὰ σχήματα ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τά τε δυνάμει καὶ τὰ ἐνεργείᾳ. τούτου δὲ τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ ἐπινοίᾳ καὶ τὰ ἐνεργείᾳ ὄντα δοκεῖν εἶναι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς καὶ τὰ δυνάμει· τοῦτο δὲ ἐπεὶ μή ἐστι χωριστά. ὡς δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς καὶ ἐπὶ στιγμῆς καὶ μονάδος· καὶ γὰρ ἡ μονὰς στιγμή τίς ἐστιν· ἔνεστι γὰρ ἐπὶ τούτων ὁμοίως τῇ ἐπινοίᾳ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ σώματι λέγειν ὁποιανοῦν εἶναι, καὶ λαμβάνοντάς τινα τῶν δυνάμει καὶ δεικνύντας ὅτι μὴ ἔστιν ἐν αὐτῷ (τὸ γὰρ δυνάμει ὂν ἔν τινι οὐδέπω ἐστὶν ἐν αὐτῷ), ὅτι μηδὲ τὰ ἐνεργείᾳ δοκοῦντα εἶναι ἐν αὐτῷ ἔστιν ἐν αὐτῷ δεικνύναι. δείξας δὲ διὰ τούτων ὅτι μὴ οὐσία ἡ ἐπιφάνεια καὶ γραμμὴ καὶ στιγμὴ καὶ ἡ μονάς, ὡς ἀκόλουθον τοῖς δεδειγμένοις λαμβάνει τὸ μηδὲ τὸ σῶμα ἔσεσθαι οὐσίαν τὸ ὑπὸ τούτων ὁριζόμενον. ἔδειξε δὲ ταῦτα οὐ μόνον οὐκ οὐσίας ὄντα, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ὄντα. τὸ δὲ "μή ἐστι δὲ ταῦτα μηδὲ οὐσίαι τινές" ἴσον ἐστὶ τῷ μήτε ἐστὶν ὄντα ταῦτα μήτε οὐσίαι τινές.

"πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν συμβαί- 1002a 28.
νει ἄλογα." καὶ αὕτη ἡ ἐπιχείρησις αὐτῷ δείκνυσιν ὅτι μὴ οὐσίαι τὰ πέρατα τοῦ σώματος, ἃ μᾶλλον οὐσίαν ἔδειξε τοῦ σώματος. αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι, πρότερον μὴ οὖσαι, διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι προΐασιν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ πρότερον οὖσαι εἰς τὸ μὴ εἶναι διὰ φθορᾶς, ὥστε τῶν μὲν οὐσιῶν τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι γένεσις καὶ φθορὰ προηγεῖται, ταῦτα δὲ ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς ὁτὲ μὲν ἔστιν ὁτὲ
δὲ οὐκ ἔστιν, ὥστε οὐκ οὐσίαι. τὸ γὰρ "ἅμα ὁτὲ μὲν μία ἁπτομένων, ὁτὲ δὲ δύο 1002b 1.
διαιρουμένων γίγνεται" τοῦ χωρὶς γενέσεώς ἐστι δηλωτικόν· ἁπτομένων μὲν γὰρ εὐθὺς καὶ ἅμα μία, διαιρουμένων δὲ πάλιν καὶ κεχωρισμένων εὐθὺς καὶ ἅμα δύο, οὐδεμιᾶς γενέσεως προηγησαμένης. ὅτι δὲ ὁτὲ μὲν εἰσὶν ὁτὲ δὲ οὐκ εἰσὶ χωρὶς γενέσεως καὶ φθορᾶς, δείκνυσιν οὕτως. ὅταν ἅπτηται τὰ σώματα ἀλλήλων καὶ πάλιν ὅταν διαστῇ, ποτὲ μὲν μία ἡ ἐπιφάνεια καὶ ἡ γραμμὴ καὶ τὸ σημεῖόν ἐστιν ἀθρόως· ὅταν γὰρ ἅπτωνται, ἓν τὰ ἀμφοτέρων πέρατα τῷ ἐφαρμόζειν, ὅταν δὲ αὖ χωρισθῇ, δύο πάλιν ἀθρόως· ὥστε ποτὲ μὲν ἔστιν ἡ ἐπιφάνεια καὶ τὰ ἄλλα, ὅταν μὴ ἅπτηται τὰ σώματα ἀλλήλων, ποτὲ δὲ οὐκ ἔστιν, ὅταν ἅπτηται, καὶ ταῦτα χωρὶς γενέσεως καὶ φθορᾶς. οὐ γὰρ δὴ ἡ στιγμὴ ἡ ἀδιαίρετος τῇ αὐτῆς φύσει διῃρέθη εἰς δύο, ὥστε εἶναι ταύτην τὴν διαίρεσιν γένεσιν τῆς ἑτέρας στιγμῆς, ἀλλ' ἡ πρότερον οὐκ οὖσα ὕστερον ἔστι χωρὶς γενέσεως. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας· οὔτε γὰρ τὴν γραμμὴν οἷόν τε διῃρῆσθαι κατὰ πλάτος, ὡς οὕτως γίνεσθαι τὴν μίαν δύο, ἀπολυομένης τῆς ἁφῆς, οὔτε τὴν

1. τοῦτο *A*. ‖ 2. δοκεῖ *C*. ‖ 5. τῇ ἐπινοίᾳ *ASBr*, τῇ ἐπιφανείᾳ Ascl., fort. recte. ‖ 6. 7. δεικνύντας A_2 Ascl., δεικνύναι A_1 *SBr*. ‖ 8. δὲ om A_1. ‖ 12. ἴσον] εἰσὶν A_1. ‖ ἐστὶ] εἰσὶ *C*. ‖ 16. fort. οὐσίας. ‖ 16.17. οὐσίαι μὴ οὐσίαι πρότερον οὖσαι *C*. ‖ 17. μὴ om A_1. ‖ 21. ἐγίνοντο *C*, ἐγίνετο A_1. ‖ 22. καὶ post πάλιν om *A*. ‖ 27. πάλαι *A*. ‖ 29. αὐτῇ A_1. ‖ 30. διαιρεθῇ A_1*C*. ‖ 32. διαιρεῖσθαι *AVS*.

ἐπιφάνειαν καὶ βάθος. προστίθησι δὲ τούτοις ὅτι εἰ πᾶν μὲν τὸ γινόμενον ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται καὶ ὕλης, τούτοις δὲ οὐδὲν ὑπόκειται, οὐ γίνεται ταῦτα· εἰ γὰρ χωρὶς τοῦ γίνεσθαι ποτὲ μὲν ἔστι ποτὲ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὰ προειρημένα. ἔτι ὡς ἐπὶ τοῦ νῦν πέρατος ὄντος τοῦ χρόνου ἔχει, οὕτως ἕξει καὶ ἐπὶ τῆς στιγμῆς καὶ γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας· ἅπαντα γὰρ ὁμοίως ταῦτα πέρατά ἐστι τὸ μὲν σώματος τὸ δὲ ἐπιφανείας τὸ δὲ γραμμῆς τὸ δὲ χρόνου ἡ διαίρεσις· καὶ γὰρ ταῦτα αἱ διαιρέσεις τῶν προκειμένων. εἰ τοίνυν ὁμοίως ἔχειν ἀνάγκη ἐν πᾶσιν αὐτοῖς τὸ ποτὲ μὲν εἶναι ποτὲ δὲ μὴ εἶναι, τῆς αὐτῆς γε οὖσι φύσεως, τὸ δὲ νῦν ποτὲ μὲν ἔστι ποτὲ δὲ οὐκ ἔστι, καὶ ἄλλοτε ἄλλο ἐστὶ χωρὶς γενέσεως καὶ φθορᾶς (πᾶσα γὰρ γένεσις ἐν χρόνῳ, ὁμοίως δὲ καὶ φθορά, ὥστε καὶ τὸ νῦν εἰ ἐγένετο, ἐν χρόνῳ πρῶτον ἐγένετο, γινόμενον δὲ ἐν χρόνῳ ἦν ἂν καὶ μεριστὸν καὶ ἐν διαστήματί τινι· τοῦ γὰρ ἐν χρόνῳ γιγνομένου τὸ μέν τι γέγονε τὸ δὲ γίγνεται· καὶ γὰρ τὰ τοῦ χρόνου μόρια καὶ τοῦ γινομένου τὰ μόρια γίνεται· ἔτι πᾶν τὸ γινόμενον ὑποκείμενόν τι ἔχει, ὡς προείρηκε· τῷ δὲ νῦν οὐδὲν ὑπόκειται)· ὥστε εἰ τοῦτο χωρὶς γενέσεως ποτὲ μὲν ἔστι ποτὲ δὲ οὐκ ἔστιν, οὕτως ἕξει καὶ τὰ προειρημένα· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ οὐσίαι.

1002*b* 11. (6) "ὅλως — εἴδη." ἡ μὲν ἀπορία πῶς εὔλογον παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας καὶ τὰ μεταξύ (ταῦτα δέ ἐστι τὰ μαθηματικά) ἄλλας τινὰς αἰτίας ζητεῖν τε καὶ τίθεσθαι, ὥσπερ οἱ τὰς ἰδέας εἶναι λέγοντες, εἶτα δι᾽ ἃ εὔλογον παριστάμενος τῇ δόξῃ τίθησιν. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ὅτι τὰ μαθηματικὰ εἰ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα διαφέρει τῶν αἰσθητῶν (τῷ γὰρ ἀΐδια εἶναι καὶ τῷ ἀκίνητα, ὥσπερ πρότερον εἶπεν), ἀλλὰ κατά γε τὸ πολλὰ ὁμοειδῆ ἐν αὐτοῖς εἶναι οὐ διαφέρει τῶν αἰσθητῶν· οὐ γὰρ ἓν κατ᾽ ἀριθμὸν οὐδὲ τούτων ἕκαστον, ὡς εἶπε καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω, ἀλλ᾽ ἔστιν ἕκαστον αὐτῶν εἴδει μὲν ἕν, ἀριθμῷ δὲ πολλά· εἰ δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα καθ᾽ ἕκαστα ὅμοια ἀλλήλοις, οὐδὲν ἂν αὐτῶν οὐσία καὶ στοιχεῖον τῶν ἄλλων εἴη· ὥστε εἰ μήτε τούτων μήτε τῶν αἰσθητῶν ἀριθμῷ αἱ ἀρχαὶ ἀφωρισμέναι, οὐκ ἔσονται τῶν ὄντων ἀρχαὶ ἀριθμῷ ἀφωρισμέναι, οὐδὲ ἔσται τις ἀριθμῷ οὐσία

1. εἰ om *A1CV*. ‖ 2. ὕλης ταῦτα δὲ ἐκ τίνος ὑποκειμένου ἐρεῖ τις γίνεσθαι, οὐκ ἔστιν. ὥστε εἰ πᾶν τὸ γινόμενον ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται καὶ ὕλης, τούτοις *C* Ascl. ‖ 3. ad οὐκ ἔστι τὰ προειρ. adde οὐσία e *S*. ‖ 8. εἶναι post μὴ om *C*. ‖ τῆς om *A1*. ‖ 9. 10. post φθορᾶς add *eadem profecto fuerit ceterorum ratio. quod in momento verum esse confirmatur hunc in modum S*. ‖ 10. διαφθορά *A1*. ‖ 11. πρῶτον] ἂν Ascl. ‖ 13. ἔτι Ascl. *S*, ἐπεὶ *ABr*. ‖ 15. οὕτως] ὥστε *A1*. ‖ 17. μὲν om *A*. ‖ 19. λέγονται *A1*. ‖ 20. εἰ γ. δ. τ. ὅτι] *quoniam S*. ‖ κατὰ om *A*. ‖ 23. ταῖς *A1*. ‖ 24. πολλά· εἰ δὲ add Ascl. ‖ 25. στοιχεῖον Ascl. *S*, στοιχεῖα *ABr*. ‖ 27. οὐδέ τις ἔσται *A*.

μία ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ὡρισμένη, εἰ μὴ ἄλλαι τινὲς εἶεν οὐσίαι παρά τε τὰς αἰσθητὰς καὶ τὰς μαθηματικάς, ὁποίας τὰς ἰδέας λέγουσιν· οὐδεμία γὰρ ἔσται τῶν ἀρχῶν μία ἀριθμῷ οὐσία, εἰ αἱ μὴ αἰσθηταὶ καὶ αἱ μαθηματικαὶ τῷ εἴδει μία, ἄλλη δὲ μή ἐστι παρὰ ταῦτα οὐσία. ἔτι οὐδὲ οὐσίαι ἔσονται αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων, εἰ μὴ ἑκάστη αὐτῶν ἀριθμῷ μία· τοῖς γὰρ καθόλου συμβεβηκὸς τὸ εἶναι, ὡς προελθὼν ἐρεῖ. εἰπὼν δὲ "οὐκ ἔσται μία ἀριθμῷ ὡς ἀρχὴ οὐσία," προσέθηκε 1002b 24.
τὸ "καὶ τῷ εἴδει," ἤτοι λέγων τῇ φύσει καὶ τῇ ὑποστάσει, ἢ ὅτι οὐκ ἔσται ἀρχὴ ἡ μὴ τῷ ἀριθμῷ μία ἡ δὲ τῷ εἴδει· μόνη γὰρ ἔσται ἡ τῷ εἴδει, ἥτις οὐδὲ ἀρχὴ κυρίως, ἐν τούτοις ἔχουσα τὸ εἶναι καὶ ἀπὸ τούτων νοουμένη ὧν αἱ ἀρχαὶ εἶναι λέγονται. ἄμεινον δὲ γεγράφθαι "οὐκ ἔσται μία ἀριθμῷ ἀλλ' εἴδει·" τοῦτο γὰρ συνάγει τά τε προειρημένα καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τὸ "οὐδ' αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμῷ ἔσονται ποσαί τινες ἀλλ' εἴδει." εἰ δὴ μὴ οὔσης οὐσίας τινὸς παρὰ τὰς μαθηματικάς τε καὶ αἰσθητὰς οὐκ ἔσονταί τινες ὡρισμέναι οὐσίαι, οὕτω δὲ οὐδὲ ἀρχῶν οὐσῶν οὐσίαι κυρίως ταῖς καὶ ὡρισμέναις, ἀναγκαῖον ἔδοξεν ἄλλας τινὰς οὐσίας θέσθαι ὧν ἑκάστη κυρίως οὐσία ἔσται, οὐ κατὰ μετουσίαν τινὸς οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ εἶναί τε καὶ ἓν ἐχούσας· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἓν τὸ τῷ εἴδει ἕν, ἀλλ' οὐ κυρίως. ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτό τις θήσεται εἶναί τινας τοιαύτας οὐσίας, ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς ἃ ἔδειξεν ἑπόμενα δυσχερῆ τῇ τῶν ἰδεῶν ὑποθέσει. ὁ δὲ τῶν λεγομένων νοῦς τοιοῦτος. παρέθετο τὰ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν, δεικνὺς ἐπὶ τούτων πῶς αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ κατηγορούμενα κοινῶς τινὸς οὐκ ἔστιν ἀριθμῷ ὡρισμένα ἀλλ' εἴδει· τῶν γὰρ καθ' ἕκαστα α τὸ κοινὸν α ἀρχή, εἴδει ἕν, οὐχ ἓν ἀριθμῷ· ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων· ὡς δὲ ἐπὶ τῶν στοιχείων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων ὁ ἄνθρωπος, καὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁμοίως. εἰπὼν δὲ "τῶν ἐνταῦθα γραμμάτων αἱ ἀρχαὶ ἀριθμῷ μὲν οὐκ εἰσὶν ὡρισμέναι, 1002b 17.
εἴδει δέ," ἐπὶ τῆς ἀφωρισμένης ὅμως, οἷον τῆσδε τῆς βα συλλαβῆς τόδε τὸ β καὶ τόδε τὸ α ἀρχαί, φησί, καὶ στοιχεῖα ἀφωρισμένα εἰσὶ κατ' ἀριθμόν.

3. μία ἀριθμῷ οὐσία Ascl., μία om *AMBr*, οὐσία om *S*. ‖ 6. ἀριθμῷ om *L*. ‖ 7. τῷ] τὸ *V*. ‖ 8. γὰρ καὶ ἔσται *V*. ‖ 10. δὲ om *A1*. ‖ ἀριθμοῦ ἀλλ' ἰδίᾳ· τούτῳ *L*. ‖ 11. οὐδ'] οὐκ *L*. ‖ αἱ om *AC*. ‖ 12. εἰ δὴ *Br*, εἰ δὲ *V*, om *A1*, τὸ *C*, τὸ οὐσίας δηλονότι *A2*. ‖ 13. οὕτω δὲ — 14. ὡρισμέναις *A1 Br*, ind *A2* et in mg. scripsit ἐπεὶ δέ εἰσιν οὐσίαι ὡρισμέναι, *quod si ita est, nec principia proprie sunt substantiae, cum non sint substantiae definitae* *S*. fort. οὐσῶν οὐσίαι κυρίως τινὲς καὶ ὡρισμέναι. ‖ 14. καὶ om *L*. ‖ ἔδοξεν *A2 S*, ἔδοξέ τε *A1 Br*. ‖ 17. ἀλλ' — 19. τοιοῦτος om *L*. ‖ 17. διὰ τοῦτο de coni. dedi, coll. p. 188, 20, τοῦτο *ABr*, om *S*. ‖ 19. lege παρέθετο δὲ τά. ‖ 20. post ἀρχαὶ add τῶν *A1*. ‖ 24. εἶπε *A1C*. ‖ 25. ὅμως, οἷον] εἶναι *A1C*. ‖ 26. φησί et εἰσὶ om *A1 C*.

παρέθετο οὖν καὶ τοῦτο, καὶ ἔδειξεν ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν οὕτως λαμβανομένων συλλαβῶν καὶ ἐπὶ πάντων ἄλλων τῶν συνθέτων ἀφωρισμένας ἀριθμῷ τὰς ἀρχὰς ἔστι λαβεῖν· ἀλλ' αὐτῶν πάλιν τούτων τὰ κοινὰ ἀρχαί· τὰ γὰρ ἐν τῇδε τῇ συλλαβῇ α καὶ ἐν τῇδε τὸ κοινῶς κατηγορούμενον α ἀρχὴν ἔχουσι. δείξας δὲ ἐπὶ τῶν στοιχείων τὸ κοινὸν καὶ ἓν κατ' εἶδος ἀρχὴν γενόμενον, ὁμοίως, φησίν, ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μεταξύ, λέγων τῶν μαθηματικῶν· καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις, πολλὰ καὶ ἐπ' ἄπειρα τὰ καθ' ἕκαστα λαμβανόμενα καὶ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις. εἰ δὲ τὰ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ταῦτα ὁμοειδῆ ἐστὶν ἀλλήλοις (λέγει δὲ ὁμοίως ἐπί τε τῶν φυσικῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν· ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοτέρων λόγος), εἰ μὴ ἔσται τις ἄλλη οὐσία ἀριθμῷ μία ἢ
1002b 24. ὁποίαν βούλονται τίθενται οἱ τὰς ἰδέας δοξάζοντες, "οὐκ — οὐσία," τουτέστιν οὐκ ἔσται τις εἰδικὴ οὐσία κατὰ τὸν ἀριθμὸν μία, οὐδὲ αἱ ἀρχαὶ ἄρα τῶν ὄντων ὡρισμέναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ ποσαὶ ἀλλὰ τῷ εἴδει. εἰ δέ ἐστιν ἀναγκαῖον τοῦτο, ἀριθμῷ ὡρίσθαι τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς (οὕτω γὰρ οὐσίαι ἔσονται· τὸ γὰρ κοινὸν οὐ κυρίως οὐσία, διὸ οὐδὲ ἀρχή τε καὶ στοιχεῖον), ἀναγκαίως δόξουσι κινηθέντες οἱ τὰς ἰδέας ὑποθέμενοι ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἄντικρυς τοῦτο λέγουσι τῷ μὴ διαρθροῦν πάνυ τι τὴν αὑτῶν δόξαν, ἀλλὰ τοῦτό γε φαίνεται εἶναι τὸ ἀγαγὸν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ τὰς ἰδέας τῶν ὄντων ἀρχὰς ὑποτίθεσθαι, τὸ δεῖν τὰς ἀρχὰς οὐσίας τε εἶναι καὶ ὡρισμένας· οὕτω γὰρ οὐσίαι αὐτοῖς αἱ ἀρχαὶ γίνονται, καὶ καθ' αὑτὰς οὐσίαι, καὶ διαφέρουσαι τῶν ἄλλων, οἷς τὸ ἓν κατὰ τὸ εἶδος, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, ὡς δοκεῖ τὰ κοινά· οὐ γὰρ καθ' αὑτὴν ἡ τῶν κοινῶν ὑπόστασις, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ προσαγαγὼν τὸ ὅτι εὔλογον εἶναι τοιαύτας τῶν ὄντων ἀρχάς, ἐπήνεγκεν ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς τῶν πρὸς ταύτην τὴν δόξαν ἠπορημένων καὶ ὅλως πρὸς τὸ μίαν ἀριθμῷ τῶν ἀρχῶν ἑκάστην εἶναι. ἐρρέθη γὰρ ὅτι οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὰς ἀρχὰς ἔσται· ὧν γὰρ αἱ ἀρχαὶ ἀριθμῷ ὡρισμέναι, ταῦτα ἰσάριθμα ταῖς ἀρχαῖς ἐδείχθη ὄντα, ὥστε οὐκ ἔσται ἄλλα

1. οὖν om *A*. || ἐπὶ μὲν *A*1 Ascl. *S*, εἰ καὶ ἐπὶ *A*2 *Br*. || 2. πάντων] τῶν *M*, πάντων ἐπὶ μὲν τῶν συνθέτων *C*. || ἄλλων Ascl., ἀρχῶν *AMSBr*, om *C*. || ἀφωρισμένας Ascl., ἐφ' ὧν ὡρισμένας *AMC*, ὡρισμένας *Br*. || 3. ἀλλ'] *alia S*. || 4. ante δείξας add πάλιν *C*, πάλαι *A*1. || 6. ἐν ἐκείνοις conieci e *S*, ἐκείναις *AMBr*. || 7. 8. λαμβανόμενα *A*2, λαμβάνομεν ἃ *A*1*SBr*. || 8. εἰ δὲ — 9. ἀλλήλοις om *S*. || 8. τὰ ante παρὰ om *A*1*C*. || 10. εἰ μὴ ἔσται τις coni., coll. p. 188, 26 — 189, 4, μὴ ἔσται τις *A*1 *Br*, μή ἐστι δὲ ταῦτά τις *A*2. || 12. 13. ὡρισμέναι κ. τ. ἀ. κ. ποσαὶ ἀλλὰ τῷ εἴδει coni., ὡρισμένων κ. τ. ἀ. κ. ποσὰ ἄλλα ὄντα τῷ εἴδει *AMBr*, *non igitur entium principia definita et tot numero erunt, sed specie S*. || 15. οὐσία scripsi cum *S*, οὐσίαι *ABr*. || στοιχεῖον *SBr*, στοιχεῖα *A*. || 16. τούτῳ ἐλθεῖν *C*. || 20. ἓν καὶ τὸ *C*.

παρὰ τὰς ἀρχάς. ἀλλὰ καὶ ὅσα πρὸς τὰς ἰδέας ἠπορήθη ἐν τῷ πρώτῳ, καὶ μᾶλλον ἐκείνων ἂν ἡμᾶς ὑπομιμνήσκοι.

"σύνεγγυς — τρόπον." ἡ ἀπορία πάνυ λογική, ζητεῖ δὲ πότερον τὰ 1002b 32.
στοιχεῖα καὶ αἱ τῶν ὄντων ἀρχαὶ δυνάμει εἰσὶν ἢ ἐνεργείᾳ· τοῦτο γὰρ σημαίνεται διὰ τοῦ "ἤ τινα ἕτερον τρόπον." εἰ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ (τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "εἰ μὲν γὰρ ἄλλως πως"), ἔσονται τῶν ἀρχῶν ἀρχαί, ὥς φησι, καὶ πρότερόν τι ἔσται τῶν ἀρχῶν· τοῦτο δὲ ἄτοπον. τί δὲ ἔσται πρότερον; ἢ τὸ δυνάμει· δοκεῖ γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πρῶτον εἶναι τὸ δυνάμει τῆς ἐνεργείας, ὥστε ἡ τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰτίας καὶ ἀρχῆς δύναμις πρότερον ἔσται τῆς ἀρχῆς οὔσης γε κατ' ἐνέργειαν· τὸ γὰρ δυνατὸν οὐκ ἀναγκαῖον ἤδη καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι. ὥστε εἰ μὴ ἀντιστρέφει ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐνεργείᾳ ὄντος προηγεῖται ἡ δύναμις, καὶ παντὶ ἐνυπάρχει, οὐκ ἐν παντὶ δὲ τῷ δυνατῷ ἤδη ἐνέργεια, προτέρα ἡ δύναμις ἔσται. πάνυ δὲ βραχέως ἡρμήνευσε συνάψας τῷ "πρότερον γὰρ ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς αἰτίας" τὸ "τὸ 1003a 1.
δὲ δυνατὸν οὐκ ἀναγκαῖον ἐκείνως πᾶν ἔχειν," τουτέστιν ἐνεργείᾳ εἶναι. τὸ δὲ "ἐκείνης τῆς αἰτίας" εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς, ἥτις ἦν ἡ κατ' ἐνέργειαν. λαβὼν δὲ τῷ "πρότερον μὲν γὰρ ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς αἰτίας" τὸ εἴ τι ἐνεργείᾳ ἐστὶ πρότερον τὸ δυνάμει ἐσχηκέναι, ἐπάγει, εἰ δέ τις θήσεται τὰ στοιχεῖα δυνάμει εἶναι καὶ μὴ ἐνεργείᾳ, τούτῳ ἀκολουθήσει τὸ ἐνδέχεσθαι μηδὲν ὅλως εἶναι· δύναται γὰρ εἶναι τὸ μήπω ὄν, ὥστε καὶ ἀρχαὶ εἰ δυνάμει εἰσί, δύνανται καὶ μὴ εἶναι· εἰ δὲ αὗται μὴ εἶεν, οὐδὲ τὰ ἐξ αὐτῶν. ὅτι δὲ δυνατὸν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν, ἔδειξεν, εἰ τὸ γινόμενον οὐκ ἔστι· τοῦτο γὰρ εἶπε διὰ τοῦ "γίγνεται μὲν γὰρ τὸ μὴ ὄν." τὸ δὲ δυνατὸν οὐκ ἔστιν· εἰ γὰρ τὸ γινόμενον οὐκ ἔστι, τὸ δυνατὸν οὐκ ἔστιν. ἔλαβε δὲ τὴν δευτέραν πρότασιν διὰ τὸ "οὐθὲν δὲ γίγνεται τῶν εἶναι ἀδυνάτων." τοῦτο γὰρ ἴσον τῷ τὸ δυνάμει καὶ τὸ δυνατὸν τὸ γινόμενον εἶναι. ἐπὶ τούτοις πάλιν μέμνηται τῆς πρόσθεν ἤδη ῥηθείσης ἀπορίας· ἔστι δὲ αὕτη, πότερον τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων καθόλου εἰσὶ καὶ κοινά τινα ἢ καθ' ἕκαστα· καὶ προστίθησιν ἀλ-

1. 2. καὶ μᾶλλον — ὑπομιμνήσκοι om *S.* ‖ 5. τοῦ] τούτων *A.* ‖ ἐνεργείᾳ iterat A_1. ‖ τοῦτο γ. σ. τὸ] πάλιν γὰρ τοῦτο εἶπε διὰ τοῦτο A_1, τοῦτο εἶπε διὰ τοῦ *C.* ‖ 8. τὸ] τῇ *A.* ‖ 10. ὥστε — 12. ἔσται] *Itaque non convertuntur, sed eius quod nondum est actu potentia praecedit, et in omni possibili potentia prior actu erit S.* ‖ 11. ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ἐνεργείᾳ *A.* ‖ ἐνυπάρχει — 12. παντὶ add ex Ascl. ‖ 12. δὲ τῷ Ascl., γε τῷ *ABr.* ‖ ἤδη A_1CM Ascl., ἕπεται A_2 *Br.* ‖ ἡ] ἢ *C.* ‖ 13. "τὸ" addidi e *S.* ‖ 14. ἀδύνατον A_1. ‖ ἐκείνως] ἔχειν ὡς A_1. ‖ 16. δὲ *A*, δὴ *Br.* ‖ τῷ scripsi cum *S*, τὸ *ABr.* ‖ 17. ἐπάγει om A_1CS. ‖ 19. fort. καὶ αἱ ἀρχαί. ‖ δύναται *C.* ‖ 21. τὸ δὲ — 22. τὸ δυνατὸν οὐκ ἔστιν.] *quod autem fit est possibile, possibile igitur non est S*, τὸ δὲ δυνατὸν γίγνεται. τὸ δὲ δυνατὸν οὐκ ἔσται Ascl. ‖ 22. εἰ γὰρ — δυνατὸν οὐκ ἔστιν om A_1. ‖ 23. δὲ] γὰρ *C.*

λην ἀπορίαν παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν τότε. εἰ μὲν γάρ, φησί, καθόλου ὑπάρχουσιν αἱ ἀρχαί, οὐκ ἔσονται οὐσίαι. ἡ μὲν γὰρ οὐσία ὑποκείμενον καὶ τόδε τι, οὐδὲν δὲ τῶν κοινῶν ὑποκείμενόν ἐστι καὶ τόδε τι ἀλλὰ τοιόνδε· οὐδὲ γὰρ τὰ τῶν οὐσιῶν γένη καὶ εἴδη τόδε τι σημαίνει, ἀλλὰ περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει, ὡς εἶπεν ἐν Κατηγορίαις. ὅτι δὲ μὴ τόδε τι δηλοῖ τὸ κοινόν, οὕτως δείκνυσιν. εἴ τις λέγει τὸ κοινὸν τόδε τι εἶναι καὶ ὑπὸ ἔκθεσιν καὶ δεῖξιν πίπτειν, ὁ Σωκράτης καὶ ἡ ἄτομος οὐσία πολλὰ ἔσται ζῷα κατ' ἀριθμόν, καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σωκράτης καὶ ζῷον καὶ ἄνθρωπος, εἴγε καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον τόδε τι καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ὑπὸ δεῖξιν καὶ ἔκθεσιν πῖπτον· ἔστι γὰρ ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος, καὶ οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ Σωκράτει καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι· ἀλλὰ καὶ ζῷον, καὶ γὰρ ζῷον ὁ Σωκράτης, ὃ καὶ αὐτὸ ὑπέκειτο καὶ εἶναι καὶ καθ' αὑτὸ ὑφεστάναι· καθόλου γὰρ καὶ τοῦτο. ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον. "εἰ δὲ μὴ καθόλου." ἐπικεχείρηκε γὰρ πρὸς τοῦτο, ὡς εἴρηται, τὸ "πολλὰ ἔσται ζῷα ὁ Σωκράτης." ἢ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσαι τοιοῦτον εἶναι ὡς μὴ τοιόνδε σημαίνειν ἀλλὰ τόδε τι καὶ οὐσίαν καὶ εἶναι τοιοῦτον ὡς τὰ τῇ ἐκθέσει δηλούμενα. εἶπεν οὖν καὶ ἐκθέσθαι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον, τοιοῦτον δὲ τὸ καθόλου· διὸ εἰκότως νῦν ἐπὶ τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀπορίας μεταβαίνων οὕτως εἶπεν "εἰ δὲ μὴ καθόλου." ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον, εἰ δέ τις μὴ λέγοι τὰς ἀρχὰς καθόλου εἶναι ἀλλὰ καθ' ἕκαστα καὶ ἀτόμους, πάλιν φησὶ μὴ ἔσεσθαι αὐτῶν ἐπιστήμην· ἡ γὰρ ἐπιστήμη τῶν καθόλου· ὥστε τῶν ἀρχῶν ἄλλαι τινὲς ἀρχαὶ πάλιν ἔσονται καθόλου, εἰ ἔσται αὐτῶν ἐπιστήμη, καὶ οὕτως πάλιν τὰ καθόλου ἀρχαί, ἢ οὐκ ἔσονται ἀρχαὶ ἐπιστηταί.

1. εἰ μὲν — 2. οὐσίαι add Ascl. ‖ 2. τόδε] τὸ *A*1, δια τὶ *C*. ‖ τι — 3. τόδε τι add Ascl. ‖ 3. ἀλλὰ τοιόνδε Ascl., ἀλλ' οὐ τοιόνδε *ABr*. ‖ οὐδὲ Ascl., οὐ *ABr*. ‖ οὐδὲ γάρ] καὶ γὰρ *A*. ‖ 4. τόδε] οὐ τόδε *A*2. ‖ 5. Κατ. 5. ‖ *Quod vero neque universale neque commune principium est, docet in hunc modum S*. ‖ μὴ τόδε τι δηλοῖ Ascl., μή ἐστι *Br*. ‖ 6. *Si quis dicat universale principium esse, fiet ut commune hoc aliquid significet et sub expositionem — —, ut Socrates et individua substantia. Quod si ita est, profecto Socrates erit multa numero animalia S*. ‖ 6. post πίπτειν add ὡς *ABr*. ‖ 7. καὶ ἡ om *A*1. ‖ 8. ὁ om *A*1. ‖ καὶ ζῷον τόδε τι *A*2 *S*, ζῷον καὶ τόδε τι *A*1 *Br*. ‖ 9. δεῖξιν Ascl., ἀπόδειξιν *ABr*. ‖ 10. τὸ — τὸ conieci e *S*, τῷ — τῷ *ABr*. ‖ καὶ ζῷον scr. c. *S*, κ. ζῴῳ *ABr*. ‖ 11. καὶ εἶναι] δὲ εἶναι *A*1. ‖ 12. ἄτομον *A*. *at hoc non universalis est, sed individui S*. ‖ ἐπεχείρησε *C*. ‖ 13. ὡς om *A*1*C*. ‖ τὸ ante πολλὰ om *A*. ‖ 14. 15. ἀλλὰ καὶ τόδε τι καὶ οὐκ οὐσίαν *A*. ‖ 15. τοσοῦτον *A*. ‖ εἶπεν — 16. εἰκότως νῦν] *Exponi enim dixit, quod communiter praedicatur. Si ergo huiusmodi est universale, efficitur ut sit tamquam singularia, nec eius habeatur scientia. Vel potius cum docuisset principia esse universalia, merito nunc S*. ‖ 20. ὥστε Ascl. *S* et *B* coni., ὥσπερ ἡ *AMBr*. ‖ ἔσεσθαι *A*.

ταῦτα τὰ ἐν τῷ B ἠπορημένα, ἐξ ἐνδόξων τὰς ἐπιχειρήσεις ἔχοντα καὶ μετὰ τοῦ πιθανόν· καὶ γὰρ οὐδὲ οἷόν τε εἰς τὰ ἀντικείμενα ἐπιχειροῦντας μὴ λογικαῖς ἐπιχειρήσεσι χρήσασθαι· οὐδὲ γὰρ ἂν λύεσθαι δύναιντο, εἰ μὴ εἶχεν οὕτως.

ΕΙΣ ΤΟ Γ.

Προθέμενος ἐν τῇ Μετὰ τὰ Φυσικὰ πραγματείᾳ, ἣν καὶ σοφίαν καὶ πρώτην φιλοσοφίαν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ θεολογικὴν ἔθος αὐτῷ καλεῖν, περὶ τοῦ ὄντος ῇ ὂν θεωρῆσαι, καὶ δείξας ὅτι ἡ προκειμένη πραγματεία μήτε τῶν περὶ τὴν ῶν ἀναγκαίων γνῶσιν καταγινομένων ἐστὶ τεχνῶν ἢ ἐπιστημῶν μήτε τῶν ερὶ τὰ χρήσιμα, ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς χάριν τῆς γνώσεώς τε καὶ ἐπιστήμης μετιοῦσα αὐτὰ μέτεισι, δείξας δὲ αὐτὴν θεωρητικὴν οὖσαν τῶν πρώτων ἀρχῶν τε καὶ αἰτίων (ταῦτα γὰρ μάλιστα ὄντα), πρὸ τοῦ ζητεῖν τίνες αἱ πρῶται ἀρχαί, κιήσας καθόλου τὸν περὶ τῶν αἰτίων λόγον καὶ τὰς δόξας τῶν πρὸ αὐτοῦ τὰς ερὶ τῶν ἀρχῶν ἐκθέμενός τε καὶ ἱστορήσας καὶ ἀντειπὼν πρὸς αὐτάς, δείξας ὲ ὅτι εἰσί τινες ἀρχαὶ πρῶται καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἡ τῶν ἀρχῶν ἄνοδος, καὶ ἐπὶ ούτοις ὡς χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν τῇ σοφίᾳ προκειμένων πορήσας τινὰς ἀπορίας περί τε τοῦ ὄντος καὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν τούτοις παραειμένων, μετὰ τὰς ἀπορίας ἄρχεται λοιπὸν τοῦ προκειμένου τοῦ Γ βιβλίου, ἐν ούτῳ λέγων τε καὶ κατασκευάζων τὰ αὐτῷ δοκοῦντα καὶ λύων τὰ ἠπορημένα. είκνυσι δὲ ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ περὶ τίνα ἐστὶν ἡ σοφία, ἣν καὶ φιλοσοφίαν νομάζει καὶ πρώτην φιλοσοφίαν. καὶ πρῶτον μὲν συνίστησιν ὅτι περὶ τὸ ὂν καλου, καὶ ἐπεὶ τῷ ὄντι τὸ ἓν κατὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ αὐτό, ὅτι καὶ περὶ τοῦτο. ἀλλὰ περὶ τῶν ὑπὸ τὸ ἕν, ὧν ἐστὶ τὸ ταὐτὸν τὸ ἴσον τὸ ὅμοιον. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ντικειμένων τῷ ἑνί, ταῦτα δέ ἐστι τὰ πολλά· τῆς γὰρ αὐτῆς ἡ γνῶσις τῶν ντικειμένων. καὶ οὐ περὶ τῶν τοῖς εἰρημένοις μόνον ἀντικειμένων. ἀλλὰ καὶ ερὶ πάντων τῶν ἐναντίων· πάντα γὰρ τὰ ἐναντία ὑπὸ τὴν ἑτερότητα, ἡ δὲ ερότης ὑπὸ τὰ πολλά, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ἓν ἀντικείμενα. εἰ δὲ περὶ πάντων ῶν ἐναντίων τε καὶ ἀντικειμένων, δῆλον καὶ ἐκ τούτου ὅτι καὶ περὶ παντὸς τοῦ ὄν-

3. οὕτως ἔχοιεν *C*. ‖ Tit. τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ γ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους ὑπόημα τῶν εἰς δύο τὸ β *A*1 *Br*, τῶν εἰς δύο τὸ β om *CL*, ind *A*2. ‖ 9. vel pro τὰ scribendum vel post αὐτὰ addendum videtur ἃ. post αὐτὰ add ἐπ' τά *M*, εἰς αὐτὰ Ascl. μετιοῦσα — ἀρχῶν om *ABr*, sed habent *CM* Ascl. *S*. ‖ 1. τὰς δόξας — 12. ἀρχῶν om *C*. ‖ 13. δὲ καὶ ὅτι Ascl. ‖ 15. περί τε τοῦ ὄντος] ὄντος τε *A*. ‖ 16. λοιπὸν ind *A*2. ‖ προοιμίου *AS*. ‖ βιβλίου om *A*. ‖ ante iterat λοιπὸν *A*. ‖ 23. οὐ om *A*1*C*. ‖ μόνον] ἄρα *A*1, μόνον ἄρα *A*2, ἄρα μόνον ‖ 25. ἓν] fort. τὸ ἕν. ‖ 26. καὶ post ὅτι om *A*.

τος· πάντα γὰρ τὰ ὄντα ἐν τούτοις· ἢ γὰρ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων. ἀλλ᾽ εἰ περὶ πάντα τὰ ὄντα, καὶ περὶ πάντα τὰ καθ᾽ αὑτά τε καὶ κοινῶς τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπάρχοντα· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἀξιώματα. ἐφ᾽ οἷς δείκνυσιν ὅτι κοινότατον καὶ γνωριμώτατον τῶν ἀξιωμάτων ἐστὶ τὸ μὴ δύνασθαι συνυπάρχειν τὴν ἀντίφασιν. πρῶτον δὲ ἐν αὐτῷ δείκνυσι, λαβὼν ὅτι ἡ σοφία περὶ τὸ ὄν, ὅτι τὸ ὂν οὕτω λέγεται πολλαχῶς ὡς τὰ ἀφ᾽ ἑνός τε καὶ πρὸς ἕν· ὡς δὲ λέγεται τὸ ὂν ἕν, οὕτω μία ἐπιστήμη δοκεῖ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν· διὸ καὶ περὶ τὴν τούτου θεωρίαν ἐστὶν ἡ προκειμένη ἐπιστήμη, πρώτη τε οὖσα ἁπασῶν ἐπιστημῶν καὶ κυριωτάτη. ἐρεῖ δὲ ὅτι καὶ περὶ ταὐτὰ τῷ σοφῷ ὅ τε διαλεκτικὸς καὶ ὁ σοφιστής· περὶ γὰρ τῶν κοινῶς τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπαρχόντων καὶ οὗτοι τοὺς λόγους ποιοῦνται· οὐ γὰρ περί τι ἓν γένος ἡ πραγματεία αὐτοῖς ὡς ἑκάστῃ τῶν ἄλλων τεχνῶν τε καὶ ἐπιστημῶν, ἀλλ᾽ ὁ μὲν αὐτῶν ψευδὴς καὶ διὰ ψευδῶν ἐπιχειρητικός, ὁ δὲ διὰ πιθανῶν τε καὶ ἐνδόξων· ἡ δὲ σοφία ἐπιστημονικῶς τούτων ἐστὶ τῶν κοινῶς τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπαρχόντων θεωρητική. δεικνὺς δὲ τὸ μὴ δύνασθαι ἅμα τὴν ἀντίφασιν εἶναι ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἀλλὰ κατὰ παντὸς δεῖν θάτερον μέρος τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς τὸ δὲ ψεῦδος εἶναι, ἀντερεῖ καὶ πρὸς Ἡράκλειτον καὶ Πρωταγόραν, οἳ ᾤοντο εἶναί τι τῆς ἀντιφάσεως μεταξύ. ἤδη δὲ αὐτῶν τῶν προκειμένων ἀρχώμεθα.

1003*a* 21. (1) "ἔστιν — αὐτά." λαμβάνει πρῶτον μὲν τὸ εἶναί τινα ἐπιστήμην περὶ τὸ ὂν ᾗ ὄν, τουτέστι τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρητικήν τε καὶ ἀποδεικτικὴν τῶν τούτῳ καθ᾽ αὑτὰ ὑπαρχόντων. πᾶσα γὰρ ἡ οὑτινοσοῦν ἐπιστήμη τῶν ἐκείνῳ καθ᾽ αὑτὰ ὑπαρχόντων ἐστὶν ἀποδεικτική, καὶ τὸ μὲν εἶναί τινα περὶ τὸ ὂν ἐπιστήμην ᾗ ὄν, προϊὼν δείξει, νῦν δὲ προστίθησι τῷ εἰρημένῳ τὸ καὶ ἄλλην εἶναι ταύτην τὴν ἐπιστήμην τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἐπιστημῶν. ἔπειτα δείκνυσιν ὅτι αὕτη ἡ ἐπιστήμη σοφία, περὶ ἧς ἦν ὁ ἐνεστὼς λόγος. τοῦτο δὲ δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι τὰς ἀκροτάτας ἀρχάς τε καὶ αἰτίας, περὶ ἃς ὁ σοφὸς καταγίνεται, πρῶτον μὲν οὔσας φύσεώς τινος ἀρχὰς καθ᾽ αὑτάς, ἔπειτα ὅτι ταύτης τῆς φύσεως· τοῦ γὰρ ὄντος ᾗ ὂν αἱ τοιαῦται ἀρχαί. ὅτι μὲν οὖν ἡ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν ἐπιστήμη ἄλλη τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἑκάστην περὶ τὶ ὂν καὶ μέρος τοῦ ὄντος πραγματεύεσθαι· ἡ μὲν γὰρ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμούς, οἵ τινες τὶ ὄν εἰσιν, ἡ δὲ γεωμετρία περὶ γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα καὶ στερεά, καὶ αὐτά τινα ὄντα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη περὶ μέρος τι τοῦ ὄντος καταγίνεται καὶ τὰ τούτῳ

2. τὰ — τὰ om *C.* ‖ κοινῇ *C.* ‖ 5. ὅτι τὸ] πῶς λέγεται τὰ ὄντα ὂν καὶ ὅτι Ascl. fort. recte, καὶ ὅτι *Br.* ‖ 8. δὲ] δὲ καὶ Ascl. ‖ 9. ὁ ante σοφιστής om *A.* ‖ 10. περί τι] περί τε *A.* ‖ 11. ἑκάστη *Br.* ‖ τε om *A.* ‖ 17. ἀρχώμεθα scr. c. *S*, ἀρχόμεθα *ABr.* ‖ 22. εἰλημμένῳ *C.* ‖ 24. περὶ — δείκνυσι om *S.* ‖ ἦν] ἦν ἐστιν *C.* ‖ 27. ᾗ ὂν ante ἐπιστ. om *A.* ‖ 28. τοῦ ὄντος et 29. δὲ om *C.* ‖ 30. τινα] τι ὂν coni. *Hk.*

ὑπάρχοντα καθ' αὑτὰ θεωρεῖ (τὰ γὰρ συμβεβηκότα τοῦτο σημαίνει νῦν)· τοῦτο γὰρ τῆς περὶ ἕκαστον ἐπιστήμης ἴδιον. ἡ δὲ μὴ περὶ ὄν τι καταγινομένη μηδὲ περὶ μέρος τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἁπλῶς περὶ τὸ ὂν καθὸ ὄν ἐστι, διὸ καὶ τά τινα ὄντα ὄντα, καὶ τοῦτο ὑποκείμενον ἔχουσα, ἄλλη ἐκείνων εἴη ἄν. λαβὼν δὲ τὸ εἶναί τινα ἐπιστήμην περὶ τὸ ὂν ᾗ ὄν, καὶ δείξας αὐτῆς τὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας διαφοράν, μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ὅτι αἱ ἀρχαὶ αἱ πρῶται καὶ τὰ αἴτια τὰ ἀκρότατα, περὶ ὧν τὴν ζήτησιν ἡ σοφία ποιεῖται καὶ ἡμεῖς νῦν ζητοῦμεν διὰ τὸ περὶ τῆς σοφίας ἡμῖν εἶναι τὸν ἐνεστῶτα λόγον, οὐκ ἄλλου τινός εἰσιν ἀρχαὶ καθ' αὑτό, ἀλλὰ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν. εἰ δὲ τοῦτο, εἴη ἂν ἣν περὶ τοῦ ὄντος εἰρήκαμεν ᾗ ὂν ἐπιστήμην εἶναι, αὕτη οὖσα ἡ σοφία· ἧς γὰρ τὸ θεωρεῖν τὰς καθ' αὑτὸ ἀρχάς τε καὶ αἰτίας φύσεώς τινος, εἴη ἂν ταύτης τὸ καὶ τῆς φύσεως ταύτης, ἧς αἱ ἀρχαί, θεωρητικὴν εἶναι. τοῦτο δὲ δείκνυσιν οὕτως. λαμβάνει τὸ δεῖν τὰς ἀρχὰς τὰς πρώτας καὶ τὰς ἀκροτάτας αἰτίας, ἃς νῦν φησὶν εἶναι τὰς ζητουμένας ὑπ' αὐτοῦ, τουτέστιν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τε καὶ πρώτου φιλοσόφου, φύσεώς τινος ἀρχὰς εἶναι καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός· πᾶσα γὰρ ἀρχὴ καὶ πᾶν αἴτιόν τινός ἐστι, καὶ αὕτη γε κυρίως ἀρχὴ καὶ αἰτία ἡ καθ' αὑτὸ οὖσά τινος καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός· ὥστε καὶ αἱ πρῶται ἀρχαί, μάλιστα οὖσαι ἀρχαί, φύσεώς τινος ἂν εἶεν ἀρχαὶ καθ' αὑτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός. τῶν μὲν οὖν καθ' ἕκαστα ἐπιστητῶν οὐδενὸς τοιαῦται αἱ ἀρχαί· οὐδενὸς γὰρ τούτων αἱ ἀρχαὶ πρῶταί εἰσιν ἀρχαί· ἄλλαι γὰρ ἑκάστου τούτων ἀρχαί. σημεῖον δὲ τὸ τὰς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμας ἔχειν μὲν αὐτῶν τὰς ἀρχάς, ἄλλας δὲ καὶ μὴ ταύτας ἔχειν. ἄλλου τινὸς ἄρα ἀρχαὶ αἱ πρῶται ἀρχαὶ καὶ ἀκρόταται. τίνα δὲ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια καὶ τίνα τὰ καθ' αὑτά, ἔδειξεν ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει· τά τε γὰρ μὴ καθ' αὑτά τινος ὄντα μηδὲ πρώτως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπ' ἄλλο ἀναφοράν. οὕτως τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου οὔ φαμεν καθ' αὑτὸ αἴτιον εἶναι τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἄλλου τοῦτο καθ' αὑτὸ αἴτιον προαναβεβηκότος καὶ πρώτου· τοῦ γὰρ τριγώνου. ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς καθ' αὑτὰ ἐστί τινων αἰτίοις συμβεβηκότα, ὡς ὁ Πολύκλειτος τοῦ ἀνδριάντος, κἀκεῖνα

1. τοῦτο σημ. *A* Ascl., τούτῳ σημ. *Br.* ‖ νῦν add Ascl. ‖ 2. τῆς] τὸ *A.* ‖ 4. ὄντα *A*, om *Br. quoniam si versaretur in particularibus entibus, non esset ab illis diversa S.* ‖ ἂν om *A.* ‖ 10. ἐπιστήμη *C.* ‖ εἶναι *A*, om *Br.* ‖ 15. καθ' αὑτὴν Ascl. ‖ πᾶσα—17. συμβεβηκός] *Nam omne principium omnisque causa alicuius est proprie principium et per se causa non ex accidente S.* ‖ 16. αὕτη] αὐτό *A.* ‖ τινος om *A.* ‖ 19. τοιαῦται αἱ Ascl., αἱ τοιαῦται *ABr.* ‖ 20. ἄλλη *C* Ascl. ‖ ἑκάστης *A2 C*, ἑκάστη Ascl. ‖ ἀρχή *C* Ascl. ‖ τὸ] τῷ γὰρ *C.* ‖ 21. ταύτας] τὰς αὐτὰς Ascl. ‖ 22. ἄρα] ἂν εἶεν *C.* ‖ 23. Φυσ. II, 3.

λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια· ὧν τὰ μὲν τελευταῖα οὐδὲ ὅλως ἐστὶν αἴτια, τὰ δὲ πρῶτα εἰρημένα ἔστι μέν τινων αἴτια ἀλλ' οὐ τούτων. τὰ δὴ πρῶτα αἴτια οὔτε κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια οἷόν τε τοῦ ὄντος λέγειν (οὐ γὰρ οἷόν τε πρῶτα αὐτὰ αἴτια ὄντα μὴ αἴτια εἶναι) οὔτε κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον· εἰ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ἄλλου τινὸς ἐπαναβεβηκότος ἔσται καθ' αὑτό· ἀλλ' οὐδὲν ὑπὲρ τὸ ὄν. τὰ πρῶτα ἄρα αἴτια καθ' αὑτὰ αἴτιά τέ ἐστι καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν. αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν λαμβάνει ὅτι τινῶν ἐστὶν αἴτια καθ' αὑτά· εἰ γὰρ αἴτια, καὶ τινῶν, καὶ εἰ ὡς ἀληθῶς αἴτια, καθ' αὑτά. καὶ τοῦτο λαβὼν μετὰ ταῦτα προσάγει ὅτι ἡ φύσις αὕτη, ἧς αἱ ἀκρόταταί τε καὶ πρῶται ἀρχαί εἰσιν, ἣν ζητοῦμεν, τὸ ὂν ᾗ ὄν ἐστιν. ὃ συνέστησε τοιούτῳ χρησάμενος λόγῳ. ὥσπερ οἱ τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ζητοῦντες τὰς τοιαύτας ἀρχὰς ἐζήτουν καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν στοιχεῖα ἃ καθ' αὑτὰ ἦν αὐτῶν στοιχεῖα ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ ἡμῖν ζητοῦσι τὰς τοῦ ὄντος πρώτας ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια δεῖ τοιαῦτα ζητεῖν ἃ κυρίως καὶ καθ' αὑτά εἰσιν αὐτοῦ ἀρχαί. ἡ δὲ λέξις ἀσαφῶς ἔχει διὰ τὴν συντομίαν.

1003*a* 33. (2) "τὸ — φύσιν." εἰπὼν εἶναί τινα ἐπιστήμην περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰς τούτου ἀρχάς τε καὶ αἰτίας, καὶ αὐτὴν οὖσαν τὴν σοφίαν συστήσας, ἐφεξῆς δείκνυσι πῶς οἷόν τε εἶναι περὶ τὸ ὂν ἐπιστήμην μίαν, ἐπεὶ δοκεῖ ὁμώνυμον εἶναι τὸ ὄν, τῶν δὲ ὁμωνύμων οὔτε μία φύσις οὔτε μία τέχνη ἢ ἐπιστήμη οὔτε αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί. διαίρεσιν δὲ ποιεῖται τῶν ὑπό τι κοινὸν τεταγμένων, ὡς ἔχει τά τε ὁμώνυμα καὶ τὰ συνώνυμα καὶ τὰ ἀφ' ἑνός τινος ἢ πρὸς ἓν λεγόμενα. ᾗ διαιρέσει προχρησάμενος δείξει τὸ ὂν μήτε γένος ὂν τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται (ἔχει γάρ τινας ἀπορίας τὸ οὕτω λέγειν, ὡς δείκνυσιν ἐν πολλοῖς) μήτε ὁμώνυμον (καὶ γὰρ καὶ τὸ τοῦτο λέγειν ἀπορίας τινὰς ἔχει), μεταξὺ δὲ εἶναι τῶν τε ὁμωνύμων καὶ τῶν συνωνύμων· εἶναι γὰρ μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν λεγόμενα, ὧν ἐστὶ καὶ τὸ ὄν. διαφέρει δὲ τὰ οὕτω λεγόμενα ἐκείνων ἑκατέρου, ὅτι τὰ μὲν συνώνυμα καὶ ὑπό τι κοινὸν γένος καὶ ἰσοτίμως καὶ ὁμοίως πάντα τῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου γένους αὐτῶν δηλουμένης οὐσίας κοινωνεῖ τε καὶ μετέχει, τὰ δέ γε ὁμώνυμα οὐδενὸς κοινωνεῖ ἀλλήλοις ἄλλου κατὰ τὸ

2. ἀλλ' οὐ om *A*. ‖ 4. 5. τρόπον om *C*. ‖ 5. ἔσται] εἶναι *C*. ‖ 6. τὸ ὄν. τὰ πρῶτα scripsi cum *S*, τὰ ὄντα. πρῶτα Ascl., τὰ ὄντα. τὰ πρῶτα *ABr*. ‖ 7. καὶ add Ascl. ‖ 8. εἰ γὰρ — αὐτά om *AM*. ‖ εἰ ὡς ἀληθῶς αἴτια Ascl. *S*, ἢ ὡς ἀληθῶς αἰτία *Br*. ‖ 9. ἐπάγει *C*. ‖ 10. ἣν] ἃς Ascl. ‖ 13. οὕτω δὲ A_1, οὕτω δὲ καὶ A_2. ‖ 14. τοιαύτας ζητεῖν αἳ Ascl. ‖ 17. ταύτην Ascl. ‖ 19. ἢ ἐπιστήμη — 20. ὡς om A_1. ad restituendum sensum inserit A_2 τίθεται οὖν τὸ ἓν διαιρεῖσθαι εἰς τά τε. ‖ 23. post κατηγορεῖται add *univocum* i. e. συνώνυμον *S*. ‖ 24. καὶ τὸ om A_1 *C*.

κοινῶς κατηγορούμενον αὐτῶν ὄνομα ἢ τοῦ ὀνόματος μόνου, εἴγε ὁμώνυμά ἐστιν ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. τὰ δὲ ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἓν λεγόμενα οὔτε τὴν τῶν συνωνύμων ἰσοτιμίαν πρὸς τὸ κατηγορούμενον σώζει πρὸς ἄλληλα, οὔτε πάλιν ἔχει τὴν τῶν ὁμωνύμων ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον ἑτερότητα, ἀλλ' ἔστι τις αὐτοῖς κοινωνία κατὰ τὸ εἶναι ταῦτα ἃ λέγεται τῷ εἶναί τινα φύσιν ἐκείνου τοῦ πράγματος, καὶ ταύτην ἐν τούτοις πως ἐνορᾶσθαι πᾶσιν, ἀφ' οὗ ὄντα ἢ πρὸς ὃ λόγον ἔχοντά τινα διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ὀνόματος κεκοινώνηκεν αὐτοῦ. τὴν δὲ τοιαύτην φύσιν ἐν ἄλλοις μὲν ὑπὸ τὰ ὁμώνυμα κοινότερον ἐτίθει· ἐνταῦθα δὲ ἐπιμελεστέραν ποιούμενος τὴν διαίρεσιν διαφέρειν τε αὐτήν φησι τῶν ὁμωνύμων, καὶ τίνι διαφέρει λέγει. οὐ γὰρ μόνον ὀνόματος κεκοινώνηκε τὰ τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς τὰ κυρίως ὁμώνυμα λεγόμενα, ἅ ἐστι τὰ ἀπὸ τύχης, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν τινὰ ἔχει τοῦ ὁμοίως ἀλλήλοις ὠνομάσθαι. κατὰ κοινὴν γάρ τινα φύσιν τοιαῦτά φησιν εἶναι τά τε ὑγιεινὰ καὶ τὰ ἰατρικά· τὰ μὲν γὰρ ὑγιεινὰ τῷ πρὸς ὑγίειαν ἔχειν πως οὕτως ὠνόμασται· τὸ μὲν γάρ τι ὑγιεινὸν λέγεται τῷ φυλάσσειν ὑγίειαν, ὡς δίαιται τοιαῦται, γυμνάσια, περίπατοι, τὸ δέ τι τῷ ποιεῖν, ὡς τὰ φάρμακα καὶ πάντα τὰ βοηθήματα, τὸ δὲ τῷ σημεῖον εἶναι τῆς ὑγιείας, ὡς ἡ εὔχροια ἢ εὔπνοια, τὸ δὲ τῷ δεκτικὸν ὑγιείας εἶναι, ὡς τὸ σῶμα τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ ὑγιαίνειν. ὥστε τό γε μηδὲν εἰς ὑγίειαν συντελοῦν, εἰ ὑγιεινὸν λέγοιτο, ὁμωνύμως ἂν εἴη τοῦτο τοῖς ἄλλοις ὑγιεινοῖς λεγόμενον. ὁμοίως καὶ τὸ ἰατρικὸν τὸ μὲν λέγεται οὕτως τῷ ἔχειν ἰατρικήν, ὡς ὁ ἰατρικός, ὃ καὶ κυρίως καὶ μάλιστα ἰατρικόν, τὸ δὲ τῷ εὐφυὲς εἶναι πρὸς τὸ ἀναλαβεῖν ἰατρικήν, τὸ δὲ ὡς ἔργον καὶ ἀποτέλεσμα ἰατρικῆς, ὡς λέγομεν ἰατρικῶς τετμῆσθαί τι, τὸ δὲ ὡς ὄργανον πρὸς ἰατρικὴν συντελοῦν ἢ φάρμακον. λέγεται δὲ καὶ βιβλίον ἰατρικὸν τὸ περὶ ἰατρικῆς συντεταγμένον. τὸ δὲ "ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ἄλλα ληψόμεθα" ἤτοι 1003b 4. εἴρηκεν ἐπὶ τῶν τοῦ ἰατρικοῦ παραδειγμάτων, ἢ ὅτι καὶ ἄλλα ἐστὶν ὁμοίως τούτοις πρὸς ἓν καὶ μίαν φύσιν λεγόμενα λαβεῖν· δόξει γὰρ καὶ τὸ ἀγαθὸν τούτων εἶναι καὶ τὸ σχῆμα καὶ ὁ ἀριθμός. ὁμοίως δὲ τούτοις φησὶν ἔχειν καὶ τὸ ὄν· λέγεσθαι μὲν γὰρ καὶ αὐτὸ πολλαχῶς καὶ μὴ ὑφ' ἓν γένος εἶναι, ὡς καὶ τὰ προειρημένα, οὐ μὴν ἤδη καὶ ὁμωνύμως· οὐ γὰρ μόνα τὰ ὁμώνυμα τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, ὡς ἔχει τά τε προειρημένα καὶ τὸ ὄν. ὂν γὰρ λέγεται κυρίως μὲν ἡ οὐσία, λέγεται δέ γε ὄντα καὶ τὰ τῇ οὐσίᾳ συμβεβη-

2. Κατ. 1. ‖ 5. τις] τε *C.* ‖ 10. τε] τὴν A_1, om A_2. ‖ 13. κοινὴν om *A S.* ‖ τοιαύτην *C.* ‖ 18. τῷ] τὸ *C.* ‖ 24. πρὸς] εἰς *A.* ‖ 26. ἐπὶ] περὶ *V.* ‖ 27. μίαν τινὰ φύσιν Ascl. ‖ 28. ὁ ὁρισμός Ascl. ‖ δὲ om *C.* ‖ 31. ante ὡς ἔχει add καὶ et ante καὶ τὸ ὄν add οὕτως ἔχει A_2 *Br.* ‖ τε *C*A_1Ascl., γε A_2 *Br.*

κότα, ἅ ἐστι τὰ ἐννέα γένη. οὐ μὴν αὐτοὺς οὕτως νῦν χρῆται τοῖς παραδείγμασιν, ἑκάστου γένους ἓν τιθείς, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἐξαρίθμησίν τινα τῶν ὑπαρχόντων τῇ οὐσίᾳ καὶ δι' αὐτὴν ὄντων καὶ δι' αὐτὴν λεγομένων ποιεῖται, ὧν πολλὰ καὶ ὑφ' ἓν γένος καὶ τὴν αὐτήν ἐστι κατηγορίαν. καὶ εἴη ἂν τῇ πρώτῃ διαιρέσει τῶν ἐν ταῖς Κατηγορίαις τοῦ ὄντος γεγονυιῶν μᾶλλον χρησάμενος, καθ' ἣν διαιρεῖ τὰ ὄντα εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκότα. λέγει δὲ τὰ συμβεβηκότα τῇ οὐσίᾳ ὄντα λέγεσθαι τὰ μὲν ὅτι οὐσίας πάθη, ὡς θερμότητες ψυχρότητες, ὑγρότητες ξηρότητες, καὶ ὅλως αἱ παθητικαὶ ποιότητες· τὰ δὲ ὡς ὁδοὶ εἰς οὐσίαν· οὕτω καὶ τὴν γένεσιν τῶν ὄντων λέγομεν καὶ τὴν αὔξησιν. καὶ τὰς φθορὰς δὲ τῆς οὐσίας καὶ μεταβολὰς ὄντα λέγομεν, ὅτι καὶ ταῦτα οὐσίας τί ἐστιν, ὡς ἡ μείωσις καὶ τὸ γῆρας. ὁμοίως καὶ αἱ στερήσεις· ἡ γὰρ τυφλότης ὄν τι ὅτι οὐσίας τι· στέρησις γάρ. τὰ δὲ ὡς ποιότητες, ὡς ἕξεις διαθέσεις σχήματα· καὶ τὰ πάθη δέ, ὧν πρώτων ἐμνημόνευσε, τῶν ποιοτήτων. ποιητικὰ δὲ καὶ γεννητικὰ οὐσίας ἤτοι ὡς ἓν εἴρηκε, καὶ εἶεν ἂν τοιαῦται αἱ ἐνέργειαι δι' ὧν ἡ γένεσις τῶν οὐσιῶν (τὸ γὰρ σπέρμα καθ' αὑτὸ οὐσία), ἢ τὸ ποιητικὸν ὡς ἄλλο τοῦ γεννητικοῦ, καὶ εἴη ἂν τοιαῦτα ὅσα αἴτια τοῦ μεταβάλλειν τινὰ εἰς οὐσίαν, ὡς τὸ θερμαίνεσθαι γενέσεώς τινων ζῴων αἴτιον. εἰπὼν δὲ ποιητικὰ καὶ γεννητικὰ οὐσίας, ἐπήνεγκεν
1003b 9. "ἢ τῶν πρὸς τὴν οὐσίαν λεγομένων," τουτέστιν τῶν τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότων, ἃ λέγεται ὄντα τῷ πρὸς οὐσίαν πως ἔχειν· ἔστι γάρ τινα καὶ τούτων ποιητικά, οἷον χρωμάτων παθῶν ἐπιστημῶν· αἱ γὰρ μαθήσεις ποιητικαὶ καὶ γεννητικαὶ τῶν ἐπιστημῶν, ὡς εὐεξίας γυμνάσια καὶ πόνοι, ὡς ὑγιείας δίαιτα. ἔτι τὰ πρὸς τὴν οὐσίαν ὄντα τε καὶ λεγόμενα, οἷα τὰ πρός τι· τὰ γὰρ πρός τι ἐν οὐσιῶν σχέσει. [τοῖς δὲ παραδείγμασιν οὐχ οὕτως νῦν κεχρήμεθα ὡς ἐξ ἑκάστου γένους ἓν παραθέσθαι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἐξαρίθμησίν τινα τῶν ὑπαρχόντων τῇ οὐσίᾳ καὶ δι' αὐτὴν λεγομένων πεποιήμεθα, ὧν πολλὰ καὶ ὑφ' ἓν γένος καὶ τὴν αὐτήν ἐστι κατηγορίαν. ὥστε τῇ πρώτῃ διαιρέσει τῶν ἐν Κατηγορίαις τοῦ ὄντος γεγονυιῶν μᾶλλον εἴημεν κεχρημένοι, καθ' ἣν διῃρεῖτο τὰ ὄντα εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκότα.] καὶ μὴν αὐτῶν δύναται ὡς κατ' ἰδίαν εἰρημένου τις ἀκοῦσαι. ἢ τῶν πρὸς τὴν οὐσίαν τὰ πρός τι λέγει· τὰ γὰρ πρός τι ἐν οὐσιῶν σχέσει. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπήνεγκεν "ἢ τούτων τινὸς ἀποφάσεις ἢ οὐσίας· διὸ καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι μὴ

1. νῦν post παραδείγμασιν ponit *A*, om *S*. || 3. δι' ante αὐτ. λεγομ. om *C*. || αὐτὴν λεγ.] αὐτῶν λεγ. *A*. || 5. ταῖς om *A*. || Κατ. 2. || γεγονηῶν *A*. || χρώμενος *AC*. || 7. ante ψυχρότητες add καὶ *Br*, om *AS*. || 12. καὶ] ὁ *A*. || δέ om *A*. || 13. πρῶτον *C*. || *quae non sunt affectiones, quas primas qualitatum commemoravit S*. || 21. δίαιται *A*. || 22. οἷα scr. c. *S*, ποιὰ *A Br*. || 23. τοῖς δέ — 28. συμβεβηκότα omittenda sunt, ut falso repetita e superioribus 1-6, licet ea tueantur *AMSBr*. || 29. οὐσιῶν σχέσει *C* Ascl., οὐσίᾳ σχέσις *ASBr*.

ὄν φαμεν," λέγων τούτων μέν τινος τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων, "ἢ οὐσίας" δὲ αὐτῆς τῆς οὐσίας. ἐνδείκνυται δὲ τὴν τῆς οὐσίας ἰσχὺν πρὸς τὸ εἶναί τε καὶ τὸ ὄν· καὶ γὰρ αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς τε τῆς οὐσίας καὶ τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων, καίπερ ἀναιρετικαὶ οὖσαι τούτων ὧν εἰσὶν ἀποφάσεις, ὅμως, ἐπεὶ σχέσιν ἔχουσί τινα πρὸς οὐσίαν, λέγονται ὄντα. εἰ γὰρ μὴ ἦν οὐσία, οὐδ' ἂν ὂν ἦν· οὕτω δὲ οὐδ' ἂν ἀπόφασις· ὄντος δέ τινος ἡ ἀπόφασις· διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ ὄντα. "οὕτω καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι μὴ ὄν φαμεν," τοῦ μὴ ὄντος, ὅ ἐστι τοῦ ὄντος ἀπόφασις, τὸ εἶναι κατηγοροῦντες, ὅτι τοῦ ὄντος τί ἐστιν, οὐ μὴν ἁπλῶς εἶναι αὐτὸ λέγοντες, ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο μὴ ὂν εἶναι. δείξας δὲ ὅτι τὸ ὂν οὕτω λέγεται ὡς τὸ ὑγιεινὸν καὶ ἰατρικόν (πρὸς ἓν γὰρ καὶ ἀφ' ἑνὸς καὶ ταῦτα καὶ τὸ ὄν· πρὸς γὰρ τὴν οὐσίαν), κατὰ τὴν πρὸς ταῦτα ὁμοιότητα αὐτοῦ λαμβάνει τὸ καὶ μίαν ἐπιστήμην εἶναι αὐτοῦ· ὡς γὰρ τῶν ὑγιεινῶν πολλαχῶς μὲν λεγομένων, οὐχ ὁμωνύμως δέ, μία πάντων ἐστὶν ἐπιστήμη (ἰατρικῆς γὰρ τὸ περὶ τῶν ὑγιεινῶν τῶνδε θεωρεῖν), οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ὁμοίως ἐκείνοις λεγομένων, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἰατρικὰ καὶ τὰ ὄντα· τῶν μὲν γὰρ ὁμωνύμων οὐδὲν κοινὸν ἐχόντων ἢ τοὔνομα οὐχ οἷόν τε ἐπιστήμην εἶναι μίαν, τῷ μηδὲν ὑπὸ κοινοῦ ὀνόματος ἴδιον δηλοῦσθαι, εἶναι δὲ ἑκάστην ἐπιστήμην περὶ ἓν γένος καὶ μίαν τινὰ φύσιν. οἷς δὲ οὐ κατὰ τοὔνομα μόνον ἐστὶ κοινωνία, ἀλλ' ἤρτηται ἡ κατὰ τοῦτο κοινωνία τῆς τῶν πραγμάτων κοινωνίας, τούτων καὶ ἐπιστήμη μία.

"οὐ — μιᾶς." καθ' ἓν μὲν λεγόμενα λέγει τὰ συνώνυμα καὶ ὑφ' ἕν τι 1003b 12.
κοινὸν τεταγμένα γένος. οὐ μόνον δέ, φησί, τῶν οὕτως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα μία ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν. τρόπον δέ τινα καὶ ταῦτα πρὸς μίαν φύσιν τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα καθ' ἓν λέγεται, καθ' ὅσον ἐν πᾶσί πως αὐτοῖς ὁρᾶται ἡ φύσις αὕτη, ἀφ' ἧς καὶ δι' ἣν οὕτως καλεῖται, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως καὶ ἐπίσης αὐτῆς πάντα μετέχει. καὶ γὰρ ἐν τῷ φυλακτικῷ τῆς ὑγιείας καὶ ἐν τῷ ποιητικῷ καὶ ἐν τῷ δεκτικῷ ὑγίειά ἐστιν ἡ θεωρουμένη· διὸ καὶ ἔστι πως αὐτῶν εἷς λόγος καὶ μιᾶς ἐπιστήμης ἡ πάντων τούτων θεωρία, τῆς γὰρ ἰατρικῆς.

2. ἰσχὺν] *habitudinem* i. e. σχέσιν *S.* ‖ 5. λέγονται ὄντα om A_1*C.* ‖ οὕτω δ. ο. ἀ. ἀποφ. om *S.* ‖ 6. ὄντος δέ τινος A_1*MC*, ὄντος γάρ τινος Ascl., ὄντος ἦν ἄν, οὐδὲ δέ τινος A_2 *Br.* ‖ ἡ *C*, ἐστιν Ascl., om *ABr.* ‖ fort. αἱ ἀποφάσεις. ‖ αὐταὶ *M* Ascl., αὗται *C*, αὐτὰ *ABr.* ‖ post οὕτω add οὖν A_2 *Br.* ‖ 7. τῆς τοῦ ὄντος ἀποφάσεως A_2. ‖ 7. 8. *praedicamus S.* ‖ 10. πρὸς ἓν Ascl., πρὸς τὸ ἓν *ABr.* ‖ 11. τὸ καὶ *A* Ascl., καὶ τὸ *Br.* ‖ 13. οὕτω Ascl. *S*, ὥστε *AMBr.* ‖ 14. καὶ om *A.* ‖ 17. δὲ οὐ] καὶ οὐ *C.* ‖ 22. δέ] γάρ Ascl. ‖ 24. αὐτοῖς] αὐτῆς *C*, *eadem natura S.* ‖ αὕτη] αὐτῆς Ascl. ‖ 27. p. 200. 1. τῆς γὰρ ἰατρικῆς. καὶ περὶ τοῦ ὄντος δὲ A_1*C* Ascl. *S*, ὡς γὰρ ἰατρικῆς, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ὄντος A_2, τῆς γὰρ ἰατρικῆς. οὕτω καὶ π. τ. ὄντος *Br.*

καὶ περὶ τοῦ ὄντος δὲ μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι καθὸ ὄν ἐστιν· οὐ γὰρ καθὸ μουσικὰ ἢ ἰατρικά, ἀλλὰ καθὸ ὄντα καὶ τῆς τοῦ ὄντος κεκοινώνηκε φύσεως.

1003b 16. "πανταχοῦ — ἐπιστήμη." λαβὼν ὅτι τῶν πολλαχῶς λεγομένων ὡς ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἓν ἐπιστήμη μία, ἑξῆς δείκνυσιν ὅτι ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσιν, ἐν οἷς τὸ μέν πρῶτόν τί ἐστι καὶ κυρίως λεγόμενον, τὰ δὲ ἀπ' ἐκείνου, ὡς ἔχει ἐν τοῖς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν λεγομένοις, τοῦ πρώτου κυρίως καὶ μάλιστά ἐστιν ἡ περὶ ἐκείνην τὴν φύσιν καταγινομένη ἐπιστήμη, πρὸς ἣν καὶ τὰ ἄλλα συντελεῖ. ἡ γοῦν ἰατρική, πάντων ὅσα τῶν ὑγιεινῶν ἐπιστήμη, κυρίως καὶ μάλιστα τῆς ὑγιείας ἐστί, πρὸς ἣν τὰ ἄλλα λέγεται. ὁμοίως καὶ ἡ περὶ ἀγαθῶν κυρίως καὶ μάλιστά ἐστι περὶ τοῦ τελειοτάτου τῶν ἀγαθῶν. καὶ περὶ τοῦ ὄντος δὴ παντός, ἐπεὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τὸ ὄν, μία μὲν ἐπιστήμη, αὕτη δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ κυρίως ὄντος ἔσται, δι' ὃ καὶ τὰ ἄλλα ὄντα. τὴν δὲ οὐσίαν τοιοῦτον λέγουσιν· ἐκ ταύτης γὰρ ἤρτηται τὸ εἶναι τῶν ἄλλων, καὶ διὰ ταύτην ὄντα κἀκεῖνα. τῶν οὐσιῶν ἄρα τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας ζητητέον τῷ φιλοσόφῳ, οὗ ἡ πραγματεία περὶ τὸ ὂν ᾗ ὄν· αἱ γὰρ ταύτης ἀρχαὶ καὶ τοῦ ὄντος ἂν παντὸς εἶεν, εἴ γε τοῖς ἄλλοις ἡ οὐσία ἀρχή τε καὶ αἰτία τοῦ εἶναι. δείξας δὲ πρῶτον ὅτι μιᾶς ἐστιν ἐπιστήμης ἡ περὶ τοῦ ὄντος θεωρία καὶ πῶς παραστήσας, νῦν προσέθηκε καὶ τίς ἐστιν αὕτη· ὅτι γὰρ ἡ φιλοσοφία ἡ καθόλου καὶ ταύτῃ διαφέρουσα τῶν ἄλλων, ᾗ ἐκείνων τῶν ἐπιστημῶν περὶ τὶ ὂν ἑκάστη, ἡ δὲ φιλοσοφία ἡ καθόλου περὶ τὸ ὂν ᾗ ὄν ἐστιν, οὐ τὸ τὶ ὄν.

1003b 19. "ἅπαντος — ἐπιστήμη." τὸ μὲν κατάλληλον τῆς λέξεώς ἐστιν· ἅπαντος δὲ γένους ἑνὸς καὶ αἴσθησις μία καὶ ἐπιστήμη. εἰπὼν δὲ ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἐστὶ τὸ τῶν οὐσιῶν εἰδέναι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας, ὅτι μὴ μόνον περὶ τῆς οὐσίας αὐτῷ ἡ πραγματεία ἀλλὰ καὶ καθόλου περὶ παντὸς τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ὡς ἔφθη εἰρηκέναι, δείκνυσι καὶ διὰ τούτων. παντὸς γάρ φησι γένους ἑνὸς καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς αἴσθησιν μίαν εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἐπιστητοῖς ἐπιστήμην μίαν, γένους μὲν κοινότερον λαμβάνων ἀντὶ τοῦ φύσεως μιᾶς· γένη γὰρ κοινότερον πάντα ὅσα κατά τινα μίαν φύσιν κεκοινώνηκεν ἀλλήλοις· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἀφ' ἑνός τινος τὸ εἶναι ἔχοντα. καὶ γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πάντων τῶν τῆς αὐτῆς φύσεως τῷδέ τινι, οὗ ἐστὶν ἥδε ἡ αἴσθησις ἀντιληπτική, κεκοινωνηκότων ἡ αὐτὴ αἴσθησις ἀντιλαμβάνεται· οἷον τῶν τῷ λευκῷ ὁμογενῶν πάντων (ταῦτα δέ ἐστι τὰ χρώματα) ὄψις ἐστὶν ἀντιληπτική, ὁμοίως καὶ ψόφων μία καὶ χυμῶν μία καὶ καθ' ἕκαστον γένος τῶν αἰσθητῶν. ὁμοίως πάλιν ἡ γραμματικὴ οὐ τῆσδε τῆς

7. πρὸς ἣν — 8. ἐπιστήμη Ascl. *S*, om *A*1 *C*, οἷον ἡ περὶ ὑγιεινῶν *A*2 *Br*. ‖ 8. καὶ Ascl. *S*, om *ABr*. ‖ 10. καὶ περὶ Ascl., καὶ ἡ περὶ *ABr*. ‖ 11. αὕτη] αὐτὴ Ascl. ‖ 18. αὐτὴ Ascl. ‖ γὰρ om *C*. ‖ καὶ post καθόλου om *A*, fort. recte. ‖ 19. ἀλλ' ἐστὶν ᾗ *C*. ‖ 21. τὸ μὲν — 22. ἐπιστήμη om *SBr*, hab. *A* Ascl. ‖ 26. καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπιστητοῖς *A*. ‖ 27. μιᾶς om *CS*.

φωνῆς, φέρε εἰπεῖν τῆς ὀξείας, ἐστὶ θεωρητικὴ μόνης, ἀλλὰ καὶ πάσης φωνῆς καθὸ φωνή. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὸ ὂν μιᾶς φύσεως κεκοινώνηκε καθὸ ὄν (τοιοῦτον γὰρ ἐδείχθη), οὗ τὸ θεωρεῖν περὶ τῆς οὐσίας, τούτου καὶ περὶ παντὸς τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἔσται τὸ θεωρεῖν. ὥστε εἰ ἡ σοφία περὶ τὴν οὐσίαν τε καὶ τὰς τῆς οὐσίας ἀρχάς, καὶ περὶ πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰς πάντων ἀρχὰς ἂν εἴη. ἧς δὲ περὶ πᾶν τὸ ὂν ἡ πραγματεία, ταύτης καὶ τὸ εἰδέναι πόσα εἴδη τοῦ ὄντος, τουτέστι πόσα γένη· τοῦ γὰρ εἰδότος τινὰ τὸ καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν εἰδέναι τὴν πρὸς ἄλληλα· ὁ γὰρ τὰ μὴ ταὐτὰ τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις ἡγούμενος, οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν εἰδείη τι αὐτῶν.

"διὸ — εἰδῶν." δείξας ὅτι μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ἡ περὶ παντὸς τοῦ ὄντος 1003*b* 21.
ᾗ ὂν θεωρία, ἥτις ἐστὶ σοφία τε καὶ φιλοσοφία (εἴρηται δὲ ὅτι μιᾶς ἐστὶ τῷ γένει, τουτέστι μιᾶς κατὰ τὸ γένος ἐπιστήμης, ὅσα εἴδη καὶ ὅσαι διαφοραὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρῆσαι), ἐπήνεγκε τὸ "τὰ δὲ εἴδη τῶν εἰδῶν"· ὡς γὰρ ἔχει τὸ γένος τὸ ἐπιστητὸν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸ εἴδη, οὕτω καὶ τὸ γένος τῆς τούτου ἐπιστήμης πρὸς τὰ εἴδη τὰ αὐτῆς· καὶ ἐναλλὰξ ἄρα, ὡς τὸ γένος τὸ ἐπιστητὸν πρὸς τὸ γένος τῆς οἰκείας ἐπιστήμης, οὕτω καὶ τὰ εἴδη τοῦ ἐπιστητοῦ πρὸς τὰ εἴδη τῆς ἐπιστήμης. ἔστι δὲ τὸ γένος καὶ ἡ τοῦ ὄντος κοινὴ φύσις ἐπιστητὴ τῇ κοινῇ τε καὶ γενικῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τὰ μέρη ἄρα τοῦ ὄντος ἐπιστητὰ τοῖς τῆς φιλοσοφίας μέρεσιν· ὥστε ἑκάστου τῶν τοῦ ὄντος εἰδῶν ἐπιστήμη ἂν εἴη ἑκάστη τούτων, ὅσαι ὑπὸ φιλοσοφίαν ὡς γενικήν τινα ἐπιστήμην τεταγμέναι εἰσὶν ἐπιστῆμαι. διὰ δὲ τῶν νῦν εἰρημένων δέδεικται ὅτι τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἡ εἰς τὰ γένη τοῦ ὄντος διαίρεσις, ὃ πεποίηκεν αὐτὸς ἐν ταῖς Κατηγορίαις. ἅμα δὲ καὶ ἐνεδείξατο ἡμῖν διὰ τούτων καὶ πῶς ἐστὶ μία ἐπιστήμη ἡ φιλοσοφία· τῷ γὰρ καθόλου. εἴδη δὲ αὐτῆς ὅσα τὰ τοῦ ὄντος· εἴδη γὰρ αὐτῆς ἥ τε πρώτη φιλοσοφία, ἥτις καὶ κυρίως σοφία καλεῖται, οὖσα ἐπιστήμη τῶν ἀϊδίων τε καὶ ἀκινήτων καὶ θείων. ἡ μὲν γὰρ σοφία ἐστὶν ἡ καθόλου τε καὶ πρώτη, εἴγε αὐτή ἐστιν ἡ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν ἀλλ' οὐ τὶ ὄν· ἔστι δὲ ὑπὸ ταύτην ἡ μέν τις πρώτη φιλοσοφία ἡ περὶ τὰς πρώτας οὐσίας, ἡ δὲ φυσικὴ οὖσα περὶ τὰ φυσικά, ἐν οἷς ἤδη κίνησις καὶ μεταβολή, ἡ δέ τίς ἐστι τῶν πρακτῶν θεωρητική· τοιαῦτα γὰρ καὶ τῶν ὄντων τινά. ὅτι δὲ μία τῷ γένει ἡ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν πραγματευομένη φιλοσοφία, ἐδήλωσε καὶ ἐξ

2. ἐπεὶ — καθὸ ὂν om *A*. || 3. οὗ] ὂν *A*2. || περὶ τῆς — 4. θεωρεῖν om *A*. || 7. 8. ὁ γὰρ τὰ μὴ ταὐτὰ *AS*, ὁ γὰρ μὴ ταῦτα *Br*. || 13. δὲ] τε *C*. || 17. ἔσω Ascl. || 19. ἑκάστη scr. c. *S*, ἑκάστῃ *Br*. || 19. 20. φιλοσοφίας *A*1. || 20. εἰσὶ τεταγμέναι *C*. || 25. *Itaque sapientia licet universalis et prima sit, ut quae de ente in eo quod est ens non de aliquo ente contempletur, subiicitur tamen philosophiae. sub hac itaque collocatur tum prima philosophia S.* || 26. γὰρ om *A*1*C*. || 29. ἡ δέ] εἰ δέ *A*1*S*. || ἐστι πρακτική. τοιαῦτα δὲ τῶν *C*.

ὧν εὐθὺς ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου εἶπεν "αὕτη δέ ἐστιν οὐδεμιᾷ τῶν ἐν μέρει λεγομένων ἡ αὐτή," ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὴν οὐσίαν πραγματευομένη. ἅμα τέ ἐστι πρώτη καὶ καθόλου· ἐν γὰρ τοῖς ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἓν λεγομένοις τὸ πρῶτον καὶ καθόλου, τῷ καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὸ εἶναι αἴτιον τοῦ εἶναι, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Ε τῆσδε τῆς πραγματείας ἐρεῖ. δι' ὧν δὲ εἴρηκέ τε καὶ κατεσκεύασε, λέλυκεν ἀπορίας τῶν ἐν τῷ Β βιβλίῳ ῥηθεισῶν, τήν τε εἰ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶ περὶ τῶν οὐσιῶν πασῶν τὴν θεωρίαν ποιεῖσθαι ἢ ἄλλη ἄλλης οὐσίας ἐστὶν ἐπιστήμη, ἔτι καὶ τὴν εἰ τῆς αὐτῆς ἐστὶ περί τε τῆς οὐσίας θεωρεῖν καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. ἀλλ' εἰ δέδεικται ὅτι τῆς αὐτῆς τῷ γένει περί τε πασῶν τῶν οὐσιῶν καὶ ἔτι περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς, οὐ διὰ τοῦτο ἔσται καὶ τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις· οὐδὲν γὰρ κωλύει ὑπὸ τὴν αὐτὴν τῷ γένει ἐπιστήμην εἶναι καὶ τὴν ὁριστικήν, ἥτις τοῦ τί ἐστι θεωρητική, καὶ τὴν ἀποδεικτικήν, ἣ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἑκάστῳ γένει ἐστὶν ἀποδεικτική. καὶ τὸ ἐφεξῆς δὲ τούτῳ ἀπορηθὲν ἑξῆς λύει, πρὸς δὲ τούτοις περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου καὶ περὶ ἐναντιότητος· δείκνυσι γὰρ ὅτι καὶ ἡ περὶ τούτων θεωρία οἰκεία τῇ περὶ τοῦ ὄντος.

1003b 22. "εἰ — δηλούμενα." δείξας ὅτι μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ἥ τε περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρία καὶ ἡ περὶ τοῦ πόσα καὶ τίνα τοῦ ὄντος εἴδη, ἑξῆς δείκνυσιν ὅσα καὶ τίνα εἴδη τοῦ ὄντος, πρῶτον δείξας ὅτι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ταὐτὰ ἀλλήλοις ἐστὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον· τούτου γὰρ δειχθέντος, ὅσα ἂν τοῦ ἑνὸς εἴδη ᾖ, τοσαῦτα ἂν εἴη καὶ τοῦ ὄντος, ἐπειδὴ ταὐτὸν κατὰ τὸ ὑποκείμενον τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν, εἰ καὶ μὴ ὁ λόγος αὐτῶν ὁ αὐτός, ὡς ἔδειξε. διὸ ὅσα ἂν εὑρεθῇ εἴδη τοῦ ἑνός, τοσαῦτα καὶ τοῦ ὄντος ἔσται· πρὸς γὰρ τὴν εὕρεσιν τῶν εἰδῶν, ὡς ἔφην, τοῦ ὄντος τὸ ἓν παραλαμβάνει. λήψεται δὲ καὶ ὅτι ἐπεὶ ἐναντίον τῷ ἑνὶ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, τῆς αὐτῆς εἶναι καὶ τὴν περὶ πλήθους θεωρίαν καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ πλῆθος ὡς γένος τέτακται· ὥστε ὁ φιλόσοφος ᾗ φιλόσοφος καὶ περὶ ἑνὸς καὶ πλήθους διαλήψεται καὶ τῶν ὑπὸ ταῦτα, καὶ περὶ μὲν τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ὑπὸ τοῦτο, ἅ ἐστι τὸ ταὐτόν, τὸ ἴσον, τὸ ὅμοιον καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅτι τὸ ἓν τῷ ὄντι ὁμοίως τε καὶ κατὰ τῶν αὐτῶν λέγεται, περὶ δὲ τοῦ ὄντος τούτου τὸ θεωρεῖν· περὶ δὲ πλήθους καὶ τῶν ὑπὸ τοῦτο, ὅτι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἡ τῶν ἐναντίων γνώ-

3. ante ἅμα add ἀλλ' *A2 Br.* ‖ 4. τῷ] τὸ *A1 S*, ind *A2*. ‖ αὐτὸ εἶναι *A1*, om *A2 S*, εἶναι om *Br*. ‖ 8. καὶ τὴν om *C*. ‖ 10. ἔτι *A2 Br*, ὅτι *A1*, ἔστι *M*. ‖ ante οὐ add καὶ *A1 MC*, καὶ οὐ ind *A2*, om *Br*. ‖ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις *A1 MC*, διὰ τοῦτο τῆς αὐτῆς καὶ ἡ τ. τ. ἐ. ἀ. *A2 Br*, *non protinus tamen huiusmodi scientia quid est demonstrare intelligitur S*. ‖ 14. *S* add *commemorat*. ‖ 18. ᾗ ὂν — 19. ὄντος om *A1*, *A2* in mg. σκέψις et aliquot verba quae legere non possum. ‖ 25. τοῦ post περὶ add *Br*.

σις, ἐναντίον δὲ τὸ μὲν πλῆθος τῷ ἑνί, τὰ δὲ ὑπὸ τὸ πλῆθος εἴδη τοῖς τοῦ ἑνὸς εἴδεσι. λέγει δὲ τὸ ἓν τῷ ὄντι οὕτω ταὐτὸν εἶναι ὡς ἔστι ταὐτὰ ἀρχή τε καὶ αἴτιον. ὡς γὰρ ταῦτα ἀμφότερα μὲν ἀκολουθεῖ τε ἀλλήλοις καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖται (ὃ γὰρ ἀρχή, τοῦτο καὶ αἴτιον, καὶ ὃ αἴτιον, τοῦτο καὶ ἀρχή), ἄλλος μέντοι λόγος αὐτοῦ καὶ ἄλλη ἐπιβολὴ τῆς διανοίας καθὸ ἀρχὴ λέγεται καὶ ἄλλος καθὸ αἴτιον (ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ καθὸ πρῶτόν ἐστι τοῦ οὗ ἐστὶν ἀρχή, καὶ καθὸ ἐξ αὐτοῦ τὰ ὧν ἐστὶν ἀρχή, τὸ δὲ αἴτιον καθό ἐστι δι' αὐτὸ τὸ οὗ αἴτιον· ἄλλο δὲ τὸ ἐξ οὗ ἐστὶ καὶ ἄλλο τὸ δι' ὅ), οὕτω δέ φησιν ἔχειν πρὸς ἄλληλα τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν· καθ' ὧν μὲν γὰρ θάτερον, πάντως καὶ θάτερον, διὸ καὶ ἀμφότερα τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶ τῶν, ὡς εἴρηκε, πρὸς ἓν καὶ πρὸς μίαν φύσιν λεγομένων. κατὰ διάφορον δὲ ἐπίνοιαν τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγοροῦμεν, διὰ μὲν τοῦ ὂν εἰπεῖν τι τὴν ὕπαρξιν σημαίνοντες αὐτοῦ, διὰ δὲ τοῦ ἓν τὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρισμὸν καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ πλήθους· ἅμα δὲ ὄν τί ἐστι καὶ διαφέρον τῶν ἄλλων καὶ ἔστιν ἓν καὶ οὐ πλῆθος. οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα καὶ τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἐλάχιστον, καὶ σπέρμα καὶ καρπός, καὶ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, καὶ πάνθ' ὅσα κυρίως ἑτερώνυμα καλεῖται. εἰπὼν δὲ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ταὐτὰ εἶναι καὶ μίαν τινὰ φύσιν, οὐ μέντοι ὡς ἑνὶ λόγῳ δηλούμενα, ἐπήνεγκεν ὅτι "διαφέρει δὲ οὐδέν" οὐδ' ἂν καὶ κατὰ τὸν λόγον αὐτὰ ταὐτὰ ὑπολάβωμεν εἶναι, μὴ μόνον κατὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν, ὡς εἶναι τῶν πολυωνύμων τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς, ὧν πλείω μὲν ὀνόματα, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ὀνομάτων ὁ αὐτὸς λόγος, ὡς φασγάνου καὶ μαχαίρας, καὶ λωπίου καὶ ἱματίου. τὸ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον εἶναι ταὐτὰ πρὸ ἔργου μᾶλλον ἡμῖν πρὸς τὸ προκείμενον· ἔτι γὰρ μᾶλλον τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἔσται ὁ περὶ ἑκατέρου αὐτῶν λόγος, εἰ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα διαφέροιεν. ὅτι δὲ ταὐτὸν τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν, ὡς προείρηκε, δεικνὺς ἐπήνεγκε "ταὐτὸν γὰρ εἷς ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος," 1003*b* 26.
καὶ τὸ ὢν ἄνθρωπος ταὐτὸν τῷ ἄνθρωπος εἴη ἄν, ὥστε καὶ ἀλλήλοις ταὐτά. ὅ τε γὰρ ἄνθρωπον σημαίνων ἕνα ἄνθρωπον σημαίνει καὶ ὄντα ἄνθρωπον· ἀλλὰ κἂν τὸ εἷς προστεθῇ, ἅμα καὶ ὅτι ὢν ἐστι σημαίνει, κἂν τὸ ὤν, ὅτι εἷς. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ εἷς ἄνθρωπος καὶ τὸ ὢν ἄνθρωπος ταὐτὸν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστὶ τῷ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀλλήλοις, καὶ ὅτι τὸ ὢν καὶ τὸ εἷς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὡς οὐσίαν ἓν σημαίνει δείκνυσι διὰ τοῦ λαβεῖν ὅτι τὸ ἔστιν ἄνθρωπος ἄνθρωπος οὐχ

2. ἓν] ὂν *C.* ‖ 12. αὐτῶν *A.* ‖ 13. ἀπό om *C.* ‖ 17. καὶ κατὰ *ACS*, καὶ om *Br.* ‖ 17. 18. ταὐτὰ ταῦτα ὑπολάβωμεν *C.* ‖ 19. αὐτῆς *V.* ‖ 21. πρόεργον *V.* ‖ 24. *adiecit (idem est unus homo et homo, ens homo et homo) utrumque enim idem est atque homo, ac proinde inter se sunt eadem S.* ‖ 27. ἅμα *AS*, om *Br.* ‖ σημαίνει *AS*, σημέναι *M*, σημαίνων *Br.* ‖ 30. τὸ ἔστιν ἄνθρωπος ἄνθρωπος *A*1 *S*, τὸ ἔστιν ἄνθρωπος ὢν καὶ εἷς *A*2, τὸ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος *Br.*

ἕτερόν τι σημαίνει τοῦ ἔστιν ἄνθρωπος ἁπλοῦ. τὸ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος τὸ ὡς οὐσίαν ὂν εἶναι τὸν ἄνθρωπον δηλοῖ, καὶ τὸ ἔστιν ἄρα ἄνθρωπος ἄνθρωπος τὸ ὡς οὐσίαν σημαίνει, ὥστε καὶ τὰ τούτῳ ἴσον δυνάμενα τό τε ὢν ἄνθρωπος καὶ εἷς ἄνθρωπος τὸ ὡς οὐσίαν ὂν καὶ ὡς οὐσίαν ἓν σημαίνει. ἢ ὃ λέγει ἐστίν· ἐπεὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ταὐτά, καὶ ὁ τὸ ἔστι τινὸς κατηγορῶν τὸ ὂν αὐτοῦ κατηγορεῖ, ὁ λέγων "ὢν ἐστιν ἄνθρωπος" ἢ πάλιν "ἓν ἐστιν ἄνθρωπος" ἐπαναδίπλωσίν τινα ποιεῖται τοῦ ἔστι, διὸ ἑκάτερον τούτων ἴσον ἐστὶ τῷ ἔστιν ἄνθρωπος· οὐ γὰρ θάτερόν τι κατὰ τὴν λέξιν δηλοῖ τὸ ἐπαναδιπλούμενον τῷ ἁπλῶς λεγομένῳ, ὡς ἔδειξε διὰ τοῦ παραδείγματος, ἐπαναδίπλωσιν ποιησάμενος τοῦ ἀνθρώπου. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἓν τῷ ὄντι ταὐτόν, ὁ λέγων "εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος" ἐπαναδιπλοῖ καὶ δὶς λέγει τὸ ἔστι καὶ τὸ ἕν, ὡς καὶ ὁ λέγων "ἔστιν ἄνθρωπος ἄνθρωπος" ἐπαναδιπλοῖ τὸν ἄνθρωπον. δείξας δὲ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ταὐτὸν δυνάμενα τό τε ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ μὴ χωριζόμενα ἀλλήλων (ὑπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἥ τε οὐσία καὶ τὸ ἓν σημαίνεται τὸ ἐν αὐτῇ), 1003b 29. φησὶν ὅτι "οὐ χωρίζεται" ἀλλήλων "οὔτε ἐπὶ γενέσεως οὔτε ἐπὶ φθορᾶς" τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· ὡς γὰρ ἕκαστον αὐτῶν ὄν ἐστιν, οὕτω καὶ ἕν. ἅμα γὰρ τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν ἑκάστου κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον ὡς ὂν οὕτω καὶ ἕν. τῷ δὲ "ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός" προσθετέον τὸ ἔχει· ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ ὄντος ἔχει ἡ κατηγορία, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός. ἢ δείξας ὅτι μηδὲν διαφέρει τὸ ἔστιν ἄνθρωπος τοῦ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος, προσέθηκεν ὅτι μηδὲ εἰ τὸ γίνεσθαι ἄνθρωπον λέγοιμεν ἢ φθείρεσθαι, ἡ ἐπαναδίπλωσις τοῦ ἀνθρώπου ἄλλο τι ποιήσει τὸ λεγόμενον· ὥστε ὡς τοῦ ἔστιν ἢ τοῦ γίνεσθαι ἢ τοῦ φθείρεσθαι προστασσομένου οὐ γίνεται τὰ σημαινόμενα διαφέροντα ἐπαναδιπλουμένου τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως οὐδ' ἂν τὸ ἓν τοῦ ἀνθρώπου προταχθῇ ἄλλο τι ἔσται σημαίνουσα ἡ ἐπαναδίπλωσις τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἄλλο εἰ ἅπαξ ῥηθείη. ὡς δὲ τὸ κατηγορούμενον ὁ ἄνθρωπος δὶς λαμβανόμενον οὐ ποιεῖ διαφοράν, οὕτως οὐδὲ τὸ τοῦ ὑποκειμένου χώραν ἔχον· τοῦτο δέ ἐστι τὸ "ἓν ἐστιν," ἃ τῷ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λέγεσθαι, εἰ ἀμφότερα λαμβάνοιτο, ἔσται ἐπαναδιπλούμενον ἢ τὸ ἔστιν ἢ τὸ ἕν· διὸ οὐδὲ αὐτὸ ἐπαναδιπλωθὲν διαφοράν τινα ποιήσει τῶν σημαινομένων. 1003b 30. διὰ δὲ τοῦ ἐπενεγκεῖν τὸ "ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τού-

1. ἁπλοῦ *A2*, ἁπλοῦν *A1 Br.* ‖ 2. ὂν *AS*, om *Br.* ‖ ἄνθρωπος ἄνθρωπος coni., alterum ἄνθρωπος om *A1 MCS*, εἷς ἄνθρωπος *A2 Br.* ‖ 3. κατὰ τοῦτο ἴσον δυνάμενον *A.* ‖ τό τε *A1*, τῷ τε *A2.* ‖ 4. τὸ ὡς *A1CS*, τὸ δὲ ὡς *MBr*, τὸ γὰρ ὡς *A2.* ‖ ὂν καὶ ὡς] ἓν κ. ὡ. *C.* ‖ 5. post ἔστι add δὲ *A1C*, fort. recte. ‖ 7. ἐστὶ post ἴσον om *C.* ‖ 8. ἁπλῷ *AC.* ‖ 12. δὲ καὶ ἐπὶ *C.* ‖ 15. ὡς — οὕτω καὶ ἓν om *S.* ‖ τούτων *AC.* ‖ ἅμα — 16. ἓν et 18. τοῦ εἷς — 19. ἄνθρωπος om *A.* ‖ 19. ἄνθρωπον om *C.* ‖ 20. ἐπ' ἀναδιπλώσεως *V.* ‖ 21. προτασσομένου legit *S*, fort. recte. ‖ 22. προταχθῇ *ACS*, προσαχθῇ *Br.* ‖ 23. 24. ἀπορηθείη *C.* ‖ 24. ὁ — λαμβανόμενον om *V.* ‖ 25. τὸ post οὐδὲ om *A1.* ‖ τοῦ om *VC.* ‖ ὑποκείμενον *C.* ‖ 28. φανερὸν ὅτι om *C.*

τοις ταὐτὸ δηλοῖ, καὶ οὐδὲν ἕτερον τὸ ὂν παρὰ τὸ ἕν," ἔδειξεν ὅτι ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι
τὴν τούτων σύνοδον καὶ ἐπαναδίπλωσιν μὴ σημαίνουσαν ἄλλο τι παρὰ τὴν ἑκα-
τέρου αὐτῶν κατ' ἰδίαν λῆψιν ἐποιήσατο περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαναδιπλώ-
σεως τὸν λόγον.

"ἔτι δὲ ἡ ἑκάστου οὐσία ἕν ἐστι, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός." ὅτι ταὐτὸν τό τε 1003b 32.
ὂν καὶ τὸ ἓν καὶ οὕτω δείκνυσιν. εἰ τὸ καθὸ τὸ εἶναι ἑκάστῳ ἐστὶν ἕν, τοῦτό ἐστι καὶ
κυρίως καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ συμβεβηκός ἐστι τῇ ἑκάστου οὐσίᾳ τὸ ἕν,
ἀλλὰ κυρίως καὶ καθ' αὑτὸ ἓν ἡ ἑκάστου οὐσία. διὸ καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τὸ ἓν τῆς
ἑκάστου οὐσίας κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν τῇ ἑκάστου οὐσίᾳ οὐ κατὰ συμβε-
βηκός· ὅπερ γὰρ ὄν τι καὶ ὅπερ ἓν ὁμοίως ἡ ἑκάστου οὐσία. καὶ οὕτως ἂν δεικνύ-
οιτο ταὐτὸν τό τε ἓν καὶ τὸ ὄν. ἢ οὕτως. εἰ ἡ ἑκάστου οὐσία ὁμοίως ἕν τέ ἐστι καὶ
ὂν (ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν καθ' αὑτὸ ἑκάστου κατηγορεῖται), καὶ ὁμοίως ἕν τε καὶ ὂν
ἕκαστόν ἐστι, ταὐτόν ἐστι τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν· ὡς γὰρ ὄν, καὶ ἕν, καὶ ἅμα τὸ ἕτερον
καὶ τὸ ἕτερον. δύναται δὲ τὸ εἰρημένον καὶ τοιοῦτον εἶναι. ὥσπερ ἡ οὐσία ὅπερ ὂν
ἐστι καὶ κυρίως ὄν, οὕτω καὶ ὅπερ ἓν καὶ κυρίως ἕν, ἀλλ' οὐ κατὰ συμβεβηκός· ὥστε
εἴη ἂν καὶ τὸ ἓν ὁμοίως τῷ ὄντι, τὸ μὲν κυρίως τὸ δὲ οὐ κυρίως, καὶ τὸ μὲν πρώτως
τὸ δὲ δευτέρως· κυρίως μὲν γὰρ ὂν καὶ ἓν ἡ οὐσία, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὂν καὶ ἓν
ἕκαστον τῶν κατὰ τὴν οὐσίαν ὄντων. δείξας δὲ διὰ τούτων ὅτι ταὐτὸν τό τε ὂν καὶ
τὸ ἕν, οὗ χάριν ἔδειξε τοῦτο, ἐπιφέρει λέγων "ὥστε ὅσαπερ τοῦ ἑνὸς εἴδη, το- 1003b 33.
σαῦτα καὶ τοῦ ὄντος." εἰπὼν τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης εἶναι τῷ γένει τὰ τοῦ ὄντος
εἴδη θεωρῆσαι (αἱ γὰρ τὰ τοῦ ὄντος εἴδη τίνα τέ ἐστι καὶ πόσα θεωροῦσαι αἱ αὐταὶ
ἀλλήλαις τῷ γένει), δείξας ὅτι ταὐτόν ἐστι κατὰ τὸ ὑποκείμενον τό τε ὂν καὶ τὸ
ἕν, εὐλόγως ἐπήνεγκε τὸ ὅσα τοῦ ἑνὸς εἴδη τοσαῦτα καὶ τοῦ ὄντος εἶναι, περὶ
ὧν εἰδῶν τὸ τί ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὸ γένος τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης θεωρῆσαι·
γένει γὰρ αἱ αὐταὶ ἀλλήλαις αἱ τὸ τί ἐστιν ἕκαστον τούτων θεωροῦσαι. ἡ γὰρ φι-
λοσοφία μία τῷ γένει ἐπιστήμη ἔκειτο εἶναι, ἥτις ὥσπερ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰ
τούτου εἴδη, ὡς εἶπεν, οὕτως δὲ καὶ περὶ τὸ ἓν ᾗ ἓν καὶ τὰ εἴδη αὐτοῦ πραγμα-
τεύεται, ἐπεὶ ταὐτὰ τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν. κοινότερον δὲ εἴδη λέγει τοῦ τε ὄντος καὶ
τοῦ ἑνός· οὔτε γὰρ τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν κυρίως γένος οὔτε τὰ ὑπ' αὐτὰ εἴδη. ἐν γὰρ τοῖς
πολλαχῶς λεγομένοις τὸ κοινὸν κατ' αὐτῶν οὐ γένος, τοιαῦτα δὲ τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν·

1. lege τὸ ἓν παρὰ τὸ ὂν c. *S* et Arist. p. 1003b 31. || 5. ἔτι scr. c. *S*, ὅτι *ABr.* || ὅτι scr. c. *S*, ἐστὶ *ABr.* || 6. καθὸ τὸ εἶναι *AMS*, καθὸ τὸ αὐτὸ εἶναι *Br.* || 7. ἐστι τῇ] ἐστιν ἡ *A1*. || 8. τὸ om *C.* || 10. post οὐσία add οὐ κατὰ συμβεβηκός *Br.* || 11. ταὐτὸν ὂν τό coni. *Hk.* || 12. καὶ ante ὁμοίως addidi e *S.* || 14. δὲ om *A1C.* || 15. ante ὅπερ add τὸ ἓν *A2Br.* || 18.19. τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν *A.* || 25. ἕκαστον coni., ἑκάστῳ *ABr.* || 26. ἐπιστήμη om *C.* || καὶ τὰ] κατὰ *A1*. || 27. τὸ ἓν coni., τοῦ ἑνὸς *ABr.* || 28. ταὐτὸν scr. c. *S*, ταὐτὰ *ABr.* || τε post τοῦ om *A.* || 29. ἢ τό] καὶ *C*, om *A.* || γένη *C.*

οἷον γάρ πως γένος ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον τῶν ἐν οἷς ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστερον, σῷζον μέν τινα πρὸς γένος ὁμοιότητα, οὐ μὴν ὂν κυρίως γένος. τίνα δὲ εἴδη τοῦ ἑνός ἐστι, τίθεται ἐφεξῆς, ἃ δῆλον ὅτι καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν λέγει. "λέγω δὲ οἷον περὶ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων." ἓν γὰρ καὶ τὸ ταὐτὸν καθὸ ταὐτόν, ἑνότης γὰρ κατ' οὐσίαν τὸ ταὐτόν· καὶ τὸ ὅμοιον καθὸ ὅμοιον, ἑνότης γὰρ ἐν ποιότητι· ὁμοίως καὶ τὸ ἴσον, ἑνότης γὰρ καὶ τοῦτο ἐν ποσῷ. διὰ δὲ τούτων δείκνυσιν ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἴδιόν ἐστι τοῦ τῆς οὐσίας θεωρητικοῦ τὸ καὶ τί ἐστιν ἕκαστον τούτων θεωρῆσαι, ὃ καὶ αὐτὸ ἐζητεῖτό τε καὶ ἠπορεῖτο ἐν τῷ πρὸ τούτου. δείξας δὲ ὅτι τοῦ φιλοσόφου τὸ περὶ τῶν τοῦ ὄντος εἰδῶν θεωρῆσαι, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν εἰδῶν τῶν τούτου, ἔτι τε τῶν προειρημένων τοῦ τε ταὐτοῦ καὶ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ ἴσου καὶ ὅσα τοιαῦτα ὡς ὑπὸ γένος τι τὸ ἕν ἐστι, λέγει καὶ ὅτι καὶ περὶ τῶν τούτοις ἀντικειμένων ὁμοίως τὸ διαλαβεῖν τοῦ φιλοσόφου. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν ταὐτῷ τὸ ἕτερον, τῷ δὲ ὁμοίῳ τὸ ἀνόμοιον, τῷ δὲ ἴσῳ τὸ ἄνισον. ὅτι μὲν οὖν ἀνωτέρω τὸ ἓν τοῦ τε ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου καὶ τοῦ ἴσου καὶ
1003b 36. τῶν τοιούτων, δηλοῖ δι' ὧν λέγει "σχεδὸν δὲ πάντα ἀνάγεται τἀναντία εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην." λέγει δὲ ἀρχὴν τὴν ἐναντίωσιν τό τε ἓν καὶ τὸ τῷ ἑνὶ ἀντικείμενον, τοῦτο δέ ἐστι τὰ πολλά· τὸ μὲν γὰρ ταὐτὸν ἕν τι, τὸ δὲ ἕτερον πλῆθός τε καὶ ἐν πλήθει. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὲν ὅμοιον καὶ τὸ ἴσον ὑπὸ τὸ ἕν, τὸ δὲ ἀνόμοιον καὶ τὸ ἄνισον ὑπὸ τὸ πλῆθος. ἀναπέμπει δὲ ἡμᾶς περὶ τοῦ γνῶναι ὅτι σχεδὸν πάντα τὰ ἐναντία ὡς εἰς ἀρχὴν ἀνάγεται τό τε ἓν καὶ τὸ πλῆθος εἰς τὴν Ἐκλογὴν τῶν ἐναντίων, ὡς ἰδίᾳ περὶ τούτων πραγματευσάμενος. εἴρηκε δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τἀγαθοῦ.

1004a 2. "καὶ — οὐσίαι." ἐπεὶ τοῦ ὄντος τὸ μὲν ἦν κυρίως καὶ καθ' αὑτὸ ὄν, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, κυρίως μὲν καὶ καθ' αὑτὸ ἡ οὐσία, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τά τε τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ὅλως ἐπὶ ταύτην ἔχοντα τὴν ἀναφοράν, πανταχοῦ δέ, ὡς ἔφαμεν, οἷς ἡ τάξις αὕτη, ἡ περὶ αὐτὰ ἐπιστήμη κυρίως τοῦ πρώτου, ἐξ οὗ τὰ ἄλλα ἤρτηται καὶ δι' ὃ καὶ τὰ ἄλλα ὄντα λέγεται, ἡ δὲ φιλοσοφία ἐπιστήμη περὶ οὐσίας (αὕτη γὰρ κυρίως ὄν)· καὶ ἐπεὶ πλείους αἱ οὐσίαι, ἔσται καὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς περὶ τὴν οὐσίαν (αὕτη δὲ ἦν ἡ φιλοσοφία), μιᾶς οὔσης τῷ γένει, τοσαῦτα μέρη τε καὶ εἴδη ὅσαι καὶ οὐσίαι. καὶ ὡς τῶν οὐσιῶν αἱ μὲν πρῶται αἱ δὲ δεύτεραι, οὕτως ἡ φιλοσοφία ἡ μέν τις ἔσται πρώτη ἡ δέ τις δευτέρα καὶ μετ'

4. ταὐτοῦ] τὴν τοῦ *A*. ‖ 6. ἐν τῷ ποσῷ *A*. ‖ 8. αὐτὸ] αὐτῷ *A*. ‖ 9. θεωρῆσαι om A_1C. ‖ 11. τοῦ ante ὁμοίου om *AV*. ‖ τὸ ἓν τὸ τί ἐστι *V*. ‖ 12. τῶν om *A*. ‖ 14. ἀνώτερον *A*, fort. recte. ‖ 16. καὶ τὸ τῷ] καὶ τῷ *A*. ‖ 17. τὰ πολλὰ] τὸ πλῆθος Ascl. ‖ 21. πραγματευσάμενος Ascl. *S*, πραγματευόμενος *ABr*. ‖ εἴρηται *L*. ‖ 23. καὶ ante καθ' om *A*. ‖ τὸ δὲ — 24. αὐτὸ om *ASBr*, hab. *C*Ascl. ‖ 27. καὶ post ὃ om *C*. ‖ 28. καὶ ante ἐπεὶ delendum videtur, et ab ἐπεὶ apodosis ordienda. ‖ 29. τῆς om *C*. ‖ 30. ὅσαι scr. c. *S*, ὅσα *ABr*.

ἐκείνην, ὡς ἡ τάξις ἡ ἐν αὐταῖς. καὶ εἴη ἂν ἀκόλουθος ἡ λέξις αὕτη τῇ πρὸ
ὀλίγου εἰρημένῃ, τῇ "εἰ οὖν τοῦτ' ἐστὶν ἡ οὐσία, τῶν οὐσιῶν ἂν δέοι τὰς ἀρχὰς καὶ 1003b 17.
τὰς αἰτίας ἔχειν τὸν φιλόσοφον·" ταύτῃ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ "καὶ τοσαῦτα μέρη
φιλοσοφίας ὅσαιπερ αἱ οὐσίαι." διὸ καὶ ἦν ἂν σαφέστερα τὰ λεγόμενα, εἰ ἦν
ἡ λέξις αὕτη κειμένη πρὸ τῆς "εἰ δὴ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ταὐτόν," συνάπτουσα τῇ 1003b 22.
"διὸ καὶ τοῦ ὄντος τὰ εἴδη θεωρῆσαι μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης τῷ γένει, τὰ δὲ εἴδη
τῶν εἰδῶν·" ἀκόλουθον γὰρ τούτῳ τὸ "καὶ τοσαῦτα μέρη φιλοσοφίας ἐστὶν ὅσαι- 1004a 2.
περ αἱ οὐσίαι." ἦν δὲ ἐν τοῖς ἠπορημένοις καὶ τοῦτο, ὡς προεῖπον ἤδη, πότερον
μία περὶ πάσας οὐσίας εἴη ἢ πλείονές εἰσι, κἂν εἰ πλείονες, πότερον συγγε-
νεῖς. δέδειχε γὰρ ὅτι πλείονες, ἀλλ' ὡς ὑπὸ μίαν πᾶσαι τῷ γένει τὴν φιλο-
σοφίαν. τὸ δὲ "ὑπάρχει γὰρ εὐθὺς γένη ἔχοντα τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν" ἴσον ἐστὶ τῷ 1004a 4.
ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος γένη τινά, τουτέστι κατὰ γενῶν τινῶν τό τε ἓν καὶ τὸ
ὂν κατηγορεῖται. ὂν δὲ τὸ κυρίως ὂν λαμβάνει, ὁμοίως καὶ ἕν· τοῦτο δέ ἐστιν
ἡ οὐσία. εἶναι οὖν φησὶ ταῖς οὐσίαις γένη τινὰ καὶ διαφοράς, αἷς οὐσίαις, γένε-
σιν οὔσαις καὶ ἄλλου γένους τινὸς εἴδεσιν, ἑκάστῃ ὑπάρχει καθ' αὑτὸ καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ
ἕν· τοῖς μὲν γὰρ συμβεβηκόσιν οὐ καθ' αὑτὸ οὔτε τὸ ὂν οὔτε τὸ ἓν ὑπάρχει, ταῖς
δὲ οὐσίαις· ὥστε εἰ ὁ μὲν φιλόσοφος περὶ τὸ κυρίως ὂν καὶ κυρίως ἓν πραγμα-
τεύεται, πλείω δέ ἐστι τὰ οἷς τὸ κυρίως ἕν τε καὶ ὂν ὑπάρχει, διαφέροντα τῷ
γένει, πλείω οὖν καὶ μέρη ἔσται φιλοσοφίας· κατὰ γὰρ τὰς τῶν οὐσιῶν διαφορὰς
διάφορός τις ἔσται καὶ φιλοσοφία τῷ ἑκάστην αὐτῶν περί τι ἓν γένος ἀφωρι-
σμένον πραγματεύεσθαι. γράφεται καὶ "γένη ἔχον·" εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη ἓν
γένος λέγων τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἔχειν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον. ἢ "γένη"
λέγει ἀντὶ τοῦ φύσεις διαφερούσας ἀλλήλων· εἰσὶ γὰρ τῶν οὐσιῶν διαφοραί.
εἰπὼν δὲ ἔσεσθαι τὴν μὲν πρώτην φιλοσοφίαν τὴν δὲ δευτέραν κατὰ τὴν τῶν οὐσιῶν
τάξιν πρὸς ἀλλήλας περὶ ἃς καταγίνονται, οὕτως φησὶν εἶναι τὸν φιλόσοφον
ὡς τὸν μαθηματικόν. ὡς γὰρ μιᾶς οὔσης τῷ γένει τῆς μαθηματικῆς, κατὰ τὰς
διαφορὰς καὶ τάξεις τῶν περὶ ἅ ἐστιν ἡ μαθηματική, τάξις τίς ἐστι καὶ διαφορὰ
καὶ τῶν τῆς μαθηματικῆς μερῶν (τῷ γὰρ εἶναι τὰ μέν τινα πρῶτα ἐν τοῖς μα-
θήμασι τὰ δὲ δεύτερα καὶ τῆς μαθηματικῆς ἡ μέν τίς ἐστι πρώτη ἡ δὲ δευ-
τέρα ἡ δὲ τρίτη, πρώτη μέν, ἂν οὕτω τύχῃ, ἡ περὶ τὰ ἐπίπεδα καταγινο-
μένη, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ περὶ τὰ στερεά, εἶτα ἥ τε ἀστρολογική, οὖσα ἡ εἰς τὰ
στερεὰ κινούμενα, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ μηχανική, ἤδη περὶ γιγνόμενά τε καὶ φθει-
ρόμενα πραγματευομένη), οὕτω καὶ περὶ τῶν οὐσιῶν πρῶται μὲν αἱ ἀγέννητοί τε

2. δέῃ *C.* ‖ 5. τῇ] εἰ *A*1. ‖ 8. αἱ om *A.* ‖ 13. δὲ ante τὸ om *A.* ‖ λαμβάνων *A.* ‖ 15. καὶ ἄλλου γένους τινὸς scr. c. *S*, ἄλλου γένους τινὸς καὶ *ABr.* ‖ ἑκάστῃ] ἑκάστη *Br.* ‖ 20. παρά *A*1. ‖ 21. γένει *V.* ‖ ἓν om *A*1. ‖ 23. λέγεται *C.* ‖ ἀλλήλαις *L.* ‖ 26. μιᾶς] μικρᾶς *C.* ‖ 28. τῷ] τὸ *C.* ‖ τὰ μέν τινα] τινὰ μὲν *A.* ‖ 29. τίς om *A.* ‖ 30. τύχοι περὶ *V.* ‖ 31. τὰ post εἰς om *AC.*

καὶ ἄφθαρτοι, ἀσώματοί τε καὶ ἀκίνητοι, περὶ ἃς ἂν εἴη ἡ πρώτη φιλοσοφία· ἡ δὲ περὶ τὰς ἀϊδίους μὲν ἐν κινήσει δὲ δευτέρα, τρίτη δὲ ἡ περὶ τὰς οὐσίας τὰς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, ἐπειδὴ καὶ αὗται τῶν οὐσιῶν τελευταῖαι.

1004a 9. "ἐπεὶ — πλῆθος." εἴη ἂν αὕτη ἡ λέξις πᾶσα συνάπτουσα τῇ "τεθεωρήσθω δὲ τοῦτο ἡμῖν ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων." δείξας γὰρ τῆς περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν ἐπιστήμης ὂν τὸ καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τὸ ἓν διαλαμβάνειν, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τὰ πολλά. εἰπὼν γὰρ ἀνάγεσθαι πάσας τὰς ἐναντιώσεις ὡς ἐπὶ ἀρχὴν τὸ ἓν καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον, ὑφ' ὃ ἡ ἑτέρα τῶν ἐναντίων ὑπάγεται συστοιχία, λέγει καὶ δείκνυσιν ὅτι ἅμα τοῦ λέγοντος περὶ τοῦ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ τούτου ἐστὶ τὸ λέγειν καὶ περὶ τοῦ τῷ ἑνὶ ἀντικειμένου· μιᾶς γὰρ ἐπιστήμης ἡ περὶ τῶν ἀντικειμένων θεωρία. εἰ δὲ περὶ τούτων μιᾶς, πάντα δὲ τὰ ἐναντία ὑπὸ ταῦτα, περὶ πάντων τῶν ἐναντίων μιᾶς εἶναι τὸ θεωρεῖν, ἐπειδὴ ἧς περὶ τοῦ καθόλου, ταύτης καὶ περὶ τῶν ὑπ' αὐτό· αὕτη δέ ἐστιν ἡ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν. ἧς γὰρ περὶ τοῦ ὄντος, ταύτης περὶ τοῦ ἑνός· ἧς δὲ περὶ τοῦ ἑνός, ταύτης καὶ περὶ τοῦ τούτῳ ἀντικειμένου· ἧς δὲ τὸ περὶ τούτων, ταύτης καὶ περὶ τῶν ὑπὸ ταῦτα. πάντα δὲ τὰ ἐναντία ὑπὸ ταῦτα.

1004a 10. "ἀπόφασιν — θεωρῆσαι." εἰπὼν ἀντικεῖσθαι τῷ ἑνὶ τὸ πλῆθος, μιᾶς δὲ τὰ ἀντικείμενα, ἐπεὶ τὰ ἀντικείμενα πλεοναχῶς λέγεται (καὶ γὰρ ὡς ἕξις καὶ στέρησις καὶ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις καὶ ὡς τὰ ἐναντία καὶ τὰ πρός τι), ἐπεὶ τὰ πολλὰ στέρησις εἶναι δοκεῖ, ἔστι δὲ καὶ ἀποφάσει πως ἡ στέρησις ἐοικυῖα, διαφορὰν ἔχουσα ἣν ἐρεῖ, δείκνυσι κατά τί τῆς αὐτῆς ἐστὶ περί τε τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν θεωρεῖν· τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστὶ τό τε στέρησίν τινος εἰδέναι καὶ τὸ οὗ στέρησις, καὶ τὴν ἀπόφασίν τε καὶ τὸ οὗ ἀπόφασις· διὰ γὰρ τούτων ἀμφοτέρων, καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεως καὶ διὰ τῆς στερήσεως, ἐκείνου γίγνεσθαι τὴν θεωρίαν οὗ ἐστὶν ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ στέρησις. διὰ τοῦτο τῆς αὐτῆς φύσεώς ἐστιν ἡ ἀμφοτέρων γνῶσις· οὔτε γὰρ τὴν στέρησίν τινος οἷόν τε εἰδέναι ἀγνοοῦντα τὸ οὗ ἡ στέρησις, οὔτε τὴν ἀπόφασιν· ἄρνησις γάρ τις καὶ ἀναίρεσις καὶ ἀπουσία ἀμφότερα ἐκείνου· ἧς γὰρ τὸ τόδε τι θεωρῆσαι, ταύτης καὶ τὴν ἀπουσίαν τὴν ἐκείνου. εἰπὼν δὲ κοινῶς ἀπόφασιν καὶ στέρησιν μιᾶς εἶναι θεωρῆσαι, καὶ δι' ἃ προσθείς, τῷ ἑνὶ καὶ τοῖς πολλοῖς προσάγει τὸν λόγον περὶ ὧν αὐτῷ πρόκειται λέγειν· ἀμφοτέρως γὰρ φησὶ τοῦ τὸ ἓν θεωροῦντος, τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ πολλὰ θεωρῆσαι, ἄντε τὰ πολλὰ ὡς ἀπόφασίν τις λέγοι τῷ ἑνὶ ἀντικεῖσθαι σημαινόμενα ὑπὸ τοῦ οὐχὶ ἕν, ἄντε ὡς στέρησιν· καὶ γὰρ ἐν τῷ οὐχ ἑνὶ περιέχεται τὸ ἕν, οὗ ἡ ἀπόφασις, καὶ ἡ

2. δὲ καὶ ἡ *V*. || 4. 5. τεθεωρήσθω *A*1, θεωρείσθω *C*, τεθεώρηται *A*2 *Br*. || 6. λαμβάνειν *C*. || 15. τοῦ τούτῳ ἀντικειμένου *AS*, τῶν τούτῳ ἀντικειμένων *Br*. || 16. τἀναντία *C*. || 25. φύσεώς *A*1*CS*, ἐπιστήμης *A*2 *Br*.

τινὸς δὲ στέρησις ἔχει ἐν αὑτῇ περιεχόμενον καὶ τὸ οὗ ἡ στέρησις. ἑξῆς δὲ ᾧ διαφέρει στέρησις ἀποφάσεως προστίθησιν· ἡ γὰρ ἁπλῶς, φησί, λέγομεν ὅτι οὐχ 1004a 12. ὑπάρχει ἐκεῖνο ἤ τινι γένει. καὶ τί τούτων ἑκάτερον σημαίνει δεικνὺς ἐπιφέρει· ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς λέγουσα ὅτι οὐχ ὑπάρχει ἐκεῖνο ἀπόφασίς ἐστιν· ἡ γὰρ ἁπλῶς τῷ ἑνὶ τὴν διαφορὰν ἔχουσα προσκειμένην τὴν ἀναιρετικὴν ἀπόφασίς ἐστιν αὐτοῦ κατὰ πάντων ἁπλῶς λεγομένη τε καὶ ἀληθευομένη ἄνευ τοῦ ᾧ πρόσκειται τὸ ἀποφατικόν· τὸ γὰρ οὐχ ἓν κατὰ πάντων ἀληθὲς χωρὶς τοῦ ἑνὸς τοῦ ἐν τῇ ἀποφάσει, ᾧ πρόσκειται τὸ ἀποφατικόν· ὁμοίως καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος χωρὶς τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ πρόσκειται ἡ ἀπόφασις, κατὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀληθεύεται. βραχέως δὲ καὶ ἐλλιπῶς εἶπε· διὸ καὶ ἀσαφῶς τὸ "ἔνθα μὲν οὖν τῷ ἑνὶ ἡ διαφορὰ 1004a 13. πρόσεστι παρὰ τὸ ἐν τῇ ἀποφάσει." ἐπεὶ γὰρ παρὰ τὸ ἐν τῇ ἀποφάσει ἀληθεύεται κατὰ πάντων (παρὰ μόνον γὰρ ἐκεῖνο ᾧ ἡ διαφορὰ ἡ ἀποφατικὴ ἐν τῇ ἀποφάσει πρόσκειται), κατὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀληθεύεται ἡ ἀπόφασις· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ κατὰ πάντων αὐτὴν τῶν ἄλλων ἀληθεύεσθαι παρὰ τὸ οὗ ἐστὶν ἀπόφασις προσέθηκεν εἰπὼν "ἀπουσία γὰρ ἡ ἀπόφασις ἐκείνου ἐστίν." ἢ τὸ "ἔνθα μὲν οὖν τῷ ἑνὶ ἡ διαφορὰ πρόσεστι παρὰ τὸ ἐν τῇ ἀποφάσει" ἴσον ἐστὶ τῷ ἔνθα μὲν ἡ διαφορά, τουτέστιν ἡ ἀπόφασις, τῷ ἑνί, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀποφασκόμενον, προσκειμένη τὰ ἄλλα πάντα δηλοῖ. τὸ δὲ παρὰ τὸ ἀποφασκόμενον εἶπεν, ἐπεὶ διαφορὰν δηλοῖ τοῦ ἀποφασκομένου τοῦτο προσκείμενον τῷ ἀποφασκομένῳ. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως οὐκέτι ἀποφάσεως οὔσης οὐδὲ ἀποφατικῶς λεγομένης οὐχ ἁπλῶς ἀληθὲς τὸ ἀναιρετικὸν καὶ στερητικὸν μετὰ τοῦ ᾧ πρόσκειται κατὰ πάντων χωρὶς τοῦ ᾧ πρόσκειται, ἀλλὰ καὶ ὑποκείμενόν τι γένος ἐστί, καθ' οὗ ἀληθεύεται μόνου· τοῦτο δέ ἐστι τὸ δεκτικὸν τοῦ ἀποφασκομένου τε καὶ ἀναιρουμένου. ἡ γὰρ στέρησις οὐχ ἁπλῶς ἀπουσία τινός ἐστιν, ὡς ἡ ἀπόφασις, ἀλλ' ἀπουσία τοῦ πεφυκότος ὑπάρχειν ὅτε πέφυκε. δείξας δὲ τίνι ἀπόφασις καὶ στέρησις διαφέρουσιν, ἐπάνεισιν ἐπὶ τοῦτο οὗ χάριν πάντων τούτων ἐμνημόνευσε, καί φησι "τῷ δ' ἑνὶ πλῆθος ἀντίκειται, ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τοῖς εἰρημένοις," ὧν ἕκα- 1004a 16. στον ἦν ὑπὸ τὸ ἕν (ἔστι δὲ ταῦτα τό τε ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον καὶ τὸ ἄνισον δηλονότι καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀντικείμενα πάντα τοῖς ὑπὸ τὸ ἓν τεταγμένοις, περὶ ὧν προείρηκε), τοῦ αὐτοῦ γιγνώσκειν ἐστίν, οὐ μόνον ἐκεῖνα, ἃ ἦν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἴσον, ταῦτα γὰρ ἦν ὑπὸ τὸ ἕν. ὃ δ' ἑξῆς εἴρηκε τὸ "καὶ ὅσα ἄλλα 1004a 18.

1. ἡ om *Br.* ‖ 3. ἐκεῖνο *A*1*VS*, ἐκείνῳ *A*2*Br.* ‖ σημεῖον *A*1. ‖ 4. ἐκεῖνο *A*1*SBr*, ἐκείνῳ *A*2. ‖ 9. ἀλλήλων *V.* ‖ 11. ἐπεὶ γὰρ παρὰ *AMS*, ἐπεὶ γ. περὶ *Br.* ‖ 15. ἐκείνων *C.* ‖ 16. μὲν om *C.* ‖ 17.18. προσκειμένη scr. c. *S*, πρόσκειται *ABr.* ‖ 18. δηλοῖ. τὸ δὲ scr. c. *S*, δηλοῦται *Br*, δηλοῖ — 19. ἀποφασκομένου om *AM.* ‖ 21. μεθ' οὗ *C*, μεθ' οὗ ὡς *A*1. ‖ 28. ἦν ὑπὸ τὸ ἓν *A*2*Br*, ἦν ἓν hab. *S*, ἦν *A*1*C.* ‖ τὸ ante ἀνόμοιον om *A.* ‖ 30. καὶ om *C.* ‖ 31. τὸ ἄνισον *A.* ‖ γὰρ] δὲ *C.* ‖ post ὑπὸ τὸ ἓν add *S sed haec etiam quae modo memoravi.*

λέγεται ἢ κατὰ ταῦτα ἢ κατὰ τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ ἕν, τῆς εἰρημένης γνωρίζειν ἐπιστήμης," τοιοῦτόν ἐστιν. καὶ ὅσα ἄλλα ἀντίκειται καὶ ὑποτέτακται καὶ ἀνάγεται ἤτοι ὑπὸ τὸ ταὐτὸν δηλονότι καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ θάτερον ὡς γενικώτερον ἀντικείμενον, ἢ ὑπὸ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον ἢ ὑπὸ τὸ ὅμοιόν τε καὶ ἀνόμοιον, ἢ ὑπὸ τὸ ἕν τε καὶ πλῆθος, ἅ ἐστι γενικώτατα, τοῦ φιλοσόφου γνωρίζειν. τοῦτο δὲ εἴρηκεν ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι ὅτι περὶ πάντων τῶν ἀντικειμένων ὁ φιλόσοφος διαλαμβάνει, οὐ περὶ ἐνίων. ἐπεὶ γὰρ ἔνια τῶν ἀντικειμένων αὐτόθεν ἀνάγειν καὶ ὑπάγειν τῷ τε ἑνὶ καὶ τῷ πλήθει οὐχ οἷόν τε, τῷ μέντοι ταὐτῷ καὶ ἑτέρῳ ἢ τῷ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ ἢ τῷ ἴσῳ καὶ ἀνίσῳ ὑπάγεται, διὰ τοῦτο εἶπε "καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται ἢ κατὰ ταῦτα ἢ κατὰ τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ ἕν." λευκὸν γὰρ καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν ὑπὸ μὲν τὸ ἓν καὶ πλῆθος πῶς ἂν αὐτόθεν ὑπάγοιτο; ὑπὸ μέντοι ταὐτὸν καὶ θάτερον ὑπαχθήσεται· τὰ μὲν γὰρ συγκριτικὰ αὐτῶν, ἅ ἐστι τό τε λευκὸν καὶ τὸ γλυκύ, ὑπὸ τὸ ταὐτόν, τὰ δὲ ἀντικείμενα τούτοις ὄντα διακριτικὰ τῆς θατέρου φύσεως. δείκνυσι δὲ ὅτι τὸ ταὐτόν τε καὶ θάτερον πάλιν ὑπὸ τὸ ἕν τε καὶ τὰ πολλά, ὥστε κἀκεῖνα διὰ τῆς ἐπὶ ταὐτόν τε καὶ θάτερον ἀναγωγῆς ἀνάγεται ὑπὸ τὸ ἕν τε καὶ τὰ πολλά.

1004a 20. "ὧν ἐστὶ καὶ ἡ ἐναντιότης." τῶν ἀναγομένων ὑπὸ τὴν ἑτερότητα καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἐναντιότητά φησιν εἶναι, καὶ πῶς, ἔδειξεν εἰπὼν "διαφορὰ γάρ τις ἡ ἐναντιότης, ἡ δὲ διαφορὰ ἑτερότης." ἑτερότης δὲ οὖσα τῷ πλήθει ἂν ὑπάγοιτο, ὥστε καὶ ἡ ἐναντιότης κατὰ τὴν ἐπὶ τὴν ἑτερότητα ἀναφορὰν ὑπάγοιτο ἂν τῷ πλήθει, ἀλλ' οὐκ αὐτόθεν· ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο, οὗ τὸ περὶ ταὐτοῦ θεωρεῖν, τούτου καὶ περὶ τῶν ἐναντίων, εἴγε τὰ ἐναντία ὑπὸ τὴν ἑτερότητα· οὗ γὰρ περὶ τῆς ἐναντιώσεως, τούτου καὶ περὶ τῶν ἐναντίων. προσέθηκε δὲ τὴν ἐναντιότητα βουλόμενος προηγουμένως δεῖξαι ὅτι καὶ τὸ περὶ ἐναντιότητος καὶ ἐναντίων εἰπεῖν τοῦ σοφοῦ· ἦν γὰρ δεδειγμένον ὅτι καὶ περὶ στερήσεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ αὐτοῦ, ἐπεὶ οὕτως ἐδόκει τὰ πολλὰ τῷ ἑνὶ ἀντικεῖσθαι. τὴν δὲ ἐναντιότητα εἶπεν ὑπὸ τὴν ἑτερότητα τετάχθαι, οὐ τὰ ἐναντία, ἐπεὶ οὕτως ἂν ἦν καὶ τὸ ταὐτὸν ὑπὸ τὴν ἑτερότητα τασσόμενον, εἴγε τὰ μὲν ἐναντία ὑπὸ τὴν ἑτερότητα, ἐναντίον δὲ τὸ ταὐτὸν τῷ ἑτέρῳ. ὁμοίως καὶ τὸ ἄνισον τῷ ἴσῳ ἐναντίον· ὥστε καὶ τὸ ἴσον ἂν ἦν ἡ ἑτερότης. ἀλλ' οὐ τὰ ἐναντία τῇ ἑτερότητι ὑπάγεται. εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἐναντία, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ἐναντίων ἦν ἂν ἀμφότερα, οὐχ ὡς ἑκάτερον ἰδίᾳ λαμβανόμενον, ὑπὸ τὴν ἑτερότητα, οὐ δὴ τὰ ἐναντία ἀλλ' ἡ ἐναντιότης. ἡ δὲ ἐναντιότης ἐν ἀμφοτέροις ἅμα λαμβανομένοις τοῖς ἐναντίοις

5. ὃ ἐστι γενικώτατον *A*. || 9. εἶπε "καὶ scr. c. *S*, εἶπεν ἢ *ABr*. || 10. ταὐτὰ A_1*C*. || τε om *A*. || 13. τὸ post ὑπὸ om *A*. || 15. ὥστε — 16. πολλά om *Br*. || 25. καὶ ante περὶ om *AS*. || 30. 31. εἰ δὲ μὴ τὰ ἐναντία hab. *S*. || 31. ἀλλ' ἐπὶ — 32. ἐναντία om *AS*. || 31. οὐχ de coniectura addidi.

ἔσται, ἀλλ' οὐκ ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν· ὥστε τὸ μὲν ταὐτὸν καὶ θάτερον ἢ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν ὑπὸ τὴν ἑτερότητα ἄμφω λαμβανόμενα ὡς ἐναντία, οὐκέτι μέντοι τὸ ταὐτὸν καθ' αὑτὸ ἢ τὸ λευκόν.

“ὥστε — λεχθήσεται.” τὰ εἴδη, φησί, τοῦ ἑνός, τουτέστι τὰ ὑπὸ τὸ ἓν 1004a 22. (ἦν δὲ ταῦτα τὸ ταὐτόν, τὸ ὅμοιον, τὸ ἴσον, τὰ ὅσα τοιαῦτα), πολλαχῶς ῥηθήσεται, ὥσπερ καὶ τὸ ἓν ᾧ ὑποτέτακται. ἓν γὰρ καὶ τούτων ἕκαστον· καὶ γὰρ ἕν τι γένος ἕξει, τὸ δὲ ἓν τοσαυταχῶς ὁσαχῶς καὶ τὸ ὄν· καὶ τούτων δὴ ἕκαστόν φησι πολλαχῶς λέγεσθαι, ὡς καὶ τὸ ἕν. οὐ μὴν ἐπεὶ πολλαχῶς λέγεται, καὶ τὸ μὲν κυρίως ταὐτὸν ἐν οὐσίᾳ καὶ τὸ κυρίως ὅμοιον καὶ τὸ κυρίως ἴσον, ἔστι δὲ ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, ἤδη καὶ ἑτέρας ἔσται ἐπιστήμης τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν γένος τοῦ ὄντος θεωρεῖν, ἀλλὰ μιᾶς· οὐ γὰρ πάντα τὰ πολλαχῶς λεγόμενα ὑπὸ ἑτέρας καὶ διαφόρους ἐπιστήμας τέτακται, ἀλλὰ ταῦτα μόνα τῶν πολλαχῶς λεγομένων, ὅσων μήτε ἀφ' ἑνός τινος ἠρτημένοι εἰσὶν οἱ λόγοι μήτε ἐπί τι ἓν ἀναφέρονται, ἀφ' ἑνὸς μέν, ὡς ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν ἐδείχθη (ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ ἰατρικοῦ χρήσεως τὰ ἰατρικά), πρὸς ἓν δὲ τὰ ὑγιεινά· ἐπὶ γὰρ τὸν τῆς ὑγιείας λόγον πάντων τῶν ὑγιεινῶν ἡ ἀναφορά, διὸ καὶ ἔστι μιᾶς ἐπιστήμης ἡ γνῶσις αὐτῶν. δύναταί τις ἀκούειν τοῦ “ἀλλ' εἰ μήτε καθ' 1004a 24. ἓν” ὡς εἰρημένου, ἀλλ' εἰ μήτε ὑφ' ἓν γένος καὶ μίαν φύσιν μήτε πρὸς ἕν, ἀλλ' ὡς τὰ ὁμώνυμα, καὶ τὰ γένη κοινότερον λέγων πολλαχῶς λέγεσθαι, ὡς καὶ ἐν Κατηγορίαις περὶ ποιότητος λέγων εἶπεν “ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων.” ὡς δὲ ἐπὶ τούτων μιᾶς ἐπιστήμης, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων, περὶ ὧν ὁ λόγος, ταὐτοῦ ὁμοίου ἴσου, μιᾶς ἐπιστήμης θεωρεῖν· πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς ἕν τι τὴν ἀναφορὰν ἔχει, τὸ γὰρ πρῶτον καὶ κυρίως τοιοῦτον τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται, οἷον πάντα καθ' ὧν τὸ ὂν πρὸς τὸ πρῶτον τῶν ὄντων, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ οὐσία· καὶ πάντα καθ' ὧν τὸ ἓν πρὸς τὸ πρῶτον ἓν καὶ κυρίως ἕν, ὅ ἐστιν ἡ οὐσία. ὁμοίως καὶ ἐπὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὁμοίου· καὶ γὰρ καθ' ὧν ταῦτα, καὶ τούτοις ἡ ἀναφορὰ ἐπὶ τὴν οὐσίαν· ἐν ἐκείνῃ γὰρ κυρίως τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον. εἰπὼν δὲ περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου προσέθηκε τὸ “καὶ τῶν ἐναντίων,” ἴσον λέ- 1004a 27. γων τῷ καὶ τῶν ἄλλων ἐναντίων, παραιτούμενος ἐξαρίθμησιν πάντων τῶν ἐναντίων ποιεῖσθαι τῶν ὑπὸ τὸ ἕν· ταῦτα δὲ ἦν ὅμοιον ἀνόμοιον, ἴσον ἄνισον, τἆλλα ὅσα ὑπὸ τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. ὥστε ἐπεὶ καὶ ταῦτα τῷ ὄντι ὁμοίως τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ὡς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, χρὴ διαιρουμένους καὶ λαμβάνοντας καθ' ἕκαστον αὐτῶν τὸ κυρίως τοιοῦτον τἆλλα δεικνύναι κατά τι ἀπ' ἐκείνου

1. 2. καὶ μέλαν scripsi c. *S*, ἢ καὶ μ. *C*, ἢ τὸ μ. *ABr*. || 5. ταὐτὸν καὶ τὸ *A*. || fort. καὶ ὅσα τ. || 7. δὴ] δὲ *C*. || 15. ante τὰ ὑγιεινά addendum videtur ὡς e *S*. || 16. ἔστι om *C*. || 17. δύναται δέ τις *A2Br*. || 19. τὸ γενικώτερον *C*. || 20. Κατηγ. 8. || πολλαχῶς *C*. || 22. fort. τὸ θεωρ. || 26. καὶ ὁμοίου om *S*. || 29. τῷ] τὸ *A*.

καὶ ταῦτα οὕτω λέγεται, οἷον καθ' ὅσων τὸ ταὐτὸν κατηγορεῖται λαβόντας πρὸς τὸ κυρίως ταὐτόν, τουτέστι τὸ ἐν οὐσίᾳ, τὴν τῶν ἄλλων ἀναφορὰν ποιεῖσθαι, δεικνύντας τῷ τί ἐκείνου εἶναι καὶ τούτων ἕκαστον ταὐτὸν λέγεται· πάλιν τὸ ἕτερον,
1004a 28. εἶτα τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον καὶ τὰ ἄλλα οὕτως. τὸ δὲ "οὕτως ἀποδοτέον πρὸς τὸ πρῶτον ἐν ἑκάστῃ κατηγορίᾳ, πῶς πρὸς ἐκεῖνο λέγεται" εἶπεν ἀντὶ τοῦ πῶς ἕκαστον τῶν καθ' ἑκάστην κατηγορίαν οὕτως λεγομένων προσκατηγορούμενον πρὸς τὸ πρῶτον καὶ κυρίως τοιοῦτον λεγόμενον ἔχει, ὅ ἐστι τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ πῶς ἀπ' ἐκείνου λέγεται, τὸ ἓν πρὸς τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἕν, τὸ ταὐτὸν πρὸς τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ταὐτόν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἷον καθ' ὧν ἡ ταὐτοῦ κατηγορία καὶ καθ' ὧν ταὐτὸν κατηγορεῖται, διελομένους καὶ λαβόντας τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, πῶς τὰ ἄλλα πρὸς τὸ πρῶτον τῶν ὑπὸ ταὐτό, τουτέστι τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἀναφέρεται, καὶ δι' ἐκεῖνο καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τυγχάνει κατηγορίας. ὁμοίως καὶ ἐπὶ ὁμοίου, ἴσου, τῶν ἄλλων. ὡς γὰρ περὶ τοῦ ὄντος λέγοντες, λαβόντες τὸ κυρίως εἶναι τὴν οὐσίαν, ἓν ἕκαστον τῶν ἄλλων ὧν τὸ ὂν κατηγορεῖται δείκνυμεν ὂν ἢ τῷ πάθος εἶναι τῆς οὐσίας ἢ τῷ γένεσιν ἢ τῷ ἐνέργειαν ἢ τῷ ἄλλο τι, οὕτω φησὶ δεῖν καὶ ἐπὶ τούτων ποιεῖν.

1004a 30. "τὰ μὲν — τρόπους." εὑρόντας φησὶ τὸ κυρίως καθ' ἕκαστον τούτων λεγόμενον μεταλαβεῖν ἐν πόσοις ἐστὶ καὶ ἄλλοις τοῦτο πρὸς τὸ κυρίως λεγόμενον, οὕτως φησὶ χρῆναι δεῖν τὴν τῶν ἄλλων ἀναφορὰν ποιεῖσθαι τῶν καθ' ὧν καὶ αὐτῶν λέγεται. καὶ προσυπογράφει γε ἡμῖν καὶ τὸν τρόπον τῆς εὑρέσεως τῆς κατὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῶν· τῶν γὰρ ἄλλων ἕκαστον τὸ μὲν τῷ ἔχειν τὸ κυρίως λεγόμενον ἢ ὂν ἢ ἓν ἢ ταὐτὸν ἢ τῶν ἄλλων τι καὶ αὐτὸ οὕτως λέγεται. δύναται τὸ "ἔχειν" καὶ ἀντὶ τοῦ ἔχεσθαι εἰρῆσθαι· τῷ γὰρ ἔχεσθαι ὑπὸ τοῦ κυρίως ὄντος τε καὶ ἑνός, τουτέστι τῆς οὐσίας, καὶ εἶναι ἐν αὐτῇ λέγεται ὄντα τε καὶ ἓν ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ, ὡς τὸ ποσόν τε καὶ ποιὸν καὶ ὅσα ὁμοίως τούτοις ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστίν. οὕτω δὲ καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ θάτερον καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον ἕξει, ἐπειδὰν αὐτῶν κατηγορῆται τό τε ἴσον καὶ τὸ ἄνισον καὶ τὰ ἄλλα· ταὐτὸν μὲν γὰρ

2. 3. δεικνύντας om *A*. ‖ 6. προσκατηγορούμενον corruptum videtur, *sic appellatum S.* ‖ 7. ἔχει] ὃ ἔχει *A*1, ὅτι ἔχει *M*. ‖ 8. ἓν — 9. κυρίως om *C*. ‖ 9. τὸ ταὐτὸν *AM*, πῶς τὸ ταὐτὸν *Br*. ‖ 11. ἄλλαις om *C*. ‖ 12. τὸ ἐν *AM* Ascl. *S*, τῶν ἐν *Br*. ‖ καὶ αὐτὰ Ascl. *S*, κατ' αὐτὰ *A*, καὶ αὐτὸ *Br*. ‖ 13. ὡς — 14. ἄλλων om *A*. ‖ 15. ἐδείκνυμεν Ascl. ‖ 16. ἐπὶ τούτων] *in aliis S*. ‖ 17. τὰ — 19. δεῖν locus corruptus. *Cum, inquit, invenerimus quod proprie in singulis dicitur, hoc etiam in aliis accipere licebit ad id quod proprie dicitur relatum, et ad hunc modum oportere ait S.* ‖ 18. fort. μετὰ τὸ λαβεῖν. ‖ 22. λέγεται *AC* Ascl. *S*, λέγεσθαι *Br*. ‖ 24. καὶ ante εἶναι om *A*. ‖ αὐτῷ *A*. ‖ 25. καὶ post ποιὸν et 26. δὲ om *A*.

κυρίως ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὅμοιον τὸ κατὰ τὸ ἐν οὐσίᾳ εἶδος, ῥηθήσεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὅσα ἔχει τὴν πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιότητα. τὰ μὲν ἐν τῷ ἔχεσθαι ὑπ' ἐκείνου οὕτως ῥηθήσεται, τὰ δὲ τῷ ἐνέργειαί τινες εἶναι αὐτοῦ· τῶν γὰρ τῆς οὐσίας ἐνεργειῶν ἑκάστη ὄν τε καὶ ἕν, ὅτι ἔστιν αὐτὰς ἡ οὐσία ποιοῦσα. ὁμοίως πάλιν ἄλλα ὄντα λέγεται τῷ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι, καὶ ἄλλα τῷ σχέσεις. ὡς δὲ τὸ ὂν ἀναδέχεται ἕκαστον αὐτῶν, οὕτως καὶ τὸ ἓν καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ἓν ἕκαστον. δείξας δὲ πῶς ἀφ' ἑνός ἐστι καὶ πρὸς ἓν ταῦτα λεγόμενα, ἐπιφέρει τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι περί τε τούτων τῶν ὑπὸ τῆς οὐσίας τὸ εἶναι ἐχόντων καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἔχειν ἐπιστήμην. ἦν δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἡ πραγματεία τῷ φιλοσόφῳ, καὶ περὶ τούτων ἄρα τοῦ φιλοσόφου διαλαμβάνειν. εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ δείξας ὅτι τοῦ φιλοσόφου τὸ περὶ πάντων τῶν ὄντων γνῶσιν ἔχειν, ἐπισημαίνεται ὅτι διὰ τῶν δεδειγμένων λύεται τῶν ἀποριῶν μία τῶν ἀπορηθεισῶν ἐν τῷ δευτέρῳ, περὶ ἧς ἠπόρει, πότερον μιᾶς ἢ πλειόνων ἐστὶν ἐπιστημῶν τὸ θεωρῆσαι περί τε τῆς οὐσίας καὶ τῶν τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότων, καὶ τῶν οἷς εἶπε χρῆσθαι τὴν διαλεκτικὴν κατὰ τὸ ἔνδοξον, ἃ ἦν ἐναντία ταὐτὸν ἕτερον καὶ τὰ ἄλλα ἃ φθάσομεν εἰρηκότες.

"εἰ — καθήμενος." ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἥ τε περὶ τῆς οὐσίας θεωρία καὶ 1004b 1.
περὶ τῶν τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὅσα καθόλου περὶ ἐναντίων ζητεῖται, δείκνυσι καὶ ἐκ τοῦ μηδεμιᾶς ἄλλης ἐπιστήμης ἐκεῖνον εἶναι τὸν περὶ τούτων λόγον· οὐδὲ γὰρ γεωμέτρου οὔτε μουσικοῦ οὔτ' ἄλλου τινὸς ἐπιστήμην ἔχοντός τινα ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, τὸ διαλαβεῖν καὶ ἰδεῖν πότερον ταὐτόν ἐστιν ἡ οὐσία ἁπλῶς λαμβανομένη καὶ μετά τινος συμβεβηκότος ἢ ἕτερον, οἷον ὁ Σωκράτης αὐτός τε καθ' αὑτὸν ληφθεὶς καὶ μετά τινος τῶν συμβεβηκότων, οἷον τοῦ καθῆσθαι· οὐ γὰρ ἁπλῶς ταὐτόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, κατὰ δὲ τὸν λόγον οὐ ταὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἰδέναι ὅτι ἓν ἑνί ἐστιν ἐναντίον ἄλλης ἐπιστήμης ἐστὶν ἴδιον. ἀλλ' οὐδὲ τί ποτέ ἐστι τὸ ἐναντίον, καὶ πότερον ἐν ποιότητι μόνῃ ἢ καὶ ἐν οὐσίᾳ ἐστὶν ἡ ἐναντιότης καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἄλλων γενῶν· ἀλλ' οὐδὲ τίνες τοῦ ἐναντίου διαφοραί, ὅτι φέρε εἰπεῖν τὰ μὲν ἄμεσα τὰ δὲ ἔμμεσα, καὶ ὅτι τὸ μεταξὺ μίξει τῶν ἄκρων, καὶ ὅτι τῶν μεταξὺ τὰ μὲν ὠνόμασται τὰ δὲ τῇ τῶν ἄκρων ἀποφάσει δηλοῦται, καὶ τίνι διαφέρει τῶν ἄλλων

2. δὲ om *Br.* ‖ ἐκεῖνα *C.* ‖ τὰ] τὸ *A.* ‖ 3. ἐνεργείᾳ τινὶ *Br.* ‖ 5. τὰς ...ς. *Br.* ‖ 5. 6. σχέσιν *C.* ‖ 8. εἶναι ἐπιστήμης περί *C* in mg. ‖ περί τε] παρά τε *A*1. ‖ τῶν] ἃ *A.* ‖ ἐχόντων] ἔχειν *A*1, ἔχει *A*2. ‖ 9. ἐπιστήμην] λόγον *C.* ‖ τῆς ...e coni. addidi, τὴν οὐσίαν *C* Ascl. ‖ 11. τῶν add Ascl. ‖ ἐπεὶ σημαίνεται *A.* ‖ ...3. θεωρεῖν *C.* ‖ 15. 16. ὡς φθάνομεν *C.* ‖ 19. καὶ om *A.* ‖ 20. τούτου *A.* ‖ 21. ...ν, ἐστι λαβεῖν *A2.* ‖ 23. οἷον] ἢ *C.*

ἀντικειμένων τὰ ἐναντία. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὰ ἀντικείμενα ποσαχῶς λέγεται τὸ διελέσθαι ἄλλου τινός ἐστι παρὰ τὸν φιλόσοφον. δείξας δὲ ὅτι τοῦ φιλοσόφου 1004b 5. ἐστὶ τὸ περὶ τούτων τε καὶ τῶν τοιούτων θεωρεῖν, ἑξῆς ἐπήνεγκε λέγων "ἐπεὶ οὖν τοῦ ἑνὸς ᾗ ἓν καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ταῦτα καθ' αὑτά ἐστι πάθη, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἀριθμὸς ἢ γραμμαὶ ἢ πῦρ, δῆλον ὡς ἐκείνης τῆς ἐπιστήμης καὶ τί ἐστι γνωρίσαι καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς," δεικνὺς διὰ τούτων ὅτι οὐκ ἄλλης μὲν ἡ περὶ τοῦ ἑνός τε καὶ ὄντος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὰ θεωρία, τί ποτέ ἐστιν αὐτῶν ἕκαστον, ἄλλης δὲ περὶ τῶν τούτοις καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἀποδεικνύναι περὶ ὧν προειρήκαμεν· τῆς γὰρ αὐτῆς ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τό τε ὑποκείμενον γνωρίζειν καὶ τίνα ἐστὶν αὐτῷ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἀποδεικνύναι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ὄντος. κεῖται γὰρ ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἐστὶν ἡ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν γνῶσις καὶ τῶν τούτῳ ὑπαρχόντων καθ' αὑτό, ἐδείχθη δὲ καὶ τὸ ἓν ταὐτὸν ὂν τῷ ὄντι· καὶ ἡ περὶ τοῦ ἑνὸς οὖν θεωρία καὶ τῶν τούτῳ καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ὁμοίως τοῦ φιλοσόφου ὡς καὶ ἡ περὶ τοῦ ὄντος. τὰ δὲ προειρημένα ὅτι καθ' αὑτὰ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἐστι πάθη, ἔδειξε διὰ τοῦ εἰπεῖν "ἀλλ' οὐχ ᾗ ἀριθμὸς ἢ γραμμαὶ ἢ πῦρ·" εἰ γάρ τινι τούτων καθ' αὑτὸ ὑπῆρχέ τι τούτων, κατὰ συμβεβηκός τε ἂν ἦν τῷ ὄντι ὑπάρχον, καὶ οὐκ ἂν ἄλλῳ τινὶ ὑπῆρχεν οὐδὲ κοινῶς· διὸ οὐκέτ' ἂν τοῦ φιλοσόφου οἰκεία ἡ περὶ αὐτῶν θεωρία, ἀλλ' εἰ μὲν τοῖς ἀριθμοῖς ὑπῆρχε, τῆς ἀριθμητικῆς, εἰ δὲ γραμμαῖς, γεωμετρίας, εἰ δὲ πυρί, τῆς φυσικῆς. ἐπεὶ δὲ μηδενὶ ἀφωρισμένως τῶν ὄντων, τῷ ὄντι ἂν ᾗ ὂν ὑπάρχοι καθ' αὑτό, ὥστε τῆς περὶ τὸ ὂν πραγματευομένης ἐπιστήμης καὶ ἡ τούτων γνῶσις οἰκεία καὶ τῶν τούτοις συμβεβηκότων, ὡς τοῖς ἐναντίοις τὸ ἔμμεσον τὸ ἄμεσον. ἔστι δὲ αὕτη ἡ καθόλου τε καὶ κοινὴ φιλοσοφία.

1004b 8. "καὶ — σκοπούμενοι." λέγει δὲ περὶ τῶν σοφιστῶν, οἳ ὑποδυόμενοι τὸ φιλοσόφου ὄνομα περὶ τῆς οὐσίας, περὶ ἧς οἰκειότατος καὶ προηγούμενος ὁ λόγος τῷ φιλοσόφῳ, οὐδένα ποιοῦνται λόγον, περὶ δὲ ἐναντίων καὶ ἀντικειμένων καὶ τῶν πλεοναχῶς λεγομένων καὶ τῶν συμβεβηκότων καὶ τῶν τοιούτων ἡ πᾶσα αὐτοῖς πραγματεία, οἷς πρὸς τὰ σοφίσματα καὶ τοὺς ἀγῶνας χρῶνται παρακρουόμενοι τοὺς προσδιαλεγομένους. αἰτιᾶται δὲ αὐτῶν οὐ τὸ περὶ τούτων λέγειν ὡς οὐκ ὂν φιλοσόφῳ οἰκεῖον (οἰκεῖος γὰρ καὶ ὁ περὶ τούτων λόγος τοῖς φιλοσόφοις, οὓς ὑποδύονται), ἀλλ' ὅτι περὶ μόνων τούτων καὶ προηγουμένως ὁ λόγος αὐτοῖς γίγνεται, περὶ δὲ τῆς οὐσίας, ἥτις ἐστὶ πρώτη, παρ' ἧς κἀκείνοις τὸ εἶναι καὶ δι' ἣν ὁ φιλόσοφος καὶ περὶ ἐκείνων λέγει τῷ ταύτης τι αὐτὰ εἶναι, οὐδένα λόγον ποιοῦνται

1. οὐδὲ τὸ τὰ *A*. ‖ 2. τὸ om *A2*. ‖ 3. περί τε τούτων *Br*. ‖ ἑξῆς om *C*. ‖ 6. αὐτῆς *A1*. ‖ 9. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ *C*. ‖ 12. αὐτά *C*. ‖ 16. ὑπάρχει *A1C*. ‖ 20. καθ' αὑτό *ACS*, καὶ καθ' αὑτό *Br*. ‖ 29. δὲ *A* Ascl. *S*, δὴ *Br*. ‖ 30. φιλοσόφῳ] φιλοσόφου *C*. ‖ οἷς *C*. ‖ 32. καὶ om *A*.

οὐδὲ ἴσασί τι περὶ αὐτῆς. διὸ οὐδὲ φιλόσοφοι ἔτι, σοφισταὶ δέ· καὶ γὰρ οὐδὲ οἷόν τε μηδὲν ἐπαΐοντας περὶ τῆς οὐσίας περὶ τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων ἐπιστημονικῶς τε καὶ πρὸς ἀλήθειαν λέγειν· διὸ οὕτως λέγουσιν.

"ἐπεὶ — πάθη." ἔτι τὸ αὐτὸ ἐπεξεργάζεται, δεικνὺς ὅτι τῷ φιλοσόφῳ 1004b 10.
τὸ περὶ τῶν προειρημένων λέγειν οἰκεῖον· οἰκεῖα γὰρ πάθη καὶ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ ὄντι ταῦτα ᾗ ὄν, ἑκάστῃ δὲ ἐπιστήμῃ ἴδιον τὸ τὰ οἰκεῖα καὶ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ γένει, περὶ ὃ ἡ ἐπιστήμη, σκοπεῖν. οὕτως γὰρ ἀριθμητικῆς τὸ τὰ ἴδια τῶν ἀριθμῶν πάθη καὶ οἰκεῖα αὐτῶν περὶ ὃ καταγίνεται θεωρεῖν· ταῦτα δέ ἐστι τὸ περιττὸν τὸ ἄρτιον, συμμετρία ἡ ἐν ἀριθμοῖς καὶ ἰσότης, ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, ὧν τὰ μὲν καθ' αὑτοὺς ὑπάρχει τοῖς ἀριθμοῖς, ὡς τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους, ὡς τὸ ἕτερον τούτων (διαφέρουσι γὰρ οἱ ἄρτιοι ἀριθμοὶ τῶν περιττῶν), ἔτι καὶ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἴσον, ὑπεροχή τε καὶ ἔλλειψις. ὁμοίως καὶ γεωμετρίας τὸ τὰ ταῖς γραμμαῖς ὑπάρχοντα εἰδέναι καὶ τὰ τοῖς ἐπιπέδοις τε καὶ σχήμασιν· ἔστι γάρ τινα καὶ τούτων οἰκεῖα, καὶ πάλιν ἄλλα τοῖς στερεοῖς, καὶ τούτων ἄλλα μὲν τοῖς ἀκινήτοις, περὶ ἃ ἡ στερεομετρία, ἄλλα δὲ τοῖς κινουμένοις, περὶ ἃ ἡ ἀστρολογικὴ καὶ ἡ φυσική. ἀλλὰ καὶ τῶν κινουμένων ἄλλα μὲν τοῖς βάρος ἔχουσιν, ὡς γῇ ὕδατι, ἄλλα δὲ καὶ τοῖς βάρος οὐκ ἔχουσιν, ὥσπερ τοῖς κούφοις, πυρί τε καὶ ἀέρι, ἄλλα δὲ τῷ κυκλοφορικῷ τῷ πέμπτῳ σώματι, ὃ κινεῖται μὲν οὔτε δὲ βάρος οὔτε κουφότητα ἔχει. ὡς οὖν τούτων ἑκάστῳ ἔστι τινὰ οἰκείως ὑπάρχοντα, οὕτως ἔστι τινὰ οἰκεῖα καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, οὐκ ἀφωρισμένου τινὸς γένους τῶν ὑπὸ τὸ ὄν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ὡρισμένα ὄντα τοῖς οὖσι, περὶ ὧν ὁ θεωρητικὸς φιλόσοφος.

"σημεῖον — σοφισταί." καὶ διὰ τούτου δείκνυσιν ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἡ περὶ 1004b 17.
τῶν προειρημένων θεωρία, τοῦ ἴσου ὁμοίου ἀνίσου ἀνομοίου ἑτέρου ἐναντίου τῶν ἄλλων οἷα προείρηται· οἱ γὰρ σοφισταὶ καὶ οἱ διαλεκτικοὶ ὑποδυόμενοι τὸ φιλοσόφου ὄνομα, καὶ περὶ ὧν οἱ φιλόσοφοι πραγματεύονται πειρώμενοι λέγειν, περὶ τούτων τὸν λόγον ποιοῦνται, δῆλον ὡς οἰκείων ὄντων τῷ φιλοσόφῳ. εἰπὼν δὲ τοὺς σοφιστὰς καὶ τοὺς διαλεκτικοὺς περὶ τούτων λέγειν ἃ οἰκεῖά ἐστι τοῖς φιλοσόφοις, τῷ ὑποδύεσθαι τὸ φιλοσοφίας ὄνομα, ἐξῆς πῶς τε ὑποδύονται καὶ κατὰ τί καὶ τίνι διαφέρουσι τοῦ τε φιλοσόφου καὶ ἀλλήλων λέγει. "περὶ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ γένος 1004b 22.
στρέφεται καὶ ἡ σοφιστικὴ καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ." οὐ γὰρ ἴδιόν τι ἀφωρισμένον ἔχουσιν, ὡς γεωμετρία ἢ ἡ μουσική, ἀλλὰ περὶ τὸ ὂν πᾶσιν αὐτοῖς ἡ πραγματεία. "ἀλλὰ διαφέρει τῆς μὲν τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως, τῆς δὲ τοῦ

1. αὐτῶν *A*. ‖ 6. τῷ — 7. ὑπάρχοντα om *C*. ‖ 8. γὰρ ἐπὶ ἀριθμητικῆς καὶ μὲν τὰ *C*, γὰρ ἐπὶ ἀριθμητικῆς μὲν καὶ τὰ *A*1. ‖ 10. τοὺς ἀριθμοὺς *A*. ‖ 11. 12. τούτων (διαφέρουσι γὰρ *AS*, τούτῳ γὰρ διαφέρουσι *Br*. ‖ 12. ἔτι δὲ *C*. ‖ 13. καὶ post ὁμοίως et τε καὶ om *C*. ‖ 21. ἀλλ' — 22. οὖσι om *S*. ‖ 23. δεικνύουσιν *Br*. ‖ 24. ἀνίσου om *A*. ‖ 26. καὶ om *C*. ‖ 33. τῆς ante μὲν om *A*1.

βίου τῇ προαιρέσει." τὴν φιλοσοφίαν λέγει τῆς μὲν διαλεκτικῆς διαφέρειν τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως. ἀμφότεραι μὲν γὰρ περὶ τὸ ὂν καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα, καὶ ἀμφότεραι συλλογιστικαί, ἀλλ' ἡ μὲν τὴν δύναμιν ταύτην τὴν συλλογιστικὴν ἔχει τῶν ἀληθῶν, ἡ δὲ διαλεκτικὴ περὶ τῶν ἀληθῶν καὶ τοῦ ἐνδόξου συλλογιστική· διὸ καὶ εἰς ἑκάτερον ὁ διαλεκτικὸς ἐπιχειρεῖ, καὶ ἔστι περὶ ὧν ὁ φιλόσοφος ἀποδεικτικός τε καὶ ἐπιστήμων, περὶ τούτων ὁ διαλεκτικὸς πειραστικός, τουτέστι πεῖραν λαμβάνων τῶν προσποιουμένων αὐτὰ εἰδέναι, οὐκ εἰδότων δέ, ἥτις πεῖρα διὰ τῶν ἑπομένων τοῖς κατὰ τὰς ἐπιστήμας γινομένη, ἃ ἐνδέχεται εἰδέναι καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην, οὐκ ἤδη δείκνυσιν ἐπιστήμονα τὸν χρώμενον αὐτῇ. τῇ δὲ προαιρέσει οὐκ ἂν διαφέροι ὁ διαλεκτικὸς τοῦ φιλοσόφου, ἐφ' ὅσον καὶ οὗτος ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν συνόντων τοὺς λόγους δοκεῖ ποιεῖσθαι, γυμνασίας χάριν πεῖραν αὐτῶν λαμβάνων, εἴτε ἐπιστήμην ἔχουσιν ὧν λέγουσιν εἴτε καὶ μή. τῆς δέ γε σοφιστικῆς τὴν φιλοσοφίαν φησὶ διαφέρειν τοῦ βίου τῇ προαιρέσει· τῷ μὲν γὰρ φιλοσόφῳ τὸ εἶναι ἐπιστήμονι τούτων ἃ οἰκεῖά ἐστιν αὐτῷ πρόκειται, τῷ δὲ σοφιστῇ τὸ φαίνεσθαι· φαινομένη γάρ τις σοφία ἡ σοφιστικὴ ἀλλ' οὐκ οὖσα. ἔπεται δὲ αὐτῇ διαφερούσῃ τῇ τοῦ βίου προαιρέσει τὸ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως διαφέρειν αὐτῆς τε καὶ τῆς διαλεκτικῆς· οὐδὲ γὰρ συλλογιστικὸς οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τὸ φαίνεσθαι μᾶλλον τοῦ ἀληθοῦς μέτεισιν.
1004b 25. "ἔστι — πειραστική." περὶ ὧν, φησίν, ἡ φιλοσοφία ἐπιστήμην τε ἔχει καὶ γνῶσιν, περὶ τούτων τὴν διαλεκτικὴν πειραστικὴν καὶ δι' ἐνδόξων ἐπιχειρητικὴν εἶναι· διὰ τοιούτων γὰρ ἡ πεῖρα· καὶ γὰρ πρὸς τὸ διελέγξαι πολλάκις τἀληθῆ χρῶνται τῇ πειραστικῇ, ὃ οὐ γίνεται δι' ἀληθῶν τε καὶ ἀποδεικτικῶν, ἀλλὰ διὰ πιθανῶν τε καὶ ἐνδόξων. τὴν δὲ σοφιστικὴν φαινομένην φησίν, οὖσαν δὲ οὔ, ἤτοι διαλεκτικὴν φαινομένην, ὅτι ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, ἢ φαινομένην σοφίαν οὖσαν δ' οὔ, εἴγε ἐστὶν ἀπὸ φαινομένης σοφίας χρηματιστική.

1004b 27. "ἔτι — πλῆθος." διὰ τούτων προσκατασκευάζει ὅτι ὁ περὶ τῶν ἐναντίων λόγος οἰκεῖός ἐστι τῷ φιλοσόφῳ· εἰ γὰρ πάντων τῶν ἐναντίων στέρησις ἡ ἑτέρα συστοιχία, ἡ δὲ ἑτέρα εἶδος (ὑπάγεται γὰρ πάντα τὰ ἐναντία εἰς τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν καὶ εἰς τὸ ἕν τε καὶ πλῆθος, ὧν τὸ μὴ ὂν καὶ τὸ πλῆθος στέρησις), οὗ περὶ τοῦ μὴ ὄντος, ὅ ἐστι στέρησις τοῦ ὄντος, καὶ περὶ τοῦ οὐχ ἑνὸς καὶ πλήθους, ὅ ἐστι στέρησις τοῦ ἑνός, θεωρεῖν, τούτου καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐναντίων. τοῦ μὲν οὖν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ περὶ τῶν ἐναντίων λέγειν δεικτικὸν τὸ στέρησιν εἶναι τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων, τοῦ δὲ περὶ πάντων τῶν ἐναντίων καθόλου τὸν φιλόσοφον ἐρεῖν δεικτικὸν πάλιν τὸ πάντα τὰ ἐναντία ἀνάγεσθαι εἰς τὸ ὂν καὶ μὴ ὂν καὶ ἓν καὶ πλῆ-

13. καὶ om *A*. || διαφέρειν φησί *A*. || 17. τῆς ante δυνάμεως om *A*1. || οὐδὲν *C*. || 26. προκατασκευάζει *MBr*. || 33. τοῦ — ἐναντίων om *A*.

θος· ὃ καὶ αὐτὸ ἅμα δεικτικόν ἐστι τοῦ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων εἶναι στέρησιν. ὡς γὰρ ἀμφοτέρων τούτων δεικτικῷ ἐχρήσατο, τοῦ περὶ πάντων τῶν ἐναντίων ἐρεῖν τὸν φιλόσοφον καὶ τοῦ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων στέρησιν εἶναι. δύναται δὲ καὶ δύο ἐπιχειρήσεις τὸ εἰρημένον εἶναι τῶν αὐτῶν δεικτικαί, πρώτη μὲν ἡ "ἔτι τῶν ἐναντίων ἡ ἑτέρα συστοιχία στέρησις·" εἰ γὰρ τοῦ αὐτοῦ αὐτά τε εἰδέναι καὶ τὰς στερήσεις αὐτῶν, οὗ περὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τῶν ἐναντίων θεωρῆσαι τοῦ ὑπὸ τὸ ἕν, τούτου ἔσται καὶ τὸ περὶ ἑτέρου, εἴγε στέρησις ταῦτα ἐκείνων. δευτέρα δ' ἂν ἐπιχείρησις εἴη "καὶ πάντα ἀνάγεται εἰς τὸ ὂν καὶ μὴ ὂν καὶ ἓν καὶ πλῆθος·" εἰ γὰρ πάντα τὰ ἐναντία ὑπὸ ταῦτα, οὗ περὶ τούτων, τούτου καὶ περὶ πάντων τῶν ἐναντίων θεωρεῖν.

"τὰ — συγκεῖσθαι." διὰ ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως ἅμα μὲν δείκνυσιν ὅτι 1004*b* 29.
περὶ πάντων τῶν ἐναντίων ὁ φιλόσοφος ἐρεῖ, ἐπειδὴ πάντα ὑπὸ τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος, ἅμα δὲ συστήσει καὶ τὸ ὅτι μιᾶς ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρῆσαι, ὡς δι' ὧν ἐπιφέρει λέγει· εἰ γὰρ τὰ ὄντα καὶ αἱ οὐσίαι ἐξ ἐναντίων, ὡς ἐδόκει τοῖς πλείστοις, εἶεν ἂν αἱ μὲν ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἐναντίαι, τὰ δὲ ἐκ τούτων ἐξ ἐναντίων· πάντα ἄρα τὰ ὄντα ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων. ἀλλὰ μὴν μιᾶς ἐπιστήμης τά τε ἐναντία καὶ τὰ ἐκ τούτων εἰδέναι· μιᾶς ἄρα ἐπιστήμης καὶ ἡ τῶν ὄντων καθόλου θεωρία. καὶ τοῦτο μὲν τὸ τῆς ἐπιχειρήσεως κεφάλαιον. τὰ δὲ πρὸς τὴν λέξιν, "τὰ δ' ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν ὁμολογοῦσι σχεδὸν ἅπαντες ἐξ ἐναντίων συγκεῖσθαι," δεικτικὸν καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ τῷ φιλοσόφῳ ἀνακεῖσθαι τὴν περὶ τῶν ἐναντίων θεωρίαν, οὐ μὴν ταὐτόν ἐστι τοῖς εἰρημένοις πρὸ αὐτοῦ πάντῃ, ἀλλ' εἴη ἂν τὸ λεγόμενον νῦν ἤτοι ὅτι ἐπεὶ τοῦ φιλοσόφου ἡ περὶ τῆς οὐσίας θεωρία, ἥτις περιέχει καὶ τὸν περὶ τῶν ἀρχῶν λόγον, ἀρχαὶ δὲ τῆς οὐσίας καὶ στοιχεῖα ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται τὰ ἐναντία, εἴη ἂν καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖος ὁ περὶ τῶν ἐναντίων λόγος τῷ φιλοσόφῳ· εἰ γὰρ τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων σύγκειται, τὰ δὲ ἐναντία ἀνάγεται εἴς τε τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος, τοῦ περὶ ἑνὸς καὶ πλήθους λέγοντος εἴη ἂν τὸ καὶ περὶ τῶν ἐναντίων λέγειν· λέγων γὰρ περὶ ἐναντίων λέγοι ἂν περὶ τῶν τοῦ ὄντος ἀρχῶν, εἰ δὲ περὶ τούτων, καὶ τοῦ ὄντος. ἢ δεικτικὸν τὸ λεγόμενον τοῦ τὸν περὶ τοῦ ὄντος θεωροῦντα καὶ περὶ τῶν ἐναντίων θεωρεῖν, εἴγε δεῖ μὲν τὸν περὶ τοῦ ὄντος διαλαμβάνοντα περὶ τῶν στοιχείων τοῦ ὄντος διαλαμβάνειν, ἔστι δὲ αὐτοῦ στοιχεῖα τὰ ἐναντία. κατασκευάζων δὲ τοῦτο παρατίθεται τὰς τούτων δόξας οἳ τὰς ἀρχὰς ἐναντίας ἔθεντο· οἱ μὲν γὰρ περιττὸν καὶ ἄρτιον, ὡς οἱ Πυθαγορικοί, οἱ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ὡς οἱ μανώσει καὶ πυκνώσει τἆλλα γεννῶντες, ἢ ὡς Παρμενίδης πῦρ καὶ γῆν στοιχεῖα ποιῶν, οἱ δὲ πέ-

2. δεικτικῶν *Br.* ‖ 7. τούτου] τοῦ αὐτοῦ *A2 S.* ‖ 9. τούτων om *C.* ‖ 14. ὡς — λέγει om *S.* ‖ ἐπιφέρων *A.* ‖ 18. ὄντων] ὅλων *C.* ‖ 19. πρὸς *A1 C*, περὶ *A2 Br.* ‖ 34. γῆν καὶ στοιχεῖα *L.*

ρας καὶ ἄπειρον (εἶεν δ' ἂν οὗτοι οἱ τὸ ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἐν ταῖς ἀρχαῖς θέμενοι), οἱ δὲ φιλίαν καὶ νεῖκος, ὡς Ἐμπεδοκλῆς. *διά τε οὖν τὸ [τὰς] ἀρχὰς τῆς οὐσίας εἶναι τἀναντία καὶ διὰ τὸ πάντα μὲν τὰ ἐναντία ἀνάγεσθαι ὑπὸ τὸ ἕν τε καὶ πλῆθος, φανερώτατα δὲ ταῦτα ἐν ταῖς ἀρχαῖς τίθεσθαι, προσήκοι ἂν τῷ φιλοσόφῳ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος· τὸ μὲν γὰρ περιττὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ πέρας καὶ ἡ φιλία ὑπὸ τὸ ἕν, ὑπὸ δὲ τὸ πλῆθος τὰ τούτοις ἐναντία. δύναται τὸ "τὰ δ' ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν ὁμολογοῦσιν ἐξ ἐναντίων σχεδὸν ἅπαντες" ὡς ἑπόμενον ὂν τῷ "καὶ πάντα ἀνάγεται εἰς τὸ ὂν καὶ μὴ ὂν καὶ ἓν καὶ πλῆθος" εἰρηκέναι· δεικτικὸν γὰρ τούτου τὸ καὶ πάντας τοὺς τὰ ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν ἐξ ἐναντίων συγκεῖσθαι λέγοντας φανερῶς τοιαῦτα λαβεῖν ἐναντία ἃ ὑπὸ τὸ ἕν τε καὶ τὸ πλῆθός ἐστιν. διὰ*
1004*b* 34. *δὲ τοῦ "εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν" ἀναπέμπει πάλιν ἡμᾶς εἰς τὰ ἐν τῷ* Β *περὶ τ' Ἀγαθοῦ δεδειγμένα.*

1005*a* 2. *"φανερὸν οὖν καὶ ἐκ τούτων ὅτι μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι." εἰπὼν ὅτι πως τὰ ἐναντία πάντα εἰς τὸ ἓν καὶ πλῆθος ἀνάγεται, καὶ τοῦτο δι' ἧς πεποίηται ἀναγωγῆς τῶν ἐναντίων ἐν τῷ* Β *περὶ τ' Ἀγαθοῦ εἰς ταῦτα πιστωσάμενος, λαβὼν δὲ ὅτι καὶ τῶν ὄντων καὶ τῆς οὐσίας στοιχεῖα τὰ ἐναντία, δῆλόν φησι καὶ ἐκ τούτων εἶναι ὅτι μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ἡ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωρία. ἐπεὶ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ ἐναντία ἐστὶν ἢ ἐξ ἐναντίων συνέστηκεν, ὥσπερ ἔλεγον οἱ φυσικοί, (ἢ γὰρ ἀρχαὶ ἢ ἐκ τῶν ἀρχῶν, ὧν αἱ μὲν ἀρχαὶ ἐναντίαι, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τῶν ἀρχῶν), πάντα δὲ τὰ ἐναντία ἀνάγεται ὑπὸ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, μιᾶς δὲ τὸ περὶ τούτων θεωρεῖν (ἡ γὰρ αὐτὴ τῶν ἀντικειμένων), μιᾶς ἂν εἴη καὶ περὶ πάντων τῶν ὄντων ἡ θεωρία· κἂν γὰρ μὴ ἔχῃ τινὰ ἐναντία, ὥσπερ δοκεῖ ἡ οὐσία, ἢ δὲ ἐξ ἐναντίων, τῷ τὴν γνῶσιν ἑκάστου ἠρτῆσθαι ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἐξ ὧν ἔστιν ἐν τῇ τῶν ἐναντίων ἐξ ὧν ἔστι γνώσει εἴη ἂν ἡ γνῶσις τούτων. τῶν δὲ ἐναντίων ἀρχαὶ τό τε ἓν καὶ τὸ πλῆθος· ὥστε οὗ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ πλήθους θεωρεῖν, τούτου καὶ περὶ τῶν ὑπ' αὐτά. ταῦτα δ' ἐστὶ πάντα τὰ ὄντα· πάντα μὲν γὰρ τὰ ὄντα ἢ ἐναντία ἐστὶν ἢ ἐξ ἐναντίων, πάντα δὲ τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. μιᾶς δέ φησιν ἐπιστήμης εἶναι τὴν περὶ ἑνός τε καὶ πλήθους θεωρίαν, ἄντε ᾖ ταῦτα καθ' ἓν λεγόμενον ἑκάτερον αὐτῶν, τουτέστιν ἕνα λόγον ἔχοντα καὶ μίαν φύσιν καὶ ὡς γένη τῶν ἄλλων τῶν ὑπ' αὐτὰ κατηγορούμενα, ἄντε καὶ μὴ οὕτως ἔχῃ ἀλλ' ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, ὥσπερ προείρηται*

1. αὐτοὶ *AV.* ‖ 2. τὰς om *A.* ‖ 3. τἀναντία] τὸ ἐναντίον *A.* ‖ τὰ ἐναντία] τἀναντία *C.* ‖ 6. δύναται δὲ *A2 Br.* ‖ 8. τῷ ἅπαντα *C.* ‖ 9. γὰρ om *A.* ‖ 10. λαμβάνειν *C.* ‖ τὸ post καὶ om *C.* ‖ 13. καὶ om *L.* ‖ 14. πως] τε *L* Ascl., om *C.* ‖ ἀνάγεσθαι *V.* ‖ 15. πιστωσαμένου *A.* ‖ 16. ὄντων] ἐναντίων *CL.* ‖ 17. ἐπεὶ γὰρ] *siquidem S.* ‖ 18. ἢ post ὄντα om *A.* ‖ 23. τῷ] τό *C.* ‖ 26. αὐτά scripsi c. *S*, αὐτά vel αὐτοῦ *A*, αὐτό *Br.* ‖ 27. ἐστὶν om *A.* ‖ 28. τε om *A.* ‖ 29. ταῦτα scripsi c. *S*, ταὐτά *AMBr.*

τε καὶ ἀληθές ἐστιν. καὶ γὰρ εἰ πολλαχῶς τὸ ἓν λέγεται καὶ μὴ κατὰ μίαν φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν πρὸς τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἓν λεγόμενον τὰ ἄλλα ἀναφέρεται. πρῶτον δὲ ἓν ὥσπερ καὶ πρῶτον ὂν ἡ οὐσία, καὶ πλῆθος δὲ πρῶτον ἐν οὐσίᾳ. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ ἑνὸς ὅτι "εἰ καὶ πολλαχῶς λέγεται," ὁμοίως φησὶ καὶ τὰ τῷ ἑνὶ πολλαχῶς λεγομένῳ ἐναντία ἕξειν· καὶ γὰρ ἐν τούτοις πρὸς τὸ πρῶτον τἆλλα ῥηθήσεται. διὰ γὰρ τὸ πρὸς μίαν φύσιν τὴν ἀναφορὰν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀφ' ἑνὸς λέγεσθαι καὶ πρὸς ἕν τι συντείνειν, ἡ μία ἐστὶν αὐτῶν ἐπιστήμη τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ἑνός, εἰ καὶ μή ἐστι γένη τε καὶ καθόλου ὁμοίως κατὰ πάντων τῶν ὄντων κατηγορούμενα, ἀλλὰ μηδὲ φύσεις τινὲς κεχωρισμέναι τῶν τῇδε, οὐχ ὥσπερ τὰ γένη ἐν τοῖς ὧν κατηγορεῖται τὸ εἶναι ἔχει (ἀχώριστα γὰρ τὰ γένη τούτων ὧν ἐστὶ γένη), ἀλλ' αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα, ὡς δοκεῖ τοῖς ἰδέας εἰσάγουσιν. οὐ γὰρ μόνων τῶν τοιούτων τῶν καθ' ἓν οὕτω λεγομένων μία ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ὃν εἰρήκαμεν τρόπον.

ἴσως δὲ οὐκ εἶναι εἶπε χωριστήν τινα φύσιν τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν, τὸ "ἴσως" προσ- 1005*a* 10.
θείς, ἐπεὶ μὴ νῦν αὐτῷ πρόκειται τοῦτο δεικνύναι, μηδέ τι πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευὴν συντελεῖ αὐτῷ τὸ μετὰ διαστάσεως λαμβάνειν ὅτι ἔστι χωριστά. δύναται τὸ "ὥσπερ ἴσως οὐκ ἔστιν" οὐκ ἐπὶ τοῦ χωριστοῦ μόνον εἰρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου τε καὶ γένους· οὐδὲ γὰρ τοιαῦτα τὸ ὄν τε καὶ ἕν, ἀλλ' ὡς ἐπιφέρει, "τὰ μὲν πρὸς ἓν τὰ δὲ ὡς ἐφεξῆς." διαφέρει δὲ τὰ ἐφεξῆς τῶν πρὸς ἕν, ἀμφότερα τῶν πολλαχῶς λεγομένων ὄντα, ὅτι τὰ μὲν πρὸς ἓν τῷ ἐκείνου τι εἶναι τοῦ ἑνὸς οὕτω λέγεται, τάξιν τινὰ ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς ἐδείχθη τὰ ὑγιεινὰ τὰ ἰατρικὰ τὰ ὄντα· τὰ δὲ τῷ ἐφεξῆς κατὰ τοῦτο ἐστὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων μόνον, ὅτι τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν αὐτῶν τὸ δὲ δεύτερον· οὐ γὰρ τῷ τῇ δυάδι ὑπάρχειν ἢ συντελεῖν τι εἰς δυάδα τὰ τρία καὶ τέσσαρα καὶ οἱ ἐφεξῆς εἰσὶν ἀριθμοί· τοὐναντίον γὰρ τὸ οὕτως πρῶτον τοῖς μετ' αὐτὸ συντελεῖ. διὸ ἐπὶ μὲν τῶν οὕτω πολλαχῶς λεγομένων τὰ ὕστερα τελειότερα, ἐπὶ δὲ τῶν πρὸς [τὸ] ἓν πρὸς τὸ ἓν τὰ ἄλλα ἀναφέρεται. δύναται τὸ "τὰ δὲ τῷ ἐφεξῆς" δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἀφ' ἑνός. διεῖλε γὰρ τὰ οὕτω λεγόμενα πολλαχῶς εἴς τε τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν· εἰπὼν δὲ ὅτι τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν λεγομένων ἐστὶ ταῦτα καὶ τῶν ἐχόντων τὸ πρότερον καὶ ὕστερον (ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἐφεξῆς), περὶ ὧν ἡ θεωρία τοῦ φιλοσόφου, διὰ τὸ πρὸς τὸ πρῶτον καὶ κυρίως λεγόμενον τἆλλα τὴν ἀναφορὰν ἔχειν, περὶ οὗ τοῦ φιλοσόφου τὸ θεωρεῖν, διὸ καὶ περὶ τούτων (ἔστι γὰρ τὸ πρῶτον ἡ οὐσία) οὔτε γεωμέτρου φησὶν εἶναι τὸ θεωρῆ-

1. τε om *A*. ‖ μὴ add Ascl., καὶ μὴ — φύσιν om *S*. ‖ 3. ἓν et πρῶτον post καὶ add Ascl. *S*. ‖ 11. ἀλλ' αὐτὰ Ascl., ἀλλὰ ταῦτα *ABr*. ‖ 14. εἶπε om *C*. ‖ 15. τοῦ om *A*1. ‖ 17. δύναται δὲ *A*2 *Br*. ‖ 19. ὡς] τὸ Ascl., fort. τῷ. ‖ τὰ ἐφεξῆς Ascl., τὰ ἑξῆς *ABr*. ‖ 27. 28. τῷ ἐφεξῆς coni., τὸ ἐφεξῆς *A*1, δύναται δὲ τὸ "τὸ δὲ ἐφεξῆς *A*2 *Br*.

σαι περὶ αὐτῶν οὔτε ἄλλου τινός, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου· τῶν γὰρ ἄλλων ἐπιστημῶν ἑκάστη περί τι μόριον τοῦ ὄντος πραγματεύεται. πρὸς δὲ τοῖς ἐναντίοις καὶ οἷς ἔφθασεν εἰρηκέναι προστίθησι τὰ νῦν, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν τοῦ φιλοσόφου διαλαμβάνειν, φησίν, ἀλλ' οὐκ ἄλλου τινός, διότι καὶ αὐτὰ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἐστι πάθη. εἰπὼν δὲ μὴ εἶναι τοῦ γεωμέτρου τὸ περὶ τούτων θεωρῆσαι προσέθηκεν
1005a 12. "ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως·" τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι χρῆται μὲν αὐτοῖς καὶ ὁ γεωμέτρης, οὐ μὴν δείξας τί ποτέ ἐστιν αὐτῶν ἕκαστον, ἀλλ' ὑποθέμενος καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ φιλοσόφου· οἷον ὑποθέμενος ὅμοια εἶναι μεγέθη ὧν αἱ πλευραὶ ἀνάλογον, τούτῳ ὑποτεθέντι ὑπ' αὐτοῦ, οὐ δειχθέντι, χρῆται· ὁμοίως καὶ ἴσῳ καὶ ταὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ὑποθέμενος τέλειον ἀριθμὸν εἶναι τὸν πᾶσιν ἴσον τοῖς αὐτοῦ μέρεσι, θεωρεῖ τίνες ἀριθμοὶ πεπόνθασι τοῦτο, ἁπλῶς δὲ περὶ τελείου οὐκ οἶδε· μόνου γὰρ τοῦ φιλοσόφου ἡ τούτων ἐπιστήμη τί ποτέ ἐστιν
1005a 14. αὐτῶν ἕκαστον. λείπει δὲ τῇ λέξει τῇ "καὶ ὅτι οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων" τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ ὄντι. πρὸς δὲ τοῖς φθάνουσιν εἰρῆσθαι λαμβάνει, ὡς εἶπον, καὶ ἄλλα τινά, [εἰπὼν ταῦτα] περὶ ὧν φησιν εἶναι θεωρεῖν καὶ αὐτῶν τοῦ φιλοσόφου· ἔστι δὲ ταῦτα πρότερον ὕστερον, γένος εἶδος, ὅλον μέρος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τοῦ ὄντος ᾗ ὂν πάθη· ἢ γὰρ ἐν οὐσίᾳ ἕκαστον αὐτῶν ἢ ἔν τινι τῶν τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότων, ἀλλ' οὐκ ἀφωρισμένου τινὸς γένους. ἐκ δὲ τούτων δῆλον ὅτι εἰ περὶ πάντων τῶν ὄντων τοῦ φιλοσόφου θεωρεῖν, καὶ ὁ περὶ τῶν αἰτίων πάντων καθόλου λόγος οἰκεῖος τῷ φιλοσόφῳ, καὶ οὐ πλειόνων ἐπιστημῶν ἐστι τὰ αἴτια θεωρῆσαι· καὶ γὰρ ταῦτα ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων. ἦν δὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου πρῶτον τοῦτο τῶν ἀπορηθέντων.

1005a 19. (3) "λεκτέον — μιᾶς." τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ κειμένων ἀποριῶν μέμνηται νῦν· ἔστι δὲ αὕτη, πότερον τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς τὰς πρώτας ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς προκειμένης ἰδεῖν μόνον, ἢ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν δεικνύουσι πάντες, ἃ ἀξιώματά εἰσιν· περὶ ὧν νῦν ζητεῖ εἰ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶ περί τε τῆς οὐσίας θεωρεῖν καὶ περὶ ἐκείνων. ἔστι δὲ τὰ ἀξιώματα ἀρχαὶ κοιναὶ καὶ ἀναπόδεικτοι πρὸς τὰ κατὰ πάσας τὰς ἐπιστήμας δεικνύμενα χρήσιμοι, οἷον τὸ ἐπὶ παντὸς τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, καὶ ἐὰν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, καὶ τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα,

1. τοῦ] καὶ *A*1. || 6. fort. ἀλλ' ἢ ἐξ. || 9. ὁμοίως Ascl., τῷ ὁμοίῳ *ASBr.* || 12. ἡ om *C.* || 15. εἰπὼν ταῦτα om *S.* || 16. αὐτοῦ *A.* || 17. καὶ ταῦτα τοῦ scr. c. *S*, καὶ ταῦτα καὶ τοῦ *A*, καὶ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ *Br.* || 19. τ. ὄντων om *C.* || 20. τῶν αἰτίων πάντων] *contrariorum* *S.* || 22. πρὸ τούτου] β' *A.* || 23. ante τῶν add τῆς δευτέρας *A*2. || 25. μόνον om *A*1. || 26. περὶ ὧν] περὶ δὲ ταύτης *A*2. || ζητεῖν νῦν *A.* || 28. χρήσιμα *A.* || 30. ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα *C.* || ἀπὸ τῶν ἴσων *C.* || ἐστὶν om *A.*

καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. εἶπε δὲ "περί τε τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι καλουμένων ἀξιωμάτων," ὡς τῶν μαθηματικῶν, οἳ καὶ μάλιστα αὐτοῖς προσχρῶνται τῷ καὶ ἀποδείξει χρῆσθαι μάλιστα, οὕτω καλούντων αὐτά. λέγει δὲ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐπιστήμης τήν τε περὶ οὐσίας τε καὶ τοῦ ὄντος θεωρίαν καὶ τὴν περὶ τῶν ἀξιωμάτων· αὕτη δέ ἐστιν ἡ πρώτη φιλοσοφία· καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστὶ δείκνυσι διὰ τοῦ πᾶσιν αὐτὰ τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν, ἀλλ' οὐκ ἀφωρισμένῳ τινὶ τοῦ ὄντος γένει. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι αὐτοῖς χρῶνται· ὅτι γὰρ πᾶσιν ἐνυπάρχει. τῷ γὰρ τῷ ὄντι αὐτὰ ὑπάρχειν ᾗ ὄν, ἑκάστην δὲ ἐπιστήμην περί τι καταγίνεσθαι γένος, ὅ ἐστιν ὄν, ταύτῃ καὶ τούτοις ὑπάρχει, καὶ χρῶνται αὐτοῖς οἱ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην, προσοικειοῦντες αὐτὰ καὶ προσάγοντες τῷ ὑποκειμένῳ αὐταῖς γένει· ἕκαστον γὰρ τῶν γενῶν, περὶ ἃ αἱ ἐπιστῆμαι, ὄν, καὶ τοῦτο αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀποτεμόμενοι, εἰς ὅσον αὐτοῖς ἐστὶ καὶ χρήσιμον, χρῶνται αὐτοῖς, ὁ μὲν γεωμέτρης ἐπὶ τὰ μεγέθη αὐτὰ ἄγων καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῖς χρώμενος, ὁ δὲ ἀριθμητικὸς ἐπὶ ἀριθμούς. τοῦτο δὲ διὰ τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν αὐτὰ καὶ μηδενὸς ἴδια εἶναι. ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης λαβὼν ἀξίωμα τὸ "τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα ἐστίν" προστίθησι τὸ μεγέθη, περὶ γὰρ μεγέθη ἡ πραγματεία τούτῳ· ὁ δὲ ἀριθμητικὸς ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτὰ μεταφέρει πάλιν. τοῦτο γὰρ λέγει διὰ τοῦ "ἐπὶ τοσοῦτον δὲ χρῶνται ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἱκανόν, τουτέστιν ὅσον 1005*a* 25.
ἐπέχει τὸ γένος περὶ οὗ φέρουσι τὰς ἀποδείξεις." πάντες οὖν διὰ τοῦτο αὐτοῖς χρῶνται, ὅτι καθὸ ὄντα ἐστὶ περὶ ἃ πραγματεύονται, κατὰ τοῦτο αὐτοῖς ὑπάρχει· πᾶσι γὰρ αὐτοῖς τὸ ὂν κοινόν. καὶ οὐδεμία τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν ἐπιχειρεῖ περὶ αὐτῶν λέγειν ὅτι ἀληθῆ ἢ οὐκ ἀληθῆ· οὔτε γὰρ γεωμέτρης, καίτοι χρώμενος αὐτοῖς, οὔτε ἀριθμητικὸς οὔτε τῶν ἄλλων τις, ἰατρὸς ἢ ἀστρολόγος ἢ μουσικός, "ἀλλὰ τῶν φυσικῶν ἔνιοι." καὶ διὰ τούτου συνίστησι τὸ εἶναι ταῦτα 1005*a* 31.
τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπάρχοντα. τῶν μὲν γὰρ περί τινος μέρους τοῦ ὄντος λεγόντων οὐδεὶς περὶ αὐτῶν ἐγχειρεῖ λέγειν· τῶν δὲ φυσικῶν τινές, οἳ ᾤοντο πάντα τὰ ὄντα ἐν τοῖς φυσικοῖς εἶναι καὶ μηδὲν τούτων ἔξω, καὶ περὶ τούτων ἐνεχείρουν λέγειν ὡς τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπαρχόντων. τῶν γὰρ φυσικῶν τινὲς ἐπεχείρησαν περὶ αὐτῶν λέγειν, ὅτι καὶ περὶ παντὸς τοῦ ὄντος ᾤοντο λέγειν αὐτοί· οὐδὲν γὰρ ἔξω τῶν

7. post χρῶνται add τῷ καὶ ἀποδείξει χρῆσθαι μάλιστα *C.* ‖ 7. 8. ὅτι γ. π. ἐνυπάρχει om *S.* ‖ post ἐνυπάρχει add δῆλον *A_2 Br.* ‖ 10. ἕκαστα *A.* ‖ 11. ἃ] ὃ *A.* ‖ 12. ἀποτεμνόμενοι *Br.* ‖ 13. post μὲν add γὰρ *Br.* ‖ ἄγων αὐτὰ *A.* ‖ 16. τῷ μεγέθει *Br.* ‖ post τὸ μεγέθη add *ad hunc modum, quae magnitudines eidem sunt pares S*, περὶ — 17. τούτῳ om *S.* ‖ γὰρ μεγέθους *Br.* ‖ 17. τούτῳ] τούτων Ascl., τούτοις *Br.* ‖ πάλιν om *A.* ‖ 22. ὅτι ἐστὶν ἀληθῆ *C.* ‖ οὐκ ἀληθῆ] ἀκολουθεῖ *A_1.* ‖ 27. ἔξω ἐνεῖναι καὶ *C.* ‖ 29. οὐδὲ *Br.*

φυσικῶν ᾤοντο εἶναι. καθόσον μὲν οὖν οἰκεῖον ὑπελάμβανον εἶναι τὸν περὶ τούτων λόγον τῷ περὶ παντὸς καθόλου τοῦ ὄντος θεωροῦντι, δεόντως ἐποίουν, διημάρτανον δὲ τῷ μηδὲν ἄλλο ἔξω τῶν φυσικῶν ὑπολαμβάνειν εἶναι περὶ ὧν ἐπραγματεύοντο· ἐπὶ πλέον γὰρ τῶν φυσικῶν τὸ ὄν, καὶ ἔστι τινὰ ὄντα καὶ παρὰ
1005*a* 34. τὰ φυσικά· ἡ γὰρ ἀσώματός τε καὶ ἀκίνητος οὐσία οὐ φυσική. "ἓν — φύσις," ἀρχὴ καὶ αἰτία κινητικὴ οὖσα καθ' αὑτὴν τοῖς ἐν οἷς ἐστίν. διὸ οὐ τοῦ φυσικοῦ ἡ περὶ τῶν τῷ ὄντι ᾗ ὂν ὑπαρχόντων θεωρία, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου, ὅς ἐστιν ἀνωτέρω ἔτι τοῦ φυσικοῦ, περὶ παντὸς τοῦ ὄντος ᾗ ὂν τὴν θεωρίαν ποιούμενος, καὶ μάλιστα καὶ πρώτως περὶ τοῦ μάλιστα καὶ πρώτου τῶν ὄντων, ὃ οὐσία μέν ἐστιν, οὐ μὴν φυσική. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἡ φυσικὴ σοφία τις καὶ φιλοσοφία, ἀλλ' οὐχ ἡ πρώτη. πρώτη δ' ἂν εἴη ἥ τε περὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν θεωροῦσα καὶ ἡ καθόλου περὶ πάσης οὐσίας καὶ τῶν τῷ αὐτῆς εἶναί τι ὄντων καὶ αὐτῶν. ἀμφοτέρως δὲ ἡ αὐτὴ γίνεται πρώτη· ἥ τε γὰρ περὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν θεωροῦσα καὶ περὶ τῶν ἄλλων πάντων θεωρεῖ, οἷς ἐκ τούτων ἤρτηται τὸ εἶναι· ἥ τε κοινῶς περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν θεωροῦσα, ἐπεὶ τὸ ὂν τῶν ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἓν λεγομένων, μάλιστα ἂν περὶ ταύτης τῆς φύσεως θεωροίη, πρὸς ἣν καὶ τὰ ἄλλα περὶ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον ἀναφέρεται, καὶ ἀφ' οὗ τὸ εἶναι ἔχει. ὅτι δὲ ἣν ἐν τῷ πρώτῳ σοφίαν ἔλεγε, ταύτην νῦν φιλοσοφίαν κοινήν τε καὶ πρώτην λέγει, δῆλον καὶ
1005*b* 1. ἐκ τοῦ εἰπεῖν "ἔστι δὲ σοφία τις καὶ ἡ φυσική, ἀλλ' οὐ πρώτη." ἦν γὰρ τῆς πρώτης σοφίας ἡ περὶ τούτων θεωρία, λέγει δὲ νῦν ταύτην εἶναι τὴν φιλοσοφίαν, τὴν αὐτήν τε φιλοσοφίαν λέγει πρώτην καὶ σοφίαν τὴν πρώτην τε καὶ κυριωτάτην. λέγει δὲ τὸν πρῶτον φιλόσοφον περὶ τῶν ἀξιωμάτων ἐρεῖν οὐχ ὡς ἀποδείξοντά τι αὐτῶν (ἀναπόδεικτοι γὰρ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, ὡς λέγει), ἀλλὰ τίς ἡ φύσις αὐτῶν καὶ πῶς ἡμῖν ἐγγίγνονται καὶ πῶς αὐτοῖς χρηστέον καὶ ὅσα ἄλλα περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως πραγματεύεται· ὥσπερ γὰρ ὁ περὶ τῶν ἀξιωμάτων λόγος τοῦ φιλοσόφου, οὕτω καὶ ὁ περὶ ἀποδείξεως, οὐ περὶ τῆς τοῦδε ἢ τοῦδε, ἀλλὰ καθόλου τί τέ ἐστιν ἀπόδειξις καὶ πῶς γίνεται. οὐδὲ γὰρ ἡ ἀπόδειξις ἐνί τινι γένει τῶν ὑπὸ τὰς ἐπιστήμας ὑπάρχει, ἀλλ' ἔστι καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἀπόδειξις παρὰ τὰ οἰκεῖα τῆς ἐπιστήμης, καὶ χρῆται ἕκαστος ἐξ ὑποθέσεως, παρὰ φιλοσοφίας τὸ πῶς ἀποδεικνύναι χρὴ λαμβάνων.

2. τοῦ ὄντος καθόλου *Br.* ‖ 4. ἐπὶ — ὄν om *S*, τὸ ὄν om *A.* ‖ 6. ἀρχὴ om *C.* ‖ κινήσεως *A.* ‖ καθ' αὑτοὺς *Br.* ‖ 8. φυσικοῦ] φιλοσόφου *Br.* ‖ ποιουμένου *Br.* ‖ 10. φυσική] φυσικοῦ *Br.* ‖ 11. θεωροῦσα om *A.* ‖ 12. εἶναί τι] τι εἶναι *A.* ‖ 13. γίνεται] ἐστι *Br.* ‖ 18. ταύτην νῦν *Br*, δῆλον ἦν *A*1, νῦν *A*2. ‖ 20. φιλοσοφίαν] σοφίαν *A*1. ‖ 21. λέγων *A*2. ‖ 24. ἐγγίνεται *A.* ‖ 26. τῶν om *C.* ‖ 27. ἢ τοῦδε om *A.* ‖ καὶ — 28. ἀπόδειξις om *A.* ‖ 28. ἐνί] ἐν *C.*

"ὅσα — δρῶσιν." ὅτι περὶ τὰ ἀξιώματα λέγων εἶναι τὸν πρῶτον φι- 1005b 2. λόσοφον, οὐχ ὡς ἀποδεικνύντα αὐτὸν λέγει ἀλλ' ὡς δεικνύντα ὅτι ἀρχαὶ ἀποδείξεως αἱ ἀρχαὶ ἀναπόδεικτοι, δηλοῖ δι' ὧν ἄρτι λέγει πρὸς τοὺς οἰομένους πάντων ἀπόδειξιν εἶναι, καὶ μηδὲν ἀποδέχεσθαι ἀξιοῦντας ἀληθὲς εἶναι ἄνευ ἀποδείξεως λεγόμενον, περὶ ὧν εἴρηκε καὶ ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς· τούτους γάρ φησι δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν ταῦτα λέγειν. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις ὅτι δεῖ ἀρχὴν ἀποδείξεως εἶναι, καὶ ταύτην ἀναπόδεικτον. οὐδὲ γὰρ ἂν ὅλως ἀπόδειξις εἴη, εἰ περὶ πάντων ζητοίη τις. πᾶσα γὰρ διδασκαλία, ὡς ἐν ἐκείνοις εἴρηται, καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, καὶ ἔστι ταῦτα τὰ ἀξιώματα καλούμενα. τὸ δὲ "δεῖ γὰρ περὶ τούτων ἥκειν 1005b 4. ἐπισταμένους" ἤτοι περὶ τῶν ἀξιωμάτων λέγει, ὡς ταῦτα δεῖ προεπίστασθαί τε καὶ γνωρίζειν, καὶ μὴ ἐν τῷ ἀκούειν αὐτὰ ζητεῖν περὶ αὐτῶν εἴτε οὕτως ἔχει εἴτε μὴ οὕτως· ἢ ὅτι δεῖ καθόλου προεπίστασθαί τε καὶ γνωρίζειν ὅτι μὴ πάντα ἐστὶν ἀποδεικτά, ἀλλὰ μὴ ἀποδεικνύντας ἅμα καὶ περὶ τούτου ζητεῖν. δύναται δὲ τὸ εἰρημένον τείνειν καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ Πλάτωνος ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ λεγόμενον, ὅτι ὅ τις οἶδεν, ἢ μαθὼν ἢ εὑρὼν οἶδεν, εὑρίσκει δὲ ὁ ζητήσας πρῶτον· ἔνια γὰρ ἴσμεν οὔτε μαθόντες οὔτε ζητήσαντες. δοκεῖ δέ μοι αὕτη ἡ λέξις δι' ἧς λέγει "ὅσα δὲ ἐγχειροῦσί τινες περὶ τῆς ἀληθείας," ἕως τοῦ "ἀλλὰ μὴ ἀκού- 1005b 2. οντας ζητεῖν," τὴν τάξιν ἔχειν μετὰ τὴν ἐφεξῆς κειμένην τὴν "ὅτι μὲν οὖν τοῦ φι- 1005b 5. λοσόφου καὶ τοῦ περὶ πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ᾗ πέφυκε καὶ περὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐστὶν ἐπισκέψασθαι, δῆλον." αὕτη τε γὰρ μᾶλλον τοῖς προειρημένοις ἀκολουθεῖ, καὶ ἡ "ὅσα δὲ ἐγχειροῦσί τινες περὶ τῆς ἀληθείας," περὶ ἧς προειρήκαμεν νῦν, οἰκείως ἂν προτάσσοιτο τῆς "προσήκει δὲ τὸν μάλιστα γνωρίζοντα."

"ὅτι μὲν οὖν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ περὶ πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ᾗ πέφυ- 1005b 5. κεν." ἤτοι "περὶ πάσης οὐσίας" εἶπεν ἀντὶ τοῦ περὶ παντὸς τοῦ ὄντος ᾗ ὄν· ἢ τὸ "περὶ πάσης οὐσίας," ὅτι καὶ ἡ περὶ τοῦ ὄντος ἐπιστήμη περὶ οὐσίας ἐστὶ μάλιστα· κυριώτατον γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς οὖσιν, ὡς ἐρρέθη, καὶ πρὸς τοῦτο τἆλλα. τὸ δὲ "περὶ πάσης οὐσίας" ἴσον ἐστὶ τῷ καθόλου περὶ οὐσίας ἀλλ' οὐ τῆσδε ἢ τῆσδε. τὸ δὲ "ᾗ πέφυκε" σημαίνοι ἂν ἤτοι θεωροῦντος τίς καθόλου φύσις οὐσίας, ἢ τίς ἡ φύσις ἑκάστης οὐσίας· οὐ γὰρ τῆς αὐτῆς πᾶσαι, εἴ γε αἱ μὲν ἀσώματοι αἱ δέ γε σωματικαί, καὶ αἱ μὲν ἀκίνητοι αἱ δὲ ἐν κινήσει, καὶ αἱ μὲν ἀγέννητοι αἱ δὲ ἐν

1. ὅτι] ἔτι *C*. ‖ 4. ἀποδείξεις *AS*. ‖ 5. Ἀναλ. ὑστ. I, 3. ‖ 6.7. ἐκεῖ *AS*. ‖ 7. οὐδὲ] οὐ *C*. ‖ 14. ἀποδεικτικά *A*. ‖ 15. πρὸς τῷ *C*. ‖ Alcibiad. I p. 106 *d*. ‖ 16. ἐνίους *C*. ‖ 17. μαθόντας οὔτε ζητήσαντας *C*. ‖ 21. αὐτό *V*. ‖ 25. θεωροῦντος — 26. οὐσίας om *A*. ‖ 26. τοῦ ante περὶ om *C*. ‖ τὸ] καὶ *A*. ‖ 28. γὰρ] δὲ *C*. ‖ 29. τῷ] τὸ *A*.

γενέσει, καὶ αἱ μὲν ἔμψυχοι αἱ δὲ ἄψυχοι, καὶ τούτων ἑκατέρων πλείους διαφοραί. διὰ δὲ τῆς λέξεως δέδεικται ὅτι τοῦ φιλοσόφου ἐστὶ τὸ καὶ περὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐπισκέψασθαι. συλλογιστικὰς δὲ ἀρχὰς λέγει τὰς ἀποδεικτικάς· ἀποδείξεων γὰρ καθόλου ἀρχαὶ τὰ ἀξιώματα. αἱ γὰρ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην οἰκεῖαι τοῖς ἀποδεικνυμένοις ἀρχαί τε καὶ προτάσεις τοῦ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἀποδεικτικοῦ, καὶ τούτων τὸ ταύτας εἰδέναι· ὃ ποιήσει ἕκαστος αὐτῶν λαβὼν παρὰ τοῦ ἀποδεικτικοῦ τε καὶ φιλοσόφου τό τε πῶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῷ ἀποδεικνυμένῳ χρὴ τὰς ἀποδεικτικὰς λαμβάνειν προτάσεις, καὶ πῶς ταύτας ἀλλήλαις συμπλέκειν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως λέγεται. τὰ δὲ ἀξιώματα κοιναὶ πάσης ἀποδείξεως ἀρχαί.

1005*b* 8. "προσήκει — πράγματος." δείκνυσι ζητῶν τίνα τῶν ἀξιωμάτων ἐστὶ γνωριμώτατά τε καὶ κοινότατα· ταῦτα γὰρ δεῖ πρῶτα ἔχειν τὸν τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων τῷ ὄντι ἀποδεικτικόν. καὶ ὅτι ἀναγκαῖον τοῦτο συνίστησι. καθόλου γὰρ τὸν καθ' ἕκαστον γένος καὶ καθ' ἑκάστην φύσιν ἐπιστήμονα (οὗτος γὰρ ὁ μάλιστα γνωρίζων) δεῖ ἔχειν τὰς βεβαιοτάτας ἀρχὰς τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ φύσει καὶ εἰδέναι. βεβαιόταται δὲ ἀρχαὶ καθ' ἕκαστον γένος αἱ γνωριμώταται καὶ σαφέστεραι τῶν ἄλλων καὶ ἀναμφισβητητότεραι τοῖς περὶ ἐκείνου τοῦ γένους διαλαμβάνουσι· πρὸς γὰρ τὸ σημεῖον εἶναι οὗ μέρος οὐθέν, καὶ γραμμὴν τὸ μῆκος ἀπλατὲς καὶ ἐπιφάνειαν τὸ πλάτος καὶ μῆκος μόνον ἔχον, εἰ καὶ ἄλλος τις ἀντείποι, ἀλλὰ τῶν γε περὶ ταῦτα πραγματευομένων οὐδείς. ὥσπερ οὖν τὸν περὶ ἕκαστον γένος ἐπιστήμονα ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι τὰς ἐκείνου βεβαιοτάτας ἀρχάς, τουτέστι τὰς πρώτας καὶ κυριωτάτας, δι' ἃς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει τὸ εἶναι ἔχει (εἰ γὰρ ἀγνοεῖ τὰς ἀρχὰς τὰς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, οὐδ' ἂν ἐπιστήμην ἔχοι τοῦ πράγματος), οὕτω, φησί, καὶ τὸν τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν καθόλου ἐπιστήμην ἔχοντα ἀνάγκη τὰς πάντων βεβαιοτάτας ἀρχὰς εἰδέναι. ἔστι δὲ οὗτος ὁ φιλόσοφός τε καὶ ὁ σοφός· τῷ φιλοσόφῳ ἄρα ἀνάγκη τὰς πάντων τῶν ὄντων βεβαιοτάτας τε καὶ κυριωτάτας ἀρχὰς εἰδέναι. εἰ γὰρ τῷ περί τινος καταγινομένῳ τὴν ἐκείνου τοῦ γένους καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει βεβαιοτάτην ἀρχὴν ἀναγκαῖον εἰδέναι, τῷ μὴ περὶ τὶ ὂν μηδὲ περί τι γένος ἀλλὰ καθόλου περὶ τὸ ὂν καὶ τὸ κοινότατον καὶ γενικώτατον ἔχοντι τὴν πραγματείαν ἀνάγκη τὰς πάντων τῶν ὄντων βεβαιοτάτας ἀρχὰς εἰδέναι. εἰ γὰρ εἴη τις αὐτῶν βεβαιοτέρα, ἔσται μὲν καὶ αὕτη ὄντος· οὕτω δὲ οὐκέτι ἂν ἐκεῖναι εἶεν αἱ τοῦ ὄντος βεβαιόταται· αἱ ἄρα τοῦ ὄντος ἀρχαὶ βεβαιόταται. ἑξῆς δὲ τίς

2. δείκνυνται *A*, sed in mg. γρ. δέδεικται. || καὶ om *C*. || 4. 5. καὶ γὰρ κ. ἑ. εἰσὶν ἐπ. Ascl. || 6. καὶ τούτων τὸ om Ascl. || 7. πῶς ἐκ τῶν] ἐκ τῶν πῶς *A*. || 10. κοιναὶ] κοινῇ αἱ *Br*. || 13. ἀποδεικτικά *A*1*C*. || 20. τὸν] τῶν *A*1. || 21. post ἐκείνου add τοῦ γένους *Br*. || 24. ἔχοι om *C*. || 32. αὐτὴ *A*. || 33. αἱ ἄρα — βεβαιόταται om *C*.

ἐστιν ἡ βεβαιοτάτη ἀρχὴ λέγει· περὶ ἣν γὰρ ἀδύνατον διαψευσθῆναι, αὕτη πα- 1005b 11.
σῶν ἀρχῶν βεβαιοτάτη. τὸ γὰρ βέβαιον ἀσάλευτον· οὐκ ἀσάλευτον δὲ ὃ δύναται καὶ οὕτω καὶ μὴ οὕτως ἔχειν ὑποληφθῆναι. καὶ δι' ἃ αὕτη ἐστὶ βεβαιοτάτη καὶ ἀρχὴ τῶν ὄντων, περὶ ἣν οὐ δυνατὸν διαψευσθῆναι, λέγει. ἀνάγκη τὴν τοιαύτην, περὶ ἣν ἀδύνατον διαψευσθῆναι, γνώριμόν τε ἐξ αὐτῆς εἶναι καὶ ἀνυπόθετον. ταῦτα δὲ δεῖ τῇ τῶν ὄντων ἀρχῇ ὑπάρχειν τῇ βεβαιοτάτῃ· γνώριμον γὰρ αὐτὴν δεῖ εἶναι, διότι ἡ ἀπάτη περὶ τὰ ἀγνοούμενα, ἀνυπόθετον δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπιστητήν, ὅτι ἣν δεῖ ἔχειν τὸν ὁτιοῦν τῶν ὄντων γνωρίζοντα ὡς ἀρχὴν οὖσαν ἁπάντων τῶν γνωστῶν, οὐχ ὑπόθεσις αὕτη. εἰ γὰρ ὑπόθεσίς ἐστιν ὃ ἂν ἀποδεικτὸν ὂν χωρὶς ἀποδείξεως λαμβάνηται, οὐκ ἂν εἴη τοιαύτη ἣν ἀναγκαῖον ἔχειν τὸν ὁτιοῦν ξυνιέντα τῶν ὄντων· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ δι' ὑποθέσεως λαμβανόμενον ἀρχὴν εἶναι τῆς τῶν δεικτικῶν αὐτοῦ γνώσεως. δείξας δὲ ὅτι μὴ ἐξ ὑποθέσεως ἡ βεβαιοτάτη ἀρχή, προστίθησιν ὅτι ὃ γνωρίζειν ἀναγκαῖον τῷ ὁτιοῦν γνωρίζοντί τε καὶ γινώσκοντι τῶν ὄντων, τοῦτο οὐ δι' ἄλλου μαθεῖν οἷόν τε, εἴγε πᾶσα μάθησις ἐκ προγινωσκομένου τινός, ὥστε εἰ καὶ ταύτης εἴη μάθησις, προγινώσκοιτο ἂν ταύτης ἕτερά τινα. οὕτω δὲ οὐκέτι ἂν εἴη ἀρχὴ τῶν ὄντων, ἣν ἀναγκαῖον γνωρίζειν τὸν ὁτιοῦν ξυνιέντα τῶν ὄντων. ἥκειν ἄρα ἐξ αὐτοῦ εἰδότα ἀνάγκη τὴν τοιαύτην ἀρχήν· ἣν δὲ ἥκει τις ἐξ αὐτοῦ εἰδὼς οὐ δεόμενος δείξεως περὶ αὐτῆς, οὐχ ὑπόθεσις.

"ὅτι — ἀρχή" ἡ τοιαύτη περὶ ἣν οὐκ ἔστι διαψευσθῆναι, τοιαύτη δὲ ἥ 1005b 17.
τε γνωριμωτάτη καὶ ἀνυπόθετος. εἰπὼν δὲ οἵαν εἶναι δεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἀρχήν, ἑξῆς λέγει τίς ἐστιν ἡ τοιαύτη, δηλονότι γνωριμωτάτη τε καὶ ἀνυπόθετος, καί φησιν εἶναι ταύτην τὴν τῆς ἀντιφάσεως· "τὸ γὰρ αὐτὸ ἅμα ὑπάρ- 1005b 19.
χειν τε καὶ μὴ ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ ἀδύνατον· καὶ ὅσα ἄλλα" φησὶ "προσδιωρισάμεθα, ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας." ἔστι δὲ ταῦτα ἐξ ὧν ἡ ἀντίφασις εἰδοποιεῖται, ἃ εἶπεν ἐν Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις. λέγει δὲ ἐν ἐκείνοις ἀντίφασιν εἶναι τὴν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, μὴ ὀνόματος ἀλλὰ πράγματος, ἢ εἰ καὶ ὀνόματος, μήτε ὁμωνύμου μήτε συνωνύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ὃ δὲ εἶπεν ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας λέγων περὶ ἀντιφάσεως, "καὶ ὅσα ἄλλα προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις," τοῦτο νῦν εἴρηκε πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας. ταύτην δέ φησι βεβαιοτάτην πασῶν εἶναι τῶν ἀρχῶν, καὶ δι' ὃ λέγει· "ἔχει γάρ" φησί "τὸν εἰρημένον διορισμόν." τίς δὲ ἦν οὗτος; ἔκειτο 1005b 23.

3. καὶ ante οὕτω om *C.* ‖ αὐτὴ *A.* ‖ 4. λέγει — 5. διαψευσθῆναι om *C.* ‖ 7. αὐτὸν *AC.* ‖ 8. ἐξ om *C.* ‖ 10. ἀποδεικτικὸν *A.* ‖ λαμβάνεται *C.* ‖ 13. προστίθησιν *A* Ascl. *S*, προστίθησι τοῦτο *Br.* ‖ 15. τινός om *A.* ‖ 22. ἡ et τε et 24. αὐτὸ om *C.* ‖ 25. προσδιωρισαίμεθα *V.* ‖ προσδιωρισάμενα *C.* ‖ 26. Σοφ. Ἐλ. 5. p. 167a 23. ‖ 30. π. Ἑρμ. 6. p. 17a 35.

εἶναι βεβαιοτάτη ἀρχὴ περὶ ἣν διαψευσθῆναι ἀδύνατον ὁντινοῦν, αὐτὴν δὲ τοιαύτην δείκνυσιν· "ἀδύνατον γὰρ ὁντινοῦν," τουτέστιν ἀδύνατον γὰρ ὅλως τινὰ ταὐτὸν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ περὶ τοῦτο διαψευσθῆναι· ὡς γὰρ ἀδύνατον τὸ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν τε καὶ μὴ ὑπάρχειν, οὕτως ἀδύνατον καὶ διαψευσθῆναι περὶ τοῦτο, ὥστε ταὐτὸν ὑπολαμβάνειν τινὰ εἶναι καὶ μὴ εἶναι (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "ὁντινοῦν ὑπολαμβάνειν εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι ἀδύνατον"). [ἂν εἴη διαψευσθῆναι περὶ τοῦτο.] ὅτι δὲ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν τινὰ ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναί
1005*b* 24. τε καὶ μὴ εἶναι, "καθάπερ τινὲς οἴονται λέγειν Ἡράκλειτον," πειρᾶται διὰ τῶν ἑξῆς δεικνύναι· οὐ γάρ ἐστιν ἀναγκαῖον πάντως ἃ λέγει τις, ταῦτα καὶ ὑπολαμβάνειν αὐτόν, ὥστε κἂν τοῦτο ᾖ ὑπὸ Ἡρακλείτου λεγόμενον, ὡς οἴονταί τινες, οὐκ ἀναγκαῖον, εἰ λέγει τοῦτο, ἤδη καὶ ὑπολαμβάνειν αὐτόν, οὐ γὰρ πάντα ἃ λέγομεν, καὶ δοξάζομεν οὕτως ἔχειν· τὴν γοῦν ἀντίφασιν ὑπάρχειν μὴ εἰπεῖν τῷ αὐτῷ ῥᾴδιον καὶ παντός, οὐ μὴν καὶ δοξάσαι δυνατὸν οὕτως ἔχειν, ὥσπερ καὶ ἡμέρας οὔσης ὁρῶντα εἰπεῖν ὅτι νύξ ἐστι ῥᾴδιον, οὐ μὴν καὶ δοξάζειν οὕτως οἷόν τε. ὅτι δὲ ἀδύνατον τὸ αὐτὸ ὑπολαμβάνειν εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, ὅ ἐστι κατασκευαστικὸν τοῦ φανερωτάτην ἀρχὴν εἶναι τὸ μὴ συναληθεύεσθαι τὴν ἀντί-
1005*b* 26. φασιν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι περὶ αὐτὴν διαψεύσασθαι, οὕτω συλλογίζεται. "εἰ — αὐτῷ." ὃ δέ ἐκ περισσοῦ δοκεῖ προσκεῖσθαι· ἔστι γὰρ εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν τἀναντία. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. λαβὼν ὅτι ἀδύνατον τῷ αὐτῷ ἅμα ὑπάρχειν τἀναντία, ὡς ἐναργεῖ τούτῳ χρώμενος δείκνυσιν ὅτι μὴ οἷόν τέ τινα ὑπολαβεῖν ἅμα συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν· αἱ γὰρ δόξαι καὶ αἱ ὑπολήψεις, ἥ τε περὶ τοῦ τόδε ὑπάρχειν καὶ περὶ τοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο μὴ ὑπάρχειν, ἐναντίαι, τὰ ἐναντία δὲ ἀδύνατον ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ὡς γὰρ ἐναργεῖ καὶ ὁμολογουμένῳ τούτῳ προσχρῆται· ἀδύνατον ἄρα τὰς δόξας τὰς περὶ τοῦ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν τε καὶ μὴ ὑπάρχειν ἅμα τῷ αὐτῷ συνυπάρχειν. ὅτι δὲ ἐναντίαι αἱ δόξαι τῆς ἀντιφάσεως, δέδεικται διὰ πλειόνων ἐπὶ τέλει τοῦ περὶ Ἑρμηνείας. εἰπὼν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρ-
1005*b* 27. χειν, προσέθηκε τὸ "προσδιωρίσθω δὲ ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα." ὥσπερ περὶ τῆς ἀντιφάσεως εἰπὼν ἀδύνατον ἅμα τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν ἅμα καὶ μὴ ὑπάρχειν, εἶπε δεῖν καὶ τὰ ἄλλα προστιθέναι τῷ κατὰ τὸ αὐτό, ἃ προστίθεμεν φυλασσόμενοι τὰς ἐπιπλοκάς τε καὶ ἐνοχλήσεις τὰς σοφιστικάς, οἳ ὑποδυόμενοι τοῖς τοιούτοις πειρῶνται τὸ ἀξίωμα διαβάλλειν.

3. ταὐτὸν] τὸν αὐτὸν *C*. ‖ 6. ἂν — 7. τοῦτο om *S* et sunt omittenda. *Br* ἀδύνατο non ad lemma trahit. ‖ 9. πάντως om *C*. ‖ 9. 10. ταῦτα post ὑπολαμβάνειν poni *A*. ‖ 13. καὶ post μὴν om *C*. ‖ 18. ἔστι γὰρ] *dictio enim plena est vel s ad hunc modum esset scriptum S*. ‖ 24. ἀδύνατον — 25. συνυπάρχειν om *S*. ‖ 25. ἅμα — συνυπάρχειν om *A*1, pro his verbis *A*2 in mg habet συναληθεύειν. ‖ 27. π. Ἑρμ. 14. ‖ 29. τὸ αὐτὸ om *A*.

δεικνύντες τὸ αὐτὸ ὑπάρχον καὶ μὴ ὑπάρχον τῷ αὐτῷ ἢ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος ἢ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ ἢ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο ἢ ἄλλως καὶ ἄλλως, οὕτω φησὶ καὶ ἐπὶ τοῦ τῶν ἐναντίων διορισμοῦ πάντα δεῖν προστιθέναι· τὰ γὰρ ἐναντία τῷ αὐτῷ ἀδύνατον ὑπάρχειν ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως. εἰ δὲ μηδένα οἷόν τε δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, φανερώτατον ἀξίωμα εἴη τὸ ἀδύνατον συνυπάρχειν τὴν ἀντίφασιν. τὸ δὲ "ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι 1005*b* 30.
τὰς ἐναντίας δόξας ὁ διεψευσμένος περὶ τούτου" ἴσον ἐστὶ τῷ ὁ γὰρ ὑπολαμβάνων τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι καὶ περὶ τοῦτο διεψευσμένος, ὡς τὰ μὴ συνυπάρχοντα συνυπάρχειν ἡγεῖσθαι, ἅμα ἂν ἔχοι τὰ ἐναντία· ἐναντία γὰρ ἀλλήλοις αἱ ἐναντίαι δόξαι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἔκειτο. συλλογισάμενος δὲ καὶ δείξας τὸ αὐτό, ἐπιφέρει "διὸ πάντες οἱ ἀποδεικνύντες εἰς ταύτην ἀνάγουσιν 1005*b* 32.
ἐσχάτην δόξαν· φύσει γὰρ ἀρχὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωμάτων αὕτη πάντων," λέγων πάντας τοὺς ἀποδεικνύντας. ἐπὶ ἐσχάτην ταύτην ἀρχὴν ὡς αὐτόθεν γνώριμον καὶ ἐναργῆ καὶ ἀναμφισβήτητον τὸν λόγον ἀνάγειν· ἡγοῦνται γὰρ οὐκέτι δεῖν αὐτοῖς λόγου οἱ περί τινος συλλογιζόμενοι πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ προκειμένου, ἂν δείξωσιν ἑπόμενον τῷ πρὸς αὐτῶν ἀναιρουμένῳ τὸ συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν. τῶν δὲ ἀξιωμάτων ταύτην εἶπεν ἀρχὴν εἶναι οὐκ ἀποδεικτικήν (οὐδὲ γὰρ δεῖται ἀποδείξεως τὰ ἀξιώματα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἀξιώματα εἶεν οὐδὲ ἀρχαί), ἀλλ' ὅτι πολλάκις εἰς σύστασιν αὐτῶν καὶ πίστιν τούτῳ προσχρώμεθα. συνιστάντες γὰρ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ὅμοια καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ὅμοια, λαμβάνομεν, εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις ἔσται· εἰ δὲ μὴ ἀλλήλοις ὅμοια, οὐδ' ἂν ἑνί τινι τῷ αὐτῷ ὅμοια εἴη, ἀλλὰ παραλλάσσοι ἂν αὐτοῦ, καθὸ καὶ ἀλλήλων· ἔκειτο δὲ ὅμοια εἶναι. τὰ αὐτὰ ἄρα ἅμα τῷ αὐτῷ ὅμοιά τε καὶ οὐχ ὅμοια· ἐφ' ὃ ὡς εἰς ἀδύνατον φανερὸν ἀγαγόντες τὸν λόγον ἡγούμεθα βεβοηθηκέναι εἰς σύστασιν τῷ ἀξιώματι τῷ λέγοντι τὰ τῷ αὐτῷ ὅμοια καὶ ἀλλήλοις εἶναι ὅμοια.

(4) "εἰσὶ — οὕτως." εἰπὼν βεβαιότατον ἀξίωμα εἶναι τὸ τῆς ἀντιφά- 1005*b* 35.
σεως, ἐπεὶ ἦσάν τινες οἳ οὐχ οὕτως ἔχειν ἔλεγον (λέγοντες μὲν οὕτως, οὐχ ὑπολαμβάνοντες δὲ οὕτως, ὅτι μηδὲ δυνατὸν τοῦτο, ὡς δέδεικται), ἐπὶ πλέον διὰ τῶν ἑξῆς τὸν πρὸς αὐτοὺς ποιεῖται λόγον. ἦσαν γάρ τινες οἳ οὐκ ἀδύνατον ἔλε-

1. ὑπάρχειν — ὑπάρχειν *C*. ‖ 2. καὶ ἄλλῳ om *A*. ‖ 3. καὶ om *AS*. ‖ τούτων ἐναντία δι' ὁρισμοῦ *A*. ‖ 5. βαδίζειν *A*1, νομίζειν *A*2. ‖ 11. τὸ αὐτό] vel omittendum τὸ, vel legendum τοῦτο. ‖ 12. αὕτη *A*2 *S*, αὐτὴ *A*1 *Br*. ‖ 13. ὡς om *A*. ‖ 17. ἀξιωμάτων πάντων ταύτην *C*. ‖ 19. οὕτω *A*. ‖ 22. παραλλάσσοιεν αὐτοῦ *C*. ‖ 23. ἅμα om *C*. ‖ ὃ] ᾧ *C*. ‖ 29. — p. 228. 3. enunciata vel transposita legit vel vertendo transposuit *S*. ‖ 29. μηδὲ] δὲ μὴ *A*1. ‖ 30. ποιεῖ *A*.

γον εἶναι τὸ τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι· εἰ δὲ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, δῆλον ὡς καὶ ὑπολαμβάνειν οἷόν τε ἔσται ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι· ὃ δοκεῖ δεδεῖχθαι ὂν ἀδύνατον. εἰ γὰρ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τἀναντία ἅμα ὑπάρχειν ἀνῃρεῖτο τὸ καὶ ὑπολαμβάνειν δύνασθαι, εἰ δύναιτο ἅμα ὑπάρχειν τἀναντία, κἂν ὑπολαμβάνειν τις τοῦτο οὕτως ἔχειν δύναιτο ὄν γε ἀληθές. τῆς δὲ δόξης ταύτης φασὶ καὶ Ἡράκλειτόν τινες γεγονέναι, τἀναντία ταῦτα ἀλλήλοις εἶναι λέγοντα. λέγοιεν γὰρ ἂν οὕτω λέγοντες καὶ πρὸς τὸ κείμενον τὸ ὅτι τἀναντία ἀδύνατον ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, δι' οὗ δοκεῖ δεδεῖχθαι μὴ οἷόν
1006*a* 2. τε ὂν τὸν αὐτὸν τὸ αὐτὸ ὑπολαμβάνειν εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι. "χρῶνται — φύσεως," ὥσπερ Ἡράκλειτον οἴονταί τινες. ἔπεται δὲ τοῦτο καὶ τοῖς λέγουσιν ἑκάστῳ τὸ φαινόμενον καὶ εἶναι τοιοῦτον, ὧν εἶεν ἂν οἵ τε περὶ Δημόκριτον καὶ Πρωταγόραν. φαίνεται γάρ τισι περὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ ἀντικείμενα· εἰ δὲ καὶ ἔστιν ὡς φαίνεται, εἴη ἂν περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία τε καὶ τὰ ἀντικείμενα. "ἡμεῖς δὲ νῦν εἰλήφαμεν ὡς ἀδυνάτου ὄντος ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι." διὰ τοῦ λαβεῖν ὅτι ἀδύνατον τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι ὡς ἐναργὲς συνέστησε βεβαιοτάτην καὶ γνωριμωτάτην ἀρχὴν τὴν τῆς ἀντιφάσεως. εἵπετο γὰρ ἀδύνατον ἅμα τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν τε καὶ ὑπολαμβάνειν ἅμα τῷ τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι ἀδύνατον εἶναι· ἐναντίαι γὰρ ὑπολήψεις αὗται. ἐπεὶ τοίνυν ἡμεῖς μὲν ἐδείξαμεν διὰ τοῦ τοῦτο λαβεῖν τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως ὂν βεβαιότατόν τε καὶ γνωριμώτατον, εἰσὶ δὲ οἷς δοκεῖ δύνασθαι ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, ᾧ ἕπεται τὸ καὶ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι, καὶ ἀξιοῦσι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀποδεικνύναι ἡμᾶς τὸ μὴ δύνασθαι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ μὴ ὡς γνώριμον ἤδη αὐτόθεν καὶ ἐναργὲς λαμβάνειν, μέλλων λέγειν πρὸς αὐτούς, πρῶτόν φησι τοὺς καὶ τοῦτο ἀξιοῦντας αὐτὸ δείκνυσθαι δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν, ὡς εἴρηκεν ἤδη, τοῦτο ἀξιοῦν. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς τίνα τέ εἰσιν ἀποδεικτὰ καὶ τίνα οὔ, καὶ ὅτι ἀναιρεῖται τὰ ἀναπόδεικτα καὶ αὐτόθεν γνώριμα, ἂν εἰς ἄπειρον προΐοι. εἰ δὲ δώσουσιν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ εἶναί τινα ἀναπόδεικτα, τίνα πρὸ τούτου τοῦ ἀξιώματος εἶναι μᾶλλον ἀρχὴν ἐροῦσιν οὐ δεομένην ἀποδείξεως, ἀπαι-
1006*a* 9. τητέον αὐτούς· οὐ γὰρ ἕξουσιν εἰπεῖν. τὸ δὲ "ὥστε μηδὲ οὕτως εἶναι ἀπόδειξιν" εἶπεν ἤτοι ὅτι ἀναιρεῖται μὲν ἀπόδειξις καὶ διὰ τοῦ μὴ συγχωρεῖν εἶναί τινα ἐξ αὐτῶν ἀληθῆ τε καὶ πιστά, ἀναιρεῖται δὲ καὶ διὰ τῆς εἰς ἄπειρον προόδου· οὐ γὰρ μόνον ἀναιρεῖ ἀπόδειξιν ὁ ἀναιρῶν αὐτῆς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ ὁ λέγων πάντα

3. τὸ ***AC***, τοῦ ***Br.*** || 7. λέγοντες] λέγοντα ***Br.*** || 10. δὴ ***V.*** || 12. εἰ — 13. ἀντικείμενα et 16. τὴν om ***C.*** || 17. post ὑπάρχειν τε καὶ fort. addendum est e ***S*** μὴ ὑπάρχειν. || τῷ τὸ αὐτὸ ***AS***, τὸ τῷ αὐτῷ ***Br.*** || 19. τοῦτο et 21. καὶ ante τὴν om ***C.*** || 23. αὐτό ***C.*** || 25. Ἀναλ. ὑστ. I, 3. || ἀποδεικτά scripsi c. ***S***, ἀποδεικτικά ***AMBr.*** || 26. αὐτόθι ***A.***

ἀποδεικτὰ εἶναι ἀναιρεῖ ὁμοίως ἀπόδειξιν. ἢ τὸ "ὥστε μηδ' οὕτως" εἶπεν ἀντὶ τοῦ ὥστε οὕτω μὴ εἶναι ἀπόδειξιν.

"ἔστι — ἀδύνατον." αἰτιασάμενος τοὺς ἀξιοῦντας ἀποδείκνυσθαι ὅτι μὴ 1006a 11.
οἷόν τε τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, ὡς καὶ διὰ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀποδείκνυσθαι ἀξιοῦν ἀναιροῦντας ἀπόδειξιν, ὅμως, φησίν, ἔστι καὶ τοῦτο ἐλεγκτικῶς ἀποδεῖξαι, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἂν λέγῃ τι καὶ ὀνομάζῃ μόνον καὶ χρῆται λόγῳ ὁ ἀμφισβητῶν καὶ σημαίνῃ τι δι' ὧν λέγει καὶ ἀποκρίνηται πρὸς τὰ ἠρωτημένα· ἂν γὰρ μήτε ἀποκρίνηται μήτε λέγῃ, γελοῖον τὸ λόγῳ χρῆσθαι πρὸς τὸν τοιοῦτον καὶ διὰ λόγου πειρᾶσθαι δεικνύναι τι τῷ μὴ ἔχοντι λόγον, καὶ διὰ λόγων πειρᾶσθαι ποιεῖσθαι συνουσίαν πρὸς τὸν ἐστερημένον τούτου. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "ᾗ μὴ ἔχει" λόγον, τὸ καθὸ μὴ ἔχει, κατὰ τοῦτο σημῆναι αὐτῷ. τὸ δὲ "ὅμοιος γὰρ φυτῷ ὁ 1006a 14.
τοιοῦτος ᾗ τοιοῦτος ἤδη" ἴσον τῷ ἤδη γὰρ ὅμοιος φυτῷ ὁ τοιοῦτος ᾗ τοιοῦτος. τί δὲ διαφέρει ἡ ἐλεγκτικὴ ἀπόδειξις τῆς ἁπλῶς ἀποδείξεως, ἑξῆς λέγει. ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀποδεικνὺς λαβὼν πρῶτά τινα καὶ γνωριμώτερα ὄντα τοῦ δεικνυμένου, οὕτω τὸ προκείμενον ἀποδεικνύναι πειρᾶται. οὐχ οἷόν τε δὲ πρῶτόν τι καὶ γνωριμώτερον τούτου λαβεῖν, ὡς προείρηται, ὥστε οὐδὲ ἀποδεῖξαι αὐτὸ οἷόν τε. ἔτι ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνων τε καὶ τιθεὶς πᾶν εἶναι τοῦτο ὃ λέγει ἢ μὴ εἶναι δόξει τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ τὸ ζητούμενον προλαμβάνειν, ἐπεὶ περὶ τούτου ἡ ζήτησις ἦν. ὁ μέντοι ἔλεγχος ἐπεὶ πρὸς ἄλλον γίνεται καὶ ἐξ ὧν ὁ προσδιαλεγόμενος τίθησιν (ἔστι γὰρ ἔλεγχος συλλογισμὸς δι' ἐρωτήσεως εἰς ἀντίφασιν ἄγων), δύναται γίνεσθαι καὶ διὰ τῶν τοιούτων. οὐκέτι γὰρ οὔτε διὰ πρώτων ὁ τοιοῦτος συλλογισμός, οὔτε τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν τις παρ' αὑτοῦ δόξει, ἂν ὁ προσδιαλεγόμενος συγχωρήσῃ πᾶν ἢ εἶναί τι ὃ λέγεται ἢ μὴ εἶναι. ἐκεῖνος γὰρ αἴτιος τοῦ τοιούτου ὁ ἀξιῶν δείκνυσθαί τε τὰ αὐτόθεν γνώριμα καὶ διδόναι ταῦτα ἀναγκαζόμενός τε καὶ δυσωπούμενος, ἃ εἰ ὁ ἀποδεικνὺς ἐτίθει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐδόκει ἂν τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι· ὡς γὰρ εἶπε Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Καταφάσεως, βίαιος καὶ παρὰ φύσιν ἡ τούτου τοῦ ἀξιώματος ἀπόδειξις.

"ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τὸ λέγειν — εἶναι." τοῦ ἐλεγκτικοῦ 1006a 18.
συλλογισμοῦ καὶ τοῦ πρὸς ἄλλον γινομένου περὶ τῆς τοῦ προκειμένου ἀξιώματος δείξεως ἀρχήν φησιν εἶναι τὸ ἀξιοῦν τὸν προσδιαλεγόμενον ἢ εἶναί τι λέγειν ἢ μὴ εἶναι, τουτέστιν ἐρωτητέον αὐτὸν εἰ μὴ δοκεῖ αὐτῷ πᾶν ἢ εἶναι τοῦτο ὃ λέγεται ἢ μὴ εἶναι, οἷον ἄνθρωπον ἢ εἶναι ἄνθρωπον ἢ μὴ εἶναι, ὁμοίως ἵππον κύνα, τὰ ἄλλα. εἰπὼν δὲ ταύτην τὴν ἀρχὴν εἶναι, καὶ ταύτην δεῖν τὴν πρό-

1. ἀποδεικτικὰ *A*1. ‖ 16.17. οἷόν τε. ἔτι scripsi c. *S*, οἷόν τε, ὅτι *ABr*. ‖ 21. τῶν πρώτων *A*. ‖ 22. αὑτοῦ scripsi c. *S*, coll. 17, 25, αὐτοῦ *ABr*. ‖ 29. τῆς om *A*. ‖ 33. ταύτην τὴν ἀρχήν *A*, ταῦτα ἀρχήν *Br*.

τασιν ἐρωτᾶν τὸν προσδιαλεγόμενον ὡς παρ' αὐτοῦ λαμβανομένην, φησὶ δόξειν τὸν τοῦτο ἐξετάζοντα τὸ ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ ζητούμενον ἀξιοῦν λαβεῖν. ὁ γὰρ ἀμφισβητῶν πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ταὐτὸν ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, οὐ συγχωρήσει πᾶν ὃ λέγεται ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀλλὰ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ ὑποκείμενον διὰ τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν· καὶ προεῖπεν ὅτι δόξει τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι ὁ τοῦτο λαμβάνων. διὸ ταύτης ἀφέμενος τῆς ἐρωτήσεως ἐπ' ἄλλην μέτεισι. καταλληλότερον δὲ ἡ λέξις ἔχοι ἄν, εἰ ἀντὶ τοῦ "τοῦτο μὲν γὰρ
1006*a* 20. *τάχα ἄν τις ὑπολάβοι τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖν" εἴη γεγραμμένον τὸ "τοῦτο μὲν τάχα ἄν τις," ὡς καὶ φέρεται ἔν τισιν. φέρεταί τις καὶ τοιαύτη γραφή "ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα οὐ τὸ ἀξιοῦν λέγειν τι εἶναι ἢ μὴ εἶναι." καὶ ἔστι γνωριμώτερον τὸ λεγόμενον οὕτως. ἀξιοῖ δὴ ἐρωτᾶν τὸν προσδιαλεγόμενον, εἰ λέγων τι σημαίνει δι' ὧν λέγει τε καὶ ὀνομάζει καὶ ἑαυτῷ καὶ ἄλλῳ, καὶ ἔστι τι καθ' οὗ φέρων τὸ ὄνομα καὶ ὃ σημαίνειν βουλόμενος λέγει τε καὶ προφέρεται αὐτό. ὁ γὰρ λέγων μηδὲν σημαίνειν δι' ὧν λέγει τε καὶ ἀποκρίνεται, οὗτος οὔτ' ἂν πρὸς αὐτὸν λέγοι τι οὔτε πρὸς ἄλλον. οὐδὲ γὰρ τὰ νοήματα ἔσται σημαίνοντά τι, οἷς ἀντὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τοῦ λόγου χρῆται πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ ἦν τι ταῦτα σημαίνοντα, ἦν ἂν τοῖς σημαινομένοις ὑπ' αὐτῶν καὶ ὀνόματα τίθεσθαι, καὶ οὕτως ἂν ἦν καὶ ἡ φωνὴ σημαίνουσα. οὕτω δὲ αὐτὸς ἂν ὁμολογοίη μὴ χρῆσθαι λόγῳ· ὁ γὰρ λόγος φωνὴ σημαντική. ὁμοίως δὲ καὶ ἀναιρεῖ λόγον κἂν λέγῃ μηδὲν μᾶλλον σημαίνειν αὐτὸν ἢ μὴ σημαίνειν. εἰ οὖν μὴ σημαίνοι ὅταν λέγῃ τι, οὔτ' ἂν διαλέγεσθαι εἴη· πάλιν γὰρ οὗτος ὅμοιος γίνεται φυτῷ. ἂν δὲ διδῷ καὶ συγχωρῇ σημαίνειν δι' ὧν λέγει, τοῦτο λαβόντας δυνατὸν ἔσται ἔλεγχον τοῦ προκειμένου ποιήσασθαι· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐλέγχου τῇ ἀποδείξει ἐχρήσατο. ὁ γὰρ τοῦτο δοὺς ἤδη τι ὁρίζει· δίδωσι γὰρ ὡρισμένον τι εἶναι τὸ ὑφ' ἑκάστου λόγου σημαινόμενον· ἀόρι-*
1006*a* 24. *στον γὰρ τὸ οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τοῦτο. ἢ τὸ "ἔσται δή τι ὡρισμένον" αὐτὸ τοῦτο δεδομένον τὸ σημαίνειν τι· τούτου δὴ δοθέντος ἔσται ἀπόδειξις, τουτέστιν ἔλεγχος, οὗ ἐλέγχου αἴτιος οὐχ ὁ ἐλέγχων ἀλλ' ὁ ἐλεγχόμενος· ἐκ γὰρ ὧν δίδωσιν ἐλέγχεται. εἰ μὲν γὰρ ἀφ' αὐτοῦ δεικνὺς τὸ μὴ δύνασθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι ἀληθεύεσθαι ἐλάμβανε τὸ τὸν λόγον σημαίνειν τι καὶ ὥριζε τοῦτο, ἐδόκει ἂν τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· ἐπεὶ δὲ ὁ τῇ θέσει παριστάμενος ἐκείνῃ αὐτός ἐστιν ὁ ἀναγκασθεὶς συγχωρῆσαι τοῦτο, ἐκεῖνος τοῦ ἐλέγχου αἴτιος, ἀναιρῶν λόγον. ὁ γὰρ λέγων πᾶν οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ οὐχ οὕτως ἔχειν (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ*

1. λαμβανόμενα *A*. ‖ 8. τὸ "τοῦτο *AVS*, "τὸ τούτου *Br*. ‖ 11. δὲ *C*. ‖ 14. μηδὲν δὲ σημαίνων δι' *A2*. ‖ 16. αὑτόν scripsi c. *S*, αὐτόν *ABr*. ‖ 17. αὐτοῦ *C*. ‖ 19. καὶ om *A*. ‖ 20. λέγοι *A*. ‖ 26. σημαίνειν τι *AS*, σημαῖνόν τι *Br*. ‖ 28. ἀπ' αὐτοῦ *C*. ‖ 31. συγχωρεῖν *A*. ‖ 32. ἔχει *C*.

ἀναιρεῖν τὴν ἀντίφασιν) ἀναιρεῖ λόγον. ἀναιρῶν δὲ λόγον χρῆται λόγῳ· τοῦτο γὰρ τὸ ὑπομένειν λόγον. ἔδειξε δὲ δι' ὧν εἶπεν ὅτι ἀνῃρῆσθαι λέγει λόγον ὁ μηδὲν σημαίνειν αὐτὸν λέγων. ἢ εἰ ἔστι λόγος, ἔστι τι καὶ ὡρισμένον τιθέμενον, καὶ οὐκ ἐπὶ παντὸς ἀληθὲς τὸ οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τοῦτο. ἐφυλάξατο δὲ τὸ δοκεῖν κυρίως αὐτοῦ ἀπόδειξιν πεποιῆσθαι, ὅτι ἔκειτο αὐτὸ εἶναι ἀναπόδεικτόν τε καὶ ἁπάντων τῶν ἀξιωμάτων ἀρχή.

"ἔτι — ἔχοι." τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. ἂν τις δῷ σημαίνειν τι τὸν 1006 *a* 26. λόγῳ χρώμενον δι' ὧν λέγει, ἤδη ἔλεγχος ἔσται· δηλώσει γάρ τι καὶ ὁρίσει ὁ τοῦτο δούς, καὶ οὐ φησιν οὐ τοῦτο μᾶλλον ἢ τὸ ἀντικείμενον· οὐ γὰρ λέγει ὁ τοῦτο συγχωρῶν, οὐ μᾶλλον σημαίνει τι ὁ λόγος ἢ οὐ σημαίνει, ἀλλὰ συγχωρεῖ σημαίνειν, ὃ καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε διὰ τοῦ "πρῶτον μὲν οὖν δῆλον" καὶ τῶν ἑξῆς. 1006 *a* 28. ἀναιρεῖν γὰρ ἔστι λόγον, ὥσπερ διὰ τοῦ λέγειν ὅτι μηδὲν μᾶλλον σημαίνει ἢ μὴ σημαίνει, οὕτω καὶ διὰ τοῦ μηδὲν μᾶλλον εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι. ὅτι δ' ἔστιν ἐλέγχειν τὸν ἅπαξ συγχωρήσαντα τοῦτο, διὰ τῶν ἑξῆς δείκνυσί τε καὶ ἐπέξεισιν. οὗτος δὲ τοῦ ἐλέγχου αἴτιος, οὐχ ὁ ἐρωτῶν (εἰ γὰρ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἔλαβε τοῦτο ὁ λαμβάνων τοῦτο, ὡς εἶπεν, ἔδοξεν αὐτὸ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν), ἀλλ' ὁ ἀποκρινόμενος, ἀναγκαζόμενος ἢ ἀναιρεῖν λόγον ἢ μαχόμενα ἀποκριθῆναι τῇ θέσει τῇ αὐτοῦ. καὶ προστίθησι τὴν αἰτίαν. ἀναιρῶν γὰρ ὅλως λόγον διὰ τῆς θέσεως (ὁ γὰρ λέγων ἐπὶ παντὸς οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ λόγον ἀναιρεῖ· ἐρεῖ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν λόγον μηδὲν μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ἀναιροῦντός ἐστι λόγον, ὅτι ὁ μὲν λόγος φωνὴ σημαντική, ὁ δὲ μηδὲν μᾶλλον σημαίνειν ἢ μὴ σημαίνειν αὐτὸν λέγων ἀναιροῖ ἂν καὶ οὗτος λόγον· λέγοι δ' ἂν τοῦτο ὁ λέγων ἅμα τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύειν ἐπὶ παντὸς δύνασθαι) — ἀναιρῶν δὴ λόγον διὰ τῆς θέσεως, δι' ὧν ἀποκρίνεται συγχωρεῖ· λέγων γὰρ τὸν λόγον σημαίνειν, τίθησιν εἶναι λόγον, ὅ τι διὰ τῆς θέσεως ἀνῄρει, τοῦτο διὰ τοῦ ἀποκρίνεσθαι τιθείς.

"πρῶτον — μὴ εἶναι." τὸ πρῶτον, φησί, δοθέντος τοῦ τὰ λεγόμενα 1006 *a* 28. σημαίνειν τι, ἀληθές ἐστι τὸ σημαίνειν τι τὸν εἶναί τι λέγοντα καὶ τὸν μὴ εἶναί τι ὁμοίως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σημαίνειν καὶ μὴ σημαίνειν. ὀνόματα δὲ εἶπε καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι. εἰ δ' ἀληθὲς ἐπ' αὐτῶν τὸ σημαίνειν, οὐκ ἀληθὲς δὲ τὸ μὴ σημαίνειν, οὐκέτι ἂν ἐπὶ παντὸς καὶ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις ἀληθὴς ἂν εἴη· τοῦ γὰρ σημαίνειν τὸ μηδὲν σημαίνειν ἀπόφασις ὂν οὐκ ἔστιν ἀληθὲς ἐπὶ τῶν

1. χρῆται — 2. λέγει λόγον om *A*. || 2. ὑπομένειν λόγον] *Interimens orationem sustinet orationem* *S*. || 7. ἔχει *C*. || 9. καὶ οὐ φησιν] *nec dicet* *S*. || 11. οὖν et 13. τόδε om *C*. || 15. οὗτος] fort. οὕτως. || 18. αὐτοῦ *A*. || 20. ἐρεῖ *CS*, ἀναιρεῖ *A2 Br*, om *A1*. || 21. ἐστι om *A1 C*. || 22. λέγων αὐτὸν *A*. || 25. τι om *A*. || 28. ἀληθές — σημαίνειν τι om *C*. || τὸν ante μὴ scripsi c. *S*, τὸ *A*, om *Br*. || 32. εἶεν *A*.

σημαίνειν τι συγχωρηθέντων. εἰ γὰρ καὶ μὴ σημαίνοι, οὐκέτ' ἂν εἴη τὸ σημαίνειν συγχωρούμενον, οὕτω δὲ οὐκέτ' ἂν οὐδὲ ὁ λόγος εἴη. εἰπὼν δὲ "πρῶτον μὲν οὖν δῆλον ὡς τοῦτό γε αὐτὸ ἀληθές, ὅτι σημαίνει τὸ ὄνομα τὸ εἶναι," τοῦτο εἰπὼν προσέθηκε "τοδί," ὃ σημαντικόν ἐστι τοῦ ὡρισμένην τινὰ φύσιν σημαίνειν τὸ σημαῖνον. πάντως γὰρ ὁ σημαίνων τι ἢ αὑτῷ ἢ ἄλλῳ καὶ τόδε ἢ τόδε σημαίνει· τῶν γὰρ ὄντων τι σημαίνει καὶ διαφέρον τῶν ἄλλων ἃ μὴ ὑπ' αὐτοῦ σημαίνεται· οὐ γὰρ πάντα τῶν αὐτῶν σημαντικά, οὐδὲ ὑπὸ ἑνὸς πάντα σημαίνεται.

1006*a* 31. "ἔτι — δίπουν." λαβὼν ὅτι σημαίνει τὰ ὀνόματα καὶ ἕκαστον αὐτῶν τοδί, καὶ δείξας διὰ τούτου ὅτι μηκέτι δυνήσεται λέγειν ὁ τοῦτο συγχωρήσας τὸ οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ, νῦν τούτῳ προσχρώμενος δείκνυσιν ὅτι ἐπὶ μηδενὸς οἷόν τε τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν. διὰ πλειόνων δὲ λέγει τε καὶ δείκνυσι τὸ προκείμενον. αἴτιον δὲ τούτου ὅτι μεταλαμβάνει τὰ δι' ὧν δείκνυσιν ὃ βούλεται, καὶ κατασκευάζει αὐτὰ ὡς δεόντως λαμβανόμενα· διὸ καὶ ἀσαφεστέρα ἡ λέξις. ἐκλαβόντι δὲ ὁ νοῦς τῆς ἐπιχειρήσεως τοιοῦτος. εἰ ἕκαστον ὄνομα σημαίνει, καὶ ἕν τι σημαίνει· τὸ γὰρ σημαῖνον τὶ σημαίνει, τὸ δὲ τὶ καὶ ἕν· καὶ γὰρ εἰ κατὰ πλειόνων τὰ ὁμώνυμα, ἀλλ' οὐχ ἅμα γε πάντα σημαίνει ὁ χρώμενος αὐτοῖς καὶ σημαίνων τι δι' αὐτῶν. τὰ διαφέροντα δὴ ὀνόματα καὶ μὴ ταὐτὸν σημαίνοντα τῷ κειμένῳ ἓν σημαίνειν δῆλον ὡς οὐ ῥηθήσεται κατ' ἐκείνου· εἴη γὰρ ἂν οὐκέτι μία φύσις ἐκείνου, εἰ τὰ διαφερόντων πραγμάτων σημαντικὰ ὀνόματα ἀληθεύοιτο κατὰ τοῦ αὐτοῦ. διαφέροντα δὲ ὀνόματα τό τε ἄνθρωπος καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἔστιν ἑνὸς ὀνόματα πράγματος· οὐ γὰρ ἐπὶ ταὐτοῦ κατηγορηθήσεται, οὐδὲ ἔσται ἀληθευόμενον κατὰ τοῦ σημαινομένου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ οὐκ ἀνθρώπου, εἴγε διαφέρει τε αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀλλήλων, καὶ τὰ διαφέροντα διαφερόντων ἐστὶ δηλωτικά, καὶ ἑνὸς ἕκαστον καὶ φύσεως μιᾶς· οὐ γὰρ ἂν ἔτι εἴη τὸ ὑπ' ἀνθρώπου σημαινόμενον ἕν, ὡς ἐρρέθη, εἰ ἀληθεύοιτο ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ἄλλου πράγματος ὂν σημαντικόν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ὃς ἐπ' ἀνθρώπου καὶ οὐκ ἀνθρώπου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων. εἰ δὲ μὴ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνομάτων τούτων δηλούμενα συνυπάρχοι, οὐκ ἂν τῇ καταφάσει τῇ λεγούσῃ εἶναι ἄνθρωπον τόδε, ἅμα ἂν συναληθεύοιτο ἡ ἀπόφασις λέγουσα μὴ εἶναι ἄνθρωπον τόδε. ὁ μὲν νοῦς τῆς ἐπιχειρή-

4. "τοδί" ὃ et τοῦ conieci e *S*, τὸ δι' ἃ et τὸ *ABr.* || ὡρισμένον *A.* || 6. ἃ] μὲν *A.* || 10. δεῖξαι *C.* || διὰ τούτου scripsi c. *S*, διὰ τοῦ *ABr.* || 13. δὴ *A.* || 14. 15. ἀσαφεστάτη *V.* || 18. αὐτοῖς] αὐτῷ *C.* || καὶ σημ.] ὡς σημ. *Br.* || 19. ἓν σημαίνειν] *cum non significent unum* *S.* || 20. ἐκείνου om *C.* || διαφερόντων] διαφέροντα *Br.* || 22. ὀνόματα πράγματος scripsi cum *S*, ὀνόματος πράγματος *A*1 *M*, ὄνομα πράγματος *A*2, ὀνόματος πράγματα *Br.* || 27. ἀλλὰ *C.* || 30. ἄνθρωπον τόδε om *C.* || 31. post ἀπόφασις adde ἡ.

σεως οὗτος, τὰ δὲ πρὸς τὴν λέξιν οὕτως. εἰ τὸ ἄνθρωπος, φησίν, ὄνομα σημαίνει ἕν τι, εἰλήφθω ὃ σημαίνει, καὶ ἔστω τοῦτο τὸ ζῷον δίπουν. ἑξῆς δὲ ἐξηγεῖται τί ἐστι τὸ ἓν σημαίνειν τὸ ὄνομα, λέγων "λέγω — εἶναι." τὸ γὰρ ἓν σημαίνειν 1006a 32. τοῦτο εἶναί φησι τὸ εἰ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνθρωπος σημαῖνον (τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν τῷ "εἰ τοῦτ' ἔστι"), πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, τοῦτο ἔσται αὐτῷ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, τὸ εἶναι τοῦτο ὃ ὁ ἄνθρωπος ἐσήμαινεν. οὐ γὰρ δὴ τοῦ ἀνθρώπου σημαίνοντος ἕν, τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἔσται τις ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔσται ζῷον πεζὸν δίπουν. τί δέ ἐστι τὸ σημαινόμενον, ὁρίζεται καὶ γνώριμον ποιεῖ ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι ὅτι μή, εἴ τι κατά τινος λέγεται, ἤδη τοῦτο καὶ ἓν σημαίνει, ὡς καὶ προϊὼν ἐρεῖ. οὐ γὰρ εἰ τὸ λευκὸν κατὰ τοῦ Σωκράτους λέγοιτο, ὁ Σωκράτης καὶ τὸ εἶναι Σωκράτει ὑπὸ τοῦ λευκοῦ σημανθήσεται. ὅσα δὴ οὕτω κατηγορεῖται ὡς φύσιν τε καὶ οὐσίαν σημαίνειν, ὡς ἔχει τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, ταῦτα ὡς ἓν σημαίνοντα λαμβάνεται, καὶ οὕτως ἐφ' ἑκάστου τῶν ὀνομάτων ἕν τι σημαίνεται. ἐξηγήσατο δὲ πῶς εἶπε τὸ ἓν σημαίνειν, ἵνα μὴ ἓν κατὰ τὸν ἀριθμόν τις αὐτὸν ἡγῆται λέγειν, μηδὲ ἓν τὸ καθ' ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ λέγεσθαι, ὡς ἐρεῖ, ἀλλὰ μίαν τινὰ φύσιν. εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον δίπουν σημαίνει, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ἐν τούτῳ ἔσται ἐν τῷ ζῴῳ δίποδι εἶναι. λαβὼν δέ, εἰ ἓν σημαίνει ἕκαστον ὄνομα, ἓν ἔσεσθαι καὶ τὸ σημαινόμενον, διαφέρειν φησὶ μηδὲν πρὸς τὸν λόγον κἂν πλείω τις λέγοι ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος σημαινόμενα, μόνον δὲ ὡρισμένα, ἐπεὶ ἔστι τινὰ ὁμώνυμα· ἐνέσται γὰρ ἑκάστῳ τῶν σημαινομένων ἴδιόν τι ὀνόματος σημεῖον θέσθαι, ὡς εἴωθε γίνεσθαι ἐν τῇ τῶν ὁμωνύμων διαιρέσει. εἰ γὰρ ἀόριστα καὶ ἄπειρα λέγει τις σημαίνεσθαι, δείξει τὸ ἑπόμενον ἄτοπον· ὁ γὰρ τοῦτο λέγων ἀναιρήσει τὸ σημαίνειν τι τὰ ὀνόματα καὶ ὅλως τὸν λόγον. εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων μηδὲν μᾶλλον τοῦτο καθ' ὧν κατηγοροῖτο σημαίνειν λέγοιτο ἢ ἄλλο ὁτιοῦν καὶ τὸ τυχόν, οὐδὲν ἂν σημαίνειν λέγοιτο· τί γὰρ μᾶλλον τόδε τι ἢ τὸ τυχόν; καὶ τί μᾶλλον τόδε ὑπὸ τοῦδε ἢ τοῦ τυχόντος σημανθήσεται πάντων ἄπειρα σημαινόντων; εἰ δὴ πλείω μὲν ὡρισμένα δέ τις λέγοι σημαίνειν ἕκαστον ὄνομα, τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος δηλουμένων ἴδιος ἑκάστου λόγος ἔσται· οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος λέγοιτο καὶ κατὰ τοῦ ζῴου καὶ κατὰ τῆς εἰκόνος, εἴη ἄν, ὅταν μὲν τὸ ὡς ζῷον

1. οὗτος] τοιοῦτος *A*. || 3. λέγων om *Br*. || 4. τοῦτο εἶναι] τοῦτ' εἶναι *A*. || 5. post ἄνθρωπος add ὅν *Br*. || 9. ἤδη καὶ τοῦτο *AV*. || σημαίνειν *C*. || 10. οὐ γὰρ εἰ om *A*1, οὐ γὰρ om *A*2. || 11. Σωκράτει *AS*, Σωκράτης *Br*. || μανθάνεται *V*. || 12. ταῦτα] τῷ τὰ *V*. || 13. λαμβάνονται *AV*. || ὑφ' *C*. || 14. τὸ om *V*. || 15. μηδὲ — λέγεσθαι om *S*. || τὸ om *CV*. || 16. τὸ] τῷ *A*. || 17. σημαίνοι *A*, fort. recte. || 18. διαφέρει *V*. || 19. fort. λέγῃ. || 20. ὁμώνυμα ἐν. ἔσται habuit *S*. || 22. δόξει *Br*. || λέγων] λαβὼν *A*. || 24. λέγοιντο *A*. || 25. οὐδὲν ἂν om *C*. || 27. δὴ] δὲ *Br*.

σημαίνῃ ἄνθρωπος, ὁ λόγος τοῦ σημαινομένου ζῷον πεζὸν δίπουν, ὅταν δὲ τὸ ὡς εἰκόνα, μίμημα τῆς τοιαύτης οὐσίας. ὁμοίως δὲ κἂν ἄλλο τι σημαίνῃ, ἔσται κἀκείνου λόγος ἴδιος. ὥστε ὄντων ὡρισμένων τῶν πλειόνων τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σημαινομένων ὀνόματος, ὧν διάφοροι οἱ λόγοι, ἔσται ἑκάστου τῶν σημαινομένων ἴδιόν τι σημεῖον καὶ ἴδιόν τι ὄνομα θέσθαι, ὃ σημαντικὸν ἔσται ἑνὸς μόνου τῶν τοὺς διαφόρους λόγους ἐχόντων· πεπερασμένων γὰρ ὄντων οἷόν τε ἔσται περιλαβεῖν τε αὐτὰ τῇ διανοίᾳ, καὶ ἑκάστῳ αὐτῶν ἴδιον ὄνομα καὶ σημεῖον ἐν τάξαι, ὃ μηδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο σημαίνει. ἰδίου δὲ ἑκάστῳ ὀνόματος ἐπιτεταγμένου, ἔσται πάλιν τῶν οὕτω διαφόρων ὀνομάτων διάφορα καὶ τὰ σημαινόμενα, ὥστε καὶ τὸ τόδε εἶναι καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο μὴ εἶναι ὑπ' ἄλλων σημανθήσεται, εἴγε μὴ ταὐτά ἐστιν ἀλλήλοις. εἰπὼν δέ, ἂν ὡρισμένα τις συγχωρήσῃ εἶναι τῶν ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος πολλὰ σημαίνεσθαι λεγόντων, εἰς ταὐτὸν ἐλεύσεσθαι τὸν λόγον εἰς ὃ καὶ εἰ τὴν ἀρχὴν ὑπέκειτο ἓν ὄνομα ἑνός τινος εἶναι πράγματος δηλωτικόν (τῷ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πολλῶν οἰκεῖόν τι κεῖσθαι ὄνομα, ἑνὸς μόνου τοῦ καταλειπομένου ἔσται σημαντικὸν τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄνομα κείμενον, οἷον ὁ ἄνθρωπος), ἑξῆς λέγει πρὸς τοὺς φήσαντας ἂν ἄπειρα ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος εἶναι
1006b 5. τὰ σημαινόμενα. εἰ γὰρ μὴ τεθείη, φησί, τουτέστιν εἰ μὴ συγχωρηθείη πεπερασμένα εἶναι τὰ ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος σημαινόμενα, ἀλλ' ἄπειρα, ἀναιροῖτο ἂν πάλιν οὕτως ὁ λόγος. ὁ μὲν γὰρ λόγος κεῖται ἡμῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα, φωνὴ εἶναι σημαντική, οὐκέτι δὲ γίνεται σημαντικὸς κατὰ τοὺς λέγοντας ἄπειρα ὑφ' ἑκάστου σημαίνεσθαι. ὃ γὰρ μὴ ἕν τε καὶ τὶ σημαίνει ὡρισμένον, οὐδ' ἂν σημαίνοι τὴν ἀρχήν· πᾶς γὰρ ὁ σημαίνων τὶ σημαίνει. μηδὲν δὲ σημαινόντων τῶν ὀνομάτων ἀναιρεῖται πάλιν τὸ σημαίνειν αὐτά· οὕτω δὲ ἀναιρεῖται πάλιν ὁ λόγος καὶ τὸ πρὸς ἄλλον διαλέγεσθαι. καθὸ μὲν γὰρ πλείω μὲν ἕκαστον ὄνομα σημαίνει, ὡρισμένα δέ, κατὰ τοῦτο δὴ οὐκ ἀνῃρεῖτο τὸ ἕν τι ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαίνεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν σημαινομένων ὑπὸ τοῦ ὀνόματος ἀριθμῷ ἓν ἦν, καὶ ἦσαν τοσαῦται ἑνάδες ὅσα τὰ σημαινόμενα· ὃ ἐπὶ τοῦ ἀπείρου οὐκέθ' οἷόν τε τῷ μηδὲ
1006b 9. ἀριθμὸν τῶν σημαινομένων εἶναι δύνασθαι. εἰπὼν δὲ τοῦτο προσέθηκε "κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὐτόν," λέγων ἀνῃρῆσθαι καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ νοεῖν τι· οὐδὲ γὰρ νοεῖν ἐνδέχεται μὴ ἓν νοοῦντα. εἰ γὰρ εἴη οἷόν τε ἕν τι νοεῖν, οἷόν τε ἂν εἴη τῷ

1. σημαῖνον ἄνθρωπον *A*. ‖ σημαίνειν ζῷον *C*. ‖ 2. εἰκόνος *C*. ‖ τῆς om *CV*. ‖ σημαίνει *V*. ‖ 6. μόνον *Br*. ‖ 8. ἐντάξαι *C*. ‖ ἑκάστου *Br*. ‖ 11. συγχωρήσει *A*. ‖ 12. ὑφ'] ὑπὲρ *C*, ἐφ' *Br*. ‖ 13. εἰ] εἰς *A*. ‖ 17. εἰ μὴ om *SBr*. ‖ 19. πάλαι *A*. ‖ λόγος εἶναι. ὁ *C*. ‖ 20. σημαντικὴ *C*. ‖ 23. ἀναιρεῖται πάλιν τὸ — δὲ om *AS*. ‖ 24. σημαίνει vel σημαίνοι *A*, σημαίνῃ *Br*. ‖ 25. ἀναίροιτο *C*. ‖ 27. ὅσα τὰ addidi e *S*. ‖ σημαινόμεναι *Br*. ‖ τῷ] τὸ *C*, τοῦτο τῷ *A*. ‖ 29. αὐτὸν *A*1. ‖ lege ἐφ' αὑτοῦ.

ἑνὶ τούτῳ νοήματι καὶ ὄνομά τι καὶ σημεῖον οἰκεῖον θέσθαι· οὕτω δ' ἂν εἴη δυνατὸν τὸ ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος ἕν τι δηλοῦσθαι. δείξας δὲ πρῶτον ἀναιροῦντας λόγον τοὺς τῆσδε τῆς δόξης, ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ νοεῖν, ἐπιτείνων τὸ ἄτοπον. τί δήποτ' οὖν, ἂν μὲν ᾖ πλείω τὰ σημαινόμενα ὑφ' ἑκάστου, ὡρισμένα δέ, οὐκ ἀναιρεῖται λόγος, καίτοι μὴ ὄντος ἑνὸς τοῦ σημαινομένου, ἂν δὲ ἄπειρα, ἀναιρεῖται; ἢ πρῶτον μὲν ὅτι πᾶν τὸ ὡρισμένον καὶ περιληπτὸν ἕν πώς ἐστιν, ὥστε ἕν πως σημαίνει καὶ τὸ πλείω μὲν πεπερασμένα δὲ σημαῖνον. ἔστι δὲ αὐτὰ περιορίσαι καὶ τῶν σημαινομένων χωρίσαι καὶ εἰπεῖν ταῦτα εἶναι τὰ σημαινόμενα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀπείρων ἀδύνατον τοῦτο. ἢ τὸ πλείω σημαίνειν, ὡρισμένα δέ, τῷ δύνασθαι πάντα τὰ σημαινόμενα ληφθέντα διακριθῆναί τε ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἰδίοις ὀνόμασιν ὁρισθῆναι, τούτῳ ἂν εἴη σημαίνοντά τι. εἰ δὲ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἄπειρα εἴη σημαῖνον, οὐδὲν ἂν τῶν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαινομένων ἴδιον ὄνομα καὶ σημεῖον ἔχειν δύναιτο· οὕτω δὲ οὐδ' ἂν τὰ τιθέμενα αὐτοῖς ὀνόματα εἴη τινὸς σημαντικά, οὐδὲν μᾶλλον δυνάμενα κατηγορεῖσθαι τούτων οἷς οὐ κεῖται ἢ τῶν οἷς ἐτέθη. ἔτι εἰ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἄπειρα σημαίνει, ἕκαστον ἂν τῶν ὀνομάτων ταὐτὰ σημαίνοι. ἀλλ' εἰ πάντα εἴη τῶν αὐτῶν σημαντικά, ἀναιρεῖται τὸ διαλέγεσθαι καὶ τὸ σημαίνειν. οὐδὲν γὰρ σημαίνει ἕν, κειμένου τοῦ πάντα ταὐτὰ ἀλλήλοις σημαίνειν· ἴσον γὰρ τῷ μηδὲν σημαίνειν τὸ πάντα ἕκαστον σημαίνειν λέγειν. ἔνεστι καὶ οὕτως ἐφοδεύσαντα δεῖξαι ὅτι μὴ ἄπειρα τὰ ὑφ' ἑκάστου ὀνόματος δηλούμενα, διαλεκτικωτέρα δὲ ἡ δεῖξις. εἰ τὸ ἄνθρωπος ἄπειρα σημαίνει, ἤτοι καὶ τὸν οὐκ ἄνθρωπον ὁ ἄνθρωπος σημαίνει (ἐν γὰρ τοῖς ἀπείροις καὶ τοῦτο), ὥστε ἔσται ὁ ἄνθρωπον εἰπὼν καὶ μὴ ἄνθρωπον σεσημακώς· ἢ εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἔσται τῶν ἀπείρων τι πλέον. τοῖς γὰρ ἀπείροις, ἃ ἐσήμανεν ὁ ἄνθρωπος, προστεθὲν τὸ οὐκ ἄνθρωπος πλείω αὐτὰ ποιήσει· οὕτω τε ἔσται καὶ τὰ ἄπειρα τινῶν ἐλάττω. ἔτι τὸ ἄπειρα ὄνομα ἤτοι σημαίνει καὶ τὸ οὐκ ἄπειρα, οὕτω δὲ οὐ μᾶλλον ἄπειρα σημαίνει ἕκαστον ὄνομα ἢ οὐκ ἄπειρα· ἢ εἰ μὴ σημαίνει καὶ τοῦτο, πρῶτον μὲν οὐκ ἔσται, ἐφ' οὗ ἡ κατάφασις ἀληθής, ἐπὶ τούτου καὶ ἡ ἀπόφασις, πρὸς δὲ τούτῳ ἔσται τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ οὐκ ἄπειρα ἔξω τῶν ἀπείρων· πλείω δὴ τὰ ἄπειρα σὺν τούτῳ ἢ αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν.

"ἔσται — ἕν." οἷς ἔλαβε, τούτοις χρῆται. ἔλαβε δὲ πρῶτον μὲν ὅτι ση- 1006b 11.
μαίνει τι τὸ ὄνομα, δεύτερον δὲ ὅτι ἕν, ὃ καὶ ἔδειξε διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι κἂν πλείω σημαίνῃ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὡρισμένα δέ, οἷόν τε καὶ ἴδιον ἑκάστῳ τῶν πλειόνων ὄνομα θέσθαι, ὃ οὐκέτι αὐτῷ πρὸς ἄλλην τινὰ φύσιν κοινὸν ἔσται. τούτοις

1. δ'] τε *C*. ‖ 2. ἕν τι] ἄντι *A*1. ‖ 9. τὸ conieci e *S*, τῷ *ABr*. ‖ σημαίνει, ὡρισμένα *C*. ‖ 11. τοῦτο *A*1. ‖ 15. ἄπειρα — 16. ὀνομάτων om *A*. ‖ σημαίνει *C*. ‖ 18. τῷ — τὸ scripsi c. *S*, τῷ — τῷ *C*, τὸ — τῷ *ABr*. ‖ 20. ὀνόματα *A*. ‖ 21. καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ὁ *C*. ‖ 22. ὁ om *A*. ‖ 25. ἔτι *A*, καὶ ἔτι *Br*. ‖ ὄνομα] ὄντα *M*, ὀνόματα *Br*. ‖ 28. τοῦτο *A*. ‖ ἔξωθεν *A*. ‖ 33. ἄλλα *A*1.

δὴ χρῆται, καὶ τίθησι τὸν ἄνθρωπον τὸ ὄνομα σημαίνειν τι καὶ ἓν σημαίνειν. εἰ οὖν ὁ ἄνθρωπος ἕν τι σημαίνει, καὶ ἔστι τοῦτο τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, οὐκ ἔσται καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι σημαίνων ὁ ἄνθρωπος, εἴγε τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ μὴ ἀνθρώπῳ, ἑνὸς δὲ ὁ ἄνθρωπος δηλωτικόν· οὔτε γὰρ ταὐτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, οὔτε τοῦ αὐτοῦ δηλωτικόν, οὔτε οἷόν τε τὸ ἓν ἕν τε εἶναι καὶ μὴ εἶναι.

1006b 14. "εἰ — ἕν." εἰπὼν "οὐ δὴ ἐνδέχεται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι σημαίνειν ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ" προσέθηκε τὸ "εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει μὴ μόνον καθ' ἑνὸς ἀλλὰ καὶ ἕν· οὐ γὰρ τοῦτο ἀξιοῦμεν τὸ ἓν σημαίνειν τὸ καθ' ἑνός." πῶς τὸ ἓν σημαίνειν ἀκούειν χρή, διδάσκει ἡμᾶς· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἓν τῷ φύσιν τινὰ μίαν σημαίνειν, οὐ τῷ καθ' ἑνὸς λέγεσθαι. μίαν δὲ φύσιν σημαίνων οὐκ ἂν ἅμα καὶ ἄλλην τινὰ σημαίνοι. ὅτι δὲ τὸ καθ' ἑνὸς λεγόμενον οὐ πᾶν ἕν, δείκνυσι· καθ' ἑνὸς γὰρ καὶ τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικὸν δύναται κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἓν ταῦτα. ἦλθε δὲ ἐπὶ τὸ δεικνύναι τοῦτο διὰ τὸ δοκεῖν δύνασθαι καθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ καθ' οὗ ὁ ἄνθρωπος, οἷον κατὰ Σωκράτους, κατὰ τούτου καὶ τὸ διαλέγεσθαι· τὸ δὲ διαλέγεσθαι οὐκ ἄνθρωπος· εἴη γὰρ ἂν καθ' οὗ ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος κατηγορούμενος κατὰ συμβεβηκός· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἤδη καὶ ταὐτόν ἐστι τό τε ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ οὐκ ἀνθρώπου σημαινόμενον. οὐ γὰρ τούτῳ ὥρισται τὸ ἓν σημαίνειν τῷ καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι. ὅτι γὰρ μὴ τὰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ κατηγορούμενα ἤδη καὶ ἓν σημαίνει, δι' ὧνπερ παρέθετο ἔδειξε. καθ' ἑνὸς γὰρ πλείω κατηγορεῖται διαφέροντα ἀλλήλων· τὰ γὰρ συμβεβηκότα τινί, ἕτερα ὄντα καὶ τοῦ ᾧ συμβέβηκε καὶ ἀλλήλων, ὁμοίως κατηγορεῖται κατ' ἐκείνου ἑνὸς ὄντος, ᾧ συμβέβηκεν, οὐ μὴν διὰ τοῦτο πάντα τὸ αὐτὸ καὶ ἓν σημαίνει. οὐ γὰρ ἐπεὶ καθ' ἑνὸς τὸ μουσικὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος κατηγορεῖται, ἤδη καὶ ταὐτόν ἐστι τὸ σημαινόμενον ὑπ' αὐτῶν. εἰ γὰρ ταὐτὸν εἴη τὸ σημαινόμενον ὡς μὴ διαφέρειν τὸ καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι τοῦ ἓν σημαίνειν, ἔσται συνώνυμα, τουτέστι πολυώνυμα καθ' ὧν πλείω κατηγορεῖται· τῷ γὰρ συνώνυμα νῦν ἀντὶ τοῦ πολυώνυμα χρῆται. οὕτω γὰρ ἔσται ταὐτὸν σημαίνοντα, ἂν ᾖ μόνον τῇ λέξει διαφέροντα τὰ πλείω ταῦτα ὀνόματα, μίαν δὲ φύσιν σημαίνοντα. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν ᾖ κείμενον ταὐτὸν εἶναι τὸ καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι καὶ τὸ ἓν σημαίνειν. εἰ δὲ οὕτως, εἴη ἂν ἓν σημαίνοντα τὰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ κατηγορούμενα ὡς σημαίνει καὶ τὰ πολυώνυμα. καὶ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι εἰ τῷ κατὰ τοῦ αὐτοῦ δύ-

1. δὴ *A2 S*, δὲ *A1 Br*. ‖ τοῦ ἀνθρώπου *Br*. ‖ 7. τῷ *A1 C*. ‖ 12. σημαίνειν *C*. ‖ πᾶν] πῇ *C*. ‖ 16. τοῦτο *C*. ‖ post τὸ διαλέγεσθαι fort. addendum λέγεσθαι e *S*. ‖ γὰρ om *C*. ‖ 19. τῷ] τὸ *C*. ‖ 20. σημαίνοντα *C*. ‖ 21. τὰ πλείω *A*. ‖ 22. τοῦ ᾧ conieci e *S*, τούτῳ *ABr*, τοῦτο *M*. ‖ 22. 23. κατ' ἐκείνου *Br* c. *S*, κἀκείνου *AM*. ‖ 24. καὶ post λευκὸν om *A*. ‖ 31. ἂν ἓν scripsi c. *S*, ἓν *C*, ἂν *ABr*.

ναι κατηγορεῖσθαι λέγει τις αὐτὰ ἓν σημαίνειν, οὕτως ἂν τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῖτο ὡς μίαν δηλοῦντα φύσιν, ὡς εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἄμφω ὀνόματα ταὐτὸν δηλοῦντα, οὐ τὸ αὐτὸ ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται πρᾶγμα, ἀλλ' ἔσται ὀνόματα τὸ αὐτὸ πλείω ἔχον· τό τε γὰρ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι ὀνόματα αὐτοῦ. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τοῦτο γενέσθαι ὄνομα, ὄντων κατὰ συνθήκην τῶν ὀνομάτων. ὥστε καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι ταὐτὸν ἔσται δηλοῦντα, ὡς τὰ πολυώνυμα. πάλιν δὲ τὴν πολυωνυμίαν ὁμωνυμίαν εἶπε, πρότερον αὐτὴν εἰπὼν συνωνυμίαν. ὅτι γὰρ τὸ καθ' ὁμωνυμίαν τὸ κατὰ πολυωνυμίαν εἶναι λέγει, νῦν ἐδήλωσε δι' ὧν ἐπήνεγκεν εἰπὼν "ὥσπερ — καλοῖεν." γίνεται γὰρ οὕτως οὐχ ἡ ἀναίρεσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ 1006*b* 19.
ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ μὴ ἀνθρώπου ὀνόματος σημαινομένη, ἀλλὰ τοῦτο ὃ καὶ ἄνθρωπος ἐσήμαινεν. οὐκ ἦν δὲ τοῦτο ἡμῖν τὸ ζητούμενον, πότερον δύναται τῷ αὐτῷ πράγματι καὶ ἄνθρωπος ὄνομα καὶ μὴ ἄνθρωπος τεθῆναι, ὡς εἶναι τὴν διαφορὰν αὐτῶν κατὰ τὴν λέξιν μόνην, μηκέτι δὲ καὶ κατὰ τὸ σημαινόμενον, ἀλλ' εἰ ὄντων τῶν σημαινομένων ὑφ' ἑκατέρου διαφερόντων, καὶ τοῦ μὲν ἀνθρώπου τὸ τοιοῦτον σημαίνοντος εἶδος οὗ λόγος ζῷον πεζὸν δίπουν, τοῦ δὲ οὐκ ἀνθρώπου τὴν ἀναίρεσιν τοῦ τοιούτου εἴδους, οἷόν τε ἅμα ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι οὕτως ὡς εἶναι ταὐτὸν τὸ εἶναί τε ταύτην τὴν τοιαύτην οὐσίαν καὶ μὴ εἶναι· τοιούτου γὰρ δηλωτικὴ ἡ ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις· οὐκ ἀντιφατικὴ δὲ ἡ ἀντίθεσις ἡ κατὰ συμβεβηκός. ὁ γὰρ καθ' οὗ ἄνθρωπος δείξας ἀληθευόμενον καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος, οὐ κατὰ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἔδειξε καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἀληθευόμενον κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλο τι τῷ αὐτῷ συμβεβήκει, ἐφ' οὗ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἀληθεύει. εἰ οὖν ἕτερον σημαίνει τό τε ἄνθρωπος καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, ὡς δέδεικται, καὶ μή ἐστι τοῦ αὐτοῦ πλείω ὄντα ταῦτα [τὰ] ὀνόματα, δῆλον ὅτι καὶ οἱ λόγοι ὅ τε λέγων εἶναι ἄνθρωπον καὶ ὁ μὴ εἶναι ἄνθρωπον ἄλλο τι σημαίνει, καὶ οὐκέτι ταὐτὸν τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ καὶ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ. δείξας δὲ ὅτι ἄλλο τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ τῷ ἄλλο τὸ οὐκ ἄνθρωπον σημαίνειν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιφέρει "ὥστε — ἔσται," ὃ ἀσαφῶς μὲν εἴρηται, ἴσον δὲ ἂν εἴη τῷ, 1006*b* 24.
εἰ γάρ τις λέγοι ἓν σημαίνοντος τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὲς ἐπ' αὐτοῦ τό τε εἶναι ἄνθρωπον καὶ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ταὐτὰ σημαίνειν αὐτὰ ἐρεῖ καὶ ἑνὸς ἔσται ἀμφότερα δηλωτικά, ὡς τὰ πολυώνυμα, ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον. ἀλλ' εἰ ἓν ἡ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ἓν ἔσται σημαίνοντα καὶ τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ τὸ αὐτὸ

2. ὀνόματος *A.* ‖ 3. οὐ] fort. οὐδὲ, *nec S.* ‖ 5. γίνεσθαι *A.* ‖ 8. κατὰ πολυωνυμίαν] πολυώνυμον fort. hab. *A.* ‖ 9. οὐχ ἡ] οὐχὶ *A.* ‖ 11. ἐσήμανεν *A.* ‖ 17. τε — τὴν om *C.* ‖ 17. 18. τοιούτου *AC*, τοῦ τοιούτου *Br.* ‖ 21. συμβεβήκοι *A*, fort. recte. ‖ 23. τὰ omittendum c. *S.* ‖ 24. ὁ post καὶ addidi de coni. *Hk.* ‖ 25. τῷ *A.* ‖ καὶ τοῦ μὴ *A.* ‖ 27. σαφῶς *C.* ‖ 28. λέγει *V.* ‖ σημαίνοντος τοῦ ἀνθρώπου *VS*, σημαίνοντα τοῦ ἀνθρώπου *A*, σημαίνειν τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι *Br.* ‖ ὑπ' *C.* ‖ 30. ὡς τὰ] ὥστε *AC.*

δὲ ἔσται τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ κεῖται καὶ δέδεικται ὅτι ἕτερον σημαίνει ἑκάτερον αὐτῶν τῷ ἕκαστον τῶν σημαινόντων ἴδιόν τι σημαίνειν. δύναται διὰ μέσου εἰπὼν τὸ "εἰ δὲ μὴ σημαίνει ἕτερον τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ τοῦ εἶναι ἀνθρώπῳ," ταῦτα εἰπὼν διὰ μέσου, τὸ "ὥστε ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ [τε] εἶναι" καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ λέγειν ὡς συνάπτων αὐτὰ τοῖς εἰρημένοις τοῖς "τὸ δὲ ἀπορούμενον οὐ τοῦτό ἐστιν, εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα·" τούτοις γὰρ ἀκολουθεῖν δοκεῖ τὸ "ὥστε ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι·" ἢ καὶ τῷ ἔτι πρὸ τούτου εἰρημένῳ τῷ "ὥσπερ ἂν εἰ ὃν ἡμεῖς ἄνθρωπον καλοῦμεν, ἄλλοι μὴ ἄν-
1006b 28. θρωπον καλοῖεν." δείξας δὲ ταῦτα ἐπιφέρει τοῖς δεδειγμένοις "ἀνάγκη τοίνυν, εἴ τι ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἄνθρωπος, ζῷον εἶναι δίπουν· τοῦτο γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινεν ὁ ἄνθρωπος." λαβὼν διὰ τῶν πρὸ τούτων καὶ δείξας ὅτι ὄνομά ἐστιν ἑνός τινος δηλωτικόν, καὶ ὅτι ἄλλου μὲν τὸ ἔστιν ἄνθρωπός ἐστι σημαντικόν, ἄλλου δὲ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, διαφέροντα ὄντα, καὶ ὅτι ἄλλο μὲν ἡ κατάφασις ἄλλο δὲ ἡ ἀπόφασις, νῦν συμπεραίνεται διὰ τῶν δεδειγμένων τὸ προκείμενον· τοῦτο δὲ ἦν τὸ δεῖξαι ὅτι μὴ οἷόν τέ ἐστιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύεσθαι. εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τὸ ὄνομα φύσεως μιᾶς ἐστὶ σημαντικόν, αὕτη δέ ἐστι τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἀνάγκη ἀληθοῦς ὄντος τοῦ λόγου τοῦ ἔστιν ἄνθρωπος (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ, εἴ τι ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἄνθρωπος) εἶναι τὸ σημαινόμενον ὑπ' αὐτοῦ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν· ὃ δὲ ἀνάγκη εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι ταὐτὸ τοῦτο· τὸ γὰρ ἀνάγκη εἶναι σημαντικόν ἐστι τοῦ ἀδύνατον μὴ εἶναι. ἀλλὰ μὴν ὃ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο οὐκ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν μὴ εἶναι τότε. καθ' οὗ ἄρα ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν τὸ ἔστιν ἄνθρωπος, τότε κατ' ἐκείνου ἀδύνατόν ἐστιν ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. ὡς δὲ ἐπὶ τούτου, καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἔχει. εἰ δὲ τοῦτο, ἀδύνατον, ἐφ' οὗ ἀληθὴς ἡ τινὸς κατάφασις, ἐπὶ τούτου ἀληθῆ εἶναι τότε τὴν αὐτοῦ τούτου ἀπόφασιν. ὁ δὲ πᾶς λόγος τοιοῦτος ἂν εἴη. εἰ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα ἄλλου σημαντικόν ἐστι καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος ἄλλου, καὶ μή ἐστι πολυώνυμα, καὶ ἔστι τὸ μὲν ἄνθρωπος σημαῖνον ζῷον πεζὸν δίπουν, εἴη ἂν καὶ ὁ λόγος ὁ λέγων εἶναι ἄνθρωπον ἄλλο σημαίνων καὶ ἄλλο ὁ λέγων μὴ εἶναι ἄνθρωπον (οὐδὲν γὰρ νῦν διαφέρει), καὶ ἔσται ὁ μὲν εἶναι ἄνθρωπον λέγων σημαίνων εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁ δὲ μὴ εἶναι ἄνθρωπον,

1. δὲ om *A*. || τὸ εἶναι] καὶ τὸ εἶναι *Br*. || 2. σημαινόντων] σημαινομένων *Br*. || 2. 3. σημαίνειν. δύναται διὰ μέσου *AS*, σημαίνειν δύνασθαι. διὰ μέσου δὲ *Br*. || 5. λέγειν scripsi c. *S*, λέγει *ABr*. || 7. τὸ post ἄνθρ. om *A*. || 8. 9. πρὸς τούτοις *C*. || 12. ἠσέμενεν *M*. || τούτου *A*. || 18. ἀνάγκη — 20. εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν om *C*. || 19. εἴ τις *Br*. || 21. τοῦτο οὐκ *A*, τοῦτό τε οὐκ *Br*. || 22. ἀλλὰ — 23. εἶναι ante τότε et 26. τότε om *A*. || 30. post ἄνθρωπον adde ἢ εἶναι μὴ ἄνθρωπον.

μὴ εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν. εἰ δὲ ταῦτα σημαίνεται ὑπ' αὐτῶν, καθ' οὗ ἀληθής ἐστιν ὁ λέγων λόγος εἶναι ἄνθρωπον, ἀνάγκη τοῦτο εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν. μὴ γὰρ ὄντος οὐχ οἷόν τε ἀληθῆ εἶναι τὸν σημαίνοντα αὐτὸ λόγον. ἀλλὰ μὴν ὃ ἀνάγκη εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν, τοῦτο ἀδύνατον μὴ εἶναι τότε ζῷον πεζὸν δίπουν. "τοῦτο — εἶναι." εἰ δὲ ἀδύνατον αὐτὸ μὴ εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν, 1006b 31.
ἀδύνατον αὐτὸ μὴ ἄνθρωπον εἶναι. ὃ δὲ ἀδύνατον εἶναι μὴ ἄνθρωπον, τοῦτο οὐδὲ ἀληθεύσει τις λέγων εἶναι μὴ ἄνθρωπον. ἀδύνατον ἄρα ἀληθεύοντος τοῦ ἔστιν ἄνθρωπος, ἀληθὲς εἶναι τὸ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος ἢ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· καὶ γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ἐπὶ μὴ ὄντος ἀνθρώπου. ὥστε ἀδύνατον ἀληθοῦς οὔσης τῆς καταφάσεως ἀληθῆ τὴν ἀπόφασιν εἶναι τὴν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένην αὐτῇ.

"ὁ — ἄνθρωπον." δείξας, ἐφ' οὗ ἀληθές ἐστι τὸ ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπὶ τούτου 1006b 34.
ἀδύνατον ἅμα ἀληθὲς εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, τῷ αὐτῷ λόγῳ χρωμένους φησὶν ἔνεστι δεικνύναι πάλιν, ἐφ' οὗ ἀληθές ἐστι τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, μὴ δυνάμενον ἀληθὲς εἶναι τὸ εἶναι ἄνθρωπον· ἐφ' οὗ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ἀνάγκη τοῦτο μὴ εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν. ὃ δὲ ἀνάγκη μὴ εἶναι, τοῦτο ἀδύνατον εἶναι τότε· ὃ δὲ ἀδύνατον εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν, τοῦτο οὐκ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν. ἐφ' οὗ ἄρα ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ἐπὶ τούτου τότε οὐχ οἷόν τε ἀληθὲς εἶναι τὸ εἶναι ἄνθρωπον. καὶ ἔστι τὸ μὲν μὴ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις, τὸ δὲ εἶναι ἄνθρωπον κατάφασις· ἀδύνατον ἄρα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τήν τε κατάφασιν ἀληθῆ καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν εἶναι. ἔδειξε δὲ ὁ λόγος οὗτος, κειμένου τοῦ ἄλλο σημαίνειν τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἐφ' οὗ ἀληθές ἐστι τὸ εἰπεῖν νῦν ὅτι λευκόν, ἀνάγκη τοῦτο νῦν εἶναι λευκόν, καὶ ἀδύνατον νῦν μὴ εἶναι λευκόν, ἐφ' οὗ ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι ἔστι λευκόν· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τούτων ἕκαστον, τό τε ἀνάγκη εἶναι καὶ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἕν τι σημαίνει. τὴν δὲ δεῖξίν φησι τὴν ἀρχὴν ἔχειν ἀπὸ τοῦ εἰλῆφθαι ἄλλο σημαίνειν τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι, ὃ ἦν ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν τῷ τήν τε ἀντίφασιν συναληθεύειν λέγοντι καὶ σώζειν βουλομένῳ τὸ διαλέγεσθαι. πῶς δὲ ἕτερον, δείκνυσι παραθέμενος τὸ λευκόν. ὡς γὰρ ὁ λέγων λευκὸν εἶναι τοῦ λέγοντος ἄνθρωπον εἶναι διάφορόν τι σημαίνει· ὁ μὲν γὰρ λευκὸν εἶναι λέγων διάφορον μὲν καὶ ἄλλο τι λέγει τοῦ ἄνθρωπον λέγοντος εἶναι, οὐ μὴν καὶ ἀντικείμενον αὐτῷ· ὁ δὲ μὴ εἶναι ἄνθρωπον λέγων πρὸς τῷ μὴ εἶναι ἄνθρωπον λέγειν τι καὶ ἀντικείμενον λέγει τῷ λέγοντι ἄνθρωπον εἶναι· ὥστε εἰ τὸ ἧττον τοῦ ἀνθρώπου διαφέρον μὴ ἀληθεύεται κατ' αὐτοῦ, οὐδ' ἂν τὸ μᾶλλον αὐτοῦ διαφέρον ἀληθεύ-

5. αὐτὸ ἄνθρωπον μὴ εἶναι *C.* ‖ 7. ἀληθεύσοι *A.* ‖ 9. ἐπὶ] ἐπεὶ *A*1, inducit *A*2. ‖ 13.14. fort. χρωμένοις. ‖ 15. post ἐστι add δεικνύναι *AS.* ‖ 25. τό] ἢ *A*1 *C.* ‖ 27. μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ *C.* ‖ 28. λεγόντων *A*1.

οιτο. εἰ δέ τις λέγοι καὶ τὸ λευκὸν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ταὐτὸν σημαίνειν τῷ δύνασθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἄμφω κατηγορεῖσθαι, ἐροῦμεν πάλιν τὸ αὐτὸ ὃ καὶ πρότερον, ὅτι οὕτως ἓν πάντα ἔσται πολλὰ ὀνόματα ἔχον, οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα, εἰ ἕν ἐστι τὰ ἑνὸς κατηγορούμενα καὶ μὴ τῷ μίαν σημαίνειν φύσιν τὸ ἓν ὁρίζονται. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται πάντα τὰ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν καθ' ἑνός τινος κατηγορουμένων τὰ αὐτὰ εἶναι, οὐδ' ἂν τὰ σημαίνοντα αὐτὰ τὰ αὐτὰ εἴη, ἀλλ' ἕκαστον τῶν διαφερόντων ὑπὸ τοῦ διαφέροντος ἂν σημαίνοιτο. εἰ δὲ τοῦτο, τὸ δεδειγμένον ἀνάγκη συμπεραίνεσθαι, τὸ μὴ οἷόν τε ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, ἂν μόνον ἀποκρίνεσθαι πρὸς τὰ ἠρωτημένα ὁ προσδιαλεγόμενος βούληται.

1007*a* 8. "ἐὰν — ἀποφάσεις." ἐὰν δὲ ἁπλῶς ἐρωτώμενός τις εἰ Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστι, μὴ ἀποκρίνηται ἁπλῶς ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ προστιθῇ καὶ τὴν ἀπόφασιν, λέγων ὅτι καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, εὐλαβούμενος μὴ ἂν δῷ μόνον τὸ ἄνθρωπον εἶναι, περιαχθῇ κατὰ τὸν προειρημένον λόγον εἰς τὸ μὴ δύνασθαι τὸ αὐτὸ τοῦτο λέγειν τότε εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, τῷ ἕπεσθαι μὲν δοθέντι τῷ εἶναι ἄνθρωπον, εἰ ἀληθὲς εἴη, τὸ ἐξ ἀνάγκης τότε εἶναι ἄνθρωπον καὶ ἀδύνατον εἶναι τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ἀδυνάτου δὲ ὄντος τοῦ μὴ εἶναι τότε ἄνθρωπον, μὴ δύνασθαι ἀληθῆ εἶναι τὴν ἀπόφασιν τὴν λέγουσαν μὴ εἶναι ἄνθρωπον· ἂν δή τις τοῦτο προορώμενος ἅμα τῇ καταφάσει καὶ τὴν ἀπόφασιν λέγῃ ὑπάρχειν, οὐκ ἀποκρινεῖται τὸ ἐρωτώμενον· τό τε γὰρ ζητούμενον προλαμβάνει. ζητεῖται γὰρ τοῦτο τὸ εἰ οἷόν τε, ᾧ ὑπάρχει ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ μὴ ἄνθρωπον εἶναι· ὁ δὲ χωρὶς δείξεως αὐτὸ λαμβάνει, οὔτε γνώριμον οὔτε ἐναργὲς ὄν, ἀξιῶν καὶ τὰ φανερὰ καὶ τὰ πᾶσιν ἐναργῆ ἀποδείκνυσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τὸ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως συγχωρῶν. ὅτι δὲ πρὸς τὸ ἐρωτώμενον οὐκ ἀποκρίνεται, δείκνυσιν ἐκ τοῦ, εἰ καὶ ἀληθεύσει, μὴ ὀφείλειν αὐτὸν μὴ ἐξετασθέντα περὶ αὐτοῦ λέγειν· καὶ γὰρ ἄλλα μυρία ὁμολογουμένως τῷ Σωκράτει ὑπάρχει, ἀλλ' ὅμως ὁ ἐρωτηθεὶς εἰ Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστιν, οὐκ ἐξαριθμεῖται πάντα καὶ λέγει καὶ φιλόσοφος καὶ Ἀθηναῖος καὶ σιμὸς καὶ προγάστωρ καὶ λευκὸς καὶ μουσικὸς καὶ Πλάτωνος διδάσκαλος. ἔτι εἰ ἐν τῷ πάντα τὰ ἐνυπάρχοντα εἰπεῖν τὸ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενόν ἐστιν, εἰ ἀδύνατον πάντα εἰπεῖν, ἀδύνατος καὶ ἡ ἀπόκρισις ἔσται· ἀδύνατον δὲ πάντων ἐξαρίθμησιν ποιήσασθαι τῶν ὑπαρχόντων τινί. εἰ δὲ περὶ ἑνὸς ἐξετασθέντες μὴ πάντα τὰ ὑπάρχοντα λέγοιμεν αὐτῷ, οὐδὲ ἕν τι ἐξ αὐτῶν παρὰ τὸ

1. σημαίνει *A*. || 2. ὃ om *C*. || 4. τὸ ἓν om *A*. || 10. βούλεται *A*. || 11. ἀποφάσεις"] ἀπὸ ἀντιφάσεως *A*. || 14. τὸ coni., τὸν *ABr*. || 19. δή] δ' ἦν *A*. || 19. 20. προορωμένου *A*. || 20. ἅμα om *Br*. || 25. 26. ἀληθεύει *A*. || 26 μὴ ὀφ.] ἢ μὴ ὀφ. *C*. || 27. ὁ om *C*. || 32. περὶ ἑνὸς ἐξετασθέντες *AS*, ἑνὸς ἐξετασθέντος *Br*.

ἐν τῇ ἐρωτήσει δεόντως ἐροῦμεν· ἢ γὰρ πάντα ἢ οὐδὲν χρὴ παρὰ τὸ ἠρωτημένον· ὥστε εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ δεῖ καὶ τοῦτο προστιθέναι. εἰ μὲν γὰρ ταὐτόν ἐστι, δέδωκε καὶ τοῦτο διὰ τοῦ δοῦναι ἄνθρωπον εἶναι· εἰ δὲ ἕτερον, οὐκ ἦν ἡ ἐρώτησις περὶ τούτου· ἢ γὰρ πάντα χρὴ τὰ προσόντα ἢ μηδὲν παρὰ τὸ ἠρωτημένον λέγειν. ἔτι καὶ αἱ τῶν ἄλλων ἀποφάσεις ἀληθεῖς κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ διότι ἀληθεῖς ἐρωτηθείς τις εἰ ὁ Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστιν, ἀποκρίνοιτο ὅτι καὶ οὐχ ἵππος καὶ οὐ κύων· μάταιος γὰρ ἂν εἴη. οὕτως οὖν καὶ ὁ λέγων καὶ μὴ ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι· ἄλλο γὰρ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος τοῦ εἶναι ἄνθρωπος ἀποδέδεικται.

"ὅλως — εἶναι." ὅτι μὴ οἷόν τε λέγειν ἐπὶ πάντων τὸ οὐδὲν μᾶλλον ἕκα- 1007*a* 20.
στον τῶν ὄντων εἶναι ἢ μὴ εἶναι, καὶ διὰ τούτων δείκνυσι. δοκεῖ δέ μοι ἡ ἐπιχείρησις αὕτη λέγεσθαι πρὸς τοὺς διὰ τοῦτο λέγοντας ἐπὶ πάντων οὐ μᾶλλον τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ὃ νῦν ἔστι δύναται καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὃ μή ἐστιν εἶναι, ἐπεὶ ἅμα γε τὸ ὑπὸ τῆς ἀντιφάσεως σημαινόμενον οὐδὲ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων οἷόν τε συνυπάρχειν, ὡς δέδεικται. ἀλλ' εἴ τις λέγοι τούτῳ ἀληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν τῷ καὶ μὴ εἶναι δύνασθαι τοῦτο ὃ κατηγορεῖται, ὅτι οὖν μηδὲ τοῦτο οἷόν τε δεικνύει ἐπὶ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς κατηγορουμένων. εἰπὼν γὰρ ἀναιροῦσιν οὐσίαν, ποίαν οὐσίαν ἐδήλωσε προσθεὶς "καὶ τὸ τί ἦν εἶναι." τὸ γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς κατηγορεῖσθαί τι ἀναιροῦσι· τὰ γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορούμενα οὐχ οἷά τε ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐκείνῳ· ἐξ ἀνάγκης γάρ, ἕως ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα, ὑπάρχει αὐτῷ καὶ ἔστιν ἀχώριστα αὐτοῦ. εἰ γὰρ καὶ πρὸς τὴν τῶν συμβεβηκότων ὕπαρξίν τις ἐνίσταται ὡς οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων τότε ὅτε ἀληθὴς ἡ περὶ αὐτῶν κατάφασις, ἀλλ' ἐπί γε τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ οὐδεὶς ἀντείποι· ὥστε οἱ διὰ τοῦτο τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λέγοντες εἶναι ἀληθῆ, ὅτι οἷόν τε ταὐτὸ καὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς, ἀναιροῦσι τὸ εἶναί τι ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς καὶ τὸ ὑπάρχειν οὕτω [τί τινι]. οἱ γὰρ ταὐτὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι λέγοντες, καὶ μηδὲν μᾶλλον τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἑκάστου κατηγορεῖσθαι διὰ τὸ καὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ κατηγορούμενον αὐτοῦ δύνασθαι, ἀναιροῦσι τὸ εἶναί τι ἑκάστου τῶν ὄντων εἶδος καὶ οὐσίαν, καθ' ἣν ἔστιν ἑκάστῳ τὸ εἶναι καὶ τὸ κατηγορεῖσθαι ὅλως τί τινος καθ' αὑτό τε καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐδὲν γὰρ ἔσται τῶν κατηγορουμένων τινὸς ὡς γένος καὶ ἐν τῷ ὅπερ, τουτέστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ, κατηγορούμενον, οὐδὲ ὅλως ὡς οὐσία καὶ εἶδος καὶ ὡς ὁρισμὸς καὶ τί ἦν εἶναι, εἰ πάντα τὰ κατηγορούμενα αὐτοῦ καὶ μὴ ὑπάρχειν οἷά τε· ἀλλ' ἔσται συμβεβη-

1. ἐν τῇ om *C.* || **13.** τὴν om *A.* || **15.** λέγει *A.* || **16.** τῷ] τὸ *C.* || ὅτι οὖν] ὅτι scripsi c. *S*, qui om οὖν, ὁτιοῦν *C*, ἔτι οὖν *ABr.* || **19.** τινὸς — **20.** τε] τινὸς κατηγορούμενον, οὐχ οἷόν τε *C.* || **22.** ante ὡς add τῶν *Br.* || **23.** ἡ] καὶ A_1. || ἀντείποι A_2*M*, ἀντείποις A_1, ἀντείπῃ *Br*, *hoc assereret S*, fort. ἂν ἀντείποι vel ἂν τοῦτο εἴποι. || **26.** τί τινι om *AS.*

κότα πάντα, καὶ οὔτε ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἔστι τινὶ οὔτε ὅπερ ζῴῳ, τουτέστιν οὐδενὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ ἢ ὡς εἶδος ἢ γένος οὔτε ὁ ἄνθρωπος οὔτε τὸ ζῷον κατηγορηθή-1007a 22. σεται), ἀλλ' ὡς συμβεβηκότα. εἰπὼν δὲ "καὶ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ζῴῳ" οὐκέτι προσέθηκε τὸ ἀναιροῦσιν· ἦν γὰρ προειρημένον καὶ κείμενον· προεῖπε γὰρ "ὅλως δὲ ἀναιροῦσιν οἱ τοῦτο λέγοντες." τὸ δὲ "τί ἦν εἶναι μὴ εἶναι" ἐνδεέστερον ἔχειν δόξει· λείπει γὰρ αὐτῷ ὁ καί σύνδεσμος, ἵνα ᾖ καὶ τὸ τί ἦν εἶναι μὴ εἶναι, τουτέστι καὶ τὸν ὁρισμὸν μὴ εἶναι. ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ἐν τῇ οὐσίᾳ εἶναί τινα κατηγορούμενα, ἀναιρεῖται καθόλου καὶ τὸ εἶναί τινος ὁρισμόν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων. δύναται "καὶ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ ἢ ζῴῳ εἶναι τί ἦν εἶναι μὴ εἶναι" εἰρῆσθαι ἀντὶ τοῦ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ζῴῳ εἶναι μὴ εἶναι τί ἦν εἶναί τινος, τουτέστι μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ μηδὲ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, ὡς εἰρῆσθαι τὸ τί ἦν εἶναι ἀντὶ τοῦ τί ἐστιν.

1007a 23. "εἰ γὰρ ἔσται τι ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι." δείκνυσι διὰ τούτων ὅτι ἀναιρεῖται τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ ὅλως τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς ὡς γένος ἢ εἶδος κατηγορεῖσθαι, εἰ ἐπὶ παντὸς ἡ ἀντίφασις συναληθεύοιτο. τεθέντος γὰρ ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς κατηγορεῖσθαι, ἀδύνατον ἐπ' ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν ἔτι λέγειν ἀληθῆ. εἰ γὰρ εἴη τι τῶν ὄντων ὅπερ ἄνθρωπος, ὡς ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτοῦ τὸν ἄνθρωπον κατηγορεῖσθαι, οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ ἄνθρωπον εἶναι. ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἄλλο τι οἷόν τε μὴ εἶναι τοῦτο ὃ ἐν τῷ ὁρισμῷ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ ἔσται τι γένος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅλως τί ἦν εἶναι εἴη τινός, οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ ὑπάρχειν αὐτῷ· ὃ γάρ ἐστιν ὅπερ ἄνθρωπος, τοῦτο οὐχ οἷόν τε ἅμα καὶ μὴ ἄνθρωπον εἶναι ἢ εἶναι μὴ ἄνθρωπον. εἰ δὲ μὴ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ αἱ ἀποφάσεις αἱ σημαίνουσαι τοῦτο τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον αὐτόν· τούτων γάρ τις ἀπόφασις τῆς 1007a 25. τόδε τι ὅπερ ἄνθρωπον εἶναι λεγούσης. προσέθηκε δὲ τὸ "ἓν γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινε, καὶ ἦν τοῦτο τινὸς οὐσία" ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς τῶν δεδειγμένων, ὅτι ὁ σημαίνων ἕν τι σημαίνει καὶ ὡρισμένον, ὥστε καὶ ὁ λέγων τόδε ὅπερ ἄνθρωπον εἶναι ἕν τι σημαίνει, καὶ ἔστι τοῦτο οὐσία αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ οὐχ 1007a 27. οἷόν τε αὐτὸ μὴ ὑπάρχειν αὐτῷ· ἐν γὰρ τούτῳ ἔστιν αὐτό. "εἰ — εἶναι," τουτέστιν εἰ δὲ εἴη τὸ ὑποκείμενον ὅπερ ἄνθρωπος, τουτέστιν εἰ ἐν τῷ ὅπερ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ εἴη ὁ ἄνθρωπος κατηγορούμενος, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐφαρμόζοι ἔτι ἢ τὸ μὴ εἶναι ὅπερ ἀνθρώπῳ ἢ τὸ εἶναι ὅπερ μὴ ἀνθρώπῳ. ἄλλο γὰρ ἔσται, εἰ ταῦτα

4. καὶ κείμενον om *V.* || 8. ὁρισμόν] ὡρισμένου *V.* || 9. ἀνθρώπῳ om *C.* || τί ἦν — 10. ζῴῳ εἶναι μὴ εἶναι *AMS*, om *Br.* || 11. 12. ὡς εἰρῆσθαι] ὡρίσθαι *C.* || 15. πάντα *A.* || 16. δυνατὸν *C.* || ἀπόφασιν *AS*, ἀντίφασιν *Br.* || 21. lege καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον ἢ coll. Arist. p. 1007a 24, *simul non esse homo aut esse non homo S.* || 23. τὸ om *A.* || 26. ὅπερ om *C.* || 29. εἰ ante ἐν om *A.* || 31. ἀνθρώπῳ εἶναι. ἄλλο *C.*

ἀληθεύοιτο κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐ τοῦτο οὗ ἐν τῷ ὅπερ ὁ ἄνθρωπος κατηγορεῖται· οὕτω δὲ οὐκέτ' ἂν ἡ ἀντίφασις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μένοντος. διὸ οὐχ οἷόν τε ἔστι τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς κατηγορουμένων δύνασθαί ποτε καὶ τὰς ἀποφάσεις ἀληθῶς κατηγορεῖσθαι· εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὂν αὐτοῦ, οὐδ' ἂν εἴη καὶ αὐτὸ ἔτι. οὐ γὰρ οἷόν τε τῆς οὐσίας τινὸς ἀναιρουμένης αὐτὸ σώζεσθαι καὶ ὑπομένειν. ἐπὶ γὰρ τῶν συμβεβηκότων οἷόν τε τοῦτο μόνον τὸ ὑπομένειν τὸ ὑποκείμενον καὶ ὑπάρχειν αὐτῷ τιθεμένων τῶν συμβεβηκότων καὶ μὴ ὑπάρχειν, τῷ μὴ εἶναι ἐν τούτοις αὐτῷ τὸ εἶναι. δύναται καὶ τοιοῦτον εἶναι τὸ "εἰ δὲ ἔσται αὐτῷ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἅμα καὶ ὅπερ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ" (οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὁπότερον ἂν ληφθῇ), "ἄλλο τι ἔσται," τουτέστιν οὐχ ἓν ἔτι ἔσται, ἀλλὰ πλείω καὶ διαφέροντα εἴδη· εἰ γάρ τις πάντα οὕτω τισὶν ὑπάρχοντα λέγοι εἶναι ὡς τὰ αὐτὰ καὶ μὴ ὑπάρχειν δύνασθαι, οὗτος οὐδὲν εἶδος ἐρεῖ τοῦ πράγματος εἶναι οὐδὲ οὐσιώδη λόγον καὶ ὁρισμόν, ἀλλὰ πάντα τὰ κατηγορούμενά τινος κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορηθήσεται καὶ ὡς συμβεβηκότα. τὸ μὲν γὰρ συμβεβηκός τινι ἄλλο ἐν ἄλλῳ ὑπάρχει, ὡς τὸ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ, διὸ δύναται καὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτῷ σωζομένῳ· τὸ δὲ εἶδος καὶ ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου οὕτως αὐτοῦ κατηγορεῖται, οὐχ ὡς ἄλλῳ τινὶ ὄντι αὐτῷ ὑπάρχουσα, ἀλλ' ὡς τούτῳ ὄντι αὐτῷ καὶ ἐν τούτῳ αὐτῷ τὸ εἶναι ἔχοντι. τὸ δὲ εἶναι ὅπερ μὴ ἄνθρωπον ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ἄνθρωπον κοινότερον ἔλαβεν ὡς ἀπόφασιν τοῦ εἶναι ὅπερ ἄνθρωπον τῷ τὸ αὐτὸ ἄτοπον ἕπεσθαι ὁπότερον ἄν τις λέγοι ἀπόφασιν αὐτοῦ εἶναι· καθ' ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἀναιρεῖται τὸ ὅπερ εἶναι καὶ ἡ οὐσία. φανερώτατον δὲ τὸ ἄτοπον ἐπὶ τοῦ εἶναι ὅπερ μὴ ἄνθρωπον, ὃ δοκεῖ κατάφασις ἐκ μεταθέσεως, εἴγε ὁ τοῦτο λέγων, φυλάσσων τὸ ὑποκείμενον, οὔ φησιν αὐτὸ ὅπερ τοῦτο εἶναι ἐστιν· ὃ καὶ ἀξιοῖεν ἂν οἱ τὴν ἀντίφασιν κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθῆ λέγοντες. καίτοι οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἔτι εἶναι δύναται, εἰ μὴ εἴη τὸ ἐν ᾧ αὐτῷ τὸ εἶναι.

"εἰ — καθόλου." δείξας ὅτι ἀναιροῦσιν ἐκ τῶν ὄντων τὸ εἶδος καὶ τὸν ὁρισμὸν 1007*a* 33.
καὶ τὸ ὅλως καθ' αὑτό τι κατηγορεῖσθαί τινος οἱ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ λέγοντες καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι φάσκοντες (πάντα γὰρ ποιοῦσιν οὕτω κατηγορούμενα τῶν ὑποκειμένων ὡς συμβεβηκότα), δεικνύουσιν ἑπόμενον καὶ ἄλλο τι ἄτοπον εἰ πάντα τις λέγοι τὰ ὄντα συμβεβηκότα· φησὶ γὰρ μηδὲν ἔσεσθαι πρῶτον τὸ καθόλου. τοῦτο δὲ ἤτοι εἴρηκε σημαίνων ὅτι μὴ ἔσται

1. καὶ οὐ — κατηγορεῖται *Br* c. *S*, οὐ om *A*, τοῦτο οὗ ὅπερ ἐν τῷ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος κατηγορεῖται *C*, τοῦτο οὐκ ἐν τῷ ὅπερ ὁ ἄνθρωπος κατηγορεῖτο *V*. ‖ 2. ἡ ἀντίφασις om *C*. ‖ . αὐτὸ *C*, fort. τὸ αὐτό. ‖ θεμένων *C*. ‖ 10. ἀλλ' ὅτι *A*. ‖ 11. γάρ om *C*. ‖ 2. λέγει *A*. ‖ 13. ὁρισμόν scr. c. *S*, ὡρισμένον *ABr*. ‖ τὰ om *C*. ‖ 23. φυλάσσει *Br*. ‖ οὐ *Br*. ‖ 26. 27. ὁρισμὸν] ἀριθμὸν *C*. ‖ 29. ὑποκειμένων καὶ συμβεβηκότων *A*1, ὑποκειμένων καὶ συμβεβηκότα *A*2.

τὸ πρῶτον γένος, τουτέστιν οὐκ ἔσται τῶν γενῶν τὸ πρῶτον ἡ οὐσία· πάντα μὲν γὰρ τὰ γένη καθόλου, πρῶτον δὲ τῶν ἄλλων ἡ οὐσία, ἀναιρεθήσεται δὲ τὸ γένος τοῦτο ὅτι οὐδενὶ συμβέβηκεν, οὐδέ τινος ὡς συμβεβηκὸς ἡ οὐσία κατηγορεῖται, ἀλλ' οὗ ἂν κατηγορῆταί τις οὐσία, συνωνύμως τε καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ οὔσης τῆς οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὴν τοιαύτην κατηγορίαν, μὴ οὔσης τῆς τοιαύτης κατηγορίας οὐδ' ἂν ἡ οὐσία εἴη· ἧς κατηγορίας ἀναιρουμένης ἀναιροῖτο ἂν καὶ τὸ τῆς οὐσίας γένος ἐκ τῶν ὄντων. ἀλλὰ μὴ οὔσης τῆς ὡς γένος οὐσίας οὐδ' ἂν ἡ ἄτομος εἴη· ἀναιρουμένου γὰρ καθόλου τοῦ γένους αὐτῆς οὐδ' ἂν κατηγοροῖτό τι κατ' οὐσίας, ἀλλ' ἐν πάσῃ κατηγορίᾳ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἂν συμβεβηκὸς εἴη. μὴ οὔσης δὲ οὐσίας τοῦ ὑποκειμένου ἀλλὰ συμβεβηκότος, ἐπ' ἄπειρον ἂν ἄλλῳ ἄλλο ὑποκείμενον λαμβάνοιτο τῷ τὸ συμβεβηκὸς ἀεὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς σημαίνειν τὴν κατηγορίαν, τουτέστιν ἐν ἄλλῳ εἶναι, καὶ ὑποκείμενόν τι ἔχειν, καὶ μὴ δύνασθαι ἢ αὐτὸ ὑποκείμενον εἶναι ἢ εἶναι χωρὶς ὑποκειμένου. εἰ γὰρ εἴη ἐν τῇ Σωκράτης λευκός ἐστι προτάσει καὶ τὸ Σωκράτης συμβεβηκὸς ἄλλου ὑποκειμένου, δεήσεται κἀκεῖνο πάλιν ἄλλου, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. τοῦτο δ' ἀδύνατον δείκνυσι. δύναται γεγράφθαι "οὐδὲν ἔσται πρῶτον τὸ καθ' οὗ," τουτέστι τὸ πρῶτον καὶ ὑποκείμενον, καθ' οὗ τὰ συμβεβηκότα, ἀναιρεῖται· ἀναιροῦντες γὰρ τὴν τοιαύτην κατηγορίαν ἀναιροῦσι καὶ τοῦτο ᾧ ἐν τῷ οὕτω κατηγορεῖσθαι μόνως τὸ εἶναι· τοιοῦτον γὰρ ἡ οὐσία. ἀναιρουμένης δὲ τῆς οὐσίας οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον, πάντων τῶν ὄντων συμβεβηκότων ὄντων· οὕτω δ' ἂν ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι γίγνοιντο. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ μηδὲν ἔσεσθαι πρῶτον ὑποκείμενον καὶ οὐσίαν, εἰ πάντα εἴη συμβεβηκότα, ἀπέδωκεν οὕτως

1007a 34. "εἰ — κατηγορίαν." εἰ γὰρ πᾶν συμβεβηκὸς ὑποκείμενόν τι ἔχει ἐν ᾧ ἔστι καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται, καὶ μηδέν ἐστι συμβεβηκὸς ὑποκείμενον, οὕτως ἐρεῖ εἶναι οὐδὲ οὐσίαν. εἰ δὲ εἴη πάντα συμβεβηκότα καὶ μηδὲν ἔσχατον ὑποκείμενον καθ' οὗ τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ κατ' οὐδενός, πρῶτον μὲν οὐδ' ἂν συμβεβηκός τι εἴη ἔτι· μὴ γὰρ οὔσης οὐσίας οὔτε συμβεβηκός τι οἷόν τε εἶναι· ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτο νῦν εὐθύνει τὴν δόξαν, ἀλλά φησιν ὅτι εἰς ἄπειρον αἱ κατηγορίαι προοδεύσονται, ἀε[ὶ] τοῦ ληφθέντος ὡς ὑποκειμένου τινὶ κατ' ἄλλου πάλιν λεγομένου, τῷ καὶ αὐτ[ὸ] ὁμοίως τῷ πρὸ αὐτοῦ συμβεβηκὸς εἶναι καὶ μὴ οὐσίαν τινά. ἀδύνατον δέ, ὅτ[ι] τὴν ἀρχὴν οὐδὲ οἷόν τε συμβεβηκός τι συμβεβηκότι συμβεβηκέναι. εἰ δ[ὲ] μὴ τοῦτο, πῶς ἂν οἷόν τε εἴη ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι τὰς κατηγορίας τοῦ συμβε-

1. ante γένος add τὸ *Br*, om *AS*. || 2. δὲ αὐτῶν ἡ *A*. || 3. συμβέβηκεν *C*. || 16 fort. τοῦτο δ' ὅτι ἀδ. vel τοῦτο δ' ἀδ. ὄν. || 19. μόνον *V*. || 22. οὐσίαν coni., οὐδέν *A* *Br*, καὶ οὐσίαν om *S*. || 23. "εἰ ἀεί," φησί, "τὸ *A*. || τινος in lemmate om *A*. ὑποκείμενον — 24. ὑποκείμενον] ὑποκείμενον, οὐδὲ ὅλως ὑποκείμενόν τι *A*. || 24. οὕτ[ως] *A2* *Br*, om *S*. || 25. δὲ om *S*. || 31. συμβεβηκότι scripsi c. *S*, συμβεβηκότ *A*, συμβεβηκότος *M*, om *Br*. || 32. εἴη] ἢ *A*.

βηκότος; οὐδὲν γὰρ γίνεται ὅλως ἐκ [τῶν] πλειόνων συμβεβηκότων ἕν τι συντιθεμένων. μόνον γὰρ ἐν ταῖς κατὰ συμβεβηκὸς προτάσεσι λεγομέναις δύο συμπλέκεται συμβεβηκότα, οὐχ ὡς τοῦ ἑτέρου αὐτῶν τῷ ἑτέρῳ συμβεβηκότος, ἀλλ' ὅτι ἄμφω τῷ αὐτῷ συμβέβηκε· τοῦτο γὰρ σημαίνει ἡ πρότασις ἡ λέγουσα τὸ λευκὸν μουσικὸν ἢ τὸ μουσικὸν λευκόν· οὐ γὰρ διαφέρει ὅπως ἂν ῥηθῇ. 1007b 4.
ἀντέστρεψε δὲ αὐτά, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδέτερον αὐτῶν ὑπόκειται τῷ ἑτέρῳ, ἀλλ' ἔστι τὸ σημαινόμενον τὸ ἄμφω τῷ αὐτῷ τινὶ συμβῆναι. καὶ ἡ μὲν ἑτέρα τῶν κατὰ συμβεβηκὸς προτάσεων ἡ ἔχουσα συμβεβηκὸς συμβεβηκότι ἐπιφερόμενον, ἣ καὶ κυρίως κατὰ συμβεβηκός ἐστι, τοιαύτη ὡς μέχρι φωνῆς ὑποτιθέναι τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, καὶ μέχρι δύο συμβεβηκότων τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι, μετὰ τοῦ μηδὲ γίνεσθαι τὴν τοιαύτην πρότασιν μίαν κυρίως. ἡ δὲ ἑτέρα, ἐν ᾗ συμβεβηκὸς οὐσίας κατηγορεῖται, οὐκ ἔστι τοιαύτη. τὸ γὰρ Σωκράτης μουσικός ἐστιν, οὐ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τὸ μουσικὸν λευκόν ἐστιν. ὁ γὰρ λέγων Σωκράτης μουσικός ἐστιν, οὐ τοῦτο λέγει ὡς ἀμφότερα, καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ μουσικός, ἄμφω τῷ αὐτῷ συμβέβηκεν, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐν αὐτῇ δύο ἐστὶ συμβεβηκότα. λαβὼν δὲ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους τῆς κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίας, ἑξῆς ὅτι μηδὲ καθ' ἕτερον τῶν τρόπων ἐπ' ἄπειρον οἷόν τε γίνεσθαι τὴν κατηγορίαν ὑπομιμνήσκει, καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐχούσης τὴν οὐσίαν τῷ συμβεβηκότι ὑποκειμένην. οὐ γὰρ μόνον οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον συντιθέναι τὰ συμβεβηκότα οἷον Σωκράτους κατηγοροῦντας αὐτά, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ δύο οἷόν τέ ἐστι λαβεῖν· ἂν γὰρ τῇ Σωκράτης μουσικός ἐστι προστεθῇ τὸ λευκὸν ἤ τι ἄλλο συμβεβηκός, οὐκέτι γίνεται ἓν τὸ λεγόμενον, οὐδὲ ἡ πρότασις μία. ἀλλ' οὐδὲ ἂν ᾖ συμβεβηκὸς ὑποτιθέμενον συμβεβηκότι, οὐδ' ἐκεῖ ἐπ' ἄπειρον ἔστι τὴν σύνθεσιν τῶν συμβεβηκότων λαμβάνειν, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν κυρίως τοῦ συμβεβηκότος τὸ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἐκείνου ἢ ἐκεῖνο τούτου ἐστί, καὶ δέδεικται ὅτι πλείω συμβεβηκότα ἢ δύο ἐν τῇ τοιαύτῃ προτάσει οὐ συντίθεται. εἰ δὴ διττὸς μὲν ὁ τρόπος τῶν κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορουμένων, κατ' οὐδέτερον δὲ αὐτῶν οἷόν τε τὰς κατηγορίας ἐπ' ἄπειρον ποιεῖσθαι τῶν συμβεβηκότων, οὐδὲ οἷόν τε συμπλέξαι, οὐκ ἂν εἴη ἐπ' ἄπειρον ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ κατηγορία. εἰ δὲ τοῦτο, οὐ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λεχθήσεται. εἰ γὰρ δεῖ μέν, εἰ μόναι εἶεν αἱ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίαι, ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαί τε καὶ λαμβάνεσθαι ἄλλο ἄλλου κατηγορούμενον, μόναι δὲ ἔσονται, εἰ μὴ εἴη ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορούμενά τινα (ἀναιρεῖται γὰρ οὕτως ἡ οὐσία), οὐχ οἷόν

1. τῶν om *A*. ‖ 3. συμβεβηκότι *C*. ‖ 5. ὅπως] ὅπερ *Br*. ‖ 8. 9. συμβεβηκότα ἐπιφερόμενα *A*1. ‖ 10. τὸ ἕτερον] τὰ ἕτερα *Br*. ‖ 11. μετὰ τοῦ om *S*. ‖ 15. συμβεβηκὸς *A*. ‖ 18. πρῶτα *A*. ‖ 20. Σωκράτη *Br*. ‖ οἷον — αὐτά om *S*. ‖ 26. ἢ ante δύο om *A*. ‖ 29. ἐπ' ἄπειρον om *C*. ‖ ἐν om *A*. ‖ 31. εἰ μόναι] εἰδέναι *M*. ‖ 32. μόνον *M*. ‖ 33. ἡ om *C*.

τε δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι μὴ μόνα τὰ ὡς συμβεβηκότα κατηγορούμενα. τὸ δὲ
1007b 9. "οἷον τῷ Σωκράτει τῷ λευκῷ ὁμοίως ἕτερόν τι συμβεβηκός" δεικτικόν ἐστι τοῦ μὴ δύνασθαι τοῦ ὑποκειμένου μετὰ τοῦ συμβεβηκότος ὑποτιθεμένου πάλιν συμβεβηκός τι κατηγορεῖν· οὗ αἰτίαν ἀπέδωκεν ὅτι μὴ γίνεταί τι ἓξ ἁπάντων,
1007b 11. τοῦ τε Σωκράτους καὶ τῶν δύο συμβεβηκότων. τὸ δὲ "οὐδὲ δὴ τῷ λευκῷ ἕτερόν τι συμβεβηκός" δεικτικόν ἐστι τοῦ ὅτι μηδὲ τῷ ἄλλο ἄλλου συμβεβηκὸς συμβεβηκότος κατηγορεῖν οἷόν τε αὔξεσθαι τὰς τῶν συμβεβηκότων κατηγορίας ἐπ' ἄπειρον, οὗ τὰς αἰτίας οὗτός τε σαφῶς παρέθετο καὶ ἡμεῖς προειρήκαμεν. μήποτε δὲ ἄμεινον οὕτως ἀκούειν τῆς λέξεως τῆς "εἰ δὲ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται, οὐδὲν ἔσται πρῶτον τὸ καθόλου." εἰ πᾶν, φησί, κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται, οὐδὲν ἔσται πρῶτον καθόλου, ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ οὐδεμία ἔσται κατηγορία πρώτη τε καὶ καθόλου, τουτέστιν οὐδεμία ἔσται πρότασις ἄμεσος. τῶν γὰρ προτάσεων τῶν ἐχουσῶν τι τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ὑποκειμένου ὄντων κατηγορούμενον αὐτοῦ πρώτη ἡ ἄμεσος. τὰ γὰρ καθ' αὑτὰ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς κατηγορούμενα καθόλου εἶπε. τῷ μὲν οὖν μηδὲν εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορούμενον ἕπεται τὸ πᾶσαν κατηγορίαν γίνεσθαι κατὰ συμβεβηκός, τῷ δὲ μηδὲν εἶναι ἄμεσον πρότασιν τὸ ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι τὰς κατηγορίας, ἄλλου πρὸ ἄλλου λαμβάνεσθαι δυναμένου. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς ὅτι εἰ μὴ εἴη ἄμεσος πρότασις, ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι προελεύσονται. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορουμένοις τοῦτο γίνεσθαι, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν οἷόν τε συμβεβηκός τι συμβεβηκέναι συμβεβηκότι. καὶ δοκεῖ μοι μᾶλλον αὕτη ἡ ἐξήγησις τοῖς λεγομένοις ἐφαρμόζειν. εἴη δ' ἂν συνελόντι ὁ λόγος οὕτως ἅπας ἔχων. εἰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡ ἀντίφασις ἅμα ἀληθής, οὐδὲν ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ ὂν τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται, ἀλλὰ πάντα κατὰ συμβεβηκός, οὐδὲ ἀμέσως, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι τῶν συμβεβηκότων, τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν συμβεβηκέναι τι συμβεβηκότι· οὐδὲ συλλογίσασθαί τι οἷόν τε συμβεβηκὸς δι' ὅρου μέσου συμβεβηκότος, εἰ μὴ τὸ δεικνύμενον ἐν τῷ συμπεράσματι συμβεβηκὸς τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων εἴη τῷ συμβεβηκότι μέσῳ ὅρῳ· τοιοῦτον γὰρ τὸ Σωκράτης περιπατεῖ, πᾶν τὸ περιπατοῦν κινεῖται· τὸ γὰρ κινεῖσθαι ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ περιπατεῖν. οὐδ' ἄρα ἡ ἀντίφασις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ.

1. δῆλον ὅτι οὐ πάντα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται *A2*. || 2. ὁμοίως om *S*. || 5. οὐ δὴ *A*. || 6. μηδὲ τὸ *V*. || ἄλλῳ ἄλλου *C*. || 9. δὴ ἄμεινον *V*. || "εἰ δὲ] p. 1007^a 33. || 10. εἰ — 11. καθόλου et 12. κατηγορία et καὶ om *C*. || 17. πρὸς ἄλλο *A*. || 18. Ἀναλ. ὑστ. I, 3. || 24. ὂν] οὐ *V*. || 25. vel scribendum est ἀμέσως. ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἄπειρον κτλ., vel post συμβεβηκότων addendum tale quid ἀδύνατον δὲ ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι τὰς κατηγορίας τῶν συμβεβηκότων. || μηδὲ] μὴ *A*. || 26. τι ante συμβεβηκότι om *AV*. || οὐδὲ γὰρ συγχωρίσθαι *M*. || 28. καθ' αὑτὰ] κάτω *M*. || 28. 29. συμβεβηκότι εἰλημμένῳ μέσῳ *M*. || 30. οὐσίᾳ τουτέστι ταὐτόν· οὐδ' *M*.

"ἔτι — πᾶσαι." πιθανῇ ἐπιχειρήσει χρῆται· λέγει γὰρ ἐπειδὴ τῷ λέγοντι 1007b 18. ἅμα ἀληθεῖς εἶναι τὰς ἀντιφάσεις τὸ ἕκαστον τῶν ὄντων πάντα εἶναι· εἰ γὰρ ἀληθεῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πᾶσαι αἱ ἀντιφάσεις, πάντα ἔσται τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις καὶ πάντα ἕν. ὅτι μὲν οὖν οὐ πᾶσαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αἱ ἀντιφάσεις, ὕστερον δείξει· πρῶτον δὲ δείκνυσι πῶς πάντα ἓν εἶναι ἕπεται ἐκείνῳ τῷ κειμένῳ· εἰ γὰρ ἀληθὲς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὴ εἶναι ἵππον αὐτὸν μηδὲ τοῖχον μηδὲ λίθον μηδὲ τριήρη καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἔστιν, συναληθεύουσι δὲ αἱ ἀντιφάσεις, ἔσται ἅμα ὁ ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ λίθος καὶ τοῖχος καὶ τριήρης καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἔστιν, δοθέντος μόνον τοῦ δύνασθαι, καθ' οὗ τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως, καὶ τὸ ἕτερον κατηγορεῖσθαι. τὸ δὲ "καθάπερ ἀνάγκη τοῖς τὸν Πρωταγόρου λόγον λέγουσιν" 1007b 22. εἴρηκεν, ὅτι ἀνάγκη κατὰ τὴν ἐκείνου δόξαν, λέγοντος πᾶν τὸ φαινόμενον ᾧ φαίνεται ἀληθὲς εἶναι, τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθῆ εἶναι· περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν ἀντικείμεναι φαντασίαι γίνονταί τισιν, αἳ εἰ ἀληθεῖς εἰσὶ κατ' αὐτῶν, εἴη ἂν κατ' ἐκεῖνον ἅμα ἡ ἀντίφασις ἀληθὴς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς δείξει ὀλίγον προελθών. τὸ δὲ "εἰ γάρ τῳ δοκεῖ μὴ εἶναι τριήρης ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὡς οὐκ ἔσται τριήρης" δεικτικὸν μέν ἐστι τοῦ πᾶσαν ἀντίφασιν ἀληθῆ ἐπὶ παντὸς γίνεσθαι, ἤτοι δὲ ἔτι Πρωταγόρου μνημονεύων τὸ "δοκεῖ" εἶπεν, ἐπεὶ ἐκεῖνος πᾶσαν δόξαν καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἔλεγεν ἀληθῆ, ἢ οὐκέτι τοῦτο ὡς περὶ τῆς Πρωταγόρου δόξης λέγει· οὐδὲ γὰρ ἕπεται ὃ λέγει Πρωταγόρας. ἢ οὐ πρὸς ἄλλο τι ἐχρήσατο τῷ "δοκεῖ" ἢ πρὸς τὸ δεῖξαι ἀληθῆ γινομένην τὴν ἀπόφασιν· ὃ δείξας λοιπὸν ὡς ἐκείνοις ἑπόμενον προστίθησι καὶ λαμβάνει ὅτι ἐφ' οὗ ἡ ἀπόφασις, ἀκολουθήσει ἐπὶ τούτου καὶ τὴν κατάφασιν αὐτοῦ ἐκείνου ἀληθῆ εἶναι, καθ' οὗ ἅμα ἡ ἀντίφασις ἀληθής· ὃ γὰρ μή ἐστι τριήρης, καὶ τριήρης ἔσται, εἴγε ἡ ἀντίφασις. οὕτω δὲ ἕκαστον ἂν τῶν ὄντων γίγνοιτο πάντα. ἔσεσθαι γάρ φησιν οὕτως τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἀληθὲς τὸ "ὁμοῦ πάντα χρήματα." ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνον μὲν ὡς εἰλικρινῶς μηδὲν εἶναι καὶ τόδε τι, ὃ λέγεται, τῶν πραγμάτων τῷ πάντα λέγεσθαι ἐν πᾶσιν· κατὰ δὲ τοὺς οὕτω λέγοντας ἕπεται αὐτοῖς τὸ πάντα τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις εἶναι λέγειν.

"τὸ ἀόριστον οὖν ἐοίκασι λέγειν, καὶ οἰόμενοι τὸ ὂν λέγειν περὶ τοῦ μὴ ὄντος 1007b 26. λέγουσιν." εἰπὼν ὅτι ἕπεται τοῖς τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι λέγουσι τὸ ἕκαστον τῶν ὄντων πάντα εἶναι χρήματα, φησὶ τοὺς τοῦτο λέγοντας ἐοικέναι περὶ τῆς ὕλης τὸν λόγον ποιεῖσθαι. αὕτη γὰρ ἀόριστος τῷ δυνάμει πάντα εἶναι, ἐνερ-

2. τὰς] πάσας *M*. ‖ 4. post πᾶσαι add ἀληθεῖς *A*2. ‖ 5. ἓν om *A*1 *M*. ‖ τῷ om *A*. ‖ 6. μὴ] μὲν *M*. ‖ 14. ἐκείνων *Br*. ‖ 17. ἔτι] ὅτι *M*. ‖ 23. fort. καθ' οὓς. ‖ 24. post εἴγε add ἅμα ἀληθὴς *A*2 fort. recte, *siquidem contradictio vera est S*. ‖ ἂν τῶν] αὐτῶν *M*. ‖ ἔπεσθαι *M*. ‖ 26. post μηδὲν adde ἓν e *S*. ‖ 26. 27. τῷ πάντα λέγεσθαι scripsi cum *S*, τὸ πάντα λέγεται *M*, τὸ τὰ πάντα λέγεται *A*, τὰ πάντα λέγεται *Br*. ‖ 32. τὸν om *A*.

γείᾳ δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἐνεργείᾳ πάντα εἶναι· ὥστε περὶ τοῦ ὄντος λέγειν βουλόμενοι περὶ τοῦ μὴ ὄντος τὸν λόγον ποιοῦνται. μὴ ὂν γὰρ ὃ δυνάμει μέν ἐστιν, ἐνεργείᾳ δὲ μή· οὔτε γὰρ ἄνθρωπος ἤδη ὁ δυνάμει τις ἄνθρωπος, οὔτε ἵππος, οὔτε τῶν ἄλλων τι. τοιοῦτον δὲ ἡ ὕλη· δυνάμει γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῶν ἐξ αὐτῆς γιγνομένων· οὐ γὰρ δὴ δύναταί τι ἐνεργείᾳ εἶναι πάντα. εἶπε δὲ καὶ περὶ τῆς Ἀναξαγόρου δόξης ἐν τοῖς πρώτοις λέγων, ὡς δι' ὧν ἔλεγε πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι τὴν ὕλην ὀνειροπολοῦντος, ἐνεργείᾳ πάντα τὰ ὄντα εἶναι.

1007*b* 29. "ἀλλὰ — ἀπόφασιν." δείξας ἑπόμενον τῷ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν λέγοντι τό, οὗ ἡ ἀπόφασις ἐπί τινος ἀληθής, ἐπ' ἐκείνου καὶ τὴν κατάφασιν αὐτοῦ ἐκείνου ἀληθῆ γίγνεσθαι, νῦν δείκνυσιν ὅτι ἀνάγκη αὐτοῖς λέγειν ἐπὶ παντὸς πᾶσαν ἀντίφασιν κατηγορεῖσθαι. τοῦτο δὲ δείκνυσιν, ἐπεὶ ἐνῆν λέγειν αὐτοῖς, ἐφ' οὗ μὲν τὸ ἕτερον ἀληθὲς μόριον τῆς ἀντιφάσεως καὶ θάτερον, δύνασθαι δὲ ἐπί τινων μηδέτερον ἀληθὲς εἶναι. ὅτι οὖν ἐξ ἀνάγκης πάσης θάτερον λεκτέον αὐτοῖς ἀληθὲς οὕτως ἀναγκάζει, λαβὼν ἄτοπον καὶ ἄλογον εἶναι τὴν μὲν αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀπόφασιν, τὴν ἀναιροῦσαν αὐτὸ ὅ ἐστιν, ἀληθῆ λέγειν εἶναι κατ' αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ ἡ κατάφασις, τὰς δὲ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἀποφάσεις, ἃ μή ἐστιν αὐτό, μηκέτι λέγειν ἀληθεῖς εἶναι. μᾶλλον γὰρ ἡ ἄλλου ἀπόφασις ἀληθὴς κατά τινος ἢ ἡ αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, πολὺ εὐλογώτερον ἐπ' αὐτοῦ ἀληθὲς λέγειν τό τε οὐκ ἔστιν ἵππος καὶ τὸ οὐκ ἔστι τοῖχος καὶ τὸ οὐκ ἔστι τριήρης, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα μή ἐστιν. ἀλλ' εἰ αἱ ἀποφάσεις ἀληθεῖς ἐπ' αὐτοῦ, δῆλον ὡς καὶ αἱ καταφάσεις. πάντα οὖν ἔσται τὸ αὐτό. εἴτε γὰρ τὰς καταφάσεις ἀντιθήσει τις ἀληθεῖς εἶναι, ἀκολουθήσει αὐτῷ τὸ καὶ τὰς ἀποφάσεις, εἴτε μὴ ἐκείνας, ἀλλὰ τάς γε ἀποφάσεις ἀναγκαῖον διὰ τὰ προειρημένα· εἰ δὲ τὰς ἀποφάσεις, δῆλον ὡς καὶ τὰς καταφάσεις, ἢ τὰς ἀντιφάσεις ἐπὶ τῶν αὐτῶν.

1008*a* 2. "ταῦτα — ἀποφάναι." δείξας διὰ τῆς προειρημένης ἐπιχειρήσεως τὸ πάντα τὰ ὄντα ἓν ἔσεσθαι, τοῖς προειρημένοις καὶ τοῦτο προστίθησιν ὡς ἑπόμενον τοῖς ἅμα τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι κατηγοροῦσι καὶ διὰ τοῦτο φάσκουσι συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν, τὸ συμβαίνειν μήτε τὴν ἀπόφασιν μήτε τὴν

3. ἤδει *M*. || 4. οὔτε ἄλλων τι *A*1, οὔτε ἄλλο τι *A*2. || 6. A 8. || 7. ante ἐνεργείᾳ adde οὐ γὰρ οἷόν τε. || 9. τῷ] αὐτῷ *A*1. || 12. ἐνῆν] ἐνῆν *M*, ἓν ἦν *Br*. || 14. δὲ addidi e *S*. || μηδ' ἕτερον *M*. || 15. ἀναγκάζειν *A*1, ἀνάγκη ζῆν *M*. || 18. ἃ μὴ] ἅμα *M*. || αὐτό scr. c. *S*, αὐτῷ *ABr*. || 23. ἀντιθέσει *A*. || ἀντιθήσει — 24. καὶ τὰς ἀποφάσεις om *M*. || 24. εἴτε μὴ — 26. αὐτῶν] *aut vicissim affirmationes, si negationes esse veras obiecerit, ac proinde contradictionis in eisdem veritas constabit* *S*. || 25. post προειρημένα add καὶ τὰς καταφάσεις *A*2. || 26. ἢ] fort. εἰ vel ᾗ.

κατάφασιν ἀληθῆ γίνεσθαι, καθ' ὧν ἄμφω τὰ ἀντικείμενα. εἰ γὰρ πᾶσα ἀντίφασις ἐφ' ἑκάστου ἅμα συναληθεύεται, ὥς φασι, καὶ ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθὲς καὶ τὸ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἀπόφασις ἀληθὴς καθ' οὗ ἡ κατάφασις, διὰ τὸ εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἀληθῆ καὶ τὴν ἐκ μεταθέσεως κατάφασιν· ἐπὶ γὰρ τοῦ ὄντος οὐκ ἀνθρώπου ἀληθὴς ἡ ἀπόφασις ἡ λέγουσα οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ τὸ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος· ἐπὶ γὰρ τῶν ὄντων ὁμοίως ἀληθῆ ἑκάτερα. ἅμα δὲ καὶ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν ἦν οὐ μᾶλλον ἄνθρωπος ἢ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ ὁμοίως ἐπὶ πάντων τὸ οὐκ ἄνθρωπος τοῦ ἀνθρώπου ἀποφατικὸν ἐλάμβανον. δοκεῖ δὲ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη δεικνύναι ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν ἅμα ἐφ' ἑκάστου εἶναι ἀληθῆ ὡς ἀντιφάσεις οὐκ ἀντιφάσεις εἰσίν, ἀλλ' ἀμφότεραι καταφάσεις. ὧν καταφάσεων εἰ αἱ ἀποφάσεις ληφθεῖεν ἀληθεῖς εἶναι, ὡς ἀξιοῦσιν, ἀναιροῖτ' ἂν τὸ ἐκεῖνα ἔτι ἀληθῆ εἶναι, ὡς ἀξιοῦσιν, ἃ ὡς ἀντικείμενα ἀλλήλοις ἔλεγον ἀληθῆ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γίνεσθαι. εἰ γὰρ καὶ τὸ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὐ τὸ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι ἀκολουθήσει αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ μήτε τὴν κατάφασιν μήτε τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ εἶναι, ἀλλ' ἀναιρεῖσθαι τὴν ἑκατέρου αὐτῶν φύσιν. εἰ γὰρ ταῦτα ἀληθῆ, ἐφ' ὧν δὲ αἱ καταφάσεις καὶ αἱ ἀντιφάσεις, εἶεν ἂν καὶ αἱ ἀποφάσεις τούτων ἀληθεῖς πάλιν ἅμα, αἵ εἰσιν ἀναιρετικαὶ τούτων, τῆς μὲν ἔστιν ἄνθρωπος ἡ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, τῆς δὲ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὔσης καὶ αὐτῆς καταφάσεώς πως (ἐκ μεταθέσεως γὰρ ἦν), ἡ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος. εἰ οὖν τὰ ἀντικείμενα ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθῆ, ὡς ἐκεῖνα τὸ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἅμα ἦν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθῆ, οὕτως καὶ τὰ ἑκατέρῳ ἐκείνων ἀντικείμενα καὶ ἀναιροῦντα αὐτά, τό τε οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, ἅμα ἔσται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθῆ. εἰ μὲν οὖν ὡς δύο ἐκεῖνα ἐλέγετο, καὶ ταῦτα ὡς δύο κατηγορούμενα ἑκατέρου ἐκείνων ὄντα ἀποφάσεις· εἰ δὲ ὡς ἕν τι ἐξ ἀμφοῖν ἐκείνων ἐγένετο, ὡς ἐβούλοντο, καὶ ταῦτα ὡς ἕν. ἀλλὰ μὴν εἰ ταῦτα ἀληθῆ, ἀναιρετικὰ δέ ἐστι ταῦτα τῆς τε καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως λαμβανομένης, ἀληθὲς ἂν γένοιτο τὸ μηδέτερον τῆς ἀντιφάσεως μέρος ἀληθὲς εἶναι, ἀλλ' οὐ τὰ ἀμφότερα. δύναται τὸ οὐκ ἄνθρωπος οὐ τῆς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεως εἶναι δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἀποφάσεως, ἧς εἴη ἂν ἀπόφασις ἡ οὐχὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. ἅμα ἀληθῆ, καὶ τὰ τούτων ἑκατέρῳ ἀντικείμενα ἔσται

1. καθ'— ἀντικείμενα om *S*. ‖ ὧν] ἦν *A*. ‖ 2. συναληθεύεσθαι *M*, ‖ 4. οὗ] ὧν *M*. ‖ διὰ δὲ τὸ *M*. ‖ 7. ὑπ' αὐτῶν] ἐπ' αὐτοῦ *A*. ‖ 8. ἀνθρώπου] αὐτοῦ *Br*. ‖ 10. ὡς ἀντιφάσεις] ὥστε αἱ ἀντιφάσεις *A2*. ‖ οὐκ ἀντιφάσεις] οὐκ ἀποφάσεις *Br*. ‖ 12. ἔτι] ὅτι *M*. ‖ 14. οὐκ ἔστιν *M*. ‖ post οὐκ ἄνθρωπος add ἀληθῆ *A2*. ‖ 21. ἀληθές *M*. ‖ ὡς ἐκεῖνα — 22. ἀληθῆ om *Br*. ‖ 25. ἐκείνως *M*. ‖ ἐγίνετο *M*. ‖ 28. 29. fort. τὸ ἀμφότερα. ‖ 29. post δύναται add δὲ *A2Br*. ‖ 31. ante ἅμα

καὶ αὐτὰ ἅμα ἀληθῆ κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴν ἑκάτερον τῶν ἐκείνοις ἀντικειμένων ἀναιρετικὸν ἦν ἐκείνου ᾧ ἀντέκειτο. ἀληθὲς ἄρα ἔσται τὸ μηδέτερον, μήτε τὴν ἀντίφασιν μήτε μέρος τῆς ἀντιφάσεως, ἀληθὲς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι.

1008*a* 7. "ἔτι — ὄν." ἐκ διαιρέσεως πρόεισιν ὁ λόγος αὐτῷ, δείκνυσι δὲ πάσας τὰς ἐνδεχομένας λαμβάνων διαιρέσεις, αἷς τὸ ἀκολουθοῦν τὸ εἶναί τινα ὡρισμένα καὶ καταληπτὰ δηλονότι, καὶ οὐχ ὡς βούλονται λέγειν ἐπὶ πάντων οὐδὲν μᾶλλον τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. φησὶ γὰρ ἤτοι περὶ πάντων λέγειν αὐτοὺς τὸ οὐδὲν μᾶλλον τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἢ περὶ ἐνίων. τοῦτο δὲ εὐλόγως δόξειεν ἂν λέγεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπεὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ οἰκείου εἴδους καὶ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων ἔδειξε φανερῶς ἄτοπον ὂν τὸ μὴ εἶναι τοῦτο λέγειν, ἐν ᾧ ἦν αὐτῷ τὸ εἶναι καὶ καθὸ ἔστιν ἐκ τῶν ὄντων ὅ ἐστιν· διὰ τοῦτο γὰρ εἵπετο αὐτοῖς καὶ τὸ πάντα τὰ κατηγορούμενα συμβεβηκότα λέγειν. ἔτι δὲ καὶ ὡς τῇ διαιρέσει ἑπόμενον τίθεται ἐπὶ πάντων ἐφ' ὧν ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις ὁμοίως, ὅθεν ἂν ἄρξηταί τις, ἀκολουθεῖν καὶ ἡ ἀντίφασις. ἀλλ' εἰ μὴ ἐπὶ πάντων ἡ ἀντίφασις, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν μόνη ἡ κατάφασις, ἔσται τινὰ ὡρισμένα τε καὶ καταληπτά, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπὶ πάντων οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ οὐχ οὕτως· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτων. εἰ δὲ ἐπὶ πάντων μὲν ἐφ' ὧν ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις, οὐ μὴν ἐφ' ὧν ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατάφασις ἔτι ὁμοίως μηδ' ἀντιστρέφει, εἴη ἄν τι τῶν μὴ ὄντων καταληπτὸν ὅτι μή ἐστι καὶ βεβαίως οὐκ ὂν καὶ οὐχὶ οὐδὲν μᾶλλον ὂν ἢ μὴ ὄν, εἴγε ἡ μὲν ἀπόφασις ἀληθὴς ἐπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ κατάφασις οὐκέτι. ὡς γὰρ τῆς καταφάσεως μόνης οὔσης ἀληθοῦς ἐγίνετό τινα ὁμολογούμενα καὶ καταληπτά, οὕτω καὶ εἰ ἡ ἀπόφασις πάλιν ἐπί τινων μόνη ἀληθὴς εἴη.

1008*a* 16. "καὶ — γνώριμον." ὃ λέγει ἐστίν· εἰ τὸ μὴ εἶναι καὶ ἡ ἀπόφασις βέβαιόν τι καὶ γνώριμον καὶ καταληπτόν, γνωριμωτέρα ἂν εἴη ἡ ἀντικειμένη φάσις τῇ ἀποφάσει, τουτέστιν ἡ κατάφασις. οὐ τῇ καταληπτῇ δὲ καὶ ὁμολογουμένῃ εἶναι ἀποφάσει λέγοι ἂν τὴν ἀντικειμένην κατάφασιν γνωριμωτέραν, ἀλλ' ὅτι καθόλου ἐν ἀντιφάσει κατάληψις μᾶλλον ἂν ἐν καταφάσει εἴη· γνωριμώτερον γὰρ καθόλου τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι. γνωριμωτέρα δὲ ἡ κατάφασις τῆς ἀποφά-

quae exciderunt supplenda sunt e ***S*** *ut sit intellectus huiusmodi: si est homo et non est homo simul vera sunt.*

2. ᾧ] μὲν ***A***. || 9. ἢ τὴν περὶ ἐνίων ***M***. || δὴ ***M***. || 11. τῷ om ***A***1. || 12. ἐκ] fort. ἕκαστον c. ***S***. || 13. εἶπε τὸ ***M***. || 15. post ἀκολουθεῖν vel ὅτι vel plura verba exciderunt; *id incommodum sequi, ut contradictio vera sit* ***S***. || 17. καὶ τὰ ληπτά ***M***. || οὐδὲ ***M***. || 18. μὲν] μὴ ***M***. || 19. 20. ἀντιστρέψει ***ABr***. || 21. ἡ μὲν] εἰ μὲν ***A***. || 28. λέγοι — 29. ἀντιφάσει iterat ***M***. || 30. p. 251.1. ἀντιφάσεως ***Br***.

σεως εἴη ἄν, διότι καὶ πρώτη· πρώτη γὰρ ἡ κατάφασις τῆς ἀποφάσεως, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας. ἔτι τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος γνωριμώτερον, ὅτι ἐφ' οὗ ἡ ἀπόφασις ἀληθής, διὰ τὸ γνώριμον αὐτὸ εἶναι ἄλλο τι ὂν καὶ μὴ τοῦτο, ταύτῃ ἀληθής· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ κατάφασις ἡ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀποφάσεως, ὥςε καὶ κατάφασις ἂν εἴη τις ἐπ' αὐτοῦ γνώριμος καὶ ἀληθής. εἰ δὲ ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἡ ἀντίφασις ἀληθής, καὶ ὅσα ἀποφῆσαι ταῦτα καὶ καταφῆσαι ἀνάγκη καὶ ἀντιςρέφειν, ἤτοι διῃρημέναι ἀπ' ἀλλήλων αἱ ἀποφάσεις καὶ ἰδίᾳ κατηγορημέναι ἀληθεῖς ὁμοίως εἰσὶν ἀλλήλαις, ἢ ὡς ἰδίᾳ μὲν κατηγορούμεναι καὶ κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων οὐκ ἀληθεῖς, συντιθέμεναι δὲ ἅμα ἥ τε κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις ἀληθεῖς. τοῦτο γὰρ καὶ τότε ἠξίου ἐρωτῶντός τινος εἰ ἄνθρωπος ὁ Σωκράτης ἐςί, πρὸς ὃ ἀποκρινόμενος, ἔςι καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὡς τοῦ μὲν ὅλου ἀληθοῦς ὄντος, ἰδίᾳ δὲ ἑκατέρου οὐκ ἀληθοῦς. ἀλλ' εἰ μὲν μήτε ἡ κατάφασις μήτε ἡ ἀπόφασις ἀληθὴς ἰδίᾳ λεγομένη, οὐκ ἀληθεύσει ὁ ταῦτα λέγων. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "οὐ λέγει τε ταῦτα." εἰ γὰρ οὐκ ἀληθεύσει ὁ λέγων ταῦτα, οὐδὲ ἔςιν· τῷ γὰρ μὴ εἶναι αὐτὰ οὐκ ἀληθεύσει. οὕτως δὲ οὐδὲν ἔςαι, εἰ ἐπὶ παντὸς μήτε ἡ κατάφασίς τινος ἀληθὴς μήτε ἡ ἀπόφασις ἀληθής. μηδενὸς δὲ ὄντος οὐδ' ἂν ἄνθρωπος εἴη. μὴ ὄντος δὲ ἀνθρώπου οὐδ' ἂν φθέγγοιτό τις οὐδὲ λέγοι. μὴ γὰρ ὄντων τῶν ἐνεργούντων οὐδ' ἂν αἱ ἐνέργειαι εἶεν· οὐκ ἔςαι δὲ τὰ ἐνεργοῦντα, ὅτι μή εἰσιν ἀληθεῖς αἱ καταφάσεις αἱ εἶναι αὐτὰ λέγουσαι. ἔτι ὡς αἱ τῶν ἐνεργούντων καταφάσεις οὐκ ἀληθεῖς, οὐδὲ αἱ τῶν ἐνεργειῶν, οἷον τοῦ βαδίζειν, τοῦ φθέγγεσθαι. ὥςε καὶ κατὰ τοῦτο οὐδὲ ταῦτα ἔςαι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αὐτὸ ἔτι οἷόν τε ἀληθὲς εἶναι τὸ ἐπὶ πάντων ἀληθῆ τὴν ἀντίφασιν εἶναι· κατάφασις γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ ἔςιν αὐτοῦ ἀπόφασις. καὶ πάντα ἂν εἴη ἓν τοῖς λέγουσιν ἅμα πᾶσαν ἀντίφασιν ἀληθῆ ἐφ' ἑκάςου συγκειμένην· ᾧ ἀκολουθοίη ἂν καὶ τὸ πάντα τὰ ὄντα ἓν εἶναι. εἰ γὰρ ἐπὶ παντὸς πᾶσα ἀντίφασις ἅμα λεγομένη ἀληθής, πάντα ταὐτά ἐςιν ἀλλήλοις, ὡς ἤδη προεῖπεν· ὡς γὰρ πάντα ταὐτὰ ὑπάρχει τούτοις, καθ' ὧν ἁπάντων ἡ ἀντίφασις ὁμοίως ἀληθής. πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον ταὐτὸν λέγειν ἄνθρωπον, θεόν, τριήρη, λίθον, καὶ μὴ ἄνθρωπον,

2. π. Ἑρμ. 5. p. 17a 8. ‖ ἔτι scripsi c. *S*, ἐπὶ *A*1, ἐςὶ *M*, ἐπεὶ *A*2 *Br*. ‖ 3. αὐτὸ scripsi c. *S*, αὐτὴν *ABr*, cf. infra ad 5—6. ‖ ἀλλ' ὅτι *M*. ‖ *ideo enim affirmatio eadem huius negationis non est vera S*. ‖ 5. εἰ — 6. ἀληθής] διὰ τὸ γνώριμον αὐτὸ εἶναι *A*1 *M*. ‖ 7. ἀντιςρέψει *M*. ‖ 8. ἢ addidi e *S*. ‖ 11. πρὸς ὃ *AMBr*, lege ὁ omisso πρὸς c. *S*. ‖ 14. τε] δὲ *M*. ‖ ἀληθεύσεις λέγων *M*. ‖ 15. εἰ om *M*. ‖ 18. τὰ] τῶν *M*. ‖ 21. ἔςαι om *A*. ‖ ἀλλὰ καὶ μὴν *M*. ‖ 22. ἔτι] ὅτι *M*. ‖ ἀληθῆ] ἀληθὲς *A*. ‖ 26. προεῖπεν scripsi c. *S*, προεῖπον *ABr*. ‖ 27. ταὐτὰ] ταῦτα *M*. ‖ 28. τριήρη καὶ λίθον *M*. ‖ καὶ μὴ — p. 252. 1. λίθον om *A*.

μὴ θεόν, μὴ τριήρη, μὴ λίθον; ἕπεται δὲ ταύτῃ τῇ δόξῃ τὸ διωρικέναι τι· τὸ γὰρ ἰδίᾳ μὲν μήτε τὴν κατάφασιν μήτε τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ λέγειν, ἅμα δὲ ἄμφω ἀληθῆ, ὁρίζοντός τινα ἦν.

1008a 25. "εἰ δὲ ὁμοίως — ἑκάστου." ὁ δέ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ γάρ κεῖται. ἔστι γὰρ τὸ ἀκόλουθον· εἰ γὰρ ὁμοίως καθ' ἑκάστου πᾶσα ἀντίφασις ἀληθής, οὐδὲν ἄλλο ἄλλου διοίσει, οὐδὲν ἔχον ἴδιον. κατ' ἰδιότητα γάρ τινα τοῖς πράγμασιν ἡ πρὸς ἄλληλα διαφορά, ἣν ἔχοι, καὶ διαφέροι ἄλλο ἄλλου, τοῦτο ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν ἀληθὲς καὶ ἴδιον ἔσται, καὶ οὐκέτι ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ. κἂν διαιρούντων καὶ ἰδίᾳ κατηγορούντων τὴν κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν ἀμφότερα ὁμοίως ἀληθεύεσθαι λέγωσιν ἐπὶ πάντων, καὶ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πάντα ταὐτὰ ἀλλήλοις τὰ ὄντα εἶναι καὶ ἀδιάφορα.

1008a 28. "πρὸς — ἀληθεύσαιεν." ἐξαριθμεῖται καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἑπόμενα τῇ δόξῃ ταύτῃ τῇ διῃρημένως τὰς προτάσεις καθ' ἑκάστου τῶν ὄντων ἀληθεύεσθαι λεγούσῃ· τό τε γὰρ πάντας ἀληθεύειν ἕπεται, εἴγε πάντες καὶ οἱ καταφάσκοντές τι τοῦ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀποφάσκοντες ἀληθεύουσιν. ἀλλὰ καὶ πάντες ἂν ψεύδοιντο, εἴ γε αἱ μὲν καταφάσεις τῶν ἀποφάσεών εἰσιν ἀναιρετικαί, αἱ δὲ ἀποφάσεις τῶν καταφάσεων. τῷ μὲν οὖν ἀληθεύειν τοὺς καταφάσκοντας ψεύδεσθαι τοὺς ἀποφάσκοντας ἀνάγκη, τῷ δὲ πάλιν τοὺς ἀποφάσκοντας ἀληθεύειν ψεύδοιντο ἂν οἱ καταφάσκοντες· ψεύσονται καὶ πάντες ἀληθεύουσιν. ἔτι εἰ οἱ ψεύδεσθαί τινας λέγοντες ἀληθεύουσι τῷ καὶ ἰδίᾳ ἑκάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι, ἔσται καὶ ἡ πάντας ψεύδεσθαι λέγουσα κατάφασις ἀληθής· ψεύδονται ἄρα πάντες. καὶ αὐτὸς δὲ αὐτὸν ὁμολογεῖ ψεύδεσθαι· εἰ γὰρ ἐφ' οὗ κατάφασις, ἐπ' ἐκείνου καὶ ἡ ἀπόφασις, ὁμολογοῖ ἂν ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς καταφάσεως τῆς λεγούσης ἅμα τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι, ἥτις ἐστὶν οὐχ ἅμα τὴν ἀντίφασιν συναληθεύεσθαι. ἀλλ' ἐν τῷ αὐτὴν ὁμολογεῖν ἀληθῆ εἶναι τὴν ἀναιρετικὴν οὖσαν ἧς αὐτὸς ἐτίθετο καταφάσεως, τῆς λεγούσης τὴν ἀντίφασιν ἅμα εἶναι ἀληθῆ, αὐτὸν ὁμολογεῖ ψεύδεσθαι.

1. μὴ λίθον scr. c. *S*, καὶ λίθον ***MBr***. ‖ διωρισμέναι ***M***. ‖ 2. τὴν ante καταφ. om ***M***. ‖ 3. τινος ***Br***. ‖ 5. ἄλλο] ἄλλη ***M***. ‖ 6. οὐδὲ ἔχων εἰσί. κατ' ***M***. ‖ 7. ἣν] ἢ ***M***.‖ ante διαφέροι adde ᾧ e ***S***. ‖ 8. αὐτη. καὶ ***M***. ‖ 11. ἀδιάφορα scr. c. ***S***, διάφορα ***AMBr***. ‖ 13.14. λέγουσι ***M***. ‖ 14. τό τε] τότε ***Br***. ‖ 15. τι] τε ***M***. ‖ 16. εἴ γε] εἰ δὴ ***Br***. ‖ ἀναιρεταὶ ***M***. ‖ 17.18. ψεύδεσθαι τοὺς ἀποφάσκοντας om ***M***. ‖ 19. post ψεύσονται lac 2 vel 3 literarum ***A***, *quo fiet ut omnes et vera et falsa loquantur* ***S***, lege vel ὥστε πάντες ψεύσονται κτλ., quod ***Br*** coniecit, vel ψεύσονται ἄρα πάντες καὶ πάντες ἀληθεύουσιν. ‖ 20. τινας] fort. πάντας c. ***S***. ‖ τῷ] αὐτὸ et lac 3 literarum ***A***. ‖ 22. αὐτὸν ***A***. ‖ 23. fort. οὗ ἡ καταφ. ‖ ὁμολογοῖ ἂν] ὁμολογοῖεν ***A***.

"ἅμα — σκέψις," τουτέστιν κοινολογία τε καὶ ζήτησις· οὐδὲν γὰρ λέγει· πρὸς δὲ τὸν μηδὲν λέγοντα οὔτε κοινολογία τις οὔτε ζήτησις περί τινος δύναται γίνεσθαι. ὅτι δὲ μηδὲν ὁ τοῦτο λέγων λέγει, δῆλον· πᾶς γὰρ ὁ λέγων τι καὶ σημαίνων ὡρισμένον τι σημαίνει, ὥσπερ εἴρηται, ὥστε ὁ μὴ ὡρισμένον τι σημαίνων οὐδ' ἂν λέγοι τι. ὁ δὲ τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς λέγων ἅμα ἀληθῆ εἶναι οὐδὲν ὡρισμένον σημαίνει· ὁ ἄρα τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς ἅμα ἀληθῆ λέγων εἶναι οὐδὲν λέγει. ὅτι γὰρ οὐδὲν λέγει δεικνύς φησιν· οὔτε γὰρ οὕτως ἔχειν λέγει τὰ πράγματα οὔτε οὐχ οὕτως, δεῖ δὲ οὕτως ἔχειν ἢ μὴ οὕτως ἔχειν. εἰπὼν δὲ λέγειν τοὺς τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθῆ λέγοντας ἕκαστον τῶν ὄντων οὕτω τε ἔχειν καὶ οὐχ οὕτως, ἐπήνεγκε "καὶ πάλιν γε ταῦτα ἀπόφησιν ἄμφω," ἔτι μᾶλλον δεικνὺς ὅτι οὐδὲν λέγει ὁ τοῦτο λέγων· ἀκόλουθα γὰρ τοῖς λέγουσι καὶ τὸ μήτε οὕτως μήτε μὴ οὕτως· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο λέγοιεν, ὁρίζοιεν ἄν τι ἤδη, καὶ οὐκέτι ἂν λέγοιεν ἐπὶ πάντων τὴν ἀντίφασιν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον [ἢ] τοῦτο ἢ τὸ ἀντικείμενον· ἀντίκειται γὰρ τῷ οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως τὸ μήτε οὕτω μήτε οὐχ οὕτως. ὥστε εἰ μὴ τοῦτο λέγοιεν, συγχωροῖεν ἂν ταύτῃ τῇ καταφάσει καθ' αὑτὴν ἀληθῆ εἶναι, τῇ οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν ἕκαστον τῶν ὄντων λεγούσῃ, καὶ ψευδῆ λέγοιεν ἂν εἶναι τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς. εἰ δὲ τοῦτο, ὡρισμένως λέγοιεν ἂν ἤδη τι καὶ κατάληψιν δώσουσιν. 1008a 30

"ἔτι — ψευδής." ἡ ἐπιχείρησις ᾗ χρῆται φυσικὴ μέν ἐστι καὶ ἀληθής, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς τὴν θέσιν ἐκείνην τιθεμένους τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι δόξει· ὃ γὰρ τίθησιν, ὡς ὁμολογούμενον τοῦτο λαμβάνει, πρὸς ὃ ἡ παρ' ἐκείνων ἀμφισβήτησις. δυνάμει δὲ αὐτῇ κέχρηται ἤδη δι' ὧν εἶπε πάντας ψεύδεσθαι. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· εἰ τῆς καταφάσεως οὔσης ἀληθοῦς ἡ ἀπόφασις ψευδής ἐστιν (ἀλλήλων γάρ εἰσιν ἀναιρετικαὶ αἱ καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις), οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα λέγειν τήν τε κατάφασιν ἀληθῶς καὶ τὴν ἀπόφασιν περὶ ταὐτοῦ. ἐχρήσατο δὲ τούτῳ ὡς ἐξ αὐτοῦ γνωρίμῳ καὶ ἐναργεῖ καὶ ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας, ὅτε ἐζήτει περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀντιφάσεως, δι' ὧν εἶπεν "πρῶτον μὲν γὰρ οὔσης τῆς καταφάσεως ψευδοῦς ἡ ἀπόφασις οὐκ ἀληθής, καὶ ταύτης ψευδοῦς οὔσης τὴν κατάφασιν συμβαίνει μὴ ἀληθῆ εἶναι." ὡς γὰρ ὄντος ἐναργῶς ἀτόπου τοῦ ταῦτα λέγειν ἐχρήσατο αὐτοῖς. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπεσημήνατο καὶ αὐτὸς ὅτι δόξει ὁ τοῦτο λαμβάνων, τὸ ἀναιρετικὸν ἀλλήλων εἶναι 1008a 34

1. κοινωνία *M.* || 2. μηδὲ *M.* || 6. ὡρισμένα *M.* || 10. ἀπόφασιν *A.* || 12. μὴ ante οὕτως om *M.* || 13. παντὸς τὴν κατάφασιν *M.* || μᾶλλον ἢ] μᾶλλον ἦν *M*, omittendum ἢ c. *S.* || 21. ὁμολογούμενος *M.* || ὃ ἤπερ *M.* || 23. ψεῦδός *M.* || 24. 25. ἐνδέχοιντο *A.* || 26. ἐνεργεῖ *M.* || 27. π. Ἑρμ. 9. p. 18b 18. || ὅτι *M.* || 28. ψευδὴς *M.* || 29. συμβαίνει] σημαίνει *M.* || 29. 30. ὄντως *AM.* || 30. 31. ἐπεσημαίνετο *M.*

τήν τε κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ἔθηκεν οὖν τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐφύλαξεν, ὅτι ἐστὶ φυσικωτάτη τε καὶ φανερωτάτη· ἐπεσημήνατο δὲ ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ δοκῶ αἰτεῖσθαι, δεικνὺς δι' ἐκείνων καὶ διὰ τούτων τὴν ἀτοπίαν τῆς θέσεως καὶ τὴν πρὸς τὰ ἐναργῆ μάχην.

1008b 2. "ἔτι — ἀληθεύσει;" ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. πότερον δοκεῖ αὐτοῖς ὁ μὲν εἶναι καὶ ἔχειν οὕτως τὸ πρᾶγμα ὑπολαμβάνων ὡς ἡ κατάφασις λέγει, καὶ ὁ μὴ εἶναι καὶ μὴ ἔχειν οὕτως ὡς ἡ ἀπόφασις καὶ αὐτὸς διεψεῦσθαι, ὡς ἑκατέραν τήν τε κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν ἰδίᾳ λεγομένας ψευδεῖς εἶναι, ὁ δὲ ἅμα καὶ ἔχειν αὐτὸ οὕτως καὶ μὴ ἔχειν οὕτως ὑπολαμβάνων ἀληθεύειν, ἢ καὶ ὁ τοῦτο ὑπολαμβάνων διεψεῦσθαι; εἰ μὲν γὰρ οὕτως, δῆλον ὡς ὁρίζοιεν ἄν τι. εἰ δὲ καὶ τὸν ἰδίᾳ ἑκάτερον ὑπολαμβάνοντα καὶ τὸν ἄμφω ἅμα περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγοιεν διεψεῦσθαι, τί ἂν ἔτι εἴη τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν; ἢ ὅτι τοιαύτη ἡ τῶν ὄντων φύσις, ὁποία τίς ἐστιν, ἐξηγούμενοι περὶ αὐτῆς λέγουσιν, ὡς εἰώθασιν Ἡρακλείτειοι λέγειν; εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ἀληθές, οὐχ ἕξουσιν εἰπεῖν τίς ἡ τῶν ὄντων φύσις, καὶ ὁ ποίαν περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχων ἀληθεύει· οὐδὲν γὰρ ὂν ἔσται· καθ' οὗ γὰρ μηδὲν οἷόν τε κατηγορήσαντας ἀληθεῦσαι, τοῦτο οὐδ' ἂν εἴη. εἰ δὲ ὁ μὲν τὸ συναμφότερον λέγων ἀληθεύει, ὁ δὲ ἑκάτερον διαψεύδεται, ὡρισμένον ἄν τι εἴη καθ' ἑκάστου· τὸ γὰρ τόδε μὲν ἀληθὲς τόδε δὲ ψεῦδος ὁρίζοντός ἐστι καὶ καταληπτὰ εἶναί τινα λέγοντος. ἀλλ' εἰ καὶ λέγοιεν φυλασσόμενοι τοῦτο, μηδέτερον μὲν ἀληθεύειν, μήθ' ἑκάτερον ἰδίᾳ ὑπολαμβάνοντα τῶν ἀντικειμένων μήτε τὸν ἅμα ἄμφω περὶ τοῦ αὐτοῦ, μᾶλλον μὲν ἀληθεύειν τὸν ἅμα ἄμφω ὑπολαμβάνοντα τοῦ ἐκείνως ὑπολαμβάνοντος, ἤδη ἄν τι πάλιν καταλαμβάνοι τε καὶ ὁρίζοι· τὸ γὰρ μᾶλλον τοῦτο τούτου ἀληθὲς εἶναι ὁρίζοντός ἐστι καὶ ὁμολογοῦντος ἤδη τινὰ διαφορὰν ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, καὶ οὕτω πως αὐτὰ ἔχειν· τοῦτο γὰρ δίδωσιν ὁ λέγων ἄλλο ἄλλου ἀληθέστερον εἶναι. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἅμα ἀληθὴς ἡ λέγουσα οὐ μᾶλλον αὐτὸ ἀληθὲς εἶναι· πάλιν γὰρ ἐπὶ τὸ
1008b 7. πρῶτον εἰρημένον ἐπάνεισιν ὁ λόγος. τοῦτο γὰρ λέγει διὰ τοῦ "εἰ δὲ ὁμοίως πάντες καὶ ψεύδονται καὶ ἀληθῆ λέγουσι·" τοῦτο γὰρ ἐπεὶ τῷ ἐπὶ παντὸς τὴν ἀντί-

2. ἐφύλασσεν *M.* ‖ 2. 3. ἐπεσημαίνετο *M.* ‖ 3. ἀρχῇ δοκεῖσθαι, δεικνὺς *M.* ‖ 7. διέψευσται *A.* ‖ 9. post αὐτὸ οὕτως add *ut affirmatio ait* et post μὴ ἔχειν οὕτως add *ut dicit negatio S.* ‖ ἀληθεύειν et 10. διεψεῦσθαι scr. c. *S*, ἀληθεύει — διέψευσται *ABr.* ‖ 10. ὁρίζοι *Br.* ‖ 11. αὐτοῦ *AS*, om *Br* in lac. ‖ 11. 12. λέγοιεν διεψεῦσθαι scripsi c. *S*, λέγειν διεψεῦσται *A*, λέγειν διεψεῦσθαι *Br* lacuna deinde significata. ‖ 13. ὁμοῖόν τι *M.* ‖ αὐτοῦ *M.* ‖ 17. μὲν τὸ et 18. καθ' om *M.* ‖ 20. ἀληθεύει *M.* ‖ μήθ'] lege μήτε τόν. ‖ τῶν — 22. ὑπολαμβάνοντα om *A.* ‖ 21. μήτε τὸν scripsi c. *S*, μήτε τῶν *MBr.* ‖ μὲν] lege μέντοι, *caeterum S.* ‖ 22. ἐκεῖνο *M.* ‖ 22. 23. fort. καταλαμβάνοιέν τ. κ. ὁρίζοιεν. ‖ 27. εἰ δὲ] οὐδὲ *A.* ‖ 28. καὶ οὐκ ἀληθῆ *A.*

φασιν, διά τε τὸ λέγειν αὐτοὺς οὐδὲν μᾶλλον ἀληθεύειν τὸν ὁτιοῦν λέγοντα ἢ οὐκ ἀληθεύειν, καὶ ψεύδεσθαι ἢ οὐ ψεύδεσθαι, καὶ ὅτι διὰ τὸ εἶναι μὲν τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλων ἀναιρετικά, λέγειν δὲ αὐτοὺς ἀμφότερα ἀληθῆ εἶναι. τὸ δὲ "εἰ δὲ μηδὲν ὑπολαμβάνοι ἀλλ' ὁμοίως" ἐπήνεγκεν ὡς ἴσον τῷ ἀλλὰ μὴν εἰ μηδὲν ὑπολαμβάνοι, ἀλλ' ὁμοίως οἴεται καὶ οὐκ οἴεται· εἰ γὰρ μὴ οἱ μὲν ἀληθεύουσιν οἱ δὲ ψεύδονται, ἢ οἱ μὲν μᾶλλον ἀληθεύουσιν οἱ δὲ ἧττον, ἀλλ' ὁμοίως πάντες καὶ οὐκ ἀληθεύουσι καὶ ἀληθεύουσι, ἀντίφασις γὰρ καὶ τοῦτο, ὅτε εἶπεν ὅτι τῷ τοῦτο λέγοντι οὐδὲ σημῆναί τι ἐνέσται· ἃ γὰρ λέγει ἅμα καὶ οὐ λέγει κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, οὐδὲ ὡς λέγοι, οὕτως καὶ ὑπολαμβάνοι. εἰ γοῦν μηδὲν τῶν ὄντων ἔχειν πως ὑπολαμβάνει, ἀλλ' ὁμοίως οἴεταί τε καὶ οὐκ οἴεται καὶ ὑπολαμβάνει καὶ οὐχ ὑπολαμβάνει περὶ ἑκάστου, ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἂν διαφέροι φυτοῦ, ἅπερ οὐδὲ ὅλως ἔχει τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. μετήνεγκε δὲ ἐπὶ τὰς ὑπολήψεις τὰς ἀντικειμένας ἀπὸ τῶν ἀντιφάσεων τὸν λόγον· φανερώτερος γὰρ ἐπὶ τούτου ὁ ἔλεγχος καὶ τὸ ἄτοπον ἐναργέστερον· πολλὰ γὰρ λέγειν μὲν οἷόν τε, οὐ μὴν καὶ ὑπολαμβάνειν, ὡς εἶπεν ἀρχόμενος τῆς πρὸς τοὺς τῆς θέσεως ταύτης προϊσταμένους ἀντιλογίας. δείξας δὲ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον ὄντα περὶ τὰς ὑπολήψεις οὕτως ἔχειν (φυτοῦ γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ οὐκ ἀνθρώπου ἢ ζῴου λογικοῦ) ἐπιφέρει τὸ δῆλον εἶναι ὅτι μηδεὶς οὕτω διάκειται ἄνθρωπος ὤν, μηδὲ τῶν λεγόντων ταῦτα, ἀλλὰ μέχρι λόγου αὐτοῖς ἡ πρόοδος. εἵπετο γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις καὶ ταύτην τὴν ὑπόληψιν περὶ τῶν πραγμάτων ἔχουσι τὸ μηδὲ πράσσειν τι, ἀλλ' ὡς φυτοῖς ζῆν. τί γὰρ μᾶλλον περιπατητέον τῷ οἰομένῳ δεῖν περιπατεῖν τοῦ μὴ περιπατητέον, εἰ ἴσαι εἰσὶν αἱ περὶ ἑκάστου ὑπολήψεις, καὶ ἴσον τὸ οἴεσθαι δεῖν ἢ μὴ οἴεσθαι δεῖν ἢ οἴεσθαι μὴ δεῖν; διὰ τί δὲ ἐκκλίνει τινὰ καὶ οὐκ ἄττει ἢ εἰς τὸ φρέαρ ἢ εἰς τὸ βάραθρον, εἰ μὴ ὑπόληψιν ἔχει τὸ μὲν φρέαρ εἶναι τὸ δὲ βάραθρον, ἀλλ' οὐχὶ οὐδὲν μᾶλλον καὶ φρέαρ καὶ μὴ φρέαρ ἡγούμενος ἐμπίπτει καὶ βάραθρον καὶ μὴ βάραθρον, καὶ πάλιν τὸ μὲν μὴ ἐμπεσεῖν ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἐμπεσεῖν κακόν, καὶ οὐχ ὅμοια οἴεται εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν βέλτιον αὐτῶν τὸ δὲ χεῖρον· ἡ τις ὑπόληψις ἀναιρεῖ τὸ οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ οὐχ οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ ὅλως ἐπὶ τῶν αἱρετῶν τε καὶ φευκτῶν ἐλέγχονται, δι' ὧν πράσσουσιν, ὡρι-

1. αὐτοὺς scripsi c. *S*, coll. l. 3, αὐτὰ *ABr*. ‖ 2. ὅτι vel omittendum, quod *Br* praecepit, vel mutandum in ἔτι. ‖ 4. μὴ εἰ *A*, μὲν οἱ *M*. ‖ 7. ὅτε] fort. scribendum ἤδη, ut inde apodosis ordiatur; *nam et haec contradictio est, et hoc est quod dixit S.* ‖ 8. οὐδὲ coni., οὔτε *ABr*. ‖ τι om *Br*. ‖ οὐ λέγει] οὐ λέγειν *M*. ‖ 9. οὐδὲ] fort. εἴ γε, *si ergo S*. ‖ ὑπολαμβάνει *M*. ‖ ἔχει *M*. ‖ 13. ἀντιφάσεων] ἀποφάσεων *Br*. ‖ 16. Arist. p. 1005*b* 25. ‖ 17. καὶ post τοῦτο et 20. περὶ om *A*. ‖ 20. μηδὲ] μὴ *M*. ‖ 21. τῷ — 22. περιπατητέον om *A*. ‖ 22. 23. ἢ μὴ οἴεσθαι δεῖν om *Br*. ‖ 23. οὐχ ἅπτει *M*.

σμένας ἔχοντες ὑπολήψεις, ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτως ὁμολογεῖν αὐτοὺς ἔχειν, καὶ τόδε μέν τι ὑπολαμβάνειν ἄνθρωπον εἶναι, τόδε δ' ἄλλο τι καὶ οὐκ ἄνθρωπον, καὶ τόδε μὲν γλυκὺ τόδε δὲ οὐ γλυκύ· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τούτων φαίνονται ἐξ ἴσου ἔχοντες· οὐδὲ γὰρ ὑπολαμβάνοντες χρήσιμον αὐτοῖς εἶναι ἐντυχεῖν ἀνθρώπῳ τινὶ ἢ πιεῖν ὕδωρ, ὡς οὐ μᾶλλον τοῦ ἀνθρώπου ὄντος ἀνθρώπου ἢ οὐκ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ὕδατος ὕδατος ἢ οὐχ ὕδατος, ἐπί τι ἄλλο, οἷον ἐπὶ λίθον, ἴενται, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὸ ὕδωρ διψῶντες καὶ πιεῖν δεόμενοι, ἐπὶ δὲ τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἀνθρώπου δέωνται, καὶ οὐκ ἐξ ἴσου ἀνθρώπου ἢ ὕδατος δεόμενοι ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν ταῦτα ζητοῦσιν, ἀλλ' ἐστὶν ἀληθές τε καὶ πρόδηλον ὅτι ἕκαστος τὰ μέν τινα εὐλαβεῖται τὰ δὲ οὔ· κρημνὸν μὲν γὰρ εὐλαβεῖται καὶ φρέαρ καὶ ὅσα λυμαντικά, οὐκ εὐλαβεῖται δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα.

1008b 25. „ὥστε, ὡς ἔοικε, πάντες ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν ἁπλῶς, εἰ μὴ περὶ ἅπαντα, ἀλλὰ περὶ τὸ ἄμεινον καὶ χεῖρον." πάντας φησὶ καὶ τοὺς λέγοντας ἐπὶ παντὸς τὸ οὐδὲν μᾶλλον καὶ συναληθεύειν τιθεμένους τὴν ἀντίφασιν ἐν ταῖς ὑπολήψεσιν ἔχειν ἁπλῶς, εἰ καὶ μὴ περὶ πάντα, ἀλλὰ περὶ τὰ βελτίω καὶ χείρω καὶ συμφέροντα καὶ ἀσύμφορα καὶ ὅλως τὰ πρακτά. τὸ δὲ ἁπλῶς ἐστὶν ὅτι μὴ ἄμφω τὰ ἀντικείμενα ἡγοῦνται ἀσύμφορα ἀλλ' ἁπλῶς θάτερον καὶ ὡρισμένως, οὐδὲ ὁμοίως συμφέρειν τὸ αὐτό, ἀλλὰ θάτερον αὐτῶν ἁπλῶς· ἢ γὰρ συμφέρειν, ὃ αἱροῦνται, ἢ μὴ συμφέρειν, ὃ φεύγουσιν. ἀγαγὼν δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν περὶ ταῦτα ὑπόληψιν, διὰ τῶν ἐναργῶν ἔδειξε τοὺς ἐκεῖνα τιθεμένους, ὅτι εἰ καὶ μὴ περὶ παντὸς ἔστι κατάληψις, ἀλλ' ἐν τοῖς αἱρετοῖς καὶ φευκτοῖς ὁμολογεῖν αὐτοῖς ἀνάγκη· ἀπραξία γὰρ ἂν ἦν αὐτοῖς περὶ αὐτά, εἰ μὴ ὡρίζοντό τι περὶ αὐτὰ καὶ συγκατετίθεντο τῷ ἑτέρῳ μέρει.

1008b 27. „εἰ — δοξάζοντες." εἰ δὲ λέγοιεν ἔχειν μέν τινα συγκατάθεσιν καὶ ὑπόληψιν περὶ ταῦτα, ὡς οἱ λέγοντες τῷ φαινομένῳ, δι' ἃ φαίνεται τοιοῦτον, συγκατατίθεσθαι, ὡς οὐκ ἀληθῆ ὄντα (ἀσθενῆ γὰρ τὴν ὑπόληψιν εἶναι καὶ οὐ βεβαίαν οὐδὲ ἐπιστημονικήν), οὐ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν αἰτιατέον αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιμελητέον αὐτῶν καὶ τοῦ γνῶναι τἀληθῆ καὶ ἐπιστήμην ἔχειν προνοητέον. ἔνθα γὰρ ἡ ἀσθενὴς κατάληψις, ἐνταῦθα γίνεται καὶ ἡ ἰσχυρά τε καὶ μετ' ἐπιστήμης· ὁ δὲ ἅπαξ ἄλλα ἄλλων ἡγούμενος εἶναι μᾶλλον αἱρετά τε καὶ πρακτέα, τὸ μὲν οὖν διαφορὰν ἐν τοῖς οὖσι καὶ ταύτην καταληπτήν τε καὶ γνωστὴν συγκεχωρηκώς, τοῦ δὲ μηκέτι βεβαίαν τὴν κατάληψιν ἔχειν αὐτὸν αἴτιον τὸ μὴ ἐπι-

1. οὕτως om *A*. ‖ 2. μέν τι] μέντοι *M*. ‖ 3. τούτου *M*. ‖ 5. ποιεῖν *M*. ‖ 6. ὕδατος ante ἢ om *M*. ‖ ἐπεὶ ἄλλον *M*. ‖ 7. δεόμενοι ἐν πᾶσιν, ἐπεὶ δὲ *A*. ‖ ἐπὶ δὲ — 8. δεόμενοι om *M*. ‖ 10. κρημνὸν] ἀφημὸν *M*. ‖ 12. πάντας scripsi c. *S*, πάντ' *M*, πάντα *ABr*. ‖ 16. ἀσύμφορα *A*1 *S*, συμφέρον *A*2, συμφέρειν *M*, ἀσύμφορον *Br*. ‖ 29. ἡ post καὶ et 30. ἄλλων om *M*. ‖ 31. 32. συγχώρησις *M*, ad συγκεχωρηκὼς fort. addendum ἐστι. ‖ 32. μὴ] μὲν *M*.

μελετᾶσθαι αὐτοῦ, ὅπως ἔχοι ἐπιστημονικὴν κρίσιν, ᾗ μέτρῳ καὶ κανόνι χρώμενος εἴσεται τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν καὶ πρώτην ἐν αὐτοῖς διαφοράν. ὡς γὰρ τῷ νοσοῦντι οὐ τὰ πράγματα αἰτιατέον ὡς οὐδὲν ὑγιεινὸν ἔχοντα, ἀλλ' ὑγιείας ἐπιμελητέον, ὅπως τοιαῦτα ᾖ αὐτῷ, οὕτως καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν· ὁ γὰρ δοξάζων πρὸς τὸν ἐπιστάμενον οὐχ ὑγιεινῶς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας διάκειται. ὅτι δὲ οἱ λέγοντες τῇ φαντασίᾳ ἀκολουθοῦντες ποιεῖν ἃ ποιοῦσι ψεύδονται, δῆλον ἐκ τοῦ μετὰ τὴν φαντασίαν ζητεῖν τε καὶ βουλεύεσθαι αὐτόν, εἴτε χρὴ ἕπεσθαι τῷ φαντασμῷ εἴτε καὶ μή.

"ἔτι — οὕτως." εἰ καὶ συγχωρήσειέ τις, φησίν, αὐτοῖς πάντα καὶ οὕτως 1008b 31.
καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν, ἀνάγκη γε διδόναι αὐτοῖς τὸ μὴ ὁμοίως ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐπ' ἴσης οὕτω τε ἔχειν καὶ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἶναι ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ὡς εἶναι θάτερον. δῆλον μὲν οὖν καὶ ἐξ ὧν πράσσουσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρίστησιν αὐτὸ διά τινων ἐναργῶν. καὶ γὰρ εἰ εἴη συγκεχωρημένον τὸ εἶναι τὰ δύο ἄρτιά τε καὶ οὐκ ἄρτια, τουτέστι καὶ περιττά, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως γε οὐδὲ ἐπ' ἴσης τὸ ἄρτιον αὐτοῖς ὑπάρχει καὶ τὸ περιττόν, οὐδ' ὁμοίως ἐστὶ τὰ δύο ἄρτια καὶ τὰ τρία, ἀλλὰ μᾶλλον μὲν τὰ τρία τῶν δύο περιττά, μᾶλλον δὲ τὰ δύο τῶν τριῶν ἄρτια· εἰ γὰρ μὴ ὁμοίως ψεύδεται ὁ τὰ τέσσαρα πέντε ὑπολαμβάνων καὶ ὁ χίλια, ἀλλὰ μᾶλλον μὲν ὁ χίλια, ἧττον δὲ ὁ πέντε. διὰ τούτων συνέστησεν ὅτι ἔστι ψευδὴς ἢ ἧττον ψευδὴς ἄλλη ἄλλης. εἰ δὲ ἡ ἑτέρα μᾶλλον ψευδής, ἡ ἧττον ψευδὴς ἐγγυτέρω τἀληθοῦς ἂν εἴη. εἰ δὲ τὸ μᾶλλον ἀληθές ἐστιν ἐγγυτέρω τἀληθοῦς, εἴη ἂν κἀκεῖνο, λέγω δὲ τὸ ἀληθές, τουτέστι τὸ αὐτοαληθές, οὗ ἐστὶν ἐγγὺς τὸ μᾶλλον ἀληθές· τὸ γὰρ ἐγγύς τινος ὂν δῆλον ὡς ὂν τοιοῦτον ἐγγύς, εἰ καὶ μὴ εἴη γνωστόν, ἀλλά τό γε εἰδέναι ὅτι μᾶλλόν τί ἐστιν ἀληθὲς καὶ ἧττον ἄλλο ἄλλου καταλαμβάνοντος καὶ ὁρίζοντός τι τῇ διανοίᾳ, καὶ οὐχὶ οὐ μᾶλλον τοῦτο ἢ τοῦτο λέγοντος ἐπὶ πάντων ἀκράτως καὶ ἀδιαφόρως φερομένου. καὶ γὰρ εἰ μὴ εἴη τι ἀληθὲς μηδὲ συγχωροῖεν τοῦτο, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἀληθὲς καὶ ὁμολογούμενον τὸ εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθινώτερόν τι· τὸ γὰρ μᾶλλόν τι εἶναι ἄλλο ἄλλου καὶ ἧττον ἄλλο ἄλλου κεῖται, ὥστ' οὐκέτ' ἀληθὲς εἴη τὸ οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ πάντων. ἄκρατον δὲ τὸν τοιοῦτον λόγον εἶπε κατὰ τὸ μὴ

1. ἔχῃ *M*. ‖ 2. ἐν] ἦν *MBr*. ‖ 4. post ὑγιαίνουσιν quae desunt suppleri possunt e *S sic valentibus, qui debilem cognitionem habent, danda opera est, ut cum scientia rerum notitiam nanciscantur S*. ‖ 10. ἀνάγκην τε *M*. ‖ 12. ὡς εἶναι θάτερον om *S*, fort. οὕτως ἔχειν θάτερον (vel πῶς εἶναι θ. *Hk*). ‖ 13. περιίστησιν *M*. ‖ συγκεχωρισμένον *M*. ‖ 14. οὐχ ὡς ὁμοίως *M*. ‖ 17. εἰ γὰρ μὴ] fort. οὐ γάρ, φησίν c. *S* (vel οὐ γὰρ δὴ *Hk*). ‖ 18. ἀλλὰ — χίλια om *A*. ‖ 19. συνέστησαν *A*. ‖ ἢ om *M*. ‖ 20. ἡ scripsi c. *S*, ἢ *ABr*. ‖ 22. αὐτὸ ἀληθές *Br*. ‖ 23. τό γε] τόδε *M*. ‖ 24. ἄλλο] ἄλλη *M*. ‖ 25. οὐχὶ addidi e *S*. ‖ 26. τούτῳ *A2 Br*.

ἔχειν μεμιγμένον αὐτῷ τὸ μᾶλλον, ἀλλ' ἐπ' ἴσης πρὸς πάντα σώζειν βούλεται
1009a 4. τὴν ὁμοιότητα. ὃ καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε προθεὶς τὸ "καὶ κωλύοντός τι τῇ διανοίᾳ ὁρίσαι." τὸ δὲ μὴ ἡγεῖσθαι μᾶλλον ἄλλο ἄλλου διαψεύδεσθαι, ὃ δοκεῖ τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς, ψεῦδός τε καὶ παρὰ τὰ φαινόμενα· καὶ γὰρ αἱ μοχθηραὶ καὶ διεψευσμέναι κρίσεις οὐκ ἴσαι, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ ἕξεως ὁμοίας· ὡς γὰρ ὁ τὰ μεγάλα καὶ σφόδρα ὁρατὰ μὴ ὁρῶν τῷ τὰ μικρότατα καὶ ἧττον ὁρατὰ μὴ διορῶντι τὸ μὲν μὴ ὑγιαίνειν τὴν ὁρατικὴν δύναμιν κοινὸν ἔχει, μᾶλλον μέντοι ἀσθενής ἐστιν ἡ δύναμις, ἀφ' ἧς οὐδὲ τὰ μεγάλα τις ὁρᾶν δύναται, τῆς ταῦτα μὲν ὁρώσης ἐν δὲ τοῖς μικροῖς σφαλλομένης, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς δόξης τε καὶ ὑπολήψεως. οὐ γὰρ ὅμοιαι καὶ ἴσαι αἱ τῆς ψυχῆς ἕξεις ἀφ' ὧν τὰ μείζω ταῖς ἀφ' ὧν τὰ ἐλάττω ἁμαρτάνεται.

1009a 6. (5) "ἔστι — λόγος, καὶ ὁμοίως ἀνάγκη αὐτοὺς εἶναι ἢ μὴ εἶναι." τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τὸ αὐτὸ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ παντὸς τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν τιθεμένῳ τὸν αὐτόν φησιν εἶναι καὶ τὸν Πρωταγόρου λόγον, ὅς ἐστιν ὅτι ἑκάστῳ τὸ φαινόμενον οὕτω καὶ ἔστι καὶ ἔχει· πᾶσα γὰρ φαντασία ἀληθής· διὸ καὶ ἀνάγκη ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἢ ἅμα ἀληθεῖς ἢ ἅμα ψευδεῖς εἶναι. ὅτι δὲ οἱ αὐτοί εἰσι καὶ ἕπεται τῷ ἑτέρῳ ὁ ἕτερος, δείκνυσιν. εἴτε γὰρ τὰ δοκοῦντα πάσῃ δόξῃ καὶ πάσῃ φαντασίᾳ ἀληθῆ, ὡς ἐδόκει Πρωταγόρᾳ, ἀνάγκη εἶναι πάντα ἅμα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, τουτέστιν ἀνάγκη καὶ τὴν ἀντίφασιν εἶναι ἅμα ἀληθῆ. τούτῳ γὰρ ἴσον τὸ ἅμα πάντα εἶναι ἀληθῆ· περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν ἀλλήλοις τὰ ἀντικείμενα δοξάζουσιν, ἃ εἰ ἀληθῆ, εἴη ἂν ἅμα ἡ ἀντίφασις ἀληθής. ὅτι δὲ πάσης φαντασίας οὔσης ἀληθοῦς πάντα ἀληθῆ γίγνεται, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ τοὺς ὑπολαμβάνοντας τὸ εἶναί τι καὶ τοὺς τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπολαμβάνοντας μὴ εἶναι ἀληθεύειν. εἰ δὲ τὰς ἀντικειμένας ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχοντες ἅμα ἀληθεύουσι, πάντα ἂν εἴη ἅμα ἀληθῆ· τῶν γὰρ δοξαζόντων οἱ μὲν οὕτως ἔχειν, οἱ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο οὐχ οὕτως ἔχειν δοξάζουσιν. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀντί-
1009a 9. φασις ἅμα ἀληθής. εἰπὼν δὲ "πάνθ' ἅμα ἀνάγκη εἶναι ἀληθῆ," καὶ προσθεὶς τὸ "καὶ ψευδῆ," τὸ πῶς ψευδῆ ἐδίδαξε διὰ τοῦ "πολλοὶ γὰρ τἀναντία ὑπολαμβάνουσιν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ ταὐτὰ δοξάζοντας ἑαυτοῖς ψευδεῖς νομίζουσιν." εἰ γὰρ οἱ περὶ τῶν τὰ ἀντικείμενα ὑπολαμβανόντων δοξάζοντες ὡς περὶ ψευδομένων ἀληθεύουσι, ψεύδοιντο ἂν ἐκεῖνοι· οὕτω δὲ πάντες ἂν ψεύδοιντο, εἰ ἑκάστῳ τῶν δοξαζόντων περί τινος ἔστι τις ὁ τἀναντία δοξάζων, ὃς τὸν μὴ

2. καὶ post τὸ om *M.* ‖ 5. ὁμοίας] ὅμοιαι *Br.* ‖ 6. τῷ τὰ] ταῦτα *M.* ‖ διορῶντα *M.* ‖ 7. κοινὸν] καὶ νόμον *M.* ‖ μέντοι et 10. αἱ om *M.* ‖ 11. ἐλάττονα *M.* ‖ 12. αὐτοῖς *M.* ‖ 15. ἕκαστον *M.* ‖ 16. ἀμφοτέρως *Br.* ‖ 18. πρωταγόρας *A.* ‖ 19. ἅμα om *A.* ‖ 20. ἅμα εἶναι *M.* ‖ 28. ἔδειξε *A*, fort. recte. ‖ 29. αὐτοῖς *M.* ‖ 30. οἱ om *M.* ‖ 32. ἑκάστων *M.*

τοιαύτην ἔχοντα τὴν δόξαν ψεύδεσθαι δοξάζει. ὥστε ἀνάγκη τὴν ἀντίφασιν ἅμα εἶναι ἀληθῆ, εἰ οἱ τὰ ἐναντία ἀλλήλοις δοξάζοντες ἀληθεύουσιν. ἀλλὰ καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, τὸ ἕκαστον τῶν ὄντων εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, τουτέστιν ἡ ἀντίφασις ἐφ' ἑκάστου ἀληθής, ἀκολουθεῖ πάλιν τὸ πάντα τὰ δοκοῦντα εἶναι ἀληθῆ καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθεύειν, ὡς Πρωταγόρᾳ ἐδόκει. καὶ ὅτι γε ἀκολουθεῖ τῷ τὴν ἀντίφασιν ἐφ' ἑκάστου ἀληθῆ εἶναι τὸ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ εἶναι, δείκνυσι πάλιν οὕτως. τὸ ψεύδεσθαι καὶ ἀληθεύειν ἐστὶν ἐν τοῖς τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλοις δοξάζουσί τε καὶ λέγουσι· τὸ γὰρ τῆς ἀντιφάσεως ἀληθοῦς οὔσης δοξάζειν τινὰ περὶ αὐτοῦ τὴν κατάφασιν ἐν γὰρ τῷ τὰ ἀντικείμενα δοξάζειν τινὰς περὶ τῶν αὐτῶν τὸ τοὺς μὲν ἀληθεύειν τοὺς δὲ ψεύδεσθαι [ἐστὶν] ἀναιρεῖται, εἰ ἦν περὶ παντὸς ἡ ἀντίφασις ἅμα ἀληθής. οὔσης γὰρ πάσης ἀντιφάσεως ἅμα ἀληθοῦς οὐδεμία ἂν εἴη δόξα ψευδής· εἰ γὰρ πᾶσα ἀντίφασις ἅμα ἀληθής, καὶ αἱ ἀντικείμεναι περὶ τοῦ αὐτοῦ δόξαι ἅμα ἂν εἶεν ἀληθεῖς· εἰ δὲ αἱ ἀντικείμεναι περὶ τοῦ αὐτοῦ δόξαι ἅμα ἀληθεῖς, καὶ πᾶσα ἄρα δόξα περὶ τοῦ οὕτως ἔχειν ἢ περὶ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν. δείξας δὲ ὅτι ταῦτα λέγουσι καὶ ἀντακολουθεῖ ἀλλήλοις τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, καὶ τῆς αὐτῆς εἰσὶ διανοίας ἠρτημένοι οἵ τε πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ τιθέμενοι καὶ οἱ τὴν ἀντίφασιν συνυπάρχειν λέγοντες, μέλλων πάλιν λέγειν πρὸς τὴν ὑποκειμένην δόξαν καὶ τοὺς οὕτω λέγοντας, (1009*a* 16.) φησὶ μὴ δεῖν τῶν αὐτῶν λόγων πρὸς πάντας τοὺς ταῦτα λέγοντας· εἶναι γὰρ αὐτῶν διαφοράν· τοὺς μὲν γὰρ καὶ ὑπολαμβάνειν οὕτως καὶ πεπεῖσθαι ἐκ τοῦ ἀπορῆσαι περὶ τῶν ὄντων εἰς τὸ δοξάζειν οὕτως περὶ πάντων προελθόντας, ὡς καὶ τοῦ μεταπεισθῆναι δεῖσθαι καὶ διδασκαλίας, ὥς φησιν· εὐίατος γὰρ αὐτῶν ἡ ἄγνοια, ἀλλ' οὐ βίας ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἀγῶνος ἐλέγχου δεομένη. καὶ δι' ἣν αἰτίαν, λέγει· οὐ γὰρ πρὸς τὸν λόγον ἡ ἀπάντησις πρὸς τούτους, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν, καθ' ἣν ἀπατηθέντες καὶ παρακρουσθέντες τἀληθοῦς λέγουσι ταῦτα. διὸ καὶ δυνατὸν μεταπεισθῆναι αὐτούς· ὃ γένοιτ' ἂν γνωρίμου τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῖς γενομένου. τοὺς δὲ λόγου χάριν λέγει οὐ πεπεισμένους μὲν οὕτως ἔχειν τὰ πρά-

1. ἔχετε αὐτὴν *M.* ‖ 2. εἰ] καὶ *A.* ‖ 4. ἀφ' *M.* ‖ ἀκολουθῇ *M.* ‖ 6. ἀκολουθῇ *M.* ‖ τῷ] τὸ *A.* ‖ 8. τὸ γὰρ — 11. ἀληθής] supplenda et emendanda e *S nam illud demum est falsa dicere, affirmatione existente vera de aliquo, putare quempiam negationem de eodem veram esse, et vicissim affirmationem in veritate negationis. eo enim quod quidam opposita de eodem opinantur, si cunctis in rebus esset contradictio vera, hoc ipsum tolleretur, quosdam scilicet verum dicere, alios falsum.* ‖ 9. δοξάζειν τινὰ] δοξάζει τινὰ *M.* ‖ ἐν] εἰ *A.* ‖ 10. τινὸς *M.* ‖ 11. εἰ ἦν scripsi c. *S*, εἰ ἡ *A*, εἴη *Br.* ‖ ἀλήθεια *A.* ‖ γὰρ *MS*, om *ABr.* ‖ 13. ἅμα — 14. δόξαι et 15. ἢ — ἔχειν om *M.* ‖ 15. δέξας *M.* ‖ ἀντηκολουθεῖ *M.* ‖ 16. εἰσὶ] εἰς *M.* ‖ 25. τἀληθῆ *M.* ‖ 26. μὴ ταπεισθῆναι *M.* ‖ 27. λέγει] *ad hunc modum praecipere ait S.*

γματα, παρίστανται δὲ τῇ θέσει ταύτῃ φιλονείκως προαιρουμένους, πρὸς οὓς ἐλέγχου φησὶ τοῦ κατὰ τὸν λόγον δεῖν καὶ τοῦ ἐν τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ὀνόμασιν, ἐπεὶ μὴ καὶ οὗτοι πεπεισμένοι εἰσίν, ὡς λέγουσιν. ὁ οὖν ἐν τῇ φωνῇ ἔλεγχος ἴασις
1009*a* 22. μόνον τούτων, τουτέστι τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἐλέγχου οὗτοι δέονται μόνου· μέχρι γὰρ φωνῆς πρόεισιν αὐτοῖς τὰ λεγόμενα καὶ ὀνόματος καὶ λόγου. ἑξῆς δὲ λέγει πόθεν αὕτη ἡ ὑπόληψις καὶ δόξα ἐλήλυθε τοῖς οὕτως ἡγουμένοις ἔχειν τὰ ὄντα, καὶ οὐ φιλονείκως λέγουσιν ἀλλὰ διὰ τὸ πιστεύειν οὕτως ἔχειν. εἶπε δὲ αὐτοὺς διαποροῦντας, ὅτι ἐκίνησεν αὐτοὺς πρὸς τήνδε τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀπορίαν εὔλογόν τι φαινόμενον. οὕτως καὶ ἰατοὺς εἶπεν εἶναι· ἀπὸ γὰρ αἰσθητῶν φησὶν ὁρμωμένους παρακρουσθῆναι τῶν τε τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθῆ λεγόντων καὶ τῶν πᾶσαν δόξαν ἀληθῆ τιθεμένων τοὺς διὰ τὸ πεπεῖσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν καὶ λέγοντας. καὶ πρῶτα μὲν λέγει ὑπὸ τίνος παρεκρούσθησαν οἱ ἐπὶ παντὸς τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν λέγοντες· ὁρῶντες γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γινόμενα τὰ ἐναντία, προειληφότες δὲ καὶ ὅτι ἀδύνατον γίνεσθαί τι ὅλως ἐκ τοῦ μὴ ὄντος (κοινὴ γὰρ αὕτη ἡ δόξα τῶν περὶ φύσεώς ἐστί τι ἀποφηναμένων), ὑπέλαβον ἀμφότερα τὰ ἐναντία τὸ πρᾶγμα εἶναι. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐξ αὐτοῦ δύνασθαι αὐτὰ γίνεσθαι, εἰ μὴ
1009*a* 26. προϋπάρχοντα ἐν αὐτῷ εἴη. καὶ διὰ τοῦτο Ἀναξαγόρας μὲν πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι λέγει, ἐπεὶ πάντα ἐκ πάντων ἐθεώρει γιγνόμενα, καὶ Δημόκριτος τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες μόνα εἶναι λέγων· ἐτίθει γάρ, φησίν, ἄτομα καὶ κενὸν καὶ καθ' ὁτιοῦν μέρος ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν ὁμοίως ἄμφω ἐνυπάρχειν φησίν, ὥστε καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν ἐκκρίσει ἐκ προϋπάρχοντος γίνεσθαι. προσιστορεῖ δὲ ὅτι καὶ ὂν μὲν ἔλεγε Δημόκριτος τὸ πλῆρες, μὴ ὂν δὲ τὸ κενόν, ἴσως καὶ ἀτοπίαν τινὰ αὐτοῦ δεικνὺς τῆς δόξης δι' ὧν ἔλεγεν, εἴγε τιθέμενος μὴ ὂν εἶναι τὸ κενόν, ἡγούμενος δὲ καὶ μηδὲν γίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἐκ τοῦ κενοῦ ἔλεγε πάντα τὰ γιγνόμενα οὐδὲν ἔλαττον ἢ ἐκ τοῦ πλήρους εἶναί τε καὶ γίγνεσθαι, λέγων τὸ κενὸν μὴ ὄν· συνεχώρει γὰρ τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεσθαι, ὃ φυλασσόμενος μίξει τὴν γένεσιν ὑπελάμβανε γίγνεσθαι. λέγοι δ' ἂν καὶ πῶς αὐτῷ ὂν μὲν λέγοντι τὸ πλῆρες, μὴ ὂν δὲ τὸ κενόν, ταῦτα δὲ ἐν πᾶσιν ὁμοίως εἶναι ἐξ ὧν γένεσις, εἵπετο ἐφ' ἑκάστου λέγειν ἀληθῆ τὴν ἀντίφασιν τὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι· καίτοι οὐκ ἀντίφασις τοῦτο, εἴγε κατ' ἄλλο μὲν ἕκαστον ὄν, κατὰ γὰρ τὸ πλῆρες τῶν

3. οὗτοι] fort. οὕτω c. *S*. || 5. ὀνόματα καὶ χρόνου *M*. || λέξει *A*. || 6. ἡγουμένων ἔχει *M*. || 9. ἰατοὺς scripsi c. *S*, ἰατροὺς *AMBr*. || 10. τὴν πᾶσαν *M*. || 12. l. πρῶτον. || 14. καινὴ *M*. || 17. αὐτῇ *Br*. || 19. τὸ om *M*. || λέγει *Br*. || ἐτέθει *M*. || 20. ὑπάρχειν *M*. || 21. ἐκκρίσεσιν *Br*. || ἐκ *A2 SBr*, καὶ *A1*, κω καὶ *M*. || 21. 22. δὲ καὶ ὁ μὲν ἔλεγε *M*. || 23. μὴ ὂν scripsi c. *S*, μηδὲν *AMBr*. || 25. ἐκ τοῦ] αὐτοῦ *M*. || 26. συγχώρῃ *M*. || 27. πῶς] πάντα *M*. || αὐτῷ coni., αὐτὸ *ABr*, *Democrito S*.

ἐν αὐτῷ, κατ᾽ ἄλλο δὲ μὴ ὄν, καθὸ γὰρ τὸ κενόν. ἢ τοῦ ταῦτα ἐν πᾶσιν ὁμοίως μεμιγμένα ὄντα ἀντικείμενά τε εἶναι καὶ ἐναντία μηνυτικὰ τὰ ὀνόματα ὄντα, τό τε ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν, παρέθετο. πρὸς μὲν οὖν τοὺς διὰ ταῦτα ὑπολαμβάνοντάς τε καὶ ἡγουμένους τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς ἅμα εἶναι ἀληθῆ, μεταπείθοντες αὐτούς, ἀλλ᾽ οὐ φιλονεικοῦντες οὐδὲ ἐλέγχοντες ἐροῦμεν, φησίν, ὅτι τρόπον μέν τινα ἀληθῆ λέγουσι καὶ ὀρθῶς δοξάζουσι, τρόπον δέ τινα ἀγνοοῦσι. τὸ γὰρ ὂν λέγεται διχῶς, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὄν· τοῦ γὰρ ὄντος τὸ μὲν δυνάμει ἐστί, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ μὴ ὄντος τὸ μὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐστιν, τὸ δὲ τῷ μήπω ἐνεργείᾳ εἶναι μὴ ὂν λέγεται. ἔστι δὲ τοιοῦτον τὸ δυνάμει ὄν· τοῦ γὰρ δυνάμει ὄντος ἐν μεθορίῳ ὄντος καὶ ὄν πως ἐστὶ καὶ μὴ ὄν· καὶ οὕτως ἐκ μὴ ὄντος ἡ γένεσις, οὐκ ἐκ τοῦ κυρίως καὶ ἁπλῶς μὴ ὄντος. οὐδέν τε κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, ὅπερ ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ᾽ οὐ καθὸ τὸ αὐτὸ οἷόν τε αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι· κατ᾽ ἄλλο μὲν γὰρ εἶναι, κατ᾽ ἄλλο δὲ μὴ εἶναι. τὸ γὰρ δυνάμει ὂν ἔστι μὲν ἀλλὰ δυνάμει, οὐκ ἔστι δέ, ὅτι μὴ ἐνεργείᾳ. ὥστε οὐχ ἡ ἀντίφασις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· δυνάμει μὲν γὰρ λέγειν τὸ αὐτὸ τἀναντία εἶναι οὐδὲν ἄτοπον, ἐνεργείᾳ δὲ ἀδύνατον. καὶ τὸ μὴ εἶναι δὲ τῷ εἶναι τὸ αὐτό τι ἐναντίον· ὥστε οὐδὲ ταῦτα οἷόν τε ἅμα ἐνεργείᾳ εἶναι. ἡ γὰρ αὐτὴ ὕλη δυνάμει μὲν τἀναντία ἐστίν, ἅμα δὲ ἐνεργείᾳ γενέσθαι ταῦτα οὐ δύναται, παρὰ μέρος μέντοι, σῴζουσα ἑκάτερον καὶ ὅταν θάτερον ἐνεργείᾳ ᾖ, τῷ δυνάμει εἶναι τἀναντία· οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐνεργείᾳ ᾖ ἤδη τὴν δύναμιν ἀποβέβληκε. πρὸς δὲ τούτοις ἀξιώσομεν, φησίν, αὐτοὺς 1009*a* 36.
μὴ μόνα ἡγεῖσθαι ὄντα τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, ἀλλ᾽ εἶναί τινα καὶ ἀγέννητα καὶ ἄφθαρτα καὶ ἀκίνητα ἐν τοῖς οὖσιν, οἷς οὐκέτ᾽ ἂν ὑπάρχοι τἀναντία, εἴγε μηδὲ τὴν ἀρχὴν μεταβάλλει μηδὲ γίνεταί τι ἐξ αὐτῶν· τοιαῦτα δ᾽ ἂν εἴη τὰ θεῖα.

"ὁμοίως — ἐλήλυθεν." λέγει ὅτι ὥσπερ τῶν λεγόντων ταὐτὸν εἶναι καὶ 1009*a* 38.
μὴ εἶναι, τουτέστιν ἅμα τὴν ἀντίφασιν ἀληθῆ τιθεμένων, τοῖς εὐγνωμονεστέροις, οἳ διὰ τὸ ζητήσαντας ἀπορῆσαι τοῦτο ἔθεντο, αἴτιον τῆς ἀπάτης τὰ αἰσθητά τε καὶ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ (ὅτι γὰρ ἑώρων τἀναντία ἐκ τοῦ αὐτοῦ γιγνόμενα), οὕτω, φησί, "καὶ ἡ περὶ τὰ φαινόμενα ἀλήθεια," τουτέστι τὸ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ λέγειν, τοῖς καὶ αὐτοῖς διὰ τὸ ζητῆσαί τε καὶ ἀπορῆσαι τοῦτο θεμένοις ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἔσχε τὴν αἰτίαν· τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς κρίνεσθαι δεῖν ᾤοντο

1. ἢ τοῦ] ἤτοι *M*. ‖ 4. μεταπεισθέντες *M*. ‖ 8. μὲν δυνάμει οὐδαμῶς *M*. ‖ τῷ] τὸ *A*. ‖ 9. ἐνεργείᾳ εἰ καὶ μὴ λέγεται *M*. ‖ 9.10. fort. cum *S* τὸ γὰρ δυνάμει ὂν ἐν μεθορίῳ ὂν τοῦ τε ἐνεργείᾳ ὄντος καὶ τοῦ μηδαμῶς ὄντος καὶ ὄν πως κτλ. cf. p. 264, 26. ‖ 15. ἐνεργείᾳ] ἐναντία *M*. ‖ 18. ταῦτα λέγεται οὐ in mg *M*. ‖ 20. βέβληκε *M*. ‖ 21. ἐν] ἐναντία *M*. ‖ 22. ὑπῆρχον *M*. ‖ 26. ἀντίστασιν *M*. ‖ τιθεμένοις *M*. ‖ 27. fort. ζητήσαντες. ‖ 29. ἀληθῆ *M*. ‖ 30. τοῖς ἐν αὐτοῖς *A*. ‖ 31. γὰρ om *M*.

οὐ πλήθει καὶ ὀλιγότητι τῶν οὕτως δοξαζόντων, ὡς εἶναι τὸ μὲν ὑπὸ τῶν πλειόνων δοξαζόμενον καὶ τὸ τοῖς πλείοσι φαινόμενον ἀληθές, ψεῦδος δὲ τὸ ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων καὶ τοῖς ἐλάττοσι φαινόμενον τοιοῦτον· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εἰ πλείους μὲν οἱ νοσοῦντες ὀλίγοι δὲ οἱ ὑγιαίνοντες, καὶ ταὐτὸ τοῖς μὲν νοσοῦσι πικρὸν ἐδόκει εἶναι οὖσι πολλοῖς, τοῖς δὲ ὑγιαίνουσι γλυκὺ οὖσιν ὀλίγοις, τὸ τοῖς νοσοῦσι φαινόμενον, ἐπεὶ πλείους ἦσαν, ἐλέγομεν ἂν ἀληθὲς εἶναι, καὶ νοσεῖν μὲν τοὺς ὀλίγους, ὑγιαίνειν δὲ τοὺς πολλούς.

1009b 4. "ὥστε — παρεφρόνουν." ἐπεὶ οἱ ἀξιοῦντες πλήθει καὶ ὀλιγότητι τὸ ἀληθὲς ἐπικρίνεσθαι καὶ τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν τοῦτο ἀληθὲς εἶναι (οὗτοι γὰρ οἱ ὑγιαίνοντες καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντες), πιθανῶς περιέτρεψε τό, εἰ γὰρ οἱ πολλοὶ ὑγιαίνουσι καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσιν, εἰ συμβαίη τοὺς πλείστους νοσεῖν ὀλίγους δὲ ὑγιαίνειν, εἶεν ἂν οἱ μὲν νοσοῦντες ὑγιαίνοντες, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες νοσοῦντες. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, οὐ πλήθει καὶ ὀλιγότητι τῶν δοξαζόντων χρὴ κρίνεσθαι λέγειν τἀληθές. ἐπεὶ τοίνυν οὐ πλήθει καὶ ὀλιγότητι δεῖ τὴν κατὰ τὰς φαντασίας ἀλήθειαν κρίνειν, φαίνεται δὲ ταὐτὰ τοῖς μὲν γλυκέα τοῖς δὲ πικρά, ὁποῖα ἑκάστῳ φαίνεται, τοιαῦτα ἑκάστῳ καὶ εἶναι.

1009b 7. "ἔτι — φαίνεσθαι." τοῖς μὲν γὰρ γλυκέα τινὰ δοκεῖ καὶ ἐδώδιμα, τοῖς δὲ πικρὰ καὶ ἄβρωτα, ὧν καὶ ὁ τῆς ἐλαίας ἔσται θαλλός, γλυκὺς μὲν τοῖς νεμομένοις ζῴοις αὐτόν, ἡμῖν δὲ τοῖς ἀνθρώποις πικρός. ἀλλ' οὐδὲ ἡμῖν αὐτοῖς κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀεὶ ταὐτὰ φαίνεσθαι, ἀλλὰ ἄλλοτε ἀλλοῖα, ὧν ἄδηλον ποῖα δεῖ λέγειν ἀληθῆ· οὐδὲ γὰρ μᾶλλον ταῦτα ἢ ταῦτα, ἀλλ' ὁμοίως. δι' ἣν αἰτίαν φησὶ καὶ Δημόκριτον εἰς τὰς διαφωνίας βλέποντα ταύτας λέγειν ἢ μηδὲν ἀληθὲς εἶναι, ἢ εἰ καὶ ἔστι τι, ἡμῖν ἄδηλον αὐτὸ εἶναι, τῷ ὁμοίως περὶ τὰ ἀντικείμενα ἔχειν τοὺς φανταζομένους αὐτὰ καὶ δοξάζοντας.

1009b 12. "ὅλως — αἴσθησιν." καίτοι, φησίν, τῶν αὐτῶν οὐχ ὁμοίως οὔτε πᾶσιν οὔτε τοῖς αὐτοῖς καὶ ἀεὶ δοκούντων, ἀλλὰ ἄλλων ἄλλοις καὶ ἄλλοτε ἀλλοίων τοῖς αὐτοῖς, ἡγοῦντο τὸ φαινόμενον ἑκάστῳ ἀληθὲς εἶναι ἐκείνῳ, διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν τὴν μὲν φρόνησιν, ἥτις ἐστὶ τῆς ἀληθείας κριτική, τῇ αἰσθήσει τὴν αὐτὴν εἶναι, τὴν δ' αἴσθησιν ἀλλοίωσιν εἶναι· τὴν γὰρ διὰ ταύτης ἀντίληψιν γίγνεσθαι ἀλλοιουμένοις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν· ὅπως γὰρ ἂν ἡ αἴσθησις πάσχοι, οὕτως ἔχειν καὶ τὰ αἰσθητὰ τὰ διατιθέντα φασὶν αὐτήν. διὰ τοῦτο τὸ φαινόμενον ἑκάστῳ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης εἶναι ἔθεντό τε καὶ ἀπεφήναντο ἀληθὲς μὲν εἶναι τὸ τῇ φρονήσει δοκοῦν, τὴν δὲ φρόνησιν τὸ τῇ αἰσθήσει φαινόμενον. καὶ ὅτι

3. εἰ] οἱ *A*. ‖ 4. οἱ de coni. addidi. ‖ 6. ἂν] οὖν *A*. ‖ καὶ νοσεῖν — 7. πολλοὺς] *ceu pauci aegrotarent, multi autem essent firma valetudine, et paucos aegrotare, multos autem recte valere S*. ‖ 8. post εἶναι fort. addendum λέγουσιν e *S*. ‖ 13. ἐπεὶ — 15. εἶναι om *S*. ‖ 13. τὴν coni., τὴν τῆς *A*, τῆς *Br*. ‖ 13. 14. ἀλήθειαν *A*, ἀληθείας *Br*. ‖ 14. ταῦτα *A*. ‖ 25. καὶ ἄλλοτε ἀλλοίων om *M*. ‖ 27. κριτικήν *M*. ‖ 28. τὴν ἐπίστησιν ἀλλοίωσιν *M*.

γε τὴν αἴσθησιν φρόνησιν ἐνόμιζόν τε καὶ ἔλεγον εἶναι, δείκνυσιν ἑξῆς. διὰ γὰρ ταύτην τὴν ὑπόληψιν καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Δημόκριτον, καὶ ὅσοι ἄλλοι τοῦτο αὐτὸ λέγουσιν, ἐπὶ τοῦτό φησιν ἐλθεῖν, ὅτι ᾤοντο τὸ φρονεῖν τῷ αἰσθάνεσθαι ταὐτὸν εἶναι, τὴν δὲ φρόνησιν τἀληθοῦς εἶναι γνωστικήν. ὃ δείκνυσιν οὕτως αὐτοὺς ὑπολαμβάνοντας, Ἐμπεδοκλέα μὲν δι' ὧν ἔλεγε "πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται ἀνθρώποισι," τουτέστι πρὸς τὸ παρὸν γὰρ καὶ τὸ φαινόμενον ἡ φρόνησις γίνεται καὶ ἡ τοῦ ἀληθοῦς κατάληψις τοῖς ἀνθρώποις· μῆτις γὰρ ἡ φρόνησις· τοῦτο γὰρ ἴδιον αἰσθήσεως· ἐξηγήσατο δὲ αὐτὸς τὰ εἰρημένα διὰ τῶν ἐπῶν προειπὼν "καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἕξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν." τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο σημαίνει καὶ ὃ ἑξῆς παρατίθεται, τὸ "ὅσον ἀλλοῖοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφισιν αἰεὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίσταται." ὃ γὰρ λέγει ἐστὶν ἤτοι ὅτι ὡς ἂν ἀλλοιωθῶσιν, ὃ γίνεται ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, οὕτως καὶ φρονοῦσί τε καὶ δοξάζουσιν, ἢ ὅτι ὡς ἂν ἕξεως ἔχωσι, καθ' ἣν ἕξιν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτοῖς οὕτως ἢ οὕτως ἕπεται, οὕτως καὶ φρονοῦσι περὶ τοῦ πράγματος. καὶ Παρμενίδην δὲ ταῦτα δείκνυσι δοξάζοντα δι' ὧν φησὶν "ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυ- 1009b 21.
κάμπτων, ὣς νοῦς ἀνθρώποισι παρίσταται." καὶ γὰρ οὗτος διὰ τούτων λέγει ὅτι ὡς ἂν ἔχῃ κράσεως τὸ σῶμα καὶ ἕξεως ἑκάστῳ, οὕτω καὶ τὸ φρονεῖν ἀκολουθεῖ, ὡς ἀκολουθούσης τῆς φρονήσεως τῇ τοῦ σώματος κράσει τε καὶ ἀλλοιώσει, ἥτις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν γίνεται, ᾧ ταὐτό φησιν εἶναι τὸ εἰρημένον καὶ αὐτὸ ὑπὸ Παρμενίδου· τῷ γὰρ προειρημένῳ τῷ "ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κράσεως μελέων πολυκάμπτων," ὃ αὐτὸς εἶπε, τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ὃ πάλιν λέγει διὰ τοῦ "ὅπερ φρονέει μελέων φύσις καὶ πᾶσι καὶ παντί·" τὸ γὰρ πλέον λέγεται νόημα· ὡς γὰρ τοῦ φρονεῖν ἠρτημένου τῆς σωματικῆς κράσεως καὶ ἀεὶ κατὰ τὸ πλεονάζον καὶ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ σωματικῇ διαθέσει αὐτοῦ γενομένου. ὅτι δὲ καὶ Ἀναξαγόρας ἦν ἐπὶ 1009b 25.
ταύτης τῆς δόξης, δηλοῖ δι' ὧν παρατίθεται ὡς ἀποφθέγματος αὐτοῦ τινὸς σωζομένου, ὃ πρὸς τοὺς ἑταίρους ἔλεγε· τὸ γὰρ λέγειν ἑκάστῳ τοιαῦτ' ἔσεσθαι ὁποῖα ἂν ὑπολάβοι, τιθέντος ἦν τὸ πᾶσαν δόξαν ἀληθῆ εἶναι, καὶ ὁποῖα φαίνεται εἶναι, τοιαῦτα καὶ εἶναι. προσάγει δὲ καὶ τὸν Ὅμηρον ταύτῃ τῇ δόξῃ τῇ ταὐτὰ ἡγουμένῃ τό τε φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ πᾶσαν δόξαν ἀληθῆ εἶναι. ὁ γὰρ τὸν Ἕκτορα λέγων ἄλλο φρονεῖν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἐξεστῶτα, φρονεῖν μὲν λέγει,

1. ἐνομίζοντό τε *A*. || 4. τἀληθῆ *M*. || 5. ἐνάξεται *M*, ἀέξεται Ascl. || 6. παρέον *V*. || 7. μήτε *M*. || τοῦτο] τοῦ *M*. || 8. ἐξήγησις ὑπὸ δὲ *M*. || 9. μεταβάλην φησὶ *M*. || 12. ἂν om *A*. || τε] τὸ *M*. || 14. ἢ οὕτως om *M*. || ταῦτα *A*. || 15. 16. et 20. 21. πολυκάμπων *A*. || 16. νοῦς] τοῖς *M*. || οὕτως *V*. || 21 22. ὅπερ φρονεῖ *A*, ὃ παραφρονεῖ *M*. || 24. δὲ om *M*. || 25. δῆλον *M*. || 26. ἑτέρους *M*. || λέγειν] λόγον *M*. || 28. Ὅμηρον] ὄμβρον *M*. || δόξῃ, καί φησι τῇ *A1 M*, καί φησι ind *A2*. || 30. Ἕκτορα] ἑκάτερα *A1 M*. || ἀλλοφρονεῖν *A*.

ἀλλοῖα δέ, ὡς οὐδὲν ἧττον φρονήσεως [καὶ τῆς] οὔσης καὶ τῆς τοῦ ἐξεστῶτος. εἰ δὲ φρονοῦσι καὶ οἱ παραφρονοῦντες, τὸ δὲ φρονεῖν τοῦ τἀληθῆ γινώσκοντος ἄλλος ἐστὶ τῶν μὴ παραφρονούντων. ὥστε τὰ ὄντα ἂν ἅμα οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχοι.

1009b 33. ἀπορήσας δὲ ταῦτα καὶ ἐκθέμενος τῶν ἀρχαίων τὰς δόξας, ἃς εἶχον περὶ τῆς τῶν ὄντων κρίσεως καὶ τῆς τἀληθοῦς καταλήψεως, ἐπιφέρει ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τῶν ἀνδρῶν διαφωνίας χαλεπώτατόν τι καὶ ἄτοπον συμβαίνει. εἰ γὰρ οὓς μάλιστα ἐνδέχεται τἀληθὲς ἑωρακέναι (οὗτοι δέ εἰσιν οἱ περὶ τὴν εὕρεσιν τούτου μάλιστα καταγινόμενοι καὶ τοῦτον τοῦ βίου τοῦ αὐτῶν σκοπὸν καὶ τέλος πεποιημένοι), οὗτοι ταύτας περὶ αὐτῶν τὰς δόξας ἔχουσι καὶ ταῦτα ἀποφαίνονταί τε καὶ δοξάζουσι περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς γνώσεως τἀληθοῦς, πῶς οὐκ ἄξιον ἀθυμεῖν τοὺς προσιόντας φιλοσόφους; ἐοίκασι δὲ προσιέναι πράγματι τοσούτῳ ὁποῖόν ἐστι τὸ τὰ πετόμενα διώκειν βούλεσθαι. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἂν ἕλοιεν ἐκ ποδῶν διώκοντες τὰ πετόμενα, διὸ καὶ ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν, οὕτω καὶ οἱ φιλόσοφοι προσιόντες ἀδυνάτῳ καὶ ἀκαταλήπτῳ δοκοῦσι προσιέναι πράγματι· εἰ γὰρ φιλοσοφία μὲν ἐπαγγέλλεται τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν καὶ τὴν τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθείας κατάληψιν, ἡ τῶν ὄντων γνῶσίς τε καὶ κατάληψις οὕτως ἄπορος, ὡς δηλοῦσιν οἱ μάλιστα πραγματευσάμενοι περὶ αὐτῶν. εἰπὼν δὲ ταῦτα αὐτὰ καὶ ἐπιστήσας ἡμᾶς ὡς οὐ τῷ τυχόντι προσιόντας πράγματι, ἑξῆς πειρᾶται τὴν αἰτίαν λέγειν τῆς πλάνης τῶν ταὐτὸ μὲν τὸ φρονεῖν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι δοξαζόντων, ἡγουμένων δὲ πᾶσαν δόξαν καὶ φαντασίαν ἀληθῆ, ἧς δόξης ἦν Πρωταγόρας· ἔδειξε δὲ καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Παρμενίδην καὶ Δημόκριτον καὶ Ἀναξαγόραν ἐλθόντας ἐπὶ τοῦτο. ἦν μὲν γὰρ πρόθεσις αὐτοῖς τὴν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν θεωρῆ-
1010a 3. σαι, ὑπέλαβον δὲ εἶναι μόνα τὰ αἰσθητά, ἐν οἷς ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις πολλή, τουτέστιν ἡ τῆς ὕλης (ἀόριστον γὰρ τὴν ὕλην λέγει) καὶ ἡ τοῦ οὕτως ὄντος ὡς προείπομεν, τουτέστι δυνάμει, ὃ τρόπον μέν τινα ἔστι, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστι, τῷ ἐν μεθορίῳ τοῦ τε κυρίως ὄντος εἶναι (τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐνεργείᾳ) καὶ τοῦ μηδ᾽ ὅλως ὄντος. διὸ εἰκότα μὲν λέγουσι· τοὺς γὰρ περὶ τῶν οὕτως ὄντων λέγοντας

1. post ἧττον add οὔσης *A*2. ‖ καὶ τῆς om *S*. ‖ εἰ δὲ — 3. ἔχοι] supplenda e *S* *quod si etiam insani sapiunt, sapere autem est verum cognoscere, etiam insani verum cognoscent. ita cum insani quoque prudentiam habeant verumque cognoscant, efficitur ut res simul sic et non sic se habeant S.* ‖ 3. ἔχει *M*. ‖ 4. ἀρχέων *M*. ‖ 5. ταύτης om *M*. ‖ 6. *magnorum virorum S*. ‖ 7. ἀληθὲς *M*. ‖ 8. βίου τὸν αὐτὸν *M*. ‖ 11. et 13. fort. φιλοσοφίᾳ. ‖ 11. fort. τοιούτῳ. ‖ 15. ἐπαγγέλλεται om *M*. ‖ τῆς om *A*. ‖ 16. ἡ δὲ τῶν *A*2, fort. recte. ‖ 17. post αὐτῶν *A*2 in mg add πῶς ἄν τις ἐπιτύχοι ποτὲ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας. ‖ 18. οὐ τῷ coni. *Hk*, οὕτω *AMBr*. ‖ τυχόντας *M*. ‖ 19. αἰτίαν] οὐσίαν *M*. ‖ τὸ post μὲν om *M*. ‖ 22. πρότασις αὐτοῖς τῶν ἐν *M*. ‖ 23. πολλήν *M*. ‖ 24. post ὄντος iterant οὕτως *A*1 *M*.

εἰκός ἐστι τοιαῦτα λέγειν ὡς μηδὲν αὐτῶν ὡρισμένον τόδε τι εἶναι λέγειν· οὐ μὴν ἀληθῆ περὶ τῶν ὄντων λέγουσιν· οὐ γὰρ πάντα τὰ ὄντα τοιαῦτα, οὔτε τὰ αἰσθητὰ κατὰ πάντα ἀεὶ ῥεῖ καὶ μεταπίπτει συνεχῶς, ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ εἶδος μένει τε καὶ ἠρεμεῖ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ῥεούσης. οὕτως γάρ, φησίν, ἁρμόζει μᾶλλον περὶ αὐτῶν λέγειν, ὅτι εἰκότα μὲν λέγουσιν, οὐκ ἀληθῆ δέ, "ἢ 1010*a* 6.
ὥσπερ Ἐπίχαρμος εἰς Ξενοφάνην," ὡς Ἐπιχάρμου τοῦ τῆς κωμῳδίας ποιητοῦ εἰς Ξενοφάνην βλασφημότερά τινα καὶ ἐπηρεαστικὰ εἰρηκότος, δι' ὧν εἰς ἀμαθίαν τινὰ καὶ ἀγνωσίαν τῶν ὄντων σκώπτων διέβαλεν αὐτόν. ταύτην δὲ [τήνδε] τὴν φύσιν τὴν αἰσθητήν τε καὶ ἔνυλον αἰτίαν φησὶ γίνεσθαι τοῦ φῆσαί τινας ἀκατάληπτον τἀληθὲς εἶναι, καὶ παρατίθεται διὰ μέσου τήν τε δόξαν αὐτῶν, καὶ ἀντιλέγει πρὸς αὐτήν· ἐπεὶ γὰρ ἑώρων κινουμένην τε καὶ μεταβάλλουσαν τὴν τοιαύτην φύσιν κατὰ τὴν ὕλην συνεχῶς, κατὰ δὲ τοῦ μεταβάλλοντος καὶ μεταπίπτοντος οὐδὲν δυνάμενον ἀληθεύεσθαι ὅτε μεταβάλλει, τῷ μεταπίπτειν αὐτὸ καὶ μὴ μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ὑπέλαβον, εἴγε τοιοῦτον εἴη οἷον ἀεὶ μεταβάλλειν καὶ μηδέποτε μένειν, μηδέποτε δύνασθαι περὶ αὐτοῦ τινὰ ἀληθῆ εἰπεῖν ὡρισμένως· τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ αἰσθητά τε καὶ ἔνυλα· ῥεῖν γὰρ συνεχῶς καὶ μηδέποτε ταὐτὰ ὑπομένειν, ἃ καὶ μόνα εἶναι ἡγοῦντο. ἀπὸ γὰρ τῆς τῶν ὄντων τοιαύτης ὑπολήψεως προῆλθέ τε καὶ ἐξήνθησεν ἡ Ἡρακλείτου δόξα καὶ ἡ Κρατύλου, ὃς ἑταῖρος μὲν γέγονεν Ἡρακλείτου, προσεπέτεινε δὲ τῇ ἐκείνου δόξῃ, ἀΐδιον καὶ ἀδιάλειπτον τὴν ἐν τοῖς οὖσι ῥύσιν τε καὶ μεταβολὴν ἡγούμενος εἶναι, ὡς καὶ τῷ διδασκάλῳ Ἡρακλείτῳ εἰπόντι ἐπιτιμᾶν μὴ οἷόν τε δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ ἐμβῆναι διὰ τὴν ῥύσιν, εἰκάζοντι πάντα ῥέοντι ποταμῷ· οὐ γὰρ μόνον αὐτὸς ἔλεγεν οὐ δίς, ἀλλ' οὐδ' ἅπαξ οἷόν τε εἶναι τῷ αὐτῷ ποταμῷ ἐμβῆναι. οὗτος οὐδὲ λέγειν τι ᾤετο δεῖν ὡς μηδὲν ὑπομένον τὴν τοῦ λέγοντος κατηγορίαν· φθάνειν γὰρ τὴν ὑποκειμένην φύσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος, διὰ τὴν συνεχῆ ῥύσιν τὸν περὶ αὐτῆς λεγόμενον λόγον ἀλλοιουμένην καὶ ἄλλην γιγνομένην, ὡς μὴ εἶναι συμφωνοῦν ποτὲ αὐτῇ τὸ λεγόμενον περὶ αὐτῆς. ἠξίου δὲ τῷ δακτύλῳ δεικνύναι τὸ ὑποκείμενον μόνον, μὴ λέγοντά τι λίθον ἢ ξύλον ἢ χρυσὸν ἢ ἄλλο· ταῦτα μὲν γὰρ οὐχ ὑπομένειν διὰ τὴν ἀλλοίωσιν καὶ τὴν κατ' οὐσίαν μεταβολήν, τὸ μέντοι δεικνύμενον τῷ δακτύλῳ εἶναι τοῦτο ὅ τι ποτὲ καὶ τύχοι ὂν ὅτε δείκνυται. ἐροῦμεν δὴ καὶ πρὸς τούτους, φησί, τοὺς διὰ τούτων 1010*a* 15.
τὴν ἀκαταληψίαν εἰσάγοντας, ὅτι τὸ μὲν μεταβάλλον ὅτε μεταβάλλει εὔλο-

7. βλασφημοτικά **M**, βλασφήμοντα **V**. ‖ 8. σκοπῶν **M**, σκοτῶν **V**. ‖ 9. τῆς αἰσθητῆς **M**. ‖ ἐνύλου **M**. ‖ φῦσαί **M**. ‖ 11. ἀντιλέγει **A2 S**, ἀντιλέγουσιν **A1 M**. ‖ 17. οὐδέποτε ταῦτα **M**. ‖ 18. τε om **M**. ‖ 20. ἀδιάληπτον **M**. ‖ φύσιν **M**. ‖ 22. εἰκάζοντι] εἰ βαλόντι **M**. ‖ 23. οὐ δίς om **V**. ‖ 24. ᾤετο] ὡς τὸ **M**. ‖ ὑπομένων **M**, ὑπομένειν **V**. ‖ 27. αὐτῇ ποτὲ **MV**. ‖ 28. λέγοντι **M**. ‖ 31. δὴ] δὲ **M**.

γόν πως καὶ ἀληθές ἐστιν ὑπολαμβάνειν αὐτοὺς μὴ εἶναι καθὸ μεταβάλλει, ἐπεὶ μήτε ἔστι τοῦθ' ὃ ἦν, μήτε πω τοῦτο εἰς ὃ μεταβάλλει ἤδη. καίτοι καὶ αὐτὸ [εἰς ὃ μεταβάλλει,] ἀμφισβήτησιν ἔχει τινά· καὶ γὰρ τὸ ἀποβάλλον τι ἔχει τοῦ ἀποβαλλομένου τι ἔτι· ἀποβεβλήκει γὰρ ἂν αὐτὸ καὶ οὐκ ἀποβάλλον ἔτι ἦν, ὥστε εἴη ἄν. ὁμοίως "καὶ τοῦ γιγνομένου δὴ ἀνάγκη τι εἶναι·" οὐδέπω γὰρ ἂν ἦν γινόμενον τοῦτο ὃ γίνεσθαι λέγεται. καὶ γὰρ εἰ μηδέ πω τοῦτό ἐστιν ὅ ἐστι γινόμενον, εἴη ἄν τι· καθόλου τε εἴτε φθείρεταί τι, ἀνάγκη τι ὂν εἶναι· εἴτε γὰρ ἡ φθορὰ ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν ἐστι μεταβολή, τὸ φθειρόμενον καὶ μήπω ἐφθαρμένον ἀνάγκη τι εἶναι· εἰ γὰρ μηκέτι ἦν, οὐκ ἂν ἐφθείρετο. ἀλλὰ καὶ εἰ γίγνεταί τι, ἐπεὶ πᾶν τὸ γιγνόμενον ἔκ τινος ὑποκειμένου γίγνεται (οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ μηδενός), ἀλλὰ καὶ ὑπό τινος (οὐ γὰρ δὴ ἀναιτίως), δεῖ ταῦτα δηλονότι εἶναι· οὐ γὰρ ἄλλως γένοιτό τι. καὶ τοῦτο μὴ εἶναι ἐπ' ἄπειρον, μήτε πάλιν καὶ τὸ ἐξ οὗ γίνεται τὸ γιγνόμενον καὶ ὑφ' οὗ, ταῦτα γίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο λέγειν μήτε ταῦτα εἶναι· οὐ γὰρ ἂν γίγνοιτό τι κατὰ τὴν ἀρχήν, εἰ ἐπ' ἄπειρον εἴη ἡ γένεσις ἄναρχος οὖσα, ὡς καὶ ἐν τῷ Α τῷ ἐλάττονι ἐδείχθη. ὃ γὰρ οὐκ ἔχει ὑποκείμενον, οὐκ ἂν γένοιτο· οὐκ ἔχει δὲ ὑποκείμενον ὅτε ἔτι γίγνεται τὸ ὑποκείμενον· γίγνεται δὲ ἔτι πᾶν, ὅταν ἐπινοηθῇ ἐπ' ἄπειρον ἡ γένεσις τοῦ ὑποκειμένου. εἰ γὰρ δεῖ μὲν ὑποκειμένου τινός, ἐξ οὗ τὸ γιγνόμενον ἔσται, τοῦτο δὲ μὴ ἔστιν ἀλλ' ἔτι γίγνεται, οὐκ ἂν τοῦτο γίνοιτο ὃ πρὸς τὸ γενέσθαι ὑποκειμένου ἐκείνου δεῖται· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ὄν τι. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο γίνοιτο ἄν, εἰ δεῖ μὲν καὶ ἐκείνῳ ὑποκειμένου τινός, μήπω δὲ ἐκεῖνο ἔστι διὰ τὸ γίνεσθαι ἔτι. οὕτως δὲ οὐδὲν ἔσται γινόμενον, εἰ μὴ εἴη· μεταβάλλοντα γὰρ καὶ ἡ ῥύσις καὶ ἡ μεταβολή. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ γεννῶντός τε καὶ ποιοῦντος. εἰ γὰρ δεῖ μὲν τὸ γεννώμενον ὑπό τινος γεννᾶσθαι, ἐκεῖνο δὲ μὴ εἴη ἀλλ' ἄρτι γεννῷτο, οὐκ ἂν ἤδη τοῦτο γεννῷτο ᾧ τὸ ὑποκείμενον δεῖ γεννηθῆναι ὄντος ἤδη· εἰ γὰρ γεννᾶται, οὐδέπω ἔστιν. οὕτως δὲ εἰς ἄπειρον προϊόντων οὐδὲν ἂν ὅλως εἴη γεννώμενον. δείξας δὲ ὅτι εἴτε φθείροιτό τι εἴτε γίγνοιτο, ἀνάγκη καί τι ἤδη εἶναι, ὃ μήτε φθείρεται ἅμα ἐκείνῳ

1. πω *M.* ‖ 2. πω] ἤδη *A*ι *M.* ‖ 3. εἰς ὃ μεταβάλλει om *S.* ‖ 5. οὐδέπω] οὐδέν· τῷ *M.* ‖ 6. ὅ ἐστι om *M.* ‖ 7. ante καθόλου quae desunt suppleri possunt e *S* *nam etsi nondum est id quod efficitur, tamen aliquid est iam ipsum propter quod hoc fieri dicitur et non aliud: prorsus ut quod efficitur aliquod sit.* (*Omninoque si.* ‖ 7. ἀνάγκη] ἀνάγνωσιν *M.* ‖ εἴτε] ἥ τε *A.* ‖ 8. ὂν τον' ἐστι *M.* ‖ 9. εἰ post καὶ om *Br.* ‖ 12. fort. οὐ γὰρ ἄν. ‖ 13. γίνεσθαι] γίνεται *M.* ‖ μήτε] lege μηδὲ. ‖ 14. ἂν om *Br.* ‖ ἡ de coni. add *Hk.* ‖ εἰ om *A.* ‖ εἴη vel εἰ ἡ *A.* ‖ 15. α2. ‖ 16. ὅτε] ὅ τι *Br.* ‖ 17. ἔτι] ἐπὶ *Br.* ‖ εἰ] οὐ *A*ι. ‖ 20. ὄν τι] οὔτε *M.* ‖ καὶ ἐκείνῳ om *M.* ‖ 21. μή ποτε δὲ *M.* ‖ 24. γεννᾶτο — γεννᾶτο *M.* ‖ *quod aliquid iam existens desiderat, a quo generetur S.*

μήτε γίγνεσθαι, ὥστε καὶ τοῖς τὴν συνεχῆ μεταβολὴν καὶ ῥύσιν τε καὶ φθορὰν αἰτιωμένοις ἀναγκαῖον, εἰ ταῦτα ἔμελλον αὐτοῖς ἔσεσθαι ἀληθῆ, καταλιπεῖν τινὰ καὶ ὄντος φύσιν, οὕτω φησὶν "ἀλλὰ — λέγωμεν." τοῦτο δὲ ποιεῖ, ἐπεὶ εἶπεν 1010a 22.
ὅτι τὸ μεταβάλλον, ὅτε μεταβάλλει, ἔχει τινὰ αὐτοῖς ἀληθῆ λόγον μὴ οἴεσθαι εἶναι. πρόκειται δὲ αὐτῷ τοὺς διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας τε καὶ ἀπορίας ἐπὶ τὴν δόξαν ταύτην ἐλθόντας οὐ βιάζεσθαι ἀλλὰ πείθειν· διὰ γὰρ τοῦτο τοὺς μὲν ἀγωνιστικωτέρους τῶν λόγων καὶ πρὸς τρόπον ἔχοντας παραιτεῖται ἐπὶ τούτων (ἔφθακε δὲ πρότερον ἐκείνους κεκινηκέναι), ἐπὶ δὲ τοὺς πιθανωτέρους καὶ πείθειν τε καὶ διδάσκειν δυναμένους μέτεισι. ῥητέον οὖν, φησί, πρὸς αὐτοὺς ἀφειμένους ἐκείνων, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ μεταβάλλειν κατά τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν. λέγει δὲ νῦν τὴν κατὰ τὸ ποιὸν μεταβολὴν τὴν κατὰ τὸ εἶδος, καθ' ἣν καὶ γένεσις καὶ φθορά. ὥστε οὐδὲ αἱ κατὰ ταῦτα μεταβολαὶ αἱ αὐταί, κἂν ὅτι μάλιστα δοθῇ τὸ κατὰ τὸ ποσὸν εἶναι τοῖς οὖσι συνεχῆ μεταβολήν, ἐπεὶ αὐξανόμενα καὶ φθίνοντα ὁρᾶται καὶ προσκρίσεις καὶ ἀποκρίσεις λαμβάνοντα, ἀλλ' ἕκαστον, ὅ ἐστιν, οὐκ ἀπὸ τοῦ ποσοῦ ἀλλ' ὑπὸ τοῦ εἴδους γνωρίζεται, ὃ μένει ἑκάστῳ ἕστ' ἂν ᾖ σωζόμενον τὸ πρᾶγμα τὸ ὑποκείμενον καὶ μὴ ἐφθαρμένον. ὅτι δὲ μὴ συνεχὴς ἡ κατὰ τὸ εἶδος μεταβολή, ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς ἱκανῶς δέδειχεν, ἐν οἷς ἔλεγε περὶ τροφῆς· τοῦτο γὰρ ἔδειξεν ὂν τὸ ὑποκείμενόν τε καὶ τρεφόμενον. τὸ γὰρ εἶδος τοῦ Σωκράτους μένει ἕστ' ἂν μὴ ᾖ Σωκράτης ἐφθαρμένος, διαμένων καὶ ὁ νέος καὶ ὁ αὐξανόμενος καὶ ὁ μειούμενος καὶ ὁ γεγηρακὼς κατὰ τὴν ὕλην, καὶ Σωκράτης ὁμοίως ἐστίν. ὁμοίως καὶ λίθος καὶ χρυσὸς καὶ τὸ ξύλον καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὥστε εἰ διὰ τὴν συνεχῆ ῥύσιν οὔ φασιν οὔτε εἶναί τι οὔτε γνωστόν, καθὸ μὴ συνεχής ἐστι ῥύσις, κατὰ τοῦτο καὶ εἴη ἂν ὄντα καὶ γινώσκοιντο. ἔτι δέ, φησίν, ἄξιον ἐπιτιμῆσαι τοῖς ὑπολαμβάνουσιν ἐν συνεχεῖ ῥύσει καὶ μεταβολῇ τὰ ὄντα εἶναι, ὅτι ἐν ὀλίγοις τῶν αἰσθητῶν τοιοῦτον ὁρῶντες γιγνόμενον (ἐν γὰρ τοῖς περὶ ἡμᾶς καὶ τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ ἡ τοιαύτη ῥύσις, ἅ ἐστιν ὀλίγον τοῦ παντὸς μέρος) ἀπὸ τῶν ὀλίγων περὶ πάντων οὕτως ἀπεφήναντο τῶν ὄντων καὶ περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ περὶ παντὸς τοῦ θείου τε καὶ ἀιδίου σώματος. εὐλογώτερον γὰρ ἂν ἦν τὸ ἀπὸ τῶν πλειόνων καὶ μειζόνων ἐπὶ τὰ ἐλάττω μεταφέρειν τὴν δόξαν ἢ

3. οὕτω φησίν addidi e *S.* ‖ 4. μή] μὲν *MBr.* ‖ 7. καὶ — ἔχοντας] *et magis implicitis S.* ‖ 9. δυναμένους μετέσται τε αὖ, φησί *M.* ‖ 12. αἱ — μεταβολαὶ om *M* in lac. ‖ 13. post ἐπεὶ add καὶ *M.* ‖ φθείροντα *M.* ‖ 15. ὑπὸ] lege ἀπό. ‖ γνωρίζεται, ὃ μένει om *M.* ‖ lacuna inter ἑκάστῳ et ἕστ' *M.* ‖ ᾖ] εἰ *M.* ‖ 16. ἐφθαρμένον] φθειρόμενον *Br.* ‖ 17. π. Γεν. I, 5. ‖ 18. *hunc enim subiectum esse et alibi docuit S,* γὰρ ἔδει ξύλον τὸ *M.* ‖ 19. διαμένων et 20. καὶ ante Σωκράτης om *S.* ‖ 21. λίθος καὶ χρυσὸς om *M* in lac. ‖ 23. δέ om *M.* ‖ 24. ἐπιτιμῆς *M.* ‖ ἐν et 26. ἅ om *M.* ‖ 27. φήναντο *M.*

ἀπὸ τῶν τοσούτῳ ἐλαττόνων ὁρμωμένους καὶ περὶ τῶν τοσούτῳ μειζόνων τε καὶ κυριωτέρων ἀποφαίνεσθαι· ὡς οὐδ' εἰ μόνα τὰ αἰσθητὰ ὄντα ὑπελάμβανον, οὐδὲ οὕτως εὔλογος ἦν ἡ δόξα ἡ τὴν συνεχῆ ῥύσιν αἰτιωμένη τοῦ μηδὲν εἶναι.

1010*a* 32. "ἔτι — ἐροῦμεν." λέγων πρὸς τοὺς πάντα ἐν πᾶσιν οἰομένους εἶναι διὰ τὸ πάντα ἐκ πάντων γινόμενα ὁρᾶν, προσέθηκε καὶ τοῦτο, ὅτι ἀξιοῦμεν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν καὶ ἄλλην οὐσίαν τῶν ὄντων εἶναι, ᾗ οὔτε κίνησις ὑπάρχει οὔτε φθορὰ οὔτε γένεσις τὸ παράπαν, δι' ἃ ᾤοντο ἅμα τὴν ἀντίφασιν ἑκάστου τῶν ὄντων ἀληθῆ γίνεσθαι. τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ πρὸς τούτους ῥητέον, φησί, καὶ δεικτέον αὐτοῖς καὶ πειστέον αὐτοὺς τῷ λόγῳ ὅτι ἔστι τις ἐν τοῖς οὖσι καὶ ἀκίνητος παντάπασιν καὶ ἀμετάβλητος φύσις· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐν κινήσει καὶ μεταβολῇ ὄντων τὴν ἀρχήν τι ἦν, εἰ μή τις ἦν ἀκίνητος καὶ ἀσώματος φύσις, αἰτία τῆς τῶν ἄλλων κινήσεως. εἰπὼν δὲ ταῦτα δείκνυσιν ἑξῆς, ἐξ ὧν αὐτοὶ λέγουσιν οἱ πάντα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι λέγοντες (οὗτοι δέ εἰσιν οἱ τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς ὁμοίως ἀληθῆ λέγοντες), ὅτι μᾶλλον ἂν κατ' αὐτοὺς πάντα εἴη ἠρεμοῦντα ἢ μεταβάλλοντά τε καὶ κινούμενα. εἰ γὰρ τὰ μεταβάλλοντα εἰς ἃ μή ἐστι μεταβάλλει, καθ' οὓς ἕκαστον τῶν ὄντων πάντα ἐστίν, ὡς μηδὲν αὐτοῦ ἐκτὸς εἶναι, κατὰ τούτους πάντα ἂν ἠρεμοίη. πάντα δὲ ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἐστί, καθ' οὓς ἐπὶ παντὸς πᾶσα ἀντίφασις ἀληθής· εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ὁμοίως ἔστι τε καὶ οὐκ ἔστι, καὶ πάντα ἐν πᾶσιν ἔστι καὶ οὐ ποτὲ μὲν ἔστι ποτὲ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ποτὲ μὲν μᾶλλον ἔστι ποτὲ δὲ ἧττον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι, ἠρεμοίη ἂν τὸ πᾶν εἰς οὐδὲν μεταβάλλον τῷ τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα μένειν τοῦ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι καὶ τῷ πάντα ἔχον ἕκαστον ἐν ἑαυτῷ μὴ ἔχειν ἐκτός τι αὐτοῦ, εἰς ὃ μεταβάλλει. εἰπὼν δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς πάντα κινεῖσθαι ἀεὶ συνεχῶς λέγοντας καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ καταληπτὸν εἶναί τι ἡγουμένους, δείξας δὲ ἐκ περιουσίας ἑπόμενον τοῖς τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς ἀληθῆ λέγουσι τὸ ἕπεσθαι αὐτοῖς τὸ πάντα ἠρεμεῖν λέγειν, ἑξῆς λέγει πρὸς τοὺς πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ τιθεμένους.

1010*b* 1. "περὶ — ἐστίν." διαλέγεται πρὸς τοὺς πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθὲς λέγοντας (τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ περὶ τῆς ἀληθείας ῥητόν), δεικνὺς ὅτι μὴ πᾶν ἐστὶν ἀληθές, πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲ εἰ ἡ αἴσθησις ἐν τοῖς ἰδίοις αἰσθητοῖς μὴ διαψεύδεται,

1. τοσούτων *A*. ‖ 2. οὐδ' εἰ] οὐ δεῖ *M*. ‖ 5. πάντας *M*. ‖ 9. καὶ ante πρὸς om *M*. ‖ 11. πάντα γένεσιν καὶ *M*. ‖ οὐδὲν *M*. ‖ fort. οὐδὲ γὰρ ἄν. ‖ 12. ἀκίνητος om *M*. ‖ 14. οὗτοι — 15. λέγοντες om *A*. ‖ 18. ἠρεμείη *M*. ‖ 19. παντὸς] πάντα *ABr*. ‖ 21. ἠρεμὸν ὂν τὸ *M*. ‖ 22. οὐδὲ *M*. ‖ 23. ἔχον coni, ἔχοντα *AS Br*, ἔχοντι *M*. ‖ 25. τοῖς] τῆς *M*. ‖ 27. ἑξῆς λέγει om *M*. ‖ 28. ἀληθεύοντας *M*. ‖ 29. δεικνῦντας *A*1 *M*. ‖ 30. εἰ ἡ scripsi c. *S*, εἰ om *AMBr*. ‖ μηδὲ διαψεύδεται *A*, μηδὲ ψεύδεται *M*.

ἤδη οὐδὲ ἡ φαντασία. λέγοι δ' ἂν καὶ ὡς αὐτῷ δοκοίη, λέγοι δ' ἂν καὶ ὡς ἐκείνοις, διὰ τοῦτο καὶ τὸ τὴν φαντασίαν ἀληθῆ εἶναι κατασκευάζοντας. ὃ δὲ λέγει ἐστὶν ὅτι μηδὲ ἡ αἴσθησις ἐν πᾶσιν ἀληθής, ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις μόνοις· τοῦ γὰρ ἰδίου οὐκ ἔστι ψευδής, ὥστε εἰ καὶ ταὐτὸν ἦν αἴσθησίς τε καὶ φαντασία, οὐ πᾶσα φαντασία γίνεται ἀληθής, ἀλλὰ ἡ τῶν ἰδίων καὶ οἰκείων ἑκάστῃ αἰσθήσει. ἔπειτα ὅτι οὐδὲ ἡ φαντασία ταὐτὸν τῇ αἰσθήσει· ὥστε οὐκ ἂν εἰ ἡ αἴσθησις ἀληθής, ἤδη καὶ ἡ φαντασία· οὐ γὰρ ὁμοίως τῇ αἰσθήσει ἀληθεύει· οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν αἴσθησίς τε καὶ φαντασία· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἀντίληψίς ἐστι τῶν αἰσθητῶν παρόντων καὶ ἐκτὸς ὄντων τῶν αἰσθητηρίων, ἡ δὲ φαντασία κίνησις τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως, ἣν κίνησιν τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τύπων ἐγγινομένων ἄλλοτε ἄλλως γίνεσθαι συμβαίνει, ὡς ἔν τε τοῖς περὶ Ψυχῆς δέδεικται καὶ ἐν τῷ περὶ Μνήμης καὶ Ὕπνου. ὅτι γὰρ μὴ ταὐτά, δῆλον ἐκ τοῦ φαντασιοῦσθαι μὲν καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι, αἰσθάνεσθαι δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν, καὶ φαντασιοῦσθαι μὲν καὶ ὅτε μὴ αἰσθανόμεθα (καὶ γὰρ κοιμώμενοι φαντασιούμεθα), αἰσθάνεσθαι δὲ μὴ αἰσθανομένους ἀδύνατον. καὶ ἡ μὲν αἴσθησις παρόντων, ὡς εἶπον, ἡ δὲ φαντασία καὶ μὴ παρόντων τῶν πραγμάτων.

"εἶτ' — τοιαῦτα." διὰ τούτων καὶ τῶν ἑξῆς ἐπὶ τὰ ἐναργῆ ἄγων δεί- 1010*b* 3.
κνυσι τὴν δόξαν τὴν προκειμένην, ἣν ἀρχὴν μὲν ἦν ἐφιστὰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἐναργῶν, ὅτι μὴ ἀληθὴς ἡ δόξα αὐτῶν. οὔτε γὰρ περὶ μεγεθῶν ἀπορήσαι ἄν τις, πηλίκα ἐστὶ τὰ μεγέθη, πότερον ἡλίκα τοῖς πόρρωθεν ὁρῶσι φαίνεται ἢ ἡλίκα τοῖς ἐγγύθεν, οὔτε περὶ χρωμάτων, ἵνα ἀπορήσας καὶ λαβὼν διὰ τὴν ἀπορίαν τὸ ὅτι οὐδὲν μᾶλλον τὰ τοῖς ἐγγύθεν ὁρῶσιν ἢ τὰ τοῖς πόρρω εὔλογον εἶναι ἀληθῆ, οὕτως τιθείη ἑκάστῳ τὸ φαινόμενον ἀληθὲς εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τοῦ πότερον τοῖς ὑγιαίνουσιν ἢ τοῖς κάμνουσι τὰ φαινόμενα ἀληθέστερα, οἷον τὰ τοῖς ἰκτέρῳ ἐχομένοις ἢ φρενίτιδι. ἀλλ' οὐδὲ περὶ βαρυτέρων, εἰ τὰ τοῖς κάμνουσι βαρύτερά ἐστιν ἢ τὰ τοῖς ἰσχύουσιν. ἀλλ' οὐδὲ πότερον ἀληθῆ ἐστὶ τὰ τοῖς ἐγρηγορόσι φαινόμενα ἢ τὰ τοῖς κοιμωμένοις· καὶ πᾶσι γὰρ πρόδηλον τοῦτο,

1. *disputat autem tum ex sua sententia, tum ex istorum opinione, quibus aliter videbatur, ac ideo imaginationem veram esse confirmant S.* || αὐτῷ] ἐν τῷ *M.* || 2. τούτου *M.* || 4. εἰ et 4. 5. οὐ πᾶσα φαντασία om *M.* || 6. ὅτι om *A.* || εἰ ἡ] εἴη *A*1, εἴη ἡ *A*2. || 11. τοῖς] τῆς *M.* || π. Ψυχ. III, 3. || 12. π. Μνήμ. 1. || ταῦτα *Br.* || 14. καὶ γὰρ — φαντασιούμεθα om *A.* || 15. καὶ ἡ] καὶ εἰ ἡ *A*1, εἰ ind *A*2. || εἶπον scr. c. *S*, εἶπεν *ABr.* || 15. 16. παρόντων] περιόντως bis *M.* || 17. ἐνεργεῖ *M.* || 17. 18. δείκνυσι — 19. αὐτῶν] *refellit propositam illorum opinionem, quos perperam sentire manifestarum rerum argumentis convincit S.* || 23. τιθείη scripsi c. *S*, τιθεὶς *AMBr.* || τιθεὶς τὸ ἕκαστον φαινόμενον *M.* || 25. φρονίτιδι *M.*

ὅτι τὰ τοῖς ἐγγύθεν ὁρῶσι φαινόμενα μᾶλλόν ἐστι τοιαῦτα καὶ τὰ τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τὰ τοῖς ἰσχύουσι καὶ τὰ τοῖς ἐγρηγορόσιν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐ πᾶσα φαντασία ἀληθής. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀπὸ τούτων κρίνοντες τῷ πλήθει κρίνουσιν, ὡς πρὸ ὀλίγου ἐμέμνητο, ὡς λεγόντων αὐτῶν πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ τιθεμένων, ἀλλὰ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι λαμβανομένων. τοιοῦτος καὶ ὁ ἐγγύθεν καὶ ἀπὸ τοῦ συμμέτρου ὁρῶν, ἀφ' οὗ πέφυκεν ὁρᾶσθαι τὰ φαινόμενα, τοιοῦτος ὁ ὑγιαίνων, τοιοῦτος ὁ ἰσχύων, τοιοῦτος ὁ ἐγρηγορὼς πρὸς ἀντίληψιν· οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ οἱ ταῦτα
1010b 9. τιθέμενοι περὶ τούτων ζητοῦσι παρ' αὑτοῖς, ὡς οἷόν τε καὶ ἄλλως ἔχειν. καὶ σημεῖον τούτου τὸ τὰς πράξεις αὑτοὺς κατὰ θάτερα αὐτῶν ποιεῖσθαι· οὐδεὶς γὰρ τῶν ταῦτα λεγόντων ἐν Λιβύῃ ὤν, ὄναρ αὑτὸν εἰ δηλώσει ἐν Ἀθήναις εἶναι, ἐπὶ τὸ Ἀθήνησιν ᾠδεῖον ἐπείγεται, ἀλλ' εἰσὶ πεπεισμένοι ὅτι ὃ μὲν εἶδεν ὄναρ ψευδὲς ἦν, τὸ δὲ ἐγρηγορόσι φαινόμενον αὐτοῖς ἀληθὲς τίθενται. ἐλέγχει δὲ αὐτοὺς μὴ ὑγιῶς λέγοντας τὸ ἅπασαν φαντασίαν ἀληθῆ εἶναι καὶ ἐκ τῶν περὶ τοῦ μέλλοντος δοξαζομένων τε καὶ φαινομένων, καθὰ καὶ Πλάτων ἤλεγξε τὴν δόξαν ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ. εἰ γὰρ ἦν πᾶσα δόξα ἀληθής, ἔδει καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον γιγνομένων δοξῶν περὶ ὑγείας ὑπὸ ἰατροῦ καὶ ἰδιώτου μηδὲν μᾶλλον τὴν ἑτέραν τῆς ἑτέρας ἀληθῆ εἶναι. νῦν δὲ κυριωτέρα ἡ τοῦ ἰατροῦ· προειπόντος γὰρ καὶ προδοξάσαντος τοῦ μὲν ὑγιαίνειν τὸν νοσοῦντα τοῦ δὲ τεθνήξεσθαι, ἐνστάντος τοῦ καιροῦ τῆς ἐκβάσεως οὐδὲ τῷ ἰδιώτῃ προδοξάσαντι τὸ τεθνήξεσθαι τὸν κάμνοντα τεθνάναι δοκεῖ, ἀλλ' ὑγιαίνειν αὐτὸν δοξάσει, ὃ ἦν ὑπὸ ἰατροῦ προδεδοξασμένον. ἀλλὰ κἂν ὁ μὲν ἰατρὸς νοσεῖν τινα προδοξάσῃ, ὁ δὲ ἰδιώτης μικρὸν ἢ ἀνάπαλιν, ἡ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ δόξα πρὸς ἀλήθειαν κυριωτέρα. ὥστε καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν οἱ ἰδιῶται μὴ εἶναι τὰς ἰδίας δόξας τὰς περὶ τῶν μελλόντων ἀληθεῖς· εἰ δὲ τοῦτο, οὐ πᾶσα φαντασία ἀληθής.

1010b 14. "ἔτι — αὐτῆς." ὃ εἶπεν ὅτι ἡ αἴσθησις ἐν τοῖς ἰδίοις ἐστὶν ἀληθὴς μόνοις ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσι, τοῦτο νῦν δείκνυσιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἔλαβεν ὅτι εἰ καὶ ἡ αἴσθη-

4. ὡς λεγόντων — 5. λαμβανομένων] *quasi ipsi qui omne visum verum esse statuunt, omne visum dicant quod ei videtur, qui secundum naturam sese habet* ***S.*** ‖ 4. fort. αὐτῶν τῶν π. ‖ 5. τῷ] τὸ ***M.*** ‖ ***A*** fort. λαμβανομένῳ. ‖ 8. αὑτοῖς scripsi c. ***S***, αὐτοῖς ***ABr.*** ‖ 9. αὑτοὺς scripsi c. ***S***, αὐτοῦ ***ABr.*** ‖ 10. αὐτῶν ***M.*** ‖ 11. ὀδεύων ***M.*** ‖ post ἐπείγεται add *est autem Odium pars quaedam theatri, quae nunc thymela, id est scena nuncupatur* ***S.*** ‖ 13. ὑγιῶς] ἰδίως ***M.*** ‖ 14. ἔλεγε ***M.*** ‖ 15. Πρωταγόρει ***M.*** ‖ Respicere potius videtur Theaetet. p. 178 *c* sqq. ‖ 16. μηδὲ ***M.*** ‖ 18. θνήξεσθαι ***A.*** ‖ 18. 19. ἐνστάντος — 19. τεθνήξεσθαι om ***M.*** ‖ 21. κἂν] καὶ ***M.*** ‖ μὲν om ***M.*** ‖ 21. προδοξάσει ***M.*** ‖ 22. τοῦ om ***M.*** ‖ 23. αὐτὸ ***M.*** ‖ 25. ἔτι] ὅτι ***M.*** ‖ αὐτῆς] αὐτοῦ ***Br.*** ‖ ἡ] καὶ ***M.*** ‖ ἐν — p. 271, 2. αἰσθήσεις om ***M.***

σις, οὐ πάντως ἤδη καὶ αἱ φαντασίαι· οὐ γὰρ ταὐτὸν αἴσθησίς τε καὶ φαντασία. νῦν δὲ ὅτι μηδὲ αἱ αἰσθήσεις ὁμοίως περὶ πάντων ἀληθεύουσιν, ὡς προεῖπε, παρίστησιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἔχουσι περὶ τὰ ἴδια καὶ ἀλλότρια, ἀλλ' ἡ μὲν γεῦσις περὶ τὰ γευστά, τουτέστι περὶ τοὺς χυμούς, ὧν οὐκ ἔστιν ὄψις, ἡ δὲ ὄψις περὶ τὰ χρώματα, ὧν οὐκ ἔστι γεῦσις. διὸ ὅταν τῇ ὄψει ὠχρόν τι θεωροῦσι φανῇ εἶναι τοῦτο γλυκύ, οὐκ ἀξιόπιστον αὐτὴν ἡγούμεθα, οὐδὲ ἀληθῆ τὴν τοιαύτην φαντασίαν εἶναί φαμεν, ἀλλὰ τὴν γεῦσιν εἰς κρίσιν αὐτοῦ, εἴτε γλυκὺ εἴτε μὴ γλυκύ, παραλαμβάνομεν. λέγοι δ' ἂν ἀλλότριά πως ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων καὶ τὰ κοινά· ἀλλὰ πλεῖστα σφάλλονται περὶ τὰ κοινά. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὰ ἴδια αἱ αἰσθήσεις ὁμοίως ἔχουσιν ἐγγύς τε ὄντα καὶ πόρρωθεν, ὡς προεῖπεν ἤδη· περὶ γὰρ χρῶμα καὶ ἡ ὄψις οὖσα ἀληθεύει περὶ αὐτό, ἂν ᾖ ἀπὸ συμμέτρου διαστήματος καὶ μὴ πόρρω. ὁμοίως καὶ ἀκοὴ περὶ ψόφον καὶ ὄσφρησις περὶ ὀσμήν. οὐδὲ γὰρ τῶν ἰδίων ὁπωσοῦν ἐχόντων ἢ ὁπουδήποτε κειμένων αἱ αἰσθήσεις εἰσὶ κριτικαί. τὸ δὲ "ἢ τοῦ πλησίον ἢ τοῦ αὐτῆς" ἴσον ἂν εἴη καὶ τοῦ αὐτῆς ἢ τοῦ πλησίον ἢ τοῦ πόρρω· τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν τῇ λέξει. "ὧν ἑκάστη ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ περὶ τὸ αὐτὸ οὐδέ ποτέ φησιν ἅμα οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν." ταῦτα καὶ τὰ ἑξῆς πάλιν δόξει μὲν λέγειν πρὸς τοὺς περὶ Δημόκριτον καὶ Ἡράκλειτον τοὺς ταὐτὰ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι λέγοντας ἅμα καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν τιθεμένους, διὰ δὲ τῶν αἰσθήσεών τε καὶ αἰσθητῶν ἀμφοτέρους ἐλέγχειν δοκεῖ τούς τε πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ λέγοντας καὶ τοὺς ἐπὶ παντὸς τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθῆ τιθεμένους, οἷς προχρησάμενοι ταῦτα ἐτίθεντο, διὰ τούτων ἐλέγχων αὐτοὺς ὡς οὐ δεόντως λέγοντας· τοὺς μὲν γὰρ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ τιθεμένους διὰ τὸ τὰς αἰσθήσεις πάσας ἀληθεύειν ὑπολαμβάνειν, ἤλεγξε δείξας ὅτι μὴ πᾶσα αἴσθησις ἀληθής· οὔτε γὰρ αἱ τῶν ἀλλοτρίων οὔτε αἱ τῶν οἰκείων μέν, μὴ ἀπὸ συμμέτρου δὲ διαστήματος ἀληθεῖς, ἀλλ' οὐδὲ αἱ τῶν νοσούντων. τοὺς δὲ διὰ τὴν συνεχῆ ῥύσιν καὶ διὰ τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν τἀναντία γίνεσθαι καὶ διὰ τὸ μὴ ἀληθεύειν μηδὲ καταλαμβάνεσθαι τὰς αἰσθήσεις τῷ ἄλλοτε ἄλλως ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κινεῖσθαί τε καὶ πάσχειν ἀναιροῦντας κατάληψιν καὶ τὴν ἀντίφασιν ἀληθῆ λέγοντας, ἐλέγχει αὐτοὺς δεικνὺς ἀληθευούσας ἔν τισι τὰς αἰσθήσεις, ἐν οἷς οὐχ οἷόν τε ἔτι λέγειν τὴν ἀντίφασιν ἅμα εἶναι ἀληθῆ· οὐδε-

3. περίστησι *M*. || περὶ αὐτὰ ἴδια *M*. || 5. θεωρούσῃ *Br*. || 5. 6. φανῇ εἶναι] φάναι *M*. || 6. οὐκ om *M*. || 8. λαμβάνωμεν *M*. || 9. ἀλλὰ — κοινὰ et 11. καὶ om *M*. || 11. ᾖ] ἡ *M*. || 13. ὁποσοῦν *M*. || 14. αὐτῆς ἢ] αὐτοῦ ἢ *Br*. || 17. λέγει *M*. || 18. ταῦτα *A*. || 18. 19. ἀληθεύειν *Br*. || 20. τοὺς ἐπὶ] οὐκ ἐπὶ *M*. || 21. προσχρώμενοι *M*. || 22. τούτων] τὸ τῶν *M*. || οὐδὲ ὄντως *M*. || φαντασίαν — 23. πάσας om *A*. || 25. ἀληθῆ ἀλλ' οὐδὲν διὰ τῶν *M*. || 26. διὰ τῶν ἐκ *A*. || 28. πέχειν *M*. || 29. fort. αὐτός.

μία γὰρ αἴσθησις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ τοιοῦτον καὶ μὴ εἶναι μηνύει, οἷον ἅμα λευκὸν καὶ μέλαν τὸ αὐτό, ἢ ἅμα γλυκὺ καὶ πικρὸν τὸ αὐτό· ὥστε εἰ δεῖ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπακολουθεῖν, οὐχ ἅμα ἂν εἴη τἀναντία, οὐδὲ ἡ ἀντίφασις ἅμα ἀληθής. καὶ ταῦτα δ' ἂν ἁρμόζοι τοῖς τὰς φαντασίας εἶναι ἀληθεῖς λέγουσιν, ὅτι καὶ αἱ αἰσθήσεις, εἴ γε δεῖ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπακολουθεῖν, οὐδεμία δὲ αἴσθησις ἅμα οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν ὃ αἰσθάνεται μηνύει. ὥστε εἰ οὕτως αἱ αἰσθήσεις, οὕτως ἂν καὶ αἱ φαντασίαι ἔχοιεν. οὕτως δὲ οὐκ ἀληθὲς ἔσται ἔτι τὸ τὰς ἀντικειμένας φαντασίας ἅμα ἀληθεῖς εἶναι.

1010b 19. "ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ περί γε τὸ πάθος." δείξας ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ οὐδεμία αἴσθησις τἀναντία περὶ ταὐτὰ εἶναι κρίνει, νῦν ὅτι μηδ' ἐν ἄλλῳ χρόνῳ ποτὲ περὶ τὸ πάθος τὸ γινόμενον αὐτῇ μάχεται ἢ αὐτὴ πρὸς αὑτὴν ἢ πρὸς ἄλλην τὴν ὁμοειδῆ. οὐδὲ γὰρ ἡ γεῦσις τὸ γλυκάζεσθαι νῦν μὲν τοιοῦτον ἡγεῖται νῦν δὲ οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἀεί τε καὶ πάσαις ὅμοιον φαίνεται καὶ προσηνές, ἀλλ' οὐ ποτὲ μὲν διακριτικὸν ποτὲ δὲ συγκριτικόν, ἀλλὰ πάσαις ὅμοιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν γιγνομένων παθῶν αὐταῖς κατὰ τὴν τῶν αἰσθητῶν ἀντίληψιν αἰεί τε καὶ πᾶσαι συνοδεύουσιν ἀλλήλαις, ἡ δὲ ἀμφισβήτησις αὐταῖς γίνεται περὶ τὸ ὑποκείμενον τὸ αἰσθητόν, ἀφ' οὗ τὸ πάθος αὐταῖς ἐγγίνεται· ὁ γὰρ αὐτὸς οἶνος γλυκύς τε καὶ οὐ γλυκὺς ἐν μέρει δόξειεν ἂν τῇ αὐτῇ γεύσει, ἢ αὐτὸς μεταβάλλων, ἢ τῆς γλώττης τῆς γευομένης χυμούς τινας τοιούτους παρακειμένους ἐχούσης. ὁμοίως καὶ τὸ αὐτὸ λευκόν τε καὶ οὐ λευκὸν καὶ εὐῶδες καὶ δυσῶδες τὸ αὐτὸ φανείη ἂν τῇ αὐτῇ αἰσθήσει. οὐ μὴν ἡ εὐωδία αὐτὴ ἢ τὸ γιγνόμενον ἐν αὐτῷ πάθος ἄλλο ὂν αὐτῇ φαίνεταί ποτε ἄλλο τι ὄν, καὶ ἀφ' οὗ ἂν ἐγγένηται, καθ' ὅμοιον τό γε ὅμοιόν ἐστιν αὐτῇ· καθόλου γὰρ ἀνάγκη τὸ μέλλον ἀπὸ γλυκέος ἢ εὐώδους ἔσεσθαι πάθος τοιοῦτον εἶναι, καὶ ἕνα τινὰ λόγον ἔχειν δεῖ τὴν αἴσθησιν. δείξας δὲ περὶ τὰ πάθη ἀεί τε καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις ὁμοδόξους, καὶ ἀναγκαῖον ἕκαστον τῶν ἐγγινομένων ἐν αὐταῖς παθῶν ὅμοιον ἀεὶ καὶ ταὐτὸν εἶναι, ἐπιφέρει καὶ παρίστησιν ὡς τοῦτο ἀναιρετικόν ἐστι τῆς δόξης τῶν πάντα καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι λεγόντων. ὡς γὰρ λέγουσι μηδενὸς οὐσίαν εἶναι, τουτέστι μηδὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ πάντα συμβεβηκότα

1. εἶναι τὸ] εἶναί τι coni. *Hk*. ‖ 3. et 5. ἐπανακολουθεῖν *Br*. ‖ 4. ἁρμόζει *M*. ‖ 5. αἱ et 6. τε et 6. 7. αἱ αἰσθήσεις, οὕτως et 7. αἱ om *M*. ‖ 11. αὑτὴν] αὐτὴν *A*. ‖ 11. 12. ἢ πρὸς] ἤπερ *M*. ‖ 12. γλυκύζεσθαι *M*. ‖ 14. μὲν διακρίνεται ἀλλ' οὐ πάσης ὅμοιον *M*. ‖ 15. τῶν ἄλλων] τὴν ἄλλων *M*. ‖ πόθεν αὐτοῖς *M*. ‖ *Br* coniicit τῶν ἄλλων παθῶν τῶν γιγνομένων αὐτοῖς, sed non opus mutatione. ‖ 16. αἰεὶ] αἱ εἴ *M*. ‖ πάσαις *A*. ‖ 17. αὐτοῖς *M*. ‖ 19. γευομένης] λεγομένης *A M*. ‖ 19. 20. περικειμένους *Br*. ‖ 20. αὐτὸ] ἀπὸ *M*. ‖ 22. αὐτῷ] fort. αὐτῇ. ‖ ἄλλο ὂν scripsi c. *S*, ἀλλ' οἷον *AMBr*. ‖ αὐτῇ] αὐτὸ *M*. ‖ ἀλλ' ὅτι *M*. ‖ 24. ἵνα *M*. ‖ 25. πάσας] πάντας *M*. ‖ 27. περίστησιν *M*.

εἶναι τὰ κατηγορούμενα, τῷ μηδὲν μᾶλλον αὐτὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τοῦτο δὲ ὃ λέγεται ἡ οὐσία μὴ εἶναι μηδενὸς λέγουσι, τῷ ἕκαστον μηδὲν μᾶλλον εἶναι λέγειν τόδε ἢ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ· ὡς δὴ τὴν οὐσίαν τὴν τῶν ὄντων ἀναιροῦσιν, οὕτω καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τι εἶναι ἐκ τῆς τῶν ὄντων φύσεως ἀναιροῦσι. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸ οὐσίαν τινὸς εἶναι καὶ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ κατηγορεῖσθαί τινος ἀναιροῦσιν, ὅτι κἀκεῖνο ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τῷ οὗ κατηγορεῖται· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὂν οὐκ ἐνδέχεται καὶ οὕτως καὶ μὴ οὕτως ἔχειν, ὃ τίθενται. εἰ δὴ ὁμοδοξοῦσιν ἐν τοῖς πάθεσιν αἱ αἰσθήσεις καὶ ἐξ ἀνάγκης τὸ γλυκάζεσθαι πάθος τοιοῦτόν τί ἐστιν καὶ οὕτω διατίθησιν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο καὶ μὴ οὕτω διατιθέναι. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἀληθὲς τὸ οὐδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ οὐχ οὕτως ἔχειν.

"Ὅλως δὲ εἴ περ ἔστι τὸ αἰσθητὸν μόνον, οὐδὲν ἂν εἴη μὴ ὄντων τῶν ἐμ- 1010b 30. ψύχων." ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ τὸ φαινόμενον τῇ αἰσθήσει ἀληθές ἐστι, πάντως καὶ γίνεται τοῦτο τότε· οὐ γὰρ προϋπαρχόντων τινῶν αἱ αἰσθήσεις κατ' αὐτούς, ἀλλ' ἔστι κατ' αὐτοὺς τοῖς αἰσθητοῖς τὸ εἶναι ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν ἐνεργείᾳ. εἰ οὖν μηδὲν ἄλλο κατ' αὐτοὺς ἔστιν ἢ μόνα τὰ αἰσθητά, εἰ ἀναιρεθείη ἡ αἴσθησις, οὐδὲν ἂν εἴη. ἀναιρεθείη δ' ἄν, εἰ ἀναιρεθείη καὶ τὰ ζῷα· ἐν γὰρ τούτοις ἡ αἴσθησις· τὰ γὰρ ζῷα ἔμψυχα εἶπεν. εἰπὼν δὲ τοῦτο ἕπεσθαι αὐτοῖς, ἑξῆς προστίθησιν ὅτι τὰ μὲν πάθη τῶν αἰσθήσεων, τουτέστι τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, μὴ ἔσεσθαι ἀναιρεθεισῶν τῶν αἰσθήσεων, ἀληθές, τὸ δὲ μὴ τὰ ὑποκείμενα, περὶ ἃ αἱ τῶν αἰσθήσεων ἐνέργειαι, οὐκέτι ἀληθές· ψεῦδος γὰρ τὸ μηδὲ τὰ ὑποκείμενα εἶναι λέγειν, ἀφ' ὧν ταῖς αἰσθήσεσι τὰ πάθη ἐγγίνεται, καὶ ἀδύνατον· εἰ γὰρ ἡ αἴσθησις μὴ αὑτῆς ἐστιν αἴσθησίς τε καὶ ἀντίληψις, ἄλλου δέ τινος ἐκτὸς ὄντος, ἀεὶ τὸ ποιῆσον τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ ἐν τῇ αἰσθήσει πάθος δεῖ πρῶτον τῆς ἀντιληψομένης αὐτοῦ αἰσθήσεως εἶναι. καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλληλα λέγεται τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον, καὶ συνυπάρχει καθὸ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῇ γε φύσει πρότερον τὸ κινοῦν καὶ τὸ ποιοῦν τοῦ κινουμένου τε καὶ πάσχοντος· προϋπάρχει δὲ τῆς αἰσθήσεως καὶ εἴη τ' ἄν, καὶ οὐκ αἰσθητὰ ἔτι, ὥστε οὐκ ἔστιν αἰσθητά. τοῖς οὖν οὖσι τὸ εἶναι οὐκ ἐν τῷ αἰσθητοῖς εἶναι. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον πρὸς τὴν Πρωταγόρου δόξαν εἰρημένον, ὃς μόνα ἡγούμενος εἶναι τὰ αἰσθητά, ἔλεγεν ἐν σχέσει τῆς αἰσθήσεως ποιᾷ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀπο-

1. μηδὲ *M.* ‖ αὐτὸ ἢ εἶναι *A.* ‖ 3. 4. ἀναίρεσιν *AM.* ‖ 7. δὴ] δὲ *Br.* ‖ ὁμοδοξάζουσιν *M.* ‖ 9. ἐνδέχοντο *M.* ‖ 12. τῇ ἀληθείᾳ ἀληθές *A*1. ‖ 14. ἔστι] ἔτι *M.* ‖ 15. αὐτοὺς] αὐτὸ *M.* ‖ εἰ — εἰ] ἢ — ἢ *M.* ‖ 18. τὰ μὲν] τὸ μὲν τὰ coni. *Hk.* ‖ αἰσθήσεων *MS*, αἰσθητῶν *ABr.* ‖ 19. ἔσεσθαι] ἔσται *M.* ‖ 20. ἀλήθειαν *A*1 *M.* ‖ 23. 24. πάθη πρῶτον δεῖ ἀντιληψομένης *M.* ‖ 27. δὲ] fort. δή. ‖ *sensibilia igitur sensum praecedunt, et possent esse licet non sentirentur et sic non essent sensibilia S.* ‖ 27. εἴη τ' ἄν, καὶ οὐκ *A*1 *M*, εἴη γ' ἂν οὕτως, καὶ οὐκ *A*2 *Br.* ‖ 29. ὃς] ὡς *M.* ‖ 30. ποῖα *MV.*

γεννᾶσθαι τὰ αἰσθητά· διὸ καὶ ὁποῖον ἑκάστῳ φαίνεται, τοιοῦτον καὶ εἶναι ἐκείνῳ ἔλεγεν. εἰ δὴ τὰ αἰσθητὰ τῆς αὐτῆς φύσεώς ἐστι καὶ ταὐτὸν αὐτοῖς τό τε εἶναι καὶ τὸ αἰσθητοῖς εἶναι, εἴγε ἐν τῇ τῆς αἰσθήσεως ἀντιλήψει τὸ εἶναι αὐτοῖς, δῆλον ὡς ἂν μὴ αἴσθησις ᾖ, οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν τι ἔσται. οὐκ ἔσται δὲ αἴσθησις μὴ ὄντων ζῴων· ἡ γὰρ αἴσθησις ἐν τούτοις. ὅτι οὖν μὴ ἀληθὲς τοῦτο, ἔδειξεν· ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια ἡ κατὰ τὴν αἴσθησιν οὐκ ἔσται μὴ οὔσης αἰσθήσεως, οὐδὲ κατ' ἐνέργειάν τι αἰσθητόν. οὐ μὴν διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὑποκείμενα καὶ τῇ αἰσθήσει αἰσθητὰ γιγνόμενα ἀναιρεθήσεται ἃ τὴν αἴσθησιν ποιεῖ· οὐ γὰρ δὴ αἱ αἰσθήσεις αὐτῶν γίνονται, ἀλλ' ὑποκειμένων τινῶν, οἷς τοῦ ὑποκεῖσθαι οὐκ ἔστιν αὕτη αἰτία, ἀλλὰ καθ' αὑτὰ ὄντα ταῦτα καὶ ὑποκείμενα δεῖ προϋπάρχειν, ἵνα αὐτῶν ἡ αἴσθησις ἀντιλαβάνεσθαι δύνηται. δῆλον ὅτι ἔσται καὶ τότε ἐπί τινος φύσεως, καίτοι οὐκ οὔσης οὔτε αἰσθήσεως αὐτῶν οὔτε φαντασίας τότε· ὥστε οὐ τὸ φαινόμενον ἀληθές. εἴη δ' ἂν τὸ "ἄλλως εἴπερ ἔστι τὸ αἰσθητὸν μόνον" ἴσον τῷ ἄλλως τε εἴπερ ἔστι τὸ αἰσθητὸν ὂν ἐν τῇ τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ἀντιλήψει μόνον.

1011*a* 3. (6) "εἰσὶ — λεγόντων." εἶπε τῶν ἐκεῖνα λεγόντων πρὸς ἃ νῦν ποιεῖται τοὺς λόγους τοὺς μὲν διὰ τὸ ἀπορῆσαι περὶ τῶν αἰσθητῶν πεισθέντας οὕτως ἔχειν τὰ ὄντα ἐπὶ τῆς δόξης ταύτης γίγνεσθαι· οὓς καὶ ἰατοὺς ἔφη εἶναι ὑπομνήσεως λογικῆς δεομένους, πρὸς οὓς καὶ πεποίηται τοὺς μέχρι νῦν λόγους, μεταπείθειν καὶ λύειν αὐτῶν τὰς ἀπορίας, δι' ἃς ἐπὶ τοῦτο κατηνέχθησαν, πειρώμενος· τοὺς δὲ μὴ πεπεῖσθαι μὲν οὕτως ἔχειν τὰ ὄντα, λέγειν δὲ οὕτως καὶ ταύτῃ τῇ κατὰ τὸν λόγον θέσει παρίστασθαι. τούτων δή τινας τῶν μέχρι λόγου τῇ δόξῃ παρισταμένων, οὐ πεπεισμένων δὲ οὕτως ἔχειν τὰ ὄντα ὡς ἡμεῖς εἰρήκαμεν, ἢ καὶ τῶν πεπεισμένων οὕτως καὶ τῶν οὐ πεπεισμένων μέχρι δὲ λόγου λεγόντων, ταῦτα δή φησιν ἀπορεῖν, τίς ὁ κρίνων τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν καὶ τίνι χρὴ ἕπεσθαι ὡς εἰδότι τὸν ὑγιαίνοντα ἐν τούτοις καὶ μή, καὶ ὅλως τίνος χρὴ ταῖς φαντασίαις καὶ ταῖς δόξαις ἕπεσθαι καὶ ταῖς κρίσεσι, καὶ τίς ὁ φρόνιμος· ἄπορον γὰρ εἶναι τῷ πάντας πρὸς πάντας ἀντιλέγειν· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ὑγιαίνειν πάντες ὁμολογοῦσι καὶ κρίνειν ὑγιῶς· οὔτε αὐτῷ τοῦτο ἤδη δῆλον εἶναι τῷ λέγοντι, εἰ δεῖ ταῖς τῶν ὑγιαινόντων φαντασίαις ἕπεσθαι μᾶλλον· οὐ γὰρ διότι ἐλάττους εἰσὶν

1. τοιοῦτον εἶναι ἐκεῖνο *V*. ‖ 2. δὴ] δὲ *Br*. ‖ ταὐτὸν] τούτοις *M*. ‖ 3. εἴτε *M*. ‖ 4. ᾖ — 5. γὰρ αἴσθησις om *MV*. ‖ 8. ἃ *A*2, μὲν *A*1, om *M*. ‖ post ποιεῖ add εἰ μὴ εἴη αἴσθησις *A*2. ‖ αὐτοῖς coni., αὐτοῖς *AMBr*. ‖ 9. ἀλλ' ὑπ. τινῶν om *S*. ‖ 11. δῆλον] fort. ὅθεν δῆλον vel δῆλον οὖν c. *S*. ‖ 14. ἔστι] ἐπὶ *Br*. ‖ 16. περὶ om *M*. ‖ 17. ἰατοὺς *A*2*S*, ἰατροὺς *A*1*MBr*. ‖ 21. τούτων δὴ — 24. ἀπορεῖν] *nunc ab utrisque ambigi quaerique ait S*. ‖ 25. εἰδότα *A*. ‖ καὶ μὴ *A*1*M*, ἢ μὴ *A*2*Br*. ‖ 26. ἄπορος *M*. ‖ 28. αὐτῷ] ταὐτῷ *MBr*, fort. αὐτό. ‖ τούτῳ δῆλον εἶναι τὸ λέγοντι *M*. ‖ 29. τῶν] μὲν *M*. ‖ διότι] δὴ ὅτι *M*, fort. recte.

οἱ νοσοῦντες, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσὶν ἀξιόπιστοι· γίνοιντο γὰρ ἂν καὶ πλείους. ἄλλως δὲ οὐ πλήθει καὶ ὀλιγότητι δεῖ τῶν οἷς φαίνεται τἀληθὲς ὡρίσθαι, ἐπεὶ οὕτως ἂν καὶ οἱ τεχνῖται ἀναξιοπιστότεροι τῶν πολλῶν εἶεν, λέγοντες περὶ τῶν κατὰ τὰς οἰκείας τέχνας φαινομένων αὐτοῖς· ἐλάττους γάρ εἰσι τῶν πολλῶν. φησὶ δὲ τὰ τοιαῦτα ἀπορήματα ὅμοια εἶναι τῷ ἀπορεῖν πότερον καθεύδομεν νῦν ἢ ἐγρηγόραμεν· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτου, ἂν ἀφέμενός τις τοῦ ἐναργοῦς ζητῇ τινὰ λόγον, ῥᾴδιον εἶναι τεκμήριόν τι λαβεῖν ᾧ τοῦτο διακριθήσεται· πάντα γάρ, ἅπερ ὕπαρ ποιοῦμεν, ποιοῦμεν καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους, ὅπου γε καὶ ὀνείρους ὄναρ ἐξηγούμεθα. τὰς γὰρ τοιαύτας ἀπορίας πάσας τὸ αὐτό φησι δύνασθαι καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἠρτῆσθαι· ἐκ γὰρ τοῦ πάντων λόγον τινὰ καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν ζητεῖν, καὶ μηδεμίαν ἀρχὴν ἀναπόδεικτον τίθεσθαι, μηδέ τι αὐτόθεν καὶ ἐξ αὐτοῦ πιστὸν καὶ ἐναργὲς λέγειν, ἤρτηται. ὅτι γὰρ οἱ ταῦτα λέγοντες μὴ πεπεισμένοι τούτοις λέγουσιν, ἐν ταῖς πράξεσι φανεροὶ γίνονται, ἐν μὲν τοῖς ὑγιεινοῖς τῷ ἰατρῷ πιστεύοντες καὶ τῇ τούτου κρίσει, ἐν δὲ τοῖς τεκτονικοῖς τῷ τέκτονι, καὶ καθ' ἕκαστον τῷ εἰδότι πρὸ τοῦ μὴ εἰδότος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τῇ ὑγιαινούσῃ αἰσθήσει, καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστῃ αἰσθητοῖς. ἡ οὖν ἀπορία, ἣν ἀποροῦσιν, οὐκ ἄλλοθεν ἤρτηται, οὐκ ἐκ διαθέσεώς τινος καὶ ὑπολήψεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ λόγον καὶ ἀπόδειξιν ζητεῖν ὧν μὴ ἔστι λόγος τε καὶ ἀπόδειξις· ἡ γὰρ τῆς ἀποδείξεως ἀρχὴ οὐκ ἀποδεικτή. ἔστι γὰρ πρὸς ἃ ἐκ φύσεως βέλτιον ἔχομεν ἢ ὥστε δεῖσθαι τῆς περὶ αὐτῶν ἀποδείξεως· ἔστι δὲ ταῦτα αἵ τε αἰσθήσεις καὶ τὰ ἀξιώματα καὶ αἱ φυσικαί τε καὶ κοιναὶ ἔννοιαι. εἰπὼν δὲ πρὸς τοὺς λέγοντας οὕτως διὰ τὸ πεπεῖσθαι, ἐπιφέρει τὸ "οὗτοι μὲν οὖν 1011a 13. ῥᾳδίως ἂν τοῦτο πεισθεῖεν·" οἱ γὰρ διὰ τὸ πιστεύειν οὕτως ἔχειν ταῦτα λέγοντες ῥᾳδίως ἂν πεισθεῖεν εἶναί τινας ἀρχὰς ἀναποδείκτους τε καὶ αὐτόθεν γνωρίμους ἔκ τε τῆς ἰδίας συναισθήσεως καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐναργῶν. οἱ γὰρ διὰ τὸ ἀπορεῖν τίς ὁ κρίνων περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τίνι χρὴ ἕπεσθαι ἐπὶ τὸ τὴν θέσιν ἐκείνην τίθεσθαι προελθόντες ῥᾳδίως ἂν μεταπεισθεῖεν, ὅτι μὴ χρὴ πάντων ἀπόδειξιν ζητεῖν (ἔστι γάρ τινα ἀναπόδεικτα αὐτόθεν ἐναργῆ) καὶ ὅτι εἰσί τινες ἀποδείξεως ἀρχαί· ὥστε καὶ τὸ δεῖν ἕπεσθαι τοῖς περὶ ἕκαστον ἐπιστήμοσι καὶ ταῖς κρίσεσι ταῖς τούτων.

"οἱ — λέγοντες." λέγει ταῦτα περὶ τῶν οὐ πεπεισμένων μὲν οὕτως ἔχειν, 1011a 15. οὐδὲ διὰ τὸ ἀπορῆσαι ἐλθόντων ἐπὶ τὸ ταῦτα θέσθαι, ἀλλὰ λόγου χάριν μόνου, καὶ οὐ μεταπεισθῆναι ἀξιούντων (οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχήν εἰσι περὶ ὧν λέγουσι πεπει-

1. 2. ἀλλὰ δὲ οὕτως οὐ *M.* || 2. ὁρίζεσθαι *M.* || 6. τούτου ἀναφερόμενος *M.* || ζητῇ coni., ζητεῖ *Br.*, ζητῇ vel ζητεῖ *A.* || 7. 8. ποιοῦμεν, τοιοῦτον ποιοῦμεν *M.* || 9. ἐκτῆσθαι *M.* || 13. τούτων *A.* || 17. λόγον] λόγου *M.* || 18. ἀποδεικτὴ *Br* c. *S*, ἀποδεικτική *A*, ἀποδεικτικός *M.* || 21. ἐπιφέρει τὸ] ἐπιφέροιτο *A.* || 23. πιστεῦεν *M.* || ἀποδεικτικοὺς *M.* || 24. συναιρέσεως *M.* || 30. μὲν οὕτως] οὐσίαν *M.* || 31. μόνα *M.*

σμένοι) ἀλλὰ βιασθῆναι καὶ ἐλεγχθῆναι τῷ λόγῳ περιμενόντων, φησὶ δὲ τούτους ἀδύνατον ζητεῖν· οἱ μὲν γὰρ ἀξιοῦντες ἐλεγχθῆναι ἀξιοῦσιν εἰς ἀντίφασιν περιαχθῆναι, εἴγε ὁ ἔλεγχός ἐστι συλλογισμὸς ἀντιφάσεως, οὗτοι δ' ἐν ἀρχῇ τουτέστιν ὃ τίθενται· τὰ γὰρ ἐναντία συνυπάρχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν ἐστὶν ἡ θέσις αὐτῶν, εἰς ὃ δεῖ τὸν ἐλέγχοντα περιαγαγεῖν τὸν ἐλεγχόμενον. ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἐναντία λέγειν· τοῦτο δ' εὐθὺς καὶ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοὶ ἀληθὲς εἶναι τίθενται. ὥστε εἰς ἣν ἀντιλογίαν περιαγαγεῖν τις αὐτοὺς δόξει, αὕτη θέσις αὐτῶν ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς, καὶ τοῦτό φασιν ἀρέσκειν αὐτοῖς. ὅμως δὲ πειρᾶται λέγειν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπιχειρήσει χρῆται. μὴ ἁπλῶς ἀληθὲς λέγειν

1 et 2. ἐλεχθῆναι *M*. || 3. ὁ ἐλάχιστός ἐστι || ἐστι καὶ συλλογισμὸς *M*. || 4. τουτέστιν ὃ *AMBr*, fort. τοῦτ' αὐτὸ c. *S*. || 9. post χρῆται *A2* inter lineas scripsit λείπει ἐντεῦθεν ὅλον ἐδάφιον. Lacuna supplenda e *S* *et argumentatione utitur huiusmodi. sumit, si omne visum verum sit, consequens esse ut omnia entia sint ad aliquid et coniunctum converti. si enim per istos sit verum hoc, si omne visum est verum, omnia entia sunt ad aliquid, reliquum coniunctum erit verum, cui hoc convertitur. hoc autem ostendit etiam paulo ante, cum diceret fore ut omnia entia e medio tollantur per eos qui omne visum verum esse aiunt, si sensus fuerit sublatus. quod enim videtur, alicui videtur et est ad aliquid. qui ergo dicit omne visum esse verum, et hoc tantum verum esse statuit, praeter visum nihil aliud esse putans, hic omnia entia facit ad aliquid. in hoc enim quod videantur, cunctis entibus efficitur esse. hoc autem est ad aliquid: quod enim videtur, alicui videtur. estque illud "omne quod videtur, est verum" par huic "solum est verum." ita qui omnia visa dicit esse vera, is cuncta entia statuit esse ad aliquid: quia enim qui omnia visa esse vera dicit, is solum visum verum esse ait, quod autem non est verum, id ne ens quidem est, efficitur ut sola visa sint entia. si ergo huius, omne visum esse verum, consequens est omnia entia esse ad aliquid, profecto nisi omnia fuerint ad aliquid, ne fuerit quidem omne visum verum: oppositum namque antecedentis convertitur, et consequens est oppositi consequentis. sed quia cum dixisset et per confirmationem sumsisset illud copulatum, nisi omnia entia sint ad aliquid, ne omne quidem visum esse verum, sequi sumsit omnia entia esse ad aliquid, hoc confirmat et sic se habere docet, simulque pertinacium positionem determinans corrigensque addit ea quae hos dicere oportet, ne facile convincantur. neque enim simpliciter, inquit, hi dicere debent omne visum esse verum; neque enim quod cuique videtur, id cuivis verum esse dicere volunt; sic enim nihilo magis omnia vera fuerint quam falsa, propterea quod omnes putant eos decipi*

τὸ φαινόμενον πᾶν εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνον προσιθέμενον αὔταρκες πρὸς τὸ μὴ περιτρέπεσθαι τὸν λόγον αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ μὴ εἴη προσκείμενον τὸ ὅτε φαίνεται ἀλλ' ἁπλῶς εἴη κείμενον τὸ "ἀληθὲς τὸ φαινόμενον εἶναι ᾧ φαίνεται," εἰ τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἄλλοτε μὲν φαίνεται τοιόνδε ἄλλοτε δὲ ἐναντία τούτῳ, εἴη ἂν τῷ αὐτῷ ἅμα ἀληθῆ τἀναντία· ἀμφότερα γὰρ τοῦ αὐτοῦ φαντάσματος. δεῖ δὴ καὶ ταύτης τῆς προσθήκης τῆς ὅτε φαίνεται· οὐκέτι γὰρ τὰ πρότερον φανέντα τῷ αὐτῷ ἂν ἀληθῆ εἴη, ὅτε μηκέτι αὐτῷ τοιαῦτα φαίνεται, ὅτι περὶ ὧν πρότερον ἐδόξαζον ὡς ἀληθῶν, ὕστερον δοξάζουσιν ὡς διεψευσμένοι τότε. γίγνεται οὖν πάλιν τὰ αὐτὰ οὐ μᾶλλον ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ἀλλ' εἰ καὶ τῷ ὅτε φαίνεται μὴ εἴη τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν προσκείμενον, ἐλέγχοιτο ἂν ὁ λόγος αὐτῶν πάλιν καὶ οὕτως· δύναται γὰρ τῷ αὐτῷ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ διάφορός τε ἅμα καὶ ἐναντία φαντασία γίνεσθαι, εἴ τινι ἡ χολὴ κατὰ μὲν τὴν ὄψιν διὰ τὸ χρῶμα γλυκεῖα φαίνεται, κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν πικρά· εἴη γὰρ ἂν οὕτως πάλιν τῷ αὐτῷ τὰ αὐτὰ ἅμα ἀληθῆ εἶναι καὶ ψευδῆ, ὅπερ ἄτοπον ἕποιτο ἂν μὴ προσκειμένου τοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν. καθ' ἑκατέραν γὰρ τὴν αἴσθησιν ἀληθὴς ἔσται ἡ φαντασία, ὃ ἐδήλωσε τῇ τοῦ ᾗ προσθήκῃ, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀληθής τε καὶ ψευδής. ἀλλ' ἐπεὶ δύναταί ποτε κατὰ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν διαφέρον τι ἅμα τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι καὶ ἀνόμοιον, οἷον κατὰ τὴν ὄψιν τὸ αὐτὸ λευκόν τε καὶ οὐ λευκόν, εἰ τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ὑγιαίνει τῷ δὲ ἑτέρῳ κάμνει, δεήσει πάλιν καὶ τῆς ὡς προσθήκης, ὥστε χωρὶς ταύτης τῆς προσθήκης ἅμα ποτὲ τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ ἀληθές τε καὶ ψεῦδος· ψεῦδος γὰρ τῇ νοσούσῃ τὸ φαινόμενον τῇ ὑγιαινούσῃ. διὸ δεῖ προσκεῖσθαι καὶ τὸ ὡς σημαντικὸν ὂν τοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ μόριον.

qui sibi contraria opinantur, sed oportet ut illi "omne visum est verum" adiiciant hoc, ei cui videtur et quando videtur et quatenus et quomodo: his enim praetermissis sermo eorum facilis est ad redarguendum. nam si omne visum simpliciter sit verum et non ei cui videtur, eadem erunt vera et falsa simpliciter. sententia enim qua propria tollitur opinio et falsa esse dicitur nihilo minus quam ipsa simpliciter erit vera. nam quaelibet opinio per sibi oppositam tollitur, si haec vera sit perinde atque illa, ut certe est, quemadmodum dixi, putantibus omnibus falli ceteros qui opposita ipsis existimant. itaque dicentes omne visum esse verum, dicere item debent omne visum perinde simul esse falsum. addendum est igitur, cui videtur, et non simpliciter dicendum omne visum esse verum. sed ne hoc quidem adiicere satis est, ne istorum oratio a se ipsa labefactetur.

1. τὸ om *M*. ‖ 6. δεῖ] εἰ *M*. ‖ δὴ scripsi c. *S*, δὲ *ABr*. ‖ 9. ἢ] καὶ *A*. ‖ 11. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ et 15. τὴν post γὰρ om *M*. ‖ 16. τῇ] τὸ *M*.

ὡς εἴγε ταῦτα μὴ προστιθέντες ὑπέχοιεν λόγον, καίτοι οἰόμενοι δυσέλεγκτοι κατὰ τὸν λόγον εἶναι, εὐέλεγκτοι ἂν εἶεν, καὶ ῥᾳδίως ἂν εἰς τὸ τἀναντία λέγειν αὐτοῖς περιπίπτοιεν. ἅμα γὰρ ἂν εἴη τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, καὶ ὂν καὶ μὴ ὄν, καὶ ἕν τε καὶ πλῆθος, ὅπερ ἄτοπον, εἰ μὴ ταῦτα εἴη προσκείμενα. οὐκέτι γὰρ ἔσται τῷ αὐτῷ ἅμα ἀληθῆ τὰ διαφέροντα ἀλλήλοις διαφέρουσι καὶ ἑτέροις, ἢ τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ χρόνῳ, ἢ εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ αὐτό. ὅτι δὲ ἀναγκαία αὐτοῖς ἡ τούτων προσθήκη, εἰ μὴ μέλλοιεν ἐλέγχεσθαι ταχὺ καὶ τἀναντία λέγειν αὐτοῖς, τιθέμενοι μὲν πᾶσαν εἶναι φαντασίαν ἀληθῆ, συγχωροῦντες δὲ μὴ μᾶλλον ἑκάστην ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι, ὃ ἀναιρετικόν ἐστιν οὗ τίθενται, καὶ αὐτὸς δι' ὧν παρατίθεται δείκνυσιν, ἅ ἐστι τοῦ καὶ ὡς δεικτικά. δύναται τὸ ᾗ καὶ ὡς ἐπὶ τῶν αὐτῶν λέγεσθαι, καὶ μὴ ὡς ἑκάτερον ἰδίου δηλωτικόν. ἡ δὲ τούτων παράθεσις καὶ ἡ περὶ ταῦτα ἀκριβολογία ἐνδείκνυται τήν τε ἀναισχυντίαν αὐτῶν τῆς θέσεως· ὡς γὰρ οὐκ ἄτοπον τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ χρόνῳ πικρόν τε καὶ γλυκὺ εἶναι ἀληθῶς, ἐπεὶ ἄλλῃ μὲν οὕτως ἄλλῃ δὲ οὕτως αἰσθήσει φαίνεται, καὶ λευκόν τε καὶ φαιόν, εἰ ὁ μὲν ὑγιαίνει τῶν ὀφθαλμῶν ὁ δὲ νοσοίη· ἀνόμοια γὰρ αὐτοῖς ἔσται· ἢ διότι ἅμα γίγνεται πάντα τὰ ὄντα πρός τι, δείκνυσιν.

1011*a* 28. "ἐπεὶ — ἀληθῆ." λέγει περὶ τῶν διὰ τὸ ἀπορῆσαι ἐπὶ τὸ τοῦτο θέσθαι ἐλθόντων, οὓς καὶ εἶπε μετριωτέρους τε εἶναι καὶ ὑπομνήσεως καὶ διδασκαλίας, οὐκ ἐλέγχου δεῖσθαι. ἐνδεῖ δὲ τῇ λέξει τὸ ῥᾳδία ἡ ἀπάντησις. ἔσται γὰρ τὸ λεγόμενον ἴσον τῷ ἐπεὶ πρός γε τοὺς διὰ τὰς πάλαι εἰρημένας αἰτίας τὸ φαινόμενον φάσκοντας ἀληθὲς εἶναι ῥᾳδία ἡ ἀπάντησις. ἕπεται γὰρ αὐτοῖς τὸ εἶναι ἅπανθ' ὁμοίως ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ. καὶ διὰ τί τοῦτο, ἐπιφέρει· "οὔτε γὰρ ἅπασι ταὐτὰ φαίνεται." διὰ γὰρ τοῦτο ἠξίου προστιθέναι τοὺς ἐρίζοντας τῷ πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθὲς εἶναι τὸ ᾧ φαίνεται. οὔτε ἀεὶ τῷ αὐτῷ τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ· διὸ πάλιν ἠξίου προστιθέναι τὸ ὅτε φαίνεται. πολλάκις δὲ καὶ ἐναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· διὸ πάλιν ἠξίου προστίθεσθαι τὸ ᾗ τε καὶ ὥς. πῶς δὲ ἐναντία κατὰ τὸν αὐτὸν
1011*a* 33. χρόνον φαίνεταί τινα, δεικνὺς παρέθετο "ἡ — λέγει." τῷ γὰρ μήτε τὰ αὐτὰ πᾶσι φαίνεσθαι μήτε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ τὰ αὐτά, μὴ μᾶλλόν τε ἡγεῖσθαι τῶν φαινομένων ὁμοίως τάδε μὲν ἀληθῆ τάδε δὲ ψευδῆ, ἕπεται τὸ πάντα ὁμοίως γίνεσθαι τὰ φαντάσματα ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ, τῶν αὐτῶν καὶ τοιούτων καὶ οὐ τοι-

5. ἔτι γὰρ om *M*. ‖ fort. ἀλλήλων. ‖ 6. εἰ] εἴη *M*. ‖ 10.11. ὡς ἅ ἐστι δεικτικά *M*. ‖ δεικτά *A*. ‖ 11. ὡς, καὶ ἐπὶ *M*. ‖ 15. εἰ] ἢ *A*. ‖ fort. ὑγιαίνοι. ‖ 18. τὸ post ἐπὶ om *AV*. ‖ 20. ἐνδεῖ — ἀπάντησις *S* ponit 18. ante λέγει. ‖ τὸ ῥᾳδία] τῇ ῥᾳδίᾳ *A*. ‖ 24. τοῦτο] τούτου *M*. ‖ ἐρίζοντας Ascl., ὁρίζοντας *ASBr*. ‖ τῷ coni., τὸ *A* Ascl. *Br*. ‖ 25. τὸ add Ascl. ‖ 26. φαίνεται — 27. τὸ add Ascl. ‖ 27. ᾗ τε Ascl., καὶ ᾗ *ABr*. ‖ 28. post παρέθετο add τὴν ἀφὴν Ascl. ‖ 31. γενέσθαι *M*, γινώσκεσθαι Ascl.

οὕτων φαινομένων. εἰπὼν δὲ [αὐτὸς] καὶ δείξας πῶς ἀκολουθεῖ αὐτοῖς πάντα ὁμοίως λέγειν ψευδῆ τε καὶ ἀληθῆ ἁπλῶς λέγουσι πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθές, οὔτε γάρ, φησί, ταὐτὰ πᾶσι φαίνεται, ἀλλὰ τὰ τοῖσδε φαινόμενα ἀληθῆ τοῖσδε ψευδῆ φαίνονται, οὔτε τῷ αὐτῷ ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἀλλὰ καὶ τἀναντία πολλάκις, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. οὗ σημεῖον παρέθετο τὸ ἐπὶ τῆς ἁφῆς τε καὶ τῆς ὄψεως. ὃ γὰρ ἡ ὄψις ἓν φαντάζεται, τοῦτο τῇ ἁφῇ πλείω φαίνεται κατὰ τὴν τῶν δακτύλων τῶν διαφερόντων ἐπιβολὴν ἐπ' αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ οἱ ἁπτόμενοι δάκτυλοι καὶ ὁσάκις ἅπτονται, τοσαῦτα φαίνεται εἶναι κἀκεῖνο οὗ ἅπτονται, ἓν φαινόμενον τῇ ὄψει. δύναται καὶ ἑνός τινος συνεχοῦς ὄντος τῇ ἁφῇ τοῦτο δοκεῖν πολλὰ ἐν τῇ παρὰ μέρος ἐπιβολῇ τῶν δακτύλων, κἂν τὸ μὲν αὐτοῦ μαλακὸν ᾖ τὸ δὲ σκληρόν τε καὶ πυκνόν, καὶ τὸ μὲν τραχὺ τὸ δὲ λεῖον, ἅπτηται δέ τις μὴ ὁρῶν, ἄλλοτε ἄλλῃ μεταφέρων τοὺς δακτύλους. δύναται τὴν δακτύλων ἐπαλλαγὴν λέγειν [εἶναι] τὴν πρὸς ἀλλήλους συμπλοκήν. οἱ γὰρ περιπεπλεγμένοι ἀλλήλοις δάκτυλοι τῇ μὲν ὄψει εἷς φαίνονται, τῇ δὲ κατὰ τὴν ἁφὴν αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους συναισθήσει πλείους αὐτοὺς λέγοιεν. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ δεῖξαι φανερώτερον καὶ ἐπὶ γεύσεώς τε καὶ ὄψεως, εἰ τῇ μὲν ὄψει φαίνοιτό τι μέλι διὰ τὸ χρῶμα, τῇ δὲ γεύσει χολὴ διὰ τὸ τοιοῦτον ἔχειν τὸν χυμόν, ὡς καὶ αὐτὸς παρέθετο. δείξας δὲ ταῦτα ἑπόμενα τοῖς οὕτω λέγουσιν, ἑξῆς προστίθησι τοὺς διορισμούς, οὓς εἶπεν αὐτὸς πρὸ ὀλίγου, λέγων δεῖν τούτους προστιθέναι τῇ λεγούσῃ δόξῃ πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθὲς τοὺς βουλομένους διαφεύγειν τὸν ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχον· οὐκέτι γάρ, εἰ ταῦτα εἴη προσκείμενα τῇ ἀληθεῖ φαντασίᾳ, συμβαίνει τὰ προειρημένα ἄτοπα. τοῦτο γὰρ λέγει διὰ τοῦ "ἀλλ' οὔτε τῇ αὐτῇ 1011*a* 34. αἰσθήσει καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ." εἰ γὰρ μετὰ τούτων τῶν διορισμῶν ἡ φαντασία ἀληθὴς λέγοιτο, οὐκέτι ἂν ἕποιτο τὸ πᾶσαν φαντασίαν ὁμοίως ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ εἶναι· ἡ γὰρ μετὰ τῶν εἰρημένων διορισμῶν ἀληθὴς ἂν εἴη δεικνυμένη. ὃ εἰπὼν ἐπιφέρει "ἀλλ' ἴσως διὰ τοῦτο ἀνάγκη λέγειν τοῖς μὴ δι' ἀπορίαν." ἔστι δὲ ὃ λέγει, ὅτι τοῖς μὲν διὰ τὸ ἀπορεῖν, πῶς χρὴ τὰς ἀληθεῖς τῶν φαντασιῶν λέγειν ὁμοίως πασῶν φαινομένων, θεμένοις πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ὁμοίως ἀληθῆ, προφανῆ τὰ ἑπόμενα ἄτοπα, ἃ μεταπεῖσαι ἂν αὐτοὺς τῆσδε τῆς δόξης· τοῖς δὲ μὴ δι' ἀπορίαν ἀλλὰ λόγου χά-

1. αὐτὸς om Ascl. *S.* ‖ 2. post ἀληθές add *causam eius reddidit S.* ‖ 4. τὰ add Ascl. *S.* ‖ αὐτὰ] αὐτὸ *M.* ‖ 5. σημεῖον *M* Ascl. *S*, σημεῖα *ABr.* ‖ 8. φαίνεται — κἀκεῖνο οὗ — φαινόμενον Ascl. *S*, φαίνονται — κἀκεῖνα ὧν — φαινόμενα *ABr.* ‖ 10. κἂν] fort. ἄν. ‖ 11. ἅπτεται *A.* ‖ 13. εἶναι om Ascl. ‖ περιπλεκόμενοι *M.* ‖ 18. οὕτω] αὐτὸ *M.* ‖ 19. δεῖ *M.* ‖ 22. οὔτε] οὔτοι *M.* ‖ 27. τοῖς μὲν — 29. ἀληθῆ] *quos inquisitio veri in hanc deduxit sententiam S.* ‖ 28. ἀληθείας Ascl. ‖ λέγειν] fort. κρίνειν. ‖ 30. αὐτοῖς *M.*

ριν λέγουσι ταῦτα διὰ τοῦτο χρὴ προστιθέναι τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν τοὺς προειρημένους ὑφ' ἡμῶν διορισμούς, εἰ μὴ μέλλοιεν ῥᾳδίως περιτρέπεσθαι. τούτου γὰρ χάριν τῆσδε τῆς δόξης προΐσανται· οὐ γὰρ ὡς ὑπολαμβάνοντες οὕτως· οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑπολάβοι τὰ τοιαῦτα. ἕπεται δή, φησίν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, τοῖς ταῦτα λέγουσιν τὸ μὴ ἁπλῶς λέγειν πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ, ἀλλὰ τούτῳ, τουτέστιν ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν. οὕτως δὲ λέγουσιν αὐτοῖς ἕπεται, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, πάντα ποιεῖν πρός τι· τοῦτο γὰρ ἕπεται τῷ πρὸς τὴν δόξαν τὴν τοῦ δοξάζοντος καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ αἰσθανομένου τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων ἀναφέροντι καὶ ἑκάστῳ τὸ φαινόμενον ἀληθὲς εἶναι λέγοντι. εἰ δὲ ἡ οὐσία τῶν ὄντων ἁπάντων πρός τι καὶ ταῖς δόξαις τῶν δοξαζόντων καὶ φαντασίαις καὶ αἰσθήσεσιν ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἕπεται, οὔτε ἔσται τί τινι ὃ μὴ δοξάζει τις εἶναι, οὔτε ἔσται τι, εἰ μὴ προδοξάσαι τις περὶ αὐτοῦ. οἷς γὰρ τὸ εἶναι ἐν τῷ φαίνεσθαι καὶ δοξάζεσθαι εἶναι, τούτοις καὶ τὸ γίνεσθαι ἐν τῷ δοξάζεσθαι. εἰ δὲ τὸ γίγνεσθαι, καὶ τὸ γεγονέναι· ὥστε τῷ μὴ δοξάζοντι γίνεσθαί τι οὐδὲ γίγνεται. ἀλλ' οὐδὲ ὅλως γένοιτό τι, ὃ μὴ γίνεσθαι δοξάζεται, καὶ εἴη γ' ἂν ἕκαστον ἕως ἂν δοξάζηται· ἡ γὰρ δόξα καὶ ἡ φαντασία ποιοῦσι τὰ φαινόμενά τε καὶ δοξαζόμενα μὴ ὑπάρχοντα πρότερον. ἀγαγὼν δὲ ἐπὶ τοῦτο καὶ δείξας ὅτι ἀναγκαῖον αὐτοῖς πάντα πρός τι λέγειν, πειρᾶται τοῦτο κινεῖν καὶ τὴν πρόσληψιν κατασκευάζειν τοῦ λόγου, δεικνὺς ὅτι μὴ πάντα τὰ ὄντα πρός τι, λέγων ὅτι εἰ δέ τι εἴη γεγονὸς ἢ ἐσόμενον ἄνευ τοῦ προδοξασθῆναι, οὐκ ἂν εἴη πάντα πρός τι· εἰ δὲ μὴ πάντα πρός τι, οὐδὲ τὸ φαινόμενον ἑκάστῳ ἀληθὲς ἔτι. ἐπὶ τοῦτο δὲ ἀγαγὼν τὸν λόγον, ὡς ῥᾴδιον ὂν δεῖξαι ὅτι μὴ ἐκ τοῦ προδοξάσαι τινὰ ἕκαστον τῶν γινομένων γίγνεταί τε καὶ γέγονεν, ἐπαύσατο· ἐναργὲς γὰρ τὸ πολλὰ καὶ ἀπροσδοκήτως καὶ ἀνελπίστως γίνεσθαι· ἄτοπον γὰρ τὸ λέγειν ὅτι οὔτε πόλεμος ἐγένετο ἄν, εἰ μὴ προεδόξασέ τις ὅτι ἔσται, οὐδὲ ὁ κατακλυσμὸς ἢ ὁ σεισμός. ἔδει γάρ, εἰ τοῦτο, μόνοις τοῖς περὶ τούτων προδοξάσασι γίνεσθαι αὐτά, καὶ τοῖς δοξάζουσι μὴ ἔσεσθαι αὐτὰ μὴ γίνεσθαι. οὐχ οὕτω δὲ ἔχει· οὔτε γὰρ ὁ πόλεμος τοῖς μὲν δοξάσασιν ἔσεσθαι αὐτὸν γίνεται τοῖς δὲ μὴ δοξάσασιν οὐ γίνεται, οὔτε προσπταίειν, τίς δοξάζει, ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις, τοῦτο. εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ δοξάζεσθαι

1. τοῦτο] τὸ *A*. ‖ 4. ἂν add Ascl. ‖ 6. 7. ὡς καὶ] καὶ *A*1, ὡς *A*2. ‖ 7. τῷ] τὸ *M*. ‖ 8. 9. ἀναιροῦντι Ascl. ‖ 9. εἶναι λέγοντι] ὄν τι, εἴ γε ἐν τῇ σχέσει ἐκείνων τὸ εἶναι ἔχουσιν Ascl. ‖ εἰ δὲ οὐσία *M*, ἡ δὲ ἡ οὐσία *A*, εἰ τοίνυν ἡ οὐσία Ascl. ‖ 11. ἡ ὕπαρξις *A M* Ascl. *S*, [ἡ ὕπαρξις] *Br*. ‖ ἔσται] fort. ἔστι. ‖ τί om *M*. ‖ 15. τ' *M*. ‖ 19. εἴη *A* Ascl., ἦν *Br*. ‖ 19. 20. γεγονὸς καὶ ἐπόμενον ἄνευ τοῦ δοξασθῆναι *M*. ‖ 20. 21. εἰ δὲ μ. π. π. τ. add Ascl. ‖ 21. ἔτι] ἐστι *M*. ‖ 28. τοῖς δὲ — γίνεται add Ascl. ‖ 28. 29. προσπταίειν *AM*, manifesto corruptum, *nec refert quis id opinatus fuerit* *S*. ‖ 29. τίς δοξ.] εἴ τις δοξ. *Br*. ‖ 29. p. 281, 1. δοξάζεσθαί τινα οὐ γίνεταί *M*.

γίνεταί τινα, οὐ γίνεται τὰ ὄντα πάντα πρός τι· τὸ μὴ πάντα εἶναι πρός τι, τὸ μὴ πᾶν εἶναι τὸ φαινόμενον ἀληθές. ῥᾴδιον δέ, ὅτι μὴ ἔστιν ἐν τῷ φαίνεσθαι τοῖς οὖσι τὸ εἶναι, καταμαθεῖν καὶ ἐκ τοῦ τὰ μὲν πρός τι ἅμα εἶναι τῇ φύσει, μὴ συναναιρεῖσθαι δὲ τῷ δοξάζοντι τὴν τῶν δοξαζομένων οὐσίαν τε καὶ ὕπαρξιν.

"ἔτι — ἴσον." δείξας ὅτι οἱ τὸ φαινόμενον πᾶν ἀληθὲς εἶναι λέγοντες 1011b 7.
πρός τι ποιοῦσι πάντα, περὶ τῶν πρός τι τὸν λόγον ποιούμενος δείκνυσί τι καὶ τοιοῦτον ἄτοπον ἑπόμενον τῇ δόξῃ, λαβὼν καὶ θεὶς πρῶτον πῶς λέγομεν καὶ ἔστι τὰ πρός τι· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει τὰ ὄντα πάντα, δεδειγμένον ἂν εἴη ὅτι μὴ πρός τί ἐστιν. τῶν δὴ πρός τι ἕκαστον πρὸς ἓν λέγεται, ἢ εἰ καὶ πρὸς πλείω τὸ αὐτό, καθ' ἕκαστον τῶν πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένον, καὶ οὐ τὸ τυχόν· ἕκαστον γὰρ τῶν πρός τι πρὸς ὡρισμένον τι λέγεται. καὶ γὰρ εἰ πλείους τι σχέσεις ἔχει καὶ πρὸς πλείω διὰ τοῦτο λέγεται, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην γε σχέσιν πρὸς ὡρισμένον τι λέγεται ἢ εἴδει ἢ γένει. εἰ οὖν τὸ αὐτὸ ἴσον τε εἴη καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, πρὸς πλείω μὲν ῥηθήσεται (καὶ γὰρ πρὸς ἴσον καὶ πρὸς ἥμισυ καὶ διπλάσιον), ἀλλὰ καθ' ἕκαστον πρὸς ὡρισμένον· οὔτε γὰρ ἴσον πρὸς ἄλλο τι ἢ πρὸς ἴσον, οὔτε διπλάσιον πρός τι ἄλλο ἢ πρὸς ἥμισυ, οὔτε ἥμισυ πρὸς ἄλλο ἢ διπλάσιον. ἀλλ' οὐδὲ ὁρατὸν πρὸς ἄλλο τι ἢ πρὸς ὄψιν· ὥστε εἰ καὶ πρὸς πλείω τὸ αὐτό, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἀεὶ πρὸς ὡρισμένον τι. εἰπὼν δὲ τὸ πρός τι ἢ [καὶ] πρὸς ἕν, ἢ εἰ καὶ πρὸς πλείω ἀλλ' οὖν πρὸς ὡρισμένον τι καὶ ἓν καθ' ἑκάστην γε σχέσιν λέγεσθαι, τὸ μὲν ἐκ τοῦ πρὸς ἓν ἕκαστον λέγεσθαι καθ' ἑκάστην γε σχέσιν ἑπόμενον ἄτοπον καὶ ὁμολογούμενον τῇ δόξῃ ὕστερον ἐπιφέρει, πρῶτον δὲ ἄλλο δείκνυσιν ἑπόμενον αὐτῇ. ἐπεὶ γὰρ τὸ δοξάζον καὶ δοξαζόμενον πρὸς ἄλληλα λέγεται, εἰ ἔστιν ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὸ εἶναι ἐν τῷ δοξάζεσθαι, ἐπεὶ καὶ ἕτερον τὸ δοξάζειν καὶ τὸ δοξάζεσθαι (πρός τι γὰρ καὶ ἀντικείμενον), εἰ ἄνθρωπός ἐστι τὸ δοξαζόμενον καὶ ταὐτὸν αὐτῷ τὸ δοξάζεσθαι καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπος, εἴγε ἐν τῷ δοξάζεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, τὸ δοξάζον οὐκ ἔσται ἄνθρωπος· ἕτερον γάρ ἐστι τοῦ δοξαζομένου. κατὰ μὲν γὰρ τοὺς μὴ λέγοντας εἶναι πάντα τὰ ὄντα πρός τι, ἀλλὰ καταλείποντας οὐσίαν τινὰ

1. τὸ μὴ — 2. ἀληθές] emendatio petenda e *S* *quodsi non omnia sunt ad aliquid, consequens est ut ne omne quidem visum sit verum.* || 3. 4. τῇ φύσει Ascl. *S*, τὰς φύσεις *ABr.* || 6. οἱ] εἰ A_1. || 7. ποιούμενος *M.* || 8. λέγεταί τε καὶ Ascl. || 10. εἰ om *A.* || 11. ἕκαστον γὰρ — 12. λέγεται om *S.* || 12. ὡρισμόν τις *M.* || τι σχέσεις] τις σχ. Ascl. *Br.* || 13. 14. λέγεται καὶ ταὐτὸν ἢ Ascl. || 16. ἢ πρὸς — 17. πρός τι ἄλλο om A_1. || 18. πρὸς ὄψιν Ascl. *Br*, ὄψιν *AM.* || 19. καὶ om *S.* || 20. γε] τὴν *M.* || λέγεσθαι scripsi c. *S*, λέγεται *ABr.* || 24. καὶ post ἐπεὶ om *M.* || 25. ἀντικείμενα Ascl. || καὶ ταὐτὸν — 26. ἄνθρωπος Ascl., καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι A_1, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ *Br.* || 26. ἔστιν ἐν τ. δ. καὶ τούτῳ τὸ ε. A_2. || 28. μὴ om *AM.* || τινὸς *M.*

ὑποκειμένην καὶ συμβεβηκὸς αὐτῇ ποιοῦντας τὸ πρός τι, πρόχειρός τε καὶ ῥᾳδία ἡ λύσις τοῦ προηπορημένου. ὅτι γὰρ τὸ δοξάζον καθὸ δοξάζει τοῦ δοξαζομένου καθὸ δοξάζεται ἕτερόν ἐστι, λέγοιεν ἄν· ἕτερον γὰρ τοῦ δοξάζειν τὸ δοξάζεσθαι. ὃ μέντοι ποτὲ ὂν τῶν δοξαζόντων τε ἕκαστον καὶ δοξαζομένων συμβεβηκὸς ἔχει ἢ τὸ δοξάζειν ἢ τὸ δοξάζεσθαι, οὐδὲν κωλύει ταῦτα εἶναι ταὐτά· οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καθ' αὑτὸ ᾗ ἄνθρωπος ἐστιν ἔτι πρός τι, ἀλλὰ καθὸ δοξάζων καὶ δοξαζόμενος· καὶ οὕτω γε οὐδὲν κωλύει καὶ ἑαυτὸν δοξάζειν τινά· συμβέβηκε γὰρ τῷ αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ ὄντι οὐσίᾳ πλείω ἅμα, ὥστε οὐδὲν κωλυθήσεται κατ' ἄλλο μὲν δοξάζων εἶναι, κατ' ἄλλο δὲ δοξαζόμενος· κατ' ἄλλο γὰρ καὶ ἄλλο· κατὰ δὲ τὸ ὑποκείμενον, ὅ ποτε ὂν ἔχει ταῦτα συμβεβηκότα, ὁ αὐτός. τοῖς δὲ πρός τι πάντα ποιοῦσιν οὐχ οἷόν τε λέγειν τοῦτο ἔτι· οὐ γὰρ ἐστι κατ' αὐτοὺς οὐσία τις, ᾗ συμβέβηκε δοξάζεσθαι, ὅ ἐστι πρός τι, ἀλλ' ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ δοξάζεσθαι. εἰ οὖν ὅταν δοξάζηται ἄνθρωπος, τότε ἐστι, καὶ ταὐτόν ἐστιν αὐτῷ ἀνθρώπῳ τε καὶ δοξαζομένῳ (διότι γὰρ δοξάζεται ὁ ἄνθρωπος εἶναι, ἔστι, καὶ ἐν τῷ δοξάζεσθαί ἐστιν αὐτῷ τὸ εἶναι καὶ δοξαζόμενον), ὡς τὸ δοξάζεσθαι τοῦ δοξάζειν τέ ἐστιν ἕτερον καὶ οὐχ οἷόν τε καθὸ δοξάζεται καὶ δοξάζειν ἅμα, οὕτως καὶ τὸ δοξαζόμενον τοῦ δοξάζοντος ἕτερόν ἐστι (ταὐτὸν γὰρ ἦν δοξάζεσθαί τε καὶ εἶναι)· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα τοῦ δοξάζοντος ἕτερον ἔσται, ὅταν τὸ δοξαζόμενον ἄνθρωπος ᾖ, καὶ τοῦτο οὐ κατὰ συμβεβηκός, ἐπεὶ μὴ ἕτερον τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι τοῦ δοξαζομένῳ εἶναι. καθὸ οὖν ἐστιν αὐτῷ τὸ εἶναί τι τοῦτο, κατὰ τοῦτο αὐτοῦ ἕτερόν ἐστι. τὸ δοξάζον ἄρα ἄνθρωπον δοξάζον οὐκ ἔσται ἄνθρωπος τότε. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἴσου ὁ αὐτὸς λόγος ἐπ' ἀμφοτέρων καθὸ ἴσα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζοντος καὶ δοξαζομένου. οὐ γὰρ τῶν οὕτως πρός τι ὄντων τὸ δοξάζον τε καὶ δοξαζόμενον· ἦν γὰρ ἄν, εἰ τοῦτο ἦν, πᾶν τὸ δοξάζον ταὐτὸν τῷ δοξαζομένῳ, ὡς τὸ ἴσον ἴσῳ ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον. ἀλλ' οὐ τῶν κατ' ἰσότητα πρός τί ἐστι τὸ δοξάζειν τε καὶ τὸ δοξάζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν κατὰ τὸ κρῖνόν τε καὶ κρινόμενον· ὧν καὶ τὰ τελειωτικὰ ἐπιστῆμαί τε καὶ αἰσθήσεις, ἐν οἷς πᾶσιν ἕτερα τὰ κρίνοντα τῶν κρινομένων· ἄλλο γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν, καθὸ

2. προηρημένου *M*. || 4. ὃ] ὂν *M*. || 8. οὐδὲν καὶ λυθήσεται *M*. || 9. κατ' ἄλλο γ. κ. ἄλλο om *S*. || 11. λέγειν ἐστί· οὐ *M*. || 12. ᾗ] οὐ *M*. || ὅ — 13. δοξάζεσθαι om *M*. || 16. καθὸ δοξάζεσθαι καὶ *M*. || 17. οὕτω δὲ *A*2. || ἐστι *A*1 *S*, ἔσται *A*2 *Br*. || 19. οὐ κατὰ] οὐκ αὐτὰ *M*. || τὸ] τῷ *M*. || 20. κατὰ — 21. ἐστι] *hoc cogitans ab ipso diversum est. Per quod igitur ipsi suppetit aliquid esse, hoc secundum, hoc est ab ipso diversum S*. || 21. αὐτοῦ] αὐτῷ *M*. || δοξάζον ante οὐκ om *S*. || 24. ἦν γὰρ ἂν *Br* c. *S*, ἦν παν' *A*, ἂν πα', εἰ *M*. || 25. ἴσῳ ἴσον om *A*. || 26. ἐστι] ἐπὶ *M*. || τῶν om *M*. || 27. τὰ τελειωτικὰ om *S*. || 28. πᾶσιν] πάλιν *M*.

τοιοῦτον, καὶ ἄλλοι οἱ λόγοι αὐτῶν. διὸ ἐπὶ μὲν τῶν ἴσων τοῦ ἑτέρου ὄντος ἴσου καὶ θάτερον ἴσον ἐστὶ καὶ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον, οὐκέτι δὲ ἐπὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ, ὥσπερ οὐδὲ ἐπὶ διπλασίου· οὐ γὰρ εἰ θάτερον τῶν πρὸς ἄλληλα λεγομένων διπλάσιον, καὶ θάτερον διπλάσιον· ἥμισυ γὰρ ἐκεῖνό γε, ἀλλ' οὐ διπλάσιον, ἔτι δὲ διαφέροντες οἱ λόγοι διπλασίου τε καὶ ἡμίσεος. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζοντος, εἰ θάτερον δοξάζον, θάτερον οὐκέτι δοξάζον ἀλλὰ δοξαζόμενον ἔσται, καὶ ἕτερον ἐκείνου τῷ λόγῳ. ὥστε εἰ τὸ δοξαζόμενον [ἔσται, καὶ ἕτερον ἐκείνου] τὸν τοῦ ἀνθρώπου λόγον ἔχει καθὸ δοξάζεται, τὸ δοξάζον, οὐκ ἔχον τὸν τοῦ ἀνθρώπου λόγον, οὐδ' ἄνθρωπος εἴη. δύναται δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐπιχείρησις συνῆφθαι τῷ τὰ πρός τι ἓν πρὸς ἓν καὶ πρὸς ὡρισμένον λέγεσθαι· εἰ γὰρ πρὸς ἓν ἕκαστον τῶν πρός τι λέγεται, καὶ τὸ δοξάζειν πρὸς ἓν τὸ δοξάζεσθαι ἂν λέγοιτο, ὥστε εἰ ταὐτὸν ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὸ εἶναί τε καὶ δοξάζεσθαι, τὸ δοξάζον ὥσπερ πρὸς τὸ δοξαζόμενον λέγεται, οὕτω ῥηθήσεται καὶ πρὸς τοῦτο, ὅ ἐστι τὸ δοξαζόμενον, εἴγε ταὐτὸν αὐτῷ τὸ εἶναι καὶ τὸ δοξαζόμενον. ἀλλ' ἔστι τὸ δοξαζόμενον τῷ δοξάζεσθαι ταὐτόν, καὶ τὸ δοξάζειν αὖ τῷ δοξάζοντι ταὐτόν· οὕτως γὰρ ἔσται ἓν πρὸς ἕν. εἰ δὲ τοῦτο, ὡς ἄλλο τὸ δοξάζειν τοῦ δοξάζεσθαι, οὕτως ἄλλο ἔσται καὶ τὸ δοξάζον τοῦ δοξαζομένου, καὶ ἀνάπαλιν, ὥστε εἰ ἄνθρωπος τὸ δοξαζόμενον, οὐκ ἔσται τὸ δοξάζον ἄνθρωπος· καὶ οὕτω καθ' ἕκαστον τῶν δοξαζομένων ἄλλο ἔσται τὸ δοξάζον, ἀνθρώπου μέν, ὅταν ἄνθρωπον, κυνὸς δέ, ὅταν κύνα. "εἰ δὲ καθ' 1011b 11.
ἕκαστον ἔσται πρὸς τὸ δοξάζον, πρὸς ἄπειρα ἔσται τῷ εἴδει τὸ δοξάζον." ἦν δὲ κείμενον τὰ πρός τι ἢ πρὸς ἓν λέγεσθαι, ἢ εἰ πρὸς πλείω λέγοιτο πρός τι τὸ αὐτό, ἀλλ' οὖν πρὸς ὡρισμένα· ὃ ἀναιροῦσιν οἱ πάντα πρός τι λέγοντες· ἔσται γὰρ πρὸς ἄπειρα τὸ δοξάζον ἓν καὶ ταὐτὸν ὄν, εἴγε μὴ ἔστιν ὑποκειμένη τις φύσις ᾗ συμβέβηκε τὸ δοξάζεσθαι, διάφορος μὲν οὖσα κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶδος (ἄλλο γὰρ εἶδος ἵππου καὶ ἄλλο κυνός, καὶ τῶν ἄλλων ὅμοια, ὅσα ἐστὶ δοξαστά), ἓν δέ τι καὶ ταὐτὸ συμβεβηκὸς ἔχουσα τὸ εἶναι δοξαστὴ καὶ δύνασθαι αὐτῆς δόξαν γενέσθαι, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ εἶναι ἐν τῷ δοξάζεσθαί ἐστι, καὶ ἐν τούτῳ ἡ γένεσίς τε καὶ ἡ οὐσία αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο τῷ ἵππῳ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ καὶ δοξάζεσθαι (ἐν τούτῳ γὰρ αὐτῷ τὸ εἶναι), ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς οὖσιν·

1. ἄλλοι ὀλίγοι *A*1. ‖ 1. 2. ἴσου, καθάπερ ἴσον *M*. ‖ 3. διπλάζου *M*. ‖ 4. καὶ θάτερον διπλάσιον om *M*. ‖ τε *M*. ‖ 5. ἡμίσεως *M*. ‖ 7. ἐκείνου τῷ *M S*, ἐκείνῳ τῷ *ABr*. ‖ ἔσται, καὶ ἕτερον ἐκείνου om *S*. ‖ 9. fort. οὐδ' ἄν. ‖ 11. ταῦτα *A*. ‖ 15. ἓν πρὸς ἕν scripsi c. *S*, πρὸς ἕν *ABr*. ‖ 18. 19. τὸ δοξάζον scripsi c. *S*, τὸ δοξάζειν *AMBr*. ‖ 21. post λέγεσθαι falso add *S eorum positio, ipse per ea quae adiungit demonstrat, quae quidem ipsum, ut dicitur*. ‖ λέγοι τὸ πρός *M*. ‖ 23. δοξάζον scripsi c. *S*, δοξαστὸν *AMBr*. ‖ 27. ἐν τῷ Ascl., τὸ *ASBr*. ‖ 28. ἢ καὶ Ascl. *S*, ἀλλ' ἐν τῷ *ABr*.

οὐδὲν γὰρ διαφέρει κύνα εἰπεῖν ἢ δοξαστόν. ἄπειρα δὲ κατὰ τὸ εἶδός ἐστι τὰ ὄντα· ἄπειρα ἔσται κατὰ τὸ εἶδος τὰ δοξαστά τε καὶ τὰ δοξαζόμενα, καθό ἐστι δοξαστά. ὥστε οὖν εἰ τὰ δοξαζόμενα πρὸς τὰ δοξάζοντα λέγεται, πρὸς ἄπειρα τῷ εἴδει τὸ δοξάζον ῥηθήσεται, εἴγε ἄπειρα κατ᾽ εἶδος τὰ δοξαζόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, οἷς ἐν τῷ δοξάζεσθαι τὸ εἶναι. τοῦτο δὲ ἄτοπον. ἰσχυρὸς δὲ ὁ λόγος πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ πάντα πρός τι εἶναι, ὅ τε δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς προδοξάσαντος οὔτε εἶναι οὔτε ἔσεσθαι, καὶ ὁ ἀντιστρέφων αὐτῷ ὁ λέγων πάντα, ἃ δοξάζει τις, ἢ εἶναι ἢ ἔσεσθαι· πολλά τε γὰρ τῶν γινομένων μὴ προδοξασθέντα γινόμενα καὶ λεγόμενα ἀπροσδόκητα, καὶ πολλά, ἃ πάλιν δοξαζόμενα οὐ γίνεται, ὡς θησαυρῶν εὕρεσις, ἐν πολέμοις καὶ ἐν ἀγῶσι νῖκαι καὶ ἧτται, καὶ μύρια ὅσα ἄλλα. καὶ ἔτι ὁ λέγων, εἰ ἐν τῷ δοξάζεσθαι ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ εἶναι, μὴ ὄντος γε τοῦ δοξάσαντος οὐδὲν ἔσται· ὥστε ἀναιρεθέντος ζῴου οὐδὲν ἄλλο εἴη, καὶ συμφθείροιτο ἂν τῷ δοξάζοντι φθειρομένῳ ἡ ὕπαρξις τῶνδε ὧν ἐδόξαζεν, ὡς εἴπομεν ἤδη. ἀλλ᾽ εἰ καὶ εἴη μέν, μηκέτι δὲ δοξάζοιτο αὐτό, οὐδὲ τότε ἂν εἴη. ἔτι αὐτὸς ὁ δοξάζων ὅτε δοξάζει, εἰ μὴ ὑπό τινος δοξάζοιτο, οὐκ ἔσται ὤν· καὶ οὕτω συμβήσεται αὐτῷ μὴ εἶναί τε ἅμα καὶ δοξάζειν. ἔτι ἐν τῇ τῆς δόξης ἀπαλλαγῇ καὶ τῶν πραγμάτων ἔσται μεταλλαγή, περὶ ὧν μεταπίπτουσα δόξας τι ὁ δοξάζων, εἰ μή τις αὐτὸν δοξάζοι ὡς δοξάζοντα. ἔτι εἰ ὁ μὲν αὐτὸν δοξάζει εἶναι, ὁ δὲ μή, εἴη ἂν ἅμα καὶ οὐκ εἴη. ἀλλὰ καὶ εἰ πολλὰ δοξάζοιεν εἶναι, ἔσται πολλὰ ὁ αὐτός. καὶ εἰ ἐν διαφόροις ἅμα τόποις τὸ αὐτό τινες τὸν ἀριθμὸν δοξάζοιεν εἶναι, ἔσται ἅμα τὸ αὐτὸ ἐν διαφόροις τόποις· καὶ εἴη ἂν καὶ εἰ διάφορον, οἷον οἱ μὲν ἠρεμοῦντα οἱ δὲ κινούμενα, ἅμα τὰ αὐτὰ ἔσται. καὶ μυρία ἄν τις εὕροι τῇδε τῇ δόξῃ ἄτοπα ἑπόμενα.

1011b 13. "ὅτι — φάσεις." τοῦτο ἦν τὸ προκείμενον αὐτῷ δεῖξαι, ὅτι γνωριμώτατον καὶ ἐναργέστατον ἀξίωμα τὸ μὴ συναληθεύεσθαι τὰς ἀντιφάσεις· ὃ δέδειχε διὰ πλειόνων. καὶ τίνα ἄτοπα ἕπεται τοῖς τοῦτο φάσκουσιν, εἴρηται, καὶ τί τὸ κινῆσαν τοὺς οὕτως ὑπολαμβάνοντάς τε καὶ θεμένους, ὅτι τό τε τἀναντία ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὁρᾶν γινόμενα καὶ τὸ μὴ πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεσθαι περὶ τῶν δοκούντων εἶναι τῶν αὐτῶν.

2. ἄπειρα ἔσται] adde ὥστε vel ἄρα, *igitur* ***S.*** ‖ 6. ὅτε δείκνυσιν ***Br.*** ‖ προσδοξάσαντος ***M.*** ‖ 9. ἀπροσδόκητα scripsi c. ***S***, προσδοκητά ***AMBr.*** ‖ δοξαζόμενος ***M.*** ‖ 12. γε] τε ***A.*** ‖ 14. fort. δοξάζοι τὸ αὐτό. ‖ 16. ἔτι — 18. δοξάζοντα] *praeterea si opinio mutetur, res quoque de quibus habetur mutabuntur, nisi si quis se ipsum existimet ut existimantem* ***S.*** ‖ 18. αὐτὸν] αὑτὸν ***A.*** ‖ 21. ἔσται om ***M.*** ‖ καὶ εἴη — 22. ἔσται] locus corruptus. *denique idem res oppositae fuerit, ut si quod quiescere quidam putat, hoc alius moveri opinetur* ***S.*** ‖ 22. 23. μύρια αὖτις τῇδε ***M.*** ‖ 25. τῷ ***A.*** ‖ 25. 26. δέδειχθαι ***M.***

"ἐπεὶ — αὐτοῦ." δείξας ἐναργέστατον ὂν ἀξίωμα τὸ μὴ δύνασθαι ἅμα 1011b 15.
τὴν ἀντίφασιν ἀληθῆ εἶναι, φησὶν ἐπειδὴ τούτῳ τὸ μηδὲ τἀναντία ἅμα δύνασθαι ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ, καὶ πῶς ἕπεται δείκνυσι. "τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων θάτε- 1011b 18.
ρον στέρησίς ἐστιν οὐχ ἧττον," τουτέστι τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων οὐχ ἧττον στέρησίς ἐστιν ἢ ἐναντία. κέχρηται δὲ τῷ ἐπιχειρήματι τούτῳ μάλιστα ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς. δύναται τὸ "οὐχ ἧττον" σημαντικὸν εἶναι τοῦ οὐχ ἧττον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου στέρησις· εἴρηκε μὲν γὰρ ἐν ἐκείνοις τὸ χεῖρον ἐν τῇ τῶν ἐναντίων συστοιχίᾳ στέρησιν εἶναι, κυρίως τοῦ ἀμείνονος εἴδους ὄντος. οὕτως τὸ μέλαν στέρησις τοῦ λευκοῦ καὶ τὸ αἰσχρὸν τοῦ καλοῦ καὶ τὸ πικρὸν τοῦ γλυκέος· ἤδη μέντοι ἑκάτερον ἑκατέρου στέρησις· καὶ ταύτῃ τἀναντία τῶν κυρίως στερήσεων διαφέρει, ᾗ ἐκεῖ μὲν τὸ ἕτερον μόνον τοῦ ἑτέρου στέρησις, ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων ἑκάτερον ἑκατέρου. λαβὼν δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων στέρησιν εἶναι τοῦ ἑτέρου,
μετὰ ταῦτα προσέθηκε τὸ "οὐσίας δὲ στέρησις," ἴσον λέγων τῷ ἡ δὲ στέρησις 1011b 19.
οὐσίας, τουτέστιν ὄντος τινὸς καὶ ὡρισμένου. ὁ ἐξηγούμενος προσέθηκεν "ἡ δὲ στέρησις ἀπόφασίς ἐστιν ἀπό τινος ὡρισμένου γένους." οὕτω γὰρ γίνεται σῶζον τὸ λεγόμενον τὴν πρὸς τὰ εἰρημένα συνέχειαν. τίνι δὲ διαφέρει τῆς ἁπλῶς ἀποφάσεως ἡ στερητικὴ ἀπόφασις, ἐδήλωσε διὰ τοῦ προσθεῖναι "ἀπό τινος ὡρισμένου γένους." τοῦτο δὲ σημαντικὸν ἦν καὶ τὸ "οὐσίας δὲ στέρησις." ἢ τὸ "οὐσίας δὲ στέρησις" ἴσον ἐστὶ τῷ ἡ δὲ στέρησις στέρησις οὐσίας καὶ ὄντος τινός· ὂν γάρ τι τὸ ἐστερημένον ἐστέρηταί τινος· οὐ γὰρ ὥσπερ ἀπόφασις, ἥ τινων ἀληθεύεται καὶ κατὰ τῶν πεφυκότων ἐκεῖνο δέχεσθαι μὴ ἐχόντων δέ, καὶ κατὰ τῶν μηδ' ὅλως πεφυκότων (τὸ γὰρ οὐχ ὁρᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ ἀληθὲς καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὃς οὐδὲ ὅλως ὄψεως δεκτικός· κατὰ ἀορίστων γὰρ ἡ ἀπόφασις), οὐχ οὕτω καὶ ἡ τυφλότης· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀφῃρημένων τὴν ὄψιν μόνον ἀληθεύεται. ὁμοίως καὶ τὸ ἐναντίον, εἴγε ἡ αὐτὴ φύσις τῶν ἐναντίων δεκτική. τούτῳ γὰρ στέρησις ἀποφάσεως, φησί, διαφέρει, ὅτι ἡ μὲν ἀπόφασις κατά τε ὄντων καὶ μὴ ὄντων κατηγορεῖται, ἡ δὲ στέρησις κατά τινος ὑποκειμένης φύσεως, ἥτις καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἕξεώς ἐστι δεκτική. ἅμα δὲ καὶ τί ἐστι στέρησις καὶ τί δύναται ἐξέθετο, εἰπὼν ἀπόφασις γάρ ἐστιν ἀπό τινος ὡρισμένου· τοῦτο δὲ ἐν τοῖς πρώτοις ἤδη περὶ στερήσεως εἶπεν. εἰ δὴ τῶν μὲν ἐναντίων θάτερον στέρησις θατέρου, ἡ δὲ στέρησις ἀπόφασίς τις, οὐδεμία δὲ ἀπόφασις συναληθεύεται τῇ ἀντικειμένῃ φάσει, οὐδ' ἂν τὰ ἐναντία συνυπάρχοι ἀλλήλοις. ὁ γὰρ λόγος τοιοῦτος· τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων

3. ὑπάρχει *A*1. || ἐναντία *A*1. || 5. ἐναντία *Br*, *oppositio S*, *A* fort. habet ἐναντίον, quod scribendum videtur. || π. Γεν. I, 3. || 8. στέρησις *M*. || 9. ἤδη] fort. ἐστι, *utrumque tamen alterius privationem esse S*. || 10. ταύτῃ τ' ἂν ἀντὶ τῶν *A*1. || 12. ἑκατέρων ἑκάτερα *A*. || 19. ὂν] οὐ *M*. || 20. ἐστερημένον σημαντικὸν ἦν ἐστέρηται *M*. || 25. ἀποφάσεως] ἀποφάσει *A*. || 32. συνυπάρχῃ *A*. || γὰρ om *A*1 *M*.

τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων στέρησις· ἡ στέρησις ἀπόφασις οὗ ἐστὶ στέρησις· τὸ ἕτερον ἄρα τῶν ἐναντίων ἀπόφασίς ἐστι τοῦ οὗ ἐστιν ἐναντίον. εἰ δὲ ἡ ἀπόφασις μὴ συναληθεύοι τῇ καταφάσει, οὐδ' ἂν τἀναντία. ἀλλ' εἰ μὴ οἷόν τε ἅμα τἀναντία τοῦ αὐτοῦ κατηγορῆσαι ἀληθῶς, προσκείσθωσαν δὲ οἱ διορισμοὶ οἱ ἐν τοῖς ἐναντίοις ὑποτιθέμενοι, οὐδ' ἂν συνυπάρχειν ἀλλήλοις δύναιτο, ἀλλ' ἢ πῇ ἄμφω ἢ θάτερον πῇ θάτερον δὲ ἁπλῶς, πῇ μὲν ἄμφω, εἰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο μόριον αὐτοῦ ἔχοι τι τἀναντία, θάτερον δὲ πῇ θατέρου ἁπλῶς ὄντος, ὡς εἶπεν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς, τὴν ἐκβολὴν τῶν φορτίων ἐν θαλάσσῃ ἁπλῶς μὲν καὶ καθ' αὑτὴν ἐξεταζομένην ἀκούσιον εἶναι, τότε δὲ ὅτε πράσσεται ἑκούσιον, καὶ τὸν Αἰθίοπα ἁπλῶς μὲν καὶ ὅλον ὁρώμενον μέλανα, πῇ δὲ λευκόν (κατὰ γὰρ τοὺς ὀδόντας), καὶ τὸ ἐγὼ ψεύδομαι, ἁπλῶς ψευδὲς ὄν, πῇ ἀληθές ἐστιν, ὡς ἐν ἄλλοις δέδεικται.

1011b 23. (7) "ἀλλὰ — οὐδέν." δείξας ὅτι μὴ οἷόν τε ἅμα τἀναντία ὑπάρχειν, ἐφεξῆς δείκνυσι διὰ πλειόνων ὅτι μηδέν ἐστι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως. προσκατασκευάζοιτο δ' ἂν διὰ τούτου τὸ μηδὲ ψεύδεσθαι ἅμα τὴν ἀντίφασιν· ᾧ ἕποιτο ἂν τὸ διαιρεῖν ἐπὶ παντὸς αὐτὴν τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. εἰ γὰρ μήτε ἀληθὲς ἅμα, ὡς δέδεικται, μήτε ἅμα ψευδές (δύναιτο γὰρ ἂν τοῦτο εἰρῆσθαι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως), λείπεται τὸ ἐπὶ παντὸς τὸ ἕτερον αὐτῆς μόριον ἀληθὲς εἶναι, τὸ δὲ ἕτερον ψεῦδος. ὅτι οὖν μηδὲν τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ δείκνυται. δεῖ δὲ μίαν λαμβάνειν ἀντίφασιν· τοῦτο δὲ εἴη ἄν, εἰ ἓν καθ' ἑνὸς εἴη καὶ τὸ καταφασκόμενον καὶ τὸ ἀποφασκόμενον· εἰ γὰρ μὴ ἓν καθ' ἑνὸς εἴη, οὐ μία ἔτι καὶ ἡ αὐτὴ ἀντίφασις, ἀλλὰ πλείους ἔσονται αἵ τε καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις. εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἔν τε τῷ περὶ Ἑρμηνείας καὶ ἐν τῷ περὶ Καταφάσεως. διὸ καὶ αὐτὸς προσέθηκε τὸ "ἓν καθ' ἑνός." πρὸς δὲ τὴν δεῖξιν τοῦ μηδὲν εἶναι τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ πρώτῃ ἐπιχειρήσει χρῆται τοιαύτῃ. ὁρίζεται τί ἐστι τὸ ἀληθὲς καὶ τί τὸ ψεῦδος, καὶ λαμβάνει ἀληθὲς μὲν εἶναι τὸ τὸ ὂν λέγειν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, ψεῦδος δὲ τὸ τὸ ὂν λέγειν μὴ εἶναι ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι· ὧν τὰ μὲν καταφάσεις εἰσί, τὰ δὲ ἀποφάσεις. ὁ δὴ τὸ μεταξὺ καὶ τοῦτο λέγων εἶναι ἢ μὴ εἶναι, εἰ ὅλως ἔστι τι (διὰ γὰρ ταῦτα "ὥστε

2. ἐναντίων] ἐναντίου *M.* ‖ ἡ om *M.* ‖ 3. ἀληθεύει *M.* ‖ 4. διωρισμένοι *M.* ‖ 6. τῇ θατέρου δὲ ἁπλῶς· τῇ *M.* ‖ καὶ κατ' ἄλλο *A.* ‖ 7. θατέρου δὲ ἁπλῶς *A2.* ‖ 8. Νικομ. III, 1. p. 1110a 8. ‖ 8. 9. μὲν κατὰ αὐτοῦ ἐξεταζομένην *M.* ‖ 9. 10. τὸν αἰθίοπος *A1*, τοῦ αἰθίοπος *M.* ‖ 13. οὐδέν — 14. ἀντιφάσεως om *M.* ‖ 15. μηδὲ συνενδέχεται εἶναι οὐδένα· δείξας ὅτι μὴ οἷόν τε ἅμα τἀναντία ὑπάρχειν, ἔτι φησίν· ᾧ *M.* ‖ 19. 20. δείκνυται] δεικνύς *A.* ‖ 20. δεικνὺς μίαν λαμβάνει *A2.* ‖ 23. π. Ἑρμ. 7 sqq. ‖ 27. ὂν μὲν λέγειν *M.* ‖ τὸ τὸ μὴ ὂν *A.* ‖ τὸ post δὲ om *M.* ‖ 29. καὶ om *S.* ‖ εἶναι καὶ ἢ *M.*

καὶ ὁ λέγων τοῦτο εἶναι ἢ μή" περὶ τοῦ μεταξὺ εἴρηκε), δῆλον μὲν ὅτι ἀληθεύοι μὲν ἂν ἢ ψεύδοιτο. πᾶς γὰρ ὁ περί τινος ἀποφαινόμενος καὶ ἢ εἶναι αὐτὸ λέγων ἢ μὴ εἶναι ἀληθεύει ἢ ψεύδεται. ἀδύνατον δὲ τοῦτο ἐπὶ τούτου· οἱ γὰρ τὸ ὂν ἢ τὸ μὴ ὂν ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγοντες ἦσαν οἱ ἀληθεύοντες, τουτέστιν οἱ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν λέγοντες, τὸ δὲ μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως οὐδὲ τὸ ἕτερον τούτων. ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἀληθεύουσι μὲν καὶ ψεύδονται οἱ τὸ ὂν καὶ μὴ ὂν εἶναι λέγοντες ἢ μὴ εἶναι, ὡς ὡρίσθη, ὁ δὲ τὸ μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως λέγων εἶναι ἢ μὴ εἶναι οὔτε τὸ ὂν εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγει οὔτε τὸ μὴ ὄν, τῷ τὸ μεταξὺ τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος μήτε ὂν εἶναι μήτε μὴ ὄν· ὥστε οὔτ' ἂν ἀληθεύοιτο οὔτε ψεύδοιτο ὁ τὸ εἶναι αὐτοῦ ἢ τὸ μὴ εἶναι κατηγορῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι αὐτοῦ κατηγορεῖ τις, ἄλλο τι κατηγορῶν αὐτοῦ ἢ ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται, τῷ δεῖν μὲν αὐτὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, εἰ μέλλοι ὁ κατηγορῶν τι αὐτοῦ ἢ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι. τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος καὶ τῆς ἀντιφάσεως οὔτε ὄν ἐστιν οὔτε μὴ ὄν.

"ἔτι — λευκοῦ." ἡ ἐπιχείρησις τοιαύτη. ὁ λέγων μεταξύ τι εἶναι τῆς 1011b 29.
ἀντιφάσεως ἤτοι οὕτως ἐρεῖ τι μεταξὺ ὡς λευκοῦ καὶ μέλανος, ἀντικειμένων τε καὶ ἐναντίων ὄντων, τὸ φαιὸν ἤ τι ἄλλο τῶν μεταξὺ χρωμάτων, καὶ ὅλως τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις, ἢ ὡς τῶν τυχόντων τινῶν εἴωθε λέγεσθαι μεταξὺ τὸ μηδέτερον αὐτῶν ὄν, οἷον ἵππου καὶ ἀνθρώπου, εἰ λέγοι τις μεταξὺ τὸ μήτε ἄνθρωπον μήτε ἵππον εἶναι. ἀλλ' εἰ μὲν οὕτως λέγοι τις εἶναι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεώς τι ὡς τῶν τυχόντων μεταξὺ καλεῖν ἔθος τὸ μηδέτερον, οὐκ ἂν εἴη τοῦτο κυρίως μεταξύ· οὐ γὰρ οἷόν τε ἐκ τοῦ οὕτως λεγομένου μεταξὺ μεταβολὴν εἰς τὰ ἄκρα γίνεσθαι, ἐκ δὲ τῶν μεταξὺ ἀεὶ γίνεται εἰς τὰ ὧν ἐστὶ μεταξὺ μεταβολή. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὧν τοιοῦτον τὸ μεταξὺ ἢ ἀντικείμενα ἂν εἴη ἀλλήλοις ἢ μεταβάλλοι ἂν εἰς ἄλληλα, εἰ τὰ τυχόντα εἴη· οὐ γὰρ μεταβάλλει τὸ τυχὸν εἰς τὸ τυχόν, ὁρᾶται δὲ ἀεὶ κατὰ τὴν ἀντίφασιν γινομένη ἡ μεταβολή· ἐκ γὰρ ἀγαθοῦ εἰς οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἐξ οὐκ ἀγαθοῦ εἰς ἀγαθὸν ἡ μεταβολή, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰ δὴ πᾶσα μὲν μεταβολὴ εἰς τὰ ἀντικείμενα ἢ τὰ μεταξύ, τοιούτου δὲ τοῦ μεταξὺ λαμβανομένου οὔτε εἰς τὸ μεταξὺ οὔτε ἐκ τοῦ μεταξὺ ἡ μεταβολή, ἀλλ' οὐδὲ ὁρίσαι ἄλληλα, ὧν τὸ τοιοῦτον μεταξύ· οὔτε ἂν ἐκεῖνα ἀντικείμενα ἀλλήλοις εἴη, οὐδὲ ἀντίφασιν ποιοῦντα, οὔτε τὸ ληφθὲν

6. οἱ] οἷον *M.* || 7. εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγοντες *A.* || 9. οὔτ'] οὐδ' *M.* || 10. οὔτε] ἄτε *M.* || 11. εἶναι εἰ μὴ *M.* || 19. αὐτῷ *M.* || τὸ om *A.* || 22. μεταξὺ κυρίως *M.* || 25. μεταβάλλοι] μεταβάλλῃ *M.* || 26. γινομένην μεταβολήν *M.* || ἡ de coni. addidi. || ἐκ — 27. μεταβολή om *A.* || 30. ἀλλ' — ἄλληλα] locus corruptus. *sed neque eius extrema inter se definiuntur S.* || ὡρίσαι *M.* || 31. εἴη coni., ᾖ *AMBr.*

αὐτῶν ὡς μεταξὺ μεταξύ. "ἐκ μὴ ἀγαθοῦ γὰρ εἰς ἀγαθὸν μεταβάλλει, ἢ ἐκ τούτου εἰς μὴ ἀγαθόν. νῦν δὲ ἀεὶ φαίνεται." εἰ εἴη, φησί, τὸ τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ τοιοῦτον, καὶ οὕτως αὐτῶν μεταξὺ ὡς τὰ τυχόντων τινῶν μεταξὺ λαμβανόμενα, καθὸ μηδετέρῳ αὐτῶν ἐστὶ τὰ αὐτά, οὐκ ἂν εἰς αὐτὰ γίγνοιτο μεταβολὴ ἢ ἀπὸ τῆς καταφάσεως ἢ ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως· τοῦ μὲν γὰρ ἀγαθοῦ εἰς οὐκ ἀγαθὸν ἡ μεταβολή, καὶ τοῦ οὐκ ἀγαθοῦ, ὅταν κατὰ τοῦτο μεταβάλλῃ, εἰς ἀγαθὸν ἡ μεταβολή. ἀλλὰ μὴν ἀεὶ φαίνεται ἐν οἷς τί ἐστι μεταξύ, εἰς τοῦτο γινομένη ἑκατέρου τῶν ἄκρων τε καὶ ἀντικειμένων ἡ μεταβολή. λείπεται ἄρα ὡς ἀντικειμένων εἶναι αὐτῶν μεταξύ τι, εἰ ἔστιν, ὡς τοῦ λευκοῦ
1011*b* 35. καὶ μέλανος τὸ φαιόν, ὃ καὶ κυρίως ἐστὶ μεταξύ. διὸ καὶ οὕτως εἶπεν "εἰ δὲ ἔστι μεταξύ," τουτέστιν εἰ δὲ ἔστι κυρίως αὐτῷ μεταξύ, καὶ οὕτως ἔχει ἡ ἀντίφασις ὡς ἀντικεῖσθαί τε καὶ μεταξύ τι ἔχειν αὐτῆς· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "καὶ οὕτως ἡ ἀντίφασις," λείποντος τῇ λέξει τοῦ ἔχει. ἢ "καὶ οὕτως ἡ ἀντίφασις," τουτέστι καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ εἶναι τῇ ἀντιφάσει. συμβήσεται, φησί, τὴν γένεσιν καὶ τὴν μεταβολὴν τὴν εἰς λευκὸν γίγνεσθαι ἐξ οὐχὶ οὐ λευκοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ οὐ λευκοῦ· τοῦτο δέ, ἐπεὶ διὰ τῶν μεταξὺ γίνεται εἰς τὰ ἄκρα ἡ μεταβολή. τὸ δὴ ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ τε λευκοῦ καὶ τοῦ οὐ λευκοῦ μεταβάλλον εἰς λευκὸν ἐξ οὐχὶ οὐ λευκοῦ μεταβάλλοι ἂν εἰς λευκόν, καὶ γίνοιτο ἄν τι λευκὸν ἐξ οὐχὶ οὐ λευκοῦ. ἡ γὰρ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀπόφασις ἀληθὴς κατὰ τοῦ μεταξύ· τὸ γὰρ φαιὸν οὔτε λευκὸν οὔτε μέλαν. εἰ δὴ καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ οὐ λευκοῦ μεταξύ τί ἐστιν, ἔσται ἐπὶ τούτου ἀληθὲς τὸ οὐχὶ οὐ λευκόν· τὸ γὰρ οὐ λευκὸν ἡ ἀπόφασις ἦν καὶ τὸ ἀντικείμενον, ὥστε καὶ ἡ εἰς τὸ λευκὸν ἐκ τούτου μεταβολὴ ἐξ οὐχὶ οὐ λευκοῦ γένοιτο ἄν· ἐκ γὰρ τῶν οὕτως μεταξὺ γίνεται εἰς τὰ ἄκρα μεταβολή. ἀλλὰ μὴν τὸ οὐχὶ οὐ λευκὸν λευκόν ἐστιν· οὐδὲν δὲ εἰς ὃ ἔστι μεταβάλλει· γίνεται γὰρ εἰς λευκὸν μεταβολὴ ἐξ οὐ λευκοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐξ οὐχὶ οὐ λευκοῦ. οὐκ ἄρα ἔσται τι τῆς ἀντιφάσεως μεταξύ.

1012*a* 2. "ἔτι — ἀπόφησιν." συντιθέντι τὸν πάντα νοῦν ἡ ἐπιχείρησις τοιαύτη. εἰ πᾶν τὸ ὁπωσοῦν ὄν, εἴτε ὡς νοητὸν ὂν εἴτε ὡς διανοητόν, ἡ διάνοια ἀποφαίνεται καὶ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται περὶ αὐτοῦ καταφάσκουσα ἢ ἀποφάσκουσα (ἐν γὰρ

2. δὲ ἐκφαίνεται *A*1, δὲ οὐ φαίνεται *MV*. ‖ 4. εἰς αὐτὰ] εἰς αὐτὸ *M*. ‖ 9. *superest igitur ut contradictionis medium si quod est, sit quasi contrariorum medium, ut fuscum S.* ‖ τι, εἰ ἔστιν] τίς ἐστιν *A*1, τι *A*2. ‖ 12. ὡς] καὶ *A*. ‖ τε om *AM*. ‖ 13. 14. ἡ ἀντίφασις," τουτέστι καὶ οὕτως om *MV*. ‖ 15. οὐ post οὐχὶ om *V*. ‖ ἀλλ' οὐκ ἐκ scripsi c. *S*, ἀλλ' ἐκ *ABr*. ‖ 17. τε om *V*. ‖ 18. οὐ ante λευκοῦ μεταβ. om *V*. ‖ μεταβάλλοι — λευκοῦ om *A*. ‖ 22. γίνοιτο *MV*. ‖ 24. οὐχὶ οὐ *AS*, οὐχὶ *Br*. ‖ 25. οὐ post οὐχὶ om *V*. ‖ 27. ἀπόφασιν *M*, ἀπόφασι fort. *A*1. ‖ 28. πᾶν Ascl., περὶ *ASBr*. ‖ ὂν ante εἴτε om *M*.

τῷ καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὡς δέδεικται ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους), περὶ οὗ μὴ οἷόν τέ ἐστι τὴν διάνοιαν ἀποφαίνεσθαι καὶ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι καταφάσκουσαν ἢ ἀποφάσκουσαν, τοῦτο οὐδ' ἂν εἴη τι τὴν ἀρχήν. περὶ δὲ τοῦ λεγομένου μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως εἶναι οὐχ οἷόν τε τὴν διάνοιαν ἀποφαίνεσθαι καὶ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὅτι μηδὲ καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν, ὥστε οὐδ' ἂν εἴη τι τῆς ἀντιφάσεως μεταξύ. αὐτὸς μέντοι ἐπιτόμως τὴν ἐπιχείρησιν εἶπεν· οὐ γὰρ εἶπεν οὐδὲ τὸ συνημμένον πᾶν, τὸ εἰ πᾶν τὸ νοητὸν καὶ διανοητὸν ἡ διάνοια ἀποφαινομένη ἢ κατάφησιν ἢ ἀπόφησιν, οὐδὲν τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι μεταξύ, ἀλλὰ μόνον τὸ ἡγούμενον ἔθηκε καὶ κατασκευὴν ὅλου τοῦ συνημμένου, προχρησάμενος τῷ ὁρισμῷ ὃν ἀπέδωκε πρὸ ὀλίγου τοῦ ἀληθεύειν τε καὶ ψεύδεσθαι. εἴη δ' ἂν λέγων διὰ τοῦ "πᾶν τὸ διανοητὸν καὶ νοητὸν ἡ διάνοια κατάφησι καὶ ἀπόφησιν" ὅτι περὶ παντὸς οὗ ἀποφαίνεται ἡ διάνοια, ἢ κατάφησιν ἢ ἀπόφησι περὶ αὐτοῦ· πᾶν μὲν γὰρ ὃ ὡς ἀποφαινομένη λέγει, ἢ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται ἢ καταφάσκουσα ἢ ἀποφάσκουσα, ὡς ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀληθεύειν τε καὶ ψεύδεσθαι δῆλόν ἐστιν. "διανοητόν τε καὶ νοητόν" ἤτοι ἐκ παραλλήλου εἴρηκεν, ἢ διανοητὸν μὲν λέγει τὸ πρακτόν, ἢ ὃ διεξέρχεται ἡ διάνοια ἐκ πλειόνων συλλογιζομένη ἢ δι' ἐπαγωγῆς λαμβάνουσα, νοητὸν δὲ τὸ θεωρητὸν ἢ τὸ ἁπλοῦν νόημα· περὶ ἀμφότερα γὰρ ἡ συγκατάθεσις καὶ ἡ κατάφασίς τε καὶ ἡ ἀπόφασις. πάνυ δὲ συντόμως καὶ ἐπιτετμημένως ἡ λέξις ἔχει· μόνον γάρ, ὡς εἶπον, ἐν αὐτῇ τὸ ἡγούμενον ἐν τῷ λόγῳ ἔθηκεν.

"ἔτι — λέγεται." ἡ ἐπιχείρησις βραχέως μὲν εἴρηται καὶ αὕτη, ἔστι δὲ ὁ νοῦς 1012*a* 5. αὐτῆς τοιοῦτος. εἴγε τῆς ἀντιφάσεως ἔστι τι μεταξύ, οὐ τῆσδε μὲν τῆς περὶ τόδε τι ἀντιφάσεως ἔσται μεταξὺ τῆσδε δὲ οὐκ ἔσται, ἀλλὰ πάσης ἔσται τι μεταξύ, εἰ μὴ λόγου χάριν τοῦτο λέγεται ἀλλ' ὡς οὕτως ἔχον. ὥστε ἐπεὶ ἀντίφασις καὶ τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸ μὴ ἀληθεύειν, ἔσται τι καὶ ταύτης μεταξύ. ἀλλὰ μὴν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ ἡ ἀπόφασις τῶν ἄκρων ἀληθής. ἔσται ἄρα τις μεταξὺ πρότασις τῆς τε ἀληθοῦς τῆς λεγούσης Δίων περιπατεῖ, καὶ ψευδοῦς τῆς Δίων οὐ περιπατεῖ, ἣ οὔτε ἀληθὴς ἔσται οὔτε οὐκ ἀληθής· τοῦτο δὲ ἄτοπον. "καὶ παρὰ τὸ ὂν καὶ παρὰ τὸ μὴ ὂν ἔσται." καὶ αὕτη βραχέως μὲν εἴρηται ἡ ἐπιχείρησις, ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ τῆς ἀντιφάσεως ἔστι τι μεταξύ, ἔσται τι μεταξὺ τοῦ

1. τῷ] τὸ *A*. ‖ 2. οὗ Ascl., ὃ *ABr*. ‖ 5. μηδὲ *M* Ascl., μὴ *ABr*. ‖ 6. τι add Ascl. *Br*. ‖ αὐτὸς] αὐτὴν *M*. ‖ 8. πᾶν τὸ Ascl. *S*, περὶ *ABr*. ‖ 11. δ' om *M*. ‖ 12. οὗ] εἶ Ascl. ‖ 13. ἀπόφησιν προς περὶ *M*. ‖ 14. ἢ ἀποφάσκουσα om *A*. ‖ 16. πρακτικόν *M*, τὸ πράττειν *V*. ‖ 18. 19. κατάφασίς Ascl. *S*, φάσις *ABr*. ‖ 19. ἐπιτεταγμένη ὡς ἡ *M*. ‖ 23. ἀντίφασις *M*. ‖ 24. ἀλλ' ὡς Ascl., οὐδ' ὅλως *ASBr*. ‖ 27. καὶ — 28. περιπατεῖ om *A*. ‖ 28. ἣ scripsi c. *S*, ἢ *A* Ascl. *Br*. ‖ οὐκ ἀληθοῦς *M*. ‖ 30. ἔστι] ἔσται *M*.

τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος, ἐφ' οὗ καὶ πρὸ ὀλίγου εἶπεν ὅτι ἔστι τι τοιοῦτον ὃ ὁ λέγων αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι ἢ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, εἴτε κατάφησιν ἢ ἀπόφησιν, οὐχ οἷόν τε δὲ τοῦτο, τῷ τὸ μεταξὺ τοῦτο μήτε ὂν εἶναι μήτε μὴ ὄν, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ὡρίζεται ταῖς τούτων καταφάσεσι καὶ ἀποφάσεσι· περὶ δὴ τούτου καὶ νῦν λέγων τοῦ μεταξὺ τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος φησὶν ὅτι εἰ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται τι μεταξύ, ἔσται τις μεταξὺ καὶ μεταβολὴ γενέσεως καὶ φθορᾶς. εἰ γάρ ἐστιν ἡ μὲν γένεσις εἰς τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος μεταβολή, ἡ δὲ φθορὰ εἰς τὸ μὴ ὂν ἐκ τοῦ ὄντος, ἡ εἰς τὸ μεταξὺ ἐκείνων οὔτε γένεσις ἔσται οὔτε φθορά, οὖσα κατ' οὐσίαν μεταβολή· οὔτε γὰρ εἰς ὂν ἔσται οὔτε εἰς μὴ ὄν, οὔτε ἐξ ὄντος οὔτε ἐκ μὴ ὄντος. ἐν δὲ τούτοις ἦν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά· ἡ γὰρ κίνησις ἡ κατὰ τόπον ἢ ἡ κατὰ ποιότητα ἢ ἡ κατὰ ποσότητα οὔτε κατ' οὐσίαν μεταβολὴ οὔτε μεταξὺ γενέσεως καὶ φθορᾶς· τὸ γὰρ μεταξύ τινων κυρίως τοιοῦτον ὡς εἰς ἑκάτερον τῶν ἄκρων ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι μεταβολήν, ὃ ἐπ' οὐδενός ἐστι τούτων. δεῖ δὲ προσυπακούειν τῷ "παρὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολή τις ἔσται" τὸ κατ' οὐσίαν, ἢ τὸ μεταξὺ οὖσα γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς.

1012*a* 9. "ἔτι — τούτοις." ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ ἔστι τῆς ἀντιφάσεώς τι μεταξύ, καὶ ἐν οἷς γένεσί τε καὶ ὑποκειμένοις ἡ ἀπόφασις οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ θέσιν τοῦ ἐναντίου, καὶ ἐν τούτοις ἔσται τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως. ἡ δὲ ἀπόφασις τὸ ἐναντίον τίθησιν ἐν τοῖς ἀμέσοις ἐναντίοις, ὅταν κατὰ τοῦ πεφυκότος αὐτὰ δέχεσθαι κατηγορῆται· τὸ γὰρ μὴ νοσοῦν ζῷον ὑγιαίνειν ἀνάγκη, καὶ τὸ μὴ κοιμώμενον ἐγρηγορέναι, καὶ τὸν μὴ ἄρτιον ἀριθμὸν περιττὸν εἶναι. εἰ οὖν ἔσται τι καὶ ἐπὶ τούτων τὸ μεταξύ, ἔσται τι ζῷον ὃ οὔτε ὑγιαίνει οὔτε οὐχ ὑγιαίνει, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ οὐ νοσεῖ, καὶ ἀριθμός τις ὃς οὔτε ἄρτιός ἐστιν οὔτε περιττός, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ οὔτε οὐκ ἄρτιος· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ μεταξὺ ἀληθεῖς αἱ τῶν ἄκρων ἀποφάσεις. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ· ὃν γὰρ λάβωμεν καὶ προχειρισώμεθα ἀριθμόν, οὗτος ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός. πᾶς γὰρ ἀριθμὸς ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός, καὶ ἀριθμός ἐστιν ὃς ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός.

1012*a* 12. "ἔτι — πλείω." ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐστίν. εἰ ἔστι μεταξύ τι τῆς ἀντιφάσεως, οὐ μόνον ἡμιόλια τὰ ὄντα ἔσται, ὡς δοκεῖ, τρίτου τινὸς προστιθεμένου τῇ τε καταφάσει καὶ τῇ ἀποφάσει τοῦ μεταξύ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄπειρον ἂν προ-

1. ὃ om *M.* ‖ 3. τῷ τὸ *AS*, τῷ om *Br.* ‖ 4. καὶ ἀποφάσεσι om *M.* ‖ 8. ἡ εἰς Ascl. *S*, ἢ εἰς *AMBr.* ‖ 11. 12. οὔτε κατ' οὐσίαν om *S.* ‖ 14. τῷ] τὸ *A.* ‖ 15. ἢ τὸ Ascl., ἡ *ASBr.* ‖ 20. τὸ ἐναντίθησιν ἐν *M.* ‖ 21. αὐτῷ *M.* ‖ κατηγορεῖται *M.* ‖ 23. ὑγιαίνειν — ὑγιαίνειν *M.* ‖ οὔτε ὑγιαίνει om *A.* ‖ 24. fort. οὔτε νοσεῖ. ‖ νοσεῖ *A* Ascl. *S*, νοσεῖν *Br.* ‖ 26. fort. ὃν γὰρ ἄν. ‖ 26. 27. καὶ προχωρήσω τὸν ἀριθμὸ *M.* ‖ 27. πᾶς — 28. περιττὸς om *M.*

ἔλθοι. ἡμιόλια μὲν γὰρ ἔσται τοῦ παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως ἐφ' ἑκάστου σημαινόμενόν τε καὶ δηλούμενον εἶναι τρίτον τὸ μεταξύ, καθ' ὃ οὔτε ἡ κατάφασις οὔτε ἡ ἀπόφασις. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν τι τοῦ ὑγιαίνειν καὶ τοῦ νοσεῖν μεταξύ, οὐκ ἂν ἦν δύο μόνα τό τε ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ἀλλὰ σὺν τούτοις τρίτον τὸ μεταξύ, τὰ δὲ τρία τῶν δύο ἡμιόλια (ὅλα τε γὰρ αὐτὰ ἔχει καὶ προσέτι τὸ ἥμισυ αὐτῶν), οὕτως εἰ καί τι τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως εἴη μεταξύ, ἡμιόλιά ἂν γίνοιτο τὰ σημαινόμενα ὑπὸ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου· οὐ γὰρ δύο ἀλλὰ τρία. οὐ μόνον δὲ ἡμιόλιά φησι τὰ ὄντα ἔσεσθαι, ὡς φαίνεται, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς ἄπειρον ἂν ἡ αὔξησις καὶ ἡ προσθήκη τοῖς οὖσι γίγνοιτο διὰ τὴν μεταξὺ ταύτην φύσιν· εἰ γὰρ ἔσται τις φύσις μεταξὺ σημαινομένη ὑπὸ τῆς ἑκατέρου ἀποφάσεως, δῆλον ὡς ἔσται καταφῆσαι, εἴγε περὶ πάντων οἷόν τε καὶ καταφάσκειν καὶ ἀποφάσκειν, ὡς ἐδείχθη ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας· εἰ δὲ καταφῆσαι καὶ ἀποφῆσαι, ἔσται τι πάλιν καὶ τούτων τῆς τε καταφάσεως τῆς τοῦ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ μεταξύ τι, καθ' οὗ ἀληθὴς ἡ ἀμφοτέρων ἀπόφασις, τῆς τε καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, εἴγε πάσης ἀντιφάσεώς ἐστι μεταξύ, ὃ δηλονότι καὶ αὐτὸ πάλιν ἔσται τις φύσις, εἴγε ἐπ' αὐτοῦ ἀληθὴς ἡ ἑκατέρου ἐκείνων ἀπόφασις. εἰ δὲ ἔστι τι τοιοῦτον, πάλιν καὶ ἐπὶ τούτου κατάφασις ἔσται καὶ ἀπόφασις καὶ ἄλλο τι μεταξύ, καθ' οὗ ἡ ἑκατέρου τούτου ἀπόφασις· καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. τὸ δὲ "πάλιν γὰρ ἔσται ἀποφῆσαι τοῦτο πρὸς τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν" ἴσον ἐστὶ τῷ πάλιν γὰρ εὑρεθήσεταί τι οὗ ἔστιν ἀποφῆσαι καὶ τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, τὰ ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῆς πρώτης ἀντιφάσεως· ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ πάλιν γὰρ ἔσται καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ μεταξὺ λεγομένης ἀντιφάσεως μεταξύ τι· δῆλον γὰρ ὡς ἔσται τι πάλιν καὶ ταύτης τῆς ἀντιφάσεως μεταξύ, ἐφ' οὗ πάλιν ὄντος [μεταξὺ] καὶ αὐτοῦ ἄλλη ὁμοίως ἀντίφασις ἔσται, ἧς πάλιν ἄλλο τι ἔσται μεταξύ, ἐφ' οὗ πάλιν καὶ αὐτοῦ ὄντος τινὸς ἔσται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ὧν τὸ μεταξὺ πάλιν ἄλλην εἰσάξει φύσιν· ἄλλο γὰρ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς ἀμφοτέρων ἀποφάσεως τοῦ σημαινομένου ὑπὸ τῆς καταφάσεως ἢ τῆς ἀποφάσεως. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ "ἡ γὰρ οὐσία ἐστί τις αὐτοῦ ἄλλη, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον."

"ἔτι — ἐστιν." ὁ νοῦς τοῦ λεγομένου τοιοῦτος. εἰ πρὸς τὸν ἐρόμενον περὶ 1012*a* 15.
τινος εἰ ἔστιν ἢ μή, ὁ ἀποκρινόμενος ἢ εἶναι ἀποκρίνεται ἢ μὴ εἶναι, καὶ ὁ μὲν εἶναι εἰπὼν καταφάσκει, ὁ δὲ ἀρνησάμενος καὶ εἰπὼν μὴ εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ

1. ἡμιόλια *AS*, ἡμιόλιον *Br.* || 3. οὔτε ἡ κατ.] οὕτως ἡ κατ. *A*1. || εἰ om *M.* || 6. καί τι τῆς coni., καὶ τὸ τῆς *A*1 *Br*, καὶ τῆς *A*2. || 7. post εἴη add τι *Br.* || 12. καὶ ante καταφ. et ἐδείχθη om *M.* || π. Ἑρμ. 6. || 16. ἐστι] furt. ἐστί τι. || 17. δὲ *A*, δὴ *Br.* || 21. ἔσται *A*2. || 24. ἐφ' οὗ — 25. μεταξὺ om *S.* || 24. αὐτοῦ] αὐτὴ *A*, ἀφ' οὗ *M.* || 26. καὶ ἀπόφασις om *M.* || 31. ἔστιν εἰ μὴ *M.*

εἶναι ἀποφάσκει, οὐδὲν ἂν εἴη μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· εἰ γὰρ δύο μὲν ἀποκρίσεις μόναι περὶ ἑκάστου, τῶν δὲ δύο ἀποκρίσεων ἡ μὲν κατάφασίς ἐστιν ἡ δὲ ἀπόφασις, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν ἀποκρίσεων σημαίνεται ἢ ὑφ' ἧς μὲν τὸ εἶναι ὑφ' ἧς δὲ τὸ μὴ εἶναι, οὐδὲν ἂν εἴη μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως. εἰ γὰρ ἦν, καὶ ἡ παρὰ τὸ οὒ τὸ ἀρνητικὸν ἄλλην τινὰ ἀπόκρισιν ἔδει εἶναι τρίτην τῷ μὴ τοῦτο μὲν φάσκοντι εἶναι περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις, τὸ δὲ μεταξὺ τιθέντι, ἢ τὸ οὒ τὸ ἀρνητικὸν μὴ μόνον ἀναιρετικὸν εἶναι τοῦ περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι δηλοῦν ἕν. εἰ δὲ μήτε ἄλλη τις ἀπόκρισίς ἐστι μήτε τὸ οὒ τὸ ἀποφατικὸν ἄλλο τι ἢ ἀναίρεσιν ἐκείνου δηλοῖ περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ ἀπόφασις, οὐδὲν ἂν εἴη μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· εἰ γάρ τι ἦν, ἦν ἄν τις καὶ ἀπόκρισις περὶ αὐτοῦ. αὐτὸς μέντοι ἐπιτομώτερον ἐχρήσατο τῇ ἐπιχειρήσει. εἰ γὰρ ὁ ἐρομένου τινὸς περί τινος εἰ λευκὸν ἀρνούμενος αὐτὸ εἶναι καὶ λέγων οὒ οὐδὲν ἄλλο ἀποφάσκει ἢ τὸ εἶναι αὐτὸ λευκόν, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ μὴ εἶναι αὐτὸ λευκόν, ἀπόφασις δὲ τοῦτο, οὐδὲν ἂν εἴη μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· ἢ γὰρ τὸ ναί ἔδει ἀποκρίνεσθαι ἢ τὸ οὔ, ὧν τὸ μὲν εἶναι κατάφασις, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἀπόφασις· τότε γὰρ ἂν ἦν μεταξύ τι τῆς ἀντιφάσεως, εἰ τὸ οὒ ἡ ἀπόκρισις μὴ μόνον τὴν ἀπόφασιν σημαίνειν ἠδύνατο τούτου περὶ οὗ ἡ ἐρώτησις, ἀλλά τι καὶ ἄλλο, ὃ ἦν μεταξύ.

1012*a* 17. "*ἐλήλυθε — δόξα.*" *λέγει τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπὶ ταύτης ἐγένοντο τῆς δόξης οἱ γενόμενοι, τῆς μεταξύ τι εἶναι τῆς ἀντιφάσεως λεγούσης. τὴν δὲ αὐτὴν εἶναι λέγει αἰτίαν, ἥνπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παραδόξων ἃ τίθενταί τινες· τοὺς μὲν γὰρ τῷ μὴ δύνασθαι λῦσαί τινα ἐριστικὸν καὶ σοφιστικὸν λόγον ἐρωτώμενον περί του ἐνδόντας αὐτῷ θέσθαι τοῦτο οὕτως ἔχειν, ὥσπερ ἤδη καὶ ἄλλοις τισὶν ἐνδόντες λόγοις τινὲς παραδόξους καὶ ἀτόπους θέσεις ἔθεντο. ἅμα δὲ διὰ τούτων ἐνδείκνυται ἡμῖν καὶ τὸ χρήσιμον πρὸς φιλοσοφίαν τῶν ἐλέγχων τῶν σοφιστικῶν, εἴγε παρὰ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν ἀτόπους συμβαίνει τισὶ θέσεις παραδέχεσθαι. οἱ γοῦν περὶ τῆς κινήσεως ὑπὸ Ζήνωνος ἠρωτημένοι λόγοι πολλοὺς οὐ δυναμένους τὸ ἐν τοῖς λαμβανομένοις ψεῦδος συνορᾶν ταράσσουσί τε καὶ ἀπορεῖν ποιοῦσι, μήποτε οὐκ ἔστι κίνησις, οὕτως ἐναργές τε καὶ ἐν πᾶσι πρᾶγμα. εἶπε δὲ καὶ ἐν τῷ Α τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ἐνδόντας τινὰς λόγοις, τῷ τε ἐκ τῆς διχοτομίας δεικνύντι ὅτι μηδὲν ἔστιν ἕν, καὶ τῷ ὅτι παρὰ τὸ ὂν οὐδὲν ἔστι, τοὺς μὲν ὑποθέσθαι ἄτομά τινα εἶναι μεγέθη, τοὺς δὲ εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν. τοιοῦτον δή τι καὶ οἱ μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως εἶναί τι θέμενοι ἔπαθον· οὐ γὰρ δυνηθέντες*

4. ἦν om ***M.*** || 5. τὸ οὒ ***AMS***, τὸ ὂν ***Br.*** || μὲν] ἦν ***M.*** || 6. post ἀρνητικὸν iteratum hab. ***S*** τῷ μὴ — τιθέντι. || 8. 9. ἀναίρεσιν ἐκείνου δῆλον ***M.*** || 11. ἐπὶ τὸ μέτερον ***M.*** || 12. αἰρούμενος ***M.*** || 16. οὒ ἡ] οὐκ ***M.*** || 19. γινόμενοι ***M.*** || 20. ἥπερ ***M.*** || ἃ add Ascl. || 21. τῷ] τὸ ***M.*** || 25. ἀτόπως ***M.*** || θέσεις ***A***, φύσεις ***Br.*** || 27. συνορῶν ***M.*** || 28. πράγμασι Ascl. || 29. Φυσ. I, 3. p. 187^a 2 sqq. || 30. καὶ τὸ ὅτι ***M.*** || 32. οἱ] ἡ ***M.*** || εἶναι τιθέμενοι ***Br.***

τοὺς περὶ τούτων, ὅτι οὕτως ἔχει, ἐπερωτωμένους λόγους ὄντας σοφιστικοὺς λύειν συνεχώρησαν αὐτοῖς. ἔστι δὲ ἡ ἀπορία, δι' ἣν ἔθεντό τινες εἶναί τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως, ἥ τε λέγουσα μηδὲν μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, ἐκ δὲ τοῦ αὐτοῦ ὁρᾶν τἀναντία γιγνόμενα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν αὐτὰ ἐν ἐκείνῳ καὶ μεμῖχθαι ἐνεργείᾳ ὄντα, τὸ δὲ μεμιγμένον ἔκ τινων μηδενὶ τῶν ἐξ ὧν μέμικται ταὐτὸν εἶναι ἁπλῶς, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν, ὡς τὸ κρᾶμα, ὃ οὔτε ὕδωρ εἶναι ἄντικρυς οὔτε οὐχ ὕδωρ· ᾧ καὶ Ἀναξαγόρας ἐπηκολούθησεν. ὅτι δὲ ψευδὴς οὗτος ὁ λόγος καὶ σοφιστικός, δῆλον. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ ψευδής, τὸ ἐξ οὗ γίγνεταί τινα ἀντικείμενα ἀλλήλοις, τοῦτο ἐκ τῶν ἀντικειμένων μεμῖχθαι. ἔπειτα ὅτι κἀκεῖνο ψεῦδος τὸ ἐπὶ τοῦ μεμιγμένου μηδέτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι, μήτε τὴν κατάφασιν μήτε τὴν ἀπόφασιν· οὐδέτερον μὲν γὰρ τῶν ἐξ ὧν μέμικται ἀληθές· τὸ γὰρ μελίκρατον οὔτε μέλι οὔτε ὕδωρ· αἱ μέντοι ἀμφοτέρων ἀποφάσεις ἀληθεῖς ἐπ' αὐτοῦ· οὔτε γὰρ μέλι τὸ μελίκρατον οὔτε ὕδωρ. σοφιστικὸς δὲ ὁ λόγος καὶ ὁ λαμβάνων ὅτι τὸ οὔτε ἔστιν οὔτε οὐκ ἔστιν οὐδετέρῳ ταὐτόν ἐστιν, οὔτε τῷ ἔστιν οὔτε τῷ οὐκ ἔστιν, τὸ δὲ οὐδέτερον μεταξὺ ἐκείνων ὧν οὐδέτερόν ἐστιν· ὥστε εἰ τὸ ἔστι τι καὶ οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ ἀντίφασις, εἴη ἄν τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· πᾶσα γὰρ ἀντίφασις διὰ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. εἰ μὲν γὰρ ἡ οὔτε ἔστιν οὔτε οὐκ ἔστι φωνὴ ἠδύνατο κατά τινος κατηγορεῖσθαί τε καὶ ἀληθεύεσθαι, ἦν ἄν τι ἴσως οὕτω τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ δεικνύμενον· εἰ δὲ μηδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη ἀληθὲς τὸ εἶναί τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἐφ' οὗ ἡ ἑκατέρων ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ πάντως, εἴ τι ἔστιν οὐδέτερον, ἐκεῖνο μεταξύ ἐστιν ἐκείνων· καὶ γὰρ ὁ τοῖχος οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν οὔτε κατάφασις, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μεταξύ ἐστι καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως· τὸ γὰρ μεταξύ τινων τοιοῦτόν ἐστιν ὥστε μὴ μόνον εἰς ἄλληλα γίνεσθαι τοῖς ἄκροις τὴν μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μεταξύ, καὶ τῷ μεταξὺ πάλιν εἰς ἑκάτερον τῶν ἄκρων. οὔτε οὖν ἐκ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι μήτε μὴ εἶναι μεταβάλλει τι, οὔτε ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ὁμοίως εἰς τὸ μήτε εἶναι μήτε μὴ εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τοῦ μήτε εἶναι μήτε μὴ εἶναι, ὅ ἐστι τούτων μεταξύ· τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδὲ ἔστι τι ἐν τῷ μήτε εἶναι μήτε μὴ εἶναι. οἱ μὲν οὖν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὕτως ἀπεφήναντο, οἱ δὲ διὰ τὸ πάντων ἀποδείξεις ζητεῖν· τῷ γὰρ τούτων μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, τῷ ἀρχὰς αὐτὰ εἶναι ὄντα ἐναργῆ, ὑποτίθενταί τε τὰ ἀντικείμενα αὐτοῖς ἅμα ἀληθῆ εἶναι, καὶ προΐστασθαι πειρῶνται

1. σοφιστικὰς *M.* ‖ 4. τοῦτο] τοῦ *M.* ‖ 5. ἐνεργῇ *M.* ‖ 6. ὡς *M*, καὶ *AS Br.* ‖ τὸ κρᾶμα, ὃ] τὸν οἶνον τὸν μεμιγμένον ὕδατι, διὸ Ascl. ‖ 13. αἱ μέντοι — 14. ὕδωρ add Ascl. ‖ 15. οὐδετέρῳ — οὐκ ἔστιν om *A.* ‖ 16. ἔστι καὶ αὐτὸ *M.* ‖ 20. εἴη om *M.* ‖ 26. μὴ] fort. μήτε. ‖ 29. μήτε εἶναι om *M.* ‖ οἱ μὲν] εἰ μὲν *M.* ‖ 31. ὄντα om *M.*

αὐτοῦ, οὐ πεπεισμένοι μὲν οὕτως ἔχειν, ὡς ἤλεγξεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν πράξεων μάλιστα, θέσιν δὲ φυλάττειν πειρώμενοι.

1012a 21. "ἀρχὴ — ὁρισμοῦ." ἀρχήν φησιν εἶναι τῆς δείξεως πρός τε τοὺς διὰ τὸ ἐνδοῦναι τοῖς σοφίσμασι τοῖς περὶ τοῦ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐρωτωμένοις θεμένους τὸ μεταξὺ εἶναί τι τῆς ἀντιφάσεως, καὶ πρὸς τοὺς πάντων ἀποδείξεις ἀπαιτοῦντας καὶ διὰ τοῦτο ὡς μὴ δυναμένων ἀποδειχθῆναι τοῦ τε μηδὲν εἶναι τῆς ἀντιφάσεως μεταξὺ καὶ τοῦ μὴ συμψεύδεσθαι τὴν ἀντίφασιν λέγοντας ταῦτα, πρὸς δὴ πάντας τούτους ἀρχήν φησιν εἶναι τὴν ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν, τὸν αὐτὸν λόγον λέγων ὃν εἶπε καὶ κατ' ἀρχὴν τῆς πρὸς τοὺς τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθῆ εἶναι λέγοντας ἀντιλογίας. ἂν γὰρ συγχωρῶσι τὰ ὀνόματα σημαίνειν τι, ὃ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς διδόναι, εἰ μέλλοιεν ὅλως χρῆσθαι λόγῳ, χρὴ τὸν λόγον τοῦ σημαινομένου ὑπό τε τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους τῶν ὀνομάτων, οἷς χρῶνται, λαμβάνειν· οἵτινες λόγοι ὁρισμοὶ ἂν εἶεν, ὁ μὲν τοῦ ἀληθοῦς ὁ δὲ τοῦ ψεύδους, ὅτε καὶ διὰ τοῦ διδόναι σημαίνειν τι δι' ὧν λέγουσι συγχωροῦσι καὶ τὸ ὁρισμὸν εἶναι. ἂν δὴ τὸ μὲν ἀληθὲς σημαίνῃ τὸ τὸ ὂν εἶναι λέγειν καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, ψεῦδος δὲ τὸ τὸ ὂν μὴ εἶναι λέγειν ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι, καὶ παρὰ ταῦτα μηδὲν [εἶναι] ἄλλο ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, τούτων δὲ τὰ μὲν καταφάσεις τὰ δὲ ἀποφάσεις, οὐδὲν ἂν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἴη παρὰ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν· εἰ δὲ μηδὲν ἀληθὲς παρὰ ταῦτα, οὐδ' ἂν μεταξύ τι αὐτῶν εἴη· ἦν γὰρ ἂν κἀκεῖνο πρὸς τούτοις ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἐλέγετό τε καὶ αὐτὸ λόγος ἀποφαντικός. ἢ εἶπεν ἀρχὴν εἶναι πρὸς ἅπαντας τούτους ἐξ ὁρισμοῦ τοῦ σημαίνειν, διότι συγχωρήσαντες σημαίνειν διὰ τῶν ὀνομάτων τι, δηλονότι καὶ λόγον τινὰ εἶναι τῶν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων σημαινομένων συγχωροῦσιν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκέτ' ἂν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος καὶ ὁ ἀντικείμενος σημαίνοιτο· οὕτως δὲ οὔτε ἂν πάντα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθῆ εἴη, οὔτε οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἢ τοῦτο. εἰπὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἔσεσθαι τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιλογίας ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ, ἐφεξῆς ἱστορεῖ τίς μὲν τῶν ἀρχαίων τὴν ἀντίφασιν ἔλεγεν ἀληθῆ εἶναι, τίς δὲ τὸ μεταξύ τι εἶναι τῆς ἀντιφάσεως. ἔτι δέ γε δείκνυσιν ἅμα καὶ ὅτι καὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ τῷ ψευδεῖ τοῖς ὀνόμασιν ἐχρῶντο, ὧν ἡμεῖς νῦν ἀξιοῦμεν τοὺς ὁρισμοὺς λαμβάνεσθαι καὶ ἀπ' αὐτῶν ἄρχεσθαι τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιλογίας. Ἡράκλειτος μὲν λέγων πᾶν εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι καὶ ἅμα τὰ ἀντικείμενα εἶναι, τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθῆ τίθεται

1. αὐτοῦ] αὐτῆς *M.* || 3. ὁρισμοῦ Ascl. *S*, ὁρισμῶν *ABr.* || 4. τοῦ om *A.* || 9. ἀρχὰς *A.* || 15. ἂν — μὴ εἶναι om *M.* || 17. εἶναι om Ascl. || τούτων — 18. ἢ ψεῦδος add Ascl. *S.* || 18. εἴη — 19. ταῦτα om *M.* || 19. post ταῦτα add τούτων δὲ τὰ μὲν κατάφασιν τὰ δὲ ἀπόφασιν, τὰ δὲ οὐδὲ ἀληθὲς παρὰ ταῦτα *MBr.* || 20. ἐλέγετό τε καὶ αὐτὸ] *esset enim S.* || ἀποφαντικός scripsi c. *S*, ἀποφατικός *ABr.* || 21. ὁρισμοῦ] ἀριθμοῦ *M.* || 22. τινὸς *M.* || 23. σημαίνων *M.* || 25. ἀληθὲς *M.* || 26. ἀπὸ] οὔπω *M.*

καὶ πάντα εἶναι ἀληθῆ ἀποφαίνεται, Ἀναξαγόρας δὲ εἶναί τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως λέγει· τὸ γὰρ μῖγμα εἰ ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ εἴη, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε πάλιν οὐκ ἀγαθόν, ὁμοίως δὲ καὶ οὔτε κακὸν οὔτε οὐ κακόν· διὸ μεταξύ τι εἶναι λέγει τῆς ἀντιφάσεως καὶ πάντα ψευδῆ τὰ ἀντικείμενα, τουτέστι καὶ τὴν κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν. ὅταν γὰρ ᾖ μεμιγμένα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ ἐξ αὐτῶν φησὶ μῖγμα οὔτε ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἀγαθὸν καὶ οὔτε κακὸν οὔτε οὐ κακόν, ἀλλ' εἶναι τὸ τοιοῦτον μῖγμα. πάντα δὴ ἡγεῖτο ἐν πᾶσι μεμῖχθαι, ὥστε περὶ ἑκάστου τῶν ὄντων πᾶσαι αἱ ἀντιφάσεις ψευδεῖς κατ' αὐτόν.

(8) "διωρισμένων δὲ τούτων φανερὸν ὅτι καὶ τὰ μοναχῶς λεγόμενα καὶ 1012*a* 29.
τὰ κατὰ πάντων." δείξας ὅτι κατὰ μὲν Ἡράκλειτον συναληθεύουσιν αἱ ἀντιφάσεις, κατὰ δὲ Ἀναξαγόραν συμψεύδονται, φησὶν ὅτι διωρισμένων τούτων, δηλονότι ὧν ἐφθάκαμεν εἰρηκέναι, φανερὸν γέγονε καὶ ὅτι μήτε ἅμα συμψεύδονται μήτε ἅμα συναληθεύουσιν αἱ ἀντιφάσεις, ἐπεὶ μηδὲ ἔστι τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως· φανερὸν γάρ, φησίν, ἐκ τούτων ὅτι ἀδύνατόν ἐστι καὶ τὰ μοναχῶς λεγόμενα, ὃ ἐξηγούμενος προσέθηκε τὸ "καὶ τὰ κατὰ πάντων·" τὰ γὰρ κατὰ πάντων ὁμοίως λεγόμενα μοναχῶς λέγεται. τίνα δὲ λέγεται οὕτως, αὐτὸς δι' ὧν ἐπήνεγκεν ἔδειξεν, εἰπὼν "ὥσπερ τινὲς λέγουσιν, οἱ μὲν οὐδὲν φάσκοντες εἶναι ἀληθές," ὡς Ἀναξαγόρας. τὸ γὰρ μηδὲν ἀληθὲς εἶναι λέγειν τῶν ὄντων μοναχῶς κατὰ πάντων ἐστὶ λέγειν· ὁμοίως καὶ τὸ πάντα ἀληθεύειν, ὡς Ἡράκλειτος, καὶ τοῦτο μοναχῶς λέγειν κατὰ πάντων ἐστίν. τούτων δὲ ὅτι μηδέτερον ἐνδέχεται ἀληθὲς εἶναι, γνώριμον ἐκ τοῦ δεδεῖχθαι ἐπὶ παντὸς πάσης ἀντιφάσεως τὸ μὲν ἕτερον μόριον ἀληθὲς εἶναι τὸ δὲ ἕτερον ψεῦδος· οὐκέτι γὰρ τούτου οὕτως ἔχοντος οἷόν τε ἢ μηδὲν ἀληθὲς εἶναι ἢ πάντα ἀληθῆ εἶναι· κατὰ γὰρ τοὺς μηδὲν ἀληθὲς εἶναι λέγοντας οὔτε ἡ κατάφασις οὔτε ἡ ἀντικειμένη αὐτῇ ἀπόφασις ἀληθής ποτε ἐπί τινος, κατὰ δὲ τοὺς πάντα ἀληθῆ ἡ ἀντίφασις ἅμα ἀληθής. λέγων δὲ περὶ τῶν πάντα τὰ ὄντα ψευδῆ λεγόντων εἶπεν "οὐδὲν γὰρ κωλύειν φασὶν οὕτως ἅπαντα εἶναι ὡς τὸ τὴν διάμετρον εἶναι σύμμετρον," τουτέστιν ὁμοίως πάντα ψευδῆ εἶναι τῷ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι. εἰπὼν δὲ τὸ ἕτερον, τὸ πάντα ψευδῆ λέγειν, τῶν μοναχῶς λεγομένων λέγει καὶ τὸ ἕτερον τὸ "οἱ δὲ πάντα ἀληθῆ·" ὃ εἰπὼν προσέθηκε "σχεδὸν γὰρ οἱ τοιοῦτοι λόγοι οἱ αὐτοὶ τῷ τοῦ

5. 6. τὸ ἐξ] τὸ ἀγαθὸν ἐξ *MV*. ‖ 6. οὔτε ἀγαθὸν — 7. μῖγμα om *MV*, habet *AS* et *V* in mg. ‖ 9. post τούτων add δηλονότι ὧν ἐφθάκαμεν εἰρηκέναι *Br*. ‖ τὰ om *A1*. ‖ 9. 10. καὶ τὰ κατὰ *A1*, καὶ κατὰ *A2 Br*. ‖ 16. λέγονται. τίνα *M*. ‖ 18. 19. μοναχῶς καὶ τὰ πάντα ἐστι *M*. ‖ 20. δὴ *M*. ‖ 23. ἢ — 24. εἶναι om *M*. ‖ 24. ἀληθές *M*. ‖ 26. φησὶν *A*. ‖ 28. τῷ] τὸ *A*. ‖ 29. τὸ πάντα ψευδῆ λέγειν om *M*. ‖ οἱ] εἰ *M*. ‖ 30. p. 296, 1. τὸν τοῦ Ἡρακλ. *M*.

Ἡρακλείτου," λέγων τὸν Ἡρακλείτου εἶναι λόγον τὸν λέγοντα πάντα ἀληθῆ καὶ πάντα ψευδῆ εἶναι. καίτοι πρὸ ὀλίγου ἔδειξεν ἑπόμενον τῇ Ἡρακλείτου δόξῃ, λέγοντος πάντα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ πάντα ἀληθῆ λέγειν. ἢ τοῦτο ἕπεται αὐτῷ λέγοντι πάλιν εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ παντὸς ἅμα ἀληθῆ, τὸ πάντα καὶ ἀληθῆ ἅμα καὶ ψευδῆ λέγειν εἶναι· εἰ γὰρ ἅμα τὰ ἀντικείμενα ἕκαστόν ἐστι, καὶ ἔστι τε καὶ οὐκ ἔστιν, ἔσται μὲν καὶ τὸ εἶναι ἡ κατάφασις καὶ τὸ μὴ εἶναι ἡ ἀπόφασις ἀληθὴ κατ' αὐτόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑκάτερον αὐτῶν πάλιν ψεῦδος· καθόσον μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τὸ εἶναι, ἡ κατάφασις ψευδής, καθόσον δὲ πάλιν τὸ μὴ εἶναι, καὶ ἡ ἀπόφασις ψευδής. ὥστε πάντα κατ' αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ· αἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς καταφάσεις τὰς ἀποφάσεις ψευδεῖς ποιοῦσιν, αἱ δὲ ἀποφάσεις τὰς καταφάσεις. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ τῷ κατὰ πάντων ἄμφω κατηγοροῦντι σχεδόν φησι τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους ἀμφοτέρους εἶναι τοὺς μοναχῶς ἑκάτερον κατηγοροῦντας, καὶ δείκνυσι πῶς εἰσὶν οἱ αὐτοί· ὅτι γὰρ ὁ λέγων καὶ ἀληθῆ πάντα καὶ ψευδῆ πάντα καὶ ἰδίᾳ ἑκάτερον κατηγορεῖ πάντων, τό τε ἀληθῆ αὐτὰ εἶναι καὶ πάλιν τὸ ψευδῆ, διὰ τοῦτο αὗται αἱ δόξαι αἱ μοναχῶς λέγουσαι ἑκάτερον αἱ αὐταί εἰσιν τῇ κατὰ πάντων ἀμφότερα κατηγορούσῃ. ἐὰν δὲ αἱ αὐταί, ἀδύνατος δὲ ἐκείνων ἑκατέρα, ἀδύνατος ἂν εἴη καὶ ἡ ἄμφω κατὰ πάντων κατηγοροῦσα. ὅτι δὲ ἐκείνων ἑκατέρα ψευδής, ἐδείχθη διὰ τοῦ πάσης ἀντιφάσεως ἐπὶ παντὸς θάτερον μὲν ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος εἶναι.
1012b 1. δύναται καὶ τὸ "ὥστε εἴπερ ἀδύνατα ἐκεῖνα" εἰρηκέναι ἐπὶ τοῦ ἄμφω λέγοντος, καὶ πάντα ἀληθῆ καὶ πάντα ψευδῆ· ἐδείχθη γὰρ διὰ πλειόνων ὅτι ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἅμα εἶναι τοῦτο· ἅμα γὰρ ταῦτα ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ γίνεται, ἐπεὶ τὸ "ὥστ' εἴπερ ἀδύνατα ἐκεῖνα" περὶ τῶν προειρημένων τε καὶ προδεδειγμένων λέγει τῶν πᾶσαν ἀντίφασιν ἀληθῆ ἢ πᾶσαν ἀντίφασιν ψευδῆ τιθέντων (ἐδείχθη γὰρ ὅτι μηδέτερον ἀληθές)· ὄντων δὲ ἐκείνων ἀδυνάτων, ὡς δέδεικται, ἀδύνατα ἂν εἴη καὶ τὰ μοναχῶς ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων λεγόμενα ὅτι ἀληθῆ ἢ ὅτι ψευδῆ. δύναται δὲ καὶ αὐτὸν Ἡράκλειτον λέγειν πάντα ἀληθῆ καὶ πάντα ψευδῆ εἰρηκέναι, καθόσον ἔλεγε τὰ ἐναντία συνυπάρχειν, ἐναντία δὲ καὶ τὸ πάντα ἀληθῆ καὶ τὸ πάντα ψευδῆ. προστίθησι δὲ τοῖς φθάνουσι δεδεῖχθαι, ὡς ἐναργῶς ἐνίων οὐσῶν ἀντιφάσεων τοιούτων περὶ ὧν οὐδεὶς ἂν ἐνδοιάσειεν, ὡς ἢ ἀμφοτέρων τῶν μορίων ἀληθῶν εἶναι δυναμένων ἢ ἀμφοτέρων ψευδῶν· ὃ δεικτικὸν ἂν εἴη τοῦ μὴ κατὰ πάντων μοναχῶς ἑκάτερον. εἶεν δ' ἂν τοιαῦται ἀντιφάσεις τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι ἢ μὴ σύμμετρον, καὶ καθόλου ὧν θάτερον μὲν ἀναγκαῖον θάτερον δὲ ἀδύνατον, ὁποῖά ἐστι τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ τινῶν

5. εἶναι om *M.* || 7. πάλαι *A*1. || 12. εἶναι ἀμφὶ τοὺς *M.* || 14. κατηγορεῖν *M.* || 16. κατηρούσῃ *M.* || 18. ἑκατέρα om *M.* || 20. λέγοντες *M.* || 23. ἀδύνατον *M.* || 30. ἐνδοιάσει *A.* || 34. ὁποῖα] ὁ τρία *M.*

καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. εἰπὼν δὲ προδήλως μήτε ἀληθεῖς ἅμα ἐπ' ἐνίων ἀντιφάσεων δύνασθαι λέγεσθαι τήν τε κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν μήθ' ἅμα ψευδεῖς, ἐπήνεγκε τὸ "καίτοι δόξειεν ἂν μᾶλλον ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων" τὸ ψευδεῖς ἀμφοτέρας εἶναι· τοῦτο γὰρ λείπει. ἀποτεινόμενος δὲ ταῦτα πρὸς Ἡράκλειτον λέγει καὶ ὅσοι διὰ τὸ συνεχῆ τὴν ῥύσιν εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν ἔλεγον ἅμα κατὰ ταὐτὸν ἀληθὲς καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι. ὅσον γὰρ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν, μᾶλλον ἂν ὑγιὲς εἴη τὸ ψευδεῖς πάσας εἶναι· εἰ γὰρ συνεχὴς ἡ ῥύσις καὶ μηδὲν ὑπομένει, οὐδὲν ἂν ὑγιῶς καὶ ἀληθῶς εἴη κατηγορῆσαι κατά τινος, ᾧ ἀκόλουθον τὸ πάντα εἶναι ψευδῆ· ἀνάγκη γὰρ τὸν ὁτιοῦν ὁρίζοντα κατὰ τοῦ συνεχῶς ῥέοντος καὶ εἰς μηδὲν ὡρισμένον μεταβάλλοντος ψεύδεσθαι. ὥστε καθ' Ἡράκλειτον πάντα ἀληθῆ λέγοντα τοὐναντίον ἂν μᾶλλον ἁρμόττοι πάντα λέγειν ψευδῆ εἶναι, εἴγε συνεχῶς ὑπελάμβανε πάντα ῥεῖν τε καὶ μεταβάλλειν. ἔδειξε δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἀναξαγόρᾳ ἑπόμενον ἄτοπον διὰ τὸ πάντα μεμῖχθαι, τὸ δὲ μεμιγμένον μήτε εἶναί τι ἁπλῶς τούτων ἐξ ὧν ἐστί, μήτε ἁπλῶς μὴ εἶναι.

"ἀλλὰ — ἐλέχθη." εἰπὼν τίσι μὲν ἕπεται τὸ συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν, 1012*b* 5.
τίσι δὲ τὸ συμψεύδεσθαι, τίσι δὲ ἄμφω, καὶ δείξας αὐτοὺς μὴ δεόντως χρωμένους τῷ ἀληθεύειν καὶ τῷ ψεύδεσθαι ὀνόματι, ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸν λόγον οὗ ἤρξατο. ἔφη δὲ δεῖν ἐξ ὁρισμοῦ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔνστασίν τε καὶ ζήτησιν ποιεῖσθαι· τοῦτο δὴ καὶ νῦν λέγει, καὶ διδάσκει πῶς χρὴ ποιεῖν. χρὴ γάρ, φησί, παρ' αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἠξιώσαμεν, αἰτεῖσθαι καὶ ἐξετάζειν, οὐχὶ εἶναί τι καὶ μὴ εἶναι λέγοντας, καὶ εἰ ἐφ' οὗ τὸ εἶναι, ἐπὶ τούτου οἷόν τε καὶ τὸ μὴ εἶναι λέγειν (ταῦτα μὲν γὰρ ἀξιοῦντες δόξομεν τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν), ἀλλὰ εἰ σημαίνουσι δι' ὧν λέγουσιν, αἰτητέον παρ' αὐτῶν· εἰ μὲν γὰρ μὴ σημαίνουσιν, οὐδ' ἂν διαλέγοιντο· εἰ δὲ σημαίνουσι, τὸν λόγον καὶ τὸν ὁρισμὸν ἑκάστου τῶν ὑπὸ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτῶν σημαινομένων ληπτέον, καὶ δὴ καὶ τί τὸ ψεῦδος καὶ τἀληθὲς αὐτὸ σημαίνει, οἷς χρῶνται καὶ αὐτοί, καὶ λόγους τοὺς ὑπὸ τῶν ὀνομάτων σημαινομένους, οἵτινες ὁρισμοὶ ἂν εἶεν, ὁ μὲν τοῦ ἀληθοῦς ὁ δὲ τοῦ ψευδοῦς.

"εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀληθὲς φάναι ἢ ἀποφάναι ψεῦδός ἐστιν." τὸ λε- 1012*b* 8.
γόμενον ἀσαφῶς μὲν εἴρηται, εἴη δ' ἂν τοιοῦτον. εἰ μηδὲν ἄλλο τὸ ἀληθές ἐστιν ἢ οὕτως ἔχον φάναι οὕτως ἔχειν, καὶ πάλιν τὸ οὕτως ἔχον ἀποφάναι ψεῦδος,

6. κατ' αὐτὸν *V.* ‖ 8. συνεχῶς *AM.* ‖ 12. ἁρμόττει *M.* ‖ 17. τίσι δὲ ἄμφω om *S.* ‖ 20. δὴ] δεῖ *A.* ‖ παρ'] περὶ *M.* ‖ 21. οὐχὶ — 22. λέγοντας] *non utrum quidquam esse aut non esse dicant S.* ‖ 22. καὶ εἰ ἐφ' *A S*, εἰ om *Br.* ‖ 24. παρ'] περὶ *M.* ‖ 26. καὶ post δὴ om *M.* ‖ 26. 27. ψεῦδος κατ' ἀληθὲς *M.* ‖ 28. σημαινόμενοι *M.* ‖ 29. ἢ ante τὸ om *A*1 *M.* ‖ φάναι οὕτως ἔχειν ἢ τὸ ἀποφάναι *M.* ‖ ψεῦδός ἐστιν. τὸ] ψεῦδος δὲ τὸ *A*1. ‖ 30. ἀσαφῶς] ἀληθὲς *M.*

δῆλον ὡς ἄλλο μὲν ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς σημαίνεται ἄλλο δὲ ὑπὸ τοῦ ψεύδους, καὶ ἀδύνατον τῶν μὲν καταφασκόντων περὶ τοῦ αὐτοῦ τῶν δὲ ἀποφασκόντων ἢ πάντας λέγειν ψεύδεσθαι ἢ πάντας ἀληθεύειν. ἂν μὲν γὰρ οἱ καταφάσκοντες ἀληθεύωσιν, ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα λέγοντες αὐτὸ ἔχειν, οἱ αὐτὸ τοῦτο ἀποφάσκοντες αὐτοῦ ψεύσονται· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τοῦ ψεύδεσθαι σημαίνεται, τὸ ἀποφάσκειν τινὸς ὃ ὑπάρχει αὐτῷ. εἰ δὲ ἡ ἀπόφασις ἀληθής, δῆλον ὡς ἀνάγκη τὴν κατάφασιν εἶναι ψευδῆ· εἰ γὰρ ἐν μηδενὶ ἄλλῳ τὸ ἀληθές τε καὶ ψεῦδος ἢ ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ καταφάσει καὶ ἀποφάσει, ἀδύνατον πάντα ψευδῆ εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ ἀληθῆ· ἡ γὰρ περὶ τούτου ἀντίφασις ἀμφότερα ἔχει. εἰπὼν δὲ καίτοι δόξειεν ἂν μᾶλλον ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων πάντα ψευδῆ εἶναι, καθ' Ἡράκλειτον κινεῖσθαι πάντα λέγοντα, ἢ πάντα ἀληθῆ, ὡς Ἀναξαγόρας ἔλεγέ τε καὶ ᾤετο, ὅτι μὴ οἷόν τε πάντα ψευδῆ εἶναι δεδειγμένης τῆς ἀντιφάσεως ὅπως ἔχει, καὶ τἀληθοῦς τε καὶ ψευδοῦς ὡρισμένου, ἐπήνεγκε. φέρεται δὲ καὶ οὕτως ἡ λέξις "εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο τὸ ἀληθὲς ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι καὶ τὸ ψεῦδός ἐστιν," καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, εἰ μηδὲν ἄλλο τὸ ἀληθὲς σημαίνει ἢ τὸ καταφῆσαί τι ἢ ἀποφῆσαι, καὶ τὸ ψεῦδος ὁμοίως. βραχέως δὲ τῇ λέξει κέχρηται, ἐπεὶ φθάνει διὰ τῶν πρόσθεν εἰρηκέναι ἀληθὲς μὲν εἶναι τὸ τὸ ὂν εἶναι λέγειν ἢ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι (ὧν τὸ μὲν κατάφασις τὸ δὲ ἀπόφασίς ἐστι, κατάφασις μὲν περὶ τοῦ ὄντος, ἀπόφασις δὲ περὶ τοῦ μὴ ὄντος), ψεῦδος δὲ τὸ ὂν μὴ εἶναι λέγειν, ὅ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ὄντος, ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι, ὅ ἐστι κατάφασις ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. ἅτινα σαφῶς προειρημένα ἐνταῦθα μετενεκτέον· εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἀληθές ἐστιν ἢ τὸ ὂν φάναι εἶναι καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, καὶ ψεῦδος τό τε ὂν μὴ εἶναι, ὅ ἐστι τῆς ἀληθοῦς περὶ τοῦ ὄντος καταφάσεως ἡ ἀπόφασις, καὶ πάλιν τὸ μὴ ὂν εἶναι, ὃ καὶ αὐτὸ κατάφασίς ἐστι τῆς ἀληθοῦς περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἀποφάσεως, δῆλον ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἢ ἀληθεύειν ἀμφοτέρους τούς τε τὰς καταφάσεις τὰς περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ τοὺς τὰς ἀποφάσεις λέγοντας, ἢ πάλιν ἀμφοτέρους ψεύδεσθαι· οὗ γὰρ ἦν ἡ κατάφασις ἀληθής, τούτου ἦν ἡ ἀπόφασις ψευδής· ὥστε ἀνάγκη θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς θάτερον δὲ ψεῦδος λέγειν, ἀλλ' οὐ πάντα ἀληθῆ ἢ πάντα ψευδῆ. δύναται καὶ τοιοῦτον εἶναι τὸ λεγόμενον διὰ τῆς λέξεως· εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο τὸ ἀληθῆ φάναι ἢ ὅτι τὸ ἀποφάναι ψεῦδος, τουτέστιν εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο σημαίνεται ὑπὸ τοῦ ἀληθῆ εἶναι τὴν κατάφασιν ἢ ὅτι ἡ ἀπόφασίς ἐστι ψευδής· ὁ γὰρ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ ἡμέραν εἶναι, τὸ μὴ εἶναι

4. ἔχει] ἔχειν *A*. ‖ 6. αὐτό *A*. ‖ 9. ἡ] εἰ *A*. ‖ 10. ἐκ τῶν] αὐτῶν *M*. ‖ 14. ἢ ἀποφάναι om *MV*. ‖ 21. γὰρ τὸ μηδὲν *M*. ‖ 22. καὶ ψεῦδος — εἶναι om *A*. ‖ 23. ὃ] οἵ *A*. ‖ 23. 24. τὸ μὴ ὂν εἶναι scripsi cum *S*, αὐτὸ εἶναι *A*, τὸ αὐτὸ εἶναι *Br*. ‖ 30. τὸ ante ἀληθῆ om *M*.

ἡμέραν διὰ τῆς καταφάσεως ψεῦδος εἶναι λέγει· εἰ δὲ τοῦτο, ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἅμα εἶναι ἀληθῆ.

"ἔτι — ἀναγκαῖον." ἔδειξε πρὸ ὀλίγου ὅτι μηδέν ἐστιν ἀντιφάσεως μεταξύ, ἀλλὰ κατὰ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτο ὑγιὲς καὶ οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὴν ἀντίφασίν ἐστιν, ἀδύνατον ἀμφότερα ψευδῆ εἶναι· ἠδύνατο γὰρ ψευδῆ μόνως οὕτως ἀμφότερα γίνεσθαι, εἰ ἦν τι μεταξὺ αὐτῶν. μηδενὸς δὲ ὄντος μεταξύ, ἀνάγκη θάτερον μὲν αὐτῶν ἐπὶ παντὸς ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δὲ ψευδὲς μόνον, ἀλλ' οὐκ ἄμφω ἀληθῆ ἢ ἄμφω ψευδῆ. πάλιν δὲ τὸ ἀδύνατον ἄμφω ψευδῆ εἶναι εἶπεν, ἐπεὶ προείρηκεν μᾶλλον ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων πάντα ψευδῆ εἶναι. τοῖς τέ γὰρ τὴν ῥύσιν αἰτιωμένοις τοῦτο λέγειν μᾶλλον ἕπεται, ἀλλὰ καὶ Ἀναξαγόρᾳ τῷ πάντα ἐν πᾶσι μεμῖχθαι λέγοντι καὶ μηδὲν διὰ τοῦτο τῶν ὄντων εἰλικρινὲς εἶναι ὃ λέγεται εἶναι. 1012*b* 11.

"συμβέβηκε — θρυλλούμενον." θρυλλούμενον μὲν εἶπεν, ἐπεὶ καὶ ἄλλοι τούτῳ πρὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἐχρήσαντο ὡς ὄντι ἐναργεῖ, φανερώτατα δὲ Πλάτων κεκίνηκεν αὐτὸ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ· πῶς δὲ αὐτοὶ αὐτοὺς ἀναιροῦσιν, ἔδειξεν. ὁ μὲν γὰρ πάντα ἀληθῆ λέγων ἀναιρεῖ αὐτὸν τῷ καὶ τὸν ἐναντία ἑαυτῷ λέγοντα, ὅτι μηδὲν ἀληθές ἐστιν ἢ μὴ πάντα, ἀληθεύειν λέγειν, ὅ ἐστιν ἀναιρετικὸν τῆς δόξης τῆς πάντα ἀληθεύειν λεγούσης· ὥστε κατὰ τὸν τιθέμενον πάντα εἶναι ἀληθῆ, ἀληθὲς καὶ τὸ μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ. ὁ δὲ πάντα ψευδῆ εἶναι λέγων λόγος ἑαυτὸν ἀναιρεῖ, ὅτι εἰ πάντα εἴη ψευδῆ, καὶ αὐτὸς οὗτος ἂν εἴη ψευδὴς ὁ πάντα ψευδῆ λέγων, ἀληθὴς ἄρα ὁ ἀναιρετικὸς αὐτοῦ, ὁ μὴ πάντα ψευδῆ λέγων. 1012*b* 13.

"ἐὰν — μόνος." εἰ φυλασσόμενοι, φησί, τὸ ἑπόμενον αὐτοῖς ἄτοπον, τὸ δι' ὧν τίθενται ἀναιρεῖν τὰ ὑπ' αὐτῶν τιθέμενα, ὑπεξαιροῦνται καὶ λέγουσιν ὁ μὲν πάντα ἀληθῆ λέγων χωρὶς τοῦ λέγοντος ὅτι μὴ πάντα ἀληθῆ, ὅς ἐστιν ἀναιρετικὸς τοῦ πάντα ἀληθῆ, ὁ δὲ λέγων πάντα ψευδῆ χωρὶς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ (τοῦτον γὰρ εἶναι μόνον ἀληθῆ), ἀκολουθήσει αὐτῶν ἑκατέρῳ ἐν τῷ ἕνα ὑπεξαιρεῖσθαι τὸ ἀπείρους τοιούτους συγχωρεῖν εἶναι· οὐ γὰρ μόνος ἔσται ψευδὴς ὁ λέγων μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ, ὡς βούλεται ὁ πάντα ἀληθῆ λέγων, ἀλλὰ καὶ ὁ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ πάντα ἀληθῆ εἶναι, ἄλλος ὢν τοῦ λέγοντος μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ. ἀλλὰ καὶ ὁ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ ἀληθῆ εἶναι τὸν λέγοντα λόγον μὴ 1012*b* 18.

4. ἡ post ἢ om *M*. ‖ 5. ἐστιν] καὶ *M*. ‖ 10. ῥύσιν] οὐσίαν *M*. ‖ 13. μὲν] δὲ *M*. ‖ 14. τούτῳ] τοῦτο *A*. ‖ λέγοντας ταῦτα *M*. ‖ ἐχρήσατο *A*. ‖ 15. Theaet. p. 170 sq. ‖ αὐτοὺς] αὐτοὺς *A*, αὐτοῖς *M*. ‖ 16. αὐτὸν *A*. ‖ 18. τὸν] ταὐτὸν *M*. ‖ 20. εἴη ψευδῆ] ᾖ ψευδῆ *M*. ‖ 24. ὑφ' αὐτῶν *A*2. ‖ 25. ἀληθῆ λέγ.] ἀκολουθεῖ λέγ. *A*1. ‖ ὥς *M*. ‖ 26. ὑφ' αὐτοῦ *A*2. ‖ 26. 27. τοῦτον *A* et 27. ἀληθῆ *AM*, τοῦτο — ἀληθές *Br*. ‖ 27. ἐν *A*, ἂν *MBr*. ‖ 30. τὸ — 31. ἀληθὲς εἶναι om *M*.

πάντα εἶναι ἀληθῆ, ἄλλος ὢν ἐκείνων, καὶ αὐτὸς ἔσται ψευδής. ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦτον λέγων τὸν λόγον, ἀληθές ἐστι τὸ λέγειν τὸν λόγον τὸν λέγοντα ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ ἀληθῆ εἶναι. καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρόν τις αὐτῶν τῇ τοῦ ἀληθοῦς προσθήκῃ δείξει κατὰ τὸν ἕνα μόνον φάσκοντα ψευδῆ εἶναι λόγον ἀπείρους τοὺς ψευδεῖς λεγομένους. καὶ εἴη ἂν ἡ σύνθεσις ἡ ἐπ' ἄπειρον τῶν ἀληθῶν τοιαύτη· ψευδές ἐστι τὸ οὐ πᾶς λόγος ἀληθής ἐστι τῷ ἀληθὲς εἶναι τὸ πάντα εἶναι ἀληθῆ· ψεῦδός ἐστι τὸ ἀληθές ἐστιν ἀληθὲς εἶναι τὸ λέγειν μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ· ψεῦδός ἐστι τὸ ἀληθές ἐστι τὸ λέγειν ἀληθεύειν τὸν λέγοντα ἀληθὲς εἶναι τὸ λέγειν μὴ πάντα εἶναι ἀληθῆ. καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ὁμοίως δὲ καὶ ἀληθεῖς ἄπειροι κατὰ τὸν λέγοντα πάντων ψευδῶν ὄντων μόνον ἀληθῆ εἶναι τὸν λέγοντα πάντας ψευδεῖς· οὐ γὰρ μόνον ἀληθὴς ἔσται κατ' αὐτοὺς ὁ λέγων πάντα ψευδῆ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὁ λέγων, ἀληθές ἐστι τὸ πάντας ψευδεῖς εἶναι· εἰ γὰρ μὴ οὗτος, οὐδ' ὁ πρὸ αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ ὁ λέγων ἀληθής ἐστι λόγος ὁ λέγων ἀληθὲς εἶναι τὸ πάντα ψευδῆ εἶναι. καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. βραχέως δὲ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπὼν "ὁ γὰρ λέγων τὸν ἀληθῆ λόγον ἀληθῆ ἀληθής ἐστιν." ὁμοίως δηλονότι καὶ ψευδὴς ὁ λέγων ἀληθῆ τὸν ψευδῆ λόγον, ἄλλως τε καὶ πλασματῶδες τὸ αἰτεῖσθαι ταῦτα καὶ ὑποτίθεσθαι.

1012b 22. "φανερὸν — κινεῖσθαι." αὕτη ἡ λέξις οὐ φέρεται ἔν τισιν ὡς οὖσα οἰκεία τῆς φυσικῆς· οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ συγχρώμενος τοῖς προδεδειγμένοις περὶ αὐτῶν λέγειν δοκεῖ, οὐκ ἂν εἴη παντάπασιν ἀλλοτρία τῶν προειρημένων. κειμένου γὰρ τοῦ μήτε ἀληθῆ πάντα εἶναι μήτε ψευδῆ, ἀκολουθοίη ἂν τὸ μήτε τοὺς ἠρεμεῖν πάντα λέγοντας ἀληθεύειν μήτε τοὺς κινεῖσθαι· ἐπεὶ γὰρ τοῖς μὲν ἠρεμεῖν πάντα λέγουσι τὸ μηδὲν μεταπίπτειν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ μένειν, ὁρῶμεν δὲ ὅτι μὴ ἀεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡ κατάφασις μὲν ἀληθὴς ἡ ἀπόφασις δὲ ψευδής, ἢ ἔμπαλιν, ἀλλὰ μεταπίπτει, καὶ ἐφ' οὗ πρότερον ἦν ἡ κατάφασις ἀληθής, ἡ ἀπόφασις πάλιν ἀληθὴς γίνεται, εἴγε ἀληθές ἐστι τό τε ὂν εἶναι λέγειν καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι. αὐτὸς γοῦν ὁ λέγων πάντα ἠρεμεῖν πρότερόν τε οὐκ ἦν καὶ ὕστερον οὐκ ἔσται· ὃ ἀδύνατον ἄνευ μεταβολῆς γίνεσθαι. τοῖς δ' αὖ πάλιν πάντα συνεχῶς κινεῖσθαι λέγουσι τὸ μηδὲν ἀληθὲς εἶναι· οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τὴν τοῦ τόδε τι εἶναι κατηγορίαν, ἀλλὰ μεταπίπτει, ἀληθὲς δὲ ἦν τὸ τὸ ὂν εἶναι λέγειν. πάντα οὖν ψευδῆ κατ' αὐτοὺς ἔσται· τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τοῖς πρὸ ὀλίγου εἰρημένοις εἶπεν ἕπεσθαι τοῖς πάντα συνεχῶς ῥεῖν τε καὶ κινεῖσθαι λέγουσιν. ἀλλὰ

3. τῇ] τὸ *M.* || 6. τῷ om *A.* || 7. τὸ λέγειν μὴ πάντα *AS*, λέγειν μὴ om *Br* qui in annot. falso et lectionem cod. *A* et interpr. *S* attulit. || 10. ἄπειραι *M.* || μόνων *M.* || 14. καὶ τὸ ἐπ' *M.* || 20. ἀλλοτρίων *M*, ἀλλότριον *V.* || 21. ἀκολουθείη *M.* || 22. λέγοντας — 23. πάντα et 24. μὴ ἀεὶ om *M.* || 24. τοῦ] τὰ *M.* || ἡ ἀπ.] καὶ ἀπ. *M.* || 26. ἐστί ποτε ὂν *M.* || 27. μὴ post ὂν om *M.* || 29. πάλιν om *A.* || 29. 30. ὑπομένειν *M.*

δέδεικται ὅτι μὴ οἷόν τε πάντα ψευδῆ εἶναι. λέγοι δ' ἂν μηδέτερον τῶν εἰρημένων ἀληθὲς εἶναι, μήτε τὸ πάντα ἠρεμεῖν μήτε τὸ πάντα κινεῖσθαι, ὅτι καὶ τούτων ἑκάτερον μοναχῶς λέγεται κατὰ πάντων. εἶπε δὲ τοῦτο ἀδύνατον εἶναι· ἐπεὶ γὰρ καὶ τῷ μὲν πάντα ἠρεμεῖν τὸ ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ μένειν καὶ μὴ μεταπίπτειν εἰς ἄλληλα, ὃ ὅτι ἀδύνατον, ἔδειξε δι' οὗ παρέθετο. ὁ γὰρ λέγων αὐτὸς τήνδε τὴν δόξαν καὶ πρότερόν γε οὐκ ἦν καὶ ὕστερον οὐκ ἔσται, ὥστε οὔτε τὰ πάντα ἠρεμεῖ οὔτε ταὐτὰ ἀεὶ μένει ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. τὸ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, ὅτε ἔστιν, εἶναι αὐτὸν λέγειν ἀληθὲς ὂν οὐκ ἔστιν ἀληθὲς λεγόμενον, ὅτε μὴ ἔστι. πάλιν δὲ τῷ πάντα κινεῖσθαί τε καὶ ῥεῖν ἕπεται τὸ μηδὲν ὡρίσθαι μηδὲ ἀληθὲς εἶναι. τοῦτο δὲ ὅτι μὴ ἀληθές, τὸ μηδὲν εἶναι ἀληθές, δέδεικται πρότερον.

"ἀνάγκη γὰρ τὸ ὂν μεταβάλλειν." καὶ τοῦτο δεικτικὸν παρέθετο τοῦ μὴ 1012*b* 28.
πάντα κινεῖσθαι. ἔχει δὲ ἡ λέξις ἀκαταλληλότερον· εἰ γὰρ ἔστι κίνησις, ἀνάγκη τι ὂν μεταβάλλειν, εἴγε ἡ κίνησις ἔκ τινός ἐστιν εἴς τι μεταβολή, ἀδύνατον δὲ ἔκ τινος εἴς τι μεταβάλλειν μὴ ὄντος τινὸς τοῦ μεταβάλλοντος· τοῦτο δὴ τὸ ὂν μεταβάλλον τε καὶ κινούμενον, ὅτε κινεῖται, ἀνάγκη ἐν τῷ εἶναι μένειν τε καὶ κατὰ τοῦτο ἠρεμεῖν. εἰ γὰρ εἴη κατὰ τόπον Σωκράτης κινούμενος, δεῖ τὸν Σωκράτην μένειν, ὅτε κινεῖται Σωκράτης· οὕτω γὰρ ἔσται καὶ κατὰ τόπον κινούμενος Σωκράτης. καὶ καθόλου δὴ ἐπὶ πάσης κινήσεως, εἰ ἡ κίνησις μεταβολή ἐστιν ἔκ τινος εἴς τι, σωζομένου τοῦ κινουμένου κατὰ τὴν οὐσίαν, δεῖ εἶναί τι τὸ μεταβάλλον ἄλλο ὂν παρὰ τὰ καθ' ἃ ἡ μεταβολή, καὶ κατὰ τοῦτο ἑστάναι. εἰ ἄρα ἔστι μεταβολή, δεῖ τι καὶ ἑστάναι· καὶ γὰρ ἡ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολὴ ὑποκειμένου τινὸς καὶ σωζομένου καὶ μεταβάλλοντος εἰς ταῦτα γίνεται· τοιοῦτον γὰρ ἡ ὕλη.

"ἀλλὰ μὴν οὐδὲ πάντα ἠρεμεῖ ἢ κινεῖταί ποτε, ἀεὶ δὲ οὐθέν." ὃ λέγει, 1012*b* 29.
τοιοῦτόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν οὔτε πάντα τὰ ὄντα ποτὲ μὲν ἠρεμεῖ ἢ κινεῖταί ποτε, οὐδὲν δὲ ἔστιν ὃ ἀεὶ κινεῖται, ἢ ἄλλο ὃ ἀεὶ ἠρεμεῖ. τοῦτο γὰρ εἶπε διὰ τοῦ "ἀεὶ δ' οὐθέν." τοῦτο δὲ διὰ πλειόνων ἔδειξεν οὕτως ἔχον ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως. ὑπομιμνήσκει δὲ καὶ νῦν αὐτοῦ ὅτι ἔστι τι ἐν τοῖς οὖσιν ἀκίνητον καὶ ἄλλο ἀεικίνητον, εἰπὼν "ἔστι γὰρ ὃ ἀεὶ κινεῖ τὰ κινούμενα." τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀεὶ κινοῦντος κινούμενον ἐδείχθη συνεχῶς τε καὶ ἀεὶ προσεχῶς κινοῦν τῇ οἰκείᾳ κινήσει ἀϊδίῳ οὔσῃ τὰ κινούμενα· τοῦτο δὲ ἦν ὁ αἰθήρ, ὃ καὶ κυκλοφορικὸν καλεῖ

2. τὸ π. ἠρ.] τὰ π. ἠρ. *M*. ‖ καὶ om *AS*. ‖ 3. κατὰ] καὶ τὰ *M*. ‖ 9. τῷ] τὸ *A*1. ‖ 10. μὴ om *M*. ‖ 13. ἀκαταλληλότερον *AMC*, ἐγκαταλληλότερον *Br*. ‖ 15. εἴς τε μία μεταβάλλειν *M*. ‖ 26. τὰ ὄντα π. μὲν om *A*. ‖ 27. κινεῖται, καὶ ἄλλο *M*. ‖ ὃ ἀ. ἠρ.] ἢ ἀ. ἠρ. *A*. ‖ δ' om *M*. ‖ 28. ἔχων *M*. ‖ 29. αὐτοῦ] τοῦ *M*. ‖ τι] τὸ *M*. ‖ 30. ἄλλο ἀκίνητον *M*. ‖ 31. τε καὶ ἀεὶ προσεχῶς om *V*. ‖ 32. αἰδίᾳ *V*.

σῶμα· διὰ γὰρ τούτου καὶ τὰ ἄλλα κινεῖ τὸ ἀεὶ κινοῦν. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον ἀνάγκη εἶναι καὶ ἠρεμοῦν, δέδεικται καὶ αὐτό.

ΕΙΣ ΤΟ Δ.

Ὅτι μὲν Ἀριστοτέλους ἐστὶ τὸ ἐπιγραφόμενον Δ τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ βιβλίων, ἐν ᾧ διαίρεσιν τῶν πολλαχῶς λεγομένων ποιεῖται, καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως καὶ ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ λεγομένων γνώριμον· ὅτι δὲ καὶ ταύτης τῆς πραγματείας, δῆλον ἐξ ὧν προείρηκε. δέδειχε μὲν γὰρ ὅτι τοῦ πρώτου φιλοσόφου ἡ περὶ τοῦ ὄντος καθόλου πραγματεία καὶ τῶν τούτῳ κοινῶς ὑπαρχόντων, κοινὰ δὲ τοῦ ὄντος εἰσίν, οἷς ἐπιστῆμαι πᾶσαι χρῶνται· περὶ τούτων γὰρ ἡ θεωρία τοῦ πρώτου φιλοσόφου· οὐδεμιᾶς γὰρ ἐκείνων ἴδιος ἡ περὶ αὐτῶν πραγματεία· οὐδενὶ γάρ τινι τῶν ὄντων, ᾗ τόδε τί ἐστιν, ὑπάρχει τι αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ὄντι ᾗ ὄν, περὶ ὃ ἡ τοῦ πρώτου φιλοσόφου πραγματεία. τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον τῆς περὶ αὐτῶν διαλήψεως ἡ χρῆσις δείκνυσι· πᾶσαι γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι τούτοις χρώμεναι τὰ προκείμενα αὐταῖς δεικνύουσιν· ὅτι δὲ μηδεμιᾶς ἴδιός ἐστι τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν, ἡ κοινὴ χρῆσις αὐτῶν παρίστησι. πρὸς δὲ τούτοις κεῖται, περὶ ὧν ὁ διαλεκτικὸς κατὰ τὸ ἔνδοξον ποιεῖται τοὺς λόγους, περὶ τούτων τὴν πρώτην φιλοσοφίαν ἐπιστημονικῶς λέγειν· καὶ γὰρ τῷ διαλεκτικῷ περὶ τὰ κοινὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἡ πραγματεία, καὶ περὶ τῶν πολλαχῶς δὲ λεγομένων ὁ διαλεκτικὸς διαλαμβάνει· ἔσται τοίνυν καὶ διαλεκτική. ὅτι δὲ καὶ ἡ τάξις τοῦ βιβλίου αὕτη, δῆλον ἐκ τοῦ ποιεῖσθαι μὲν αὐτὸν τὴν διαίρεσιν τῶν πολλαχῶς λεγομένων τούτων, οἷς αἱ ἐπιστῆμαι χρῶνται, ἃ κοινῶς τῷ ὄντι παρακολουθεῖ· περὶ ὧν εἶπε καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ δεῖν τὸν φιλόσοφον πραγματεύεσθαι διελόμενον ποσαχῶς ἕκαστον αὐτῶν λέγεται. ἀκόλουθον δέ ἐστι μετὰ τὸ δειχθῆναι περὶ τίνων ἐστὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἡ θεωρία, ὃ ἐν τῷ τρίτῳ δέδεικται, ἐφεξῆς περὶ τούτων πρώτων θεωρεῖν οἷς ἀναγκαῖον χρῆσθαι πρὸς τὴν τῶν ἄλλων τῶν μελλόντων δείκνυσθαι θεωρίαν τε καὶ δεῖξιν. διὸ καὶ πρῶτον περὶ ἀξιώματος εἶπε τοῦ ἐπὶ παντὸς δεῖν τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν, ὄντος πρὸς τὰς δείξεις

1. 2. πρῶτον ἀεὶ κινοῦν ***M***. || Tit. εἰς τὸ τέταρτον τῶν μετὰ τὰ φυσικά ***ABr***. || 9. ἡ om ***M***. || πραγμάτων ***M*** in mg. || 13. αὐταῖς coni., αὐτῷ ***A*1**, αὐτοῖς ***A*2**, αὐτῶν ***Br***, cf. p. 303, 5. || δείκνυσιν ***A*1**. || 15. ὁ] ἡ ***A*1 *M***. || κατὰ] καὶ ***A*1*MV***. || τοὺς om ***M***. || 18. ἔσται — διαλεκτική] supplendum videtur e ***S*** ***itaque dialectica similis est primae philosophiae, propterea quod de eisdem rebus edisserit, probabiliter tamen, non scienter.*** || 20. αἷς ***V***. || ἃ καὶ κοινῶς ***V***. || 21. εἶπε om ***MV***. || 22. ἀκόλουθα ***A***. || 23. ἡ om ***M***.

χρησίμου· μεθ' ἃ ἐν τούτῳ τὴν διαίρεσιν ποιεῖται τῶν οὕτως πολλαχῶς λεγομένων. ὅτι δὲ μὴ ἀτελὲς τὸ βιβλίον, ὡς οἴονταί τινες τεκμαιρόμενοι τῷ μὴ πάντων αὐτὸν τῶν πολλαχῶς λεγομένων τὴν διαίρεσιν ποιεῖσθαι, δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ἁπλῶς ἐν αὐτῷ προκεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ τούτων μόνων οἷς ὡς κοινοῖς αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι χρώμεναι τὰ προκείμενα αὐταῖς δεικνύουσιν· οὔτε γὰρ περὶ τῶν ὁμωνύμων λέγειν ἡμῖν πρόκειται, οὔτε περὶ πάντων τῶν ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἕν, ἀλλὰ περὶ τῶν πολλαχῶς ἐχόντων, διότι τῷ ὄντι καθὸ ὄν ἐστιν ὑπάρχει, καὶ αὐτῷ λεγομένῳ πολλαχῶς. διὸ οὐχὶ μαθηματικὸν ἤ τι τῶν τοιούτων λαμβάνει, ἃ καὶ αὐτὰ πολλαχῶς λέγεται, ὅτι μὴ τούτοις προσχρώμεναι αἱ ἐπιστῆμαι δεικνύουσί τι τῶν ὑφ' αὑτάς, ἀλλὰ ἀρχῇ καὶ αἰτίᾳ καὶ φύσει καὶ στοιχείῳ καὶ αὐτοῖς τούτοις, ὧν πάντων κοινῶν ὄντων πεποίηται τὴν διαίρεσιν ἐν αὐτῷ ὡς ὄντων οἰκείων τῆσδε τῆς πραγματείας. ὅθεν καὶ μᾶλλον δῆλον γίνεται τὸ βιβλίον ὅτι ἐκ ταύτης ἐστὶ τῆς συντάξεως· εἰ γάρ τινα τούτοις παρακείμενα παραλέλειπται, διαιροῖτο ἂν κἀκεῖνα κατὰ τὴν τῶν οἷς ἐστὶ παραπλήσια διαίρεσιν. ποιούμενος δὲ τὴν διαίρεσιν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τούτων ὅσα κοινῶς τῷ ὄντι ὑπάρχοντά τε καὶ παρακολουθοῦντα δοκεῖ πλεοναχῶς λέγεσθαι, πρῶτον περὶ ἀρχῆς λέγει.

(1) ὅτι δὲ ἡ ἀρχὴ οὐ μιᾷ τινὶ φύσει τοῦ ὄντος παρακολουθεῖ, γνώριμον· πᾶσαι γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι ἀρχαῖς τισὶ χρῶνται. τὴν ἀρχὴν δὲ ἑπταχῶς ἀποδίδωσι λέγεσθαι. 1012*b* 34. καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἀρχή, ὅθεν ἄν τις τοῦ πράγματος, οὗ ἀρχὴ λέγεται, κινηθείη πρῶτον· ἀρχὴ γὰρ μήκους καὶ ὁδοῦ, ὅθεν ἀρξάμενοι δίιμεν αὐτήν. οὕτως ἀρχὴ καὶ τὰ ἐναντία πέρατα τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἢ ἐντεῦθεν ἢ ἐντεῦθεν ἀρχομένοις· διὸ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ καὶ πέρας ποτὲ γίνεται. ἀρχὴ λέγεται καὶ ὅθεν ἀρξαμένων κάλλιστα ἂν τὸ προκείμενον γένοιτο, ὡς ἐπὶ τῶν μαθήσεων· ἐν ταύταις γὰρ πολλάκις οὐκ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχόμεθα, ἀλλ' ἀφ' ὧν ῥᾷστα ἂν ὁ μανθάνων παρακολουθήσῃ, ὡς ἀρίστως ἐν ταῖς Κατηγορίαις ἐν τῷ περὶ ποιότητος λόγῳ πεποίηκεν· εἶπε γὰρ τὴν ποιότητα εἶναι καθ' ἣν ποιοί τινες λεγόμεθα, διὰ τοῦ ποιοῦ, ὑστέρου μὲν ὄντος τῆς ποιότητος γνωριμωτέρου δέ, τὴν διδασκαλίαν τῆς ποιότητος ποιησάμενος. καὶ ἡ φυσικὴ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ὅτι

5. προσχρώμεναι *M*. ‖ γὰρ ἡ περὶ *MV*. ‖ 6. τῶν post πάντων om *M*. ‖ 7. fort. πολλαχῶς λεγομένων c. *S*. ‖ 8. μαθητικὸν *MV*. ‖ 10. τι om *M*. ‖ 11. αὐτοῖς τούτοις] fort. ἄλλοις τοιούτοις, *et caetera S*. ‖ περιπεποίηται *A*, πεποίηται ἐνδιαίρεσιν *M*. ‖ 14. κἀκεῖνο *V*. ‖ παραπλήσιον *A*. ‖ 15. τούτων om *M*. ‖ 20. λέγεται *M*. ‖ 22. καὶ om *M*. ‖ 23. 24. ἀρξαμένην *M*, scribendum arbitror ἀρξαμένῳ. ‖ 24. γένοιντο *M*. ‖ 26. lege παρακολουθήσειεν. ‖ Κατ. 8. p. 8*b* 25. ‖ 27. εἶπε *A1 M S*, εἰπὼν *A1 Br*. ‖ 28. δὲ τῆς ποιότητος τὴν διδ. *M*. ‖ 29. ποιησάμενος scripsi cum *S*, ποιησαμένου *A1 M*, πεποίηκε *A2 Br*.

ἡμῖν γνωριμώτερα, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν, καὶ οἱ τεχνῖται δὲ ἀρχὴν ποιοῦνται ἐν τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτῶν, ὅθεν ἀρξαμένοις αὐτοῖς ῥᾷστα ἂν τὸ γιγνόμενον γίγνοιτο. ἀρχὴ λέγεται καὶ ὅθεν ἄρχεταί τι γίγνεσθαι ἐνυπάρχοντος τῷ γιγνομένῳ. οὕτως ἡ καρδία ἀρχή· ἀπὸ ταύτης γὰρ ἡ τοῦ ζῴου σύστασις, καὶ ὁ θεμέλιος τῆς οἰκίας, καὶ ἡ τρόπις δὲ τῆς νεὼς οὕτως ἂν εἴη ἀρχή. τὸ δὲ
1013a 4. "ἐνυπάρχοντος" προσκείμενον χωρίζει τὴν τοιαύτην ἀρχὴν τῆς ποιητικῆς τῆς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, περὶ ἧς ἑξῆς λέγει. διαφέροι δ' ἂν αὕτη ἡ ἀρχὴ τῆς πρὸ αὐτῆς, ὅτι ἐκείνη μὲν τοῦ ῥᾴδιον γενέσθαι ἦν ἀρχή, αὕτη δὲ τοῦ ὅλως γενέσθαι· διὸ καὶ αὕτη μὲν ὡρισμένη, ἐκείνη δὲ ἄλλῳ ἄλλη καὶ τῷ αὐτῷ ἄλλοτε ἄλλη. εἴη δ' ἂν καὶ ἡ ὕλη οὕτως ἀρχή. ἀρχὴ λέγεται καὶ ἀφ' οὗ πρώτου γίνεταί τι μὴ ἐνυπάρχοντος, τουτέστιν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ
1013a 7. ποιητικὴ ἀρχή, ὡς καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν "καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή." ἢ δύο ἐστὶ τὰ εἰρημένα καὶ οὐχ ἓν διὰ τῶν λέξεων, καὶ "ὅθεν γίνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος" καὶ "ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκε καὶ ἡ μεταβολή." καὶ εἴη ἂν διὰ μὲν τῆς πρώτης ἀρχὴν λέγων τὴν τοῦ τέλους καὶ σκοποῦ γνῶσιν (τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς πρακτοῖς ἀρχὴ πρώτη τοῦ γενέσθαι τὸ πρακτόν· μνημονεύει γὰρ αὐτοῦ ὡς ἀρχῆς καὶ ὀλίγον προελθών), διὰ δὲ τῆς δευτέρας λέγοι ἂν περὶ τοῦ ποιητικοῦ. καὶ εἴη ἂν οὕτως ἡ διαίρεσις αὐτῷ τῆς ἀρχῆς εἰς ὀκτὼ γεγονυῖα. ἀρχὴ λέγεται κἀκεῖνο οὗ κατὰ προαίρεσιν μεταβάλλει καὶ γίγνεται τὰ γινόμενα, ὡς οἱ ἄρχοντες, ὧν κατὰ τὴν προαίρεσιν γίγνεται τὰ
1013a 13. ἐν τοῖς ὑπ' αὐτούς. οὕτως ἀρχὴ λέγεται καὶ ἡ τέχνη, καὶ μάλιστα ἡ ἀρχιτεκτονική, ἐφ' ἣν ἡ ἀναφορὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν τεχνῶν καὶ τῶν γιγνομένων ἔργων ὑπ' αὐτῶν. οὐχ ὁμοίως δὲ αὕτη ἀρχὴ τῇ ποιητικῇ, ὅτι αὕτη μὲν ἀρχὴ ὡς ἐπιτακτικὴ καὶ τοῦ εἴδους γνωστική, ἐκείνη δὲ ὅθεν ἤρξατο τὸ πρᾶγμα καὶ ἀπὸ ποίας κινήσεως. ἀρχὴ λέγεται καὶ ὅθεν πρῶτον γνωστόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, ὡς τῶν ἀποδείξεων ἀρχαὶ λέγονται αἱ ὑποθέσεις, ὑποθέσεις λέγων τὰς καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην τε καὶ τέχνην ἀρχάς, αἳ διότι μὴ δι' ἀποδείξεως λαμβάνονται, ἀλλ' ὡς ἐναργεῖς, ὑποθέσεις αὐτὰς λέγουσιν· αἱ τοιαῦται ἀρχαὶ καὶ τῶν ἀμέσων τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην εἶεν ἀρχαί· ὡς γὰρ τὸ ἀγαθὸν ὠφελεῖ καὶ τὸ κακὸν βλάπτει, καὶ τὸ ἀγαθὸν αἱρετὸν καὶ τὸ κακὸν φευκτόν, ἄμεσοι μὲν κατὰ τὴν ἠθικὴν πραγματείαν καὶ ἐπιστήμην, ἀρχὴ δὲ τούτων ἡ περὶ τέλους τε καὶ εὐδαιμονίας γνῶσις, καὶ αἱ προτάσεις δὲ ἄμεσοι οὕτως ἀρχαί. εἰπὼν δὲ ποσαχῶς ἡ ἀρχή,

2. ῥᾶσται *M.* ‖ 3. γίγνεται ἐνυπάρχοντα *M.* ‖ 6. προκείμενον *A.* ‖ 11. μὴ et δέ om *M.* ‖ 14. λέξεων, τοῦ ὅθεν *A*, fort. λέξεων, τῆς τε ὅθεν. ‖ μὴ] μὲν *M.* ‖ 15. ἡ om *M.* ‖ 16. πρακτικοῖς *M.* ‖ 17. πρακτόν *AS*, πρακτικόν *MBr.* ‖ 18. αὐτῶν A_1 *M.* ‖ 21. οὕτως] *sexto S.* ‖ 22. ἣν] ὧν *M.* ‖ 23. δὲ αὕτη ἡ ἀρχὴ *Br.* ‖ 25. ante ἀρχὴ distinguit A_2, post λέγεται A_1 *S Br.* ‖ 26. ὑποθ. λ. om *M.* ‖ 27. ἄλλως *M.* ‖ 29. ὡς *Br*, εἰ A_1 *S*, αἱ A_2, ἡ *M.*

ἰσαχῶς φησὶ καὶ τὰ αἴτια λέγεσθαι. καὶ διὰ τί, προσέθηκεν εἰπὼν "πάντα γὰρ 1013a 16.
τὰ αἴτια ἀρχαί." ἐφ' οἷς προσέθηκε τὸ κοινὸν μὲν πάσαις ταῖς ἀρχαῖς εἶναι τὸ πρώτας εἶναι τούτων ὧν εἰσὶν ἀρχαί, ἢ οὕτως ὡς ὅθεν ἔστιν ἢ γίγνεται ἢ γιγνώσκεται, ὡς μὲν ὅθεν ἔστιν, ὡς ὁ θεμέλιος τῆς οἰκίας καὶ ἡ τρόπις τοῦ πλοίου καὶ ἡ ὕλη ἑκάστου, γίγνεται δὲ ὡς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, γιγνώσκεται δὲ ὡς τῶν ἀποδείξεων αἱ ὑποθέσεις. εἰπὼν δὲ κοινὸν πάσαις ταῖς ἀρχαῖς εἶναι τὸ προϋπάρχειν τούτων ὧν εἰσὶν ἀρχαί, διαφοράν φησιν αὐτῶν εἶναι τὸ τὰς μὲν ἐνυπάρχειν τούτοις ὧν εἰσὶν ἀρχαί, τὰς δὲ ἐκτὸς εἶναι. ἡ μὲν οὖν ὕλη καὶ τὸ στοιχεῖον (στοιχεῖον δὲ καλεῖται ἡ προσεχὴς ὕλη ἑκάστου, ἥτις ἤδη ἐνεργείᾳ ἐστὶ τόδε τι σῶμα) ἀρχαὶ ὡς ἐνυπάρχοντα· ἐκ τούτων γὰρ πρώτων γίγνεται ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς· τὰ δὲ ἐκτός. καὶ προστίθησιν τίνα ἐστὶ ταῦτα. "διὸ ἥ τε φύσις ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ διάνοια καὶ ἡ προαίρεσις." εἰπὼν τῶν ἀρχῶν τὰς μὲν ἐνυπάρχειν τούτοις ὧν εἰσὶν ἀρχαί, τὰς δὲ ἐκτὸς εἶναι, διὰ τοῦτο, φησί, τὸ τὰς μὲν οὕτως ἔχειν τὰς δὲ οὐχ οὕτως, ἥ τε φύσις ἐστὶν ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον· ἀρχαὶ γὰρ ταῦτα ὡς ἐνυπάρχοντα· ἐκ τούτων γὰρ πρώτων γίγνεται ἐνυπαρχόντων. φύσιν δὲ νῦν τὴν ὕλην ἂν λέγοι, στοιχεῖον δὲ τὴν προσεχῆ ὕλην, ἥτις ἤδη ἐνεργείᾳ τί ἐστι σῶμα. τὰ δὲ ἑξῆς, ἡ διάνοια καὶ ἡ προαίρεσις καὶ τὰ ὅμοια τῶν ὡς τελῶν καὶ τῶν ποιητικῶν ἀρχῶν παραδείγματα, αἳ οὐκ ἐνυπάρχουσι τοῖς γινομένοις, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ ἄρχοντες. προστίθησι δὲ καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, οὐσίαν μὲν λέγων τὴν κατὰ τὸ εἶδος ἀρχήν· τοῦτο γὰρ ἡ ἑκάστου οὐσία, τὸ δ' οὗ ἕνεκα τὸ τέλος. ἃ συνέθηκεν, ἐπεὶ ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις δοκεῖ τὸ εἶδος καὶ τελειότης καὶ τέλος εἶναι· καὶ εἴη ἂν καὶ ταῦτα ἐν τοῖς προϋπάρχουσι μὲν μὴ ἐνυπάρχουσι δέ. προσέθηκε δὲ καὶ ὑπὸ τίνα τῶν εἰρημένων ταῦτα ὑπάγεται, εἰπὼν "πολλῶν γὰρ καὶ τοῦ γνῶναι καὶ τῆς κινήσεως ἀρχὴ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν." τῆς 1013a 21.
γνώσεως μὲν τὸ εἶδος· ἀρχὴ γὰρ καὶ αἰτία τῆς τοῦ πράγματος γνώσεως ἡ τοῦ εἴδους αὐτοῦ γνῶσις· τῆς δὲ κινήσεως ἀρχὴν τὸ τέλος εἶπεν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν. ἑκάστου γὰρ τὸ οἰκεῖον τέλος ἀγαθόν τε ἐκείνῳ καὶ καλόν, οὐκ ἐνυπάρχον μέν, ὅτε αἰτία αὐτῷ τοῦ γενέσθαι γίγνεται, ἐπιγιγνόμενον δὲ ἐκείνῳ τελειουμένῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εἶδος, ὅτε ἐστὶν ὡς προϋπάρχον τε καὶ προσεπινοούμενον ἀρχή, οὐκ ἐνυπάρχει. αἱ δὲ οὕτως λεγόμεναι ἀρχαὶ περιέχονται διὰ τῆς λέξεως τῆς "ἡ δὲ ὅθεν γίνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος." ἢ διὰ ταύτης μὲν εἴη ἂν τὸ τέλος ἀρχὴ λεγόμενον, τῆς δὲ κατὰ τὸ εἶδος ἀρχῆς δηλωτικαὶ αἱ

1. λέγεσθαι *AS*, λέγεται *Br*. ‖ 9. ἥτις] ὅτι *M*. ‖ 10. ὡς ἐνυπάρχοντα *AS*, ὡς ἐνυπαρχόντων *MBr*. ‖ 11. τὰ δὲ ἐκτός om *S*. ‖ 17. ἑξῆς καὶ ἡ *M*. ‖ καὶ τὰ] κατὰ *M*. ‖ 18. αἳ] ἃ *M*. ‖ 22. εἴη] ἢ *M*. ‖ 27. inter καλόν et ἑκάστου iterat τῆς γνώσ. μ. τ. εἴδ. — αἰτία *M*. ‖ ἐκεῖνο *M*. ‖ 28. ὅτε *AS*, ὅτι *Br*. ‖ 30. ἀρχή] ἀρχῇ *M*. ‖ 31. μὴ] μὲν *M*.

τέχναι, καὶ τούτων μάλιστα αἱ ἀρχιτεκτονικαί· αὗται γὰρ τὸ εἶδός πως εἰσι τοῦ γιγνομένου. κοινὸν μὲν οὖν πάσης ἀρχῆς φησὶν εἶναι τὸ πρῶτον εἶναι οὗ ἐστὶν ἀρχή· ὡς μὲν ὄντος τοῦ πράγματος οὗ ἐστὶν ἀρχὴ ἡ τῆς ὁδοῦ ἀρχή, ὡς δὲ γιγνομένου ὡς θεμέλιον οἰκίας καὶ καρδία ζῴου (ταῦτα γὰρ τούτων πρῶτα ὡς γινομένων), ὡς δὲ γινωσκομένων ἀρχαὶ τὰ ἀξιώματα τῶν ἀποδείξεων, ὅτι ἐντεῦθεν τὸ γινώσκεσθαι αὐταῖς· καὶ γὰρ τῶν ἤδη ὄντων ἔστι τις ἀρχὴ καὶ τῶν ἔτι γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τῶν γιγνωσκομένων ἀρχὰς ἔχει τῆς γνώσεως. τὸ μὲν οὖν προϋπάρχον κοινὸν ταῖς ἀρχαῖς, τῶν δὲ ἀρχῶν αἱ μὲν ἐνυπάρχουσι τούτοις ὧν εἰσὶν ἀρχαί, ὡς ἡ φύσις τοῖς φύσει γιγνομένοις καὶ ἡ ὕλη· ἀλλὰ καὶ ὁ θεμέλιος οὕτως ἀρχὴ τῆς οἰκίας καὶ ἡ καρδία τοῦ ζῴου, καὶ ὅθεν ἄν τις τοῦ πράγματος ἄρξαιτο. ἡ δὲ διάνοια καὶ ἡ προαίρεσις καὶ αἱ τέχναι ἀρχαὶ μὲν τῶν γιγνομένων ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνυπάρχουσαι τῷ γιγνομένῳ. εἴη δ' ἂν καὶ τὸ τέλος ὑπὸ τὸ ἀφ' οὗ πρώτου γίνεται μὴ ἐνυπάρχοντος, ὡς προείρηται, ὑφ' ὃ τάσσομεν καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον· ἐν γὰρ τοῖς πρακτοῖς καὶ τὸ τέλος ἀρχή. ἔστι δέ, ὥσπερ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὴ πράξεως, οὕτω πολλάκις καὶ τὸ κακόν· φεύγοντες γὰρ αὐτὸ πράσσομέν τινα. διὸ ἔν τισι γράφεται "πολλῶν γὰρ καὶ τοῦ γνῶναι καὶ τῆς κινήσεως ἀρχὴ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν."

(2) εἰπὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἰσαχῶς καὶ τὰ αἴτια λέγεσθαι, ἐφεξῆς τὴν τῶν αἰτίων ποιούμενος διαίρεσιν τέσσαρα σημαινόμενα καὶ τοῦ αἰτίου παραδίδωσιν, ἃ καὶ ἐν Φυσικῇ Ἀκροάσει ἐξέθετο αὐταῖς λέξεσιν, ὡς ἰσαχῶς μὲν καὶ τοῦ αἰτίου τῇ ἀρχῇ λεγομένου καθόλου, οὐ μὴν ἀλλὰ κυριώτερον. ἔστι μὲν οὖν τὰ σημαινόμενα ταῦτα καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, πλὴν οὐ τῇ διαιρέσει ταύτῃ· ἡ μὲν γὰρ ὕλη ἦν ἐν τῷ ὅθεν γίγνεται πρῶτον ἐνυπάρχοντος, καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή, διὰ μὲν τοῦ ὅθεν γίνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος τοῦ τέλους τιθεμένου, διὰ δὲ τοῦ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι τοῦ ποιητικοῦ, τοῦ δὲ εἴδους διὰ τῶν τεχνῶν· ἡ γὰρ τέχνη τὸ εἶδος τοῦ γιγνομένου. καὶ κατὰ τρόπους μὲν καθ' οὓς καὶ ἡ ἀρχὴ λέγεται καὶ τὸ αἴτιον λέγεσθαί τε καὶ διαιρεῖσθαι, οὐ μὴν ἀλλ' ἤδη διῃρῆσθαι, καὶ κατ' ἐκεῖνα μὲν τὰ σημαινόμενα τὴν ἀρχήν, κατὰ ταῦτα δὲ τὸ αἴτιον. πάντα δὲ τὰ εἰρημένα περὶ αὐτῶν νῦν αὐταῖς λέξεσι ταὐτά

1. ἀρχιτεκτονία *M*. || 3. ὄντος] οὕτως *M*. || 4. καρδίας *M*. || 7. 8. fort. προϋπάρχειν. || 10. οὗτος *M*. || 13. ὑπὸ τὸ scripsi c. *S*, ὑπὸ τοῦ *AMBr*. || 14. πρακτικοῖς *M*. || 19. καὶ om *M*. || 21. τῇ] τῷ *A*. || λεγόμενα *A*. || μὲν ἄλλα *M*. || ἔστι *AS*, ἔτι *Br*. || 24. μὲν] δὲ *A2*. || 27. οὐ μὴν — 29. αἴτιον] *quae quamquam separatim est divisa, tamen in huius significata principium liceat dividere et ipsam in significata principii S*. || 29. τὰ εἰρημένα] σημαινόμενα *M*.

ἐστι τοῖς ἐν τῷ Β τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως εἰρημένοις. διὸ καὶ ἐξ ἐκείνων τὴν ἐξήγησιν μετενεκτέον.

"αἴτιον — ἐνυπάρχοντος." λέγει μὲν τὴν ὕλην, τὸ δὲ "ἐνυπάρχοντος" 1013a 24.
προσέθηκε χωρίζων δι' αὐτοῦ τήν τε στέρησιν τῆς ὕλης καὶ τὸ ἐναντίον· καὶ γὰρ ἐκ τῆς στερήσεως τὸ γιγνόμενον γίγνεται, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ Α τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἃ οὐκ ἐνυπάρχει τῷ γιγνομένῳ. καὶ τοῦ ποιητικοῦ δὲ αἰτίου ἡ ὕλη ὡς ἐνυπάρχουσα χωρίζεται· εἶπε γὰρ πρὸ ὀλίγου περὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς "ὅθεν γίνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος." οὐ μόνον δὲ τὴν προσεχῆ ὕλην ἑκάστου αἰτίαν ὑλικὴν λέγει, ἀλλὰ καὶ τὰ εἴδη αὐτῆς καὶ γένη, οἷον ὅδε ὁ χαλκὸς τοῦδε τοῦ ἀνδριάντος, καὶ χαλκὸς ἀνδριάντος, καὶ σῶμα εἰκόνος· τῷ γὰρ ἀνδριάντι ταῦτα ὑλικὰ αἴτια. ἄλλον δὲ τρόπον αἴτιον λέγεται τὸ εἶδος, "τοῦτο δέ 1013a 27.
ἐστιν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ." λέγει μὲν περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος αἰτίας, ἐλλείποι δ' ἂν τῷ "τοῦτο δέ ἐστιν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι" τὸ δηλωτικός· ὁ γὰρ δηλωτικὸς τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος ἐστὶν ὁρισμός. παράδειγμα δὲ τὸ εἶδος εἶπεν οὐχ ὡς οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες· οὔτε γὰρ δοκεῖ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τῶν φύσει τι γιγνομένων γίγνεσθαι πρός τι ὂν ἔξω παράδειγμα· οὐδὲ γὰρ τὰ ποιοῦντα φύσει νοήσαντα πρῶτον ὃ ποιεῖ οὕτω ποιεῖ, ὡς γίνεται τὰ κατὰ τὰς τέχνας, εἰ μή τις εἴπῃ τὸ νόημα παράδειγμα τῶν γινομένων κατ' αὐτό· ἀλλ' αὐτὸ τὸ γιγνόμενον ἐν τῇ ὕλῃ εἶδος παράδειγμα λέγει τῷ τὴν φύσιν τούτου ἐφίεσθαι. πᾶν γὰρ τὸ ἕνεκά τινος ποιοῦν ἃ ποιεῖ ἐφέσει τῇ ἐκείνου ποιεῖ· διὸ καὶ παύεται τοῦ ποιεῖν ἔτι ὡς πεποιηκὸς τοῦτο οὗ χάριν ἐποίει. καὶ τὰ φύσει δὲ γινόμενα πάντα ἕνεκά του γίγνεται καὶ ὡρισμένου τινὸς εἴδους καὶ τελειότητος, ἐν ᾗ γενόμενον αὐτῶν ἕκαστον τοῦ γίνεσθαι παύεται. τοῦτο ἄρα ἐστὶν αὐτοῖς τὸ παράδειγμα. "καὶ τὰ τούτου γένη." ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ αἰτίου τὴν προσεχῆ λαβὼν ὕλην εἶπε καὶ τὰ γένη τῆς προσεχοῦς ὕλης τῷ αὐτῷ αἰτίῳ ὑπάγεσθαι, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους· τό τε γὰρ εἶδος τὸ ἑκάστου καὶ ὁ λόγος ὁ σημαίνων τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὰ τοῦ εἴδους τούτου γένη ὁμοίως αἴτια· οἷον, ὡς αὐτός φησι, τοῦ διὰ πασῶν προσεχὲς μὲν εἶδος τὰ δύο πρὸς ἓν (ἐν διπλασίῳ γὰρ λόγῳ ἡ διὰ πασῶν) γενικὸν δὲ ὁ ἀριθμός· ἐν γὰρ ἀριθμῷ τά τε δύο καὶ τὸ ἕν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῷ λόγῳ μέρη· ἦν δὲ τὸ ὅλον δύο πρὸς ἕν. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον ὅτι τὰ μέρη τοῦ

1. Φυσ. II, 3. ‖ 5. 6. Φυσ. I, 8. ‖ 6. τὸ γινόμενον *M.* ‖ 7. αἴτιον *A.* ‖ 8. p. 1013^a 7. ‖ 9. αἰτίαν *MS*, αἰτίου *ABr.* ‖ 10. καὶ χαλκὸς ἀνδριάντος om *A.* ‖ 15. εἰπὼν *A.* ‖ οὔτε — 16. παράδειγμα om *S.* ‖ 17. νοήσαντες *AM.* ‖ οὕτω ποιεῖ bis *A.* ‖ τὰ om *M.* ‖ 19. τῷ] τὸ *A*, τὸν *M.* ‖ 20. ἕνεκά *M.* ‖ 21. τοῦ] οὐ *A.* ‖ πεποιηκὼς *A.* ‖ καὶ τὰ] κατὰ *M.* ‖ 22. καὶ ὁρισμοῦ *M.* ‖ 24. ἐπὶ et 25. αἰτίῳ om *M.* ‖ 25. ὑπάγεται *M.* ‖ 26. τό τε γὰρ εἶδος om *M.* ‖ 27. φησι *AS*, ἔφη *Br.* ‖ 28. τὰ ἑκάστου δύο *M.* ‖ 29. τὰ ante ἐν om *A.*

λόγου τοῦ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνοντος καὶ αὐτὰ αἴτιά ἐστιν, εἴ γε ἐκ τούτων τὸ ὅλον· εἴη δ' ἂν τοῦδε τοῦ εἴδους καὶ τοῦδε τοῦ ὁρισμοῦ, ὅ ἐστιν ἡ κατὰ τὸ εἶδος αἰτία, εἶδος μὲν ὁ ὁρισμός, γένος δὲ ὁ λόγος, μέρη δὲ τὰ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς ὡς μερῶν σύγκειται.

1013*a* 29. ἔτι αἴτιον λέγεται "ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη." περὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου λέγει. γίνεται δέ τινα οὐ μόνον κινούμενα ἀλλὰ καὶ ἠρεμοῦντα· καὶ γὰρ ἵσταταί τινα ὑπ' ἄλλων ὥσπερ καὶ κινεῖται· τὸ δὲ ἱστὰν αὐτὰ εἴη ἂν τῆς στάσεως αὐτῶν ποιητικὸν αἴτιον, διὸ καὶ "ἠρεμήσεως" πρόσκειται. "μεταβολῆς" δὲ εἶπεν, οὐ κινήσεως, ἵνα καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν περιλάβῃ. τὸ δὲ πρῶτον πρόσκειται, ὅτι τοῦτο μάλιστα ποιητικὸν αἴτιον· τὸ γὰρ ἐνυπάρχον τῷ γιγνομένῳ καὶ οὕτως ποιοῦν τὰ ἐφεξῆς παρὰ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ τὴν αἰτίαν ἔχει· καὶ τὰ ὄργανα δὲ οὐκ ἐξ αὐτῶν τὸ κινεῖν ἔχει· τὸ δὲ πρῶτον καὶ τούτοις αἴτιον καὶ ἐκτὸς τοῦ γινομένου. τὸ δὲ "καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου καὶ τὸ μεταβλητικὸν τοῦ μεταβαλλομένου" τῶν γενικῶν ποιητικῶν ἐστὶ δηλωτικόν· ὁ μὲν γὰρ πατὴρ καὶ τὸ τέκνον ὑπὸ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ ποιούμενον, ταῦτα δὲ πάλιν ὑπὸ τὸ μεταβάλλον τε καὶ μεταβαλλόμενον.

1013*a* 32. "ἔτι — ἕνεκα." τετάρτην αἰτίαν λέγει τὴν τελικήν, αὕτη δέ ἐστιν οὗ χάριν τὰ ἄλλα, οἷον τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια. διὰ τί γὰρ περιπατεῖ; φαμέν, ἵνα ὑγιαίνῃ. "καὶ ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξὺ γίνεται τοῦ τέλους." εἰπὼν παράδειγμα τοῦ τελικοῦ αἰτίου τὴν ὑγίειαν (τοῦ γὰρ περιπατεῖν αἴτιον ὡς τέλος ἡ ὑγίεια), λέγει καὶ πάντα ὅσα τοῦ τέλους χάριν μεταξὺ γίνεται ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος τὸ τέλος τοῦ τέλους γίνεσθαι χάριν. ὥστε καὶ τούτων πάντων τελικὸν αἴτιον τὸ τέλος ἐστίν· οὐ γὰρ μόνον τὸ περιπατεῖν τῆς ὑγιείας χάριν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰσχνασία, εἰ ὑπὸ τοῦ περιπατεῖν αὐτὴ γίγνοιτο, καὶ ἡ κάθαρσις τῆς ὑγιείας χάριν. ἀλλὰ καὶ τὰ καθαίροντα φάρμακα, καὶ δι' ὧν ὀργάνων ἡ θεραπεία, καὶ ταῦτα τοῦ τέλους χάριν· πρὸς γὰρ τοῦτο αὐτοῖς ὁ ἰατρὸς χρῆται. πάντων δὲ τούτων τοῦ τέλους χάριν ὄντων διαφορά τίς ἐστιν αὐτῶν πρὸς τἆλλα, καθὸ τὰ μέν ἐστιν αὐτῶν ἔργα τινά, ὡς ἡ ἰσχνασία, ὁ περίπατος, ἡ κάθαρσις, τὰ δὲ ὄργανα δι' ὧν τὰ ἔργα, ὡς φάρμακα, σμιλόν.

1013*b* 3. "τὰ — λέγεται." τὸ σχεδὸν προσέθηκεν, ἐπεὶ ἔστι τινά γε οὐ κυρίως ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὧν καὶ αὐτῶν μνημονεύσει. ὅτι δὲ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἴτια

1. τί om ***M***. ‖ 5. αἴτια ***A***. ‖ 7. ἵστανταί ***M***. ‖ ἱστῶν ***M***. ‖ 8. ποιητικὰ αἴτια ***A***. ‖ 10. ἐνυπάρχειν ***A*1 *M***. ‖ 11. τῷ ποιήσαντι ***A*1 *M***. ‖ αὐτῷ ***M***. ‖ 14. δηλωτικόν coni., δηλωτικά ***ABr***, δηλωτικῶν ἐστὶ δηλωτικά ***M***. ‖ 15. 16. μεταβάλλονται καὶ ***M***. ‖ 17. ἔτι] ἔστι ***M***. ‖ 22. πάντων om ***M***. ‖ 23. τὸ περ.] τοῦ περ. ***M***. ‖ 26. ἰατρικὸς ***M***. ‖ 27. fort. πρὸς ἄλληλα, *inter ipsa* ***S***. ‖ 28. περίπατος καὶ ἡ ***M***. ‖ 29. σμιλόν et 30. οὐ et 31. ὧν — p. 309, 1. συμβεβηκὸς om ***M***.

καθ' αὑτό ἐστι καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς μόνον, οὐ μὴν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ ἄλλως καὶ ἄλλως, σαφῶς εἴρηκε διὰ τοῦ "συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν αἰτίων καὶ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἴτια εἶναι καθ' αὑτὸ καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τοῦ ἀνδριάντος καὶ ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ καὶ ὁ χαλκός," καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλ' ᾗ ἀνδριάς, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὕλη, τὸ δὲ ὡς ὅθεν ἡ κίνησις. τὸ δὲ "οὐ καθ' ἕτερον" ἴσον ἐστὶ πάλιν τῷ οὐ κατὰ συμβεβηκός· ἔστι δὲ καὶ ἀλλήλων τινὰ αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκείνου ὡς ποιητικόν, ἐκεῖνο δὲ τούτου ὡς τέλος γνώριμον· οὕτω γὰρ τὸ πονεῖν ποιητικὸν εὐεξίας, ἡ δὲ εὐεξία τέλος τοῦ πονεῖν. εἶπε δὲ καὶ πῶς τὸ αὐτὸ αἴτιον τῶν ἐναντίων δοκεῖ, οὐχ ὡσαύτως 1013b 11.
ἔχον, ἀλλὰ τοῦ μὲν τῇ παρουσίᾳ τοῦ δὲ τῇ ἀπουσίᾳ, ἣν στέρησιν εἶπεν. εἶπε δὲ καὶ ὅτι ἀμφότερα ταῦτα αἴτια ὡς ποιοῦντα.

"ἅπαντα — φανερωτάτους." ταύτῃ τῇ λέξει ἀκόλουθος μέν ἐστιν ἡ λέ- 1013b 16.
γουσα "τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον," ἐν μέσῳ δὲ εἴρηται ἡ λέξις περὶ τῶν ὑποκειμένων διαίρεσιν ἔχουσα τῶν ὑλικῶν αἰτίων, ἧς ἡ ἀρχὴ "τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν," ἤτοι πρῶτον ἐξαριθμουμένου καὶ διδάσκοντος ἡμᾶς τὰς κατὰ τὸ ὑποκείμενον διαφοράς· ἄλλως γὰρ ἡ κυρίως ὕλη τοῖς ἐξ αὐτῆς ὑπόκειται, καὶ ἄλλως τὰ στοιχεῖα τῇ συλλαβῇ καὶ αἱ προτάσεις τῷ συμπεράσματι· ἡ μὲν γὰρ ὕλη κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν δέχεται τὸ εἶδος. σκευαστὰ δὲ εἶπε τὰ μὴ διὰ συνθέσεως τῆσδε κατὰ τὸ εἶδος μεταβολῇ γινόμενα· τὰ δὲ στοιχεῖα κατὰ σύνθεσιν τῶν συλλαβῶν γίνεται, τὰ δὲ ἁπλῶς σώματα κατὰ σύνθεσιν καὶ ἀλλοίωσιν, αἱ δὲ προτάσεις καὶ αὐταὶ κατὰ σύνθεσιν αἴτιαι τοῦ ὅλου συλλογισμοῦ· τοῦ γὰρ συμπεράσματος οὐχ ὡς ὕλη ἐστὶν αἰτία, ἀλλ' ὡς ποιητικὸν εἶεν ἂν αἴτιον. καὶ ἔστιν ἐν τῷ συλλογισμῷ τὸ ὅλον, ὡς ὕλη μὲν αἱ προτάσεις, ὡς δὲ εἶδος τὸ συμπέρασμα. τὸ οὖν πρῶτον τὸν ἀριθμὸν ἐκτίθεσθαι τῶν αἰτίων ἐδίδαξεν ἡμᾶς διὰ τῆς λέξεως, ἧς ἤρξατο μὲν ὡς ἀποδώσων ἑκάστῳ τῶν αἰτίων τὸ οἰκεῖον παράδειγμα, πλείοσι δὲ χρησάμενος ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ παραδείγμασιν, ἐπεὶ καὶ πλείων ἐν τούτοις ἡ διαφορά, ἐπήνεγκεν ἀναλαβὼν τὸ "τούτων δέ·" καὶ 1013b 21.
οὕτως πάλιν ἀρξάμενος ἀπ' ἀρχῆς διὰ συντόμων τὸ οἰκεῖον ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ, μνημονεύσας διὰ τῶν τῆς ὕλης παραδειγμάτων ἅμα καὶ τῶν εἰδῶν, οἷς ἡ ὕλη ὑπόκειται, ἃ καὶ αὐτά ἐστιν αἴτια. διὰ γὰρ τοῦ "τὰ μὲν στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν" ἀμφοτέρων ἐμνημόνευσε. "τούτων δέ," φησί, τῶν εἰρημένων, "τὰ μὲν

1. 2. ἀλλὰ καὶ ἄλλως καὶ *A*1. ‖ 6. τῷ] τὸ *AM*. ‖ 8. γνώριμον fort. omittendum c. *S*. ‖ 9. τοῦ πονεῖν *AS*, τοῦ ποιεῖν *Br*. ‖ οὐχ ὡς οὕτως *M*. ‖ 11. ταῦτα om *M*. ‖ 13. τοῦτο *M*. ‖ 17. συλλαβούσῃ *M*. ‖ 19. μὴ *AS*, μὲν *Br*. ‖ *Artificialia vero dixit, quae non fiunt per compositionem, quae per formae mutationem efficitur S*. ‖ μεταβολῆς *M*. ‖ 22. ποιητικὴ *M*. ‖ αἴτιον] αἴτια *M*. ‖ 24. τὸ et 25. ἧς] *vel — vel S*. ‖ 27. πλεῖον *M*.

ὡς τὸ ὑποκείμενον," αὐτῶν τῶν προειρημένων τὴν διαίρεσιν ποιούμενος. τῶν γὰρ προειρημένων τὰ μὲν αἴτιά ἐστιν ὡς ὕλη, τὰ δὲ ὡς εἶδος, τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, "τό τε ὅλον καὶ ἡ σύνθεσις καὶ τὸ εἶδος." ὅλον δὲ οὐ τὸ σὺν τοῖς μέρεσι λέγοι ἂν (οὕτως γὰρ εἶδος λέγοιτο τὸ συναμφότερον), ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἐπιγιγνόμενον, τὴν ὁλότητά τε καὶ τελειότητα. ὅμοιον τούτῳ καὶ ἡ σύνθεσις· καὶ γὰρ αὕτη ἄλλη οὖσα παρὰ τὰ συντιθέμενα ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις ἐστὶ καὶ ἐν ἐκείνοις. εἰπὼν δὲ "τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι," τί ἐφ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι προσέθηκε, τό τε γὰρ ὅλον, ὃ ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ὡς ὕλη οὖσιν εἶδός ἐστι, καὶ ἡ σύνθεσις ἡ ἐπὶ τοῖς στοιχείοις· ἡ γὰρ συλλαβὴ τοιοῦτον. τὸ δὲ εἶδος καὶ πᾶσι μὲν ἐφαρμόζει, οἰκείως δ' ἂν ἐπὶ τῶν τὴν κυρίως λεγομένην ὕλην ὑποκειμένην ἐχόντων λέγοιτο. "τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ βουλεύσας." διὰ τούτων τὸ ποιητικὸν δείκνυσιν αἴτιον· καὶ ὁ βουλευσάμενος δὲ περί τινος ὡς
1013*b* 25. ὀφείλοντος γενέσθαι συντελεῖ πρὸς τὴν γένεσιν αὐτοῦ. "τὰ δὲ ὡς τὸ τέλος καὶ τἀγαθὸν τῶν ἄλλων." τὸ ἀκόλουθόν ἐστιν, τὰ δὲ ὡς τὸ τέλος τῶν ἄλλων καὶ τἀγαθόν. τῶν ἄλλων δὲ δηλονότι ὧν ἐστὶ τέλος. προσθεὶς δὲ τῷ τέλει τὸ ἀγαθόν, διὰ τί τοιοῦτον τὸ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, ἔδειξεν ἐπενεγκὼν "τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα βέλτιστον." "διαφερέτω δὲ μηδὲν αὐτὸ εἰπεῖν ἀγαθὸν ἢ φαινόμενον ἀγαθόν." ἑκάστων γὰρ τὸ τέλος ἢ ὄντως ἀγαθὸν ἢ φαινόμενον ἀγαθόν· καὶ γὰρ εἰ μὴ ἀληθῶς ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς περὶ ἀγαθὸν αὐτὸ ἡ σπουδή· "πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ," ὡς εἶπεν ἀρχόμενος τῶν Νικομαχείων.

1013*b* 29. "τρόποι — πολλοί." τρόπους τῶν αἰτίων λέγει τὰς κατὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν διαφοράς, ὡς καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν "λέγεται γὰρ τὰ αἴτια πολλαχῶς." κατὰ μὲν οὖν τὸν ἀριθμὸν πλείους φησὶν εἶναι τοὺς τρόπους, ἀναγομένους μέντοι εἰς τὰ κοινὰ καὶ καθόλου ἐλάττους γίνεσθαι, ὥστε καὶ εἰς ἓξ ἀνάγεσθαι γένη αἰτίων πάντας τοὺς τρόπους, ὧν ἕκαστον διχῶς λέγεσθαι, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἢ κατὰ δύναμιν, ὡς δείξει. πρῶτον δὲ τίνες οἱ τρόποι τῶν αἰτίων καὶ ὅτι πλείους δείκνυσι. διαφέρει γὰρ ἡ τῶν αἰτίων ἀπόδοσις ἢ τῷ προσεχῶς ἀποδίδοσθαι καὶ πρότερον, ἢ τῷ μὴ προσεχῶς ἀλλ' ὑστέρως· ὕστερα γὰρ τὰ εἴδη καὶ γένη τῶν προσεχῶς αἰτίων αἴτια ἐκείνων. τὸ γὰρ περιέχον τὸ προσεχὲς καὶ ἐπὶ πλέον αὐτοῦ ὂν ὕστερον ἀεὶ ἐκείνου· καὶ τοῦτο ὁμοίως καθ' ἕκαστον εἶδος αἰτίων, ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ, ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ εἶδος, ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ ἔστι τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοειδῶν

5. τοῦτο *M.* ‖ 8. ἐστὶ] ἐπὶ *M.* ‖ 9. τοῖς om *M.* ‖ 11. ἰατρικὸς *M.* ‖ 16. οὗ post γὰρ om *M.* ‖ 17. βέλτιστον — 18. τέλος om *A.* ‖ βέλτιστον] *optimum esse finisque illorum solet S.* ‖ 18. ὄντος *M.* ‖ 19. ἀληθὲς *M.* ‖ 20. δὲ] καὶ *A.* ‖ ἐφίστασθαι *M.* ‖ 24. φασὶν *M.* ‖ 25. καὶ ante εἰς om *A.* ‖ 28. ἀποδίδοσθαι *AS*, ἀποδεδόσθαι *Br.* ‖ 29. 30. προσεχῶν *M.* ‖ 31. αἰτίων scripsi c. *S*, αἴτιον *ABr.*

αὐτῶν, τὸ προτέρως καὶ ὑστέρως ἄλλο ἄλλου λέγεσθαι αἰτίου. ὁμοειδῆ γὰρ τά τε
ὑλικὰ ἀλλήλοις τὰ πρότερα τοῖς ὑστέροις, ὁμοίως πάλιν τὰ εἰδικὰ ἀλλήλοις,
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὅμοιός ἐστιν ὁ τρόπος τοῦ αἰτίου καὶ τὸ κατὰ συμβε- 1014*a* 4.
βηκός· τὰ γὰρ τοῖς κυρίοις αἴτια συμβεβηκότα, ἢ οἷς τὰ κυρίως αἴτια συμ-
βέβηκε, ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια λέγεται. καὶ ἔτι τὰ αὐτῶν τούτων γένη·
ἔστι μὲν γὰρ τοῦ ἀνδριάντος κυρίως αἴτιος ὁ ἀνδριαντοποιός· ἀλλ' ἐπειδὴ συμβέ-
βηκε τῷ ἀνδριαντοποιῷ Πολυκλείτῳ εἶναι, ὁ δὲ Πολύκλειτος ἄνθρωπός ἐστι
κατὰ συμβεβηκός, καὶ ὁ Πολύκλειτος αἴτιος τοῦ ἀνδριάντος καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον.
καὶ ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς δὲ αἰτίοις ἄλλα ἄλλων ἐστὶν ἐγγύτερα· ἐγγύτερον
γὰρ ὁ Πολύκλειτος τοῦ ἀνδριάντος ἢ ὁ ἄνθρωπος. ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν ἐγγυ-
τέρω καὶ πορρωτέρω κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίων τὴν διαφορὰν αὐτοῦ ἔδειξε δι'
ὧν παρέθετο παραδειγμάτων· ὁ γὰρ Πολύκλειτος καίτοι κατὰ συμβεβηκὸς ὢν
αἴτιος οὐχ ὁμοίως αἴτιος τοῦ ἀνδριάντος καὶ τὰ Πολυκλείτῳ συμβεβηκότα, οἷον
τὸ λευκὸν ἢ μουσικόν· ῥηθήσεται μὲν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτια καὶ ταῦτα, ἀλλὰ
πορρωτέρω τοῦ Πολυκλείτου. ἐκτίθεται δὲ τρόπου διαφορὰν ἐν τοῖς αἰτίοις κα-
θολικὴν καὶ τὴν κατὰ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν· ἄλλως γὰρ ὁ δυνάμενος αἴτιος καὶ ἄλ- 1014*a* 8.
λως ὁ ἐνεργῶν ἤδη. "καὶ ἀεὶ τὰ περιέχοντα πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον." λέγει τὸ
προσεχὲς αἴτιον· τοῦτο γὰρ οὐ κοινόν, ὥσπερ τὰ περιέχοντα αὐτό.

"ὁμοίως — εἰρημένοις." ὁμοίως, φησί, τοῖς ἐπὶ τῶν αἰτίων εἰρημένοις 1014*a* 10.
λεχθήσεται καὶ τὰ ἐφ' ὧν αἴτια τὰ αἴτια, τουτέστι τὰ αἰτιατά· τούτοις γὰρ αἴτια
τὰ αἴτια. ὁμοίως δὲ διὰ τὸ καὶ ἐπὶ τούτων τὰ μέν τινα προσεχῶς τὰ δὲ κοι-
νότερόν τε καὶ πορρωτέρω ῥηθήσεσθαι· αἰτιατὸν γὰρ προσεχέστερον μὲν ὁ ἀνδριάς·
τούτου γὰρ ἦν αἰτία καὶ ὡς ὕλη τι καὶ ὡς ποιητικόν τι καὶ ὡς τέλος. ὅδε δὴ ἀν-
δριὰς προσεχέστερον αἰτιατὸν τοῦ ἁπλῶς καὶ κοινῶς ἀνδριάντος, καὶ πάλιν ἀνδριὰς
εἰκόνος· καὶ γὰρ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνδριάντος κοινότερον. τὸ δὲ "καὶ χαλκοῦ τοῦδε ἢ 1014*a* 12.
χαλκοῦ ἢ ὅλως ὕλης" δύναται μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ αἰτίου λέγεσθαι· ὅδε γὰρ ὁ χαλκὸς ὡς
ὕλη αἴτιον προσεχέστερον τῷ ἀνδριάντι, χαλκὸς δὲ καὶ ὕλη πορρωτέρω, ὥστε
ὁμοίως τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν ἔχει τὸ προσεχὲς καὶ τὸ πορρωτέρω. δύναται δὲ καὶ
νῦν τὸν χαλκὸν μὴ ὡς αἴτιον ἀλλ' ὡς αἰτιατὸν λαμβάνειν, καὶ εἴη ἂν ἡ μὲν με-
ταλλικὴ αἰτία ποιητικὴ τοῦ χαλκοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ χαλκῷ ὑλι-

4. τοῖς κυρίοις αἴτια] fort. τοῖς κυρίοις αἰτίοις vel τοῖς κυρίως αἰτίοις. ‖ 5. κατὰ] καὶ τὰ *M*. ‖ ἔτι] αἴτια *M*. ‖ 9. ἐγγύτερα] ἐγγύτερον *A*. ‖ 10. ἔτι] ἅτε *M*. ‖ 12. δειγμάτων *A*. ‖ 13. αἴτιος οὐχ *A*2, αἴτια οὐχ *A*1. ‖ αἴτια τοῦ *A*. ‖ καὶ τὰ] κατὰ *M*. ‖ 16. αἴτια *A*1. ‖ 17. τὰ] τὸ *M*. ‖ 19. φασί *A*. ‖ καὶ τοῖς *A*1. ‖ 20. 21. αἴτια καὶ τὰ *M*. ‖ 22. ὁ ἀνδριάς] fort. ὅδε ὁ ἀνδρ c. *S*. ‖ 23. ὅδε δὴ scr. c. *S*, ὁ δὲ δὴ *AMBr*. ‖ 25. 26. ἢ χαλκοῦ *AMS*, ἢ χαλκοῦ *Br*. ‖ 26. ὅδε] ἤδε *A*1. ‖ 27. αἴτιον *A*, αἰτία *Br*. ‖ 29. ἀλλ' ὡς αἰτιατὸν et ἂν ἡ et 30. ποιητικὴ om *M*.

κὸν αὐτοῦ αἴτιον, αἰτιατὸν δὲ ὁ χαλκός, ὅ ἐστιν ἄλλου τε ὕλη καὶ αἰτία, ἄλλου ποίημα. προσεχῶς οὖν ποίημα καὶ αἰτιατὸν τοῦ μεταλλέως ὅδε ὁ χαλκός, πορρωτέρω δὲ χαλκός, καὶ ἔτι πορρωτέρω ὕλη ὅλως. ὁμοίως δέ φησιν ἕξειν καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς αἰτιατοῖς· τὰ γὰρ τοῖς αἰτιατοῖς συμβεβηκότα καὶ αὐτὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτιατά τε καὶ γινόμενα· καὶ γὰρ τούτων τὰ μὲν ἐγγυτέρω τὰ δὲ πορρωτέρω ἔσται, ἐγγυτέρω μὲν τὰ τοῖς αἰτιατοῖς τοῖς πρώτοις συμβεβηκότα, οἷον τὰ τῷδε τῷ ἀνδριάντι ἢ τῷδε τῷ χαλκῷ, πορρωτέρω δὲ τὰ εἴδη καὶ τὰ τούτων γένη· τόδε μὲν γὰρ τὸ ἐρυθρὸν ἐγγυτέρω κατὰ συμβεβηκὸς αἰτιατόν, εἰ εἴη τοῦτο ἀνδριάντι, πορρωτέρω δὲ ἁπλῶς τὸ ἐρυθρόν, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ χρῶμα.

1014a 13. "ἔτι — λεχθήσεται." τὸν μὲν τρόπον τῆς συμπλοκῆς αὐτὸς ἐδήλωσε συμπλέξας τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον τῷ καθ' αὑτό, τὸν Πολύκλειτον τῷ ἀνδριαντοποιῷ· ἔστι δὲ συμπλέκειν καὶ τὰ προσεχῆ τῶν καθ' αὑτὰ τοῖς προσεχέσι τῶν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τὰ κοινότερα τοῖς κοινοτέροις καὶ ἐναλλάξ. "ἀλλ' ὅμως πάντα ταῦτά ἐστι τὸ μὲν πλῆθος ἕξ." τὰς κοινὰς καὶ καθολικὰς τῶν διαφορῶν τῶν κατὰ τοὺς τρόπους τῶν αἰτίων ἕξ φησιν εἶναι, ὧν ἓξ ἕκαστον διχῶς λέγεσθαι. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἓξ διαφοραί, ἃς ἐκτίθεται, δύο μὲν ἐπὶ τῶν κυρίως λεγομένων αἰτίων· ἐφ' ἑκάστου γὰρ αὐτῶν ἢ ὡς τὸ καθ' ἕκαστον καὶ προσεχές, ἢ ὡς τὸ γένος αὐτοῦ. δύο δὲ πάλιν ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἢ τὰ καθ' ἕκαστα ἢ τὰ γένη τούτων. καὶ ἄλλα δύο· ἢ γὰρ ὡς συμπλεκόμενα ἀλλήλοις τὰ καθ' αὑτὰ τοῖς κατὰ συμβεβηκός, ὡς εἶπεν, ἢ ἁπλῶς καὶ ἰδίᾳ καθ' αὑτὸ ἕκαστον. ἕκαστον δὲ τούτων τῶν ἓξ διχῶς ῥηθήσεται· ἢ γὰρ ὡς ἐνεργοῦν ἢ ὡς δυνάμενον ἐνεργεῖν. προστίθησι δὲ καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ τε κατὰ δύναμιν καὶ
1014a 20. κατ' ἐνέργειαν αἰτίου, λέγων "διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα καὶ τὰ καθ' ἕκαστον ἅμα ἔστι καὶ οὐκ ἔστι καὶ ὧν αἴτια." λέγει διαφορὰν εἶναι τῶν ἐνεργούντων αἰτίων πρὸς τὰ κατὰ δύναμιν, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα ἅμα τοῖς αἰτιατοῖς, περὶ ἃ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν, καὶ ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν, οὐκέτι δὲ ὡσαύτως ἔχει τὰ κατὰ δύναμιν· οὐ γὰρ ἀνάγκη συνυπάρχειν τὰ οὕτω λεγόμενα ἀλλήλοις. εἰπὼν δὲ "ἐνεργοῦντα," προσέθηκε "καὶ τὰ καθ' ἕκαστα," ὧν δηλωτικά ἐστι τὰ ἐνεργοῦντά τε καὶ ἐνεργούμενα· τὰ γὰρ καθ' ἕκαστά ἐστι καὶ τὰ ἐνεργοῦντά τε καὶ ἐνεργούμενα· ὅδε γὰρ ὁ οἰκοδόμος οἰκοδομεῖ καὶ ἥδε ἡ οἰκία οἰκοδομεῖται, καὶ εἰ οἰκοδομεῖ ὁ οἰκοδόμος, δεῖ εἶναι καὶ τὴν οἰκοδομουμένην οἰκίαν. οὐκέτι δὲ ἂν ἡ

1. αὐτῷ *A*. || 1. 2. ἄλλου ποίημα scripsi c. *S*, ἀλλ' οὐ ποίημα *ABr*. || 3. ἔτι *AS*, ἔστι *Br*. || ἕξιν *M*. || 9. τούτῳ *M*. || ἀνδριάντες *A*, ἀνδριάντις *M*. || 13. προσεχέσι] προσέχουσι *M*. || 16. τόπους *M*. || 20. ἄλλαι *M*. || 21. ἀλλήλων τοῖς καθ' A_1, ἀλλήλων τὰ καθ' A_2. || 23. προστίθησι *AS*, προτίθησι *Br*. || 24. αἰτίου A_2, αὐτοῦ A_1 *Br*. || 25. τὰ om *M*. || λέγει δὲ διαφ. *M*.

ὁ δυνάμενος οἰκοδομεῖν, ἤδη δεῖ εἶναι καὶ οἰκοδομουμένην τινὰ οἰκίαν. ἀλλ' οὐδὲ φθαρέντος τοῦ οἰκοδόμου τοῦ κατὰ δύναμιν αἰτίου τῇ οἰκίᾳ ἀνάγκη φθείρεσθαι καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γεγονυῖαν οἰκίαν. ὥστε οὔτε ἔστιν ἅμα ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης τὰ οὕτως αἴτια οὔτε φθείρεται.

(3) "στοιχεῖον — ἐνυπάρχοντος." ὅτι τὸ στοιχεῖον πολλαχῶς λέγεται, 1014*a* 26.
ἔδειξε, τοῦ μὲν κυρίως λεγομένου στοιχείου λόγον ἀποδιδούς, ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος, ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει· οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδός ἐστιν. γράφεται δὲ καὶ "ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος" καὶ "ἀδιαιρέτου εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος." ἂν μὲν οὖν ᾖ ἡ γραφὴ ἡ πρώτη, γνώριμον τὸ λεγόμενον· ἀδιαίρετον γὰρ τὸ στοιχεῖον εἰς ἕτερα καὶ διαφέροντα εἴδη· οὔτε γὰρ τὸ πῦρ εἰς ἀνομοειδῆ διαιρεῖται οὔτε τι τῶν ἄλλων τῶν ἁπλῶν· ἡ δὲ συλλαβὴ οὐ στοιχεῖον τοῦ λόγου, ἐπεὶ διαιρεῖται εἰς τὰ γράμματα ἀνομοειδῆ ὄντα, τῷ δὲ ἀδιαίρετα εἶναι οὐδὲ εἰς ἕτερα τῷ εἴδει διαιρεῖται. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ προσκεῖσθαι "εἰς ἕτερον εἶδος" ταὐτὸν ἐσημαίνετο καὶ ὑπὸ τοῦ ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει· τὸ γὰρ ἀδιαίρετον κατ' εἶδος οὐχ οἷόν τε εἰς ἕτερον εἶδος διαιρεθῆναι. ἂν δὲ "τὸ αὐτὸ εἶδος," λέγοι ἂν εἰς στοιχεῖα. δεῖ γὰρ τὸ στοιχεῖον ἀδιαίρετον εἶναι εἰς στοιχεῖα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι στοιχεῖον εἴη διαιρούμενον. τὸ δὲ "ἀλλὰ κἂν διαιρῆται, τὰ μόρια 1014*a* 30.
ὁμοειδῆ" παρέλκοι ἄν· δεδήλωται γὰρ τοῦτο διὰ τοῦ εἰρῆσθαι τὸ στοιχεῖον ἀδιαίρετον εἶναι τῷ εἴδει· τὸ γὰρ οὕτως ἀδιαίρετον δῆλον ὅτι, ἂν διαιρῆται, εἰς ὁμοειδῆ καὶ ὁμοιομερῆ διαιρεθήσεται. τὸ δὲ "ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσι" λέγοι ἂν περὶ τῶν τὰς ἀτόμους στοιχεῖα τῶν συνθέτων σωμάτων ποιούντων, καὶ περὶ Ἐμπεδοκλέους ἐκ τῶν τεσσάρων τἆλλα γεννῶντος, καὶ περὶ τῶν ἕν τι σῶμα στοιχεῖον ποιούντων, ἢ τῶν τεσσάρων τι ἢ τὸ μεταξύ· κατὰ πάντας γὰρ τούτους τὰ στοιχεῖα ἀδιαίρετα κατ' εἶδος, κατὰ δὲ τοὺς ταῖς ἀτόμοις στοιχείοις χρωμένους καὶ κατὰ μέγεθος ἀδιαίρετα τὰ στοιχεῖα, οὐ κατ' εἶδος μόνον. φωνῆς δὲ στοιχεῖα οὐ τὰ μέρη τῶν συλλαβῶν ἔοικε λέγειν· ἐκεῖνα μὲν γὰρ τῶν ὀνομάτων καὶ τοῦ λόγου μέρη, τῆς δὲ φωνῆς ἰδίως οἱ φθόγγοι τε καὶ οἱ ψόφοι μέρη τε καὶ στοιχεῖα οἱ ἁπλοῖ καὶ μηκέτι εἰς διαφέροντας διαιρούμενοι. ὁμοίως δὲ τοῖς προειρημένοις φησὶ καὶ τὰ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεσθαι καὶ κα-

6. μὲν] μὴ *A*. ‖ 9. διαιρετοῦ εἰς τὸ αὐτό A_1. ‖ μὲν] μὴ *A*. ‖ 12. στοιχεῖα *A*. ‖ τῷ δὲ] fort. τὰ δὲ τῷ. ‖ 13. ἀδιαίρετον *M*. ‖ ἕτερα *AS*, ἕτερον *Br*. ‖ 15. ἂν δὲ τὸ αὐτὸ A_1, ἂν δὲ ἀδιαίρετον εἰς τὸ αὐτὸ A_2, ἂν δὲ ἀδιαίρετον τὸ αὐτὸ *Br*, *quod si legatur in eandem speciem S*. fort. ἂν δὲ "εἰς τὸ α. ε. ‖ 16. στοιχεῖα — στοιχεῖα] στοιχεῖον — στοιχεῖον *M*. ‖ δεῖ — στοιχεῖα om *S*. ‖ 17. εἴη] εἶναι A_1. ‖ 19. δῆλον ὅτ' ὅταν διαιρεῖται, εἰ ὁμοειδῆ *M*. ‖ 23. τι ante ἢ om *AS*. ‖ 24. ταῖς] τοῖς *M*. ‖ 25. μέγεθος] μέρος *M*. ‖ 26. συλλαβῶν] συλλογισμῶν *M*. ‖ 28. τε καὶ] τὰ *M*.

θόλου τὰ τῶν ἀποδείξεων· τῷ γὰρ πρῶτα εἶναι καὶ ἁπλᾶ καὶ ἐνυπάρχοντα τοῖς
μετ' αὐτά, τούτῳ καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ στοιχεῖα λέγεσθαι, οὐκ ἐκ συνθέσεως
ἄλλων ὄντα, οὐδὲ διαιρούμενα εἰς ἕτερα τῷ εἴδει ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν· αἱ γὰρ
1014b 3. πρῶται καὶ ὡς ἀρχαὶ ἀποδείξεις οὐκέτι εἰς ἀποδείξεις διαιροῦνται. προστίθησι δὲ
ὅτι καὶ μεταφέροντες ἀπὸ τοῦ προειρημένου στοιχείου λέγουσι καὶ κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο
ὁμοιότητα στοιχεῖα "ὃ ἂν ἓν ὂν καὶ μικρὸν ἐπὶ πολλὰ ᾖ χρήσιμον·" οὐ γὰρ ἔτι τὸ
τοιοῦτον κυρίως στοιχεῖον, εἴ γε τὸ μὲν στοιχεῖον ἐξ οὗ σύγκειται ἐνυπάρχοντος
πρώτου, τὰ δὲ νῦν λεγόμενα οὐ τοιαῦτα. οὕτω τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀδιαί-
ρετον στοιχεῖον λέγεται. καὶ τίνα ἐστὶ τὰ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενα, ἑξῆς λέγει,
"ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι." λέγοι δ' ἂν τὰ ἀνωτάτω
γένη, ἐπεὶ ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὂν καὶ ἁπλοῦν ἐν πολλοῖς ἐστίν, οὐκέτ' ὂν ἀδιαίρετον
κατ' εἶδος, οἷον τὸ κυρίως στοιχεῖον, ἀλλ' ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτό. ἁπλοῦν
δέ, ὅτι μηδὲ ὁρισμὸς ἔστι τῶν πρώτων γενῶν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀδιαίρετον. τὸ δὲ
1014b 8. "ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις" εἶπεν, ἐπεί τινες καὶ τὸ ὂν γένος ἀξιοῦσιν εἶναι· ὃ εἰ
οὕτως ἔχοι, ἐν πᾶσιν ἂν εἴη ὁμοίως. "καὶ τὸ ἓν καὶ τὴν στιγμὴν ἀρχὰς καὶ στοιχεῖά
τισι δοκεῖ εἶναι," ἐπεὶ ἐλάχιστα καὶ ἀδιαίρετα πάντῃ· ἓν γὰρ λέγει τὸ ὡς μο-
νάδα. ἐκ μὲν οὖν τούτων τὴν ἀρχὴν οὐδὲν συντίθεμεν· στοιχεῖον δὲ λέγουσιν
αὐτὴν τῶν μεγεθῶν, διότι ἐν παντὶ μεγέθει ἐνυπάρχει. ἐκ δὲ τῶν μονά-
δων εἰ καὶ συντιθεμένων οἱ ἀριθμοί, ἀλλὰ ἄλλον τρόπον· οὐ γὰρ συνεχές τι ἐξ
αὐτῶν γίνεται. δύναται τὸ ἓν λέγειν τὸ κοινόν, ὃ κατὰ πάντων τῶν ὄντων κατη-
γορεῖται. διὸ καὶ γένος αὐτὸ τῶν ὄντων γίνεσθαί φασιν, οἵπερ καὶ τὸ ὄν· κατὰ γὰρ
τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ τό τε ἓν καὶ τὸ ὄν, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται. πῶς δὲ
1014b 10. τὰ γένη ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν "οὐ γὰρ ἔστι λόγος αὐτῶν."
διὰ τοῦτο δέ φησί τινας ἡγεῖσθαι μᾶλλον τὰ γένη τῶν διαφορῶν στοιχεῖα ἑκάστου,
ὅτι καὶ κοινότερα· ἐν πλείοσι γὰρ καὶ ἁπλούστερα καὶ πρῶτα τοῦ ὁρισμοῦ. πᾶσι δέ
φησι τοῖς στοιχείοις κοινὸν εἶναι τὸ πρῶτον ἐνυπάρχειν ἑκάστῳ. ὅτι δὲ μὴ
ὁμοίως τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον λαμβάνεται ἐν αὐτοῖς φανερόν· τὸ μὲν γὰρ ὡς ὑπο-
κείμενόν τι καὶ μέρος τι πράγματος γιγνόμενον, ὃ δηλοῦται διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ
λέγοντος "στοιχεῖα λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ

2. μετ' αὐτά, τούτῳ scripsi c. ***S*** ***et consequentibus insunt, idcirco,*** μετ' αὐτὰ τὰ τούτῳ ***A1***, μετ' αὐτὰ κατὰ τοῦτο ***A2 Br***, μετὰ ταῦτα τούτῳ ***M***. ‖ 6. ἓν] καὶ ***A***. ‖ ὂν] ἂν ***M***. ‖ ἔτι] ὅτι ***M***. ‖ 10. ἐλήλυθε ἐλήλυθε τί μάλιστα ***M***. ‖ 11. ὂν καὶ] ἂν καὶ ***M***. ‖ οὐκέτ' — 12. εἶδος] ***licet enim motus sit individuum specie S***. ‖ 20. δυνατὸν ***M***. ‖ 21. φασιν, οἵπερ ***A***, φησιν, εἴπερ hab. ***S***, φασιν, εἴπερ ***Br***. ‖ 22. τὸ ante ὂν om ***M***. ‖ Γ, 2. p. 1003*b* 22 sqq. ‖ 24. στοιχείων ***M***. ‖ 25. πρῶτα ***MS***, πρῶτον ***ABr***. ‖ 26. εἶναι καὶ τὸ ***M***. ‖ 29. πρώτου scripsi c. ***S***, πρῶτον ***M Br***, ***A*** fort. πρῶτα. ‖ ἐνυπάρχοντα ***A***. ‖ ἀδιαίρετον ***M***.

εἴδει,” ὃν αὐτοὺς ἀποδέδωκεν ὡς ὄντα τοῦ κυρίως στοιχείου· τὸ δὲ ὡς κατηγορούμενον καὶ τοῦ μὲν ὁρισμοῦ γινόμενον μέρος, οὐ μὴν καὶ τοῦ ὑποκειμένου ὡς ὑποκειμένου· τοιαῦτα δὲ τὰ γένη. πῶς δέ ἐστι τῶν πολλαχῶς λεγομένων τὸ στοιχεῖον, εἰ κοινὸν ἅπασιν αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἐνυπάρχειν; ἢ ὅτι τὸ μὲν κυρίως τὸ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ κυρίως λεγόμενον ὁμοιότητα. εἰπὼν δέ, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχοι τὰ στοιχεῖα, οὕτως ἔχειν καὶ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τὰς πρώτας ἀποδείξεις, πῶς τοῦτο εἶπεν ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν “εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ 1014b 2.
πρῶτοι τῶν τριῶν δι’ ἑνὸς μέσου,” λέγων πρώτους τῶν τριῶν τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τῶν τριῶν σχημάτων, οἷοι οἱ ἐν τῷ πρώτῳ πρῶτοι· κατὰ γὰρ τὴν ἐπὶ τοὺς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοὺς ἀναγωγὴν καὶ οἱ ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασι συλλογισμοὶ τὸ εἶναι ἔχουσι. δι’ ἑνὸς δὲ μέσου εἶπεν, ἵνα τοὺς ἁπλοῦς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μηνύσῃ· δύνανται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καὶ σύνθετοί τινες γίνεσθαι συλλογισμοί, ἀλλ’ οὗτοι οὐκέτι δι’ ἑνὸς μέσου, πλείους τέ εἰσι δυνάμει συλλογισμοί, καὶ οὐ πρῶτοι ἀλλὰ σύνθετοι. ἢ τὸ “οἱ πρῶτοι τῶν τριῶν δι’ ἑνὸς μέσου” ἴσον ἐστὶ τῷ οἱ πρῶτοι συλλογισμοὶ τῶν ἐκ τριῶν γινομένων ὅρων, ὧν εἷς μέσος γίνεται· πρώτη γὰρ ἀπόδειξις ἡ ἐκ τῶν ἀμέσων προτάσεων καὶ ὅρων σύγκειται τριῶν, ἑνὸς ἐξ αὐτῶν μέσου λαμβανομένου, οἵτινες τῷ πρῶτοι εἶναι ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα ἀποδείξεσιν ἐνυπάρχουσι· τὰ γὰρ τῶν πρώτων συλλογισμῶν συμπεράσματα εἰς δεῖξιν λαμβάνεται τῶν δεικνυμένων ὕστερον. φέρεται δὲ ἔν τισιν ἀντιγράφοις καὶ τοιαύτη γραφή, “οἱ πρῶτοι τῶν τριῶν μέσων·” καὶ εἴη ἂν δι’ αὐτῆς λεγόμενον τὸ εἶναι στοιχεῖον τῶν ἀποδείξεών τε καὶ τῶν συλλογισμῶν τοὺς πρώτους τῶν τριῶν σχημάτων, οἳ γίνονται διὰ τριῶν μέσων· καθ’ ἕκαστον γὰρ σχῆμα ἄλλος ὁ μέσος, πρῶτοι δὲ ἐν ἑκάστῳ σχήματι οἱ ἐν ἑκάστῳ ἁπλοῖ· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ δι’ ἑνὸς μέσου.

(4) “φύσις — γένεσις.” τὴν φύσιν πενταχῶς ἀποδίδοσθαι λέγει. τῆς 1014b 16.
γὰρ φύσεως τὴν μὲν ὡς φύσιν τε καὶ βλάστησιν λέγει· λέγομεν γὰρ φύεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ τὸ εἰς γένεσιν εἰς φύσιν ἄγεσθαι. τὴν τοιαύτην φύσιν ὡρίσατο ἐν

1. ὃν *M.* ‖ ἀπέδωκεν *A.* ‖ 3. τὰ om *A.* ‖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων *AS*, τὸ πολλαχῶς λεγόμενον *MBr.* ‖ 3. 4. τὸ στοιχεῖον *Br*c. *S*, τὰ στοιχεῖα *A*2 *M*, στοιχεῖα *A*1. ‖ 4. ἐνυπάρχειν *A*2 *S*, ἐνυπάρχον *A*1 *Br.* ‖ post ἐνυπάρχειν add τοῦ ἀδιαιρέτου *Br.* ‖ 5. τὴν πρώτην κυρίως *M.* ‖ 5. 6. ἄλλων εἴη τῷ στοιχεῖον *M.* ‖ 6. ὑποδείξεσι *M.* ‖ 7. 8. αἱ πρῶται *M.* ‖ 9. πρώτῳ σχήματι τῶν τριῶν σχημάτων πρῶτοι *M.* ‖ 11. συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι τῶν τριῶν τῷ εἶναι *M.* ‖ ἵνα] ἄρα *M.* ‖ 14. πρῶτοι πλείους ἀλλὰ *M.* ‖ 15. τῶν ἐκ τριῶν *AS*, τῶν τριῶν *Br.* ‖ 17. αὐτῶν μεταλαμβανομένου *M.* ‖ 17. 18. τὸ πρῶτον *A.* ‖ 20. φέρεται] φαίνεται *A*1. ‖ 21. στοιχεῖα *V.* ‖ 22. γίνεται *M.* ‖ 25. λέγει] λέγεσθαι *A*, sed 26. pro λέγει fort. scribendum λέγεσθαι.

τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. συνήθως μὲν οὖν ἐπὶ τῶν φυτῶν φύεσθαι κατηγορεῖται, καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων δὲ λέγεται· γένεσις γὰρ πᾶσα ἡ εἰς τὸ τέλειον εἶδος πρόοδος. τὸ δὲ οἷον ἐπεκτείνοντες τὸ υ τὸ ἐν τῇ φύσει λέγει τῇ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον. τὴν δὲ ὡς τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ὕλην· φύσις γὰρ καὶ ἡ ὕλη, ἐξ ἧς πρώτης ἐνυπαρχούσης τῷ γινομένῳ ἡ γένεσις· οὐ γὰρ οὕτως ἐκ τῆς ὕλης τὰ γινόμενα γίνεται ὡς ἐκ τῆς στερήσεως ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι λέγεται· οὐ γὰρ ἐξ ἐνυπαρχόντων ἐκείνων. τὸ δὲ πρῶτον τῷ ἐνυπάρχον προσκείμενον τὴν πρώτην ὕλην δηλοῖ, οὐ τὴν ἑκάστου προσεχῆ. τὴν δὲ ὕλην φύσιν εἶπεν ἀποδειχθῆναι Ἀντιφῶν, ὡς εἴρηκεν ἐν τῷ α′ τῆς Φυσικῆς, διὰ τοῦ τὴν κλίνην, εἰ καταχωσθεῖσα δύναμιν λάβοι τοῦ βλαστῆσαι, ξύλον ἐξ αὐτῆς ἀναβλαστῆσαι, ὅπερ ἦν τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' οὐ τὴν κλίνην, ὃ ἦν τὸ εἶδος. φύεσθαι δὲ εἶπεν ἀντὶ τοῦ γίνεσθαι. λέγεται πάλιν φύσις καὶ τὸ φυσικὸν εἶδος· τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ
1014b 18. "ὅθεν ἡ κίνησις ἡ πρώτη ἐν ἑκάστῳ τῶν φύσει ὄντων ἐν αὐτῷ ᾗ αὐτὸ ὑπάρχει." εἴη δ' ἂν τὸ εἰρημένον σαφές, εἰ εἴη προσκείμενον τὸ ἥτις· κατὰ γὰρ τὸ εἶδος ἑκάστῳ ἡ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως ἀρχὴ τῶν φύσει συνεστώτων, καὶ αἴτιον τοῦτο τῆς κατὰ φύσιν ἑκάστῳ τῶν φυσικῶν σωμάτων κινήσεως, εἴγε κατὰ τὸ εἶδος ἐστιν ἥ τε γῆ γῆ καὶ τὸ πῦρ πῦρ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἕκαστον· εἶδος δὲ τούτων μὲν ἡ ψυχή, ἐκείνων δὲ ἡ ῥοπή· καθὸ γὰρ ὕδωρ ἐστὶ καὶ καθὸ γῆ τε καὶ πῦρ, ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχει τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως. τὸ δὲ "ᾗ αὐτό" προσέθηκεν, ἐπεὶ δύναταί τι καὶ κατὰ τέχνην κινούμενον, ἥτις οὐκ ἔστι φύσις, ἐν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχειν, ὡς ὁ αὑτὸν ἰώμενος, ἀλλ' οὐχ ᾗ νοσῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐν ἑαυτῷ ἔχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἀλλ' οὐδὲ ᾗ ἄνθρωπος· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπος ἐκεῖνός ἐστιν εἰς ὑγίειαν μεταβάλλει, ἐπεὶ τάς γε κινήσεις ἃς ᾗ ἄνθρωπος κινεῖ, κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐν αὐτῷ κινεῖται φύσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ τοιάδε ψυχή. καὶ ἔστιν ἴσον τὸ ἐνταῦθα εἰρημένον τὸ "ᾗ αὐτό" τῷ εἰρημένῳ ἐν Φυσικῇ Ἀκροάσει ἐπὶ τῆς φύσεως "καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός"· εἰπὼν γὰρ αὐτὴν ἀρχὴν κινήσεως, ἐν ᾧ ὑπάρχει

1. Φυσ. II,1. p.193b 12. || 3. τὸ υ] τόδε *M*. || τὸ post τοῦτο om *M*. || 4. φύσιν γὰρ καὶ ὕλη *M*. || 6. ὡς αὐτῆς στερήσεως *M*. || 7. τὸ δὲ π. τῷ scr. c. *S*, τῷ δὲ π. τῷ *M*, τῷ δὲ π. τὸ *ABr*. || 9. Φυσ. II, 1. p. 193a 12. || 10. ἀναβλαστῆσαι] fort. ἀναβλαστήσειν vel ἂν βλαστῆσαι. || 12. γίνεσθαι *M*. || τὸ post δηλωτικὸν om *V*. || 13. τῶν φύσει] τῶν φύσεων *A1*, τὴν φύσιν *M*. || αὐτῷ] αὐτῇ *MV*. || αὐτὸ *AMV S*, αὐτῷ *Br*. || 14. εἴη — ἥτις om *S*. || προκείμενον *A1 M*. || ἥτις] εἴτις *M*. || 17. alterum γῆ om *A1 M*. || 19. αὑτοῖς *A*. || 20. αὐτό *AMS*, αὐτῷ *Br*. || τι] τις *A1 M*. || κινούμενος *A1 M*. || 21. αὐτῷ *A2 S*, αὑτῷ *A1 Br*. || αὑτὸν *A2 SBr*, αὐτὸν *A1*, αὐτὸς *M*. || 22. ἐν om *A1*. || αὐτῷ *M*. || 23. οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπος om *AS*. || 24. ἐπεὶ] εἰ ἐπεὶ *M*. || κινήσεις] κινήσεως *M*. || 24. 25. ἐν αὐτῇ *M*, ἐναντίαν *A1*. || 26. Φυσ. II, 1. p. 192b 22.

πρώτῳ, προσέθηκε τὸ "καθ' αὑτὸ καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός," τοῦτο λέγων διὰ τῆς προσθήκης ταύτης ὃ νῦν εἴρηκε διὰ τοῦ "ᾗ αὐτό." τὸ δὲ "ἡ κίνησις ἡ πρώτη" ἤτοι δηλωτικόν ἐστι τῆς κατὰ τόπον κινήσεως· πρώτη γὰρ ἡ φορὰ τῶν κινήσεων, ὡς δέδεικται, καὶ πᾶν φυσικὸν σῶμα κατὰ φορὰν κινητόν, οὐκέτι δὲ πᾶν αὐξητόν, οὐδὲ πᾶν ἀλλοιωτόν. ἢ ἡ πρώτη ἡ ὡς φυσικοῖς αὐτοῖς ὑπάρχουσα, τῇ γῇ ὡς γῇ, τῷ ζῴῳ ὡς ζῴῳ· δύναται γάρ τις αὐτοῖς καὶ κατὰ τέχνην κίνησις ἐγγίνεσθαι, ἀλλ' αὕτη ὑστέρα. οὕτω δὲ εἴη ἂν τὸ ᾗ ἐξηγητικὸν τοῦ πρώτη. ἑξῆς δὲ τὸ πρῶτον σημαινόμενον τῆς φύσεως ἐξηγεῖται, τί ἐστι καὶ ἐπὶ τίνων λέγεται τὸ φύεσθαι, καὶ λέγει ταῦτα φύεσθαι λέγεσθαι, ὅσα δι' ἑτέρου καὶ παρ' ἑτέρου τρέφεταί τε καὶ αὔξεται, ἁπτόμενα αὐτοῦ ἢ προσπεφυκότα αὐτῷ ἢ συμπεφυκότα αὐτῷ. ἤτοι δὲ ὡς ταὐτὸν εἶπε τὸ ἅπτεσθαι καὶ συμπεφυκέναι, ἢ ὡς ἔχοντά τινα διαφοράν, καὶ ὡς συμπεφυκότα μὴ εἶναι τὰ φυτὰ τῇ γῇ, διὸ οὐδὲ ζῆν χωρισθέντα αὐτῆς οἷά τε· προσπέφυκε δὲ τὰ ἔμβρυα· ταῦτα γὰρ καὶ χωρισθέντα ζῇ. τί δὲ διαφέρει σύμφυσις ἁφῆς, ἔδειξε· ταῦτα γὰρ συμπεφυκότα, ἅ ἐστι συνεχῆ ἐκείνῳ ᾧ συμπέφυκεν, ἔχοντα κοινὸν ὅρον τὸν αὐτὸν ἐν ἀμφοτέροις ὄντα, τὰ δὲ ἁπτόμενα οὐδὲν κοινὸν ἄλλο παρὰ τὴν ἁφὴν ἔχει. ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις ἐπὶ τῶν φυτῶν, πῶς ταῦτα ἥνωται τῇ γῇ, ἢ εἰ μὴ ἥνωται, πῶς αὔξεταί τε καὶ τρέφεται δι' αὐτῆς. ἢ διὰ τοῦτο εἶπεν οὕτως, "φύεσθαι δὲ λέγεται ὅσα αὔξησιν ἔχει δι' ἑτέρου τῷ ἅπτεσθαι καὶ συμπεφυκέναι ἢ προσπεφυκέναι," ὡς καὶ ἁπτομένων τινῶν καὶ αὐξανομένων δι' αὐτοῦ. προειπὼν δὲ τοῦτο, ἑξῆς τίνι διαφέρει τὰ ἁπτόμενα καὶ τὰ συμπεφυκότα τε καὶ προσπεφυκότα λέγει. δύναται λέγειν καὶ ἐπὶ τῶν ἁπτομένων τὸ προσπεφυκέναι· τὰ γὰρ οὕτως ἁπτόμενα ὡς προσπεφυκέναι ἐκείνῳ οὗ ἅπτεται, δι' ἐκείνου αὔξεται. πῶς δὲ ἓν τὰ συμπεφυκότα, ἐδήλωσε· κατὰ γὰρ τὸ ποσόν, οὐ κατὰ τὸ ποιόν· οὐ γὰρ ταὐτὸν κατὰ τὸ ποιὸν τῶν σπλάγχνων ἕκαστον τῷ ἄλλῳ σώματι, ᾧ προσπέφυκεν, οὐδὲ τὸ σῦκον τῇ συκῇ ἢ ὁ βότρυς τῷ ξύλῳ τῆς ἀμπέλου. καὶ δένδρα δὲ πολλάκις διαφέροντα κατὰ τὸ εἶδος, πλησίον δ' ἀλλήλων ὄντα, συμφύεταί τε καὶ ἑνοῦται καὶ σώζει τὸ οἰκεῖον εἶδος. τέταρτον σημαινόμενον τοῦ φύσει προσίθησι τὴν προσεχῆ ἑκάστῳ ὕλην, ἥτις οὖσά τι σῶμα ἐνεργείᾳ, φυλάσσουσα τὸ οἰκεῖον εἶδος καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, δέχεται καὶ τὸ τοῦ εἴδους ᾧ ὑπόκειται. οὕτω τὸ ξύλον τῆς κλίνης ὕλη (μένει γὰρ ξύλον καὶ κλίνη γενόμενον) καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος. καὶ εἴη τῶν κατὰ τέχνην γινομένων ἡ ὕλη τοιαύτη. προσθεὶς δὲ τὸ τῶν φύσει ὄν-

2. τὸ om *M*. ‖ 5. αὐξητόν, οὐδὲ πᾶν et ἡ post ἢ et αὐτοῖς et 6. ὡς γῇ om *M*. ‖ 6. αὐτῆς *M*. ‖ 7. ᾗ *A*, ἢ *MBr*, *ut ipsum est S*. ‖ πρῶτα *M*. ‖ 18. τε om *M*. ‖ 20. ὡς om *A*. ‖ 22. λέγειν καὶ *A*1, λέγων καὶ *A*2. ‖ 23. ὡς πεφυκέναι *M*. ‖ 24. οὐ κατὰ] καὶ κατὰ *A*1. ‖ 28. τοῦ om *A*1*M*. ‖ 30. τὸ τοῦ εἴδους] lege τὸ τούτου εἶδος c. *S*. ‖ ᾧ *MS*, ὃ *ABr*. ‖ 30. 31. τῆς κινήσεως ὕλης *M*. ‖ 32. φύσεων *A*1*M*.

1014b 32. των, διὰ τί προσέθηκε τοῦτο, ἐξηγήσατο εἰπὼν "τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τῶν φύσει ὄντων τὰ στοιχεῖά φασιν εἶναι φύσιν." οὕτω καὶ Ἐμπεδοκλῆς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ὕλην τῶν φύσει γινομένων ἐτίθετο, ἀμετάβλητα αὐτὰ θεωρῶν. καὶ οἱ ἕν δέ τι τῶν τεσσάρων στοιχεῖον τῶν ὄντων ποιοῦντες ἢ δύο ἢ τρία οὕτως ἐποίουν, καὶ Δημόκριτος τὰς ἀτόμους οὕτως. ἡ δὲ πρώτη ὕλη οὐχ οὕτως· καὶ γὰρ εἰ σώζει τὴν αὐτὴν φύσιν, ἀλλ' οὐδὲν καθ' αὑτὴν οὖσα ἐνεργείᾳ ὡς τόδε

1014b 35. τι. πέμπτον σημαινόμενον τῆς φύσεως παρέθετο τὴν τοῦ συναμφοτέρου τῶν φύσει γινομένων τελειότητά τε καὶ οὐσίαν, ἣ γίνεται καὶ κατὰ τὴν τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους ἕνωσιν· καὶ γὰρ ἡ τούτων ἕνωσις φύσις. οὕτω καὶ οἱ συνθέσει τινῶν τὰ ὄντα γεννῶντες τὸ μὲν ἐκ τῆς συνθέσεως ἑνούμενον φύσιν λέγουσιν· καθ' οὓς δὲ μὴ γίνεται τῶν συντιθεμένων ἕνωσις, οὗτοι οὐδὲ φύσιν τινὰ λέγουσιν εἶναι τοῦ συγκειμένου. Ἐμπεδοκλῆς οὖν οὐχ ἡγούμενος ἕνωσίν τινα αὐτῶν γίγνεσθαι ἔλεγε φύσιν οὐδενὸς εἶναι, τουτέστιν ἕνωσιν ὡς ἕν τι ἐκ τῆς συνθέσεως γίνεσθαι καὶ εἰδοποιεῖσθαι, ἀλλὰ μόνον μῖξίν τε διάλλαξίν τε μιγέντων, λέγεσθαι μέντοι καὶ τοῦτο φύσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἡγουμένων αὐτὰ καὶ ἐν τῇ μίξει ἑνοῦσθαι. δεικνὺς δὲ ὅτι φύσις ἡ τοιαύτη οὐσία τε καὶ τελειότης καλεῖται, διὰ τοῦτο, φησί, καὶ τῶν φύσει ὄντων τε καὶ γινομένων, καίτοι πολλάκις ἤδη ὑπαρχόντων ἐξ ὧν ἐπιτελεῖταί τε καὶ γίνεται, οὐδέ πώ φαμεν τὴν φύσιν ἔχειν ταῦτα, ἂν μὴ τὸ οἰκεῖον εἶδος καὶ τὴν τελειότητα προσλάβῃ. εἰπὼν δὲ φύσιν καὶ τὸ συναμφότερον, ἐπήνεγκεν ὅτι φύσει τοῦτο μᾶλλον ἂν λέγοιτο, φύσις δὲ ἡ ὕλη ἥ τε πρώτη, ἧς παράδειγμα τὸ ὕδωρ, εἰ τοῦτο εἴη τοῦ χαλκοῦ ὕλη, καὶ ἡ προσεχής, ἧς πάλιν ὁ χαλκὸς παράδειγμα, καὶ τὸ εἶδός τε καὶ ἡ οὐσία, καθ' ἣν ἑκάστῳ τὸ εἶναι ἔστιν, ὧν πρώτως ἐμνημόνευσεν. καὶ εἴη ἂν ἡ φύσις τριχῶς λεγομένη, ὥσπερ ἢ κενῷ προστέθεικε. τέλος δὲ εἶπε τῆς γενέσεως τὸ εἶδος, ἐπεὶ ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις τὸ εἶδος καὶ τὴν κατὰ τὸ τέλος οὐσίαν ἔχει. κατὰ μεταφορὰν δὲ λέγει καὶ πᾶσαν οὐσίαν φύσιν λέγεσθαι ἀπὸ τοῦ εἴδους· ἐπεὶ γὰρ τὸ εἶδος οὐσία ὂν τῶν φύσει συνεστώτων (κατὰ γὰρ τοῦτο αὐτοῖς τὸ εἶναι) φύσις ἐστίν, ἤδη καὶ ἐν πᾶσι τὴν οὐσίαν τὴν ἑκάστου, καθ' ἣν τὸ εἶναι αὐτῷ ὅ ἐστιν, φύσιν λέγουσι. διὸ καὶ τὸ κατὰ τέχνην γινόμενον εἶδος οὐσίαν ὂν τῶν ἔργων τῶν τεχνητῶν οὕτω καλοῦσιν. ἕκαστον γὰρ τούτων οἰκείαν τινὰ οὐσίαν καὶ ὕπαρξιν ἔχει, ἣ καὶ αὐτὴ φύσις καλεῖται εἶδος ὂν αὐτῶν, διὸ καὶ λέγεται οἰκείαν ἔχειν οὐσίαν. εἰπὼν δὲ ταῦτα περὶ

2. φύσει] φύσεων *A*1 *M*. ‖ φησιν εἶναι φήσεις *M*. ‖ 3. ὕλης *M*. ‖ φύσει *S*, φύσεων *AMBr*. ‖ 5. τὰς] τοὺς *M*. ‖ 6. σώζῃ *M*. ‖ 8. φύσει *Br* c. *S*, φύσεων *A M*. ‖ 13. ἐκ τῆς] αὐτῆς *M*. ‖ 17.18. ἐπικαλεῖται *M*. ‖ 18. τε om *A*. ‖ 20. τοῦτο *AMS*, ταῦτα *Br*. ‖ 24. κενῷ] κενῷ fort. *A*, *ut nunc adiecit S*. inde καὶ νῦν coni. *Hk*. ‖ 25. γιγνομένοις] λεγομένοις *M*. ‖ 27. αὐτῆς *M*. ‖ 28. αὐτῷ scr. c. *S*, αὐτὸ *A*, αὐτοῦ *Br*. ‖ 29. οὐσίαν *AM*, οὐσία *Br*. ‖ τεχνητῶν *A*1 *S*, φυσικῶν *A*2 *MBr*. ‖ 31. ἔχειν *AS*, ἔχει *Br*.

φύσεως ἐπήνεγκεν "ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἡ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν οὐσία ἡ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὑτοῖς ᾗ αὐτά," διὰ τούτων λέγων, ὥσπερ εἶπε καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει, φύσιν κυρίως εἶναι τὸ ἔνυλον εἶδος, ἀφ' οὗ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῷ συναμφοτέρῳ, τὴν δὲ ὕλην καὶ τὰ ἄλλα, καθ' ὧν καὶ αὐτῶν ἡ φύσις λέγεται, ἀπὸ ταύτης λέγεσθαι φύσιν, τὴν μὲν ὕλην ὅτι δεκτικὴ αὐτοῦ ἐστί, τὰς δὲ γενέσεις τε καὶ φύσεις τῷ ἀπὸ ταύτης κινήσεις εἶναι· διὰ γὰρ τὸ εἶδός τε καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐν αὐτοῖς φύεται τὰ φυόμενα. προστίθησι δὲ ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῶν φύσει ὄντων αὕτη ἐστὶν ἐνυπάρχουσά πως. ἐξηγούμενος δὲ τὸ πῶς, προσέθηκε τὸ "δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ," δυνάμει μέν, ὡς ἐν τῷ σπέρματι τῷ καταβληθέντι ἡ ψυχή, ἐνεργείᾳ δέ, ὅτε ἤδη ζῷόν ἐστιν. γένεσις δὲ ἀρχὴ τῆς κινήσεως παρὰ τοῖς φυσικοῖς τὸ ἔνυλον εἶδος, εἰκότως τοῦτο κυρίως φύσις· ἦν γὰρ φύσις ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή. σημειωτέον δὲ ὅτι ὧν ἕκαστον διαιρεῖ ὡς λεγόμενον πολλαχῶς, οὐχ ὡς ὁμώνυμον, ἀλλ' ὡς τὸ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν ἔχον. 1015a 13.

(5) "ἀναγκαῖον — συναιτίου." τοῦ δὲ ἀναγκαίου τὴν διαίρεσιν εἰς πέντε σημαινόμενα καὶ αὐτοῦ ποιεῖται, ὧν ἓν λέγει, οὗ ἄνευ ἀδύνατον εἶναι, ὡς ὄντος συναιτίου εἰς τὸ εἶναι. οὕτως ἡ τροφὴ τοῖς ζῴοις ἀναγκαία καὶ τὸ ἀναπνεῖν· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τὸ αἴτιον τοῦ ζῆν, ταῦτα δὲ συναίτια. δεύτερον σημαινόμενον ἐκτίθεται τοῦ ἀναγκαίου, οὗ χωρὶς ἀδύνατον τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ εὖ περί τι γενέσθαι ἢ τὸ κακὸν ἀποβληθῆναι, ὡς λέγεται ἀναγκαία ἡ πόσις τοῦ φαρμάκου, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀποβολὴν τῆς νόσου καὶ τὴν στέρησιν. οὕτως ἀναγκαῖον τὸ μανθάνειν πρὸς τὸ ἐπιστήμην ἔχειν, καὶ ἔθεσι χρῆσθαι σπουδαίοις πρὸς τὸ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ τὸ πλεῦσαι εἰς Αἴγιναν, ἵνα ἀπολάβῃ τὰ χρήματα, εἰ ἄλλως μὴ δύναται. τρίτον τοῦ ἀναγκαίου τὸ βίαιόν τε καὶ τὸ ἀκούσιον· λέγεται γὰρ τὸ βίαιόν τε καὶ παρὰ τὴν προαίρεσιν ἀναγκαῖον. οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἐλθεῖν που λέγεται ὁ βιασθεὶς ἢ ὑπὸ δεσμῶν ἢ ὑπό τινος τοιαύτης περιστάσεως ἢ ὑπὸ πνευμάτων. ὅσα γὰρ βιαζόμενοι ποιοῦμεν, ταῦτα ἀναγκαῖα καὶ δι' ἀνάγκην ποιοῦμεν. διὸ καὶ λυπηρὰ τὰ οὕτως ἀναγκαῖα· "πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ," ὡς Εὔηνος λέγει· καὶ ἡ βία ἀνάγκη τίς ἐστιν, ὡς λέγει Σοφοκλῆς· "ἀλλ' ἡ βία με ταῦτ' ἀναγκάζει ποιεῖν." καὶ τοῦ τὸ βίαιον ἀναγκαῖον λέγεσθαι μάρτυσιν 1015a 20.

2. αὐτά] αὐτό *AM*. ‖ 3. Φυσ. II. 1. ‖ 6. τῷ *AS*, om *Br*. ‖ 10. ὅτε *AS*, ὅτι *Br*. ‖ *Generatio autem est principium motus cunctis rebus naturalibus ad materialem formam. Merito igitur haec proprie natura nuncupatur S.* ‖ 16. ὧν] ὡς *M*. ‖ εἶναι] *ut vivatur S*. ‖ 20. συμβληθῆναι *M*. ‖ 24. post δύναται add τὸ μανθάνειν εἰ μέλλοι ἐπιστήμην ἕξειν *A*1, τ. μ. ε. μένει ἐ. ἑ. *M*. ‖ 29. Soph. Elect. 248. ‖ 29. 30. μία μὲν ταῦτα ἀναγκάζειν *M*.

1015*a* 31. ἐχρήσατο Εὐήνῳ τε καὶ Σοφοκλεῖ. ὅτι δὲ ἀμετάπειστον ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ βία, δῆλον· οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὴν ἀρχήν· διὸ καὶ εἶπεν ἐναντίον αὐτὴν τῇ κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσει καὶ τῇ κατὰ τὸν λογισμόν. τὰ μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν, αὕτη δὲ ἀναιρετικὴ τοῦ ἐφ' ἡμῖν· ἐκτὸς γὰρ καὶ ἐπ' ἄλλοις. ἔτι ἀναγκαῖον τὸ ἀΐδιον καὶ ἀμετάβλητον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλως ἔχειν, ἀφ' οὗ φησὶ καὶ τὰ ἄλλα ἀναγκαῖα λέγεσθαι· τὸ γὰρ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν κυρίως ἀναγκαῖον. ἁπλῶς μὲν εἶπεν ἐπὶ τῶν ἀϊδίων, ἤδη δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀναγκαίοις λεγομένοις εἶναι δοκεῖ τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ τὸ βίᾳ γινόμενον ἀναγκαῖον τότε ὅτε μὴ ἐνδέχεται κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν τε καὶ προαίρεσιν κινεῖσθαι διὰ τὸ βιαζόμενον, καὶ ἀμετάπειστον, ὅτι τὸ πείθεσθαι καὶ μεταπειστόν, οὐκ ἐνδέχεται δὲ τὸ βιαζόμενον ἄλλως ποιεῖν. καὶ τὸ συναίτιον τοῦ εἶναι καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀναγκαῖον διὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι χωρὶς αὐτοῦ εἶναι ἢ ἀγαθὸν εἶναι· οἵτινες ἦσαν οἱ τρόποι τρεῖς τοῦ ἀναγκαίου οἱ πρῶτοι

1015*b* 6. εἰρημένοι. προστίθησι δὲ τοῖς προειρημένοις τέταρτον τοῦ ἀναγκαίου τρόποις τὸν κατὰ τὰς ἀποδείξεις· αἱ γὰρ ἀποδείξεις ἀναγκαῖαι, ὅτι τὸ ἀποδεδειγμένον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, εἰ κυρίως καὶ ἁπλῶς ἀποδέδεικται. τοῦ δὲ τὸ ἀποδεδειγμένον ἀναγκαῖον εἶναι αἴτιόν φησιν εἶναι τὰ πρῶτα, τουτέστι τὰς προτάσεις, εἰ ἀδύνατον ταύτας ἄλλως ἔχειν, δι' ὧν ὁ συλλογισμός τε καὶ ἡ ἀπόδειξις. δείξας δὲ πάντα τὰ ἀναγκαῖα ὑπαγόμενα σημαινομένῳ τοῦ ἀναγκαίου τῷ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, διαιρεῖ αὐτά, καὶ λέγει τῶν ἀναγκαίων τὰ μέν τινα ἕτερον αἴτιον ἔχειν τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα, ὡς ἐπὶ τῶν βιαίων ἔχει καὶ τῶν ἀποδείξεων· τῶν δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλο αἴτιον τῆς ἀνάγκης, ἀλλ' αὐτὸ αἴτιον ἄλλοις ἐστὶ τῆς ἀνάγκης, ὡς αἱ πρῶταί τε καὶ ἄμεσοι προτάσεις. ἀλλὰ καὶ τὰ ἀΐδια καὶ οὕτως ἀναγκαῖα· οὔτε γὰρ ἔξωθεν ἔχει τὸ αἴτιον καὶ ἄλλοις ἐξ ἀνάγκης τοῦ εἶναί ἐστιν αἴτια· πάντα γὰρ τὰ φύσει συνεστῶτα παρὰ τῶν θεῶν, οἵ εἰσιν ἀΐδιοι, τὴν τοῦ εἶναι ἔχει αἰτίαν. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ δυνάμενον χωρίς τινος ἢ εἶναι ἢ εὖ εἶναι ἐξ ἀνάγκης παρ' ἐκείνου τὴν αἰτίαν τὸ μὲν τοῦ εἶναι τὸ δὲ τοῦ εὖ εἶναι ἔχει. τῶν μὲν ἄλλων φησὶν ἀναγκαίων ἕτερόν τι τῆς ἀνάγκης εἶναι αἴτιον· ἐπί τε γὰρ τῶν μὴ ἐνδεχομένων χωρίς τινος εἶναι ἕτερόν τι τὸ αἴτιον (ἡ γὰρ τροφὴ ἕτερόν τι τοῦ τρεφομένου), καὶ ἐπὶ τούτων δὲ ὧν χωρὶς ἀδύνατον τὸ ἀγα-

1 et 9. ἀμετάπιστον ***M.*** ‖ 4. τοῦ ἀφ' ***M.*** ‖ καὶ post γὰρ om A_1. ‖ 6. γὰρ] ἆρα ***M.*** ‖ 7. τὴν ἀϊδίαν ***M.*** ‖ 8. τὸ om ***M.*** ‖ 10. πείθεσθαι ***BrS***, πείσεσθαι ***A.*** ‖ 11. ἐνδέχεται ***M.*** ‖ 12. ἢ ἀγαθὸν εἶναι et οἱ πρῶτοι om ***M.*** ‖ 14. ὅτι τὸ A_2***S***, τὸ om A_1***Br.*** ‖ 15. ἄλλην ***M.*** ‖ εἰ om ***M.*** ‖ 16. φησιν scripsi c. ***S***, φασιν ***ABr.*** ‖ 17. τε] τὸ ***M.*** ‖ 18. τῷ] τὸ ***A.*** ‖ 20. ἀναγκαῖον ***M.*** ‖ 21. αὐτὸν ***M.*** ‖ 21. 22. ἄλλως ἐστὶ ***M.*** ‖ 23. οὔτε γὰρ om ***M.*** ‖ 24. αἴτιον ***M.*** ‖ 25. τὸ om ***A.*** ‖ 26. ἐκείνοις ***M.*** ‖ 27. τῶν μὲν ἄλλων ***A***, *aliorum igitur* ***S***, τῶν ἄλλων ***Br.*** ‖ ἀνάγκης] ἀναγκαίας ***A.***

θὸν ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι ἕτερον τὸ αἴτιον. ἀλλὰ καὶ τῶν βίᾳ γινομένων προδήλως ἕτερον τὸ αἴτιον, καὶ τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀνάγκης ἕτερον τὸ αἴτιον. μόνα δὲ τὰ ἀεὶ ὄντα, ἅπερ ἐστὶ τὰ θεῖα, οὐχ ἕτερόν τι τοῦ ἀεὶ εἶναι αἴτιον ἔχει, καὶ δι' αὑτὰ ἐξ ἀνάγκης ἐστί τε καὶ γίνεται καὶ τὰ φύσει συνεστῶτα. λαβὼν δὲ ὁποῖόν τί ἐστι τὸ ἀναγκαῖον (ὃ γὰρ μὴ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν), πρῶτον καὶ κυρίως ἀναγκαῖόν φησιν εἶναι τὸ ἁπλοῦν, οὗ αἴτιον ἀποδέδωκε τὸ τὸ ἁπλοῦν μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν· τὸ γὰρ μὴ ἁπλοῦν πλεοναχῶς ἔχει, τὸ δὲ πλεοναχῶς ἔχον ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δὴ λαβὼν ἐπιφέρει ὅτι εἴ τινα ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν ἁπλᾶ καὶ ἀΐδια καὶ ἀκίνητα, οὔτε βίαιόν τι ἐκείνοις ἐστὶν οὔτε παρὰ φύσιν (ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν αὐτὰ καὶ ἄλλως ἔχειν), ἀλλὰ κυρίως ἐκεῖνα ἐξ ἀνάγκης ὄντα. τοιαῦτα δὲ κατ' αὐτὸν τὰ πρῶτα αἴτια. παρέθετο δὲ τοῦτο, ἵνα ἐπειδὰν τὸ ἀναγκαῖον κατ' αὐτῶν κατηγορῶμεν, μὴ ὡς τὸ βίαιον καὶ παρὰ φύσιν κατηγορούντων ἡμῶν ἀκούοι τις.

(6) "τὸ ἓν — συμβεβηκός." τοῦ ἑνὸς τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός φησι λέγεσθαι 1015b 16.
τὸ δὲ καθ' αὑτό, καὶ τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς τριχῶς· ἢ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκεν ἓν λέγεται, ὡς Κορίσκος καὶ τὸ μουσικόν, εἰ εἴη Κορίσκῳ συμβεβηκὸς τὸ εἶναι μουσικῷ· ταὐτὸν γὰρ τὸ εἰπεῖν Κορίσκος καὶ μουσικὸν ἕν, καὶ Κορίσκῳ τὸ μουσικὸν συμβέβηκεν, καὶ Κορίσκος μουσικός ἐστιν. ἓν φησι κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι καὶ τὸ μουσικὸν καὶ τὸ δίκαιον, ἔτι ἓν κατὰ συμβεβηκὸς μουσικὸς Κορίσκος καὶ δίκαιος Κορίσκος. ἃ εἰπὼν ἑξῆς, κατὰ τί ἕκαστον τούτων ἕν ἐστι κατὰ συμβεβηκός, προσέθηκε. τὸ μὲν γὰρ δίκαιον καὶ τὸ μουσικὸν ἕν, ὅτι μιᾷ οὐσίᾳ συμβεβηκότα· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἓν τὸ μουσικὸν καὶ τὸ δίκαιον τῷ ἑνί τινι ἄμφω συμβεβηκέναι. τὸ δὲ μουσικὸν καὶ Κορίσκος ἓν τῷ θάτερον μόριον τοῦ συναμφοτέρου τῷ ἑτέρῳ μορίῳ συμβεβηκέναι· τὸ γὰρ μουσικὸν τῷ Κορίσκῳ. ὁμοίως δέ φησι τρόπον τινὰ τούτῳ ἓν τὸ ὁ Κορίσκος Κορίσκος μουσικός ἐστι, καὶ μία πρότασις κατὰ συμβεβηκός. καὶ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὅλου λόγου τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχει· τῷ γὰρ Κορίσκῳ ὑπάρχει τὸ μουσικῷ Κορίσκῳ εἶναι.

1. καὶ τῶν] δὲ καὶ *M*. ‖ τὸ δῆλος *M*. ‖ 3. ὂν *M*. ‖ 6. φασιν *A*. ‖ ἐνδέχεται *M*. ‖ 7. δὲ om *M*. ‖ 8. δὴ] δὲ *M*. ‖ 9. τι ἐν ἐκείνοις *M*. ‖ 11. αὐτὸν] αὐτοῦ *M*. ‖ 16. ᾧ] ὡς *M*. ‖ Κορίσκῳ] Κορίσκος *M*. ‖ 17. τὸ εἶναι] τῷ εἶναι *M*. ‖ γὰρ τῷ εἰπεῖν *A*. ‖ 20. κατὰ post ἑξῆς om *M*. ‖ 22. κατὰ — 23. συμβεβηκέναι om *S*. ‖ 23. τῷ] τὸ *M*. ‖ θατέρῳ *A*. ‖ 24. συμβεβηκὸς εἶναι· τὸ *M*. ‖ 25. τούτῳ *A*, τοῦτο *Br*. ‖ τὸ ὁ Κορίσκος Κορίσκος μουσικός ἐστι scripsi cum *S*. coll. p. 322, 4, alterum Κορίσκος om *ABr*, post ἐστι add καὶ τὸ Κορίσκος *A2*, καὶ ὁ Κορίσκος *Br*. ‖ 26. fort. καὶ γὰρ ἐν. ‖ μέρη *M*. ‖ 27. τὸ γὰρ Κορίσκος ὑπάρχει τῷ μουσικῷ *M*.

αὐτὸς δὲ εἰπὼν θάτερον μόριον θατέρῳ συμβεβηκέναι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, τὸ μουσικὸν εἶναι τῷ Κορίσκῳ συμβεβηκέναι λέγει, ἀφελὼν ἐκ τοῦ κατηγορουμένου τὸ Κορίσκος. τῷ γὰρ τὸ μουσικὸν Κορίσκῳ συμβεβηκέναι, τούτῳ καὶ τὸ ὅλον Κορίσκος Κορίσκος μουσικός ἐστιν. τρόπον δέ τινα ὁμοίως εἶπεν, ὅτι διαφορά τίς ἐστι κατὰ τὴν λέξιν τε καὶ ἐκφοράν· ἐκεῖ γὰρ ἐλέγετο ἓν ὁ μουσικὸς Κορίσκος, ἐνταῦθα δὲ τὸ μουσικὸν Κορίσκῳ. τὸ δὲ μουσικὸν Κορίσκον τῷ δικαίῳ Κορίσκῳ ἓν φησιν εἶναι, ὅτι ἑκατέρων ἓν μέρος τῷ αὐτῷ, ὃ ἐν ἀμφοτέροις ταὐτόν ἐστι, συμβέβηκε· τὸ γὰρ μουσικὸν καὶ τὸ δίκαιον, ἑκάτερον αὐτῶν μέρος ὂν ἑκατέρας προτάσεως, τῷ Κορίσκῳ συμβεβηκὸς ταὐτὸν ἦν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς
1015*b* 28. προτάσεσιν. ὁμοίως δέ φησιν ἓν γίγνεσθαι κατὰ συμβεβηκός, κἂν μὴ ἐπὶ Κορίσκου μηδὲ ἀτόμου τινὸς τὸ συμβεβηκὸς κατηγορῆται, ἀλλ' ἐπί τινος εἴδους ἢ γένους καὶ ὅλως τῶν καθόλου, οἷον ἂν λέγηται ταὐτὸν εἶναι ἄνθρωπος καὶ μουσικὸς ἄνθρωπος· ἓν γὰρ καὶ ταῦτα, ἢ ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ μιᾷ οὐσίᾳ οὔσῃ συμβέβηκεν, ἢ ὅτι καὶ τὸ μουσικὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος μιᾷ τινὶ ἀτόμῳ οὐσίᾳ συμβέβηκεν, οἷον Κορίσκῳ, ὡς ἐλέγετο ἓν καὶ τὸ μουσικὸν δίκαιον. πλὴν οὐχ ὁμοίως τῷ Κορίσκῳ ἀμφότερα ὑπάρχει, ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ μουσικόν, ἀλλ' ὁ μὲν ὡς εἶδος αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ὢν (ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὕτως), τὸ δὲ ὡς ἕξις τις, ὡς τὸ μουσικόν, ἢ πάθος ἢ ὅλως τι συμβεβηκός, ὡς τὸ λευκὸν ἢ σιμὸν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. διὸ μᾶλλον τοῦτο ὅμοιον τῷ Κορίσκῳ, τοῦ Κορίσκος μουσικὸς κατηγοροῦντος. καὶ τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἓν λεγόμενα τοσαυταχῶς φησὶ λέγεσθαι,
1016*a* 1. τῶν δὲ καθ' αὑτὰ ἓν λεγομένων τὰ μὲν λέγεσθαί φησι τῷ συνεχῆ εἶναι. συνεχῆ δὲ λέγει κοινότερον καὶ τὰ ὁπωσοῦν ὑπό τινος συνεχόμενα, ὡς τὸν φάκελλον, ὅτι ὑπὸ δεσμοῦ συνέχεται. ὁμοίως καὶ τὰ ὑπὸ κόλλης ἑνούμενα συνεχῆ λέγει, ὡς τὰ βιβλία. τὰ δὲ ὡς κοινότερον ὅρον ἔχοντα, ὡς τὰ κυρίως συνεχῆ· οὕτως ἡ γραμμὴ μία· συνεχὴς γάρ ἐστιν, κἂν μὴ ἐπ' εὐθείας ᾖ ἀλλ' ᾖ τι μόριον αὐτῆς κεκαμμένον. οὕτω δὲ συνεχῆ τὰ τοῦ σώματος μόρια, ὡς σκέλος καὶ βραχίων. καὶ αὐτῶν τῶν συνεχῶν ἓν φησιν εἶναι μᾶλλον τὰ φύσει συνεχῆ

5. ἐλέγετο ἓν coni., cf. l. 15, ἔλεγε τὸ ἓν *ASBr*. ‖ 6. *hic autem musicus Coriscus et Coriscus S*, fort. τὸ μουσικὸς Κορίσκος Κορίσκῳ. ‖ 8. μέρος om *M*. ‖ 9. ante ταὐτὸν adde ὃ. ‖ ἦν] εἶναι *M*. ‖ 11. κατηγορεῖται *M*. ‖ 11. 12. εἴδους ἢ γένους *AS*, γένους ἢ εἴδους *Br*. ‖ 12. λέγηται *AS*, λέγῃ *Br*. ‖ 15. lege c. *S* ἓν τὸ μουσικὸν καὶ δίκαιον. ‖ 16. ἀλλ' ὁ μὲν] ἄγ' ἦν *M*. ‖ 17. 18. ἕξις τις αὐτὸν μουσικὸν *M*. ‖ 19. διὸ — 19. 20. κατηγοροῦντος] *Quamobrem hoc similius esset Corisco, cum de ipso Coriscus musicus praedicatur S*. ‖ 20. λεγόμενα τὸ συνταχῶς φησὶ *M*. ‖ 21. τὰ] τὸ *M*. ‖ φησι τῷ coni., φασι τῷ *A M*, φησι om *Br*. ‖ 22. σφάκελλον *A*. ‖ 23. τὰ ὑποβάλλης ἑνούμενα *M*. ‖ 24. βιβλία] βίονα *M*. ‖ fort. c. *S* κοινὸν τὸν ὅρον. ‖ 25. ἐστιν om *A*. ‖ 25. 26. μὴ ὑπ' εὐθείῃ ἄλλη τι μέρος αὐτῆς κεκαλυμμένον *M*. ‖ 26. ὡς om *M*.

ἢ τὰ τέχνῃ, οἷον τὸν τοῦ ἀνθρώπου βραχίονα ἢ τὸν τοῦ ἀνδριάντος· μᾶλλον γὰρ ταῦτα ἥνωται καὶ συμπέφυκε καὶ συναίσθησιν ἀλλήλων ἔχει. εἰπὼν δὲ μᾶλλον ἓν εἶναι τῶν συνεχῶν τὰ φύσει τῶν τεχνητῶν λόγον τινὰ ἀποδέδωκε τοῦ συνεχοῦς, ᾧ ἐχρήσατο πρὸς τὴν τοῦ ἑνὸς ἀπόδοσιν· οὗ γὰρ καθ' αὑτὸ κίνησις μία, καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως. τίς δὲ ἡ μία, προσέθηκεν εἰπὼν "μία δέ, οὗ ἀδιαίρετος, 1016a 6.
ἀδιαίρετος δὲ κατὰ τὸν χρόνον," λέγων ταῦτα κυρίως καὶ πρώτως εἶναι συνεχῆ, ὧν ἡ κίνησις μία ἣν καθ' αὑτὰ κινεῖται, καὶ ἐξ ἀνάγκης μία, τουτέστιν ἣν πάντα κινεῖται καὶ μὴ οἷόν τε αὐτῶν τὸ μὲν κινεῖσθαι τὸ δὲ ἠρεμεῖν. τοιαῦτα δέ ἐστι τῶν συνεχῶν τὰ μὴ ἔχοντα κάμψιν· τῶν γὰρ τοιούτων ἡ κίνησις ἀδιαίρετος κατὰ χρόνον. εἰπὼν δὲ συνεχῆ λέγεσθαι ὧν ἡ κίνησις μία, ἐφεξῆς λέγει τίνα τὰ ὧν ἐστιν ἡ κίνησις μία, καὶ ἐν τίνι τῷ συνεχεῖ τὸ εἶναι τοιούτῳ. καθόλου φησὶ καὶ καθ' αὑτὰ καὶ κυρίως συνεχῆ εἶναι τὰ μὴ τῇ ἁφῇ τὸ ἓν ἔχοντα, ὡς τὰ δεσμῷ ἢ κόλλῃ, ἀλλὰ ὑπὸ κοινοῦ ὅρου συναπτόμενα· τὰ γὰρ ἁπτόμενα ἀλλήλων ξύλα οὐ λέγεται οὔτε ξύλον οὔτε σῶμα ἓν κυρίως οὔτε ὅλως ἕν τι. καθόλου μὲν οὖν φησιν ἓν λέγεσθαι κυρίως τὸ συνεχές, κἂν ᾖ μὴ εὐθὺ ἀλλὰ κεκαμμένον. ἔτι δὲ μᾶλλον ἓν τῶν συνεχῶν τὰ εὐθέα καὶ μὴ κάμψιν ἔχοντα· μᾶλλον γὰρ ἓν κνήμη καθ' αὑτὴν καὶ μηρὸς σκέλους ὅλου· τὸ γὰρ σκέλος οὐκ ἀκαμπές, διὸ ἐνδέχεται καὶ μὴ μίαν αὐτοῦ τὴν κίνησιν εἶναι. οὐκέτι δὲ τοῦτο οἷόν τε ἐπὶ τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης· οὐ γὰρ οἷόν τε τῶν τοιούτων μέρος μέν τι κινεῖσθαι μέρος δὲ μή· κάμψις γὰρ ἂν γένοιτο. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν τῆς κεκαμμένης μᾶλλον εἶναι μίαν λέγει, τὴν δὲ κεκαμμένην οὕτως ὡς [καὶ] γωνίαν ἔχειν καὶ μίαν καὶ οὐ μίαν εἶναι· ἡ γὰρ τοῦ κύκλου μία· οὐδὲ γὰρ ταύτην οἷόν τε κατὰ μόριον κινεῖσθαι φυλάσσουσαν τὸ σχῆμα τὸ αὐτό. διὰ τί δὲ τὴν γωνίαν ἔχουσαν οὐχ ἁπλῶς μίαν εἶπεν; ὅτι γὰρ ἐνδέχεται καὶ μὴ ἅμα πᾶσαν αὐτὴν κινεῖσθαι, τῶν δὲ εὐθειῶν ἀδύνατον τὸ μόριον χωρὶς τοῦ ὅλου κινηθῆναι· κάμπτοιτο γὰρ ἄν, οὐδὲν δὲ μόριον μέγεθος ἔχον τῆς εὐθείας δύναται ἢ καθ' αὑτὸ χωρὶς τῆς ὅλης κινηθῆναι ἢ καθ' αὑτὸ ἠρεμῆσαι. προσέθηκε δὲ τῷ μορίῳ τὸ ἔχον μέγεθος, ὡς δυναμένου καὶ τοῦ πέρατος τῆς εὐθείας ὑπό τινων μορίου λέγεσθαι, ὃ δύναται μένειν τῆς ὅλης κινουμένης. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ ὡς συνεχοῦς ἑνός, ἄλλον τρόπον

2. ἥνωνται *A*. || συνέστησεν *M*. || 3. 4. συνεχῶς *A*. || 4. ᾧ] ὧν *M*. || οὗ *AS*, οὐ *MBr*. || αὐτὸν *M*. || 7. ἡ συνεχὴς μία ἢ καθ' *M*. || 8. μὲν] μὴ *M*. || τοιαῦτα] τὰ αὐτὰ *M*. || 9. καμπὴν *A*. || 10. συνεχῶς *A*. || μίαν *M*. || λόγον τινὰ *M*. || 11. τὸ coni., τῷ *AMBr*, *in quo huiusmodi continentis esse consistat* *S*. || 11. 12. φησὶ δὲ κατ' αὐτὰ *M*. || 14. φύσιν *M*. || 15. εὐθή, ἀλλὰ κεκαλυμμένον *M*. || 16. καλύψιν *M*. || ἓν] ἐκ *M*. || 17. μέρος *M*. || 18. λίαν *M*. || 19. μέντοι κινεῖσθαι *M*. || 21. κεκαλυμμένην *M*. || καὶ om *S*. || 22. κατὰ] καὶ τὰ *M*. || 23. τί om *M*. || 25. κάμποιτο *M*. || 26. ἔχει *M*. || 27. δὲ om *M*.

φησὶν ἓν λέγεσθαι καὶ τὰ ὧν τὸ ὑποκείμενον τῷ εἴδει ἐστὶν ἀδιάφορον· ὃ ἐξηγή-
1016a 18. σατο εἰπὼν "ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἴσθησιν," λέγων ἀδιαίρετον τὸ μὴ εἰς διαφέροντα αἰσθητὰ διαιρούμενον· οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον δεῖ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς εἶναι. διαφέροντα δὲ αἰσθητὰ τὸ γλυκὺ φέρε εἰπεῖν καὶ στρυφνὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ φαιόν. εἶεν δ' ἂν οὕτως ἓν τῶν αἰσθητῶν τὰ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις. λέγει δὲ μὴ μόνον ὧν τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἀδιαίρετόν ἐστιν, ταῦτα ἓν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὧν τὸ ἔσχατον, πρῶτον μὲν ὑποκείμενον λέγων τὸ προσεχῶς ὑποκείμενον, οἷον εἰ οἶνός ἐστιν (ὑποκείμενον γὰρ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν λέγει), εἰ δὴ οἶνος εἴη, κατὰ τοῦτο ἓν ταῦτα· ἓν γὰρ τῷ εἴδει· ὁμοίως κἂν ὕδωρ. ὧν δὲ τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον, ταῦτα ἓν οὐ τῷ αὐτὰ μὴ εἶναι διάφορα αἰσθητὰ ἀλλήλων, ἀλλὰ τῷ ἐξ ἑνός τινος ἐσχάτου αἰσθητοῦ καὶ ἀδιαιρέτου κατ' εἶδος σώματος γεγονέναι αὐτά· ταῦτα γὰρ ἓν οὐχ ὡς ὁμοειδῆ, ἀλλὰ τῷ τὸ ὑποκείμενον ἔσχατον αὐτοῖς ὁμοειδὲς εἶναι. οὕτως οἱ χυμοὶ πάντες ἓν ἀλλήλοις λέγονται εἶναι, ὅτι ἐξ ἑνός τινος σώματος ἐσχάτου ὑποκειμένου τὸ εἶναι αὐτοῖς, ἢ ὕδατος ἢ ἀέρος. προσέθηκε δὲ τῷ "ἢ τὸ τελευταῖον" τὸ "πρὸς τὸ τέλος," ἤτοι ἴσον λέγων τῷ ἢ τὸ τελευταῖον ἀπὸ τοῦ τέλους, τουτέστιν τὸ τούτου πλεῖστον ἀφεστώς, ἢ τὸ τελευταῖον πρὸς τὸ τέλος, τὸ ἔσχατον καὶ τέλος, ὃ μηκέτι ἄλλῳ ὑπόκειται. ἔστι δὲ τελευταῖον μὲν ὁ οἶνος καὶ τὸ ἔλαιον, πρῶτον δὲ τὸ ἐξ οὗ ἡ τούτων γένεσις ὑποκειμένου αἰσθητοῦ· οὕτως ἓν τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, ἂν αἰσθητὸν ἐκεῖνο. ἔτι ἓν φησι λέγεσθαι ἀλλήλοις καὶ ὧν ταὐτὸν καὶ ἓν γένος· τὰ γὰρ διαφέροντα καὶ ἀντιδιῃρημένα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς ὅμως διὰ τὸ γένος ὃν ταὐτὸν ἓν κατ' ἐκεῖνο λέγεται, καὶ ἔστιν οὕτως ἓν τὰ τῷ γένει ἓν λεγόμενα. τρόπον δέ τινά φησιν ὁμοίως ταῦτα ἓν λέγεσθαι τοῖς προειρημένοις, ὧν τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον καὶ ἡ ὕλη οὖσα αἰσθητόν τι σῶμα ἦν ἡ αὐτή· καὶ γὰρ ἐκεῖνα διαφέροντα ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ἀναφορὰν ἓν ὂν καὶ ἀδιαίρετον ἓν ἦν. δύναται καὶ ἁπλῶς τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης λέγειν ὁμοίως ἓν λέγεσθαι τοῖς τῷ γένει τὸ ἓν ἔχουσι. τρόπον δέ τινα ὁμοίως εἶπεν· οὐ γὰρ πάντῃ, ἀλλὰ κατὰ τοσοῦτον καθὸ καὶ ἐν τούτοις καὶ ἐν ἐκείνοις τὸ ἓν κατὰ τὴν ἐπ' ἄλλο τι ἀναφοράν, ἐπεὶ ἐκεῖνα μὲν τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ταὐτὸν εἶχε, ταῦτα δὲ τὸ κατηγορούμενον· κἀκεῖνο ἀδιαίρετον μὲν ἦν κατ' εἶδος, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν οὐκ ἀδιαίρετον, τὸ δὲ γένος ἔμπαλιν κατὰ μὲν τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον, κατ' εἶδος δὲ διαιρετόν. ὁτὲ μὲν οὖν, φησί, λέγεται ταὐτὰ ἀλλήλοις

9. ἓν γὰρ — 10. αὐτὰ om *A1*, pro his verbis inserit τῷ *A2*. || 10. μὴ] μὲν *M*. || διάφορα *MS*, ἀδιάφορα *ABr*. || 14. αὐτῶν *M*. || 17. καὶ] δὲ *M*. || 18. δὲ τὸ τελευταῖον *M*. || 20. ὑποκειμένου, ἀναισθητὸν ἐκείνη. ἔτι *M*. || 24. οὖσα] οὐσία *AM*. || 28. καθὸ κ. ἐ. τούτοις om *M*. || 32. ὁτὲ] ὅτε *ABr*. || λέγεται] fort. λέγεσθαι.

τὰ ὑπὸ ταὐτὸν προσεχὲς γένος κατὰ γένος, καίτοι ταῖς ἀντικειμέναις ἐν αὐτῷ διαφοραῖς ἀντιδιῃρημένον, ὁτὲ δὲ τὰ ὑπὸ ἓν γένος ταὐτὰ ἀλλήλοις λέγεσθαι οὐ κατὰ τὸ προσεχὲς γένος, ὡς τὰ προειρημένα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνωτέρω. καὶ λέγει ἐφ' ὧν τοῦτο· ὅτε γὰρ ᾖ γένη τινὰ ὑπάλληλα καὶ ληφθῇ τὰ εἴδη τὰ τοῦ ὑποκειμένου γένους, ἃ οὐκέτι εἴδη προσεχῆ τῷ πρώτῳ γένει ἐστίν, ἀλλὰ τῷ ὑπ' ἐκεῖνο, τελευταῖα ὄντα καὶ ἔσχατα ἀλλήλοις ἓν οὐ κατὰ τὸ προσεχὲς αὐτοῖς λέγεται γένος, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνωτέρω· τὸ γὰρ ἄνω τούτου δηλωτικόν ἐστιν, οὗ καὶ τὸ ἀνωτέρω τούτων. οἷον ζῷόν ἐστι γένος, καὶ ὄρνεον ὑπὸ τοῦτο, καὶ τούτου εἴδη ἀετὸς καὶ ἱέραξ· ταῦτα δὴ οὐ καθὸ ὄρνεα ταὐτὰ ἀλλήλοις λέγεται (καθὸ γὰρ ὄρνεα, διαφέρει ἀλλήλων), ἀλλ' ᾗ ζῷα ταὐτὰ καὶ ἕν, κατὰ τὴν εἰς τὸ ἀνωτέρω γένος μετάληψιν. οὕτως οὐδὲ τὸ σκαληνὸν καὶ ἰσοσκελὲς ἓν ἀλλήλοις ὡς τρίγωνα, ἀλλ' ὡς σχήματα· τὸ γάρ τοι ἀνωτέρω τούτων δηλωτικὸν ἂν εἴη τοῦ κατὰ τὸ ἀνωτέρω τῶν προσεχῶν γενῶν, καὶ εἴη ἂν τὰ οὕτω τῷ γένει ταὐτά, ὡς κατὰ τὸ ἀνωτέρω γένος, οὐ κατὰ τὸ προσεχές, ἀναλόγως τὸ ἓν ἔχοντα τοῖς ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τοῦ ὑποκειμένου τὸ ἓν ἔχουσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς προσεχοῦς ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐσχάτης· ὡς γὰρ ἐκεῖνα κατὰ τὴν ἐσχάτην αὐτοῖς ὑποκειμένην ὕλην, οὐ κατὰ τὴν προσεχῆ, τὸ ἓν εἶχεν, οὕτω καὶ τὰ νῦν εἰρημένα τῷ γένει ταὐτά ἐστιν οὐ τῷ προσεχῶς κατηγορουμένῳ ἀλλὰ τῷ ἀνωτέρω. τοῦ δὲ κατὰ μὲν τὸ ἀνωτέρω γένος τὰ αὐτὰ λέγεσθαι ταῦτα, κατὰ δὲ τὸ προσεχὲς μηκέτι ἓν ἀλλήλοις, τὴν αἰτίαν ἀποδέδωκεν· οὗ γὰρ γένους διαφοραῖς οὐ διαφέρει ἀλλήλων τινὰ ὄντα ὑπ' αὐτό, κατ' ἐκεῖνο ταῦτα ἀλλήλοις ταὐτά, οὗ δὲ διαφοραῖς διαφέρει γένους, κατ' ἐκεῖνο δὲ οὐ ταὐτά. οὐχ οὕτως ἦν τὰ τῷ γένει τὰ αὐτά, ὧν πρώτων ἐμνημόνευσε. τὰ δὴ τρίγωνα, τό τε ἰσόπλευρον καὶ τὸ σκαληνὸν καὶ τὸ ἰσοσκελές, ἐπεὶ σχήματος μὴ διαφοραῖς οὐ διαφέρει (ὑπὸ γὰρ τὴν τῶν εὐθυγράμμων διαφορὰν πάντα τὰ τρίγωνα), ταὐτὰ ἀλλήλοις ἐστὶ σχήματα· τριγώνου δὲ διαφοραῖς διαφέροντα οὐκέτι τρίγωνα ταὐτὰ ὁμοίως. καὶ ὁ ἀετὸς καὶ ὁ κόραξ τοῦ ζῴου μὴ διαφοραῖς οὐ διαφέρει· ὑπὸ γὰρ τὸ πτηνὸν ἓν τοῦ ζῴου διαφορὰν τὰ ὄρνεα πάντα, διὸ καὶ ζῷα ταὐτά· ὀρνέου δὲ διαφέροντα διαφοραῖς οὐκέτι τὰ αὐτὰ ὄρνεα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἄνθρωπος ὁμοίως, ὅτι μὴ ἀνθρώπου διαφοραῖς ἀλλήλων διαφέρουσι. δείξας δὲ τίνα ἕν ἐστι κατὰ γένος, προστίθησί τι σημαινόμενον ἑνὸς 1016*a* 32.

2. ὁτὲ] ὅτε *ABr.* ‖ ὁτὲ δὲ — 3. ἀνωτέρω] *modo quae supremo generi subiecta sunt S.* ‖ 4. ὑπάλληλα *M*, ὑπ' ἀλλήλοις *ABr.* ‖ 5. εἴδει *M.* ‖ προσεχῆ om et post ἐκεῖνο add *proximae S.* ‖ 11. τὸ σκέλη γὰρ καὶ ἰσοσκελὲς *M.* ‖ 12. τοι] fort. τό. ‖ 15. τοῦ ἐσχάτου *M.* ‖ 17. καὶ τὰ om *M.* ‖ 19. οὗ] οὐ *M.* ‖ 22. ὧν] ὡς *M.* ‖ ἐμνημόνευσε *AM*, ἐμνημένευε *Br.* ‖ 23. τό τε bis *A*1. ‖ ἐπεὶ *AM*, ἐπὶ *Br.* ‖ 26. ταὐτὰ scripsi c. *S*, ταῦτα *AMBr.* ‖ 27. διαφέρει] διαφέρουσιν *M.* ‖ 29. ἄνθρωπος] ἄνθρωποι *M.* ‖ 30. τι scripsi cum *S*, τί *ABr.*

κατὰ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸν λόγον τὸν τί ἦν εἶναι λέγοντα· ὧν γὰρ ἑτέρων ὄντων καὶ κεχωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων ὁ λόγος καὶ ὁρισμὸς ὁ αὐτός ἐστι, ταῦτα ἕν ἐστιν ἀλλήλοις. εἰπὼν δὲ ὧν ὁ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι λέγων ἀδιαίρετος πρὸς ἄλλον, προσέθηκε τὸ "αὐτὸς γὰρ καθ' αὑτὸν πᾶς λόγος διαιρετός," τοῦτο δέ, ἐπεὶ πᾶς λόγος σύγκειται ἐκ πλειόνων τινῶν, εἰς ἃ καὶ διαιρεῖται. ὅταν δὴ κεχωρισμένων τινῶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ συμβεβηκόσι τισὶ διαφερόντων οἱ λόγοι οἱ τὴν οὐσίαν δηλοῦντες αὐτῶν ὦσιν οἱ αὐτοί, καὶ ταῦτα ἕν. καὶ εἴη ἂν διὰ τούτων εἰρηκὼς τίνα ἐστὶ τὰ τῷ εἴδει ἕν τε καὶ ταὐτά, τὸ δὲ "ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων ὁ τοῦ εἴδους" δηλωτικόν ἐστι τοῦ οὕτως τὸν τούτων τῶν κεχωρισμένων ἀλλήλων καὶ κατά τινα συμβεβηκότα διαφερόντων ἕνα εἶναι λόγον· τοιαῦτα γὰρ τὰ κατὰ τὸ μέγεθος μόνον ἀλλήλων διαφέροντα, ἐφ' ὧν εἶπεν "ηὐξημένον καὶ φθῖνον." ἢ ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων ὁ αὐτὸς λόγος ἑκάστου κατὰ τὸ εἶδος μένει, ἄν τε ᾖ μεῖζον ἄν τε ἔλαττον· ὅμοιον γὰρ τρίγωνον καὶ ἓν καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἂν ᾖ ὁμοειδῆ.

1016*b* 1. τούτοις προστίθησι καὶ λέγει καθόλου καὶ κυρίως ἓν ταῦτα εἶναι, ὧν ἡ νόησις ἀδιαίρετος ἡ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῶν καὶ τὴν οὐσίαν· ἃ γὰρ κατὰ πάντα ἐστὶν ἀχώριστα καὶ μήτε χρόνῳ μήτε τόπῳ μήτε λόγῳ χωρισμόν τινα ἐπιδέχεται, ταῦτα μάλιστα ἕν, καὶ τῶν τοιούτων μάλιστα ὅσα οὐσίαι εἰσίν. λέγοι δ' ἂν τὸ ἓν κατ' ἀριθμὸν καὶ τόδε τι καὶ ὑποκείμενον κυρίως ἕν. τῶν μὲν γὰρ ὁμογενῶν καὶ ὁμοειδῶν χωρίζεταί τινα ἀλλήλων καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέρων τῷ γένει, εἰ καὶ μὴ τόπῳ ἢ χρόνῳ ὁ χωρισμός, ἀλλὰ λόγῳ γε· ἄλλος γὰρ λόγος ἀναβάσεως καὶ ἄλλος καταβάσεως, εἰ καὶ ἓν τὸ ὑποκείμενον καὶ ἀχώριστον. τὸ δὲ κατ' ἀριθμὸν ἓν πάντῃ ἀχώριστον, καὶ μάλιστα τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ἀριθμὸν τὸ ἓν ἐχόντων ἕκαστον παρὰ τῆς οὐσίας ἔχει τοῦτο. ἢ τὰ μὲν ὑπὸ τὸ γένος διαφέροντα ἀλλήλων τῷ εἴδει καὶ ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς τῷ γένει τὸ ἓν ἔχει, καὶ τὰ ὑπὸ τὸ εἶδος κεχωρισμένα ἀλλήλων καὶ διαφέροντα, εἰ καὶ μὴ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκότα τινά, τῷ εἴδει ταὐτά τε καὶ ἕν. τὸ δὲ γένος αὐτὸ τὸ καθόλου λαμβανόμενον, οἷον τὸ ζῷον, ἓν ὂν καὶ ταὐτὸν αὐτῷ καὶ οὐκ ἄλλῳ, εἴη ἂν τῷ ἀριθμῷ αὐτὸ αὑτῷ ταὐτόν τε καὶ ἓν ὁμοίως, τουτέστιν ὁ μὴ ἀνθρώπου διαφοραῖς διαιρούμενος· καὶ ἔστι λεγόμενον διὰ τούτων ὑπ' αὐτοῦ ὃ πρὸ ὀλίγου πρόσθεν εἶπεν. ἐπιφέρει δὲ τούτοις καὶ τὸ καθόλου

2. ἀπ' *A*, ὑπ' *Br*. ‖ 6. ἀπ' ἀλλήλων et τισὶ om *M*. ‖ 9. post εἴδους adde εἷς c. *S*. ‖ δηλωτικός *AM*. ‖ 11. διαφέροντι *M*. ‖ ἐφ' ὧν om *M*. ‖ 18. λέγει *M*. ‖ 20. χωρίζεσθαί *M*. ‖ ἀλλήλων ἐν τόπῳ *M*. ‖ 20. 21. ἑτέρων τῷ γένει] fort. ἑτερωνύμων c. *S* ‖ 21. ὁ ὁρισμός *A*. ‖ 22. καὶ ἄλλως *M*. ‖ 23. πάντι *M*. ‖ τὸ] τῷ *M*. ‖ 30. ὁ omittendum videtur, *hoc est non dividitur hominis differentiis S*. ‖ 31. ὃ om *AM*. ‖ εἰπὼν *AM*.

ἓν ἕκαστον λέγεσθαι κατὰ τοῦτο, καθὸ μὴ ἔχει διαίρεσιν μήτε διαφέρον τι πρός τι· τὰ γὰρ μὴ διαφέροντα ἀλλήλων πάντα, καθὸ μὴ διαφέρει, ταὐτά ἐστιν ἀλλήλοις. ὅ τε γὰρ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τὸ ἄνθρωπος ἀδιαίρετος εἷς (ὁ γὰρ μὴ εἰς ἀνθρώπους διαιρούμενος εἷς), καὶ ἓν ζῷον ὁμοίως ὃ μὴ καθὸ ζῷον διαιρεῖται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος. ταῦτα δὲ εἰπὼν διὰ μέσου πάλιν ἐπάνεισι, καὶ δείκνυσιν 1016b 8. ὅτι κυρίως ἓν τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν ἕν ἐστιν· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἕκαστον ἓν λέγεται κατά τι συμβεβηκός· ἢ γὰρ τῷ ἕτερόν τι ποιεῖν, ὡς τὰ ὁμοίως διατιθέντα τινὰ ἓν ἀλλήλοις λέγεται, οἷον μέλι μέλιτι ἢ ὅλως γλυκὺ γλυκεῖ καὶ θερμὸν θερμῷ, ἢ τῷ ἔχειν τι ταὐτόν, ὡς ὁ μουσικὸς τῷ μουσικῷ ἢ ὁ λευκὸς τῷ λευκῷ· τῷ γὰρ ταὐτόν τι ἔχειν ταὐτά· τὰ δὲ τῷ πάσχειν ταὐτὸν διαθερμαινόμενα ἢ ψυχόμενα ἢ ὅλως πάσχοντά τι τὸ αὐτὸ πάθος· τὰ δὲ τῷ πρός τι εἶναι, ὡς λέγομεν τοὺς μὲν πρὸς ἕω οἰκοῦντας πάντας δεξιοὺς τοῦ κόσμου καὶ ἐν τοῖς δεξιοῖς εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο ἑνός τινος κοινωνεῖν, πάλιν δὲ ἀριστεροὺς τοὺς πρὸς δύσιν, ἢ τοὺς ἑνός τινος δεξιοὺς ἢ διπλασίους ἢ ἑνὸς υἱούς. ταῦτα μὲν οὖν τὸ ἓν ἔχει κατά τι τῶν συμβεβηκότων· κατὰ γὰρ τὸ ἐκείνων τινὸς ὁμοίως ἀλλήλοις κεκοινωνηκέναι τὰ οἷς συμβέβηκεν ἐκεῖνο τὸ ἓν ἔχει. κυρίως δὲ ἕν, ὧν ἡ οὐσία μία. μία δέ, ὥς φησιν, ἡ οὐσία τινῶν ἢ συνεχείᾳ (ἓν γὰρ τὸ συνεχὲς καθὸ τοιοῦτον· οὕτω γραμμὴ μία καὶ ἐπίπεδον ἓν καὶ σῶμα ἕν) ἢ εἴδει (οὕτω τρίγωνον ἓν καὶ ἄνθρωπος εἷς λέγονται εἶναι· ὧν γὰρ ἓν εἶδος, ἓν ταῦτα τῇ οὐσίᾳ, ὡς οἱ ἄνθρωποι, ὁμοειδεῖς γάρ· ὁμοίως καὶ πάντα τὰ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις)· ἢ λόγῳ φησίν· λόγῳ γὰρ λέγοι ἓν ἂν τὰ πολυώνυμα· καὶ γὰρ ταῦτα κατ' οὐσίαν ἕν· εἷς γὰρ λόγος αὐτῶν ὁ τὴν οὐσίαν σημαίνων. ἡ ἐκ παραλλήλου εἶπε τὸ "ἢ εἴδει ἢ λόγῳ·" καὶ τοῦ οὕτως εἰρῆσθαι σημεῖον τὸ καὶ τὰ πλείω τίνα ἐστὶν ἀποδιδόντα τῶν τοῖς συνεχέσιν ἀντικειμένων μεμνημονευκέναι καὶ τῶν τῷ εἴδει· εἶπε γὰρ "ὡς πλείω ἢ τὰ μὴ συνεχῆ ἢ ὧν μὴ ἓν τὸ εἶδος." ὅτι δὲ τούτων ἕκαστον ἕν, δείκνυσιν ἐκ τοῦ καὶ τὰ μὴ συνεχῆ ἀλλήλοις ὡς πλείω ἡμᾶς ἀριθμεῖν· πολλοὺς γὰρ ἀνθρώπους λέγομεν, ὅτι διῄρηνται ἀπ' ἀλλήλων, καίτοι ταὐτὸν ἔχουσιν εἶδος· ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις ὡς πολλὰ λέγομεν, ὡς ἵππον, κύνα, ἄνθρωπον. οὐκέτι παρέθετο πῶς καὶ ὧν οἱ λόγοι πλείους, καὶ ταῦτα πλείω. προστίθησι 1016b 11. δὲ τοῖς προειρημένοις τοῦ κυρίως ἑνὸς τρόποις καὶ τὸ ὡς ὅλον ἕν· πολλάκις γὰρ κἂν ᾖ τι συνεχές, οὐ λέγομεν αὐτὸ ἕν, ἂν μὴ ὅλον ᾖ καὶ τὸ εἶδος ἀπείληφεν· οὐ γὰρ τὸ ὁπωσοῦν συγκείμενον ἕν, κἂν πάντα ἔχῃ τὰ μέρη ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἂν οὕτως ἔχῃ ὡς τὸ οἰκεῖον εἶδος ἔχειν, ὡς ἔδειξεν ἐναργῶς ἐπὶ τοῦ ὑπο-

1. ἑκάστου *M.* || 3. κατὰ τὸ] καθὸ *Hk.* || 5. μέσου παρέστιν ἀπάντεισι *M.* || 7. 8. διατεθέντα hab. *S.* || 8. γλυκεῖ om *A.* || 13. τινος] τι *M.* || 16. συμβεβηκέναι *M.* || 17. δέ om *M.* || 25. ἢ ὧν — 26. συνεχῆ om *M.* || 26. τὰ μὴ συνεχῆ scr. c. *S*, μὴ τὰ συνεχῆ *ABr.* || 27. ὅτι — 28. λέγομεν om *A*, deesse aliquid significat *A2.* || 28. ὡς πολ. coni., ὧν πολ. *Br.* || 32. αὐτῷ *A.*

δήματος. λέγει δὲ καὶ τὴν τοῦ κύκλου γραμμὴν διὰ τοῦτο μάλιστα ἓν εἶναι, ὅτι πρὸς τῷ συνεχεῖ καὶ τὸ τέλειόν τε καὶ ὅλον ἔχει· οὐ γὰρ δέχεται προσθήκην κατ' οὐδέν, ὡς τὸ τέλειον ἔχουσα. δοκεῖ δὲ ἡ λέξις αὕτη ἐλλιπῶς εἰρῆσθαι· προθεὶς γὰρ "ἐπεὶ δ' ἔστι μὴ ὡς ὁτιοῦν ἓν φαμεν εἶναι, ἂν ᾖ ποσόν," οὐκέτι οὐδὲν πρὸς τοῦτο ἀπέδωκε· λείπει γὰρ τὸ εἴη ἄν τις καὶ οὗτος ἑνὸς τρόπος, ἤ τι τοιοῦτον. καὶ γὰρ εἰ δύναται τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλου εἰρημένον ὡς οὕτως εἰρημένον ἀκούεσθαι, διὰ τοῦτο ἡ τοῦ κύκλου μάλιστα μία τῶν γραμμῶν, ἀλλ' οὐχ οὕτως αὐτὸς εἴρηκε τῇ λέξει. εἴη δ' ἂν σαφὴς ἡ λέξις καὶ τὸ ἀκόλουθον σώζουσα, εἰ εἴη γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ "ἐπεὶ δ' ἔστι μὴ ὡς ὁτιοῦν" τὸ ἔτι δὲ ἔστι μὴ ὡς ὁτιοῦν. προστίθησι τοῖς εἰρημένοις καὶ ὅτι τὸ ἑνὶ εἶναι τὸ ἀρχὴ ἀριθμοῦ εἶναί ἐστιν· τὸ γὰρ ἐν ἑκάστῳ πρῶτον μέτρον, ὃ καὶ ἕν ἐστιν, ἐν ἑκάστῳ ἀρχή· τοιοῦτον δὲ ἐν μὲν τῷ ἀριθμῷ ἡ μονάς, ἐν ἄλλῳ δὲ ἄλλο, ὅ τι ποτὲ καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον μέτρον· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἐν πᾶσι τὸ ἕν. τί δέ ἐστι τὸ ἐν ἑκάστῳ πρῶτον μέτρον, ἐδήλωσεν εἰπὼν ᾧ γὰρ πρώτῳ γνωρίζομέν τι, τοῦτο πρῶτον μέτρον ἑκάστου γένους. διὸ καὶ ἔδειξεν ὅτι ἀρχὴ ὡς γνωστοῦ· δι' ὃ γὰρ πρῶτον γνωρίζεταί τι, τοῦτο ἀρχὴ ἐκείνου, ὥστε γνώσεως καὶ τοῦ γνωστοῦ τὸ ἓν ἀρχή· ἑνί τε γὰρ ἀνθρώπῳ πρώτως οἱ ἄνθρωποι γνωρίζονται καὶ ἑνὶ ἵππῳ οἱ ἵπποι, καὶ καθ' ἕκαστον γένος οἰκείῳ τινὶ τοῦ γένους
1016b 21. ἐκείνου. οὕτως ἐν μέλει ἡ δίεσις· τούτῳ γὰρ ἐλαχίστῳ αἰσθητῷ διαστήματι δοκεῖ πάντα τὰ διαστήματα ἐν τοῖς μέλεσι μετρεῖσθαι. καὶ ἐν φωνῇ δὲ τὸ φωνῆεν ἢ ἄφωνον στοιχεῖον ἕν· τούτοις γὰρ ἐλαχίστοις πᾶσα ἐγγράμματος φωνὴ μετρεῖται. πάλιν ἐν βάρει ἄλλο τι τὸ πρῶτόν τε καὶ ἕν, οὗ τῷ πλήθει τε καὶ τῇ συνθέσει τὸ πᾶν βάρος γνωρίζεται. ὁμοίως καὶ ἐν κινήσει ἔστι τι πρῶτον γνωριζόμενόν τε καὶ λαμβανόμενον, ᾧ ἡ πᾶσα κίνησις γνωρίζεται· καὶ γὰρ εἰ μὴ φύσει τίς ἐστι πρώτη κίνησις, ἀλλ' ἡμεῖς γε ὁρίζομεν τὴν σταδιαίαν ἤ τινα ἄλλην, ᾗ τὴν ὅλην μετροῦμεν. ἐν πᾶσι δέ, φησί, καὶ πανταχοῦ τὸ ἓν ἢ τῷ ποσῷ ἢ τῷ εἴδει ἀδιαίρετον. καὶ ἔτι ἄθετον, μονὰς τοῦτο· ἂν δὲ θέσιν ἔχῃ πάντῃ ὂν ἀδιαίρετον, στιγμή· τὸ δὲ μοναχῇ διαιρετὸν γραμμή (κατὰ γὰρ μῆκος), ἐπίπεδον δὲ τὸ διχῇ, τὸ δὲ πάντῃ τε καὶ τριχῇ διάστατον (τὸ γὰρ τριχῇ πάντῃ) σῶμα.

3. προθεὶς coni., προσθεὶς *AMBr*, *sed cum dixisset S*. ‖ 4. ἓν addidi e *S*. ‖ 6. δύνανται *M*. ‖ 7. μία et 8. ἡ λέξις om *M*. ‖ 9. ὡς ὁτιοῦν"] κατὰ ὁτ. *V*. ‖ τὸ — ὁτιοῦν om *A1 M*. ‖ 10. ἐν ἑκάστῳ coni., ἓν ἑκάστῳ *ASBr*. ‖ 11. post ἀρχή add *unum igitur est principium in quocunque S*. ‖ 12. ἄλλο ὅτι ποτὲ om *MV* in lac. ‖ 19. μέλεσι] μέτροισι *M*. ‖ 20. στοιχεῖον ἕν· τούτοις coni., στοιχεῖον· ἐν τούτοις *ABr*. ‖ 22. πᾶν om *M*. ‖ 23. 24. φύσις *M*. ‖ 25. καὶ πᾶν τὸ *M*. ‖ 26. post ἀδιαίρετον aliquid deesse significat *A2*, supplendum e *S* *quod igitur est quantitate individuum, id si omnino est individuum et praeterea positione caret, unitas est*. ‖ ἀθέατον *M*. ‖ 28. διάστατον *AS*, διαιρετόν *Br*.

κατ' εἶδος δὲ ἀδιαίρετον ὁ εἷς ἄνθρωπος, ὁ εἷς ἵππος, καθ' ἕκαστον εἶδος. τὸ κατ' ἀριθμὸν δὲ ἓν ὡς γνώριμον ὂν οὐ προσέθηκεν. ἑξῆς δὲ ἄλλην τινὰ τοῦ 1016b 31.
ἑνὸς διαίρεσιν ὑπογράφει, ᾗ καὶ συνήθως εἰώθασι χρῆσθαι, ἐν τοῖς προειρημένοις καὶ αὐτῇ περιεχομένῃ· ἓν γὰρ τὰ μὲν κατ' ἀριθμόν, τὰ δὲ κατ' εἶδος, τὰ δὲ τῷ γένει, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν. λέγει δὲ τὸ μὲν ἓν ἀριθμῷ, ὧν ἡ ὕλη μία, κοινότερον ὕλην λέγων τὸ ὑποκείμενον· ἃ γὰρ κατὰ τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ἕν, ταῦτα τῷ ἀριθμῷ ἕν, ἐπεὶ καὶ ἐν γραμμῇ καὶ ἐν μονάδι τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἅ ἐστιν ἄϋλα. καὶ τὸ ὑποκείμενον δὲ κοινότερον ἂν ἐπ' αὐτῶν ὕλη λέγοιτο. εἴδει δὲ ἕν, ὧν ὁ λόγος, φησίν, εἷς. λόγος δὲ εἷς τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἁπάντων· τῶν γὰρ διαφερόντων τοῦ γένους εἰδῶν οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς λόγος, ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς λόγος τῶν ὑπὸ τὰ ἄτομα εἴδη. γένει δὲ λέγει ἓν εἶναι, ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας, τουτέστιν ὧν ἕν τι τῶν ἀνωτάτω γενῶν καὶ μία κατηγορία κατηγορεῖται· πάντα γὰρ ταῦτα ἓν τῷ γένει. τὸ δὲ κατ' ἀναλογίαν ἓν ὡρίσατο τὸ ἔχον ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο· ὅταν γὰρ οὕτως ἔχῃ τι πρός τι ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο, ταῦτα διὰ τὴν τοιαύτην ὁμοιότητα ἀναλογίᾳ ἕν. γνώριμον δὲ καὶ ὃ ἐπὶ τούτοις προσέθηκεν, ὅτι ἀεὶ τὰ κατὰ τὸ ὕστερον τὸ ἓν ἔχοντα καὶ τὰ πρῶτα ἔχει, οὐ μὴν ἀνάπαλιν· τὰ γὰρ κατ' ἀριθμὸν ἓν καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ γένει τὸ ἓν ἔχει. ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις πῶς τὰ κατ' ἀριθμὸν ἓν καὶ ἀναλογίᾳ τὸ ἓν ἔχει, οὐ μὴν ἀνάπαλιν. ἢ οὕτω λέγεται κατὰ τὸ εἴδει ἓν τῷ ἀριθμῷ αὐτὸ αὐτῷ εἶναι· λέγει δὲ καὶ τὰ γένει τὸ ἓν ἔχοντα καὶ ἀναλογίᾳ ἔχειν· ἀνάλογον γὰρ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, οἷον ὡς ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον καὶ ἵππος πρὸς ἵππον, ὡς ἄνθρωπος ζῷον καὶ ἵππος ζῷον. καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ εἴδει ἀνάλογον. οὐ μὴν τὰ ἀναλογίᾳ ἓν καὶ γένει· ἀναλογίᾳ μὲν γὰρ ἕν, ὡς πηγὴ πρὸς ποταμόν, οὕτω καρδία πρὸς τὸ ζῷον· οὐ μὴν καὶ ὁμογενῆ ταῦτα, πηγὴ καὶ καρδία ἢ ποταμὸς καὶ ζῷον. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ ἑνός, φανερόν φησιν εἶναι ὅτι καὶ τὰ πολλὰ ἀντικειμένως τῷ ἑνὶ λεχθήσεται· καὶ γὰρ τὰ μὴ συνεχῆ ἀλλὰ διῃρημένα πολλά, καὶ τὰ μὴ ἀδιαίρετον ἀλλὰ διῃρημένην καὶ διαφέρουσαν τὴν ὕλην ἔχοντα κατὰ τὸ εἶδος, τὴν πρώτην ἢ τὴν τελευταίαν, πρώτην μὲν ἂν τὸ μὲν εἴη κατὰ τὸ ὑποκείμενον οἶνος τὸ δὲ ἔλαιον (ἕτερα γὰρ εἴδη τούτων), ἐσχάτην δὲ ἂν ᾖ τὸ ἔσχατον ὑπο-

2. ἓν om *A*. || 7. τὸ ἓν *AS*, τῷ ἓν *Br*. || ἃ om *M*. || 8. ὕλη addidi e *S*. || 11. τῶν] τὸ *M*. || γένη *A*. || 14. ἔχῃ] ἔχει *M*. || 15. ἀναλογίαν *M*. || 19—20. *an sic dicitur, quatenus unum numero, idem sibi est specie. nam quoniam genere unum sunt, proportionis quoque unitatem habent, quia in eodem genere contenta proportionem habent inter se S.* || 20. γένη *M*. || 21. 22. ὡς ἄνθρωπος ζῷον καὶ ἵππος ζῷον *A1 MS*, οὕτως ἄνθρωπος πρὸς ζῷον καὶ ἵππος πρὸς ζῷον *A2 Br*. || 23. καὶ om *M*. || 24. πηγῇ *M*. || ποταμῷ *M*. || 28. πρώτῳ μὲν *M*. || εἴη] fort. ᾖ. || 29. δὲ ante ἂν om *M*. || ᾖ] ἢ *M*.

κείμενον ἑκάστῳ, ἐξ οὗ γέγονεν, ἕτερον τῷ εἴδει, οἷον ἂν τὸ μὲν ἐξ ὕδατος ἢ τοῦ ἐσχάτου ὑποκειμένου, ὡς τὰ τηκτά, τὸ δὲ ἐκ γῆς ἤ τινος ἄλλου, ὡς τὰ θυμι-
1017*a* 6. άματα. τὰ δὲ τῷ τοὺς λόγους πλείους ἔχειν, ὡς τὰ ἕτερα τῷ εἴδει, ἃ εἴη ἀντικείμενα τοῖς ὧν εἷς λόγος καὶ ὅρος. ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ ἑνὸς ἀποδόσεων ὁμοίως τοῖς προειρημένοις τὰ ἀντικείμενα πολλὰ λαμβάνειν· τῷ τε γὰρ γένει πολλά, ὧν οὐκ ἔστι κοινὸν γένος· ἀλλὰ καὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἀδιαίρετος ἡ νόησις πολλά, καὶ τὰ διαιρούμενα ἀπ' ἀλλήλων, καθὸ διαιρεῖται, πολλά.

1017*a* 7. (7) "τὸ — αὐτό." καὶ τοῦ ὄντος ὥσπερ καὶ τοῦ ἑνὸς πρώτην διαίρεσιν ποιεῖται τὴν εἴς τε τὸ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ εἰς τὸ καθ' αὑτὸ καὶ πρῶτον· καὶ ἐπὶ τούτου τρόπους ἐκτίθεται καθ' οὓς κατὰ συμβεβηκὸς εἶναί τι λέγεται, διὰ παραδειγμάτων, χρώμενος ἀντὶ τοῦ ὄντος τῷ ἔστιν, ἐπεὶ καὶ ἐκ τοῦ ὄντος τὸ ἔστιν ἐσχημάτισται. λέγει δὴ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ὂν καὶ τὸ εἶναι κατηγορεῖν ἡμᾶς ποτὲ μέν, ἂν οὕτω λέγωμεν, ὁ δίκαιος μουσικός ἐστιν, ὥσπερ ἦν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἕν, ποτὲ δὲ ἂν οὕτως, ὁ ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, ποτὲ δέ, ἂν οὕτως, τὸ μουσικὸν ἄνθρωπός ἐστιν· καθ' οὓς προεδείχθη καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἓν λεγόμενον. τίς δὲ ἡ τούτων διαφορὰ πρὸς ἄλληλα, καὶ δι' ἃ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ὂν καὶ τὸ εἶναι λέγεται, ἑξῆς δείκνυσιν. ὡς γὰρ ὅταν συμβεβηκότα τινὰ κατηγορήσωμέν τινος, κατὰ συμβεβηκὸς λέγομεν ἐκείνην εἶναι μίαν τὴν κατηγορίαν τῷ ἓν εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῖς οὕτω συνυπάρχουσιν, οὕτω καὶ ὂν λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς τὰ οὕτως ὑπάρχοντά τινι οὐσίᾳ. ὡς γὰρ ἕν ἐστι κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἑνὶ συμβέβηκεν, οὕτω καὶ ὂν κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ὄντι συμβέβηκε τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἔστιν αὐτοῦ· ὧν δὲ κυρίως ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ταῦτα ἅ ἐστιν, εἴτε πλείω αὐτῷ εἴη συμβεβηκότα εἴτε ἕν, αὐτῷ εἴη συμβεβηκότα, εἰ τοῦτο εἶεν· ὃ γὰρ μὴ κυρίως τί ἐστι, τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς ἐκεῖνό ἐστιν· οὐδεμία γὰρ οὐσία καθ' αὑτήν ἐστί τι τούτων ἃ οὐκ ἐν τῷ εἶναι αὐτῆς ἐστίν, ἀλλὰ συμβέβηκεν αὐτῇ· διὸ αὐτή τε ἡ ὑποκειμένη τούτοις οὐσία κατὰ συμβεβηκὸς αὐτά ἐστιν ἃ οὕτως αὐτῆς κατηγορεῖται, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ καὶ αὐτὰ κατὰ συμβεβηκός ἐστι τῷ μὴ κυρίως εἶναι μηδὲ καθ' αὑτά, ἀλλὰ τὸ εἶναι ὂν [ὑπάρχει] παρὰ τούτου ἔχειν ᾧ συμβέβηκε. παραπλησίως λέγοντες ὥσπερ εἰ τὸν μουσικὸν οἰκοδο-

2. ἐκ γῆς] αὐτῆς *M.* || 3. fort. εἴη ἄν. || 8. αὐτὸ *M.* || 9. εἰς post καὶ om *A.* || καὶ ἐπὶ τούτου om et καὶ πρῶτον a superioribus puncto distinguit *S.* || 11. ἐκ τοῦ] αὐτοῦ *M.* || 16. παντὸς *M.* || 17. ὅταν] ὄντα *M.* || 20. γὰρ *AS*, om *Br.* || 22. ὧν δὲ] οὗ δὲ *AM.* || ἅ om *M.* || εἴτε] ἢ *M.* || *quorum autem proprie subiectum est, ea sive unum sive plura sint, ipsius erunt accidentia, si hoc sint* *S.* || 23. post εἴτε ἓν add ἢ πλείω *A.* || εἴτε — συμβεβηκότα om *M.* || 24. μὴ] μὲν *M.* || 28. τῷ] τὰ *M.* || ὑπάρχει om *S.* || 29. εἰς *M.*

μεῖν εἴποιεν ἀλλ' οὐχὶ οἰκοδόμον εἶναι, ἵνα χωρὶς τοῦ εἶναι λαβὼν τὸ συμβεβηκός, καὶ δείξας πῶς τοῦτο λέγεται, δείξῃ ὁμοίως τούτῳ λεγόμενον καὶ τὸ εἶναι τὸν οἰκοδόμον μουσικόν. ὡς οὖν ὁ οἰκοδόμος μουσικός, καὶ ἀντιστρέψαντι ὁ μουσικὸς οἰκοδόμος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ὅπως ἂν ῥηθείη· ὅτι γὰρ ᾧ συμβέβηκεν οἰκοδόμῳ εἶναι, τούτῳ καὶ μουσικῷ· ὅταν γάρ τι τάδε λέγηται εἶναι ἀληθῶς, τούτῳ ἀληθές ἐστι τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχειν τε καὶ συμβεβηκέναι. ὡς δὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἔχει· ἄν τε γὰρ λέγωμεν τὸν ἄνθρωπον μουσικὸν εἶναι ἢ τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον, ἄν τε τὸ μουσικὸν λευκὸν εἶναι ἢ τὸ λευκὸν μουσικόν, τὸ μὲν ὅτι ἀμφότερα τῷ αὐτῷ συμβέβηκε λέγομεν, καὶ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ἀμφότερα καὶ λευκὸς καὶ μουσικὸς κατὰ συμβεβηκός· τὸ δὲ ὁ ἄνθρωπος μουσικός, ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκε τὸ μουσικόν, καὶ ἔστιν οὕτως ὂν ὡς ὄντι συμβεβηκός, κυρίως ἂν καὶ αὐτὸ ὄν, εἰ ἦν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. τὸν δὲ μουσικὸν ἄνθρωπον λέγομεν οὐχ ὡς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχοντος τῷ μουσικῷ, ἀλλ' ὡς τοῦ μουσικοῦ τῷ ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν τὴν ἐκφορὰν τῆς κατηγορίας ποιούμενοι, ὅταν οὕτω λέγωμεν τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον. ἐκθέμενος οὖν τοὺς τρεῖς τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς τρόπους, δείκνυσιν αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφοράν· ἢ γὰρ διότι τῷ ὄντι καὶ τῇ οὐσίᾳ ἄμφω ὑπάρχει, ἢ ὅτι τῷ ὑποκειμένῳ οὐσίᾳ ὄντι ὑπάρχει καὶ συμβέβηκε τὸ κατηγορούμενον, ἢ ὅτι αὐτό ἐστιν ᾧ ὑπάρχει τὸ οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται, ὡς ἐν ταῖς παρὰ φύσιν προτάσεσιν, ἐν αἷς συμβεβηκότος οὐσία κατηγορεῖται. προσέθηκε δὲ τοῖς προειρημένοις ὡς κατὰ συμβεβηκὸς τοῦ 1017*a* 18.
εἶναι λεγομένου ὁμοίως τοῖς προειρημένοις καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸ οὐ λευκὸν ἔστιν· τὸ γὰρ οὐ λευκὸν κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λέγεται, ὅτι ᾧ συμβέβηκε μὴ εἶναι λευκῷ ἐκεῖνο ἔστιν. εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος, ἑξῆς περὶ τοῦ καθ' αὑτὸ λέγει. φησὶ δὲ τοσαυταχῶς τὸ καθ' αὑτὸ ὂν λέγεσθαι ὅσα σχήματα καὶ γένη κατηγοριῶν. σχήματα δὲ κατηγοριῶν τὰς δέκα κατηγορίας λέγει· δεκαχῶς οὖν φησὶ τὸ καθ' αὑτὸ ὂν λέγεσθαι. καὶ αἴτιον τούτου ἀποδίδωσιν· ἐπεὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὸ εἶναι συντασσόμενον ταὐτὸν ᾧ συντάσσεται σημαίνει· τὴν γὰρ οἰκείαν ὕπαρξιν ἑκάστου σημαίνει τὸ ὂν ὁμώνυμον· εἰ δὲ δέκα αἱ κατὰ τὰ ἀνωτάτω γένη διαφοραί, δεκαχῶς καὶ τὸ ὄν τε καὶ τὸ εἶναι ῥηθήσεται. τὸ μὲν γὰρ τῇ οὐσίᾳ συντασσόμενον εἶναι τὴν οὐσιώδη ὕπαρξιν σημαίνει, τῷ δὲ ποσῷ τὴν ὡς ποσοῦ, καὶ τῷ ποιῷ τὴν ὡς ποιοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν ὁμοίως. ὥστε καὶ

2. δείξῃ] δείξει *A*. ‖ δείξῃ — 4. οἰκοδόμος] *perinde esse docens dicere aedificatorem esse musicum, ac aedificatorem musicum, vel e converso musicum aedificatorem S*. ‖ 4. fort. ῥηθῇ. ‖ 6. ἐστι τῷ τὸ *M*. ‖ συμβέβηκεν *M*. ‖ 7. λέγομεν *M*. ‖ 8. 9. τὸ μουσικὸν εἶναι, ἢ τὸ λευκὸν εἶναι ἢ τὸ *M*. ‖ 9. λέγωμεν *A*. ‖ 12. ὄντι *S* et fort. *AM*, ὄν τι *Br*. ‖ 14. ἐκφορὰν *AM S*, ἐμφορὰν *Br*. ‖ 21. οὐ om *M*. ‖ 28. εἰ δὲ] fort. εἰ δή, *si ergo S*. ‖ τὰ om *M*. ‖ 29. γένει *M*.

ὅταν ἐν τῇ οὐσίᾳ τινὸς τούτων τι κατηγορῆται ὡς γένος ἢ ὡς διαφορὰ ἢ ὡς ὁρισμός τινος ὂν αὐτῶν, τὸ ἔστι τὸ τοῖς οὕτω κατηγορουμένοις συνταττόμενον εἴη ἂν καθ' αὑτὸ κατηγορούμενον. δεικτικὸν δὲ τοῦ τὸ ἔστιν, ᾧ ἂν συντάσσηται, ἐκείνην σημαίνειν τὴν φύσιν, παρέθετο τὸ μηδὲν σημαίνειν ἄλλο τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἐστὶν ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει, τουτέστι τὸ ἔστιν, ὃ ἐπὶ τῇ ὑγείᾳ συντέτακται, μηδὲν ἄλλο ἢ τὴν τῆς ὑγείας ὕπαρξιν σημαίνει· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ βαδίζων τὴν τῆς βαδίσεως, καὶ ἐπὶ τοῦ τέμνων τὴν τῆς τομῆς, καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως. ὡς γὰρ εἶπεν ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας, αὐτὸ μὲν οὐδέν ἐστι, προσσημαίνει
1017*a* 31. δὲ σύνθεσίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐχ οἷόν τε εἶναι. ἔτι, φησί, σημαίνει τὸ ἔστι καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ ὂν τὸ ἀληθές, τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ τὸ μὴ ὂν ψεῦδος· τὸ μὲν γὰρ ἀληθές εἶναί τε καὶ ὄν φαμεν, τὸ δὲ ψεῦδος μὴ εἶναί τε καὶ μὴ ὄν, ὁμοίως ἔν τε καταφάσει καὶ ἀποφάσει, τουτέστιν ἐάν τε καταφατικῶς τινὸς κατηγορηθῇ ἄν τε ἀποφατικῶς. ὁ μὲν γὰρ λέγων "ἔστι Σωκράτης μουσικός" ἀληθές φησιν εἶναι τὸ λεγόμενον, τῷ ἔστιν ἐπὶ τοῦ ἀληθῶς χρώμενος. ὁμοίως καὶ ὁ λέγων "ἔστι Σωκράτης οὐ λευκός," ἀποφατικῶς κατηγορῶν τὸ οὐ λευκός, ἀληθὲς λέγει πάλιν τὸ εἶναι μὴ λευκὸν Σωκράτην. καὶ οὕτω μὲν ἐν τῇ καταφάσει τἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος ἐν τῇ ἀποφάσει, ὡς ὅταν εἴπῃ τις μὴ εἶναι τὴν διάμετρον τῇ πλευρᾷ σύμμετρον. συντάξας γὰρ τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον τῇ πλευρᾷ τῷ μὴ εἶναι, ψεῦδος λέγει τὸ εἶναι τοῦτο. ὁ μὲν γὰρ τὴν κατάφασιν λέγων ἀληθές φησιν εἶναι τὸ εἶναι, ὁ δὲ τὴν ἀπόφασιν ἀναιρεῖ τὸ
1017*b* 1. εἶναι ὡς ψεῦδος ὄν. λέγει δὲ τὸ εἶναί τε καὶ τὸ ὂν σημαίνειν πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸ δυνάμει τε καὶ ἐντελεχείᾳ. ἂν δὲ ᾖ γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ "δυνάμει" τὸ "ῥητόν," λέγοι ἂν ῥητὸν τὸ δυνάμει, ὅτι ῥηθῆναι μὲν ἀληθές ἐστιν, οὐ μὴν καὶ ἔστιν ἤδη. "τὸ δὲ ἐντελεχείᾳ τῶν εἰρημένων τούτων," τουτέστι τῶν ῥητῶν τε καὶ δυνάμει. ὁρῶν γὰρ εἶναι λέγεται καὶ τὸ ἤδη ὁρῶν καὶ τὸ δυνάμενον, ὡς τὸ κοιμώμενον, τοῦ εἶναι καὶ ἐπ' ἐκείνου καὶ ἐπὶ τούτου κατηγορουμένου· ὁμοίως καὶ ἐπίστασθαι καὶ τὸ ἐνεργοῦν κατ' ἐπιστήμην καὶ τὸ δυνάμενον· ἔστι δὲ ἴσον τὸ ἐπίστασθαι τῷ ἐπιστάμενον εἶναι. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἠρεμεῖν. καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν δὲ ὁμοίως σημαίνεσθαί φησιν ὑπὸ τοῦ εἶναι καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, οὐσίας εἰπὼν αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ὑποκείμενα πρὸς ἀντιδιαίρεσιν τῶν προειρημένων πραγμάτων ἐπὶ ἐνεργειῶν εἰρημένα καὶ ἕξεων καὶ ἠρεμιῶν, ἅπερ ἦν ταῖς οὐσίαις

1. κατηγορεῖται *M.* || 2. ὂν] ὢν *M.* || 3. ᾧ *AS*, ὧν *MBr.* || 5. ὑγιαίνει] ὑγιαίνειν *AM.* || τὸ ἔστιν addidi e *S.* || ἐπεὶ *M.* || 8. π. Ἑρμ. 3. p. 16*b* 24. || post ἔστι add τι *Br*, om *AM.* || 10. fort. τὸ ψεῦδος. || 12.13. τινὸς — ἀποφατικῶς om *M.* || 14. ἀληθῶς] ἀληθὲς *M*, fort. ἀληθοῦς. || 16. ἀληθὲς coni., ἀληθῶς *ASBr.* || 18. σύμμετρον — σύμμετρον *A*1 *M*, ἀσύμμετρον utrobique *A*2 *SBr.* || 19. τῷ] τὸ *M.* || τὸ] δὲ *M.* || 22. τε om *M.* || 23. λέγει *M.* || καὶ om *A.* || 31. οὐ ρεμιῶν *M.*

συμβεβηκότα. ὅταν γάρ, φησίν, ἐν τῷ ἀργῷ λίθῳ Ἑρμῆν τις λέγῃ εἶναι, ὅτι δύναται γενέσθαι Ἑρμῆς ἐξ αὐτοῦ λέγει. ἀλλὰ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γραμμῆς δυνάμει ἐστὶν ἐν τῇ μὴ διῃρημένῃ, καὶ τὴν γραμμὴν ἐν ταῖς οὐσίαις θείς, ἐπεί τισιν οὕτως ἐδόκει. ὁμοίως καὶ σῖτός ἐστιν ὁ μηδέπω ἁδρὸς δυνάμει. εἰπὼν δὲ ταῦτα προσέθηκε "πότε δὲ δυνατὸν καὶ πότε οὔπω, ἐν ἄλλοις διοριστέον·" οὐ γὰρ ἐφ' ὁτουοῦν τῶν ὄντων τὸ δυνατὸν κατηγορητέον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἤδη ὄντος καὶ δυναμένου εἰς ἐκεῖνο προσεχῶς μεταβάλλειν, ὃ λέγεται δύνασθαι ἢ δέξασθαι αὐτό· τὸν μὲν γὰρ ἤδη ὄντα λίθον ἐρεῖ τις Ἑρμῆν εὐλόγως δυνάμει, οὐκέτι μέντοι καὶ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ, ἐξ ὧν ὁ λίθος, Ἑρμῆν ἐρεῖ τις δυνάμει. καὶ τὸ μὲν παιδίον δυνάμει ἐπιστῆμον, οὐ μὴν καὶ τὸ ἔμμηνον· καὶ τὸ σκυλάκιον δυνάμει ὁρῶν, οὐ μὴν καὶ τὸ ἔτι κατὰ γαστρὸς ὄν. ποιήσεται δὲ τὸν λόγον περὶ μὲν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος καὶ περὶ τοῦ ὡς ἀληθοῦς ἐν τῷ μετὰ τοῦτο, περὶ δὲ τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος ἐν τῷ Ζ καὶ Η, περὶ δὲ τοῦ δυνάμει τε καὶ ἐντελεχείᾳ ἐν τῷ Θ.

(8) "οὐσία — σώματα." διελὼν τὸ κυρίως ὂν κατὰ τὰς κατηγορίας, καὶ 1017*b* 10.
τούτων ἑκάστη ποσαχῶς λέγεται δείκνυσι, καὶ πρῶτον περὶ τῆς οὐσίας διαλαμβάνει καὶ διαιρεῖ αὐτὴν εἴς τε σώματα· τὰ γὰρ σώματα οὐσίαι, καὶ ὅλως ὅσα ἐκ σώματός εἰσιν ἢ σῶμα ἔχει, πάντα οὐσίαι, ὥσπερ τὰ ζῷα. λέγει δὲ καὶ δαιμόνια οὕτως οὐσίας, ἤτοι καθ' οὓς δαίμονές εἰσι, λέγων κἀκείνους τοιαύτας οὐσίας εἶναι, εἴ γε κἀκεῖνοι ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος. ἢ δαιμόνια τὰ θεῖα λέγει· τοιαῦτα γὰρ τὰ ἄστρα καὶ τὰ τούτων μέρη. οὐχ ὡς ψυχὴν δὲ καὶ σῶμα λέγοι ἂν νῦν τὰ μέρη ἐπὶ τῶν ζῴων, ἀλλ' ὡς τὰ σωματικὰ μέρη, οἷόν ἐστι χεὶρ ἢ πούς· περὶ γὰρ τῆς κατὰ τὸ εἶδος οὐσίας ἐπιφέρει. τοῦ δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα οὐσίας εἶναι αἰτίαν ἀποδέδωκεν ὅτι μὴ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, τουτέστιν ὅτι μή ἐστι τοιαῦτα ὡς ἔν τινι ὑποκειμένῳ αὐτοῖς τὸ εἶναι ἔχειν, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὰ ἄλλοις ὑπόκειται (ἡ γὰρ τῶν συμβεβηκότων φύσις ἐν τούτοις τὸ εἶναι ἔχει)· αἱ δὲ ἄτομοι οὐσίαι οὐ τοιαῦται· ἐν γὰρ ταύταις τὰ συμβεβηκότα· διὸ αὗται οὔτε καθ' ὑποκειμένου οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλὰ κατὰ τούτων τὰ ἄλλα καὶ ἐν τούτοις. ἄλλον δέ φησι τρόπον οὐσίαν λέγεσθαι, "ὃ ἂν ᾖ 1017*b* 14.
αἴτιον τοῦ εἶναι ἐνυπάρχον ἐν τοῖς τοιούτοις ὅσα μὴ λέγεται καθ' ὑποκειμένου."

1. Ἑρμῇ *M*. || 2. ἥμισυ scripsi c. *S* et Arist. p. 1017*b* 7, σημεῖον *AM Br*. || 3. μὴ om *M*. || θείσεσι *M*. || 4. ἁδρὸς] ἀέρος *A*1, ἀνδρὸς *M*. || 5. δὲ] οὐ *M*. || 8. τίς ἑρμηνεῦται λόγος *M*. || 10. σκολάκι *M*. || 11. 12. κατὰ συμβεβηκὸς coni., κατὰ συμβεβηκότος *A*, συμβεβηκότος *Br*, συμβεβηκὸς *M*. || 12. ἀληθῶς *V*. || δὲ τοῦ] δὲ τὸ *M*. || 15. περὶ] ἐπὶ *M*. || 16. τε] τὰ coni. *Hk*. || 21. λέγει *M*. || 22. χειρὶ πὺς *A*1, ἢ om *M*. || 22. 23. τοιαῦτα] αὐτὰ *M*. || 26. οὐ om *S*. || τοιαῦτα *M*. || 28. ἂν ᾖ] ἦν *A*.

λέγει δὲ διὰ τούτων ὅσα ἐνυπάρχει ταῖς προειρημέναις οὐσίαις· ταῦτα γὰρ μὴ καθ' ὑποκειμένου νῦν λέγει· τὰ γὰρ συμβεβηκότα καθ' ὑποκειμένου· ὅσα δὴ ἐνυπάρχοντα ταῖς οὐσίαις αἴτιά ἐστιν αὐταῖς τοῦ εἶναι αἵ εἰσι, ταῦτα καὶ αὐτὰ οὐσίας λέγεσθαι. εἴη δ' ἂν λέγων τὰ τῶν φύσει συνεστώτων εἴδη, ταῦτα δέ ἐστι τὰ φυσικὰ καὶ ἔνυλα εἴδη, ὁποῖόν ἐστιν ἐν τοῖς ζῴοις ἡ ψυχή· διὰ γὰρ ταύτην ζῷα. καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν δὲ σωμάτων τὸ εἶδος ἑκάστου αἴτιον τοῦ εἶναι ὅ ἐστιν οὐσίας φησὶ λέγεσθαι. καὶ ὅσα μόρια ἐνυπάρχοντά τισιν ὁρίζεταί τε αὐτὰ καὶ τόδε τι εἶναι αὐτὰ σημαίνει, ὧν ἀναιρουμένων ἀναιρεῖται καὶ τὸ ὅλον (λέγει δὲ οὕτω τὰ πέρατα τῶν σωμάτων), οὐσίας καὶ αὐτὰ λέγεσθαι, μέρη καὶ μόρια κοινότερον εἰπὼν αὐτά, ὡς ὄντα τῶν τοῦ σώματος διαστημάτων μέρη· οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια μέρος τοῦ σώματος οὕτως ὡς διαιρεῖσθαι εἰς αὐτήν· τοῦ μέντοι λόγου αὐτοῦ μόριόν ἐστι, καὶ ταύτῃ ὁρίζεται τὸ σῶμα. ὁμοίως καὶ ἡ γραμμὴ πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἔχει· ὁρίζει γὰρ αὐτὴν πέρας ὂν αὐτῆς· ἢ εἰ μὴ ὡρίσατο τὸ πέρας, ἄπειρος ἂν ἦν καὶ οὐ τόδε· τὸ γὰρ ἑκάστου σώματος ἢ μεγέθους πέρας, χωρίζον ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτό, αἴτιον αὐτῷ τοῦ τόδε εἶναι κατὰ περιγραφὴν οἰκείαν ὅ ἐστιν. τὸ δὲ "ἐν τοῖς τοιούτοις" τοῖς σώμασιν ἂν λέγοι, ἃ δύναται καθ' αὑτά τε εἶναι καὶ πέρατα ἔχειν· καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ εἰ καὶ προσεχέστερον τῆς ἐπιφανείας, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐπιφάνεια χωρὶς ἐκείνου. ἢ "τοῖς τοιούτοις" τοῖς πεφυκόσι πέρατα ἔχειν καὶ ὁρίζεσθαι ὑπ' αὐτῶν. ἢ "τοῖς τοιούτοις" ταῖς οὐσίαις· δοκεῖ γάρ τισι καὶ τὰ μαθηματικὰ οὐσίαι εἶναι. τόδε δέ τι σημαίνειν εἶπε τὰ πέρατα, ὅτι κατὰ ταῦτα αἱ μορφαὶ τῶν σωμάτων, ἀφ' ὧν τάδε τινὰ εἶναι λέγεται, οἷον κύβοι, σφαῖραι. ἢ κατὰ ταῦτα οὐ τάδε ἀλλὰ τοιάδε λέγεται. λέγει δὲ τόδε σημαίνειν τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὴν γραμμήν· πρὸς γὰρ τῷ πέρατα εἶναι καὶ φύσιν τινὰ οἰκείαν σημαίνειν δοκεῖ καὶ οὐσίαν. ἢ τόδε μὲν τὸ ὡρισμένον, τοῦτο δὲ παρὰ τῶν περάτων αὐτοῖς. προσέθηκε δὲ καὶ τὸ "ὧν ἀναιρουμένων ἀναιρεῖται καὶ τὸ ὅλον," ἐν ᾧ τούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἐπειδὴ ἀναιρουμένων τῶν πρώτων ἀναιρεῖται καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. οὔτε γὰρ μὴ ὄντος ἐπιπέδου σῶμα ἂν εἴη οὔτε μὴ οὔσης γραμμῆς ἐπίπεδον, εἴ γε πᾶν σῶμα καὶ πᾶν ἐπίπεδον πεπερασμένον, πέρατα δὲ αὐτῆς ταῦτα· ἀεὶ γὰρ τὸ πέρας τὸ ἐν τοῖς μεγέθεσι πρῶτον τοῦ οὗ πέρας ἐστίν, ἐλαττούμενον αὐτοῦ διαστάσει μιᾷ. τὸ δὲ "ὡς λέγουσί τινες" προσέθηκεν ἤτοι ὅτι καθ' οὓς πεπερασμένα ταῦτα, τό τε

1. λέγει — 2. ὑποκειμένου ante νῦν om *A*, et νῦν λέγει ind *A*2. ‖ 4. φύσει συνεστώτων scripsi c. *S*, φύσεων συνεστῶτα *AMBr*. ‖ 8. εἶναι om *M* in lac. ‖ 10. ὄντα scripsi c. *S*, ὄντων *ABr*. ‖ 12. ἐστι] εἰ *M*. ‖ ὁμοίως δὲ καὶ *M*. ‖ 15. περιγραφῶν *M*. ‖ 16. δύνανται *M*. ‖ 22. κῦμοι *M*. ‖ 23. τόδε et καὶ addidi e *S*. ‖ καὶ τὴν γραμμήν — 24. οἰκείαν om *M*. ‖ 24. τῷ coni., τὸ *ABr*. ‖ πέρατα coni., *terminus S*, πέρατον *A*, περατὸν *Br*. ‖ 25. τόδε μὲν] fort. τόδε τι, *hoc aliquid S*. ‖ 28. εἴ γε] εἰ δὲ *M*. ‖ 31. ὅτι om *M*.

σῶμα καὶ ἡ ἐπιφάνεια, ἀναιρουμένων τῶν περάτων ἀναιρεῖται καὶ αὐτά, οὐκέτι μέντοι καὶ καθ' οὓς ἄπειρόν τί ἐστι σῶμα. ἢ καὶ κατ' ἐκείνους ἀναιρουμένης γραμμῆς τε καὶ ἐπιφανείας ἀναιρεῖται τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ σῶμα, καθ' οὓς οὐσίαι τε ταῦτα καὶ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα· καθ' οὓς γὰρ ἡ τῶν σωμάτων γένεσις ἐκ τῆς τῶν ἐπιπέδων ποιᾶς συνθέσεως, ὡς ἐν τῷ Τιμαίῳ λέγει Πλάτων, κατὰ τούτους ἀναιρουμένων τούτων ἀναιρεῖται καὶ τὸ σῶμα. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ ἡ ἐπιφάνεια γραμμῶν ἀναιρουμένων καὶ ἡ γραμμὴ στιγμῶν· ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ πρὸς ἄλληλα ταῦτα πάντα. οὐκέτι μέντοι καθ' οὓς οὐκ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰ πέρατά ἐστιν ἐκείνων ὧν ἐστὶ πέρατα, συναναιρεῖται τοῖς πέρασι τὰ πεπερασμένα ὑπ' αὐτῶν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ τοῦ σώματος λόγῳ ἢ τῆς ἐπιφανείας τὸ πεπερασμένον. δοκεῖ δέ, φησί, τισὶν ὅλως ὁ ἀριθμὸς εἶναι τοιοῦτος ὡς ἀναιρουμένου 1017*b* 20. τε αὐτοῦ μηδὲν τῶν ἄλλων εἶναι, καὶ πάντα ὁρίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ· τοῦτο δὲ κατὰ τοὺς στοιχεῖα τῶν ὄντων τοὺς ἀριθμοὺς λέγοντας, ὡς τοῖς Πυθαγορείοις ἐδόκει· καὶ εἴρηται ἡ δόξα αὐτῶν ἐν τῷ Α τῷ μείζονι. εἶεν δ' ἂν καὶ κατὰ Πλάτωνα τῶν ὄντων πάντων οἱ ἀριθμοί, εἰ καὶ μὴ ὡς στοιχεῖά τε καὶ ἐνυπάρχοντα, ἀλλ' ὡς εἰδοποιοῦντα ἕκαστον τῶν ἄλλων· αἱ γὰρ ἰδέαι ἀριθμοὶ οὖσαι τοῦ εἶναι τοῖς ἄλλοις αἴτιαι.

πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐσίαν φησὶ λέγεσθαι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, οὗ τί ἦν εἶναι 1017*b* 21. λόγος ἐστὶν ὁ ὁρισμός· τί γάρ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἀπαιτούμενοι, λέγομεν ὅτι ὁ ὁρισμός, λόγον κοινότερον εἰπὼν τὸν ὁρισμόν. οὐσίαν δέ φησι καὶ τὸν ὁρισμὸν τὸν ἑκάστου ἐκείνου εἶναι οὗ ὁρισμός ἐστιν, οὐχ ἁπλῶς· οὕτω γὰρ καὶ ποιοῦ οὐσία ἂν εἴη καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. διαφέροι δ' ἂν τοῦ ἐνύλου εἴδους, περὶ οὗ πρὸ ὀλίγου εἶπεν, ὡς αἰτίου ὄντος ἑκάστῃ τῶν οὐσιῶν τοῦ εἶναι ταύτην ἥτις ἐστίν, ὅτι ἐκείνη μὲν ἐν τοῖς φύσει συνεστῶσιν οὖσα καὶ φυσικὸν εἶδος οὖσα καὶ κυρίως ἦν οὐσία, τὸ δὲ νῦν λεγόμενον εἶδος, καθὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ, καὶ ἐν μὴ οὐσίαις ἐστίν· οὐ γὰρ μόνον τὸ τί ἦν εἶναι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν. διὸ οὐδὲ ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα εἴδη οὐσίαι, ἀλλ' ἐκείνων οὐσίαι ὧν τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦσι, διὸ καὶ λέγεται ἑκάστου οὐσία τις εἶναι. δύναταί τις καὶ τοῦ εἴδους ὡς πλεοναχῶς λεγομένου ἀκούειν, καὶ ἑνὸς μὲν ὄντος ὡς αἰτίου τοῦ εἶναι τῷ ἐν ᾧ ἐστίν, ὡς ἡ ψυχή, περὶ οὗ εἶπε πρώτου,

1. αὐτή *M.* || 2. καὶ post ἢ om *AV*, *aut certe S.* || 5. Tim. p. 53 *c* sqq. || 7. ἡ om *A.* || ἐκ γὰρ τῇ αὐτῶν ἀναλογίαν *M.* || 9. συμπερασμένα *M.* || ὑπ' — 10. 11. πεπερασμένον bis *M.* || 11. δοκεῖ εἰ δὲ *M.* || 12. ὑπὸ] ἀπὸ *M.* || 13. στοιχείων *M.* || 14. δ' ἂν] δὲ *M.* || 14. 15. κατὰ τὸν Πλάτωνα *M.* || 15. fort. πάντων αἴτιοι οἱ ἀριθμοί c. *S.* || 19. τί post τὸ om *M.* || ἀπαιτούμεναι *M.* || ὁ post ὅτι om *M.* || 20. κοινοτικὸν *M.* || δή *M.* || 21. οὗ ὁ ὁρισμός *A.* || ante οὐχ gravius distinguit A_1 *S.* || γὰρ καὶ om A_1 *S.* || 22. καὶ ποσοῦ καὶ *M.* || διαφέρει. *M* || 23. ταύτῃ *A*, ταύτας *M.*

ἄλλου δὲ ὡς αὐτοῦ εἶναι, οὗ ἦν αἰτία ἡ ψυχὴ ἡ αἰσθητική, ὃ οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῇ ψυχῇ, ἐκείνη μέντοι αἰτία τούτου. καὶ εἴη ἂν τούτου νῦν μνημονεύων, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἔξωθεν μορφῆς καὶ τοῦ σχήματος, ὃ πέρας πώς ἐστιν ἑκάστου καὶ ὁρίζει αὐτό. οὗ καὶ αὐτοῦ εἴη ἂν ἐμνημονευκώς, δι' ὧν ἔλεγεν οὐσίας εἶναι τὰ ἐνυπάρχοντά
1017*b* 23. τε ἑκάστῳ τῶν τοιούτων, ἅ εἰσιν οὐσίαι καὶ ὁρίζοντ' αὐτά. ἐκθέμενος δὲ πλείω σημαινόμενα τῆς οὐσίας εἰς δύο φησὶ τρόπους ἀνάγεσθαι τὰς εἰρημένας οὐσίας, τό τε ἔσχατον ὑποκείμενον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλου λέγεται· εἶπε γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σημαινομένῳ τῆς οὐσίας τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου. εἰ δὴ τοιοῦτον ἡ οὐσία, τὸ μάλιστα τοῦτο ἔχον μάλιστα ἂν οὐσία εἴη. τοιοῦτον δὲ τὸ ὑποκείμενον ἔσχατον, ὑφ' ὃ σημαινόμενον τῆς οὐσίας τάσσοιτο ἂν πᾶσά τε ἄτομος οὐσία· τοιαύτη δὲ ἥ τε συναμφοτέρα καὶ ἡ κατὰ τὸ πρῶτον εἶδος καὶ ἡ ὕλη· κατ' οὐδενὸς γὰρ ἡ ὕλη. "καὶ ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν ᾖ·" ὅ τί ποτέ ἐστιν ἐξηγούμενος προσέθηκε "τοιοῦτον δὲ ἑκάστου ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος," ὑφ' ὃ πάλιν σημαινόμενον ἥ τε ὡς ψυχὴ οὐσία ὑπάγοιτ' ἄν, ὡς ἐλέγομεν τὰ φυσικὰ εἴδη, καὶ ἡ κατὰ τὰ ἐνυπάρχοντά τε καὶ ὁρίζοντα, ὡς ἡ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πέρατα· κατὰ ταῦτα γὰρ ἡ τῶν σωμάτων μορφή, ἥ τε κατὰ τὰ σχήματα καὶ ἡ κατὰ τὸ τί ἦν εἶναι. τὸ δὲ "χωριστόν," εἰ εἴη προσκείμενον, δηλωτικὸν ἂν εἴη ἤτοι τοῦ τῇ ἐπινοίᾳ χωριστὸν αὐτὸ εἶναι τοῦ ὑποκειμένου· τὸ γὰρ εἶδος τῆς ὕλης ἕτερον καὶ χωριστόν, εἰ καὶ μὴ ὑποστάσει, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ. ἢ χωριστόν, ὅτι μὴ ἀΐδιον μηδὲ ἀεὶ ταὐτὸν μένον ἐν τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ χωριζόμενόν τε καὶ φθειρόμενον· τοιοῦτον γὰρ τὸ ἔνυλον εἶδος πᾶν, οὗ μνημονεύει διὰ τοῦ δευτέρου σημαινομένου τῆς οὐσίας. ἢ χωριστὸν τῷ ἄλλο εἶναι τοῦ ὑποκειμένου αὐτό, καὶ μὴ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· οὕτω γὰρ πρὸς τὴν ὕλην ἔχει καὶ τὸ εἶδος. ἐπιζητήσαι τις ἂν πρὸς τοῦτο περὶ τῶν εἰδῶν τῶν ἐν τοῖς θείοις σώμασιν· ταῦτα γὰρ οὔτε ἔνυλα οὔτε φθαρτὰ καὶ χωριστὰ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦ ὑποκειμένου αὐτοῖς σώματος· τὰ μὲν γὰρ κινητὰ αὐτῶν εἴδη εἴη ἂν ἐν τῇ πρώτῃ μοίρᾳ τῆς οὐσίας· ἄτομοι γὰρ καὶ αὗται οὐσίαι καὶ ἔσχαται καὶ ἐν μηδενὶ οὖσαι. οὐκ ἔοικε δὲ τὰς δευτέρας οὐσίας ἐν ἄλλοις εἰρημένας αὐτῷ νῦν ἐν τοῖς σημαινομένοις τῆς οὐσίας καταριθμεῖσθαι. δύναται καὶ "ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν" εἰρηκέναι ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ, λέγων ἀντὶ τοῦ ἐν χωριστῷ· μόνον γὰρ τῶν ὄντων χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ ὂν ἡ οὐσία, ὡς λέγειν αὐτὸν μὴ περὶ

1. αὐτοῦ] αὐτὸς ***M.*** || fort. αὐτοῦ τοῦ εἶναι, *alia sit ipsum esse* ***S.*** || ὃ] ἣ ***M.*** || 4. οὗ ***A***, om ***Br.*** || αὐτὸ ***A.*** || 5. ὁρίζονται αὐτά ***M.*** || 8. σημαινόμενα ***M.*** || εἰ δὴ] ἤδη ***A.*** || 11. ἥ τε συναμφοτέρα om ***S.*** || 13. συμβαινόμενον ***M.*** || 13. 14. σημαινόμενον ὥστε ἡ ψυχὴ ***A.*** || 14. ὑπάγῃ τ' ἄν, ἐλέγομεν ***M.*** || 15. τὰ de coni. addidi. || 18. αὐτὸν ***M.*** || 19. μὴ ἴδιον ***M.*** || 20. μένων ***M.*** || 23. τὸ] γὰρ ***M.*** || 24. ταῦτα] τὸ ὑπὸ ***M.*** || 28. δύναται ***A1***, δύναται δὲ ***A2 Br.*** || καὶ — ἂν om ***M*** in lac. || 29. fort. λέγων χωριστὸν ἀντὶ c. ***S.***

παντὸς σημαινομένου τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς κυρίως, ἥτις εἴη ἂν ἐν τοῖς δυσὶ τοῖς προειρημένοις, τῷ τε ἐσχάτῳ ὑποκειμένῳ, ὅ ἐστιν ἡ ὕλη, καὶ τῷ ἐν ταύτῃ εἴδει· τοιοῦτον γὰρ τὸ ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν ᾖ· ὃ γὰρ αἴτιον τοῦ τόδε τι εἶναι τῷ χωριστῷ, τοῦτο ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία.

(9) "ταὐτὰ δὲ λέγεται." καὶ τὰ ταὐτὰ διαιρεῖ εἴς τε τὸ κατὰ συμβεβηκὸς 1017b 72.
καὶ εἰς τὸ καθ' αὑτό, καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ταὐτὸν δείκνυσι λεγόμενον ἄλλο ἄλλῳ τριχῶς, ὁσαχῶς καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἕν τε καὶ ὂν διεῖλεν. ἢ γὰρ τὰ τῷ αὐτῷ συμβεβηκότα ταὐτὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλήλοις, ἢ τὸ συμβεβηκὸς τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ ἀνάπαλιν τῷ συμβεβηκότι τὸ ὑποκείμενον, ὡς ἐν ταῖς παρὰ φύσιν κατηγορίαις ἔχει. ὅταν γὰρ εἴπωμεν τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον εἶναι, ταὐτὸν λέγομεν τὸ μουσικόν, ὃ ὑποτίθεμεν ἐν τῇ προτάσει, ὂν συμβεβηκός, τῷ ἀνθρώπῳ, ὃν κατηγοροῦμεν αὐτοῦ, ὄντα ὑποκείμενον αὐτοῦ καὶ ἔχοντα ἐκεῖνο οὗ κατηγορήθη συμβεβηκός. εἰπὼν δὲ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς παρὰ φύσιν κατηγορίαν, προσέθηκεν "ἑκατέρῳ δὲ τοῦτο καὶ τούτῳ ἑκάτερον ἐκείνων," ὃ αὐτὸς ἐξηγήσατο πῶς εἶπεν· ἑκατέρῳ γὰρ τῷ τε ἀνθρώπῳ καὶ τῷ μουσικῷ, ἰδίᾳ λαμβανομένοις, τοῦτο τὸ συναμφότερον, ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος, ταὐτόν. ὁμοίως καὶ τῷ μουσικῷ πάλιν ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ταὐτὸν κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ καὶ τούτῳ τῷ συναμφοτέρῳ τῷ μουσικὸς ἄνθρωπος ἑκάτερον πάλιν ἰδίᾳ λαμβανόμενον τῶν ἐν τῷ συναμφοτέρῳ ταὐτὸν κατὰ συμβεβηκός. ἡ διαφορὰ δὲ τῶν εἰρημένων τῷ ποτὲ μὲν τὴν ἀρχὴν ποιεῖσθαι τῆς συγκρίσεως ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐν τῷ συναμφοτέρῳ, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ συναμφοτέρου· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ταὐτὰ ἀλλήλοις λέγεται. διὰ δὲ τὰ οὕτω, φησί, λεγόμενα ταὐτά, λέγων τὰ κατὰ συμβεβηκός, οὐ λέγεται ταὐτὰ πάντα καθόλου. τοῦτο γὰρ λέγει διὰ τοῦ "διὸ καὶ ταῦτα πάντα καθόλου οὐ λέγεται·" ἴσον γὰρ τοῦτο τῷ διὸ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ταὐτὰ λεγόμενα οὐ ταὐτὰ πάντα καθόλου λέγεται· οὐδὲν γὰρ τῶν κατὰ συμβεβηκός τινι τῶν αὐτοῦ λεγομένων καθόλου· οὔτε γὰρ πᾶν μουσικὸν παντὶ λευκῷ ταὐτόν, καίτοι τὸ μουσικὸν τῷ λευκῷ ταὐτόν, ὅταν κατὰ συμβε-

3. τὸ ὃ ἂν scr. c. *S*, τὸ ὅταν *A*, om *MBr*. ‖ 6. κατὰ τὸ συμβεβηκὸς *M*. ‖ 7. ὁσαχῶς *Br* cum *S*, om *A*1, ὡς *A*2. ‖ 8. ταὐτὰ] αὐτὰ *M*. ‖ 9. τῷ] τὸ *M*. ‖ 12. ὃν κατηγοροῦμεν αὐτοῦ *A*1 *SBr*, οὗ κατηγοροῦμεν αὐτὸ *A*2. ‖ 13. παρὰ φύσιν] φησὶν *M*. ‖ 14. ἑκατέρων ἐκεῖνον *M*. ‖ 15. ἐξηγήσατο τὸ πῶς *A*. ‖ 15. καὶ et 16. τὸ om *M*. ‖ 17. καὶ τῷ — 18. ἀλλὰ om *S*, sed videntur potius ante ὁμοίως haec fere addenda esse καὶ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ταὐτὸν κατὰ συμβεβηκός. ‖ 18. τῷ μουσ.] τὸ μουσ. *M* ‖ 19. τῶν] τοῖς *M*. ‖ 22. διὰ δὲ τὰ] fort. διὸ καὶ τά, *quapropter S*. ‖ φασί, λεγόμενα ταὐτόν *A*. ‖ 24. τοῦτο τῷ coni., τούτῳ τὸ *ABr*. ‖ τὰ] τὸ *M*. ‖ 25. οὐ κατὰ πάντα *M*. ‖ 26. post συμβεβηκὸς adde ταὐτόν e *S*.

βηκὸς ἄμφω τῷ αὐτῷ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ λέγεταί τινι ταὐτόν (τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα ταὐτά), οὔτε παντὶ ἀνθρώπῳ τὸ μουσικὸν ταὐτόν· καίτοι ἀνθρώπῳ λέγεται τὸ μουσικὸν ταὐτόν, ὅταν ᾖ μουσικός· οὔτε παντὶ μουσικῷ ἄνθρωπος, καίτοι λεγόμενός τινι ὁ αὐτός. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ μὴ καθόλου τὰ κατὰ συμβεβηκὸς λέγεσθαι διὰ συλλογισμοῦ ἔδειξε· τὰ μὲν γὰρ καθόλου καθ' αὑτὰ ὑπάρχει,
1018a 1. τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐκέτι· καθ' αὑτὰ μὲν οὖν οὐ λέγεται ἐπὶ τῶν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει καὶ διὰ τούτου τοῦ διορισμοῦ. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα ἁπλῶς λέγεσθαί φησι ταὐτὰ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκε, τουτέστι χωρὶς διορισμοῦ, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν δέχεταί τινα διορισμὸν τὰ καθ' ἕκαστα· ταὐτὸν γὰρ λέγεται Σωκράτης καὶ Σωκράτης μουσικὸς χωρὶς διορισμοῦ. τοῦτο δὲ οὕτως ἔχει τῷ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐπὶ πλειόνων τὰ καθ' ἕκαστα· οὐ γὰρ λέγεται πᾶς Σωκράτης ἢ τὶς ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος λέγεται καὶ πάλιν τίς· καθόλου γὰρ ὁ ἄνθρωπος, τὰ δὲ καθόλου τοὺς διορισμοὺς δέχεται. τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ταὐτὰ ἀλλήλοις λεγόμενα τοσαυταχῶς φησὶ λέγεσθαι ὁσαχῶς καὶ τὸ καθ' αὑτὸ ἕν. ἔλεγε μὲν οὖν πλείω σημαινόμενα τοῦ καθ' αὑτὸ ἑνός, νῦν δὲ οὐ πάντων μνημονεύει, ἤτοι τούτοις τῶν σημαινομένων τοῦ καθ' αὑτὸ ἑνὸς τὸ καθ' αὑτὸ ταὐτὸν ὁμοίως λέγεσθαι λέγων, ἢ ὡς πάντων τῶν σημαινομένων [ἀπὸ] τοῦ καθ' αὑτὸ ἑνὸς εἰς τούτους ἀνάγεσθαι δυναμένων τοὺς τρόπους. λέγει δὲ ταῦτα καθ' αὑτὰ λέγεσθαι τὰ αὐτά, καὶ ὧν τε ἡ ὕλη μία εἴδει ἢ ἀριθμῷ, τουτέστιν ὧν τὸ ὑποκείμενον ἓν ἀριθμῷ, εἰ ἕν τί ἐστι κατ' ἀριθμὸν τὸ λαμβανόμενον· οὕτω γὰρ εἷς αὐτὸς αὐτῷ τις ὁ αὐτός. δύναται καὶ τῶν ἑτερωνύμων μία ἡ ὕλη εἶναι· ἓν γὰρ κατ' ἀριθμὸν τὸ ὑποκείμενον ἀναβάσει τε καὶ καταβάσει, καὶ κατὰ τοῦτο ταὐτά. αὐτοὺς μέντοι ἐπὶ τοῦ ἑνὸς κατ' ἀριθμὸν τὴν κατ' ἀριθμὸν ὕλην εἶπεν· ὧν μὲν γὰρ μία κατ' ἀριθμὸν ὕλη, ταὐτὰ ταῦτα αὐτοῖς· αὐτὸ γὰρ αὐτῷ ταὐτόν.
1018a 8. ὅτι γὰρ οὕτως εἶπεν, ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν "ὅταν χρῆται ὡς πλείοσιν." εἴδει δὲ ἓν τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ ὕλη, ἐφ' ὧν τοῦ αὐτοῦ εἴδους τὸ ὑποκείμενόν τισιν εἴη, εἰ καὶ μὴ ἀριθμῷ, οἷον εἰ χαλκὸς εἴη πλείοσί τισιν ὑποκείμενος ἀνδριᾶσιν ἢ λίθος, εἴδει ταὐτὸν ἔχων ὑποκείμενον, καὶ ὅσα κατ' εἶδος διαφέροντα τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ἓν εἶχεν, ὡς τηκτὰ πάντα ταὐτὰ ἀλλήλοις καὶ ἓν διὰ τὸ ἔχειν ἐξ οὗ πάντα πρώτου ὑποκειμένου σώματος ἓν τῷ εἴδει. ταὐτὰ λέγεσθαί φησι καὶ ὧν ἡ οὐσία μία, οὐσίαν τὸ εἶδος λέγων. εἴη δ' ἂν ἐν τούτῳ περιειλημμένα καὶ

1. ὑπάρχῃ] ὑπάρχοντα *M.* ‖ 2. τὸ] τὸν *M.* ‖ 5. διὰ] κατὰ *M.* ‖ ὑπάρχοντα *M.* ‖ 7. διὰ] fort. δεῖ c. *S.* ‖ διορισμοῦ *MS*, ὁρισμοῦ *ABr.* ‖ ἐπὶ] ἐπεὶ *A* *M.* ‖ 10. καὶ ὁ Σωκράτης *M.* ‖ 13. τὰ καθ' αὑτὰ δὲ *A.* ‖ 16. τὸ — 18. ἑνὸς om *M.* ‖ 17. ἀπὸ om *S.* ‖ 18. ἀγάγεσθαι *M.* ‖ δὲ] *igitur S.* ‖ 20. εἰ ἕν τ *AS*, ἕν τί *Br*, ἐν ὄντι *M.* ‖ 24. αὑτοῖς scr. c. *S*, αὐτοῖς *ABr.* ‖ αὐτῷ] αὐτῷ *A.* ‖ 28. ἔχον *M*, fort. ἔχοιεν ἂν c. *S.* ‖ 29. τηκτὰ] τὰ κατὰ *M.* ‖ 30. πρῶτα *M.* ‖ ἓν] ἐν *M.*

τὰ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις καὶ τὰ ὁμογενῆ καὶ κατ' ἀναλογίαν· καὶ γὰρ κοινωνία τίς ἐστιν εἴδους τε καὶ λόγου. ὁρίζεται δὲ τὰ ταὐτά, εἰπὼν τὴν ταυτότητα πλειόνων ἑνότητα. κατὰ τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν, κατὰ συμβεβηκὸς ἐδείχθη ὄντα τὰ αὐτά· κατ' οὐσίαν γὰρ τὰ αὐτὰ καὶ ὧν ἡ ὕλη μία καὶ ὧν ἡ οὐσία τε καὶ τὸ εἶδος. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτό τι αὑτῷ λέγεται ταὐτόν, προσέθηκε τὸ "ἢ ὅταν χρῆται ὡς πλείοσιν·" καὶ γὰρ ὁ αὐτό τι ταὐτὸν λέγων ὡς δύο οὖσι τῷ ἑνὶ χρῆται.

καὶ τὰ ἕτερα δέ, φησί, λέγεται ἀντιστρόφως τοῖς ταὐτοῖς· ὧν τε γὰρ εἴδη 1018a 9.
πλείω, ταῦτα ἕτερα, ὡς ἵππος ἀνθρώπου. λέγοιτο δ' ἂν καὶ τὰ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ὕλης μὴ ὁμοειδῆ ἀλλήλοις, οἷον εἰ ξύλινα ὄντα ἀνομοειδῆ ἀλλήλοις ᾖ, καὶ ὧν ἡ ὕλη ἑτέρα, εἰ μὲν κατ' ἀριθμόν, ἀριθμῷ ἕτερα, εἰ δὲ εἴδει, εἴδει. ἕτερα ἀλλήλων λέγοιτ' ἂν καὶ τὰ ὁμοειδῆ, ἂν εἴη ἐκ διαφόρου ὕλης, τὸ χρυσοῦν ἔκπωμα καὶ τὸ ἀργυροῦν καὶ ὁ λίθινος ἀνδριὰς καὶ ὁ χαλκοῦς. ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ λόγος ὁ τῆς οὐσίας δηλωτικὸς ἕτερος, ἕτερα καὶ ταῦτα, ὡς τὰ ἑτερώνυμα· καὶ τίσιν ἂν εἴη καὶ τὰ ἑτερώνυμα καὶ οὕτως ἕτερα ἀντικείμενα τῶν ὑπὸ ταὐτόν; εἰ τοῖς ὧν ἡ ὕλη μία κατ' ἀριθμὸν καὶ οὕτω τοῖς αὐτοῖς λεγομένοις, καὶ τὰ ἑτερώνυμα εἴη ταὐτά· κατὰ γὰρ τὴν ὕλην μίαν οὖσαν κατ' ἀριθμὸν καὶ ταῦτα ταὐτά. ἢ διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν "ἕτερα δὲ λέγεται ὧν τὰ εἴδη πλείω ἢ ἡ ὕλη" δύναται λέγειν ἀμφότερα ἐπὶ τῆς ὕλης· ἐπεὶ γὰρ ἦν ταὐτὰ ὧν ἡ ὕλη μία ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ, εἴη ἂν καὶ ἕτερα ὧν ἢ τῷ εἴδει πλείους αἱ ὗλαι ἢ τῷ ἀριθμῷ. εἰ δὴ τῷ μὲν ἄργυρος εἴη τῷ δὲ χρυσὸς ὕλη, ἀριθμῷ· εἰ δὲ εἴη ὁμοειδὴς μὲν διῃρημένη δέ. εἴη ἂν "ὧν ἢ τὰ εἴδη" τῆς ὕλης λέγων. εἰ δὲ ταῦτα οὕτω διαιροῖτο, ὁ λόγος τῆς οὐσίας οὕτω ἐπὶ τοῦ εἴδους ἂν λέγοιτο· ὧν γὰρ τὰ εἴδη πλείω τε καὶ διαφέροντα, ταῦτα ἕτερα. καὶ ὅλως φησὶν ἀντικειμένως λέγεσθαι τῷ ταὐτῷ τὸ ἕτερον. καθ' ἕκαστον οὖν τὸ ἰσόρροπον τοῦ ταὐτοῦ λαμβάνοντα χρὴ κατὰ τὴν ἀντίθεσιν τὴν ἐν τῷ ταὐτῷ τὸ ἕτερον λέγειν, ὡς καὶ αὐτὸς πεποίηκε.

1. κατὰ] τὰ *M*, fort. τὰ κατὰ. ‖ 2. εἶδος *M*. ‖ τὰ ταὐτά *M*, ταὐτά *A*, ταῦτα *Br* c. *S*. ‖ 3. κατὰ συμβ. — 4. αὐτά] *demonstratum estautem eadem partim secundum esse et substantiam eadem esse, partim secundum accidens S.* ‖ 4. καὶ post αὐτὰ om *M*. ‖ 5. αὐτότητι αὐτῷ *M*. ‖ αὐτῷ *A*1. ‖ 7. εἴδει *M*. ‖ 8. καὶ τὰ] κατὰ *M*. ‖ 10. alterum εἴδει et 11. ὕλης om *M*. ‖ 11. fort. ἂν ᾖ. ‖ 14. καὶ τίσιν — 16. ταὐτά] *et omnino diversa sunt, quae significatis eiusdem opponuntur. caeterum si quorum materia una numero est, haec eadem nuncupantur profecto heteronyma eadem fuerint S.* ‖ καὶ τίσιν ἂν *A*, καὶ τί δι' ἂν *M*, καί τισιν ἂν *Br*. ‖ 15. τὰ om *M*. ‖ 17. τὰ] τοῦ *M*. ‖ ἢ ante ἡ et 18. ἐπὶ om *M*. ‖ 19. ἢ ante ἀριθμῷ om *A*1 *M*. ‖ 19. εἰ δὴ — 20. ὁμοειδὴς] *Specie, ut si huius materia sit aurea, illius lignea. numero autem, si materia utriusque sit eiusdem speciei S*, inde probabilis emendatio peti potest. ‖ 21. 22. διαιρεῖτο *M*. ‖ 24. ταὐτῷ] ταὐτὰ *M*. ‖ ταὐτοῦ] ταὐτῷ *A*.

λέγει δὲ καὶ διάφορα λέγεσθαι ἀλλήλων καθ' ἕνα μὲν τρόπον ταῦτα ὅσα μὴ μόνον ἕτερά ἐστιν ἀλλήλων, ἀλλ' ὅσα κατά τι ἓν ὄντα ταὐτὰ τὴν πρὸς ἄλλο ἑτερότητα ἔχει. τὸ δὲ "καὶ μὴ μόνον ἀριθμῷ" προσέθηκε τῷ "ταὐτό τι ὄντα" ὡς ἴσον τῷ μόνον μὴ ἀριθμῷ ὄντα ταὐτά· τὰ γὰρ οὕτω ταὐτὰ οὐκέτι διαφέρειν δύναται· τὸ γὰρ ταὐτὸν τὰ διαφέροντα ἀλλήλων ἔχειν δεῖ μὴ κατ' ἀριθμόν· τὰ γὰρ οὕτω ταὐτὰ οὐ διάφορα, ἀλλ' ἢ εἴδει ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ δεῖ ταὐτὰ εἶναι· καὶ γὰρ τὰ τῷ εἴδει ταὐτὰ διάφορα κατ' ἀριθμόν. δύναται δὲ καὶ κατά τινα μορφὴν καὶ τὰ γένει· δύναται γὰρ καὶ ἀριθμῷ καὶ εἴδει ταῦτα διάφορα εἶναι, εἰ τῷ γένει μόνον εἴη ταὐτά. ὁμοίως καὶ τὰ κατ' ἀναλογίαν ταὐτὰ καὶ ἀριθμῷ καὶ εἴδει καὶ γένει δύναται διαφέρειν ἀλλήλων. Ἀσπάσιος δὲ ἤκουσε τοῦ "ὅσα ἕτερά ἐστι τὸ αὐτό τι ὄντα, μὴ μόνον ἀριθμῷ ἀλλ' εἴδει ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ," ὡς εἰρημένου ὅτι δεῖ τὰ διάφορα μὴ μόνον ἕτερα εἶναι ἀριθμῷ, ἀλλὰ καὶ κατά τι τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις εἶναι, εἰ μέλλοι μὴ μόνον ἕτερα εἶναι ἀλλὰ καὶ διάφορα· τὰ γὰρ ἀριθμῷ ἕτερα οὐ πάντως διάφορα, ἂν μὴ καὶ κατά τι
1018a 13. τῶν εἰρημένων τὰ αὐτὰ ᾖ. δεύτερον σημαινόμενον τῶν διαφερόντων ἐκτίθεται, ὧν τὰ γένη ἕτερα· ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ πάντῃ ἀλλήλων ἐστὶν ἕτερα. οὕτω διάφορα ζῷον καὶ χρῶμα. καὶ τρίτον σημαινόμενον διαφερόντων τὰ ἐναντία· ταῦτα δέ ἐστιν ἃ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἀλλήλοις ὄντα πλεῖστον ἀλλήλων διέστηκεν. οὐ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τὰ πρῶτα διάφορα ἐλέγετο ἁπλῶς· τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ γένει μὴ ὁμοειδῆ ἐκεῖ ἐλέγετο, τὰ διαφέροντα δὲ ὡς ἐναντία προσείληφε καὶ τὸ πλεῖστον διεστάναι. λέγει διάφορα εἶναι καὶ ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχει τὴν ἑτερότητα, ἤτοι ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ τοῦτο εἰρηκώς, ἢ λέγοι ἂν ἑτερότητα τὴν ἐναντίωσιν· καὶ γὰρ τὰ μὴ ἐναντία ἀλλήλοις, ἔχοντα μέντοι ἐν τῇ οὐσίᾳ τῇ αὐτῶν ἐναντίωσίν τινα πρὸς ἄλληλα, διαφέροντα. οὕτω γῆ καὶ ὕδωρ διαφέρει· ἐν γὰρ τῇ οὐσίᾳ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρόν. δύναται διαφέροντα λέγειν καὶ ὅσα κατὰ τὸ ὑποκείμενον ὄντα ταὐτά, κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔχει τὴν ἑτερότητα, ὡς ἔχει τὰ ἑτερώνυμα. δύναται ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχειν τὴν ἑτερότητα καὶ ἐναντίωσιν τὸ κίβδηλον καὶ δραχμή, καὶ πάλιν ὁ νεκρὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας εἶπεν.

1018a 15. ὅμοιά φησι λέγεσθαι τά τε πάντῃ ταὐτὰ πεπονθότα, τουτέστι πάντῃ ἐοικότα ἀλλήλοις κατὰ τὸ εἶδός τε καὶ τὴν μορφήν (ταῦτα γὰρ λέγει πάθη), ὡς οἱ

1. μόνα *A*. ‖ 2. fort. πρὸς ἄλληλα c. *S*. ‖ 4. μόνων *M*. ‖ 7. 8. κατά τινα μορφὴν om *S*. ‖ 9. 10. καὶ γένει καὶ εἴδει *M*. ‖ 11. ἀλλ'] fort. ἀλλ' ἤ. ‖ 12. ὅτι δὴ τὰ *M*. ‖ διάφορα ἂν μὴ καὶ κατά τι μὴ *MV*. ‖ τινα *M*. ‖ 16. γένη *AS*, γένει *MBr*. ‖ ταῦτα δέ τινα πάντῃ *M*. ‖ 18. πλείστων *AV*. ‖ 21. διάφορον *M*. ‖ 23. ἔχοντα καὶ τὰ μέντοι τῇ *M*. ‖ 26. ὄντα αὐτά *M*. ‖ 27. ἔχειν] ἔχει *M*. ‖ 29. π. Ἑρμ. 11. p. 21a 23. ‖ 30. πάντῃ ταὐτὰ *A*, πάντα ταὐτὰ *Br*, πάντῃ om *S*.

Διόσκουροι, ὁ Ζῆθος καὶ Ἀμφίων, καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ δίδυμα. καὶ εἴη ἂν μάλιστα ταῦτα ὅμοια. δευτέρως δὲ καὶ ὅσα πλείω ταὐτὰ πέπονθεν ἢ ἕτερα, καὶ ταῦτα ὅμοια· ἀπὸ γὰρ τοῦ πλεονάζοντος ὅμοια λέγεται. πλείω γὰρ οὗτοι ταὐτὰ πάθη ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν καθ' ἃ διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἷον Γερμανὸς Γερμανῷ καὶ Ἰνδὸς Ἰνδῷ. ἀλλὰ καὶ τὰ ἑπόμενα τοῖς γεννήσασιν οὕτως ὅμοια λέγεται. καὶ κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον ὅμοια λέγεται, ὧν ἡ ποιότης μία, οἷον τὰ θερμὰ κατὰ τὴν ποιότητα ταύτην ὅμοια, κἂν τὰ ἄλλα ἀνόμοια, κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο. ἢ τὰ ὁμοίως τῆς αὐτῆς κοινωνοῦντα ποιότητος, ἢ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ πάντα ποιότητι, κἂν μὴ ὁμοίως αὐτὴν ἔχοι, οἷον θερμά, ἀλλὰ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δ' ἧττον. τέταρτον σημαινόμενον ὁμοίου ἐκτίθεται, ὅταν τινὰ τῶν καθ' ἃς ἀλλοιοῦσθαι καὶ μεταβάλλειν πέφυκεν ἐναντιώσεων τὰς πλείστας τὰς αὐτὰς ἔχῃ. οἷον οἶνος ἀλλοιοῦσθαι πέφυκε καὶ κατὰ χρῶμα καὶ κατὰ χυμῶν διαφορὰς καὶ κατὰ ὀσμάς· ὅταν οὖν τινὲς οἶνοι τὰς πλείστας ποιότητας, καθ' ἃς οἷοί τέ εἰσι μεταβάλλειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι, τὰς αὐτὰς ἔχωσιν, ἢ τὰς κυριωτέρας (κυριώτερον δὲ ἐν οἴνῳ χυμὸς καὶ εὐωδία χρώματος), οὗτοι ὅμοιοι οἶνοι λέγονται. οὐ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ὅμοια ἦν τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον εἰρημένα· ἐνθάδε γὰρ πρόσκειται τὸ "καθ' ὅσα ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται·" τὰ γὰρ τούτων πλείω οὐχ ἁπλῶς πλείω. λέγεσθαι δέ φησι καὶ τὰ ἀνόμοια ἀντικειμένως τοῖς ὁμοίοις· ἀνόμοια γὰρ τά τε κατ' εἶδος διαφέροντα καὶ τὰ ἐλάττω ταὐτὰ πάθη ἔχοντα, καὶ τὰ ἐπὶ διαφόρων ποιοτήτων ὄντα κατ' αὐτὰς ἀνόμοια, καὶ τὰ τῶν καθ' ἃ πέφυκεν ἀλλοιοῦσθαι τὰ πλείω ἢ τὰ κυριώτερα διαφέροντα ἔχοντα.

(10) λέγει δὲ καὶ περὶ τῶν ἀντικειμένων, ποσαχῶς ἀντίκειται, καὶ προ- 1018*a* 20.
στίθησι τῇ εἰς τέσσαρα διαιρέσει τῶν ἀντικειμένων τῇ καθωμιλημένῃ, ἥτις ἐστὶ τἀναντία, στέρησις καὶ ἕξις, τὰ πρός τι, κατάφασις καὶ ἀπόφασις, καὶ τὰ ἐξ ὧν αἱ γενέσεις καὶ φθοραί. εἴη δ' ἂν ταῦτα ἤτοι τὸ ὄν τε καὶ μὴ ὄν· ἡ μὲν γὰρ ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὂν μεταβολὴ γένεσις, ἡ δὲ ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὂν φθορά. οὔτε δὲ τὸ ὂν κατάφασις οὔτε τὸ μὴ ὂν ἀπόφασις· ὀνόματι γὰρ τὸ μὲν ὡρισμένον τὸ δὲ ἀόριστον· ἀλλ' οὐδὲ ἐναντία, ἀλλ' οὐδὲ πρός τι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ μὲν ἕξις τὸ δὲ στέρησις εἶναι δοκεῖ. λέγοι δ' ἂν μᾶλλον τὰ ἐξ ὧν αἱ γενέσεις καὶ αἱ φθοραὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. ἐκ τοῦ δυνάμει γὰρ ἡ γένεσις

1. καὶ ὡς ἐπὶ *M.* ‖ 2. ταὐτὰ] ταῦτα *M.* ‖ 3. οὗτοι] *talia S*, fort. recte. ‖ 6. τὸ] τὸν *M.* ‖ 9. l. ἔχῃ. ‖ 10. ὁμοίου *AS*, ὁμοίως *Br.* ‖ 12. ἔχειν *A.* ‖ 14. οἷόν τε *A.* ‖ 18. οὐχ ἁπλῶς πλείω om *AM.* ‖ 19. ταῦτα *A.* ‖ 25. κατάφασις καὶ ἀπόφασις scripsi c. *S*, κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν *A*, κατὰ φάσιν καὶ ἀπόφασιν *Br.* ‖ καὶ τὰ] καὶ τὸ *M.* ‖ 28. fort. ὄνομά τι. ‖ 30. τὰ om *M.* ‖ 31. ἐκ τοῦ] αὐτοῦ *M.*

καὶ ἐκ τῆς ὕλης εἰς τὸ ἐνεργείᾳ καὶ τὸ εἶδος, καὶ ἡ φθορὰ ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ καὶ τοῦ εἴδους εἰς τὸ δυνάμει καὶ τὴν ὕλην· οὐ γὰρ ἡ ὕλη στέρησις, οὐδὲ ἐναντία τῷ εἴδει, εἰ καὶ συμβέβηκεν αὐτῇ ἡ στέρησις. δύναται καὶ αὐτὴν τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ἀντικείμενα λέγειν. ἢ ταῦτα ὡς ἐναντία ἀντίκειται. ἔτι φησὶν ἀντικεῖσθαι καὶ ταῦτα ἃ μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστίν· ἐπεὶ γὰρ οὐδὲ τὰ μεταξὺ τῶν ἐναντίων ἅμα παρεῖναι τῷ αὐτῷ οἷόν τε, καὶ οὐ λέγεται ἀντικείμενα, διὰ τοῦτο εἶπεν ἢ αὐτά, εἰ ὡς ἐναντία εἴη, ἢ τὰ ἐξ ὧν ἐστίν· τὰ γὰρ μεταξὺ τῷ τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ αὐτὰ ἀντικείμενα εἶναι, τούτῳ οὐ δύναται ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, ᾧ τὸ ἕτερον τῶν ἀμίκτων. δύναται τὸ "ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστίν" εἰρηκέναι ἀντὶ τοῦ καὶ αὐτὰ καὶ ἐξ ὧν ἐστίν· καὶ γὰρ τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ μεταξὺ ἀντίκειται ἐκεῖνα ἀλλήλοις, καὶ τὰ μεταξὺ ἐξ ἐκείνων. δύναται τὸ "ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστί" δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἢ αὐτὰ ἀλλήλοις ἀντικεῖσθαι τὰ μὴ δυνάμενα ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοτέρων δεκτικῷ, ἢ τούτοις ἐξ ὧν ἐστίν. λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν αὐτὰ ἀλλήλοις ἀντίκειται (ἐναντία γάρ), ἀντίκειται δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἑκατέρῳ αὐτῶν, τῷ μὴ δύνασθαι μηδὲ αὐτὰ ἅμα τινὶ ἐκείνων ὑπάρχειν. ἢ ἄμεινον ἀκούειν ὡς τὸ πρῶτον ἐρρέθη· καὶ γὰρ ἡ λέξις ἐκεῖνο δηλοῖ. οὐχ ὡς μὴ πᾶσι δὲ τοῖς ἀντικειμένοις τούτου παρακολουθοῦντος λέγει, ἀλλ' ὡς καὶ ἄλλοις τισὶ παρὰ τὰ ἰδίως ἀντικεῖσθαι λεγόμενα· καὶ γὰρ τὰ μεταξὺ τοῖς ἐξ ὧν ἐστὶ κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο ἀντίκειται. καὶ εἴη ἂν τὸ "καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται" ὡς ἴσον τῷ καὶ καθόλου ὅσα μὴ ἐνδέχεται εἰρημένον. τὸ δὲ "διὸ ἐξ ὧν ἐστὶν ἀντίκειται" ἐλλιπῶς εἰρημένον ἴσον ἂν εἴη τῷ διὸ ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ μεταξὺ ἐκείνοις ἀντίκειται.

1018a 25. ἑξῆς δὲ λέγει περὶ ἐναντίων. λέγει δὲ ἐναντία εἶναι τά τε μὴ δυνάμενα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν κατὰ γένος διαφερόντων, τουτέστιν ἃ κατὰ γένος ἀλλήλων διαφέροντα ἀδύνατον ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι. τοιαῦτα δ' ἂν εἴη τὰ ἕτερά τε καὶ μὴ ὑπάλληλα γένη, ὡς ζῷον πεζὸν καὶ ζῷον πτηνὸν ἢ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. καὶ ἡ ἀρετὴ δὲ καὶ ἡ κακία οὕτως ἐναντία· γένη γὰρ καὶ αὐτά, εἰ καὶ μὴ ὑπὸ κοινόν ἐστι γένος. καὶ ὅλως τὰ ἐναντία γένη, οἷον τὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν· ἐναντία γὰρ γένη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ὡς αὐτὸς ἐν ταῖς Κατηγορίαις εἴρηκε καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Τοπικῶν καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Τοπικῶν, ἃ οὐχ οἷά τε τῶν ὑπ' αὐτὰ ἅμα τινὶ ὑπάρξαι. τοιαῦτα καὶ τὰ ὑπὸ

1. ἐκ τῆς] αὐτῆς *M.* ‖ 8. 9. καὶ τὰ ἀντικείμενα ἢ τοῦτο οὐ *M.* ‖ 10. εἰρηκέναι — 12. ἐστί" om *M.* ‖ 11. καὶ — ἐκείνων om *S.* ‖ fort. τὰ ἐξ ἐκ. ‖ 15. αὐτῷ τοῦ *M.* ‖ 18. τὰ μεταξὺ scripsi c. *S*, coll. l. 21. 22, τοῖς μεταξὺ *AMBr.* ‖ 19. ὅσα] ὅταν *M.* ‖ 22. ἐκείναις *M.* ‖ 24. γένος διαφ.] γένη διαφ. *A.* ‖ 26. πτηνῶν *M.* ‖ 28. μὴ om *S*, fort. recte. ‖ ὅλως τὰ ὑπὸ τὰ ἐναντία *A2.* ‖ 29. τὸ post καὶ om *M.* ‖ ὡς] καὶ *MV.* ‖ Κατ. 11. p. 13b 36. ‖ 30. Τοπ. IV, 3. p. 123b 9. ‖ 31. τοιοῦτο *M.*

τὴν κίνησιν καὶ στάσιν. καὶ ὅσα πλεῖστον διαφέρει τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντία, ὡς καὶ τὸν ὁρισμὸν ἀποδιδόναι τῶν ἐναντίων σύνηθες. οὕτω λευκὸν καὶ μέλαν ἐναντία, γλυκὺ καὶ πικρόν. ἄλλως φησὶ λέγεσθαι ἐναντία τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ. οὕτως πάλιν λευκὸν καὶ μέλαν ἐναντία· πλεῖστον γὰρ διέστηκε τῶν ἐν τῷ σώματι πεφυκότων γίνεσθαι. ἤτοι δὲ ἄλλο σημαινόμενον τοῦτο τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον διεστώτων, ὅτι μὴ πάντα τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ πέφυκε γίνεσθαι (οὐ γὰρ περὶ ταὐτὸν οὐδὲ τῷ αὐτῷ δεκτικῷ τὸ λογικόν τε καὶ ἄλογον), ἢ διαφέρουσα ἡ ἀπόδοσις δείκνυσι δυναμένους τοῦ αὐτοῦ καὶ λόγους ἑτέρους λέγειν. ἄλλως ἐναντία λέγεσθαί φησι τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, λέγων ἤτοι τὴν πρὸς ἀντικείμενα ὁμοίως ἔχουσαν μέθοδον, ὡς ῥητορικὴν καὶ διαλεκτικήν· ἐναντία γὰρ ὑπὸ μὲν τὴν ῥητορικὴν ἐγκώμιον καὶ ψόγος, κατηγορία καὶ ἀπολογία, προτροπὴ καὶ ἀποτροπή, κατὰ δὲ διαλεκτικὴν τὸ ψεῦδός τε καὶ τἀληθές· ἄμφω γὰρ συμπεραίνεται. ἢ "δύναμιν" λέγοι ἂν τὴν φυσικὴν ἕξιν, ὑφ' ἣν ἐναντία, περὶ μὲν ἀκοὴν εὐηκοΐα καὶ δυσηκοΐα, περὶ δὲ τὴν ὁρατικὴν ὀξυωπία καὶ ἀμβλυωπία. ἢ δύναμιν τὴν φύσιν λέγει, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς κινήσεως· πλεῖστον δὲ κατὰ δύναμιν ταύτην διαφέρει τὰ ἄνω φύσει κινούμενα τῶν κάτω. ἢ δύναμιν λέγει πᾶσαν ἐπιστήμην τε καὶ τέχνην· αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι δυνάμεις τε καὶ ἕξεις, τῶν δὲ ἐναντίων αἱ αὐταὶ ἐπιστῆμαι. οὕτως ὑγίεια καὶ νόσος ἐναντία· ὑπὸ γὰρ τὴν ἰατρικὴν ταῦτα ὄντα πλεῖστον ἀλλήλων διέστηκε, καὶ εὐεξία καὶ καχεξία ὄντα ὑπὸ τὴν γυμναστικήν. ἄλλως ἐναντία φησὶ λέγεσθαι "καὶ ὧν ἡ διαφορὰ 1018a 30.
μεγίστη ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος." οὗτος δὲ ὁ τρόπος τῶν τε προειρημένων πάντων ἐναντίων ἐστὶ περιεκτικός, προσέτι δὲ καὶ τῶν κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένων καὶ τῶν καθ' ἕξιν ἢ στέρησιν· πάντα γὰρ ταῦτα μεγίστην διαφορὰν ἔχει πρὸς ἄλληλα. κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τῶν ἐναντίων πολλάκις καὶ τὴν κατάφασιν τῇ ἀποφάσει ἐναντίαν λέγουσι καὶ τὴν ἕξιν τῇ στερήσει. τὸ δὲ "ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος" εἴη ἂν τοιοῦτον· ἤτοι ὧν ἡ διαφορὰ ἁπλῶς μεγίστη ἐστίν, ἐναντία, οἷον εἰ λέγει τις τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἢ τὸ πλῆρες καὶ κενόν, ἢ κατά τι γένος ἢ εἶδος ἀφωρισμένον, οἷον ἐν ζῴοις τὰ πλεῖστον διαφέροντα ὡς λογικὸν καὶ ἄλογον καὶ ὑπόπουν καὶ ἄπουν, ἢ ἐν χρώματι τὸ λευκὸν καὶ μέλαν. κατὰ μὲν γένος οὕτως, κατ' εἶδος δὲ ἐν ἀνθρώποις τὰ πλεῖστον διαφέροντα ἐναντία οἷον τὸ ἐπίστασθαι καὶ τὸ μὴ ἐπίστασθαι, γινώσκειν καὶ ἀγνοεῖν, ἢ τὸ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἔχειν· εἰ γὰρ ἡ ἕξις εἶδος τῆς ὑπολήψεως ἦν, ἐν εἴδει τῷ αὐτῷ εἴη ἂν

1 et 6. πλείστων *A*, et 5. πλείστων *A*1. ‖ 1. αὐτῷ om *M*. ‖ 9. ἑτέρους] ὑστέρους *M*. ‖ ἄλλος *M*. ‖ 10. δύναμιν iterandum videtur c. *S*. ‖ 13. καὶ ἀληθές *A*. ‖ 17. διάφορα *M*. ‖ 20. ὄντα om *M*. ‖ 26. ἐναντίαν scripsi c. *S*, ἐναντία *ABr*. ‖ 28. ἐναντίον *A*.

ἐναντία ἀρετὴ καὶ κακία· ἕξις γὰρ ἀμφότερα· ταῦτα γὰρ ἐν τούτῳ τῷ γένει πλεῖστον διαφέροντα. ἢ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει ἐναντία λέγεται καὶ τὰ ἁπλῶς πλεῖστον διαφέροντα. καὶ κατὰ πόσους λέγεται τρόπους, κατὰ ταῦτα τὰ ἐναντία ἤδη λέγεσθαί φησι καὶ τὰ ἄλλα τὰ μετέχοντα τούτων· ἢ γὰρ τῷ ἔχειν τινὰ τῶν εἰρημένων, ὡς τὸ πῦρ καὶ ἡ χιών· τῷ γὰρ τὴν μὲν ψυχρότητα ἔχειν τὸ δὲ θερμότητα ἐναντία, καὶ οὐ τῷ ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον ἀλλήλων διεστάναι· τὰ δὲ τῷ δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, οἷον εἰ λέγει τις τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον ἐναντία εἶναι τῷ τὸ μὲν ἐπιστήμης τὸ δὲ ἀνεπιστημοσύνης εἶναι δεκτικόν. ἢ δύναμις ἡ τῆς ἀρετῆς δεκτικὴ τῆς δυνάμεως τῆς κακίας δεκτικῆς, ἢ ἡ δύναμις καθ' ἣν βαρύτητός ἐστιν ἡ ὕλη δεκτική, τῆς δυνάμεως καθ' ἣν κουφότητος, ὡς εἶπεν ἐν τῷ Δ περὶ Οὐρανοῦ. τὰ δὲ λέγεται ἐναντία τῷ ποιητικὰ ἐναντίων εἶναι (οὕτω τὸ θερμαντικὸν τῷ ψυκτικῷ ἐναντίον), τὰ δὲ τῷ παθητικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, ὡς τὸ δυνάμενον ψύχεσθαι τῷ θερμαίνεσθαι δυναμένῳ, τὰ δὲ τῷ τὰ μὲν ποιητικὰ εἶναι τὰ δὲ παθητικά, ὡς τὸ θερμαίνειν δυνάμενον τῷ θερμαίνεσθαι, ἢ τὰ θερμαίνοντα τοῖς ψύχουσι καὶ τὰ θερμαινόμενα τοῖς ψυχομένοις. ἀποβολαὶ δὲ ἢ λήψεις τὸ θερμὸν γινόμενον τῷ γινομένῳ ψυχρῷ, τὸ ἀποβάλλον τὴν θερμότητα τῷ τὴν ψυχρότητα. ἕξις δὲ καὶ στέρησις τῶν τοιούτων τὸ ἔχον θερμότητα καὶ τὸ δυνάμενον ἔχειν μὴ ἔχον δέ, ἢ ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων δῆλον ὅτι καὶ ὧν ἡ διαφορὰ μεγίστη ἢ κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος, καθ' ἃ δεύτερον παρεθέμην παραδείγματα, ταῦτα κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος λέγει. λέγονται ἐναντία καὶ κατὰ τὰς τῶν ἐναντίων ἀποβολάς, οἷον τὸ ὑγίειαν ἀποβάλλον τῷ νόσον ἀποβάλλοντι. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ ἀποβολήν τε καὶ λῆψιν· τὸ γὰρ λαμβάνον τῷ ἀποβάλλοντι ὑγίειαν. καὶ κατὰ τὰς ἕξεις δὲ τῶν ἐναντίων ἐναντία λέγεται, οἷον τὸ ἔχον ὑγίειαν τῷ ἔχοντι νόσον. καὶ κατὰ τὰς στερήσεις ὁμοίως· τὸ γὰρ ἐστερημένον ὑγιείας τῷ ἐστερημένῳ νόσου ἐναντίον καὶ αὐτό, ἢ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, τὸ ἔχον αὐτὸ τῷ ἐστερημένῳ αὐτοῦ, τὸ ἔχον ὑγίειαν τῷ ταύτης ἐστερημένῳ. ἐπεὶ δέ, φησί, τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται (δεκαχῶς γάρ), ἰσαχῶς, φησί, λεχθήσεται καὶ τὰ κατ' αὐτὰ λεγόμενα, τουτέστι καθ' ἕκαστον αὐτῶν λεγόμενα καὶ ἐν ἑκάστῳ ὄντα. ταῦτα δέ ἐστι τὸ ταὐτόν, τὸ ἕτερον, τὸ ἐναντίον, τὸ ὅμοιον, τὰ ἄλλα ὅσα κοινὰ πάντων τῶν τοῦ ὄντος γενῶν· καὶ γὰρ

3. ante καὶ κατὰ adde εἰπὼν δὲ τίνα τὰ ἐναντία e *S*. || κατὰ ante ταῦτα ind A_2. || 6. οὐ τῷ *AS*, οὕτως *Br*. || διεστάναι *A*, διαστάναι *Br*. || 8. δεκτικά. ἢ *M*. || 9. δεκτικῆς *M*. || 11. π. Οὐρ. IV, 1. || 12. ἐναντίον] ἐναντία *A*. || 15. θερμαίνοντα scripsi c. *S*, θερμαινόμενα *ABr*. || 16. γινόμενον] γενόμενον *A*. || 18. καὶ τὸ δ. scripsi c. *S*, ἢ τὸ δ. *ABr*. || ἡ post ἢ om *A*. || 22. λεῖψιν *A*. || 23. ἐναντίων *AS*, om *MBr*. || 25. καὶ — 26. τοῦ αὐτοῦ om *S*. || 26. τοῦ αὐτοῦ] τῶν αὐτῶν *M*. || 27. ὂν] ἓν A_1 *M*. || 28. λεχθήσεσθαι *M*. || καθ' αὐτὰ A_1. || ἕκαστα *M*. || 30. τῶν om A_1 *M*. || ὄντως *M*.

ἐν οὐσίᾳ ταὐτὸν καὶ ὅμοιον καὶ ἕτερον καὶ ἐναντίον, καὶ ἐν ποιότητι καὶ ἐν ποσότητι καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἄλλων γενῶν. ὥστε καὶ τούτων ἕκαστον δεκαχῶς ῥηθήσεται· καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ ἐναντίωσις καὶ τὰ ἔχοντα ἐναντία, ἢ τὰ πάσχοντα ἢ τὰ ποιοῦντα ἢ ἀποβάλλοντα ἢ λαμβάνοντα ἐναντία καὶ αὐτὰ ἀλλήλοις λέγεσθαι· ὥστε ἔσται κατὰ τὰς κατηγορίας ἡ διαίρεσις τοῦ τε αὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὁμοίου καὶ ἐναντίου. τούτου γὰρ χάριν ἐμνημόνευσε τούτου· ἐξ οὗ καὶ δῆλον πάλιν ὅτι τοῦ πρώτου φιλοσόφου ἡ περὶ τούτων θεωρία.

ἑξῆς δὲ ἐκτίθεται ποσαχῶς ἕτερα τῷ εἴδει λέγεται· πρότερον γὰρ εἶπε πο- 1018b 1.
σαχῶς τὰ ἐναντία λέγεται, καὶ ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ τῷ εἴδει διαφέροντα· ποσαχῶς οὖν καὶ τὰ τῷ εἴδει διαφέροντα, λέγει. ἕτερα δή φησι τῷ εἴδει εἶναι τά τε ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους διαφέροντα εἴδη μὴ ὑπάλληλα, τουτέστι τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις. δεύτερον σημαινόμενον ἐκτίθεται τῶν ἑτέρων τῷ εἴδει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ὄντα διαφοράν τινα ἔχει πρὸς ἄλληλα. οὕτως ἂν εἴη ἕτερα ἀλλήλων καὶ τὰ ὑπάλληλα εἴδη· καὶ γὰρ ταῦτα διαφορὰς ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἕτερά φησιν εἶναι καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῶν οὐσίᾳ καὶ τῷ ὁρισμῷ ἐναντίωσιν ἔχει. οὕτω λέγοιτ' ἂν ὕδωρ πυρὸς ἕτερον. ἐν γὰρ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν αὐτῶν ἐναντίωσις· τὸ μὲν γὰρ θερμόν τε καὶ ξηρὸν τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρόν τε καὶ ὑγρόν, καὶ ἔστι γένος αὐτῶν ἢ τὸ φυσικὸν σῶμα ἢ τὸ στοιχεῖον· δεῖ γὰρ τὰ ἕτερα τῷ εἴδει ὑπὸ ἕν τι γένος εἶναι. λέγει καὶ τὰ ἐναντία ἕτερα τῷ εἴδει, "ἢ πάντα," φησίν, "ἢ τὰ λεγόμενα πρώτως." πρώτως δέ ἐστιν 1018b 4.
ἐναντία ἤτοι τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντα, ἐπειδὴ καὶ ὁ τῶν ἐναντίων ὁρισμὸς ἐν τούτοις. ἢ πρῶτα λέγει τὰ κυρίως ἐναντία, μὴ ἢ τῷ μετέχειν τινῶν ἢ τῷ δεκτικὰ αὐτῶν εἶναι, τὰ δὲ τῷ ποιητικὰ εἶναι τῶν τοιούτων ἢ παθητικά, ἢ κατά τινα τρόπον τῶν πρὸ ὀλίγου εἰρημένων· ἐναντία γὰρ καὶ αὐτὰ καλεῖται. οὐ γὰρ ἀνάγκη ἕτερα τῷ εἴδει εἶναι τὰ ἐναντίων τινῶν δεκτικά· κατὰ γὰρ αὐτὸ τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. ἕτερα λέγει τῷ εἴδει εἶναι καὶ τῶν ἀτόμων εἰδῶν, ὧν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντων οἱ λόγοι καὶ οἱ ὁρισμοί εἰσιν ἕτεροι, ὡς ἵππου καὶ βοός· τὰ γὰρ ἄτομα εἴδη τελευταῖα. ἔτι λέγει ἕτερα τῷ εἴδει καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ὄντα, τουτέστιν ὁρισμῷ τῷ αὐτῷ καὶ λόγῳ, ἔχει τινὰ πρὸς ἄλληλα διαφοράν, ὡς τὰ ἄτομα τὰ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει, ὁ Σίμων καὶ Σωκράτης· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἑκάστῳ εἶδος ἕτερον. δύναται διὰ τοῦ "καὶ ὅσα ἐν

4. fort. λέγεται. || 14. οὕτως — 15. ἄλληλα bis *A*. || 15. 16. τῷ ὁρισμῷ *A S*, τῶν ὁρισμῶν *M Br*. || 17. αὐτῶν ἐστὶν *M*. || 19. τι] τε *M*. || 22. ὁρισμὸς] ἀριθμὸς *A*. || μὴ ἢ *A*, μὲν ἢ *M*, μὴ *Br*. || 23. 24. τοιούτων] ὄντων *M*. || 25. ἐναντία τινῶν *A*. || 26. κατὰ — δεκτικά] *quoniam secundum idem sunt contrariorum excipientia S*. || 27. ὄντων] ὂν *M*. || 28. τελευταῖος *M*. || 29. αὐτῇ] αὐτοῦ *A*. || 30. τινὸς *A*.

τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ὄντα ἔχει διαφοράν" λέγειν περὶ τῶν σωμάτων, ἃ ἐναντίωσιν μὲν οὐκ ἔχει πρὸς ἄλληλα ἐν τῇ οὐσίᾳ, ὡς εἶχε τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, διαφορὰν δέ τινα. οὕτως ἂν εἴη ἕτερα γῆ καὶ ὕδωρ· οὐ γὰρ ὁμοίως ἡ γῆ ὕδατος ἕτερον καὶ ἀέρος, ἀέρος γὰρ κατ' ἐναντίωσιν, οὐδ' ὁμοίως τὸ ὕδωρ ἕτερον ἀέρος τε καὶ πυρός. ἤδη δὲ περὶ τούτων προείρηκε. τῷ δὲ εἴδει φησὶ ταὐτὰ λέγεσθαι τὰ ἀντικειμένως λεγόμενα τούτοις, καὶ οὐ χαλεπὸν ἕκαστον λαμβάνοντα τῶν σημαινομένων ὑπὸ τῶν τῷ εἴδει ἑτέρων λαμβάνειν τὰ τῷ εἴδει ταὐτά· ἔσται δὲ ταῦτα οὕτως ταὐτά τινα ὄντα κατὰ μέν τι ἕτερα τῷ εἴδει, κατὰ δέ τι ταὐτά, ὥσπερ καὶ τὰ ὑπάλληλα γένη καὶ ταὐτὰ τῷ εἴδει καὶ οὐ ταὐτά, ταὐτὰ μὲν ὅτι ἦν ἕτερα τῷ εἴδει τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους μὴ ὑπάλληλα· ταὐτὰ δὴ κατὰ τοῦτο ἔσται ᾗ [οὐχ] ὑπάλληλα. ἔσται δὲ ἕτερα πάλιν, ὅτι ἦν τινὰ ἕτερα τῷ εἴδει καὶ κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο· ἦν γὰρ ἕτερα καὶ ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα διαφοράν τινα εἶχεν, οἷά ἐστι καὶ τὰ ὑπάλληλα. τὰ μὲν οὖν ἔσται ταὐτὰ τῷ εἴδει, ὅτι ὑπάλληλα, τὰ δὲ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα οὐκ ἔχει διαφοράν, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ τὰ μὴ ἔχοντα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσιν, ὡς πῦρ πρὸς ἀέρα. οὐ γὰρ πάντη τὰ εἴδη αὐτῶν ἐναντία· ἐπεὶ γὰρ τὸ πῦρ τοῦ ὕδατος ἕτερον ἦν τῷ ἔχειν ἐναντίωσιν, ἐκείνῳ ταὐτόν, ᾗ οὖν τῷ ἀέρι. ἢ εἰ καὶ τούτῳ λέγοιτο ἔχειν ἐναντίωσιν, ἀλλ' ὡς πυρὶ ἔσται ταὐτόν· ἐκείνῳ γὰρ οὐδὲν ἐναντίον ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχει. εἴη ἂν καὶ τὰ μὴ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει, ὡς ἵππος κυνὶ ἢ τὸ μέλαν τῷ φαιῷ. ἀλλὰ καὶ ὧν ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ γένους εἴδει οἱ λόγοι μή εἰσιν ἕτεροι, οὕτως ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ ταὐτὰ τῷ εἴδει. καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ὄντα μὴ ἔχει μηδεμίαν διαφοράν· οὕτως ἂν ταὐτὸν εἴη τὸ κατ' ἀριθμὸν ταὐτὸν αὐτὸ αὐτῷ, καὶ τὰ πολυώνυμα ἀλλήλοις. οὐκ ἄλλο δὲ καθ' ἑκάστην ἀπόδοσιν δεῖ ζητεῖν· τὰ γὰρ αὐτὰ κατὰ διαφόρους ἐπιβολὰς τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις γίνεται πλεοναχῶς.

1. λέγει *M*. ‖ 2. τὸ — τὸ] τῷ — τῷ *M*. ‖ 3. οὐ γὰρ *AS*, ἐν γὰρ *MBr*. ‖ 4. τὸ] τῷ *M*. ‖ 6. ἀντικειμένως *AS*, ἀντικείμενα *Br*. ‖ 7. τῶν et ἔσται om *M*. ‖ 9. γένει *M*. ‖ ὅτι ἦν om *M* in lac. ‖ 10. μὴ] μὲν *M*. ‖ 11. ᾗ] ἡ *M*. ‖ οὐχ om *S*. ‖ 12. σημαινόμενον om *M*. ‖ τοῦτο scripsi c. *S*, ταὐτό *ABr*. ‖ 14. ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ om *M* in lac. ‖ 16. γὰρ τὸ πῦρ τοῦ om *M*. ‖ *quoniam oppositionem habet, sequitur ut idem sit atque aer cum quo non perinde pugnat. Aut si hoc non placeat ignisque cum aere oppositionem habere dicatur, certe secundum hunc intellectum ignis idem erit atque ignis* *S*. ‖ 17. fort. ἐναντίωσιν ἐκείνῳ, ταὐτὸν ἦν ἂν τῷ ἀέρι. ‖ ᾗ οὖν] εἰ οὖν *M*. ‖ 18. ὡς πυρὶ] ὥσπερ *A*. ‖ ἐναντίον ἐν τῇ et 21. οὕτως om *M* in lac. ‖ 20. ὧν *AMS*, τῶν *Br*. ‖ 21. οὕτως *AS*, οὔτ' *Br*. ‖ 23. αὐτῷ scripsi c. *S*, αὑτῷ *ABr*, αὐτῶν *M*. ‖ 24. ἐπιβουλὰς *A*.

(11) ἐφεξῆς ἐκτίθεται τὰ σημαινόμενα τοῦ προτέρου τε καὶ ὑστέρου. ἐποιήσατο δὲ καὶ ἐν ταῖς Κατηγορίαις διαίρεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἔλαβε τὸ τῷ χρόνῳ, τὸ τῇ φύσει, τὸ τῇ τάξει, τὸ τῇ δυνάμει, τὸ τῶν ἀντιστρεφόντων πρὸς ἄλληλα αἴτιον τῷ ἑτέρῳ τοῦ εἶναι, ἐνταῦθα δὲ τὰ μέν φησι πρότερα λέγεσθαι τῷ ἀρχῆς τινὸς ὡρισμένης ἐγγυτέρω εἶναι ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει ὡρισμένης καὶ πλειόνων οὔσης ἀρχῆς, ἢ πρός τι ἀρχῆς, ἢ ὑπό τινων γε νομιζομένης. εἰπὼν δὲ ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει, ἑξῆς τὰ γένη προχειρίζεται ἐν οἷς τὸ πρότερόν τε καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ οὕτω λεγομένη. ἔστι δὲ κατὰ πέντε, κατὰ τόπον, κατὰ χρόνον, κατὰ κίνησιν, κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ τάξιν. καὶ πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τόπον λέγει· κατὰ γὰρ τόπον πρότερα μὲν τὰ ἐγγυτέρω τούτου τινός, ὕστερα δὲ τὰ πορρωτέρω τοῦ αὐτοῦ τούτου, ἤτοι ὡρισμένου τῇ φύσει, ὡς ἔχει τὸ μέσον τοῦ παντὸς ἢ τὸ ἔσχατόν τε καὶ πέριξ, ἢ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει ὡρισμένου, ἂν ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ τίς ἐστι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τὸ κατὰ τόπον λαμβάνῃ· πρότερον γὰρ τὸ ἐγγυτέρω τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπου ὄν, ὕστερον δὲ τὸ πορρωτέρω καὶ πλεῖον ἀφεστώς. τὸ δὲ προειρημένον τὸ "ἀρχῆς τινὸς διωρισμένης, ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι ἢ που ἢ ὑπό τινων," ἐπὶ τοῦ τόπου σημαίνοι ἂν τὸ μὲν τῇ φύσει, ὃ εἶπεν αὐτός, εἰ τὸ μέσον τὸ τοῦ παντὸς ἢ τὸ ἔσχατον λαμβάνοιτο· τὸ δὲ πρός τι, εἰ μὴ φύσει τις ὢν πρῶτος πρὸς ἄλλους τινὰς τόπους ὡς πρῶτος ὢν ἐκείνων λαμβάνοιτο, οἷον πρῶτος τῶν μέχρι Ἐλευσῖνος ὁ πλησίον τοῦ ἄστεος· τῶν γὰρ ἐφεξῆς αὐτοῦ πρῶτος· τὸ δὲ που, εἴ τις ἀφ' οὗ ἢ ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ πρότερον λαμβάνοι· τὸ δὲ ὑπό τινων, ὡς ἂν ἕκαστος τῶν τὸ πρότερον λαμβανόντων θήσει τὸν τόπον πρὸς ὃν τὸ πρότερον. "τὰ — χρόνον." εἰπὼν περὶ 1018*b* 14.
τοῦ κατὰ τόπον προτέρου, λέγει καὶ περὶ τοῦ κατὰ χρόνον, οὐ πάντη ὁμοίως λεγομένου τῷ κατὰ τόπον· ἐπὶ μὲν γὰρ ἐκείνου τὸ ἐγγύτερον τοῦ ὡρισμένου τόπου πρῶτον, ἐπὶ δὲ τοῦ χρόνου οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γεγονότων τὸ πορρωτέρω, ἐπὶ δὲ τῶν μελλόντων τὸ ἐγγύτερον· τὰ μὲν γὰρ πορρωτέρω τοῦ νῦν ἀφεστῶτα ἐπὶ τῶν παρεληλυθότων πρότερα, ὕστερα δὲ τὰ ἐγγυτέρω· ἐπὶ δὲ τῶν μελλόντων ἔμπαλιν πρότερα μὲν τὰ ἐγγυτάτω τοῦ νῦν, ὕστερα δὲ τὰ πορρωτέρω. ὡς γὰρ ἀρχῇ χρόνου χρωμένων ἡμῶν τῷ νῦν τὰ μὲν ἐγγυτέρω τῶν ἐσομένων τούτου πρότερον λέγεται ἔσεσθαι, τὰ δὲ πορρωτέρω τῶν γεγονότων πρότερα γεγονέναι.

2. Κατ. 12. ‖ 7. ἑκάστου *M*. ‖ γένη] γένει *M*. ‖ 8. οἷς καὶ τὸ *M*. ‖ 10. τῶν κατὰ τόπον om *M* in lac. ‖ τούτου τινός] *cuipiam principio S*, fort. τόπου τινός. ‖ 12. ἢ τὸ ἔσχατόν τε om *M* in lac. ‖ 13. 14. λαμβάνῃ coni., λαμβάνει *AMBr*. ‖ 14. ἐγγυτέρου τὸ τόπου ὄν *M*. ‖ 16. ἐπὶ om *M* in lac. ‖ του *A*, om *Br*. ‖ 17. ὃ] ἣ *M*. ‖ εἰ] εἰς *M*. ‖ τὸ ante τοῦ om *M*. ‖ 21. ἂν] ὃν *A*. ‖ 21. 22. λαμβανόντων τι θήσει τῶν τόπον *M*. ‖ 29. χρωμάτων *A*1. ‖ 29. 30. ἐσομένων τό τε τοσούτου πρότερον *M*. ‖ 30. πορρωτέρω γεγονότα πρότερον *M*.

πρότερα γὰρ κατὰ χρόνον ταῦτα ὧν ἐν προτέρῳ νῦν ἡ ὕπαρξις, πρότερον δὲ νῦν ἐπὶ μὲν τοῦ παρεληλυθότος τὸ πορρωτέρω τοῦ νῦν, ἐπὶ δὲ τοῦ μέλλοντος τὸ ἐγγυτέρω ὄν. ἔστι μὲν οὖν τὸ νῦν ἀρχὴ χρόνου φύσει· τῷ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβάνεσθαι δόξει καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου εἶναι τὸ μὴ ἀεὶ ὡρίσθαι φύσει τὴν ἀρχήν. πάλιν κατὰ κίνησιν πρότερα τὰ ἐγγύτερα τοῦ πρώτου κινήσαντος. οὕτως πρότερος παῖς ἀνδρός· ἐγγυτέρω γὰρ τῷ γεννήσαντι. ἀρχὴ γὰρ καὶ αὕτη τις, φησίν, ἁπλῶς, τουτέστι κατὰ φύσιν, τὸ πρότερον κινῆσαν ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως. οὕτω πρώτη ἡ τῶν ἀπλανῶν κίνησις καὶ ἡ τοῦ Κρόνου τῶν ἄλλων, ὅτι ἐγγυτέρω ἐκείνου. διὰ
1018b 21. δὲ τοῦ προσθεῖναι τὸ "ἀρχὴ δὲ καὶ αὕτη τις ἁπλῶς" ἔοικε δηλοῦν ὅτι καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ χρόνου λαμβανομένη ἁπλῶς καὶ αὐτὴ ἦν ἀρχή· τοιοῦτον γὰρ τὸ νῦν. καὶ κατὰ δύναμιν δὲ λέγεται πρότερα· τὸ γὰρ ἄρχον καὶ δυνατώτερον τῇ δυνάμει πρότερον, ἔστι δὲ δυνατώτερόν τε καὶ ἄρχον οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη τὸ ὕστερον ἀκολουθεῖν τε καὶ κινεῖσθαι ἢ μὴ κινεῖσθαι, ὡς ἂν ἐκείνῳ δοκῇ· ἡ γὰρ ἐκείνου προαίρεσις ἀρχὴ τῆς τῶν ὑπ' αὐτὸ κινήσεως· καὶ γὰρ καθόλου ἡ προαίρεσις ἀρχή τις ἐν ἀνθρώπῳ. καὶ εἴη ἂν κατὰ δύναμιν πρῶτον μὲν τὸ ἄρχον, ὕστερον δὲ τὸ ὑποτεταγμένον ἐκείνῳ· ἀρχὴ δὲ ἡ τοῦ κινοῦντος προαίρεσις, ἧς ἐγγυτέρω μέν ἐστιν ὁ
1018b 26. ἔχων αὐτήν, πορρωτέρω δὲ ὁ ὑπὸ τούτου κινούμενος. λέγεταί τινα καὶ τῇ τάξει πρῶτα. τίνα δέ ἐστι τὰ τῇ τάξει πρότερα καὶ ὕστερα λέγει· ὅσα γὰρ πρός τι ἓν ὡρισμένον ἀφέστηκεν ἔν τινι λόγῳ, τὸ πρῶτον ἔχει ταῦτα τῇ τάξει καὶ τὸ ὕστερον, ὡς ὁ ἐν χορῷ πρωτοστάτης τοῦ τριτοστάτου πρότερος· κατὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν κορυφαῖον ἀπόστασιν τῇ τάξει τὸ πρότερον τούτοις καὶ τὸ ὕστερον· ἀρχὴ γὰρ ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ. ὁμοίως καὶ παρανήτη νήτης πρότερον τῇ τάξει κατὰ τὴν πρὸς τὴν μέσην ἀπόστασιν, ἥτις ἐν τῷ ἡρμοσμένῳ ἀρχὴ λαμβάνεται.

1018b 29. τὰ μὲν οὖν πρότερα τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, πάντας δὲ τοὺς προειρημένους τοῦ προτέρου τρόπους ὄντας πέντε ὑφ' ἕν τι κοινὸν ὑπάγει, τὸ ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο ἀπόστασίν τε καὶ γειτνίασιν τὸ πρότερον λαμβάνεσθαι· καὶ γὰρ εἰ διάφορα τὰ λαμβανόμενα, ὅπου μὲν τόπος, ὅπου δὲ χρόνος, ὅπου δὲ κίνησις, ὅπου δὲ δύναμις, ὅπου δὲ τάξις, ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς λήψεως ὁ αὐτός. ἄλλον δέ φησι τρόπον πρότερα λέγεσθαι παρὰ τὸν προειρημένον τὰ τῇ γνώσει· δοκεῖ γὰρ ὧν ἡ γνῶσις πρῶτον, ταῦτα καὶ ἁπλῶς τε καὶ

1. ὧν προτέρων νῦν *M.* ‖ 2. νῦν ἐπὶ μὲν *AS*, νῦν· ἐπὶ γὰρ *MBr.* ‖ 3. τὸ νῦν· πᾶν μὲν οὖν νῦν ἀρχὴ *A*, *itaque nunc seu temporis momentum natura principium est motus S.* ‖ 4. δόξει om *M* in lac. ‖ φύσιν *M.* ‖ 7. πρώτη] πρώτῳ *M.* ‖ 8. χρόνου *M.* ‖ 10. λαμβάνονται *M.* ‖ 11. τῇ — 12. δυνατώτερον om *A.* ‖ 12. οὗ *AS*, ὃ *MBr.* ‖ 13. ἐκεῖνο δοκεῖ *M.* ‖ 18. τῇ om *M.* ‖ ὅσῳ *M.* ‖ 19. ὡρισμένην *M.* ‖ 21. τὴν τάξιν *M.* ‖ 23. τὴν μέσην scripsi c. *S*, coll. Arist. 1018b 29, τὸ μέσον *ABr.* ‖ 24. τὸν] τὸ *A.* ‖ 25. τοῦ om *M.* ‖ τι] τε *M.* ‖ τὸ] τὰ *M.* ‖ πρῶτα *M.*

τῇ φύσει πρῶτα εἶναι, ὧν δὲ ὕστερον, ὕστερα. ὅτι δὲ μὴ ἁπλῶς τὸ τῇ γνώσει πρῶτον καὶ τῇ φύσει πρῶτόν ἐστιν, ἑξῆς δείκνυσι διὰ τῆς τῶν γνωστῶν διαφορᾶς· εἶναι γάρ φησιν ἄλλα μὲν τὰ κατὰ τὸν λόγον πρῶτα, ἄλλα δὲ τὰ τῇ αἰσθήσει· κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον τὰ καθόλου πρῶτα, ἃ καὶ ἁπλῶς τῇ φύσει πρῶτα, διὰ τούτων γὰρ αἱ κατ' ἐπιστήμην γνώσεις· κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν τὰ καθ' ἕκαστα, ἃ πρὸς ἡμᾶς δοκεῖ τὸ πρῶτον ἔχειν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. διὸ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τοῦ πρώτου ἔσται πρῶτα καὶ τὰ καθόλου καὶ τὰ αἰσθητά. λέγει κατὰ τὸν λόγον πρῶτον εἶναι καὶ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ συναμφοτέρου, ὅ ἐστιν ἔκ τε τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ συμβεβηκότος· καὶ εἴη ἂν τοῦτο κατὰ τὸν λόγον πρῶτον οὐ τῇ γνώσει τῇ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ τῷ μέρος εἶναι τοῦ λόγου· τὸ γὰρ ἁπλούστερον πρῶτον, ἁπλούστερον δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου. καὶ ἔστιν ὅλον μὲν ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος, μέρος δὲ τὸ μουσικόν, καίτοι ἀδύνατον μουσικὸν ὅλως εἶναι μὴ ὄντος ὑποκειμένου τινός. ἀλλ' ὅμως ὕστερον ὂν τῇ οὐσίᾳ πρῶτόν ἐστι τῷ λόγῳ, τῷ μόριον εἶναι τοῦ λόγου τοῦ μουσικὸς ἄνθρωπος. πρότερά φησι λέγεσθαι καὶ ἐν πάθεσι τὰ 1018b 37.
τῶν πρώτων πάθη τῶν ἃ τῶν ὑστέρων ἐστίν. οὕτως ἡ εὐθύτης πάθος ἐστὶ γραμμῆς καθ' αὑτό, ἡ δὲ λειότης ἐπιφανείας· πρῶτον δὲ γραμμὴ ἐπιφανείας. μὴ εἰπὼν δὲ κατὰ τί σημαινόμενον τοῦ πρώτου ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας πρῶτόν ἐστιν, δι' οὗ τρόπου προστίθησιν, ὃν κατὰ φύσιν τε καὶ οὐσίαν λέγει, δείκνυσι κατὰ τί πρότερον ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας· λέγεσθαι γάρ φησι καὶ φύσει τε καὶ οὐσίᾳ πρῶτα, ὡς τὰ συναναιροῦντα μὲν μὴ συναναιρούμενα δέ, ᾧ φησὶ σημαινομένῳ πρώτῳ Πλάτωνα χρήσασθαι· οὕτω πρώτη καὶ ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας ἐστίν. φησὶ δέ, ἐπεὶ τὸ εἶναι πλεοναχῶς (δεκαχῶς γάρ), τὸ κατὰ τὸ εἶναι 1019a 4.
πρῶτον καὶ κατὰ τὴν ὕπαρξίν φησιν εἶναι πᾶσιν ὑποκείμενον τοῖς ἄλλοις, τοιοῦτον δὲ τὴν οὐσίαν εἶναι· καθὸ γὰρ συναναιρεῖ μὲν μὴ συναναιρεῖται δέ, πρώτη τῶν ἄλλων. ἀλλὰ καὶ καθὸ ὑπόκειται καὶ καθὸ τἆλλα ἔστι τῷ ἐν ταύτῃ ὑποκειμένῃ εἶναι, μάλιστα καὶ πρῶτον ὄν. κατ' ἄλλο πάλιν σημαινόμενον τοῦ ὄντος τε καὶ τοῦ εἶναι πρότερον εἶναί φησι τὸ πρῶτον δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ ὄν. οὕτως δείκνυσι τὸ ὅλον τῶν αὐτοῦ μερῶν πρῶτον ὂν καὶ ὕστερον· τὸ μὲν γὰρ μέρος πρῶτον τοῦ ὅλου δυνάμει, τὸ δὲ ὅλον ἐνεργείᾳ πρῶτον τῶν μερῶν, ὡς δείξει. πῶς δὲ τὸ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ λέγεται, διὰ παραδείγματος ἔδειξε· κατὰ δύναμιν γὰρ ἡ ἡμίσεια τῆς ὅλης πρώτη καὶ τὸ μόριον τοῦ ὅλου καὶ ὅλως ἡ ὕλη τοῦ

1. πρῶτα — 2. φύσει om *M*. || 2. ἑξῆς δὲ ἡ οὐσία, δείκνυσι *M*. || 4. τῇ φύσει *A*, τὰ φύσει *Br*, fort. καὶ τῇ φύσει c. *S*. || 7. πρῶτα] πρῶτον *A*. || 10. τὸ μέρος *A*, τῷ μέρη *M*. || 12. ὄντος] οὗτος *M*. || 15. τῶν ἃ *MS*, τὰ ἃ *ABr*. || post εὐθύτης adde e *S* προτέρα ἐστὶ τῆς λειότητος· ἡ γὰρ εὐθύτης. || 16. λειότης *A2 S*, τελειότης *A1 Br*. || γραμμῆς *A*. || 17. μὴ om *M* in lac. || τί] τὸ *M*. || 18. διὸ οὗ *M*. || 21. fort. πρώτου. || 22. ἐπεὶ] ἐπὶ *M*. || 23. ὑποκειμένοις *M*. || 24. γὰρ om *A*. || 28. ὂν] ἦν *M*. || 29. ὅλου] ἄλλου *M*.

εἴδους τε καὶ συναμφοτέρου· δυνάμει γὰρ τούτων ἕκαστον ἐν τῷ ὅλῳ ὂν πρῶτόν ἐστι τοῦ ὅλου ἐνεργείᾳ ὄντος, τῷ μέρος αὐτοῦ εἶναι· ἐκ γὰρ τῆς συνθέσεως τούτων τὸ ὅλον, καὶ οὐδὲν μέρος, ἔστ' ἂν μέρος ᾖ, ἐστὶ καθ' αὑτὸ καὶ ἐνεργείᾳ· ὅταν δὲ μηκέτι δυνάμει ᾖ, ὡς ἦν ὄντα ἐν τῷ ὅλῳ, ἀλλ' ἐντελεχείᾳ λαμβάνηται καὶ καθ' αὑτὰ καὶ μὴ τοῦ ὅλου μέρη, ὅταν δὴ οὕτως ἔχῃ, εἰσὶν ὕστερα τοῦ ὅλου, ὥστε δυνάμει μὲν ὄντα πρῶτα, ἐντελεχείᾳ δὲ ὕστερα· διαλυομένου γὰρ τοῦ ὅλου ἐντελεχείᾳ τούτων ἕκαστον γίνεται καὶ ὕστερον χωριζόμενον τοῦ ὅλου ἐν ᾧ ὂν δυνάμει πρῶτον ἦν. ὥστε εἰ κυρίως ὂν τὸ ἐντελεχείᾳ, ἐντελεχείᾳ δὲ τὸ ὅλον, πρῶτον κυρίως ἂν εἴη τὸ ὅλον τοῦ μέρους· οὐ γὰρ ἐντελεχείᾳ πρῶτον τὸ μέρος τοῦ ὅλου· ἐκ γὰρ τῆς τοῦ ὅλου διαλύσεως τὸ μέρος αὐτοῦ ἐντελεχείᾳ γίνεται ὄν· χωρισθὲν γὰρ τοῦ ὅλου τοιοῦτον, ὡς δυνάμει δὲ ὂν λαμβανόμενον, ὅτε καὶ μόριόν ἐστι, πρῶτον τοῦ ὅλου τῷ ἐνυπάρχειν αὐτῷ. διὸ ἐντελεχείᾳ μὲν πρῶτον τὸ ὅλον, δυνάμει δὲ τὸ μόριον καὶ τὸ
1019*a* 11. ἐνυπάρχον. τρόπον δέ τινά φησι πάντα τὰ πρότερα καὶ ὕστερα λεγόμενα κατὰ ταῦτα λέγεσθαι. καὶ δι' ὅ, προσέθηκε· "τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἑτέρων εἶναι, οἷον τὸ ὅλον τῶν μορίων, τὰ δὲ κατὰ φθοράν, οἷον τὸ μόριον τοῦ ὅλου· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα." λέγει δὲ διὰ τούτων ὅτι πάντα τρόπον τινὰ τὰ λεγόμενα πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον λέγεται τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ· τῶν γὰρ οὐσιῶν, ὧν αἱ γενέσεις (καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἡ γένεσις κυρίως), αἱ μὲν δυνάμει πρῶται αἱ δὲ ἐνεργείᾳ· τὰ μὲν γὰρ μέρη δυνάμει ὄντα πρῶτα τῶν ὅλων, τὰ δὲ ὅλα ἐνεργείᾳ πρῶτα τῶν μερῶν, ἃ διὰ τῶν ἐφεξῆς δείκνυσι. τὸ δὲ "τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἑτέρων εἶναι" ἴσον ἐστὶ τῷ τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν καὶ ἐνεργείᾳ ὄντα (ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἡ γένεσις ὁδός) πρῶτα· τοιαῦτα δὲ τὰ ὅλα. τοῦ δὲ πρώτου εἶναι δεικτικῷ ἐχρήσατο τῷ "ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἑτέρων εἶναι." ἃ γὰρ ἔστι μὴ ὄντων ἐκείνων μηδέπω πρὸς ἃ συγκρίνεται κατὰ τὸ πρότερον, δῆλον ὅτι πρότερα. ὄντος δὲ τοῦ ὅλου ἐνεργείᾳ, οὐχ οἷόν τε εἶναι αὐτοῦ τὰ μέρη ἐνεργείᾳ. ὥστε ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ ὅλου ὑπάρχοντος, πρῶτον τὸ ὅλον τῶν μερῶν, εἴγε τὸ μὲν ἔστι τὸ δὲ μὴ ἔστιν, ἐν δὲ τῇ φθορᾷ τοῦ ὅλου πάλιν τὸ μὲν μόριον ἔστι, τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ τὸ μὲν ὅλον ἐν τῇ γενέσει ἔστι, τὸ δὲ μέρος ἐν τῇ φθορᾷ, κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι καὶ τὸ δυνάμει συγκρίνοιτο. "ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα" προσέθηκε λέγων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων, ὧν οὐκ ἔστιν ἡ κυρίως γένεσις (οὐ γὰρ πάντα τὰ ὄντα διὰ γενέσεως τὸ εἶναι ἔχουσιν, εἴγε τῶν

2. τῷ] τὸ *M*. ‖ 9. πρῶτον τοῦ μέρους τὸ ὅλον *A*. ‖ 10. αὐτὸς *M*. ‖ γὰρ τὸ ὅλον *M*. ‖ 11. δὲ om *AM*. ‖ 15. τὰ δὲ *AS*, τὸ δὲ *Br*. ‖ 16. fort. καὶ τἆλλα coll. l. 30. ‖ 19. ὄντα om *M*. ‖ 20. ὅλων] ἄλλων *M*. ‖ μερῶν, ἀδικωνιδικῶν ἐφεξῆς *A*, sed in mg. vel eadem manus vel *A*2 μήποτε οὕτω γρ. διὰ τῶν ἐφεξῆς. ‖ 28. εἰ δὲ — 29. συγκρίνοιτο] *quod quidem totum est in generatione, pars autem in interitu, si secundum esse actu comparentur S.*

φθαρτῶν οὐσιῶν ἡ κυρίως γένεσις μόνων), καὶ ἐπ' ἐκείνων, ὧν οὐκ ἔστι μὲν γένεσις, ὅλα δέ πώς ἐστι καὶ αὐτὰ καὶ μέρη ἔχει, ὁμοίως ἕξει· δυνάμει γὰρ καὶ ἐπ' ἐκείνων τὰ μόρια τοῦ ὅλου πρῶτα ὄντα ἔσται ἐνεργείᾳ ὕστερα. οὕτως ἐπὶ γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας, τῶν συμβεβηκότων ἁπάντων τῇ οὐσίᾳ, ποσοῦ, ποιοῦ, τῶν ἄλλων. τὰ δὲ τῶν ἀϊδίων καὶ θείων σωμάτων μέρη ταῦτα ἃ οἷόν τέ ποτε καὶ ἐνεργείᾳ γενέσθαι χωρισθέντα τοῦ ὅλου· τὰ δὲ ἐκείνων μέρη ἀχώριστα τοῦ ὅλου, ὄντος ἐκείνου ἀεὶ ἐνεργείᾳ. τῶν δέ γε συμβεβηκότων τῇ οὐσίᾳ, εἰ καὶ μὴ κυρίως ἡ γένεσις κατηγορεῖται, ἀλλ' ἔστι γέ τις καὶ τούτων γένεσις, ἡ κατὰ προσθήκην λεγομένη, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς· καὶ ἔστι καθ' ἕκαστον καὶ τούτων γένεσις, καὶ τὸ μὲν ἐνεργείᾳ πρότερον, τὸ δὲ δυνάμει ὕστερον. ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ πρῶτον τὸ εἰς ὃ ἡ μεταβολὴ καθ' ἕκαστον γένος γίγνεται, δυνάμει δὲ οὗ· καὶ μεταβάλλοντος πάλιν ἐκ τούτου δυνάμει μὲν πάλιν τοῦτο τὸ πρῶτον, ἐκεῖνο δὲ εἰς ὃ μεταβάλλει, ὃ κατὰ τὴν πρώτην μεταβολὴν δυνάμει πρῶτον ἦν, [οὐκ] ἐνεργείᾳ. δι' ἣν μεταβολὴν γίνεται καὶ τὰ μέρη δυνάμει τοῦ ὅλου πρῶτα, καὶ τὸ ὅλον πάλιν καὶ αὐτὸ τῶν μερῶν δυνάμει πρῶτον. τῷ γὰρ δύνασθαι τὸ ὅλον φθαρῆναι εἰς τὰ μέρη, ὅταν ᾖ ἐνεργείᾳ ὅλον, ἔσται δυνάμει τὰ μέρη. οὕτω μὲν οὖν συγκρινομένων τῶν μερῶν κατὰ τὸ δυνάμει, πρῶτα τὰ μέρη τοῦ ὅλου δυνάμει, κατὰ δὲ τὸ ἐνεργείᾳ πρῶτον τὸ ὅλον τῶν μερῶν, ὡς δέδεικται· ὃ μὲν γὰρ πρῶτον ἐνεργείᾳ ἐστί τινων, τοῦτο πρῶτον ἐκείνων ἁπλῶς, ὃ δὲ πρῶτόν τινων δυνάμει ἐστί, τοῦτο ἐκείνων δυνάμει πρῶτον οὐχ ἁπλῶς.

(12) ἑξῆς δὲ τὰ τῆς δυνάμεως σημαινόμενα ἐκτίθεται, καὶ δύναμιν λέ- 1019*a* 15.
γει λέγεσθαι ἕνα μὲν τρόπον τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἢ μεταβολῆς ἐν ἑτέρῳ οὖσαν ἢ ᾗ ἕτερον, ἀρχὴν τὴν αἰτίαν λέγων. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ποιητική. καθ' ἣν γὰρ τὸ ἐνεργοῦν καὶ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, τοῦτο δύναμις. τὸ δὲ "ἢ μεταβολῆς" εἶπεν ὅτι οὐ μόνον κινήσεως ποιητικὴ ἡ δύναμις, ἀλλὰ καὶ ἠρεμίας, καθ' ἧς τὸ μὲν τῆς μεταβολῆς ὄνομα κατηγορεῖν ὀρθόν, τὸ δὲ τῆς κινήσεως οὐκέτι, ὡς καὶ αὐτὸς ὀλίγον προελθὼν ἐρεῖ. οὕτω δυνάμεις αἱ τέχναι ἂν εἶεν· κατὰ γὰρ αὐτὰς ἐνεργοῦσί τε καὶ ποιοῦσιν οἱ τεχνῖται. τοιαύτη δύναμις ἡ ποιητική, ἣ οὐκ ἐν τῷ κινουμένῳ τε καὶ γινομένῳ ἐστίν (οὐδὲν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ), ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ· ἐν γὰρ τῷ οἰκο-

5. post μέρη adde οὐδὲ δυνάμει ὑπάρχει ὄντα ἐν σώματι, εἴπερ δυνάμει τὰ μέρη e *S.* || ἃ om *M.* || 6. μερισθέντα *M.* || 10. τὸ ante εἰς om *M.* || 11. δυνάμει δὲ — 13. ἐνεργείᾳ] *potentia vero id in cuius mutatione ex ipso efficitur id in quod fit mutatio, quod quidem secundum priorem mutationem prius potentia S.* || οὗ] οὐ *M.* || 12. μὲν] μὴ *M.* || τοῦτο πρῶτον *A*, τοῦτο τὸ πρῶτον *Br.* || 19. τοῦτο πρῶτον ἐκείνων] τοῦτο τῶν ἐκείνων *M.* || 24. post ἐνεργοῦν adde ἐνεργεῖ. || 27. εἶεν om *M.* || 29. αὐτὴ *M.*

δόμου, οὐκ ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ ἡ ποιητικὴ δύναμις τῆς οἰκίας. ἐπεὶ οὖν κεχώρισται τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου καὶ ἔστιν ἡ ποιητικὴ δύναμις ἐν τῷ ποιοῦντι, ἀνάγκη ἐν ἑτέρῳ αὐτὴν εἶναι καὶ οὐκ ἐν τῷ ποιουμένῳ. ἐπεὶ δὲ ἐνδέχεταί τινα καὶ αὐτῷ αἴτιον μεταβολῆς γενέσθαι τῆς κατά τι, ἔχοντα τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν ἡ μεταβολὴ καὶ ὑφ' ἧς, ὡς ὅταν ἰατρὸς αὑτὸν ὑγιάζῃ, διὰ τοῦτο προσέθηκε τῷ ἐν ἑτέρῳ τὸ ἢ ᾗ ἕτερον· οὐ γὰρ ᾗ νοσεῖ, ταύτῃ τὴν δύναμιν τοῦ αὑτὸν ἰᾶσθαι ἔχει· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἰατρῷ τε εἶναι καὶ ἰατρευομένῳ τε καὶ νοσοῦντι. τὴν μὲν οὖν οὕτως φησὶ δύναμιν λέγεσθαι, τὸ δὲ "ὅλως" προσέθηκεν ἤτοι τοῦ καθόλου δηλωτικόν, ὡς εἶναι τὸ εἰρημένον ἡ μὲν οὖν καθόλου ἀρχὴ μεταβολῆς, ἢ τοῦ κυρίως, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ δοκεῖ ἡ ποιητικὴ δύναμις κυριωτάτη δύναμις λέγεσθαι, ὡς προϊὼν ἐρεῖ καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν τῷ Θ ταύτης τῆς πραγματείας, ἐν ᾧ προηγουμένως περὶ δυνάμεως ποιεῖται τὸν λόγον. ἑξῆς δὲ σημαινόμενον δυνάμεως ἐκτίθεται, καθ' ἣν λέγεται δύναμιν ἔχειν τινὰ τοῦ πάσχειν τε καὶ κινεῖσθαι ὑπό τινων. ἔστι μὲν οὖν ἑκατέρα τῶν εἰρημένων δυνάμεων ἐν τοῖς ἔχουσιν· ἀλλ' ἡ μὲν ποιητικὴ ἄλλου καὶ ἐκτός τινός ἐστι ποιητική, ἡ δὲ παθητικὴ ὑπ' ἄλλου τινὸς καὶ ἐκτὸς ὄντος παθητικὴ οὖσα ἐν τῷ πάσχοντι καὶ μεταβάλλοντί ἐστιν· τὸ γὰρ "ὑφ' ἑτέρου" τὴν παθητικὴν σημαίνει. τὸ δὲ "ᾗ ἕτερον" προσέθηκε πάλιν διὰ τὸν ἰατρὸν τὸν αὑτὸν ἰώμενον· νοσῶν γὰρ καὶ δύναμιν ἔχων τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ θεραπεύεσθαι, εἰ καὶ οὗτος τὴν ποιητικὴν ταύτην τῆς μεταβολῆς δύναμιν ἔχει, ἀλλ' οὐχ ᾗ νοσῶν, ἀλλὰ καθὸ ἕτερόν τί ἐστιν· καθὸ γὰρ ἰατρός, ἄλλος ἐστὶ τοῦ νοσοῦντος. οὐ γὰρ τῷ νοσοῦντι τὸ νοσεῖν ἐν τῷ ἰατρῷ εἶναι (ὡς γὰρ τοῦ ποιεῖν δύναμίς ἐστιν, οὕτω καὶ τοῦ πάσχειν), καὶ ταύτην τὴν παθητικήν αἰτίαν τὴν φύσει εἶναι.

1019a 21. ὁτὲ μὲν οὖν, φησί, κατὰ τῶν ὅλως παθεῖν τι δυναμένων τὸ δύνασθαι κατηγορεῖται, ὁτὲ δὲ οὐ κατὰ πάντων παθῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν βελτιόνων καὶ ἀντικειμένων, τὴν καθὸ εἰς τὸ βέλτιον δύναται μεταβάλλειν τινὰ λεγόντων ἡμῶν δύναμιν, οἷον τὴν εἰς ὑγίειαν, ἀλλ' οὐ τὴν εἰς νόσον· ἀδυναμίαν γὰρ ἐκείνην μᾶλλον ἔθος ἢ δύναμιν λέγειν. καὶ ἐπὶ τῆς ποιητικῆς δὲ δυνάμεως δείκνυσι τὴν τοιαύτην οὖσαν διαφοράν. λέγεσθαι γὰρ οὐ μόνον τὴν ποιητικήν τινος ἁπλῶς, ἀλλ' ὅταν καὶ καλῶς τοῦτο ἐπιτελεῖν οἷόν τε, ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. οἷον ἂν καλῶς τις λέγῃ, δύναμιν τοῦ λέγειν φαμὲν ἔχειν, ἀλλ' οὐκ εἰ ἁπλῶς λέγει. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα που

3. ἀνάγκη om *M* in lac. ‖ 4. fort. αὑτῷ. ‖ 5. ὅταν] δοκοῦσαν *M*. ‖ 6. ἢ ᾗ ἕτερον *S* et fort. *A*, ἢ om *Br*. ‖ αὐτοῦ *M*. ‖ 7. ἰατρευομένῳ τε δέ ση *M* ib. lac. ‖ 8. λέγεσθαι δύναμιν *M*. ‖ 10. αὐτῷ ἀλλ' ἡ σημαντικὴ δύναμις *M*. ‖ 12. ἑξῆς δυνάμενον δυνάμεως *M*. ‖ 13. δύναμιν om *M*. ‖ ἔχει *A*. ‖ 14. ἀλλ' ἡ μὲν om *M* in lac. ‖ καὶ om *M*. ‖ 15. ἡ δὲ παθητικὴ om *A*. ‖ 16. τὸ *SBr*, εἰ *A*, ἡ *M*. ‖ 16. 17. τὴν ποιητικὴν σημαίνει *M*. ‖ 17. σημαίνοι *A*. ‖ αὐτὸν *A*. ‖ 19. ἔχει *AM*, ἔχοι *Br*. ‖ 22. ποιητικὴν *M*. ‖ φύσει] φύσιν *M*. ‖ 23. τι] τε *M*. ‖ 27. οὐσίαν *A*.

κατὰ τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν ἀπὸ δυνάμεως τοῦτο οἰκείας φαμὲν πεποιηκέναι, οὐκέτι δ' ἂν ὑπ' ἄλλων ἀγόμενος μετὰ βίας ἔλθῃ. εἶπε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν τὸ ῥητὸν τοῦτο, οὗ πάλιν διὰ βραχέων ἡμᾶς ὑπέμνησεν εἰπὼν "ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν·" δυνατὸς γὰρ ὁρᾶν ὁ ὁπωσοῦν ὁρῶν καὶ ὁ καλῶς αἰσθάνεσθαι καὶ ὁ ὁπωσοῦν. ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις, εἰ ἡ ποιητικὴ δύναμις ἀρχὴ κινήσεως ἢ μεταβολῆς ἐν ἑτέρῳ ᾗ ἕτερον, πῶς ὑπάγοιντο ἂν ταύτῃ τῇ δυνάμει οἱ κατὰ τὴν ἐν αὑτοῖς δύναμιν βαδίζοντες καὶ κατὰ τὴν ἐν αὑτοῖς προαίρεσιν λέγοντες; δοκοῦσι γὰρ οὗτοι κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἐν αὑτοῖς ἀρχὴν τῆς κινήσεως. καὶ γὰρ ἡ τέχνη καὶ ἡ προαίρεσις ἀρχαὶ οὖσαι ἐν αὑτοῖς εἰσὶ τοῖς κατὰ ταύτας κινουμένοις. μήποτε οὖν ὡς ἄλλης οὔσης ταύτης τῆς δυνάμεως παρὰ τὴν ποιητικὴν μνημονεύει, καὶ ἔστιν αὕτη, καθ' ἣν αἱ ἀπὸ τῶν ἕξεων ἐνέργειαι γίγνονται τοῖς τὰς ἕξεις ἔχουσι. τὸ δὲ "ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν" ἀντὶ τοῦ ὁμοίως ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν· προείρηκε γὰρ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πασχόντων. ἐπὶ τούτοις δυνάμεως σημαινόμενον ἐκτίθεται τὸ κατὰ τὰς ἕξεις, καθ' ἃς ἀπαθεῖς ἢ δυσπαθεῖς λέγομέν τινας τοῦ χείρονος· δοκεῖ γὰρ κατὰ ἀδυναμίαν εὐπάθεια τῶν χειρόνων εἶναι, κατὰ δύναμιν δὲ τῶν αὐτῶν τούτων δυσπάθεια ἢ ἀπάθεια. ἁπλῶς μὲν οὖν ἀπαθῆ τὰ θεῖα, τινῶν δὲ ἀπαθῆ ἐστί τινα καὶ τῶν ἐν γενέσει, ὡς ἡ σαλαμάνδρα μὲν τοῦ καίεσθαι δοκεῖ, ὁ δὲ ἀδάμας τοῦ διαιρεῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν τῆς δυνάμεως τὰ σημαινόμενα παρατίθεται· ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις, ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις δύναμίς τίς ἐστιν, εἰς τίνα τῶν εἰρημένων τρόπων ὑπάγοιτο ἄν. ἢ εἰ ἔστιν ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεως ἐν αὐτῷ, εἴη ἂν ὑπὸ τὴν παθητικὴν δύναμιν· τὰ γὰρ φύσιν ἔχοντα τοῦ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου δύναμιν ἔχει, ὡς ἔδειξεν ἐν Φυσικῇ Ἀκροάσει. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάγοιτο ἂν τῇ ποιητικῇ δυνάμει· ἐν ἑτέρῳ γὰρ ᾗ ἕτερον· ὁ γὰρ κινούμενος κατὰ ψυχὴν ἔοικέ πως τῷ ἑαυτὸν ἰωμένῳ· ἑτέρα γὰρ ἡ ψυχή, καθ' ἣν κινεῖται ὁ περιπατῶν, τοῦ κινουμένου σώματος. ἢ ἡ μὲν ψυχὴ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἀναλόγως τῇ φύσει, οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐν τῇ ψυχῇ τέχνας κινούμενοί εἰσιν οἱ κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς ἕξεις ἐνεργοῦντες.

λεγομένης δὲ τῆς δυνάμεως τοσαυταχῶς (τετραχῶς γάρ, ἡ ποιητική, 1019*a* 32.
ἡ παθητική, ἡ ἕξις καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀπάθειαν), ἐπεὶ τὸ δυνατὸν ἀπὸ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ταύτην ἔχειν παρωνόμασται, εἰπὼν περὶ τῶν δυνάμεων τῶν σημαινομένων, ἐφεξῆς περὶ τῶν τοῦ δυνατοῦ λέγει. καὶ πρῶτον δυνατόν φησι λέγεσθαι τὸ ἔχον κινήσεως ἀρχὴν ἢ μεταβολῆς, τοῦτ' ἔστι τὸ ἔχον ἀρχὴν τῆς κινήσεως.

2. ὑπ'] ἀπ' *A*. ‖ ἐπὶ om *M* in lac. ‖ 4. αἰσθάνεσθαι — ὁπωσοῦν] fort. καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ ὁ καλῶς αἰσθανόμενος καὶ ὁ ὁπωσοῦν c. *S*. ‖ ὁ ὁποσοῦν *M*, ὁπωσοῦν, om ὁ, *A*. ‖ 6.7. αὐτοῖς εἰσὶ τοῖς δύναμιν *M*. ‖ 7. καὶ om *M* in lac. ‖ 9. τοῖς αὐτὰς *M*. ‖ 11. τὰς ἕξ om *M* in lac. ‖ 14. τὰς] τοὺς *M*. ‖ 20. ἐν om *M*. ‖ 25. ἢ] ᾗ *M*. ‖ 30. 31. fort. τῶν τῆς δυνάμεως σημαινομένων c. *S*. ‖ 32. μεταβολῇ *A*.

προσθεὶς δὲ τὸ "καὶ μεταβολῆς" ἐξηγήσατο διὰ τί τοῦτο προσέθηκε· καὶ γὰρ τὸ στατικόν τινος δυνατόν, οὐ μόνον τὸ κινητικόν· μεταβολὴ δὲ καὶ ἡ ἐκ κινήσεως εἰς ἠρεμίαν. προσθεὶς δὲ "ἑτέρῳ ἢ ἕτερον" ἐπλήρωσε τὸν λόγον τοῦ οὕτως δυνατοῦ. τὸ γὰρ ἔχον ἀρχὴν κινήσεως ἢ μεταβολῆς τῆς ἐν ἑτέρῳ ἢ ἕτερον, δυνατόν, ὁποῖόν ἐστι τὸ ποιητικόν· τὸ δὲ "ἢ ἕτερον" πάλιν προσέθηκε διὰ τοὺς καὶ αὐτοὺς ἰωμένους ποτέ. καὶ τοῦτο μὲν τὸ σημαινόμενον τοῦ δυνατοῦ τῇ τῆς πρώτης δυνάμεως παρουσίᾳ τῆς ποιητικῆς δυνατὸν λέγεται. δεύτερον προστίθησι τοῦ δυνατοῦ τρόπον, ἂν ὑπ' ἄλλου πάσχειν τι δύνηται· ὃ γὰρ οἷόν τε πάσχειν ὑπό τινος, καὶ οὗ ἔστι κινητικόν, τοῦτο δυνατὸν καὶ αὐτὸ τῷ πάσχειν ὑπ' ἐκείνου δύναται· ἣν γὰρ καὶ δύναμίς τις παθητική, ἣν τὸ ἔχον εἰκότως ἂν δυνατὸν λέγοιτο. βραχέως δὲ ἡρμήνευσε τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ δυνατοῦ εἰπὼν "ἕνα δὲ ἂν ἔχῃ τι αὐτοῦ ἄλλο δύναμιν τοιαύτην." ἄλλον τρόπον δυνατόν φησιν εἶναι τὸ ἔχον δύναμιν, καθ' ἣν ὁτιοῦν οἷόν τέ ἐστι κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ δύναμιν μεταβάλλειν, εἴτε ἐπὶ τὸ χεῖρον εἴτε ἐπὶ τὸ βέλτιον. καὶ εἴη ἂν τοῦτο τὸ δυνατὸν λεγόμενον κατὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην, καθ' ἥν, ὡς ἔλεγεν, τὸ καλῶς ἐπιτελεῖν τι ἐγίγνετο, ἣν ἐλέγομεν εἶναι τὴν κατὰ τὰς ἕξεις τε καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀφ' ὧν αἱ κατ' αὐτὰς ἐνέργειαι, αἷς καὶ παραδείγμασιν ἐχρήσατο τῆς δυνάμεως. δοκεῖ δὲ καὶ ἀναθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει τὸ συνεῖναι αὐτό, κἀκεῖνο ποιητικόν· τὰ γὰρ δύναμιν ἔχοντα τοῦ ὁπωσοῦν κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀρχὴν δυνατὰ εἶπεν, ἐκτείνας τὴν δύναμιν καὶ ἐπὶ τὰ χείρω. ἔτι παραδείγμασιν ἐπ' αὐτοῖς κέχρηται νῦν, οὐχ ὡς τότε, ἐνεργείαις τισὶν ἀπὸ ἕξεων γινομέναις, ἀλλὰ τῶν παθητικῶν δυνάμεων, εἰπὼν "καὶ γὰρ τὸ φθειρόμενον." εἰπὼν δὲ τὰ ὅλως πάσχειν τι δυνάμενα ἄν τε χεῖρον ἄν τε βέλτιον δυνατὰ λέγεσθαι, διαστολῇ τινὶ ἐχρήσατο ἐπί τε τῶν τὰ βελτίω καὶ τῶν τὰ χείρω δυναμένων· τὸ μὲν γὰρ αὐξόμενόν τε καὶ γιγνόμενον καὶ ὅλως εἰς τὸ βέλτιον μεταβάλλον τῷ ἔχειν ἕξιν ἐν ἑαυτῷ τινὰ τοιαύτην μεταβάλλει εἰς ταῦτα, τὸ δὲ μειούμενόν τε καὶ φθειρόμενον τῷ ἐστερῆσθαι τῆς τοιαύτης ἕξεως. πῶς οὖν καὶ ταῦτα δυνατὰ καὶ δύναμιν ἔχειν λέγοιτ' ἂν καὶ
1019b 6. κατὰ τί, ἔδειξεν εἰπὼν "εἰ δ' ἡ στέρησίς ἐστιν ἕξις πως, πάντα τὰ ἐστερημένα

1. δὲ καὶ τὸ ***M.*** ‖ 3 et 4. ἢ] ἣ ***A***, legendum utrobique et 5. ἡ ἢ c. ***S.*** ‖ 8. πάσχει τι δύναται ***M.*** ‖ 9. τῷ coni., τὸ ***AMBr.*** ‖ δύναται· ἣν ***M.*** ‖ 12. ἔχον δυνάμει ***M.*** ‖ 13. ὁτιοῦν] fort. ἐφ' ὁτιοῦν. ‖ αὐτοῦ ***M.*** ‖ 15. ἔλεγεν, τὸ om ***M*** in lac. ‖ 17. αἷς et δοκεῖ δὲ om ***M.*** ‖ δοκεῖ δὲ εἰ καὶ ***A.*** ‖ locus corruptus. *videtur autem huic potentiae insuper adiicere, quod simul cum ipsa illic est efficiens* ***S.*** ‖ 19. αὐτῷ ***A.*** ‖ δυνατὰ scripsi c. ***S***, δυνατὸν ***ABr.*** ‖ 20. παραδείγματα ***A.*** ‖ αὐτῆς ***M.*** ‖ 21. ἀπὸ om ***M.*** ‖ 22. καὶ om ***A.*** ‖ 23. 24. τε τῷ βελτίω ***M.*** ‖ 24. τὸ δὲ γὰρ ἂν φθεῖρόν τε ***M.*** ‖ 27. τῆς] οὐ ***M.*** ‖ 28. ἡ δ' ὑστέρησις ***A1***, εἰ δ' ὑστέρησις ***M.*** ‖ πάντα τὰ ἐστερημένα] *universa possibilia* ***S***, fort. recte.

τῷ ἔχειν ἂν εἴη." δοκεῖ γὰρ ἡ στέρησις διάθεσίς τις εἶναι καὶ αὐτή· οὐ γὰρ ἀπουσίαν ψιλὴν ἡ στέρησις σημαίνει, ἐπεὶ οὕτως ἴσον ἂν ἐδύνατο τῇ ἀποφάσει, ἀλλὰ μετά τινος διαθέσεως· διὰ τοῦτο γὰρ οὐ ταὐτὸν τὸ οὐ βλέπειν τῷ τυφλὸν εἶναι· τοῦ γὰρ πεφυκότος καὶ ὅτε πέφυκεν ἀπουσία ἡ στέρησις ἦν, ἣ ὁμοῦ γίγνεται· διάθεσις οὖν ἐστί τινος περὶ τὸ ὑποκείμενόν τε καὶ πεφυκὸς τὴν ἕξιν ἔχειν γινομένη. ἕξις οὖν πως καὶ ἡ στέρησις· οὐχ ἁπλῶς γὰρ ἕξις, εἴγε ἐστὶν ἕξεως στέρησις, ἀλλ' οὕτως ἕξις, ὡς εἶπον, τῷ ποιά τις διάθεσις εἶναι τοῦ ὑποκειμένου· εἶναι γάρ τι δεῖ πάθος περὶ τὸ ὑποκείμενον, ὃ εἴη ἄν τις ἕξις. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει τὴν στέρησιν εἶδός πως εἶπεν. εἰ οὖν ἕξις τις καὶ ἡ στέρησις, καὶ τὰ εἰς τὰ χείρω μεταβάλλοντα τῷ ἕξιν τινὰ καὶ δύναμιν ἔχειν μεταβάλλοι ἄν· δύναμις γάρ τις καὶ ἡ στέρησις, εἴγε καὶ ἕξις. ὥστε τὸ μὲν τῷ ἀρχὴν καὶ δύναμιν ἔχειν, καθ' ἣν οὐδὲν τῶν χειρόνων οἷόν τέ τι πάσχειν, δυνατὸν λέγοιτο ἄν, τὸ δὲ τῷ τὴν τῆς τοιαύτης δυνάμεως στέρησιν. εἰπὼν δὲ τοῦτο ἐπιφέρει, ἢ εἰ μὴ εἴη ἕξις τις ἡ στέρησις, ὁμωνύμως ἂν εἴη δυνατὰ τά τε πρὸς τὸ βέλτιον μεταβάλλοντα καὶ τὰ εἰς τὸ χεῖρον· τὰ μὲν γὰρ τῷ ἕξιν ἔχειν, τὰ δὲ τῷ ἐστερῆσθαι ταύτης τῆς ἕξεως. εἰπὼν δὲ ἔχειν στέρησιν, προσέθηκεν "εἰ ἐνδέχεται ἔχειν στέρησιν." εἰ μὲν γὰρ εἴη ἕξις τις ἡ στέρησις, λέγοιτο ἂν τὸ ἐστερημένον ἔχειν στέρησιν· εἰ δὲ ἀπουσία τις εἴη μόνον, οὐκ ἂν κυρίως τὸ ἔχειν ἐπ' αὐτῆς λέγοιτο. ἄλλον δέ φησι τρόπον δυνατὸν λέγεσθαι τὸ ἀπαθές, ὃ μη- 1019*b* 10.
δὲν ἔχει δύναμιν φθαρτικὴν μήτε ἐκτὸς ὂν αὐτοῦ μήτε ἐν αὐτῷ· τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ προσκείμενον τὸ "ᾗ ἄλλο·" εἰ γὰρ καὶ ἔχοι τι ἐν αὐτῷ τὸ δυνάμενον αὐτὸ φθείρειν, ἀλλ' ὡς ἄλλο τι ἔχον ἐν αὐτῷ ἕξει· οὐδὲν γὰρ αὐτὸ αὑτοῦ φθαρτικόν. προστίθησι δὲ καὶ ὅτι πάντα ταῦτα (λέγοι δ' ἂν τά τε κατὰ τὸ ποιεῖν δυνατὰ λεγόμενα καὶ κατὰ τὸ πάσχειν καὶ κατὰ τὰς ἕξεις καὶ κατὰ τὰς ἀπαθείας) δυνατὰ λέγεται ἢ τῷ ἁπλῶς δυνατὰ γενέσθαι ἢ τῷ καλῶς· καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων δυνατῶν ἑκάτερον τούτων χώραν ἔχει, καὶ τὸ καλῶς καὶ τὸ κακῶς. ἔδειξε δὲ τὸ διττὸν τοῦτο ὂν καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· τὴν γὰρ λύραν οὔ φασι δύνασθαι

1. αὐτό **M.** || 3. τὸ] τῷ **M.** || τυφλῶν **M.** || 4. τοῦ — 5. τινος] locus corruptus. *licet enim privatio sit absentia eius quod aptum est et cum est aptum, efficitur tamen dispositio quaedam. est autem talis dispositio cuiusdam* **S.** || ἣ **A**, ἢ **Br.** || 5. περὶ om **M.** || 5. 6. γινομένην **M.** || 6. ἕξεως] ἡ **M.** || 7. οὕτως] οὔτε **M.** || οὖν ἐστὶ — διάθεσις iterat **M.** || 9. Φυσ. II, 1, p. 193*b* 19. || 11. εἴγε om **M.** || τὸ μὲν τῷ **MS**, τῷ μὲν τὸ **ABr.** || 12. χειρόνων τόν τε τι **M.** || δυνατὸν — 14. εἰ om **A.** || 13. τὸ δὲ τῷ scripsi cum **S**, τῷ δὲ **Br.** || 14. τά] τῇ **M.** || 15. καὶ τὰ] κατὰ **M.** || 17. εἰ μὲν **AS**, εἰ μὴ **M Br.** || λέγοι **M.** || 19. οὗ] ὁ **M.** || 21 et 22. αὐτῷ] fort. αὑτῷ. || 22. αὐτὸ] αὑτῷ **M.** || αὑτοῦ] αὐτοῦ **A.** || 25. ἢ τὸ καλῶς **M.**

φθέγγεσθαι τὴν μὴ εὔφωνον, ὡς τοῦ δύνασθαι συνήθως ἐπὶ τῶν τὸ εὖ δυναμένων κατηγορουμένου.

1019b 15. εἰπὼν δὲ περὶ δυνάμεως καὶ τοῦ δυνατοῦ, ὅτι τῆς δυνάμεως παρουσίᾳ λέγεται τοιοῦτον, ἀκολούθως καὶ περὶ ἀδυναμίας λέγει· ἀντίκειται γὰρ τῇ δυνάμει. καθ' ἕκαστον δὴ τῶν τῆς δυνάμεως τρόπων ἀδυναμία τις οἰκεία ἀντίκειται. ἦν δὲ τῆς δυνάμεως ἡ μὲν ποιητικὴ ἡ δὲ παθητική, ἑκατέρα δὲ διττή· ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς ποιητική, ἡ δὲ τοῦ εὖ καὶ τοῦ καλῶς, ὁμοίως καὶ παθητικὴ ἡ μὲν τοῦ πάσχειν ἁπλῶς οὖσα δύναμις, ἡ δὲ τοῦ καλῶς, καὶ παρὰ ταύτας ἥ τε κατὰ τὰς ἕξεις, καὶ ἔτι ἡ κατὰ τὰς ἀπαθείας, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ τὸ προειρημένον διττὸν ἕξει. καὶ ἀδυναμία δὲ πολλαχῶς· λέγει δὲ κοινῶς ἀδυναμίαν εἶναι στέρησιν δυνάμεως καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς. τετραχῶς οὖν λεγομένης τῆς δυνάμεως, καθ' ἑκάστην ἂν αὐτῶν εἴη στέρησίς τις καὶ ἀδυναμία. καὶ ταύτην φησὶ καθ' ἑκάστην δύναμιν τῶν δύο τῶν πρώτων ῥηθεισῶν τριχῶς λέγεσθαι. ἐπί τε γὰρ τῆς ποιητικῆς, ἥτις εἴρηται δύναμις εἶναι ἀρχὴ κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο, τριχῶς ἡ ἀδυναμία λέγεται· ἢ γὰρ τοῦ ὅλως μὴ ἔχοντος τοιαύτην ἀρχὴν ἡ ἀδυναμία κατηγορεῖται, ὡς εἰ τοῦ λίθου τις ἀδυναμίαν τοῦ οἰκοδομεῖν ἢ τοῦ γεννᾶν κατηγοροίη, ἢ τοῦ πεφυκότος ἔχειν, καὶ τούτου ἁπλῶς ὅτε μὴ ἔχει, ὡς εἰ τοῦ παιδός τις μήπω πεφυκότος γεννᾶν κατηγοροίη ὡς ἀδυνάτου. αὗται μὲν οὖν αἱ ἀδυναμίαι κοινῶς καὶ οὐ κυρίως στερήσεις· κυρίως δὲ ὅτε πέφυκεν ἤδη ἔχειν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἤδη τελείου καὶ τοῦ εὐνούχου· ὁ μὲν γὰρ εὐνοῦχος ἀδύνατος γεννᾶν τῷ ἁπλῶς ἐστερῆσθαι τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ὁ δὲ παῖς τῷ μηδέπω δύναμιν ἔχειν, ὁ δὲ λίθος τῷ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνεπίδεκτος εἶναι. αὐτὸς δὲ παραδείγμασι κέχρηται τῶν προειρημένων παιδὶ καὶ ἀνδρὶ καὶ εὐνούχῳ, τῷ μὲν εὐνούχῳ ἐπὶ τοῦ ὅλως ἐστερημένου, ἐφ' οὗ καὶ ὁ λίθος ἔκειτο, τῷ δὲ παιδὶ ἐπὶ τοῦ ἔχοντος μὲν τὴν δύναμιν μήπω δὲ δι' ἡλικίαν πεφυκότος, τῷ δὲ ἀνδρὶ ἐπὶ τοῦ πεφυκότος καὶ ὅτε πέφυκε μὴ ἔχοντος. ὡς δὲ ἐπὶ τῆς ποιητικῆς δυνάμεως τριχῶς ἡ ἀντικειμένη ἀδυναμία λεγομένη ἐλέχθη ὑπ' αὐτοῦ, οὕτω βούλεται καὶ ἐπὶ τῆς παθητικῆς δυνάμεως τριχῶς τὴν ἀδυναμίαν λέγεσθαι. καὶ λέγοιτο ἂν ἢ τὸ μηδ' ὅλως πάσχειν τι δυνάμενον ἀδύνατον, καὶ ἐστερῆσθαι τῆς τοιαύτης παθητικῆς ποιότητος, κοινότερον ἡμῶν χρωμένων τῇ στερήσει· οὕτως ὁ τοῖχος λέγοιτο ἂν ἀδύνατος μαθεῖν τὰ γραμματικὰ ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι ἢ τρέφεσθαι. τὸ δὲ τῷ πεφυκὸς μηδέπω ἔχειν ὡς τὸ παιδίον· οὐδέπω γὰρ τοῦτο δύναται γεωμετρεῖν ἢ μανθάνειν, ὡς καὶ τὸ εὐθὺς γεννηθὲν σκυλάκιον ἐν ἀδυναμίᾳ ἐστὶ καὶ στερήσει. τὸ δὲ ὅτε πέ-

5. δὴ *AS*, δὲ *Br*. ‖ 9. διττὸν] ῥητὸν *A*. ‖ 14. ἢ ᾗ scripsi c. *S*, ἢ et deinde lac. *A*, ᾗ *Br*. ‖ 17. πεφυκὸς *AM*. ‖ 22. τῷ om *A*. ‖ 27. ἐλέχη *A*. ‖ καὶ om *A*. ‖ 29. ἐστερῆσθαι ἢ τρέφεσθαι τὸ δὲ πεφυκὸς τῆς *M*. ‖ 30. οὗτος ὁ τοῖχος *M*. ‖ 31. τὸ δὲ τῷ scripsi cum *S*, τὸ δὲ τὸ *ABr*. ‖ 33. post σκυλάκιον add *qui nondum videt S*.

φυκεν ὁρᾶν μὴ ὁρῶν ἀδύνατον τῷ κυρίως ἐστερῆσθαι τῆς τοιαύτης δυνάμεως. λέγει καὶ καθ' ἑκάστην δύναμιν τήν τε καλῶς καὶ τὴν ἁπλῶς κινητικὴν ἀδυνα- 1019b 19.
μίαν τινὰ ἀντικεῖσθαι. τῇ μὲν οὖν ἁπλῶς κινητικῇ εἴρηται ἡ ἀντικειμένη ἀδυναμία, καὶ δέδεικται τριχῶς λεγομένη· εἴη δ' ἂν καὶ τῇ καλῶς κινητικῇ ἀντικειμένη ἀδυναμία, καθ' ἣν πεφυκός τι καὶ ἐπιδεκτικὸν ὂν τοῦ καλῶς γεννᾶν ἢ ποιεῖν ἐστέρηται αὐτοῦ, ὡς οἱ διὰ μοχθηρίαν ἕξεως κατ' ἀρετὴν κινῆσαί τινα μὴ δυνάμενοι. ὁμοία καὶ ἡ τῇ δυνάμει τῇ κατὰ τὸ δύνασθαι πάσχειν λεγομένη ἀντικεῖσθαι ἀδυναμία εἴη ἂν ἀντικειμένη· τὸ γὰρ καὶ καθ' ἑκατέραν τούτων τοῦ τε ποιεῖν καὶ πάσχειν τρίτην ζητεῖν ἀντίθεσιν περιεργόν τε καὶ πολλάκις ταὐτὰ λέγειν θελόντων ἀχρείως. καὶ ἐκεῖνο δ' ἄν τις ἐπισημάναιτο, πῶς οὐκ ἐμνημόνευσε τῶν ἄλλων δυνάμεων, τῆς τε κατὰ τὰς ἕξεις καὶ τῆς κατὰ τὰς ἀπαθείας. ἢ διὰ τοῦ κοινῶς εἰπεῖν "στέρησις δυνάμεως" εἴη ἂν καὶ περὶ τούτων κοινῶς εἰρηκώς· καὶ γὰρ ταύταις εἶεν ἀδυναμίαι ἀντικείμεναι αἵ τε τῶν ἕξεων καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀπαθείας δυνάμεων στερήσεις, δι' ἣν στέρησιν εὐπαθῆ καὶ ἄφθαρτά τινά ἐστιν. τὸ γὰρ ἐστερημένον σῶμα τῆς ἕξεως, δι' ἣν δυσπαθὲς ἦν, ἀσθενὲς εἶναι καὶ ἀδυναμίαν ἔχειν λέγεται· καὶ γάρ ἐστιν ἡ μὲν κατὰ τὰς ἕξεις δύναμις ὁμοία τῇ κατὰ τὰς ποιητικάς, διαφέρουσα τῷ μὴ ἄλλου εἶναι ποιητικὴ ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἔχοντος, ἡ δὲ κατὰ τὴν ἀπάθειαν τῇ παθητικῇ δυνάμει, διαφέρουσα αὐτῆς τῷ ἐκείνην μὲν τοῦ ὑπ' ἄλλου πάσχειν δύναμιν εἶναι ταύτην δὲ τοῦ μὴ πάσχειν ὑπ' ἄλλου. εἰπὼν δὲ περὶ ἀδυναμίας καὶ ἀδύνατά φησιν, ἃ καὶ αὐτὰ δοκεῖ παρωνομάσθαι τῇ ἀδυναμίᾳ, τὰ μὲν κατὰ τὴν προειρημένην ἀδυναμίαν λέγεσθαι, ὡς ἑκάστης ἀδυναμίας παρουσίᾳ ἀδύνατόν τι λέγεσθαι, τὰ δὲ ἄλλον τρόπον παρὰ τοὺς εἰρημένους· καὶ γὰρ δυνατόν τι καὶ ἀδύνατον οὐ κατὰ δυνάμεως παρουσίαν μόνον ἢ ἀπουσίαν λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλως. καὶ λέγει γε περὶ ἑκατέρου αὐτῶν· ἀδύνατόν τε γὰρ λέγεται οὗ τὸ ἐναντίον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές (ἀδύνατον γὰρ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι), οὗ δὲ τὸ ἐναντίον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές, ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος αὐτό· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῦ ἀεὶ σημαντικόν ἐστιν· ὃ δὲ ἀεί ἐστι ψεῦδος, οὗ τὸ ἀντικείμενον ἀεί ἐστιν ἀληθές, τοῦτο ἀδύνατον· τὸ δὲ ἐναντίον, φησί, τούτῳ τῷ οὕτως λεγομένῳ ἀδυνάτῳ δυνατόν ἐστιν, οὗ τὸ ἐναντίον μὴ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδός ἐστιν, λέγων ἐναντίον νῦν τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ· τὸ γὰρ καθῆσθαι ἄνθρωπον δυνατόν, ὅτι τὸ ἐναντίον αὐτῷ τὸ μὴ καθῆσθαι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης

1. τῷ] τὸ *A*. ‖ 7. ἡ] οἱ *AM*. ‖ λεγομένῃ *Br*. ‖ 9. ταῦτα *M*. ‖ 10. ἐπισημαίνεται *A*. ‖ 13. ἀδυναμίαι *AS*, ἀδυναμίαν *M*, ἀδυναμίᾳ *Br*. ‖ 14. εὐπαθῆ] ἀπαθῆ *M*. ‖ fort. εὔφθαρτα, *quae privatione quadam facile et perpetiuntur et intereunt S*. ‖ 17. διαφέρουσιν *M*. ‖ 18. ἐκείνην scripsi c. *S*, ἐκείνων *ABr*. ‖ 22. 23. τοῖς εἰρημέν *M*. ‖ 24. γε om *M*. ‖ 25. ἀδύνατον — 26. ἀληθές om *A*. ‖ 27. οὗ — p. 358, 2. αὐτῷ om *M*. ‖ 30. τὸ γὰρ — p. 358, 2. αὐτῷ om *A*.

ψεῦδος. ὃ δὲ μήτε αὐτὸ ἐξ ἀνάγκης ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦδος μήτε τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ, τοῦτο κατὰ τὸ νῦν σημαινόμενον τοῦ δυνατοῦ δυνατόν ἐστιν· μεταξὺ γὰρ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ἀδυνάτου, ὧν τὸ μὲν ἀεὶ ἀληθές ἐστι τὸ δὲ ἀεὶ ψεῦδος. ἕνα μὲν οὖν τρόπον δυνατὸν λέγεται, ὃ μή ἐστιν ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος· οὗ γὰρ τὸ ἐναντίον μή ἐστι ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης, τοῦτο οὐχ οἷόν τε ἐξ ἀνάγκης
1019b 32. οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος εἶναι. "ἕνα — εἶναι," τουτέστι τὸ ἤδη ὑπάρχον, ὃ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν εἶναι. εἴη δ' ἂν τοῦτο μέσον τοῦ μήτε ἀναγκαίου εἶναι μήτε ἀναγκαίου μὴ εἶναι· καὶ εἴη ἂν τὸ κυρίως καὶ ἰδίως ὑπάρχον λεγόμενον. "ἕνα δὲ τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι," ὃ εἴη ἂν τὸ οἷόν τε γενέσθαι, ὃ καὶ ἰδίως ἐνδεχόμενον καλεῖται. τὸ ἀδύνατον δὲ καὶ τὸ δυνατὸν τὸ ἐν τῇ προτάσει διὰ τούτων ἔδειξέ τε καὶ διεῖλεν. ἐπεὶ δὲ λέγεταί τις καὶ ἐν γεωμετρίᾳ δύναμις (τὰ γὰρ τετράγωνα δυνάμεις καλοῦσιν· ὃ γὰρ δύναται ἡ πλευρά, τοῦτο δύναμις, ἑκάστη δὲ δύναται τὸ ἀπ' αὐτῆς τετράγωνον), κατὰ μεταφορὰν δή φησι καὶ οὐ κυρίως λέγεσθαι δύναμιν τὸ ἐν γεωμετρίᾳ. ταῦτα μὲν οὖν τὰ δυνατὰ ἐξέθετο· ἦν δὲ ὅ τε τὸ ἀντικείμενον μὴ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος, καὶ τὸ ἀληθὲς τῷ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι. ταῦτα δὴ οὐ τῷ δύναμιν ἔχειν τινὸς λέγεσθαί φησι δυνατά· ἐν γὰρ προτάσεσι τὰ δυνατά· ταῦτα δὲ ὅσα λέγεται δυνατὰ κατὰ τὸ δύναμιν ἔχειν ἢ τοῦ ποιεῖν ἢ τοῦ πάσχειν, ἢ τοῦ ἑκάτερον τούτων καλῶς τὸ μὲν ποιεῖν τὸ δὲ πάσχειν ἢ ἀπαθὲς εἶναι, πάντα δὴ ταῦτα λέγει πρὸς τὴν πρώτην δύναμιν τὴν ἀναφορὰν ἔχειν· ἔστι δὲ πρώτη, ἧς πρώτης ἐμνημόνευσε λέγων περὶ δυνάμεως, ἣ καὶ ὡς κυριωτάτη λεγομένη δυνάμει τὸ ὅλως ἐκεῖ προσέθηκεν. ἔστι δὲ αὕτη ἡ ποιητική, ἧς ὅρος ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο. τὰ γὰρ ἄλλα φησὶ δυνατὰ τῶν κατὰ δύναμιν λεγομένων ἀπὸ ταύτης εἰρῆσθαι· τὰ μὲν γὰρ τῷ ἄλλο τι ἔχειν αὐτῶν δύναμιν τοιαύτην, δηλονότι μεταβάλλειν αὐτὰ καὶ κινεῖν τε καὶ ποιεῖν (τοιαῦτά ἐστι τὰ τὴν παθητικὴν δύναμιν ἔχοντα· τῷ γὰρ εἶναι αὐτῶν δύναμίν τινα ποιητικήν), τὰ δὲ τῷ μὴ ἔχειν ἄλλο τι δύναμιν τοῦ μεταβάλλειν αὐτά (δυνατὰ γὰρ καὶ τὰ μὴ μεταβαλλόμενα ὑπό τινος ὡς ἀπαθῆ· οὐδὲν γὰρ ἔχει τούτων ποιητικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο δυνατὰ ὁμοίως καὶ τὰ εὐπαθῆ), τὰ δὲ τῷ ὡδὶ ἔχειν, οἷον τοῦ καλῶς τε καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβάλλειν ἢ τοῦ καλῶς πάσχειν τε καὶ μεταβάλλεσθαι. οὐκ ἔοικε δὲ διὰ τούτων μνημονεύειν τῆς δυνάμεως τῆς κατὰ τὰς ἕξεις, ἧς ἐδόκει

2. κατὰ] καὶ *A*. || 16. οὐ τὸ *A*. || 18. τὸ post κατὰ om *A*. || ἔχον *M*. || 19. δὴ coni., δὲ *ABr*, om *S*. || 20. ἐμνημόνευσε *M*. || 21. δυνάμει *A*, δύναμιν *M*, ἡ καὶ ὡς κυριωτάτη λεγομένη δύναμις, τὸ *Br*. || 22. ἢ] fort. ᾗ ἢ. || 22. 23. ἄλλῳ ἢ ἄλλῳ *M*. || 24. *A* mg ἐν ἄλλοις οὕτως· τὰ μὲν γὰρ ὅτι ἄλλο τι ἔχει αὐτῶν δύναμιν τῷ αὐτὴν ταύτην δηλονότι. || 24. 25. fort. τοῦ μεταβάλλειν. || 27. μὴ om *M*. || 29. fort. ὁμοίως ὡς καὶ. || τὰ εὔπαθος *M*.

μνημονεύειν δι' ὧν ἔλεγε λέγων περὶ τῆς δυνάμεως "ἔτι ἡ τοῦ καλῶς τοῦτο ἐπιτελεῖν ἢ κατὰ προαίρεσιν· ἐνίοτε γὰρ τοὺς μόνον ἂν πορευθέντας ἢ εἰπόντας, μὴ καλῶς δὲ ἢ μὴ ὡς προείλοντο, οὔ φαμεν δύνασθαι λέγειν ἢ βαδίζειν." ἢ καὶ ἐνθάδε διὰ τοῦ "τὰ δὲ τῷ ὡδὶ ἔχειν" οὐκ ἄλλης τινὸς ἀλλ' ἐκείνης μνημονεύει. ὁμοίως δέ φησι καὶ τὰ ἀδύνατα τῷ οὕτως δυνατῷ ἀντικείμενα τῷ κατὰ δυνάμεως παρουσίαν λεγομένῳ, ἀλλὰ μὴ τὰ ὡς προτάσεις, ἀπ' ἐκείνης τῆς δυνάμεως λέγεσθαι· ἢ γὰρ τῷ μὴ ἔχειν αὐτὰ δύναμιν ποιητικήν, ἢ τῷ μὴ ἔχειν ἄλλα αὐτῶν δύναμιν, ἢ τῷ εὐπαθῆ δι' ἀσθένειαν εἶναι, ἢ τῷ μὴ τοῦ καλῶς ποιεῖν ἢ πάσχειν ἔχειν δύναμιν. διὸ καὶ ὁ προειρημένος, φησίν, ὅρος τῆς πρώτης δυνάμεως ὁ κύριος ἅμα λόγος εἴη ἂν τῆς δυνάμεως· οὗτος δὲ ἦν ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο.

(13) ἐπὶ τούτοις διαίρεσιν ποιεῖται τοῦ ποσοῦ· τῆς γὰρ οὐσίας ἐν τοῖς πρώτοις ἐμνημόνευσε. 1020*a* 7. λέγει δὲ ποσὸν εἶναι τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα, ὧν ἕκαστον ἢ ἑκάτερον ἕν τι καὶ τόδε πέφυκεν εἶναι. τοῦτο δὲ προσέθηκεν, ἐπεὶ δοκεῖ καὶ εἰς τὰ συμβεβηκότα διαίρεσις γίγνεσθαι τῶν οἷς συμβέβηκεν, ἵνα μή τις ἡγῆται καὶ ταῦτα μέρη εἶναι τοῦ ποσοῦ· οὐδὲν γὰρ τῶν συμβεβηκότων οὕτως ἕν τι ὡς τόδε τι καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῷ ὑποκειμένῳ εἶναι. καὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ἕκαστον τῶν μορίων ἕν τι καὶ τόδε τι, ὡς καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὁ διαιρούμενος πρὸ τοῦ διαιρεθῆναι· ὁμοίως καὶ τῆς γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας. οὐκέτι δὲ ἡ λευκότης ὁμοίως τῷ ὑποκειμένῳ αὐτῇ τόδε τι καὶ ἕν. εἴη δ' ἂν διὰ τοῦ "ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε πέφυκεν εἶναι" χωρίζων τῶν ποσῶν τὰ μὴ ἐκ θέσιν ἐχόντων τῶν μορίων συγκείμενα, ἃ ἦν ὅ τε χρόνος καὶ ὁ λόγος. ἐν τούτοις δ' ἂν εἴη καὶ ἡ κίνησις· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐ κυρίως ποσὰ ἐρεῖ. ὁ μέντοι ἀριθμὸς ἐν ταῖς Κατηγορίαις ἐλέγετο καὶ αὐτὸς ἐκ μὴ θέσιν ἐχόντων συγκεῖσθαι, νῦν μέντοι ἔοικε καὶ τούτου τὰ μόρια λέγειν ὑπομένειν πως. τὸ δὲ γένος οὐχ οὕτως εἰς τὰ εἴδη διαιρεῖται ὡς εἰς ἐνυπάρχοντα· οὐ γὰρ ἐν τῷ γένει οἱ τῶν εἰδῶν ἐνυπάρχουσι λόγοι, εἰς οὓς διαιρεῖται· προσθέσει γὰρ ἡ ἐκείνων διαίρεσις· διὸ γένος μὲν οὐδὲν ἧττόν ἐστι, κἂν ἀφαιρεθῇ τι εἶδος ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ ποσὸν οὐκέτι ταὐτὸν ἀφαιρεθέντος τινὸς τῶν μορίων αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ ποσὸν τὸ μὲν συνεχὲς τὸ δὲ διωρισμένον, λέγει τὸ μὲν διωρισμένον ποσὸν ἀριθμητὸν εἶναι, τὸ δὲ συνεχές, ὅ ἐστι μέγεθος, μετρητόν. εἴη δ' ἂν διὰ τούτων τὸ ἄπειρον οὐ ποσὸν λέγων·

1. cf. Arist. p. 1019*a* 23. ‖ 4. τοῦ "τὰ δὲ τῷ ὡδὶ scripsi c. ***S***, τοῦτο δὲ ὡδὶ ***A***, τοῦ "τὰ δὲ ὡδὶ ***Br.*** ‖ 5. post ἀδύνατα adde τά. ‖ 6. παρουσίᾳ om ***M.*** ‖ 7. ἢ τὸ μὴ ***M.*** ‖ 9. προειρημένως ***M.*** ‖ 10. κυρίως ***A2M***, fort. recte. ‖ 11. ἢ] fort. ἢ ᾗ. ‖ 13. ἐνυπάρχοντα ***AMS***, ἐν ὑπάρχοντα ***Br.*** ‖ 14 et 21. τόδε] τόδε τι? ‖ 19. οὐκέθ' ἡ ***A1M.*** ‖ 24. Κατ. 6. p. 4*b* 21. ‖ 26. οἱ] ἡ ***A1.*** ‖ 27. οὓς εἶναι διαιρεῖται ***M.***

οὔτε γὰρ ἀριθμητὸν τὸ ἄπειρον οὔτε μετρητόν. ἢ εἰ μὴ τὸ καταμετρούμενον πᾶν μετρητόν, ἀλλ᾽ ὅλως οὗ τὰ λαμβανόμενα μόρια μετρητά, εἴη ἂν καὶ τὸ ἄπειρον ὑπὸ τὸ ποσόν· καὶ γὰρ λέγεται ποσὸν ἀδιεξίτητον. ὁρίζεται δὲ καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος· πλῆθος μὲν γάρ ἐστι τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ (τὸ δὲ "δυνάμει" προσέθηκεν ἀντὶ τοῦ διαιρεῖσθαι δυνάμενον εἰς μὴ συνεχῆ· μονάδες γὰρ τὰ τοῦ πλήθους μέρη), μέγεθος δὲ τὸ εἰς συνεχῆ διαιρετόν· πᾶν γὰρ τὸ τοῦ μεγέθους μέρος συνεχές. λέγει δὲ καὶ τὰς τοῦ μεγέθους διαφοράς, ὅτι τὸ μὲν ἐφ᾽ ἓν συνεχὲς μῆκός ἐστι, τὸ δὲ ἐπὶ δύο πλάτος, τὸ δὲ ἐπὶ τρία βάθος, τουτέστι σῶμα. λέγει δὲ καὶ ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι πλῆθος πεπερασμένον· ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμός, τὸ δὲ ἀριθμητὸν πεπερασμένον· ὥστε εἴ τι πλῆθος ἄπειρον λέγοιτό τι, τοῦτο οὐκ ἀριθμός. κυρίως μὲν οὖν ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἰς μὴ συνεχῆ διαιρετός· ἤδη δὲ καὶ τὰ ἀριθμητά, εἰ καὶ συνεχὲς ἕκαστον αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὅταν ὡς ἀριθμητὰ διαιρῆται, οὐχ ὡς εἰς συνεχῆ διαιρεῖται. εἶπε δὲ πλῆθος μὲν εἶναι τὸ διαιρετὸν εἰς μὴ συνεχῆ· τῶν μεγεθῶν δὲ τὸ μὲν ἐφ᾽ ἓν συνεχὲς μῆκος, πλάτος δὲ τὸ ἐπὶ δύο, τὸ δὲ ἐπὶ τρία βάθος, τί ἕκαστον τούτων ἐστὶ λέγων, πρῶτον εἰπὼν τί ἐστι τὸ πλῆθος, ἐφεξῆς καὶ τί τὸ μῆκος καὶ τί τὸ πλάτος καὶ τί τὸ βάθος εἶπεν, ὅτι τὸ
1020*a* 14. μὲν γραμμή, τὸ δὲ ἐπιφάνεια, τὸ δὲ σῶμα. εἰπὼν δὲ ταῦτα, πάλιν τοῦ ποσοῦ λέγει τὰ μὲν καθ᾽ ἑαυτὰ ποσά ἐστι, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός· ἡ μὲν γὰρ γραμμὴ καὶ τὸ πλάτος, τουτέστιν ἡ ἐπιφάνεια, καὶ τὸ σῶμα, ἔτι δὲ ὁ ἀριθμὸς καθ᾽ ἑαυτὰ καὶ κυρίως ποσά· ὅσα δὲ τῷ ποσῷ τινὶ συμβεβηκέναι ποσὰ καὶ αὐτὰ λέγεται, οὐκ ὄντα τοιαῦτα τῇ αὐτῶν φύσει, ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται ποσά, ὡς εἰ λέγοι τις τὸ λευκὸν τρίπηχυ εἶναι· τῷ γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐν ᾗ ἐστὶ τὸ λευκόν, τοσαύτην εἶναι, τοῦτο ἐρεῖ. ὁμοίως καὶ τὸ μουσικόν, ὡς αὐτὸς εἴρηκε. ποιεῖται δὲ ἑκατέρων τούτων πάλιν διαίρεσιν, καὶ τοῦ καθ᾽ αὑτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκός, καὶ πρῶτόν γε τοῦ καθ᾽ αὑτό. τῶν γὰρ καθ᾽ αὑτὸ καὶ κυρίως ποσῶν τὰ μὲν κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἐστὶ ποσά· ταῦτα δέ ἐστιν ὅσων ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ ποσὸν ἐνυπάρχει. οὕτως ἡ γραμμὴ ποσόν, εἴ γε μέγεθος ἐφ᾽ ἓν διαστατόν, καὶ ἡ ἐπιφάνεια δὲ καὶ τὸ σῶμα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ποσόν, τὸ μὲν ἐπὶ δύο, τὸ δὲ ἐπὶ τρία διεστώς. καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ ὁριζόμεθα ποσὸν διωρισμένον. ἢ κατ᾽ οὐσίαν ποσά ἐστιν ὡς ὑποκείμενά τινα, ἐφ᾽ ἃ ἀναφέρεται καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λεγόμενα. τὰ δέ τινά ἐστι καθ᾽ αὑτὰ ποσὰ τῷ τῆς φύσεως τῆς τοιαύτης εἶναι πάθη τε καὶ ἕξεις, τὰ δὲ τῷ εἶναι ποσοῦ καθὸ ποσὸν πάθη. ταῦτα δέ ἐστι τὰ καθ᾽ αὑτὰ αὐτοῦ κατηγορούμενα καὶ αὐτὰ ποσά. τοιαῦτά ἐστι τὸ πολὺ καὶ τὸ

1. εἰ om *A*1. || 7. 8. ὑφ᾽ ἓν *A*. || 13. διαιρῆται] διαιρεῖται *M*. || 16. βάθος] μέγεθος *M*. || 23. αὐτὸν *M*. || 32. τὰ δὲ] *id est* *S*, fort. τοῦτο δὲ vel τουτέστι. || 33. τὸ πολὺ] καὶ τὸ πολὺ *Br*, καὶ om *S*, καὶ τὸ om *AM*.

ὀλίγον (πάθη γὰρ ἀριθμοῦ), καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχύ (μήκους γὰρ πάθη), καὶ τὸ πλατὺ καὶ τὸ στενόν (ἐπιπέδων γὰρ πάθη), καὶ τὸ βαθὺ καὶ ταπεινόν (σώματος γὰρ ταῦτα πάθη πάλιν)· καὶ γὰρ εἰ τούτων τις λέγοι ἐν τῷ λόγῳ τὸ ποσὸν περιέχεσθαι, ἀλλ' οὐ πρώτως οὐδὲ καθ' αὑτά, ἀλλὰ τῷ ἐν ἐκείνοις εἶναι οἷς ταῦτα ὑπάρχει. λέγεται γοῦν τὸ μὲν πολὺ ποσὸν ὑπερέχον κατ' ἀριθμόν, ὡς διὰ τὸν ἀριθμὸν ὅλως ποσὸν ὄν· ὁμοίως καὶ ὀλίγον ποσὸν ὑπερεχόμενον κατ' ἀριθμόν. καὶ ἐπὶ τῶν μεγεθῶν δὲ ἑκάστου ἐνσημαίνεται τὸ διὰ τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ ποσὰ λέγεσθαι· βραχὺ γὰρ λέγεται τὸ ποσὸν ὑπερεχόμενον κατὰ μῆκος. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ καὶ τὸ βαρὺ καὶ κοῦφον ἐν τοῖς καθ' αὑτὸ ποσοῖς νῦν· καταριθμήσει δὲ αὐτὸ μετ' ὀλίγον καὶ ἐν τοῖς ποιοῖς. καὶ ἴσως εἴη ἂν ποσὰ μέν, καθὸ ὑπεροχὴν ῥοπῆς ἢ ἐλάττωσιν σημαίνουσι, ποιὰ δέ, καθὸ ἦν τοῦ κάτω φέρεσθαι τὰ ἔχοντα αὐτὰ αἴτια. πάθη δὲ καὶ ἕξεις τῆς τοιαύτης οὐσίας εἶπε 1020 *a* 19.
ταῦτα, κοινότερον τῷ τῆς οὐσίας ὀνόματι χρώμενος· ὅτι γὰρ καὶ ταῦτα οὐσία πως λέγονται, εἶπεν ἐν τῇ τῆς οὐσίας διαιρέσει. πάθη δὲ καὶ ἕξεις ἐκ παραλλήλου εἶπεν, ἕξεις μὲν ἀπὸ τοῦ ἔχεσθαι, πάθη δὲ ὡς συμβεβηκότα καὶ ὑπάρχοντα. εἰπὼν δὲ "καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα" προσέθηκε τίνα, εἰπὼν "ἔστι δὲ καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον," τά τε καθ' αὑτὰ λεγόμενα τά τε ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει, οὕτως ποσά. ὅτι μὲν οὖν τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον τῶν πρός τι, γνώριμον, ἔδειξε δὲ καὶ ἐν Κατηγορίαις ὅτι οὕτω λέγεται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, νῦν δὲ λέγεσθαί φησιν αὐτὰ καὶ καθ' αὑτά· καὶ γὰρ ἁπλῶς μέγα τι λέγεται. τὸ μέντοι μέγα καὶ μεῖζον καὶ τὰ τούτοις ἀντικείμενα μεταφέρεσθαί φησιν ἀπὸ τῶν ποσῶν καὶ ἐπ' ἄλλα τινά, ἃ οὐκ ἔστι ποσά, καὶ δῆλον ὅτι ὅταν ἐπὶ τοιούτων λέγηται, οὐκ ἔσται ποσά· μέγα γὰρ τὸ πάθος, οἷον καὶ λύπη μείζων λέγεται καὶ μεγάλη νόσος καὶ μεγάλη ὀφθαλμία καὶ μικρὸν λευκόν, ὧν οὐδέν ἐστι ποσόν. ἑξῆς δὲ ποιεῖται διαίρεσίν τινα καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων ποσῶν, 1020 *a* 26.
καὶ δείκνυσιν αὐτῶν τὴν διαφοράν. ἄλλως γὰρ λέγεται τὸ μουσικὸν ποσὸν καὶ τὸ λευκόν, καὶ ἕκαστον ποσὸν τῶν συμβεβηκότων τῷ ποσῷ (τῷ γὰρ μόνον τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ποσὸν εἶναι), καὶ ἄλλως κίνησις καὶ χρόνος· καὶ γὰρ ταῦτα λέγεται μὲν κατὰ τὴν ἐπὶ τὰ ποσὰ τὰ καθ' αὑτὰ ἀναφοράν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ κατὰ συμβεβηκός, οὐ μὴν ἁπλῶς, ὡς καὶ τὰ πρῶτα εἰρημένα. τῷ μὲν γὰρ τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν ἔχειν ἡμᾶς ὅλως ἀπὸ τῶν μεγεθῶν, καὶ ταῦτα ποσά τε καὶ συνεχῆ λέγεται κατὰ συμβεβηκός (διὰ γὰρ τὸ ἐκεῖνα εἶναι συνεχῆ καὶ διαιρετὰ ὧν ἐστὶ ταῦτα πάθη)· τῷ μέντοι συνδιαιρεῖσθαι ἐκείνοις καθὸ διαιρετά ἐστι καὶ ποσά,

1. πάθος γὰρ ***M.*** ‖ 1 et 2. γὰρ πάθος ***A.*** ‖ 7. τὸ διὰ] lege διὰ τὸ c. ***S.*** ‖ 10. εἴη om ***A.*** ‖ 12. ἕξει ***M.*** ‖ 15. μὲν] δὲ ***M.*** ‖ 16. τίνα ***AS***, τινα ***Br.*** ‖ 19. Κατ. 6. p. 5^b 14. ‖ 22. καὶ δῆλον — 23. ποσά om ***AS***, omittenda censet ***Br.*** ‖ 30. καὶ om ***M.***

κατὰ τοῦτο ὑπάρχοντα αὐτοῖς κυριώτερα ταῦτα ἐκείνων, καὶ οὐχ ὁμοίως κατὰ συμ-
1020a 29. βεβηκός. εἰπὼν δὲ "καὶ γὰρ ταῦτα ποσὰ ἄττα λέγεται καὶ συνεχῆ τῷ ἐκεῖνα διαιρετὰ εἶναι ὧν ἐστὶ ταῦτα πάθη," τίνων πάθη δηλῶν προσέθηκε· λέγω δέ, φησίν, οὐ τῷ τὸ κινούμενον εἶναι διαιρετόν, ἀλλὰ τῷ ὃ ἐκινήθη τοῦτο, λέγων τὴν κίνησιν ποσόν τε καὶ συνεχὲς λέγεσθαι οὐκ ἀπὸ τοῦ τὸ κινούμενον σῶμά τε εἶναι καὶ ποσόν (οὕτω γὰρ ἂν ἦν τέλεον κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένη, καὶ ὁμοίως τῷ λευκῷ τε καὶ μουσικῷ), ἀλλὰ τῷ ὃ ἐκινήθη καὶ ἐφ' οὗ ἐκινήθη καὶ ὃ διῆλθε τὸ κινούμενον ποσὸν εἶναι. ἀδύνατον γὰρ μὴ ἐπὶ συνεχοῦς κίνησιν γίνεσθαι· τῷ δὴ διαιρετὸν καὶ ποσὸν εἶναι τὸ ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, τούτῳ καὶ ἡ κίνησις ποσὴ συμπαρατεινομένη τῷ ἐφ' οὗ γίνεται καὶ ὥσπερ καταμετροῦσα αὐτοῦ τὸ ποσὸν καὶ συνδιαιρουμένη αὐτῷ· διὸ δοκεῖ καὶ κυρίως ποσὸν εἶναι. ἀλλ' ἥ γε ἐπίνοια αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου μεγέθους· διὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ μέγεθος, ἀλλ' ἐπὶ μεγέθους καὶ αὕτη, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι. καὶ τὸ μὲν ὑπομένον καὶ διαιρούμενον καθ' αὑτό, ἡ δὲ οὐχ ὑπομένουσα. πάλιν δέ, φησίν, ὁ χρόνος ποσός τε καὶ συνεχὴς τῷ τὴν κίνησιν ταύτην εἶναι διαιρετήν, λέγων διὰ τοῦ ταύτην τὴν κίνησιν, ἧς ἀριθμὸς ὁ χρόνος. σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸν χρόνον ἐν Κατηγορίαις καθ' αὑτὸ ποσὸν εἰπὼν ἐνταῦθα καὶ αὐτὸν κατὰ συμβεβηκός φησιν εἶναι ποσόν, καὶ πρὸ αὐτοῦ γε τὴν κίνησιν· διὰ γὰρ ταύτην καὶ τὸν χρόνον. ζητητέον δὲ καὶ τοῦτο, διὰ τί τὴν κίνησιν καὶ τὸν χρόνον οὐκ ἐν τοῖς καθ' αὑτὰ ποσοῖς ἔθηκεν, ἃ πάθη ἢ ἕξεις εἶπεν εἶναι τῶν ποσῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκός· εἰ γὰρ πάθος ἐστὶν ἡ κίνησις συνεχοῦς τινός (οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἢ ἐπ' ἄλλου κίνησιν γίνεσθαι), εἴη ἂν ἐν τοῖς οὕτω ποσοῖς καὶ τὰ πάθη. ἢ ἃ καθ' αὑτὰ εἶπεν εἶναι ποσά, κατὰ συμβεβηκὸς λέγει, οὐ μὴν ὁμοίως τοῖς ἃ μή ἐστιν ὡς ποσῶν καὶ καθὸ ποσὰ πάθη. ἢ ἐκεῖνα μὲν ποσὰ καθ' αὑτά, ὅτι ὑπομένει ὡς καὶ τὰ ὧν ἐστὶ πάθη, τούτων δὲ οὐδέτερον ὑπομένει. καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐν τῇ φύσει ἐστὶν αὐτῶν, καὶ ὄντων ἕπεται αὐτὰ πάντως, ἡ δὲ κίνησις οὐ τοῦ μεγέθους τί ἐστιν, ἀλλ' ἐπὶ μεγέθους γίνεται.

1020a 33. (14) ποιεῖται δὲ καὶ τοῦ ποιοῦ διαίρεσιν, ὡς καὶ αὐτοῦ πολλαχῶς λεγομένου, καὶ λέγει ἕνα μὲν τρόπον ποιὸν λέγεσθαι τὴν τῆς οὐσίας διαφοράν. ἐρωτώμενοι γοῦν ποῖόν τι καὶ ποταπὸν ὁ ἄνθρωπος ζῷον, λέγομέν τινας τῶν διαφορῶν τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτῷ, ὡς τῆς διαφορᾶς οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν ἀλλ' ἐν τῷ ποιόν τι κατηγορουμένης, οὐ μὴν ὁμοίως τῇ ποιότητι· ἡ γὰρ διαφορὰ ἡ τῆς οὐσίας εἴη ἂν

9. ποσὴ] ποσὸς *M.* || 11. ἀλλά γε *A.* || αὐτῆς] αὐτοῖς *A.* || 13. καὶ post εἰ om *A.* || 13.14. ὑποκείμενον *M.* || 14. καθ' αὑτὲς δὲ *M.* || 17. Κατ. 6. p. 4^b 24. || 22. ποσοῖς] fort. ποσοῖς ἐν οἷς c. *S.* || 30. ποῖόν — ζῷον] *quale animal homo sit S.* || τινας] *aliquod discrimen S.*

ἡ ἐν οὐσίᾳ ποιότης. ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις, τίνι διενήνοχεν ἡ ὡς διαφορὰ ποιότης τῆς ὡς γένους καὶ εἴδους (εἶπε γὰρ καὶ περὶ τούτων ἐν Κατηγορίαις, ὅτι περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζουσι)· καὶ εἰ καὶ ταῦτα ποιότητες ὁμοίως τῇ διαφορᾷ, διὰ τί αὐτῶν οὐκ ἐμνημόνευσε νῦν; ἔτι εἰ περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζουσι, πῶς ἂν ἔτι ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῖντο, ὃ ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῶν περιέχεται. ἢ ἡ διαφορὰ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν ἀλλ' ἐν τῷ ποῖον κατηγορεῖται. καὶ τοῦ κύκλου δὲ ὡς οὐσίας ἐμνημόνευσεν, ἤτοι ἀντὶ τῆς σφαίρας λαβὼν τὸν κύκλον, ἢ ὅτι ἐδόκει τισὶ καὶ τὰ σχήματα οὐσίας εἶναι. ἢ οὐσίαν οὐ τὴν κυρίως λεγομένην εἶπε νῦν, ἀλλὰ τὴν ἑκάστου τῶν ὄντων ὕπαρξιν· ἡ γὰρ ἑκάστου οἰκεία ὕπαρξις οὐσία ἐκείνου, ὡς εἶπε καὶ ἐν τῇ τῆς οὐσίας διαιρέσει· ἓν γὰρ τῶν σημαινομένων ὑπὸ τῆς οὐσίας ἦν καὶ ἡ ἑκάστου τῶν ὄντων φύσις· οὐσία γὰρ ἐκείνου. τὰς διαφορὰς οὖν οὐ τὰς ἐν τῇ κυρίως οὐσίᾳ μόνας, ἀλλὰ τὰς καθ' ἕκαστον γένος οἰκείας ποιότητας λέγοι ἄν. οὕτω τοῦ κύκλου διαφορὰ τὸ ἀγώνιον· σχῆμα γὰρ ἀγώνιον ὁ κύκλος. ἕνα μὲν οὖν τρόπον φησὶ ποιότητα λέγεσθαι τὴν τῆς οὐσίας, ὡς εἰρήκαμεν, διαφοράν, δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων, ἃ τίνα ἐστὶν ἐδήλωσε· τὰ γὰρ μαθηματικά· καὶ γὰρ ἐπ' ἀριθμῶν ποιὸς ἀριθμὸς ὁ σύνθετος λέγεται, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀριθμὸς καὶ μόνον ἐφ' ἓν ὤν· ὁ μὲν γάρ τίς ἐστιν ἁπλῶς ἀριθμός, ὁ δὲ τετράγωνος ἢ ἑτερομήκης ἢ κύβος. τίς δέ ἐστιν ὁ μὴ ἐφ' ἓν ὢν ἀριθμός, ἐδήλωσεν εἰπὼν 1020b 4.
"ὧν μίμημα τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ στερεόν." ὡς δὲ τὸ ἐπίπεδον οὐκ ἐφ' ἕν ἐστι συνεχὲς μόνον, ἀλλ' ἐν συνθέσει συνεχῶν δύο, καὶ τὸ στερεὸν τριῶν, οὕτως εἰσὶ καὶ ἀριθμοί τινες οὐχ ἁπλοῖ ἀλλὰ σύνθετοι, οὕς, τίνες εἰσίν, ἐδήλωσε φανερῶς εἰπὼν "ποσάκις ποσοί." τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐπίπεδοί τε καὶ ἑτερομήκεις ἢ τετράγωνοι καλούμενοι, ὡς ὁ δὶς δύο ἢ δὶς τρία ἢ ὁ τρὶς τρία. τοιοῦτοι μὲν οὖν οἱ ποσάκις ποσοί, ἄλλοι δὲ οἱ ποσάκις ποσοὶ ποσάκις, οἷοί εἰσιν οἱ κύβοι, ὡς ὁ δὶς δύο τέσσαρα, δὶς τέσσαρα ὀκτώ· ὁ γὰρ ὀκτὼ τοιοῦτος, δὶς γὰρ δύο τέσσαρα καὶ δὶς τέσσαρα ὀκτώ, καὶ πάλιν ὁ τρὶς τρία ἐννέα, τρὶς θ' κζ'· στερεὸς γὰρ καὶ κύβος ὁ κζ'· τρὶς γὰρ γ' θ', καὶ τρὶς θ' κζ', πάλιν ἀνάλογον τῷ στερεῷ. τὰ δὲ μεγέθη μιμήματα εἶπε τῶν ἀριθμῶν ὡς ὄντων πρώτων. καὶ ὅλως πᾶν ὃ παρὰ τὸ ποσὸν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀριθμοῦ ἐν τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχει, τοῦτο ποιότης ἀριθμοῦ· ἑκάστου γὰρ ἀριθμοῦ ἡ οὐσία καὶ ἡ ποσότης ἐν τῷ ἁπλῶς λαμβάνεσθαί ἐστιν· τοῦ μὲν γὰρ ἓξ ἡ οὐσία καὶ τὸ ποσὸν ἁπλῶς ἐν τῷ ἅπαξ ληφθῆναι· ἂν δὲ δὶς τρία ῥηθῇ, οὐκέθ' ἁπλῶς τὸ ποσὸν καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ ἐλήφθη,

1. δ' om *M.* || 2. Κατ. 5. p. 3b 19. || 4. οὐκ] ὡς *M.* || 5. ἔτι] ὅτι *M.* || fort. περιέχεται, εἰ ἡ. || 6. οὐκ ἐν] οὐ μὲν *M.* || 14. τῆς οὐσίας τῆς ὡς *A*, fort. recte. || 19. ἕν] ἑνός *M.* || 20. στερεῶν *A.* || 24. οἷοί] οἷόν *M.* || 26. τέσσαρες *M.* || 27. τρεῖς γὰρ *M.* || ἀναλογίᾳ *A.* || 31. μὲν et ἡ om *M.* || 32. αὐτὸ *M.*

ἀλλὰ μετά τινος πάθους καὶ ποιότητος· ὅσα γὰρ μετὰ προσθήκης λέγεται, μετὰ ποιότητός τινος λέγεται, ὥστε καὶ οἱ ἀριθμοὶ οἱ τοιοῦτοι. λέγοι δ' ἂν καὶ τὰς ἐν ἀριθμοῖς διαφοράς, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν οὐσίᾳ ποιότητας· ἂν μὲν γὰρ ἁπλῶς ἓξ λάβωμεν, ἀριθμὸς τοῦτο, ἂν δὲ ὡς δὶς [τὰ] τρία τὰ ἓξ λάβοι, ἤδη μετὰ ποιότητος. ἀλλ' εἰ αἱ τῶν ἀκινήτων διαφοραὶ ἄλλο σημαινόμενον ποιότητος, πῶς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τοῦ κύκλου ἐμνημόνευσεν; ἐν γὰρ τοῖς ἀκινήτοις καὶ μαθηματικοῖς ὁ κύκλος. μήποτε οὖν ἀκίνητα ἐνταῦθα τοὺς ἀριθμοὺς λέγει καὶ οὐ πάντα τὰ μαθηματικά. ἢ εἰ περὶ πάντων λέγει, ἐκεῖ ἂν ἔξωθεν εἴη τοῦ κύκλου ὡς ἐν παραδείγματι τῆς διαφορᾶς ἐμνημονευκώς. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὰς διαφορὰς ἂν ἐκεῖ λέγοι τῆς κυρίως οὐσίας. εἴη ἂν οὖν τὸ μὲν μῆκος ἐφ' ἓν διάστασις τῶν ἀριθμῶν, τοῦτο δέ ἐστιν ἂν ἅπαξ λαμβάνηται· τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῖς ποσάκις ποσοῖς, τὸ δὲ στερεὸν τοῖς ποσάκις ποσοῖς ποσάκις, ὧν τοὺς μὲν τετραγώνους τοὺς
1020b 8. δὲ κύβους καλοῦσι. τρίτον σημαινόμενον τῆς ποιότητος ἐκτίθεται τὰ πάθη τῶν φυσικῶν τε καὶ κινουμένων οὐσιῶν· αὗται γὰρ αἱ κινούμεναι οὐσίαι αἱ φυσικαί τε καὶ ἔνυλοι. ἀντιδιέσταλκε δὲ τὰς κινουμένας πρὸς τὰς μαθηματικάς· ἀκίνητοι γὰρ ἐκεῖναι. ἐδήλωσε δὲ τίνα λέγει πάθη τῶν ἐν κινήσει οὐσιῶν διὰ παραδειγμάτων, καὶ καθόλου ταῦτα πάθη φησὶ καὶ ποιότητας εἶναι τῶν φυσικῶν σωμάτων, καθ' ἃς καὶ ἀλλοιοῦσθαι λέγεται τὰ σώματα διαφοράς. σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τούτοις πάλιν ἔθηκε καὶ τὴν βαρύτητα καὶ τὴν κουφότητα, πρὸ ὀλίγου μνημονεύσας αὐτῶν ἐν τοῖς ποσοῖς τοῖς διὰ τὸ πάθη εἶναι τοῦ ποσοῦ καθὸ ποσὰ ποσοῖς οὖσιν. εἰπὼν ποιότητα εἶναι τὰ πάθη τῶν κινουμένων οὐσιῶν, προστίθησι τούτοις τάς τε ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας καὶ ὅλως τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἃ οὐκέτι πάθη σωμάτων ἐστίν, οὐδὲ τοιαῦται ποιότητες καθ' ἃς ἀλλοίωσις γίνεται.
1020b 13. ἐκθέμενος δὲ τὰ προειρημένα σημαινόμενα τῆς ποιότητος, σχεδόν, φησί, κατὰ δύο τρόπους λέγοιτο ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἕνα τὸν κυριώτατον. λέγει δὲ τοῦτον τὸν κατὰ τὰς τῆς οὐσίας διαφοράς· πρώτην γὰρ ταύτην ποιότητα λέγει, ἐπεὶ ἡ οὐσία τῶν ἄλλων γενῶν πρώτη, ὥστε διὰ τοῦτο καὶ τὰ τῇ οὐσίᾳ καθ' αὑτὴν ὑπάρχοντα πρῶτα τῶν ἄλλων· τοιαῦται δὲ αἱ διαφοραί, ἃς ποιότητας καὶ αὐτὰς εἶπεν εἶναι· τῆς δὲ κατὰ τὰς διαφορὰς ποιότητος εἶναί φησι καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότητα μέρος· καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις ποιότης διαφορά τις οὐσιῶν, ἀλλὰ ἤτοι οὐ κινουμένων ἢ οὐχ ᾗ κινούμενα· καὶ γὰρ εἰ ὁ ἀριθμὸς εἴη φύσεών τινων καὶ οὐσιῶν ἐν κινήσει οὐσῶν ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς, ἀριθμητὰ δὲ ταῦτα, ἀλλ' οὐχὶ καθὸ κινούμεναί τινες οὐσίαι, κατὰ τοῦτο αὐταῖς ὑπάρχουσιν αἱ διαφοραί, ἀλλὰ καθὸ ἀριθμός ἐστιν, οἷον ἂν λέγοι τις τῶν ἀριθμητῶν τὰ μὲν ἐν ἐπιπέδῳ

1. ὅσα — 1. 2. ποιότητός om *A*. ‖ 2. λέγοι] λόγοι *M*. ‖ 13. κύβους] κύκλους *A*. ‖ 17. πάθη om *M*. ‖ 19. βαρυτάτην καὶ τὴν κουφοτάτην *A*. ‖ 21. ποσοῖς scr. c. *S*, ποιοῖς *AMBr*. ‖ 27. ἄλλων om *M*. ‖ 30. ἐν] fort. ἡ ἐν.

ἀριθμῷ εἶναι, τὰ δὲ ἐν στερεῷ· ὥστε εἷς μὲν ἂν εἴη τρόπος ποιότητος ὁ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν οὐσιῶν τῶν τε ἐν κινήσει καὶ τῶν ἀκινήτων· οὐσίας γὰρ καὶ τὰ μαθηματικὰ λέγειν αὐτῷ ἔθος. δύναται κοινῶς μὲν πάντων τῶν κινουμένων, οὐ τῶν οὐσιῶν μόνων, τὰς διαφορὰς λαμβάνειν κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, μέρη δέ πως ἐκείνων λέγει τὰς τῶν μαθηματικῶν τε καὶ ἀκινήτων, καθόσον καὶ ἡ τούτων πρὸς ἄλληλα διαφορὰ ἐν τούτοις ἐστίν. δεύτερος τρόπος ποιότητος τὰ πάθη τῶν ἐν κινήσει οὐσιῶν καθ' ἃ κινούμεναί τέ εἰσι καὶ φυσικαί. προστίθησι δὲ τοῖς πάθεσι τούτοις, καθ' ἃ αἱ ἀλλοιώσεις γίγνονται, καὶ τὰς τῶν κινήσεων διαφοράς, κινήσεων λέγων διαφορὰς ἤτοι ἀλλοίωσιν αὔξησιν μείωσιν φοράν, ὡς καὶ τούτων οὐσῶν ποιοτήτων, ἢ τὰς δυνάμεις καθ' ἃς τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἡ διαφορὰ τοῖς φυσικοῖς σώμασιν (αὗται δέ εἰσι βαρύτης καὶ κουφότης), ἢ καὶ πάσης κινήσεως. οὕτω δ' ἂν καὶ ἕξεις εἶπε ποιότητας· ἀπὸ γὰρ τῆς ἐν ταύταις διαφορᾶς αἱ τῶν κινήσεων διαφοραί. ὅτι δὲ οὕτως λέγει, ἐδήλωσεν ἐπὶ τῶν ἀρετῶν εἰπὼν "ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τι· 1020b 18.
διαφορὰς γὰρ δηλοῦσι τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας," διὰ τούτων δεικνὺς ὅτι καὶ αἱ ἕξεις ὑπὸ τὰς ποιότητας τὰς ὡς πάθη λεγομένας. διαφορὰς δὲ λέγει κινήσεων καὶ ἐνεργειῶν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν δηλοῦν· κατὰ γὰρ τὰς οἰκείας ἀρετάς τε καὶ κακίας τὰ ἐν κινήσει ὄντα ποιεῖ τε καὶ πάσχει· ἢ γὰρ καλῶς ἢ φαύλως· ἀγαθὸν μὲν γὰρ τὸ οὕτω κινεῖσθαι δυνάμενον, κακὸν δὲ αὖ τὸ οὕτως· τῆς γὰρ κινήσεως τῆς κατὰ τὸ καλῶς τε καὶ μὴ τοῖς ἔχουσι τὰς ἕξεις ταύτας αἱ ἕξεις αἴτιαι. μάλιστα δέ φησι ποιότητα σημαίνειν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων τὸ ἀγαθόν τε καὶ κακόν· οὐ γὰρ πᾶν ἀγαθὸν ποιότης, εἴγε τὸ ἀγαθὸν ἐν τοῖς δέκα γένεσι. "καὶ τούτων μάλιστα," τῶν ἐμψύχων λέγων, "τοῖς προαίρεσιν ἔχουσι," τουτέστιν ἐν ἀνθρώποις· ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὡς ἐμψύχων τε καὶ προαίρεσιν ἐχόντων ἀρετή τε καὶ κακία, ἣ μάλιστα τῶν ἀγαθῶν ἐν ποιότητι. ἔοικε δὲ πάντα τὰ εἴδη τῆς ποιότητος, ἃ ἔθετο ἐν ταῖς Κατηγορίαις, ὑπὸ τὰ πάθη κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο τῆς ποιότητος τάσσειν, χωρὶς τοῦ κατ' ἐπιτηδειότητά τε καὶ δύναμιν λεγομένου· τούτου γὰρ οὐκ ἐμνημόνευσεν, ἐκτὸς εἰ μὴ κἀκεῖνό τις ὑποτάσσοι ταῖς τῶν κινήσεων διαφοραῖς, τουτέστιν ἀφ' ὧν καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν κινήσεων. ὡς γὰρ κατὰ τὰς ἕξεις διάφοροι γίνονται κινήσεις, οὕτω καὶ κατὰ τὰς δυνάμεις τε καὶ ἐπιτηδειότητας καὶ τὰς ἐν ταύταις διαφοράς· ὥστε εἶναι τάς τε ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, ἔτι δὲ τὰς παθητικὰς ποιότητας καὶ τὰ σχήματα ὑπὸ τὴν ποιότητα τὴν κατὰ τὰ πάθη τῶν οὐσιῶν τῶν ἐν κινήσει. ἢ τὰ σχήματα ὑπὸ

4. μόνων *A*, μόνον *Br.* ‖ 7. καθὸ κινούμενα τέ *M.* ‖ 9. αὔξησιν σημείωσιν *M.* ‖ 12. ante ἕξεις adde τάς. ‖ 18. ἐν τῇ κινήσει *M.* ‖ 19. κακῶν *M.* ‖ 21. αἴτιαι scripsi c. *S*, αὗται *AMBr.* ‖ 23. ante τοῖς addendum videtur ἐπὶ vel ἐν. ‖ 25. ἣ *AS*, ἡ *MBr.*

τὸ πρότερον· οὐ γὰρ κίνησιν οἷον ἐνέργειαν ἢ ποιεῖν τοῦ ἰσοπλεύρου τριγώνου δηλοῖ τοῦτ' αὐτό, ἀλλὰ διαφορὰν πρὸς τὸ σκαληνὸν καὶ ἰσοσκελές, ὡς καὶ αὐτὸς ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ἐπερωτηθῶμεν ὁποῖον ζῷόν ἐστιν, εἰπεῖν ὅτι πεζόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ τριγώνου, ἂν ἐπερωτηθῶμεν ὁποῖον τρίγωνόν ἐστιν, εἰπεῖν ὅτι ἰσόπλευρον.

1020*b* 26. (15) διαιρεῖ δὲ καὶ τὰ πρός τι. λέγει γὰρ τῶν πρός τι τὰ μὲν ὡς διπλάσιον πρὸς ἥμισυ λέγεσθαι, καὶ ὅλως πολλαπλάσιον πρὸς πολλοστημόριον. καὶ τοῦτο μὲν τοῦ πρός τι σημαινόμενον καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψίν ἐστιν, ὃ καὶ κατ' ἀριθμὸν λέγει· ἄλλως δὲ λέγεται πρός τι τὸ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντὸν καὶ τὸ τμητικὸν πρὸς τὸ τμητόν, ὃ σημαινόμενον τοῦ πρός τι κατὰ τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικόν ἐστιν. τρίτον σημαινόμενον ἐκτίθεται, ὡς τὸ μετρητὸν πρὸς τὸ μέτρον καὶ ἐπιστητὸν πρὸς ἐπιστήμην καὶ αἰσθητὸν πρὸς αἴσθησιν· καὶ εἴη ἂν τὸ σημαινόμενον τοῦτο τοῦ πρός τι ὑπὸ τὸ κριτικόν τε καὶ κρινόμενον· τό τε γὰρ μέτρον τὸ μετρούμενον κρίνει, ἥ τε αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη κριτήρια καὶ κρίσεις, ἡ μὲν τῶν αἰσθητῶν, ἡ δὲ τῶν ἐπιστητῶν. διελὼν δὲ τὰ πρός τι εἰς ταῦτα, ἀναλαβὼν περὶ ἑκάστου αὐτῶν τὸν λόγον ποιεῖται, καὶ δείκνυσι πῶς τε αὐτῶν ἕκαστον λέγεται καὶ τίνες
1020*b* 32. αὐτῶν αἱ πρὸς ἄλληλα διαφοραί. τὰ μὲν οὖν πρῶτα (ἦν δὲ ταῦτα καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν) φησὶ κατ' ἀριθμὸν λέγεσθαι, "ἢ ἁπλῶς," τουτέστιν ἀορίστως, ὃ ἐδήλωσεν ἐπενεγκὼν τὸ "ἢ ὡρισμένως·" ἢ γὰρ ἀορίστως ἢ ὡρισμένως τὰ κατ' ἀριθμὸν λεγόμενα πρός τι πρὸς ἄλληλα λέγεται, οὐδετέρου οὔτε τοῦ ὑπερέχοντος ὡρισμένην ὑπεροχὴν σημαίνοντος οὔτε τοῦ ὑπερεχομένου ὡρισμένην ἔλλειψιν, ἢ ὡρισμένων πρὸς ἀλλήλους ἀμφοτέρων, ἢ καὶ κατὰ ἕνα τινὰ ἀριθμὸν ὡρισμένον λεγομένων αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους. τί δὲ ἕκαστον τούτων σημαίνει, διὰ τῶν παραδειγμάτων ποιεῖ γνώριμον· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον πρὸς ἥμισυ λεγόμενον, καὶ ἔχον τὴν ἀντίθεσιν κατ' ἀριθμόν, πρὸς ἕν τι ὡρισμένον τὸ διπλάσιον λέγεται· πᾶν γὰρ διπλάσιον πρὸς ἥμισυ, ὥστε καὶ πρὸς ἕν τι, καὶ τοῦτο ὡρισμένον, τὸ διπλάσιον λέγεται· ἀεὶ γὰρ πρὸς τὸ ἥμισυ, καὶ ὥρισται αὐτοῦ ἡ ὑπεροχή. ὁμοίως καὶ τὸ ἥμισυ· καὶ γὰρ αὐτὸ πρὸς ὡρισμένον τε καὶ ἕν· τὸ γὰρ διπλάσιον ὡρισμένην τε ὑπεροχὴν καὶ μίαν σημαίνει. καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ πρῶτον ὂν τῶν κατ' ἀριθμὸν ἐν τοῖς καθ' ὑπεροχὴν λεγομένοις πρός τι τὸ πρὸς ἓν ὡρισμένον κατὰ τὸ ἓν λεγόμενον. τὸ δὲ πολλαπλάσιον λέγεται μὲν καὶ αὐτὸ κατ' ἀριθμὸν καθ' ὑπεροχὴν ὡρισμένην (πρὸς γὰρ ἓν τὸ πολλοστημόριον λέγεται), οὐ μὴν πρὸς ὡρισμένον τι

6. τὰ πρός τι *AS*, τὴν πρός τι *Br.* || 8. τι τὸ σ. *M.* || 10. ὃ] τὸ *M.* || 12. πρὸς τὸ ἐπιστήμην *A.* || 14. καὶ ἡ ἐπιστήμη κριτήρια καὶ κρίσις *M.* || 16. ποιεῖ τε καὶ *M.* || τίνος *M.* || 17. δὲ] δὴ *M.* || 22. ὡρισμένον] ὡρισμένων *AS.* || 25. τὸ διπλάσιον et 29. τῶν om *M.* || 31. μὲν — 32. λέγεται om *A.* || 32. πολλοστημόριον scr. c. *S*, πολλαπλάσιον *Br.*

ἕν, ὡς ἐπὶ τοῦ διπλασίου τε καὶ ἡμίσεος, ἀλλὰ πρὸς ἄλληλα μὲν ὡρισμένην τὴν ἀντίθεσιν ἔχει· ἑνός τε γὰρ καὶ πρὸς ἓν τὸ πολλαπλάσιόν τε καὶ πολλοστημόριον ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν· οὐ μὴν τὸ ἓν τοῦτο ὥρισται· καὶ γὰρ τρίτον τι ὂν καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον καὶ τὰ ἐφεξῆς πολλοστημόρια εἶναι ταῦτα δύναται τοῦ πολλαπλασίου. ὁμοίως καὶ πολλαπλάσιον, ἄν τε τριπλάσιον ἄν τε τετραπλάσιον, ἄν τε ὅλως πλεονάκις ἐν αὐτῷ ἔχῃ πρὸς ὃν λέγεται καὶ καθ' ὃν δὴ ἀριθμόν. διὸ τὸ ὡρισμένον οὗτοι οὐ κατὰ τὸ ἓν ἔχουσιν ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους. τὸ δέ γε ἡμιόλιον πρὸς τὸ ὑφημιόλιον, λεγόμενον καὶ αὐτό, ὥσπερ τὸ διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, κατὰ τὴν ἐν ἀριθμοῖς ὑπεροχήν τε καὶ ἔλλειψιν, ἑκάτερον τῶν ἀριθμῶν ὡρισμένον ἔχει· ὅ τε γὰρ ἡμιόλιος ὡρισμένος· ὁ γὰρ ἔχων τινὰ ἀριθμὸν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ ὁ ὑφημιόλιος· ὃς γὰρ ὅλος μετὰ τοῦ ἡμίσεος αὐτοῦ ἐστὶν ὁ ὑφημιόλιος. ἐκείνως τε γὰρ ἀμφότεροι ὡρισμένοι οἱ κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπεροχήν· καὶ γὰρ πρὸς ἓν καὶ ὡρισμένον· καὶ τὸ πρῶτον δὲ παράδειγμα, τὸ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, ὁμοίως τοῖς νῦν εἰρημένοις ἀμφοτέρους ἔχει τοὺς ἀριθμοὺς ὡρισμένους· καὶ ὅλως ἐν οἷς ἀριθμοῖς πρὸς ἕν τι ὡρισμένον ἡ κατὰ τὸ πρός τι ἀπόδοσις, ἀνάγκη ἀμφοτέρους ὡρίσθαι κατ' ἄμφω· ὡς γὰρ ἓν πᾶν ἥμισυ, οὕτω καὶ τὸ διπλάσιον καθὸ διπλάσιον ἕν, ὡς ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμιολίου τε καὶ ὑφημιολίου· ὥστε οὐκ ἄλλης τινὸς ἀντιθέσεως τὸ παράδειγμα τοῦτο δηλωτικὸν ἂν εἴη, ἀλλ' ἧς καὶ πρῶτον ῥηθὲν τὸ διπλάσιον. εἰπὼν δὲ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς ἓν μὲν οὐ μὴν ὡρισμένον 1021a 1.
λέγεσθαι, τὴν διαφορὰν ταύτης τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν πρώτην εἰρημένην βουληθεὶς δεῖξαι πάλιν παρέθετο τοῦ αὐτοῦ τρόπου τῆς ἀντιθέσεως παραδείγματα, τὸ ἡμιόλιον καὶ τὸ ὑφημιόλιον, καὶ εἶπε ταῦτα κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ὡρισμένον ἀντικεῖσθαι, ἴσον λέγων τῷ "πρὸς ἓν ἀριθμὸς ὡρισμένος·" ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν πρὸς ἓν ὡρισμένον λέγεται, ᾧ ἴσον ἐστὶ τὸ "κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ὡρισμένον." οὐχ οὕτω λέγεται τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον· λέγεται μὲν γὰρ καὶ τούτων ἑκάτερον πρὸς ἕν, ἀλλ' οὐχ ὡρισμένον. λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ ἐπιμόριος πρὸς τὸν ὑπεπιμόριον πρὸς ἓν μὲν ἑκάτερος αὐτῶν λέγεται, ἀόριστον δὲ ὑπεροχήν· ἓν γὰρ σημαίνει καὶ ἑνός τινος, οὐκέτι μέντοι καὶ τὸν λόγον τῆς ὑπεροχῆς δηλοῖ ὡς τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἡμιόλιον· οὕτως δὲ εἶχε καὶ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, ὅπερ ἓν μὲν ἐπί γε τὸ ὡρισμένον. εἰπὼν δὲ ἐπιμόριον πρὸς τὸ ὑπεπιμόριον κατ' ἀριθμὸν ἀόριστον, ὅτι οὕτως ὡς πρὸς ἓν

4. πολλοστημόριον *M*. ‖ 6. αὐτῇ ἔχον *M*. ‖ διὸ] διὰ *M*. ‖ 11. καὶ ἡ ἐφιμιόλιος *M*. ‖ ὃς γὰρ *AS*, ὁ γὰρ *Br*. ‖ 12. ἐκεῖνοι *M*. ‖ 13. τὸ πρῶτον — 15. ὡρισμένον bis *M*. ‖ 14. ἥμισυ coni., ἡμιόλιον *ASBr*, ὁμιόλιον *M*. ‖ 18. 19. fort. καὶ τὸ πρῶτον. ‖ 19. πρὸς ἓν coni., πρὸς ἕνα *AMBr*. ‖ 24. ᾧ] ὃ *M*. ‖ τὸ] τῷ *A*. ‖ 28. ante ἀόριστον adde κατὰ c. *S*. ‖ δὲ καὶ (vel κατ') ὑπεροχήν *M*. ‖ 29. οὕτως *M*, ὥστε *ABr*. ‖ 30. ὅπερ — ὡρισμένον] fort. ὃ πρὸς ἓν μὲν οὐκέτι δὲ ὡρισμένον, *ut ad unum quidem sed non determinatum S*.

μὲν λέγεται οὐχ ὡρισμένον δέ, ἐδήλωσεν ἐν τῇ τοῦ πολλαπλασίου παραθέσει· τινὸς γὰρ καὶ ἑνὸς τὸ πολλαπλάσιον πολλαπλάσιον, οὐ μὴν ὥρισται τὸ ἓν τοῦτο πόσον ἐστὶ μόριον τοῦ πολλαπλασίου. διὸ καὶ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς ἓν ὁμοίως λέγεται ὡς λέγεται καὶ τὸ ἐπιμόριον, ὥσπερ πάλιν ὁμοίως ἀλλήλοις ἐλέγετο τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἡμιόλιον. οὐχ οὕτως ἔχει τὸ ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον (πρὸς ὡρισμένον γάρ τι λέγεται καὶ τὸ πολλαπλάσιον καὶ τὸ ἐπιμόριον), ὅλως γὰρ ἡ τοιαύτη σχέσις ἐν ἀορίστῳ ἀντιθέσει· τὸ μὲν γὰρ πολλαπλάσιον ἔχει τι ὡρισμένον, τὸ πολλάκις ἔχειν ἐκεῖνο, καὶ τὸ ἐπιμόριον, αὐτὸ γὰρ αὐτὸ τὸ ἔχον καὶ πλείω μέρη αὐτοῦ. τὸ δὲ ὑπερέχον οὐδένα ὅρον τῆς ὑπεροχῆς τι σημαίνει· διὸ κατὰ ἀόριστον ὑπεροχὴν λέγεται. εἰπὼν δὲ τὸ μὴ ὁρίζον τὴν ὑπεροχὴν κατ' ἀριθμὸν
1021a 5. ἀόριστον τὴν ὑπεροχὴν ἔχειν, προσέθηκεν "ὁ γὰρ ἀριθμὸς σύμμετρος," ἴσον λέγων τῷ πάντες οἱ ὡρισμένοι ἀριθμοὶ σύμμετροι. "κατὰ μὴ σύμμετρον δὲ ἀριθμὸν λέγεται," ὃ ἐξηγητικόν ἐστι τοῦ πῶς λέγεται ἀόριστον κατ' ἀριθμόν· παντὸς γὰρ ἀριθμοῦ ὡρισμένου συμμέτρου ὄντος (σύμμετροι μὲν γὰρ οἱ τῷ αὐτῷ μέτρῳ μετρούμενοι, πάντων δὲ ἀριθμῶν μέτρον κοινὸν ἡ μονάς), οἱ κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπεροχὴν ὑπερέχειν λεγόμενοι τῷ μὴ ὁρίζειν τὴν ὑπεροχὴν κατὰ τοῦτο λέγονται κατὰ μὴ σύμμετρον ἀριθμὸν λέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὅτι μὴ καὶ οὕτως ἔχειν ληφθέντες πρὸς ἀλλήλους, ἂν ληφθῶσιν, εἰσὶ σύμμετροι, ἀλλ' ὅταν μὴ ὁρίζωσιν ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀντιθέσει τὴν ὑπεροχήν. ἐξηγούμενος δὲ αὐτὸς τὸ "κατὰ μὴ σύμμετρον δὲ ἀριθμὸν λέγεται," προσέθηκε πῶς κατὰ μὴ σύμμετρον· "τὸ γὰρ ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον τοσοῦτόν ἐστι καὶ ἔτι· τοῦτο δέ ἐστιν ἀόριστον·" καὶ γὰρ πλεῖον καὶ ἔλαττον γινόμενον τὴν αὐτὴν σχέσιν σῴζει· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "ἢ ἴσον ἢ οὐκ ἴσον." ἢ γὰρ ἴσον τῷ φθάνοντι εἰλῆφθαι δύναται τὸ πάλιν λαμβανόμενον ὑπερέχεσθαι [εἶναι], ἴσον δὲ κατὰ λόγον, ὡς εἶναι ἐν ἀμφοτέροις τριπλάσιον τὸ ὑπερεχόμενον, ἢ οὐκ ἴσον· τοῦτο δὲ τὸ ἀόριστον. δύναται τὸ "ὅλως ἀόριστον κατ' ἀριθμόν" εἰρηκέναι ὡς δηλῶν δι' αὐτοῦ ὅτι οὐ   κατ' ἀριθμόν τε ὅλως ἐστὶν ὥρισται, οὗ δεικτικὸν τὸ πο   μὲν ἀριθμὸν ἢ ἀντι   σύμμετρον. ἐπὶ δὲ τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς τὸ ἀορίστως λέγεσθαι τῷ μὴ εἶναι

3. διὸ καὶ τὸ] διὰ τὸ *A*. ‖ 9. τι om *S*, fort. ἔτι. ‖ 12 et 17. κατὰ] καὶ τὰ *M*. ‖ 17. καὶ om *M*. ‖ 18. ὅτι *M*. ‖ 20. πῶς κατὰ μὴ] πῶς κατὰ μὲν *M*. ‖ 21. τοσοῦτόν *AS*, τοιοῦτόν *Br*. ‖ 24. [εἶναι] om *S*. ‖ 25. τὸ ἀόριστον scripsi c. *S*, ὃ ἀόριστον *ABr*. ‖ 26. ὡς δηλῶν — 28. σύμμετρον] lacunae pariter significatae in codd *A* et *M* probabiliter expleri possunt e *S* *ut per ipsum significaret nullum excedens, quatenus secundum numerum omnino est aliquid, determinatum esse; quod demonstratur illis verbis (per non commensurabilem autem numerum dicuntur)*. ‖ 27. οὗ scripsi c. *S*, οὐ *ABr*. ‖ 28. τὸ *AS*, τῷ *Br*. ‖ τῷ addidi e *S*.

συμμετρόν τινα τῶν οὕτως ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους ἀριθμῶν. ἢ τὸ "ὁ γὰρ ἀριθμὸς σύμμετρος" δηλωτικόν ἐστι τοῦ ὅτι ὁ μὴ ὡρισμένῳ τινὶ ὑπερέχων ἀριθμὸς ἀριθμῷ συμμέτρῳ ὑπερέχει (καὶ γὰρ ὁ ἐπιμόριος τοῦ ὑπεπιμορίου· μέρος γάρ), ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπερέχοντος οὐχ ὥρισται. ἔστι μὲν γὰρ τὸ ὑπερέχον τοσοῦτόν τε ὅσον τὸ ὑπερεχόμενον "καὶ ἔτι," ἀόριστον δὲ τὸ "καὶ ἔτι·" δύναται γὰρ τὸ ἔτι τοῦτο, ᾧ ὑπερέχει τὸ ὑπερέχον, καὶ ἴσον εἶναι τῷ ὑπερεχομένῳ· καὶ γὰρ τὸ διπλάσιον ὑπερέχει· τοσοῦτον γάρ ἐστι καὶ ἔτι, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπερεχομένῳ· δύναται καὶ ἔλαττον· ὥστε οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὁρίσαντα τίνι ὑπερέχει, πότερον ἴσῳ ἢ ἐλάττονι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἐπιμορίου· ἐλάττονι γὰρ καὶ μέρει.

δείξας δὲ πῶς λέγεται κατ' ἀριθμὸν τὰ καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν λε- 1021a 8.
γόμενα, ταῦτα δέ φησι τὰ πρός τι κατ' ἀριθμὸν λέγεσθαι πάντα καὶ κατὰ πάθη τινὰ ἀριθμοῦ· τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ ἥμισυ καὶ πολλαπλάσιον καὶ πολλοστημόριον καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀριθμῶν πάθη, καὶ ταύτῃ ποσά, ὡς εἶπε πρὸ ὀλίγου ἐν τῇ τοῦ ποσοῦ διαιρέσει. καὶ ἔτι φησὶ κατ' ἄλλον τρόπον κατ' ἀριθμὸν πρός τι λέγεσθαι καὶ οὐκέτι καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν, ἀλλὰ κατὰ ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα. ὅτι δὲ καὶ τὰ οὕτως πρὸς ἄλληλα λεγόμενα κατ' ἀριθμὸν λέγεται, δείκνυσι λαβὼν ὅτι κατὰ τὸ ἓν λέγεται. καὶ γὰρ τὸ ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ταὐτὸν κατὰ ἓν λέγεται· τῷ γὰρ ἓν ἀλλήλοις εἶναι. "κατὰ γὰρ τὸ ἓν λέγεται πάντα" εἶπεν, ὅτι τῷ ἄμφω τὰ οὕτως ἀντιτιθέμενα ἓν εἶναι ἀλλήλοις ἡ τοιαύτη ἀντίθεσίς τε καὶ σχέσις. καὶ πῶς γε ἓν λέγει ἄμφω; "ταὐτὰ μὲν γὰρ ὧν μία οὐσία·" ταῦτα γὰρ κατ' οὐσίαν ὅμοια. καὶ γὰρ ὅταν τι αὐτὸ αὐτῷ ταὐτὸν λέγηται, ὡς δύο λαμβάνεται τὸ ὄν· ὥστε ἡ ταὐτότης ἑνότης τις κατ' οὐσίαν. "ὅμοια δὲ ὧν ἡ ποιότης μία·" ὅμοια γὰρ ἐν μόνῃ ποιότητι, ὡς εἶπεν ἐν Κατηγορίαις· ὥστε καὶ ἡ ὁμοιότης ἑνότης ἐν ποιότητι. "ἴσα δὲ ὧν ἓν τὸ ποσόν." πάντα δὲ κατὰ τὸ ἕν τι εἶναι τὰ οὕτως ἀντιτιθέμενα ἀντίκειται. ὃ λαβὼν δείκνυσιν ὅτι ἡ τοιαύτη σχέσις τε καὶ ἀντίθεσις κατ' ἀριθμόν ἐστι, προλαβὼν ὅτι τὸ ἓν ἀρχὴ ἀριθμοῦ καὶ μέτρον· ὥστε καὶ τὰ κατὰ τὸ ἓν ἀντικείμενα, κατὰ ἀρχὴν ἀριθμοῦ καὶ μέτρον ἀριθμοῦ ἀντικείμενα, εἴη ἂν κατ' ἀριθμὸν ἀντικείμενα, οὐ μὴν ὁμοίως κατ' ἀριθμὸν τοῖς ῥηθεῖσι πρώτως. ἐκεῖνα μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἐν ἀριθμῷ ὑπεροχήν, ταῦτα δὲ κατὰ τὴν ἰσότητά τε καὶ ἑνότητα.

3. τοῦ ὑπεπιμορίου *MS*, τοῦ ἐπιμορίου *ABr*. ‖ fort. μέρει γὰρ c. *S*, cf. l. 9. ‖ 5. ᾧ scripsi c. *S*, ὃ *ABr*, τὸ *M*. ‖ 9. ἐπὶ τοῦ μορίου *A*. ‖ 13. ταύτῃ] ταύτης *A*. ‖ 15. ὁμοιότητα ὁμοιότητα. ὅτι *M*. ‖ 17. κατὰ ἓν] fort. κατὰ τὸ ἕν. ‖ 21. αὐτὸ om *M*. ‖ αὐτῷ] αὐτῷ *A*. ‖ 23. Κατ. 8. p. 11a 15. ‖ 24. ἕν τι *AS*, ἕν τε *Br*. ‖ 26. προλαβὼν *AMS*, προσλαβὼν suprascr. in *A*1 *Br*. ‖ μέτρον *A* corr. et *S*, μέτρων *ABr*. ‖ μέτρον — 27. καὶ om *M*. ‖ 28. πρώτοις *A*, sed corr. πρώτως, πρώτως τοῖς *M*.

1021a 14 εἰπὼν δὲ περὶ τῶν κατ' ἀριθμὸν ἀντικειμένων πρός τι, ἐφεξῆς λέγει περὶ τῶν κατὰ τὸ ποιητικόν τε καὶ παθητικὸν καὶ τὸ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ἀντικειμένων. ποιητικὰ μὲν οὖν καὶ παθητικὰ κατὰ δύναμιν λέγεται, κατὰ δὲ τὰς ἀπὸ τῶν δυνάμεων ἐνεργείας ποιοῦντα καὶ πάσχοντα. δείξας δὲ διὰ τῶν παραδειγμάτων τίνα μέν ἐστι κατὰ δύναμιν λεγόμενα πρός τι, τίνα δὲ κατ' ἐνέργειαν, προστίθησιν ὅτι μηκέτι τὴν κατὰ τοῦτο διαίρεσιν ἢ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἀντίθεσις ἔχει τῷ μηδὲ εἶναί τινας ἀριθμῶν ἐνεργείας· ἀκίνητα γὰρ τὰ μαθηματικὰ πάντα. τὸ δὲ "ἀλλ' ἢ ὃν τρόπον ἐν ἑτέροις εἴρηται" λέγοι ἄν, ὅτι καθὸ νοοῦνται ἐνέργειαι αὐτῶν λέγοιντο εἶναι, αἵ τινες ἐνέργειαι οὐ κατὰ κίνησίν εἰσιν, ἐπεὶ μήτε τὸ νοοῦν καθὸ νοεῖ κινεῖται μήτε τὸ νοούμενον· καὶ ἔστιν ἐνέργεια ἡ τοῦ νοουμένου, οὐ μὴν κατὰ κίνησιν, ὡς ἔστιν ἐν τοῖς κατὰ κίνησιν ἐνέργειά τις τοῦ πάσχοντος, οὐ τοῦ ποιοῦντος μόνου. ἢ ὅτι αὐτῶν μὲν οὐκ εἰσὶ τῶν ἀριθμῶν ἐνέργειαι· οὔτε γὰρ ποιεῖ οὔτε πάσχει ὁ ἀριθμὸς καθὸ ἀριθμός, ὥσπερ ᾤοντο οἱ Πυθαγορικοί· τὰ μέντοι ποιοῦντα καὶ πάσχοντα κατὰ τὴν κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἣν ἔχουσιν ὑπεροχὴν πρὸς ἄλληλα ἢ ἰσότητα ἀναλογίᾳ ποιεῖ τε καὶ πάσχει· οὐ γὰρ ὁπωσοῦν ἔχον τὸ ποιητικὸν ἢ ὁποσονοῦν ὂν ποιεῖ, ἀλλὰ δεῖ αὐτῷ καὶ συμμετρίας τῆς πρὸς τὸ πάσχον, ἥτις κατ' ἀριθμόν τινα γίνεται· ἐν γὰρ ποιᾷ ὑπεροχῇ καὶ ποσῇ τά τε ἰατρικὰ φάρμακα τὸ ποιεῖν ἔχει· οὐ γὰρ τὰ τυχόντα διὰ τὴν ποιότητα μόνην ποιεῖ, ἀλλὰ δεῖ αὐτοῖς καὶ ποσότητος εἰς τοῦτο. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σωμάτων τῶν ποιούντων ἢ πασχόντων. τῶν δὲ κατὰ δύναμιν, φησί, λεγομένων πρὸς ἄλληλα τὴν ποιητικήν τε καὶ παθητικήν, τουτέστι τῶν κατὰ τὸ δύνασθαι ποεῖν τε καὶ πάσχειν, καὶ κατὰ χρόνον φησὶ λέγεσθαί τινα πρός τι· τὸ γὰρ πεποιηκὸς πρὸς τὸ πεποιημένον λέγεται (τὸ γὰρ θερμῆναν πρὸς τὸ θερμανθέν, καὶ τὸ οἰκοδομηθὲν ὁμοίως) καὶ τὸ ποιῆσον πρὸς τὸ ποιηθησόμενον· καὶ γὰρ πατὴρ υἱοῦ κατὰ χρόνον, φησί, λέγεται· τῷ γὰρ τὸ μὲν γεγεννηκὸς εἶναι τὸ δὲ γεγεννημένον, τὸ δὲ γεγεννηκέναι καὶ γεγεννῆσθαι τὸ μὲν πεποιηκέναι τὸ δὲ πεπονθέναι ἐστίν. κατὰ δύναμιν δὲ λέγει καὶ τὰ γεγονότα, ὅτι μηδὲ ταῦτα ὡς ἐνεργοῦντα ἔτι λαμβάνεται. ἢ "κατὰ δύναμιν" κοινῶς λέγει ἀντικεῖσθαι τὰ κατὰ τὸ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν ἀντικείμενα, καθ' ὃν ἂν χρόνον ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν λαμβάνηται. λέγεσθαί φησιν ἔνια πρός τι καὶ κατὰ στέρησιν δυνάμεως, ὥσπερ καὶ κατὰ δύναμιν. τὸ μὲν γὰρ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντὸν κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ ἀόρατον καὶ ἄτομον κατὰ στέρησιν· τὸ γὰρ ἀδύνατον ὁραθῆναι πρὸς τὸ ἀδύνατον ἰδεῖν, καὶ τὸ ἀδύνατον διαιρεθῆναι πρὸς τὸ ἀδύνατον διελεῖν· ἀόρατον

2. καὶ ante παθητικὸν et 3. τῶν om *M*. ‖ 9. τὸν νοῦν *M*. ‖ 10. ἐνέργεια ἡ] fort. ἐνέργεια μὲν. ‖ 14. κατὰ τὴν κατὰ τὸν *AS*, κατὰ τὴν τὸν *M*, κατὰ τὸν *Br*. ‖ 15. 16. ὁπωσωνοῦν *A*. ‖ 16. πάσχειν *M*. ‖ 18. μόνα *A*. ‖ 23. θερμῆναν scripsi c. *S*, θερμαῖνον *AMBr*. ‖ 25. γεγεννηκὸς] γεγεννηκὼς *A*. ‖ 27. κοινῶς] τινὸς *A*. ‖ 31. τὸ δὲ — 32. ἰδεῖν om *A*. ‖ τὸ δὲ ἀόρατον καὶ ἄτομον scripsi c. *S*, τὸ δὲ ὁρατὸν καὶ ἀόρατον *Br*.

γάρ, οὗ οὐκ ἔστιν ὅρασις, καὶ ὅρασις οὐκ ἔστι τοῦ ἀοράτου. ὥστε τὰ οὕτως λεγόμενα πρὸς ἄλληλα πάντα κατὰ στέρησιν ἂν δυνάμεως λέγοιτο· τὸ γὰρ ἀδύνατον ἀδυναμίᾳ ἀδύνατον, καὶ ἀδυναμία ἀδυνάτου ἀδυναμία.

εἰπὼν δὲ ταῦτα, προστίθησι τοῖς εἰρημένοις ὅτι τὰ μὲν κατ' ἀριθμὸν λεγόμενα 1021a 26. πρός τι, ὁποῖα ἦν περὶ ὧν πρῶτον εἶπε, καὶ κατὰ δύναμιν (ταῦτα δ' ἦν κατὰ τὸ ποιητικὰ καὶ παθητικὰ ἀλλήλων εἶναι ἀντικείμενα), ταῦτα δὴ πάντα οὕτως πρός τι λέγεσθαί φησι τῷ ἕκαστον αὐτῶν ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλο πρὸς αὐτό. βούλεται δὲ ἡμῖν διαφοράν τινα δεῖξαι τῶν κατὰ τοὺς προειρημένους δύο τρόπους πρός τι λεγομένων πρὸς τὸν ῥηθέντα λόγον τῶν πρός τι κατὰ τὸ κρινόν τε καὶ κρινόμενον, ὡς ἐλέγετο ἡ ἐπιστήμη τε καὶ ἡ αἴσθησις καὶ τὸ μέτρον καὶ ἡ διάνοια καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ὑπόληψις. ἔστι δὲ ἥδε ἣν λέγοι ἂν διαφοράν, ὅτι ἐπὶ μὲν ἐκείνων ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων αὐτὸ ὅπερ ἦν ἐκείνου ἐλέγετο εἶναι πρὸς ὃ εἶχε τὴν ἀντίθεσιν. οὐ κατὰ τὴν πτῶσιν δὲ τὸ ἐκείνου λαμβάνοι, ἐπεὶ καὶ τὸ ὅμοιον κατ' ἀριθμὸν λεγόμενον καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ ταὐτὸν οὐχ ὁμοίου οὐδὲ ἴσου οὐδὲ ταὐτοῦ λέγεται, ἀλλὰ ὁμοίῳ καὶ ἴσῳ καὶ ταὐτῷ. ἀλλ' ἔστιν ὃ λέγει, ὅτι αὐτὸ ὅ ἐστιν ἢ ἄλλου λέγεται ἢ ἄλλῳ ἢ ἄλλως πρὸς ἄλλο· τὰ δὲ κρινόμενα καὶ τὰ κρίνοντα οὐκέθ' οὕτως. τὰ μὲν γὰρ κρίνοντα ταῦτα ἅ ἐστιν ἄλλων λέγεται· τῶν γὰρ κρινομένων· ἥ τε γὰρ αἴσθησις αἰσθητῶν, ἥ τε ἐπιστήμη ἐπιστητῶν, καὶ τὸ μέτρον μετρουμένων, καὶ ἡ διάνοια διανοητοῦ, καὶ ὁ νοῦς νοητῶν. τὰ δὲ κρινόμενα οὐκέτι αὐτὰ ἅ ἐστι τῶν κρινόντων λέγεται, οὐδὲ κατὰ τοῦτο πρός τι, καθὸ αὐτὰ ἄλλων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι ἄλλο τι τούτων ἐστίν· ὅτι γὰρ αἴσθησις ἔστιν αὐτῶν, ταύτῃ αἰσθητά, καὶ ἐπιστητά, ὅτι αὐτῶν ἔστιν ἄλλο, ὅτι γὰρ ἐπιστήμη. τὸ γὰρ ὅμοιον, εἰ καὶ ὁμοίῳ ὅμοιον λέγεται κατὰ τὴν πτῶσιν, ὁμοίως ὡς καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει (πρὸς γὰρ δοτικὴν πτῶσιν ὁμοίως καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα), ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως λέγεται· τῷ γὰρ αὐτὸ ἐκείνῳ ὅμοιον εἶναι ὅμοιον αὐτῷ λέγεται, ἀλλ' οὐ τῷ ἐκεῖνο τούτῳ, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα κἀκεῖνο πρὸς τοῦτο ὁμοίως λέγεται· ὁμοίως καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ ταὐτόν. τὸ δὲ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητὸν λέγεται, οὐ τῷ αὐτὸ ὅ ἐστι τῆς αἰσθήσεως εἶναι, ἀλλὰ τῷ ἐκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, τούτου εἶναι. τῷ γὰρ αἴσθησιν αὐτοῦ εἶναι λέγεται τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν· τὸ γὰρ ὁρατὸν σημαίνει ὅτι ἔστιν αὐτοῦ ὄψις. ὁμοίως τούτοις λέγοιτ' ἂν καὶ ἡ ἁρμονία πρὸς τὰ ἡρμοσμένα· ἡ γὰρ ἁρμονία τῶν ἡρμοσμένων, τὰ δὲ ἡρμοσμένα τῇ ἁρμονίᾳ ἡρμοσμένα, ὅτι ἡ ἁρμονία τούτων ἐστίν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐπιστητῶν ἐπιστήμη.

1. οὐκ post ὅρασις om *M*. || 5. 6. ἦν καὶ κατὰ *M*, fort. ἦν τὰ κατὰ c. *S*. || 21. ἄλλων ἐστὶ om *M*. || 22. ἄλλα *M*. || 24. τὸ ante ἐπιστητὸν om *M*. || 29. αἰσθητὸν τὸν αἰσθήσει *M*. || 31. πρὸς — γὰρ ἁρμονία om *A*.

1021a 31. "οὐκ — διάνοια." εἰπὼν ἐν τοῖς πρὸς ἄλληλα λεγομένοις ὡς τὸ κρινόν τε καὶ κρινόμενον τὸ κρινόμενον πρὸς τὸ κρῖνον οὕτως λέγεσθαι, ὅτι ἐκεῖνο τούτου, τουτέστι τὸ κρῖνον τοῦ κρινομένου, δυναμένου πρὸς τὸ κρῖνον οὕτω λέγεσθαι ὡς τὸ κρῖνόν γε πρὸς τὸ κρινόμενον, νυνὶ δείκνυσιν ὅτι οὕτω λέγεται ταῦτα πρός τι, ἥ τε ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις καὶ τὸ μέτρον καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια, ὡς πρὸς τὰ ὧν ἐστίν, ἡ μὲν ἐπιστήμη πρὸς τὰ ἐπιστητά, ἡ δὲ αἴσθησις πρὸς τὰ αἰσθητά, ἡ δὲ δόξα πρὸς τὰ δοξαστά, ἀλλ' οὐ πρὸς ἐκεῖνα ἐν οἷς ἐστίν, ἡ μὲν ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἔχον τὴν ἐπιστήμην, ἡ δὲ αἴσθησις πρὸς τὸ τὴν αἴσθησιν, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, διὰ τοῦ τοῦτο δεικνύναι πιστὸν ποιῶν τὸ εἰρημένον, τὸ ἐν τοῖς πρός τι εἶναί τινα καὶ οὕτως πρός τι λεγόμενα τῷ πρὸς ἃ λέγεται τούτων εἶναι τῶν πρὸς αὐτὸ λεγομένων· τοιαῦτα γὰρ τὰ κρινόμενα καὶ οὕτως λεγόμενα πρὸς τὰ κρίνοντα. ὅτι δὲ ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὰ ἐπιστητὰ λέγεται ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι δὶς ἔσται τὸ αὐτὸ λεγόμενον. πῶς δὲ γίνεται δὶς τὸ αὐτὸ λεγόμενον, ὀλίγον προελθὼν δείκνυσιν αὐτὸς εἰπὼν "ὁμοίως δὲ καί τινός ἐστιν ἡ ὄψις, οὐχ οὗ ἐστὶν ἡ ὄψις (καίτοι ἀληθὲς τοῦτο εἰπεῖν), ἀλλὰ πρὸς χρῶμα ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον· ἐκείνως δὲ δὶς τὸ αὐτὸ λεχθήσεται, ὅτι ἐστὶν ὄψις οὗ ἐστὶν ὄψις." ἔστι δὲ τὸ διὰ τούτων λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι ἂν μὲν τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλων τινῶν λέγωμεν εἶναι, οἷον ἐπιστήμην τῶν ἐπιστητῶν, τὴν ὄψιν τῶν ὁρατῶν, οὐδὲν ἄτοπον ἀπαντήσεται· πρὸς γὰρ τὸν ἐρόμενον, τί ἐστιν οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, ἀπόκρισις εὔλογος ὅτι τὸ ἐπιστητόν· εἰ δέ τις τὴν ἐπιστήμην οὐ πρὸς τὸ ἐπιστητὸν λέγεσθαι λαμβάνοι, ἀλλὰ πρὸς τὸν οὗ ἐστὶ καὶ ἐν ᾧ ἐστί, τουτέστιν πρὸς τὸν ἐπιστήμην ἔχοντα, ἔσται ἡ ἀπόκρισις πρὸς τὸν ἐρόμενον, τί ἐστιν οὗ ἐπιστήμη, οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, ἐπεὶ ἐτέθη, οὗ ἐστί, πρὸς ἐκεῖνο λέγεσθαι. οὕτω δὲ ἔσται ἄτοπος ἡ ἀπόκρισις καὶ δὶς τὸ αὐτὸ λεγόμενον. πρὸς δὲ τοῦτο ἀπορήσαι τις ἄν, ὅτι εἰ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα οὐ λέγεται πρὸς τὰ ἐν οἷς ἐστί, διότι συμβαίνει δὶς ταὐτὸν λέγεσθαι, οὐδὲ ἄλλο τι ἔδει τῶν ἔν τινι ὄντων πρὸς ἐκεῖνο λέγεσθαι ἐν ᾧ ἐστίν. δοκεῖ δὲ πολλὰ τῶν πρός τι λέγεσθαι πρὸς τὰ ἐν οἷς ἐστίν· ἥ τε γὰρ ἁρμονία λέγεται ἡρμοσμένων εἶναι, καὶ οὐκ ἐν ἄλλοις τισὶν ἔσται ἡ ἁρμονία ἢ ἐν τοῖς συγκειμένοις ὧν ἐστί, καὶ πρὸς ἐκεῖνα λέγεται. ἀλλὰ καὶ ἡ ἕξις ἔχοντος ἕξις λέγεται εἶναι, ἐν ᾧ καὶ ἔστιν. ἐφ' ὧν εἴ τις βούλοιτο ὁμοίως ἐρωτᾶν, ἔσται δὶς ταὐτὸν λεγόμενον· πρὸς γὰρ τὸν ἐρόμενον, τί ἐστιν οὗ ἐστὶν ἁρμονία, ἀπόκρισις ὑγιὴς ἡ λέγουσα οὗ ἐστὶν ἁρμονία, εἴγε ἡ ἁρ-

8. τὸ ante τὴν om *M.* ‖ καὶ τὴν ἄλλο *M.* ‖ 10. τῷ] τὸ *A.* ‖ 12. ἀλλ' οὐ *AS*, ἄλλον *MBr.* ‖ 15. post οὗ ἐστὶν ἡ ὄψις adde ὄψις c. *S* et Arist. ‖ 15. 16. πρὸς τὸ χρῶμα *A.* ‖ 17. μὲν *AS*, μὴ *MBr.* ‖ 19. ἀπαντῆσαι *M.* ‖ 20. τὸν] τὸ *M.* ‖ 21. τὸ om *M.* ‖ 22. καὶ ἐν *MS*, καὶ τὸν *ABr.* ‖ 28. 29. οὐκ ἦν ἄλλῳ τισὶν ἐστὶν ἡ *M.* ‖ 29. ὧν om *A.* ‖ 32. εἴγε ἡ scr. c. *S*, ἦτε ἡ *A*, εἴτε *M*, ἤ τε *Br.*

μονία πρὸς τὸ οὗ ἐστὶν ἁρμονία λέγεται· πρὸς γὰρ τὰ ἡρμοσμένα λέγεται, ὧν ἐστὶν ἁρμονία. ὅτι δὲ λέγεται πρὸς ταῦτα ἐν οἷς ἐστίν, ὑπὸ μὲν Θεοφράστου ἐν τῷ Β τῶν Τοπικῶν οὕτως εἴρηται· "ὧν μὲν γὰρ ἕκαστα λέγεται, καὶ ὑπάρχει τούτοις, ὥσπερ ἡ συμμετρία καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ σύνθεσις· μνήμη δὲ καὶ ὕπνος καὶ ὑπόληψις οὐδενὶ τῶν ἀψύχων, οὐδὲ ἡ ἑτέρου κίνησις ἄλλῳ. διὸ δὴ καθ' ἕκαστα διοριστέον." καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῶν αὐτῶν τούτων οὕτως εἴρηκεν ἐν τῷ Δ τῶν Τοπικῶν· "ἐπεὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον αἱ διαθέσεις καὶ αἱ ἕξεις καὶ ἡ συμμετρία (ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται), τὰ δὲ οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ (οἷον εἰ ἐπιστητὸν εἴη ἡ ψυχή· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν αὐτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τὴν ψυχήν, οὐκ ἀναγκαῖον δέ· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν ταύτην), τὰ δὲ ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ, οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἐπιστητῷ, ἂν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος." διὰ γὰρ τούτων καὶ ἀναγκαῖον εἶναί φησιν ἔνια τῶν πρός τι πρὸς ἐκεῖνα λέγεσθαι ἐν οἷς ἐστίν· ὧν εἶπεν εἶναι τήν τε διάθεσιν (διακειμένου γὰρ καὶ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ διάθεσις) καὶ τὴν ἕξιν· τοῦ γὰρ τὴν ἕξιν ἔχοντος ἡ ἕξις ἕξις. ἀλλὰ καὶ ἡ συμμετρία ἐστὶν ἐν τούτοις. ἀλλ' εἰ πρὸς ταῦτα λέγεται, ἐν οἷς ἐστὶν ἕκαστον τούτων, δὶς ταὐτὸν λεχθήσεται ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν. τί ἐστιν οὗ ἡ διάθεσις; οὗ ἐστὶν ἡ διάθεσις. τί ἐστιν οὗ ἐστὶν ἕξις; οὗ ἐστὶν ἕξις. ὁμοίως καὶ ἐπὶ συμμετρίας. εἰ δὴ ἐπὶ τούτων δὶς μὲν ταὐτὸν λέγεται, ἐξ ἀνάγκης δὲ δεῖ αὐτὰ πρὸς ταῦτα λέγεσθαι ἐν οἷς ἐστίν, οὐδὲν πρὸς διαβολὴν τοῦ λέγεσθαί τι πρὸς τὸ ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ δὶς ταὐτὸ λέγεσθαι. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἦν οὕτω δὶς λεγόμενον ὡς αὐτὸ πρὸς αὐτὸ λέγεται, ἄτοπον ἄν τι εἵπετο· ἦν γὰρ αὐτὸ αὐτῷ τι ἀντικείμενον, εἴγε τὰ πρός τι πρὸς ἀντικείμενα λέγεται. εἰ δὲ ἀποκρινόμενος πρὸς τὸν ἐρόμενον, τί ἐστι τὸ οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, λέγει μὲν εἶναι τὴν ἐπιστήμην τοῦ οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, ὃν ἀληθές, οὐ μὴν καὶ πρὸς τοῦτο λέγεσθαι (οὐκέτι γὰρ ἐρωτηθείς, πρὸς τί λέγεται ἐπιστήμη, ἀποκρίνεται οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην), καὶ πάλιν πρὸς τί λέγεται ὁ ἔχων τὴν ἐπιστήμην, ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται πρὸς ἐπιστήμην, οὐκ ἂν εἴη αὐτό τι πρὸς αὐτὸ λεγόμενον, εἴγε ἄλλο ἐπιστήμη καὶ ἄλλο τὸ ἐπιστήμην ἔχον. ἔοικε δὲ καὶ

1. ἐστὶν ἡ ἁρμονία *M.* ‖ 5. ἄλλων *A.* ‖ 6. ὁ om *A.* ‖ εἰρήκαμεν *A.* ‖ 7. Τοπ. IV, 4. p. 125^a 33. ‖ ἐν om *M.* ‖ 8. ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις *S* et Arist. l. l. ‖ 11. αὐτῆς] αὐτοῦ *A.* ‖ 15. ἄνθρωποι *M.* ‖ 18. 19. συμμετρία καὶ ἐστὶν *A.* ‖ 19. 20. δὶς ταὐτὸν om *A.* ‖ 21. ὁμοίως καὶ ἐπὶ συμμετρίας om *S.* ‖ 22. ταῦτα] αὐτὰ *M.* ‖ ἐν — 23. ταὐτὸ λέγεσθαι om *A.* ‖ 24. αὐτὸ] αὑτὸ *A.* ‖ 25. αὐτῷ] αὑτῷ *A.* ‖ 26. ἀποκρινόμενα *A.* ‖ 31. αὐτὸ] αὑτὸ *A.*

αὐτοὺς οὐχ ὡς ἀναιρετικὸν τοῦ λέγεσθαί τι πρὸς τὸ ἐν ᾧ ἐστὶ τιθέναι αὐτό, ἀλλὰ πρὸς σύστασιν μᾶλλον αὐτῷ χρῆσθαι τοῦ, ἐν οἷς ἐνδέχεται τὰ ὄντα ἔν τισι πρὸς ἄλλα τινὰ λέγεσθαι παρὰ τὰ ἐν οἷς ἐστί, πρὸς ἐκεῖνα αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδοσιν. ἐπιζητήσαι δ' ἄν τις, εἰ μὴ ὁμοίως καὶ τῶν κατὰ δύναμιν λεγομένων πρὸς ἄλληλα τὸ ἕτερον τὸ ὡς πάσχον ἀντικείμενον ὂν τῷ ποιοῦντι ἢ ποιητικῷ οὕτω λέγεται πρὸς αὐτὸ τῷ ἐκεῖνο τούτου εἶναι, ἀλλ' οὐ τῷ τοῦτο ἐκείνου. τὸ γὰρ καυστὸν καυστὸν τῷ εἶναι αὐτοῦ καυστικόν τι, καὶ τὸ θερμαντὸν τῷ εἶναι αὐτοῦ θερμαντικόν τι, καὶ τούτων ἕκαστον αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεται· τὸ γὰρ καυστὸν καυστὸν τῷ καυστικῷ, καὶ τὸ αἰσθητὸν τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἐστὶν αὐτοῦ τὸ αἰσθανόμενον. ἢ βουλόμενος δεῖξαι πρὸς τί τὰ οὕτω λεγόμενα λέγεται, ταῦτα λέγει. τὰ μὲν γὰρ κατὰ δύναμιν πρὸς ταῦτα προδήλως λέγεται, καὶ οὐκ ἔστι ζητούμενον πρὸς τί ἡ τούτων ἀπόδοσις· ἐπὶ δὲ τῶν ὡς κριτικῶν πρός τι λεγομένων ἐζητεῖτο πρὸς τί ταῦτα, οἷον τὸ αἰσθάνεσθαι πότερον πρὸς τὸ ἔχον αἴσθησιν ἢ πρὸς τὸ αἰσθητόν. ὅτι οὖν πάντα τὰ τοιαῦτα οὐ πρὸς τὰ ἔχοντα ἀλλὰ πρὸς τὰ ὧν εἰσὶ λέγεται, ἔδειξε διὰ τοῦ δεῖξαι τὰ ἀντικείμενα τούτοις οὕτω δεῖν λέγεσθαι πρὸς αὐτὰ τῷ ἐκεῖνα τούτων εἶναι· εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ἀληθὲς τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι ἢ ὁπωσοῦν πρὸς ἕτερον (πάντα γὰρ οὕτω τὰ πρός τι ἔχει), ἀλλὰ δεῖ οὕτω τὰ πρὸς τὰ κρίνοντα λεγόμενα λέγεσθαι ὡς ἔχειν τῷ ἐκεῖνα τούτων εἶναι· ὃ οὐκ ἂν οὕτως ἔχοι, εἰ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων πρὸς τὰ ἔχοντα αὐτὰ ἐλέγετο.

1021*b* 3. τῶν δὲ καθ' αὑτὰ πρός τι λεγομένων τὰ μὲν οὕτω φησὶ λέγεσθαι, δηλονότι ἢ τῷ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι ἢ τῷ ἄλλα αὐτῶν εἶναι, τὰ δέ φησιν ἂν τὰ γένη αὐτῶν πρός τι ᾖ· ἡ γὰρ ἰατρικὴ πρός τι τῷ τὴν ἐπιστήμην γένος οὖσαν αὐτῆς πρός τι εἶναι. τοῦτο δὲ καὶ ἐν Κατηγορίαις εἴρηκεν· οὗ γὰρ τὸ γένος πρός τι, τοῦτο οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ἔτι πρός τι λέγοιτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ' αὑτό, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τῷ γένει· τῷ γὰρ τὸ γένος ἐν τῷ εἴδει εἶναι γίνεται καὶ τὸ εἶδος ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχον τὸ πρός τι, εἴγε μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας τὸ γένος. ἔτι λέγει, ὡς τὰ ἔχοντά τινα πρός τι ἐστίν, οὕτω καὶ τὰ ἐχόμενα καὶ κατὰ τοῦτο· ἡ γὰρ ἰσότης πρός τι, ὅτι τὸ ἴσον τὸ ἔχον τὴν ἰσότητα πρός τι, καὶ ἡ ὁμοιότης τῷ τὸ ὅμοιον. κατὰ γὰρ τοῦτο κἀκεῖνα πρός τι· τῷ γὰρ ταῦτα ἔχειν. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς πρός τι λέγεται, ὅσοις συμβέβηκέ τι τῶν πρός τι οὐκ οὖσιν αὐτοῖς πρός τι· ἄνθρωπος γὰρ λέγεται πρός τι, ὅταν ᾖ τὸ συμβεβηκὸς αὐτοῦ τὸ διπλά-

7. θερμαντὸν scripsi c. *S*, θερμὸν ἀντὶ *A*, θερμαιτικὸν *Br*. || 8. ἄλλου] ἀλλὰ *A*. || 9. ὅτι ἐστὶν om *A*. || 9.10. ἐπισθανόμενον *M*. || 16. ἐπὶ τούτων *MS*, ἐπὶ τούτου *ABr*. || τὸ αὐτὰ] τὰ αὐτὰ *M*. || 18. τῷ scripsi c. *S*, τὸ *AMBr*. || 22. ἕτερα *AM*. || 24. Κατ. 7. || οὗ] οὐ *M*. || 26. τὸ om *M*. || 29. ἡ γὰρ] ἐν γὰρ *M*.

σιον τῶν πρός τι ὄν. πάλιν εἴη ἂν τὸ λευκὸν λεγόμενον κατὰ συμβεβηκὸς καὶ αὐτὸ πρός τι, ἂν ᾧ συμβέβηκε διπλασίῳ εἶναι, τούτῳ καὶ τὸ λευκὸν εἴη συμβεβηκός. διαφέρει δὲ οὗτος ὁ τῶν πρός τι τρόπος τοῦ προρρηθέντος· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ ὑποκείμενον πρός τι λέγεται διὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ, ἐνταῦθα δὲ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ τὸ ἕτερον διὰ τὸ ἕτερον.

(16) λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ τελείου, διαιρῶν αὐτό, ὅτι ἓν μὲν αὐτοῦ σημαινόμενόν ἐστιν οὗ μηδὲν μόριον ἄπεστι· τέλειον γάρ ἐστιν ἕκαστον, ὃ λέγεται, ὅταν αὐτοῦ μηδὲν τῶν εἰς τὴν τελείωσιν ἀπῇ μορίων. (1021b 12.) οὕτω χρόνος τέλειος ἑκάστου οὗτος, οὗ χρόνου, ὃς τοῦδε λέγεται εἶναι, μηδὲν μόριον ἄπεστι μηδὲ ἔξω τις αὐτοῦ· παντὸς μὲν γὰρ τοῦ λαμβανομένου χρόνου ἔστι τις ἔξω χρόνος· ἀλλ' ὅταν ὁ τοῦδέ τινος ἀφωρισμένος χρόνος λαμβάνηται, τότε ὁ τέλειος ἔσται τούτου χρόνος, ὅταν ἀπῇ μηδὲν μόριον τοῦ χρόνου αὐτοῦ ἐν ᾧ ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον εἴ τινος εἴη χρόνος τῆς ὑπάρξεως ἑκατὸν ἔτη, εἰ ἄνθρωπος φέρε εἰπεῖν ἔχει τοῦτον ὅρον τῆς ζωῆς ὅλον, τέλειος ἂν ἦν ἀνθρώπου χρόνος, εἰ μηδὲν ἀπῆν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν. οὕτω καὶ τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος ἵππος, οὗ μηδὲν μόριον ἄπεστιν, καὶ τέλειος ἀνδριὰς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὧν μηδὲν μόριον ἄπεστιν. ὁμοίως δὲ λέγεται τέλεια καὶ ὧν κατ' ἀρετὴν τὴν οἰκείαν καὶ τὸ εὖ τὸ οἰκεῖον καὶ ἐν τῷ γένει τούτῳ μὴ ἔστιν ὑπερβολή. κοινότερον δὲ τῷ τῆς ἀρετῆς ὀνόματι χρῆται. ἕκαστον γὰρ τέλειον λέγεται, ὅταν ἔχῃ τὴν οἰκείαν ἀρετήν, οἷον τέλειος ἄνθρωπος, ᾧ μηδὲν ἐνδεῖ τῶν κατὰ τὰς ἀνθρώπου ἀρετάς, μηδὲ ἔστιν ὑπερβολὴ αὐτοῦ κατὰ τὸ εὖ τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. οὕτω καὶ ἰατρὸν τέλειον λέγομεν, οὗ κατὰ τὸ εὖ τὸ ἐν [ἀνθρώπου] ἰατρικῇ μὴ ἔστιν ὑπερβολή. τὸ δὲ "πρὸς τὸ γένος" αὐτὸς ἐξηγήσατο διὰ τοῦ εἰπεῖν "ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπωσι." τῷ γὰρ τὰς ἀρετὰς πλείους καὶ διαφόρους εἶναι, οὗτος τέλειος καθ' ἣν ἔχει ἀρετήν ἐστιν, ὅταν μηδὲν κατ' αὐτὴν τὴν ἀρετὴν ἐλλείπῃ· τῷ γὰρ γένει ἀντὶ τοῦ εἴδους ἐχρῆτο. καὶ αὐλητὴς τέλειος ὁ κατὰ αὐλητικὴν τοιοῦτος, καὶ ἁπλῶς ὁ κατά τινα τέχνην ἢ ἐπιστήμην ἢ ἀρετὴν μὴ ἐλαττούμενος τέλειος κατ' αὐτήν. (1021b 17.) ἀπὸ τῶν οὕτως τελείων καὶ κατὰ τὸ εὖ τὸ οἰκεῖον μὴ ὑπερεχομένων καὶ ἐπὶ τὰ κακὰ μεταφέρομεν τὸ τέλειον· συκοφάντην γὰρ λέγομεν καὶ κλέπτην τέλειον ὡς οὐκ ἔχοντα ἐν τούτοις ὑπεροχήν. τοῦτο δὲ ποιοῦμεν ἐπεὶ καὶ ἀγαθοὺς λέγομεν αὐτούς, κλέπτας ἀγαθοὺς καὶ τελείους· ὡς γὰρ τὴν κατὰ ταῦτα ἀρετὴν ἔχοντας καὶ τελείους κατ' αὐτά· τελειότης γὰρ ἑκάστου ἡ οἰκεία ἀρετή. ὅταν γάρ, φησί, κατὰ τὸ εἶδος τῆς

1. λεγόμενον καὶ κατὰ *M.* ‖ 2. αὐτὸ] αὐτῷ *M.* ‖ αὐτὸ τὸ πρός τι *A.* ‖ 9. ὃς] ὡς *M.* ‖ 13. fort. ἔχοι. ‖ 20. μηδὲν *A.* ‖ 21. ἀνθρώπου *ABr*, ἄνθρωπον *M*, om *S.* ‖ 22. γένος] γενέσθαι *M.* ‖ 25. ἐχρήσατο *A.* ‖ 26. κατὰ αὐλητικὰ *A.* ‖ 30. ὑπεροχή *A.*

οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπῃ μόριον τοῦ μεγέθους ὃ κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ, τότε ἐστὶ τέλειον ἕκαστον, "κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς" εἰπὼν ἀντὶ τοῦ ὅταν ταύτης τῆς τοῦ εἴδους ἐν ᾧ ἐστὶν οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπῃ μόριον "τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους·" ἄνθρωπος γὰρ τέλειος, ἂν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀρετῆς μηδὲν αὐτῷ ἐνδέῃ. οὗτος γὰρ ἄνθρωπος τέλειος, οὐχ ὁ τὰ μέρη ἄρτιος, ἀλλ' ὅταν τῆς ἀνθρώπου ἀρετῆς καὶ τοῦ ταύτης μεγέθους τοῦ κατὰ φύσιν μηδὲν μόριον ἐνδέῃ αὐτῷ. ὁμοίως καὶ ἵππος καὶ κύων καὶ τῶν ὄντων ἕκαστον. καὶ εἴη ἂν τοῦ οὕτως τελείου ὁρισμὸν ἀποδεδωκώς, ὡς εἶναι τέλειον οὗ κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπῃ μόριον τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους· πρὸς γὰρ τὸ κατὰ φύσιν μέγεθος δεῖ μηδὲν μόριον ἐλλείπειν τοῦ τέλους. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα εἰρημένα τέ-
1021b 21. λεια κατὰ τὸ ποσόν, τὰ δὲ δεύτερα κατὰ τὸ εὖ τε καὶ τὸ ποιόν. ἔτι τέλειά φησιν εἶναι ἃ τὸ οἰκεῖον τέλος σπουδαῖον ἔχει· τέλειον γὰρ τὸ τέλος ἔχον, τὸ δὲ κυρίως τέλος ἀγαθόν τι. οὕτως ἄνθρωπος ἀγαθὸς τέλειος, ὅτι τὸ οἰκεῖον τέλος ἀγαθὸν ὃν ἔχει. καὶ εἴη ἂν ἡ διαφορὰ τοῖς οὕτω λεγομένοις τελείοις πρὸς τὰ πρὸ τούτων εἰρημένα, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἐλέγετο τέλεια τῷ ἐν τελείῳ εἶναι (τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετή) ἀλλὰ οὐ τῷ ἐν τέλει, τὰ δὲ νῦν λεγόμενα τῷ ἐν τέλει. ἢ οὐχ ὡς ἄλλο τι σημαίνων εἶδος τελείου τοῦτο προσέθηκεν· ἀναλαμβάνων οὖν τὸν περὶ αὐτῶν λόγον οὐκέτι τούτου ὡς ὄντος παρ' ἐκεῖνο μνημονεύει. ἐπεὶ δὲ τέλειον τὸ τέλος ἔχον, τὸ δὲ τέλος ἔσχατον, ἤδη καὶ τὰ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὄντα ἐν τῷ τέλει φαμὲν εἶναι· διὸ καὶ ἐπὶ τὰ φαῦλα χρώμεθα τῷ σημαινομένῳ τούτῳ τοῦ τελείου, λέγοντες τελείως τινὰ ἀπολωλέναι καὶ τελείως ἐφθάρθαι, ὅταν ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ᾖ τοῦ κακοῦ καὶ μηδὲν αὐτοῦ ἐλλείπῃ τῆς φθορᾶς. οὕτως καὶ ἡ τελευτὴ τέλος λέγεται, ἐπεὶ καὶ τὸ τέλος ἔσχατον· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οὗ χάριν, τὸ ἔσχατον τέλος λεγόντων ἡμῶν. διὸ καὶ τὸ ἔχειν τελευτὴν ἧσπερ οὕνεκ' ἐγένετο. οὐ μὴν ἀλλὰ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἡ ἀπάτη, ἐπεὶ κυρίως γε τέ-
1021b 29. λος τὸ οὕτως ἔσχατον τὸ ὡς οὗ ἕνεκεν. τὸ δὲ "τέλος δὲ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἔσχατον" ὡς ἴσον εἶπε τῷ κυρίως δὲ τέλος τὸ ὡς οὗ ἕνεκα ἔσχατον. ἢ εἰπὼν ἄμφω ἔσχατα εἶναι (καὶ γὰρ ἡ τελευτὴ ἔσχατον) προσέθηκεν ὅτι καὶ τὸ τέλος δὲ καὶ οὗ ἕνεκα καὶ αὐτὸ ἔσχατον. πάντα δὲ τὰ προειρημένα τε καὶ καθ' αὑτὰ λεγόμενα τέλεια εἰς δύο φησὶν ἀνάγεσθαι σημαινόμενα, εἴς τε τὰ κατὰ τὸ εὖ μηδὲν ἐλλείποντα μηδὲ ἔχοντα ὑπερβολήν, ὡς δύνασθαι ἔξω τι αὐτῶν ληφθῆναι, ὃ παρὸν ηὔξησεν ἂν τὸ ἐν αὐτοῖς εὖ· καὶ γὰρ οἷς ὑπάρχει τὸ τέλος ὂν σπουδαῖον, καὶ

2. τότε] τό τε *Br.* ‖ 5. γὰρ ὁ ἄνθρωπος *M.* ‖ 7. οὕτως scripsi c. *S*, ὄντως *ABr*, ὄντος *M.* ‖ 10. τοῦ τέλους] *perfecti S*, fort. τοῦ τελείου vel τῷ τελείῳ. ‖ 11. ἔτι] ὅτι *M.* ‖ 22. αὐτοῦ] fort. αὐτῷ. ‖ 24. ἔχει *A.* ‖ 26. δὲ post τέλος om *Br.* ‖ 27. τῷ *A*, τὸ *Br.* ‖ τὸ om *M.* ‖ 31. 32. ὃ παρὸν] ὅπερ ὂν *M.* ‖ 32. ὑπάρχει scripsi c. *S*, ὑπερέχει *AMBr.*

ταῦτα ὑπὸ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τοῦ τελείου. καὶ τοῦτο μὲν τὸ σημαινόμενον τοῦ τελείου κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ὁλόκληρον παρουσίαν λέγεται, τὸ δὲ τῷ ἁπλῶς μὴ ἔχειν ὑπερβολὴν ἐν τῷ οἰκείῳ γένει μηδὲ εἶναί τι ἔξω αὐτῶν μηδὲ ἀπεῖναι, ὃ σημαινόμενον πρῶτον ἐξέθετο, οὗ εἰς δήλωσιν παρέθετο τὸν τέλειον χρόνον. οὕτω τέλειος ἄνθρωπος οὗ μηδὲν ἄπεστι μέρος, καὶ ἵππος ὁμοίως καὶ οἰκία καὶ βάθρον καὶ θρόνος, ὡς προεῖπε. ταῦτα μὲν οὖν τὰ σημαινόμενα καθ' αὑτὰ τοῦ τελείου, τὰ δὲ ἄλλα τέλεια λεγόμενα ἀπ' αὐτῶν φησὶ καὶ ταῦτα λέγεσθαι· ἢ γὰρ τῷ ποιεῖν τι τοιοῦτον· ἡ γὰρ παιδεία τέλειον, ὅτι ποιητικὸν τελείου τινός· τοῦ γὰρ τὴν ἀρετὴν ἔχοντος· καὶ τὰ γυμνάσια, ὅτι εὐεξίας καὶ αὐτὰ ποιητικὰ τελειότητος οὔσης. λέγεταί τινα τέλεια καὶ τῷ ἔχειν τι τοιοῦτον, ὡς βιβλίον λέγομεν τέλειον, ᾧ μηδὲν ἐνδεῖ τῶν ὀφειλόντων γραφῆναι, καὶ πραγματείαν τελείαν, ᾗ μηδὲν ἐνδεῖ. λέγεταί τινα τέλεια καὶ τῷ ἁρμόττειν τοῖς τελείοις· οὕτως ἐσθὴς λέγεται τελεία καὶ ὑπόδημα καὶ πανοπλία, καὶ ἡ Πηλιὰς τέλειον δόρυ ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς αὐτῇ μόνος ἠδύνατο χρῆσθαι τέλειος ὤν. καὶ τὰ ἁρμόττοντα δὲ τοῖς κατὰ τὸ εὖ τελείοις τέλεια· οὕτω πρᾶξις τελεία ἡ τῷ σπουδαίῳ ἁρμόζουσα, οἷα ἡ τοῦ φιλοσόφου. ἢ ὁπωσοῦν φησὶ λέγεσθαι πρὸς τὰ πρώτως λεγόμενα τέλεια· οὕτως γυμνάσιον λέγεται τέλειον, ᾧ ὁ τέλειος ἀθλητὴς γυμνάσαιτ' ἄν.

(17) καὶ πέρας δὲ λέγει τὸ μὲν ὡς ἔσχατον ἑκάστου λέγεσθαι, καθ' ὃ σημαι- 1022a 4.
νόμενον εἴη ἂν καὶ ὁ θάνατος πέρας λεγόμενος· τὸ γὰρ ἑκάστῳ ἐπιγινόμενον ἔσχατον πέρας ἐκείνου. οὕτως καὶ κινήσεώς τι καὶ πράξεως πέρας λέγεται· τοιοῦτον γὰρ οὗ ἔξω μηδὲν ἔστι λαβεῖν πρώτου· εἰ γάρ τινος ληφθέντος ὡς ἐσχάτου ἔτι ἔστι τι τὸ τούτου ἐκτός, τοῦτο οὐ πέρας. τὸ δὲ "πρώτου" προσέθηκεν ἐνδεικνύμενος τὸ κυρίως πέρας, ὃ οὐχ ὡς μέρος ἐστὶ πέρας ἀλλ' ὡς τὸ κυρίως ἔσχατον, ὁποῖόν ἐστιν ἐπὶ τῶν σωμάτων ἡ ἐπιφάνεια. δύναται μὲν γὰρ καὶ μέρους τινὸς ληφθέντος μηδὲν εἶναι ἔξω, ἀλλ' οὐ πρώτου· πρὸ τούτου γὰρ τοῦ μέρους αὐτό. δόξειε δ' ἂν τὸ αὐτὸ σημαίνειν καὶ διὰ τούτου τοῦ λόγου πέρας ὃ καὶ διὰ τοῦ πρότερον, ὃ εἶπεν "ἔσχατον ἑκάστου," ὡς εἶναι τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου διαφόρους λόγους· οὐ μὴν οὕτως ἔχει· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ῥηθὲν οὐ μόνον οὐκ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὄν τι ἔσχατον ἦν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ τελευταῖον ἐπιγινόμενον ἑκάστῳ, τὸ δὲ νῦν αὐτοῦ τι τοῦ πράγματος ὂν πέρας λέγεται. ἔτι τὸ μὲν ἔσχατον δύναται καὶ ἐπὶ μέρους λέγεσθαι,

1. τοῦ — σημαινόμενον om *AS.* || 2. τῷ de coni. addidi. || 3. τι *AS*, om *Br.* || αὐτῶν *AS*, αὐτοῦ *Br.* || 13. τελεία] τέλειος *A.* || 15. ἡ] ἢ *M.* || 16. πρῶτος *A.* || 21. ἐκεῖνο *M.* || 22. πρώτου *AS*, πρῶτον *MBr.* || ὡς *MS*, om *A Br.* || ἔτι ἐπί τι *M.* || 23. τοῦτο] τούτου *M.* || 25. μέρος *M.* || 27. αὐτὸ bis *A.* || 29. οὐκ — 30. ἦν] fort. ὃ ἂν — ᾖ c. *S.*

τὸ δὲ οὕτω λεγόμενον, ὡς ἀπέδωκε δεύτερον, οὐκ ἐπὶ μέρους ἁρμόζειν δύναται ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κυρίως πέρατος, ὡς ἤδη εἶπον. καὶ τὸ μὲν ἔσχατον καὶ ἐπὶ μὴ μεγεθῶν ἁρμόζοι ἄν· καὶ γὰρ λόγου τι ἔσχατον καὶ πράξεως εἴη ἂν καὶ διανοίας· οὕτως γάρ, ὡς εἶπον, πέρας καὶ ὁ θάνατος λέγεται· ἔσχατον γὰρ τῆς τοῦ ζῴου ζωῆς. τοῦτο δὲ τὸ οὗ μηδὲν ἔστιν ἔξω λαβεῖν πρώτου δοκεῖ ἐπὶ μεγεθῶν μόνον ἁρμόζειν· τοῦ γὰρ μεγέθους ἔστι τι λαβεῖν οὗ πρώτου οὐδέν ἐστιν ἔξω· τοιοῦτον γὰρ ἐν μὲν σώματι ἡ ἐπιφάνεια, ἐν δ' ἐπιφανείᾳ ἡ γραμμή, ἐν δὲ γραμμῇ ἡ στιγμή. ἄλλως δὲ ἐλέγετο ἐπὶ τοῦ τελείου τὸ οὗ μηδὲν ἔστιν ἔξω λαβεῖν καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ πέρατος· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ τελείου ἐσήμαινε τὸ ᾧ μηδὲν ἐλλείπει τῶν μορίων (τὸ γὰρ πᾶν λαμβανόμενον ἦν τέλειον), ἐπὶ δὲ τοῦ πέρατος τὸ οὗ μηδέν ἐστιν ἐξωτέρω, περατοῦν τοῦτο οὗ ἐστὶ πέρας, καὶ τέλειον μὲν τὸ ὡς ὅλον μηδὲν ἐκτὸς ἔχον. ἡ διαφορὰν σημαίνει[, εἰ καὶ] τὸ πρῶτον τῷ πέρατι προσκείμενον, ὅτι πέρας ἔχει καὶ τὸ μὴ τέλειον. πέρας δέ φησιν εἶναι "καὶ οὗ ἔσω πάντα πρώτου," τὸ αὐτὸ σημαίνων ὃ φθάσας εἶπε, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον καὶ ἀντεστραμμένως (τότε μὲν γάρ, οὗ μηδὲν ἐκτὸς πρώτου, νῦν δέ, οὗ ἐντὸς πάντα πρώτου), τὸ "πρώτου" πάλιν προσθείς, ἵνα τοῦ μέρους τὸ κυρίως πέρας χωρίσῃ· ἐντὸς μὲν γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τῶν μερῶν τῶν πρὸς τοῖς ἐσχάτοις τὰ ἄλλα μέρη, ἀλλ' οὐ πρώτων· ἐπὶ γὰρ τοῦ σώματος καὶ αὐτὸ τὸ ληφθὲν μέρος ἔσχατον ἐντός ἐστι τῆς ἐπιφανείας, ἐκείνη δὲ οὐκέτ' οὐδενὸς ἐντός. ταὐτὸν δέ, ὡς εἶπον, οὗτε πρώτου οὐδὲν ἔστι λαβεῖν ἔξω, καὶ οὗ ἔσω πάντα πρώτου. ἔτι πέρας φησὶ "καὶ ὃ ἂν ᾖ εἶδος μεγέθους ἢ ἔχοντος μέγεθος," εἶδος μὲν τὸ σχῆμα λέγων καὶ τὴν μορφήν· κατὰ γὰρ ταῦτα τὰ σώματα εἰδοποιεῖται· τὸ γὰρ "μεγέθους" ἀντὶ τοῦ σώματος εἶπε· πᾶν γὰρ σχῆμα ἐν σώματι. τὸ δὲ "ἢ ἔχοντος μέγεθος" προσέθηκε διὰ τὰ ζῷα, ἃ οὐκ ἔστι μὲν ἁπλῶς σώματα καὶ μεγέθη, ἔχει μέντοι σῶμα καὶ μέγεθος, καὶ ἔστι τούτων μὲν οὕτως εἶδος καὶ πέρας ἡ οἰκεία ἑκάστου μορφή, τῶν δὲ σωμάτων τὰ σχήματα. καὶ εἴη ἂν διὰ μὲν τοῦ πρώτου τὴν ἐπιφάνειαν εἰρηκὼς πέρας τοῦ σώματος, διὰ δὲ τοῦ νῦν τὸ σχῆμα. λέγει πέρας καὶ τὸ ἑκάστου τέλος τὸ οὗ χάριν· τοῦτο γὰρ ἐφ' ὃ ἡ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις· οὗ γὰρ ἕνεκεν ἡ κίνησίς τε καὶ ἡ πρᾶξις καὶ εἰς ὃ ἐπαύσατο, τοῦτο πέρας. οὐκέτι οὕτως ὁ θάνατος πέρας, ἐπεὶ μὴ τούτου χάριν γίγνεται τὰ γινόμενα· καίτοι ἔσχατός ἐστιν. εἰπὼν δὲ "ἐφ' ὃ ἡ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις" πέρας, προσέθηκεν "ἀλλ' οὐκ ἀφ' οὗ·" ἀφ' οὗ γὰρ ἡ κίνησις, ἀρχή

3. ἁρμόζει *M.* ‖ 5. πρῶτον *M.* ‖ 9. ἐσήμαινε τὸ scripsi c. *S*, ἐσημαίνετο *A Br.* ‖ ἐλλείπῃ *M.* ‖ 11. ἔχον scripsi c. *S*, ἔχειν *MBr*, ἔχει *A.* ‖ 12. εἰ καὶ om *S.* ‖ ὅτι scripsi c. *S*, τι *ABr.* ‖ 13. φασιν *A.* ‖ 14. σημαῖνον *A.* ‖ 15. ἐντὸς *AMS*, ἐκτὸς *Br.* ‖ 16. καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις om *S*, fort. recte. ‖ 18. αὐτὸ τὸ *A*, τὸ om *Br.* ‖ μέρος] μετὰ *M.* ‖ 19. ὗτε] οὔτε *A.* ‖ 20. 21. ᾖ εἰ μέγεθος ἔχοντος *M.* ‖ 21. ταῦτα] κατ' αὐτὰ *M.* ‖ 24. 25. καὶ ἐπὶ τούτων *M.* ‖ 27. σχῆμα τὸ σχῆμα πέρας *M.* ‖ καὶ τοῦ ἑκάστου *A.*

τοῦτο. ὁτὲ δέ, φησί, πέρατα ἄμφω λέγεται, καὶ τὸ ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἐφ' ὅ· καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ λέγεταί ποτε πέρας καὶ αὐτή. καὶ εἴη ἂν τοῦ διαλογισμοῦ τοῦ περὶ τοῦ πραχθησομένου τοῦτο πέρας· ἀπὸ γὰρ τοῦ τέλους ἀρξάμενοι ἐπὶ ἔσχατον παυόμεθα τοῦτο ὃ ἀρχὴ τῆς πράξεως γίνεται· ὥστε ἔστιν ἥ τινος ἀρχὴ τῆς πράξεως πέρας τοῦ διαλογισμοῦ. καὶ εἴη ἂν διὰ τούτων καὶ τὸ τέλος ἀρχήν τε καὶ πέρας δεδειχὼς καὶ τὸ ποιητικόν, τοῦ μὲν διαλογισμοῦ πέρας, ἀρχὴ δὲ τῆς πράξεως. εἰπὼν δὲ ἐκεῖ τὴν ἀρχὴν πέρας λέγεσθαι, ὃ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν "καὶ ἀφ' οὗ," ᾧ προσθεὶς καὶ τὸ "ἐφ' ὅ" (ἔκειτο γὰρ καὶ τοῦτο), ἐξηγησάμενος τὸ "ἐφ' ὃ" διὰ τοῦ προσθεῖναι "καὶ τὸ οὗ ἕνεκα" (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐφ' ὅ), ἐφεξῆς δείκνυσι κατὰ πάντα τὰ τῆς ἀρχῆς σημαινόμενα τὸ πέρας λεγόμενον. λέγει γὰρ πέρας εἶναι καὶ τὸ εἶδος, καθ' ὅ ἐστιν οὐ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν. καὶ πῶς τοῦτο πέρας, προστίθησιν· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀνθρώπου πέρας τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἑκάστου πράγματος γνώσεως τοῦτο πέρας· ὅταν γὰρ τοῦτο γνῶμεν, παυόμεθα τοῦ ζητεῖν τί ἐστι τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ τῆς γνώσεως, καὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ· ὡς γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα, οὕτως αὐτοῦ ἡ γνῶσις γίγνεται. φανερὸν δέ, φησίν, ὅτι ὁσαχῶς ἡ ἀρχὴ λέγεται, 1022*a* 10.
τοσαυταχῶς καὶ τὸ πέρας. ὃ εἰπὼν ἐπήνεγκε "καὶ ἔτι πλεοναχῶς." ὅτι μὲν οὖν καὶ τὸ ὡς τέλος ἀρχὴ λεγόμενον καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως πέρας λέγεται, εἴρηκεν· εἴη δ' ἂν καὶ ἡ ὡς ὕλη ἀρχὴ λεγομένη πέρας τῷ ἔσχατον ὑποκείμενον εἶναι, τὸ δὲ ἔσχατον καὶ πέρας λέγεσθαι. ὅτι δὲ μὴ τετραχῶς μόνον τὸ πέρας, ἀλλ' ἔστι καὶ ἄλλα σημαινόμενα πέρατος, ἃ οὐχ οἷόν τε ἐφαρμόσαι τῇ ἀρχῇ, ἐξ ὧν προείρηκε περὶ τοῦ πέρατος λέγων δῆλον· καὶ γὰρ τὸ ἔσχατον ἑκάστου, ὡς ὁ θάνατος, καὶ οὗ πρώτου μηδὲν ἔστιν ἔξω λαβεῖν, ὡς τοῦ σώματος ἡ ἐπιφάνεια, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα, ὧν οὐδέτερον ταὐτόν τινι τῶν ὡς αἰτίων περάτων λεγομένων. διὸ καὶ εὐλόγως εἶπεν ὅτι "ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ πέρας τι, τὸ δὲ πέρας οὐ πᾶν ἀρχή," τὴν αἰτίαν λέγων.

(18) ἐκτίθεται δὲ καὶ τὰ τοῦ καθό σημαινόμενα, οὗ λεγόμενά ἐστι τὸ καθό 1022*a* 14.
λέγεται εἶναί τι, καὶ δι' ὃ τῶν ὑπαρχόντων τινὶ τὸ καθό κατηγορούμενόν ἐστι, καὶ δι' ὃ καθό τὸ εἶναι ἑκάστῳ. λέγομεν γὰρ τόδε τι εἶναι, ὅ ἐστι κατὰ τόδε. λέγει δὲ ἕνα μὲν τρόπον λέγεσθαι καθό τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος· ἕκαστον γὰρ λέγεται κατὰ τὸ εἶδος τοῦτο ὅ ἐστιν, ὃ καὶ οὐσίαν εἶπεν· ὅ τε γὰρ ἀνδριὰς κατὰ τὸ εἶδος ἀνδριάς,

1. inter v. ὁ et δέ insertum ἐ praecedente litera erasa *M*. ‖ 6. fort. post ποιητικόν addendum τὸ γὰρ ποιητικὸν, vel scribendum ἀρχὴν. ‖ 9. τὸ οὗ] τοῦ οὗ *M*. ‖ ἐστι τὸ *A*, ἐστιν *Br*. ‖ 12. ζῷον τὸ λογικὸν *A*1 *M*. ‖ 21. πέρατος scripsi c. *S*, πέρατα *ABr*. ‖ 22. λέγων περὶ τοῦ πέρατος *A*. ‖ 24. οὐδέτερα *A*. ‖ 25. περάτων] πραγμάτων *M*. ‖ 27. τὰ om *M*. ‖ οὗ λεγόμενα — 29. τόδε locum manifesto corruptum om *S*. ‖ 28. τι om *A*.

ὁμοίως καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος κατὰ τὸ εἶδός ἐστι, καὶ ὁ ἵππος ἵππος. καὶ οὗ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ ἀγαθόν, τοῦτο εἶδος τὸ κυρίως ἀγαθόν· ἀγαθὸν δὲ καθὸ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθός. τὸ δὲ "αὐτὸ ἀγαθὸν" εἶπεν ἀντὶ τοῦ, καθὸ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθός ἐστιν, ἀγαθὸν αὐτό· οὐ γὰρ κατ' ἄλλο τι ἀγαθὸς ὁ ἀγαθὸς ἢ κατὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ οὐσίαν. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ καθό λέγεσθαί φησιν, ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκέ τι γίγνεσθαι, κατὰ γὰρ ἐκεῖνο λέγεται ὑπάρχειν· οἷον τὸ σῶμα λέγεται κεχρῶσθαι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ὅτι πρώτη ἡ ἐπιφάνεια χρώματός ἐστι δεκτική. εἰπὼν δὲ καθὸ τὸ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν λέγεσθαι, προσθεὶς δὲ καὶ τὸ πρώτως δεκτικόν, τὸ μὴ κυρίως καὶ πρώτως λεγόμενον καθὸ τὸ εἶδος λέγει εἶναι· ἑκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων κατὰ τοῦτο τὸ εἶναί ἐστιν· δευτέρως δὲ καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ὃ εἶπε πρῶτον δεκτικόν· ὡς γὰρ ἐν ὕλῃ πρώτῃ τῇ ἐπιφανείᾳ τὸ χρῶμα. ἕκαστον γὰρ τῶν φύσει ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν τέχνῃ, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον ἔστι τε καὶ εἶναι λέγεται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὕλην· ὅ τε γὰρ ἄνθρωπος οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ ὕλην εἶναι λέγεται ἄνθρωπος, ὅ τε ἀνδριὰς οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χαλκόν ἐστιν ἀνδριάς. ὁμοίως καὶ πᾶσα συναμφότερος οὐσία. ἔοικε δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεκτικὸν τῇ ὕλῃ ὑπάγειν· καθόλου γὰρ ὕλην εἶπεν, ᾧ πρώτως τι ὑπάρχει ὡς ὑποκειμένῳ. καὶ τῇ ἐπιφανείᾳ δὲ πρώτῃ τὸ χρῶμα ὑπάρχει, καὶ εἴη ἂν ὕλη μὲν ἀνάλογον ἡ ἐπιφάνεια, εἴδει δὲ τὸ χρῶμα. ταῦτα εἰπὼν ὅτι τὸ καθό καὶ κατὰ τὸ εἶδος καὶ κατὰ τὴν ὕλην λέγεται,

1022*a* 19. καθόλου δέ, φησίν, ἰσαχῶς τό τε καθό καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρχει τε καὶ λέγεται· καθ' ἕκαστον γὰρ λέγεται αἴτιον, ᾧ ἤτοι καθ' ὅ τι ὑπάρχει. καὶ πρῶτον μὲν ὅτι τῷ τελικῷ αἰτίῳ ὁμοίως λέγεται ταῦτα δείκνυσι· λέγεται γὰρ τὸ κατὰ τί ἐλήλυθεν ἀντὶ τοῦ τίνος χάριν ἐλήλυθε· πρὸς γὰρ τὸν ἐρόμενον περί τινος κατὰ τί ἐλήλυθεν ὁ εἰπὼν οὗ ἕνεκεν ἐλήλυθεν, οἷον ὅτι διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν χρημάτων, δεόντως ἀποκρίνεται. ὁ δὲ εἰπὼν τὸ κατὰ τί ἐλήλυθε, τὸ καθό ἐζήτει. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐρόμενος κατὰ τί ὁ Ἰλιακὸς πόλεμος συνέστη, πόθεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦ Ἰλιακοῦ ἐξετάζει, ὅ ἐστι πάλιν αἴτιον τὸ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως· ὅτε γὰρ διὰ τὴν τῆς Ἑλένης ἁρπαγὴν εἶπε, τὸ καθό δεδήλωκεν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τῆς κατὰ τὸ εἶδος αἰτίας καὶ τῆς κατὰ τὴν ὕλην λέγεται τὸ καθό, εἴρηκεν. ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὸς παρατίθεται παράδειγμα τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου δεικτικόν ἐστιν· ὁ γὰρ ἐξετάζων κατὰ τί παραλελόγισται, τὴν ποιητικὴν αἰτίαν μαθεῖν βούλεται· τί γὰρ τὸ ποιῆσαν τὸν παραλογισμὸν ἢ τί τὸν συλλογισμὸν μαθεῖν ἀξιοῖ. ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις

1. alterum ἵππος addidi e *S.* ‖ 3. αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν *M.* ‖ 7. πρώτη et 8. τὸ ante κατὰ om *M.* ‖ 8. πρῶτον δεκτικόν *A*1. ‖ 16. ὑπάγειν coni., ἐπάγειν *A Br*, *ad materiam referri S.* ‖ 17. πρώτως *AMS*, πρώτῳ *Br.* ‖ ὑποκειμένῳ scripsi c. *S*, ὑποκείμενον *ABr.* ‖ τῇ om *M.* ‖ 21. ᾧ ἤτοι coni. e *S quo ceu propter quod*, τῷ αἰτίῳ *AMBr.* ‖ 27. ὅτε] ὅτι *A.* ‖ 32. ἢ — συλλογισμὸν om *M.*

τρόποις τὸ καθό σημαίνειν φησὶ θέσιν τινὰ καὶ τόπον, τουτέστι τὸ ποῦ· ὁ γὰρ ἐξετάζων καθὸ ἕστηκεν Ἀθήνησιν ὅδε ὁ ἀνδριάς, οἷον ὁ Ἀριστοτέλης, ποῦ κεῖται καὶ ἐν ποίῳ μέρει τῆς πόλεως μαθεῖν βούλεται. ὁμοίως καὶ ὁ ἐξετάζων καθὸ περιπατεῖς ἐν ποίῳ μέρει τῆς πόλεως καὶ ἐν ποίῳ χωρίῳ περιπατεῖς μανθάνειν ἀξιοῖ· ὅτι γὰρ ἢ ἐν Λυκείῳ ἢ ἐν τῷ Κεραμεικῷ.

εἰπὼν δὲ καὶ δείξας τὸ καθό πολλαχῶς λεγόμενον, λέγοι ἂν ὅτι ἀνάγκη 1022a 24.
διὰ τοῦτο καὶ τὸ καθ' αὑτὸ πολλαχῶς λέγεσθαι· καθὰ γὰρ τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, καὶ ᾧ πρώτῳ ὑπάρχει τι, τούτῳ καὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει· κατὰ γάρ τι τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων τὸ καθό κατηγορεῖται. ἔσται δὴ καὶ τοῦ καθ' αὑτὸ ἓν μὲν σημαινόμενον τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου καὶ τὸ εἶδος· καθ' αὑτὸ γὰρ ἑκάστῳ τὸ οἰκεῖον εἶδος καὶ ὁ τῆς οὐσίας αὐτοῦ δηλωτικὸς λόγος ὑπάρχει· ὁ γὰρ Καλλίας καθ' αὑτὸ Καλλίας. καὶ ὅσα ἐν τῷ τί ἦν εἶναι εἴληπται, καθ' αὑτὸ ὑπάρχει ἐκείνῳ οὗ ἐστὶν ὁ ὁρισμός. ἔστι δὲ ταῦτα τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραί· καὶ τούτων οὖν ἕκαστον καθ' αὑτὸ ὑπάρχει Καλλίᾳ ὄντα τοῦ εἴδους μέρη. ἔτι δέ φησι τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενον εἶναι τὸ ἐν αὐτῷ δέχεσθαι πρώτῳ ἢ τῶν αὐτοῦ τινί· καθ' αὑτὴν γὰρ ἡ ἐπιφάνεια κέχρωσται, ὅτι πρώτη τὸ χρῶμα δέδεκται, ὡς εἶπε λέγων καὶ περὶ τοῦ καθό· καὶ εἴη ἂν τὸ οὕτως καθό κατὰ τὴν ὕλην. καὶ τὸ σῶμα δὲ αὐτὸ μὲν κατὰ τὴν ἐπιφάνειάν ἐστι κεχρωσμένον, ἡ δὲ ἐπιφάνεια καθ' αὑτήν· τῷ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν τὴν πρώτην τε καὶ καθ' αὑτὴν τὸ χρῶμα δεδεγμένην εἶναί τι τοῦ σώματος, τούτῳ καὶ τὸ σῶμα καθ' αὑτό ἐστι κεχρωσμένον· ἦν γὰρ οὐ μόνον τὸ ἐν αὐτῷ τι δεδεγμένον πρώτῳ καθ' αὑτὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ κἂν τῶν αὐτοῦ τι εἴη πρῶτόν τι δεδεγμένον· πέρας δὲ τοῦ σώματος ἡ ἐπιφάνεια. διὰ γὰρ τοῦτο καθ' αὑτὸ ζῇ τὸ ζῷον, ὅτι ἡ ψυχὴ οὖσά τι τοῦ ζῴου πρώτη τὸ ζῆν ἔχει· ζῇ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καθ' αὑτόν, ὅτι ἐν μέρει ἐστὶν ἡ ζωὴ πρώτῳ· ἐν γὰρ τῇ ψυχῇ πρώτῃ τὸ ζῆν, ἥτις μέρος ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου. εἴη δ' ἂν τὸ σημαινόμενον τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης ἁρμόζον· τὸ γὰρ μέρος ὂν ἔν τινι ὕλης λόγον ἐπέχει, καὶ ἐν ὕλῃ τὸ ἓν ἔχει τι τὸ ἐν μέρει αὐτοῦ. ἐν ἄλλοις μέντοι τὸ μὲν πρώτως τι δεχόμενον καθ' αὑτὸ λέγει, τὸ δὲ κατὰ μόριον κατὰ συμβεβηκός. ἔτι φησὶ καθ' αὑτὸ λέγεσθαι καὶ οὗ μή 1022a 32.
ἐστιν ἄλλο αἴτιον. ὅ τί ποτέ ἐστιν, ἐδήλωσε τῇ τοῦ παραδείγματος παραθέσει·

2. καὶ et 3. μαθεῖν — 4. πόλεως om *A*. ‖ 5. λυκίας *M*. ‖ 6. δόξας *A*. ‖ καθό] καθῶς *A*. ‖ 7. καθὰ γὰρ τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει] *per quod enim quodque adest, per se adest,* fort. καθὸ γάρ τι, καθ' αὑτὸ ὑπάρχει. ‖ 9. τὸ scripsi c. *S*, τὰ *ABr*. ‖ δὴ scripsi c. *S*, δὲ *Br*, om *A*. ‖ 10. ἑκάστου] ἕκαστον *A*. ‖ 14. 15. σημαινόμενον coni., σημαινομένου *AS*, *M* fort. σημαινόμενον. ‖ 15. δεδέχθαι *M*. ‖ 16. δέδεικται *A*. ‖ 18. αὐτά *A*. ‖ 19. δεδειγμένον *M*. ‖ 20. τοῦτο *M*. ‖ 21 et 22. δεδειγμένον *M*. ‖ 21. fort. ᾖ. ‖ 25. καὶ om *A*. ‖ 26. καὶ] ὡς *A*. ‖ ἐν — 27. αὐτοῦ *Br*, τὸ ἓν ἔχει τι iterat *A*, τι τὸ — αὐτοῦ om *S*, locus corruptus. ‖ 28. οὐ μὴν *A*.

τοῦ μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον εἶναι πολλὰ αἴτια (καὶ γὰρ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη καὶ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ ἐνυπαρχόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιῆσαν), τοῦ μέντοι τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπον εἶναι οὐδὲν ἔξωθέν ἐστιν αἴτιον· ὁ γὰρ ἐρωτηθεὶς διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο εἰπεῖν ἔχει ἢ ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος. ἔτι, φησί, καθ' αὑτὸ ὑπάρχει καὶ ὅσα μόνῳ ὑπάρχει τινὶ καὶ ᾗ μόνον. λέγοι δ' ἂν διὰ τούτων καὶ τὰ ἴδιά τινων καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἐκείνοις. ἐδήλωσε δὲ τὸν λόγον τῶν ἰδίων διὰ τοῦ εἰπεῖν μόνῳ ὑπάρχειν καὶ ᾗ μόνον· τὸ γὰρ "ᾗ μόνον" δηλωτικόν ἐστι τοῦ πᾶν ὅ τινι ὑπάρχει, οὐ τῷδε μὲν τῶν ἐν αὐτῷ ὑπάρχειν τῷδε δὲ οὔ· ὃ δὴ μόνῳ καὶ παντὶ ὑπάρχει, τοῦτο ἴδιον καὶ ᾗ αὐτό, εἰ καὶ μὴ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ ἐστίν. διότι γὰρ ὥρισται καὶ ὡρισμένως ὑπάρχει, καὶ οὐ τῷδε μὲν τῷδε δὲ οὔ, οὐδὲ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ μή, οὐδὲ πρὸς τούτῳ καὶ ἄλλῳ τινὶ ὑπάρχει, κατὰ τοῦτο τὸ οὕτως ὑπάρχον καθ' αὑτό. οὕτως καὶ ἡ μονότης τοῦ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντος δηλωτική· ὃ γὰρ μόνῳ ὑπάρχει, καὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν ἐκείνῳ δοκεῖ. τὸ δὲ "διὸ τὸ κεχωρισμένον καθ' αὑτό" δηλωτικὸν ἂν εἴη τοῦ διὰ τοῦτο γὰρ τοιαῦτα τὰ καθ' αὑτά, ὅτι ὡρισμένως τούτοις μόνοις ὑπάρχει. γράφεται καὶ "διὸ τὸ κεχρωσμένον καθ' αὑτό," καὶ εἴη ἂν λεῖπον τὸ τῇ ἐπιφανείᾳ· καθ' αὑτὸ γὰρ λέγεται τῇ ἐπιφανείᾳ.

1022*b* 1. (19) λέγει δὲ καὶ τὴν διάθεσιν πολλαχῶς λέγεσθαι· τοῦ γὰρ ἔχοντος μέρη ἡ διάθεσις τάξιν τινὰ σημαίνει τῶν μερῶν, ἤτοι τὴν κατὰ τόπον καὶ θέσιν, ἥτις ἐπὶ τῶν συνηγμένων ἂν εἴη, ὡς τῶν ὄντων ἐν τόπῳ, ὅταν λέγωμεν τὸ στρατόπεδον διακεῖσθαι καλῶς τῷ κατὰ μὲν τόνδε τὸν τόπον τὸ ἱππικὸν μέρος αὐτοῦ τετάχθαι κατὰ δὲ τόνδε τὸ πεζόν, καὶ διάθεσιν οἰκίας τὴν τεταγμένην κατὰ τόπον τὴν τῶν μερῶν θέσιν· ἢ κατὰ δύναμιν, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν· ἔστι γὰρ ἡ μὲν πρώτη δύναμις αὐτῶν ἡ δὲ δευτέρα, πρώτη μὲν ἡ θρεπτική, δευτέρα δὲ ἡ αἰσθητική· ἢ τὴν κατὰ τὸ εἶδός τε καὶ τὴν μορφήν, ὡς ὅταν λέγωμεν τὴν τοῦ ἀνδριάντος διάθεσιν ἢ τῆς εἰκόνος. ὃ δὲ ἐπιλέγει, "θέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ ἡ διάθεσις," ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον τάξεως τῶν μερῶν καὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος κυρίως δόξει λέγεσθαι, οὐκέτι δὲ ἐπὶ τῆς κατὰ τὰς δυνάμεις τάξεως. ἀλλὰ καὶ κοινῶς ἂν λέγοιτο ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἡ θέσις, ἢ κατὰ συμβεβηκός· τῷ γὰρ τὰ ὧν αἱ δυνάμεις θέσιν ἔχειν, διὰ τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς [δὲ] καὶ ἡ κατ' εἶδος διάθεσις ἐν θέσει ἦν. θέσις δέ ἐστιν, ὡς εἰρήκαμεν

3. ἄνθρωπον om *M.* ‖ 4. ἄνθρωπός om *Br*, habent *AS.* ‖ 7. τὸ γὰρ ᾗ μόνον iterat *M.* ‖ 9. ἡ αὐτή *A.* ‖ 19. σημαίνει om *M.* ‖ 20. συνημμένων *M.* ‖ ὡς τῶν] καὶ τῶν hab. *S.* ‖ λέγομεν *M.* ‖ 21. τῷ] τὸ *A.* ‖ τρόπον *A.* ‖ 22. τόπον scripsi c. *S*, τρόπον *ABr.* ‖ 31. δὲ om *S.* ‖ εἴρηκεν coni. *Hk.*

ἐν Κατηγορίαις, ἐν τοῖς ὑπομένουσιν ἄλληλα μορίοις. οὕτω δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς διαθέσεως τῆς κατὰ τὰς δυνάμεις τε καὶ τὰ εἴδη.

(20) καὶ τῆς ἕξεως δὲ τὴν μέν τινα εἶναί φησιν ἐνέργειαν τοῦ ἔχοντός τε 1022b 4.
καὶ ἐχομένου· ἡ γὰρ ἀμφοῖν ἐνέργεια τοῦ τε ἔχοντος καὶ τοῦ ἐχομένου, ὅταν τό τε ἔχον ἐνεργείᾳ ἔχῃ ὃ ἔχει καὶ μὴ δυνάμει, καὶ τὸ ἐχόμενον ὁμοίως ἐνεργείᾳ ἔχηται, ἕξις ἐστίν, ἔχοντος καὶ ἐχομένου οὖσα ἐνέργεια. οὕτως ἕξις ἱματίου καὶ ἕξις χιτῶνος ἀπὸ τοῦ ἔχειν ὠνομασμένη, οἷον ἔχησίς τις οὖσα· ὡς γὰρ τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ ποιουμένου μεταξὺ ἡ ἐνέργεια ποίησις, οὕτω καὶ ἡ τοῦ ἔχοντός τε καὶ ἐχομένου ἕξις, μεταξὺ οὖσα καὶ ἐν τῇ ἀμφοτέρων ἐνεργείᾳ τὸ εἶναι ἔχουσα. εἰπὼν δὲ τῆς τε ἐχομένης ἐσθῆτος καὶ τοῦ ἔχοντος αὐτὴν μεταξὺ τὴν ἕξιν εἶναι, οὐχ ὥσπερ τῆς ἐσθῆτος ἕξις ἐστίν, οὕτω δέ, φησί, καὶ τῆς ἐσθῆτος ἕξεως ἕξις. προσέθηκε δὲ τὸ "ταύτην," ὅτι τῆς τοιαύτης καὶ οὕτω λεγομένης ἕξεως ἕξις οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἔστι πάλιν ταύτην ἕξιν ἔχειν ὡς τὸ ἱμάτιον· εἰς ἄπειρον γὰρ ἂν προΐοι, εἰ εἴη καὶ τῆς ἕξεως τῆς τοιαύτης ἕξις πάλιν, ὡς ἦν ἡ τοῦ ἱματίου· τῆς γὰρ κατ' ἄλλο σημαινόμενον ἕξεως ἔστιν ἕξις, ὡς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης. τὸ δὲ "εἰ τοῦ ἐχομένου ἔσται ἔχειν τὴν ἕξιν" δηλωτικόν ἐστι τοῦ εἰ ἐπὶ 1022b 9.
τῆς ἕξεως τοῦ ἐχομένου λεγομένης ἕξις πάλιν εἴη, ὡς εἶναι πάλιν ἐκείνην τὴν ἕξιν ἔχειν· ὡς γὰρ τῆς πρώτης τε καὶ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης, εἴη ἂν καὶ τῆς εἰς ἄπειρον· αὐτὴ γὰρ ἡ ἕξις ἄλλου λέγεταί τινος καὶ ἐχομένου ἐστίν, ἀλλ' οὐχ ἕξεως. ἄλλο δὲ σημαινόμενον ἕξεως ἐκτίθεται τὸ κατὰ τῶν διαθέσεων λεγόμενον· ἕξις γὰρ καὶ ἡ διάθεσις, ὡς λέγεται ὑγιεινὴ ἕξις ἢ νοσώδης. ἡ μὲν οὖν ὑγιεινὴ καὶ νοσώδης διάθεσίς τε καὶ ἕξις κατ' αὐτὸ τὸ ἔχοντά εἰσιν, αἱ δὲ κατὰ τὰς ἀρετάς τε καὶ κακίας καὶ πρὸς ἄλλους· ἡ γὰρ δικαιοσύνη ἕξις ἐστὶ καθ' ἣν τὸ διακείμενον εὖ διάκειται καὶ πρὸς αὑτὸ καὶ ἄλλο. οὕτως ἕξεις καὶ αἱ τέχναι πᾶσαι λέγοιντο ἂν καὶ αἱ κακοτεχνίαι, καὶ εἴη ἂν ὁ λόγος τῆς τοιαύτης ἕξεως ποιότης ἔμμονος, καθ' ἣν αἱ κατὰ μέρος ἐνέργειαι ἐνεργοῦνται ἢ εὖ ἢ κακῶς. τῶν τοιούτων ἕξεων ἕξιν λέγει καὶ τὸ μόριον τῆς τοιαύτης διαθέσεως, οἷον εἴ τις ὑγιεινῶς ἔχει τοῦ σώματος ἢ πάλιν ἐπινόσως· καὶ γὰρ τὰ μόρια τὰ οὕτως ἔχοντα ἕξεις ἔχειν λέγεται, καὶ τῶν φυσικῶν δὲ ἀρεταὶ γίνονταί τινες καθ' αὑτάς τε καὶ περὶ μόρια, καὶ τῆς τέχνης τὸ μόριον ἕξις καὶ αὐτό.

1. Κατ. 8. p. 10^a 19. ‖ 3. φησιν scripsi c. *S*, φασιν *ABr.* ‖ 7. ὠνομασμένην *A.* ‖ 9. τῇ τῶν ἀμφοτέρων *M.* ‖ 10. μεταξὺ καὶ τὴν *A.* ‖ 13. προίη *A.* ‖ 15. ἄλλα *M.* ‖ καὶ τῆς om *A.* ‖ 17. κείν om *M* in lac. ‖ 20. λλο om *M* in lac. ‖ 22. ς διά om *M* in lac. ‖ 26. post κακῶς distinxi c. *S*, post 27. ἕξεων distinguunt *AMBr.* ‖ 27. ἕξιν om *S.* ‖ 29. ἀρετῶν *M.* ‖ 30. p. 384, 1. ἕξις καὶ αὐτό. τὸ πάθος τὸ scr. c. *S*, ἕξις καὶ αὐτὸ τὸ πάθος. τὸ *A*, ἕξις. καὶ αὖ τὸ πάθος τὸ *Br.*

1022b 15. (21) τὸ πάθος τὸ μέν τι λέγει ποιότητα λέγεσθαι, καθ' ἣν ἀλλοιοῦνται τὰ σώματα· ταῦτα δέ ἐστιν ἅτινα παθητικὰς ποιότητας καὶ πάθη εἶπεν ἐν Κατηγορίαις. καὶ κατὰ βαρύτητα δὲ καὶ κουφότητα, ἃς καὶ αὐτὰς ποιότητας πάλιν λέγει, ἀλλοίωσις ἂν γίνοιτο τότε, ὅταν μένοντα τὰ σώματα ἐν τῷ οἰκείῳ εἴδει ἐπίτασιν ἢ ἄνεσιν κατά τι τούτων λαμβάνῃ· εἰ γὰρ μὴ οὕτως, γενέσεις γίνονται καὶ φθοραὶ αἱ κατὰ ταῦτα μεταβολαί. πάθος φησὶ καὶ τὰς κατὰ τὰ προειρημένα πάθη κινήσεις τε καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη γιγνομένας· τὰ γὰρ πρῶτα ἦν καθ' ἃ ἐνεδέχετο ἀλλοιοῦσθαι, τὰ δὲ κατὰ ταῦτα ἀλλοιώσεις, οἷον τὸ λευκαίνεσθαι ἢ μελαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι ἢ θερμαίνεσθαι. καὶ ἔστιν οὕτω τοῦτο λεγόμενον πάθος κίνησίς τις ἢ κατὰ σῶμα ἢ κατὰ ψυχὴν πρόσκαιρος. ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν προειρημένων παθῶν πάθη φησὶ λέγεσθαι τὰς βλαβερὰς ἀλλοιώσεις, εἴτε κατὰ ψυχὴν εἶεν εἴτε κατὰ σῶμα, καὶ μάλιστα τὰς πρὸς τῷ βλαβερῷ καὶ τὸ λυπηρὸν ἐχούσας, ὡς τὰς νοσώδεις ἐνοχλήσεις καὶ τὰς λυπηρὰς τὰς ἡμαρτημένας. ἔτι καὶ τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν πάθη λέγεται, ὡς τοῦ πάθους ὄντος ἐν μεγέθει λυπηροῦ κακοῦ. οὕτως ἐν πάθει λέγεται ὁ τέκνων στερηθεὶς ἢ πατρίδος ἤ τι ἐξαίσιον λυπηρὸν παθών.

1022b 22. (22) καὶ τὴν στέρησιν δὲ πλεοναχῶς φησὶ λέγεσθαι· λέγεται γὰρ ἐν στερήσει εἶναι τά τε μὴ ἔχοντά τι τῶν πεφυκότων ἔχεσθαι, κἂν αὐτὰ μὴ ᾖ πεφυκότα ἔχειν αὐτά. οὕτως ὁ τοῖχος ὄψεως ἐστερῆσθαι λέγεται καὶ τὰ φυτά. καὶ εἴη ἂν ἡ τοιαύτη στέρησις ἀποφάσει ἴση, ὅταν τῶν ὑπάρχειν ὅλως τισὶ πεφυκότων λέγηται τούτων τὰ οἷς οὐ πέφυκεν ὑπάρχειν ἐστερῆσθαι. λέγεται ἐστερῆσθαι καὶ τὸ πεφυκός τι ἔχειν ἢ αὐτὸ ἢ τὸ γένος ἐν ᾧ ἐστίν, ὅταν μὴ ἔχῃ, οἷον ἄνθρωπος μὲν ἐστερῆσθαι ὄψεως λέγοιτ' ἂν τῷ αὐτὸς πεφυκὼς ἔχειν μὴ ἔχειν, ἀσπάλαξ δὲ ἐστερῆσθαι λέγεται ὄψεως οὐ τῷ αὐτὸς ἔχειν πεφυκέναι, ἀλλὰ τῷ τὸ γένος ἐν ᾧ καὶ αὐτός ἐστι πεφυκέναι ὄψιν ἔχειν· τοιοῦτον γὰρ τὸ πεζὸν καὶ τὸ τετράπουν. οὕτω καὶ τὰ σκυλάκια λέγοιτ' ἂν ἐστερῆσθαι ὄψεως ὡς πεφυκότα αὐτὴν ἔχειν καὶ μήπω ἔχοντα. ἄλλως ἐστερῆσθαι λέγεται τὸ μὴ ἔχον τι τότε ὅτε πέφυκεν ἔχειν· οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν τυφλὸν λέγεται, ἀλλ' ὅτε πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχει. ἡ δὲ τυφλότης στέρησίς ἐστι, καὶ τὸ τυφλὸν τότε ἐστέρηται, ἐν ᾧ ἂν ᾖ καὶ καθ' ὃ καὶ
1022b 30. πρὸς ὃ καὶ ὡς ἂν μὴ ἔχῃ πεφυκός. τὸ δὲ "ἐν ᾧ καὶ καθ' ὃ καὶ πρὸς ὃ καὶ ὡς ἂν"

1. μέντοι λέγει *A*. ‖ 2. 3. Κατ. 8. p. 9ª 28. ‖ 5. λαμβάνοι *A*. ‖ 9. πάθος ἢ κίνησίς *M*. ‖ 13. *et aegritudines animae ex scelerum conscientia manantes S*. ‖ 15. πατρίδας δ' ἢ *M*. ‖ 19. καὶ εἴη — 21. ὑπάρχειν ἐστερῆσθαι iterat *M*. ‖ 23. αὐτῆς *M*. ‖ 26. αὐτὴν *MBr*, αὐτὰ *A*, fort. recte. ‖ 28. fort. εἰ δὲ ἡ c. *S Quod si caecitas est privatio, nimirum cum caecus est tunc est privatus, et caecum esse privatum esse*. ‖ 29. ἐν ᾧ — 30. πεφυκός om *S*. ‖ 30. μὴ — ἂν om *A*.

προσκείμενον, τὸ μὲν καθ' ὃ δηλωτικόν ἐστι τοῦ μὴ ἔχειν ὃ πέφυκεν ἔχειν ἐν ᾧ· τὸ γὰρ καθ' ὃ τοῦ μορίου δηλωτικόν ἐστιν. καθ' ὃ γὰρ μόριον πέφυκεν ἔχειν, ἂν μὴ ἔχῃ, ἐστέρηται· οὐ γὰρ ὁ μὴ βλέπων τοῖς ὠσὶν ἐστέρηται, ἀλλ' ὁ τοῖς ὀφθαλμοῖς. "πρὸς ὃ" δέ, ἂν ὅπερ πέφυκεν ἡ ὄψις ὁρᾶν μὴ βλέπῃ· οὐ γὰρ ὁ τὴν φωνὴν μὴ βλέπων τυφλός. τὸ δὲ "καὶ ὥς" δηλωτικόν ἐστι τοῦ τυφλὸν τότε καὶ ἐστερημένον εἶναι, ἂν ὡς πέφυκέ τι ὁρᾶν μὴ βλέπῃ· οὐδεὶς γὰρ τὸν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐρεῖ, ὅτι τὰ ὄπισθεν οὐ βλέπει ἢ τὰ ἐκ πολλοῦ διαστήματος. καὶ τὸ "ἐν ᾧ δὲ ἂν ᾖ" προσκείμενον εἴη ἂν τοῦ δι' οὗ δηλωτικόν· οὐ γὰρ τυφλὸς ὁ ἐν νυκτὶ μὴ ὁρῶν ἀλλ' ὁ ἐν φωτί. λέγεσθαί φησι στέρησιν καὶ τὴν βίαιόν τινος ἀφαίρεσιν, 1022*b* 31. *οἷον ἱματίου ἐστέρηται ὃ μετὰ βίας ὑπό τινος ἀφῃρέθη, καὶ τῶν ἰδίων ἐστερῆσθαί τις λέγεται, ὅτι ὁ τύραννος αὐτὰ μετὰ βίας ἀφείλετο. καὶ ὁσαχῶς δέ, φησίν, αἱ ἀποφάσεις αἱ ἀπὸ τοῦ ἄλφα λέγονται, τοσαυταχῶς καὶ αἱ στερήσεις. ἀποφάσεις δὲ ἀπὸ τοῦ ἄλφα λέγει τὰς στερητικὰς ἀναιρέσεις· κυρίως γὰρ ἀπόφασις ἡ διὰ τοῦ οὐ. ὁσαχῶς δή, φησίν, αἱ διὰ τοῦ α ἀναιρέσεις τε καὶ ἀποφάσεις τινῶν γίνονται, τοσαυταχῶς λέγεσθαι καὶ τὰς στερήσεις· στερήσεως γὰρ ἡ διὰ τοῦ α ἀπόφασις δηλωτική. καὶ παρατίθεται καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων δείκνυσιν αὐτῶν τὴν διαφοράν. ἄνισον μὲν γὰρ τὸ πεφυκὸς ἰσότητα ἔχειν καὶ μὴ ἔχον λέγεται, ὥστε ἡ στέρησις καὶ τοῦτο σημαίνει· ἀόρατον δὲ λέγεται μὲν καὶ τὸ πεφυκὸς ὁρᾶσθαι καὶ μὴ ὁρώμενον, ὃ ἐδήλωσε διὰ τοῦ ὡς προειρημένου τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνίσου προσθεῖναι "καὶ τῷ ὅλως μὴ ἔχειν χρῶμα·" λέγεται γὰρ καὶ τὸ τὴν ἀρχὴν μήτε πεφυκὸς ὁρᾶσθαι μήτε ἔχον χρῶμα, ὡς ὅταν λέγωμεν τὴν φωνὴν ἀόρατον εἶναι· ὥστε καὶ κατὰ τούτου ἡ στέρησις τοῦ σημαινομένου, ὅ ἐστι τὸ ἀδύνατον. πάλιν ἄπουν λέγεται τό τε μηδὲ ὅλως πεφυκὸς πόδα ἔχειν, ὡς τὰ ἑρπετά, καὶ τὸ φαύλως ἔχον, ὥστε καὶ κατὰ φαύλως τι ἔχοντος ἡ στέρησις λέγεται. λέγεταί τι στερητικῶς διὰ τοῦ α καὶ τῷ μικρόν τι ἔχειν, ὡς τὸ ἀπύρηνον· τὸ γὰρ μικρὸν καὶ φαῦλον τὸν πυρῆνα ἔχον. οὕτω καὶ ἀτράχηλοι λέγονται. καὶ κατὰ τούτου οὖν ἡ στέρησις. ἔτι λέγεται διὰ τοῦ α καὶ τὸ μὴ ῥᾳδίως ἢ μὴ καλῶς παθεῖν τι δυνάμενον, ὡς τὸ ἄτμητον· οὐ γὰρ μόνον τὸ μὴ τεμνόμενον ἄτμητον λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ῥᾳδίως τεμνόμενον ἢ μὴ καλῶς μηδὲ ὡς ὁ τέμνων βούλεται. εἰπὼν δὲ* 1023*a* 4. *τὰς κατὰ τὸ α διαφορὰς τῶν στερήσεων σημαινομένας, αἵ τινες ἦσαν οὕτως λεγόμεναι ἢ ἐπὶ τῶν πεφυκότων τι ἔχειν καὶ μὴ ἐχόντων, ἢ ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων*

1. ἐν — 2. ἔχειν om *A*. ‖ 1. post ᾧ adde μορίῳ πέφυκεν ἔχειν e *S*. ‖ 9. 10. βίαιόν τι γένος ἀφαίρεσιν *M*. ‖ 10. ἀφαιρέθη *A*. ‖ 12. λέγονται coni., λέγωνται *AMBr*. ‖ 16. καὶ παρατίθεται om *S*. ‖ 19. post ὁρώμενον adde καὶ τὸ ὅλως μὴ πεφυκὸς ὁρᾶσθαι. ‖ ὡς προειρημένου τοῦ] fort. τῷ προειρημένῳ τῷ c. *S*. ‖ ante τοῦ ἐπὶ lac. *A*. ‖ 21. μήτε πεφ. *M*, μήπω πεφ. *ABr*. ‖ 23. ἔχον *M*. ‖ 24. λέγεται. λέγεσθαί *A*. ‖ 25. τῷ] τὸ *A*. ‖ 28. μὴ om *A*. ‖ 31. ἔχει καὶ μὴ ἔχοντα *M*.

ἔχειν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐχόντων, ἢ ἐπὶ τῶν φαύλως καὶ μικρὸν ἐχόντων, ἢ ἐπὶ τῶν μὴ ῥᾳδίως ἢ μὴ καλῶς δυναμένων, προςίθησι καὶ ἄλλο σημαινόμενον στερήσεως· τὸ γὰρ πάντῃ μὴ ἔχον τι, οὐ τὸ κατὰ μέν τι ἔχον κατὰ δέ τι μή, ἐστερῆσθαι· τυφλὸς γὰρ ὁ ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωμένος, καὶ κωφὸς ὁ τὰ ὦτα ἀμφότερα ἀλλ' οὐχ ὁ τὸ ἕτερον. διὰ δὲ τοῦτό φησι τὸ τοὺς μὴ ὅλως τι ἔχοντας λέγεσθαι μὴ ἔχειν αὐτό, καὶ τοὺς ὁλοκλήρως ἔχοντάς τι ἔχειν ἐκεῖνο λέγεσθαι "οὔτε πᾶς ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος·" ὅ τε γὰρ κακὸς ἔοικε τῷ παντελῶς ἐστερημένῳ ἀρετῆς καὶ ὁ ἄδικος τῷ δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος τοῖς ὁλοκλήρως τοιούτοις. ὥσπερ οὖν τοῦ ἁπλῶς βλέποντος καὶ τοῦ ἁπλῶς τυφλοῦ μεταξύ ἐστιν ὁ ἑτερόφθαλμος, οὕτως ἂν εἶεν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ δικαίου τε καὶ τοῦ ἀδίκου μεταξὺ οἱ μηδέπω μὲν πάντῃ κατορθοῦντες μηδὲ ἕξεις ἔχοντες ἐν τοῖς βελτίοσι, φαντασίας μέντοι ὑγιεῖς καὶ δόξας ὀρθὰς παρέχοντες καὶ ἔνια πράσσοντες οὕτως ὡς ἂν ὁ ἀγαθὸς πράξειε καὶ προαιρέσεις τοῖς ἀγαθοῖς ἐν πολλοῖς σώζοντες ὁμοίως.

1023a 8. (23) τὸ ἔχειν [ἕνα μὲν] λέγεσθαι [τρόπον] καὶ αὐτό φησι πολλαχῶς. "ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἄγειν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν·" ὁ πυρετὸς γὰρ ἄγει τοὺς ἐχομένους ὑπ' αὐτοῦ· οὕτως γὰρ αὐτοὺς διατίθησιν ὡς τὴν αὐτοῦ φύσιν διαλαμβάνειν καὶ πυρέττειν. κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν ὁρμὴν διατιθέασι τοὺς ἐχομένους καὶ τὰς πόλεις οἱ τύραννοι· ἄγουσι γὰρ αὐτοὺς ἐφ' ἃ ἂν ὁρμήσωσι, καὶ χρῶνται αὐτοῖς ὡς θέλουσι. καὶ τὸν χιτῶνα δὲ οὕτως ἔχειν λεγόμεθα· ὅτι γὰρ χρώμεθα αὐτῷ ὡς ἂν θέλωμεν. λέγεται τὸ ἔχειν καὶ ἀντιστρόφως τῷ ἄγειν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ὁρμήν· καὶ γὰρ τὸ ἀγόμενον ὑπό τινος οὕτως ὡς ἕπεσθαι τῇ ὁρμῇ ἐκείνου, ἔχειν ἐκεῖνο λέγεται, ὡς λέγεται πόλις τύραννον ἔχειν, ὅταν ἄγηται ὑπ' αὐτοῦ. τοῦτο τὸ σημαινόμενον οὐ παρέθετο, ἴσως δεδηλωμένον καὶ αὐτὸ διὰ τοῦ ᾧ ἀντιστρέφει. ἔχειν λέγεται καὶ τὸ δεκτικόν τινος, ὅταν αὐτὸ δέξηται· οὕτως ὁ χαλκὸς τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος ἔχει (οὗ γὰρ αὐτοῦ δεκτικὸς ἐδέξατο αὐτό), καὶ τὴν νόσον τὸ σῶμα καὶ καθόλου ἡ ὕλη
1023a 13. τὸ εἶδος ἔχειν λέγεται. ἔχειν λέγεται καὶ τὰ περιέχοντα τὰ περιεχόμενα· ἔχεσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος λέγεται τὰ περιεχόμενα. οὕτως ἀγγεῖα ἔχειν λέγεται τὰ ἐν αὐτοῖς ὑγρά, καὶ ὁ τόπος τὰ ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἡ πόλις τοὺς πολίτας, καὶ ἡ ναῦς τοὺς ἐπιβάτας, καὶ τὸ ὅλον δὲ τὰ μέρη οὕτω φησὶν ἔχειν περιέχον αὐτά.

1. φαύλων ὡς καὶ μικρῶν ***A***, *quae prave obtinent, ut quae parum quid habent* ***S***. ‖ 3. ἔχον τί, οὐ τὴν κατὰ μέν τι ἔχων ***M***. ‖ 5. ὦτα om ***A***. ‖ fort. μηδ' ὅλως. ‖ 9. ὁλοκλήροις ***A***. ‖ 11. τοῦ om ***M***. ‖ 12. βελτίωσι ***A***. ‖ 13. ὁ αἰσθεὶς πράξεις καὶ προαίρεσις ***M***. ‖ 14. fort. ὁμοίας. ‖ 15. ἕνα μὲν et τρόπον om ***S***. ‖ αὐτό ***AS***, αὐτός ***MBr***. ‖ 19. ἂν om ***M***. ‖ 21. τῷ ἔχειν ***A***. ‖ 22. 23. ὡς λέγεται om ***Br***.

ἔχειν λέγεται καὶ τὰ κωλύοντά τινα κατὰ τὴν αὑτῶν ὁρμὴν ἢ φύσιν πράττειν τι ἢ κινεῖσθαι· οὕτως οἱ κίονες ἔχειν λέγονται τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς, ἀνέχοντες αὐτὰ καὶ κωλύοντες κατὰ τὴν αὑτῶν φύσιν φέρεσθαι κάτω. οὕτως καὶ τὸν Ἄτλαντα οἱ ποιηταὶ τὸν οὐρανὸν ἔχειν λέγουσιν· Ἄτλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης· ὡς γὰρ συμπεσουμένου ἐπὶ τὴν γῆν κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, εἰ μὴ ἔχοιτο καὶ ἀνέχοιτο ὑπ' αὐτοῦ. οὕτω καὶ τῶν φυσικῶν ὅσοι διὰ τὴν δίνην μένειν τὸν κόσμον λέγουσι καὶ μὴ συμπίπτειν, λέγοιεν ἂν αὐτὸν ὑπὸ τῆς δίνης ἔχεσθαι· κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, φησί, τοῦ ἔχειν καὶ τὰ συνέχοντά τινα καὶ κωλύοντα τοῦ σκίδνασθαι ἔχειν λέγεται· ἔχειν γὰρ ἢ θέσθαι, ὡς ὁ δεσμὸς τὰ ξύλα καὶ ἡ κόλλα τὰ κεκολλημένα. οὐχ ὁμοίως ὁ τύραννος ἔχειν ἐλέγετο τὴν πόλιν· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τῷ ἄγειν κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν, ταῦτα δὲ τῷ κωλύειν κινεῖσθαι κατὰ τὴν αὑτῶν ὁρμήν τε καὶ ῥοπὴν τὰ ἐχόμενα ὑπ' αὐτῶν. ὁμοίως δέ, φησί, τῷ ἔχειν 1023a 23.
καὶ τὸ ἔν τινι εἶναι ῥηθήσεται· καθ' ἕκαστον γὰρ σημαινόμενον τοῦ ἔχειν ἔσται καὶ ἐχόμενόν τι ἐν αὐτῷ· τό τε γὰρ ἀγόμενον κατὰ τὴν τοῦ ἄλλου φύσιν ἢ ὁρμὴν ἔχεσθαι ὑπ' ἐκείνου λέγεται, ὡς ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ τυράννου, ὥστε καὶ ἔστιν ἐν ἐκείνῳ. καὶ τὸ ὂν δὲ ἐν τῷ δεκτικῷ αὐτοῦ ἔχεται ὑπ' ἐκείνου καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ· τὸ γὰρ εἶδος ὑπὸ τῆς ὕλης ἔχεται, ἢ ἐκείνη ἔχει αὐτό. ἔχεται καὶ τὰ περιεχόμενα ὑπὸ τῶν περιεχόντων· τὰ γὰρ ἐν ἀγγείῳ ἔχεται, καὶ τὸ κωλυόμενον κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμὴν κινεῖσθαι ὑπὸ τοῦ κωλύοντος. οὕτω καὶ τὰ συνεχόμενα ὑπό τινος ἔχεται ὑπ' ἐκείνου, καὶ ἔστιν ἐν τῷ ἔχοντι αὐτά.

(24) λέγεται καὶ τὸ ἔκ τινος ἕνα μὲν τρόπον ὡς ἐξ ὕλης, καὶ ταύτης διχῶς· 1023a 26.
ἢ γὰρ ἐκ τῆς προσεχοῦς, ἣν εἶπεν ὕστατον εἶδος, ἢ ἐκ τῆς πρώτης, ἣν εἶπε πρῶτον γένος. ἡ γὰρ πρώτη ὕλη τῶν ὑπ' αὐτὴν εἴη ἄν πως γένος· τῷ γὰρ ἀνδριάντι προσεχὴς μὲν ὁ χαλκός, ἐσχάτη δὲ ὕδωρ, εἰ εἴη τοῦτο καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ πάντων τῶν τηκτῶν ὕλη. ἢ ἔτι πορρωτέρω ἡ πρώτη ὕλη, ἥτις γένος ἂν εἴη πάλιν τῆς τε ὡς ὕδατος ὕλης καὶ τῆς ὡς χαλκοῦ· ἄλλον δὲ τρόπον ἔκ τινος λέγεταί τι ἐκ τοῦ πρώτως κινήσαντος· ἐκ γὰρ τῆς λοιδορίας ἡ μάχη λέγεται, ὅτι ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μάχης καὶ ἐντεῦθεν ἐποίησε τὴν μάχην. ζητήσειεν ἄν τις εἰ ἐπὶ παντὸς ποιητικοῦ ἁρμόζει τὸ ἔκ τινος, ἢ μόνου τοῦ ὡς ἡ λοιδορία τῆς μάχης· οὐ γὰρ δόξει ἐκ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ ὁ ἀνδριὰς λέγεσθαι. ἢ καὶ ἐπὶ τῶν

1. ἡ φύσις *A*1. || τι] τε *M*. || 4. Hesiod. Theog. 517. || εὐρὺν om *M*. || 5. ἐπὶ *A*2 *S*, ὑπὸ *A*1 *MBr*. || 7. λέγοι ἂν *A*. || 9. ἔχειν γὰρ ἢ θέσθαι *MBr*, ἔχει γὰρ ἢ θέσθαι *A*, fort. ἔχειν γὰρ λέγεσθαι, *ut vinculum lignorum fuscem habere dicitur S*. || 12. τῷ] τὸ *M*. || 14. ἢ ὁρμὴν *M*. || 18. αὐτοῦ scr. c. *S*, αὐτὴν *ABr*. || 22. τῆς προσεχοῦς scr. c. *S*, τοῦ προσεχοῦς *ABr*, τοῦ προσεχῶς *M*. || 23. ἡ γὰρ iterat *A*. || 24. εἴη τοῦτο καὶ τοῦ χαλκοῦ *SBr*, εἴη τοῦ τοῖς τοῦ χαλκοῦ *A*, εἴη ἡ τοῦτο καὶ τοῦ χαλκοῦ *M*. || 30. δόξῃ *M*.

τοιούτων ὁ αὐτὸς λόγος· ἐκ τούτου γὰρ ὁ ἀνδριὰς ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι ἔχει·
1023a 31. ὥστε ἔκ τινος καὶ ὡς ποιητικόν. ἄλλον δὲ τρόπον ἔκ τινος λέγεσθαί φησιν, ὡς ἐκ τοῦ συγκειμένου τὸ μέρος, τοῦ συγκειμένου ἐξ εἴδους τε καὶ ὕλης ὄντος καὶ ὄντος ὅλου τινός, ἐκ γένους τὰ μέρη· ἐκ γὰρ τοῦ συναμφοτέρου ἡ χείρ· ἐκ τοῦ σώματος γάρ, ὅτι τούτου μέρος. λέγει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ τὸ ἔπος ἐκ τῆς Ἰλιάδος λέγεσθαι· σύνθετον γὰρ ἡ Ἰλιὰς ἐκ τῶν ἐπῶν, ὧν ἕκαστον ἐκ τῆς Ἰλιάδος ἐστὶν ὡς ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος· ὅλον γάρ τι καὶ ἡ Ἰλιάς. εἰπὼν δὲ ἐκ τοῦ ὅλου τὰ μέρη, παράδειγμα τοῦ λεγομένου παρέθετο. ὁμοίως φησὶ λέγεσθαι καὶ ἐκ τῆς οἰκίας τοὺς λίθους· ὅλον γάρ τι καὶ τέλειον καὶ συναμφότερον ἐξ εἴδους καὶ ὕλης καὶ ἡ οἰκία· ὅτι γὰρ καὶ ταῦτα ὅλα τε καὶ τέλεια, καὶ οὐ μόνον τὰ φυσικά τε καὶ συνεχῆ, δείκνυσι δι' ὧν προστίθησι λέγων "τέλος μὲν γάρ ἐστιν ἡ μορφή, τέλειον δὲ τὸ ἔχον τέλος." ἔστι γὰρ ὃ λέγει, τέλειόν ἐστι τὸ ἔχον τέλος, τέλος δὲ ἡ μορφή, ὥστε τέλειον τὸ ἔχον μορφήν, τοῦτο δὲ καὶ ὅλον. τοιοῦτον δὲ τὸ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους· τοῦτο γὰρ ὅλον τε καὶ τέλειον. καὶ οἰκία δὲ μορφὴν ἔχει, ὥστε καὶ αὐτὴ ὅλον τε καὶ τέλειον, καὶ εἶεν ἂν οἱ λίθοι ἐκ τῆς οἰκίας οὕτως ἔκ τινος ὡς
1023a 35. ἐξ ὅλου. ἄλλον δὲ τρόπον τοῦ ἔκ τινός φησιν εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ μέρους τὸ εἶδος, τὸ ὅλον καὶ τέλειον λέγων. εἶδος δὲ εἶπε τὸ τί ἦν εἶναι, οὐχ ὡς τὸ ὅλον καὶ συναμφότερον· ἐκεῖνο γὰρ εἶπεν ἐκ τῆς ὕλης λέγεσθαι εἶναι· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ὁ τοῦ εἴδους δηλωτικὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ δίποδος λέγεται εἶναι, ὅτι ἐνυπάρχει αὐτῷ ὡς μέρος τὸ δίπουν. πάλιν ἡ συλλαβὴ ἐκ τοῦ στοιχείου· ἐκ γὰρ τῶν στοιχείων ἡ συλλαβή, καὶ ὁ λόγος τῆς συλλαβῆς τὴν τῶν στοιχείων σύνθεσιν περιέχει. καὶ εἴη ἂν ἔμπαλιν ἔχον τὸ σημαινόμενον τοῦτο τοῦ ἔκ τινος τῷ εἰρημένῳ πρὸ αὐτοῦ· τότε μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἐλέγετο ἔκ τινος, ὡς οἱ λίθοι ἐκ τῆς οἰκίας, νῦν δὲ τὸ ὅλον ἐκ τοῦ μέρους. οὐχ ὁμοίως δέ φησι τὸ εἶδος ἐκ τοῦ μέρους λέγεσθαι καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς ὕλης. τοῦτο δὲ λέγει καὶ δείκνυσιν, ὅτι ἄλλος ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ἔκ τινος τοῦ πρώτου εἰρημένου τοῦ ἐξ οὗ ἐστιν ὡς ὕλης· τὸ γὰρ "ἄλλως γὰρ τοῦτο" εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἄλλως δὲ τοῦτο καὶ ἀνδριὰς ἐκ χαλκοῦ· ὁ μὲν γὰρ ἀνδριὰς ἐξ αἰσθητῆς ὕλης καὶ μέρους αἰσθητοῦ. πᾶσα γὰρ σύνθετος οὐσία, τουτέστιν ἡ συναμφότερος ἔκ τινος αἰσθητῆς ὕλης καὶ μέρους αἰσθητοῦ· καὶ τὸ εἶδος δὲ καὶ ἡ συλλαβὴ ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης· ὕλη γὰρ ἑκατέρου αὐτοῦ τὰ οἰκεῖα μέρη. ἀλλ' οὐκέτι τοῦτο ἐξ αἰσθητῆς ὕλης· τὸ γὰρ δίπουν ἢ τὰ στοιχεῖα οὐκ αἰσθητά. καὶ ἔστιν ὃ λέγει, ὅτι

2. fort. τὸ ὡς π. c. *S*. ‖ 3. 4. καὶ ὄντος — 4. μέρη] *et partes ex genere quod totum quoddam est S*, τινὸς ἀγένους *M*. ‖ 4. ἐκ τοῦ] αὐτοῦ *M*. ‖ 9. ἐκ τῆς] αὐτῆς *M*. ‖ 15. αὐτὰ *A*. ‖ 16. ἐκ τοῦ] αὐτοῦ *M*. ‖ 19. ὅτι ἐνυπάρχει αὐτῷ *AS*, ὅτη ἐνυπάρχει αὐτὸ *M*, ὅτε ἐνυπάρχει αὐτὸ *Br*. ‖ 23. ὡς — 26. τινος om *M*. ‖ 28. μέρους scripsi c. *S*, μέρος *AMBr*. ‖ σύνθεσις *AM*. ‖ 28. 29. συναμφοτέρα *Br*, *A* utrum συναμφότερος an συναμφοτέρα habeat dubium est. ‖ 29. μέρους *AS*, μέρος *MBr*.

μὴ ὁμοίως τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἐκ τῶν μερῶν καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης, καίτοι ἀμφότερα [ὡς] ἐξ ὕλης· τὸ μὲν γὰρ ὅλον καὶ ἡ σύνθετος οὐσία, τουτέστιν ἡ συναμφότερος, ἐξ αἰσθητῆς ὕλης, τὸ δὲ εἶδος οὐκ ἐξ αἰσθητῆς ὕλης ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ εἴδους ὕλης, ἥτις οὐκ ἔστιν αἰσθητή· οὐ γὰρ αἰσθητὰ τὰ τοῦ ὁρισμοῦ μέρη ἢ τὰ τοῦ εἴδους ὅλως· ὕλη γὰρ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι τὰ μέρη αὐτοῦ τὰ τοῦ λόγου συμπληρωτικά, ἃ καὶ αὐτὰ λόγῳ λαμβάνεται, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος αὐτό. ἔκ τινός φησι λέγεσθαι, κἂν κατὰ μέρος τι τούτων τις ὑπάρχῃ τῶν τρόπων, οἷον κατὰ μέρος τὸ εἶδος ἢ κατὰ μέρος ἡ ὕλη· ἐκ γὰρ πατρὸς καὶ μητρὸς τέκνον καὶ ἐκ γῆς τὰ φυτά, ὡς ἔκ τινος μέρους αὐτῶν· ἐκ γῆς μὲν γὰρ τὰ φυτὰ ὡς ἐξ ὕλης· τρέφεται γὰρ καὶ φύεται ἐκ ταύτης, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἐκ πάσης τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ μέρους αὐτῆς. ὁ δὲ ἀνδριὰς ἐλέγετο ἔκ τινος, ὡς ἐξ ὕλης τοῦ χαλκοῦ, ὅτι πᾶς ὁ λαμβανόμενος ὡς ὕλη αὐτοῦ χαλκὸς ὑπέκειτο αὐτῷ· οὐ γὰρ οὕτως ὕλη λέγεται τοῦ ἀνδριάντος ὁ χαλκός, ὅτι μέρος χαλκοῦ ὑπέκειτο αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι πᾶς οὗτος ὁ χαλκὸς ὁ λαμβανόμενος ὕλη ἐστὶν αὐτοῦ. πάλιν ἐκ μητρὸς καὶ πατρὸς τὸ τέκνον, τοῦ μὲν ὡς ποιητικοῦ τῆς δὲ ὡς ὕλης, ὧν ἑκατέρου ἐκ μορίου τινὸς τὸ τέκνον· μόριον γὰρ τοῦ πατρὸς τό τε σπέρμα καὶ τὸ ἐξ οὗ τὸ σπέρμα ἀφίεται καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα, καὶ τῆς μητρὸς μόριον τό τε ὑποδεχόμενον τὸ σπέρμα καὶ τὸ ἔμμηνον, ὅ ἐστιν ὕλη τῷ γεννωμένῳ. ἄλλον τρόπον 1023*b* 5.
ἔκ τινος λέγεται ὡς μετ' αὐτὸ γινόμενον τῷ χρόνῳ· τὸ γὰρ μετά τι γινόμενον κατὰ τὸν χρόνον ἐξ ἐκείνου γίνεσθαι λέγεται. οὕτως ἐξ ἡμέρας νύξ, ὅτι μετὰ τὴν ἡμέραν, καὶ ἐξ εὐδίας χειμών, ὅτι μετὰ τὴν εὐδίαν. τῶν δὲ οὕτως ἔκ τινων γίνεσθαι λεγομένων τὰ μὲν τῷ εἰς ἄλληλα αὐτῶν τὴν μεταβολὴν γίγνεσθαι λέγεται ἐξ ἀλλήλων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν εἰρημένων (νὺξ γὰρ εἰς ἡμέραν καὶ ἡμέρα εἰς νύκτα μεταβάλλει, καὶ εὐδία εἰς χειμῶνα καὶ ἔμπαλιν· ἐκ γὰρ τῶν ἐναντίων αἱ μεταβολαί, ἐναντία δὲ ταῦτα), τὰ δὲ μόνῳ τῷ ἑξῆς εἶναι κατὰ τὸν χρόνον, ὡς ὅταν λέγηται ἐξ ἰσημερίας ὁ πλοῦς· ὅτι γὰρ μετὰ τὴν ἰσημερίαν· οὐ γὰρ τῇ ἰσημερίᾳ εἰς πλοῦν γίνεται ἡ μεταβολή. ὁμοίως καὶ ἐκ Διονυσίων λέγεται Θαργήλια, καὶ ἐκ Πυθίων Ὀλύμπια.

(25) καὶ τοῦ μέρους δὲ τὸ μέν τί φησιν οὕτως λέγεσθαι εἰς ὃ διαιρεθείη ἂν 1023*b* 12.
τὸ ποσὸν ᾗ ποσὸν διαιρούμενον· πᾶν γὰρ τὸ ἀφαιρούμενον τοῦ ποσοῦ ᾗ ποσὸν μέρος ἐκείνου λέγεται ἀφ' οὗ ἀφῄρηται, ἄν τε καταμετρῇ αὐτὸ ἄν τε μή· καὶ γὰρ τὰ δύο τῶν τριῶν μέρος λέγεται. τὸ δὲ "ᾗ ποσὸν" προσέθηκεν, ὅτι δύναταί τις

2. ὡς om *A*$_1$*MS*. ‖ 6.7. λαμβάνεται, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος αὐτό. ἔκ *AS*, λαμβάνεται· ὥσπερ γὰρ τὸ εἶδος αὐτὸ ἔκ *MBr*. ‖ 8. τὸ εἶδος ἢ κ. μέρος om *M*. ‖ 8.9. fort. τὸ τέκνον. ‖ 21. καὶ ὅτι ἐξ *A*. ‖ μετὰ om *M*.

καὶ ποιότης ἀφαιρεθῆναι τοῦ ποσοῦ, οἷον θερμότης ἢ λευκότης ἢ γλυκύτης, ἀλλ' οὐ μέρη ταῦτα, ὅτι μὴ ποσὸν αὐτοῦ ἀφαιρεῖται· οὐ γὰρ τῇ τούτων ἀφαιρέσει ἐλαττοῦται κατὰ ποσόν. ἄλλον δὲ τρόπον εἰς ἃ διαιρεθείη ἂν τὸ ὅλον τὰ καταμετροῦντα αὐτὸ μόνα φησὶ μέρη λέγεσθαι· εἶναι γὰρ τὰ δύο τῶν τεσσάρων καὶ τῶν ἓξ καὶ ὅλως τῶν ἀρτίων μέρη· καταμετρεῖ γὰρ αὐτά. οὐκέτι κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο οὔτε τὰ τρία τῶν τεσσάρων μέρος οὔτε τὰ δ' τῶν ἕξ, καίτοι κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ὄντα καὶ αὐτὰ μέρη, ὥσπερ καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν
1023*b* 17. οὐκέτι ὄντα αὐτῶν μέρη κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόδοσιν. ἔτι μέρη φησὶ λέγεσθαι καὶ εἰς ἃ τὸ εἶδος διαιρεῖται χωρὶς τοῦ ποσοῦ, τουτέστι μὴ ὡς ποσὸν διαιρούμενον. εἶδος δὲ ἤτοι λέγει τὸ τί ἦν εἶναι, μέρη δὲ τὰ ὑπὸ τούτου περιεχόμενα τοῦ εἴδους τε καὶ τοῦ λόγου, ἃ καὶ πρὸ ὀλίγου μέρη καὶ ὕλην τοῦ εἴδους εἶπεν. ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸν λόγον διαίρεσις τοῦ εἴδους χωρὶς τοῦ ποσοῦ γίγνεται, ἡ δὲ εἰς τὰ ἄτομα τῶν εἰδῶν διαίρεσις μετὰ ποσοῦ. ἀλλ' οὕτως ἔσται οὐκέτι τοῦ γένους τὸ εἶδος μέρος, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὸ γένος τοῦ εἴδους· μέρος γὰρ καὶ τοῦτο τοῦ ὁρισμοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς ἐρεῖ μετ' ὀλίγον. μήποτε οὖν τὸ εἶδος ἀντὶ τοῦ γένους ἀκοῦσαι χρή, καὶ λέγοι ἂν διὰ τοῦ "εἰς ἃ τὸ εἶδος διαιρεθείη ἄνευ τοῦ ποσοῦ" ὡς ἴσον τῷ εἰς ἃ τὸ γένος διαιρεθείη ἄν. τὸ δὲ "ἄνευ τοῦ ποσοῦ" σημαντικὸν ἂν εἴη τοῦ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ ὡς γένους γίγνεσθαι· τὸ γὰρ ζῷον δύναται μὲν καὶ ὡς ποσὸν διαιρεῖσθαι, ὅταν εἰς τὰ μέρη διαιρῆται, κεφαλὴν θώρακα καὶ τὰ ἄλλα, ὡς διαιροῦμεν οὐκέτι ἂν ὡς γένος· δύναται καὶ ὡς γένος διαιρεῖσθαι, οὐχ ὡς σῶμα καὶ ποσόν, ἥτις διαίρεσις αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφορὰς γινομένη εἰς τὰ εἴδη διαιρεῖ αὐτό. τοῦτο δ' ἦν καὶ ὃ εἶπε "τὸ ὅλον ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον εἶδος·" ὡς γὰρ εἴδους βούλεται τὴν διαίρεσιν καὶ κατὰ τὸ εἶδος γίνεσθαι· τοιαύτη δὲ ἡ τῶν γενῶν ὡς γενῶν διαίρεσις· οὐ γὰρ ὡς ὅλης οὐδὲ ὡς πλήθους, ἀλλ' ὡς γενῶν. κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον λέγει καὶ τὰ εἴδη μέρη τῶν γενῶν εἶναι. ἔτι φησὶ μέρος λέγεσθαί τινος εἰς ὃ διαιρεῖται ἢ ἐξ οὗ σύγκειται. τὸ δὲ "τὸ ὅλον ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον εἶδος" σημαίνοι ἂν ὅλον μὲν τὸ ὡς σῶμα ὅλον, οὗ ἡ διαίρεσίς ἐστιν εἰς τὰ μέρη τὰ συμπληροῦντα τὸ ὅλον σῶμα. τὸ δὲ "ἢ τὸ εἶδος" πάλιν δηλοῖ τὴν ὡς εἴδους διαίρεσιν. ἔστι γὰρ τοῦ εἴδους ὡς εἴδους μέρη, οἷον τῆς ψυχῆς εἴδους οὔσης αἱ δυνάμεις μέρη, εἰς ἃς καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῆς. τὸ δὲ "ἔχον εἶδος" τὸ οὕτως ὅλον ὡς συναμφότερον, οὗ ὡς συναμφοτέρου πάλιν μέρη τό τε ὑποκείμενον σῶμα, οὗ πρώτου τὴν διαίρεσιν ἐποιήσατο (τοιοῦτον γὰρ ἦν τὸ ὡς ὅλον) καὶ τὸ εἶδος, οὗ δευτέρου ἐμνημόνευσε. καὶ

2. fort. μὴ ᾖ ποσόν. || 5. αὐτά scr. c. *S*, αὐτό *ABr*. || 11. ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸν *MS*, εἰ μὴ κατὸν *A*, εἰ μὴ κατὰ τὸν *Br*. || 16. εἴδους *M*. || ὡς — 17. ποσοῦ om *A*. || 19. διαιρῆται] διαιρεῖται *M*. || 19. 20. ὡς δ. οὐ. ἂν ὡς γένος om *S*. || 24. ὅλης *Br*, *totius* *S*, ὅλην *A*, fort. ὕλης. || 26. σημαίνει *M*. || 29. ὡς εἴδους om *M*.

ἐστιν ἃ παρατίθεται παραδείγματα τοῦ ὑστέρου τοῦ ἔχοντος εἶδος καὶ ὡς συναμφοτέρου διαιρουμένου· ὁ γὰρ χαλκοῦς κύβος διαιρούμενος εἰς χαλκὸν καὶ γωνίαν εἰς ὕλην καὶ εἶδος διῃρεῖτο· ἡ γὰρ γωνία τοῦ εἴδους δηλωτική. "ἔτι," φησί, "τὰ ἐν 1023b 22. τῷ λόγῳ τῷ δηλοῦντι ἕκαστον καὶ ταῦτα μόρια τοῦ ὅλου." μέρη φησὶν εἶναι ἑκάστου καὶ τὰ τοῦ λόγου τοῦ δηλοῦντος αὐτοῦ τὸ τί ἦν εἶναι μέρη· τὰ γὰρ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ εἴη ἄν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ εἴδους μέρη, ὅτι ὁ τοῦ συναμφοτέρου ὁρισμὸς κατὰ μὲν τὸ εἶδος γίνεται, προσσημαίνει μέντοι καὶ τὴν ὕλην, ὡς δῆλον εὐθὺς ἐκ τοῦ γένους. οὕτω φησὶ γίνεσθαι μέρος τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἐπεὶ μέρος ἐστὶ τοῦ ὁρισμοῦ αὐτοῦ.

(26) παρατίθεται δὲ καὶ τὰ τοῦ ὅλου σημαινόμενα· ὅλον γάρ φησι λέ- 1023b 26. γεσθαι οὗ τε μηδὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται [τῶν] φύσει τὸ ὅλον συνεστάναι· ὧν γὰρ φύσει συνεστώτων μηδὲν ἄπεστι μέρος, ὅλα ταῦτα κυρίως. ἄλλο δὲ σημαινόμενον ἐκτίθεται ὅλου, ἐν ᾧ καὶ τὰ καθόλου· ἀλλὰ καὶ τὰ τεχνητά, οὐ μόνον τὰ φύσει συνεστῶτα περιλαμβάνει· τὸ γὰρ περιέχον τινὰ ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα, δηλονότι τὰ περιεχόμενα. διχῶς δέ φησιν ἓν γίνεσθαι τὰ περιεχόμενα· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον τῶν περιεχομένων ἕν τι εἶναι ἢ ἅπαντα ἕν. καὶ πρῶτον λέγει πῶς οἷόν τέ ἐστι τὸ ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ περιεχομένων ἕν τι εἶναι καὶ ταὐτόν· τὸ γὰρ καθόλου λεγόμενον τοῦ κατὰ παντὸς δηλωτικόν· τὸ γὰρ κατὰ παντὸς λεγόμενον ὅλον τι δοκεῖ εἶναι. τοῦτο δέ, φησί, τὸ οὕτως ὅλον τε καὶ καθόλου, οὕτως ἐστὶ καθόλου τε καὶ ὅλον ὡς ἐν αὐτῷ πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ' ἑκάστου αὐτῶν συνωνύμως καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι κατὰ τὸ κατηγορούμενον, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὅπερ τὸ κατηγορούμενον εἶναι, τῷ πάντα ὁμοίως τὸν τοῦ κοινοῦ καὶ περιέχοντος αὐτὰ λόγον ἐπιδέχεσθαι· τὸ γὰρ ἓν ἅπαντα εἶναι "ὡς ἕκαστον" δηλωτικόν ἐστι τοῦ τὴν ἑνότητα ἔχειν αὐτὰ μὴ κατὰ συνέχειαν, ἀλλὰ τῷ τὸν αὐτὸν λόγον ἕκαστον αὐτῶν ἐπιδέχεσθαι· ἵππος γὰρ καὶ ἄνθρωπος καὶ κύων καὶ βοῦς ἓν πάντα διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ζῷον εἶναι. οὕτως οὖν ὅλον τὸ ζῷον τῷ ὧν περιεκτικόν ἐστι διῃρημένα ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων καὶ κεχωρισμένα κατὰ τοῦτο εἶναι ἕν. καὶ τοῦτο μὲν σημαινόμενον τοῦ ὡς περιέχοντός τινα ὅλου· τὸ δέ τι οὕτως φησὶν εἶναι ἓν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ περιεχομένων, ὡς συνεχὲς εἶναι καὶ ἕν τι κατ' ἀριθμόν· τὸ γὰρ ἕν τι καὶ συνεχὲς καὶ ἐκ μερῶν καὶ πεπερασμένον ὅλον οὐ τῷ τὸν τοῦ ὅλου λόγον τὰ μόρια ἀναδέχεσθαι, ἀλλὰ τῇ συνεχείᾳ. τί δέ ἐστι τὸ κυρίως

6. τοῦ ὁρισμοῦ εἴη] vel omittendum τοῦ ὁρισμοῦ c. *S*, vel mutandum in τοῦ ὁριστοῦ. || fort. παρὰ τὰ τοῦ. || 11. τῶν om *S*. || 12. φύσεις *A*. || 17. αὐτοῦ *M*, αὐτῷ *A Br*. || 18. λεγόμενον καθόλου *M*. || τοῦ κατὰ coni., καὶ κατὰ *ABr*, *universale enim appellatum de omni significat S*. || γὰρ κατὰ πάντα *M*. || 20. τὸ *A*. || 21. ante καθ' add καὶ *ABr*, om *MS*. || 23. ἅπαν εἶναι *M*. || ὡς om *A*. || 24. τῷ om *M*.

1023b 34 συνεχές, ἐδήλωσε διὰ τοῦ "μάλιστα μὲν δυνάμει·" κυρίως γὰρ συνεχῆ ταῦτα ἐν οἷς τὰ μέρη δυνάμει ἐνυπάρχει. ἤδη δὲ κἂν ἐνεργείᾳ τὰ μόρια ἐν αὐτῷ, οὕτω μέντοι ὡς ἕν τι ἐκ τῆς ποιᾶς συνθέσεως αὐτῶν γίγνεσθαι κατὰ τὸ εἶδος, ὡς ἐπὶ τῶν συνθέσει γιγνομένων κατὰ τὰς τέχνας. οὕτως οἰκία ἕν τι καὶ πλοῖον. τῶν δὲ οὕτω τὸ ἓν ἐχόντων κατὰ συνέχειαν καὶ ὡς δυνάμει τὰ μέρη ἐν αὐτοῖς εἶναι μᾶλλόν φησιν ὅλα τὰ φύσει συνεστῶτα τῶν κατὰ τέχνην εἶναι. μᾶλλον γὰρ ἄνθρωπος ὅλος ἢ ἀνδριάς. ὡς γὰρ ἓν μᾶλλον λέγεται τὸ φύσει τοῦ τέχνῃ ὄντος ἑνός, ὡς εἶπεν ἐν τῇ τοῦ ἑνὸς διαιρέσει, ἧς καὶ ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς καὶ αὐτός, καὶ λόγον καὶ αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ὅτι ἡ ὁλότης ἑνότης ἐστίν, ὥστε ὡς ἕν, οὕτω καὶ ὅλον. παρατίθεταί τι καὶ ἄλλο σημαινόμενον τοῦ ὅλου· τοῦ γὰρ ποσοῦ καὶ ἔχοντος ἀρχήν τε καὶ μέσον καὶ ἔσχατον, ὃ εἴη ἂν τοῦ πεπερασμένου δηλωτικόν, ὅσων μὲν παρὰ τὴν ποιὰν θέσιν τῶν μορίων μηδεμία γίνεται διαφορά, τοῦτο πᾶν λέγεσθαί φησιν (τοιαῦτά ἐστι τὰ ὁμοιομερῆ τε καὶ ἀσχημάτιστα οἰκείῳ ὅρῳ τε καὶ σχήματι, οἷον ὕδωρ, ἀήρ), ὅσων δὲ ἡ ποιὰ θέσις τῶν μερῶν διαφορὰν ποιεῖ, ἐπὶ τούτων τὸ ὅλον λέγεσθαι, ὅταν τὴν οἰκείαν τάξιν ἕξει τὰ μέρη, δηλονότι καθ' ἣν τόδε τι εἶναι τὸ ἐξ αὐτῶν λέγεται. τοιαῦτά ἐστι τὰ ἀνομοιομερῆ, πρόσωπον, χείρ, τὸ ἑκάστου ζῴου σῶμα· ἡ γὰρ τῶν μερῶν θέσις ἐν τούτοις τὴν διαφορὰν τῶν ὑποκειμένων ποιεῖται. τοιοῦτον καὶ οἰκία καὶ ναῦς. ὅσα δὲ ὁμοιομερῆ ὄντα μορφήν τινα καὶ σχῆμα προσείληφε, τούτων φησὶ τὸ πᾶν καὶ τὸ ὅλον κατηγορεῖσθαι, διὰ μὲν τὸ ὑποκείμενον τὸ πᾶν, διὰ δὲ τὴν μορφήν, ἥτις συνέβη αὐτῇ ἐν τῇ τῶν μερῶν ὑπαλλαγῇ μένειν, ὅλον. οὕτως ἀνδριὰς ὁ ἐκ μιᾶς ὕλης ἐσχηματισμένος, κηρός, τὸ ἱμάτιον· καὶ γὰρ τοῦτο μετὰ σχήματός τινός
1024a 5 ἐστιν· ἑκάτερον γὰρ τούτων καὶ πᾶν ἐστι καὶ ὅλον. οὐκέτι ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τε καὶ ἀσχηματίστων ἁπλῶς φησὶ τὸ πᾶν καὶ ὅλον κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ μόνον τὸ πᾶν· μὴ γὰρ κατηγορεῖσθαι τοῦ ἀριθμοῦ, καθ' οὗ τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον, εἰ μή τις μεταφορικῶς λέγοι ἐπ' αὐτῶν τὸ ὅλον. λέγει δὲ καὶ τὸ πάντα λέγεσθαι ἐπὶ τούτοις, ὧν τὸ πᾶν ὡς ἕν τι κατηγορεῖται· ἐπὶ γὰρ τῶν, ἐφ' ὧν τὸ πᾶν, ὡς διῃρημένων λαμβανομένων τὸ πάντα λέγεται· πᾶς ἀριθμός, ὅταν ὡς ἓν λαμβάνηται τὸ ἐκ μονάδων ἄθροισμα· πᾶσαι αἱ μονάδες, ἐξ ὧν ἦν πᾶς ἀριθμός, ὅταν ὡς διῃρημένα πάλιν λαμβάνωνται, οὕτως μέντοι ὡς τὸν πάντα ποιεῖν· ὡς τὸ μὲν πάντα κατὰ μορίων κατηγορεῖσθαι ὡς διῃρημένων, τὸ δὲ πᾶν ὡς ἡνωμένων. οὕτω καὶ πάντες ἄνθρωποι, ἢ ὡς ὑπὸ ἓν τὸ πᾶς ἄνθρωπος.

5. ὡς] fort. τῷ c. *S*. ‖ 9. ἑνότης et 14. ποιὰ om *M*. ‖ 15. ἕξει] fort. ἔχῃ. ‖ 16. τοιαῦτά] πρῶτά *M*. ‖ 22. ὕλης σχηματισμὸς *M*. ‖ 23. ἕκαστον *M*. ‖ 24. σχηματίστων *M*. ‖ 25. πᾶν, καὶ τὸ *AS*, πᾶν τε καὶ *MBr*. ‖ 26. τὸ πάντα coni., coll. l. 28. 30, τὰ πάντα *ABr*. ‖ 27. τῶν] τοῦ *M*. ‖ ἐφ' ὧν coni., ἐξ ὧν *ASBr*.

(27) κολοβὸν δὲ λέγεσθαί φησιν οὐ κατὰ παντὸς ποσοῦ· ἔστι μὲν γὰρ ἐν τῷ 1024a 11. ποσῷ τὸ κολοβόν, οὐ μὴν πᾶν ποσὸν ἀναδέχεται τὴν κατηγορίαν ταύτην ἢ τὸ πάθος, οὗ σημεῖον τοὔνομα τοῦτο, ἀλλὰ δεῖ τὸ κολοβὸν μέλλον λέγεσθαι πρὸς τῷ μεριστὸν εἶναι καὶ ὅλον. τὸ δὲ ὅλον δύναται μὲν καὶ συνεχείας αὐτῷ δηλωτικὸν εἶναι, δύναται καὶ τοῦ ἀνομοιομερῆ δεῖν εἶναι· τοῦτο γὰρ εἴρηκε πρὸ ὀλίγου περὶ τοῦ ὅλου, λέγων καὶ ταύτῃ διαφέρειν τὸ ὅλον τοῦ παντός. ἔτι δὲ πρὸς τῷ ἀνομοιομερῆ εἶναι καὶ ὅλον δεῖν φησὶν αὐτὸ καὶ θέσιν ἔχειν, τουτέστι τῶν θέσιν ἐχόντων εἶναι ποσῶν. τὰ δὲ δύο εἶπε μὴ γίνεσθαι κολοβὰ ἀφαιρουμένου τοῦ ἑνός, δεικνὺς ἡμῖν ὅτι οὐδὲ οὕτω κολοβόν τι λέγεται, ἂν ἀφαιρεθῇ αὐτοῦ τὸ ἥμισυ· οὐδέποτε γὰρ ἴσον τὸ κεκολοβωμένον καὶ τὸ λεῖπον αὐτῷ. ἐφ' ᾧ δείκνυσιν ὅτι μὴ μόνον ἐν ἀριθμῷ οὐκ ἔστι κολοβὸς ἀριθμὸς οὗτος οὗ τὸ ἥμισυ ἀφῃρέθη, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἄλλο τι μέρος ἀφαιρεθῇ, οὐ γίνεται ἀριθμὸς κολοβός, ὡς ἑξῆς λέγει· οὐδ' ὅλως γάρ, φησίν, ἀριθμὸς κολοβὸς οὐδεὶς γίνεται, ὅτι δεῖ τὸ κολοβόν τι τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ ταὐτὸν εἶδος φυλάσσειν. ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τὴν μορίου τινὸς ἄλλο τι εἶδος μεταλαμβάνει, ἐπὶ τούτων οὐ λέγεται τὸ κολοβόν, ὃ γίνεται ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν. προστίθησι δὲ ὅτι οὐδὲ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνομοιομερῶν τὸ κολοβὸν λέγεται, ὡς προειρηκὼς ὅτι δεῖ ἀνομοιομερῆ εἶναι διὰ τοῦ εἰπεῖν ὅλα. οὐ δὴ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνομοιομερῶν τὸ κολοβὸν λέγεται, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν θέσιν ἐχόντων, ἃ φθάσαντες εἰρήκαμεν· οὐ γὰρ ἐπεὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἔστιν ὡς διῃρημένου ἀνόμοια τὰ μέρη, οἷον τοῦ πέντε (ἄρτια γὰρ καὶ περισσὰ τὰ δύο καὶ τρία, μέρη ὄντα αὐτοῦ), ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἤδη ὁ ἀριθμὸς κολοβός τις λέγεται· δεῖ γὰρ οὕτως ἔχειν τὰ μέρη τοῦ ἐσομένου κολοβοῦ ὡς ποιεῖν τὴν θέσιν αὐτῶν τὴν τῶν μορίων διαφορὰν τοῦ εἴδους, ὃ οὐ γίνεται ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ὅτι μηδὲ τὴν ἀρχὴν θέσιν ἔχει τὰ μόρια αὐτοῦ, ὡς εἴρηται ἐν Κατηγορίαις. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ τὰ ὁμοιομερῆ κολοβά, ὅτι ἡ μετάθεσις αὐτῶν τῶν μορίων οὐ ποιεῖ διαφοράν. ἔτι δεῖ εἶναί φησι συνεχῆ τὰ ἐσόμενα τῇ ἀφαιρέσει τινὸς μορίου κολοβά. ἡ γὰρ ἁρμονία σύγκειται μὲν ἐξ ἀνομοιομερῶν (μέσης γὰρ καὶ παρανήτης καὶ παρυπάτης καὶ ὑπάτης), ἀλλὰ καὶ θέσιν καὶ τάξιν ἔχει ἕκαστον τούτων· ἐν γὰρ τῇ ποιᾷ θέσει τούτων πρὸς ἄλληλα ἡ ἁρμονία, καὶ μετατιθεμένων ἀλλάσσεται. ἀλλ' οὐ λέγεται κολοβὸς ἁρμονία, ὅτι μὴ συνεχής ἐστι μηδὲ ὅλη, ἀλλ' ἐκ διωρισμένων καὶ κεχωρισμένων μερῶν. καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τοιοῦτον. δείξας δὲ δι' ὧν πεποίηται διορι- 1024a 22.

2. οὐ μὴν] τοῦ μὴ *M*. || 3. δεῖ] δὴ *A*. || 9. οὐδέποτε — 10. αὐτῷ] *neque enim mutilatum seu imminutum esse, hoc est quod minus esse vel superari S.* || 10. fort. κολόβωμα. || 11. ἀφαιρέθῃ *M*. || 12. post γίνεται add γὰρ *Br*. || 17. δεῖ] δι' *M*. || 19. ἐπεὶ *M*, ἐπὶ *ABr*. || 24. Κατ. 6. p. 4^b 22. || 25. κολοβῷ, ὅταν *M*. || ἔτι δεῖ scr. c. *S*, ἔν τι δεῖ *M*, ἔτι δὲ *ABr*. || 29. πρὸς et καὶ — 30. ἁρμονία om *M*.

σμῶν ὅτι τὸ κολοβὸν ἐν τοῖς ὅλοις λεγομένοις ποσοῖς, ἑξῆς δείκνυσιν ἡ ὁποίας
καὶ ἡ τίνος καὶ ἡ ἐν τίσιν ἀφαίρεσις τὸ ὅλον κολοβὸν ποιεῖ· λέγει γὰρ ὅτι μηδὲ
ἐπὶ τῶν συνεχῶν τε καὶ ὅλων παντὸς ἀφαιρουμένου μέρους τὸ καταλειπόμενον γί-
νεται κολοβόν· οὔτε γὰρ ἂν τὰ κύρια τοῦ εἴδους τε καὶ τῆς οὐσίας τοῦ ὅλου τε καὶ
συνεχοῦς ἀφαιρεθῇ, ἔτι τὸ καταλειπόμενον κολοβόν· οὐ γὰρ λέγεται κολοβὸν ζῷον
τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεθείσης αὐτοῦ, ὅπερ οὐδὲ ζῷον ἔτι μένει. ἀλλ' οὐδ' ἂν
ὁπουοῦν τι τῆς συνεχείας ἢ ὁτιοῦν ἀφαιρεθῇ τε καὶ διαιρεθῇ, κολοβὸν εὐθύς· ἡ
γοῦν κύλιξ οὐ λέγεται κολοβὸν ἂν τρυπηθῇ· ἀλλ' ἂν τὸ οὖς αὐτῆς ἀφαιρεθῇ ἤ τι
ἄλλο ἀκρωτήριον, τότε κυλοβός. ὁμοίως καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄλλου τινὸς ζῴου
ἂν μὲν σάρκα ἀφέλῃς ἢ σπλῆνα ἐκτέμῃς, οὐ κολοβός, ἂν δὲ ῥῖνα ἢ οὖς ἢ δά-
κτυλον, τότε κολοβός. καὶ τῶν ἀκρωτηρίων ταῦτά φησιν ἀφαιρεθέντα κολο-
βοὺς ποιεῖν, ὅσα ἀφαιρεθέντα ὅλα οὐκέτι φῦναι ἢ αὐξηθῆναι δύναται· δι' ἣν
αἰτίαν λέγει τοὺς φαλακροὺς μὴ λέγεσθαι κολοβούς, ὅτι αἱ τρίχες φύσιν ἔχουσιν
ἀφαιρούμεναι τοῦ ὅλου πάλιν γίγνεσθαί τε καὶ φύεσθαι. καὶ εἴη ἂν ἴσον τὸ "ἀλλ' ὃ
μὴ ἔχει γένεσιν ἀφαιρεθὲν ὅλον" τῷ ἀλλ' ὃ καθόλου ἀφαιρεθὲν μηκέτι γένε-
σιν ἔχει· αἱ γὰρ τρίχες, εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ οὐκέτι ἔχουσι γένεσιν, ἀλλ' ἔν
γε φύσει ἐστὶν αὐτῶν τὸ ἀφαιρουμένας γίνεσθαι πάλιν. ἢ τὸ "ὅλον" προσέθη-
κεν, ὅτι δύναται τινὸς ἐξαιρεθέντος μορίου ἀπό τινος ἀκρωτηρίου, οἷον ὀλίγης
σαρκός, αὕτη πάλιν αὐξηθῆναι· αἱ μὲν οὖν τρίχες, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πάντων, ἀλλ'
ἐπὶ τινῶν γε φῦναι πάλιν ἀφαιρεθεῖσαι δύνανται, ἢ καὶ ἐπὶ πάντων, ἀφ' ὧν
ἀφαιροῦνται· οὖς δὲ ἢ ῥὶς ἀφαιρεθέντα οὐδέποτε ἐπ' οὐδενὸς πάλιν γίνεται. ση-
μειωτέον ὅτι μὴ διαίρεσιν τοῦ κολοβοῦ πολλαχῶς λεγομένου πεποίηται, ἀλλὰ
μήνυσίν τε καὶ διδασκαλίαν.

1024a 29. (28) λέγει δὲ καὶ τὸ γένος πολλαχῶς λέγεσθαι· γένος γὰρ λέγεται καὶ ἐπὶ
τῶν τὴν γένεσιν συνεχῆ ἐχόντων ὁμοειδῶν ἀλλήλοις· κατὰ γὰρ τὸ σημαινόμενον
τοῦτο λέγεται τὸ ἕως ἂν ἀνθρώπων γένος ᾖ· σημαίνεται γὰρ τὸ ἕως ἂν γένεσις
συνεχὴς ᾖ τε καὶ μένῃ τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ "τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό"
προσέθηκεν, ὅτι μὴ λέγεται ἀνθρώπων γένος εἶναι, ἂν ἵπποι ὦσιν, ἀλλ' ἂν
συνεχεῖς ἄνθρωποι ἐξ ἀνθρώπων γινόμενοι μένωσι. τὸ δέ τι γένος λέγεται,
ἀφ' οὗ ἂν ὦσί τινες πρώτου τοῦ κινήσαντος καὶ ἀρχηγοῦ γενομένου τοῦ εἶναι αὐτοῖς.
οὕτω δ' Ἕλληνες τὸ γένος λέγονται τῷ ἀφ' Ἕλληνος εἶναι πρώτου συστησαμένου
τὸ γένος αὐτῶν καὶ τοῦ εἶναι αὐτοῖς αἰτίου, ὁμοίως καὶ Ἴωνες οἱ ἀπὸ Ἴωνος, καὶ
1024a 35. Ἡρακλεῖδαι ὧν Ἡρακλῆς πρῶτος καὶ ἡγεμὼν τοῦ γένους. οὕτω καὶ Πελοπίδαι

1. 2. δείκνυσιν εἰ ὁποίας καὶ ἡ τίνος καὶ ἐν ***A***. ‖ 4. κυρίως ***M***. ‖ 8. fort. κολο-
βός. ‖ 10. οὖς ***AS***, ὦτα ***Br***. ‖ 14. ἀφαιρουμένου ***M***, ἀφαιρουμένην ***A***. ‖ 30. τοῦ
post πρώτου om ***M***. ‖ ἀρχηγοῦ] ἀρχὴ τοῦ ***A***.

λέγονται. λέγεσθαι μὲν οὖν γένος τινῶν καὶ ἀπὸ τοῦ θήλεός φησιν, ὡς λέγονταί τινες ἀπὸ Πύρρας, ὡς ταύτης τοῦ γένους ἀρξαμένης τῷ τεκεῖν, δῆλον τὸν μῦθον, μᾶλλον μὲν ἐπὶ τοῦ γεννήσαντος, ὅτι τοῦ εἴδους οὗτος παρεκτικός, ἡ δὲ μήτηρ τῆς ὕλης, κατὰ δὲ τὸ εἶδος τὸ εἶναι ἑκάστῳ μᾶλλον. οὐκέτι ἐμνημόνευσε τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ τῶν τόπων λεγομένων, καθ' ὃ σημαινόμενον Ἀσιανός τις τὸ γένος ἢ Αἰγύπτιος καλεῖται· οὐ γὰρ δὴ οἱ οὕτω λεγόμενοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κινήσαντος οὕτω λέγονται. ἑξῆς δὲ ἐκτίθεται δύο ἀποδόσεις τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου· τοῦ γὰρ γένους, ὃ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει καὶ τὰ ἑξῆς, δύο ἀποδό- 1024*a* 36.
σεις δίδωσιν, ὡς ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς· αὐτὸ γάρ φησι τὸ ἐπίπεδον σχῆμα· τὸ γὰρ σχῆμα δεῖ προστιθέναι τῷ ἐπιπέδῳ· τοῦτο γὰρ γένος ἑκάστου τῶν ἐπιπέδων σχημάτων. λαμβάνει γὰρ γένος τὸ ἐπίπεδον σχῆμα ὅλον τριγώνου καὶ τετραγώνου καὶ πάντων τῶν ἐπιπέδων· ὁμοίως καὶ τὸ στερεὸν τῶν στερεῶν σχημάτων· ἕκαστον γὰρ τῶν σχημάτων τὸ μὲν ἐπίπεδόν ἐστι [τὸ] σχῆμα τοιονδί, οἷον τετράγωνον, τὸ δὲ στερεὸν σχῆμα τοιονδί, σφαῖρα μὲν στερεὸν σχῆμα τοιοῦτον, κύβος δὲ τοιοῦτον καὶ πυραμὶς τοιοῦτον. εἰπὼν δὲ τοῦτο προσέθηκε τὸ "τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς," ὡς ὑπὸ τῶν διαφορῶν τοῦ γένους εἰδοποιουμένου καὶ ὑποκειμένου κατὰ τοῦτο αὐταῖς. εἰπὼν δὲ τὸ οὕτως λεγόμενον γένος ὑποκείμενον εἶναι ταῖς διαφοραῖς, κατὰ τὸ ὑποκεῖσθαι αὐτὸ ταῖς διαφοραῖς καὶ ὕλην αὐτὸ προελθὼν ἐρεῖ· ὕλην δὲ λέγει τὸ γένος καὶ ἐν τῷ Ζῆτα τῆσδε τῆς πραγματείας. δευτέραν ἀπόδοσιν τοῦ οὕτως λεγομένου γένους ἀποδίδωσι τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάστου ἐν τῷ ὁριστικῷ καὶ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνοντι λόγῳ, ὃ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ ὑποκειμένου. τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ ὃ λέγεται ἐν τῷ τί ἐστι· καὶ γὰρ τὸ οὕτως λεγόμενον γένος σημαίνει τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον· τοῦ γὰρ πρώτου ἐν τῷ ὁρισμῷ ἀποδιδομένου διαφοραὶ λέγονται εἶναι αἱ ποιότητες, καθ' ἃς διαφέρει ἀλλήλων τὰ ὧν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ αὐτό ἐστι γένος. τότε μὲν οὖν αὐτὸ ἐδήλωσεν ἀπὸ τοῦ ὡς ὑποκείμενον ὑπὸ τῶν διαφορῶν εἰδοποιεῖσθαι, νῦν δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς εἶναι τὸ πρῶτον παραλαμβανόμενον καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι· διάφοροι δὲ οὖσαι

2. ὡς] καὶ *A*. ‖ *quasi ab hac, ut est in fabulis, procreati. sed ab genitore S*, fort. pro δῆλον legendum est δηλῶν et 3. μέντοι pro μὲν. ‖ 8. τοῦ γὰρ — 10. ἐπιπέδῳ] *nam duo expositiones reddit generis, quod de pluribus dicitur ac specie differentibus etc. prior est cum genus quasi subiectum differentiarum esse dicitur. Nam plana figura ad hunc modum genus esse ait, qui planum dicens figuram planam intelligit S.* Inde locus supplendus; praeterea 8. fort. τῷ εἴδει κεῖται, ἑξῆς δύο. ‖ 11. ὅλου *M*. ‖ 14. σχῆμα ὅλον τριγώνου καὶ τετραγώνου, τὸ *M*. ‖ 18. αὐτῷ ταῖς *A*. ‖ 20. τοῦ om *A*. ‖ 22. τούτου δὲ γὰρ *M*. ‖ 27. ὑπὸ coni., ἀπὸ *AMBr*.

αἱ ἀποδόσεις τοῦ αὐτοῦ εἰσὶ δηλωτικαί. ποιότητας δὲ τὰς διαφορὰς εἶπεν, ὅτι καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν ταῖς διαιρέσεσι τῆς ποιότητος πρώτας ταύτας ἐτίθετο. εἰπὼν δὲ τὰ σημαινόμενα ταῦτα εἶναι τοῦ γένους, ἀνακεφαλαιοῦται αὐτὰ δι' ὧν δείκνυσιν ὅτι τὰ δύο τὰ ὕστερον ῥηθέντα διάφοροί εἰσιν ἀποδόσεις τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου· τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν συνεχῆ τοῦ αὐτοῦ εἴδους γένη λέγεται, ὡς ἀνθρώπων γένος καὶ ἵππων, τὰ δὲ κατὰ τὸ πρῶτον κινητικὸν καὶ αἴτιον τοῖς μετ' αὐτὸ ὁμοειδέσιν, ὡς λέγεται τὸ Ἡρακλειδῶν γένος καὶ τὸ Ἑλλήνων καὶ τὸ Ἰώνων.
1024b 8. οὐκ ἀργῶς δὲ "ὁμοειδὲς" προσέθηκεν· οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὁπωσοῦν πρώτου κινήσαντος τὸ γένος εἶναι λέγεται, ἀλλ' ἂν ὁμοειδὲς αὐτοῖς ᾖ τοῦτο· ὅταν γὰρ ἄνθρωπος ᾖ ὁ τοῦ γένους ἄρξας, τότε τὸ γένος μετ' αὐτὸν ἀπ' ἐκείνου. "τὸ δὲ ὡς [ἡ] ὕλη" φησί, λέγων ὡς ὕλην γένος εἶναι τὸ κοινὸν καὶ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει κατηγορούμενον. καὶ κατὰ τί ἐστιν ὕλη τοῦτο, ἐδήλωσεν εἰπὼν "οὗ γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ ποιότης ἐστί, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὃ λέγομεν ὕλην·" τῷ γὰρ τὰς διαφορὰς ταύτας εἶναι ὡς ὑποκειμένου, καὶ τῷ ταύταις εἰδοποιεῖσθαι, ὡς καὶ ἡ ὕλη τῷ εἴδει, καὶ εἴη ἂν τὸ γένος ὕλη. τῷ γὰρ ποιότητας μὲν εἶναι τὰς διαφοράς, ὑποκεῖσθαι δὲ αὐταῖς τὸ γένος (οὗ γάρ ἐστιν ἡ διαφορά, τοῦτο τῇ διαφορᾷ ὑπόκειται, ὥσπερ καὶ τὸ οὗ ἡ ποιότης τῇ ποιότητι), ἐπεὶ τὸ ταῖς ποιότησιν ὑποκείμε-
1024b 9. νον ὕλη λέγεται, καὶ τὸ γένος ὕλη γίνεται τῶν ὡς διαφορῶν ποιοτήτων. εἰπὼν δὲ περὶ γενῶν ἑξῆς λέγει τίνα ἐστὶν ἕτερα τῷ γένει. λέγει δὴ ὧν τε ἕτερον τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ταῦτα ἕτερα τῷ εἴδει, λέγων πρῶτον ὑποκείμενον τὴν ὕλην· ἧς γὰρ μή ἐστιν ἡ αὐτὴ ὕλη ὑποκειμένη, μήτε ἀναλύεται ἡ τοῦ ἑτέρου ὕλη εἰς τὴν τοῦ ἑτέρου, μήτε ἡ ἀμφοτέρων εἰς τὴν αὐτὴν τῷ εἴδει, ταῦτα ἕτερα τῷ γένει. ὕλην δὲ ἔοικε λέγειν τὴν ἐνεργείᾳ ὑποκειμένην, ἣν καὶ πρώτην εἶπε, λέγων πρώτην τὴν προσεχῆ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐσχάτης κατὰ ἀνάλυσιν, ἣ καὶ κυρίως ἐστὶ πρώτη· οἷον τῷ ἀνδριάντι χαλκὸς ὑπόκειται, τῷ δὲ κρυσταλλίνῳ ἐκπώματι ὕδωρ, καὶ εἰσὶν αὗται διαφέρουσαι, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀνδριάντος ὕλη εἰς τὴν τοῦ κρυσταλλίνου ἀναλύεται, εἴγε τηκτὸν μὲν ὁ χαλκός, πάντα δὲ τὰ τηκτὰ ἐξ ὕδατος. οὐχ ἕτερα δὴ τῷ γένει τὰ εἰλημμένα κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο. πάλιν εἰ τῷ μὲν εἴη χρυσὸς ὑποκείμενος τῷ δὲ ἄργυρος, διάφοροι μὲν πάλιν ὗλαι αὗται, καὶ οὐκ ἀναλύεται αὐτῶν ἡ ἑτέρα εἰς τὴν ἑτέραν· διὰ δὲ τὸ ἀμφότερα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναλύεσθαι (εἰς γὰρ τὸ ὕδωρ) οὐχ ἕτερα τῷ γένει τὰ ληφθέντα. ὧν δὴ τὰ ὑποκείμενα οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον, ταῦτα ἕτερα λέγεται τῷ γένει, ὡς λίθου καὶ χαλκοῦ· τῷ μὲν γὰρ γῆ τῷ δὲ ὕδωρ τὰ ὑπο-

1. ante ποιότητας add καὶ *Br*, om *AS*. ‖ cap. 14. p. 1020a 33. ‖ 8. ὁμοειδῶς *A*. ‖ 9. ᾖ] ἢ *M*. ‖ 10. ᾖ] ἧς *M*. ‖ 12. οὗ] οὐ *M*. ‖ 15. ὕλη τὰ εἴδει *M*. ‖ τῷ γὰρ] τὸ γὰρ *A*. ‖ 16. οὗ *AMS*, οὐ *Br*. ‖ τῇ] δὴ *M*. ‖ 20. εἴδει] fort. γένει c. *S*. ‖ 23. ἐνεργείᾳ scripsi c. *S*, ἐνέργειαν *ABr*. ‖ 24. τὴν om *M*. ‖ 32. πάσχειν *M*.

κείμενα, ἃ οὔτε εἰς ἄλληλα οὔτε εἰς ἄλλο τι ἀναλύεται αἰσθητὸν ὑποκείμενον ταὐτόν. εἰπὼν δὲ τὰ ὑποκείμενα οὐδὲν πάσχειν τοιοῦτον, τίνα ἐστὶ τοιαῦτα αὐτὸς παρέθετο· τὸ γὰρ εἶδός φησι καὶ τὴν ὕλην οὕτως εἶναι ἕτερα τῷ γένει, ὕλην λέγων τὸ σῶμα· ὡς οὖν οὔτε τῶν τῷ σώματι ὑποκειμένων οὔτε τῶν τῷ εἴδει ἢ εἰς ἄλληλα ἢ εἴς τι κοινὸν ἀναλύεσθαι λεγομένων, ἕτερα αὐτὰ εἶναι λέγει τῷ γένει. εἴη δ' ἂν τῷ εἴδει ὡς ὕλην ὑποκεῖσθαι λέγων τὰ μέρη τοῦ ὁριστικοῦ λόγου· προείρηκε γὰρ τοῦτο. ἐπεὶ οὖν οὔτε τὰ ὑποκείμενα τῷ τε σώματι καὶ τῷ εἴδει ταὐτά, οὔτε ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν ἢ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸ ἕτερον ἢ εἰς ταὐτόν, εἴη ἂν ἕτερα τῷ γένει ταῦτα κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο. ἔτι οὕτω τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἕτερα ἔσται, ὅτι μὴ ἀναλύεται τὸ ἕτερον αὐτῶν εἰς τὸ ἕτερον, τῷ μήτε τὰ αὐτὰ ἐν ἀλλήλοις εἶναι μήτε ὑποκεῖσθαι αὐτοῖς ἕτερον· οὔτε γὰρ ἕν τι ἀμφοτέροις ὑπόκειται οὔτε τὸ τῷ ἑτέρῳ ὑποκείμενον εἰς τὸ τῷ ἑτέρῳ ὑποκείμενον ἀναλύεται τῷ μηδὲ ὑποκεῖσθαί τι αὐτοῖς· οὔτε γὰρ τὸ εἶδος ἐξ ὑποκειμένου τινὸς καὶ ὕλης ἐστίν, οὔτε τῇ κυρίως λεγομένῃ ὕλῃ ὑπόκειταί τις ὕλη πάλιν ἄλλη. ἕτερα τῷ γένει λέγει καὶ ὧν ἕτεραι αἱ πρῶται κατηγορίαι, καὶ τὰ πρῶτα γένη ἕτερα· τῶν γὰρ πρώτων γενῶν τὰ μὲν τί ἐστι σημαίνει, τουτέστιν οὐσίαν, τὰ δὲ ποιόν τι, τὰ δὲ ποσόν, τὰ δὲ τῶν ἄλλων τι τῶν ἐν ταῖς κατηγορίαις κατηριθμημένων. προσέθηκε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν τῆς ἑτερότητος· ὅτι γὰρ μήτε εἰς ἄλληλα μήτε εἰς ἕν τι ἀναλύεται, ταύτῃ καὶ ταῦτα ἕτερα τῷ γένει. οὕτως οὐκ ἔσται ἕτερα γένη ζῷον καὶ ὄρνεον. οὐκέτι κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦτο δοκεῖ εἶναι ἕτερα τῷ γένει τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη· ὑπὸ γὰρ τὴν οὐσίαν ἄμφω.

(29) ποιεῖται καὶ τοῦ ψεύδους διαίρεσιν· τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πράγμασι ψεῦδος 1024b 17.
εἶναι λέγει, τὸ δὲ ἐν τοῖς λόγοις· προσέθηκε δὲ τῷ ἐν τοῖς πράγμασι ψεύδει τὸ "ἄλλον μὲν τρόπον," ἤτοι ὅτι μὴ καθωμίληται ἐπὶ τούτου τὸ ψεῦδος λέγειν (δοκεῖ γὰρ τὸ ψεῦδος ἐν λόγῳ τε καὶ δόξῃ), ἢ ἄλλον τρόπον εἶπεν ἀντὶ τοῦ ἕνα μὲν τρόπον. τὸ οὖν ἐν τοῖς πράγμασι ψεῦδος δίχα διαιρεῖ, τῷ τε μηδ' ὅλως ὑπάρχειν καὶ τῷ ψευδῆ τὴν ὑπ' αὐτοῦ φαντασίαν γίνεσθαι· τὸ γὰρ μὴ ὑπάρχον ψεῦδος ἐν πράγμασιν οὐχ ὁμοίως τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ· ὁ γὰρ λόγος ψευδὴς μὲν περὶ αὐτοῦ ὁ εἶναι αὐτὸ λέγων, ἀληθὴς δὲ περὶ αὐτοῦ τούτου ὁ μὴ εἶναι, ἐν τῇ ποιᾷ συνθέσει περὶ αὐτοῦ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος λαμβάνων· διὸ ὁμοίως καὶ

13. τὸ εἶδος] *aqua S.* ‖ 14.15. ὕλη πάλιν ἄλλη. ἕτερα *AS*, ὕλη· πάλιν ἄλλῃ ἕτερα *Br.* ‖ 18. καταριθμημένων *A.* ‖ 20. fort. οὐδ' ἔτι. ‖ 21. δόξει *M.* ‖ 23. *haec enarratio in Graeco tota ferme scatet librariorum erroribus S* adnotat. ‖ 25. ἐπὶ τοῦτο ψεῦδος λέγει *A.* ‖ 27. τῷ τε *MS*, τό τε *ABr.* ‖ 28. καὶ τῷ *AMS*, καὶ τὸ *Br.* ‖ fort. ἀπ'. ‖ 30. ὁ εἶναι — 31. αὐτοῦ om *A.* ‖ περὶ αὐτοῦ] fort. παρ' αὐτοῦ, *a se ipsa S.*

περὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων ἀληθής τε καὶ ψευδὴς ὁ λόγος γίνεται. τὸ δὲ κατὰ τὸ πρᾶγμα ψεῦδος οὐκ ἐν τῇ τινῶν συνθέσει τοιοῦτον, ἀλλ' ἔστιν ἐν πράγμασι ψεῦδος τὸ μὴ εἶναι μηδὲ ὑπάρχειν αὐτό, ὥσπερ καὶ ἀληθὲς ἂν εἴη πάλιν ἐν πράγμασι τὸ ὑπάρχειν αὐτὰ καὶ τὸ εἶναι, οὐχ ὁμοίως τῷ λέγειν αὐτὰ εἶναι. διὸ τὸ μὲν ἐν λόγῳ ἀληθές τε καὶ ψευδὲς δύναται περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἔχειν ἀμφότερα, τὸ δὲ ἐν τῷ πράγματι ψεῦδος ἀδύνατον, ἔστ' ἂν ᾖ ἀληθές, γενέσθαι. ἔσται δὲ ἀμφότερα μὲν τὰ ψεύδη λέγειν ἐν λόγῳ εἶναι καὶ προτάσει· εἶναι δὲ τούτων τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἐν τῷ λόγῳ, τὸ δὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου· ὁ μὲν γὰρ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν λέγων λόγος τὸ ψεῦδος ἀπὸ τοῦ πράγματος ἔχει τοῦ μὴ ὑπάρχοντος, ὁ δὲ τὸ ἄλλῳ ὑπάρχον ἄλλῳ ὑπάρχειν λέγων τὸ ψεῦδος τοῦτο ἀπὸ τοῦ λόγου ἔχει· ψεῦδος γὰρ τοῦτο τὸ τῷ ἄλλῳ ὑπάρχον ἐπ' ἄλλο μεταφέρειν. ὅτι γὰρ καὶ τὸ ὡς πρᾶγμα ψεῦδος ἐν λόγῳ δοκεῖ, δείκνυσι διὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ "τῷ μὴ συγκεῖσθαι ἢ ἀδύνατον εἶναι συντεθῆναι." ὅτι δ' ἔστι τῷ πράγματι ψεῦδος, ἔδειξε· περὶ ὧν γὰρ οὐχ οἷόν τε ἀληθεύειν τὸν συντιθέντα αὐτὰ καὶ εἶναι λέγοντα, ταῦτα ὡς πράγματι ψευδῆ. τὸ δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ λόγῳ ψεῦδος ἐν συνθέσει ἤδη· τὸ μὲν γὰρ [ἐν] "τῷ μὴ συγκεῖσθαι ἢ ἀδύνατον εἶναι συντεθῆναι" τοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἢ καὶ ἀδυνάτου ὑπάρξειν εἰσὶ δηλωτικά. σύνθεσιν γὰρ   τὴν τῶν πραγμάτων   τα τινὰ σύνθεσίν ἐστιν ἡ ὕπαρξις τούτων γινομένη. ἡ μὲν οὖν διάμετρος σύμμετρος τῇ πλευρᾷ οὔτε ἔστιν οὔτε δύναται γενέσθαι· τὸ δὲ σὲ καθῆσθαι ὅτε ἕστηκας τῷ μὴ ὑπάρχειν τότε ψεῦδός ἐστιν, οὐκέτι καὶ τῷ ἀδύνατον γενέσθαι. καὶ ἔστιν ἐν τοῖς πράγμασι ψευδῆ ἢ τὰ ὅλως ἀνύπαρκτά τε καὶ ἀδύνατα καὶ ἀεὶ ψευδῆ, ἢ τὰ νῦν μὴ ὑπάρχοντα· ταῦτα γὰρ νῦν ψευδῆ ὅτε μὴ ἔστιν. τὰ δέ τινά ἐστιν ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ μὴ οἷά ἐστιν ἢ ἃ μὴ ἔστιν. ἄλλως δέ ἐστι ψευδῆ ταῦτα, ὅσα ἔστιν ὄντα ψευδῆ, ἔστι δὲ ψευδὴς ἡ ἀπ' αὐτῶν φαντασία τῷ φαίνεσθαι ταῦτα ἢ μὴ οἷά ἐστιν ἢ ἃ μὴ ἔστιν. ἄλλως δέ ἐστι ψευδῆ ταῦτα παρὰ τὸν προειρημένον τρόπον· ὧν γὰρ ψευδής ἐστιν ἡ φαντασία, ταῦτα οὐκ ἔστι ψευδῆ, ὡς ἦν τὰ προειρημένα. ἔστι μὲν γὰρ ταῦτά τινα, οὐ μὴν οἷα φαίνεται. τοιαῦτά ἐστι τά τε ἐν ταῖς γραφαῖς καὶ

2. τινῶν θέσει *A*. ‖ 3. 4. ἐν πράγμασι πάλιν *M*. ‖ 4. τῷ] τὸ *A*. ‖ 5. ψεῦδος *M*. ‖ 6. ᾖ *M*, εἴη *ABr*. ‖ 7. τὰ] τὴν *M*. ‖ 8. post τὸ δὲ add ἐν τῷ πράγματι ψεῦδος ἀδύνατον *MBr*, om *AS*. ‖ 9. γὰρ καὶ μὴ *M*. ‖ 10. ὑπάρχον ἄλλῳ om *A*. ‖ 11. λόγου scripsi c. *S*, πράγματος *ABr*. ‖ ἔχει] ἔστι *AM*. ‖ ἄλλο scripsi c. *S*, ἄλλον *MBr*, ἄλλων *A*. ‖ 13. ὅτι δ' scripsi c. *S*, om *AM*, ὅτι *Br*. ‖ 15. πράγματα *M*. ‖ 16. ἐν ante "τῷ om *S*. ‖ μὴ om *AM*. ‖ 17. ἀδύνατον *M*. ‖ 18. σύνθεσις γὰρ *M*. ‖ locus suppleri poterit e *S nam compositionem vocat rerum identitatem rerumque conventum; harum enim huiusmodi existentia compositio est. dimetiens igitur* ‖ 20. ὑπάρχειν — 22. μὴ om *M*.

ἐν ταῖς σκιαγραφίαις, ἃ ἔστι μέν τινα, οὐ μὴν ἃ φαίνεται ἔστιν· φαίνεται γὰρ ζῷα οὐκ ὄντα ζῷα, καί τινα ἄλλα ὧν ἂν καὶ ἡ σκιαγραφία ᾖ. ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάσματά ἐστι μέν τινα (κινήματα γάρ τινα γίνεται τοῖς ὁρῶσι τὰ ἐνύπνια), οὐ μὴν τοιαῦτά ἐστιν οἷα φαίνεται. φαίνεται γὰρ βαδίζειν τι ἢ διαλέγεσθαι, οὐ μέντοι οὕτως ἔχει. τοιαῦτα καὶ οὕτω ψευδῆ καὶ τὰ ἐμφαινόμενα τοῖς κατόπτροις. ἔστι μὲν γάρ τι καὶ αὐτά, ἀλλ' οὐχ ἃ φαίνεται. εἶπε δὲ καὶ τὸ τοιοῦτον ψεῦδος ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις αὐτῶν ψευδής, κἂν τούτοις, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ ποιᾷ συνθέσει τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου τὸ οὕτως ἡμᾶς ἀπατᾶσθαι. τὰ μὲν οὖν πράγματα οὕτω φησὶν εἶναι ψευδῆ ἢ τῷ μὴ εἶναι αὐτά, ἢ τῷ τὴν ἀπ' αὐτῶν φαντασίαν ὡς μὴ ὄντος εἶναι· οὐ γὰρ ὄντος ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀπ' αὐτῶν φαντασία· διὸ ὡς ἀπὸ μήκοθεν ὡς ἀπὸ μὴ ὄντος· τὸ γὰρ περιπατεῖν τὸ φάντασμα ὅπερ φαίνεται οὐκ ὄν, ἢ τὸ διαλέγεσθαι ἢ τὸ ὅλως τι ἐνεργεῖν, καὶ τοιαῦτα τὰ φαντάσματα ἔστι τὰ ὄντα γε, εἴ γε κινήσεις τινές εἰσιν ἀπὸ τῶν κατ' ἐνέργειαν αἰσθητῶν, καὶ γίνονται ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐγκαταλείμματα. ἀνέθηκε δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ φαντασίᾳ ψεῦδος τοῖς πράγμασιν. τὸ δὲ "ἢ μὴ οἷά ἐστιν ἢ ἃ μὴ ἔστι," τὸ μὲν "οἷα μὴ ἔστι" λέγοι ἂν ἐπὶ τῆς σκιαγραφίας, τὸ δὲ "ἃ μὴ ἔστιν" ἐπὶ τῶν ἐνυπνίων.

ψευδής δέ ἐστιν ὁ λόγος ὁ τῶν μὴ ὄντων, οὐχ ἁπλῶς δὲ ὁ τῶν μὴ ὄντων 1024*b* 26. ψευδής, ἀλλὰ τῶν μὴ ὄντων καθὸ ψευδής· ψευδὴς γὰρ ὁ ὡς οὐκ ἔχει τὰ πράγματα ἔχειν λέγων αὐτά, ἔστι δέ τις καὶ περὶ τῶν μὴ ὄντων λόγος ἀληθής· ὁ γὰρ μὴ εἶναι αὐτὰ λέγων· ὁ δὲ τὰ μὴ ὄντα λέγων ὡς ὄντα ἢ τὰ ὄντα ὡς μὴ ὄντα, οὗτός ἐστιν ὁ ψευδής. πῶς οὖν ὁ τὰ μὴ ὄντα λέγων ψευδής ἐστιν; ἢ ὡς μὴ ἔχει τὰ σημαινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, οὕτως αὐτὰ λέγων ἔχειν. ἔνεστι καὶ ψιλῶς ἀναγνῶναι τὸ "ἢ ψευδής," ἵνα ᾖ τὸ λεγόμενον· ψευδὴς λόγος ἐστὶν ὁ τῶν μὴ ὄντων ἢ τὰ μὴ ὄντα εἶναι λέγων, ὡς ὁ λέγων ἱπποκένταυρον εἶναι, ἢ ὁ ὅλως ψευδής. ἀλλὰ καὶ πᾶς καὶ ὁ περὶ ὄντων λόγος λέγων δύναται ψευδὴς εἶναι, ἂν τὸν κύκλον λέγῃ σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενον. καὶ εἴη ἂν ἀκόλουθον τὸ ἐπιφερόμενον τῇ τοιαύτῃ ἀναγνώσει· οὐ γὰρ μόνος ὁ τὰ μὴ ὄντα εἶναι λέγων ψευδής, ἀλλὰ καὶ πᾶς λόγος ἐστὶ ψευδής, ὅταν περὶ ἑτέρου λέγηται καὶ μὴ περὶ οὗ ἐστιν ἀληθής. ἐὰν δὲ τὸ "ᾗ ψευδὴς" δασέως ἀναγινώσκηται, εἴη ἂν τὸ λεγόμενον· λόγος ψευδής ἐστιν ὁ τῶν μὴ ὄντων· τὸ γὰρ "ᾗ ψευδής" δηλωτικόν ἐστι τοῦ καθὸ ψευδής ἐστι μὴ ὄντων αὐτὸν εἶναι. τούτων

4. οἷα] ἃ *M.* || φαίνεται ante γὰρ om *M.* || τι *AS*, τε *Br.* || 6. ἃ scr. c. *S*, ὃ *A Br.* || 9. αὐτὴν *M.* || 16. inter v. πράγμασιν et τὸ δὲ lacuna *M.* || ἃ μὴ] μὴ ἃ *A*, μία *M.* || 22. οὕτως *M.* || πῶς *AMS*, πὼς *Br.* || ὁ ante τὰ om *M.* || 23. ἢ scr. c. *S*, ὁ *ABr*, om *M.* || ἔχει] ἔχῃ *M.* || 26. ἢ ὁ ὅλως *AS*, ἢ ὅλως *Br.* || 27. τοῦ κύκλου *M.* || λέγει *A.* || 29. μὴ ὄντα iterant *MBr.* || 32. ᾗ om *A.*

γὰρ δηλωτικὸν τὸ ἐπιφερόμενον τὸ "διὸ πᾶς λόγος ψευδὴς ἑτέρου ἢ οὗ ἐστὶν ἀληθής·" εἰ γὰρ πᾶς λόγος ἑτέρου ἐστὶ ψευδὴς ἢ οὗ ἐστὶν ἀληθής, ἀληθὴς δὲ ἐκείνου ᾧ ἐφαρμόζει, ψευδὴς ἂν εἴη ἐκείνου ᾧ οὐκ ἐφαρμόζει, καὶ οὕτω μὴ ὄντος· ὁ γὰρ τοῦ κύκλου λόγος ἀληθὴς ψευδὴς λόγος ἐστὶ τριγώνου, ὅτι μὴ ἐστὶν ἢ ἐστὶ τούτου· καὶ γὰρ εἰ ὄντος τινός ἐστιν ὁ λεγόμενος λόγος, ἀλλὰ καθὸ ψευδής ἐστι, μὴ ὄντος ἐστίν· μόνος γὰρ οὗτος δηλωτικός ἐστιν ὁ τὸ τρίγωνον λέγων σχῆμα εἶναι ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον. ἑκάστου δέ φησι λόγον εἶναι ἔστι μὲν ὡς ἕνα (εἷς γὰρ ὁ τῆς ἑκάστου οὐσίας δηλωτικὸς λόγος ἐστίν) ἔστι δὲ ὡς πολλούς, καὶ λέγει πῶς πολλοὶ αὐτοῦ λόγοι γίνονται· ἐπεὶ γὰρ δοκεῖ ταὐτόν πως εἶναι αὐτό τε καὶ αὐτὸ πεπονθός, οἷον Καλλίας καὶ Καλλίας μουσικός (ἓν γὰρ κατὰ τὸ ὑποκείμενον), εἴη ἂν Καλλίου ὁ μέν τις λόγος ἁπλῶς ὡς Καλλίου, ὁ δέ τις ὡς μουσικοῦ Καλλίου, ὁ δὲ ὡς λευκοῦ, καὶ καθ' ἕκαστον συμβεβηκὸς τῷ Καλλίᾳ συντιθέμενον τῷ Καλλίᾳ διαφέρων λόγος ἔσται, ὥστε πλείους τοῦ αὐτοῦ λόγοι οὕτως εἰσίν, εἴ τις περὶ αὐτοῦ ἀληθής. λόγον δὲ οὐ τὸν κυρίως ὁρισμὸν ἐπὶ Καλλίου καὶ Σωκράτους καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀκούειν δεῖ. οὕτως μὲν οὖν πλείους τοῦ αὐτοῦ λόγοι. "ὁ δὲ ψευδὴς λόγος οὐδενός ἐστιν ἁπλῶς" ἀντὶ τοῦ κυρίως· κυρίως γὰρ ἑκάστου λόγος ὁ ἀληθής· οὗτος γὰρ καὶ οἰκεῖος· ὁ δὲ ψευδὴς καθὸ ψευδὴς μετὰ προσθήκης ἐκείνου λόγος γίνεται οὗ ἐστὶ ψευδής. ἑτέρου γάρ τινος, ὡς εἶπεν, ὁ ψευδὴς λόγος καὶ οὐχ οὗ ἐστιν ἀληθής· ψευδὴς γὰρ λόγος περὶ ἵππου ὁ λέγων αὐτὸν ζῷον λογικὸν θνητόν, ὅτι μή ἐστι τούτου οὗ ἐστὶν ἀληθής· ἀληθὴς γὰρ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἵππου λόγος ζῷον λογικὸν θνητόν· καὶ καθ' ὧν ἂν ψευδῶς, ὁμοίως οὐδενὸς ἐκείνων ἔσται ἁπλῶς· οὐδενὸς γὰρ ἁπλῶς καὶ κυρίως ἐστὶν ὁ ψευδὴς λόγος. εἰπὼν δὲ ὅτι ὁ ψευδὴς λόγος τοῦ μὴ ὄντος ἐστί, καὶ ὅτι ἁπλῶς μὲν οὐκ ἔστιν ὁ ψευδὴς λόγος ἐκείνου λόγος οὗ ψευδής ἐστι, μετὰ προσθήκης δέ ἐστιν, ἔστι δὲ καὶ ὁ ψευδὴς λόγος περί τινος (ὁ γὰρ ἄλλου μὲν ὤν, ἐπ' ἄλλου δὲ ἢ οὗ ἐστὶ λεγόμενος)
1024b 32. — εἰπὼν δὲ ταῦτα αἰτιᾶται Ἀντισθένην εὐήθως λέγοντα περὶ μηδενὸς ἄλλου λέγεσθαί τινα λόγον ἢ περὶ ἐκείνου οὗ οἰκεῖός ἐστι, παρακρουσθέντα ὑπὸ τοῦ τὸν ψευδῆ λόγον μηδενὸς ἁπλῶς εἶναι λόγον· οὐ γὰρ εἰ μὴ ἁπλῶς ἐστὶ μηδὲ κυρίως, ἤδη καὶ οὐκ ἔστιν. ᾤετο δὲ ὁ Ἀντισθένης ἕκαστον τῶν ὄντων λέγεσθαι τῷ οἰκείῳ λόγῳ μόνῳ καὶ ἕνα ἑκάστου λόγον εἶναι, τὸν

1. ἢ] ᾗ *M.* || 3. ᾧ ἐφ.] ὃ ἐφ. *AM.* || 6. ἐστιν post δηλωτικός om *A.* || ὁ τὸ — 7. περιεχόμενον] *quae triangulum figuram esse ait tribus rectis lineis contentam S*, sed videtur potius scriptum fuisse ὁ τὸ τρίγωνον λέγων σχῆμα εἶναι ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενον, τὸν δὲ κύκλον σχῆμα εἶναι ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον. || 7. post εἶναι adde e *S* τοῦ τί ἦν εἶναι. || 19. λόγος ὁ περὶ *M.* || 21. ὁμοίως om *S.* || 23. 24. ὁ ψευδὴς] ἀψευδὴς *M.* || 24. λόγου οὗ ψ. *M.* || 27. οἰκείως *A.* || 28. μηδὲν *M.* || 30. p. 401, 1. εἶναι, τὸν γὰρ οἰκεῖον· τὸν δέ τι *AM S*, εἶναι· τὸν γὰρ οἰκεῖον τόδε τι *Br.*

γὰρ οἰκεῖον· τὸν δὲ τὶ σημαίνοντα καὶ μὴ ὄντα τούτου περὶ οὗ λέγεται εἶναι, ἀλλότριόν γε ὄντα αὐτοῦ· ἐξ ὧν καὶ συνάγειν ἐπειρᾶτο ὅτι μὴ ἔστιν ἀντιλέγειν· τοὺς μὲν γὰρ ἀντιλέγοντας περί τινος διάφορα λέγειν ὀφείλειν, μὴ δύνασθαι δὲ περὶ αὐτοῦ διαφόρους τοὺς λόγους φέρεσθαι τῷ ἕνα τὸν οἰκεῖον ἑκάστου εἶναι· ἕνα γὰρ ἑνὸς εἶναι καὶ τὸν λέγοντα περὶ αὐτοῦ λέγειν μόνον, ὥστε εἰ μὲν περὶ τοῦ πράγματος τοῦ αὐτοῦ λέγοιεν, τὰ αὐτὰ ἂν λέγοιεν ἀλλήλοις (εἷς γὰρ ὁ περὶ ἑνὸς λόγος), λέγοντες δὲ ταὐτὰ οὐκ ἂν ἀντιλέγοιεν ἀλλήλοις. εἰ δὲ διαφέροντα λέγοιεν, οὐκέτι λέξειν αὐτοὺς περὶ ταὐτοῦ τῷ εἶναι ἕνα τὸν λόγον τὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας ὀφείλειν περὶ τοῦ αὐτοῦ λέγειν. καὶ οὕτως συνῆγε τὸ μὴ εἶναι ἀντιλέγειν. σχεδὸν δὲ μηδὲ ψεύδεσθαι διὰ τὸ μὴ οἷόν τε εἶναι περί τινος ἄλλον πλὴν τὸν ἴδιόν τε καὶ οἰκεῖον εἰπεῖν λόγον. ὅτι δὲ εὐήθης ὁ λόγος οὗτος, δείκνυσιν ἐκ τοῦ λέγειν ἕκαστον οὐ μόνον τῷ αὐτοῦ καὶ οἰκείῳ λόγῳ ἀλλὰ καὶ τῷ ἑτέρου, ψευδῶς μὲν καὶ ῥᾷστα καὶ πολλαχῶς καὶ ἐκ τοῦ προχείρου, οἷον ἂν τῷ τοῦ κύκλου τις λόγῳ κατὰ τοῦ τριγώνου χρήσηται ἢ τῷ τοῦ ἵππου κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ γὰρ λόγος ὁ λέγων τὸν ἵππον εἶναι ζῷον πεζὸν δίπουν ἔστι μὲν λόγος, ἐπ' οὐδενὸς δὲ ἀληθής· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔχει τὸν ἄνθρωπον ὑποκείμενον, οὐδὲ περὶ τοῦ ἵππου περὶ οὗ λέγεται· εἰ δὲ λεγόμενος περὶ τούτου μή ἐστιν ἀληθής, δῆλον ὡς ψευδὴς ἂν εἴη περὶ τοῦ ἵππου. ἔστι δέ πως, φησί, καὶ ἀληθῶς χρῆσθαι κατά τινος ἀλλοτρίῳ λόγῳ, ὅταν τὸν πρώτως τινὸς καὶ προσεχῶς οἰκεῖον λόγον ἐπὶ τὰ δευτέρως καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι ἔχοντα μεταφέρωμεν, οἷον ἐπ' ἀριθμοῦ πρώτως διπλάσιος ἀριθμός ἐστιν ὁ δύο· τὸ γοῦν διπλάσιον ὄνομα παρὰ τὰ δύο γέγονεν, ὃ καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων διπλασίων λέγομεν, ὅτι ἐστὶ διπλάσια τάδε τῶνδε ὅτι ἔχει ὡς δύο πρὸς ἕν· διὸ καὶ κυρίως οὗτος διπλάσιος, λέγονται δὲ διπλάσιοι καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἄρτιοι, οἷον ὁ τέσσαρα καὶ ὀκτὼ καὶ ἐφεξῆς, τῷ τῆς δυάδος κυρίῳ καὶ οἰκείῳ λόγῳ χρωμένων ἡμῶν κατὰ τούτων καὶ ἀληθευόντων. εἰ δὲ καὶ ψευδῶς ἔστι λέγειν τινὰ τῷ ἑτέρων λόγῳ καὶ ἀληθῶς, οὐκ ἂν ἑκάστου τῶν ὄντων εἷς εἴη λόγος, ᾧ λέγεται, οὐδ' ἂν μοναχῶς εἴη περὶ ἑκάστου αὐτῶν λέγειν· προείρηται γὰρ ὅτι ἑκάστου λόγος

1. τὸν δὲ — 2. αὐτοῦ] *nam quae aliquid significat, nec est eius, eam eius de quo dicitur, esse dici, cum ipsi sit aliena de quo dicitur, ab ipso esse alienam S.* || 4. λόγους λέγεσθαι *M*, γρ. καὶ λέγεσθαι *A* in mg. || τῷ] τὸ *M*. || 5. ὥστε] ὡς *A*. || 8. ταὐτοῦ *AS*, αὐτοῦ *Br*. || 10. μηδὲ] μὴ *A*. || διὰ τὸ τὸ μὴ *M*. || 12. αὐτοῦ et 13. ἑτέρου scripsi c. *S*, αὐτῷ et ἑτέρῳ *ABr*. || 16. μηδὲ coni., μὴ τόνδε *ABr*. || 19. τὸν] τὴν *A*. || 21. πρώτως] πρῶτος vel πρῶτον *A*. || 22. γέγονεν coni., γεγονέναι *ABr*, *derivatur S*. || 23. λέγομεν coni., λέγωμεν *ABr*. || 25. καὶ οἰκείῳ om *M*. || 26. τοῦτο *M*. || 28. ἂν] ἓν *M*.

ἔστι μὲν ὡς εἷς ἔστι δὲ ὡς πολλοί. εἴη δ' ἂν καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ ψεῦδος ὑπαγόμενον τῷ ἐν τῷ λόγῳ ψεύδει· λόγος γάρ τις καὶ ἡ διάνοια.

1025a 2. εἰπὼν δὲ πῶς μὲν ψευδῆ τὰ πράγματα πῶς δὲ οἱ λόγοι, καὶ ἄλλο σημαινόμενον ψεύδους παρατίθεται· λέγεται γὰρ ἄνθρωπος ψευδὴς κατ' οὐδένα τρόπον τῶν προειρημένων τοῦ ψεύδους, ἀλλ' ὁ εὐχερὴς πρὸς τὸ ψεύδεσθαι καὶ τούτου προαιρετικὸς καὶ χαίρων τῷ ψεύδεσθαι, διὰ τοῦτο καὶ μὴ δι' ἄλλο τι, οἷον κέρδος ἢ μισθόν τινα· οὗτος γὰρ οὐκ ἔστι ψευδὴς οὐδὲ φιλοψευδής, ἀλλὰ φιλοκερδὴς ἢ εἴ τι τοιοῦτόν ἐστιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ ἄλλους ἀναπείθων ψεύδεσθαι ψευδὴς λέγεται, οὐ τῷ ποιεῖν αὐτοὺς χαίρειν τῷ ψεύδεσθαι, ἀλλὰ τῷ πείθειν πιστεύειν ὡς ἀληθέσιν οἷς ψευδόμενος λέγει ὡς οὖσιν ἀληθέσιν. οὕτω δὲ ψευδεῖς ἄνθρωποι οἱ ἀναπείθοντες ἄλλους ψεύδεσθαι λέγονται, ὡς καὶ τὰ πράγματα ψευδῆ λέγονται, ὅσα φαντασίας ψευδεῖς ποιεῖ, ὥσπερ τὰ χολοβάφινα ψευδῆ λέγεται, ὅταν χρυσῶν φαντασίαν ποιῇ, καὶ οἱ φυλετικῶς φυσήσαντες αὐτούς, ὅταν εὐεκτούντων φαντασίαν ἀποτελῶσι, καὶ περὶ ὧν εἶπε πραγμάτων ψευδῶν τῷ ἀλλοίαν φαντασίαν ἢ οἷά ἐστιν ἐμποιεῖν, ὡς αἱ γραφαὶ εἶχον καὶ τὰ ἐνύπνια. εἰπὼν δὲ τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ ψευδής, ὅτι ὁ χαίρων τῷ ψεύδεσθαι, τὸν ἐν τῷ Ἱππίᾳ Πλάτωνος λέγει λόγον παρακρούεσθαι καὶ παραλογίζεσθαι συνάγειν βουλόμενον ὡς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ψευδής τε καὶ ἀληθὴς τῷ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχειν τῶν ἐναντίων· ψευδῆ γὰρ λαμβάνει τὸν δυνάμενον ψεύδεσθαι, ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ τὸ ἀληθὲς εἰδὼς μάλιστα καὶ ὁ φρόνιμος. ἀλλ' οὐχ οὕτως ὁ ψευδὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ προαιρετικὸς τούτου καὶ εὐχερὴς καὶ χωρὶς ἐπιστάσεως λέγων καὶ χαίρων τῷ τοιούτῳ, οἷος οὐκέτι ἐστὶν ὁ φρόνιμος, καὶ ὁ τοὺς ἄλλους ψεύδεσθαι πείθων καὶ προαιρετικὸς τοῦ τοιούτου, ὃς καὶ φαῦλος εὐθύς. ἔτι δέ φησι μηδὲ τοῦτο ὀρθῶς ἐν τῷ Ἱππίᾳ εἰρῆσθαι, δηλονότι τὸ τὸν ἑκόντα φαῦλα πράσσοντα βελτίονα εἶναι τοῦ ἄκοντος, ὃ δι' ἐπαγωγῆς ψευδοῦς λαμβάνει, λέγων, ὥσπερ ὁ ἑκὼν χωλαίνων βελτίων καὶ ὑγιεινότερος τοῦ ἄκοντος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων προσποιήσεων, οὕτω καὶ τὸν ἑκόντα πράσσοντα τὰ φαῦλα βελτίω εἶναι τοῦ ἄκοντος· τὸν γὰρ ἑκόντα χωλαίνοντα ἔλαβε τὸν μιμούμενον χωλόν, ὅτι ὁ οὕτως χωλαίνων ἀμείνων τοῦ ἄκοντος· ὁ μὲν γὰρ χωλὸς ὁ δὲ οὔ· ὥστε ἡ σύγκρισις χωλοῦ καὶ φαινομένου χωλοῦ, ἐπεὶ ἄν γε τὸν ἑκόντα χωλὸν ὄντα λαμβάνῃ, ἴσως χείρων οὗτος τοῦ ἄκοντος χωλοῦ ὄντος, ὥσπερ καὶ ὁ τὸ ἦθος μοχθηρὸς ἑκὼν χείρων τοῦ ἄκοντος· ὁ γὰρ ἀκόλαστος τοῦ ἀκρατοῦς χείρων. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἑκών τε ψευδόμενος καὶ χαίρων τῷ ψεύδεσθαι χείρων τοῦ ἄκοντος.

3. δὲ ante πῶς om *A*. || ψεύδη *A*. || 5. ὁ] ὁ *M*. || 8. τις *M*. || 14. φαντασίας *M*. || 17. λέγῃ *A*. || 23. ἔτι] ὅτι *A*. || 24. δηλονότι] δῆλον *A*. || 30. χωλὸν ὄντα *AS*, om *Br*. || λαμβάνει *M*. || 32. τε] τε καὶ *A*.

(30) λέγει δὲ καὶ περὶ συμβεβηκότων τὸ πῶς ὑπάρχον συμβεβηκὸς 1025a 14.
ἔσται· ὃ γὰρ ὑπάρχει μέν τινι καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ ὅτι ὑπάρχει, οὔτε δὲ ὡς ἐξ ἀνάγκης οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐκεῖνο συμβεβηκὸς λέγεται καὶ ἔστιν. οὕτω συμβεβηκὸς τὸ θησαυρὸν εὑρεῖν τῷ ὀρύσσοντι βόθρον εἰς τὸ φυτεῦσαί τι, ἐπεὶ μήτε ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῖς ὀρύσσουσι τὸ εὑρίσκειν θησαυροὺς μήτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλὰ σπανίως φυτεύων τις ἢ ὀρύσσων εὗρε θησαυρόν, ὡς μὴ ἐκ τοῦ ὀρύσσειν γίγνεσθαι τὴν εὕρεσιν· οὔτε γὰρ τὸ ὀρύσσειν ἦν αἴτιον ἐξ ἀνάγκης τῆς εὑρέσεως τοῦ θησαυροῦ, οὔτε ἕπεται πάντως τῷ ὀρύξαντι ὡς μετ' αὐτὸ τὴν εὕρεσιν εἶναι τοῦ θησαυροῦ· διὸ καὶ ἔστι τὸ μὴ εὑρεῖν οὕτω θησαυρόν, ἀπὸ τύχης δὲ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον ποιητικὸν τῆς εὑρέσεως τοῦ θησαυροῦ τὸ ὀρύξαι. καὶ τὰ μὴ ἀπὸ τύχης οὕτω συμβεβηκότα. καὶ ὁ μουσικὸς δὲ ἂν λευκὸς ᾖ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἕπεται τῷ μουσικῷ τὸ εἶναι λευκόν. ἑξῆς δὲ καὶ πῶς κρινοῦμεν τὸ συμβεβηκὸς λέγει· ἐπεὶ 1025a 21.
γὰρ ἔστι τι ὑπάρχον, ἔστι καὶ ᾧ ὑπάρχει τὸ ὑπάρχον, καὶ ἔνιά γε τῶν ὑπαρχόντων ἢ ποῦ ὑπάρχει, οἷον ἐν μορίῳ τούτου ᾧ ὑπάρχει, ἢ ποτέ· οὐδὲ γὰρ κεκώλυται τῶν ὑπαρχόντων τινά τισι καὶ οὕτως ὑπάρχειν ὡς ἐν μέρει ὑπάρχειν, ἢ ποτὲ ἐν χρόνῳ τινὶ ὑπάρχειν· ποῦ δὲ καὶ ποτὲ καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης γινομένων τινά, ὡς ἀνατολαὶ τῶν ἄστρων καὶ δύσεις· ποῦ τε γάρ, ἐπεὶ κατὰ τοῦτο μὲν τὸ μέρος τοῦ κόσμου αἱ ἀνατολαὶ κατὰ τοῦτο δὲ αἱ δύσεις, καὶ ποτέ· οὐ γὰρ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἀνατολαὶ καὶ δύσεις, ἀλλ' ἐν μέρει· ὅτι ἂν οὖν ὑπάρχῃ μέν τινι ἢ ἁπλοῦν ἢ πῇ ἢ κατὰ χρόνον, οἷον νῦν, ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ μέρει, μὴ διὰ προηγουμένην δέ τινα καὶ ὡρισμένην αἰτίαν· τούτου γὰρ δηλωτικὸν τὸ "διότι τοδὶ ἦν ἢ νῦν ἢ ἐνταῦθα," δεικνὺς ὅτι οὐδὲ τὰ αἴτια τούτων ἀεὶ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ ποτέ, οὐδὲ τὰ ἐν μορίῳ τινὶ ἁπλῶς συμβεβηκότα ἐστίν, ἀλλὰ τότε καὶ ταῦτα γίνεται συμβεβηκότα, ὅταν μὴ ὑπάρχῃ τὸ δι' ὃ ὑπάρχει ὡρισμένον αἴτιον· οὐ γὰρ ἀπὸ τύχης ἐφλέγμηνεν ὁ δάκτυλος, εἰ εἴη αἰτία αὐτῷ τῆς φλεγμονῆς, οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἡ ἐν τῷ θέρει θέρμη· αἰτία γὰρ αὐτῇ ἡ τοῦ ἡλίου πρόοδος. "οὐδὲ δή," φησίν, "αἴτιον ὡρισμένον ἐστὶ τοῦ συμβεβηκότος, ἀλλὰ τὸ τυχόν· τοῦτο δὲ ἀόριστον." δύναται τὸ "οὐδὲ δὴ" καὶ ἀντὶ τοῦ οὐδὲν εἰρηκέναι· ἤδη γὰρ εἶπεν ὅτι μή ἐστιν αἴτιον τοῦ συμβεβηκότος διὰ τοῦ "ἀλλὰ μὴ διότι τοδὶ ἦν." οὕτως γὰρ συμβεβηκός τινι τὸ εἰς Αἴγιναν ἐλθεῖν, εἰ μὴ διὰ τοῦτο ἔπλει ὡς Αἰγίνῃ προσέξων.

7. αἴτιον scripsi c. *S*, αὐτῷ *AMBr*. ‖ 9. fort. ἔστι μὲν τό. ‖ 13. καὶ] οὐ *A*. ‖ 14. ἔστι καὶ — ὑπάρχον] οἷον ἐν μορίῳ τούτῳ ᾧ ὑπάρχει τὸ ὑπάρχον *A*. ‖ 16. ποτὲ καὶ ἐν *M*. ‖ 20. ὅτι ἂν οὖν *A*, ὁτιοῦν ἂν *Br*. ‖ ἁπλοῦν] lege ἁπλῶς c. *S*. ‖ 21. νῦν] οὖν *M*. ‖ δέ *MS*, τέ *ABr*. ‖ 22. τινι *M*. ‖ ἦν addidi e *S*. ‖ 23. ποτέ, οὐδὲ τὰ] ποτέ, οὐδὲ τὴν *M*. ‖ 27. αὐτῷ *M*.

1025a 28. "γέγονε μὲν δὴ ἢ ἔστι τὸ συμβεβηκός," ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ γέγονεν οὐδὲ προηγουμένως, ἀλλὰ τῷ ἕτερον γενέσθαι τοῦτο συνέβη. τοῦ γὰρ πλεῖν προηγουμένως γεγονότος γέγονε τὸ ἐν Αἰγίνῃ γενέσθαι, οὐ τούτου χάριν πλέοντος· τοῦ γὰρ εἰς Αἴγιναν ἐλθεῖν ὁ χειμὼν αἴτιος κωλύσας ἐλθεῖν ἐκεῖ οὗ χάριν ἔπλει· οὐ καθ' αὑτὸ οὖν γέγονεν οὐδὲ αὑτὸ ἦν τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἑτέρῳ γινομένῳ ἐπιγέγονε. τοῦ γὰρ τὸ γινόμενον μὴ γενέσθαι ὁ χειμὼν αἴτιος καὶ οὐ τὸ πλεῖν· ἄλλου γὰρ χάριν
1025a 30. ἐγίνετο τοῦτο. εἰπὼν δὲ καὶ ταῦτα περὶ τοῦ συμβεβηκότος λέγει καὶ ἄλλο τι τοῦ συμβεβηκότος σημαινόμενον· ὅσα γὰρ ὑπάρχει μέν τισι καθ' αὑτά, μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ δὲ αὐτοῦ μηδὲ ἐν τῷ ὁρισμῷ ἐστί, καὶ αὐτὰ συμβεβηκότα ἐστί, περὶ ὧν καὶ αἱ ἀποδόσεις γίνονται. οὕτως ὑπάρχει τῷ τριγώνῳ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν· ἔστι μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον αὐτῷ, οὐ μὴν ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ αὐτοῦ τῷ τὴν οὐσίαν δηλοῦντι τοῦ τριγώνου περιέχεται, εἴγε τριγώνου λόγος ἐστὶ σχῆμα τὸ ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενον. καὶ τὰ μὲν οὕτως συμβεβηκότα, φησίν, ἐνδέχεται ἀΐδια εἶναι, τῶν δὲ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον οὐδέν. τὸ δὲ "ἐνδέχεται" εἶπεν ἤτοι ἐπεὶ μὴ περὶ τούτου νῦν προηγουμένως λέγων ἐποιεῖτο τὸν λόγον, ἐπεί γε δοκεῖ τὰ οὕτως ὑπάρχοντα ἀΐδια εἶναι· ἢ εἰ ἐνδέχεται ὅλον εἶδος ζῴου μὴ ἀΐδιον εἶναι, φέρε εἰπεῖν τοὺς τέττιγας, οὐδ' ἂν τὰ τούτοις καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα καὶ οὕτω συμβεβηκότα ἀΐδια εἴη. τῶν δὲ πρώτων εἰρημένων οὐδὲν οἷόν τε ἀΐδιον εἶναι· ὃ γὰρ μήτε ἐξ ἀνάγκης μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ γίνεται ἢ ἔστι, πῶς ἂν ἀΐδιον εἴη; γράφεται δὲ καὶ ἔν τισι "καὶ ἄν τε ἀΐδια αἴτια," καὶ εἴη ἂν ἡ γραφὴ αὕτη δηλοῦσα ὅτι πρὸς ἀπόδειξιν χρήσιμα τὰ οὕτως συμβεβηκότα· δι' αὐτῶν γὰρ αἱ ἀποδείξεις. ταύτῃ δὲ τῇ γραφῇ εἴη ἂν καὶ τὸ ἐπιφερόμενον ἀκόλουθον τὸ "λόγος δὲ τούτου ἐν ἑτέροις." περὶ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ οὕτως ὑπαρχόντων καὶ τῶν αἰτίων ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς εἴρηκε· τίνα γὰρ αἴτια ἀποδείξεων, ἐν ἐκείνοις εἴρηται· οὐ γὰρ τὰ ὁπωσοῦν συμβεβηκότα, ἀλλὰ τὰ καθ' αὑτὰ ἐν οἷς ἐστὶ καὶ οὕτω συμβεβηκότα. ἢ τὸ "ὅσα ὑπάρχει ἑκάστῳ καθ' αὑτά καὶ μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄντα" εἴρηκεν ὡς ἴσον τῷ ὅσα ὑπάρχει ἑκάστῳ κατ' αἰτίαν τινὰ ὡρισμένην, μὴ μέντοι οὕτως ὡς εἶναι αὐτοῦ ἐν τῇ οὐσίᾳ.

1. μὲν δὴ] μηδὴ *A.* || 1. 2. προηγουμένως coni., προσηγμένως *AMBr*, *ex sententia S.* || 2. τῷ] τὸ *M.* || 6. τοῦ *AS*, τοῦτο *Br.* || καὶ] ἐστὶν *M.* || 7. καὶ ante ταῦτα om *A.* || 16. λέγων] λέγει *A*1. || ὑπερέχοντα *A.* || 20. "καὶ — 21. αἴτια"] *et haec causae propriae sunt S.* || 21. χρήσιμος *A.*

ΕΙΣ ΤΟ Ε.

Πολλάκις τὴν προκειμένην ἐπιστήμην τὸ ὂν ᾗ ὂν εἰδέναι ἀποφηνάμενος (αἱ γὰρ ἄλλαι μέρος τι τοῦ ὄντος ἀποτεμόμεναι περὶ ἐκεῖνο πραγματεύονται, οὐχὶ τὴν φύσιν ἐκείνου ζητοῦσαι, οὐδὲ θεωροῦσαι αὐτὸ ὡς ὄν, ἀλλ' ὃ συνέβη αὐτῷ· ἡ γὰρ ἀστρονομία οὐ τὴν φύσιν τῶν ἀστέρων ζητεῖ καὶ θεωρεῖ, ἀλλὰ κινήσεις αὐτῶν καὶ προποδισμοὺς καὶ ἀναποδισμούς) — πολλαχοῦ δή, ὡς εἴρηται, τὴν προκειμένην ἐπιστήμην τὸ ὂν ᾗ ὂν γιγνώσκειν εἰπών, ἐξ ὧν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ σκιωδῶς ἐμφαίνει καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς λαμπρότερον, ἐκείνην λέγει τὴν ἐπιστήμην εἰδέναι τὸ ὂν ᾗ ὂν τὴν ἑκάστου τὸν ὁρισμὸν εἰδυῖαν καὶ ὅπως ἕκαστον ὁρίζεσθαι προσήκει διορίζουσαν, εἴτε νοητὸν εἴτε ἄλλο τι, καὶ τίνων μέν εἰσιν ὁρισμοὶ τίνων δὲ οὐκ εἰσίν. εἰ δὲ ἡ προκειμένη πραγματεία τοιαύτη τις ἀναφανείη, αὕτη ἂν εἴη ἡ τὸ ὂν ᾗ ὂν γινώσκουσα. καὶ εἴπερ ἐστὶν ὁποίαν αὐτήν φαμεν εἶναι, εἴτε μή, ἐν τοῖς ἑξῆς ἅπασι βιβλίοις εἰσόμεθα. ἐπὶ δὲ τὴν τῶν λεγομένων ἐξήγησιν ἰτέον.

(1) "αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων." ὑπομιμνήσκει πάλιν 1025b 3.
ἡμᾶς τῶν πολλάκις ῥηθέντων ὅτι τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ ζητεῖται τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων. ζητεῖ δὲ τὰ αἴτια τῶν ὄντων δηλαδὴ ᾗ ὄντα εἰσίν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ ἀρχὴ καθολικωτέρα ἐστὶ τοῦ αἰτίου καὶ διὰ τί καὶ πῶς καθολικωτέρα πολλάκις εἴρηται· ὅτι δὲ τὰ αἴτια τῶν ὄντων ᾗ ὄντα ἐστὶν ἡ προκειμένη πραγματεία σκοπεῖται, δείκνυσιν ἐκ τοῦ μηδεμίαν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ πάσας παραχωρεῖν τῇ προκειμένῃ τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ὡς κυρίᾳ καὶ δεσποίνῃ αὐτῶν. "ἔστι γάρ," φησίν, "αἴτια ὑγιείας καὶ εὐεξίας," ὑγιείας μὲν φέρε εἰπεῖν καθάρσεις καὶ φλεβοτομίαι· εὐεξίας δὲ εἰ τύχοι γυμνάσια· "καὶ τῶν μαθηματικῶν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια καὶ στοιχεῖα, καὶ ὅλως πᾶσα ἐπιστήμη διανοητική" ἢ πρακτική (ταύτην γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "ἢ μετέχουσά τι διανοίας·" οὐ γὰρ ἄνευ διανοίας τὰ πρακτὰ πράττεται) περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν, ἢ ἀκριβεστέρας ἢ ἁπλουστέρας. ἀκριβέστεραι μὲν γὰρ ἀρχαὶ γεωμετρίας τῶν τῆς ἀστρονομίας ἀρχῶν, καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς τοῦ τῆς γεωμετρίας τιμιώτερον, ὡς ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς ἡμῖν εἴρηται. ἀκριβέστεραι μὲν οὖν αἱ τῆς γεωμε-

Tit. μιχαὴλ τοῦ ἐφεσίου σχόλια εἰς τὸ ε τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ ἀριστοτέλους *A*, ἀλεξάνδρου ἀφροδισιέως ὑπέμνημα εἰς τὸ ε τοῦ ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικά *M*. ‖ 2. ἀποτεμνόμεναι *MBr*. ‖ 7. καὶ — λαμπρότερον] *apertius in consequente, illustrius etiamnum in posterioribus S*. ‖ 7. ante λέγει add εἶναι *A*. ‖ 8. τὸν om *A*. ‖ 16. ζητεῖ] ζητεῖται coni. *Hk*. ‖ 16. 17. ᾗπερ ὄντα ἐστίν *M*. ‖ 21. ὑγείας *M*. ‖ 23. ἐστὶν *M*. ‖ 25. ante περὶ add καὶ *M*. ‖ 27. καὶ τὸ] fort. καίτοι τὸ c. *S*. ‖ 28. ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς] cf. praef.

τρίας, ὅτι ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις αὐτῆς λίαν εἰσὶν ἀναντίρρητοι· πᾶσαι δέ, ὥσπερ λέγομεν, περὶ ἀρχὰς καὶ αἰτίας. ἀλλὰ πᾶσαι αὗται περὶ ὄν τι, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ἀλλὰ τὶ τοῦ ὄντος καὶ γένος τι καὶ ὑποκείμενον περιγραψάμεναί τε καὶ ἀποτεμόμεναι περὶ τὰς αἰτίας τούτου πραγματεύονται, ἀλλ' οὐ περὶ τὰς τοῦ ὄντος ἁπλῶς, οὐδὲ τὸ ὂν ᾗ ὂν ζητοῦσιν· οὐδὲ τοῦ τί ἐστι καὶ τῆς οὐσίας οὐδένα λόγον ποιοῦνται, "ἀλλ' ἐκ τούτου αἱ μὲν αἰσθήσει ποιήσασαι αὐτὸ δῆλον," ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ τὰ αἴτια τῶν συνθέτων σωμάτων καὶ τὰ στοιχεῖα τῇ αἰσθήσει πεποίηκε δῆλα. ὁρῶσα γὰρ ἐς τέτταρα ἁπλῶς σώματα διαλυόμενα ἔγνω ὅτι ἐξ αὐτῶν συνίστανται. ἀλλὰ δὴ ὅτι καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ τὸ μὲν ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, τὸ δὲ πῦρ ξηρὸν καὶ θερμόν, καὶ ταῦτα τῇ αἰσθήσει δῆλα ποιεῖται, οὐ τῷ λόγῳ. φυσικοῦ γάρ ἐστιν ἡ καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον τὸ τῷ λόγῳ καὶ τῇ ἀποδείξει δεικνύναι τὸ πῦρ ξηρὸν καὶ θερμὸν ἢ τὴν γῆν ξηρὰν καὶ ψυχράν, τὸν δ' ἀέρα θερμὸν καὶ ὑγρόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἰατρική, ὥσπερ εἴρηται, αἰσθήσει ταῦτα δῆλα ποιήσασα ἀποδείκνυσι τὰ ὑποβεβλημένα αὐτῇ. ἡ δὲ ἀριθμητικὴ οὔτε τῇ αἰσθήσει οὔτε τῷ λόγῳ δῆλον ποιεῖ τί ἐστι μονάς, ἀλλ' ὑποτίθεται ὅτι μονάς ἐστιν οὐσία ἄθετος, καὶ ἡ γεωμετρία ὅτι τὸ σημεῖόν ἐστιν οὐσία θετὴ ἧς οὐ μέρος οὐθέν· καὶ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα· καὶ τὰ λοιπὰ δὲ διὰ τούτων οὕτως ἀποδεικνύουσι τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει καὶ τῷ ὑποκειμένῳ περὶ ὅ εἰσιν, ἀριθμητικὴ μὲν γὰρ τὰ τῶν ἀριθμῶν πάθη περὶ οὓς ἐστι, γεωμετρία δὲ τὰ τῶν μεγεθῶν, καὶ ὅλως τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τοῖς μεγέθεσι πάθη. ὁμοίως δὲ ταύταις καὶ ἡ ἰατρικὴ τὰ οἰκεῖα. διὰ τούτων ἑκάστη τούτων τὰ οἰκεῖα δείκνυσιν ἢ ἀναγκαιότερον ἢ μαλακώτερον. ὧν μὲν γὰρ αἱ ἀρχαὶ ἀκριβέστεραι, καὶ αἱ ἀποδείξεις ἀναγκαιότεραι, ὡς αἱ τῆς γεωμετρίας· ὧν δὲ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀκριβείας ἐκπεφεύγασι, τούτων καὶ αἱ ἀποδείξεις μαλακώτεραι, ὡς αἱ τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς ἰατρικῆς. οὕτω μὲν οὖν τὸ τί ἐστι καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸν ὁρισμὸν τὸν οἰκεῖον ἑκάστη δῆλον ποιήσασα ἢ τῇ αἰσθήσει ἢ καθ' ὑπόθεσιν λαβοῦσα δείκνυσι τὰ ὑπ' αὐτήν. ἀλλ' εἰ ἡ ἐκ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἐπαγωγῆς πίστις οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ὡς ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ δέδεικται (πρὸς πᾶσαν γὰρ ἐπαγωγὴν δύναταί τις ἐνίστασθαι καὶ μὴ ἐᾶν τὸ καθόλου συμπεραίνειν), φανερὸν ὅτι ἀπόδειξις οὐσίας καὶ τοῦ τί ἐστι καὶ τοῦ ὁρισμοῦ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς, ἀλλ' ἔστιν ἄλλος τις τρόπος, ὃν ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ παραδώσει. οὐ μόνον δὲ τὸ τί ἐστι τοῦ πυρὸς ἡ ἰα-

1. λίαν εἰσὶν om *M*. ‖ 2. ὄν τι scripsi c. *S*, ἔν τι *AMBr*. ‖ 3. ἀλλὰ τοῦ ὄντος γένος *MBr*. ‖ 4. ἀποτεμνόμεναι *MBr*. ‖ περὶ τὰς αἰτίας τούτου om *MBr*. ‖ 11. ἐκείνου *M*. ‖ 15. ἀλλὰ ὑποτίθεται ὅτι μονὰς iterat *M*. ‖ 17. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ καὶ διὰ τούτων ἀποδείκνυσι *M*. ‖ 18. περὶ οὗ ἐστιν *M*. ‖ 21. ἑκάστη τούτων ἑκάστη *A*. ‖ 24. post ὡς αἱ iterat τῆς γεωμετρίας· ὧν δὲ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀκριβείας ἐκπεφεύγασι *M*. ‖ 26. ἢ τῇ α. ἢ κ. ὑπόθεσιν om *S*. ‖ ἢ καθ' ὑπόθεσιν] ἢ ὑπόσχεσιν *A*. ‖ 28. Ἀναλ. Ὑστ. I, 31. ‖ 29. ante φανερὸν add διόπερ *A*. ‖ 31. τούτῳ *A*.

τρική (φέρε γὰρ ἐπὶ ταύτης τὸν λόγον ποιήσωμεν) οὐκ ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μή ἐστιν ἄνθρωπος πραγματεύεται οὐδὲ λέγει. καὶ τοῦτο εἰκότως· ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἄλλως ἦν δυνατὸν δειχθῆναι ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, εἰ μὴ ἐδείχθη ὅτι ἐστὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἀδύνατον δὲ τοῦτο δειχθῆναι (τοῦ γὰρ ὁρισμοῦ ἀπόδειξις μὲν οὐκ ἔστι, δι' ἀποδείξεως δὲ δηλοῦται, ὡς αὐτὸς αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν τῷ B τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν εἴρηκεν), φανερὸν ὅτι οὐδ' ὡς ἔστιν ἄνθρωπος δειχθήσεται. ἐπεὶ δέ, ὡς εἴρηται, τῆς αὐτῆς ἐστὶ διανοίας τὸ τί ἐστι δῆλον ποιεῖν καὶ τὸ εἰ ἔστι, τὸ δὲ τί ἐστι δῆλον οὐ ποεῖ οὐδ' ἀποδείκνυσιν, δῆλον ὡς οὐδὲ τὸ εἰ ἔστιν ἀποδείξει. ὅτι δὲ ἐξ ἀνάγκης τῇ τοῦ εἰ ἔστι δείξει ἕπεται καὶ τὸ τί ἐστι δεικνύναι, καὶ ἀδύνατόν ἐστι τὸν τὸ εἰ ἔστι δεικνύντα μὴ καὶ τὸ τί ἐστι δεῖξαι, δῆλον. εἰ γάρ τις ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος ἡμῖν παρακελεύεται δεῖξαι, εἰ λέγοιμεν πρὸς αὐτόν, ἆρά γε εἴ τις δείξειεν ὡς ἐστὶ ζῷον, δώσεις ὅτι καὶ ἔστιν ἄνθρωπος, φανερόν ἐστιν ὅτι οὐ συμφήσει· ἐρεῖ γὰρ προχείρως ὅτι καὶ ὁ ἵππος ζῷόν ἐστι· πῶς δὴ ἐκ τοῦ ὅτι ζῷον ἐστὶ δεῖξαι δειχθήσεται ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος. εἰ δὲ λέγοιμεν, τί δέ, εἴπερ δειχθείη ὡς ἐστὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁμολογήσεις ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος; φανερόν ἐστιν ὡς δώσει τοῦτο καὶ ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο, καλῶς ἄρα ἐλέγετο ὅτι τῷ εἰ ἔστιν ἄνθρωπος δεικνύναι μέλλοντι ἕπεται τὸ τί ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ δεικνύναι.

"ἐπεὶ δὲ καὶ — τοῦ ὄντος." πρόκειται αὐτῷ δεῖξαι ὅτι ἡ φυσικὴ θεωρητική 1025b 18.
τίς ἐστιν ἀλλ' οὐ πρακτική, καὶ ὅτι περὶ τοιοῦτον ὂν ἀναστρέφεται ἔχον ἀρχὴν κινήσεως καὶ ἠρεμίας ἐν ἑαυτῷ, τοῦτο δέ ἐστι τὸ φυσικὸν σῶμα. ἀλλ' εἰ περὶ σῶμα ἔχον ἀρχὴν κινήσεως καὶ ἠρεμίας καταγίνεται, τὸ δὲ κυκλοφορικὸν ἅπαν καὶ οὐράνιον σῶμα ἀρχὴν τοῦ κινεῖσθαι ἔχει τοῦ δ' ἠρεμεῖν ἀρχὴν οὐκ ἔχει, τὸ οὐράνιον οὐκ ἐστὶ σῶμα φυσικόν. ἢ καὶ αὐτὸ τοῦ ἠρεμεῖν ἔχει ἀρχήν. αὐτὸ γὰρ τὸ ἀεὶ περὶ τὸ αὐτὸ περιστρέφεσθαι καὶ ἀμείβειν τόπον ἠρεμεῖν ἐστί, καὶ κινεῖται ἀκινήτως καὶ ἠρεμεῖ θαυμαστῶς κινούμενον. ἀναγκαίως δὲ τὴν τοῦ ὅτι ἡ φυσικὴ θεωρητική τίς ἐστι δεῖξιν ποιεῖται· διὰ γὰρ τοῦ δεῖξαι ὅτι θεωρητική τις τυγχάνει οὖσα δείκνυσιν ὅτι τῆς ὕλης καὶ μᾶλλον τὸ εἶδος ἐπισκέπτεται, τὸ δὲ εἶδός ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. εἰ δὲ μᾶλλον τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου θεωρεῖ, δεῖ μὴ λανθάνειν τὸ τί ποτέ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, ὃ καὶ πρόκειται ζητηθῆναι. ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ τί ἦν εἶναι ζήτησις ἀναγκαίως ἀναφαίνεται. ἐπειδὴ γὰρ ἡ παροῦσα πραγματεία τὸ ὂν ᾗ ὂν ζητεῖ καὶ τὰς

6. Ἀν. Ὑστ. II, 8. p. 93b 16. ‖ 7. δῆλον] δηλωτικὸν *M.* ‖ 8. ὡς] ὅτι *Br*, om *M.* ‖ 10. εἰ ante ἐστι om *A.* ‖ 10. δεῖξαι δῆλον *M*, δεικνύναι *A.* ‖ 12. καὶ om *M.* ‖ 13. συμφήσει] συμβήσεται *M.* ‖ 14. ὅτι ante ζῷον, et δειχθήσεται om *M.* ‖ ἔστιν ἄνθρ.] καὶ ἄνθρ. *M.* ‖ λέγοιμεν] λέγοι *A.* ‖ 15. εἴπερ] εἰ *M.* ‖ 16. καλῶς] καὶ ὡς *M.* ‖ 17. τῷ — μέλλοντι om *M.* ‖ 20. ἀναστρέφει *A.* ‖ 21. αὐτῷ *M.* ‖ 23. οὐκ ἔχει — 24. ἔχει ἀρχὴν om *M.* ‖ 28. καὶ μᾶλλον τὸ εἶδος] τὸ εἶδος μᾶλλον *M.* ‖ 29. post εἶναι add τῆς ὕλης *M.* ‖ 31. πραγματεία] ἐπιστήμη *A.*

τούτου ἀρχάς, τὸ δὲ τὸ ὂν ᾗ ὂν γιγνώσκειν ἐστὶ τὸ δύνασθαι παντὸς τὸ τί ἦν εἶναι δῆλον ποιεῖν, φανερὸν ὅτι καὶ ἡ ζήτησις ἀναγκαία ἐστί. δείκνυσι δὲ ὅτι ἡ φυσικὴ θεωρητική ἐστι δυνάμει συλλογιζόμενος ὧδε· ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἐστί, πᾶσα ἐπιστήμη ἢ θεωρητικὴ ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητική ἐστιν· καὶ ἡ φυσικὴ [ἔσται] ἐπιστήμη ἢ θεωρητικὴ ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἔσται· ἀλλὰ μὴν οὔτε πρακτικὴ οὔτε ποιητική ἐστι· θεωρητικὴ ἄρα. καὶ ὅτι μὲν ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη ἢ πρακτικὴ ἢ θεωρητικὴ ἢ ποιητική ἐστιν, ὡς σαφὲς καὶ λίαν ἐναργὲς παρῆκε καὶ οὐκ ἀποδείκνυσι· τὴν δὲ πρόσληψιν τήν, ἀλλὰ μὴν οὔτε πρακτικὴ οὔτε ποιητική, δείκνυσιν ὧδε. σημειωτέον δὲ ὅτι κοινότερον καὶ τὰς τέχνας ἐπιστήμας λέγει. δείκνυσιν οὖν τὴν πρόσληψιν ὧδε. τῶν πρακτῶν καὶ ποιουμένων αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἠρεμίας οὐκ εἰσὶν ἐν αὐτοῖς. τῶν φυσικῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ἐν αὐτοῖς εἰσί· τὰ φυσικὰ ἄρα οὔτε πρακτά εἰσιν οὔτε ποιητά. καὶ ἡ περὶ τὰ φυσικὰ ἄρα ἐπιστήμη οὔτε πρακτική ἐστιν οὔτε ποιητική. καὶ ἡ μὲν συναγωγὴ τοῦ λόγου καὶ ἡ ἔφοδος δήλη. αὐτὸς δὲ εἰπὼν "τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ ἀρχὴ" συνήγαγεν "ἢ νοῦς ἐστὶν ἢ τέχνη ἢ δύναμίς τις·" τὰ γὰρ ποιοῦντα ἢ νοΐ ἢ τέχνῃ ἢ τῇ ἀπὸ τοῦ νοὸς καὶ τῆς τέχνης δυνάμει τὸ ποιούμενον ποιεῖ. μήποτε δὲ τὸ "τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν" οὐκ ἐνεργητικῶς δεῖ ἀκούειν, ἵνα ἐπὶ τῶν αἰτίων ἐξακούηται, ἀλλὰ παθητικῶς, ἵν' ᾖ "τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν" ἀντὶ τοῦ τῶν ποιουμένων. καὶ ὅτι τοῦτο ἀρχὴ οὕτως αὐτῷ εἴληπται, τεκμαίρομαι ἐκ τοῦ ἐπαγομένου τοῦ "τῶν δὲ πρακτῶν ἐν τῷ πράττοντι ἡ προαίρεσις," καὶ εἴπερ οὕτως ἀκούειν αὐτοῦ χρή, σαφὲς ἂν εἴη τὸ λεγόμενον καὶ μετὰ τῷ "τὸ ἐν τῷ ποιοῦντι" ἀντὶ τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐξελάβομεν. δεῖ οὖν, εἴ τι χρὴ τῇ ἐμῇ μαντείᾳ προσέχειν, οὕτως ἀκούειν τοῦ ῥητοῦ. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ποιουμένων, εἴτε νοῦς ἐστὶν εἴτε τέχνη εἴτε δύναμίς τις, ἐν τῷ ποιοῦντί ἐστιν ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ποιουμένοις, οὕτως καὶ τῶν πρακτῶν ἀρχὴ οὖσα ἡ προαίρεσις οὐκ ἐν τῷ πρακτῷ ἀλλ' ἐν τῷ πράττοντι. εἰ γὰρ ταὐτὸν τὸ πρακτὸν καὶ τὸ προαιρετόν, οὐκ ἔστι δὲ ἐν τῷ προαιρετῷ ἡ προαίρεσις, δῆλον ὡς οὐδ' ἐν τῷ πρακτῷ. ἔστι

1. τὸ ante ὂν om *M*. ‖ 3. ὧδε] οὕτως *M*. ‖ 4. καὶ ἡ φυσικὴ — 5. ἔσται om *MS*. ‖ 6. ἄρα] ἔσται *A*. ‖ 7. 8. παρείασε *A*. ‖ 8. τήν ante ἀλλὰ om *M*. ‖ 9. 10. ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας *M*. ‖ 10. πρακτικῶν *M*. ‖ 11. τῆς κινήσεως — 12. τὰ αἴτια om *M*. ‖ 13. εἴσιν] ἐστιν *M*. ‖ 14. δήλη] τῆς πρακτικῆς ἂν εἴη *A*. ‖ 15. ἡ ἀρχὴ] ἀρχὴν *A*. ‖ συνήγαγεν *M*, fort. ἐπήγαγεν c. *S*. ‖ 16. ποιοῦντα scripsi c. *S*, νοοῦντα *A*. ‖ τὰ γὰρ — 17. ποιεῖ *AS*, ἀπὸ νοῦ δηλαδὴ προιοῦσα καὶ τέχνης, δυσχέρειαν ἐποίησεν ἐν τῷ λόγῳ *M*. ‖ 19. καὶ ὅτι — 19. 20. εἴληπται emendanda e *S immo vero sic ab initio scriptum fuisse*. ‖ 20. πράττοντι *M S*, πράττειν *ABr*. ‖ 21. καὶ εἴπερ — 22. ἐξελάβομεν om *M*. ‖ 21. 22. καὶ μετὰ — ἐξελάβομεν locus corruptus, *nec opus erit illud "in ipso efficiente" pro in ipsis intelligere S*. ‖ 22. εἴ τι — 23. προσέχειν om *M*.

δὲ ποιητικὴ μὲν ἐπιστήμη, ὡς ἐν τοῖς Νικομαχείοις ἐπιγραφομένοις Ἠθικοῖς εἴρηκε πλατύτερον, ἧς τὸ ἔργον καὶ μετὰ τὴν ἐνέργειαν μένει, ὡς ἡ οἰκοδομική, μετὰ γὰρ τὴν οἰκοδόμησιν ἔστι τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ οἰκία· πρακτικὴ δὲ ἡ ὀρχηστική, οὐδὲν γὰρ μετὰ τὴν ὄρχησιν λείπεται. δῆλον οὖν ὅτι ἡ φυσικὴ θεωρητική τίς ἐστι, συμπεραίνεται καί φησιν, "ὥστε εἰ πᾶσα διάνοια ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἢ θεω- 1025*b* 25.
ρητική, ἡ φυσική," εἰ μήτε πρακτικὴ μήτε ποιητική ἐστι (τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν), "θεωρητική τις ἂν εἴη," ἀλλὰ θεωρητικὴ περὶ φυσικὸν πρᾶγμα· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "περὶ τοιοῦτον ὄν, ὅ ἐστι δυνατὸν κινεῖσθαι." ὡς ἐν τῇ θεωρητικῇ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ εἴρηται ὅτι καὶ ἡ ὕλη οὐσία ἐστὶ καὶ μάλιστα τὸ εἶδος, εἰπὼν ὅτι θεωρητική ἐστι περὶ τοιοῦτον ὂν ὅ ἐστι δυνατὸν κινεῖσθαι, ἐπήγαγε "καὶ περὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ," ἴσον λέγων, ὅτι ἔστι μὲν ἡ φυσικὴ καὶ περὶ τὴν ὑλικὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἐπ' ἔλαττον, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστι περὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος. εἰπὼν δὲ ὅτι περὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ προσθεὶς τὸ "οὐ χωριστὴν μόνον," δοκεῖ λέγειν ὅτι περὶ εἶδός ἐστιν οὐ χωριστὸν μόνον ἀλλὰ καὶ ἀχώριστον. οὐ τοῦτο δὲ λέγει ὅτι καὶ περὶ χωριστόν ἐστι καὶ περὶ ἀχώριστον, ἀλλὰ τὸ οὐ χωριστὸν μόνον ἀντὶ τοῦ μόνον οὐ χωριστὸν εἶπεν, ἤτοι περὶ οὐσίαν μόνον ἀχώριστον καὶ μὴ δυναμένην χωρίζεσθαι τῆς ὕλης.

ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει "δεῖ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸν λόγον πῶς ἐστὶ μὴ λαν- 1025*b* 28.
θάνειν," τουτέστι δεῖ μὴ λανθάνειν πῶς ἐν τοῖς φυσικοῖς δεῖ ζητεῖν τὸ τί ἐστι καὶ τὸν λόγον, ἆρα δεῖ ὁριζομένους φυσικὸν πρᾶγμα καὶ τὴν ὑποκειμένην τῷ ὁριστῷ ὕλην περιλαμβάνειν ἐν τῷ ὁρισμῷ ἢ οὔ. εἰ γὰρ περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τὴν ζήτησιν ποιούμενοι ἀγνοοῦμεν εἴτε μετὰ τῆς ὕλης εἴτε ἄνευ αὐτῆς χρὴ ὁρίζεσθαι, μηδέν ἐστι ποιεῖν. εἰπὼν οὖν ὡς ἄνευ τούτου τὸ ζητεῖν οὐδὲν ποιεῖν ἐστί, διαίρεσιν ποιεῖται, δεικνὺς ὅτι ἀνάγκη τὸν ὁριζόμενον φυσικόν τι πρᾶγμα καὶ τὴν ὕλην ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβάνειν καὶ ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ αὐτῆς ὁρίζεσθαι. ταῦτα δὲ πάντα προοπλίζει τε καὶ προκατασκευάζει, ἵνα ἐκ τούτων δείξῃ ὅτι τὸ φυσικὸν εἶδος χωριστὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἄνευ ὕλης οὐ δύναται εἶναι, ὡς οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι ἔλεγον. ποιεῖται δὲ διαίρεσιν λέγων "τῶν δὲ ὁριζομένων καὶ τῶν τί ἐστι," τουτέστι τῶν ὁριζομένων καὶ ὧν τὸ τί ἐστιν ἀποδίδομεν, τὰ μέν ἐστιν ὡς τὸ σιμόν· ὥσπερ γὰρ τὸ σιμὸν ἀδύνατόν ἐστιν ὁρίσασθαι μὴ λαμ-

1. Ἠθ. Νικ. VI, 4. ‖ 4. οὐδὲν γάρ] ἧς οὐδὲν *M*. ‖ δῆλον — ἐστι om *M*. ‖ 5. συμπεραίνεται δὴ καί *MBr*. ‖ 8. ὡς] fort. ἐπεὶ δὲ c. *S*. ‖ 8. 9. ὥστε θεωρητικὴ καὶ φυσικὴ εἴρηται *M*. ‖ ἐν τῇ θ. καὶ om *S*. ‖ 10. post εἰπὼν add δὲ *MBr*. ‖ 12. οὐσίαν] αἰτίαν *MBr*. ‖ 14. καὶ προσθεὶς] προσέθηκε *MBr*. ‖ χωριστὴν] χωριστὴ *MBr*. ‖ post δοκεῖ add δὲ *MBr*. ‖ 23. αὐτῆς] τῆς ὕλης *M*. ‖ 29. 30. τῶν δὲ ὁρ. κ. τῶν] ἔστι δὲ τῶν ὁριζομένων *A*. ‖ 31. γὰρ om *M*.

βάνοντας τὴν ῥῖνα τὴν ὡς ὕλην ὑποκειμένην αὐτῷ, οὕτω καὶ τὰ φυσικὰ εἴδη ἀδύνατον ὁρίζεσθαι χωρὶς ὕλης, ὕλην λέγων, ὡς ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ ἐρεῖ, τὸ γένος καὶ τὰς πρὸ τῆς τελευταίας διαφορᾶς διαφοράς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὅπως λέγεται ἐροῦμεν ὅταν καὶ αὐτὸς προηγουμένως περὶ τούτου λέγῃ. τὰ μὲν οὖν εἰσὶν ὡς τὸ σιμὸν τὰ δ' ὡς τὸ κοῖλον. διαφέρει δὲ τὸ σιμὸν καὶ τὸ κοῖλον ὅτι τοῦ μὲν σιμοῦ τὸ ὑποκείμενον ὡρισμένον ἐστίν, ἡ ῥίς· ἄνευ γὰρ ῥινὸς τὸ σιμὸν οὐκ ἔστι· σιμὸν γὰρ λέγοντες ῥῖνά φαμεν κοίλην· ἡ δὲ κοιλότης οὐχ ὡρισμένον ἔχει τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ἐν αἰσθητῇ καὶ φυσικῇ ὕλῃ, ἔστι δὲ καὶ χωρὶς ὕλης αἰσθητῆς. καὶ ἐν μὲν αἰσθητῇ ὕλῃ ὅτι ἔστι δῆλον, ἔστι γὰρ καὶ γῆ κοίλη καὶ σίδηρος καὶ ξύλον καὶ ἄλλα πολλά. ἀλλὰ καὶ ἐν μὴ αἰσθητῇ ἐστί, δυνάμεθα γὰρ νοεῖν κοῖλον μήτε ἐν σιδήρῳ ὂν μήτε ἐν ξύλῳ μήτε ἔν τινι τῶν ὄντων καὶ αἰσθητῶν, σιμὸν δὲ ἄνευ ὑποκειμένου οὐ δύναταί τις νοεῖν. εἰπὼν οὖν ὅτι τῶν ὁριζομένων τὰ μέν ἐστιν
1026a 4. ὡς τὸ σιμὸν τὰ δὲ ὡς τὸ κοῖλον ἐπάγει· "εἰ δὴ πάντα τὰ φυσικὰ ὁμοίως τῷ σιμῷ λέγονται," τουτέστιν ὥσπερ ἐκεῖνο, οὕτως καὶ ταῦτα ἄνευ ὑποκειμένου καὶ ὕλης οὐ δύναται νοεῖσθαι (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "οὐδενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως αὐτῶν ὁ λόγος," κίνησιν εἰπὼν τὴν ὕλην), δῆλον ὅτι ἐν τοῖς φυσικοῖς τὸ τί ἐστι καὶ τὸ ὁρίζεσθαι μετὰ τῆς ὕλης δεῖ ζητεῖν. τοσοῦτον δὲ χρεία τῷ φυσικῷ τῆς ὕλης εἰς τὸ ὁρίζεσθαι, ὥστε καὶ τὰς ἀλόγους ψυχὰς θεωρεῖ καὶ ὁρίζεται ὁ φυσικὸς διὰ τὸ μὴ ἄνευ ὕλης εἶναι, μηδὲ χωριστοὺς τοῦ ὑποκειμένου αὐταῖς. εἰ δὲ καὶ τὰς λογικὰς θεωρεῖ, ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς ἡ αἰτία ἡμῖν εἴρηται. εἰπὼν δὴ ἀνωτέρω "εἰ δὴ πάντα τὰ φυσικὰ ὁμοίως τῷ σιμῷ λέγονται," τίνα ἐστὶν ὁμοίως τῷ σιμῷ λεγόμενα φυσικὰ σαφῶς κατέλεξεν, οἷον ῥίς, ὀφθαλμὸς καὶ τὰ λοιπά.

1026a 6. "ὅτι μὲν οὖν — ἡ μαθηματικὴ θεωρητική." διακρίνας τὴν φυσικὴν ἀπὸ τῆς πρακτικῆς καὶ ποιητικῆς τῷ ταύτην μὲν δεῖξαι θεωρητικὴν οὖσαν ἐκείνας δὲ μή, νῦν διακρίνει αὐτὴν καὶ τῆς μαθηματικῆς, δυνάμει κἀνταῦθα οὑτωσὶ συλλογιζόμενος· ἡ μαθηματικὴ διανοητικὴ οὖσα περὶ ἀκίνητα καὶ χωριστά ἐστιν· ἡ φυσικὴ διανοητικὴ οὖσα οὔτε περὶ ἀκίνητα οὔτε περὶ χωριστά ἐστιν· ἡ φυσικὴ ἄρα οὐκ ἔστι μαθηματική. καὶ ὁ μὲν συλλογισμὸς τοιοῦτός τις ἂν εἴη. τῶν δὲ προτάσεων τὴν μὲν ὅτι ἡ φυσικὴ οὔτε περὶ ἀκίνητα οὔτε περὶ χωριστά ἐστιν, ἀλλὰ περὶ κινούμενα καὶ ἀχώριστα ἔδειξε πολλαχοῦ. τὴν δ' ὅτι ἡ μαθηματικὴ περὶ ἀκίνητά ἐστι καὶ χωριστὰ οὐκ ἔδειξεν, ἀλλὰ δείξει ἐν τοῖς ἐφεξῆς βιβλίοις ὅπως ἔχει. τέως δ' οὖν εἶπεν "ἀλλ' εἰ ἀκινήτων καὶ χωριστῶν ἐστιν ἄδηλον νῦν," ἴσον

4. ἐστὶν *M.* || 8. ὁτὲ μὲν] ὅτι καὶ *A.* || 9. καὶ ante γῆ om *M.* || 19. χωριστοὺς scripsi c. *S*, ἀχωρίστους *AMBr.* || 20. ἐν τῇ π. ψυχῆς] cf. praef. || 26. οὑτωσὶ] οὕτω *M.* || 28. ἡ φυσικὴ διαν. — χωριστά ἐστιν om *M.* || 30. ἐστιν om *A.*

λέγων ὅτι ἡμεῖς μὲν ὡς περὶ ἀκίνητα καὶ χωριστὰ τὴν μαθηματικὴν οὖσαν λαμβάνομεν, ἀλλ' εἰ περὶ τοιαῦτά ἐστιν ἀληθῶς νῦν μὲν ἄδηλον, ὅτι δὲ ἔνια, ἵνα μὴ πάντα λέγωμεν, μαθήματα ᾗ ἀκίνητά ἐστι καὶ ᾗ χωριστὰ θεωρεῖ ἡ μαθηματική, δῆλον. οὕτως οὖν τὴν φυσικὴν τῶν ἄλλων διακρίνας νῦν διακρίνει τὴν πρώτην φιλοσοφίαν τῆς φυσικῆς καὶ μαθηματικῆς λέγων "εἰ δὲ — τὸ γνῶναι," 1026*a* 10.
ἀλλὰ θεωρητικῆς οὔτε φυσικῆς οὔτε μαθηματικῆς. οὐκ εἶπε δὲ ὅτι ἔστιν ἀΐδιον καὶ ἀκίνητον, ἀλλ' εἰ ἔστιν, ἐπειδὴ οὔπω δέδεικται τοῦτο. εἴπερ οὖν ἔστιν ἀΐδιον καὶ ἀκίνητον, οὔτε φυσικῆς οὔτε μαθηματικῆς ἐστὶ τὸ περὶ αὐτοῦ θεωρῆσαι, ὅτι ἡ μὲν φυσικὴ περὶ κινητὰ καὶ ἀχώριστά ἐστιν, ὅσα δὲ περὶ τοιαῦτα οὐ θεωρήσει τὰ ἀκίνητα καὶ χωριστά. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μαθηματικῆς ἐστὶ τὸ περὶ τοιούτων θεωρεῖν, ὅτι εἰ καὶ περὶ ἀκίνητά ἐστιν, ἀλλ' οὖν οὐ χωριστά, ὡς δείξει, ἐστίν ἀλλ' ἐν ὑποκειμένῳ καὶ ὕλῃ. τὸ δὲ "ἔνια" πρόσκειται διὰ τὰ ὀπτικὰ καὶ ἁρμονικὰ καὶ ἀστρονομικά· ὁ γὰρ ὀπτικὸς οὐ περὶ χωριστὰς γραμμὰς καταγίνεται, ἀλλὰ περὶ ἐνύλους, ὁμοίως καὶ ὁ μουσικὸς καὶ οἱ τοιοῦτοι. καὶ τὸ "ἴσως" κεῖται διὰ τὸ μήπω δειχθῆναι ὅτι οὐδὲν τῶν μαθηματικῶν χωριστόν ἐστι καθ' αὑτό.

"ἀνάγκη δὲ πάντα τὰ αἴτια ἀΐδια εἶναι, μάλιστα δὲ ταῦτα." εἰπὼν 1026*a* 16.
ὅτι εἰ ἔστιν ἀΐδιον καὶ ἀκίνητον καὶ χωριστόν, φανερὸν ὅτι θεωρητικῆς τὸ γνῶναι, τοῦτο δέ, ὁποῖον ἂν εἴη, ἐξ ἅπαντος αἴτιον ἔσται τῶν ἄλλων, λέγει ὅτι πᾶσαν αἰτίαν καὶ ἀρχὴν ἀνάγκη ἀΐδιον εἶναι. εἰ γὰρ πᾶν αἴτιον γίγνεται, ἐξ ἄλλου γενήσεται, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. μάλιστα δέ, φησί, τὰ αἴτια ταῦτα ἀΐδια εἶναι ἀνάγκη, ταῦτα λέγων τὰ χωριστὰ καὶ ἀκίνητα. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ταῦτα ἀΐδια εἶναι ἐπήγαγε, "ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φανεροῖς τῶν θείων·" ὃ δὴ διὰ τὴν βραχυλογίαν ἀσαφέστερον εἴρηται. ἔστι δέ, οἶμαι, τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. ταῦτα γὰρ τὰ ἀκίνητα καὶ χωριστὰ αἴτια τῶν θείων ἤτοι τῶν σφαιρῶν καὶ θείων σωμάτων, αἵτινες σφαῖραι αἴτιαι τοῖς φανεροῖς, τουτέστι τοῖς ὑπὸ γένεσιν, τοῦ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαί εἰσιν· ἡ γὰρ τούτων κίνησις τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπεργάζεται. ἀλλ' εἰ τὸ κυκλοφορητικὸν ἀΐδιον δέδεικται ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ, τὸ αἴτιον τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος πολλῷ μᾶλλον ἔσται ἀΐδιον. ἢ τὸ "ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φ. τ. θ." τὸ "ταῦτα" ἀντὶ τοῦ τοῦτο εἴρηται, καὶ εἴη ἂν λέγων, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσὶ θεῖα (τὸ γὰρ κυκλοφορητικὸν πᾶν σῶμα), αἴτιόν ἐστι τὸ πρῶτον αἴτιον τῶν τοιούτων αἰσθητῶν καὶ θείων, ἴσον λέγων, ὅτι εἰ καί τισι τῶν νοητῶν καὶ θείων αἴτιόν ἐστι τὸ πρῶτον καὶ ἀκίνητον αἴτιον, ἄδηλον· τέως

2. περὶ om *M*. || ἵνα om *M*. || 3. ᾗ ante ἀκίνητα addidi e *S*. || 6. οὔτε φυσικῆς et οὐκ εἶπε — 8. μαθηματικῆς om *M*. || 11. οὖν et ἐστίν om *M*. || 18. ἐξ ἅπαντος] *omnino S*. || 20. αἴτια] ἀΐδια *A*. || 27. π. Οὐρ. I, 3. || 29. post θ." add ἢ *A*. || 30. γὰρ om *A*. || σῶμα) — 31. ἴσον] σῶμα, εἶπε τό, αἴτια καὶ ἐν τοῖς φανεροῖς τῶν θείων ᾗ, ἴσον *A*. || 32. ἐστι *M*, ᾗ *ABr*. || post πρῶτον add αἴτιον *A*.

δ' οὖν ὅτι τοῖς αἰσθητοῖς καὶ θείοις καὶ κυκλοφορητικοῖς σώμασιν αἴτιόν ἐστι, δῆλον τυγχάνει. γράφεται δὲ καὶ "ταῦτα γ. αἴτ. τ. φ. τῶν αἰσθητῶν τυγχάνει·" καὶ εἴη ἂν ὃ λέγει τοιοῦτον, ὅτι ταῦτα τὰ ἀκίνητα καὶ χωριστὰ αἴτιά ἐστι τοῖς φανεροῖς τῶν αἰσθητῶν, ἀντὶ τοῦ τοῖς φανεροῖς τῇ αἰσθήσει αἰτίοις. αἴτιον γὰρ καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ τῇ αἰσθήσει φανερά· τὰ δὲ κυκλοφορητικὰ σώματα τῇ αἰσθήσει εἰσὶ φανερά, ὅτι γενέσεώς εἰσι καὶ φθορᾶς αἴτια· βορειότερος γὰρ γινόμενος ὁ ἥλιος γενέσεώς ἐστιν αἴτιος, νοτιώτερος δὲ φθορᾶς. εἰ δὴ τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀχώριστα καὶ κινούμενα, τὰ δὲ ἀχώριστα καὶ ἀκίνητα, τὰ δὲ χωριστὰ καὶ πάντη ἀκίνητα, δῆλον ὡς τρεῖς ἔσονται αἱ πραγματεῖαι, ἡ μὲν φυσικὴ περὶ τὸ ἀχώριστον καὶ κινούμενον, ἡ δὲ μαθηματικὴ περὶ τὸ
1026a 19. ἀχώριστον καὶ ἀκίνητον, ἡ δὲ θεολογικὴ περὶ τὸ χωριστὸν καὶ πάντη ἀκίνητον. "οὐ γὰρ ἄδηλον," φησίν, "ὅτι εἴ που τὸ θεῖον ὑπάρχει, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει ὑπάρχει," ἤτοι οὐ γὰρ ἄδηλον ὅτι τὸ θεῖον τῆς χωριστῆς καὶ ἀκινήτου φύσεώς ἐστιν. εἰ δέ ἐστιν, ὥσπερ δὴ καὶ ἔστι, τὸ θεῖον ἁπάντων τιμιώτατον, ὁμοίως καὶ ἡ θεολογικὴ τῶν ἄλλων ἐστὶ τιμιωτάτη ἐπιστημῶν, περὶ τὸ θεῖον γένος ἔσται, ἡ τιμιωτάτη περὶ τὸ τιμιώτατον. ὥσπερ γὰρ αἱ θεωρητικαὶ αἱρετώτεραι τῶν πρακτικῶν καὶ ποιητικῶν εἰσίν, οὕτω καὶ ἡ θεολογικὴ τῶν θεωρητικῶν, φυσικῆς καὶ μαθηματικῆς. ὅτι δὲ τῶν ἄλλων αἱρετωτάτη ἐπάγει "ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθόλου ἐστίν," ὥστε περιέχειν ἁπάσας καὶ ὑπ' αὐτὴν εἶναι ὡς τὰ κατὰ μέρος ὑπὸ τὰ καθόλου, ἢ οὐκ ἔστι καθόλου, ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία καὶ αἱ λοιπαὶ μέρος τι τοῦ ὄντος καὶ φύσιν τινὰ μίαν ἀποτεμόμεναι τοῦτο θεωροῦσιν, οὕτως καὶ αὐτή. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς τοῦτο εὑρίσκεται, καὶ ἡ μὲν γεωμετρία περὶ μεγέθη, ἡ δὲ ἀστρονομία περὶ ἀστέρας, ἄλλη δὲ περὶ ἄλλο, ἡ δὲ ἁπλῶς μαθηματικὴ κοινή ἐστι πασῶν, οὕτως τί κωλύει καὶ τὴν φυσικὴν μὲν περί τι τοῦ ὄντος εἶναι καὶ τὴν μαθηματικὴν περὶ ἄλλο, καὶ τὴν θεολογικὴν εἶναι κοινὴν ἁπασῶν; οὕτως οὖν ἀπορητικῶς τὸν λόγον ἐρωτήσας ἀποκρίνεται καί φησιν ὅτι, "εἰ μὲν οὖν μή ἐστί τις ἑτέρα οὐσία παρὰ τὰς φύσει συνεστηκυίας," ἤτοι εἰ μὲν οὖν μή ἐστί τις οὐσία παρὰ τὰς φυσικὰς καὶ αἰσθητάς, ἡ φυσικὴ πρώτη ἂν εἴη καὶ καθόλου· εἰ δὲ ἔστι καὶ ἄλλη τις οὐσία ἀκίνητος καὶ χωριστή, αὕτη ἡ οὐσία προτέρα ἔσται τῆς φυσικῆς, καὶ ἡ περὶ ταύτην ἐπιστήμη ἔσται φιλοσοφία καὶ πρώτη πάντων καὶ καθόλου ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, οὐ περιέχουσα ἐκείνας ἀλλ' ὡς πρώτη, καὶ ταύτης ἂν εἴη τὸ ζητῆσαι καὶ

6. ἐστὶ φανερά *Br.* || 8. 9. τὰ δὲ ἀχ. κ. ἀκίνητα om *M.* || 10. μαθηματικὴ om *M.* || 11. πάντη om *A.* || 11. 12. "οὐ γὰρ — 13. ἤτοι om *M.* || 14. 15. post θεολογικὴ adde ἥτις e *S.* || 15. 16. ἡ τιμιωτάτη] καὶ πρώτη καὶ *M.* || 16. 17. πρακτικῶν scripsi c. *S*, πρακτῶν *AM.* || 19. ὥστε — 20. τὰ καθόλου om *M.* || 22. ἀποτεμνόμεναι *M.* || 27. εἰ om *M.* || 30. καὶ ante χωριστή addidi e *S.* || ἡ ante οὐσία om *M.*

θεωρῆσαι περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν. εἰ δὴ καθόλου ἐστὶν ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, τὰ δὲ καθόλου καὶ τιμιώτερα αἱρετώτερα τῶν μὴ τοιούτων, αἱρετωτέρα ἄρα αὕτη τῶν ἄλλων. καὶ οἶμαι ὅτε ἠρώτα ὅτι "πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθόλου ἐστί," τὸ καθόλου οὐ τοιοῦτον ἠρώτα οἷον ἡμεῖς ἐξεδεξάμεθα ἀντὶ τοῦ περιέχον τὰς ἄλλας, ἀλλὰ τὸ καθόλου ἀντὶ τοῦ βελτίων καὶ τιμιωτέρα. καὶ εἰ μέλλει τοῖς ἑξῆς συνᾴδειν οὕτω χρὴ ἐρωτᾶν καὶ ἀκούειν, πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθόλου ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων αἱρετωτέρα, καὶ ἔστι κατάλληλος αὕτη ἡ ἔννοια καὶ συνᾴδουσα τῇ ἀποκρίσει, τῇ "εἰ μὲν οὖν μή ἐστί τις ἑτέρα οὐσία παρὰ τὰ φύσει συνεστηκότα."

(2) "ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ὂν τὸ ἁπλῶς λεγόμενον λέγεται πολλαχῶς." εἰπὼν ὅτι 1026*a* 33. πρώτη τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐστὶν ἡ θεολογικὴ καὶ ταύτης μόνης ἐστὶ τὸ θεωρῆσαι τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰ τούτῳ συμβεβηκότα, λέγει· ἐπειδὴ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ὡς εἴρηται, τὸ κατὰ συμβεβηκός, ὥσπερ ὁ Πολύκλειτος τοῦ ἀνδριάντος αἴτιος (καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ αἴτιος τῷ ἀνδριάντι ὁ ἀνδριαντοποιός ἐστιν, ὁ δὲ Πολύκλειτος κατὰ συμβεβηκός· συνέβη γὰρ τῷ ἀνδριαντοποιῷ Πολυκλείτῳ εἶναι)· ἄλλον δὲ τρόπον ὂν λέγεται τὸ ἀληθές, ὥσπερ ἔμπαλιν τὸ ψεῦδος μὴ ὂν (τὸ γὰρ καθημένου τοῦ Σωκράτους λέγειν ὅτι Σωκράτης κάθηται, ἀληθὲς ὑπάρχον, ὂν λέγεται· τὸ γὰρ ὄν, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ καθῆσθαι, φαμὲν ὅτι ἔστιν)· ἄλλον δὲ τρόπον ὂν λέγεται τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας, οἷον τὸ μὲν τί, τουτέστιν οὐσία, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποιόν, "καὶ εἴ τι ἄλλο σημαίνει τὸν τρόπον τοῦτον·" ἔτι παρὰ πάντα ταῦτα ὂν λέγεται τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ (λέγομεν γὰρ τὸ ἐνεργείᾳ ὕδωρ ὅτι ὕδωρ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ φαμὲν ὕδωρ ὅτι δύναται ὕδωρ γενέσθαι)· ἐπειδὴ οὖν, ὡς εἴρηται πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, πρῶτον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ῥητέον ὅτι οὐδεμία ἐστὶν αὐτοῦ ἐπιστήμη, οὐδὲ θεωρεῖ τις περὶ αὐτοῦ. σημεῖον δὲ τὸ μηδεμιᾷ ἐπιστήμῃ ἐπιμελὲς εἶναι περὶ αὐτοῦ, οὔτε πρακτικῇ οὔτε ποιητικῇ οὔτε θεωρητικῇ. οὐδεὶς γὰρ ποιῶν οἰκίαν ποιεῖ ἢ ὅλως σκοπεῖ τίνα συμβαίνει τῇ γινομένῃ οἰκίᾳ· ἄπειρα γάρ ἐστι, τῶν δ' ἀπείρων οὐδεὶς φροντίζει. οὐδεὶς γὰρ τῶν οἰκοδόμων φροντίζει, εἰ ἡ γινομένη οἰκία τῷ Σωκράτει φέρε εἰπεῖν νοσώδης ἐστὶ καὶ τῷ Πλάτωνι ὑγιεινή, ἢ Θεοφράστῳ μὲν ἡδεῖα Ἀλεξάνδρῳ δὲ λυπηρά. ὁμοίως δὲ οὐ σκοπεῖ εἴπερ ἡ γινομένη οἰκία ἑτέρα ἐστὶν ἢ ἡ αὐτὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἁπλῶς ὑπάρχει· καὶ εἰ ἑτέρα ἀπάντων τῶν

2. post τιμιώτερα add καὶ *M*. ‖ ἄρα om *M*. ‖ 3. ὅταν *A*. ‖ 5. 6. μέλλοι *M*. ‖ 9. φύσεις *A*. ‖ 11. μόνον *M*. ‖ 22. 23. ὅτι δύναται ὕδωρ om *M*. ‖ 25. δὲ om *A*. ‖ 27. σκοπεῖν *M*. ‖ fort. γενομένῃ. ‖ 28. οὐθ. φροντίζει] οὐθ. φαντάζεται *M*, οὐθ. φαντάζει *A*, sed corr. οὐθ. φροντίζει. ‖ 30. fort. γενομένη. ‖ 31. *an idem quod homo; et simpliciter num diversa sit S.* καὶ εἰ om *A*, locus dubius.

ὄντων αἰσθητῶν καὶ νοητῶν, οὐδὲν ἐννοεῖ. ὥστε δῆλον ὡς, εἴπερ καὶ τῶν εἰρημένων οὐ φροντίζει, οὔτε τοῦ νοσώδη εἶναι τὴν οἰκίαν ἐστὶν ἡ οἰκοδομικὴ ποιητικὴ οὔτε τοῦ ὑγιεινὴν οὔτε ἄλλου οὐδενὸς τῶν συμβαινόντων τῇ γενομένῃ οἰκίᾳ. τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ὁ γεωμέτρης τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχοντα τοῖς σχήμασι σκοπεῖ· οὐ θεωρεῖ γὰρ εἴτε ξύλινά ἐστιν εἴτε λίθινα τὰ σχήματα, οὐδὲ εἰ ἔστι, φησίν, ἕτερον τρίγωνον καὶ τρίγωνον δύο ὀρθὰς ἔχον, σκοπεῖ. τοῦτο δὲ ἐλλιπῶς εἴρηται, δεῖ δὲ προσυπακούειν τὸ ξύλινον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἵνα τὸ πᾶν ᾖ τοιοῦτον· οὐδ' εἰ ἕτερόν ἐστι τὸ ξύλινον τρίγωνον καὶ ἕτερον αὐτὸ τὸ τρίγωνον καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ τὸ ἔχον τὰς τρεῖς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, θεωρεῖ, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ζητεῖ, εἰ παντὸς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν· εἴτε δὲ ξύλινά εἰσιν εἴτε λίθινα, οὐδαμῶς θεωρεῖ.

1026*b* 12. "καὶ τοῦτο," φησί, λέγων τοῦτο τὸ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς μηδένα θεωρεῖν, "εὐλόγως συμπίπτει· ὥσπερ γὰρ ὀνόμά τι μόνον τὸ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν." ὥσπερ γὰρ ὁ τραγέλαφος ὄνομα μέν ἐστι, πρᾶγμα δὲ καὶ φύσις τις καὶ ὅλως τι ὂν οὐδαμῶς ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὂν ὄνομα μόνον ἐστί. τὸ γὰρ τὴν οἰκίαν νοσώδη ἢ ὑγιεινὴν λέγειν ὄνομα μόνον, πρᾶγμα δὲ οὐδαμῶς. εἰ γὰρ ἦν τι ὑφεστώς, ὥσπερ τὸ πῦρ παντὸς τοῦ εἰς αὐτὸ ἐμπίπτοντός ἐστι καυστικόν, οὕτω καὶ ἡ οἰκία πάντων τῶν εἰς αὐτὴν εἰσιόντων ἦν ἂν ἢ νοσώδης ἢ ὑγιεινή· νῦν δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τῶν μέν ἐστιν ὑγιεινὴ τῶν δὲ νοσώδης· ὥστε ὄνομά ἐστιν ἀλλ' οὐ πρᾶγμα· οὐδεὶς δὲ περὶ τῶν μὴ ὄντων σκοπεῖ, ὥστε εὐλόγως συμπίπτειν μηδένα περὶ αὐτοῦ σκοπεῖν. καὶ διὰ τοῦτο, φημὶ δὴ διὰ τὸ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄνομα μόνον εἶναι, οὐ μὴν καὶ ὄν τι, ἀναστρέφεται δὲ ἡ σοφιστικὴ περὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός, [ὡς] ἔταξεν αὐτὴν ὁ Πλάτων περὶ τὸ μὴ ὄν, ὡς ὄντος τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς μὴ ὄντος. ὅτι δὲ οἱ τῶν σοφιστῶν λόγοι πάντες περὶ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ μὴ ὄν εἰσι, δῆλον. ἐρωτῶσι γάρ, πότερον ταὐτόν ἐστι τὸ γραμματικὸν τῷ μουσικῷ ἢ οὔ; εἰ μὲν οὖν ἐρεῖς ὅτι οὔ, ἀποκρίνονται λέγοντες· ὁ Σωκράτης γραμματικός ἐστιν· ἔστι δὲ ὁ γραμματικὸς Σωκράτης ὁ αὐτὸς τῷ Σωκράτει· ἀλλ' ὁ Σωκράτης καὶ μουσικός ἐστιν· ἔστιν ἄρα ὁ μουσικὸς Σωκράτης ὁ αὐτὸς τῷ Σωκράτει· ὁ μουσικὸς ἄρα Σωκράτης ὁ αὐτός ἐστι τῷ γραμματικῷ Σωκράτει· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ μουσικὸν ταὐτόν ἐστι τῷ γραμματικῷ. ψεῦδος ἄρα ὅτι τὸ μουσικὸν οὐ ταὐτόν ἐστι τῷ γραμματικῷ· ταὐτὸν ἄρα. καὶ πάλιν, εἰ τὸ μουσικὸν ἕτερόν ἐστι τοῦ γραμματικοῦ, καὶ ὁ γραμματικὸς Σω-

1. ὄντων om *MBr.* || νοεῖ *M.* || 3. συμβεβηκότων *M.* || 4. ὑπάγοντας *M.* || 5. post οὐδὲ add γὰρ *Br.* || 6. post ἕτερον add τὸ *MBr.* || 7. τὸ] τοῦ *M.* || ἢ ἄλλο — 8. ξύλινον om *M.* || 11. ξύλιναί — λίθιναι *M.* || 13. ὄνομά τι coni., ὀνόματι *AS*, ὄνομα *M.* || 18. πάντων om *M.* || 21. καὶ διὰ τοῦτο, φημὶ δὴ om *M.* || 22. μὴν καὶ] μόνον *M.* || 23. ὡς om *S.* || κατὰ om *A.* || 26. ὅτι οὐ *AS*, ὅτι ὂν *M Br.* || 28. ἀλλ' ὁ — 29. τῷ Σωκράτει om *MBr.*

κράτης ἕτερος ἔσται τοῦ μουσικοῦ Σωκράτους· ὁ Σωκράτης ἄρα ἕτερός ἐστιν αὐτοῦ ἑαυτοῦ. ἐγγίνεται δὲ ὁ παραλογισμὸς ἐκ τοῦ εἶναι ταὐτὸν τὸν μουσικὸν Σωκράτη τῷ γραμματικῷ Σωκράτει καὶ μὴ εἶναι, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταὐτόν, τῷ λόγῳ δὲ ἕτερον. εἰ μὲν οὖν ἕτερον ἐρεῖς τὸ μουσικὸν τοῦ γραμματικοῦ, οὕτω παραλογίζονται· εἰ δὲ ταὐτόν, ἀποκρίνονται ὡς εἰ ταὐτόν ἐστι τὸ γραμματικὸν τῷ μουσικῷ, ὅπου γραμματικός, ἐκεῖ ἔσται καὶ μουσικός, ὥσπερ καὶ ὅπου βροτός, ἐκεῖ καὶ ἄνθρωπος. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀρίσταρχος γραμματικὸς μέν ἐστι, μουσικὸς δὲ οὐκ ἔστιν· οὐκ ἄρα ταὐτὸν τῷ μουσικῷ τὸ γραμματικόν. πάλιν κοινῶς πάντων δοξαζόντων ὅτι πᾶν τὸ ὂν ἤτοι ἀΐδιόν ἐστιν ἢ γεγονός, οἱ σοφισταὶ τοῦτο ἀναιρεῖν πειρῶνται διὰ λόγου τινός, παραγόμενοί τινα ἃ ἐστὶν οὔτε ἀεὶ ὄντα οὔτε γεγονότα. λαμβάνοντες γὰρ τὸ τῶν ὄντων τι εἶναι τὸ μουσικὸν ὄντα γραμματικὸν εἶναι, δεικνύουσιν ὅτι τοῦτο οὔτε ἀΐδιόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἀεὶ ἦν ὁ γραμματικὸς μουσικός, ἀλλ' ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν· ἀλλ' οὐδὲ γενόμενον· οὐ γὰρ γίνεται ὁ μουσικὸς γραμματικός· εἰ γὰρ γίνεται, ἤτοι ὡς ἐξ ὕλης τοῦ μουσικοῦ γίνοιτο ἂν ὁ γραμματικός, ὡς ἐκ τοῦ χαλκοῦ ὁ ἀνδριάς· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὕλη τὸ μουσικὸν τοῦ γραμματικοῦ· ἢ ὡς ἐξ ἐναντίου, ὡς ἐκ τοῦ λευκοῦ τὸ μέλαν· οὐκ ἔστι δὲ ἐναντίον τὸ γραμματικὸν τῷ μουσικῷ, ὅ γε καὶ συνυπάρχει αὐτῷ. οὐκ ἄρα τὸ μουσικὸν γραμματικὸν γίνεται. ἐξ ὧν συνάγουσι τὸ οὐ πᾶν ἄρα τὸ ὂν ἢ γενόμενόν ἐστιν ἢ ἀΐδιον. ἔτι εἰ μήτε ὁ γραμματικὸς γενόμενος μουσικὸς γραμματικὸς μουσικὸς ἐγένετο μήτε ὁ μουσικὸς γενόμενος γραμματικὸς μουσικὸς γραμματικὸς ἐγένετο, ἔστι δὲ μουσικὸς γραμματικός, ὃ μὴ γέγονεν ἔστιν. ἔτι οὐδεμία τέχνη ἐστὶν ἢ ἐπιστήμη ἣ διδάσκει τὸν μουσικὸν γραμματικόν· οὐδεὶς γὰρ καθὸ μουσικός ἐστι γραμματικὸς γίνεται· οὐ γὰρ ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνο ἡ μεταβολή, ἀλλ' ἀμφότερα καθὸ ἄνθρωπος. δύναται τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν σοφιστῶν καὶ οὕτω λέγεσθαι. ἂν ᾖ γεγονώς τις γραμματικὸς πρῶτον, εἶτα μουσικός, οὗτος οὐ γέγονε μὲν μουσικὸς ὢν γραμματικός, ἔστι δὲ μουσικὸς ὢν γραμματικός. ὁ οὖν λέγων, μουσικὸς ὢν γραμματικός ἐστι, λέγει καὶ μουσικός ἐστι γραμματικός. περὶ δὲ τῶν καθ' αὑτὰ ὄντων ἦν λεγόμενον τὸ ἀΐδια αὐτὰ ἢ γινόμενα εἶναι. ἔτι ὡς ἔστι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἔστιν, οὕτω καὶ ἐγένετο· ὁ γὰρ μουσικὸς γενόμενος, εἰ προϋπῆρχεν ὢν γραμματικός (οὐ γὰρ δὴ ἄμφω ἅμα ἐγέ-

3. 4. ταὐτόν] τὸν αὐτόν *A*. ‖ 4. τὸ γραμματικὸν τοῦ μουσικοῦ *MBr*. ‖ 5. εἰ om *MBr*. ‖ 6. ante ὅπου add ὥστε *Br*. ‖ 7. 8. μέν ἐστι, μουσικὸς om *MBr*. ‖ 8. τὸ μουσικὸν τῷ γραμματικῷ *MBr*. ‖ 9. γεγονός] γέγονεν *MBr*. ‖ 11. οὔτε om *A*. ‖ τι om *MBr*. ‖ 17. ὅ γε] ὅτε *MBr*. ‖ 19. γινόμενος *Br*. ‖ 19. 20. γραμματικὸς om *Br*. ‖ 20. μήτε — 21. ἐγένετο om *AS*. ‖ γινόμενος *Br*. ‖ μουσικὸς post γραμματικὸς de coni. addidi. ‖ 28. fort. γενόμενα. ‖ 30. ἅμα om *A*. ‖ 30. p. 416, 1. post ἐγένετο add ὁ γὰρ μουσικὸς γενόμενος εἰ προϋπῆρχεν *Br*, om *A S*, ind *M*.

νετο καὶ γραμματικὸς καὶ μουσικός), κατὰ συμβεβηκὸς ὁ γραμματικὸς μουσικὸς ἐγένετο. ὡς οὖν τὰ τοιαῦτα ἐστίν, οὕτω καὶ γίνεται. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν σοφιστῶν τοιαῦτα, ὁ δ' Ἀριστοτέλης τὸν λόγον αὐτῶν οὕτως ἐξήνεγκεν· ἐρωτῶσι γάρ, φησίν, "εἰ πᾶν ὃ ἂν ᾖ, μὴ ἀεὶ δέ, γέγονε," τουτέστιν εἰ πᾶν ὅπερ ἤδη ἐστίν, ἦν δέ ποτε ὅτε οὐκ ἦν, ἄρα γέγονεν· εἰ γὰρ πρότερον μὴ ὂν νῦν ἐστί, φανερὸν ὅτι γέγονεν· ὥστε εἰ ὁ Κορίσκος μουσικὸς ὢν γραμματικός ἐστι, πρότερον μὴ ὤν, γέγονεν ὁ μουσικὸς γραμματικὸς καὶ ἔμπαλιν ὁ γραμματικὸς μουσικός· κἂν ἄλλο τι ἐρωτῶσι τοιοῦτόν ἐστιν· ὥστε τὸ κατὰ συμβεβηκός, ὥσπερ λέγομεν, ἐγγὺς τοῦ μὴ ὄντος ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἤδη ῥηθησομένων φανερὸν ὅτι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ὄντος. "τῶν μὲν γὰρ ἄλλον τρόπον ὄντων," ἤτοι τῶν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἀλλὰ κυρίως ὄντων, "ἔστι γένεσις καὶ φθορά," τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων γένεσις καὶ φθορὰ οὐκ ἔστι· τὰ ἄρα κατὰ συμβεβηκὸς ὄντα μὴ ὄντα ἐστί. πῶς δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων γένεσις καὶ φθορὰ οὐκ ἔστιν [ὁ] αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, καὶ ἐγὼ ἐκεῖσε γενόμενος ἐρῶ.

1026*b* 24. "ἀλλ' ὅμως — φύσις αὐτοῦ." εἰπὼν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ὄντος, νῦν λέγει τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς, εἰ καὶ τῶν μὴ ὄντων ὄν, ὅλως μετὰ τῶν ὄντων συνηρίθμηται. λέγει δὲ ὅτι εἰ καὶ τῶν μὴ ὄντων τρόπον τινά ἐστιν, ὅμως, ᾗ μὲν ὅλως ὅταν γένηται ἔστι, ταύτῃ λέγεται ὄν, ᾗ δέ, ὡς ἐρεῖ, τῶν ἐπ' ἔλαττόν ἐστι καὶ σπανίως γινομένων, ἐστὶ μὴ ὄν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐπιστήμη· αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι ἢ τῶν ἀεὶ ἢ τέως τῶν ὡς ἐπὶ πολύ εἰσιν. ὅμως φησὶν ὅτι λεκτέον ἔτι περὶ τοῦ συμβεβηκότος ὅσον ἐνδέχεται, τίς ἡ φύσις αὐτοῦ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν ἔστι, καὶ διὰ τί ἐστι τῶν ὄντων καὶ ὅλως ὄν· ἅμα δὲ εἰποῦσι τὴν φύσιν αὐτοῦ δῆλον ἔσται καὶ διὰ τί οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐπιστήμη. καὶ λέγει ἐπειδὴ τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐστίν (ἀεὶ γὰρ καὶ ἐξ ἀνάγκης ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν· ἐπειδὴ δὲ ἀναγκαῖον λέγεται καὶ τὸ βίαιον, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου εἴρηται βιβλίῳ, προσέθηκεν οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον ἀνάγκης· ἀεὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐξ ἀνάγκης ζῷόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ὅτι βίᾳ ζῷόν ἐστι, τοῦτό φαμεν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι ζῷον)· ἐπειδὴ οὖν τὰ μὲν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τὰ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἀεί, ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολύ (οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι πενταδάκτυλοι οὔτε ἀεί, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ), τοῦτο δὴ ἀρχή ἐστι καὶ αἴτιον τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διάλειμμα τοῦτο

1. καὶ γραμματικὸς καὶ om *A*. || 2. τοιαῦτα iterat *A*. || 5. ὅτε om *M*. || ἄρα *M*. || 6. post ὢν add γραμματικὸς ὢν *A*. || 6. 7. πότερον *M*. || 7. 8. post μουσικός add ἢ οὐ *M*. || 11. μὴ addidi e *S*. || 13. μὴ ὄντα om *M*. || 14. ὁ αὐτὸς *AM*, *ipse S*. || 16. ἐστιν ἐγγὺς *M*. || 17. ὅλως] fort. ὅμως c. *S*. || 19. ταύτῃ] ἐπὶ τὸ οὕτω *A*. || 21. τέως om *M*. || 29. οὖν τὰ] αὐτὰ *A*. || 30. δ' addidi e *S*.

ἐστι τὸ συμβεβηκός. ὑπὸ κύνα γὰρ ἀεὶ πνίγους γινομένου εἴ ποτε γένοιτο ψῦχος, τοῦτο δὴ τὸ τὴν συνέχειαν αὐτοῦ ὡς ἐπὶ πολὺ ἐκκόψαν λέγομεν συμβεβηκός, καί φαμεν ὅτι συνέβη ψῦχος ὑπὸ κύνα γενέσθαι· ὥσπερ εἰ νοήσαις γραμμὰς δύο συνεχῶς αὐξομένας, ἀλλὰ τὴν μὲν μίαν ἀεὶ συνεχῶς καὶ ἐπ' ἄπειρον αὐξομένην, τὴν δὲ λοιπὴν καὶ αὐτὴν μὲν συνεχῶς ἄχρι δὲ τινὸς αὐξομένην, εἶτα στᾶσαν καὶ πάλιν ἀρξαμένην γίνεσθαι· ἡ μὲν οὖν προτέρα ἡ συνεχῶς ἀεὶ γινομένη ἢ αὐξομένη ἀναλογεῖ τῷ ἀεὶ ὄντι καὶ ἀναγκαίῳ, ἡ δὲ λοιπὴ τῷ ὡς ἐπὶ πολὺ γινομένῳ, οὐκ ἀεὶ δὲ ὄντι· ὥστε ἂν ὑπὸ κύνα χειμὼν γένηται ἢ ψῦχος, φαμὲν ὅτι συνέβη χειμῶνα ἢ ψῦχος γενέσθαι, ἂν δὲ ἀλέα ἢ πνῖγος, οὐ φαμεν ὅτι συνέβη· ἀεὶ γὰρ ἢ ὡς ἐπὶ πολὺ ὑπὸ κύνα πνῖγος γίνεται. ἀλλὰ καὶ τὸ ὑγι- 1027*a* 1.
άζειν τὸν οἰκοδόμον συμβεβηκὸς λέγει· οὔτε γὰρ ἀεὶ ὁ οἰκοδόμος ὑγιάζει οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οὐ γὰρ πέφυκεν ὁ οἰκοδόμος ὑγιάζειν ἀλλ' ὁ ἰατρός. ἀλλὰ καὶ ὁ ὀψοποιός, ἡδονὴν ποιῆσαι διὰ τῶν βρωμάτων στοχαζόμενος, ποιήσειεν ἄν τινι τὸ τοιόνδε βρῶμα ὑγιεινὸν κατὰ συμβεβηκός· συνέβη γὰρ ὑγίειαν ποιῆσαι τὸ τοιόνδε βρῶμα, καὶ τρόπον μέν τινα ποιεῖ ὑγιεινόν, ἁπλῶς δ' οὔ· ᾗ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ ὀψοποιοῦ γέγονεν ἡ τοιάδε τροφὴ δι' ἧς ὑγίανεν ὁ νοσῶν, ἐποίησεν ὑγιεινὸν ὁ ὀψοποιός· ᾗ δὲ οὐ τοῦ ποιῆσαι ὑγιεινὸν ἐστοχάζετο ἀλλὰ μόνον ποιητικὸν ἡδονῆς, οὐ ποιεῖ ὑγιεινόν. καὶ τῶν μὲν ἄλλων, ἤτοι τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐξ ἀνάγκης, εἰσὶν αἰτίαι καὶ δυνάμεις ποιητικαὶ ὡρισμέναι, τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς γινομένων οὐδεμία τέχνη ἢ δύναμίς ἐστιν ὡρισμένη· τοῦ γὰρ ἐντυχεῖν ὅπερ ἐπόθεις καὶ πάλαι ἐζήτεις βιβλίον οὐδεμία τέχνη ἢ δύναμίς ἐστιν ὡρισμένη, ἀλλ' αἴτια μυρία ἂν εἴη. καὶ γὰρ τὸ εἰς ἀγορὰν ἐλθεῖν καὶ τὸ διώκεσθαι ἢ διώκειν καὶ ἄλλα μυρία. τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἢ γινομένων καὶ τὰ αἴτια κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἀόριστα· ὥστε ἐπεὶ οὐ πάντα ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεὶ ὄντα ἢ γινόμενα, ἀλλ' εἰσὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, φησὶν εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν· ἐπεὶ γὰρ οὔτ' ἀεὶ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστι λευκὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ γίγνεταί ποτε, κατὰ συμβεβηκός ἐστιν· ἢ μᾶλλον ἐπειδὴ οὔτ' ἀεὶ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται θησαυροῦ εὕρεσις, κατὰ συμβεβηκός ἐστιν. εἰ δ' οὐ λέγει τις τὴν θησαυροῦ εὕρεσιν καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ συμβεβηκὸς ὄντα, ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ ἐρεῖ· καὶ ἔσονται πάντα ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ τῶν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ αἴτια ὡρισμένα, τούτων δ' οὐδέν ἐστι τὸ αἴτιον ὡρισμένον. ἄλλως τε δέδεικται κἀν τῷ δευτέρῳ τμήματι τοῦ περὶ Ἑρμηνείας ὅτι οὐ πάντα ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν ἀλλ' ἔστι

1. γένηται *A.* ‖ 2. λέγει *A.* ‖ 6. γενέσθαι *M.* ‖ 14. τὸ om *M.* ‖ post συμβεβηκός add *S si forte cibum eiusmodi condiverit, qui possit valetudinem restituere.* ‖ 16. post ἧς add ἡ *M.* ‖ 20. τοῦ γὰρ — 21. ὡρισμένη om *M.* ‖ 25. τὸ post ἐπὶ om *A.* ‖ 26. λευκός ἐστιν *M.* ‖ 28. κατὰ συμβεβηκὸς — 29. εὕρεσιν om *M.* ‖ 32. π. Ἑρμ. 9. ‖ εἰσὶν] ἐστὶν *M.*

τὸ ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ τί αἴτιον τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός; ἢ ἡ ὕλη ἡ ἐνδεχομένη ἄλλως ἔχειν παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ὕλη αὕτη μὲν ἐπιτηδεία δέξασθαι τὸ γενέσθαι τουτουσὶ πενταδακτύλους, αὕτη δ' οὔ, καὶ ἔχει τοιαύτην φύσιν τοῦ ποτὲ μὲν τοῦτο δύνασθαι, τὸ πενταδακτύλους γίνεσθαι, ποτὲ δὲ καὶ ἄλλως, ἤτοι τὸ τετραδάκτυλον ἢ ἑξαδάκτυλον ἢ ἄλλον τινὰ ἀριθμόν, αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ὑπάρχειν τὸ συμβεβηκός. εἰπὼν δὲ τί ποτέ ἐστι τὸ συμβεβηκός, δίδωσιν ἡμῖν μέθοδον ἢ κανόνα, πῶς ἂν ἀποδεικνύοιμεν ὅτι ἔστι τὸ συμβεβηκός. καί φησιν ὅτι εἰ μέλλοι τις δεικνύναι ὅτι ἔστι τὸ συμβεβηκός, ὡς ἀρχὴν λαμβανέτω τὸ εἶναί τι παρὰ τὸ ἀεὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τοῦτο δὲ λάβοι ἄν, εἴπερ ἐρωτᾷ τὸν προσδιαλεγόμενον, ἆρά γε ἔστι τι παρὰ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀεί, ἢ οὔ; ἐκεῖνος δὲ ὑπὸ τῆς ἐναργείας πειθόμενος πάντως δώσει τὸ εἶναί τι παρὰ ταῦτα· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὁπότερον ἔτυχεν ἤτοι τὸ συμβεβηκός. τοῦτο εἰπὼν ἐρωτᾷ πότερον τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι, τὸ δὲ ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν, ἢ ἔστιν ἄττα ἀΐδια, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τὸ πολύ; καὶ ἐρωτήσας ἀποκρίνεται ὅτι περὶ τούτων ὕστερον ἔσται ἐπισκέψασθαι· καὶ ἐρεῖ ἐν τῷ **Κ** μὲν ἀμυδρότερον τῆσδε τῆς πραγματείας, τελείως δὲ ἐν τῷ Λ.

1027*a* 19. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι φανερόν ἐστιν ἐκ τούτων ὡς τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. αἱ ἐπιστῆμαι γὰρ ἢ τῶν ἀεί εἰσιν ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ δεῖ ὧν ἐστὶν ἐπιστήμη ὡρίσθαι ταῦτα καὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι, λέγω δὴ ἐν τῷ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ μὴ ὑπερβαίνειν αὐτά. τὸ γὰρ ὑπὲρ αὐτὰ τὸ συμβεβηκός ἐστιν· οἷον διδάξει τίς τινα ὅτι τὸ μελίκρατον τῷ πυρέττοντι ὠφέλιμόν ἐστιν, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὠφελεῖ τοὺς πυρέττοντας· τὸ δὲ παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐχ ἕξει διδάξαι, ὅτι τῇ νουμηνίᾳ φέρε ἔσται ὠφέλιμον· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἔλαττον γίνεται. οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὠφελεῖται ὁ ἐν τῇ νουμηνίᾳ τὸ μελίκρατον πίνων· διὰ δὲ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὠφελεῖσθαι συμβαίνει εἶναι καὶ ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὠφέλιμον, ὥστε καὶ ἔμπαλιν τὸ ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὠφέλιμον ἢ ἀεί ἐστιν ὠφέλιμον ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὸ δὲ συμβεβηκός ἐστι παρὰ τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὥστε τοῦ συμβεβηκότος ἐπιστήμην οὐκ ἔχομεν.

1027*a* 26. "τί μὲν οὖν — εἴρηται." εἰπὼν τίς ἡ φύσις τοῦ συμβεβηκότος ὅτι τὸ ἐπίσης καὶ τὸ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον, καὶ διὰ τίνα αἰτίαν ἐστίν, ὅτι διὰ τὴν ὕλην τὴν δυναμένην καὶ παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄλλως ἔχειν, καὶ ὅτι ἐπιστήμη αὐτοῦ οὐκ ἔστιν, αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι ἢ τῶν ἀεὶ ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ εἰσι, τοῦτο δὲ παρὰ ταῦτα, εἴρηται, ἐπιφέρει

7. ὅτι ἔστι] ὅ τι ποτέ ἐστι *MBr*. ‖ 9. καὶ om *M*. ‖ 18. δεῖ scripsi c. *S*, δι' *AM*. ‖ 19. λέγω δὴ] λέγων *M*. ‖ 22. οὐκ ἔχει *M*. ‖ 24. διὰ — 25. πολὺ om *A*. ‖ 25. ἐν om *A*. ‖ 27. τοῦ] οὐ *A*. ‖ 31. ἄλλως om *M*.

(3) "ὅτι δὲ εἰσὶν — φανερόν." πρόκειται αὐτῷ δεῖξαι ὅτι τῶν κατὰ συμ- 1027a 29.
βεβηκὸς ὄντων καὶ τὰ αἴτια κατὰ συμβεβηκός εἰσι, καὶ ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσίν· ὥσπερ γὰρ αἱ ἁφαὶ καὶ τὰ νῦν τὰ τῶν χρόνων πέρατα ἄνευ γενέσεώς εἰσι καὶ πάλιν ἄνευ φθορᾶς οὐκ εἰσίν, οὕτω καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων καὶ τὰ αἴτια κατὰ συμβεβηκὸς ὄντα ἄνευ τοῦ γίνεσθαί εἰσι καὶ ἄνευ τοῦ φθείρεσθαι οὐκ εἰσίν. ἡ γὰρ οἰκοδομηθεῖσα οἰκία τῷ μέν ἐστιν ἡδεῖα τῷ δὲ βλαβερά, καὶ τῷδε μὲν τῷ γειτονοῦντι σκιὰν ποιεῖ τῷδε δὲ οὐ ποιεῖ· ὁ μὲν οὖν οἰκοδόμος, ὅς ἐστι καθ' αὑτὸ ἀρχὴ καὶ αἴτιον τῆς οἰκίας καὶ οἷον οἰκοδόμος, τοῦ συμβάντος τῇ οἰκίᾳ ἢ τοῦ λυπηρὰν εἶναι ἢ τοῦ σκιάζειν αἴτιος μέν ἐστιν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὥστε ὁ οἰκοδόμος ὡς μὲν αἴτιος τῆς οἰκίας γέγονε, διὰ γενέσεως ἤτοι διὰ μαθήσεως εἰς τὸ εἶναι οἰκοδόμος ἤχθη, καὶ φθείρεται πάλιν ὡς αἴτιος τῆς οἰκίας. ἐπεὶ γὰρ συνέβη τῷ οἰκοδόμῳ τῷ αἰτίῳ ὄντι καθ' αὑτὸ τῆς οἰκίας γενέσθαι αἰτίῳ καὶ τοῦ σκιάζειν αὐτὴν τὸν γείτονα ἢ λυπεῖν, ἔστι μὲν αἴτιος καὶ τοῦ σκιάζειν αὐτήν, ἀλλ' οὐ διὰ γενέσεως καὶ μαθήσεως εἰς τοῦτο ἤχθη, ὥσπερ εἰς τὸ εἶναι οἰκοδόμος. ὡς γὰρ ἐκ μὴ ἀνθρώπου διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι ἄνθρωπος ἤχθη, οὕτω καὶ ἐκ μὴ οἰκοδόμου διὰ γενέσεώς τινος καὶ μαθήσεως καὶ ὅλως χρονικῆς παρατάσεως εἰς τὸ εἶναι οἰκοδόμος καὶ δύνασθαι ποιεῖν οἰκίαν ἧκεν. εἰς δὲ τὸ τῷ μὲν ἡδεῖαν εἶναι τὴν οἰκίαν, τῷ δὲ λυπηράν, οὐδαμῶς διὰ τοιούτου τινὸς ἧκεν. ὅλως γὰρ οὐδ' ἐσπούδασεν οὐδ' ἐφρόντισε περὶ τούτου ὥσπερ περὶ τοῦ ποιεῖν οἰκίαν, ἀλλ' ἀχρόνως συνέβη αὐτῷ τὸ γίνεσθαι αἴτιον αὐτὸν τοῦ λυπεῖν τὴν οἰκίαν. διὰ γὰρ τὸ τὸν λυπηθέντα οὕτω διακεῖσθαι ὥστε ῥᾳδίως καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων πάσχειν, ἐπὶ τούτῳ γέγονεν ὁ οἰκοδόμος ὁ ταύτην ποιήσας αἴτιος τοῦ λυπηρὰν αὐτὴν εἶναι, ἐπεὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ὑγιεινῶς διακειμένων εἰσέλθοι, οὐκ ἂν λυπηθείη. καὶ περὶ τούτου ἐρεῖ πάλιν ἐν τῷ K ταύτης τῆς πραγματείας. ὥσπερ δὲ αἴτιος ὢν καθ' αὑτὸ ὁ οἰκοδόμος τῆς οἰκίας διὰ γενέσεως εἰς τοῦτο ἐγένετο, οὕτως πάλιν ὡς μὲν αἴτιος τῆς οἰκίας διὰ φθορᾶς φθαρήσεται, καὶ ὡς ἀχρόνως αἴτιος γέγονε τοῦ λυπηρὰν αὐτὴν εἶναι, οὕτω πάλιν καὶ ἀχρόνως φθείρεται. αὐτὸς δὲ δείκνυσι τοῦτο πρότερον μὲν ὡς ὁμολογούμενον λαβὼν ὅτι ὧν τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ διὰ γενέσεως γέγονε, ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. εἰ οὖν ὧν τὰ αἴτια, ὥσπερ ἐπὶ τῆς οἰκίας, διὰ γενέσεως

2. καὶ τὰ αἴτια *AS*, καὶ τὰ πρόκειται αὐτῷ δεῖξαι ἄρτια *M*, καὶ ἃ πρόκειται αὐτῷ δεῖξαι ἄρτια *Br*. || 4. οὕτω — 6. οὐκ εἰσίν om *M*. || 5. γίνεσθαί εἰσι scripsi c. *S*, γίνεσθαι φησί *A*. || 7. τῷδε μὲν *A*, τὸ δὲ μὲν *M*. || 8. οἷον οἰκοδόμος om *A*. || 11. διὰ γενέσεως — ἤχθη *AS*, nisi quod ἤτοι διὰ pro ἤτοι δὲ scripsi, διὰ μαθήσεως ἤτοι διὰ γενέσεως τὸ εἶναι οἰκοδόμος ἔχει *M*. || 12. γὰρ] δὲ *M*. || 20. περὶ om *M*. || γενέσθαι *M*. || 26. εἰς om *A*. || 30. διὰ γενέσεως — p. 420,1. οἰκοδομεῖν om *A* in lac., ibi a m 2 διὰ γενέσεως γέγονεν, quod etiam *S* habuit.

(γένεσις γὰρ ἡ μάθησις τοῦ οἰκοδομεῖν), ταῦτα ἐξ ἀνάγκης εἰσίν· ἅπερ ἄρα οὐκ ἐξ ἀνάγκης εἰσί, τούτων τὰ αἴτια ἄνευ γενέσεώς εἰσι καὶ ἄνευ φθορᾶς οὐκ εἰσίν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, φησί, τουτέστι μὴ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων τὰ αἴτια κατὰ συμβεβηκός ἐστι καὶ γενητὰ καὶ φθαρτὰ τυγχάνει ἄνευ τοῦ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖά ἐστι καὶ καθ' αὑτὸ τὰ αἴτια αὐτῶν, καὶ γενητὰ καὶ φθαρτὰ διὰ γενέσεως καὶ φθορᾶς· εἰ οὖν μὴ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων τὰ αἴτια κατὰ συμβεβηκὸς ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ αὐτὰ ἐξ ἀνάγκης ἔσται, ὅπερ ἀδύνατον. ὅτι δὲ ὧν τὰ αἴτια ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὰ ἐξ ἀνάγκης εἰσὶ δῆλον. τῆς γὰρ οἰκίας τῆς οἰκοδομουμένης ἢ τῆς ἣν ᾠκοδόμησεν αἴτιος ὢν ἐξ ἀνάγκης καὶ καθ' αὑτὸ ὁ οἰκοδομῶν καὶ ὃς ᾠκοδόμησεν, ὅταν οἰκοδομῆται ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ ὁ οἰκοδομῶν, καὶ τοῦ οἰκοδομοῦντος ὄντος ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομεῖται, καὶ ἡ ἤδη οὖσα οἰκία ἐξ ἀνάγκης ᾠκοδομήθη. τὸ γὰρ ὂν ὅτε ἔστιν ἐξ ἀνάγκης ἔστιν. ἐπειδὴ δέ ἐστιν ἡ οἰκία ἐξ ἀνάγκης, ἕπεται αὐτῇ τὸ οἰκοδομηθῆναι· εἰ γὰρ μὴ ᾠκοδομήθη, οὐκ ἂν ἦν. πάντα δή, φησίν, ἐξ ἀνάγκης ἔσται, εἰ τοῦ γινομένου καὶ φθειρομένου μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἀνάγκη αἴτιόν τι εἶναι. δεῖ δὲ προσυπακούειν τὸ παντός, ἵνα ᾖ, εἰ παντὸς τοῦ γιγνομένου καὶ τοῦ φθειρομένου μὴ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι ἀνάγκη εἶναι. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· εἰ πάντων τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων οὐκ ἔστιν αἴτιον κατὰ συμβεβηκός, ἵνα ἐκ τούτου ὑπάρχῃ τινὰ γενητὰ καὶ φθαρτὰ ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἤτοι ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀλλ' ἔστι παντὸς τοῦ γινομένου καὶ φθειρομένου τὸ αἴτιον καθ' αὑτό, ἐξ ἀνάγκης πάντα ἔσται καὶ οὐδὲν ὅλως ἔσται συμβεβηκός. ὧν γάρ, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὰ αἴτια ἐξ ἀνάγκης, καὶ αὐτὰ ἀναγκαῖα.

1027*a* 32. ταῦτα εἰπὼν τρέπεται εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ ὅτι ἔστιν αἴτια κατὰ συμβεβηκὸς ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, καί φησι "πότερον ἔσται τοδὶ ἢ οὔ;" οἷον εἰ προκαθημένων τὴν πόλιν πολεμίων λέγομεν πότερον ἔσται τοδὶ ἢ οὔ, ἤτοι πότερον ἀποθανεῖται Νικόστρατος ἢ οὔ; φαμὲν ἐὰν τοδὶ γένηται, τουτέστιν εἴπερ ἐξέλθοι καὶ κρατηθείη ὑπὸ τῶν πολεμίων, θανεῖται· ἔστι δὴ αἴτιον τοῦ θανεῖν αὐτὸν τὸ ἐξελθεῖν, τοῦ δ' ἐξελθεῖν πάλιν ἐστὶν αἴτιον τὸ πιεῖν ὕδωρ, τούτου δὲ τὸ διψῆσαι, τοῦ διψῆσαι δὲ τὸ δριμέα φαγεῖν, τοῦτο δὲ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν αἴτιον καὶ οὐ καθ' αὑτό· ἐνδέχεται γὰρ διψῆσαι καὶ ἄνευ τοῦ δριμέα φαγεῖν, καὶ γὰρ ἐκ τοῦ

4. καὶ γενητὰ — 7. συμβεβηκὸς et 7. ἐξ ἀνάγκης, καὶ αὐτὰ om *M*. ‖ 7. ante ὅπερ ἀδύνατον add *S Positum est enim, quorum causae sunt ex necessitate, ea quoque necessario esse. Quod si sic est, cuncta erunt ex necessitate, quod fieri non potest.* ‖ 9. post οἰκοδομουμένης add ἢ τῆς οἰκοδομουμένης *M*. ‖ 11. ἡ scripsi c. *S*, εἰ *A*, om *M*. ‖ 14. δή] δέ *MBr*. ‖ 15. αἴτιόν τι ἀνάγκη *MBr*. ‖ 18. τινὰ om *M*. ‖ 24. οἷον — 25. τοδὶ ἢ οὔ om *M*. ‖ 24. 25 προκαθ.] περικαθ. coni. *Hk*. ‖ 27. κρατηθῇ *A*. ‖ 29. καὶ om *M*. ‖ 30. γὰρ ante ἐκ om *M*.

πολλὰ κινηθῆναι καὶ ἐκ τοῦ πλεῖστον οἶνον πιεῖν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν. εἰ δ' ἦν τὸ τὰ δριμέα φαγεῖν τοῦ διψῆσαι καθ' αὑτὸ αἴτιον, εἰ μὴ ἔφαγε δριμέα οὐκ ἂν ἐδίψησεν, ὥσπερ εἰ μὴ ἔστιν οἰκοδόμος οὐκ ἔσται οἰκία· νῦν δὲ καὶ ἄνευ τοῦ φαγεῖν τὰ δριμέα διψῇ· οὐκ ἔστιν ἄρα καθ' αὑτὸ αἴτιον τοῦ διψῆσαι τὸ φαγεῖν ταῦτα. γέγονε δὴ τὸ διψῆσαι, αἴτιον ὂν καὶ αὐτὸ τοῦ ἐξελθεῖν, ἄνευ γενέσεως. εἰ μὲν γὰρ ὑπέκειτό τις ὕλη τῇ δίψῃ, ἥτις ἀλλοιουμένη γίνεται ὅπερ ἡ δίψα, ὥσπερ τὸ καταμήνιον ἀλλοιούμενον γίνεται ὅπερ τὸ ζῷον, τότε ἦν εἰκός, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον λέγειν ὅτι διὰ γενέσεως ἡ δίψα γέγονεν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐ γίνεται, οὐκ εἰκός ἐστι τοῦτο λέγειν. ἀλλὰ πῶς ὅλως γίγνεται; ἢ γινομένων τινῶν περὶ τὸ σῶμα παθῶν ἐπιγίνεται αὐτοῖς ἀχρόνως ἡ δίψα ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος τῇ ὕλῃ. εἰπὼν οὖν ὅτι "ἐάν γε τοδὶ γένηται, εἰ δὲ μή, οὔ, τούτου δὲ ἄλλο," ἐπήγαγε "καὶ οὕτω δῆλον ὅτι ἀεὶ χρόνου ἀφαιρουμένου ἥξει ἐπὶ τὸ νῦν," τουτέστιν ἀναλυομένου τοῦ χρόνου τοῦδε εἰς τόνδε καὶ τοῦδε εἰς τόνδε ἥξει ἐπὶ τὸ νῦν, τουτέστιν εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει, ποῦ δὲ ὑπάρχει ὁ διψῶν, δηλονότι εἰς τὸ διψᾶν. εἶτα καὶ παράδειγμα τοῦ ἀποθανεῖν βίᾳ τίθησι τὸ "ἂν ἐξέλθῃ." τοῦ δὲ ἀποθανεῖν νόσῳ οὐ τίθησιν, ἡμεῖς δ' ἐροῦμεν μετ' ὀλίγον, ὅταν πάλιν αὐτοῦ μνησθῇ, μνησθήσεται γάρ. εἰπὼν οὖν ὅτι "καὶ οὕτως ἥξει εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει," ἐπήγαγε παράδειγμα τοῦ εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει τὸ ἀποθανεῖται εἰ ἐξέλθοι· "τοῦτο δὲ ἂν ἄλλο· καὶ οὕτως ἥξει εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει," καὶ τοῦτο εἰπὼν προστίθησι τὸ "ἢ εἰς τῶν γεγονότων τι." δοκεῖ δὲ τὸ ἑπόμενον παράδειγμα, τὸ "οἷον ἐὰν διψήσῃ· τοῦτο δὲ εἰ ἐσθίει δριμέα," τοῦ ἢ εἰς τῶν γεγονότων τι εἶναι, οὐκ ἔστι δὲ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ προτέρου ἐστὶ καὶ τοῦτο. ὃ δὴ καὶ συννενοηκὼς ἐπαναλαμβάνει πάλιν μετ' ὀλίγον τὸν λόγον, ἵνα καὶ αὐτοῦ θῇ παράδειγμα, ὅταν λέγῃ "ὁμοίως δὲ κἂν ὑπερπηδήσῃ τις εἰς τὰ γενόμενα." τὸ γὰρ "γενόμενα" καὶ τὸ "γενομένων" παρεληλυθότων εἰσὶ δηλωτικά. τέως οὖν εἰπὼν "οἷον ἐὰν διψήσῃ, τοῦτο δ' εἰ ἐσθίει δριμέα," ἐπήγαγε, τοῦτο δὲ τὸ ἐσθίειν δριμέα ἢ ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ "ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἀποθανεῖται ἢ οὐκ ἀποθανεῖται" συμπέρασμά ἐστι τῶν εἰρημένων, ἴσον λέγων τῷ ὥστε τούτων οὕτως ἐχόντων, εἰ μὲν ἐξέλθοι πιεῖν, ἐξ ἀνάγκης ἀποθανεῖται, εἰ δὲ μὴ ἐξέλθοι, οὐκ ἀποθανεῖται. οὕτω ταῦτα εἰπὼν ἐπαναλαμβάνει, ὥσπερ εἴρηται, τὸν λόγον, καὶ τίθησι καὶ τῶν γεγονότων παραδείγματα. ὁμοίως δὲ κἂν ἀπὸ τῶν παρεληλυθότων ἄρξηταί τις καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα καταντήσῃ, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ τῶν μελλόντων, ὥσπερ καὶ πρότερον,

1. κοιμηθῆναι *M.* ‖ 3. ἔστιν] ἔσται *M.* ‖ 5. δὴ] δὲ *A.* ‖ 6. μὲν] μὴ *M.* ‖ ὅπερ ἡ scripsi c. *S*, ὥσπερ ἡ *AM.* ‖ 8. οὐ τοῦτο *A.* ‖ 11. οὔ, τούτου δὲ om *M.* scribe c. *S* οὔ, τοῦτο δ' ἐὰν ἄλλο. ‖ 13. ἀναλυομένου — τουτέστιν om *M.* ‖ 14. ποῦ δὲ] fort. ὅπου c. *S.* ‖ 19. προστίθησι] καὶ προσθεὶς *A.* ‖ 21. τοῦ ἢ] τουτὶ *MBr.* ‖ 23. θήσει *A.* ‖ 28. post λέγων add ἐστὶ *MBr.* ‖ ἐξέλθῃ *MBr.*

ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα, τὸ αὐτὸ γενήσεται. ἤδη γὰρ τὸ γεγονὸς ὑπάρχει ἔν τινι. εἰ δὴ ἀπὸ τούτου ἀρξόμεθα, ὡς εἴρηται, ἥξομεν ἐπὶ τὸ νῦν, ὅπερ ἐστὶ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον. ἀλλὰ τί ποτε ἔστι τὸ ἤδη γὰρ γεγονὸς ὑπάρχει ἔν τινι; ἢ τὸ τὰ στοιχεῖα εἶναι ἐν τῷ ζῶντι· ἐπειδὴ γὰρ ἤδη ζῇ, ὑπάρχει ἐν αὐτῷ τὰ στοιχεῖα. ὅδε οὖν ζῇ, ὅτι τὰ ἐναντία πῦρ καὶ γῆ καὶ τὰ μεταξὺ ἐν αὐτῷ γέγονε· καὶ εἰ τοῦτο, ἀποθανεῖται. ἐξ ἀνάγκης ἄρα τὸ ἐξ ἐναντίων γεγονὸς ἀποθανεῖται. ἀλλὰ τὸ αἴτιον τοῦ θανάτου ἄδηλον, διότι ἐστὶ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ οὐ καθ' αὑτό· ἐνδέχεται γὰρ καὶ νόσῳ καὶ βίᾳ ἀποθανεῖν. ἔσται δὴ ὁ λόγος, ἵνα πάλιν ἐπαναλαμβάνηται, τοιοῦτος· ὅδ' ἀποθανεῖται, ὅτι τὰ ἐναντία ἐν αὐτῷ γέγονεν· ἀποθανεῖται δὲ εἰ νοσήσει· ἕπεται γὰρ τοῖς ἐξ ἐναντίων οὖσι διὰ τὴν τούτων μάχην τὸ νοσεῖν· νοσήσει δὲ φέρε εἰπεῖν ὕδρωπα, τοῦτο δὲ ἦν ὕδωρ πίῃ, ὥστε εἰ πίοι ὕδωρ ὕδρωπι περιπεσεῖται, τοῦτο δὲ παθὼν θανεῖται, καὶ ἔστι τὸ ὕδωρ πιεῖν αἴτιον τοῦ ὕδρωπος, ὥσπερ καὶ οὗτος τοῦ θανεῖν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό, ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ πιόντα ὕδωρ ὕδρωπα νοσῆσαι. ταῦτα οὖν ἐστὶν ἅπερ ἀνωτέρω ἐπηγγειλάμεθα εἰπεῖν παραδείγματα περὶ τοῦ ὅπως νόσῳ θανεῖται· εἴρηται δὲ ἀνωτέρω καὶ τοῦ βίᾳ, ἦν δὲ τὸ ὑπὸ πολεμίων κρατηθῆναι· δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον βαδίζομεν ἄλλο ἄλλου αἴτιον ἀποδιδόντες, ἀλλὰ καταντῶμεν εἴς τι αἴτιον, οἷον τὸ δριμέα φαγεῖν, καὶ ἀρχὴν ἧς οὐκ ἔστιν αἴτιον· καὶ ἔστιν αὕτη ἀρχὴ τοῦ ὁπότερ' ἔτυχε, λέγω δὴ τοῦ ἀποθανεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἐξέλθοι θανεῖται, εἰ δὲ μή, οὐ θανεῖται· ἐστὶ δὴ τοῦ ὁπότερ' ἔτυχεν, ἤτοι τοῦ συμβεβηκότος, καὶ τὸ αἴτιον κατὰ συμβεβηκός· συνέβη γὰρ δριμέα φαγόντα διψῆσαι. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτον αἴτιον, λέγει δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός, πότερον ὑλικὸν χρὴ λέγειν ἢ τελικὸν ἢ κινητικὸν ἤτοι ποιητικόν; καὶ ἐρωτήσας οὐκ ἐπικρίνει διὰ τὸ δῆλον εἶναι ὅτι τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις συναριθμεῖν αὐτὸ χρὴ καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων.

1027b 17. (4) "περὶ μὲν οὖν — ἀληθὲς ὄν." εἰπὼν περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ὅσα εἰκὸς ἦν εἰπεῖν ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν λέγει ὅτι τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἀφείσθω, ἱκανῶς γὰρ περὶ τούτου διώρισται. ἐπεὶ δὲ λέγεται καὶ τὸ ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ ψεῦδος μὴ ὄν, λέγει ὅτι περὶ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστιν. ὅταν γὰρ τὸ ὑπάρχον συνθῶμεν αὐτῷ, οἷον εἰ τὸ καθῆσθαι ὑπάρχει Σωκράτει καὶ λέγομεν ὅτι Σωκράτης κάθηται, τοῦτο ὂν λέγεται ἀληθὲς ὄν, διὰ τὸ τὸ ὑπάρχον συνθεῖναι

2. ἔσται *A*. || 3. γὰρ et ὑπάρχει om *A*. || 4. ὅδε] ὧδε *MBr*. || 5. αὐτῷ] τῷ *A*. || 8. 9. ἐπαναλαμβάνηται] ἐπαναλαμβάνῃ ὁ *A*. || 10. ἐναντίον *A*. || 11. ὥστε] ὡς *M*. || 12. αἴτιον iterat *M*. || 13. θανάτου *M*. || 19. ἐξέλθῃ *A*. || 26. διώρισται in lemmate om *A* in lac. || 28. ἀφείσθω om *A*. || λέγεται om *M*. || 29. 30. fort. τὸ ὑπάρχον τινὶ συνθῶμεν αὐτῷ c. *S* || 30. καὶ om *A*.

ἤτοι κατηγορῆσαι τοῦ ὑποκειμένου. εἰ δὲ καθημένου λέγομεν ὅτι οὐ κάθηται, ψεῦδος ὂν μὴ ὂν λέγεται, διὰ τὸ ψευδῶς διελεῖν ἤτοι ἀποφῆσαι τοῦ Σωκράτους τὸ καθῆσθαι. ἐπειδὴ οὖν περὶ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ ὡς ψεῦδος μὴ ὄν, τὸ δὲ σύνολον τουτέστιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν ἔχει τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῷ συγκειμένῳ, ἤτοι τὸ ἀληθὲς ὂν συνίσταται, ὅταν τὸ κατηγορούμενον ἀληθῶς συνθῶμεν, καθ' οὗ κατηγορεῖται· τὸ δὲ ὡς ψεῦδος μὴ ὂν ἐστιν, ὅταν ψευδῶς ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου διαιρῶμεν, καὶ ὅλως τὸ ψεῦδος τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντίφασιν εἰσάγει, τουτέστι θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ἀληθὲς ὄν ἐστιν, ὅταν ἀληθῶς συνάπτωμεν τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ, τὸ δὲ ψεῦδος τοὐναντίον. εἰ δ' ἔστιν ἅττα ἅπερ χωρὶς λεγόμενα δύναται καὶ ἅμα νοεῖσθαι, ὡς τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν (ταῦτα γὰρ καὶ χωρὶς λεγόμενα δύναται καὶ ὡς ἓν νοεῖσθαι), περὶ τούτου, φησίν, "ἄλλος λόγος," ἐρεῖ γὰρ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ νῦν ὑπερτίθεται τὴν τούτου ζήτησιν. εἰπὼν δὲ "πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς συμβαίνει νοεῖν ἄλλος λόγος," ἑρμηνεύει πῶς τὸ ἅμα καὶ χωρὶς εἴρηκε λέγων "λέγω δὲ τὸ — 1027*b* 24.
τὸ ἐφεξῆς ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι," τουτέστιν ἅμα μὲν λέγω μὴ τὰ ἐφεξῆς, ὥσπερ δὴ ἡ Ἰλιάς, ἐφεξῆς γὰρ τῷ α' τὸ β' καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως, μὴ ἅμα δὲ τὰ μὴ ἐφεξῆς· ἀλλὰ τὰ μὲν δυνάμενα ἓν γίνεσθαι λέγω ἅμα, τὰ δὲ μὴ δυνάμενα μὴ ἅμα. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω ὅτι τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος ἐπειδὴ παρὰ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, καὶ μεταξὺ ἐπεμβαλὼν τινα, ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν τοῦ ὅπως παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι τό τε ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος διὰ τοῦ "οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν·" ὥστε ἡ τοῦ λόγου συνέχεια τοιαύτη τίς ἐστι· τὸ δὲ ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος ἐπειδὴ παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστιν, οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν. εἰ γὰρ μὴ πάθος τι τῆς ἡμετέρας διανοίας καὶ παρὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἀλλ' ἐν τοῖς πράγμασιν ἦν, ὡς αὐτός φησι, τῷ μὲν ἀγαθὸν εἰπεῖν, εὐθὺς ἔδει λέγειν ἀληθές, καὶ ἦν ἂν τὸ

2. διελεῖν scripsi c. *S*, διελθεῖν *AM*. ‖ 3. ἀληθὲς scripsi c. *S*, ἀληθῶς *A MBr*. ‖ 3. 4. μὴ ὂν ὡς ψεῦδος *A*. ‖ 4. δὲ om *MBr*. ‖ post σύνολον add ἐστι περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως *MBr*, om *AS*. ‖ ὡς ἁπλῶς] καὶ ἁπλῶς *A*. ‖ post ἀληθὲς ὂν adde καὶ τὸ ὡς ψεῦδος μὴ ὄν ἐστι περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως· τὸ γὰρ ὡς ἀληθὲς ὂν e *S*. ‖ 5. 6. τὸν κατηγορούμενον *A*. ‖ 9. ἀληθὲς scripsi c. *S*, ἀληθῶς *A MBr*. ‖ 11. νοεῖσθαι] νοῆσαι *A*. ‖ 13. Z, 12. ‖ 14. τὸ ante χωρὶς om *A*. ‖ 16. τὸ ἐφεξῆς] τῷ ἐφεξῆς *M*. ‖ ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι" om *A*. ‖ λέγω μὴ *Br* c. *S*, λέγων *A*, λέγω *M*. ‖ 17. δὴ om *A*. ‖ δὲ] δὴ *Br*. ‖ 19. ἀνωτέρω] ἀνάρθρως *M*. ‖ 20. ἐπειδὴ — 24. διαίρεσίν ἐστιν *AS*, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς πράγμασι, διὰ τοῦ *M* omissis reliquis. ‖ 20. 21. 24. 26. παρὰ σύνθεσιν] *in compositione S*. ‖ 26. παρὰ] περὶ *M*. ‖ 27. τῷ] τὸ *M*.

ἀγαθὸν ἀληθές· τῷ δὲ κακὸν ψεῦδος· καὶ ἔμπαλιν, τῷ μὴ κακὸν εἰπεῖν, εὐθὺς ἀληθὲς ἔδει λέγειν, τῷ δὲ ἀγαθόν, ψεῦδος. ἀλλὰ μὴν οὔτε ἀγαθὸν εἰπόντες ἀληθὲς λέγομεν ἢ ψεῦδος, οὔτε κακόν. οὐκ ἄρα ἐν τοῖς πράγμασι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδός ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῇ διανοίᾳ. οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς πράγμασιν οὐκ ἔστι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς ἁπλοῖς τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ, ἁπλᾶ λέγων τὰ πράγματα αὐτὰ καθ' αὑτὰ νοούμενα ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως. ταῦτα εἰπὼν ἀποδίδωσι τὸν λόγον, λέγων "ὅσα μὲν οὖν δεῖ θεωρῆσαι περὶ τὸ οὕτως ὂν καὶ μὴ ὄν," ἴσον λέγων τῷ ἐπειδὴ εἴρηται ὅτι τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ τὸ ὡς ψεῦδος μὴ ὂν παρὰ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, ὅσα δὴ περὶ τὸ οὕτως ὄν, ἤτοι τὸ ὡς ἀληθές, καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος θεωρῆσαι δεῖ, ὕστερον ἐπισκεπτέον. "ἐπεὶ δ'," ὡς δέδεικται, "ἡ συμπλοκή ἐστι καὶ ἡ διαίρεσις ἐν τῇ διανοίᾳ ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμασι," συμπλοκὴν καὶ διαίρεσιν λέγων τὸ ἀληθὲς καὶ
1027b 31. τὸ ψεῦδος, τὸ δ' οὕτως, ἤτοι τὸ ὡς ἀληθές, τὸ παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν, ἕτερον ὄν ἐστι τῶν κυρίως ὄντων, κυρίως ὄντα λέγων τὰς ἀτόμους οὐσίας, ὡς ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ ἐρεῖ· περὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἄλλος λόγος. εἶτα καὶ πῶς ἕτερόν ἐστι τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν τῶν κυρίως ὄντων λέγει. ἢ γάρ, φησίν, ἡ διάνοια τὸ τί ἐστι καὶ οὐσίαν μετὰ οὐσίας συνάπτει ἢ διαιρεῖ, ἢ πάλιν ποιὸν μετὰ οὐσίας ἢ ποσὸν ἢ ἄλλην τινὰ τῶν κατηγοριῶν. ἐπειδὴ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὸ μὲν ὡς συμβεβηκὸς ὂν ἐπειδὴ ἱκανῶς εἴρηται περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὡς ἀληθές, ῥηθήσεται γάρ, νῦν ἀφετέον. αὐτὸς δὲ τοῦ ταῦτα νῦν παραλιπεῖν αἰτίαν ἀπέδωκε τὸ τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ἀόριστον, τῶν δ' ἀορίστων οὐ φροντιστέον· τὸ δ' ὡς ἀληθὲς ὂν πάθος ἐστὶ καὶ βούλημα διανοίας, τὸ δὲ ζητεῖν τὸ ἑκάστῳ δοκοῦν οὐ σφόδρα ἀναγκαῖον, ἄλλως τε καὶ ἀμφότερα περὶ τὸ λοιπὸν γένος ὄντα τοῦ ὄντος. λέγοι δ' ἂν λοιπὸν τοῦ ὄντος γένος τὸ κυρίως ὂν ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ συμβεβηκός. καὶ ἐπεὶ περὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ὄντος εἰσὶ γένος, καὶ οὐ δηλοῦσι φύσιν τινὰ ἔξω οὖσαν καὶ ὑπερεκπίπτουσαν τὸ ὂν ἀλλ' ὑπ' αὐτό εἰσιν, ἡ δὲ ζήτησίς ἐστι περὶ τὰ αἴτια τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, δῆλον ὡς καὶ περὶ αὐτῶν ἐστί, καὶ οὐ χρεία ἀποτεμόντας ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν σκοπεῖν. τότε γὰρ ἂν τοῦτο ἐποιοῦμεν, εἴπερ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ζητοῦντες ταῦτα οὐκ ἦν ὑπ' αὐτό· ἐπειδὴ δ' εἰσίν, ἀφετέον καὶ τὰ αἴτια τοῦ ὄντος ζητητέον. τὸ δὲ ὂν ὅτι πολλαχῶς λέγεται εἴρηται, ὅτε διωρισάμεθα ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται.

5. οὐκ ἔστι post ψεῦδος ponit *M*. ‖ 6. αὐτὰ] πάντα τὰ *M*. ‖ νοοῦμεν *M*. ‖ 8. τὸ post ὅτι om *A*. ‖ 21. τὸ alterum om *M*. ‖ 22. τὸ πάθος *A*. ‖ 23. τὸ λοιπὸν scr. c. *S*, τὸ ταὐτὸν *A*, ταὐτὸν *M*. ‖ 24. ὂν om *A*. ‖ 25. καὶ ἐπεὶ] *igitur* *S*. ‖ 26. ἡ δὲ *M*, εἰ δὲ ἡ *AS*. ‖ 29. ταῦτα] ἦμεν, ταῦτα δ' *M*. ‖ 31. *M* add τέλος τοῦ εἰς τὸ ε τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ὑπομνήματος.

ΕΙΣ ΤΟ Ζ.

(1) "Τὸ ὂν — ποσαχῶς." ἐπειδὴ ἐν ἅπαντι τῷ παρόντι βιβλίῳ καὶ τῷ 1028a 10.
μετὰ τοῦτο περὶ ὁρισμῶν ποιεῖται τὸν λόγον, ὡς δὲ ἐρεῖ τῶν συμβεβηκότων κυρίως ὁρισμοὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλ', εἴπερ ἄρα, μετὰ συμβεβηκός· ὡς γὰρ τοῦ ὄντος μετειλήχασιν οὕτω καὶ ὁρίζονται καὶ εἰσὶν αὐτῶν ὁρισμοί· καὶ ὥσπερ τὸ τί ἐστι κυρίως καὶ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν οὐσιῶν λέγεται, ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων οὔ, ἀλλ', εἰ λεχθείη, μετὰ προσθήκης τινὸς ὡς ἐρεῖ προϊὼν (ὡς γάρ, φησί, τὸ μὴ ὂν φαμεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἔστι λέγοντες, ἀλλ' ὅτι ἔστι μὲν ἀλλ' ἐστὶ μὴ ὄν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ φέρε λέγομεν ὅτι ἔστιν ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὅτι ἐστὶ ποιόν)· οὕτω καὶ ὁρισμοὺς λέγομεν αὐτῶν εἶναι, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τρόπον ἄλλον· ἐπειδὴ οὖν, ὡς εἴρηται τοῦ κυρίως ὄντος καὶ τῆς οὐσίας εἰσὶν οἱ ὁρισμοί, μέλλει δὲ περὶ τῶν ὁρισμῶν καὶ ὅσα τούτοις παρακολουθεῖ λέγειν, εἰκότως πάλιν ὑπομιμνήσκει περὶ τοῦ ὄντος ὅτι πολλαχῶς λέγεται, καθάπερ καὶ πρότερον ἐν τῷ Δ διεῖλεν, ὅτε ποσαχῶς τὸ ὂν λέγεται διωρίζετο. σημαίνει δὴ τοῦ ὄντος τὸ μὲν τί ἐστι καὶ οὐσίαν καὶ τόδε τι· σύνηθες γὰρ τῷ Ἀριστοτέλει ἀντὶ τῆς οὐσίας τὸ τόδε τι καὶ τὸ τί ἐστι λαμβάνειν. τὸ μὲν οὖν τοῦ ὄντος σημαίνει οὐσίαν, τὸ δὲ ποιὸν καὶ τὰς λοιπὰς τῶν κατηγοριῶν. δεκαχῶς δὴ λεγομένου τοῦ ὄντος δῆλον, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὅτι πρῶτον ὄν ἐστι καὶ τί ἐστιν ἡ οὐσία. ὅτι δὲ τὸ τί ἐστι τὴν οὐσίαν σημαίνει καὶ ταύτης ἐστὶ δηλωτικὸν δείκνυσιν ὧδε· ὅταν μὲν γάρ, φησίν, εἴπωμεν ποῖόν τι τόδε, ἢ ἀγαθὸν λέγομεν ἢ καλόν, ἀλλ' οὐ τρίπηχυ καὶ ὅλως ποσόν, οὐδ' ἄνθρωπον καὶ οὐσίαν, ἀλλὰ ποιόν· ὅταν δὲ τί ἐστιν, οὔ φαμεν ποιόν, ἀλλ' ἄνθρωπον ἢ θεόν, ὡς τοῦ τί ἐστιν ἐπὶ μόνης λεγομένου τῆς οὐσίας. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω "φανερὸν ὅτι τούτων πρῶτον τὸ τί ἐστιν, ὅπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν" καὶ μεταξὺ ἐπεμβαλών τινα ἐπήγαγε "τὰ δ' ἄλλα λέγεται τῷ τοῦ οὕτως ὄντος τὰ μὲν εἶναι ποσότητες." καὶ ἔστιν ἡ συνεχὴς τοῦ λόγου ἀκολουθία τοιαύτη· φανερὸν ὅτι τούτων πρῶτον ὂν τὸ τί ἐστιν, ὅπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν, τὰ δ' ἄλλα λέγεται ὄντα τῷ τοῦ ὄντως ὄντος τὰ μὲν ποσότητες εἶναι, καθὸ λέγεται τὸ δίπηχυ ὂν ὅτι ἐστὶ ποσότης τις τοῦ κυρίως ὄντος, τὸ δὲ λευκὸν ἢ τὸ θερμὸν καὶ ἁπλῶς

Tit. σχόλια εἰς τὸ ζῆτα τῶν μετὰ τὰ φυσικά *A*, rubro scr. fort. a m 2, ἀλεξάνδρου ἀφροδισιέως ὑπόμνημα εἰς τὸ ζῆτα τῶν ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικά *M*. ‖ 3. ὡς γὰρ] ὥσπερ *M*. ‖ 5. οὔ om *A*. ‖ 7. ὅτι ἔστι λέγ.] ὅτι εἶναι λέγ. *A*. ‖ 8. τοῦ om *M*. ‖ 12. Δ] βῆτα *A*. ‖ Δ, 7. ‖ 14. καὶ τόδε τι] τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τόδε τι *M*. ‖ 16. τῶν *M*, αὐτῷ *A*, in quo latere videtur quod *S* habet *et caetera octo praedicamenta*. ‖ 17. fort. ὄν ἐστι τὸ τί ἐστι καὶ ἡ οὐσία c. *S*. ‖ 19. κακόν *M*. ‖ 24. ποσότητας *MBr*. ‖ 25. πρῶτον addidi e *S*. ‖ 26. ὄντως *AMBr*, l. οὕτως c. *S*. ‖ ποσότητας *MBr*. ‖ καθὸ om *A*. ‖ 27. ἢ θερμὸν ἢ ἁπλῶς *M*.

τὰ πάθη τῷ ποιότητες εἶναι αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα λέγεται ὄντα τῷ εἶναί τι τοῦ κυρίως ὄντος, διὰ οὖν τὸ κυρίως ὂν εἶναι τὴν οὐσίαν, τὰ δ' ἄλλα λέγεσθαι ὄντα τῷ ἔχειν πως πρὸς αὐτήν. καὶ ἀπορήσειεν ἄν τις, φησί, πότερον τὸ βαδίζειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὂν λέγεται ἢ οὔ. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς ἄν τις ἀπορήσειεν ἐπάγει. οὐδὲν γάρ, φησίν, αὐτῶν ἐστὶ καθ' αὑτό, ὥσπερ ἡ οὐσία, οὔτε πέφυκε χωρίζεσθαι αὐτῆς. ὃ δὲ μὴ ἔστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, πῶς ἄν τις τοῦτο τῶν ὄντων εἴποι; καὶ ἀπορήσαι ἄν τις εἰπὼν ἐπάγει· "ἀλλ' εἴπερ τὸ βαδίζον τῶν ὄντων καὶ τὸ καθήμενον," ἴσον λέγων τῷ ὄν τι κυρίως ὂν τὸ βαδίζον καὶ τὸ καθήμενόν ἐστι· τόδε γάρ τι καὶ οὐσία ἐστὶ καὶ ἐστὶν ὡρισμένον ὑποκείμενον τῇ ὑγιείᾳ καὶ τῇ βαδίσει ἡ οὐσία, τὸ δὲ βαδίζειν ἢ ὑγιαίνειν οὐκ εἰσὶν ὄντα· ἀλλ', εἴπερ ἄρα, ὅτι πάθη εἰσὶ τῆς οὐσίας, λεχθήσεται ὄντα, κυρίως δ' οὔ. εἰπὼν δὲ ὅτι ταῦτα ἐμφαίνεται ὄντα, διότι ἔστι τι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ὡρισμένον, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ἐπήγαγεν "ὅπερ ἐμφαίνεται ἐν τῇ τοιαύτῃ κατηγορίᾳ," τουτέστι τῇ κυρίως ὂν λεγομένῃ ἤτοι τῇ οὐσίᾳ. ἐν τῇ κυρίως ὂν οὔσῃ, φησί, κατηγορίᾳ καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐμφαίνεται καὶ ἔστι τὸ ὑγιαῖνον καὶ τὸ καθήμενον, καὶ χωρὶς τῆς οὐσίας οὔτε ὑγιαῖνον οὔτε καθήμενον οὔτε τις τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἢ λέγεται ἢ ἔστιν. εἰ δ' ἐν ταύτῃ αὐτοῖς τὸ εἶναί, διὰ ταύτην τε ἕκαστον τῶν ἄλλων ἔστι καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐκ ἐνδέχεταί τι ἐκείνων εἶναι, αὐτὴν δὲ χωρὶς ἐκείνων, φανερὸν ὅτι κυρίως ὂν καὶ οὐ τὶ ὄν· τὶ γὰρ ὂν τὸ συμβεβηκὸς τῇ οὐσίᾳ ἐστί.

1028a 31. "πολλαχῶς — πάντων ἡ οὐσία πρῶτον." εἰπὼν ὅτι ἡ οὐσία ἐστὶ τὸ πρῶτον ὂν καὶ τὸ κυρίως ὄν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον λέγεται πολλαχῶς, ὡς εἴρηται πρότερον (λέγεται γὰρ πρῶτον καὶ τῇ γνώσει καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ χρόνῳ), δείκνυσιν ὅτι κατὰ τοὺς τρεῖς τούτους τρόπους ἐστὶ πρώτη τῶν ἄλλων ἡ οὐσία. καὶ πρῶτον δείκνυσιν ὅτι τῷ χρόνῳ πρώτη ἐστίν, εἰπὼν "τῶν μὲν — μόνη." εἰ γὰρ καὶ μηδέποτε χωρίς ἐστι τῶν ἄλλων κατηγορημάτων ἡ οὐσία (οὐδέποτε γὰρ τῶν ὑπὸ γένεσιν οὐσιῶν ἔστι τις ἄνευ ποιότητος ἢ ποσότητος ἢ τῶν τοιούτων), εἰ οὖν καὶ μηδέποτε χωρίς ἐστι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ χωρίζονται αὐτῆς καὶ ἄλλα μέν ἐστι σήμερον ἐν αὐτῇ, ἕτερα δὲ χθὲς καὶ ἄλλα αὔριον, καὶ καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν τοῦτο γίνεται, φανερὸν ὅτι προτέρα ἐστὶ τῷ χρόνῳ τῶν ἄλλων. ὡς γὰρ ὁ ἀμφορεὺς φέρε εἰπεῖν πρότερός ἐστι τῷ χρόνῳ τοῦ καθ' ἕκαστον ἐν αὐτῷ ἐγγινομένου οἴνου, οὕτω

1. ποιότητες coni., ποιότητας ***M***, ποιότητι ***A***. ‖ 4. καὶ ἕκαστον] ***et caeterorum similium quodque S***. ‖ 5. φησίν om ***M***. ‖ 7. εἴποι] ἐρεῖ ***A***. ‖ ἀπορῆσαι ***AM***. ‖ εἰπὼν om ***M***. ‖ post ἀλλ' adde μᾶλλον e ***S*** et Ar. p. 1028ᵃ 24. ‖ 8. τὸ βαδίζον — κυρίως ὂν om ***M***. ‖ 15. post κυρίως adde e ***S*** οὖν. ‖ καὶ τῇ οὐσίᾳ om ***M***. ‖ 17. τις] τι ***A***. ‖ 22. καὶ τὸ om ***A***. ‖ Δ, 11. ‖ 24. τούτους] τούσδε ***M Br***. ‖ 29. εἰπεῖν] εἶπε ***M***. ‖ 31. πρότερόν ***A***.

καὶ ἡ οὐσία τῶν καθ' ἑκάστην γινομένων καὶ ἀπογινομένων ἐν αὐτῇ συμβεβηκότων. ἀλλὰ καὶ καθ' ὅσον συναναιρεῖ μὲν αὐτά, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν, προτέρα ἐστίν. οὐ μόνον δὲ τῷ χρόνῳ προτέρα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ, ὡς προείρηται. εἰ γὰρ τὰ εἰς ὁρισμόν τινος λαμβανόμενα πρότερά ἐστι τῷ λόγῳ τοῦ ὁριστοῦ, λαμβάνεται δὲ ἐν τῷ τῆς σιμότητος λόγῳ ἡ ῥὶς καὶ ἐν τῷ τῆς ὀργῆς τὸ αἷμα, δῆλον ὅτι καὶ τῷ λόγῳ προτέρα ἐστὶν ἡ οὐσία τῶν συμβεβηκότων. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς σιμότητος καὶ τοῦ αἵματος τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὡς αὐτός ἐρεῖ προϊὼν ὅτι καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὰ λοιπὰ ὁριζόμενοι διὰ τὸ μὴ καλῶς μηδ' ἀκριβῶς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν ἀποδίδοσθαι οὐ λαμβάνομεν τὴν οὐσίαν ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῶν· ἐπεὶ εἴ τις ἀκριβολογοῖτο, ἐξ ἀνάγκης παραλήψεται αὐτὴν ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει προτέρα ἐστὶν ἡ οὐσία τῶν συμβεβηκότων· τότε γὰρ οἰόμεθα ἕκαστον εἰδέναι, ὅταν γνῶμεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ· τότε καὶ οἰόμεθα γινώσκειν τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ πῦρ, ὅταν γνῶμεν τὴν οὐσίαν αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ὅταν γνῶμεν ὁποῖός ἐστιν ἄνθρωπος ἢ πόσος. καὶ τί φημι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ὅτι τότε ταύτας ἴσμεν, ὅταν τί ἐστιν ἑκάστη αὐτῶν γνῶμεν· καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τοῦτό ἐστιν· ὅταν γὰρ τί ἐστι λευκὸν γνῶμεν, τότε ἴσμεν αὐτό. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστι, φησίν, ὅτι καὶ τὸ πάλαι μὲν ἀεὶ ὑπό τε τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων, νῦν δὲ ὑφ' ἡμῶν ζητούμενον καὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν, τοῦτό ἐστι τίς ἡ οὐσία. ἐπειδὴ γὰρ κυρίως ὂν καὶ πρῶτον ὂν καὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῷ λόγῳ καὶ γνώσει ἐστὶν ἡ οὐσία, τὸ ζητεῖν τί τὸ ὂν τὸ ζητεῖν ἐστὶ τίς ἡ οὐσία. τοῦτο δὲ τὸ ὄν, λέγω τὴν οὐσίαν, οἱ μὲν ἓν εἶναί φασιν· ὅσοι γὰρ μίαν ἔλεγον τὴν ἀρχήν, ὥσπερ Θαλῆς καὶ οἱ λοιποί, οὓς ἴσμεν, καὶ τὸ ὂν ἓν ἔλεγον· ὅσοι δ' ἀπείρους, ὥσπερ Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος, καὶ τὰ ὄντα ἄπειρα ἀπεφήναντο εἶναι. διόπερ καὶ ἡμῖν, φησί, πρῶτον καὶ μάλιστα καὶ μόνως ὡς εἰπεῖν περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ κυρίως ὄντος θεωρητέον τί ἐστιν.

(2) καὶ εἰπὼν ἐπικρίνει λέγων ὅτι δοκεῖ κυρίως ὂν ἡ οὐσία εἶναι, οὐχ ὡς 1028b 8.
ἐνδοιάζων τὸ "δοκεῖ" εἰπών, ἀλλ' ὡς ἀποφαινόμενος. ἢ τὸ "δοκεῖ" εἶπεν, ὅτι δείξει τοῦτο διὰ πάνυ πολλῶν· ὡς μήπω δὴ δεδειχὼς τοῦτο εἴρηκεν. ὅμως πρὸς τὰ ἐπαγόμενα συμφώνως ἐστὶ μάλιστα ἡ προτέρα ἐπιβολή. δοκεῖ οὖν, φησί, κυρίως ὂν εἶναι ἡ οὐσία, φανερώτατα μὲν ἐν τοῖς σώμασι, τουτέστι τὰ σώματα· φανερῶς μὲν γὰρ ἡ οὐσία ἐστὶ τὰ σώματα, διὸ τὰ μὲν ζῷα, σώματα ὄντα, καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν οὐσίας εἶναί φαμεν.

1. καθ' ἑκάστην] *singulis diebus* *S.* ‖ 9. λαμβάνεται ἡ οὐσία *A.* ‖ 10. ἀκριβολογεῖτο *M.* ‖ 13. καὶ] γὰρ *M.* ‖ 14. ὁ ἄνθρωπος *M.* ‖ 19. τοῦτό ἐστι] τουτέστι *Br.* ‖ 25. ὄντως] l. οὕτως c. *S.* ‖ ὄντος post κυρίως om *M.* ‖ 26. ὅτι om *M.* ‖ 27. εἰπών] εἶπεν *MBr.* ‖ 31. διὸ τὰ μὲν ζῷα, σώματα om *M.*

ὁμοίως καὶ τὰ ἁπλᾶ τῶν σωμάτων καὶ τὰ μόρια τούτων καὶ τὰ ἐκ τῶν μορίων, οἷον τὰ ζῷα, οὐσίαν φαμέν, πάντα γὰρ ταῦτα σώματά ἐστι. τὸ δὲ "ἢ μορίων ἢ πάντων," ὅτι ἐκ μὲν τῶν μορίων τῶν ἁπλῶν σωμάτων ἐστὶ τὰ ζῷα, ἐκ πάντων δὲ τῶν σωμάτων ἐστὶν ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ, ἄστρα καὶ σελήνη. τοῦτο δ' ἐλλιπῶς εἴρηται καὶ ἀσαφῶς· δοκεῖ γὰρ λέγειν ὅτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ ἀστέρες ἐκ τῶν τεσσάρων εἰσὶ στοιχείων· οὐ τοῦτο δέ φησιν, ἀλλ' εἰπὼν ὅτι οὐσία εἰσὶ τὰ σώματα καὶ ὅσα μόρια τούτων ἢ ἐκ τούτων εἰσὶν ἢ πάντων ἢ τινῶν, δέδωκεν ἡμῖν ἐννοεῖν ὅτι ὁ πᾶς οὐρανὸς καὶ κόσμος ἐκ πάντων τῶν σωμάτων καὶ τῶν μορίων αὐτῶν ἐστίν· ἀλλ' ὁ μὲν μετὰ τὴν σεληνιακὴν σφαῖραν ἐκ τῶν περὶ γένεσιν καὶ φθοράν ἐστι σωμάτων καὶ τῶν μορίων αὐτῶν, τὸ δὲ κυκλοφορικὸν πᾶν συνέστηκεν ἐκ τῆς ὁλότητος τοῦ κυκλοφορικοῦ καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ, ὁλότητος μὲν τῶν σφαιρῶν, μορίων δὲ τῶν ἐν αὐταῖς ἄστρων.

1028*b* 12. "πότερον δὲ αὗται — σκεπτέον." εἰπὼν ὅτι φανερώτατα μὲν οὐσίαι εἰσὶ τά τε σώματα καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα κατέλεξεν, ἐρωτᾷ πότερον αὗται μόναι αἱ λεχθεῖσαι οὐσίαι εἰσίν, ἢ ἄλλαι παρὰ ταύτας. καὶ ἐρωτήσας λέγων ὅτι τισὶ μὲν δοκεῖ τινάς, λέγων τόν τε Πλάτωνα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ὅτι τὰ τοῦ σώματος πέρατα μᾶλλόν εἰσιν οὐσίαι, ἀλλ' οὐ τὰ σώματα, καὶ τίνα τὰ πέρατα τοῦ σώματος ἐπάγει, οἷον ἐπιφάνειαι καὶ γραμμαὶ καὶ μονάς· ταῦτα γὰρ μᾶλλον εἶναι οὐσίας λέγεται ὑπ' ἐκείνων ἢ τὸ σῶμα καὶ τὸ στερεόν. τινὲς μὲν οὖν οὕτω φασίν, ὅτι τὰ ἐπίπεδα μᾶλλόν εἰσιν οὐσίαι, τινὲς δὲ τὰ αἰσθητὰ μᾶλλον οὐσίας λέγοντες οὐδὲν οἴονται εἶναι παρὰ τὰ αἰσθητά, ὥσπερ Ἵππων μὲν πρότερον ὁ ἄθεος ἐπικληθείς (οὐθὲν γὰρ οὗτος παρὰ τὰ αἰσθητὰ εἶναι ἀπεφήνατο), καὶ ὕστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον· οἱ δὲ πλείους εἶναι λέγουσι τὰς οὐσίας, ὥσπερ Πλάτων, μίαν μὲν τὰ διανοητὰ τὰ μαθήματα, ἄλλην δὲ τὰ νοητὰ τὰς ἰδέας, καὶ τρίτην τὴν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων οὐσίαν, τουτέστιν αὐτὰ τὰ σώματα. Σπεύσιππος δὲ ὁ τούτου μαθητὴς καὶ πλείω τῶν τριῶν ἔλεγεν εἶναι τὰς οὐσίας τὰς νοητάς, πρώτην μὲν τὸ αὐτοέν, ἄλλην δὲ τὴν τῶν ἀριθμῶν ἀρχήν, ἄλλην τὴν τῶν μεγεθῶν, καὶ ἄλλην τὴν τῆς ψυχῆς· καὶ οὕτως ἐπεκτείνει εἰς πλῆθος τὰ γένη τῶν οὐσιῶν. ἔνιοι δὲ οὐκ ἄλλην μὲν ἀρχὴν τῶν ἀριθμῶν ἄλλην δὲ τῶν μεγεθῶν ἔλεγον, οὐδ' ἄλλης μὲν φύσεως τοὺς ἀριθμοὺς ἄλλης δὲ τὰ μεγέθη, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως· τὰ δὲ ἄλλα, οἷον ἐπίπεδα, γραμ-

2. οὐσίας *M*. ‖ 3. ὅτι ἐκ μὲν *MBr*, ἐκ μὲν οὖν *A*. ‖ 4. οὐρανὸς] ἄνθρωπος *A*. ‖ 6. στοιχείων ἐστιν *MBr*. ‖ εἰπὼν om *M*. ‖ 7. εἰσὶν] ἐστὶν *A*. ‖ 14. 15. μόναι ἐλεχθεῖσαι μᾶλλον μὲν οὐκ εἰσίν, ἀλλ' αἱ παρὰ ταύτας *A*. ‖ 15. ἢ — ταύτας] *an aliae praeterea quaedam habeantur, an caeterae magis substantiae sint quam hae S*. ‖ λέγων — 16. τινάς om *MBr*. ‖ 16. post αὐτὸν add λέγειν *M Br*. ‖ 18. καὶ μονὰς ante καὶ γραμμαὶ ponit *MBr*. ‖ 22. καὶ om *Br*. ‖ 24. τὰ ante μαθήματα de coni. addidi.

μάς, οὐρανὸν καὶ ἁπλῶς τὰ αἰσθητὰ ἐχόμενα τοῖς ἀριθμοῖς ἔλεγον· τὸ μὲν γὰρ αὐτομέγεθος καὶ τὸν αὐτοάριθμον πρώτας οὐσίας φάσκοντες καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, τὰς δὲ γραμμὰς καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ ὅλως τὰ αἰσθητὰ δευτέρας· εἴτε δὲ καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς φύσεως ἔλεγον εἴτε μή, οὐκ ἐδήλωσε.

"περὶ δὴ — εἰσὶν οὐσίαι." ἱστορήσας τὰς τῶν παλαιοτέρων καὶ τὰς καθ' 1028b 27. ὃν αὐτὸς ὑπῆρχε δόξας χρόνον περὶ τῆς οὐσίας, λέγει ὅτι σκεπτέον τί μὲν ὑπὸ τούτων λέγεται καλῶς καὶ τί μή, καὶ ἆρα εἰσὶ παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας οὐσίαι τινὲς ἢ οὐκ εἰσί, καὶ πότερον ἔστι τις χωριστὴ οὐσία παρὰ τὰς αἰσθητάς, καὶ εἰ ἔστι πῶς ἔστι, καὶ διὰ τί, ἢ οὐκ ἔστι. περὶ δὴ τούτων σκεπτέον, φησίν, ἀποτυπωσαμένοις καὶ διορισαμένοις τὴν οὐσίαν τί ἐστι.

(3) καί φησιν ὡς εἰ μή τις ταύτην πλεοναχῶς λέγεσθαι βούλοιτο, ἀλλ' 1028b 33. οὖν τετραχῶς αὐτὴν λέγεσθαι δώσει· καὶ λέγει ὅτι ἕνα μὲν τρόπον λέγεται τὸ τί ἦν εἶναι, ἄλλον δὲ τὸ καθόλου, λέγων "καθόλου" ἢ τὰς ἰδέας, ὃ καὶ μᾶλλον οἶμαι, ἢ τὸ παρὰ τὰ πολλὰ ὡς τὰ πολλά, λέγω δὴ τὸ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν καθ' ἕκαστα ἀποσυληθέν. ἄλλον δὲ πάλιν οὐσία λέγεται τὸ ἑκάστου γένος. καὶ τέταρτον τὸ ὑποκείμενον πᾶσι καὶ καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δὲ μὴ κατ' ἄλλου. διό, φησί, περὶ τοῦ ὑποκειμένου πᾶσι καὶ καθ' οὗ τἆλλα λέγεται, ἐκεῖνο δὲ μὴ κατ' ἄλλου, διοριστέον τί ἐστιν· τοῦτο γὰρ μάλιστα δοκεῖ εἶναι οὐσία. τοῦτο δὲ τὸ πᾶσιν ὑποκείμενον καὶ μὴ κατ' ἄλλου λεγόμενον τρόπον μέν τινα ἡ ὕλη λέγεται, ἄλλον δὲ τὸ εἶδος, τρίτον δὲ τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, ὃ καὶ μᾶλλόν ἐστιν ἀληθές. εἶτα καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος σαφηνίζει τί μὲν λέγει ὕλην, τί δὲ εἶδος καὶ τί τὸ ἐκ τούτων, ὅτι ὕλην μὲν τὸν χαλκόν, εἶδος δὲ τὸ τοιονδὶ σχῆμα, ἐξ ἀμφοῖν δὲ τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα. διὸ εἰ πρότερον τὸ εἶδος τῆς ὕλης καὶ μᾶλλον ὄν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης πρότερόν ἐστι τῆς ὕλης. πρότερον δὲ τὸ εἶδος τῆς ὕλης τῇ φύσει, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ χρόνῳ· δειχθήσεται γάρ τι εἶδος ὄν, ὁ πολυτίμητός φημι νοῦς, ἡ αὐτοαγαθότης, ὁ θεός, πρότερον πάντων τῷ χρόνῳ, ὅτι ποιητὴς καὶ ὅτι παροχεύς. ὅτι δὲ καὶ μᾶλλον ὄν ἐστι τὸ εἶδος τῆς ὕλης φανερόν· κατὰ γὰρ τὸ ἑκάστου εἶδος λέγεται ἕκαστον ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ὕλην. ἀλλὰ καὶ ὅτι ὑπὸ τούτου τάττεται καὶ ὁρίζεται, καὶ κατὰ τοῦτο μᾶλλον ὄν ἐστιν αὐτῆς. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει ὅτι νῦν μὲν εἴρηται τύπῳ τί ἐστιν ἡ οὐσία, ὅτι τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λεγόμενον καὶ καθ' οὗ τὰ ἄλλα πάντα κατηγορεῖται· οὐκ ἀρκεῖ δέ, φησί,

4. δὲ] δὴ *MBr.* || 5. ἐδήλωσαν *MBr.* || 9. παρὰ τὰς αἰσθητάς om *M.* || 14. λέγει *Br.* || 16. ἄλλου *Br.* || post καὶ add τὸ *M.* || 23. τοιονδὶ] τοιοῦτον *M.* || 24. καὶ τὸ *AMS*, ἀλλὰ γράφεται τοῦ ἐξ ἀμφοῖν πρότερον ἔσται *A* mg. || 26. 27. ὁ πολυτίμητός φημι νοῦς om *S.*

τοῦτο εἰς παράστασιν οὐσίας, τὸ λέγειν ὅτι οὐσία ἐστὶ τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου· ἄδηλον γὰρ τί ποτέ ἐστι τὸ ὑποκείμενον πᾶσι καὶ ὃ μὴ κατ' ἄλλου λέγεται· ποτὲ μὲν γὰρ φαίνεται ὅτι ὕλη ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον πᾶσιν· αὕτη γάρ ἐστιν ἐν ᾗ γίνονται καὶ ἀπογίνονται ποσότητες, ποιότητες, πάθη καὶ τὰ λοιπά· εἰ γὰρ μὴ ὕλη ἐστὶν ἡ γινομένη πεποσωμένη καὶ πεποιωμένη καὶ ὅλως ἡ γινομένη σῶμα ἢ ζῷον ἤ τι τοιοῦτον, διαφεύγει ἡμᾶς γενέσεως οὔσης καὶ οὐ συνορῶμεν τί ποτέ ἐστι τὸ γινόμενον. εἰπὼν δὲ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ γινομένη, καὶ πρὸ τούτου ὅτι τὸ πᾶσιν ὑποκείμενον ἡ ὕλη δοκεῖ εἶναι, τοῦτο αὐτὸ κατασκευάζει· περιαιρουμένων γάρ, φησί, τῶν ἄλλων, λέγων ἄλλων ποσοτήτων ποιοτήτων σκληροτήτων μαλακοτήτων καὶ τῶν τοιούτων, οὐδὲν φαίνεται ὑπομένον πλὴν ἡ ὕλη, ὥστε αὕτη πᾶσιν ὑπόκειται· εἰ δὲ τὸ πᾶσιν ὑποκείμενόν ἐστιν οὐσία, ἡ ὕλη ἂν εἴη οὐσία. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν καὶ αἱ κινήσεις καὶ τὰ λοιπὰ πάθη καὶ ποιήματα καὶ δυνάμεις εἰσὶ τῶν σωμάτων καὶ οὐ χρὴ οὐσίας αὐτὰ λέγειν· τῆς γὰρ οὐσίας ἐστὶ τὸ καθ' αὑτὴν εἶναι, αὐτὰ δὲ καθ' αὑτὰ εἶναι οὐ δύναται· τὸ μῆκος δὲ καὶ πλάτος καὶ βάθος ποσότητές εἰσιν ἀλλ' οὐκ οὐσίαι· λείπεται δὴ ᾧ ταῦτα ὑπάρχει πρώτῳ καὶ ὃ καταλιμπάνεται, ποσοτήτων καὶ παθῶν ἀφαιρουμένων, λέγειν οὐσίαν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ ὕλη. εἰπὼν δὲ πλὴν εἴ τι ἐστι τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τῶν ποσοτήτων καὶ τῶν ἄλ-
1029*a* 20. λων ὧν εἶπε, λέγει "λέγω — λέγεται," τουτέστιν ἥτις αὐτὴ καθ' αὑτὴν θεωρουμένη κατὰ ἀπόφασιν καὶ ἀπογύμνωσιν τῶν εἰδῶν οὐδὲν τῶν δέκα κατηγοριῶν ἐστίν, ἐν αἷς πᾶν ὂν ὁρίζεται· πᾶν γὰρ ὂν εἰς ταύτας ἀνάγεται καὶ ἐν ταύταις ἐστιν. ἀλλὰ μήν, φησίν, οὐδὲ τὴν τῶν ποσοτήτων ἢ ποιοτήτων ἀπόφασιν, οἷον τὸ μὴ ποσόν, τὸ μὴ ποιόν, ἢ ἄλλην ἡντιναοῦν χρὴ λέγειν οὐσίαν· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ὄντα εἰσὶν αἱ ἀποφάσεις, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό· τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ οὐσία.

1029*a* 26. "ἐκ μὲν οὖν τούτων θεωροῦσι συμβαίνει οὐσίαν εἶναι τὴν ὕλην." δείξας ὅτι ἐξ ὧν ὀφείλουσιν ὑπάρχειν τῇ κυρίως οὐσίᾳ ἡ ὕλη φαίνεται οὖσα, συμπεραίνεται καί φησιν ὅτι ἐκ μὲν τῶν εἰρημένων θεωροῦσι συμβαίνει οὐσίαν εἶναι τὴν ὕλην. ἀδύνατον δὲ τὴν κυρίως καὶ μᾶλλον οὐσίαν τὴν ὕλην εἶναι· καὶ συλλογίζεται δυνάμει ὧδε. τῇ κυρίως οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ εἶναι καὶ τὸ τόδε τι, ἤτοι τὸ εἰς δεῖξιν πίπτειν, ἡ ὕλη χωριστὴ καὶ καθ' αὑτὴν οὐκ ἔστιν οὐδὲ εἰς δεῖξιν πίπτει, ἡ ὕλη ἄρα οὐκ ἔστιν ἡ κυρίως οὐσία. μάλιστα δὲ τὸ εἶδος δόξειεν ἂν εἶναι οὐσία ὡς ὁριστικὸν καὶ εἰς τάξιν ἄγον τὴν ὕλην· καὶ τούτου μάλιστα τὸ ἐξ
1029*a* 27. ὕλης καὶ εἴδους, ὅτι τε καθ' αὑτὸ καὶ εἰς δεῖξιν πίπτει. ὅταν δὲ λέγῃ "ἀδύνατον

10. ὑπομένον] ὑποκείμενον ***M***. ‖ 11. ἐστιν] εἴη ἡ ***A***. ‖ 12. αἱ om ***A***. ‖ 17. εἰπὼν δὴ ὅτι ὅ ἐστι τὸ ὁριζόμενον ***A***. ‖ 24. οὐκ om ***M***. ‖ 26. ante οὖσα adde οὐσία c ***S***. ‖ 28. μᾶλλον] fort. ἁπλῶς. ‖ 30. καὶ καθ' αὑτὴν om ***M***. ‖ 32. ἂν om ***A***. ‖ 33. λέγει ***A***.

δέ· — τῇ οὐσίᾳ," τὸ χωριστὸν ἀντὶ τοῦ καθ' αὑτὸ εἶναι λέγει. εἰπὼν δὲ "διὸ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσία δόξειεν ἂν εἶναι καὶ μᾶλλον τῆς ὕλης," ἐπάγει ὅτι τὴν μὲν ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους οὐσίαν, ἤτοι τὴν μερικὴν καὶ ἄτομον, ἀφετέον· ὑστέρα γάρ ἐστι καὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης· τὸ γὰρ ἔκ τινων ὕστερόν ἐστι τῶν ἐξ ὧν ἐστί· καὶ δήλη ἐστὶν ὅτι καθ' αὑτὴν ὑπάρχει καὶ ὅλως ἐν ὑπάρξει ἐστίν. ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην παραλείπτεον· καὶ αὕτη γὰρ φανερά πως· τῇ γὰρ ἀναλογίᾳ ἐστὶ φανερά· καὶ ὅτι ἄνευ εἴδους οὐδέποτέ ἐστι, καὶ τοῦτο δῆλον. κατὰ τὶ δὲ ἀφανής, κατὰ τὴν νόησιν· νόθῳ γὰρ λογισμῷ ληπτή· κατὰ ἀπόφασιν γὰρ νοεῖται καὶ ἀπογύμνωσιν τῶν εἰδῶν, ἀλλ' οὐ κατὰ ἅπερ εἰσίν, ὡς τὰ εἴδη. ἀλλὰ ταύτας μὲν ἀφετέον, περὶ δὲ τῆς τρίτης, τουτέστι τοῦ εἴδους, σκεπτέον (αὕτη γὰρ ἀπορωτάτη) πότερόν ἐστιν αὐτὴ καθ' αὑτήν, ὥσπερ ὁ Πλάτων λέγει, ἢ οὔ.

(4) "ἐπεὶ δ' ἐν ἀρχῇ διειλόμεθα πόσοις ὁρίζομεν τὴν οὐσίαν." μέλλων 1029b 1. ἐπὶ τὴν τῶν εἰδῶν ἐξέτασιν χωρεῖν καὶ ζητεῖν εἰ ἐνδέχεται χωριστὰ εἶναι καὶ καθ' αὑτὰ χωρὶς ὕλης ἢ μή, λέγει ὅτι θεωρητέον πρῶτον τὰ ἔνυλα εἴδη καὶ γνώριμα ἡμῖν ὅπως ἔχει. ἐκ τούτων γὰρ γνωσόμεθα καὶ περὶ ἐκείνων, εἴτε εἰσίν, ὡς ὁ Πλάτων λέγει, εἴτε οὐκ εἰσίν. λέγει δὴ ὅτι ἐπεὶ ἐν ἀρχῇ διειλόμεθα πόσοις ὁρίζομεν τὴν οὐσίαν (εἶπε γὰρ πρὸ ὀλίγου ὅτι τετραχῶς, τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῆς καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ὑποκείμενον), ἐπειδὴ οὖν διειλόμεθα ὁσαχῶς ἡ οὐσία, καὶ ἐδόκει ἓν τῶν τῆς οὐσίας σημαινομένων εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι, θεωρητέον, φησί, περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι, τουτέστι περὶ τοῦ εἴδους τοῦ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἀχωρίστου· ἐκ τούτου γὰρ δῆλον ἡμῖν γενήσεται καὶ περὶ τῶν καθόλου, ἤτοι τῶν ἰδεῶν, εἴτε εἰσὶν εἴτε μάτην λέγονται. εἰπὼν δὲ ὅτι θεωρητέον περὶ αὐτοῦ ἐπήγαγε "πρὸ ἔργου — γνωριμώτερον," τουτέστιν ἄξιον καὶ ὠφελείας τῆς με- 1029b 3. γίστης ἐστὶ τὸ μεταβαίνειν εἰς τὰ γνώριμα ἡμῖν καὶ σαφέστερα, καὶ ἐκ τούτων ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὰ ἀσαφέστερα καὶ ἀγνωστότερα. οὕτω γὰρ πᾶσιν ἡ μάθησις γίνεται· μανθάνομεν γὰρ ἐκ τῶν ἡμῖν μὲν γνωρίμων τῇ φύσει δ' ἀγνώστων. τοῦτο γὰρ δηλωτικόν ἐστι τὸ διὰ τῶν πρώτων τῶν ἧττον γνωρίμων τῇ φύσει. γνώριμα γάρ ἐστι καὶ τῇ φύσει τὰ ἡμῖν γνώριμα, ἀλλ' ἧττον μὲν ἐκείνῃ, μᾶλλον δὲ ἡμῖν. μανθάνομεν δὴ διὰ τῶν ἡμῖν γνωρίμων τὰ τῇ φύσει γνώριμα ἡμῖν δὲ ἄγνωστα, καὶ τοῦτο πᾶσιν ἔργον ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν αὐτοῖς γνωρίμων μανθάνειν τὰ φύσει γνώριμα. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς πράξεσι σπουδάζουσιν οἱ νομοθέται, ἵνα ἐκ τῶν ἑκάστῳ ἀγαθῶν ἀπεργάσωνται τὰ ὅλως καὶ καθ' αὑτὰ ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς

2. καὶ ante μᾶλλον om *S.* ‖ 6. παραλείπεται *Br.* ‖ 8. τὴν coni., τὸ *M Br*, κατὰ τὴν νόησιν om *AS.* ‖ λεπτή *A.* ‖ 9. ταῦτα *Br.* ‖ 12. μέλλων] βουλόμενος *Br.* ‖ 14. ἢ μή om *M.* ‖ 18. αὐτῆς] αὐτὸ *M.* ‖ 25. ἀνάγεται *A.* ‖ 27. τοῦ πρώτου *A*, *ex minus notis naturae ad nota magis S.*

πολίταις ἀγαθά (οἷον καθ' αὑτὸ μέν ἐστιν ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος· τὶς δὲ τῶν πολιτῶν κακῶς τούτῳ χρώμενος πάντας ὕβριζε τῷ πλούτῳ θαρρῶν, ὃν λαβόμενοι οἱ δικασταὶ ἐτύπτησαν καὶ ἠτίμωσαν, τοῦτο γὰρ τῷ νόμῳ ὥριστο, καὶ τυφθεὶς σώφρων γέγονε, καὶ πάντας ἐτίμα τε καὶ ἐσέβετο· τὸ μὲν δὴ μαστιγωθῆναι καθ' αὑτὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἐκείνῳ γέγονεν ἀγαθόν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐκ τοῦ τυφθῆναι σώφρων τε καὶ ἀγαθός· οὐ μόνον δὲ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ πᾶς τῶν ἐν τῇ πόλει πλουσίων, εἴ τινος κατεπαίρετο τῷ πλούτῳ θαρρῶν ἢ μὴ ὡς δεῖ αὐτῷ ἐχρῆτο, συνεστάλη τε καὶ καλῶς αὐτῷ ἐχρῆτο)· ὥσπερ οὖν ἐκ τῆς μαστιγώσεως, ἥτις καὶ ἦν καὶ γέγονε τῷ ὑβριστῇ ἀγαθόν, γέγονεν ὁ πλοῦτος, ὥσπερ ἐστὶ καθ' αὑτὸ ἀγαθόν, ἑκάστῳ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, οὕτως ἐκ τῶν ἑκάστῳ γνωρίμων τὰ τῇ φύσει μὲν γνώριμα ἑκάστῳ δὲ ἄγνωστα σπεύδει ὁ διδάσκαλος ποιῆσαι αὐτῷ, λέγω δὴ τῷ ἀγνοοῦντι, γνώριμα. ὁ γὰρ Σωσιγένης ἐκ τῶν Ἀλε-
1029b 8. ξάνδρου γνωρίμων ἐποίησεν αὐτῷ γνώριμα τὰ τῇ φύσει γνώριμα. "τὰ δὲ ἑκάστοις γνώριμα καὶ πρῶτα πολλάκις," οὐ γὰρ ἀεὶ καὶ διόλου, "ἠρέμα ἐστὶ γνώριμα, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἔχει τοῦ ὄντος," τουτέστι τοῦ ἀληθοῦς· σύνηθες γὰρ αὐτῷ πολλαχοῦ τὸ ὂν ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς λαμβάνειν, τὸ δὲ μὴ ὂν ἀντὶ τοῦ ψεύδους. τὰ παιδία γάρ, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν ἐν τῇ φυσικῇ, πάντας τοὺς ἄνδρας ὡς πατέρας γνωρίζει καὶ ὀνομάζει αὐτοὺς ταύτην τὴν προσηγορίαν, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἔχει τοῦ ἀληθοῦς. ᾗ μὲν γὰρ ἐξ ἀνθρώπου γέγονεν, ὀνομάζει δὲ ὅλως τοὺς ἀνθρώπους ἀλλ' οὐ τοὺς ἵππους πατέρας ἢ τοὺς βόας, ταύτῃ ἔχει μικρόν τι τῆς ἀληθείας· ᾗ δὲ πάντας οὕτως ὀνομάζει, ἔχει οὐδέν. "ὅμως δ' ἐκ τῶν φαύλως γνωστῶν," φαῦλον γὰρ τὸ πάντας εἶναι αὐτοῦ πατέρας νομίζειν, ἐκ τῶν φαύλως οὖν γνωστῶν, αὐτῷ δὲ γνωστῶν, ὕστερον ἀνάγεται εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ διορίζει τὸν αὐτοῦ πατέρα ἀπὸ τῶν ἄλλων. ὥσπερ οὖν τὸ παιδίον ποιεῖ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν φαύλως μὲν ἡμῖν καὶ μὴ ἀκριβῶς ἐγνωσμένων τὰ ὅλως καὶ τῇ φύσει γνωστὰ γνῶναι πειρασόμεθα, μεταβαίνοντες, ὥσπερ εἴρηται, ἐκ τούτων αὐτῶν τῶν ἡμῖν γνωρίμων ἐπ' ἐκεῖνα.

1029b 12. "καὶ πρῶτον — λογικῶς." εἰπὼν ὅτι δεῖ θεωρῆσαι περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ ἐκ τούτου μεταβῆναι ἐπὶ τὰ ὅλως γνωστά, φησὶν ὅτι πρῶτον εἴπωμεν ἔνια περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι λογικῶς. ἀλλὰ πρὸ τῆς τῶν λεγομένων σαφηνείας τοσοῦτον διοριστέον, ὅτι ἄλλο μέν φησι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἄλλο τὸν λόγον ἤτοι τὸν ὁρισμόν. τί ἦν εἶναι μὲν λέγει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, συνημμένως καὶ συνε-

1. ἀγαθὸς] ἀγαθὸν *M.* || 4. ἐσεβεῖτο *M.* || 6. post ἀγαθός add *effectus est S.* || 8. χρᾶται — ἐχρᾶτο *A.* || 14. καὶ πρῶτα om *M.* || 15. αὐτοῦ *A.* || 17. Φυσ. I, 1. p. 184b 12. || ὡς πατ.] ὥσπερ πατ. *M.* || 21. ὀνομάζει scripsi c. *S*, νομίζει *AM.* || 22. φαῦλον] φαύλως *A.* || 25. φαύλων *A.* || 30. ante τοσοῦτον add τοιοῦτον καὶ *MBr.*

πτυγμένως καὶ ἅμα ὡς ἓν νοουμένην, οὗ δηλαδὴ σημαντικόν ἐστι τὸ ὄνομα. τὸ γὰρ ἄνθρωπος ὄνομα σημαντικόν ἐστι τοῦ τί ἦν εἶναι, ἤγουν αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος τῆς ὑπὸ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος δηλουμένης. τί ἦν εἶναι μὲν λέγει τὴν συνειλημμένως καὶ ἅμα καὶ ὡς φύσιν νοουμένην, οἷον τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν (γινέσθω γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὑπόδειγμα), ὁρισμὸν δὲ λέγει τὴν κατὰ ἀνάπλωσιν καὶ ἀναρίθμησιν τῶν ἐξ ὧν σύγκειται τὸ εἶδος μερῶν νόησιν. καὶ τοῦτο διαφέρει τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ ὁρισμοῦ, ὅτι ἐκεῖνο μέν ἐστι νόησις συγκεχυμένη καὶ ὡς φύσιν καὶ ὡς ἓν τὸ πρᾶγμα θεωροῦσα, ὁ δὲ ὁρισμὸς ἀνάπτυξίς τις τοῦ πράγματος καὶ ἀπαρίθμησις τῶν αὐτοῦ μερῶν. καὶ ταῦτα μὲν προδιήρθρωται τῆς τῶν λεγομένων ἕνεκεν σαφηνείας, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν λεγομένων σαφήνειαν κατὰ τὸ δυνατὸν τρεπτέον. τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὃ λέγεται ἕκαστον [τῶν] καθ' αὑτά· ἕκαστος γὰρ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων λέγεται καθ' αὑτὸ τὸ τί ἦν εἶναι. εἰλήφθω γὰρ ἀντὶ τοῦ τί ἦν εἶναι τὸ δηλωτικὸν αὐτοῦ ὄνομα τὸ ἄνθρωπος, καὶ ἔσται σαφὲς ὃ λέγεται. τὸ τί ἦν εἶναι, φησίν, ἐστί, τουτέστιν ἄνθρωπός ἐστιν, ὅπερ λέγεται ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος καθ' αὑτό. ὁ γὰρ Σωκράτης ἐκεῖνο τὸ ὄνομα λέγεται, τουτέστι τὸ ἄνθρωπος· εἰ δ' ὁ Σωκράτης λέγεται ἄνθρωπος, δῆλον ὡς λέγεται καὶ ἐκεῖνο, λέγω δὴ τὸ ὑπὸ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος σημαινόμενον, ἐκεῖνο δέ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος λέγεται ἄνθρωπος, ὅπερ ἐστὶ δηλωτικὸν τοῦ τί ἦν εἶναι. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὃ λέγεται καὶ ὀνομάζεται ἕκαστον καθ' αὑτό, ἑρμηνεύων τίνος ἕνεκα τὸ καθ' αὑτὸ πρόσκειται, ἐπήγαγεν "οὐ γάρ ἐστι τὸ σοὶ εἶναι 1029b 14.
τὸ μουσικῷ εἶναι," τουτέστι λέγεται ὁ Σωκράτης μουσικός, ἀλλ' οὐκ ἔστι τὸ Σωκράτει εἶναι τὸ μουσικῷ εἶναι· οὐδ' ἔστιν ἡ φύσις αὐτοῦ τὸ μουσικῷ εἶναι· οὐ γὰρ καθ' αὑτό ἐστι μουσικός, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι, ὃ λέγεται ὁ Σωκράτης, ἐστὶ τὸ μουσικόν· ἀλλ' ὃ ἄρα ἐστὶ καθ' αὑτὸ ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνό ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων. εἰπὼν δὲ ὅτι τί ἦν εἶναί ἐστι τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον τοῖς μερικοῖς καὶ ὅπερ ἕκαστον λέγεται, ἐπειδὴ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τὸ λευκόν, ἐπήγαγε τὸ "οὐδὲ δὴ τοῦτο πᾶν," ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν ὅτι οὐ πᾶν τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον τινὶ τοῦτο τί ἦν εἶναί ἐστι τῷ ἐν ᾧ ὑπάρχει. οὐ γὰρ οὕτω φαμὲν καθ' αὑτὸ τὸ τί ἦν εἶναι ὑπάρχειν ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, ὡς ἐν

1. νουμένην] κειμένην *M*. ‖ 3. ὀνόματος om *M*. ‖ post μὲν adde οὖν e *S*. ‖ 4. καὶ post ἅμα om *M*. ‖ ὡς φύσιν *A2*, ὥς φησι *A1 M*, *ut dictionem* (i. e. ὡς φάσιν) *S*. ‖ οἷον om *A1*, οἷον τὴν om *M*. ‖ 5. γινέσθω — ὑπόδειγμα om *M*. ‖ 6. ἀπαρίθμησιν *A2*. ‖ τούτῳ *Br*. ‖ 8. ὡς φύσιν *A2*, ὥς φασιν *A1*, *ut dictionem* *S*, ὥς φησιν *MBr*. ‖ καὶ om *M*. ‖ 9. ὑπαρίθμησις *Br*. ‖ 11. ἕκαστον *A2 S*, ἕκαστα *A1 M*. ‖ τῶν om *S*, fort. ἕκαστον καθ' αὑτό. ‖ 16. δ' ὁ] δὲ *M*. ‖ 17. δέ] οὖν *A*. ‖ 18. γὰρ om *A*. ‖ τοῦ om *A*. ‖ 23. ὃ λέγεται — 24. ἦν εἶναι om *M Br*. ‖ 25. τὸ] τῶν *M*. ‖ 29. καθ' αὑτὸ om *MS*. ‖ ἐν post ὡς om *A*.

τῇ ἐπιφανείᾳ τὸ λευκόν· τὸ μὲν γὰρ τί ἦν εἶναι λέγεται καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, ἤτοι τοῖς ἀτόμοις, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν τὸ τί ἦν εἶναί ἐστι καὶ ἐν ἑκάστῳ τελεία ἡ φύσις αὕτη ὑπάρχει, τὸ δὲ λευκὸν ὑπάρχειν λέγεται τῇ ἐπιφανείᾳ καθ' αὑτὸ ἀντὶ τοῦ πρώτως· διὰ γὰρ τὸ ἐν αὐτῇ πρῶτον ὑπάρχειν, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν σώματι, λέγεται τὸ σῶμα λευκόν. οὐκ ἔστιν οὖν τὸ λευκὸν τῇ ἐπιφανείᾳ καθ' αὑτὸ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, διότι τὸ μὲν Σωκράτει εἶναι τὸ ἀνθρώπῳ εἶναί ἐστιν, ἀνθρώπῳ εἶναι λέγων κατὰ τὴν δοτικὴν πτῶσιν τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος δηλούμενον· τὸ δ' ἐπιφανείᾳ εἶναι οὐκ ἔστι τὸ λευκῷ εἶναι· ἄλλη γὰρ φύσις ἐπιφανείας καὶ ἄλλη λευκοῦ. Σωκράτους δὲ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος δηλουμένου οὐκ ἄλλη ἀλλ' ἡ αὐτή. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναί ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι λευκῇ· οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι καὶ ἐπιφανείᾳ λευκῇ. καὶ τοῦ πῶς οὐ ταὐτὸν ἀλλ' ἕτερόν ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι τοῦ λευκῇ ἐπιφανείᾳ, πάνυ συντόμως καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφῶς τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπὼν "ὅτι πρόσεστιν αὐτό," αὐτὸ λέγων τὸ ὁριστὸν ἤτοι τὴν ἐπιφάνειαν· οὐκ ἔστιν οὖν τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι ὅπερ τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ, ὅτι ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας λαμβάνεται ἡ ἐπιφάνεια. τὸν μὲν γὰρ Σωκράτην ταὐτόν φαμεν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ὅταν ὁριζώμεθα τὸν ἄνθρωπον, οὐ λαμβάνομεν εἰς τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν τὸν ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ὁριζόμενοι τὸν ἄνθρωπον φαμὲν ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ἄνθρωπος ζῷον πεζὸν δίπουν. τὴν δὲ λευκὴν ἐπιφάνειαν ὁριζόμενοι λαμβάνομεν εἰς τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν· λέγομεν γὰρ ὅτι λευκὴ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐπιφάνεια ἔχουσα χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως· ὥστε εἴληπται ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας ἡ ἐπιφάνεια. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι οὐ λήψομαι εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς λευκῆς ἐπιφανείας τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' εἴποιμι ἂν ὅτι λευκὴ ἐπιφάνειά ἐστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, οὗτος ἴστω ὅτι ὁρισμὸν τῆς λευκότητος ἀπέδωκεν, ἀλλ' οὐ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας. εἰ δὴ τὸν Σωκράτην φαμὲν ὅπερ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀνθρώπου οὐ λαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὡς ἐπειδὴ ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας λαμβάνεται ἡ ἐπιφάνεια, οὐκ ἔστιν ἡ ἐπιφάνεια ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια. οὐκ ἔστιν οὖν, φησίν, ἡ ἐπιφάνεια ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια, ἐπειδὴ πρόσεστιν αὐτό, αὐτὸ λέγων τὴν ἐπιφάνειαν. ἐπειδὴ οὖν πρόσεστιν αὐτό, ἤτοι ἡ ἐπιφάνεια, ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας, οὐκ ἔστιν ἡ ἐπιφάνεια ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια. φέρεται δὲ καὶ ἄλλη γραφὴ ἔχουσα οὕτως "καὶ διὰ τί; ὅτι πρόσεστιν αὕτη." καὶ ἔστιν αὕτη σαφεστέρα ἡ γραφή. καὶ διὰ

1. ἐν om *A*. ‖ 2. ἤτοι τοῖς — 3. αὕτη ὑπάρχει *AS*, ἤτοι ἡ φύσις αὐτοῦ *M*. ‖ 5. ante λέγεται add καθ' ἣν *M*. ‖ 7. κατὰ τὴν] καὶ τὰ *A*. ‖ 12. τὸ om *A*. ‖ καὶ ἐπιφ.] τοῦ ἐπιφ. *Br*. ‖ 21. ἐστιν ἐπιφάνεια om *MBr*. ‖ 23. εἰ δέ τις — 26. λευκῆς ἐπιφανείας om *MBr*. ‖ 27. ὁ om *A*. ‖ 29. οὐκ ἔστιν — 32. λευκὴ ἐπιφάνεια om *MBr*. ‖ 33. αὕτη] fort. αὐτή c. *S*.

τί, φησίν, οὐκ ἔστιν ἡ ἐπιφάνεια ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια; ὅτι πρόσεστιν αὐτὴ ἡ ἐπιφάνεια ἐν τῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας ὁρισμῷ. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται λέγων, "ἐν ᾧ ἄρα μὴ ἔστι λόγῳ αὐτὸ λέγοντι αὐτό, οὗτος ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ," τουτέστιν οὗτός ἐστι λόγος καὶ ὁρισμὸς ὁ δηλωτικὸς τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τῆς φύσεως ἑκάστῳ, ἐν ᾧ λόγῳ λέγοντι καὶ ἀναπτύσσοντι αὐτό, τὸ ὁριστόν, μὴ ἐνυπάρχει ἐν τῷ λόγῳ αὐτό, ἤτοι τὸ ὁριστόν. ἐν γὰρ τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ, τῷ λέγοντι τί ἐστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἐνυπάρχει ὁ ἄνθρωπος. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει "ὥστε εἰ τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναί ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι λείᾳ, τὸ 1029b 21. λευκῷ καὶ λείῳ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἕν." καὶ ἔστιν οἶμαι λύσις πρός τινα λόγον δυνάμενον φέρεσθαι πρὸς τὰ λεγόμενα· ὁ δὲ δυνάμενος λόγος τοιοῦτος ἂν εἴη. εἰ γὰρ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας λαμβάνεται, ἐπὶ τούτῳ λέγεις, ὦ Ἀριστότελες, τὴν ἐπιφάνειαν μὴ εἶναι ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια, ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς λευκῆς ἐπιφανείας τὴν μὲν ἐπιφάνειαν οὐκ ἐάσομεν ἀλλὰ ληψόμεθα, τὸ δὲ λευκὸν παραλείψομεν· καὶ τοῦτο ποιησάντων πάντως δοίης ἂν τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια. εἴποιμεν γὰρ ἂν οὕτως, ὅτι λευκὴ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐπιφάνεια λεία. πρὸς δὴ τοῦτον τὸν λόγον οἶμαι ἐπῆκται τὸ "ὥστε εἰ τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναί ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ λείᾳ" καὶ τὰ ἑξῆς, ἴσον λέγων, ὥστε εἰ τὴν λευκὴν ἐπιφάνειαν ὁριζόμενός τις ἐρεῖ ὅτι τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναί ἐστι, ἤτοι ἐπιφάνεια λευκή ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι λείᾳ, ἤτοι ἐπιφάνεια λεία, τὸ μὲν λευκὸν ὡρίσατο (τοῦτο γὰρ καὶ παρέλειπεν), τὴν δὲ λευκὴν ἐπιφάνειαν οὐχ ὡρίσατο· ὥστε ὅταν λέγῃ ὅτι λευκὴ ἐπιφάνειά ἐστιν ἐπιφάνεια λεία, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἢ ὅτι τὸ λευκὸν λεῖόν ἐστιν καὶ ἔστι τὸ λευκῷ εἶναι καὶ λείῳ ταὐτὸν καὶ ἕν.

"ἐπεὶ δέ ἐστι καὶ — καὶ ποσῷ. ἐπειδὴ εἴρηκεν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια οὐκ ἔστιν 1029b 22. ὅπερ ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια οὐδέ ἐστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι τὸ λευκῇ εἶναι, ζητεῖ λέγων ἐπειδὴ τὸ ποιὸν καὶ ποσὸν καὶ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι ἑκάστη ὑποκείμενόν τι ἔχει, ἆρα ἔστι λόγος καὶ ὁρισμὸς τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ αὐτῶν, τουτέστιν ἆρα δύναταί τις μία φύσις εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκόν, καὶ ὑπάρχειν τὸ τί ἦν εἶναι τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἔστιν ὁρισμὸς τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου. ἐπειδὴ δὲ οἱ

1. 2. αὐτὴ ἡ coni., αὐτὴ *A*, αὐτῇ ἡ ***MBr***, om ***S***. ‖ 7. τῷ om ***Br***. ‖ 11. 12. ἐπὶ τούτῳ] διὰ τοῦτο *A*2. ‖ 12. ἡ om ***MBr***. ‖ 15. εἴπομεν ***Br***. ‖ 19. ἤτοι ἐπιφάνεια λευκή ἐστι om ***MBr***. ‖ 19. 20. ἤτοι ἐπιφάνεια λεία] τὸ δὲ λευκὸν καὶ τὸ λεῖον ταὐτὸν καὶ ἓν ***MBr***. ‖ 21. ante οὐχ add λεία ***M***, λείαν ***Br***, om ***AS***. ‖ 24. "ἐπεὶ δέ] "ἐπειδὴ δέ ***M***. ‖ 25. τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι] τῇ ἐπιφανείᾳ *A*. ‖ post λευκῇ add ἐπιφανείᾳ ***S***. ‖ 27. ante ἑκάστῳ add καὶ ***M***. ‖ ἆρα post τουτέστιν addidi e ***S***. ‖ 29. ἔστιν ὁρισμὸς scripsi c. ***S***, ἔστιν ὁρισμὸν *A*, εἶναι ὁρισμὸν ***MBr***. ‖ ἐπειδὴ *A*, ἐπεὶ ***MBr***.

ὁρισμοὶ ὀνομάτων εἰσὶν ἀλλ' οὐ λόγων, ἔμελλε δέ τις λέγειν ὅτι τοῦ ἄνθρωπος λευκὸς λόγου ὄντος ἀλλ' οὐκ ὀνόματος, πῶς ἔσται αὐτοῦ ὁρισμός, λέγει ὅτι ἔστω δὴ ὄνομα τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ ἱμάτιον. ἔστιν οὖν ὁρισμὸς τοῦ ἱματίου, ἤτοι τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου, ἢ οὔ; καὶ ἐρωτήσας ἐπικρίνει λέγων "ἀλλὰ μ. οὐδὲ τ. κ. α. λ. οὐδὲ τοῦτο," τουτέστιν ἐκείνων τῶν φύσεων τῶν καθ' αὑτὸ οὐσῶν καὶ ἐν ὑπάρξει ὁρισμοὺς εἶναί φαμεν· ὁ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος καθ' αὑτὸ μὴ ὢν μηδὲ δυνάμενος εἶναι καθ' αὑτό, ἀλλ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὤν, ὥσπερ καὶ ὁ μουσικὸς Σωκράτης ἐν τῷ Σωκράτει, πῶς ἔσται τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός; εἰ γὰρ ἦν αὐτοῦ ὁρισμός, ἦν ἂν καὶ τί ἦν εἶναι, ἤτοι φύσις αὐτὴ καθ' αὑτὴν συγκεχυμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ὁρισμοῦ ἀναπτυσσομένη· ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπός ἐστιν, ὁ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ συνέβη τῷ ἀνθρώπῳ. εἰπὼν δὲ ὅτι ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι τῶν καθ' αὑτό, ἐπιχειρεῖ διὰ τῶν τοῦ μὴ καθ' αὑτὸ σημαι-
1029*b* 29. νομένων δεῖξαι ὅτι ὁ λευκὸς ἄνθρωπος τῶν καθ' αὑτό ἐστι, λέγων "ἢ τὸ οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται διχῶς," καὶ τούτου ἐστὶ τὸ μὲν ἐκ προσθέσεως, τὸ δὲ οὐκ ἐκ προσθέσεως. καὶ τοῦ μὲν ἐκ προσθέσεως οὐ καθ' αὑτὸ τέθεικεν ὑπόδειγμα τὸ "τὸ μὲν γὰρ τῷ αὑτὸ ἄλλῳ προσκεῖσθαι λέγεται," καὶ ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· εἴ τις ὁριζόμενος τὸ λευκὸν προσλάβοι καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμόν, προστίθησι τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ ἐν ἄλλῳ πράγματι καὶ ὁρισμῷ. εἰ γάρ τις ὁριζόμενος τὸ λευκὸν λέγει ὅτι λευκόν ἐστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως ζῷον πεζὸν δίπουν, οὐχὶ λευκοῦ ὁρισμὸν ἀποδέδωκεν ἀλλὰ λευκοῦ ἀνθρώπου. καὶ διὰ τοῦτο οὐ καθ' αὑτὸ ὡρίσατο τὸ λευκὸν διὰ τὸ τὸ λευκὸν ἐν ἄλλῳ ἤτοι τῷ ἀνθρώπῳ προσθεῖναι. τὸ μὲν οὖν οὕτω λέγεται οὐ καθ' αὑτό, "τὸ δὲ τῷ ἄλλο αὐτῷ." ἐλλιπῶς δὲ ἑρμηνευθὲν δεῖ προσθεῖναι τὸ δεῖν προσκεῖσθαι, ὃ οὐ πρόσκειται, ἵνα ᾖ τὸ πᾶν τοιοῦτον· τὸ δὲ λέγεται οὐ καθ' αὑτὸ ἐν τῷ δεῖν ἄλλο προσκεῖσθαι αὐτῷ, ὃ οὐ πρόσκειται· οἷον εἰ τὸ ἱμάτιον σημαίνει τὸν λευκὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ ὁριζόμενος τὸ ἱμάτιον λέγει ὅτι ἱμάτιόν ἐστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως· δέον γὰρ προσκεῖσθαι τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἱματίου καὶ ἄλλο τι, οἷον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, οὐ πρόσκειται, ὥστε οὐ καθ' αὑτὸ ὡρίσατο τὸ ἱμάτιον. εἰ δὴ τὸ λευκὸν ὁριζόμενοι καὶ προσλαμβάνοντες τὸν ἄνθρωπον οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται, ὁμοίως δὴ καὶ τὸν λευκὸν ἄνθρωπον ὁριζόμενοι οὐ προσλαμβάνοντες τὸν ἄνθρωπον οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται, εἴπερ τὸ ἱμάτιον ὁριζόμενοι προσλάβοιμεν καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἔσται τὸ ἱμάτιον, ἤτοι ὁ λευκὸς ἄνθρωπος, τῶν καθ' αὑτό· εἰ δ' ἐστὶ τῶν καθ' αὑτό, ἔστιν ἄρα

1. 2. ἀνθρώπου λευκοῦ *MBr.* ‖ 2. ante ὁρισμός add ὁ *MBr.* ‖ 5. 6. ἐνυπάρξει *AMBr.* ‖ 19. λέγοι *MBr.* ‖ 20. ἀπέδωκεν *MBr.* ‖ 21. τὸ τὸ] alterum τὸ om *A.* ‖ 22. τῷ] τὸ *A.* ‖ 25. τὸν] τὸ *A.* ‖ ὁ δὲ om *A.* ‖ 28. ὡρίσατο] ὁρίζεται *Br.* ‖ δὴ] δὲ *Br.* ‖ 28. 29. καὶ προσλαμβάνοντες *A*, προσλαμβάνοιμεν *MBr.* ‖ 29. ὁμοίως — 30. λέγεται om *MBr.*

ὁρισμὸς αὐτοῦ, εἴπερ τῶν καθ' αὑτὸ οἱ ὁρισμοί. οὐκ ἄρα καλῶς εἴρηται ὡς λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων, καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐδὲ ὁρισμὸς ἔστιν αὐτοῦ. ταῦτα εἰπὼν τὴν μὲν ἀκριβῆ λύσιν μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, ὅταν λέγῃ "ἢ καὶ ὁρισμὸς ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστι πλεοναχῶς λέγεται· καὶ γὰρ τὸ τί ἐστιν ἕνα μὲν τρόπον σημαίνει τὴν οὐσίαν." τὴν μὲν δὴ ἀκριβῆ λύσιν καὶ τὴν τοῦ λόγου διάρθρωσιν μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, αὐτὸς δὲ τὰ προσεχῶς εἰρημένα εἰπὼν ἐπήγαγε "τὸ δὴ — 1030a 1.
ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον εἶναι," τουτέστι τὸ δὴ λέγειν ἄνθρωπος λευκός ἐστι, τοῦτο ἀληθές· ἔστι γὰρ τὸ λευκὸν ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀληθὲς λέγειν ὅτι ἄνθρωπος λευκός· οὐ μέντοι ἐστὶν ἀνθρώπῳ τὸ τί ἦν εἶναι τὸ λευκῷ εἶναι, ἤτοι οὐκ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ὅπερ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι λευκῷ ἀνθρώπῳ ὅπερ τὸ ἱματίῳ εἶναί ἐστιν· οὕτω γὰρ εἴρηται ὅτι ἔστω δὴ ὄνομα τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἱμάτιον.

"ἆρ' ἔστι τὸ τί ἦν εἶναί τι ἢ ὅλως ἢ οὔ;" πολλαχοῦ μνησθεὶς τοῦ τί ἦν εἶναι 1030a 2.
(τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἑκάστου φύσις) καὶ ἐνδειξάμενος τὴν διαφορὰν αὐτοῦ ἥτις ἐστὶ πρὸς τὸν ὁρισμόν, καὶ εἰπὼν τί ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, ὅτι ἡ φύσις πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, λεγέσθω γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, σύνηρημένως καὶ ἅμα νοουμένη, — ἐπεὶ δή, ὡς ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ εἴρηται, προηγεῖται τὸ εἰ ἔστι τοῦ τί ἐστι, ζητεῖ εἰ ἄρα ἔστι τι τῶν ὄντων τὸ τί ἦν εἶναι, τουτέστιν ἡ ἑκάστου οὐσία. εἰ οὖν τὸ τί ἦν εἶναι ἡ ἑκάστου οὐσία, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον ἔστι, δῆλον ἄρα ὅτι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῶν ὄντων ἐστίν. καὶ ἐπεὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἐστίν, τουτέστι τὸ τί ἦν εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ πᾶσαι αἱ ἄτομοι ἐν ἑκάστῳ εἴδει οὐσίαι, αὗται μὲν καθ' αὑτάς εἰσιν. "ὅταν δ' ἄλλο κατ' ἄλλου λέγηται, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι" καὶ καθ' αὑτό· ὁ γὰρ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι καθ' αὑτό, ἀλλ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· τὸ γὰρ τόδε τι ταῖς οὐσίαις μόναις ἀφώρισταί τε καὶ ὑπάρχει. εἰ δὴ τὸ τόδε τι ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει, ὁ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν οὐσία ἀλλὰ συμβεβηκός, οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁ λευκὸς ἄνθρωπος τόδε τι καὶ καθ' αὑτό. ὥστε ἐξ ἁπάντων τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστιν ὅτι "τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὅσων ὁ λόγος ὁρισμός ἐστι," τουτέστιν ἐκ τῶν ὄντων ἐπ' ἐκείνων μόνων τὸ τί ἦν εἶναι λέγεται κυρίως τῶν οὐσιῶν, ὧν ὁ λόγος [ὁ] ὁρισμὸς ἤτοι ἀνάπτυξις καὶ ἀπαρίθμησίς ἐστι τῶν καθ' αὑτὸ καὶ

3. Arist. p. 1030^a 17. ‖ 5. μὲν] δὲ ***MBr***. ‖ 6. "τὸ δὴ] ὁ δὴ ***M***. ‖ 7. ἱμάτιον ***A***, ἱματίῳ ***M***. ‖ 9. λευκῷ] ἀνθρώπῳ ***MBr***. ‖ 10 et 11. ὅπερ τῷ ***A***. ‖ 11. ἔστω] ἔστι ***MBr***. ‖ 13. post ἆρ' add οὖν ***MBr***, *at estne* ***S***. ‖ 16. λεγέσθω scripsi c. ***S***, λέγεσθαι ***A***, λεγέσθω — ἀνθρώπων om ***MBr***. ‖ συνῃρημένων ***MBr***. ‖ 17. Ἀναλ. ὑστ. II. 1 sq. ‖ 18. post οὐσία add ἐστίν ***A***. ‖ ζητεῖ — οὐσία] supplendum e ***S*** *quaerit num qua entium quiditas habeatur an nulla prorsus. quam quaestionem solvit dicens 'quod enim aliquid est, hoc est quiditas' id est quiditas est cuiusque substantia.* ‖ 21. εἴδει om ***MBr***. ‖ 27. ὅτι om ***A***.

οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων αὐταῖς. εἰπὼν δὲ "ὥστε τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὅσων ὁ λόγος ὁρισμός ἐστιν," ἐπειδὴ οἱ ὁρισμοὶ ταὐτὸν σημαίνουσι τῷ ὀνόματι τοῦ τί ἦν εἶναι, ἐπήγαγεν "ὁρισμὸς δ' ἐστὶν οὐκ ἂν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸν σημαίνῃ." δέον εἰπεῖν, ὁρισμὸς δέ ἐστιν οὐκ ἐὰν λόγος ἢ ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνων, εἶπεν οὐκ ἂν ὄνομα ἢ λόγῳ ταὐτὸν σημαῖνον. ἐστὶ δὲ ὃ λέγει τοιοῦτον. οὐ πᾶς λόγος ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνων ὁρισμός ἐστιν. εἰ γὰρ πᾶς λόγος ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνων ὁρισμὸς ἦν, ἐπειδὴ δυνάμεθα παντὶ λόγῳ ὄνομα θεῖναι, πᾶς ἂν λόγος ὁρισμὸς ἦν· ὥστε ἐπειδὴ πάσῃ τῇ τοῦ Ὁμήρου ποιήσει κεῖται ὄνομα τὸ Ἰλιάς, ὁρισμὸς ἂν εἴη ποίησις· ταὐτὸν γὰρ δηλοῖ πάντα τὰ ἔπη, αὐτά φημι τὰ εἰκοσιτέτταρα βιβλία, ὅπερ τὸ Ἰλιὰς ὄνομα. οὐ πᾶς οὖν λόγος ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνων ὁρισμός ἐστιν, ἀλλ' ὅστις λόγος [σὺν] τῷ ὀνόματι ταὐτὸν δηλῶν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ ἀπαρίθμησιν ἔχει τινῶν συνιστώντων εἶδος, ἢ μᾶλλον συνιστώντων πλῆθος ἐξ ὧν ἡ διάνοια τὸ καθόλου χωρίζει καὶ ἀποσυλᾶται, ἐκεῖνος ἂν εἴη ὁρισμός. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐκεῖνος ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός, ἐὰν ᾖ πρώτου τι-
1030*a* 10. νός, τίνα βούλεται λέγειν πρῶτα σαφηνίζων ἐπήγαγε "τοιαῦτα — λέγεσθαι," ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, ταῦτα δὲ λέγω πρῶτα ὅσα λέγεται μὴ τῷ ἄλλο λέγεσθαι. ὅταν γὰρ λέγωμεν ὅτι λευκόν, οὐχὶ τὴν λευκότητα αὐτὴν καθ' αὑτήν φαμεν, ἀλλὰ τὴν λελευκασμένην οὐσίαν, οἷον χιόνα, Σωκράτην ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ὅταν δὲ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος, οὐκ ἄλλο τί φαμεν, οὐδ' ἄλλο τι προσλογιζόμεθα, ἀλλ' αὐτὴν τὴν τοιάνδε οὐσίαν τὴν δυναμένην καθ' αὑτὴν εἶναι. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι οὐδενὶ τῶν μὴ γένους εἰδῶν, ἀλλ' ἐκείνων ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῶν εἰδῶν, ἅπερ εἰσὶν ἐξ οὐσιῶν ἀποσεσυλημένα, ἤτοι τὸ τί ἦν εἶναί ἐστι τῶν ἀτόμων, ἐξ ὧν τὰ εἴδη κεχώρισται. ταῦτα δὲ τὰ εἴδη ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ τὰ καθ' ἕκαστα (ἐν γὰρ τοῖς καθ' ἕκαστα αὐτοῖς τὸ εἶναι· περὶ τούτων καὶ γὰρ ὁ λόγος, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τῶν ἃ ἡ διάνοια χωρίσασα παρ' ἑαυτῇ ἔχει), ταῦτα οὖν τὰ εἴδη οὐ κατὰ μετοχὴν λέγονται, ἤτοι οὐχ ὡς συμβεβηκότα κατηγοροῦνται καὶ πάθη εἰσὶν ὧν κατηγοροῦνται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἢ τὸ θερμόν, ἀλλ' ὡς οὐσίᾳ καὶ τῇ φύσει μηθὲν διαφέροντα τῶν μερικῶν, ἀλλὰ μόνῳ τῷ καθόλου. δύναται τὸ "οὐ κατὰ μετοχὴν" νοεῖσθαι ἀντὶ τοῦ οὐ κεχωρισμένα ἐστὶ τὰ εἴδη, καὶ οὐ καθάπερ φησὶ Πλάτων, κατὰ μετο-

1. οὐσιωδῶν *M*. || 3. οὐκ ἔστιν ἂν *M*. || 4. εἶπεν οὐκ — 6.7. σημαίνων om *M*. || 8. ἦν] εἴη *M*. || 9. εἴη] ᾖ ἡ *A*, fort. εἴη ἡ. || 12. δηλοῦν *A*. || 16. ὡς — λέγεσθαι om *MS Br*. || 17. οὐχὶ] οὐ *MBr*. || καθ' αὑτήν scripsi c. *S*, κατ' αὐτήν *AMBr*. || 20. δυναμένην] δύναμιν τὴν *Br*. || 21. γένους] γενομένων *Br*. || 22. τῶν εἰδῶν — 23. ἦν εἶναι om *MBr*, pro τῶν εἰδῶν habet ἀλλ' εἰδῶν *A*1, paullo plenius *S*. || 25. fort. γὰρ καί. || 28. τῇ om *MBr*. || 29. ἀλλὰ] ἢ *A*2. || ante νοεῖσθαι add λέγοντα *A*. || 30. οὐ post τοῦ om *Br*. || οὐ post καὶ om *A*.

χὴν αὐτῶν τὰ καθ' ἕκαστά ἐστιν, ἀλλ' οὐσίαι εἰσὶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα μεμερισμέναι πως καὶ ἀμέριστοι, μεμερισμέναι μὲν ᾗ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστά εἰσιν, ἤτοι αὐτὰ τὰ καθ' ἕκαστά εἰσιν, ἀμέριστοι δὲ κατὰ τὴν ταὐτὴν τῆς ἐν πᾶσιν εὑρισκομένης φύσεως. καὶ ἑκάστου μὲν τῶν ἄλλων λόγος ἐστὶ σημαίνων ὅτι ὑπάρχει τόδε τῷδε, ἐὰν τεθῇ ὄνομα, οἷον εἰ τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ τεθείη ὄνομα ἱμάτιον. ἔστι μὲν οὖν τοῦ ἱμάτιον ὀνόματος λόγος· σημαίνει γὰρ τὸ ἱμάτιον ὅτι τὸ λευκὸν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ· οὐ μήν ἐστιν ὁρισμὸς ὁ τοιοῦτος λόγος ὁ λέγων ὅτι τὸ λευκὸν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, οὐδὲ τί ἦν εἶναί ἐστι καὶ πρᾶγμα δυνάμενον εἶναι καθ' αὑτὸ τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ τοιούτου λόγου. εἰπὼν δὲ "ἀλλὰ λόγος μὲν ἔσται — ὑπάρχει" ἐπήγαγεν "ἢ ἀντὶ λόγου ἁπλοῦ ἀκριβέστερος." ὅταν γὰρ λέγω ὅτι ἄνθρωπος λευκός, λόγον ἁπλοῦν φημὶ σημαίνοντα ὅτι ὑπάρχει τὸ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ· ὅταν δὲ λέγω ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ἔχων χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως ἢ ὅτι ζῷον πεζὸν δίπουν λευκόν, εἴρηκα λόγον ἀκριβέστερον· ἐπειδὴ γὰρ λευκόν ἐστιν, ἀληθεύεται ὅτι ἄνθρωπος λευκός.

οὕτως οὖν δείξας ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι ἐπὶ μόνων τῶν οὐσιῶν ἐστὶ καὶ ὅτι τούτων 1030 *a* 17. μόνων εἰσὶν ὁρισμοί, ἐπάγει "ἢ καὶ ὁρισμὸς — λέγεται," τουτέστιν ὥσπερ τὸ τί ἐστι λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ (εἴρηκε γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Τοπικῶν "ὅταν μὲν γὰρ ἐκκειμένου ἀνθρώπου φῇ τὸ ἐκκείμενον ἄνθρωπον εἶναι ἢ ζῷον, τί ἐστι λέγει καὶ οὐσίαν σημαίνει· ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ἐκκειμένου φῇ τὸ ἐκκείμενον λευκὸν εἶναι ἢ χρῶμα, τί ἐστι λέγει καὶ ποιὸν σημαίνει· ὅταν δὲ πηχυαίου μεγέθους ἐκκειμένου φῇ τὸ ἐκκείμενον πηχυαῖον εἶναι, τί ἐστιν ἐρεῖ καὶ ποσὸν σημαίνει· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων"), ὥσπερ οὖν τὸ τί ἐστι λέγεται πολλαχῶς καὶ ὑπάρχει πᾶσι τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ τῷ μέν, ἤτοι τῇ οὐσίᾳ, πρώτως, τοῖς δ' ἑπομένως, οὕτω καὶ τὸ τί ἐστι, λέγων τί ἐστι τὸν ὁρισμόν, πρώτως μὲν καὶ κυρίως τῇ οὐσίᾳ ὑπάρξει, τρόπον δέ τινα καὶ τοῖς ἄλλοις. ὅτι δὲ τὸ τί ἐστιν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς οὐσίας λέγεται ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάλιν δείκνυσι λέγων, λέγεται καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ τὸ τί ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς· ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ὂν λογικῶς καὶ ἐνδόξως ἐπιχειροῦντές τινές φασιν ὅτι τὸ μὴ ὄν ἐστιν, οὐχ

1. ἕκαστον μεμ. *A*. ‖ 1. 2. μεμερισμέναι π. κ. ἀμέριστοι] *seiunctae quodammodo, alias inseparatae S*. ‖ 3. τῆς] τοῖς *M*. ‖ 6. οὖν τοῦ ἱματίου *M*. ‖ 7. οὐ μήν — 8. ἀνθρώπῳ om *M*. ‖ 11. φημὶ] φησὶ *A*. ‖ 14. ἐπειδὴ — λευκός] *quam quae ait, homo albus S*. ἐστιν om *A*. locus dubius. ‖ 15. ὅτι ante τὸ om *A*. ‖ 18. Τοπ. I, 9. p. 103ᵇ 29-35. ‖ 19. λευκοῦ om *M*. ‖ 21. ἐρεῖ] λέγει *M*. ‖ 22. δὲ] δὴ *A*. ‖ τὸ τί ἐστι] *ipsum quid est S*. ‖ 24. τὸ τί ἐστι] *ipsum aliquid est S*. ‖ 27. post λέγων inseritur in cod *A* a m 2 lemma καὶ γὰρ τὸ ποιὸν ἐροίμεθ' ἂν τί ἐστιν ὥστε καὶ τὸ ποιόν ἐστι τῶν τί ἐστι, quae verba in *M* perperam transposita post λογικῶς leguntur, om *S*. ‖ καὶ λέγεται *A*. ‖ 28. καὶ ἐνδόξως] ἐνδόξως γὰρ *M*.

ἁπλῶς δέ φασιν ὅτι ὑπάρχει τῶν ὄντων, ἀλλὰ τί ἐστι μέν, ἀλλ' οὐκ ὂν ἀλλὰ μὴ ὄν· οὕτω καὶ τὸ ποιὸν λέγομεν αὐτὸ εἶναι, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τί ἐστι ποιόν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς οὐσίας ἁπλῶς καὶ χωρὶς προσθήκης φαμὲν τὸ τί ἐστιν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡς εἴρηται μετὰ προσθήκης τί ἐστι ποιὸν ἢ τί ἐστι ποσόν. εἰπὼν οὖν ὅτι τὸ τί ἐστι λέγεται ἁπλῶς μὲν ἐπὶ τῆς 1030a 27. οὐσίας, πῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, λέγει ὅτι "δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν καὶ πῶς δεῖ λέγειν περὶ ἕκαστα," τουτέστι δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν εἴτε οὕτως χρὴ λέγειν ὅτι τί ἐστι ποιόν, εἴτε ἁπλῶς τί ἐστιν. ἢ οὐ τοῦτό ἐστι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ὅτι δεῖ μὲν οὖν ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ τῆς τοῦ λόγου καλλιεπείας τε καὶ χάριτος, ἵνα μὴ ξηρὸς ᾖ, τοσοῦτον δὲ ὅσον γε πῶς ἔχει φύσεως τὰ πράγματα καὶ πῶς ὀφείλει λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι. τοῦτο θεὶς μεταξὺ λέγει "διὸ καὶ νῦν, ἐπεὶ τὸ λεγόμενον φανερόν," ἤτοι ἐπεὶ φανερόν ἐστιν ὅτι κυρίως τὸ τί ἐστιν ἐπὶ τῆς οὐσίας λέγεται, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὑπάρξει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρξει, οἷον τὸ τί ἦν εἶναι ποσῷ· ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ τί ἐστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπάρχει αὐτοῖς, ἀλλὰ τῇ μὲν οὐσίᾳ ἁπλῶς, αὐτοῖς δὲ τὸ μετὰ προσθήκης τί ἐστι ποιόν, οὕτως καὶ τὸ τί ἦν εἶναι μετὰ προσθήκης, οἷον τί ἦν εἶναι ποιῷ ἢ τί ἦν εἶναι ποσῷ· καὶ ὥσπερ τὸ μὴ ἐπιστητὸν λέγεται ἐπιστητόν, οὐχ ἁπλῶς ὅτι ἐπιστήμη αὐτοῦ ἐστίν, ἀλλ' ὅτι ἐπιστήμη αὐτοῦ ἐστὶν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν, οὕτως καὶ ἐπὶ τούτων οὐχ ἁπλῶς τὸ τί ἦν εἶναι ἐπ' αὐτῶν λεχθήσεται, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης. καὶ ἔστιν οὖν ἡ τοῦ λόγου σύνταξις τοιαύτη τις· καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὁμοίως ὑπάρξει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐχ ἁπλῶς τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ ποιῷ καὶ ποσῷ, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστιν· καὶ γὰρ τὸ τί ἐστιν οὐχ ἁπλῶς αὐτοῖς ὑπάρχει, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης. εἶτα ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τὸ "ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἐπιστητὸν ἐπιστητόν," εἶτα τὸ "ἢ προστιθέντας καὶ ἀφαιροῦντας, δεῖ γὰρ ἢ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι ὄντα," καὶ δεῖ προσυπακούειν τὸ ἢ συνωνύμως, καὶ οὕτω "ἐπεὶ τό γε ὀρθόν ἐστι μήτε ὁμωνύμως φάναι" καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ γὰρ "ἢ προστιθέντας ἢ ἀφαιροῦντας, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἐπιστητὸν ἐπιστητόν" μεταξὺ τεθέν, καὶ τὸ "δεῖ γὰρ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι" ἐλλιπῶς τεθέν (ἔδει γὰρ προσκεῖσθαι καὶ τὸ ἢ συνωνύμως) ἀσάφειαν ἐποίησε πολλήν. καὶ ἔστιν ἴσως ὁ λόγος τοιοῦτος. καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὑπάρχει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα ὑπάρξει τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τοῖς

2. εἶναι om ***M***. ‖ 3. ὅτι ἔστι ***A***2. ‖ 6. καὶ πῶς] ἢ πῶς ***Br***. ‖ 7. οὕτως] οὔτε ***A***. ‖ 11. τε] τι ***A***. ‖ 12. ἤτοι ἐπεὶ φανερόν ἐστιν om ***MBr***. ‖ 14. ὑπάρξει — ποσῷ] *non simpliciter tamen, sed cum additamento, ut quiditas qualis et quiditas quanti* ***S***, οἷον τὸ om ***A***. ‖ γὰρ om ***A***. ‖ 17. ante ὥσπερ add ἄλλα ***MBr***. ‖ 18. οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν om ***Br***. ‖ 22. 23. ὑπάρξει ***MBr***. ‖ 24. ἢ post γὰρ om ***MS***. ‖ 25. "ἐπεὶ — 26. φάναι" om ***Br***. ‖ 26. τὸ γὰρ — 29. πολλήν ***AMS***, perperam transposuit ***Br***. ‖ 30. ὑπάρχει scripsi c. ***S***,

ἄλλοις, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστιν οὐχ ἁπλῶς αὐτοῖς ὑπάρχει, οὕτως καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ὥσπερ τὸ μὴ ἐπιστητὸν ἐπιστητὸν λέγεται οὐχ ἁπλῶς, οὕτως καὶ ταῦτα δεῖ λέγειν, "ἢ προστιθέντας ἢ ἀφαιροῦντας," προστιθέντας μὲν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ἢ τοῦ ποιοῦ καὶ τῶν ἄλλων, τί ἦν εἶναι λέγοντας ποιῷ ἢ τί ἦν εἶναι ποσῷ, ἀφαιροῦντας δὲ ἤτοι ἁπλῶς δὲ καὶ ἄνευ προσθήκης λέγοντας ἐπὶ τῆς οὐσίας· εἶτα (δεῖ γὰρ τοῦ γάρ συνδέσμου ἀντὶ τοῦ δέ ἀκούοντας ὡς ἄλλο τι λέγοντος) δεῖ δὲ ἢ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι ὄντα ἢ συνωνύμως· "ἐπεὶ — ὁμωνύμως," ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, δεῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὰς λοιπὰς κατηγορίας ἢ ὁμωνύμως ὄντα λέγειν ἢ συνωνύμως· εἶτα ἐπικριτικὸν ἐπήνεγκε τὸ "τό γε ὀρθὸν καὶ ἀληθές ἐστι μήτε ὁμωνύμως φάναι μήτε ὡσαύτως," ἀντὶ τοῦ συνωνύμως, ἀλλὰ τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, ὥσπερ καὶ τὸ ἰατρικὸν λέγεται πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἕν, ἀντὶ τοῦ τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, "οὐ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἕν," ἤτοι οὐ συνωνύμως δέ, οὐ μέντοι οὐδὲ ὁμωνύμως. οὐδὲ γὰρ τὸ ἰατρικὸν σῶμα καὶ σκεῦος οὔτε ὁμωνύμως λέγεται οὔτε καθ' ἓν καὶ συνωνύμως, ἀλλὰ πρὸς ἕν, ἤγουν ὡς τὰ ἀφ' ἑνός τε καὶ πρὸς ἕν. ὥσπερ οὖν ταῦτα οὐχ ἁπλῶς λέγεται ὄντα, ἀλλὰ πρώτως μὲν καὶ κυρίως ἡ οὐσία, δευτέρως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι, οὕτω καὶ ὁ πρώτως καὶ ἁπλῶς ὁρισμὸς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῶν οὐσιῶν ἐστίν, ἔστι δὲ ὅμως καὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ εἴρηται. τὸ δὲ "ἀλλὰ ταῦτα μὲν 1030b 3.
ὁποτέρως — οὐθέν," ταῦτα λέγων τὰ δέκα γενικώτατα γένη, εἴτε οὖν, φησί, συνωνύμως ὄντα λέγειν τις αὐτὰ βούλεται εἴτε ὁμωνύμως ἢ ὃ καὶ μᾶλλον τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον.

"οὐ γὰρ — τινὶ λόγῳ." ἐπειδὴ πᾶν ὄνομα, οὗ ἂν ᾖ, ταὐτὸν σημαίνει τῷ 1030b 7.
λόγῳ καὶ ὁρισμῷ τοῦ πράγματος, καὶ ἔμπαλιν ὁ λόγος ταὐτὸν τῷ ὀνόματι, τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τούτων εὑρίσκεται, ἀλλὰ πολλάκις εἰσὶν ὀνόματα λόγῳ ταὐτὸν δηλοῦντα καὶ ἔμπαλιν, καὶ ὅμως οἱ λόγοι, οἷς ταὐτὸν τὸ ὄνομα δηλοῖ, οὐκ εἰσὶν ὁρισμοί· ἐπειδὴ οὖν τοῦτο ἐστίν, ἡ δὲ πρόθεσις περὶ ὁρισμῶν ἐστίν, διορίζει καὶ περὶ τούτου, καί φησιν ὡς εἴπερ ἁπλῶς ἀποφαινοίμεθα ὅτι ὃ ἂν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸν δηλοῖ, οὗτος ὁ λόγος, οὗ πράγματος σημαντικὸν τὸ ὄνομά ἐστιν, ὁρισμός ἐστιν, οὐκ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνει· πολλὰ γὰρ ὀνόματα ἔστι τῷ λόγῳ

ὑπάρξει ***ABr***, ὑπάρχει — εἶναι om ***M***. || εἶτα ὑπάρξει ***A***, ὑπάρξει om et post ἄλλοις habet ὑπάρχει ***MBr***.

1. ὑπάρχειν ***A***. || 4. καὶ τῶν] ἢ τῶν ***Br***. || 6. γάρ post τοῦ om ***MBr***. || ἀντὶ scripsi c. ***S***, om ***MBr***, συνδέσμου οὐ δὲ ἀκούοντες ***A***. || 10. ἐπενεγκεῖν ***A***. || τὸ prius om ***MBr***. || post ὁμωνύμως add αὐτὰ ***MBr***. || 15. πρὸς ἕν — 16. ἀλλὰ om ***M***. || 16. δεύτεραι ***A***. || 18. ἀλλὰ ταῦτα μὲν] ταῦτα μὲν οὖν ***M***. || 19. λέγων] λέγει ***M***. || 20. λέγει ***M***. || 22. ᾖ coni., εἴη ***AM***. || 25. δηλοῖ ***AS***, δηλονότι ***M***. || 27. ἀποφαινόμεθα ***A***.

ταὐτὰ δηλοῦντα καὶ οὐκ εἰσὶν οἱ λόγοι ὁρισμοί, οὐδὲ τὰ ὀνόματα τῶν λόγων δηλωτικά. λέγεται γὰρ καὶ τὰ ὀνόματα ὁρισμοί, ὅτι ταὐτὸν δηλοῦσι τῷ ὁρισμῷ· ὡς γὰρ ὁ ἄνθρωπος λέγεται βροτὸς καὶ ὁ βροτὸς ἄνθρωπος ὅτι ταὐτὸν δηλοῦσιν, εἰ καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ ὁρισμὸς ὀνόματι ταὐτὸν δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα τῷ λόγῳ, λεχθήσεται καὶ τὸ ὄνομα ὁρισμὸς καὶ ὁ ὁρισμὸς ὄνομα. καὶ ἃ μὲν οἶμαι βούλεται λέγειν ταῦτά ἐστιν, ὁ γὰρ σύνδεσμος ὁ γάρ τεθεὶς ἔμφασιν δίδωσι τοῦ τὰ λεγόμενα εἶναι κατασκευαστικά τινος τῶν προσεχῶς ῥηθέντων. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο, ἀλλὰ δεῖ τὸν γάρ ἀντὶ τοῦ δή συνδεσμοῦ ἐκλαβεῖν. πολλαχοῦ γὰρ τοῦτο σύνηθες αὐτῷ, ὡς καὶ ἐν τῷ Β τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν ἐπεσημηνάμεθα καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. δεῖ οὖν τοῦ γάρ ἀντὶ τοῦ δή συνδέσμου ἀκούειν. καὶ εἴη ἂν ὃ λέγει τοιοῦτον. οὐ δή, φησίν, ἀνάγκη, τουτέστιν οὐκ ἀναγκαῖον δή τι συμβαίνει, ἂν τοῦτο θῶμεν, ὅτι ὃ ἂν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸν σημαίνῃ, ἐκεῖνον τὸν λόγον, ᾧ ταὐτὸν τὸ ὄνομα σημαίνει, ὁρισμόν τινα τοῦ πράγματος εἶναι· ἀλλὰ τοῦτο χρὴ λέγειν ὅτι εἴ τι ὄνομα λόγῳ τινὶ ταὐτὸν σημαίνει, ἐκεῖνος ὁ λόγος ὁρισμός ἐστι τοῦ πράγματος. ἔσται δὲ ὁ λόγος ὁ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος δηλούμενος ὁρισμός, ἐὰν τὸ ὄνομα δηλωτικὸν ᾖ ἑνὸς λόγου, ἑνὸς δὲ μὴ τῷ συνεχεῖ, ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἢ ὅσα συνδέσμῳ ἕν. τὸ δὲ "ὅσα συνδέσμῳ" οὐχ ὡς ἕτερόν τι δηλοῦν τοῦ "μὴ τῷ συνεχεῖ" ἐπῆκται, ἀλλὰ ὥσπερ εἰ ἔλεγε τῷ συνεχεῖ ὥσπερ ἡ Ἰλιάς, ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἰλιὰς τῷ συνδέσμῳ ἐστὶ συνεχής, ἐπήγαγεν "ἢ ὅσα συνδέσμῳ." ὁ λόγος οὖν, φησίν, ὁ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος δηλούμενος ἔσται ὁρισμὸς εἰ εἷς εἴη, εἷς δὲ
1030 b 10. μὴ τῷ συνδέσμῳ "ἀλλ' ἐὰν — τὸ ἕν," τουτέστιν ὁσαχῶς λέγεται τὸ κυρίως ἕν, ἐὰν ὁ λόγος εἷς ᾖ καθ' ἓν τῶν τοῦ κυρίως ἓν σημαινομένων, ἔσται ὁρισμός. εἰπὼν δὲ ὅτι ὁσαχῶς λέγεται τὸ ἕν, λέγει ὅτι τοσαυταχῶς λέγεται τὸ ἕν, ὁσαχῶς καὶ τὸ ὂν ἤτοι δεκαχῶς. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ Γ ταύτης τῆς πραγματείας ὅτι ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν· ὥστε καὶ τοῦτό φησιν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός, ἐὰν εἷς ᾖ, τουτέστιν ἂν μιᾶς ᾖ φύσεως καὶ οὐσίας δηλωτικός, οὐ μὴν ἂν εἷς ᾖ τῷ συνδέσμῳ. τὸ δὲ "διὸ καὶ λευκοῦ ἀνθρώπου ἔσται λόγος" ὡς συμπέρασμα εἴρηται τῶν εἰρημένων, ἴσον λέγων τῷ δῆλον, φησίν, ἐξ ὧν εἴρηται ὅτι ἔσται καὶ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἄλλον δὲ τρόπον τῆς οὐσίας ἔσται ὁρισμὸς καὶ ἄλλον τοῦ ποιοῦ, τοῦ δὲ λευκοῦ ἀνθρώπου ὡς συνθέτου.

5. post ὄνομα add ὁ *A*. ‖ 6. ὁ γὰρ σύνδεσμος ὁ γάρ *AS*, ὁ δὲ γάρ σύνδεσμος *MBr*. ‖ 9. ὡς — ἐπεσημηνάμεθα] cf. praef. ‖ ἐπεσημηνάμεθα *AM*, ἀπεσημηνάμεθα *Br*. ‖ 12. ἐκεῖνον — 13. σημαίνει om *M*. ‖ 16. ᾖ] ἐστὶν *A*. ‖ 17. τὸ δὲ *A*, ἢ τὸ *M*, τὸ *Br*. ‖ 18. ὥσπερ — 19. ὅσα συνδέσμῳ om *M*, ὥσπερ — ὅσα om *S*. ‖ 23. ὅτι post δὲ om *M*. ‖ 24. Γ, 2. p. 1003^b 22 sqq. ‖ 30. καὶ ἄλλον τοῦ ποιοῦ *M*, τοῦ μὲν οὐσίας, τοῦ δὲ ποιοῦ *A*, locus mutilus supplendus e *S sed alio modo erit substantiae definitio, alio albi, alio albi hominis. illorum enim,*

(5) "ἔχει δ' ἀπορίαν — προσθ. λόγον." εἰπὼν προσεχῶς "διὸ καὶ λευκοῦ 1030b 14.
ἀνθρώπου ἔσται λόγος καὶ ὁρισμός," τὴν αἰτίαν τίθησι δι' ἣν δοκεῖ λόγους εἶναι καὶ ὁρισμοὺς τῶν συνθέτων· ἐκ προσθέσεως γὰρ τὰ ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου συγκείμενά φησιν ὡς τὸν λευκὸν ἄνθρωπον, ἴσον λέγων ὡς εἴ τις μὴ δῷ λόγον εἶναι καὶ ὁρισμὸν τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἔχον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, τίνος οὖν ἔσται οὗτος ὁρισμός, καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν ἐκ προσθέσεως οἱ λόγοι τίνος ἔσονται, εἴπερ μὴ αὐτῶν εἰσίν; οὐχ ἁπλᾶ δὲ ἀλλὰ συνδεδυασμένα τὰ ἐκ προσθέσεως εἴρηκε. τοῦ δὲ εἶναι τῶν συνδεδυασμένων λόγους ἐπήγαγε τὸ "ἐκ προσθέσεως γὰρ ἀνάγκη δηλοῦν," τουτέστιν ἀνάγκη γὰρ λέγοντας ἡμᾶς περὶ τῶν ἐκ προσθέσεως ἐκ προσθέσεως δηλοῦν τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν. οἷον "ἔστι ῥὶς καὶ κοιλότης, καὶ σιμότης τὸ ἐκ δυοῖν," λέγω δὴ ῥινὸς καὶ σιμότητος, "λεγόμενον," τοῦτό ἐστι τὸ ὑπάρχειν τὴν σιμότητα ἐν τῇ ῥινί· οὐχ ὥσπερ τὸ λευκὸν τῷ Καλλίᾳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει ἢ τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ᾧ Καλλίᾳ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι λευκός ἐστιν. οὐχ ὅτι δὲ ὡς τὸ λευκὸν συμβέβηκε τῷ Καλλίᾳ, συμβέβηκε δ' αὐτῷ ὡς πάθος, οὕτω συμβέβηκεν αὐτῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς οὐσία καὶ εἶδος. οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς "οὔθ' ἡ κοι- 1030b 19.
λότης — καθ' αὑτὴν" ὑπάρχει ἡ σιμότης αὐτῇ, ὥσπερ καὶ "τὸ ἄρρεν τῷ ζῴῳ καὶ τὸ ἴσον τῷ ποσῷ καὶ πάνθ' ὅσα λέγεται καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν." τίνα δέ ἐστι τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα ἐδήλωσεν εἰπών "ταῦτά ἐστιν — τὸ πάθος," τουτέστιν ἐκεῖνα λέγομεν ὑπάρχειν καθ' αὑτά, ὧν παθῶν καὶ κατηγορουμένων εἰς τοὺς λόγους λαμβάνεται ἢ τὰ ὀνόματα τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἢ οἱ λόγοι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται δηλῶσαι καὶ ὁρίσασθαι τὸ πάθος χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ· οἷόν ἐστι πάθος τῆς ῥινὸς ἡ σιμότης καὶ οὐκ ἐνδέχεται τὴν σιμότητα ὁρίσασθαι χωρὶς τῆς ῥινός, ἧς ῥινός ἐστι πάθος ἡ σιμότης· φαμὲν γὰρ ὅτι σιμότης ἐστὶ κοίλανσις ἐν ῥινί, καὶ ἐν μὲν τῷ τῆς σιμότητος ὁρισμῷ εἴληπται τὸ ὄνομα τῆς ῥινός· ἐν ἄλλοις δὲ ἐνδέχεται ληφθῆναι οὐ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ τὸν ὁρισμόν· οἷον εἴ τις ὁρίζεται τὸ ἄρρεν εἰ μὲν ἐρεῖ ἄρρεν ἐστὶ ζῷον ὃ πέφυκεν ἐν ἄλλῳ γεννᾶν, εἴληφε τὸ ὄνομα τοῦ ὑποκειμένου τῷ ἄρρενι τὸ ζῷον, εἰ δὲ λέγει ὅτι ἄρ-

substantiae dico et qualis, definitio erit ut simplicium, albi hominis autem ut compositi.

2. δι' om ***M***. ‖ 4. συγκείμενόν ***M*** et puncto ante συγκ. posito ***Br***. ‖ 5. post ἀνθρώπου add ***S*** *quaerat aliquis ab ipso, cum eorum quae ex appositione dicuntur, rationes absque dubio sint, ut hominis albi illa.* ‖ 6. οὗτος] οὗτος ὁ ***MBr***. ‖ 8. συνδεδεμένα et συνδεδεμένων ***M***. ‖ 9. τουτέστιν — 10. δηλοῦν om ***M***. ‖ 11. lege τῶν δυοῖν c. ***S*** et Arist. ‖ 12. σιμότητος et σιμότητα ***AM S***, sed lege κοιλότητος et κοιλότητα. ‖ post τῇ ῥινί add ***S*** *Et non per accidens aut concavitas aut simitas affectus est nasi.* ‖ 15. συμβέβηκεν] συνέβη ***A***. ‖ 22. αὐτοῦ ***A***.

ρεν ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ πεφυκυῖα ἐν ἄλλῳ γεννᾶν, τὸν ὁρισμὸν εἶπε τοῦ ὑποκειμένου τῷ ἄρρενι καὶ οὐχὶ τὸ ὄνομα. ἔστιν οὖν καὶ τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ καὶ ἡ σιμότης τῶν καθ' αὑτά, ὅτι ἄνευ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς οὐκ ἐνδέχεται ὁρισθῆναι, ὥσπερ τὸ λευκόν· τοῦτο γὰρ ἄνευ ἀνθρώπου ἢ ὅλως ὑποκειμένου ὁρίζεται. εἰ δή, ὥσπερ εἴρηται, οἱ ὁρισμοὶ τῶν καθ' αὑτό εἰσι, τὸ δὲ σιμὸν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν καθ' αὑτό, ἔσται ἄρα καὶ τῶν τοιούτων ὁρισμός. αὐτὸς δὲ οὐ τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἴρηκε πρότερον ὅτι καθ' αὑτά ἐστιν, ὧν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς εἶναί φαμεν, ἃ δύναται εἶναι αὐτὰ καθ' αὑτά, ἡ δὲ σιμότης αὐτὴ καθ'
1030b 26. αὑτὴν οὐ δύναται εἶναι ἄνευ τῆς ῥινός, θαρρούντως ἐπήγαγεν "ὥστε — οὐδενός·" πῶς γάρ; οὐδὲ γάρ εἰσι καθ' αὑτά, οἱ δὲ ὁρισμοί, ὡς δέδεικται, τῶν καθ' αὑτά. ἢ ἔστι καὶ τούτων ὁρισμός, ἀλλὰ καθάπερ εἰρήκαμεν· εἴρηται δὲ ὅτι πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις.

1030b 28. "ἔστι δ' ἀπορία καὶ ἑτέρα περὶ αὐτῶν." περὶ τῶν καθ' αὑτά φησιν ὑπαρχόντων καὶ ἑτέρα ἀπορία ἐστίν. ζητήσειε γὰρ ἄν τις ὅτι εἰ καθ' αὑτὸ τὸ σιμὸν ὑπάρχει τῇ ῥινὶ καὶ τὸ κοῖλον, ἔσται καὶ ἡ σιμὴ ῥὶς τῇ κοίλῃ ῥινὶ ταὐτόν, εἰ δὲ τοῦτο, καὶ διελόντι τὸ σιμὸν τῷ κοίλῳ. ἀλλὰ τοῦτο ψεῦδος, τὸ μὲν γὰρ κοῖλον ἐπὶ πλέον ἐστὶ τῆς σιμότητος· κοῖλον γὰρ καὶ ἐν ξύλῳ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς θεωρεῖται, σιμὸν δὲ ἄνευ τῆς ῥινὸς οὐκ ἔστιν. οὕτως οὖν ἀπορήσας φησίν "εἰ δὲ μὴ — πράγματος·" ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι σιμὴν ῥῖνα ἢ κοίλην ῥῖνα ὅλως οὔ φημι, εἰ δὲ μὴ τοῦτο λέγω, οὐκ ἂν συναχθείη τὸ ταὐτὸν εἶναι τὴν σιμὴν ῥῖνα τῇ κοίλῃ ῥινί, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ τὸ σιμὸν ταὐτὸν τῷ κοίλῳ. καὶ τὴν αἰτίαν [τοῦ] δι' ἣν ἄν τις σιμὴν ῥῖνα ἢ κοίλην ῥῖνα οὐκ ἂν εἴποι, ἀλλ' εἴπερ ἄρα λέγειν βούλεται σιμὸν μόνον φαίη καὶ κοῖλον χωρὶς τῆς ῥινός, ἐπήγαγεν εἰπὼν "διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι εἰπεῖν τὸ σιμὸν ἄνευ τοῦ πράγματος." ὅταν γὰρ εἴπω σιμὸν οὐδὲν ἄλλο λέγω ἢ ῥῖνα σιμήν, εἰ δ' ἐρῶ ὅτι σιμὴ ῥίς, τοῦτο λέγω ὅτι σιμὴ ῥὶς ῥίς· ἅμα γὰρ τῷ εἰπεῖν σιμὸν ῥῖνα εἴρηκα· εἰ δὲ προσθήσω τῷ σιμῷ καὶ τὴν ῥῖνα συμβαίνει λέγεσθαι τὴν ῥῖνα δίς· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κοίλου· εἰ δὲ τοῦτο πρὸς τῷ ἀσύνηθες εἶναι καὶ ἀδολεσχίας ἐστὶ μέρος, οὐκ ἐνδέχεται λέγειν ῥῖνα σιμὴν οὐδὲ κοίλην ῥῖνα. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐ συνάγεται τὸ ταὐτὸν εἶναι τὴν σιμὴν ῥῖνα τῇ κοίλῃ ῥινί, εἰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὸ σιμὸν τῷ κοίλῳ. εἰ δὲ ἀδύνατόν ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται, τὸ σιμὸν ἄνευ τῆς ῥινὸς λεχθῆναι, ἀλλ' ἅμα τῷ σιμὸν εἰπεῖν πρᾶγμα λέγομεν οὗ πάθος ἐστὶ τὸ σιμόν,

4. ὥσπερ τὸ λευκόν] '*Neque ut album*' *inquit* ***S.*** ‖ 5. δή] δέ ***MBr.*** ‖ 8. ἃ δύναται] ἀδύνατα ***MBr.*** ‖ αὐτὴ καὶ καθ' ***A.*** ‖ 10. οἱ δὲ — 11. αὐτά om ***M.*** ‖ 15. ἡ om ***M.*** ‖ 21. ταὐτὸν] ταυτὴν ***M.*** ‖ 22. καὶ om ***M.*** ‖ 23. εἴποι et φαίη] ἐρεῖ utrobique ***A.*** ‖ 26. τῷ] τὸ ***A.*** ‖ 27. συμβαίνει coni., λαμβάνει ***A M***, *efficietur* ***S.*** ‖ 30. τῇ κοίλῃ] ποικίλῃ ***A.*** ‖ 32. τῷ] τὸ ***M.***

εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, τὸ ῥῖνα, φησί, σιμὴν εἰπεῖν ἢ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ μόνον τὸ σιμὸν χρὴ λέγειν, ἢ εἴπερ λεχθήσεται σιμὴ ῥίς, δὶς ἔσται τὸ ῥὶς εἰρημένον. αὐτὸς δὲ ἀντὶ τοῦ ῥὶς ῥὶς σιμὴ εἰπὼν ὅτι "ῥὶς ῥὶς κοίλη" τὴν αἰτίαν τοῦ ὅπως ἀντὶ τοῦ σιμοῦ τὸ κοῖλον εἴρηκεν ἐπάγει. "ἡ γὰρ ῥὶς ἡ σιμὴ" φησί "ῥὶς ῥὶς κοίλη ἔσται." ἐπειδὴ γὰρ τὸ σιμὸν ὑπὸ τὸ κοῖλόν ἐστιν, ὁ λέγων ὅτι ῥὶς [ῥὶς] σιμὴ ῥὶς ῥὶς κοίλη λέγει. διὸ ἄτοπον ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν οἷς αἱ τοιαῦται ἀδολεσχίαι, τὸ τί ἦν εἶναι λέγειν καὶ ὁρισμόν. "εἰς ἄπειρον γὰρ εἶσιν." εἰ δὲ τὸ εἰς ἄπειρον ἀνι- 1030*b* 35.
έναι οὐκ ἐνδέχεται, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ τί ἦν εἶναι οὐδὲ ὁρισμός. ὅπως δὲ οὕτως εἰς ἄπειρον ἀνιέναι συμβαίνει, ἔσται δῆλον· οἷον ἐπειδὴ γὰρ τὸ σιμὴ ῥὶς τοῦτο σημαίνει ὅτι ῥὶς ῥὶς σιμή, ἀνάγκη εἴ τις ὁρίζεται τὴν σιμὴν ῥῖνα λέγειν ὅτι σιμὴ ῥίς ἐστι ῥὶς ῥὶς κοίλανσις κοίλανσις ἐν ῥινὶ ῥινί· εἰ δὲ φαίη τις ὅτι τοῦτο οὐ δεῖ ὁρίζεσθαι, εἰπάτω τίς ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ τὴν μὲν σιμὴν ῥῖνα ὁρίζεσθαι τοῦτο δὲ μή.

"δῆλον τοίνυν — ὁ ὁρισμός." τῶν γὰρ ἄλλων εἰ λέγει τις εἶναι ὁρισμούς, 1031*a* 1.
ἀνάγκη ἐκ προσθέσεως εἶναι· "τὸ δὲ ἐκ προσθέσεως λέγω ἐν — λέγειν." εἴ τις οὖν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἤτοι τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ περιττοῦ καὶ τοῦ θήλεος καὶ τῶν τοιούτων, ὁρισμοὺς εἶναι λέγει, ἀνάγκη δὶς τὸ ὑποκείμενον λαμβάνειν, ὥσπερ εἴρηται ἐπὶ τοῦ σιμοῦ. εἰ γάρ τις τὸ θῆλυ ὁρίσασθαι βουληθείη, ἀνάγκη τὸ ζῷον δὶς παραλαβεῖν· εἰ γὰρ θῆλυ λέγων ζῷον λέγω, εἴπερ ὁρίζομαι τὸ θῆλυ, ἀνάγκη λέγειν ὅτι θῆλύ ἐστι ζῷον ζῷον ἐν ᾧ πέφυκεν ἄλλο γεννᾶν. ὁμοίως καὶ περιττὸν λέγων ἀριθμὸν λέγω, ὥστε εἴπερ ὁρίζομαι τὸ περιττόν, ἀνάγκη λέγειν ὅτι περιττόν ἐστιν ἀριθμὸς ἀριθμὸς μὴ δυνάμενος εἰς δύο ἴσα διαιρεθῆναι. ὥστε εἴπερ τοῦ περιττοῦ ἢ τοῦ θήλεος οὐκ ἔστιν ὁρισμός, οὐδὲ τῶν συνδυαζομένων ἔσται, οἷον ἀριθμοῦ περιττοῦ ἢ θήλεος ζῴου. ἐπειδὴ

1. ἀδύνατον bis ***M***. || τὸ ante ῥῖνα et φησί om ***M***. || 4. ἡ ante σιμὴ om ***M***. || ῥὶς ῥὶς] alterum ῥὶς om ***MS***. || 5. ῥὶς ante σιμὴ falso bis habent ***AMS***. || 5. 6. ῥὶς ῥὶς κοίλη ***MS***, ῥὶς κοίλη ***A***. || 6. λέγει] λέγεται ***A***. || 7. λέγειν om ***A***, ὁρισμός ***A***, γὰρ om ***A***, sed corr. post ὁρισμός add εἰ δὲ μή. Inde coniicias genuinum esse quod ***S*** habet *nugationes, in iis quiditatem esse putare. In quibus siquis quiditati ac definitioni locum esse contenderit, nimirum absque fine procedetur.* || 11. ante κοίλανσις add σιμότης ἐστὶ ***M***, sed supplendus locus potius e ***S***, qui ante κοίλανσις add *simitas in naso. quare qui definit nasum nasum cavitatem in naso, necesse est ut dicat nasus nasus nasus, cavitas cavitas —* || post ῥινὶ add *et hoc in infinitum* ***S***. || 11. 12. εἰ δὲ φαίη τις ὅτι τοῦτο om ***A***. || 12. post τοῦτο add *nasus nasus, cavitas in naso* ***S***. || εἰπάτω om ***M***. || τοῦ] τὸ ***A***. || 14. ὁ om ***A***. || λέγοι ***M***. || 16. ἤτοι] οἷον ***MBr***. || 18. 19. βουληθῇ et 19. παραλήψεσθαι ***A***. || 20. ἄλλο] ἐν ἄλλῳ ***A***1. || 21. λέγων] λέγω ***A***. || 22. fort. ὅτι τὸ π.

δ' ἔμελλέ τις λέγειν ὅτι πῶς σὺ φῄς, Ἀριστότελες, ὅτι τὰ πάθη ἄνευ τῶν πραγμάτων οὐ λέγεται, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαζόμεθα ταῦτα ὁριζόμενοι δὶς λέγειν τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς; τὸ γὰρ περιττὸν ὁρίσαιμι ἂν ἄνευ τοῦ ὑποκειμένου· εἴποιμι γὰρ ἂν ὅτι περιττόν ἐστι τὸ μὴ δυνάμενον εἰς δύο ἴσα διαιρεθῆναι, μὴ προσλαβὼν τὸν ἀριθμόν· ἐκδηλότερόν γε μὴν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τοῦτό ἐστιν· λέγομεν γὰρ ὅτι λευκόν ἐστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, ὅλως ὑποκειμένου μνείαν
1031a 7. μὴ ποιησάμενοι· πρὸς δὴ ταύτην τὴν ἔνστασιν ἀπαντῶν λέγει "ἀλλὰ λανθάνει — λόγοι," τουτέστι λανθάνει ὅτι ἄνευ τοῦ ὑποκειμένου τούτοις γίνονται ὁρισμοὶ τούτων διὰ τὸ μὴ ἀκριβῶς ἀποδίδοσθαι τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν. εἰ δέ τις ἀκριβολογοίη, εὑρήσει ὡς ἀδύνατόν ἐστι χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου ὁρισθῆναί τι τούτων. καὶ ἐγὼ μέν, φησίν, ὁρισμοὺς εἶναι τούτων ὅλως οὐκ ἀρέσκομαι· εἰ δέ τις καὶ τούτων εἶναι λέγει ὁρισμούς, ἢ ἄλλον τρόπον εἰσίν, ἢ καθάπερ πολλάκις ἐλέχθη λεκτέον εἶναι ὁρισμοὺς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τούτων, ὅτι ὡδὶ μὲν καὶ κυρίως οὐδενός ἐστι τούτων ὁρισμὸς οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ φύσις καθ' αὑτὴν δυναμένη εἶναι οὐδενὶ ὑπάρξει αὐτῶν, τρόπον δέ τινα ἔσται. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται καί φησιν "ὅτι μὲν οὖν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ὁρισμός ἐστι" (λόγον λέγων, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὴν ἀνάπλωσιν καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν εἰς σύστασιν τῶν ὁριστῶν παραλαμβανομένων, τί ἦν εἶναι δὲ τὴν συνεπτυγμένως καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὴν οὖσαν νοουμένην φύσιν καὶ κατεσπαρμένην ἐν τοῖς ἀτόμοις, ἧς φύσεως δηλωτικός ἐστιν ὁ ὁρισμός)· ὅτι μὲν οὖν ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστὶ τοῦ τί ἦν εἶναι "καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ μόνον τῶν οὐσιῶν — δῆλον."

1031a 15. (6) "πότερον δὲ ταὐτὸν — σκεπτέον." εἰπὼν τί ποτέ ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τίς ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ζητήσας εἰ ἐνδέχεται τί ἦν εἶναι καὶ ὁρισμοὺς τῶν συμβεβηκότων εἶναι, καὶ εἰπὼν ὅτι κυρίως τὸ τί ἦν εἶναι καὶ οἱ ὁρισμοὶ τῶν οὐσιῶν εἰσί, πῶς δὲ καὶ τῶν ἄλλων, νῦν ζητεῖ ἆρά γε ἕκαστον ταὐτόν ἐστι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ ἢ ἕτερον· πρὸς γὰρ τὴν τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους σκέψιν πολυωφελές ἐστι· καὶ εἰπὼν λέγει ὅτι ταὐτόν ἐστιν ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου· ἕκαστον γὰρ οὐκ ἄλλο ἐστὶ τῆς αὐτοῦ οὐσίας· τὸ δὲ τί ἦν εἶναι οὐσία ἐστίν· ἕκαστον ἄρα οὐκ ἄλλο ἐστὶ τοῦ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ. οἷον ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκός, φησί, δόξειεν ἂν ἕτερον εἶναι, οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος τοῦ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ἕτερον. εἰ γάρ ἐστιν ὁ λευκὸς ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκῷ

1. φῄς] λέγεις *MBr.* ‖ 2. τούτῳ] τοῦτο *MBr.* ‖ 4. ἂν om *A.* ‖ 10. ὡς] ὅτι *M.* ‖ 12. λέγοι εἶναι *M.* ‖ πολλαχῶς *A.* ‖ 13. ὁρισμὸν *A.* ‖ ὡδὶ μὲν καὶ] πρώτως μὲν *M.* ‖ 18. συνεπτυμένως *M.* ‖ 20. ὁ ὁρισμὸς λόγος coni., ὁ λόγος ὁρισμός *AM.* ‖ 21. δῆλον] δηλονότι *A.* ‖ 29. post αὐτοῦ adde e *S sed hoc idem. In iis ergo quae per se dicuntur, idem est unumquodque, quod ipsius quiditas.* ‖ 31. τοῦ] τὸ *A.*

ἀνθρώπῳ τὸ αὐτό, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ χωρὶς καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ ἔσται τὸ αὐτό, ὅπερ ἄτοπον· τὸ γὰρ ἀνθρώπῳ εἶναι τὸ τί ἦν εἶναί ἐστι καὶ ἡ οὐσία, τὸ δὲ λευκῷ ἀνθρώπῳ συμβεβηκός· συνέβη γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι. ἐπεὶ δέ τινες τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ταὐτὸν ἔλεγον, τίθησι τὸν λόγον δι' οὗ τοῦτο κατεσκεύαζον καὶ οὕτως ἐλέγχει. φησὶ γὰρ ὅτι οἱ τὸ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ταὐτὸν εἶναι βουλόμενοι, τοῦτο κατασκευάζοντές φασιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος τὸ αὐτό, οἷον ὁ Σωκράτης καὶ ὁ λευκὸς Σωκράτης ὁ αὐτός· εἰ δὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος ὁ αὐτός, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ταὐτόν ἐστιν. ἔστι δ' ὁ συλλογισμός, δι' οὗ τοῦτο συνῆγον, ἐν τρίτῳ σχήματι οὕτως· ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος τὸ αὐτό, καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι τὸ αὐτό· ὁ λευκὸς ἄρα ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι τὸ αὐτό. οὕτω θεὶς τὸν λόγον τῶν τοῦτο βουλομένων λύει αὐτὸν λέγων "ἢ οὐκ ἀνάγκη, ὅσα κατὰ συμβεβηκός, εἶναι τὰ αὐτά. οὐ — ταὐτά." [1031a 24.] ἐλλιπῶς δὲ ἡρμήνευται τὸ λεγόμενον· δεῖ δὲ προσυπακούειν τὸ τοῖς καθ' αὑτὸ οὖσιν, ἵνα ᾖ τὸ πᾶν τοιοῦτον· οὐ γὰρ ἀνάγκη, ὅσα κατὰ συμβεβηκός εἰσι, τὰ αὐτὰ εἶναι τοῖς καθ' αὑτὰ οὖσι. καὶ εἴη ἂν διὰ τούτου λέγων ὅτι ὁ μὲν ἄνθρωπος καθ' αὑτό ἐστι ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, τῷ δὲ λευκῷ ἀνθρώπῳ κατὰ συμβεβηκός. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν τῷ καθ' αὑτὸ ὄντι· οὐ γὰρ κατὰ πάντα τρόπον τὰ ἄκρα (ἄκρα λέγων τοὺς κατηγορουμένους ὅρους) γίνεται ταὐτά, ἀλλ' ὅταν μὲν καθ' αὑτὸ ἀμφότεροι οἱ ἄκροι κατηγορῶνται τοῦ ὑποκειμένου, τότε γίνονται οἱ αὐτοί, ὅταν δ' ὁ μὲν καθ' αὑτὸ ὁ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὐ γίνονται· οὕτω γὰρ συμβήσεται τὸ χρῶμα εἶναι ἄνθρωπον, οἷον ὁ Σωκράτης λευκός, ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος, τὸ λευκὸν ἄρα ἄνθρωπος· ὅπερ ἀδύνατον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας. ἴσως δέ, φησίν, ἐκεῖνα τὰ ἄκρα δόξειεν ἂν εἶναι τὰ αὐτά, οἷον τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ μουσικῷ· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἄμφω τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, φησί, δοκεῖ. εἰ δὲ τὸ λευκῷ εἶναι καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι οὐ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἶναι (ἄλλης γὰρ φύσεως τὸ μουσικὸν καὶ ἄλλης τὸ λευκόν), πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτό. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς τὸ τί ἦν εἶναι ἕτερον, καὶ δείξας τοῦτο διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι ἕτερόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος

1. τὸ ἀνθρώπῳ coni., τῷ ἀνθρώπῳ *AM*. || τὸ λευκῷ *A*, τῷ λευκῷ *M*. || 4. ἔλεγον — 6. ταὐτὸν om *MBr*. || 5. 6. τὸ ἀνθρώπῳ coni., τῷ ἀνθρώπῳ *A*. || 9. τῷ utrobique *M*. || 12. ἄνθρωπος om *Br*. || 13. 14. post συμβεβηκός add εἰσίν *MBr*. || 14. ἑρμηνεύεται *MBr*. || 21. ὅτε *M*. || 22. συμβήσεται] συμβέβηκε *ABr*. || 24. τῷ μὲν *M*. || 26. τὸ — τὸ] τῷ — τῷ *M*. || μουσικῷ] μουσικόν *ABr*. || 28. τῷ λευκῷ et τῷ μουσικῷ *M*. || 29. ἔσται τῷ *A*. || 31. ἕτερον post εἶναι om *A*. || ἕτερός ἐσ. *A*.

1031a 28. καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι, λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων ἆρα τὸ αὐτό ἐστιν ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ἢ οὔ; καὶ ἐρωτήσας καὶ δεικνύναι τοῦτο μέλλων, λέγω δὴ τὸ ταὐτὸν εἶναι ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, λέγει ὅτι γενέσθω ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἰδεῶν· καὶ εἰ μὲν ἐκεῖσε φανείη ὁ αὐτοάνθρωπος καὶ τὸ αὐτοανθρώπῳ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ αὐτοαγαθὸν καὶ τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι, ἔσται καὶ ἐνταῦθα ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀγαθῷ εἶναι, εἰ δὲ ἐκεῖσε ἕτερα, καὶ ἐνταῦθα· καὶ ὅλως ὡς ἂν ἐκεῖσε εὑρεθῶσιν ἔχοντα τὰ εἴδη, οὕτω καὶ τὰ τῇδε ἕξει. εἴ τινες οὖν, φησίν, εἰσὶν οὐσίαι αὐταὶ καθ' αὑτὰς κεχωρισμέναι, ὡς ὁ Πλάτων ἔλεγεν, ὧν οὐσιῶν μή εἰσιν ἕτεραι οὐσίαι μηδὲ φύσεις πρότεραι (τῶν γὰρ ἰδεῶν φύσεις ἄλλας τινὰς καὶ προτέρας οὐκ ἔλεγον οἱ ταύτας τιθέμενοι), εἰ δή εἰσιν οὐσίαι καθ' αὑτάς, οἵας φασὶ τὰς ἰδέας τινὲς εἶναι, ἆρα ἕτερόν ἐστιν αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, τουτέστι τὸ αὐτοαγαθόν, καὶ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἤτοι τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι, ἢ οὔ; καί φησιν ὅτι εἰ ἕτερόν ἐστι τὸ αὐτοζῷον καὶ τὸ αὐτοζῴῳ εἶναι, καὶ αὖ τὸ αὐτοαγαθὸν καὶ τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι, καὶ τὸ αὐτοὸν καὶ τὸ αὐτοόντι εἶναι, ἔσονται ἄλλαι οὐσίαι καὶ φύσεις καὶ ἰδέαι παρὰ τὰς λεγομένας καὶ πρότεραι καὶ μάλιστα ἐκεῖναι οὐσίαι· ἡ γὰρ οὐσία μάλιστά ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι, τὸ δὲ τί ἦν εἶναι τὸ ἀνθρώπῳ εἶναί ἐστιν, ὥστε ἡ οὐσία μάλιστά ἐστι τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοῦ αὐτοανθρώπου μάλιστα ἔσται οὐσία τὸ αὐτοανθρώπῳ εἶναι, ὅπερ, λέγω δὴ τὸ αὐτοανθρώπῳ εἶναι, ἐστὶν οὐσία τοῦ αὐτοανθρώπου καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ. τοῦτο δ' οὐ δοκεῖ τοῖς τὰς ἰδέας πρεσβεύουσι τὸ προτέρας
1031b 3. εἶναι οὐσίας τινὰς τῶν οὐσιῶν ἤτοι τῶν ἰδεῶν. "καὶ εἰ μέν εἰσιν ἀπολελυμέναι ἀλλήλων, τῶν μέν," ἤτοι τοῦ αὐτοανθρώπου καὶ τοῦ αὐτοΐππου καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τὰ δέ, τουτέστι τὸ αὐτοανθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ αὐτοΐππῳ εἶναι καὶ ἁπλῶς τὰ τί ἦν εἶναι τῶν ἰδεῶν, οὐκ ἔσται ὄντα. πρὸ δὲ τοῦ δεῖξαι τοῦτο ἑρμηνεύων τὸ τί ἐστι τὸ ἀπολελυμέναι ἐπήγαγε "λέγω δὲ τὸ ἀπολελύσθαι εἰ μήτε τῷ ἀγαθῷ αὐτῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ἀγαθῷ μήτε τούτῳ τὸ εἶναι ἀγαθόν," διὰ μὲν τοῦ ἀγαθῷ αὐτῷ δηλώσας τὸ αὐτοαγαθόν, διὰ δὲ τοῦ εἶναι ἀγαθῷ τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι, τουτέστι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ. ἀπολελύσθαι οὖν, φησί, λέγεται εἰ μήτε τῷ ἀγαθῷ αὐτῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ἀγαθῷ, τουτέστιν εἰ μὴ τῷ αὐτοαγαθῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ταὐτὸν τῷ αὐτοαγαθῷ εἶναι, ἀλλὰ

2. 3. μέλλον *A*. || 4. ἐκεῖ *M*. || καὶ τῷ *A*. || 7. ἐκεῖ utrobique *M*. || 8. αὐταὶ scripsi c. *S*, αὗται *AM*. || 10. οἱ] ὡς *A*1. || 15. ἄλλαι οὐσίαι καὶ φύσεις] καὶ φύσεις ἄλλαι καὶ οὐσίαι *MBr*. || 16. προτέρας *Br*. || ἡ γὰρ] εἰ γὰρ hab. *S*. || 17. τὸ δέ τί ἦν εἶναι om *A*. || τὸ *A*, τῷ *M*. || ὥστε ἡ om *A*. || 19. post αὐτοανθρώπου add εἶναι *A*. || 23. τουτέστι τῷ *M*. || 24. τὰ scripsi c. *S*, τὸ *AM*. || 25. ἀπολελυμένον *M*. || 26. 27. εἶναι ἀγαθῷ *M*. || 27. τοῦ εἶναι] τοῦ τὸ εἶναι *A*. || 30. post εἶναι add μήτε ἐν τούτῳ τῷ αὐτοαγαθῷ ἐνυπάρχει τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι *A*, om *MS*.

κεχωρισμένον ἐστὶν αὐτοῦ καὶ ἄλλης φύσεως. ἐκ μὲν οὖν τοῦ λέγειν ἕτερον τὸ αὐτοαγαθὸν τοῦ αὐτοαγαθῷ εἶναι συνάγεται τὸ μὴ εἶναι ταὐτὸν τὸ αὐτοαγαθὸν ἐκείνῳ ἤτοι τῷ ἀγαθῷ εἶναι (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ), ἀλλὰ κεχωρισμένον ἐστὶν αὐτοῦ καὶ ἄλλης φύσεως. ἐκ δὲ τοῦ ἀπολελυμένα καὶ κεχωρισμένα αὐτὰ λέγειν ἀπ' ἀλλήλων, συμβαίνει τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, μὴ εἶναι ἐν τῷ αὐτοαγαθῷ· ὅπερ ἀδύνατον. οὕτως οὖν διὰ μέσου εἰπὼν τί βούλεται αὐτῷ σημαίνειν τὸ ἀπολελυμέναι, δείκνυσιν ὅπως, εἴπερ εἰσὶν ἀπολελυμέναι, οὐκ ἔσται τῶν ἰδεῶν ἐπιστήμη, λέγων· ἐπιστήμη γὰρ ἑκάστου ἐστὶν ὅταν τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ γνῶμεν· εἰ δὲ τοῦ αὐτοαγαθοῦ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία ἕτερον αὐτοῦ ἐστί, τὸ λέγειν ὅτι τὸ γνῶναι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ τὸ γνῶναι τὸ αὐτοαγαθόν ἐστιν, ὅμοιόν ἐστι τῷ λέγειν ὅτι τὸ γνῶναι τί ἐστιν ἵππος τὸ γνῶναί ἐστι τί ἐστιν ἄνθρωπος· ὡς γὰρ ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἑτέρα ἐστὶ τῆς τοῦ ἵππου, οὕτως ὑπόκειται καὶ τὸ αὐτοαγαθὸν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ ἕτερα εἶναι. εἰ δὲ ἄλογον καὶ παντελῶς ἀδύνατον τὸ λέγειν ὅτι τὸ γνῶναι ἵππον τὸ γνῶναι ἄνθρωπόν ἐστιν, ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ λέγειν ὅτι τὸ εἰδέναι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ τὸ εἰδέναι τὸ αὐτοαγαθόν ἐστι. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν ἐροῦμεν. οὐκ ἄρα ἔστιν ἐπιστήμη τῶν ἰδεῶν. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἔστι γὰρ ἐπιστήμη αὐτῶν, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἧς τοῦτο συνέβη ἀδύνατος· αὕτη δὲ ἦν ἡ λέγουσα ὅτι ἕτερόν τι ἐστὶ τὸ αὐτοαγαθὸν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ. τοῦτο δὲ συμπίπτει ἀναγκαίως καὶ ἐν τοῖς ἐνταῦθα. εἰ γὰρ ἔχομεν ἐπιστήμην ἀνθρώπου, οὐκ ἔστιν ἕτερος ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ἀλλ' ὁ αὐτός. εἰ γὰρ μὴ ὁ αὐτός, συμβήσεται μὴ εἶναι ἐπιστήμην αὐτοῦ, ὅπερ ἀδύνατον. τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ ἵππου καὶ βοὸς καὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει. οὕτως οὖν συντόμως δείξας ὅτι ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, περὶ ἧς ἐλέγομεν, συμβαίνει μὴ εἶναι ἐπιστήμην τῶν ἰδεῶν, δείκνυσιν ὡς οὐδὲ τὰ τί ἦν εἶναι τῶν ἰδεῶν ὄντα ἔσται, εἴπερ ἕτερά ἐστιν αὐτῶν, λέγων "ὥστε εἰ μὴ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἀγαθόν, οὐδὲ τὸ ὄντι ὄν," 1031*b* 8.
ἴσον λέγων τῷ ὥσπερ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως συμβαίνει τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ μὴ εἶναι ἀγαθόν, οὕτω καὶ τὸ αὐτοόντι εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοόντος, μὴ εἶναι ὄν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐτοενὶ εἶναι μὴ εἶναι ἕν. πῶς δὲ τοῦτο συμβαίνει, ἔσται δῆλον ὧδε. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τοῦ ἀγαθοῦ οὐκ ἀγαθόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ ὄντος μὴ ὂν καὶ τὸ τοῦ ἑνὸς μὴ ἕν, ἔστι δὲ τὸ αὐτοαγαθῷ εἶναι ἕτερον τοῦ αὐτοαγαθοῦ καὶ τὸ αὐτοόντι εἶναι τοῦ αὐτοόντος καὶ τὸ αὐτοενὶ τοῦ αὐτοενός· δῆλον ἄρα ὅτι τὸ ἀγαθῷ εἶναι μὴ ἀγαθόν ἐστι, καὶ τὸ

3. ἀλλὰ — 4. φύσεως om *A*, eadem verba ante (τοῦτο — αὐτοαγαθοῦ) ponit *M*. ‖ 14. τὸ λεγόμενον *M*. ‖ 15. ἄρα om *M*. ‖ 26. οὐδὲ *A*, μηδὲ *M*. ‖ τὸ ὄντι coni., τῷ ὄντι *AM*. ‖ 29. τῷ αὐτοενὶ *A*. ‖ 32. καὶ τῷ et καὶ τῷ *A*.

αὐτοόντι εἶναι μὴ ὂν καὶ τὸ αὐτοενὶ μὴ ἕν. ἐπεὶ δὲ ἔμελλέ τις λέγειν ὅτι τὸ μὲν τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοόντος ἕτερον ὂν αὐτοῦ δικαίως ἀνάγεται μὴ εἶναι ὂν (τὸ γὰρ τοῦ ὄντος ἕτερον μὴ ὄν ἐστι), τὸ δὲ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοανθρώπου καὶ αὐτοΐππου καὶ τῶν λοιπῶν οὐκ εὔλογον δοκεῖ μὴ ὄντα εἶναι, ἐπειδὴ ταῦτα ἔμελλέ τις λέγειν, ἐπήγαγεν "ὁμοίως δὲ πάντα ἐστὶν ἢ οὐδὲν τὰ τί ἦν εἶναι," τουτέστιν ἢ πάντα τὰ τί ἦν εἶναι τῶν ἰδεῶν χρὴ λέγειν ὡς εἰσὶν ἢ οὐδέν. τίς γὰρ ἡ ἀποκλήρωσις τὸ τινὰ μὲν λέγειν εἶναι τινὰ δὲ μή; ὥστε εἴπερ οὐκ ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοόντος, οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἔσονται· ὡς γὰρ ἔχει τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοόντος πρὸς αὐτὸ τὸ αὐτοόν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἰδεῶν [τὸ] τί ἦν εἶναι πρὸς αὐτάς. τὸ δὲ "ἔτι, ᾧ μὴ ὑπάρχει ἀγαθῷ εἶναι, οὐκ ἀγαθόν" κατασκευαστικόν ἐστι τοῦ μὴ εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ ἀγαθόν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. ᾧ τινὶ πράγματι μὴ ὑπάρχει ἀγαθῷ εἶναι, οὐκ ἀγαθόν ἐστι. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοαγαθοῦ ἕτερον ἦν αὐτοῦ· τὸ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον οὐκ ἀγαθόν· τὸ τί ἦν εἶναι ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ οὐκ ἀγαθόν. δείξας οὖν ἐπὶ τῶν ἰδεῶν ὅτι ταὐτόν ἐστιν ἑκάστη καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῶν, συμπεραίνεται καθόλου ἐπὶ πάντων λέγων "ἀνάγκη ἄρα ἓν εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθῷ εἶναι, καὶ καλὸν καὶ καλῷ εἶναι, καὶ ὅσα μὴ κατ' ἄλλο λέγεται ἀλλὰ καθ' αὑτὰ καὶ πρῶτα." κἂν γὰρ μὴ εἴδη ὑπάρχῃ, ὡς δέδεικται πολλάκις, ἵνα ὁ αὐτοάνθρωπος καὶ τὸ αὐτοανθρώπῳ εἶναι ταὐτόν ᾖ, ἀλλ' οὖν ἡ εἰρημένη ἀπόδειξις ἱκανὴ ἂν ὑπάρχοι εἰς πίστιν τοῦ ταὐτὸν εἶναι ἕκαστον τῶν ἐνταῦθα καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῶν.

1031*b* 15. "ἅμα δὲ δῆλον καὶ ὅτι εἴπερ εἰσὶν ἰδέαι — οὐσία." ἐπειδὴ οἱ τὰς ἰδέας εἰσάγοντες αὐτὰς καθ' αὑτὰς ἔλεγον εἶναι, ὡς πολλάκις εἴρηται, καὶ κυρίως ὄντα καὶ οὐσίας καὶ τῶν τῇδε ἑτέρας (ἔλεγον γὰρ ὅτι ὁ μὲν καθόλου ἄνθρωπος, ὃν ὁ νοῦς ὁ ἡμέτερος ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἀπεσύλησε καὶ τὸ εἶναι αὐτῷ ἀπεχαρίσατο, ὁμοίωμα τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων ἐστὶ καὶ ὁ αὐτός ἐστι τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐπινοίᾳ μόνῃ τὸ εἶναι ἔχει, ὁ δὲ αὐτοάνθρωπος ἡ ἰδέα, ἥτις καθ' αὑτήν ἐστι καὶ ἐν ὑπάρξει, οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τοῖς καθ' ἕκαστα ἀνθρώποις)· ἐπειδὴ ταῦτα ἔλεγον, λέγει ὅτι εἴπερ εἰσὶν ἰδέαι, οὐκ ἔστι τὸ ὑποκείμενον οὐσία, τουτέστιν αἱ μερικαὶ καὶ ἄτομοι οὐσίαι οὐκ ἔσονται ὑποκείμεναι αὐταῖς· ἑτέρα γὰρ οὐσία τῇ ἑτέρᾳ καὶ ἀλλοτρίᾳ αὐτῆς οὐχ ὑπόκειται. ἐπεὶ οὖν αἱ ἰδέαι, ὥς φασι, καθ' αὑτάς εἰσι, τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ἐξ ἀνάγκης οὐσίαι εἰσί, καὶ αἱ ἰδέαι ἄρα ἐξ ἀνάγκης ἔσονται

2. ἀνάγεται ***AMBr***, ***concludi S***, lege συνάγεται. || 4. μὴ ὄντα scripsi c. ***S***, μὴ ὄντος ***A***, om ***MBr***. || 7. τινάς — τινάς ***A***. || 9. τὰ om ***MBr***. || 10. ἔτι, ᾧ ***MSBr***, ὅτι ὁ ***A***. || 16. καὶ ante ὅσα om ***M***. || 18. ᾖ om ***M***. || 19. ὑπάρχοι coni., ὑπάρχῃ ***AM***. || πίστιν ***AS***, δεῖξιν ***M***. || 22. πολλάκις om ***MBr***. || 23. γὰρ om ***Br***. || 24. αὐτὸ ***A***. || 27. ἐν ὑπάρξει ***MS***, ἐνυπάρξει ***ABr***. || οὐκ] καὶ ***MBr***. || 29. 30. τῇ ἑτέρᾳ καὶ ***AMS***, om ***Br***. || 31. ἄρα om ***MBr***.

οὐσίαι καὶ ἕτεραι κατ' αὐτοὺς τῶν τῇδε. ἀλλ' εἴπερ εἰσὶν οὐσίαι καὶ ἕτεραι τῶν τῇδε, οὐχ ἕξουσι ταῦτα ὑποκείμενα, οὐδὲ καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λεχθήσονται. εἰ γὰρ καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λεχθήσονται, ἔσονται κατὰ μέθεξιν· ἀλλὰ μὴν τὰ κατὰ μέθεξιν ὄντα ἐν τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν εἰσίν, ὥσπερ τὸ ζῷον ἐν τῷ Σωκράτει καὶ ἐν ἐμοί· ἔφασκον δὲ οὗτοι μὴ εἶναι τὸν αὐτοάνθρωπον ἐν ἡμῖν, ὥστε οὐκ εἰσὶ κατὰ μέθεξιν. εἰ δὲ μή εἰσιν, οὐδὲ καθ' ὑποκειμένων τῶν τῇδε λεχθήσονται, οὐδ' ὅλως τὰ τῇδε ὑποκείσονται αὐταῖς. καὶ τίς ἡ χρεία τῶν ἰδεῶν, εἴπερ καὶ ἕτεραι τῶν τῇδε καὶ οὐδὲ κατηγοροῦνται κατ' αὐτῶν, οὐδὲ αἰτίαι τοῦ εἶναι τοῖς τῇδε εἰσί; δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις. ταῦτα εἰπὼν λέγει "ἔκ τε δὴ — 1031*b* 18.
τί ἦν εἶναι," τουτέστιν οὐ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ ταὐτὸν ἀλλὰ καθ' αὑτό. καὶ ὅτι τὸ ἐπίστασθαι ἕκαστον τοῦτό ἐστι τὸ ἐπίστασθαι τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ. ὥστε καὶ ἐκ τοῦ λόγου καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς (ταύτην γὰρ ἔκθεσιν εἶπεν) ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ ἕν τί εἰσιν. εἰπὼν οὖν περὶ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων ὅτι ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ ἕν ἐστι, λέγει περὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὅτι διὰ τὸ διττὸν σημαίνειν (τὸ γὰρ μουσικὸν εὐθὺς δηλοῖ τὸ πάθος, αὐτὴν λέγω τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σωκράτους μουσικήν, καὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτην) οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ταὐτόν ἐστι τό τε μουσικὸν καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι· συμβαίνει γάρ, εἴ τις τοῦτο λέγει, τὸ μουσικὸν ἤτοι τὸ πάθος ταὐτὸν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ ᾧ συμβέβηκεν. εἰ δὴ τὸ μουσικῷ εἶναι τὸ καθόλου μουσικὸν δηλοῖ ἤτοι τὴν καθόλου μουσικήν, τὸ δὲ μουσικὸν τὸν ἄνθρωπον ᾧ συμβέβηκε τὸ μουσικόν, πῶς ἔσται ταὐτὸν τὸ μουσικὸν καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι, ἤτοι οὐσία καὶ συμβεβηκός· ὥστε, φησί, τρόπον μέν τινα τὸ λευκὸν ζῷον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ λευκοῦ ἔσται τὸ αὐτό, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔσται. καθ' αὑτὰ μὲν γὰρ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ οὐκ ἔσται τὸ αὐτό· ᾗ δ' ἔπαθέ τι ὑπὸ τοῦ λευκοῦ, λέγω δὴ τὸ λευκανθῆναι, ἔσται τὸ αὐτό.

"ἄτοπον δ' ἂν — ἦν εἶναι." καὶ τοῦτο δεικτικόν ἐστι διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον 1031*b* 28.
ἀπαγωγῆς τοῦ ταὐτὸν εἶναι ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. ἡ δὲ δεῖξις πάλιν ἐπὶ τῶν ἰδεῶν προέρχεται· λέγει γάρ, ὥσπερ ὁ αὐτοΐππος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ οὐκ ἔστι ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα, εἴ τις καὶ τῷ τοῦ αὐτοΐππου τί ἦν εἶναι ὄνομα θεῖτο, ἔστω δὴ ἱμάτιον, ἐπειδὴ πᾶν ὄνομα δηλωτικόν ἐστί τινος τί ἦν εἶναι, καὶ τοῦ ἱματίου τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ἕτερον αὐτοῦ. εἴ τις δὲ πάλιν τῷ τοῦ ἱματίου τί ἦν εἶναι ὄνομα θεῖτο, ἔστω δὴ φυτόν, ἔσται καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ φυτοῦ ἕτερον

1. κατ' αὐτοὺς scripsi c. *S*, καθ' αὐτοὺς *A*, καθ' αὐτὰς *MBr*. || 2. ταὐτὰ *M Br*. || 4. ὄντα] οὐ τὰ *Br*. || 7. ὑποκείσεται *A*. || 9. γὰρ om *Br*. || 10. οὐ om *A*. || αὐτὸ *A*. || 13. τί εἰσιν — 14. ἕν om *M*. || 14. αὐτῷ coni., αὐτὸ *A*. || 21. τὸ συμβ. *A*. || 23. τινα om *A*. || 28. ὥσπερ] lege εἴπερ c. *S*. || 29. καὶ τῷ] καὶ τὸ *A*1 *MBr*. || 31. ἐστιν] lege ἔσται c. *S*. || τῷ] τὸ *A*1.

τοῦ φυτοῦ. εἴ τις δὲ καὶ τῷ τοῦ φυτοῦ τί ἦν εἶναι θεῖτο ὄνομα, ἔσται καὶ ἐπὶ τούτου τὸ αὐτό· καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. εἴ τις δὴ ἑκάστῳ τί ἦν εἶναι ὄνομα θεῖτο, ἐπειδὴ παντὸς ὀνόματος δηλωτικοῦ οὐσίας ἔστι τί ἦν εἶναι, ἔσται καὶ παρ᾽ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα ἄλλο τί ἦν εἶναι ἵππῳ. ἀλλὰ μὴν τὸ τί ἦν εἶναι ἡ φύσις τοῦ ἵππου ἐστίν, ὥστε εἴπερ ἔστι τοῦ τί ἦν εἶναι ἵππῳ ἄλλο τί ἦν εἶναι, ἔσονται τοῦ ἵππου δύο οὐσίαι καὶ φύσεις, καὶ οὐ μόνον δύο ἀλλὰ ἄπειροι. ἐπεὶ δέ τις λέγειν ἔμελλεν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰς ἄπειρον προϊέναι ἀνάγκη, ἀλλὰ καταντήσομεν εἴς τι τί ἦν εἶναι οὗ τὸ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔσται ἕτερον ἀλλὰ ταὐτό· εἰ γὰρ ἔσται ταὐτόν, οὐκ ἀνάγκη εἶναι κἀκείνου τί ἦν εἶναι ἕτερον· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ λέγειν ὅτι ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ἕτερόν ἐστι, συμβαίνει κἀκείνου εἶναι τί ἦν εἶναι, εἴπερ εἴς τι καταντήσομεν ταὐτὸν ὂν τῷ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ, οὐκ ἔσται ἐκείνου πάλιν ἄλλο τί ἦν εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐπ᾽ ἄπειρον ἔσται ἡ πρόοδος· ἐπειδή τις ταῦτα λέγειν ἔμελλεν, ἐπήγαγε τὸ "καίτοι τί κωλύει καὶ νῦν εὐθὺς εἶναί τινα τί ἦν εἶναι;" τουτέστι τί κωλύει μὴ εὐθὺς ἕκαστον ταὐτὸν εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ τοῦτο εὑρίσκεσθαι; οὐ μόνον δὲ ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὁ αὐτὸς καὶ εἷς. οὐ γὰρ ἕτερός ἐστιν ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι ἀνθρώπῳ ἀλλ᾽ ὁ αὐτός, καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι αὐτῷ ὁ αὐτός. εἰ μὲν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ἓν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῦ ἦν τὰ αὐτά, οὐκ ἂν ἦν ὁ λόγος αὐτῶν ὁ αὐτός. ἐπεὶ δὲ ἐκ πάντων τῶν δειχθέντων ἀνεφάνη ὅτι καθ᾽ αὑτό εἰσιν ἕν, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν εἷς ἐστίν. ὃ δὲ ἄνωθεν μὲν ἠνί-
1032*a* 2. ξατο ἄτοπον, νῦν ἐπαναλαμβάνει καὶ σαφέστερον τίθησι λέγων "ἔτι — εἰσιν," τουτέστιν, εἰ τῷ τοῦ ἑνὸς τί ἦν εἶναι ὄνομα τεθείη, ἔσται ἄλλο τοῦ τεθέντος ὀνόματος τί ἦν εἶναι. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο, εἰς ἄπειρον ἰέναι ἀνάγκη· τὸ γὰρ ἑνὶ εἶναι ἔσται τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ ἑνός, τὸ δὲ ἕν ἐστιν οὗ ἐστὶ τί ἦν εἶναι τὸ ἑνὶ εἶναι· τῷ δ᾽ ἑνὶ εἶναι ἔσται πάλιν ἄλλο τί ἦν εἶναι, καὶ πάλιν ἐπὶ τούτων ὁ αὐτὸς λόγος. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται λοιπὸν τὸν ξύμπαντα λόγον λέγων· ὅτι μὲν οὖν ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ταὐτόν ἐστι φανερόν.

1. τῷ] τὸ *A*1, om *MBr.* ‖ 4. ante ἵππῳ quae exciderunt supplenda sunt e *S* '*ut praeter quiditatem equi erit alia quiditas equi,*' *id est quiditatis equi alia erit quiditas.* ‖ ἀλλὰ μὴν τὸ τί ἦν εἶναι om *A.* ‖ 5. τοῦ τί ἦν — ἔσονται *AS*, καὶ τοῦτο τί ἦν εἶναι ἵππῳ, ἔσονται *MBr.* ‖ 6. post ἀλλὰ add καὶ *MBr.* ‖ 7. τί ἦν εἶναι om *MBr.* ‖ 8. ἔσται *AS*, ἔστιν *MBr.* ‖ 8. 9. κἀκείνου] ἐκείνου *MBr.* ‖ 9. ante ἕτερον add οὐκ ἔσται *Br.* ‖ 10. ante τί adde ἄλλο e *S.* ‖ 11. τῷ] τὸ *MBr.* ‖ εἰ δὲ — 12. 13. ἐπήγαγε τὸ *AS*, ἐπεὶ οὖν δυνατὸν ἦν οὕτω τινὰ ἐνίστασθαι, πρὸς τοῦτον ἀπαντῶν ἐπάγει *MBr.* ‖ 13. τί post καίτοι om *A.* ‖ 13. 14. κωλύοι *A.* ‖ 15. δὴ *A.* ‖ 17. ἀνθρώπῳ — 18. αὐτός om *MBr.* ‖ 19. 20. ἀνεφάνη ὅτι om *A.* ‖ 22. τῷ] τὸ *A*1 *MBr,* ‖ τεθείη] τεθῇ *A.* ‖ 24. ante τὸ ἑνὶ add τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ *M.* ‖ τῷ δ᾽] τὸ δ᾽ *Br,* τὸ *A.* ‖ 25. ἔσται] ἔστι *M.* ‖ 27. ἑκάστῳ *M,* αὐτοῦ *A.*

"οἱ δὲ σοφ. — ταύτην." δείξας ὅτι τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων ἕκαστον 1032a 6.
καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ταὐτόν ἐστιν, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων, οἷον ἀνθρώπῳ καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ, ἔστι τε καὶ οὐκ ἔστι, καὶ πῶς εἴρηται, λέγει ὅτι οἱ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι τῇ αὐτῇ λύονται λύσει. ἔλεγον γὰρ οἱ σοφισταί, πότερον ὁ Σωκράτης καὶ τὸ Σωκράτει εἶναι ταὐτὸ ἢ οὔ· καὶ εἰ μὲν ἕτερον, ἐπειδὴ τὸ Σωκράτει εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι Σωκράτει ἐστὶ καὶ ἡ φύσις τοῦ Σωκράτους, ἔσται ὁ Σωκράτης ἕτερος ἑαυτοῦ. εἰ δὲ ὁ αὐτός, ἐστὶ δ' ὁ Σωκράτης καὶ λευκός, ἔσται καὶ τὸ Σωκράτει εἶναι τῷ λευκῷ εἶναι Σωκράτει τὸ αὐτό, ἡ οὐσία τῷ συμβεβηκότι, ὅπερ ἄλογον. λέγει οὖν ὅτι οἱ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι πρὸς τὴν θέσιν ταύτην καὶ τὸ πρόβλημα φανερὸν ὡς τῇ αὐτῇ λύονται λύσει, λέγω δὴ τῇ ὅτι κυρίως μὲν καὶ καθ' αὑτὸ οὐκ εἰσὶ τὰ αὐτὰ λεγούσῃ, κατὰ συμβεβηκὸς δέ· ἐξ ὧν γὰρ ἐρωτῶσιν, ἐκ γὰρ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς τὰς ἐρωτήσεις ποιοῦνται, ἐκ τούτων καὶ τῶν λύσεων τεύξονται. ταῦτα πάντα εἰπὼν πάλιν συντόμως ὑπομιμνήσκει ὅτι "πῶς μὲν τὸ τί ἦν εἶναι ταὐτὸ καὶ πῶς οὐ ταὐτὸ εἴρηται."

(7) "τῶν δὲ γιν. — ταὐτομάτου." τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι τὸ 1032a 12.
εἶδος οὐ γίνεται. τὸ γὰρ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῆς σφαίρας τῆς κατὰ τῶν μερικῶν σφαιρῶν κατηγορουμένης οὐ γίνεται· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ εἶδος τῆσδε τῆς σφαίρας διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι παράγεται, ἀλλὰ τοῦ χαλκοῦ τοιωσδὶ κινουμένου ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἀχρόνως ἐν αὐτῷ τὸ τῆς σφαίρας εἶδος ἐπιγίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς οἰκίας· ὅταν γὰρ ἡ τελευταία κέραμος ἐπιτεθῇ, τότε φαμὲν οἰκίαν εἶναι· εἰ γάρ τι καὶ [τῶν] οἱονοῦν τῶν εἰς τὸ οἰκίαν ποιῆσαι συντελούντων λείπει, οὐκ ἔστιν οἰκία· ἡ δὲ τελευταία κέραμος ἀχρόνως καὶ ἐν τῷ νῦν ἐπιτίθεται τῇ οἰκίᾳ. ὥστε καὶ τὰ κατὰ μέρος εἴδη οὐ γίνεται· ἀμερῆ γάρ εἰσιν, εἰ καὶ συνδιΐστανται τῇ ἐν ᾗ εἰσὶν ὕλῃ. τὸ δ' ἀμερὲς πῶς ἂν γένηται; τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν μεριστόν, διαιρεῖται γὰρ εἴς τε τὸ πρώτως γεγονὸς καὶ εἰς τὸ ὕστερον. καὶ ἐπὶ τῆς χαλκῆς δὲ σφαίρας, ὥσπερ ἐλέγομεν ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅτι τῆς τελευταίας κεράμου ἐπιτεθείσης γίνεται, τοῦτο εὑρήσεις· ἡ γὰρ τελευταία πληγὴ ἡ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἐν τῷ χαλκῷ γινομένη ταύτην εἰδοποιεῖ· αὕτη δ' ἀχρόνως γίνεται· ἀχρόνως γὰρ ἡ σφῦρα τοῦ χαλκοῦ ἅπτεται ὅταν τύπτῃ αὐτόν. ὥστε οὔτε τὸ σφαίρειον εἶδος, ἤτοι αὐτὸ τὸ τῆς καθόλου σφαίρας, τουτέστιν ἡ καθόλου σφαῖρα, μὴ οὖσα γέγονεν, οὔτε τὸ ἐν τῇδε τῇ σφαίρᾳ διὰ γενέσεως καὶ διὰ χρόνου ἐν αὐτῇ γίνεται ἢ ὅλως γίνεται, ἀλλ' ὃν περὶ αὐτὴν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου τίθεται· ὃν γὰρ τὸ τῆς σφαίρας

3. τε] μὲν *A*. || 15. τὸ προ om *M*. || 21. τι καὶ [τῶν] om *M*. || 22. ἐν τῇ *A*. || 23. διΐστανται *M*. || 24. γένηται] lege γένοιτο. || 25. πρῶτον *M*. || δὲ om *A*. || 26. ὥσπερ *M*, ὡς γὰρ *A*. || 29. οὔτε om *A*. || 32. et saepius τεχνήτου *M*.

εἶδος ἐν τῇ τοῦ τεχνίτου ψυχῇ προςίθησιν αὐτὸ ὁ τεχνίτης τῷ χαλκῷ. δείκνυσι δὲ ὅτι τὰ εἴδη οὐ γίνεται ἀναγκαίως. ἐκ γὰρ τούτου δῆλον ἡμῖν γενήσεται εἴτε δύναται τὰ φυσικὰ εἴδη αὐτὰ καθ' αὑτὰ χωρὶς εἶναι ἄνευ ὕλης, ὡς ὁ Πλάτων ἔλεγεν, εἴτε μή. πρὸ δὲ τῆς δείξεως τοῦ τὸ εἶδος μὴ γίνεσθαι πρότερον ἐκ διαιρέσεως δείκνυσιν ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος ὑποκειμένου γίνεται, ὡς ἐκ τούτου συνάξων ὅτι εἰ καὶ τὸ εἶδος γίνοιτο, ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γενήσεται, καὶ οὕτω συμβήσεται ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὴν πρόοδον. ἐκ διαιρέσεως οὖν, ὡς εἶπον, δείκνυσιν ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται. λέγει δὴ ὅτι "τῶν γινομένων τὰ μὲν φύσει γίνονται" ὡς τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ὅμοια, "τὰ δὲ τέχνῃ," ὥσπερ οἰκία καὶ ὁ ἀνδριὰς καὶ ἁπλῶς τὰ τεχνητά, "τὰ δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου," ὥσπερ ὑγίεια· διψήσας γάρ τις πυρέττων καὶ πιὼν ὕδωρ οὐχ ἵνα ὑγιάνῃ, ἀλλ' ἵνα τὴν δίψαν ἀποκρούσηται, ὑγίανε. πάντα οὖν τὰ ἀπὸ φύσεως καὶ τέχνης καὶ αὐτομάτου ὑπό τέ τινος τοῦ ποιοῦντος γίνεται καὶ ἔκ τινος ὕλης καί τι εἶδος γίνεται· ἢ γὰρ οὐσία, φησί, γίνεται, ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἤ τι τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. γίνεται δέ τι τούτων ὡς εἶδος. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι αἱ φυσικαὶ γενέσεις εἰσὶν ὧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστιν. ἀλλὰ πῶς ἐν τῇ Φυσικῇ δείξας ὅτι γενέσεως γένεσις οὐκ ἔστιν οὐδὲ μεταβολὴ μεταβολῆς, νῦν φησὶν ὅτι γενέσεις εἰσὶ φυσικαί, ὧν γενέσεων ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστιν; ὥστε τοῦτο δοκεῖ λέγειν ὅτι τῶν γενέσεων εἰσὶ γενέσεις. ἢ τὸ "ὧν ἡ γένεσις" οὐ πρὸς τὰς γενέσεις, οἶμαι, ἀπέδωκεν ἀλλὰ πρὸς τὰ τέλη αὐτῶν, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν, εἴη ἂν λέγων ὅτι αὗται αἱ φυσικαὶ γενέσεις γενέσεις εἰσὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων, ὧν καὶ φυτῶν καὶ ζῴων ἡ γένεσις οὐκ ἀπὸ τέχνης ἐστὶν ἀλλ' ἀπὸ φύσεως. ἢ τὸ "ὧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστι" τοῦτ' ἂν εἴη ὅτι ὧν γενέσεων ἡ ὕπαρξις καὶ τὸ εἶναι αὐταῖς οὐκ ἀπὸ τέχνης ἢ ἀπὸ ταὐτομάτου ἐστὶν ἀλλ' ἐκ φύσεως· ἡ συγκαταβληθεῖσα γὰρ τῷ πράγματι δύναμίς τε καὶ φύσις ἐστὶν αἰτία ποιητικὴ τῶν γενέσεων. καὶ αἱ μὲν φυσικαὶ γενέσεις αὗται, ἐξ οὗ δὲ γίνεται τὸ διὰ γενέσεως γινάμενον, ἐστὶν ἡ ὕλη, οἷον ἡ προσεχὴς τῶν ζῴων τὸ καταμήνιον. ἀλλ' ἐξ οὗ μὲν γίνεται τὸ διὰ γενέσεως γινόμενόν ἐστιν ἡ ὕλη, ὑφ' οὗ δέ, οἷον τὸ ποιητικόν, τῶν φύσει τι ὄντων, οἷον ἄνθρωπος ἵππος· ἐπειδὴ γὰρ τὸ σπέρμα ἐκ τούτων, οὗτοί εἰσι ποιητικὰ αἴτια. τὸ δὲ "τῶν φύσει τι ὄντων" πρόσκειται, ἐπεὶ ἐν τῇ Φυσικῇ ἔλεγεν ὅτι φύσις μέν ἐστι τὸ εἶδος, φύσις δὲ καὶ ἡ ὕλη, τὸ δ' ἐκ τούτων συγκείμενον οὐ φύσις ἀλλὰ φύσει, ὥστε

4. μὴ om *M.* || 6. γίνοιτο *A*2, γίνεται *A*1 *M.* || 7. εἰπεῖν *M.* || 10. αὐτομάτου *A.* || 14. ἢ γὰρ] ἡ γὰρ *M.* || 16. Φυσ. V, 2. || 19. ἡ om *MBr.* || 20. post ἀπέδωκεν add ἵν' ᾖ ὧν γενέσεων *A.* || τὰ ante φυτὰ et ante ζῷα om *A.* || 21. alterum γενέσεις om *MBr.* || 23. ἐστὶν *Br*, εἰσὶν *AM.* || 24. αὐτοῖς *MBr.* || 24. 25. αὐτομάτου *A.* || 27. δὲ et οἷον — 29. ἡ ὕλη om *MBr.* || 31. Φυσ. II, 1.

τὸ τὸν ἄνθρωπον γεννῶν οὐ φύσις ἀλλὰ τῶν φύσει τι ὄντων. καὶ ἔστιν ἡ μὲν ὕλη ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον, ὑφ' οὗ δὲ τῶν φύσει τι ὄντων, ὃ δὲ γίνεταί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ ἄλλο τι τῶν φύσει τι ὄντων, ἃ δὴ καὶ μάλιστα, λέγω δὴ τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ὡς καὶ ἐν ταῖς Κατηγορίαις καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, μάλιστα οὐσίας εἶναι λέγομεν, εἶπεν. εἰπὼν δὲ ὅτι πάντα τὰ ἀπὸ φύσεως καὶ τὰ ἀπὸ τέχνης γινόμενα ὕλην ἔχει, τοῦ τοῦτο οὕτως ἔχειν τὴν αἰτίαν συντόμως ἐπήγαγεν εἰπὼν "δύναται γὰρ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν," τουτέστιν ἐπειδὴ ἕκαστον καὶ τῶν ἀπὸ φύσεως καὶ τῶν ἀπὸ τέχνης δύναται εἶναι καὶ μὴ εἶναι, δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦτο ἔχει· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τρεπτικὴ καὶ ἀλλοιωτική, ἣ ποτὲ μὲν τοῦτο τὸ εἶδος δέχεται ποτὲ δὲ ἄλλο, διὰ τὸ μὴ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀεὶ δύνασθαι στέγειν καὶ διὰ τὸ εὐφυῶς ἔχειν πρὸς τὸ τὰ εἴδη δέχεσθαι. ἔστιν οὖν ἑκάστῳ τῶν φύσει καὶ ἀπὸ τέχνης τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἡ ὕλη αἰτία. ὥστε φανερὸν ὅτι καὶ τὰ ἐκ φύσεως καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης. τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἡ ὕλη ἐστίν, ἐπήγαγεν ὅτι "καθόλου δὲ καὶ ἐξ οὗ φύσις καὶ καθὸ 1032*a* 22. φύσις·" ὡς πολλάκις γὰρ εἴπομεν ὅτι καὶ τὴν ὕλην ἣ γίνεται τὸ εἶδος, καὶ καθ' ὃ εἶδος αὕτη γίνεται, φύσιν λέγει. τὸ δὲ "τὸ γὰρ γινόμενον ἔχει φύσιν" οἶμαι ὡς αἴτιον ἐπῆκται τοῦ τὸ εἶδος φύσιν εἶναι, τουτέστι τὸ γινόμενον διὰ φύσεως γίνεται, φύσιν λέγων τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης εἰς τὸ εἶδος ὁδόν. εἰ δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη, ὡς ἂν ἐπεκτείνας λέγοι τις τὸ υ, ὡς αὐτὸς εἴρηκε, φύσις λέγεται, φανερὸν ὡς καὶ τὸ εἶδος, πρὸς ὃ αὕτη ἡ ὁδός ἐστι, φύσις ἐστίν. ὅτι δὲ τὸ εἶδος φύσις λέγεται, δείκνυσι καὶ ἄλλως. λέγεται, φησί, τὸ σύνθετον φύσις, οἷον ὁ Σωφρονίσκος. καὶ δῆλον ὡς οὐ κατὰ τὸ συναμφότερον ὁ Σωφρονίσκος φύσις λέγεται (τοῦτο γὰρ φύσει λέγεται), ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος, καθὸ καὶ γίνεται τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτοῦ· κατὰ γὰρ τὸ ἐν αὐτῷ ὂν εἶδος γίνεται, ὃ γεννᾷ· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "καὶ ὑφ' οὗ, ἡ κατὰ τὸ εἶδος λεγομένη φύσις ὁμοειδής." πῶς δὲ τὸ γινόμενον τῷ ὑφ' οὗ γίνεται ὁμοειδές ἐστιν, ἐπήγαγεν "ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ," πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι ὁμοειδεῖς εἰσίν.

1. ἄνθρωπον] *Socratem S*, om *A* in lac. ‖ 2. ὃ δὲ — 3. ὄντων om *M Br.* ‖ 4. Κατ. 5. p. 2^a 11 sqq. ‖ 10. fort. τρεπτὴ καὶ ἀλλοιωτή. ‖ 13. ὑπὸ τέχνης *A.* ‖ ὥστε — 14. ἐπήγαγεν] ταῦτα εἰπὼν ἐπήγαγεν *MBr.* ‖ post ὑπὸ τέχνης quae exciderunt supplenda sunt e *S haec ex aliqua materia subiectoque fieri. Exposito autem, materiam esse causam, cur et naturae et artis opus quodque esse et non esse valeat, suggerit.* ‖ 15. ἣ γίνεται *MBr.* ‖ καὶ καθ'] ἣ καθ' *Br.* ‖ 16. γίνεται om *MBr.* ‖ φύσιν] φύσει *M Br.* ‖ λέγει om *Br.* ‖ τὸ δὲ "τὸ γὰρ] τόδε γὰρ *MBr.* ‖ 17. διὰ φύσεως] διαρήσεως *A.* ‖ 18. post ὁδόν add κατὰ γὰρ τὸ ἐν αὐτῷ ὂν εἶδος γίνεται ὃ γεννᾷ· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "καὶ ὑφ' οὗ — ὁμοειδής" *Br*, om *AMS.* ‖ εἰ δὲ ἡ] ἡ δὲ *MBr.* ‖ ὡς — 19. υ] cf. Δ, 4. p. 1014^b 17. ‖ 24. lege ὃ γεννᾶται c. *S.* ‖ ἐφ' οὗ *A.*

1032a 26. "αἱ δὲ ἄλλαι γενέσεις λέγονται ποιήσεις." εἰπὼν περὶ τῶν φυσικῶν γενέσεων τίνων εἰσί, καὶ συμπερανάμενος καὶ εἰπὼν ὅτι "οὕτω μὲν οὖν γίνεται τὰ γινόμενα διὰ τὴν φύσιν," λέγει ὅτι "αἱ δὲ ἄλλαι γενέσεις" (ἄλλας λέγων τὰς ἀπὸ τέχνης ἀπὸ δυνάμεως ἀπὸ διανοίας) λέγονται ποιήσεις. ἀπὸ τέχνης μὲν οὖν γίνεσθαι λέγει τὰ τεχνητὰ καὶ ὅλως ὅσα κατὰ τέχνην γίνεται, ἀπὸ διανοίας δὲ τὰς ἀρετάς· εἴδη γάρ τινα καὶ αἱ ἀρεταί· τελειοῦσι γὰρ τὴν ψυχήν. εἰ δὲ καὶ πολλὰ τῶν τεχνητῶν (γίνεται γὰρ τεχνητά τινα καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, ὡς ἐρεῖ) ἀπὸ διανοίας γίνεται, ἀλλ' οὖν ἡ τέχνη οὐ πάντως διάνοια. ἀπὸ δυνάμεως δέ εἰσιν ὁπότερ' ἔτυχεν, οἷον λούσασθαι καὶ μὴ λούσασθαι, καθίσαι καὶ μὴ καὶ τὰ τοιαῦτα. τούτων δὲ τῶν ἀπὸ τέχνης γίνονταί τινα καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης, ὥσπερ καὶ ἀπὸ φύσεως· γίνονται γὰρ καὶ ἐκεῖ, λέγω δὴ ἐν τοῖς ἀπὸ φύσεως γινομένοις, ἔνια ἐκ ταὐτομάτου· γίνονται γὰρ βοτάναι καὶ ἐκ σπέρματος καὶ ἄνευ σπέρματος· πολλαὶ γὰρ τῶν βοτανῶν ἄνευ σπέρματος φύονται ἐκ ταὐτομάτου. ὅτι δέ, φησί, συμβαίνει τῶν ἀπὸ τέχνης γινομένων ἔνια καὶ ἐκ ταὐτομάτου γίνεσθαι ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἐρεῖ γὰρ περὶ τούτων μετ' ὀλίγον, καὶ ἡμεῖς πρὸ ὀλίγου εἴπομεν ὅτι γίνεται ὑγίεια καὶ ἀπὸ τέχνης καὶ ἐκ ταὐτομάτου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον. ἀπὸ τέχνης δὲ γίνεται ὅσων τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ἐν τῇ τοῦ τεχνίτου ψυχῇ· τὸ γὰρ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῆς ὑγιείας καὶ τῆς οἰκίας καὶ τοῦ ἀνδριάντος καὶ τῶν λοιπῶν τῆς μὲν ὑγιείας ἐν τῇ τοῦ ἰατροῦ ψυχῇ ἐστί, τῆς δὲ οἰκίας ἐν τῇ τοῦ οἰκοδόμου, τοῦ δὲ ἀνδριάντος ἐν τῇ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι πρώτη ἐστὶν οὐσία, τοῦ τὸ εἶδος πρώτην οὐσίαν
1032b 2. εἶναι αἴτιον ἐπήγαγε τὸ "καὶ γὰρ τῶν ἐναντίων τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ εἶδος." ἐπειδὴ γὰρ ἡ στέρησις τῇ ὕλῃ ὑπάρχει, τῇ δὲ στερήσει τὸ εἶναι τὸ εἶδος παρέχεται (τῇ γὰρ αὐτοῦ ἀπουσίᾳ ἡ στέρησίς ἐστιν), εἰ δὴ καὶ τῇ στερήσει τῇ ἐν τῇ ὕλῃ οὔσῃ τὸ εἶναι καὶ ὅλως τὴν ὕπαρξιν τὸ διδοῦν τὸ εἶδός ἐστιν, αὐτὸ δέ ἐστι τὸ τάττον καὶ ὁρίζον τὴν ὕλην καὶ κοσμοῦν, πρώτη καὶ κυρίως οὐσία τοῦτ' ἂν εἴη· τῶν γὰρ ἐναντίων, φησίν, ἤτοι τῶν στερήσεων τρόπον τινὰ τὸ αὐτό, ἤτοι τὸ εἶδος, εἶδός ἐστι, τουτέστιν εἰδοποιὸν καὶ ὑπάρξεως χορηγόν· εἴδους οὖν καὶ ὑπάρξεως αἴτιον. καὶ ὅλως τοῦ τῶν ὄντων εἶναι καὶ μετὰ τῶν ὄντων συγκαταριθμεῖσθαι τὰς στερήσεις τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν· ἀπιόντος γὰρ τοῦ εἴδους εὐθὺς ἡ στέρησις τὸ εἶναι ἔχει· ὥστε ποιητικὸν αἴτιον τῆς στερήσεως τὸ εἶδός ἐστιν. ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ ἀντὶ τοῦ εἴδους ἔλαβε,

2. συμπεραινόμενος *MBr.* ‖ οὖν et 3. διὰ om *MBr.* ‖ 4. post δυνάμεως add ἢ *MBr.* ‖ 5. τεχνητὰ] τεχνικὰ *M.* ‖ 16. ante ὑγίεια add καὶ *A.* ‖ 18. τοῦ ante τεχνίτου om *A.* ‖ 22. τῶν om *MBr.* ‖ ἐπεὶ *Br.* ‖ 25. post δέ ἐστι add καὶ *MBr.* ‖ 26. γὰρ om *AS.* ‖ 27. εἶδος om *MBr.* ‖ 28. τοῦ τῶν] τούτων *Br.* ‖ 29. συγκατατάττεσθαι *A.* ‖ 30. ante ἐστιν adde αἴτιόν e *S.* ‖ ante εἶναι ἔχει add εἶδος *MBr.*

τὸ δὲ εἶδος ἀντὶ τοῦ αἴτιον τῆς ὑπάρξεως τῆς στερήσεως, δῆλον ἐποίησεν εἰπὼν "τῆς γὰρ στερήσεως οὐσία ἡ οὐσία ἡ ἀντικ.", τουτέστιν ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία τῆς στε- 1032b 3. ρήσεώς ἐστιν οὐσία καὶ ὕπαρξις, καὶ τὸ εἶναι αὐτῇ αὕτη χαρίζεται. ὥστε εἴπερ ἡ οὐσία, λέγω δὴ τὸ εἶδος, οὐσία καὶ παραγωγός ἐστι καὶ αἴτιος τῆς στερήσεως, δῆλον ὅτι εἶδός ἐστι τὸ εἶδος τῆς στερήσεως. τὸ δὲ "τρόπον τινά" πρόσκειται, ὅτι οὐ καθ' αὑτό ἐστιν αἴτιον τὸ εἶδος τῆς στερήσεως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· συμβαίνει γὰρ ὑποχωροῦντος τοῦ εἴδους γίνεσθαι αὐτήν· ἔστιν οὖν ἡ ὑγίεια, εἴπερ ἀναλογεῖ εἴδει, αἰτία καὶ εἶδος τῆς νόσου, ἥπερ ἐστὶ στέρησις.

"γίνεται δὴ τὸ ὑγιὲς νοήσαντος οὕτως." λέγει περὶ τοῦ ὑγιοῦς σώματος 1032b 6. πῶς γίνεται, τοῦτο δ' ἀναγκαίως ποιεῖ· ἐκ γὰρ τούτου δῆλον ἡμῖν γενήσεται ὅπως τὰ ἀπὸ τέχνης γινόμενα γίνεταί ποτε καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου. γίνεται δὲ τὸ ὑγιὲς νοήσαντος τοῦ ἰατροῦ οὕτως· καὶ πῶς ἐπάγει, οἷον εἰ τοῦτό ἐστιν ὑγίεια, δεῖ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ψυχρῶν καὶ τῶν θερμῶν εἰς ὁμαλότητα ἐλθεῖν, ὥστε μὴ θάτερον ὑπερέχειν, ἀλλὰ συμμέτρως ἔχειν· ὁμαλότητος δὲ μελλούσης γενέσθαι δεῖ θερμότητα εἶναι· ὑποκείσθω γὰρ ἐπικρατεῖν τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ· ἀλλ' εἰ δεῖ θερμότητα γενέσθαι, δεῖ τρίψεως· ἄρχεται οὖν ἀπὸ τῆς τρίψεως, ἣν καὶ δύναται ποιῆσαι, ἥτις τρῖψις ἔσχατόν ἐστι καὶ τῆς ὑγιείας καὶ τῆς ὁμαλότητος καὶ τῆς θερμότητος. πρῶτον γὰρ τὴν ὑγίειαν ἐνόησεν ὁ ἰατρός, εἶτα τὴν ὁμαλότητα, εἶτα τὴν θερμότητα καὶ τελευταῖον τὴν τρῖψιν, ἥτις τρῖψις ποιεῖ τὴν θερμότητα καὶ αὕτη τὴν ὁμαλότητα καὶ αὕτη τὴν ὑγίειαν. ἡ τρῖψις οὖν ἡ παρὰ τοῦ ἰατροῦ γεγονυῖα ἐν τῇ τοῦ νοσοῦντος κοιλίᾳ ἢ ἁπλῶς ἐν τῷ νοσοῦντι μέρει συμβαίη ἄν ποτε καὶ ἐκ ταὐτομάτου γενέσθαι· ὅπως δὲ τοῦτο συμβήσεται ἐροῦμεν ὅτε καὶ αὐτὸς λέγει. καλεῖται δὲ ἡ ἀπὸ τῆς τρίψεως ἐπὶ τὴν ὑγίειαν κίνησις ποίησις, ὥστε συμβαίνει τρόπον τινὰ τὴν ὑγίειαν γίνεσθαι ἐκ τῆς ὑγιείας καὶ τοῦ εἴδους αὐτῆς τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἰατροῦ ὄντος. ἡ ἐν τῷ νοσοῦντι γὰρ ὑγίεια γινομένη ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ λόγου τῆς ὑγιείας τοῦ ἐν τῇ ἰατροῦ ψυχῇ ὄντος γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἥδε ἡ μετὰ τῆς ὕλης οἰκία ἐκ τῆς ἄνευ ὕλης οἰκίας τῆς ἐν τῷ οἰκοδόμῳ γίνεται. ὥσπερ γὰρ ἡ ὄψις ἐν ἑαυτῇ ἔχει τὰ τῶν χρωμάτων εἴδη ἄνευ τῆς ὑποκειμένης αὐτοῖς ὕλης, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ τὰ τῶν ἐπιστητῶν εἴδη· τόπος γὰρ εἰδῶν ἡ ψυχὴ ὡς ἐν τῷ περὶ Ψυχῆς εἴρηται. πῶς γὰρ ἐκ τῆς οἰκίας καὶ ὑγιείας ἡ οἰκία καὶ ἡ ὑγίεια γίνεται σαφηνίζων ἐπάγει "ἡ γὰρ ἰατρικὴ καὶ οἰκο- 1032b 13. δομικὴ τὸ εἶδος τῆς οἰκίας καὶ τῆς ὑγιείας εἰσίν." εἰ δὲ ἐκ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς

1. αἴτιον] αἰτίου *Br.* ‖ 3. ὑπάρξεως *MBr.* ‖ 4. fort. αἴτιον. ‖ 5. τὸ δὲ — 6. στερήσεως om *M.* ‖ 9. δὲ *M.* ‖ 12. οὕτως] ὄντως *M.* ‖ πῶς om *M.* ‖ 17. ποιήσειν *A.* ‖ ὁμοιότητος *Br.* ‖ 21. νοσοῦντος] σώματος *M*, om *S.* ‖ 25. αὐτῆς om *M.* ‖ 27. ἡ om *M.* ‖ 30. π. Ψυχῆς III, 4. p. 429a 27. ‖ πῶς γὰρ] lege πῶς δὲ c. *S.* ‖ 32. καὶ τῆς ὑγιείας om *M.*

οἰκοδομικῆς γίνονται, αὗται δὲ εἶδός εἰσι τῆς οἰκίας καὶ τῆς ὑγιείας (οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ ἢ οἱ λόγοι τῆς ὑγιείας καὶ τῆς οἰκίας), φανερὸν ὡς γίνεται ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας καὶ ἡ ὑγίεια ἐξ ὑγιείας. εἰπὼν δὲ ὅτι συμβαίνει οἰκίαν ἐξ οἰκίας γενέσθαι καὶ ὑγίειαν ἐξ ὑγιείας τῆς ἄνευ ὕλης τὴν ἔχουσαν ὕλην, τοῦ μὲν οἰκίαν καὶ ὑγίειαν ἐξ οἰκίας καὶ ὑγιείας γίνεσθαι ἐπήγαγε κατασκευαστικὸν τὸ "ἡ γὰρ ἰατρικὴ καὶ οἰκοδομικὴ τὸ εἶδος τῆς οἰκίας καὶ τῆς ὑγιείας·" τοῦ δὲ τῆς ἄνευ ὕλης ἐπήγαγε τὸ "λέγω δ' οὐσίαν ἄνευ ὕλης τὸ τί ἦν εἶναι," τουτέστιν αὐτὸ τὸ τῆς οἰκίας καὶ τὸ τῆς ὑγείας εἶδος.

1032b 15. "τῶν δὲ γενέσεων — ποίησις." βουλόμενος δεῖξαι πῶς τινὰ τῶν αἰτίων οὐ μόνον ὑπὸ τῶν κινούντων γίνεται ἀλλὰ καὶ ἐκ ταὐτομάτου, πρότερον διαιρεῖ τὴν γένεσιν εἴς τε τὴν νόησιν καὶ εἰς τὴν ποίησιν, καί φησιν ὅτι τῶν γενέσεων ἡ μὲν νόησις καλεῖται ἡ δὲ ποίησις, ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ εἴδους νόησις, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς νοήσεως ποίησις· οἷον νοεῖ ὁ οἰκοδόμος τὸ τῆς οἰκίας εἶδος ὅτι ἐστὶ σκέπασμα τοιονδί, καὶ εἰ μέλλοι τοδὶ εἶναι δεῖ τοίχους γενέσθαι, ἀλλ' εἰ δεῖ γενέσθαι τοίχους δεῖ γενέσθαι θεμέλιον, καὶ εἰ ἔσται θεμέλιος δεῖ ὀρύξαι· καὶ ἄρχεται ἐντεῦθεν ὀρύσσων καὶ ποιεῖ θεμέλιον, εἶτα τοίχους, εἶτα σκέπασμα. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ εἴδους ἄχρι τοῦ ὀρύσσειν γένεσις ἢ κίνησις νόησις καλεῖται, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὀρύσσειν, ὃ τέλος μὲν ἦν τῆς νοήσεως ἀρχὴ δὲ τῆς γενέσεως τῆς οἰκίας, ἡ δὴ ἀπὸ τοῦ ὀρύσσειν γένεσις ἢ κίνησις ἄχρι τοῦ σκεπάσματος λέγεται ποίησις. καὶ ὁ ἰατρὸς ἐννοεῖ τὸ εἶδος τῆς ὑγιείας ὅτι ἐστὶ τοδὶ καὶ εἰ μέλλει ἔσεσθαι ὑγίεια δεῖ ὁμαλυνθῆναι, τὸ ὁμαλυνθῆναι δὲ ἐστὶ τὸ συμμετρίαν γενέσθαι τῶν τοῦ ζῴου ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, θερμῶν καὶ ψυχρῶν, τοῦτο δὲ ἔσται εἰ θερμανθήσεται, θερμανθήσεται δὲ εἰ τρῖψις γενήσεται, αὕτη δὲ ἡ τρῖψις ὑπάρχει ἐν τῷ ἰατρῷ δυνάμει· δύναται γὰρ τρῖψαι τὸν νοσοῦντα, καὶ τρίβει· τῇ δὲ τρίψει ἕπεται ἡ θερμότης, καὶ ταύτῃ τὸ ὁμαλυνθῆναι, τῇ δὲ ὁμαλότητι ὑγίεια. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ὑγιείας μέχρι τῆς τρίψεως κίνησις νόησις λέγεται, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς τρίψεως ἄχρι
1032b 17. τῆς ὑγιείας ποίησις. τὸ δὲ "ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλ. τ. μ. ἔχ. γ." οἶμαι τῷ "ὥστε σ. τρ. τ. — ἔχ. ὕλην" συντάττεσθαι· καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι ὥσπερ ὑγίεια ἐξ ὑγιείας γίνεται, οὕτω καὶ ἡ ὁμαλότης ἐκ τῆς ὁμαλότητος τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἰατροῦ οὔσης καὶ ἡ θερμότης ἐκ τῆς θερμότητος. ὑπάρχει οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ἡ τρῖψις δυνάμει. ἢ οὐ τοῦτο λέγει ὅτι ὑπάρχει ἡ τρῖψις δυνάμει τῷ ἰατρῷ, ἀλλ' ὅτι ἡ τρῖψις δυνάμει ὑγίειά ἐστιν. εἰ γὰρ ἡ τρῖψις ἀρχὴ τῆς ὑγιείας ἐστὶ καὶ πρῶτον αἴτιον, δῆλον ὅτι ἡ τρῖψις δυνάμει ἐστὶν ὑγίεια. καὶ οἶμαι ὅτι τὸ

1. γὰρ] δὲ *A2*. ‖ 10. μόνων *M*. ‖ 13. ὁ om *M*. ‖ 16. ὀρύσσειν *A*. ‖ 17. ἢ] εἰ *M*. ‖ 18. ὃ — 19. ἢ om *A*, et in mg *A2* tantum addit ὃ τέλος — τῆς οἰκίας. ‖ 25. τὸ om *M*. ‖ ἡ μὲν — 27. ποίησις ind *A*. ‖ 26. νόησις om *M*. ‖ 27. δὲ post ὁμοίως om *MBr*. ‖ ante τῷ add ὡς *A*.

"ὑπάρχει δὲ τοδὶ δυνάμει" περὶ τρίψεως εἴρηται, ὅτι ἡ τρῖψις δυνάμει ἐστὶν ὑγίεια. τὸ δὲ "τοῦτο δὲ ἤδη ἐπ' αὐτῷ" περὶ τοῦ ἰατροῦ εἴρηται, τουτέστιν ἡ τρῖψις δὲ ἐπὶ τῷ ἰατρῷ ἐστὶ καὶ δύναται αὐτὴν ποιῆσαι. ἡ τρῖψις οὖν ἡ ποιοῦσα τὴν θερμότητα καὶ ἐξ ἧς ἡ κίνησις καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ὑγιαίνειν γίνεται, ἐὰν μὲν ἀπὸ τέχνης ἤτοι ἀπὸ τοῦ τεχνίτου γίνηται, οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου λέγεται γίνεσθαι ἡ ὑγίεια ἡ ἐκ ταύτης τῆς τρίψεως γεγονυῖα, ἀλλὰ τὸ εἶδος τῆς ὑγιείας τὸ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἰατροῦ αἴτιόν ἐστι ταύτης τῆς ὑγιείας. εἰ δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου συμβῇ γενέσθαι τὴν ὑγίειαν, ὅπερ γέγονεν αἴτιον τῆς ἀπὸ τέχνης γεγονυίας ὑγιείας, τοῦτο γενήσεται καὶ τῆς ἐξ αὐτομάτου· οἷον ἡ ὑγίεια ἡ ἀπὸ τοῦ τεχνίτου γεγονυῖα ἐκ τρίψεως ἐγένετο· αὕτη οὖν ἡ τρῖψις γενήσεταί ποτε καὶ ἐκ ταὐτομάτου αἰτία ὑγιείας· ὡς γὰρ ὁ ἰατρὸς τρίψας τὴν κοιλίαν τοῦ νοσοῦντος θερμότητα πεποίηκε καὶ αὕτη ὁμαλότητα κἀκείνη τὴν ὑγίειαν, οὕτω συμβήσεται καὶ τὸν νοσοῦντα τρῖψαι τὴν ἰδίαν κοιλίαν, οὐ χάριν τοῦ ποιῆσαι θερμότητα ἀλλὰ κατὰ τύχην, ταύτην δὲ τὴν τρῖψιν ποιῆσαι θερμότητα καὶ ταύτην ὁμαλότητα καὶ ταύτην ὑγίειαν· ὥστε ἀντιστρέφει· εἰ μὲν ἡ ὑγίεια ἡ ἐκ τρίψεως γεγονυῖα ἐκ ταὐτομάτου γέγονε, καὶ ἡ τρῖψις ἄρα ἐκ ταὐτομάτου ἐγένετο, καὶ ἐὰν ἡ τρῖψις ἐκ ταὐτομάτου καὶ ἡ ὑγίεια. ἐὰν δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου, φησί, γένηται ἡ ὑγίεια, ἀπὸ τούτου 1032b 23.
γενήσεται, ἤτοι ἀπὸ τῆς τρίψεως, ὅπερ ἐγένετο τοῦ ποιεῖν ἀρχὴ τῷ ποιοῦντι ἀπὸ τέχνης, ἤτοι ἀπὸ τῆς τρίψεως. ὅπερ οὖν τοῦ ποιεῖν τῷ ἀπὸ τέχνης ποιοῦντι τεχνίτῃ τὴν ὑγίειαν ἀρχὴ γέγονεν αὐτῷ καὶ αἴτιον τοῦ τὴν ὑγίειαν ποιῆσαι, αὕτη γενήσεται καὶ ἐκ ταὐτομάτου. καὶ τὴν θερμότητα τὴν ἐν τῷ σώματι ποιεῖ τῇ τρίψει. αὕτη δὲ ἡ ἐν τῷ σώματι ὑπὸ τῆς τρίψεως γεγονυῖα θερμότης ἢ μέρος ἐστὶ τῆς γεγονυίας ὑγιείας, ἢ εἰ μή ἐστιν ἡ θερμότης μέρος τῆς ὑγιείας, ἀλλ' οὖν ἕπεται αὐτῇ τοιοῦτόν τι οἷον ἡ ὁμαλότης, ἥτις μέρος ἐστὶ τῆς ὑγιείας. αὐτὸ δὲ τὸ ἑπόμενον τῇ θερμότητι καὶ μέρος ὂν τῆς ὑγιείας ἢ εὐθὺς ἕπεται αὐτῇ, ἢ εἰ μὴ εὐθὺς ἀλλ' οὖν διὰ πλειόνων. τὸ δὲ "τοῦτο δ' ἔσχατον τὸ ποιοῦν" τοιοῦτον ἂν εἴη, ὅτι ἡ τρῖψις ἡ ποιοῦσα τὸ μέρος τῆς ὑγιείας ἐσχάτη ἐστὶ καὶ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ὁμαλότητος καὶ τῶν λοιπῶν· καὶ ὥσπερ ἡ θερμότης ἢ τὸ ἑπόμενον αὐτῇ (τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν) μέρος ἐστὶ τῆς ὑγιείας, οὕτω καὶ οἱ λίθοι τῆς οἰκίας καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος. ὥστε φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐθὲν γίνεται μὴ προϋπάρχοντός τινος, ἀλλὰ πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται. καὶ ὅτι μὲν οὖν μέρος τι ἀναλογοῦν ὕλῃ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει τοῖς γινομένοις, φα-

1. δὲ om *A* in lac. ‖ 2. ἤδη et εἴρηται om *A*. ‖ 4. ἐξῆς *A*. ‖ 5. ἡ ante ἐκ om *M*. ‖ 8. τὴν et γεγονυίας om *M*. ‖ 10. οὖν om *A*. ‖ 15. ἡ ante ἐκ om *M*. ‖ 19. ἤτοι — τέχνης om *A*, pro his verbis inserit ἥτις *A2*. ‖ 20. τεχνίτῃ om *MBr*. ‖ 21. καὶ τὴν] τὴν γὰρ *MBr*, '*hoc autem*,' *id est calorem S*. ‖ 21. 22. ποιεῖ τῇ τρίψει] ποιήσει ἡ τρῖψις *MBr*. ‖ 23. ὑγιείας post γεγον. om *M*. ‖ 24. ἀλλ' — ὑγιείας om *M*.

νερόν, ὅτι δὲ καὶ τῶν τοῦ ὁρισμοῦ μερῶν τι λόγον ὕλης ἐπέχει, οὐκ ἀφανές· τὰ γὰρ γένη ὕλῃ ἀναλογεῖ, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ τὸν χαλκοῦν κύκλον δύο λέγεσθαι ἔχειν ὕλας, τόν τε χαλκὸν καὶ τὸ σχῆμα, τὸν μὲν χαλκὸν ὡς τοῦ συναμφοτέρου, τὸ δὲ σχῆμα ὡς τοῦ εἴδους. ἔχει δὴ ὁ χαλκοῦς κύκλος οὐ μόνον κατὰ τὸ συναμφότερον τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λόγῳ.

1033*a* 5. "ἐξ οὗ δὲ ὡς ὕλης γίνεται ἔνια λέγεται ὅταν γένηται οὐκ ἐκεῖνο ἀλλ' ἐκείνινον." δείξας ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται λέγει ὅτι ἔνια ὅταν γένηται οὐ λέγεται ἐκεῖνο ἐξ οὗ γίνεται, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ὅλως οὐ λέγεται οὐδὲν εἰ μὴ παρωνύμως, οἷον ὁ ἀνδριὰς ὅλως οὐ λέγεται λίθος ἀλλὰ λίθινος, οὐ γὰρ ἐγένετο ὁ λίθος ἀνδριάς. τὸ γὰρ γεγονός τι ἀλλοιωθὲν καὶ ἐκστὰν τοῦ ὃ ἦν πρότερον ἐγένετο ὃ οὐκ ἦν· ὁ δὲ λίθος πάλιν λίθος μένει τὸ εἶδος δεξάμενος τοῦ ἀνδριάντος, ὥστε οὔτε ἐγένετο ὁ λίθος ἀνδριὰς οὔτε λέγεται τοῦτο ἤτοι ἀνδριάς. ὥσπερ οὖν ὁ ἀνδριὰς ἐξ οὗ γέγονεν οὐ λέγεται ἐκεῖνο οἷον λίθος, οὕτως οὐδὲ ὁ ὑγιαίνων νοσῶν, καὶ οὗτος γὰρ ἐκ νοσοῦντος γεγονὼς ὑγιαίνων οὐ λέγεται νοσῶν. καὶ τινὰ μὲν ὅλως οὐ λέγεται ἐκεῖνο, τινὰ δὲ λέγονται μὲν ἐκ τῆς στερήσεως τινὰ δ' οὔ. καὶ χρὴ τοῦ σύμπαντος ῥητοῦ οὕτως ἀκούειν, ὅτι ἔνια μὲν ἐξ οὗ ὡς ὕλης ἐγένετο λέγεται οὐκ ἐκεῖνο ἀλλ' ἐκείνινον, οἷον ὁ ἀνδριὰς οὐ λίθος ἀλλὰ λίθινος. τούτου γάρ, λέγω δὴ τοῦ λίθινος, ἐστὶ δηλωτικὸν τὸ ἐκείνινον. καὶ ὁ ὑγιαίνων ὁμοίως οὐ λέγεται νοσῶν. καὶ τότε δεῖ προσθεῖναι ὅτι καὶ πάλιν τινὰ μὲν τῶν ὄντων λέγεται μὲν ἐκ τῆς στερήσεως, τινὰ δὲ οὐ λέγεται ἐξ ἐκείνης γίνεσθαι ἀλλ' ἐκ τῆς ὕλης. καὶ εἰ τοῦτο προστεθείη, ἔσται τὸ ἐπαγόμενον σαφές, τὸ "αἴτιον δὲ ὅτι γίνεται ἐκ τῆς στερήσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου." καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· αἴτιον δὲ τοῦ τινὰ μὲν λέγεσθαι ἐξ οὗ γίνεται τινὰ δὲ μή, ὅτι γίνονται ἐκ τῆς στερήσεως, ἥτις συνείληπται τῇ ὕλῃ. καὶ ὅταν μὲν ὠνομασμένη ᾖ ἡ στέρησις, τότε λέγομεν ὅτι γέγονεν ἐκ τοῦδε, ὥσπερ φαμὲν ὁ ὑγιαίνων γέγονεν ἐκ κάμνοντος ὑγιὴς διὰ τὸ κεῖσθαι ὄνομα τῇ στερήσει τῆς ὑγιείας, αὕτη δέ ἐστιν ἡ νόσος, καὶ οὐ λέγομεν ὅτι ὁ ὑγιαίνων ἐξ ἀνθρώπου γέγονεν, ὅστις ἀναλογεῖ ὕλῃ, ἀλλ' ἐκ κάμνοντος, διότι ὡς εἴρηται κεῖται ὄνομα τῇ στερήσει. ἐπ' ἐνίων δέ, οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος καὶ τῆς οἰκίας, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα τῇ στερήσει, ὥσπερ ἐνταῦθα ὁ ὑγιὴς ἐκ κάμνοντος λέγεται γενέσθαι, οὕτως καὶ ὁ ἀνδριὰς καὶ ἡ οἰκία ἐκ τῆς τοῦ ἀνδριάντος καὶ τῆς οἰκίας στερήσεως γίνονται, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα ταῖς στερήσεσι δοκεῖ ὅτι ὥσπερ ὁ

6. γένηται scripsi c. *S*, λέγηται *AM*. ‖ 7. γένηται] λέγηται *A*1 *MS*. ‖ 9. ὅλος *M*. ‖ 10. ὃ ἦν πρότερον] προτέρου *M*. ‖ 12. οὔτε ante ἐγένετο om *M*. ‖ post ἤτοι iterat οὔτε λέγεται *A*. ‖ 13. οὕτως οὐδὲ] οὔτε *M*. ‖ 15. ἐκεῖνο om *M*. ‖ λέγονται μὲν] λέγεται *M*. ‖ 19. μὲν post λέγεται om *M*. ‖ 20. γίνεσθαι] λέγεσθαι *M*. ‖ προσθείη *M*. ‖ 21. ἐκ om *A*. ‖ 26. ἡ om *M*. ‖ 28. ἐπ' — 29. στερήσει om *M*.

ὑγιὴς ἐκ κάμνοντος γίνεται, οὕτως καὶ ὁ ἀνδριὰς ἐκ χαλκοῦ ἢ λίθου. οὐ λέγεται δὲ ὁ ὑγιὴς ἐκεῖνο ἐξ οὗ γέγονεν, οἷον οὐ λέγεται ὁ ὑγιὴς νοσῶν· οὕτω καὶ ὁ ἀνδριὰς οὐ λέγεται χαλκὸς ἢ λίθος, ἀλλὰ λίθινος ἢ χαλκοῦς. ὅτι δὲ ἀνώνυμος ἡ ἐν τῷ χαλκῷ στέρησις φανερόν. εἰ γὰρ δυνατὸν ὁρίσασθαι καὶ εἰπεῖν ὅτι τοῦδε τοῦ σχήματος ἔχει στέρησιν, οἷον φέρε τοῦ ἀνδριάντος, ἵνα λέγωμεν ὅτι ὁ χαλκὸς στέρησιν ἔχων ἀνδριάντος, γέγονεν ἐκ τῆς τοιαύτης στερήσεως, λέγω δὴ ἐκ μὴ ἀνδριάντος· εἰ γὰρ τοῦτο λέγοι τις ὅτι ὁ χαλκὸς στέρησιν ἔχει τοῦ σχήματος τοῦ ἀνδριάντος, πρόχειρον ἐμοὶ λέγειν ὅτι οὐ τοῦ ἀνδριάντος ἀλλὰ λέβητος ἢ τρίποδος ἢ κιβωτίου ἢ ἵππου ἢ ἄλλου τινός. ὥστε διὰ τὴν ἀοριστίαν τοῦ ποίου σχήματος ἔχει στέρησιν ὁ χαλκὸς καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνωνυμίαν (τὰ γὰρ ἀόριστα ἀνώνυμα) οὔ φαμεν τὴν στέρησιν ἀλλὰ τὴν ὕλην. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λίθων, οὐδὲ τούτων γὰρ στέρησις ὠνομασμένη τυγχάνει, ἵνα λέγωμεν ὅτι ἐκ μὴ οἰκίας γέγονεν ἡ οἰκία. καὶ οὐ τοῦτό φαμεν ὅτι ἡ οἰκία ἐξ οὐκ οἰκίας οὐ γίνεται· μαχόμενα γὰρ ἂν λέγοιμεν τοῖς ἐν τοῖς περὶ φύσεως διορισθεῖσι, φανερὸν γὰρ ὅτι ἐκ μὴ οἰκίας γέγονεν· ἀλλ' ὅτι οὐ δυνατὸν λέγειν ὡς ἐκ τῆς ἐνούσης ἐν τῷ λίθῳ στερήσεως τῆς οἰκίας. οὐ μόνον γὰρ ἐν τῷ λίθῳ στέρησις οἰκίας ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἀνδριάντος καὶ ἄλλων μυρίων. εἰπὼν δὲ ὅτι διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα τῇ στερήσει ἐκεῖνο μὲν ὅλως ἐξ οὗ γέγονεν οὐ λέγεται, οἷον οὐ λέγεται λίθος ὁ ἀνδριάς, ἐξ ἐκείνου δὲ κατὰ τοῦτο, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ὄνομα τῇ στερήσει (εἰ γὰρ ἔκειτο οὐκ ἂν τοῦτο ἐλέγομεν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· οὐ γὰρ λέγομεν ὅτι ἐξ ἀνθρώπου γέγονεν ὁ ὑγιής), καὶ ἄλλην αἰτίαν τίθησι τοῦ διὰ τί οὐ λέγεται ἐκ λίθου γίνεσθαι τὸν ἀνδριάντα, λέγων "ἐπεὶ οὐδ' ὡς ἐκ ξύλου γίνεται ὁ ἀνδριὰς" καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ δὲ λεγόμενον 1033a 19.
τοῦτό ἐστιν· ἐάν τις σφόδρα καὶ ἀκριβῶς ἐπιβλέψῃ καὶ ἐπιστήσῃ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει, οὐκ ἂν εἴποι ὅτι ἐκ ξύλου γίνεται ὁ ἀνδριὰς ἢ ἐκ χαλκοῦ, ὅτι τὸ μὲν ἔκ τινος γινόμενον ἐκεῖθεν ἐξ οὗ γίνεται μεταβάλλει καὶ ἐξίσταται τῆς ἐν ᾗ ἦν φύσεως καὶ γέγονεν ἄλλο τι· ὁ δὲ χαλκὸς ἀνδριὰς γεγονὼς πάλιν μένει χαλκός, ὃ οὐκ ἂν εἴποις γεγονότος . . . οὐκ ἄρα γίνεται ἐκ χαλκοῦ ἀνδριὰς οὔτε λεχθήσεται τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος, λέγω δὴ ὅτι ἐκ χαλκοῦ γέγονεν. ἀλλὰ τὰ μὲν λεγόμενα, οἶμαι, τοιαῦτα. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ὧν δ. ἡ. στ. ἀδ. κ. ἀν. ο. ἐν χ. 1033a 13.

1. post ἀνδριὰς adde καὶ ἡ οἰκία e *S*. ‖ post λίθου addendum e *S ac idcirco dicimus ex aere statuam, ex lapidibus domum esse factam. Et quoniam ut recte valens efficitur ex aegrotante, sic statua ex aere vel lapide.* ‖ 6. γέγονεν] *tunc statua — facta erit S.* ‖ ἐκ ante τῆς om *M.* ‖ 9. ἵππου] ἵπου coni. *Hk.* ‖ 11. τούτου *M.* ‖ 12. ἡ om *M.* ‖ 14. λέγωμεν *A.* ‖ Φυσ. I, 7. ‖ 24. εἴποι ὅτι] εἴποι τί *A.* ‖ 27. post γεγονότος lac. sex fere literarum *A.* supplendum e *S quod dicere de aqua nequeas, si aer fuerit effecta.* γεγονώς τι *M* sine lac. ‖ γίνεται ἐκ om *A* in lac. ‖ 28. ὅτι] καὶ *A.*

σχήματος ὁποιουοῦν" τοιοῦτόν ἐστιν· ὧν δ' ἡ στέρησις ἄδηλος καὶ ἀνώνυμος, ἐπὶ τούτων οὐ δοκεῖ ἐκ τῆς στερήσεως γίνεσθαι, ὥσπερ ἐκ κάμνοντος· ἐν γὰρ τῷ χαλκῷ οὐκ ἔστι δῆλον ποίου σχήματος στέρησιν ἔχει. ἡ μὲν δὴ τῶν λεγομένων ἔννοια τοιαύτη τις ἂν εἴη καὶ οὕτω δὴ κατ' ἐμὴν δύναμιν σεσαφήνισται· ἐπιζητήσειε δ' ἄν τις ποίαν τινὰ χρείαν τοῖς προσεχῶς δειχθεῖσι παρέχεται. δέδεικται γὰρ ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται. τίνα οὖν χρείαν πρὸς ταῦτα παρέχεται τὸ λέγειν ὅτι τινὰ μὲν λέγεται οὐκ ἐκεῖνο ἐξ οὗ γίνεται ἀλλ' ἐκείνινον· ἢ οὐδεμίαν ἄλλην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται, διαρθρῶσαι ἠθέλησε καὶ τὸ πῶς λέγονται τὰ γινόμενα.

1033a 24. (8) προθέμενος δεῖξαι ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι οὐ γίνεται, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα οὐδὲ δυσχερὲς εἰς τὸ τοῦτο δεῖξαι γενήσεται, εἰ πρότερον δείξει ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται, καὶ τοῦτο δείξας, νῦν τρέπεται εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι οὐ γίνεται. καί φησιν ἐπειδὴ τὸ γινόμενον ὑπό τινος γίνεται, τοῦτο δὲ ὑφ' οὗ γίνεται. τοῦτο δὲ ἐξ οὗ γίνεται τὸ γινόμενον μὴ ἡ στέρησις ἀλλ' ἡ ὕλη· ἤδη γὰρ ὥρισται ὃν τρόπον τοῦτο λέγεται ὅτι ἐκ τῆς στερήσεως γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι αὐτῇ ὄνομα λέγομεν ἐκ τῆς ὕλης· ἐπειδὴ οὖν τὸ γινόμενον ὑπό τε ποιητικοῦ γίνεται καὶ ἐκ τῆς στερήσεως ἢ καὶ ἐκ τῆς ὕλης, καὶ τὶ γίνεται, οἷον ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ σφαῖρα ἢ κύκλος ἢ ἄλλο τι, ὥσπερ οὐδὲ τὸν χαλκὸν (λεγέσθω γὰρ ἐπὶ τούτου) ποιεῖ, οὕτως οὐδὲ τὴν σφαῖραν, οὐχὶ τήνδε τὴν μερικήν, φανερὸν γὰρ ὅτι ταύτην ποιεῖ, ἀλλὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι σφαίρᾳ οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ τίθησιν αὐτὸ περὶ τὸν χαλκόν· εἰ δὲ καὶ λέγεται σφαῖραν ποιεῖν, κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο λέγεται· διὰ γὰρ τὸ τὴν χαλκῆν σφαῖραν ποιεῖν, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὸ τὸ εἶδος τῆς σφαίρας καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὃ περὶ τὸν χαλκὸν τίθησιν· αὐτὸ γὰρ οὐ γίνεται· "τὸ γὰρ τόδε τι ποιεῖν," τοῦτ' ἔστι τὸ γὰρ τὴν μερικὴν σφαῖραν ποιεῖν, ἐστὶ τὸ ἐξ ὑποκειμένου τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ εἴδους ποιεῖν τόδε τι ἤτοι σύνθετον. ποιεῖ γὰρ τὸ στρογγύλον ἐν τῷ χαλκῷ, τὸ δὲ στρογγύλον (αὐτὴν λέγω τὴν στρογγυλότητα τὴν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὸ εἶναι ἔχουσαν) οὐ ποιεῖ οὐδὲ τὸ εἶδος τῆς σφαίρας, ἔστι γάρ, ἀλλὰ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς σφαίρας ποιεῖ ἐν ἄλλῳ καὶ περιτίθησιν αὐτὸ τῷ χαλκῷ. εἰ δὲ λέγοι τις καὶ τὸ εἶδος ποι-

3. δῆλον *Br*, δῆλα *AM*. ‖ 13. τοῦ] τοῦτο *A*. ‖ 14. τοῦτο δὲ — γινόμενον om *M*. ‖ ἐξ' οὗ] ὑφ' οὗ *A*1. Praeterea ante τοῦτο δὲ add ἔκ τινος *A*2, sed supplendus potius locus e *S est causa efficiens. hanc enim significat cum ait 'hoc autem id esse dico, unde est principium generationis,' et ex aliquo efficitur, ac sit, inquit, id ex quo efficitur non privatio sed materia.* ‖ 18. post ὥσπερ add *efficiens S*. ‖ 23. διὰ τὸ τὸ coni., διὰ τὸ *AMBr*. ‖ 27. ἐν τοῖς *AS*, αὐτοῖς *ABr*. ‖ 29. λέγει *A*.

εἶν τῆς σφαίρας ὥσπερ σύνθετον, ἐπειδὴ πᾶν τὸ γινόμενον ὡς δέδεικται ἔκ τινος γίνεται, γενήσεται καὶ τοῦτο ἐξ ἄλλου κἀκεῖνο ἐξ ἄλλου καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον, ὅπερ ἀδύνατον. ὥσπερ γὰρ ὁ ποιῶν τὴν χαλκῆν σφαῖραν ἐκ τουδὶ τοῦ ὄντος ποιεῖ, οἷον ἐκ χαλκοῦ τοδὶ τὴν σύνθετον σφαῖραν ποιεῖ, οὕτω εἰ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι σφαίρᾳ ποιεῖ, ἐξ ὑποκειμένου τινὸς ποιήσει, καὶ βαδιοῦνται αἱ γενέσεις εἰς ἄπειρον. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερόν ἐστιν ὅτι οὐδὲ τὸ εἶδος, ἢ ὅ τι χρὴ καλεῖν τὴν μορφὴν τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, γίνεται, οὐδὲ διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι ἄγεται, ἀλλὰ τῆς ὕλης ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ φύσεως ἀλλοιουμένης καὶ γινομένης ἀχρόνως ἐπιγίνεται αὐτῇ καὶ ἐν ἀτόμῳ νῦν. οὐ μόνον δέ, φησί, φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ ἐν τῷ αἰσθητῷ εἶδος οὐ γίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἔστι τοῦτο, λέγω δὴ τὸ ἐν τῷ αἰσθητῷ εἶδος, τὸ τί ἦν εἶναι· τὸ γὰρ τί ἦν εἶναι καθόλου καὶ νοητόν, τοῦτο δὲ αἰσθητὸν καὶ μερικόν, ὃ καὶ γίνεται ἐν τῇ ὕλῃ ὑπὸ φύσεως ὥσπερ τὸ ἐν ἐμοὶ εἶδος καὶ τὸ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ὑπὸ τέχνης δὲ ὡς ἡ χαλκῆ σφαῖρα. καὶ γίνονται ἐν ἄλλῳ, ἤτοι τῇ ψυχῇ, ὡς ἡ σφαῖρα ἐν τῷ χαλκῷ. καὶ τὴν μὲν χαλκῆν σφαῖραν ποιεῖ ἔκ τε τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ εἴδους τῆς σφαίρας· ποιεῖ γὰρ τὴν σφαῖραν ἐν τῷ χαλκῷ, καὶ ἐστὶν ὃ πέφυκε σφαῖρα χαλκῆ. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι σφαίρᾳ ὅλως οὐ ποιεῖ· εἰ γὰρ ἔσται γένεσις αὐτῆς, ἔκ τινος ἔσται· πᾶν γὰρ τὸ γεγονὸς διαιρεῖται εἰς τὸ ἐξ οὗ γέγονε καὶ εἰς τὸ ὃ ἐγίνετο. καὶ εἴπερ ἐστὶ σφαῖρα σχῆμα τὸ πάντῃ ἴσον ἀπέχον τοῦ κέντρου, τούτου τοῦ σχήματος τὸ μὲν ἔσται ὑποκείμενον, ἐν ᾧ τὸ εἶδος ἔσται, ὃ ποιεῖ ὁ ποιῶν περὶ αὐτό, τὸ δὲ ἔσται εἶδος ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὄν, τὸ δ' ἐκ τούτων ἔσται ἡ γεγονυῖα χαλκῆ σφαῖρα. καὶ λοιπὸν συμπεραίνεται λέγων "φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ μὲν λεγόμενον ὡς εἶδος ἢ ὡς οὐσία 1033b 16.
οὐ γίνεται·" τὸ δὲ σύνθετον τὸ ἐκ τούτου καὶ τῆς ὕλης γίνεται (τοῦτο γὰρ εἶπεν ὅτι "ἡ κατὰ ταύτην σύνοδος"), καὶ ὅτι ἐν παντὶ τῷ γινομένῳ ὕλη ἔνεστι καὶ ἐστὶ τὸ μὲν ὡς εἶδος τὸ δ' ὡς ὕλη.

"πότερον οὖν ἔστι τις — πλίνθους." δείξας ὅτι τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι οὐ 1033b 19.
γίνεται ἀλλ' ἔστι μέν, γίνεται δὲ περὶ τὸ ὑποκείμενον, εἰπὼν δὲ καὶ ὅτι τὸ εἶδος ἢ ἡ μορφὴ ἡ ἐν τῷ αἰσθητῷ οὐ διὰ γενέσεως γίνεται ἀλλ' ἀχρόνως καὶ ἐν ἀτόμῳ νῦν (λέγει δὲ εἶναι τὸ εἶδος οὐκ ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτό, ὥσπερ ἐγώ, ἀλλὰ τῇ ἐπινοίᾳ) — ταῦτα δὴ δείξας ἐρωτᾷ πότερον ἔστι τις σφαῖρα παρὰ τάσδε ἢ οἰκία παρὰ τὰς πλίνθους αὐτὴ καθ' αὑτὴν καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπος παρὰ τοὺς ἀν-

4. τὴν] τὸ *M*. ‖ 10. οὐ γίνεται — 11. εἶδος om *M*. ‖ 13. post χαλκῆ σφαῖρα supplendum e *S a potestate, ut virtutes. Virtutes enim formae quaedam sunt animam adornantes, ut formae materiam exornant. quae quidem virtutes non generantur, non magis quam globus, sed fiunt in alio.* ‖ 18. τὸ ὃ scripsi c. *S*, τὸ οὗ *AM*. ‖ 24. καὶ ante ὅτι om *M*. ‖ 28.] ἡ *M*. ‖ 29. ὥσπερ ἐγώ] *ut ego sum S.* ‖ τῇ om *M*.

θρώπους. καὶ ἐρωτήσας ἐπικρίνει λέγων, ἢ οὐκ ἄν ποτε ἐγίνετο τόδε καὶ αἰσθητόν· σύνηθες δὲ αὐτῷ τὸ τόδε τι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ εἰς δεῖξιν πιπτόντων καὶ ὅλως ἐπὶ τῶν καθ' αὐτὰ δυναμένων εἶναι λαμβάνειν. καὶ ἐν ταῖς Κατηγορίαις γὰρ εἶπεν ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρώτας λέγων Σωκράτην καὶ ἁπλῶς τὰ ἄτομα, ἀναμφισβητήτως τόδε τι σημαίνει ἑκάστη. οὐκ ἂν οὖν, φησίν, εἰ οὕτως ἦν, τουτέστιν εἰ χωριστὰ καὶ καθ' αὐτὰ ἦν τὰ εἴδη, ἐγίνετο ἂν τόδε τι, ὥστε καὶ ἄλλου τινος ἀλλοιουμένου ἐπιγίνεσθαι τὸ εἶδος ἀχρόνως τῷ ἀλλοιουμένῳ. ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἔμελλε γίνεσθαι ἐν τῇ ὕλῃ, κατὰ σύνθεσιν ἂν τοῦτο ἐγένετο· ὡς γὰρ οἱ λίθοι αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ὄντες συνθέσει ἀλλ' οὐ διὰ γενέσεως καὶ ὅλως ἀλλοιώσεως τῆς οἰκίας μέρη γίνονται καὶ ταύτην ἀπεργάζονται, οὕτως εἴπερ ἦσαν καὶ τὰ εἴδη καθ' αὐτά, συντιθέμενα μετὰ τῆς ὕλης τὰ ἄτομα ἂν ἐποίει, ἀλλ' οὐ διὰ γενέσεως καὶ ἀλλοιώσεως. καὶ ἄλλως, ὥσπερ ὁδὶ ὁ οἶνος καὶ τοδὶ τὸ μέλι καθ' αὐτὰ ὄντα τὸ οἰνόμελι πεποιηκότα οὐ δύνανται καὶ ἐν ἄλλοις εὑρίσκεσθαι, οὕτως εἴπερ καὶ ὁ ἄνθρωπος καθ' αὐτὸν ἦν συντεθεὶς τῃδὶ τῇ ὕλῃ καὶ ποιήσας τὸν Σωκράτην, ἐν ἑτέρᾳ ὕλῃ οὐκ ἂν ἠδυνήθη γενέσθαι, ὥστε καὶ ἕτερον ἄνθρωπον ποιῆσαι, μέχρις οὗ ἐχωρίσθη τῆς ὕλης μεθ' ἧς τὸν Σωκράτην ἐποίησεν. ὅπερ οὐ συμβαίνει τοῖς μὴ χωριστὰ τὰ εἴδη λέγουσιν· οὐ γὰρ καθ' αὐτόν φασιν εἶναι τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῇ ἐπινοίᾳ τοῦτον χωρίζουσιν ἐκ τῶν πολλῶν, ἐν τοῖς μερικοῖς δὲ τὴν τοιάνδε φύσιν τὸ εἶναι διδόασιν. εἰ μὲν οὖν, φησί, τὰ εἴδη καθ' αὐτά, οὐκ ἂν ἐγίνετο τόδε τι, ἀλλὰ τὸ μὲν εἶδος τοιόνδε τι σημαίνει, τουτέστι ποιόν τι σημαίνει, οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν, ἀλλὰ περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει, ἤτοι οὐσίαν τινὰ ποιότητα ἔχουσαν, καὶ τοῦτο διαφέρει τῆς ὕλης ὅτι ἐκείνη ἄποιός ἐστιν· ἀλλὰ τοιόνδε μὲν τὸ εἶδος σημαίνει, τόδε δέ τι καὶ ὡρισμένον καὶ καθ' αὐτὸ δυνάμενον εἶναι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὁ ποιῶν καὶ γεννῶν
1033b 23. ἐκ τοῦδε τοῦ εἴδους ποιεῖ καὶ γεννᾷ τοιόνδε, ἤτοι τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. "καὶ ὅταν γεννηθῇ, ἔστι τόδε τοιόνδε," τουτέστι σύνθετος οὐσία ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. τὸ δὲ ὂν τοιόνδε ἐστὶν ὁ Καλλίας ἢ ὁ Σωκράτης· ὥσπερ γὰρ ἡ σφαῖρα ἡ χαλκῆ ἡδὶ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁδὶ καὶ ὅλως τὸ ζῷον ἐξ ὕλης εἰσὶ καὶ εἴδους. οὕτω μὲν οὖν τὸ εἶδος τὸ ἔνυλον ποιεῖ περὶ τὴν ὕλην, καὶ ὅταν ποιήσῃ ἢ γεννήσῃ, ἔστιν· εἶδος δὲ αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ χωριστὸν οὐκ ἔστιν.

1033b 26. φανερὸν ἄρα ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ αἰτιᾶσθαι τὰ εἴδη ὡς ποιητικὰ τῶν τῇδε καὶ διδόναι αὐτοῖς ὕπαρξιν διὰ τοῦτο, οὐδέν εἰσι χρήσιμα πρὸς τὰς γενέ-

2. δὲ] γὰρ *MBr*. ‖ 3. 4. Κατ. 5. p. 3b 10. ‖ 4. ἐπὶ] ἐπεὶ *A*. ‖ Σωκράτη *MBr*. ‖ 6. οὕτως — αὐτὰ ἦν *AS*, καθ' αὐτὰ καὶ χωριστὰ *MBr*. ‖ ἂν om *MBr*. ‖ 7. ἐπιγίνεται *MBr*. ‖ 10. ἀλλοιώσεως] συναλλοιώσεως *MBr*. ‖ 12. post ἄλλως add τε *A*. ‖ 13. δύναται *MBr*. ‖ 16. ὅπερ *A*, ὃ *Br*, om *M*. ‖ 18. τοῦτον] τοῦ *MBr*. ‖ 19. τὸ εἶναι om *MBr*, *talem naturam esse tradunt S*. ‖ 23. δέ om *MBr*. ‖ 26. τὸ δὲ] τὸ τὸ δὲ *A*. ‖ 32. εἰσι] εἶναι *Br*.

σεις καὶ τὸ ποιεῖν τὰς ἀτόμους οὐσίας· οὐδὲ εἶεν ἂν καθ' αὑτὰς οὐσίαι διὰ τὸ ὡς εἴρηται τὰ τῇδε ποιεῖν. φανερὸν γάρ ἐστιν ἐπί τινων, οἷον ἐπ' ἐμοῦ καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, ὅτι ὁ γεννήσας με πατὴρ οἷος ἐγώ ἐστιν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἀλλ' οὐ χωριστὸν εἶδος. εἰ δ' ἦσαν τὰ εἴδη αἴτια γενέσεως, ἔδει τοῦ πατρός μου μὴ ὄντος γενέσθαι ἐμέ. οὐ πάντη δὲ οἷος ἐγώ ἐστιν ὁ πατήρ μου, ἀλλὰ τῷ μὲν εἴδει ὁ αὐτός, τῷ δ' ἀριθμῷ οὐκέτι· καὶ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν φυσικῶν οἷον τὸ γεννῶν, τοιοῦτον καὶ τὸ γεννώμενον· ἄνθρωπος γὰρ ἐξ ἀνθρώπου γεννᾶται καὶ ἵππος ἐξ ἵππου, εἰ μή τι παρὰ φύσιν γένηται, ὥσπερ ἵππος οὐ διόλου ἵππον γεννᾷ· ἵππον μὲν γὰρ γεννᾷ ἵππος θήλεια καὶ ἡμίονον ὄνῳ συμμιγεῖσα. ἀλλὰ καὶ ταῦτα, φησίν, ὁ ἵππος καὶ ἡ ὄνος κατά τι κοινὸν τὸν ἡμίονον γεννῶσιν· ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης μετὰ τῆς Ξανθίππης κατὰ κοινόν τι τὸν ἄνθρωπον ἐγέννησε τοὺς αὐτοῦ παῖδας, οὕτω καὶ ὁ ἵππος μετὰ τῆς ὄνου κατὰ κοινόν τι τὸν ἡμίονον ἐγέννησεν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ὠνομάσθαι τὸ ἐγγύτατον γένος, τουτέστι τὸ κοινὸν καθ' ὃ τὸν ἡμίονον ἐγέννησεν, οὐ φαίνεται τοῦτο, εἴη δ' ἄν, φησίν, ἴσως τὸ κοινὸν οἷον ἡμίονος. ὥστε δῆλον ὅτι "οὐ δεῖ ὡς παράδειγμα εἶδος κατασκευάζειν. μάλιστα γὰρ ἂν ἐν τούτοις ἐπε- 1034*a* 2.
ζητοῦντο," τουτέστιν αἱ ἐνέργειαι τῶν εἰδῶν μάλιστα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐφαίνοντο ἂν καὶ ἀτόμοις· "ταῦτα γὰρ μάλιστα οὐσίαι." οὐ φαίνονται δ' οὐδὲν περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν ἐνεργοῦντα, ἀλλ' ἱκανόν ἐστι τὸ γεννῶν ποιῆσαι τὸ γεννώμενον μηδενὸς παραδείγματος φροντίζον, μηδὲ εἰς παράδειγμα ἀφορῶν τὸ γεννῶν γεννᾷ τὸ γεννώμενον, καὶ ἐστὶν αἴτιον τὸ γεννῶν προσεχὲς τοῦ εἴδους τῷ εἶναι ἐν τῇ ὕλῃ· αὐτὸ γάρ ἐστι διὰ μέσης τῆς φύσεως τὸ τῷ εἴδει παρέχον τὸ εἶναι ἐν τῇ ὕλῃ, ἀλλ' οὐ τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα. καὶ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ γεννῶντος ἐν ταῖς σαρξὶ καὶ ὀστέοις καὶ νεύροις εἶδος γεγονὸς ὁ Καλλίας καὶ ὁ Σωκράτης τῷ μὲν εἴδει οἱ αὐτοί, τῷ δ' ἀριθμῷ ἕτεροι· ἑτέρα γὰρ ἡ ἑκάστου ὕλη· ὧν δὲ ἡ ὕλη ἑτέρα, καὶ αὐτὰ ἕτερα τῷ ἀριθμῷ.

(9) "ἀπορήσειε δ' ἄν τις διὰ τί τὰ μὲν γίνεται καὶ τέχνῃ καὶ ἀπὸ ταὐτο- 1034*a* 9.
μάτου." ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ὄντων γίνεται καὶ ἀπὸ τέχνης καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, ὥσπερ εἴρηται ἐπὶ τῆς ὑγιείας, τινὰ δὲ ἀπὸ τέχνης γίνεται ὡς ἡ οἰκία, ἀπὸ ταὐτομάτου δ' οὐδαμῶς (οὐδέποτε γὰρ ἀπὸ ταὐτομάτου μηδενὸς κινοῦντος συνετέθησαν οἱ λίθοι καὶ γέγονεν οἰκία), ζητεῖ διὰ τί τοῦτο γίνεται· καὶ εἰπὼν λέγει τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτω ταῦτα γίνεσθαι, ὅτι τῶν μέν, φησίν, ἡ ὕλη ἡ ἄρχουσα τῆς γε-

4. χωριστοῦ εἴδους *A*1. ‖ 6. οὐκέτι] οὐκ ἔστι *M*. ‖ 8. 9. *si equam impleverit equum, mulum si salierit asinam S*, fort. γεννᾷ ἵππῳ θηλείᾳ καὶ ἡμίονον ὄνῳ συμμιγείς. ‖ 10. ἡ] ὁ *M*. ‖ 19. μηδὲ] μήτε δὲ *A*. ‖ 20. τῷ] τὸ *A*. fort. τοῦ τὸ εἶδος εἶναι. ‖ 21. μέσης *A*, μέσα *M*, *per media natura S*. ‖ 27. post τέχνης iterat γίνεται *A*.

νέσεως, τουτέστιν ἡ ὡς ἀρχὴ καὶ αἰτία ὑποκειμένη ἐν τῷ ποιεῖν ἤτοι ἐν τῷ ποιεῖσθαι καὶ γίνεσθαί τι τῶν ἀπὸ τέχνης, ἐν ᾗ ὕλῃ ὑπάρχει τι μέρος τοῦ πράγματος (εἶπε γὰρ καὶ πρότερον ὅτι ἡ θερμότης ἡ ἐν τῷ σώματι ἢ ὑγίειά ἐστιν ἢ ἕπεται αὐτῇ μέρος τι τῆς ὑγείας), ἡ ὕλη δὴ ἡ ὑποκειμένη ἐν τῷ γίνεσθαί τι τῶν ἀπὸ τέχνης ἡ μὲν τοιαύτη ἐστὶν ὡς δυναμένη κινεῖσθαι καὶ ὑφ' ἑαυτῆς ὡς ἂν κινηθείη καὶ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, ἡ δὲ οὔ, ἀλλ' ἔστιν ἀδύνατος κινηθῆναι ὑφ' ἑαυτῆς ὡς ὑπὸ τέχνης κινεῖται· τοῦτό ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ τὰ μὲν γίνεσθαι καὶ ἐκ ταὐτομάτου τὰ δὲ μή. ἐπειδὴ δὲ πάντα φυσικήν τινα κίνησιν ἔχει (φέρεται γὰρ ὁ λίθος κάτω καὶ τὸ πῦρ ἄνω), λέγει ὅτι ὥσπερ καὶ τῶν ζῴων πολλὰ τὴν μὲν κατὰ τόπον κίνησιν κινοῦνται, ὡδὶ δὲ κινηθῆναι, οἷον φέρε εἰπεῖν ὀρχήσασθαι, οὐ δύνανται, οὕτω καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα κινηθῆναι μὲν δύνανται φυσικῶς, ὡδὶ δὲ ὥστε ἀποτελέσαι οἰκίαν οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ οἰκοδόμου, καὶ τὸ πῦρ ἄνω μὲν κινηθῆναι ὑφ' ἑαυτοῦ δύναται, ὡδὶ δὲ ὥστε τὸν χαλκὸν ἐκπυρῶσαι οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ χαλκέως. διὰ ταύτας οὖν τὰς αἰτίας τὰ μέν, οἷον οἰκία καὶ πλοῖον καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἔσται ἄνευ τῶν ἐχόντων τὴν τέχνην, τὰ δέ, ὥσπερ ἡ ὑγίεια, ἔσται. εἶτα διαρθρῶν τὸν λόγον λέγει ὅτι τὰ καὶ ὑφ' ἑαυτῶν δυνάμενα κινεῖσθαι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν τέχνην κινηθήσεται, ἀλλὰ καὶ κινηθήσεται ὑπὸ τῶν τοιούτων τῶν οὐκ ἐχόντων τὴν τέχνην. τρῖψις γάρ, ὡς πολλάκις εἴρηται, καὶ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου γενήσεται καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν τέχνην μὴ ἔχοντος. ἢ οὖν κινηθήσεται ὑπὸ τῶν τὴν τέχνην μὴ ἐχόντων, "ἢ ἐκ μέρους," τουτέστιν ὑφ' ἑαυτῶν· ἐπειδὴ γὰρ δύναται κινεῖσθαι καὶ ὑφ' ἑαυτῶν, ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κινηθήσεται, ποτὲ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν τέχνην μὴ ἔχοντος, ποτὲ δὲ καὶ ὑφ' ἑαυτῶν.

1034*a* 21. "δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ὅτι ἅπαντα τρόπον τινὰ γίνεται ἐξ ὁμωνύμου." δείξας διὰ πλειόνων ὅτι οὐ μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνεται ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας (ἡ γὰρ τέχνη, καθ' ἣν ἡ οἰκία γίνεται, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀλλ' ἢ τὸ τῆς οἰκίας εἶδος), ὁμοίως καὶ ἡ ὑγίεια ἐξ ὑγιείας, λέγει ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλόν ἐστιν ὡς πάντα τρόπον τινὰ ἐξ ὁμωνύμου ἤτοι συνωνύμου γίνεται, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός τι γίνεται. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς γινόμενον οὐκ ἐκ συνωνύμου φήσει τις εἶναι· οἷον καθ' αὑτὸ γινομένης τῆς οἰκίας κατὰ συμβεβηκὸς γίνεται τῷ μὲν βλαβερὰ τῷ δὲ ἡδεῖα· τὸ δὴ βλαβερὸν καὶ τὸ ἡδὺ οὐ φαμεν ἐκ συνωνύμου βλαβεροῦ καὶ ἡδέος γίνεσθαι, οὐ γάρ ἐστι τέχνη τις αὐτῶν καὶ
1034*a* 22. εἶδος. πάντα οὖν φησὶ τρόπον τινὰ ἐκ συνωνύμου γίνεται. τὸ δὲ "τρόπον τινά" καὶ μετ' ὀλίγον τὸ "ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου" πρόσκειται διὰ τὰ ἀπὸ τέχνης. οὐ γὰρ

3. 4. ἕπεται αὐτῇ om *M*. || 4. τι om *M*. || 9. μὲν om *M*. || 19. ἢ οὖν — 22. ἔχοντος om *M*. || 23. 24 et 27. ὁμωνύμων *M*. || 27 et 32. συνωνύμων *M*. || 33. ὁμωνύμου *A*, συνωνύμου *S*, ὁμωνύμων *MBr*. || οὐ γὰρ om *MBr*.

οὕτως ἐξ οἰκίας ἐνεργείᾳ οὔσης οἰκία γίνεται, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου. ἔστιν οὖν ἡ οἰκία τρόπον τινὰ ἐκ συνωνύμου, ἢ ἐκ μέρους συνωνύμου, τουτέστι τρόπον μέν τινα ἐκ συνωνύμου· ὁ γὰρ λόγος τῆς οἰκίας κατηγορεῖται καὶ κατὰ τῆσδε τῆς οἰκίας· τρόπον δέ τινα οὐκ ἐκ συνωνύμου· οὐ γὰρ ὑφέστηκεν ἡ οἰκία ἐξ ἧς γίνεται· διὸ τρόπον τινὰ αὖθις οὐκ ἐκ συνωνύμων. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας, ἐπειδὴ ὑπὸ τέχνης ἀλλ' οὐκ ἐξ οἰκίας ἡ οἰκία γίνεται, τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς τοῦτο λέγεται ἐπήγαγεν εἰπὼν "ἡ γὰρ τέχνη τὸ εἶδος," τουτέστιν ἡ τέχνη τὸ εἶδος, τουτέστιν ἡ τέχνη, ἀφ' ἧς ἡ οἰκία γίνεται, οὐκ ἔστιν ἄλλο τι ἀλλ' ἢ οἰκία· τὸ γὰρ εἶδος τῆς οἰκίας τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἀΰλως ὂν τοῦ οἰκοδόμου ἐστὶν ἡ τέχνη, ὡς ἐν τῷ γ' τῶν περὶ τῆς ψυχῆς δέδεικται. τὸ δὲ "ἢ ἐκ μέρους συνωνύμου ἢ ἔχοντός τι μέρος" τοιαύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν· τὸ γὰρ θερμόν, ἐξ οὗ γέγονεν ἡ ὑγίεια, μέρος τι τῆς ὑγιείας ἐστὶν ἢ ἔχει μέρος αὐτῆς. αὐτὸς δὲ λίαν ἐναργῆ τῶν λεγομένων τέθεικε παραδείγματα, εἰπὼν "τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ ποιεῖν πρῶτον καθ' αὑτὸ μέρος." ἡ θερμότης γὰρ ἡ διὰ τῆς κινήσεως καὶ τρίψεως ἐκτὸς γεγονυῖα θερμότητα ἐν τῷ σώματι ἐποίησεν· αὕτη δὲ ἡ ἐν τῷ σώματι γεγονυῖα θερμότης ἐστὶν ἡ ὑγίεια ἢ μέρος ὑγιείας. ἢ κάλλιόν ἐστι λέγειν ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτῇ τῇ θερμότητι μέρος τῆς ὑγιείας, ἢ οὐ μέρος αὐτῇ τῆς ὑγιείας ἀκολουθεῖ, ἀλλ' ἀκολουθεῖ τῇ θερμότητι αὐτὴ ἡ ὑγίεια. καὶ ἔστιν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· ἡ θερμότης ἢ αὐτὴ ἡ ὑγίειά ἐστιν, ἢ εἴπερ οὐκ ἔστιν ἀλλ' οὖν ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέρος τι τῆς ὑγιείας ἢ αὐτὴ ἡ ὑγίεια. καὶ ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη ἂν εἴη, καταστήσαις δ' ἂν τὴν λέξιν ὧδε· πάντα γίνεται ἐξ ὁμωνύμου, ὅταν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γένηται· εἶτα ἐπήγαγεν "ὥσπερ τὰ φύσει" καὶ τὰ ἑξῆς. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ ἐν τῇ κινήσει θερμότης ἡ ὑγίειά ἐστιν ἢ μέρος ὑγιείας ἢ ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέρος ὑγιείας ἢ αὐτὴ ἡ ὑγίεια, ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς λέγεται ἡ ἐν τῇ κινήσει θερμότης ποιεῖν τὴν ὑγίειαν εἰπών "διὸ καὶ λέγεται ποιεῖν, 1034a 29. ὅτι ἐκεῖνο ποιεῖ," τουτέστι διὰ τοῦτο λέγεται ποιεῖν ἡ τρῖψις ἢ ἡ ἐν τῇ τρίψει θερμότης ὑγίειαν ὅτι [ποιεῖ] ἐκεῖνο, ὅπερ ποιεῖ ἡ τρῖψις, ποιεῖ τὴν ὑγίειαν· ἔστι δὲ ὃ ποιεῖ ἡ τρῖψις ἡ ἐν τῷ σώματι θερμότης, ᾗ τινὶ θερμότητι ἀκολουθεῖ ἢ συμβέβηκεν ἡ ὑγίεια. οὕτω γὰρ χρὴ τῆς λέξεως ἀκούειν "διὸ καὶ λέγεται ποιεῖν, ὅτι ἐκεῖνο ποιεῖ τὴν ὑγίειαν." τί δέ ἐστιν ἐκεῖνο τὸ τὴν ὑγίειαν ποιοῦν; ἡ θερμότης, ᾧ, ἤτοι τῇ θερμότητι, ἀκολουθεῖ καὶ συμβέβηκεν ἡ ὑγίεια. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἀρχαὶ καὶ αἴτιά εἰσιν οἱ ὅροι (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε

2. ἢ ἐκ — 3. ἐκ συνωνύμου om *MBr*, τουτέστι — ἐκ συνωνύμου om *S*. ‖ 8. ὑφ' ἧς *A*. ‖ ἀλλ' om *Br*. ‖ 9. ante ἐστὶν add οὐκ *MBr*. ‖ 10. γ'] δευτέρῳ *AS*. ‖ π. Ψυχ. III, 5. ‖ 13. ἔθηκεν *Br*. ‖ 16. ἡ] fort. ἢ. ‖ 21. ὁμωνύμων *MBr*. ‖ 23. κινήσει om *M*. ‖ ἡ ὑγ.] fort. ἢ ὑγ. ‖ 27. ὅπερ ποιεῖ ἡ τρῖψις] ὃ *M*. ‖ 29. ᾗ] καὶ *M*. ‖ οὕτω — 31. ἡ ὑγίεια om *M*.

διὰ τοῦ εἰπεῖν οὐσίαν καὶ τί ἐστιν), αἴτιοι δ' εἰσὶ τῶν συμπερασμάτων, ἐκ γὰρ τῶν ὅρων γίνονται αἱ ἀποδείξεις· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀπὸ τέχνης αἴτιαί εἰσιν αἱ γενέσεις αὐτῶν. ὁμοίως δὲ τούτοις ἔχει τὰ ἀπὸ φύσεως· τὸ μὲν γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὥσπερ ὁ τεχνίτης· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὸ εἶδος τῆς οἰκίας ἢ ἄλλου τινὸς οὗ ἐστὶ ποιητής, οὕτω καὶ τὸ σπέρμα ἔχει ἐν ἑαυτῷ δυνάμει τὸ εἶδος.
1034b 1. "ἀφ' οὗ δὲ τὸ σπέρμα, ἐστὶ πως ὁμώνυμον," τουτέστι συνώνυμον, τῷ γινομένῳ, ἐὰν μὴ πήρωμα ᾖ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου· οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἵππος, ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα τὸ τὸν ἡμίονον ποιῆσαν, συνώνυμος τῷ ἡμιόνῳ, καὶ τί λέγω συνώνυμος, ὅλως γὰρ οὐδὲ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μεταλαμβάνει· οὐ γὰρ λέγεται ἡ ἡμίονος ἵππος. ὅτι δὲ πήρωμά ἐστιν ὁ ἡμίονος δῆλον ἐκ τοῦ μὴ γίνεσθαι ἡμίονον ἐξ ἡμιόνου· εἰ γὰρ μὴ ἦν πήρωμα ἀλλά τι τῶν φύσει συνισταμένων, ἐγέννα ἄν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα ἐστὶν ὁμώνυμόν πώς ἐστι τῷ διὰ τοῦ σπέρματος γεγονότι, τίνος ἕνεκα τὸ πῶς προσέθηκεν ἐπήγαγεν· "οὐ γὰρ πάντα οὕτω δεῖ ζητεῖν ὡς ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπος·" καὶ γὰρ γυνὴ ἐξ ἀνδρὸς φύεται, καὶ ὅμως οὐ λέγεται ἡ γυνὴ ἀνήρ· ὥστε καλῶς πρόσκειται τὸ πῶς διὰ τὸ τινὰ μὲν συνωνυμεῖν τοῖς ἐξ ὧν γίνονται τινὰ δὲ μή. καὶ οἶμαι ὡς καὶ ἀνωτέρω, ὅτε ἔλεγεν ὅτι δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τρόπον τινὰ πάντα γίνεται ἐξ ὁμωνύμου ἢ μέρους ὁμωνύμου, διὰ τοῦτο προσετίθει ταῦτα, λέγω δὴ τὸ "τρόπον τινά" καὶ τὸ "ἐκ μέρους·" ὡς μὲν γὰρ ἄνθρωποι ὅ τε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ συνώνυμοί εἰσιν, ὡς δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ οὐ συνώνυμοι, ὥστε ἐκ μέρους συνωνυμοῦσιν, ὁ δὲ ἐξ ἀνδρὸς ἀνὴρ οὐκ ἐκ μέρους ἀλλ' ὁλοκλήρως· καὶ γὰρ καὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ ὡς ἄνδρες συνώνυμοί εἰσιν. καὶ περιέργως δὴ ἀνωτέρω ταῦτα ἐξηγούμεθα, καὶ δεῖ κἀκεῖνα ὥσπερ τὰ τῇδε λέγεται ἐκδέχεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως ἴσως λέγονται, τὴν δὲ λέξιν ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον οὑτωσί· ἔστι γὰρ τὸ ἑξῆς "καὶ ὑφ' οὗ τὸ σπέρμα ἐστί πως ὁμώνυμον, ἐὰν μὴ πήρωμα ᾖ·" "διὸ ἡμίονος οὐκ ἐξ ἡμιόνου·" εἶτα "οὐ γὰρ πάντα οὕτω δεῖ ζητεῖν, ὡς ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπος· καὶ γὰρ γυνὴ ἐξ ἀνδρός." εἰπὼν δὲ περὶ τῶν ἀπὸ τέχνης ἐκ ταὐτομάτου γινομένων λέγει καὶ περὶ τῶν ἀπὸ φύσεως, καί φησιν
1034b 4. "ὅσα ἀπὸ ταὐτομάτου ὥσπερ ἐκεῖ γίνεται," τὸ "ὅσα" ἀντὶ τοῦ ἐκεῖνα εἰπών. καὶ εἴη ἂν ὃ λέγει τοιοῦτον· ἐκεῖνα τῶν ἀπὸ φύσεως λέγομεν ἐκ ταὐτομάτου γίνεσθαι, ὅσων ἡ ὕλη οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος σπέρματος ἀλλὰ καὶ ὑφ' ἑαυτῆς δύναται κινεῖσθαι τὴν κίνησιν ἣν τὸ σπέρμα κινεῖ. γίνεται γὰρ βοτάνη καὶ ἐκ σπέρματος καὶ χωρὶς σπέρματος διὰ τὸ δύνασθαι κινεῖσθαι τὴν τῆς βοτάνης ὕλην τὴν κίνησιν ἣν τὸ σπέρμα κινεῖ· ὅσων δὲ μὴ δύναται ἡ ὕλη καὶ ὑφ' ἑαυτῆς κινεῖσθαι

1. εἰπεῖν om *A*. ‖ δ' om *A*. ‖ 2. αἴτιά *A*. ‖ 9. ἡ om *M*. ‖ ὅτι δὲ] οὐδὲ *M*. ‖ 12. τῷ om *MBr*. ‖ 13. πάντα] πως τὰ *ABr*. ‖ 14. φύεται] γίνεται *A*. ‖ λέγεται] γίνεται *MBr*. ‖ 16. ὅταν *A*. ‖ post δῆλον add δὲ *A2*. ‖ 19. 20. οὐ συνώνυμοι *AMS*, ὁμώνυμοι *Br*. ‖ 30. ὅσον *A*. ‖ 32. ἡ τῆς βοτάνης ὕλη *A*.

ὥσπερ ἐπὶ ἀνθρώπου, ταῦτα ἀδύνατον γενέσθαι ἄλλως πως, ἀλλὰ γίνονται ἐξ αὐτῶν τῶν γεννώντων αὐτὰ καὶ οὐκ ἐκ ταὐτομάτου. ἐν τῇ λέξει δὲ τῇ "ὅσα δὲ ἀπὸ ταὐτομάτου ὥσπερ ἐκεῖ," τὸ "ὥσπερ ἐκεῖ" ἀντὶ τοῦ ὥσπερ ἐν τοῖς ἀπὸ τέχνης.

"οὐ μόνον δὲ — περὶ πάντων ὁμοίως." δείξας ὅτι τὸ τῶν οὐσιῶν εἶδος ἢ εἶδος 1034*b* 7.
οὐ γίνεται, ἀλλὰ γίνεται τὸ περί τι ὑποκείμενον, λέγω δὴ τὴν ὕλην, λέγει ὡς οὐ μόνον ὁ δεικνύων λόγος τὸ οὐσιῶδες εἶδος ἤτοι τὴν οὐσίαν δείκνυσι μὴ γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς κατηγορίας, ποσὸν ποιὸν καὶ τὰ λοιπά. ὥσπερ γὰρ ἡ χαλκῆ σφαῖρα γίνεται ἀλλ' οὐ τὸ εἶδος τῆς σφαίρας, οὕτω καὶ λευκὸν ξύλον ἢ δίπηχυ γίνεται, ἀλλ' οὐ λευκότης ἢ ποσότης. καὶ ὁδὶ μὲν ὁ χαλκὸς γίνεται ἐξ ὑποκειμένου τινός, οἷον ὕδατος, τὸ δὲ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι χαλκὸς οὐ γίνεται. ἀλλ' εἰ μήτε ἡ οὐσία μήτε τὸ ποιὸν μήτε τὸ ποσὸν γίνεται, τί ἂν διαφέροι τούτων ἡ οὐσία; ἢ ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς οὐσίας ἀναγκαῖον προϋπάρχειν ἑτέραν οὐσίαν· οἷον τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὐσίας ὄντος, προϋπῆρχεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ λευκοῦ οὐκ ἀναγκαῖον προϋπάρχειν λευκόν, ἵνα ἐξ ἐκείνου γένηται, ἀλλὰ δυνάμει μόνον· τὸ γὰρ μὴ λευκὸν ξύλον δυνάμει ἐστὶ λευκόν.

(10) "ἐπεὶ δὲ ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστί, πᾶς δὲ λόγος μέρη ἔχει." δύο τινὰ 1034*b* 20.
ζητεῖ θαυμαστὰ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀγχινοίας ἐπάξια. ἔστι δὲ τῶν δύο τὸ πρῶτον τοιοῦτον· ἐπειδὴ πᾶς λόγος μέρη ἔχει, ὡς δὲ ὁ λόγος ἅπας καὶ ὁ ὁρισμὸς πρὸς τὸ ὁριστὸν ἅπαν ἔχει, οὕτω καὶ τὸ τοῦ ὁρισμοῦ μέρος πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁριστοῦ, πότερον δεῖ τὸν τῶν μερῶν λόγον ἤτοι αὐτὰ τὰ μέρη (ὁ γὰρ λόγος τοῦ μέρους αὐτὸ τὸ μέρος ἐστίν) ἐνυπάρχειν ἐν τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ, ὡς εἶναι τυχὸν τοιοῦτον τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν ζῷον πεζὸν δίπουν χεῖρας ἔχον καὶ κεφαλήν, ἢ οὔ; καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς ἂν τοῦτο ἀπορήσειέ τις ἢ ζητήσειεν ἐπήγαγεν εἰπὼν "ἐπ' ἐνίων μὲν γὰρ φαίνονται ἐνόντα, ἐπ' ἐνίων δὲ οὔ." εἰ δὲ τοῦτο, ἀξίως τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ποιεῖται καὶ λέγει ἐπὶ τίνων μέν εἰσιν, ἐπὶ τίνων δ' οὔ. "τοῦ μὲν γὰρ κύκλου," φησίν, "ὁ λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων λόγον," ἤτοι τὰ τμήματα (οὐ γάρ φαμεν ὅτι κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ γραμμῆς μιᾶς περιεχόμενον καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ὁρισμοῦ, ἔχον δύο τμήματα), ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς ἔχει τὸν λόγον τῶν στοιχείων (φαμὲν γὰρ ὅτι συλλαβή ἐστι σύλληψις συμφώνου μετὰ φωνήεντος ἢ φωνηέντων, ὥστε ἔνεστι τὰ μέρη τῆς συλλαβῆς ἐν τῷ λόγῳ αὐτῆς), καὶ διαιρεῖται ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα ὥσπερ καὶ ἡ συλλαβὴ εἰς τὰ στοιχεῖα, εἰ δὲ

1. γίνονται] γίνεται *Br.* ‖ 2. αὐτῶν *A*, ἑαυτῶν *MBr.* ‖ 7. οὐσιωδῶς *M.* ‖ 8. ποιὸν] ποιεῖν *M.* ‖ 10. ἢ ante ποσότης om *Br.* ‖ 12. τί] ὅτι *A.* ‖ 15. ante ξύλον adde e *S* ἐνεργείᾳ. ‖ 17. ἔχει μέρη *A.* ‖ 25. ἐνόντα] ἐνόντες *MBr.* ‖ 26. εἰσιν] ἐστιν *Br.*

διαιροῦνται ὁμοίως, διὰ τί ἐπ' ἐκείνου μὲν οὐκ εἰσίν, ἐπὶ δὲ ταύτης εἰσί· ταῦτα εἰπὼν πρὶν ἢ τὴν λύσιν ἐπενέγκαι τίθησι καὶ τὴν ἄλλην ἀπορίαν καὶ οὕτως αὐτὰς λύει, καί φησι· πότερον τὰ μέρη πρότερα τοῦ ὅλου ἢ οὔ; εἰ μὲν οὖν πρότερα τὰ μέρη τοῦ ὅλου, ἔστι δὲ τῆς ὀρθῆς γωνίας μέρος ἡ ὀξεῖα, ἐλάσσων γὰρ ὀρθῆς ἡ ὀξεῖα, καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ζῴου, εἰ δὴ τὰ μέρη τοῦ ὅλου πρότερά ἐστι, προτέρα ἂν εἴη ἡ ὀξεῖα τῆς ὀρθῆς καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ἀνθρώπου. οὕτως εἰπὼν εὐθὺς λύει τὴν προσεχῶς ῥηθεῖσαν ἀπορίαν, λέγων, οὐ δοκεῖ δὲ τὸ μέρος πρότερον εἶναι
1034b 31. τοῦ ὅλου. καὶ τὴν αἰτίαν συντόμως τέθεικεν εἰπὼν "τῷ λόγῳ γὰρ λέγονται ἐξ ἐκείνων," τουτέστιν ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν μερῶν λαμβάνονται τὰ ὅλα, τὰ δὲ ἐν ὁρισμῷ τινὸς λαμβανόμενα πρότερά εἰσι τοῦ ὁριστοῦ· εἰ δὲ τοῦτο, πρότερον ἄρα τὸ ὅλον τοῦ μέρους. ὅτι δὲ εἰς τὸν τῶν μερῶν ὁρισμὸν τὰ ὅλα παραλαμβάνεται, δῆλον· φαμὲν γὰρ ὁριζόμενοι τὴν ὀξεῖαν γωνίαν ὅτι ὀξεῖα γωνία ἐστὶν ἡ ἐλάσσων ὀρθῆς, ὥστε εἴληπται ἡ ὀρθὴ ἐν τῷ τῆς ὀξείας λόγῳ. καὶ πάλιν δάκτυλός ἐστι μέρος ἀνθρώπου τοιονδί. λύει δὲ ταύτην τὴν ἀπορίαν καὶ ἄλλως, λέγων "καὶ τῷ εἶναι ἄνευ ἀλλήλων πρότερα." τὸ δὲ λεγόμενόν ἐστιν ὡς εἰ ἔλεγε, καὶ ἐκ τούτου πάλιν πιστεύσειεν ἄν τις ὅτι πρότερά ἐστι τὰ ὅλα τῶν μερῶν, ὡς συναναιροῦντα αὐτά· τοῦ μέρους γὰρ μὴ ὄντος τὸ ὅλον ἐστίν, εἰ καὶ κολοβόν, τοῦ ὅλου δὲ μὴ ὄντος τὸ μέρος εἶναι οὐ δύναται. οὕτως οὖν τὴν δευτέραν ἀπορίαν θεὶς καὶ συντόμως αὐτὴν λύσας (λύσει δ' αὐτὴν μετ' ὀλίγον καὶ δι' ἄλλων πολλῶν) ἐπανατρέχει ἐπὶ τὴν προτέραν τὴν λέγουσαν ὅτι διὰ τί ἐπὶ τινῶν μὲν οἱ τῶν μερῶν λόγοι ἤτοι τὰ μέρη ἐνυπάρχουσι τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ, ὥσπερ ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ἐλέγετο, ἐπὶ τινῶν δὲ οὔ, ὡς ἐπὶ τοῦ κύκλου; οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ τὰ τμήματα. καὶ λύει αὐτὴν πολυειδῶς. ἀλλὰ πρὸ τῆς τῶν λεγομένων κατὰ μέρος σαφηνείας καλῶς ἂν ἔχοι ἡμᾶς διὰ βραχέων ὑπομνῆσαι τὸν ὅλον σκοπὸν τῆς λύσεως, δι' ἧς ἂν τὴν ἀπορίαν λύσειας διεξοδικώτερον. ἔστι δὲ οὕτω. φησὶ γὰρ ὅτι τῶν μερῶν ὅσα μὲν ὑλικὰ καὶ ὕλης λόγον ἐπέχοντα, ὥσπερ ὀστᾶ καὶ νεῦρα, τούτων οἱ λόγοι ἤτοι αὐτὰ τὰ μέρη οὐ ληφθήσονται ἐν τῷ τοῦ εἴδους λόγῳ· ὅσα δὲ τῶν μερῶν οὐχ ὑλικά ἐστιν ἀλλὰ τοῦ εἴδους, οἷον τὸ πεζὸν τὸ δίπουν (ταῦτα γὰρ οὐκ ἔνυλα ὡς χεῖρες καὶ πόδες), ταῦτα δὴ λέγω τὰ τοῦ εἴδους μέρη ληφθήσονται ἐν τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ· ὥστε ἀπὸ τῆς ὁμωνυμίας τοῦ μέρους ἡ ἀπορία ἐνεφύη· μέρος γὰρ τὸ μέν ἐστιν ὡς ὕλης τὸ δ' ὡς εἴδους. καὶ ταῦτα μὲν προειρήσθω μετρίως πρὸς τὸ εἰς τὰ μέλλοντα ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι εὐπαρακολουθητοτέρους ἡμᾶς γενέσθαι. αὐτὸς δὲ μέλλων τὴν ἀπορίαν

2. ἐπενέγκη *A*. ‖ post ἄλλην add καὶ τὴν ***M***. ‖ 4. ἡ ὀξεῖα] ἡ οὐσία ***M***. ‖ 4. 5. ἐλάσσων γὰρ ὀρθῆς ἡ ὀξεῖα om ***M***. ‖ 5. 6. προτέρα ἂν — εὐθὺς om ***MBr***. ‖ 7. εἶναι om ***MBr***. ‖ 8. ἔθηκεν ***Br***. ‖ 19. λύσει] λύει ***MBr***. ‖ 20. ὅτι om ***M Br***. ‖ 21. ἐνυπάρχει *A*. ‖ 23. post ἀλλὰ add καὶ ***MBr***. ‖ 25. λύσειας] λύσειε *A*.

λύειν διαίρεσιν ποιεῖται τοῦ μέρους, καὶ λέγει ὅτι τὸ μέρος πολλαχῶς λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον τὸ μετροῦν τὸ ὅλον ὡς ὁ τρία ἀριθμὸς τοῦ ἐννέα· καταμετρεῖ γὰρ τὰ ἐννέα. ἀλλὰ τοῦτο μέν, φησί, τὸ τὸ ὅλον καταμετροῦν μέρος ἀφείσθω. "ἐξ 1034b 34. ὧν δὲ ἡ οὐσία ἐστὶ μερῶν," λέγων οὐσίαν τὸ εἶδος, περὶ τούτου σκεπτέον. καὶ λέγει τὰ τῆς οὐσίας σημαινόμενα, ἵνα δείξῃ ὅτι ὥσπερ οὐσία λέγεται καὶ τὸ εἶδος, οὐσία δὲ καὶ ἡ ὕλη, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, οὕτως καὶ τῶν μερῶν τὰ μέν ἐστι τοῦ εἴδους τὰ δὲ τῆς ὕλης καὶ τὸ ὅλον τοῦτο ὑλικά. τὰ μὲν δὴ τοῦ εἴδους μέρη, ὥσπερ εἴρηται, ληφθήσεται ἐν τῷ τοῦ ὅλου ἤτοι τοῦ εἴδους λόγῳ, τὰ δὲ ὑλικὰ οὐδαμῶς. "εἰ οὖν ἐστί," φησί, "τὸ μὲν ὕλη τὸ δὲ εἶδος τὸ δ' ἐκ τούτων," 1035a 1. ἐξ ὕλης δηλαδὴ καὶ εἴδους, "καὶ ἡ οὐσία ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐκ τούτων, ἔστι μὲν ὡς καὶ ἡ ὕλη μέρος τινὸς λέγεται, ἔστι δ' ὡς οὔ." τοῦ μὲν γὰρ συνθέτου λέγεται μέρος, τοῦ δὲ εἴδους οὐ λέγεται. ἀλλὰ μέρη λέγεται καὶ ἐστὶ τοῦ εἴδους ἐξ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτοῦ· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ ὕλη τινὸς μὲν λέγεται μέρος, τινὸς δ' οὔ, τίθησι παραδείγματα λέγων· οἷον ἡ σὰρξ τῆς μὲν κοιλότητος οὐκ ἔστι μέρος, καίτοι οὖσα ὕλη αὐτῆς καὶ πεφυκυῖα γίνεσθαι ἐν αὐτῇ, οὐκ ἔστι δὲ μέρος αὐτῆς ὅτι οὐχ ὡρισμένον ἐστὶ τὸ ὃ ὑπόκειται τῇ κοιλότητι· κοῖλον γὰρ καὶ ἐν λίθοις καὶ ἐν ξύλοις καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ὅλως ἐν ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις σώμασι θεωρεῖται· τῆς δὲ σιμότητός ἐστι μέρος ἡ σάρξ· σιμότητα γὰρ ἐκτὸς σαρκὸς εἰρηκέναι ἀμήχανον· πᾶν γὰρ σιμὸν ἐν σαρκὶ τὸ εἶναι ἔχει καὶ ἐπὶ τούτῳ τυγχάνει οὖσα μέρος τῆς σιμότητος ἡ σάρξ. καὶ πάλιν τοῦ μὲν αἰσθητοῦ τουδὶ καὶ μερικοῦ ἀνδριάντος ἐστὶ μέρος ὁ χαλκός, τοῦ δ' ὡς εἴδους λεγομένου ἀνδριάντος οὐκ ἔστιν. εἰπὼν δὲ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος ἀνδριάντα, καὶ τὸν χαλκοῦν τουτονὶ καὶ μερικὸν ἀνδριάντα εἰπὼν δὴ καὶ αὐτὸν ἀνδριάντα, ἐπειδή τις ἴσως ἔμελλε λέγειν ὅτι τὸ μὲν τοῦ ἀνδριάντος εἶδος λέγειν ἀνδριάντα ἔσω, τὸν δὲ σύνθετον καὶ μερικὸν διὰ τί ἀνδριάντα φαμὲν ἀλλ' οὐ χαλκόν; πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν λέγει ὅτι "λεκτέον γὰρ τὸ εἶδος καὶ ᾗ εἶδος ἔχει ἕκαστον, τὸ δὲ 1035a 7. ὑλικὸν οὐδέποτε καθ' ἑαυτὸ λεκτέον." καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον ἴσον τῷ, ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἀπὸ τοῦ εἴδους χαρακτηρίζεται ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς ὕλης, λεκτέον ἐπὶ πάντων τὸ εἶδος καὶ ᾗ εἶδος ταῦτα λεγέσθω, εἰ μὲν ἀνδριάντος ἀνδριάς, εἰ δὲ τρίποδος τρίπους, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ἀλλ' οὐ τὴν ὕλην οὐδὲ ἀπὸ ταύτης ὀνομάζειν αὐτὰ χρή. εἰ γάρ ἐστιν ὁ χαλκὸς ἐξ ὕδατος, οὐχ ὕδωρ αὐτὸν λέγειν δίκαιον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ εἴδους αὐτοῦ χαλκόν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ ὕλη ποτὲ μὲν μέρος γίνεταί τινος ποτὲ δ' οὔ, καὶ μεταξὺ λύσας τὴν δυναμένην φέ-

6. οὕτως — 7. εἴδους om *M*. ‖ 7. καὶ τὸ ὅλον τοῦτο] *hoc est S*. ‖ 12. μέρη] μέρος *M*. ‖ 13. αὐτῷ *A*. ‖ 18.19. σιμότητα — 20. ἡ σάρξ om *M*. ‖ 21. εἶδος *M*. ‖ 22. post ἀνδριάντα add εἰπὼν δὲ *M*. ‖ 32. αὐτοῦ] αὐτὸν *M*.

ρεσθαι ἣν ἐξεθέμην ἀπορίαν, λέγει τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς μὲν ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ἐν τῷ λόγῳ αὐτῆς λαμβάνεσθαι τὰ στοιχεῖα συμβαίνει, ἐπὶ δὲ τοῦ κύκλου τὰ τμήματα οὐδαμῶς, καί φησιν ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς συλλαβῆς λαμβάνεται τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ μέρη εἶναι τοῦ κατὰ τὸν λόγον εἴδους αὐτῆς, ὥσπερ καὶ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν μέρη εἰσὶ τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους, τὰ δὲ τοῦ εἴδους μέρη ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτοῦ παραλαμβάνεται· εἰ δὴ τὰ μέρη τοῦ εἴδους ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ λαμβάνεται, τὰ δὲ στοιχεῖα μέρη ἐστὶ τοῦ κατὰ τὸν λόγον εἴδους τῆς συλλαβῆς, εὐλόγως, μᾶλλον δ' ἀναγκαίως ἐν τῷ λόγῳ αὐτῆς τυγχάνει ὄντα. τὰ δὲ τμήματα τοῦ κύκλου οὐκ ἔστι μέρη τοῦ εἴδους τοῦ κύκλου, ἀλλὰ τὸ σχῆμα τὸ ἐπίπεδον τὸ περιεχόμενον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς, τὸ πάσας ἀπὸ τοῦ κέντρου εὐθείας πρὸς τὴν περιφέρειαν προσπιπτούσας ἴσας εἶναι ἀλλήλαις· οὐκ ἔστι δὴ τὰ τμήματα μέρη τοῦ εἴδους τοῦ κύκλου ἀλλὰ ὕλη, ὡς ὁ χαλκὸς ἀνδριάντος, καὶ διὰ τοῦτο οὐ λαμβάνεται ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ἀλλὰ πῶς τὰ τμήματα ὑλικά ἐστι, τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς συλλαβῆς οὐδαμῶς; ἢ ὅτι τὰ μὲν στοιχεῖα οὐκ ἀπεσύλησεν ἡ διάνοια ἀπὸ αἰσθητῶν τινῶν στοιχείων καὶ παρ' ἑαυτῇ ἔχει, τὰ δὲ τμήματα δῆλον ὡς ἀπὸ αἰσθητῶν τινῶν τμημάτων χωρίσασα ἐν ἑαυτῇ ἔχει. ἀλλ' εἴπερ αὐτὰ τῆς ὕλης ἐχώρισε, δῆλον ὡς οὐκ εἰσὶν ὕλη οὐδ' ὅλως ὡς ὕλη τῷ κύκλῳ ὑπόκεινται. ἢ καὶ οὕτως ὑλικά ἐστι· τὸ μὲν γὰρ εἶδος τοῦ κύκλου καὶ ἁπλῶς πᾶν εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἀμερὲς καὶ ἀσώματόν ἐστιν, εἰ καὶ συνδιΐσταται τῇ ἐν ᾗ ἐστὶν ὕλῃ καὶ ἐν διαστάσει δι' αὐτὴν γίνεται. τὰ μὲν δὴ εἴδη ἀδιάστατα πάντῃ πάντως καὶ ἀμερῆ τυγχάνει, τὰ δὲ τμήματα κἂν ἐκ τῶν αἰσθητῶν χωρισθῇ, ἀλλ' οὖν διάστημά τι νοεῖται ὑπὸ περιφερείας καὶ εὐθείας περιεχόμενον, τὸ δὲ διάστημα οὐκ ἄλλου ἀλλ' ἢ τῆς ὕλης ἐστίν, ἐπὶ δὲ τῶν στοι-
1035a 13. χείων οὐδεμίαν διάστασιν ἐννοεῖν ἔξεστιν. ὅμως, φησίν, εἰ καὶ μέρη ὡς ὕλη τὰ τμήματά ἐστι τοῦ κύκλου, ἀλλ' ἐγγύτερόν εἰσι τοῦ εἴδους καὶ μᾶλλον αὐτῷ πλησιάζει ἤπερ ὁ χαλκός, ὅταν ἡ στρογγυλότης τοῦ τμήματος ἢ καὶ τοῦ κύκλου ἐν χαλκῷ γένηται· τὸ γὰρ διάστημα τὸ ἐν τῷ χαλκῷ τμήματι ὂν οὐ ταὐτόν ἐστι τῷ ἐν τῷ χωρισθέντι νοουμένῳ, ὥστε τὸ χωρισθὲν τμῆμα μᾶλλον ἐγγίζει τῷ εἴδει ἤπερ τὸ ἀχώριστον καὶ ἐν ὕλῃ τινὶ καὶ ὑποκειμένῳ ὄν. ὅτι δὲ τὰ διάστασίν τινα ἔχοντα ὡς ὕλη εἰσὶ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν εἰδῶν οὐ λαμβάνεται, πιστοῦται καὶ ἐκ τῆς συλλαβῆς λέγων ὅτι οὐδὲ πάντα τὰ στοιχεῖα μέρη εἰσὶ τῆς κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος συλλαβῆς· οὐ γὰρ καὶ τὰ κήρινα στοιχεῖα ἢ τὰ διὰ τοῦ μέ-

2. λαμβάνεσθαι coni., λαμβάνεται *AM*. ‖ 11. πιπτούσας *A*. ‖ 12. post ἀλλὰ iterat τὸ σχῆμά τὸ ἐπίπεδον τὸ περιεχόμενον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς *M*. ‖ 16. τινῶν om *M*. ‖ 22. ἐχωρίσθη *A*. ‖ διάστημά τι scripsi c. *S*, διαστήματι *AM*. ‖ 22. 23. περιεχόμενα *M*. ‖ 25. ante αὐτῷ add ἐν *MBr*. ‖ 27. τὸ ante ἐν om *Br*. ‖ κτήματι *Br*. ‖ 28. κτῆμα *Br*. ‖ 31. καὶ] τοῦ καὶ *A1*, τοῦτο καὶ *A2*.

λανος ἐν τῷ χάρτῃ ἐγγραφέντα, διὰ τὸ καὶ ταῦτα διάστασιν ἔχειν καὶ μέρη γίνεσθαι τῆς συλλαβῆς ὡς ὕλη, ὥσπερ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος. εἰπὼν δὲ "οἷον 1035a 15. ταδὶ τὰ κήρινα" ἐπήγαγεν "ἢ τὰ ἐν τῷ ἀέρι." ἐπειδὴ γὰρ ἡ φωνὴ ἢ πλῆξίς ἐστιν ἀέρος ἢ πεπληγμένος ἀήρ, δῆλον ὅτι ὅταν λέγωμεν συσχηματίζεται ὁ ἀὴρ τοῖς λεγομένοις καὶ τρόπον τινὰ βῆτα καὶ γάμμα καὶ τἄλφα καὶ τὰ λοιπὰ γίνεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ὅπως ὁ ἀὴρ συσχηματίζεται τοῖς λεγομένοις εἴρηται ἀκριβέστερον ἐν τῷ Β λόγῳ τῆς περὶ ψυχῆς πραγματείας, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε περὶ φωνῆς ἔλεγεν.

"καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ — εἰσὶν ἐκ τούτων." εἰπὼν ὅτι τὰ τμήματα οὐ λαμ- 1035a 17. βάνεται εἰς τὸν τοῦ κύκλου λόγον οὐδ' ὁ χαλκὸς εἰς τὸν τοῦ ἀνδριάντος, ὅτι ὡς ὕλη εἰσίν, ἀλλ' ἐκεῖνα δεῖ εἰς τοὺς τῶν εἰδῶν λόγους λαμβάνειν ἐξ ὧν τὸ εἶδός ἐστιν, οὐκ ἔστι δὲ ὁ ὡς εἶδος κύκλος ἐκ τῶν τμημάτων, οὐδὲ ὁ ἀνδριάς, αὐτὸ δὴ λέγω τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶδος, ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν σαρκῶν καὶ ὀστῶν οὐδὲ γραμμή ἐστιν ἐκ τῶν ἡμίσεων, ἐπειδὴ ἔμελλέ τις πρὸς ταῦτα ἐνίστασθαι καὶ λέγειν, ὡς εἰ μή ἐστιν ἡ γραμμὴ ἐκ τῶν τμημάτων καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκ σαρκῶν καὶ νεύρων καὶ ὀστῶν, πῶς διαιρουμένη ἡ γραμμὴ εἰς τὰ ἡμίση καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς ὀστᾶ καὶ νεῦρα φθείρονται, ὥστε δηλονότι καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκ σαρκῶν ἐστὶ καὶ νεύρων καὶ ἡ γραμμὴ ἐκ τῶν ἡμίσεων καὶ ἁπλῶς πᾶν ἐκ τῶν εἰς ἃ διαιρεῖται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ληφθήσονται ἄρα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν· πρὸς δὴ ταῦτα ἀπαντῶν λέγει, οὐ γὰρ εἰ διαιρεῖται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γραμμή, ἡ μὲν εἰς τὰ ἡμίση ὁ δὲ εἰς σάρκας καὶ ὀστᾶ, καὶ φθείρεται, ἤδη καὶ ἐκ τούτων εἰσὶν οὕτως ὡς ὄντων τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους μερῶν, ἀλλ' ὡς ἐξ ὕλης, τουτέστιν ὑλικὰ μέρη ἐστὶ καὶ οὐ τοῦ εἴδους. καὶ τοῦ μὲν συνθέτου τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους εἰσὶ μέρη, τοῦ δ' εἴδους, οὗ ἐστὶν ὁ λόγος καὶ ὁ ὁρισμός, οὐκ εἰσίν. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν οἱ λόγοι τῶν συνθέτων, εἰκὸς ἦν λαμβάνεσθαι καὶ ταῦτα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ τῶν εἰδῶν εἰσί, πῶς ἂν ληφθείη ταῦτα. καὶ ἐπὶ τούτῳ εἰ μὲν τὸ σύνθετον κατὰ συμβεβηκὸς ὁρίσαιτό τις (κυρίως γὰρ τῶν ἰδεῶν εἰσὶν οἱ ὁρισμοί, τῶν δὲ συνθέτων ὡς δείξει προϊὼν οὐκ εἰσίν), ἐνέσται ἐν τοῖς λόγοις τῶν συνθέτων ὁ τῶν τοιούτων, χειρός φημι καὶ ὀστῶν καὶ τῶν τοιούτων, λόγος, τουτέστιν αὐτὰ τὰ μέρη ληφθήσεται ἐν τῷ τῶν συνθέτων λόγῳ. τοῖς δέ, ἤτοι ἐν τοῖς λόγοις τῶν μὴ συνθέτων ἤτοι τῶν ἰδεῶν, οὐχ ὑπάρξει τὰ τοιαῦτα, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ λόγος, ἐν ᾧ ταῦτα μέλλει ἐνεῖναι, τοῦ συνθέτου. καὶ ἔστιν ὡς ἐκ τούτων τὰ σύνθετα ὡς ἐξ ἀρχῶν καὶ φθείρονται εἰς αὐτά, τὰ δ' ἁπλᾶ, αὐτὰ δὴ τὰ εἴδη,

2. "οἷον] ὅτι *M.* || 4. δῆλον ὅτι *A2 S*, lac. *A1*, διότι *M.* || 12. δὴ om *M.* || 14. οὐδὲ] καὶ *A.* || 21. ἡ μὲν] εἰ μὲν *A.* || 26. ληφθήσεται *A.* || *qui fiet, ut huiusmodi partes ad ipsas rationes assumantur S.* || 27. ὡρίσατο *M.* || 28. τῶν συνθέντων *M.* || 32. ἐνεῖναι] εἶναι *M.* || 33. ἁπλῶς *M.*

οὔτε εἰσὶν ἐκ τούτων ὡς ἐξ ἀρχῶν οὔτε φθείρεται εἰς αὐτά· καὶ διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα τὴν ἀπορίαν τὴν λέγουσαν ὅτι εἰ μὴ εἰσὶν ἐξ αὐτῶν πῶς εἰς αὐτὰ διαιρεῖται καὶ φθείρεται; οὐ γὰρ τὸ εἶδος εἰς αὐτὰ διαιρεῖται ἀλλὰ τὸ σύνθετον. εἰπὼν δὲ ὅτι ἔνια μὲν φθείρεται εἰς αὐτὰ ἔνια δ' οὐδαμῶς, λέγει τίνα μὲν τὰ φθειρόμενα
1035*a* 25. εἰς αὐτὰ καὶ τίνα μή, ὅτι "ὅσα μὲν συνειλημμένα τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἐστί," τουτέστιν ὅσα μὲν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους ἐστίν, "οἷον τὸ σιμόν," τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῷ λόγῳ τῆς ὕλης χωρίσαι δυνατόν, "ἢ ὁ χαλκοῦς κύκλος," καὶ γὰρ οὗτος συνειλημμένος ἐστὶ τῇ ὕλῃ, ταῦτα φθείρεται εἰς αὐτὰ καὶ μέρος αὐτῶν ἐστὶν ἡ ὕλη· ὅσα δὲ οὐ συνείληπται τῇ ὕλῃ, ἄνευ δὲ ὕλης ἐστίν, ὡς τὰ εἴδη, ὧν καὶ μόνων οἱ λόγοι εἰσί (τῶν γὰρ συνθέτων, ὡς δείξει, λόγοι οὐκ εἰσί), τούτων δὴ τῶν εἰδῶν οὔτε μέρη εἰσὶ ταῦτα, τὰ ὀστᾶ δηλονότι καὶ αἱ σάρκες, οὔτε φθείρεται εἰς αὐτά, ἢ ὅλως ἢ οὔτοι οὕτω γε. ὅλως μὲν οὖν οὐ φθείρεται ὁ ἄνθρωπος ἐμοῦ φθειρομένου, ὅτι μετὰ τὴν ἐμὴν φθορὰν ἐκεῖνος πάλιν ἐστίν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ ὑπ' ἐκεῖνόν εἰμι καὶ μέρος ὢν αὐτοῦ τυγχάνω, ἐμοῦ φθειρομένου φθείρεται κατὰ συμβεβηκὸς κἀκεῖνος. ὥστε τῶν συνθέτων ταῦτα τὰ ὡς ὕλη εἰσὶ μέρη καὶ ἀρχαί, τῶν δὲ εἰδῶν οὔτε μέρη οὔτε ἀρχαί. καὶ διὰ τὸ εἶναι τῶν συνθέτων ταῦτα μέρη φθείρονται πάλιν τὰ σύνθετα εἰς αὐτά, ὁ μὲν πήλινος ἀνδριὰς εἰς πηλὸν καὶ ἡ χαλκῆ σφαῖρα εἰς χαλκὸν καὶ ὁ Καλλίας εἰς σάρκα καὶ ὀστᾶ καὶ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα· ἐστὶ γὰρ ἐν τοῖς τμήμασιν ὅπερ ἐν αὐτοῖς συνείληπται ὡς ὕλη, τοῦτο δ' ἐστὶν ἣν νοοῦμεν, ὥσπερ εἴρηται, ὑπὸ εὐθείας καὶ περιφερείας περιεχομένην. εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ ὁ κύκλος φθείρεται εἰς χαλκόν, ἐπειδὴ κύκλος λέγεται καὶ ὁ μερικὸς καὶ σύνθετος, λέγεται δὲ κύκλος καὶ τὸ τοῦ κύκλου εἶδος, αὐτὸ δὲ ὡς δέδεικται οὔτε γίγνεται οὔτε
1035*b* 1. φθείρεται, ἐπήγαγεν "ὁμωνύμως γὰρ λέγεται ὁ κύκλος ὅ τε ἁπλῶς καὶ ὁ καθ' ἕκαστον," δυνάμει λέγων ὅτι εἰπόντες ὡς ὁ κύκλος φθείρεται, οὐ δεῖ ταράττεσθαι καὶ κύκλον φθείρεσθαι ὑπολαμβάνειν ἡμᾶς λέγειν τὸν καθόλου καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὸν μερικόν· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καθέκαστα ἀνθρώπων ἐπειδὴ κεῖται αὐτοῖς σὺν τῷ κοινῷ ὀνόματι τῷ ἄνθρωπος καὶ ἴδιον ὄνομα οἷον τὸ Καλλίας, τὸ Μίκαλλος, οὔ φαμεν ὅτι φθείρεται ἄνθρωπος ἀλλ' ὅτι Καλλίας καὶ Μίκαλλος· ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων ἐπειδὴ οὐ κατετέθη αὐτοῖς ὀνόματα ἀλλὰ καὶ ὁ καθόλου καὶ ὁ μερικὸς κύκλοι λέγονται, ἐπὶ τούτῳ φαμὲν ὅτι φθείρεται ὁ κύκλος· εἰ δ' ὁ χαλκοῦς κύκλος ἱμάτιον φέρε εἰπεῖν ἐκαλεῖτο, οὐκ ἂν ἐλέγομεν ὅτι ὁ κύκλος φθείρεται ἀλλ' ὅτι τὸ ἱμάτιον, ὥσπερ οὐδὲ ἄνθρωπόν φαμεν φθείρεσθαι ἀλλὰ Καλλίαν ἢ Μίκαλλον.

6. σιμόν scripsi c. *S*, ἐμὸν *A*, ἐμὸν σῶμα *M*. ‖ 10. οὔτε scripsi c. *S*, ὅτι *A MBr*. ‖ 19. ad ἣν νοοῦμεν inter lineas add ἡ διάστασις *A2*. ‖ 20. περιεχομένην om *M*. ‖ 23. ὅ τε] ὅτι *A*. ‖ 25. τὸν] τὸ *M*. ‖ 27. post Καλλίας add καὶ *M*. ‖ 33. ἢ om *M*.

"εἴρηται μὲν οὖν — ἐπαναλαβόντες." διαρθροῖ καὶ τὴν ἑτέραν ἀπορίαν τὴν 1035b 3.
λέγουσαν πότερον πρότερα τὰ μέρη εἰσὶ τοῦ εἴδους, ὥσπερ τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν τοῦ ἀνθρώπου, ταῦτα γὰρ πρότερα τοῦ ἀνθρώπου· ὅσα δὲ οὐκ ἔστι τοῦ εἴδους ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου, ὡς τὰ νεῦρα καὶ τὰ ὀστᾶ, ὕστερα· σὰρξ γὰρ καὶ ὀστᾶ τοῦ ὅλου ἤτοι τοῦ ἁπλῶς ἀνθρώπου ὕστερα. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἡ ὀξεῖα γωνία προτέρα τῆς ὀρθῆς, [καὶ] ὅτι οὐ διαιρεῖται ὁ λόγος τῆς ὀρθῆς εἰς τὸν λόγον τῆς ὀξείας ὥσπερ ὁ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν τοῦ πεζοῦ καὶ δίποδος, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ λόγος τῆς ὀξείας διαιρεῖται εἰς τὴν ὀρθήν· ὁ γὰρ ὁριζόμενος τὴν ὀξεῖαν χρῆται τῇ ὀρθῇ, ὀξεῖα γάρ ἐστιν ἐλάττων ὀρθῆς. "ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κύκλος καὶ τὸ ἡμι- 1035b 9.
κύκλιον ἔχουσιν." ὁ γὰρ ὁριζόμενος τὸ ἡμικύκλιον τῷ κύκλῳ αὐτὸ ὁρίζεται, ἡμικύκλιον γάρ ἐστι σχῆμα τὸ περιεχόμενον μὲν ὑπό τε τῆς διαμέτρου καὶ κύκλου περιφερείας. ὡσαύτως καὶ ὁ δάκτυλον τῷ ὅλῳ, δάκτυλος γάρ ἐστι τὸ τοιονδὶ τοῦ ἀνθρώπου μέρος. ἐπειδὴ οὖν τὰ μὲν μέρη ὁρίζονται ὑπὸ τῶν ὅλων, ταῦτα δὲ οὐ διὰ τῶν μερῶν, ἐστὶν ἄρα τὰ ὅλα πρότερα τῶν μερῶν· τὸ γὰρ ὁριστὸν ὕστερον τῶν δι' ὧν ὁρίζεται. ἐπὶ γὰρ τῶν εἰδῶν ἔμπαλιν ἔχει· ἐπειδὴ γὰρ αὐτὰ διὰ τῶν μερῶν ὁρίζεται, τὰ μέρη δὲ δι' ἐκείνων οὐδαμῶς, ὕστερα τὰ ὅλα ἤτοι τὰ εἴδη τῶν οἰκείων μερῶν. ὥστε ὅσα τῶν μερῶν ὡς ὕλη, ταῦτα ὕστερα τῶν ὅλων· ὅσα δὲ ὡς τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας τῆς κατὰ τὸν λόγον, τουτέστι τοῦ εἴδους, ταῦτα πρότερα τοῦ ὅλου.

"ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ζῴων ψυχὴ — σώματι." ἔτι τὰ περὶ τοῦ ὅλου καὶ μέρους 1035b 14.
διαρθροῖ καί φησιν, ἐπειδὴ ἡ τῶν ζῴων ψυχή ἐστι τὸ εἶδος αὐτῶν (ἐντελέχεια γάρ ἐστι φυσικοῦ ὀργανικοῦ σώματος δυνάμει ζωὴν ἔχοντος, ὡς ἐν τῷ β' τῶν περὶ Ψυχῆς εἴρηται), καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν εἰδοποιεῖται τὰ ζῷα, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ τὸν λόγον οὐσία καὶ τὸ εἶδος τῷ τοιῷδε σώματι· ὡς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδριάντος ἐν ὕλῃ ἐστὶ τῷ χαλκῷ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ζῴων ἐν τῷ τοιῷδε σώματι ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ ἐστίν. εἰπὼν δ' ὅτι ἡ ψυχὴ τὸ εἶδός ἐστι τῶν ζῴων, κατασκευάζει τοῦτο ἐκ τῶν μερῶν τῶν ζῴων, λέγων "ἕκαστον γοῦν τὸ μέρος, ἐὰν ὁρίζηται καλῶς τὸ μέρος, οὐκ ἄνευ τοῦ ἔργου ὁριεῖται." εἰ γάρ τις καλῶς ὁρίζεται τὴν χεῖρα τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἄνευ τοῦ ἔργου ὁριεῖται· τὸ δὲ ἔργον αὐτῆς ἄνευ αἰσθήσεως τῆς ψυχῆς οὐχ ὑπάρξει αὐτῇ. εἰ δὴ ἡ χεὶρ ἐν τῷ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖν εἰδοποιεῖται, τοῦτο δ' ἄνευ αἰσθήσεως καὶ ψυχῆς ἀδύνατόν ἐστιν αὐτῇ ὑπάρξαι, καὶ φανερὸν ὅτι εἶδος τῆς χειρὸς ἡ αἴσθησις ἢ ἡ ἀπὸ τῆς ψυχῆς χο-

2. πρότερα addidi e *S.* ‖ 6. [καὶ] om *S.* ‖ 9. ἐστιν] fort. ἐστιν ἡ. ‖ 12. δάκτυλον] δακτύλῳ *A.* ‖ 13. μὲν om *MBr.* ‖ 14. μερῶν scripsi cum *S*, μερικῶν *AMBr.* ‖ 15. γὰρ] fort. legendum δὲ c. *S.* ‖ 16. μερῶν] εἰδῶν *MBr.* ‖ 23. π. Ψυχ. II, 1. ‖ 27. τὸ μέρος] τῶν μερῶν *MBr.* ‖ 28. εἰ γάρ — 29. ὁριεῖται om *MBr.* ‖ 29. αὐτοῦ *MBr.* ‖ 30. αὐτῷ *MBr.* ‖ 31. δ' om *A.*

ῥηγνυμένη αὐτῇ δύναμις πρὸς τὸ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖν, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν ζῴων ἡ κατὰ τὸν λόγον οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἡ ψυχή ἐστιν. ἐπειδὴ οὖν, ὡς εἴρηται, ἡ τῶν ζῴων ψυχὴ τὸ εἶδός ἐστιν αὐτῶν, τὰ ταύτης μέρη ἢ πάντα ἤ, ὅπερ καὶ ἀληθές, εἰ μὴ πάντα ἀλλ' οὖν ἔνια πρότερα τοῦ συνόλου ἐστὶ ζῴου· τὸ μὲν γὰρ θρεπτικὸν καὶ ὀρεκτικὸν τοῦ συναμφοτέρου, τὸ δὲ θεωρεῖν οὐ τοῦ συναμφοτέρου. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τούτων εἴρηται ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς. ἢ τὸ "ἔνια" πρόσκειται διὰ τὰ ἐξισάζοντα· τὸ μὲν γὰρ λογικὸν καὶ θνητὸν δῆλον ὡς πρότερά ἐστι τοῦ ἀνθρώπου (ἐπὶ πλέον γάρ εἰσιν αὐτοῦ), τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν οὐκέτι, ἀλλ' ἐξισάζει, καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐ πρότερον· εἴ τι γὰρ ἄνθρωπος, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, καὶ εἴ τι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τοῦτο ἄνθρωπος. ὡς δὲ ἐπὶ τῶν
1035*b* 19. ζῴων ἔχει, οὕτω τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· τούτου γὰρ δηλωτικόν ἐστι τὸ "καὶ καθ' ἕκαστον δὴ ὁμοίως." καὶ τὰ μὲν τοῦ εἴδους τῶν ζῴων μόρια πρότερα, τὸ δὲ σῶμα καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ὕστερα ταύτης τῆς οὐσίας, τουτέστι τοῦ εἴδους. καὶ διαιρεῖται εἰς τὸ σῶμα καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ὡς εἰς ὕλην τὸ σύνολον, ἀλλ' οὐχ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος διαιρεῖται εἰς τὰ τοῦ σώματος μέρη. καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα μόρια τοῦ συνθέτου ἐστίν· τοῦτο γὰρ λέγει τὸ σύνολον. τὸ δὲ σύνθετον τρόπον μέν τινα πρότερόν ἐστι τῶν μερῶν, τρόπον δέ τινα ὕστερον. ᾗ μὲν γὰρ τὰ μόρια χωριζόμενα οὐ δύναται εἶναι, τὸ δὲ μορίων τινῶν ἄνευ, εἰ καὶ μὴ πάντων, δύναται εἶναι, ἐστὶ πρότερον τὸ ὅλον τῶν μερῶν· ᾗ δὲ πάλιν τὸ ἔκ τινων συγκείμενον ὕστερόν ἐστι τῶν συντιθέντων αὐτό, σύγκειται δὲ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν, ὕστερόν ἐστι τῶν μερῶν. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ μέρη χωριζόμενα οὐ δύναται εἶναι, τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς οὐ
1035*b* 24. δύναται εἶναι ἐπήγαγεν εἰπὼν "οὐδὲ γὰρ ὁ πάντως ἔχων δάκτυλος ζῴου," ἴσον λέγων τῷ χωρισθεὶς ὁ δάκτυλος τοῦ ζῴου ὡς μὲν σῶμα δύναται εἶναι, ὡς δὲ δάκτυλος οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἔχων ὁ δάκτυλος λέγεται δάκτυλος, ἀλλ' ὁ τὸ ἔργον τοῦ δακτύλου ποιῶν, ὥστε ὁ τεθνηκὼς δάκτυλος ὁμωνύμως λέγεται δάκτυλος, κυρίως δ' οὐδαμῶς. καὶ ἔνια μὲν τῶν τοῦ ὅλου μορίων χωρισθέντα δύναται τὸ ὅλον ἄνευ ἐκείνων εἶναι, ἔνια δὲ χωρισθέντα εὐθὺς συναναιρεῖ τὸ ὅλον, ὅσα ἐστὶ κύρια καὶ ἐν οἷς πρώτοις ἐστὶν ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία, τουτέστιν ἡ ψυχή· ἡ ψυχὴ γὰρ τῶν ζῴων ἐστὶ τὸ εἶδος. εἴτε οὖν ἐστὶν ἡ καρδία ἀρχὴ τῶν ζῴων καὶ ἐν ταύτῃ πρώτως ἐστὶν ἡ ψυχή, ὡς τούτῳ δοκεῖ, εἴτε ὁ ἐγκέφαλος, ὡς Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι, ἅμα τῷ χωρισθῆναι αὐτοῦ ταῦτα φθείρουσι τὸ ὅλον.

5. ὀρεκτὸν *MBr*. ‖ 7. καὶ om *MBr*. ‖ πρότερόν *A*. ‖ 13. ταύτης] αὐτῆς *MBr*. ‖ 15. εἰς om *A*. ‖ ὅτι om *S*. ‖ 16. ἐστίν et τὸ ante σύνολον om *A*. ‖ τὸ δὲ] τὸ γὰρ *MBr*. ‖ τινα] ὡς *A*. ‖ πρότερόν] πρῶτόν *MBr*. ‖ 19. τὸ ante ἐκ om *MBr*. ‖ 29. καὶ om *A*. ‖ 31. ταῦτα, φθείρουσι τὸ ὅλον *MBr*, ὅλου φθείρουσιν αὐτά. *A*. *huiusmodi enim partes simulatque a toto separantur, moribundae ipsae totum ipsum interimunt S.*

εἰπὼν δὲ οἷον εἰ τοῦτο καρδία ἢ ἐγκέφαλος ἐπήγαγε "διαφέρει γὰρ οὐδὲν πότερον τοιοῦτον," τουτέστι πότερον ἡ καρδία ἐστὶν ἐν ᾗ τυγχάνει οὖσα ἡ ψυχὴ εἴτε ὁ ἐγκέφαλος οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ λεγόμενον· δῆλον γὰρ ὡς ὁποῖον ἂν εἴη ἐκ τούτων συμφθείρει τὸ ὅλον. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡ ἐμὴ ὁλότης ἐν ἐμοὶ τυγχάνει οὖσα καὶ οὐκ ἔστιν ἐκτὸς καὶ χωρὶς τῶν ἐμῶν μορίων, δῆλον. ἐπεὶ δ' ἐγὼ καὶ Πλάτων καὶ Κάλλιππος καὶ ἁπλῶς οἱ κατὰ μέρος μέρη ἐσμὲν τοῦ καθόλου ἀνθρώπου, ἐκεῖνος δὲ ὅλον τί ἐστιν, ἆρά γε ἐν ἡμῖν ἔστιν ὡς ἡ ἐμὴ ὁλότης ἐν τοῖς ἐμοῖς μέρεσιν, ἢ χωριστὸς καὶ καθ' αὑτόν; ἤ φησιν ὅτι "ὁ δὲ καθόλου ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ τὰ 1035*b* 28.
οὕτως," τουτέστι καὶ ἁπλῶς τὰ καθόλου, "ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα" ἤτοι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστά εἰσι, καθόλου δὲ οὐσία καὶ εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ χωρὶς τῶν κατὰ μέρος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Σωκράτης ἐκ τουδὶ τοῦ εἴδους καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ καθόλου ἄνθρωπος ἐκ τῆς ὕλης ἤτοι τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τοῦ εἴδους ἤτοι τῶν διαφορῶν ἂν εἴη, οὐκ ἐν ὑπάρξει δὲ ἀλλ' ἐπινοίᾳ. εἶδος δὲ αὐτὸ καθ' αὑτὸ χωρὶς ὕλης οὐδὲ ἐπινοίᾳ δύναται εἶναι· ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων αὐτὸν ἀποσεσύληκεν ἡ διάνοια, ταῦτα δ' ἐξ ὕλης ἐστὶ καὶ εἴδους, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ καθόλου ἄνθρωπος, ὡς ἂν ἔχοι τὸ εἶναι, ἐξ ὕλης αὐτὸ καὶ εἴδους ἕξει, ἤτοι ἐκ γένους καὶ διαφορῶν. ταῦτα μεταξὺ παρενθεὶς πάλιν ἐπανατρέχει ἐπὶ τὸν τῶν μερῶν καὶ τὸν τῶν ὅλων λόγον, καί φησι μέρος μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τοῦ εἴδους ὥσπερ καὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. ἐπεὶ δὲ οἱ λόγοι καὶ οἱ ὁρισμοὶ τῶν εἰδῶν εἰσί, τὰ μέρη δὲ τοῦ λόγου μόνου τοῦ εἴδους εἰσὶ μέρη, οὐ μὴν καὶ τοῦ συναμφοτέρου, ὁ δὲ λόγος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ καθόλου, ὁ γὰρ κύκλος, ὅπερ ἐστὶ τὸ καθόλου, καὶ τὸ κύκλῳ εἶναι, ὅπερ ἐστὶν ὁ λόγος, καὶ ψυχῇ εἶναι καὶ ψυχὴ ταὐτόν· οἱ μὲν οὖν λόγοι, ὥσπερ εἴρηται, τοῦ καθόλου εἰσί, τοῦ δὲ συνόλου, οἷον τοῦ καθ' ἕκαστα, εἴτε αἰσθητόν ἐστι τὸ καθ' ἕκαστα εἴτε νοητόν (ἀντὶ τοῦ διανοητοῦ τὸ νοητὸν εἰπών, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ μαθηματικά), τούτων οὐκ ἔστιν ὁρισμός. καὶ δειχθήσεται καὶ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ. καὶ γνωρίζονται τὰ καθέκαστα οὐ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ὁρισμῷ ἀλλ' αἰσθήσει, ὥσπερ οἱ ξύλινοι κύκλοι· ὅταν δὲ χωρισθῇ ὁ μερικὸς κύκλος τῆς ὕλης ὑπὸ τῆς διανοίας, τότε ἐστὶ τῷ νοῒ ὁρατὸς καὶ ὅλως νοητός, ὥσπερ καὶ ἡ ὄψις δυνάμει ἐστὶν ὅταν μὴ ὁρᾷ τὰ ὁρατά, ὡς ἐν τῇ περὶ τῆς ψυχῆς εἴρηται, καὶ ἡ ἀκοὴ τὰ ἀκουστά· ὅταν δὲ ὁρᾷ ταῦτα, ἐνεργείᾳ γίνεται ἐκεῖνα καὶ τελειοῦται ὑπ' αὐτῶν. "ἀπελθόντες δ' ἐκ τῆς ἐντελεχείας," τουτέστιν 1036*a* 6.
ἐκ τῆς ἐνεργείας καθ' ἣν ὁρῶμεν αὐτὰ καὶ ἐνεργείᾳ ἐσμὲν ὁρατικοὶ ἀλλ' οὐ δυ-

3. 4. ἐκ τούτων] τοιοῦτον *M*. ‖ 7. ἐν ante ἡμῖν addidi e *S*. ‖ 13. ἐνυπάρξει *A*, ἂν ὑπάρξει *Br*. ‖ 15. ἀπεσύλησεν *A*. ‖ 16. 17. ἤτοι ἐκ γένους καὶ διαφορῶν om *S*. ‖ 18. *de partibus et toto S*. ‖ 19. συνόλου] συναμφοτέρου *M*. ‖ εἰδῶν om *M*. ‖ 22. οὖν om *MBr*. ‖ 26. χεῖρας *A*, χεῖρον *Br*, *M* quid habeat dubium est. ‖ 28. ὅλος *M*. ‖ 29. ὥσπερ] ἐπειδὴ δὲ *A*. ‖ 32. ἐσμὲν] ἡ μὲν *A*.

νάμει, παυθείσης τε τῆς ἐνεργείας τῆς ὄψεως καθ' ἣν περὶ τὰ ὁρατὰ ἐνεργεῖ, ἄδηλόν ἐστιν εἴτε εἰσὶν εἴτε καὶ μή, ἀλλὰ γνωρίζονται τῷ καθόλου. ὅταν γὰρ οὐχ ὁρῶ τὸν μερικὸν καὶ αἰσθητὸν κύκλον, οὐκ ἔστι μοι δῆλον εἴτε ἐστὶν ἐν ὑπάρξει τὸ τοιόνδε σχῆμα εἴτε οὐκ ἔστι, τῷ καθόλου δὲ γνωρίζω καὶ τὸ τοιόνδε σχῆμα, ὅπερ πρότερον μὲν ἑώρων, νῦν δὲ οὐχ ὁρῶ. εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ γνωρίζονται τῷ καθόλου λόγῳ, ἐπειδὴ καὶ ἡ ὕλη καθόλου ἐστίν, ἵνα μήτις λέγῃ ὅτι εἰ τῷ καθόλου γνωρίζονται, ἔστι δὲ καὶ ἡ ὕλη καθόλου, διὰ τί οὐ καὶ ταύτῃ γνωρίζομεν αὐτά;

1036a 8. ἐπήγαγεν "ἡ δὲ ὕλη ἄγνωστος καθ' αὑτήν." εἰ δ' αὐτὴ ἄγνωστός ἐστι, πῶς ἄλλοις αἰτία γνώσεως γενήσεται; ἡ δὲ ὕλη, φησίν, ἡ μέν ἐστι νοητὴ ἡ δὲ αἰσθητή, αἰσθητὴ μὲν οἷον ξύλον καὶ ἁπλῶς ὅση κινητή, νοητὴ δὲ ἡ ἐν τοῖς κύκλοις ὑπάρχουσα, μὴ ᾗ δὲ αἰσθητοῖς· ἡ γὰρ διάστασις τοῦ κύκλου, ὃν χωρίσασα ἡ διάνοια τῆς ὕλης παρ' ἑαυτῇ ἔχει, ὕλη μέν ἐστι τοῦ τοιούτου κύκλου, ἀλλ' οὐκ αἰσθητὴ ἀλλὰ νοητή. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται τὸν λόγον καί φησι "πῶς μὲν οὖν ἔχει περὶ μέρους καὶ ὅλου καὶ προτέρου καὶ ὑστέρου εἴρηται."

1036a 13. "πρὸς δὲ τὴν ἐρώτησιν — ἡ ὀρθή." ἔτι τὸν περὶ τοῦ ὅλου καὶ μέρους λόγον γυμνάζει καί φησιν, ὅταν τις ἔρηται πότερον τὸ ζῷον καὶ ἡ ὀρθὴ γωνία καὶ ὁ κύκλος πρότερον ἢ εἰς ἃ διαιροῦνται, τουτέστιν ἢ τὰ μόρια αὐτῶν (εἰς γὰρ τὰ μόρια αὐτοῦ τὸ ζῷον καὶ ὁ κύκλος καὶ ἡ ὀρθὴ γωνία διαιρεῖται) — ὅταν οὖν τις ἔρηται πότερον τὰ ὅλα ἐστὶ πρότερα ἢ τὰ μόρια εἰς ἃ διαιροῦνται καὶ ἐξ ὧν εἰσίν, ἀνάγκη ἀπαντᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι "ὅτι οὐχ ἁπλῶς," τουτέστιν ἀνάγκη πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν ἀποκρίνεσθαι ὅτι τὸ μέρος οὐχ ἁπλῶς καὶ μοναχῶς λέγεται ἀλλὰ πολλαχῶς. εἰ γὰρ τὸ μέρος τοῦ εἴδους λέγεις, πρότερόν ἐστι τοῦ ὅλου, ὡς πολλάκις εἴρηται· εἰ δὲ τοῦ συνθέτου τοῦ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ὕστερον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῦ σαφοῦς χάριν προείρηται· αὐτὸς δὲ πάλιν τὸν τρόπον καθ' ὃν δεῖ ἀποκρίνεσθαι ὑφηγεῖται, λέγων "εἰ μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ ψυχὴ τὸ ζῷον," τουτέστιν, εἰ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ τὸ κατὰ τὸ εἶδος ζῷον, ἤτοι εἰ μέν ἐστιν ἡ ψυχὴ τὸ τοῦ ζῴου εἶδος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ζῴῳ· εἰ δὲ μή ἐστιν ἡ ψυχὴ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἀλλ' ἔστι τὸ ζῴῳ εἶναι τὸ ἔμψυχον, ἢ εἰ μηδὲ τὸ ἔμψυχόν ἐστι τὸ ζῴῳ εἶναι, ἀλλ' ἔστιν ἕκαστον ἡ ἑκάστου ψυχή, καὶ κατὰ ταύτην εἰδοποιεῖται, οἷον ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὁ ἵππος ὁμοίως κατὰ τὴν οἰκείαν, καὶ ὅλως ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν· ὡσαύτως καὶ εἰ ἔστιν ὁ κύκλος τὸ κύκλῳ εἶναι καὶ ἡ ὀρθὴ τὸ ὀρθῇ εἶναι — εἰ δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει,

1036a 19. "τὶ μὲν καὶ τινὸς φατέον ὕστερον, οἷον τῶν ἐν τῷ λόγῳ," τουτέστι τὶ μὲν μέρος καὶ

2. εἰσὶν] ἔστιν *M*. ‖ 11. lege αἰσθητοί. ‖ 15. λόγον om *A*. ‖ 17. πρότερα *A*. ‖ 20. τουτέστιν — 21. ἁπλῶς om *M*. ‖ 22. ante πρότερόν add ὅτι *MBr*. ‖ 25. καὶ om *S*. ‖ ἡ om *MBr*. ‖ 27. post εἶναι ζῴῳ add εἶναι *Br*, om *A*, ind *M*. ‖ δὲ om *A*. ‖ 28. ἡ om *A*. ‖ 30. οἰκείαν] οὐσίαν *MBr*. ‖ 32. τινὸς *A* τίνος *Br*.

τίνος χρὴ λέγειν ὕστερον, τί δὲ οὐχ ὕστερον ἀλλὰ πρότερον τοῦ ὅλου; τί μὲν οὖν, φησί, τῶν ἐν τῷ λόγῳ. λόγον δὲ ἐνταῦθα οὐ τὸ εἶδος λέγει, ἀλλὰ παραδόξως τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. τούτων οὖν τῶν ἐν τῷ λόγῳ τί φατέον ὕστερον τοῦ ὅλου; καὶ τοῦ ὅλου δὲ οὐχ ἁπλῶς· οὐ γὰρ καὶ τοῦ κατὰ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τοῦ τινὸς καὶ συνθέτου, οἷον τῆς τινὸς ὀρθῆς τῆς μετὰ τῆς ὕλης. ὥσπερ γὰρ ὀρθή ἐστι τὸ εἶδος τῆς ὀρθῆς, οὕτως ἐστὶν ὀρθὴ καὶ ἡ μετὰ τῆς ὕλης ἤτοι ἡ χαλκῆ. οὐ μόνον δὲ πάλιν ἡ μετὰ τῆς ὕλης ὀρθή ἐστιν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ταῖς γραμμαῖς ταῖς καθέκαστα· καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν καθέκαστα τούτων τῶν γραμμῶν περιεχομένη γωνία ὀρθή ἐστιν. ἡ μὲν οὖν μετὰ τῆς ὕλης γωνία ἢ σφαῖρα ἢ ὅ τι ἂν εἴη τῶν μορίων αὐτῆς προτέρα ἐστίν, ἡ δὲ ἄνευ ὕλης τῶν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ὑστέρα, τῶν δὲ ἐν τοῖς καθέκαστα μορίων προτέρα. ἔστω δὲ ἐπὶ ἀνθρώπου σαφὲς τὸ λεγόμενον. ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ εἶδος ἄνθρωπος τοῦ μὲν ζῴου καὶ πεζοῦ καὶ δίποδός ἐστιν ὕστερος, τῆς δ' ἐν ἐμοὶ χειρὸς καὶ ποδὸς πρότερος· ὁμοίως ὁ μὲν κατὰ τὸ εἶδος κύκλος τοῦ μὲν σχήματος καὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν τοιούτων ὕστερος, τῶν δὲ τμημάτων τοῦ χαλκοῦ [καὶ] κύκλου καὶ ἁπλῶς τῶν μερῶν αὐτοῦ πρότερος. οὕτω μὲν δεῖ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπαντᾶν, ἁπλῶς δὲ καὶ ἀδιορίστως λέγοντι ὅτι τὸ μέρος πρότερον ἢ τὸ ὅλον οὐδαμῶς ἀποκριτέον. εἰπὼν δὲ ὅτι εἰ μὲν ἔστιν ἡ ψυχὴ ζῷον, τὰ μέρη αὐτῆς φατέον πρότερα τοῦ ζῴου καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα εἴρηται, τὴν ἀπόδοσιν τοῦ μέν συνδέσμου ποιεῖται λέγων "εἰ δὲ μή ἐστιν ἡ ψυχὴ ζῷον," ὡς εἶναι τὴν τοῦ λόγου συνέχειαν τοιαύτην· εἰ μέν ἐστιν ἡ ψυχὴ ζῷον, τὰ μέρη αὐτῆς φατέον πρότερα τοῦ ὅλου, εἰ δὲ μή ἐστιν ἡ ψυχὴ ζῷον, ἤτοι τὸ κατὰ τὸ εἶδος ζῷον, καὶ οὕτω τὰ μὲν φατέον τῶν μερῶν πρότερα, τὰ δ' οὐ φατέον· ὁποῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ τῶν ζῴων εἶδος, τὰ μέρη αὐτοῦ πρότερα ἔσονται τῆς αὐτοῦ ὁλότητος.

(11) "ἀπορεῖται δ' εἰκότως — συνειλημμένου." ἐπειδὴ πολλαχοῦ περὶ 1036a 26.
μέρους καὶ ὅλου τὸν λόγον ποιούμενος ἔλεγεν ὡς τὰ μὲν τοῦ εἴδους μέρη πρότερά ἐστιν αὐτοῦ, τὰ δὲ τοῦ συνθέτου ὕστερα, λέγει ὡς εἰκότως ἂν ἀπορήσειε καὶ ποῖα τοῦ εἴδους μέρη καὶ τοῦ συνθέτου. τὸ γὰρ συνειλημμένον τοῦ συνθέτου ἐστὶ δηλωτικόν. ἐπειδὴ γάρ, ὡς πολλάκις εἴπομεν, οἱ ὁρισμοὶ τῶν εἰδῶν εἰσίν, ἀγνοούμενα τίνα ἐστὶ τὰ τούτων μέρη οὐκ ἂν εἴη ὁρίσασθαι· ὥστε εἰ μὴ ᾖ φανερὸν ποῖά ἐστι μέρη ὡς ὕλη καὶ ποῖα οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὁ λόγος τοῦ πράγματος ἔσται φανερός. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι "ὅσα μὲν ἐπιγίνονται ἐφ' ἑτέρων τῷ εἴδει," τουτέστιν ἐν

1. τίνος] τίνα *A*. || post ὅλου add δῆλον *M*. || 4. καὶ post γὰρ om *M*. || 5. ὥσπερ — 6. ὕλης om *M*. || 6. ἡ χαλκῆ] τῆς χαλκῆς *M*. || 7. ἡ om *A*. || 10. ὑστέρα] ἑτέρα *A*. || 11. ἔστω] οὕτω *M*. || 14. [καὶ] omittendum c. *S*. || 16. διορίστως *Br*. || λέγοντι] λέγειν *A*. || 21. τὸ post ἤτοι om *MBr*. || 26. post ἀπορήσειε adde τις. || 29. ὥστε εἰ μὴ ᾖ *AS*, ὡς μὴ εἶναι *M*. || 30. ante οὐδὲ add ὥστε *M*. || 31. τουτέστιν om *M*.

διαφόροις εἴδεσιν, οἷον ἡ σφαῖρα καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ξύλῳ καὶ λίθῳ καὶ χρυσῷ καὶ ἐν μολίβδῳ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς διαφέρουσι τῷ εἴδει, τούτων τῶν ἐφ' ἕτερα τῷ εἴδει ἐπιγινομένων φανερά ἐστι τὰ ὡς ὕλη μέρη· ὁ γὰρ χαλκὸς καὶ τὸ ξύλον οὐκ ἔστι τῆς οὐσίας τοῦ κύκλου ἢ τῆς σφαίρας, τουτέστιν οὐκ ἔστι τῶν συνιστώντων τὸν κατὰ τὸ εἶδος κύκλον διὰ τὸ χωρίζεσθαι αὐτὸν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων, τοῦ δὲ σχήματος καὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ ὅλως τῶν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ συνιστώντων οὐδαμῶς χωρίζεται. ὅσα μὲν δὴ χωρίζεται καὶ ἐν διαφέρουσι τῷ εἴδει ὑποκειμένοις γίνεται, τούτων δῆλά ἐστι τὰ ὡς ἐν ὕλῃ μέρη. ὅσα δὲ μὴ χωρίζεται ἀλλ' ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς γίνεται, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος ἀεὶ ἐν ὀστοῖς καὶ σαρξὶ καὶ ἐν νεύροις, καὶ ὁ ἵππος παραπλησίως, καὶ ἁπλῶς τὰ ζῷα, τούτων οὐκ ἔστι προφανῆ τίνα τὰ ὡς ἐν ὕλῃ μέρη. καὶ ἐπὶ τούτων οὖν, φησίν, οὐδὲν κωλύει ὁμοίως ἔχειν τῷ κύκλῳ· ὥσπερ γὰρ ὁ χαλκὸς καὶ τὸ ξύλον οὐδέν εἰσι τῆς τοῦ κατὰ τὸ εἶδος κύκλου οὐσίας, οὕτως οὐδ' αἱ σάρκες καὶ τὰ νεῦρα τῆς κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ἵππου οὐσίας εἰσίν· ὥσπερ γὰρ κἂν οἱ κύκλοι πάντες ἦσαν χαλκοῖ καὶ μὴ ἐνεδέχετο ἐν ἄλλῳ ὑποκειμένῳ τὸ τοῦ κύκλου εἶδος γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ ἐν χαλκῷ ἦν, ἐφαίνετο ἂν χαλκὸς ὅτι τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐστὶ διὰ τὸ μὴ ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι, ὅμως οὐκ ἂν ἦν οὐδὲ τότε ὁ χαλκὸς τῆς οὐσίας αὐτοῦ, εἴπερ οὐδὲ νῦν ἐστί, κἂν χαλεπὸν ἦν καὶ οὐ ῥᾴδιον τὸ χωρίσαι τοῦτον ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ· νῦν γὰρ τοῦτο ὁρατόν ἐστιν, λέγω δὴ τὸ χωρίζειν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ· οὕτω καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος, εἰ καὶ ἀεὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς γίνεται, ὅμως οὐδέν ἐστι τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ καὶ αἱ σάρκες. καὶ ὃ μὲν εἰπεῖν βούλεται τοῦτό ἐστιν, αὐτὸς δὲ οὐ κατὰ ἀπόφασιν τὸν λόγον προήνεγκεν, ἀλλὰ κατ' ἐρώτησιν, λέγων, οἷον τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος ἀεὶ ἐν σαρξὶ γίνεται καὶ ὀστοῖς· ἆρ' οὖν ἐστὶ ταῦτα μέρη τοῦ εἴδους καὶ τοῦ λόγου; καὶ ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων
1036b 5. "ἢ οὔ," τουτέστιν ἢ οὐκ εἰσὶ μέρη αὐτοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ὕλη εἰσίν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐπιγίνεσθαι τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος, ὥσπερ τοῦ κύκλου, ἀδυνατοῦμεν χωρίσαι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο μέν, λέγω δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, χωρίζειν τῇ ἐπινοίᾳ τῶν σαρκῶν καὶ ὀστῶν ἐνδέχεται, ἄδηλον δέ ἐστι πότε χωρισθήσεται (οὐ γάρ ἐστι δῆλον ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κύκλου), ἀποροῦσί τινες, λέγων τινὰς τοὺς Πυθαγορείους, καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ τοῦ τριγώνου καὶ τῆς γραμμῆς, λέγοντες ὡς οὐ χρὴ ταῦτα γραμμαῖς ὁρίζεσθαι καὶ λέγειν, κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, ἢ τρίγωνον τὸ ὑπὸ τριῶν γραμμῶν, ἢ πάλιν γραμμή ἐστι μῆκος συνεχὲς ἐφ' ἓν διαστατόν· ἡ γὰρ γραμμὴ τῷ τε κύκλῳ καὶ

1. ἡ] ἐν *M.* ‖ 1. 2. καὶ ἐν μολίβδῳ om *M.* ‖ 3. ὕλης *M.* ‖ 6. αὐτῶν *M.* ‖ 7. ὅσα μὲν δὴ χωρίζεται om *M.* ‖ 9. τοῖς et ἐν ante ὀστοῖς et ante νεύροις om *MBr.* ‖ 11. κωλύειν *A.* ‖ 14. post κἂν adde εἰ. ‖ χάλκινοι *A.* ‖ 15. γίνεσθαι *MBr.* ‖ 17. ὁ om *MBr.* ‖ οὐδὲν *M.* ‖ ἦν *A*, ἐστι *MBr.* ‖ 29. τριγώνου καὶ] καιροῦ ἐπὶ *A.*

τῷ τριγώνῳ ὡς ὕλη ὑπόκειται, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ συνεχὲς τῇ γραμμῇ, ὥσπερ καὶ αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὁ χαλκὸς τῷ ἀνδριάντι· εἰ οὖν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν ὀστῶν καὶ σαρκῶν μὴ ὁριζόμεθα διὰ τὸ εἶναι μέρη ὑλικά, οὐδ' ἄρα τὸν κύκλον καὶ τὸ τρίγωνον διὰ τῆς γραμμῆς ὁρίζεσθαι χρή, οὔτε τὴν γραμμὴν διὰ τοῦ συνεχοῦς, καὶ διὰ τοῦτο, λέγω δὴ τὸ λέγειν ὅτι ἡ γραμμὴ καὶ τὸ συνεχὲς ὡς ὕλη ἐν τῷ τριγώνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς εἰσίν, ἀνάγουσι ταῦτα πάντα εἰς τοὺς ἀριθμούς, διὰ τὸ ἀΰλους αὐτοὺς εἶναι καὶ μὴ ἔχειν ὑποκείμενόν τι ὡς ὕλην, ἀλλ' αὐτοὺς καθ' αὑτοὺς εἶναι, καί φασιν ὅτι ὁ λόγος τῆς γραμμῆς ἐστὶν ὁ τῆς δυάδος· ἐπειδὴ γὰρ δυάς ἐστι τὸ πρῶτον διαστατόν (εἰς πρώτην γὰρ τὴν δυάδα ἡ μονὰς διέστη, καὶ οὕτως εἰς τὴν τριάδα καὶ τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς), εἴπερ ὁριζόμεθα, φασί, τὴν γραμμήν, οὐ χρὴ λέγειν αὐτὴν ποσὸν ἐφ' ἓν διαστατόν, ἀλλὰ γραμμή ἐστι τὸ πρῶτον διαστατόν· τὸ γὰρ πρῶτον οὐχ ὡς ὕλη ἐστὶ καὶ ὑπόκειται τῇ γραμμῇ, ὥσπερ τὸ συνεχές. καὶ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων οἱ μέν φασιν ὅτι ἡ αὐτογραμμὴ ἤτοι τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς, ὅπερ ἐστὶν ἕτερον παρὰ τὰς καθ' ἕκαστα γραμμάς, ἡ δυάς ἐστιν, οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ αὐτογραμμὴ ἡ δυάς, ἀλλ' αὐτογραμμή ἐστι τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς. καί φασιν οἱ οὕτω λέγοντες ὅτι τινὰ μέν τό τε εἶδος καὶ τὸ οὗ ἐστὶν εἶδος ταὐτά ἐστιν, οἷον ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ Σωκράτης, οὗ ἐστὶν εἶδος ὁ ἄνθρωπος, ταὐτόν εἰσι, καὶ ἡ αὐτοδυὰς καὶ ἥδε ἡ δυάς, ἧς ἐστὶν εἶδος ἡ αὐτοδυάς, ταὐτά ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῆς γραμμῆς τοῦτο οὐ συγχωροῦσιν, ἀλλὰ τὴν μὲν γραμμὴν τήνδε τὴν μερικὴν εἶναι γραμμὴν λέγουσιν, τὸ δὲ εἶδος αὐτῆς μὴ εἶναι γραμμὴν ἀλλὰ δυάδα. καὶ ἐνίσταται εὐθὺς πρὸς τὸν λέγοντα λόγον μὴ εἶναι γραμμὴν τὴν ὡς εἶδος γραμμήν, ἀλλὰ δυάδα, λέγων "συμβαίνει δὴ ἓν τῶν πολλῶν εἶδος εἶναι," τουτέστιν 1036*b* 17.
ἐκ τούτου τοῦ λόγου συμβαίνει ἓν εἶδος εἰδικώτατον πολλῶν καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει εἶναι· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "ὧν τὸ εἶδος φαίνεται ἕτερον·" ἡ γὰρ αὐτὴ δυάς ἐστι τῶν κατὰ μέρος γραμμῶν, ἔστι δὲ ἡ αὐτὴ εἶδος καὶ τῶν κατὰ μέρος δυάδων, αἱ δὲ μερικαὶ γραμμαὶ καὶ δυάδες διαφέρουσι τῷ εἴδει· ἐστὶν ἄρα ἓν εἶδος δύο διαφερόντων τῷ εἴδει. εἰ δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐκ ἔσται ἡ αὐτὴ δυὰς εἶδος καὶ τῶν μερικῶν ἀνθρώπων καὶ ἵππων καὶ βοῶν καὶ ἁπλῶς ἁπάντων; τίς γὰρ ἡ ἀποκλήρωσις δυοῖν μὲν εἶναι εἶδος διαφερόντοιν τῷ εἴδει, τῶν δὲ ἄλλων μὴ εἶναι; ὥστε συμβαίνει ἐκ τούτου ἓν πάντων εἶναι εἶδος καὶ μὴ εἶναι πολλὰς ἰδέας, καὶ ἔσονται πάντα ἓν καὶ μιᾶς φύσεως οἵ τε ἄνθρωποι καὶ οἱ ἵπποι καὶ τὰ ἄλλα πάντα· ὧν γὰρ τὸ εἶδος ἕν, καὶ ἡ φύσις αὐτῶν μία.

1. ὥσπερ om *A* in lac. ‖ 5. λέγω δὴ τὸ om *M*. ‖ 6. ἐν] εἰς *A*. ‖ 14. ἤτοι] τουτέστι *M*. ‖ 14.15. ἕτερον] ἕκαστον *M*. ‖ 17. τινὰ *AMS*, κοινὰ *Br*. ‖ 26. post ἐστι adde εἶδος e *S*. ‖ 30. εἶναι] οὖσαν *A*. ‖ τῷ εἴδει *A*, τὸ εἶδος *MBr*.

1036b 21. "ὅτι μὲν οὖν ἔχει — ἀνάγειν οὕτω." συμπεραίνεται τὰ πολλάκις ῥηθέντα καί φησιν, ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ ἀπορίαν τὰ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς καὶ διὰ τίνα αἰτίαν, εἶπε γὰρ διὰ τί ἐπὶ μὲν τῆς συλλαβῆς λαμβάνομεν τὰ στοιχεῖα ἐπὶ δὲ τοῦ κύκλου τὰ τμήματα οὐδαμῶς, καὶ ἄλλα ἄττα εἴρηται. τὸ δὲ πάντα ἀνάγειν καὶ ἰδέας ποιεῖν χωρίζοντας τὴν ὕλην περίεργον. ἐπ' ἐνίων γὰρ φανερὸν ὅτι τόδε ἐν τῷδε ἐστίν, οἷον τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ· τὸ γὰρ τῆς οἰκίας εἶδος ἐν λίθοις καὶ ξύλοις ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ ἀνδριάντος ἐν χαλκῷ, ἀλλ' οὐ χωριστὰ αὐτὰ καθ' αὑτά. καὶ τοῦτο ὁμολογοῦσι καὶ οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι. εἰ δὲ τοῦτο, τίνος ἕνεκα αὐτῶν μὲν ἰδέαι οὐκ εἰσίν; τὸ δ' "ἴσως" πρόσκειται διὰ φιλόσοφον εὐλάβειαν, ἢ ὅτι τοῦτο δείξει μετ' ὀλίγον, λέγω δὲ τὸ μὴ εἶναι ἰδέας, ἢ καὶ διὰ τὰ προδεδειγμένα ἐν τῷ μείζονι ἄλφα καὶ τοῖς ἐφεξῆς. εἰπὼν δὲ ὅτι ἔνια τάδε ἐν τῷδε ἐστιν,
1036b 24. ἐπήγαγεν "ἢ ὡδὶ ἔχοντα·" ἡ γὰρ τοιαδὶ σύνθεσις τῶν λίθων καὶ τὸ ὡδί πως ἔχειν ἀλλὰ μὴ ὡδί ἐστιν ἡ οἰκία. ταῦτα εἰπὼν αἰτιᾶται τὸν νεώτερον Σωκράτην ὡς οὐ καλῶς ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς κατασκευάζοντα τὸ εἶναι ἰδέας. νεώτερον δὲ Σωκράτην ἢ τὸν Πλάτωνα λέγει, ἤ, ὃ καὶ μᾶλλον, τὸν ὁμώνυμον τῷ τοῦ Πλάτωνος διδασκάλῳ Σωκράτην. ποιεῖται γάρ τινα Σωκράτην ὁ Πλάτων προσδιαλεγόμενον μετὰ τοῦ γηραιοῦ Σωκράτους. οὗτος δὲ ὁ Σωκράτης ἀπό τινος ἀληθοῦς κατασκευάζειν ἐπειρᾶτο ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος ἄνευ μερῶν ὑλικῶν· ἔλεγε γὰρ ὅτι ὥσπερ ἄνευ χαλκοῦ καὶ ἄνευ λίθου καὶ ξύλου δύναται εἶναι κύκλος, οὕτως καὶ ἄνθρωπος χωρὶς σαρκῶν καὶ ὀστῶν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ κύκλου τοῦτο ἀληθὲς ὅτι οὐκ ἔστιν ὡρισμένον τοῦτο τὸ ὑποκείμενον τῷ κύκλῳ, ἀλλὰ πέφυκε τὸ τοιοῦτον σχῆμα γίνεσθαι καὶ ἐν χρυσῷ καὶ ἐν ξύλῳ καὶ ἐν παντὶ στερεῷ σώματι, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἀληθές· ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν κύκλον ὅλως ἄνευ σώματος, κἂν εἰ ἐν παντὶ στερεῷ καὶ οὐχ ὡρισμένῳ πέφυκε γίνεσθαι σώματι, οὕτως οὐδ' ἄνθρωπον ἄνευ σαρκῶν καὶ ὀστῶν ἐν ὑποστάσει δύναταί τις εὑρεῖν, ἀλλὰ χωρίζει μὲν αὐτὸν ἡ ἐπίνοια ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, ὥσπερ καὶ τὸν κύκλον, ἐν ὑποστάσει δὲ ὡς ὁ 'Αλέξανδρος οὐ δύναται εἶναι, ἀλλ' εἰ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα αὐτὸν ἀποσυλᾷ, ἀλλ' οὖν πάλιν μετὰ σαρκὸς καὶ ὀστῶν περιφαντάζεται αὐτόν. οὐκ ἔστιν οὖν, φησίν, ὅμοιον τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλου παρὰ τοῦ νεωτέρου Σωκράτους λεγόμενον καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ζῴου· αἰσθητὸν γάρ τι τὸ ζῷον καὶ ἄνευ κινήσεως (λέγει δὲ κίνησιν τὴν ὕλην) καὶ ὑποκειμένου οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἤτοι οὐκ ἔστι τὸ αἰσθητὸν ζῷον οἷον ἂν καὶ εἴη ἄνευ τοῦ ὑποκειμένου ὁρίσασθαι, εἴπερ τις ἀκριβῶς ὁρίζοιτο· ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔστιν αὐτοζῷον, ὡς δέδεικται καὶ δειχθήσεται, ἀλλὰ πᾶν ζῷον ὑπαρ

3. post γὰρ add ὅτι *A*. ‖ 4. *et caetera quae dicta sunt S*. ‖ 7. αὐτ om *M*. ‖ 9. post πρόσκειται add εἰπεῖν *A*. ‖ 10. δὴ *MBr*. ‖ 15. τῷ om *A*. ‖ 23. ἀνθρώπου om *M*. ‖ 28. αὐτὸν scr. c. *S*, αὐτῶν *AMBr*. ‖ 31. ὑποκείμενον *A* *Br*. ‖ 32. post ὑποκειμένου add καὶ ὕλης *A*, om *MSBr*.

ξιν ἔχον αἰσθητόν ἐστιν (τὸ γὰρ καθόλου ζῷον οὐκ ἐν ὑπάρξει, ἀλλ' ἐπινοίᾳ), πῶς ἂν ζῷον αἰσθητὸν ἄνευ ὕλης ὁρισθείη; ἀλλὰ τὰ μὲν καθόλου χωρὶς ὕλης ὁρίζεται ἅτε ἐπινοίᾳ ὄντα, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα οὐδαμῶς δύναται. διὰ δὲ τοῦ "αἰσθητὸν 1036b 28. γάρ τι τὸ ζῷον καὶ ἄνευ κινήσεως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι" δηλοῖ τὸ πᾶν ζῷον αἰσθητόν ἐστι, πᾶν δὲ ζῷον αἰσθητὸν οὐ δύναται ὁρισθῆναι ἤτοι ὕπαρξιν ἔχειν ἄνευ σαρκῶν καὶ ὀστῶν· οὐ δύναται οὖν ζῷον αἰσθητὸν ἄνευ τῶν μερῶν αὐτοῦ ἐχόντων πως ἢ εἶναι ἢ ὅλως ὁρισθῆναι. εἰπὼν δὲ τὸ "ἄνευ τῶν μερῶν ἐχόντων πως," ἐξηγεῖται τίνος ἕνεκε τὸ πῶς προσέθηκε λέγων "οὐ γὰρ πάντως τοῦ ἀνθρώπου μέρος χείρ." οὐ γὰρ εἰ καὶ κατεξηραμμένη ἐστὶ καὶ ὅλως ἀκίνητος λεχθείη ἂν αὐτοῦ μέρος, ἀλλὰ τότε λεχθήσεται αὐτοῦ μέρος ὅταν τὸ ἔργον αὐτῆς ἀποτελῇ· τὸ δ' ἔργον αὐτῆς ποιήσει καὶ μέρος τοῦ ἀνθρώπου λεχθήσεται ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, ὅταν δὲ μὴ ἔχῃ ἀλλ' ἔστιν οἷον ἄψυχος, οὔτε τὸ ἔργον αὐτῆς ποιήσει οὔτε μέρος λεχθήσεται.

"περὶ δὲ τὰ μαθηματικὰ — ἡμικύκλια." εἰπὼν πρότερον ὅτι ἐπὶ μὲν τῷ 1036b 32. τῆς συλλαβῆς λόγῳ λαμβάνεται τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ μὴ εἶναι ὕλης μέρη ἀλλ' εἴδους, ἐπὶ δὲ τοῦ κύκλου οὐ λαμβάνεται τὰ ἡμικύκλια, ὅτι ἔνυλά εἰσι καὶ μέρη ὕλης, συνεῖδεν ἔνστασίν τινα δυναμένην πρὸς τὸν λόγον φέρεσθαι, ἣν παρατίθησι καὶ λύει. ἔφθημεν δὲ ἡμεῖς εἰπόντες ὅτε περὶ τῆς συλλαβῆς ἔλεγεν, ὅπως τὰ μὲν ἡμικύκλια ὕλης εἰσὶ μέρη, τὰ δὲ στοιχεῖα οὐκ εἰσίν· καὶ οἶμαι καὶ ταῦτα ἐκείνοις ἔδει συντάττεσθαι, καὶ ἴσως ὑπὸ μὲν Ἀριστοτέλους συντέτακται (ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ τῶν ἄλλων αὐτοῦ πραγματειῶν εὑρίσκεται τοιοῦτόν τι πεποιηκὼς ὁποῖα ἐνταῦθα φαίνεται), ὑπὸ δὲ τοῦ Εὐδήμου κεχωρίσθαι. ἔστι δὲ ἡ ἔνστασις τοιαύτη· διὰ τί οὐκ εἰσὶν οἱ λόγοι τῶν ἡμικυκλίων ἤτοι τὰ ἡμικύκλια μέρη τοῦ λόγου τοῦ κύκλου; οὐ γάρ ἐστιν αἰσθητά, ὡς ὁ χαλκὸς καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ αἱ σάρκες, ἵνα ὡς ὕλης μέρη ταῦτα λέγηται. εἰ δ' οὐκ εἰσὶν ὑλικά, διὰ τί οὐκ ἐν τῷ τοῦ κύκλου λόγῳ ἐλήφθη; καὶ λύει ταύτην λέγων "ἢ οὐδὲν διαφέρει;" κἄν 1036b 35. τε γὰρ αἰσθητά ἐστι τὰ ἡμικύκλια κἄν τε μὴ αἰσθητά, ὕλης εἰσὶ μέρη καὶ ὕλη· οὐ γὰρ πᾶσα ὕλη αἰσθητή. οὐδὲ πάλιν μόνων τῶν αἰσθητῶν ἐστὶν ὕλη, ἀλλ' ἔστι καὶ ὕλη μὴ αἰσθητή, ἔστι καὶ ὕλη μὴ αἰσθητῶν, καὶ οὐδὲν κωλύει μὴ αἰσθητῶν ὄντων τῶν τμημάτων εἶναι αὐτῶν ὕλην οὐκ αἰσθητήν. καὶ ἁπλῶς παντός, ὃ μή ἐστι τί ἦν εἶναι καὶ εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτό, ἔστι τούτου ὕλη· ὥστε δῆλον ἐκ τούτου ὅτι καὶ ὁ καθόλου ἄνθρωπος, ἐπειδὴ μή ἐστι καθ' αὑτόν, ἔστι καὶ αὐτοῦ ὕλη, ἀλλὰ νοητή· ἡ μὲν γὰρ τῶν ὑλῶν αἰσθητή ἐστιν ἡ δὲ νοητή· ὥστε δῆλον ὅτι τοῦ μὲν καθ-

3. δὲ ante τοῦ om *A*. ‖ 4. τι om *MBr*. ‖ δηλοῦν *A*. ‖ τὸ πᾶν] ὅτι πᾶν coni. *Hk*. ‖ 7. δὲ τὸ] δὲ διὸ *A*. ‖ 8. ante μέρος add τὸ *M*. ‖ 14. ἡμίκυκλα *A*. ‖ 16. καὶ om *M*. ‖ 17. σύνοιδεν *M*. ‖ 18. ὅτε scripsi c. *S*, ὅτι *AMBr*. ‖ 26. 27. κἄν τε — κἄν τε] ἄν τε — εἴ τε *M*. ‖ 27. μὴ] οὐκ *M*. ‖ 28. μόνον *ABr*.

ὅλου κύκλου τὰ ἡμικύκλια οὐκ ἔσται μέρη ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται. [ὁ μὲν γὰρ καθόλου κύκλος ἤτοι τὸ εἶδος τοῦ κύκλου τὸ νοητὸν ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, ὁ δὲ καθ' ἕκαστα κύκλος μέρη ἔχει καὶ διαστατόν ἐστιν.] πῶς δὲ τὰ ἡμικύκλια, κἂν νοητὰ ᾖ, ὕλη εἰσίν, εἴπομεν ἱκανῶς, ὅτι ἡ διάστασις, ἣν ὅτι ἔχει νοοῦμεν, ὕλης ἐστίν· τὸ γὰρ εἶδος ἀδιάστατον καὶ ἀμερές, τὴν δὲ διάστασιν ἔχει διὰ τὴν ἐν ᾗ ἐστὶν ὕλην. ἐκ πάντων δὲ δῆλόν ἐστιν ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἐστὶν ἡ πρώτη, τουτέστι τὸ εἶδος, τὸ δὲ σῶμα ὕλη. περὶ δὲ τούτων ἀκριβῶς ἐρρέθη ἐν τῷ β' τῶν περὶ Ψυχῆς, ὅτι τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ὕλη, ἡ δὲ ψυχὴ εἶδος, ὁ δὲ καθόλου ἄνθρωπός ἐστι τὸ ζῷον τὸ ἐξ ἀμφοῖν, τοῦ τε καθόλου σώματος καὶ τῆς καθόλου
1037*a* 7. ψυχῆς. Σωκράτης δὲ καὶ Κορίσκος, φησίν, εἰ μέν ἐστι καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἶδος αὐτοῦ καὶ εἰδοποιεῖται κατ' αὐτήν, ἔσται διττὸν ζῷον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἤτοι ἐξ εἴδους καὶ ὕλης· καὶ οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐροῦσι τὸν Σωκράτην ὡς ψυχήν, τουτέστιν ὡς εἶδος, ἀφορῶντες εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μόνην, οἱ δὲ ἐροῦσιν αὐτὸν ὡς τὸ σύνολον, ἤτοι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀποβλέποντες εἰς ἀμφότερα.
1037*a* 9. "εἰ δὲ ἁπλῶς ἡ ψυχὴ ἥδε καὶ σῶμα τόδε," τουτέστιν εἰ δέ τις τὴν τοῦ Σωκράτους ψυχὴν οὐκ εἶδος τοῦ Σωκράτους λέγει ἁπλῶς, [ἀλλὰ ἁπλῶς λέγει Σωκράτην οὐ Κορίσκον] ὡς ἔχει ἡ καθόλου ἀνθρώπειος ψυχὴ πρὸς τὸ καθόλου ἀνθρώπειον σῶμα, ἔχει καὶ ἡ καθ' ἕκαστα πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον. εἰ μὲν οὖν ἐστὶν εἶδος τοῦ καθόλου ἀνθρωπείου σώματος ἡ καθόλου ἀνθρώπειος ψυχή, ἔσται καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους ψυχὴ πρὸς τὸ τοῦ Σωκράτους σῶμα εἶδος. εἰ δὲ μὴ ἐστὶν ἡ καθόλου ἀνθρώπειος ψυχὴ τοῦ καθόλου ἀνθρωπείου σώματος εἶδος, οὐδ' ἡ καθ' ἕκαστα τοῦ καθ' ἕκαστα. ἐπεὶ δὲ τῆς φυσικῆς ἐστὶ τὸ περὶ τῶν ἐνύλων εἰδῶν θεωρεῖν, ἀλλ' οὐ τῆς προκειμένης πραγματείας, αὐτὸς δὲ δι' ὅλου τοῦ βιβλίου περὶ τῶν ἐνύλων εἰδῶν τὴν σκέψιν ἐποιήσατο, ὥσπερ ἑαυτῷ ἀπολογίαν πο-
1037*a* 10. ριζόμενός φησι "πότερον ἔστι τι παρὰ τὴν ὕλην τῶν τοιούτων οὐσιῶν ἄλλη," τουτέστι παρὰ τὴν ἔνυλον οὐσίαν ἤτοι παρὰ τὸ ἔνυλον εἶδος, καὶ δεῖ ζητεῖν τοιαύτην οὐσίαν οἷον ἀριθμούς, λέγει δὲ ἀριθμοὺς τὰς ἰδέας, "ἤ τι τοιοῦτον," καί φησιν ὅτι ὕστερον ἐπισκεψόμεθα περὶ τούτου· καὶ ζητήσει καὶ ἐν τῷ παρόντι βι-

1. post μέρη quae exciderunt suppleri possunt e *S* *neque in ratione eius accipientur, sed singulorum circulorum partes sunt, ut dictum est.* || ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται om *M*. || ὁ μὲν γὰρ — 3. ἐστιν om *S*, inter lineam inserit *A*, nec videntur ad textum pertinere. || 4. ᾖ *A*, εἴη *MBr*. || 7. δὲ τούτων] δὴ τούτων *MBr*. || 8. π. Ψυχ. II, 1. 2. || 9. τὸ ante ἐξ om *MBr*. || 10. αὐτοῦ om *M*. || 11. ἤτοι] καὶ *M*. || 16. λέγει ἁπλ.] λέγοι ἁπλ. *M*. || ἀλλὰ — 17. Κορίσκον om *S*, inter lineam scripsit *A2*, λέγει Σωκράτην οὐ Κορίσκον om *M*, non videntur ad textum pertinere. || 18. τὸν καθ' ἕκαστον *ABr*. || 22. ἐπεὶ δὲ] ἐπεὶ *M*, ἐπειδὴ *Br*. || 26. τι *AM*, fort. τις. || 26. τὸ *A*, τὴν *M*.

βλίῳ, ζητήσει δὲ μάλιστα καὶ ἐν τῷ Μ. διὰ γὰρ τὸ γνῶναι, φησίν, εἴτε εἰσὶν εἴδη παρὰ τὰ ἔνυλα εἴδη εἴτε μή, περὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν, λέγων αἰσθητὰς οὐσίας τὰ ἔνυλα εἴδη, πειρώμεθα διορίζειν. οὐ γὰρ τῆς προκειμένης καὶ πρώτης φιλοσοφίας ἐστὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων θεωρεῖν, ἀλλὰ τῆς φυσικῆς καὶ δευτέρας φιλοσοφίας ἡ περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας. οὐ μόνον γὰρ τοῦ φυσικοῦ ἐστὶ τὸ περὶ τῆς ὕλης θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ἐνύλου εἴδους, καὶ μάλιστα, ὡς ἐν τῷ Β τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ἔγνωμεν. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὁρισμῶν φησί, πῶς ἐστὶ μέρη τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ πῶς εἷς ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ἐκ πλειόνων ὑπάρχων· ἐκ γὰρ γένους καὶ διαφορῶν· δῆλον γὰρ ὅτι ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα, οἷον τὸ ὁριστόν, ἕν ἐστι, καὶ αὐτὸς εἷς ἐστίν. πᾶν δὲ πρᾶγμα ἔχον μέρη δῆλον ὡς ἐνόντι αὐτό ἐστιν ἕν. περὶ τούτων δὴ σκεπτέον ὕστερον, καὶ ἐρεῖ περὶ τούτου πρὸ πάντων, ὅσον οὔπω.

ταῦτα εἰπὼν ἀνακεφαλαιοῦται τὰ διὰ πλειόνων λεχθέντα καί φησι "τί μὲν 1037*a* 21.
οὖν ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι," ὅτι ἐστὶν ἡ συγκατατεταγμένη τοῖς καθέκαστα οὐσία καὶ συνηρημένως νοουμένη, καὶ πῶς αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἔστιν, εἴρηται καθόλου περὶ παντός, "καὶ διὰ τί — ὁριζομένου," ὡς ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ἐλέγομεν, τῶν δ' οὔ, ὡς ἐπὶ τοῦ κύκλου· καὶ ὅτι ἐν τῷ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους λόγῳ τὰ ὡς ὕλη μόρια οὐκ ἐνέσται, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· οὐ γάρ εἰσιν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ σάρκες καὶ ὀστᾶ, οὐδὲ γάρ εἰσιν ἐκείνης τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ μόρια, ἀλλὰ τῆς συνόλου, λέγω δὴ τῆς συνθέτου τῆς ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. τῆς δὲ συνθέτου οὐσίας τρόπον μέν τινα ἔστιν ὁρισμός, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστιν· κατὰ μὲν γὰρ τὴν ὕλην τὴν ἐν αὐτῇ, οἷον σαρκῶν καὶ ὀστῶν καὶ νεύρων, οὐκ ἔστιν, ἀόριστον γὰρ ἡ ὕλη, τῶν δ' ἀορίστων οὐκ ἔστιν ὁρισμός, κατὰ δὲ τὴν πρώτην οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος ἔστιν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Σωκράτης ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἔστι δὲ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἔσται καὶ τοῦ Σωκράτους τρόπον τινά. εἰπὼν δὲ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην οὐσίαν ἔστιν, τί ἐστιν ἡ οὐσία ἐπήγαγεν· "ἡ οὐσία γάρ ἐστι τὸ εἶδος τὸ ἐνόν," ἴσον 1037*a* 29.
λέγων, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἡ πρώτη οὐσία ἢ τὸ εἶδος τὸ ἐνυπάρχον τῇ ὕλῃ. τὸ δὲ μεταξὺ τεθέν, "οἷον ἀνθρώπου ὁ τῆς ψυχῆς λόγος," τοιοῦτον ἂν εἴη, τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ὁ λόγος τῆς ψυχῆς ἤτοι αὐτὴ ἡ ψυχή ἐστιν· ἐξ ἧς ψυχῆς καὶ τῆς ὕλης ἡ σύνολος καὶ σύνθετός ἐστιν οὐσία. παράδειγμα δὲ τοῦ ἐκ τῆς ὕλης παρέθετο τὴν κοιλότητα· ἐκ ταύτης γάρ, φησί, καὶ τῆς ῥινὸς ἡ σιμὴ ῥίς, καὶ ὅλως ἡ σιμότης ἐν τῇ ῥινί ἐστιν. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω ὅτι τῆς συνόλου οὐσίας εἴρηται ὅτι

2. παρὰ om *M.* ‖ εἴτε] τε *M.* ‖ 5. post οὐσίας fort. addendum θεωρία. ‖ 7. Φυσ. II, 1, 2. ‖ 8. ὁρισμοῦ] ὁριστοῦ *MBr.* ‖ ὁ om *MBr.* ‖ 10. πᾶν] πῶς *M Br.* ‖ 11. ἐνοῦν τι *MBr.* ‖ 12. post ὅσον οὔπω videtur aliquid excidisse, *ut quae hactenus indiscussa fuerint S.* ‖ 20. συνόλου fort. *A*, συνόδου *MS Br.* ‖ 26. post τί add δὲ *MBr.* ‖ 29. ἐστιν om *A.* ‖ 30. συνόλη *A.*

ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς καὶ μεταξὺ πολλὰ ἐπεμβαλὼν ἐπάγει νῦν τὴν αἰτίαν
1037a 31. τοῦ ὅπως οὐκ ἔστι τῶν συνθέτων ὁρισμός, λέγων "δὶς γὰρ ἐν τούτοις ὑπάρξει ἡ ῥίς," τουτέστιν εἴρηται ἡμῖν καὶ περὶ τῶν συνθέτων ὅτι εἰ ἔστι τούτων ὁρισμός, συμβαίνει δὶς τὸ αὐτὸ λέγειν. ἐν δὲ τῇ ῥινὶ τῇ σιμῇ ἢ τῷ Καλλίᾳ ἔνεστι καὶ ὕλη καὶ εἶδος· ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς αὐτοῖν· συμβήσεται γὰρ δὶς τὸ αὐτὸ λέγειν. οὐ μόνον δὲ περὶ τούτων εἴρηται, ἀλλ' ὅτι καὶ ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αὐτῷ ἐπί τινων ταὐτόν ἐστιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἐξηγεῖται τίς
1037b 3. ποτέ ἐστιν ἡ πρώτη οὐσία, φάσκων "λέγω δὲ πρώτην ἣ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι ὑποκειμένῳ ὡς ὕλῃ." ὅταν μὲν γὰρ εἴπω ἄνθρωπον λευκόν, εὐθὺς ἄλλο ἐν ἄλλῳ ὑποκειμένῳ λέγω, καὶ ἔστιν ὡς μὲν ὑποκείμενον καὶ ὕλη ὁ ἄνθρωπος ἢ τὸ ξύλον, ὡς δ' ἐν ὑποκειμένοις τούτοις τὸ λευκόν· ὅταν δ' εἴπω ἄνθρωπον, οὐκ ἄλλο ἐν ἄλλῳ λέγω, ἀλλὰ λέγω πρᾶγμα καθ' αὑτὸ δυνάμενον εἶναι καὶ ὄν. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν οὐσιῶν ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ἐστὶ ταὐτόν· ὅσα δὲ ὡς ὕλη ἢ ὡς συνειλημμένα τῇ ὕλῃ, οὐ ταὐτό. ὡς ἐν ὕλῃ δὲ ἢ ὡς ἐν συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ τῷ Σωκράτει ἐστὶ τὸ μουσικόν· ὡς ὕλη γὰρ ὑπόκειται ὁ Σωκράτης τῷ μουσικῷ. καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ Σωκράτης καὶ τὸ μουσικὸν καθ' αὑτὸ μὲν οὐκ εἰσὶ ταὐτόν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ.

1037b 8. (12) νῦν δὲ λέγωμεν — ὁρισμοῦ μὴ εἴρηται." εἰπὼν πρὸ ὀλίγου ὅτι "ἐπὶ δὲ τῶν ὁρισμῶν πῶς μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ καὶ διὰ τί εἷς λόγος ὁ ὁρισμός, δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἕν, τὸ δὲ πρᾶγμα τίνι ἓν μέρη γε ἔχον σκεπτέον ὕστερον," νῦν περὶ τούτου τὴν ζήτησιν ποιεῖται, λέγων ὅτι ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς (λέγοι δ' ἂν ἀναλυτικὰ τὸ Β τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν), ἐπειδὴ οὖν ἐν ἐκείνοις τὴν περὶ ὁρισμῶν ζήτησιν οὐ τελείαν πεποιήκαμεν, ὅπερ ἐν ἐκείνοις μὴ εἴρηται, νῦν λέγωμεν· ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἀξία ζητηθῆναι ἀπορία καὶ μὴ ζητηθεῖσα, εἰ νῦν λεχθείη, προὔργου καὶ μέγα συντελέσει τοῖς περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους λόγοις. ἡ δὲ ἀπορία, φησίν, ἐστί, διὰ τί ποτε τὸ ὁριστόν, οὗ τὸν λόγον φαμὲν εἶναι ὁρισμόν, ἐκ πλειόνων ὂν ἕν ἐστιν ἀλλ' οὐ πολλά. οἷον ἔστω, φησί, τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸς τὸ ζῷον δίπουν, διὰ τί δὴ τὸ ζῷον δίπουν ἕν ἐστι καὶ οὐ δύο, καὶ τί τὸ ταῦτα ἑνοῦν καὶ ἓν αὐτὰ ποιοῦν· ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, φησί, καὶ λευκὸν πολλά ἐστιν ὅταν ᾖ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ μὴ ὑπάρχῃ τὸ λευκὸν ἐν

1. νῦν om *M.* || 4. δὲ *AS*, γὰρ *MBr.* || 7. αὐτῷ *A*, αὐτοῦ *MBr.* || post ὥσπερ add καὶ *MBr*, sed addendum est καὶ ante ἐξηγεῖται, *porro S.* || 9. εἶναι om *A.* || post εἶναι adde καὶ e *S.* || 12. καθ' αὑτὸ *AS*, ἐπὶ τὸ αὐτὸ *M.* || 14. ὕλη ἢ] ἐν ὕλῃ *M.* || 18. λέγω *A.* || ὁρισμοῦ μὴ] ὁρισμῶν *A.* || Arist. p. 1037a 17. || 19. καὶ om *M.* || ὁ de coni. addidi. || 22. λέγοι *Br*, λέγει *AM.* || 25. μεγάλα *MBr.* || 27. ὁριστόν] ὡρισμένον *M.* || ὂν om *Br.*

τῷ ἀνθρώπῳ μηδὲ μετέχῃ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος. ὅταν δὲ μετέχῃ τοῦ λευκοῦ καὶ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῷ τὸ λευκὸν καὶ πάθῃ τι καὶ ποιωθῇ ὑπ' αὐτοῦ, τότε ἓν καὶ γίνεται καὶ ἔστιν ὁ λευκὸς ἄνθρωπος, οὐ καθ' αὑτὸ δὲ ἀλλ' ᾗ πεποίωται. ἐνταῦθα δ' οὐ μετέχει τὸ ζῷον τοῦ δίποδος, ἵνα ᾖ τὸ ζῷον δίπουν ἕν. εἰ δὲ λέγοι τις μετέχειν αὐτοῦ, μεθέξοι ἂν καὶ τοῦ πολύποδος καὶ ἔσονται ἅμα τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ· ὁμοίως εἰ μετέχοι τὸ ζῷον τοῦ θνητοῦ, μετέχοι ἂν καὶ τοῦ ἀθανάτου, ὅπερ ἀδύνατον τὸ τἀναντία ἐν τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. "αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναντίαι, αἷς 1037b 20.
τὸ γένος διαφέρει," τουτέστιν αἷς διαιρεῖται τὸ γένος. ἢ γένος ἐνταῦθα λέγει ἂν τὸ εἶδος, καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι αἱ διαφοραί, αἷς τὰ εἴδη διαφέρει, ἐναντίαι εἰσίν. πολλαχοῦ δὲ αὐτῷ σύνηθες τὸ τὰ εἴδη γένη λέγειν. ἐνστὰς οὖν ὅτι τῶν διαφορῶν ἐναντίων οὐσῶν οὐ μετέχει τὰ γένη, λύει τοῦτο κατὰ ἀντιπαράστασιν, λέγων "εἰ δὲ καὶ μετέχει," ὃ δὴ ἐλλιπῶς λίαν εἴρηται· ἐξ ὧν δὲ ἐπάγει τοῦτο οἶμαι βούλεται λέγειν. εἰ δέ τις φῇ, ἀλλ' οὐ μετέχει τὸ γένος τῶν ἐναντίων διαφορῶν, ἀλλὰ τοῦ πεζοῦ καὶ τοῦ δίποδος καὶ τοῦ ἀπτέρου, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ἐναντία, εἰ δὴ τούτων μετέχει, ὁ αὐτὸς πάλιν λόγος, εἴπερ αἱ διαφοραὶ πλείους, διὰ τί ταῦθ' ἓν ἀλλ' οὐ πολλά; εἰ γὰρ εἰκός ἐστι λέγειν ὅτι διὰ τὸ ἐνυπάρχειν τῷ γένει εἰσὶν ἕν, συμβήσεται τῷ λόγῳ τούτῳ πᾶν τὸ ἐν ᾧ ὑπάρχει τινὰ μετὰ τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτῷ εἶναι ἕν, καὶ ἔσται ὁ οἶνος καὶ ὁ ἀμφορεὺς ἕν, καὶ ὁ μέδιμνος καὶ οἱ πυροί. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ' εἴπερ ἕν ἐστι τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καὶ τὸ ἄπτερον, διὰ τὸ ἐνυπάρχειν αὐτὰ τῷ ζῴῳ, ἔσται τὸ ζῷον ἓν καὶ μετὰ πάντων τῶν ἄλλων διαφορῶν, καὶ οὕτως ἔσται πάντα ἕν. ἵνα δὲ μή τις εἴπῃ ὅτι ἀλλ' οὐκ ἔσται τὸ ζῷον καὶ πεζὸν καὶ δίπουν ἕν, ἐπήγαγε τὸ "δεῖ δέ γε ἓν εἶναι 1037b 24.
ὅσα ἐν τῷ ὁρισμῷ." ὁ γὰρ ὁρισμὸς λόγος τίς ἐστιν εἷς καὶ μιᾶς οὐσίας. εἰ δὲ οὗ ὁ ὁρισμός ἐστιν ἕν τί ἐστι καὶ τόδε τι σημαίνει, ὥσπερ λέγομεν· τὸ γὰρ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ συγκατατεταγμένη φύσις ἑκάστοις, ἧς ἐστὶν ὁ ὁρισμός, τόδε τί ἐστι καὶ ἕν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ λόγος αὐτῆς εἷς ἐστίν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δεῖ καὶ τὰ ἐν τῷ λόγῳ ἓν εἶναι. ἀλλὰ δεῖ πάλιν μικρόν τι παρεκβάντας ὑπομνῆσαι ἡμᾶς περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ καθόλου εἴδους. ἰστέον δὴ ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ εἶδος ταὐτόν ἐστι, πλὴν οὐχ ὡς νοεῖται καὶ ἔστιν, ἀλλὰ νοεῖται μὲν ἄλλο τι παρὰ τὰ ὑπ' αὐτὸ ἄτομα, ἐν αὐτοῖς δέ ἐστι κατατεταγμένον καὶ οὐδέποτε χωρὶς αὐτῶν ἐστίν, ἢ ὅλως χωρὶς ὕλης· ὁ δὲ ὁρισμός ἐστιν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ εἴδους. καὶ περὶ μὲν τούτων ταῦτα προϋπομνησθῆναι ἡμᾶς χρή· αὐτὸς δὲ οὑτωσὶ τὴν ἀπορίαν θεὶς καὶ τὴν λύσιν ἀσαφῶς καὶ λίαν μεμελανωμένως ἐπαγαγών, διὰ τὸ καὶ

8. post τουτέστιν add ἐν *M*. || 10. εἴδη om *A*. || 15. post εἴπερ add εἰσὶν *M*. || 20. 21. πάντων] πασῶν? || 22. δεῖ δέ γε ἓν εἶναι] δεῖ δέ γε εἰδέναι *M*, δεῖ λέγειν ἓν εἶναι *Br*. || 24. οὗ conieci secutus *S At si substantia, cuius est definitio, aliquid unum est.* εἷς pro οὗ *AMBr*. || ὁ om *MBr*. || ante ἕν add καὶ *MBr*. || 25. ὁ om *MBr*. || 30. κατεσταγμένον *A*.

ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν περὶ Ψυχῆς ταύτην λελυκέναι, μετὰ πολλὰ καὶ ἐνταῦθα σαφῶς λύσας οὐ δοκεῖ λελυκέναι. ὅμως ὅπως καὶ ἐνταῦθα ταύτην λύει, κἂν μὴ δοκῇ, τὴν λέξιν ἐπερχόμενοι λέξομεν. οὐδὲν δὲ ἴσως χεῖρόν ἐστι καὶ νῦν διὰ βραχέος ὑπομνῆσαι τὴν ταύτης λύσιν· ἴσμεν γὰρ ὡς οὐδεὶς εὖ ἔχων ζητήσειε διὰ τί ἕν ἐστιν ὅ τε χαλκὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σφαῖρα· ἡ γὰρ ἐν τῷ χαλκῷ σφαῖρα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀλλ' ἢ στρογγύλος χαλκός, καὶ ἔστιν ὁ μὲν χαλκὸς ὡς ὕλη, τὸ δὲ στρογγύλον ὡς εἶδος, πέφυκε δὲ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἓν εἶναι μηδενὸς συνεχίζοντος αὐτά· τοῦτο γάρ ἐστι τῇ ὕλῃ τὸ ὕλῃ εἶναι καὶ τῷ εἴδει τὸ εἴδει, ἵνα ὅταν ᾖ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ὃ πέφυκε δέχεσθαι, εὐθὺς ἑνοῦσθαί τε ᾖ καὶ ἓν εἶναι. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν, λέγω δὴ γένους καὶ διαφορῶν· εἴρηκε γὰρ ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ, εἴ τι μέμνημαι, ὅτι πᾶσαι αἱ πρὸ τῆς τελευταίας διαφορᾶς διαφοραὶ μετὰ τοῦ γένους ὕλῃ ἀναλογοῦσιν, εἶδος δέ ἐστιν ἡ τελευταία διαφορά, οἷον τὸ ζῷον λογικὸν ὕλη ἐστὶ τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους, ὁμοίως καὶ τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶδος, πέφυκε δὲ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἓν εἶναι, διὰ τοῦτο ἕν εἰσιν. ὅτι δὲ ἡ τελευταία διαφορά ἐστι τὸ εἶδος, τὰ δὲ πρὸ αὐτῆς ὕλη, καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐρεῖ. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τὸ μὲν ζῷον πεζὸν ὕλη ἐστί, τὸ δὲ δίπουν εἶδος. ἀλλ' ἡ μὲν λύσις, ἥν, ὡς εἴπομεν, ἐπάξει μέν, οὐ δοκεῖ δέ, αὕτη ἐστίν. ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἰτέον.

1037b 27. "δεῖ δ' ἐπισκοπεῖν — ὁρισμῶν," τουτέστιν ὅπως οἱ ἐκ διαιρέσεως ὁρισμοὶ γίνονται. οὐδὲν γάρ, φησίν, ἐν τῷ ὁρισμῷ πλὴν τὸ πρῶτον λεγόμενον γένος καὶ ἡ διαφορά. δεῖ δὲ προσυπακούειν τοῦ τελευταία, ἵνα ᾖ λέγων ὅτι ἐν τῷ ὁρισμῷ ἤτοι ὁ ὁρισμὸς καὶ ἔτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ δηλούμενον εἶδος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ πρῶτον γένος καὶ ἡ τελευταία διαφορά. οἷον ὁ ὡς εἶδος ἄνθρωπος τὸ ζῷόν ἐστι καὶ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τὰ δ' ἄλλα τῷ ζῴῳ ἐχόμενα (ἔστι δὲ ταῦτα τὸ λογικὸν ζῷον καὶ τὸ θνητόν) γένη εἰσίν. εἰ δὲ τὰ γένη ὕλη εἰσὶν ἢ ἀνάλογόν γε ὕλῃ, τὸ μὲν ζῷον λογικὸν θνητόν εἰσιν ὕλη καὶ γένος, τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶδος. καὶ ὅρα ὅπως διὰ τούτων αἰνιγματωδῶς τὴν τῆς ἀπορίας εἴρηκε λύσιν. εἰ γὰρ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ὅτε εἰσίν, ὑφ' αὑτῶν πεφύκασιν ἑνοῦσθαι καὶ ἓν

1. ἐν om *MBr.* ‖ π. Ψυχ. II, 2. ‖ μετὰ — 2. λελυκέναι om *M*, καὶ ἐνταῦθα om *Br.* ‖ 2. ὅπως καὶ] καὶ ὅπερ *M.* ‖ 4. ὡς om *M.* ‖ 7. 8. συνεχίζοντος *MBr*, συνηχίζοντος *A*, *nulla re ipsas divellente S.* ‖ 9. τε ᾖ] εἶναι *A.* ‖ 11. Ἀναλ. ὕστ. II, 13.? ‖ 12. τοῦ om *MBr.* ‖ 14. πέφυκε — 15. τὸ εἶδος om *M Br.* ‖ 16. αὐτῆς] αὐτῶν *MBr.* ‖ ante καὶ αὐτὸς add ὡς *MBr.* ‖ 19. ἐπισκοπεῖν] σκοπεῖν *A.* ‖ post ὁρισμῶν add *Ad quaestionem eiusque solutionem redit aitque disputandum esse primum de definitionibus conficiendis per divisiones S.* ‖ 20. 21. καὶ ἡ διαφορὰ — 23. πρῶτον γένος om *M Br.* ‖ 23. ὁ ὡς scripsi c. *S*, ὁ εἰς *A*, εἰς *MBr.* ‖ 25. γένει *MBr.* ‖ τὰ om *MBr.*

γίνεται, ἔστι δὲ ὕλη μὲν τὸ ζῷον λογικὸν θνητόν, εἶδος δὲ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἢ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἓν ἂν εἶεν καὶ ταῦτα ἀλλ' οὐ πολλά. καὶ ὅρα τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀγχίνοιαν, ὅπως ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν λύσιν ἡμῖν τῆς ἀπορίας σκιωδῶς ἐμφαίνει καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν γενῶν καὶ διαφορῶν ὅπως χρὴ ποιεῖσθαι ἀπαγγέλλει καὶ θαυμαστῶς ἀνακαλύπτει. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ εἶδος οὐκ ἄλλο τι ἐστὶν ἀλλ' ἢ τὸ πρῶτον γένος, πρῶτον γένος λέγων τὸ ζῷον, ἔσω γὰρ ἐπὶ τούτου ὁ λόγος, ὡς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ λογικοῦ ζῴου καὶ τοῦ λογικοῦ καὶ θνητοῦ ζῴου, καὶ ταῦτα γὰρ γένη ἐστὶν ἀλλ' ἐχόμενα καὶ μετὰ τὸ πρῶτον· τοῦτο δὴ εἰπὼν ἐπὶ παραδείγματος σαφηνίζει τὸ λεγόμενον, οἷον τὸ πρῶτον γένος ἐστὶ τὸ ζῷον, τὸ δ' ἐχόμενον καὶ ὡς εἰπεῖν μετὰ τοῦτο τὸ ζῷον δίπουν, τὸ δ' ἔτι μετὰ ταῦτά ἐστι τὸ ζῷον δίπουν ἄπτερον· εἰπὼν δὲ τὰ τρία τὸ πεζὸν καὶ δίπουν καὶ ἄπτερον λέγει, ὁμοίως δὲ κἂν διὰ πλειόνων κἂν δι' ἐλαττόνων λέγηται, ἢ καὶ ὅλως διὰ δυοῖν· τουτέστιν εἰ μέν εἰσι πλείονα τὰ λεγόμενα, τὸ πρῶτον γένος [καὶ] μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς ἐστὶ τὸ εἶδος, εἰ δὲ δύο, καὶ οὕτω τὸ μὲν ἔσται γένος τὸ δὲ διαφορὰ καὶ εἶδος, οἷον εἰ ἕτερόν ἐστι τὸ ζῷον δίπουν, τὸ μὲν ζῷον ἔσται γένος, τὸ δὲ δίπουν διαφορὰ καὶ ὅλως εἶδος. ταῦτα εἰπὼν ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον καί φησιν "εἰ οὖν τὸ γένος ἁπλῶς μή ἐστι παρὰ τὰ ὡς γένους εἴδη," τουτέστιν εἰ τὸ ζῷον 1038a 5.
μή ἐστι παρὰ τὰ εἴδη αὐτοῦ αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ χωριστόν, ὡς οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι ἔλεγον, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἐστίν, ὡς οὗτος καὶ ἡ ἀλήθεια βούλεται· ἢ κἂν εἰ χωριστόν ἐστιν, ὅμως ὡς ὕλη ἐστίν, καὶ σαφηνίζει αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματος, ὅπως ὡς ὕλη τὸ γένος ἔστιν· ἡ μὲν γὰρ φωνὴ γένος ἐστὶ καὶ ὕλη, αἱ δὲ διαφοραὶ μετ' αὐτῆς εἰσὶ τὰ εἴδη, εἴδη δὲ φωνῆς τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ στοιχεῖα, τό τε ἄλφα καὶ βῆτα καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ εἴδη τῆς φωνῆς ὡς ἐξ ὕλης αὐτῆς καὶ διαφορᾶς ὄντα· κατὰ διαφορὰς γάρ τινας καὶ αὐτὰ ἐκφωνεῖται· εἰ δὴ τὸ γένος ὡς ὕλη ἐστίν, εἶδος δὲ ἡ διαφορά, φανερὸν ἄρα ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος. εἰ δὲ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος αὐτοφυῶς ἕν εἰσιν, ἔστι δ' ὁ λόγος καὶ ὁ ὁρισμὸς γένος καὶ διαφορὰ ἤτοι ὕλη καὶ εἶδος, δῆλα ἄρα ἡμῖν ἐστὶν ὅπως τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἕν ἐστι καὶ οὐ πολλά. οὕτως δὴ τὴν ἀπορίαν λύσας, καὶ ὡς συμπέρασμα, ὡς οἶμαι, τῆς λύσεως ἐπαγαγὼν τὸ "φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος," ὡς εἰ ἔλεγεν ὅτι φα- 1038a 8.
νερόν ἐστιν ὅπως τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἕν ἐστιν, ὅτι γένος ἐστὶ καὶ διαφορὰ ἤτοι ὕλη καὶ εἶδος, τρέπεται καὶ ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὅπως δεῖ τὰς τῶν γενῶν καὶ

1. 2. post δεκτικόν adde e *S satis intelligitur, quomodo animal rationis compos mortale mentis ac scientiae capax.* ‖ 2. ἢ] καὶ *ABr.* ‖ ἓν ἂν εἶεν καὶ ταῦτα om *A.* ‖ 5. ἐπαγγέλλει *MBr.* ‖ 10. ἔτι] ὅτι *A.* ‖ 13. καὶ om *S.* ‖ 15. ἕτερόν vel omittendum c. *S*, vel scribendum ἕν. ‖ 19. εἰ om *A.* ‖ 23. καὶ post γὰρ om *MBr.* ‖ 26. 27. ἕν εἰσιν *AMS*, ἔνεισιν *Br.* ‖ 27. fort. δῆλον. ‖ 32. τρέπεται] τρέχεται *A*1, ἔρχεται *A*2.

διαφορῶν ποιεῖσθαι διαιρέσεις, λέγων "καὶ δεῖ διαιρεῖσθαι τὴν τῆς διαφορᾶς διαφοράν," ἴσον λέγων τῷ ὅτι εἰ μέλλοιμεν μετὰ τοῦ πρώτου γένους καὶ τῆς τελευταίας διαφορᾶς τοὺς ὅρους ποιεῖσθαι, δεῖ διαιρεῖν τὰς διαφορὰς εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν διαφοράς, ᾗ διαφοραί εἰσιν· οἷον εἰ τὸ ζῷον διαιρεῖται εἰς ὑπόπουν καὶ ἄπουν, τὸ ζῷον ὑπόπουν δεῖ διαιρεῖν εἰς τὴν οἰκείαν διαφοράν, ᾗ ὑπόπουν ἐστί, καὶ μὴ λέγειν ὡς τοῦ ὑπόποδος τὸ μὲν πτερωτόν ἐστι τὸ δὲ ἄπτερον, εἰ μέλλομεν καλῶς διαιρεῖν. οὐ γάρ εἰσι τοῦ ὑπόποδος αὗται διαφοραί. ἀλλὰ δεῖ διαιρεῖν αὐτὸ ᾗ ὑπόπουν ἐστὶ καὶ λέγειν ὅτι τοῦ ὑπόποδος τὸ μέν ἐστι σχιζόπουν τὸ δὲ ἀσχιστόπουν, αὗται γάρ εἰσιν αἱ ποδὸς διαφοραί· ἡ γὰρ σχιζοποδία ποδότης τίς ἐστιν, ὡς καὶ τὸ λογικὸν ζῷον ζῷόν τι. ὅμως διὰ τὸ ἀδυνατεῖν ἐνίους καὶ μὴ δυναμένους συνορᾶν τὰς ἑκάστου διαφοράς, ποιοῦσι τοῦτο, λέγω δὴ τὸ διαιρεῖν αὐτὰ εἰς τὰς μὴ οἰκείας. δεῖ δὴ τὸ ὑπόπουν, κἂν εἴ τι ἄλλο ἐστί, διαιρεῖν εἰς τὰς οἰκείας, μέχρις ἂν ἔλθῃ εἴς τινα ἀδιάφορα, ἅπερ μηκέτι δύναται τέμνεσθαι εἰς ἑτέρας διαφοράς. καὶ τότε ἔσονται τοσαῦτα εἴδη ποδὸς ὅσαιπερ αἱ τελευταῖαι διαφοραὶ τοῦ ὑπόποδος καὶ μὴ τεμνόμεναι εἰς ἄλλας. εἰ γάρ, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ γένος μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς ἐστὶ τὸ εἶδος, δηλονότι ὅσαι αἱ τελευταῖαι διαφοραὶ τυγχάνουσι, καὶ τὰ ὑπόποδα ζῷα ἴσα ἔσται αὐτοῖς· καὶ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι ἡ τελευταία διαφορά ἐστιν ἡ τοῦ πράγματος οὐσία καὶ ὁ ὁρισμός, καὶ ταύτην μόνην χρὴ καὶ τὸ γένος εἰς τοὺς ὁρισμοὺς παραλαμβάνειν, εἰ μὴ μέλλοιμεν τὸ αὐτὸ πλεονάκις λέγειν καὶ ἀδολεσχεῖν. εἰ γὰρ τὰ μερικώτερα συνεισφέρει τὰ καθολικώτερα καὶ ταῦτα τοῖς μερικωτέροις ἕπεται, ὁ εἰπὼν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν καὶ θνητὸν λέγει, ὥσπερ ὁ εἰπὼν ἄνθρωπον καὶ ζῷον· εἰ δὲ τοῦτο, οὐ χρὴ λέγειν ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· συμβαίνει γὰρ λέγειν ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν λογικὸν θνητόν. καὶ πάλιν εἴ τις ὁριζόμενος λέγει ζῷον ὑπόπουν δίπουν, ἔδει εἰπεῖν μόνον ζῷον δίπουν· προσθεὶς δὲ καὶ τὸ ὑπόπουν οὐκ ἄλλο τι ἔφη ἀλλ' ἢ ζῷον πόδας ἔχον δύο πόδας ἔχον. ἀλλὰ κἂν τὸ δίπουν διέλῃς, εἰς τὸ σχιζόπουν φέρε καὶ ἄσχιστον, καὶ ἐρεῖς ζῷον ὑπόπουν δίπουν σχιζόπουν, τοῦτο λέγεις ὅτι ζῷον πόδας ἔχον, δύο πόδας ἔχον, σχιστοὺς πόδας ἔχον· καὶ ὁσάκις ἂν τὴν διαφορὰν τῶν διαφορῶν εἴπῃ, τοσαυτάκις συμβαίνει καὶ ὑπόπουν λέγειν καὶ δίπουν καὶ τὰ λοιπά.

1038*a* 25. "ἐὰν μὲν δὴ — καὶ ἡ οὐσία." εἰπὼν ὅτι τὸ γένος μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς ἐστὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία εἴ τις καλῶς διαιρεῖ, πάλιν λέγει ὡς εἰ γένηται

2. τῷ] τὸ *A*. || 7. δεῖ om *A*. || 13. διάφορα *M*. || 15. ἀλλήλας *M*. || 17. καὶ εἰ] εἰ δὴ *M*. || 24. συμβαίνει — 25. θνητόν. καὶ] δὶς γὰρ εἴρηται τὸ λογικὸν θνητόν. καὶ *M*. || 26. post ἔδει add γὰρ *M*. || 27. ἔφησεν *A*. || ἀλλ' om *A*. || 30. ἐρεῖ *A*, fort. εἴπῃς.

διαφορᾶς διαφορά, τουτέστιν εἰ τὴν διαφοράν τις ᾗ διαφορὰ διαιροίη καὶ εἰς τὰς οἰκείας αὐτῇ διαφοράς, ἡ τελευταία διαφορά, μετὰ τοῦ γένους δηλαδή, ἔσται τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία· εἰ δὲ μὴ καθ' αὑτὸ μηδ' εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς διαιρῇ αὐτὴν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὥστε λέγειν ὅτι τοῦ ὑπόποδος τὸ μέν ἐστι λευκόν, τὸ δὲ μέλαν, τοσαῦται ἔσονται αἱ διαφοραὶ αἱ παραληφθησόμεναι εἰς τὸν τοῦ εἴδους καὶ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ὅσαι ἂν ὦσιν αἱ τομαί. ἔστω δὲ τὸ λεγόμενον σαφὲς ὧδε· εἴ τις τὸν ἄνθρωπον ὁρίσαι βουληθεὶς λέγει ὡς ὁ ἄνθρωπος ἢ ὑπόπουν ἐστὶν ἢ ἄπουν, ἀλλὰ μὴν οὐκ ἄπουν, ὑπόπουν ἄρα· καὶ πάλιν τοῦ ὑπόποδος τὸ μέν ἐστι πτερωτὸν τὸ δ' ἄπτερον, ἀλλὰ μὴν ὁ ἄνθρωπος οὐ πτερωτόν, ἄπτερον ἄρα· πάλιν τοῦ ἀπτέρου τὸ μέν ἐστι δίπουν, τὸ δὲ πολύπουν, ἀλλὰ μὴν ὁ ἄνθρωπος οὐ πολύπουν, δίπουν ἄρα· ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἐστὶ ζῷον ὑπόπουν ἄπτερον δίπουν· φανερὸν οὖν ὅτι τριῶν οὐσῶν διαιρέσεων καὶ τομῶν τοσαῦται καὶ εἰς τὸν ὁρισμὸν παρελήφθησαν διαφοραί, ὥστε καὶ τὸ εἰς τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν παραληφθῆναι τὸ λογικὸν καὶ θνητὸν καὶ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἐκ τοιαύτης γέγονεν αἰτίας. εἰ δὲ καλῶς ἐγένετο ἡ διαίρεσις, ἤρκει τὸ ζῷον καὶ τὸ τοῦ νοῦ δεκτικόν. τὸ δὲ τὸν ὁρισμὸν ἐκ τοῦ γένους εἶναι καὶ τῆς τελευταίας διαφορᾶς δῆλον ἂν εἴη, φησί, κἂν τις μετατάξῃ τοὺς τοιούτους ὁρισμούς, οἷον τὸν τοῦ ἀνθρώπου λέγων ζῷον δίπουν ὑπόπουν· περίεργον γὰρ τὸ ὑπόπουν τοῦ δίποδος λεχθέντος, ἐν γὰρ τῷ δίποδι ἔνεστι τὸ ὑπόπουν. ἵνα δὲ μή τις λέγῃ ὅτι διὰ τὸ δεῖν τάξιν τινὰ ἔχειν τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ καὶ τὸ μὲν δεῖν πρῶτον τάττεσθαι τὸ δὲ μετὰ τοῦτο καὶ ἑξῆς, ἐπὶ τούτῳ συνέβη τὸ περίεργον, ἐπήγαγε τὸ "τάξις δ' οὐκ ἔστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ," οὐδὲ διὰ τοῦτο 1038*a* 33. συνέβη τὸ ἄνευ λόγου· "πῶς γὰρ δεῖ νοῆσαι τὸ μὲν ὕστερον τὸ δὲ πρῶτον." ἐπειδὴ γὰρ τὰ πρὸ τῆς τελευταίας διαφορᾶς ὕλη ἐστίν, ἐν δὲ τῇ ὕλῃ ᾗ ὕλη οὐκ ἔστι τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον (οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ χαλκῷ τῷ ἐν τῷ ἀνδριάντι τὸ μὲν αὐτοῦ χαλκὸς καὶ ἡ ὕλη πρότερόν ἐστι τὸ δὲ ὕστερον), πῶς ἔξεστι λέγειν τὸ ἐν τῷ ὅρῳ τὸ μὲν πρῶτον τὸ δ' εὐθὺς μετ' ἐκεῖνο. οὐκ ἐπὶ τούτῳ δὴ συνέβη τὸ ἄνευ λόγου, ἀλλ' ὅτι ἤρκει ἡ τελευταία διαφορὰ μετὰ τοῦ γένους εἰς τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ οὐκ ἔδει τὸ ὑπόπουν παραλήψεσθαι. συμπεραίνεται λοιπὸν λέγων "περὶ μὲν οὖν — τὴν πρώτην," ἐρεῖ γὰρ πάλιν περὶ αὐτῶν, "ὁποῖοί τινές εἰσιν."

(13) "ἐπεὶ δὲ — ἐπανέλθωμεν." τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὡς οὐδὲν 1038*b* 1. τῶν καθόλου οὐσία ἐστίν· οὔτε γὰρ ὁ καθόλου ἄνθρωπος ἢ ὁ καθόλου ἵππος, οὔτε ἄλλο οὐδέν· ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν διανοίας ἀπόμαξίς ἐστιν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα

7. ὁ om *M.* ‖ 10. πάλιν] πᾶσι *A.* ‖ 11. ἄρα post δίπουν om *M.* ‖ 20. τούτῳ] τοῦτο *M.* ‖ 21. ante τάξις add τὰς *M.* ‖ 22. δεῖ] δὴ *M.* ‖ 25. τὸ ἐν] lege τῶν ἐν. ‖ 30. ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ *A.*

καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένων οὐσιῶν καὶ ὁμοίωμα. καὶ λέγει ὅτι ἐπειδὴ περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ κυρίως ὄντος (τούτου γὰρ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται) ἡ σκέψις ἐστί, πάλιν ἐπανέλθωμεν. καί φησιν ὅτι "λέγεται δ' ὥσπερ τὸ ὑποκείμενον οὐσία" (ὑποκείμενον δ' ἂν εἴη λέγων ἤτοι τὴν προσεχῆ ἑκάστῳ ὕλην, ἢ ὅλως τὴν ὕλην καὶ τὸ σύνθετον οἷον Σωκράτης), ὡς οὖν οὐσία λέγεται τὸ ὑποκείμενον, ὡσαύτως δὲ οὐσία λέγεται καὶ τὸ σύνθετον, οἷον ὁ Σωκράτης, λέγεται δ' οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, λέγεται γὰρ οὐσία καὶ τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι· οὕτω λέγεται οὐσία καὶ τὸ καθόλου, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. καὶ περὶ μὲν τῶν δύο, τοῦ τε τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ ὑποκειμένου εἴρηται, εἴρηται δὲ καὶ ὅτι τὸ ὑποκείμενον διττόν, ἢ τὸ τόδε τι ὄν, ὥσπερ τὸ ζῷον, Σωκράτης, Πλάτων, οὑτοσὶ ὁ ἵππος ὑπόκεινται τοῖς πάθεσι τῷ τε λευκῷ καὶ τῷ θερμῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις· ἢ ἡ ὕλη, ἥπερ ὑπόκειται τῇ ἐντελεχείᾳ καὶ τῷ εἴδει. τὸ δὲ καθόλου, φησίν, ὅπερ τινὲς χωρὶς ὕλης λέγουσι, δοκεῖ τισὶν αἴτιον εἶναι μάλιστα καὶ ἀρχή· διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου, καὶ ἴδωμεν εἰ δυνατὸν εἶναι αὐτὸ ἀρχὴν ἢ ὅλως οὐσίαν. "ἔοικε γὰρ ἀδύνατον οὐσίαν εἶναι ὁτιοῦν τῶν καθόλου." καὶ συλλογίζεται λέγων· ἡ ἑκάστου οὐσία ἴδιός ἐστιν ἑκάστῳ καὶ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καθόλου κοινὸν καὶ πλείοσιν ὑπάρχει (τοῦτο γὰρ λέγεται καθόλου τὸ πεφυκὸς πλείοσιν ὑπάρχειν), τὸ καθόλου ἄρα οὐκ ἔστιν οὐσία. ὅτι δὲ ἡ ἑκάστου οὐσία ἴδιός ἐστιν ἑκάστῳ καὶ ἄλλοις οὐχ ὑπάρχει ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐστίν· εἰ δ' ἦν καὶ τὸ καθόλου οὐσία, ἴδιος ἂν ἦν ἡ οὐσία αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἂν ἦν καὶ ἄλλῳ οὐκ ἂν ὑπῆρχε· νῦν δὲ ὑπάρχει πάνυ πολλοῖς· οὐκ ἄρα ἐστὶν οὐσία ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἀποσυληθεῖσα, ἐν αὐτοῖς δ' οὖσα, ὁμοιότητα δ' οὐδὲν κωλύει ἐν πλείοσιν εὑρίσκεσθαι. ὅλως δὲ τίνος ἂν εἴη τὸ καθόλου
1038b 12. οὐσία; "ἢ γὰρ ἁπάντων ἢ οὐδενός. ἁπάντων δ' οὐχ οἷόν τε·" δέδεικται γὰρ ὅτι ἡ ἑκάστου οὐσία ἴδιός ἐστιν ἑκάστῳ καὶ ἐν ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει. εἰ δὲ τοῦτο, πῶς οἷόν τε τὸ καθόλου, εἴπερ ἐστὶν οὐσία, τὴν τούτου οὐσίαν ἐν Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐν Σωκράτει καὶ ἐν ἄλλοις εἶναι, δεῖ δ' ἐπειδήπερ ἐν τούτοις ἐστίν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἑνὸς οἷόν τε τὴν τοῦ καθόλου οὐσίαν ὑπάρχειν. εἰ γάρ ἐστιν ὁ καθόλου ἄνθρωπος οὐσία καὶ τὸ ἐγκατατεταγμένον τοῖς κατὰ μέρος τί ἦν εἶναι, ὑπάρχει δὲ ἑνί τινι, οἷον φέρε Σωκράτει, ὑπάρξουσι καὶ οἱ ἄλλοι ὅ τε Πλάτων καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Σωκράτει. καίτοι πῶς τοῦτο δύναται καὶ πλασθῆναι τὸ πάντας εἶναι Σωκράτη.

8. 9. τῷ ἀριθμῷ om *M.* ‖ 11. τὸ om *MBr.* ‖ οὑτωσὶν *MBr.* ‖ ὑπόκειται *MBr.* ‖ 14. μάλιστα καὶ ἐπέλθωμεν ἀρχή· διὸ ἐπανέλθωμεν *A.* ‖ 19. ὅτι δὲ ἡ] ἡ γὰρ *M.* ‖ 20. post ἐστίν adde e *S in promptu est intelligere. Alexandri enim substantia propria est Alexandri nec adest cuipiam alteri, sed in ipso inest.* ‖ 22. τις om *M.* ‖ 25. ἑκάστῳ] ἑκάστου *A.* ‖ 27. δεῖ δ'] δεῖ καὶ *A.* ‖ 29. καὶ om *M.* ‖ 30. 31. Σωκράτης *M.*

ἀλλ' ὡς εἴρηται τὸ καθόλου ὁμοιότης τίς ἐστιν ἐπὶ πολλῶν θεωρουμένη. ἔτι οὐσία λέγεται ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ὡς ἐν ταῖς Κατηγορίαις δέδεικται, τὸ δὲ καθόλου καθ' ὑποκειμένου λέγεται, τὸ καθόλου ἄρα οὐκ ἔστιν οὐσία.

ἀλλ' ἆρα, φησίν, οὕτω μὲν τὸν καθόλου ἄνθρωπον οὐκ ἐνδέχεται ὡς τὸ τί ἦν 1038b 16.
εἶναι, ἐνυπάρχει δὲ ἐν τούτοις τὸ καθόλου, οἷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ, οὐσία τις, οἷον τὸ ζῷον. οὐκοῦν δῆλον ὡς ἔστι τις λόγος τοῦ ζῴου· διαφέρει δ' οὐδέν, κἂν μὴ πάντων ᾖ λόγος τῶν εἰς ὁρισμόν τινος παραλαμβανομένων· οὐδὲν γὰρ ἧττον τὸ ζῷον οὐσία ἔσται τινός, οἷον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἵππου, ἐν οἷς ὑπάρχει. εἰ δή ἐστιν ὁ καθόλου ἄνθρωπος οὐσία, διὰ τί οὐκ ἔσται τὸ ζῷον οὐσία; εἰ δ' ἐστὶ τὸ ζῷον οὐσία καὶ ἐνυπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ δὲ οὐσία ἐν ᾧ ἐστὶν οὐκ ἄλλου ἐστὶν [ἢ] οὐσία ἀλλὰ τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν, ἔστιν ἄρα τὸ ζῷον οὐσία τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν, οἷον τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ ζῷον· ὥστε ἔσται οὐσία οὐσίας· ὥστε ἔσται μὲν τοῦ Σωκράτους, ὄντος οὐσίας, οὐσία ὁ καθόλου ἄνθρωπος, καὶ τούτου τὸ ζῷον. εἰ δ' ἔστιν ἐν τῷ ζῴῳ τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ αἰσθητικόν, ἔσονται πάλιν αὐτὰ τοῦ ζῴου ἤτοι οὐσίας οὐσίαι, καὶ πάλιν τὰ ἐν τῷ ἐμψύχῳ ὄντα καὶ αἰσθητικῷ ἔσονται οὐσία τοῦ ἐμψύχου καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ, ἤτοι τῶν οὐσιῶν· ὥστε συμβαίνει σμῆνος οὐσιῶν εἶναι ἐν τῷ Σωκράτει. ὅπερ ἀδύνατον· ἐν ἑκάστῳ γὰρ μία οὐσία ἐστὶν ἡ ἐνοῦσα αὐτῷ· εἰ γὰρ ἡ οὐσία τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ἀλέξανδρός ἐστιν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος πολλοὶ εἶναι οὐ δύναται, οὐδ' ἄρα οὐσίαι ἐν αὐτῷ πολλαὶ ἔσονται. εἰπὼν δὲ ὅτι εἰ ἔστιν ἐν τῷ καθόλου ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον, ἔστι δ' ὁ καθόλου ἄνθρωπος οὐσία, ἔσται ἄρα καὶ τὸ ζῷον οὐσία, κατασκευάζει αὐτὸ λέγων "ἔτι δὲ καὶ ἀδύνατον καὶ ἄτο- 1038b 23.
πον τὸ τόδε καὶ τὴν οὐσίαν," ὥσπερ λέγουσιν οἱ λέγοντες τὸν καθόλου ἄνθρωπον, εἰ ἔστιν ἐκ ζῴου, μὴ εἶναι τὸ ζῷον οὐσίαν καὶ τόδε τι ἀλλὰ ποιόν. εἰ γὰρ τὰ συνιστῶντά τι πρότερά ἐστι τοῦ ὃ συνιστῶσιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατὰ τοὺς λέγοντας οὐσία ὢν συνίσταται ἐκ τοῦ ζῴου, εἴπερ ἐστὶ τὸ ζῷον ποιόν, συμβήσεται τὸ ποιὸν καὶ τὸ συμβεβηκὸς πρότερον εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τοῦ τόδε τι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὔτε γὰρ λόγῳ οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει τὰ πάθη εἰσὶ πρότερα τῆς οὐσίας. συμβήσεται γάρ, εἴπερ εἰσὶ πρότερα αὐτῆς, εἶναι χωρὶς αὐτῆς καθ' αὑτά, ὅπερ ἄλογον· οὐσία ἄρα οὐκ ἔστι ζῷον. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν οὐσία τὸ ζῷον, ἔσται πάλιν οὐσίας οὐσία, καὶ ἁπλῶς ὥσπερ ἐρρήθη. ἢ τὸ "ἔτι δὲ ἀδύνατον καὶ ἄτοπον τὸ τόδε τι καὶ οὐσίαν" οὐκ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀνθρώπου εἴρηται ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μερικοῦ. καὶ εἴη ἂν τὸ

1. ὁμοιότης τίς] ὁμοιότητός *M*. || 2. Κατ. 5. p. 2ª 12. || 5. ἐνυπάρχειν *A Br*. || τούτοις τὸ] fort. τούτοις τοῖς c. *S*. || οἷον ἐν τῷ om *A*. || 10. ἄλλου] ἄλλῳ *M*. || 12. 13. ὥστε ἔσται μὲν scripsi c. *S*, ὥστε ἔστι μὲν *A*, ἔσται μὲν γὰρ *MBr*. || 13. ὄντος addidi e *S*, om *A* in lac., ὄντος οὐσίας om *MBr*. || καθόλου om *M Br*. || 19. πολλαὶ] πολλοὶ *MBr*. || 20. εἰ om *MBr*. || 29. οὐκ ἔστι ζῷον] lege ἐστὶ τὸ ζῷον c. *S*. || 31. οὐσία *MBr*.

λεγόμενον ὅτι ἐπειδὴ ὁ καθόλου ἄνθρωπος δέδεικται μὴ ὢν οὐσία ἀλλὰ ποιόν, ἀδύνατον τὸν Σωκράτην ἐκ τοῦ καθόλου εἶναι ἀνθρώπου, τουτέστι τὴν οὐσίαν ἐκ μὴ οὐσίας. οἶμαι δὲ ἄμεινον τὸ πρότερον· ἔτι γὰρ περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν καθόλου
1038b 29. ἄνθρωπον οὐσίαν ὁ λόγος ἐστίν. "ἔτι τῷ Σωκράτει οὐσίᾳ ὄντι ἐνυπάρξει οὐσία, ὥστε δυοῖν ἔσται ὁ Σωκράτης οὐσία," ἤτοι δύο ἔσονται ἐν τῷ Σωκράτει οὐσίαι, ὅπερ ἄτοπον· ἕκαστον γὰρ μία ἐστὶν οὐσία ἀλλ' οὐ δύο ἢ πλείους. "ὅλως δέ," φησί, "συμβαίνει, εἰ ἔστιν οὐσία ἄνθρωπος," ἄνθρωπον ἐνταῦθα λέγων τὸν μερικὸν καὶ ἄτομον, ὅλως δή, εἰ ἔστιν οὐσία αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ζῷον, ἤτοι ὁ ἄτομος ἄνθρωπος, "καὶ ὅσα οὕτω λέγεται," τουτέστιν ἄτομα, μηδὲν τῶν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εἶναι οὐσίαν, μηδὲ χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν τῶν ἀτόμων. εἰ γὰρ μή ἐστιν οὐσία αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ζῷον, μηδὲ τὸ πεζὸν μηδὲ τὸ δίπουν, δηλονότι οὐκ εἰσὶ χωρὶς τῶν ἀτόμων, οὔτε μὴν ἐν ἄλλῳ, ἤτοι τῇ ἰδέᾳ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀτόμοις. ἐξηγούμενος δὲ τὸ "μηδὲ χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν" ἐπήγαγε "λέγω δὴ οὐκ εἶναί τι ζῷον παρὰ τὰ τινά," ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, τοῦτο λέγω τὸ μηδὲν χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν τὸ μὴ εἶναι ζῷόν τι παρὰ τὰ τινὰ καὶ καθ' ἕκαστα ζῷα, οὐδὲ δίπουν παρὰ τὰ τινά, οὐδ' ἄλλο τῶν ἐν τοῖς λόγοις εἰλημμένων οὐδέν· δέδεικται γὰρ ὡς οὐδὲν τῶν καθόλου οὐσία ἐστίν. εἰ δὲ μή εἰσιν οὐσίαι, δῆλον ὡς οὐδὲ δύνανται χωρὶς καθ' αὑτὰς εἶναι ἀλλ' ἐν τοῖς μερικοῖς.

1038b 34. οὕτως οὖν δείξας ὅτι ὁ καθόλου ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν οὐσία, συμπεραίνεται λοιπὸν καί φησιν "ἐκ τε δὴ τούτων — τοιόνδε" καὶ ποιόν. εἰ δέ τις οὐσίαν αὐτὸν λέγει καὶ τόδε τι, συμβήσεται πάλιν ὁ τρίτος ἄνθρωπος. εἰ γάρ ἐστιν οὐσία τις ὁ ἄνθρωπος, ἔστι δὲ καὶ ὁ Σωκράτης οὐσία καὶ οἱ καθ' ἕκαστον, ἐπὶ τῶν πολλῶν δέ ἐστι τὸ κοινῶς κατ' αὐτῶν λεγόμενον, ἔσται ἄρα τρίτος τις πάλιν ἄνθρωπος, ὃς κατηγορηθήσεται τοῦ καθόλου ἀνθρώπου οὐσίας ὄντος καὶ τῶν λοιπῶν. ἔτι δέ, φησί, καὶ ὧδε δῆλον ὡς ἀδύνατόν ἐστιν οὐσίαν ἐξ οὐσιῶν εἶναι ἐνεργείᾳ ὑπαρχουσῶν καὶ τόδε τι. δύο γὰρ οὐσίαι ἐνεργείᾳ οὖσαι οὐδέποτε μίαν οὐσίαν ἐνεργείᾳ εἶναι δυναμένην ποιοῦσιν, οἷον ὅδε ἄνθρωπος τῷδε τῷ ἀνθρώπῳ εἰς ἑνὸς ἀνθρώπου συμπλήρωσιν συντεθῆναι οὐ δύναται, ἀλλ' ἐὰν δυνάμει ᾖ δύο τινὰ οὐσίαι, τότε συντίθενται καὶ ἀποτελοῦσι μίαν οὐσίαν ἐντελεχείᾳ· ἐπεὶ καὶ ἡ διπλασία γραμμὴ ἐκ δύο ἡμίσεων ἐστι δυνάμει· εἰ γὰρ γένοιτο τὰ ἡμίση ἐντελεχείᾳ, χωρίζει καὶ οὐκ ἐᾷ αὐτὴν ἓν εἶναι. ἅμα γὰρ τῷ τὰ ἡμίση ἐνεργείᾳ γενέσθαι ἡμίση, εὐθὺς διῄρηται τὸ διπλάσιον καὶ οὐκέτι μένει ἕν. ὥστε καὶ ἡ οὐσία, εἰ ἔστιν ἕν, οὐκ ἔσται ἐξ οὐσιῶν ἐνυπαρχουσῶν ἐνεργείᾳ οὐσιῶν, ἀλλ' ἐκ δυνάμει οὐσιῶν.

7. εἰ om *A*. ‖ 13. μηδὲν *MBr*. ‖ 17. post καθόλου add ὑπαρχόντων *MBr*. ‖ 19. οὖν] δεῖ *A*. ‖ 22. οἱ] ἡ *M*. ‖ 23. κοινῇ *M*. ‖ 29. ἐπεὶ — 30. ἐντελεχείᾳ om *A*. ‖ 31. αὐτὴν] αὐτὸν *A*. ‖ ἓν om *MBr*. ‖ τῷ τὰ] ταῦτα *MBr*. ‖ 32. ἕν] ἑνί *MBr*. ‖ 33. ἐνεργείᾳ οὐσιῶν] δυνάμει οὐσιῶν *M*.

καὶ φανερὸν ὅτι καὶ ἡ χεὶρ μετὰ τοῦ ὅλου οὖσα δυνάμει ἐστὶ καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ, ὅταν δὲ χωρισθῇ, καὶ τότε οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' εἴπερ καθ' ὑπόθεσιν χωρισθεῖσα τοῦ ὅλου ἐδύνατο τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖν ἦν ἂν οὐσία. ἡ γὰρ οὐσία οὐ τὸ σχῆμα τὸ τοιονδί ἐστιν, ἀλλ' ἡ ἑκάστου ἐνέργεια. ὡς γὰρ ὁ Δημόκριτος ἔλεγεν ὅτι ἀδύνατον ἐκ δύο ἀτόμων μίαν γενέσθαι (ἀπαθεῖς γὰρ αὐτὰς ὑπετίθετο) ἢ ἐκ μιᾶς δύο (ἀτμήτους γὰρ αὐτὰς ἔλεγεν), οὕτως καὶ ἡμεῖς φαμὲν ὡς ἀδύνατον ἐκ δύο ἐνεργείᾳ οὐσῶν οὐσιῶν μίαν οὐσίαν γενέσθαι, ἀλλ' ἐκ δυνάμει μόνον. ἐπεὶ δὲ ἐνέπιπτεν ἡ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν ἔνστασις, λύει καὶ ταύτην. εἶπε γὰρ ἄν τις ὅτι ὥσπερ ὁ ἓξ ἀριθμὸς ἐκ τοῦ τρία καὶ τρία ἐστὶν ἢ ἐκ τοῦ δύο καὶ τέσσαρα ἐνεργείᾳ ὄντων ἀριθμῶν, τί κωλύει καὶ μίαν οὐσίαν ἐκ δύο οὐσιῶν εἶναι ἐνεργείᾳ οὐσῶν; λύει οὖν λέγων ὅτι καὶ ἡ δυὰς οὐκ ἔστιν ἐνεργείᾳ ἀριθμὸς ἐν τῷ ἓξ οὖσα οὐδαμῶς. ἀλλ' αὐτὸς οὐκ ἐπὶ τοῦ ἓξ ποιεῖται τὸν λόγον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς δυάδος, λέγων, αἱ μονάδες ἐν τῇ δυάδι οὐκ εἰσὶν ἐνεργείᾳ μονάδες ἀλλὰ δυνάμει, ἕως δὴ ὑπόκειται ἡ δυὰς ἀριθμός τις εἷς· ἢ εἴπερ ἐστὶν ὅλως ἀριθμός, οὐκ εἰσὶν ἐν αὐτῷ αἱ μονάδες ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει.

"ἔχει δὲ τὸ συμβαῖνον — μηδεμίαν οὐσίαν." δείξας ὅτι τὸ καθόλου οὐκ 1039a 14.
ἔστιν οὐσία καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι οὐσίαν διὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τὴν οὐσίαν ἐκ μὴ οὐσιῶν εἶναι, λέγει ὅτι τὸ συμβαῖνον ἐκ τῶν ἀποδειχθέντων ἔχει ἀπορίαν, καὶ τίθησι τί ποτε ἐστὶ τὸ συμβαῖνον. εἰ γὰρ μήτε, φησίν, ἐκ τῶν καθόλου οἷόν τε μηδεμίαν εἶναι οὐσίαν διὰ τὸ τοιόνδε ἤτοι ποιὸν σημαίνειν ἀλλὰ μὴ τόδε καὶ οὐσίαν, ἐκ ποιοῦ δὲ οὐσίαν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι, εἰ δὴ τοῦτο μὴ ἐνδέχεται, μήτε πάλιν ἐξ οὐσιῶν ἐνεργείᾳ αὐτῶν καθ' αὑτὰς οὐσῶν, ὥσπερ ὁ μερικὸς ἄνθρωπος, δυνατόν ἐστιν οὐσίαν σύνθετον εἶναι (δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο), συμβαίνει μηδεμίαν οὐσίαν σύνθετον εἶναι. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὴν σύνθετον οὐσίαν εἶναι ἢ ἐξ οὐσιῶν ἐνεργείᾳ οὐσῶν ἢ ἐκ συμβεβηκότων, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον τοῦτο εἶναι δύναται, ἀσύνθετος ἂν εἴη πᾶσα οὐσία. ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐδεμιᾶς οὐσίας ἂν εἴη λόγος· οἱ γὰρ ὁρισμοὶ τῶν ἔκ τινων οὐσιῶν εἰσὶν ἀλλ' οὐ τῶν ἁπλῶν, ὥσπερ ὁ τοῦ ἀνθρώπου, ὄντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ ζῴου καὶ πεζοῦ καὶ δίποδος. ἀλλὰ μὴν δοκεῖ γε ὅτι οἱ ὁρισμοὶ ἢ μόνων τῶν οὐσιῶν εἰσίν, ἢ εἴπερ εἰσὶ καὶ τῶν ἄλλων ἀλλὰ μάλιστα τῶν οὐσιῶν εἰσίν. νῦν δὲ συμβαίνει μηδὲ τῶν οὐσιῶν εἶναι· οὐκ ἄρα ἐστὶν οὐδεμιᾶς ὁρισμός. καὶ εἰπὼν οὐ λύει τὴν ἀπορίαν νῦν, ἐπαγγέλλεται δὲ ἐρεῖν, λέγων ὅτι τρόπον μέν τινα ἔστι τῶν οὐσιῶν ὁρισμός, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστιν.

1. ὅταν] ὅτε *M*. ‖ 4. ὅτι] ἔτι *A*. ‖ 6. ἄτμητος *A*. ‖ 6.7. ἐνεργειῶν *A*. ‖ 7. οὐσίαν om *MBr*. ‖ ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ *Br*. ‖ 8. ἐπὶ om *Br*. ‖ fort. εἴποι. ‖ 15. ἐνεργείᾳ] ἐναργῶς *Br*. ‖ 23. συμβαῖνον *MBr*. ‖ 24. γὰρ ἐνδέχεται τὴν σύνθετον οὐσίαν] οὖν τὴν σύνθετον οὐσίαν ἀνάγκη *MBr*. ‖ 27. οὐσιῶν om *MBr*.

καὶ πῶς τοῦτο συμβαίνει, ἐρεῖ καὶ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ καὶ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο.

1039a 24. (14) "φανερὸν δ' ἐξ αὐτῶν — καὶ χωριστὰς εἶναι." δείξας ὅτι τὰ καθόλου οὐκ εἰσὶν οὐσίαι, ἐκ τούτων, φησί, φανερόν ἐστι τὸ συμβαῖνον τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσι χωριστάς τε οὐσίας εἶναι καὶ ἅμα ποιοῦσι τὸ εἶδος, λέγων εἶδος τὴν ἰδέαν, ἐκ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν. εἰ γάρ εἰσιν ἰδέαι καὶ ἔστι τὸ ζῷον ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ καὶ τῷ αὐτοίππῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἰδέαις, ἤτοι ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ ἐστίν, ὥσπερ ἐστὶν ὁ Ἀλέξανδρος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς τῷ ἀριθμῷ, τὸ ὑπάρχον ζῷον ἔν τε τῷ αὐτοανθρώπῳ καὶ αὐτοίππῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἰδέαις, ἢ ἕτερον; καὶ ἐρωτήσας πρὸ τοῦ ἀπαντῆσαι πρὸς τὴν ἐρωτηθεῖσαν ἀντίφασιν λέγει ὅτι εἰ τῷ ἀριθμῷ τις μὴ λέγει ἕν, ἀλλ' οὖν τῷ μὲν λόγῳ δηλονότι ἕν ἐστι τὸ ἐν ταῖς ἰδέαις ζῷον· ὁ γὰρ ὁριζόμενος τὸν αὐτὸν ἐν πᾶσιν ἐρεῖ λόγον, ἀλλ' οὐκ ἄλλον μὲν τὸν τοῦ ἐν τῷ αὐτοίππῳ ζῴου ἀποδώσει, ἕτερον δὲ τοῦ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ. τοῦτο δὴ εἰπὼν πάλιν ἀνατρέχει ἐπὶ τὸ πρότερον, λέγων, εἰ οὖν ἔστι τις ἄνθρωπος αὐτὸς καθ' αὑτὸν καὶ τόδε τι κεχωρισμένον, ὥσπερ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Καλλίας, ἀνάγκη καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ δίπουν, ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ αὐτοάνθρωπος, εἶναι χωριστὰ καὶ οὐσίας αὐτὰς καθ' αὑτάς· τίς γὰρ ἡ ἀποκλήρωσις αὐτοάνθρωπον μὲν εἶναι, αὐτοζῷον δὲ καὶ αὐτοδίπουν μὴ εἶναι; εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται οὐσία τις ἐξ οὐσιῶν ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτὰς οὐσῶν, ὅπερ δέδεικται ἀδύνατον. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀλλ' ἔσται καὶ ἰδέα ἐξ ἰδεῶν, καὶ ἔσονται ἰδέαι τό τε αὐτοπεζὸν καὶ αὐτοζῷον καὶ αὐτοδίπουν πρότεραι τοῦ αὐτοανθρώπου, τουτέστιν ἔσονται ἄλλαι ἰδέαι ἄλλων πρότεραι· ὅπερ οὔ φασιν οἱ ταύτας τιθέμενοι. οὕτως οὖν διὰ μέσου τὸ ἀδύνατον τοῦτο αἰνιξάμενος ἐπανατρέχει εἰς τὴν τῆς ἀντιφάσεως ἐρώτησιν,
1039a 33. καὶ λέγει· εἰ μὲν τὸ ἐν τῷ αὐτοίππῳ καὶ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ ζῷον τὸ αὐτὸ καὶ ἕν ἐστι τῷ ἀριθμῷ, ὥσπερ αὐτὸς σαυτῷ εἷς εἶ τῷ ἀριθμῷ, πῶς τὸ ἓν ἐν τοῖς οὖσι χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων ἓν ἔσται τῷ ἀριθμῷ; καὶ διὰ τί, εἰ τὰ χωρὶς ὄντα ἕν εἰσι τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται αὐτὸ τὸ ζῷον καὶ χωρὶς αὐτοῦ; εἰ γὰρ ἕν εἰσι τῷ ἀριθμῷ τὰ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ ὄντα ζῷα, δηλονότι δυνήσεται τὸ ζῷον καὶ χωρὶς αὐτοῦ εἶναι. ἔπειτά φησι πῶς ἔσται τὸ δίπουν ἐν τῷ ζῴῳ, μεθέξει ἢ ἄλλως
1039b 2. πως; εἰ μὲν οὖν μεθέξει, δῆλον ὡς οὐ τοῦ δίποδος μόνον μετέχει, τῶν δ' ἄλλων διαφορῶν οὐδαμῶς· τί γὰρ τὸ αἴτιον τοῦ τούτου μὲν μετέχειν, ἄλλου δὲ οὔ; εἰ οὖν μεθέξει τοῦ δίποδος καὶ τοῦ πολύποδος τὰ εἴδη ποιεῖ, συμβήσεται τὰ ἐναντία

3. post χωριστὰς add τε οὐσίας *A.* ‖ 7. τῷ post καὶ om *A.* ‖ 8. ἐστίν, ὥσπερ — 9. ἰδέαις] τὸ ζῷον omissis reliquis *M.* ‖ 22. διὰ μέσου om *MBr.* ‖ 24. ἐν τῷ post καὶ om *A.* ‖ 25. τὸ ἓν] τὸ ὂν *MBr.* ‖ 26. καὶ διὰ — 27. ἀριθμῷ om *M.* ‖ 32. τὰ εἴδη ποιεῖ] τῶν εἰδοποιῶν *M.*

ὑπάρχειν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ καὶ τῷδέ τινι ὄντι. εἰ δ' οὐ μετέχει, τίς ὁ τρόπος καὶ πῶς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ταῦτα, ὅταν λέγωμεν ζῷον δίπουν ἢ ζῷον πεζὸν ἢ ζῷον ἄπουν; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ ὄντα σύγκειται καὶ μέμικται ὥσπερ σωρὸς τὸ ζῷον καὶ αἱ διαφοραί. ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἄτοπα· ὁρῶμεν γὰρ ἐνταῦθα ὅτι τὰ ζῷα οὐ κατὰ σύνθεσιν καὶ ἀφήν εἰσιν, ἀλλὰ συνεχῆ καὶ ὡς εἰπεῖν κατὰ ἀνάκρασιν.

εἰ μὲν οὖν ἓν καὶ ταὐτόν τις ἐρεῖ τῷ ἀριθμῷ τὸ ἐν τῷ χωριστῷ ἀνθρώπῳ καὶ 1039b 7.
ἵππῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ζῷον, ταῦτά τε συμβαίνει καὶ πλείω τούτων· εἰ δὲ ἕτερον τὸ ἐν ἑκάστῳ, δῆλον ὡς οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ ἕτερα ταῦτα ἐροῦσι, τῷ εἴδει δὲ τὰ αὐτά (ἔσται γὰρ πάλιν τῶν ἰδεῶν ἰδέα), ἀλλὰ καὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ εἴδει ἕτερα. καὶ πρῶτον μέν, ὧν ἡ οὐσία ζῷον, ἄπειρα ἔσονται καὶ ἕτερα, ὥσπερ ὁ μύρμηξ τοῦ ἵππου καὶ οὗτος λέοντος καὶ οὗτος βοὸς καὶ οὗτος ἄλλου· καὶ πῶς οἷόν τε τοῦτο; ἔπειτα εἰπάτωσαν τίς ἡ φύσις τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ζῴου καὶ τοῦ ἐν ἵππῳ, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῷ εἴδει εἰσὶν ἕτερα. εἰπὼν δὲ ὅτι "οὐκοῦν ἄπειρα ὡς εἰπεῖν ἔσται ὧν ἡ οὐσία ζῷον," πῶς τὸ ζῷον οὐσίαν εἴρηκεν ἐπήγαγεν· "οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ ζῴου ὁ ἄνθρωπος," ἀλλὰ δῆλον ὡς ἐξ οὐσίας, ὥστε ἐστὶ τὸ ζῷον οὐσία. ἐπειδὴ δὲ οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι καὶ αὐτουσίαν ἔλεγον αὐτὴν καθ' αὑτήν, ἔστι δὲ καὶ τὸ αὐτοζῷον οὐσία, πολλὰ ἔσται τὸ ζῷον· οὐσία τε γὰρ τὸ ἐν ἑκάστῳ ζῷόν ἐστιν· οὐ γὰρ ὥσπερ λευκὸν εἰπόντες ἄλλο τι λέγομεν, ξύλον φέρε ἢ ἄνθρωπον, οὕτω καὶ τὸ ζῷον οὐσίαν λέγοντες ἄλλο τί φαμεν καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἄλλο τοῦτο οὐσίαν λέγομεν, ἀλλὰ καθ' αὑτό ἐστιν οὐσία, ὥστε ἐστὶ τὸ ζῷον πολλὰ ἔκ τε οὐσίας αὐτῆς καθ' αὑτὴν οὔσης καὶ ἐκ ζῴου. εἰ δέ τις λέγει ὅτι οὐ καθ' αὑτό ἐστι τὸ ζῷον οὐσία, ἀλλὰ κατ' ἄλλο, ἐξ ἐκείνου, καθὸ τὸ ζῷον οὐσία λέγεται, ἔσται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκεῖνο ἔσται γένος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ τὸ ζῷον. ἔτι ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος χωριστὸς καὶ καθ' αὑτόν ἐστι, καὶ τὸ δίπουν δηλονότι καὶ τὸ πεζὸν καθ' αὑτά εἰσι καὶ ἰδέαι. οὐκοῦν οὐκ ἄλλου μέν εἰσιν ἰδέαι τό τε ζῷον καὶ τὸ πεζόν, ἄλλου δὲ οὐσίαι, ἀλλ' αὐτὰ ἑαυτοῖς εἰσὶ καὶ ἰδέαι καὶ οὐσίαι, ὥσπερ ἐγὼ οὐκ ἄλλου μέν εἰμι ἄτομος, ἄλλου δὲ ἄνθρωπος· ἀδύνατον γὰρ τὸ ἄλλου εἶναι ἐμὲ ἄνθρωπον, ἀλλὰ μὴ ἐμαυτοῦ· οὕτω καὶ τὸ ζῷον αὐτὸ ἑαυτῷ ἐστὶ καὶ οὐσία καὶ ἰδέα, εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἑαυτῷ ἄνθρωπός εἰμι καὶ ἄτομον, εἰ καὶ ἐν τόπῳ τυγχάνω. ὥστε εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ ζῷον καὶ οὐσία ἐστὶ καὶ ἰδέα, δῆλον ὅτι ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς ζῴοις ἤτοι ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτοζῷόν ἐστι καὶ ἰδέα. τὰ δὲ εἴδη ἑτέρων εἰσὶ φύσεων, ὥσπερ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος· καὶ τὰ αὐτοζῷα ἄρα τὰ ἐν τοῖς

8. τε om *MBr.* || 27. αὐτὰ om *MBr.* || 28. ἄλλου δὲ] ἀλλ' οὐδὲ *Br.* || 32. καὶ οὐσία om *M.* || τῶν] τὸν *A.*

εἴδεσιν ἑτέρων εἰσὶ φύσεων· ὅπερ ἄτοπον. ἔτι εἰ τῶν πολλῶν καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐστὶν ἰδέα, τῷ δ' ἀριθμῷ διαφέρει, ὡς δέδεικται, τὸ ἐν τῷ αὐτοΐππῳ ζῷον καὶ αὐτοανθρώπῳ καὶ τοῖς λοιποῖς (πᾶσα γὰρ ἰδέα μία τῷ ἀριθμῷ), ἔσται καὶ ἐκείνων ἰδέα· ὥστε ὥσπερ ἐστὶν ἄλλος ἄνθρωπος καθ' αὑτὸν παρὰ τοὺς καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητούς, οὕτως ἔσται καὶ τῶν αὐτοζῴων καὶ τῶν ἰδεῶν ἄλλη τις ἰδέα καὶ ἄλλο αὐτοζῷον. καὶ πῶς ἐκ τοῦ τοιούτου αὐτοζῴου ἔσται τὸ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ αὐτοζῷον; ἔτι εἴπερ τῶν αἰσθητῶν εἰσιν αἱ ἰδέαι, ταῦτά τε ἅπερ εἴρηται συμβαίνει καὶ τούτων ἀτοπώτερα. ἐπειδὴ γὰρ ἀνάγκη ἐστὶν ἐξ ὧν λέγουσιν εἶναι καὶ αὐτοζῷον αὐτὸ καθ' αὑτό, ὥσπερ οὖν ὁ αὐτοάνθρωπος ἕτερός ἐστι παρὰ τοὺς καθ' ἕκαστα, οὕτω καὶ τὸ αὐτοζῷον ἕτερον ὀφείλει εἶναι παρὰ ζῷα τὰ τινά, ἃ οὔτε ἄνθρωπός εἰσιν οὔτε ἵππος οὔτε ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτό, ζῷα· εἰ δὲ μή εἰσί τινα ζῷα ἅπερ τοῦτο αὐτό εἰσι, ζῷα, ὥσπερ οἱ ἄνθρωποι τοῦτο αὐτό, ἄνθρωποι (τίς γάρ πω ἐθεάσατο ζῷον ὃ μήτε ἄνθρωπός ἐστι μήτε μύρμηξ μήτε ἄλλο τι;), οὐδὲ αὐτοζῷόν ἐστιν· ἡ γὰρ ἰδέα τινῶν ἐστὶν ἰδέα. εἰ δὲ μή ἐστιν αὐτοζῷον, φανερὸν ὡς οὐδὲ αὐτοάνθρωπος οὐδ' ὅλως ἰδέα. εἰ δὲ λέγοι τις ὡς ἔστι μὲν αὐτοζῷον, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἰδέα ζῴων τοῦτο αὐτὸ ζῴων ὄντων, ἀλλὰ τοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ζῴου καὶ ἵπποις καὶ βουσί, ψεῦδος ἐρεῖ· τοῦ γὰρ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ζῴου καὶ ἁπλῶς τῶν ἀνθρώπων ὅλων ὡς ὅλων ὁ αὐτοάνθρωπός ἐστιν ἰδέα ὅλος ὡς ὅλος· ὡσαύτως καὶ ὁ αὐτοΐππος ὅλος ὡς ὅλος ἐστὶν ἰδέα τῶν κατὰ μέρος ἵππων ὅλων ὡς ὅλων· ὥστε εἴπερ ἔστιν αὐτοζῷον καὶ ἰδέα ζῴων, ἔσται καί τινα φύσει ζῷα μηδὲν ἄλλο ὄντα ἢ τοῦτο αὐτό, ζῷα. οὕτω δὴ ἐνστὰς πρὸς τοὺς τὰς ἰδέας τιθεμένους καὶ ἐλέγξας αὐτοὺς συμπεραίνεται λέγων· εἰ δὴ ἀδύνατον οὕτως ἔχειν, ἀδύνατον εἴδη εἶναι τῶν καθέκαστα ὡς τινές φασιν.

1039b 20. (15) "ἐπεὶ δὲ ἡ οὐσία ἑτέρα — ἐστὶν οὐσία." εἰπὼν πρότερον ὅτι οἱ λόγοι τοῦ τί ἦν εἶναί εἰσι καὶ τῶν εἰδῶν, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔστι, καὶ ἐπαγγειλάμενος τοῦτο δεῖξαι, νῦν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκπληροῖ καὶ δείκνυσιν ὅτι τῶν καθ' ἕκαστα οὐκ εἰσὶν ὁρισμοί. πρότερον δὲ ποιεῖται διαίρεσιν τῆς οὐσίας ποσαχῶς λέγεται, ἵνα δείξῃ ποίας οὐσίας οὐκ ἔστιν ὁρισμός. λέγει δὴ ὅτι ἐπειδὴ

1. ὅπερ] ὅπως γὰρ ***A.*** || **3.** γὰρ] δὲ ***M.*** || **7.** αὐτοζῷον] ζῴων ***M.*** || αἱ om ***M.*** || **8.** τε om ***MBr.*** || **9.** post αὐτοζῷον add καὶ ***MBr.*** || οὖν om ***MBr.*** || **11.** ante ζῷα add τὰ ***MBr.*** || ἄνθρωποί — ἵπποι ***MBr.*** || **12.** αὐτό, ζῷα] αὐτόζῳα ***ABr.*** || **13.** αὐτό, ἄνθρωποι] αὐτοάνθρωποι ***ABr.*** || **16.** λέγει ***A.*** || ὡς om ***A.*** || **17.** αὐτοζῴων ***ABr.*** || **18.** ὅλως ὡς ***MBr.*** || **19.** ὅλως ὡς ***MBr.*** || **20.** ὡς ὅλος] ὡς ὅλως ***MBr.*** || **21.** ζῴων scripsi c. ***S***, ζῷον ***AMBr.*** || ζῷον ὁ φύσει εἶναι μηδὲν ἄλλο ὄντων ἢ τοῦτο αὐτὸ ζῷα ***A.*** || **21. 22.** αὐτόζῳα ***Br.*** || **22.** δὲ ***A.*** || **25.** ἡ om ***M.*** || **29.** λέγει] λέγω ***A.***

ἡ οὐσία ἑτέρα ἐστί, τό τε σύνολον καὶ ὁ λόγος· ὃ διασαφῶν ἐπιφέρει, λέγω δὲ ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν οὐσία ὁ λόγος συνειλημμένος τῇ ὕλῃ, ἡ δὲ λόγος ὅλως καὶ τί ἦν εἶναι· ὅσαι μὲν οὖν εἰσὶν οὐσίαι συνειλημμέναι τῇ ὕλῃ καὶ ὅλως σύνθετοι, τούτων ἐστὶ φθορὰ καὶ γένεσις, τοῦ δὲ λόγου καὶ τοῦ εἴδους οὐκ ἔστι φθορὰ οὐδὲ γένεσις· οὐ γὰρ γίνεται τὸ οἰκίᾳ εἶναι καὶ τὸ εἶδος τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἥδε ἡ κατὰ μέρος οἰκία, ἐν ᾗ τὸ εἶδος ἀχρόνως καὶ ἄνευ γενέσεως γίνεται καὶ φθείρεται. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν καὶ καθέκαστα οὔθ' ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις, ὅτι ἔχουσιν ὕλην, ἧς ἡ φύσις διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τουτέστιν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸ αὐτὸ στέγειν εἶδος ἀλλ' ἄλλοτε δεκτικὴν εἶναι ἄλλων, φθαρτὰ πάντα τὰ καθέκαστα αὐτῶν. ταῦτα θεὶς τρέπεται εἰς τὴν τοῦ μὴ εἶναι τῶν καθέκαστα ὁρισμοὺς δεῖξιν. γυμνάζει δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ἰδέας, καὶ αὗται γὰρ καθέκαστά εἰσιν, ἐκ τοῦ μᾶλλον τὴν δεῖξιν ποιούμενος. εἰ γὰρ αὗται, αἳ δοκοῦσιν εἶναι ἀΐδιοι, ὅμως διὰ τὸ τῶν καθέκαστα εἶναι οὐκ εἰσὶν αὐτῶν ὁρισμοί, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἔσονται τῶν καθέκαστα καὶ αἰσθητῶν. τέως δὲ πρῶτον συλλογίζεται λέγων μὴ εἶναι τῶν αἰσθητῶν καὶ καθέκαστα ὁρισμοὺς μηδὲ ἀπόδειξιν δυνάμει ὧδε. εἰ ὁρισμοὶ καὶ αἱ ἀποδείξεις τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν εἰσί, τὰ καθέκαστα ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, τῶν καθέκαστα ἄρα οὔθ' ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξίς εἰσιν. ὥσπερ γάρ, φησίν, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐπιστήμην ποτὲ μὲν ἐπιστήμην ποτὲ δ' ἄγνοιαν, ὥσπερ οὐδὲ τὸν ἄνθρωπον ποτὲ μὲν ζῷον εἶναι ποτὲ δὲ μή (δόξα γάρ ἐστι τὸ ποτὲ μὲν ὡς ἐπιστήμη ὄν, ποτὲ δ' ὡς ἄγνοια), οὕτως οὐδὲ ἀπόδειξιν οὐδ' ὁρισμὸν ἐνδέχεται εἶναι. τῶν καθέκαστα καὶ ἄλλως λέγων "ἄδηλά τε γὰρ τὰ φθειρόμενα τοῖς ἔχουσιν ἐπιστήμην ὅταν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ·" 1040*a* 2. εἰ δὲ ὧν ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ ὁρισμὸς δῆλά ἐστι κατὰ πάντα τρόπον, τὰ δὲ καθέκαστα ὅταν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ ἄδηλά ἐστι, τῶν καθέκαστα ἄρα οὔτε ἀπόδειξίς ἐστιν οὔθ' ὁρισμός. καὶ ἄλλως· ὧν ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ ὁρισμός, τούτων ἡ ἀπόδειξις ἀπόλλυται εἴτε τοῦ ἔχοντος τὴν ἀπόδειξιν φθαρέντος, εἴτε τοῦ οὗ ἐστὶν ἀπόδειξις, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, καὶ τοῦ ἔχοντος τὴν ἀπόδειξιν καὶ τοῦ ἀποδεικτοῦ, ὡς ἐν τῷ Α τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν εἴρηται. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα συμβαίνει σωζομένου καὶ τοῦ ἀποδεικτοῦ καὶ τοῦ ἔχοντος τὸν λόγον καὶ τὴν ἀπόδειξιν καὶ τοῦ λόγου τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μὴ λήθης γεγονυίας μὴ εἶναι μήτε

1. ἐστί om *A*. ‖ τε om *M*. ‖ ὃ — ἐπιφ. om *AS*. ‖ 2. δὲ ὅτι] δὴ ὅτι *MBr*. ‖ 10. τῶν scr. c. *S*, τοῦ *AM*. ‖ 11. leg. ἐπὶ τῶν ἰδεῶν coll. p. 500,10. ‖ 17. τῶν] τὰ *M*. ‖ 21. post εἶναι supplendum e *S eorum esse non potest, quae aliter habere possunt, sed opinio. Sed et aliter singulorum non haberi neque definitionem neque demonstrationem confirmat dicens*. ‖ 22. τε γὰρ om *M*. ‖ 27. εἴτε καὶ] ἢ *A*. ‖ 28. ἀποδεικτικοῦ *MBr*. ‖ Ἀναλ. ὑστ. I, 13. ‖ 29. ἀποδεικτοῦ scripsi c. *S*, ἀποδεικτικοῦ *AMBr*.

ὁρισμὸν μήτε ἀπόδειξιν· ὅταν γὰρ ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ οὗ τὸν λόγον ἔχομεν, σωζομένου ἐμοῦ καὶ τοῦ πράγματος οὗ τὸν λόγον ἔχω καὶ αὐτοῦ τοῦ λόγου καὶ
1040*a* 5. λήθης μὴ μεσολαβησάσης, ἀγνοῶ εἰ ὅλως ἐστίν. "διὸ δεῖ τῶν πρὸς ὅρον," τουτέστι τῶν πρὸς ὅρον τινὸς πραγματευομένων, ἤτοι δεῖ ἕκαστον τῶν περὶ ὅρον τινὸς ἀτόμου πράγματος σκοπούντων καὶ ζητούντων ἀποδοῦναι αὐτοῦ τὸ τί ἐστι, μὴ ἀγνοεῖν ὅτι ἀεὶ ἀναιρεῖν ἔστιν ἤτοι ἀναιρεθήσεται αἰεὶ ὁ τοιοῦτος ὁρισμός· παντὸς γὰρ ἀναιρεῖν ἔστι τὸν ὁρισμὸν τοῦ καθ' ἕκαστα. ὥστε ὁ τὸ καθέκαστον ὁριζόμενος οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ αἰτίας δίδωσιν ἑκάστῳ τῶν βουλομένων αἰεί τι ἀναιρεῖν καὶ ἀνασκευάζειν.

1040*a* 8. "οὐδὲ δὴ ἰδέαν οὐδεμίαν ἔστιν ὁρίσασθαι — ἡ ἰδέα." ἐπὶ τῶν ἰδεῶν, ὡς εἴπομεν, γυμνάζει τὸν λόγον, δεικνὺς ὅτι τῶν ἰδεῶν οὐκ εἰσὶν ὁρισμοὶ διὰ τὸ τῶν καθ' ἕκαστα εἶναι αὐτάς. εἰ δὲ τούτων μή εἰσι, σχολῇ γ' ἂν τῶν αἰσθητῶν εἶεν. ἅμα δείκνυσιν ὅτι εἴδη αὐτὰ καθ' αὐτὰ καὶ χωριστὰ οὐκ εἰσίν· λέγει γὰρ ὅτι εἴπερ ἐστὶν ὁρισμὸς αὐτοανθρώπου (ἔστω γὰρ ἐπὶ τούτου ὁ λόγος), ἀναγκαῖόν ἐστιν ὀνόμασι χρῆσθαι· ἢ οὖν συνήθεσι καὶ γνωρίμοις ὀνόμασι χρήσεται, λέγω δὲ Ἑλληνικοῖς, ἢ ὀνόματα ἕτερα θήσεται καὶ ἄγνωστα. ἀλλὰ μὴν ὀνόματα οὐ ποιήσει ἕτερα παρὰ τὰ συνήθη· ὁ γὰρ ἀλλοτρίοις ὀνόμασι καὶ ἀγνώστοις χρώμενος ταὐτὸν ποιεῖ τῷ μὴ χρωμένῳ ὀνόματι μηδὲ λέγοντι. ὡς γὰρ ἐκεῖνος οὐχ ὁρίζεται, οὕτω καὶ ὁ ἀλλοτρίοις ὀνόμασι χρώμενος ποιεῖ. λείπεται ἄρα χρήσασθαι συνήθεσιν ὀνόμασι καὶ γνωρίμοις· τὰ δὲ γνώριμα καὶ κείμενα κοινὰ πᾶσίν ἐστι καὶ ὑπάρχει πολλοῖς. οἷον εἴ τις ὁριζόμενος τὸν Ἀλέξανδρον λέγει Ἀλέξανδρός ἐστι ζῷον ἰσχνὸν λευκὸν ἢ ἕτερόν τι, τὸ ζῷον ἰσχνὸν λευκὸν οὐ μόνῳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ὥστε πάλιν οὐχ ἑνός ἐστιν οὗτος ὁ ὁρισμὸς ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. οὐκ ἄρα ἔστιν ὁρισμὸς τῶν καθέκαστα. τοῦτο δὴ συμβήσεται καὶ ἐπὶ τῶν ἰδεῶν. εἰ γάρ τις λέγει ὅτι αὐτοάνθρωπός ἐστι ζῷον πεζόν, οὗτος ὁ ὁρισμὸς καὶ ἄλλοις ὑπάρχει. οὐκ ἄρα ἔστιν ὁρίσασθαι τὴν ἰδέαν. εἰ οὖν οἱ ὁρισμοὶ μόνοις ἐκείνοις ὑπάρχουσιν ὧν εἰσὶν ὁρισμοί, καὶ ἀντιστρέφουσι τὰ ὁριστὰ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς καὶ οὗτοι πρὸς ἐκεῖνα, εἴπερ ἐστὶ τοῦ αὐτοανθρώπου μόνου τὸ ζῷον πεζὸν ὁρισμός, οὐχ ὑπάρξει καὶ ἄλλοις καὶ ἀντιστρέψει· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ οὐκ ἀντιστρέφει. οὐκ ἄρα ἔστι τὴν ἰδέαν ὁρίσασθαι. εἰ δέ τις, φησί, λέγοι ὅτι τὸ ζῷον καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ τὸ λευκὸν χωρὶς μὲν ὑπάρξει πολλοῖς, ἅμα δὲ οὐδενὶ εἰ μὴ μόνῳ τῷ Ἀλεξάνδρῳ,

3. μεσολαβούσης *MBr*. ‖ 4. πραγματευομένων — 5. τινὸς om *MBr*. ‖ 10. ὁρίσασθαι] ἀναιρεῖν *A*. ‖ 13. 14. λέγεται *MBr*. ‖ 16. θήσεται] χρήσεται *M*. ‖ 16. 17. ὀνόματα om *M*. ‖ 18. ὀνόματι — 19. οὐχ conieci e *S*, ὀνόματι μηδὲ λέγων οὐχ *A*, μὴ ὁριζομένῳ· ὡς γὰρ ἐκεῖνος οὐχ *M*. ‖ 22. 23. τι ζῷον μέλαν μουσικόν, ὃ οὐ *M*. ‖ 23. μόνον *M*.

ὁμοίως καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν χωρὶς μὲν καὶ ἄλλοις, ἅμα δὲ τῷ αὐτοανθρώπῳ μόνῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν χωρὶς μὲν ἕκαστον πολλοῖς ὑπάρχει, ἅμα δὲ μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ· εἰ δὴ ταῦτά τις λέγοι, "πρῶτον μέν," 1040a 15 φησί, "λεκτέον ὅτι καὶ ἀμφοῖν," οἷον τὸ ζῷον δίπουν ὑπάρξει τῷ ζῴῳ καὶ πάλιν τὸ ζῷον δίπουν τῷ δίποδι, ὥστε πάλιν οὐχ ἑνὶ ὑπάρξει τὸ ζῷον δίπουν ἀλλὰ δυσίν· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ζῷον ἕτερόν ἐστι τοῦ δίποδος, τὸ ζῷον δίπουν ὑπάρξει τῷ δίποδι χωρὶς καὶ πάλιν τὸ ζῷον δίπουν τῷ ζῴῳ χωρίς. ἔσται δὲ τὸ λεγόμενον ἐκδηλότερον ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Ἀλέξανδρός ἐστιν ἰσχνὸς φιλόσοφος λευκὸς Ἀφροδισιεύς, τὸ ἰσχνὸν καὶ φιλόσοφον καὶ λευκὸν ἕτερα ὄντα τοῦ Ἀφροδισιέως, ἅπαντα γάρ εἰσιν ὁ Ἀλέξανδρος, οὐ μὴν τὰ τρία μόνα, ὑπάρξουσι τῷ Ἀφροδισιεῖ Ἀλεξάνδρῳ. πάλιν ἐπειδὴ ὁ Ἀφροδισιεὺς καὶ τὸ ἰσχνὸν καὶ τὸ φιλόσοφον ἕτερά εἰσι τοῦ λευκοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπάρξουσι τῷ λευκῷ Ἀλεξάνδρῳ. πάλιν ἐπειδὴ τὸ φιλόσοφον καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ Ἀφροδισιεὺς ἕτερά εἰσι τοῦ ἰσχνοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπάρξουσι τῷ ἰσχνῷ Ἀλεξάνδρῳ· ὥστε ὁ ὁρισμὸς ὁ λέγων ὅτι Ἀλέξανδρός ἐστιν ἰσχνὸς φιλόσοφος λευκὸς Ἀφροδισιεύς, οὐχ ἑνός ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ ἰσχνοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ λευκοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ φιλοσόφου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀφροδισιέως Ἀλεξάνδρου, οἵπερ εἰσὶν ἕτεροι· ὁ γὰρ ἰσχνὸς Ἀλέξανδρος, ᾗ ἰσχνός, ἕτερός ἐστι τοῦ λευκοῦ Ἀλεξάνδρου· οὐκ ἄρα ἔστι τῶν καθ' ἕκαστα ὁρισμός. αὕτη δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔνδοξός ἐστι καὶ οὐ πραγματώδης, ὡς αἱ λοιπαί· ἐκεῖναι γὰρ ἀναγκαῖαι καὶ ἀληθεῖς. εἰπὼν δ' ὅτι τὸ ζῷον δίπουν ὑπάρξει καὶ ἀμφοῖν, τῷ τε ζῴῳ καὶ τῷ δίποδι, ἐπήγαγε "καὶ τοῦτο ἐπὶ μ. τ. 1040a 17 ἀΐδ. κ. ἀν. εἶν. — συνθ.," τουτέστιν ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπάρχειν τὸ ζῷον δίπουν ἔν τε τῷ δίποδι χωρὶς καὶ ἐν τῷ ζῴῳ πάλιν ἰδίως· ἐπειδὴ γὰρ καθ' αὐτά εἰσι τό τε αὐτοζῷον καὶ τὸ αὐτοδίπουν, εἶτα συνελθόντα γεγόνασι μέρη τοῦ συνθέτου, οἷον τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγκη καὶ τὸ ζῷον δίπουν κατηγορεῖν τοῦ δίποδος τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος καὶ πάλιν τοῦ ζῴου· καὶ αὐτὸ γὰρ καθ' αὐτό ἐστιν. δύναται τὸ καὶ "τοῦτο — συνθέτου" συντάττεσθαι τῷ "ἀνάγκη ἄρα ὑπάρχειν καὶ ἄλλῳ ταῦτα," τουτέστιν ἀνάγκη τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν ἀΐδια ὄντα καὶ κοινὰ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν. οὐ μόνον δὲ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν πρότερά ἐστι τοῦ αὐτοανθρώπου, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ αὐτὰ καθ' αὐτά, εἴπερ καὶ ὁ αὐτοάνθρωπος· ἢ γὰρ οὐδὲν ἔσται χωριστόν, ἢ εἴπερ ἔστιν ὁ αὐτοάνθρωπος, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ ζῷον χωριστὸν καὶ καθ' αὐτό. εἰπὼν δὲ "ἢ γὰρ οὐδὲν ἢ ἄμφω," πάλιν ἐπανέλαβε τὸν λόγον καί φησιν· εἰ μὲν οὖν μηδέν 1040a 20 ἐστι χωριστόν, οὐκ ἔσται τὸ ζῷον παρὰ τὰ εἴδη, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς· εἰ δέ ἐστι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος χωριστόν, δῆλον ὡς καὶ ἡ διαφορά, καὶ ἔσονται πρότερα τοῦ αὐτο-

1. post ἄλλοις add μόνοις *M*. ‖ 10. μὴν om *M*. ‖ 12. τὸ om *A*. ‖ 20. δ' om *A*. ‖ 22 et 26. 27. in lemmate καὶ ante ἀνάγκη om *A*. ‖ 26. τοῦ ζῴου coni., τὸ ζῷον *AMSBr*.

ἀνθρώπου καὶ συναναιρήσουσιν. ἀλλ' οὐκ ἂν συναναιρεθῶσι τῷ αὐτοανθρώπῳ· τούτου γὰρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "ταῦτα δ' οὐκ ἀνταναιρεῖται." ἔσονται ἄρα πρότεραι τῶν ἰδεῶν ἰδέαι. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω ὅτι εἰ δέ τις λέγοι ὅτι χωρὶς μὲν πολλοῖς ὑπάρξει, ἅμα δὲ μόνῳ τούτῳ, καὶ εἰπὼν "λεκτέον πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ἀμφοῖν," οὐκ ἐποιήσατο τὴν ἀπόδοσιν τοῦ μέν συνδέσμου, εἰπὼν ὅτι ἔπειτα δέ, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ἔτι ἐξ ἰδεῶν ἰδέαι· συνθετώτεραι γάρ. ὡς εἶναι τὸ "ἔτι" ἀντὶ τοῦ ἔπειτα· εἰ γάρ ἐστιν ἰδέα ὁ ἄνθρωπος, πολλῷ μᾶλλον ἔσται τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ὅσῳ καὶ ἀσυνθετώτερα. ἔτι τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν ἢ ὅτι ἂν ἄλλο εἴη, ὅπερ ληφθήσεται εἰς τὸν τῆς ἰδέας ὁρισμόν, δεήσει ἐπὶ πολλῶν κατηγορεῖσθαι· εἰ γὰρ μή, πῶς γνωρισθήσεται; εἰ γὰρ αἱ ἰδέαι ἐκ τῶν τῇδέ εἰσι γνώριμοι, εἰ μὴ κατηγοροῦνται, ἅπερ, ὡς εἴρηται, παραληφθήσεται εἰς τὸν τῆς ἰδέας ὁρισμὸν ἐπὶ πολλῶν, πῶς γνωρισθήσονται; εἰ δὲ λέγονται ἐπὶ πολλῶν, δῆλον ὡς οὐκ εἰσὶν ἑνὸς ἀλλὰ πολλῶν. οὐκ ἄρα εἰσὶ τῶν καθ' ἕκαστα ὁρισμοί. ἀλλ' οὐ κατηγορηθήσονται ἐπὶ πολλῶν, φαίη ἄν τις, τὰ εἰς τὸν τῆς ἰδέας λόγον παραληφθησόμενα. ἀλλ' εἰ μὴ κατηγοροῦνται, ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι ἐξ ὧν αἱ ἰδέαι κἀκεῖνα ἰδέαι εἰσίν, ἔσονται ἰδέαι ἅπερ οὐ κατηγορηθήσονται ἐπὶ πλειόνων· οὐ δοκεῖ δὲ τοῖς ταύτας τιθεμένοις, ἀλλὰ πᾶσαν ἰδέαν μεθεκτήν φασι καὶ ἐπὶ πλειόνων.

1040a 27. "ὥσπερ οὖν εἴρηται, λανθάνει ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ὁρίσασθαι ἐν τοῖς ἀϊδίοις." δείξας ὅτι τῶν καθέκαστα οὔθ' ὁρισμός ἐστιν οὔτ' ἀπόδειξις λέγει ὅτι, ὥσπερ εἴρηται, λανθάνει ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ὁρίσασθαι τὰ ἀΐδια διὰ τὸ μοναδικὰ εἶναι· καὶ μάλιστα, φησίν, ὅσα ἐστὶ μοναχά, οἷόν ἐστιν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ· οὐ μόνον γὰρ ἁμαρτάνουσι τοιαῦτα λαμβάνοντες εἰς τὸν τοῦ ἡλίου ὁρισμόν, ὧν ἀφαιρουμένων πάλιν ἔσται ὁ ἥλιος· καίτοι οὐ δοκεῖ τῶν εἰς ὁρισμόν τινος παραλαμβανομένων ἑνὸς τούτων ἀφαιρουμένου εἶναι τὸ ὁριστόν· ἂν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ πεζὸν ἢ τὸ δίπουν ἀφέλῃς ἢ τὸ ζῷον, οὐκέτι ἔσται ὁ ἄνθρωπος· ὥστε εἴπερ ἦσαν τὰ εἰς ὁρισμὸν τοῦ ἡλίου παραλαμβανόμενα συστατικὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἑνὸς τούτων ἀφαιρουμένου οὐκέτι ἂν ἦν ἥλιος. ἀλλὰ μὴν δύναται εἶναι. πόθεν δὲ τοῦτο γίνεται; ἐκ τοῦ πειρᾶσθαι ὁρισμοὺς τῶν καθέκαστα ἀποδιδέναι, ὧν οὐκ εἰσὶν ὁρισμοί. οὐκ ἄρα καλῶς ὁρίζονται. οὐ μόνον δὲ τοιαῦτα λαμβάνουσιν ἀλλ' ἀγνοοῦσι καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τῶν καθέκαστα ὁρισμός. εἰ γὰρ τοῦτο ᾔδεσαν, οὐ γὰρ κἂν ὅλως ὁρίσαι ταῦτα ἐπεχείρουν, ἐξ οὗ καὶ τοιαῦτα λαμβάνειν αὐτοῖς συμβαίνει. καὶ τίθησι τίνα ἐστὶ τὰ εἰς τὸν τοῦ ἡλίου ὁρισμὸν παραλαμβανόμενα μὴ καλῶς,

1. συναναιρεθῶσι] fort. συναναιρεθεῖεν. || 2. πρότερα *Br*. || 6. ἔτι om *MBr*. || συνθετώτεραι *AMBr*, lege ἀσυνθετώτεραι c. *S*. || 12. γνωρισθήσεται *MBr*. || 24. ὁρισμοὺς τινων *M*. || 28. μὴν om *A*. || 30. δὲ om *A*. || 31. 32. lege οὐκ ἂν ὅλως.

τό τε περὶ γῆν ἰὸν καὶ τὸ νυκτικρυφές· ἐπειδὴ γὰρ τὸ περὶ γῆν ἰέναι ἢ τὸ ἐν νυκτὶ κρύπτεσθαι εἰς ὁρισμὸν τοῦ ἡλίου παραλαμβάνουσι, δῆλον ὅτι συστατικά εἰσι τῆς τοῦ ἡλίου οὐσίας, ὥστε ἄν τις ἀφέληται τοῦ ἡλίου τὸ περὶ γῆν ἰέναι ἢ τὸ νυκτικρυφές, οὐκέτι ἔσται ὁ ἥλιος· ἢ ὅλως ἐὰν στῇ ὁ ἥλιος, οὔτε περὶ γῆν διελεύσεται οὔτε τῇ νυκτὶ κρυφήσεται· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔσται. ἀλλ᾽ ἄτοπον εἰ μὴ ἔστι διὰ τὸ ἵστασθαι ἢ διὰ τὸ μὴ ὑπὸ γῆν διιέναι ἢ ἐν νυκτὶ κρύπτεσθαι· οὐσία γάρ τίς ἐστιν ὁ ἥλιος, τὸ δὲ κρύπτεσθαι συμβεβηκός· πῶς οὖν τοῦ συμβεβηκότος ἀναιρουμένου ἀναιρεθήσεται οὐσία; ἄλλως τέ εἰσί τινες τόποι κατὰ τὸν βόρειον πόλον, καθ᾽ οὓς ὁ ἥλιος οὐ κρύπτεται καὶ ὅμως ἔστιν. οὐκ ἔδει δὲ εἶναι εἴπερ τὸ κρύπτεσθαι εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἡλίῳ συνέτεινεν. "ἔτι," φησίν, "ὅσα — ἐνδ.," τουτέ- 1040*a* 33.
στιν, ἔτι εἴπερ ἦσαν ἐκτὸς τοῦδε τοῦ κόσμου ἄλλοι κόσμοι, ὡς ὁ Δημόκριτος ἔφασκε, δῆλον ὅτι καὶ οἱ ἐν ἐκείνοις τοῖς κόσμοις ἥλιοι περὶ γῆν ἂν διήρχοντο ἢ τῇ νυκτὶ ἐκρύπτοντο, ὥστε ὁ λόγος ὁ τοῦδε τοῦ ἡλίου κοινὸς ἂν ἦν καὶ ἥρμοζε κἀκείνοις. ἀλλ᾽ ὑπέκειτο εἷς εἶναι ὁ ἥλιος, ὥσπερ Κλέων ἢ Καλλίας, καὶ μόνου τοῦδε εἶναι τὸν λόγον· εἰ δὴ ὁ τοιοῦτος λόγος, φημὶ δὴ τὸ νυκτικρυφὲς καὶ περὶ γῆν ἰόν, καὶ ἐπ᾽ ἄλλοις ἐφαρμόζει, δηλονότι οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς τῶν καθέκαστα. οὕτως δὴ δείξας ὅτι τῶν καθ᾽ ἕκαστα ὁρισμοὺς οὐκ ἔστιν ἀποδιδόναι, μαρτύρεται καὶ τοὺς τὰς ἰδέας τιθεμένους, λέγων ὅτι διὰ τί οὐδεὶς αὐτῶν ὅρον λέγει τινὸς ἰδέας, ἀλλὰ πάσας ἀορίστους καταλιμπάνουσι καί φασι μὴ εἶναι ὁρισμὸν τῶν ἰδεῶν; ἢ δῆλον διὰ τὸ ἐκείνους ὑπολαμβάνειν μὴ εἶναι ὁρισμοὺς τῶν καθέκαστα. ὥστε, φησί, γένοιτ᾽ ἂν καὶ ἐκ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων ἀληθὲς τὸ νῦν εἰρημένον, τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι ὁρισμοὺς τῶν καθέκαστα.

(16) "φανερὸν δὲ ὅτι καὶ — δυνάμεις εἰσί." ἐπειδὴ γὰρ οὐσίας ἐκεῖνά 1040*b* 5.
φαμεν ὅσα καθ᾽ αὑτὰ ὄντα δύναται τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀποτελεῖν (οὐσία γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ ἀφ᾽ οὗ τὸ ἑκάστου ἔργον ἐκπληροῦται· οὐσία γὰρ καὶ εἶδος Σωκράτους ἡ τοῦ Σωκράτους ψυχή, ἀφ᾽ ἧς αὐτῷ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ᾗ ἄνθρωπος ἔργον ἐκπληροῦν), λέγει ὅτι καὶ τὰ μέρη τῶν ζῴων, χεῖρες καὶ πόδες, ἅπερ μάλιστα δοκοῦσιν εἶναι οὐσίαι, φανερόν ἐστιν ἐκ τούτων ὡς οὐκ εἰσὶν οὐσίαι ἀλλὰ δυνάμεις· οὐσίας γάρ ἐστι τὸ καθ᾽ αὑτὴν οὖσαν τὸ καθό ἐστιν αὐτῆς ἔργον ἐκπληροῦν, ἡ δὲ χεὶρ τοῦ ὅλου χωρισθεῖσα τὸ ἔργον αὐτῆς ᾗ χεὶρ οὐκ ἐκπληροῖ, καίτοι καθ᾽ αὑτὴν οὖσα· οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιονδὶ σχῆμα ἔχειν χείρ ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἐκπληροῦν τὸ ἑπόμενον τῷ τοιονδὶ σχῆμα ἔχοντι ἔργον, ἐπεὶ εἴγε κατὰ τὸ τοιονδὶ σχῆμα ἕκαστον οὐσιοῦτο, ἦν ἂν καὶ ἡ τοῦ ἀνδριάντος χεὶρ χείρ, οὐκ ἔστι δέ, καὶ ὁ ἀνδριὰς

8. τέ] τό *A*. ‖ 17. ὁρισμὸς οὐκ ἔστι μαρτύρεσθαι *A*. ‖ 18. ὅτι om *MBr*. ‖ 26. αὐτὸ *MBr*. ‖ 30. ᾗ χεῖρον *A*. ‖ 33. οὐσιῷτο *Br*. ‖ alterum χείρ om *MBr*.

ἄνθρωπος. ἀλλ' εἰ μετὰ τοῦ ὅλου ὄντα τὰ μέρη τῶν ζῴων οὐκ εἰσὶν ἐνεργείᾳ οὐσίαι ἀλλὰ δυνάμει (ἐκεῖνα γὰρ ἐλέγετο εἶναι ἐνεργείᾳ οὐσίαι, ἅπερ εἰσὶν αὐτὰ καθ' αὑτὰ καὶ ἐκπληροῦσι τὸ οἰκεῖον ἔργον), ἆρά γε χωρισθέντα καὶ καθ' αὑτὰ ὄντα λέγονται οὐσίαι; ἤ, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ τοιονδὶ σχῆμα ἔχειν ἡ χεὶρ καὶ ὁ ποὺς οὐσιοῦνται, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῖς ᾗ τοιαῦτά ἐστιν ἐνδιδομένῃ δυνάμει, ὥστε τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐκπληροῦν· εἰ μὲν οὖν τοῦ ὅλου χωρισθέντα ἠδύναντο τὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένην αὐτοῖς δύναμιν δέχεσθαι καὶ διὰ ταύτης ἐκπληροῦν τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἐλέγοντο ἂν οὐσίαι· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι γενέσθαι, ὄντα μὲν μετὰ τοῦ ὅλου λέγονται δυνάμει οὐσίαι, ὅταν δὲ χωρισθῶσιν, οὐ λέγονται οὐσίαι σύνθετοι, καίτοι σύνθετοι οὖσαι· ἀλλ' ὡς τὸ πῦρ πρὸς αὐτά (ὕλη γὰρ αὐτῶν τὸ πῦρ), οὕτω ταῦτα πρὸς τὸν Σωκράτην. ὕλη γὰρ καὶ αὐτὰ τοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος Σωκράτους· τὸ γὰρ σῶμα ὕλη, ἡ δὲ ψυχὴ τὸ εἶδος. καὶ δῆλον ὡς τῆς χειρὸς καὶ τῶν τοιούτων οὐ πάντῃ ἀποφάσκει τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν μὲν ὡς ὕλην λεγομένην οὐσίαν δίδωσιν αὐτοῖς, τὴν δ' ὡς ἐξ ὕλης καὶ εἴδους οὐ συγχωρεῖ, διὰ τὸ ἕκαστον εἰδοποιεῖσθαι τῇ οἰκείᾳ ἐνεργείᾳ, ταῦτα δὲ ἐστερῆσθαι αὐτῆς. ὅταν οὖν, φησί, χωρισθῇ τὰ μόρια τοῦ ὅλου καὶ ὦσι καθ' αὑτά, ὡς ὕλη πάντα εἰσί, καὶ ὡς γῆ καὶ πῦρ καὶ ἀήρ. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ὅπως καὶ μετὰ τὸ
1040b 8. χωρισθῆναι οὐκ εἰσὶν οὐσίαι προσέθηκεν εἰπὼν "οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἕν," ἴσον λέγων τῷ ὅτι ἡ οὐσία σὺν τῷ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐκπληροῦν καὶ ἓν εἶναι ὀφείλει ἐνεργείᾳ· τὰ δὲ μόρια ἐπειδὰν χωρισθέντα σωρηδὸν κέηται, οὐκ εἰσὶν ἐνεργείᾳ ἓν ἀλλὰ δυνάμει. ὥσπερ γὰρ ὁ σωρὸς τῶν χρυσίνων ἢ τῶν καττιτερίνων ψηγμάτων δυνάμει ἐστὶν ἕν, ὅταν δὲ τὸ πῦρ τήξῃ πάντα καὶ ὡς εἰπεῖν πέψῃ καὶ ἓν γένηται, τότε εἰσὶν ἐνεργείᾳ ἕν, οὕτω καὶ τὰ μόρια σωρηδὸν καὶ κατὰ παράθεσιν κείμενα δυνάμει εἰσὶν ἕν, ἀλλ' οὐκ ἐνεργείᾳ. τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει "ὁ ὀρρός·" καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι ὥσπερ ὁ ὀρρὸς πρὶν ἢ πεφθῇ, τουτέστι πρὶν ἢ παγῇ καὶ ὅλως τυρωθῇ, οὐ λέγεται ἓν ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, ἐπειδὰν δὲ τυρωθῇ τότε
1040b 10. λέγεται ἕν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μορίων. μάλιστα δέ, φησίν, ὑπολάβοι ἄν τις τὰ τῶν ἐμψύχων μόρια, καὶ τούτων οὐ πάντων ἀλλά τινων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ψυχῆς, πάρεγγυς τοῦ καὶ ἐνεργείᾳ μετὰ τοῦ ὅλου ὄντα οὐσίας αὐτὰ λέγειν καὶ δυνάμει· ἐπειδὴ γὰρ καὶ μετὰ τὸ χωρισθῆναι καὶ καθ' αὑτὰ εἶναι δύναται κινεῖσθαι καὶ αἰσθάνεσθαι, δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ἐνεργείᾳ καὶ δυνάμει· δυνάμει μὲν γὰρ ὅτε μετὰ τοῦ ὅλου εἰσίν, ἐνεργείᾳ δὲ ὅτι, ἐπειδὴ χωρισθέντα κινεῖται καὶ αἰσθάνεται, δοκεῖ ὡς καὶ

4. ἐπειδὴ om *MBr*. ‖ 4. 5. τῷ τοιῳδὶ σχήματι ἡ *A*. ‖ 5. ἀλλ' om *A* in lac. ‖ 6. οὖν om *A*. ‖ 11. post αὐτὰ add τὰ μόρια *Br*. ‖ 16. ὦσι] εἰσὶ *A*. ‖ 17. πάντα] πάντως *MBr* ‖ 18. ἓν om *A*. ‖ 19. τῷ ante ὅτι om *A*. ‖ 20. κέηται *Br*, κεῖται *A*, κέκτηται *M*. ‖ 23. κατὰ παράθεσιν *A*, τὰ παρὰ θέσιν *MBr*. ‖ 25. ἢ πεφθῇ *Br*, ἐπεφθῇ *A*, πεφθῇ *M*. ‖ 30. post δύναται add καὶ *MBr*. ‖ 32. καὶ αἰσθάνεται om *MBr*.

μετὰ τοῦ ὅλου ὅταν ᾖ καθ' αὑτά ἐστι καὶ οὐ συνέχει τῷ ὅλῳ. ὅτι δὲ πολλὰ μόρια τῶν ζῴων χωρισθέντα κινεῖται, δῆλον· οἱ γὰρ ὄφεις δίχα τεμνόμενοι κινοῦνται, ἀλλὰ καὶ πόδες ἀκρίδων καὶ φαλαγγίων, ἃ καὶ σηψιδακῆ λέγει, καὶ ἄλλων πολλῶν χωρισθέντων, ἐπειδὰν χωρισθέντα ἠρεμῇ, εἴ τις αὐτῶν ἅψοιτο, αἰσθάνεται καὶ κινεῖται. εἰπὼν οὖν σύνεγγυς τοῦ δυνάμει καὶ ἐντελεχείᾳ εἰσί, λέγει ὅτι ὅμως κἂν χωρισθέντα κινῆται καὶ αἰσθάνηται, ἀλλ' οὖν ὅταν μετὰ τοῦ ὅλου ὑπάρχῃ καὶ ὦσιν ἓν καὶ συνεχῆ, δυνάμει εἰσὶν οὐσίαι καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ. ἐπειδὴ δέ τινα παρὰ φύσιν εἰσὶ συνεχῆ, ὥσπερ πολλῶν δάκτυλοι συνημμένοι καὶ οὐ διακεκριμένοι, ἐπήγαγε τὸ "ἀλλὰ μὴ βίᾳ ἢ συμφύσει," ἴσον λέγων τῷ, ἐκεῖνά φημι κυρίως 1040b 15.
ἕν, ὅσα ἐκ φύσεώς εἰσι συνεχῆ, ἀλλὰ μὴ βίᾳ καὶ συμφύσει· ταῦτα γὰρ πηρώματά ἐστιν, ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν.

"ἐπειδὴ δὲ τὸ ἓν λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ὂν — ἓν ἀριθμῷ." δείξας ὅτι ὁ 1040b 16.
καθόλου ἄνθρωπος καὶ ἁπλῶς πᾶν εἶδος οὐκ ἔστιν οὐσία, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τὸ ἓν ἢ τὸ ὄν, ὥσπερ ἔλεγον οἱ τὰ εἴδη τιθέμενοι τὸ αὐτοὲν καὶ αὐτοόν, ἐστὶν οὐσία. λέγει δὴ ὅτι ἐπειδὴ τὸ ὂν λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ἕν (ἔδειξε γὰρ ἐν τῷ Γ τῆσδε τῆς πραγματείας ὡς ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις τό τε ἓν καὶ τὸ ὄν, καὶ εἴ τι ἓν τοῦτο καὶ ὄν ἐστι, καὶ ἔμπαλιν εἴ τι ὂν τοῦτο καὶ ἕν), ἐπειδὴ τοίνυν λέγεται τὸ ἓν ὥσπερ καὶ τὸ ὄν, καὶ ἡ οὐσία ἡ τοῦ ἑνὸς μία (ἐμοῦ γὰρ ἑνὸς ὄντος καὶ ἡ οὐσία ἡ ἐμὴ μία ἐστίν, οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί εἰμι ἀλλ' ἢ ἡ οὐσία μου), καὶ ἔμπαλιν ὧν μία τῷ ἀριθμῷ ἡ οὐσία, ἐκεῖνα ἕν εἰσι τῷ ἀριθμῷ· δῆλον ὡς οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὄν ἐστιν οὐσία τῶν πραγμάτων. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς κατηγορεῖται τὸ στοιχεῖον (λέγομεν γὰρ τὸ πῦρ στοιχεῖον), ὁμοίως καὶ ἡ ἀρχή, καὶ οὐ δήπου ἂν εἴποι τις ὅτι οὐσία τοῦ πυρὸς τὸ στοιχείῳ εἶναί ἐστιν, ἀλλ' οὐσία μὲν αὐτοῦ ἐστὶ τὸ θερμὸν καὶ ξηρόν, τὸ δὲ στοιχεῖον καὶ ἡ ἀρχὴ κατηγορήματά τινα καὶ ὀνόματα κατὰ τοῦ πυρὸς λεγόμενα· οὕτω καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ὀνόματά εἰσι ψιλὰ κατὰ πραγμάτων λεγόμενα, οὐ μὴν οὐσίαι καὶ φύσεις τῶν πραγμάτων εἰσίν. εἰ μὲν γὰρ ἦν οὐσία τῶν πραγμάτων τὸ στοιχεῖον ἢ τὸ ἓν ἢ τὸ ὄν, οὐκ ἂν ἀκούσαντες στοιχεῖον ἢ ἓν ἐζητοῦμεν τί ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς δηλούμενον ἢ ὑπὸ τοῦ στοιχείου, ἀλλ' ἐν ἠρεμίᾳ ἦμεν· νῦν δὲ ἓν ἀκούσαντες ἢ ὂν ἢ στοιχεῖον ζητοῦμεν, ἵνα εἰς γνωριμώτερόν τι ἀναγάγωμεν, καὶ εἰπόντος φέρε ὅτι τὸ λεγόμενον ἓν πῦρ ἐστὶν ἢ τὸ λεγόμενον στοιχεῖον ὕδωρ, γνωριμώτερόν τι ἀκηκόαμεν, καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησε μηδὲν ἔτι πολυπραγμονῶν ἢ ζητῶν. μᾶλλον μὲν οὖν, φησί, τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν οὐσίαι εἰσὶ τοῦ στοιχείου καὶ τῆς ἀρχῆς,

3. σιψιδακῆ *M*. ‖ 5. καὶ ante κινεῖται om *M*. ‖ 6. κινεῖται καὶ αἰσθάνεται *MBr*. ‖ ὦσιν] εἰσὶν *A*. ‖ 7. οὐσία *MBr*. ‖ οὐκ om *Br*. ‖ 8. οὐ] μὴ *M*. ‖ 9. μὴ om *M*. ‖ ἴσον — 10. συμφύσει om *MBr*. ‖ 15. ὂν] ἓν *M*. ‖ ἕν] ὂν *M*. ‖ Γ] βῆτα *AS*. ‖ cf. Γ 2. ‖ 17. *cum igitur ens dicatur ut unum S*. ‖ 23. καὶ τὸ ξηρόν *A*. ‖ 26. μὲν om *A*.

τουτέστι μᾶλλον μὲν δηλωτικά εἰσι τὸ ἓν καὶ ὂν οὐσίας καὶ σημαίνουσιν οὐσίαν ἤπερ τὸ στοιχεῖον· πρῶτον μὲν ὅτι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς καὶ ἁπλῶς ἐν πᾶσι θεωρεῖται, τὸ δὲ στοιχεῖον οὐδὲ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πᾶσιν· ὡσαύτως οὐδὲ ἡ ἀρχὴ ἐν ἅπασι θεωρεῖται· ἔπειτα ὅτι τὸ στοιχεῖον τῶν πρός τι ἐστὶ τὸ δὲ ἓν τῶν καθ' αὑτό, τὰ δὲ καθ' αὑτὸ μᾶλλον σημαντικά εἰσιν οὐσιῶν, καὶ ὡς εἰπεῖν ἐγγίζει μᾶλλον τῇ οὐσίᾳ ἤπερ τὰ πρός τι. ὅμως δὲ εἰ καὶ μᾶλλον οὐσίας δηλωτικά ἐστιν, ἀλλ' οὖν οὐκ εἰσὶν οὐσίαι, εἴπερ μηδ' ἄλλο μηδὲν τῶν κοινῶν οὐσία. καὶ συλλογίσαιτ' ἄν τις οὕτως. οὐδὲν τῶν κοινῶν καὶ κατὰ τῶν πολλῶν λεγομένων οὐσία ἐστί, τοῦτο γὰρ δέδεικται· τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν τῶν κοινῶν καὶ κατὰ πολλῶν λεγομένων εἰσί· τὸ ἓν ἄρα καὶ τὸ ὂν οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. καὶ ἄλλως· οὐδεμία οὐσία οὐδενὶ ἑτέρῳ ὄντι παρ' αὑτὴν ὑπάρχει, ἀλλ' αὐτὴ ἐν αὑτῇ ἐστὶ καὶ τῷ ἔχοντι αὐτήν· καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ἑτέροις ὑπάρχει· τὸ ἓν ἄρα καὶ τὸ ὂν οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. ὅτι δὲ ἡ οὐσία οὐκ ἐνυπάρχει ἑτέρῳ ἀλλ' ἐν αὑτῇ ἐστί, δῆλον. ἐγὼ γὰρ οὐσία ὢν οὐχ ὑπάρχω τινὶ ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ εἰμὶ καὶ ἡ ἐμὴ οὐσία ἐν ἐμοί ἐστιν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ ἐμὴ οὐσία ἢ ἐγώ. ἔτι τὸ ἕν, φησί, πολλαχῇ οὐκ ἂν εἴη ἅμα, τουτέστιν ἡ μία οὐσία, ὁ Σωκράτης φημὶ ἢ ὁ Καλλίας, οὐ δύναται ἅμα εἶναι καὶ ἐν Λυκείῳ καὶ ἐν ἀγορᾷ· τὸ δὲ κοινὸν ἓν τὸ κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα κατηγορούμενον διὰ τὸ ὁμοίωμα τυγχάνειν τῶν καθέκαστα, αὐτό τε καὶ πᾶν καθόλου ἅμα πολλαχῇ ἐστίν· ἓν γὰρ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Θήβαις καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ὅλως παν-
1040*b* 25. ταχῇ ἐστί· τὸ ἓν ἄρα τὸ κοινὸν οὐκ ἔστιν οὐσία. γράφεται δὲ καὶ "ἔτι τὸ ὄν," καὶ εἴη ἂν διὰ ταύτης τῆς γραφῆς λέγων ὅτι τὸ ὄν, τουτέστι τὸ ὑπάρχον οὐσίᾳ, πολλαχῇ ἅμα οὐ δύναται εἶναι· τὸ δὲ κοινὸν ἓν καὶ ὂν ἅμα πολλαχῇ εἰσί· τὸ ἓν ἄρα καὶ ὂν οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. ὥστε δῆλον ὡς εἴπερ αἱ οὐσίαι χωρὶς καθ' αὑτὰς δύνανται εἶναι, τὰ δὲ καθόλου δέδεικται ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐσίαι ἀλλὰ τῶν κατὰ μέρος ὁμοιώματα, φανερὸν ὡς οὐδὲν τῶν καθόλου ὑπάρχει παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ χωρίς, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τὸ εἶναι ἔχει.

1040*b* 27. "ἀλλ' οἱ τὰ εἴδη λέγοντες εἶναι τῇ μὲν ὀρθῶς λέγουσι χωρίζοντες αὐτά." ἐπειδὴ τὸ τῆς οὐσίας ἐξαίρετόν ἐστι τὸ εἶναι καθ' αὑτήν, οἱ δὲ τὰ εἴδη λέγοντες οὐσίας αὐτὰ ἔλεγον, κατ' αὐτὸ τοῦτο χωρίζοντες καὶ καθ' αὑτὰ λέγοντες εἶναι ἔλεγον ὀρθῶς· τῷ ὄντι γὰρ εἴπερ ἦσαν τὰ εἴδη οὐσίαι, χωριστὰ καὶ καθ' αὑτὰς ἦσαν ἄν. ᾗ μέν, φησίν, οὐσίας τὰ εἴδη λέγοντες χωριστὰ καὶ καθ' αὑτὰ ἐτίθεντο, ἔλεγον ὀρθῶς· ᾗ δὲ πάλιν τὸ ἓν εἶδος, οἷον τὸν αὐτοάνθρωπον, οὐσίαν λέγοντες ἐπὶ πολλῶν ἐκατηγόρουν, οὐκ ἔλεγον ὀρθῶς· οὐδεμία γὰρ οὐσία, ὡς δέδεικται, ἐπὶ πολλῶν λέγεται. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι τοῦ πῶς τὰ εἴδη οὐσίας

1. καὶ σημαίνουσιν — 2. τὸ ὂν] ταῦτα γὰρ *M*. ‖ 6. μᾶλλον om *A*. ‖ 7. οὐδὲν *A*. ‖ 10. ἄρα] ἀλλὰ *A*. ‖ 11. ὄντι] ὅτι *M*. ‖ 12. καὶ τὸ ἓν *A*, τὸ γὰρ ἓν *M*, *unum autem S*. ‖ 14. fort. τινὶ ἄλλῳ ἀλλ' c. *S*. ‖ 17. καθ' ἕκαστα] ἑνῶν *A*. ‖ 27. εἶναι om *M*. ‖ post λέγουσι add καὶ *M*. ‖ 31. εἴησαν *A*. ‖ 33. κατηγόρουν *M*.

λέγοντες κατὰ πολλῶν ἐκατηγόρουν αὐτά, λέγων αἴτιον δὲ τοῦ ταῦτα οὐσίας λέγοντας κατηγορεῖν κατὰ πολλῶν· ἐρωτώμενοι γὰρ τίνες εἰσὶν αἱ τοιαῦται οὐσίαι, αἵπερ εἰσὶν ἄφθαρτοι καὶ παρὰ τὰς καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητάς, καὶ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι καὶ εἰπεῖν, παρῆγον τὸν Καλλίαν καὶ Κάλλιππον καὶ Φαίδωνα, λέγοντες ὡς ὁ καθόλου ἄνθρωπος οὗτοι οὐκ εἰσίν, τῇ δὲ αὐτοανθρώπου μεθέξει οὗτοι ὑπάρχουσι· μετέχουσι γὰρ οἱ κατὰ μέρος ἅπαντες ἄνθρωποι τοῦ αὐτοανθρώπου. ποιοῦσιν οὖν ταύτας τὰς ἰδέας, τὸν αὐτοάνθρωπον καὶ αὐτοίππον, τὰς αὐτὰς τῷ εἴδει τοῖς φθαρτοῖς· προστιθέντες γὰρ τῷ αἰσθητῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτό (τοῦτο γὰρ εἶπε ῥῆμα καταχρηστικῶς), χειροτονοῦσι καὶ ποιοῦσι καθόλου ἄνθρωπον, λέγοντες αὐτοάνθρωπον καὶ αὐτοίππον. τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ, ὡς εἴρηται, εἰ προστεθείη τὸ αὐτό, γίνεται αὐτοάνθρωπος. καίτοι κἂν κατ' ἀλήθειαν ἦσαν αἱ ἰδέαι καὶ ἐν ὑπάρξει ὑπῆρχον, κἂν ἡμεῖς μὴ ἑωράκειμεν ἦσαν ἄν. τίς οὖν ἀνάγκη ἦν δεικνύναι αὐτὰς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς; ἔδει γὰρ αὐτοὺς ἐρωτωμένους τίνες εἰσὶν αὗται αἱ οὐσίαι, πρὸς τὸν πυνθανόμενον ἀποκρίνεσθαι ὅτι νοοῦμεν μὲν αὐτοάνθρωπον, ἀλλ' οὖν ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ ὄντα οὐ δυνάμεθα αὐτὸν δεῖξαι, οὐ μὴν παράγειν τοὺς καθ' ἕκαστα καὶ λέγειν ὡς ὁ αὐτοάνθρωπος οὗτοί εἰσιν· ἐν τούτοις γάρ ἐστι, καὶ τῇ μετουσίᾳ ἐκείνου οὗτοί εἰσιν. ἀλλ' ὡς ἔοικε τοῦτο ἐκεῖνοι ἐποίουν δεδιότες, ὡς εἰ μὴ θεασάμενοι τύχοιμεν αὐτό, οὐδὲ δύναται εἶναι, καίτοι καὶ τῶν ἀστέρων πολλούς, οἷον τὸν Κάνωβον, οὐχ ὁρῶμεν. οὕτως οὖν τί ἐκώλυεν, εἴπερ ἦν ὁ αὐτοάνθρωπος, καὶ ἡμῶν μὴ ἑωρακότων εἶναι. ὥστε καὶ νῦν εἰ μὴ ἔχομεν ἰδεῖν τὰ εἴδη, ἀλλ' οὖν, φησίν, εἶναί τινας οὐσίας, οὐχ οἵας οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι ἔλεγον ἀλλ' ἀσωμάτους καὶ νοεράς, ἀναγκαῖον. τὸ δὲ "ἴσως" πρόσκειται διὰ τὸ 1041*a* 3. μήπω τοῦτο δεῖξαι, λέγω δὴ τὸ εἶναί τινας οὐσίας παρὰ τὰς αἰσθητάς, κἂν μὴ ἡμεῖς ταύτας ἰδεῖν δυνώμεθα. ταῦτα εἰπὼν καὶ δείξας συμπεραίνεται λέγων, ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐδέν ἐστιν οὐσία οὔτε ἐστὶν οὐσία οὐδεμία ἐξ ἐνεργείᾳ οὐσιῶν δῆλον.

(17) "τί δὲ χρὴ λέγειν καὶ ὁποῖόν τι τὴν οὐσίαν πάλιν ἄλλην ἀρχὴν ποιη- 1041*a* 6. σάμενοι λέγωμεν." ἴσως γάρ, φησίν, ἐκ τούτων τῶν οὐσιῶν δῆλον ἔσται καὶ περὶ ἐκείνης τῆς οὐσίας τῆς ἀσωμάτου καὶ κεχωρισμένης τῶν αἰσθητῶν. καὶ ὅρα τὸ εὐμέθοδον τοῦ θαυμαστοῦ τοῦδε ἀνδρὸς καὶ ἀγχινούστατον, ὅπως ἀνιχνεύει δαιμονίως ἄγαν καὶ ποικίλως τὴν τῆς πρώτης οὐσίας εὕρεσιν, τοῦ πολυτιμήτου φημὶ καὶ πολυποθήτου καὶ πάντων πατρὸς θεοῦ· ζητεῖ γὰρ ἐνταῦθα ὅτι τί ποτέ

1. κατηγόρουν *M*. ‖ 2 αἱ τοιαῦται οὐσίαι] οὐσίαι αὗται *MBr*. ‖ 3. τὰ — αἰσθητά *M*. ‖ 5. οὐκ om *AS*. ‖ δὲ] γὰρ *AS*. ‖ 10. εἰ om *A*. ‖ 12. κἂν] fort. κἂν εἰ. ‖ 18. τύχωμεν *A*. ‖ 24. δυνάμεθα *A*. ‖ 25. οὔτε ante τῶν om *M*. ‖ 28. λέγομεν *M*. ‖ 30. ἂν ἰχνεύει *Br*. ‖ 31. πολυτίμου *A*. ‖ 32. ὅτι τί *A*, ὅ τι *MBr*.

ἐστι τὸ τὴν ὕλην κινῆσαν εἰς τὸ τὰ εἴδη εἰληφέναι, καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ πρῶτον εἶδός ἐστιν, ὅπερ καὶ οὐσίαν χρὴ λέγειν. ἀλλ' εἰ τὸ εἶδος τὸ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὸ κινοῦν καὶ τάττον καὶ ποιοῦν ἔχειν τὰ τῇδε ὅπως ἔχει· καὶ ἔστι τοῦτο ὁ πολυύμνητος θεός.

1041*a* 9. "ἐπεὶ οὖν — μετιτέον." ὥσπερ εἶπον, διὰ τοῦτο ἐπιζητεῖ τί ποτέ ἐστιν τὸ τὴν ὕλην κινοῦν εἰς τὸ γίνεσθαι τὰ πράγματα, καί φησιν ὅτι ἐπειδὴ ἡ οὐσία, λέγων οὐσίαν τὸ εἶδος, ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐστίν, ἐντεῦθεν μετιτέον. καὶ ὅρα πῶς ἐκ προοιμίων τὸ οἰκεῖον ὑποφαίνει βούλημα. δεῖ δὲ πρὸ τῆς τῶν λεγομένων σαφηνείας ὑπομνῆσαι ἡμᾶς ὅτι τὸ διὰ τί ἐπὶ μὴ ὄντων οὐ ζητεῖται ἀλλ' ἐπὶ ὄντων. ὁ γὰρ ζητῶν διὰ τί τοῦτο, ζητεῖ διὰ τί τόδε ὑπάρχει τῳδί, ὥστε τὸ διὰ τί καὶ ἐπὶ ὄντων ζητεῖ καὶ ἐπὶ ὑπαρχόντων ἄλλων ἐν ἄλλοις. ζητεῖται οὖν, φησί, τὸ διὰ τί, ὅτι διὰ τί ἄλλο ἐν ἄλλῳ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ζητεῖν ὅτι διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος μουσικὸς ἄνθρωπός ἐστιν; ἢ τὸ αὐτὸ ζητεῖν ἐστί, τουτέστι διὰ τί αὐτὸ αὐτό ἐστιν, ἢ ἄλλο. εἰ μὲν οὖν λέγει τις, διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος τοῦτο αὐτὸ μουσικὸς ἄνθρωπός ἐστιν, οὐδέν ἐστι ζητεῖν. εἰ δὲ διὰ τῆς τοῦ διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος μουσικὸς ἄνθρωπός ἐστι ζητήσεως τοῦτο λέγει, ὅτι διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος μουσικός ἐστι καὶ διὰ τί τὸ μουσικὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, μὴ προστιθεὶς τὸ ἄνθρωπος, εὔλογος ἡ ζήτησις· ζητεῖ γὰρ διὰ τί ἄλλο ἐν ἄλλῳ ὑπάρχει. τὸ μὲν οὖν διὰ τί αὐτό ἐστιν αὐτό, τουτέστι τὸ μὲν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστι ζητεῖν, οὐδέν ἐστι ζητεῖν· αἱ γὰρ ζητήσεις περὶ φύσεως ἑτέρων ἐν ἑτέροις ὑπαρχόντων εἰσίν, οἷον διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ γὰρ ζῷον ἕτερόν ἐστι παρὰ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε περὶ ἑτέρων αἱ ζητήσεις ἀλλ' οὐ περὶ ἑαυτῶν. εἰπὼν δὲ ὅτι
1041*a* 15. αἱ ζητήσεις περὶ ἄλλων ἐν ἄλλοις ὄντων εἰσίν, ἐπήγαγε "δεῖ γὰρ τὸ ὅτι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα," ἴσον λέγων ὅτι ἐπειδὰν ζητῆται τὸ διὰ τί, δῆλον εἶναι ὀφείλει ὡς ὑπάρχει τόδε ἐν τῳδὶ καὶ ὅτι εἰσίν· ἐπὶ γὰρ τῶν μὴ ὄντων τὸ διὰ τί οὐ ζητεῖται. εἰ γὰρ ζητεῖται ὅτι διὰ τί ἡ σελήνη ἐκλείπει, δῆλον εἶναι χρὴ ὅτι ὑπάρχει τῇ σελήνῃ τὸ ἐκλείπειν. θεὶς οὖν τοῦτο μεταξὺ πάλιν ἐπανέδρα-

2. ἀλλ' εἰ *AS*, ἀλλ' οὐ *MBr*. ‖ post καθ' ἕκαστα quae exciderunt supple e *S* *At si forma est, quod in singulis movet materiam ipsamque in ordinem redigit, haud dubie aliqua forma est, quae moveat, ordinet etc.* ‖ 5. fort. διὰ τούτων c. *S*. ‖ 7. αἰτία] οὐσία *M*. ‖ ἐντεῦθεν μετιτέον post ἐστίν posui c. *S*, post βούλημα lin. 8. ponunt *AM*. ‖ 8. ἀποφαίνεται *M*. ‖ 9. τί ἐπὶ μὴ] τί τοῦτο ζητεῖ διὰ τὶ μὴ *M*. ‖ 11. 12. post διὰ τί add *hoc semper pacto S*. ‖ 13. διὰ τί αὐτὸ αὐτό ἐστιν *M*, διὰ τί αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἐστὶν *AS*, τὸ αὐτὸ ἐν αὐτῷ *Br*. ‖ 14. λέγοι *M*. ‖ 15. ζητεῖν om *M*. ‖ 16. ἐστι om *M*. ‖ ὅτι om *M*. ‖ 17. ἐν om *M*. ‖ 19. alterum ἄνθρωπος om *M*. ‖ 20. φύσεως om *M*. ‖ 22. fort. περὶ αὐτῶν, *de iisdem S*. ‖ 24. ζητῆσαι *MBr*.

μεν ἐπὶ τὸ πρότερον, λέγων "αὐτὸ δὲ ὅτι αὐτό, εἷς λόγος καὶ μία αἰτία ἐπὶ πάντων." καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι τὸ μὲν οὖν ζητεῖν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, εὔλογος ἡ ζήτησις, τὸ δὲ λέγειν ὅτι αὐτὸ διὰ τί αὐτό, τουτέστιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἵππος διὰ τί ἐστιν ἵππος, καὶ ὁ βοῦς διὰ τί βοῦς, "εἷς — πάντων." ἐρεῖ γὰρ ὁ προσδιαλεγόμενος διότι ἄνθρωπός ἐστι καὶ διότι ἵππος καὶ διότι βοῦς. ὧν δὲ ἡ αἰτία μία, καὶ ἐκεῖνα ἕν· ὥστε ἔσται ὁ βοῦς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἓν τῷ ἀριθμῷ. εἰ δέ γε τοῦτο ἄλογον καὶ ἀδύνατον, οὐ χρὴ ζητεῖν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστιν. ἴσως δέ, φησίν, ἐρωτηθείς τις διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστι καὶ ὁ ἵππος ἵππος, οὐκ ἐρεῖ διότι ἄνθρωπός ἐστι καὶ διότι ἵππος, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστι καὶ ὁ ἵππος ἵππος, ὅτι ἀδιαίρετός ἐστιν ἕκαστος πρὸς ἑαυτόν. τὸ δὲ λέγειν ὅτι διὰ τοῦτο ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστιν ὅτι ἀδιαίρετός ἐστιν ἕκαστος πρὸς ἑαυτόν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ λέγειν ὅτι διότι εἷς ἐστίν. ἀλλ' αὕτη ἡ αἰτία κοινὴ κατὰ πάντων καὶ σύντομος τυγχάνει καὶ οὐδεμίαν ἔχει δυσχέρειαν· εὔκολον γάρ ἐστιν ἐρωτωμένων ἡμῶν, διὰ τί τὸ λευκὸν λευκόν ἐστι, λέγειν διότι ἕν ἐστι, καὶ διὰ τί ὁ βοῦς βοῦς ἐστί, διότι εἷς ἐστίν· ὧν δὲ ὁ λόγος, ὥσπερ εἴρηται, εἷς, καὶ αὐτὰ ἕν. εἰ δὲ ταῦτα ἄτοπα καὶ ἀδύνατα, οὐ χρὴ οὕτω προτείνειν τὰς ἐρωτήσεις καὶ ζητήσεις, ἀλλὰ ζητεῖν διὰ τί ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῷον τοιονδί, τουτέστι διὰ τί ὁ ἄνθρωπός ἐστι φέρε εἰπεῖν ζῷον λευκὸν ἢ δίπουν. ὁ δὴ τοῦτο ζητῶν φανερὸν ὡς οὐ ζητεῖ διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ ζητεῖ, ὅτι τὸ δίπουν καὶ τὸ λευκόν, ἕτερον ὂν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τί ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ. τοῦτο δ' ὅπερ ζητεῖ διὰ τί ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ δεῖ δῆλον εἶναι ὅτι ὑπάρχει αὐτῷ· εἰ γὰρ ἄδηλόν ἐστιν ὅτι ὑπάρχει, οὐδέν ἐστι ζητεῖν. θεὶς οὖν κἀνταῦθα μεταξὺ τὸ "ὅτι δ' ὑπάρχει 1041a 23. δεῖ δῆλον εἶναι," πάλιν λέγει παραδείγματα τοῦ ὅπερ αἱ ζητήσεις ἄλλα κατ' ἄλλων ζητοῦσι, λέγων "οἷον διὰ τί βροντᾷ;" ὅταν γὰρ ζητῶμεν διὰ τί βροντᾷ, τοῦτο ζητοῦμεν διὰ τί ψόφος ἐν τοῖς νέφεσι γίνεται· ὁ δὲ ψόφος τῶν νεφῶν ἕτερον, καὶ ζητεῖται ἄλλο κατ' ἄλλου, ὁ ψόφος κατὰ τοῦ νέφους. καὶ πάλιν ὅταν ζητήσωμεν διὰ τί οἱ πλίνθοι καὶ οἱ λίθοι οἰκία ἐστίν, ἄλλο κατ' ἄλλου ζητοῦμεν. ζητοῦμεν γὰρ διὰ τί τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ ἐστίν. οὕτως οὖν δείξας ὅπως χρὴ τὰς ζητήσεις ἐπὶ παντὸς τοῦ πράγματος ποιεῖσθαι, λέγει ὅτι φανερόν ἐστιν ὅταν ζητῶμεν διὰ τί ψόφος ἐν τῷ νέφει ἐστίν, ἢ οἰκία ἐν λίθοις καὶ ξύλοις, οὐδὲν ἄλλο

1. αἰτία om *A*. ‖ 4. ἐστιν ante ἵππος om *A*. ‖ διὰ τί βοῦς om *MBr*. ‖ 5. ante ἄνθρωπος et 5. 6. ante ἵππος add ὁ *MBr*, 6. ante βοῦς. ὧν add ὁ *Br*. ‖ 11. τὸ δὲ — 12. ἑαυτόν om *M*. ‖ 11. ἄνθρωπος om *Br*. ‖ 20. alterum ἄνθρωπος om *MBr*. ‖ post ὅτι add τοδὶ *A*. ‖ 21. ὂν om *MBr*. ‖ post ζητεῖ add ὅτι *A*. ‖ 24. δεῖ addidi e *S*, om *A* in lac., om *M*. ‖ ὅπερ — 25. ζητοῦσι *A*, ὅταν — ζητῶσι *M*. ‖ 29. ὅπως] ὅτι πῶς *M*.

ζητοῦμεν ἢ τὸ αἴτιον. λέγοντες γὰρ ὅτι διὰ τί τόδε ἐν τῳδί, τοῦτό φαμεν τί τὸ αἴτιον τὸ κινῆσαν τὴν ὕλην γενέσθαι τόδε, οἷον οἰκία ἢ ἄνθρωπος ἢ βροντή. ὃ δὴ αἴτιον τὸ τὴν ὕλην κινοῦν ἐπ' ἐνίων, φησίν, ἐστὶ τὸ τίνος ἕνεκα καὶ τὸ τέλος ἤτοι τὸ εἶδος· τὸ γὰρ εἶδος τέλος, οἷον ἐπὶ οἰκίας ἢ κλίνης· τέλος γὰρ οἰκίας τὸ τὰ ἐν αὐτῇ ἀνεπίβατα κλέπταις διατηρεῖν, τοῦτο δ' αὐτῇ ὑπάρχει ἐκ τοῦ τοιουδὶ εἴδους. κλίνης πάλιν τέλος ἐστὶ τὸ τὸν ἄνθρωπον ἀναπαύεσθαι ἐπ' αὐτῆς. ἐπ' ἐνίων δὲ τὸ κινῆσαν, οἷον τὸ ποιητικὸν αἴτιον, αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο, ὥστε δῆλον ὅτι ἐπὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς κλίνης οὐ μόνον τὸ τίνος ἕνεκα ζητεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ κινῆσαν. ζητηθήσεται γὰρ τί τὸ κινῆσαν τοὺς Ἕλληνας στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Τροίαν, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τὸν Ἀλέξανδρον ἁρπάσαι τὴν Ἑλένην· καὶ πάλιν τί τὸ κινῆσαν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα καὶ ποιῆσαν οἰκίαν. καὶ οἶμαι τὸ "ἴσως" διὰ τοῦτο πρόσκειται
1041a 29. τῷ "οἷον ἴσως ἐπὶ οἰκίας," ὡς εἰ ἔλεγε ποτὲ μὲν ἴσως ζητηθήσεται τὸ τίνος ἕνεκα, ποτὲ δὲ τὸ κινῆσαν. τὸ δὲ "τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὡς εἰπεῖν λογικῶς," παρέλκον ἐστὶ καὶ ὑπό τινος ἐνταῦθα παραρριφθέν· περὶ γὰρ τούτου μετ' ὀλίγον ἐρεῖ. εἰπὼν δὲ "αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο" οἷον τὸ ποιητικόν, λέγει ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον μέν, τοιοῦτον λέγων τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ἐπὶ τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων ζητεῖται· ἐπὶ γὰρ τῆς γινομένης οἰκίας ζητεῖται τὸ ποιητικόν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς φθειρομένης τὸ κινοῦν τοιωσδὶ τοὺς λίθους, θάτερον δέ, οἷον τὸ εἰδικόν, καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων καὶ ἐπὶ τῶν ἤδη ὄντων. καὶ ἐπὶ τοῦ γινομένου γὰρ ἀνθρώπου ζητεῖται τί τὸ αἴτιον τοῦ τοιωσδὶ τὴν ὕλην κινεῖσθαι, καὶ ἐπὶ τοῦ ὄντος ὁμοίως τί τὸ αἴτιον τὸ τὴν ὕλην κινῆσαν καὶ ποιῆσαν αὐτὴν εἶναι τόδε τι, οἷον Σωκράτη ἢ Πλάτωνα.

1041a 32. "λανθάνει δὲ μάλιστα τὸ ζητούμενον — λεγομένοις." εἰπὼν ὅτι ἡ τοῦ διὰ τί ζήτησις αἰτίου ζήτησίς ἐστιν, ὅτι τί τὸ κινῆσαν τὴν ὕλην εἰς τὸ γεγονέναι τόδε τι καὶ ὅπερ ἐστί, λέγει ὅτι ἐν τοῖς μὴ καλῶς καὶ καταλλήλως λεγομένοις λανθάνει τοῦτο καὶ δοκεῖ ὅτι ἡ τοῦ διὰ τί ζήτησις οὐκ ἔστιν αἰτίου ζήτησις, οἷον ὅταν ζητῆται τί ἐστιν ἄνθρωπος, τουτέστι διὰ τί ἐστιν ἄνθρωπος; τὸ γὰρ τί ἀντὶ τοῦ διὰ τί νῦν εἴληπται. ὅταν οὖν ζητῆται διὰ τί ἐστιν ἄνθρωπος, φησί, διὰ τὸ ἁπλῶς λέγεσθαι οὐ δοκεῖ ὅτι τοῦτο ζητεῖται, λέγω δὴ ὅτι τί ἐστι τὸ τὴν ὕλην κινῆσαν ὡς ἂν ἄνθρωπος γένηται; διὰ οὖν τὸ ἁπλῶς λέγεσθαι καὶ μὴ διορίζειν ὅτι τάδε τόδε, οὐ δοκεῖ· δεῖ δὲ διαρθρώσαντας ζητεῖν, οἷον λέγειν ὅτι διὰ τί τάδε, αἱ χεῖρές φημι καὶ πόδες καὶ σάρκες, τόδε εἰσίν, ἤτοι ἄνθρωπος, καὶ ὅταν τοῦτο λέγωμεν

1. ὅτι om *M*. || 2. βροντήν *M*. || 5. τοῦ om *M*. || 7. alterum αἴτιον om *A*. || 10. τί om *A*. || 15. ἐρεῖ] λέγει *A*. || 15. τὸ post ἀλλὰ et 16. τοιοῦτον et αἴτιον om *M*. || 23. τὸ om *A*. || 23. 24. post διὰ τί add ἐστι *A*. || 24. ὅτι τί *A*, ὅτι *MBr*. || 27. τὸ γὰρ — 28. εἴληπται om *M*. || 28. ὅταν — ἄνθρωπος om *MBr*. || 30. ἂν om *MBr*. || τάδε τόδε *A2S*, διὰ τόδε *MBr*, τάδε om *A1* in lac. || 31. αἱ om *A*.

δῆλόν ἐστιν ὅτι ζητοῦμεν τί ἐστι τὸ τὴν ὕλην κινῆσαν καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος. εἰ δὲ μὴ διορίζει τις καὶ λέγει ὅτι διὰ τί αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ νεῦρα ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστι, ζητεῖν καὶ μὴ ζητεῖν ἐστίν. ᾗ μὲν γὰρ ὅλως ζητεῖ, ζητεῖ· ᾗ δὲ μὴ καλῶς, οὐ ζητεῖ. γράφεται δὲ καὶ "λανθάνει δὲ μάλιστα τὸ ζητούμενον ἐν τοῖς κατ' ἀλλήλων λεγομένοις," τουτέστιν ἐν τοῖς κατ' ἄλλων κατηγορουμένοις, ὅταν μὴ καλῶς κατηγορηθῇ, λανθάνει ὅτι τὸ αἴτιον ζητεῖται. ἐπειδὴ δὲ δεῖ τὸν ζητοῦντα περί τινος ἔχειν καὶ γινώσκειν ὅτι ὑπάρχει τόδε τῷδε, ἐστὶ δῆλον ὡς ὅταν ζητῇ τὸ διὰ τί, τὴν ὕλην ζητεῖ πῶς καὶ ὑπὸ τίνος κινηθεῖσα γέγονεν ὅπερ ἐστίν. οἷον ὅταν λέγῃ, διὰ τί ὁ ἄνθρωπος τοδί ἐστιν, ἢ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι διὰ τί τὸ σῶμα τουτὶ ὡδὶ ἔχον ἐστί; τοῦτο ζητεῖ, τί τὸ αἴτιον τὸ κινῆσαν τοδὶ σῶμα ὡδὶ ἔχειν; καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ ὅτι διὰ τί ἡ οἰκία τοδί, ἤτοι διὰ τί τὰ ξύλα καὶ οἱ λίθοι οἰκία ἐστί; τοῦτο ζητεῖ ὅτι διὰ τί ταδὶ ὑπάρχει ὃ ἦν οἰκία, τουτέστι τί τὸ κινῆσαν ταδὶ καὶ ποιῆσαν αὐτὰ οἰκίαν; ὥστε δῆλον ὅτι ἡ τοῦ διὰ τί ζήτησις ἐξαιρέτως ἐπὶ τῶν φυσικῶν αἰτίου ἐστὶ ζήτησις. τοῦτο δὲ τὸ αἴτιόν ἐστι τὸ εἶδος ᾧ τι ἔστι, τουτέστιν ἐν ᾧ ἡ ὕλη ἐστίν, τοῦτο δὲ τὸ εἶδός ἐστιν ἡ οὐσία. δῆλον ἄρα γέγονε τί ποτε ἐστὶν ἡ οὐσία, ὅτι τὸ εἶδος. εἰ δή, ὥσπερ εἴρηται, τὸ εἶδός ἐστι τὸ τάττον καὶ ποιοῦν, φανερὸν ὅτι ἔστι τι εἶδος κοσμοῦν καὶ ποιοῦν ἔχειν τὸν κόσμον, ὥσπερ ἔχει. ἐπειδὴ οὖν τὸ διὰ τί ζήτησίς ἐστιν ἄλλου ἐν ἄλλῳ ὑπάρχοντος, δηλονότι ἐπὶ τῶν ἁπλῶν καὶ μόνως εἰδῶν οὐκ ἔστι ζήτησις, οὐδὲ τὸ διὰ τί, ἀλλ' ἕτερος τρόπος ζητήσεως. καὶ ἐρεῖ, ὅταν περὶ ἐκείνων λέγῃ, τίς ὁ τρόπος τῆς τῶν ἁπλῶν ζητήσεως.

"ἐπεὶ δὲ τὸ — ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν." τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι τὸ 1041b 11.
εἶδος ἕτερόν ἐστι τῆς ὕλης, καὶ ὅλως τὸ σύνθετον. λέγει δὴ ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἔκ τινος σύνθετόν ἐστιν οὕτως ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν, μὴ ὡς σωρὸς κατὰ ἁφὴν ἀλλ' ὡς ἡ βα συλλαβή, δῆλον ὡς ἡ συλλαβὴ ἤτοι τὸ εἶδος τῆς συλλαβῆς, τὸ συντεταγμένον μετὰ τῆς ὕλης (αὕτη δ' ἐστὶ τὰ στοιχεῖα τό τε βῆτα καὶ ἄλφα) ἕτερόν ἐστι παρὰ τὰ στοιχεῖα, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ συλλαβὴ τὰ στοιχεῖα, οὐδέ ἐστι τὸ β καὶ τὸ α ταὐτὸν τῇ βα συλλαβῇ. διαλυθείσης γὰρ τῆς συλλαβῆς τὸ μὲν β καὶ α ἔστιν, ἡ δὲ συλλαβὴ οὐκ ἔστιν, ὥστε ἕτερόν ἐστι τὸ τῆς συλλαβῆς εἶδος καὶ ἕτερα τὰ στοιχεῖα. εἰ δ' ἦν ταὐτά, προτιθεμένου τοῦ α εἶτα τοῦ β ἦν ἂν τὸ αβ πάλιν βα συλλαβή. ἀλλ' οὐκ ἔστιν. οὐκ ἄρα ταὐτόν ἐστι τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη. ὡσαύτως

1. καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος] *quid — moverit et hominem effecerit S.* || 3. ὁ om *M.* || 5. ἀλλήλων] ἄλλων *MBr.* || 8. ἐστὶ om *M.* || 10. τοδί ἐστιν] ταδί ἐστιν *MBr.* || ὡδὶ] τοδὶ *A.* || 11. ὡδὶ] οὕτως *MBr.* || 14. τοῦ om *Br.* || 15. ᾧ τι] ὅ τι *M.* || 16. τοῦτο δὲ τὸ εἶδός ἐστιν ἡ οὐσία om *MBr.* || 18. τι] τὸ *MBr.* || 20. εἰδῶν] οὐσιῶν *M.* || 23. ὥστε] ὡς τὸ *A.* || 31. εἶτα] ἢ *M.* || α β] βῆτα *M.*

οὐδὲ ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ ταὐτόν ἐστι τῇ σαρκὶ καὶ τῷ σαρκείῳ εἴδει· τῆς γὰρ σαρκὸς διαλυθείσης πῦρ καὶ γῆ ἐστί, σὰρξ δὲ οὐκ ἔστιν. ἐκ δὴ τούτων φανερόν ἐστιν ὅτι οὐ μόνον τὸ φωνῆεν ἤτοι τὸ ἄλφα καὶ τὸ σύμφωνον τὸ βῆτα ἔστιν, ἢ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ, ἀλλ' ἔστι τι καὶ παρὰ ταῦτα ἥ τε συλλαβὴ καὶ ἡ σάρξ. οὕτως οὖν δαιμονίως δείξας ὅτι τὸ εἶδος ἕτερόν ἐστι παρὰ τὴν ὕλην καὶ ἔστι τι, δείκνυσιν ὅτι ἀρχὴ μὲν καὶ αἴτιόν ἐστιν, στοιχεῖον δὲ οὐκ ἔστι τὸ εἶδος, ἀλλὰ μόνον ἡ ὕλη. τὸ εἶδος οὖν, φησίν, ἀνάγκη ἢ στοιχεῖον εἶναι ἢ ἐκ στοιχείων. εἰ μὲν οὖν λέγοι τις ὅτι στοιχεῖόν ἐστιν, ἔστω δὲ ἐπὶ σαρκὸς ὁ λόγος, ἐπειδή, ὡς δέδεικται ὅτι τὸ εἶδός ἐστι τὸ κινοῦν τὴν ὕλην καὶ γινόμενον ὅπερ ἐστίν, εἴπερ ἐστὶ σὰρξ καὶ στοιχεῖον, δηλονότι κινηθήσεται, ἐπειδὴ στοιχεῖόν ἐστιν, αὐτή τε καὶ τὸ πῦρ ὑπό τινος εἴδους, καὶ γενήσεταί τι ἐξ αὐτῶν· ἐκεῖνο δὴ τὸ εἶδος τὸ κινῆσαν αὐτὰ πάλιν ἢ στοιχεῖόν ἐστιν ἢ ἐκ στοιχείων. εἰ μὲν οὖν στοιχεῖον, ἐπειδὴ στοιχεῖόν ἐστιν αὐτό τε καὶ ἡ σὰρξ καὶ τὸ πῦρ, κινηθήσονται ὑπ' ἄλλου εἴδους καὶ γενήσονταί τι· πάλιν οὖν ἐκεῖνο ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ τῶν στοιχείων, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. ἐκ τούτου οὖν φησί, "τούτου" λέγων τοῦ κινηθέντος, καὶ πυρὸς καὶ γῆς, ἔσται ἡ σάρξ· καὶ πάλιν ἐξ ἐκείνου καὶ τῆς σαρκὸς καὶ εἴ τινος ἄλλου ἔσται ἄλλο. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ εἶδος οὐκ ἔστι στοιχεῖον. εἰ δέ τίς φησιν ἐκ στοιχείων, τὸ δὲ ἐκ στοιχείων οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν ἀλλὰ σύνθετον, ὥστε οὐκ ἐξ ἑνὸς ἀλλ' ἐκ πλειόνων ἐστὶν ἢ ἐκεῖνο· ἐκεῖνο γάρ ἐστιν ἕν· ὥστε παρ' ἐκεῖνο εἰσὶ τὰ ἐξ ὧν ἐστίν. τὸ δὲ παρὰ τὸ ἓν δῆλον ὅτι ἢ δύο ἐστὶν ἢ τρία ἢ ἄλλος τις ἀριθμός. ὥστε εἴπερ ἐστὶν ἐκ στοιχείων, ἐπειδὴ τὸ ἐκ στοιχείων ὑπό τινος γίνεται τοῦτο ὅπερ ἐστίν, ἐκεῖνο τὸ ποιῆσαν αὐτὸ στοιχεῖον οὐκ ἔσται· δέδεικται γὰρ ὅτι τὸ ποιοῦν τὸ εἶδός ἐστιν, τὸ δὲ εἶδος στοιχεῖον οὐκ ἔστιν· καὶ τοῦτο γὰρ ἤδη δέδεικται· εἰ ἔσται ἄρα κἀκεῖνο ἐκ στοιχείων, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. ὃ δὲ ἐπὶ τῆς σαρκὸς εἴρηται, τοῦτο ἐπὶ τῆς συλλαβῆς καὶ ἐπὶ πάντων ῥηθήσεται. οὐκ ἄρα οὔτε στοιχεῖόν ἐστι τὸ εἶδος οὔτε ἐκ στοιχείων· ὥστε ἔστι τι τοῦτο τὸ τὴν ὕλην κινοῦν καὶ ποιοῦν σάρκα καὶ συλλαβήν· τοῦτο δέ ἐστι τὸ εἶδος καὶ ἡ ἑκάστου οὐσία. τοῦτο γὰρ πρῶτον αἴτιον τοῦ εἶναι τὰ πράγματα ὅπερ εἰσί. δείξας οὖν ὅτι τὸ εἶδος
1041b 28. οὔτε στοιχεῖόν ἐστιν οὔτε ἐκ στοιχείων συμπεραίνεται λέγων "ἐπεὶ δ' ἔνια οὐκ οὐσίαι τῶν πραγμάτων," τὸ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ λευκὸν οὐκ ἔστιν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκεῖνά εἰσι τῶν πραγμάτων οὐσίαι, ὅσα κατὰ φύσιν καὶ ὑπὸ φύσεως καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι αὐτοῖς συμβάλλεται· φανερὸν ἄρα ὅτι αὕτη ἡ φύσις (λέγοι δ' ἂν φύσιν τὸ εἶδος) ἐστὶν οὐσία, ἥτις στοιχεῖον οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἀρχή. στοιχεῖον δ'

9. γινόμενον *AMBr*, *efficiens S.* || 10. ἐπειδὴ] εἴπερ δὴ *Br.* || αὐτὴ *M Br.* || 12. μὲν om *A.* || 17. τίς] τί *A.* || 18. οὐκ ἐξ ἑνὸς] οὐχ ἑνὸς *A.* || ἐστὶν ἢ] εἰσὶν ἢ *A.* || ἓν om *A.* || 21. ὅπερ] εἴπερ *ABr.* || τὸ om *M.* || 23. ἤδη om *M.* || εἰ om *MBr.* || post στοιχείων adde e *S rursus id quod illud effici ex elementis erit.* 29. λευκῷ *M.*

ἐστὶν εἰς ὃ ἐνυπάρχον ὡς ὕλη διαιρεῖται. ὥστε δῆλον γέγονεν ὅπερ ἐξ ἐκείνου ζητοῦμεν, τοῦτο δ' ἦν ὅτι τίνα ἐστὶ τὰ τῶν οὐσιῶν αἴτια· εὕρηται γὰρ ὅτι τὰ εἴδη.

ΕΙΣ ΤΟ Η.

(1) Τὰ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ καὶ τῷ πρὸ ἐκείνου λεχθέντα, οὐχὶ πάντα 1042*a* 3.
(ἢ γὰρ ἂν πάλιν τὰ αὐτὰ συνέβη λέγειν) ἀλλὰ τὰ κυριώτερα (ταῦτα γὰρ καὶ κεφαλὴν εἶπεν), ἀνακεφαλαιοῦται, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τίνος ἕνεκεν ἐκεῖνα εἶπε λέγει. λέγει δὲ ὅτι συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ τί τὸ συλλογίσασθαι σημαίνει ἐπήγαγεν ὅτι συναγαγεῖν τὸ κεφάλαιον ἤτοι τὰ κυριώτερα καὶ τέλος ἐπιθεῖναι. καλῶς δὲ τὸ τέλος εἶπεν· ἀπὸ γὰρ τοῦ μετὰ τοῦτο βιβλίου ἀρχὴν ποιεῖται λέγειν περὶ δυνάμεώς τε καὶ ἐνεργείας καὶ τῶν λοιπῶν, περὶ ὧν τὸν λόγον ποιήσεται. ἐπανακεφαλαιοῦται δὴ λέγων "εἴρηται δὴ — στοιχεῖα," αἴτια μὲν λέγων τὰ εἴδη, ἀρχὰς δὲ τὸ ποιητικὸν καὶ τελικόν, στοιχεῖα δὲ τὴν ὕλην. ἀλλὰ τῶν οὐσιῶν αἱ μέν εἰσιν ὑπὸ πάντων ὁμολογούμεναι, "περὶ δὲ ἐνίων ἰδίᾳ τινὲς ἀπεφήναντο." καὶ τίνα ταῦτα ἐφεξῆς καταλέγει. οὐρανὸν δὲ ἤτοι τὸν ξύμπαντα κόσμον λέγει, μόρια δ' αὐτοῦ τὰς σφαίρας καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ζῷα· ἢ οὐρανὸν λέγει 1042*a* 10.
τὸ κυκλοφορικὸν ἅπαν σῶμα, μόρια δὲ τοὺς ἐν αὐτῷ ἐμπεπηγμένους ἀστέρας. λέγει δὲ καὶ τίνα ἐστὶν ἅπερ ἰδίᾳ ἀπεφήναντό τινες, λέγων τινὰς τοὺς περὶ Πλάτωνα, ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ τὰ μαθηματικά. ἄλλας δὲ πάλιν, φησίν, οὐσίας εἶναι ἐκ τῶν λόγων συμβαίνει, τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ὑποκείμενον, λέγων ὑποκείμενον τὴν ὕλην. καλῶς δὲ "ἐκ τῶν λόγων" εἶπεν, ὁ λόγος γὰρ τὸ εἶδος ἀπὸ τῆς ὕλης χωρίζει· αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ εἶναι χωρὶς τῆς ὕλης ἀδύνατον. "ἔτι ἄλλως, φησί, συμβαίνει τὸ γένος μᾶλλον εἶναι οὐσίαν ἤπερ τὰ εἴδη καὶ τὸ καθόλου τῶν καθέκαστα." τοῦτο δὲ οὐχ ὡς ἀρεσκόμενος λέγει, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ δείξας ὅτι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη καὶ ἁπλῶς τὰ καθόλου οὐκ εἰσὶν οὐσίαι, ἀλλ' ὁμοιώματα τῶν κατὰ μέρος καὶ ὅλως ποιά. οὐκ ἀρεσκόμενος οὖν τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὡς εἰ ἔλεγεν, ἔτι καὶ ἄλλως τὰ γένη τῶν εἰδῶν οὐσίαι μᾶλλον κατὰ τοὺς τοῦτο δοξάζοντας. καὶ ὅτι οὐκ ἀρεσκόμενος τοῦτό φησιν ἀλλὰ συγχωρῶν διὰ τὸ μήπω δεῖξαι κυρίως ὅτι οὐκ εἰσὶν ἰδέαι, δείξει δὲ ἐν τῷ Μ, δῆλον πεποίηκε μετ'

1. lege ὕλην. ‖ 2. εἴρηται *M.* ‖ Tit. σχόλιον εἰς τὸ ἦτα τῶν μετὰ τὰ φυσικά. τοῦτο τὸ βιβλίον περὶ τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος. *A.* σχόλια εἰς τὸ ἦτα τῶν ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικά. *M.* ‖ 5. ἢ *Br*, ᾗ *AM.* ‖ κυριώτερα *A*, κυριώτατα *MBr.* ‖ 8. καιριώτερά *A.* ‖ 11. in lemm. ἀρχαὶ et στοιχεῖα sine articulo *A.* ‖ 13. ἴδια *A.* ‖ 17. ἴδια *ABr.* ‖ 20. καλῶς] καὶ ὡς *M.* ‖ 22. οὐσίαν scripsi c. *S*, οὐσίας *AM.* ‖ 26. καὶ om *A.*

ὀλίγον εἰπὼν "ἔτι τοίνυν — γένος." εἰπὼν δὲ ὅτι "ἔτι ἄλλως τὸ γένος μᾶλλον τῶν εἰδῶν καὶ τὸ καθόλου τῶν καθέκαστα" ἐπήγαγε "τῷ δὲ καθόλου καὶ τῷ γένει καὶ αἱ ἰδέαι συνάπτουσιν," καὶ δεῖ ὑποστίζειν εἰς τὸ "τῷ γένει." καὶ εἴη λέγων ὅτι καὶ αἱ ἰδέαι συνάπτουσιν ἤτοι κοινωνοῦσι τῷ καθόλου καὶ τῷ γένει· ὥσπερ γὰρ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος ἓν ὂν ἐπὶ πολλῶν θεωρεῖται, οὕτω καὶ οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι περὶ αὐτῶν λέγουσιν· ὁ γὰρ αὐτοάνθρωπος, φασίν, ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἐστίν. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ "κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐσίαι δοκοῦσιν εἶναι," ἤτοι ἐπίσης γὰρ καὶ τὸ καθόλου ἐπὶ πολλῶν θεωρεῖται καὶ ἡ ἰδέα. ἀλλὰ μὴν τὰ καθόλου οὐ καθ' αὑτὰ οὐδ' οὐσίαι· οὐδ' ἄρα αἱ ἰδέαι. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ αἴτια τῶν οὐσιῶν ζητεῖται, οὐσία δὲ καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, τούτου δέ ἐστιν ὁ λόγος ὁρισμός, διὰ τοῦτο διώρισται καὶ περὶ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ καθ' αὑτό. ἐπεὶ δὲ πάλιν ὁ ὁρισμὸς λόγος, ὁ δὲ λόγος μέρη ἔχει, ἀναγκαῖον ἦν καὶ περὶ μερῶν ἰδεῖν, ποῖά τέ ἐστι τὰ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἴδους μέρη καὶ ποῖα οὐκ ἔστι τοῦ εἴδους ἀλλὰ τῆς ὕλης. οὐ μόνον δὲ περὶ τούτων ἀναγκαῖον ἦν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ ὡρισμένου, ἤτοι τοῦ τί ἦν εἶναι, εἰ ταὐτὰ ἢ ἕτερά ἐστιν. ἔτι δέ, φησί, δέδεικται ὅτι οὔτε τὸ καθόλου ἐστὶν οὐσία οὔτε τὸ γένος. περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν ὕστερον ἐπισκέψασθαι ἐπαγγέλλεται. ἐπειδὴ γὰρ οὐσίας ταύτας παρὰ τὰς αἰσθητάς φασιν εἶναι οἱ τιθέμενοι αὐτάς, ἄξιόν ἐστιν ἰδεῖν εἴτε εἰσὶν εἴτε καὶ μή. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον, νῦν δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων παρὰ πᾶσιν οὐσιῶν ἐπέλθωμεν. αἱ δὲ ὁμολογούμεναι παρὰ πᾶσιν οὐσίαι εἰσὶν αἱ αἰσθηταί, πᾶσαι
1042*a* 26. δὲ αἱ αἰσθηταὶ οὐσίαι ὕλην ἔχουσιν. "ἔστι δὲ οὐσία τὸ ὑποκείμενον" ἤτοι τὰ προκείμενα, τουτέστιν αἱ αἰσθηταὶ οὐσίαι περὶ ὧν ὁ λόγος. "ἄλλως μὲν ἡ ὕλη, ἄλλως δὲ ὁ λόγος," ἡ μὲν γὰρ ὕλη ἐστὶν οὐσία ὡς ὑποκείμενον καὶ ἀόριστον, ὁ δὲ λόγος καὶ τὸ εἶδος ὡς κατηγορούμενον καὶ ὁριστικόν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἄλλως μὲν ἡ ὕλη ἄλλως δὲ ὁ λόγος, τί λέγει ὕλην ἐξηγεῖται λέγων "λέγω δὲ ὕλην — ἐστὶ τόδε," καὶ οὐ λέγει τὴν πρώτην μόνην καὶ ἀνείδεον ἀλλὰ σὺν ἐκείνῃ καὶ τὰς ἄλλας. ὡς γὰρ ἐκείνη οὐκ ἔστι τόδε τι ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, οὕτω καὶ ὁ χαλκὸς οὐκ ἔστι τόδε τι, οἷον φέρε ἀνδριάς, [καὶ] ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. ἄλλως μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ὕλη οὐσία καὶ ἄλλως ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή, ὃ τόδε τι ὂν τῷ λόγῳ ἐστὶ χωριστόν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐνέργειαν. τρίτη δ' ἐστὶν οὐσία τὸ σύνθετον καὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, οὗ μόνον ἐστὶ γένεσις, ὡς δέδεικται, καὶ φθορά, καὶ χωριστὸν κυρίως καὶ καθ' αὑτὸ ὄν, ἀλλ' οὐ τῷ λόγῳ μόνῳ, ὥσπερ τὸ εἶδος.

1. ἔτι ante ἄλλως om *M.* || 2. τῷ δὲ] τὸ δὲ *A.* || 3. αἱ de coni. addidi. || καὶ αἱ — 4. γένει om *M.* || 8. τὸ scripsi c. *S*, ὁ *AMBr.* || τὰ καθ.] τὸ καθ. *A.* || 11. δὲ post ὁ om *M.* || 12. τὰ om *M.* || 15. δέ om *A.* || 20. ἀπέλθωμεν *M.* αἱ post εἰσὶν addidi de coni. Hk. || 21. αἱ om *A.* || 22. αἱ om *M.* || 26. ἐκείνοις *A.* || 28. [καὶ] om *S.* || 31. τὸ om *M.* || cf. Z, 8.

εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ εἶδος τῷ λόγῳ μόνον ἐστὶ χωριστόν, λέγει ὅτι τῶν κατὰ τὸν λόγον οὐσιῶν (κατὰ λόγον οὐσίας, ὡς πολλάκις εἴρηται, λέγων τὰ εἴδη) αἱ μὲν αἱ δ' οὔ, τουτέστιν αἱ μέν εἰσι τῷ λόγῳ χωρισταί, αἱ δὲ καὶ ἁπλῶς. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἑκάστου εἶδος ἡ ἑκάστου ψυχὴ τυγχάνει (ἡ μὲν γὰρ τοιάδε μορφὴ οὐδέποτε χωρίς ἐστι τῆς ὕλης), ἡ δὲ ψυχὴ οὐ πᾶσα ἀλλ' ἡ λογικὴ χωρίζεται, διὰ τοῦτο τὰς μέν φησι χωρίζεσθαι τὰς δ' οὔ. μήποτε δὲ οὐ περὶ τῆς μορφῆς τοῦτο εἴρηται (καίτοι καὶ τούτου ἀληθοῦς ὄντος· οὐδέποτε γὰρ ἡ βρότειος μορφὴ ἄνευ ὕλης εἶναι δύναται), ἀλλὰ περὶ τῶν ἀλόγων ψυχῶν, ὅτι αὗται μὲν οὐ χωρίζονται, ἀλλὰ μόναι αἱ λογικαί.

"ὅτι δ' ἐστὶν οὐσία καὶ ἡ ὕλη δῆλον." εἰπὼν ὅτι οὐσία ἐστὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη καὶ 1042a 32. τὸ ἐκ τούτων, δείκνυσιν ἐκ τῆς τῶν ὁμολογουμένων οὐσιῶν ἀναλογίας ὅτι ἡ ὕλη οὐσία ἐστίν. ὥσπερ γὰρ οὐσίαν φαμὲν τὸν Σωκράτην ὅτι ὑπόκειται ταῖς ἀντικειμέναις μεταβολαῖς καὶ ἔστιν ἐκείνων γινομένων καὶ ἀπογινομένων, οὕτως ἐπεὶ καὶ ἡ ὕλη τῶν εἰδῶν γινομένων καὶ ἀπογινομένων ἡ αὐτὴ μένει καὶ ἔστιν, ἐκεῖνα δὲ οὐκέτι, φανερὸν ὅτι οὐσία ἐστὶ καὶ μᾶλλον τοῦ εἴδους οὐσία κατά γε τοῦτο, εἰ καὶ τὰ πρεσβεῖα ἄλλως τῷ εἴδει ἀπονέμεται, εἴ γε ὁρίζει αὐτὴν καὶ εἰ κατὰ τὸ εἶδος τὰ πράγματα λέγεται. ὥσπερ οὖν τῇ κατὰ τόπον μεταβολῇ ὑπόκειται ὁ Σωκράτης καὶ νῦν μέν ἐστιν Ἀθήναζε πάλιν δὲ Θήβαζε, καὶ νῦν μὲν αὔξεται ἄλλοτε δὲ φθίνει, καὶ νῦν μὲν ὑγιαίνει πάλιν δὲ νοσεῖ· ὁμοίως τούτῳ καὶ ἡ ὕλη ὑπόκειται τῇ κατὰ γένεσιν οὐσίᾳ καὶ νῦν μέν ἐστιν ἐν γενέσει καὶ γίνεται τόδε τι ἀπολαβοῦσα τόδε τὸ εἶδος, πάλιν δ' ἐστὶν ἐν φθορᾷ καὶ ἀποβολῇ τοῦ ὅπερ ἀπειλήφει εἴδους· καὶ νῦν μέν ἐστιν ὑποκείμενον ὡς τόδε τι· ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ εἴδους ᾖ, ἐπειδὴ τὸ σύνθετόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον τῷ λευκῷ καὶ μέλανι καὶ τῇ νόσῳ καὶ ὑγιείᾳ, λέγομεν ὅτι ἡ ὕλη ὑπόκειται τούτοις ὡς τόδε τι· ὅταν δὲ χωρὶς εἴδους νοῆται, ὑποκεῖσθαι λέγεται τῷ εἴδει ὡς στέρησις. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ ὕλη νῦν μὲν ἐν γενέσει ἐστὶ νῦν δὲ ἐν φθορᾷ, λέγει ὅτι καὶ ἀκολουθοῦσι ταύτῃ αἱ ἄλλαι μεταβολαί· καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι ὅσα μὲν ἔχει ὕλην γενητὴν καὶ φθαρτήν, τουτέστι γενέσει καὶ φθορᾷ ὑποκειμένην, ἐκεῖνα ἔχει ὕλην καὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως καὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως· τὸ γὰρ εἶδος (τοῦτο γάρ ἐστιν, ὡς ἐν τῇ περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς δέδεικται, τὸ αὐξόμενον καὶ φθίνον, ἀλλ' οὐχὶ ἡ ὕλη) τὸ δὴ εἶδος ὡς ὕλη ὑπόκειται τῇ αὐξήσει καὶ φθίσει. ἀλλὰ καὶ τόπον τὰ τοιαύτην ὕλην ἔχοντα ἀμείβει καὶ ἀλλοιοῦται, τὰ μὲν οὖν ἔχοντα ὕλην γενητὴν καὶ φθαρτήν. "ταύτῃ τῇ

1. μόνῳ *M.* ‖ 5. διὰ τοῦτο — 6. τὰς δ' οὔ om *A.* ‖ 13. οὕτως — 14. ἀπογινομένων om *M.* ‖ 15. οὐκέτι] οὐκ ἔστιν *A.* ‖ 16. εἴ γε] ὅτι *M.* ‖ 18. ἄλλοτε] πάλιν *M.* ‖ 20. ἀπολαβοῦσα scripsi c. *S*, ἀποβάλλουσα *AM.* ‖ 21. ἀπειλήφει *M.* ‖ 22. ᾖ, ἐπειδὴ scripsi c. *S*, ἢ ἐπεὶ *MBr*, ᾖ om *A.* ‖ 29. π. Γεν. I, 5. ‖ 30. φθῖνον *M*, φθινόμενον *ABr.* ‖ 31. ὕλην om *M.*

ὕλη," τουτέστιν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσιν αὐτήν, ἕπονται καὶ αἱ ἄλλαι μεταβολαί. "τῶν δ' ἄλλων ἢ μιᾷ ἢ δυσὶν αὕτη οὐκ ἀκολουθεῖ," τουτέστι τῶν δ' ἄλλων μεταβολῶν ἢ μιᾷ μεταβολῇ οὐκ ἀκολουθεῖ ἢ δυσίν· ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ τοῖς δ' ἔχουσι τὰς ἄλλας μεταβολὰς ἢ ἑνὶ ἀκολουθεῖ ἢ δυσὶν οὐ μὴν πᾶσι. τῷ μὲν δὴ ἔχοντι ὕλην αὐξήσεως καὶ μειώσεως ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ ἔχειν ὕλην καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, τὸ δ' ἔχον ὕλην τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔχει. μεταβαίνει μὲν γὰρ ὁ ἥλιος ἀπὸ βορείων ἐπὶ τὰ νότια καὶ ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ βόρεια, γενητὴν δὲ καὶ φθαρτὴν ὕλην οὐκ ἔχει, ἄφθαρτος γάρ ἐστι καὶ ἀγένητος. ἡ δὲ σελήνη ὕλην ἔχουσα τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς ἔχει καὶ τῆς κατ' ἀλλοίωσιν. τὸ γὰρ δέχεσθαι τοὺς φωτισμοὺς ἐκ τοῦ ἡλίου αὐτὸ τοῦτο ἀλλοίωσίς ἐστι· γενητὴν δὲ ὕλην καὶ φθαρτὴν οὐκ ἔχει· ὥστε ταῖς δυσὶν οὐχ ἕπεται γένεσις καὶ φθορά, τῇ τε κατὰ τόπον καὶ τῇ κατ' ἀλλοίωσιν, καὶ ταύταις οὐ πάσαις ἀλλά τισιν. τῇ δὲ αὐξήσει καὶ μειώσει ἕπεται αὕτη. αὐτὸς δὲ τῇ μὲν κατὰ τόπον εἰπὼν ἕπεσθαι τῇ ἀλλοιώσει παρέλιπεν.

1042b 7. "τίς μὲν οὖν διαφορὰ τοῦ ἁπλῶς γίνεσθαι καὶ μὴ ἁπλῶς ἐν τοῖς φυσικοῖς εἴρηται." δείξας ὅτι καὶ ἡ ὕλη οὐσία ἐστίν, εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ τὰ ἔχοντα ὕλην γενητὴν καὶ φθαρτὴν ἔχουσι καὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως καὶ τῶν λοιπῶν μεταβολῶν, οὐ μὴν τὰ ἔχοντα ὕλην τοῦ κατὰ τόπον κινεῖσθαι ἀνάγκη ἔχειν καὶ γενητὴν καὶ φθαρτήν, εἰκὸς ἦν ζητεῖν καὶ τί ἐστι τὸ ἁπλῶς γίνεσθαι καὶ τί τὸ μὴ ἁπλῶς καὶ ὅλως τίς ἡ τούτων διαφορά· οἷον οὖν ἀποκρινόμενος πρὸς ταῦτά φησιν ὅτι "εἴρηται περὶ τούτων ἐν τοῖς φυσικοῖς." εἶπε γὰρ καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει, μάλιστα δὲ ἐν τῇ περὶ Γενέσεως, ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν χειρόνων εἰδῶν μεταβολή, οἷον ἡ ἀπὸ ἀέρος εἰς πῦρ, ἐπὶ τὰ κρείττω ἁπλῇ μέν ἐστι γένεσις τὶς δὲ φθορά, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ κρείττονος εἴδους ἐπὶ τὸ χεῖρον ἁπλῇ μὲν φθορὰ τὶς δὲ γένεσις.

1042b 9. (2) ἀπολογίαν δὲ πεποιηκὼς περὶ τούτων λέγει ὅτι "ἐπειδὴ ἡ μὲν — ὁμολογεῖται οὐσία εἶναι," καὶ γὰρ δέδεικται. ἢ λέγοι ἂν ὅτι ἐπειδὴ ἡ μὲν ὡς ὑποκειμένη καὶ ὡς ὕλη οὐσία, ἥτις πάντα ἐστὶ δυνάμει, ὁμολογεῖται παρὰ πάντων καὶ λέγεται καὶ ἔγνωσται, (πάντες γὰρ τὴν ὑλικὴν αἰτίαν εἶπον καὶ μνείαν αὐτῆς πεποιήκασιν οἱ φυσικοί, τῆς δὲ εἰδικῆς οὐδεὶς ἐφρόντισεν, ἢ ἐπ' ὀλίγον), λοιπόν ἐστιν εἰπεῖν

3. ὅπερ — 4. πᾶσι om *M*. ‖ 5. post ἔχοντι add τὴν *M*. ‖ 6. οὐκ ἐξ ἀνάγκης *M*, om *A*1, ταύτην μὲν τὴν ὕλην *A*2, *non est necesse ut ortus et interitus materiam habeat S*. ‖ 7. ὁ ἥλιος om *A*. ‖ 8. ἐστι om *A*. ‖ 11.12. ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά *A*. ‖ 13. μὲν om *M*. ‖ 14. ἕπεσθαι] supplendum e *S non consequi generationis et interitus materiam*. ‖ 15. μὴ] τοῦ μὴ *M*. ‖ 18. μὴν] μίαν *M*. ‖ 19. γίνεται *M*. ‖ 20. οἷον — ταῦτά om *S*, οἷον — ὅτι om *A*. ‖ 20. 21. περὶ τούτων om *A*. ‖ 21. Φυσ. V, 1. ‖ 22. π. Γεν. I, 3. ‖ 28. ὑλικὴν] ὕλην *A*, ὕλην μὲν *Br*.

καὶ περὶ τῆς ἐνεργείᾳ οὐσίας τῶν αἰσθητῶν, τίς ἐστιν· ἐνεργείᾳ οὐσίαν τῶν αἰσθητῶν λέγων τὸ ἑκάστου εἶδος. καὶ πρῶτον, ὡς ἔθος αὐτῷ, τὰς τῶν παλαιοτέρων ἃς εἶχον περὶ τοῦ εἴδους δόξας ἐπισκέπτεται, καὶ οὕτω τὸ οἰκεῖον τίθησι βούλημα. λέγει δὴ ὅτι Δημόκριτος μὲν τὸ μὲν ὑποκείμενον καὶ τὴν ὕλην ἓν ἔλεγε, τὰς γὰρ ἀτόμους ὑπετίθετο ὡς ὑλικὰ αἴτια, εἰδοποιοὺς δὲ διαφορὰς τρεῖς, τὸν ῥυσμὸν ὅ ἐστι σχῆμα, καὶ τὴν τροπὴν ὅ ἐστι θέσις, καὶ τὴν διαθιγὴν ὅ ἐστι τάξις. θεὶς οὖν τοῦτο εὐθὺς ἐλέγχει αὐτὸν ὡς οὐ καλῶς οἰόμενον τρεῖς μόνας εἶναι τὰς εἰδοποιοὺς διαφοράς. φαίνονται γάρ, φησίν, ὅτι οὐ μόνον αἱ παρ᾽ αὐτοῦ λεγόμεναι διαφοραί εἰσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλείους αἵπερ οὐκ ἀνάγονται ὑπὸ τὰς Δημοκρίτου διαφοράς, οἷον τὸ μὲν μελίκρατον, φησί, σύνθετον ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ μέλιτος εἰδοποιεῖται, καὶ ἔστιν ἡ σύνθεσις εἰδοποιὸς τοῦ μελικράτου, ἥτις σύνθεσις οὔτε σχῆμά ἐστιν οὔτε τάξις οὔτε θέσις. ἄλλο γὰρ θέσις καὶ ἄλλο σύνθεσις· θέσις μὲν γὰρ λέγεται ὅταν ἄνω ἢ κάτω κέηται ἢ ἐπ᾽ εὐθείας ἢ ἄλλως πως, σύνθεσις δὲ ὅταν ἕτερά τινα ἅμα συγκραθῶσιν, ἕτερα δὲ ἢ τῷ εἴδει ἢ τῷ ἀριθμῷ. ὅτι δὲ σύνθεσίς ἐστιν ἐν τῷ μελικράτῳ δῆλον· ἐπειδὴ γὰρ σύνθετόν ἐστι, δῆλον ὡς ἔστιν ἐν αὐτῷ σύνθεσις. τὰ μὲν οὖν συνθέσει εἰδοποιεῖται τὰ δὲ δεσμῷ, τοῦ γὰρ φακέλου εἶδος ὁ δεσμός ἐστιν· τὰ δὲ εἰδοποιεῖται κόλλῃ, ὡς τὸ κοντάκιον ἢ καὶ τὸ βιβλίον, τὰ δὲ γόμφῳ, ὡς τὸ κιβώτιον· τὰ δὲ γόμφῳ ἅμα καὶ δεσμῷ καὶ ὅλως πλείοσιν ἑνός. τὰ δὲ εἰδοποιεῖται θέσει ὥσπερ ὁ οὐδὸς καὶ τὸ ὑπέρθυρον, τούτων γὰρ εἶδος ἡ τοιαύτη θέσις ἐστίν. εἰ γὰρ οὐδὸς τεθείη ἔνθα τὸ ὑπέρθυρον κεῖται, καὶ τὸ ὑπέρθυρον ὅπου ὁ οὐδός, γενήσεται τὸ μὲν ὑπέρθυρον οὐδὸς καὶ ὁ οὐδὸς ὑπέρθυρον, ὥστε τῇ τοιαύτῃ θέσει καὶ τῷ ὡδί πως κεῖσθαι εἰδοποιεῖται. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν τεθὲν ἄλλως ἢ ὡς κεῖται ἀπέβαλε τὸ οὐδὸς εἶναι, ὥστε εἶδός ἐστι τοῦ οὐδοῦ ἡ τοιαδὶ θέσις. τὰ δὲ εἰδοποιεῖ ὁ χρόνος, τό τε δεῖπνον καὶ τὸ ἄριστον, ταῦτα γὰρ τῷ χρόνῳ μόνῳ διαφέρει. τὰ δὲ εἰδοποιεῖται τῷ τόπῳ, ὡς τὰ πνεύματα· ἀπὸ γὰρ τῶν τόπων ἐξ ὧν πνέουσιν, οἱ μὲν λέγονται ἀπαρκτίαι οἱ δὲ νότοι, ἄλλοι δὲ ζέφυροι καὶ ἄλλοι ἀπηλιῶται. κατὰ γὰρ τὴν ὕλην ἀδιάφοροι τυγχάνουσιν· ὕλη γὰρ πάντων ἀνέμου ἡ ξηρὰ ἀναθυμίασις, ὡς ἐν τοῖς Μετεώροις δέδεικται. τὰ δὲ εἰδοποιεῖται ταῖς αἰσθηταῖς ποιότησι, σκληρότητι μαλακότητι καὶ τοῖς ὁμοίοις· καὶ τὰ μὲν ἐνίοις τούτων, καὶ γὰρ τὸ ὕδωρ ὑγρότητι καὶ ψυχρότητι, τὰ δὲ καὶ πλείοσι, καὶ ὅλως ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει. ἡ μὲν γὰρ μάνωσις ὑπεροχή

1. ἐνεργείᾳ] ὡς ἐνεργείαν *Br.* ‖ 4. ἔλεγε] λέγει *A*1 *M.* ‖ 13. κέηται coni., κεῖται *AM.* ‖ 14. ὅταν — 14. 15. ἀριθμῷ om *M.* ‖ ἅμα coni., ἃ μὲν *A*, *quum aliqua vel specie vel numero diversa mutuo debellata continentur* *S.* ‖ 15. ἐπεὶ *M.* ‖ 17. σφακέλου *MBr.* ‖ ὡς τὸ] οἷον τὸ *MBr.* ‖ 17. 18. τὸ κοντάκιον ἢ καὶ om *S.* ‖ 18. βιβλίον] κιβώτιον *MBr.* ‖ 19. ἐν πλείοσιν *A.* ‖ 21. ὅπου] ἔνθα *M.* ‖ ante γενήσεται add οὐ *M.* ‖ 28. Μετεωρ. II, 4. ‖ 31. καὶ ἐν πλείοσι *A.* ‖ ἡ μὲν — p. 518, 1. ἔλλειψίς τις ita *AMS.*

τις, ἡ δὲ πύκνωσις ἔλλειψίς τις. ὥστε, φησί, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἔστιν ἤτοι τὸ εἶναι ἑκάστῳ καὶ τὸ εἶδος αὐτοῖς τοσαυταχῶς λεχθήσεται· εἶδος γὰρ οὐδοῦ καὶ τὸ εἶναι οὐδῷ τὸ οὕτως αὐτὸν κεῖσθαί ἐστι, καὶ τὸ κρυστάλλῳ εἶναι τὸ οὕτω πεπυκνῶσθαι, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τούτοις ὁρισθήσεται τὸ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ τῷ ὡδὶ μεμῖχθαι τὰ δὲ τῷ ὡδὶ δεδέσθαι καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι δεῖ λαβεῖν τὰ τῶν διαφορῶν γένη, αὗται γὰρ ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι ἔσονται ἑκάστοις τοῦ εἶναι ὅπερ εἰσίν, οἷον τοῖς μὲν ἀρχὴ ἔσται εἰδοποιὸς τὸ μᾶλλον [καὶ ἧττον], ὥσπερ Θαλῆς ἔλεγεν ὅτι τὸ ὕδωρ μᾶλλον μανωθὲν γίνεται ἀὴρ καὶ ἔτι μᾶλλον πῦρ. ταῦτα δέ φησί, πάντα τό τε μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον καὶ μανὸν καὶ πυκνὸν καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπεροχή ἐστι καὶ ἔλλειψις. εἰ δέ τι, φησίν, ἐστὶν εἰδοποιούμενον σχήματί τινι, ὥσπερ τὰ μαθηματικά (ταῦτα γὰρ τοῖς σχήμασιν εἰδοποιεῖται), ὕλη δὲ αὐτῶν τὸ μαθηματικὸν σῶμα), ἢ εἰ μὴ σχήματι ἀλλὰ λειότητι, ὡς αἱ μυλίαι λίθοι· εἰ οὖν ἐστί τινα τούτοις εἰδοποιούμενα, πάντα ἥ τε λειότης καὶ τὸ σχῆμα καὶ ἡ τραχύτης ἀναχθήσονται εἰς τὸ εὐθὺ καὶ καμπύλον· λεῖον γὰρ λέγεται τὸ ἐπ' εὐθείας πως ἔχον τὰ μόρια κείμενα, τραχὺ δὲ τὸ μὴ οὕτως ἀλλὰ κοιλότητάς τινας ἢ ὅλως καμπυλότητας καὶ ἀνωμαλίας. ἄλλοις δὲ πάλιν τὸ εἶναί ἐστι τὸ μεμῖχθαι, ὡς τῷ μελικράτῳ, τὸ δὲ μὴ εἶναι τὸ μὴ μεμῖχθαι. ὥστε δῆλον ὡς εἴπερ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος αἴτιόν ἐστι τοῦ εἶναι ἕκαστον τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, ἐν τούτοις ζητητέον τί τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι ἕκαστον· οἷον εἰ ζητοίη τις τί τὸ αἴτιον τοῦ τὸ κάτοπτρον εἶναι τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, ἐν τῷ εὐθεῖ καὶ καμπύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ζητείτω καὶ εὑρήσει ἓν ἐκ τούτων ὅτι αἴτιον· ἓν γὰρ ἐκ τούτων αἴτιόν ἐστι τοῦ εἶναι τὸ κάτοπρον τοῦθ' ὅπερ ἐστί, τὸ εὐθύ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰπὼν δὲ ὅτι εἴπερ ἡ οὐσία αἰτία τοῦ εἶναι ἕκαστον ἐν τούτοις ζητητέον, λέγει ὅτι "οὐσία μὲν οὖν οὐδὲν τούτων," λέγων τὴν λειότητα τὴν τραχύτητα τὸν οὐδόν, οὐχὶ τὸ ξύλον (τοῦτο γὰρ δῆλον ὅτι οὐσία ἐστίν) ἀλλὰ τὸ τοῦ οὐδοῦ εἶδος. εἰ γὰρ ἦν οὐσία τὸ εἶδος τοῦ οὐδοῦ οὐκ ἂν μετατεθεὶς εὐθὺς ἀπέβαλε τὸ εἶναι οὐδός, μηδὲν παθὼν ἀλλ' ἢ τὸ μεταπεσεῖν ἀφ' οὗπερ ἔκειτο. οὔτε οὖν καθ' αὑτὸ τὸ τοῦ οὐδοῦ εἶδος νο-

3. κρύσταλλον *A*. ‖ 4. ὁρισθήσεται — 5. καὶ τὰ] τὰ μὲν ὁρισθήσεται τῷ ὡδὶ μεμίχθαι τὸ εἶναί ἐστι τῷ ὡδὶ δεδέσθαι καὶ τὰ *A*, *ac simpliciter his omnibus quaedam definiuntur, quod sint ad hunc modum commista, ut mulsum, alia quod ita colligata, ut fascis et manus. nam et huius esse in huiusmodi colligatione consistit* *S*. ‖ 7. [καὶ ἧττον] om *M S*. ‖ 12. post λειότητι adde e *S* *ut specula, nam haec levitate informantur, vel si non levitate, at asperitate, ut molares lapides.* ‖ 13. εἰδοποιοῦντα *A*. ‖ ἥ τε λειότης scripsi c. *S*, ἡ τελειότης *AMBr*. ‖ 15. ἔχων *MBr*. ‖ 20. 21. ζητείτω — ὅτι αἴτιον] εὑρήσει ζητῶν *M*. ‖ 22. post τὸ εὐθύ add ἢ τὸ καμπύλον *M*. ‖ 24. οὖν om *A*. ‖ 27. ἀλλ' ἢ] ἀλλὰ μόνον *A*.

ούμενόν ἐστιν οὐσία, οὔτε συνδυασθὲν μετὰ τοῦ ξύλου. ὁμοίως δὲ πᾶν τεχνικὸν εἶδος οὐκ ἔστιν οὐσία. ὅμως δέ, φησίν, ἐπειδὴ ἀναλογίαν ἔχουσι πρὸς τὰς οὐσίας (ὃν γὰρ λόγον τὸ ἀνθρώπειον εἶδος καὶ ἵππειον πρὸς τὴν ὑποκειμένην αὐτοῖς ὕλην, τοῦτον ἔχει καὶ ἡ τοιαδὶ θέσις, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τοῦ οὐδοῦ εἶδος, πρὸς τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ ξύλον καὶ τὸ τοῦ ἀνδριάντος πρὸς τὸν χαλκὸν καὶ τὸ τοῦ κατόπτρου πρὸς τὸν σίδηρον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς ἔχει)· ἐπειδὴ οὖν τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν τοὺς ὁρισμοὺς ἀποδιδόντες οὐ τὸ σύνθετον ὁριζόμεθα ἀλλὰ τὸ εἶδος, οὕτω χρὴ καὶ ἐπὶ τούτων ποιεῖν καὶ ὁρίζεσθαι μὴ τὰ σύνθετα ἀλλὰ τὰ εἴδη. ὥστε εἰ οὐδὸν δέοι ὁρίσασθαι, τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ οὐδοῦ ὁριστέον, καὶ οἰκίας οἷον ὅτι σκέπασμα κωλυτικὸν ὄμβρων καὶ πνευμάτων. ἐπ' ἐνίων δέ, φησίν, οὐ τὸ εἶδος ὁρίζεται ἀλλὰ τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον εἰ λέγοιμεν ὅτι κιβώτιόν ἐστιν ἀγγεῖον χρημάτων φυλακτικόν, τὸ οὗ ἕνεκα ἀποδεδώκαμεν· ἕνεκα γὰρ τοῦ τὰ χρήματα φυλάττεσθαι τὸ κιβώτειον εἶδος τῇ τοιαδὶ ὕλῃ ὁ τεχνίτης περιτέθεικε. τοῦτο δὴ θεὶς μεταξὺ πάλιν λέγει ὅτι εἰ δὲ κρύσταλλον ὁριζόμεθα ἐροῦμεν "ὕδωρ πεπηγὸς ἢ πεπυκνωμένον ὡδί," εἰ δὲ συμφωνίαν, εἴποιμεν ἂν ὅτι συμφωνία μίξις ἐστὶ τοιαδὶ ὀξέων καὶ βαρέων φθόγγων. "τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων." καὶ ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια τοιαύτη τις ἂν εἴη. ἡ δὲ λέξις ἡ "ὅμως δὲ καὶ τὸ ἀνάλογον — ὁρισμοῖς μάλιστα" ἔχει τινὰ ἀσάφειαν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴη. οὐδὲν τούτων οὐσία ἐστὶν οὐδὲ συνδυαζόμενον τῇ ὕλῃ· ὅμως ἐν ἑκάστῳ τούτων ἤτοι τοῦ οὐδοῦ καὶ τῶν ἄλλων τὸ ἀνάλογόν ἐστι, τουτέστιν ἔχουσιν ἀναλογίαν πρὸς τὰς οὐσίας καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς οὐσίαις τὸ κατηγορούμενον τῆς ὕλης οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, τουτέστιν αὐτὸ τὸ εἶδος, ὃ δὴ καὶ ὁριζόμεθα (τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν), οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁρισμοῖς, τοῖς μὴ οὐσιῶν οὖσιν ἀλλὰ τεχνητῶν, τὰ εἴδη ὁριστέον.

1043a 12. "φανερὸν δὴ — λόγος." ἐπειδὴ γὰρ ὕλη κρυστάλλου μὲν ὕδωρ ἐστὶν ἀλλ' οὐ σῖτος, σωροῦ δὲ σῖτος ἀλλ' οὐχ ὕδωρ, οἰκίας δὲ ξύλα καὶ λίθοι ἀλλ' οὐχ ὕδωρ καὶ μέλι (ταῦτα γὰρ ὕλη τοῦ μελικράτου), δῆλον ὡς ἄλλη ἐνέργεια καὶ εἶδος ἄλλην ὕλην ἔχει καὶ ἄλλη ἄλλην, καὶ ἔμπαλιν ἄλλης ὕλης ἄλλη τυγχάνει οὖσα ἐνέργεια καὶ ἄλλης ἄλλη. τοῦ μὲν ὕδατος καὶ μέλιτος ἐνέργεια καὶ εἶδος ἡ σύνθε-

2. post οὐσίας add *ac ipsarum aemulae sunt* ***S***. ‖ 3. καὶ ἵππειον om ***M***. ‖ 4. οὐδοῦ] εἴδους ***M***. ‖ 9. ἀλλὰ om ***A***. ‖ ὥστε] οἷον ***A***. ‖ αὐτὸ] αὐτοῦ ***M***. ‖ 10. *si domum, domus formam, in hunc modum* ***S***. οἷον om ***M***. ‖ 13. κιβωτίου ***M***. ‖ 15. αἱροῦμεν ***A***. ‖ 16. μίξις] σύνθεσις ***M***. ‖ φθόγγων om ***M***. ‖ 18. ἡ δὲ] εἰ δὲ ***A***. ‖ 21. πρὸς ταῖς οὐσίαις ***M***, πρὸς τὴν οὐσίαν ***Br***. ‖ 23. δεῖ] δὴ ***A***. ‖ 26. καὶ ὁ λόγος." in lemm.om ***A***. ‖ ἐπεὶ ***M***. ‖ 30. τοῦ μὲν ὕδατος καὶ μέλιτος ***AS***, inter lineam scriptum ἤτοι μελικράτου habet ***A***, τοῦ μὲν ὕδατος ἤτοι μελικράτου ἐξ ὕδατος καὶ μέλιτος ***M***.

σις, τῶν δὲ σίτων καὶ κριθῶν μίξις καὶ ἄλλων ἄλλη, καὶ διὰ τὸ πᾶν εἶδος φυσικόν τε καὶ τεχνητὸν ἐν ὕλῃ τὸ εἶναι ἔχειν τινὲς ὁριζόμενοι τὴν ὕλην ἀποδιδόασιν, ὥσπερ οἱ λέγοντες οἰκία ἐστὶ ξύλα καὶ λίθοι καὶ πλίνθοι, ἢ ὀργή ἐστι ζέσις τοῦ περὶ τὴν καρδίαν αἵματος. οἱ δὴ οὕτως ὁριζόμενοι τὴν δυνάμει οἰκίαν καὶ τὴν δυνάμει ὀργὴν ὁρίζονται· ὕλη γὰρ τῆς μὲν οἰκίας τὰ ξύλα καὶ οἱ λίθοι, τῆς δὲ ὀργῆς τὸ αἷμα, ἃ δὴ δύνανται τὰ μὲν οἰκία, τὸ δὲ ὀργὴ γενέσθαι. οἱ δὲ λέγοντες ὅτι οἰκία ἐστὶν ἀγγεῖον σκεπαστικὸν χρημάτων καὶ σωμάτων, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον προσθέντες, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐνέργειαν ὁρίζονταί τε καὶ λέγουσιν. οἱ δὲ φάσκοντες ὡς οἰκία ἐστὶ ξύλα καὶ λίθοι ἀγγεῖον σκεπαστικὸν χρημάτων καὶ σωμάτων, τὴν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους οἰκίαν ὁρίζονται. ὁ μὲν γὰρ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος ἐστὶν ὁ τοῦ εἴδους, ὁ δ' ἐκ τῶν ξύλων καὶ λίθων τῆς ὕλης, ὁ δ' ἐξ ἀμφοῖν τῆς συνθέτου οἰκίας, ὁποίας καὶ Ἀρχύτας ἀπεδέχετο τὰς ἐκ τῶν διαφορῶν καὶ τῆς ὕλης· ὁριζόμενος γὰρ τὴν νηνεμίαν ἔλεγεν ὅτι νηνεμία ἐστὶν ἠρεμία ἐν πλήθει ἀέρος· ὕλη μὲν γὰρ ὁ ἀήρ, εἶδος δὲ καὶ ἐνέργεια ἡ ἠρεμία. καὶ πάλιν γαλήνη ἐστὶν ὁμαλότης θαλάσσης· τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλη ἡ θάλασσα, ἡ ὁμαλότης δὲ τὸ εἶδος. οὕτω μὲν οὖν ἀκριβῶς καὶ θειότατα τὰ περὶ τούτων διορίσας συμπεραίνεται, λέγων ὅτι "φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων τίς ἡ αἰσθητὴ οὐσία καὶ πῶς," ὅτι ἡ μέν ἐστιν ὡς ὕλη καὶ δυνάμει, ἡ δ' ὡς τὸ εἶδος καὶ ἡ ἐνέργεια, ἡ δὲ τρίτη ἐκ τούτων.

1043a 29. (3) "δεῖ δὲ μὴ — ὄνομα." ὃ ζητεῖ σαφῶς καταλέγει, οὐ λύει δὲ ὡς σαφοῦς οὔσης τῆς λύσεως. ζητεῖ γὰρ πότερον τὰ ὀνόματα τῶν συνθέτων εἰσὶ σημεῖα ἢ τῶν εἰδῶν; οἷον ἡ γραμμὴ πότερον σημαίνει ὅτι δυὰς ἐν μήκει, ὅπερ ἐστὶ τὸ σύνθετον (εἶδος μὲν γὰρ ἡ δυάς, ὕλη δὲ τὸ μῆκος, δυάδα δὲ λέγει τὴν γραμμὴν ὅτι, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς πρώτη διάστασις ἡ δυάς ἐστιν, οὕτως ἐν τοῖς μήκεσιν ἡ γραμμή), πότερον οὖν ἡ γραμμὴ τὸ ὅτι δυὰς ἐν μήκει σημαίνει, ἢ ὅτι δυὰς τὸ εἶδος μόνον; καὶ τὸ ζῷον πότερον τὸ σύνθετον δηλοῖ, ὅτι ψυχὴ ἐν τῷ σώματι ἢ ψυχή; αὕτη γὰρ οὐσία καὶ ἐνέργεια καὶ εἶδος σώματός τινος. οὕτω μὲν οὖν ζητήσας οὐ λύει, ὡς δήλου ὄντος ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν εἰδῶν εἰσὶ σημαντικά, ἀλλ' οὐ τῶν συνθέτων. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὄνομα σημεῖόν ἐστι τοῦ οὗ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς δηλωτικός, οἱ δὲ ὁρισμοὶ τῶν εἰδῶν εἰσί, φανερὸν ὅτι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν εἰδῶν εἰσίν. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ ζῷον πότερον τῆς ψυχῆς ἐστὶ δηλωτικὸν ἢ τοῦ συναμφοτέρου, λέγει ὅτι "εἴη δ' ἂν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις τὸ ζῷον,"

1. 2. φυσικὸν καὶ τεχνικὸν *M*. ‖ 6. τὸ δὲ scr. c. *S*, τὰ δὲ *AM*. ‖ 10. 11. ὁ τοῦ] ἐκ τοῦ *MBr*. ‖ 11. ὁ δ' ἐξ — 12. ὕλης om *M*. ‖ 11. συνθέτου om *Br*. ‖ 14. ἠρεμία] νηνεμία *MBr*. ‖ 15. ἡ ante ὁμαλότης om *MBr*. ‖ 16. ὁρίσας *MBr*. ‖ 18. δύναμις *M*, om *S*. ‖ 23. γὰρ om *A*. ‖ 27. ἢ ψυχή] ἢ ψυχῇ *MBr*.

τουτέστι λέγεται τὸ ζῷον καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἐπὶ τοῦ συνθέτου, ἀλλ' οὐχ ὡς ἑνὶ λόγῳ λεγόμενον, ἀλλ' ὡς πρὸς ἕν. ἐπειδὴ γὰρ ἔχει καὶ ἡ ψυχὴ ὀρεκτικὰς δυνάμεις, ἔχει δὲ καὶ τὸ σύνθετον, πρὸς τοῦτο ἀφορῶντες λέγομεν ἀμφότερα ζῷα. ἐπειδὴ δὲ τὴν τοιαύτην ζήτησιν, λέγω δὴ τὸ πότερον τὸ ζῷον τὴν σύνθετον οὐσίαν δηλοῖ ἢ τὴν ψυχήν, ἔγνω μηδὲν πρὸς τὰ προκείμενα συντελοῦσαν, λέγει ὅτι "ἀλλὰ ταῦτα πρὸς μέν τι ἄλλο διαφέρει," τουτέστι πρὸς μὲν τὰς διαλεκτικὰς συνουσίας ὠφελεῖταί τις παρὰ τὸ γινώσκειν εἴτε τὸ σύνθετον δηλοῖ εἴτε μή, πρὸς δὲ τὴν ζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς αἰσθητῆς οὐδέν. οὕτω δὲ ἀποπεμψάμενος τὴν τοιαύτην ζήτησιν διευθετεῖ τὰ περὶ τοῦ εἴδους, λέγων ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι οὐκ ἐπὶ τοῦ συνθέτου λογίζεται, ἀλλὰ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἁπλῶν τὸ ὕδωρ εἶναι καὶ ὕδατι ταὐτόν ἐστι, καὶ ψυχὴ καὶ ψυχῇ εἶναι, ἄνθρωπος δὲ καὶ ἀνθρώπῳ οὐ ταὐτόν, ἀλλ' ἄνθρωπον εἰπόντες λέγομεν Σωκράτη Πλάτωνα καὶ ὅλως τὸ σύνθετον, ἀνθρώπῳ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ εἶδος. τὸ δὲ "εἰ μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἄνθρωπος λεχθήσεται" τοιοῦτον ἂν εἴη· εἰ μέν, φησί, λέγει τις τὴν ψυχὴν ἄνθρωπον καὶ κατηγορεῖται τὸ ἄνθρωπος κατὰ τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ ψυχὴ καὶ τὸ ψυχῇ εἶναι ταὐτὸν σημαίνει, εἴη ἂν καὶ ἄνθρωπος καὶ ἀνθρώπῳ εἶναι ταὐτόν· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται. καὶ οὕτω, φησί, "τινὶ μὲν τινὶ δ' οὔ," τουτέστιν εἰ λέγει τις ἄνθρωπον τὴν ψυχήν, ἔσται ταὐτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι· εἰ δὲ ἄνθρωπον λαμβάνει τὸν σύνθετον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἤτοι τὸν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, οὐκ ἔσται ταὐτὸν ἄνθρωπος καὶ ἀνθρώπῳ εἶναι, ἀλλὰ τινὶ μέν, οἷον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τινὶ δέ, οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ συνθέτου, οὐκ ἔσται.

"οὐ φαίνεται δὴ — συνθέσεως." δείξας ἐν τῷ τέλει τοῦ πρὸ τούτου βιβλίου 1043b 4.
ὅτι ἡ συλλαβὴ ἤτοι αὐτὸ τὸ τῆς συλλαβῆς εἶδος ἕτερόν ἐστι τῶν στοιχείων, καὶ ὅτι οὔτε στοιχεῖόν ἐστι τὸ εἶδος οὔτε ἐκ στοιχείων, πάλιν τὰ περὶ ἐκείνων διαρθροῖ, λέγων ὅτι ἡ συλλαβή, αὐτὸ τὸ τῆς συλλαβῆς φημὶ εἶδος, οὐκ ἔστιν ἐκ στοιχείων καὶ τῆς συνθέσεως. οὐ γὰρ ὡς τὸ μέλι καὶ τὸ ὕδωρ αὐτὰ καθ' αὑτὰ ὄντα καὶ συνελθόντα ἀπετέλεσαν τὸ μελίκρατον, οὕτω καὶ ἡ σύνθεσις αὐτὴ καθ' αὑτὴν οὖσα καὶ τὰ στοιχεῖα συνῆλθον καὶ ἀπετέλεσαν τὴν συλλαβήν. οὔτε δὴ οὖν ἡ συλλαβὴ ἐκ συνθέσεώς ἐστι καὶ τῶν στοιχείων οὔτε ἡ οἰκία ἐκ πλίνθων καὶ συνθέσεως, ἀλλὰ τὸ εἶδος τῆς συλλαβῆς ἐστὶ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ἐκ τοῦ α β, καὶ τὸ βα, ἤτοι ἡ συλλαβή· οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἡ τοιαδὶ τῶν στοιχείων σύνθεσις·

3. δὲ om *M.* || 4. τὸ post δὴ om *M.* || 6. ὅτι om *M.* || 9. διευθετεῖται περὶ *MBr.* || 10. λογίζεται] *dici S.* || 15. λέγοι *MBr.* || κατηγορεῖ τε τὸ *A.* || 16. ἂν καὶ] ἂν *M*, om *Br.* || 20. τὸν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους] καὶ εἴδους τῶν ἐξ ὕλης *A.* || 23. πρὸ τούτου] πρώτου *MBr.* || 24. ἤτοι om *A.* || ἑτέρα *A.* || 25. ante στοιχεῖόν add τὸ *MBr.* || 28. αὐτὴ] αὕτη *A.*

οὐ μήν ἐστιν ἡ συλλαβὴ ἐκ τῆς συνθέσεως καὶ τῶν στοιχείων. "οὐ γάρ ἐστι," φησίν, "ἡ σύνθεσις οὐδ' ἡ μίξις ἐκ τούτων ὧν ἐστὶ σύνθεσις ἢ μίξις." ὃ δὴ ἀσαφῶς ἡρμήνευται καὶ ἐλλιπῶς· δεῖ γὰρ ὑπακούειν τὸ τινός. τὸ δὲ "ἐκ τούτων" ἀντὶ τοῦ μετὰ τούτων, ὧν ἐστὶ σύνθεσις ἢ μίξις. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. εἰ ἔστιν ἡ σύνθεσις ὕδατος, εἰ τύχοι, καὶ μέλιτος, οὐ συνῆλθεν ἡ μίξις τινὶ τούτων ἢ τῷ ὕδατι ἢ τῷ μέλιτι ἢ καὶ ἀμφοῖν, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ μελίκρατον· εἰ μὲν γὰρ ἦν ἡ μίξις πρᾶγμά τι τῶν δυναμένων καθ' αὑτὸ εἶναι, εἰκὸς ἦν λέγειν ὅτι μετά τινος τούτων τοῦ τε ὕδατος καὶ τοῦ μέλιτος ἢ μετὰ ἀμφοῖν συνελθοῦσα ἀπετέλεσε τὸ μελίκρατον· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐ λέγεται τοῦτο, ἀλλὰ τὸ μελίκρατόν ἐστιν αὐτὴ ἡ μίξις. αὐτὸς δὲ εἰς παράδειγμα καὶ σαφήνειαν τῶν λεγομένων τὸν οὐδὸν παρήγαγε λέγων, οἷον εἰ οὐδὸς θέσει, οὐκ ἐκ τοῦ οὐδοῦ ἡ θέσις καὶ τὸ ὡδὶ κεῖσθαι, οὐκ ἐκ τοῦ οὐδοῦ οὖν ἡ θέσις, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτος ἐξ ἐκείνης· ἡ τοιαδὶ γὰρ θέσις τὸν οὐδὸν εἰδοποιεῖ. οὐδὲ δή, φησίν, ὁ ἄνθρωπός ἐστι τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἀποτέλεσμα, ὃ παρὰ ταῦτά ἐστιν· ταῦτα μὲν γὰρ ὕλη, τὸ δ' ἐκ τούτων ὁ ἄνθρωπος. ὅπερ, λέγω δὴ τὸ παρὰ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ἡ οὐσία, οὔτε στοιχεῖόν ἐστιν οὔτε ἐκ στοιχείων, τὶ δέ ἐστι τὸ παρὰ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν ἡ οὐσία ἤτοι τὸ εἶδος, ὃ καὶ κυρίως οὐσίαν λέγουσιν ἐξαιροῦντες τῷ λόγῳ καὶ χωρίζοντες τὴν ὕλην. μήποτε δὲ τὸ "ὃ ἐξαιροῦντες τὴν ὕλην λ." περὶ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων εἴρηται, ὅτι ὅπερ εἶδος χωρίζοντες τῆς ὕλης καὶ καθ' αὑτὸ εἶναι λέγοντες οὐσίαν αὐτό φασιν. εἰ δή, ὡς πολλάκις δέδεικται, τὸ εἶδός ἐστι τὸ αἴτιον τὸ κινοῦν τὴν ὕλην καὶ ποιοῦν ὅπερ ἐστί, δῆλον ὡς εἴ τις ὅλως οὐσίαν λέγοι, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ εἶδός φησιν.

1043b 14. "ἀνάγκη δὴ ταύτην ἢ ἀΐδιον εἶναι ἢ φθαρτήν." ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι τὸ εἶδός ἐστιν αἴτιον τοῦ τὴν ὕλην κινεῖσθαι καὶ ὅπερ ἐστὶ γίγνεσθαι, καὶ εἰ λέγοι τις οὐσίαν, δηλονότι τῷ εἴδει τὸ τῆς οὐσίας ὄνομα μᾶλλον ἂν συνάπτοι, λέγει ὅτι ἀνάγκη ταύτην ἢ ἀΐδιον εἶναι ἢ φθαρτὴν ἄνευ τοῦ φθείρεσθαι καὶ γεγονέναι χωρὶς τοῦ γίνεσθαι, τουτέστιν ἄνευ φθορᾶς φθείρεσθαι καὶ ἄνευ γενέσεως εἶναι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ ὅτι τὸ εἶδος οὐθεὶς ποιεῖ οὐδὲ γεννᾷ, ἀλλὰ ποιεῖται τοδὶ τὸ

1. ante ἐκ add ἡ *A*. ‖ 3. ἑρμηνεύεται *MBr*. ‖ 4. post μετὰ τούτων adde e *S ut sit plena oratio huiusmodi. Neque enim est compositio neque mistio alicuius cum iis, quorum est compositio vel mistio.* ‖ 8. ἢ μετὰ] ἢ καὶ *MBr*. ‖ 10. αὐτὴ] αὕτη *MBr*. ‖ 12. οὐκ ἐκ τοῦ οὐδοῦ οὖν ἡ θέσις *M*, οὐκ ἔστιν ὁ οὐδὸς ἐκ τῆς θέσεως *A*, locus emendandus e *S dicens 'veluti si limen est positione, positio non est ex limine, sed limen potius ex illa,' id est, si limen, hoc est liminis forma est situs et sic iacere, positio non est ex limine, sed hoc potius ex illa.* ‖ 16. στοιχείων] στοιχείου *A*. ‖ τὸ ante παρὰ om *MBr*. ‖ 22. φησιν] fort. φήσει c. *S*. ‖ 26. φθαρτὸν *A*.

εἶδος οἷον σφαῖρα, καὶ ὅλως τὸ ἐκ τούτων τοῦ τε εἴδους καὶ τῆς ὕλης. ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ εἶδος οὐ γίνεται δῆλον· εἰ δέ γε εἰσὶ χωρισταὶ οὐσίαι καὶ ἰδέαι οὐδέπω δῆλον, πλὴν ὅτι ἐπ' ἐνίων οὐκ ἐνδέχεται ἰδέας εἶναι φανερόν· οὐ γάρ ἐστιν αὐτοοικία οὐδὲ αὐτοκιβώτιον. ἴσως δέ, φησίν, οὐδὲ οὐσίαι εἰσὶ τὰ ὑπὸ τέχνης γινόμενα εἴδη καὶ ὅλως τὰ μὴ ὑπὸ φύσεως συνεστηκότα, ἀλλὰ μόνον ἄν τις οὐσίαν εἴποι καὶ ἀληθῶς τὴν φύσιν καὶ τὸ εἶδος τὸ ἐν τοῖς φθαρτοῖς, τουτέστι τὸ φυσικὸν εἶδος καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ φθαρτοῖς ὄν. εἰ δὲ οὐκ εἰσὶν οὐσίαι τὰ τεχνητὰ εἴδη, δῆλον ὡς οὐδὲ εἰσὶν αὐτῶν ἰδέαι· αἱ ἰδέαι γὰρ τῶν οὐσιῶν εἰσί.

"ὥστε ἡ ἀπορία, ἣν οἱ Ἀντισθένειοι καὶ οἱ οὕτως ἀπαίδευτοι ἠπόρουν, ἔχει 1043b 23.
τινὰ καιρόν," δεῖ προσυπακούειν τοῦ ἐξ ὧν εἴπομεν λυθῆναι, ἵνα ᾖ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· ὥστε ἡ ἀπορία καιρὸν ἔχει, ἣν οἱ Ἀντισθένειοι ἠπόρουν, λυθῆναι ἐξ ὧν εἴπομεν. ἐπειδὴ γὰρ δέδεικται ὅτι ἄλλα ἐστὶ τὰ ὡς εἴδους μέρη καὶ ἄλλα τὰ ὡς ὕλης, ἐκ τούτων λυθήσεται ἡ τῶν Ἀντισθενείων ἀπορία. ἔστι δ' αὐτῶν ἡ ἀπορία, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, οὐδ' ἔστιν ὁρισμός τινος. τοῦτο δὲ κατεσκεύαζον ὡδί. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν ὄνομα, ἀλλ' ἐκ πλειόνων (τοῦτο γὰρ εἶπε λόγον μακρόν· τὸ γὰρ ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν λόγος μακρός ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ἄνθρωπος ὄνομα), ἐπειδὴ οὖν ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν ὄνομα, οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι. λέγουσι δὲ ὅτι, ὅταν εἴπωμεν ζῷον λογικόν, σύνθετόν τι λέγομεν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ὕλης μὲν τοῦ ζῴου, εἴδους δὲ τοῦ λογικοῦ, καὶ ἔτι προστεθὲν τὸ θνητὸν σύνθετον. εἰ δὲ τοῦτο, τὰ μὲν σύνθετα ἐπεξερχόμεθα καὶ οἱονεὶ ἀριθμοῦμεν πόσα τινὰ τυγχάνει, ζῷον λογικὸν λέγοντες, καὶ πάλιν ζῷον λογικὸν θνητόν, ὁρισμὸν δὲ οὔ φαμεν. λέγει δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἡ ἀπορία αὕτη λύεται ἐξ ὧν εἴπομεν· ἐπειδὴ γὰρ δέδεικται ὅτι τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν τοῦ εἴδους ἐστὶ μέρη, οὐ τῆς ὕλης, πῶς ἐστὶ δυνατὸν λέγειν ὅτι τὸ ζῷόν ἐστιν ὕλη τὸ δὲ λογικὸν εἶδος, ἢ πάλιν τὸ ζῷον λογικὸν ὕλη τὸ δὲ θνητὸν εἶδος; εἰ μὲν γὰρ ἦσαν τῆς ὕλης μέρη τὸ ζῷον, τὸ θνητόν, τὸ λογικόν, ἐχρῆν ταῦτα λέγειν, ὅτι τὸ ζῷον καὶ τὸ λογικὸν ὕλη ἐστί, τὸ δὲ θνητὸν εἶδος, καὶ λέγοντες ζῷον θνητὸν λέγουσι τὸ σύνθετον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους· ἐπεὶ δὲ οὐκ εἰσὶν ὑλικά, οὐ τὸ σύνθετον λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ μέρη τοῦ εἴδους· ὥστε ἔστιν ὁρισμός. οὐκ ἔστιν οὖν, φασίν, ὁρίσασθαι, ἀλλὰ ὁποῖον μέν ἐστιν ἄνθρωπος ἢ βοῦς ἐνδέχεται διδάξαι, ὁρίσασθαι δὲ οὔ· οἷον ὁρίσασθαι μὲν καὶ εἰπεῖν τί ἐστιν ἄργυρος οὐχ οἷόν τε, ὁποῖον δέ, δυνατόν, οἷον ἐρωτηθέντα ὁποῖόν ἐστιν ἄργυρος, εἰπεῖν ὅτι οἷον καττίτερος. ὥστε, φασί, λόγον μὲν ἔστιν εἰπεῖν οὐσίας συνθέτου τῆς ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, εἴδους δὲ ὅρον ἢ ὕλης ἐξ ὧν ἡ σύνθετός ἐστιν οὐσία οὐκ ἔστιν ἀποδοῦναι. εἰπὼν δὲ ὅτι συνθέτου

7. τεχνικὰ ***M.*** || 9. οἱ post ἣν om ***A.*** || 11. ὥστε] ὥσπερ ***A.*** || ἔχειν ***M.*** || 16. γὰρ om ***M.*** || 28. ἐπεὶ — 29. εἴδους om ***M.*** || post ὥστε add οὐκ ***M.*** || 32. ἐρωτηθέντες ***A.*** || 34. συνθέτου] συνθέτης ***A.***

ἐστὶν οὐσίας ἀποδοῦναι ὁρισμόν, προσέθηκε τὸ "ἐάν τε αἰσθητῆς ἐάν τε νοητῆς." ἀλλ' ὅτι μὲν αἱ αἰσθηταὶ οὐσίαι σύνθετοί εἰσι, φανερόν· ὅτι δέ εἰσι καὶ νοηταὶ σύνθετοι, δῆλον· τὰ γὰρ μαθηματικὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους εἰσίν· ὁ γὰρ νοητὸς κύκλος ἐξ ὕλης μὲν τοῦ διαστήματος, εἴδους δὲ τοῦ τοιουδὶ σχήματος. οὐχ ὡς ἀρεσκόμενος δὲ καὶ τὰ μαθηματικὰ οὐσίας εἶπεν, ἀλλ' ἴσως καὶ τοῦτο τῶν Ἀντισθενείων λεγόντων εἴρηκεν αὐτὰ οὐσίας. τῆς μὲν οὖν συνθέτου φασὶν οὐσίας, εἴτε αἰσθητή ἐστιν εἴτε νοητή, ἔστιν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, ἐξ ὧν δ' αὕτη, οὐκ ἔστιν, εἴπερ τὸ ζῷον λογικὸν καὶ ὅλως ὁ ὅρος τὶ κατά τινος σημαίνει, καὶ τὸ μέν ἐστιν εἶδος τὸ δὲ ὕλη.

1043b 32. "φανερὸν — εἰσίν." δείξας ὅτι τὸ εἶδός ἐστιν ἡ κυρίως οὐσία, καὶ εἰπὼν ὅτι εἴπερ ὅλως λέγομεν οὐσίαν, τὸ εἶδος ἂν λέγοιμεν, ἐπειδὴ ὁμοιότητάς τινας ἔχουσιν οἱ ἀριθμοὶ πρός τε τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν, λέγει ὅτι ἐὰν διὰ τὸ ὁμοιότητα ἔχειν τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ εἴδη λέγωσι τὰ εἴδη ἀριθμοὺς καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὰς οὐσίας, ἔχει τινὰ λόγον τὸ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον, καὶ καλῶς τοῦτο λέγεται· εἰ δ' ἄλλως, ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι μονάδων πλῆθος, οὐ καλῶς. καὶ λέγει τὰς ὁμοιότητας τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, τοῦ δὲ ὁρισμοῦ λέγων φανερὸν ὅτι καὶ τοῦ ὁριστοῦ λέγει. ὁ ὁρισμός, φησίν, ἀριθμός τίς ἐστιν. ὥσπερ γάρ, φησίν, ὁ ἀριθμὸς εἰς μονάδας ἀδιαιρέτους διαιρεῖται, οὕτω καὶ ὁ ὁρισμὸς διαιρεῖται εἰς ἀδι-
1043b 35. αίρετα. εἰ γὰρ καὶ διαιρεῖται τὸ ζῷον εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἐμψύχου καὶ αἰσθητοῦ, ἀλλ' οὖν οὐκ ἐπ' ἄπειρον τοῦτο γενήσεται, ἀλλὰ καταντήσομεν εἴς τι μὴ διαιρούμενον εἰς λόγους· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ, κἂν τοὐλάχιστον ἀφαιρεθῇ ἢ προστεθῇ, οὐκέτι μένει ἀριθμός (ἂν γὰρ ἀπὸ τοῦ ὀκτὼ μονάδα ἀφέλῃς ἢ προσθῇς, οὐκέτι ὀκτὼ μένει), οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ ἢ τοῦ τί ἦν εἶναι, ὅ ἐστιν ὁ ὁρισμός, ἂν ἀφέλῃς τι ἢ προσθῇς, οὐκέτι μένει τὸ αὐτό. καὶ ὥσπερ δεῖ εἶναί τι τὸ τὸν ἀριθμὸν ἑνοῦν καὶ δι' ὅ ἐστιν εἷς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι· ὅπερ, φημὶ δὴ τὸ τὸν ἀριθμὸν ἑνοῦν καὶ ἕνα ποιοῦν, τί ποτέ ἐστιν, οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν, οὐσίαν αὐτὸν λέγοντες. ἢ γάρ, φησίν, οὐκ ἔστιν εἷς ἀριθμός, ἀλλ' οἷον σωρός ἐστιν, ἢ εἴπερ ἔστι, λεκτέον τί τὸ ποιοῦν ἓν ἐκ πολλῶν. ἀλλ' οὔτε τὸ τὸν ἀριθμὸν ἕνα ποιοῦν ἔχουσι λέγειν τί ποτέ ἐστιν, οὔτε τὸ τὸν ὁρισμόν. καὶ τοῦτο εἰκότως
1044a 7. συμβαίνει, "τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου·" ἐξ οὗ γὰρ λόγου καὶ αἰτίου συμβαίνει αὐτοῖς μὴ ἔχειν λέγειν τίνι εἷς ὁ ἀριθμός, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τούτου καὶ τὸ περὶ τοῦ ὁρισμοῦ προσγίνεται. ἀλλὰ καὶ ὅτι μὲν ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἕν ἐστι δῆλον, ἀλλ' οὐχ ὡς

1. αἰσθητῆς — νοητῆς *AM*, αἰσθητὴ — νοητὴ ἢ *Br.* || 2. αἱ om *Br.* || 5. δὲ om *A.* || 6. συνθέτης *A.* || 6.7. ἤτε αἰσθητή ἐστιν ἤτε *A.* || 10. in lemm. εἰσί πως ἀριθμοὶ αἱ] εἰσὶν οἱ ἀριθμοὶ *A.* || 11. λέγομεν] λέγωμεν *A.* || 13. λέγουσι *A.* || 15. post ἄλλως add πως *M.* || 19. καὶ post γὰρ om *Br.* || 20. ἐπ' addidi e *S.* || 23. ὁ om *MBr.* || 27. αὐτὸ *MBr.* || 28. τί τὸ ποιοῦν om *M.* || 29. τὸ om *MBr.* || 32. μὲν] μὴ *M.*

λέγουσί τινες, ὅτι μονάς τίς ἐστιν ἡ στιγμή (μονάδα γὰρ τὸ εἶδος, δυάδα δὲ τὴν ὕλην ὁ Πλάτων ἔλεγεν)· ἀλλ' ἔστιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ φύσει τις ἑκάστη οὐσία, ἀλλ' οὐ δυνάμει. καὶ ὥσπερ οὐδ' ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδὲ εἶδος εἴδους μᾶλλον οὐσία, ἀλλ' εἴπερ ἐστὶ μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος, τῆς κατὰ τὴν ὕλην οὐσίας εἴη ἂν μᾶλλον οὐσία, ἀλλ' οὐχὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος. ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται ὅτι περὶ μὲν οὖν γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν λεγομένων οὐσιῶν, πῶς ἐνδέχεται ὅτι ἡ σύνθετος γίνεται, τὸ δὲ εἶδος οὐ γίνεται· καὶ περὶ τῆς τῶν ὁρισμῶν ἀναγωγῆς (εἶπε γὰρ προσεχῶς ὅπως χρὴ τοὺς ὁρισμοὺς εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνάγειν) ἔστω μέχρι τούτων διωρισμένον· τίνι δὲ ὁ ἀριθμὸς εἷς ἐστὶ καὶ ὁ ὁρισμὸς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, νῦν μὲν οὔ φησιν, ἐρεῖ δὲ πρὸς τῷ τέλει τοῦδε τοῦ βιβλίου, ὅταν λέγῃ "περὶ δὲ τῆς ἀπορίας τῆς εἰρημένης περί τε τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τοὺς ἀριθμούς" καὶ τὰ ἑξῆς.

(4) "περὶ δὲ τῆς ὑλικῆς — πρώτου." συμπερανάμενος τὰ περὶ τῆς 1044a 15.
ὕλης καὶ τοῦ εἴδους λεχθέντα, καὶ εἰπὼν ὅτι περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν λεγομένων οὐσιῶν πῶς ἐνδέχεται γίνεσθαι, ὅτι αἱ σύνθετοι γίνονται, τὸ δὲ εἶδος οὐθεὶς ποιεῖ, καὶ τὰ ἑξῆς, λέγει ὅτι δεῖ μὴ λανθάνειν ὡς εἰ καὶ ἐκ τῆς ἀνειδέου ὕλης ὡς πρώτης πάντα γίνεται, καὶ αὕτη ἐστὶν ὡς ἀρχὴ ὑλικὴ τῶν γινομένων, ἢ προσεχέστερον ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων, λέγων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, εἰ δὴ ἐκ τούτων τὰ γινόμενα ὡς πρώτων γίνονται, ὅμως ἔστι τις ἑκάστου οἰκεία καὶ προσεχὴς ὕλη. ὡς τοῦ ἀνδριάντος χαλκός, οὕτως φλέγματος ὡς πρώτη καὶ προσεχὴς ὕλη τὰ γλυκέα καὶ λιπαρά· ὕλη γὰρ φλέγματος τὸ γλυκὺ καὶ λιπαρόν, χολῆς δὲ τὰ πικρὰ ἢ ἄλλ' ἄττα. ταῦτα οὖν, φησί, τό τε γλυκὺ καὶ λιπαρὸν καὶ πικρὸν ἴσως εἰσὶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἤτοι τῶν τεσσάρων στοιχείων. τὸ δὲ "ἴσως" πρόσκειται ἢ διὰ τὴν πρώτην ὕλην (ἐξ ἐκείνης γὰρ καὶ τὰ τέσσαρα), ἢ διὰ τὸ μὴ νῦν περὶ αὐτῶν, εἴτε ἐκ τῶν στοιχείων εἰσὶ τὰ γλυκέα καὶ πικρὰ εἴτε μή, προκεῖσθαι λέγειν αὐτῷ. καίτοι δὲ εἰ καὶ ἔστιν ἑκάστου οἰκεία τις ὕλη, ὅμως συμβαίνει πλείους ὕλας εἶναι τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἔστι τῆς ὕλης ὕλη, οἷον εἰ

3. post ἧττον adde e *S sic ne substantia quidem, quae per formam intelligitur, magis habet neque minus.* ‖ εἶδος om *MBr.* ‖ 7. ἡ om *MBr.* ‖ τῶν ὁρισμῶν *MBr*, quod *A* habet εἰς τὸν ὁρισμὸν emendandum est e *S de reductione in numerum.* ‖ 11. περὶ — 12. ἑξῆς om *M.* ‖ cap. 6. p. 1045b 7. ‖ 13. ante συμπερανάμενος add νῦν δὲ *MBr.* ‖ 16. καὶ post εἰ om *Br.* ‖ 17. ἐστὶν ἡ ὡς *M.* ‖ 20. post ὕλη. ὡς adde γὰρ e *S.* ‖ οὕτως φλέγματος ὡς *AS*, ὕλη γὰρ φλέγματος τὸ *M.* ‖ 22. οὖν om *A.* ‖ 23. ἴσως addidi e *S.* ‖ 26. προσκεῖσθαι *M.* ‖ εἰ καὶ scripsi c. *S*, εἰκὸς *AM.* ‖ οἰκεία τις ὕλη] εἶναι οἰκείαν τινὰ ὕλην *M.* ‖ 27. ὅτι] ὅταν *A.*

ἐκ τοῦ γλυκέος ἐστὶ τὸ λιπαρόν, ἐκ δὲ τοῦ λιπαροῦ τὸ φλέγμα, τοῦ φλέγματός εἰσιν ὗλαι δύο, τὸ μὲν λιπαρὸν προσεχής, τὸ δὲ γλυκὺ πορρωτέρα. εἰπὼν δὲ ὅτι γίνεται καὶ φλέγμα ἐκ λιπαροῦ λέγει ὅτι γίνεται καὶ ἐκ χολῆς τῷ ἀναλύεσθαι εἰς τὴν πρώτην ὕλην τὴν χολήν. ἐπειδὴ γὰρ εἰδοπεποιημενέστερός ἐστι χυμὸς ἡ χολὴ τοῦ φλέγματος (τὸ γὰρ φλέγμα ἄπεπτός ἐστι πάντη καὶ διὰ τοῦτο πρῶτον τὸ φλέγμα ἐκ τῆς τῶν τροφῶν ἀπεψίας γεννᾶται), ἐκ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων στοιχείων γίνεται τὰ γλυκέα καὶ λιπαρά, ἐκ δὲ τούτων τὸ φλέγμα καὶ ἐξ αὐτοῦ χολή· εἰ δὴ ἀναλυθήσεσθαι συμβαίνει τὴν χολὴν εἰς τὰ στοιχεῖα, γενήσεται δηλαδὴ ἐκ ταύτης τὸ φλέγμα, ἐκ δὲ τούτου τὰ στοιχεῖα. διαφέρει δ' ὅτι ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ φλέγματος ὡς πρὸς τὴν χολὴν ὁδὸς γένεσίς ἐστιν ἁπλῶς, φθορὰ δέ τις, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς χολῆς πρὸς τὸ φλέγμα φθορὰ καὶ ὅλως ἀνάλυσις ὡς πρὸς τὴν πρώτην ὕλην· ὥστε ἄλλως μὲν γίνεται τὸ φλέγμα ἐκ τοῦ γλυκέος καὶ λιπαροῦ, ἄλλως δὲ ἀπὸ τῆς χολῆς, ἐκ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος καὶ λιπαροῦ ὡς ἀπὸ ὕλης καὶ στερήσεως γίνεται τὸ φλέγμα ὡς εἶδος, ἐκ δὲ τῆς χολῆς ὡς ἀπὸ εἴδους καὶ ἕξεως
1044a 24. ὕλη καὶ ὅλως στέρησις. τὸ γὰρ ἐκ τοῦδε τόδε, φησί, διχῶς λέγεται, "ἢ ὅτι πρὸ ὁδοῦ ἔσται," πρὸ ὁδοῦ λέγων τὴν ἀπὸ τοῦ χείρονος εἴδους καὶ στερήσει ἀναλογοῦντος ὡς πρὸς τὸ κρεῖττον εἶδος· ἀναλύεται εἰς τὸ χεῖρον. καὶ ἔστι πρὸ ὁδοῦ μὲν ἡ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολή, ἀνάλυσις δὲ εἰς ἀρχὴν ἡ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ. οὐ μόνον δὲ τοῦ ἑνὸς εἴδους συμβαίνει πλείονας εἶναι ὕλας, ἀλλὰ καὶ ἐκ μιᾶς ὕλης ἕτερα γίνεσθαι εἴδη διὰ τὴν κινοῦσαν ἀρχήν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τοῦ χαλκέως ἔνεστι ψυχῇ εἴδη πολλά, ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης οἷον τοῦ χαλκοῦ ποιήσει λέβητα ξέστην χύτραν, ἕτερα ὄντα ἀλλήλων. οὐ πάντων δὲ τῶν ἑτέρων ὄντων ἡ αὐτή ἐστιν ὕλη, ἀλλ' ἐνίων ἑτέρων ὄντων καὶ ἡ ὕλη ἑτέρα ἐξ ἀνάγκης ἐστίν· ὁ γὰρ πρίων καὶ ἡ κλίνη ἕτερα ὄντα καὶ τὴν ὕλην ἐξ ἀνάγκης ἑτέραν ἔχουσιν· οὐ γὰρ γενήσεται πρίων ἐκ ξύλου εἰ μὴ ὁμωνύμως, ἀλλ' ἐκ σιδήρου, οὐδ' ἔστιν ἐπὶ τῷ τεχνίτῃ ἐξ ἐρίου ἢ ξύλου πρίονα ποιῆσαι. εἰ δ' ἐνδέχεται, φησί, τὸ αὐτὸ ἐξ ἄλλης καὶ ἄλλης ποιῆσαι, δῆλον, φησίν, ὅτι ἡ τέχνη ἡ αὐτή ἐστιν. εἰ γὰρ ξέστην ἐνδέχεται καὶ ἐκ χαλκοῦ καὶ ἐξ ἀργύρου ποιῆσαι, φανερὸν ὅτι ἡ αὐτὴ τέχνη τοῦτο ποιεῖ· εἰ γὰρ καὶ αἱ ὗλαι ἕτεραί εἰσι καὶ τὰ τὴν ὕλην κινοῦντα, ἤτοι αἱ τέχναι ἢ οἱ τεχνῖται (οὐδὲν γὰρ διαφέρει), καὶ τὰ γεγονότα ἐκ τῶν διαφόρων τεχνῶν καὶ ὑλῶν ἕτερα ἔσται. καὶ ὁ κεραμεὺς γὰρ καὶ ὁ χαλκεὺς ἀμφότεροι χύτραν ποιοῦσιν, ὁ μὲν ἐκ πηλοῦ ὁ δὲ χαλκεὺς ἐκ χαλκοῦ, ἑτέρων οὐσῶν καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ὑλῶν.

1. ἐκ δὲ τοῦ λιπαροῦ om *A*. ‖ ἐκ δὲ τοῦ — 3. καὶ φλέγμα iterat *M*. ‖ 4. εἰδοπεποιημενέστερός] πεποιομενέστερός *M*. ‖ 5. φλέγματος] σώματος *M*. ‖ 11. ὡς om *M*. ‖ 14. τὸ φλέγμα scripsi c. *S*, ἡ χολὴ *AM*. ‖ 17. ἀναλύεται *A*, ἀνάλυσιν δὲ τὴν *M*, utrumque supplendum e *S aut cum resolutione ad principium itur, id est, quando potior forma resolvitur in deteriorem*. ‖ 25. ἔστι τοῦ τεχνήτου *M*.

ἢ οὐκ εἰσὶ πάντῃ ἕτεραι αἱ τέχναι, ἀλλ' ᾗ μὲν ὁ χαλκεὺς ποιεῖ πυράγραν καὶ σκέπαρνον ὁ δὲ κεραμεὺς οὐ ποιεῖ, καὶ οὗτος μὲν ἀμφορέα ὁ δὲ χαλκεὺς οὔ, ἕτεραί εἰσιν, ᾗ δὲ ἀμφότεραι ποιοῦσι χύτραν, ταύτῃ εἰσὶν αἱ αὐταὶ κατὰ μόνον τοῦτο, ὅπερ ἀμφότεραι δύνανται ποιεῖν. ταῦτα εἰπὼν διορίζει καὶ τὰ περὶ τῶν αἰτίων, ὅτι ἐπειδὴ τετραχῶς λέγεται, ὅταν τις ζητῇ τὸ αἴτιον, πάσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας, οὐ τὰς πόρρω δὲ ἀλλὰ τὰς προσεχεῖς, οἷον ζητεῖ τις τίς ἀνθρώπου αἰτία ὡς ὕλη, οὐ χρὴ ἀποδιδόναι ὅτι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἀλλ' ὅτι τὸ καταμήνιον, τὸ δὲ κινοῦν τὸ σπέρμα· οὐ γάρ ἐστι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου ᾗ ἄνθρωπος στοιχεῖον, ἀλλ' ᾗ σύνθετον σῶμα· ὅταν δὲ ζητῇ τις τὸ ὡς εἶδος αἴτιον τὸ τί ἦν εἶναι ἀποδοτέον. "τὸ δ' ὡς τὸ οὗ ἕνεκα τὸ 1044a 36.
τέλος." ἰστέον δὲ ὅτι τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ εἶδος ἐπὶ τῶν φυσικῶν ταὐτόν ἐστιν, ἐπὶ δὲ τῶν τεχνητῶν οὐ τὸ αὐτό. οὐ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι τοῦ κιβωτίου εἶδος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα τὸ κιβώτιον γέγονεν, ἀλλ' εἶδος μέν ἐστι τὸ τοιονδὶ σχῆμα, οὗ δὲ ἕνεκα τὸ φυλάττεσθαι τὰ ἐν αὐτῷ χρήματα.

"περὶ μὲν οὖν τὰς φυσικὰς αἰτίας — ὀρθῶς." εἰπὼν ὅτι ἐπειδὴ τὰ αἴτια 1044b 3.
τέτταρα, τὰ τέτταρα ἐρωτωμένους δεῖ ἀποδιδόναι, λέγει ὅτι περὶ μὲν τὰς φυσικὰς αἰτίας καὶ γενητάς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἀγενήτους, ἀνάγκη οὕτω μετιέναι καὶ ἀποδιδόναι τὰ προσεχῆ αἴτια, εἴ τις μέτεισιν ὀρθῶς. ἀλλ' εἴπερ τὰ αἴτια ἀποδοτέον ἡμῖν ἐστί, δεῖ μὴ ἀγνοεῖν αὐτά· ὃ γάρ τις ἀγνοεῖ, πῶς ἂν καὶ ἀποδοίη; περὶ δὲ τῶν φυσικῶν μὲν ἀϊδίων δὲ οὐσιῶν (λέγει δὲ τὴν ξύμπασαν τῶν ὀκτὼ σφαιρῶν ἐνάδα) ἄλλος λόγος· ἴσως γὰρ οὐκ ἔχει ὕλην· εἰ γὰρ μὴ ἔχει, οὐδ' ἂν ἐπ' αὐτῆς τὸ ὑλικὸν ἀποδοθῇ. τὸ δὲ "ἔνια" πρόσκειται, ὅτι κἂν τὸ κυκλοφορητικὸν οὐ συγχωρῇ τις μὴ ἔχειν ὕλην, ἀλλὰ τῆς γε ἐκλείψεως φυσικόν τι οὔσης τί ἂν φαίη τὴν ὕλην; εἰπὼν δὲ ὅτι ἴσως οὐκ ἔχει ὕλην, λέγει ὅτι ἢ εἰ καὶ ἔχει ἀλλ' οὐ γενητὴν καὶ φθαρτὴν ἀλλὰ μόνον κατὰ τόπον κινητήν. οὐδὲ δὴ τῶν φύσει μὲν μὴ οὐσιῶν δὲ ἀλλὰ παθῶν ἔστιν ὕλη, ἀλλ' ὑποκείμενον μὲν αὐτοῖς ἔστιν, ὕλη δὲ οὐκ ἔστιν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ὑποκείμενόν τινι ὕλη ἐστὶ τούτῳ ᾧ ὑπόκειται· τῆς γὰρ ἐκλείψεως τί ἂν εἴη ὑλικὸν αἴτιον; δῆλον ὡς οὐδέν. ἀλλ' ἔστι μὲν ἡ σελήνη ὑποκείμενον τῇ ἐκλείψει, ὕλη δὲ αὐτῆς οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ ἦν ἡ σελήνη ὕλη τῆς ἐκλείψεως, εἶδος δὲ ἡ ἔκλειψις, μὴ οὔσης τῆς ἐκλείψεως οὐδὲ ἡ σελήνη ἂν ἦν· τῶν γὰρ εἰδῶν μὴ ὄντων οὐδὲ τὰ κατ' αὐτὰ πράγματά

2. οὐ] οὐδὲ *A*. ‖ 4. ταῦτα δὲ *M*. ‖ 5. τετραχῶς λέγειν, ὃ γάρ τις ζητεῖ τὸ *A*. ‖ 6. fort. οἷον εἰ c. *S*. ‖ 8. τὸ διὰ τὸ κινοῦν *A*. ‖ 10. τὸ δ'] τί δ' *A*. ‖ 12. εἶδος om *M*. ‖ 16. ἐρωτώμενα *A*. ‖ 17. γεννητάς *MBr*. ‖ 19. 20. ἀποδώσει *A*. ‖ 21. ἐνάδει) ἄλλως *M*. ‖ 22. lege ἀποδοθείη. ‖ 24. τί ἂν φαίη τὴν ὕλην coni. e *S*, τί ἂν ἐρεῖ τὴν ὕλην *A*, τίς ἂν φαίη ὕλην *MBr*. ‖ 26. μὲν post ὑποκείμενον om *MBr*. ‖ 31. ἡ ante σελήνη om *A*.

ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἐκλείψεως μὴ οὔσης σελήνη ἐστίν, ὥστε δηλονότι οὔτε ἔκλειψίς ἐστιν εἶδος τῆς σελήνης, οὔθ᾽ αὕτη ὕλη τῆς ἐκλείψεως, ἀλλ᾽ ὑλικὸν μὲν αἴτιον τῆς ἐκλείψεως οὐκ ἔστιν, οὐδὲ δὴ τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πειρατέον ἀποδοῦναι, ποιητικὸν δ᾽ ἐστὶν ἡ γῆ ἡ φθείρουσα τὸ φῶς. τὸ δ᾽ ὡς εἶδος αἴτιον τῆς ἐκλείψεώς ἐστι μὲν ὁ λόγος, ἀλλ᾽ ἄδηλος, [ἀλλ᾽ ἄδηλος] ἂν μὴ μετὰ τῆς αἰτίας ᾖ, οἷον εἰ λέγοι τις ὅτι ἔκλειψίς ἐστι στέρησις φωτός, ἄδηλόν ἐστιν εἰ οὗτός ἐστιν ὁ λόγος καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐκλείψεως· καὶ γὰρ καὶ τὸ σκότος στερήσει φωτός ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν ἔκλειψις. εἰ δὲ λέγει ὅτι στέρησίς ἐστιν ἡ ἔκλειψις φωτὸς ὑπὸ γῆς ἐν μέσῳ γενομένης, οὗτός ἐστιν ὁ λόγος τῆς ἐκλείψεως σὺν τῷ αἰτίῳ. ὕπνου δὲ πάλιν ἄδηλόν ἐστι τί τὸ πρῶτον πάσχον. ἀλλ᾽ εἰπάτω καὶ τοῦτο τὸ ζῷον κατὰ τί παθὸν ὑπνώττει, ἢ τί τῶν ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον πεπονθὸς ὕπνωσε; πρότερον γὰρ ἄλλο τι παθὸν τὸ ζῷον ὑπνώττει. πότερον οὖν τοῦτο καρδία ἐστίν, ὡς αὐτὸς οὗτός φησιν, ἢ ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ὁ Πλάτων; οὗτος μὲν γὰρ ἀρχὴν τῶν ζῴων τὴν καρδίαν λέγων φησὶν ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κόσμου αἱ ἀναχθεῖσαι ἀτμίδες καὶ ψυχθεῖσαι εἰς ὕδωρ συνίστανται καὶ πάλιν κατέρχονται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων τῶν ἐκ τοῦ πέττειν ἀνιουσῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀτμίδων ἐπειδήπερ φύσει τυγχάνει ὢν ψυχρὸς ὁ ἐγκέφαλος, ψυχομένων ὑπ᾽ ἐκείνου κατέρχεσθαι καὶ ἐπιπίπτειν τῇ καρδίᾳ, καὶ σβεννυμένου τοῦ ἐν αὐτῇ οὐ παντελῶς δὲ θερμοῦ ὑπνώττειν τὸ ζῷον, μέχρις ἂν διαλυθῶσι πάλιν καὶ ἀναχθῶσι, καὶ οὕτως δὴ ἀνίσταται τὸ ζῷον. ἄδηλον οὖν, φησίν, ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ὕπνου τί τὸ πρῶτον πάσχον καὶ ὑπὸ τίνος, καὶ τί τὸ πάθος τὸ ἐκείνου, τουτέστι τί ἐστι τὸ τοῦ πάσχοντος πάθος καὶ μὴ τοῦ ὅλου ζῴου; "ὅτι ἀκινησία τοιαδί," δυνάμει λέγων ὡς εἴ τις ὁρισμὸν ἀποδοῦναι τοῦ ὕπνου βούλοιτο, μὴ λεγέτω ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀκινησία τῶν τοῦ ζῴου αἰσθήσεων· τοῦτο γὰρ κατὰ τῆς ὅλης τοῦ ὅλου ζῴου ἠρεμίας εἴρηται καὶ ὅλῳ τῷ ζῴῳ ἐφαρμόττει ἀλλ᾽ οὐ τῷ ὕπνῳ μόνῳ· δεῖ δὲ τὸν τοῦ ὕπνου ὁρισμὸν μόνῳ τῷ ὕπνῳ ἐφαρμόττειν. μήποτε δὲ τὸ "ἀκινησία τοιαδὶ" ἐπὶ τοῦ ὕπνου εἴρηται, ἵνα ᾖ λέγων ὅτι δεῖ τὸ τοῦ ὕπνου πάθος ἀποδιδόναι, ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀκινησία τοιαδί, "καὶ αὕτη τῷ τί πάσχειν τὸ πρῶτον;" τουτέστι καὶ αὕτη ἡ ἀκινησία δηλούτω καὶ ἐν τῷ τί πάσχειν τὸ πρῶτον ὁ ὕπνος γίνεται, ἤτοι δηλούτω καὶ τί πρῶτον πεπονθὸς ὁ ὕπνος γέγονε, πότερον ἡ καρδία ἢ ἄλλο τι.

2. οὔθ᾽ αὕτη ὕλη] οὔτ᾽ αὐτὴ εἶδος ***M***. ‖ 5. ἀλλ᾽ ἄδηλος iterat ***M***. ‖ 6. ἄδηλόν ἐστιν — 9. φωτὸς om ***M***. ‖ 7. στερήσει] lege στέρησις. ‖ 9. ὑπὸ γῆν ἐν μ. γινομένη ***M***. ‖ 10. post πάσχον adde e ***S*** *si quis autem dicat, animal est primum quod patitur*. ‖ 11. κατὰ τί] καὶ τί ***MBr***. ‖ 12. παθεῖν ***A***. ‖ 15. ἀναινεχθεῖσαι ***M***. ‖ 18. ἐπιπέττειν ***A***. ‖ 19. καὶ post πάλιν om ***A***. ‖ 21. ὑπό τινος ***MBr***. ‖ 22. ὅλου] ἄλλου ***M***. ‖ 25. μόνῳ om ***AS***. ‖ 27. ὅτι δεῖ ***MS***, ὅτι τί δεῖ ***ABr***. ‖ 30. post ἄλλο τι add ἐστι λέγων ἐπειδὴ ***M***.

(5) ταῦτα εἰπὼν πάλιν διορίζει σαφέστερον τίνων ἐστὶν ὕλη καὶ τίνων οὐκ 1044b 21.
ἔστι, λέγων "ἐπειδὴ δ' ἔνια ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσίν" ὡς αἱ στιγμαὶ καὶ αἱ ἁφαὶ καὶ ὅλως τὰ εἴδη, τὸ γὰρ εἶδος ἀχρόνως καὶ ἐν ἀτόμῳ νῦν γίνεται, ὡς ἔδειξεν ἐν τῷ Η τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως. καὶ κατασκευάζει αὐτὸ τοῦτο τὸ μὴ γίνεσθαι τὸ εἶδος λέγων "οὐ γὰρ τὸ λευκὸν γίνεται ἀλλὰ τὸ λευκὸν ξύλον," τουτέστι τὸ ξύλον λευκαίνεται, τὸ δὲ λευκὸν ἐν ἀτόμῳ νῦν ἐπιγίνεται. ἐπειδὴ τοίνυν ἔνια ἄνευ γενέσεως εἰσί τε καὶ αὖ πάλιν οὐκ εἰσί, πᾶν δὲ τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεται καὶ τὶ γίνεται, λευκόν φημι ἢ ἄνθρωπος, "οὐ πάντα ἂν τἀναντία γίνοιντο ἐξ ἀλλήλων·" ἀλλ' ἑτέρως ὁ λευκὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ μέλανος γίνεται ἀνθρώπου καὶ ἑτέρως τὸ λευκὸν ἐκ μέλανος· ὁ μὲν γὰρ λευκὸς ἄνθρωπος ὡς ἐξ ὕλης τοῦ μέλανος γίνεται ἀνθρώπου, τὸ δὲ λευκὸν ἐκ τοῦ μέλανος ὡς τόδε μετὰ τόδε [καὶ ὡς εἶδος ἐκ στερήσεως], ὥσπερ δεῖπνον μετὰ τὸ ἄριστον. οὐδ' ἔστι παντὸς ὕλη, ἀλλ' ὅσων γένεσίς ἐστι καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα τούτων ἔστιν ὕλη, ὅσα δ' ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ἔστι καὶ οὐκ ἔστι, ὡς ἁφαί, τούτων οὐκ ἔστιν ὕλη.

"ἔχει δ' ἀπορίαν πῶς πρὸς τὰ ἐναντία ἡ ὕλη ἑκάστου ἔχει." ἐπειδὴ ἡ 1044b 29.
ὑγίεια καὶ ἡ νόσος ἐναντία, ἔστι δὲ τὸ σῶμα δυνάμει ὑγιεινόν, ἆρα, φησί, καὶ δυνάμει νοσῶδές ἐστι, καὶ τὸ ὕδωρ δυνάμει οἶνος καὶ ὄξος, καὶ ἐρωτήσας ἐπικρίνει λέγων "ἢ τοῦ μὲν — ὕλη," τουτέστι τῆς μὲν ὑγιείας ἐστὶ τὸ σῶμα ὕλη ὡς ἕξεως καὶ εἴδους, τῆς δὲ νόσου ὡς στερήσεως καὶ φθορᾶς τῆς παρὰ φύσιν· ὁμοίως καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ μὲν οἴνου ὡς εἴδους ἐστὶν ὕλη τοῦ δὲ ὄξους ὡς στερήσεως. "ἀπορία δέ τις ἐστι καὶ διὰ τί ὁ οἶνος οὐχ ὕλη τοῦ ὄξους." καὶ ἄλλην τινὰ ἀπορίαν ἐκτίθεται λέγουσαν, διὰ τί οὐχ ὁ οἶνος ὕλη ἐστὶ τοῦ ὄξους καὶ ἔστι δυνάμει ὄξος ὁ οἶνος, γίνεται γὰρ ἐξ οἴνου ὄξος, καὶ ὁ ζῶν δὲ διὰ τί οὐκ ἔστι δυνάμει νεκρός, καὶ ἔστιν ὕλη ὁ ζῶν τοῦ νεκροῦ; καὶ λύει λέγων "ἢ οὔ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἱ φθοραί." καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι οὔτε ὁ οἶνος ὕλη ἐστὶ τοῦ ὄξους οὔθ' ὁ ζῶν τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς αἱ φθοραί, λέγων φθορὰς τὰ χείρονα εἴδη, ἃ τῆς πρὸς αὐτὰ ὁδοῦ ὕλην ἔχουσι τὰ κρείττονα τῶν εἰδῶν. ἡ γὰρ τοῦ ζῴου ὕλη κατὰ φθορὰν καὶ στέρησίν ἐστιν ὕλη καὶ δύναμις τοῦ νεκροῦ, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ζῷον. τοῦ λέγεσθαι γὰρ ὕλην τὸ ζῷον τοῦ νεκροῦ αἰτία ἐστὶν ἡ ἐν αὐτῷ ὕλη. ἐπεὶ γὰρ ἡ τοῦ ζῴου ὕλη δύναται καὶ νεκροῦ γενέσθαι ὕλη, διὰ τοῦτο λέγεται τὸ ζῷον κατὰ συμβεβηκὸς ὕλη τοῦ νεκροῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ οἴνου. διότι γὰρ τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐστὶν ὕλη τοῦ οἴνου, δύναται καὶ τοῦ ὄξους εἶναι ὕλη, λέγομεν κατὰ συμβεβηκὸς τὸν οἶνον ὕλην τοῦ ὄξους. ὥσπερ γὰρ ἐξ ἡμέρας νὺξ γίνεται καὶ οὐ δήπου ἐστὶν ἡμέρα ὕλη τῆς νυκτός, οὕτω καὶ ἐκ

6. ἐπειδὴ coni., ἐπεὶ δὲ ***M***, ἐπεὶ ***ABr.*** ‖ 8. φημι om ***MBr.*** ‖ 11. 12. καὶ ὡ. ε. ἐ στερήσεως inter lineas habet ***A***, om ***S.*** ‖ 15. ἔχει] ἔστι ***M.*** ‖ 16. ἆρα ***AMS***, ἄρα ***Br.*** ‖ 18. ὕλη ante ὡς om ***M.*** ‖ 21. 22. καὶ ἄλλην — ὄξους om ***M.*** ‖ 28. ***non autem ipsum animal S.*** ‖ ὕλη ***A.***

ζῴου νεκρὸς καὶ ἐξ οἴνου ὄξος. εἰ δέ, φησίν, ἐκ νεκροῦ δεῖ ζῷον γενέσθαι, εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα πρότερον ἀναλυθήσεται ὁ νεκρὸς καὶ οὕτως ἐξ αὐτῶν γενήσεται ζῷον, καὶ τὸ ὄξος εἰς τὴν τοῦ οἴνου ὕλην, τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτως οἶνος.

1045a 7. (6) "περὶ δὲ τῆς ἀπορίας τῆς εἰρημένης περί τε τοὺς ὁρισμοὺς καὶ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς τί τὸ αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι." καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ ζητήσας περὶ τούτου καὶ τὴν λύσιν μὴ ἐπενεγκών, καὶ ἐν τούτῳ πάλιν ταύτης μνησθεὶς καὶ ὁμοίως τὴν λύσιν ὑπερθέμενος, νῦν λύει τὴν δὶς ζητηθεῖσαν ζήτησιν καὶ τῆς λύσεως μὴ τετυχηκυῖαν. ἦν δὲ ἡ ἀπορία ὅτι ἐπειδὴ ἐκ πλειόνων οἱ ὁρισμοὶ τυγχάνουσι, τί ποτέ ἐστι τὸ ταῦτα ἑνοῦν καὶ ποιοῦν ἕν; τί γάρ ἐστι τὸ τὸ ζῷον καὶ πεζὸν καὶ δίπουν ἓν ποιοῦν, εἰκότως ἄν τις ζητήσειε. πάντων γάρ, φησίν, ὅσα πλείω μέρη ἔχει καὶ μή ἐστι τὸ πᾶν οἷον σωρός, ἀλλὰ συνεχές τε καὶ ἕτερον τὸ ὅλον παρὰ τὰ μόρια (τὸ γὰρ ὅλον ἕτερόν ἐστιν ἑκάστου τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν ἢ μορίων), ἔστι τι αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι· τοῦτο γὰρ ἐλλείπει τῇ λέξει. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς μέν ἐστιν ἁφὴ τοῦ ἓν εἶναι αἰτία, τοῖς δὲ γλισχρότης (ἡ γλισχρότης γάρ ἐστιν αἰτία τοῦ ἓν εἶναι τὸν ἰξὸν καὶ μὴ διαπίπτειν μηδὲ διαχέεσθαι ὡς γῆ καὶ τὸ ὕδωρ), οὕτω καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐπειδὴ εἷς ἐστιν οὐ συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ Ἰλιάς, ἀλλὰ διὰ τὸ ἑνός τινος εἶναι εἷς ἐστί, τί δή ποτέ ἐστι τὸ ποιοῦν ἓν τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ οὗ ἐστιν ὁ ὁρισμὸς καὶ οὐκ ἔστι πολλὰ τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἄλλως τε καὶ εἰ ἔστιν, ὥσπερ φασὶν οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες αὐτοζῷον καὶ αὐτοδίπουν; ἐπήγαγε διὰ τί γὰρ οὐκ ἐκεῖνα αὐτοάνθρωπός ἐστι καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον κατὰ συγχώρησιν ἐρωτώμενον, ὡς εἰ ἔλεγεν, ἀλλ' εἴπερ οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν τίνι ἕν ἐστι τὸ αὐτοζῷον καὶ αὐτοδίπουν, διὰ τί οὐκ ἔσται αὐτὰ αὐτοάνθρωπος καὶ οὕτως ἔσονται οἱ τῇδ' ἄνθρωποι κατὰ μέθεξιν οὐκ ἀνθρώπου οὐδενός; τουτέστι καὶ ἔσονται κατὰ μέθεξιν οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτοανθρώπου· κεχώρισται γὰρ ἀλλήλων τό τε αὐτοζῷον καὶ τὸ αὐτοδίπουν. εἰ γὰρ μὴ ἐκεχώριστο, ἦν ἂν αὐτοῖν ἀποτέλεσμα ὁ αὐτοάνθρωπος, καὶ οὕτω συνέβαινεν εἶναι τοὺς τῇδε ἀνθρώπους κατὰ μέθεξιν τοῦ αὐτοανθρώπου. ἐπεὶ δ' ἐκεχώριστο, ὑπόκεινται δὲ συνιστάναι καὶ οὕτω τὸν αὐτοάνθρωπον, ἔσονται οἱ ἄνθρωποι οὐ

1. post δέ add καὶ ***M***. || 3. τὸ ὕδωρ om ***M***. || 4. 5. καὶ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς om ***A***. || 12. post μορίων lacunam significat ***Br*** invitis codd. et ***S***. || 14. ἓν om ***M***. || 16 et 17. ὁ om ***M***. || 19. φασὶν addidi e ***S***. || 19. ante ἐπήγαγε add διὸ ***M***, sed addendum potius e ***S*** *quid est quo haec uniuntur ac unum fiunt. Ipse vero cum dixisset, praesertim si sit ipsianimal et ipsibipes, subiecit.* || 20. οὐκ ἐκεῖνα scr. c. ***S***. οὐ κἀκεῖνα ***AM***. || 23. οὐκ] οὐκέτ' ***MBr***. || οὐδενός ***AMSBr***, sed fort. οὐδ' ἑνός. || 24. ἀλλήλοιν ***A***. || 25. μὴ ἐκεχώριστο ***MBr***, ἡνωμένω ἐτυγχάνετον τό τε αὐτοζῷον καὶ τὸ αὐτοδίπουν ***A***. || 26. συνέβαινεν ***A_2 Br***, συμβαίνει ***A_1 M***. || 27. συνιστάνειν ***AM***. || οἱ ἄνθρωποι scr. c. ***S***, οἱ αὐτοάνθρωποι ***AMBr***.

μετὰ μέθεξιν ἀνθρώπου οὐδενός, ἀλλὰ δυοῖν, ζῴου καὶ δίποδος, καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος οὐχ ἓν ἀλλὰ πλείω, ζῷον καὶ δίπουν. τί οὖν ἐστὶ τὸ ἑνοῦν αὐτά; οὕτω δὴ τὸν λόγον οἶμαι συγχωρῶν, ἐρωτήσας λέγει φανερὸν εἶναι ὅτι οὐκ ἐνδέχεται λῦσαι τὴν ἀπορίαν, ἐξ ὧν εἰώθασιν ὁρίζεσθαι καὶ μετιέναι τὰ περὶ τοὺς ὁρισμούς, μεθέξεις τινὰς καὶ ἄλλ' ἄττα λέγοντες. εἰ δ' ἔστιν, ὅπερ λέγομεν, πάντα ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, καὶ τὸ μέν ἐστι δυνάμει καὶ ὕλη, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ καὶ εἶδος, δόξειεν ἂν οὐδεμίαν ἀπορίαν ἔχειν τὸ ζητούμενον. τίς γὰρ ἂν ἀπορήσειεν ὅτι διὰ τί ὁ χαλκὸς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τῆς σφαίρας εἶδος ἕν ἐστιν; εἰ μὲν γὰρ ἐτύγχανεν ὂν τὸ εἶδος αὐτὸ καθ' αὐτὸ χωρίς, καθάπερ οἱ τὰς ἰδέας πρεσβεύοντες τυγχάνουσι λέγοντες, καὶ ἡ ὕλη ὡσαύτως, τότε ἂν ἦν ὡς ἀληθῶς ἄπορον τί τὸ ἑνοῦν τὰ κεχωρισμένα καὶ καθ' αὐτὰ ὄντα· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι καθ' αὐτὸ ἐν ὑποστάσει ὄν, ἀλλὰ τῆς ὕλης οἷον τοῦ χαλκοῦ ὡδὶ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κινουμένου ἀχρόνως ἐπιγίνεται, τίνα τοῦτο ἀπορίαν ἔχει, ὅτι τί τὸ ἑνῶσαν αὐτὰ καὶ ποιῆσαν ἕν. ἡ γὰρ ἀπορία, φησίν, αὕτη ἐστὶν ἡ αὐτὴ κἂν εἰ ὅρος εἴη ἱματίου ὁ στρογγύλος χαλκός. καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι εἴ τις τῇ χαλκῇ σφαίρᾳ θεῖτο ὄνομα ἱμάτιον, εἶτα ὁριζόμενος λέγοι ὅτι ἱμάτιον ὄνομα δηλωτικὸν τοῦ στρογγύλου χαλκοῦ, ὥσπερ καὶ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα τοῦ ζῴου πεζοῦ δίποδος. ἡ οὖν ἀπορία ἡ ζητοῦσα, ὅτι τί ἐστι τὸ ποιοῦν τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἕν, ἡ αὐτή ἐστι τῇ λεγούσῃ ὅτι τί ἐστι τὸ ποιῆσαν ἓν τὸν στρογγύλον χαλκόν, καὶ οὐ φαίνεται ἔχουσα δυσχερές τι, ἐπειδὴ τὸ μέν ἐστιν ὕλη, τὸ ζῷον πεζόν, τὸ δ' εἶδος, τὸ δίπουν, καὶ ὁ μὲν χαλκὸς ὕλη, εἶδος δὲ τὸ στρογγύλον. οὐδὲν οὖν ἕτερόν ἐστιν αἴτιον παρὰ τὸ ποιῆσαν ἤτοι τὸ ποιητικὸν αἴτιον ἐν ὅσοις ἐστὶ γένεσις. τὸ δὴ [ἓν] ποιῆσαν τὴν δυνάμει οὖσαν ὕλην τόδε τι ἐνεργείᾳ γενέσθαι ὃ ἦν δυνάμει, οἷον τὸν χαλκὸν δυνάμει ὄντα σφαῖραν ἐνεργείᾳ γενέσθαι σφαῖραν, ὁ τεχνίτης ἐστί καὶ οὐδὲν ἕτερον. ἀλλὰ καὶ τὴν δυνάμει οὖσαν ὕλην ζῷον ἢ τὴν φύσιν τοιωσδὶ πλάσασαν αὐτὴν καὶ ἀλλοιώσασαν. εἰ δ' ἦν τὸ εἶδος καθ' αὐτό, πῶς ἂν τοῦτο μετὰ τῆς ὕλης ἥνωσεν, ἀδιανόητον ἂν ἦν παντελῶς. εἰπὼν δὲ ὅτι οὐδὲν γάρ ἐστιν ἕτερον τοῦ τὴν δυνάμει σφαῖραν ὡς ἐνεργείᾳ εἶναι σφαῖραν, ἐπήγαγεν "ἀλλὰ τοῦτ' ἦν 1045a 33.
τὸ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ" ἑκάτερον λέγων τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν σφαῖραν· προσεχῶς γὰρ περὶ τούτοιν ἔλεγεν. ἔστι δὲ ὃ λέγει, ἀλλ' ἑκατέρῳ τὸ τί ἦν εἶναι τοῦτ' ἦν, τουτέστι τῷ μὲν ἀνθρώπῳ τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ἐστί, τῇ δὲ σφαίρᾳ τὸ σχῆμα

1. lege οὐδ' ἑνός. ‖ 8. ἐτύγχανεν *MBr*, εἰ τυγχάνει *A*. ‖ 10. ἄπορον τί *AS*, ἄπορόν τι *Br*. ‖ 12. ἐπιγίνεται, τίνα *AMS*, ἐπιγίνεταί τινα *Br*. ‖ 14. εἰ] εἰς *M*. ‖ 15. ante ὄνομα adde χαλκῇ σφαίρᾳ. τὸ γὰρ ἱμάτιον e *S*. ‖ 18. ἔχουσα] ἔχων *M*. ‖ 21. ἓν om *S*. ‖ 24. post ζῷον quae exciderunt supple e *S Quin ut materia quae potentia erat animal actu animal fieret, nullam aliam causam novimus.* ‖ φύσει *M*. ‖ 25. τὸ] τι *MBr* ‖ 26. ἥνωσεν *AMBr*, *uniri posset S*. ‖ ἂν et δὲ om *A*. ‖ 27. ὡς om *A*, οὖσαν coni. *Hk*. ‖ 29. τούτοιν] τούτου *MBr*. ‖ 30. τὸ ante σχῆμα om *M*.

τοιονδί. ἢ οὖν τοῦτο λέγει διὰ τοῦ "ἀλλὰ τοῦτ' ἦν τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ," ἢ λέγοι ἂν ὅτι ἑκατέρῳ ἡ ἐνέργεια τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν· ἡ ἐνέργεια γὰρ τῆς ὕλης, ἥπερ ἐστὶ δυνάμει σφαῖρα, τὸ τί ἦν εἶναι σφαίρᾳ ἐστίν, καὶ ἡ τῆς δυνάμει ὁμοίως ὕλης ζῴου ἐνέργεια τὸ τί ἦν εἶναι ζῴῳ ἐστίν. ἀλλ' εἰ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς ὕλης τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν, οὐ χρὴ λανθάνειν ὅτι τῶν ὑλῶν ἡ μέν ἐστι νοητὴ ἡ δὲ αἰσθητή· ἐπειδὴ γὰρ καὶ τὰ γένη ὕλῃ ἀναλογεῖ, τὸ μὲν ζῷόν ἐστι νοητὴ ὕλη καὶ ὕλη τοῦ εἴδους, αἱ δὲ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ αἰσθητή· καὶ πάλιν τὸ μὲν σχῆμα νοητή, ὁ δὲ χαλκὸς αἰσθητή. ἀλλὰ τὸ μὲν σχῆμα τοῦ λόγου καὶ τοῦ εἴδους, ὁ δὲ χαλκὸς καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ νεῦρα ὁ μὲν τοῦ συνθέτου ἐκ χαλκοῦ καὶ τοῦ τοιουδὶ σχήματος, τὰ δὲ πάλιν καὶ αὐτὰ τοῦ συνθέτου ἀνθρώπου.

1045*a* 36. *"ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην μήτε νρητὴν μήτε αἰσθητήν." μνησθεὶς πάλιν τῆς ὕλης, καὶ τοῦτο οὐ παρέργως ἀλλ' ἵνα τὰ περὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν διορίσῃ, καὶ εἰπὼν ὅτι "ἔστι δέ τις ὕλη ἡ μὲν νοητὴ ἡ δὲ αἰσθητή" λέγει ὅτι "ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην ἕκαστόν ἐστιν ὅπερ ἕν τι" καὶ ἁπλῶς ἓν καὶ κυρίως ἓν ὥσπερ καὶ ὄν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους διὰ τὴν ἑαυτῶν συνέχειαν λέγεται ἕν, τὰ δὲ μὴ ἔχοντα ὕλην μήτε αἰσθητὴν μήτε νοητὴν εὐθὺς ἁπλῶς ἕν εἰσιν. εἰ μὲν γὰρ εἶχον ὕλην, ἦσαν ἂν ἓν ὡς τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους διὰ τὴν συνέχειαν, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐν ὕλῃ τυγχάνει ὄντα ἀλλ' ἀμοιρεῖ καὶ γεγύμνωται αὐτῆς, εἰσὶν ἁπλῶς καὶ κυρίως ἕν. τίνα δέ ἐστι τὰ μήτε αἰσθητὴν μήτε νοητὴν ἔχοντα ὕλην λέγει, τὸ τόδε (λέγων τὸ τόδε τὴν οὐσίαν), τὸ ποιόν, τὸ ποσόν. ἀλλ' ὅτι μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔστι νοητὴ ὕλη, δῆλον· ἐπειδὴ γὰρ νοητὴν ὕλην τὰ γένη φαμέν, τούτων δ' οὐδέν ἐστι γένος (γενικώτατα γάρ εἰσι γένη καὶ οὐκ ἔστι τις ὑπερβεβηκυῖα ταῦτα φύσις), δηλονότι οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ὕλη νοητή. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αἰσθητή· ἡ γὰρ αἰσθητὴ ὕλη συνθέτων ἐστὶν ἡ ὕλη καὶ αἰσθητῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἁπλῶν καὶ νοητῶν, ταῦτα δὲ τὸ τόδε καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀΰλων ἐστὶ καὶ νοητά. καίτοι δὲ τοιαῦτα ὄντα οὐκ εἰσὶ χωριστὰ οἷον αὐτοουσία ἢ αὐτοποιόν, ἀλλ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ καθ' ἕκαστα. καὶ μή τις λεγέτω ὅτι ἐπειδὴ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἔστιν, ἔχει ὕλην αὐτά· ἡ μὲν γὰρ οὐσία ἥδε ἔχει ὕλην καὶ ὑποκείμενον τόδε, ἡ δ' ἁπλῶς οὐσία οὐδαμῶς· εὑρίσκεται γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις καὶ ὅλως ἀΰλοις. ἀλλ' ἅπερ μὲν ἐρεῖν διὰ τούτων βούλεται, οἶμαι, ταῦτά ἐστιν. τὴν δὲ λέξιν ὑπερβατῶς ἀνα-*
1045*b* *γνωστέον ὧδε, "ὅσα δὲ μὴ ἔχ — τὸ ποσόν," εἶτα τὸ "οὐχ ὡς ἐν γένει τῷ*
6. *ὄντι κ. τ. ε.", εἶθ' οὕτως, "διὸ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς οὔτε τὸ ὂν οὔτε τὸ ἓν" καὶ τὰ ἑξῆς ἕως τοῦ "εὐθὺς γ. ἕκ. ε. ο. τ. κ. ἕν τι," καὶ οὕτως τὸ "οὐδ' ὡς χωρισ. ο. π. τ. κ. ἕκ." λέγει δὲ ὅτι εἰ καὶ ὅπερ ὄν τι καὶ ὅπερ ἕν τι ἐστὶ τὸ τόδε, τὸ*

1. τί ἦν om *Br*, τοῦ τί ἦν ε. *M*. || 3. σφαίρᾳ coni., σφαῖρα *AM*, σφαίρας *Br*. || 4. ζῴῳ om *A*1 *MBr*. || 7. δὲ post αἱ om *MBr*. || 13. fort. τῆς ὕλης || 16. ὕλην addidi e *S*. || 21. νοητὴ ὕλη] ἡ τὴν ὕλην *M*. || 28. ἥδε] ἡ δὲ *M*, ἡ μὲν *Br*. || 31. τὸ post εἶτα om *M*.

ποσόν, τὸ ποιόν, ἀλλ᾽ οὖν οὐκ ἔστι γένος αὐτῶν οὔτε τὸ ὂν οὔτε τὸ ἕν· γενικώτατα γάρ εἰσι γένη, κατηγορεῖται δ᾽ αὐτῶν, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, ὡς τὰ ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν. καὶ διὰ τὸ μηδὲ εἶναι αὐτῶν γένος τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, οὐδὲ λαμβάνεται ἐν τοῖς ὁρισμοῖς αὐτῶν, ὁρισμοὺς λέγων τὰς ὑπογραφάς· οἱ γὰρ ὁρισμοὶ ἐκ γενῶν καὶ διαφορῶν εἰσί, τούτων δ᾽ οὐκ ἔστι γένη. εἰ δὴ τοῦτο, οὐδὲ ὁρισμοὶ αὐτῶν εἰσίν, καὶ ἔστι τοῦ τόδε καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν εὐθὺς τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ἕν τι εἶναι καὶ ὄν τι· καὶ διὰ τοῦτο, λέγω δὴ διὰ τὸ εἶναι αὐτοῖς τὸ τί ἦν εἶναι τὸ ὅπερ ἕν τι καὶ ὅπερ ὄν τι, οὐδ᾽ ἔστιν ἕτερόν τι αἴτιον οὐδενὶ τούτων τοῦ ἓν εἶναι καὶ ὄν· εἰ μὲν γὰρ ἦν γένος ἢ τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν τοῦ τόδε καὶ τοῦ ποσοῦ, ὥσπερ ἀνθρώπου τὸ ζῷον, ἦν ἂν οὕτως αἴτιόν τι τοῦ ἓν εἶναι αὐτὰ καὶ ὄν. ἐπεὶ δ᾽ εὐθὺς ὅπερ ὄν τί εἰσι καὶ ὅπερ ἕν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν οὐδέπω αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι αὐτὰ ἢ ὄν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τοιαῦτά ἐστιν ἥ τε οὐσία καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσόν, ὅμως οὐκ εἰσὶ χωριστὰ τῶν καθ᾽ ἕκαστα ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ εἰπὼν πάλιν ἐπανατρέχει ἐπὶ τὰ πρότερα, λέγων "διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν," τὴν ζητοῦσαν 1045b 7. τί ποτέ ἐστιν αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, οἱ μὲν μέθεξίν φασιν, ὥσπερ ὁ Πλάτων μεθέξει τῶν ἰδεῶν εἶναι τὰ τῇδε, τί δὲ τὸ αἴτιον τῆς μεθέξεώς ἐστι, καὶ ὅλως τί τὸ μετέχειν καὶ ὅπως τοῦτο δυνατὸν συμβαίνειν, ἀποροῦσι καὶ οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν. οἱ δέ φασι συνουσίαν ψυχῆς, ὥσπερ Λυκόφρων ὁ σοφιστὴς τὴν ἐπιστήμην λέγων συνουσίαν τοῦ ἐπίστασθαι καὶ ψυχῆς. κάλλιον δ᾽ ἂν καὶ σαφέστερον ἦν, εἰ οὕτω πως εἶχεν ἡ γραφή "τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἐπίστασθαι συνουσίαν καὶ ψυχῆς." ἐρωτώμενος γὰρ ὁ Λυκόφρων, τί τὸ αἴτιον τοῦ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ψυχὴν ἓν εἶναι, ἔλεγεν ὅτι ἡ συνουσία. οἱ δὲ τὸ ζῷον ἔλεγον ὡς ἐστὶ σύνδεσμος ψυχῆς ἐν τῷ σώματι. καίτοι, φησί, τοῦτο ἁρμόσει ἐπὶ πάντων λέγειν. εἰ γάρ μέ τις ἔροιτο, τί τὸ αἴτιον τοῦ ἐπιφάνειαν καὶ λευκὸν ἓν εἶναι, ἕτοιμον εἰπεῖν ὅτι σύνδεσμος λευκοῦ καὶ σώματος, καὶ τὸ ὑγιαίνειν ὅτι σύνδεσμος ἢ συνουσία ἢ σύνθεσις ψυχῆς καὶ ὑγιείας. τοῦτο δὲ γέλοιον. ἡ μὲν γὰρ σύνθεσις ἐπ᾽ ἐκείνων λέγεται τῶν χωρὶς καθ᾽ αὑτὰ ἐνεργείᾳ ὄντων, εἶτα συνθέτων, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μελικράτου, ἡ δὲ ὑγίεια καθ᾽ αὑτὴν μὴ οὖσα καὶ χωρὶς πῶς μετὰ ψυχῆς συνετέθη; ἀλλὰ καὶ τὸ λέγειν ὅτι τὸ χαλκοῦν τρίγωνον σύνθεσίς ἐστι χαλκοῦ καὶ τριγώνου εὔηθες. οὐ γὰρ ἦν καθ᾽ αὑτὸ τρίγωνον καὶ συνετέθη μετὰ τοῦ χαλκοῦ ἀλλὰ τοῦ χαλκοῦ τοιωσδὶ κινουμένου γίνεται τὸ τρίγωνον. αἴτιον δέ, φησίν, αὐτοῖς τοῦ ταῦτα λέγειν, ὅτι ζητοῦντες τί τὸ αἴτιον τοῦ τὸν χαλκὸν τὸν δυνάμει ὄντα τρίγωνον ποιῆσαι αὐτὸν ἐνεργείᾳ τρίγωνον, καὶ μὴ δυνάμενοι λόγον ἑνοποιὸν ἤτοι αἰτίαν καὶ διαφορὰν ἀποδοῦναι τοῦ πῶς ἕν εἰσι, ταῦτα ἔλεγον· εἰ

3. ὡς — τὸ ἓν om *M.* ‖ 9. τοῦ τόδε] τοῦτο δὲ *MBr.* ‖ 10. 11. καὶ ὄν — εἶναι αὐτὰ om *Br.* ‖ 15. ἓν om *M.* ‖ 17. μετέχον *M.* ‖ 28. καὶ χωρὶς om *M.* ‖ 31. ante ἀλλὰ add καὶ *M.* ‖ 32. τί τὸ] τὸ τὸ *M.*

γὰρ ἠδυνήθησαν εὑρεῖν καὶ ἀποδοῦναι λόγον καὶ αἰτίαν ἑνοποιόν, τουτέστι τὸ ἑνοῦν τὸ δυνάμει ἤτοι τὴν ὕλην καὶ τὴν ἐνέργειαν, τουτέστι τὸ εἶδος, οὐκ ἂν εἰς τοιαῦτα ἐξετράπησαν. ὥσπερ δὲ πολλάκις εἴρηται ὅτι ἡ ὕλη ἡ ἐσχάτη (αὕτη δ' ἐστὶν ἡ προσεχής· νῦν γὰρ ἐσχάτην αὐτὴν εἶπε) καὶ τὸ εἶδος ἕν ἐστιν· ὥστε τοῦ ταῦτα ἓν εἶναι οὐκ ἄλλο τι τὸ αἴτιον ἢ τὸ κινοῦν τὴν ὕλην ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν. ὅσα δέ, ὥσπερ εἴρηται, μὴ ἔχει ὕλην, πάντα ἁπλῶς καὶ κυρίως ὅπερ ἕν τί εἰσι καὶ ὅπερ ὄν. καὶ ὅρα δὴ τὸ διδασκαλικὸν καὶ δαιμόνιον τοῦδε τοῦ ἀνδρός, ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων (οὐ γὰρ ἄλλως ἐνῆν τοῦτο ποιῆσαι) καὶ ἡμῖν γνωρίμων ἐπὶ τὸν πολυτίμητον πατέρα καὶ ποιητὴν πάντων θεὸν ἀγαγεῖν ἡμᾶς μεθοδεύει, καὶ δεῖξαι ὅτι ὡς ὁ χαλκεὺς αἴτιός ἐστι τοῦ τὸν χαλκὸν καὶ τὴν σφαῖραν ἓν εἶναι, οὕτως καὶ ἡ ἑνοποιὸς αὐτοῦ καὶ δημιουργικὴ δύναμις πάντων τῶν ὄντων αἰτία ἐστὶ τοῦ ἔχειν ὥσπερ ἔχει.

ΕΙΣ ΤΟ Θ.

1045*b* 27. (1) Εἰπὼν ἐν τῷ Ζ καὶ Η περὶ τοῦ καθ' αὑτὸ ὄντος, ἐν τούτῳ λέγει περὶ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὂν λέγεται κατὰ τοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ παροῦσα μέθοδος περὶ τοῦ ὄντος ἐστίν, ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ λέγει περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας. λέγει δὲ περὶ ἐνεργείας ἀναγκαίως· ὡς γὰρ δείξει, τὸ πρῶτον αἴτιον, ὃ ζητοῦμεν ἐνταῦθα, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐνέργεια. ὑπομιμνήσκει δὲ πάλιν ἡμᾶς τῶν ῥηθέντων καὶ δειχθέντων, ὅτι περὶ τοῦ πρώτου ὄντος, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ οὐσία, δι' ἣν καὶ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι ὄντα λέγονται (κατὰ γὰρ τὸν λόγον τῆς οὐσίας, αὐτὴ οὐσία ἐστί, πάντα τὰ ὄντα λέγεται) εἴρηται. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διὰ τὴν οὐσίαν πάντα ὄντα λέγεσθαι ἐπήγαγεν, εἰπὼν "πάντα γὰρ ἕξει τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ὥσπερ εἴπομεν ἐν τοῖς πρώτοις". εἰ γὰρ ἀκριβῶς τις ὁρίζεται τὸ ποσὸν ἢ τὸ ποιὸν ἢ ἄλλην τινὰ τῶν κατηγοριῶν, εἰς τὸν ὁρισμὸν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης τὴν οὐσίαν παραλήψεται, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν τῆς σιμότητος τὴν ῥῖνα. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὡς διὰ ταύτην ὄντα λέγεται· περὶ [γὰρ] δὴ τούτων εἴρηται. ἐπεὶ δὲ τὸ ὂν λέγεται τὸ μὲν τὸ τί καὶ οὐσία, τὸ δὲ ποιόν

1. τουτέστι] τουτί *A*, τοῦ τί *Br*. ‖ 5. εἰς om *A*. ‖ 7. ὅπως] ὅπερ *A*. ‖ 12. *M* add τέλος τῶν εἰς τὸ ἦτα σχολίων. ‖ Tit. σχόλια εἰς τὸ θῆτα τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους *A*, σχ. ε. τ. θ. τῶν ἀριστοτέλους μ. τ. φ. *M*. ‖ 13. τῷ] τῇ *A*. ‖ λέγει] *consentaneum est ut dicat S*. ‖ 14. post λέγεται add καὶ *A*. ‖ 16. λέγει δ. π. ἐ. ἀναγκαῖον *MBr*. ‖ 20. post οὐσίας adde e *S* τουτέστι κατ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν ὁ γὰρ λόγος τῆς οὐσίας ‖ αὐτὴ] αὐτῆς *MBr*. ‖ ante λέγεται add καὶ *MBr*. εἴρηται om *MBr*. ‖ 21. τοῦ] τὴν *A*. ‖ post πάντα add τὰ *MBr*. ‖ 24. αὐτῶν scr. c. *S*, αὐτὸν *AMBr*. ‖ 26. γὰρ δὴ *A*, γὰρ om *S*, δὴ om *MBr*.

καὶ τὰ μὲν δυνάμει τὰ δ' ἐνεργείᾳ καὶ κατὰ τὸ ἔργον (ἐκ παραλλήλου δὲ τὸ ἐνεργείᾳ καὶ κατὰ τὸ ἔργον κεῖται), διοριστέον καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας. λέγοι δὲ ἂν κυρίως δύναμιν τὴν πρώτην καὶ ἀνείδεον ὕλην· δυνάμει γὰρ πάντα ἐστίν. ἥτις κἂν πρώτη δύναμις ᾖ, ἀλλ' οὖν οὐκ ἔστι χρησιμωτάτη πρὸς ὃ βουλόμεθα νῦν· ἄϋλον γάρ τι καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀσώματον ζητοῦμεν, ἀλλ' οὐκ ἔνυλόν τι καὶ σύνθετον. τὸ δὲ "ἐπὶ πλέον γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν μόνον 1046a 1. λεγομένων κατὰ κίνησιν" τοιοῦτον ἂν εἴη· τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ὂν ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ δυνάμει μόνον ὄντος· ἔχει γὰρ ἀμφότερα, τό τε δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, ἐκεῖ δὲ τὸ δυνάμει μόνον, τὸ δὲ τὰ δύο πλουτῆσαν τοῦ τὸ ἓν ἐπὶ πλέον ἐστίν. οὐ μόνον δὲ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἅμα ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ δυνάμει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνεργείᾳ μόνον. τὴν δὲ δύναμιν κίνησιν εἶπε νῦν, ἢ κίνησιν τὴν ἐνέργειαν εἶπεν, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, ἐπὶ πλέον γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν κατὰ κίνησιν ἤτοι κατ' ἐνέργειαν μόνον λεγομένων. ἔστι δὲ δυνάμει μόνον ἡ πρώτη καὶ ἀνείδεος ὕλη, δυνάμει δὲ καὶ ἐνεργείᾳ πῦρ γῆ καὶ τὰ σύστοιχα τούτοις· τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ ὂν πῦρ δυνάμει ἐστὶν ἀήρ. ἀλλ' εἰ καὶ ἐπὶ πλέον ἐστὶ τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ δυνάμει μόνον ἢ τοῦ ἐνεργείᾳ μόνον, ὅμως εἰπόντες περὶ τῆς κυρίως δυνάμεως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐνεργείας ὁρισμοῖς δηλώσομεν, φησί, καὶ περὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων. καὶ ὅτι μὲν πολλαχῶς ἡ δύναμις καὶ τὸ δύνασθαι λέγεται οὐ χρὴ νῦν δεικνύναι, διώρισται γὰρ πρότερον. τούτων δὲ τῶν δυνάμεων ὅσαι ὁμωνύμως λέγονται ἀφείσθωσαν· ἔνια γὰρ ὁμοιότητί τινι λέγονται, ὥσπερ ἐν γεωμετρίᾳ· ἐκεῖ γὰρ λέγεται ὅτι εἰ ἔστιν ἥδε ἡ εὐθεῖα διπλασία τῆσδε, καὶ ὃ δύναται τετράγωνον τετραπλάσιόν ἐστι τοῦ τετραγώνου ὃ δύναται ἡ λοιπή. τοῦτο δὲ φανερὸν ἔσται ἐπὶ ἀριθμοῦ· ὁ γὰρ τέσσαρα διπλάσιος ὢν τοῦ δύο τὸ ἀπὸ τοῦ τέσσαρα τετράγωνον, ὅ ἐστι τὸ δεκαέξ, τετραπλάσιόν ἐστι τοῦ ἀπὸ τοῦ δύο, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέσσαρα. τοῦτο δὲ καθ' ὁμοιότητα λέγεται τῆς κυρίως δυνάμεως· διὰ γὰρ τὸ τὴν κυρίως δύναμιν πάντα δύνασθαι, δύναται δέ τι καὶ ἡ εὐθεῖα, λέγεται καὶ αὕτη δύναμις. λέγεται οὖν δὴ δυνατὰ καθ' ὁμοιότητα καὶ ἀδύνατα τῷ εἶναί πως ἢ μὴ εἶναι· διπλασίου γὰρ οὔσης τῆς εὐθείας λέγεται δύνασθαι τετραπλάσιον, μὴ οὔσης δὲ λέγεται μὴ δύνασθαι.

"ὅσαι — μίαν λέγονται." ἐπειδὴ γὰρ ὡς εἴρηται δύναμις ἡ ὕλη λέγεται, 1046a 9. εἰσὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ πλείους ὕλαι, ὥσπερ ἐλέγομεν τοῦ φλέγματος τά τε γλυκέα καὶ λιπαρά, αὗται δὴ αἱ ὕλαι τὸ γλυκὺ καὶ λιπαρὸν ἀρχαί τινές εἰσι καὶ δυνάμεις τοῦ αὐτοῦ εἴδους, φημὶ δὴ τοῦ φλέγματος, καὶ λέγονται δυνάμεις διὰ τὴν πρώτην

1. τὸ ἐνεργείᾳ] τὸ ἔργον *A*. || 2. καὶ ἐνεργείας om *M*. || 3. πάντα scr. c. *S*, πῶς *AMBr*. || 4. ᾖ] ἐστιν *A*. || 7. κατὰ] καὶ τὴν *A*. || 8. τό τε] τόδε *M*. || 9. ἐκεῖ] fort. ἐκεῖνο c. *S*. || τὸ — πλουτῆσαν] *quod autem duo attingit S*. || 10. ἅμα om *MBr*. || 24. ἀπὸ] ὑπὸ *A*. || 27. αὕτη ἡ εὐθεῖα *MBr*. || 28. τῷ] τὸ *A*. || 32. δὴ] δὲ *A*.

καὶ μίαν δύναμιν, τὴν ἀνείδεον ὕλην, ἥτις ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐστὶ τοῦ μεταβάλλειν τὸ ἐν ᾧ ἐστίν. ἔστω δὲ τὸ λεγόμενον δῆλον ἐπὶ τοῦ κηροῦ· ὁ γὰρ κηρὸς ἐν ἄλλῳ, φέρε εἰπεῖν τῷ κηρίνῳ ἀνδριάντι, ἀρχὴ καὶ δύναμίς ἐστι τοῦ μεταβάλλειν τε καὶ πάσχειν τὸν ἀνδριάντα ὑπ' ἄλλου τοῦ τέμνοντος ἢ τήκοντος αὐτόν. τὸ δὲ "ἢ ἄλλο" πρόσκειται, ἐπειδὴ νοσῶν τις ἰάσαιτ' ἂν ἑαυτόν, καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις τοῦ ὡδὶ παθεῖν αὐτόν, ἀλλ' οὐ καθ' αὐτὸ τοῦτο ὑπάρχει αὐτῷ ἀλλὰ καθὸ ἄλλο. ἐπειδὴ δὲ τῶν δυνάμεων αἱ μέν εἰσιν αἰτίαι τοῦ μεταβάλλειν τὰ ἐν οἷς εἰσὶν ἐπὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ οὐκ εἰσί, διορίζει καὶ περὶ αὐτῶν λέγων
1046*a* 11. "ἡ μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν ἐστὶ δύναμις, ἡ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι ἀρχὴ μεταβολῆς παθητικῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλο," τουτέστι τῶν δυνάμεων ἡ μέν ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι ὡς ἀρχὴ μεταβολῆς, οὐχὶ τοῦ μὴ πάσχειν ἀλλὰ τοῦ πάσχειν ὑπ' ἄλλου, ὥσπερ εἴρηται ἐπὶ τοῦ κηρίνου ἀνδριάντος. ἡ μὲν οὖν τῶν δυνάμεών ἐστι τοιαύτη, ἡ δέ ἐστιν οὐκ ἀρχὴ τοῦ πάσχειν ὑπ' ἄλλου,· ἀλλὰ μᾶλλον ἕξις ἀπαθείας τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον. ἡ γὰρ σκληρότης ἡ ἐν τῷ σιδήρῳ ἕξις ἐστὶ τοῦ μὴ πάσχειν τὸν σίδηρον καὶ φθείρεσθαι ὑπ' ἄλλου. ἐπειδὴ δέ τινα πάσχει, ὥσπερ ἡ σελήνη τοὺς φωτισμοὺς ὑπὸ τοῦ ἡλίου δεχομένη, καὶ ὅμως οὐκ ἔστι τοῦτο φθορά, ἐπήγαγε τὸ "τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον," ἴσον λέγων τῷ ἡ δύναμις ἡ ὡς ἕξις λεγομένη οὐχὶ τοῦ μὴ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ κρεῖττόν ἐστιν αἰτία, ἀλλὰ τοῦ μὴ μεταβάλλειν ὑπὸ ἀρχῆς τινὸς μεταβλητικῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον. εἰπὼν δὲ ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ αἰτία τοῦ πάσχειν, ὁμοίως καὶ τοῦ μὴ πάσχειν δυνάμεις λέγονται, δείκνυσι
1046*a* 15. τοῦτο διὰ τοῦ εἰπεῖν "ἐν γὰρ τούτοις ἔνεστι πᾶσι τοῖς ὅροις ὁ τῆς πρώτης δυνάμεως λόγος," τουτέστιν ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς τῆς δυνάμεως προσδιορισμοῖς ἔνεστιν ὁ λόγος καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς πρώτης δυνάμεως. ἐπειδὴ γὰρ ὁ λόγος τῆς πρώτης δυνάμεώς ἐστι τὸ ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο, καὶ πάλιν μαλακότης ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς παθητικῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλο, ὥστε ἔνεστιν ὁ λόγος τῆς πρώτης δυνάμεως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· εἰ δὲ τοῦτο, καλῶς ἄρα λέγονται δυνάμεις. πάλιν τῶν δυνάμεων αἱ μέν εἰσι τοῦ μόνον παθεῖν αἱ δὲ τοῦ καλῶς· πῶς δὲ ταῦτα λέγεται, εἴρηται ἡμῖν ἐν τῷ Δ ταύτης τῆς πραγματείας πλατύτερον, ὅτε περὶ τῶν τῆς δυνάμεως σημαινομένων ἔλεγεν. δῆλον ἄρα ἐστὶν ὅτι ἐν τοῖς τούτων τῶν δυνάμεων ὅροις ὑπάρχουσί πως οἱ τῶν πρώτων δυνάμεων λόγοι. τὸ δὲ "πῶς" πρόσκειται ἐπειδὴ οὐχ ὡσαύτως καὶ ἵν' οὕτως εἴποιμι ἀπαραλλάκτως ὁ τῆς πρώτης δυνάμεως λόγος ἔνεστιν ἐν τῷ

1. μίαν δύναμιν, τὴν om *M*. || 2. ἄλλῳ] ἄλλῳ ἂν *A*. || 8. οἷς ἐστὶν *MBr*. || 9. μεταβολῆς *Br*, μεταβολῇ *A*, μεταβολὴ *M*. || 10. παθητικὴ *M*. || 11. τῷ om *A*. || 13. 14. ἀπαθίας *M*. || 21. τοῖς ὅροις — 22. πᾶσι om *M*. || 24. ἢ] ἢ καὶ *M*. || 24. 25. μαλακότης] κακότης *M*. || 25. ἀρχὴ om *M*. || ἢ] ἢ ἢ *A*. || 26. post ἄλλοις add *similiter S*. || 28. Δ, 12.

τῆς σκληρότητος λόγῳ· ἐκείνης μὲν γὰρ ὁ λόγος ἐστὶν ὅτι δύναμίς ἐστιν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο, τῆς δὲ σκληρότητος ἀρχὴ τοῦ μεταβάλλειν.

"φανερὸν οὖν — πάσχειν." ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπὸ Ἀθήνηθεν εἰς Θήβας τῇ 1046a 19.
ἀπὸ Θήβηθεν Ἀθήναζε ὁδὸς τρόπον μέν τινα ἐστὶν ἡ αὐτή, τῷ λόγῳ δὲ οὐχ ἡ αὐτή· ὡσαύτως δὲ ἔχει καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ διδάσκοντος ὡς πρὸς τὸν μανθάνοντα ἐνέργεια καὶ ὁδός, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῷ λόγῳ δὲ ἑτέρα (ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ διδάσκοντος ὡς πρὸς τὸν μανθάνοντα θεωρουμένη λέγεται δίδαξις, ἀπὸ δὲ τούτου ὡς πρὸς τὸν διδάσκαλον μάθησις)· οὕτω δὴ καὶ ἡ δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν τρόπον μέν τινά ἐστιν ἡ αὐτή, τρόπον δέ τινα ἑτέρα. ἡ γὰρ δύναμις τοῦ πυρὸς οἷον ἡ θερμότης ἡ παρ' αὐτοῦ τῷ ὕδατι ἐνδιδομένη ἐστὶ μὲν ἡ αὐτή, ἐστὶ δὲ οὐχ ἡ αὐτή· ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ πυρὸς ὡς πρὸς τὸ ὕδωρ θεωρουμένη λέγεται ποίησις, ἔμπαλιν δὲ πάθησις. ἔστι μὲν οὖν, φησίν, ἡ δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν τρόπον μέν τινα ἡ αὐτή· δυνατὸν γὰρ λέγεται ἢ ἐν τῷ ἔχειν αὐτὸ δύναμιν τοῦ παθεῖν ὑπ' ἄλλου, ὥσπερ τὸ ὕδωρ δύναμιν ἔχει τοῦ θερμανθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρός, ἢ τῷ ἄλλο ὑπ' αὐτοῦ· δυνατὸν γὰρ λέγεται τὸ πῦρ ὅτι δύναμιν ἔχει, φέρε, τοῦ τὸ ὕδωρ παθεῖν ὑπ' αὐτοῦ. τῶν δὴ δυνάμεων ἡ μέν ἐστιν ἐν τῷ πάσχοντι, διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ δύναμιν καὶ ἀρχήν, καὶ ὅλως διὰ τὸ εἶναι τὴν ὕλην ἀρχήν τινα, πάσχει τὸ πάσχον καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου· καυστὸν γάρ ἐστι τὸ λιπαρὸν καὶ θλαστὸν τὸ ὑπεῖκον ὡδί, διὰ τὸ ἔχειν δύναμίν τινα καὶ ὕλην τοῦ τὸ μὲν καίεσθαι τὸ δὲ θλᾶσθαι. καὶ τῶν δυνάμεων ἡ μέν ἐστιν ἐν τῷ πάσχοντι ἡ δὲ ἐν τῷ ποιοῦντι· τὸ γὰρ θερμὸν καὶ ἡ οἰκοδομικὴ τὸ μὲν ἐν τῷ πυρί ἐστιν, ἡ δὲ ἐν τῷ οἰκοδόμῳ, τοῖς ποιοῦσιν. ὥστε εἰ τὸ ποιοῦν ἕτερόν ἐστι τοῦ πάσχοντος, δῆλον ὅτι τὸ συμπεφυκὸς καὶ ἓν ὂν καὶ συνεχὲς οὐ πείσεται ὑφ' ἑαυτοῦ· τὸ γὰρ πῦρ ἓν ὂν καὶ συνεχὲς οὐ πείσεται ὑφ' ἑαυτοῦ· τὸ γὰρ πάσχον ἕτερον εἶναι δεῖ τοῦ ποιοῦντος. ὥσπερ δὲ ἡ δύναμις καὶ τὸ δυνατὸν ἕξις ἐστίν, οὕτως ἡ ἀδυναμία ἡ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει ἐναντία στέρησίς ἐστιν· ὥστε τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ πᾶσα δύναμις ἀδυναμία. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς δύναμις καθ' ἣν θερμαίνει ἀδυναμία ἐστίν, ἀδυνατεῖ γὰρ μὴ θερμαίνειν τὰ παρακείμενα καὶ πλησιάζοντα αὐτῷ, ὥστε ἀδυναμία ἐστὶ τὸ μὴ δύνασθαι μὴ θερμαίνειν. ἀδύνατον γάρ φαμεν καὶ ἀδυναμίαν ἔχειν τὸ μὴ ἔχον δύναμιν τοῦ ποιῆσαι τόδε τι. καὶ ἡ τοῦ σιδήρου δύναμις, καθ' ἣν οὐ δύναται εὐκόλως τέμνεσθαι, ἀδυναμία ἐστὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ὡσαύτως· ὥστε ἄλλον μέν τινα

1. et 2. σκληρότητος] *mollitudinis* ***S***. ‖ 4. post ἡ αὐτὴ adde e ***S*** τρόπον δέ τινα ἑτέρα, τῷ μὲν γὰρ ὑποκειμένῳ ἡ αὐτή, ‖ 6. ἑτέρα] οὐχ ἡ αὐτή ***M***. ‖ 7. διδάσκοντος] διδασκάλου ***A***. ‖ 15. φέρε — 16. ὑπ' αὐτοῦ] τὸ ὕδωρ φέρε εἰπεῖν ὑπ' αὐτοῦ ***A***. ‖ 16. δὴ om ***A***. ‖ 19. τὸ ὑπεῖκον scripsi c. ***S***, καὶ ὑπεῖκον ***AMBr***. ‖ 23. τὸ γὰρ — 24. ἑαυτοῦ om ***MBr***.

τρόπον εἰσὶ δυνάμεις, ἄλλον δὲ ἀδυναμίαι. ὥσπερ δὲ ἡ δύναμις λέγεται πολλαχῶς, οὕτω καὶ ἡ στέρησις· καὶ γὰρ τὸ μὴ ἔχον, εἴτε πέφυκεν ἔχειν εἴτε μή, στέρησιν ἔχειν λέγεται καὶ ἡ ἐν αὐτῷ τοιαδὶ διάθεσις στέρησις, καὶ τὸ πεφυκὸς ἔχειν ἂν μὴ ἔχῃ ἢ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, ἢ ὡδί, οἷον παντελῶς, ἢ κἂν ὁπωσοῦν. παντελῶς δὲ στέρησιν ἔχει ὄψεως ὁ ἀμφοῖν τοῖν ὀφθαλμοῖν ἐστερημένος καὶ μηδ' ὅλως ὁρῶν, ὁπωσοῦν δὲ στέρησιν ἔχειν λέγεται ὁ ὁρῶν μὲν μὴ καλῶς δέ. ἐπ' ἐνίων δὲ πάλιν ἂν πεφυκότα ἔχειν τι ἀφαιρεθῶσι βίᾳ, ὅπερ ἔχειν πεφύκασιν ἐστερῆσθαι τούτου λέγομεν.

1046a 36. (2) "*ἐπεὶ δ' αἱ μὲν — τοιαῦται.*" *ἐπειδή, φησί, τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἀρχαὶ ἐνυπάρχουσιν ἐν τοῖς ἀψύχοις, ὡς ἡ θερμότης ἐν τῷ πυρί, αἱ δὲ ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ἐν ψυχῇ, οὐκ ἐν τῷ ἀλόγῳ μέρει αὐτῆς ἀλλ' ἐν τῷ λογιστικῷ, ὥσπερ ἡ ἰατρική, δηλονότι καὶ τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἔσονται ἄλογοι αἱ δὲ μετὰ λόγου. διὸ πᾶσαι αἱ τέχναι αἵ τε ποιητικαί, ἥ τε οἰκοδομικὴ καὶ*
1046b 3. *ἡ ναυπηγική, καὶ αἱ ἐπιστῆμαι (κοινότερον δὲ τέχνας εἶπε τὰς ἐπιστήμας) δυνάμεις εἰσίν. ἀρχαὶ γάρ εἰσι μεταβλητικαὶ ἐν ἄλλῳ. ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἐν τῷ λογιστικῷ μορίῳ τῆς ψυχῆς οὖσα μεταβάλλει τὴν ψυχὴν καὶ κινεῖ εἰς θεωρήματά τινα καὶ ζητήσεις. εἰ οὖν πᾶσα δύναμις ἐνεργείας ἐστὶ δύναμις, αἱ δὲ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι μεταβάλλουσι τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἐνεργεῖν περί τι, καλῶς ἄρα δυνάμεις αὐτὰς ἐκάλεσεν. διαφέρουσι δὲ αἱ ἄλογοι δυνάμεις τῶν μετὰ λόγου, ὅτι αἱ μὲν μετὰ λόγου πᾶσαι τἀναντία ποιοῦσιν· ἰατρικὴ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον· αἱ δ' ἄλογοι μία ἑνός· ἡ γὰρ θερμότης μόνον θερμαίνει, εἰ δέ ποτε καὶ ψύχει, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· τῇ γὰρ αὐτῆς ἀπουσίᾳ συμβαίνει γίνεσθαι ψῦξιν. αἴτιον δὲ τοῦ τὰς μετὰ λόγου τῶν ἐναντίων εἶναι ποιητικάς, ὅτι, φησίν, ὁ λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, τουτέστιν ἡ μετὰ λόγου δύναμις ἐπιστημονική τις γνῶσίς ἐστιν, ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις οὐ δηλοῖ καὶ γνωρίζει τὸ πρᾶγμα μόνον καὶ τὴν ἕξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν στέρησιν, πρᾶγμα μὲν καὶ ἕξιν οἷον τὴν ὑγίειαν, στέρησιν δὲ οἷον τὴν νόσον. πλὴν οὐχ ὡσαύτως ἀμφότερα, ἀλλὰ τὴν μὲν ἕξιν καθ' αὑτὸ τὴν δὲ στέρησιν κατὰ συμβεβηκός. καὶ τρόπον μέν τινα ἀμφότερα ὁ λόγος οἶδε, τρόπον δέ τινα καὶ μᾶλλον τὸ ὑπάρχον ἤτοι τὴν ἕξιν. ὥστε αἱ τοιαῦται ἐπιστῆμαι, ἤτοι αἱ μετὰ λόγου, τῶν ἐναντίων εἰσίν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἕξεων ὥσπερ εἴρηται καθ' αὑτό, τῶν δὲ στερήσεων οὐ καθ' αὑτό, καὶ γὰρ ὁ λόγος τοῦ μὲν καθ' αὑτὸ τοῦ δὲ κατὰ*

1. ὥσπερ δὲ — 2. στέρησις om ***M***. ‖ 7. post ὅπερ add γὰρ ***M***. ‖ 11. 12. et 16. λογικῷ ***M***. ‖ 15. εἰσι] εἰς τῇ ***M***. ‖ 17. ζητήσεις] κινήσεις ***M***. ‖ 25. ὁ λόγος] *ratio quaedam* ***S***. ‖ 27. οὐ om ***A***. ‖ 31. ὑπάρχον A_2, ὑπάρχειν A_1 ***MS***. ‖ 33. post τοῦ δὲ add *quodammodo* ***S***.

συμβεβηκός· ἀποφάσει γὰρ καὶ ἀποφορᾷ τουτέστι στερήσει (τὸ γὰρ ἀποφορᾷ τοῦ
στερήσει ἐστὶ δηλωτικόν) οἶδε τὸ ἐναντίον. εἰδὼς γὰρ καθ' αὑτὸ ὅτι ὑγίειά ἐστι
συμμετρία τῶν ἐν τῷ ζῴῳ θερμῶν καὶ ὑγρῶν, τῇ ταύτης στερήσει, λέγω
δὴ τῇ ἀσυμμετρίᾳ, οἶδε τὴν νόσον. εἰ γὰρ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἕξις τὴν ὑγίειαν
ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς ἡ ἀπόφασις ἢ ἡ στέρησις (οὐθὲν γὰρ διαφέρει ὡς ἂν λέγηται)
τὴν νόσον. "ἡ γὰρ στέρησίς ἐστιν ἡ πρώτη τὸ ἐναντίον." λέγει δὲ ἐνεργείας 1046b 14.
στέρησιν πρώτην εἰ ὅτε πέφυκεν ἔχειν καὶ ὡς πέφυκεν ἔχειν καὶ ὃ πέφυκεν ἔχειν
μὴ ἔχει, δευτέραν δὲ στέρησιν τὸ ὅλως μὴ ἔχειν· τὸ γὰρ λέγειν τὸν λίθον
ἐστερῆσθαι ὄψεως δευτέρα στέρησίς ἐστιν. ἡ στέρησις οὖν, φησίν, ἡ πρώτη ἐστὶ
τὸ ἐναντίον τῇ ἕξει, αὕτη δ' ἐστὶν ἀποφορὰ τῆς ἕξεως, ταύτην γὰρ εἶπε θάτε-
ρον. ταῦτα εἰπὼν πάλιν ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον καί φησιν· ἐπειδὴ τἀναντία
οὐκ ἐγγίνεται τῷ αὐτῷ (οὐδὲν γὰρ ἅμα λευκόν ἐστι καὶ μέλαν), ἡ δὲ ἐπιστήμη
ἐστὶ δύναμις τῷ λόγον ἔχειν, τουτέστιν ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, (ἢ "ἡ ἐπιστήμη
ἐστὶ δύναμις τῷ λόγον ἔχειν" ἀντὶ τοῦ ἡ ἐπιστήμη δύναμίς ἐστιν ἐν τῷ ἔχειν
λόγον καὶ αἰτίαν τοῦ ἐπιστητοῦ ὅπερ ἔχει), καὶ ἔχει ἡ ψυχὴ ἀρχὴν κινήσεως τὴν
ἐπιστήμην (κινεῖ γάρ, ὡς ἔφαμεν, εἰς θεωρήματά τινα καὶ εὑρέσεις)· τὸ μὲν
ὑγιεινὸν ὑγίειαν μόνον ποιεῖ καὶ τὸ θερμὸν θερμαίνει, "ὁ δ' ἐπιστήμων ἄμφω," 1046b 19.
διὰ τὸ τὸν λόγον τὸν ἐν τῷ ἐπιστήμονι ἀμφότερα γινώσκειν, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως.
ἔστι δ' ὁ τοιοῦτος λόγος ἤτοι ἡ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ, ἥτις ψυχὴ ἔχει τὸν λόγον ἢ
τὴν ἐπιστήμην ἀρχὴν κινήσεως. ὥστε ἡ ψυχὴ ἄμφω τήν τε ἕξιν καὶ τὴν στέρησιν
ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς κινήσει καὶ ποιήσει πρὸς τὸ αὐτὸ συνάψασα, τὸ αὐτὸ λέγων
τὸ λογιστικόν. συνάψασα οὖν ἄμφω, φησί, τὴν ἕξιν δηλονότι καὶ τὴν στέρησιν,
ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ αὐτό, τουτέστι τὸ λογιστικόν, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἤτοι τοῦ
λογιστικοῦ, ποιήσει καὶ ὑγίειαν καὶ νόσον, καὶ γράψει ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. καὶ ἐπὶ τούτῳ
αἱ κατὰ λόγον δυνάμεις τἀναντία ποιοῦσι ταῖς ἄνευ λόγου. εἰ γὰρ αἱ μετὰ λόγου
δυνάμεις ἀμφότερα ποιεῖν δύνανται, αἱ δ' ἄνευ λόγου οὐκ ἀμφότερα ἀλλὰ
τὸ ἕν, φανερὸν ὡς τἀναντία ποιοῦσι· τὸ γὰρ τὰ δύο δυνάμενον ποιεῖν ἐναντιοῦταί
πως τῷ μὴ δυναμένῳ τὰ δύο ἀλλὰ τὸ ἓν ποιεῖν. ὥστε ἐπεὶ καὶ ἡ στέρησις καὶ
ἡ ἕξις ἐν μιᾷ εἰσὶν ἀρχῇ, τῷ λόγῳ, ἤτοι τῷ λογιστικῷ, ἀμφότερα ποιήσει
ἡ ψυχή. "φανερὸν δέ," φησί, "καὶ ὅτι τῇ μὲν τοῦ εὖ δυνάμει ἀκολουθεῖ ἡ 1046b 25.
τοῦ μόνον ποιῆσαι δύναμις"· τῷ γὰρ εὖ γράφοντι ἀκολουθεῖ καὶ τὸ μόνον γρά-
φειν, τῷ δὲ μόνον γράφοντι οὐκ ἀκολουθεῖ τὸ εὖ γράφειν· διότι ἐκείνῳ μὲν
πάρεστιν ἀμφοῖν δύναμις, τῷ δὲ μόνον γράφοντι οὐδαμῶς.

6. λέγοι *A*. ‖ 7. 8. καί ὃ π. ἐ. μὴ ἔχει scripsi c. *S*, μὴ ἔχει om *A*, καὶ ὃ π. ἐ. om *M* ac deinde habet μὴ ἔχειν. ‖ 13. et 14. ἡ om *M*. ‖ 15. κινήσει *M*. ‖ 17. "ὁ δ'] "οὐ δ' *M*. ‖ 18. ἐν αὐτῷ τῷ *M*. ‖ 19. ante ἐν add ἡ *MBr*. ‖ 22. λογικόν *M*. ‖ 25. εἰ γ. α. μ. λ. δυνάμεις] οὐκ *M*.

1046b 29. (3) "εἰσὶ δέ τινες — μόνον δύνασθαι." Μεγαρικοὺς λέγοι ἂν τοὺς περὶ Εὐκλείδην, οὗτος γὰρ εἰς τὰ Μέγαρα τὸ διδασκαλεῖον εἶχε. λέγει δὴ ὅτι οἱ Μεγαρικοὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ταὐτὸν ποιοῦσιν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ὁ οἰκοδόμος ὅταν οἰκοδομῇ τότε καὶ τὴν τοῦ οἰκοδομεῖν ἔχει δύναμιν καὶ δύναται οἰκοδομεῖν, ὅταν δὲ μὴ οἰκοδομῇ οὐ δύναται οὔτε μὴν ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, διὰ τὸ ταὐτὸν εἶναι τὴν δύναμιν τῇ ἐνεργείᾳ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τοῦτο θεὶς λέγει ὅτι τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα τοῖς ταῦτα λέγουσιν οὐ χαλεπόν ἐστιν ἰδεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀναιροῦσι τὴν κοινὴν πάντων ὑπόληψιν. πάντες γὰρ τῷ οἰκοδόμῳ τὸ εἶναι οἰκοδόμῳ διδόασιν ἐν τῷ δύνασθαι οἰκοδομεῖν, ἐξ ὧν δ' οὗτοι λέγουσι δῆλόν ἐστιν ὅτι ὅταν μὴ οἰκοδομῇ ὁ οἰκοδόμος οὐκ ἔσται οἰκοδόμος. τοῦτο δὲ ἄλογον τὸ μὴ εἶναι τὸν οἰκοδόμον ὅταν μὴ οἰκοδομῇ οἰκοδόμον μηδὲ ἔχειν τὴν τοιαύτην δύναμιν. ταῦτα εἰπὼν καὶ μέλλων εὐθύνειν τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν πρὸς τὴν ταύτης εὐθύνην προλαμβάνει τινὰ ἐναργῆ ἀξιώματα, ἓν μὲν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἔχειν τινὰ τῶν ἀνθρώπων οἰκοδομικὴν ἢ ἄλλην τινὰ τέχνην μὴ μαθὼν ποτε μηδὲ λαβὼν αὐτὴν διὰ μαθήσεως· οὐθεὶς γὰρ ὅλως μὴ μαθών ποτε οἰκοδομεῖν ἔχε τὴν οἰκοδομικὴν τέχνην. ἄλλο δὲ ἀξίωμα λαμβάνει τοιοῦτον· ἀδύνατόν ἐστι τὸν μὴ ἀποβαλόντα ἢ χρόνῳ ἢ λήθῃ ἢ νόσῳ τινὶ μεγάλῃ ἣν ἔχει τέχνην μὴ ἔχειν αὐτήν· καὶ τοῦτο γὰρ λίαν ἐστὶ προφανές.
1047a 2. ὃ γὰρ ἔχει τις καὶ μὴ ἀποβέβληκε δῆλον ὡς ἔχει τοῦτο. τὸ δὲ "οὐ γὰρ δὴ τοῦ γε πράγματος φθαρέντος" τοιοῦτον ἂν εἴη ὅτι τὴν τέχνην μὴ ἔχειν τότε συμβαίνει, ὅταν λήθῃ ἢ χρόνῳ ἢ πάθει ὁ ἔχων αὐτὴν ἀποβάλλῃ, οὐ μὴν τοῦ γε πράγματος καὶ τῆς ὕλης φθαρείσης· εἰ γὰρ ὑποθώμεθα ὅτι ἀνῄρηται πᾶς λίθος, οὐ συμβήσεται τῇ τούτων ἀναιρέσει ἀποβαλεῖν τὴν οἰκοδομικὴν τέχνην τὸν οἰκοδόμον, ἀλλ' ἕξει ταύτην καὶ λίθων μὴ ὄντων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τὸ δὲ "εἰ γάρ ἐστιν" ἴσον ἐστὶ τῷ, εἰ ἀληθῆ ἐστὶν ἅπερ εἴπομεν, καὶ ἀδύνατόν ἐστι τὸ μὴ μαθόντα ἔχειν, καὶ ἔμπαλιν ἀδύνατόν ἐστι μὴ ἔχειν τὸν μὴ ἀποβαλόντα, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τῆς ὑποκειμένης ἑκάστῃ τέχνῃ ὕλης φθαρείσης εὐθὺς τὴν τέχνην ἀποβάλλειν, ἀλλὰ καὶ ταύτης μὴ οὔσης οὐδὲν ἧττον ἐνδέχεται πάλιν τὴν τέχνην ἔχειν, πῶς, ὅταν παύσηται ὁ οἰκοδόμος τοῦ οἰκοδομεῖν, κατὰ τὴν τῶν Μεγαρικῶν δόξαν τε καὶ ἀπόφασιν, οὐχ ἕξει τὴν οἰκοδομικήν; εἰ δὲ τοῦτο, πῶς λαβὼν πάλιν εὐθὺς οἰκοδομήσει; κεῖται γὰρ ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τὴν τοιαύτην ἔχειν τέχνην μὴ μαθόντα, αὐτοὺς δὲ ἅμα τῷ παυσθῆναι τοῦ οἰκο-

2. Εὐκλείδην *M*, Ζήνωνα *AS* Jo. Phil. || 4. ἔχειν *M*. || 7. ἐστιν om *M*. || 10. ὅτι om *M*. || 13. εὐθύνην] εὐθύνειν *M*. || fort. προσλαμβάνει c. *S*. || ἐνεργῆ *M*. || 15. lege μαθόντα — λαβόντα. || 19. τοῦ γε] τοῦτο τοῦ *A*. || 20. φθαρέντος addidi e *S*. || 25. εἰ γάρ] ἀεὶ γάρ *MBr*. || 27. καὶ ὅτι] μὴ ὅτι *A*. || 28. ἐνδέχεται om *A*. || 32. παυθῆναι *A*. || τοῦ om *A*.

δομεῖν μὴ μαθὼν πάλιν εὐθὺς οἰκοδομήσει. εἰ δὲ ἅμα τῷ παύσασθαι τοῦ οἰκοδομεῖν εὐθὺς πάλιν οἰκοδομεῖ, δῆλον ὅτι εἶχε καὶ μὴ οἰκοδομῶν τὴν οἰκοδομικὴν καὶ ἠδύνατο οἰκοδομῆσαι. εἰ γάρ, ὡς αὐτοί φασιν, ἅμα τῷ οἰκοδομεῖν ἀπέβαλε τὴν τοῦ οἰκοδομεῖν δύναμιν, πῶς πάλιν μὴ μαθὼν μήτε διὰ μαθήσεως λαβὼν αὐτήν (τοῦτο γὰρ εἴληπται) οἰκοδομεῖ; ἄλλως τε ἐπεὶ ὑπόκειται τότε μὴ ἔχειν τὴν τέχνην, ὅταν ἢ λήθῃ ἢ πάθει τινὶ ταύτην ἀποβάλλῃ, οὐδὲν δὲ γέγονε τοιοῦτον περὶ τὸν οἰκοδόμον, πῶς οἷόντε λέγειν, ὅταν μὴ οἰκοδομῇ, τὴν τοιαύτην οὐκ ἔχειν δύναμιν; τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων. ὅταν γὰρ μὴ ἐνεργῇ τὸ μέλι ἢ τὸ ψυχρὸν ἢ τὸ θερμὸν περὶ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, οὐκ ἔσται κατ' αὐτοὺς οὔτε τὸ μέλι γλυκὺ οὔτε τὸ ψυχρὸν ψυχρόν. ὥστε συμβαίνει λέγειν τὸν τοῦ Πρωταγόρου λόγον· ἐκεῖνος γὰρ ἔφασκε μὴ εἶναι μήτε γλυκὺ μήτε ἄλλο μηδέν, ἀλλ' οἷα ἂν αὐτὰ κρίνῃ ἡ αἴσθησις, τοιαῦτα καὶ ἔστιν. εἰ δὲ ἐκεῖνος ἐλήλεγκται πρότερον ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ καὶ δέδεικται ψευδόμενος, δηλονότι καὶ οὗτοι ψεύδονται, λέγοντες ὡς ὅταν μὴ ἐνεργῇ τι οὐκ ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἐξ οὗ συμβαίνει τὸ τοῦ Πρωταγόρου· ὥστε κατ' αὐτοὺς ὅταν τὰ ζῷα ὑπνώττῃ καὶ οὐκ αἰσθάνηται οὐδὲ ἐνεργῇ περὶ τὰς αἰσθήσεις οὐχ ἕξει αἴσθησιν. εἰ γὰρ τότε τὰς δυνάμεις ἔχομεν ὅταν ἐνεργῶμεν, δῆλον ὡς ὅταν ὑπνώττωμεν καὶ οὐκ ἐνεργῶμεν περὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἔχομεν δύναμιν τοῦ πάλιν βλέψαι· ὥστε εἰ τυφλόν ἐστι τὸ πεφυκὸς ἔχειν ὄψιν καὶ μὴ 1047*a* 8.
ἔχον ὅτε πέφυκε καὶ ἔτι ὄν, μὴ φθαρέν, οἱ αὐτοὶ τυφλοὶ ἔσονται πολλάκις τῆς ἡμέρας. ἐπειδὴ γὰρ ἐγὼ πέφυκα ἔχειν ὄψιν ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ἐν ᾗ τυγχάνω ὢν καὶ ἔτι ὑπάρχω καὶ οὐ τέθνηκα, ὅταν μύσω καὶ οὐχ ὁρῶ οὐδὲ ἐνεργῶ περὶ τοῦτο ἔσομαι τυφλός. τοῦτο δὲ ἄλογον. ἔτι εἰ τὸ ἐστερημένον δυνάμεως, οἷον τοῦ ὁρᾶν, ἀδύνατόν ἐστι βλέψαι, καὶ τὸ μὴ γινόμενον κατ' αὐτοὺς ἀδύνατόν ἐστι γενέσθαι· ἐπειδὴ γὰρ ὅταν μὴ ἐνεργῇ τι οὐκ ἔχει δύναμιν, τὸ δὲ μὴ ἔχον δύναμιν οὐ δύναται τοῦτο ποιῆσαι οὗ τὴν δύναμιν οὐκ ἔχει, τὸ δὲ μὴ δυνάμενον ἀδύνατόν ἐστιν, ὃ δὲ ἀδύνατον γενέσθαι οὐ γενήσεταί ποτε· εἰ οὖν τοῦτο, εἴπερ τις ἵσταται καὶ μὴ ἐνεργεῖ περὶ τὸ καθῆσθαι, οὐκ ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ καθίσαι· εἰ δὲ μὴ δύναται, ἀδύνατόν ἐστι καθίσαι. εἰ δ' ἀδύνατόν ἐστι τοῦτο γενέσθαι, ὁ λέγων ἢ εἶναι ἢ ἔσεσθαι, τουτέστιν ἢ κάθηται ἢ καθεδεῖται, ψεύσεται· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦτο σημαίνει τὸ μὴ δυνατὸν γενέσθαι· ὥστε ἀεὶ τὸ ἑστηκὸς ἑστήξεται· οὐκ ἔχει γὰρ τὴν τοῦ καθίσαι δύναμιν· καὶ τὸ καθήμενον ἀεὶ καθεδεῖται·

6. τότε] τὸ *A*. ‖ 7. δὲ om *M*. ‖ 8. ἔχει *A*. ‖ post τοῦτο add γὰρ *M*. ‖ 8. 9. ἐπὶ τοῖς ἀψύχοις *A*. ‖ 11. ἐκεῖνα *M*. ‖ 12. κρίνοι *M*. ‖ 13. ἐλέγεται *M*. ‖ 16. ἐνεργεῖ *A*. ‖ 18. post ἔχομεν add οὐ *A*. ‖ 19. ὥστε εἰ scripsi c. *S*, ὥσπερ *AM*. ‖ 20. ἔχον scripsi c. *S*, ἔχειν *AM*. ‖ ὂν] ὡς οἷον *M*. ‖ 21. post ὄψιν add καὶ μὴ ἔχειν *M*. ‖ 23. τοῦτο δὲ] ὅπερ *M*. ‖ 24. γινόμενον] δυνάμενον *M*.

ἀναστῆναι γὰρ οὐ δύναται· ὃ δὲ μὴ δύναται ἀναστῆναι, οὐκ ἀναστήσεται· ἀεὶ ἄρα καθεδεῖται. οὐ μόνον δὲ ταῦτα συμβαίνει λέγειν αὐτοὺς τὰ ἄτοπα (ὁρῶμεν
1047a 14. γὰρ ὅτι καὶ ὁ καθήμενος ἀνίσταται καὶ ὁ ἀνιστάμενος πάλιν κάθηται), ἀλλ' ἐξαιροῦσι καὶ κίνησιν καὶ γένεσιν· οὕτω γὰρ δεῖ τὸ ῥητὸν ὑπερβατῶς ἀναγινώσκειν. ὅτι δὲ γένεσιν ἀναιροῦσιν δῆλον· πᾶσα γὰρ γένεσις ἐκ τοῦ δυνάμει πρόεισι· δύναμιν γὰρ ἔχον τόδε τι γενέσθαι τὸ καταμήνιον γίνεται· οὗτοι δὲ τὴν δύναμιν ἀναιροῦντες ἀναιροῦσι γένεσιν. εἰ δὲ γένεσιν, δηλονότι καὶ κίνησιν· τὰ γὰρ κινούμενα δυνάμενα πρὸ τοῦ ἄρξασθαι κινεῖσθαι κινηθῆναι κινοῦνται. εἰ δὴ ταῦτα ἀδύνατα, φανερὸν ὅτι ἡ δύναμις ἑτέρα ἐστὶ τῆς ἐνεργείας, ἐκεῖνοι δὲ οἱ λόγοι δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ταὐτὸν ποιοῦσι. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι ὅτε ἐνεργεῖ τὸ ἐνεργοῦν περί τι τότε καὶ δύναται, τὸ τοῦτο δὴ λέγειν τὸ ποιεῖν ἐστὶν ἐνέργειαν καὶ δύναμιν ταὐτόν. διὸ τοῦτο λέγοντες οὐ μικρόν τι ἀναιρεῖν ζητοῦσιν, ἀλλὰ μέγιστον, γένεσιν καὶ κίνησιν. ὥστε δῆλόν ἐστιν ἐκ τούτων ὅτι ἐνδέχεται δυνατὸν μὲν εἶναι μὴ εἶναι δέ, οἷον δυνατὸν μέν ἐστιν ἐμὲ βαδίσαι, οὐ βαδίζω δέ, ἀλλ' οὖν βαδίσω διὰ τὸ ἐμὲ δύναμιν ἔχειν τούτου· δύναται γὰρ τὸ μὴ βαδίζον βαδίσαι καὶ τὸ βαδίζον μὴ βαδίσαι. ταῦτα εἰπὼν ὁρίζεται τί τὸ δυνατόν ἐστιν, λέγων, δυνατόν ἐστιν "ᾧ ἐὰν ὑπάρξῃ ἡ ἐνέργεια ἧς λέγεται δύναμιν ἔχειν οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον."

1047a 24. εἰ γάρ τι δύναται καθίσαι καὶ ἐνδέχεται καθίσαι, τούτῳ εἰ ὑπάρξει τὸ καθῆσθαι, οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἵστασθαι.

1047a 30. "ἐλήλυθε — μάλιστα." ἐπειδὴ ἡ ἐνέργεια διχῶς λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον αὐτὰ τὰ τέλη· τὸ γὰρ τῆς λευκάνσεως τέλος, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λευκόν, ἐν ᾧ πέπαυται καὶ ἔστη ἡ λεύκανσις, ἐνέργεια λέγεται· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων κινήσεων τέλη ἐνέργειαι λέγονται, ἃ δὴ καὶ κυρίως αὐτὸς ἐντελεχείας καλεῖ. ἕνα μὲν οὖν δὴ τρόπον ἡ ἐνέργεια οὕτω λέγεται, ἄλλον δὲ πάλιν ἐνέργεια λέγεται αὐτὴ ἡ κίνησις. ἔστω δὲ πάλιν ὑποδείγματος χάριν αὐτὴ ἡ λεύκανσις, ἥτις καὶ δυνάμει ἐστὶ καὶ ἐντελεχείᾳ, δυνάμει μὲν ὅτι οὔπω εἰς ἐντελέχειαν καὶ τὸ τέλος ἀφῖκται, ἐντελεχείᾳ δὲ ὅτι ἔχει τι τῆς ἐντελεχείας καὶ τοῦ τέλους· ἐν γὰρ τῇ λευκάνσει καὶ ὅλως τῷ λευκαινομένῳ ἔνεστί τι τοῦ λευκοῦ καὶ τῆς ἐντελεχείας. διχῶς οὖν τῆς ἐνεργείας λεγομένης λέγει ὅτι ἡ ἐνέργεια ἡ πρὸς τὴν ἐντελέχειαν καὶ τὸ τέλος συντεθειμένη, τουτέστι τὸ τὴν ἐντελέχειαν ἐνέργειαν λέγεσθαι, ἐκ τῶν κινήσεων ἐλήλυθεν· ἐπειδὴ γὰρ κυρίως ἐνέργεια ἡ κίνησις λέγεται, ἡ γὰρ ἐνέργεια ἐν κινήσει θεωρεῖται, ἡ δὲ κίνησις τέλους τινός ἐστι κίνησις, λέγεται

1. ἀεὶ δὲ ἄρα *A*. || 2. 3. ὁρωμένων γὰρ *M*. || 7. δηλονότι] δῆλον τὸ τούτου ὅτι *A*. || 7. 8. δυνάμενα *AMS*, δυνάμει *Br*. || 8. κινοῦνται] δύνανται *Br*. || 14. ἐστιν ἐμοὶ *M*. || ἐμὲ om *M*. || 16. λέγων δ. ἐστιν om *M*. || 20. in lemmate συντεθειμένη *A*. || 22. ἔστη] ἐστιν *M*. || 24. οὕτω] οὐ *A*. || 31. 32. ἡ γὰρ — 32. λέγεται om *MBr*.

καὶ τὸ τέλος ἐνέργεια διὰ τό, ὡς εἴρηται, τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐν τῇ κινήσει θεωρουμένην διὰ τὸ τέλος γίνεσθαι. τὸ δὲ "καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα" οἶμαι διὰ τὴν τέχνην 1047a 31.
πρόσκειται, ὡς εἰ ἔλεγεν οὐ μόνον τὰ ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τὴν κίνησιν καὶ τὸ κινοῦν αἴτιον ἐνέργειαι λέγονται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ἐκτός ἐστι τὸ κινοῦν. καὶ τὸ πῶς ἐκ τῶν κινήσεων καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἵκται τὸ τῆς ἐνεργείας ὄνομα, ἐδήλωσεν εἰπὼν "δοκεῖ δὲ ἡ ἐνέργεια μάλιστα ἡ κίνησις εἶναι". καὶ τοῦτο εἰκότως· ἐν γὰρ τῷ τέλει μάλιστα ἠρεμία ἀλλ' οὐ κίνησίς ἐστι καὶ ἐνέργεια. ἐπειδὴ δὲ πᾶν τὸ κινούμενον ἢ ἐνεργοῦν ὄν τί ἐστιν, οὔ φαμεν τὴν μὴ οὖσαν οἰκίαν ἢ τὸ μὴ ὂν ζῷον κινεῖσθαι ἢ ἐνεργεῖν. εἰ γὰρ τὸ κινούμενον ἢ ἐνεργοῦν ὄν ἐστι, τὸ μὴ ὂν οὔτε κινεῖται οὔτε ἐνεργεῖ. δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο οὐδ' ἡ γένεσις κίνησίς ἐστιν, ὡς ἐν τῇ Φυσικῇ δέδεικται· τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι. τὰ οὖν μὴ ὄντα, ὥσπερ εἴρηται, οὔ φαμεν κινεῖσθαι, ἄλλας δέ τινας κατηγορίας προσάπτομεν αὐτοῖς, οἷον διανοητὰ καὶ ἐπιθυμητά. ἔχομεν γὰρ διάνοιαν τῆς μὴ οὔσης οἰκίας καὶ ἐπιθυμίαν ἴσως εἰ χρῄζομεν αὐτῆς καὶ μὴ ἔστι, κινεῖσθαι δ' αὐτὰ οὔ φαμεν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐνέργειαι, ὅμως δυνάμενά γε ἔσεσθαι ἐνεργείᾳ. διὰ τί δέ; ὅτι τῶν μὴ ὄντων ἔνια δυνάμει εἰσίν, οὐ γὰρ πάντα· ὁ γὰρ τραγέλαφος οὐκ ἔστι δυνάμει ὡς δύνασθαι καὶ ἐνεργείᾳ ὑπάρξαι. ὅμως δὲ εἰ καὶ δυνάμει ἐστὶν ἔνια τῶν μὴ ὄντων, τὸ ἔστιν αὐτῶν κατηγορεῖται οὐχ ὅτι ἔστιν (οὐκ ἔστι γὰρ ὅτι οὐκ ἐντελεχείᾳ ἐστίν· ἐκεῖνα γάρ φαμεν εἶναι τὰ ἐντελεχείᾳ ὄντα), ἀλλὰ κατηγορεῖται αὐτῆς τὸ ἔστιν, ὅτι δύναται γενέσθαι καὶ ἔσεσθαι.

(4) εἰ δ' ἐστὶ — οὐκ ἔσται δέ." εἰπὼν ὅτι δυνατὰ μὲν λέγεται τὰ μὴ ὄντα 1047b 3.
μὲν δυνάμενα δὲ γενέσθαι, λέγει ὅτι "εἰ — ᾗ ἀκολουθεῖ," τουτέστιν εἰ δυνατὸν λέγεταί τι, καθὸ δύναται γενέσθαι καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ τὸ ἐνεργῆσαι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ λέγειν ὅτι ἔστι μέν τι δυνατόν, οὐκ ἔσται δὲ οὐδὲ δυνήσεται εἰς ἐνέργειαν ἐλθεῖν. ἐκεῖνα γὰρ δυνατὰ λέγεται τὰ δυνάμενα εἰς ἐνέργειαν ἐλθεῖν τοῦ ὃ δύνανται. εἰ δέ τις φαίη ὅτι ἔστι μέν τι δυνατὸν οὐ μέντοι δύναται γενέσθαι καὶ εἰς ἐνέργειαν ἐκβῆναι, διαφεύγει ἡμᾶς καὶ ἄδηλόν ἐστι τί ποτέ ἐστι τὸ ἀδύνατον. εἰ γὰρ δυνατόν φαμεν ὅπερ μὴ ὂν μὲν τεθὲν δὲ ὑπάρχειν οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει, ἀδύνατον δὲ οὗ μὴ ὄντος τεθέντος δὲ ὑπάρχειν ἕπεταί τι ἀδύνατον, λέγει δέ τις ὡς ἔστι μέν τι δυνατὸν οὐ μὴν ἔσται οὐδ' ἂν εἰς ἐνέργειαν ἐκβαίη,

1. τὴν ἐν] τῇ ἐν *M*. ‖ 3. πρόσκειται *Br*, ὃ πρόσκειται *A*, προσκεῖσθαι *M*. ‖ 5. ἄλλα ἵκται *A*, ἄλλακται *MBr*. ‖ 6. δὲ] *enim S*. ‖ 9. ἐνεργοῦν ὄν] ἐνεργοῦν ἕν *M*. ‖ 10. ἐνεργεῖ] ἐνεργεῖν ἐστί *MBr*. ‖ Φυσ. V, 1. ‖ 14. καὶ om *A*. ‖ 14. 15. αὐτὰ — εἰσὶν ἐνέργειαι — δυνάμενά *AS*, αὐτὴν — ἔστιν ἐνεργείᾳ — δυναμένη *M*. ‖ 18. αὐτῶν *Br*, αὐτοῖς *AM*. ‖ 19. αὐτῆς *Br*, αὐτοῖς *AM*, fort. αὐτῶν. ‖ 21. οὐκ ἔσται δέ om *A*. ‖ 29. τεθέντος δὲ] τεθέντος καὶ *A*.

πῶς ἂν γνοίημεν τὴν τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου διαφοράν. οἷον ἐπειδὴ δυνατὸν λέγεται τὸ ξύλον καίεσθαι εἰ λέγοι τις ὅτι δυνατὸν μέν ἐστι καίεσθαι οὐ μὴν καυθήσεται, λέγει δὲ αὐτὸς ὅτι καὶ ἡ διάμετρος δυνατὴ μὲν μετρηθῆναι οὐ μὴν μετρηθήσεται, τί διοίσει τοῦτο ἐκείνου ἐπειδὴ ἀμφότερα δυνατὰ λέγεται οὐ μέντοι ἐσόμενα, ὥστε ἐπίσης καὶ τὸ ξύλον ἐστὶ καυστὸν καὶ ἡ διάμετρος μετρητή· εἰ δὲ τοῦτο, διαφεύγει ἡμᾶς ποῖόν ἐστι τὸ ἀδύνατον, πότερον τὸ τὴν διάμετρον
1047b 7. μετρηθῆναι ἢ τὸ ξύλον καυθῆναι. ὁ μὴ λογιζόμενος οὖν, φησί, μηδὲ νοῶν τὸ ἀδύνατον τί ποτέ ἐστι, καὶ τὴν διαφορὰν ἣν ἔχει πρὸς τὸ δυνατόν, ἐκεῖνος ἂν εἴποι ὡς οὐδὲν κωλύει τι δυνατὸν εἶναι ἢ γενέσθαι μὴ εἶναι μηδ' ἔσεσθαι. εἰ δ' ἐγίνωσκε τὴν τοῦ ἀδυνάτου φύσιν, οὐκ ἂν οὕτως ἀπερισκέπτως καὶ ἑτοίμως ἔλεγε τὴν διάμετρον καὶ τὸ ξύλον, ὅτι ἡ μὲν δυνατή ἐστι μετρηθῆναι καὶ οὐ μετρηθήσεται, τὸ δὲ καυθῆναι καὶ οὐ καυθήσεται, ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἀνεκήρυττεν ἂν ὡς ἀδύνατός ἐστι μετρηθῆναι καὶ οὐ μετρηθήσεται, τοῦτο δὲ διισχυρίζετο ὅτι δυνατόν ἐστι καυθῆναι καὶ καυθήσεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴποι ἂν ὁ ἀγνοῶν τὸ ἀδύνατον, ἐκεῖνο δέ ἐστι φανερὸν ἐκ τῶν κειμένων (κεῖται δὲ ὅτι τὸ δυνάμενον γενέσθαι καὶ γενήσεται), ὅτι εἰ ὑποθώμεθα τὸ μὴ ὂν μὲν δυνάμενον δὲ γενέσθαι ὅτι ἔστιν, οὐδὲν ἀδύνατον συμβήσεται. εἰ δέ γε τὸ μὴ ὂν μὲν ἀδύνατον δὲ γενέσθαι ὑποθοίμεθα, ἕψεται ἐκ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἀδύνατόν τι. εἰ γάρ σου καθημένου καὶ δυναμένου περιπατῆσαι ὅτε κάθησαι, ἀληθῶς λέγοι τις ὡς δύναται μὲν οὗτος ὁ καθήμενος περιπατῆσαι, οὐ μὴν περιπατήσει, ὁμοίως καὶ ἡ διάμετρος δύναται μετρηθῆναι οὐ μέντοι μετρηθήσεται, ὑποτεθείη δὲ ταῦτα ἄμφω ὡς δυνατά, τό τε περιπατεῖν τὸν καθήμενον καὶ τὸ μετρεῖσθαι τὴν διάμετρον, ἐκ μὲν τοῦ περιπατεῖν τὸν καθήμενον οὐδὲν ἀδύνατον συμβήσεται, ἐκ δὲ τοῦ μετρεῖσθαι τὴν διάμετρον συμβήσεταί τι ἀδύνατον, τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις. εἰ οὖν οὐδὲν τοῦτο ἐκείνου διαφέρει, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνου οὐδὲν συνέπιπτεν ἀδύνατον, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ ταύτης. ἀλλὰ μὴν δοθέντος τοῦ τὴν διάμετρον μετρηθῆναι, συμβαίνει τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις, ὅπερ ἐστὶν ἀδυνατώτατον. τοῦτο δὲ συμβαίνει ἐκ τοῦ μὴ συνορᾶν τήν τε φύσιν καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ ἀδυνάτου

1. ἂν γνοίημεν] γνῶμεν *A*. ‖ 3. καὶ om *M*. ‖ 4. δυνατὰ] *impossibilia S*. ‖ 6. ἡμῖν *A*. ‖ 7. lege ἢ τὸ τὸ ξ. ‖ μηδ' ἐννοῶν *M*. ‖ 9. ante δυνατὸν add ἦν *A*. ‖ 11. δυνατὸν *A*. ‖ 14. μὲν om *M*. ‖ εἴποι ἂν] εἴποιεν *A*. ‖ 16. fort. ὑποθοίμεθα. ‖ 17. συμβήσεται] συμβαίνει *M*. ‖ εἰ δέ γε — 18. ἀδύνατόν τι om *AS*. Quae sequuntur vel paullo aliter legisse in textu vel liberius interpretatus esse videtur *S*. ‖ 19. ante ὅτε add εἰ *A*. ‖ ἀληθὲς λέγει δέ τις ὡς *A*. ‖ 21. οὐ μέντοι *A*, καὶ οὐ *MBr*. ‖ 21. ὑποτεθείη — 24. ἀρτίοις om *AS*, fort. recte. ‖ 24. 25. καίτοι εἰ μηδὲν τ. ἐ. διέφερεν *M*. ‖ 26. ταύτης] τούτου *M*. ‖ ἀλλὰ μὴν — 27. ἀδυνατώτατον om *M*. ‖ 28. p. 545, 1. τοῦ ἀ. π. τ. δυνατόν] αὐτῶν *M*.

πρὸς τὸ δυνατόν, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δυνατοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγειν ὅτι δυνατὸν μέν ἐστιν, οὐ μέντοι ἔσται· ὥστε δῆλον ἐκ τούτου ὅτι εἴ τι δυνατόν ἐστι, καὶ ἔσται. συμβαίνει δὲ τὸ ἀδύνατον τοῦτο, λέγω δὴ τὸ τὰ ἄρτια ἴσα εἶναι τοῖς περιττοῖς, οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν λέγουσαν ὅτι δεδόσθω ὅτι μετρεῖται ἡ διάμετρος· εἰ γὰρ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν ἦν, συνέβαινεν ἂν ἀδύνατόν τι καὶ ἐπὶ τοῦ καθημένου λεγομένου δὲ περιπατεῖν· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ συναγόμενον ψεῦδος, ἀλλ' οὐκ ἀδύνατον, τὸ δὲ ἐνταῦθα καὶ ψεῦδος καὶ ἀδύνατον. ὥστε εἰ ταὐτὸν ἦν τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀδύνατον, οὐδὲν ἂν διέφερον αἱ ὑποθέσεις ἥ τε τὸν οὐ καθήμενον περιπατεῖν ὑποθεμένη καὶ ἡ τὴν διάμετρον μετρεῖσθαι λέγουσα· ἐπεὶ δὲ ἕτερα ταῦτα, ἕτεραι καὶ αἱ ὑποθέσεις.

"ἅμα δὲ δῆλον ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος ἀνάγκη καὶ τὸ β εἶναι." δείξας ὅτι ὁ 1047b 14.
δυνατὸν εἶναι μόνον οἰόμενος ὅταν ἐνεργῇ, οὗτος τὸ ἀδύνατον καὶ τὸ δυνατὸν ποιεῖ ταὐτὸν καὶ διαφεύγει καὶ ἄγνωστον ἡμῖν γίνεται ποῖόν ἐστι τὸ ἀδύνατον, τοῦτο δείξας λέγει ὅτι ἐκ τούτου δῆλόν ἐστιν ὡς εἰ τοῦ α ὄντος ἕπεται αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τὸ β καὶ τοῦ α δυνατοῦ ὄντος καὶ τὸ β δυνατὸν ἔσται, καὶ ἀναγκαίου ἀναγκαῖον, καὶ ὑπάρχοντος τοῦ α ὑπάρξει καὶ τὸ β. εἰ δέ τις ἐνίσταται λέγων ὅτι τοῦ α ὄντος ἕπεται αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τὸ β, οὐ μὴν δυνατοῦ ὄντος τοῦ α ἔσται καὶ τὸ β δυνατόν, οὐδὲν κωλύει, φησίν, εἶναι τὸ β μὴ δυνατόν, δυνάμει λέγων ὡς εἰ τοῦ α δυνατοῦ ὄντος τὸ β οὐκ ἔστι δυνατόν, ἔσται ἀδύνατον· τοῦτο γὰρ ἀντίκειται τῷ δυνατῷ. ἔστω, φησί, τὸ α δυνατόν. οὐκοῦν ἐπειδὴ δυνατόν ἐστιν, εἰ τεθείη ὑπάρχειν, ψευδὴς μέν, οὐ μέντοι ἀδύνατος ἡ ὑπόθεσις. ἔστω οὖν ὑπάρχειν τὸ α, ὑπόκειται δὲ ὅτι τοῦ α ὄντος ἔστι καὶ τὸ β· ὥστε ἐπειδὴ τὸ α ἔστιν, ἔσται καὶ τὸ β διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ἀλλὰ καὶ οὐκ ἔσται· τὸ γὰρ ἀδύνατον οὐκ ἂν γένοιτό ποτε. εἰ δὲ τὸ εἶναι τὸ β καὶ μὴ εἶναι ἀδύνατον, ψευδὴς ἡ ὑπόθεσις

1. ἀλλ' ὥσπερ — 2. δυνατὸν μέν] καὶ ἐπὶ τοῦτο λέγειν τὸ ἀδύνατον ὡς δυνατὸν μέν *AS*. ‖ 2. ἐκ τούτου om *Br*. ‖ 6. ἐκεῖ μὲν γὰρ] ἀλλὰ μὴν ἐκεῖ *M*. ‖ 7. ὥστε εἰ] εἰ μὲν οὖν *M*. ‖ 11. δείξας — 14. δείξας] *Demonstrato quod potest aliquid fieri, hoc fore id, cuius potentiam habet, quod demonstravit docens, si quis dicat quod fieri aliquid est possibile, id nunquam futurum, hunc idem efficere impossibile atque possibile, et nobis impossibile quale sit ignotum fieri, hoc igitur demonstrato S.* ‖ 11. 12. δείξας ὅτι ὃ δύναται γενέσθαι τι καὶ γενήσεται, οὗτος *A*. ‖ 13. ποῖόν — 14. δείξας] τὸ ἀδύνατον, καὶ ποῖόν ἐστι τοῦτο τὸ ἀδύνατον δείξας *MBr*. ‖ 14. ὡς om *A*. ‖ 15. post ἀνάγκης τὸ β add οὐ μὴν δυνατοῦ ὄντος τοῦ α ἔσται καὶ τὸ β δυνατόν *MBr*. ‖ ἔσται] ἔστι *A*. ‖ 16. ὑπάρξει] ὑπάρχει *Br*. ‖ 17. ἕπεται — ὄντος om *M*. ‖ 20. 21. εἰ τεθείη ὑπάρχειν scr. c. *S*, ἐκτεθείη ὑπάρχειν *A*, ἐκτεθείσθω, φησίν, ὑπάρχειν *M*, ὑπάρχει *Br*. ‖ 21. ψευδής] ψεῦδος *ABr*. ‖ ἔστω] ἔσται *M*. ‖ 22. ἔστι] ἔσται *M*. ‖ 24. γένοιτο] γένηταί *A*. ‖ καὶ μὴ εἶναι scripsi c. *S*, μὴ ἦν *AMBr*.

ἐξ ἧς τοῦτο συνέβη· αὕτη δέ ἐστιν ἡ λέγουσα ὅτι τοῦ α ὄντος δυνατοῦ οὐκ ἔσται καὶ τὸ β τὸ ἑπόμενον τῷ α δυνατόν. δῆλον ἄρα ὅτι τοῦ α ὄντος δυνατοῦ ἔσται καὶ τὸ β δυνατόν, εἴπερ οὕτως εἶχον τό τε α καὶ τὸ β. πῶς δὲ εἶχον, ἐπάγει,
1047*b* 24. "ὥστε τοῦ α ὄντος ἀνάγκη καὶ τὸ β εἶναι". δείξας οὖν ὅτι εἰ τὸ α εἴη δυνατόν, καὶ τὸ τούτῳ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον β δυνατόν ἐστι, δείκνυσιν ὅτι καὶ ὄντος τοῦ α ἔσται καὶ τὸ β, λέγων "ἐὰν δὴ οὕτως ἐχόντων . . . τὸ αβ ἕξει ὡς ἐτέθη", ἤτοι ἂν τὸ αβ ἕξει ὡς ἐτέθη. ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐπάγει "καὶ εἰ τοῦ α δυνατοῦ ὄντος ἀνάγκη καὶ τὸ β εἶναι," ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ οὕτω κεῖται καὶ δέδεικται, ὡς εἰ τὸ α εἴη δυνατόν, καὶ τὸ β ἔσται δυνατόν, εἰ δὴ οὕτως ἔχει, λέγομεν, φησίν, ὅτι εἰ καὶ εἴη τὸ α, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ β· τὸ γὰρ λέγειν ὅτι εἰ τὸ α δυνατὸν εἴη, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ εἶναι δυνατὸν καὶ τὸ β (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "τὸ γὰρ δυνατὸν ἐξ ἀνάγκης τὸ β εἶναι, εἰ τὸ α δυνατόν"), τὸ οὖν λέγειν, εἰ τὸ α δυνατόν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ εἶναι τὸ β δυνατὸν συμβαίνει, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐὰν ᾖ τὸ α καὶ ὅταν ᾖ, τότε εἶναι καὶ τὸ β. τὸ δὲ "καὶ ὡς ἦν δυνατὸν εἶναι" ἴσον ἂν εἴη τῷ καὶ εἰ ἔστιν ἀναγκαῖον τὸ α, ἔσται καὶ τὸ β ἀναγκαῖον, καὶ εἰ δυνατόν, δυνατόν.

1047*b* 31. (5) "ἁπασῶν δὲ τῶν — αἰσθήσεων." βούλεται διὰ τούτων εἰπεῖν τίνες τῶν δυνάμεων ἄνευ τοῦ προενεργῆσαι οὐκ εἰσὶν ἐν οἷς εἰσι καὶ τίνες καὶ χωρὶς [ὕλης] τοῦ προενεργῆσαί εἰσι. καί φησιν ὅτι ἁπασῶν τῶν δυνάμεων τῶν μὲν οὐσῶν συγγενῶν, τουτέστι συγγινομένων καὶ συμπλαττομένων ἡμῖν (αἱ γὰρ αἰσθήσεις συγγίνονται καὶ συμπλάττονται ἡμῖν, οὐ γὰρ ὕστερον ἐπιγίνονται μετὰ τὸ γεννηθῆναι τὸ ζῷον), τῶν δὲ οὐσῶν ἔθει (ἡ γὰρ δύναμις καθ' ἣν δύναται ὁ αὐλητὴς αὐλεῖν οὐ συγγεννᾶται αὐτῷ ἀλλ' ἐξ ἔθους αὐτῷ ἐγγίνεται), τῶν δὲ μαθήσει ὡς ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἁπλῶς αἱ τέχναι· αἱ μὲν ἐξ ἔθους καὶ λόγου δυνάμεις ἄνευ τοῦ προενεργῆσαι οὐκ ἐγγίνονται, τὰς δ' ἄνευ λόγου δυνάμεις εἴτε τοῦ ἐνεργεῖν εἴτε καὶ τοῦ πάσχειν οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ προενεργῆσαι· οὔτε γὰρ τὸ πῦρ προηνέργησε καὶ οὕτως ἐγένετο αὐτῷ ἡ τοῦ καίειν δύναμις οὔτε τῷ ξύλῳ ἡ τοῦ καίεσθαι, ἀλλ' ἅμα τῷ εἶναι καίει τὸ πλησιάζον, ὁμοίως καὶ τὸ ξύλον καίεται εἰ πλησιάζει. ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν τί δυνάμενον λέγεται δυνατὸν καὶ ποτέ (οὐ γὰρ

2. καὶ post ἔσται om *MBr*. ‖ 6. ἐὰν δὴ] ἀντι *A*. ‖ post ἐχόντων lac. non significat *A*. ‖ ἐὰν — ἐτέθη] *si ergo a et b ita sese habentia, habebunt ut positum est. S.* ‖ αβ] α *M*. ‖ ἐκτέθη *M*. ‖ ἤτοι — 7. ἐτέθη om *M*. ‖ 7. ταῦτα δὲ εἰπὼν om *A*. ‖ 8. καὶ ante τὸ om *A*. ‖ τῷ οὕτω] τὸ δὲ οὕτως *A*. ‖ οὕτω κεῖται] lege εἰ ὑπόκειται c. *S*. ‖ 9. δὴ] δὲ *MBr*. ‖ ἔχοι *A*. ‖ 11. δυνατὸν καὶ τ. β. τ. γὰρ om *A*. ‖ 11. 12. post "τὸ γ. δυνατὸν iterat εἶναι δυνατὸν καὶ τὸ β· τοῦτο γὰρ *ABr*, om *S*, ind. *M*. ‖ 14. ὅταν] ὅτε *A*. ‖ 17. οὐκ εἰσὶν — 18. προενεργῆσαι om *M*. ‖ 17. ὕλης om *S*. ‖ 22. συγγεννᾶται] γεννᾶται *M*. ‖ 23. ἡ om *M*. ‖ δυμενάις om *M*. ‖ 27. τῷ] τὸ *A*. ‖ 28. ποτέ] ὅτε *M*.

κατὰ πάντα τρόπον τὸ πῦρ καίει, ἀλλ' ὅταν πλησιάζῃ τῷ καυστῷ ἢ ὅταν μὴ ὑπό τινος κωλύηται), ὅσα μὲν κατὰ λόγον δύναται κινεῖν, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν μετὰ λόγου, ὅσα δὲ ἀλόγως ὡς τὸ πῦρ, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἄλογοι. καὶ τὰς μὲν μετὰ λόγου δυνάμεις ἀνάγκη ἐν ἐμψύχῳ εἶναι, τὰς δὲ ἀλόγους ἐν ἀμφοῖν καὶ ἐν ἐμψύχῳ καὶ ἀψύχῳ. ἄλογοι γὰρ δυνάμεις ἐν ἐμψύχῳ εἰσὶν αἱ ἐν τοῖς ἀλόγοις οὖσαι ψυχαί. καὶ τὰς μὲν ἀλόγους δυνάμεις ἀνάγκη, ὅταν πλησιάζῃ τό τε δυνάμενον ποιεῖν καὶ δυνάμενον πάσχειν, τὸ μὲν ποιεῖν ὡς δύναται ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν ὡς δύναται πάσχειν, τὰς δὲ μετὰ λόγου οὐκ ἀνάγκη· οὐ γάρ ἐστιν ἀνάγκη ὅταν ὁ διδάσκαλος πλησιάζῃ τῷ μαθητῇ τὸν μὲν διδάσκειν τὸν δὲ μανθάνειν. καὶ αἱ μὲν ἄλογοι δυνάμεις κυρίως ἑνός εἰσι ποιητικαί, οἷον ἡ τοῦ πυρὸς τοῦ θερμαίνειν. τὸ δὲ κυρίως πρόσκειταί μοι ὅτι ψύχει καὶ τὸ πῦρ κατὰ συμβεβηκὸς γραφέν πως καὶ ἀπελθόν. αἱ δὲ μετὰ λόγου καὶ τῶν ἐναντίων· ἡ γὰρ ἰατρικὴ ὑγιείας καὶ νόσου. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι καὶ αἱ μετὰ λόγου δυνάμεις ἅμα τῷ πλησιάσαι ἐξ ἀνάγκης τὸ μὲν ποιεῖ τὸ δὲ πάσχει ὥσπερ καὶ αἱ ἄλογοι (ἐξ ἀνάγκης γὰρ τὸ πῦρ ἅμα τῷ πλησιάσαι τῷ καυστῷ καίει), εἰ οὖν τοῦτό τις λέγει καὶ δίδωσι τὴν ἀνάγκην ταῖς μετὰ λόγου δυνάμεσιν ὥσπερ καὶ ταῖς ἀλόγοις, οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ἢ ἅμα τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ παρεῖναι· ὡς γὰρ τὸ πῦρ δυνάμενον θερμαίνειν ἅμα τῷ πλησιάσαι τῷ θερμαντῷ ἐξ ἀνάγκης θερμαίνει αὐτό, οὕτω καὶ ὁ ἰατρὸς ἐπεὶ δύναται καὶ ὑγιάζειν καὶ νοσάζειν, εἰ ἐξ ἀνάγκης ἅμα τῷ πλησιάζειν ἐνεργεῖ ἃ δύναται, ἅμα ἂν ὑγιάζοι τὸν αὐτὸν καὶ νοσάζοι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον, τὸν αὐτὸν ἅμα ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν· ὥστε ἔστι τι τὸ κύριον ἐν ταῖς μετὰ λόγου δυνάμεσι τὸ μὴ ἐῶν τὰ ἐναντία ποιεῖν, ἀλλὰ θάτερον, οὗ ἂν ὀρέγηται· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ὄρεξις ἢ προαίρεσις· ὁποτέρου γὰρ ἂν κυρίως 'ρέγηται, τοῦτο καὶ ποιήσει, ὅταν ὡς δύναται ὑπάρχῃ καὶ πλησιάζῃ τῷ παθητικῷ· οἷον εἰ δύναται ὑγιάζειν καὶ νοσάζειν οὗ ἂν ὀρέγηται, τοῦτο ὡς δύναται ποιήσει ἀλλ' οὐχ ὡς οὐ δύναται· ὥστε πᾶν τὸ κατὰ λόγον δυνατὸν ἀνάγκη ὅταν ὀρέγηται, οὗτινος ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὡς ἔχει, τοῦτο ποιεῖν. εἰ γὰρ ἔχει δύναμιν τοῦ ὑγιάζειν, τοῦτο καὶ ποιήσει. ἀλλὰ μὴν ἔχει ὁ ἰατρὸς δύναμιν τοῦ ὑγιάζειν, ὥστε παρόντος τοῦ παθητικοῦ, ἤτοι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὡδὶ ἔχοντος, ἤγουν νοσοῦντος, ὑγιάσοι ἂν αὐτόν. εἰ δὲ μὴ ἔχοι δύναμιν τοῦ ὑγιάζειν, οὐ δύναται ὑγιάσαι. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "εἰ δὲ μή, ποιεῖν οὐ δυνήσεται." εἰπὼν δὲ 1048a 16.
ὅτι τὸ δυνατὸν οὗ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὡς ἔχει ποιήσει πρὸς τὸ παθητικόν, ἐπειδὴ ἔδει προσκεῖσθαι ἐν τῷ προσδιορισμῷ τὸ καὶ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν κωλύοντος, ἵν' ᾖ τὸ ὅλον τοιοῦτον, ὅτι τὸ δυνατὸν οὗ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὡς ἔχει καὶ μηδενὸς

2. κωλύεται *A*. ‖ δύναται *M*. ‖ 9. πλησιάζῃ] παρησιάζῃ *A*. ‖ 12. λόγου om *A*. ‖ 19. αὐτῷ *A*. ‖ 20. νοσιάζοι *Br*. ‖ 21. τι addidi e *S*. ‖ 25. ὀρέξῃ *M*. ‖ 30. ὑγιάσει ἂν *A*. ‖ οὐ δύναται] οὐδὲ τοῦ *M*. ‖ 34. post μηδενὸς adde τῶν.

ἔξωθεν κωλύοντος ποιήσει (εἰ γὰρ ἔχει δύναμιν τοῦ ποιῆσαι, κωλύεται δὲ ὑπό τινος, οὐ πάντως ποιήσει), τοῦτο δὴ εἰπὼν καὶ μὴ προσθείς, ὡς εἴρηται, τὸ καὶ
1048a 16 μηδενὸς τῶν ἔξωθεν κωλύοντος, λέγει "ὅτι τὸ γὰρ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν κωλύοντος προσδιορίζεσθαι οὐδὲν ἔτι δεῖ"· εἰπόντες γὰρ ὅτι ὡς ἔχει συμπεριειλήφαμεν καὶ τὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν κωλύοντος. ὡς γάρ ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ ποιεῖν, οὕτως ἔχει αὐτήν· ἔχει δ' οὐχ ὡς ἔτυχε καὶ πάντως, ἀλλ' ὡδί πως ἔχον, ἐν οἷς, τῷ τε δυνατῶς ἔχειν καὶ τῷ ὡδί πως ἔχειν, συμπεριείληπται καὶ τὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν κωλύοντος. ὁ γὰρ λέγων ὅτι τὸ ποιοῦν ποιεῖ ὡς ἔχει καὶ ὡδί πως ἔχον, λέγει καὶ τὸ μηδὲ κωλυόμενον ὑπό τινος· ἔνια γὰρ τῶν προσόντων τῷ προσδιορισμῷ, οἷον τὸ ἔχει ἢ τὸ ὡδί πως ἔχει, συμπεριειλημμένον ἔχει ἐν ἑαυτοῖς τό τε μηδενὸς κωλύοντος μηδὲ ἐμποδίζοντος, καὶ ἀφαιρεῖται ταῦτα, λέγω δὴ τὸ μὴ κωλύειν μηδὲ ἐμποδίζειν, καὶ οὐκ ἐᾷ κεῖσθαι ἐν τῷ προσδιορισμῷ. καὶ ἐπεὶ τὸ ποιοῦν οὕτω ποιεῖ ὡς ἔχει καὶ ὡς δύναται, οὐ ποιήσει ἅμα νόσον καὶ ὑγίειαν ὁ ἰατρός· οὐ γὰρ οὕτως ἔχει τὴν δύναμιν ὥστε ἅμα ταῦτα ποιεῖν, ἀλλὰ ἀνὰ μέρος, ἐπεὶ "ὧν ἐστί," τουτέστιν ἐπεὶ ὧν ἔχει δύναμιν ὥστε ἅμα ποιεῖν αὐτά, οὕτω ποιήσει, ἤτοι ἅμα, ὡς ἔχει τὴν τοῦ ποιεῖν δύναμιν.

1048a 25 (6) "ἐπεὶ δὲ — διορίσωμεν." εἰπὼν περὶ τῆς κατὰ κίνησιν δυνάμεως (αὕτη δὲ ἦν ἡ πρώτη καὶ ἀνείδεος ὕλη), νῦν διορίζει καὶ περὶ ἐνεργείας τί τέ ἐστι καὶ ποῖόν τι. διορίζοντες δέ, φησί, περὶ τῆς ἐνεργείας ἅμα δῆλον ἔσται καὶ περὶ τοῦ δυνατοῦ ὅτι οὐ μόνον τοῦτο λέγομεν δυνατὸν ὃ πέφυκε κινεῖν ἄλλο· τὸ γὰρ πῦρ, εἰλήφθω γὰρ τοῦτο εἰς ὑπόδειγμα, πέφυκε θερμαίνειν, τὸ δὲ ὕδωρ πέφυκε κινεῖσθαι καὶ θερμαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἢ ὑπ' ἄλλου του θερμαντικοῦ.
1048a 29 τὸ δὲ "ἢ ἁπλῶς ἢ τρόπον τινά" πρόσκειται ὅτι εἴρηκεν ἐν τῷ Δ τῆσδε τῆς πραγματείας, ὅτε περὶ τοῦ δυνατοῦ διώριζεν ὁσαχῶς λέγεται, ὅτι τὰ δυνατὰ κινεῖσθαι ἢ ὅταν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν εἴτε ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὴν φθορὰν εἴτε ἐπὶ τὸ κρεῖττον λέγεται δυνατά, ἢ ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον κινῇ, οὐ λέγεται δυνατά, ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, λέγεται. τὸ οὖν ἁπλῶς εἴρηται ἀντὶ τοῦ ὡς ἔτυχε καὶ ἀδιορίστως, τὸ δὲ "τρόπον τινά" διωρισμένως, εἴτε καὶ ἄλλως. διορίζοντες δή, φησί, περὶ τῆς ἐνεργείας δῆλον ἔσται ὅτι οὐ μόνον τοῦτο λέγομεν δυνατὸν ὃ

2. μή ante προσθείς addidi e *S.* || προθείς *Br.* || τὸ καὶ — 3. λέγει ὅτι om *MBr.* || 4. εἰπόντες — 5. κωλύοντος] ἐπήγαγε τὰ ἑπόμενα *MBr.* || 7. δυνατῶς ἔχειν *AMBr*, fort. ὡς ἔχει, "*in quibus*," *i. e. in verbis, ut habet et sic habens*, *S.* || 8. ποιοῦν om *M.* || 9. ἔνια] ἔνι *A.* || 11. ἑαυτοῖς *A*, τούτοις *MBr.* || 14. post ἰατρός add *ut medicus est S.* || 16. ante ὡς add *ac S.* || 17. εἰπὼν δὲ *M.* || 18. ὁρίζει *A.* || τέ om *M.* || 19. ἅμα] μὲν *A.* || 21. εἰλήφθω δὲ *A.* || 22. του coni., τοῦ *AM.* || 23. τοῦ δὲ *A.* || Δ 12. p. 1019*a* 21. || 24. τὰ δυνατὰ *A*, δυνατὰ *Br*, δυναται *M.* || 26. κρεῖττον λέγεσθαι *M.*

πέφυκε κινεῖν ἄλλο ἢ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου, ἀλλ' ὅτι τὸ δυνατὸν λέγεται καὶ ἑτέρως. διὸ ζητοῦντες, φησί, περὶ τοῦ τοιούτου τοῦ καὶ ἑτέρως δυνατοῦ λεγομένου διήλθομεν καὶ περὶ τούτων τῶν δυνατῶν τῶν πεφυκότων κινεῖν ἢ κινεῖσθαι, ὡς ἐντεῦθεν ἐσομένου κἀκείνου δήλου. ταῦτα εἰπὼν τὰ περὶ τῆς ἐνεργείας διορίζεται, ἔστι, λέγων, ἐνέργεια ὅτε ὑπάρχει τὸ πρᾶγμα οὐχ ὥστε μὴ ἐνεργεῖν, δυνάμενον δὲ ἐνεργῆσαι, "τὸ δὲ ἐνεργείᾳ," τουτέστιν, ἀλλ' ἐκεῖνό ἐστιν ἐνέργεια 1048*a* 35. τὸ οὕτως ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ἐνεργοῦν, καθ' ὃ πρότερον μὴ ἐνεργοῦν, δυνάμενον δὲ ἐνεργῆσαι, ἤδη ἐνεργεῖ. οὕτω μὲν οὖν τὰ ἑξῆς ἐστὶ τῶν λεγομένων καὶ οὕτως ἀναγνωστέον. εἶτα τὸ "λέγομεν δὲ δυνάμει οἷον ἐν τῷ ξύλῳ Ἑρμῆν." καὶ εἰσὶ ταῦτα ἐξηγητικὰ τοῦ "μὴ οὕτως ὥσπερ λέγομεν δυνάμει." πῶς δὲ λέγομεν τὸ δυνάμει ἐπάγει, οἷον ἐν τῷ ξύλῳ τῷ μὴ ἔχοντι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ εἶδός φαμεν ὅτι ἔστιν ἐν αὐτῷ Ἑρμῆς, διότι δύναται δέξασθαι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ εἶδος· καὶ ἐν τῇ διαμέτρῳ λέγομεν εἶναι τὴν ἡμίσειαν, ὅτι δύναται ἀπ' αὐτῆς ἀφαιρεθῆναι καὶ εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐνεργείᾳ· καὶ ἐπιστήμονα τὸν μὴ θεωροῦντα, δυνάμενον δὲ θεωρῆσαι. εἰπὼν δὴ ὅτι ἔστιν ἐνέργεια τὸ ὑπάρχειν τὸ πρᾶγμα μὴ οὕτως ὥσπερ λέγομεν δυνάμει καὶ μὴ ἐνεργεῖν, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ ὂν καὶ ἤδη ἐνεργοῦν, λέγει ὅτι δῆλον δέ ἐστιν ὃ βουλόμεθα ἐνέργειαν λέγειν ἐπὶ τῶν καθέκαστα τῇ ἐπαγωγῇ καὶ οὐ χρὴ παντὸς πράγματος ὅρον ζητεῖν· οὐ γὰρ πάντα τοῖς ὅροις γινώσκομεν, ἐπεὶ μηδὲ πάντων εἰσὶν ὅροι, ὡς δέδεικται ἐν τῷ Ζ τῆσδε τῆς πραγματείας, ἀλλ' ἔνια καὶ δι' ἐπαγωγῆς καὶ δι' ἀναλογίας συνορῶμεν καὶ γινώσκομεν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκ τῶν καθέκαστα καὶ τῆς ἐπαγωγῆς δεῖ γινώσκειν ἀλλ' οὐ δι' ὅρου. ἔστω δὴ σαφηνείας ἕνεκεν ὅτι βουλόμεθα δηλῶσαι τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἐνεργεῖν τὸν Σωκράτην περὶ τὸ γράφειν. δηλώσομεν δὲ τοῦτο δι' ἀναλογίας καὶ τῶν κατὰ μέρος οὕτως· ὡς ἔχει τὸ οἰκοδομοῦν καὶ τὸ ἐνεργοῦν ἤδη πρὸς τὸ οἰκοδομικὸν καὶ μὴ ἐνεργοῦν δυνάμενον δὲ οἰκοδομῆσαι, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς πρὸς τὸ καθεῦδον καὶ δυνάμενον ἐγρηγορῆσαι, καὶ τὸ ὁρῶν πρὸς τὸ μύον μὲν ὄψιν δὲ ἔχον, "καὶ — ὕλην." ὃ δὴ ἀσαφῶς εἴρηται· δοκεῖ γὰρ λέγειν ὅτι καὶ 1048*b* 3. τὸ χωρισθὲν εἶδος ἐκ τῆς ὕλης, οὐ τοῦτο δέ φησιν· οὐ γὰρ βούλεται οὗτος εἶδος εἶναί ποτε φυσικὸν χωρὶς ὕλης· ἀλλ' ἀποκεκριμένον λέγοι ἂν τὸν ἀνδριάντα, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, πρὸς τὸν χαλκὸν τὸν μήπω ἀνδριάντος εἶδος ἔχοντα, δυνάμενον δὲ δέξασθαι τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶδος. καὶ πάλιν ὡς ἔχει τὸ ἀπειργασμένον κιβώτιον πρὸς τὸ ἀνέργαστον ξύλον, δυνάμενον δὲ ἐργασθῆναι καὶ γενέσθαι κιβώτιον. ὡς δὴ ταῦτα ἔχει, ἔστι τέ τι, τουτέστιν οὕτως ἔστι καὶ ὁ Σωκράτης

2. 3. διήλθομεν] *disseremus* (h. e. διέλθωμεν) *S.* ‖ 5. ὅτε] ὅτι *A.* ‖ 11. φαμεν] φανερὸν *M.* ‖ 15. δὲ *M.* ‖ 16. καὶ μὴ] τὸ μὴ *A.* ‖ 19. Z 10. p. 1036*a* 2. ‖ 24. τὸ post καὶ om *M.* ‖ 27. εἴρηκε *MBr.* ‖ 33. *ut haec igitur se habent, sic et quidpiam est, id est, sic S.* ‖ τουτέστιν om *MBr.*

ὁ γράφων πρὸς τὸν μὴ γράφοντα. τοῦτο δ' εἰπόντες φανερόν ἐστιν ὡς δεδήλωται ἡ ἐνέργεια τοῦ Σωκράτους, ἣν ἐνεργεῖ, λέγω δὲ τὸ γράφειν. ταύτης δὲ τῆς διαφορᾶς (διαφορὰν λέγων τὴν ἐξ ἀναλογίας συζυγίαν, οἷον ὡς τὸ ὁρῶν πρὸς τὸ μύον καὶ τὸ ἐγρηγορὸς πρὸς τὸ καθεῦδον), ταύτης δὴ τῆς διαφορᾶς θάτερον μόριον ἔστω ἡ ἐνέργεια, τό τε ὁρᾶν καὶ τὸ ἐγρηγορέναι, θάτερον δὲ τὸ δυνατόν, τό τε μύον καὶ τὸ καθεῦδον, ὅτι δύναται τὸ μὲν ἀναβλέψαι τὸ δὲ ἐγρηγορέναι. εἰπὼν δὴ ὅτι τῆς ἐνεργείας οὐ δεῖ ὁρισμὸν ζητεῖν, ἀλλ' ἐξ ἀναλογίας αὐτὴν οἵα ἂν καὶ εἴη δηλοῦν δεῖ, καὶ εἰπὼν ὅπως τοῦτο ποιητέον, λέγει, εἰ καὶ πάντα τὰ ἐνεργείᾳ κατ' ἀναλογίαν λέγειν προσήκει, πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντα λέγεται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν λέγεται, τὰ δ' ὡς οὐσία πρὸς τὴν ὕλην, οἷον εἰ λέγοι τις, ὡς ὁ βαδίζων πρὸς τὸν καθήμενον, οὕτως Ἀλέξανδρος πρὸς τὸ καταμήνιον· τὸ μὲν γὰρ βαδίζον λέγεται ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν, τουτέστιν ὡς πάθος πρὸς πάθος, ὁ δ' Ἀλέξανδρος πρὸς τὸ καταμήνιον ὡς οὐσία πρὸς ὕλην· ὕλη γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὸ καταμήνιον. τὸ δὲ μεταξὺ
1048*b* 7. ἐμβληθὲν τὸ "ἀλλ' ἢ τῷ ἀνάλογον ὡς τοῦτο ἐν τούτῳ ἢ πρὸς τοῦτο τόδε ἐν τῷδε ἢ πρὸς τόδε" ὑπόμνησίς ἐστι τῆς ἀναλογίας, ὡς εἰ ἔλεγεν ὅτι τὰ ἀνάλογον λεγόμενα· πῶς δὲ λεγόμενα; ὅτι ὡς τοῦτο ἐν τούτῳ, οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ νοῦς ἐν ψυχῇ, καὶ ὡς ὁ οἰκοδομῶν πρὸς τὸ οἰκοδομούμενον ὁ γράφων πρὸς τὸ γραφόμενον, ἢ πρὸς τοῦτο, οὕτω τοῦτο ἐν τούτῳ. ἢ πρὸς τοῦτο οὐ πάντα ὁμοίως λέγεται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν, τὰ δ' ὡς οὐσία πρὸς ὕλην.

1048*b* 9. "ἄλλως δὲ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ κενὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα λέγεται." ἐπειδὴ οἱ τὸ ἄπειρον εἶναι λέγοντες ἔν τισι δυνάμει ἔλεγον εἶναι (ἐν μὲν γὰρ τοῖς κούφοις σώμασιν ἐνεργείᾳ, ἐν δὲ τοῖς βαρέσι δυνάμει), λέγει ὅτι τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἄλλως λέγεται ὑπάρχειν πολλοῖς τῶν ὄντων, οἷον τῷ ὁρῶντι καὶ βαδίζοντι καὶ μὴ ὁρῶντι καὶ μὴ βαδίζοντι ἄλλως λέγεται ὑπάρχειν τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ. λέγεται γὰρ ὁρᾶν ὁ μὴ ὁρῶν, ὅτι δύναται ἐνεργῆσαι καὶ γενέσθαι ἐνεργείᾳ ὁρῶν· ὁμοίως καὶ ὁρῶν λέγεται μὴ ὁρᾶν, ὅτι δύναται ἐνεργείᾳ γενέσθαι μὴ ὁρῶν. ἄλλως οὖν τὸ δυνάμει ἐν τούτοις λέγεται καὶ ἄλλως ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ κενῷ· λέγεται γὰρ δυνάμει ἄπειρον μέγεθος οὐχ ὅτι δύναται καὶ ἐνεργείᾳ γενέσθαι, ἀλλ' ὅτι δύναται ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι. δέδεικται γὰρ ἐν τῇ Φυσικῇ ὡς οὔτε ἄπειρόν

1. ὁ γράφων om *AS*. ‖ εἰπόντες] εἰπεῖν *MBr*. ‖ 4. 5. post διαφορᾶς iterat διαφορὰν λέγων τ. ἐ. ἀ. συζυγίαν *M*. ‖ 5. ἐστιν *MBr*. ‖ 7. δὴ] δὲ *Br*. ‖ 8. δεῖ om *Br*. ‖ 9. λέγει *A*. ‖ 10. τὰ μὲν — τὰ δὲ *AS*, τὸ μὲν — τὸ δὲ *MBr*. ‖ ὡς γὰρ κίνησις *A*. ‖ τὴν δύναμιν *MBr*. ‖ 11. ὁ βαδίζων] βαδίζον *A*. ‖ 15. ἢ τῷ] ἢ τὸ *M*. ‖ 19. 20. ante οὐ πάντα add *quae igitur analogia dicuntur ea S*. ‖ 23. post ἄπειρον fort. addendum καὶ τὸ κενὸν. ‖ 27. ὁρᾶν] ὁρῶν *MBr*. ‖ 28. καὶ ὁρῶν] lege καὶ ὁ ὁρῶν. ‖ μὴ ὁρᾶν] μὴ ὁρῶν *MBr*. ‖ 31. Φυσ. III, 5. IV, 8.

ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν οὔτε κενόν. "τὸ μὲν γὰρ ὁρώμενον, φησίν, ὅτι — δυνατόν," 1048b 13. τουτέστι τὸ μὲν γὰρ ὁρώμενον λέγεται μὴ ὁρᾶσθαι, ὅτι ὁρώμενον δύναται μὴ ὁρᾶσθαι (οὕτω γὰρ δεῖ τοῦ ῥητοῦ ἀκούειν)· τὸ δὲ μὴ ὁρώμενον λέγεται ὁρᾶσθαι, ὅτι δυνατόν ἐστιν ὁρᾶσθαι. τὸ δ' ἄπειρον οὐχ οὕτως, ὥστε καὶ ἐσόμενον χωριστόν, ἤτοι ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτό, ἀλλὰ τῇ γνώσει· νοοῦμεν γὰρ ἐπ' ἄπειρον αὐξόμενον τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος τεμνόμενον, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδέποτέ ἐστιν. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς δυνάμει μὲν ἀεὶ ἔστιν ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι ἐπάγει λέγων "τὸ γὰρ μὴ ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν ἀποδίδωσι τὸ εἶναι δυνάμει ταύτην τὴν ἐνέργειαν," τουτέστι τὸ δύνασθαι ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τομὴν τὰ μεγέθη δίδωσι. τί δέ ἐστι τὸ διδόν; τὸ μὴ ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ ὑπολείπει ἐν τοῖς μεγέθεσιν ἡ διαίρεσις, ἀλλ' ὃ ἂν δοθείη δύναται δίχα τέμνεσθαι, ἐπὶ τούτῳ ἡ χορηγία καὶ ἡ πηγὴ τοῦ δύνασθαι ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι ἐν τοῖς μεγέθεσι. διὸ οὐχ ὑπολείπει τὸ εἶναι δυνάμει ταύτην τὴν ἐνέργειαν, τουτέστι τὸ δύναμιν ἔχειν τὰ μεγέθη ἐνεργεῖν κατὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι δίδωσιν οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ τὴν διαίρεσιν μὴ ὑπολείπειν. εἰ μὲν γὰρ ἡ διαίρεσις καὶ τὸ δίχα τέμνεσθαι τὰ μεγέθη ὑπελείπετο, οὐκ ἂν ἐπ' ἄπειρον ἐτέμνετο οὐδ' εἶχε ταύτην δύναμιν· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ὑπολείπει, διὰ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ἔχει δύναμιν τοῦ τέμνεσθαι. καὶ τοῦτο μέν, φημὶ δὴ τὸ ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι, δίδωσι τὸ μὴ ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν ἀλλ' ἀεὶ εἶναι διαίρεσιν, τὸ δὲ χωρίζεσθαι καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι τὸ ἄπειρον οὐ δίδωσιν.

(7) "τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ — δῆλον ἡμῖν ἔστω." ἐν τῷ Δ λέγων τὰ ση- 1048b 35. μαινόμενα τῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, εἰρηκὼς ὅτι πότε δὴ τὰ τοιαῦτα καὶ

2. ὁρώμενον post ὅτι om *M*. || 4. ὥστε] fort. ὡς. || 7. μὲν om *M*. || ἐπ' ἄπειρον om *A*. in lac. || "τῷ γὰρ *M*. || 10. διδόν] εἰδόμενον *M*. || 11. ἐπὶ τοῦτο *M*. || 12. διὸ om *A*. || 18. μὴ om *M*. || 19. δίδωσιν.] Ad proxima verba 1048^b 18–35. ***Br.*** haec edidit tamquam e commentario Alexandri desumta "ἐπεὶ δ. τ. πρ." τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐν πολλοῖς λείπει, τέως φησί "ἐπ. τ. πρ. ὧν ε. πέρας·" καὶ τοῦτο λέγει ἢ διὰ τὴν ματαιοπονίαν ἢ διὰ τὴν τοῦ οὐρανοῦ φοράν, οὐδεμία λέγεται τέλος, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ἔσχατον, οἷον ἡ περὶ τὸ ἰσχναίνειν πρᾶξις οὐκ ἔστι τέλος, ἀλλ' ἡ ἰσχνανσία. τὰ ἰσχναίνοντα δὲ ὅταν ἰσχναίνῃ, οὐ τέλος ἐστὶν ἐν κινήσει· ὥστε μὴ ὑπάρχοντος τοῦ τέλους, οὗ ἕνεκα ἡ κίνησις, οὐκ ἔστι κατὰ τοῦτο ἡ πρᾶξις. ἢ πρᾶξις μὲν λέγεται καὶ αὐτή, ἀλλ' οὐ τελεία γε οὐδὲ τέλος· οὐδὲ γὰρ ὑγιάζεται καὶ ὑγίασται τὸ αὐτό, ἀλλὰ τὸ ὑγιάζεται κίνησις ἀτελής, τὸ δὲ ὑγίασται τέλος καὶ πρᾶξις. ὁμοίως καὶ τὸ εὐδαιμονεῖ καὶ εὐδαιμόνηκε, καὶ τὸ εὖ ζῇ καὶ τὸ εὖ ἐζηκὼς τῆς εὐζωΐας· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἧπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑώρακε καὶ ὁρᾷ καὶ τοῦ νενόηκε καὶ νοεῖ. τὰ γοῦν τοιαῦτα ἐνέργειαν λέγω, ἐκεῖνα δὲ τὸ ὑγιάζεται καὶ τὸ ἰσχναίνει κινήσεις ἀτελεῖς. Sed haec neque in codd. *AM* neque apud Sepulvedam leguntur et ita concinunt cum paraphrasi Jo. Philop., quantum ex latina interpretatione potui cognoscere, ut inde tacite desumta suspicer. || 20. ἔστω"] ἐστίν" *M*. || Δ, 12.

δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ λέγεται καὶ πότε οὔ ἐν ἄλλοις διοριστέον, νῦν τὰ περὶ τοῦ ἐνεργείᾳ συμπερανάμενος καὶ εἰπὼν "τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ τί ἐστι καὶ ποῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν τοιούτων ἔστω," ὅπερ ἐκεῖσε ἐπηγγείλατο εἰπεῖν, νῦν λέγει, ὅτι "πότε δυνάμει ἐστὶν ἕκαστον καὶ πότε οὔ, διοριστέον." οὐ γὰρ τὰ τυχόντα λέγεται. καὶ τάχα, εἴ τι συνίημι, τὴν ἑκάστῳ προσεχῆ ὕλην βούλεται δυνάμει λέγειν ἐκεῖνο εἶναι ὃ δύναται, τὴν δὲ πόρρω οὐδαμῶς. ἐρωτᾷ δή, ἆρα ἡ γῆ ἐστὶ δυνάμει ἄνθρωπος; καὶ ἐρωτήσας ἐπικρίνει λέγων "ἢ οὔ," ἤτοι οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν γένηται σπέρμα. καὶ οὐδὲ τότε ἐστὶ δυνάμει ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅταν ἐν τῷ θήλει καταβληθῇ. καὶ ἴσως οὐδὲ τοῦτο, εἰ μὴ ἐπιτήδειον εἴη τὸ δεξάμενον. ὥσπερ γὰρ οὐ πᾶν ὑπὸ ἰατρικῆς ὑγιασθείη ἂν οὐδὲ ἀπὸ τύχης (οὐ γὰρ δὴ καὶ ξύλα καὶ λίθοι, καὶ διὰ τοῦτο οὔ φαμεν τὰ ξύλα δυνάμει ὑγιαντά), οὕτως οὐδὲ τὴν γῆν φαμέν. ταῦτα εἰπὼν ἐπειδὴ τινὰ μὲν τῶν δυνάμει ἀπὸ διανοίας εἰς ἐνέργειαν ἄγεται ὡς τὰ τεχνητά, τινὰ δὲ καὶ ἀπὸ τύχης (τὸ γὰρ δυνάμενον ὑγιᾶναι ὑγιάνοι ἂν καὶ ἀπὸ τύχης), ὑποτίθεται ἡμῖν ὅπως ὁρίζεσθαι χρὴ οὐ μόνον τὸ ἀπὸ διανοίας εἰς ἐνέργειαν ἄγον τὸ δυνάμενον ἀχθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ γινόμενον. 1049a 5. λέγει οὖν ὅτι "ὅρος μὲν — δυνάμει ὄντος," τουτέστιν ὁρισθείη ἂν τὸ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἰόν, ἐλθὸν δὲ οὐκ ἀπὸ τύχης ἀλλ' ἀπὸ διανοίας, οὑτωσί. καὶ τοῦτο θεὶς ἐπάγει τὸν ὁρισμὸν "ὅταν — ἐκτός," ὥστε εἴποι τις ὅτι τὸ ἀγόμενον ἀπὸ διανοίας ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς ἐντελέχειάν ἐστιν, ὅπερ εἰς ἐνέργειαν ἄγεται ὅτε καὶ ἡνίκα βουληθῇ τὸ ἄγον μηδενὸς κωλύοντος τῶν ἐκτός. οἷον ὁ ἰατρὸς ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς ὑγίειαν ἄγει τὸν νοσοῦντα ὅταν βουληθεὶς οὐδὲν κωλύῃ τῶν ἐκτός, ἢ τόπος ἢ χρόνος ἢ ἄλλο τι. ὅταν μὲν οὖν ὁρίζηταί τις τὴν ἐνέργειαν τοῦ ποιοῦντος ἀπὸ διανοίας οὕτως ὁρίσαιτο ἄν· ὅταν δὲ τοῦ παθόντος, οὕτως "ὅταν μηδὲν κωλύῃ τῶν ἐν αὐτῷ." ἐρεῖ γάρ τις ὅτι ἀπὸ διανοίας ὁ νοσῶν ὑγιάζεται ὅταν οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῷ κωλύῃ ὑγιασθῆναι, ἀλλ' ἐπιτηδείως πάντα τὰ ἐν αὐτῷ μέρη ἔχῃ δέξασθαι τὴν ὑγίειαν. ὁμοίως δυνάμει οἰκία λέγεται τὰ ξύλα καὶ οἱ λίθοι, ὅταν μηδὲν κωλύῃ τῶν ἐν τούτῳ. τί δὲ σημαίνει 1049a 9. τοῦτο, ἐπήγαγε "καὶ τῇ ὕλῃ," ἴσον λέγων τῷ ὅτι τότε τοδὶ λέγεται οἰκία δυνάμει, ὅταν μηδὲν κωλύῃ τῶν ἐν τῇ ὕλῃ, οὐδ' ἔστι τι τῶν ἐν τῇ ὕλῃ, ὃ δεῖ προσγενέσθαι ἢ μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ δεῖ προσγενέσθαι ξύλα ἢ λίθους ἢ εἴπερ πλεονάζει ἀπογενέσθαι ἢ μεταβαλεῖν ὥστε ὄντα ἀργὰ δεῖσθαι τοῦ πρισθῆναι ἢ

3. ἐστίν ***MBr.*** ‖ 7. λέγων om ***MBr.*** ‖ 11. 12. *sic ne terram quidem hominem esse facultate dicimus.* ***S.*** ‖ 15. ἄγων ***A.*** ‖ 15. 16. γινόμενον] λεγόμενον ***A.*** ‖ 18. ὥστε — 20. τῶν ἐκτός om ***M.*** ‖ 19. ἀπὸ διαν. scripsi c. ***S,*** ἀντὶ διαν. ***A.*** ‖ 21. βουληθεὶς ***A,*** βουληθῇ ἂν ***M.*** ‖ 23. ὁρίσαιτο — 24. κωλύῃ om ***M.*** ‖ 26. οἰκία om ***M.*** ‖ 28. τοδὶ] δὲ ***M.*** ‖ 29. οὐδ'] εἰ ***M.*** ‖ τι om ***ABr.*** ‖ 30. εἰ γάρ] οἷον εἰ ***M.*** ‖ λίθοι ***A.*** ‖ 31. ὄντα ἀργὰ scripsi c. ***S,*** μὴ ὄντα ἀργὰ ***A,*** τὴν μὴ ὄνα ἐργείᾳ ***M.***

λεανθῆναι, οὐ λέγεται οἰκία· εἰ δὲ μηδὲν δεῖ ἐν τῇ ὕλῃ ἢ προσγενέσθαι ἢ ἀπογενέσθαι ἢ μεταβαλεῖν, τότε εἰσί τε καὶ λέγονται δυνάμει οἰκία· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ὅσων ἔξωθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, ὡς ἐπὶ τῶν τεχνητῶν ἔχει, καὶ ὅσων ἐν αὐτῷ τῷ ἔχοντι ταύτην τὴν ἀρχήν, ὡς τὰ φυσικὰ δυνάμει λέγεται, ὅταν μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδίζοντος ἔσται δι' αὐτοῦ, τουτέστιν ἐνεργοῦν ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ φυσικὸν εἴη, ὃ ἐδύνατο ἐνεργῆσαι· τὸ γὰρ "δι' αὐτοῦ" 1049*a* 14.
οὐ πρὸς ἄμφω ἀπεδόθη καὶ τὰ τεχνητὰ καὶ τὰ φυσικά, ἀλλὰ πρὸς μόνα τὰ φυσικά. "οἷον τὸ σπέρμα," ἔστω δὲ ὁ σῖτος, ὅταν ἐν τῷ ἀγγείῳ εἴη, οὐ λέγεται δυνάμει ὁ στάχυς· δεῖ γὰρ ἐν ἄλλῳ ἤτοι ἐν τῇ γῇ πεσεῖν καὶ μεταβάλλειν. ὅταν δὲ ἐν τῇ γῇ πέσῃ καὶ ἤδη διὰ τῆς ἐν αὐτῷ φυσικῆς ἀρχῆς ᾖ τοιοῦτον, τουτέστι δυνάμενον βλαστάνειν, τότε λέγεται δυνάμει ὁ στάχυς. ἐκεῖνο δέ, λέγω δὴ ὁ ἐν τῷ ἀγγείῳ σῖτος, οὐ λέγεται δυνάμει ἄσταχυς, ὅτι ἑτέρας ἀρχῆς δεῖται οἷον τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ οὐ λέγεται δυνάμει ἀνδριάς, ὅτι μεταβάλλουσα οὐ γίνεται ἀνδριὰς ἀλλὰ χαλκός, ὁ δὲ χαλκὸς λέγεται ὅτι μεταβάλλων γίνεται ἀνδριάς.

"ἔοικε δ' ὃ λέγομεν οὐ τόδε — ξύλινον." ἐπειδὴ ἡ ὕλη δυνάμει ἐστὶ τὰ 1049*a* 18.
εἴδη καὶ ἑτέρα ἐστὶ τοῦ εἴδους, διὰ τοῦτο οὐ φαμεν τὸ σύνθετον τὴν ὕλην· οὐ γὰρ λέγομεν τὸ κιβώτιον ξύλον, ἀλλὰ παρωνυμιάζοντές φαμεν αὐτὸ ἐκείνινον, οἷον ξύλινον. ἢ οὐ τοῦτο ἂν διὰ τούτου λέγοι, ἀλλ' ὅτι δῆλον ἐκ τούτου ἐστὶν ὡς ἡ πόρρω ὕλη οὐ λέγεται δυνάμει. τί δή ποτε; ὅτι οὐ παρωνυμιάζομεν τὰ πράγματα ἐκ τῆς πόρρω ἀλλ' ἐκ τῆς προσεχοῦς· λέγομεν γὰρ τὸ κιβώτιον ξύλινον ἐκ τῆς προσεχοῦς, ἀλλ' οὐ γήϊνον ἐκ τῆς πόρρω. ἢ οὐδὲ τοῦτο ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, ἀλλ' οἶμαι κανόνα ἡμῖν παραδίδωσιν ὅπως τὴν ἐσχάτην ὕλην γνωρίσωμεν, καὶ ἧς οὐκ ἔστιν ἄλλη προτέρα, δυνάμει λέγων ὅτι ὅσα μὲν ἐξ ἄλλων παρωνυμιάζονται ἐκεῖνα προσεχεῖς εἰσιν ὗλαι, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεμία τούτων ἐσχάτη· εἰς ἣν δὲ καταντήσομεν, ἥτις οὐκ ἐξ ἄλλης παρωνυμιάζεται, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐσχάτη. καὶ ὅ τι βούλεται διὰ τούτων λέγειν, δῆλον πεποίηκεν εἰπὼν "πάλιν ἡ γῆ εἰ οὕτω μὴ ἄλλο," τουτέστιν εἰ παρωνύμως λέγεται, οἷον ἀέρινος, 1049*a* 20.
καὶ οὐ λέγεται ἄλλο, οἷον γῆ ἁπλῶς, ὃ ἄλλο λέγεται καὶ οὐκ ἐκείνινον, τὸ ὕστερον ἁπλῶς καὶ κυρίως ἐκεῖνό ἐστιν. οἷον πρῶτον μὲν ὡς πρὸς τὸ κιβώτιον τὸ ξύλον, ὕστερον δὲ ἡ γῆ· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ἁπλῶς ὕστερον αὕτη ἐστίν, ἀλλ' ἡ ἐσχάτη

1. μηδὲν] μήτε *A*. ‖ 3. post ὁμοίως add ἢ *M*. ‖ 4. post δυνάμει add γὰρ *S*. ‖ 6. ἐνεργοῦν] ἐνεργεῖν *A*. ‖ ὃ ἐδ. ἐνεργ. om *S*. ‖ 9. et 11. ὁ στάχυς *AMBr*, sed vel omittendus articulus vel scribendum ἄσταχυς. ‖ 13. 14. ὅτι μ. οὐ. γ. ἀνδριὰς om *M*. ‖ 15. γίνεται] λέγεται *M*. ‖ 16. 17. τὰ εἴδη κ. ἑ. ἐστὶ om *MBr*. ‖ 20. ἡ om *A* in lac. ‖ 25. προσεχεῖς] προσεχῆ *A*. ‖ 28. post τουτέστιν add πάλιν ἡ γῆ εἰ οὕτως *A*. ‖ ἀέρινον *ABr*. ‖ 29. οἷον ἡ γῆ *ABr*. ‖ ἁπλῶς γὰρ ὃ *M*.

ὕλη. εἰ δή, ὥσπερ εἴρηται, ἔστι τι πρῶτον (ὃ γὰρ πρότερον ὕστερον εἶπε, τοῦτο νῦν πρῶτον ἐκάλεσεν ἄλλον τρόπον· κάτωθεν γὰρ ἀρχομένοις πρῶτόν ἐστιν), εἰ ἔστιν οὖν πρῶτόν τι καὶ οὐ κατ' ἄλλο λέγεται οὐδ' ἀπό τινος παρονομάζεται, τοῦτό ἐστιν ἡ πρώτη ὕλη· οἷον ἡ γῆ ἀερίνη, οὗτος δὲ πύρινος, τὸ δὲ πῦρ μὴ κατ' ἄλλο, τὸ πῦρ ἔσται ἡ πρώτη ὕλη τόδε τι οὖσα καὶ μὴ ἀπό τινος λεγομένη. καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον, καθόλου λέγων νῦν ἁπλῶς πᾶν τὸ κατηγορούμενον, ἄντε οὐσία ἢ ἄντε συμβεβηκός, ὑποκείμενον δὲ τὴν οὐσίαν· κατὰ δὴ τοῦτο διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ τὸ μὲν ὑποκείμενον τόδε τι εἶναι καὶ λέγεσθαι παρωνύμως ἀπὸ τῶν παθῶν, τὰ δὲ πάθη ἐξ αὐτῶν οὐκέτι. καὶ λέγεται τῆς μουσικῆς γεγονυίας τῇ ψυχῇ ἡ ψυχὴ οὐ μουσικὴ ἀλλὰ μουσικόν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐ λευκότης ἀλλὰ λευκόν, οὐδὲ βάδισις ἢ κίνησις ἀλλὰ βαδίζον ἢ κινούμενον, καὶ ἁπλῶς ὥσπερ λέγεται τὸ ἐκείνινον οὕτω καὶ τὸ λευκὸν κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν· κἀκεῖνο γὰρ καὶ τοῦτο παρωνύμως λέγεται· τὸ γὰρ λευκὸν ἴσον δύναται τῷ ξύλινον, οἱονεὶ λεύκινον. καὶ ὅσα μὲν οὕτω οἷον λευκὸν ἢ μουσικὸν καὶ ὅλως ὡς τὰ κατὰ πάθος λέγεται, τὸ ἔσχατον καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ἐστὶν οὐσία.

1049*a* 34. "ὅσα δὲ μὴ οὕτως ἀλλ' εἶδος καὶ τόδε τι τὸ κατηγορούμενον." εἰ γὰρ λέγοιμι λευκόν, οὐ φημι εἶδός τι καὶ τόδε τι, εἰ δὲ φαίην ἀνδριάντα τὸ ἀνδριὰς εἶδός τί ἐστι καὶ τόδε τι, ὁμοίως δὲ καὶ εἰκόνα καὶ οἰκίαν. τὰ δ' ὑποκείμενα τῷ ἀνδριάντι ἢ τῇ οἰκίᾳ ἢ τῇ εἰκόνι οὐχ ὡς εἴδη ὑπόκειται αὐτοῖς ἀλλ' ὡς ὕλη καὶ ὑλικὴ οὐσία. καὶ ὅρα δὴ τὴν διαφορὰν τῶν ὡς εἴδη λεγομένων πρὸς τὴν τῶν ὡς πάθη, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν παθῶν λέγεται τὰ ὑποκείμενα ἀπ' αὐτῶν (ἀπὸ γὰρ τῆς μουσικῆς μουσικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ λευκός), τὰ δὲ πάθη ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων οὐ λέγεται εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· φαμὲν γάρ ποτε τὸ λευκὸν ἄνθρωπον εἶναι κατὰ συμβεβηκός, καθ' αὑτὸ δ' οὔ· ἀνάπαλιν δὲ ἐπὶ τῶν ὡς εἴδη λεγομένων τὰ μὲν εἴδη λέγεται ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τοῦ ὑποκειμένου· φαμὲν γὰρ τὸν ἀνδριάντα χαλκοῦν, ἀλλ' οὐ τὸν χαλκὸν ἀνδριάντα, καὶ τὸ κιβώτιον ξύλινον, ἀλλ' οὐ τὸ ξύλον κιβώτιον. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει ὅτι ὀρθῶς τὸ ἐκείνινον λέγεται κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη· ἐπειδὴ γὰρ καὶ τὰ πάθη ὑπὸ τοῦ ὑποκειμένου ὁρίζεται (καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ λευκὸν ἀόριστόν ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὅλως δύναται χωρίς τινος ὑποκειμένου εἶναι), ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὕλη ὑπὸ τοῦ εἴδους, εὐλόγως κατὰ θατέρου λεγόμενον τὸ ἐκείνινον λέγεται καὶ κατὰ θατέρου.

1. τι om *M*. ‖ πρότερον] πρῶτον *M*. ‖ 3. οὐ ποτ' ἄλλο *M*. ‖ 6. λέγει *MBr*. ‖ 7. ἢ] ἐστὶν *A*. ‖ 9. εἶναι addidi e *S*. ‖ 10. καὶ λέγεται — οὐ] οὐ γὰρ λέγεσθαι *M*. ‖ 13. γὰρ post τὸ om *M*. ‖ 17. ἀνδριάντα] ἀνδριὰς *A*. ‖ 18. ante εἰκόνα adde εἰ. ‖ 20. διαφορὰν αὐτῶν *MBr*. ‖ 31. καὶ om *AM*. ‖ κατὰ θατ. om *M*.

(8) "ἐπεὶ δὲ τὸ πρότερον δ. π. λέγεται". τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὡς 1049b 4.
ἡ ἐνέργεια τῆς δυνάμεως προτέρα ἐστὶ ϗ λόγῳ (λόγον λέγων τὴν γνῶσιν) ϗ χρόνῳ ϗ φύσει. ϗ λέγει ὅτι ἐπειδὴ διώρισται, ἐν τῷ Δ γὰρ τοῦτο διώρισται ταύτης τῆς πραγματείας, ὁσαχῶς λέγεται τὸ πρότερον, φανερὸν ὅτι ἡ ἐνέργεια τῆς δυνάμεως προτέρα ἐστίν, οὐ μόνον τῆς ὁρισθείσης δυνάμεως πρὸ ὀλίγου, ἥ τις ἐλέγετο ὅτι δύναμίς ἐστιν ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ᾗ ἄλλο, ἀλλ' ὅλως ἡ ἐνέργειά πάσης ἀρχῆς κινητικῆς ἢ στατικῆς προτέρα ἐστίν. ἀρχὴν δὲ κινητικὴν ϗ στατικὴν τὴν φύσιν λέγει· οὕτω γὰρ αὐτὴν ἐν τῇ Φυσικῇ ὡρίσατο, ὅτι ἀρχὴ κινήσεως ϗ ἠρεμίας, ἐν ᾧ πρώτῳ καθ' αὑτὸ πέφυκε ϗ μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἰπὼν δὲ τὴν φυσικὴν ἀρχὴν κινητικήν, ϗ πρότερον τὴν δύναμιν ἀρχὴν κινητικήν, ἐπήγαγε "ϗ γὰρ ἡ φύσις ἐν ταὐτῷ γένει τῇ δυνάμει," 1049b 8.
ὡς εἰ ἔλεγε, ϗ γὰρ ἡ φύσις ϗ ἡ δύναμις ἀρχαὶ κινητικαί. ἔδει δὲ εἰπεῖν ὅτι ἡ ἐνέργεια ϗ τῆς φύσεώς ἐστι προτέρα· ἀλλ' ἐπειδὴ ϗ ἡ δύναμις ϗ ἡ φύσις ἐν ταὐτῷ γένει εἰσί, ϗ γένος ἐστὶν ἡ ἀρχὴ ἡ κινητικὴ τῆς τε δυνάμεως ϗ τῆς φύσεως, ἀντὶ τοῦ φάναι φύσεως εἴρηκεν ἀρχῆς κινητικῆς. διαφέρει δὲ δυνάμεως ἡ φύσις, ὅτι ἡ δύναμις ἐν ἄλλῳ οὖσα ᾗ ἄλλο ἐν ἐκείνῳ ἐστίν, ἡ δὲ φύσις ἐν ᾧ ἐστὶν οὐχ ᾗ ἄλλο ἐν ἐκείνῳ ἐστίν, ἀλλ' ᾗ αὐτὸ ϗ καθ' αὑτό· ἡ γὰρ Δίωνος φύσις ᾗ τοιοῦτός ἐστιν ὑπάρχει ἐν αὐτῷ ϗ καθ' αὑτό. ἔστιν οὖν δυνάμεως τῆς τε ὁρισθείσης ϗ τῆς φύσεως (δύναμιν λέγων ϗ τὴν φύσιν διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι τῆς δυνάμεως ὥσπερ εἴρηται) ἡ ἐνέργεια προτέρα ϗ λόγῳ ϗ φύσει. τῷ δὲ χρόνῳ τρόπον μέν τινά ἐστι προτέρα, τρόπον δέ τινα ὑστέρα. ϗ τέως ὅτι τῷ λόγῳ προτέρα ἐστὶ δείκνυσιν ὧδε. τὸ πρώτως, φησί, δυνατόν, τουτέστιν ἡ προσεχὴς δύναμις ἤτοι ἡ προσεχὴς ὕλη, δυνατὴ λέγεται διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι. δυνατὸν γάρ φαμεν τὸν χαλκὸν γενέσθαι ἀνδριάντα ὅτι δύναται ἐνεργείᾳ γενέσθαι ἀνδριάς· ὁμοίως οἰκοδομικὸν λέγεται τὸ δυνάμενον οἰκοδομεῖν ϗ ἐνεργεῖν περὶ τοῦτο, ϗ ὁρατικὸν τὸ ἐνεργεῖν δυνάμενον περὶ τὸ ὁρᾶν ϗ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰ οὖν ἡ δύναμις τῇ ἐνεργείᾳ γινώσκεται, ἀνάγκη τὸν λόγον ϗ τὴν γνῶσιν προϋπάρχειν τῆς ἐνεργείας τοῦ λόγου ϗ τῆς γνώσεως τῆς δυνάμεως. τὸ γὰρ δι' οὗ τι διδάσκεται πρότερόν ἐστι τοῦ διδασκομένου, ὡς τὸ αἴτιον τοῦ αἰτιατοῦ. ὅτι δὲ πρότερον φανερόν· ἐπειδὴ γάρ φαμεν ὅτι δυνατόν ἐστι τὸ δυνάμενον ἐνεργῆσαι, ϗ διὰ τῆς ἐνεργείας τὴν δύναμιν

1. "ἐπεὶ — λέγεται" om *M*. ‖ 3. ἐν τῷ Δ γ. τ. διώρισται om *M*. ‖ Δ, 11. ‖ 6. ᾗ ἄλλῳ *M*. ‖ 7. ἡ ἐνέργεια *A*, ἡ ἀρχὴ *M*, om *S*. ‖ συστατικῆς *M*. ‖ 8 τὴν φυσικὴν *M*. ‖ Φυσ. II, 1. p. 192^b 20. ‖ 10. κινητικήν, καὶ] κινήσεως, καὶ *MBr*. ‖ 11. καὶ γὰρ — 12. καὶ γὰρ om *M*. ‖ 12. καὶ γὰρ — εἰπεῖν om *S*, καὶ γὰρ — κινητικαί om *A*. ‖ δὲ om *A*. ‖ 14. ἐν ταὐτῷ γένει scr. c. *S*, ὡς γένει *A*, ὡς γένη *MBr*. ‖ ἐστὶν] δὲ *Br*. ‖ 15. εἴρηται *A*. ‖ 22. τέως] τέλος *M*.

σαφῆ ποιεῖν σπεύδομεν, δῆλον ὡς γνωριμωτέραν καὶ προτέραν οὖσαν τῆς δυνάμεως λαμβάνομεν τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς δυνάμεως, ὅτι πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, ὡς ἐν τοῖς Ὑστέροις Ἀναλυτικοῖς ἐμάθομεν.

1049b 17. "τῷ δὲ χρόνῳ πρότερον ὧδε· τὸ τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν πρότερον." δείξας ὅτι τῷ λόγῳ προτέρα ἐνέργεια δυνάμεως δείκνυσιν ὅτι τῷ χρόνῳ τρόπον μέν τινά ἐστιν ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστιν. λαμβάνει δὲ εἰς τὴν τούτου δεῖξιν λίαν ὁμολογούμενον καὶ ἐναργὲς ἀξίωμα ἢ λῆμμα, ὅτι τὸ τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν πρότερόν ἐστιν. ὁ γὰρ Σωφρονίσκος ὁ τὸν Σωκράτην ἐνεργήσας, τουτέστι ποιήσας, τῷ εἴδει ὄντα τὸν αὐτὸν τῷ Σωφρονίσκῳ ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ, πρότερός ἐστι Σωκράτους· ὁ γὰρ Σωφρονίσκος καὶ ὁ Σωκράτης τῷ μὲν εἴδει οἱ αὐτοί εἰσι, τῷ δ' ἀριθμῷ οὔ. τὸ μὲν οὖν τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν, ὥσπερ εἴρηται, πρότερον, τὸ δὲ γεγονός, ἓν ὂν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, ὕστερον. ἀλλὰ καὶ ὁ σῖτος ὁ καταβληθεὶς ἐν τῇ γῇ καὶ ποιήσας ἕτερον σῖτον τῷ εἴδει ὄντα τὸν αὐτὸν τῷ ποιήσαντι πρότερός ἐστι τοῦ ποιηθέντος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τοῦτο προλαβὼν λέγει ὅτι εἰ μὲν ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς καὶ τὸ ποιηθὲν ἀποβλέψειέ τις, ἔστι τὸ σπέρμα καὶ ἡ ὕλη καὶ ὅλως ἡ δύναμις (δύναμιν γὰρ τὴν ὕλην λέγει) προτέρα τῷ χρόνῳ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας. τὸ γὰρ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον, ἅπερ δυνάμει ἦσαν Σωκράτης, ἐνεργείᾳ δὲ οὔπω, πρότερά εἰσι τῷ χρόνῳ τοῦ Σωκράτους, καὶ τουδὶ τοῦ σίτου ἡ ὕλη, ἥτις ἦν δυνάμει ὅδε ὁ σῖτος, προτέρα ἦν τῷ χρόνῳ αὐτοῦ. εἰ μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, πρὸς τὴν ὕλην ἐπιβλέψειέ τις καὶ τὴν δύναμιν, εὑρήσει τὴν δύναμιν ἐνεργείας προτέραν. ἐπεὶ δὲ τὸ σπέρμα ἐξ ἐνεργείᾳ ὄντος ἀνθρώπου γέγονε καὶ τὸ ὁρατικὸν ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ ὁρῶντος καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως, ἔστιν ἡ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ τούτων, φησί, λέγων τούτων τῶν ὑλῶν, ἔστι προτέρα τῷ χρόνῳ ἑτέρα ἐνέργεια, ἐξ ὧν ἐνεργειῶν γεγόνασιν αἱ δυνάμεις. ἀεὶ γὰρ ἐκ τοῦ σπέρματος καὶ τοῦ καταμηνίου, ὄντων δυνάμει ἄνθρωπος, γίνεται ὁ ἐνεργείᾳ ἄνθρωπος, ἀλλὰ πάλιν τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον ὑπὸ ἐνεργείᾳ ἀνθρώπων γίνεται· ἄνθρωπος γὰρ ἐξ ἀνθρώπου ἐνεργείᾳ γίνεται καὶ μουσικὸς ὑπὸ μουσικοῦ, καὶ ἀεὶ τὰ γινόμενα ἐκ κινοῦντός τινος

4. Ἀναλ. ὑστ. I, 1. ‖ 5. et 9. τῷ αὐτῷ *M.* ‖ 13. τὸ δὲ — 14. ὕστερον ponit 12. ante τὸ μὲν οὖν *S.* ‖ 16. προληφθὲν *A.* ‖ 20. οὐδέπω *M.* ‖ 22. ἀποβλέψειέ *M.* ‖ 23. ἐξ ἐνεργείας *M.* ‖ 25. δυνάμεως om *M.* ‖ 26. *alia quae actu existunt tempore priora sunt S.* ‖ 27. fort. εἰ γὰρ καὶ ἀεὶ c. *S.* ‖ 29. ὑπὸ ἐνεργείᾳ scripsi c. *S*, ὑπὸ ἐνεργείας *AM.* ‖ γὰρ et 29. 30. ἐνεργείᾳ om *M.* ‖ 30. γινόμενα] κινούμενα *M.*

πρώτου γίνηται. εἴρηται δὲ ἐν τῷ Z (ἐκεῖσε γὰρ περὶ οὐσίας εἶπεν) ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἔκ τινος γίνεταί τι, καὶ τοῦτο τὸ γινόμενον φυσικῶς ἀλλ' οὐ τεχνητῶς τῷ εἴδει ἐστὶ τὸ αὐτὸ τῷ κινοῦντι· ὥστε καὶ προτέρα ἐνέργεια δυνάμεως. εἰ δὲ πᾶν τὸ γινόμενον τὶ γίνεται καὶ ὑπό τινος πρώτου κινοῦντος, ἀδύνατόν ἐστιν οἰκοδόμον εἶναι μὴ οἰκοδομήσαντα μηδὲν ἢ κιθαριστὴν μὴ κιθαρίσαντα· "ὁ γὰρ 1049*b* 31.
μανθάνων κιθαρίζειν κιθαρίζων μανθάνει κιθαρίζειν." ἐξ οὗ, λέγω δὴ ἐκ τοῦ πᾶν τὸ γινόμενον ἐκ κινοῦντος πρώτου καὶ ἐνεργείᾳ ὄντος γίνεσθαι, οἱ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι ἐγίνοντο. ἠρώτων γὰρ οἱ σοφισταί, μᾶλλον δὲ καὶ νῦν ἐρωτῶσιν, ἆρά γε ὁ μὴ ἔχων ἐπιστήμην τινὸς ποιήσει τὴν ἐπιστήμην; καὶ τὸ μὲν πρότερον σημαινόμενον τῆς ἐπιστήμης ἐλάμβανον ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἕξεως, τὸ δὲ "ποιήσει τὴν ἐπιστήμην," ἐπιστήμην ἐνταῦθα τὸ ἐπιστητὸν λέγοντες τὸ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λεγόμενον. κοινότερον δὲ νῦν καὶ τὰς τέχνας ἐπιστήμας εἴρηκεν. ἠρώτων οὖν οὕτως, καὶ ἀπεκρίναντο οἱ προσδιαλεγόμενοι ὅτι οὐ ποιήσει· ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὴν τοῦ ποιεῖν ἀνδριάντα ἐπιστήμην οὐκ ἂν ποιήσειεν ἀνδριάντα. οὕτω δὲ τὸν λόγον ἐρωτῶντες οἱ σοφισταὶ καὶ λαμβάνοντες παρὰ τῶν προσδιαλεγομένων ὅτι οὐ ποιήσει τὸ τῆς ἐπιστήμης ὁ μὴ ἔχων τὴν ἐπιστήμην, ἐπῆγον ὅτι ὁ μανθάνων κιθαρίζειν μὴ ἔχων τὴν τοῦ κιθαρίζειν ἐπιστήμην κιθαρίζει· εἰ γὰρ εἶχεν, οὐκ ἂν ἐμάνθανεν· ὁ ἄρα μὴ ἔχων τινὸς ἐπιστήμην καὶ ποιήσει καὶ οὐ ποιήσει τὸ τῆς ἐπιστήμης· ὅπερ ἄτοπον. καὶ λύει τὸ σόφισμα λέγων ὅτι "ἀλλὰ 1049*b* 35.
διὰ τὸ — κεκινῆσθαι," καὶ προσυπακουστέον τοῦ δεῖξαι ἡμᾶς, ἵν' ᾖ τὸ πᾶν τοιοῦτον· ἀλλὰ διὰ τὸ δεῖξαι ἡμᾶς ὅτι παντὸς τοῦ γινομένου καὶ κινουμένου γεγενῆσθαί τι καὶ κεκινῆσθαι λύεται τὸ σόφισμα. ἔδειξε γὰρ ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως βιβλίοις (ἐκεῖνα γὰρ περὶ κινήσεως λέγει) ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον πρότερον κεκίνηται καὶ πᾶν τὸ κεκινημένον πρότερον ἐκινήθη. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ μανθάνων κιθαρίζειν κιθαρίζων πρότερον κεκιθάρικεν· τὸ δὲ κεκιθαρικέναι τὸ ἠρεμῆσαί ἐστιν ἔν τινι μέρει τῆς κιθαρίσεως, ὥστε ἔχων τι πρότερον εἰ καὶ μὴ τὸ πᾶν τῆς ἐπιστήμης κιθαρίζει, καὶ ὅλως ἐκεῖνο ὃ ποιεῖ ἔχει εἰ καὶ ἄρρυθμόν ἐστιν. οὐκ ἄρα ὃ οὐκ ἔχει ποιεῖ ἀλλ' ὅπερ ἔχει. ὥστε, φησί, δῆλον καὶ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἐνέργεια προτέρα δυνάμεως κατὰ γένεσιν καὶ χρόνον. ἐν γὰρ τῷ γίνεσθαι προηγεῖται τὸ γεγενῆσθαι, ὅπερ ἐστὶ τέλος τινὸς γενέσεως.

"ἀλλὰ μὴν καὶ οὐσίᾳ γε, — προτέρα." δείκνυσιν ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ τῇ 1050*a* 4.
φύσει καὶ τέλει προτέρα ἐστὶ δυνάμεως. δείκνυσι δὲ τοῦτο κατηγορικῶς ἐν

1. Z, 8. ‖ 2. τὸ et 3. τῷ ante κιν. om *M.* ‖ 3. ἡ ἐνέργ. *M.* ‖ 19. ὅτι om *MBr.* ‖ 20. in lemmate ὅλως om *M.* ‖ 20. καὶ om *Br.* ‖ 20. ἵν' ᾖ — 22. σόφισμα om *MBr.* ‖ 22. Φυσ. VI, 5. ‖ 24. κεκίνηται] κινεῖται *MBr.* ‖ 25. κιθαρίζων om *M.* ‖ 27. ἔχειν *M.* ‖ ἄρρυθμόν con., ἄρυθμόν *A*, ἀριθμόν *M*, *licet non absolutum et perfectum sit S.*

πρώτῳ σχήματι ὧδε· ἡ ἐνέργεια γενέσει ὑστέρα ἐστί, τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῇ φύσει καὶ τῷ τέλει πρότερα· ἡ ἐνέργεια ἄρα τῷ εἴδει καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ τέλει προτέρα ἐστίν. ὅτι δὲ τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῇ φύσει πρότερα φανερόν. ὡς γὰρ ὁ οἰκοδόμος πρότερον τὸ τῆς οἰκίας εἶδος ἀνατυποῖ παρ' ἑαυτῷ καὶ οὕτω καταβάλλεται θεμέλιον καὶ τοίχους καὶ ὄροφον, οὕτω καὶ ἡ φύσις σκοπὸν ἔχουσα ἄνδρα, εἰ τύχοι, ποιῆσαι (ἕνεκα γὰρ τούτου ποιεῖ, ὡς ἐν τῷ Γ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως δέδεικται) πρότερον μὲν σπέρμα καὶ καταμήνιον, εἶτα καρδίαν, εἶτα ἧπαρ, εἶτα σάρκας, νεῦρα, ὀστᾶ, εἶτα βρέφος, εἶτα παῖδα, εἶτα ἔφηβον, εἶτα ἄνδρα ποιεῖ· ὥστε τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῇ φύσει πρότερα, τὰ δὲ τῇ φύσει ὕστερα, σπέρμα καὶ καταμήνιον, ἡμῖν πρότερα. ἔστιν οὖν τῇ φύσει ὁ μὲν ἀνὴρ πρότερος παιδὸς καὶ παῖς σπέρματος. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς ἤδη ἔχει τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὸ σπέρμα οὐκ ἔχει ἀλλὰ δύναται. δείκνυσι δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλως, λέγων, οὗ ἕνεκα πάντα γίνεται, τοῦτο τέλος ἐστίν, ὡς ἐπ' ἀρχὴν καὶ πρότερον πρὸς τοῦτο τὰ γινόμενα βαδίζει, πάντα δὲ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας γίνεται· ἡ ἐνέργεια ἄρα καὶ τέλος καὶ προτέρα δυνάμεως. εἰ οὖν ἡ γένεσις ὁδός ἐστιν ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς ἐνέργειαν καὶ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας ἐστίν, ἡ δ' ἐνέργεια τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τέλος, τὸ δὲ τέλος ἀρχὴ καὶ πρότερον (διὰ γὰρ τὴν ἐνέργειαν ἡ δύναμις καὶ ἡ γένεσις), δῆλον ἄρα ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ τῷ τελείῳ δυνάμεώς ἐστι προτέρα. ὅτι δὲ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας ἡ δύναμίς ἐστι, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα (τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα ὡς τέλειον πρότερον τοῦ ἕνεκά του), δῆλον. ἔχουσι γὰρ τὰ ζῷα τὴν ὄψιν ἤτοι τὴν ὀπτικὴν δύναμιν ἕνεκα τοῦ ὁρᾶν καὶ ἐνεργεῖν, οὐ μὴν ὁρῶσι καὶ ἐνεργοῦσιν ἵνα ὄψιν ἤτοι δύναμιν ἔχωσιν. ὁμοίως δὲ τὴν δύναμιν τοῦ οἰκοδομεῖν (αὕτη δ' ἐστὶν ἡ οἰκοδομική) ἔχουσιν ἵνα οἰκοδομῶσιν, ἀλλ' οὐκ οἰκοδομοῦσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν ἵνα οἰκοδομικὴν ἔχωσιν. ἐπειδὴ δὲ οἱ μελετῶντες θεωροῦσιν ἵνα συνηθῶσι θεωρεῖν, ἔμελλέ τις λέγειν ὡς αὕτη ἡ περὶ τὸ μελετᾶν ἐνέργεια ἕνεκα τῆς περὶ τὸ δύνασθαι θεωρεῖν δυνάμεώς ἐστι, ψεῦδος ἄρα ὡς αἱ δυνάμεις ἕνεκα τῶν ἐνεργειῶν εἰσίν, ἀλλ' αὗται μᾶλλον διὰ τὰς δυνάμεις, καὶ εἰ τοῦτο, προτέρα ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας, τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα πρότερον τοῦ ἕνεκά του· ἐπειδὴ οὖν

1. γενέσει scripsi c. *S*, γενέσεως *AM*. ‖ 3. post ἐστίν add *quam potentia S*. ‖ 4. πρότερον post οἰκίας ponit *MBr*. ‖ 5. ἡ om *MBr*. ‖ 6. τούτου] *cuiuspiam S*, fort. του. ‖ 6. 7. Φυσ. II, 8. ‖ 9. τὰ γενέσει *MBr*. ‖ 12. ἀλλ' ἀδύνατον *M*. ‖ 14. ante ὡς adde καὶ e *S*. ‖ 15. εἰ οὖν — 17. πρότερον om *S*. ‖ 16. ὁδός *Br*, εἶδός *AM*. ‖ 17. ἐνεργείας *Br*. ‖ καὶ τέλος] τὸ τέλος *MBr*. ‖ 23. ὁμοίως — 25. ἔχωσιν om *M*. ‖ 25. post οἰκοδομικὴν ἔχωσιν add *et contemplatricem facultatem ut contemplentur, non e diverso contemplantur ut contemplandi obtineant facultatem S*. ‖ ἐπεὶ δὲ *M*.

ταῦτα πρὸς τὰ λεγόμενα ἀντέπιπτε, λύων φησίν, ὡς οἱ μελετῶντες οὐ
θεωροῦσιν· εἰ μὲν γὰρ ἐθεώρουν, δυνατὸν ἦν λέγειν ὅτι θεωροῦσιν ἵνα τὴν τοῦ
δύνασθαι θεωρεῖν δύναμιν ἔχωσιν, ἐπειδὴ δὲ οὐ θεωροῦσιν, οὐκ ἔστι τοῦτο λέγειν.
λύσας οὖν αὐτὴν κατὰ ἔνστασιν λύει αὐτὴν καὶ κατὰ ἀντιπαράστασιν, λέγων "ἀλλ' 1050a 14.
ἢ ὡδί," τουτέστιν οἱ μελετῶντες ἢ τρόπον τινὰ θεωροῦσιν, ἢ ὅτι οὐδὲ δέονται
τοῦ θεωρεῖν· ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ, ἢ οὐ δέονται τῆς κατὰ μελέτην θεωρίας, ἀλλὰ
καὶ αὕτη ἡ κατὰ τὴν μελέτην θεωρία, ἀτελὴς οὖσα καὶ σχεδὸν μηδέν, ἕνεκα τῆς
τελειοτάτης καὶ κυριωτάτης γίνεται θεωρίας. ἔτι ἡ ὕλη δυνάμει ἐστὶ καὶ λέγεται,
ὅτι δύναται εἰς τὸ εἶδος ἐλθεῖν, ὅταν δὲ ἔλθῃ καὶ ἐνεργείᾳ ᾖ, ἐν τῷ εἴδει ἵσταται,
ὥστε κἂν τούτῳ προτέρα ὡς ἐφετὸν καὶ τάσσον καὶ εἰς κόσμον ἄγον δυνάμεως.
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, φησί, καὶ ὧν τὸ τέλος κίνησις· τῆς γὰρ ὀρχη-
στικῆς τὸ τέλος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τοιωσδὶ κινεῖσθαι· καὶ ἐπὶ τούτων δὴ ἐνέργεια
δυνάμεως προτέρα. διόπερ ὥσπερ οἱ διδάσκοντες τὸν μανθάνοντα τότε οἴονται
εἰς τέλος τῆς ἐπιστήμης ἐλθεῖν καὶ τέλος ἀποδεδωκέναι, ὅταν αὐτὸν κατὰ τὴν
ἐπιστήμην ἐνεργοῦντα ἀποδείξωσιν (εἰ γὰρ ἐνέργεια τὸ ἔργον, τὸ δὲ ἔργον τέλος,
ἡ ἐνέργεια ἄρα τὸ τέλος· ὥστε ὅταν ἐνεργῇ, τότε οἴονται τὸ τέλος ἔχειν·
οὕτω γάρ ἐστι τὸ ἑξῆς τῆς λέξεως)· οὕτω καὶ ἡ φύσις τότε οἴεται τὸ γενόμενον
τέλος ἀπειληφέναι, ὅταν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔλθῃ. τὸ δὲ "εἰ γὰρ μὴ οὕτω γένηται, 1050a 19.
ὁ Πάσωνος ἔσται Ἑρμῆς," συνεχές ἐστι τῷ "διὸ ὥσπερ οἱ διδάσκ. ἐνεργοῦντα
ἐπιδείξαντες." καὶ εἴη ἂν ὃ λέγει τοιοῦτον. "εἰ γὰρ μὴ οὕτω γένηται," τουτέστιν,
εἰ μὴ οἱ διδάσκοντες ἐνεργοῦντα ἐπιδείξωσι τὸν μανθάνοντα, ἀλλὰ φάσκωσιν
ὡς ἐδιδάχθη παρ' αὐτῶν, κἂν μὴ ἐνεργῇ, ἄδηλόν ἐστιν εἴτε ἔχει τὴν ἐπι-
στήμην εἴτε καὶ μή· ἐκ γὰρ τῶν ἔργων κρίνομεν πάντα τεχνίτην καὶ ἐπιστήμονα·
εἰ γὰρ μὴ ἐνεργεῖ, πόθεν δῆλον ὅτι ἔχει τὴν ἐπιστήμην; ἄδηλον γὰρ εἴτε ἐντὸς
ἔχει αὐτὴν εἴτε ἐκτός, τουτέστιν εἴτε ἔχει εἴτε μὴ ἔχει, ὡς καὶ ὁ Πάσωνος
Ἑρμῆς· ἄδηλον γὰρ εἴτε ἐντός ἐστι τοῦ λίθου εἴτε ἐκτός. ἡ δὲ κατὰ τὸν Πάσωνα
ἱστορία, ὅτῳ φίλον καὶ ταύτην εἰδέναι, τοιαύτη τίς ἐστιν. οὗτος ὁ Πάσων
ἑρμογλύφος ὢν πεποίηκεν ἔν τινι λίθῳ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ εἶδος, καὶ ἑωρᾶτο ἐν τῷ
λίθῳ ὁ Ἑρμῆς· εἴτε δὲ ἐκτὸς ἦν τοῦ λίθου εἴτε ἐντός, οὐ δῆλον ἦν. ἐκτὸς μὲν
εἶναι λέγειν οὐχ οἷόν τε ἦν· εἰ γὰρ ἦν ἐκτός, ἔδει τὸν λίθον ἐγκεκολαμμένον
εἶναι καὶ ἔχειν ἀνωμαλίας, οὗτος δὲ ἅπας λειότατος ἦν, ὥσπερ τὰ κάτοπτρα.
διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐκτὸς εἶναι οὐκ ἦν δυνατὸν λέγειν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐντός· εἰ
μὲν γὰρ εἶχεν ἁρμονίας ἢ ὅλως ἐφαρμογάς τινας ὁ λίθος ἐν ᾧ ἦν τὸ τοῦ Ἑρμοῦ

1. ἀντέπιπτε] *obiici poterant S.* ‖ 2. ὅτι] ὡς *M.* ‖ ante ἵνα add εἰ μὲν γὰρ *M.* ‖ 3. σχήσωσιν *A.* ‖ 5. ὅτι om *MS.* ‖ οὐδὲ] οὐ *A.* ‖ 8. τελεωτάτης *MBr.* ‖ 9. ἐνεργείᾳ ᾖ *A*, ἐνέργεια ᾖ hab. *S*, ἡ ἐνέργεια ἡ *MBr.* ‖ 10. κἂν *Br.* ‖ 12. δὴ *MBr.* ‖ 15. τὸ τέλος *A.* ‖ 21. φάσκουσιν *A.* ‖ 30. post τε ἦν add τοῦ λίθου *M.*

εἶδος, πρόχειρον ἦν λέγειν ὅτι ἐν ἑτέρῳ λίθῳ τὸν Ἑρμῆν πεποιηκὼς ἐκτὸς ἐπέθηκε τοὺς λειοτάτους λίθους καὶ ἀπέκλεισε τὸν Ἑρμῆν ἐντός, ὁρᾶται δὲ διὰ τὸ λαμπροὺς καὶ διαφανεστάτους, ὁμοίως δὲ καὶ λείους τοὺς ἐπικειμένους λίθους εἶναι, ὥσπερ εἴ τις ἐν κηρῷ πλάσας εἶδός τι κήρινον καὶ ἐκτὸς ἐπιθεὶς ὕελον ἢ ἄλλο τι τῶν διαφανῶν, ὁρᾶται τὸ ἐντὸς αὐτῆς κήρινον εἶδος. εἰ μὲν οὖν τοῦτο ἦν, εἰκὸς ἦν ταῦτα λέγειν· ἐπειδὴ δὲ πάντῃ συνεχὴς ἦν ὁ λίθος καὶ εἷς καὶ οὐδεμίαν ἔχων ἁρμονίαν καὶ ἐφαρμογήν, οὐκ ἐνῆν τοῦτο λέγειν. ὥστε ἄδηλος ἦν ὁ Ἑρμῆς κἂν ἐντὸς κἂν ἐκτὸς ὑπῆρχεν, ἐκτὸς μὲν ὅτι ἀνωμαλίαν οὐδεμίαν ὁ λίθος, ὥσπερ εἴρηται, εἶχεν, ἐντὸς δὲ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν ὑπονοῆσαι πῶς ἐντὸς τοῦ λίθου πεποίηκε τὸν Ἑρμῆν, συνεχοῦς ὄντος.

1050a 23. "ἐπεὶ δ' — ἡ ὅρασις." πρὸ τῆς τῶν λεγομένων σαφηνείας ἀνάγκη ἐστὶν ὑπομνησθῆναι ἡμᾶς τινῶν, ἵν' ἐκ τούτων εὐπαρακολούθητοι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις γενώμεθα. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ ὄψις, καθ' ἣν ὁρῶμεν, καὶ δύναμίς ἐστι καὶ ἐνέργεια, δύναμις μὲν ὡς πρὸς τὴν ὅρασιν, ἡ γὰρ ὄψις δύναμίς ἐστι καθ' ἣν ὁρᾶν δυνάμεθα, ἐνέργεια δὲ ἡ ὅρασις. ἐστὶ μὲν δὴ ὡς πρὸς τὴν ὅρασιν δύναμις· ὡς δὲ πρὸς τὸ μὴ ὄψιν ἔχον, δυνάμενον δὲ λαβεῖν, ἐστὶν ἐνέργεια καὶ ἕξις. ἐπειδὴ γὰρ τὸν μὴ ἔχοντα ὄψιν καὶ δυνάμενον σχεῖν φαμὲν δύνασθαι ὄψιν ἔχειν, ὅταν δὲ ἕξει οὔ φαμεν δύνασθαι ὄψιν ἔχειν, φανερὸν ὡς ἡ ὄψις ἐνέργειά ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἐνέργειά ἐστι καὶ δύναμις, δύναμις μὲν πρὸς τὴν οἰκοδόμησιν, ἐνέργεια δὲ πρὸς τὴν στέρησιν ἣν ὁ οἰκοδόμος ἔχει πρὸ τοῦ τὴν οἰκοδομικὴν ἐσχηκέναι· ἐκ γὰρ τοῦ δυνάμει οἰκοδόμου γέγονεν ἐνεργείᾳ οἰκοδόμος. οὐ μόνον δ' οὕτω περὶ τῶν ἕξεων λέγεται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἐχόντων ταύτας· ὁ γὰρ γεωμέτρης ὁ μὴ ἐνεργῶν πρὸς τὸν ἐνεργοῦντα δυνάμει ἐστὶ γεωμέτρης, πρὸς δὲ τὸ παιδίον τὸ δυνάμενον γενέσθαι γεωμετρικὸν ἐνεργείᾳ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων πάνυ πλατύτερόν μοι ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς εἴρηται, καὶ νῦν ἕνεκα τῶν λεγομένων μετρίως ὑπέμνησται. ὁ δ' Ἀριστοτέλης διὰ τῶν προκειμένων τόδε φησίν· ἐπειδὴ τῶν μὲν ἔσχατον καὶ τέλος ἐστὶν αὐτὴ ἡ χρῆσις, λέγων χρῆσιν τὴν ἐνέργειαν, καὶ οὐδὲν γίνεται παρὰ τὴν ἐνέργειαν ἕτερόν τι (ὄψεως γὰρ χρῆσις καὶ ἐνέργεια τὸ ὁρᾶν ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἕτερον γίνεται παρὰ τὴν ὅρασιν οὐδὲ παρὰ τὴν ὄρχησιν), ἐπ' ἐνίων δὲ γίνεται (οἰκοδομικῆς γὰρ χρῆσις καὶ ἐνέργεια ἡ οἰκοδόμησις, ἀλλὰ καὶ γίνεται ἕτερόν τι παρὰ τὴν οἰκοδομικὴν ἡ οἰκία)· ἐπειδὴ οὖν, φησί, ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπὶ

3. ὁμοίους **M.** || 4. ἐπιθήσας ὑέλλον **A.** || 7. 8. κἂν εἰ ἐντὸς **M.** || 15. ὡς πρὸς δὲ **A.** || 16. ἐστὶν om **M.** || 18. ἕξῃ **M**, fort. ἔχῃ. || 22. δ' om **A.** || 24. τὸ δυνάμενον παιδίον **M.** || 26. εἴρηται] γίνεται **A.** in lac. a. m. 2. || cf. praefat. || 30. ὄρχησιν] ὀρχηστικήν **A**, *quemadmodum in saltandi arte nihil efficitur praeter saltationem* **S.**

τούτων ὧν μηδέν ἐστι παρὰ τὴν ἐνέργειαν, ἔστι τι τέλος, ἀλλ' ὥσπερ ἔστι τέλος ὧν ἔστι τι παρὰ τὴν ἐνέργειαν, οὕτως ἔστι τέλος καὶ τῶν μὴ ὧν ἔστι τι παρὰ τὴν χρῆσιν. ἔστι μὲν οὖν, φησί, καὶ ἔνθα οἷον ἐπὶ τῆς οἰκοδομικῆς τέλος, 1050*a* 27. ἀλλ' ἔνθα οἷον ἐπὶ τῆς ὄψεως μᾶλλον τέλος τῆς δυνάμεώς ἐστι, δύναμιν λέγων τὴν ὀπτικὴν δύναμιν, αὐτήν φημι τὴν ὄψιν, τέλος δὲ καὶ ἐνέργειαν τὴν ὅρασιν. ὅπως δὲ ταῦτα λέγεται, εἴρηται προσεχῶς. καὶ ἔστιν ἴσον τὸ "ἔνθα δὲ μ. τ. τ. δ. ε." τοῦ ἔστι μὲν καὶ ἡ ὄψις τέλος, ἀλλὰ μᾶλλον τέλος ἐστὶν ἡ ὅρασις τῆς δυνάμεως, τουτέστι τῆς ὄψεως. πῶς δὲ μᾶλλον τέλος ἐστὶν ἡ ὅρασις τῆς ὄψεως δείκνυσιν ἐξ ἀναλογίας τῆς οἰκοδομικῆς, λέγων "ἡ γὰρ οἰκοδόμησις — τῇ οἰκίᾳ," δυνάμει λέγων, ὡς ἡ οἰκοδόμησις πρὸς τὴν οἰκοδομικήν, οὕτως ἡ ὅρασις πρὸς τὴν ὄψιν. ἀλλὰ μὴν ἡ οἰκοδόμησις μᾶλλόν ἐστι τέλος τῆς οἰκοδομικῆς, ἡ ὅρασις ἄρα τῆς ὄψεως. καὶ ἔστι τῆς προσλήψεως τῆς "ἀλλὰ μὴν ἡ οἰκοδόμησις μᾶλλόν ἐστι τέλος τῆς οἰκοδομικῆς" κατασκευὴ τὸ "ἡ γὰρ οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ καὶ ἅμα γίνεται καὶ ἔστι τῇ οἰκίᾳ." ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἔργον τῆς οἰκοδομήσεως ἡ οἰκία ἐστίν, ἅμα δὲ τῷ γίνεσθαι τὴν οἰκίαν γίνεται καὶ ἡ οἰκοδόμησις καὶ ἔστι (καὶ γὰρ μὴ γινομένης οἰκίας οὐδὲ οἰκοδόμησις γίνεται καὶ ἔμπαλιν μὴ οἰκοδομήσεως οὐδὲ οἰκία), εἰ δὴ τὸ ἔργον κρεῖττόν ἐστι τῶν δυνάμεων (διὰ γὰρ τὸ ἔργον καὶ τὴν δύναμιν ἔχομεν, ἅμα γὰρ τῷ ἔργῳ ἔστι καὶ ἡ ἐνέργεια· ἡ δὲ δύναμις οἷον ἡ οἰκοδομικὴ καὶ οἰκίας μὴ γινομένης ἔστι), φανερὸν ὡς ἡ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα καὶ μᾶλλον τέλος· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἡ ὅρασις τῆς ὄψεως. εἴρηται γὰρ ὡς ἡ οἰκοδόμησις πρὸς τὴν οἰκοδομικὴν ἡ ὅρασις πρὸς τὴν ὄψιν.

"ὅσων μὲν οὖν — ποιουμένῳ ἐστί." δείξας ὅτι καὶ ὧν μὴ ἔστι τι τέλος παρὰ 1050*a* 30. τὴν χρῆσιν, καὶ τούτων τὰ τέλη καὶ αἱ ἐνέργειαι μᾶλλόν εἰσι τῶν δυνάμεων καὶ κρείττω, νῦν λέγει καὶ τίνων μὲν αἱ ἐνέργειαι ἐν τῷ ποιουμένῳ εἰσί, τίνων δὲ ἐν τῷ ποιοῦντι, καί φησιν ὅτι ἐπειδὴ ἅμα τῷ οἰκοδομουμένῳ καὶ ὑφαινομένῳ ἡ οἰκοδόμησις καὶ ἡ ὕφανσίς ἐστι, φανερὸν ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐστὶν ἡ οἰκοδόμησις καὶ ἡ ὕφανσις. εἰ γὰρ ἐν τῷ οἰκοδομοῦντι ἦν ἡ οἰκοδόμησις ἀλλὰ μὴ ἐν οἰκοδομουμένῳ, ἦν ἂν ἡ οἰκοδόμησις μὴ ὄντος τοῦ οἰκοδομουμένου· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἐν ἄρα τῷ οἰκοδομουμένῳ ἐστὶν ἡ οἰκοδόμησις καὶ τῷ ὑφαινομένῳ ἡ ὕφανσις. ὥστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἐπειδὴ ἡ οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ ἐστί, κρεῖττον δ' ἐστὶ τῆς οἰκοδομικῆς τὸ οἰκοδομούμενον, κρείττων ἄρα καὶ ἡ οἰκοδόμησις τῆς οἰκοδομικῆς, καὶ ἡ ὅρασις τῆς ὄψεως. ὅσων μὲν οὖν ἔστι τι παρὰ

1. ἔστι τι] τί ἐστι *A*. ‖ 1. 2. ἀλλ' ὥ. ἔ. τέλος] ὥσπερ γὰρ ἔστι τι τέλος *M*. ‖ 2. μὴ ὧν] fort. ὧν μή. ‖ 4. post. ἀλλ' add *et S*. ‖ 10. δυνάμει — 14. τῇ οἰκίᾳ om *M*. ‖ 11. οὕτως ἡ — 12. οἰκοδομικῆς addidi e *S*. ‖ 15. γὰρ et ἡ om *M*. ‖ 23. τέλος om *M*.

τὴν χρῆσιν, τούτων ἡ ἐνέργεια ἐν τῷ ποιουμένῳ ἐστίν. ὅσων δὲ μὴ ἔστι παρὰ τὴν ἐνέργειαν ἄλλο τι, ἐν αὐτοῖς ἐστὶν ἡ ἐνέργεια· ἡ γὰρ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ὁρωμένῳ, καὶ ἡ ζωὴ ἐν τῇ ψυχῇ· ἐνέργεια γὰρ ψυχῆς ἡ ζωὴ ὡς ὅρασις ὄψεως. διὸ καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ ψυχῇ ἐστί, ζωὴ γὰρ ποιά τίς ἐστιν. ὥστε ἐκ πάντων τῶν λεχθέντων ἐκδηλότατόν ἐστιν, ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐνέργειά ἐστιν. εἰ γὰρ τότε λέγομεν ἐνεργῆσαι τὸν εὐδαίμονα ὅταν τὸ εἶδος τῆς εὐδαιμονίας, αὐτήν φημι τὴν εὐδαιμονίαν, ἀπολάβῃ, καὶ τὸ καταμήνιον τότε λέγομεν ἄνθρωπον ὅταν αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἀπολάβῃ, τί χρὴ ἄλλο τι μαντεύεσθαι ἢ ὅτι τὸ εἶδός ἐστιν ἡ ἐνέργεια; καὶ συμπεραίνεται τὸν

1050*b* 3. σύμπαντα λόγον λέγων "κατά τε δὴ τοῦτον τὸν λόγον φανερὸν ὅτι πρότερον τῇ οὐσίᾳ ἡ ἐνέργεια δυνάμεως· καὶ ὥσπερ εἴπομεν, τοῦ χρόνου — ἑτέρας." ἐνεργείᾳ γὰρ ὄντος τοῦ Σωκράτους πρὸ αὐτοῦ ἦν ἐνεργείᾳ ὁ Σωφρονίσκος· καὶ ἀεὶ οὕτως ἕως τῆς τοῦ ἀεὶ κινοῦντος· ἐκείνης γὰρ τῆς ἐνεργείας οὐ προηγεῖται ἐνέργεια, ἀλλὰ πρώτη πάντων καὶ αἰτία τοῦ εἶναί ἐστιν.

1050*b* 7. "ἀλλὰ μὴν καὶ κυριωτέρως· τὰ μὲν γὰρ ἀΐδια πρότερα τῇ οὐσίᾳ τῶν φθαρτῶν." δείξας ὅτι ἡ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα ἐστὶ καὶ λόγῳ καὶ χρόνῳ καὶ οὐσίᾳ, νῦν δείκνυσιν ὡς οὐχ ἁπλῶς οὕτως ἐστὶ προτέρα ἀλλὰ καὶ κυριωτέρως ἤτοι τιμιωτέρως. ἡ δὲ δεῖξις πρόεισι διά τινος τῶν ἐν τοῖς Τοπικοῖς παραδιδομένων τόπων τόπου, λέγοντος ὅτι τὰ τοῖς κυριωτέροις καὶ κρείττοσιν ὑπάρχοντα κυριώτερά ἐστι καὶ κρείττονα. εἰ δὲ τοῦτο, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια ἐν τοῖς μὴ ἀϊδίοις, κρείττω δὲ τὰ ἀΐδια καὶ κυριώτερα, κρείττων ἄρα καὶ ἡ ἐνέργεια ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὖσα δυνάμεως οὔσης ἐν τοῖς μὴ ἀϊδίοις. τὰ μὲν οὖν ἀΐδια, φησί, τῶν φθαρτῶν πρότερα τῇ οὐσίᾳ, ἐστὶ δ' οὐδὲν δυνάμει τῶν ἀϊδίων, ἀλλ' ἐνέργειαι ὡς ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας εἴρηται· ὥστε εἴπερ εἰσὶν ἐνέργειαι τὰ ἀΐδια, κρείττων ἡ ἐνέργεια ἡ ἐν τοῖς κρείττοσιν οὖσα δυνάμεως. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐν τοῖς ἀϊδίοις οὐκ ἔστι δύναμις, δείκνυσιν αὐτὸ λέγων· λόγος δὲ καὶ αἰτία τοῦ μὴ εἶναι δύναμιν ἐν τοῖς ἀϊδίοις ἀλλ' εἰσὶν ἐνέργειαι ἥδε· πᾶσα δύναμις τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι. καὶ τοῦτο πᾶσιν ὡμολογημένον ἐστί. ὁ γὰρ ἔχων δύναμιν τοῦ ὑγιάζειν, ὁ αὐτὸς καὶ τοῦ μὴ ὑγιάζειν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰ δὴ πᾶσα δύναμις τῆς ἀντιφάσεώς ἐστι, καὶ τὸ μὴ δυνατὸν ὑπάρχειν οὐκ ἂν ὑπάρξειεν οὐδενί, πᾶν δὲ τὸ δυνατὸν ἐνδέχεται μὴ ἐνεργεῖν, οὐ γὰρ ἀεὶ ὁ ὑγιάζειν δυνάμενος ὑγιάζει·

5. δηλότατόν *M*. ‖ 7. post ἀπολάβῃ add μακαρίως *A*. ‖ 8. τότε — ἀπολάβῃ] τὸ τοῦ ἀνθρώπου *A*. ‖ 9. τι om *MBr*. ‖ 11. τῇ οὐσίᾳ] ἡ οὐσία *M*. ‖ τῷ χρόνῳ *M*. ‖ 11. 12. et 12. ἐνέργεια utrobique *A*. ‖ 14. τοῦ εἶναί] πάντων *MBr*. ‖ 17. οὐσίᾳ coni., αἰτίᾳ *AMSBr*. ‖ 18. τόποις *A*. ‖ Τοπ. III, 1. ‖ 24. π. Ἑρμ. 9. ‖ 27. ἀλλ' εἰσὶν *AM*. fort. ἀλλ' ὅτι εἰσὶν ‖ ὅδε *A*. ‖ 28. ὁ αὐτὸς scripsi c. *S*, αὐτὸς *AM*. ‖ 31. ἐνδέχεσθαι *M*. ‖ οὐ γὰρ *MS*, οὔτε *A*. ‖ ὁ et ὑγιάζει om *M*.

δῆλον ὡς ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τὸ δὲ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι δύναται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τὸ δὲ δυνάμενον καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι φθαρτόν ἐστιν ἢ ἁπλῶς, ὥσπερ τὸ ὕδωρ καὶ πάντα τὰ ἐν γενέσει (φθείρεται γὰρ τὸ ὕδωρ ἀέρος γινομένου καὶ οὗτος ὕδατος), ἢ οὐκ ἔστιν ἁπλῶς φθαρτόν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ὃ λέγεται ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ ποσὸν ἢ κατὰ ποιόν. ὁ γὰρ ἥλιος ἁπλῶς μὲν φθαρτὸς οὐκ ἔστιν, ἐν αἰγοκέρωτι δὲ ὢν δύναται ἐν κριῷ γενέσθαι καὶ ἔστι κατά γε τοῦτο μὴ ὂν καὶ φθαρτόν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ὡς εἴρηται ἀλλὰ καθὸ δυνάμενος ἐν κριῷ εἶναι οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ καὶ τὸ δίπηχυ φυτὸν δυνάμενον ἐξάπηχυ εἶναι φθαρτὸν λέγεται, οὐχ ἁπλῶς δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ ὅτι ὃ δύναται τοῦτο οὐκ ἔστιν· τὸ γὰρ δυνάμενον εἶναι μήπω δὲ ὂν ἐφθαρμένον τρόπον τινά φαμεν. καὶ τὸ δυνάμενον λευκὸν εἶναι καὶ μὴ ὂν οὐχ ἁπλῶς ἐστὶ φθαρτὸν ἀλλὰ τῷ ποιῷ· ἁπλῶς δὲ φθαρτόν ἐστι τὸ κατὰ οὐσίαν δυνάμενον φθαρῆναι. ὥστε εἴπερ δυνατὰ ἢ τὰ ἁπλῶς δυνάμενα φθαρῆναι ἢ τὰ πῇ, οὐδὲν τῶν ἀϊδίων καὶ ἁπλῶς ἀφθάρτων δυνάμει ἐστὶν ἁπλῶς, ὡς δύνασθαι τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν φθαρῆναι. καὶ τὰ μὲν ὑπερκόσμια πάντα οὔτε ἁπλῶς εἰσὶ δυνάμει οὔτε κατά τι, τὰ δὲ κυκλοφορητικὰ καὶ θεῖα σώματα κατά τι εἶναι δυνατὰ οὐδὲν κωλύει, οἷον ποιὸν ἢ ποῦ, ποιὸν μὲν ὅτι ἡ σελήνη διχοτόμος οὖσα δύναται γενέσθαι πλησιφαής, ποῦ δὲ ὅτι ἐν διδύμοις ὢν ὁ ἥλιος δύναται γενέσθαι ἐν ταύρῳ. δῆλον ἄρα ὅτι ἐνεργείᾳ εἰσὶ τὰ ἁπλῶς ἄφθαρτα καὶ οὐ δυνάμει. οὔτε δὴ οὐδὲν τῶν ἁπλῶς ἀϊδίων ἐστὶ δυνάμει οὔτε τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων. εἰ γὰρ δυνατὰ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἐνδέχεται, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει, οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἂν εἴη δυνάμει. τὸ δὲ "καίτοι ταῦτα πρῶτα," λέγων ταῦτα τὰ ἀΐδια, 1050*b* 19.
ἴσον τῷ ἀλλὰ μὴν ταῦτα πρῶτα εἴρηται, καὶ ἤρτηται τοῖς ἄνω· εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἀφθάρτοις τὸ δυνάμει οὐκ ἔστι καὶ δείξας αὐτὸ ἐπήγαγε "καίτοι ταῦτα πρ.," ὡς εἰ ἔλεγεν, ὅσα μὲν οὖν εἰσὶ πρῶτα, ἐν τούτοις τὸ δυνάμει οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ μὴν τὰ ἀΐδια πρῶτα· ἐν αὐτοῖς ἄρα τὸ δυνάμει οὐκ ἔστιν. καὶ τοῦ ὅτι πρῶτα τὰ ἀΐδια αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπὼν "εἰ γὰρ αὐτὰ μὴ ἦν, οὐδὲν ἂν ἦν." εἰ γὰρ μὴ ἦν τὰ ἀΐδια, οὐδὲν ἂν τῶν μὴ ἀϊδίων ἦν. οὐ μόνον δὲ ἐν ταῖς ἀϊδίοις οὐσίαις τὸ δυνάμει οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ εἴ τις ἔστιν ἀΐδιος κίνησις, οὐδ' εἴ τι κινούμενον ἀΐδιον, δύναμιν ἔχει τοῦ μὴ εἶναι, ἀλλὰ μόνην τὴν πόθεν ποῖ. ὁ γὰρ ἥλιος, ὡς καὶ ἔναγχος εἴρηται, ἀπὸ κριοῦ γίνεται εἰς ταῦρον, καὶ οὐδὲν κωλύει ἀΐδιον αὐτὸν ὄντα ἔχειν δύναμιν τούτου, λέγω δὴ τοῦ κινεῖσθαι πόθεν ποῖ. καὶ διὰ

2. εἶναι καὶ μὴ] εἰ μὴ *M.* ‖ 5. τὸ ποῦ — τὸ ποσὸν — τὸ ποιόν *M.* ‖ 6. αἰγοκέρατι *M.* ‖ 10. γὰρ om *M.* ‖ 12. post δυνατὰ add τὰ μὲν *A.* ‖ 16. κυκλοφορητικὸν *A.* ‖ 20. lege τὰ δυνατὰ ‖ 22. καίτοι ταῦτα] καὶ τοιαῦτα *Br.* ‖ 23. ἤρτηται] εἴρηται *Br*, *supra enim dictum est S.* ‖ 26. οὐκ ἔστιν] οὐκέτι *A.* ‖ 27. αὐτὰ] *haec S.*

τὸ μὴ ἔχειν δύναμιν τὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ μόνον τὴν πόθεν ποῖ, ἀεὶ ἐνεργεῖ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οὐ φοβητέον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν οἴονται, μή ποτε στῇ. οὐ γὰρ κάμνει ὁ ἥλιος καὶ ὁ οὐρανὸς κινούμενος. οὐ γάρ ἐστιν ἡ κίνησις αὐτοῖς περὶ δύναμιν τῆς ἀντιφάσεως· οὐ γὰρ δυνάμενοι κινεῖσθαι δύνανται καὶ μὴ κινεῖσθαι, ὥσπερ τὰ φθαρτά· τούτων μὲν γὰρ ἡ κίνησις ἐπίπονός ἐστι, τοῦ δὲ
1050b 27. οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἡλίου ἡ συνεχὴς κίνησις οὐδαμῶς. "ἡ γὰρ οὐσία ὕλη καὶ δύναμις οὖσα οὐκ ἐνέργεια αἰτία τούτων," τουτέστιν ἡ ὑλικὴ οὐσία ἤτοι ἡ ὕλη ἐστὶν αἰτία τούτου, λέγω δὴ τοῦ κάμνειν καὶ τοῦ δύναμιν ἔχειν τῆς ἀντιφάσεως. τὰ δὲ κυκλοφορητικὰ καὶ θεῖα σώματα ὕλην δυναμένην τἀναντία οὐκ ἔχει, ὥστε οὐδὲ κάμνει κινούμενα.

1050b 28. "μιμεῖται δὲ τὰ φθαρτὰ καὶ — πῦρ." εἰπὼν ὅτι ἐν τοῖς ἀϊδίοις τὸ ἁπλῶς δυνάμει οὐκ ἔστιν, ἀλλ', εἰ ἄρα, τὸ πῇ, λέγει ὅτι εἰ καὶ ἐν τοῖς φθαρτοῖς ἐστὶ τὸ δυνάμει, ἀλλ' οὖν τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ ἐν μεταβολῇ ὄντα μιμεῖται τὰ ἄφθαρτα. καὶ ποῖά ἐστι τὰ φθαρτὰ τὰ ἀΐδια μιμούμενα ἐπάγει "οἷον γῆ καὶ πῦρ." καὶ πῶς μιμεῖται ταῦτα ἥ τε γῆ καὶ τὸ πῦρ τὰ ἀΐδια λέγει· ὡς γὰρ τὰ κυκλοφορητικὰ σώματα ἐν κινήσει εἰσὶ καὶ ἐνεργείᾳ, οὕτω καὶ ταῦτα ἀεὶ κινεῖται καὶ ἔχει καθ' αὑτὰ κίνησίν τινα ἀεί· τὸ μὲν γὰρ πῦρ συμπεριφέρεται ἀεὶ τῇ σεληνιακῇ, ἤτοι τῇ τοῦ παντὸς φορᾷ, ἡ δὲ γῆ ἢ μανοῦται ἢ πυκνοῦται ἢ ὅλως πάσχει, ὥστε κατὰ τὴν συνεχῆ ταύτην κίνησιν μιμεῖται τὰ ἀΐδια. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὴν συνεχῆ κίνησιν μιμεῖται τὰ φθαρτὰ τὰ ἀΐδια, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἄφθαρτον· αἱ γὰρ ὁλότητες τῶν ὑπὸ σελήνην σωμάτων, πυρὸς ἀέρος ὕδατος καὶ γῆς, ἄφθαρτοί εἰσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν οὐράνια σώματα, ὥσπερ εἴρηται, οὐκ ἔχει δύναμιν τῆς ἀντιφάσεως, αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ἐξ ὧν διώρισται τῆς ἀντιφάσεώς εἰσι, τουτέστι περὶ ὧν διώρισται. ἡ γὰρ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιάζειν καὶ νοσάζειν καὶ αἱ ἄλλαι ὡσαύτως αἱ μετὰ λόγου· διαφέρουσι δὲ τῶν ἄνευ λόγου, ὅτι αἱ μετὰ λόγου οὐκ ἀνάγκη ἅμα τῷ παρεῖναι τό τε δυνάμενον ποιεῖν καὶ πάσχειν τὸ μὲν ποιεῖν τὸ δὲ πάσχειν, αἱ δ' ἄλογοι δύνανται ἅμα τῷ παρεῖναι ποιεῖν καὶ τῷ μὴ παρεῖναι μὴ ποιεῖν. τὸ γὰρ θερμαντικὸν ἅμα τῷ πλησιάσαι τῷ θερμαντῷ τὸ μὲν θερμαίνει τὸ δὲ θερμαίνεται. ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλάτων ἰδέας μὲν ἐτίθετο ἀνθρώπων καὶ ἵππων καὶ ἐπιστημῶν (αὐτοεπιστήμην γὰρ λέγει ὥσπερ καὶ αὐτοάνθρωπον), ἰδέαν δὲ ἐπιστημόνων ἀνθρώπων καὶ λευκῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλως τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων οὐκ εἶναι ἐβούλετο, ἐκ τῶν εἰρημένων πρὸς ταύτην τὴν δόξαν ἀντιλογίαν πορίζεται καί φησιν· εἴπερ εἰσὶ φύσεις τοιαῦται ἢ οὐσίαι οἵας λέγουσιν

1. post ἔχειν add τὸν *M.* ‖ 2. καὶ ἥλιος καὶ *A.* ‖ οἴεται *A.* ‖ 9. ὥσπερ *M.* ‖ 11. φθαρτὰ ita *AMS.* ‖ 18. ἤτοι] ἢ *A.* ‖ παντὸς] πυρὸς *M.* ‖ 19. συνεχεῖ *M.* ‖ 28. μὲν om *A.* ‖ 33. τοιαῦται *AM*, τινὲς *Br* c *S.*

οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἤτοι τοῖς μαθήμασιν ἐντετραφότες, πολὺ μᾶλλον ἐπιστῆμον εἴη ἄν τι ζῷον ἤπερ αὐτοεπιστήμη· ταῦτα γὰρ τὸ κινούμενον καὶ τὸ ἐπιστῆμόν εἰσιν οὐσίαι καὶ ἐνέργειαι, ἐκεῖνα δέ, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ κίνησις, δυνάμεις εἰσὶ τοῦ τ' ἐπιστήμονος καὶ τοῦ κινουμένου, μὴ δυνάμεναι καθ' αὑτὰς εἶναι.

(9) "ὅτι δὲ βελτίων καὶ τιμιωτέρα — δῆλον." δείξας ὅτι ἡ ἐνέργεια 1051*a* 4.
τῆς δυνάμεως προτέρα καὶ συμπεραινόμενος εἰπών "ὅτι μὲν οὖν πρότερον ἐνέργεια δυνάμεως καὶ πάσης ἀρχῆς μεταβλητικῆς" ἤτοι καὶ πάσης δυνάμεως καὶ φύσεως, "φανερόν," τοῦτο δείξας πάλιν δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον τῆς μὴ σπουδαίας δυνάμεως ἡ ἐνέργεια προτέρα ἀλλὰ καὶ τῆς σπουδαίας. ὅτι δὲ εἰσὶ δυνάμεις καὶ σπουδαῖαι καὶ μὴ σπουδαῖαι πᾶσι δῆλον· ὧν γὰρ δυνάμεων αἱ ἐνέργειαι σπουδαῖαι, καὶ αἱ δυνάμεις καθ' ἃς δύνανται ταύτας ἐνεργεῖν σπουδαῖαί εἰσι. τέως δέ, φησί, φανερόν ἐστιν ὅτι "ὅσα κατὰ τὸ δύνασθαι λέγεται, ταὐτόν ἐστι δυνατὸν τἀναντία." ὃ γὰρ δύναται ὑγιαίνειν, τοῦτο καὶ νοσεῖν ἅμα. καὶ οὐ τοῦτό φησιν ὅτι ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει, ἀλλ' ὅτι ἅμα ἔχει τὴν τοῦ νοσεῖν καὶ ὑγιαίνειν δύναμιν· ἡ αὐτὴ γὰρ δύναμις τοῦ ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν καὶ τοῦ ἠρεμεῖν καὶ κινεῖσθαι, καὶ ὥσπερ εἴρηται, ἡ μὲν τῶν ἐναντίων δύναμις ἅμα ὑπάρχει, τὰ δ' ἐναντία ἅμα καὶ τὰς ἐνεργείας ἀδύνατον ὑπάρχειν· ἀδύνατον γὰρ ἅμα ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν, ὥστε ἀνάγκη θάτερον τῶν ἐναντίων εἶναι τἀγαθόν. οἷον τὸ μὲν θερμὸν φέρε εἰπεῖν ἀγαθόν, τὸ δὲ ψυχρὸν φαῦλον, καὶ ὑγίεια μὲν ἀγαθόν, νόσος δὲ φαῦλον, καὶ ὅλως ὅσα εἴδει καὶ ἕξει ἀναλογεῖ ἀγαθά ἐστιν, ὅσα δὲ στερήσει καὶ ἀποφάσει φαῦλα. εἰπὼν δὴ ὅτι τῶν ἐναντίων ἀνάγκη θάτερον εἶναι ἀγαθόν, ἐπάγει "τὸ δ. δ. ὁμ. ἀ. ἢ. οὐδ. ἤ. ἄρα ἐν. β." ἔστιν οἶμαι 1051*a* 14.
κατασκευὴ τοῦ ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ τῆς σπουδαίας δυνάμεως βελτίων ἐστίν. ἀσαφῶς δὲ ὄντως ἐπήγγελται καὶ μαντείας δεόμενον. ἔστι δὲ τὸ μὲν διὰ τοῦ "τὸ δὲ δύνασθαι ὁμοίως ἀμφότερον ἢ οὐδέτερον" λεγόμενον τοιοῦτον. τὸ τὴν δύναμιν ἔχον τοῦ ὑγιαίνειν (ἔστω δὴ τοῦτο εἰς ὑπόδειγμα), τὸ οὖν τὴν δύναμιν ἔχον τοῦ ὑγιαίνειν ὁμοίως ἔχει καὶ τοῦ νοσεῖν· εἰ δὲ μή, οὐδετέρου· διὰ τίνα γάρ ποτε αἰτίαν ἔχει μὲν δύναμιν τοῦ ὑγιαίνειν, μὴ ἐπίσης δ' ἔχει καὶ τοῦ νοσεῖν; καὶ οὕτω δείξας ὅτι ἀμφοτέρων τὴν δύναμιν ὁμοίως ἔχει, ὅπως διὰ τούτου συνήγαγε τὸ τὴν ἐνέργειαν βελτίω εἶναι καὶ τῆς σπουδαίας δυνάμεως, λίαν ἐστὶ μεμελανωμένον. συνάγεται δὲ οἶμαι οὑτωσί. τόπος παρεδόθη αὐτῷ ἐν τοῖς Τοπι-

1. ἐντραφέντες *M.* ‖ 2. εἴπερ *MBr.* ‖ 5. τιμιωτέρα] σπουδαιοτέρα *M.* ‖ 10. καὶ μὴ σπ. πᾶσι om *M.* ‖ 10. 11. ὧν γ. δ. α. ἐ. σπουδαῖαι] τῶν γὰρ σπουδαίων ἐνεργειῶν *M.* ‖ 15. 16. ἠρεμεῖν καὶ κινεῖσθαι *AS*, νοσεῖν καὶ αἰνεῖσθαι *MBr.* ‖ 19. μὲν ante θερμ. om *M.* ‖ ὑγίεια δὲ *A.* ‖ 21. δὲ *MBr.* ‖ 27. εἰ δὲ — 28. νοσεῖν om *M.* ‖ 30. βελτίων *A.* ‖ 31. Τοπ. III, 5.

κοῖς λέγων "τὸ ἄμικτον τοῦ χείρονος κρεῖττον καὶ βέλτιόν ἐστι τοῦ μεμιγμένου μετὰ τοῦ χείρονος." εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ ἡ σπουδαία δύναμις μέμικται τῇ τοῦ χείρονος δυνάμει (ὁ γὰρ ἔχων τὴν σπουδαίαν δύναμιν καὶ κατ' ἐκείνην πράττων καὶ ἐνεργῶν περὶ τὰ σπουδαῖα, οὗτος οὐκ ἀπώλεσε τὴν τοῦ χείρονος δύναμιν ἀλλ' ἔχει αὐτήν, ὥστε τῇ σπουδαίᾳ δυνάμει ἐπιμέμικται ἡ τοῦ χείρονος δύναμις)· εἰ δὴ ἡ σπουδαία δύναμις ἐπιμέμικται τῇ τοῦ χείρονος δυνάμει, ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ κρείττονος οὐ σύνεστι τῇ τοῦ χείρονος ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ἔστιν εἰλικρινὴς καὶ ἄμικτος, κρείττων ἄρα ἐστὶ τῆς σπουδαίας δυνάμεως διὰ τὸ τὰ ἄμικτα, ὡς ὁ τόπος διορίζεται, τῶν μεμιγμένων κρείττονα εἶναι. ἔμπαλιν δὲ ἐπὶ τῶν κακῶν ἡ ἐνέργεια τοῦ κακοῦ χείρων ἐστὶ τῆς δυνάμεως, διότι ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ ἐπιμέμικται τῇ τοῦ ἀγαθοῦ δυνάμει, ἡ δὲ τοῦ κακοῦ ἐνέργεια ἄμικτός ἐστι τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ἐνεργείᾳ.

1051a 17. "δῆλον ἄρα ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κακὸν παρὰ τὰ πράγματα." τοῦ Πλάτωνος λέγοντος ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ὄντος φύσεώς τινος, ὥσπερ ὁ καθόλου ἄνθρωπος ὁ κατηγορούμενος κατὰ τῶν μερικῶν ἀνθρώπων ἕτερος ὢν αὐτῶν, οὕτως καὶ τὸ ἀγαθὸν ἕτερόν ἐστι τῶν καθ' ἕκαστα ἀγαθῶν καὶ λέγεται κατ' αὐτῶν, τῶν δ' ἐναντίων ἂν θάτερον ᾖ, καὶ θάτερόν ἐστιν, ἔστιν ἄρα καὶ τὸ κακὸν ἕτερόν τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα κατ' αὐτῶν λεγόμενον, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν δειχθέντων ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κακὸν παρὰ τὰ πράγματα. ἐκείνων γάρ φαμεν εἶναί τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ὅσα εἰσὶν ἐνέργειαι, τὸ δὲ κακὸν τοσοῦτον δέει τοῦ ἐνέργεια εἶναι ὅσον ὅτι καὶ χεῖρόν ἐστι δυνάμεως. ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν λαμβάνεται τὸ κοινὸν δῆλον· λέγομεν γὰρ καθόλου ἄνθρωπον τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων ἐνεργείᾳ ὄντων καὶ καθόλου ἵππον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· καθόλου δὲ μὴ ἄνθρωπον ἢ μὴ ἵππον οὔ φαμεν διὰ τὸ στερήσεις εἶναι τὸν μὴ ἄνθρωπον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν μὴ ἵππον τοῦ ἵππου. εἰ δὲ καὶ τὸ κακὸν στέρησίς ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ παρυφίσταται τοῖς πράγμασι διὰ τὴν τῆς ὕλης ἀνεπιτηδειότητα (αὕτη γὰρ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἀγαθὸν σκοπὸν ἔχουσα δέξασθαι καὶ μὴ δυνηθεῖσα ἔσχηκε τὸ κακὸν καὶ τὴν στέρησιν), οὐκ ἂν εἴη τι κακὸν παρὰ τὰ πράγματα. εἰ δὲ τὸ κακὸν διὰ τὴν ὕλην καὶ τὴν δύναμιν παρυφίσταται τοῖς πράγμασι, καὶ ἔστιν ἁμαρτήματα τῆς δυνάμεως, ἐν δὲ τοῖς ἀϊδίοις δέδεικται ὅτι δύναμις οὐκ ἔστιν (ἐνέργειαι γάρ εἰσιν), οὐκ ἔστιν ἄρα

4. αὐτὸς *M*. ‖ 6. εἰ δὴ — δυνάμει om *M*. ‖ 14. ὁ ante κατηγ. om *M*. ‖ 18. λεγόμενα *A*. ‖ 19. post δειχθέντων add φησὶ δῆλόν ἐστι *A*, quod supplendum est e *S* *ex demonstratis (demonstratum est autem malum peius esse quam potentiam), ex demonstratis ergo, inquit, intelligitur.* ‖ 21. δεη *M*. ‖ 23. ἐνεργειῶν ὄντων *A*.

ἐν ἐκείνοις οὔτε κακὸν οὔτε ἁμάρτημα οὔτε διεφθαρμένον. ἡ γὰρ διαφθορὰ τῶν κακῶν ἐστίν.

"εὑρίσκεται δὲ — εὑρίσκουσιν." ἀντιλέγει πρὸς τοὺς τὰ μαθήματα ἐνεργείας 1051a 21. λέγοντας καὶ οὐσίας, λέγων μὴ εἶναι ἐνεργείας ἀλλὰ δυνάμεις· τὰ δὲ δυνάμει οὐκ οὐσίαι. καὶ λέγει ὅτι τὰ διαγράμματα ἐνεργείᾳ διαιροῦντες εὑρίσκονται, τουτέστιν ἐνεργήσας ὁ νοῦς καὶ διαίρεσιν ποιησάμενος εὑρίσκει αὐτὰ καὶ τὸ εἶναι αὐτοῖς δίδωσι. πρὸ δὲ τοῦ ἐνεργῆσαι δυνάμει εἰσίν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐνεργείᾳ (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "διῃρημένα"), ἅμα τῷ θεάσασθαί τινα τὴν ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ γωνίαν δήλη ἂν ἦν αὐτῷ ὅτι ὀρθή ἐστιν. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔσης ἐνεργείᾳ ἅμα τῷ ἰδεῖν αὐτὴν δῆλόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι οἰκία ἐστὶ καὶ οὐ δεόμεθα διαιρέσεώς τινος ἢ ἀποδείξεως, οὕτω καὶ τὰ μαθήματα εἰ ἦσαν ἐνεργείᾳ, ἅμα τῷ ἰδεῖν δύο στερεὰ παραλληλεπίπεδα ἔγνωστο ἂν ἡμῖν ὅτι ἀντιπεπόνθασιν αἱ βάσεις πρὸς τὸ ὕψος, καὶ ὡς τὸ ὕψος ἔμπαλιν πρὸς τὸ ὕψος ἡ βάσις πρὸς τὴν βάσιν. νῦν δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ διαιροῦμεν καί φαμεν ὅτι ἔστωσαν αἱ ἐφεστηκυῖαι εὐθεῖαι πρὸς ὀρθὰς ταῖς βάσεσι, καὶ ἔστω ἡ εὐθεῖα ἥδε τῇδε ἴση, καὶ ἄλλα ἄττα διαιροῦμεν καὶ λέγομεν, καὶ οὕτως ἐκ τῆς κατ' ὀλίγον διαιρέσεως καὶ ἐκ τῶν δείξεων τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις γινομένων δῆλα ἡμῖν καὶ φανερὰ τὰ διαγράμματα γίνεται· ὥστε οὐκ εἰσὶν ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐκ εἰσὶν οὐσίαι. αἱ γὰρ οὐσίαι εἰσὶ καὶ μηδενὸς περὶ αὐτὰς ἐνεργοῦντος μηδὲ δεικνύντος, ταῦτα δὲ τοῦ νοὸς περὶ αὐτὰ μὴ ἐνηργηκότος καὶ ὅλως μὴ εὑρηκότος καὶ τὸ εἶναι αὐτοῖς δεδωκότος οὐ δύναται εἶναι. καὶ ὁ μὲν ὅλος τῶν λεγομένων νοῦς τοιοῦτος, ἐπισκεπτέον δ' ἡμῖν πῶς τὰ καθέκαστα λέγεται καὶ ὅπως ἑκάστη λέξις ἔχει. "διὰ τί," φησί, "δύο ὀρθαὶ τρίγωνον," 1051a 24. τουτέστι διὰ τί τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἐρωτηθέντες φαμὲν διότι αἱ περὶ μίαν στιγμὴν γωνίαι δύο ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. ἔστω δὴ τρίγωνον τὸ αβγ. εἴ τις ἔροιτο διὰ τί αἱ τρεῖς δύο ὀρθαῖς ἴσαι, φαμὲν ὅτι αἱ δύο αἱ περὶ μίαν στιγμὴν δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ταύταις δὲ ἴσαι εἰσὶν αἱ τρεῖς τοῦ τριγώνου γωνίαι. εἰ δὴ ἐκεῖνος τοῦτο προῄδει ὅτι αἱ περὶ στιγμὴν ἤτοι τὸ γ γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί, καὶ ἀγάγωμεν τὴν βγ ἐπὶ τὸ δ, τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "εἰ οὖν ἀνῆκτο ἡ παρὰ τὴν πλευράν," καὶ δείξομεν ὅτι αἱ ὑπὸ βαγ, αγβ, γβα, ἴσαι εἰσὶ ταῖς ὑπὸ αγβ, αγδ, δῆλον εὐθύς ἐστιν ἐκείνῳ τοῦτο ἰδόντι ὅτι αἱ τρεῖς τοῦ τριγώνου δύο ὀρθαῖς ἴσαι. ὥστε οὐκ

1. ἁμαρτήματα *MBr*. ‖ 7. εἰ γὰρ] εἰ δὲ *A*. ‖ 8. ᾑρημένα *M*. ‖ 10. ἐνεργείας *A*. ‖ 12. post δύο fort. addendum est ἴσα. ‖ 16. ἥδε om *A*. ‖ 19. 20. καὶ τινὸς περὶ αὐτὰ μὴ ἐνεργ. *A*. ‖ 21. εὑρηκότος] ἐνεργοῦντος *M*. ‖ 22. ὅλως *M*. ‖ 27. ἴσαι om *M*. ‖ 30. εἰ οὖν scripsi c *S*, εἰ om *A*, εἰ οὖν om *M*. ‖ 31. αγβ, αγδ] αγδ, δγε *M*.

εἰσὶν ἐνεργείᾳ τὰ διαγράμματα. εἰ γὰρ ἦσαν δῆλον ἂν ἦν εὐθὺς ἰδόντι τρίγωνον ὅτι αἱ τρεῖς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ὥσπερ τὴν οἰκίαν θεασαμένοις εὐθὺς δῆλόν ἐστιν ὅτι οἰκία ἐστίν· οὐκ ἔστι δὲ εἰ μὴ δειχθῶσιν ὅτι αἱ περὶ μίαν στιγμὴν ἴσαι εἰσί. πάλιν ἐρωτώμενοι ὅτι διὰ τί ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθή ἐστι καὶ καθόλου διὰ τί ὀρθή ἐστιν, ὡς εἰ ἔλεγεν ὅτι ἢ οὕτως ἐρωτηθείημεν διὰ τί ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴ ἢ οὕτω καθόλου διὰ τί ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθή, τοῦτο οὖν ἐρωτώ-
1051*a* 27. μενοί φαμεν ὅτι "ἐὰν ἴσαι αἱ τρεῖς ἦτε βάσις δύο καὶ ἡ ἐκ μέσου σταθεῖσα ὀρθή, ἰδόντι δῆλον τῷ ἐκεῖνο εἰδότι," τουτέστι τῷ προεγνωκότι ὅτι ἐὰν αἱ τρεῖς εὐθεῖαι ἥ τε ἐπισταθεῖσα ἐκ μέσου καὶ αἱ δύο βάσεις ἴσαι εἰσίν, ἐξ ἀνάγκης ἐκ τούτου δείκνυται ὅτι ὀρθή ἐστιν ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ. εἰ γὰρ διαίρεσιν ποιήσομεν καὶ δείξομεν αὐτῷ ὅτι εὐθεῖαί εἰσι, δῆλον αὐτῷ γίνεται ὅτι ὀρθή ἐστιν. ἐπεὶ δὲ ἀσαφῶς καὶ αἰνιγματωδῶς τὸ παράδειγμα ἐπήνεκται διὰ τὴν συνήθη βραχυλογίαν αὐτῷ, ῥητέον ὅπως δείκνυται ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Εὐκλείδου Στοιχειώσεων βιβλίῳ ὅτι ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ γωνία ὀρθή ἐστιν, ἵνα ἐκ τούτου σαφὲς τὸ ἐνταῦθα λεγόμενον γένηται. ἔστω κύκλος ὁ αβγ, κέντρον δὲ αὐτοῦ τὸ ε, διάμετρος ἡ βγ, καὶ ἐπεζεύχθω ἡ βα γα, ἤχθω δὲ πρὸς ὀρθὰς τῇ βγ ἡ αε καὶ διήχθω ἡ βα ἐπὶ τὸ ζ. ἐπεὶ οὖν ἴση ἐστὶν ἡ εβ τῇ εα (ἐκ γὰρ τοῦ κέντρου) τῶν δὲ ἰσοσκελῶν τριγώνων αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν, ἴση ἄρα ἐστὶν ἡ ὑπὸ εαβ γωνία τῇ ὑπὸ αβε. διὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ ὑπὸ εγα τῇ ὑπὸ εαγ. ὅλη ἄρα ἡ ὑπὸ βαγ ἴση ἐστὶ ταῖς ὑπὸ αβγ βγα. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ὑπὸ ζαγ ἐκτὸς τοῦ τριγώνου τοῦ αβγ δυσὶ ταῖς ὑπὸ αβγ αγβ ἴση, τὰ δὲ τῷ αὐτῷ ἴσα ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα· ἴση ἄρα καὶ ἡ ὑπὸ βαγ τῇ ὑπὸ ζαγ. ἐὰν δὲ εὐθεῖα ἐπ' εὐθεῖαν σταθεῖσα τὰς ἐφεξῆς γωνίας ἴσας ποιῇ, ὀρθαί εἰσιν αἱ γωνίαι. ὀρθὴ ἄρα ἐστὶ καὶ ἡ ὑπὸ βαγ καὶ ἡ ζαγ, ἴσαι γὰρ ἐδείχθησαν. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖσε δείκνυται ὅτι ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθή ἐστιν. αὐτὸς δὲ εἶπεν ὅτι ἐὰν ἴσαι αἱ τρεῖς, καὶ τίνες αὗται ἐπάγει, "ἥ τε βάσις δύο" τουτέστιν ἡ βγ τοῦ αβγ τριγώνου· διῄρηται γὰρ εἰς δύο ἴσας τήν τε εβ καὶ εγ, κέντρον γάρ ἐστι τὸ ε, "καὶ ἡ ἐκ τοῦ μέσου ἐπισταθεῖσα ὀρθή," τουτέστι καὶ ἐὰν ἡ αε εὐθεῖα ἐκ μέσου ἤτοι ἐν μέσῳ ἢ ἐν τῷ κέντρῳ ἐπισταθῇ πρὸς ὀρθάς, "ἰδόντι δῆλον τῷ ἐκεῖνο εἰδότι," ἤτοι φανερὸν γίνεται τῷ προειδότι ὅτι ἐὰν οὕτως αἱ εὐθεῖαι ἔχωσι δειχθήσεται ἡ ἐν

3. τὴν μίαν *M*. || 4. leg. δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί. *duobus rectis esse pares S*. || ὅτι om *M*. || 5. ὅτι εἰ *M*. || 6. *vel sic universaliter, quare angulus rectus est S*. || 6, 7. τοῦτο οὖν ἐρωτ.] ἐρωτώμενοι μὴ τοῦτο *A*. || 9. post ἐπισταθεῖσα add καὶ *M*. || καὶ αἱ et βάσεις om *A*. || *et quae superposita est et duae quae a medio procedunt S*. || 10. γὰρ om *A*. || 13. αὐτοῦ *MBr*. || 23. ποιεῖ *M*. || 28. αε om *M*. || μέσῳ ἢ addidi e *S*, om *A* in lac., ἤτοι — ἢ om *M*. || 29. δῆλον scripsi c *S*, δηλονότι *AM*.

ἡμικυκλίῳ ὀρθή. φανερὸν οὖν ὅτι δυνάμει ὄντα ἐνεργήσαντος περὶ αὐτὰ τοῦ νοῦ εὑρίσκεται, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ αἴτιος ὁ ἄγων αὐτὰ εἰς ἐνέργειαν. "ὥστε ἐξ 1051*a* 31. ἐνεργείας ἡ δύναμις," ἤτοι ἐκ τοῦ ἐνεργεῖν ἡ δύναμις τῶν μαθημάτων εἰς ἐνέργειαν ἄγεται, καὶ ἐπὶ τούτῳ ποιοῦντες γινώσκουσιν. δῆλον ἄρα καὶ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἐνέργεια τῶν τὰ αὐτὰ ποιουσῶν δυνάμεων προτέρα, ἡ δὲ κατ' ἀριθμὸν ἐνέργεια δυνάμεως ὑστέρα, ὡς ἐπὶ τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τοῦ Σωκράτους ἐλέγομεν, τῷ δ' ἀριθμῷ ὑστέρα.

(10) "ἐπειδὴ δὲ τὸ ὂν λέγεται καὶ τὸ μὴ ὂν τὸ μὲν — κατηγοριῶν." τῶν 1051*a* 34. πραγμάτων τῶν μὲν ὄντων τοιούτων ὥστε ἐνδέχεσθαι περὶ αὐτὰ καὶ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι, τῶν δὲ ὡς ἀεὶ ἀληθεύειν, τῶν δὲ ὡς ἀεὶ ψεύδεσθαι, πρόκειται αὐτῷ περὶ τοιούτων διορίσαι, τίνα ἐστὶ τὰ ἐν οἷς ἀεὶ ἀληθεύομεν, καὶ τίνα τὰ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ μή, καὶ τίνα τὰ ἐν οἷς ἀεὶ ψευδόμεθα. πρῶτον δὲ διδάσκει ἁπλῶς καὶ καθόλου πότε γίνεται ἡ ἀλήθεια καὶ πότε τὸ ψεῦδος· καὶ οὕτω λέγει περὶ ὧν εἴπομεν προκεῖσθαι αὐτῷ εἰπεῖν. λέγει οὖν ὅτι "ἐπεὶ τὸ ὂν λέγεται καὶ τὸ μὴ ὂν τὰ μὲν κατὰ τὰ σχήματα τῶν κατηγοριῶν," οἷον ὂν λέγεται ἡ οὐσία καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν καὶ αἱ ἄλλαι κατηγορίαι· τὰ δὲ λέγεται ὄντα κατὰ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τούτων· λέγεται γὰρ ὂν καὶ λευκὸν καὶ τὸ μὴ ὂν λευκὸν δυνάμενον δὲ γενέσθαι λευκόν, ἀλλὰ λέγεται λευκὸν καὶ τὸ ἤδη ἐνεργείᾳ ὂν λευκόν, λέγεται δὲ πάλιν ἀὴρ καὶ τὸ μήπω ὂν ἀὴρ δυνάμενον δὲ γενέσθαι, ἀλλὰ λέγεται καὶ ὁ ὢν ἤδη. οὐ μόνον δὲ ὄντα λέγεται τὸ μὴ ὂν λευκὸν μηδ' ἀήρ, δυνάμενα δὲ 1051*b* 1. γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τἀναντία, τουτέστιν ἀλλὰ λέγεται καὶ μὴ ὄντα· τὸ γὰρ μὴ ὂν λευκὸν δυνάμενον δὲ γενέσθαι λέγεται καὶ μὴ ὄν. κυριώτατα δὲ ὄν ἐστι τὸ ἀληθές, μὴ ὂν δὲ τὸ ψεῦδος· τὸ μὲν γὰρ καθημένου Σωκράτους λέγειν αὐτὸν καθῆσθαι ἀληθὲς ὂν κυριώτατόν ἐστιν ὄν, καθημένου δὲ λέγειν αὐτὸν μὴ καθῆσθαι ψεῦδος καὶ μὴ ὄν. ἄλλως δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τὸ ὡς ἀληθῶς ὂν καὶ ἄλλως ἐπὶ τοῦ λόγου. ὅταν γὰρ ὑπάρχῃ τὸ καθῆσθαι τῷ Σωκράτει, ἔστι τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς καὶ ὂν ἐπὶ τοῦ πράγματος· ἐπὶ τοῦ λόγου δέ ἐστιν, ὅταν ἐγὼ τὸ ὑπάρχον περὶ αὐτὸν λέγω ὅτι ὑπάρχει αὐτῷ, οἷον ὅταν φῶ ὅτι Σωκράτης κάθηται, ὑπάρχοντος αὐτῷ τοῦ καθῆσθαι· ὥστε ἀληθεύω μέν, ὅταν τὸ διῃρημένον καὶ μὴ

1. οὖν om *A*. || post ὅτι add *mathemata S*. || 1. 2. ἐνεργήσαντος π. α. τ. νοῦ] καὶ ἐνεργήσας π. α. ὁ νοῦς *A*. || 4. τούτῳ] τοῦτο *MBr*. || 6. post ὑστέρα add *siquidem paullo ante dictum est actus qui specie idem efficiunt, priores esse potentiis S*. || 8. post μὲν add γὰρ *M*. || 9. ὄντων] οὐσῶν *A*. || 11. τοιούτων] fort. τούτων. || 15. τὰ μὲν] τὸ μὲν *M*. || 17. ὂν καὶ om *M*. || ante καὶ τὸ add καὶ τὸ ἤδη ἐνεργείᾳ ὂν λευκὸν *M*. || 18. ἀλλὰ — ὂν λευκόν om *M*. || 23. καθῆσθαι *M*. || 27. καὶ ὂν *ABr*, ὂν καὶ *MS*, fort. recte. || 29. καθίσαι *M*. || ἀληθεύω μὲν] ἀληθεύομεν *Br*.

ὑπάρχον τῷ Σωκράτει οἴωμαι μὴ ὑπάρχειν, ψεύδομαι δὲ οἰόμενος ὑπάρχειν. ἐπειδὴ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, πότε ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι τὸ ἀληθὲς λεγόμενον ἢ ψεῦδος; τουτέστι πότε ἐστὶν ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθὴς καὶ πότε οὐκ ἔστιν; οὐ γὰρ διὰ τὸ ἡμᾶς οἴεσθαι καὶ λέγειν ὅτι Σωκράτης κάθηται ἢ λευκός ἐστιν, ὑπάρχειν ἀληθὲς αὐτῷ ταῦτα, ἀλλ' ἔμπαλιν διὰ τὸ ὑπάρχειν αὐτῷ ταῦτα ἡμεῖς ἀληθεύομεν. οὐ γὰρ διὰ τοὺς λόγους, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι τοῦ περὶ Ἑρμηνείας δέδεικται, τὰ πράγματά ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τὰ πράγματα οἱ λόγοι ἀληθεύουσιν ἢ ψεύδονται. οὕτω δὴ περὶ τούτων διορισάμενος λέγει ὅτι

1051b 9. "εἰ δὴ τὰ μὲν ἀεὶ σύγκειται καὶ ἀδύνατα διαιρεθῆναι" (ἀεὶ γὰρ σύγκειται τὸ σφαιροειδὲς τῷ ἡλίῳ καὶ τὸ ἀσύμμετρον τῇ διαμέτρῳ καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπ' αὐτῶν ταῦτα διαιρεθῆναι), "τὰ δ' ἀεὶ διῄρηται καὶ ἀδύνατα συντεθῆναι" (ἀεὶ γὰρ διῄρηται ἀνθρώπου τὸ ἄψυχον καὶ ἀδύνατόν ἐστιν αὐτῷ τοῦτο συντεθῆναι), "τὰ δ' ἐνδέχεται τἀναντία" (συγκειμένου γὰρ τοῦ καθῆσθαι τῷ Σωκράτει ἐνδέχεται διαιρεθῆναι αὐτοῦ)· ἐστὶ δὲ τὸ μὲν εἶναι καὶ τὸ ἀληθές, ἵνα πάλιν τοῦτο ὑπομνησθεῖμεν, τὸ συγκεῖσθαι τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ καὶ ἓν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ τὸ ψεῦδός ἐστι τὸ μὴ συγκεῖσθαι ἀλλὰ πλείω εἶναι καὶ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων· εἰ δή, ὥσπερ εἴρηται, τὰ μὲν ἀεὶ σύγκειται τὰ δὲ ἀεὶ διῄρηται τὰ δ' ἐνδέχεται τἀναντία, περὶ μὲν τὰ ἐνδεχόμενα τἀναντία ἡ αὐτὴ γίνεται ψευδὴς καὶ ἀληθὴς δόξα, καὶ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι, οἷον εἰ σοῦ καθημένου δοξάζω ὅτι κάθησαι ἀληθεύω, εἰ δ' ἀναστάντος σοῦ ἔτι τὴν αὐτὴν ἔχω δόξαν τὴν ὅτι κάθησαι, ἡ αὐτὴ δόξα γέγονε καὶ ἀληθὴς καὶ ψευδής, ἀληθὴς μὲν πρότερον ὅτε σοῦ καθημένου τοῦτο αὐτὸ ἐδόξαζον, ὕστερον δὲ ψευδής· περὶ δὲ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν οὐκ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι, ἀλλ' εἰ μὲν δοξάζω ὅτι ὁ ἥλιος σφαιρά ἐστιν ἀεὶ ἀληθεύσω, οὐ γὰρ ἐνδέχεται χωρισθῆναι αὐτοῦ τοῦτο τὸ σχῆμα, ὥστε δοξάζων αὐτὸν σφαῖραν ψεύδεσθαι, ὥσπερ ἀπὸ σοῦ χωρισθὲν τὸ καθῆσθαι ψεύδομαι δοξάζων σε καθῆσθαι, ἀλλ' ἀεί ἐστιν ὁ ἥλιος σφαῖρα, ὥστε καὶ ἐγὼ ἀεὶ δοξάζων τοῦτο ἀεὶ ἀληθεύσω, ἀλλ' οὐ ποτὲ μὲν ποτὲ δ' οὔ. πάλιν ὁ δοξάζων σύμμετρον τὴν πλευρὰν τῇ διαμέτρῳ ἀεὶ ψεύδεται, οὐ γὰρ δύναται σύμμετρος γενέσθαι, ὥστε οὐκ ἂν ἀληθεύσειέ ποτε ἀλλ' ἀεὶ ψεύσεται.

1051b 17. "περὶ δὲ δὴ τὰ ἀσύνθετα — ψεῦδος." περὶ μὲν τῶν συνθέτων πῶς τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀληθές ἐστι καὶ τὸ μὴ εἶναι καὶ τὸ ψεῦδος εἴρηται, περὶ δὲ τῶν ἁπλῶν

1. ὅταν οἴωμαι *M.* || 3. ἡ post ἢ om *M.* || 4. οὐ γὰρ — 6. ἀληθεύομεν om *Br.* || 7. π. Ἑρμ. 9. || 8. διορισαμένους *M.* || 9. ἀδύνατα] οὐ δύναται *M.* || 10. ἀπ' αὐτῶν] αὐτοῖν *A.* || 11. ἀδύνατον *M.* || συντεθῆναι — 12. ἀδύνατόν iterat *M.* || 14. 15. ὑπομνησθῶμεν *Br.* || 15. τὸ κατ. *Br*, τὸν κατ. *AM.* || 21. ἔχω om *M.* || 23. ἄλλος *M.* || 27. ἀληθεύω *M.* || 29. ψεύδεσθαι *A.* || 31. δὴ om *M.* || μὲν] δὲ *A.*

καὶ ἀσυνθέτων καὶ ὧν οὐδέν τι κατηγορεῖται (εἰ γὰρ κατηγορεῖται, σύνθετον ἔσται πάντως), πῶς, φησί, τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, τουτέστι πῶς ἐν αὐτοῖς τὸ εἶναί ἐστι καὶ μὴ εἶναι, ἤτοι πῶς ἔχουσι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ πῶς συμβαίνει ἐπ' αὐτοῖς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ γάρ ἐστι τὰ ἁπλᾶ σύνθετα, ἵνα λέγωμεν ὡς ὅταν συγκέηται ὁ κατηγορούμενος καὶ ὑποκείμενος καὶ φῶμεν αὐτὸν συγκεῖσθαι ἀληθεύομεν, μὴ συγκειμένου δὲ καὶ λεγομένου συγκεῖσθαι ψευδόμεθα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ξύλου ἔχει καὶ ἐπὶ πάντων τῶν συνθέτων· ἐπὶ τούτων μὲν γὰρ λέγοντες περὶ τοῦ λευκοῦ ξύλου ὅτι τὸ ξύλον λευκόν ἐστιν ἀληθεύομεν, μὴ λευκὸν δὲ ψευδόμεθα· ἐπὶ δὲ τῶν ἁπλῶν καὶ ἀσυνθέτων τοῦτο οὐ συμβαίνει· οὐδὲ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὁμοίως ὑπάρξει ἐπὶ τούτων τε καὶ ἐπ' ἐκείνων ἤτοι τῶν συνθέτων, ἀλλὰ κατ' ἄλλον δηλαδὴ τρόπον. εἰ γὰρ ὁμοίως ἐπ' ἀμφοῖν ὑπάρξει, ἀδιάφορα ἔσται, ὅπερ ἄλογον· πολλὴ γὰρ πάνυ τῶν συνθέτων ἡ διαφορὰ πρὸς τὰ ἀσύνθετα. οὕτω δὴ τὸν λόγον ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων
"ἢ ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ε. τ. τ. α. ο. ο. τὸ εἶναι," ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ ὥσπερ 1051*b* 22.
ἐπὶ τῶν ἀσυνθέτων ἄλλως ἀληθεύομεν καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν συνθέτων, οὕτω καὶ τὸ εἶναι ἄλλως ἐστὶ τοῖς ἀσυνθέτοις καὶ ἑτέρως τοῖς συνθέτοις. ἐπειδὴ γὰρ ὡς τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω καὶ ὁ περὶ αὐτὸ λόγος καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἔμπαλιν ὡς ἡ περὶ αὐτὰ ἀλήθεια καὶ αὐτά· καὶ ἔσται τὸ μὲν ἀληθές, ὅταν αὐτοῦ θιγγάνῃ ὁ νοῦς, τὸ δὲ ψεῦδος, ὅταν μὴ θιγγάνῃ, τουτέστιν ἄγνοια· καταχρηστικώτερον γὰρ ἀντὶ τοῦ ἄγνοια εἶπε τὸ ψεῦδος. ὅτι δὲ ἐν τῇ λέξει τῇ "ἀλλ' ε. τ. μ. ἀλ. τὸ δὲ ψεῦδος" τὸ ψεῦδος καταχρηστικώτερον καὶ κοινότερον ἀντὶ τῆς
ἀγνοίας ἔλαβε, δῆλον πεποίηκεν εἰπών, τὸ μὲν θιγεῖν καὶ φῆσαι ἀληθές, ἤτοι 1051*b* 24.
τὸ θιγεῖν καὶ φάσιν ἔχειν, ἀλλ' οὐ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, ἀληθές, τὸ δ' ἀγνοεῖν ἐστὶ τὸ μὴ θιγγάνειν, ὥστε τὸ ψεῦδος ἀντὶ τοῦ ἀγνοεῖν εἴληπται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἁπλῶν, ὥσπερ εἴρηται, ἢ θιγγάνει ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ καθάπερ εἰσὶν ἅπτεται τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ ἁπλῇ ἐπιβολῇ ὥσπερ καὶ ἡ ὄψις τῶν χρωμάτων· καὶ ἀληθεύει οὐχ ὡς καταφάσκων αὐτῶν τι ἀλλ' οἷον ὁρῶν αὐτά, ὡς καὶ ἡ ὄψις τὰ χρώματα· οὐδὲ γὰρ αὕτη τι καταφάσκει αὐτῶν ἀλλὰ μόνον ὁρᾷ· ὅταν οὖν ταῦτα οἷον ὁρᾷ ὁ νοῦς, φάσιν αὐτῶν ἔχει ἀλλ' οὐ κατάφασιν· ἡ γὰρ κατάφασις ἐπὶ συνθέτου λέγεται ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου. ἢ οὖν θιγγάνει καὶ ἅπτεται αὐτῶν καὶ ἀληθεύει, ἢ οὐ θιγγάνει οὐδ' οἷον ὁρᾷ αὐτὰ οὐδ' ὅλως ἐννοεῖ τι περὶ αὐτῶν, καὶ λέγεται ἔχειν περὶ αὐτῶν ἄγνοιαν, οὐ μὴν ψεύδεσθαι,

4. post λέγωμεν add τι περὶ αὐτῶν *M*. || 5. σύγκειται *A*. || φάμεν *A*. || 6. συγκεῖσθαι] κεῖσθαι *M*. || 17. ante καὶ ἔμπαλιν add ὡς δ' ἂν ἕξει τὰ ἁπλᾶ οὕτως ἕξει καὶ ἡ περὶ αὐτὰ ἀλήθεια *A*. || 21. ἀντὶ coni., ἀπὸ *AMBr*. || 22. θιγγάνειν *MBr*. || φῆσαι scripsi c *S*, ζητῆσαι *AMBr*. || 23. φάσιν] φύσιν *A*. || 25. κατὰ ἀπέρεισιν *A*.

ἐπεὶ οὐδ' ἡ ὄψις ὅταν ἐν νυκτὶ μὴ ὁρᾷ τὰ χρώματα λέγεται ψεύδεσθαι ἀλλ' ἀγνοεῖν αὐτά. τὸ γὰρ ψεύδεσθαι ἐπὶ συνθέτων λέγεται ὅταν τὸ μὴ ὂν τόδε τι λέγῃ εἶναι αὐτό, οἷον τὸ μὴ ὂν λευκὸν ξύλον λέγῃ αὐτὸ λευκὸν ἢ τὸ ὂν λέγῃ μὴ ὄν, οἷον τὸν ἄνθρωπον μὴ εἶναι ζῷον. ὥστε ἀληθεύει μὲν περὶ τὰ ἁπλᾶ ὁ νοῦς ὅταν καθάπερ εἰσὶ καὶ ἁπλαῖς ἐπιβολαῖς ἅπτηται αὐτῶν. ἔστι μὲν οὖν περὶ τὰ ἁπλᾶ ἀληθεύεσθαι ὅταν αὐτῶν θιγγάνῃ ὁ νοῦς, καὶ οἷον φάσιν ἔχειν ἀλλ' οὐ κατάφασιν, ἀπατηθῆναι δὲ ἢ ψεύδεσθαι περὶ αὐτὰ οὐκ ἐνδέχεται· ἡ γὰρ ἀπάτη καὶ τὸ ψεῦδος περὶ τὰ σύνθετα ὑφίσταται, ὅταν τὸ μὴ κατά τινος ὑπάρχον ὑπάρχειν λέγηται ἢ τὸ ὑπάρχον μὴ ὑπάρχειν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἀπατηθῆναι περὶ τὸ τί ἐστι καὶ τοὺς ὁρισμοὺς οὐκ ἔστιν, οὐ γὰρ χωρίζονται τῶν ὧν εἰσιν ὁρισμοί, ὡς τὸ καθῆσθαι καὶ γράφειν τῶν καθημένων καὶ γραφόντων, λέγει ὅτι οὐδὲ περὶ τὰς μὴ συνθέτους καὶ ἁπλᾶς ἔστιν ἀπατηθῆναι οὐσίας, περὶ ὧν ἤδη πεπαύμεθα λέγοντες· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἔστιν ἀπατηθῆναι, εἴ τις τὸ μὴ θιγγάνειν ἀπάτην βούλεται λέγειν. εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἁπλαῖ οὐσίαι ἐνέργειαι, ἀλλ' οὐ δυνάμει· πρῶτον μὲν ὡς εἴπερ ἦσαν δυνάμει, ἐγίνοντο ἂν περὶ αὐτὰς ἀπάται. εἰ γὰρ εἶχον ἔννοιαν περὶ τῆς ἁπλῆς οὐσίας ὡς ἔστι τοδί, αὕτη δὲ δυνάμει οὖσα τόδε τι κεκίνητο εἰς ὃ ἐδύνατο, ἠπατήθησαν ἄν· ὥσπερ γὰρ ὁ καθήμενος ὅταν σταίη ὁ καθήμενον ἔτι αὐτὸν ὑπολαμβάνων ἀπατᾶται καὶ ψεύδεται, οὕτω δὴ συνέπεσεν ἂν καὶ ἐπ' αὐτῆς. ἔπειτα εἰ ἦσαν δυνάμει, ἐγίνοντο ἂν καὶ ἐφθείροντο· τὸ γὰρ δυνάμενον τόδε τι γενέσθαι γίνεται ἐκεῖνο ὅπως δύναται· καὶ εἰ ἐγίνοντο, ἔκ 1051b 29. *τινος ἂν ἐγίνοντο καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. "νῦν δὲ τὸ ὂν αὐτὸ οὐ γίνεται." καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι τὸ κυρίως ὂν καὶ ἡ ἁπλῆ ὑπερούσιος οὐσία καὶ ἀκινήτως κινοῦσα, ὁ πολυτίμητος θεός, οὐ γίνεται οὐδὲ φθείρεται. ἢ τὸ "νῦν δὲ τὸ ὂν αὐτὸ οὐ γίνεται οὐδὲ φθείρεται" ἴσον ἂν εἴη τῷ νῦν δὲ τὸ ὂν καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἁπλοῦ, ὁποῖον ἄν ποτε εἴη, οὐ γίνεται οὐδὲ φθείρεται· πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον σύνθετόν ἐστιν. ὅσα δέ, φησί, τῶν ὄντων ἐστὶν ὅπερ εἶναί τι καὶ ἐνεργείᾳ, τουτέστιν ὅσα ἐστὶν ὅπερ ὄντα καὶ ἐνεργείᾳ, τουτέστιν ὅσα εἰσὶν ἐνέργειαι καὶ εἴδη, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι, ἀλλ' ἢ ἅπτεσθαι, καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο ἀπάτη. καὶ ζητεῖται τὸ τί ἐστι περὶ αὐτῶν οὐχ ὡς κατηγοροῦντες αὐτῶν τι, ἀλλὰ μόνον νοοῦντες καὶ οἱονεὶ ὁρῶντες. τὸ δὲ ταῦτα οἷον ὁρᾶν ἐγγίνεται τοῖς εἰς ἄκρον ἐπιστήμης ἐλθοῦσι καὶ εὖ ζήσασιν.*

1. ἐπειδὴ *M.* || λέγεσθαι *M.* || 2. ante ἐπὶ add καὶ *M.* || τόδε τις *M* || 3. λέγει *A.* || 5. κατὰ ἀπέρεισιν *A.* || 12. περὶ ὧν] καὶ ὅλως *A.* || 14. δυνάμεις *MBr.* || 20. ὅπως δύναται] ὅπερ γίνεται *MBr.* || 21. τὸ ὂν] ὂν *M.* || 24. τῶν ἁπλῶν *MBr.* || 28. ἅπτεσθαι *A*, μὴ ἅπτεσθαι *MBr*, locus mutilus supplendus e *S sed ut intellectus vel contingat ipsa et verum dicat, vel non contingat, et hoc non est deceptio.* || ζητοῦμεν *MBr.* || 31. ζητήσασιν *MBr.*

"τὸ δὲ εἶναι ὡς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ μὴ εἶναι ὡς τὸ ψεῦδος, ἓν μέν ἐστιν, εἰ σύγκειται, ἀληθές." 1051*b* 33. τὸ ὂν τὸ ὡς ἀληθές, φησί, καὶ τὸ μὴ ὂν τὸ ὡς τὸ ψεῦδος, ἕνα μέν ἐστι τρόπον, εἰ σύγκειται ὁ κατηγορούμενος τῷ ὑποκειμένῳ καὶ φαμὲν αὐτὸν συγκεῖσθαι, τοῦτο ἐστὶν ὂν τὸ ὡς ἀληθές· εἰ δὲ μὴ σύγκειται λέγεται δὲ συγκεῖσθαι, μὴ ὂν τὸ ὡς ψεῦδος. "τὸ δὲ ἕν," τουτέστιν ἄλλον δὲ τρόπον, "εἴπερ ὂν οὕτως ἐστί," τουτέστιν εἴπερ ἐστὶν ἁπλοῦν, οὕτως ἐστὶν ἡ περὶ αὐτὸ ἀλήθεια, οὐχ ὥστε καταφάσκειν τι αὐτοῦ ἀλλὰ κατά τινα φάσιν αὐτὸ νοεῖν καὶ οἷον ὁρᾶν. "εἰ δὲ μὴ οὕτως," δηλονότι εἰ δὲ μή ἐστιν ἁπλοῦν, οὐκ ἔστι περὶ αὐτὸ τὸ ἀληθεύειν μόνον θιγγάνοντα. καὶ σαφηνίζει αὐτὸ λέγων· τὸ δὲ ἀληθὲς τὸ νοεῖν ταῦτα, ἀπάτη δὲ περὶ αὐτὰ οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἄγνοια, ἄγνοια δ' οὐχ οἵα ἡ τυφλότης ὡς μὴ δυνηθῆναί ποτε νοῆσαι, ἀλλὰ τοιαύτη οἵα ὑπάρχει ὅταν τις μὴ περί τινος λογίζηται· ἡ δὲ τυφλότης τοιοῦτόν ἐστιν, ὁποία ἐστὶν ἡ ἄγνοια ὅταν τὸ νοητικὸν μηδαμῶς τις ἔχῃ· ὁ γὰρ τοῦτο ἐστερημένος οὐδέποτε ἄν τι νοήσειεν, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἐστερημένος τῶν ὀφθαλμῶν βλέψειέ ποτε.

"φανερὸν δὲ καὶ ὅτι — ἀκίνητα." 1052*a* 4. εἰ ἡ κατὰ τὸ ποτὲ ἀπάτη περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν ἐστί, τὰ δὲ ἀκίνητα καὶ ἀΐδια οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, οὐκ ἂν εἴη περὶ αὐτὰ ἀπάτη ἡ κατὰ τὸ ποτέ, ἀλλ' ἢ ὥσπερ εἴρηται πρὸ ὀλίγου, ἢ ἀεὶ ἀπατηθήσεται ἢ ἀεὶ ἀληθεύσει. εἰ γάρ τις καὶ μὴ οἴοιτο μεταβάλλειν τὸ τρίγωνον ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὸ ὑπολαμβάνοι, οὐκ ἂν ὑπολάβοι ὡς αἱ τρεῖς αὐτοῦ γωνίαι ποτὲ μὲν δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσὶ ποτὲ δὲ οὔ. εἰ γὰρ τοῦτο νοήσει ὑπολήψοιτο ἂν αὐτὸ καὶ μεταβάλλειν, ἀλλ' ὑπόκειται ὑπολαμβάνειν αὐτὸ ἀμετάβλητον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπολαβεῖν οὐκ ἐνδέχεται, "ἀλλὰ τὶ μὲν τὶ δ' οὔ," τουτέστιν ἄρτιον μὲν ἀριθμὸν πρῶτον ὑπολαμβάνειν μηδένα εἶναι ἐνδέχεται, ἢ τινὰς μὲν εἶναι ἀρτίους πρώτους τινὰς δὲ οὔ, καὶ τοῦτο ἐνδέχεται· τὸ δὲ τὸν δύο λαβεῖν αὐτὸν καθ' αὑτὸν καὶ ὑπολαμβάνειν αὐτὸν ποτὲ μὲν ἄρτιον πρῶτον ποτὲ δὲ οὐ πρῶτον, οὐκ ἐνδέχεται. τὸ δὲ "οὐ γὰρ ἔτι τινὰ μὲν τινὰ δὲ οὒ οἰήσεται" τοιοῦτον ἂν εἴη· οὐ γὰρ οἰήσεται ὁ τοὺς ἀριθμούς, ὥσπερ τὸ τρίγωνον, ἀκινήτους οἰόμενος ὅτι τὶς μὲν ἀριθμὸς πρῶτος ὢν ποτὲ ἔσται καὶ μὴ πρῶτος, ὁ δὲ κινουμένους αὐτοὺς οἰόμενος οὗτος τοῦτο πείσεται· ὥστε ἢ ἀληθεύσει, εἰ τὸν δύο ἄρτιον ὑπολαμβάνει, ἢ ἀεὶ ψεύσεται, εἰ μὴ οὕτως αὐτὸν ἔχειν ὑπολήψεται. μέχρι τῶν ὧδε πεπλήρωνται αἱ εἰς τὸ Θ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ σχολαί.

3. μέν] δέ *A*. || 6. post εἴπερ ὂν commate distinguit *Br*. || οὕτως] ὄντως *M*. || τουτέστιν εἴπερ] ἤτοι ἄνπερ *A*. || 14. βλέψειέ] νοήσειέ *M*. || 15. καὶ ὅτι] καὶ ὅτι καὶ *A*. || 19. ὑπολαμβάνει — ὑπολάβῃ *A*. || 20. ὀρθῆς *M*. || 20. 21. νοήσοι ὑπολήψαιτο *A*. || 23. μηδὲν *MBr*. || 31. εἰς om *M*. || τέλος τῶν εἰς τὸ Θ σχολίων add *M*.

ΕΙΣ ΤΟ Ι.

Ἐπεὶ οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι καὶ αὐτοὲν ἐδόξαζον, τοῦτο λέγοντες εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τούτῳ οὐσιῶσθαι ἐν τῷ ἓν εἶναι (οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ὁ Σωκράτης ἓν ὂν ὑπόκειται αὐτός, κατηγορεῖται δὲ αὐτοῦ τὸ ἕν, οὕτως ἔλεγον καὶ ὡς τῷ αὐτοενὶ ὑποκεῖσθαί τινα φύσιν, λέγεσθαι δὲ κατ' αὐτῆς τὸ αὐτοέν, οὔτε ὡς οἱ φυσικοὶ μίαν λέγοντες τὴν ἀρχὴν ὑπετίθουν αὐτῇ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ ἀέρα, ἀλλ' οὐσιῶσθαι αὐτὸ ἐν τῷ ἑνὶ καὶ εἶναι αὐτοῦ φύσιν τὸ ἕν, μηδὲ ὂν αὐτὸ λέγοντες ἀλλὰ μόνον ἕν· καὶ ὅτῳ φίλον πῶς ταῦτα λέγουσι μαθεῖν, ἐντυγχανέτω τὸν ἐπιγραφόμενον Παρμενίδην ἢ περὶ ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος διάλογον) — ἐπειδὴ οὖν ταύτην εἶχον περὶ τοῦ ἑνὸς τὴν ἔννοιαν, ζητῆσαι ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ προτίθεται εἰ ἔστι τι τοιοῦτον ἓν ἢ μή. πρότερον δὲ διαίρεσιν ποιεῖται τοῦ ἑνὸς καὶ λέγει τίνα ἐστὶ τὰ κυρίως σημαινόμενα τοῦ ἑνὸς καὶ πῶς ἓν τέως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι ὑπολαμβάνομεν. λέγει δὲ ὅτι τῷ ἑνὶ πανταχοῦ ὡς ἀρχῇ μέτρου χρώμεθα καὶ ἐν ἀριθμοῖς καὶ ἐν μεγέθεσι καὶ ἐν μέλεσι, τὴν γὰρ δίεσιν ἀρχὴν τῶν μελῶν ποιούμεθα. περὶ δὴ τούτων καὶ ἄλλων τοιούτων πρότερον τὸν λόγον ποιεῖται, καὶ οὕτω ζητεῖ εἰ δύναται εἶναί τι τοῦτο αὐτὸ ἔχον φύσιν τὸ ἕν, εἶτα ζητεῖ καὶ περὶ τῶν ἐναντίων τίνα ἐστὶ καὶ ὅλως περὶ τῶν ἀντικειμένων καὶ πῶς εἰσί. τὰ μὲν οὖν ἐνταῦθα λεχθησόμενα τοιαῦτα, ἰτέον δὲ ἡμῖν ἐπὶ τὴν τῶν λεγομένων σαφήνειαν.

1052a 15. (1) "τὸ ἓν ὅτι — πρότερον." ἐν τῷ Δ τῆσδε τῆς πραγματείας εἴρηκε περὶ τῶν τοῦ ἑνὸς σημαινομένων ὅτε καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν ἐκεῖσε ἐμνήσθη ἐπεσκέπτετο ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται. καὶ νῦν πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων τὸ ἓν μὲν ὅτι λέγεται πλεοναχῶς εἴρηται ἐν ἐκείνοις· οἱ συγκεφαλαιούμενοι δὲ τρόποι τῶν πρώτων καὶ καθ' αὑτὰ λεγομένων ἕν, τουτέστιν οἱ πρῶτοι τοῦ ἑνὸς σημαινομένων τρόποι ἀλλὰ μὴ οἱ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενοι (οὗτοι γὰρ πάμπολλοί εἰσιν), οἱ πρῶτοι δὴ τέσσαρές εἰσι καὶ τίνες οὗτοι καταλέγει. τό τε γὰρ συνεχές, φησίν, ἓν λέγεται, τὸ δὲ συνεχὲς ἢ ἁπλῶς καὶ καθόλου λέγεται, ἁπλῶς συνεχὲς καὶ οὐ κυρίως λέγεται τὸ ἀφῇ καὶ δεσμῷ ἢ κόλλῃ. τὸ δὴ συνεχὲς ἓν λέγεται ἢ τὸ ἁπλῶς ὂν συνεχὲς ἢ τὸ μάλιστά γε τῇ φύσει συνεχὲς ὄν·

Tit. σχόλια εἰς τὸ ἰῶτα *A*, σ. ε. τ. ἰ. τῶν ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικὰ *M*. ‖ 3. αὐτός] αὐτό *A*. ‖ ὡς fort. omittendum. ‖ 4. τῷ om *A*. ‖ 6. ἐν τῷ ἑνὶ *MBr*, ἐν τῷ ἓν et lac. 3 literarum *A*, fort. ἐν τῷ ἓν εἶναι c *S*. ‖ 14. μελῶν] ἀριθμῶν *M*. ‖ 15. τὸ ἕν] τὸ α *M*. ‖ 19. Δ, 6. ‖ 26. τὸ δὲ συνεχὲς — 28. ὂν συνεχὲς] τὸ γὰρ συνεχὲς ἢ τὸ ἁπλῶς καὶ καθόλου καὶ κυρίως, ἀλλ' οὐ τὸ ἀφῇ, οἷον σῶμα, καὶ κόλλῃ οἷον ξύλα. τὸ οὖν κυρίως συνεχὲς ἓν λέγεται, ἢ τὸ ἁπλῶς ὂν συνεχὲς *M*. ‖ 27. ἁπλῶς συνεχὲς] fort. ἁπλῶς δὲ συνεχές. ‖ 28. ὄν] ἕν ἐστι *A*.

φύσει δὲ συνεχῆ τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ ὅλως τὰ ἐκ φύσεως γινόμενα ἀλλὰ μὴ ἀπὸ τέχνης. καὶ τούτων πάλιν τῶν φύσει συνεχῶν μάλιστα καὶ κυριώτατα ἓν λέγεται οὗ ἡ κίνησις ἀδιαιρετωτέρα καὶ μᾶλλον ἁπλῆ. τοιοῦτον δ' ἂν εἴη τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα· τῶν μὲν γὰρ ζῴων αἱ κινήσεις οὐκ εἰσὶν ἁπλαῖ, οὐδ' ἀδιαίρετοι. ᾗ μὲν γὰρ στάσει διαλαμβάνονται (ἐν γὰρ ταῖς τῶν ποδῶν ἀντερείσεσιν ὅτε κινοῦνται στάσεις γίνονται) οὐκ εἰσὶν ἁπλαῖ· ᾗ δὲ οὐ πᾶν ἅμα τὸ ζῷον κινεῖται ἀλλ' οὐδὲ τὰ μόρια αὐτοῦ (κινουμένου γὰρ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς καὶ προηγουμένου ὁ λαιὸς ἵσταται, πάλιν τούτου προηγεῖσθαι μέλλοντος ἵσταται ὁ δεξιός) εἰσὶ διαιρετοί· διαιροῦνται γὰρ ἐν ταῖς στάσεσι. τοῦ δ' οὐρανοῦ ἅτε ἄρθρα μὴ ἔχοντος ἀλλ' ἑνὸς ὄντος καὶ συνεχοῦς, οὐ δυνατόν ἐστι τὸ μὲν αὐτοῦ κινεῖσθαι τὸ δὲ μή, ἀλλ' ἅπαντα τὰ μόρια αὐτοῦ ἅμα κινοῦνται, ὥστε κυριώτερον ἓν τῶν ἐνταῦθα τὸ κυκλοφορητικόν ἐστιν. ὅτι δὲ τοῦτο λέγει κυρίως ἕν, μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς δηλώσει. "ἔτι," φησί, "τοιοῦτον καὶ μᾶλλον," τουτέστιν ἔτι ἓν λέγεται 1052a 22.
καὶ μᾶλλον ἓν "τὸ ὅλον καὶ ἔχον τινὰ μορφὴν καὶ εἶδος." καὶ συμπεριείληφε διὰ τούτου τοῦ τρόπου πάντα τὰ φυσικὰ μεγέθη τά τε κυκλοφορητικὰ καὶ τὰ ὑπὸ σελήνην. ἐπειδὴ δὲ εἶδός τί ἐστι καὶ ἡ ναῦς καὶ ἡ οἰκία, λέγει "μάλιστα δὲ εἴ τι φύσει τοιοῦτόν ἐστι καὶ μὴ βίᾳ ὥσπερ ὅσα κόλλη ἢ γόμφῳ ἢ συνδέσμῳ." γόμφῳ μέν ἐστιν ἓν ἡ ναῦς, κιβώτιον, συνδέσμῳ ὁ φάκελλος, κόλλῃ δὲ βιβλίον. ὅσα δὴ ἔχει μορφὴν καὶ εἶδος φύσει ἀλλὰ μὴ βίᾳ, ὥσπερ ὅσα γόμφῳ ἐστὶν ὡς ἡ ναῦς, ἀλλ' ἔχει ἐν ἑαυτοῖς τὸ αἴτιον τοῦ συνεχῆ εἶναι, ἓν λέγεται, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸ αἴτιον τοῦ συνεχῆ εἶναι, ὧν ἡ κίνησις μία καὶ ἀδιαίρετος τόπῳ καὶ χρόνῳ. εἰ γὰρ ἐν ἄλλῳ μὲν τόπῳ κινεῖταί τι, ἐν ἄλλῳ δὲ ἕτερον, ἐξ ἀνάγκης διαιρετή ἐστιν ἡ κίνησις, ὥσπερ ἔχει τῶν ζῴων βάδισις, ἐν ἄλλῳ μὲν γὰρ χρόνῳ κινεῖται ὁ δεξιὸς ποὺς καὶ ἐν ἄλλῳ ὁ λαιός. εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἔκδηλον ὅτι εἴ τι φύσει κινήσεως ἀρχὴν ἔχει τῆς πρώτης τὴν πρώτην, ὅτι τοῦτο πρῶτον μέγεθος ἕν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. δέδεικται ἐν τῷ Θ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ὡς ἡ κατὰ τόπον κίνησις προτέρα ἐστὶ τῶν ἄλλων κινήσεων, αὐξήσεως φθίσεως καὶ τῶν ἄλλων, τῆς δὲ κατὰ τόπον πάλιν δέδεικται ἐκεῖσε προτέρα ἡ κύκλῳ. τούτων ἐκεῖσε δειχθέντων λέγει, ἐπειδὴ τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα ἀρχὴν ἔχει ἐν ἑαυτῷ κινήσεως, ἡ δὲ κύκλῳ κίνησις πρώτη ἐστὶ τῆς κατὰ τόπον, ἥτις πάλιν ἡ κατὰ τόπον πρώτη τῶν ἄλλων, τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα δῆλον ὅτι πρῶτόν ἐστι

3. μάλα *M*. ‖ 5. οὐδ' ἀδιαίρετοι — 6. εἰσὶν ἁπλαῖ om *M*, 5. ἐν γὰρ ταῖς — 6. γίνονται om *S*. ‖ 7. 8. καὶ προηγουμένου om *M*. ‖ 8. post δεξιός add ὥστε *M*. ‖ 9. ἅτε om *M*. ‖ 13. ἔτι ἓν] τὸ ἓν *M*. ‖ 14. ὅλον καὶ om *M*. ‖ 16. ἐπεὶ δὲ *M*. ‖ εἴ τι] ὅτι *M*. ‖ 19. δὴ] δὲ *M*. ‖ 24. καὶ om *M*. ‖ 25. φύσει κινήσεως coni., φύσει *A*, φύσεως *M*, κινήσεως hab. *S*. ‖ 27. Φυσ. VIII, 7. ‖ 30 et 32. κυκλοφορικὸν *MBr*.

μέγεθος. ἡ γὰρ τῶν μορίων αὐτοῦ κίνησις οὐκ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ γίνεται, ἀλλ' ἅμα πάντα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινοῦνται. ἔστιν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ἡ κυκλοφορία πρώτη τῆς φορᾶς. καὶ τὸ ἔχον ἄρα ταύτην τὴν ἀρχὴν πρῶτόν
1052a 29. ἐστι μέγεθος τοῦ ἔχοντος τὴν φορᾶς ἀρχήν. τὰ μὲν δὴ οὕτως ἓν λέγεται ἢ τὸ συνεχὲς ἢ τὸ ὅλον (ὅλον δὲ ποῖον λέγεται εἴρηται ἐν τῷ Δ), τὰ δὲ λέγεται ἓν ὧν ἂν ὁ λόγος εἷς ᾖ. καὶ τίνων ὁ λόγος εἷς ἐστὶν ἐπάγει· ὧν ἡ νόησις μία καὶ ἡ ἐπιστήμη. τίνων δὲ πάλιν ἡ νόησίς ἐστι μία ἐπιφέρει· ὧν ἀδιαίρετος ἡ νόησις. ἡ δὲ τοῦ ἀδιαιρέτου καὶ κυρίως ἑνὸς ἀδιαίρετός ἐστιν ἡ νόησις ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ, ὥστε ἐξ ὧν λέγει ὁ μὲν καθόλου ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ὅλως τὰ εἰδικώτατα εἴδη, καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων καὶ ἁπλῶς τὰ ἄτομά εἰσιν ἕν, τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἓν οὐκ ἔστιν, ὅτι διαιρεῖται εἴς τε τὸ ζῷον πτηνὸν καὶ εἰς τὸ ζῷον πεζὸν καὶ εἰς τὸ ζῷον ἔνυδρον, ὧν αἱ νοήσεις καὶ ἐπιστῆμαι διάφοροι· ἄλλη γὰρ νόησις καὶ ἐπιστήμη ζῴου πτηνοῦ καὶ ἄλλη ζῴου πεζοῦ. ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ διαιρεῖται εἰς ἕτερα εἴδη εἰδικώτατον ὂν εἶδος, οὐδὲ ὁ κατὰ μέρος διαιρεῖται. εἰ γὰρ ὁ εἰδικὸς οὐ διαιρεῖται, πολλῷ μᾶλλον οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι οὐ διαιροῦνται εἰς ἀνθρώπους. εἰ δὴ ἓν λέγομεν ὧν ἡ κίνησις μία καὶ ὧν ἡ νόησις καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ αὐτή, ταῦτα δὲ διὰ τὸ εἶδος συμβαίνει, "ἓν ἂν εἴη πρῶτον τὸ ταῖς οὐσίαις αἴτιον τοῦ
1052a 33. ἑνός·" τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶδος. καὶ ἐπανακεφαλαιοῦται διὰ βραχέων τὰ λεχθέντα λέγων "λέγεται μὲν οὖν τὸ ἓν τοσαυταχῶς, τό τε συνεχὲς φύσει καὶ τὸ ὅλον" (ὁ γὰρ μονόχειρ συνεχὴς μέν ἐστιν, ἀλλ' οὐ καὶ ὅλος, ὥστε διαφέρει), καὶ τὸ καθέκαστον καὶ ἄτομον, καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ εἶδος. λέγεται δ' ἓν πάντα ταῦτα ἐν τῷ ἢ τὴν κίνησιν εἶναι ἀδιαίρετον ἢ τὴν νόησιν ἢ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος.

1052b 1. "δεῖ δὲ κατανοεῖν — λόγος." ἐπειδὴ ἑτέρα ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ ἑνὸς καὶ ἑτέρα τοῦ καθ' ὧν κατηγορεῖται (ἄλλο γὰρ Σωκράτης καὶ ἄλλο τὸ ἓν τὸ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορούμενον), λέγει ὅτι δεῖ κατανοεῖν ὅτι ἑτέρα ἐστὶν ἡ ζητοῦσα ζήτησις ποῖά τε τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἓν λέγεται καὶ ἑτέρα ἡ τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ τὸν λόγον καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἑνὸς ζητοῦσα. τοῦτο δὴ θεὶς ἐπάγει ὅτι τὸ μὲν ἓν λέγεται τοσαυταχῶς ὁσαχῶς διωρίσθη (διωρίσθη δὲ τετραχῶς), καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἓν λέγεται ᾧ ἄν τις τῶν τοῦ ἑνὸς διορισθέντων τρόπων ὑπάρξῃ. τὸ δὲ

2. ὡς προείρηται *M.* ‖ 4. τὴν] τῆς *M.* ‖ 5. Δ, 6. p. 1016[b] 12. ‖ 6. 7. καὶ ἐπιστήμη *M.* ‖ 8. ἡ ἀδιαίρετος νόησίς ἐστιν *A.* ‖ 12. et 13. ἄλλο *MBr.* ‖ 14. ὁ ante κατὰ om *A.* ‖ διαιρεῖται — 15. διαιρεῖται om *A*, ὁ κατὰ — 15. οὐ διαιρεῖται om *S.* ‖ 15. οἱ κατὰ μέρος et οὐ om *A.* ‖ 16. ὧν — 17. συμβαίνει om *M.* ‖ 21. πάντα] πάντας *M.* ‖ 25. post ἑτέρα ἐστὶν falso iterat verba ἡ φύσις — Σωκράτους *M.* ‖ ἡ ζητοῦσα — 27. ἑνὸς ζητοῦσα] ζητεῖ οὖν ποῖόν τε τῶν φ. πρ. ἓν λέγεται καὶ τί ἐστι τὸ ἑνὶ εἶναι, καὶ τίς ἐστιν ὁ λ. καὶ ἡ φ. τοῦ ἑνός *MBr.* ‖ 29. ἓν om *MBr.* ‖ ὑπάρξει *MBr.*

ἑνὶ εἶναι καὶ ἡ φύσις τοῦ ἑνὸς ὅτε μὲν τούτων ἑνὶ ὑπάρξει, λέγων "τούτων," τὸ συνεχὲς φύσει, τὸ ὅλον, τὸ ἔχον μορφὴν καὶ εἶδος καὶ ὅσα ἄλλα εἴρηται, ὅτὲ δὲ ἡ φύσις τοῦ ἑνὸς ὑπάρξει ἄλλῳ τινὶ ἑτέρῳ ὄντι τῶν ἀπηριθμημένων, ὅπερ ἕτερον ὂν ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστι, τουτέστι μᾶλλον τῶν ἄλλων τῷ ἑνὶ ἐγγίζει καὶ πλησιαίτερον ἐκείνων τῇ τοῦ ἑνός ἐστι φύσει καὶ κυριωτέρως τὸ ἓν κατὰ τούτου λέγεται, καὶ ἔστι μεταξὺ τῆς τοῦ ἑνὸς φύσεως καὶ τοῦ συνεχοῦς καὶ τοῦ ὅλου καὶ τῶν τοιούτων. τοῦτο δὲ τὸ μᾶλλον ἐγγίζον τῷ ἑνὶ ὁποῖόν ἐστι μετ' ὀλίγον εἰσόμεθα ὅταν καὶ αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λέγῃ, ὅταν λέγῃ οὑτωσί "μάλιστα δὲ τὸ μέτρον 1052b 18.
εἶναι πρῶτον ἑκάστου γένους καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ." ἔστιν οὖν ἄλλο ὃ μᾶλλον ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστιν, ἐκεῖνα δὲ τὰ ἀπηριθμημένα ἐν δυνάμει εἰσὶν ἕν, ἤτοι φύσεις τινὲς καὶ κατ' αὐτῶν λέγεται τὸ ἕν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκεῖνο τὸ παρὰ τὰ ἄλλα, ὃ καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τοῦ ὀνόματός ἐστι, φύσις τίς ἐστι καὶ κατηγορεῖται κατ' ἐκείνου τὸ ἕν, οὐ γὰρ οὐσίωται ἐν τῷ ἑνὶ εἶναι. καὶ οἶμαι τὸ "δυνάμει ἐκεῖνα" ἴσον ἐστὶ τῷ ἐκεῖνα, τό τε συνεχὲς καὶ τὰ λοιπά, ὡς πρὸς τὸ ἄλλο, ὃ καὶ μᾶλλον ἐγγύς ἐστι τῷ ὀνόματι, ἐξεταζόμενα δυνάμει εἰσὶν ἓν καὶ οὐ καθ' αὑτὰ οὐδὲν τούτων. μή ποτε δὲ ἐπειδή, ὡς ἐρεῖ, τὸ ἕν, ὅπερ ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο τυγχάνει ὂν ἢ τὸ μέτρον καὶ ἀρχὴ τοῦ ποσοῦ ᾗ ποσόν, καὶ τούτου μάλιστα τὸ μέτρον τοῦ διωρισμένου ποσοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ μονάς, δι' ἣν λέγεται καὶ ἡ δίεσις ἓν καὶ μέτρον καὶ ἀρχὴ τῶν φθόγγων καὶ τοῦ βάρους ἡ λίτρα, μήποτε οὖν διὰ ταῦτα πόρρωθεν ᾐνίξατο τοῦτο, λέγων, ὅτι ἡ μονὰς ἐγγύς ἐστι τῷ ὀνόματι, τὰ ἄλλα ἥ τε δίεσις καὶ ἡ ποδιαία γραμμὴ καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἐκεῖσε μνημονεύσει δυνάμει εἰσὶν ἓν καὶ οὐ καθ' αὑτό. τὸ δὲ "ὥσπερ περὶ 1052b 7.
στοιχείου καὶ αἰτίου εἰ δέοι λέγειν ἐπὶ τοῖς πράγμασι διορίζοντα" καὶ τὰ ἑξῆς συνεχές ἐστι τοῖς ἄνω τοῖς "δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι οὐχ ὡσαύτως ληπτέον λέγεσθαι ποῖά τε ἓν λέγεται." καὶ ἔστιν ἡ πᾶσα τοῦ λόγου συνέχεια τοιαύτη· δεῖ κατανοεῖν ὅτι ἑτέρα ἐστὶν ἡ ζητοῦσα ζήτησις τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν τὸ ἓν λέγεται, καὶ ἑτέρα ἡ τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ἑνὸς ζητοῦσα, ὥσπερ καὶ περὶ στοιχείου καὶ αἰτίου· διαφέρει γὰρ τὸ ζητεῖν τίς φύσις καὶ λόγος τοῦ στοιχείου, ὅτι ἐξ οὗ πρώτου φέρε εἰπεῖν ἐλαχίστου καὶ εἰς ὃ ἔσχατον ἐλάχιστον τὰ ἐκ τούτου ἀναλύεται, τῆς ζητήσεως, ἥπερ ζητεῖ τίνων τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ τοιαύτη

1. τούτων ἑνὶ] lege τούτων τινὶ c. *S.* ‖ τὸ om *Br.* ‖ 4. ὂν om *A.* ‖ 5. πλησιέστερον *MBr.* ‖ 8. οὑτωσίν *M.* ‖ 9. καὶ κυρ.] κυρ. δὲ *M.* ‖ 10. ἀπαριθμημένα *M.* ‖ 15. 16. καὶ οὐ κ. α. ο. τούτων *MBr*, καὶ καθ' αὑτὸ δὲ τοῦτο *A*, *illud vero per se S.* ‖ 19. λύτρα *M.* ‖ post λίτρα add καὶ ἡ ποδιαία γραμμὴ καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἐκεῖσε μνημονεύσει *M.* ‖ 20. πόρρω *A.* ‖ ἡ μονὰς] τῇ μονάδι *MBr.* ‖ 21. ἥ τε δίεσις — 22. δυνάμει *AS*, τὰ ἀπηριθμημένα, λίτρα καὶ δίεσις καὶ τὰ λοιπά, καὶ δυνάμει *MBr.* ‖ 24. ληπτέον om *M.* ‖ 30. εἴπερ *MBr.*

φύσις κατηγορεῖται, καὶ τίνι συνέβη στοιχείῳ εἶναι, πότερον τῷ πυρὶ ἢ ἄλλῳ τινί. ὅτι δὲ διάφοροι αἱ τοιαῦται ζητήσεις δῆλον· ἄλλον γὰρ ἀποδίδομεν τοῦ πράγματος, λέγω δὴ τοῦ πυρός, ὅρον καὶ ἄλλον τοῦ ὀνόματος, ὄνομα λέγων αὐτὸ τὸ κατηγόρημα ἤτοι τὸ στοιχεῖον. κατηγορεῖται γὰρ τὸ στοιχεῖον κατὰ τοῦ πυρός· φανερὸν γὰρ ὅτι τὸ πῦρ στοιχεῖον. καὶ ἔστι, φησί, τὸ πῦρ τρόπον μέν τινα στοιχεῖον, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστι· ὅταν μὲν γὰρ ὡς πῦρ ἐξετάζῃ τις αὐτὸ καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ τίς ἐστιν, ὅτι ξηρὰ καὶ θερμή, μὴ πολυπραγμονῶν εἴτε γίνεταί τι ἐξ αὐτοῦ εἴτε καὶ μή, οὐκ ἔστι στοιχεῖον· ὅταν δὲ ὡς πρᾶγμα καὶ φύσιν τινά, ὅτι ἐξ αὐτοῦ γίνεται τὰ ἄλλα καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύεται, ἐστὶ στοιχεῖον. ἢ τὸ ἐστὶ τὸ πῦρ τρόπον μέν τινα στοιχεῖον, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστι λέγοι ἂν ὅτι ἐπειδὴ κυρίως καὶ πρώτη ἀρχὴ πάντων καὶ στοιχεῖον ἡ ἀνείδεός ἐστιν ὕλη, τρόπον μέν τινα τὸ πῦρ ὡς πρὸς αὐτὴν συγκρινόμενον οὐκ ἔστι στοιχεῖον, τρόπον δέ τινά ἐστιν· τὰ γὰρ σύνθετα πάντα προσεχῶς ἐξ αὐτοῦ καὶ γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος συνίσταται. τὸ δὲ ὄνομα οἷον τὸ στοιχεῖον, ὃ κατὰ τοῦ πυρὸς λέγεται, σημαντικόν ἐστιν ὅτι ἔστι τι ὃ γέγονεν ἐκ τούτου πρώτου τοῦ πυρός, ἐνυπάρχοντος τοῦ πυρὸς τῷ γεγονότι ἐξ αὐτοῦ. ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ πυρὶ τοδί, τουτέστι τὸ ἐξ αὐτοῦ πρώτου γίνεσθαί τινα, ἐνυπάρχοντι τοῖς ἐξ αὐτοῦ γινομένοις, διὰ τοῦτο λέγεται 1052b 10. στοιχεῖον. τὸ δ' "ἔστιν ἴσως καθ' αὐτὸ καὶ τὸ ἄπειρον" πρόσκειται ἐπειδὴ οἱ ἓν τὸ στοιχεῖον λέγοντες τὸ ἄπειρον αὐτὸ ὑπετίθεντο· λέγοι δ' ἂν ὅτι ἴσως ἐστὶ καὶ τὸ ἄπειρον στοιχεῖον, ὡς εἰ ἔλεγε, τοῦτο γὰρ πάνυ πολλὰς εὐθύνας δεδωκὸς λεγέσθω νῦν κατὰ πολλὴν ἄδειαν στοιχεῖον. ὡς οὖν ἐπὶ τοῦ στοιχείου ἔχει, οὕτω καὶ 1052b 15. ἐπὶ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων. τὸ δὲ "διὸ καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι τὸ ἀδιαιρέτῳ ἐστὶν εἶναι," εἴ τι συνίημι, οὐδεμίαν πρὸς τὰ προσεχῶς λεχθέντα ἀκολουθίαν ἔχει, ἀλλ' οἶμαι ἐπανάληψίς ἐστι τῶν περὶ τοῦ ἑνός, ἵνα ἀκολούθως εἴποι καὶ ποῖόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ ἕν, ὅπερ μάλιστα ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστιν. καὶ εἴη ἂν λέγων διὰ τούτου, τὸ ἑνὶ εἶναι ἤτοι ἡ φύσις τοῦ ἑνός, τοῦτό ἐστι τὸ ἀδιαίρετον εἶναι, ὅπερ ἓν οὐ καθ' αὐτό ἐστιν ἀλλὰ τόδε τι, ἄνθρωπος, εἰ τύχοι, μονὰς ἢ λίθος ἤ τι ἄλλο ἰδίᾳ χωριστὸν ὄν, ἤτοι ἀδιαίρετον ἢ τόπῳ ἢ εἴδει ἢ διανοίᾳ ἢ τῷ ὅλῳ καὶ ἀδιαιρέτῳ. τίνα δέ ἐστι ταῦτα, εἴρηται πολλάκις.

3. ὄνομα λέγων] λέγω *MBr*. ‖ 5. ὅτι om *A*. ‖ 6. ὅταν — ἐξ. τις *AS*, λέγοι δ' ἂν ὅτι ὅταν τὸ πῦρ ἐξετάζοι τις *M*. ‖ 12. αὐτῶν *M*. ‖ 13. καὶ ante γῆς om *A*. ‖ 15. ὅτι] οἷον *A*. ‖ 16. post ἐξ αὐτοῦ add ἤτοι τῷ στοιχείῳ τῷ διὰ τὸ συμβεβηκέναι τῷ πυρὶ τοδί, τουτέστι τὸ ἐξ αὐτοῦ ὡς πρώτου ἐνυπάρχοντος εἶναι τὰ ἄλλα *A*. ‖ τοδί, τουτέστι τὸ om *A*. ‖ ἐξ αὐτοῦ — 17. τοῖς] εἶναί τι *M*. ‖ 18. κατ' αὐτὸ *M*. ‖ 19. λέγοι δ' ἂν] λέγει *A*. ‖ 24. τῶν] τὰ *A*. ‖ 26. τοῦτό ἐστι *A*, τουτέστι *MBr*. ‖ 27. εἰ τύχῃ *A*. ‖ 28. ἰδίᾳ χωριστὸν scripsi c. *S*, ἀδιαχώριστον *AMBr*.

"μάλ. δὲ τὸ μ. εἶναι ἑκάστου γένους καὶ κυριώτ. τ. π." εἰπὼν ὅτι τὸ ἑνὶ 1052b 18. εἶναί ἐστι τὸ ἀδιαιρέτῳ εἶναι ἢ τόπῳ ἢ εἴδει καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα κατελεξάμην, μάλιστα δέ, φησί, τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ ἡ φύσις τοῦ ἑνός ἐστι τὸ μέτρον τοῦ ποσοῦ· ἔστι γὰρ καὶ ψόφων καὶ μελῶν μέτρον, ἀλλὰ κυριώτατα ἓν καὶ μέτρον τὸ ποσοῦ ἐστί, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἕν, ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἔλεγεν ὅτι μάλιστα ἐγγίζει τῷ ὀνόματι, τὸ πρῶτον μέτρον τοῦ ποσοῦ· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐλήλυθε, καὶ λέγεται ἓν καὶ μέτρον μὲν τὸ στάδιον τῶν ἑκατὸν σταδίων καὶ ἡ δίεσις τῶν φθόγγων καὶ ἡ λίτρα τοῦ βάρους. ἔστιν οὖν μέτρον καὶ κυρίως ἓν ᾧ τὸ ποσὸν γινώσκεται· γινώσκεται δὲ τὸ ποσὸν ᾗ ποσὸν ἢ ἑνί, ὡς ὁ δέκα ἀριθμὸς τῇ μονάδι, ἢ ἀριθμῷ, ὡς ὁ ἑκατὸν τῷ δέκα ἀριθμῷ· μονὰς γάρ ἐστιν ὁ δέκα ἀριθμὸς ὡς πρὸς τὸν ἑκατόν. κυριώτερον δὲ πᾶς ἀριθμὸς τῷ ἑνὶ γινώσκεται· εἰ μὲν οὖν τῇ μονάδι, αὐτόθεν δῆλον ὅτι τῷ ἑνί, εἰ δ' ἀριθμῷ ὡς ὁ ἑκατὸν ὑπὸ τοῦ δέκα, τῇ δεκάδι ὡς ἑνὶ πάλιν χρώμεθα, ὥστε δῆλον ὅτι πᾶν ποσὸν ᾗ ποσὸν τῷ ἑνὶ γινώσκεται, καὶ ᾧ πρώτῳ πόσα ἐστὶ τὰ ἀπηριθμημένα, εἴτε εἴκοσιν εἴτε ἑκατὸν εἴτε ἄλλος ὁστισοῦν ἀριθμός, γινώσκεται, τοῦτο ἕν ἐστιν ἢ ἀνάλογόν γε ἑνί. ὥστε καὶ τὸ στάδιον εἰ ὑπ' αὐτοῦ πρώτου τὰ ἑκατὸν ἔγνωμεν στάδια ἕν ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἓν ἀριθμοῦ ἀρχὴ ᾗ ἀριθμός, ἐντεῦθεν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μέτρον λέγεται ᾧ πρώτῳ ἕκαστον γινώσκεται, καὶ ἔστιν ἐν ἑκάστῳ τὸ μέτρον ἓν καὶ χρώμεθα ὡς ἑνί. ἐν γὰρ τοῖς μήκεσιν ᾧ πρώτῳ γινώσκεται τὸ μετρηθὲν μῆκος ὡς ἑνὶ χρώμεθα, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν πλάτει καὶ ἐν βάρει καὶ ἐν τάχει. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐν μήκει, ἐν πλάτει καὶ ἐν βάθει, καὶ προσθεὶς ἐν βάρει, ἐν τάχει, τὴν αἰτίαν τίθησιν ὅπως τὰς μὲν τρεῖς διαστάσεις εἴρηκεν, μῆκος πλάτος βάθος, ἐπὶ δὲ τοῦ βάρους εἰπὼν βάρος οὐκ εἶπε καὶ κοῦφον, ὁμοίως εἰπὼν τάχος οὐκ εἶπε καὶ βραδυτῆτα. φησὶ δὴ ὅτι τὸ γὰρ βάρος καὶ τάχος κοινὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις, ὡς εἰ ἔλεγε διὰ τοῦτο, εἰπὼν βάρος οὐκ εἶπον καὶ κουφότητα, καὶ τάχος εἰπὼν οὐκ εἶπον καὶ βραδυτῆτα, ὅτι τὸ βάρος δύναται δηλοῦν καὶ τὸ κοῦφον, καὶ ἔστι κοινὸν ἀμφοῖν τοῦ τε βάρους καὶ τοῦ κούφου· ὡσαύτως καὶ τὸ τάχος τὴν βραδυτῆτα. καὶ λέγει ὅπως δηλωτικόν ἐστι τὸ βάρος αὐτοῦ τε τοῦ βάρους καὶ τοῦ κούφου. διττὸν γάρ ἐστιν ἑκάτερον· βαρὺ γὰρ λέγεται καὶ τό τινος βαρύτερον, λέγεται δὲ βαρὺ καὶ τὸ ὁποιανοῦν ἔχον βαρύτητα. ἀλλὰ καὶ ταχὺ λέγεται καὶ τό τινος ταχύτερον, λέγεται δὲ καὶ τὸ ὁποσηνοῦν ἔχον ταχυτῆτα. εἰ δὴ ταῦθ'

1. εἰπὼν — 2. κατελεξάμην et 3. φησί om *Br*. ‖ 6. τὸ πρ. *M*, τῷ πρ. *ABr*, τὸ π. μ. τ. ποσοῦ om *S*. ‖ 7. καὶ μέτρον] οἷον μ. *M*. ‖ 13. τῇ δεκάδι] τὴν δεκάδα *A*. ‖ ᾗ ποσὸν om *M*. ‖ 17. ἐν addidi e *S*. ‖ 18. πρώτῳ scripsi c. *S*, τρόπῳ *AM*. ‖ 20. δὲ om *A*. ‖ 24. δὲ *MBr*. ‖ τὸ γὰρ — 25. διὰ τοῦτο om *MBr*. ‖ 26. εἰπὼν om *A*. ‖ εἶπον καὶ om *A*. ‖ 31. ὁπωσοῦν *A*.

οὕτως ἔχει, τὸ βαρὺ δηλοῖ καὶ τὴν γῆν, ἥπερ ἐστὶν ἁπλῶς βαρύ, δηλοῖ καὶ τὸν ἀέρα, ὃς ὡς μὲν πρὸς τὸ ὕδωρ κοῦφος, ὡς δὲ πρὸς τὸ πῦρ βαρύς ἐστι. δηλοῖ ἄρα ἀμφότερα τήν τε γῆν ἁπλῶς οὖσαν βαρεῖαν καὶ τὸν ἀέρα κοῦφον ὄντα ὡς πρὸς αὐτήν. ἀλλὰ καὶ τὸ τάχος δηλοῖ μὲν καὶ τὴν τοῦ ἀπλανοῦς κίνησιν, δηλοῖ δὲ καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους, ἥ τις τοῦ Σωκράτους εἰ καὶ πάνυ λίαν ἐστὶ βραδεῖα καὶ σχεδὸν οὐδὲ κίνησις ὡς πρὸς τὴν τῆς ἀπλανοῦς ἐξεταζομένη, ὅμως ἐστὶν ἄλλης τινὸς ταχυτέρα, οἷον τῆς κινήσεως τῆς χελώνης. δῆλον ἄρα ὡς καὶ τὸ τάχος σημαντικόν ἐστι τῆς βραδυτῆτος. λέγεται δὴ βάρος καὶ τὸ ὁποσηνοῦν ἔχον ῥοπὴν καὶ βαρύτητα καὶ τὸ ἔχον ὑπεροχὴν καί τινος ὂν βαρύτερον, καὶ τάχος καὶ τὸ ὁπηλικηνοῦν κίνησιν καὶ ταχυτῆτα καὶ τὸ ὑπεροχὴν κινήσεως καὶ τὸ ταχύτερον ὄν τινος. ἔστι γάρ τι τάχος καὶ τοῦ βραδέος, οἷον τοῦ Σωκράτους, καὶ βάρος τοῦ κουφοτέρου, οἷον τοῦ ἀέρος.

1052b 31. "ἐν πᾶσι δὴ τούτοις μέτρον καὶ ἀρχὴ ἕν τι καὶ ἀδιαίρετον." εἰπὼν ὅτι ἀρχὴ μέν ἐστι καὶ μέτρον ἐν πλάτει ἐν βάθει ἐν βάρει, καὶ τὴν αἰτίαν θεὶς τοῦ τίνος ἕνεκεν ἐν βάρει εἰπὼν καὶ ἐν τάχει οὐκ εἶπε καὶ ἐν κουφότητι καὶ βραδυτῆτι, λέγει ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις τῷ τε βάρει καὶ τοῖς λοιποῖς μέτρον καὶ ἀρχὴ τὸ ἕν ἐστι καὶ ἀδιαίρετον, καὶ πιστοῦται τὸ ὡς ἀδιαιρέτῳ τῷ μέτρῳ καὶ τῇ ἀρχῇ ἐν ἅπασι χρῆσθαι τῇ τῆς ποδιαίας παραθέσει· ἐπεὶ γάρ, φησί, καὶ ἐν ταῖς γραμμαῖς χρῶνται ὡς ἀτόμῳ τῇ ποδιαίᾳ γραμμῇ. καὶ οὐ τοῦτο λέγει ὅτι ἄτομός ἐστι, πᾶσα γὰρ γραμμὴ διαιρετή, οὐδὲ γὰρ ἂν συγκέοιτο ἐκ στιγμῶν, ἀλλ' ὅτι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς μετρουμένης ὑπὸ τῆς ποδιαίας ἄτομον αὐτὴν ὑπολογίζεσθαι χρή. ὡς γὰρ ἡ δεκὰς μονάδι ἔοικε πρὸς τὴν ἑκατοντάδα, οὕτως εἰ καὶ τὴν Ἀθήνηθεν ὡς Αἴγυπτον γραμμὴν ἡ ποδιαία μετρεῖ ἀδιαίρετός ἐστι καὶ σημείου λόγον ἔχει πρὸς αὐτήν, ὥσπερ καὶ τὴν ὅλην γῆν τηλικαύτην οὖσαν τὸ μέγεθος σημεῖον πρὸς τὴν ἀπλανῆ πιστεύομεν. ὥστε πανταχοῦ τὸ μέτρον ὥσπερ ἕν τι ζητοῦσι καὶ ἀδιαίρετον, τοῦτο δέ, φησί, τὸ ἁπλοῦν, τουτέστι τοῦτο δὲ τὸ μέτρον ὅπερ ὡς ἀδιαίρετον ζητοῦσιν, ἁπλοῦν ἐστιν ἢ τῷ ποιῷ ἢ τῷ ποσῷ, τῷ μὲν ποσῷ ἁπλοῦν ἡ μονάς, τῷ δὲ ποιῷ, ἐπειδὴ καὶ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καὶ λευκῶν φύσεις μετροῦμεν, τούτων τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἐστὶ τῷ ποιῷ ἀλλ' οὐ τῷ ποσῷ. τὸ γὰρ ἁπλοῦν τῷ ποσῷ ἀδιαίρετον, ξηρὰ δὲ καὶ ὑγρὰ διαιρετά. ἀλλὰ καὶ τὸ λευκὸν διαιρετὸν κατὰ συμβεβηκός, τῷ τὸ ἐν ᾧ ἐστὶ διαιρετὸν εἶναι. ταῦτα εἰπὼν λέγει καὶ ποῖόν ἐστι κυρίως καὶ ἀκριβέστατα ἓν ὡς ἀδιαίρετον καὶ ὁποῖον οὐκ

1. ante καὶ adde δὲ || 3. κοῦφον] βαρὺν *M.* || 6. ἐξεταζομένην *M.* || 7. οἷον om *M.* || 8. δὲ *M.* || 18. κεχρῆσθαι *A.* || 20. γὰρ post πᾶσα om *M.* || σύγκειται *A*, *utpote quae non consistat ex punctis S.* || 23. μετρεῖς *M.* || 24. τὸ] τὴν *M.* || 26. τοῦτο δ. φ. τ. ἁπλοῦν om *M.* || 29. post τούτων add γὰρ *M.* || 31. τῷ τε] τῷ γὰρ *M.*

ἔστι, καί φησιν "ὅπου μὲν μὴ δοκεῖ εἶναι ἀφελεῖν ἢ προσθεῖναι τοῦτο ἀκριβὲς 1052b 35. τὸ μέτρον" καὶ ἁπλῶς ἓν καὶ ἀδιαίρετον. διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβέστατον μέτρον τὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἡ μονάς· οὐκ ἔστι γὰρ προσθεῖναι τῇ μονάδι ἢ ἀφελεῖν, ἀδιαίρετον γὰρ αὐτὴν τίθεται. ἀπὸ σταδίου δὲ καὶ ταλάντου καὶ ἀεὶ τοῦ μείζονος μᾶλλον ἂν ἀφέλοι τις ἢ τοῦ ἐλάττονος· μᾶλλον γὰρ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἀφελεῖν τις δύναται ἢ ἀπὸ τοῦ βραχυτάτου· εἰ δὲ μᾶλλον ἀφελεῖν δυνατὸν ἀπὸ τοῦ μείζονος, δῆλον ὡς καὶ μᾶλλον προσθεῖναι· τὸ γὰρ ἀφαιρεθὲν δυνάμεθα πάντως προσθεῖναι. τὸ δὲ "ἐν τοῖς ἄλλοις μιμοῦνται τὸ τοιοῦτον" μεταξὺ παρεμβέβληται. 1053a 2. λέγοι δ' ἂν δι' αὐτοῦ ὅτι ἀπὸ τοῦ μέτρου τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ μονάς, κατὰ μίμησιν δὴ τοῦ μέτρου τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ ἄλλα ἀδιαίρετά φασι καὶ μέτρα, τὴν ποδιαίαν λέγων τἆλλα καὶ τὸ στάδιον. καὶ εἴρηται ὅπως ἀδιαίρετον τὸ στάδιον λέγεται, ὅτι πρὸς τὸ μῆκος ὃ μετρεῖ ἕκαστον τούτων ἀδιαίρετον εἶναι νομίζομεν, ὥσπερ καὶ τὴν ἅπασαν γῆν ὡς πρὸς τὴν ἀπλανῆ. "ὥστε ἀφ' οὗ πρώτου κατὰ τὴν αἴσθησιν μὴ ἐνδέχεται," τουτέστιν ὅπερ πρῶτον ἀναίσθητον καὶ ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον καὶ ὅλως μὴ ἐνδεχόμενον διαιρεθῆναι νομίζουσι, τοῦτο μέτρον ἐστί. καὶ ἐλέχθη πῶς ἀδιαίρετα λέγεται, ὅτι ὡς πρὸς τὰ μετρούμενα. πρὸς γὰρ τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ἢ τὸν Καύκασον τὸ ὄρος ἡ λίτρα οὐδενὸς βάρους αἴσθησιν ἐμποιεῖ, ἀλλ' ἀναίσθητος πάντη, ξηρότητος ἢ τοῦ βάρους ὅταν εἰδῶσι διὰ τούτου τοῦ μέτρου τοῦ ἀμεροῦς καὶ ἀναισθήτου δοκοῦντος ὁπόσον ἐστὶ τὸ μετρηθέν. καὶ δὴ τὴν κίνησιν τῇ ἁπλῇ καὶ ταχυτάτῃ καὶ βραχείᾳ κρίνουσιν. ἐν γὰρ τῇ ἀστρολογίᾳ ἓν καὶ ἀρχὴ καὶ μέτρον ἡ τοιαύτη κίνησίς ἐστιν· ἐστὶ δὲ κίνησις ἁπλῆ καὶ ταχυτάτη καὶ διὰ τοῦτο βραχεῖα ἡ τῆς ἀπλανοῦς, αὕτη ἄρα μέτρον καὶ ἕν. καὶ ἐν μουσικῇ ἡ δίεσις· ἐστὶ δὲ ἡ δίεσις ὁ λίαν σμικρότατος φθόγγος τῆς χορδῆς, οὗ δὴ καὶ πρῶτον αἰσθανόμεθα καὶ ἀναίσθητοι τοῦ βραχυτέρου καὶ σμικροτέρου ἐκείνου ἐσμέν, εἰ τέως ἔστι σμικρότερος ἐκείνου. ἀλλὰ καὶ ἐν φωνῇ μέτρον τὸ στοιχεῖον. καὶ ἔστι ταῦτα πάντα ἓν οὕτως ὡς ἀδιαίρετα, οὐχ ὡς κοινὸν δέ τι καὶ γένος τὸ ἓν κατ' αὐτῶν λέγεται, ἀλλ' ὡς ὁμώνυμος φωνή, ὥσπερ εἴρηται, ἢ μᾶλλον ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τὸ ἕν.

"οὐκ ἀεὶ δὲ — οἷον ἡ δίεσις μὴ κατὰ — λόγοις." ἐπειδὴ τὸ μέτρον διττόν, 1053a 14. ὅ τε λόγος αὐτοῦ καὶ αὐτό, οἷόν ὅ τε λόγος τοῦ πήχεος καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν καὶ αὐτὸς ὁ ξύλινος πῆχυς, καὶ ἡ δίεσις ὁμοίως διττή, ὅ τε λόγος αὐτῆς καὶ τὸ εἶδος καὶ αὐτὸς ὁ αἰσθητὸς τοῖς ὠσὶ φθόγγος, καὶ ἡ διάμετρος, τό τε εἶδος αὐτῆς καὶ αὐτὴ ἡ γραμμὴ ἡ ἐν τῷδε τῷ τετραγώνῳ οὖσα,

6. fort. βραχυτέρου c. *S*. ‖ 9. τοῦτο δ' — 10. ἀριθμοῦ om *M*. ‖ 16. ἀδιαίρετον *M*. ‖ 18. post πάντη adde e *S et tunc quantitatem noverunt siccitatis*. ‖ 25. ἐκείνης *M*. ‖ 29. ἡ δίεσις μὴ κατὰ *A*, αἱ διαιρέσει εἰ δύο μὴ κατὰ *M*. ‖ 31. δίεσις] σύνεσις *M*.

καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, λέγει ὅτι τὸ μέτρον οὐκ ἀεὶ τῷ ἀριθμῷ ἕν ἐστιν, ἀλλ' ἐνίοτε πλείω. αἱ διέσεις γάρ, φησί, δύο, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν ἀκοήν· αὕτη γὰρ μία τῷ ἀριθμῷ ἐστίν, ἀλλὰ μία μὲν αὕτη, ἑτέρα δὲ ἡ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ εἶδος. καὶ αἱ φωναί (λέγων φωνὰς νῦν τὰ στοιχεῖα τῶν φωνῶν, τό τε ἄλφα καὶ τὸ βῆτα καὶ τὰ λοιπά) πλείονές εἰσιν, αὐτό τε τὸ ἄλφα καὶ τὸ ἐν τῷδε τῷ χάρτῃ γεγραμμένον. ὅτι δὲ ταῖς φωναῖς τῶν στοιχείων ὡς ἀρχαῖς καὶ μέτροις χρώμεθα διὰ τὸ ἐν ἐλαχίστοις εἶναι δῆλον· ἡ γὰρ Σωκράτης περιπατεῖ φωνὴ διαιρεῖται εἴς τε τὴν Σωκράτης καὶ εἰς τὴν περιπατεῖ. ἀλλὰ καὶ ἡ Σωκράτης φωνὴ πάλιν διαιρεῖται εἴς τε τὴν σω καὶ κρα καὶ της συλλαβήν, καὶ εἰσὶν ἕτεραι· καὶ ἡ σω συλλαβὴ εἴς τε τὸ σ καὶ ω. καὶ ἔστιν ὁ ὑπὸ τοῦ ω ἀποτελούμενος φθόγγος ἕτερος τοῦ ὑπὸ τοῦ σ, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ ω φθόγγος εἰς ἕτερον οὐ διαιρεῖται, ὥστε [ἐν] τούτοις τὰς φωνὰς μετροῦμεν ἐλαχίστοις τε οὖσι καὶ σημείοις ἐοικόσιν. ὡς δὴ τὰ σημεῖα ἀδιαίρετα, οὕτω καὶ οἱ ὑπὸ τούτων φθόγγοι.

1053b 17. "καὶ ἡ διάμετρος δὲ δυσὶ μετρεῖται." εἰ γὰρ μετρεῖται φέρε εἰπεῖν δακτύλῳ, ὁ δάκτυλος διττὸς τό τε τοῦ δακτύλου τί ἦν εἶναι καὶ τὸ εἶδος καὶ αὐτὸς οὑτοσὶ ὁ μετρῶν αὐτήν. ὁμοίως καὶ ἡ πλευρὰ δυσὶ μετρεῖται μέγεθος οὖσα, εἴτε δάκτυλος εἴη τὸ μετροῦν εἴτε ἄλλο τι· διττὸν γὰρ κἀκεῖνο ἔσται. δῆλον δὴ γέγονεν ἐκ πάντων ὅτι μέτρον πάντων τὸ ἕν ἐστιν· δέδεικται γὰρ ὅτι πᾶν ᾧπερ ἂν ὡς μέτρῳ τις χρῷτο ὡς ἑνὶ τούτῳ χρῆται, ὅτι τὸ μετρούμενον διαιροῦντες εἰς αὐτό, οἷον τὸ δεκάπηχυ μέγεθος διαιροῦντες εἰς δέκα πήχεις, γνωρίζομεν τοὺς ἐξ ὧν ἐστὶ πήχεις ὁπόσοι εἰσίν. διαιρεῖται δὲ τὸ δεκάπηχυ ἢ κατὰ τὸ εἶδος ἢ κατὰ τὸ ποσόν, κατὰ μὲν τὸ εἶδος, ὅταν διέλωμεν αὐτὸ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνίσταται, πυρὸς γῆς καὶ τοῖν μεταξύ, ἢ εἰς τὸ μέγεθος τὸ τοιονδί· κατὰ μέγεθος δέ, ὅταν διαιρεθῇ εἰς δέκα πήχεις. οὕτω μὲν οὖν ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν ἐξηγήσατο. μήποτε δὲ ἐπειδή, ὡς εἴρηται, ὁ πῆχυς διττὸς λέγεται, τό τε εἶδος αὐτοῦ καὶ ὁ λόγος καὶ οὑτοσὶ ὁ μερικὸς καὶ αἰσθητός, λέγει ὅτι τὸ δεκάπηχυ ἢ εἰς τοὺς λόγους τῶν ἐν αὐτῷ δέκα πηχῶν διαιρεῖται ἄτμητον ὂν κατὰ μέγεθος καὶ ἕν, ἢ οὐκ εἰς τοὺς λόγους ἀλλὰ κατὰ μέγεθος διαιρεθὲν οὐκέτι ἕν ἐστι καὶ συνεχὲς ἀλλὰ πλείω, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν Σωκράτην διέλοιμεν εἴς τε τὸ ζῷον καὶ τὸ πεζὸν δίπουν,

3. αὐτὴ utrobique *Br.* ‖ ἡ om *MBr.* ‖ 7. ἐν om *A*, *propterea quod minimae sunt S.* ‖ 8. εἰς τὸ Σ. καὶ τὸ π. *M.* ‖ post περιπατεῖ add ἔτι δὲ ἡ Σωκράτης φωνὴ ἑτέρα τῆς Σωκράτης περιπατεῖ *A.* ‖ ἀλλὰ κ. — 9. διαιρεῖται] τὸ δὲ Σωκράτης *M.* ‖ 9. 10. καὶ εἰσ.] fort. αἳ εἰσ. c. *S.* ‖ 10. τὸ σ] τὴν σ *A.* ‖ τοῦ] τὸ *M.* ‖ 11. τὸ σ — τὸ ω *M.* ‖ 12. ἐν omittendum c. *S.* ‖ 13. δὴ om *A.* ‖ 14. δὲ om *M.* ‖ 15. τί] τὸ τί *A.* ‖ 16. μέγεθος — 17. ἔσται] ὄντα μεγέθη ἥ τε διάμετρος καὶ ὁ δάκτυλος *A*, *quae magnitudines sunt diameter scilicet et circulus S.* ‖ 18. ὅπερ *A.* ‖ 20. δέκα πήχυς *M.* ‖ 21. διαιρεῖ *M.* ‖ 22. διαιρῶμεν *M.*

ἕνα καὶ συνεχῆ αὐτὸν διατηροῦμεν, εἰ δὲ εἰς κεφαλὴν καὶ χεῖρας διείλομεν, οὐ τῇ ἐπινοίᾳ ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν οὐκέτι εἷς ἐστίν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ δεκαπήχεος ἔχει. δῆλον ἄρα ὅτι τὸ ἓν ἀδιαίρετον, ὅτι τὸ πρῶτον καὶ μέτρον ἕκαστον ἀδιαίρετον λαμβάνουσιν. οὐχ ὁμοίως δὲ τὴν ποδιαίαν γραμμὴν καὶ τὴν μονάδα ἀδιαίρετον λαμβάνομεν, ἀλλὰ τὴν μὲν μονάδα πάντῃ πάντως ἀδιαίρετον, 1053*a* 22.
τὴν δὲ ποδιαίαν ὡς πρὸς ὃ μετρεῖ μέγεθος καὶ πρὸς τὴν αἴσθησιν· ἀναίσθητος γὰρ καὶ ἀμερὴς δοκεῖ πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῆς μετρούμενον, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν. καθ' αὑτὴν δ' ἡ ποδιαία ὡς μέγεθος ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετή. τὸ δὲ "ἴσως" πρόσκειται ἢ διὰ τοὺς λέγοντας ἐξ ἀτόμων συγκεῖσθαι τὰ μεγέθη, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ τε ὀργάνου, ᾧ χρῆται εἰς τὴν τμῆσιν, καὶ τοῦ τέμνοντος ζῴου, ἐπεὶ τῇ οἰκείᾳ φύσει πᾶν μέγεθος τμητόν ἐστιν.

τὸ δὲ μέτρον, φησίν, ἀεὶ συγγενές ἐστι τῷ μετρουμένῳ· οὐ γὰρ μετροῦμεν 1053*a* 24.
μέγεθος γλυκύτητι ἀλλὰ μεγέθει καὶ φωνὴν φωνῇ καὶ βάρος βάρει καὶ μονάδας μονάδι. οὕτω γὰρ εἰκός ἐστι λέγειν ἀλλ' οὐχὶ ὅτι τὸ τῶν ἀριθμῶν μέτρον ἀριθμός ἐστι, συμβήσεται γὰρ λέγειν τὴν μονάδα ἀριθμὸν μέτρον οὖσαν. ὁ δ' 1053*a* 27.
ἀξιῶν τοῦτο, λέγω δὴ τὸ λέγειν ὅτι ὥσπερ τὸ μέτρον τῶν φωνῶν φωνή ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ μέτρον τῶν ἀριθμῶν ἀριθμός, οὐχ ὁμοίως ἀξιοῖ. ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἴπερ ἠξίου ὅτι τὸ τῶν μονάδων μέτρον ἔστω μονάδες ἀλλὰ μὴ μονάς, ψεῦδος ἂν ἠξίου, οὕτως καὶ ὁ τὸ τῶν ἀριθμῶν μέτρον ἀξιῶν ἀριθμὸν εἶναι ψεῦδος ἀξιοῖ. οἱ γὰρ ἀριθμοὶ μονάδες εἰσίν, τῶν δὲ μονάδων οὐκ ἂν εἴη μέτρον ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἡ μονάς. ἐπειδὴ δὲ μέτρον ἐκεῖνό φαμεν τὸ ποιοῦν ἡμᾶς γνωρίζειν τὸ πρᾶγμα, ποιεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ ἡ ἐπιστήμη γνωρίζειν τὰ πράγματα ὥσπερ καὶ ἡ αἴσθησις, φαμὲν καὶ αὐτὰς μέτρον, ἐπεὶ κατὰ ἀλήθειαν ἥ τε ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις 1053*a* 32.
μετροῦνται ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀλλ' οὐ μετροῦσιν αὐτά· ὅπου γὰρ ἂν ὁρίσῃ ἤτοι περιορίσῃ καὶ περικλείσῃ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἐπιστητά, ἐκεῖσε ἵστανται καὶ περαιτέρω προβαίνειν οὐ δύνανται· δυσκόλων γάρ τινων ὄντων πραγμάτων ἄχρι τινὸς αὐτοῖς πρόσεισιν ἡ ἐπιστήμη εἴκουσι καὶ δίοδον διδοῦσιν, εἶτα ὡσπερεὶ ἀποφράττουσιν αὐτὴν καὶ περαιτέρω προβαίνειν οὐκ ἐῶσιν· ὥστε ἐμέτρησαν τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ ὅσον μὲν ἠδύναντο χωρῆσαι, συνεχώρησαν τούτου ἐφάψασθαι, ὅσον δὲ μή, ἐκώλυσαν. τοῦτο δὴ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως· ὥστε μετροῦνται ἀλλ' οὐ μετροῦσιν, ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐμὲ μετρήσας ἔγνων τυχὸν ὅτι δίπηχύς εἰμι, διὰ τὸ δὶς τὸν πῆχυν ἐμοὶ ἐπιβαλεῖν, εἶτα ἔλεγον ὅτι ἐμαυτὸν ἐμέτρησα· καταχρηστικώτερον γὰρ ἂν εἶπον τοῦτο· διότι

1. διέλομεν *A.* || 3. ἑκάστου *M.* || 4. διποδιαίαν *M.* || 6. μετρεῖται *Br.* || 8. περὶ et δ' om *A.* || 10. 11. *quo ad animal dissecandum utimur S.* || 14. ὅτι om *M.* || 16. φωνῶν] φυσικῶν *M.* || 23. αὐτὰ *M.* || 32. ἔγνω *MBr.* || τὸν] τὸ *M.* || 33. ἐμὲ *A.*

γὰρ ἔγνων ὁπόσος εἰμί, τοῦτο ἔμελλον λέγειν, ἐπεὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐμετρήθην· οὕτω καὶ τὴν ἐπιστήμην φαμὲν μετρεῖν, ὅτι ποιεῖ ἡμᾶς εἰδέναι, ἐπεὶ μετρεῖται
1053*a* 35. ὑπὸ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Πρωταγόρας μέτρον πάντων τὸν ἄνθρωπόν φησιν, ὥσπερ εἰ τὸν ἐπιστήμονα εἰπὼν ἢ τὸν αἰσθανόμενον μέτρον, τοῦτο εἰπεῖν αὐτῷ συνέβη, ὅτι ἔχουσιν ὁ μὲν αἴσθησιν ὁ δὲ ἐπιστήμην, ἅ φαμεν μέτρα τῶν ὑποκειμένων, ὥστε τὸν ἄνθρωπον μέτρον λέγων ὁ Πρωταγόρας, τὴν ἐπιστήμην φησὶ μέτρον καὶ τὴν αἴσθησιν. οὐδὲν οὖν λέγων περιττὸν καὶ σοφὸν δοκεῖ σοφόν τι λέγειν. τίς οὖν ἀνάγκη ἦν εἰπεῖν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μέτρον, ἀλλὰ μὴ ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις.

1053*b* 4. „ὅτι μὲν οὖν τὸ ἑνὶ εἶναι — ἀφορίζοντι — φανερόν." δείξας ὅτι τῷ ἑνὶ πάντῃ ὡς μέτρῳ χρῶνται καὶ μάλιστα τῷ ἐν τῷ ποσῷ, ὃ καὶ μᾶλλον τῷ τοῦ ἑνὸς ὀνόματι ἐγγίζειν ἔφησεν, συμπεραίνεται τὸν λόγον λέγων ὅτι μὲν οὖν τὸ ἑνὶ ἓν εἶναι μάλιστά ἐστι μέτρον καὶ κυριώτατα μέτρον τὸ ἐν τῷ ποσῷ ἕν, δῆλον· ὅπερ μέτρον ἀφορίζουσιν ἤτοι ὀνομάζουσιν. ἢ ἀφορίζουσιν ἀντὶ τοῦ γινώσκουσι κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἑνός. ἢ τὸ ἀφορίζουσιν ἀντὶ τοῦ χωρίζουσιν ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μετρουμένων κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἑνός· τὰ γὰρ μεμετρημένα ἢ διπήχη κατὰ τὴν δυάδα λέγεται ἢ τριπήχη κατὰ τὴν τριάδα ἢ κατ' ἄλλον ὁντιναοῦν ἀριθμόν, μόνον δὲ τὸ μετροῦν, αὐτὸ δὴ τὸ μέτρον, κατὰ τὴν μονάδα ὠνόμασται ἐν ἅπασι τοῖς μετρουμένοις. μέτρον δὲ τὸ μὲν ἔσται ἐὰν ᾖ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσόν, ὡς ἡ ποδιαία, τὸ δὲ κατὰ τὸ ποιόν, ὡς τὸ λευκὸν κατὰ ποιὸν διαιρεῖται· ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν μέτρον πῶς μέν ἐστι διαιρετὸν πῶς δὲ ἀδιαίρετον, ἡ μὲν μονὰς πάντῃ πάντως καὶ ἁπλῶς ἐστιν ἀδιαίρετος· τὰ δὲ λοιπὰ ᾗ ἓν ἀδιαίρετα, ᾗ δὲ μεγέθη διαιρετά. ἐγὼ γὰρ ᾗ ἕν εἰμι ἀδιαίρετός εἰμι, οὐ γάρ εἰμι εἷς καὶ πολλοὶ ὡς ὁ καθόλου ἄνθρωπος ὥστε καὶ διαιρεῖσθαί με εἰς ἑτέρους ἀνθρώπους· ὡς δὲ ποσὸν πάντῃ εἰμὶ διαιρετός.

1053*b* 9. (2) οὕτως οὖν τὰ περὶ τοῦ ἑνὸς διορίσας ζητητέον, φησί, ποτέρως ἔχει „καθάπερ ἐν τοῖς — αὐτοῦ λαβεῖν," πότερον οὖν οὐσία τίς ἐστι καὶ ἐν τῷ ἓν εἶναι οὐσίωται, καθάπερ οἵ τε Πυθαγόρειοί φασι πρότερον καὶ ὁ Πλάτων ὕστερον, ἢ μᾶλλον ὑπόκειται τῷ ἑνὶ φύσις τις, καὶ πῶς δεῖ γνωριμωτέρως λεχθῆναι, ἆρα ὥσπερ οἱ περὶ φύσεώς φασιν· ἐκείνων γὰρ ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς ἓν τὴν

1. ἐμετρήθην] ἄλλος ἐμέτρησεν *MBr.* || 4. εἰπὼν] βουλομένῳ λέγειν *M.* || 7. φημὶ *ABr.* || οὖν] εἶναι *A*, om *Br.* || 10. ἑνὶ om *A.* || ἀφορίζουσι *M.* || τῷ om *M.* || 11. πάντως ὡς μετρίῳ *M.* || 13. ἓν εἶναι *ABr.* || 14. ἢ ἀφορίζουσιν om *M.* || 16. δίπηχυ *M.* || 17. τρίπηχυ *M.* || 19. fort. ἀδιαίρετον. || 20. fort. μὴ διαιρεῖται. || μὲν om *M.* || 23. οὐ γάρ εἰμι om *M.* || 28. post καὶ add ὡς *M.* || 29. γνωριμώτερον *M.* || 30. ἄρα *A.*

φιλίαν εἴρηκεν, Ἀναξιμένης δὲ τὸν ἀέρα, ἄλλοι δὲ τὸ ἄπειρον, ὥστε τούτων ἕκαστος τῷ ἑνὶ φύσιν τινὰ ὑπετίθετο. ταῦτα θεὶς εὐθύνει τὸν λόγον δεικνὺς μὴ εἶναί τι ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ οὐσιωμένον ἐν τούτῳ, συλλογιζόμενος ὧδε· τὸ ἓν καθόλου ἐστίν· οὐδὲν τῶν καθόλου οὐσία τυγχάνει, τὸ ἓν ἄρα οὐκ ἔστιν οὐσία. καὶ ὅτι μὲν τὸ ἓν καθόλου ἐστί πώς φησι· κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων κατηγορεῖται. ὅτι δὲ καὶ τὰ καθόλου οὐκ εἰσὶν οὐσίαι, δέδεικται ἐν τῷ Ζ τῆσδε τῆς πραγματείας, ὅτε ἔλεγε περὶ ὅρου καὶ τῆς οὐσίας. εἰ δὴ ὥσπερ ἐκεῖσε δέδεικται μηθὲν τῶν καθόλου οὐσία ἐστίν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ὡς ἓν καὶ παρὰ τὰ πολλὰ ὑπάρχον οὐσία ἐστί (κοινὸν γάρ ἐστι τὸ παρὰ τὰ πολλὰ καὶ κατὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον καὶ μόνον κατηγόρημα καὶ ὄνομα ἀλλ' οὐ φύσις τις), εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἓν οὐσία τίς ἐστιν. εἰ γὰρ τὰ καθόλου οὐκ οὐσίαι, τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, ὅσῳ τῶν ἄλλων ἐστὶ καθολικώτερα (κατὰ γὰρ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν κατηγορεῖται), τοσούτῳ οὐκ ἔσονται οὐσίαι· ὥστε οὔτε τὰ γένη (λέγων γένη ἢ τὰ δέκα γενικώτατα γένη ἢ ἁπλῶς ὃ ἂν εἴη καθόλου) εἰσὶ φύσεις τινὲς καὶ οὐσίαι χωρισταὶ τῶν κατὰ μέρος, οὔτε τὸ ἓν γένος ἐνδέχεται εἶναι καὶ φύσις τις αὐτὴ καθ' αὑτήν, δι' ἅσπερ αἰτίας οὐδὲ τὸ ὄν, οὐδ' ἡ καθόλου οὐσία δύναται εἶναι. τὰ δ' αἴτια εἴρηται ἐν τῷ Ζ ταύτης τῆς πραγματείας.

"ἔτι δὲ ὁμοίως — τὸ ἕν." καὶ τοῦτο ἐπιχείρημα δεικτικόν ἐστι τοῦ μὴ ἂν 1053b 24.
εἶναι τὸ ἓν οὐσίαν, λέγων ὅτι ἐὰν ἐπὶ τῶν ἐννέα κατηγοριῶν τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν οὐδέν τι δύναται ἓν εἶναι καὶ καθ' αὑτὸ ὑφεστὼς ἀλλ' ἑκάστῳ ἑνὶ ὑπόκειται ἢ λευκὸν ἢ ψόφος ἢ ἄλλο τι, εἰκότως οὐδὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔσται τι ἕν, ᾧ μὴ ὑπόκειται ἢ Σωκράτης ἢ θεὸς ἢ ἄλλο τι. ὁμοίως δὴ ἐπὶ πάντων ἀναγκαῖον ἔχειν. τίς γὰρ ἡ αἰτία τοῦ τοῖς μὲν ποιοῖς ἢ ποσοῖς ἢ τοῖς ἄλλοις λέγειν ὅτι ὑπόκειταί τις φύσις τῷ ἑνί, τῷ δὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἑνὶ οὐχ ὑποκείσεταί τι, ἀλλ' αὐτὸ ἔσται οὐσία. λέγεται δὲ τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ἰσαχῶς, ὅτι καὶ ἀντιστρέφει, ὡς ἐδείχθη ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, ὥστε εἴπερ ἐν τοῖς ποιοῖς ἐστί τι τὸ ἓν καί τις φύσις ἑτέρα παρὰ τὸ ἕν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς, ζητητέον τί τὸ ἓν ὥσπερ καὶ τὸ ὄν· οὐ γὰρ ἱκανὸν τὸ λέγειν ὅτι τοῦτο αὐτὸ τὸ ἓν εἶναι καὶ ἡ φύσις ἐστὶν αὐτοῦ. ὅτι δὲ ἐν ταῖς παρὰ τὴν οὐσίαν κατηγορίαις ὑπόκειταί τις φύσις τῷ ἑνὶ δῆλον. ἔστι γὰρ ἐν χρώμασι τὶ τὸ ἓν οἷον τὸ λευκόν, τὰ δ' ἄλλα ὥσπερ τὸ φαιὸν καὶ ἐρυθρὸν ἐκ τούτου τέ εἰσι καὶ τοῦ μέλανος. τὸ δὲ μέλαν ἐστὶ στέρησις λευκοῦ

1. Ἀναξίμανδρος *AS* et Jo. Phil. || 6. Z, 13. || 8. καὶ om *M.* || 12. γενῶν om *M.* || 13. οὔτε om *M.* || 14. γένη om *M.* || ὃ ἂν] ὃ ἂν ὂν ἂν *A.* || 16. *ob quas neque ens genus esse potest: ut intelligatur, ne substantiam quidem universalem esse posse S.* || 17. αἱ δ' αἰτίαι *A.* || 21. ἕν] ὄν *M.* || ᾧ] ὃ *A.* || 22. δὴ] γὰρ *M.* || 23. ἔχει *A.* || fort. ἐν μὲν τοῖς. || ὅτι om *A.* || 24. τι om *M.* || 25. ὅτι] ἔτι *M.* || 26. Γ 2. p. 1003b 22 sqq.

ὥσπερ καὶ τὸ σκότος φωτός· στέρησις γὰρ φωτὸς τὸ σκότος ἐστίν. ταῦτα δὲ παρέλκοντά ἐστι, τό τε ὅτι ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανός ἐστι τὰ ἄλλα, καὶ τὸ ὅτι τὸ μέλαν στέρησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ ὥσπερ καὶ τὸ σκότος φωτός· οὐδεμίαν γὰρ κατ' ἐμὲ ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὰ λεγόμενα. ἔστι μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, ἐν χρώμασι τὶ τὸ ἕν, οἷον λευκόν, ὥστε εἰ πάντα τὰ ὄντα χρώματα ἦν καὶ μηδὲν ἦν τῶν ἄλλων, ἦν ἂν ἀριθμός τις τὰ ὄντα, τουτέστιν ἦν ἂν ἀριθμός τις τῶν
1053b 33. χρωμάτων. αὐτὸς δὲ εἶπεν "ἦν ἂν ἀριθμός," εἶτα ἐπήγαγεν "ἀλλὰ τίνων;" καὶ ἐρωτήσας διὰ τοῦ "ἀλλὰ τίνων;" ἀποκρίνεται λέγων δηλονότι χρωμάτων, ὡς εἰ ἔλεγεν ὅτι οὐκ αὐτὸ τοῦτο ἀριθμὸς ἦν ἄν, ἀλλ' ἀριθμὸς χρωμάτων. ὅτι δὲ ἀριθμὸς ἂν ἦν τῶν χρωμάτων, δῆλον. ἢ γὰρ δέκα ἦν ἂν ἢ χίλια ἢ δεκάκις μύρια ἢ ἄλλος ὁστισοῦν ἀριθμός· ὥστε καὶ τὸ ἓν τὸ μέτρον τοῦ τοιούτου ἀριθμοῦ ἦν ἄν τί, οἷον τὸ λευκὸν τὸ μετροῦν τὰ λευκὰ τοῦ τῶν λευκῶν ἀριθμοῦ ἦν ἄν τι, καὶ ἦν ἂν ὡς ἡ μονὰς πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς οὕτω τὸ ἐν τῷ λευκῷ ἓν πρὸς τὸν ἐν τοῖς λευκοῖς ἀριθμόν. καὶ εἰ μέλη τὰ ὄντα ἦν, ἀριθμὸς ἄν τις ἦν τῶν μελῶν, καὶ τὸ ἓν ἡ δίεσις μέτρον αὐτῶν, καὶ οὐκ ἂν ἦν ὁ τῶν μελῶν ἀριθμὸς οὐσία καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ, ἐν τῷ ἀριθμὸς εἶναι, οὐσίωτο, ἀλλ' ἀριθμὸς μελῶν. ἀλλὰ καὶ εἰ πάντα τὰ ὄντα φθόγγοι ἦσαν, ἦν ἂν ἀριθμὸς τῶν στοιχείων, ὧν εἰσὶν οἱ φθόγγοι, καὶ τὸ ἓν μέτρον τῶν στοιχείων ἦν ἂν στοιχεῖον φωνῆεν δηλαδὴ ἢ σύμφωνον. καὶ εἰ σχήματα ἦν τὰ ὄντα, ἦν ἂν ἀριθμὸς τῶν
1054a 5. σχημάτων, καὶ τὸ ἓν τρίγωνον. "ὥστ' εἴπερ — ἀριθμῶν ὄντων," καὶ ἐν ἅπασιν ἑνός τινος, καὶ ἔστιν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀριθμὸς τινὸς ἀριθμὸς καὶ τὸ ἓν τινὸς ἕν, καὶ οὐκ ἐν τούτῳ αὐτῷ ἐν τῷ ἑνὶ εἶναι οὐσίωται· δεδειγμένον ἂν εἴη ἐκ τούτων ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν οὕτως ἔχειν ἀνάγκη πᾶσα· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας. οὕτως οὖν δείξας ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς ὅτι τὸ ἓν κατηγόρημά ἐστιν ἀλλ' οὐκ οὐσία, συμπεραίνεται λέγων "ὅτι μὲν οὖν τὸ ἓν ἐν ἅπαντι γένει ἐστί τις φύσις" καὶ ὑπόκειταί τι αὐτῷ, ἀλλ' οὐδενός ἐστι φύσις αὐτὸ τοῦτο τὸ ἓν εἶναι, τουτέστιν οὐκ ἔστι τις φύσις αὐτὸ τὸ ἓν καθ' αὑτὴν οὖσα, φανερόν, καὶ ὥσπερ ἐν χρώμασιν ἓν ἀκούσαντες τὸ ἓν χρῶμά τι ζητοῦμεν, λευκὸν φέρε ἢ μέλαν, οὕτω καὶ ἐν οὐσίᾳ τὸ ἓν ἢ ἄνθρωπον ἢ ἄλλο τι ζητητέον.
1054a 13. ἐπειδὴ δὲ ἀνωτέρω εἴρηκεν ὅτι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ἰσαχῶς λέγεται, λέγει ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἓν καὶ ὄν ἐστι καὶ πάλιν, δῆλον τῷ τε παρακολουθεῖν ἰσαχῶς ταῖς

5. ὄντα] ἄλλα *M.* ‖ 9. ἂν om *M.* ‖ 12. post λευκὸν add καὶ *M.* ‖ 16. τοῦτο *M.* ‖ 18. post ἓν add τὸ *MBr.* ‖ ἦν ἂν στοιχεῖον om *M.* ‖ 19. ἂν om *M.* ‖ 21. ἑνός τινος] ἕν τί ἐστι *M.* ‖ ἀριθμὸς τινὸς — 22. τινὸς ἓν scripsi c *S*, ἀριθμός, καὶ τὸ ἕν τινος ἀριθμὸς καὶ τινὸς ἓν *AMBr.* ‖ 22. ἐν post αὐτῷ om *M.* ‖ 26. γένει om *A.* ‖ καὶ ὑπόκειταί — 27. τις φύσις om *M.* ‖ 30. δὲ post ὅτι om *M.* ‖ 31. fort. καὶ ἔμπαλιν.

κατηγορίαις καὶ μὴ εἶναι ἐν μηδεμιᾷ, μήτε ἐν τῷ τί ἐστι, λέγων τί ἐστι τὴν οὐσίαν, μήτε ἐν τῷ ποιόν, ὅπερ ἓν ὑπάρχον οὐ καὶ ὄν ἐστιν ἢ ὂν οὐ καὶ ἕν, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει, καὶ ὥσπερ τὸ ὂν ἐν πᾶσίν ἐστιν οὕτω καὶ τὸ ἕν.

"καὶ τῷ μὴ — τοῦ ἄνθρ." οἶμαι δ' ἔνστασίν τινα δυναμένην φέρεσθαι 1054*a* 16.
πρὸς τὸν δεικνύντα λόγον ὅτι τὸ ἓν οὐκ ἔστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὐδ' οὐσία τις, διὰ τούτου λύει. ἡ δὲ ἔνστασις τοιαύτη τις ἂν εἴη. εἰ μή ἐστι τὸ ἓν φύσις τις ἀλλ' ὄνομα μόνον, πῶς φαμὲν ὅτι τὸ ζῷον ἕν ἐστι καὶ κατηγόρηται μὲν τὸ ἔστι κατὰ τοῦ ζῴου, προσκεκατηγόρηται δὲ τῷ ἔστι τὸ ἕν; ὁμοίως φαμὲν ὅτι ἔστιν ὁ ἄνθρωπος εἷς καὶ γέγονε· κἀνταῦθα τρίτον προσκατηγορούμενον τὸ εἷς. ὥστε ἔστι τὸ ἕν, ὃ κατὰ τοῦ ζῴου ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐκατηγορήθη, ἕτερον αὐτῶν ὂν καὶ φύσις τις καὶ οὐσία. λύει οὖν ταύτην τὴν ἔνστασιν, λέγων οὐ διὰ τὸ προσκατηγορεῖσθαι τὸ εἷς τοῦ ἀνθρώπου δυνατὸν λέγειν ὅτι τὸ εἰπεῖν ἄνθρωπος ἕτερόν ἐστι τοῦ λέγειν εἷς ἄνθρωπος καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἓν ἔστι τι· ὥσπερ γὰρ οὐ τὸ ἔστι φύσις τίς ἐστιν αὐτὴ καθ' αὑτὴν καὶ οὕτω κατηγορεῖται τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως οὐδὲ τὸ ἕν. καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἄνθρωπος ταὐτόν ἐστι τῷ εἷς ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ ἑκάστῳ εἶναι· τὸ γὰρ ἑνὶ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ ἑνὶ ἵππῳ.

(3) "ἀντίκειται δὲ τὸ ἓν καὶ πολλὰ κατὰ πλείους τρόπους." καὶ ταῦτα δείκνυσιν 1054*a* 20.
ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἓν οὐσία, εἴπερ τῇ οὐσίᾳ οὐδὲν ἀντίκειται· ἅμα τε οὖν τοῦτο δείκνυσι καὶ ἅμα τὰ τῷ ἑνὶ πάντα παρακολουθοῦντα διορίζει, ὧν πρῶτόν ἐστι τὸ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ τὰ πολλὰ κατὰ πλείους τρόπους, ὧν, φησί, τρόπων καθ' ἕνα μὲν ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ὡς ἀδιαίρετον καὶ διαιρετόν, τὸ μὲν ἓν ὡς ἀδιαίρετον, τὰ δὲ πολλὰ ὡς διαιρετόν· τὸ μὲν γὰρ ἢ διαιρεθὲν ἢ μὴ διαιρεθὲν μὲν διῃρημένον δὲ ὑπονοούμενον πλῆθός τι καὶ πολλὰ λέγεται, τὸ δ' ἀδιαίρετον, ὡς τὸ σημεῖον καὶ ἡ μονάς, καὶ διαιρετὸν μὲν ὡς ἡ ποδιαία γραμμὴ μὴ διαιρεθὲν δέ, ἓν λέγεται. ἐπεὶ δὲ αἱ ἀντιθέσεις τετραχῶς, τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται, καὶ οὔτε ὡς τὰ πρός τι οὔτε ὡς ἕξις καὶ στέρησις οὔτε ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἓν οὐσία, εἴπερ μηδέν ἐστι τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον. λέγεται δὲ τὸ ἓν τὸ ἀδιαίρετον ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ δηλοῦται τὸ ἓν ἀδιαίρετον ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ τοῦ διαιρετοῦ· δηλοῦται δὲ ἐξ αὐτοῦ διὰ τὸ τὸ διαιρετὸν καὶ τὸ πλῆθος μᾶλλον αἰσθητὸν εἶναι· ἐκ γὰρ τοῦ ταῦτα διαιρεῖν ἡμᾶς καὶ καταντᾶν εἰς βραχύτατόν τι ὃ μὴ δυνάμεθα τεμεῖν, εἰς ἔννοιαν ἥκομεν τοῦ ἑνὸς καὶ ἀδιαιρέτου, ὥστε τῷ λόγῳ καὶ τῇ γνώσει διὰ τὴν αἴσθησιν πρότερον τὸ πλῆ-

2. ποιόν] ποιεῖν *M.* ‖ 3. ὂν] ἓν *A.* ‖ 4. καὶ τῷ μὴ] καὶ οὐ τῷ *A.* ‖ 7. κατηγορεῖται *MBr.* ‖ 15. τῷ ἑνὶ *M.* ‖ 16. τὸ γὰρ ἑνὶ *AMBr*, fort. τὸ γὰρ ἵππῳ. ‖ 17. fort. καὶ διὰ ταῦτα c. *S.* ‖ 28. καὶ δηλοῦται — 29. ἐναντίου om *M.* ‖ 29. ἐναντ. αὐτοῦ] fort. ἐναντ. αὐτῷ. ‖ 32. ὥστε] ὡς *M.*

1054a 29. θος τοῦ ἑνός, τῇ δὲ φύσει τὸ ἓν τοῦ πλήθους. "ἔστι — διεγράψαμεν." πεποίηκε γὰρ διαίρεσιν ἐν τοῖς περὶ τ' Ἀγαθοῦ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις εἴπομεν, δι' ἧς ἅπαντα τὰ ἐναντία εἴς τε τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἓν ἀνήγαγεν. ἔστι δὴ τοῦ μὲν ἑνὸς τὸ ταὐτὸν καὶ ὅμοιον καὶ ἴσον, τοῦ δὲ πλήθους τὸ ἕτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισον.

1054a 32. "λεγομένου δὲ τοῦ ταὐτοῦ πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον κατ' ἀριθμόν." ἐπειδή, φησί, τὸ ταὐτὸν πολλαχῶς λέγεται, δηλονότι καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον πολλαχῶς λεχθήσεται. ὅτι δὲ τὸ ταὐτὸν πολλαχῶς λέγεται, λέγει ὅτι ἕνα μὲν τρόπον λέγεται τὸ κατ' ἀριθμόν, ὃ λέγομεν ἐνίοτε ταὐτὸ τοῦτο· λέγομεν γάρ ποτε ὅτι τὸ μουσικὸν ταὐτόν ἐστι τῷ λευκῷ διὰ τὸ τὸν Σωκράτην, ἐν ᾧ ἐστί, τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἕνα τῷ ἀριθμῷ. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ταὐτὸν λέγεται, ἂν καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ ᾖ· σὺ γὰρ σαυτῷ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ ἀριθμῷ (τούτου γὰρ δηλωτικόν ἐστι τὸ καὶ τῇ ὕλῃ ταὐτόν) ὁ αὐτὸς καὶ εἷς εἶ. ἔτι ταὐτὰ λέγεται ὧν ὁ λόγος τῆς πρώτης οὐσίας (λέγων πρώτην οὐσίαν τὴν προσεχῆ οὐσίαν) εἷς ἐστίν, οἷον αἱ ἴσαι γραμμαὶ εὐθεῖαι αἱ αὐταὶ λέγονται διὰ τὸ ἴσον. ὁμοίως ταὐτὰ λέγονται τὰ ἴσα καὶ ἰσογώνια τετράγωνα, καίτοι πλείω· ἀλλ' ἡ ἰσότης ἑνότης τις ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ ἑνοῖ αὐτὰ καὶ ταὐτὰ ἀπεργάζεταί τε καὶ
1054b 3. ποιεῖ. ὅμοια δὲ λέγονται ἂν ὦσι ταὐτὰ καὶ οὐκ ὦσι· τὸ γὰρ μεῖζον τετράγωνον τῷ ἐλάττονι τετραγώνῳ ἐστὶ ταὐτὸν καὶ οὐκ ἔστιν· ᾗ μὲν γὰρ ὁ λόγος αὐτῶν καὶ τὸ εἶδος οὐ διαφέρει ἀλλὰ τὸ αὐτό ἐστιν, εἰσὶ ταὐτά, ᾗ δὲ τὸ μέν ἐστι μεῖζον τὸ δὲ ἔλαττον, οὐκ εἰσὶ ταὐτά· κατὰ δὴ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον οὐ λέγονται ταὐτὰ ἀλλ' ὅμοια. ὅμοια οὖν, φησί, λέγονται ἂν μὴ ταὐτὰ ἁπλῶς ὄντα ἀλλὰ κατά τι διαφέροντα, τυγχάνοντα δὲ μὴ διάφορα κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ μὲν ἔχοντα εἶδος, κατὰ δὲ τὰ σύνθετα διαφέροντα· καὶ γὰρ Σωκράτης καὶ Πλάτων ὡς ἄνθρωποι ἀδιάφοροι, ὡς δὲ ἄτομοι διάφοροι. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "μηδὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιάφορα τὴν συγκειμένην, κατὰ τὸ εἶδος ταὐτά," ὥσπερ εἴπομεν ἐπὶ τῶν τετραγώνων. ἀλλὰ καὶ αἱ ἄνισοι εὐθεῖαι ὅμοιαι λέγονται, διότι ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ τὸ ἄνισον, κατὰ δὲ τὸν λόγον καὶ τὴν οὐσίαν οὐ διαφέρουσιν, εὐθεῖαι γάρ εἰσι. τὰ δὲ ὅμοια λέγεται ἂν τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχοντα, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐγγίνεται, μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ᾖ. οἷον ἐν τῷ λευκῷ ἐγγίνεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· ἔστι γὰρ λευκὸν λευκοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον· ἂν οὖν δύο τινὰ ἔχοντα λευκόν, ἐν ᾧ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐγγίνεται, μή ἐστι τὰ ἐν αὐτοῖς λευκὰ τὸ

3. τό τε ταὐτὸν *MBr.* ‖ 7. ὅτι om *A.* ‖ 8. τὸ] τὸν *A.* ‖ *quod aliquando dicimus ipsum S.* ‖ 12. εἶ om *Br.* ‖ 14. ἐστίν] ᾖ *A.* ‖ 20. δὴ] δὲ *M.* ‖ 21. ἂν μὴ *AMBr*, fort. τὰ μή. ‖ 24. ἄνθρ. διάφοροι *M.* ‖ 25. ὑποκειμένην *MS*, fort. recte. ‖ 26. ταὐτά om *A.* ‖ 27. ὅμοιοι *A.* ‖ 28. εὐθεῖαι γάρ εἰσι om *M.* ‖ 29. λέγεται] λέγοιτο *A.* ‖ οἷς] ᾧ *M.*

μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἧττον ἀλλ' ὁμοίως ἀμφοῖν ἡ λευκότης ὑπάρχει, λέγεται ὅμοια. ὅμοια οὖν ταῦτα λέγεται ὅτι τὸ ἐν αὐτοῖς λευκὸν οὐκ ἔστι τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἧττον, καίτοι δυνατοῦ ὄντος τὸ μὲν εἶναι μᾶλλον λευκὸν τὸ δὲ ἧττον. τὰ δὲ ὅμοια λέγεται ἐναντίως τοῖς προσεχῶς λεχθεῖσιν, οἷον εἴ τινα δύο εἴη, ἀμφότερα δὲ λευκά, ἔστι δὲ τοῦ μὲν τὸ λευκὸν μᾶλλον τοῦ δὲ ἧττον, ὅμοια λέγεται, ὅτι τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχουσι, λευκὰ γὰρ ἀμφότερα. τοῦτο γὰρ ἐσήμανε διὰ τοῦ "τὰ 1054b 9.
δὲ ἂν ᾖ τὸ αὐτὸ πάθος καὶ ἓν τῷ εἴδει" καὶ διὰ τῶν ἑξῆς. τὰ δ' ὅμοια λέγεται ἢ ἂν τὰ πλείω ἔχῃ τὰ αὐτὰ ἢ ἂν τὰ πρόχειρα, λέγων πρόχειρα τὰ μᾶλλον τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα. ἀλλ' ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ἔστω σαφὲς τὸ λεγόμενον. ἔστω δὴ τὸ α καὶ β καὶ γ, καὶ τὸ μὲν α ἔστω λευκὸν καὶ βαρὺ καὶ σκληρόν, τὸ δὲ β λευκὸν καὶ βαρὺ καὶ μαλακόν, τὸ δὲ γ λευκὸν καὶ μαλακόν, μᾶλλον δὴ τὸ β ἐστὶν ὅμοιον τῷ α ἤπερ τὸ γ, διότι τὸ μὲν γ ἓν μόνον ἔχει τοῦ α τὸ λευκόν, τὸ δὲ β δύο τό τε λευκὸν καὶ τὸ βαρύ. τὸ μὲν οὖν β τῷ α ὅμοιον λέγεται καθὸ τὰ ταὐτὰ πλείω ἔχει· ὁ δὲ καττίτερος τῷ ἀργύρῳ κατὰ τὸ πρόχειρον, οἷον τὸ λευκόν· μᾶλλον γὰρ τὸ ἐν αὐτοῖς λευκὸν ὑποπίπτει τῇ αἰσθήσει ἢ τὸ βαρύ. καὶ ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ κατὰ τὸ ξανθὸν ἢ πυρρόν. ὥστε ἐπεὶ τὸ ταὐτὸν καὶ ὅμοιον πολλαχῶς λέγεται, καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον πολλαχῶς λεχθήσεται.

"καὶ τὸ μὲν ἄλλο ἀντικειμένως καὶ τὸ αὐτό." διὰ τούτων πρόκειται δεῖξαι 1054b 14.
ὅπως τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἕτερον ἔχει πρὸς τὸ ταὐτόν, καὶ ἐρεῖ ὅτι τὸ μὲν ἄλλο ἀντίκειται τῷ ταὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πάντων καὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων λέγονται, καὶ διαιροῦσι τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δέ, λέγω δὴ τὸ ἐπὶ πάντων διαιρεῖν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ἴδιόν ἐστι τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων. τὸ δὲ ἕτερον καὶ ταὐτὸν οὐ διαιροῦσιν ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ μὴ ὄντων τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἀντιφατικῶς ἀντίκεινται. τὸ μὲν οὖν ἄλλο, φησί, καὶ τὸ ταὐτὸ ἀντίκειται, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἅπαν πρὸς ἅπαν ἢ ταὐτὸν ἢ ἄλλο· πᾶν γὰρ καὶ ὂν καὶ μὴ ὂν πρὸς ἅπαν ἢ ταὐτόν ἐστιν ἢ ἄλλο· εὐθὺς τὸ μὴ ὂν πρὸς τὸ ὂν ἄλλο ἐστίν. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ ἄλλο καὶ τὸ ταὐτὸν ἀντίκειται, πρὸ τοῦ εἰπεῖν πῶς τὸ ἕτερον ἔχει πρὸς τὸ ταὐτό, μεταξὺ πάλιν περὶ τοῦ ὁμοίου λέγει, λέγων "τὸ δὲ ἂν μὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ ὁ λόγος ἴδιος," λέγων "ἴδιον" τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι ἴδιον εἶναι τὸ τρίγωνον τοῦ κύκλου ἀντὶ τοῦ ἕτερον. καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι εἰ μὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ ὁ λόγος, τουτ-

1. τὸ δὲ] καὶ *M*1. ‖ 1. 2. λέγεται ὅμοιον *A*. ‖ 2. ante μᾶλλον add γὰρ *M*. ‖ 7. τῷ εἴδει] τὸ εἶδος *A*. ‖ διὰ om *M*. ‖ 8. post τὰ αὐτὰ adde e *S* ἢ ἕτερα ἢ ἁπλῶς. ‖ 10. ἔσται δὴ *M*. ‖ 14. ταὐτὰ addidi e *S*. ‖ 16. πυρόν *AM*. ‖ 23 et 25. et pag. 590, 14. ἀντιφαντικῶς *A*. ‖ 26. ταὐτὸ] αὐτὸ *MBr*. ‖ 30. καὶ ὁ λόγος — 32. καὶ ἡ ὕλη] οὐκ ἔστιν *M*, reliquis omissis. ‖ 31. ὥσπερ ἂν — 32. τοῦ ἕτερον om *Br*.

ἐστιν εἰ μὴ διάφορός ἐστιν ἢ ὁ λόγος ἢ ἡ ὕλη, οὐ λέγεται ὅμοιον. ἂν γὰρ καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ ὕλη εἰσὶ τὰ αὐτά, οὐ λέγονται ὅμοια ἀλλὰ ταὐτά. ταὐτοὶ γὰρ λέγονται οἱ χαλκοῖ ἀνδριάντες, ἀλλ' οὐχ ὅμοιοι, ἐπεὶ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην τὰ αὐτὰ ἔχουσιν. ἂν δὲ ὁ μὲν ᾖ χαλκοῦς ὁ δὲ χρυσοῦς, λέγονται ὅμοιοι· διαφέρουσι γὰρ κατὰ τὴν ὕλην. πάλιν εἰ εἴη τρίπους καὶ λέβης ἀμφότεροι ἐκ χαλκοῦ, λέγονται καὶ οὗτοι ὅμοιοι, ὅτι τῷ εἴδει διαφέροντες τῇ ὕλῃ ἀδιάφοροί εἰσιν. λέγεται δὲ ὅμοιον καὶ τὸ πλησιαίτερον· λέγουσι γὰρ ὅμοιον τὸ πράσινον χρῶμα τῷ φοινικῷ· πλησιαίτερον γάρ ἐστιν ἤπερ τὸ ἀλουργόν. πάλιν ἡ ῥητὴ εὐθεῖα πρὸς ῥητὴν ὁμοία λέγεται, ὡς ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. ταῦτα μεταξὺ περὶ
1054b 18. τοῦ ὁμοίου παρεμβαλών, λέγει περὶ τοῦ ἑτέρου καὶ τοῦ ταὐτοῦ. "τὸ μὲν οὖν ἕτ. ἢ τ. πρὸς ἅπαν λέγεται, ὅσα καὶ ἓν καὶ ὄν," τουτέστιν ὅσα εἰσὶ καὶ ἓν καὶ ὄν, ἢ
1054b 19. ταὐτὰ λέγεται ἢ ἕτερα, ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὄντων οὐ λέγεται. καὶ τὴν αἰτίαν συντόμως ἐπήγαγεν εἰπὼν "οὐ γὰρ ἀντίφασίς ἐστι τοῦ ταὐτοῦ," ἴσον λέγων τῷ οὐ γὰρ ἀντιφατικῶς ἀντίκειται τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον, ἵνα λέγηται καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν ὄντων, τὸ δὲ μὴ ταὐτὸ λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων. ὥστε τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον ἢ ἓν θέλει εἶναι ἢ οὐχ ἕν, ὑπάρχον καὶ ἓν καὶ ὄν. καὶ συμπεραίνεται λέγων, τὸ μὲν οὖν ἕτερον καὶ ταὐτὸν οὕτως ἀντίκειται ὡς ἐπὶ μόνων τῶν ὄντων τὸ μὲν ἀληθεύεσθαι λεγόμενον τὸ δὲ μή.

1054b 23. "διαφορὰ δὲ καὶ ἑτερότης ἄλλο." διακρίνει καὶ τὴν διαφορὰν ἀπὸ τῆς ἑτερότητος, ἄλλο λέγων εἶναι διαφορὰν καὶ ἄλλο ἑτερότητα. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον, φησίν, οὐκ ἀνάγκη κοινωνεῖν· ἡ γὰρ οὐσία ἑτέρα οὖσα τοῦ ποιοῦ οὐ κοινωνοῦσιν ἀλλήλων κατά τι· τέως δὲ πᾶν ὃ ἂν ᾖ ὂν ἢ ταὐτόν ἐστιν ἢ ἕτερον. "τὸ δὲ διάφορον τινὸς τινὶ διάφορον." ὃ δὲ λέγει, οἶμαι, τοιοῦτόν ἐστιν, τὸ δὲ διάφορόν τινος τινὶ κατά τι κοινωνεῖ· ὁ γὰρ ἵππος τοῦ ἀνθρώπου διαφέρει, καὶ ὅμως κοινωνοῦσι κατὰ τὸ ζῷον, ὥστε ἀνάγκη ταὐτό τι εἶναι, καθ' ὃ κοινωνοῦσι διαφέροντα ὄντα. "τοῦτο δὲ τὸ ταὐτό," τουτέστι τοῦτο δὲ καθ' ὃ κοινωνοῦσι διάφορα ὄντα, ἢ γένος ἢ εἶδός ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης καὶ Πλάτων διάφοροι ὄντες τῷ εἴδει καὶ τῷ γένει κοινωνοῦσιν, ἵππος δὲ καὶ ἄνθρωπος τῷ γένει μόνῳ. αὐτὸς δέ φησιν ὅτι γένει μὲν ὧν μή ἐστι κοινὴ ὕλη, ὡς ἔχει ἡ οὐσία καὶ τὸ ποσόν, τούτοιν γὰρ οὐκ ἔστι κοινὴ ὕλη. σημεῖον δὲ ὅτι οὐκ ἔστι γένεσις εἰς ἄλληλα· οὔτε γὰρ ἡ οὐσία ποσὸν γίνεται οὔτε τὸ ποσὸν οὐσία, ὥσπερ ὁ ἀὴρ ὕδωρ καὶ τὸ ὕδωρ ἀήρ.

1. οὐ λέγεται ὅμοιον om *S*. ‖ 2. ταὐτοὶ] ταὐτὰ *M*. ‖ 4. τὰ αὐτὰ] κοινὰ *M*. ‖ δὲ post ἂν om *M*. ‖ 7. πλησιαίτερον *Br*, πλησιέστερον *AM*. ‖ 8. πλησιαίτερον *AMBr*. ‖ 10. τὸ μὲν οὖν] ἢ τὸ μὲν *A*. ‖ 11. καὶ ὄν, ἢ] καὶ ὄντα, ἢ *A*. ‖ 15. ἀλλ' ἐπὶ — μὴ ὄντων om *MBr*. ‖ 17. ἀντίκεινται *A*. ‖ 24. κατά τι κοινωνεῖ] κατακοινωνεῖ *Br*. ‖ 25. καθ' ὃ] ᾧ *A*. ‖ 27. γὰρ om *MBr*. ‖ 29. γένη μὲν *M*. ‖ ὡς ἔχει — 30. κοινὴ ὕλη om *MSBr*.

εἴδει δὲ διαφέρουσι, φησίν, ὧν τὸ αὐτὸ γένος. γένος δέ ἐστι, φησίν, ἐν ᾧ ἀμφότερα τὰ διάφορα κατὰ τὴν οὐσίαν ταὐτόν εἰσιν· ἵππος γὰρ καὶ ἄνθρωπος κατὰ τὴν τοῦ ζῴου οὐσίαν οἱ αὐτοί. ὥστε καὶ τἀναντία διάφορα· κοινὸν γὰρ ἔχουσι τὸ ὑποκείμενον τὴν οὐσίαν, ὥσπερ ἄνθρωπος καὶ ἵππος τὸ ζῷον, πορρωτέρω δὲ τὴν οὐσίαν.

"ὅτι δὲ καλῶς τοῦτο ὑποτιθέμεθα, δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς." ὅτι, 1054b 32.
φησί, καλῶς ὑποτιθέμεθα, διάφορα λέγοντες εἶναι τὰ τινὶ κοινωνοῦντα, ἐκ τῶν καθέκαστα δῆλον· πάντα γὰρ τὰ διαφέροντα οὐ μόνον ἐστὶν ἕτερα ἀλλὰ καὶ ταὐτά, ὡς ὁ ἵππος καὶ ὁ ἄνθρωπος. ὥστε τὰ μὲν διάφορα καὶ ἕτερα, τὰ δὲ ἕτερα οὐ διάφορα· ἡ γὰρ ἐν Σωκράτει καὶ Πλάτωνι, οὐχ ἡ προσεχὴς ἀλλ' ἡ πόρρω καὶ ἀνείδεος ὕλη ἕτεραι μέν εἰσι, διάφοροι δὲ οὐκ εἰσί. κατὰ τί γὰρ ἂν διαφέροιεν ἀνείδεοι οὖσαι. "ἀλλὰ τὰ μὲν τὸ γένος ἕτερα," λέγων τὰ μὲν τὰ ἕτερα, τὰ μὲν οὖν ἕτερα κατὰ τὸ γένος ἐστὶν ἕτερα, "τὰ δ' ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ," τουτέστι τὰ δὲ ὅμοια ἐν τῇ αὐτῇ τυγχάνουσι σειρᾷ, ὥστε ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ τὰ αὐτὰ τῷ γένει. εἴρηται δ' ἐν τῷ Δ ποῖά φαμεν ταὐτὰ τῷ γένει.

(4) ἐπεὶ δὲ τῶν διαφερόντων τὰ μὲν πλεῖον διαφέρει τὰ δ' ἔλαττον 1055a 3.
(πλεῖον γὰρ διαφέρει τὸ ἀλουργὸν τοῦ ἐρυθροῦ, ἔλαττον δὲ τοῦ πρασίνου), "ἔστι τις καὶ μεγίστη διαφορά," καὶ αὕτη ἡ μεγίστη διαφορά ἐστιν ἡ ἐναντίωσις. μεγίστη δὲ διαφορά ἐστιν ἡ τοῦ λευκοῦ πρὸς τὸ μέλαν· ὥστε κατὰ τοῦτο εἴη ἂν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίον τὸ ποσόν, πλεῖστον γὰρ ἀλλήλων διεστήκασιν, ἐναντία δὲ οὐχ ὥστε καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα ἢ εἶναι ἀναιρετικὰ ἀλλήλων, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν πλείστην ἀπ' ἀλλήλων διάστασιν. εἰπὼν δὲ μεγίστην διαφορὰν τὴν ἐναντιότητα λέγει, ὅτι δ' ἡ μεγίστη διαφορὰ ἡ ἐναντιότης ἐστὶ δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. "τὰ μὲν γὰρ γένει διαφέροντα," οἶμαι δὲ γένος νῦν λέγει τὴν ὕλην, καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι τὰ γένει διαφέροντα, ἀντὶ τοῦ τὰ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχοντα ὕλην, ὡς ἡ οὐσία καὶ τὸ ποσόν, οὐκ ἔχει ὁδὸν εἰς ἄλληλα οὐδὲ γίνονται ἐξ ἀλλήλων, ἀλλ' ἀπέχει πλεῖστον, καὶ οὐ συμβλητά, τουτέστιν οὐδὲν αὐτοῖς κοινόν· συμβλητὰ γὰρ ἐν τῇ περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς ἔλεγε τὰ ἔχοντα κοινόν τι. "τοῖς δὲ διαφέρουσι τῷ εἴδει αἱ γενέσεις ἐκ τῶν ἐναντίων εἰσὶν ὡς ἐσχάτων." γίνεται μὲν γὰρ ἐκ φαιοῦ λευκόν, ἀλλ' οὐκ ἔστι τὸ φαιὸν καὶ τὸ λευκὸν ἡ ἐσχάτη καὶ πλεῖστον ἀπέχουσα ἐναντιότης, ἀλλὰ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν· ἀλλ' ὅμως τὸ λευκὸν ἐκ

1. εἴδη *M*. || 5. τῆς οὐσίας *Br*. || 6. δῆλον — 7. ὑποτιθέμεθα om *M*. || 8. τὰ om *M*. || 11. ἕτεροι *A*. || 12. τῷ γένει *M*. || 15. Δ, 9. || 21. καὶ om *MS*. || 24. ἡ ante ἐναντιότης om *M*. || 25. λέγει] λέγειν *ABr*. || 27. ὁδὸν] οὐδὲν *M*. || 29. π. Γεν. II, 4 et 5.

τοῦ φαιοῦ ὡς ἐξ ἐσχάτου γίνεται. ὥστε τῶν κυρίως ἐσχάτων ἐστὶ τὸ διάστημα μέγιστον. εἰ δὴ τὰ ἐναντία ἔσχατα, τὸ δὲ τῶν ἐσχάτων διάστημα μέγιστον, τῶν ἐναντίων ἄρα τὸ διάστημα μέγιστον. καλῶς ἄρα ἐλέγετο, ὅτι ἡ μεγίστη διαφορά ἐστιν ἡ ἐναντιότης. οὕτως οὖν δείξας ὅτι ἡ μεγίστη διαφορά ἐστιν ἡ ἐναντιότης, δείκνυσι καὶ ὅτι ἡ μεγίστη διαφορὰ τέλειος, ὥστε ἂν ἡ ἐναντιότης μεγίστη διαφορά, αὕτη δὲ τέλειος, ἡ ἐναντιότης ἄρα τέλειος. ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ ἓν ἑνὶ ἐναντίον· τῷ γὰρ τελείῳ ἓν τέλειον ἀντικεῖσθαι. δείκνυσιν οὖν ὅτι ἡ μεγίστη διαφορὰ τέλειος. τὸ μέγιστον γάρ, φησίν, ἐν ἑκάστῳ γένει καὶ ὑποκειμένῳ τέλειον· μέγιστον γάρ φαμεν, οὗ μὴ ἔστιν ὑπερβολή, μέγιστος γὰρ ὁ κόσμος ὅτι οὐκ ἔστι τι τὸ ὑπερβάλλον αὐτόν. ἀλλὰ καὶ τέλειόν φαμεν οὗ μή ἐστιν ἔξω δυνατόν τι λαβεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ τελεία διαφορὰ τέλος ἔχει, τοῦ δὲ τέλους οὐδέν ἐστιν ἔξω λαβεῖν· ἐν παντὶ γὰρ τὸ τέλος ἔσχατον καὶ περιέχει τὸ οὗ ἐστὶ τέλος, διὸ οὐδὲν ἔστιν ἔξω αὐτοῦ οὐδὲ προσδεῖται οὐδενὸς τὸ τέλειον· ὥστε εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῷ ἔχειν τέλος λέγεται τέλεια, ἡ δὲ μεγίστη διαφορὰ τέλος ἔχει, καὶ αὕτη ἄρα τέλειός ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὰ ἐναντία (εἴρηται γὰρ ὅτι τὰ ἐναντία λέγεται τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ καὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ὅσα ἄλλα εἴρηται ἐν τῷ Δ, ὅτε περὶ τούτων ἔλεγεν), ἐπεὶ οὖν πολλαχῶς λέγεται, ἀκολουθήσει αὐτοῖς τὸ τελείως οὕτως, ὡς ἂν καὶ τὸ ἐναντίοις εἶναι ὑπάρχῃ αὐτοῖς· εἰ γὰρ ὑπάρχει αὐτοῖς τὸ ἐναντία εἶναι διὰ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ δυνάμει εἶναι, καὶ τὸ τέλειον οὕτως ὑπάρξει, οἷον τοῖς μὲν ἐναντίοις ἐν τῷ αὐτῷ γένει οὖσιν ἀκολουθήσει τὸ τέλειον ὡδί· τέλειος δὲ ἐναντιότης τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντων ἐστίν, ἧς μηδὲν ἔστιν ἔξω λαβεῖν. τοῖς δ' ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν ὡδί· ἔστι γὰρ τέλειος ἐναντιότης τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἧς μηδὲν ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν. πάλιν τέλειος ἐναντιότης ἐστὶ τῶν ὑπὸ διάφορα γένη ὄντων, ἧς μηδὲν ἔστιν ἔξω
1055*a* 19. λαβεῖν τι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. "τούτων δὲ ὄντων — ἐναντία εἶναι." εἴπερ ἐναντιότης ἐστὶν ἡ μεγίστη διαφορὰ καὶ ἧς μηδὲν ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν, φανερὸν ὡς ἓν ἑνὶ ἐναντίον. τοῦ γὰρ ἐσχάτου ἐσχατώτερόν τι οὐκ ἔστι, τὰ δὲ ἐναντία τὰ ἔσχατα, ὥστε οὐκ ἂν εἴη πλείω δυοῖν τὰ ἔσχατα. ἄλλως τε πᾶσα ἐναντιότης ἕν ἐστι διάστημα, παντὸς δὲ ἑνὸς διαστήματος δύο τὰ ἔσχατα, ὥστε καὶ πάσης ἐναντιότητος δύο τὰ ἔσχατα. ὅλως δὲ εἰ ἔστιν ἐναντιότης

2. 3. μέγιστον, τὸ τῶν *M*. ‖ 3. καλῶς] καὶ ὡς *MBr*. ‖ 5. ἐναντίωσις *A*. ‖ 10. αὐτόν] αὐτοῦ *A*. ‖ 15. ἐπεὶ δὲ *MBr*. ‖ 18. Δ, 10. ‖ 19. τελείως *AMBr*, fort. τελείοις. ‖ ἐναντίως *MBr*. ‖ ὑπάρχῃ] ὑπάρχοι *MBr*. ‖ ὑπάρχει] ὑπάρχοι *MBr*. ‖ 20. ἐναντία *AMBr*, lege ἐναντίοις. ‖ τὸ post καὶ om *M*. ‖ 21. ἐν] καὶ ἐν *A*. ‖ 22. τέλος *MBr*. ‖ 23. τοῖς δ' ὑπὸ — 24. τι λαβεῖν om *MBr*. ‖ 24. 25. πάλιν τέλειον *MBr*. ‖ 27. τι om *M*. ‖ 29. τὰ post ἐναντία om *M*.

διαφορά, ἡ δὲ διαφορὰ δυοῖν, καὶ ἡ τέλειος, τουτέστιν ἡ τέλειος διαφορὰ δυοῖν ἔσται.

"ἀνάγκη δὲ καὶ — τῶν ἐναντίων." ὅπερ ἡμεῖς προείπομεν, αὐτὸς νῦν 1055a 23.
λέγει. φησὶ γὰρ ὅτι ὁ ὁρισμὸς τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐναντίων ἀληθεύσει καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· καὶ γὰρ ἡ ἐν αὐτοῖς τέλειος διαφορὰ πλεῖστον διαφέρει. ὥστε ῥητέον ὡς τέλειος διαφορὰ τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμίν ἐστιν, ἧς μηδὲν ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὸ δὲ "δέδεικται γὰρ — διαφορά," οἶμαι, λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως δυναμένης φέρεσθαι πρὸς τὸν ἓν ἑνὶ ἐναντίον λέγοντα λόγον. εἴποι γὰρ ἄν τις ὡς εἰ διὰ τοῦτο ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ὅτι τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα δύο εἰσίν, ἰδοὺ πλεῖστον ἀφέστηκε τοῦ λευκοῦ τὸ μέλαν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἡ γραμμή· τί γὰρ κοινὸν γραμμῆς καὶ λευκοῦ; ὥστε δύο κατὰ τὸ πολὺ ἀφεστηκότα ἐστὶ τοῦ λευκοῦ, τό τε μέλαν καὶ ἡ γραμμή· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ δύο ἐναντία ἔσται αὐτῷ. πρὸς ταύτην οὖν οἶμαι τὴν ἔνστασιν τοῦτο ἐπῆκται τὸ λέγον "δέδεικται γὰρ — διαφορά," τουτέστι τὰ ὑπὸ ἕτερα γένη καὶ μὴ ὑπάλληλα ὄντα οὐ χρὴ ἀντιτιθέναι, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτό. ἀλλὰ πῶς αὐτὸς εἴρηκεν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ ποσὸν πλεῖστον ἀφεστήκασι γένη ὄντα ἕτερα; ἢ τὰ μὲν γενικώτατα γένη ἀντιτεθήσονται ὥσπερ εἴπομεν, τὰ δὲ ὑπ' αὐτὰ οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ἀντίκειται ζῷον λευκῷ ἢ τοῦτο γραμμῇ, δέδεικται γὰρ ὅτι πρὸς τὰ ἔξω ὑπ' ἀλλότρια γένη ὄντα οὐκ ἔστι διαφορὰ ἤτοι ἐναντιότης. "τούτων δὲ αὕτη μεγίστη," τουτέστι τῶν δ' ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντων αὕτη ἡ ἐναντιότης ἡ μεγίστη ἐστὶ διαφορὰ καὶ ἐναντία τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον διαφέροντα, ἡ γὰρ τούτων διαφορὰ μεγίστη καὶ τέλειός ἐστιν. ὡσαύτως καὶ τὰ πλεῖστον ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ διαφέροντα ἐναντία, ἡ γὰρ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς τὸ αὐτό· καὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἡ γὰρ νόσος καὶ ἡ ὑγίεια πλεῖστον ἀφεστήκασιν ἀλλήλων οὖσαι ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν τὴν ἰατρικήν· ἡ γὰρ ἰατρικὴ περὶ ἕν τι γένος ἐστὶ τὰ σώματα, περὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι τἀναντία ὑγίεια καὶ νόσος, ἡ αὐτή ἄρα δύναμίς ἐστι τῶν ἐναντίων.

"πρώτη δ' ἐναντιότης ἐστὶν ἕξις καὶ στέρησις, οὐ πᾶσα δὲ στέρησις·" τὸ 1055a 33.
γὰρ φαιὸν στέρησίς ἐστι λευκοῦ, καὶ οὐ δήπου τὸ φαιὸν καὶ τὸ λευκὸν πρώτη ἐναντιότης, ἀλλ' ἡ τέλειος ἐναντιότης αὕτη ἐστὶ πρώτη. τὰ δ' ἄλλα κατὰ ταῦτα λεχθήσονται ἐναντία. τὸ γὰρ λευκὸν σῶμα ἐναντίον λέγεται τῷ μέλανι σώματι διὰ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, καὶ ἡ ὑγίανσις δὲ λῆψις οὖσα ὑγιείας ἐναντίον

1. τέλειος ante διαφορὰ addidi e *S*. ‖ 12. τὸ om *A*. ‖ 13. ἔστω *ABr*. ‖ 18. ὑπ' αὐτὰ scr. c. *S*, ὑφ' αὐτὰ *AM*. ‖ λευκοῦ *A*. ‖ 21. ὄντων om *A*. ‖ 22. πλεῖστον addidi e *S*. ‖ 25. ἀφέστηκεν *M*. ‖ οὖσαι] ὄντα *A*. ‖ 27. ἡ ὑγίεια *M*. ‖ 30. φαιὸν] φανερὸν *M*. ‖ 33. λεῖψις et pag. 594. 1. λείψει *M*.

λέγεται τῇ νοσάνσει ἀποβολῇ οὔσῃ ὑγιείας λήψει δὲ νόσου. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

1055a 38. "εἰ δὴ ἀντίκειται — καὶ ἐναντιότης." τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι ἡ στέρησις καὶ τὰ ἐναντία ὑπὸ τὴν ἀντίφασίν εἰσι, καὶ τρόπον τινά, ὡς ἐρεῖ, ἀντιφάσεις εἰσὶν ἥ τε στέρησις καὶ τὰ ἐναντία. ἀλλ' εἰ τοῦτο, μᾶλλόν ἐστιν ἀντίθεσις ἡ ἀντίφασις καὶ στερήσεως καὶ τῶν ἐναντίων· καὶ εἰ τοῦτο, πῶς λέγουσιν ὅτι ἐν τῷ πέμπτῳ τμήματι τοῦ περὶ Ἑρμηνείας γυμνάζων τοὺς ἀκροατὰς λέγει ὅτι μᾶλλον ἡ ἀντίφασις ἀντίκειται ἤπερ τὰ ἐναντία, ἐπεὶ αὐτὸς τὴν ἐναντιότητα μᾶλλον ἀντικεῖσθαι τῆς ἀντιφάσεως βούλεται. δείκνυσιν οὖν, ὡς εἴρηται, ὅτι ὑπὸ τὴν ἀντίφασίν εἰσιν ἥ τε στέρησις καὶ τἀναντία· τέως δὲ πρῶτον δείκνυσιν ὅτι τὰ ἐναντία οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενα, ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις, συλλογιζόμενος ἐν τῷ β σχήματι ὧδε· ἀντιφάσεως οὐδέν ἐστι μεταξύ, τῶν δὲ ἐναντίων ἔστι τι μεταξύ, τὰ ἐναντία ἄρα οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενα. εἰ οὖν, φησίν, ἀντίκειται μὲν ἀντίφασις καὶ στέρησις καὶ ἐναντιότης καὶ τὰ πρός τι, τῶν δὲ τριῶν πρώτη ἡ ἀντίφασις, μεταξὺ δὲ ἀντιφάσεως οὐκ ἔστι τι, ἐπί τινων δὲ ἐναντίων ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξύ, δῆλον ὡς οὐ ταὐτὸν ἀντίφασις καὶ τὰ ἐναντία.

1056b 3. "ἡ δὲ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστιν." καὶ τοῦτο θεὶς πρὸ τοῦ πῶς ἐστὶν ἀντίφασις εἰπεῖν διαίρεσιν ποιεῖται τῆς στερήσεως λέγων· ἢ γὰρ τὸ ἀδύνατον ὅλως ἔχειν λέγεται ἐστερῆσθαι ἢ ὃ ἂν πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχῃ, ἢ ὅλως ἢ πῶς ἀφορισθέν. ἀδύνατον μὲν γὰρ ὅλως ἔχειν τὸν λίθον ὄψιν καὶ λέγεται καὶ αὐτὸς ἐστερῆσθαι ὄψεως. πέφυκε δὲ ἔχειν τὸ παιδίον ἐν τῇ διετίᾳ ὀδόντας, καὶ
1055b 5. εἰ μὴ ἔχει λέγεται ὀδόντων ἐστερῆσθαι. τὸ δὲ "ἢ ὅλως ἢ πῶς ἀφορισθέν" ἐπανάληψίς ἐστιν· καὶ ἔστι τὸ μὲν ὅλως ἴσον τῷ μηδαμῶς ἔχον ἢ μὴ πεφυκὸς ἔχειν, λεγόμενον δὲ ἐστερῆσθαι· τὸ δὲ "ἢ πῶς" πρόσκειται, ὅτι ἐλέγετο ἐν τῷ Δ τῆσδε τῆς πραγματείας ὅτι καὶ τὸ ἔχον φαύλους πόδας ἐστερῆσθαι ποδῶν λέγεται, καὶ ἀπύρηνα ὁμοίως τὰ πυρῆνας ἔχοντα βραχυτάτους. ὅτι δὲ τὸ ἐστερῆσθαι πολλαχῶς λέγεται, ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς διὰ τῶν ἐν τῷ Δ ῥηθέντων, λέγων "πολλαχῶς γὰρ τοῦτο λέγεται, ὥσπερ εἴρηται ἡμῖν ἐν ἄλλοις." εἴπερ οὖν ἡ τὸ ἀδύνατον ἔχειν λέγουσα στέρησις τὸ μὴ δυνατὸν δηλοῖ, τὸ δὲ μὴ δυνατὸν ἀπόφασίς ἐστι τοῦ δυνατοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ἔχειν τοῦ ἔχειν, εἰκότως ἄρα ἐλέγετο ὅτι "ἡ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστιν ἢ ἀδυναμία διορισθεῖσα ἢ συνειλημμένη τῷ δεκτικῷ." ὅταν μὲν γὰρ φῶ τυφλότης, αὐτὴν διωρισάμην καὶ ἐδήλωσα τὴν ἀδυναμίαν ἤτοι αὐτὴν τὴν στέρησιν μόνην· ἂν δὲ τυφλὸν εἴπω,

4. ἐστι, καὶ *A*. ‖ 7. πέμπτῳ *ASBr*, θ *M*. ‖ π. Ἑρμ. 12. ‖ 8. εἴπερ *M*. ‖ 21. μὲν γὰρ om *A*. ‖ 23. ἢ ante ὅλως om *MBr*. ‖ 25. Δ, 22. ‖ 34. αὐτὴν om *M*. ‖ ἐρῶ *A*.

τὴν τυφλότητα μετὰ τοῦ ὑποκειμένου αὐτῆς ἐσήμηνα· τὸ γὰρ τυφλὸν αὐτή ἐστιν ἡ στέρησις μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, ὥσπερ καὶ ὅταν εἴπῃ τις λευκότητα, δηλοῖ τὸ εἶδος τῆς λευκότητος καὶ τὴν φύσιν αὐτῆς, ὅταν δὲ λευκόν, τὸ σῶμα τὸ λελευκασμένον. ἀλλὰ πῶς μεταξὺ στερήσεώς τινος ἔστι τι; ὅταν γὰρ λέγω ὅτι οὔτε ἴσον οὔτε ἄνισόν ἐστιν, ἐμφαίνω ὅτι ἔστι τι μεταξύ, ἀντιφάσεως δὲ ὅτι οὐκ ἔστι τι μεταξὺ δέδεικται ὅτε ἐδείκνυεν ὡς οὐ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις. ἢ ὅτι ἡ μὲν ἀντίφασις ἀοριστάινει· λέγοντες γὰρ ὅτι ἴσον ἐστίν, ἴσον οὐκ ἔστιν, ἡ ἀπόφασις τὸ ἴσον μόνον ἀναιρεῖ οὐδὲν δὲ τίθησιν· ἡ δὲ στέρησις, οἷον τὸ ἄνισον, ἀναιρεῖ καὶ τίθησι καί τινα ἐναντιότητα. μεταξὺ δὲ ἐναντίων τινῶν εἶναί τι οὐδὲν κωλύει εἰ μὴ καὶ ἀνάγκη. διὰ δὴ τοῦτο ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ τι, καὶ ὅτι, ὃ καὶ μᾶλλον ἀληθές, ἡ μὲν ἀντίφασις ἐπὶ πάντων καὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων διαιρεῖ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ ὡς εἴρηται τὴν ἀπόφασιν μόνον τὸ ὑπὸ τῆς καταφάσεως δηλωθὲν ἀποφάσκειν, ἡ δὲ στέρησις ἐπὶ τῶν παρὰ τὸ ποσὸν κατηγοριῶν συμψεύδεται· ὡς γὰρ ἡ κατάφασις ἡ ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ τὸ λευκὸν ἴσα ἐστὶ λέγουσα ψεύδεται, οὕτω καὶ ἡ στέρησις ἡ ὅτι ἡ ψυχὴ ἄνισός ἐστιν ἀποφαινομένη ἢ ὅτι τὸ λευκόν. διὰ οὖν τὸ συμψεύδεσθαι αὐτὰς ἔχει χώραν ἡ μεσότης ἡ λέγουσα ὅτι ἡ ψυχὴ οὔτε ἴση ἐστὶν οὔτε ἄνισος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν συμψευδομένων· ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιφάσεως οὐδαμῶς. τῆς γὰρ καταφάσεως τῆς ὅτι ἡ ψυχὴ ἴση ἐστὶ λεγούσης ψευδομένης, ἡ ἀπόφασις ἡ ὅτι ἡ ψυχὴ ἴση οὐκ ἔστι λέγουσα ἀληθεύει, διὰ τὸ μόνον, ὡς εἴρηται, ἀναιρεῖν τὸ ἴσον μηθὲν δὲ ἕτερον τιθέναι. διὰ ταῦτα δὴ "ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ τι, στερήσεως δέ τινος ἔστι." καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τῆς στερήσεως εἶναί τι μεταξύ, τῆς δὲ ἀντιφάσεως μὴ εἶναι συντόμως ἐπήγαγεν εἰπών "ἴσον μὲν γὰρ — οὐ πᾶν," ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ ἡ μὲν ἀντίφασις ἡ λέγουσα ὅτι πᾶν 1055b 9. ἴσον ἐστὶν ἢ οὐκ ἴσον ἐπὶ πάντων διαιρεῖ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἡ δὲ στέρησις, ὡς ἐπὶ τῆς ψυχῆς εἴρηται, συμψεύδεται τῇ ἕξει, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει χώραν ἐπὶ ταύταιν ἡ μεσότης. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ συμψεύδεται ἡ στέρησις τῇ ἕξει καὶ αὐτὴ τῇ στερήσει· ἐπὶ γὰρ τοῦ δεκτικοῦ καὶ ὑποκειμένου αὐταῖν διαιροῦσι τὸ ψεῦδος ἀπὸ τῆς ἀληθείας. ἐπὶ γὰρ τοῦ ποσοῦ τῆς ἕξεως ψευδομένης ἀληθεύει ἡ στέρησις. πᾶν γὰρ ποσὸν ἢ ἴσον ἐστὶν ἢ ἄνισον.

"εἰ δὴ αἱ μὲν γενέσεις τῇ ὕλῃ ἐκ τῶν ἐναντίων." δείξας ὅτι ἡ στέρησις 1055b 11.
ἀντίφασίς τις δείκνυσιν ὅτι καὶ ἡ ἐναντιότης. τοῦτο δὲ δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι

1. ἐσήμανα *A*. ‖ 2. εἴποι *A*. ‖ 4. λευκασμένον *M*. ‖ ὅταν γὰρ *AS*, ἢ ὅταν *M*. ‖ 6. ὅτε] ὅτι *M*. ‖ 7. λέγουσι *M*. ‖ ἡ ante ἴσον οὐκ ponit *M*. ‖ 9. τίθ. κ. τινα] θέσιν τινὰ καὶ *A*. ‖ 12. διαιρεῖ] ἀναιρεῖ *M*. ‖ 16. αὐτὸς *A*. ‖ 21. τὸ ἴσον om *M*. ‖ 23. δὲ om *A*. ‖ 26. ὡς post ψυχῆς iterat *M*. ‖ 27. ταύταις *M*. ‖ 28. αὐτῶν *M*.

ὅτι αἱ ἐναντιότητες στερήσεις εἰσίν· εἰ οὖν αἱ ἐναντιότητες στερήσεις, αἱ δὲ στερήσεις ἀντιφάσεις τινές, καὶ αἱ ἐναντιότητες ἄρα ἀντιφάσεις εἰσί. δείκνυσι δ' ὑποθετικῶς τὸ προκείμενον ὧδε. εἰ αἱ γενέσεις τῶν ἐναντίων, γίνονται δὲ διὰ τὴν ὑποκειμένην αὐτοῖς ὕλην, εἰ οὖν αἱ γενέσεις ἐν τῇ ὕλῃ τῇ ὑποκειμένῃ ἐκ τῶν ἐναντίων εἰσί, πᾶσα δὲ γένεσις ἢ ἐκ τοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τῆς τοῦ εἴδους ἕξεως, τοῦτο δ' ἐκ παραλλήλου κεῖται, ἢ ἐκ τῆς τοῦ εἴδους στερήσεως, λευκότατόν ἐστιν ὅτι ἡ ἐναντιότης στέρησίς ἐστιν. εἰ γὰρ τὸ μουσικὸν ἐκ τοῦ ἀμούσου, ὅπερ ἐστὶ στέρησις, γίνεται, πᾶσα δὲ γένεσις ἐκ τοῦ ἐναντίου, τὸ μουσικὸν ἄρα καὶ τὸ ἄμουσον καὶ ἐναντιότης καὶ στέρησίς ἐστι. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εὕροις ἄν. ὅτι δὲ πᾶσα γένεσις ἢ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἕξεως ἢ ἐκ τῆς στερήσεώς ἐστι, δέδεικται ἐν τῇ περὶ Γενέσεως, ἀλλὰ καὶ νῦν ὑπομνηστέον. ὅταν γὰρ ἐκ τοῦ μουσικοῦ ἢ τοῦ λευκοῦ γένηται ἄμουσον ἢ μέλαν, ἐξ εἴδους γέγονεν ἡ γένεσις καὶ ἕξεως. διώρισται γὰρ ἐν τῇ περὶ Γενέσεως ὡς τὰ κρείττονα τῶν εἰδῶν καὶ ἕξεις εἰσὶ καὶ μᾶλλον εἴδη, τὰ δὲ χείρονα στερήσεις. ὅταν δὲ ἐξ ἀμούσου ἢ μέλανος γένηται μουσικὸν ἢ λευκόν, ἐκ στερήσεώς ἐστιν αὕτη ἡ γένεσις· ὥστε εἰ τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν ἐναντία, τὸ δὲ μέλαν στέρησίς ἐστι λευκοῦ καὶ τὸ ἄμουσον μουσικοῦ, φανερὸν ὅτι πᾶσα ἐναντιότης στέρησίς ἐστι καὶ ἕξις. οὐ πᾶσα δὲ στέρησις ἐναντιότης. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ πᾶσαν στέρησιν ἐναντιότητα λέγεσθαι ὅτι πολλαχῶς ἡ στέρησις λέγεται· στέρησις γὰρ καὶ τὸ φαιὸν λέγεται τοῦ λευκοῦ, ἐναντίον δ' οὐκ ἔστι κυρίως· ἐναντία γάρ ἐστιν ἐξ ὧν ἐσχάτων γίνεται πρὸς ἄλληλα ἡ μεταβολή, ὡς ἡ λευκοῦ καὶ μέλανος ἐξ ἀλλήλων ἔχει γένεσις, καὶ ὥσπερ εἴρηται ἔναγχος, ἐναντία ἐστὶν ὧν τὸ διάστημα μέγιστόν ἐστιν, ἡ δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ φαιοῦ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις οὐ μεγίστη. ὥστε τὸ φαιὸν στέρησις μέν ἐστι λευκοῦ, ἐναντιότης δὲ τὸ φαιὸν καὶ λευκὸν οὐκ ἔστιν. οὐκ ἄρα πᾶσα στέρησις ἐναντιότης. ὅτι δὲ πᾶσα ἐναντιότης στέρησίς ἐστι, φανερόν, φησίν, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. πᾶσα γὰρ ἐναντιότης ἔχει στέρησιν· εὐθὺς γὰρ ἡ ψυχρότης στέρησιν ἔχει θερμοῦ, καὶ ἡ μελανία λευκοῦ, καὶ ἡ ἀνισότης ἰσότητος, καὶ ἡ ἀνομοιότης ὁμοιότητος, καὶ ἡ κακία ἀρετῆς. ἐκ τούτου δὲ ποριζόμεθα ὡς ἡ στέρησις οὐχ ἕτερόν τί ἐστιν ἢ θάτερον τῶν ἐναντίων, ἤτοι τὸ ἓν μόριον τῆς ἐναντιότητος· τὸ γὰρ μέλαν τὸ ἓν τῆς ἐναντιώσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ ὅλη ἡ ἐναντιότης τὰ δύο ἐστὶ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν, τὸ μέλαν ἄρα τὸ ἕτερόν ἐστι τῶν ἐναντίων. πᾶσα δὴ ἐναντιότης στέρησιν ἔχει καὶ ἔστιν ἡ στέρησις τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων. οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα ἐστερῆσθαι λέγεται, ἀλλὰ διαφέρει, ὥσπερ εἴρηται. καὶ εἴρηται ὅτι τὸ μὴ ἐστερῆσθαι

3. post εἰ add οὖν *A*. || 4. αὐτῆς *A*. || 5. τοῦ εἴδους — 6. ἐκ τῆς om *M*. || 6. 7. λευκότατον] *perspicuum S*, fort. ἐκδηλότατον. || 11. π. Γεν. I, 3. || 15. ἐκ στερήσεώς — 16. τὸ λευκὸν om *M*. || 18. τοῦ] τὸ *M*. || 20. γίνεται — 20. 21. ἡ μεταβολή om *A*. || 23. ὥστε — 24. οὐκ ἔστιν om *S*. || 28. τούτων *MBr*. || 31. δὲ *M*.

λέγεται "ἂν μόνον ᾖ ἐστερημένον." ὁ γὰρ λίθος ἐστερῆσθαι ὄψεως λέγεται οὐχ ὡς τὰ πεφυκότα μὲν ἔχειν καὶ μὴ ἔχοντα ἀλλ' ὅτι μόνον οὐκ ἔχει. τὸ δὲ ἐὰν ᾖ ποτὲ πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχῃ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, ἢ εἰ ἐπεφύκει ἔν τινι μορίῳ ἔχειν, οἷον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὄψιν, καὶ μὴ ἔχει, ἢ τῷ κυρίῳ. ὁ γὰρ τῆς δεξιᾶς χειρὸς στερηθεὶς ἄχειρ λέγεται ὅτι τοῦ κυριωτέρου μέρους ἐστέρηται· κυριώτερον γὰρ ἡ δεξιὰ τῆς ἀριστερᾶς· πάντῃ δὲ ἄχειρ λέγεται ὁ ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν στερηθείς. διὸ ὅσων μὲν ἐναντίων ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ὡρισμένον, οἷον περιττοῦ καὶ 1055b 23. ἀρτίου ὁ ἀριθμός, τούτων οὐδέν ἐστι μεταξύ· ὅσων δὲ οὐχ ὡρισμένον, τούτων ἔστιν. οὐχ ὡρισμένον δὲ τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ἀγαθῷ καὶ κακῷ· ἐν ἁπάσαις γὰρ ταῖς κατηγορίαις ἐστὶ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν· ὥστε ἀόριστον αὐτῶν τὸ ὑποκείμενον, καὶ διὰ τοῦτο εἰσί τινα οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακά· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. φανερὸν τοίνυν γέγονε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ὅτι ἀεὶ θάτερον τῶν ἐναντίων λέγεται κατὰ στέρησιν καὶ ἔστι πᾶσα ἐναντία στέρησις. συλλογιστέον δή· τὰ ἐναντία στερήσεις, πᾶσαι αἱ στερήσεις ἀντιφάσεις εἰσί τινες, καὶ τὰ ἐναντία ἄρα ὑπὸ τὴν ἀντίφασίν εἰσιν ὥσπερ καὶ αἱ στερήσεις. τὸ δὲ "ἀπόχρη — πολλά" 1055b 27. τοιοῦτον ἂν εἴη. εἰ πάντα τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἀνάγεται (καὶ εἴρηταί μοι πολλάκις ὅτι διαίρεσιν πεποίηκε, καθ' ἣν πάντα τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ ἓν ἀνήγαγε καὶ τὰ πολλά), τὸ δὲ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἀντίφασίς τίς ἐστιν, ὡς δειχθήσεται, πάντα ἄρα τὰ ἐναντία ὑπ' αὐτὰ ἀνάγεται.

(5) "ἐπεὶ δὲ ἓν — τὰ πολλά." ζητεῖ πῶς ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, 1055b 30. πότερον ὡς τἀναντία, ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ὁμοίως δὴ τὸ ἴσον τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ κατὰ ποῖον τουτωνὶ τῶν τρόπων ἀντίκειται; καὶ τέως ὅτι τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἀντικείμενά ἐστι δείκνυσι λέγων· εἰ γὰρ τὸ πότερον ἐν τοῖς ἀντικειμένοις εἰώθαμεν λέγειν, λέγεται δὲ τὸ πότερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν, δῆλον ὅτι ἀντικείμενά ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ πότερον ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων λέγεται δῆλον, λέγομεν γὰρ πότερον λευκόν ἐστιν ἢ μέλαν καὶ πότερον λευκὸν ἢ οὐ λευκόν. πότερον δὲ τὸ προκείμενον ἄνθρωπός ἐστιν ἢ [οὐ] λευκόν, οὔ φαμεν διὰ τὸ μὴ ἀντικεῖσθαι

2. μὲν om *M*. ‖ 2. 3. ἢ ποτὲ *A*, ᾖ *M* omisso ποτὲ, ποτὲ *S* omisso ἢ ‖ 3. μὴ ἔχῃ ὅτε] καὶ μὴ ἔχει ὃ *M*. ‖ 4. οἷον *M*, ὡς *A*. ‖ καὶ om *A*. ‖ 6. ἀριστερᾶς] λαιᾶς *A*. ‖ 7. ἐναντίω *A*. ‖ 10. τὸ ἀόριστον *Br*. ‖ 11. οὔτε γὰρ ἀγαθὰ *MBr*. ‖ 13. ἔστι] ἔτι *MBr*. ‖ ἐναντία] lege ἐναντιότης c. *S*. ‖ στερήσεις *M*. ‖ post στέρησις add πᾶσαι αἱ στερήσεις ἀντι *M*. ‖ 14. post τινες add τὰ δὲ ἐναντία στερήσεις *M*. ‖ 17. μοι] μὲν *MBr*. ‖ πεποίηται *M*. ‖ 18. τίς om *M*. ‖ 21. post τἀναντία adde ἢ e *S*. ‖ ἢ post ἕξις om *A*. ‖ 22. δὲ *M*. ‖ 24. εἰ] *semper* *S*. ‖ 28. οὐ omittendum c. *S*.

τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ λευκόν, εἰ μὴ ἐξ ὑποθέσεως· εἰ γὰρ ὑπόθοιτό τις μηδέν τι ἄλλο εἶναι τῶν ἁπάντων εἰ μὴ μόνον ἄνθρωπον καὶ λευκόν, δυνησόμεθα λέγειν τούτου ὑποκειμένου, πότερον τὸ προκείμενον ἄνθρωπός ἐστιν ἢ λευκόν; καὶ πάλιν εἰ θείημεν ὡς ἔστιν ἐν τῇδε τῇ οἰκίᾳ σήμερον ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐλεύσεσθαι Κλέωνα ἢ Καλλίαν, μηδένα δὲ ἕτερον, ἐροῦμεν διὰ τὴν ὑπόθεσιν, πότερον Κλέων ἐστὶν ἢ Καλλίας ὁ ἐληλυθώς; εἰ δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἤμελλον ἐλεύσεσθαι, οὐκ ἐροῦμεν τὸ πότερον Καλλίας ἐστὶν ὁ ἐληλυθὼς ἢ Κλέων, διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι
1055b 36. μηδέτερον εἶναι τούτων τὸν ἐλθόντα, ἀλλ' ἕτερον οἷον τὸν Σωκράτην. "ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη." ἐν οὐδενὶ γένει καὶ ὑποκειμένῳ δυνατόν ἐστι τὸ πότερον ἐρωτᾶν ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, ἐπὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἐκ τῶν κυρίως ἀντικειμένων ἐλήλυθεν· διὰ γὰρ τὸ μὴ δύνασθαι ἅμα τὰ ἀντικείμενα ὑπάρχειν, ὑπόκειται δὲ καὶ ἐνταῦθα μὴ δύνασθαι ἅμα αὐτοὺς ἐληλυθέναι, λέγεται τὸ πότερος ἦλθεν· εἰ γὰρ ἐνεδέχετο ἅμα αὐτοὺς ἐλθεῖν, γελοῖον τὸ ἐρωτᾶν πότερος ἦλθεν. εἰ δὲ καὶ ἅμα ἐνδεχομένων ἐλθεῖν ἐρωτᾷ τις τὸ πότερος ἦλθεν, εὐθὺς εἰς τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἐμπίπτει, τουτέστιν εἰς τὴν ἀντίφασιν, οἷον ἀμφότεροι ἦλθον ἢ ὁ εἷς. καὶ οὕτω πάλιν τὸ πότερον ἐπὶ ἀντιφάσεως λέγεται. εἰ δὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις, ὥσπερ εἴρηται, ἡ τοῦ ποτέρου ζήτησις, λέγομεν δὲ καὶ πότερον μεῖζον ἢ ἴσον ἢ ἔλασσον, τίς ἔσται ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἴσου πρὸς τὸ μεῖζον καὶ ἔλασσον καὶ κατὰ τίνα τῶν τοῦ ὑποκειμένου τρόπων ἀντίκεινται; οὔτε γὰρ τὸ ἴσον ἑνὶ μόνῳ οἷον τῷ μείζονι ἢ τῷ ἐλάσσονι ἀντίκειται. τίς γάρ ἐστι λόγος τοῦ τῷ μείζονι μὲν ἀντικεῖσθαι τὸ ἴσον τῷ ἐλάττονι δὲ μή, ἢ ἔμπαλιν τῷ ἐλάττονι μὲν ἀλλ' οὐ καὶ τῷ μείζονι; ἀλλὰ μὲν εἴπερ ἀντικείσονται τῷ ἴσῳ καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλασσον, ἔσονται δύο ἑνὶ ἐναντία, δέ-
1056a 7. δεικται δὲ ὅτι ἓν ἑνὶ ἐναντίον. "ἔτι — ἴσον." ἀλλὰ μὴν τὸ ἄνισον δηλωτικόν ἐστι τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος, ὥστε εἰ ἐναντίον τῷ ἴσῳ τὸ ἄνισον, καὶ οὕτως δύο εἰσὶν ἐναντία ἑνί. εἰ δὲ τὸ ἄνισον ἀμφότερα δηλοῖ, τὸ μεῖζον καὶ ἔλασσον, οὐκ εἰκός ἐστι λέγειν ὅτι τὸ ἄνισον χρὴ ὡς ἕν τι ὄνομα λαμβάνειν καὶ ἀντιτιθέναι τῷ ἴσῳ, καὶ οὕτως ἐπάγειν ὅτι ἓν τὸ ἄνισον ἑνὶ τῷ ἴσῳ ἐναντίον. τοῦτο γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν δυάδα τὸ ἄνισον ἀνάγουσι βοηθεῖ· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἄνισον δυοῖν ἐστὶ δηλωτικόν, εὐλόγως αὐτὸ ὑπὸ τὴν δυάδα ἀνάγουσι. τῷ δὲ λέγοντι ὡς ἐπειδὴ τὸ ἄνισον ἕν ἐστιν ὄνομα καὶ ἀντιτιθέμενον τῷ ἴσῳ, ὡς ἓν ἑνὶ ἀντιτίθεται, οὐδαμῶς βοηθεῖ· οὐ γὰρ τὰ ὀνόματά εἰσι τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν

2. εἰ μὴ om *M*. ‖ 10. ἐπὶ] ἔστι *M*. ‖ 13. post ἐληλυθέναι add ἀλλὰ τὸν μὲν πρότερον τὸν δὲ ὕστερον, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁποῖος ἂν τύχῃ εἴτε Κλέων εἴτε Καλλίας, διὰ οὖν τὸ μὴ δύνασθαι τὰ ἀντικείμενα ὑπάρχειν, ὑπόκειται δὲ ἐνταῦθα μὴ ἅμα αὐτοὺς ἐληλυθέναι *A*. ‖ 15. συμπίπτει *Br*. ‖ 19. καὶ κατὰ — 20. ἀντίκεινται om *S*. ‖ 19. ὑποκειμένου *AM*, lege ἀντικειμένου. ‖ 26. ἑνί om *ABr*. ‖ 28. ἐπάγει *MBr*.

ὀνομάτων σημαινόμενα πράγματα. ὥστε εἰ καὶ ἕν ἐστι τὸ ἄνισον ὄνομα, ἀλλ' ἐπειδὴ δυοῖν ἐστὶ δηλωτικόν, ὁ τοῦτο τῷ ἴσῳ ἀντιτιθεὶς δύο ἑνὶ ἀντέθηκεν· ὥστε ἔσονται τῷ ἑνὶ δύο ἐναντία, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι τὸ μὲν ἴσον μεταξὺ φαίνεται τοῦ τε μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ, ἐναντίωσις δὲ μεταξὺ οὐκ ἔστι, τὸ ἴσον ἄρα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον. ἄλλως τε εἰ ἐναντιότητα λέγομεν τὴν μεγίστην καὶ τελείαν διάστασιν, οὐκ ἂν εἴη μεταξύ τινος· μεταξὺ γάρ τινος οὖσα συμβαίνει αὐτὴν μὴ εἶναι τελείαν. καὶ ἡ μὲν ἐναντιότης μεταξύ τινος ὡς εἴρηται οὐκ ἔστιν, αὕτη δὲ μᾶλλον ἔχει ἑαυτῆς τι μεταξύ, ὡς τὸ φαιὸν ἡ λευκότης καὶ μελανία. δέδεικται ἄρα ὅτι τὸ ἴσον τῷ μείζονι καὶ ἐλάττονι οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ ἐναντία, συμβαίνει γὰρ δύο ἑνὶ εἶναι ἐναντία καὶ τὰ λοιπὰ ὡς εἴρηται.

"λείπεται δὴ — ὡς στέρησιν." δείξας τὴν τοῦ ἴσου πρὸς τὸ μεῖζον καὶ ἔλασ- 1056*a* 15.
σον ἀντίθεσιν μὴ οὖσαν ὡς τὰ ἐναντία, λέγει λειπόμενον ἀντικεῖσθαι αὐτὰ ἢ ὡς ἀπόφασιν ἢ ὡς στέρησιν. τέως δὲ τὸ λέγειν ὅτι καθ' ἕνα τῶν δύο τούτων τρόπων ἢ τῷ μείζονι μόνῳ ἀντίκειται τῷ δὲ ἐλάσσονι μή, ἢ τῷ ἐλάσσονι μὲν μόνῳ τῷ μείζονι δὲ μή, οὐκ ἐνδέχεται. διὰ τί γὰρ ἑνὶ ὁτῳοῦν αὐτοῖν καὶ οὐκ ἀμφοῖν ἀντικείσεται; ἀπορήσας οὖν λύει λέγων "ἀμφοῖν ἄρα ἀπόφασις στερητική," τουτέστιν ἀντίκειται ἄρα τὸ ἴσον τῷ μείζονι καὶ ἐλάσσονι ὡς ἀπόφασις στερητική. τὸ γὰρ ἴσον ἀπόφασίς ἐστι τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος, ἴσον γάρ ἐστι τὸ μήτε μεῖζον μήτε ἔλασσον, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀντικεῖσθαι αὐτοῖς ὡς ἀπόφασις στερητικὴ πρὸς ἀμφότερα λέγεται, οἷον πότερον ἴσον ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσον, πρὸς θάτερον δὲ οὐ λέγεται μόνον τὸ πότερον· οὐ γὰρ λέγομεν πότερον ἴσον ἢ μεῖζον ἢ ἔμπαλιν πότερον ἴσον ἢ ἔλασσον, "ἀλλ' ἀεὶ τρία," τουτέστιν ἀλλ' ἀεὶ τὸ πότερον πρὸς τὰ τρία λέγεται, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ δύο, οἷον πότερον ἴσον ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσον. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ ἴσον ἀπόφασίς ἐστι στερητικὴ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος ἐπάγει "οὐ στέρησις δὲ ἐξ ἀνάγκης, οὐ γὰρ πᾶν ἴσον ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσον," ἀπόφασιν στερητικὴν λέγων τὴν ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας διαιροῦσαν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων συμψευδομένην τῇ καταφάσει, ὥσπερ τὸ ἴσον ἐπὶ μόνου τοῦ ποσοῦ· πᾶν γὰρ ποσὸν ἢ ἴσον ἐστὶν ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσον· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ψεύδεται· τὸ γὰρ λευκὸν οὔτε ἴσον ἐστὶν οὔτε μεῖζον ἢ ἔλασσον. ἔστιν οὖν "στερητικὴ ἀπόφασις" ἢ "στερητικὴ στέρησις" (ἀμφοτέρως γὰρ γράφεται) αὕτη ἡ ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας μετὰ τῆς οἰκείας καταφάσεως τὸ ψεῦδος διαιροῦσα καὶ τὴν ἀλήθειαν· ἀναγκαία δὲ στέρησίς ἐστιν ἢ ἀπόφασις ἡ ἐπὶ πάντων καὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων διαιροῦσα τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν· αὕτη δέ ἐστιν ἡ κυρίως ἀπόφασις. ἡ γὰρ ἴσον οὐκ

11. ὡς om *A*. ‖ 13. ἀπόφασις — στέρησις *M*. ‖ 15. αὐτοῖν] αὐτῶν *M*. ‖ 19. ἐπὶ τούτῳ ἀντικεῖσθαι] ἐπὶ τούτων ἀντίκειται *M*. ‖ 20. ante πρὸς add καὶ *M*. ‖ 23. οἷον] ἀλλὰ *A*. ‖ 30. μεῖζον ἢ] μεῖζον οὔτε *MBr*. ‖ 34. κυρία *MBr*.

ἐστὶν ἀπόφασις μετὰ τῆς ἴσον ἐστὶ καταφάσεως διαιρεῖ ἐπὶ πάντων τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. τῆς γὰρ ὅτι ἡ ψυχὴ ἴση ἐστὶ καταφάσεως ψευδομένης ἡ ἀπόφασις ἡ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἔστιν ἴση ἀληθής ἐστιν. οὐκ ἔστιν οὖν τὸ ἴσον στέρησις ἀναγκαία, οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων διαιρεῖ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐ γὰρ πᾶν ἢ ἴσον ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσόν ἐστιν (οὐδὲ γὰρ τούτων ἡ ψυχὴ ἢ τὸ λευκόν), ἀλλ' ἐν οἷς πέφυκε τὸ ἴσον εἶναι (πέφυκε δ' ἐν τῷ ποσῷ, ἴδιον γὰρ ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον), ἐν τούτοις διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. ἔστι δὴ τὸ ἴσον τὸ μήτε μέγα μήτε μικρόν, ὥστε τὸ ἴσον στέρησίς ἐστι μεγάλου καὶ μικροῦ. τὸ δὲ "πεφυκὸς μέγα ἢ μικρὸν εἶναι" πρόσκειται αὐτῷ ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐ πᾶν λέγω ἴσον ἀλλὰ τὸ πεφυκὸς μέγα εἶναι ἢ μικρόν. τὴν γὰρ ψυχὴν ἴσην οὔ φαμεν, οὐδὲ γὰρ πέφυκε μεγάλη εἶναι ἢ μικρά, ἀμερὴς γὰρ καὶ ἄποσος· τὸν δὲ πῆχυν φαμεν, διότι ἴσος μέν ἐστιν ἑτέρῳ πήχει, μείζων δὲ τοῦ ἡμίσεος, ἐλάσσων δὲ τῶν δύο πήχεων. ἔστιν οὖν τὸ ἴσον τὸ μήτε μέγα μήτε μικρόν, καὶ ἀντίκειται ἀμφοῖν ὡς ἀπόφασις στερητική· διὸ καὶ μεταξύ ἐστι τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος.

1056a 24. καὶ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν τῷ τε ἀγαθῷ καὶ κακῷ ἀντίκειται. ἀνώνυμον δέ ἐστι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀνώνυμον εἶναι [τὸ μέσον τούτων] ἐπήνεγκεν, εἰπὼν "πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἑκάτερον" τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ἐπὶ γὰρ τῶν δέκα κατηγοριῶν ἐστὶ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν. καὶ γὰρ καὶ ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ καὶ ἀγαθόν τι καὶ κακόν, καὶ ἐν ποσῷ καὶ ἐν ποιῷ καὶ ταῖς ἄλλαις. εἰ δὲ τοῦτο, ἀόριστον ἄρα τὸ μεταξύ, ὥστε καὶ ἀνώνυμον· τὰ γὰρ ἀόριστα καὶ ἀνώνυμα. ἀλλὰ μᾶλλον ὠνομασμένον ἐστὶ τὸ μήτε λευκὸν μήτε μέλαν· ὅμως δὲ οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἕν, ἀλλὰ μήτε λευκὸν μήτε μέλαν· τοιοῦτο δ' ἐστὶ καὶ τὸ φαιὸν καὶ τὸ ἀλουργὸν καὶ τὸ πράσινον καὶ τὰ λοιπά. ὅμως ὡρισμένα εἰσὶ τὰ χρώματα καὶ μέτρῳ οὐ πάνυ πολλῷ ἀλλὰ βραχεῖ ὑποπίπτουσιν, ἐφ' ὧν λέγεται στερητικῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη, λέγων ἀπόφασιν ταύτην τὸ μήτε λευκὸν μήτε μέλαν. ταύτην δέ, φησί, τὴν ἀπόφασιν ἀνάγκη ἢ φαιὸν εἶναι ἢ ὠχρὸν ἢ τοιοῦτόν τι ἄλλο. ὥστε ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ἐν τοῖς ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἢ τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ οὖσι λέγεται τοῖς λέγουσιν ὅτι μεταξὺ χειρὸς καὶ ὑποδήματος οὐκ ἔστι τὸ μήτε χεὶρ μήτε ὑπόδημα ὄν, οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς ἐπιτιμῶσιν οἱ λέγοντες ὅτι ἔστι μεταξὺ χειρὸς καὶ ὑποδήματος τὸ μήτε χεὶρ μήτε ὑπόδημα διὰ τὸ καὶ μεταξὺ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ εἶναι τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. οὐκ ὀρθῶς οὖν ἐκείνοις οὗτοι ἐπιτιμῶσιν· οὐ γάρ

2. ἴση ἐστὶ — 3. ἀληθής ἐστιν] οὐκ ἔστιν ἴση ἀληθοῦς οὔσης ψευδής ἐστιν ἡ λέγουσα ἐστὶν ἴση *M*. || 5. τούτων *AM*, *huiusmodi S*, fort. τοιοῦτον. || 6. ποσοῦ] ποσὸν *M*. || 15. τῷ τε — 16. μήτε κακόν] μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ *MBr*. || 17. τὸ μ. τούτων om *AS*. || 19. τι om *A*. || 20. τοῖς ἄλλοις *MBr*. || 22. δὲ om *A*. || 31. καὶ post τὸ om *MBr*.

ἐστι πάντων μεταξύ, οὐδ' ἀνάγκη τοῦτο συμβαίνειν· ἡ μὲν γὰρ συναπόφασις (λέγων συναπόφασιν τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν διὰ τὸ συναποφάσκειν ἀμφότερα, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν), ἡ μὲν δὴ συναπόφασις τῶν ὁμολογουμένως ἀντικειμένων ἐστί, καὶ ὧν ἐστί τι μεταξὺ καὶ διάστημα, δι' οὗ γίνεται ἡ μεταβολὴ ἐκ τοῦδε εἰς τόδε, οἷον ἐκ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἔμπαλιν. ἡ δὲ χεὶρ καὶ τὸ ὑπόδημα ὁμολογουμένως μὴ ὄντα ἀντικείμενα, πῶς ἂν εἴη τούτων συναπόφασις; οὔτε γὰρ ἀντικείμενά εἰσιν, οὔτε ἔστιν αὐτῶν διαφορά· ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει· ὧν δ' ἐστὶ συναπόφασις, ταῦτα ὁμογενῆ ἐστίν. οὕτω γὰρ τοῦ ῥητοῦ τοῦ "ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει, ὧν αἱ συν. εἰσί," χρὴ ἀκούειν· εἰ γὰρ μὴ οὕτως, ἀδιανόητον ἔσται τὸ λεγόμενον καὶ ἐναντίον τοῖς λεγομένοις. δύναται καὶ ὡς ἐλλιπὲς εἰρῆσθαι τὸ "ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει ὧν αἱ συναποφ. ε.," καὶ εἰ προστε- 1056*b* 1.
θείη τῷ "γένει" τὸ οὐκ εἰσίν, ἵν' ᾖ τὸ πᾶν τοιοῦτον, ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει οὐκ εἰσὶν ὧν αἱ συναποφάσεις εἰσί, σαφὲς ἂν εἴη τὸ λεγόμενον. τὸ δὲ οὔτε γὰρ ἀντικείμενά ἐστιν, οὔτε ἔστιν αὐτῶν διαφορά, λέγοι ἂν διαφορὰν τὴν διαιρετικὴν τοῦ γένους, οἷόν ἐστιν ἐπὶ χρώματος μὲν τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικόν, ἐπὶ ζῴου δὲ λογικοῦ τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον. καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι τοῦ ὑποδήματος καὶ τῆς χειρὸς οὐκ ἔστι συναπόφασις, ὅτι οὐδὲ ἔστιν αὐτῶν διαφορά. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ εἶναι ἀντιδιῃρημένας ἐν αὐτοῖς διαφορὰς προσέθηκεν, εἰπὼν ἐν ἄλλῳ γένει εἰσίν· ὧν δὲ ἔστι συναπόφασις, ἐν τῷ αὐτῷ εἰσὶ γένει. καὶ ἄλλως, ὧν εἰσὶν αἱ ἀποφάσεις, ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ αὐτό, τοῦ δὲ ὑποδήματος καὶ τῆς χειρὸς προσεχὲς οὐδέν ἐστιν ὑποκείμενον.

(6) "ὁμοίως δὲ — ἄν τις." ζητήσας ὅτι τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ πῶς 1056*b* 3.
ἀντίκειται καὶ μνησθεὶς τοῦ ἴσου καὶ μείζονος καὶ ἐλάσσονος μεταξὺ καὶ εἰπὼν ὅπως ἀντίκειται, ἀνατρέχει ἐπὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, λέγων, ὁμοίως τῷ ἴσῳ καὶ μείζονι καὶ ἐλάττονι ἀπορήσειεν ἄν τις πῶς ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, λέγων, εἰ γὰρ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχέ τις ἀντικεῖσθαι ταῦτα νομίσειε, συμβαίνει ἔνια ἀδύνατα. "τὸ γὰρ ἕν," φησίν, "ὀλίγον ἢ ὀλίγα ἔσται," τὸ δὲ ὀλίγον ἢ τὰ ὀλίγα πλῆθός εἰσιν· λέγεται γὰρ καὶ ὀλίγον πλῆθος καὶ ὀλίγα πλήθη· τὸ δὲ πλῆθος διαιρετόν· τὸ ἓν ἄρα ἐστὶ διαιρετόν, ὅπερ ἄτοπον. πῶς δὲ τὸ ἓν ὀλίγον ἐστίν, ἐντεῦθεν δῆλον. τὰ πολλὰ ἀντίκεινται τοῖς ὀλίγοις, τὰ δὲ δύο πολλά· εἰ δὲ τὰ δύο πολλά, τίνι μᾶλλον τοῦ ἑνὸς ὀλίγῳ ἀντικείσονται. οὐδενὶ δηλονότι ἄλλῳ ἀλλ' αὐτῷ τῷ ἑνί. τὰ δύο ἄρα πολλὰ ὄντα τῷ ἑνὶ ὡς ὀλίγῳ ἀντίκεινται. ἀλλὰ μὴν τὸ ὀλίγον πλῆθος, τοῦτο δὲ διαιρετόν, τὸ ἓν

3. 4. ὁμολογουμένων *MBr.* || 10. ante δύναται add εἶναι *M.* || 11. καὶ ante ὡς om *M.* || 13. *haec autem, inquit, neque opposita sunt etc. S.* || 16. λογικοῦ om *MSBr.* || 24. ὁμοίως — 25. λέγων om *MBr.*

ἄρα διαιρετόν. ὅτι δὲ τὰ δύο πολλά ἐστι, δῆλον· εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον πολλαπλάσιον, τὸ δὲ διπλάσιον ἐκ τοῦ δύο ἔχει τὸ διπλάσιον λέγεσθαι, καὶ τὰ δύο ἄρα πολλαπλάσιον. ἀλλὰ τὸ πολλαπλάσιον πολλά ἐστι, καὶ τὰ δύο ἄρα πολλά· εἰ δὲ τὰ δύο πολλά, τὸ ἓν ἔσται ὀλίγον. πρὸς τί γὰρ ἄλλο τὰ δύο πολλὰ λεχθήσεται, εἰ μὴ πρὸς τὸ ἓν καὶ τὸ ὀλίγον. "ἔτι ὥσπερ ἐν μήκει τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχύ, οὕτως ἐν πλήθει τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, καὶ ὃ ἂν ᾖ πολὺ καὶ πολλά," τὸ γὰρ πολὺ πλῆθος πολλά ἐστι, "καὶ τὰ πολλὰ πολύ," τὰ γὰρ πολλὰ
1056b 12. δένδρα λέγονται πολὺ πλῆθος. "εἰ μή τι ἄρα," φησί, "διαφέρει ἐπὶ συνεχεῖ ἀορίστῳ," συνεχὲς λέγων ἀόριστον, εἴ τί περ ὑγρόν, ὡς τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ. ἀόριστα γὰρ οἰκείῳ ὄντα ὅρῳ, ἀλλοτρίῳ εὐόριστά ἐστι, λέγω δὴ τῷ ἐν ᾧ εἰσὶν ἀγγείῳ. ὑγρὸν γὰρ ἐν τῇ περὶ Γενέσεως ἐλέγετο, ὃ δυσόριστον ὂν οἰκείῳ ὅρῳ εὐόριστόν ἐστιν ἀλλοτρίῳ. τὸ οὖν ὕδωρ συνεχὲς ἀόριστον ὂν πολὺ λέγεται, πολλὰ δὲ οὔ. εἰ οὖν τὸ ὀλίγον λέγεται ὀλίγα, τὸ ὀλίγον πλῆθός τί ἐστιν· ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ ἡ μονὰς πλῆθός τί ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ὀλίγον. ταῦτα εἰπὼν λέγει πῶς τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἀντίκειται, ἅμα δὲ λύει καὶ τὸν παρόντα συλλογισμόν, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι τὸ ἓν πλῆθός τί ἐστιν. ψευδὴς γάρ ἐστιν ἡ πρότασις ἡ πᾶν πολὺ καὶ πολλὰ λέγουσα, ἐξ ἧς ὁμοιότητος συνήγετο καὶ πᾶν τὸ ὀλίγον ὀλίγα. λέγει ὅτι ἴσως τὰ πολλὰ λέγεται καὶ πολύ, καὶ ἔμπαλιν, οὐκ ἐπὶ πάντων δέ, ἀλλὰ διαφέρει· τὸ γὰρ ὕδωρ πολὺ μὲν λέγεται, πολλὰ δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅσα διαιρετά ἐστι λέγεται πολλά, λέγων νῦν διαιρετὰ οὐ τὰ ἀδιαίρετα δυνάμενα δὲ διαιρεθῆναι, ἀλλὰ τὰ ἤδη κατ' ἐνέργειαν διῃρημένα. ὅσα δὴ οὖν, φησί, διῃρημένα εἰσὶν ἐνεργείᾳ, ἐν τούτοις λέγεται τὰ πολλά· ὥστε ἕνα μὲν τρόπον λέγεται, "ἐὰν ᾖ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ ἁπλῶς ἢ πρός τι·" τοὺς γὰρ ἑκατὸν ἄνδρας πολλοὺς φαμὲν οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πρὸς τοὺς δέκα, ἁπλῶς δὲ πολλοὶ οἱ ἑκατὸν λέγονται, ὅταν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς θεωρῶνται μὴ προσλογιζομένων τῶν δέκα. ὁμοίως καὶ τὸ ὀλίγον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται, ἐὰν ᾖ πλῆθος ἔχον ἔλλειψιν· οἱ γὰρ δέκα ἄνδρες πλῆθός τί εἰσιν ἔχοντες ἔλλειψιν πρὸς τοὺς ἑκατόν. ἄλλον δὲ τρόπον πολλὰ λέγεται, ὅταν ᾖ πλῆθος ὡς ἀριθμός· αἱ γὰρ ἑκατὸν μονάδες πρὸς τὰς δέκα πολλαὶ λέγονται, ὅπερ πολύ, λέγω δὴ τὸ ὡς ἀριθμὸς πολύ, ἀντίκειται τῷ ἑνὶ ὡς μέτρον μετρητῷ· ἑκατοντάκις γὰρ ἡ μονὰς πολλαπλασιασθεῖσα τὸν ἑκατὸν πεποίηκεν. οὕτως γὰρ λέγομεν ἓν καὶ πολλὰ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ὥσπερ εἴ τις εἴποι ἓν καὶ τὰ ἕνα· ὁ γὰρ δέκα ἀριθμὸς δεκάκις ἐστὶ τὸ ἕν, ὥσπερ καὶ τὰ δέκα λευκὰ δεκάκις τὸ ἓν λευκόν. ἔστιν οὖν

6. τὸ ante βραχὺ om et ante ὀλίγον add *M.* ‖ 11. π. Γεν. II, 2. ‖ 21. ἤδη] εἴδη *A.* ‖ 29. πολλαὶ] πολλὰ *MBr.* ‖ 31. ἐποίησεν *MBr.* ‖ 32. τὰ ἕνα] δέκα *M.* ‖ 33. post alterum δεκάκις add ἐστὶ *MBr.*

τὰ πολλὰ καὶ τὸ ἓν ἐν ἀριθμοῖς ὡς τὰ μεμετρημένα καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸ μετρητόν (τὸ δὲ μέτρον καὶ τὸ μετρητὸν ἐκ παραλλήλου κεῖται), ὥστε τὰ πολλὰ καὶ τὸ ἓν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, λέγω δὴ ὡς τὸ μέτρον καὶ τὸ μεμετρημένον. "οὕτω καὶ τὰ πολλαπλάσια λέγεται·" ἕκαστος γὰρ ἀριθμὸς πολλά ἐστιν, ὅτι 1056b 22.
πολλὰ ἕνα· ὁ γὰρ δέκα δέκα ἕνα ἐστίν· μετρητὸς γάρ ἐστι τῷ ἑνί, καὶ ἔστιν ἕκαστος ἀριθμὸς ᾗ τὸ ἓν ἀριθμῷ πολλαπλάσιον ὡς τὰ ἀντικείμενα τῷ ἑνί, οὐχ ὡς τῷ ὀλίγῳ· τῷ γὰρ ὀλίγῳ τὸ μὴ ἐν ἀριθμῷ πολὺ ἀντίκειται. οὕτω μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τὰ δύο πολλὰ ὡς μετρηθέντα ὑπὸ τῆς μονάδος, ὡς δὲ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ ἁπλῶς ἢ πρός τι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἔστι τῶν τοῦ ἀριθμοῦ πολλῶν πρῶτον πολὺ τὸ δύο· καὶ τὰ τρία γὰρ καὶ τὰ πέντε καὶ τὰ εἴκοσι καὶ τὰ λοιπὰ πολλά ἐστιν ἀλλὰ πρῶτον τὸ δύο ἐν ἀριθμοῖς πολύ ἐστιν. πολὺ μὲν οὖν ἐστὶ πρῶτον, ὀλίγα δὲ ἁπλῶς· ὀλιγώτερα γὰρ ἀριθμός, εἰ δεῖ τέως ἀριθμὸν τὸν δύο λέγειν, οὐκ ἔστιν· ἡ γὰρ μονὰς οὐδ' ὅλως ἐστὶν ἀριθμός. εἰ οὖν ἁπλῶς ἡ δυὰς ὀλίγον, "πλῆθος γάρ ἐστιν ἔλλειψιν ἔχον πρῶτον," ἡ μονὰς ἄρα οὐκ ἔστιν ὀλίγον, τὸ γὰρ ὀλίγον καὶ πλῆθος. εἰ δὲ μή ἐστιν ὀλίγον, ψεύδεται ἄρα ἡ λέγουσα πρότασις ὅτι τὰ ὀλίγα καὶ ὀλίγον καὶ τὸ ὀλίγον ὀλίγα· ἐξ ἧς συνήγετο ὅτι τὸ ἓν πλῆθός ἐστιν.

"διὸ οὐκ — χρήματα ἦν." ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς τὸ ὀλίγον δέδεικται ὅτι 1056b 28.
ἀντίκειται καὶ τὰ πολλὰ τῷ ὀλίγῳ, ἐστὶ δὲ ἁπλῶς ὀλίγον ἡ δυάς, ἔδει, φησί, τὸν Ἀναξαγόραν μὴ οὕτως εἰπόντα ἀπηλλάχθαι ὅτι ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ σμικρότητι, ἀλλ' εἰπεῖν ὅτι καὶ ὀλιγότητι. καὶ τοῦτο εἰπὼν οὐκ ἂν αὐτὰ ἄπειρα ἔφασκε· τὸ γὰρ ὀλίγον ἁπλῶς τὰ δύο ἐστί, τὰ δὲ δύο οὐκ ἄπειρα. τὸ δὴ ὀλίγον ἁπλῶς διὰ τὰ δύο ἐστὶν, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὴν μονάδα, ὥσπερ φασί τινες· ἡ γὰρ μονὰς ἐλάσσων μὲν λέγεται τῆς δυάδος, ὀλίγη δὲ οὐ λέγεται διὰ τὸ ὀλίγον ἐν πλήθει θεωρεῖσθαι. τοῦτο δὲ μεταξὺ τῷ Ἀναξαγόρᾳ ἐγκαλέσας πάλιν ἐπὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ ἀνατρέχει, λέγων "ἀντικ. δὴ τὸ ἓν καὶ τὸ πολὺ τὰ ἐν ἀριθμοῖς ὡς μέτρον μετρητῷ·" ταῦτα δέ, οἷον τὸ μέτρον καὶ τὸ μετρητόν, ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, οὐ τὰ καθ' αὐτὰ πρός τι, ἀλλ' ὡς τὰ πρός τι τὰ μὴ καθ' αὐτά· εἴρηκε γὰρ ἐν τῷ Δ ὅτι τῶν πρός τι τὰ μέν εἰσι καθ' αὐτά, τὰ δὲ οὐ καθ' αὐτά. καὶ καθ' αὐτὰ μὲν ὡς τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, μὴ καθ' αὐτὰ δὲ ὄψις καὶ διάνοια.

1. ἓν ἐν ἀριθμοῖς scripsi c. ***S***, ἓν ἀριθμοῖς ***A***, ἓν ἀριθμὸς ***MBr***. ‖ 2. κεῖνται ***MBr***. ‖ ὥστε τὰ] τὰ δὲ ***MBr***. ‖ 6. post ἀριθμῷ add πολὺ ***MBr***. ‖ 7. ἐν om ***MBr***. ‖ 12. ὀλιγώτερα ***AMBr***, sed lege ὀλιγώτερος c. ***S***. ‖ τε ὡς ***Br***. ‖ 16. καὶ ὀλίγον om ***Br***. ‖ 23. διὰ τὰ om ***MBr***. ‖ 25. lege διὰ τὸ τὸ ὀλίγον. ‖ 28. οἷον τ. μ. κ. τ. μετρητόν ***MBr***, τὸ ἓν καὶ τὸ πολύ τὰ ἐν ἀριθμῷ ***AS***. ‖ 29. ἀλλ' ὡς τ. π. τι om ***M***. ‖ 30. Δ, 13.

λέγεται γὰρ ἡ ὄψις τῶν πρός τι, οὐχ ὅτι αὐτὴ ἄλλου λέγεται, ἀλλ᾽ ὅτι ἄλλο πρὸς αὐτὴν οἷον τὸ ὁρατόν, καὶ ἡ διάνοια λέγεται τῶν πρός τι, οὐχ ὅτι αὕτη ψυχῆς λέγεται διάνοια ἀλλ᾽ ὅτι πρὸς αὐτὴν λέγεται τὸ διανοητόν. καὶ εἴρηταί μοι περὶ τούτων ἐκεῖσε ἀκριβέστερον. ἀντίκειται οὖν τὸ τοιοῦτον ἓν καὶ τὰ πολλὰ ὡς τὰ μὴ καθ᾽ αὑτὰ πρός τι. εἴρηται δέ, φησίν, ἐν ἄλλοις, λέγων καὶ αἰνιττόμενος τὸ Δ, ὅτι τὰ πρός τι διχῶς λέγεται, τὰ μὲν ὡς ἐναντία, ὡς τὸ διπλάσιον φέρε καὶ ἥμισυ, τὰ δὲ ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν. ἡ γὰρ ἐπιστήμη τῶν πρός τι λέγεται, οὐχ ὅτι ἄλλου λέγεται οἷον τοῦ ἐπιστήμονος, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ ἐπιστητὸν λέγεται πρὸς αὐτήν. τὸ οὖν ἕν, φησίν, ἔλαττον μὲν τῶν δύο λέγεσθαι οὐδὲν κωλύει, ὀλίγον δ᾽ οὐ λέγεται, οὐ γὰρ πᾶν ἔλαττον καὶ ὀλίγον. τὸ δὲ πλῆθος οἷον ὡς γένος ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ· κατηγορεῖται γὰρ καὶ τῶν ἐν τῷ ἀριθμῷ πολλῶν καὶ τῶν μὴ ἐν τῷ ἀριθμῷ. πῶς δὲ οἷον γένος ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπάγει. ἐστὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς πλῆθος ἑνὶ μετρητόν· ὁ γὰρ δέκα πλῆθός τι ὢν τῷ ἑνὶ μετρεῖται, καὶ ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐχ ὡς τὰ ἐναντία ἀλλ᾽ ὡς τὰ μὴ καθ᾽ αὑτὰ πρός τι, ὥσπερ εἴρηται· ᾗ γάρ ἐστι τὸ ἓν μέτρον ὁ δὲ ἀριθμὸς μετρητόν, ταύτῃ ἀντίκεινται. καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐ πᾶν, ὃ ἂν ᾖ ἓν καὶ ἀδιαίρετον, ἀριθμός ἐστιν, ἀλλ᾽ εἰσὶ πολλὰ ἓν καὶ ἀδιαίρετα, οἷον τὰ ἐν ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ὁρώμενα ξύσματα,
1057a 6. καὶ οὐκ εἰσὶν ἀριθμός, εἰ τάχα καὶ ἔστιν ἀριθμὸς αὐτῶν. ἢ ἴσον ἂν εἴη τὸ "διὸ οὐ πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἓν ἀριθμός ἐστιν, οἷον εἴ τι ἀδιαίρετον," τῷ οὐκ εἴ τι ἓν ὂν καὶ ἀδιαίρετον ἀριθμός ἐστιν. ὁ γὰρ δέκα ὡς δέκα ἀριθμὸς ἕν ἐστιν, ἀλλὰ διαιρεῖται εἰς μονάδας· ὥστε τὸ ἓν καὶ ἀδιαίρετον οὐκ ἔστιν ἀριθμός. καλλίων δέ, οἶμαι, ἡ προτέρα ἐξήγησις. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν ἀριθμῷ πολλὰ λέγει αὐτὰς καθ᾽ αὑτὰς τὰς μονάδας νοουμένας, μὴ ἐν ἀριθμῷ δὲ πολλὰ τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν μονάδων λεγόμενα, οἷον δέκα ἄνδρας καὶ τὰ ὅμοια.

1057a 7. "ὁμοίως δὲ — ἀποδίδωσιν." ὥσπερ τὸ ἓν πρὸς τὰ πολλὰ λέγεται (λέγεται δὲ ὡς μέτρον πρὸς μετρητόν), οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη, φησί, πρὸς τὸ ἐπιστητὸν ὡς μέτρον πρὸς μετρητόν, πλὴν οὐχ ὁμοίως· δοκεῖ γὰρ ὅτι ὡς τὸ ἓν ἐστι μέτρον, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη· οὐκ ἔστι δέ, ἀλλὰ μᾶλλον μετρεῖται ὑπὸ τοῦ ἐπιστητοῦ. δόξειε μὲν γὰρ ἄν, φησί, μέτρον ἡ ἐπιστήμη εἶναι, τὸ δὲ ἐπιστητὸν τὸ μετρούμενον, συμβαίνει δὲ πᾶσαν ἐπιστήμην τὸ ἐπιστητὸν εἶναι· ὅταν γὰρ ἡ ἐπιστήμη καταλήψηται καὶ γνῷ τὸ ἐπιστητόν, τρόπον τινὰ ἐπιστητὸν γίνεται· ὅπερ γὰρ τὸ ἐπιστητόν, ὥσπερ καὶ ὁ νοῦς τὸ νοητόν· ὑπὸ γὰρ τῶν ἐπιστητῶν ἥ τε ἐπιστήμη καὶ ὁ νοῦς τῶν νοητῶν τελειοῦνται, ὡς ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς δέδεικται, τὸ δὲ

1. γὰρ om *A*. || 2. αὕτη] fort. αὐτὴ c. *S*. || 5. ἐν om *M*. || 6. ἐναντίον *A*. || 8. οὐχ ὡς ὅτι *M*. || 9. οὖν om *A*. || 10. οἷον om *M*. || 17. οἷον om *A*. || 20. ὡς om *M*. || 26. τὸ μετρητόν *MBr*. || 29. δοκοῖ *Br*. || ἡ om *MBr*. || 31. καταλήψεται *MBr*. || 32. τε om *MBr*. || 33. π. Ψυχ. II, 7 sq.

ἐπιστητὸν ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν. καὶ διὰ τοῦτο τρόπον τινὰ μετρεῖται ἡ ἐπιστήμη τῷ ἐπιστητῷ. περὶ δὲ τούτου εἴρηκε καὶ πρότερον· ἔνθα δὴ ἔδει καὶ ταῦτα τετάχθαι, καὶ ἡμεῖς περὶ τούτων ἐκεῖσε εἴπομεν. τὸ δὲ πλῆθος, φησίν, οὔτε τῷ ὀλίγῳ ἐναντίον οὔτε τῷ ἑνί, οἷον γὰρ τὸ γένος ἐστὶ τούτῳ, ἀλλὰ τούτῳ μέν, λέγων τούτῳ τῷ ὀλίγῳ, τῷ ὀλίγῳ οὖν, φησίν, ἀντίκειται τὸ πολὺ ὡς ὑπερέχον πλῆθος ὑπερεχομένῳ πλήθει. τὸ δὲ ἕν, ὥσπερ εἴρηται, τὸ μέν ἐστι διαιρετόν (τὸ γὰρ πηχυαῖον μέγεθος ὂν διαιρετόν ἐστιν), τὸ δέ ἐστιν ἓν τὸ ὡς πρός τι, ὡς ἡ μονάς· μέτρον γάρ ἐστι τοῦ ἀριθμοῦ, τὸ δὲ μέτρον τῶν πρός τι· ὥστε τὸ τοιοῦτον ἓν τῶν πρός τί ἐστιν. τῷ οὖν ἑνὶ τῷ διαιρετῷ ἀντίκειται τὸ πολὺ ὡς ὀλίγῳ, τῷ δὲ ἀδιαιρέτῳ οὐκ ἀντίκειται. τὸ δὲ ἕτερον ἕν ἐστι τὸ ἀδιαίρετον τὸ ὡς πρός τι. καὶ σαφηνίζει ἐπὶ παραδείγματος ὅπως τὸ ἓν τῶν πρός τί ἐστι, λέγων "ὥσπερ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητῷ, ἂν ᾖ ἀριθμὸς τὸ δὲ ἓν μέτρον," τουτέστιν ὥσπερ ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν τῶν πρός τί ἐστιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ ὑποληπτέον· ἔστω γὰρ ἡ ἐπιστήμη ἀριθμός, τὸ δὲ ἐπιστητὸν ἓν καὶ μέτρον· ἡ ἐπιστήμη ἄρα ἤτοι ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ ἐπιστητὸν τὸ ἓν τῶν πρός τί εἰσιν.

(7) "ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξὺ καὶ ἐνίων ἔστιν, 1057a 18.
ἀνάγκη ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι τὰ μεταξύ."

ΕΙΣ ΤΟ Κ.

(1) Ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ δεκάτῳ ὄντι τῆς ὅλης πραγματείας, κάππα δὲ ἐπιγραφομένῳ, ἐπαναλαμβάνει τὰ ἀποδειχθέντα αὐτῷ καὶ ἀναγνωρίζει ἡμῖν ὡς ἡ τοιαύτη πραγματεία ἑτέρα ἐστὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς καὶ μόνη ἀξία καλεῖσθαι σοφία. ἀλλ' ἡ μὲν πρόθεσις τοῦ παρόντος βιβλίου αὕτη ἐστίν, ἄνωθεν δὲ πάλιν ῥητέον. ζητήσας ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις περὶ τῆς πασῶν κρείττονος ἐπιστήμης πότερον τῶν πρακτικῶν τίς ἐστιν ἢ τῶν θεωρητικῶν, ἔδειξεν ὅτι πάσης πρακτικῆς ἡ ὁπωσοῦν θεωρητικὴ κρείττων ἐστί, πάλιν δὲ τῶν θεωρητικῶν πασῶν ἡ σοφία, ἣν ἐνταῦθα ζητοῦμεν, διὰ τὸ κρείττους εἶναι τὰς τῆς σοφίας ἀρχὰς τῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἀρχῶν.

2. δὲ om *A*. ‖ 4. ἐστὶ τούτῳ] fort. ἐ. τοῦτο c. *S*. ‖ μέν] φησί *M*. ‖ 5. οὖν om *A*. ‖ 6. post εἴρηται add *quoniam unum, ut diximus S*. post ἐστι iterat ὥσπερ εἴρηται *A*. ‖ 11. πρός τί — 12. ὥσπερ ἡ] πρός τι· ὡς γὰρ *MBr*. ‖ 13. ἔστω] ἔστι *MBr*. ‖ 17. ἐκ τῶν — μεταξύ om *A*. ‖ Tit. σχόλια εἰς τὸ κάππα τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους *M*. ἀριστοτέλους om *A* ac titulum omnino post ῥητέον v. 22. demum ponit, ita tamen ut superioris libri finis subducta linea significatus sit. ‖ 24. ὁποιασοῦν *A*.

ἐπεὶ δὲ ἄδηλον ἦν εἰ ὅλως εἰσὶν ἀρχαὶ τῆς προκειμένης ἐπιστήμης, ἐτράπετο εἰς τοῦτο καὶ ἔδειξεν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῆς προκειμένης ἐπιστήμης καὶ χρῆται ἀρχαῖς. εἶτα μέλλων δεῖξαι τίνες εἰσὶν αἱ τῆς σοφίας ἀρχαί, καὶ ὅτι κρείττους τῶν ταῖς ἄλλαις ὑποβεβλημένων ἐπιστήμαις ἀρχῶν, ἱστόρησε τὰς τῶν παλαιοτέρων ἃς εἶχον περὶ ἀρχῶν δόξας, καὶ ἀποσεισάμενος εἴ τι τούτοις περὶ αὐτῶν μὴ καλῶς εἴρηται, ἀκόλουθον ἔγνω εἰπεῖν τὴν περὶ τῶν ζητουμένων ἀρχῶν αὐτῷ βούλησίν τε καὶ δόξαν. ἐπεὶ δὲ πᾶσα γνῶσις καὶ μάθησις ἐκ τῶν σαφεστέρων γίνεται, εἶπεν ὅτι "ἀνάγκη πρὸς τὴν ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην ἐπελθεῖν ἡμᾶς πρῶτον περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον· ἔστι γὰρ τοῖς εὐπορεῖν βουλομένοις προὔργου τὸ διαπορῆσαι καλῶς." καὶ ἀπορήσας ἐν τῷ Β ταύτης τῆς πραγματείας ὅσα ἐκεῖσε αὐτῷ ἠπόρηται, ἐν τοῖς μετὰ τὸ Β ἄχρι τοῦ παρόντος, ὃ κάππα τοῖς Περιπατητικοῖς ἔθος καλεῖν, λέγων τὰ δοκοῦντα αὐτῷ τε καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἶναι ἐχόμενα τῆς πραγματείας ταύτης, ἔλυσε τῶν ἐκεῖ ἀπορηθέντων ὅσα τοῖς λεγομένοις ἀκολούθως καὶ οἰκείως παρενέπιπτε. μέλλων δὲ καὶ τὰ λοιπὰ λῦσαι διά τε τοῦ παρόντος βιβλίου καὶ τῶν ἐφεξῆς, πάλιν ὑπομιμνήσκει ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπορηθέντων ὅσα ὅλως οὐκ ἔσχηκεν λύσεως ἢ
1059*a* 18. οὐκ αὐτάρκως. καὶ πρότερόν φησιν ὅτι μὲν ἡ προκειμένη ἡμῖν σοφία ἐπιστήμη τίς ἐστιν ἀρχὰς ἔχουσα δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν πρώτων λόγων γέγονεν, ἐν οἷς διηποροῦμέν τε πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων περὶ ἀρχῶν εἰρημένα καὶ ἐζητοῦμεν εἴτε καλῶς λέγουσιν εἴτε μὴ καλῶς. τὰ περὶ ἐκείνων γὰρ σκοποῦντες ἅμα ἀπεδείκνυμεν ὅτι ἡ ζητουμένη σοφία ἀρχαῖς χρῆται.

1059*a* 20. "ἀπορήσειε δ' ἂν — σοφίαν." ἀνάμνησιν ὡς εἴρηται τῶν ἐν τῷ Β ταύτης τῆς πραγματείας ἀπορηθέντων ποιεῖται, καί φησιν ἀπορήσειεν ἄν τις πότερον ἡ σοφία μία τίς ἐστιν ἐπιστήμη ἢ πλείους, μία δὲ οὐχ οὕτως ὥς φαμεν τὴν ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν καὶ φυσικὴν καὶ ἀστρονομίαν ἁπάσας μίαν, ὅτι πᾶσαι ἐν μιᾷ τυγχάνουσιν οὖσαι τῇ τοῦ Σωκράτους ψυχῇ (λέγονται γὰρ καὶ αὗται μία τις, ὅτι ἅπασαι ἐν μιᾷ ψυχῇ συναθροισθεῖσαι ἀπετέλεσαν μίαν τινὰ καθολικωτέραν ἑκάστης ὁποιασοῦν τούτων), οὐχ οὕτω δὴ ζητοῦμεν εἰ ἔστιν ἡ σοφία μία, ἀλλ' εἰ μία ἐστὶ τῷ ἀριθμῷ ἢ οὐκ ἔστι μία τῷ ἀριθμῷ ἀλλὰ πλείους· καὶ εἰπὼν πρῶτον συλλογίζεται ὅτι οὐ μία, λέγων τῆς μιᾶς ἐπιστήμης τῷ ἀριθμῷ αἱ ἀρχαὶ ἐναντίαι εἰσί· τῶν γὰρ ἐναντίων μία ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ μία τῶν ἐναντίων· τῆς δὲ σοφίας αἱ ἀρχαὶ οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι· καὶ συμπεραίνει, ἡ προκειμένη ἄρα ἐπιστήμη, ἡ σοφία, οὐκ ἔστι μία. ἀλλὰ καὶ ὅτι αἱ

8. Β, 1. init. ‖ 9. περὶ ὧν ἀ. δ. πρῶτον om *MBr*. ‖ εὐπορεῖν conieci ex Ar. Met. Β, 1. init., ἀπορεῖν *AMBr*, *ad quaestiones disputandas S.* ‖ 14. παρέλιπε *MBr*. ‖ 15. λοιπὰ] πολλὰ *A*, *pleraque S*. ‖ 16. οὐκ] οὔτε *A*. ‖ 22. ὥς μοι εἴρηται *A*. ‖ 24. post ἐστιν add καὶ *M*. ‖ 31. γὰρ om *M*. ‖ 32. καὶ om *A*.

τῆς σοφίας ἀρχαὶ οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι δείκνυσιν οὕτω. τῆς σοφίας αἱ ἀρχαὶ αἱ πρώτισται οὐσίαι καὶ ἀΐδιοί εἰσι· τῇ οὐσίᾳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον· τῆς σοφίας ἄρα αἱ ἀρχαὶ οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι. εἰ γὰρ ταῖς μερικαῖς ταύταις καὶ αἰσθηταῖς οὐσίαις οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, ταῖς νοηταῖς καὶ ἀϊδίοις, εἰπεῖν δὲ καὶ ὑπερουσίοις, τί ἂν εἴη ἐναντίον. τοῦτο καὶ ἐπινοηθῆναι φαυλότατον. τοιαύτη μὲν ἡ ἐπιχείρησις καθ' ἣν ἐνέστη ὅτι ἡ σοφία οὐκ ἔστι μία. ἐπιχειρεῖ δὲ καὶ εἰς τοὐναντίον λέγων, εἰ δὲ μὴ ἔστι μία ἀλλὰ πλείους, τίνες αὗται, πότερον ἀριθμητικὴ ἢ ἄλλη τις, καὶ πότερον ἑπτὰ ἢ πέντε ἢ ἄλλος τις ἀριθμός. ἔχει γὰρ οἷον ἂν ῥηθείη πολλὴν ἀπορίαν. ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς (εἰσὶ δὲ τὸ ἐπὶ 1059a 23.
παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, καὶ τὸ εἰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, καὶ τὰ ὅμοια), τὸ περὶ τούτων θεωρῆσαι μιᾶς ἐστὶν ἢ πλειόνων; εἰ μὲν γὰρ μιᾶς, οἷον φέρε τῆς ἀριθμητικῆς, διὰ τίνα λόγον ταύτης ἐστὶ τοῦτο καὶ οὐ τῆς γεωμετρίας, ἢ διὰ τί ταύτης καὶ οὐκ ἄλλης ὁποιασοῦν. εἰ δὲ μὴ μιᾶς ἐστὶ τὸ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς ἐπισκέπτεσθαι ἀλλὰ πλειόνων, ποίας δεῖ ταύτας τιθέναι, πρακτικὰς ἢ θεωρητικάς; καὶ τῶν θεωρητικῶν φυσικὴν ἢ ἄλλην τινά. ἔτι πασῶν τῶν οὐσιῶν μία ἐστὶν ἐπιστήμη ἢ οὔ. εἰ μὲν γὰρ μή ἐστι μία πασῶν τῶν οὐσιῶν, ποίων οὐσιῶν ποία ἐστὶ χαλεπὸν ἀποδοῦναι. εἰ δὲ πάλιν τις θήσει πασῶν τῶν οὐσιῶν μίαν εἶναι ἐπιστήμην, ἄδηλον πῶς πλειόνων ἐνδέχεται μίαν εἶναι· ἡ γὰρ μία τῶν ἐναντίων, αἱ δὲ οὐσίαι οὐκ ἐναντίαι. ἔτι ζητήσειεν ἄν τις εἰ ἡ ἀπόδειξις περὶ τὰς οὐσίας ἐστὶν ἢ περὶ τὰ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα ταῖς οὐσίαις. εἰ ἔστιν ἀπόδειξις περὶ τὰ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα, τῶν δὲ οὐσιῶν καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν, ὡς δέδεικται ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, οὐκ ἂν εἴη τῶν οὐσιῶν ἡ ἀπόδειξις, ἀλλ' ἑτέρα τις. ἀλλ' ἐὰν ἡ τῶν οὐσιῶν ἑτέρα τῆς τῶν συμβεβηκότων, τίς ἐστιν ἑκατέρα αὐτῶν, καὶ ποία τούτων ἡ σοφία, ἡ τῶν συμβεβηκότων ἢ ἡ τῶν οὐσιῶν; καὶ φησὶν ὅτι ἐπεὶ ἡ ἀποδεικτικὴ σοφία περὶ τὰ συμβεβηκότα ἐστίν, ἡ περὶ τὰ πρῶτα, τουτέστιν ἡ περὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς οἷαι ἂν καὶ εἶεν, ἐκείνη ἐστὶν ἡ τῶν οὐσιῶν. οὔτε οὖν ἐν οὐδενὶ τούτων τὴν ἐπιζητουμένην σοφίαν θετέον, οὔτε περὶ τὰς ἐν τοῖς Φυσικοῖς εἰρημένας αἰτίας, ὕλην, εἶδος, ποιητικὸν καὶ τελικόν. καὶ ὅτι περὶ ὕλην καὶ εἶδος καὶ ποιητικὸν οὐκ ἔστιν, εἴρηται ἐν τοῖς πρώτοις ταύτης τῆς πραγματείας βιβλίοις· ἄϋλος γὰρ ἦν ἣν ἐνταῦθα ζητοῦμεν ἀρχήν. ἀλλ' οὐδέ ἐστί τι ταύτης ποιητικόν· αὕτη γάρ ἐστι τὸ πάντων πρῶτον καὶ πάντων

4. ὑπερουσίαις *M.* ‖ 5. τοῦτο γὰρ καὶ *M.* ‖ 6. ἐνέστι *M.* ‖ 8. γὰρ om *A.* ‖ 14. σκέπτεσθαι *M.* ‖ 15. ἔτι] ἐ *M.* ‖ 16. μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης *M.* ‖ μία om *M.* ‖ 20. εἰ om *AM.* ‖ 21. ταῖς — συμβεβηκότα om *M.* ‖ εἰ *MBr*, ἢ *A*, lege ἢ εἰ c. *S.* ‖ τῶν δὲ] τῶν μὲν οὖν *M.* ‖ 23. Ἀν. ὑστ. II, 3. ‖ ἂν εἴη] ἔστιν οὖν *M.* ‖ ἡ om *M.* ‖ 27. οἷον ἂν εἶεν *M.*

αἴτιον. ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ εἶδος αὕτη· εἰδῶν γὰρ ποιητική. ὅτι δὲ οὐδὲ περὶ
1059a 35. τελικόν ἐστιν ἡ σοφία, δείκνυσι λέγων "οὔτε γὰρ περὶ τὸ ἕνεκά τινος." διὰ δὲ τούτου δέδωκεν ἡμῖν προσυπακούειν ὅτι οὔτε περὶ τὰ λοιπὰ τρία, εἶδος ὕλην ποιητικόν· ὁ γὰρ σύνδεσμος ὁ τέ ἐλλείποντός ἐστιν ἀποδοτικός. δείκνυσιν οὖν τὸ προκείμενον οὕτως. ἡ σοφία περὶ τὰ ἀκίνητα· τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἕνεκά τινος ἐν τοῖς ἀκινήτοις οὐκ ἔστι, παντέλεια γὰρ ἐκεῖνα καὶ ἀνενδεῆ καὶ οὐδενὸς ἐφιέμενα· καὶ συμπεραίνει, ἡ σοφία ἄρα οὐκ ἔστι περὶ τὸ ἕνεκά του. εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ σοφία περὶ τὸ ἕνεκά του οὐκ ἔστι, λέγει ἐν τίσιν ἔστι τὸ ἕνεκά του. τὸ ἕνεκά του, φησί, τοιοῦτον δ' ἐστὶ τἀγαθὸν ἐν τοῖς πρακτοῖς ὑπάρχει· ὃ γάρ τις πράττει, ἕνεκεν ἀγαθοῦ ἢ φαινομένου ἀγαθοῦ πράττει. ἐν τοῖς πρακτοῖς οὖν τἀγαθὸν καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἐν κινήσει, ἤτοι τοῖς φυσικοῖς καὶ τεχνητοῖς. καὶ τοῦτο πρῶτον κινεῖ, τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἢ τὸ φαινόμενον ὀφθὲν ἐκίνησε τὴν ὄψιν καὶ αὕτη τὴν φαντασίαν καὶ αὕτη τὴν ὄρεξιν καὶ αὕτη τὸ ζῷον, ὥστε τὸ πρῶτον κινοῦν τὸ ἕνεκά του καὶ τὸ ἀγαθόν ἐστιν. εἰ δὴ ἡ σοφία περὶ τὰ ἀκίνητα, ἐν δὲ τοῖς ἀκινήτοις τὸ ἕνεκά τινος οὐκ ἔστιν, ἡ σοφία ἄρα οὐκ ἔστι περὶ τὸ ἕνεκά του.

1059a 38. "ὅλως δ' ἀπορίαν — οὐσίας ἐστίν." τὸ λεγόμενόν ἐστιν· ἡ ζητουμένη ἐπιστήμη περὶ αἰσθητάς ἐστιν οὐσίας ἢ οὐ περὶ αἰσθητὰς ἀλλὰ περί τινας ἑτέρας. ἀλλ' εἰ περὶ ἑτέρας καὶ οὐ περὶ τὰς αἰσθητάς, τίνες οὖσαι τυγχάνουσιν αἵπερ εἰσὶ παρὰ τὰς αἰσθητάς, περὶ ἃς ἐστιν ἡ σοφία, πότερον τὰ εἴδη, τουτέστιν αἱ ἰδέαι, ἢ τὰ μαθηματικά. ἀλλ' ὅτι μὲν οὖν οὐκ εἰσὶν ἰδέαι δέδεικται διὰ πλειόνων· κἂν δῶμεν εἶναι τὰ εἴδη, διὰ τί, φησίν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν οὐχ οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔστιν εἴδη, τουτέστι διὰ τί, ὥσπερ μεταξὺ τοῦ αὐτοτριγώνου καὶ τῶν αἰσθητῶν τριγώνων εἶναί φασι τὰ μαθηματικὰ τρίγωνα ἐν ὑπάρξει καὶ καθ' αὑτὰ ὄντα, ἀλλ' οὐ τῇ ἐπινοίᾳ τὸ εἶναι ἔχοντα, οὐχ οὕτως ἐστὶ μεταξὺ τοῦ αὐτοανθρώπου καὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων
1059b 8. τρίτος ἄνθρωπος ἐν ὑπάρξει καὶ καθ' αὑτὸν ὤν; τὸν γὰρ αὐτοάνθρωπον εἶπε "παρ' αὐτόν," τουτέστι παρὰ τὸν αὐτοάνθρωπον. ἐνστὰς οὖν οὕτω πρὸς τὰς ἰδέας ἐπιχειρεῖ καὶ εἰς τοὐναντίον, λέγων "εἰ δ' αὖ μή ἐστιν ὡς λέγουσι," τουτέστιν εἰ δὲ μὴ δῶμεν μηδὲ συγχωρήσομεν εἶναι ἰδέας, περὶ ποῖα πραγματεύεσθαι φήσομεν τὸν μαθηματικόν; οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ καθέκαστα καὶ αἰσθητά· οὐδὲν γὰρ

1. τῶν εἰδῶν *Br.* || 2. περὶ τοῦ *Br.* || post ἕνεκά τινος add *id est, circa causam finalem, quam bonum ipsum esse ait. Dicens autem "Neque enim circa id quidem gratia cuius" S.* || 2. 3. διὰ δὲ τούτου] ἕνεκα γάρ τινος *A.* || 4. ἀποδεικτικός *M.* || 7. περὶ τὸ ἓν ἑκάστου *M.* || 7. εἰπὼν — 8. ἕνεκά του iterat *M.* || 8. ἐν τοῖσιν *M.* || 9. et 10. πρακτοῖς scripsi c. *S*, πρακτικοῖς *AM.* || 9. ὃ γάρ] εἰ γάρ *M.* || 14. ἡ σοφία — 15. οὐκ ἔστιν om *M.* || 16. ad ἡ ζ. ἐπιστ. fort. addendum πότερον e *S.* || 22. ante οὐχ add ἢ *M.* || 24. ἐν] οὐκ ἐν *Br.* || ἀλλ' οὐ] ἀλλὰ *MBr.*

τῶν ἐνταῦθα μῆκος ἀπλατὲς ἢ εὐθὺ ἢ σφαῖρα κατὰ σημεῖον ἁπτομένη τοῦ ἐπιπέδου. περὶ γὰρ τοιαῦτα ὁ μαθηματικὸς πραγματεύεται καὶ ταῦτα ζητεῖ. εἰ οὖν ἐνταῦθα οὐδέν ἐστι τοιοῦτον, εἰ μὴ δῶμεν εἶναι αὐτομῆκος καὶ αὐτοσφαῖραν, ἔσται ὁ μαθηματικὸς περὶ τὰ μὴ ὄντα, οὐδεμία δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ μὴ ὄν ἐστι. ταῦτα εἰπὼν οὐδὲν πρὸς τοῦτο λέγει ὡς πολλάκις εὐθύνας ταύτην τὴν δόξαν, λέγει δὲ ὅτι οὐδὲ περὶ τὰ μαθηματικά ἐστιν ἡ σοφία, οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἐπινοίᾳ ἔχει τὸ εἶναι, ἡ δὲ σοφία περὶ τὰ καθ' αὑτὸ ὄντα καὶ ὄντως ὄντα ἐστίν. οὔτε δὴ τῶν μαθηματικῶν ἐστὶν ἡ σοφία οὔτε τῶν αἰσθητῶν καὶ μερικῶν οὐσιῶν. ταῦτα γὰρ φθαρτά ἐστιν, ἡ δὲ σοφία τῶν ἀφθάρτων καὶ ἀϊδίων.

"ὅλως δ' ἀπορήσειεν ἄν τις — περὶ τῶν μαθ. ὕλης." καὶ τοῦτο ζητή- 1059*b* 14.
σειεν ἄν τις, φησί, ποίας ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ ζητεῖν τὴν ὑποκειμένην τοῖς μαθηματικοῖς ὕλην. τῆς φυσικῆς προφανὲς οὐκ ἔστιν· αὕτη γὰρ περὶ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως ἐν αὑτοῖς [τοῦ κινεῖσθαι καὶ ἵστασθαι] ἐστὶ καὶ περὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, τὰ δὲ μαθηματικὰ ἀκίνητα. ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἀποδεικτικῆς· ἡ γὰρ ἀποδεικτικὴ τὸ γένος καὶ τὸ ὑποκείμενον τοῖς μαθηματικοῖς λαβοῦσα ὡς ὁμολογούμενον, οἷον ὅτι ἔστω τὸ μέγεθος, ζητεῖ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα αὐτῷ, τί τὸ εὐθὺ καὶ τί τὸ συμπίπτειν τὰς εὐθείας ἢ μὴ συμπίπτειν, οὐ μὴν τὴν τοῦ μεγέθους ἢ ὅ τί ποτ' ἂν εἴη τὸ τοῖς μαθηματικοῖς ὑποκείμενον φύσιν ζητεῖ. τὸ δὲ "περὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ γένος τὴν ζήτησιν ποιεῖται" ἐλλιπῶς καὶ λίαν ἀρχαιοπρεπῶς εἴρηται· εἴη δ' ἂν ἴσον τῷ αὐτὸ τοῦτο τὸ γένος καὶ τὴν ὑποκειμένην τοῖς μαθηματικοῖς ὕλην ὁμολογούμενον λαβὼν ὅτι ἐστι τοδί, τὴν ζήτησιν καὶ τὴν σκέψιν ποιεῖται τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ καθ' αὑτό· τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν. εἰ οὖν μήτε τῆς φυσικῆς ἐστὶ μήτε τῆς ἀποδεικτικῆς τὸ ζητεῖν τὴν τῶν μαθηματικῶν ὕλην, τὸ λειπόμενόν ἐστι τὴν σοφίαν περὶ αὐτῆς ζητεῖν.

ταῦτα εἰπὼν ἔτι, φησίν, ἀπορήσειεν ἄν τις εἰ ἡ ζητουμένη σοφία περὶ 1059*b* 21.
τὰς ἀρχάς ἐστι καὶ τὰ καλούμενα ὑπό τινων στοιχεῖα (λέγει δὲ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ τούτων μεταξύ) ἢ οὔ. καὶ ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων "ταῦτα δὲ πάντες ἐνυπάρχοντα τοῖς συνθέτοις τιθέασι," δυνάμει λέγων ἢ οὐκ ἔστι περὶ τὰς τοιαύτας ἀρχὰς ἡ ζητουμένη σοφία· αἱ μὲν γὰρ τοιαῦται ἀρχαί, τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, ἐνυπάρχουσι τοῖς συνθέτοις ζῴοις καὶ φυτοῖς καὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ

7. καθ' αὑτὸ — 8. περὶ τὰ om *M*. || 13. προφανὴς *A*. || 14. τοῦ κιν. κ. ἵστασθαι omitte c. *S*. || 16. 17. τῆς μαθηματικῆς *MBr*. || 17. ὡς om *ABr*. || 20. φύσει *Br*. || τὸ δὲ "περὶ — 26. ζητεῖν *AMS*, *Br*. post ζητεῖ lin. 20. add τὸ δ' ὅτι περὶ αὐτὸ τοῦτο γένος καὶ — προσυπακούειν, deinde εἰ οὖν — αὐτῆς ζητεῖν, tum τὸ δὲ "περὶ — προσυπακούειν. || 32. τοῖς post καὶ om *M*.

ὅτι τούτοις ἐνυπάρχουσι, πάντες ὁμολογοῦσιν· ἡ δὲ σοφία τῶν χωριστῶν ἐστὶ καὶ παντελῶς ἀμεθέκτων. τῶν μὲν οὖν τοιούτων ἀρχῶν καὶ στοιχείων οὐκ ἔστιν ἡ σοφία, μάλιστα δὲ δόξειεν εἶναι τῶν καθόλου· πᾶς γὰρ λόγος καὶ πᾶσα ἐπιστήμη τῶν καθόλου, αὕτη δὲ ὅσῳ τῶν ἄλλων μᾶλλον τιμιωτέρα καὶ καθολικωτέρα, τοσούτῳ μᾶλλον τῶν καθολικωτάτων ἔσται, καθολικώτατα δὲ πάντων τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν. ταῦτα γὰρ τῶν πάντων περιεκτικά· ἅπαν γὰρ οὐσίαν τινὰ καὶ φύσιν ἔχει καὶ ὕπαρξιν καὶ ὄν ἐστι καὶ ἕν. διὰ τὸ καθολικώτατα δὴ εἶναι καὶ διὰ τὸ συναναιρεῖν, μὴ συναναιρεῖσθαι δέ, ἔσονται τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ἀρχαί. τοῦτο γὰρ τῆς ἀρχῆς οἰκειότατον τὸ συναναιρεῖν καὶ μὴ συναναιρεῖσθαι. ὅτι δὲ συναναιρεῖ δῆλον· μὴ γὰρ ὄντος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ὄντος οὐδὲν ἔσται τῶν ἀπὸ τούτων λεγομένων. οὕτω ἐπιχειρήσας ὅτι μάλιστα τὸ ὂν καὶ ἓν ἔσονται ἀρχαί, ἐνίσταται
1059b 31. πρὸς τοῦτο λέγων "ἢ δὲ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀνάγκη μετέχειν." ἔστι δὲ ὃ λέγει δυνάμει τοιοῦτον. ὡς μὲν καθολικώτατα τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν δόξειεν ἂν εἶναι ἀρχαί· καθὸ δὲ συμβαίνει ταῦτα κατηγορεῖσθαι τῶν διαφορῶν (ἡ γὰρ λογικότης καὶ ὄν ἐστι καὶ ἕν, καὶ ἡ θνητότης καὶ αἱ λοιπαί), τὰ δὲ γένη τῶν διαφορῶν ὅτι οὐ κατηγορεῖται ἀπειράκις εἴρηται, ταύτῃ οὐκ ἔσονται τὸ ὂν καὶ ἓν γένη καὶ ἀρχαὶ ἀλλ' ὀνόματα μόνον. καθὸ οὖν, φησίν, εἴ τις τὸ ὂν καὶ ἓν ἀρχὰς θήσει, συμβαίνει τούτων μετέχειν τὰς διαφοράς, τουτέστι κατηγορεῖσθαι ταῦτα τῶν διαφορῶν, κατὰ τοῦτο οὐκ ἂν δόξειε τιθέναι αὐτὰ γένη καὶ ἀρχάς.

1059b 34. "ἔτι δ' εἰ — τοιούτου." κἀνταῦθα λείπει τὸ ἔτι ζητήσειεν ἄν τις πότερον τὰ γένη εἰσὶν ἀρχαὶ ἢ τὰ εἴδη. καὶ ἔστι τὸ μὲν "ἔτι δ' εἰ μᾶλλον ἀρ. τ. ἁ. τοῦ ἠ. τ." κατασκευαστικὸν τοῦ ὅτι μᾶλλον ἀρχαὶ τὰ εἴδη τῶν γενῶν. πρόεισι δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἐπὶ ἀξιώματι τῷ τὰ συνθετώτερα ἧττόν εἰσιν ἀρχαὶ τῶν ἁπλουστέρων, οἰκεῖον γὰρ ἀρχῇ τὸ ἁπλοῦν. ἐπεὶ οὖν τὰ συνθετώτερα ἧττόν εἰσιν ἀρχαὶ ἤπερ τὰ ἁπλούστερα, τὰ δὲ γένη συνθετώτερα καθὸ πλειόνων περιεκτικά, τὰ δὲ εἴδη ἁπλούστερα ᾗ πάλιν ταῦτα ἐλαττόνων περιεκτικά, τὰ εἴδη ἂν εἴη μᾶλλον ἀρχαὶ ἤπερ τὰ γένη. ἔσχατα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους εἶπε τὰ εἰδικώτατα εἴδη. ἔνδοξος δὲ ἡ ἐπιχείρησις καὶ προφανῆ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔχουσα τὸν παραλογισμόν. οὕτω μὲν οὖν δόξειεν ἂν τὰ εἴδη μᾶλλον εἶναι ἀρχὰς ἤπερ τὰ γένη. ᾗ δὲ πάλιν τὰ γένη συναναιρεῖ τὰ εἴδη, οὐ συναναιρεῖται δὲ τοῖς εἴδεσι, δόξειεν ἂν ὅτι τὰ γένη εἰσὶν ἀρχαί. καὶ τοῦτο ἀρχῆς ἀρετὴ τὸ συναναιρεῖν καὶ μὴ συναναιρεῖσθαι.

6. περιστατικά *MBr.* || 7. δὴ] δεῖ *A.* || 8. μὴ συν. δέ] καὶ μὴ συν. *M.* || 13. 14. δοξάζουσιν ὡς εἰσὶν ἀρ. *A.* || 16. ἀπειράκις] *in Topicis* Jo. Phil. || 19. ἀρχαί *M.* || 21. αἱ ἀρχαὶ *M.* || 24. εἰσιν om *M.* || 25. εἴπερ *M.* || 26. τὰ ante εἴδη om *M.* || 30. ἀρχαὶ εἴπερ *M.* || 31. δόξει ὅτι *A.* || post καὶ adde γὰρ e *S.*

(2) "τὰ μὲν οὖν — καὶ τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα." εἰπὼν ὅτι τὰ τὴν ἀπορίαν 1060a 1.
ἔχοντα ταῦτα καὶ προσθεὶς τὸ "καὶ τοιαῦτα," ὡς μηνυτικὸν τοῦ εἶναι καὶ ἄλλας παρὰ τὰς εἰρημένας εὐθὺς ἐπάγει ἀπορίαν λέγων "ἔτι δεῖ θεῖναί τι παρὰ τὰ καθέκαστα," ἐν οἷς ἔσται ἡ σοφία, ἢ οὔ, ἀλλὰ τῶν καθέκαστά ἐστιν ἡ σοφία, διὰ τὸ μηθὲν εἶναί τι παρὰ τὰ καθέκαστα. καὶ λύει λέγων ὅτι τὰ καθέκαστα φθαρτά ἐστιν, ἡ δὲ σοφία τῶν ἀφθάρτων καὶ ἀϊδίων. ἀλλ' οὐδὲ τῶν παρὰ τὰ καθέκαστά ἐστιν ἡ σοφία. τὰ γὰρ παρὰ τὰ καθέκαστα ἢ γένη ἢ εἴδη. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς καθέκαστα καὶ εἰσὶν ὁμοιώματα τῶν ἐν οἷς ὑπάρχουσιν, ἡ δὲ σοφία περὶ τὰ ὄντως ὄντα καὶ ἀμέθεκτα. αἰνιξάμενος δὲ διὰ τοῦ εἰπεῖν ὅτι "διότι γὰρ τοῦτο ἀδύνατον εἴρηται," ὅτι περὶ ἄλλα τινά ἐστιν ἡ σοφία καὶ οὐ περὶ τὰ γένη ἢ τὰ εἴδη, ἐπάγει "καὶ γὰρ ὅλως ἀπορίαν ἔχει πότερον δεῖ ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι χωριστήν," ἴσον λέγων εἰ μή ἐστιν ἕτερά τινα χωριστὰ περὶ ἃ ἔσται ἡ σοφία, ἀπορίαν ἔχει πότερον ἔστι τινὰ χωριστὰ παρὰ τὰς δεῦρο οὐσίας ἢ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τὰ αἰσθητά ἐστι τὰ ὄντα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἀνάγκη ὑπάρχειν τὴν σοφίαν. ἐοίκαμεν γὰρ ζητεῖν ἄλλην οὐσίαν παρὰ ταύτας καὶ σκοποῦμεν ἰδεῖν εἴ τι ἔστι χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ καὶ μηδὲν ὂν τῶν αἰσθητῶν.

"ἔτι δ' — ἑτέρα οὐσία." τὸ ἀπορούμενον τοιοῦτον· εἰ ἔστι παρὰ τὰς 1060a 13.
αἰσθητὰς οὐσίας τις ἑτέρα, οἷόν φασί τινες τὸν αὐτοάνθρωπον, παρὰ ποίας τῶν αἰσθητῶν δεῖ τιθέναι ταύτην εἶναι, τουτέστι τίνων εἰσὶν ἰδέαι καὶ τίνων οὔ. εἰ γὰρ ἔστιν ἀνθρώπου ἰδέα καὶ ἵππου, διὰ τί οὐ καὶ φυτοῦ; εἰ δὲ ἔστι καὶ φυτοῦ, διὰ τί οὐ καὶ οἰκίας, καὶ ὅλως τῶν ἀψύχων διὰ τί οὐκ ἔσται; τῶν γὰρ τεχνητῶν οὔ φασιν ἰδέας οἱ ταύτας τιθέμενοι. εἰ δὲ εἰσὶν ἰδέαι καὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν τεχνητῶν καὶ ἁπλῶς ἁπάντων τῶν αἰσθητῶν, ἄλογον τὸ ἰσαρίθμους τοῖς τῇδε κατασκευάζειν ἰδέας. ὁ γὰρ τῶν δύο γνῶσιν ἔχειν μὴ δυνηθεὶς πολλῷ μᾶλλον τῶν τεττάρων οὐχ ἕξει· ἡ γὰρ γνῶσις τῶν ἐλαττόνων μᾶλλόν ἐστι καὶ πεπερασμενωτέρων. οὗτοι δὲ τὰς ἰδέας διὰ συστολὴν τῶν τῇδε πεποιηκότες λελήθασιν ἑαυτοὺς διπλασίονα λαμβάνοντες. εἴρηται δὲ περὶ τούτου ἐν τῷ μείζονι Α αὐτάρκως. εἰ μὲν οὖν χωριστάς τις ἀρχὰς τὰ εἴδη λέγει, ταῦτα συμβαίνει· εἰ δὲ μὴ χωριστὴν τῶν σωμάτων λέγει τὴν ζητουμένην ἀρχήν, τίνα ταύτην φήσειεν εἶναι εἰ μὴ τὴν ἀνείδεον ὕλην. αὕτη γὰρ ἐνεργείᾳ μὲν οὐδέν ἐστιν οὐδὲ ἔχει οἰκεῖόν τι εἶδος, δυνάμει δέ ἐστι πάντα, πλὴν οὐδέποτε χωρὶς εἴδους. εἰ οὖν τὴν ἀνείδεον ὕλην λέγει τις εἶναι τὴν ζητουμένην ἀρχήν, μᾶλλον ἔσται τὸ εἶδος ἀρχὴ τὸ ταύτην ὁρίζον καὶ κοσμοῦν, καὶ οὐχὶ αὕτη. ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδος

1. τοιαῦτά ἐ. ἕτερα] τὰ τοιαῦτά ἐ. *A*. ‖ 3. post ἔτι adde πότερον e *S*. ‖ 12. μὴ] καὶ *M*. ‖ χωριστὰ om *A*. ‖ 20. ἰδέα coni., ἰδία *A*, ἰδίως *M*, *privatim S*. ‖ 20. 21. διὰ τί οὐ om *A*. ‖ 21. διὰ τί om *M*. ‖ 23. τῶν om *M*. ‖ τὸ om *M*. ‖ 28. A, 9. ‖ 33. καὶ ante οὐχὶ om *M*.

δυνατὸν λέγει εἶναι τὴν ζητουμένην ἀρχήν· ἡ γὰρ ζητουμένη ἀρχὴ ἀΐδιος, πᾶν δὲ ἔνυλον εἶδος φθαρτόν. εἰ οὖν τις θείη τὴν ζητουμένην ἀρχὴν τὸ ἔνυλον εἶναι εἶδος, πᾶν δὲ ἔνυλον εἶδος φθαρτόν (ἔνυλα δὲ λέγω τὰ μετὰ τὴν σεληνιακὴν σφαῖραν), ὅλως οὐκ ἔσται ἀΐδιος ἀρχὴ καὶ καθ' αὑτὴν καὶ χωριστή. ἀλλ' ἄτοπον· ἔστι γὰρ καὶ ζητεῖται ὑπὸ τῶν χαριεστάτων καὶ σοφωτάτων. ἄλλως τε εἰ μὴ ἔστι τοιαύτη ἀρχή, πῶς ἔσται τάξις, μηδενὸς ὄντος ἀϊδίου καὶ μένοντος καὶ τάττοντος ἅπαντα ὥσπερ ἔχει. εἰ δὲ ἔστι τις οὐσία καὶ ἀρχὴ οἵαν ζητοῦμεν ἀΐδιος καὶ χωριστή, καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ τῶν ἀϊδίων ἐστὶν ἀρχὴ καὶ φθαρτῶν, ἀπορία πολλὴ διὰ τί πάντων ἀπὸ μιᾶς ὄντων ἀρχῆς τὰ μέν ἐστι φθαρτὰ τὰ δὲ ἄφθαρτα· ἄτοπον γάρ. εἰ δὲ ἄλλη μὲν ἡ τῶν φθαρτῶν ἄλλη δὲ ἡ τῶν ἀφθάρτων ἀρχή, ἡ τῶν φθαρτῶν ἀρχὴ φθαρτή ἐστιν ἢ ἄφθαρτος. εἰ μὲν ἄφθαρτος, διὰ τί τὰ ἀπ' αὐτῆς μὲν φθαρτά, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἄφθαρτα, ἀμφοῖν οὐσῶν ἀφθάρτων. εἰ δὲ φθαρτὴ ἡ τῶν φθαρτῶν ἀρχή, ἔσται τις ἄλλη εἰς ἣν φθαρήσεται, ἐκείνη δὲ φθαρτή ἐστιν ἢ ἄφθαρτος. εἰ μὲν ἄφθαρτος, διὰ τί τὰ ὑπ' αὐτῆς φθαρτά, καὶ τοῦτο ὁμοίως ἐπὶ πάντων· εἰ δὲ πᾶσαι φθαρταί, εἰς ἄπειρον ἥξει, τοῦτο δὲ ὅτι ἀδύνατον δέδεικται ἐν τῷ ἐλάττονι α. εἰ δὲ δεῖ τὴν ζητουμένην ἀρχὴν ἀκίνητον εἶναι, τὸ δὲ ἓν καὶ ὂν ἀκίνητα δοκεῖ εἶναι, ταῦτα ἔσονται ἀρχαί. εἰ οὖν τις, φησί, ταῦτα ἀρχὰς θήσει, πρῶτον μέν, εἰ δέδεικται πολλάκις καὶ ἔτι δειχθήσεται ὅτι τὸ ὂν καὶ ἓν οὐ σημαίνει τόδε τι (καὶ τί δύναται τόδε τι ἐπήγαγεν οὐσίαν), εἰ οὖν μὴ σημαίνει ἑκάτερον αὐτῶν οὐσίαν οὐδ' ἔστιν οὐδέτερον τούτων οὐσία, οὐκ ἔσονται χωριστὰ καὶ καθ' αὑτά· οὐδὲν γὰρ τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν χωριστὸν καὶ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ πᾶν τὸ τοιοῦτον τὸ εἶναι ἔχει· τὰς δὲ ἀϊδίους καὶ πρώτας ἀρχὰς τοιαύτας ζητοῦμεν χωριστάς τε καὶ καθ' αὑτάς· εἰ δέ ἐστιν οὐσία καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχή,
1060b 3. πάντα ἔσονται ἀρχαί· ὡς γὰρ ὧν τὸ ζῷον κατηγορεῖται πάντα ἔμψυχα αἰσθητικά ἐστιν, οὕτως εἴπερ εἰσὶν οὐσίαι τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, πάντα ὧν ταῦτα κατηγορεῖται οὐσίαι ἔσονται, καὶ ἔσται καὶ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν καὶ αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι οὐσίαι· ψεῦδος δὲ τὸ εἶναι πάντα οὐσίαν. τὸ δὲ ἐπ' ἐνίων γὰρ καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται οὐ παρέργως πρόσκειται, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ πλήθη. εἰ γὰρ καὶ μονάδες εἰσίν, ἐξ ὧν οἱ ἀριθμοὶ καὶ ἐξ ὧν τὰ πλήθη, ἢ τοσάσδε ἐν ἑαυτῷ ὁ ἀριθμὸς ἔχει μονάδας, οὐκ ἔστιν εἷς· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ πλήθους. ἔτι, φησί, τοῖς λέγουσι τὸ αὐτοὲν οὐσίαν, ἐκ δὲ τούτου καὶ τῆς ὕλης γεννῶσι τοὺς ἀριθμοὺς

2. θήσειε *A.* || 3. λέγεται *M.* || 7. οἵας *A.* || 11. φθαρτῶν] ἀφθάρτων *M.* || εἰ μὲν γὰρ *M.* || 13. ἀμφοῖν ὄντοιν *A.* || 15. ὑπ' αὐτὴν coni. Hk. || 16. α, 2. || 17. ὂν ἀκίνητον *M.* || 18. εἰ οὖν τις] ἢ εἴ τις *A.* || 19. εἰ] ὡς *M.* || 25. ἀρχαί *AMSBr*, sed *Br* recte suspicatur scribendum esse οὐσίαι. || 27. οὐσία *AS.* || 30. οἱ om *Br.*

πρῶτον, φάσκουσί τε καὶ αὐτοὺς οὐσίας, ἐκ δὲ τῶν ἀριθμῶν πάλιν τἆλλα γεννῶσι, πῶς ἔσται τὸ λεγόμενον ἀληθές; ἐξ ὧν γὰρ λέγουσι, συμβαίνει τὴν δυάδα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀριθμοὺς ἓν εἶναι καὶ κατηγορεῖσθαι κατ' αὐτῶν τὸ ἕν· ὡς γὰρ τὰ ἐξ ὕλης καὶ τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους ὄντα ἄνθρωποί εἰσιν, οὕτως καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ὕλης ἕν. πῶς δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος ἤτοι τῆς ὕλης πρῶτον τοὺς ἀριθμοὺς ἐποίουν, ἐκ δὲ τῶν ἀριθμῶν τὰ ἄλλα, εἴρηται ἐν τῷ μείζονι ἄλφα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ γραμμὰς οὐδὲ ἐπιφανείας θετέον τὰς ζητουμένας ἀρχάς· οὐδὲν γὰρ τούτων χωριστὸν καὶ οὐσία ἐστίν, ἀλλὰ τομαὶ μόνον, στιγμὴ γραμμῆς καὶ αὕτη ἐπιφανείας. ἄλλως τε καὶ πῶς ἄν τις τὴν στιγμὴν ἢ τὸ ταύτῃ ἰσοδυναμοῦν ἓν οὐσίαν ὑπολάβοι; πάσης γὰρ φυσικῆς οὐσίας ἐστὶ γένεσις, καὶ διὰ χρονικῆς παρατάσεως ἡ ὕπαρξις αὐτῆς γίνεται, τῆς δὲ στιγμῆς γένεσις οὐκ ἔστιν, ὡς πολλάκις δέδεικται ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ. ἔτι, φησίν, ἔχει ἀπορίαν εἰ πᾶσα ἐπιστήμη περὶ τὰ καθόλου, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν περὶ ἀρχάς, οὐδὲν δὲ τῶν καθόλου ἐστὶν οὐσία, ὡς δέδεικται ἐν τῷ Z ταύτης τῆς πραγματείας, πῶς ἂν αἱ ἀρχαὶ οὐσίαι εἶεν. ζητοῦμεν δὲ τοιαύτας ἀρχὰς αἵτινες ἔσονται οὐσίαι καὶ αἱ κυρίως οὐσίαι. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἄρα εἰσὶν αἱ ζητούμεναι ἀρχαὶ τὰ καθόλου. ἡ μὲν οὖν διάνοια τοῦ "παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ τὸ πᾶσαν μὲν 1060b 19.
ἐπιστήμην εἶναι τῶν καθόλου" καὶ τῶν ἑξῆς αὕτη, ἡ δὲ κατὰ μέρος αὐτῶν σαφήνεια τοιαύτη. πᾶσα ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστὶ καὶ τοῦ τοιουδί, τουτέστι τοῦ ὁμοιώματος τῶν κατὰ μέρος· τὰ γὰρ καθόλου ὁμοιώματα καὶ ἀπομάξεις τῶν μερικῶν, ἡ δὲ οὐσία, ὡς δέδεικται ἐν τῷ Z, οὐκ ἔστι τῶν καθόλου, ἀλλὰ μερική. μᾶλλον γάρ, ἤτοι κυρίως γὰρ οὐσία τόδε τι, τουτέστι μερική ἐστι καὶ χωριστὴ καὶ καθ' αὑτὸ ἀλλ' οὐ τοιόνδε καὶ ὁμοίωμα. πανταχῇ γὰρ τὸ τόδε τι ἐπὶ τῆς οὐσίας τῷ Ἀριστοτέλει λαμβάνεται, ὥσπερ τὸ τοιόνδε ἐπὶ τῶν ποιοτήτων. τὰ δὲ ὁμοιώματα ποιότητες, τὸ δὲ καθόλου ὁμοίωμα· τὸ καθόλου ἄρα ὁμοίωμα καὶ ποιότης καὶ τοιόνδε. εἰ οὖν ἡ ἐπιστήμη περὶ ἀρχάς, αἱ δὲ ἀρχαὶ καθόλου, τὰ δὲ καθόλου οὐκ οὐσίαι, αἱ ἀρχαὶ ἄρα οὐκ οὐσίαι. ἔτι, φησίν, ἔστι 1060b 23.
τι παρὰ τὸ σύνολον, λέγων σύνολον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἢ οὔ; εἰ γὰρ μὴ ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον, ταῦτα δὲ πάντα φθαρτά, ἄτοπον τὸ τὴν σοφίαν τῶν φθαρτῶν εἶναι· δεῖ γὰρ εἶναί τινων. εἰ δὲ ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον, τὸ εἶδος ἂν εἴη καὶ ἡ μορφή. τοῦτο δὲ ἐπὶ τίνων μὲν χωρίζεται, ἐπὶ τίνων δ' οὔ, οὐ ῥᾴδιον συνιδεῖν· ἐπ' ἐνίων γὰρ δῆλον ὡς οὐκ ἔστι χωριστὸν τὸ εἶδος, οἷον ἐπὶ οἰκίας. ἐπεὶ δὲ αἱ λογικαὶ ψυχαὶ εἴδη εἰσὶ τῶν ἐχόντων αὐτάς, ὥσπερ καὶ

1. τε καὶ] lege δὲ καὶ. ‖ 7. A, 6. ‖ 9. ἄλλως τε καὶ] ἄλλως. καὶ *MBr.* ‖ 12. H, 5. p. 1044b 22. ‖ 13. τὰς ἀρχάς *M.* ‖ 14. Z, 13. ‖ 17. τὸ] τοῦ *M.* ‖ 18. αὐτῶν om *M.* ‖ 24. ὥσπερ καὶ τὸ *M.* ‖ 29. τὰ σύνολα *A.* ‖ τὸ post ἄτοπον om *M.*

αἱ ἄλογοι τῶν ἀλόγων, οὐ δέδεικται δέ πω ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ εἰ χωρίζονται, προσέθηκε τὸ "ἐπ' ἐνίων," ἴσον λέγων ὡς εἰ μὴ ἐπὶ πάντων ἐστὶ φανερὸν εἴτε χωρίζονται τὰ εἴδη εἴτε μή, ἐπ' ἐνίων δ' οὖν φανερὸν ὡς εἰσὶν ἀχώριστα. ἔτι, φησίν, αἱ ἀρχαὶ τῷ εἴδει εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἢ τῷ ἀριθμῷ. εἰ μὲν γὰρ ἀριθμῷ, ἓν ἔσται πάντα, τουτέστιν οὐκ ἔσται πλῆθος· ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἄλφα τῷ μὲν εἴδει ἐστὶν ἓν τῷ δὲ ἀριθμῷ πολλά, διὰ τοῦτό εἰσι καὶ πολλαὶ συλλαβαὶ ἔχουσαι τὸ α, ὡς τὸ Ἀρίσταρχος, Ἀριστοτέλης· εἰ δὲ ἓν ἦν τῷ ἀριθμῷ τὸ α, μία ἂν ἦν συλλαβὴ ἢ ἓν ὄνομα ἢ εἷς λόγος, ἐν ᾧ ἂν τὸ α ηὑρίσκετο. ἀλλὰ περὶ τούτου εἴρηταί μοι ἐν τῷ Β πλατύτερον· ἐμνήσθη γὰρ τούτου καὶ ἐκεῖσε.

1060b 31. (3) "ἐπεὶ δέ ἐστιν — μέρος." θεὶς τὰς ἀπορίας ἐντεῦθεν ἐπάγει τὰς λύσεις τούτων, καὶ πρῶτον τῆς λεγούσης πότερον τῆς μιᾶς ἐστιν ἐπιστήμης θεωρῆσαι τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν φύσιν ἢ οὔ. καὶ δείκνυσιν ὅτι μιᾶς ἐστί, λέγων ὅτι τὸ ὂν οὐχ ὁμωνύμως καθ' ὧν λέγεται κατηγορεῖται, οὔτε μὴν συνωνύμως, ἀλλ' ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν, ἅπερ εἰσὶ μεταξὺ τῶν συνωνύμων καὶ ὁμωνύμων. τὰ μὲν γὰρ ὁμώνυμα μόνον τοῦ ὀνόματος κοινωνεῖ, τὰ δὲ συνώνυμα καὶ ὀνόματος καὶ πράγματος· τὰ δὲ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν οὔτε ταὐτά εἰσι τοῖς συνωνύμοις, ἐκοινώνει γὰρ ἂν καὶ τῆς φύσεως σὺν τῷ ὀνόματι, οὔτε μὴν τοῖς ὁμωνύμοις, μόνου γὰρ ἂν τοῦ ὀνόματος ἐκοινώνουν. αἱ οὖν δέκα κατηγορίαι ὧν τὸ ὂν κατηγορεῖται οὔτε συνώνυμοί εἰσιν (αἱ αὐταὶ γὰρ ἂν ἦσαν καὶ οὐκ ἂν διέφερεν ἡ οὐσία τοῦ ποσοῦ οὔτε αὖ τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ αἱ λοιπαὶ ἀλλήλων)· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὁμωνύμως αὐτῶν τὸ ὂν κατηγορεῖται, μετέχουσι γὰρ ὀντότητος καί εἰσιν ἐν ὑπάρξει καὶ τῆς τοῦ ὄντος οὐ πάντη ἐστέρηνται φύσεως, ἀλλ' οὐ πρώτως, ἀλλὰ πρώτως μὲν ἡ οὐσία, δευτέρως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐννέα κατηγορίαι. ὥστε ᾗ μὲν μετέχουσι τοῦ ὄντος καὶ ᾗ εἰσί, ταύτῃ ἀφεστήκασι τῶν ὁμωνύμων, ᾗ δὲ οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ τῇ οὐσίᾳ ἀλλ' ἕτεραι καὶ χωρὶς αὐτῆς ἢ εἶναι ἢ ὑφίστασθαι οὐ δύνανται, ταύτῃ ἠλλοτρίωνται τῆς τῶν συνωνύμων φύσεως. ἐπεὶ οὖν τὰ ὄντα καὶ τοῦ ὀνόματος ὡς εἴρηται κοινωνοῦσι καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, οὐδὲν κωλύει μίαν αὐτῶν εἶναι ἐπιστήμην. ὅτι δὲ τῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν μίαν εἶναι ἐπιστήμην δυνατόν ἐστιν, ἔδειξεν ἐν τῷ Β ταύτης τῆς πραγματείας. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων ἔννοια τοιαύτη ἂν εἴη· τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν τοιαῦτα. ἐπειδὴ ἡ σοφία τοῦ ἁπλῶς ὄντος ἐστὶν καὶ οὐ τινὸς ὄντος (περὶ γὰρ τὸ τὶ ὂν γεω-

9. Β 4. p. 999^b 24 sqq. ‖ 11. θεὶς] εἰς *MBr.* ‖ 12. πρότερον *MBr.* ‖ 13. post ἐστί add θεωρῆσαι τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν φύσιν *Br.* ‖ 18. ἂν om *M.* ‖ 20. ὂν] ἓν *AS.* ‖ εἴησαν *A.* ‖ 23. ὀντότης *M.* ‖ ἐστέρηται *M.* ‖ 26. αὐτῆς iterat *M.* ‖ 30. Γ (non B), 2. p. 1003^b 12. ‖ 31. τὴν om *M.*

μετρία ἐστὶ καὶ φυσικὴ καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ κατὰ μέρος), ἐπεὶ οὖν ἡ πρώτη φιλοσοφία τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἐστι θεωρητική, οὐ γὰρ ᾗ βαρύτητα ἔχει ἢ καθὸ θερμότητα ἢ ἄλλην τινὰ τῶν αἰσθητῶν ἐναντιώσεων τοῦτο θεωρεῖ, ἀλλ' ᾗ μόνον ὄν ἐστι καὶ ὀντότητος καὶ ὑπάρξεως μετέχει, τὸ δὲ ὂν λέγεται πολλαχῶς καὶ οὐ καθ' ἕνα τρόπον, τουτέστιν οὐ λέγεται συνωνύμως καθ' ὧν λέγεται· εἰ μὲν οὖν τὸ ὄν, φησίν, ὁμωνύμως καθ' ὧν λέγεται ἐκατηγορεῖτο καὶ εἰ κατὰ μηδὲν κοινόν, τουτέστιν εἰ μὲν τὰ ὄντα μόνου τοῦ ὀνόματος μετεῖχον, τῆς δὲ φύσεως τοῦ ὄντος πάντῃ πάντως ἠλλοτρίωντο ὥστε μὴ ἐν ὑπάρξει εἶναι μηδὲ ὀντότητος μετέχειν ἀλλ' εἶναι ταύτῃ ἐστερημένα, εὔλογον τὸ λέγειν μὴ εἶναι αὐτῶν μίαν ἐπιστήμην, ἅτε ὁμώνυμα ὄντα καὶ μὴ κοινωνοῦντα γένους τινὸς καὶ ὑποκειμένου· ὧν γὰρ οὐχ ἓν τὸ γένος καὶ τὸ ὑποκείμενον, τούτων οὐκ ἔστι μία ἐπιστήμη. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν ὁμώνυμα ἀλλὰ σὺν τῷ ὀνόματι καὶ κατὰ κοινόν τί εἰσιν ὄντα, κατ' αὐτὸ δὴ καθὸ μετέχουσιν ὑπάρξεώς τινος, εἴη ἂν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην καὶ ἔσται αὐτῶν μία ἐπιστήμη ἡ σοφία. ταῦτα εἰπὼν διὰ παραδείγματος σαφηνίζει πῶς ἐνδέχεται τοῦ ὄντος εἶναι μίαν ἐπιστήμην καὶ πῶς ὅλως ὄντα λέγεται, λέγων ὡς γὰρ ἰατρικὸν λέγεται ὄργανον καὶ ἰατρικὸν θεώρημα καὶ ὑγιεινὸν οὖρον καὶ ὑγιεινὸν φάρμακον καὶ ὑγιεινὸν σιτίον, καὶ ἕκαστος τῶν τρόπων τούτων ὁ μὲν λέγεται ἀπὸ τοῦ ἰατρικοῦ ἔργου τοῦ ἐν τῷ νοσοῦντος σώματι γεγονότος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ (ἀπ' αὐτοῦ γὰρ καὶ τὸ φάρμακον καὶ τὰ λοιπὰ λέγεται ἰατρικά), ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ὑγιείας (ἀπὸ ταύτης γὰρ ὑγιεινὸν ὠνόμασται σιτίον καὶ οὖρον), οὕτω καὶ τὰ ὄντα ἀπὸ ἑνός τινος, τῆς οὐσίας, ἥπερ κυρίως ὄν ἐστι, τὴν προσηγορίαν ταύτην εἴληφε· διὰ γὰρ τὸ ἕξεις εἶναι αὐτῆς ἢ πάθη λέγεται ὄντα. ἔστι δὲ πάθος μὲν ὅταν θερμαίνηται ἐπιπολαίως, διάθεσις δὲ ὅταν διατεθῇ κατὰ τὴν θερμότητα ὡς καὶ λέγεσθαι θερμόν, ἕξις δὲ ὅταν μόνιμος ἡ διάθεσις γένηται.

"ἐπεὶ δὲ — ἀναγωγὴ γίνεται." τὸ λεγόμενον τοιοῦτον ἂν εἴη. ὥσπερ 1061a 10.
τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν, εἰσὶ δὲ ταῦτα ποσὸν ποιὸν ποῦ καὶ αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι, διὰ τὸ πάθη ἢ ἕξεις εἶναι τῆς οὐσίας πρὸς ταύτην τε ἀνάγεται καὶ διὰ ταύτην ὄντα λέγεται, οὕτω καὶ ἑκάστη πασῶν τῶν ἐναντιώσεων, θερμότης ψυχρότης ξηρότης ὑγρότης ἰσότης ἀνισότης καὶ αἱ λοιπαί, πρὸς τὰς πρώτας διαφορὰς καὶ πρώτας τοῦ ὄντος ἐναντιώσεις ἀναχθήσονται καὶ ἀπὸ τούτων ἐναντιώσεις ῥηθήσονται· ὡς γὰρ τὰ ὄντα πρὸς τὴν οὐσίαν, οὕτως αἱ ἐναντιώσεις πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ὄντος ἐναντίωσιν. τὰ δὲ ὄντα διὰ τὴν οὐσίαν καὶ λέγεται καὶ ἔστιν ὄντα, καὶ αἱ ἐναντιώσεις ἄρα διὰ τὴν αὐτῆς πρώτην ἐναντίωσιν ῥηθήσονται ἐναντιώσεις. αὗται δέ, φησίν, αἱ πρῶται τοῦ ὄντος ἐναντιώσεις εἴτε τὸ πλῆθος καὶ ἓν εἰσιν εἴτε

5. οὖν om *M*. ‖ 6. κατηγορεῖται *M*. ‖ καὶ εἰ] καὶ ἡ *A*. ‖ 8. πάντων *M*. ‖ 14. σαφησίζει *M*. ‖ 17. ἕκαστος scripsi c. *S*, ἕκαστον *AM*. ‖ τὸν τρόπον τοῦτον *M*. ‖ 25. in lemm. οὐ παντὸς *M*.

ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ἀνομοιότης εἴτε ἄλλαι τινές, ἔσωσαν τεθεωρημέναι. εἴρηκε γὰρ τίνες αὗταί εἰσιν ἐν τῷ περὶ τἀγαθοῦ ἐπιγραφομένῳ αὐτοῦ βιβλίῳ. ἐπεὶ δὲ τὰ ὄντα οὐ μόνον πρὸς τὸ κυρίως ὄν, τὴν οὐσίαν, ἀνάγεται καὶ ἀπ' αὐτῆς ὄντα λέγεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ κυρίως ἕν, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἡ οὐσία ἐστίν, οὐδέν, φησί, διαφέρει εἴτε πρὸς τὸ ὂν τὴν τοῦ ὄντος ἤτοι τῶν ὄντων ἀναγωγὴν ποιούμεθα εἴτε πρὸς τὸ ἕν· καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ ὄντος ὄντα λεχθήσεται καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὄντα. εἰ γὰρ καὶ ὡς ἓν καὶ ὡς ὄντα λεγόμενα ἕτερά εἰσι κατ' αὐτὴν τὴν προφορὰν τοῦ λόγου καὶ οὐ ταὐτά, ἀλλὰ τῇ γε φύσει ταὐτόν ἐστι τὸ ὂν καὶ ἕν. καὶ ἐπεὶ καὶ ὁ βροτὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἕτερα μὲν ἂν δόξαιεν κατ' αὐτὴν τὴν τῶν δι' ὧν δηλοῦνται στοιχείων ἐκφώνησιν (ἐστὶ γὰρ ἀρκτικὸν μὲν τοῦ βροτὸς τὸ βῆτα, τοῦ δὲ ἄνθρωπος τὸ ἄλφα), ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἕτερά εἰσιν· οὕτως οὐδὲ τὸ ὂν καὶ ἓν ἕτερα ἔσται, διότι ὑπ' ἄλλων μὲν τὸ ὂν δηλοῦται στοιχείων ὑπ' ἄλλων δὲ τὸ ἕν, ἀλλ' ἔσονται τὰ αὐτά· ὃ γὰρ ὄν ἐστι τοῦτο καὶ ἓν καὶ ὅπερ ἓν καὶ ὄν. κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν εἰ γὰρ καὶ μὴ ταὐτόν ἐστι τὸ ὂν καὶ ἓν ἐλλείποι ἂν τὸ τῇ ἐκφωνήσει καὶ τοῖς δι' ὧν δηλοῦνται στοιχείοις, ἀλλ' ἕτερα, ὅμως ἀντιστρέφει καὶ εἴ τι ὂν ἐστι καὶ ἓν ἐστι καὶ εἴ τι ἓν καὶ ὄν.

1061*a* 18. "ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ ἐναντία π. τ. α. ἐπιστ. θ., λέγεται δ' ἕ. α. κ. σ. κ. γ. ἔ. ἀπορήσειέ τις ἄν." ἀσάφειαν πεποίηκε τὸ "καὶ τοί γε" κείμενον· ἔσται δὲ σαφὲς τὸ λεγόμενον, εἰ τὸ "καὶ τοί γε" ἀφέλωμεν, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον "ἐπεὶ δέ ἐστι τὰ ἐν. π. τῆς αὐτ. καὶ μιᾶς ἐπιστ. θεωρ. λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν, ἀπορήσειέ τις ἂν πῶς λέγεται κατὰ στέρησιν" καὶ τὰ ἑξῆς. ὃ δὲ ζητεῖ τοιοῦτον ἂν εἴη. ἐπειδὴ τὰ ἐναντία λέγεται κατὰ στέρησιν (ἐπὶ πάσης γὰρ ἐναντιώσεως τὸ χεῖρον αὐτῶν στέρησιν καλεῖ· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος ἐναντιώσεως τὸ μέλαν στέρησιν τὸ δὲ λευκὸν εἶδος καὶ ἕξιν, καὶ τὸ μὲν φῶς ἕξιν τὸ δὲ σκότος στέρησίν φαμεν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως), ἐπεὶ οὖν πάσης ἐναντιώσεως τὸ ἕτερον λέγεται κατὰ στέρησιν, φαμὲν δὲ καὶ τὸ φαιὸν ἐναντίον τῷ λευκῷ, καὶ ἁπλῶς τὰ μεταξὺ ἐναντία τοῖς ἄκροις, ἔσται καὶ τὸ φαιὸν στέρησις καὶ πᾶν μεταξύ. εἰ οὖν καὶ τὸ μέλαν στέρησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ, ἔστι δὲ τοῦ λευκοῦ στέρησις καὶ τὸ φαιόν, ἔσται τὸ μέλαν καὶ τὸ φαιὸν ταὐτόν· τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "ἀπορήσειέ τις ἂν πῶς λέγεται κατὰ στέρησιν, ὧν ἐστὶν ἀνὰ μέσον," τουτέστιν, ὧν ἐναντίων ἔστι τι μεταξύ, πῶς τὸ μεταξὺ στέρησις τοῦ

2. αὗται] οὖσαί *M.* ‖ 3. 4. καὶ ἀπ' α. ὄ. λέγεται om *M.* ‖ 6. 7. ἑνὸς ὄντα *AM*, lege ἑνὸς ἕνα c. *S.* ‖ 7. ὡς ὄντα] ὡς ὂν *M.* ‖ τὴν om *M.* ‖ 9. καὶ ante ἐπεὶ om *M.* ‖ 10. ἐκφώνησις *M.* ‖ 11. οὕτως οὖν *M.* ‖ 15. δηλοῦται *M.* ‖ 17. λέγεται γὰρ *A.* ‖ 18. ἄν τις *M.* ‖ 19. εἰ — λεγόμενον om *M.* ‖ 21. post πῶς adde ἕνα e *S.* ‖ 22. τοιοῦτόν ἐστιν *M.* ‖ 23. ante στέρησιν add κατὰ *M.* ‖ 24. μὲν om *A.* ‖ 27. ἐναντία τοῖς ἄκροις om *MBr.* ‖ 28. καὶ post οὖν om *MBr.* ‖ 30. ἄν τις *MBr.*

κρείττονος τῆς ἐναντιώσεως λεχθήσεται; ἀνάγκη γάρ, εἰ ἐναντίον τὸ μέσον λέγεται, καὶ στέρησιν λέγεσθαι. ταύτην τὴν ζήτησιν λύων λέγει ὅτι καὶ τὸ φαιὸν στέρησίς ἐστι τοῦ λευκοῦ, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ τὸ μέλαν, τὸ γὰρ μέλαν παντελῶς στέρησιν ἔχει τοῦ λευκοῦ, τὸ δὲ φαιὸν πῇ ἐστέρηται τοῦ λευκοῦ. ἀσαφῶς δὲ καὶ περινενοημένως ἀπήγγελται τὸ "περὶ π. — εἴδους·" καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, 1061a 22.
περὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, λέγων τὰ τοιαῦτα τὰ ἔμμεσα ἐναντία, περὶ δὴ τὰ ἔμμεσα ἐναντία τὴν στέρησιν δεῖ τιθέναι, λέγων ἐνταῦθα στέρησιν τὸ φαιὸν ἢ ὅ τι ἂν εἴη τὸ μεταξύ· περὶ οὖν τὰ ἔμμεσα ἐναντία τὸ μεταξὺ αὐτῶν οὕτως δεῖ στέρησιν λέγειν, μὴ ὥστε δύνασθαι τὸν ὅλον λόγον τοῦ τελευταίου εἴδους ἤτοι τοῦ μέλανος ἀναδέξασθαι, ὥστε λέγεσθαι τὸ φαιὸν χρῶμα συγκριτικὸν ὄψεως καὶ διὰ τοῦτο ἀμέτοχον εἶναι παντελῶς τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ λευκοῦ, οὐχ οὕτω ταῦτα χρὴ στερήσεις λέγειν, ἀλλ' οὕτως. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος. οὐχ οὕτω λεκτέον τὸ φαιὸν στέρησιν, ὥστε μηδ' ὅλως ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ λευκοῦ ὁρισμόν, ἀλλὰ δύνασθαι μὲν τὸν τοῦ λευκοῦ ἐπιδέχεσθαι ὁρισμόν, οὐχ ὅλον δέ (ἦν γὰρ ταὐτὸν τὸ φαιὸν τῷ λευκῷ) ἀλλὰ πῇ. τοῦ τελευταίου οὖν εἴδους, λέγω δὴ τοῦ μέλανος, ἐστὶν ὅλος ὁ λόγος ὁ χρῶμα συγκριτικὸν ὄψεως λέγων, τοῦ δὲ φαιοῦ οὐδαμῶς· καὶ διὰ τοῦτο δύναται τὸ φαιὸν πῇ δέξασθαι τὸν τοῦ λευκοῦ ὁρισμόν· καὶ εἴη ἂν ὁ τοῦ φαιοῦ ὁρισμὸς χρῶμα πῇ διακριτικὸν ὄψεως. ὥστε οὐκ ἔστι τὸ φαιὸν οὕτω στέρησις λευκοῦ, ὥσπερ τὸ μέλαν, οὐδὲ ἐστέρηται ὅλου τοῦ ὁρισμοῦ τῆς λευκότητος. τελευταῖον δὲ εἶδος εἶπεν τὸ μέλαν ἢ ὅτι μετὰ τὸ φαιὸν τὸ μέλαν ἐστίν, ἢ τελευταῖον ἀντὶ τοῦ ἔσχατον· ἔσχατον γὰρ καὶ τέλος μελάνσεως τὸ μέλαν, ὥσπερ καὶ λευκάνσεως τὸ λευκόν. ὃ μὲν οὖν διὰ τούτων εἰπεῖν βούλεται, τοιοῦτον ἂν εἴη· αὐτὸς δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου πεποίηκε λέγων οἷον εἰ ἔστιν ὁ δίκαιος ὁ καθ' ἕξιν τινὰ πειθαρχικὸς τοῖς νόμοις, τουτέστιν, εἰ ἔστι δικαίου ὁρισμὸς τὸ καθ' ἕξιν τινὰ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις, οὐ πάντως ὁ ἄδικος, λέγων ἄδικον τὸν μήτε δίκαιον μήτε ἄδικον, ἀλλὰ τὸν μέσον ὄντα δικαίου καὶ ἀδίκου, οὐ πάντως οὖν, φησίν, ὁ μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐστερημένος ἔσται ὅλου τοῦ λόγου καὶ ὁρισμοῦ τοῦ δικαίου, ὥσπερ οὐδὲ τὸ φαιὸν τοῦ τῆς λευκότητος, ἀλλ' ἔσται ὁ μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου ὁ ἐλλείπων πη περὶ τὸ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις, ὥστε ᾗ μὲν ὅλως πειθαρχεῖ ἀφέστηκε τοῦ μηδ' ὅλως πειθαρχοῦντος ἀδίκου, ᾗ δὲ ἐλλείπει καὶ οὐ πάντη ὡς ὁ δίκαιος πειθαρχεῖ οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ δικαίῳ. καὶ κατὰ τοῦτο καθὸ ἐλλείπει πη περὶ τὸ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις ὑπάρχει αὐτῷ ἡ

2. λέγεσθαι] λέγεται *M*. ‖ 11. ἀμετέχον *A*. ‖ 13. 14. μὴ ὅλως *A*. ‖ 14. ἀλλὰ δύνασθαι μὲν] δύνασθαι δὲ *A*. ‖ 15. post γὰρ fort. addendum ἄν. ‖ 17. φαιοῦ] λευκοῦ *M*. ‖ 21. μετὰ φαιὸν *A*. ‖ 23. τοῦτ' ἂν εἴη *M*. ‖ 29. τοῦ ante τῆς om *M*. ‖ 30. ὁ ante ἐλλ. om *M*. ‖ 33. περὶ τὸ] τῷ *A*. ‖ ὑπάρξει *A*.

στέρησις τοῦ δικαίου. πρόσκειται δ' ἐν τῷ τοῦ δικαίου ὁρισμῷ τὸ καθ' ἕξιν, ὅτι πράξειεν ἄν τις τὰ δικαίου καὶ ἄκων βιαζόμενος, ἀλλ' οὐχ οὗτος ὁ δίκαιος ἀλλ' ὁ ἀπὸ ἕξεώς τινος ταῦτα πράττων. τὸ δὲ "τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων" εἴρηται ἀντὶ τοῦ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν μεταξύ τινων ὄντων, οἷον φαιοῦ χλιαροῦ καὶ τῶν ὁμοίων· οὕτω γὰρ καὶ αὐτὰ στερήσεις δεῖ λέγειν ὥσπερ εἴρηται.

1061*a* 28. "καθάπερ δὲ — θεωρίαν ποιεῖται." διὰ τούτων δύο τινὰ ὁμοῦ διδάσκει, πῶς ὁ φιλόσοφος τό τε ὂν σκοπεῖ καὶ τὴν περὶ τούτου θεωρίαν ποιεῖται, καὶ πῶς ἐπιστήμης ἐστὶ μιᾶς θεωρῆσαι τὸ ὂν ᾗ ὄν, λέγων καθάπερ ὁ μαθηματικὸς ἀφελὼν τῷ λόγῳ ἀπὸ τῶν σωμάτων σκληρότητας βαρύτητας μαλακότητας θερμότητας καὶ ὅλως τὰ αἰσθητά, ἤτοι αἰσθητὰς ἐναντιώσεις, μόνον καταλείπει τὸ συνεχὲς μέγεθος, τοῦτο δ' ἐστὶ γραμμαὶ ἐπίπεδα στερεά (τούτων γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "τῶν μὲν ἐφ' ἓν τῶν δ' ἐπὶ δύο τῶν δ' ἐπὶ τρία") καὶ τὰ τούτοις ᾗ ποσά ἐστι καὶ συνεχῆ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα σκοπεῖ· ᾗ γὰρ ποσὸν ἕκαστον τούτων καὶ ᾗ συνεχές ἀλλ' οὐχ ᾗ βαρὺ οὐδ' ᾗ λευκὸν τὰ τούτοις συμβεβηκότα σκοπεῖ· ὥσπερ οὖν ὁ μαθηματικός, οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος, τὰ συμβεβηκότα τῷ ὄντι θεωρῶν, οὐχ ᾗ κινούμενόν ἐστιν οὐδ' ᾗ ἄλλο τι τοῦτό τε καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα θεωρεῖ, ἀλλ' ᾗ ὄντα καὶ ᾗ ὀντότητος μετέχει· ὥστε τὰ τῷ ὄντι ᾗ ὂν συμβεβηκότα καὶ τὰς τούτου ἐναντιώσεις, εἴτε τὸ ἕν εἰσι καὶ τὸ πλῆθος εἴτε ἄλλο τι, θεωρεῖν οὐκ ἄλλης τινός ἐστι πλὴν τῆς σοφίας. ἡ μὲν γὰρ φυσικὴ οὐχ ᾗ ὄντα ταῦτα θεωρεῖ, ἀλλ' ᾗ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν καθ' ἣν δύναται κινεῖσθαι· ἥ τε διαλεκτικὴ καὶ ἡ σοφιστικὴ περὶ τὰ συμβεβηκότα γε τοῖς οὖσίν ἐστιν, οὐχ ᾗ δὲ ὄντα ταῦτα θεωρεῖ, ἀλλ' εἴτε συμβέβηκεν ἐπὶ τῷ ὑποκειμένῳ εἴτε μὴ τὴν θεωρίαν ποιεῖται, ὥστε λείπεται τὸν φιλόσοφον εἶναι θεωρητικὸν τοῦ ὄντος καὶ τῶν τοιούτων ἐναντιώσεων ᾗ ὄντα εἰσίν. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια τοιαύτη τις ἂν εἴη. κατὰ δὲ τὴν
1061*a* 35. λέξιν ὅταν λέγῃ "τῶν μὲν γὰρ τὰς πρὸς ἄλληλα θέσεις σκοπεῖ καὶ τὰ ταύταις ὑπάρχοντα," τῶν μὲν λέγοι ἂν τῶν γραμμῶν· σκοπεῖ γὰρ ὁ μαθηματικὸς τὴν τῶν κύκλων θέσιν, πότερον οὕτω κεῖνται ὥστε καθ' ἓν σημεῖον ἀλλήλων ἅπτεσθαι ἢ ὥστε ἀλλήλους τέμνειν, ἀλλὰ καὶ αἱ εὐθεῖαι οὕτω κεῖνται ὡς ἀμβλεῖαν φέρε εἰπεῖν περιέχειν γωνίαν ἢ οὔ, καὶ πότερον αἱ εὐθεῖαι αἵδε σύμμετροί εἰσιν ἢ οὐκ εἰσί, πότερον οἱ ἐκκείμενοι ἀριθμοὶ ἡμιόλιον ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους λόγον

1. ὁρισμῷ om *A*. || 2. ἄκων] ὑπ' ἄλλου *M*. || οὕτως *A*. || 4. εἴρηκεν *M*. || 10. ἀπὸ] τὰς *M*. || 12. γραμμὴ *M*. || 16. σκοπεῖ om *M*. || ὥσπερ — 17. θεωρῶν] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τὸ ὂν ᾗ ὂν καθ' αὑτὸ θεωρῶν *M*. || 20. θεωρεῖν om *M*. || ἄλλου *M*. || πλὴν] ἢ *M*. || 23. γε om *A*. || 26. εἰσίν] ἐστίν *M*. || 27. ἀλλήλας *M*. || 30. ἀλλαὶ καὶ *A*, post καὶ adde πότερον vel εἰ e *S*. || 31. αὗται *M*.

ἢ ἐπίτριτον ἢ ἄλλον ποιόν. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ποσῶν ἑτέρου ὄντος τοῦ ἐφ' ἑνὸς συνεχοῦς τῶν ἐπὶ δύο συνεχῶν, καὶ ταῦτα τῶν ἐπὶ τρία, μιᾶς ἐστὶ τῆς γεωμετρίας περὶ αὐτῶν θεωρεῖν (καὶ σημειωτέον ὅπως ἣν οἱ νεώτεροι στερεομετρίαν φασί, γεωμετρίαν αὐτὸς φάσκει), οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ὄντος, καίτοι ἑτέρων οὐσῶν τῶν ἐννέα κατηγοριῶν τοῦ ποιοῦ καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς τε οὐσίας καὶ ἀλλήλων, οὐδὲν κωλύει μιᾶς εἶναι τὸ περὶ αὐτῶν θεωρεῖν.

(4) "ἐπεὶ δὲ ὁ μαθηματικὸς χρῆται τοῖς κοινοῖς ἰδίως." κοινὰ λέγει 1061b 17.
τὰ ἀξιώματα, τό τε ἀπὸ ἴσων ἴσα ἂν ἀφαιρεθῇ τὰ καταλειπόμενα ἴσα ἐστί, καὶ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις, καὶ τὰ λοιπά. "ἰδίως" δὲ λέγοι ἄν, ἐπειδὴ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα ἡ γεωμετρία ἰδίως περὶ γραμμῶν λαμβάνει, καὶ ὡς ἐπὶ αὐταῖς μόναις ἀληθεῦον· εἰ δὲ ἐπὶ ἀριθμοῖς, οὐδὲν προσλογίζεται. ὁμοίως καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ὡς ἐπὶ μόνοις τοῖς ἀριθμοῖς ἀληθεῦον τοῦτο θεωρεῖ, εἰ δὲ ἐπὶ γραμμαῖς, οὐ φροντίζει. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὴν λέξιν. ἡ δὲ τῶν λεγομένων διάνοια σαφής. ἔστι δὲ τὰ λεγόμενα· ἐπεὶ γὰρ καὶ ὁ μαθηματικὸς πρὸς τῷ φυσικῷ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπιστήμοσι χρῆται ταῖς ἀρχαῖς ὡς ἀληθέσιν ἀναποδείκτως, ὁ φιλόσοφος οὐ ποιήσει τοῦτο, ἀλλ' ἐπισκέψεται καὶ δείξει τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ὡς ἐνδέχεται δειχθῆναι. τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσα ἂν ἀφαιρεθῇ ἴσα τὰ λειπόμενα, κοινὸν μέν ἐστιν ὥσπερ εἴπομεν ἐπὶ πάντων καὶ χρῶνται αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι, ὁ δὲ μαθηματικὸς ποιεῖται τὴν τούτων θεωρίαν ὡς χρησίμων ὄντων εἰς μόνην τὴν ὑποκειμένην τοῖς μαθήμασιν ὕλην καὶ τῶν ταύτῃ καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων, οὐχ ᾗ δὲ ὄντα ἐστὶ σκοπεῖ τὰς γραμμὰς καὶ γωνίας καὶ ἐπίπεδα, αἵπερ εἰσὶν ὕλη τῇ μαθηματικῇ, ἀλλ' ᾗ συνεχὲς ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν, εἴτε ἐφ' ἓν ὡς ἡ γραμμή, εἴτε ἐπὶ δύο ὡς ἡ ἐπιφάνεια, εἴτε ἐπὶ τρία ὡς τὸ στερεόν. ἀλλ' ἡ μὲν μαθηματικὴ καὶ αἱ λοιπαὶ περὶ τὰ μερικά εἰσι, καὶ οὕτως εἰσὶ περὶ αὐτά, ὥσπερ εἴρηται, ἡ δὲ φιλοσοφία τὰ μερικὰ οὐ θεωρεῖ, οὐδὲ σκοπεῖ εἰ ἑκάστῳ τούτων συμβέβηκέ τι· εἰ δὲ καὶ σκοπεῖ τὰ καθ' ἕκαστα, ἀλλὰ περὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων θεωρεῖ ᾗ ὄντα ἐστί. καὶ ὥσπερ ἡ μαθηματικὴ τὰ οἰκεῖα αὐτῇ θεωρεῖ οὐχ ᾗ ὄντα ἀλλ' ᾗ ἐφ' ἓν εἰσι συνεχῆ ἢ καθὸ ἐπὶ δύο ἢ ἐπὶ τρία, οὕτω καὶ ἡ φυσικὴ τὰ συμβεβηκότα τοῖς φυσικοῖς καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν φυσικῶν (ταῦτα γὰρ εἶπεν ὄντα, οὐ γὰρ μὴ ὄντα τὰ φυσικά) θεωρεῖ οὐχ ᾗ ὄντα, ἀλλ' ᾗ κινούμενα καὶ ᾗ ἀρχὴν ἔχει τοῦ κινεῖσθαι. ἡ δὲ πρώτη ἐπιστήμη τὰ φυσικά πως θεωρεῖ οὐχ ᾗ κινεῖται οὐδὲ ᾗ

1. ποῖον *AM.* ‖ 3. 4. στερεωμετρίαν *A.* ‖ 4. αὐτὸς *AS*, οὗτος *MBr.* ‖ 7. et 9. ἰδίοις *AS.* ‖ 11. μόνον *MBr.* ‖ 17. ἐνδέχονται *MBr.* ‖ 23. ὡς ἡ ἐπιφ. om *A.* ‖ 26. ᾗ ἑκάστῳ *M.* ‖ 29. ἐστὶ συνεχὲς *M.* ‖ 30. ταῖς φυσικαῖς *M.* ‖ 32. ᾗ οὐχ ᾗ *A.*

ἀρχὴν ἔχει τοῦ κινεῖσθαι ἀλλ' ᾗ ὄντα εἰσίν. ᾗ ἡ μὲν μαθηματικὴ τὰ ὄντα, γραμμάς φημι καὶ τὰ ὅμοια, ὡς συνεχῆ θεωρεῖ, ἡ δὲ φυσικὴ ὡς κινούμενα, καὶ οὐδετέρα τούτων ὡς ὄντα ᾗ ὄντα θεωρεῖ· ἀλλ' οὖν ἐπειδὴ ἀποδείκνυσι καὶ ὁ μαθηματικὸς καὶ ὁ φυσικός, καὶ οὐδέποτε ψεύδονται, ὥσπερ ὁ διαλεκτικὸς καὶ ὁ σοφιστής (ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ βούλεσθαι πάντως πεῖσαι ἐνίοτε λαμβάνει καὶ ψευδῆ, ὁ δὲ σοφιστὴς ἀεί), ἐπεὶ οὖν ἀποδεικνύουσι καὶ οὐ ψεύδονται, ὅπερ τῆς πρώτης καὶ μᾶλλον καὶ μάλιστά ἐστι σοφίας, ἔσονται δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἡ μαθηματικὴ καὶ ἡ φυσικὴ μέρη τῆς φιλοσοφίας.

1061b 34. (5) ἔστι δέ τις — διεψεῦσθαι.” τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι οὐ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις· οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ κυρίως τοῦτο δείκνυσιν (ἐκ προυπαρχουσῶν γὰρ ἂν καὶ γνωριμωτέρων τοῦτο ἐποίει, οὐδὲν δὲ τῆς ἀντιφάσεως γνωριμώτερον), ἀλλ' ἐλέγχει καὶ δείκνυσι ψευδομένους τοὺς τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν λέγοντας· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ δεῖξαι μὴ συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν τὸ τοὺς τοῦτο φάσκοντας ἐλέγξαι. καὶ ἡ μὲν πρόθεσις αὕτη. λέγει δ' ὅτι ἔστιν ἐν τοῖς οὖσιν ἀρχή, λέγων ἀρχὴν τὴν ἀντίφασιν, περὶ ἣν οὐ διαψευδόμεθα, ἔστι δὲ μάλιστα ἀναγκαῖον ποιεῖν ἡμᾶς τοὐναντίον, καὶ ἑρμηνεύων ὅπερ ἀναγκαῖον ἡμᾶς ποιεῖν τί ἐστιν ἐπήγαγε λέγων “λέγω δὲ ἀληθεύειν.” καὶ τοῦτο πάλιν σαφηνίζων ἐπιφέρει “οἷον οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι καὶ μὴ εἶναι.” καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον δυνάμει τοιοῦτον· τοσοῦτον ἀποδέω λέγειν ὅτι ἔστι περὶ τὴν ἀντίφασιν τὸ ψεύδεσθαι ὥστε καὶ ἀνάγκη ἀληθεύειν ἀλλ' οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀληθεύειν δέ φημι οὐχ ὥστε τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύειν, ἀλλὰ θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως, ἢ γὰρ ἡ κατάφασις ἢ ἀπόφασις· οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ αὐτὸ καὶ ἓν πρᾶγμα καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, οἷον καθήμενον καὶ μὴ καθήμενον, ἢ εἶναι ἄνθρωπον καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. τὸ δὲ “καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοῦτον αὐτοῖς ἀντικείμενα τὸν τρόπον” εἴρηκε διὰ τὰς ἕξεις καὶ στερήσεις· ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ζῷον καὶ ὄψιν ἔχειν καὶ τυφλὸν εἶναι. καὶ περὶ μὲν τούτων, τῆς τε ἀντιφάσεως καὶ τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων, ὥσπερ εἴρηται, κυρίως μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν λέγοντα ὡς συναληθεύει ἡ ἀντίφασις ἔστιν ἀπόδειξις ἤτοι ἔλεγχος καὶ δεῖξις τοῦ ὅτι ψεύδεται· ὥστε οὐ προηγουμένως τὴν ἀντίφασιν

1. ᾗ] εἰ τάχα δὲ *A*, *At licet S.* || 3. οὐδέτερα *AM*. || 4. καὶ ὁ φυσικὸς *SBr*, om *AM*. || ψεύδεται *MBr*. || 6. ἐπεὶ — 7. σοφίας] ἐπεὶ οὖν ἀποδείκνυσι καὶ οὐ ψεύδεται καὶ αὐτὸς καὶ ὁ φυσικός *M*. || 9. διαψεῦσθαι *M*. || 11. ἐπεποιήκει *A*. || 13. τὸ om *M*. || 14. τοῦτο φ.] ἀντιφάσκοντας *M*. || 16. ἔστι δὲ — 17. τί ἐστιν] τοὐναντίον δὲ μάλιστα ἀναγκαῖον ποιεῖν, καὶ τί ἐστι τοῦτο *M*. || 21. ἀλλ' οὐκ — 21. 22. ἀληθεύειν om *M*. || 22. lege ἢ ἡ ἀπόφ. || 25. αὐτοῖς coni., αὐτοῖς *AMS*. || 27. τούτων] fort. τοιούτων c. *S*. || 29. πρὸς om *A*. || ἀληθεύει *M*.

δείκνυμεν, ἀλλὰ τὸν ταύτην ἀναιροῦντα ἐλέγχοντες ἐκείνην βεβαιοτάτην εἶναι ἀποφαινόμεθα. εἰπὼν δὲ ὅτι τῆς ἀντιφάσεως ἀπόδειξις οὐκ ἔστι, τοῦ πῶς οὐκ ἔστι τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπών "οὐ γάρ ἐστιν ἐκ πιστοτέρας ἀρχῆς αὐτοῦ 1062a 3. τούτου συλλογισμὸν ποιήσασθαι." ἐπειδὴ γὰρ πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς ἐκ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων γίνεται, τῆς ἀντιφάσεως δὲ οὐδέν ἐστι γνωριμώτερον, οὐκ ἂν εἴη ταύτης συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις· ὥστε εἰ μέλλει εἶναι ταύτης συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις, δεῖ εἶναι ταύτης γνωριμώτερόν τι καὶ πιστότερον, οὐκ ἔστι δέ, οὐδ' ἄρα ἀπόδειξις.

πρὸς δὲ τὸν λ. τ. ἀ. φ. τ. δ. δ. ψεύδεσθαι λ. τι τοιοῦτον." εἰπὼν ὅτι τῆς 1062a 5. ἀντιφάσεως ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν ἀλλ' εἴπερ ἄρα πρὸς τὸν λέγοντα τὴν ἀντίφασιν ἀληθεύειν, ὑποτίθησιν ἡμῖν καὶ κανόνας τινὰς καὶ παραγγέλματα παραδίδωσι, πῶς ἂν δι' αὐτῶν τὸν οὕτω λέγοντα ἐλέγξαιμεν. τῷ μέλλοντι καὶ διὰ φροντίδος ἔχοντι δεῖξαι ψευδόμενον τὸν ἀναιροῦντα τὴν ἀντίφασιν δεῖ λαβεῖν τοιοῦτόν τι πρᾶγμα, λίθον ἢ ξύλον ἢ ἄνθρωπον, ὅστις λίθος ἢ τὸ ξύλον κατ' ἀλήθειαν τὸ αὐτὸ ἔσται καὶ νῦν καὶ ὕστερον κἂν μὴ τοῦτο δοκῇ τῷ τὴν ἀντίφασιν ἀναιροῦντι. οὕτω γὰρ μόνως, ἤτοι λαβόντι τι πρᾶγμα ὃ ταὐτὸ ἔσται καὶ νῦν καὶ ὕστερον κἂν μὴ τῷ ταύτην ἀναιροῦντι δοκῇ, ἐλεγχθήσεται ὁ λέγων συναληθεύειν, ἤτοι ὁ ἀναιρῶν τὴν ἀντίφασιν. ἓν μὲν οὖν τοῦτο καὶ τοιοῦτο παράγγελμα. ἄλλο δὲ δεῖ ἡμᾶς λέγειν πρὸς αὐτόν· ἆρα συνίης καὶ αἰσθάνῃ ἔχεις τε ἔννοιάν τινα καὶ γνῶσιν τῶν ὑφ' ἡμῶν σοι λεγομένων ἢ οὔ. δεῖ γὰρ αὐτὸν καὶ αἴσθησιν ἔχειν καὶ γνῶσιν· εἰ γὰρ οὐδὲν τούτων ἔχει, ἔοικε φυτῷ, πρὸς δὲ τὸ πεφυτευμένον οὐδεὶς φρονῶν διαλέγοιτ' ἄν. τρίτον παράγγελμα τοιοῦτον· λεκτέον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἔστω γνώριμον ἐπὶ τίνος λέγεται καὶ δηλοῦν τι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ἄνθρωπος ὄνομα ἀσήμαντον οὐδὲ ἐπὶ τοῦ τυχόντος λέγεται, ἀλλὰ καὶ σημαίνει καὶ δηλωτικόν ἐστι τοῦ ζῴου δίποδος· ὁμοίως δὴ καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα οὕτως ἔχει. τέταρτον ὅτι ἓν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἑνὸς ἔστω δηλωτικὸν καὶ μὴ πολλῶν· εἰ δὲ ἔστι τι ὄνομα πλείω σημαῖνον ἀλλὰ μὴ ἕν, ὥσπερ τὸ κυών, διαιρετέον καὶ διοριστέον ἐπὶ τίνος τῶν ὑπὸ κυὼν ὀνόματος σημαινομένων τὸν λόγον ποιεῖται, πότερον ἐπὶ τοῦ χερσαίου ἢ τοῦ ἀστέρος. τούτων γὰρ προληφθέντων τε καὶ τεθέντων, ῥαδίως τὸν τοιοῦτον ἐξελέγξομεν. ὥστε τέτταρα ἢ πέντε (δυνατὸν γάρ ἐστιν αὐτὰ πέντε ποιεῖν) εἰσὶ τὰ παραγγελθέντα, ἓν μὲν καὶ πρῶτον τὸ λαβεῖν τι ὅπερ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ νῦν καὶ ὕστερον· δεύτερον δὲ τὸ συνιέναι ἀλλήλων καὶ γινώσκειν τὰ ὑφ' ἑκατέρων λεγόμενα·

6. δὲ om *A*. ‖ 7. μέλλοι *M*. ‖ 15. τούτῳ *M*. ‖ 16. ἤτοι] ἤ τι *M*. ‖ 19. συνιεὶς *A*. ‖ αἰσθάναι *M*. ‖ 21. τὸ] τὸν *A*. ‖ 23. 24. δηλοῖ *M*. ‖ 27. τι] τὸ *M*. ‖ 28. ὁριστέον *A*. ‖ 30. τεθέντων] αἰτηθέντων *M*. ‖ 32. ὅπερ] ὅτι *M*. ‖ 33. ἀλλήλων om *M*. ‖ ἑτέρων *M*.

τρίτον τὸ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων εἶναι γνώριμον, οἷον τὸ ἄνθρωπος ὄνομα λέγεται ἐπὶ τοῦ ζώου δίποδος, τὸ ἵππος ἐπὶ τοῦ ζώου τετράποδος χρεμετιστικοῦ· τέταρτον τὸ δηλωτικὰ εἶναι καὶ σημαντικά τινων πραγμάτων τὰ ὀνόματα ἀλλὰ μὴ ἀσήμαντα· πέμπτον τὸ ἑνὸς πράγματος ἕκαστον ὄνομα δηλωτικὸν εἶναι καὶ μὴ πολλῶν· εἰ δὲ καὶ πολλῶν ἐστὶ σημαντικόν, διορίζειν ἐπὶ τίνος τούτων τὸν λόγον ποιεῖται. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν προκειμένων ἔννοια τοιαύτη τις ἂν
1062*a* 5. εἴη, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν ὧδε ἂν ἔχοι. "πρὸς δὲ τὸν λέγοντα τὰς ἀντικειμένας φάσεις τῷ δεικνύντι," τουτέστι τῷ δεικνύντι ἀνθρώπῳ καὶ ἐλέγχοντι τὸν λέγοντα τὰς ἀντικειμένας ἅμα εἶναι φάσεις· τῷ οὖν τοιούτῳ ἀνθρώπῳ πρὸ τῶν ἐλέγχων ἀναγκαῖόν ἐστι λαβεῖν τοιοῦτόν τι πρᾶγμα, ὅπερ κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν τὸ αὐτὸ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἔσται· καὶ προσυπακουστέον τοῦ νῦν καὶ ὕστερον. ὁ δὴ τὸν ἀναιροῦντα τὴν ἀντίφασιν ἐλέγξαι βουλόμενος λαβέτω πρᾶγμά τι, ὅπερ νῦν γε καὶ ἐσύστερον κατὰ τὸ ἀληθὲς τὸ αὐτὸ ἔσται, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ὅτι τὸ αὐτὸ ἔσται ἐπήγαγε διὰ τοῦ "τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι," τουτέστι διὰ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸν ὄντα νῦν ἄνθρωπον μὴ εἶναι καὶ ἐσύστερον, εἴπερ ζῇ ἀλλὰ μὴ τέθνηκεν· ὥσπερ γὰρ τήμερον ἄνθρωπός ἐστι, καὶ αὔριον εἰ ζῇ ἄνθρωπος ἔσται. τὸ δὲ "μὴ δόξει δ' εἶναι τὸ αὐτό" συντακτέον τῷ "ὃ ταὐτὸν μὲν ἔσται·" τούτῳ γάρ ἐστι συνεχές. τοιοῦτον γάρ, φησί, ληπτέον ὃ τὸ αὐτὸ μὲν ἔσται, κἂν μὴ δόξῃ τοῦτο τῷ ἀναιροῦντι τὴν ἀντίφασιν. οὕτω μὲν οὖν κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον δεῖ ἡμᾶς ποιεῖν, οὕτω γὰρ ἂν μόνως ἀποδειχθείη τὸ προκείμενον ἡμῖν πρὸς τὸν φάσκοντα συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ. καὶ πρὸς τούτοις τοὺς μέλλοντας κοινωνήσειν λόγου ἤτοι διαλεχθῆναι δεῖ συνιέναι αὑτῶν, τουτέστιν ἀλλήλων. καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν δεῖ συνιέναι ἀλλήλων προσέθηκεν εἰπὼν "μὴ γινομένου γὰρ τούτου," ἤτοι μὴ συνιέντων γὰρ ἀλλήλων μηδὲ ὅλως νοούντων τὰ ὑπ' ἀλλήλων λεγόμενα, πῶς ἂν κοινωνήσαιεν λόγου. καὶ πρὸς τούτοις δεῖ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς χρώμεθα διαλεγόμενοι, γνώριμον εἶναι καὶ ἑνὸς δηλωτικόν· εἰ δὲ πλειόνων, φανερὸν ποιεῖν ἐπὶ τίνων τῶν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαινομένων τὸν λόγον ποιεῖται.

1062*a* 16. "ὁ δὴ λέγων εἶναι τοῦτο καὶ μὴ εἶναι τοῦτο ὃ ὅλως εἶναί φησιν οὐ φησιν." εἰπὼν ὅσα προειλῆφθαι δεῖ πρὸς ἔλεγχον τῶν ἀναιρούντων τὴν ἀπόφασιν, ἐντεῦθεν τοὺς ἐλέγχους ἐπάγει δυνάμει λέγων· ἐπεὶ κεῖται ἡμῖν ὡς τὰ ὀνόματα ἑνός εἰσι δηλωτικὰ καὶ ὅτι ἕκαστον τῶν ὀνομάτων γνώριμόν ἐστιν ἐπὶ

5. ἀλλὰ μὴ *M*. || 10. τοιοῦτον δέ τι *A*. || 11. ὁ δὴ] ὡδὶ *MBr*. || 12. εἰλήφθω *A*. || 14. τῷ om *MBr*. || 16. εἰ γὰρ ὥσπερ *A*. || 17. τῷ] τοῦ *A*. || 18. ἐστι] ἔσται *Br*. || 20. εἰρημένον *MS*, ὑγιημένον *A*, fort. ὑφηγημένον. || 21. ἡμῖν om *M*. || 23. αὑτῶν scripsi c. *S*, αὐτῶν *AM*. || ἀλλήλων] αὐτῶν *M*. || 29. δὴ] δεῖ *A*. || ὅλως *MS*, om *A*. || εἶναί om *A*.

τίνος λέγεται καὶ ἐπὶ τίνος οὔ, εἰ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις, ἀναιρεῖται τὰ κείμενα. εἰ γὰρ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα ἑνός ἐστι δηλωτικόν, ἔστι δὲ γνώριμον καὶ τίνος δηλωτικόν, τοῦ ζῴου γὰρ δίποδος, εἰ οὖν τὸ ἄνθρωπος τὸ ζῷον δίπουν δηλοῖ, εἴπερ ἀληθεύει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, οὐκ ἦν τὸ ἄνθρωπος ἑνὸς δηλωτικὸν οὐδὲ τοῦ ζῴου δίποδος μόνου ἀλλὰ καὶ ἄλλου, καθ' οὗ τὸ οὐκ ἄνθρωπος λεχθήσεται. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστιν, εἰ τὸ ἄνθρωπος ἑνός ἐστι δηλωτικόν, ἐφ' οὗ λέγεται ἐπὶ τούτου ἀληθεύειν καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος. αὐτὸς δὲ εἶπεν "ὁ δὴ λέγων εἶναι τοῦτο καὶ μὴ εἶναι, ὅ φησιν οὔ φησιν," τουτέστιν ὁ λέγων τόδε τὸ προκείμενον, φέρε εἰπεῖν ἄνθρωπον, εἰ ἀληθεύει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, ὅ φησιν ἄνθρωπον οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἕτερόν τι ἦν παρὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο ἀληθεύει ἐπ' αὐτοῦ τὸ μὴ ἄνθρωπος. εἰ γὰρ ζῷον δίπουν ἐστὶν ὅ φησιν ἄνθρωπον, εἰ ἀληθεύει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, οὐδὲν ἄλλο φησὶν ἢ ὅτι τὸ ἄνθρωπος ὄνομα σημαῖνον τὸ ζῷον δίπουν οὐ σημαίνει τὸ ζῷον δίπουν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· κεῖται γὰρ τὰ ὀνόματα εἶναι ἑνὸς δηλωτικά· ὥστε εἰ τοῦ ζῴου δίποδος σημαντικόν ἐστι τὸ ἄνθρωπος, ψεῦδος τὸ κατ' αὐτοῦ λέγειν καὶ τὸν μὴ ἄνθρωπον. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δῆλον ὡς ἀδύνατόν ἐστι συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν. ἔτι, φησίν, εἰ σημαίνει τι τὸ ὄνομα καὶ δηλωτικόν ἐστί τινος καὶ ἀληθῶς καθ' οὗ κατηγορεῖται λέγεται, ἀνάγκη τοῦτο εἶναι. εἰ γὰρ τὸ πῦρ δηλωτικὸν θερμῆς καὶ ξηρᾶς φύσεως, ἀνάγκη ταύτην τὴν φύσιν θερμὴν εἶναι καὶ ξηράν. ὃ δὲ ἀνάγκη εἶναι, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, ὥστε οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῦ ἀληθεύσοι καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ μὴ πῦρ, ἤτοι τὸ μὴ θερμὸν μηδὲ ξηρόν. ψεῦδος ἄρα τὸ λέγειν ὡς συναληθεύει ἡ ἀντίφασις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ.

"ἔτι — ἀληθ." πληκτικώτατον τοῦτο τὸ γενναιότατον. ὃ δέ φησι 1062*a* 23. *τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ μηθὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύεται ἤπερ ἡ ἀπόφασις, ἀλλ' ἐπίσης ἀμφότεραι ἐπ' αὐτοῦ λέγονται, ὁ λέγων τὸν Σωκράτην ἄνθρωπον οὐδὲν μᾶλλον ἀληθεύσει τοῦ λέγοντος αὐτὸν οὐκ ἄνθρωπον· εἰ δὲ ὁ λέγων αὐτὸν οὐκ ἄνθρωπον ἀληθεύει, πολλῷ μᾶλλον ὁ λέγων αὐτὸν οὐχ ἵππον ἀληθεύσει· οὐκ ἔστι γὰρ ἵππος ὁ Σωκράτης. εἰ δὲ ἀληθεύοι ἐπὶ Σωκράτους τὸ οὐχ ἵππος, ἀληθεύσει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἵππος, ἐπεὶ κατ' αὐτοὺς συναληθεύει ἡ ἀντίφασις. ἔσται ἄρα ὁ Σώκρατης, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ὁ Πρωταγόρας, καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος. πάλιν ἐπεὶ ἐπὶ τοῦ Πρωταγόρου ἀληθεύει τὸ μὴ βοῦς, ἀληθεύσει καὶ ὁ βοῦς. ἔσται ἄρα ὁ Πρωταγόρας καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ βοῦς καὶ τἆλλα πάντα. καὶ ἡ μὲν διάνοια τῶν λεγομένων*

2. ἔστι δὲ — 3. δηλωτικόν om *M.* ‖ 4. ἀληθεύοι *M.* ‖ 10. ὅ φησιν ἄνθρ. — 12. καὶ τὸ μὴ ἄνθρ.] αὐτὸς δὲ εἶπεν αὐτοάνθρωπον *MBr.* ‖ 16. ἀλλ' εἰ] εἰ δὲ *M.* ‖ 21. ἀληθεύσει *M.* ‖ καὶ τὸ μὴ πῦρ om *A.* ‖ 25. ἀμφότερα *M.* ‖ 32. ἄρα om *A.* ‖ 32. 33. καὶ ter om *A.*

1062*a* 25 αὕτη. τὸ δὲ κατὰ τὴν λέξιν τὴν "δόξειε δὲ κἂν οὐχ ἵππον εἶναι φάσκων τὸν ἄνθρωπον ἢ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἀληθεύειν ἢ οὐκ ἄνθρωπον" τοιοῦτόν ἐστιν· εἰπὼν γὰρ ὅτι ὁ λέγων ἄνθρωπον, εἰ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις, οὐδὲν μᾶλλον ἀληθεύει τοῦ λέγοντος οὐκ ἄνθρωπον, ἐπήγαγε τὸ "δόξειε δὲ κἂν οὐχ ἵππον λέγων," τουτέστι καὶ ὁ λέγων τὸν ἄνθρωπον οὐχ ἵππον μᾶλλον ἀληθεύει τοῦ λέγοντος αὐτὸν μὴ ἄνθρωπον· οἰκειότερον γάρ ἐστι τὸν ἄνθρωπον λέγειν μὴ ἵππον, ἤπερ μὴ ἄνθρωπον. ὁ δὴ λέγων τὸν ἄνθρωπον μὴ ἵππον μᾶλλον ἀληθεύει ἤπερ ὁ λέγων μὴ ἄνθρωπον. ἤ, φησίν, εἰ μὴ μᾶλλον, ἀλλ' οὐδὲ ἧττον. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει, τούτων τῶν ἐπιχειρήσεων οὐδεμία ἐστὶν ἁπλῶς καὶ κυρίως ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν τιθέμενον συναληθεύειν τὴν ἀντίφασίν ἐστιν ἀπόδειξις ἤτοι ἔλεγχος. οὕτως ἀντειπὼν πρὸς ταύτην τὴν δόξαν λέγει ὅτι ἐάν τις οὕτω τε καὶ τοιαῦτα ἠρώτα τὸν Ἡράκλειτον, ταχέως ἂν ἐπεπείκει αὐτὸν μὴ λέγειν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθὸν καὶ λευκὸν καὶ οὐ λευκόν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν εἴ τις ταῦτα ἠρώτα ταχέως ἂν μετέπεισεν, αὐτὸς δὲ μὴ συνιεὶς ἑαυτοῦ μηδὲ ἐπιστήσας τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ταύτην ἔλαβε τὴν δόξαν. εἰ γὰρ ἐπέστησεν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καὶ ἀληθὲς καὶ μὴ ἀληθὲς καὶ ἀγαθὸν καὶ μὴ ἀγαθὸν εἶναι, οὐκ ἂν ἔφασκε συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν.

1062*a* 36 "ὅλως δὲ — οὐδ' ἂν αὐτὸ τοῦτο εἴη ἀληθές." εἰ τὸ λεγόμενον, φησίν, ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου ἐστὶν ἀληθές, τί δ' ἐστὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ἐπάγει, λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ αὐτὸ καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι, εἰ οὖν κατὰ τὴν Ἡρακλείτειον δόξαν ἀληθές ἐστι συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν, αὐτὸ τοῦτο, τουτέστι τὸ λέγον τοῦτο ῥητόν, ψεῦδος ἔσται. εἰ γάρ ἐστιν ἀληθὲς τὸ λέγειν ὡς συναληθεύει ἡ ἀντίφασις, ἔσται ἀληθὲς τὸ λέγειν καὶ ὅτι οὐ συναληθεύει· εἰ δὲ ἀληθεύει τὸ λέγειν ὅτι οὐ συναληθεύει, ψεῦδος τὸ ἀποφαίνεσθαι ὡς συναληθεύσει. ψευδὴς ἄρα ὁ Ἡρακλείτειος λόγος.

1062*b* 2 "καθάπερ — ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται." ἔτι πρὸς Ἡράκλειτον ὁ λόγος. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ γὰρ καθ' Ἡράκλειτον τὸ λέγειν ἰδίως καὶ χωρὶς ὅτι ὁ Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστιν ἀληθές, καὶ αὖ ὅτι ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἀληθὲς καὶ τοῦτο (ταῦτα δὲ εἶπε διῃρημένα), οὕτω καὶ συνῃρημένα καὶ ἡνωμένα καὶ ὡς μία κατάφασις λεγόμενα ἔσονται ἀληθῆ· ὥστε ἀληθές ἐστι λέγειν ἅμα ὅτι ὁ Σωκράτης ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἔσται ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπόφασις ἡ ὁ Σωκράτης οὔτε ἄνθρωπός ἐστιν οὔτε οὐκ ἄνθρωπος. τοῦτο δὲ ἀλογώτατον τὸ τὸν Σωκράτην εἶναι καὶ ἄνθρωπον καὶ οὐκ ἄνθρωπον καὶ

1. δ' ἂν κἂν *M.* ‖ 3. ἡ om *MBr.* ‖ 6. post μὴ add εἶναι *MBr.* ‖ 7. εἴπερ *MBr.* ‖ ὁ δὴ — 8. μὴ ἄνθρωπον om *MBr.* ‖ 14. ἐκεῖνο *M.* ‖ 18. post εἴη iterat ἂν *M.* ‖ 22. λέγων *M.* ‖ 26. ἡ ante ἀπόφασις om *A.* ‖ 28. ἄνθρωπός — Σωκρ. om *A.*

οὔτε ἄνθρωπον οὔτε οὐκ ἄνθρωπον. διῃρημένα δέ, ὥσπερ εἶπον, λέγει τὸ χωρὶς μὲν τὴν κατάφασιν χωρὶς δὲ τὴν ἀπόφασιν λέγεσθαι· συναμφότερα δὲ καὶ συμπεπλεγμένα τὸ λέγειν αὐτὰ ὡς μίαν κατάφασιν. τὸ δὲ "οὐθὲν μᾶλλον ἡ ἀπό- 1062*b* 3.
φασις ἢ τὸ ὅλον ὡς ἐν καταφάσει τιθέμενον ἀληθεύεται", ἴσον ἐστὶ τῷ ὥσπερ γὰρ καθ' Ἡράκλειτον ἐν ᾧ ἂν ἡ κατάφασις ἀληθεύηται, ἐπὶ τούτου καὶ ἡ ἀπόφασις, οὕτω καὶ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις ἅμα ὡς μία κατάφασις λεγόμεναι ἀληθεῖς ἔσονται, οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἀγαθόν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ἀληθὴς καὶ ἡ τούτου ἀπόφασις ἡ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἀγαθὸν λέγουσα. "ἔτι δ' εἰ μηθέν ἐστιν ἀληθὲς καταφῆσαι, κἂν αὐτὸ τοῦτο ψεῦδος εἴη." τὸ "εἰ μηθέν ἐστιν ἀληθὲς καταφῆσαι" ἴσον ἐστὶ τῷ εἰ πᾶσα κατάφασις ψευδής ἐστι (πᾶν γὰρ τὸ μὴ ἀληθὲς ψεῦδος), εἰ οὖν πᾶσα κατάφασις ψευδής ἐστι, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ λέγειν ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδής ἐστι (τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ φάναι μηδεμίαν ἀληθῆ κατάφασιν ὑπάρχειν), αὐτὸ δὴ τοῦτο ψεῦδος ἔσται. εἰ γὰρ πᾶσα κατάφασις ψευδής ἐστιν, αὐτὸ δὲ τὸ λέγειν ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδής κατάφασίς ἐστι, ψεῦδος ἄρα τὸ λέγειν ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδής. "εἰ δ' ἔστι τι", τουτέστιν εἰ δὲ λέγοιεν ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδὴς πλὴν αὐτῆς τῆς λεγούσης ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδής ἐστιν, αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶν ἀπὸ πασῶν τῶν καταφάσεων ἀληθής, καὶ οὕτω ψεῦδος τὸ πᾶσαν λέγειν ψευδῆ. ὥσπερ γὰρ εἴ τις λέγει πάντα ἄνθρωπον λευκόν, εἴπερ εὑρεθῇ εἷς μὴ λευκός, ψευδὴς ἡ λέγουσα πάντα λευκόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων. ὥστε λύοις ἂν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐνισταμένων καὶ ἀναιρούντων τὸ διαλέγεσθαι. εἰ γὰρ ἐστι ταὐτὸν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει, οὐκ ἔσται διαλέγεσθαι.

(6) παραπλήσιον δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου λεγομένοις, φησίν, ἐστὶ 1062*b* 12.
καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου λεγόμενον· κἀκεῖνος γὰρ ἔλεγεν ὅτι πάντων τῶν πραγμάτων μέτρον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν ἄλλο λέγων ἢ ὅτι εἰ τοισδὶ μὲν δοκεῖ τὸ μέλι γλυκὺ τοισδὶ δὲ πικρόν, ἔστι τὸ μέλι καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως μένον ἐν τῷ εἶναι γλυκὺ καὶ πικρόν. "λύοιτο δ' ἂν — ταύτης." μέλλων λύειν τὸν Πρωταγόρου λόγον λέγει ὅτι ῥητέον πρῶτον τὴν αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτα λέγειν αὐτός καὶ οἱ λοιποὶ ὥρμηνται· καί φησιν ὅτι ἔνιοι μὲν ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης ταῦτα λέγειν ὡρμήθησαν, καί τίς

4. ἐν τῇ καταφ. *A*. || ἀληθεύεται] fort. ἀληθεύσεται. ἀληθεύεται" — ἀληθεύηται] ἀληθὲς ἔσται" τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσπερ ἐφ' οὗ ἡ κατάφασις διῃρημένως ἀληθεύεται ***MBr***. || 6. post οὕτω καὶ add διῃρημένως ἀληθεύεται ἐπὶ τούτου καὶ ἡ ἀπόφασις καὶ ***Br***., om ***AS***, ind ***M***. || 7. 8. ἀληθής] ἀληθὲς ***M***. || 8. οὐκ ἀγαθὸν] κακὸν ***M***. || 14. τὸ] τοῦτο ***M***. || 18. ἀληθής om ***M***. || 19. λέγοι ***M***.

1062b 24. ἐστιν ἡ τῶν φυσιολόγων δόξα, ἐπάγει. "τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι" (τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι, ἀλλὰ πᾶν ἐξ ὄντος τινὸς καὶ ὑποκειμένου) σχεδὸν πάντων ἐστὶ τῶν φυσικῶν δόγμα κοινόν· οὕτω γὰρ τὸ τῆς λέξεως ἀκόλουθόν ἐστιν. εἶτα τὸ "τοῖς δ' ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντας γινώσκειν," τουτέστι τοῖς δὲ συνέβη τοιαῦτα περί τε τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀντιφάσεως ἀποφαίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντας γινώσκειν· ὃ γὰρ τοῖσδε δοκεῖ ἡδύ, τοῦτο τοῖς ἄλλοις πικρόν, ὥστε οὐχ ἅπαντες τὸ αὐτὸ ἡδὺ γινώσκουσιν, οὐδ' αὖ πάλιν πικρόν. εἰπὼν δὲ ὅτι οἱ μὲν ἐκ τῆς κοινῆς τῶν φυσιολόγων δόξης ταῦτ' ἔλεγον, οἱ δὲ ἐκ τοῦ μὴ πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεσθαι, πρότερον τὴν αἰτίαν λέγει δι' ἧς ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης ὥρμηνται λέγειν, ὅτι τὸ λευκὸν καὶ οὐ λευκόν ἐστιν, ὁμοίως καὶ τὸ γλυκὺ οὐ γλυκύ. ἀσαφῶς δὲ πάνυ καὶ μεμελανωμένως ἑρμηνεύει ταῦτα. ἐπεὶ οὖν, φησίν, οὐ λευκὸν γίνεται ἐκ λευκοῦ τελέως ὄντος καὶ μηδαμῇ μὴ λευκοῦ, τουτέστιν ἐπεὶ κατ' ἐμὲ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὴν ἀλήθειαν τὸ μὴ λευκὸν γίνεται ἐκ λευκοῦ τελέως ὄντος ἤτοι καθαρῶς λευκοῦ καὶ μηδαμῇ μὴ λευκοῦ, τουτέστι καὶ οὐ τῇ μὲν λευκοῦ τῇ δὲ μὴ λευκοῦ, ἀλλ' ἐκ τελειοτάτου λευκοῦ· εἰ γὰρ γίνεται μὴ λευκὸν ἐκ λευκοῦ πάντως γενήσεται· ἐπεὶ οὖν τὸ μὴ λευκόν, ὡς εἴρηται, ἐκ λευκοῦ γίνεται, "νῦν δὲ γέγ. μὴ λ.," τουτέστι κατὰ δὲ τοὺς λέγοντας συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν τὸ γινόμενον μὴ λευκὸν οὐ γίνεται ἐκ λευκοῦ, ὡς ἡμεῖς φαμέν, ἀλλ' ἐκ μὴ λευκοῦ (τὸ γὰρ μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ γεννῶσι), κατ' ἐκείνους δή, εἰ γίνεταί τι μὴ λευκόν, οὐδὲν ἄλλο συμβήσεται ἢ τὸ γινόμενον μὴ λευκὸν γίνεσθαι ἐκ μὴ λευκοῦ. ἔδει δὲ ἐκ λευκοῦ. εἰ δὲ γίνεται μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ, γενήσεται τὸ μὴ λευκὸν κατ' ἐκείνους ἐκ τοῦ μηδαμῇ
1062b 29. μηδαμῶς ὄντος, "εἰ μὴ ὑπῆρχε τὸ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ μὴ λευκόν," τουτέστιν εἰ μὴ ὑπῆρχε τὸ μὴ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ λευκόν· ὑπερβατῶς γὰρ ἀναγνωστέον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν λέξιν τοιαῦτα, ἡ δὲ τῶν προκειμένων ἔννοια τοιαύτη τις ἂν οἶμαι εἴη οἱ ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης ὁρμηθέντες τοιαῦτα οἷα εἴπομεν λέγουσι, λαμβάνοντες πρότασιν ἐξ ἐπαγωγῆς ψευδῆ· ὥσπερ γάρ, φασίν, ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππος ἐξ ἵππου γίνεται, οὕτω καὶ τὸ μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ γενήσεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ λευκοῦ. ψευδὴς δὲ ἡ πρότασις αὕτη. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου γίνεται, ἀλλὰ προσεχῶς ἐκ σπέρματος καὶ καταμηνίου, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι. ταύτην δὴ τὴν ψευδῆ πρότασιν τὴν ὅτι τὸ μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ ἀλλ' οὐκ ἐκ λευκοῦ λαμβάνοντες,

5. τουτέστι — 7. γινώσκειν om *MBr.* ‖ 9. τοῦτ' *Br.* ‖ 13. μὴ om *M.* ‖ 14. κατ' ἐμὲ τὸν coni. κατ' ἐμὲ τὸ τὸν *A*, κατὰ τὸν *M*, *per me Aristotelem S.* ‖ 22. ἤδει *M.* ‖ 23. γίνεται *M.* ‖ μὴ ante λευκὸν om *M.*

καὶ ἑτέραν, ψευδῆ καὶ ταύτην, ὅτι αἱ ἀποφάσεις μὴ ὄντα καὶ μὴ ὄντων δηλωτικαί εἰσι, συνελογίζοντο οὑτωσίν· εἰ τὸ μὴ λευκὸν γίνοιτο, ἐκ μὴ λευκοῦ ἂν γίνοιτο, τὸ δὲ μὴ λευκὸν μὴ ὄν ἐστι, τὸ μὴ λευκὸν ἄρα γενήσεται ἐκ μὴ ὄντος. οὐδὲν δὲ ἐκ μὴ ὄντος κατὰ τὴν τῶν φυσιολόγων δόξαν γίνεται. οὐκ ἄρα τὸ μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ ἤτοι ἐκ μὴ ὄντος γενήσεται· ἐξ ὄντος ἄρα. ἀλλ' εἰ τὸ μὴ λευκὸν μὴ ὂν ἔσται, δηλονότι τὸ λευκὸν ὄν, ὥστε ἐπειδὴ δεῖ τὸ γινόμενον ἐξ ὄντος γίνεσθαι, ἔσται ἐξ οὗ τὸ μὴ λευκὸν γίνεται λευκόν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ὄν· καθὸ δὲ πάλιν τὸ μὴ λευκὸν ἐκ μὴ λευκοῦ γίνεται κατ' ἐκείνους, ἔσται τὸ ἐξ οὗ γενήσεται τὸ μὴ λευκὸν μὴ λευκόν· τὸ ἄρα ἐξ οὗ τὸ μὴ λευκὸν γίνεται ἔστι καὶ λευκὸν καὶ οὐ λευκόν, καὶ τὸ ἐξ οὗ τὸ γλυκὺ καὶ γλυκὺ καὶ μὴ γλυκύ. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ δὲ τοῦτο, συναληθεύει ἡ ἀντίφασις. ταύτην δὴ λύων τὴν ἀπορίαν λέγει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ λέγειν ὅτι τὸ μὴ λευκὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ ὄντος ἀλλ' ἐκ τοῦ τὶ μὲν ὄντος τὶ δὲ μὴ ὄντος. εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ ἄλφα τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως. ἀπορήσειε δ' ἄν τις πρὸς τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως λεγόμενα, πῶς φησὶ τὸ μὴ λευκὸν ἐκ τοῦ τελείως λευκοῦ γίνεσθαι· γίνεται γὰρ μὴ λευκόν τι, οἷον τὸ φαιόν, ἐκ μὴ λευκοῦ, οἷον τοῦ μέλανος. ἤ, οἶμαι, πρὸς τὴν ἡμετέραν φαντασίαν ἀποβλέψας τοῦτο εἴρηκεν· ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον ἐκ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ γίνεται, ἅμα τῷ ἀκοῦσαι ὅτι γίνεται μὴ λευκόν, εὐθὺ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ τὸ λευκὸν φανταζόμεθα.

"τό γε μὴν ὁμοίως προσέχειν ταῖς δόξαις καὶ φαντασίαις τῶν πρὸς αὑτοὺς 1062b 29 διαμφισβητούντων εὔηθες". τὸ "πρὸς αὑτοὺς" σημαίνει τὸ πρὸς ἀλλήλους. τὸ δὲ λεγόμενόν ἐστι λύσις τοῦ λέγοντος λόγου τὸ αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν, λευκὸν καὶ οὐ λευκόν, διὰ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντας γινώσκειν. φησὶ δὴ ὅτι τὸ προσέχειν ταῖς δόξαις τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητούντων παντελῶς ἀλόγιστον, οἷον τὸ λέγειν τὸ αὐτὸ γλυκὺ καὶ οὐ γλυκὺ διὰ τὸ τῷ μὲν ὑγιαίνοντι δοκεῖν γλυκὺ τῷ δὲ νοσοῦντι μὴ γλυκύ. δῆλον γὰρ ὡς οἱ νοσοῦντες ψεύδονται· ὅτε γὰρ καὶ ὑγίαινον οὐκ ἐδόκει αὐτοῖς μὴ γλυκὺ ἀλλὰ γλυκύ. δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἐπειδὰν νοσήσωσι πικρὸν διὰ τὸ λωβηθῆναι αὐτῶν τὸ αἰσθητήριον καὶ κριτήριον τῶν τοιούτων χυμῶν. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος

1. ἀποφάσεις] προτάσεις *Br.* ‖ 9. τὸ ἄρα — 10. οὐ λευκόν, et τὸ γλυκὺ καὶ om *MBr.* ‖ 12. τὸ ante μὴ om *A.* ‖ 14. Φυσ. I, 8. ‖ 19. εὐθὺ om *A.* ‖ 21. post προσέχειν add ἀμφοτέραις *M.* ‖ ταῖς δόξαις καὶ om *A.* ‖ τῶν πρ. α. om *A.* ‖ αὑτοὺς coni., αὐτοὺς *M.* ‖ 22. ἀμφισβητούντων *A.* ‖ αὑτοὺς *Br*, αὐτοὺς *AM.* ‖ 24. μὴ λευκόν *A.* ‖ 26. παντελῶς — γλυκὺ] παντελῶς γὰρ ἀλόγιστον τὸ λέγειν αὐτὸ τὸ γλυκὺ *A.* ‖ 28. ψεύσονται *M.* ‖ ὅτε γὰρ] ὅταν *A.* ‖ αὐτοῦ *M.* ‖ post ἀλλὰ add γὰρ *M.*

τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας, ἅτε τὸ αἰσθητήριον ἔχοντας ὑγιές, νομιστέον μέτρον τῶν πραγμάτων, καὶ τοιαῦτα λεκτέον τὰ πράγματα, οἷα ἂν αὐτοὶ εἶναι φῶσι, τοῖς δὲ νοσοῦσι μὴ πειστέον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· ὅσα γὰρ ἂν εἴπωσιν ἀγαθὰ οἱ σπουδαῖοι, ταῦτα καὶ λεκτέον ἀγαθά, ὅσα δ' ἂν οἱ φαῦλοι, οὐ ῥητέον· ὡς γὰρ ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες πρὸς τοὺς νοσοῦντας, οὕτως οἱ σπουδαῖοι πρὸς τοὺς φαύλους.

1063*a* 6. "οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτ' ἀξιοῦν — δάκτυλον." τὸ λεγόμενόν ἐστιν ὅτι τὸ λέγειν ὡς ἐπειδὴ τῷ ὑγιαίνοντι φαίνεται γλυκὺ τὸ μέλι, τῷ νοσοῦντι δὲ πικρόν, ἔστι τὸ αὐτὸ καὶ γλυκὺ καὶ πικρόν, τοῦτο οὐδὲν διαφέρει τοῦ λέγειν ὡς, ἐπειδὴ τὸν δάκτυλον ὑποβαλὼν καὶ κινήσας τὴν ὄψιν, τὸ ἓν δύο μοι φαίνεται, ἂν δὲ μὴ κινῶ, πάλιν ἕν ἐστι, τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ οὐχ ἕν· ἄτοπον γὰρ τὸ λέγειν ὅτι τὸ ἓν δύο ἐστίν, ἐπειδὴ ἠρεμοῦσα ἡ ὄψις ἓν αὐτὸ ὁρᾷ, κινουμένη δὲ καὶ παραφερομένη δύο. ὡς οὖν τοῦτο γελοῖον, οὕτω καὶ τὸ λέγειν ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ γλυκύ ἐστι καὶ οὐ γλυκὺ διὰ τὸ τῷδε μὲν φαίνεσθαι γλυκὺ τῷδε δὲ οὐ γλυκύ. ταῦτα εἰπὼν λέγει· ὅλως δὲ ἄτοπον διὰ τὸ ὁρᾶν ὅτι τὰ δεῦρο καὶ περὶ τὴν γῆν ἐν ῥοῇ ἐστίν, ἀπὸ τούτων τοιαῦτα ἀποφαίνεσθαι κατὰ τῆς ἀληθείας. ἔδει δὲ μᾶλλον ἐκ τῶν ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων "καὶ μηδεμίαν μ. π.," πλὴν τὴν κατὰ τόπον, ἐκ τούτων τἀληθῆ θηρεύειν. κόσμον δὲ λέγοι ἂν τὰς σφαίρας καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἀστέρας.

1063*a* 17. "ἔτι δ' εἰ — ἔκ τινος." καὶ τοῦτο κατὰ τῶν λεγόντων συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν. λέγει δὲ ἐπειδὴ κινήσεως οὔσης ἀνάγκη εἶναι καὶ κινούμενόν τι, πᾶν δὲ τὸ κινούμενον ἔκ τινος εἴς τι κινεῖται, ἐπειδὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει "δεῖ ἄρα — ἐκείνῳ," τουτέστι συμβαίνει ἄρα κατὰ τοὺς φάσκοντας συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν, εἶναι τὸ κινούμενον εἰς ὃ κινεῖται καὶ μὴ εἶναι, ὁμοίως εἶναι ἐν ᾧ ἐκινήθη καὶ μὴ εἶναι. πῶς δὲ τοῦτο συμβαίνει, οὕτως ἔσται δῆλον. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἔκ τινος κινηθῆναι μέλλον ἠρεμοῦν ἐν ἐκείνῳ ἐξ ἐκείνου κινεῖται, καθὸ ἐν ἐκείνῳ ἠρεμεῖ, ἔστιν ἐν ἐκείνῳ καὶ οὐκ ἔστι, διὰ τὸ συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν. εἰ γὰρ μέλλει τι κινεῖσθαι ἐκ λευκοῦ, ἔστιν ἐν τῷ λευκῷ καὶ ἠρεμεῖ ἐν αὐτῷ. ἀλλ' ἐπεὶ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἀληθεύει καὶ τὸ μὴ λευκόν, οὐκ ἔσται ἐν τῷ λευκῷ· ἔστιν ἄρα ἐν τῷ λευκῷ καὶ οὐκ ἔστιν. πάλιν ἐπεὶ κινεῖται εἰς τὸ μέλαν, οὐκ ἔστι μέλαν, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ μέλαν κατ' αὐτοὺς καὶ μέλαν ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν, ἔσται τὸ κινούμενον καὶ μέλαν καὶ οὐ μέλαν, καὶ κινεῖται ἄρα εἰς τὸ μέλαν καὶ γίνεται ἐν τούτῳ, τουτέστι καὶ

3. πιστέον *M*. ‖ 5. οὐ ζητητέον *M*. ‖ 7. τοῦ ἀξιοῦν *A*. ‖ 10. ὑποβάλλων *Br*. ‖ 11. καὶ ante ἓν om *MBr*. ‖ 14. τῷ μὲν — τῷ δὲ *MBr*. ‖ 16. ἔδει] ἔστι *MBr*. ‖ 19. post ἔκ τινος add εἴς τι *M*. ‖ 25 et 27. ἠρεμεῖ] ἠρεμεῖν *M*. ‖ 27. τι scripsi c. *S*, τις *AMBr*. ‖ 28. ἔσται] ἔστιν *MBr*. ‖ 30. καὶ ἐκ — 31. οὐ μέλαν om *A*. ‖ 31. καὶ ante κιν. et ἄρα om *A*, *at cum non nigrum per istos nigrum sit, fit in hoc, id est, est etiam in nigro. S.*

ἐστιν ἐν τῷ μέλανι· τὸ γὰρ γίνεται ἀντὶ τοῦ ἐστιν εἴληπται αὐτῷ νῦν. τὸ δὲ ἐπαχθὲν τούτοις τὸ "τὸ δὲ κατὰ τ. ἀ. μὴ ἀληθεύεσθαι. κ. α." πάνυ πολλὴν ἀσάφειαν ἐνεποίησεν. κεῖται γὰρ τὸ τό ἄρθρον καὶ ὁ δέ σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ ἤ συνδέσμου· ἔδει γὰρ ἀντὶ τοῦ "τὸ δὲ κ. τ. ἀντ." εἶναι ἢ κατὰ τὴν ἀντίφ. μὴ συναληθεύεσθαι. καὶ εἴη ἂν τὸ κατάλληλον τῆς λέξεως τοιοῦτον· εἰ ἔστι κίνησις καὶ κινούμενόν τι, κινεῖται δὲ πᾶν ἔκ τινος εἴς τι, ἢ ἔσται διὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα τὸ κινούμενον, ἐξ οὗ κινεῖται, καὶ οὐκ ἔσται, ἢ μὴ συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν. εἰ οὖν ἐκεῖνα ἀδύνατα, ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ μὴ συναληθεύεσθαι τὴν ἀντίφασιν.

"καὶ εἰ — καὶ κινεῖται." ἐπειδὴ τὰ πράγματα διὰ τὸ μὲν εἶδος ἔχουσι καὶ τὸ 1063*a* 22.
εἶναι καὶ τὸ λέγεσθαι ὃ λέγεται, διὰ δὲ τὴν ὕλην (ταύτην γὰρ εἶπε ποσόν, ὥσπερ μετ' ὀλίγον εἴποι ἂν τὸ εἶδος ποιόν), διὰ γοῦν τὴν ὕλην ἔχουσι τὸ συνεχῶς ῥεῖν, λέγει ὡς εἴ τις συγχωρήσει τὰ δεῦρο συνεχῶς κατὰ τὴν ὕλην ῥεῖν καίπερ οὐκ ὂν ἀληθές (οὔτε γὰρ τὰ αὐξόμενα καὶ εἰς ἐπίδοσιν ἀγόμενα συνεχῶς ῥεῖ, οὔτε μὴν λίθοι καὶ ἄλλα πάμπολλα), διὰ τί κατὰ τὸ εἶδος οὐκ ἂν μένοι; τὸ γὰρ ποιὸν ἤτοι τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία οὐ ῥεῖ, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ μένει. εἰ οὖν φαίνονται οὗτοι κατηγοροῦντες κατὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς τὰ κατὰ τὰς ἀντιφάσεις, τουτέστι τὰς ἀντιφάσεις, ἐκ τοῦ ὑπειληφέναι τὸ ποσὸν καὶ τὴν ὕλην μὴ μένειν, μένει δὲ τὸ ποιὸν καὶ τὸ εἶδος καὶ ὡρισμένον τυγχάνει, δι' οὗ καὶ τὸ εἶναι τοῖς πράγμασι δίδοται, διὰ τοῦτο μᾶλλον οὐκ ἂν λεχθείη ἐπ' αὐτῶν ἡ ἀντίφασις. εἰ γὰρ διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν αὐτὰ συνεχῶς ῥεῖν φασὶ συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν, εἰ μὴ ῥεῖ, οὐ συναληθεύσει. ἔτι, φησίν, εἰ συναληθεύει ἡ ἀντίφασις, ἔσται ὁ ἄρτος καὶ μὴ ἄρτος. ὅταν οὖν προσάξῃ αὐτοῖς ὁ ἰατρὸς φαγεῖν ἄρτον καὶ προσενέγκωσιν ἄρτον, διὰ τί οὐ φασιν ὅτι τουτὶ ἄρτος οὐκ ἔστι καὶ ἀπόφερε τοῦτον, ἀλλὰ προσίενται ὡς ἄρτον καὶ ἐσθίουσιν. ἐξ αὐτῶν δὴ τῶν ἔργων δεικνύουσιν ὅτι οὐχ ὡς λέγουσιν οὕτω καὶ φρονοῦσιν. τὸ δὲ "οὐδὲν ἂν διέχοι φαγεῖν" τὸ διέχοι ἀντὶ τοῦ διαφέροι. οὐδὲν ἂν οὖν διαφέροι φαγεῖν καὶ μὴ φαγεῖν, εἴ γε τὸ φαγεῖν ταὐτὸν τῷ μὴ φαγεῖν. τὸ δὲ "καίτοι οὐκ ἔδει μ. δ. π. μ. φύσεως" ἀντὶ τοῦ οὐκ 1063*a* 33.
ἔδει ὃ προσφέρονται ὡς ἄρτον εἶναι ἄρτον μηδὲν κατ' αὐτοὺς ἐν ταυτότητι μένον ἐν μηδενὶ χρόνῳ. ἔτι, φησίν, ἐπεὶ συνεχῶς κατ' αὐτοὺς ἀλλοιούμεθα καὶ μηδέποτε διαμένομεν οἱ αὐτοί, διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἡμῖν τὰ αὐτὰ φαίνεται καὶ οὐ διὰ τὸ τὰ πράγματα εἶναι καὶ ἡδέα καὶ μὴ ἡδέα καὶ ἀγαθὰ καὶ μὴ ἀγαθά. ὡς γὰρ τοῖς κάμνουσι διὰ τὸ μὴ ὁμοίαν ἔχειν τὴν ἕξιν αὐτοῖς νῦν τε

1. εἴρηται *M*. ‖ 2. συναληθεύεσθαι *MBr*. ‖ 3. ἐποίησεν *M*. ‖ τὸ τόν *M*. ‖ 8. ἐκεῖνο ἀδύνατον *M*. ‖ 9. τὸ μὲν τὸ *A*. ‖ 10. τὸ ante λέγεσθαι om *MBr*. ‖ 15. τὸ αὐτὸ] αὐτὸ om *M*, τὸ αὐτὸ om *Br*. ‖ 18. 19. διὰ τούτων *M*. ‖ 21. συναληθεύοι *M*. ‖ 22. 23. ante ἄρτον add αὐτοῖς *A*. ‖ 24. ἐξ αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν *M*. ‖ 25. δὲ iterat *M*. ‖ διέχει — 26. διαφέρει *M*. ‖ 29. οὐδενὶ *A*. ‖ 32. ἔχειν] εἶναι *M*.

κάμνουσι καὶ πρότερον ὅτε ὑγίαινον οὐχ ὁμοίως φαίνονται τὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις
1063b 5. ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐγγινόμενα αἰσθήματα, "τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἔχειν", καὶ προσυπακουστέον τοῦ καὶ ἐφ' ἡμῖν· ὥστε τὰ μὲν πράγματα τὰ αὐτά ἐστιν, ἡμῖν δ' ἄλλοτε ἄλλα φαίνεται τῆς εἰρημένης, λέγω δὴ συνεχοῦς, μεταβολῆς γινομένης ἐν ἡμῖν. εἰ δὴ συνεχῶς ἡμᾶς λέγει τις μεταβάλλειν, τὰ εἰρημένα ἕψεται. εἰ δὲ μὴ μεταβάλλομεν ἀλλ' οἱ αὐτοὶ διατελοῦμεν ὄντες καὶ ἐν ταυτότητι ὑπάρχοντες, εἰσὶν ἄρα τινὰ μένοντα καὶ μὴ ῥέοντα, περὶ ἃ οὐκ ἂν συναληθεύοι ἡ ἀντίφασις.

1063b 7. "πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐκ λόγου τὰς εἰρημένας ἀπορίας. — τιθέντων τι" διδάσκει ἡμᾶς διὰ τούτων τίνες τῶν ταῦτα λεγόντων εὐίατοί τέ εἰσι καὶ ταύτης ἀποσχέσθαι τῆς δόξης δύνανται, τίνες δὲ οὔ. ὅσοι μὲν οὖν, φησίν, οὕτω διετέθησαν ὑπὸ τῶν πεισάντων αὐτοὺς λόγων ὥστε μὴ μόνον λέγειν ὅτι ὁ δεικνὺς λόγος ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ λευκόν καὶ οὐ λευκόν ἐστιν ἀληθὴς καὶ ἀναντίρρητός ἐστιν, ἀλλὰ λέγειν ὅτι καὶ τουτὶ ὅπερ ὁρῶ καὶ ὡς ἄνθρωπον ὁρῶ καὶ ὡς μὴ ἄνθρωπον, πρὸς τούτους οὐ ῥᾴδιον ἢ καὶ ὅλως ἀδύνατον διαλῦσαι τοὺς δι' ὧν ἀνεπείσθησαν ταῦτά τε λέγειν καὶ φρονεῖν λόγους, μὴ τιθέντων αὐτῶν μηδὲ συγχωρούντων τι, μήτε μὴν ἀπαιτούντων λόγον ὃς ἂν λῦσαι δυνηθείη τοὺς δι' ὧν ἀνεπείσθησαν λόγους. εἰ γὰρ τοσοῦτον αὐτοὺς ἐσπάσαντο ὥστε μηδὲ τῇ ἑαυτῶν αἰσθήσει πιστεύειν, ἀλλὰ λέγειν ὃν ὁρῶ Σωκράτην καὶ ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν ὁρῶ καὶ ὡς μὴ ἄνθρωπον, πῶς ἂν οὗτοι ἀνέξονται ἀκοῦσαί τινος τἀναντία κατασκευάζοντος ἢ ὅλως συγχωρήσαιέν τι. εἰ δὲ μὴ τίθενται μηδὲ συγχωροῦσί τι, πῶς ἂν αὐτοὺς λύσαιμεν· πᾶς γὰρ λόγος καὶ πᾶσα ἀπόδειξις ἐκ τοῦ τιθέναι τι καὶ ὁμολογεῖν γίνεται. ἐλλιπῶς δὲ πάνυ εἴρηται ἐν ἀρχῇ ἡ λέξις ἡ λέγουσα "πρ. — μὴ τιθ. τι·" ἐλλείποι δὲ ἂν τὸ καὶ λέγοντας αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ τὰ πράγματα τοιαῦτα. ὥστε ἔσται τὸ πλῆρες τοιοῦτον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἔχοντας ἀπορίας ἐκ λόγου τινὸς γενομένου πρὸς αὐτούς, καὶ πείσαντος αὐτοὺς λέγειν ὅτι καὶ τὰ πράγματα αὐτοῖς τοιαῦτα φαίνεται οἷα καὶ λέγουσι, πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγος καὶ ἔλεγχος οὐκ ἔστι· πρὸς δὲ τοὺς ἀποροῦντας καὶ λέγοντας ὅτι τουτὶ μὲν ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ φαίνεται δὲ ἡμῖν καὶ μὴ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διὰ τοὺς πεπεικότας ἡμᾶς λόγους λέγομεν αὐτὸ ἄνθρωπον καὶ μὴ ἄνθρωπον, πρὸς τούτους ῥᾴδιον ἀπαντᾶν καὶ λύειν τὰ τούτων ἄπορα ἐκ τῶν προειρημένων· οὗτοι γὰρ διὰ τὸ πιστεύειν τῇ αἰσθήσει διψῶσιν ἀκοῦσαι καὶ λόγου σύμφωνα τοῖς φαινομένοις φθεγγομένου.

5. ἐν om *M.* || λέγοι *M.* || 7. μένοντα] ῥέοντα *M.* || 9. εἰρημένας om *A.* || 12. διετέθεισαν *M.* || μόνον om *M.* || 14. λέγει *M.* || 16. λόγους] οὕτως *M.* || 21. μηδὲ] μὴ *A.* || 22. λύσαιμεν coni., λύσωμεν *A*, λύσομεν *M.* || 23. in lemmate εἰρημένας om *A.* || 24. ἂν] εἰς *MBr.* || 25. πλῆθος *M.* || 26. γινομένου *Br.* || αὐτοὺς *Br.* || 27. λόγους *MBr.* || 29. ἡμῖν om *MBr.* || 31. γὰρ om *A.*

ὥστε φανερὸν ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἀντικειμένας φάσεις περὶ τοῦ αὐτοῦ καθ' ἕνα χρόνον ἀληθεύειν· "οὐδὲ τὰ ἐναντία," διὰ τὸ λέ- 1063b 17
γεσθαι κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, στέρησιν δὲ καὶ ἕξιν τοῦ αὐτοῦ ἅμα εἶναι οὐκ ἐνδέχεται. ὅτι δὲ τἀναντία κατὰ στέρησιν λέγεται, δῆλον, φησίν, ἐπ' ἀρχὴν τοὺς λόγους ἀναλύουσι τοὺς τῶν ἐναντίων, τουτέστι τοὺς λόγους λαμβάνουσι τῶν ἐναντίων· εἰ γάρ ἐστιν ὑγίεια συμμετρία θερμῶν καὶ ξηρῶν, ἔσται ἡ νόσος ἀσυμμετρία τούτων, ἡ δ' ἀσυμμετρία στέρησίς ἐστι συμμετρίας. οὔτε δὴ τὰ ὡς στέρησις καὶ ἕξις ἐναντία ἅμα κατηγορεῖσθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνδέχεται, οὔτε μὴν τῶν ἀνὰ μέσον οὐδὲν ἐναντίων (λέγει δὲ τὸ φαιὸν καὶ τὰ τοιαῦτα) οἷόν τε κατηγορεῖσθαι ἅμα καθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ. εἰ γάρ ἐστι τόδε λευκόν, οὐχ οἷόν τε λέγειν αὐτὸ οὔτε μέλαν οὔτε λευκόν, τουτέστιν εἰ ἔστι λευκόν, οὐχ οἷόν τε λέγειν αὐτὸ καὶ φαιόν· συμβήσεται γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ λευκὸν καὶ μὴ λευκόν. ἐπεὶ δὲ συνέπλεξε τὸ μέλαν καὶ λευκὸν καὶ εἶπεν οὔτε μέλαν οὔτε λευκόν, εἶτα εἰπὼν ὅτι ψεῦδος τὸ λευκὸν οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν λέγειν ἐπήγαγε, θάτερον γὰρ τῶν συμπεπλεγμένων ἀληθεύεται κατ' αὐτοῦ, ἤτοι τὸ ἕτερον, τουτέστι τὸ λευκόν, ἀληθεύεται κατὰ τοῦ λευκοῦ, καὶ οὐ τὸ ἀνὰ μέσον ἤτοι τὸ φαιόν. τὸ δὲ "τοῦτο δ' ἐστὶν ἀντίφασις τοῦ λευκοῦ" εἴρηκε διὰ 1063b 24.
τὸ οὐ λευκόν, καὶ εἰ ἔστι τὸ οὐ λευκὸν ἀντίφασις τοῦ λευκοῦ, οὐκ ἂν ἀληθεύσοι κατὰ τοῦ λευκοῦ· δέδεικται γὰρ ὡς ἀδύνατον τὰς ἀντιφάσεις ἀληθεύειν. ἀληθεύσει ἄρα κατὰ τοῦ λευκοῦ αὐτὸ τὸ λευκόν· ἀληθὲς γὰρ τὸ λευκὸν λέγειν λευκόν. καὶ συμπεραίνεται λέγων "οὔτε δὴ καθ' Ἡράκλειτον λέγοντας ἐνδέχεται ἀληθεύειν" (καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον, οὔτε δὴ εἰ τὸ αὐτὸ λέγομεν ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν, ὥσπερ Ἡράκλειτος, ἀληθεύσομεν), "οὔτε κατὰ Ἀναξαγόραν." εἰ δὲ οὕτω λέγοντες ὡς ἐκεῖνοι ἔλεγον ἀληθῆ λέγειν ὑπολάβοιμεν, συμβήσεται τἀναντία τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖν, ὅπερ ἐδείχθη ἀδύνατον. πῶς δὲ καὶ κατὰ Ἀναξαγόραν τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ ἅμα εἶναι συμβαίνει, λέγει. ὅταν γὰρ ἐν παντὶ καὶ τῷ τυχόντι πράγματι λέγῃ ὁ Ἀναξαγόρας εἶναι πάντα καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ λευκὸν καὶ μέλαν καὶ ἁπλῶς πάντα (πάντα γὰρ ἐν πᾶσι καὶ οὐ δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ καὶ ἀποκεκριμένα καὶ καθ' αὑτά), οὐδὲν ἕτερον λέγει ἢ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι. "ὁμοίως δὲ — δυνατὸν εἶναι". καὶ οἱ πάντα, φησίν, ἀληθῆ 1063b 30.
λέγοντες ψεύδονται καὶ οἱ πάντα ψευδῆ· φάσεις γὰρ τὰς περὶ τὰ πράγματα ὑπολήψεις φησίν· εἰ γὰρ πᾶσα φάσις ψευδής, δῆλον ὡς καὶ ἡ λέγουσα ὅτι πᾶσα ψευδὴς ψευδής ἐστιν. ὥστε ψεῦδος τὸ λέγειν πᾶσαν κατάφασιν ψευδῆ. εἰ δὲ πᾶσα κατάφασις ἀληθής, καὶ ἡ λέγουσα ὅτι πᾶσα κατάφασις ψευδὴς

4. φασίν *A.* ‖ 9. λέγοι δὲ *M.* ‖ 11. λευκόν, τουτέστιν] φαιόν, τουτέστιν *M.* ‖ 12. συνέπληξε *M.* ‖ 13. εἰπὼν] εἶπεν *M.* ‖ 14. 15. καθ' αὐτοῦ *MBr.* ‖ 17. οὐκ ἂν — 18. τοῦ λευκοῦ om *MBr.* ‖ 23. ὑπολάβομεν *A.* ‖ 27. οὐ om *ABr.* ‖ 29. εἶναι post δυνατὸν om *A.* ‖ φησίν om *A.*

ἀληθὴς ἔσται. εἰ δὲ ἀληθὲς τὸ πᾶσαν κατάφασιν ψευδῆ εἶναι, ψεῦδος τὸ πᾶσαν κατάφασιν ἀληθῆ εἶναι. ὥστε καὶ τὸ λέγειν πᾶσαν ψευδῆ ψεῦδος καὶ τὸ λέγειν πᾶσαν ἀληθῆ.

1063b 36. (7) "πᾶσα δ' ἐπιστήμη ζ. τ. α. καὶ αἴτια." τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι τίνι διαφέρει ἡ σοφία τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. δείκνυσι δὲ τὴν διαφορὰν αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι αἱ μὲν ἄλλαι ἐπιστῆμαι λαβοῦσαι μέρος τι τοῦ ὄντος ὡς ὑπάρχον καὶ ὀντότητος μετέχον δεικνύουσι τὰ καθ' αὐτὸ συμβαίνοντα αὐτῷ ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν καὶ οὐχ ᾗ ὄν. ἡ γὰρ γεωμετρία λαβοῦσα γραμμὰς σκοπεῖ τὰ συμβαίνοντα αὐταῖς ᾗ τοιαίδε εἰσίν, οἷον ᾗ ποσαὶ καὶ ᾗ συνεχεῖς ἀλλ' οὐχ ᾗ ὄντα· καὶ ἡ φυσικὴ δὲ τῶν ὧν ἐστὶ θεωρητικὴ οὐχ ᾗ ὄντα θεωρεῖ ἀλλ' ᾗ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως, καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ὥστε τούτῳ διαφέρει ἡ σοφία τῶν ἄλλων ὅτι ἐκείνων ἡ μὲν τὰ ὑπ' αὐτὴν θεωρεῖ ὡς ποσὰ καὶ ὡς συνεχῆ, ἡ δὲ ὡς κινούμενα, ἄλλη δὲ ἄλλως, οὐδεμία δὲ σκοπεῖ ἢ δείκνυσι τίς φύσις συνεχοῦς καὶ τίς γραμμῆς, ἡ δὲ σοφία τὸ εἶναι καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν θεωρεῖ καὶ ὅλως ᾗ ὄντα· ἡ γὰρ ἑκάστου φύσις τὸ εἶναι αὐτοῦ ἐστί. πᾶσα δή, φησίν, ἐπιστήμη ζητεῖ καὶ λαμβάνει ἀρχάς, ἀλλ' οὐδεμία τούτων οὔτε τὰς ἀρχὰς οὔτε τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ᾗ ὄντα ἐστὶ θεωρεῖ ὥσπερ εἴπομεν, ἀλλ' ἑτέρα τίς ἐστι, τουτέστιν ἡ σοφία ἡ θεωροῦσα τὰς φύσεις καὶ τοὺς ὁρισμοὺς καὶ ὅλως τὸ εἶναι αὐτῶν τί ποτέ ἐστι. τῶν δὲ λεχθεισῶν ἐπιστημῶν, ἰατρικῆς καὶ φυσικῆς καὶ μαθηματικῆς καὶ τῶν λοιπῶν, τούτων ἑκάστη λαβοῦσα τὸ τί ἐστιν ἤτοι τὸν ὁρισμὸν ἑκάστου γένους ὡς προφανῶς ὄντα αὐτοῦ (τὸ γὰρ μῆκος ἀπλατὲς ὅτι ὁρισμός ἐστι τῆς γραμμῆς οὐκ ἀποδείκνυσιν ὁ μαθηματικὸς ἀλλ' ὁμολογούμενον λαμβάνει ὅτι τῆς γραμμῆς ἐστί), τούτων δὴ ἑκάστη ὁμολογούμενον λαβοῦσα ὅτι ὅδε ὁ ὁρισμὸς ἢ ἡ ὑπογραφὴ τῆσδε τῆς ἀρχῆς ἐστί, δείκνυσι τὰ ὑπὸ τὰς ἀρχάς, ἡ μὲν μαλακώτερον ὡς ἡ ἀστρονομία, ἡ δ' ἀκριβέστερον ὡς ἡ γεωμετρία. ἀλλ' οὐδὲ πᾶσαι ὁμοίως τὰς ἀρχὰς λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἡ μὲν φυσικὴ φέρε εἰπεῖν δι' αἰσθήσεως λαβοῦσα ὅτι τὸ πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν, τὸ δ' ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, σκοπεῖ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τὰ πάθη, ἡ δὲ γεωμετρία οὐκ ἀπὸ αἰσθήσεως ἀλλ' ὑπέθετο ὅτι ἔστω σημεῖον οὗ μέρος οὐθέν. καὶ ἐπεὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι, ὡς εἴρηται, οὔτε τοὺς τῶν οἰκείων ἀρχῶν ὁρισμοὺς ἀποδεικνύουσιν, ἀλλ' ὁμολογούμενον λαμβάνουσιν ὅτι ὅδε ὁ ὁρισμὸς τοῦδέ ἐστιν, οὔτε μὴν τοὺς ἐκ τῶν ἀρχῶν (καὶ αὐτοὺς γὰρ ὁμολογουμένους λαμβάνουσι), φανερόν ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς ὅτι τῆς οὐσίας

1. ἀληθὲς] ἀληθεύει *M*. || 7. δείκνυσι *A*. || 7. 8. συμβεβηκότα *M*. || 9. τοιάδε *M*. || 11. τοῦτο *A*. || 13. ἄλλη δὲ ἄλλως om *M*. || 18. φύσεις scripsi c. *S*, φάσεις *AM*. || 23. ἕκαστον *M*. || ἡ om *A*. || 30. ὁρισμὸς *A*. || ὁμολογουμένους *M*. || 31. καὶ — 32. λαμβάνουσι om *S*. || 32. ἐστιν om *MBr*.

καὶ τοῦ τί ἐστιν ἤτοι τοῦ ὁρισμοῦ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. τοῦτο δὲ ἦν ἓν τῶν ζητουμένων· ἐζητεῖτο γὰρ πότερον ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστιν ἢ οὔ. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν προειρημένων διάνοια οἶμαι τοιαύτη. ποιητικὴν δὲ λέγει ἐπιστήμην οἰκοδομικὴν τεκτονικὴν καὶ ἁπλῶς πάσας ὧν μετὰ τὴν πρᾶξίν ἐστιν ἔργον τι καὶ ποίημα μένον· πρακτικὴ δέ ἐστιν ἧς μετὰ τὴν πρᾶξιν οὐδέν ἐστιν, ὁποία ἐστὶν ἥ τε ὀρχηστικὴ καὶ ἡ κιθαριστική, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἠθικοῖς τοῖς ἐπιγραφομένοις Νικομαχείοις εἴρηται ἀκριβῶς. τοῦ δὲ "ἑκάστη γὰρ τούτων π. τ. γ. αὐτῇ π. τ. π. ὡς. 1064*a* 2.
ὑπάρχον καὶ ὄν" τὸ ὡς ὑπάρχον καὶ ὂν οὐ τοῦτό φησιν ὅτι ὃ περιεγράψατο καὶ ἔλαβεν οἷον ἡ γεωμετρία ᾗ ὂν τοῦτο σκοπεῖ, ἀλλὰ λέγοι ἂν ὅτι ὃ περιεγράψατο ὡς ὑπάρχον λαβοῦσα καὶ ὀντότητος μετέχον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀνύπαρκτον, σκοπεῖ τὰ τούτῳ συμβεβηκότα καθ' αὑτό, ἡ δὲ πρώτη φιλοσοφία ᾗ ὄντα αὐτὰ θεωρεῖ.

"ἐπεὶ δὲ ἔστι — ποιητικῆς ἔσται". εἰπὼν τίνι διαφέρει ἡ σοφία τῶν ἄλ- 1064*a* 10.
λων ἐπιστημῶν λέγει καὶ τὴν διαφορὰν τῆς φυσικῆς πρὸς τὰς πρακτικὰς καὶ ποιητικάς. εἴπομεν δὲ προσεχῶς τίνες αἱ πρακτικαὶ καὶ τίνες αἱ ποιητικαί. συλλογίζεται δὴ οὕτως. πάσης πρακτικῆς καὶ ποιητικῆς ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καθ' ἣν ποιεῖται καὶ πράττεται τὰ ποιούμενα καὶ πραττόμενα ἐν ἄλλοις, ἤτοι τῷ ποιοῦντι καὶ τῷ πράττοντί ἐστι. τῆς φυσικῆς ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐν ἄλλῳ ἀλλ' ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως γενομένοις ἐστίν. ἡ φυσικὴ ἄρα οὔτε πρακτικὴ οὔτε ποιητική ἐστι. καὶ ὅτι μὲν τῆς ποιητικῆς ἡ ἀρχὴ καὶ πρακτικῆς οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ποιουμένῳ καὶ πραττομένῳ, δῆλον· οὐ γάρ ἐστιν ἡ τοῦ οἰκοδομεῖσθαι τὴν οἰκίαν ἀρχὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀλλ' ἐν τῷ οἰκοδόμῳ, οὐδὲ τῆς ὀρχήσεως ἐν τῇ ὀρχήσει ἀλλ' ἐν τῷ ὀρχουμένῳ, οὐδὲ τῆς κιθαρίσεως ἐν τῇ κιθάρᾳ ἀλλ' ἐν τῷ κιθαρίζοντι. ὅτι δὲ καὶ ἡ τῆς φυσικῆς ἀρχὴ καθ' ἣν τὰ φυσικῶς γινόμενα γίνεται ἐν τοῖς γινομένοις ἐστίν, οὐδεὶς τῶν καὶ μετρίως ἡμμένων λόγου ἀγνοεῖ· ἔστι γὰρ ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας, ἐν ᾧ πρώτως καθ' αὑτὸ πέφυκε καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν "καὶ τοῦτό ἐστιν εἴτε τέχνη τις εἴτε ἄλλη τις δύνα- 1064*a* 13.
μις" τέχνη μὲν ἡ οἰκοδομική, ἄλλην δέ τινα δύναμιν λέγοι ἂν τὴν τῶν ἀλόγων ζῴων φυσικὴν ὁρμήν, καθ' ἣν ὁ ἀράχνης ἐργάζεται τὸ ἀράχνιον καὶ ἡ χελιδὼν τὰς νεοττιάς. ταῦτα γὰρ οὐ τέχνῃ ἐργάζεται ἀλλὰ φυσικῇ τινὶ ὁρμῇ. ἐπεὶ δὲ πᾶσα ἐπιστήμη ἢ θεωρητική ἐστιν ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητική, ἡ δὲ φυσικὴ ἐπιστήμη οὖσα οὔτε πρακτική ἐστιν οὔτε ποιητική, ἔστιν ἄρα θεωρητική. τὸ γὰρ "εἰς ἓν τούτων τῶν γενῶν ἀνάγκη πίπτειν" δηλωτικόν ἐστι τοῦ ἀνάγκη ἢ θεω- 1064*a* 18.
ρητικὴν ἢ πρακτικὴν ἢ ποιητικὴν τὴν φυσικὴν εἶναι. ταῦτα εἰπὼν ὡς θεο-

5. ὁποία ἐστὶν scripsi c. *S*, ὁποῖά ἐστιν *AM*. || 6. 7. Ἠθ. Ν. VI, 4. || 7. αὐτῇ *A*. || 8. ὡς et ὃ om *M*. || 17. ποιεῖται] κινεῖται *M*. || 23. κιθαροῦντι *A*. || 25. λόγων *M*. || 27. τὴν post λέξιν om *M*. || 28. μὲν om *M*. || 32. ἐστιν om *M*.

λόγος καὶ ὑπεραναβεβηκὼς πάντων τῶν ἐπιστημόνων λέγει καὶ πῶς ὁ φυσικὸς τρόπον τινά (οὐ γὰρ ὡς θεολόγος) ὀφείλει ὁρίζεσθαι. ἐπειδὴ γάρ, φησί, "τὸ τί ἐστιν ἀναγκαῖον ἑκάστῃ πως τῶν ἐπιστημῶν εἰδέναι" (τὸ δὲ πῶς προσκείμενον μηνυτικόν ἐστι τοῦ ἀναποδείκτως), ἐπεὶ οὖν ἀναγκαῖον ἑκάστῃ τῶν ἐπιστημῶν εἰδέναι τὸ τί ἐστι, δεῖ μὴ λανθάνειν ὅπως ὁ φυσικὸς ὁρίζεται καὶ πῶς τὸν τῆς οὐσίας ὁρισμὸν λήψεται, πότερον ὡς τὸ σιμὸν ἢ ὡς τὸ κοῖλον. ἤ, φησίν, ὡς τὸ σιμόν· τὸ μὲν γὰρ σιμὸν ἀεὶ μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ ὑποκειμένης ὕλης τῆς ῥινὸς ὁριζόμεθα· φαμὲν γὰρ ὅτι σιμότης ἐστὶ κοιλότης ἐν ῥινί· καὶ τοῦτο ποιοῦμεν διὰ τὸ ὡρισμένον εἶναι τὸ τῆς σιμότητος ὑποκείμενον, ἡ γὰρ σιμότης ἀεὶ ἐν ῥινί ἐστι· τὸ δὲ κοῖλον ἐπειδὴ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ξύλῳ καὶ γῇ καὶ οὐρανῷ καὶ κύκλῳ καὶ σχεδὸν ἅπασιν εὑρίσκεται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὡρισμένον ὑποκείμενον χωρὶς ὕλης αὐτὸ ὁριζόμεθα. ὡς οὖν τὸν ὁριζόμενον τὸ σιμὸν ἀνάγκη εἰς τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ συμπεριλαβεῖν καὶ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ ὕλην, λέγω δὴ τὴν ῥῖνα, οὕτω καὶ τῷ φυσικῷ, εἴτε τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος ὁρίζεται εἴτε τὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ εἴτε ἄλλου τινὸς φυσικοῦ εἴδους, ἀναγκαῖόν ἐστι λαβεῖν καὶ τὴν ὑποκειμένην αὐτοῖς
1064a 28. ὕλην. ταῦτα εἰπὼν λέγει, ἐπεὶ δέδεικται ὡς ἔστι τις ἐπιστήμη τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, τὸ δὲ κυρίως ὂν καὶ χωριστόν ἐστι καὶ πάντῃ ἄϋλον, πότερον ταύτην τὴν ἀρχὴν ὁ φυσικὸς ἐπισκέψεται καὶ ζητήσει ἢ ὁ μαθηματικός. καὶ λέγει ὅτι οὔτε ὁ φυσικὸς οὔτε ὁ μαθηματικός. ἡ μὲν γὰρ φυσικὴ ἤτοι ὁ φυσικὸς περὶ τὰ κινήσεως ἔχοντα ἀρχὴν ἐν ἑαυτοῖς ἐστί, τὸ δὲ κυρίως ὄν, ἡ πρώτη καὶ ἄϋλος ἀρχή, πάντῃ καὶ πάντως ἐστὶν ἀκίνητος. ἡ δὲ μαθηματικὴ θεωρητικὴ μέν ἐστιν ἀκινήτων καὶ μενόντων, ἀλλὰ μόνῃ τῇ ἐπινοίᾳ χωριστῶν, ἐν ὕλῃ δὲ ὄντων, ὥστε οὐδὲ ταύτης ἂν εἴη τὸ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς θεωρεῖν. ἑτέρα ἄρα τίς ἐστι τῆς φυσικῆς καὶ μαθηματικῆς ἡ τὸ ἀκίνητον καὶ πάντῃ χωριστὸν θεωρεῖν σπεύδουσα. καὶ εἴπερ ἔστι, φησί, φύσις τις τοιαύτη χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ἐνταῦθα ἂν εἴη που τὸ θεῖον, τουτέστιν αὕτη ἂν εἴη ὁ θεός, ὅς ἐστιν ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ὥσπερ πόρισμα ἡμῖν ἀνεφάνη ὅτι τρία ἐστὶ τὰ γένη τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, μαθηματικὴ φυσικὴ θεολογική. καὶ τῶν μὲν πρακτικῶν καὶ ποιητικῶν ἐπιστημῶν ἢ τεχνῶν βέλτιστον τὸ τῶν θεωρητικῶν γένος, τῶν δ' αὖ θεωρητικῶν βελτίστη πάλιν ἡ βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη, βελτίοσι δὲ ἀρχαῖς χρῆται ἡ τελευταία ῥηθεῖσα, τουτέστιν ἡ θεολο-
1064b 6. γική. πρὸς τούτοις οὐκ ἀνοίκειον ἀλλ' οἰκειότατόν τι ἀπορεῖ λέγων, πότερον ἐπεὶ ἡ μαθηματική τι τοῦ ὄντος λαβοῦσα καὶ ἡ φυσικὴ καὶ αἱ λοιπαὶ τὰ συμβε-

1. ἐπιστημόνων *AM*, lege ἐπιστημῶν c. *S.* ‖ 5. εἰδέναι om *M.* ‖ 13. ἀποκειμένην *A.* ‖ 16. post λέγει add ὡς *M.* ‖ ὡς] ὅτι *M.* ‖ 17. τὴν om *M.* ‖ 30. γένος om *A.* ‖ 31. βελτίοσι] βελτίσταις utrobique *M.* ‖ 32. ἀνοίκιον *M.*

βηκότα τούτοις σκοποῦσιν, ἡ δὲ τὸ καθόλου ὂν (οὐ γὰρ μέρος τι λαβοῦσα σκοπεῖ, ἀλλὰ τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρεῖ), πότερον οὖν αὕτη καθόλου ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη καὶ γένος τῆς τε μαθηματικῆς τῆς τε φυσικῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἢ οὔ; εἰ μὲν γάρ, φησίν, ἦσαν αἱ φυσικαὶ οὐσίαι πρῶται τῶν ἄλλων, ἦν ἂν ἡ φυσικὴ ἡ πρώτη καὶ καθόλου ἐπιστήμη· εἰ δ' ἐστὶν ἑτέρα τις φύσις προτέρα τῶν φυσικῶν οὐσιῶν καὶ χωριστὴ καὶ ἄϋλος, ἑτέραν ἀνάγκη καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς εἶναι καὶ προτέραν καὶ καθόλου. καὶ πῶς ταύτην εἶπε καθόλου, σαφηνίζων ἐπήγαγε τὸ "τῷ προτέραν," δυνάμει λέγων, οὕτως τὴν προκειμένην ἐπιστήμην φημὶ καθόλου, οὐχ ὡς κατηγορουμένην κατὰ τῶν λοιπῶν, ἀλλ' ὡς προτέραν καὶ συναναιροῦσαν τὰς ἄλλας· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θεολογίας δηλονότι ἀναιροῦνται καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς· τῶν γὰρ ἀρχῶν μενουσῶν μένοι ἂν καὶ αὕτη. ἀλλὰ μὴν τῶν ἀρχῶν τῆς θεολογίας ἀναιρουμένων ἀναιροῦνται καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα. ἐπίστησον οὖν ὅτι ἐπεὶ τὴν θεολογίαν οὐχ ὡς κατὰ πλειόνων λεγομένην λέγει καθόλου, ἀλλ' ὡς προτέραν καὶ συναναιροῦσαν τὰς ἄλλας, δηλονότι καὶ ὅτε τὸ ὂν καὶ κυρίως ὄν, τὴν πρώτην ἀρχήν φημι, καθόλου ἔλεγεν, οὐχ ὡς κατὰ πλειόνων λεγομένην οὕτως αὐτὴν ἔφασκεν ἀλλ' ὡς συναναιροῦσαν τὰς ἄλλας ἀρχάς. ἀλλὰ διὰ τίνα αἰτίαν ὅλως καθόλου τὴν παροῦσαν λέγει ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς; ἢ ἐπειδὴ τὰ συναναιροῦντα καθολικώτερα λέγειν εἰώθαμεν τῶν συναναιρουμένων, συναναιρεῖ δὲ καὶ ταῦτα, τῇ συνηθείᾳ κατακολουθῶν εἶπεν αὐτὰ καθόλου.

(8) "ἐπεὶ δὲ τ. α. ο. κ. πλείους — ὁ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λεγόμενος." 1064b 15.
ἁπλῶς ὂν νῦν τὸ καθόλου λέγει· ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπειδὴ τὸ καθόλου ὂν κατὰ πλείονας λέγεται τρόπους, τῶν δὲ τοιούτων τρόπων εἷς ἐστὶν ὁ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λεγόμενος, σκεπτέον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος· τούτου γὰρ μηνυτικὸν τὸ "σκ. πρ. π. τ. οὕτως ὄντος." ἐλλείποι δ' ἂν τῇ λέξει τὸ πότερον ζητεῖ τοῦτό τις τῶν ἐπιστημῶν ἢ τεχνῶν ἢ οὔ. πρὸς τοῦτο γὰρ τείνει τὸ ἐπαχθὲν τὸ "ὅτι μὲν οὐδεμία τῶν ἐπιστημῶν πραγματεύεται περὶ τοῦ συμβεβηκότος, δῆλον." καὶ εἴη ἂν τὸ "ὅτι μὲν οὐδεμία πραγματεύεται τῶν παραδεδομένων ἐπιστημῶν" λύσις τοῦ ἐλλείποντος τοῦ πότερον ζητεῖ τις τῶν ἐπιστημῶν ἢ τεχνῶν. λύων οὖν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ἐπιστήμη ἢ τέχνη λέγει· οὔτε γὰρ ἡ οἰκοδομικὴ σκοπεῖ εἰ λυπηρῶς οἰκήσουσιν οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες, οὔθ' ἡ ὑφαντικὴ εἰ ὑγιεινῶς ἢ νοσωδῶς οἱ τὸ ἱμάτιον φοροῦντες διάξουσιν, οὔτ' ἄλλη τις οὐδεμία, ἀλλ' ἑκάστη τούτων μόνον τὸ καθ' ἑαυτὴν ἴδιον

1. τούτων *M.* ‖ ἡ δὲ καθόλου τουτέστι τοῦ ὄντος, οὐ μέρος τι τοῦ ὄντος σκοποῦσα, ἀλλὰ τὸ ὂν ᾗ ὄν, ἄρα καθόλου ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπιστήμη *A.* ‖ 4. ἦσαν om *M.* ‖ 6. καὶ τῶν ἐπιστημῶν αὐτοῖς *A.* ‖ 11. μενουσῶν om *MBr.* ‖ 14. ὅταν *A.* ‖ 20. πλείονας *M.* ‖ κατὰ om *M.* ‖ 24. οὕτως scripsi c. *S*, ὄντως *AMBr.* ‖ 27. τὸ om *M.*

σκοπεῖ· ἔστι δὲ οἰκοδομικῆς ἴδιον τὸ ποιῆσαι τοιονδὶ εἶδος, οἷον σκέπασμα κωλυτικὸν ὄμβρων καὶ χρημάτων φυλακτικόν, καὶ τοῦτο μόνον σκοπεῖ ὅπως ἂν γένηται εἶδος δυνάμενον κωλύειν τοὺς ὄμβρους καὶ φυλάττειν τὰ χρήματα, οὐδαμῶς δὲ προσλογίζεται εἰ λυπηρῶς ἢ ἡδέως διάξουσιν οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες· τὸ γὰρ λυπηρὰν εἶναι τὴν οἰκίαν τοῖς οἰκοῦσι συμβέβηκε τῇ οἰκίᾳ καὶ ἔστι τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς ὄν. ὥσπερ οὖν ἡ οἰκοδομικὴ οὐ σκοπεῖ τὸ τῇ οἰκίᾳ συμβησόμενον, οὕτως οὐδ᾽ ἄλλη τις τῶν ἐπιστημῶν ἢ τεχνῶν θεωρεῖ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν.

1064b 23. "οὐδὲ τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γενόμενος γραμματικὸς τὰ ἀμφότερα ἅμα ἔσται πρότερον οὐκ ὤν." ὃ νῦν παρατίθεται σόφισμα ὑπὸ τῶν σοφιστῶν λεγόμενον, τοιοῦτόν ἐστι καὶ οὕτως ὑπ᾽ αὐτῶν ἐπεραίνετο. ὑπετίθεντο ἄνθρωπον, οἷον τὸν Καλλίαν, πρότερον μουσικὸν ὄντα χωρὶς τοῦ εἶναι γραμματικόν, ὕστερον γεγονότα καὶ γραμματικόν, καὶ ἔλεγον, οὑτοσὶ ὁ Καλλίας νῦν ἅμα ἐστὶ μουσικὸς καὶ γραμματικός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὅτε ἐγένετο γραμματικός, ἐγίνετο καὶ μουσικός· ἅμα γὰρ ὢν γραμματικὸς νῦν καὶ μουσικὸς ἅμα καὶ ἐγίνετο γραμματικὸς καὶ μουσικός· ὅτε ἄρα ἐγένετο γραμματικός, οὐκ ἦν μουσικός. ἀλλὰ μὴν καὶ ἦν μουσικὸς πρὸ τοῦ γενέσθαι γραμματικός (τοῦτο γὰρ ὑπόκειται)· ἦν ἄρα πρὸ τοῦ ἄρξασθαι γίνεσθαι γραμματικὸς μουσικὸς καὶ οὐκ ἦν. ὁ δὲ παραλογισμὸς συμβαίνει ἐπὶ ἀξιώματι λίαν ἐναργῶς ψευδεῖ, τῷ λέγοντι, ὧν ἡ ὕπαρξις ἅμα, τούτων καὶ ἡ γένεσις· οὐ γὰρ εἰ τήμερόν ἐστι Σωσιγένης καὶ Ἀλέξανδρος, ἀληθὲς τὸ λέγειν ὅτι ἐγίνετο ὁ Σωσιγένης ὅτε ἐγίνετο καὶ ὁ Ἀλέξανδρος. ὕστερος γὰρ Σωσιγένης Ἀλεξάνδρου τῷ χρόνῳ, εἰ καὶ συνέβη, ὅτε ἦν Ἀλέξανδρος, εἶναι καὶ τὸν Σωσιγένην. τὸ μὲν οὖν σόφισμα τοιοῦτόν τι, καὶ τὸ τὸν Καλλίαν μουσικὸν ὄντα εἶναι καὶ γραμματικὸν ὂν μέν ἐστι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ὄν· συμβέβηκε γὰρ ὄντα μουσικὸν γενέσθαι γραμματικόν. εἰπὼν δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι οὐδεμία ἐπιστήμη τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὂν ζητεῖ οὔτε ἡ οἰκοδομικὴ οὔτε ἄλλη τις, λέγει ὅτι ἐπειδὴ ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἐστὶ τὸ τὸν Καλλίαν νῦν ἅμα μουσικὸν ὄντα καὶ γραμματικὸν εἶναι, οὐδεμία τῶν ἐπιστημῶν ζητεῖ εἰ ὅτε ἐγίνετο γραμματικὸς ἅμα καὶ μουσικὸς ἐγίνετο. αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι τῶν ὄντων, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὂν σχεδὸν μὴ ὄν ἐστι, περὶ ὃ ἡ σοφιστικὴ διατρίβει· διὸ πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων φησὶ τὴν σοφιστικὴν περὶ τὸ μὴ ὂν διατρίβειν. ἔστι δὲ ἀκατάλληλος καὶ πάνυ ἀσαφὴς ἡ λέξις ἡ "οὐδὲ τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γενόμενος γραμματικὸς" καὶ τὰ ἑξῆς. οὕτω δέ, ὡς οἶμαι, ταύτην ὑπερβιβάζειν χρή. "ὃ δὲ μὴ ἀεὶ ὂν ἔστιν, ἐγίνετο τοῦτο, ὥσθ᾽ ἅμα μουσικὸς ἐγένετο καὶ

5. ἔστι] εἰ ἔστι *A*. || 9. 10. ἅμα ἔσται τὰ ἀμφ. *M*. || 21. ἐγ. ὁ Σ. ὅτε ἐγίνετο] ὅτε ἐγ. ὁ Σ. ἐγίνετο *AS*. || 23. τι om *A*. || 24. ὄντα et καὶ om *M*. || 26. ὂν om *M*. || 28. εἰ] ἐὰν *A*. || 31. πάνυ] πάλιν *M*. || 33. ὑπερβιάζειν *M*.

γραμματικός." εἶτα τούτῳ συναπτέον τὸ "οὐδὲ τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γενόμενος γραμματικὸς ἅμα ἔσται τὰ ἀμφότερα, πρότερον οὐκ ὤν·" καὶ οὕτως ἀναγνωστέον τὸ "τοῦτο οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως οὐσῶν ἐπιστημῶν" καὶ τὰ ἑξῆς, ἵν' ᾖ τὸ ὅλον καὶ τὸ τοῦ λόγου συνεχὲς τοιοῦτον. "ὃ δὲ μὴ ἀεὶ ὄν ἐστιν, ἐγίνετο τοῦτο, ὥσθ' ἅμα μουσικὸς ἐγίνετο καὶ γραμματικός· τὸ οὖν τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γραμματικὸς ἔσται, πρότερον οὐκ ὤν, τοῦτο οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως ἐπιστημῶν" καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι δὲ τὸ "ὃ δὲ μὴ ἀεὶ ὄν ἐστιν, ἐγένετο τοῦτο, ὥσθ' ἅμα μουσικὸς ἐγένετο καὶ γραμματικός," κατασκευή, δι' ἧς κατεσκεύαζον οἱ σοφισταὶ ὅτι ὁ Καλλίας, ὅτε ἦν μουσικός, οὐκ ἦν μουσικός. εἴη δ' ἂν ὡς ἀπὸ τῶν σοφιστῶν λεγόμενον τὸ "ὃ δὲ μὴ ἀεὶ ὄν ἐστιν ἐγίνετο τοῦτο." ἔστι δὲ τοιοῦτον. ὅπερ μὴ ἀεὶ ὂν μηδὲ πρότερον ὂν νῦν ἐστι, τοῦτο ἐγίνετο, ὁ δὲ Καλλίας νῦν ὢν ἅμα μουσικὸς καὶ γραμματικός, πρότερον δὲ μὴ ὢν ἀμφότερα (δηλονότι γραμματικὸς καὶ μουσικός· μουσικὸς γὰρ μόνον ἦν), ἅμα γινόμενος γραμματικὸς ἐγίνετο καὶ μουσικός· τὸ δὲ γινόμενον οὐκ ἔστιν, ὁ Καλλίας ἄρα γινόμενος μουσικὸς οὐκ ἦν μουσικός. ἀλλὰ καὶ ἦν. αὐτὸς δὲ τὸ "ὥσθ' ἅμα μουσικὸς ἐγένετο καὶ γραμματικός" θείς, τὸ τὸ δὲ γινόμενον καὶ τὸ ὁ Καλλίας ἄρα ἦν μουσικὸς καὶ οὐκ ἦν, οὐκ ἔθηκε διὰ τὴν συνήθη βραχυλογίαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἀπὸ τῶν σοφιστῶν λεγόμενα ἡμᾶς λαμβάνειν χρή· τὸ δὲ "οὐδὲ τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γενόμενος γραμματικὸς τὰ ἀμφότερα ἅμα ἔσται, πρότερον οὐκ ὤν, τοῦτο οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως οὐσῶν ἐπιστημῶν," τοῦτο ὡς ἀπὸ Ἀριστοτέλους λεγόμενον νομιστέον. εἴη δ' ἂν τὸ λεγόμενον, ὅτι οὐδὲ τὸν ὄντα μὲν πρότερον μουσικὸν νῦν δὲ ὄντα ἀμφότερα, καὶ μουσικὸν καὶ γραμματικόν, πρότερον δηλονότι μὴ ὄντα μουσικὸν καὶ γραμματικὸν ἅμα, ἀλλὰ μόνον μουσικόν· καὶ προσυπακουστέον τοῦ, εἰ ἅμα τῷ γίνεσθαι γραμματικὸς ἐγίνετο καὶ μουσικός, οὐδεμία τῶν ὁμολογουμένως ἐπιστημῶν ζητεῖ.

"ὅτι δ' οὐδ' — ἐπιστήμην." λαβὼν ἐξ ἐπαγωγῆς ὅτι τοῦ συμβεβηκό- 1064*b* 30.
τος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, ὅτι, φησί, τοῦτο ἀληθές ἐστι δῆλον ἡμῖν γενήσεται ὁρισαμένοις τί ποτέ ἐστι τὸ συμβεβηκός· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "πειραθεῖσιν ἰδεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ συμβεβηκός." μέλλων δὲ ὁρίσασθαι τὸ συμβεβηκὸς ποιεῖται διαίρεσιν τῶν ὄντων συντελοῦσαν αὐτῷ εἰς τὴν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ συμβεβηκότος ἀπόδοσιν, λέγων τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀεί ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀναγκαῖον πολλαχῶς λέγεται, ὡς ἐν τῷ Δ ταύτης τῆς πραγματείας ἐμά-

1. ὅτι — 2. ἀμφότερα *MBr*, ὅτε γραμματικὸς ἔσται *A*, *neque eum qui est musicus, grammaticum fore, cum antea non esset S.* || 10. ἐγένετο *MBr.* || ἔστι — 11. ἐγίνετο om *M.* || 11. ἐγένετο *Br.* || 12. ὂν utrobique *A.* || 15. ἦν] ἂν *M.* || 16. post γινόμενον adde e *S* οὐκ ἔστι vel οὐκ ἦν. || 20. ante οὐδεμία add δὲ *MBr.* || 24. εἰ om *M.* || γραμματικὸν *A.* || 32. Δ, 5.

θομεν, ὧν ἓν ἦν τὸ βίᾳ, ἐπάγει· ἀνάγκης δὲ λέγω οὐ τῆς κατὰ βίαν, ἀλλ' ᾗ χρώμεθα ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν. ἀεὶ γὰρ καὶ ἐξ ἀνάγκης τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιώματα ὁμοίως. τὰ μὲν οὖν ἀεί ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γὰρ οἱ ἄνθρωποι πενταδάκτυλοι· τὸ δὲ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔτε ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' ὅπως ἔτυχε, τουτέστιν ἐπ' ἔλατ-
1064*b* 36 τον. καὶ ὅτι τὸ "ὅπως ἔτυχεν" ἀντὶ τοῦ ὡς ἐπ' ἔλαττον ἔλαβε, δῆλον πεποίηκε διὰ τοῦ ἐπαχθέντος αὐτῷ παραδείγματος· ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ σπανίως ἐπὶ κυνὸς ἀνατολῇ γίνεται ψῦχος, ποτὲ γὰρ ἴσως τοῦτο συμβήσεται. τὸ οὖν συμβεβηκός ἐστιν οὔτε τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔτε τῶν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεί, ἀλλὰ τῶν ὡς ἐπ' ἔλαττον. διελὼν οὖν οὕτω τὰ ὄντα ὁρίζεται τὸ συμβεβηκὸς λέγων
1065*a* 1 "συμβεβηκός ἐστιν ὃ γίνεται μέν, οὐκ ἀεὶ δὲ οὐδὲ ἐξ ἀνάγκης οὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ," ὥστε τὸ ἐν τῷ κόρακι μέλαν οὐχ ἁπλῶς συμβεβηκὸς λεχθήσεται ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ἐπὶ πολὺ συμβεβηκός· τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον γινόμενον συμβεβηκὸς ἁπλῶς χωρίς τινος προσθήκης. εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δὲ συμβεβηκὸς οὐ τοιοῦτον, τοῦ συμβεβηκότος ἄρα οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. δείκνυσι δὲ καὶ ἄλλως ὅτι τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, δυνάμει συλλογιζόμενος οὕτως. ὧν ἐστὶν ἐπιστήμη, τούτων εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια ὡρισμένα· τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ἀρχαὶ καὶ αἴτια ὡρισμένα οὐκ εἰσί· τοῦ συμβεβηκότος ἄρα οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. τούτων τῶν δύο προτάσεων τὴν ὧν εἰσὶν ἐπιστῆμαι τούτων ἀρχαί εἰσι καὶ αἴτια ὡς πολλάκις δειχθεῖσαν οὐ κατασκευάζει, τὴν δὲ ἐλάσσονα τὴν λέγουσαν ὅτι τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ὡρισμένα αἴτια δείκνυσι δι' ἀδυνάτου, ὑποθέμενος ὅτι ἔστωσαν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος αἴτια [καὶ] ὡρισμένα, καὶ συλλογίζεται πάλιν δυνάμει ὧδε. τὸ συμβεβηκὸς ὡρισμένα αἴτια ἔχει, ὡς ὑπόκειται· ὧν ἐστὶν ὡρισμένα αἴτια, ταῦτα ἀναγκαῖά ἐστι· τὸ συμβεβηκὸς ἄρα ἀναγκαῖόν ἐστι. τούτῳ προσληφθείσης ἑτέρας προτάσεως τῆς τὸ δὲ ἀναγκαῖον ἀεί ἐστι, συνάγεται ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ὂν ἀεί ἐστι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἀδύνατον ἄρα καὶ δι' οὗ τοῦτο συνῆκται· ἔστι δὲ τὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος αἱ ἀρχαὶ ὡρισμέναι εἰσίν. εἰ δ' οὐκ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ ὡρισμέναι, οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἐπιστήμη. καὶ ἡ μὲν ἀγωγὴ
1065*a* 6 τῶν λεγομένων τοιαύτη τις ἂν εἴη, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν ἔχοι. ὅτι τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος οὐκ εἰσὶν ἀρχαὶ τοιαῦται, τουτέστιν ὡρισμέναι, δῆλον. εἰ γάρ εἰσιν αὐτοῦ τὰ αἴτια ὡρισμένα, ἔσται ἀναγκαῖον, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ ὧν ἐστὶ τὰ αἴτια ὡρισμένα· εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται πάντα ἐξ ἀνάγκης· εἰ δὲ τοῦτο,

6. ἔλαττον om *M.* || 12. ἁπλῆς *A.* || 13. ἐπὶ πολὺ — 14. προσθήκης om *M.* || 14. εἰ δὲ *M.* || 19 et 20. τούτων] τούτου utrobique *A.* || 21. ἔλαττον *A.* || 23. τοῦ κατὰ] τὰ κατὰ τοῦ *A.* || καὶ post αἴτια omittendum c. *S.* || 27. lege τὸ κατὰ συμβ. ὄν. || 29. οὐδὲ scripsi c. *S*, οὐδὲν *AM.* || 30. 31. ὅτι δὲ τοῦ *A.*

ἀναιροῖτ' ἂν ἡ τοῦ ἐνδεχομένου φύσις. ὅτι δὲ ἔστιν ἡ τοῦ ἐνδεχομένου φύσις καὶ ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὴν μὴ εἶναι, δέδεικται ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας. εἰπὼν δὲ ὅτι πάντα ἐξ ἀνάγκης πως ἔσται, τοῦτο κατασκευάζει λέγων· εἰ γὰρ τοῦδε ὄντος ἔστι τόδε καὶ τοῦδε τόδε, τοῦτο δὲ γίνεται οὐκ ἐπὶ τῶν τυχόντων ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων· εἰ οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος τοῦδε μὲν ὄντος ἔστι τόδε, τοῦδε δὲ ὄντος ἔστι τὸ συμβεβηκός, ἔσται τὸ συμβεβηκὸς ἀναγκαῖον. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔσης ἐξ ἀνάγκης εἰσὶ τοῖχοι, τούτων δὲ ὄντων θεμέλιοι, καὶ τούτων ἐξ ἀνάγκης λίθοι, οὕτω καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης ἂν ἦν, εἴπερ ἦσαν αὐτοῦ τὰ αἴτια ὡρισμένα. οἷον σαφηνείας ἕνεκεν τοῦ ἡλίου κατὰ κάθετον γινομένου τῇ σελήνῃ ἐξ ἀνάγκης γίνεται ἔκλειψις, ἐκείνης δὲ γενομένης δεδόσθω ὡς συνέβη εὑρεθῆναι θησαυρόν· εἰ οὖν τῆς τοῦ θησαυροῦ εὑρέσεως τὰ αἴτια ὡρισμένα ἐστίν, ἔσωσαν αὐτοῦ αἴτια ἥ τε ἔκλειψις καὶ τὸ τῆς ἐκλείψεως αἴτιον· ὥστε ἐπεὶ τοῦ ἡλίου κατὰ κάθετον τῇ σελήνῃ γινομένου ἐξ ἀνάγκης γίνεται ἔκλειψις, ἡ δὲ ἔκλειψις αἰτία ἐστὶ τῆς τοῦ θησαυροῦ εὑρέσεως, ἐξ ἀνάγκης ἔσται ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις, ἧς εὑρέσεώς ἐστιν αἰτία ἡ ἔκλειψις· τοῦτο δέ, ἤτοι ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις, ἦν συμβεβηκός· ἔστι γὰρ τῶν ἐπ' ἔλαττον· νῦν δὲ ἐκ τοῦ λέγειν ὅτι ὡρισμένα ἐστὶν αὐτοῦ τὰ αἴτια συνάγεται ὅτι τῶν ἀναγκαίων ἐστίν. ἅπαντα ἄρα ἀναγκαῖά ἐστι καὶ οὐδέν ἐστιν ἐνδεχόμενον. τελευταῖον δὲ εἶδος εἶπε τὸ ἔσχατον αἰτιατόν. αἴτιον μὲν γὰρ πρῶτον ἡ κατὰ κάθετον 1065a 10.
τοῦ ἡλίου ἀπόστασις, αἰτιατὸν δὲ ἡ ἔκλειψις. πάλιν αἴτιον μὲν δεύτερον ἡ ἔκλειψις, αἰτιατὸν δὲ ἔσχατον ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις· εἰ δὲ ἦν αὕτη ἡ εὕρεσις αἰτία τινός, ἦν ἂν ἐκεῖνο τὸ ἔσχατον αἰτιατόν. εἰ μὲν οὖν ὑποθώμεθα τὸ τοῦ συμβεβηκότος αἴτιον, συμβήσεται καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἐξ ἀνάγκης εἶναι· εἰ δὲ μὴ ὄν, φησίν, ὑποθώμεθα ἀλλὰ γινόμενον, ἐξ ἀνάγκης γενήσεται καὶ τὸ συμβεβηκός. εἰ γὰρ αὔριον γενήσεται θησαυροῦ εὕρεσις ἐκλείψεως γινομένης, ἔκλειψις δὲ γενήσεται εἰ ἀντίφραξις γένηται ὑπὸ τῆς γῆς, αὕτη δὲ εἰ κατὰ κάθετον ὁ ἥλιος γίνηται, καὶ τοῦτο πάλιν εἰ γίνεται βροχή, καὶ τοῦτο εἰ βροντᾷ, ἡ δὲ βροντὴ ἔστω τελευταῖον, ἀναποδιστέον ἐπεὶ βροντὴ γίνεται βρέξει ἐξ ἀνάγκης, βροχῆς γινομένης ἐξ ἀνάγκης ὁ ἥλιος κατὰ κάθετον γίνεται, τούτου γινομένου ἐξ ἀνάγκης ἀντίφραξις γίνεται, ταύτης γινομένης ἐξ ἀνάγκης ἔκλειψις, καὶ ταύτης ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις· ἅπαντα ἄρα ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν οὖν, φησίν, ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος νῦν ἀρξάμενοι λέγωμεν ὅτι αὔριον γίνεται ἔκλειψις, ἐπειδὴ πᾶν τὸ γεγονὸς ἐν πεπερασμένῳ χρόνῳ γίνεται, καταντήσομεν εἰς τὸ ὄν. ἔσω

2. μὴ] μὲν *M*. || π. Ἑρμ. 9. || 7. καὶ ante τούτων om *M*. || 21. εἰ δὲ] ἡ δὲ *M*. || 22. post οὖν adde ὄν, *si ergo accidentis causam esse ponamus S*. || 26. ἡ ἀντίφασις γενήσεται *M*. || 27. βροχή scripsi c. *S*, βραχύ *AM*. || 33. ἐν πεπερασμένῳ coni., ἐμπεπερασμένῳ *A*, πεπ. *M*. || καταντήσομεν scripsi c *S*. κατηντήσαμεν *AM*.

γὰρ ὅτι τὸ ὂν ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις γίνεται ἅμα τῷ παυθῆναι τὴν ἔκλειψιν, καὶ αὕτη ἅμα τῷ παῦσαι τοῦ βρέχειν, καὶ τοῦτο ἅμα τῷ παῦσαι τοῦ βροντᾶν· ἐπειδὴ ὁ πᾶς χρόνος πεπερασμένος ἐστίν, ἐὰν ἀφέλωμεν τὸν τῆς ἐκλείψεως χρόνον, εἶτα τὸν τῆς βροχῆς, κἂν ἑκατονταμηναῖοί εἰσι κἂν χιλιονταμηναῖοι, ὅμως πεπερασμένοι, ἥξομέν ποτε εἰς τὸ ὂν ἤτοι τὴν βροντήν. ἐκεῖθεν οὖν ἀρξάμενοι βοήσομεν πάντα τὰ μετὰ τὴν βροντὴν ἐξ ἀνάγκης γινόμενα.

1065*a* 21. „τὸ δ' ὡς ἀληθῶς ὂν καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός." ὡς ἀληθῶς ὂν ἔλεγεν ὅτε περὶ τούτου τὸν λόγον ἐν ταύτῃ ἐποιεῖτο τῇ πραγματείᾳ τὴν ἀληθῆ κατάφασιν ἢ τὴν ἀληθῆ ἀπόφασιν, ὥσπερ ὡς ψεῦδος μὴ ὂν τὴν ψευδῆ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν. τὸ οὖν ὡς ἀληθῶς, φησίν, ὂν ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν, τὸ δὴ ὡς ἀληθῶς ὂν ἐν συμπλοκῇ ἐστὶ διανοίας καὶ πάθος διανοίας. ὅταν γὰρ ἀληθῶς συνάψῃ τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ ἡ διάνοια, λέγεται τοῦτο ὄν, οὐχ ἁπλῶς δὲ ὂν ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ὄν, οἷον εἰ γράφοντος Σωκράτους εἴπῃ ἡ διάνοια ὡς ὁ Σωκράτης γράφει, τοῦτο ὂν μέν ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ὂν ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ὄν. τούτου οὖν τοῦ ὡς ἀληθῶς ὄντος αἰτία οὐ ζητεῖται· οὐδεὶς γὰρ ζητεῖ διὰ τί ἡ διάνοια συνέπλεξε τῷ Σωκράτει τὸ γράφειν, ἀλλὰ περὶ τὸ ἔξω ὂν καὶ χωριστὸν ἤτοι καθ' αὑτὸ ὑπάρχον, περὶ τοῦτο ζητοῦμεν τὰ αἴτια. ἔξω δὲ ὂν λέγει τὸν Σωκράτην καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, λέγω δὴ τὸ γράφειν· οὐ γάρ ἐστιν ὁ Σωκράτης καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐν τῇ λεγούσῃ διανοίᾳ ὅτι ὁ Σωκράτης γράφει, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς καὶ ἐν τῳδὶ τῷ τόπῳ. περὶ δὴ τὸ ἔξω ὂν ζητοῦμεν τὰ αἴτια· ζητοῦμεν γὰρ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ Σωκράτης γράφει. οὐ παρέργως δὲ τούτων ἐμνήσθη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος οὐκ εἰσὶν αἴτια, ἀκολούθως εἴρηκεν ὅτι οὐδὲ τοῦ ὡς ἀληθῶς ὄντος εἰσὶν αἴτια. εἰπὼν δὴ ὅτι τοῦ ἔξω ὄντος τὰ αἴτια ζητοῦμεν, λέγει ὅτι τοῦ δὲ οὐκ ἀναγκαίου ἀορίστου καὶ ἐπ' ἔλαττον ὄντος τὰ αἴτια ἀόριστα καὶ ἄτακτα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ ζητεῖται· τοῦ γὰρ ἐντυχεῖν ὃν μὴ ἐβούλετό τις ἰδεῖν, μὴ ᾤετο δέ, ἄπειρα τὰ αἴτια, ὡς ἐν τοῖς περὶ Φύσεως εἴρηκεν. οὔτε οὖν αἴτια εἰσὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος, οὔτε ἔστιν ἐν αὐτῷ τὸ οὗ ἕνεκα, ἀλλ' ἔστι τὸ ἕνεκά του ἢ ἐν τοῖς φύσει γινομένοις ἢ τοῖς ἀπὸ διανοίας.

1065*a* 27 μέχρι δὴ τῶν ἐνταῦθα ἡμῖν ἐξηγητέον τὰ τοῦ παρόντος βιβλίου· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ „τύχη δέ ἐστιν ὅταν τι τούτων γένηται κατὰ συμβεβηκός" ἕως τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου τὰ αὐτά εἰσιν ἀπαραλλάκτως τοῖς ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει

1. τὸ ὂν post ὅτι om *M*. ‖ 4. ἑκατονταμεραῖοί *A*. ‖ 6. βοήσομεν] fort. φήσομεν. ‖ τὰ om *M*. ‖ 9. ὥσπερ καὶ ψ. καὶ μὴ ὂν *M*. ‖ 11. πάθει *M*. ‖ 12. τὸ] τὸν *A*. ‖ 15. ἀληθὲς ὂν *A*. ‖ 19. 20. post Σωκράτης add καὶ *MBr*. ‖ 21. τὰ om *A*. ‖ 22. κατὰ συμβεβηκὸς] συμβεβηκότος *MBr*. ‖ 23. ἀκολούθως — 23. 24. εἰσὶν αἴτια om *MBr*. ‖ 24. δὲ *M*. ‖ 26. τοῦ] τὸ *A*. ‖ 27. Φυσ. II, 5. ‖ 28. οὗ om *A*. ‖ 31. τοῦ] τούτου *M*.

λεγομένοις, καὶ δεῖ τούτων τὴν σαφήνειαν ἐκ τῶν εἰς ἐκεῖνα ὑπομνημάτων πορίζεσθαι, ἡμῖν δὲ ἡ τοῦ Λ σαφήνεια προχειριζέσθω.

ΕΙΣ ΤΟ Λ.

Ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῆς Μετὰ τὰ Φυσικά, ὃ λάμβδα τοῖς Περιπατητικοῖς ἐπιγράφειν σύνηθες, περὶ τῆς πρώτης καὶ ἀκινήτου ἀρχῆς τὸν λόγον ποιεῖται, δι' ἣν καὶ ἅπασα αὕτη ἐκδέδοται ἡ πραγματεία. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα πολλαχῶς λέγεται (λέγεται γὰρ ἀρχὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις), πρῶτον κεφαλαιωδῶς καὶ συντόμως τὰ περὶ αὐτῶν διαρθροῖ, ἵνα ἔναυλον ἔχοντες τὸν περὶ τούτων λόγον εὐμαρῶς γνῶμεν τὴν τῆς ζητουμένης ἀρχῆς πρὸς τὰς ἄλλας διαφοράν. ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀπορίαις πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ πότερον πάντων αἱ αὐταί εἰσιν ἀρχαὶ ἢ ἄλλων ἄλλαι ἐζητεῖτο, οὐ τετύχηκε δέ πω λύσεως, διὰ τοῦτο πάλιν τὸν περὶ τῶν αἰτίων προχειρίζεται λόγον, ἵνα δείξῃ ὅτι τρόπον μέν τινά εἰσι πάντων αἱ αὐταὶ ἀρχαί, τρόπον δέ τινα οὐκ εἰσίν.

(1) "περὶ τῆς οὐσίας ἡ θεωρία." ἐπεὶ δέδεικται ὅτι ἡ προκειμένη 1069*a* 18.
ἐπιστήμη πρώτη πασῶν ἐστὶ τῶν ἄλλων, τῆς δὲ πρώτης καὶ τὸ ὑποκείμενον πρῶτον, ἔστι δὲ ἡ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἡ οὐσία ἂν εἴη τὸ ὑποκείμενον τῇ σοφίᾳ· καὶ ἐπεὶ πάλιν τῶν οὐσιῶν ἡ μέν ἐστι πρώτη ἡ δὲ δευτέρα, ἡ πρωτίστη ἂν εἴη τὸ ὑποκείμενον αὐτῇ. εἰπὼν δὲ ὅτι περὶ τῆς οὐσίας ἡ θεωρία, συντόμως τὴν αἰτίαν τούτου ἐπήγαγεν εἰπὼν "τῶν γὰρ οὐσιῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητοῦνται." ὁ γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια τῆς οὐσίας ζητῶν αὐτὴν ζητεῖ τὴν οὐσίαν, ὥσπερ καὶ ὁ τὴν τῆς ἐκλείψεως αἰτίαν ζητῶν αὐτὴν ζητεῖ τὴν ἔκλειψιν. ἡ γὰρ αἰτία τῆς ἐκλείψεως, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν εἴρηται, ὁ ὅρος τῆς ἐκλείψεώς ἐστιν, οὗτος δὲ αὐτή ἐστιν ἡ ἔκλειψις. ἔχων οὖν δεδειγμένον ὅτι ἡ προκειμένη ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ ὅτι ἡ πρώτη τῶν πρώτων, δείκνυσιν ὅτι ἡ οὐσία τῶν ἄλλων κατηγοριῶν πρώτη ἐστίν, ὡς εἰ ἡ σοφία πρώτη, ἡ δὲ πρώτη τῶν πρώτων, εἰ δειχθήσεται ὅτι ἡ οὐσία πρώτη, ἡ παροῦσα σοφία τῆς οὐσίας ἂν εἴη θεωρητική. πρῶτον δὲ προσδιορίζεται τοὺς τρόπους, καθ' οὓς δυνατόν ἐστιν ἐννοεῖν τὴν οὐσίαν μετὰ τῶν δέκα

Tit. ἀρχὴ τοῦ λάμβδα *A*, σχόλια εἰς τὸ λάμβδα μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους *M*. ‖ 6. ποιεῖ *A*. ‖ 7. γὰρ om *M*. ‖ καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη *MBr*. ‖ 12. Β 4. p. 1000*a* 5. ‖ 15. "περὶ δὲ τῆς *M*. ‖ 17. ἂν] κἂν *M*. ‖ 19. αὐτῆς *M*. ‖ 23. 24. Ἀναλ. ὑστ. II, 2. p. 90*a* 15. ‖ 25. 26. πρώτη τῶν om *MS*.

1069a 19 κατηγοριῶν, λέγων "καὶ γὰρ εἰ ὡς ὅλον τι τὸ πᾶν, ἡ οὐσία πρῶτον μέρος," τουτέστιν, εἴτε ξύμπασαν τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν μετὰ τῶν συμβεβηκότων ὡς ἕν τι λαμβάνομεν, ἡ οὐσία πρῶτον μέρος· εἴτε ἀπολελυμένας καὶ κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐφεξῆς κειμένας τὰς δέκα νοήσομεν κατηγορίας, οἷον πρῶτον φέρε εἰπεῖν τὸ ποσόν, εἶτα τὸ ποιόν, εἶτα τὴν οὐσίαν, εἶτα τὰς λοιπάς, καὶ οὕτως ἡ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων ἐστίν, εἶτα τὸ ποιόν, εἶτα τὸ ποσόν, καὶ αἱ λοιπαὶ ὁμοίως· τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ εἰ καὶ τῷ ἐφεξῆς οὔσας τὰς κατηγορίας νοοῦμεν καὶ μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ οὔσας. ἀλλ' ἐπεὶ ἀσαφέστερόν πως ἔτι ἐστὶ τὸ λεγόμενον, γινέσθω σαφέστερον ἐπὶ ὑποδείγματος. ὁ Σωκράτης ἐστὶ μὲν καὶ οὐσία ἀλλὰ καὶ λευκός, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ μουσικός. τῆς οὖν ὁλότητος τῆς ἐκ τῆς τοῦ Σωκράτους οὐσίας καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ φιλοσόφου καὶ μουσικοῦ ἀποτελεσθείσης μέρος ἐστὶ τὸ μουσικόν· ὁμοίως καὶ ὁ Σωκράτης μέρος ἐστὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐκ λευκοῦ καὶ μουσικοῦ καὶ φιλοσόφου καὶ Σωκράτους ἀποτελεσθέντος. ὡς δὲ ἐπὶ τούτων καὶ ἐπὶ τῆς ξυμπάσης αἰσθητῆς οὐσίας καὶ τῶν ἐννέα κατηγοριῶν. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων τῆς ἀπὸ αἰσθητῆς οὐσίας καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὁλότητος μέρος ἔσται ἡ οὐσία, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποσὸν μέρος τοῦ ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπογεννήματος. εἰπὼν δὴ ὅτι εἴτε ὡς ἕν τι καὶ μίαν τινὰ φύσιν ἑτέραν παρὰ ταύτας γινομένην τὰς δέκα φαντασθῶμεν κατηγορίας, εἴτε ἐφεξῆς, ἀμφοτέρως ἡ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων ἐστί, καὶ
1069a 21 προσαποδείκνυσι λέγων "ἅμα δ' οὐδ' ὄντα ἁπλῶς ὡς εἰπεῖν ταῦτα," λέγων "ταῦτα" τὰς παρὰ τὴν οὐσίαν κατηγορίας. αὐτὸς δὲ καὶ δηλῶσαι βουληθείς, τίνα ἐστὶ τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν, ἐπήγαγεν, "οἷον ποιότητες κινήσεις." ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον δυνάμει· ὅλως γὰρ πῶς ἂν αἱ ἄλλαι κατηγορίαι πρῶται τῆς οὐσίας ὑπονοηθεῖεν, αἵτινες καθ' αὑτὰς μὴ ὄντα εἰσί, λέγεται δὲ ὄντα καὶ ὀντότητος μετέχουσιν ὅτι τῆς οὐσίας εἰσὶ πάθη. εἰ οὖν διὰ ταύτην εἰσὶν ὄντα καὶ τὸ εἶναι αὐταῖς αὐτὴ δίδωσι, φανερὸν ὅτι ἡ οὐσία πρώτη πασῶν αὐτῶν ἐστί. τὸ δὲ "ἢ καὶ τὸ οὐ λευκὸν καὶ οὐκ εὐθύ" ἴσον ἐστὶ τῷ ἀλλὰ καὶ τὸ οὐ λευκὸν καὶ τὸ οὐκ εὐθὺ ὄντα λέγεται διὰ τὸ λευκὸν καὶ τὸ εὐθύ· φαμὲν γὰρ ὅτι ἔστιν οὐ λευκὸν καὶ ἔστιν οὐκ εὐθύ. ἐπεὶ οὖν τὸ λευκὸν καθ' αὑτὸ μὴ ὂν ἀπὸ τῆς οὐσίας τὸ εἶναι ἔχει, τὸ δὲ μὴ λευκὸν στέρησις ὂν λευκοῦ διὰ τὴν ἕξιν ἤτοι τὸ λευκὸν ὂν καὶ ἔστι καὶ λέγεται, τοῦτο δεῖγμα λαμπρὸν τοῦ πρώτην εἶναι τῶν ἄλλων τὴν οὐσίαν. δι' αὐτὴν γὰρ αἱ ἕξεις, οἷον λευκότητες θερμότητες, διὰ δὲ τὰς ἕξεις αἱ μὴ λευκότητες,

7. post τὸ adde c *S* "καὶ εἰ τῷ ἐφεξῆς" τουτέστιν. || τῷ] τὸ *A*. || 9. γενέσθω *Br*. || 11. καὶ τοῦ] καὶ τὰς τοῦ *M*. || 13. ἐκ τοῦ λευκοῦ *M*. || 14 καὶ τῶν — 15. αἰσθ. οὐσίας om *M*. || 15. καὶ τοῦ ποιοῦ om *M*. || 17. δὲ *MBr*. || 21. ταῦτα τὰ τὰς *M*. || 22. 23. δὲ τί] δὲ καὶ τὸ *M*. || 24. καθ' αὑτὰ *A*. || δὲ om *A*. || 27. "ἢ καὶ] ὃ καὶ *M*. || 30. ὂν λευκοῦ scr. c. *S*, ἦν λευκοῦ *AMBr*.

μὴ θερμότητες ὄντα καὶ εἰσὶ καὶ προσαγορεύονται. ἔτι, φησίν, οὐδὲν τῶν ἄλλων χωριστόν ἐστι τῆς οὐσίας, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχει καὶ αὐτῆς δεῖται εἰς τὸ εἶναι. τὸ οὖν οὗ χωρὶς τὰ ἄλλα οὐκ ἔστιν, ἐκεῖνο δὲ τῶν ἄλλων, ἐκεῖνο πρότερόν ἐστιν ἐκείνων. ὅτι δὲ ἡ οὐσία προτέρα ἐστὶ τῶν ἄλλων συνίστησι καὶ ἐκ τῆς τῶν παλαιῶν μαρτυρίας. καὶ ἐκεῖνοι γάρ, φησί, τῆς οὐσίας τὰς ἀρχὰς ἐζήτουν οὐδενὸς δὲ ἄλλου, ὡς οὔσης τῶν ἄλλων προτέρας· οὐδεὶς γὰρ τῶν πρώτων καὶ κυρίως ὄντων τὰς ἀρχὰς καταλιπὼν ζητεῖ τῶν ὑστέρων.

"οἱ μὲν οὖν — τιθέασι." δείξας ὅτι ἡ οὐσία προτέρα τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ ἐπὶ 1069a 26.
τούτῳ ἡ σοφία ὡς πρώτη τῶν ἄλλων ἁπασῶν τὰς τῶν οὐσιῶν ἀρχὰς καὶ αἴτια ζητεῖ, λέγει ἀκολούθως τίνες τίνα τῶν ὄντων οὐσίας εἶναι ὑπελάμβανον, καὶ φησίν· οἱ μὲν οὖν νῦν ὄντες μᾶλλον εἶναι οὐσίας φασὶ τὰ καθόλου, καὶ τίνα ἐστὶ τὰ καθόλου ἐπάγει, τὰ γὰρ γένη, φησί, καθόλου, ἃ καὶ ἀρχὰς καὶ οὐσίας ἀποφαίνονται, διὰ τὸ λογικῶς καὶ κενῶς ζητεῖν· καταλελοιπότες γὰρ τὰ πράγματα καὶ τὰ κυρίως ὄντα τὴν ζήτησιν ἐποιοῦντο περὶ τὰ μὴ ὄντα· τὰ γὰρ καθόλου μὴ ὄντα, τῇ ἐπινοίᾳ γὰρ ἔχει τὸ εἶναι. οἱ μὲν δὴ νῦν οὐσίας τὰ καθόλου φασίν. καὶ οὐκ ἂν διὰ τούτων αἰνίττοιτο τὸν Πλάτωνα (οὐκ ἔστι γὰρ αὕτη τοῦ Πλάτωνος ἡ δόξα), ἀλλὰ λέγοι ἂν ἄλλους περὶ τοὺς αὐτοὺς αὐτῷ ὄντας χρόνους. οἱ δὲ πάλαι τοὐναντίον οὐσίαν ἔλεγον τὰ καθ' ἕκαστα· ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος οὐσίαν καὶ ἀρχὴν ἐτίθετο τὸ πῦρ, Παρμενίδης δὲ ἐν τοῖς πρὸς δόξαν πῦρ καὶ γῆν, Θαλῆς ὕδωρ, καὶ ἄλλος ἄλλο. τὸ δὲ καθόλου σῶμα τὸ κατὰ παντὸς σώματος κατηγορούμενον οὐδεὶς εἶπεν ἀρχήν.

ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι αἱ οὐσίαι τρεῖς εἰσί, κἂν ἄλλοι ἄλλως περὶ αὐ- 1069a 30.
τῶν ἐδόξασαν, καὶ τίνες αὗται καταλέγει. μία μέν, φησίν, οὐσία ἐστὶν ἡ αἰσθητή, ἣν ἅπαντες εἶναι ὁμολογοῦσι· τὴν γὰρ νοητὴν καὶ θείαν πολλοὶ μὴ εἶναι ἀνοήτως ἀπεφήναντο, ὧν εἷς ἦν Ἵππων ὁ ἄθεος ἐπικληθείς· οὗτος γὰρ παρὰ τὴν αἰσθητὴν φύσιν οὐδὲν ἔφασκεν εἶναι. μία μὲν οὖν ἐστὶν οὐσία ἡ αἰσθητή, ἣν ἅπαντες ὁμολογοῦσι· ταύτης δὲ τῆς αἰσθητῆς ἡ μέν ἐστι φθαρτή, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα, ἡ δέ ἐστιν ἀΐδιος, οἷον αἱ σφαῖραι καὶ οἱ ἐν αὐταῖς ἀστέρες. τὸ δὲ "ἧς ἀνάγκη τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, εἴτε ἓν εἴτε πολλά," οὐ τῆς ἀϊδίου οὐσίας λέγει, ἀλλὰ τῆς οὐσίας τῆς αἰσθητῆς, ἥτις καὶ κατὰ τῶν φθαρτῶν καὶ κατὰ τῶν ἀφθάρτων κατηγορεῖται σωμάτων. ταύτης δὴ τὰ στοιχεῖα ζητητέον· ὥσπερ γὰρ τῶν ζῴων ἐστὶ στοιχεῖα καὶ τῶν φυτῶν ἡ ὑποκειμένη αὐτοῖς ὕλη, οὕτω καὶ τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀστέρων ἐστὶ στοιχεῖον τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς, αὐτὸ δὴ τὸ πέμπτον σῶμα. δύο μὲν δὴ οὐσίαι αὗταί εἰσι, τρίτη δὲ ἡ νοητὴ

1. μὴ ante θερμ. om *M.* ‖ 7. fort. τὰς τῶν. ‖ 10. ὑπολαμβάνουσι *M.* ‖ 11. καὶ τίνα — 12. φησί] εἶτα ἐπάγει τὰ γὰρ γένη *M.* ‖ 15. οἱ μὲν οὖν δὴ *M.* ‖ 16. αἰνίττηται *A.* ‖ 18. οὐσίαν] fort. οὐσίας. ‖ γὰρ addidi e *S.* ‖ 22. κἂν] καὶ *M.* ‖ 34. δὴ] οὖν *A.* ‖ εἰσι om *M.*

ἀΐδιος οὖσα καὶ ἀκίνητος, ἣν καί φασί τινες χωριστὴν καὶ ἑτέραν τῶν τῇδε. ἀλλὰ καὶ ταύτην οἱ μέν, ὥσπερ Πλάτων, εἰς δύο διαιροῦσιν, εἴς τε τὰ μαθηματικά (χωριστὰ γὰρ καὶ καθ' αὑτὰ εἶναι τὰ μαθηματικὰ ὁ Πλάτων ἔλεγε) καὶ τὰ εἴδη ἤτοι τὰς ἰδέας· τινὲς δὲ τῶν Πυθαγορείων τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ εἴδη εἰς μίαν φύσιν ἐτίθεντο, μηδὲν διαφέρειν λέγοντες τὰ μαθηματικὰ τῶν ἰδεῶν· ἄλλοι δὲ τούτων ἤτοι τῶν Πυθαγορείων (οὐ γὰρ πάντες οἱ Πυθαγόρειοι τῆς αὐτῆς γεγόνασιν αἱρέσεως) τὰ μαθηματικὰ μόνον εἶναι ἔλεγον, τὰς ἰδέας μὴ προσηκάμενοι. εἰπὼν οὖν ὅτι τρεῖς εἰσὶν αἱ οὐσίαι ἐπάγει, ἐκεῖναι μὲν (λέγων ἐκείνας τήν τε αἰσθητὴν καὶ φθαρτὴν οὐσίαν καὶ τὴν αἰσθητὴν καὶ ἄφθαρτον) τῇ φυσικῇ ὑπόκεινται, καὶ τὴν αἰτίαν συντόμως ἐπῆξε· μετὰ κινήσεως γάρ, φησίν, εἰσίν· ἐν οἷς γάρ ἐστιν ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας, τῆς φυσικῆς ἐστὶ τὸ περὶ αὐτῶν σκοπεῖν. ἡ δὲ νοητὴ καὶ θεία οὐσία οὐ τῆς φυσικῆς ἀλλὰ τῆς προκειμένης φιλοσοφίας. καὶ τοῦ μὴ τῆς φυσικῆς εἶναι τὸ περὶ αὐτῆς θεωρεῖν τὴν αἰτίαν τέθεικε διὰ τοῦ "εἰ μηδεμία αὐτοῖς ἀρχὴ κοινή," ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ ἐπειδὴ οὐδαμῶς κατ' οὐδὲν ἡ αἰσθητὴ οὐσία κοινωνεῖ τῇ νοητῇ, οὐδὲ ἐστί τις αὐτοῖς ἀρχὴ κοινή, οὐκ ἂν εἴη τῆς φυσικῆς τὸ περὶ αὐτῆς θεωρεῖν. μὲν οὖν τῶν λεγομένων διάνοια οἶμαι ὅτι τοιαύτη τίς ἐστιν· τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως συνεχὲς τοιοῦτον· οὐσίαι δὲ τρεῖς, μία μὲν αἰσθητή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἧς καὶ ἀναγκαῖον τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, εἴτε ἓν εἴτε πολλά· εἶτα τὸ ἧς δηλονότι αἰσθητῆς, ἡ μέν ἐστι φθαρτὴ ἡ δὲ ἀΐδιος.

1069b 3. (2) ἦν ἂν τὰ λεγόμενα σαφέστερα, εἰ ἀντὶ τοῦ "ἡ δὲ αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητή" γεγραμμένον ἦν, ἐπειδὴ δὲ ἡ αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητή. εἰπὼν γὰρ ἀνωτέρω ὅτι αἱ οὐσίαι τρεῖς εἰσίν, ὧν ἡ μέν ἐστιν αἰσθητή, ἧς ἀνάγκη τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, ἐντεῦθεν ζητεῖ τίνα ἐστὶ τὰ στοιχεῖα τῶν τε αἰσθητῶν καὶ φθαρτῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀφθάρτων οὐσιῶν. λέγει οὖν ὅτι ἐπειδὴ ἡ αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητή ἐστι, πᾶσα δὲ μεταβολὴ ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν μεταξύ, οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων δὲ ἀντικειμένων ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως, ὡς ἐν τῷ ἄλφα τῆς Φυσικῆς παραδέδωκεν Ἀκροάσεως (γίνεται γὰρ τὸ λευκὸν χρῶμα ἐκ μὴ λευκοῦ ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος, λέγεται γὰρ καὶ ἡ φωνὴ μὴ λευκή, ἀλλ οὐκ ἐξ αὐτῆς γίνεται τὸ λευκὸν χρῶμα, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ λευκοῦ χρώματος, ὅπερ ἐστὶν ἀπόφασις τοῦ λευκοῦ· καὶ ὁ μουσικὸς γίνεται ἐκ μὴ μουσικοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς οἰκίας, μὴ μουσικὸν γὰρ ἡ οἰκία, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας

8. αἱ om *M.* ‖ 11. εἰσίν] ἐστίν *M.* ‖ 14. τέθηκε *A.* ‖ 21. ante ἦν ἂν add lemma e *S* '*Atqui substantia sensibilis est mutabilis*', lac. sex fere liter rum ante ἦν *A*, καὶ ἦν ἂν *M.* ‖ 28. ὡς ἐν — ἀκροάσεως om *M.* ‖ Φυσ. I, 5. 188*a*31. ‖ 30. τὸ λευκὸν om *M.*

ἀποφάσεως, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκ μὴ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἅπαντος, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας στερήσεως· ὁμοίως τούτοις καὶ τὰ ἄλλα πάντα τούτοις ὅσα γίνεται), ἐπεὶ οὖν πᾶσα μεταβολὴ ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων γίνεται ἢ τῶν μεταξύ (γίνεται γὰρ καὶ ἐκ φαιοῦ λευκόν), τὸ δὲ ἀντικείμενον τῇ τοῦ ἀντικειμένου παρουσίᾳ οὐχ ὑπομένει οὐδὲ γίνεται αὐτῷ ὑποκείμενον (οὐδαμῶς γὰρ ὑπόκειται ἡ θερμότης τῇ ψυχρότητι, ἀλλὰ τῇ τοῦ ψυχροῦ παρουσίᾳ φθείρεταί γε καὶ οὐκ ἔστι τὸ θερμόν)· εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἀνάγκη εἶναι τρίτον τι, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ὕλη, ἣ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρὸν καὶ ἐκ ψυχροῦ εἰς θερμόν. ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν κίνησις ἐν τρισὶ κατηγορίαις οὖσα ἐδείχθη ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως, 1069*b* 9. ποιῷ, ποσῷ, ποῦ, ἡ δὲ μεταβολὴ καὶ ἐν ταύταις καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ (τὸ γὰρ "κατὰ τὸ τί" τοῦ φυσικοῦ καὶ οὐσιώδους εἴδους ἐστὶ δηλωτικόν), καὶ γένεσις μὲν ἁπλῆ καὶ φθορά ἐστι κατὰ τόδε, τουτέστι μεταβολὴ κατὰ τὴν οὐσίαν (ἁπλῆν γὰρ γένεσιν τὴν τῶν οὐσιῶν ἐλέγομεν ἐν τῇ περὶ Γενέσεως), αὔξησις δὲ καὶ φθίσις ἡ κατὰ τὸ ποσόν, φορὰ δὲ ἡ μεταβολὴ ἡ κατὰ τόπον, ἀλλοίωσις δὲ μεταβολὴ κατὰ τὸ πάθος, οἷον θερμότητος, λευκότητος· ἐπεὶ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, εἰς ἐναντιώσεις ἄρα καθ' ἕκαστόν ἐστι πᾶσα μεταβολή, ἡ μὲν κατὰ ποσὸν μεταβολὴ εἰς τὴν κατὰ ποσὸν ἐναντίωσιν (αὕτη δ' ἐστὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν, ἢ τὸ τέλειον καὶ ἀτελές), ἡ δὲ κατ' οὐσίαν μεταβολὴ εἰς τὴν κατ' οὐσίαν ἐναντίωσιν· ἔστι δὲ αὕτη τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις· καὶ αἱ λοιπαὶ μεταβολαὶ ὁμοίως. εἰ δὲ τοῦτο, ἀνάγκη εἶναι τρίτον τι τὴν ὕλην τὴν δυναμένην ἐξ εἴδους εἰς στέρησιν καὶ ἐκ στερήσεως εἰς εἶδος μεταβάλλειν· ὁμοίως καὶ ἐκ μεγάλου ἢ τελείου εἰς μικρὸν ἢ ἀτελές.

"ἐπεὶ δὲ διττὸν — ὄντος." ταῦτα πάντα ἅ τε προερρέθη καὶ τὰ λεχθη- 1069*b* 15. σόμενα ἀκριβῶς ἐν τῇ Φυσικῇ εἴρηται Ἀκροάσει, μέμνηται δὲ τούτων ἐνταῦθα δι' ἃς εἴπομεν ἀρχόμενοι τοῦ βιβλίου αἰτίας. ἐπεὶ τὸ ὂν διττὸν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ (τὸ γὰρ ὕδωρ ἐνεργείᾳ ὂν δυνάμει ἐστὶν ἀήρ), μεταβάλλει πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος εἰς τὸ ἐνεργείᾳ· καὶ οὔτε ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεται τὰ γινόμενα οὔτε πάλιν τὸ ὂν γίνεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ πῇ μὲν ὄντος πῇ δὲ μὴ ὄντος. ἡ γὰρ ὕλη ὂν μέν ἐστι καθ' αὑτήν, μὴ ὂν δὲ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ στέρησιν, καὶ ὁ Σωκράτης ἐστὶ μὲν ὄν, ἀλλὰ καὶ μὴ ὂν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἑτερότητα· ἕτερος γὰρ ὢν ἵππου ἐστὶ μὴ ὄν, οὐ γάρ ἐστιν ἵππος. ὥστε πάντα τὰ γινόμενα καθ' αὑτὸ μὲν γίνεται ἐξ ὄντος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐκ μὴ ὄντος· τὸ γὰρ λευκὸν γίνεται ἐκ μὴ

2. τούτοις om *M*. || γίνεται om *A*. || 7. post τι καὶ add ἔστι τὸ θερμὸν *M*. || 9. Φυσ. V, 1. || 10. 11. κατὰ τὸ τί] τὸ om *M*. || 12. τὴν om *A*. || γένεσιν om *Br*. || 13. π. Γεν. I, 2. p. 315*a*26. || φορὰ] φθορὰ *MBr*. || 14. ἡ μεταβολή coni., καὶ μεταβολὴ *AMBr*, καὶ om *S*. || ἀλλοίωσιν *M*. || τὸ om *A*. || 15. 16. καθ' ἑκάστην *MBr*. || 17. ἢ ἀτελές *MBr*. || οὐσίαν] ποσὸν *MBr*. || 18. ἡ om *MBr*. || 21. ἢ ἀτελές] καὶ ἀτελές *Br*. || 22. προερρήθη *A*.

λευκοῦ, ὅπερ μὴ λευκὸν καθ' αὑτὸ μέν ἐστιν ὄν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ μὴ ὄν, συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ μὴ εἶναι λευκῷ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· τῷ γὰρ ὕδατι συμβέβηκε μὴ εἶναι ἀέρι καὶ τῷ Καλλίᾳ μὴ εἶναι ἵππῳ. οὐ μόνον δέ, φησίν, ἐξ ὄντος μὲν γίνεται τὰ γινόμενα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ μὴ ὄντος, ἀλλὰ καὶ ἀναστρέψαντι ἔστι λέγειν, ἐξ ὄντος μὲν δυνάμει, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄντος· τὸ γὰρ ὕδωρ ἐξ οὗ ὁ ἀὴρ γίνεται, ἐνεργείᾳ μὴ ὄν ἐστιν, οὔπω γάρ ἐστιν ἀήρ. ὥστε ἐνεργείᾳ ἐστὶ μὴ ἀὴρ ἤτοι μὴ ὄν, δυνάμει δὲ ἀὴρ ἤτοι ὄν. οὕτως οὖν ἀναπτύξας ἡμῖν τί ποτέ ἐστι τὸ γινόμενον καὶ μεταβάλλον ἐξ εἴδους εἰς στέρησιν καὶ ἐκ ταύ-
1069*b* 20. της εἰς ἐκεῖνο, ὅτι ἡ ὕλη ἐστίν, ἐπήγαγε "καὶ τοῦτό ἐστι τὸ Ἀναξαγόρου ἕν," δυνάμει λέγων ὅτι ὅταν ὁ Ἀναξαγόρας λέγῃ ὡς ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα καὶ ἓν ἦν τὸ πᾶν, ὁ δὲ νοῦς ἤρξατο ἀπὸ ἀρχῆς τινὸς ταῦτα διαχωρίζειν, ἐνδείκνυται ὡς ὠνείρωττε μὲν τὴν ὕλην, οὐ κατέλαβε δέ, καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐδὲ σαφῶς ἡμᾶς ταύτην ἐδίδαξε. βέλτιον οὖν, φησί, λέγειν ὅτι ἐξ ἑνὸς μὲν γίνεται πάντα, δυναμένου τοῦ ἑνὸς εἰς πάντα μεταβάλλειν, εἶτα καὶ σαφηνίζειν ὅτι τοῦτο τὸ ἓν ἡ ὕλη ἐστίν, ἤπερ λέγειν ὅτι ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα· τίς γὰρ ἀκούων ὅτι ἦν ὁμοῦ πάντα, δύναται νοεῖν ὅτι αὕτη ἡ φωνὴ τῆς ὕλης ἐστὶ δηλωτικὴ τῆς δυνάμει πάντα οὔσης; ὡς οὖν Ἀναξαγόρας διὰ τοῦ λέγειν ὡς ἦν ὁμοῦ πάντα τὴν ὕλην ἐφαντάσθη μέν, οὐκ ἔγνω δέ, οὕτω καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐκ τοῦ μίγματος λέγων γενέσθαι τὰ τῇδε (λέγοι δ' ἂν μῖγμα τὸν σφαῖρον) τὴν ὕλην ἐφαντάζετο· μὴ δυνηθεὶς δὲ ἅψασθαι αὐτῆς, ἀντὶ τοῦ λέγειν ἐξ ὕλης, ἔλεγεν ὅτι ἐκ τοῦ μίγματος ἔστι τὰ τῇδε. ἀλλὰ καὶ ὁ Δημόκριτος διὰ τοῦ "ἦν ὁμοῦ πάντα δυνάμει" ἐμφαίνει ὡς ἔσχεν ἀμυδρῶς ἔννοιαν τῆς ὕλης· τὸ γὰρ ἦν ὁμοῦ πάντα δυνάμει ἴσον ἐστὶ τῷ ἔστιν ἐν ἡμῖν, ὃ δύναται πάντα.

1069*b* 24. "πάντα δ' ὕλην — ἀλλ' ἑτέραν." ζητήσας ἐν ταῖς ἀπορίαις πότερον μία ἐστὶ πάντων ἀρχὴ καὶ ἓν στοιχεῖον ἢ πλείω, διὰ τῶν λεγομένων τε καὶ παραδιδομένων ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὐ μία, δείξει δὲ πάλιν ὅτι καὶ μία, ὥστε ἔσται πάντων καὶ μία ἀρχὴ καὶ οὐ μία. πῶς δέ, τὴν λέξιν ἐπερχόμενοι δείξομεν. πάντα οὖν αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ καὶ αἰσθητὰ καὶ ἄφθαρτα ὕλην ἔχει ἀλλ' ἑτέραν. ἡ μὲν γὰρ τῶν φθαρτῶν ὕλη δυνατὴ μεταβάλλειν ἐξ ἄλλου εἴδους εἰς ἄλλο, διὸ καλέσοι ἄν τις αὐτὴν φθαρτήν· ἡ δὲ τῶν ἀγενήτων ὕλη οὐ τοιαύτη, ἀλλὰ μόνον κινητή ἐστι κατὰ φοράν· ὁ γὰρ ἥλιος νῦν ἐν ὑδροχόῳ ὢν ἔσται μετ' ὀλίγον ἐν τοῖς ἰχθύσιν.

1069*b* 26. "ἀπορήσειε δ' ἄν τις ἐκ ποίου μὴ ὄντος ἡ γένεσις." πάνυ τεταραγμένως καὶ φύρδην καὶ οὐ τεταγμένως οὐδ' ἀκολούθως ἐπάγει τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ

14. δυναμένου δὲ τοῦ *MBr.* || 15. εἴπερ *M.* || 16. δύναται ν. ὅτι om *M.* || 19. τὸ σφαῖρον *A.* || 23. ἓν ἡμῖν *M.* || 27. πάντως *M.* || 28. καὶ αἰσθητὰ om *S.* || 33. δ' om *A.*

λεγόμενα, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ δι' ἣν ἀρχῆθεν ἐπετήδευσεν ἀσάφειαν. εἰπὼν γὰρ ἄνωθεν ὅτι τὰ γινόμενα οὐ μόνον ἐξ ὄντος γίνεται ἀλλὰ καὶ ἐκ μὴ ὄντος, καὶ μεταξὺ πολλὰ παρεμβαλών, ἐνταῦθα τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐκείνων ἐκεῖσε ἐμνήσθη τίθησι, δυνάμει λέγων ὡς οὐ παρέργως οὐδὲ ἐκείνων ἐκεῖσε μνήμην πεποίημαι ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίως. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, ἐπειδὴ τὸ μὴ ὂν τριχῶς λέγεται, ἓν μὲν τὸ ψεῦδος, ὥσπερ ὂν τὸ ἀληθές, ἄλλον δὲ τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν, ἄλλον τὸ δυνάμει ὄν, ἐκ τίνος τούτων ἡ γένεσίς ἐστιν; καὶ ἐρωτήσας ἀπορητικῶς ἀποκρίνεται λέγων, εἰ δὴ ἔστι τὸ δυνάμει, τουτέστιν, εἰ ἔστι τι δυνάμει μὴ ὄν, ἐξ ἐκείνου ἔσται ἡ γένεσις. ἐλλιπῶς δὲ τοῦτο ἀπηγγέλθη, καὶ οἶμαι διὰ τὸ σαφῶς περὶ τούτου πρὸ ὀλίγου εἰπεῖν. δεῖ δέ, ὡς οἶμαι, προσυπακούειν τοῦ ἐνεργείᾳ μὲν μὴ ὄν, δυνάμει δὲ ὄν· ἵν' ᾖ τὸ ὅλον τοιοῦτον· εἰ δὴ ἔστιν ἐνεργείᾳ μὲν μὴ ὄν, δυνάμει δὲ ὄν, ἐκ τούτου ἂν ἡ γένεσις εἴη. ἔστω δὲ σαφὲς τὸ λεγόμενον ἐπὶ ὑποδείγματος· τὸ ὕδωρ ἐνεργείᾳ μὴ ὂν ἀὴρ δυνάμει ἐστὶν ἀήρ. ὅμως οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος ἐνεργείᾳ μὴ ὄντος δυνάμει δὲ ὄντος πάντα γίνεται, ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου σπέρματος καὶ τοῦ καταμηνίου, ἐλαία δὲ ἐξ ἄλλου καὶ ἄμπελος ἐξ ἑτέρου. καὶ ἐπεί, ὡς λέγομεν, ἄλλα ἐξ ἄλλων γίνεται, οὐχ ἱκανῶς εἴρηκεν Ἀναξαγόρας εἰπὼν ἦν ὁμοῦ πάντα, τουτέστιν ἦν ἡ ὕλη ἐξ ἧς τὰ πάντα, ἀλλ' ἔδει αὐτὸν εἰπεῖν ὁποῖα πράγματα ἐξ ὁποίας ὕλης γίνεται. διαφέρουσι γὰρ οὐ τῷ εἴδει μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ ὕλῃ. ἀνθρώποις μὲν γὰρ ὕλη σάρκες καὶ ὀστᾶ, ἀνδριάντι δὲ χαλκὸς καὶ χαλκῷ ὕδωρ καὶ ἄλλῳ ἄλλη. εἰ γὰρ μὴ ἦσαν αἱ προσεχεῖς ἑκάστῳ ὗλαι σχεδὸν ἄπειροι (οὐδὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀνειδέου γίνεται, εἰ μὴ μόνα τὰ ἁπλᾶ), ἓν ἂν ἦν τὸ πᾶν· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ποιητικὸν ὁ νοῦς ἕν ἐστιν, εἰ καὶ ἡ προσεχὴς ἑκάστῳ ὕλη μία ἦν, ἓν ἂν ἦν τὸ γεγονός. τὸ γὰρ "ἐκεῖνο ἐγένετο ἐνεργείᾳ, οὗ ἡ ὕλη ἦν δυνάμει," (1069b 32.) δηλωτικόν ἐστι τοῦ ἓν ἂν ἐγεγόνει, ὃ ἠδύνατο γενέσθαι ἡ ὕλη, ἀλλ' οὐ πολλά. ὡς γὰρ ὁ σῖτος δυνάμει ὢν ἄσταχυς ἐξ αὐτοῦ μόνος ὁ ἄσταχυς γίνεται, οὐκέτι δὲ καὶ ἄμπελος ἢ ἐλαία, οὕτως εἰ ἦν ἡ ὕλη μία, ἓν ἂν ἦν τὸ γεγονός, καὶ οὐ τὸ τυχὸν ἀλλ' ὃ ἦν δυνάμει. ταῦτα εἰπὼν ὥσπερ συμπέρασμα τῶν λεχθέντων ἐπήγαγε τὸ τρία δὴ τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί, ὕλη εἶδος στέρησις.

(3) "μετὰ ταῦτα ὅτι οὐ γίνεται οὔτε ὕλη οὔτε εἶδος." ἐλλείπει τῇ λέξει τὸ (1069b 35.) δεῖ δεῖξαι, ἵνα ᾖ τὸ ὅλον τοιοῦτον· μετὰ ταῦτα δεῖ δεῖξαι "ὅτι — εἶδος." καὶ ὅτι

3. ἐμνήσθη — 4. ἐκεῖσε om *M.* ‖ 4. post οὐδὲ add *μνείαν A.* ‖ *πεποίηται MBr.* ‖ 5. *ἀλλὰ καὶ* om *M.* ‖ 6. *μηδαμῇ* om *MBr.* ‖ 8. τὸ δυν.] fort. τι δυν. c *S.* ‖ 14. ὅμως] ὅλως *M.* ‖ 20. δὲ om *A.* ‖ 22. ἓν ante ἐστιν om *A.* ‖ 30. post εἶδος add δείκνυσι *M.* ‖ 30. ἐλλείπει — 31. εἶδος" om *M.*

μὲν ἡ πρώτη καὶ ἀνείδεος ὕλη οὐ γέγονε, δέδειχεν ἐν τῷ τέλει τοῦ ἄλφα τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως· ὅτι δὲ οὐδὲ τὸ εἶδος, ἔδειξεν ἐν τῷ Ζ ταύτης τῆς πραγματείας. καὶ τάχα ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι τρεῖς εἰσὶν ἀρχαί, ὕλη εἶδος στέρησις, ἐξ ἀκολουθίας τοῦτο ζητεῖ, πότερον γίνονται ἢ οὔ. δείκνυσι δὲ αὐτὸ πάνυ διὰ βραχέων, διὰ τὸ ἐν τῷ Ζ διεξοδικῶς αὐτὸ δεῖξαι. δεῖ οὖν, φησί, δεῖξαι ὅτι οὐ γίνεται ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τὰ ἔσχατα· τὸ δὲ ἔσχατα πρόσκειται ὅτι οἱ τέσσαρες χυμοὶ ὕλη ὄντες Σωκράτους γεγόνασιν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἡ ἐσχάτη καὶ ἀνείδεος ὕλη. πάλιν ἐστὶν ἡ σὰρξ εἶδός τι ἀλλ' οὐ τὸ ἔσχατον, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐστὶ τὸ ἔσχατον. οὕτως οὖν προσδιορισάμενος ποίαν ὕλην καὶ ποῖον εἶδος οὔ φησι γενέσθαι, δείκνυσι τὸ προκείμενον, λέγων εἰ οὐ μόνον ὁ χαλκὸς γίνεται στρογγύλος ἀλλὰ καὶ τὸ στρογγύλον ἤτοι τὸ εἶδος, εἰς ἄπειρον ἔσται ἡ ἄνοδος· ἔσται γάρ τι ὑποκείμενον τῇ στρογγυλότητι· πᾶν γὰρ ἐξ ὑποκειμένου τινὸς γίνεται. καὶ πάλιν περὶ τοῦ ὑποκειμένου τῇ στρογγυλότητι ὁ αὐτὸς λόγος πότερον γίνεται ἢ οὔ. εἰ μὲν γὰρ γίνεται, ἔσται κἀκείνῳ ὑποκείμενόν τι, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. πάλιν εἰ γίνεται ὁ χαλκὸς ἐξ ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως καὶ αὕτη ἐξ ὕδατος καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀνειδέου ὕλης κἀκείνη ἐξ ἄλλου, εἰς ἄπειρον ἔσται ἡ ὁδός, ὅπερ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ ἐν τῷ ἐλάττονι ἄλφα τῆς προκειμένης πραγματείας.

1070*a* 4. “μετὰ ταῦτα ὅτι ἑκάστη ἐκ συνωνύμου γίνεται οὐσία.” καὶ ἐνταῦθα προσυπακουστέον τοῦ εἰπεῖν δεῖ. μετὰ τὰ ῥηθέντα, φησίν, εἰπεῖν δεῖ καὶ ὅτι ἑκάστη οὐσία ἐκ συνωνύμου ἑαυτῇ γίνεται· ἢ γὰρ τέχνῃ, φησί, γίνεται τὰ γινόμενα ἢ φύσει, ἀμφότερα δὲ ἐκ συνωνύμου ἑαυτοῖς. καὶ ὅτι μὲν τὰ ἀπὸ τέχνης γινόμενα ἐκ συνωνύμου ἑαυτοῖς γίνεται δῆλον. ἡ γὰρ οἰκία ἐκ τοῦ εἴδους τῆς οἰκίας τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ οἰκοδόμου ὄντος γίνεται, καὶ ἡ ἐν τῷδε τῷ σώματι ὑγίεια ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ λόγου τῆς ὑγιείας τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἰατροῦ γίνεται. ὅτι δὲ καὶ τὰ φυσικὰ ἐκ συνωνύμου φανερώτατον, ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ὁ ἵππος ἐξ ἵππου. τὰ δὲ ἐξ αὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀποτυχίαι εἰσὶ τῆς τε φύσεως καὶ τῆς τέχνης. εἰπὼν δὲ ὅτι ἢ τέχνῃ ἢ φύσει γίνεται τὰ γινόμενα, τί διαφέρει τέχνη φύσεως λέγει, ὅτι ἡ τέχνη ἀρχή ἐστιν ἐν τῷ ποιοῦντι καὶ οὐ τῷ ποιουμένῳ, ἡ δὲ φύσις ἀρχὴ ἐν αὐτῷ τῷ γινομένῳ οὖσα. “ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ.” τοῦτο δὲ συνεχές ἐστι τῷ μετὰ ταῦτα ῥητέον ὅτι ἑκάστη ἐκ συνωνύμου γίνεται οὐσία· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. τὸ δὲ πρὸ τούτου παρεμβληθὲν τὸ “τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι καὶ τἆλλα” ἴσον τῷ οὐ μόνον τὰ

1. 2. Φυσ. I, 9. p. 192*a* 25. ‖ 2. Ζ] τέλει *M.* ‖ Ζ, 8. ‖ 4. γίνεται *MBr.* ‖ 7. ἔσται *M.* ‖ 8. ἐστὶν ἡ] ἔξιν ἡ *M.* ‖ 14. γὰρ om *A.* ‖ 17. α, 2. ‖ 19. μετὰ τὰ — δεῖ om *M.* ‖ 21. ὑπὸ *M.* ‖ 25. 26. ὁ ante ἵππος om *A.* ‖ 28. ἡ ἀρχή *M.* ‖ 29. ἀλλ' οὐ *M.* ‖ 30. τοῦτο δὲ om *A.* ‖ 32. τῷ] τὸ *M.*

φύσει γινόμενά εἰσιν οὐσίαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἤτοι τὰ ὑποκείμενα ταῖς τέχναις οὐσίαι εἰσίν. ἢ τὸ "τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι καὶ τὰ ἄλλα" ἴσον ἂν εἴη τῷ τὰ γὰρ φύσει γινόμενα ἐξ οὐσιῶν ἤτοι ἐκ συνωνύμων ἑαυτοῖς γίνεται, ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα ἤτοι τὰ τέχνῃ γινόμενα. καὶ ἔσται τὸ σύνολον τοιοῦτον· μετὰ ταῦτα ῥητέον ὅτι ἐκ συνωνύμου ἑκάστη γίνεται οὐσία· τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι καὶ τὰ ἄλλα. σημεῖον δὲ τούτου· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. αἱ δὲ λοιπαὶ αἰτίαι, ἤτοι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, στερήσεις καὶ ἀποτυχίαι καὶ ἁμαρτήματά εἰσι τῶν ἀπὸ φύσεως καὶ τέχνης γινομένων.

εἰπὼν δὲ πρότερον ὅτι ἡ οὐσία τριχῶς λέγεται, ἥ τε αἰσθητὴ διχῶς ἡ μὲν 1070a 9. φθαρτὴ ἡ δὲ ἀγέννητος καὶ τρίτη ἡ νοητή, ἐπάγει ἄλλην τριάδα οὐσίας τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. οὐσίαι γάρ, φησί, τρεῖς, "ἡ μὲν ὕλη τόδε τι οὖσα τῷ φαίνεσθαι." ὃ δὲ λέγει τοιοῦτον ἂν εἴη. ἐπειδὴ Σωκράτους ὕλη ἐστὶ σάρκες νεῦρα ὀστᾶ χεῖρες πόδες κεφαλὴ καὶ τὰ λοιπά, ὅταν αὐτὰ σωρηδὸν καὶ ὡς ἔτυχε νοῶμεν κείμενα καὶ οὐ συμπεφυκότα καὶ ἡνωμένα ἀλλήλοις, ἀλλὰ μόνον ἁπτόμενα ἀλλήλων ὥσπερ οἱ σῖτοι ἐν τῷ σωρῷ, ὡς εἶναι, φέρε εἰπεῖν, τὰς μὲν χεῖρας καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸ ἧπαρ ἐν τῷ ἐδάφει κείμενα, ἐπάνω δὲ τούτων τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ ἐπάνω τούτων τοὺς πόδας καὶ τὰ ἔντερα· ὅταν οὖν ταῦτα ὕλην ὄντα Σωκράτους οὕτως ἔχοντα καὶ οὕτω κείμενα νοῶμεν, τότε εἰσὶ τόδε τι τῷ φαίνεσθαι, "τόδε τι" λέγων τὸν Σωκράτην ἢ ὅλως τὸ ζῷον, ὅπερ ἂν ἀποτελέσαιεν εἰ λάβοι τάξιν τε καὶ ἕνωσιν καὶ σύμφυσιν ὑπὸ φύσεως. εἰσὶν οὖν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τὰ λοιπὰ ἀτάκτως καὶ ὡς ἔτυχε κείμενα ὁ Σωκράτης τῷ φαίνεσθαι, τουτέστι κατὰ φαντασίαν· φανταζόμεθα γὰρ ὅτι, εἰ λάβοι δύναμιν ἡ φύσις ὥστε τάξαι καὶ ἑνῶσαι τὴν προκειμένην ὕλην, γενήσεται ὁ Σωκράτης· ὅταν δὲ ἑνωθῶσι καὶ συγχεθῶσι καὶ τάξιν λάβωσι, τότε οὐ κατὰ φαντασίαν ἐστὶν ἡ τοιαύτη ὕλη ὁ Σωκράτης, ἀλλ' ἤδη ἐστὶ Σωκράτης, καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ταῦτα Σωκράτης ἐστίν. ὅσα οὖν ὑλικὰ ἁφῇ εἰσιν ἓν ἀλλὰ μὴ συμφύσει καὶ ἑνώσει, κατὰ φαντασίαν εἰσὶ τόδε τι. ὁμοίως καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς. ὅταν μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἁφήν εἰσιν ἓν ἀλλὰ μὴ συμφύσει καὶ ἑνώσει, κατὰ φαντασίαν εἰσὶν ὁ Σωκράτης· ὅταν δὲ ὑπὸ τῆς φύσεως κραθέντα ἀλλοιωθῶσι καὶ γένωνται Σωκράτης, τότε εἰσὶ κατ' ἀλήθειαν ὁ Σωκράτης. μία μὲν οὖν οὐσία ἐστὶν ἡ ὕλη, ἄλλη δὲ πάλιν οὐσία ἐστὶ φύσις τόδε τι οὖσα καὶ ἕξις τις εἰς ἥν. λέγει δὲ φύσιν καὶ τόδε τι καὶ ἕξιν τὸ εἶδος· ἐκ παραλλήλου γὰρ ταῦτα κεῖται. τὸ δὲ "εἰς ἥν" ἀντὶ τοῦ εἰς ἣν φύσιν καὶ εἶδος ἡ γένε-

4. post γινόμενα *S* falso add *cuius signum est hominem ab homine generari.* || 6. ante αἱ δὲ add τὸ δὲ *A.* || 11. καὶ post ὕλην om *A.* || 20. ἀποτελέσειεν *Br.* || 24. συνεχεσθῶσι *A.* || 25. ἤδη] εἴδει *MBr.* || 27. συμφήσει *A.* || 28. τὴν om *A.* || ἀλλὰ — 29. ἑνώσει om *A.* || 29. ὁ Σ.] τόδε τι καὶ Σ. *M.* || 30. γίνονται *A.*

σίς ἐστιν· πᾶσα γὰρ γένεσις ὁδός ἐστιν εἰς εἶδός τι. ἄλλη δὲ πάλιν οὐσία ἐστὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, οἷον Σωκράτης Καλλίας. εἰπὼν δὲ ὅτι τρίτη δὲ οὐσία ἐστὶ τὸ καθ' ἕκαστον Σωκράτης Καλλίας, λέγει ὅτι ἐπί τινων μὲν φανερόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἔστιν εἴδη ἤτοι ἰδέαι αὐτῶν τῶν καθέκαστα, καὶ τοῦτο ἀρέσκει καὶ αὐτοῖς τοῖς τὰς ἰδέας θεμένοις· τῶν γὰρ ὑπὸ τέχνης γινομένων ἰδέας εἶναι οὐκ ἔλεγον, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ φύσεως. ἐπί τινων οὖν οὐκ εἰσὶν ἰδέαι· τῆς γὰρ οἰκίας καὶ πριόνος καὶ ἀνδριάντος οὐκ ἔστιν εἶδος ἤτοι ἰδέα, εἰ μή τις, φησί, καὶ ἐπὶ τούτων λέγει ἰδέας τὰς τέχνας, δι' ὧν ταῦτα γίνεται. εἴδη μὲν οὖν τῶν τεχνητῶν ἐν ὑποστάσει οὐκ εἰσὶν ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἐπινοίᾳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ οὔτε διὰ γενέσεως καὶ χρονικῆς παρατάσεως καὶ ὅλως μεταβολῆς τινὸς ὑποκειμένου τὸ εἶναι αὐτοῖς οὔτε

1070*a* 18. διὰ φθορᾶς τὸ μὴ εἶναι. τοῦτο γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "οὐδ' ἔστι γένεσις — οὐκ εἰσί," τουτέστιν ἄνευ γενέσεως εἰσὶ καὶ ἄνευ φθορᾶς οὐκ εἰσίν, ὥσπερ αἱ ἁφαί. ὅταν μὲν γὰρ φανταζώμεθα εἶδος οἰκίας, ἔστι τὸ τοιοῦτον εἶδος οὐ διὰ γενέσεως· οὐδενὸς γὰρ ἀλλοιωθέντος τὸ τοιοῦτον γέγονεν εἶδος, ἀλλ' ἀχρόνως καὶ ἐν τῷ νῦν. καὶ γὰρ καὶ ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν γέγονεν. ὅταν δὲ μὴ φανταζώμεθα, οὐκ ἔστιν· καὶ γὰρ καὶ τὸ μὴ φαντάζεσθαι ἐν τῷ νῦν ἀπογίνεται. ἄνευ δὲ ὕλης οἰκίαν καὶ ὑγίειαν αὐτὸ τὸ εἶδος τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φαντασίᾳ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ὑγιείας

1070*a* 18. εἶπε. διό, φησίν, οὐ κακῶς εἶπε Πλάτων ὅτι τῶν τεχνητῶν εἴδη οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τῶν φύσει. εἰ γὰρ ἔστιν ὅλως εἴδη, τῶν φύσει ἂν εἶεν ἀλλ' οὐ τῶν ἀπὸ τέχνης γινομένων. τὸ γὰρ "ἄλλα τούτων" μηνυτικόν ἐστι τοῦ τῶν φύσει ἔσονται εἴδη, ἄλλα ὄντα τούτων, ἤτοι τῶν δεῦρο καὶ αἰσθητῶν. τὸ δὲ "οἷον πῦρ, σάρξ, κεφαλή· ἅπ. γ. ὕλ. — ἡ τελευταία," οὐδεμίαν ἔχει ἀκολουθίαν τοῖς προσεχῶς λεχθεῖσιν, οὐδέ ἐστι σύνῳδα τούτοις, ἀλλὰ συνᾴδοι ἂν τῷ "ὅσα γὰρ ἁφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον." καὶ ἔστι τὸ συνεχὲς τῶν λεγομένων τοιοῦτον, ὅσα γὰρ ἁφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον, οἷον πῦρ σὰρξ κεφαλή. ἅπαντα γὰρ ὕλη ἐστὶ καὶ τῆς μάλιστα οὐσίας ἡ τελευταία. εἶτα τὸ ἡ δὲ φύσις τόδε τι εἰς ἣν καὶ ἕξις καὶ τὰ λοιπά. λέγει δὲ μάλιστα οὐσίαν τὴν ἄτομον Σωκράτην Καλλίαν. ἔστι γὰρ τῆς τοιαύτης οὐσίας ὕλη τὸ πῦρ, μάλιστα δέ ἐστιν ὕλη αὐτῆς ἡ τελευταία ἤτοι ἡ προσεχής, οἷον σάρξ, νεῦρα, ὀστᾶ.

1070*a* 21. "τὰ μὲν οὖν κινοῦντα ὡς προγεγενημένα ὄντα." καὶ τοῦτο οἰκεῖόν ἐστι τῷ περὶ τῶν αἰτίων λόγῳ. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον ὅτι τὰ κινοῦντα, τουτέστι τὰ ποιητικὰ αἴτια, πρότερά ἐστι τῶν ποιουμένων τῷ χρόνῳ. πρότερος γὰρ Σωφρονί-

1. τι om *MBr*. || 2. εἰπὼν — 3. Καλλίας om *M*. || 3. λέγει] λέγει δὲ *M*. || 4. ἰδέαι] ἔνια *M*. || καὶ ante αὐτοῖς om *M*. || 9. ἐν ante μόνῃ om *A*. || 13. μὲν om *A*. || φαντάζωμεν *A*. || 14. οὐδὲν γὰρ ἀλλοιωθὲν *A*. || 15. φαντάζωμαι *A*. || 20. "ἄλλα] "ἀλλὰ *M*. || 24. καὶ ἔστι — 25. ὑποκείμενον om *M*. || 26. εἶτα — 28. τὸ πῦρ om *M*. || 30. ὡς πρ. ὄντα om *MBr*.

σκος Σωκράτους καὶ οἰκοδόμος οἰκίας. ἔχει δέ τινα ἀσάφειαν ἡ λέξις, τὰ μὲν οὖν κινοῦντά φησιν ὡς προγεγενημένα ὄντα, τὰ ὄντα ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντα, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, τὰ ποιητικὰ ὑπάρχουσι καὶ λόγον ἔχουσι πρὸς τὰ ποιούμενα τὸν πρότερον κατὰ χρόνον· τὰ δὲ εἰδικὰ αἴτια ἅμα. ἅμα γὰρ τῷ εἶναι χαλκῆν σφαῖραν ἔστι καὶ τὸ στρογγύλον, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶδος τῆς σφαίρας, ὁμοίως ἅμα τῷ εἶναι τὸν ὑγιαίνοντα ἔστιν ἡ ὑγίεια ἕξις τις οὖσα καὶ εἶδος. ὅτι μὲν οὖν τὰ εἰδικὰ αἴτια ἅμα ἐστὶ τοῖς ὧν εἰσὶν αἴτια δῆλον· εἰ δὲ καὶ χωριζόμενα τὰ εἴδη μετὰ τὸν χωρισμὸν μένει καὶ ἔστιν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀπέρχεται, τοῦτο δεῖται πολλῆς τῆς σκέψεως. ὅμως, φησίν, ἐπί τινων οὐδὲν κωλύει, οἷον ἐπεὶ ἡ ψυχὴ εἶδός ἐστι τῶν ἐμψύχων, οὐδὲν κωλύει τινὰ ψυχήν, οἷον τὸν νοῦν ἤτοι τὴν λογικὴν ψυχήν, μένειν· αἱ γὰρ ἄλογοι θνηταί εἰσιν. καὶ διὰ τοῦτο πρόσκειται τὸ "ἴσως." καὶ ἐπεὶ ἁπάντων τὰ αἴτια δῆλά ἐστιν, οὐδεμία χρεία τῶν 1070*a* 27. ἰδεῶν εἰς τὴν τούτων γένεσιν. γίνεται γὰρ Σωκράτης ἐκ Σωφρονίσκου καὶ Πλάτων ἐξ Ἀρίστωνος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν τεχνητῶν· ἐκ γὰρ τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ἥτις λόγος ἐστὶ καὶ εἶδος τῆς ὑγιείας, γίνεται ἡ ὑγίεια.

(4) "τὰ δὲ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄλλαι ἄλλων ἔστιν ὡς." ἐντεῦθεν ἡ λύσις 1070*a* 31. τῆς λεγούσης ἀπορίας πότερον τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί εἰσι πάντων ἢ οὔ. λέγει οὖν ὅτι τρόπον μέν τινά εἰσιν αἱ αὐταί, τρόπον δέ τινα ἕτεραι. "καθόλου" μὲν οὖν φησί, καὶ τί δηλοῖ τὸ καθόλου σαφηνίζων ἐπήγαγε "καὶ κατ' ἀναλογίαν" εἰσὶν αἱ αὐταί. ἐπεὶ γὰρ πάντων τῶν γινομένων ἐστὶν ὕλη καὶ εἶδος καὶ στέρησις, καὶ πάντα τὰ γινόμενα ὑπὸ ὕλην καὶ εἶδος καὶ στέρησίν εἰσιν, εἰσὶ τὸ καθόλου πάντων αἱ αὐταὶ ἀρχαί· παντὸς γὰρ αἴτια ὕλη εἶδος καὶ στέρησίς ἐστιν. τοῦ μὲν γὰρ ἀνδριάντος ὕλη ὁ χαλκός, εἶδος τὸ τοιονδὶ σχῆμα, στέρησις οὗ ἐστέρηται εἴδους οἷον ἱππείου, καὶ θύρας ὕλη ξύλον, εἶδος τὸ τοιονδὶ σχῆμα, στέρησις δὲ φέρε εἰπεῖν κιβωτίου. ὥστε καθόλου μὲν καὶ κατ' ἀναλογίαν (ὁ γὰρ χαλκὸς πρὸς ἀνδριάντα, ξύλον πρὸς θύραν) πάντων αἱ αὐταί εἰσιν ἀρχαί, ὕλη εἶδος στέρησις· κατὰ δὲ τὰ προσεχῆ καὶ συντεταγμένα ἕτεραι· ἄλλη γὰρ ὕλη ἀνδριάντος, ἄλλη θύρας, ἄλλη Σωκράτους. ὁμοίως καὶ ἐπὶ εἴδους καὶ στερήσεως, ἄλλο εἶδος ἀνδριάντος καὶ ἄλλη στέρησις, καὶ ἄλλο θύρας καὶ ἄλλο Σωκράτους. καὶ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ ὁμοίως· κατὰ γὰρ τὸ καθόλου πάντων τὸ ὡς κινοῦν αἴτιον τὸ ποιητικόν ἐστι, τὰ δὲ προσεχῆ ἕτερα· τοῦ μὲν γὰρ Σωκράτους ποιητικὸν αἴτιον ὁ Σωφρονίσκος, τοῦ δὲ ἀνδριάντος ὁ ἀνδριαντοποιός. ὥστε ἐρωτώμενοι πότερον πάντων αἱ ἀρχαὶ

4. τῷ] τὸ *M.* ‖ 5. ἔστι om *M.* ‖ τὸ ante εἶδος om *M.* ‖ 8. μὴ ante εἶναι om *M.* ‖ 9. πολλάκις *M.* ‖ 16. αἱ om *A.* ‖ 18. ἕτεραι] ἐσταί *A.* ‖ 20. πάντων] πάντα *A.* ‖ 28. καὶ στερήσεως om *M.* ‖ 29. ἄλλη] ἄλλο *A.* ‖ ἄλλη θ. *A.* ‖ 31. αἴτιον om *A.*

καὶ τὰ αἴτια τὰ αὐτὰ ἢ ἕτερα, ῥητέον ὅτι τρόπον μέν τινα τὰ αὐτὰ τρόπον δέ τινα ἕτερα, κατὰ μὲν τὸ καθόλου τὰ αὐτά, κατὰ δὲ τὰ προσεχῆ ἕτερα. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄλλαι ἄλλων, τὸ εὔλογον τοῦ μνησθῆναι τοῦ λόγου τούτου
1070a 32. δεικνὺς ἐπήγαγεν· ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις πότερον τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς οὐσίας τοῦ ποσοῦ τοῦ ποιοῦ τοῦ πρός τι καὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν ἕτερά εἰσιν ἢ τὰ αὐτά. καὶ δείκνυσιν ὅτι κυρίως μὲν καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ οὐκ εἰσὶ τὰ αὐτά. ἄτοπον γάρ, φησί, τὸ λέγειν πάντων τὸ αὐτὸ στοιχεῖον. δείκνυσι δὲ τοῦτο ἐκ διαιρέσεως. εἰ γάρ ἐστιν ἓν πάντων στοιχεῖον, ἢ ἕτερόν ἐστι πασῶν τῶν κατηγοριῶν, ἢ μία αὐτῶν ἔσται τῶν λοιπῶν στοιχεῖον. καὶ ὅτι μὲν ἕτερον τῶν δέκα κατηγοριῶν οὐκ ἔστι, δῆλον· ἐπεὶ γὰρ τὰ στοιχεῖα πρότερά ἐστι τῶν ὧν ἐστὶ στοιχεῖα ἤτοι τῶν στοιχειωτῶν, εἴπερ ἐστὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν, οὐσίας ποσοῦ ποιοῦ καὶ τῶν λοιπῶν, τὸ αὐτὸ στοιχεῖον, ἔσται πρότερον αὐτῶν, οὐδὲν δὲ πρότερον οὐσίας καὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν· οὐδὲ ὅλως οὐδέν ἐστι παρ' αὐτάς· οὐκ ἄρα ἐστὶ πάντων ἓν στοιχεῖον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἡ οὐσία στοιχεῖόν ἐστι τῶν πρός τι καὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν· πῶς γὰρ ἐκ τῆς οὐσίας γενήσεται μὴ οὐσία; ἐξ οὐσίας γὰρ ἀεὶ οὐσία γίνεται. οὐδὲ δὴ τὰ πρός τι ἔσται τῆς οὐσίας στοιχεῖα. πῶς
1070b 4. γὰρ ἐκ συμβεβηκότος γενήσεται οὐσία; τὸ δὲ "ἔτι πῶς ἐνδέχεται πάντων εἶναι ταὐτὰ στοιχεῖα; οὐδὲν γὰρ οἷόν τ' εἶναι τῶν στοιχείων τῷ ἐκ στοιχείων συγκειμένῳ τὸ αὐτό," τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τὸ αὐτό ἐστι τῷ πρὸ αὐτοῦ, ἄλλως δὲ ἐφοδευθέν· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἔλεγεν ὅτι τὸ στοιχεῖον πρότερόν ἐστιν ὧν ἐστὶ στοιχεῖον, ἐνταῦθα δὲ λέγει ὅτι τὸ στοιχεῖον ἕτερόν ἐστιν ὧν ἐστὶ στοιχεῖον· οὐκ ἔστι γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ ὁ αὐτὸς τῷ πυρὶ καὶ τῇ γῇ, ἀλλ' ἕτερος. εἰ δὴ τὰ στοιχεῖα ἕτερά ἐστι τῶν ὧν ἐστὶ στοιχεῖα, εἴπερ ἐστὶν ἕν τι καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον τῶν δέκα κατηγοριῶν, ἕτερον ἔσται πασῶν τῶν κατηγοριῶν. οὐκ ἔστι δέ τι παρὰ ταύτας· οὐκ ἄρα ἐστὶ πάντων ἓν στοιχεῖον. ὅτι δὲ τὰ στοιχεῖα ἕτερά ἐστι τῶν συγκειμένων ἐξ αὐτῶν δείκνυσιν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· τὸ γὰρ βῆτα, φησί, στοιχεῖον ὂν τῆς βα συλλαβῆς, ἕτερόν ἐστιν αὐτῆς.

1070b 7. "οὐδὲ δὴ τῶν ν. σ. ε. ο. τ. ε. καὶ τὸ ὄν." τίνα λέγει νοητὰ στοιχεῖα αὐτὸς ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν. οὐ δὴ τὸ ὄν, φησί, καὶ τὸ ἓν δυνατόν ἐστι πάντων εἶναι στοιχεῖα. δείκνυσι δὲ τοῦτο ἐπὶ τῷ προαξιωθέντι τῷ ὅτι τὰ στοιχεῖα ἕτερά εἰσι τῶν ἐξ αὐτῶν γεγονότων. εἰ οὖν τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν στοιχεῖά εἰσι πάν-

2. κατὰ μὲν — ἕτερα om *M.* || 5. τῶν πρός τι *M.* || 6. καὶ δείκνυσιν — αὐτά om *M.* || 14. οὐκ ἄρα — 15. κατηγοριῶν om *M.* || 15. post κατηγοριῶν add οὐδὲ ὅλως οὐδέν ἐστι παρ' αὐτάς *Br.* || 16. δὴ τὰ] διττὰ *A.* || 17. ἐκ μὴ συμβεβηκότος *A.* || 17. 18. τὰ αὐτὰ πάντων εἶναι *MBr.* || 18. οὐδὲ γὰρ οἷόν τ' εἶναι τὸ στοιχεῖον *MBr.* || 20. ἐφοδευθέν *Br*, ἀφοδευθέν *M*, ἐφηδευθέν *A.* || 26. ἐπαγῆς *M.* || 28. οἷον τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν *A.* || καὶ] *aut S.* || 29. ὂν οὖν φησι *M.* || 30. τῷ ante ὅτι om *M.*

τῶν, τὰ πάντα ἕτερα ἔσται τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος. ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἐκ πυρὸς καὶ γῆς οὔτε πῦρ ἐστὶν οὔτε γῆ, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐξ ἑνὸς καὶ ὄντος οὔτε ἓν ἔσται οὔτε ὄν, ὥστε ἔσται καὶ ἡ οὐσία τὸ ποσὸν τὸ ποιὸν καὶ αἱ λοιπαὶ μὴ ὄντα καὶ μὴ ἕνα, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος δι' οὗ τοῦτο συνῆκται· ἦν δὲ τὸ ὅτι τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν στοιχεῖά ἐστι πάντων. ἐπὶ δὲ τοῦ "ὑπάρχει γὰρ ταῦτα ἐν ἑκάστῳ καὶ 1070b 8.
τῶν συνθέτων" προσυπακουστέον τοῦ τῶν ἁπλῶν, ἵν' ᾖ, ταῦτα γάρ, τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, ἐνυπάρχει ἑκάστῳ τῶν ἁπλῶν κ. τ. σ. τὸ δὲ "οὐδὲν — πρός τι" τοιοῦτον ἂν εἴη, αὐτῶν, ἤτοι τῶν ὡς ἐκ στοιχείου τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἑνὸς γεγονότων, οὐδὲν ἔσται ἤτοι οὐδαμῶς ἔσται οὐδὲ ἕξει ὕπαρξίν τινα· ὥσπερ γάρ, ὡς εἴρηται, τὸ ἐκ πυρὸς καὶ γῆς οὐ πῦρ οὐδὲ γῆ, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐξ ἑνὸς καὶ ὄντος ἔσται ἓν καὶ ὄν, ἀλλ' ἔσται οὐχ ἓν καὶ οὐκ ὄν. τὸ δὲ "οὔτ' οὐσία οὔτε πρός τι" δύναταί τις ἀκούειν ὡς ἴσον τῷ οὔτε ἡ οὐσία ἔσται ὂν οὔτε τὸ πρός τι. δύναται δὲ καὶ οὕτως αὐτοῦ ἀκούειν. εἰ μὲν οὖν τὸ ὂν ἐρεῖ τις στοιχεῖον, ἐπειδὴ ἕτερόν ἐστι τὸ στοιχεῖον τῶν ἐξ αὐτοῦ, ἢ αὐτὸ ἔσται μὴ ὂν ἢ τὰ ἐξ αὐτοῦ· οὐ γὰρ δυνατὸν καὶ τὸ ὂν ἤτοι τὸ στοιχεῖον εἶναι ὂν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ὄντα. εἰ δὲ τὴν οὐσίαν λέγει τις στοιχεῖον, ἢ αὐτὴ οὐκ ἔσται οὐσία ἢ τὰ ἐξ αὐτῆς, οἷον ὁ Σωκράτης ὁ Πλάτων καὶ τὰ λοιπά. ὁμοίως εἰ ἔστι τὸ πρός τι στοιχεῖον, ἔσται τὸ πρός τι οὐ πρός τι. καὶ συμπεραίνεται λέγων "οὐκ ἔστιν ἄρα πάντων τὰ αὐτὰ στοιχεῖα" καὶ αἴτια, ἀλλὰ τρόπον 1070b 9.
μέν τινα τὰ αὐτὰ τρόπον δέ τινα ἕτερα. ᾗ μὲν γὰρ πάντων ἐστὶ στοιχεῖα ὕλη εἶδος στέρησις ποιητικὸν καὶ πάντα ὑπ' αὐτά εἰσι, κατὰ δὴ τοῦτό εἰσιν αἱ αὐταὶ πάντων ἀρχαί· ᾗ δὲ ἄλλη μὲν ἀνδριάντος ὕλη ἑτέρα δὲ ζῴου, ὁμοίως καὶ ἄλλο μὲν εἶδος καὶ ποιητικὸν ἀνδριάντος ἕτερον δὲ ἑτέρου, ταύτῃ εἰσὶν ἕτεραι αἱ ἀρχαὶ καὶ οὐχ αἱ αὐταὶ πάντων. κατὰ μὲν τὰ καθόλου, εἶδός φημι καὶ ὕλην καὶ τὰ λοιπά, πάντων εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, κατὰ δὲ τὰ συντεταγμένα ἕτεραι καὶ οὐχ αἱ αὐταί. ὅτι δὲ πάντα ὑπὸ ὕλην εἶδος στέρησιν καὶ ποιητικόν εἰσι, δείκνυσιν ἐξ ἐπαγωγῆς. τῶν μὲν γὰρ αἰσθητῶν, φησί, σωμάτων ἴσως, τουτέστι λόγου χάριν, ὡς μὲν εἶδός ἐστι τὸ θερμόν, ὡς δὲ στέρησις τὸ ψυχρόν, ὕλη δὲ τὸ δυνάμενον γενέσθαι θερμὸν ἢ ψυχρόν. τὸ δὲ "καθ' αὑτό" πρόσκειται ἐπεί φαμεν ὡς τὸ λευκὸν γέγονεν ψυχρόν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό· καθ' αὑτὸ δὲ γίνεται ψυχρὸν τὸ ὑποκείμενον τῷ λευκῷ. εἶδος μὲν οὖν τὸ θερμόν, στέρησις τὸ ψυχρόν, ὕλη τὸ δυνάμει ταῦτα. οὐσίαι δέ εἰσι τὸ θερμὸν (εἶδος γὰρ καὶ οὐσία πυρὸς τὸ θερμόν) καὶ ἡ ὕλη. καὶ οὐ μόνον εἰσὶ ταῦτα οὐσίαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, τουτέστιν ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος· εἴτε γὰρ σάρξ ἐστι τοῦτο εἴτε ὀστοῦν εἴτε ὁτιοῦν ἕτερον. τὸ δὲ

3. ἕνα] ἓν *AS.* || 6. post τοῦ add καὶ *M.* || 12. τῷ οὔτε] τῷ ὥστε *A.* || τὰ πρός *M.* || 15. post αὐτοῦ add εἶναι *M.* || 17. εἰ om *M.* || τὰ πρός τι *M.* || 21. ὁμοίως om *M.* || 25. δὲ om *A.* || καὶ om *M.* || 28. ἐπεί φαμεν om *MBr.* || 31. καὶ ἡ οὐσία *A.*

1070b 15. "ἕτερον γὰρ ἀνάγκη ἐκείνων εἶναι τὸ γενόμενον" οὐδαμῶς συνᾴδει τοῖς προσεχῶς ῥηθεῖσιν· εἴη δ' ἂν συνεχὲς τῷ πρὸ ὀλίγου ῥηθέντι τῷ "οὐδὲν ἄρα ἔσται αὐτῶν οὔτε οὐσία οὔτε πρός τι." καὶ εἴη ἂν τοῦτο κατασκευὴ τοῦ μὴ εἶναι τὴν οὐσίαν οὐσίαν, μηδὲ τὸ πρός τι πρός τι· ἕτερον γὰρ ἀνάγκη εἶναι τὸ γινόμενον· ὡς γὰρ εἴρηται, ἕτερόν ἐστι τὸ ἐκ στοιχείου γεγονὸς τῶν στοιχείων. τούτων μὲν οὖν τῶν προσεχῶς ῥηθέντων τὸ μὲν θερμόν ἐστιν εἶδος, τὸ δὲ ψυχρὸν ὡς στέρησις, τὸ δὲ δυνάμενον αὐτὰ ὡς ὕλη, καὶ τὸ μὲν φῶς ὡς εἶδος, τὸ δὲ σκότος ὡς στέρησις. καὶ ἐκ μὲν ἀέρος καὶ φωτός, ἤτοι ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἡμέρα, ἐκ δὲ ἀέρος καὶ σκότους, τουτέστιν ὕλης καὶ στερήσεως, νύξ· ὥστε πάντων μὲν οὕτω, τουτέστι κατ' ἀναλογίαν μὲν πάντων εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, ὥσπερ εἴπομεν, κυρίως δὲ οὔ. καὶ ἐπεί, φησίν, οὐ μόνον τὰ κατασυντεταγμένα ἡμῖν εἰσὶν αἴτια, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκτός, οἷον τὸ κινοῦν ἤτοι τὸ ποιητικόν, ἕτερον ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον· καθολικώτερον γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ στοιχείου. τὸ μὲν γὰρ στοιχεῖον καὶ ἀρχή, οὐ πᾶσα δὲ ἀρχὴ στοιχεῖον· ὁ γὰρ πατὴρ ἀρχὴ μέν, στοιχεῖον δὲ οὔ. καὶ διαιρεῖται ἡ ἀρχὴ ὡς καθολικώτερον ὡς εἰς μερικώτερα ταῦτα, λέγω δὴ τὴν ὕλην τὸ εἶδος τὴν στέρησιν τὸ ποιητικόν. εἰ δὴ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή, δῆλον ὅτι τὸ κινοῦν καὶ ἴσων ἤτοι τὸ ποιητικὸν ἀρχή τίς ἐστιν, ὥστε τὰ κατ' ἀναλογίαν πανταχοῦ εὑρισκόμενα στοιχεῖα τρία ἐστίν, ὕλη εἶδος στέρησις, ἀρχαὶ δὲ καὶ αἴτια τέτταρα, ὕλη εἶδος στέρησις καὶ ποιητικόν. ταῦτα δὲ τὰ τέτταρα ἄλλα ἐν ἄλλοις, οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ζῴων ὡς μὲν ὕλη τὸ τῶν ζῴων σῶμα, ὡς δὲ εἶδος ἡ ὑγίεια, ὡς στέρησις ἡ νόσος, ὡς ποιητικὸν ἡ ἰατρική. πάλιν ὡς μὲν εἶδος ἡ οἰκία, ὡς στέρησις ἡ τοιαδὶ ἀταξία, ὡς ὕλη οἱ πλίνθοι, ὡς ποιητικὸν ὁ οἰκοδόμος. ὥστε πάντων αἴτιά ἐστιν ὕλη εἶδος στέρησις ποιητικόν, ἄλλα δὲ ἄλλων.

1070b 30. "ἐπεὶ δὲ τὸ κ. ἐν μὲν τοῖς φυσ. ἀνθρώποις ἄνθρωπος." φυσικοὺς ἀνθρώπους εἶπε διὰ τὸν αὐτοάνθρωπον· ἐκεῖνος γὰρ οὐ φυσικός. ὃ δὲ νῦν λέγει, εἴρηκε καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ, ὅτι τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν πολλάκις τὸ αὐτό ἐστιν. Σωφρονίσκος γὰρ καὶ Σωκράτης ἀριθμῷ μὲν ἕτεροι εἴδει δὲ οἱ αὐτοί, καὶ ἡ ἐν τῷ σώματι ὑγίεια καὶ τὸ ποιητικὸν αὐτῆς ἡ ἰατρικὴ τῷ εἴδει τὰ αὐτά ἐστιν (ἡ γὰρ ἰατρικὴ ὁ λόγος ἐστὶ τῆς ὑγιείας), ὁμοίως καὶ ἡ οἰκία καὶ ἡ οἰκοδομική· ὥστε τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ εἰδικόν, οὐ πᾶν ἀλλά τι, τῷ ἀριθμῷ μέν ἐστι δύο τῷ εἴδει δὲ ἕν. καὶ ἐπὶ τούτῳ τρόπον μέν τινα τὰ αἴτιά ἐστι τρία, τρόπον δέ τινα τέτταρα. ἔτι παρὰ ταῦτα τὰ αἴτιά ἐστι τὸ πάντων πρῶτον, ὅπερ ἐστὶν ἡ ζητουμένη ἐνταῦθα ἀρχή.

1. ἐκείνων om *M*. ‖ 2. πρὸ ὀλίγου] προσεχῶς *M*. ‖ τῷ] τὸ *A*. ‖ 4. alterum οὐσίαν om *M*. ‖ 6. τῶν om *ABr*. ‖ 7. καὶ τὸ — στέρησις] καὶ et μὲν et δὲ om *A*. ‖ 17. τὰ om *M*. ‖ 21. ἡ ante νόσος om *M*. ‖ 24. φυσικοὺς] φυσικὸς *M*. ‖ 26. Φυσ. II, 1. ‖ 28. τὰ αὐτά] ταὐτά *M*. ‖ 32. ἔτι] ἐστὶ *A*.

(5) "ἐπεὶ δέ ἐστι τὰ μὲν χωριστὰ τὰ δ' οὐ χωριστά, οὐσίαι ἐκεῖνα." διὰ 1070*b* 36.
τούτων δείκνυσιν ὅτι αἱ τῶν οὐσιῶν ἀρχαὶ καὶ τῶν συμβεβηκότων εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια τοῦ εἶναι. ἐπεὶ γάρ, φησί, τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστι χωριστὰ καὶ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ὥσπερ αἱ οὐσίαι, τὰ δὲ ἀχώριστα καὶ μὴ δυνάμενα καθ' αὑτὰ εἶναι ἀλλ' ἐν ἄλλοις τὸ εἶναι ἔχοντα οἷον τὰ συμβεβηκότα, διὰ τοῦτό εἰσιν οὐσίαι ἐκεῖνα ἤτοι τὰ χωριστὰ καὶ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα ἤτοι αἱ τῶν οὐσιῶν ἀρχαὶ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων αἴτια τοῦ εἶναι. καὶ τὴν αἰτίαν γοργῶς ἐπήγαγεν εἰπὼν ὅτι τῶν οὐσιῶν ἄνευ οὐκ ἔστι τὰ πάθη καὶ αἱ κινήσεις. ἐπεὶ γὰρ αἱ τῶν οὐσιῶν ἀρχαὶ αἴτιαί εἰσι τοῦ τὰς οὐσίας εἶναι, οὐσίαι δὲ αἴτιαι πάλιν εἰσὶ τοῦ καὶ τὰ συμβεβηκότα εἶναι, εὔδηλον ὅτι αἱ τῶν οὐσιῶν ἀρχαὶ αἴτιαί εἰσι τοῦ καὶ τὰ συμβεβηκότα εἶναι. εἶτα λέγει καὶ τίνα εἰσὶ τὰ λίαν προσεχέστατα τοῦ τὰ ἔμψυχα εἶναι αἴτια· ταῦτα γάρ, φησίν, ἔστι ψυχὴ ἴσως καὶ σῶμα, ὥσπερ ἐπὶ φυτῶν, ἢ νοῦς καὶ σῶμα καὶ ὄρεξις, ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων, ἢ σῶμα καὶ ὄρεξις, ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ἔστιν ἰδεῖν.

"ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον τῷ ἀνάλογον ἀρχαὶ αἱ αὐταί." εἰπὼν ὅτι πάν- 1071*a* 3.
των αἱ ἀρχαί εἰσιν ὕλη εἶδος στέρησις ποιητικόν, καὶ τῷ μὲν ἀνάλογόν εἰσιν αἱ αὐταί, κυρίως δὲ οὐχ αἱ αὐταὶ ἀλλ' ἕτεραι, ἐπειδὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργειά ἀρχαί εἰσιν (ἐκ γὰρ τοῦ ἐνεργείᾳ μὲν τοῦδὶ δυνάμει δὲ τοῦδὶ τὰ γινόμενα γίνεται, καὶ ὡς αὐτὸς ἐν τῇ Φυσικῇ εἴρηκεν, αὕτη γὰρ ἂν ἡ φύσις ὀφθεῖσα πᾶσαν ἔλυσεν ἀπορίαν), λέγει ὅτι ὥσπερ ἐν ἅπαντι ὁρῶντες ὕλην εἶδος ποιητικὸν στέρησιν ἐλέγομεν ὅτι πάντων αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί εἰσιν, οὕτω καὶ ἐπειδὴ ἐν παντὶ ὁρᾶται τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ κατὰ τὸ καθόλου δυνάμει καὶ καθόλου ἐνεργείᾳ, ὑφ' ἃ πάντα τὰ ἐν γενέσει, εἴποιμεν ἂν τὰς αὐτὰς εἶναι πάντων ἀρχάς, κατὰ δὲ τὴν ἑκάστῳ ἐνοῦσαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἑτέρας καὶ οὐ τὰς αὐτάς. ὥστε ποτὲ μὲν εἰς τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὰ λοιπὰ ἀποβλέποντες ἢ τὰς αὐτὰς ἢ ἑτέρας εἶναι τῶν ἁπάντων ἀρχὰς ἐροῦμεν, ποτὲ δὲ εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. ἔτι οὖν, φησίν, ἄλλον τρόπον καὶ κατ' ἄλλην ἀναλογίαν (οὐ γὰρ κατὰ τὴν πρὸς τὸ εἶδος καὶ ὕλην καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλογίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ) αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί εἰσιν. ὅμως καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια "ἄλλοτε ἄλλοις καὶ ἄλλως. ἐνίοις μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ — δυ- 1071*a* 5.
νάμει." τῷ γὰρ Σωκράτει ἡ ὑγίεια ποτὲ μὲν ἐνεργείᾳ ἐστὶ ποτὲ δὲ δυνάμει· ὑγιαίνοντος γὰρ Σωκράτους ὑπάρχει αὐτῷ ἡ μὲν ὑγίεια ἐνεργείᾳ ἡ δὲ νόσος δυνάμει, νοσοῦντος δὲ ἔμπαλιν, ὥστε ἡ ὑγίεια ποτὲ μὲν τούτοις ὑπάρχει οἷον Σω-

4. ante ὥσπερ add καὶ *M.* ‖ 8. γοργῶς] *paucis S.* ‖ 9. αἰτιά *M.* ‖ 12. τὰ om *M.* ‖ 15. αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ *A.* ‖ 16. αἱ ante ἀρχαί om *A.* ‖ τῷ] τὸ *A.* ‖ 19. Φυσ. I, 8. p. 191*b* 33. ‖ αὐτὴ *M.* ‖ ἂν om *M.* ‖ 21. αἱ ante αὐταί et 22. καὶ om *A.* ‖ κατὰ] καὶ *M.* ‖ 23. ὑφ' ἃ πάντα] ἐφ' ἅπαντα *M.* ‖ 25. λοιπὰ om *M.* ‖ 27. τὴν post καὶ om *M.* ‖ 28. πρὸς τὸ] πρός τε coni. *Hk.*

κράτει καὶ Πλάτωνι, ποτὲ δὲ ἄλλοις οἷον Ἀχιλλεῖ καὶ Ἀλκιβιάδῃ. ἀλλὰ καὶ ἄλλως, ὁτὲ μὲν γὰρ δυνάμει ὁτὲ δὲ ἐνεργείᾳ. τὸ δὲ "οἷον οἶνος ἢ σὰρξ ἢ ἄνθρωπος" παραδείγματά ἐστι τοῦ "ὁτὲ μὲν ἐνεργείᾳ ὁτὲ δὲ δυνάμει." ἡ γὰρ ὑγρότης, ἥπερ νῦν ἐστὶν ἐνεργείᾳ οἶνος, δυνάμει ἐστὶν ὄξος· ὡσαύτως καὶ ἥτις νῦν ἐστὶν ἐνεργείᾳ ὄξος, δυνάμει ἐστὶν οἶνος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δύο· ὡς δὲ ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ πάντων. ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις, φησί, καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐταῖς εἰς τὰ εἰρημένα πίπτει ἤτοι ἀνάγεται αἴτια, εἰς ὕλην εἶδος στέρησιν· ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια ἔοικε τῷ εἴδει καὶ τὸ εἶδος τῇ ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ δύναμις τῇ στερήσει καὶ ἡ στέρησις τῇ δυνάμει, τὸ δὲ ὑποκείμενον αὐταῖς τῇ ὕλῃ. ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων διάνοια οἶμαι τοιαύτη· κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὸ μὲν "ἐνεργείᾳ μὲν τὸ εἶδος" ἀντὶ τοῦ ἡ ἐνέργεια ἀναλογεῖ εἴδει καὶ τὸ εἶδος τῇ ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ "ἂν ᾖ χωριστόν" ἀντὶ τοῦ τὸ τῇ ἐπινοίᾳ χωριστόν. τὰ γὰρ ἔνυλα εἴδη τῇ ἐπινοίᾳ μόνῃ χωρίζεται τῆς ὕλης. τὸ δὲ "καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν" ἀντὶ τοῦ οὐ μόνον τὸ εἶδός ἐστιν ἐνέργεια, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους. ἢ τὸ "ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ τὸ εἶδος, ἐὰν ᾖ χωριστόν," ἀντὶ τοῦ τὸ φῶς εἴρηκεν, ἵν' ᾖ ὅτι ἡ ἐνέργεια ἤτοι τὸ φῶς τὸ χωριστόν· χωρίζεται γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι διαφανοῦς καθ' ἑκάστην. ἐξ ἀμφοῖν δὲ λέγει τὴν ἡμέραν, ἐκ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ πεφωτισμένου διαφανοῦς. καὶ ὅτι ἐνέργειαν τὸ φῶς, ὃ καὶ χωριστὸν λέγει, εἴρηκε, τεκμαίρομαι ἐκ τοῦ εἰπεῖν "στέρησις δὲ τὸ σκότος."

1071*a* 11. "ἄλλως δὲ ἐνεργείᾳ καὶ δυνάμει διαφέρει, ὧν μή ἐστιν ἡ αὐτὴ ὕλη, ὧν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ εἶδος." ἐπειδὴ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ὁ ἥλιος, εἰσὶ δὲ ἀμφότεροι ὅ τε ἥλιος καὶ ὁ Σωφρονίσκος ποιητικὰ Σωκράτους, ἡ μὲν τοῦ Σωφρονίσκου ὕλη αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ νεῦρα, ὁμοίως καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ οὐδὲν διαφέρει τῷ λόγῳ τῆς τοῦ Σωκράτους ὕλης καὶ τοῦ εἴδους· σάρκες γὰρ καὶ νεῦρα αἱ ἀμφοτέρων ὗλαι. ὁμοίως δὴ καὶ τὰ εἴδη τὰ αὐτά, μόνῳ δὲ τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ διαφέρει. προτέρα γὰρ ἡ Σωφρονίσκου ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῆς τοῦ Σωκράτους φύσεως. ἡ δὲ τοῦ ἡλίου ὕλη καὶ τὸ εἶδος οὐ τῷ χρόνῳ μόνῳ προτέρα τῆς τοῦ Σωφρονίσκου ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ. ἡ μὲν γὰρ τοῦ Σωφρονίσκου ὕλη σάρκες, ἡ δὲ τοῦ ἡλίου οὐ τοιαύτη, ἀλλὰ πέμπτον τι σῶμα. ὅτι δὲ καὶ τὸ τοῦ ἡλίου εἶδος ἕτερόν ἐστι τοῦ Σωφρονίσκου εἴδους, οὐ δεῖ με λέγειν. ταῦτα δὴ αἰνίττεται διὰ τοῦ "ἄλλως — εἶδος." ἐλλιπὴς δέ ἐστιν ἡ λέξις· εἴη δ' ἂν πλήρης εἰ οὕτως εἶχεν· ἄλλως δὲ ἐνεργείᾳ καὶ δυνάμει, ὧν μή ἐστιν ἡ αὐτὴ ὕλη μηδὲ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὧν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ εἶδος μηδὲ ἡ αὐτὴ ὕλη. εἴη

4. ἐνεργείᾳ] ἐνεργείᾳ, ἐνεργείᾳ *MBr.* || ἥτις *AS*, εἴ τις *M*, εἴ τι *Br.* || 12. ἔνυλα, εἰ δή, τῇ *Br.* || 13. μόνῃ] μόνον *A.* || 14. ἐνέργεια om *MBr.* || 21. ὁ post καὶ om *A.* || ἀμφότερα *Br.* || 22. post μὲν add οὖν *A.* || 23. ἡ post καὶ om *MBr.* || 27. οὐ] ἐν *M.* || 33. ante ὧν οὐκ add διαφέρει *S*, addendum censet *Br.*

δ' ἂν τὸ λεγόμενον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Σωφρονίσκος ποιητικός ἐστι Σωκράτους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ὁ λοξὸς κύκλος, διαφέρει ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ λοξοῦ κύκλου τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ εἴδους τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τοῦ Σωκράτους. ὁμοίως δὴ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἤτοι αἱ ὗλαι. καὶ τὴν αἰτίαν τούτου ἐπήγαγεν εἰπὼν "οὔτε ὕλη ὄντα οὔτε εἶδος οὔτε στέρησις", ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ ἡ μὲν γὰρ ὕλη 1071*a* 16.
τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τὸ εἶδος τὰ αὐτά εἰσι τῇ τοῦ Σωκράτους ὕλῃ καὶ τῷ εἴδει, ὁμοίως καὶ ἡ στέρησις· ἀμφότεροι γὰρ στέρησιν ἔχουσι τὴν ἀντικειμένην τῷ ἀνθρωπείῳ εἴδει· τὸ δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ λοξοῦ κύκλου εἶδος καὶ ἡ ὕλη οὐκ εἰσὶ τὰ αὐτὰ τῇ τοῦ Σωφρονίσκου καὶ Σωκράτους ὕλῃ καὶ τῷ εἴδει. ὧν οὖν, ἡλίου καὶ λοξοῦ κύκλου, ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ δύναμις διαφέρει τῆς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ Σωκράτους ὕλης καὶ ἐνεργείας, ταῦτα, ὁ ἥλιος καὶ ὁ λοξὸς κύκλος ἕτερά ἐστι Σωφρονίσκου καὶ Σωκράτους, ὧν τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ ἡλίου καὶ λοξοῦ κύκλου ὕλῃ καὶ τῷ εἴδει. εἰ δὲ ὁ ἥλιος καὶ ὁ λοξὸς κύκλος διαφέρει Σωφρονίσκου καὶ Σωκράτους, καὶ ἀναστρέψαντι ἡ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ λοξοῦ κύκλου ἐνέργεια καὶ δύναμις διαφέρει τῆς τοῦ Σωφρονίσκου ἐνεργείας καὶ δυνάμεως.

"ἔτι δὲ ὁρᾶν δεῖ — τὰ δ' οὔ." τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον, ὅτι τῶν αἰτίων 1071*a* 17.
τὰ μὲν δυνάμεθα λέγειν καθόλου, τὰ δ' οὔ. τοῦ μὲν γὰρ καθόλου ἀνδριάντος ἐροῦμεν αἴτιον τὸν καθόλου ἀνδριαντοποιόν, τοῦδε δὲ τοῦ ἀνδριάντος τόνδε τὸν ἀνδριαντοποιόν. ταῦτα ὑποθεὶς λέγει πάντων δὲ ἀρχαὶ πρῶται ἤτοι προσεχεῖς "πρῶτον τοδί" τουτέστι τὸ μερικόν· τοῦ γὰρ Σωκράτους ἀρχὴ καὶ αἴτιον ὅδε ὁ Σωφρονίσκος. ἔστιν οὖν πάντων ἀρχὴ ἥδε ἡ ἐνέργεια καὶ τόδε τὸ μερικὸν δυνάμει, τουτέστιν αὕτη ἡ μερικὴ ὕλη. τῶν γὰρ καθέκαστον αἴτιον καθέκαστον, Ἀχιλλέως γὰρ Πηλεύς, καὶ τοδὶ τὸ β τῆσδε τῆς βα συλλαβῆς. τὰ γὰρ καθόλου οὐκ εἰσί, κἂν εἰ ἦν τὰ καθόλου ἐν ὑπάρξει καὶ καθ' αὑτά, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν καθόλου ἂν ἦν· εἰ γὰρ ἦν ἄνθρωπος καθόλου, ἦν ἂν καὶ τὸ αἴτιον αὐτοῦ τῶν καθόλου, καὶ τῆς ὅλης ἤτοι τῆς καθόλου βα συλλαβῆς τὸ καθόλου βῆτα· οὐκ ἔστι δέ. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις εἰσὶ καὶ ἄλλα αἴτια καὶ ἄλλαι ἀρχαί· ταῦτα δέ ἐστιν εἴδη τῶν οὐσιῶν· ἄλλα δὲ ἄλλων, ὥσπερ εἴρηται, ἄλλα γὰρ ἵππων καὶ ἄλλα ἀνθρώπων. οὐ μόνον δὲ τῶν ἑτέρων γενῶν ἕτερα τὰ αἴτια, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁμοειδῶν ἕτερα, τῷ ἀριθμῷ δέ· ἄλλη γὰρ ἡ σὴ ὕλη καὶ ἄλλη ἡ ἐμὴ τῷ ἀριθμῷ, ὁμοίως καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ποιητικόν, "τῷ καθόλου δὲ λόγῳ τὰ αὐτά," τουτέστι καθὸ γὰρ ἅπαντα ὑπὸ ὕλην εἶδος στέρησιν καὶ ποιητικόν εἰσιν, εἰσὶ πάν-

14. fort. ἀντιστρέψαντι. ‖ 16. τὸ δὲ — 17. τὰ δ' οὔ om *M*. ‖ 19. ταῦτα ὑπὸ om *A* in lac. ‖ δὲ] fort. δὴ c. *S*. ‖ 20. μερικόν *AMS*, μικρόν *Br*. ‖ 22. ante ὕλη add καὶ *A*. ‖ 26. τῆς ὅλης ἤτοι τῆς καθόλου βα scripsi c. *S*, τῆς ὕλης ἤτοι τῆς βα *AM*. ‖ 27. δὲ ante τοῖς om *A*. ‖ 28. ἄλλα γὰρ — 29. ἀνθρώπων om *MBr*.

των τὰ αἴτια τὰ αὐτά, ἡ δὲ τὰ ἐμὰ αἴτια ἕτερα τῶν σῶν αἰτίων, οὐ τὰ αὐτά.

1071a 29. "τὸ δὴ ζητεῖν τίνες ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα — ποιῶν." διὰ τούτων διδάσκει ἡμᾶς, εἴπερ ἐρωτώμεθα πότερον πάντων αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταὶ ἢ ἕτεραι, τί ὀφείλομεν ἀποκρίνασθαι· καί φησιν ὅτι "πολλαχῶς τε λεγομένων," τουτέστι καθόλου ἤτοι ὡς καθόλου ὕλη καὶ ὡς καθόλου εἶδος καὶ ποιητικόν, καὶ ὅλως τῷ ἀνάλογον καὶ μὴ ὡς τοῦδε ἢ τοῦδε λαμβανόμενα, "ἐστὶν ἑκάστου", τουτέστι πάντων εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί· διαιρεθέντων δὲ τοῦ τε καθόλου εἴδους καὶ τῆς καθόλου ὕλης καὶ τῶν λοιπῶν εἴς τε τὰ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων αἴτια, οὐκ εἰσὶ τὰ αὐτὰ ἀλλ' ἕτερα, "πλὴν ὡδί," ἤτοι τῷ ἀνάλογον δέ εἰσι τὰ αὐτά. καὶ τοῦτο φανερώτερον ποιῶν πάλιν ἐπανείληφε τὸν λόγον, καί φησιν ὅτι
1071a 33. "ὡδὶ μὲν τὰ αὐτὰ τῷ ἀνάλογον, ὅτι ὕλη εἶδος στέρησις," ἴσον λέγων, ἐπεὶ πάντα ὑπὸ ὕλην εἶδος στέρησίν εἰσιν, ἔσονται πάντων αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ τῷ ἀνάλογον. τὸ δὲ "καὶ ὡδὶ — πάντων" δυνάμει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅταν δὲ ἐρωτώμενοι πότερον τὰ τῶν οὐσιῶν αἴτια καὶ τῶν συμβεβηκότων εἰσὶν αἴτια, λεκτέον ὅτι ναί, καὶ τὴν αἰτίαν προσθετέον ὅτι ἀναιρουμένων γὰρ τῶν οὐσιῶν ἀναιρεῖται καὶ τὰ λοιπά· αἴτιον δὲ τὸ συναναιροῦν τοῦ συναναιρουμένου. ἀλλὰ περὶ τούτων εἴρηται πρὸ ὀλίγου ἀκριβῶς.
1071a 36. "ἔτι τ. πρ. ἐντ." ἔτι, φησίν, ἐρωτώμενοι πότερον τὸ πορρώτερόν ἐστιν αἴτιον ἢ τὸ προσεχές, ῥητέον ὅτι τὸ πρῶτον, τουτέστι τὸ προσεχές. προσεχὲς δὲ αἴτιον καὶ ἐντελεχείᾳ, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὁ Σωφρονίσκος τοῦ Σωκράτους. "ὡδὶ δὲ ἕτερα πρῶτα ὅσα τὰ ἐναντία," τουτέστιν ἄλλον δὲ τρόπον λεκτέον πρῶτα αἴτια τὰ ἐναντία, ἤτοι τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν· ὥστε τὸ λεγόμενόν ἐστιν ὅτι ποτὲ μὲν λεκτέον πρῶτον αἴτιον τὸ ἐντελεχείᾳ ἤτοι τὸ ποιητικόν, ποτὲ δὲ τὰ ἐναντία ἤτοι τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν, ἅπερ ἐναντία, φησίν, οὔτε ὡς γένη λέγεται, τουτέστιν ὡς ὕλη, οὔτε πολλαχῶς, τουτέστιν οὔτε ὡς καθόλου, ἀλλ' ὡς συγκατατεταγμένα. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ὡδὶ δὲ πρῶτα ὅσα τ. ἐν." τὸ "ὅσα" παρέλκον ἐστίν. ἔτι, φησίν, ἄλλον τρόπον αἴτια λεχθήσονται αἱ ὗλαι. καὶ συμπεραίνεται λέγων, τίνες μὲν αἱ ἀρχαὶ τῶν αἰσθητῶν ὅτι ὕλη εἶδος καὶ τὰ λοιπά, καὶ πόσαι ὅτι τρόπον μέν τινα τρεῖς τρόπον δέ τινα τέσσαρες, καὶ πῶς αἱ αὐταὶ ὅτι τῷ ἀνάλογον, καὶ πῶς ἕτεραι ὅτι ὡς προσεχεῖς, εἴρηται.

1071b 3. (6) "ἐπεὶ δ' ἦσαν τρεῖς αἱ οὐσίαι δύο μὲν αἱ φυσικαί." ἐντεῦθεν περὶ τοῦ πρώτου αἰτίου καὶ τῆς πρώτης οὐσίας, ὃν καὶ θεὸν ἐνταῦθα καλεῖ, διαλέγεται. συν-

3. δὴ] δὲ *M*. || καὶ στοιχεῖα om *A*. || 5. τε om *MBr*. || 5. 6. λεγομένων τῶν αἰτίων καθόλου μὲν ἤτοι ἡ ὡς καθόλου ὕλη *MBr*. || 6. ante ὅλως add ἤτοι *MBr*. || τῷ coni., τὸ *AMBr*. || 9. τὰ τοῦ Σ. *MBr*. || 12. post στέρησις add *id quod movet S*. || 13. τῷ] τῶν *MBr*. || 16. ἀναιρήσεται *M*. || 20. ὁ Σ. τ. Σωκράτους om *Br*. || ὡδὶ] ὡς δὲ *M*. || 28. αἱ om *A*. || 32. post ἐνταῦθα add *interdum S*.

ἵστησι δὲ πρῶτον ὅτι ἔστι τις τοιαύτη οὐσία ἀΐδιος οὕτως. λαβὼν ὅτι ἡ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων (τοῦτο γὰρ δέδεικται) λέγει ὅτι εἰ μὴ ἔστιν οὐσία ἀΐδιος ἀλλὰ πᾶσαι φθαρταί, φθαρτὰ πάντα ἔσται· ἀχώριστα γὰρ τὰ ἄλλα τῆς οὐσίας καὶ χωρὶς αὐτῆς εἶναι οὐ δύναται. οὐκ ἔστι δὲ πάντα φθαρτά, οὐδ' αἱ οὐσίαι πᾶσαι φθαρταί. ὅτι δὲ οὐ πάντα τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ φθαρτὰ δῆλον· ἡ γὰρ κίνησις δέδεικται ὅτι ἀΐδιος καὶ ἄφθαρτος· εἰ γὰρ εἴη γενητή, ἐπεὶ πᾶν τὸ γινόμενον ὑπό τινος καὶ ἔκ τινος γίνεται, εἴη ἂν καὶ τὰ ἐξ ὧν ἡ κίνησις. ἃ εἰ μὲν οὕτως εἶχεν ὥστε μήτε τὸ ποιοῦν μήτε τὸ πάσχον πρὸς τὸ δύνασθαι τὸ μὲν πάσχειν τὸ δὲ ποιεῖν δεῖσθαί τινος μεταβολῆς, ἦν ἂν καὶ ἡ κίνησις ἤδη ἀλλ' οὐκ ἐγίνετο. εἰ δέ τι ἦν ἐμποδὼν ἐκείνοις, ἔδει τινὰ κίνησιν γενέσθαι, ὥστε τὸ μὲν ποιῆσαι τὸ δὲ παθεῖν καὶ γενέσθαι τὴν κίνησιν ἐξ αὐτῶν, οὕτω δὲ ἀνάγκη ἔσται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν κίνησιν κίνησιν εἶναι οὐ γενητήν. ἐπεὶ οὖν ἀΐδιος ἡ κίνησις, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ τὸ εἶναι ἔχει, καὶ τὸ κινούμενον ἄρα τὴν ἀΐδιον κίνησιν ἀΐδιόν ἐστιν· οὐ γὰρ οἷόν τε ἀΐδιον κίνησιν κινεῖσθαι μὴ ἀΐδιον ὄν. εἰ γάρ τις λέγοι ἀΐδιον εἶναι κίνησιν τῷ ἄλλο ἐξ ἄλλου σῶμα διαδέχεσθαι αὐτήν, πρῶτον μὲν οὐ συνεχῆ τὴν κίνησιν ποιήσει καὶ μίαν· ἡ γὰρ συνεχὴς ἑνὸς ὄντος τοῦ κινουμένου αὐτὴ μία ἐστίν· ἔπειτα ἐνδεχόμενόν ἐστιν ἀπολιπεῖν τὴν κίνησιν, εἰ μή τι ἄλλο ἀΐδιον τῆς εὐτάκτου καὶ ὡρισμένης τῶν κινουμένων διαδοχῆς αἴτιον εἴη· ἓν ἄρα καὶ ἀΐδιόν ἐστι τὸ τὴν ἀΐδιον κίνησιν κινούμενον σῶμα· ἀλλὰ μὴν ἀΐδιος καὶ συνεχὴς μόνη τῶν κινήσεων ἡ κυκλοφορία· τὸ ἄρα ταύτην κινούμενον τὴν κίνησιν σῶμα ἀΐδιον. καὶ ἄριστον δὴ τῶν σωμάτων τοῦτο· τὸ γὰρ ἀΐδιον τῶν οὐκ ἀϊδίων ἄμεινον. καὶ τὸ τὴν πρώτην τῶν κινήσεων ἁπασῶν κινούμενον καὶ ἔμψυχον δὴ τοῦτο. τὸ γὰρ ἄριστον τῶν σωμάτων ἔμψυχον, ἄμεινον γὰρ σῶμα τὸ ἔμψυχον τοῦ ἀψύχου, τὸ δὲ κυκλοφορητικὸν σῶμα ἄριστον, ὥστε καὶ ἔμψυχον· τὸ γὰρ τῶν σωμάτων ἁπάντων ἄριστον ἔμψυχον, τὸ δὲ κυκλοφορητικὸν σῶμα τοιοῦτον. ἀλλὰ μὴν πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται. καὶ διὰ τοῦτο οὖν καὶ τὸ κατὰ ψυχὴν κινούμενον πᾶν ὑπό τινος, εἴ γε τὸ κατὰ τὴν ψυχὴν κινούμενον καθ' ὁρμὴν κινεῖται, ἡ δὲ ὁρμὴ κατ' ἔφεσίν τινος· ὥστε εἴη ἂν καὶ τὸ ἀΐδιον σῶμα καθ' ὁρμὴν καὶ κατ' ἔφεσίν τινος κινούμενον. τὸ δὲ καθ' ὁρμὴν καὶ κατ' ἔφεσιν κινούμενον δεῖ εἶναί τι οὗ ἐφιέμενον τοῦτο κινεῖται τὴν ἀΐδιον κίνησιν, ἀΐδιον καὶ αὐτὸ ὂν καὶ ἐνεργείᾳ· πᾶν γὰρ τὸ κινητικόν τινος ἐνεργείᾳ τι ὂν κινεῖ, καὶ τὸ ἀεὶ ἄρα καὶ συνεχῶς κινοῦν ἀεὶ τὸ αὐτὸ ἔσται ἐνεργείᾳ, ἄμοιρον παντάπασι δυνάμεως.

4. οὐδ' *QS*, οὔθ' *AM*. ‖ 6. 7. τὸ γινόμενον *QS*, τὸ om *AM*. ‖ 12. alterum κίνησιν addidi e *Q*. ‖ 14. λέγοι *QS*, λέγει *AM*. ‖ 16. ἡ γὰρ] εἰ γὰρ *Q*. ‖ 16. 17. αὐτὴ μ. ἐστίν] αὐτήν ἐστιν *A*, αὐτήν *Q*. ‖ 22. post κινούμενον add ἄριστον *S*. ‖ 27. εἴ γε] εἰ δὲ *Q*. ‖ τὴν om *M*. ‖ 29. τὸ — 30. κινούμενον *A*, τὸ — κινουμένου ὄντος *Q*, εἰ δὲ τοῦτο *M*. ‖ 30. δεῖ *AM*. δεῖ δὲ *Q*.

εἰ γὰρ ἔσται δυνάμει, οὐδεμία δὲ δύναμις, ὡς ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ δέδεικται, ἐπ' ἄπειρόν ἐστιν, εἰ οὖν ἔχει δύναμιν τοῦ μὴ εἶναι, ἔσται ποτὲ ἐνεργείᾳ μὴ ὄν, ὥστε οἷόν τε ἔσται καὶ τὴν κίνησιν φθαρῆναι μὴ ὄντος ἐνεργείᾳ τοῦ κινήσοντος αὐτήν. ἄμοιρον ἄρα παντάπασίν ἐστι δυνάμεως. ἀλλὰ καὶ ἀκίνητον ἔσται· εἰ γὰρ καὶ τοῦτο κινήσει κινούμενον, δεήσει καὶ τούτῳ πάλιν ἄλλου κινοῦντός τινος καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. ἀλλ' εἰ ἀκίνητον, ἐστὶ καὶ ἀσώματον· πᾶν γὰρ σῶμα καθὸ σῶμα κινητόν. ἔσται ἄρα ἀΐδιός τις οὐσία ἁπλῆ καὶ ἀκίνητος ἐνεργείᾳ αἰτία οὖσα τῆς τοῦ κυκλοφορητικοῦ σώματος ἀϊδίου τε καὶ συνεχοῦς κινήσεως. κινηθήσεται δ' ὑπ' αὐτοῦ τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα τῷ νοεῖν τε αὐτὸ καὶ ἔφεσιν καὶ ὄρεξιν ἔχειν τῆς οἰκειώσεως αὐτοῦ. πᾶν γὰρ τὸ κινούμενον ὑπ' ἀκινήτου τινὸς κεχωρισμένον τοῦτον κινεῖται τὸν τρόπον. ἡ δὲ δεῖξις κατὰ ἀνάλυσιν γέγονεν· οὐ γὰρ οἷόν τε τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀπόδειξιν εἶναι, ἀλλὰ δεῖ ἀπὸ τῶν ὑστέρων καὶ φανερῶν ἀρξαμένους κατὰ τὴν πρὸς ταῦτα συμφωνίαν ἀναλύσει χρωμένους συστῆσαι τὴν ἐκείνων φύσιν. ὅτι δὲ καὶ πρῶτον νοητὸν καὶ μάλιστα καὶ πρῶτον ὀρεκτὸν καὶ μάλιστα τὸ κινητικὸν τῆς κύκλῳ κινήσεως εἶδος, ἐντεῦθεν ἂν δεικνύοιτο. κυρίως νοητὸν τὸ εἶδος· ἡ γὰρ ὕλη οὐδὲν οὖσα τῶν ὄντων ἐνεργείᾳ κατὰ ἀναλογίαν ἐστὶ νοητὴ καὶ ὡς ὁ Πλάτων φησὶ νόθῳ λογισμῷ· τὸ δὲ εἶδος νοητόν, ἐνέργειά τις ὄν, καὶ τῶν εἰδῶν μᾶλλον νοητὸν τὸ ἐν οὐσίᾳ καὶ καθ' αὑτὸ ὂν ἢ τὸ ἐν ἄλλῳ τινὶ ὄν, ὅτι καὶ μᾶλλον ἐστι, καὶ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ μάλιστα ἁπλοῦν καὶ ἀεὶ ὂν ἐνεργείᾳ· μάλιστα γὰρ νοητὸν τοῦτο τῷ τε μάλιστα εἶναι ἀεὶ ὂν ἐνεργείᾳ καὶ τῷ τῇ αὑτοῦ φύσει ἁπλοῦν καὶ νοητὸν εἶναι. καὶ γὰρ τὰ ἐν τοῖς συνθέτοις τότε εἰσὶ νοητά, ὅταν ὁ νοῦς αὐτὰ χωρίσῃ τῶν ἐν οἷς εἰσὶ καὶ ὥσπερ ἁπλᾶ αὐτὰ θεωρῇ. τοιαύτη δὲ ἡ κινητικὴ τοῦ παντὸς οὐσία, λέγω δὴ χωριστὴ καὶ ἁπλῆ καὶ ἐνεργείᾳ. αὕτη ἄρα μάλιστά ἐστι νοητή. ἀλλὰ μὴν καὶ μάλιστα ὀρεκτή· μάλιστα γὰρ ὀρεκτὸν τῇ αὐτοῦ φύσει τὸ τῇ αὐτοῦ φύσει καλὸν μάλιστα, τοιοῦτον δὲ τοῦτο. τὸ γὰρ καλὸν ἐν τῷ εἴδει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ὕλῃ, ἐν γὰρ τῷ ποιοῦντι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ [εὖ] πάσχοντι, καὶ ἔστι πάσχον τὸ δυνάμει τι ὄν, ποιοῦν δὲ τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, καὶ ἐν τῷ ὡρισμένῳ μᾶλλον ἢ ἐν τῷ ἀορίστῳ. ἐν τῷ εἴδει ἄρα τὸ καλὸν μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ὕλῃ, καὶ ἐν εἴδει τῷ ἐν οὐσίᾳ μᾶλλον ἢ ἔν τινι ἄλλῳ τῶν γενῶν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἐστι· καὶ τῶν ἐν οὐσίᾳ τὸ μάλιστα ὂν καὶ

1. π. Οὐρ. I, 12. ‖ 1. 2. ἐπ' ἄπειρόν *A*, ἄπειρός *M*. ‖ 3. οἷόν τε ἔσται *QS*, οἷόν τέ ἐστι *AM*. ‖ 6. fort. ἔσται c *S*. ‖ 7. αἰτίας *M*, om *Q*. ‖ 10. ὁμοιώσεως *Q*. ‖ 10. 11. κεχωρισμένον *AQS*, κεχωρισμένου *M*. ‖ 11. ἀνάλυσιν *AQ*, τὴν ἀνάλυσιν *M*. ‖ 12. δεῖ] δὴ *A*. ‖ 14. ἐκείνων *AMS*, ἐκείνου *Q*, quod fort. recipiendum est ‖ 15. 16. δεικνύοιτο] δεικνύειν τὸ *M*. ‖ 17. Plat. Tim. p. 52*b*. ‖ 18. ἐνεργείᾳ τι ὂν *Q*. ‖ 19. καὶ τῶν *AQ*, τὸ *M*. ‖ 20. μάλιστα γὰρ — 20. 21. ἐνεργείᾳ *AQ*, om *M*. ‖ 21. καὶ τῷ *QS*, καὶ τὸ *AM*. ‖ 23. θεωρῇ] ἐνεργῇ *Q*. ‖ 25. γὰρ *AQS*, om *M*. ‖ ἑαυτοῦ *Q*. ‖ 27. εὖ om *QS*. ‖ 28. ἐν δὲ τῷ εἴδει τὸ *Q*.

ἁπλοῦν καὶ ἄμοιρον τοῦ δυνάμει καλὸν μάλιστα· τοιαύτη δὲ οὖσα δέδεικται ἡ προειρημένη φύσις· κυρίως ἄρα καὶ πρώτως αὕτη ὀρεκτή τε καὶ νοητή.

"ἐπεὶ δ' ἦσαν — οὐσίαι — ἀκίνητος." περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς, ὡς προεί- 1071b 3.
πομεν, ἐντεῦθεν διαλέγεται τίς τε ἡ φύσις αὐτῆς καὶ ἡ διαγωγή. πρῶτον δὲ συνίστησιν ὡς ἔστιν ἀρχὴ τοιαύτη, καὶ οὕτω τίς λέγει. ἐπεὶ γάρ, φησίν, ἦσαν ὡς ἐλέγομεν τρεῖς αἱ οὐσίαι, δύο μὲν αἱ φυσικαί, ἃς καὶ πάντες εἶναι ὁμολογοῦσιν, καὶ τούτων ἡ μὲν μία ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος, ἡ δὲ λοιπὴ κατὰ μὲν τὰς ὁλότητας καὶ αὐτὴ ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος, εἴπερ καὶ ὁ κόσμος, κατὰ δὲ τὰ μέρη γενητὴ καὶ φθαρτή, ἣν δὲ καὶ ἄλλη ἡ ἀκίνητος, περὶ τῆς ἀκινήτου, φησί, λεκτέον καὶ δεικτέον ὅτι ἀνάγκη εἶναί τινα οὐσίαν ἀκίνητον καὶ ἀΐδιον. ἔχων οὖν δεδειγμένον, ὅτι αἱ οὐσίαι πρῶται τῶν ἄλλων ποσοῦ ποιοῦ καὶ τῶν λοιπῶν, τούτῳ χρώμενος δείκνυσι τὸ προκείμενον, δυνάμει συλλογιζόμενος ὧδε. εἰ πᾶσά ἐστιν οὐσία φθαρτή, οὐδὲν ἔσται ἀΐδιον τῶν ἄλλων τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν ὄντων. πάντα γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλὰ μὴν ἔστι τι τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον, ἥ τε κίνησις καὶ ὁ χρόνος· ἔστιν ἄρα καὶ οὐσία τις ἀΐδιος, ἥτις τὴν ἀΐδιον κίνησιν κινεῖται· πᾶσα γὰρ κίνησίς τινος. καὶ ὅτι μὲν ἡ κίνησις ἀΐδιος, δέδεικται ἐν τῷ θῆτα τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως· ὅτι δὲ καὶ ὁ χρόνος ἀΐδιος, παραμυθίας ἀξιοῖ, λέγων, εἰ ἔστιν ὁ χρόνος γενητὸς καὶ φθαρτός, πρότερον οὐκ ἦν οὐδ' ὕστερον ἔσται· ἀλλὰ μὴν τὸ πρότερον καὶ ὕστερον χρόνου τί εἰσιν· ἦν ἄρα πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν χρόνον χρόνος εἴπερ πρὸ χρόνου ἐστὶ τὸ πρότερον, καὶ ἔσται πάλιν μεθ' ὕπαρξιν χρόνου, εἴπερ μετὰ τὴν τοῦ χρόνου φθορὰν ἐστι τὸ ὕστερον. δείξας δὲ ὅτι ἔστι τις οὐσία ἥτις ἀϊδίως κινεῖται, προσαποδείκνυσιν πρότερον καὶ τίς ἐστιν αὕτη οὕτως. ἡ ἀΐδιος κίνησις μία ἐστίν, ἡ μία συνεχής ἐστιν, ὥσπερ 1071b 9.
καὶ ὁ χρόνος· ἢ γὰρ ὁ αὐτός ἐστι τῇ κινήσει ἤ τι τῆς κινήσεως· κίνησις δὲ συνεχὴς οὐκ ἔστιν ἄλλη ἢ ἡ κατὰ τόπον, καὶ ταύτης ἡ κύκλῳ. ἡ ἀΐδιος ἄρα κίνησίς ἐστιν ἡ κύκλῳ· ὥστε ἡ ἀΐδιος οὐσία ἐστὶν ἡ ταύτην κινουμένη τὴν κίνησιν. δείξας οὖν οὕτως ὅτι ἔστι τις οὐσία ἀΐδιος, ἥτις τὴν κύκλῳ καὶ ἀΐδιον κίνησιν κινεῖται, ἔχων δεδειγμένον ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ ὅτι πᾶν τὸ κινούμενον ὑπό τινος κινεῖται, συνάγει ὅτι ἔστιν ἄρα τι κινητικὸν καὶ ποιητικὸν τὸ τὴν ἀΐδιον κίνησιν κινοῦν, ἀκίνητον ὂν καὶ ἀΐδιον, εἶδος ὂν καὶ ἐνέργεια πάντη πάντως ἀμοιροῦσα δυνάμεως. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ἀλλὰ μὴν εἰ ἔστι κινητικὸν ἢ ποιητικόν, μὴ ἐνεργοῦν δέ τι" τὸ "μὴ ἐνεργοῦν" ἀντὶ τοῦ μὴ εἴη δὲ ἐνέργεια πάντη ἀμοιροῦσα δυνάμεως,

2. αὕτη *QS*, ἡ *M*, om *A*. ‖ 7. 8. ὑλότητας *A*. ‖ 13. ἀΐδιον addidi e *S*. ‖ 17. ἀΐδιος] ἴσος *A*. ‖ 17. 18. παρ. ἀξ.] *rationem non putat silentio esse praetermittendam S*. ‖ 20. εἴπερ πρὸ — 21. ὕπαρξιν χρόνου om *MBr*. ‖ 22. δὲ om *A*. ‖ 23. μία τίς ἐστιν *M*. ‖ 27. ὅτι] ὃ *M*. ‖ 28. Φυσ. VII, 1.

ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται κίνησις· τὸ γὰρ δυνάμενον μὴ ἐνεργῆσαι ἔσται ποτὲ οὐκ ἐνεργοῦν. δέδεικται δὲ ὅτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ εἶναι κίνησιν· ἀδύνατον ἄρα καὶ τῷ κινοῦντι τὴν ἀΐδιον κίνησιν δύναμίν τινα ἐνυπάρχειν. ἀλλ' εἰ καὶ τὰ κυκλοφορητικὰ σώματα ἀπήλλακται τοῦ δυνάμει, ἀΐδια ὄντα, τί ἂν τῆς πρώτης ἀρχῆς διαφέροιεν; ἢ οὐ πάντῃ ἀπήλλακται τοῦ δυνάμει· τῆς μὲν γὰρ καθ' ἣν τὰ γινόμενα καὶ φθειρόμενα γίνεται καὶ φθείρεται δυνάμεως ἀπήλλακται, τῆς δὲ τοῦ κινεῖσθαι οὐδαμῶς· τὸ γὰρ ὑπὲρ γῆν ἐνεργείᾳ ὂν ἡμισφαίριον δυνάμει ἐστὶν ὑπὸ γῆν. εἰπὼν οὖν ὅτι ἡ πρώτη καὶ ἀΐδιος ἀρχὴ ἐνέργειά ἐστι πάντῃ δυνάμεως
1071b 14. ἀμοιροῦσα ἐπάγει "οὐδὲν ἄρα ὄφελος οὐδ' ἂν οὐσίας ποιήσωμεν ἀϊδίους" καὶ τὰ ἑξῆς, ἴσον λέγων τῷ εἴτε ἰδέας ὑποθώμεθα εἶναι τὰς πρώτας ἀρχὰς εἴτε ἀριθμούς, οὐδὲν ὠφελήσει πρὸς τὸ εἶναι ἀεὶ τὰ ὄντα ὡς ἔχει, εἰ μὴ ἔσται τι εἶδος καί τις φύσις αὐτὸ τοῦτο ἐνέργεια οὖσα δυναμένη μεταβάλλειν καὶ κινεῖν τὴν ἀΐδιον κίνησιν, οὐδ' ἂν ἄλλη τις φύσις καὶ οὐσία ὑποτεθῇ ἑτέρα παρὰ τὰ εἴδη μὴ οὖσα δὲ ἐνέργεια, οὐδ' αὕτη ἔσται ἱκανὴ τὴν ἀΐδιον κίνησιν κινεῖν. τὸ δὲ "εἰ γὰρ μὴ ἐνεργήσει, οὐκ ἔσται κίνησις" ταὐτόν ἐστι τῷ εἰ γὰρ μὴ ἐνεργεῖ ἡ παρὰ τὰ εἴδη οὐσία ἀλλὰ μένει μὴ ἐνεργοῦσα, ὡς οἱ τὰ εἴδη τιθέμενοι ἀπεφαίνοντο (λέγοντες γὰρ τὰς ἰδέας καὶ ἀκινήτους καὶ μηδὲν ὅλως ἐνεργούσας, ἐκπίπτειν ἐξ αὐτῶν ἔφασκον ἀπορροίας τινὰς καὶ τῇδε τῇ ὕλῃ συμπιπτούσας οὕτω γίγνεσθαι πάντα τὰ ἄτομα), εἰ οὖν οὕτως, ὥσπερ αἱ ἰδέαι, ἔχει ἣν ἂν ὑπόθηταί τις οὐσίαν, οὐκ ἔσται κίνησις. κίνησις γὰρ ἄνευ τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ κινοῦν-
1071b 17. τος οὐκ ἔστι. τὸ δὲ "ἔτι οὐδ' εἰ ἐνεργήσει" ἴσον ἐστὶ τῷ ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ ἐνεργεῖ καὶ κινεῖ ἡ παρὰ τὰ εἴδη οὐσία, ἔστι δὲ ἡ οὐσία καὶ ἡ φύσις αὐτῆς δύναμίς τις, τουτέστι συνέζευκται αὐτῇ δύναμίς τις, καὶ μὴ εἴη ἄμοιρος πάντῃ δυνάμεως, οὐδ' οὕτως ἔσται ἡ κίνησις ἀΐδιος. ἀνάγκη γὰρ τὸ δυνάμει ὄν, ἤτοι τὸ δύναμιν ἔχον μὴ ἐνεργῆσαι, ποτὲ μὴ ἐνεργεῖν. δεῖ ἄρα εἶναι ἀρχὴν τοιαύ-
1071b 21. την ἧς ἡ οὐσία ἐστὶν ἐνέργεια ὅλως ἀμοιροῦσα τοῦ δυνάμει. τὸ δὲ "ἔτι τοίνυν ταύτας δεῖ τὰς οὐσίας εἶναι ἄνευ ὕλης" τὸ "ταύτας," οἶμαι, ἀντὶ τοῦ τὰς λοιπὰς εἴληπται, καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι οὐ μόνον τὸ κινητικὸν τῆς ἀπλανοῦς δεῖ τοιοῦτον εἶναι οἷον εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχὰς τὰς κινούσας τὴν Κρονιακὴν καὶ τὴν Δίιον καὶ τὰς λοιπὰς σφαίρας, αἵτινες ἀρχαὶ ὑπὸ τὴν πρώτην εἰσί, καὶ ταύτας οὖν δεῖ ἀΰλους εἶναι καὶ ἀϊδίους, εἴπερ γε καὶ ἄλλο τι ἀΐδιον· ἐπεὶ γάρ ἐστι καὶ ἄλλο τι, οἷον τὸ τῆς ἀπλανοῦς κινητικὸν ἀΐδιον, δεῖ καὶ ταύτας ἀϊδίους εἶναι. ἢ τὸ "εἴπερ γε κ. α. τι α." λέγοι ἄν, ἐπειδὴ ἡ τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν ἑνὰς ἀΐδιός ἐστι, δεῖ καὶ τὰ τούτων κινητικὰ ἀΐδια εἶναι.

1. οὐκ] μὴ *A*. ‖ 3. ἐνυπάρχειν] ὑπάρχειν *MBr*. ‖ 5. γὰρ om *A*. ‖ 13. παρὰ] περὶ *A*. ‖ 14. αὕτη scripsi c. *S*, αὐτὴ *AM*. ‖ 15. ἐνεργήσει] ἐνεργείᾳ *M*. ‖ 27. τὰς οὐσίας εἶναι bis habet *M*. ‖ 30. καὶ τὴν] ἢ τὴν *MBr*.

"καίτοι ἀπορία — δύναται." δείξας ὅτι ἡ ζητουμένη ἀρχὴ ἐνέργειά 1071b 22.
ἐστι πάντη ἀμοιροῦσα δυνάμεως, ἀπορία, φησί, τοῖς δειχθεῖσιν ἀναφαίνεται· ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις πρὸς ταῦτα· εἰ ἡ δύναμις προτέρα τῆς ἐνεργείας (καὶ τούτου πίστις ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς), ἔστι δὲ ἡ πρώτη ἀρχὴ ἐνέργεια, ἣν πρὸ αὐτῆς ἡ δύναμις· ἔστιν ἄρα τῆς πρώτης ἀρχῆς ἄλλη ἀρχή, ἡ δύναμις, ἐξ ἧς γέγονεν ἡ ἐνέργεια. αὐτὸς δὲ καὶ ἐπιχειρεῖ δεικνύναι ὅτι ἡ δύναμις προτέρα ἐστὶ τῆς ἐνεργείας· δοκεῖ γάρ, φησί, τὸ μὲν ἐνεργοῦν πᾶν δύνασθαι· ὥσπερ γὰρ διὰ τὸ πάντα ἄνθρωπον ζῷον εἶναι, οὐ πᾶν δὲ ζῷον ἄνθρωπον, φαμὲν τὸ ζῷον πρότερον τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ἐπεὶ πᾶν τὸ ἐνεργοῦν δύναται, τὸ δὲ δυνάμενον οὐ πᾶν ἐνεργεῖ, εἴη ἂν ἡ δύναμις προτέρα ἐνεργείας. ἀλλὰ μὴν εἰ ἔστι προτέρα ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας, "οὐδὲν ἔσται τῶν ὄντων," ὃ ἴσον ἂν εἴη τῷ ἦν 1071b 25.
ἄρα ὅτε οὐδὲν ἦν τῶν ὄντων· ἐνδέχεται γὰρ τὸ δυνάμενον εἶναι μή πω εἶναι. καὶ οἶμαι ἐν τῇ λέξει τῇ "δοκεῖ γὰρ τὸ μὲν ἐνεργοῦν" τὸ "δοκεῖ" ἐμφατικὸν εἶναι τοῦ μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ τὴν ὅτι πᾶν τὸ ἐνεργοῦν δύναται λέγουσαν πρότασιν, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον ὅτι δοκεῖ ἄλλοις. τὸ δὲ "ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐδὲν ἔσται τῶν ὄντων· ἐνδέχεται γὰρ δύνασθαι μὲν εἶναι μήπω δ' εἶναι," οἶμαι ὅτι ὡς λύσις ἐπήνεκται τοῦ λέγοντος λόγου ὅτι ἡ δύναμις προτέρα τῆς ἐνεργείας· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ λέγειν ὅτι πᾶσα δύναμις προτέρα πάσης ἐνεργείας ἐστί, συνάγεται τὸ ἦν ὅτε οὐδὲν ἦν τῶν ὄντων, τοῦτο δὲ ἀδύνατον δέδεικται ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ, ψεῦδος ἄρα τὸ λέγειν οτι πάσης ἐνεργείας προηγεῖται δύναμις. ἀλλ' εἰ, ὡς ἔφαμεν, ταῦτα λύσις εἰσὶ τῆς ἀπορίας, πῶς κατιὼν πάλιν αὐτὴν λύει; ἢ οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλότριον τῆς Ἀριστοτελικῆς ἀγχινοίας· πρὸς παράστασιν γὰρ τῆς ἀληθείας πανταχοῦ, καὶ μάλιστα ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, δὶς τῶν αὐτῶν μέμνηται καὶ τοσαυτάκις τὰ περὶ αὐτῶν διαρθροῖ. δείξας οὖν ὅτι ἡ ἐνέργεια προτέρα δυνάμεως ἤτοι τὸ εἶδος τῆς ὕλης (πᾶσα γὰρ δύναμις ὡς ὕλη· ὁ γὰρ Σωκράτης δύναμις καὶ ὕλη τοῦ γράφειν ἐστίν), αἰτιᾶται τοὺς θεολόγους προτέραν ποιοῦντας τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὕλην τῆς ἐνεργείας. ὅταν γὰρ Ἡσίοδος λέγῃ "ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' εὐρύστερνος·" καὶ "τὴν δ' ἑτέρην προτέρην μὲν ἐγείνατο Νὺξ ἐρεβεννή," διὰ τοῦ χάους καὶ τῆς νυκτὸς τὴν ὕλην ἠνίττετο· σκότος γὰρ καὶ νὺξ κατὰ τὸ ἄληπτον αὐτῆς ἡ ὕλη, χάος δὲ διὰ τὸ χωρητικὸν καὶ δεκτικὸν αὐτῆς τῶν εἰδῶν. καὶ ὁ Ἀναξαγόρας διὰ τοῦ "ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα" τὴν ὕλην ἠνίττετο. αἰτιᾶται δὲ οὐ τοὺς φυσικούς, τόν τε

5. ἡ post αὐτῆς om *M.* ‖ post ἄρα add ἔστι δὲ ἡ πρώτη ἀρχὴ ἐνέργεια *M.* ‖ 13. ἐμφαντικὸν *M.* ‖ 14. τὴν — λέγουσαν πρότασιν coni, ἡ — λέγουσα πρότασις *AM*, τὴν — λέγουσα πρότασιν *Br.* ‖ 19. π. Οὐρ. I, 12. ‖ 24. περὶ τῶν αὐτῶν *M.* ‖ 27. Hes. Theog. 116. ‖ ἤτοι] αὐτὰρ *A.* ‖ 28. αὐτὰρ om *A.* ‖ 28. 29. ἑτέρην προτέρην om *A.* ‖ 29. post νυκτὸς add τῆς *M.* ‖ 31. τοῦ] τὸ *A.*

Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν (οὗτοι γὰρ προτέραν τὴν ἐνέργειαν ἔλεγον δυνάμεως, ὡς ἐρεῖ· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν φιλίαν καὶ νεῖκος ἐτίθετο τὴν ἐνέργειαν, ὁ δὲ
1071b 28. Ἀναξαγόρας τὸν νοῦν), ἀλλὰ τοὺς θεολόγους. τὸ γὰρ "τὸ αὐτὸ ἀδύνατον" οὐ τοῦτο σημαίνοι ἄν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἄτοπα ἕπεται τοῖς τε θεολόγοις καὶ τοῖς φυσικοῖς, ἀλλὰ τὸ αἴτιον ἴσον ἐστὶ τῷ τὸ αὐτὸ ἄτοπον ἕπεται πᾶσι τοῖς θεολόγοις, ὅσοι προτέραν τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας ποιοῦσιν. ἢ λέγοι ἂν ὅτι τὸ αὐτὸ ἄτοπον ἕψεται καὶ τοῖς θεολόγοις καὶ τοῖς φυσικοῖς, οὐ πᾶσιν ἀλλ' ὅσοις τῶν τε φυσικῶν τῶν τε θεολόγων ἐπῆλθε ποιεῖν προτέραν τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας. εἰ γάρ ἐστιν ἡ δύναμις, φησί, κατ' αὐτοὺς προτέρα τῆς ἐνεργείας, πῶς ἐξ αὐτοῦ κινηθήσεται ἡ ὕλη μὴ οὔσης τῆς ἐνεργείας τῆς κινούσης; οὐ γὰρ τὰ ξύλα κινεῖ αὐτὰ ἑαυτὰ εἰς τὸ γενέσθαι κιβώτιον, ἀλλ' ἡ τεκτονικὴ ἥτις ἐστὶν ἐνέργεια, οὐδὲ τὰ καταμήνια πάλιν κινεῖ ἑαυτὰ εἰς τὸ γενέσθαι ζῷον ἀλλ' ἡ γονή, οὐδὲ ἡ γῆ
1071b 31. εἰς τὸ γενέσθαι φυτὸν ἀλλὰ τὸ σπέρμα. διὸ φεύγοντές τινες ταῦτα τὰ ἄτοπα ποιοῦσι προτέραν τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως, οἷον Λεύκιππος καὶ Πλάτων, τὴν δὲ ἐνέργειαν ταύτην εἶναι τὴν κίνησιν· ἀεὶ γὰρ εἶναι κίνησιν καὶ Λεύκιππος καὶ Πλάτων ἔλεγον· παραλαβὼν γάρ, φησὶν ὁ Πλάτων, τὴν ὕλην πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως φερομένην. καὶ Λεύκιππος δὲ ἐν τῷ κενῷ τὰς ἀτόμους κινεῖσθαι τὸν ἄπειρον χρόνον ἔφασκεν. καὶ ὅτι ἡ μὲν κίνησις ἐνέργειά ἐστιν ἀπεφαίνοντο· ἀλλὰ διὰ τί ἐστιν ἐνέργεια ἡ κίνησις, καὶ τίς ἐστιν αὕτη ἡ κίνησις, πότερον ἡ κύκλῳ ἢ ἄλλη τις, καὶ διὰ τί ὡδὶ μὲν τάδε κινοῦνται ὡδὶ δὲ τάδε, τούτων τὴν αἰτίαν οὐ λέγουσιν. ἐπειδὴ γὰρ δεῖ εἶναί τι ἀεί, ὡς δέδεικται, ἔδει τὴν αἰτίαν λέγειν δι' ἣν ἡ μὲν ἀπλανὴς ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς κινεῖται αἱ δὲ πλανώμεναι ἀνάπαλιν. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε πᾶν ὃ κινεῖται τὴν κίνησιν ποιεῖται, ἀλλὰ φύσει μὲν ὁ μὲν λίθος κινεῖται κάτω καὶ τὸ πῦρ ἄνω, βίᾳ δὲ ὡδί, ὁ λίθος ἄνω καὶ τὸ πῦρ κάτω. φύσει μὲν οὖν ὁ λίθος κινεῖται κάτω, ὑπὸ νοῦ δὲ οἱ ἄνθρωποι· ἐφιέμενοι γάρ τινος κινοῦνται, βιαζόμενοι τὸ σῶμα φέρεσθαι ἐν ὑπερῴῳ ἢ δένδρῳ, ᾗ οὐ πέφυκε φέρεσθαι· κάτω γὰρ ἡ τοῦ ἡμετέρου σώματος κατὰ φύσιν φορά. ὑπ' ἄλλου δὲ κινοῦνται βίᾳ οἷον τῆς φαντασίας τὰ ἄλογα ζῷα. ἔδει οὖν τούτων τὴν αἰτίαν λέγειν καὶ πρὸς τούτοις ποία τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ πρώτη· πολὺ γὰρ διαφέρει τὸ κατὰ φύσιν τοῦ παρὰ φύσιν κινεῖσθαι, καὶ ἡ πρώτη κίνησις
1072a 2. τῶν ἄλλων. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἄλλο τῷ Πλάτωνι· εἰπὼν γὰρ ὁ Πλάτων ὅτι ἡ κίνησις ἦν καὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι, εἴπερ ἀτάκτως ἐκινεῖτο ἡ ὕλη, πά-

3. ἀδύνατον scripsi c *S*, αἴτιον ***AMBr***. ‖ 5. ἀλλὰ τ. α. ἴ. ἐ.] *sed hic est sensus S*, fort. ἀλλὰ τὸ λεγόμενον ἴσον ἐστί. ‖ 8. εἰ γάρ — 9. ἐνεργείας om ***M***. ‖ 9. πῶς γὰρ ἐξ ***M***. ‖ 11. ἡ ἐνέργεια ***M***. ‖ 12. τὸ ζῷον ***M***. ‖ 14. Plat. Tim. p. 30a. ‖ 21. ἐπεὶ ***A***. ‖ 22. ἀνατολῆς ***A***. ‖ 23. πλανούμεναι ***A***. ‖ 24. μὲν ὁ μὲν] μὲν οὖν ὁ ***A***. ‖ 27. ἡ τοῦ — 28. φορά] καὶ τοῦ — ἡ φορά ***M***. ‖ 29. πρὸ ***M***.

λιν λέγει ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ ἅμα τῷ οὐρανῷ γεγονυῖα καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν κινοῦσά ἐστι πηγὴ καὶ αἰτία τοῦ κίνησιν εἶναι, ὥστε πρὸ τοῦ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ γεγονυῖαν ψυχὴν γενέσθαι εἶναι κίνησίν φησιν. εἰ οὖν πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ γεγονυῖαν ψυχὴν ἦν ἡ κίνησις, ψεῦδος ὅτι ἡ ψυχὴ ἡ αὐτὴ ἑαυτὴν κινοῦσά ἐστιν ἡ πηγὴ τῆς κινήσεως. ταῦτα εἰπὼν πάλιν ὡς λύσιν τινὰ τῆς προαπορηθείσης ἀπορίας τῆς λεγούσης ὅτι εἴπερ ἐστὶν ἡ δύναμις προτέρα ἐνεργείας οὐκ ἔσται ἡ ἀρχὴ ἐνέργεια, ἐπάγει, τὸ μὲν οὖν τὴν δύναμιν ἐνεργείας προτέραν τρόπον μέν τινα καλῶς λέγεσθαι, τρόπον δέ τινα οὐ καλῶς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἀληθὲς ὅτι ἡ δύναμις προτέρα τῆς ἐνεργείας· εἰ γὰρ καὶ δυνάμει ὢν πρότερον ὁ Σωκράτης μουσικὸς οὕτω γέγονε καὶ ἐνεργείᾳ, ὅμως ἦν ἄλλο τι πρότερον ἐνεργείᾳ μουσικὸν τὸ εἰς ἐνέργειαν τὸν Σωκράτην ἄξαν· ὥστε πρὸς μὲν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα ἐπὶ τῶν γενητῶν καὶ φθαρτῶν προτέρα ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας, πρὸς δὲ τὸ χῦμα πάντων τῶν ἀνθρώπων οὐδαμῶς ἐστὶν ἡ ἐνέργεια ὑστέρα τῆς δυνάμεως. εἰ δὲ ἐπὶ τούτων οὐ προηγεῖται ἡ δύναμις, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς κυρίως ὑστερήσει. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων εἴρηται ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς.

"ὅτι δ' ἐνέργεια πρότερον, μαρτυρεῖ Ἀναξαγόρας." μετὰ τὰς ἀπο- [1072a 4.] δείξεις εἴωθεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰς τῶν ἄλλων εἰς πίστιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐπάγειν ὑπολήψεις. δείξας γὰρ ὅτι ἡ ἐνέργεια προτέρα ἐστὶ δυνάμεως μαρτύρεται καὶ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ Ἐμπεδοκλῆν. ὁ μὲν γὰρ τοῦ μίγματος προτέραν ποιεῖ τὴν ἐνέργειαν ἤτοι τὸν νοῦν, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος. ἀλλὰ καὶ οἱ ἀεὶ λέγοντες εἶναι κίνησιν προτέραν ἐτίθεντο τὴν ἐνέργειαν, ἤτοι τὴν κίνησιν, τῆς δυνάμεως, ὥστε εἰ προτέρα δυνάμεως ἐνέργεια καὶ "οὐκ ἦν ἄπειρον χρόνον χάος καὶ νύξ," τουτέστιν οὐκ ἦν ἡ δύναμις προτέρα τῆς ἐνεργείας· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἔστι νῦν, οἷον ἦν ἀεὶ ὁ κόσμος, ἢ περιόδῳ, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἔφασκεν, ἢ ἄλλως, ὡς Ἀριστοτέλης βούλεται. "εἰ δὴ τὸ αὐτὸ [1072a 9.] ἀεὶ περιόδῳ." ἐλλίποι ἂν τῇ λέξει τὸ ἢ ἄλλως, ἵν' ᾖ τὸ πᾶν, εἰ δὴ ὁ κόσμος οὗτος ἀεί ἐστιν, ἢ περιόδῳ, ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει, ἢ ἄλλως, ὥσπερ ἡμεῖς, δεῖ τι ἀεὶ μένειν ὡσαύτως ἐνεργοῦν καὶ εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐνέργειαν. εἰ δὲ ἀνάγκη καὶ γένεσιν ἀεὶ εἶναι, δεῖ εἶναί τι ἐνεργοῦν ἄλλως, ἤτοι λοξῶς κινεῖσθαι, ἵνα προσάγῃ καὶ ἀπάγῃ τὸ γεννητικόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἥλιος. ἀνάγκη ἄρα καὶ λοξῶς κινούμενον καθ' αὑτὸ μὲν ὡδὶ ἐνεργεῖν, ἤτοι λοξῶς κινεῖσθαι καὶ προσάγειν καὶ

8. τρόπον δὲ ἄλλον *A*. || 9. 10. εἰ γὰρ — Σωκρ.] ὁ γὰρ Σωκράτης δυνάμει ἦν πρότερον *A*. || 10. ὢν] ὃν *M*. || 16. π. Ψυχ. II, 4. || 19. γὰρ] *igitur S*. || 20. τὸν om *M*. || 20. 21. γὰρ ἦν τ. μ. π. ποιῶν *A*. || 22. οἱ om *A*. || 23. 24. οὐκ et χρόνον om et post τουτέστιν add ἡ ὕλη *M*. || 25. post τὰ αὐτὰ add *semper S*. || 26. δὴ] δὲ *MBr*. || 31. γεννητικόν] κινητικόν *M*. || ὅπερ ἐ. ὁ. ἥλιος om *M*.

ἀπάγειν τὸν ἥλιον, "ὡδὶ δὲ κατ' ἄλλο," τουτέστι τὸ γίνεσθαι δὲ καὶ καθ' ἑκάστην τὸν ἥλιον ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν κατ' ἄλλο. ἤτοι δὲ καθ' ἕτερον τοῦτο πάσχει ὁ ἥλιος, οἷον φέρε εἰπεῖν διὰ τὴν κρονιακήν, ἢ κατὰ τὸ πρῶτον, οἷον κατὰ τὴν ἀπλανῆ. καὶ διαρθρῶν τὸν λόγον λέγει, ἀνάγκη ἄρα κατὰ τὴν τῆς ἀπλανοῦς κίνησιν γίνεσθαι ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν τὸν ἥλιον, καὶ οὐ κατὰ τὴν κρονιακήν. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀνάγκη κατὰ τὴν ἀπλανῆ τὴν τοῦ ἡλίου ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν γίνεσθαι
1072*a* 14. καθ' ἑκάστην φοράν, ἐπήγαγεν εἰπὼν "πάλιν γὰρ ἐκεῖνο αὐτῷ τε αἴτιον κἀκείνῳ," τουτέστι πάλιν γὰρ τὸ τῆς ἀπλανοῦς σῶμα αἴτιον ἔσται τῷ ἐν τῇ κρονιακῇ σφαίρᾳ ἀστέρι ὑπὲρ γῆν καθ' ἑκάστην γίνεσθαι καὶ ὑπὸ γῆν κἀκείνῳ, ἤτοι τῷ ἡλίῳ· ἡ ἀπλανὴς γάρ ἐστιν αἰτία τοῦ καθ' ἑκάστην καὶ τὸν κρόνον καὶ τὸν ἥλιον δύνειν καὶ πάλιν ἀνατέλλειν. ὥστε κάλλιόν ἐστι τὴν ἀπλανῆ λέγειν αἰτίαν εἶναι τοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν καὶ δύνειν ἤπερ τὴν τοῦ κρόνου σφαῖραν· ἐκεῖνο γάρ, ἤτοι ἡ ἀπλανής, ἦν αἰτία τῷ ἡλίῳ τοῦ ἀεὶ ὡσαύτως ἤτοι ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι, τοῦ δὲ ἄλλως, ἤτοι ποτὲ μὲν ἐν τῷ σκορπίῳ γίνεσθαι ποτὲ δὲ ἐν αἰγοκέρωτι, ἡ λόξωσις τοῦ ζῳδιακοῦ, καθ' ἣν φέρεται. τὸ δὲ "τοῦ δ' ἀεὶ ἄλλως, ἄμφω δηλονότι" (καὶ ὑποστικτέον εἰς τὸ "ἄλλως") δηλωτικὸν ἂν εἴη τοῦ δ' ἀεὶ μέν, τουτέστιν εὐτάκτως καὶ ἀνὰ μέρος γίνεσθαι νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ γένεσιν καὶ φθοράν, αἴτιά εἰσιν ἀμφότερα, ἥ τε ἀπλανὴς καὶ ἡ λοξῶς φερομένη τοῦ ἡλίου σφαῖρα, ἡ μὲν οὖν ἀπλανὴς τοῦ νύκτας γίνεσθαι καὶ ἡμέρας, ἡ δὲ ἡλιακὴ σφαῖρα καὶ ὁ ἥλιος τοῦ γένεσιν καὶ φθοράν. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει "οὐκοῦν — κινήσεις," ἴσον λέγων τῷ οὐ μόνον ἡμεῖς ταῦτα περὶ τῶν τῆς ἀπλανοῦς καὶ τῆς ἡλιακῆς σφαίρας κινήσεων οὕτω λέγομεν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχουσιν. εἰ οὖν αὗται αἱ κινήσεις αἴτιαι τοῦ τὰ λεγόμενα ἔχειν ὡς γίνεται, τί δεῖ ζητεῖν ἄλλας ἀρχὰς οἵας φασὶν οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι;

1072*a* 19. (7) ταῦτα εἰπὼν λέγει "ἐπεὶ δ' οὕτως ἐνδέχεται, λύοιτ' ἂν ταῦτα· καὶ εἰ μὴ οὕτως" (καὶ ὑποστικτέον εἰς τὸ οὕτως), "ἐκ νυκτὸς ἔσται — μὴ ὄντος." οὕτω γάρ ἐστι τὸ συνεχὲς τῆς λέξεως. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον· ἐπεί, ὡς δέδεικται, προτέρα ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι ἡ τῆς ἀπλανοῦς καὶ τῆς ἡλιακῆς σφαίρας κίνησις, αἵ τινες σφαῖραι καὶ αὐταὶ ἐνέργειαί εἰσιν, εἰ καὶ μὴ ὡς ἡ κυρίως λεγομένη, αἰτίαι εἰσὶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, λύοιτ' ἂν πᾶσα ἀπορία, ἥ τε ἀπορoῦσα εἰ ἔστι προτέρα ἡ δύναμις τῆς ἐνερ-

2. ἤτοι δὲ] *aut igitur, inquit, S*, fort. ἤτοι δή. ‖ 5. καὶ οὐ coni, παρὸ *AMBr, non S*. ‖ 6. τοῦ ἀνάγκη bis habet *A*. ‖ 7. τε scripsi c. *S*, τὸ *AMBr*. ‖ 8. τῷ] τὸ *M*. ‖ 14. τοῦ δὲ — 15. φέρεται om *M*. ‖ 15. δ' ἀεὶ] δύο ἀεὶ *M*. ‖ 16. ante ἂν add γὰρ *M*. ‖ 23. αἴτια *MBr*. ‖ *ut nos quemadmodum res habet disseramus S*, sed fort. scribendum γινόμενα pro λεγόμενα.

γείας, καὶ ἡ λέγουσα διὰ τί οὐδὲ κινεῖται ἡ ἀπλανὴς καὶ οὐδὲ ἡ τοῦ ἡλίου σφαῖρα, καὶ ἡ ζητοῦσα ποία τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ πρώτη· περὶ τούτων γὰρ ἁπάντων εἴρηται ὅτι ἡ τὰς ἄλλας ἑαυτῇ συγκινοῦσα, ἥπερ ἐστὶν ἡ τῆς ἀπλανοῦς, ἐστὶν ἡ πρώτη τῶν κινήσεων, κινεῖται δὲ ὡς κινεῖται διὰ τὸ γίνεσθαι νύκτας καὶ ἡμέρας, ἡ δὲ ἡλιακὴ σφαῖρα ἀνάπαλιν διότι δεῖ γένεσιν εἶναι καὶ φθοράν, γένεσις δέ ἐστιν ἀεὶ καὶ φθορά, ὅτι δεῖ τι ἀεὶ εἶναι. εἰ οὖν οὕτως ἔχειν ἐνδέχεται, ὥσπερ φαμέν, λύοιτ' ἂν πάντα· καὶ εἰ μὴ οὕτως, τουτέστιν εἰ δὲ λέγοι τις μὴ οὕτως ἔχειν, ἐκ νυκτὸς ἔσται καὶ ἐξ ὁμοῦ πάντων καὶ μὴ ὄντος, τουτέστιν ἔσται ἡ δύναμις προτέρα ἐνεργείας, καὶ ἔσται πάντα ἐκ δυνάμεως, ὅπερ δέδεικται ἀδύνατον. ταῦτα εἰπὼν πάλιν λέγει ἐξ ἀναλύσεως περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς. ἔστι γάρ, φησί, τὶ ἀεὶ κινούμενον ἄπαυστον κίνησιν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ κύκλῳ. καὶ τὸ ἀΐδιον εἶναι τὴν κύκλῳ κίνησιν οὐ μόνον ἐστὶ τῷ λόγῳ δῆλον καὶ τῇ ἀποδείξει, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ καὶ τῇ παραδόσει τῶν προγόνων. ἔστιν οὖν ὁ πρῶτος οὐρανός, ἡ ἀπλανής, ὃς κινεῖται τὴν ἀΐδιον κίνησιν, ἔστι δὲ καὶ ὃ κινεῖ τὸ πλανώμενον πᾶν σῶμα· τὸ γὰρ πλανώμενον ὑπὸ τοῦ πρώτου τοῦ ἀπλανοῦς κινεῖται. δεῖ οὖν εἶναι καὶ τὸ μόνως κινοῦν. ἐπεὶ γὰρ ἔστι τὸ κινούμενον μόνως ὅπερ ἐστὶ τὸ πλανώμενον, ἔστι δὲ καὶ μέσον τὸ κινούμενον ἅμα καὶ κινοῦν οἷα ἐστὶν ἡ ἀπλανής, δεῖ εἶναι καὶ τρίτον τὸ κινοῦν μόνως. καὶ ἔστιν ὃ οὐ κινούμενον κινεῖ ἀΐδιον οὐσία καὶ ἐνέργεια ὄν. ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων πάντων διάνοια εἴρηται. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ἐπεὶ δὲ κινούμ. κ. κιν. καὶ μέσον, τοίνυν ἐστὶν ὃ οὐ κ. κ." πρῶτον ὑποστικτέον εἰς τὸ "καὶ μέσον" 1072*a* 24.
εἶτα προσυπακουστέον τοῦ ἔστι δὲ καὶ τὸ κινούμενον μόνως· εἶτα ἐπακτέον τὸ "τοίνυν ἔστι τι ὃ οὐ κ. κ." καὶ τὰ ἑξῆς, ἵν' ᾖ τὸ πᾶν τοιοῦτον. ἐπεὶ δέ ἐστι τοῦ κινουμένου μόνως καὶ τοῦ κινοῦντος μόνως μέσον τὸ κινοῦν ἅμα καὶ κινούμενον, εἰσὶ δὲ τὰ δύο, τό τε κινούμενον μόνως καὶ τὸ κινοῦν ἅμα καὶ κινούμενον, δεῖ εἶναι καὶ τὸ ἀκίνητον.

"κινεῖ δὲ ὧδε τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητόν." εἰπὼν ὅτι τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητὸν 1072*a* 26.
οὕτω κινεῖ, συντόμως τὸν τρόπον τοῦ πῶς κινεῖ ἐπήγαγεν εἰπὼν οὐ κινούμενα. οὕτω γάρ, φησί, πᾶν ὀρεκτὸν καὶ πᾶν νοητὸν κινεῖ ὥστε μὴ κινεῖσθαι ἀλλ' ἀκίνητα μένοντα κινεῖν τὰ ἄλλα, ὡς ὁ χόρτος τὸν ὄνον καὶ ἡ εἰκὼν τὸν ἐραστήν. ἐπειδὴ δὲ πᾶν ὀρεκτὸν καὶ πᾶν νοητὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ καθ' αὑτὸ νοητοῦ καὶ ὀρεκτοῦ λέγεται, καὶ εἰσί τινα μὲν ὀρεκτά, μὴ νοητὰ δέ, ὡς ὁ ἄρτος, καὶ ἔμπαλιν νοητὰ μὴ ὀρεκτά, ὡς τὰ κακά, δείκνυσιν ὅτι τὸ πρῶτον καὶ κυρίως νοητὸν καὶ κυρίως ὀρεκτὸν ταὐτόν ἐστιν. πρῶτον δὲ διδάσκει ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τοῦ ἐπιθυμητοῦ καὶ τοῦ βουλητοῦ, λέγων, ἐπιθυμητὸν μέν ἐστι τὸ φαινόμενον καλόν·

10. πάλιν λέγειν λέγει *M*. || 14. ἔστι δὲ om *S*, recte. || 26. post νοητόν" add κινεῖ οὐ κινούμενον *M*, om *AS*. || 27. οὐ κινούμενα] οὐ τὸ κινούμενον *M*. || 29. ἡ om *M*. || 30. καὶ ante καθ' om *A*. || 32. et p. 668, 3. πρῶτον *A*, πρώτως *MBr*.

τὸ γὰρ κυρίως καλὸν οὐκ ἐπιθυμητὸν ἀλλ' ἐφετὸν καὶ ὀρεκτόν· ἕτερον γὰρ ἐπιθυμία ἐφέσεως· ἡ μὲν γὰρ ἐπιθυμία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ καὶ ἀλόγῳ μέρει τῆς ψυχῆς ἐστίν, ἡ δὲ ἔφεσις ἐν τῷ λογιστικῷ· βουλητὸν δὲ πρῶτον καὶ κυρίως οὐ τὸ φαινόμενον καλόν, ἀλλὰ τὸ ὂν ἐν τῇ ἑαυτοῦ φύσει καλόν. ὀρεγόμεθα δὲ διότι ἔδοξε μᾶλλον, ἢ καὶ ἔμπαλιν δοκεῖ διότι ὀρεγόμεθα. οὕτως οὖν περὶ τούτων εἰπὼν συνάγει ὅτι τὸ πρῶτον νοητὸν καὶ τὸ πρῶτον ὀρεκτὸν τὸ αὐτό ἐστι,
[1072a 30.] λέγων, "ἀρχὴ γὰρ ἡ νόησις," τουτέστιν ἀρχὴ τῆς κινήσεώς ἐστι τὸ ὀρεκτόν. προσυπακουστέον γὰρ τῷ ἀρχὴ γὰρ νοήσεως τοῦ τὸ ὀρεκτόν. τοῦτο γὰρ κινεῖ τὸν νοῦν, κίνησις δὲ νοῦ νόησις· κινεῖ γὰρ τὸν νοῦν τὸ ὀρεκτὸν εἰς τὸ νοῆσαι εἴτε ὀρεκτόν ἐστιν εἴτε οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μὴν κινεῖται ὁ νοῦς καὶ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ. εἰ οὖν αὐτὸν κινεῖ καὶ τὸ νοητὸν καὶ ποιεῖ κατ' ἐνέργειαν νοῦν, κινεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τὸ ὀρεκτόν, τὸ νοητὸν ἄρα καὶ τὸ ὀρεκτὸν ταὐτόν ἐστι. νοητὸν δὲ κυρίως καὶ νοῦς τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἐστὶ τὸ πρῶτον αἴτιον. ἐκεῖνο ἄρα ἐστὶ καὶ κυρίως νοητὸν καὶ κυρίως νοῦς καὶ κυρίως ὀρεκτόν. εἰπὼν δὲ ὅτι νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται, ἐπάγει νοητὴ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν νοητὴ ἡ ἑτέρα συστοιχία. τίνα δὲ τὰ καθ' αὑτὰ νοητὰ καὶ τίνα τὰ μὴ καθ' αὑτὰ μετ' ὀλίγον εἰσόμεθα. ἑτέραν δὲ συστοιχίαν λέγει τὴν τοῦ καλοῦ, ὑφ' ἣν ἐστι κατὰ τοὺς Πυθαγορείους οὐσία φῶς τρίγωνον περιττὸν καὶ ὅσα ἐκεῖσε κατηρίθμηνται. εἰσὶν οὖν πάντα νοητὰ τὰ ὑπὸ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ συστοιχίαν, ἀλλὰ μάλιστα τούτων ἐστὶ νοητὴ ἡ οὐσία, καὶ τῆς οὐσίας πάλιν μάλιστά ἐστι νοητὴ ἡ ἁπλῆ κατ' ἐνέργειαν, ἥτις καὶ κυρίως νοητὴ καὶ κυρίως ὀρεκτή ἐστιν. ἐπεὶ δὲ εἴρηκε καθ' αὑτὴν νοητὴν οὐσίαν καὶ κατ' ἐνέργειαν πρὸς ἀντιδιαστολὴν πάντως τινῶν νοητῶν μὴ καθ' αὑτὸ δὲ νοητῶν μηδὲ ἐνεργείᾳ, ἄξιόν ἐστι μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τίνα τὰ καθ' αὑτὸ καὶ ἐνεργείᾳ νοητὰ καὶ τίνα τὰ μὴ τοιαῦτα. ὅσα τῶν εἰδῶν ἔνυλά ἐστι καὶ ἐν ὕλῃ τὸ εἶναι ἔχει, ταῦτα ὑπὸ τοῦ νοῦ γίνεται νοητά, δυνάμει ὄντα νοητὰ καὶ μὴ καθ' αὑτὰ μηδὲ ἐνεργείᾳ. χωρίζων γὰρ αὐτὰ τῆς ὕλης ὁ νοῦς, μεθ' ἧς ἐστὶν αὐτοῖς τὸ εἶναι, ἐνεργείᾳ νοητὰ αὐτὸς αὐτὰ ποιεῖ, καὶ τότε ἕκαστον αὐτῶν, ὅταν νοῆται, ἐνεργείᾳ τε νοητόν ἐστι καὶ νοῦς γίνεται, οὐ πρότερον οὐδὲ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ὄντα τοιαῦτα. ὁ γὰρ κατ' ἐνέργειαν νοῦς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ νοούμενον εἶδός ἐστιν, ὥστε καὶ τούτων ἕκαστον τῶν οὐκ ὄντων ἁπλῶς νοητῶν, ὅταν νοῆται, νοῦς γίνεται. ὡς γὰρ ἡ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις ἡ αὐτή ἐστι τῷ κατ' ἐνέργειαν αἰσθητῷ καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν αἰσθητὸν τῇ κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσει, οὕτως ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς ὁ αὐτός ἐστι

4. καλὸν post φαιν. om ***M***. ‖ 5. μᾶλλον scr. c. ***S***, καλόν ***AMBr***. ‖ δοκεῖ διότι scr. c. ***S***, διότι δοκεῖ ***AMBr***. ‖ 7. ἐστι om ***M***. ‖ 8. τοῦ] τὸ ***A***. ‖ 11. νοῦν ***AS***, νοεῖν ***M***. ‖ 16. post δὲ add τινα ***M***. ‖ 19. ἡ om ***M***. ‖ 23. δ'] οὐδ' ***M***. ‖ καθ' αὑτὰ ***M***. ‖ 24. post ὅσα adde δὴ c ***S***. ‖ 26. γὰρ om ***MBr***. ‖ 28. οὐδὲ — τοιαῦτα om ***S***. ‖ ὄντα τοιαῦτα ***A***, ὂν τοσοῦτον ***MBr***.

τῷ κατ' ἐνέργειαν νοητῷ καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν νοητὸν τῷ κατ' ἐνέργειαν νῷ· ὁ γὰρ νοῦς τὸ εἶδος τοῦ νοουμένου λαβὼν καὶ τῆς ὕλης αὐτὸ χωρίσας κατ' ἐνέργειαν ἐκεῖνό τε νοητὸν ποιεῖ καὶ αὐτὸς κατ' ἐνέργειαν νοῦς γίνεται. εἰ δ' ἔστι τῶν ὄντων, ὥσπερ δέδεικται, ἀσώματον καὶ καθ' αὑτὸ ὂν καὶ ἄϋλον, τοῦτό ἐστιν ἐνεργείᾳ νοητὸν τῇ τε ἑαυτοῦ φύσει, καὶ ἐξ αὑτοῦ τὸ εἶναι ἐνεργείᾳ νοητὸν ἔχει, καὶ οὐ παρὰ τοῦ χωρίζοντος αὐτὸ τῆς ὕλης νοῦ· ἄϋλον γὰρ νοῦς καὶ νοητόν ἐστιν. ἀλλ' ἔστιν ἐνεργείᾳ νοῦς καὶ ἐνεργείᾳ νοητὸν ἀεί, ὡς μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, ὥστε ὅσα μὲν τῶν εἰδῶν ὁ νοῦς χωρίζει τῆς ὕλης καὶ νοητὰ αὐτὰ ποιεῖ, ταῦτα οὐκ ἔστι κυρίως νοητὰ καὶ καθ' αὑτά. σημεῖον δέ, καὶ γὰρ χωρισθέντα τοῦ νοοῦντος αὐτὰ νοῦ καὶ χωρίσαντος ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ ἐκ μερικῶν ποιήσαντος καθόλου, φθείρεται καὶ οὐκ ἔστιν· ὅσα δὲ ἐξ αὑτῶν τὸ εἶναι καθ' αὑτὰ ἔχει, ταῦτα κυρίως νοῖ καὶ κυρίως νοητά.

"ἔστι — αὐτό." [1072a 32] ἔνστασίν τινα διὰ τούτων λύει δυναμένην πρὸς τὰ λεγόμενα φέρεσθαι τοιαύτην· εἰ ἡ πρώτη οὐσία καὶ ἀκίνητος ἁπλῆ ἐστί, τὸ δὲ ἁπλοῦν ἕν ἐστιν, ἡ ἄρα ἀκίνητος οὐσία μία ἐστίν. δείξει δὲ αὐτὸς ὅτι εἰσὶ καὶ ἄλλαι ἀκίνητοι οὐσίαι ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ. λύει δὴ ταύτην λέγων, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἁπλοῦν καὶ ἓν ταὐτόν. τὸ μὲν γὰρ ἓν μέτρον σημαίνει· ἕνα γὰρ ἄνθρωπον καὶ ἕνα ἵππον λέγομεν δι' οὗ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἵππους μετροῦμεν. τὸ δὲ ἁπλοῦν οὐ σημαίνει μέτρον ἀλλὰ πῶς ἔχον ἐστὶ τὸ ἁπλοῦν, ὅτι οὐ σύνθετον. τὸ δὲ ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἱρετὸν ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ, ἤτοι ἐν ᾗ ἐστὶ τὸ καθ' αὑτὸ νοητόν, ὥστε τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ καθ' αὑτὸ νοητὸν καὶ καλόν ἐστι καὶ καθ' αὑτὸ καὶ δι' αὑτὸ αἱρετὸν καὶ ἄριστον. κατ' ἀναλογίαν δὲ καὶ ὃ ἂν εἴη πρῶτον λεχθήσεται ἄριστον. οὕτως ἄριστον ἂν φήσαιμεν τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν ὡς πρότερον τῷ ἀξιώματι καὶ τῷ καλῷ τοῦ καθ' ἕξιν, καὶ τὴν κύκλῳ κίνησιν πάλιν εἴποιμεν ἄριστον τῆς κατ' εὐθεῖαν. ταῦτα εἰπὼν λέγει, ὅτι δὲ ἔστι πρὸς οἷς εἴπομεν ἐν τοῖς ἀκινήτοις καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, δηλοῖ ἡ διαίρεσις, λέγων διαίρεσιν ἐν ᾗ πολλάκις εἴρηκε τὴν τῶν ἐναντίων πεποιηκέναι ἀναγωγήν· ταύτην δὲ πεποίηκεν ἐν τῷ περὶ τ' Ἀγαθοῦ ἐπιγραφομένῳ βιβλίῳ. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ἔστι γάρ τινι τὸ οὗ ἕνεκα," τὸ "γάρ" ἀντὶ τοῦ δέ συνδέσμου ἐκληπτέον, ἵν' ᾖ, [1072b 2] τὸ δὲ οὗ ἕνεκά τινί ἐστι· τὰ γὰρ γινόμενα καὶ πραττόμενα ἕνεκά τινός τινι καὶ γίνεται καὶ πράττεται· τὰ γὰρ γινόμενα καὶ πραττόμενα ἕνεκα τῆς εὐδαιμονίας

2. χωρίζων *A*. ‖ 3. τε] τὸ *MBr*. ‖ 4. ἄϋλον] ἔνυλον *Br*. ‖ 5. ἐξ αὐτοῦ et 11. ἐξ αὑτῶν scripsi c. *S*, ἐξ αὐτοῦ et ἐξ αὐτῶν *AMBr*. ‖ 11. νοῖ] νοεῖ *MBr*. ‖ 13. τὸ ante ἁπλοῦν in lemmate om *A*. ‖ 14. ἁπλῆ — 15. οὐσία om *M*. ‖ 18. τοὺς ἵππους *M*. ‖ 20. καὶ τὸ καλὸν om *M*. ‖ αὐτῇ ἐν τῇ *M*. ‖ 24. 25. εἴπομεν ἀρίστην *M*. ‖ 30. ἕνεκά τινος — 31. πραττόμενα om *MSBr*.

τινὶ πράττεται, οἷον τῷ Σωκράτει. τοῦ δὲ "ὧν τὸ μὲν ἔστι τὸ δ' οὐκ ἔστι" "ὧν" λέγοι ἂν τὰ ὧν ἕνεκα ἡ πρᾶξις, τὸ δὲ "τὸ δ' οὐκ ἔστι" τὸ πρᾶττον. εἴη δ' ἂν τὸ λεγόμενον· τὸ οὗ ἕνεκα, ὅπερ ἔστι, τοῦτό ἐστιν· τὸ δὲ τούτου ἕνεκα, οὐκ ἔστιν ὅπερ ἐκεῖνο. τὸ γὰρ κινούμενον ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἔστιν ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν οὗ ἕνεκα, ἀγαθόν ἐστιν. κινεῖται δὲ ἕως οὗ καταλάβοι τὸ ἀγαθόν· καταλαβὸν δὲ ἵσταται. εἰ δὲ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὅπερ καὶ πρῶτον ἀγαθόν ἐστιν, ἄπειρόν ἐστιν, οὐδέποτε ἂν τὴν ὁλότητα τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν μερικῶν ἀγαθῶν ἔχει, τὸ ἐφιέμενον αὐτοῦ καταλήψεται· διὰ τοῦτο ἀεὶ κινήσει ὡς ἐρώμενον ἀκατάληπτον. ταῦτα εἰπὼν λέγει καὶ πῶς κινεῖ τὸ πρῶτον αἴτιον πάντα, ὅτι κινεῖ μὲν τὸ κυκλοφορητικὸν σῶμα ὡς ἐρώμενον καὶ ἐφετόν. κινούμενος δὲ ὑπ' αὐτοῦ προσεχῶς ὁ οὐρανὸς αὐτὸς τὰ ἄλλα κινεῖ. ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις δοκεῖ ἐξιστᾶν τὸ πρᾶγμα ἀφ' οὗ ἐστίν, εἶπε δὲ ὅτι ὁ οὐρανὸς κινεῖται, ἵνα μή τις ὑπολάβῃ ὅτι τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐξίσταται, λέγει
1072b 4. "εἰ μὲν οὖν τι κινεῖται, ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν," τουτέστιν ἐπεὶ κινεῖται ὁ οὐρανός, ἐνδέχεται αὐτὸν ἄλλως ἔχειν. καὶ πῶς ἐνδέχεται κινούμενον ἄλλως ἔχειν [κινούμενος] ἐπάγει· "ὥστε εἰ φορὰ ἡ πρ. ἐν. ἐστιν ᾗ κιν., ταύτῃ δὲ ἐνδ. ἄλλ. ἔχ." καὶ ὑποστικτέον εἰς τὸ "κινεῖται." ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἐὰν ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ οὐρανοῦ ἡ πρώτη φορά, διότι κινεῖται καὶ καθὸ ὅλως κίνησιν ἔχει, ταύτῃ λεχθήσεται ὡς ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, ἤτοι κατὰ τόπον φέρεσθαι ἤτοι κύκλῳ κινεῖσθαι. τὸ δὲ "καὶ εἰ μὴ κατ' οὐσίαν" ἀντὶ τοῦ, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν κινεῖται, μηδὲ ἐξίσταται αὐτῆς (ἀΐδιος γάρ ἐστι), κατὰ τὸ κύκλῳ φέρεσθαι οὐδὲν κωλύει, εἰ μὴ καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ κινεῖσθαι. ταῦτα εἰπὼν λέγει, ἐπεὶ δὲ ἔστι τι κινοῦν ἐνεργείᾳ ὄν, ὡς εἴρηται, καὶ ἀκίνητον, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, ᾗ ὅλως κινεῖσθαι. καὶ δείκνυσι τοῦτο δυνάμει λέγων, ὡς εἴπερ ὅλως δυνατὸν ἦν κινεῖσθαι, τὴν πρώτην ἂν ἐκινεῖτο τῶν κινήσεων· πρώτη τῶν κινήσεων ἡ κύκλῳ· ταύτην δέδεικται ὅτι κινεῖ· εἰ δὲ τὴν κύκλῳ κινεῖ, οὐκ ἂν αὐτὴν καὶ κινηθείη διὰ τὸ τὴν μίαν κίνησιν ἑνὸς εἶναι· εἰ δὲ ἡ κύκλῳ κίνησις
1072b 10. ἐξ ἀνάγκης ἐστίν, ἐξ ἀνάγκης ἄρα καὶ τὸ κινοῦν αὐτήν ἐστιν ὄν. "καὶ ᾗ ἀνάγκη, καλῶς, καὶ οὕτως ἀρχή." ὑποστικτέον εἰς τὸ "ἀνάγκη." τὸ δὲ λεγόμενόν ἐστιν ὅτι ἐπεὶ τὸ ἀναγκαῖον ἕνα μὲν τρόπον λέγεται τὸ βίᾳ, ἄλλον δὲ οὗ οὐκ ἄνευ τὸ εὖ (ἄνευ γὰρ μαθήσεως ἐπιστήμη οὐ παραγίνεται), ἄλλον δὲ τρόπον λέγεται

1. "ὧν" om *M.* ‖ 4. οὐκ ἔστι τἀγαθόν *M.* ‖ 6. καὶ] τὸ *M.* ‖ 10. κινεῖ μὲν om *M.* ‖ 11. κινούμενον *ABr.* ‖ 14 εἰ] ὅτι *A.* ‖ 15. κινούμενον *AS*, κινούμενος *ABr.* ‖ 15. 16. κινούμενος om *S.* ‖ 16. ἡ πρ. καὶ ἐνερ. *A.* ‖ ταύτῃ] ταύτην *Br.* ‖ δὲ ante ἐνδ. omittendum videtur c. *S.* ‖ 16. 17. ἄλλως ἔχειν om *A.* ‖ 18. ἔχειν *M.* ‖ 22. post οὐδὲν add γὰρ *M.* ‖ ἀεὶ om *AS.* ‖ 27. αὐτὴν] ταύτῃ *MS.* ‖ τὴν om *MBr.* ‖ ἑνὸς] ἓν *MBr.*

ἀναγκαῖον τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν, οἷά εἰσιν αἱ ἀποδεικτικαὶ ἀρχαί, λέγει ὅτι ἐπειδὴ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, καθὸ ἐξ ἀνάγκης ἐστί, καλῶς, καὶ οὕτω, τουτέστιν ὡς τὸ οὗ οὐκ ἄνευ λέγεται ἀρχή· ὥστε ἐρωτώμενοι ὅτι τὸ πρῶτον αἴτιον ἀναγκαῖον ὂν πῶς ἐστὶν ἀναγκαῖον, ῥητέον ὅτι οὕτως ἐστὶν ἀναγκαῖον ὅτι ἄνευ αὐτοῦ οὐκ ἔστι τὸ εὖ. καὶ συμπεραίνεται λέγων, ὁ οὐρανὸς ἄρα καὶ ἡ φύσις πᾶσα ἐκ τοιαύτης ἤρτηται ἀρχῆς.

"διαγωγὴ δέ ἐστιν οἵα ἡ ἀρίστη μικρὸν χρόνον ἡμῖν." ὁ ἡμέτερος νοῦς 1072b 14.
δυνάμει ὢν τὰ νοητὰ ὅταν ἐκ τῆς ἄκρας ἐπιστήμης καὶ τῆς ἄγαν εὐζωΐας ἐνεργείᾳ γένηται τὰ νοητά, τότε ζῶμεν τὴν ἀρίστην καὶ μακαριωτάτην καὶ πάσης ἡδονῆς ἐπέκεινα ζωήν, ἥτις λόγῳ μέν ἐστιν ἀνερμήνευτος, γινώσκεται δὲ τοῖς τὸ μακάριον τοῦτο παθοῦσι πάθος. λέγει οὖν ὅτι οἵα ἐστὶν ἡ ἀρίστη ἡμῖν διαγωγὴ ἐπὶ μικρὸν χρόνον (οὐ γὰρ ἀεί, ἀλλ' ὅταν ἐνεργείᾳ γένηται ὁ ἡμέτερος νοῦς τὰ νοητά), ταύτην τὴν ζωὴν ἀεὶ ἔχει τὸ πρῶτον αἴτιον. ἡμῖν μὲν γὰρ ἀδύνατον τοιαύτην ζωὴν ζῆν ἀεὶ ἀλλὰ ποτέ, τῷ δὲ πρώτῳ αἰτίῳ, ὡς μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα, δυνατόν. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ νοεῖν ἑαυτόν, ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ ἡδονὴ αὐτοῦ ἐστίν, ἐπὶ τούτῳ ἄρα ταύτην ἀεὶ ζῇ τὴν ζωήν, λέγω δὴ τῷ νοεῖν ἑαυτόν. ἥτις οὖν ἡμῖν ποτὲ ζωὴ καὶ διαγωγὴ γίνεται, ταύτην ἀεί ἐστι τὸ πρῶτον αἴτιον, τουτέστιν αὐτός ἐστιν ἀεὶ ἡ ἀρίστη ζωή. καὶ διὰ τοῦτο, φησί, καὶ τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἐγρήγορσιν καὶ τὴν 1072b 17.
νόησιν ἥδιστά φαμεν, ὅτι ἐνέργειαί τινες οὖσαι ἰνδάλματά τινα καὶ σκιαί εἰσιν ἣν ἐνεργοῦμεν ἐνεργείας καὶ ἣν ζῶμεν ζωήν, ὅταν ὁ ἡμέτερος νοῦς γένηταί πως τὰ νοητά. τὰς δὲ ἐλπίδας πάλιν καὶ μνήμας φιλοῦμεν διὰ τὰς ἐνεργείας· μεμνημένοι γάρ τινος ἐνεργείας ἢ ἐλπίζοντες ἐνεργῆσαι φιλοῦμεν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν μνήμην. εἰ οὖν ἐλπίδας καὶ μνήμας ἀγαπῶμεν διὰ τὰς ἐνεργείας, ταύτας δ' οὕτως ἀσπαζόμεθα διὰ τὴν γινομένην ἡμῖν ποτὲ ἐνέργειαν, θαυμαστή τις ἂν αὕτη εἴη. καὶ ἔστι, φησίν, ἡ καθ' αὐτὴν νόησις τοῦ καθ' αὐτὸ ἀρίστου. λέγοι δ' ἂν καθ' αὐτὴν νόησιν τὸν κατ' ἐνέργειαν νοῦν, ὅστις διαφέρει τοῦ καθ' ἕξιν, ὅστις πάλιν καθ' ἕξιν διαφέρει τοῦ δυνάμει. ἔστι γὰρ ὁ καθ' ἕξιν νοῦς εἶδος [καὶ δύναμις] καὶ τελειότης τοῦ δυνάμει νοῦ, ἥτις ἕξις ἐν αὐτῷ γίνεται ἔκ τε τῆς τοῦ καθόλου περιλήψεως καὶ ἐκ τοῦ τὰ εἴδη χωρίζειν ἀπὸ τῆς ὕλης δυνάμεως, ἃ τρόπον τινὰ ταὐτά ἐστιν ἀλλήλοις· ὅ τε γὰρ εἶδός τινος χωρὶς τῆς ὕλης λαβὼν ἔχει τὸ κοινόν τε καὶ καθόλου· ὁ γὰρ τὸ εἶδος τοῦ

1. οἷά *A*, οἷον αἱ *M*. || 3. οὐκ om *S*, sed fort. post ἄνευ addendum τὸ εὖ. || 4. ὂν πῶς] ὅπως *MBr*. || 7. ἐστιν om *A*. || 11. ποθοῦσι *M*. || 15. ὕστερον] ὀλίγον *A*. || 17. τῷ] fort. τό. || 18. ταύτην] *hac S*, fort. ταύτῃ, vel ταύτην — ἔχει. || 23. γάρ om *A*. || 26. et 27. αὐτὴν] αὐτὸ *M*. || 29. καὶ δύναμις *AMSBr*, sed videtur omittendum. || 30. αὐτῷ scr. c. *S*, ἑαυτῷ *AMBr*.

ἀνθρώπου λαβὼν χωρὶς τῶν ὑλικῶν περιστάσεων ἔχει τὸν κοινὸν ἄνθρωπον· ἡ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστα πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ παρὰ τῆς ὕλης λαμβάνεται· τοῦτο γὰρ ἐν αὐτῇ γίνεται, ἐπεὶ τά γε εἴδη αὐτῶν, καθ' ἅ εἰσιν ἄνθρωποι, οὐδεμίαν ἔχει διαφοράν. ὅ τε τὸ κοινὸν τὸ ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστα συνιδὼν τὸ εἶδος πάλιν χωρὶς τῆς ὕλης λαμβάνει· τοῦτο γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ κοινόν τε καὶ ταὐτόν. ἐγγίνεται δὲ ἡ τοιάδε ἕξις τῷ νῷ τὴν ἀρχὴν κατὰ μετάβασιν ἀπὸ τῆς περὶ τὰ αἰσθητὰ συνεχοῦς ἐνεργείας, ὥσπερ ὄψιν τινὰ ἀπ' αὐτῶν λαμβάνοντος τοῦ καθόλου θεωρητικήν, ὃ κατ' ἀρχὰς μὲν νόημα καὶ ἔννοια καλεῖται, πλεονάσαν δὲ καὶ ποικίλον καὶ πολύτροπον γινόμενον ὡς δύνασθαι καὶ χωρὶς τῆς αἰσθητικῆς ὑποβάθρας ποιεῖν τοῦτο, νοῦς ἤδη. ὅταν γὰρ ἐν ἕξει γένηται διὰ τὰς συνεχεῖς ἐνεργείας τοιαύτη, ὥστε δι' ἑαυτοῦ λοιπὸν ἐνεργεῖν δύνασθαι, τότε ὁ ὡς ἕξις καλούμενος νοῦς γίνεται, ἀνάλογος ὢν τῷ ἐπιστήμονι, ὃς τοῦ τε κατὰ δύναμιν ἐπιστήμονος λεγομένου καὶ τοῦ κατ' ἐπιστήμην ἐνεργοῦντός ἐστι μεταξύ· ὃς ὅσον ἀπολείπεσθαι δοκεῖ τοῦ κατ' ἐπιστήμην ἐνεργοῦντος, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ τὸν κατὰ δύναμιν ἐπιστήμονα. ἐνεργοῦσα δὲ ἤδε ἡ ἕξις ὁ κατ' ἐνέργειαν γίνεται νοῦς· ἀποκείμενά πως ἐστιν ἀθρόα καὶ ἠρεμοῦντα τὰ νοήματα. καὶ ἐπεί ἐστιν ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ εἶδος τὸ νοούμενον, ὥσπερ ἡ κατ' ἐνέργειαν αἴσθησις τὸ κατ' ἐνέργειαν αἰσθητόν, ὁ ἐν ἕξει νοῦς (οὗτος δέ ἐστιν ὁ ὑφ' αὑτοῦ νοεῖν δυνάμενος καὶ τὰ τῶν νοητῶν εἴδη λαμβάνειν καθ' αὑτά), οὗτος ἤδη δύναται καὶ ἑαυτὸν νοεῖν· ἐπεὶ γὰρ τὸ νοούμενον εἶδος αὐτός ἐστιν, εἴ γε νοῶν ὃ νοεῖ γίνεται. ὁ ἄρα ἕξιν ἔχων τοῦ τὰ εἴδη νοεῖν, οὗτος ἕξιν καὶ δύναμιν ἔχει τοῦ νοεῖν ἑαυτόν· ὃ γὰρ δύναται νοεῖν, τοῦτο αὐτὸ νοῶν γίνεται, καὶ ἔστιν, ὅταν νοῇ, προηγουμένως μὲν καὶ καθ' αὑτὸν νοῶν τὸ νοητὸν εἶδος, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἑαυτόν, τῷ συμβεβηκέναι αὐτῷ, ὅταν νοῇ, γίνεσθαι ἐκεῖνο ὃ νοεῖ. πρὸ μὲν οὖν τοῦ κατ' ἐνέργειαν τὸν νοῦν νοεῖν πρὸς ἄλληλά ἐστι τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον καὶ ἀντικείμενα ἀλλήλοις ὡς τὰ πρός τι· ὅταν δ' ἐνεργῶσιν, ἓν γινόμενα παύεται τῆς ἀντιθέσεως· οὐδὲ γὰρ ἐφαρμόζειν αὐτοῖς οἷόν τέ ἐστι τὸν τοῦ πρός τι λόγον. διὸ ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς ὁ αὐτὸς γινόμενος τῷ νοητῷ, εὐλόγως ἑαυτὸν λέγεται νοεῖν. ὁ δὴ νοῦς ὁ κατ' ἐνέργειαν ἑαυτὸν νοεῖ· ὃ γὰρ νοεῖ, τοῦτο αὐτὸ γίνεται· τὰ γὰρ εἴδη χωρὶς ὕλης νοεῖ· οὐ γὰρ τόδε ἀλλὰ τὸ τῷδε εἶναι νοεῖ, ὡς προείρηται. ἐπεὶ οὖν ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς καθ' αὑτὸ ἄριστός ἐστιν, ἡ τούτου νόησις, ἣν αὐτὸς ἑαυτὸν νοεῖ, ἡ καθ' αὑτὸν νόησις καὶ τοῦ καθ' αὑτὸ

7. 8. λαμβάνοντας *M*, λαμβάνοντι *Br*. ‖ 9. γινόμενον om *MBr*. ‖ 11. ὥστε] ὡς *A*. ‖ τοιαύτη post 10. γένηται pon *MBr*. ‖ 15. τὸν — ἐπιστήμονα] fort. τοῦ ἐπιστήμονος. ‖ 16. post νοῦς adde ὁ γὰρ καθ' ἕξιν νοῦς e *S*. ‖ τὰ om *MBr*. ‖ 22. νοῶν] νοῦς *MBr*. ‖ 26. δ' om *A*. ‖ 27. ὑφαρμόζειν *A*. ‖ 29. δὲ *MBr*. ‖ 30. ὁ γὰρ τότε ἀλλὰ τῷ τόδε *M*. ‖ 31. ἄριστός — 32. καθ' αὑτὸ om *M*.

ἀρίστου ἐστίν. ἔστι δ' ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς ἄριστον, οὐχ ὅτι τὰ εἴδη χωρὶς ὕλης νοῶν ἐκεῖνα γίνεται, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν πρῶτον νοῦν ὡς δυνατὸν νοῶν ἐκεῖνός πως γίνεται. εἰ οὖν ἡ καθ' αὑτὸ νόησις τοῦ καθ' αὑτὸ ἀρίστου ἐστί, καὶ ἡ καθ' αὑτὸ μάλιστα νόησις ἔσται τοῦ καθ' αὑτὸ μάλιστα ἀρίστου. αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πρώτου νοῦ, καθ' ἣν αὑτὸς ἑαυτὸν νοεῖ καὶ καθ' ἣν αὐτός ἐστι τὸ νοοῦν, αὐτὸς τὸ νοούμενον. ἑαυτὸν οὖν νοεῖ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ, ἕξιν γὰρ ἔχων, ὥσπερ εἴρηται, τοῦ τὰ εἴδη νοεῖν θιγγάνων αὐτῶν. ἔστι δὲ καὶ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς οἷον εἶδος τοῦ δυνάμει νοῦ· ἔχει ἄρα ἕξιν καὶ τοῦ ἑαυτὸν νοεῖν· ὥστε ὅταν ἑαυτὸν νοῇ ταὐτὸν γίνεται ὁ νοῦς καὶ τὸ νοητόν· τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας, ἤτοι τοῦ νοός, αὐτός ἐστιν ὁ νοῦς. ἐνεργεῖ δὲ ὁ τοιοῦτος νοῦς ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ νοητὰ χωρίσας, ἐχώρισε γὰρ τῆς ὕλης καὶ παρ' ἑαυτῷ ἔχει καὶ νοεῖ.

"ὥστε ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν." πάντων τῶν τοῦ 1072*b* 23.
νοὸς θειότατόν ἐστιν ἡ θεωρία. ὃ οὖν θεῖον ἔχει ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς (ἔχει δὲ θεῖον τὸ νοεῖν ἑαυτόν), "τοῦτο μᾶλλον ἐκείνου," τουτέστι τοῦ πρώτου νοός ἐστιν· ἐκεῖνο οὖν φησίν, ὅπερ δοκεῖ τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ θειότατον καὶ τιμιώτατον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νοεῖν ἑαυτόν, τοῦτο μᾶλλον ἐκείνου τοῦ πρώτου νοός ἐστιν· μᾶλλον γὰρ καὶ ἀκριβέστατα νοεῖ ἑαυτὸν ὁ πρῶτος νοῦς, ἤπερ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς ἑαυτόν. οὔτε οὖν ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς ἑαυτὸν νοεῖ, ὥσπερ ὁ πρῶτος νοῦς ἑαυτόν, οὔτε ἀεί, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀλιγάκις, ὁ δὲ πρῶτος νοῦς ἑαυτὸν ἀεὶ νοεῖ· οὐδὲν γὰρ ὁ πρῶτος νοῦς ἄλλο νοεῖ ἢ ἑαυτόν· τῷ μὲν γὰρ εἶναι νοητὸς νοεῖται πρὸς ἑαυτοῦ, καὶ τῷ ἐνεργείᾳ καὶ φύσει τῇ ἑαυτοῦ νοητὸς εἶναι ἀεὶ νοούμενος ἔσται, δηλονότι ὑπὸ τοῦ ἀεὶ ἐνεργείᾳ νοοῦντος· ἀεὶ δὲ ἐνεργείᾳ νοῶν ἐστὶ νοῦς αὐτὸς μόνος· ἀεὶ ἄρα ἑαυτὸν νοήσει. μᾶλλον δὲ καθ' ὅσον ἐστὶν ἁπλοῦς· ὁ γὰρ ἁπλοῦς νοῦς ἁπλοῦν τι νοεῖ, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἁπλοῦν ἐστὶ νοητὸν πλὴν αὐτός· ἀμιγὴς γὰρ οὗτος καὶ ἄϋλος καὶ οὐδὲν ἔχων ἐν ἑαυτῷ δυνάμει· ἑαυτὸν ἄρα μόνον νοήσει. καθὸ μὲν γὰρ νοῦς ἐστίν, ἑαυτὸν ὡς νοητὸν νοήσει· καθὸ δὲ ἐνεργείᾳ καὶ νοῦς ἐστὶ καὶ νοητόν, ἑαυτὸν νοήσει ἀεί· καθὸ δὲ ἁπλοῦς ἐστί, μόνος τῶν νοητῶν μόνον ἑαυτὸν νοήσει. καὶ ἔστιν ἡ θεωρία,
ἐν ᾗ ἑαυτὸν νοεῖ, τὸ ἥδιστον καὶ ἄριστον. εἰ οὖν ὁ θεὸς ἀεὶ οὕτως εὖ ἔχει ὥσπερ 1072*b* 24.
ἡμεῖς ποτὲ εὖ ἔχομεν, θαυμαστὸν ἂν εἴη τὸ θεῖον. εἰ δὲ μᾶλλον καὶ πλέον ὅσον οὐδὲ εἰπεῖν ἔχει τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ, τοσοῦτον ἔσται θαυμασιώτερον ὅσον καὶ πλεονεκτεῖ· ἀλλὰ μὴν ἔχει οὕτω· θαυμασιώτατον ἄρα καὶ πολυτίμητον τὸ θεῖον. ἀλλὰ μὴν καὶ ζωὴ ὑπάρχει τῷ πρώτῳ νῷ· ἡ γὰρ νοῦ ἐνέργεια ζωή, ἐκεῖνο δέ ἐστιν ἡ ἐνέργεια, ἐκεῖνο ἄρα ἡ ζωή. ἡ ἐνέργεια οὖν ἐκείνου, ἥτις καὶ

6. ὁ ἐνερ. νοῦς om *M*. ‖ 7. θιγγάνει *M*. ‖ 12. ἔχει *M*. ‖ 17. εἴπερ *MBr*. ‖ 21. νοητὸν *MBr*. ‖ ἀεὶ post τοῦ om *AS*. ‖ 23. νοῦς om *MBr*. ‖ 24. ἄλλο om *SBr*. ‖ αὐτός] αὐτό *Br*. ‖ 27. μόνον ἑαυτὸν νοήσει om *A*. ‖ 29. ποτὲ om *M*. ‖ 30. οὐδὲ] δὲ *M*. ‖ 31. πλεονεκτεῖν *M*. ‖ 33. ἐνέργ. ἄρα οὖν *M*.

καθ' αὑτήν ἐστιν ἐνέργεια, ζωή ἐστιν ἀρίστη καὶ ἀΐδιος. εἶτα ἐκ τῶν δειχθέντων ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ νῷ ὁρίζεται αὐτόν, λέγων ὅτι ἐστὶν ὁ πρῶτος νοῦς ζῷον ἀΐδιον ἄριστον· εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλα ζῷα ἀΐδια, ἀλλὰ τὸ ἄριστον αὐτός ἐστι μόνος ὁ πρῶτος νοῦς. ὥστε εἰ ζῷον ἀΐδιόν ἐστιν ὁ θεός, πᾶν δὲ ἀΐδιον ἐν συνεχείᾳ θεωρεῖται (εἰ γὰρ διαλιμπάνει οὐκ ἀΐδιον), ζωὴ καὶ αἰὼν συνεχὴς (αἰὼν γάρ ἐστιν ἡ ἑκάστῳ συμπαρεκτεινομένη ζωή) ὑπάρχει τῷ θεῷ. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ θεός, ἡ αἰώνιος καὶ ἀρίστη ζωή.

1072b 30. "ὅσοι δ' ὑπολαμβάνουσιν ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Σπεύσιππος." δείξας ὅτι ὁ θεὸς ἡ πρώτη ἀρχὴ ζῷον ἀΐδιον καὶ ἄριστόν ἐστιν, αἰτιᾶται τοὺς Πυθαγορείους καὶ Σπεύσιππον εἰπόντας ὅτι τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον οὐκ ἔστιν ἐν ἀρχῇ, οὐδὲ δυνατὸν λέγειν τὴν ἀρχὴν ἄριστον, διότι τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον ἀρχαὶ μέν εἰσι τῶν ζῴων καὶ οὐκ εἰσὶν ἄριστα, ἀλλ' ἔστι μᾶλλον ἄριστον τὸ ἐκ τοῦ σπέρματος καὶ τοῦ καταμηνίου γεγονός. οὐκ ὀρθῶς οὖν, φησίν, οἴονται ὅτι τὸ σπέρμα τὸ ἀτελὲς καὶ τὸ καταμήνιόν εἰσιν ἀρχαί, ἀλλ' ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, οἵτινες πρὸς τῷ τέλειοι εἶναι καὶ πρότεροί εἰσι τοῦ σπέρματος καὶ τοῦ καταμηνίου· ὥστε πρότερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος τοῦ σπέρματος, οὐχ ὁ ἐκ τοῦ σπέρματος
1073a 3. γεγονώς, ἀλλ' ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὸ σπέρμα. καὶ συμπεραίνεται λέγων "ὅτι μὲν οὖν ἔστιν οὐσία ἀΐδιος καὶ κεχωρισμένη καὶ ἄλλη τῶν αἰσθητῶν, δῆλον." δέδεικται δὲ καὶ ἐν τῷ Θ τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ὅτι καὶ ἀσώματος καὶ ἀμερής ἐστιν ἡ τοιαύτη οὐσία. καὶ ὑπομιμνήσκει τῶν ἐκεῖ ῥηθέντων ὅτι ἡ τοιαύτη ἀρχὴ κινεῖ ἀΐδιον κίνησιν, τὸ δὲ εἰς ἀΐδιον κινοῦν κίνησιν ἀπειροδύναμον εἶναι ἀνάγκη· δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐκεῖσε. ἡ δὲ ἄπειρος δύναμις ἐν πεπερασμένῳ σώματι εἶναι οὐ δύναται· δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐκεῖσε. ἄπειρον δὲ σῶμα ὅτι οὐκ ἔστιν ὅλως, δέδεικται καὶ ἐν τῷ Γ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, δέδεικται καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς περὶ Οὐρανοῦ. ἀσώματον ἄρα τὸ ἀπειροδύναμόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπαθές ἐστι τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ ἀναλλοίωτον· εἰ γὰρ ὅλως ἐκινεῖτο, τὴν πρώτην ἂν ἐκινεῖτο τῶν κινήσεων τὴν κατὰ τόπον, ταύτην δὲ δέδεικται ὅτι οὐ κινεῖται· εἰ δὲ μὴ ταύτην, σχολῇ γε τὰς ἄλλας.

1073a 14. (8) "πότερον δὲ μίαν θετέον τὴν τοιαύτην οὐσίαν ἢ πλείους." δείξας ὅτι ἡ πρώτη ἀρχὴ μία ἐστὶν ἀσώματος οὖσα καὶ μήτε καθ' αὑτὸ μήτε κατὰ συμβεβηκὸς κινουμένη, ἀλλ' ἔστι πάντη ἀκίνητος, ζητεῖ πότερον μία ἐστὶν ἡ τοιαύτη οὐσία ἢ πλείους, καὶ εἰ μή ἐστι μία ἀλλὰ πλείους, πόσας δεῖ ταύτας

1. καθ' αὐτόν *A.* ‖ 5. συνεχής] συνής *A.* ‖ 9. καὶ om *A.* ‖ 13. οἴονται] οἴεται καὶ Σπεύσιππος *M.* ‖ 17. γεγονός *A.* ‖ 19. Φυσ. VIII, 10. ‖ 20. κινεῖ] κινεῖται *M.* ‖ 21. δὲ addidi e *S.* ‖ 22. ἡ δὲ ἄπειρος — 23. ἐκεῖσε om *MS.* ‖ 24. Φυσ. III, 5. ‖ 25. π. Οὐρ. I, 5—7. ‖ 29. δείξας — 32. ἢ πλείους om *M.*

τιθέναι; δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ἀλλὰ μεμνῆσθαι καὶ ἐνθυμεῖσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις καὶ γνώμας. καὶ τίνος χάριν δεῖ μεμνῆσθαι ἐπάγει, ὅτι σαφὲς οὐδέν τι περὶ τοῦ πλήθους τῶν τοιούτων αἰτίων εἰρήκασι, πότερον τὰ τοιαῦτα αἴτια τρία εἰσὶν ἢ εἴκοσιν ἢ ἄλλος τις ἀριθμός. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἰδέας αἰτίας τῶν τῇδε τιθέμενοι πότερον καὶ τῶν κινήσεων αἰτίας ἐτίθεντο οὐδὲν λέγουσιν. ὅμως ἐπεὶ ὅλως αἰτίας αὐτὰς τίθενται, οὐδὲν περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἐσκεμμένως λέγουσι· καίτοι ἔδει περὶ τοῦ τῶν αἰτίων ἀριθμοῦ εἰρηκέναι· ἀλλὰ 1073a 18.
μόνον τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς λέγοντες, τὸν δὲ ἀριθμὸν ὁτὲ μὲν ἄχρι τῆς δεκάδος ὁρίζοντες καὶ εἰς αὐτὴν ἀποπερατοῦντες, ὁτὲ δὲ ἄπειρον αὐτὸν λέγοντες φαίνονται ὅτι ποτὲ μὲν ἀπείρους αὐτάς φασιν, ὁτὲ δὲ πεπερασμένας. εἰ γὰρ αἱ ἰδέαι ἀριθμοί, ὁ δ' ἀριθμὸς ἄχρι τῆς δεκάδος ἵσταται, αἱ ἰδέαι ἄρα δέκα. πάλιν εἰ αἱ ἰδέαι ἀριθμός, ὁ δ' ἀριθμὸς ἄπειρος, αἱ ἰδέαι ἄρα ἄπειροι. ὥστε οὐδαμῶς ἰδίᾳ περὶ τούτων ἀπεφήναντο εἴτε μόνως ἀπείρους αὐτὰς δεῖ λέγειν εἴτε μόνως πεπερασμένας, ἀλλὰ ἄνευ ἀποδεικτικῆς σπουδῆς τὰ περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῖς λέγεται. αἰτιασάμενος δὲ αὐτοὺς διὰ τὸ μηδὲν ἀποδεικτικῶς εἰρηκέναι περὶ τοῦ τῶν ἰδεῶν πλήθους, καὶ ταῦτα αὐτὰς αἰτίας εἶναι τῶν τῇδε λέγοντας, αὐτὸς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κινητικῶν αἰτίων ὁπόσα ἐστὶν εἰπεῖν προτίθεται. πρῶτον δὲ συνίστησιν ὅτι εἰσὶ καὶ ἄλλα αἴτια κινητικὰ τοῦ Κρόνου καὶ Διὸς καὶ τῶν λοιπῶν πλανήτων ἀστέρων (ὡς γὰρ ἐρεῖ καὶ αἱ σφαῖραι διὰ τοὺς ἀστέρας γεγόνασιν), εἶτα εὑρὼν ὁπόσαι αἱ σφαῖραι, ἀποφανεῖται ὅτι καὶ τὸ πλῆθος τῶν κινούντων αἰτίων τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον τὸ τῶν σφαιρῶν· ἓν γὰρ ἑνός ἐστι κινητικόν. ταῦτα δὲ πάλιν πάντα ἀνάξει ὑπὸ τὸ πρῶτον αἴτιον, λέγω δὴ τὸ ζῷον ἀΐδιον ἄριστον, ὃ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι ἀκίνητον ἀπέδειξεν, ὁμοίως καὶ τὰ τῶν ἄλλων σφαιρῶν κινητικά, καὶ αὐτὰ γὰρ καθ' αὑτά ἐστιν ἀκίνητα καὶ κατὰ συμβεβηκός. τί δὲ ἡ πρώτη καὶ ἀπλανὴς οὐχ ὑπὸ τῆς οἰκείας ψυχῆς κινηθήσεται; ἢ κινεῖται μὲν καὶ ἡ ἀπλανὴς καὶ αἱ λοιπαὶ σφαῖραι ὑπὸ τῶν οἰκείων ψυχῶν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ ζῷα (τούτων γὰρ αἱ ψυχαὶ ῥίπτουσι καὶ βιάζονται τὰ ἐν οἷς εἰσὶ σώματα), ἀλλ' οὕτως ὥσπερ ἐν τῷ Β τῆς περὶ Οὐρανοῦ εἴρηται, ὑπὸ δὲ τοῦ πρώτου κινοῦνται ὡς ἐφετοῦ καὶ ὀρεκτοῦ. ἀλλὰ ταῦτα 1073a 22.
μὲν προδιωρίσθω, "ἡμῖν δέ," φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, "ἐκ τῶν ὑπ. καὶ δεδειγμένων ῥητέον" ὅτι ἡ πρώτη ἀρχὴ τὸ πρῶτον πάντων τῶν ὄντων ἀκίνητόν ἐστι καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, κινοῦν δὲ ὡς ἐφετὸν δηλονότι τὴν πρώτην καὶ ἀΐδιον καὶ μίαν κίνησιν.

6. αἰτίας] οὐσίας *M.* || 9. αὐτὴν] ταὐτὸν *M.* || 11. δέκα] δεκάδες *MSBr.* || 13. ἰδίᾳ om *Br.* || 21. κινούντων] κινουμένων *A.* || 27. ῥιπτοῦσι *A.* || 28. 29. π. Οὐρ. II, 12. p. 292*a* 18. || 30. προδιωρίσθω *Br.*, προσδιωρίσθω *AM*, *Sed de his hactenus S.*

1073a 26. "ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον εἶναι" καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός (αἱ γὰρ ψυχαὶ εἰ καὶ πρῶτα κινητικά ἐστι τῶν ζῴων, ὅμως κινοῦνται καὶ κατὰ συμβεβηκός), καὶ ἐπεὶ ἀνάγκη τὴν ἀΐδιον κίνησιν ὑπὸ ἀϊδίου κινητικοῦ γίνεσθαι καὶ τὴν μίαν καὶ συνεχῆ ὑφ' ἑνός (δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει), εἰ μὲν ἦν μία κίνησις, ἐπειδὴ ὡς δέδεικται μία ὑφ' ἑνὸς κινητικοῦ γίνεται, ἀναγκαῖον ἦν λέγειν καὶ τὸ κινοῦν ἕν. ἐπειδὴ δὲ ὁρῶμεν παρὰ τὴν τοῦ παντὸς ἁπλῆν κίνησιν (λέγει δὲ πᾶν τὴν ἀπλανῆ, ἥν φαμεν κινεῖν ὡς ἐφετὸν τὴν πρώτην καὶ ἀκίνητον οὐσίαν) ἄλλας φορὰς τῶν πλανήτων ἀϊδίους καὶ αὐτάς (ἀΐδιον γὰρ καὶ ἄστατον τὸ κύκλῳ σῶμα καὶ οὐδέποτε ἠρεμοῦν δέδεικται ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ), ἐπειδὴ οὖν τοῦθ' ὁρῶμεν, ἀνάγκη καὶ τῶν πλανωμένων ἑκάστην φορὰν ὑπὸ ἀκινήτου κινεῖσθαι καὶ καθ' αὑ-
1073a 33. τὴν ἀκινήτου οὐσίας. εἰ δὲ εἴη γεγραμμένον "ὑπὸ ἀκινήτου τε κινεῖσθαι καθ' αὑτό", καὶ διὰ ταύτης τῆς γραφῆς τὸ αὐτὸ δηλοῖ. καὶ οὐ μόνον ὑπὸ ἀκινήτου καὶ καθ' αὑτὸ οὐσίας ἀνάγκη αὐτὴν κινεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀϊδίου. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ ἀΐδια καὶ οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι τὰ κινητικὰ τῶν σφαιρῶν τῶν πλανήτων ἐπήγαγεν εἰπών "ἥ τε γὰρ τῶν ἄστρων φύσις ἀΐδιος," ἴσον λέγων τῷ ἐπεὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν κινούμενα ἄστρα ἀεί ἐστιν, ἀνάγκη καὶ τὸ κινοῦν, ἐπειδὴ πρότερόν ἐστι τοῦ κινουμένου, ἀΐδιον εἶναι· ἀλλ' εἰ πρότερον, ἀνάγκη οὐσίαν αὐτὸ εἶναι· τὸ γὰρ τῶν οὐσιῶν πρότερον οὐσία διὰ τὸ μὴ δύνασθαι χωρὶς τῆς οὐσίας τῶν ἄλλων τι εἶναι. εἰ οὖν τὸ ἁπλοῦν αἴτιον μιᾶς καὶ ἁπλῆς ἐστὶ κινήσεως κινητικόν, ὡς δέδεικται, καὶ ἡ μία καὶ ἁπλῆ κίνησις ὑφ' ἑνὸς καὶ ἁπλοῦ αἰτίου γίνεται, φανερὸν ὅτι ὅσαι εἰσὶν αἱ κινήσεις, ἤτοι τὰ κινούμενα, καὶ τὰ κινοῦντα τοσαῦτα ἔσται, τήν τε φύσιν ἀΐδια καὶ ἀκίνητα καθ' αὑτά. καὶ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἔσται, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον· ὡς γὰρ ἔχει τὰ ὑπ' αὐτῶν κινούμενα, οὕτως ἕξει καὶ τὰ κινοῦντα. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια εἴ-
1073a 16. ρηται, ἡ δὲ λέξις ἡ "ὅτι περὶ πλήθους οὐδὲν εἰρήκασιν ὅ τι καὶ σαφὲς εἰπεῖν," περιπέφρασται· ἔστι γὰρ τὸ λεγόμενον ἴσον τῷ περὶ πλήθους οὐδὲν σαφὲς εἰρήκασι. ταῦτα εἰπὼν καὶ μέλλων λέγειν ὅσον ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν σφαιρῶν, ἐπειδὴ ἁπλῶς οὕτως καὶ χωρὶς ἀποδείξεως ἐρεῖ ὅτι πεντήκοντα καὶ πέντε εἰσί
1073b 3. (τὴν γὰρ αἰτίαν τοῦ τοσαῦτα εἶναι ἐν ἄλλοις εἴρηκε), λέγει ὅτι "τὸ δὲ πλῆθος ἤδη τῶν σφαιρῶν ἐκ τῆς οἰκειοτάτης φιλοσοφίᾳ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν δεῖ σκοπεῖν" ἴσον λέγων τῷ ἡμεῖς μὲν νῦν ἄνευ ἀποδείξεως λέγομεν ὅτι

2. 3. κινητά *M*. ‖ 5. Φυσ. VIII, 6. ‖ 7. ἐπεὶ δὲ *A*. ‖ 9 et 15. 16. πλανητῶν *A*. ‖ 10. π. Οὐρ. I. 2. ‖ ἐπεὶ *M*. ‖ 19. τῆς om *A*. ‖ 26. ἡ ante "ὅτι om *MBr*. ‖ 27. σαφὲς om *MSBr*. ‖ 28. εἰπὼν] εἶπε *MBr*. ‖ 31. φιλοσοφίᾳ *AS*, φιλοσοφίας *M*. ‖ 32. τῷ om *A*. ‖ post μὲν add γὰρ *A*. ‖ ἄνευ om *A* in lac.

πεντήκοντα καὶ πέντε εἰσίν, ἵν' ἐκ τούτων εὕρωμεν καὶ τὸ τῶν κινούντων πλῆθος· οὐ γὰρ νῦν ἡμῖν πρόκειται περὶ τῶν σφαιρῶν δεικνύναι ὅσαι τυγχάνουσιν οὖσαι· εἰ δέ τις καὶ τὴν ἀπόδειξιν τούτων ζητεῖ, μετερχέσθω ἀστρονομίαν. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἀστρολογίας τῆς οἰκειοτάτης τῇ φιλοσοφίᾳ δεῖ θεωρεῖν ὅσον ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν σφαιρῶν, τοῦ πῶς ἡ ἀστρολογία οἰκειοτάτη παρὰ τὰς ἄλλας μαθηματικὰς ἐπιστήμας, γεωμετρίαν ἀριθμητικήν, ἐστὶ τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπὼν ὅτι αὕτη περὶ οὐσίας αἰσθητῆς μὲν ἀϊδίου δὲ τὴν θεωρίαν ποιεῖται, ἡ δὲ γεωμετρία καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἡ μὲν τὰ τοῖς μεγέθεσι συμβεβηκότα, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ τὰ τοῖς ἀριθμοῖς θεωρεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀνωτέρω εἴρη- 1073b 8.
κεν ὅτι πλείους εἰσὶν αἱ φοραί, ἐπάγει ὅτι μὲν οὖν πλείους εἰσὶν αἱ φοραὶ φανερὸν ἐστι τῷ καὶ μετρίως ἡμμένῳ μαθημάτων. καὶ ὅτι μὲν πλείους εἰσὶ δῆλον. πόσαι δὲ τυγχάνουσιν αἱ φοραί, ἤτοι αἱ σφαῖραι, ἡμεῖς λέγομεν ἃ φασι τῶν μαθηματικῶν τινές (λέγει δὲ τὸν Εὔδοξον καὶ τὸν Κάλλιππον) χάριν ἐννοίας καὶ τοῦ ὁρίσαι πόσον αὐτῶν τὸ πλῆθός ἐστιν, ἵν' ἐκ τούτων ὁδηγηθείημεν πρὸς τὴν τῶν κινητικῶν αἰτίων εὕρεσιν. δεῖ δέ, φησίν, ἡμᾶς μὴ ἐμμένειν τοῖς πρὸ ἡμῶν ῥηθεῖσι περὶ τοῦ πλήθους τῶν σφαιρῶν, ἀλλὰ ζητεῖν καὶ ἡμᾶς καὶ εὑρίσκειν τι, πυνθάνεσθαι δὲ καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι περὶ τούτων ζητοῦσι, καὶ ὅ τι φαίνεται λεγόμενον τοῖς περὶ ταῦτα πραγματευομένοις παρὰ τὰ νῦν ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, φιλεῖν τοὺς ἐσύστερον καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν ὡς εὑρηκότας τι, πείθεσθαι δὲ τοῖς ἀκριβεστέροις. τοῦτο εἰπὼν εὐθὺς ἱστορεῖ ἅ τε Εὔδοξος περὶ τῶν σφαιρῶν ἔλεγε καὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν καὶ ἃ ὁ Κάλλιππος· καὶ δεξάμενος τὴν προσθήκην τῶν σφαιρῶν, ἣν ὁ Κάλλιππος προσέθηκεν (ὁ γὰρ Εὔδοξος εἴκοσι καὶ ἓξ τὰς πάσας ἐτίθετο, Κάλλιππος δὲ τριάκοντα καὶ τρεῖς), οὕτως αὐτὸς ταῖς τριάκοντα καὶ τρισὶν ἄλλας εἴκοσι καὶ δύο προστίθησιν.

"Εὔδοξος — σφαίραις." ὅσας μὲν οὖν τὰς σφαίρας καὶ οἵως κινεῖσθαι καὶ 1073b 17.
διὰ τίνα αἰτίαν Εὔδοξος καὶ Κάλλιππος καὶ ὕστερον Ἀριστοτέλης ἔλεγον, ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς περὶ Οὐρανοῦ κατὰ τὴν τῆς λέξεως ἐξήγησιν τὴν "καὶ ἔτι διὰ τοῦτο δὲ ἓν ἔχουσι σῶμα καὶ αἱ ἄλλαι φοραί," ἕως τοῦ "παντὸς δὲ πεπερασμένου σώματος πρὸς πεπερασμένον ἡ δύναμίς ἐστι," μετὰ πολλῆς εἴρηται τῆς ἐπιμελείας, σχεδὸν καὶ τὸ ἐνεστὼς χωρίον τὸ "Εὔδοξος μὲν οὖν ἡλίου καὶ σελήνης τὴν φορὰν ἐν τρισὶν ἐτίθετο εἶναι" ἕως τοῦ "τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν σφαιρῶν ἔστω τοσοῦτον" ἐκεῖσε ἐξηγησάμενοι. διὸ ἐκεῖθεν τὴν τούτου σαφήνειαν ὁ βου-

1. εὕροιμεν *A*. ‖ 9. περὶ τὰ τοῖς *A*. ‖ θεωρεῖ om *A*. ‖ 12. λεγόμενα ἃ *M*. ‖ 14. αὐτῷ *M*. ‖ 16. καὶ om *M*. ‖ 21. περὶ] παρὰ *A*. ‖ ἃ ὁ *A*, om *MBr*. ‖ 25. in lemmate ἑκατέρου et σφαίραις om *A*. ‖ 27. π. Οὐρ. II, 12. p. 293*a* 4. ‖ κατὰ] μετὰ *A*. ‖ 30. post σχεδὸν add δὲ *MBr*. ‖ τὸ post καὶ om *M*. ‖ 31. "τὸ μὲν κτλ. p. 1074*a* 14. ‖ 32. ἐξηγησάμεθα *MBr*.

λόμενος πορίζέσθω. ἐπεὶ δέ τινες τῶν λέξεων ἐκεῖσε οὐκ ἐσαφηνίσθησαν,
1073b 18. νῦν ἄξιόν ἐστιν αὐτὰς ἐπισκέψασθαι. ὧν διὰ τῆς πρώτης τῆς "ὧν τὴν μὲν πρ. — εἶναι" οὐ τοῦτό φησιν, ὡς ἄν τῳ δόξειεν, ὅτι ἡ ἀπλανὴς πρώτη ἐστί, καίτοι καὶ οὔσης πρώτης, ἀλλ' ὅ φησι τοῦτό ἐστιν, ὅτι τριῶν οὐσῶν σφαιρῶν κατ' Εὔδοξον τῶν φερουσῶν τὸν ἥλιον, ἡ μὲν πρώτη καὶ περιέχουσα τὰς λοιπὰς δύο καὶ τὴν αὐτὴν τῇ ἀπλανεῖ κινουμένη κίνησιν (ἀπὸ ἀνατολῆς γὰρ ἐπὶ δύσιν ἔλεγον αὐτὴν κινεῖσθαι, καὶ δι' ἣν αἰτίαν εἴπομεν ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ), αὕτη οὖν ἡ πρώτη ὡς ἀπλανὴς ἐνομίζετο τῷ Εὐδόξῳ πρὸς τὰς λοιπὰς δύο τὰς ὑπ' αὐτῆς περιεχομένας. καὶ οὐ μόνον τὴν τοῦ ἡλίου πρώτην σφαῖραν ἀπλανῆ ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Κρόνου καὶ τὴν τοῦ Διὸς καὶ τὰς ἑκάστου τῶν ἄλλων ἀστέρων πρώτας καὶ μείζονας ἀπλανεῖς ἔλεγεν, ὡς εἶναι μίαν καὶ ἀπλανῆ τὴν πρώτην, ἐν ᾗ τὸ χῦμα τῶν τὰ ζῴδια ἀναπληρούντων ἀστέρων εἰσίν, ἑτέραν δὲ τὴν τοῦ Κρόνου, καὶ ἄλλην τὴν τοῦ Διός, καὶ ἐφεξῆς ἃς ἀνάστρους Θεόφρα-
1073b 20. στος ἔλεγεν. τὸ δὲ "τὴν δὲ τρίτην — ζῳδίων" λελοξωμένον κύκλον ἐν τῷ πλάτει τῶν ζῳδίων ἔλεγεν, ὡς ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ εἴρηται, ὃν δοκεῖ ὁ ἥλιος τῷ ἑαυτοῦ κέντρῳ γράφειν φερόμενος ὑπὸ τῆς ἐν ᾗ δέδεται σφαίρας, ὃς καὶ δοκεῖ ἐκπίπτειν τὰ τροπικὰ σημεῖα διὰ τὸ μὴ ἀεί, ὅταν τὰς τροπὰς ὁ ἥλιος
1073b 21. ποιῆται, ὁρᾶσθαι ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων ἀνατέλλων. τὸ δὲ "ἐν μείζονι δὲ πλάτει λελοξῶσθαι καθ' ὃν ἡ σελήνη φέρεται ἢ καθ' ὃν ὁ ἥλιος" ἴσον ἐστὶ τῷ τὸ δὲ πλάτος τῆς λοξώσεως τοῦ κύκλου, ὃν ἡ σελήνη τῷ αὐτῆς κέντρῳ γράφειν δοκεῖ, μεῖζόν ἐστι τοῦ πλάτους τῆς λοξώσεως τοῦ κύκλου, ὃν ὁ ἥλιος τῷ οἰκείῳ κέντρῳ γράφειν δοκεῖ· κατείληπτο γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων τὰς ἀνατολὰς ἐν ταῖς τροπαῖς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ποιεῖσθαι. ἔστω γὰρ ὁ ὁρίζων κύκλος ὁ αηβμγδ, ἰσημερινὸς δὲ ὁ δεβ, ὁ λελοξωμένος δὲ ἐν τῷ πλάτει τῶν ζῳδίων, ὃν ὁ ἥλιος τῷ ἑαυτοῦ κέντρῳ δοκεῖ γράφειν, ἔστω ὁ αεγ, ὃν δὲ πάλιν ἡ σελήνη τῷ ἑαυτῆς κέντρῳ γράφειν δοκεῖ ἔστω ὁ ηεμ· καὶ ἀνατελλέτω ὁ ἥλιος καθ' ἣν ὥραν ποιεῖται τὴν θερινὴν τροπὴν ἀπὸ τοῦ α σημείου, καθ' ἣν δὲ τὴν ἰσημερίαν, ἀπὸ τῆς δ σημείου. δῆλον δ' ὅτι τὸ μεῖζον πλάτος τῆς λοξώσεως ἡ δα περιφέρειά ἐστιν. ἡ δὲ σελήνη ὅταν τὴν πρὸς τὸ βόρειον τροπὴν ποιῆται, ἀνατελλέτω ἀπὸ τοῦ η σημείου· φανερὸν δὴ ὅτι τὸ μεῖζον πλάτος τῆς λοξώσεως αὐτῆς ἡ δη περιφέρειά ἐστι, καὶ ἔστι μεῖζον τῆς δα περιφερείας, ἥτις ἦν τὸ μεῖζον πλάτος τῆς ἡλίου λοξώσεως. τούτου οὖν ἐστὶ δηλωτικὸν τὸ "ἐν μείζονι πλάτει λελοξῶσθαι καθ' ὃν ἡ σελήνη φέρεται

3. δόξαιεν *A.* || 4. ὅ] ὅτι *M.* || 6. ἀπλανῆ *M.* || 6. 7. ἔλεγεν *M.* || 13. ἀνάστρα *A.* || 14. δὲ post "τὴν om *A.* || 17. τροπὰς] τροπικὰς *M.* || 24. ὁ ante ὁρίζων om *M.* || 28. καθ' ἣν δὲ — σημείου om *M.* || 29. περιφέρειά] πέρας *A.* || 30. δὴ] δὲ *A.* || 31. 32. ἐστι μείζων *Br.* || 33. ante ἡ σελ. add καὶ *ABr.*

ἢ καθ' ὃν ὁ ἥλιος." τὸ δὲ "τῆς δὲ τρίτης ἁπάντων τοὺς πόλους ἐν τῷ διὰ 1073b 28.
μέσων τῶν ζῳδίων εἶναι" ἀντὶ τοῦ πᾶσαι αἱ τρίται σφαῖραι τοὺς πόλους ἔχουσιν ἐν τοῖς κύκλοις τοῖς γραφομένοις διὰ μέσων τῶν ζῳδίων ὑπὸ τῶν κέντρων τῶν ἄστρων. τὸ δὲ "τὴν αὐτὴν ἐτίθετο τάξιν," τουτέστι τῶν ἀποστημάτων, ἀντὶ τοῦ ὁποίας ἔλεγεν Εὔδοξος πρώτας καὶ δευτέρας σφαίρας, ταύτας καὶ ὁ Κάλλιππος πρώτας ἔφασκεν· καὶ ὅσον ἂν φέρε εἰπεῖν ἀφεστηκέναι τὴν Κρονιακὴν τῆς Ἑρμαϊκῆς σφαίρας ἔλεγεν ὁ Εὔδοξος, τοσοῦτον καὶ ὁ Κάλλιππος ἔφασκεν αὐτὴν ἀφεστηκέναι. τὸ δὲ "καθ' ἕκαστον τῶν πλανωμένων ἑτέρας σφαίρας μιᾷ ἐλάττονας εἶναι τὰς ἀνελιττούσας," ἀντὶ τοῦ ἐπειδὴ αἱ τὸν Κρόνον φέρουσαι σφαῖραι τέσσαρές εἰσιν, αἱ ἀνελίττουσαι τρεῖς ἔστωσαν· αἱ γὰρ τρεῖς μιᾷ ἐλάττονές εἰσι τῶν τεσσάρων. πάλιν ἐπεὶ αἱ τὸν Ἄρεα κατὰ Κάλλιππον φέρουσαι πέντε εἰσί, προσκείσθωσαν αὐταῖς ἀνελίττουσαι τέσσαρες· αἱ γὰρ τέσσαρες μιᾷ ἐλάττους εἰσὶ τῶν πέντε· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. τίνα δὲ χρείαν τῷ Ἀριστοτέλει παρέχεν ἡ τῶν ἀνελιττουσῶν προσθήκη, εἴρηται ἐν τῇ περὶ τοῦ Οὐρανοῦ. τὸ δὲ "καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθιστάσας 1074a 3.
τῇ θέσει τὴν πρώτην σφαῖραν ἀεὶ τοῦ ὑποκάτω τεταγμένου ἄστρου" δῆλον ἔσται γράψασι κύκλους τινάς. ἔστωσαν γὰρ τρεῖς κύκλοι, ὁ αβ καὶ ὁ δε καὶ ὁ ζη. ἐν δὲ τῷ ζη ἔστω ἀστήρ, οἷον ὁ Ζεύς, καὶ ἔστω τὸ κ σημεῖον. τὸ δὲ α ἔστω σημεῖόν τι καὶ τὸ δ καὶ τὸ ζ καὶ τὸ βεη· μὴ ἔστωσαν δὲ ἀστέρες, ἀλλὰ νενοήσθωσαν μόνον σημεῖά τινα, καὶ τὸ α καὶ τὸ δ καὶ τὸ ζ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας· ὁμοίως καὶ τὰ βεη· καὶ κεκινήσθω ἡ μὲν αβ σφαῖρα ὡς ἐπὶ τὸ β σημεῖον ὥστε ἐλθεῖν τὸ α ἐν ᾧ τὸ β ἐστίν· ἡ δὲ δε καὶ ἡ ζη κεκινήσθωσαν ἰσοταχῶς ὡς ἐπὶ τὰ δζ· ὥστε ἔρχεσθαι τὰ εη ἐπὶ τὰ δζ. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ τὰ αὐτὰ κινοῦνται ἡ εδ καὶ ἡ ηζ σφαῖραι ἰσοταχεῖς οὖσαι, δηλονότι ἡ τῆς ηζ σφαίρας κίνησις διπλασίων ἐστὶ τῆς εδ σφαίρας κινήσεως· ὅση γάρ ἐστιν ἡ τῆς ηζ σφαίρας κίνησις, τοσαύτην αὐτῇ ἐνδίδωσι καὶ ἡ τῆς εδ σφαίρας κίνησις, ἐπειδὴ ἐπὶ τὰ αὐτὰ φέρονται· ὥστε ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ ε ἐπὶ τὸ δ ἦλθεν, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ η τὸν ηζ κύκλον ὅλον διελθὸν ἦλθεν ἂν πάλιν ἐπὶ τὸ η, εἰ μὴ ἡ αβ σφαῖρα ἀντιφερομένη τῇ δε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ β αὐτὴν ἕλκουσα οὐκ εἴα αὐτὴν ἐνδιδόναι τῇ ζη σφαίρᾳ ἄλλην τοσαύτην κίνησιν ὅσην αὐτὴ κινεῖται· ὥστε ἡ αβ ἐμποδίζουσα τὴν δε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ β ἕλκουσα, καὶ ἡ δε ἐμποδίζει τὴν ζη, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀεὶ τὴν αὐτὴν θέσιν ἡ ζη περιφέρεια φυλάξει τῇ θέσει τῆς αβ· ὥστε ὅταν τὸ η ἐπὶ τὸ ζ ἔλθῃ, καὶ τὸ ζ ὅπου νῦν τὸ η ἐστί, τότε καὶ τὸ α ἐλεύσεται ὅπου νῦν τὸ β

1. τὸ δὲ "τῆς] ἀπὸ δὲ τοὺς *A*. ‖ 4. post ἐτίθετο lac significat *Br*, non significant *AM*. ‖ 8. ἐφεστηκέναι *A*. ‖ δὲ om *M*. ‖ 15. καὶ om *A*. ‖ 18. ὁ ἀστήρ *A*. ‖ 21. ἐπὶ τὰ τὸ β *A*. ‖ 24. σφαῖραι] σφαίρα *A*. ‖ 25. τῆς ante ηζ om *M*. ‖ 28. ηζ] ηζκ *A*. ‖ 32. τῆς] τῇ *M*. ‖ 33. ἔλθοι *A*.

ἐστί, τὸ δὲ β ὅπου τὸ α, καὶ εἰσὶ πάντοτε ἐν τῇ αὐτῇ εὐθείᾳ τὰ αζ καὶ βη σημεῖα, καὶ ὅταν μὲν ἀνατέλλῃ τὸ α, ἀνατέλλει καὶ τὸ ζ, καὶ πάλιν ὅταν δύνῃ τὸ β, τότε καὶ τὸ η, καὶ οὐδέποτε οὔτε προανατέλλουσιν οὔτε προδύνουσι τοῦ αζ. κἂν ἡ αβ καὶ ἡ ηζ ἐπὶ τὰ αὐτὰ φέρωνται, τὸ αὐτὸ συμβήσεται. ἡ δὲ δε σφαῖρα νενοήσθω ἀνελίττουσα. τοῦτο οὖν ἐστὶν ὅ φησι "καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθιστάσας τῇ θέσει τὴν πρώτην σφαῖραν ἀεὶ τοῦ ὑποκάτω τεταγμένου ἄστρου." καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον· οὕτω κινεῖσθαι νενοήσθωσαν αἱ ἀνελίττουσαι, ὥστε ποιεῖν τὴν πρώτην καὶ ἐξωτάτην τῶν σφαιρῶν τῶν φερουσῶν τὸν Δία σφαῖραν ἀεὶ τὴν αὐτὴν θέσιν φυλάττειν πρὸς τὴν σφαῖραν ἐν ᾗ ἐνδέδεται ὁ ἀστήρ, καὶ μηδέποτε ἡγεῖσθαι τὰ λαμβανόμενα ἐν τῇ πρώτῃ σφαίρᾳ σημεῖα τῶν λαμβανομένων ἐν τῇ σφαίρᾳ ἐν ᾗ ὁ ἀστὴρ ἐνδέδεται σημείων, ἀλλ' ἀεὶ συνανατέλλειν καὶ συν-

1074a 6. δύνειν. τὸ δὲ "ἐν αἷς μὲν αὐτὰ φέρεται σφαίραις αἱ μὲν ὀκτὼ αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσίν εἰσιν," ἴσον ἐστὶ τῷ ὥστε κατὰ τὸν Κάλλιππον ὀκτὼ μὲν εἶναι τὰς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, εἴκοσι δὲ καὶ πέντε τὰς τῶν ἄλλων, Κρόνου Διὸς καὶ τῶν λοιπῶν· τὸ γὰρ πρὸ ὀλίγου ῥηθὲν τὸ "τῷ δ' ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ δύο ᾤετο προσθετέας εἶναι" ἴσον ἐστὶ τῷ ἀνὰ μίαν· ἐπεὶ γὰρ ὁ Εὔδοξος ἓξ ἐτίθετο τὰς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ὁ δὲ Κάλλιππος ὀκτὼ αὐτάς φησι, δηλονότι ἀνὰ μίαν αὐταῖς προσέθηκεν. ὁμοίως καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν πέντε ἀστέρων σφαίραις ἀνὰ μίαν προσέθηκε· τοῦ γὰρ Εὐδόξου τέτταρας λέγοντος εἶναι ἑκάστου τῶν

1074a 7. λοιπῶν πέντε ἀστέρων, οὗτος πέντε αὐτὰς πεποίηκεν. τὸ δὲ "τούτων δὲ μόνας ἀνελιχθῆναι οὐ δεῖ, ἐν αἷς τὸ κατωτάτω τεταγμένον φέρεται," ἀντὶ τοῦ μόνας τὰς τὴν σελήνην (αὕτη γάρ ἐστι κατωτάτω πάντων τῶν ἀστέρων) φερούσας οὐ δεῖ ἔχειν ἀνελιττούσας. τὸ δὲ "αἱ μὲν τὰς τῶν πρώτων δύο ἀνελίττουσαι ἓξ ἔσονται," ἀντὶ τοῦ αἱ τοῦ Κρόνου καὶ Διὸς ἀνελίττουσαι ἓξ ἔσονται· ἐπεὶ γὰρ τέτταρές εἰσιν αἱ τὸν Κρόνον φέρουσαι καὶ τέτταρες αἱ τὸν Δία, δεῖ δὲ καθ' ἕκαστον ἀστέρα τὰς ἀνελιττούσας μιᾷ ἐλάττους εἶναι, ἓξ ἔσονται αἱ τοῦ Κρόνου καὶ Διὸς ἀνελίττουσαι, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν τεττάρων, Ἄρεος Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ ἡλίου, πέντε καθ' ἕκαστον οὐσῶν τῶν φερουσῶν, τέτταρες. γίνονται οὖν αἱ πᾶσαι ἀνελίττουσαι δὶς μὲν τρεῖς αἱ Κρόνου καὶ Διός, τετράκις δὲ τέτταρες Ἄρεος Ἀφροδίτης Ἑρμοῦ ἡλίου· ὥστε πᾶσαι δύο καὶ εἴκοσιν· ἦσαν δὲ αἱ φέρουσαι ὀκτὼ μὲν αἱ Κρόνου καὶ Διός, πέντε δὲ καὶ εἴκοσι τῶν λοιπῶν πέντε· τριῶν οὖν

3. τοῦ] τὸ *A*. || 4. φέρονται *M*. || 7. post οὕτω distinguit *Br*. invitis codd. et *S*. || 10. ἐν om *M*. || 11. σημείῳ *Br*. || 12. φέρεται om *M*. || αἱ δὲ — 13. ὀκτὼ om *M*. || 15. τὸ post ῥηθὲν om *MBr*. || ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ *A*, ἡλίου καὶ τῆς σελήνης *MBr*. || 21. κάτω *A*, quod fortasse probandum. || 27. Ἄρεως *M*. || 28. πέντε — 30. ἡλίου] ἑκκαίδεκα *M*.

τούτων καὶ τριάκοντα ταῖς δύο καὶ εἴκοσι συντεθεισῶν ἀνελιττούσαις, αἱ πᾶσαί εἰσι πέντε καὶ πεντήκοντα. ταῖς γὰρ τὴν σελήνην φερούσαις, ὡς εἴρηται, οὐδὲν δεῖ ἀνελιττουσῶν, ἐσχάτης οὔσης· οὕτω γὰρ Ἀριστοτέλης εἴρηκεν, ὅτι μόνας οὐ δεῖ ἀνελιχθῆναι ἐν αἷς φέρεται τὸ κάτω τεταγμένον ἄστρον. τὸ δὲ ἐπαχθὲν “εἰ δὲ τῇ σελήνῃ τε καὶ τῷ ἡλίῳ μὴ προσθείη τις ἃς εἴπομεν κινήσεις, αἱ πᾶ- 1074a 12. σαι σφαῖραι ἔσονται ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα,” τοῦτο ταραχὴν ποιεῖ. ἐὰν γὰρ ἀφέλωμεν τὰς τοῦ ἡλίου δύο καὶ τὰς τῆς σελήνης δύο, ἃς προσέθηκε Κάλλιππος, καὶ δηλονότι δύο ἄλλας ἀπὸ τοῦ ἡλίου τὰς ἀνελιττούσας ἐκείνας (ἀφῃρημένων γὰρ ἐκείνων δεῖ συναφαιρεῖν καὶ τὰς μελλούσας αὐτὰς ἀνελίττειν), ἓξ μὲν ἔσονται ἀφῃρημέναι, δύο αἱ φέρουσαι τὸν ἥλιον καὶ δύο αἱ ταύτας ἀνελίττουσαι πρὸς ταῖς δύο ταῖς τῇ σελήνῃ προσεθείσαις ὑπὸ Καλλίππου, οὐκέτι δὲ συμβαίνει τούτων ἀφαιρεθεισῶν ἀπὸ τῶν πέντε καὶ πεντήκοντα λοιπὰς εἶναι πάσας ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, ἀλλὰ ἐννέα καὶ τετταράκοντα καταλιμπάνεσθαι, ἢ ὡς ἐπιλελησμένος ὅτι τῆς σελήνης οὐ τέτταρας ἀλλὰ δύο μόνας ἀφεῖλεν. εἰ μὴ ἄρα δεῖ λέγειν ὅτι τοῦ μὲν ἡλίου τὰς τέτταρας ἀφεῖλεν, ἃς αὐτὸς προσέθεικεν ἀνελιττούσας, καὶ ἀμφοτέρων, ἃς ὁ Κάλλιππος· καὶ οὕτως ὀκτὼ τῶν ἀφαιρεθεισῶν οὐσῶν ἀπὸ τῶν πεντήκοντα καὶ πέντε, αἱ λοιπαί εἰσιν ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα, καὶ οὕτω συμβαίνει εἶναι ὃν Ἀριστοτέλης φησὶν ἀριθμόν. ἢ ὥς φησιν ὁ Σωσιγένης ἐπιστήσας, βέλτιον εἶναί φησι λέγειν τοῦ ἀριθμοῦ παρόραμα νομίζειν τοῖς γράφουσι γεγονέναι, ἢ τὰς αὐτὰς ἑβδόμας καὶ ὀγδόας σφαίρας ποιεῖν.

“τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν σφαιρῶν ἔστω τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὰς οὐσίας καὶ τὰς 1074a 14. ἀρχὰς τὰς ἀκινήτους.” ἱστορήσας τὸ πλῆθος τῶν σφαιρῶν καὶ εἰπὼν ὡς κατὰ μὲν τὸν Εὔδοξόν εἰσιν αἱ πᾶσαι σφαῖραι εἴκοσι καὶ ἕξ, κατὰ δὲ Κάλλιππον τριάκοντα καὶ τρεῖς, κατὰ δὲ τὴν αὐτοῦ παρατήρησιν πεντήκοντα καὶ πέντε, ἔχων δὲ καὶ δεδειγμένον ὅτι ἡ μία καὶ ἁπλῆ καὶ ἀΐδιος κίνησις ὑφ' ἑνὸς καὶ ἁπλοῦ καὶ ἀμεροῦς κινητικοῦ γίνεται, θαρρούντως ἀποφαίνεται ὅτι ὅσον τυγχάνει τὸ τῶν σφαιρῶν καὶ αἰσθητῶν οὐσιῶν πλῆθος, τοσαύτας εὔλογον ὑπολαβεῖν καὶ τὰς οὐσίας καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀκινήτους. ἐπεὶ δὲ ἱστόρησε μόνον, οὐ μὴν καὶ ἀπέδειξεν ὅτι αἱ σφαῖραι πεντήκοντα καὶ πέντε εἰσὶ καὶ εἶπεν ὅτι εὔλογον τὸ τὰς ἀκινήτους οὐσίας τοσαύτας ὑπολαβεῖν, ἐπάγει “τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἀφείσθω τοῖς ἰσχυροτέροις λέ- 1074a 16. γειν,” ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν ἡμεῖς μὲν τὰς σφαίρας πεντήκοντα καὶ πέντε ἱστορή-

1. αἱ πᾶσαί *A*, ἅπασαί *Br.* ‖ αἱ πᾶσαί — 2. φερούσαις om *M.* ‖ 5. 6. αἱ πᾶσαι — τετταρ.] ἑπτὰ καὶ τετ. ἔσονται πᾶσαι *A.* ‖ 16. προσέθεικεν *A*, προσέθηκεν *M*, προσέθηκεν *Br.* ‖ 19. ὁ Σωσ.] ἀριστοτέλης *M.* ‖ 21. post ποιεῖν add ὥστε καὶ τὰς — ἀκινήτ.” *Br*, om *AM.* ‖ 27. θαρρούντων *M.* ‖ ἀποφαίνεται — 28. αἰσθητῶν om *M.* ‖ 30. 31. τοσαύτας] ποσότητας *M.*

σαντες οὔ φαμεν ὅτι ἀναγκαῖον τοσαύτας εἶναι· εἰ δέ τινες ἰσχυρότερον καὶ κρεῖττον ἡμῶν εἴποιεν, ἐκεῖνοι τὸ ἀναγκαῖον προσθέτωσαν, ἀλλ' οὐ τὸ εὔλογον ὡς ἡμεῖς, φιλοσόφως πάντως ταῦτα λέγων. ἀλλὰ τίνα τὰ τῶν σφαιρῶν ποιητικὰ αἴτια, ἃ νῦν παραδίδωσι; πότερον αἱ ψυχαὶ καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν; ἢ οὐ τὰς τούτων ψυχάς φησιν, ἐπεὶ οὐχ αὗται θεοί; αὗται γὰρ εἴδη οὖσαι τῶν σφαιρῶν ἐν αὐταῖς εἰσί, καὶ κινοῦσιν αὐτὰς κύκλῳ διὰ μέσης τῆς φύσεως μιᾶς οὔσης καὶ τῆς αὐτῆς κινήσεως (οὐ γὰρ ἄλλη ἡ τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλη ἡ τῆς φύσεως κίνησις), καὶ ἔχουσιν ἀπὸ μὲν τῆς φύσεως αἱ σφαῖραι τὴν αὐτοφυᾶ καὶ ἀβίαστον καὶ κατ' αὐτὸ τὸ εἶδος ἐπιτηδειότητα πρὸς τὸ κινεῖσθαι, ἀπὸ δὲ τῆς ψυχῆς τὴν μεταβατικὴν ἐνέργειαν, πρὸς ἣν πεφύκασι διὰ τὴν φύσιν. οὐ τὰς τούτων οὖν ψυχὰς λέγει, ἀλλ' ἑτέρας οὐσίας ἀσωμάτους καὶ χωρὶς σώματος, ὑφειμένας μὲν τοῦ πρώτου νοῦ ὅσον αἱ σφαῖραι, εἰ χρὴ λέγειν, τῆς ἀπλανοῦς, ὑπερτέρας δὲ τῶν ψυχῶν τῶν σφαιρῶν· ὥστε αἱ σφαῖραι ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων ψυχῶν κινοῦνται, ὥσπερ εἴρηται, ὑπὸ δὲ τῶν τοιούτων θεῶν, ὡς ἡ ἀπλανὴς ὑπὸ τοῦ πρώτου νοός. κινεῖται δὲ ἡ ἀπλανὴς ὑπὸ τοῦ πρώτου κινητικοῦ τὴν ἐπ' ἄπειρον κίνησιν· οὐ γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ τῆς ἀπλανοῦς αἰτία τοῦ ἐπ' ἄπειρον κινεῖσθαι, οὐδ' ὑπ' αὐτῆς τοῦτο ἔχει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πρώτου κινητικοῦ. ὥσπερ γὰρ τὴν κίνησιν ἀπὸ ψυχῆς ἔχει, ὥσπερ εἴρηται, οὕτω τὸ ἐπ' ἄπειρον καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀπὸ τῆς ἀκινήτου νοερᾶς αἰτίας ἐφήκει τῷ οὐρανῷ. ὡς οὖν ὁ οὐρανὸς ὑπὸ τοῦ πρώτου κινεῖται κινητικοῦ, οὕτω καὶ αἱ πλανώμεναι σφαῖραι ὑπὸ τῶν κινητικῶν, τελειουμένων καθ' ἑκάστην καὶ ἀγαθυνομένων ὑπὸ τοῦ πρώτου κινητικοῦ, ἄλλα μὲν μᾶλλον ἄλλα δὲ ἧττον, τὰ μὲν τῆς Κρονιακῆς σφαίρας μᾶλλον, τὰ δὲ τῆς ἡλίου ἧττον, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. λέγονται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα κινητικὰ αἴτια ἄριστα, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον καὶ οὗ ταῦτα ἐξήρτηται (ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀνενδεὲς τῶν ἑαυτοῦ καλῶν καὶ ὑπέρπληρες, ταῦτα δὲ ἐπιστρέφεται πρὸς ἐκεῖνο καὶ τῆς ἐκείνου πληροῦται ἀγαθοδοσίας), ἀλλὰ λέγεται ἄριστα ὡς πρὸς τὰς σφαίρας ἃς κινοῦσιν· ὡς γὰρ ἀρίστων τούτων ἐφίενται· οὗ γάρ τι ἐφίεται, ὡς ἀρίστου τούτου ἐρᾷ. ὥστε ὁ πολυτίμητος νοῦς ἁπλῶς λέγεται ἄριστον, ὡς καὶ ὁ πρῶτος οὐρανὸς ἁπλῶς μέγας· ταῦτα δὲ λέγεται ἄριστα ὡς πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῶν κινουμένας σφαίρας, ὥσπερ καὶ τοδὶ τὸ μέγεθος λέγεται μέγα ἢ μεῖζον, οἷον φέρε τὸ δεκάπηχυ οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πρὸς τοδὶ τὸ δίπηχυ ἢ πεντάπηχυ.

2. ἀνάγκη *A*. || 6. κινοῦσιν *M*, κινεῖ *ABr*. || μιᾶς μὲν *A*. || 8. αὐτοφυᾶ *A*, αὐτοφυῆ *MBr*. || 11. post τὰς add τῶν *M*. || 13. ὥστε καὶ αἱ *MBr*. || 15. 16. τὴν ἐπ' — 17. κινητικοῦ om *M*. || 22. ἀγαθηνομένων *M*. || 23. Κρονικῆς *M*. || 24. ὁμ. λέγονται. καὶ *Br*. || 26. καὶ post καλῶν om *ABr*. || 28. οὗ] οὐ *M*. || τι] τις *MS*. || ἐρεῖ *M*. || 30. αὐτῶν] ἄλλων *M*. || 31. ante τοδὶ add κατὰ *M*.

"εἰ δὲ μηδεμίαν οἷόν τε εἶναι φορὰν μὴ συντείνουσαν πρὸς ἄστρου φοράν." 1074a 17. εἰπὼν ὅτι ὅσα ἐστὶ τὰ κινούμενα, τοσαῦτα καὶ τὰ κινοῦντα εἶναι εὔλογον ὑπολαβεῖν, ἐπειδή τις ἔμελλε λέγειν, καὶ τί κωλύει εἶναί τινας οὐσίας ἀσωμάτους καὶ καθ' αὑτὰς μηδὲν κινούσας; εἰ δὲ τοῦτο ἐνδέχεται, οὐκ εὔλογον, ὅσα ἐστὶ τὰ κινούμενα, τοσαύτας εἶναι καὶ τὰς ἀσωμάτους οὐσίας, καὶ οὔτε πλείους οὔτε ἐλάττους· ταύτην δυναμένην τὴν ἔνστασιν πρὸς τὸν λόγον φέρεσθαι λύει λέγων· εἰ δὴ πᾶν τὸ τετευχὸς τοῦ ἀρίστου τέλος καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄριστον καὶ ἐφετὸν ὂν (πᾶς γὰρ θεὸς ἄριστος καὶ εἰ μὴ ὡς ὁ πρῶτος), τούτου ἀνάγκη τι ἐφίεσθαι· πᾶν γὰρ ἐφετὸν ἐφιεμένου τινός ἐστιν ἐφετόν. εἴπερ οὖν εἰσὶ καὶ ἄλλαι τινὲς οὐσίαι ἄρισται, πᾶν δὲ ἄριστον ἐφετόν, ἐφετὰς ἀνάγκη αὐτὰς εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐφιέμενα αὐτῶν εἶναι καὶ κινεῖσθαι δι' αὐτάς. ἀλλ' εἴπερ εἰσὶ τὰ κινούμενα, ἔσονται καὶ κινήσεις· οὐδὲν γὰρ κινούμενον ἄνευ κινήσεως. ἀλλὰ μὴν κινήσεις παρὰ τὰς πεντήκοντα καὶ πέντε οὐκ εἰσίν, οὐδὲ κινούμενα ἄρα παρὰ ταῦτα, οὐδὲ κινητικὰ ἄρα. προάγει δὲ τὸν λόγον ὑποθετικῶς λέγων "εἰ δὲ μηδεμίαν οἷόν τ' εἶναι φορὰν μὴ συντείνουσαν πρὸς ἄστρου φοράν," καὶ προσυπακουστέον τοῦ οὐκ ἂν εἴη κίνησις ἄλλη· εἰ γὰρ ἔσται, μάτην ἔσται. καὶ ἔστι τὸ λεγόμενον κατασκευαστικὸν τοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλη κίνησις παρὰ τὰς εἰρημένας· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ κινούμενα, ὥστε οὐδὲ κινοῦντα. εἰ οὖν μὴ ἔστι τις φορὰ μὴ συντείνουσα πρὸς ἄστρου φοράν (καὶ γὰρ καὶ αἱ τῶν φερουσῶν τοὺς ἀστέρας σφαιρῶν φοραὶ καὶ αἱ τῶν ἀνελιττουσῶν πρὸς τὰς τῶν ἄστρων φορὰς συντελοῦσι), πᾶσαι δὲ αἱ συντείνουσαι κινήσεις πρὸς τὰς τῶν ἄστρων φοράς εἰσι καὶ οὐδεμία λείπει, οὐκ ἔστιν ἄλλη κίνησις παρ' αὐτάς. εἰ γὰρ ἔστι, μάτην ἔσται, οὐδὲν δὲ μάτην οὔθ' ὁ θεὸς οὔθ' ἡ φύσις ποιεῖ. εἰ δὲ μὴ κίνησίς ἐστιν ἄλλη, οὐδὲ κινούμενον οὐδὲ κινοῦν· ὥστε τὸ μὲν τοιοῦτον ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἄλλην κίνησιν δεῖξαι συναπέδειξεν ὅτι οὐδὲ ἄλλη οὐσία. τὸ δὲ "ἔτι 1074a 19. δὲ πᾶσαν φύσιν καὶ πᾶσαν οὐσίαν ἀπαθῆ καὶ καθ' αὑτήν" προηγουμένως ἐστὶ δεικτικὸν τοῦ μὴ εἶναι ἄλλας οὐσίας. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. ἔτι εἰ πᾶσαν φύσιν καὶ οὐσίαν ἀπαθῆ καὶ καθ' αὑτὴν ἤτοι ἀσώματον τοιαύτην εἶναι χρὴ ἡμᾶς νομίζειν, ἤτοι ἀρίστην καὶ ἐφετὴν καὶ τελικήν, οὐδεμία ἂν εἴη παρὰ τὰς εἰρημένας κινητικὰς αἰτίας ἑτέρα φύσις, ἀλλ' ἀνάγκη πεντήκοντα εἶναι καὶ πέντε μὴ συναριθμουμένου καὶ τοῦ πρώτου αἰτίου· εἰ γὰρ εἰσὶν ἕτεραι οὐσίαι παρὰ ταύτας, κινοῖεν ἄν, ἐπειδὴ ἀνάγκη τελικὰ αἴτια καὶ ἐφετὰ εἶναι αὐτάς· τούτου γάρ ἐστι δεικτικὸν τὸ "ὡς τέλος οὖσαι φορᾶς." τὸ γὰρ ἐφετὸν τέλος ἐστὶ 1074a 23.

7. τέλους *MSBr*. ‖ 10. ἄρισται *Br* cum *S*, ἄριστοι *AM*. ‖ 14. κινητικὰ] κινητὰ *MBr*. ‖ 18. μὴ post οὖν om *M*. ‖ 21.22. post φοράς adde τοσαῦταί e *S*. ‖ 22. λείπεται *M*. ‖ 25. δείξας *Br*. ‖ 29. ἄριστον *A*. ‖ post τελικήν add αἰτίαν *A*. ‖ 33. οὖσα *Br*.

τῆς δι' αὐτὸ γινομένης φορᾶς ἢ ὅλως κινήσεως. ἀλλ' ἀδύνατον ἄλλας εἶναι φορὰς παρὰ τὰς εἰρημένας. καὶ τοῦ ἀδύνατον καὶ ἄλλας εἶναι τὴν αἰτίαν ἐπάγει. εἰ γὰρ ἔστι καὶ ἄλλη φορά, ἢ χάριν φερομένου σώματος ἔσται ἢ ἕνεκεν ἄλλης φορᾶς. ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἡ φορὰ χάριν φορᾶς, ἢ χάριν ἑαυτῆς ἔσται, οἷον ἡ βάδισις χάριν βαδίσεως, ὅπερ καταγέλαστον, ἢ χάριν ἄλλης, οἷον ἡ λεύκανσις χάριν γλυκάνσεως· εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται καὶ ἡ γλύκανσις χάριν ἄλλης καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. λείπεται δὴ εἰ ἔστι παρὰ τὰς εἰρημένας περιφορὰς ἄλλη, χάριν φερομένου σώματος εἶναι. ἀλλ' αἱ συντελοῦσαι πρὸς τὰς τῶν φερομένων σωμάτων φορὰς πᾶσαί εἰσιν. οὐκ ἄρα ἔστιν ἑτέρα φορὰ παρὰ ταύτας, ὥστε οὐδὲ οὐσία ἄλλη τις ἀκίνητος καὶ ἀσώματος πλὴν ὅσας εἴπομεν.
1074*a* 30. καὶ τὰ μὲν λεγόμενα οἶμαι τοιαῦτα. τὸ δὲ κατὰ τὴν λέξιν τὴν "τέλος ἔσται πάσης φορᾶς τῶν φερομένων τι θείων σωμάτων κατὰ τὸν οὐρανόν," ἴσον ἐστὶ τῷ πᾶσα ἐγκύκλιος φορὰ τέλος ἔχει ἄστρον τι καὶ ἕνεκεν ἐκείνου γίνεται· οὗ γὰρ ἕνεκά τι γίνεται, ἐκεῖνο τέλος ἐστὶ τοῦ δι' ἐκεῖνο γινομένου.

1074*a* 31. ταῦτα εἰπὼν δείκνυσιν ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ κόσμος εἷς ἐστίν. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τῷ δεδειχότι ὅτι τὸ πρῶτον αἴτιον ἕν ἐστι ζητεῖν, πότερον καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ παραγομένη καὶ ἀϊδίως κινουμένη οὐσία μία ἐστὶν ἢ πολλαί. λέγει οὖν ὅτι εἰ μή ἐστιν εἷς ὁ κόσμος ἀλλὰ πλείους μὲν τῷ ἀριθμῷ, ὡς Σωκράτης Πλάτων Καλλίας, εἷς δὲ τῷ εἴδει, ἔσονται καὶ ἄριστα καθ' αὑτὰ καὶ κυρίως ἄριστα ὅσοι καὶ οἱ κόσμοι· τοῦ γὰρ ἑνὸς καὶ συνεχῶς καὶ ἀϊδίως κινουμένου δέδεικται ὅτι ἓν τὸ κινητικόν· ὥστε ἔσονται καὶ αἱ πρῶται ἀρχαὶ καὶ τὰ κυρίως ἄριστα πλείω μὲν τῷ ἀριθμῷ εἴδει δὲ τὰ αὐτά. καθὸ γὰρ ζῷα καὶ καθὸ ἀΐδια καὶ καθὸ ἄριστα οὐδὲν ἂν διαφέροιεν, ὥσπερ οὐδὲ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων καθὸ ἄνθρωποι· ὥστε ἔσονται ζῷα ἀΐδια ἄριστα τῷ μὲν ἀριθμῷ πολλὰ τῷ δὲ εἴδει τὰ αὐτά. ἀλλὰ τὰ μὲν τῷ εἴδει τὰ αὐτὰ τῷ ἀριθμῷ δὲ ἕτερα παρὰ τῆς ὕλης τοῦτο ἔχει· ἡ γὰρ τῶν καθέκαστα ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ παρὰ τῆς ὕλης τοῦτο ἔχει, ἐπεί τά γε εἴδη αὐτῶν καθ' ἅ εἰσιν ἄνθρωποι ἢ ἵπποι οὐδεμίαν ἔχει διαφοράν. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον καὶ ἄριστον ἄϋλον καὶ ἐνεργείᾳ ὂν ἐδείχθη· οὐκ ἄρα εἰσὶ πολλὰ ζῷα ἀΐδια ἄριστα· ὥστε οὐδὲ κόσμοι πλείους. κατὰ δὲ τὴν λέξιν
1074*a* 34. τὴν "εἷς γὰρ λόγος καὶ ὁ αὐτὸς πολλῶν, οἷον ἀνθρώπου," τὸ "εἷς" ἀντὶ τοῦ ἕτερος γὰρ ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου καθὸ ἄνθρωπος· ὁ δὲ Σωκράτης εἷς, ἤτοι καὶ ὁ Σωκράτους καθὸ Σωκράτης ἕτερος. εἰ δὲ τοῦτο, εἴπερ εἰσὶ τὰ πρῶτα αἴτια πολλά, ἕτερος ἔσται ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ὁ λόγος καθὸ ἄτομα καὶ μερικά· ὥστε καὶ σύνθετα ἔσται καὶ ἔνυλα, καὶ ἕτερος ὁ λόγος τοῦ κοινῶς κατηγορουμένου αὐτῶν εἴδους, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ δὲ "τὸ δὲ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶ-

6. λεύκασις *A*. ‖ 7. fort. φορᾶς ‖ 12. τι om *MBr*. ‖ 14. τοῦ bis habet *A*. ‖ 25. ἡ γὰρ] εἰ γὰρ *A*. ‖ 27. ἔχουσι *M*. ‖ 31. 32. Σωκ. καθὸ ἄνθρωπος Σωκράτης *M*.

τον" ἀντὶ τοῦ τὸ δὲ πρῶτον τί ἦν εἶναι, ἤτοι τὸ πρῶτον εἶδος καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ ἐνέργεια, αὐτό φημι τὸ ζῷον ἀΐδιον ἄριστον, οὐκ ἔχει ὕλην.

"παραδ. δὲ παρὰ τ. ἀρχ. καὶ παμπαλαίων ἐν μ. σχ." δείξας ὅτι εἰσὶ 1074b 1.
θεοὶ καὶ τοσοῦτοι ὅσαι αἱ σφαῖραι, ἐξηρτημένοι τῆς θειοτάτης καὶ ἀρίστης οὐσίας καὶ ὑπ' ἐκείνην ὄντες καὶ ἐκεῖθεν τὸ ἄριστοι εἶναί τε καὶ λέγεσθαι ἔχοντες, λέγει ὅτι οὐ μόνον ἡμεῖς ταύτην περὶ τούτων τὴν ἔννοιαν ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ παμπαλαίων παρειλήφαμεν ἐν μύθου σχήματι ὅτι εἰσὶ θεοί, οὐχ ἑτέρους τινὰς διὰ τῶν μύθων αἰνιττόμενοι, ἀλλὰ τούτους οὓς ἡμεῖς φαμέν. εἰσὶν οὖν θεοὶ καὶ θεῖον πλῆθος πέριέχον τὴν ὅλην φύσιν καὶ τὸν ἅπαντα κόσμον· οὐ σωματικῶς δὲ περιέχει ὡς ὁ μέδιμνος τοὺς ἐν ἑαυτῷ πυρούς (ἀμερὲς γὰρ πᾶν τὸ θεῖον), ἀλλ' ὡς κυβερνοῦν καὶ ἀγαθῦνον καὶ τὴν ὡς ἔχει τάξιν καὶ εὐκοσμίαν ἀεὶ παράγον. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐν μύθου σχήματι καταλελειμμένα, τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς μυθικῶς περὶ θεῶν ἔλεγον ἐπάγει "τὰ δὲ λοιπὰ μυθικῶς 1074b 3.
προσῆκται πρὸς τὴν πειθὼ τῶν πολλῶν," δυνάμει λέγων ὅτι μόνον τοῦτο σαφῶς ἀποφηνάμενοι, ὡς εἰσὶ θεοὶ τὰ λοιπὰ ὅσα περὶ αὐτῶν εἶπον, οἷον ὅτι ὁ Κρόνος καὶ ἡ Ῥέα ἐγέννησε τὸν Δία καὶ τὰ λοιπά, μυθικῶς εἰρήκασι πρὸς τὸ πεῖσαι τοὺς πολλοὺς καὶ πρὸς τὸ χρῆσθαι νόμοις, καὶ ὅλως πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρωπείου βίου μυθικῶς ταῦτα ἀπεφήναντο. σοφοὶ γὰρ ὄντες καὶ γινώσκοντες ὅτι αἱ πανηγύρεις καὶ τὰ συμπόσια ἐξημεροῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἑνοῖ καὶ φιλεῖν ἀλλήλους καὶ ὑπὲρ ἀλλήλων ἀποθνήσκειν ποιεῖ, ταῦτα δὲ συνίστησι τὰς πόλεις, τὸ δὲ μονοῦσθαι ἀποθηριοῖ καὶ διασχίζει καὶ ἀναιρεῖν ἀλλήλους παρασκευάζει, καὶ διὰ τοῦτο βουληθέντες συστῆσαι τὰς πανηγύρεις καὶ τὰ συμπόσια, μύθους ἐπλάσαντο, οἷον ὅτι τήμερον ὁ Ζεὺς ἐκ τῆς Ῥέας ἐγεννήθη, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ πάντας ἀθροισθῆναι καὶ ἑορτάσαι τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ θεοῦ καὶ συνεστιαθῆναι. ἀλλὰ καὶ ἀνθρωποειδεῖς αὐτοὺς ποιήσαντες οὐδὲ τοῦτο μάτην πεποιήκεσαν ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν· βουλόμενοι γὰρ ἀποτρέψαι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ τύπτειν ἀλλήλους πεποιήκασι τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς, αἰνιττόμενοι διὰ τούτου ὅτι ὁ τύπτων ἄνθρωπον τὸ θεῖον εἶδος τύπτει καὶ περιυβρίζει. καὶ οὐ μόνον ἀνθρωποειδεῖς αὐτοὺς ποιοῦσιν, ἀλλὰ πρὸς περισσοτέραν ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ποιοῦσι τοὺς θεοὺς ὁμοίους καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τισίν· ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν Αἰγυπτίων χώρα πάνυ πολὺ πλῆθος ὄφεων ἀναδίδωσιν ὡς οὐδεμία ἄλλη βλάβη βλάπτον τοὺς ἐκεῖσε οἰκοῦντας, ὧν ἡ φύσις καὶ ὁ θεὸς προνοουμένη ἀνῆκε τὰς καλουμένας ἴβεις φονευτρίας τῶν ὄφεων, βουλόμενοι οἱ ἐκεῖσε σοφοὶ ἀποτρέψαι

5. ὑπ' ἐκείνης *MBr.* ‖ 6. καὶ om *A.* ‖ 8. fort. αἰνιττομένων. ‖ 9. τὴν ὅλην τὴν φ. *M.* ‖ 10. περιέχον *M.* ‖ 13. δὲ om *A.* ‖ 21. ἀλλήλους] αὐτοὺς *M.* ‖ 23. πάντως *M.* ‖ 28. εἶδος om *M.* ‖ 31. πολλὴ *M.* ‖ 31.32. βλάπτειν *M.* ‖ 32. προνοούμεσαι *M.* ‖ 33. ἴβις *M.*

τοὺς Αἰγυπτίους τοῦ φονεύειν τὰς ἴβεις (ἐφόνευον γὰρ αὐτάς τινες, καὶ ταύτας σωτείρας οὔσας τοῦ τῶν Αἰγυπτίων γένους) τεθείκασι νόμον παρακελευόμενον μηδενὶ ἐξεῖναι Αἰγυπτίων φονεύειν ἶβιν. διὰ τί, φησίν· ὅτι οἱ θεοὶ οἷς ἂν
1074b 8. φανεῖεν ἐν εἴδει ἴβεων φαίνονται. ὧν, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, τούτων πάντων τῶν περὶ θεῶν μυθικῶς λεγομένων εἴ τις χωρίσας τὸ πρῶτον ῥηθὲν λάβοι, ὅτι ἃς ἡμεῖς πρώτας οὐσίας καὶ θεοὺς φαμεν, ταύτας κἀκεῖνοι θεοὺς ἐνόμιζον, θείως εἰρῆσθαι νομίσειεν. καὶ ὥσπερ κατὰ τὸ εἰκὸς πολλάκις ὑπὸ κατακλυσμῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν φθαρεισῶν λείψανά τινα κατελείπετο, ἐξ ὧν πάλιν ὡς δυνατὸν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι εὕρηνται, οὕτω καὶ τῆς δόξης, ἣν εἶχον περὶ τῶν θεῶν οἱ παμπάλαιοι ἄνθρωποι (εἶχον δὲ δόξαν ὅτι εἰσὶ θεοί), ταύτης τῆς δόξης μέχρι τοῦ νῦν περισώζεται λείψανά τινα. ἀλλ' ἀπὸ τῶν τοιούτων, φησί, λειψάνων καὶ τῆς πατρίου ὑπολήψεως τοῦτο μόνον ἐστὶν ἡμῖν δῆλον, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι θεοὺς εἶναι ᾤοντο.

1074b 15. (9) τὰ δὲ περὶ τὸν πολυτίμητον καὶ πρῶτον νοῦν ἔχει, φησί, τινὰς ἀπορίας. ὅτι μὲν γὰρ ὁ τοιοῦτος νοῦς τὸ θειότατον πάντων ἐστὶ καὶ τὸ ἄριστον φανερόν· πῶς δὲ ἔχον καὶ διάγον ἄριστόν ἐστιν ἔχει τινὰς δυσκολίας. καὶ δείκνυσιν ἐκ διαιρέσεως τὴν δυσκολίαν. πότερον, φησί, νοεῖ ἢ οὐ νοεῖ; εἰ γὰρ μὴ νοεῖ ἀλλ' ἔχει ὡς ὁ καθεύδων, τί ἂν ἄλλο σεμνότερον ἔχοι; εἰ δὲ νοεῖ, πότερον ὅλος ὁ νοῦς καθ' ὅλον ἑαυτὸν νοεῖ, ἢ μέρος τι αὐτοῦ νοεῖ μέρος δὲ οὐ νοεῖ; ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ψυχῆς· αὕτη γὰρ οὐχ ὅλη νοεῖ ἀλλὰ μέρος αὐτῆς ὁ καλούμενος νοῦς. εἰ οὖν οὕτω νοεῖ, οὐκ ἔστιν ὅλη ἡ οὐσία αὐτοῦ ἀρίστη, ἀλλ' ἐκεῖνο καθ' ὃ νοεῖ, ὥσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τιμία, ἀλλ' ὁ νοῦς καὶ τὸ λογικὸν μέρος καθ' ὃ καὶ νοοῦμεν. ἀλλ' ἄτοπον τὸ μὴ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν
1074b 18. ἀρίστην εἶναι. εἴτε νοεῖ, φησί, τούτου δὲ ἄλλο κύριον, τουτέστιν, εἴτε νοεῖ, μὴ ὅλη δὲ ἡ οὐσία αὐτοῦ νοῦς ἐστίν, ἀλλὰ τούτου ἤτοι τοῦ νοεῖν ἄλλο ἐστὶ κύριον, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμῖν (οὐ γὰρ ἡ ψυχὴ αἰτία καὶ κυρία τοῦ νοεῖν ἡμᾶς ἀλλ' ὁ νοῦς), εἰ δὴ ἄλλο ἐστὶ κύριον τοῦ νοεῖν τὸν νοῦν, οὐ γάρ ἐστι τοῦτο αὐτοῦ ἡ οὐσία ἡ νόησις, τουτέστιν οὐ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ νόησιν καὶ νοῦν, εἴπερ μὴ ὅλη ἡ οὐσία αὐτοῦ νοεῖ, ἀλλὰ μέρος τι, οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία αὐτοῦ ἡ ἀρίστη, ἀλλ' ἐκεῖνο ἔσται τὸ ἄριστον καθ' ὃ νοεῖ. καὶ ἔστιν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη. εἰ μηδὲν νοεῖ ὁ νοῦς, τί ἂν ἄλλο σεμνότερον ἔχοι· οὐδὲν γάρ ἐστι σεμνότερον νοήσεως καὶ θεωρίας. εἰ δὲ νοεῖ μέν, μὴ ἔστι δὲ ἡ ὅλη οὐσία αὐτοῦ νόησις καὶ νοῦς, ἀλλὰ τοῦ

2. σωτῆρας *A*. ‖ 3. ἶβιν *A*. ‖ 5. λάβοι om *A*. ‖ 6. καὶ οἱ ἐκεῖνοι *A*. ‖ 9. post ἐπιστῆμαι add κατὰ τὸ δυνατὸν *A*. ‖ 19. ὁ om *A*. ‖ 21. νοεῖν *M*. ‖ 23. τὸ om *M*. ‖ 24. κυριώτερον *MBr*. ‖ 26. ὥσπερ — 27. κύριον om *MBr*. ‖ 27. ἡ ante οὐσία om *MBr*. ‖ 28. οὐ γὰρ] οὐκ *MBr*. ‖ 29. ἡ ante οὐσία om *MBr*. ‖ 32. ὅλη om *M*.

νοεῖν αὐτὸν ἄλλο ἐστὶ κύριον (οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται πᾶσαν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ νοῦν εἶναι, εἴπερ μὴ ὅλως νοεῖ ἀλλὰ κατά τι), εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, οὐκ ἂν εἴη ὁ πρῶτος νοῦς ἡ ἀρίστη οὐσία, ὅπερ ἀδύνατον. ἀδύνατον ἄρα καὶ ᾧ τοῦτο ἠκολούθησε, τοῦτο δὲ ἦν τὸ μὴ ὅλον νοεῖν καὶ ὅλην τὴν οὐσίαν αὐτοῦ νοῦν εἶναι. ἔτι, φησίν, 1074b 21. εἰ ὅλη αὐτοῦ ἡ οὐσία, ὡς δέδεικται, νοεῖ καὶ ἔστιν ἢ νοῦς ἢ νόησις, τί νοεῖ; ἢ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν νοεῖ ἢ ἕτερόν τι. καὶ εἰ ἕτερον, ἢ ἀεὶ τὸ αὐτὸ νοεῖ, ἢ νῦν μὲν ἕτερον ἄλλοτε δὲ ἄλλο· καὶ εἰ ἄλλοτε ἄλλο, πότερον πάντα ἀγαθά ἐστιν ἃ κατ' ἄλλους καὶ ἄλλους χρόνους νοεῖ, ἢ δεῖ τίθεσθαι ὅτι καὶ τὰ τυχόντα καὶ φαῦλα νοεῖ, καὶ οὐδὲν διαφέρει εἴτε φαῦλα νοεῖ εἴτε καὶ τἀναντία τούτοις; δεῖ οὖν ταῦτα τίθεσθαι, ἢ χρὴ λέγειν ὅτι ὥσπερ ἐφ' ἡμῖν ἄτοπόν ἐστι καὶ οὐθεὶς εὖ ζῶν ἀνέξεται διανοεῖσθαι περί τινων, οἷον περὶ τρόπου πορνείας πῶς ἂν εὖ πορνεύσειεν, οὕτως ἀσεβέστατόν ἐστι τὸ λέγειν ὅτι διανοεῖται ἡ θειοτάτη καὶ ἀρίστη οὐσία φαῦλα καὶ τὰ τυχόντα. δῆλον οὖν ὅτι οὐδὲν φαῦλον νοεῖ, ἀλλὰ τὸ θειότατον καὶ τιμιώτατον νοεῖ. θειότατον δὲ καὶ τιμιώτατον αὐτός ἐστιν ὁ νοῦς· ἑαυτὸν ἄρα νοεῖ, καὶ οὐ μεταβάλλει ἐκ τοῦ ἑαυτὸν νοεῖν εἰς τὸ καὶ ἕτερόν τι νοῆσαι. εἰ γὰρ μεταβάλῃ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ περιωπῆς, ἢ κρεῖττόν τι πάντως νοήσει ἢ χεῖρον· οὐκ ἔστι δὲ κρεῖττον αὐτοῦ τι· λείπεται δὴ τὸ χεῖρον. κίνησις δὲ τοῦτο καὶ ἔκστασις τῆς αὐτοῦ ἀρίστης διαγωγῆς. πίστις δὲ τούτου ἐκ τῶν τοῖς ἀνθρώποις συμβαινόντων. οἱ γὰρ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ὅταν φαῦλα νοῶσι, χείρονες ἑαυτῶν ἐκ τῆς τοιαύτης νοήσεως γίνονται· τούτου δὲ πίστις ὅτι μεταμέλονται, μεταμέλεται δέ τις ὅταν κακὸς γένηται. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω ὅτι ἡ οὐσία αὐτοῦ νοῦς ἐστι καὶ νόησις, νῦν αὐτὸ κατασκευάζει λέγων· πρῶτον μὲν οὖν εἰ μὴ νόησις καὶ νοῦς ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ καὶ ἐν τούτῳ οὐσίωται, ἐν τῷ νοῦς καὶ νόησις εἶναι, ἀλλὰ δύναμις νοὸς καθ' ἣν ὁ νοῦς δύναται νοεῖν (ἄλλο γὰρ νοῦς καὶ ἄλλο ἡ δύναμις αὐτοῦ, ὥσπερ ἄλλο μὲν τὸ χρῶμα καὶ ἄλλο ἡ δύναμις αὐτοῦ, καθ' ἣν ὁρᾶσθαι δύναται), εἰ οὖν ἐστὶ δύναμις νοός, δέδεικται δὲ ὅτι συνεχῶς καὶ ἀεὶ νοεῖ, ἐπίπονον ἔσται τὸ συνεχὲς τῆς νοήσεως αὐτῷ. εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ εἶναι νοῦς καὶ νόησις οὐσίωται, οὐκ ἔσται ἐπίπονον τὸ συνεχὲς αὐτῷ τῆς νοήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐπίπονόν ἐστι τὸ εἶναι ἄνθρωπον, ὅτι ἐν τῷ εἶναι ἄνθρωπος οὐσίωται· ἀλλ' ἔστιν ἐπίπονον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ συνεχῶς βαδίζειν διὰ τὸ μὴ ἐν τῷ βαδίζειν οὐσιῶσθαι. ὡς οὖν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου νοῦ ἕξει, καὶ οὐκ ἔσται ἐπίπονον αὐτῷ τὸ συνεχὲς τῆς νοήσεως εἰ νοῦς ἐστὶ καὶ νόησις. ἀλλὰ πῶς τῷ ἡμετέρῳ

1. ἔσται *A.* ‖ αὐτῶν *M.* ‖ 2. ἔχοι *M.* ‖ 8. καὶ ante φαῦλα om *MBr.* ‖ 9. καὶ οὐδὲν — φ. νοεῖ om *MBr.* ‖ 11. εὐπορίσειεν *M*, εὖ πορνήσειεν *Br.* ‖ 17. δὲ καὶ τοῦτο *M.* ‖ ἔκτασις *A.* ‖ 18. αὐτοῦ scripsi c. *S*, ἑαυτοῦ *AM.* ‖ 19. νοῶμεν *A.* ‖ 27 et 28. αὐτῷ scr. c. *S*, αὐτοῦ *AMBr.* ‖ 27. fort. οὐσίωτο c. *S.* ‖ 29. ἐν τῷ] τὸ *MBr.*

νῷ οὐσιωμένῳ ὄντι ἐν τῷ νοῦς εἶναι ἐπίπονόν ἐστι τὸ συνεχὲς τῆς νοήσεως; ἢ οὐκ ἔστιν ὁ ἡμέτερος νοῦς ἐνεργείᾳ νοῦς καὶ ἐνεργείᾳ ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ δυνάμει. πρῶτον μὲν οὖν, φησίν, εἰ μὴ νοῦς ἐστὶν ἀλλὰ δύναμις, ἐπίπονον ἕξει τὸ συνεχὲς τῆς νοήσεως. ἔπειτα οὐκ ἔσται αὐτὸς τὸ τίμιον, ἀλλ' ἐκεῖνο ὃ νοῶν εἰς ἐνέργειαν ἀνάγεται δύναμις ὤν. τὸ γὰρ τελειοῦν καὶ εἰς ἐνέργειαν ἀνάγον τὸ δυνάμει τιμιώτερον τοῦ τελειουμένου.
1074b 31. τὸ δὲ "καὶ γὰρ νοεῖν καὶ νόησις ὑπ. κ. τὸ χ. ν." οἶμαι ἐλλιπῶς ἀπηγγέλθαι, ὥστε λείπειν τὸ ἔτι, ἵν' ᾖ ἀρχὴ ἄλλου ἐπιχειρήματος, ὅτι τὸ πρῶτον αἴτιον οὐκ ἔστι δύναμις. ὥστε τὸ "καὶ γὰρ" κατ' ἐμὴν γνώμην ἴσον ἐστὶ τῷ ἔτι, ὡς εἶναι τὸ πᾶν τοιοῦτον. ἔτι νοεῖν καὶ ἡ νόησις ὑπ. κ. τ. χ. ν. πρόεισι δὲ ἡ δεῖξις ἐπὶ ἀξιώματι τῷ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ δύναμις. εἴη ἂν οὖν λέγων· ἔτι εἰ μή ἐστιν ἡ οὐσία αὐτοῦ νόησις καὶ νοῦς ἀλλὰ δύναμις, ἡ δὲ αὐτὴ καὶ μία δύναμίς ἐστι τῶν ἐναντίων, τῷ πρώτῳ αἰτίῳ νοοῦντι τὰ κάλλιστα ὑπάρξει αὐτῷ ἡ νόησις ἤτοι καὶ τὸ νοεῖν τὰ χείριστα, ὅπερ ἄτοπον. ὥστε εἰ τὸ νοεῖν τὰ χείριστα φευκτόν (κρεῖττον γὰρ τὸ μὴ νοεῖν αὐτά, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ὁρᾶν τὰ αἰσχρότατα κρεῖττον τοῦ ὁρᾶν), ἐπεὶ οὖν ἐκ τοῦ λέγειν τὸ πρῶτον αἴτιον δύναμιν συνάγεται τὸ νοεῖν αὐτὸ τὰ φαῦλα, τοῦτο δὲ ἀσεβές, οὐκ ἂν εἴη ἡ πρώτη καὶ θειοτάτη καὶ ἀρίστη οὐσία δύναμις. τὸ γὰρ "οὐκ ἂν εἴη τὸ θειότατον καὶ ἄριστον ἡ νόησις" τὸ "ἡ νόησις" ἀντὶ τοῦ δύναμις νῦν εἴληπται. νοῦς ἄρα ἐστὶ καὶ οὐ δύναμις, καὶ νοεῖ ἑαυτὸν ὡς ἄριστον. εἰ δὴ νόησις ὢν ἑαυτόν, ἤτοι τὴν νόησιν, νοεῖ, καὶ ἔστιν ἡ νόησις νοήσεως, ἤτοι αὐτὸς τὸ νοοῦν αὐτὸς τὸ νοούμενον.

1074b 35. "φαίνεται δ' ἀεὶ — ἑαυτῆς δ' ἐν παρέργῳ." εἰπὼν ὅτι τὸ ἄριστον καὶ θειότατον νόησίς ἐστιν, ἐπειδὴ ὡς ἔχει ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ ἐπιστητά, οὕτως ἀνάγκη ἔχειν καὶ τὴν νόησιν πρὸς τὰ νοητά, συνεῖδεν ἐκ τούτου ἔνστασιν δυναμένην λέγεσθαι πρὸς τὰ ῥηθέντα τοιαύτην. εἴπερ ἡ ἐπιστήμη ἑτέρου ἐστὶ καὶ οὐχ ἑαυτῆς· ἡ γὰρ ἰατρικὴ ὑγιείας ἐστὶ καὶ οὐχ ἑαυτῆς· ἀεὶ γὰρ τὴν ὑγίειαν θεωρεῖ τίς ἐστι καὶ πῶς ἂν γένοιτο, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ ποτὲ ἑαυτὴν θεωρεῖ, οἷον ὅτι ἰατρική ἐστι τέχνη ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν καὶ οὐδετέρων, ὁμοίως καὶ ἡ αἴσθησις τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ καὶ ἡ δόξα τῶν δοξαστῶν· ὡς οὖν ἐπὶ τούτων εἰ ἔστι καὶ τὸ θειότατον καὶ ἄριστον αἴτιον νόησις, ἑτέρου ἂν εἴη καὶ οὐχ ἑαυτοῦ. ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ ἐπισυνάπτει καὶ ἄλλην καὶ διὰ τῆς προτέρας λύει τὴν δευτέραν. ἔστι δὲ ἡ δευτέρα ἀπορία τοιαύτη. εἰ ἄλλο ἐστὶ τὸ νοεῖν καὶ

1. ὄντι fort. omittendum || ἐν τῷ om *M.* || 3. φασίν *A.* || ὁ νοῦς *A.* || 4. τὸ om *M.* || 5. ἄγεται *M.* || ἄγον *M.* || 7. ἐπηγγέλθαι *M.* || 13. ὅπερ ἄτ. om *M.* || 15. ἐπεὶ οὖν ἐκ] ἔδει *M.* || 16. αὐτὸν *M.* || 20. καὶ om *M.* || ἔστιν] fort. ἔσται c. *S.* || 26. ἡ γὰρ — ἑαυτῆς om *M.* || 27. κατὰ σ. — 28. θεωρεῖ om *M.* || 28. νοσοδῶν *A.* || 31. ἄλλο *A.*

ἄλλο τὸ νοεῖσθαι (νοεῖν μὲν γάρ ἐστι κατάληψις ἄπταιστος τοῦ νοητοῦ, νοεῖσθαι δὲ τὸ καταλαμβάνεσθαι τὸ νοούμενον ὑπὸ τοῦ νοοῦντος), ὁ δὲ πρῶτος νοῦς αὐτός ἐστι τὸ νοοῦν, αὐτὸς τὸ νοούμενον, κατὰ πότερον αὐτῷ τὸ εὖ καὶ τὸ ἄριστον, κατὰ τὸ νοεῖν ἢ κατὰ τὸ νοεῖσθαι; οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν τὸ εἶναι νοήσει καὶ νοουμένῳ, τουτέστιν οὐκ ἔστι ταὐτὸν τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοεῖσθαι, ὥστε συμβαίνει εἶναι εὔλογον τὴν ζήτησιν. ταῦτα εἰπὼν λύει τὴν προτέραν ἀπορίαν λέγων, ἐπ' ἐνίων ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ταὐτόν ἐστιν. ἡ γὰρ οἰκοδομικὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ τῆς οἰκίας εἶδος, καὶ ἡ ἰατρικὴ ὁμοίως τὸ τῆς ὑγείας εἶδος. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ θειότατον καὶ ἄριστον, εἰ ἔστι νόησις, ἡ αὐτὴ ἔσται τῷ νοουμένῳ. τὸ δὲ "ἐπ' ἐνίων" πρόσκειται διὰ τὰ σύνθετα· οὐ γάρ ἐστιν ἡ οἰκοδομικὴ ἡ αὐτὴ πάσῃ οἰκίᾳ, οἷον τῇδε τῇ μερικῇ τῇ ἐκ λίθων καὶ ξύλων, ἀλλὰ τῷ εἴδει αὐτῆς τῷ χωρὶς ὕλης νοουμένῳ. ὥστε ἐκ τούτου λύεται καὶ ἡ δευτέρα ἀπορία, ἣν καὶ σιγῇ παρῆλθεν ὡς προφανοῦς οὔσης τῆς λύσεως αὐτῆς. εἰ γὰρ ἡ νόησις καὶ τὸ νοούμενον αὐτός ἐστιν ὁ πρῶτος νοῦς, κατ' ἄμφω ὑπάρξει αὐτῷ τὸ εὖ κατὰ τὸ νοεῖν καὶ κατὰ τὸ νοεῖσθαι. ἐπ' ἐνίων οὖν, φησίν, ἡ ἐπιστήμη ἐστὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ ἐπιστητόν· καὶ ποῖόν ἐστι τὸ ἐπιστητὸν τὸ τῇ ἐπιστήμῃ ταὐτὸν ἐπάγει "ἐπὶ μὲν τῶν ποιητικῶν ἄνευ ὕλης ἡ οὐσία," τουτέστιν ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος τὸ ἄνευ ὕλης ταὐτόν ἐστι τῇ ἐπιστήμῃ. ποιητικὰς δὲ ἐπιστήμας καταχρώμενος τῷ τῆς ἐπιστήμης ὀνόματι λέγει οἰκοδομικὴν καὶ τὰς ὁμοίας. ἐπὶ δὲ τῶν θεωρητικῶν, οἷον γεωμετρίας ἀριθμητικῆς καὶ τῶν τοιούτων, ὁ λόγος, καὶ τίς ἐστιν ὁ λόγος ἐπάγει, τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ νόησις ταὐτόν ἐστιν. ἡ γὰρ νόησις τοῦ ὅτι ἐκλείπει ἡ σελήνη ἡ αὐτή ἐστι τῷ αἰτίῳ καθ' ὃ ἡ ἔκλειψις γίνεται, τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἐκλείψεως αὐτὴ ἡ ἔκλειψίς ἐστιν· ὥστε ἡ νόησις τῆς ἐκλείψεως ἡ αὐτή ἐστι τῇ ἐκλείψει. ταῦτα εἰπὼν ὥσπερ συμπέρασμα ἐπάγει τὸ "οὐχ ἑτέρου οὖν ὄντος τοῦ νοουμένου καὶ τοῦ νοῦ, ὅσα μὴ ὕλην ἔχει, ταὐτὸν ἔσται," ἴσον λέγων τῷ ἐπὶ τῶν κυρίως νοητῶν, τῶν ἀΰλων καὶ καθ' αὑτὰ ὄντων ὁ νοῦς καὶ τὸ νοούμενον οὐχ ἕτερά ἐστιν ἀλλὰ ταὐτά· τὰ γὰρ κυρίως νοητά, ὡς ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς εἴρηται, νοῖ εἰσὶ καὶ οἱ νοῖ νοητά. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἡ νόησις τῷ νοουμένῳ μία, τουτέστιν ἡ αὐτή.

τούτοις ἐπάγει καὶ ἄλλην ἀπορίαν λέγων "ἔτι λείπεται ζητῆσαι εἰ τὸ νοού- 1075a 5.
μενον σύνθετόν ἐστι· μεταβάλλοι γὰρ ἂν ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου." καὶ εἴη ἂν λέγων, εἰ ἔστι τὸ νοούμενον πᾶν (καθόλου γὰρ ἐπὶ παντὸς νοουμένου ἀκουστέον τοῦ λεγομένου) σύνθετον, οὐκ ἐν τῷ νῦν οὐδ' ἐν ἀκαρεῖ χρόνου ὁ νοῦς νοήσει τὸ νοούμενον, ἀλλὰ μεταβάλλοι ἂν ἐκ τοῦ νοεῖν τόδε εἰς τὸ νοεῖν τόδε τὸ μέρος αὐτοῦ, τοῦτο δὲ γενήσεται διὰ χρονικῆς παρατάσεως· ἐν ἄλλῳ γὰρ χρόνῳ τόδε

4. ταὐτὸ *M.* || 5. τὸ post καὶ om *A.* || συμβαίνει om *A.* || 12. ὡς ἐκ πρ. *M.* || 27. Ψυχ. III, 4–6. || 30. μεταβάλοι *A.* || καὶ om *MBr.* || 31. νοουμένου] λυομένου *M.* || 32. χρόνῳ *MBr.* || 33. μεταβάλοι *A.*

τὸ μέρος νοήσει καὶ ἐν ἄλλῳ τόδε. καὶ λύει λέγων ὅτι πᾶν τὸ μὴ ἔχον ὕλην, οἷά ἐστι τὰ νοητά, ἀδιαίρετον καὶ ἀμερὲς καὶ οὐδέν ἐστιν αὐτῶν σύνθετον. πρὸς τούτοις λέγει καὶ πῶς ἑαυτὸν ὁ πρῶτος νοῦς νοεῖ, καὶ λέγει ὅτι οὐ διὰ χρόνου, ὡς φέρε εἰπεῖν ὅτι ἐν τῷδε μὲν τοῦ χρόνου μέρει τόδε τὸ μέρος αὐτοῦ νοεῖ, ἐν τῷδε δὲ τόδε (μεριστὸν γὰρ ἂν ἦν), ἀλλ' ἀμερὴς ὢν ἐν ἀμερεῖ, εἰ θέμις λέγειν, τῷ νῦν τῷ ἀτόμῳ ἑαυτὸν νοεῖ· ὥσπερ γάρ, φησίν, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς (ἢ εἴ τις μὴ βούλοιτο λέγειν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, λεγέτω καθολικώτερον ὅτι ὁ τῶν συνθέτων νοῦς), ὥσπερ οὖν ὁ ἀνθρώπινος ἢ ὁ τῶν συνθέτων νοῦς ἔχει ἔν τινι χρόνῳ, οἷον ὅταν ἐνεργήσῃ καὶ τὸ τρισμακάριστον πάθος πάθῃ (τότε γὰρ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς οὐκ ἐν τῳδὶ τοῦ χρόνου μέρει ἢ ἐν τῳδὶ τόδε ἢ τόδε τοῦ ἀρίστου νοεῖ καὶ ἐφάπτεται αὐτοῦ ὡς δυνατὸν ἐφάψασθαι αὐτοῦ, μεριστὸν γὰρ ἂν καὶ οὕτως ἦν τὸ πρῶτον αἴτιον, ἀλλὰ νοεῖ αὐτὸ ἐν ὅλῳ τινί, οἷον ἐν τῷ ἀμερεῖ καὶ ἀτόμῳ νῦν), οὕτω τὸν ἅπαντα αἰῶνα ὁ πρῶτος νοῦς αὐτὸς ἑαυτὸν νοεῖ ἀμερῶς καὶ ἀχρόνως. εἴρηται δὲ διαρκῶς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς περὶ Ψυχῆς πραγματείας πῶς ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς τὸ κυρίως νοεῖ νοητόν. οὐκ ἔχει οὖν, φησίν, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς τὸ εὖ ἤτοι τὴν ἀρίστην διαγωγὴν ἤτοι τὴν νόησιν ἤτοι τὴν ἀφὴν καὶ θεωρίαν τοῦ ἀρίστου καὶ πρώτου νοῦ, ὑπάρχοντος δηλαδὴ τοῦ πρώτου νοῦ ἑτέρου παρὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ταύτην δὴ τὴν ἀρίστην διαγωγὴν οὐκ ἔχει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ χρόνου, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τινί. λέγει δὲ ὅλον τι τὸ ἄτομον νῦν, ὃ πέρας μέν ἐστι χρόνου, οὐ χρόνος δέ. ἐπειδὴ γὰρ οἷον εἶδός ἐστι τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ὁ θεῖος νοῦς, ὅταν αὐτοῦ ἅψασθαι δυνηθῇ, πᾶν δὲ εἶδος ἐν τῷ ἀτόμῳ νῦν ἐπιγίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ νῷ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἡ τοῦ πρώτου νοῦ γνῶσις καὶ ἀφὴ ἐπιγίνεται.

1075*a* 11. (10) "ἐπισκεπτέον δὲ καὶ — ἄριστον." ὃ ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπειδὴ ἡ τοῦ ὅλου (λέγει δὲ ὅλον τὸν κόσμον τοῦτον τὸν αἰσθητόν) φύσις ἀγαθὴ καὶ ἀρίστη ἐστί, πότερον τὸ αἴτιον, καθ' ὃ ὅδε ὁ κόσμος ἀγαθὸς καὶ ἄριστός ἐστιν, ἕτερόν τι καὶ οὐσίαν τινὰ καὶ φύσιν καθ' αὑτὴν οὖσαν χρὴ λέγειν, ἢ αὐτὴν τὴν τάξιν καθ' ἣν τέτακται, ὥστε εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον τοῦδε τοῦ κόσμου τὴν τάξιν αὐτοῦ. καὶ ἀποκρίνεται λέγων "ἢ ἀμφοτέρως." δεῖ γὰρ λέγειν ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον τοῦ παντὸς διττόν ἐστιν, ἥ τε τάξις αὐτοῦ, ἔχει γὰρ καὶ δι' αὐτὴν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, καὶ ὁ πρῶτος νοῦς ἐστίν· ἔχει γὰρ καὶ δι' αὐτὸν καὶ μάλιστα τὸ καλὸν καὶ ἄριστον. καὶ σαφηνίζει προθύμως δι' ὑποδείγματος τὸ λε-

3. ὁ om *M*. ‖ 12. ἐν ante τῷ om *A*. ‖ 19. ὅλῳ] ἄλλῳ *M*. ‖ 22. δῆλον — 23. ἐπιγίνεται bis habet *M*. ‖ 25. λέγει δὲ] λέγων *A*. ‖ 26. ὁ om *M*. ‖ 30. τοῦ παντὸς — 31. τὸ ἄριστον om *M*. ‖ 32. post ἄριστον add ἔστι δὲ καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ *M*.

γόμενον. ὥσπερ γάρ, φησί, τὸ στράτευμα ἔχει καὶ ἐν τῇ τάξει τὸ εὖ καὶ ἔστιν αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον ἡ τοιάδε τάξις, ἔστι δὲ τῷ στρατεύματι εὖ καὶ ἀγαθὸν καὶ ὁ στρατηγός, καὶ μᾶλλον οὗτός ἐστι τὸ εὖ, διὰ γὰρ τὸν στρατηγόν ἐστι καὶ ἡ τοῦ στρατεύματος τάξις ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τάξιν ὁ στρατηγός· οὕτως ἐστὶ τῷ παντὶ τὸ εὖ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον καὶ διὰ τὴν τάξιν, ἔστι δὲ καὶ διὰ τὸν πρῶτον νοῦν, δι' ὃν ἐστι καὶ ἡ τάξις τοῦ παντός. ταῦτα εἰπὼν θεοφιλῶς καὶ φιλοσόφως λέγει ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων μάτην ἐστὶν ἀλλὰ πάντα συντέτακται καὶ συντελεῖ, εἰ καὶ ἡμῖν πολλὰ ἀγνοεῖται, πρὸς ἑνὸς κόσμου συμπλήρωσιν καὶ ἀπαρτισμὸν καὶ τὸ καλὸν αὐτοῦ καὶ ἄριστον καὶ εὖ. καὶ τίνα ἐστὶ τὰ συντεταγμένα πρὸς τὴν τοῦ ὅλου συμπλήρωσιν, καταλέγει, πτηνὰ πλωτὰ φυτὰ καὶ τὰ λοιπά. ἀλλ' εἰ καὶ πάντα πάντως συντελεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἅπαντα, ἀλλὰ τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἧττον. τάχα δὲ εἰ καὶ τὰ μὲν αὐτῶν μάλιστα συμβάλλεται τὰ δ' ὀλίγον εἰς τὴν τοῦ ὅλου συμπλήρωσιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει ὥστε μὴ εἶναι θατέρου πρὸς θάτερον κοινωνίαν, ἀλλ' ἔστι πᾶσι κοινόν τι, ἢ καὶ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ σχῆμα ἢ τὸ ὑποκείμενον μόνον ἢ οὔτε τὸ ὑποκείμενον οὔτε τὸ σχῆμα ἀλλὰ τὸ χρῶμα. τὰ μὲν γὰρ ἄφθαρτα καὶ θεῖα σώματα τοῖς ἐν γενέσει οὔτε κατὰ τὸ ὑποκείμενον οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα ἢ τὸ εἶδος κοινωνεῖ, ἀλλ' ἴσως κατὰ τὸ λαμπρόν, εἰ καὶ μὴ παντελῶς ὅμοιον τὸ ἐκείνων λαμπρὸν τοῖς ἐν γενέσει εὑρισκομένοις λαμπροῖς· ἀλλήλοις δὲ κοινωνεῖ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῷ ὑποκειμένῳ. τὰ δὲ ἐν γενέσει τινὰ μέν τισι καὶ κατὰ τὴν προσεχῆ αὐτοῖς ὕλην κοινωνεῖ, πάντα δὲ πᾶσι κατὰ τὴν ἀνείδεον. ταῦτα οὖν, ὡς εἴρηται, πρὸς ἕν τι καὶ μίαν τὴν τοῦ ὅλου φύσιν τε καὶ συμπλήρωσιν συντέτακται, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως πάντα· ἀλλ' ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ ἤτοι ἐν πολιτείᾳ τοῖς μὲν ἐλευθέροις οὐδαμῶς ἔξεστι καὶ ἐφεῖται καὶ δέδοται τόδε μὲν πράττειν τόδε δὲ μή, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτοῖς καὶ ἰατρεύειν καὶ στρατεύεσθαι καὶ ἁπλῶς πάντα πράττειν, ὅσα κυρίως εἰς τὴν τῆς πόλεως σύστασιν συμβάλλεται, ἢ εἰ καὶ μὴ πάντα (εἰσὶ γάρ τινα οἷον καθάρσεις στενωπῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃ οὐκ ἂν πράξαιεν οἱ ἐλεύθεροι), ἀλλ' οὖν τά γε πλεῖστα ἔξεστιν αὐτοῖς ποιεῖν· τοῖς δὲ ἀνδραπόδοις καὶ τοῖς θηρίοις ἤτοι τοῖς ἀλόγοις ζῴοις καὶ μικρὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα καὶ μικρὰ συντελεῖ πρὸς τὴν τῆς πόλεως σύστασιν, τὸν δὲ πλείονα χρόνον ὅτι ἔτυχε πράττουσι, τουτέστιν ὀλίγον χρόνον καὶ ὀλίγον συντελεῖ πρὸς τὴν τῆς πόλεως σύστασιν τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα, τὸν δὲ πλείονα χρόνον πράττουσι μέν, ἀλλ' οὐδὲν ὧν πράττουσι πρὸς πόλεως σύστασιν ὠφελεῖ (οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς δούλοις ἢ στρατεύεσθαι ἢ νόμους μετέρχεσθαι ἢ φιλοσοφεῖν ἢ ἄλλο τι τῶν μεγάλως πρὸς πολιτείας σύστασιν συντεινόντων πράττειν, ἀλλ' ἢ ξυλοτομεῖν ἢ

14. κ. τ. σχῆμα om *M*. ‖ 18. καὶ ἀλλήλοις δὲ *M*. ‖ 21. ὡς εἴρηται om *M*. ‖ 28. τοῖς post ἤτοι om *A*. ‖ 29. 30. ὅτι ἔτυχε — 31. πλείονα χρόνον om *M*.

μαγαρεύειν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιεῖν)· ὡς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν τοῦ ὅλου φύσιν συντεινόντων ἔχει, καὶ τινὰ μὲν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου φύσιν τε καὶ σύστασιν συντείνει μέγιστα, τινὰ δ' ἧττον. λαβὼν οὖν εἰς ὑπόδειγμα τὴν πολιτείαν ἀπὸ ταύτης μετάγει τὸν λόγον ἐπὶ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν καὶ λέγει
1075a 22. "τοιαύτη γὰρ ἑκάστου ἀρχὴ αὐτῶν ἡ φύσις ἐστί," τουτέστιν ἡ φύσις καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν εἰς τὴν τοῦ ὅλου φύσιν συντελούντων. καὶ οὐ λέγει περὶ πάντων ἁπλῶς νῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν γενέσει ὄντων καὶ φθορᾷ. ἡ φύσις οὖν καὶ ἡ ἀρχὴ τούτων τοιαύτη, καὶ ποδαπή, ἐπάγει, "λέγω δ' οἷον εἴς γε τὸ διακριθῆναι ἀνάγκη ἅπασιν ἐλθεῖν," τουτέστιν ἀνάγκη ἅπασι τοῖς ἐν γενέσει (περὶ γὰρ τούτων νῦν, ὡς εἴρηται, λέγει) ἐλθεῖν εἰς τὸ διακριθῆναι, ἤτοι ἄλλο ἐξ ἄλλου γενέσθαι· εἰς τοῦτο γὰρ συνῆλθεν ἡ φύσις τῶν ἐν γενέσει, καὶ τοῦτο αὐτοῖς κοινόν, τὸ γίνεσθαι πάντα ἐκ πάντων, ἐκ στοιχείων σύνθετα καὶ ἐκ συνθέτων στοιχεῖα ἄλλον τρόπον· ὥστε δηλονότι τὰ ἐν γενέσει ἅπαντα κοινὸν ἔχουσι τὸ ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ ἐν γενέσει πάντα κοινωνεῖ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων, ἐπάγει "καὶ ἄλλα — ὅλον," τουτέστιν οὐ μόνον κατὰ τὸ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων κοινωνεῖ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, οἷον χρώματα σχήματα μεγέθη. ταῦτα γὰρ πάντα συντελεῖ εἰς τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· οὐδὲν γὰρ αἰσθητὸν χωρὶς μεγέθους καὶ σχήματός ἐστιν. οὕτω μὲν οὖν ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν τὸ παρὸν ἐξηγεῖτο χωρίον. μήποτε δὲ τὸ "εἴς γε τὸ διακριθῆναι ἀνάγκη ἅπασιν ἐλθεῖν," τὸ "ἅπασιν" οὐκ ἐπὶ τῶν ἐν γενέσει μόνον ἀκούειν δεῖ, ἀλλ' ἐπὶ πάντων, καὶ αὐτῶν φημὶ τῶν κυκλοφορητικῶν καὶ θείων σωμάτων, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, ἀνάγκη ἅπασι καὶ τοῖς ἐν γενέσει καὶ τοῖς κυκλοφορητικοῖς ἐλθεῖν εἰς τὸ διακριθῆναι ἤτοι συστῆναι τὸν ὅλον κόσμον· ἵν' ᾖ τὸ διακριθῆναι ἀντὶ τοῦ συστῆναι. οὕτως γὰρ Ἀναξαγόρας ἔλεγεν ὅτι διακρίνας ὁ νοῦς ἀπ' ἀλλήλων τὰς ὁμοιομερείας συνέστησε τὸ πᾶν. τὸ δὲ "καὶ ἄλλα οὕτως ἐστὶν ὧν κοινωνεῖ ἅπαντα εἰς τὸ ὅλον" συνεχὲς ἂν εἴη τῷ περὶ τῆς πολιτείας ὑποδείγματι· ὡς εἰ ἔλεγεν, ὥσπερ ἐπὶ τῇ τῆς πολιτείας συστάσει πάντα κοινωνεῖ ἀλλήλοις, οὕτως εἰσὶ καὶ ἄλλα τινὰ κοινωνοῦντα καὶ βοηθοῦντα ἀλλήλοις εἰς τὴν τοῦ ὅλου συμπλήρωσιν, οἷον ἐπὶ τῆς οἰκίας οἱ μὲν οἰκοδομοῦσιν, οἱ δὲ διακομίζουσι τὸν πηλόν, οἱ δὲ λεαίνουσι τὰ ξύλα, πάντες δὲ πάντα ταῦτα διὰ τὴν τῆς οἰκίας ποιοῦσιν ὁλότητα.

1075a 25. "ὅσα δὲ ἀδύνατα συμβαίνει ἢ ἄτοπα τοῖς ἄλλως λέγουσιν" ἕως τοῦ "δεῖ μὴ λανθάνειν." εἰπὼν τὰ δοκοῦντα αὐτῷ νῦν ἃ ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις αὐτοῦ πραγματείαις εἴρηκε τοὺς ἄλλους λέγειν συντόμως ἐκτίθεται, λέγων·

1. fort. μαγειρεύειν c. *S.* ‖ οὖν om *A.* ‖ τῶν εἰς] τούτων τῶν εἰς *M.* ‖ 6. συντεινόντων *MBr.* ‖ 7. ἡ ante ἀρχὴ om *MBr.* ‖ 10. λέγειν *M.* ‖ 14. ἐν γενέσει — γίνεσθαι om *MBr.* ‖ 26. συνεχὲς ἂν εἴη] ἵν' ᾖ συνεχὲς *A.* ‖ 32. ἕως τοῦ om *A.*

δεῖ μὴ λανθάνειν ὅσα ἄτοπα καὶ ἀδύνατα συμβαίνει τοῖς ἄλλως ἢ ὡς ἡμεῖς λέγομεν εἰποῦσι. καὶ τίνα τὰ ὑπ' ἐκείνων λεγόμενα ἐκτίθεται. πάντες γάρ, φησίν, ἐξ ἐναντίων ποιοῦσι πάντα, οὔτε τὸ πάντα γεγενῆσθαι λέγοντες ὀρθῶς (οὐ γὰρ πάντα γέγονεν) οὔτε τὸ ἐξ ἐναντίων (οὐ γὰρ εἰσὶ πᾶσιν ἐναντία· τῷ γὰρ κυκλοφορητικῷ σώματι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον), ὥστε, ἐπεὶ μὲν τινὰ γέγονε τινὰ δὲ οὐ γέγονεν, οὗτοι δὲ πάντα γενέσθαι ἔλεγον, οὐκ ὀρθῶς ὑπελάμβανον· ὁμοίως ἐπεὶ τισὶ μὲν εἰσὶν ἐναντία τισὶ δὲ οὐκ ἔστι, πᾶσι δ' ἀπεφαίνοντο ὡς ἔστιν ἐναντιότης, ἐσφάλλοντο. ἀλλὰ καὶ ὅσοις ἐστὶν ἐναντίον πῶς ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ ἐναντία γίνεται οὐ λέγουσιν· οὐ γὰρ γίνεται ἡ λευκότης μελανία, οὐδὲ πάσχει ὅλως ἡ λευκότης ὑπὸ τῆς μελανίας. ἡμῖν δέ, φησί, λύεται αὕτη ἡ ζήτησις ὑποθεμένοις τρίτον ὑποκείμενον τὴν ὕλην. εἰ δέ, ὥσπερ ὁ Πλάτων, τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἐποίουν ὑποκείμενον τῷ ἑτέρῳ· τὸ γὰρ κακὸν καὶ τὸ ἄνισον (ἔλεγε δὲ διὰ τοῦ κακοῦ καὶ ἀνίσου τὴν ὕλην) ὑποκείμενον ἐποίει τῷ ἑτέρῳ τῶν ἐναντίων τῷ ἀγαθῷ καὶ ἴσῳ, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἴσου πάλιν τὸ εἶδος αἰνιττόμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ Πλάτων τὴν ὕλην ποτὲ μὲν κακὸν ἐκάλει ποτὲ δὲ ἄνισον καὶ ἄλλοτε πολλά, ὁμοίως καὶ τὸ εἶδος ὁτὲ μὲν ἀγαθὸν ὁτὲ δὲ ἴσον καὶ ἄλλοτε ἕν, εἰπὼν ὅτι τὸ ἄνισον ὑποκείμενον ποιοῦσι τῷ ἴσῳ, ἐπήγαγεν "ἢ τῷ ἑνὶ τὰ πολλά." 1075a 33.
ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι, φησίν, εἰρήκασι τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ ὑπόκειται. ἐγκαλεῖ δὲ αὐτοῖς ὅτι τὴν ὕλην ἔλεγον ἐναντίον· οὐ γάρ ἐστιν ἡ ὕλη ἐναντίον τῷ εἴδει, ἥτις καὶ συνυπάρχει αὐτῷ, ἀλλ' ἡ στέρησις· ὥστε τὸ μὲν τὴν ὕλην λέγειν ὑποκείμενον τῷ εἴδει καλῶς λέγεται αὐτοῖς, τὸ δὲ λέγειν ἐναντίον τῷ εἴδει, οὐ καλῶς· τὰ γὰρ ἐναντία οὐδέποτε συνυπάρχειν δύναται. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μᾶλλον καὶ μάλιστα τὴν ὕλην ὑποκείμενόν φησιν, ὥσπερ ἀπολογούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγει, ἀλλ' ἡμῖν λύεται τὸ τοιοῦτον ἄτοπον· εἰ γὰρ καὶ ὑποκείμενον λέγομεν τὴν ὕλην, ἀλλ' οὐδενὶ αὐτήν φαμεν ἐναντίαν, ἀλλὰ τὰ χάριν αὐτῆς μαχόμενα τὸ εἶδος καὶ τὴν στέρησιν. φέρεται δὲ καὶ ἄλλη γραφὴ ἔχουσα ὧδε "καὶ γὰρ ἡ ὕλη ἡ μία·" καὶ εἴη ἂν λέγων, καὶ γὰρ ἡ ὕλη ἡ πρώτη οὐδενί ἐστιν ἐναντία· ἄποιος γάρ ἐστιν, ἡ γῆ δὲ καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰ μεταξύ, ἅπερ εἰσὶ προσεχεστέρα ὕλη, ἔχει πρὸς ἄλληλα ἐναντίωσιν.

ἔτι φησίν, εἰ ὑπόκειται τὸ κακὸν καὶ πάντα ἐστὶν ἐκ τοῦ κακοῦ, πάντα μεθ- 1075a 34.
έξει τοῦ κακοῦ καὶ οὐδὲν ἔσται ἀγαθὸν πλὴν τοῦ ἑνός, ὃ καθ' αὑτὸ εἶναι ἔλεγον. ἀλλ' οἱ μὲν περὶ Πλάτωνα ἀρχὰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἐτίθεντο, οἱ δὲ ἄλλοι, οἷον οἱ Πυθαγόρειοι, ἐνίστανται φάσκοντες ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἀρχή· καὶ πῶς οἱ Πυθαγόρειοι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον ἀρχὴν εἶναι οὐκ ἐβούλοντο, εἴρηται ἐν

4. γεγόνασιν *M.* ‖ 7. ὑπεφαίνοντο *A.* ‖ 16. ὁτὲ — ὁτὲ] οὔτε — οὔτε *A.* ‖ 20. εἴδειν *M.* ‖ 26. τὰ *M*, τὴν *A*, om *Br.* ‖ 27. ἡ ante μία om *M.* ‖ 33. ἐνίστανται — 34. Πυθαγόρειοι om *M.* ‖ 34. post εἴρηται add δ' ἡμῖν περὶ τούτου *MBr.*

τῷ παρόντι βιβλίῳ ἐξηγουμένοις τὴν λέξιν τὴν "ὅσοι δὲ ὑπολαμβάνουσιν ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Σπεύσιππος τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον μὴ ἐν ἀρχῇ εἶναι." ἄλλοι δέ, φησί, τὸ ἀγαθὸν λέγοντες ἀρχὴν ὀρθῶς λέγουσιν, ἀλλ' ἀρχὴν λέγοντες τὸ ἀγαθὸν οὐ διορίζουσιν εἴτε ὡς τελικὸν εἴτε ὡς ποιητικὸν εἴτε ὡς εἰδικὸν αὐτό φασιν. ἐγκαλεῖ δὲ καὶ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ ἀτόπως τὴν φιλίαν ἀρχὴν τιθεμένῳ. συναγωγὸν γὰρ λέγων τὴν φιλίαν καὶ ποιητικὸν τοῦ σφαίρου φαίνεται ὅτι ποιητικὸν εἶναι αἴτιον αὐτὴν βούλεται· πάλιν δὲ μέρος αὐτὴν ποιῶν τοῦ μίγματος καὶ τοῦ σφαίρου ἐμφαίνει ὅτι ὑλικὸν εἶναι αὐτὴν αἴτιον ἀποδέχεται. τοῦτο θεὶς λέγει, εἰ καὶ συγχωρήσομεν τὴν φιλίαν τῷ ὑποκειμένῳ εἶναι καὶ ὡς ὕλην καὶ ὡς κινοῦν, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ διαφέροι ἂν πάντως. εἰ δὲ τοῦτο, πότερον διότι κινεῖ ἐστὶ φιλία ἢ διότι ἐστὶν ὕλη. ἔδει οὖν λέγειν κατὰ τί αὐτῇ τὸ φιλίᾳ εἶναί ἐστιν. ἄλλως τε εἰ ἔστιν ἡ φιλία, ὡς Ἐμπεδοκλῆς βούλεται, τὸ ἀγαθόν, τὸ νεῖκος ἔσται κακόν. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ, καὶ τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ, εἰ δὲ τοῦτο, πῶς οἷόν τε λέγειν ἄφθαρτον τὸ νεῖκος; ὅταν γὰρ ἡ φιλία συνελθοῦσα μετὰ τῶν πάντων ποιήσῃ τὸν σφαῖρον, ἀναγκαῖον τὸ νεῖκος φθείρεσθαι. οὐ γὰρ ἅμα ἔσται τὸ νεῖκος καὶ ἡ φιλία. ψεῦδος ἄρα ὅτι τὸ νεῖκος

1075*b* 8. ἄφθαρτόν ἐστιν ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἀποδέχεται. Ἀναξαγόρας δὲ ἀρχὴν κινητικὴν τὸ ἀγαθὸν ἤτοι τὸν νοῦν ἐτίθετο. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ κινοῦν ἕνεκά τινος κινεῖ, ἔσται τι οὗ ἕνεκα ὁ νοῦς κινεῖ, καὶ τί ἐστι τοῦτο λεγέτωσαν. πλήν, φησίν, ἐὰν λέγῃ ὁ Ἀναξαγόρας, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς φαμέν. ἡμεῖς μὲν λέγομεν ὅτι ἡ ἰατρικὴ τὸ εἶδός πως οὖσα τῆς ὑγιείας, ὅταν τι κινῇ ἕνεκεν τῆς ὑγιείας, ἕνεκεν ἑαυτῆς τοῦτο κινεῖ. εἰ οὖν καὶ ὁ Ἀναξαγόρας περὶ τοῦ νοῦ οὕτω λέγει ὅτι τὸ κινοῦν καὶ οὗ ἕνεκεν κινεῖ αὐτός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο πᾶν ὃ ἂν κινῇ ἕνεκεν αὐτοῦ τὸ κινούμενον κινεῖται, λέγοι ἂν οὕτω λέγων εὔλογα. ἐγκαλεῖ δὲ τῷ Ἀναξαγόρᾳ καὶ ἕτερον λέγων· ἄτοπον δὲ τὸν νοῦν ἀγαθὸν λέγων μὴ ποιῆσαι αὐτῷ ἐναντίον τὸ κακόν· τῶν γὰρ ἐναντίων θατέρου ὄντος ἐν ὑπάρξει, ἀνάγκη καὶ θάτερον εἶναι. τοῖς δὲ κατὰ μέρος τούτοις καὶ ἕτερον ἐπάγει κοινὸν πᾶσιν ἔγκλημα λέγων, εἴ τις μὴ ῥαθυμήσῃ μηδ' ἀποκνήσῃ τὰ αὐτῶν μετελθεῖν, ἀλλὰ ἀκριβῶς μετέλθῃ, εὑρήσει πάντας ἐξ ὧν λέγουσιν ἀρχὰς ποιοῦντας τὰ ἐναντία, μὴ χρωμένους δὲ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων γενέσει, ἀλλὰ τρεπομένους εἰς ἕτερον. τοῦτο δὲ πολλαχῶς αὐτοῖς ἐνεκάλεσε καὶ πολλαχοῦ τῆς προσηκούσης τετύχηκε σαφηνείας. ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀρχὰς λέγουσι πάντα ἐκ τῆς ὑποτεθείσης αὐτοῖς ἀρχῆς γεννῶντες, οἷον οἱ τὸ ὕδωρ ἀρχὴν τιθέμενοι ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν

1. Λ 7. 1072*b* 30. ‖ 6. γὰρ om *M*. ‖ 12. ἢ om *MBr*. ‖ 15. καὶ ποιήσῃ *A*. ‖ 16. ὅτι] τί *M*. ‖ 20. ἡμεῖς μ. λ. om *M*. ‖ 21. ἕνεκεν ante ἑ. om *M*. ‖ 21. 22. αὐτῆς *M*. ‖ 24. κινεῖται] fort κινεῖ c. *S*. ‖ 28. ῥαθυμήσει μηδ' ἀποκνέσει *A*. ‖ 28. 29. μετέλθοι *A*. ‖ 30. ἕτερα *MBr*.

καὶ πάντα γενέσθαι λέγοντες, τὴν αἰτίαν τοῦ διὰ τί τὰ μὲν αὐτῶν ἐστὶ φθαρτὰ τὰ δὲ ἄφθαρτα, λέγειν ἐρραθύμησαν. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν εἰπεῖν διὰ τί ἐκ τῶν αὐτῶν ὄντα ἀρχῶν τὰ μὲν αὐτῶν φθαρτά ἐστι τὰ δὲ ἄφθαρτα. ὁ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης ἐξ ἄλλου μὲν ποιῶν (ἐκ γὰρ τοῦ πέμπτου σώματος) τὰ οὐράνια, ἐξ ἄλλων δὲ τὰ ἐν γενέσει, ἔχει λέγειν καὶ διὰ τί τὰ μὲν αὐτῶν ἐστὶ φθαρτὰ τὰ δὲ ἄφθαρτα· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἕξουσι, τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὑποκείμενον ποιοῦντες.

ἔτι, φησίν, ἄλλοι μέν, ὡς οἱ περὶ Ἡσίοδον, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πάντα 1075b 14. γεννῶσι, καὶ λεγέτωσαν διὰ τί· οἱ δ' ὥσπερ οἱ περὶ Παρμενίδην ἵνα μὴ τοῦτο πάθωσι (κοινὴ γὰρ δόξα τῶν φυσικῶν πάντων τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ ὄντος γίνεσθαι) ἕν φασι τὸ ὂν καὶ ἀγέννητον. ἀλλὰ καὶ διὰ τί ἐστι γένεσις καὶ τί τὸ αἴτιον τοῦ ἀεὶ γένεσιν εἶναι οὐδεὶς λέγει. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι καὶ τοῖς δύο ἀρχὰς ποιοῦσιν, οἷον τὰ ἐναντία, καὶ τοῖς τὰ εἴδη, οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα πρὸς τὸ τὰ ὄντα ἔχειν ὥσπερ ἔχει, ἀλλ' ἀνάγκη ἄλλην ἀρχὴν κυριωτέραν τούτων ὑποθέσθαι, ἣν οὗτος εἶπε τὸν πολυτίμητον νοῦν. ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα καὶ εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφει. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἄλλην ἀρχὴν ὑποθέσθαι κυριωτέραν τίθησι λέγων· ἐπεὶ γὰρ τῇ μεθέξει κατὰ τοὺς λέγοντας τῶν εἰδῶν τὰ τῇδε γίνεται, πῶς, φησί, μεθέξει τούτων ἡ ὕλη εἰ μὴ ἔστιν ἄλλο κυριώτερον τὸ κινῆσον ἀμφότερα, τήν τε ὕλην καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐν τῇ ὕλῃ γινομένην, ὡς αὐτοί φασιν, ἀπόρροιαν; εἰ γὰρ ἀπόρροιαί τινες ἐκ τῶν εἰδῶν ἀπορρέουσαι καὶ συντιθέμεναι τῇ ὕλῃ τὰ τῇδε γίνεται, ἀνάγκη πάντῃ εἶναι τὸ κινοῦν καὶ τὴν ὕλην πρὸς τὸ δέξασθαι τὴν ἀπόρροιαν καὶ τὴν ἀπόρροιαν πρὸς τὸ συγγενέσθαι τῇ ὕλῃ. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις θεολόγοις τὰς ἀρχὰς τὰ ἐναντία λέγουσιν ἀνάγκη κατ' αὐτοὺς τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τιμιωτάτῃ καὶ βεβαιοτάτῃ ἐπιστήμῃ εἶναί τι ἐναντίον, εἰ ἡ ἐπιστήμη ταὐτόν ἐστιν, ὥσπερ πρὸ ὀλίγου εἴρηται, τῷ ἐπιστητῷ· εἰ γὰρ ἔστι τῇ ἀρχῇ τῷ κυρίως ἐπιστητῷ ἐναντίον, ἔσται καὶ τῇ ἐπιστήμῃ. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν συμβαίνει τοῦτο τὸ ἄτοπον τὸ εἶναί τι ἐναντίον τῇ σοφίᾳ, ἡμῖν δέ, φησίν, οὐδαμῶς. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον τῷ πρώτῳ αἰτίῳ τῷ πολυτιμήτῳ νῷ, ὥστε οὐδὲ τῇ περὶ αὐτὸ ἐπιστήμῃ. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδὲν εἶναι ἐναντίον τῷ πρώτῳ αἰτίῳ συντόμως τέθεικεν εἰπών, πάντα γὰρ τὰ ἐναντία ὕλην ἔχει καὶ ἐν ὕλῃ ἔστι καὶ δυνάμει ἐστὶ τὸ ἐναντίον· τὸ γὰρ λευκὸν δυνάμει τὸ μέλαν ἐστίν. ὥστε εἴπερ ἐστὶ τῇ πρώτῃ ἀρχῇ ἐναντίον, οὐδὲν δὲ ἐναντίον καθ' αὑτό ἐστιν, ἀλλ' ἐν ὑποκειμένῳ καὶ ἐν ὕλῃ, ἡ δὲ πρώτη ἀρχὴ ἀϋλότατον καὶ ἐνέργεια οὖσα καὶ πάντῃ τοῦ δυνάμει ἀμοιροῦσά ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη αὐτῇ ἐναντίον τι. ὥστε οὐδὲ

2. ἀναγκαῖον — 3. ἄφθαρτα om *Br.* ‖ 4. μὲν post ἄλλου om *A.* ‖ 14. post αὐτὸν add πάντα *M.* ‖ 15. καὶ ἄλλην *M.* ‖ 18. κινῆσον *A.* ‖ 22. τὰ ἐναντία] τὰς ἐναντίας *M*, ἐναντία *Br.* ‖ 24. γάρ om *A.* ‖ 31. ante ὥστε add *quae ratio eadem in principio primo valebit S.*

τῇ περὶ αὐτὴν ἐπιστήμῃ ἔσται ἐναντία ἡ ἄγνοια· εἰ γάρ ἐστιν ἡ ἄγνοια ἐναντίον τῇ τοιαύτῃ ἐπιστήμῃ, ἔσται καὶ τὸ περὶ ὃ ἡ ἄγνοια ἐναντίον τῇ πρώτῃ ἀρχῇ.

1075b 24. "ἔτι εἰ μὴ — τάξις." οὐ παρέργως νῦν τοῦτο τίθησιν, ἀλλ' ἐπεὶ μέλλει ἀντιλέγειν τοῖς Πυθαγορείοις καὶ Πλάτωνι, συνίστησι πρῶτον ὅτι εἰσὶν οὐσίαι νοηταί, καὶ οὕτως ἀκολούθως ζητεῖ ὅ τι καὶ τίνες αὗται εἰσιν αἱ τοῦ Πλάτωνος ἰδέαι ἢ οἱ Πυθαγόρειοι ἀριθμοί. εἰ οὖν μή ἐστι, φησί, νοητὴ ἀρχὴ καὶ ἀσώματος καὶ καθ' αὑτὴν, οὐκ ἔσται τάξις καὶ γένεσις. καὶ τί φημι ὡς οὐκ ἔσται γένεσις; οὐδ' αὐτὰ τὰ οὐράνια ἔσται ἅπερ ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ ἀγένητα δέδεικται καὶ ἄφθαρτα. ἀλλ' εἰ μέλλει ἀεί τι εἶναι, ἔσται ἀρχῆς ἀρχὴ καὶ ταύτης ἑτέρα καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον, ὥσπερ οἱ θεολόγοι φασίν. εἰ γάρ ἐστι τοῦ Ἡρακλέος ἀρχὴ ὁ Ζεὺς καὶ τούτου ὁ Κρόνος καὶ τούτου ἕτερος, ἢ πάλιν εἰ ἔσονται τῶν τῇδε ἀρχαὶ τὰ εἴδη καὶ τούτων οἱ ἀριθμοὶ καὶ τούτων ἡ δυὰς καὶ τὸ ἕν, ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος ἥξει. ἄλλως τε εἰ εἰσὶν ἀρχαὶ αἱ ἰδέαι, ὡς ὁ Πλάτων λέγει, ἢ οἱ ἀριθμοί, ὡς οἱ Πυθαγόρειοί φασιν, οὐδενὸς ἔσται αἴτια, ὥσπερ ἐν τῷ μείζονι Α δέδεικται καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς
1075b 28. δύο δειχθήσεται βιβλίοις. "εἰ δὲ μή," τουτέστιν εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι ψεῦδος τὸ μὴ εἶναι τὰ εἴδη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τινων αἴτια, εἰσὶ γάρ, συγχωρητέον αὐτῷ τοῦτο νῦν, ἀλλὰ κινήσεως αἴτια οὐδαμῶς ἔσονται τὰ εἴδη καὶ οἱ ἀριθμοί. συγχωρήσας οὖν ὅτι εἰσὶν οἱ ἀριθμοὶ αἴτια, ἐρωτᾷ, πῶς ἐξ ἀμεγεθῶν τῶν ἀριθμῶν καὶ διωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων ἔσται μέγεθος καὶ συνεχές. ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ ποιήσει συνεχές· ἀδύνατον γὰρ μονάδα μονάδι συχεθῆναι. τὸ δὲ "οὔτε ὡς κινοῦν οὔτε ὡς εἶδος" ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ μὴν οὔτε ὡς κινητικὸν αἴτιον οὔτε ὡς εἰδικὸν ὁ ἀριθμὸς ἔσται. εἰπὼν δὲ ὅτι οὔτε τὰ εἴδη οὔτε οἱ ἀριθμοί εἰσι κινητικά, λέγει ὅτι οὐδὲ τῶν ἐναντίων οὐδὲν ἔσται ποιητικὸν καὶ κινητικόν, οἷον φέρε τὸ κακὸν ἢ τὸ ἄνισον. τὸ γὰρ ἐναντίον δύναμίς ἐστι καὶ δύναται ἐνεργῆσαι, ὥστε ἦν ὅτε μὴ ἐνήργει· πᾶσα γὰρ ἐνέργεια δυνάμεως ὑστέρα. ὅτε οὖν οὐκ ἐνήργει καὶ οὐκ ἐποίει, οὐδὲν ἦν τῶν ὄντων, ὅπερ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ ὅτι ἀΐδια τὰ ὄντα. ἀναιρετέον ἄρα τὸ λέγειν ὅτι τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητικόν· δύναμις γὰρ ὂν τὸ ἐναντίον, ὡς εἴρηται, ὕστερον ἐκβαίνει εἰς ἐνέργειαν. ὅτι δέ, φησίν, ἡ δύναμις τρόπον τινὰ προτέρα ἐστὶν ἐνεργείας, εἴρηται· εἴρηται γὰρ ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, οἷον τοῦ Σωκράτους, ἐστὶν ἡ δύναμις προτέρα τῆς
1075b 34. ἐνεργείας, πρὸς δὲ τὸ πᾶν οὐδαμῶς. ἔτι, φησί, τίνι οἱ ἀριθμοὶ ἕν εἰσιν, ἢ τί τὸ ἑνῶσαν τὰς τρεῖς μονάδας καὶ ποιῆσαν τὸν τρία ἀριθμὸν ἢ τὰς ἑπτὰ τὸν

2. πρώτῃ] τοιαύτῃ *MBr.* || 4. ἔτι εἰ] εἴτε *MBr.* || 7. οὖν om *A.* || 8. ἔσται] ἔστι *M.* || 9. π. Οὐρ. I, 3. p. 270 a 12. || 10. ἀεί] εἰ *M.* || 16. Α 9. p. 991 b 9. || 18. τοὺς ἀρ.] οἱ ἀριθμοί *A.* || 22. συσχεσθῆναι *A.* || 33. 34. ἢ τί] ἤτοι *A.*

ἑπτά, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχήν τί τὸ ἑνῶσαν μετὰ τοῦ σώματος καὶ ποιῆσαν ἕν τι; καὶ ὅλως, φησί, τὸ εἶδος καὶ τὸ πρᾶγμα, οἶμαι πρᾶγμα λέγων τὴν ὕλην, τὸ δὴ εἶδος καὶ ἡ ὕλη πῶς ἓν γίνεται, οὐδεὶς λέγει, οὐδὲ ἐνδέχεται εἰπεῖν, ἐνεργείᾳ ποιοῦντας καὶ καθ' αὑτὰ τὰ εἴδη, ἐὰν μὴ εἴπωσιν ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι τὸ εἶδος μὴ ὂν καθ' αὑτὸ ἐν ὑπάρξει ἀλλὰ δυνάμενον τῇ τοιᾷδε τῆς ὕλης κινήσει ἐπιγενέσθαι αὐτῇ, ὅταν ὑπὸ τοῦ κινοῦντος αὐτὴν κινηθῇ ἀπολαμβάνει αὐτό· καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν πῶς ἡ στρογγυλότης μετὰ τοῦ κηροῦ ἕν ἐστιν, οὐ γὰρ ὑπάρχουσα ἡ στρογγυλότης καθ' αὑτὴν συνῆλθε τῷ κηρῷ, ἀλλ' ἐπιγέγονε τῇ τοιᾷδε τοῦ κηροῦ κινήσει μὴ οὖσα καθ' αὑτήν. τοῖς δὲ ποιοῦσιν ἐν ὑπάρξει καὶ καθ' αὑτὰ τὰ εἴδη οὐκ ἐνδέχεται λέγειν, πῶς ἡ ὕλη ἀλλαχοῦ οὖσα καὶ τὸ εἶδος καὶ ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐν ὑπάρξει δὲ συνῆλθον καὶ ἕν τι ἐξ αὐτῶν ἐτέλεσαν. ἀλλὰ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, φησίν, ἢ καὶ ὁ Πλάτων, οἱ λέγοντες ὅτι ἐκ μὲν τρία ἀριθμοῦ γέγονε τὸ ἐπίπεδον καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ τρίγωνα καὶ ἐξ αὐτῶν αἱ πυραμίδες καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ πῦρ, καὶ πάλιν ἐκ μὲν τῆς πεντάδος ἡ δικαιοσύνη ἐκ δὲ τῆς μονάδος ὁ οὐρανὸς καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου, ἐπεισοδιώδη τὴν τῶν ὄντων φύσιν ποιοῦσι, τουτέστιν οὐδὲν κοινὸν ἕτερον ἑτέρῳ 1076a 1.
ἔχειν φασίν ἀλλ' ἠλλοτριωμένα· ὥστε εἴπερ ἐστὶ φέρε εἰπεῖν τὸ πῦρ πάντη ἀλλότριον τῇ γῇ καὶ μηδέν ἐστι κοινὸν αὐτοῖς, εἴτε ἔστι τὸ πῦρ εἴτε μὴ ἔστιν οὐδὲν συμβάλλεται πρὸς τὸ εἶναι τῇ γῇ· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἡμεῖς γὰρ πάντα πᾶσι κοινωνεῖν κατά τι λέγοντες καὶ συμβάλλεσθαι καὶ συνεργεῖν ἄλλην οὐσίαν ἄλλῃ εἰς τὸ εἶναί φαμεν. τὸ δὲ ἐκ πάντη ἄλλης, οἷον τῆς μονάδος, ἀρχῆς ὂν τί συμβάλλεται τῷ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, οἷον τοῦ τριγώνου ἢ τοῦ κύβου, ὄντι· οὐδὲν γὰρ μονάδι καὶ κύβῳ κοινόν. ὥστε ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ὅταν μὴ συνεργῇ ἕτερος ἑτέρῳ κακῶς πάσχομεν, καὶ ἐν τῷ παντὶ τοῦτο γενήσεται, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὄντα κακῶς πολιτεύσεται καὶ διὰ τὸ πολλὰς ποιεῖν τοὺς Πυθαγορείους καὶ τοὺς ὁμοίους ἀρχάς. ὅπου γὰρ πλῆθος ἀρχῶν, ἀταξία· ἡ γὰρ πολυαρχία αὐτὸ τοῦτο ἀταξία ἐστίν. ἀλλὰ μὴν τὰ ὄντα οὐ πολιτεύεται κακῶς ἀλλὰ τεταγμένως καὶ ἀρίστως. εἰ δὴ ἡ πολυαρχία ἀταξία καὶ τοῦ κακῶς τὰ ὄντα πολιτεύεσθαι αἰτία ἐστίν, ἐπειδὴ τὰ ἐφ' ἡμῖν ὑπ' ἀλλήλων συνεργούμενα οὐ κακῶς πολιτεύεται ἀλλ' ἀρίστως, οὐκ ἂν εἶεν ἀρχαὶ πολλαί· οὐ γὰρ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, ἀλλ' εἷς κοίρανος, μία ἀρχή, εἷς θεός ἐστι. τὰ γὰρ τῶν πλανωμένων αἴτια θεοὶ μέν, ἀλλὰ μεθέξει καὶ τῷ βουλήματι τοῦ πρώτου καὶ μακαριωτάτου ἐξήρτηνται νοός.

1. ἀλλὰ καὶ] καὶ om *MBr.* ‖ 4. ποιοῦντες *Br.* ‖ 12. fort. ἀπετέλεσαν. 14.15. *ex numero septem S.* ‖ 17. ἠλοτριωμένα *A*, ἠλωτριωμένα *M.* ‖ 21. ἄλλῃ om *M.* ‖ 28. εἰ δὴ ἡ] ἡ δὲ *M.* ‖ 29. αἰτία om *M.* ‖ ἐπεὶ δὲ *M.* ‖ post ἡμῖν add δὲ *M.* ‖ 31. γάρ] δὲ *M.* ‖ 33. post νοός add τέλος τῶν εἰς τὸ λάβδα σχολίων *M.*

ΕΙΣ ΤΟ Μ.

Ἐν τῷ Λ τῆς προκειμένης πραγματείας, ἣν καὶ Μετὰ τὰ Φυσικὰ ἐπιγράφει, εἰπὼν περὶ τῆς πρώτης καὶ θείας καὶ ἀκινήτου ἀρχῆς ὅτι νοῦς ἐστὶ καὶ ἐνέργεια πάντη πάντως ἀμοιροῦσα τοῦ δυνάμει, εὑρὼν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν φερομένων σφαιρῶν ὁπόσαι εἰσὶν αἱ ὑφειμέναι μὲν τῆς πρώτης ἀρχῆς κινητικαὶ δὲ τοῦ πλανωμένου παντὸς σώματος, ἀσώματοι καὶ αὗται καὶ ἀκίνητοι οὖσαι, ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, ὃ Μ ἐπιγράφεται, καὶ τῷ ἐφεξῆς τούτῳ Ν, ὃ τέλος ἐστὶ τῆς ὅλης πραγματείας, ἐπισκέπτεται τάς τε τῶν Πυθαγορείων περὶ ἀρχῶν δόξας καὶ τὰς τοῦ Πλάτωνος, ζητῶν πάνυ ἐντρεχέστατα εἰ ἔστι τὰ μαθήματα καὶ πῶς ἐστίν, εἰ εἰσὶν αἱ ἰδέαι καὶ ὁ τῶν ἰδεῶν ἀριθμός, καὶ τρίτον εἰ τῶν ὄντων ἀρχαί εἰσιν αἱ ἰδέαι καὶ οἱ ἀριθμοί. καὶ ἐν μὲν τῷ Μ διαλέγεται περὶ τῶν προτέρων δύο, ἐν δὲ τῷ Ν περὶ τοῦ τρίτου.

1076a 8. (1) λέγει οὖν ὅτι περὶ μὲν τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑλικῆς οὐσίας εἴρηται ἐν τῷ Α τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως, ὕστερον δέ, τουτέστιν ἐν τῷ Β τῆς πραγματείας ἐκείνης, περὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν καὶ εἰδικῆς οὐσίας. ἀλλὰ περὶ μὲν ὕλης καὶ εἴδους εἴρηται ἐν ἐκείνοις· ἐπεὶ δέ, φησίν, ἡ σκέψις ἡμῖν ἐστὶν ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ ἰδεῖν εἰ ἔστι τις παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἀκίνητος καὶ ἀΐδιος καὶ ἀσώματος, ἢ οὐκ ἔστι, καὶ εἰ ἔστι, τίς ἐστι, εἴρηται δὲ ἡμῖν τὰ δοκοῦντα περὶ τῆς τοιαύτης οὐσίας, μετὰ ταῦτα τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα θεωρητέον (οὐ γὰρ ἐνδεικτικόν ἐστι τὸ "πρῶτον" τοῦ μετὰ τὸ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπισκέψασθαι ἐρεῖν αὐτὸν περὶ ἐκείνης· εἴρηκε γάρ· εἰ μὴ ἄρα τὸ "πρῶτον" ἀντὶ τοῦ προηγουμένως καὶ ἐπιμελῶς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα θεωρητέον εἴληπται). καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα τεθεωρηκέναι βούλεται, ἐπήγαγεν εἰπὼν "ὅπως εἴτε τι μὴ καλῶς λέγουσι, μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχοι ὦμεν." εἴη δ' ἂν λέγων ὅτι τὸ ἀντιλέγειν τε τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις, καὶ εὐθύνειν εἴ τι μὴ καλῶς λέγουσιν, ἅμα τε δείξει ἡμᾶς μὴ ἀρεσκομένους τοῖς τούτων δόγμασι, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς εὐθύνας ὑποπεσεῖν οὐκ ἐάσει. ὡς γὰρ ὁ μὴ προδοὺς πόλιν οὐ συγκολασθησόμενος ἄγεται τῷ προδεδωκότι, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς

Tit. σχόλια εἰς τὸ μῦ τῶν ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικά *M*, ἀριστοτέλους om *A*. || 4. αἱ om *M*. || τῆς] ἀπὸ τῆς *M*2. || 5. ἀσώμαται *M*2, ἀσώματα *A*. || fort. αὐταὶ. || 6. τούτῳ] τῷ *M*2. || 9. εἰδῶν *A*. || 19. τὸ post μετὰ om *A*. || 20. εἴρηται *M*. || 20. 21. προηγουμένης *A*. || 22. post βούλεται add [διὸ] *Br*., om *A*, ind *M*.

σὺν αὐτοῖς εὐθυνθησόμεθα ὑπὸ τῶν ἐλέγχειν αὐτοὺς βουλομένων, δείξαντες ἐκ τοῦ ἀντειπεῖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι οὐ συγκοινωνοὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις ἐσμέν. εἴ τι οὖν, φησίν, ὑπὸ τούτων λέγεται μὴ καλῶς, οὐ σὺν αὐτοῖς καὶ ἡμεῖς ὡς ἀρεσκόμενοι αὐτῷ κατακριθησόμεθα· ἐκ γὰρ τοῦ ἐνίστασθαι πρὸς αὐτὸ δείκνυμεν ὡς οὔτε ἀρεσκόμεθα τούτῳ καὶ ἑαυτοὺς ἐλευθεροῦμεν τῶν ἐλέγχων, οἷς ὑποπεσεῖσθαι μέλλουσιν οἱ τούτοις ἀρεσκόμενοι. εἰ δέ τι κοινὸν ἡμῖν τε καὶ ἐκείνοις ἐστὶ δόγμα, βουληθείη δέ τις κατ' αὐτοῦ τοῦ δόγματος καὶ δι' αὐτοῦ καθ' ἡμῶν ἐνίστασθαι, οὐ δυσχερανοῦμεν ὡς καθ' ἡμῶν μόνων ἰδίᾳ ἐνισταμένου. ὥσπερ γὰρ ὅταν τις μόνος ζημίᾳ περιπέσῃ ἀφορήτως λυπεῖται, ὅταν δὲ καὶ ἄλλους τὸ αὐτὸ πάσχοντας ὁρᾷ μετρίως φέρει διὰ τὸ ὁρᾶν καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπάσχοντας, οὕτω καὶ περὶ τοὺς λόγους. ὅταν γάρ τις μόνος ἐλέγχηται περί τινος δόγματος, δυσχεραίνει ἀμέτρως καὶ ἑαυτὸν πάνυ ταλανίζει ὡς αὐτὸς μόνος ἀπατηθείς· εἰ δὲ καὶ ἄλλους τούτῳ περιπεπτωκότας ἴδῃ, οὐ δυσχεραίνει τοσοῦτον, ὅσον ὅταν μόνος αὐτὸς ηὐθύνετο. ὥστε εἴ τι, φησίν, ἐστὶ κοινὸν ἡμῖν τε καὶ ἐκείνοις, "τοῦτ' ἰδίᾳ μὴ καθ' ἡμῶν δυσχεραίνωμεν," τουτέστιν οὐ 1076*a* 15. δυσχερανοῦμεν ὡς καθ' ἡμῶν μόνον ὂν τὸ ἔγκλημα, ἀφορήτως γὰρ ἂν ἡμῶν ἥψατο τὸ πάθος, ἀλλ' ἕξομεν μετρίως διὰ τὸ καὶ ἄλλους ἔχειν ἡμῖν τοῦ τοιούτου συγκοινωνούς. τὸ δὲ "ἀγαπητὸν γὰρ εἴ τις τὰ μὲν κάλλιον λέγει τὰ δὲ μὴ χεῖρον" ἀντὶ τοῦ ἀγαπητὸν γὰρ καὶ φίλιον ἡμῖν ἔσται, ἐὰν τῶν ὑφ' ἡμῶν λεχθησομένων τὰ μὲν κάλλιον ἔσται τῶν ὑπ' ἐκείνων λεγομένων, τὰ δὲ μὴ χεῖρον. ὅσα γὰρ ἂν πρὸς ἔλεγχον ῥηθείη τῆς τῶν Πυθαγορείων καὶ Πλάτωνος δόξης, καλλίονα ἔσται τῶν τοῦ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ὅσα δὲ τοῖς τούτων δόγμασι συνάσεται, οὐ χείρονα.

"δύο δ' εἰσὶ — εἶναί τινες." δύο θεὶς αἰτίας δι' ἃς τὰ ὑπὸ τῶν Πυθα- 1076*a* 16. γορείων καὶ Πλάτωνος λεγόμενα ἐπισκέψασθαι τὴν πρόθεσιν ποιεῖται, πρῶτον ἐκτίθεται τὰς τούτων δόξας καὶ οὕτως ἐπισκέπτεται αὐτάς. λέγει οὖν ὅτι δύο εἰσὶν αἱ δόξαι περὶ τούτων, τουτέστι δύο εἰσὶν αἱ τούτων δόξαι, μία μὲν ἡ τῶν ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις ἐπιπέδων καὶ στιγμῶν, ἄλλη δὲ ἡ τῶν ἰδεῶν· ἀμφότεροι δὲ οὐσίας αὐτὰ ἔλεγον, ἤτοι ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὐτά, οἱ μὲν τὰς γραμμὰς καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ τοὺς ἀριθμούς, οἱ δὲ τὰ εἴδη. καὶ ἐπεὶ οἱ μὲν τῶν Πυθαγορείων δύο γένη καὶ δύο φύσεις ποιοῦσι τὰ μαθηματικὰ καὶ

4. post ὡς add ἅτε *AM*2. ‖ 6. τούτων *M*2. ‖ 7. 8. καὶ δι' αὐτοῦ om *M*1. ‖ 9. περιπεσεῖται *A*. ‖ 12. ταιανίζει *M*1. ‖ 14. εὐθύνηται *M*1. ‖ 15. δυσχεραίνομεν *A*. ‖ 17. τοῦ πάθους *A*. ‖ 18. λέγῃ *M*. ‖ 19. φίλον *M*1. ‖ 21. γὰρ ἂν] μὲν γὰρ *M*. ‖ 22. κάλλιον *M*1. ‖ 23. συντάσσεται *M*. ‖ 25. post πρῶτον add ἐκ τούτων *A*. ‖ 27. δόξαι περὶ — εἰσὶν αἱ om *M*. ‖ 28. καὶ στιγμῶν om *M*1. ‖ 29. δὲ] γὰρ *M*.

τὰς ἰδέας, ἄλλην μὲν τὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ ἄλλην τὴν τῶν ἰδεῶν, ἄλλοι δὲ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς ἰδέας τῆς αὐτῆς ποιοῦσι φύσεως, μηδὲν διαφέρειν ἀλλήλων λέγοντες, ἕτεροι δὲ καὶ αὐτοὶ Πυθαγόρειοι τὰς μὲν ἰδέας ἀποδοκιμάζουσι καὶ οὐδαμῶς προσίενται, μόνας δὲ τὰς μαθηματικὰς οὐσίας εἶναί φασι,
1076*a* 23. σκεπτέον φησὶ πρῶτον περὶ τῶν μαθηματικῶν, μηδεμίαν προστιθέντας αὐτοῖς φύσιν, μηδὲ θεωροῦντας ἢ ὅλως ἀναλογιζομένους εἴτε ἰδέαι τὰ μαθηματικὰ τυγχάνουσι καὶ τὰ αὐτά ἐστιν ἐκείνοις εἴτε μή. οὔτε οὖν τοῦτο σκοπητέον οὔτε πολλῷ τέως τὸ νῦν πολυπραγμονητέον εἰ εἰσὶν ἀρχαὶ τὰ μαθηματικὰ πάντων τῶν ὄντων, ἀλλὰ μόνον τοῦτο ἐξεταστέον εἰ ὅλως εἰσὶν ἐν ὑπάρξει, καὶ ἂν ὦσι, πῶς εἰσί, πότερον ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτά, ὡς οἱ ταῦτα τιθέμενοι βούλονται, ἢ ἐξ ἀφαιρέσεως παρ' ἡμῶν γεννῶνται καὶ τοῦ εἶναι τυγχάνουσιν, ὡς αὐτῷ τε τῷ Ἀριστοτέλει καὶ τῇ φίλῃ δοκεῖ ἀληθείᾳ. εἶτα μετὰ τὴν τῶν μα-
1076*a* 27. θηματικῶν ἐπίσκεψιν ζητητέον, φησί, καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν χάριν νόμου. ἐπεὶ γὰρ νόμος καὶ ἔθος ἐστίν, ὅταν τις περί τινων ἀποφαίνηται, ἐπισκέπτεσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων περὶ τῶν τοιούτων δόξας, ἵνα μὴ μένουσαι ἀνεξέταστοι ταράττωσι τοὺς ἐντυγχάνοντας, εἴρηκε δὲ αὐτοὺς περὶ τῶν πρώτων καὶ ἀκινήτων ἀρχῶν τίνες καὶ πόσαι εἰσί, διὰ τὸν νόμον, φησί, τοῦτον καὶ τὸ ἔθος ἐπισκέψασθαι τὰ περὶ τῶν ἰδεῶν βούλομαι. ἐπεὶ ὅτι οὐκ εἰσὶν ἰδέαι, δέδεικται μὲν πολλαχοῦ, τεθρύλληται δὲ καὶ εἰς ἐξέτασιν τὰ περὶ αὐτῶν ἤχθη καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις, καὶ οὐκ ἔδει πάλιν τὸν περὶ αὐτῶν ἀνακινεῖν λόγον· ἀλλὰ διὰ τὸν νόμον καὶ τὸ ἔθος πάλιν ἐπισκεπτέον περὶ αὐτῶν μετὰ τὰ περὶ τῶν μαθηματικῶν
1076*a* 29. σκέμματα. ἔτι δέ, φησίν, ὅταν ἐπισκοπῶμεν τὰ περὶ τῶν εἰδῶν, τοῦτο ζητεῖν ἡμᾶς ὑποληπτέον, ὡς ἄρα οὐσίαι καὶ ἀρχαί εἰσιν αἱ ἰδέαι τῶν ὄντων ἢ οὔ· μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἰδεῶν ζήτησιν τοῦτο λοιπόν ἐστιν ἰδεῖν ἡμᾶς, εἴτε εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι τῶν ὄντων αἱ ἰδέαι εἴτε μή. ἢ τὸ "μετὰ γὰρ τὰς ἰδέας αὕτη λείπεται τρίτη σκέψις" ἴσον ἐστὶ τῷ μετὰ γὰρ τὸ δεῖξαι ὡς οὐκ εἰσὶν αἱ ἰδέαι, λοιπόν ἐστι λέγειν ὅτι ὅλως ἀνύπαρκτοι οὖσαι πῶς ἂν εἶεν ἀρχαὶ τῶν ὄντων· τὸ γὰρ ἁπλῶς μὴ ὂν οὐδενός ἐστιν ἀρχή. ταῦτα εἰπὼν καὶ ἤδη χωρῆσαι βουλόμενος πρὸς ἔλεγχον τῶν μαθηματικῶν, διαιρέσει χρῆται τοιαύτῃ. ἀνάγκη, εἴπερ εἰσὶ τὰ μαθηματικὰ οὐσίαι τινὲς καὶ φύσεις καὶ ἐνεργείᾳ ἀλλὰ μὴ δυνάμει, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι, ὥσπερ τινὲς τῶν Πυθαγορείων λέγουσι· λέγουσι γάρ τινες τούτων ὅτι ὥσπερ ἡ λογικὴ ψυχή, οἷον φέρε τοῦ Σωκράτους ἢ τοῦ οὐρανοῦ, εἰ καὶ ἐν ὑπάρξει ἐστὶ καὶ ὀντότητος μετέχει καὶ καθ' αὑτήν ἐστιν, ὅμως ἐν σώματι ἐστιν, ἡ μὲν οὐρανία τοῦ παντός, ἡ δὲ τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ τοῦ

5. προστιθέντες — 6. θεωροῦντες — ἀναλογιζόμενοι *A*. ‖ 8. πολλῷ] fort. πολλῷ μᾶλλον. ‖ 10. ὦσι] εἰσί *M*. ‖ ὡς] ἢ ὡς *M*. ‖ 11. τυγχάνει *A*. ‖ 14. περί τινος *M*. ‖ 23. fort. ἆρα. ‖ 25. αἱ ἰδέαι] αἱ οὐσίαι *A*. ‖ 33. εἰ κ. ἐν ὑπ.] ἐν ὑπ. εἰ *A*.

Σωκράτους σώματι, οὕτω καὶ τὰ μαθηματικὰ ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτὰ ὄντα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσίν. ἢ οὖν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσὶ τὰ μαθηματικά, ἢ οὐκ ἐν τούτοις ἀλλὰ καὶ καθ' αὑτὰ ἔν τινι μὴ ὄντα, ὥσπερ οὐδὲ αἱ ἀσώματοι καὶ ἀκίνητοι καὶ θεῖαι οὐσίαι. ἢ εἰ μήτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς μήτε καθ' αὑτά, ἢ ὅλως οὐκ εἰσὶ καὶ ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ περὶ μὴ ὄντα, ἢ εἰσὶ μέν, ἀλλ' ἄλλον τρόπον, ὡς οὗτος βούλεται, ἐξ ἀφαιρέσεως. ὥστε, φησίν, ἡ ἀμφισβήτησις ἡμῖν ἐστὶν οὐ περὶ τοῦ εἰ ἔστι τὰ μαθηματικά (εἶναι γὰρ καὶ ἡμεῖς φαμέν), ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως πῶς τὸ εἶναι ἔχουσι, πότερόν εἰσιν ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτὰ ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσὶν ἢ ἐξ ἀφαιρέσεως.

(2) "ὅτι μὲν οὖν — ἐν τοῖς ἀπορήμασιν." ἐντεῦθεν ἄρχεται τῶν ἐλέγχων 1076a 38.
δεικνὺς ὅτι τὰ μαθηματικὰ οὐκ εἰσὶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἄλλα ὄντα τῶν αἰσθητῶν. καί φησιν, ὅτι μὲν οὖν οὐκ εἰσὶ τὰ μαθηματικὰ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, εἴρηται καὶ ἐν τῷ Β ταύτης τῆς πραγματείας· ἐκεῖ γὰρ περὶ τούτων ἠπόρησε, λέγων εἰ τὸ μαθηματικὸν σῶμα τριχῇ ἐστὶ διαστατόν, ἐστὶ δὲ καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ φυσικὸν σῶμα τριχῇ διαστατόν, ἔστι δὲ τὸ μαθηματικὸν σῶμα ἐν τῷ φυσικῷ σώματι, ἐχώρησαν αἱ τοῦ μαθηματικοῦ διαστάσεις ἐν ταῖς τοῦ αἰσθητοῦ διαστάσεσιν, ὥστε ἐχώρησε σῶμα διὰ σώματος· ἀλλ' ἀδύνατον. δι' οὗ λόγου δείκνυται ὅτι ἀδύνατον τὰ μαθηματικὰ σώματα ἄλλα ὄντα παρὰ τὰ φυσικὰ ἐν τούτοις εἶναι. διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ δειχθήσεται οὐδὲ τὰς ἄλλας δυνάμεις καὶ φύσεις, λέγοι δ' ἂν δυνάμεις καὶ φύσεις τὰ πέρατα τούτων, τὰ ἐπίπεδα καὶ τὰς γραμμάς· εἰ μὴ ἄρα καὶ τὰ τῇ ὀπτικῇ καὶ τῇ ἁρμονικῇ καὶ ταῖς συστοίχοις ἐπιστήμαις ὑποβεβλημένα περιλαμβάνει· οὐδὲ τὰς ἄλλας οὖν δυνάμεις οἷόν τε ἄλλας οὔσας τῶν αἰσθητῶν ἐν αὐτοῖς εἶναι· ἀλλὰ ἔσονται μὲν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ δυνάμει καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως αὐτοῖς τὸ εἶναι ἔσται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰρῆσθαι
καὶ πρότερόν φησι, προσάπτει δὲ αὐτοῖς καὶ ἕτερον ἄτοπον, λέγων "ἀλλὰ πρὸς 1076b 4.
τούτοις φανερὸν ὅτι ἀδύνατον διαιρεθῆναι ὁτιοῦν σῶμα." ὃ δὲ λέγει δυνάμει τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ γὰρ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη ἄλλα ὄντα τῶν αἰσθητῶν ἐν αὐτοῖς ἐστίν, οὐ διαιρεθήσεται τὰ σώματα· εἰ γὰρ διαιρεθῇ, διαιρεθήσεται ἡ στιγμή· εἰ δὲ ἀδύνατον διαιρεθῆναι τὴν στιγμήν, ἀδύνατον καὶ ᾧ εἵπετο τὸ διαιρεθῆναι αὐτήν· τοῦτο δὲ ἦν τὸ τὰ μαθηματικὰ ἄλλα ὄντα τῶν αἰσθητῶν ἐν αὐτοῖς εἶναι. ὅτι δὲ τῶν μαθηματικῶν ἐνεργείᾳ καὶ καθ' αὑτὰ φύσεών τινων ὄντων καὶ οὐσῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, διαιρουμένων τῶν αἰσθητῶν διαιρεθήσεται ἡ στιγμὴ

5. καὶ] οὐδ' *MBr.* || μὴ om *M*1 *Br.* || 7. εἰ] ἂν *M*2. || 9. καθ' αὑτὰς *M.* || 11. ἄλλα coni, ἀλλὰ *A*, ἀλλ' *M.* || 13. B 2. p. 998*a* 13. || 18. σώματα] στερεὰ *A.* || 19. δὲ om *A.* || 21. τῇ post καὶ om *MBr.* || ἁρμονικῇ scr. e Syr, ἀριθμητικῇ *AMBr.* || 23. ὄντας *M*2. || 24. ἀλλὰ — ἔσται om *M*1. || 29. fort. δή. || 30. αὐτά *M*1.

δῆλον. ἐπεὶ γὰρ τὸ μαθηματικὸν στερεὸν ἐνεργείᾳ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς ἀλλ' οὐ δυνάμει ὡς τὰ φυσικά (ταῦτα γὰρ ὅταν διαιρεθῇ, τότε ἐν αὐτοῖς γίνεται ἐνεργείᾳ καὶ τὸ ἐπίπεδον καὶ ἡ γραμμή, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ στιγμή, πρὶν δὲ διαιρεθῆναι δυνάμει εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ταῦτα), ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, ἐνεργείᾳ εἰσὶν ἐν τῷ μαθηματικῷ σώματι τὰ ἐπίπεδα καὶ αἱ γραμμαί, ἐχώρησε δὲ δι' ὅλου τοῦ φυσικοῦ σώματος, διαιρουμένου τοῦ αἰσθητοῦ σώματος διαιρεθήσεται καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ὂν μαθηματικὸν σῶμα· πάντως δὲ ἐπιπέδῳ· οὐκοῦν καὶ τὸ ἐπίπεδον γραμμῇ, καὶ γραμμὴ στιγμῇ· ὥστε ἐπεὶ ἐνεργείᾳ εἰσὶ καὶ αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ στιγμαί, διαιρεθήσεται ἡ στιγμή. ἡμεῖς μὲν γὰρ δυνάμει λέγοντες εἶναι τὰς στιγμὰς ἐν ταῖς γραμμαῖς καὶ αὐτὰς ἐν τοῖς ἐπιπέδοις καὶ ταῦτα ἐν τοῖς σώμασιν, ὅταν διαιρεθῇ ἡ γραμμὴ λέγομεν γίνεσθαι τὴν δυναμένην ἐν αὐτῇ γίνεσθαι στιγμὴν ἐνεργείᾳ· οὗτοι δὲ συνεχῆ μὲν τὰ μεγέθη λέγοντες, ἐνεργείᾳ δὲ εἶναι ἐν αὐτοῖς τὰ ἐπίπεδα καὶ τὰς γραμμὰς καὶ στιγμάς, ὑποθέμενοι δὲ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι, κινουμένης τῆς γραμμῆς καὶ τεινομένης κατὰ τὴν διαίρεσιν ὥσπερ τριχός, ἀνάγκη συνεπεκτείνεσθαι καὶ τὰς ἐν αὐτῇ στιγμάς, ἐνεργείᾳ μὲν οὔσας, μὴ ἁπτομένας δέ· εἰ γὰρ ἥπτοντο, οὐκ ἂν ἦν ἡ γραμμὴ συνεχής· ὥστε διαιρεθήσεται ἡ στιγμή. εἰ μὲν γὰρ ἥπτοντο αἱ στιγμαί, δυνατὸν ἦν λέγειν ὅτι ἀπολυόμεναι ἀπ' ἀλλήλων διαιρεῖται ἡ γραμμή· ἐπεὶ δὲ οὐχ ἅπτονται (συνεχὴς γὰρ ἡ γραμμή), ἀνάγκη τεμνομένης τῆς στιγμῆς διαιρεῖσθαι τὴν γραμμήν, ὁμοίως σχιζομένης τῆς γραμμῆς διαιρεῖσθαι τὸ ἐπίπεδον, καὶ
1076b 8. τούτου τὸ σῶμα. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει "τί οὖν διαφέρει ἢ ταύτας εἶναι τοιαύτας φύσεις, ἢ αὐτὰς μὲν μή" καὶ τὰ ἑξῆς. λέγει δὲ ὅτι οὐδὲν διαφέρει εἴτε τὰς φυσικὰς στιγμὰς λέγοι τις τοιαύτας φύσεις τουτέστιν ἀδιαιρέτους, ἢ αὐτὰς μὲν μὴ λέγειν ἀδιαιρέτους εἶναι, εἶναι δὲ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ αὐταῖς τοιαύτας φύσεις, ἤτοι μαθηματικὰς στιγμὰς καὶ ἀδιαιρέτους· διαιρουμένων γὰρ τῶν αἰσθητῶν καὶ φυσικῶν στιγμῶν, ἤτοι γινομένων γὰρ τῶν διαιρέσεων κατ' αὐτάς, αἱ ἐν αὐταῖς ὡς ὑποκειμέναις οὖσαι μαθηματικαὶ στιγμαὶ διαιρεθήσονται. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "τί οὖν δ. ἢ ταύτας εἶναι ἢ ταύτας μὲν μή, εἶναι δ. ε. α. τ." ὑποστικτέον εἰς τὸ "μή," εἶτα δὲ ἐπακτέον τὸ "εἶναι δὲ ἐν αὐταῖς τ. φ.," ἵν' ᾖ, τί διαφέρει τὰς φυσικὰς στιγμὰς ἀδιαιρέτους λέγειν, ἢ ταύτας μὲν μὴ λέγειν, ἐπεὶ μηδ' ὅλως εἰσὶν ἐνεργείᾳ ἀλλὰ δυνάμει, εἶναι δ' ἐν αὐταῖς ταῖς δυνάμει στιγμαῖς τὰς μαθηματικάς, αἵ τινες ἐνεργείᾳ εἰσίν.

11. ἡ om *M*. ‖ αὐτοῖς *M*. ‖ 12. γενέσθαι *M*1. ‖ 15. τριχῶν *M*2. ‖ συγκατατείνεσθαι *M*1. ‖ 16. εἰ] ἡ *A*. ‖ ἡ om *M*. ‖ 23. τουτέστιν ἀδ.] ἤτοι μαθηματικὰς καὶ στιγμὰς *M*1 *Br*. ‖ 23. 24. ἢ αὐτὰς — ἀδ. εἶναι] εἴτε ἄλλως μὲν τὰς φυσικὰς τῶν μαθηματικῶν *M*1 *Br*., om *A*. ‖ 24. post αὐταῖς add ταῖς φυσικαῖς *M*1 *Br*. ‖ 26. 27. αὐτάς, αἱ ἐν om *M*1. ‖ 27. αὐταῖς] αὐτῷ *M*2 *Br*.

"ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κεχωρισμένας — δυνατόν." δείξας ὅτι ἀδύνατον τὰ 1076b 11.
μαθηματικὰ σώματα καὶ μεγέθη, ἄλλα ὄντα τῶν αἰσθητῶν, ἐν αὐτοῖς εἶναι, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ κεχωρισμένας καὶ αὐτὰς καθ' αὑτὰς εἶναι τοιαύτας οὐσίας δυνατόν, ὥσπερ τὰς θείας οὐσίας καὶ ἀσωμάτους ἡμεῖς εἶναί φαμεν. εἰ γὰρ εἰσί, φησί, στερεὰ ἢ σώματα, ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ σῶμα στερεὸν καὶ τὸ στερεὸν σῶμα, εἰ οὖν εἰσὶ σώματα μαθηματικὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ φυσικὰ κεχωρισμένα καὶ καθ' αὑτὰ καὶ πρότερα ὡς ἁπλούστερα (τὸ γὰρ ἁπλούστερον πρότερον τοῦ συνθετωτέρου), δηλονότι καὶ παρὰ τὰ ἐπίπεδα τὰ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς φυσικοῖς ὄντα ἔσονται ἄλλα ἐπίπεδα πρότερα· τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας. εἰ ἄρα εἰσὶ σώματα παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ φυσικά, ἔσονται καὶ ἐπίπεδα παρὰ τὰ φυσικὰ ἐπίπεδα, ἁπλούστερα τῶν φυσικῶν ἐπιπέδων καὶ καθ' αὑτὰ ὄντα καὶ οὐκ ἐν σώμασιν. ἀλλὰ μὴν εἰ τὰ μαθηματικὰ σώματα ἔχει ἐπίπεδα, ἔσονται τῶν τοιούτων ἐπιπέδων ἄλλα ἐπίπεδα ἁπλούστερα καὶ καθ' αὑτά, ἐξ ὧν ὡς ἀπὸ ἁπλουστέρων γίνονται τὰ μαθηματικὰ σώματα. πάλιν ἐπεὶ ἐν τοῖς ἐπιπέδοις τοῖς οὖσι μετὰ τῶν μαθηματικῶν σωμάτων εἰσὶ γραμμαὶ καὶ ἐν αὐταῖς στιγμαί, ἔσονται καὶ παρὰ τὰς τοιαύτας γραμμὰς ἄλλαι ἁπλούστεραι γραμμαὶ καθ' αὑτὰς οὖσαι καὶ μὴ ἐν ἐπιπέδοις τισί. πάλιν ἐπεὶ αἱ τοιαῦται γραμμαὶ αἱ καθ' αὑτὰς οὖσαι καὶ μὴ ἐν ἐπιπέδοις τὸ εἶναι ἔχουσαι ἔχουσι στιγμάς, ἔσονται τῶν τοιούτων στιγμῶν ἄλλαι πρότεραι στιγμαὶ μὴ ἐν γραμμαῖς οὖσαι ἀλλ' αὐταὶ καθ' αὑτάς. τούτων δὲ τῶν στιγμῶν οὐκ ἔσονται ἄλλαι πρότεραι στιγμαί· ἁπλούσταται γάρ εἰσι διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ἐν γραμμαῖς.
ὥστε, φησί, συμβαίνει παρὰ τὰ αἰσθητὰ στερεὰ ἄλλα στερεὰ μοναχῶς, τουτ- 1076b 29.
έστιν ἓν γένος καὶ μίαν φύσιν στερεῶν, ἐπιπέδων δὲ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ φυσικὰ ἐπίπεδα γένη τριττά, τά τε παρὰ τὰ φυσικὰ ἐπίπεδα καὶ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς σώμασι καὶ τὰ παρὰ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, ἃ καθ' αὑτὰ ὑπάρχει. γραμμαὶ δὲ ἔσονται τετραξαὶ καὶ στιγμαὶ πενταξαί, τουτέστι γένη δὲ καὶ φύσεις γραμμῶν ἔσονται τετραπλαῖ, στιγμῶν δὲ πενταπλαῖ. τοῦτο δὲ ὧδέ ἐστι δῆλον. ἓν μὲν γένος γραμμῶν ἔσται τὸ ὂν μετὰ τῶν ἐπιπέδων, ἅπερ ἐπίπεδα ἄλλα μὲν τῶν φυσικῶν ἐπιπέδων καθ' αὑτὰ δὲ εἶναι ὁ λόγος ἠνάγκακεν· ἄλλο δὲ γένος γραμμῶν ἔσται τὸ ὂν μετὰ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐν τοῖς μαθηματικοῖς σώμασιν ὄντων· τρίτον δὲ γένος γραμμῶν ἔσται τὸ συνὸν τοῖς καθ'

9. ὄντα om *M.* ‖ πρότερον *AM*2. ‖ 10. ἄρα om *A.* ‖ post σώματα add καὶ *M.* ‖ 12. εἰ om *A.* ‖ τὰ om *M*2. ‖ 14. γίνεται *A.* ‖ 16. αὐτοῖς *M*1. ‖ 17. γραμμαὶ om *M*2, post γραμμαὶ add αἱ *M*1. ‖ οὖσαι om *M.* ‖ τισί — 18. ἐπιπέδοις om *M*1. ‖ 19. ἔχουσι] ἐπεὶ δ' ἔχουσιν αἱ τοιαῦται γραμμαὶ *M*1. ‖ 22. ἄλλα coni., ἀλλὰ *AMBr.* ‖ 24. τρία *M*1. ‖ 27. post γραμμῶν add φησίν *A.* ‖ 29. ἠνάγκασεν *A.*

αὐτὰ οὖσιν ἐπιπέδοις, ἀφ' ὧν ὡς ἁπλουστέρων τὰ μαθηματικὰ ἐπίπεδα ἢ καὶ σώματα γίνεται· τέταρτον δὲ γένος γραμμῶν ἔσται τὸ ὂν παρὰ τὰς γραμμὰς τὰς ἐν τοῖς καθ' αὑτὰ ἐπιπέδοις ὑπαρχούσας οὔσας, λέγω δὴ αὐτὰς τὰς καθ' αὑτὰς οὔσας γραμμὰς καὶ οὐκ ἐν ἐπιπέδοις ὅλως ὑπαρχούσας οὔσας. στιγμῶν δὲ γένη εἰσὶ ταῦτα, πρῶτον μὲν τὸ συνὸν ταῖς γραμμαῖς ταῖς οὔσαις ἐν τοῖς ἐπιπέδοις τοῖς παρὰ τὰ φυσικὰ ἐπίπεδα οὖσι, δεύτερον δὲ τὸ συνὸν ταῖς γραμμαῖς ταῖς οὔσαις ἐν τοῖς ἐπιπέδοις τοῖς συνοῦσι τοῖς μαθηματικοῖς σώμασι· τρίτον γένος στιγμῶν ἔσται τὸ συνὸν ταῖς γραμμαῖς ταῖς συνούσαις τοῖς καθ' αὑτὰ οὖσιν ἐπιπέδοις, ἀφ' ὧν ὡς ἁπλουστέρων τὰ μαθηματικὰ ἐπίπεδα ἢ καὶ σώματα γίνεται· τέταρτον γένος τὸ συνὸν ταῖς καθ' αὑτὰς οὔσαις γραμμαῖς καὶ μὴ ἐν ἐπιπέδοις οὔσαις· πέμπτον γένος στιγμῶν ἔσται αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὂν καὶ μὴ ἐν γραμμαῖς τὸ εἶναι ἔχον. ὥστε, φησί, ποίων γραμμῶν ἢ ποίων ἐπιπέδων ἔσονται αἱ ἐπιστῆμαι; πότερον τῶν μετὰ τῶν ἀκινήτων στερεῶν ὄντων; ἀλλ' ἄτοπον· αἱ ἐπιστῆμαι γὰρ ἀεὶ τῶν προτέρων καὶ ἁπλουστέρων εἰσί.

1076b 36. τούτοις καὶ ἄλλο προστίθησι λέγων "ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν· παρ' ἑκάστας γὰρ στιγμὰς ἕτεραι ἔσονται μονάδες." λέγοι δ' ἄν, ἐπειδὴ πάλιν αἱ μονάδες ἁπλούστεραί εἰσι τῶν στιγμῶν, καθὸ αὗται μὲν ἄθετοί εἰσιν αἱ δὲ στιγμαὶ θέσιν ἔχουσι καὶ κεῖνταί που, ἔσται ἄλλο γένος μονάδων, ἀφ' ὧν ὡς ἀπὸ ἁπλουστέρων εἰσὶν αἱ στιγμαί, ὥστε ἄλλο μὲν γένος ἔσται μονάδων τὸ ὂν παρὰ τὰς στιγμὰς τὰς συνούσας ταῖς γραμμαῖς ταῖς συνούσαις τοῖς ἐπιπέδοις τοῖς οὖσι παρὰ τὰ φυσικὰ ἐπίπεδα, ἄλλο δὲ πάλιν γένος μονάδων ἔσται τὸ ὂν παρὰ τὰς στιγμὰς τὰς συνούσας ταῖς γραμμαῖς αἵτινες σύνεισι τοῖς ἐν τοῖς μαθηματικοῖς σώμασιν οὖσιν ἐπιπέδοις· καὶ ὅλως ὅσα γένη τῶν στιγμῶν, τοσαῦτα καὶ μονάδων καὶ ἔτι πλείω. τὸ δὲ ἔτι πλείω προσέθηκα ἐγὼ διὰ τὸ μέλλον ὑπ' αὐτοῦ εὐθὺς λέγεσθαι· ἔστι δὲ τόδε. ἐπεὶ ὁ Σωκράτης καθὸ ἄνθρωπος ἕν ἐστι καὶ ὁ Πλάτων καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ αἰσθητὰ καθὸ τόδε τί ἐστιν ἕν εἰσιν, ἔσται ἄλλη μὲν μονὰς παρὰ τὸ ἐν τῷ Σωκράτει ἕν, καὶ ἄλλη παρὰ τὸ ἐν τῷ Πλάτωνι, καὶ ἄλλη παρὰ τὸ ἐν ἐμοί, καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν αἰσθητῶν.

1076b 38. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰ νοητὰ ἕκαστον αὐτῶν ἕν ἐστι καὶ μᾶλλον ἕν (τούτου γὰρ δηλωτικόν ἐστι τὸ "εἶτα τὰ νοητά"), ἔσονται καὶ παρὰ τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν νοητῶν ἓν ἄλλαι ἁπλούστεραι μονάδες καὶ καθ' αὑτάς· τὸ γὰρ ἐν ἑκάστῳ ἕν, ἐπειδὴ ἐν ἐκείνῳ καθ' οὗ λέγεται ἐστίν, οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν ἀλλὰ σύνθετον· ὥστε ἔσονται ἄπειρα γένη τῶν μαθηματικῶν μονάδων καὶ ἀριθμῶν· ἡ μὲν οὖν σύμπασα δι-

3. δὴ] δὲ *MBr.* || 16. στιγμὰς] ἐν στιγμὰς *A.* || μονάδες om *A.* || 17. αὗται *Br.* || 19. ἀπὸ om *MBr.* || 20. ταῖς συνούσαις — 22. ταῖς γραμμαῖς om *M1 Br.* || 27. τῷ ante Πλατ. om *A.* || 31. 32. ἐν ἐκείνῳ — 32. ὥστε om *M1.*

ἄνοια τῶν λεγομένων αὕτη, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν ὧδέ πη ἔχει. εἰ γὰρ εἰσί, 1076b 12. φησί, παρὰ τὰ αἰσθητὰ στερεὰ ἕτερα καὶ πρότερα τῶν αἰσθητῶν, δηλονότι καὶ παρὰ τὰ ἐπίπεδα τὰ φυσικὰ (τούτου γὰρ δεῖ προσυπακούειν) ἔσονται ἄλλα ἐπίπεδα κεχωρισμένα παντὸς σώματος καὶ καθ' αὑτά· ὁμοίως καὶ γραμμαί· αἱ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπιπέδοις γραμμαὶ καὶ στιγμαὶ δῆλον ὡς ἕτεραι ἔσονται τῶν φυσικῶν γραμμῶν καὶ στιγμῶν. τὸ δὲ "τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου" ἴσον ἐστὶ τῷ τίς γὰρ ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ στερεὰ μὲν εἶναι παρὰ τὰ αἰσθητά, ἐπίπεδα δὲ καὶ γραμμὰς μὴ εἶναι ἑτέρας τῶν φυσικῶν γραμμῶν καὶ ἐπιπέδων καθ' αὑτὰ ὄντα. ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰ τοῦ ἀκινήτου καὶ μαθηματικοῦ σώματος ἐπίπεδα ἔσονται ἄλλα πρότερα ἐπίπεδα. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπών "πρότερα γὰρ τῶν 1076b 18. συγκειμένων ἐστὶ τὰ ἀσύνθετα," ὥστε ἔστιν ἄλλο τι γένος ἐπιπέδων ἁπλούστατον, ἐξ ὧν συντεθειμένων ταῦτα τὰ ἀκίνητα καὶ μαθηματικὰ ἀποτελεῖται στερεά· τούτων δὲ τῶν ἐν τοῖς ἀκινήτοις στερεοῖς ὄντων ἐπιπέδων ἔσονται τὰ πέρατα γραμμαί, ὧν γραμμῶν δεήσει ἑτέρας εἶναι προτέρας γραμμάς.

"ἔτι ἅπερ ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐπήλθομεν πῶς ἐνδέχεται λύειν." ἀπο- 1076b 39. ρῶν ἐν τῷ Β τῆς προκειμένης πραγματείας ἐζήτησε καὶ τοῦτο, ὅτι εἰ αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι περὶ ἄλλας φύσεις εἰσὶ μεταξὺ οὔσας τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν, ἔστι δὲ ἡ ἀστρολογία μία τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἔσται παρὰ τὸν αἰσθητὸν οὐρανὸν ἄλλος οὐρανὸς μαθηματικὸς καθ' αὑτὸν ὂν καὶ ἐνεργείᾳ ἀλλ' οὐκ ἐπινοίᾳ τὸ εἶναι ἔχων· ὡς γὰρ περὶ ἃ ἡ γεωμετρία ἐστὶ μεταξύ εἰσι τοῦ αὐτομεγέθους καὶ τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν, οὕτως ἕξει καὶ περὶ ἃ ἡ ἀστρολογία. τοῦτον οὖν τὸν λόγον τὸν ἀποροῦντα καὶ λέγοντα ὅτι εἰ ἔστι τις μαθηματικὸς οὐρανός, ἀνάγκη αὐτὸν ἀκίνητον εἶναι καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ἤτοι τοὺς ἀστέρας, οὐρανὸν δὲ ἀκίνητον ἀδύνατον εἶναι, πᾶς γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ εἶναι ἐν κινήσει τοιαδὶ ἔχει τὸ οὐρανὸς εἶναι, ὁμοίως κἂν ἄλλο τι ἐν κινήσει ὂν καὶ ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχον οὐκ ἐνδέχεται ἀκίνητον εἶναι, τοῦτον δὴ τὸν λόγον πῶς ἐνδέχεται αὐτοὺς λύειν. ὁμοίως δὲ τῇ ἀστρολογίᾳ ἕξει καὶ ἡ ὀπτικὴ καὶ ἡ ἁρμονική· ἡ μὲν γὰρ ἔσται περὶ ὄψεις ἄλλας παρὰ τὰς αἰσθητάς, καὶ ἡ ἁρμονικὴ περὶ φωνάς· ὥστε ἔσονται καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις. διὰ τί γὰρ ὄψεις μὲν ἔσονται παρὰ τὰς αἰσθητάς, παρὰ δὲ τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις οὐκ ἔσονται ἄλλαι; εἰ δὲ τοῦτο, ἔσονται καὶ ζῷα μαθηματικά. "ἔτι γράφεται ἔνια καθόλου ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν" τὸ "γράφεται" 1077a 9. ἀντὶ τοῦ δείκνυται νῦν εἴληπται. λέγει δὲ ὅτι ἐπεὶ δείκνυταί τινα παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς διὰ τῶν καθόλου λόγων καὶ διά τινων ἀξιωμάτων, οἷον διὰ τοῦ

1. εἰ γὰρ om *ABr*. ‖ 3. τὰ ante φυσ. om *M*1. ‖ γὰρ ind *M*2. ‖ 8.9. καθ' αὑτὰς οὔσας *M*1. ‖ 9. τὰ post παρὰ om *M*. ‖ 10. πρότερον utrobique *AM*2. ‖ 16. εἰ] ἐὰν *A*. ‖ 19. lege ὧν. ‖ 20. post εἰσι add κατ' αὐτοὺς *M*2. ‖ 29. αἱ om *MBr*. ‖ 32. τινα scr. e Syr., τὰ *AMBr*.

ἀπὸ ἴσων ἴσα ἂν ἀφέλῃς τὰ καταλειπόμενα ἴσα ἐστί, καὶ διὰ τοῦ ἂν τέσσαρά τινα ἢ ἀνάλογον τὸ ὑπὸ τῶν ἄκρων ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν μέσων, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων, ἀνάγκη, φησίν, ὄντων χωριστῶν στερεῶν καὶ ἀριθμῶν, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀξιωμάτων δηλούμενα, οἷον τὸ τινὰ εἶναι χωριστὰ καὶ καθ' αὑτά, αὐτὸ τοῦτο τινά, ὄντα οὔτε γραμμαὶ οὔτε ἐπίπεδα οὔτε χρόνοι οὔτε ἄλλο τι· ἕτερον γὰρ τούτων ἁπάντων ἔσται καθολικώτερον ὂν καὶ τῶν γραμμῶν καὶ τῶν ἐπιπέδων καὶ χρόνων καὶ στερεῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ὥστε ἔσται τις φύσις μεταξὺ αὐτομεγέθους καὶ τοῦ μαθηματικοῦ παντὸς μεγέθους τοῦ χωριστοῦ καὶ καθ' αὑτὸ ὄντος, οὔτε γραμμὴ οὖσα ἡ φύσις αὕτη οὔτε χρόνος, οὐ σῶμα, οὐκ ἄλλο τι, ὃ ἂν εἴη ἐκείνοις μὲν ἴσως δῆλον τοῖς ταῦτα τιθεμένοις, ἡμῖν δὲ ἄδηλον. ὡς γὰρ κατ' αὐτοὺς εἰσὶ παρὰ τὰ αἰσθητὰ τρίγωνα καὶ τὰς αἰσθητὰς γραμμὰς καὶ τὰ σώματα ἄλλα τρίγωνα καὶ γραμμαὶ καὶ σώματα, ἃ μαθηματικά φασιν, ἐπειδὴ ταῦτα τὰ μαθηματικὰ λέγεταί τινα, ἀνάγκη εἶναι ἄλλην τούτων καθολικωτέραν φύσιν τὴν δηλουμένην ὑπὸ τῆς τινὰ φωνῆς. ἔχει δέ τινα βραχεῖαν ἀσάφειαν ἡ λέξις ἡ "ἔσται οὖν καὶ αὕτη τις ἄλλη οὐσία μεταξὺ κεχωρισμένη τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μεταξύ·" λέγει δὲ ἰδέας μὲν τὸ αὐτοποσὸν καὶ τὰ τοιαῦτα, μεταξὺ δὲ τὰ μαθηματικά· μεταξὺ γὰρ τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν ἐτίθεντο τὰ μαθηματικά. λέγει οὖν ὅτι ἔσται τις ἄλλη φύσις καθ' αὑτὴν οὖσα μεταξὺ τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν μεταξύ, τουτέστι τῶν μαθηματικῶν, ὡς εἶναι κάτωθεν ἀρχομένοις πρῶτα τὰ μαθηματικά, δευτέρα ἡ φύσις αὕτη καὶ ἡ οὐσία, καὶ τρίτον αἱ ἰδέαι. εἰ δὲ πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀπίδοις ἔσονται πρῶτα μὲν τὰ αἰσθητά, δεύτερα δὲ τὰ μαθηματικά, τρίτη ἡ φύσις αὕτη καὶ τέταρτον αἱ ἰδέαι. ἀλλ' εἰ ἀδύνατον, φησίν, εἶναι οὐσίαν καθ' αὑτὴν μὴ χρόνον μὴ ἐπίπεδον μὴ ἄλλο τι οὖσαν, ἀδύνατον καὶ τὰ μαθηματικὰ εἶναι καθ' αὑτά· εἰ γὰρ αὐτά, κἀκείνη, εἰ δὲ μὴ ἐκείνη, οὐδ' αὐτά.

1077*a* 14. "ὅλως δὲ τ. σ. καὶ τ. ἀληθ. καὶ τοῦ εἰωθ. ὑπολ." καὶ ἡ ἀλήθεια, φησί, βοᾷ καὶ πάντες οἱ σοφοὶ εἰώθασιν ὑπολαμβάνειν ὅτι τὸ ἀτελὲς τῷ μὲν χρόνῳ πρότερόν ἐστι τοῦ τελείου, τῇ δὲ φύσει ἤτοι τῷ τελείῳ ὕστερον. ἐξ ὧν δ' οὗτοι λέγουσι (λέγουσι δὲ ὅτι τὰ μαθήματα ἄλλα ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ καθ' αὑτὰ ὄντα καὶ χωριστά), συμβαίνει τοὐναντίον τοῦ εἰωθότος ὑπολαμβάνεσθαι καὶ τῆς ἀληθείας· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τὰ μαθηματικὰ ἀτελέστερα τῶν φυσικῶν ὄντα

2. ἢ *A*, εἴη *MBr*. ‖ ὑπὸ] ἀπὸ *Br*. ‖ 8. παντὸς] πάντως δὲ *MBr*. ‖ τοῦ om *M*1. ‖ 9. οὔτε σῶμα *MBr*. ‖ 12. γραμμαὶ καὶ τὰ σ. *M*2. ‖ 13. τὰ om *MBr*. ‖ 15. ἀσφάλειαν *M*2. ‖ 17. τε om *AM*1. ‖ 23. φησίν] φύσιν *M*. ‖ οὐσίαν om *M*1. ‖ 25. κἀκεῖνα — ἐκεῖνα *M*. ‖ 26. καὶ τ. ἀληθ. om *MBr*. ‖ 31. ὄντα om *A*.

πρότερα εἶναι οὐ τῷ χρόνῳ ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει· ὁμοίως δὲ καὶ ὕστερα· οὐδὲν δέ ἐστι καὶ πρότερον καὶ ὕστερον τῇ φύσει. καθ' ὃ μὲν γὰρ αἱ μαθηματικαὶ οὐσίαι χωρισταί εἰσι καὶ καθ' αὑτὰς καὶ τέλειαι κατ' αὐτοὺς καὶ ἁπλούσται, ἀνάγκη προτέρας εἶναι τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς ὑστέρας. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν εἰπών, τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος τῷ χρόνῳ 1077a 18.
μὲν ἀεὶ πρότερόν ἐστι τῇ οὐσίᾳ δὲ ὕστερον, οἷον ἄψυχον ἐμψύχου. ὥσπερ γὰρ πρότερον μὲν γίνεται τὸ ἄψυχον σῶμα καὶ οὕτως ἐμψυχοῦται καὶ τελειοῦται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· πρότερον μὲν ὁ λόγος ὑπονοεῖ τὸ τριχῇ διαστατὸν γινόμενον, ὅπερ ἀναλογεῖ τῷ μαθηματικῷ σώματι, καὶ οὕτως ὅτι εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῆς φύσεως θερμότητες κουφότητες ἢ ἄλλη τις ποιότης, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ φυσικὸν τέλος. ὡς οὖν τὸ ἄψυχον πρότερον ὂν τῇ γενέσει (πρότερον γὰρ αὐτὸ γίνεται) ἀτελέστερόν ἐστι τοῦ ἐμψύχου, οὕτω καὶ τὰ μαθηματικὰ τῇ μὲν γενέσει πρότερά ἐστι τῶν φυσικῶν σωμάτων, τῇ δὲ φύσει καὶ τῷ τελείῳ ὕστερα· ὥστε κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀτελέστερά ἐστι τὰ μαθηματικὰ τῶν φυσικῶν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὕστερα τῇ φύσει· ἀλλὰ καὶ πρότερα κατὰ τοὺς χωρίζοντας αὐτὰ καὶ ἄλλα τῶν φυσικῶν εἶναι λέγοντας. ταῦτα εἰπὼν διὰ μέσου ζητεῖ τινὰ ζήτησιν καὶ οὕτως πάλιν ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον. ὃ δὲ ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπεὶ τὰ μαθηματικὰ σώματα ἐξ ἐπιπέδων εἰσί, τί τὸ αἴτιον αὐτοῖς τῆς 1077a 20.
ἑνώσεως; τοῖς μὲν γὰρ φυσικοῖς σώμασιν ἢ ἡ ψυχὴ ὡς εἶδός ἐστιν αἰτία τοῦ ἓν εἶναι, ὡς ἐπὶ τῶν τελείων ζῴων, ἢ μέρος ψυχῆς, ὡς ἐπὶ τῶν ἐχόντων ἁφὴν μόνην, ἢ ἄλλο τι εὔλογον, κόλλα δηλαδὴ ἢ δεσμός. εἰ δὲ μή ἐστι τὸ δεσμοῦν ἀλλὰ ἐξέλθοι ἀπ' αὐτῶν, εὐθὺς πολλά τε γίνεται καὶ διαλύεται. τοῖς δὲ μαθηματικοῖς καὶ δυναμένοις διαιρεῖσθαι διὰ τὸ ποσὰ εἶναι τί τὸ αἴτιον τῆς αὐτῶν ἑνώσεως; τοῦτο διὰ μέσου εἰπὼν ἄνεισι πάλιν ἐπὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἐν ᾧ τὸ αἰσθητὸν πρότερον ἐδείκνυ τοῦ μαθηματικοῦ τῇ οὐσίᾳ, καὶ δείκνυσι καθόλου, ὅτι πᾶν σῶμα τῇ οὐσίᾳ πρότερόν ἐστι καὶ γραμμῆς καὶ ἐπιπέδου. ἐκ τούτου δὲ ἔχει ὅτι καὶ τῶν σωμάτων τὸ τελειότερον πρότερόν ἐστι τῶν ἀτελεστέρων· τελειότερον δὲ τὸ φυσικὸν τοῦ μαθηματικοῦ. λέγει δὴ ὅτι αἱ γενέσεις δηλοῦσιν ὅτι τὰ σώματα πρότερά ἐστι καὶ ἐπιπέδων καὶ γραμμῶν τῇ οὐσίᾳ· πρότερον γὰρ ἐπὶ μῆκος γίνεται ἡ αὔξησις ἢ ὅλως ἡ κίνησις, ἔπειτα εἰς πλάτος, εἶτα εἰς βάθος, καὶ τελειοῦται ὡς σῶμα ἁπλῶς, ὕστερον δὲ προσλαβὸν καὶ ποιότητα τελειοῦται ὡς φυσικὸν σῶμα. ὥστε εἰ τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῇ φύσει πρότερα, πρότερον ἂν εἴη τὸ σῶμα καὶ ἐπιπέδου καὶ γραμμῆς, καὶ τοῦ σώματος πάλιν τὸ αἰσθητὸν σῶμα, καὶ τούτου τὸ ἔμψυχον, καὶ ἐφεξῆς ἀκολούθως. ἔτι φησὶ καὶ διὰ τὸ τὸ μὲν σῶμα 1077a 23.

1. ὁμοίως — 2. ὕστερον om *M*. ‖ 9. ὅταν εἰσέλθωσιν *M*1. ‖ 10. καὶ om *M*1. ‖ 18. εἰσί] ἐστί *M*1. ‖ 33. ante πάλιν invitis codd. distinguit *Br*.

ἔμψυχον δύναται γενέσθαι, τὴν δὲ γραμμὴν καὶ τὸ ἐπίπεδον οὐδαμῶς (οὐδεὶς γὰρ ἑώρακέ ποτε γραμμὴν ἔμψυχον), καὶ διὰ τοῦτο πρότερον ἂν εἴη τὸ σῶμα τῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς γραμμῆς. πῶς δὲ ἀδύνατον, δῆλον. τὰ μὲν γὰρ εἴδη τῶν ἐμψύχων οἷς ἂν παρῇ ἔμψυχα καὶ ζῆν αὐτὰ ποιεῖ· οὐδεμία δὲ γραμμὴ ἢ ἐπίπεδον αἴτιον ζωῆς οὐδενί ἐστιν· οὐκ ἄρα εἰσὶν ὡς εἴδη ἐμψύχων οὐσίαι. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς ἀψύχων. τὰ γὰρ τῶν ἀψύχων εἴδη αἴτια αὐτοῖς ἐστὶ τοῦ ὡδὶ κινεῖσθαι, εἴ γε ἡ φύσις ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας, αἱ δὲ γραμμαὶ καὶ τὰ ἐπίπεδα οὐδεμιᾶς ἠρεμίας οὐδὲ κινήσεώς ἐστιν αἴτια· οὐκ ἄρα εἰσὶν ὡς εἴδη οὐσίαι. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς ὕλη, εἴ γε ἡ μὲν ὕλη τοιωσδὶ ἀλλοιοῦσθαι δύναται καὶ βαρεῖα καὶ κούφη γίνεσθαι καὶ μανοῦσθαι καὶ πυκνοῦσθαι, οὐδεμία δὲ γραμμὴ ἢ ἐπίπεδον οὐδὲν τούτων πάσχειν δύναται.

1077*a* 31. "ἔτι τὸ μὲν σῶμα οὐσία τις· ἤδη γὰρ ἔχει πως τὸ τέλειον." καὶ τοῦτο κατασκευαστικόν ἐστι τοῦ δευτέρας εἶναι τὰς γραμμὰς καὶ τὰ ἐπίπεδα τῶν σωμάτων. δείκνυσι δὲ τοῦτο διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι αἱ γραμμαὶ καὶ τὰ ἐπίπεδα οὐκ εἰσὶν οὐσίαι, τὸ δὲ σῶμα οὐσία, ὥστε εἰ τὸ σῶμα οὐσία αἱ δὲ γραμμαὶ καὶ τὰ ἐπίπεδα οὐκ οὐσίαι, πᾶσα δὲ οὐσία προτέρα τῶν μὴ οὐσιῶν (τοῦτο γὰρ δέδεικται), τὸ σῶμα ἄρα ὡς οὐσία πρότερον ἂν εἴη τῶν γραμμῶν καὶ ἐπιπέδων ὡς μὴ ὄντων οὐσιῶν. λέγει δὲ αὐτὸς ὅτι τὸ μὲν σῶμα οὐσία τίς ἐστι· σημεῖον δὲ ὅτι ἔχει πως τὸ τέλειον. καὶ ὅτι μὲν τὸ σῶμα τέλειον, δέδεικται εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας. τὸ δὲ "πῶς" πρόσκειται διὰ τὰ μαθηματικά· οὐ γάρ εἰσιν ἁπλῶς τέλεια ὡς τὰ φυσικά, ἀλλὰ καθὸ μὲν ἔχει τὰς τρεῖς διαστάσεις, εἰσὶ τέλεια, ὡς ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ λέγεται, ᾗ δὲ ἐλλείπει αὐτοῖς τὰ πάθη, καθ' ἃ τὰ φυσικὰ εἰδοποιεῖται, ἐστὶν ἀτελῆ. καὶ ὅτι μὲν τὰ σώματα οὐσίαι, δέδεικται, ὡς εἴρηται· τὰ δὲ ἐπίπεδα καὶ αἱ γραμμαί, ἐπειδὴ ἁπλᾶ εἰσίν, εἰ ἔσονται οὐσίαι, ἢ ὡς εἶδος ἔσονται ἢ ὡς ὕλη, ὥσπερ ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἐστὶν ὡς εἶδος, τὸ δὲ σῶμα ὡς ὕλη· οὐδεμία δὲ οὐσία φαίνεται ἐκ γραμμῶν ἢ ἐξ ἐπιπέδων μαθηματικῶν συνίστασθαι δυναμένη· ἢ γὰρ ὡς ἐξ ὕλης τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ ἐπιπέδου συσταίη ἂν ἡ οὐσία, ἢ ὡς ἐξ εἴδους· ἀδύνατον δὲ τούτων ἑκάτερον, ὥστε ἀνούσιοι αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ στιγμαί, εἰ δὲ τοῦτο, δεύτερα τῶν οὐσιῶν.

1077*a* 35. κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὸ "εἰ δ' ἦν οὐσία τις ὑλική, τοῦτ' ἂν ἐφαίνετο πάσχειν" ἴσον ἐστὶ τῷ, εἰ δ' ἦσαν αἱ γραμμαὶ καὶ τὰ ἐπίπεδα ὑλικαὶ οὐσίαι, τοῦτ' ἄν, τουτέστι τὸ ἀλλοιουμένων αὐτῶν ἕτερον ἐξ αὐτῶν συνίστασθαι, ἐφαίνοντο πάσχουσαι. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι τῷ μὲν λόγῳ ἔσωσαν πρότερα τὰ μαθηματικὰ τῶν αἰσθητῶν, ἐπειδή τις τὸ αἰσθητὸν ὁριζόμενος δεῖται τῶν

8. ἠρεμίας οὐδὲ] οὐδενὶ *A*. ‖ 9. οὐδ' ὡς om *M*1. ‖ 11. τούτων om *M*1. ‖ 15. ὥστε εἰ τ. σ. οὐσία ind *M*2. ‖ 20. πρόκειται *A*. ‖ 30. τὸ] τὴν *AM*2*Br*. ‖ 32. τὸ om *M*1. ‖ 33. ἐφαίνετο *M*1. ‖ 34. αἰσθητῶν scr. e Syr, οὐσιῶν *AM*.

διαστάσεων, αἳ ὁρίζουσι τὸ μαθηματικόν· ὥστε ἐπεὶ ὁ τοῦ αἰσθητοῦ σώματος λόγος προσδεῖται τῶν διαστάσεων καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ὥσπερ καὶ ὁ προσδεόμενος τοῦ ζῴου τοῦ λόγου αὐτοῦ προσδεῖται (τὸ γὰρ πρᾶγμα καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ταὐτόν), ὥστε ἐπεὶ ὁ τοῦ αἰσθητοῦ σώματος λόγος προσδεῖται τῶν διαστάσεων καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, ἔσονται πρότερα τὰ διαστήματα τῷ λόγῳ, οὐκέτι δὲ καὶ τῇ οὐσίᾳ. εἶτα ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι τὰ τῷ λόγῳ πρότερα καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα εὐθύς ἐστι, δείκνυσι τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν ψευδῆ. "οὐ πάντα γάρ, φησίν, 1077b 1.
ὅσα τῷ λόγῳ πρότερα καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα." καὶ τέως πρότερον διαρθροῖ τίνα ἐστὶ τὰ τῇ οὐσίᾳ πρότερα καὶ τίνα τὰ τῷ λόγῳ, καὶ οὕτω δείκνυσιν ὅτι οὐ πάντα τὰ τῷ λόγῳ πρότερα καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερά ἐστιν. ἔστιν οὖν, φησί, τῇ οὐσίᾳ πρότερα "ὅσα χωριζόμενα τῷ εἶναι ὑπερβάλλει," τουτέστιν ὅσα χωριζόμενα τῶν ἐν οἷς εἰσίν, αὐτὰ μὲν εἶναι δύναται, ἐκεῖνα δὲ μή, ὥσπερ ἐπὶ τῆς μονάδος καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν. οὔσης μὲν γὰρ δυάδος ἔστι καὶ μονάς, καὶ μὴ οὔσης δυάδος καὶ οὕτως ἔστι μονάς, ὥστε ἐπεὶ ἡ μονὰς καὶ συνυπάρχει καὶ μεθυπάρχει τῇ δυάδι, ἐπὶ πλέον ἐστὶ τὸ εἶναι αὐτῆς, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον εἶναι δύναται τῆς δυάδος· ἡ γὰρ ὕλη εἰς τὸ εἶναι συντείνει, αἱ δὲ διαφοραὶ εἰς τὸ τοιοῖσδε εἶναι. ἐκδηλότερόν γε μὴν ἐπὶ τοῦ ζῴου τοῦτό ἐστιν, ἐπὶ τούτων γὰρ λέγομεν τὸ τοῦ ζῴου εἶναι ἐπὶ πλέον τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξεως εἶναι, ὅτι καὶ συνεῖναι τῷ ἀνθρώπῳ δύναται, καὶ μὴ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὕτως εἶναι δύναται. ὅσα μὲν οὖν χωριζόμενα καὶ χωρὶς τῶν ἀφ' ὧν κεχώρισται δύναται εἶναι, εἰσὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα. τῷ δὲ λόγῳ, φησί, πρότερά ἐστιν "ὅσων οἱ λόγοι ἐκ τῶν λόγων." ἔστι δὲ τὸ λεγό- 1077b 3.
μενον τοιοῦτον. ἐπεὶ ὁ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου λόγος ὁ λέγων ζῷον πεζὸν δίπουν ἔχον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως ἐκ τοῦ λόγου ἐστὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκὸν πρότερά ἐστι τῷ λόγῳ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου· ἐκ γὰρ τῶν λόγων αὐτῶν ὁ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου λόγος. τὸ δὲ "ταῦτα δὲ οὐχ ἅμα ὑπάρχει" ἀντὶ τοῦ οὐ συνδυάζεται οὐδὲ εὑρίσκεται ἅμα, ὥστε τὰ τῷ λόγῳ πρότερα καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα εἶναι, ἀλλὰ κεχώρισται καὶ εἰσί τινα τῷ λόγῳ πρότερα τῇ δὲ οὐσίᾳ οὐκέτι. εἰπὼν οὖν τίνα ἐστὶ τὰ τῇ φύσει πρότερα καὶ τίνα τὰ τῷ λόγῳ, ἄνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον, δεικνὺς ὅτι οὐ τὰ τῷ λόγῳ πρότερα ἀνάγκη καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα εἶναι. εἰ γὰρ μὴ ἔστι, φησί, τὰ πάθη, οἷον λευκὸν καὶ κινούμενον, τουτέστι κίνησις, παρὰ τὰς οὐσίας, ἀλλ' ἐν αὐταῖς τὸ εἶναι ἔχει, τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ἔσται πρότερον τὸ λευκὸν κατὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ λόγος αὐτοῦ ἐν τῷ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου λόγῳ εἴληπται, κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἶναι οὐκέτι· εἰ γάρ ἐστι τὸ λευκὸν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶναι πρότερον τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου,

2. ὥσπερ καὶ — 5. αὐτῶν om *M*. || 5. πρῶτα *M*1. || καὶ om *M*. || 11. τῷ εἶναι] τῇ οὐσίᾳ *M*1. || 13. δυάδος — μονάς] μονάδος — δυάς *M*1. || 18. ἐπὶ πλέον om *A*. || ὑπ. εἶναι] ὑπάρξει *A*. || 28. πρότερον *A*. || τὰ post τίνα om *A*.

ἔσται τὸ λευκὸν χωρὶς τῆς οὐσίας καὶ καθ' αὑτό· ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν καθ' αὑτὸ εἶναι ἀλλ' ἀεὶ μετὰ τοῦ συνόλου ἐστίν. τί δ' ἐστὶ τὸ σύνολον, αὐτὸς ἐσαφήνισεν
1077b 8. εἰπὼν "σύνολον δὲ λέγω τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ λευκόν," τουτέστι τὸ ἐξ ἀνθρώπου καὶ λευκοῦ συγκείμενον. ὥστε φανερόν, φησίν, ὅτι οὔτε τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως (λέγοι δ' ἂν ἐξ ἀφαιρέσεως τὸ μαθηματικόν) πρότερον τῇ οὐσίᾳ, ἐπεὶ καὶ τὸ λευκὸν ἐξ ἀφαιρέσεώς ἐστιν· ἐχώρισε γὰρ αὐτὸ ὁ λόγος τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ὅμως οὐ πρότερον τοῦ ἀνθρώπου· οὔτε πάλιν τὸ ἐκ προσθέσεως, τουτέστι τὸ μαθηματικὸν σῶμα μετὰ τῶν ποιοτήτων, ὕστερον τοῦ μαθηματικοῦ σώματος, ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ ὕστερον τῇ δὲ οὐσίᾳ πρότερον. ἢ "ἐξ ἀφαιρέσεως" λέγοι ἂν (δύναται γάρ τις καὶ οὕτως ἀκούειν) τὸ λευκόν· τοῦτο γὰρ ὁ λόγος ἀφαιρεῖται καὶ χωρίζει τοῦ ὑποκειμένου, καὶ οὐκ ἔστι τὸ λευκὸν τῆς οὐσίας πρότερον τῇ οὐσίᾳ ἀλλὰ τῷ λόγῳ· "ἐκ προσθέσεως" δὲ τὸ ἐκ λευκοῦ καὶ ἀνθρώπου. καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο πάντη ὕστερον, ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ ὕστερον τῇ δὲ φύσει πρότερον. τὸ δὲ "ἐκ προσθέσεως γὰρ τοῦ λευκοῦ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος λέγεται" ἀντὶ τοῦ προσθέσει γὰρ τοῦ λευκοῦ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος λέγεται ἐκ προσθέσεως. καὶ συμπεραίνεται λοιπὸν λέγων ὅτι μὲν οὔτε οὐσία τὰ μαθηματικὰ μᾶλλον τῶν σωμάτων εἰσὶ τῶν φυσικῶν, οὔτε πρότερα τῷ εἶναι καὶ τῇ οὐσίᾳ ἀλλὰ τῷ λόγῳ μόνῳ, οὔτε δὲ κεχωρισμένα που καὶ καθ' αὑτὰ εἶναι δυνατόν, εἴρηται αὐτάρκως.

1077b 14. "ἐπεὶ δ' οὐδ' ἐν — τρόπον τινά." δείξας ὅτι τὰ μαθηματικὰ οὔτε κεχωρισμένα εἰσὶ καὶ καθ' αὑτά, οὔτε αἰσθητὰ ἄλλα ὄντα παρὰ τὰ αἰσθητά εἰσι, λέγει ποία ἐστὶν αὐτῶν ἡ ὑπόστασις, καὶ τάχα ἀρέσκει αὐτῷ καὶ τῇ ἀληθείᾳ μήτε καθ' αὑτὰ ὑφεστηκέναι τὰ μαθηματικὰ μεγέθη, μήτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι ἄλλα ὄντα παρὰ τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν κατ' ἀφαίρεσιν τῶν ἐν τοῖς παθητικοῖς ποιοτήτων ἐπινοεῖσθαι. κατ' ἀφαίρεσιν γὰρ τῆς ἐν τῷ αἰσθητῷ κύβῳ βαρύτητος σκληρότητος λευκότητος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπινοεῖται ὁ μαθηματικὸς κύβος, καὶ οὔτε ἄλλος ὢν παρὰ τὸν αἰσθητὸν ἐν αὐτοῖς ἐστίν (οὕτω γὰρ ἂν συνέβαινε δύο σώματα εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ), οὔτε ἔστιν αὐτὸς καθ' αὑτόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν προϊοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἔσται δῆλα, αὐτὸς δέ φησιν ἐπεὶ δέδεικται ὅτι καθ' αὑτὰ τὰ μαθηματικὰ σώματα οὐκ εἰσίν, ἐνεδέχετο δὲ ἢ καθ' αὑτὰ εἶναι ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἐδείχθη δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον, φανερὸν ὅτι ἢ ὅλως οὐκ εἰσὶν ἢ τρόπον τινά, καὶ διὰ τοῦτο ἁπλῶς μὲν, οἷον Σωκράτης ἢ αἱ θεῖαι καὶ ἀσώματοι οὐσίαι, οὐκ εἰσίν, ἀφαιρέσει δέ· πολ-

3. λέγω om *M* 1. ‖ 5. καὶ ind *M* 2. ‖ 6. ἐχώρησε *ABr.* ‖ 7 et 12 et 13. 14. προθέσεως *A.* ‖ 14. τῷ λευκῷ *ABr.* ‖ 17. μόνον *M.* ‖ οὔτε δὲ] οὐδὲ *M.* ‖ 23. ἄλλα] ἀλλὰ *A.* ‖ 26. τῶν αἰσθητῶν *M.* ‖ 29. post ἐπεὶ add δὲ *M.* ‖ 30. δὲ post ἐδείχθη om *M.*

λοι γὰρ τρόποι ὑπάρξεως. ὥστε κἂν μὴ ἁπλῶς εἶναι [οὐ] δύνωνται, ἀλλ' ἐξ ἀφαιρέσεως ἔσονται, ἄλλως δὲ οὐκέτι.

(3) ὥσπερ γάρ, φησί, καὶ τὸ καθόλου (λέγει δὲ καθόλου τό τε ἂν πρῶ- 1077b 17. τον πρὸς δεύτερον καὶ τρίτον πρὸς τέταρτον τὸν αὐτὸν ἔχῃ λόγον, καὶ ἐναλλὰξ ληφθέντων σωθήσεται τὸ ἅμα τὸν αὐτὸν ἔχειν λόγον, καὶ τὸ ἂν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ τὰ καταλειπόμενα ἴσα ἐστί, καὶ τὰ ὅμοια), ὥσπερ οὖν, φησί, καὶ τὸ καθόλου ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐ περὶ κεχωρισμένων ἐστί τινων καὶ καθ' αὑτὰ ὄντων καὶ ἑτέρων παρὰ τὰ αἰσθητὰ μεγέθη καὶ ἀριθμούς, ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν ποιεῖται τοὺς λόγους, οὐχ ᾗ δὲ αἰσθητὰ οὐδὲ ᾗ δυνάμενα ἔχειν μέγεθος καὶ διαιρεῖσθαι, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ὁρᾷ ὅτι δύναται τὸν τῆς ἀναλογίας λόγον φυλάσσειν ἐναλλὰξ ληφθέντα, οὕτω καὶ ὁ γεωμέτρης ποιήσεται λόγον καὶ ἀπόδειξιν ἀκριβῆ περὶ τὸ αἰσθητὸν στερεόν, οὐχ ᾗ δὲ ἔχον ἀντιτυπίαν ἢ βάρος ἢ λευκόν, ἀλλ' ᾗ τοιόνδε, τουτέστιν ᾗ μέγεθος καὶ ᾗ τριχῇ διαστατόν, ὅλως μὴ προσεννοῶν τὴν ἐν αὐτῷ λευκότητα καὶ θερμότητα ἢ βαρύτητα ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· ἐχώρισε γὰρ αὐτὰ τῷ λόγῳ καὶ καθ' αὑτὴν μόνην ὁρᾷ τὴν τοιανδὶ διάστασιν. πρὸς τοῦτο καὶ δι' ἄλλου ὑποδείγματος σαφηνίζει τὸ λεγόμενον λέγων "ὥσπερ γὰρ καὶ ᾗ κινούμενα μόνον 1077b 22. πολλοὶ λόγοι εἰσί," τουτέστιν ὥσπερ γὰρ πολλοὶ λόγοι καὶ ἀποδείξεις εἰσὶ τῶν κινουμένων (λέγομεν γὰρ καὶ δεικνύομεν ὅτι τὰ ἰσοταχῶς κινούμενα ἐν ἴσῳ λόγῳ τὸ αὐτὸ διάστημα διέξεισιν, οὐδὲν ἁπτόμενοι τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν μόνης διαλεγόμεθα, καὶ ὅμως οὐ διὰ τὸ μὴ ἅπτεσθαι τῶν ὑποκειμένων ὑπολαμβάνομεν εἶναι κίνησιν κεχωρισμένην· ἀλλὰ καὶ οἱ φυσικοὶ δεικνύουσι πάντα τὰ καθ' αὑτὰ ταῖς κινήσεσι μὴ θεωροῦντες μηδὲ πολυπραγμονοῦντες τὰ ὑποκείμενα τίνα ἐστί, πότερον ἄνθρωποι ἢ οὐρανός, ἀλλ' οὐδὲ τί συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ οὐρανῷ θεωροῦσιν, ἀλλ' αὐτὴν καθ' αὑτὴν τῆς κινήσεως φύσιν καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα αὐταῖς ἀνιχνεύουσί τε καὶ ἀποδεικνύουσι, καὶ οὐδεμία ἀνάγκη διὰ τὸ μὴ τὸν φυσικὸν ὁρᾶν τὸ κινούμενον, αὐτὸ δὴ τὸ τῇ κινήσει ὑποκείμενον, τί ἐστιν, εἶναί τι παρὰ τὰ αἰσθητὰ κινούμενον καὶ κεχωρισμένον καὶ καθ' αὑτό· ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ἀνάγκη εἶναί τι κινούμενον παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἄλλην τινὰ φύσιν, εἶναι δὲ ἐν αὐτοῖς), ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κινουμένων καὶ αἰσθητῶν (κινούμενα γὰρ τὰ αἰσθητά), φησίν, ἕξει, καὶ ἔσονται λόγοι αὐτῶν καὶ ἐπιστῆμαι, ἀλλ' οὐχ ᾗ κινούμενά ἐστιν οὐδὲ ᾗ βαρύτητα ἢ κουφότητα ἔχει,

1. οὐ videtur omittendum. || 2. οὐκέτι] οὐκ ἔστιν *M*. || 7. περὶ] παρὰ *A*. || 10. δύναται *M*1. || 14. τῷ om *A*. || 16. λέγων om *AM*2. || 18. ἰσοτελῆ *M*2. || 20. μόνον *AM*1. || 24. ἄνθρωπος *M*. || post συμβέβηκε add καὶ *A*. || 25. post αὐτὴν adde τήν. || 30. αὐτοῖς] τοῖς *M*1.

ἀλλὰ καθὸ σῶμα μόνον, οὐδαμῶς θεωροῦντες εἴτε βαρύ ἐστι τὸ τοιοῦτον μέγεθος ἢ σῶμα εἴτε καὶ μή, ὁμοίως καὶ τῶν ἐπιπέδων καὶ μηκῶν ἔσονται λόγοι καὶ ἀποδείξεις, καθὸ μόνον ἐπίπεδά ἐστι καὶ καθὸ μήκη, τοῦ ἐν αὐτοῖς λευκοῦ ἢ βαρέος ἢ θερμοῦ κατορχούμενοι. ἀλλὰ κἂν περὶ διαιρέτων θεωρῶσιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐπισκέπτονται ὡς μόνον δυνάμενα διαιρεῖσθαι, εἰ δὲ βαρέα ταῦτα οὐδὲ εἷς αὐτοῖς λόγος. ἀλλὰ καὶ τὰς στιγμὰς ὡς ἀδιαιρέτους μόνον ἐπισκέπτονται, ἄλλο τι μὴ προσθεωροῦντες.

1077*b* 31. "ὥστ' ἐπεὶ — μὴ χωριστά." ἔνστασίν τινα δυναμένην φέρεσθαι πρὸς τὰ λεγόμενα διὰ τούτων λύει. ἔστι δὲ ἡ ἔνστασις τοιαύτη. εἰ τὰ μαθηματικὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τὸ εἶναι ἔχει, πῶς αὐτά φαμεν ὅτι εἰσίν; ταύτην λύων λέγει, ἐπεὶ οὐ μόνον τὰς οὐσίας (ταύτας γὰρ λέγει χωριστάς) ἁπλῶς φαμὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ χωριστὰ ἤτοι τὰ συμβεβηκότα καὶ μὴ καθ' αὑτὰ δυνάμενα εἶναι (κατηγοροῦμεν γὰρ καὶ κατὰ τούτων τὸ εἶναι ἁπλῶς, φημὶ δὴ τοῦ τε λευκοῦ καὶ τοῦ κινουμένου ἤτοι τῆς κινήσεως)· ὡς οὖν οὐ μόνον τὰς οὐσίας εἶναί φαμεν, ἀλλὰ καὶ τὰς κινήσεις καὶ ὅλως τὰ πάθη, ἃ οὐ δύναται καθ' αὑτὰ εἶναι ἀλλ' ἐν ἄλλοις, οὕτω καὶ τὰ μαθηματικὰ ἕξουσι μὲν ἐξ ἀφαιρέσεως τὸ εἶναι, ἕξουσι δὲ καὶ τὸ κατ' αὐτῶν ἁπλῶς τὸ εἶναι λέγεσθαι, καὶ οὐ μόνον θαρρούντως ἐροῦμεν ὡς εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ἀποφανούμεθα ὅτι τοιαῦτά εἰσιν οἷα λέγουσιν, οἷον ὅτι ἡ γραμμὴ ἀπλατὴς καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἀβαθὴς καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως· ὁ γὰρ λόγος ὁ χωρίσας τὴν γραμμὴν δύναται αὐτὴν τοιαύτην εἶναι νοεῖν οἵαν ἐχώρισε. καὶ ὥσπερ, φησίν, ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας τούτων μόνων ὧν εἰσὶν ἐπιστῆμαι εἶναι καὶ οὐ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ὅτι ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιεινοῦ ἐστὶν οὗ καὶ ἔστιν ἐπιστήμη, καὶ οὐ τοῦ συμβεβηκότος τῷ ὑγιεινῷ, οἷον τοῦ λευκοῦ, εἴγε τῷ ὑγιεινῷ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι, οὕτω καὶ τὴν γεωμετρίαν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τοῦ μεγέθους καὶ σχήματός ἐστι καὶ οὐ τοῦ βαρέος ἢ τοῦ θερμοῦ ἢ ὅλως τοῦ αἰσθητοῦ. ταῦτα γὰρ τῷ σώματι ὡς μὲν φυσικῷ καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, ὡς δὲ μαθηματικῷ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε οὔτε τῶν αἰσθητῶν ἁπλῶς ὡς αἰσθητῶν εἰσὶν αἱ μαθηματικαί, οὔτε παντάπασιν ἑτέρων ἄλλων ὄντων παρὰ τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ τῶν αἰσθητῶν μέν, οὐχ ᾗ δὲ αἰσθητὰ ἀλλ' ᾗ μόνον μεγέθη εἰσὶ καὶ γραμμαὶ καὶ ἐπιφάνειαι. ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη. κατὰ δὲ τὴν λέξιν πολλὴν ἀσάφειαν ἐποίησε τὸ "οὐχὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ὅτι λευκοῦ εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν, ᾗ δ' ἐστὶν ὑγιεινοῦ." λέγει δὲ ὅτι ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι τούτων

1. θεωρῶν *A*. ‖ 4. θεωρῶν *A*. ‖ 4. 5. οὕτω κ. α. ἐπισκ. om *M*. ‖ 8. πρὸς] παρὰ *A*. ‖ 10. post ταύτην add οὖν *M*1. ‖ 16. ἄλλοις] ἀλλήλοις *ABr*. ‖ 21. ὧν om *M*1. ‖ 22. ἐπιστήμας *MBr*. ‖ 24. τῆς γεωμετρίας *ABr*. ‖ 26. φυσικῶς *Br*. ‖ 27. μαθηματικῶς *Br*. ‖ 28. παντάπασιν] πασῶν *A*. ‖ 31. τὸ "οὐχὶ] τὴν "οὐχὶ *AM*2. ‖ 32. ᾗ] ἡ *M*, fort. recte.

εἰσὶν ὧν εἰσὶν ἐπιστῆμαι καὶ πρὸς ἃ λέγονται ἀλλ' οὐ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς, καὶ σαφηνίζει τοῦτο ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς καὶ τοῦ ὑγιεινοῦ, πρὸς ὃ αὕτη λέγεται, λέγων ὅτι οὐ τοῦ συμβεβηκότος ἐστὶν ἡ ἰατρική, οἷον τοῦ λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν περὶ ὅ ἐστιν ἡ ἰατρικὴ λευκόν ἐστιν· οὐκ ἔστιν οὖν ἡ ἰατρικὴ τοῦ λευκοῦ, "ᾗ δ' ἐστὶν ὑγιεινοῦ," τουτέστιν ἀλλὰ καθό ἐστιν ὑγιεινόν, ἐστὶν αὐτοῦ ἡ ἰατρική, καὶ οὐ καθὸ λευκόν. ἢ οὖν οὕτως ἢ ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον τὸ "οὐχὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ὅτι λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν, ᾗ δ' ἐστὶν ὑγιεινοῦ," οὕτως· οὐχὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐστὶν ἡ ἰατρική, καθὸ ὑγιεινοῦ ἐστίν· ὅσα γὰρ καθ' αὑτὸ τοῦ ὑγιεινοῦ ὡς ὑγιεινοῦ, οὐκ ἔστι καὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον τοῦ λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν ἐστιν. τὸ δὲ "ἀλλ' ἐκείνου οὗ ἐστὶν ἑκάστη, εἰ ὑγιεινὸν ὑγιεινοῦ," τὸ "ἀλλ' ἐκείνου" ἀντὶ τοῦ ὅλως· ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον, καὶ ὅλως ἑκάστη ἐπιστήμη ἐκείνου ἐστὶν οὗ ἐστὶ καὶ οὗ λέγεται εἶναι. καὶ δέον δι' ἄλλου ὑποδείγματος σαφηνίσαι τὸν λόγον, οὐ ποιεῖ τοῦτο, ἀλλὰ πάλιν διὰ τοῦ ὑγιεινοῦ λέγων "εἰ ὑγιεινόν, ἐκείνου," τουτέστιν εἰ ἔστι τὸ τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ ὑποκείμενον ὑγιεινόν, ἐκείνου ἔσται καὶ οὐ τοῦ λευκοῦ ἢ ἄλλου τινός. εἰ δ' ἐστὶ τὸ ἐπιστητὸν ἄνθρωπος καὶ ἡ τούτου ἐπιστήμη ἀνθρώπου ἔσται, ἢ εἰ ἔστι τὸ ὑγιεινὸν ἄνθρωπος ἀνθρώπου ἔσται. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων "οὕτως" φησὶ "καὶ τὴν γεωμετρίαν· οὐκ εἰ συμβ. α. ε. ὧν ἐστί, μή ἐστι δ' ᾗ αἰσθητά." καὶ παρέλκει γε ἐν τῇ λέξει τῇ "οὐκ εἰ συμβέβηκεν αἰσθητὰ εἶναι" ἡ οὐ ἀπόφασις. ἔστι δὲ τὸ κατάλληλον τῆς λέξεως τοιοῦτον· οὕτω καὶ τὴν γεωμετρίαν; εἰ συμβέβηκεν αἰσθητὰ εἶναι ὧν ἐστὶ θεωρητική, οὐκ ἔστι δὲ τούτων θεωρητικὴ ᾗ ἐστὶν αἰσθητά, οὐδὲ θεωρεῖ αὐτὰ καθὸ θερμὰ ἢ βαρέα ἐστὶν ἀλλὰ καθὸ μόνον μεγέθη, εἰ δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει, οὔθ' ἡ γεωμετρία οὔτ' ἄλλη τις τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν ἔσται τῶν αἰσθητῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων μὲν οὐχ ᾗ δὲ αἰσθητά ἐστιν.

"πολλὰ δὲ συμβέβηκε καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν, ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει 1078a 5. τῶν τοιούτων." ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ πολλὰ πολλοῖς ὑπάρχει καθ' αὑτά, καὶ ἔστι τούτων, λέγω δὴ τῶν ἐνυπαρχόντων, ἀπόδειξις ἀκριβής, ὄντων καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἐν ἄλλοις, καὶ ὅμως οὐκ εἰσὶ χωρὶς τῶν ἐν οἷς ὑπάρχουσι διὰ τὸ εἶναι ἀκριβεῖς ἀποδείξεις τῶν ἐν τούτοις ὑπαρχόντων· οἷον τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἀχώριστά εἰσι πάθη τῶν ζώων καὶ ἐν τοῖς ζώοις τὸ εἶναι ἔχει, εἰσὶ δὲ πάλιν τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος ᾗ θῆλυ καὶ ᾗ ἄρρεν πάθη, τοῦ μὲν θήλεος τὸ θρεπτικὸν καὶ ὑποδεκτικὸν τῶν σπερμάτων, τοῦ δὲ ἄρρενος τὸ

1. αὐταῖς *AM2Br.* || 2. ὅτι om *A.* || 3.4. ὃ et ἡ om *A.* || 4. ᾗ δ' — 5. ἰατρική om *M.* || 5. καὶ οὐ om *M1.* || 8. post καθὸ add δὲ *MBr.* || 11.12. οὗ ἐστὶ καὶ οὗ] οὗ καὶ *M.* || 13. πάλιν] πᾶσιν *M2.* || 15. post ἄνθρωπος add ἀνάγκη *M2.* || καὶ ἡ τ. ἐπιστήμη om *M1.* || 18. ᾗ om *A.* || 25. ᾗ] οἷς *M1.* || 27. ἀκριβῶς *M1.* || 31. τοῦ ante ἄρρενος om *AM1.*

γεννητικόν, καὶ εἰσὶν ἀποδείξεις τοῦ θρεπτικοῦ καὶ δεκτικοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ γεννητικοῦ· ὥσπερ οὖν τοῦ θρεπτικοῦ καὶ ὑποδεκτικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ γεννητικοῦ παθῶν ὄντων τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεός εἰσιν ἐπιστῆμαι, καὶ οὐ δήπου εἰσὶ τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς, φημὶ δὴ τὸ θῆλυ καὶ ἄρρεν, χωρὶς τοῦ ζῴου καὶ καθ' αὐτὰ ἀλλ' ἐν τῷ ζῴῳ τὸ εἶναι ἔχει· οὕτω καὶ τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων τοῖς μαθήμασιν ἔσται ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐ διὰ τούτων χωρὶς τῶν αἰσθητῶν ἔσται τὰ μαθηματικά. εἰ γὰρ διὰ τὸ ἀποδείξεις καὶ ἐπιστήμας εἶναι τῶν καθ' αὐτὰ ὑπαρχόντων τοῖς μαθηματικοῖς ἀνάγκη τὰ μαθηματικὰ καὶ χωρὶς τῶν αἰσθητῶν εἶναι, ἔσται καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν χωρὶς τοῦ ζῴου, ὅτι καὶ τῶν ἐν τούτοις ὄντων, τοῦ γεννητικοῦ καὶ θρεπτικοῦ καὶ ὑποδεκτικοῦ, εἰσὶν ἐπιστῆμαι. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ὥστε καὶ ᾗ μὴ κινούμενον καὶ ᾗ ἐπίπεδα," ἀντὶ τοῦ ὥστε καθὸ ἀκίνητα ἔσται αὐτῶν ἐπιστήμη καὶ καθὸ ἐπίπεδα, μὴ φυσικά· τοῦτο γὰρ δεῖ προσυπακούειν. εἰ δὲ τὸ ἀκριβὲς ἔχει ἡ γεωμετρία διὰ τὸ ὡς ἁπλᾶ καὶ χωρὶς ποιοτήτων θεωρεῖν τὰ μεγέθη καὶ τὰ τούτοις καθ' αὐτὰ ὑπάρχοντα, ἡ ἐπιστήμη ἡ ποιουμένη τὴν θεωρίαν οἵα ἂν εἴη περὶ τῶν πραγμάτων τῶν τῷ λόγῳ προτέρων καὶ μᾶλλον ἁπλουστέρων μᾶλλον ἕξει τὸ ἀκριβὲς τῆς περὶ ἧττον ἁπλᾶ καταγινομένης. τὸ δὲ
1078a 10. "τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν ἐστίν" ἴσον ἐστὶ τῷ τὸ δέ ἐστιν ἁπλούστερον τὸ μᾶλλον τὴν ἀκρίβειαν ἔχον. εἰ δέ τις πάλιν ἐπιστήμη ἐξετάζει τί ἀμέγεθες, ἐν μεγέθει δὲ τὸ εἶναι ἔχον, ὡς αἱ ποιότητες (ἀμεγέθεις γὰρ οὖσαι ἐν μεγέθεσίν εἰσι), μᾶλλον ἐπιστήσεται θεωρῶν αὐτὸ χωρὶς τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ μεγέθους· εἰ δὲ καὶ ἐν κινήσει ὂν ὡς ἀκίνητον αὐτὸ θεωροίη, μᾶλλον ἐπιστήσεται αὐτὸ χωρὶς τῆς κινήσεως ἐνορῶν· ἁπλούστερον γὰρ τὸ μὴ κινούμενον τοῦ κινουμένου, ὥσπερ καὶ τὸ ἀχρωμάτιστον τοῦ κεχρωσμένου. ἀλλὰ κἂν περὶ κινουμένου τὴν ζήτησιν ποιῆται, ἀλλὰ κἂν περὶ αὐτῆς τῆς κινήσεως, μᾶλλον ἐπιστήσεται τοὺς λόγους περὶ τῆς ἁπλουστέρας ποιούμενος· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ὁμαλής. ὁμοίως δέ, φησί, καὶ περὶ ἁρμονικῆς καὶ ὀπτικῆς· οὔτε γὰρ ἡ ὀπτικὴ τὴν ὄψιν καὶ ὅλως τὸ τῆς ὄψεως εἶδος ἐπισκέπτεται, οὔτε ὁ ἁρμονικὸς τὸ εἶδος τῆς φωνῆς, ἀλλ' ὁ ὀπτικὸς περὶ ἀκτίνων καὶ οἱονεὶ περὶ γραμμῶν τὸν λόγον ποιεῖται καὶ περὶ γωνιῶν, οἷον ὅτι τὰ ὑπὸ μειζόνων γωνιῶν ὁρώμενα ἢ ὑπὸ πλειόνων ἀκτίνων ἢ γραμμῶν μείζονα ὁρᾶται· τίς δὲ ἡ φύσις τῶν τοιούτων ἀκτίνων ἢ γραμμῶν καὶ τί τὸ εἶδος αὐτῶν, οὐ προσθεωρεῖ· καὶ ὁ ἁρμονικὸς δὲ περὶ τῶν πρός τι ἀριθμῶν· ἅπερ,

1. ἔστιν ἀπόδειξις *M*1. ‖ ante ὁμοίως add καὶ *M*. ‖ 2. ὥσπερ οὖν — γεννητικοῦ ind *M*2. ‖ 6. fort. τοῦτο. ‖ 10. fort. λέξει τὸ. ‖ 11. κινούμενα *MBr*. ‖ ἀκίνητα — 12. καθὸ om *M*1. ‖ 14. ἡ ἐπιστήμη] τοῦτο ἔχει ἡ γὰρ ἐπιστήμη *M*1. ‖ 15. τῶν et προτέρων om *AM*2. ‖ 16. τὸ δὲ om *A*. ‖ 18. τί] τὸ *M*1, τι *Br*. ‖ 20. θεωροῦσα *M*. ‖ 20. τοῦ ἐν — 21. χωρὶς om *M*1. ‖ 24. κἂν om *A*. ‖ 27. ἡ ἁρμονικὴ *M*1. ‖ 31. post ἀριθμῶν add ὡσαύτως *M*1.

αἱ ἀκτῖνές τε καὶ οἱ πρός τι ἀριθμοί, καθ' αὑτό εἰσι πάθη αἱ μὲν τῶν ὄψεων, οἱ δὲ τοιοῦτοι ἀριθμοὶ τῶν φωνῶν. παραπλησίως δὲ ταύταις καὶ ἡ μηχανικὴ ποιεῖ. ὥστε καὶ ἡ γεωμετρία καὶ πᾶσαι αἱ μαθηματικαὶ τὰ πάθη ὁρῶσι καὶ τὰ συμβεβηκότα καθ' αὑτά, τῶν δὲ ἄλλων ἀποστρέφονται. ὥστε, φησίν, εἰ καὶ μή εἰσι τὰ μεγέθη καὶ τὰ σώματα χωριστὰ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων, χωρίσει δέ τις αὐτὰ τὰ σώματα ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ τὰς γραμμὰς τῶν τοιούτων παθῶν τῷ λόγῳ, καὶ ἐπιβλέπει τίνα τούτοις ὑπάρχει ᾗ τοιαῦτά ἐστι, τουτέστιν ᾗ χωριστὰ καὶ πάντῃ ἐστερημένα θερμοτήτων βαρυτήτων καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν ἂν ψεύδοιτο, ἐπεὶ οὐδ' ὁ ἐν τῷ ἐδαφίῳ τὴν μὴ ποδιαίαν ὡς ποδιαίαν γράφων ψεύδεται· οὐ γὰρ ἐν τῇ προτάσει τὸ ψεῦδος, ἀλλ' ἐν τῇ καταγραφῇ. εἰ γὰρ μή ἐστιν ἐν τῇ γῇ ἢ ὅλως ἐν τῷ ἐδαφίῳ γεγραμμένη γραμμὴ ποδιαία, ἀλλ' ἐν τῇ προτάσει ὡς ποδιαίαν καὶ λαμβάνει καὶ νοεῖ.

"ἄριστα — χωρίσας." ἔνστασιν ἐνταῦθα κομιζομένην πρὸς τὴν ἑαυτοῦ 1078a 21.
δόξαν διαλύει. ἡ δὲ ἔνστασις τοιαύτη. εἰ γάρ, φασί, μὴ συγχωρεῖς εἶναι χωριστοὺς ἀριθμοὺς μηδὲ σχήματα, περὶ μὴ ὄντων οἱ μαθηματικοὶ διαλέγονται· οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς αἰσθητοῖς διαλέξονται (ἔνυλα γὰρ τὰ τοιαῦτα, οἱ δὲ μαθηματικοὶ περὶ ἄϋλα ἀναστρέφονται) οὔτε περὶ χωριστῶν, ἐπεὶ μηδ' ὅλως δίδως εἶναι χωριστά. λύων οὖν ταύτην τὴν ἔνστασιν λέγει ὅτι περὶ μὴ ὄντων μὲν ἐνεργείᾳ δυνάμει δὲ ὄντων τὴν θεωρίαν ποιοῦνται. ἄριστα οὖν, φησί, τοῦτο θεωρηθείη, ἤτοι τὸ περὶ ὄντων μὲν δυνάμει, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὄντων τὴν σκέψιν ποιεῖσθαι τόν τε γεωμέτρην καὶ τὸν ἀριθμητικόν, εἴ τις τὰ μὴ κεχωρισμένα μηδὲ ἐνεργείᾳ ὄντα καθ' αὑτὰ χωρίσει τῇ ἐπινοίᾳ· ὄψεται γὰρ ὅτι πρότερον μὴ ὄν τι ὕστερον γέγονεν· ἀχώριστα γὰρ ὄντα πρότερον τῶν ποιοτήτων ὕστερον ἐχωρίσθη τῇ ἐπινοίᾳ, ὥστε δυνάμει εἰσὶ χωρὶς παθῶν, δύνανται γὰρ τούτων χωρισθῆναι τῇ ἐπινοίᾳ. πῶς δὲ δυνάμει εἰσὶ ταῦτα καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ διδάσκων τῷ ἀνθρώπῳ χρῆται παραδείγματι καί φησιν, ἓν μὲν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀδιαίρετος καθὸ ἄνθρωπος ἐνεργείᾳ, τουτέστιν ἓν τῷ ὑποκειμένῳ, "ὁ δ' ἔθετο ἓν ἀδιαίρετον," τουτέστιν ὁ δὲ ἀριθμητικὸς προσελθὼν αὐτῷ ἔθετο καὶ ἔλαβε τὸ ἐν αὐτῷ ἓν ἀδιαίρετον, ἤτοι τὸ μοναδικὸν αὐτοῦ καὶ τὸ ἄτομον, καὶ θεωρεῖ τί τούτῳ ᾗ ἀδιαίρετος συμβαίνει· ὁ δὲ γεωμέτρης τὸ στερεὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πάντῃ διαστατὸν ἐπισκέπτεται· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπον αὐτὸν θεωρεῖ οὐδ' ᾗ ἀδιαίρετον, ἀλλ' ᾗ στερεὸν καὶ πάντῃ διαστατόν. ὑπάρχει γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ οὐ μόνον τὸ μοναδικὸν καὶ ἄτομον, ἀλλὰ καὶ τὸ πάντῃ διαστατόν. οὐ προσποιεῖται οὖν αὐτῷ γεω-

5. 6. χωρίσει *M*, χωρίσοι *A*, χωρίσαι *Br.* ‖ 7. ἐπιβλέποι *Br.* ‖ 9. ψεύδοιτο] ψεύδηται *A.* ‖ 21. τε om *M*1. ‖ τὸν post καὶ om *A.* ‖ 22. χωρίσῃ *M.* ‖ 23. ὄντι *A.* ‖ 25. οὐκ addidi e Syr. ‖ 30. ἀδιαίρετον *Br.* ‖ 33. fort. αὐτοῦ ὁ. γ. c. Syr.

μέτρης τὸ ἀδιαίρετον, ἀλλὰ ταῦτα ἃ ὑπάρχει αὐτῷ μετὰ τοῦ ἀδιαιρέτου, δυνάμενα δὲ ὑπάρχειν κἂν εἰ μὴ ἦν ἀδιαίρετος. καὶ γὰρ ἀδιαιρέτῳ ὄντι ὑπάρχει αὐτῷ τὸ τριχῇ διαστατόν, τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν καὶ ὅσα ὅλως περὶ τῶν στερεῶν ὁ γεωμέτρης τε λέγει καὶ δείκνυσιν, [ἃ] κἂν εἰ μὴ ἦν ἀδιαίρετος ὑπῆρξεν αὐτῷ ταῦτα, δυνάμενα αὐτῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ ὄντι ὑπάρχειν. τούτου γάρ
1078a 27. ἐστι δηλωτικὸν τὸ "κἂν εἰ μή πω ἦν ἀδιαίρετος ὑπῆρχεν αὐτῷ," δηλονότι καὶ ἄνευ τούτου, ἤτοι τοῦ ἀδιαιρέτου, ἐνδέχεται ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ δυνατόν, ἤτοι τὸ τριχῇ διαστατόν, τὸ ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν· ὥστε ὀρθῶς ὁ γεωμέτρης περὶ τούτων διαλέγεται ὡς περὶ ὄντων· ὄντα γάρ εἰσιν, οὐχ ὡς ἔνυλα δέ, ἀλλ' ὡς ἄϋλα καὶ εἴδη.

1078a 31. "ἐπεὶ δὲ τὸ ἀγαθὸν — ἀκινήτοις." ἐν τούτοις ἀποτείνεται πρὸς Ἀρίστιππον καὶ εἴ τις ἄλλος ἀπεσκοράκιζε τὰ μαθήματα. εἰ γὰρ πᾶν, φησὶν ὁ Ἀρίστιππος, ὂν ἀγαθοῦ ἢ καλοῦ ἕνεκεν ἐργάζεται, τὰ δὲ μαθηματικὰ οὔτε καλοῦ οὔτε ἀγαθοῦ στοχάζεται, τὰ μαθηματικὰ ἄρα οὐκ εἰσίν. καί φησι τοῦ χρησίμου μὲν οὖν καὶ συμφέροντος τοῦ ἐν τοῖς πρακτοῖς (τοῦτο γὰρ νῦν ἀγαθὸν καλεῖ) μὴ μετεῖναι τοῖς μαθήμασιν, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν πολιτική τις ἕξις ἦν ἡ μαθηματική· περὶ γὰρ τὴν πολιτικὴν ἕξιν τὸ ὡς πρακτὸν καὶ ὡς συμφέρον ἀγαθόν ἐστιν· τοῦ μέντοι καλοῦ μάλιστα ἔχεται ἡ μαθηματική, περὶ τὰ σύμμετρα καὶ εὔτακτα καὶ ὡρισμένα διατρίβουσα. κἂν γὰρ μὴ ὀνόματα τῶν μαθηματικῶν ἐν τοῖς συμπεράσμασι λαμβάνουσιν (οὐ γὰρ λέγουσιν ὅτι παντὸς ἄρα τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ὅτι τοῦτο καλόν), ἀλλ' οὖν δήλη ἐστὶν αὐτῶν πᾶσα ἡ πραγματεία συμμετριῶν καὶ ὁμοιοτήτων καὶ ἀναλογιῶν καὶ τάξεων στοχαζομένη. ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν αἴτια φαίνεται ἡ τάξις καὶ τὸ ὡρισμένον· πολλὰ γὰρ ἐν τῇ φύσει τέλος ποιεῖται τὸ καλὸν καὶ τὸ
1078a 32. εὔτακτον καὶ τὸ ὡρισμένον. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "τὸ δὲ καλὸν καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις" ἀκίνητά φησι τὰ μαθηματικά. τὸ καλὸν οὖν φησὶ καὶ ἐν τοῖς πρακτοῖς, ἔστι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἤτοι τοῖς μαθήμασι. τὸ δὲ "εἰ γὰρ καὶ μὴ ὀν. τὰ δ' ἔρ. κ. τ. λ. δ." ἀντὶ τοῦ, εἰ μὴ λέγουσιν ἐν τοῖς συμπεράσμασι τὸ καλόν, δεικνύουσι δὲ τοῦ καλοῦ ἔργα (ἔργον γὰρ καλοῦ τὸ

1. 2. δυναμένου *A*. || 4. ἃ κἂν *M*1, καὶ ἂν *AM2*, lege κἂν. || 5. τούτων *A*. || 12. τὰ μαθηματικά *M*1. || 13. ἕνεκεν om *A*. || 14. τοῦ τοῦ χρησίμου *A*. || 15. πρακτικοῖς *M*. || καλεῖ] καὶ εἰ *M*1, καλεῖν *ABr*. || 16. ἦν] ἐστὶν *M2*, ἢ *A*. || 17. γὰρ — 18. περὶ om *M*1. || 19. κἂν — 20. λαμβάνουσιν] κἂν γὰρ μὴ ὀνομάζωσι τὸ καλὸν ἐν τοῖς συμπεράσμασι Syr. || 19. 20. τὸ μαθηματικὸν *A*. || 22. 23. καὶ ἀναλογιῶν om *M*. || 27. ἐστι — ἀκινήτοις] ἔτι — ἀκινήτοις ἐστὶ *M*1.

σύμμετρον καὶ τὰ ὅμοια), οὐ διὰ τοῦτο δὴ ὑποληπτέον ὡς οὐ λέγουσι περὶ τοῦ καλοῦ.

(4) καὶ συμπεραίνεται λέγων "περὶ μὲν οὖν τῶν μαθηματικῶν, ὅτι τε ὄντα 1078b 7.
ἐστὶ καὶ πῶς ὄντα," ὅτι δυνάμει καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως, καὶ πῶς πρότερα, ὅτι τῷ λόγῳ, τοσαῦτα εἰρήσθω. "περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν — ἐπισκεπτέον." δείξας ὅτι τὰ μαθήματα ἐνεργείᾳ μὲν καὶ καθ' αὑτὰ οὐκ εἰσί, δυνάμει δὲ καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως, νῦν ἐξετάζει τὰ περὶ τῶν ἰδεῶν. καὶ ἐπεὶ ὁ Πλάτων ἀριθμοὺς εἰδητικοὺς ἐκάλει τὰς ἰδέας ἑπόμενος τοῖς Πυθαγορείοις, πρότερον, φησίν, ὡς ἰδέας αὐτὰς ἐξετάσωμεν μὴ συνάπτοντες μηδὲ μεμνημένοι μηδ' ὅλως ἀναλογιζόμενοι εἴτε εἰσὶν ἀριθμοὶ τὰ εἴδη εἴτε καὶ μή, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἀνελθόντες καθ' ἣν ἰδέας εἶναι ὑπέλαβον, ἐπισκεπτέον εἰ δυνατὸν εἶναι ἰδέας. ζητήσει γὰρ μετὰ ταῦτα εἰ καὶ ἀριθμοὶ εἶναι εἰδητικοὶ δύνανται. τοῦτο θεὶς εὐθὺς λέγει τὴν αἰτίαν ἐξ ἧς εἴδη εἶναι λέγειν ὡρμήθησαν. ἔχοντες γὰρ ὁμολογούμενον ὡς εἰσὶν ἐπιστήμη καὶ φρόνησις, πεισθέντες δὲ καὶ τοῖς Ἡρακλειτείοις λόγοις ὡς ἀληθέσι τοῖς λέγουσιν ὅτι πάντα τὰ αἰσθητὰ ἐν συνεχεῖ ἐστὶ ῥύσει καὶ οὐδὲν οὐδέποτε αὐτῶν ἐν ταυτότητί ἐστιν, ἐταράχθησαν καὶ ἠπόρουν τίνων ἔσονται αἱ ἐπιστῆμαι· τῶν γὰρ αἰσθητῶν ἀδύνατον· ῥεῖ γὰρ καὶ καθ' ὁμωνυμίαν μέν εἰσιν ὄντα, κυρίως δὲ μὴ ὄντα, αἱ δὲ ἐπιστῆμαι τῶν κυρίως ὄντων καὶ τῶν ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων εἰσί. λείπεται δὴ εἶναι ἄλλας τινὰς ἑτέρας παρὰ τὰ αἰσθητὰ φύσεις, αἵτινες καὶ μένουσαί εἰσι καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσαι, ὧν ἔσονται αἱ ἐπιστῆμαι, ταύτας δὲ ἐκάλουν ἰδέας. ἀλλ' οὗτοι μὲν τὰς ἰδέας διὰ ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν λέγουσιν, ὁ δὲ Σωκράτης ἰδέας μὲν εἶναι οὐκ ἔλεγε, περὶ μόνας δὲ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς διατρίβει. καὶ οὗτος πρῶτος ἐζήτησεν ὁρισμοὺς λαμβάνειν τῶν καθόλου, οἷον τῆς καθόλου σωφροσύνης, τῆς καθόλου δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν. εἰπὼν δὲ ὅτι πρῶτος ὁ Σωκράτης ὁρισμοὺς τῶν καθόλου λαμβάνειν ἐζήτησεν, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Σωκράτους Δημόκριτος καὶ πρὸ τοῦ Δημοκρίτου οἱ Πυθαγόρειοι, ὁ μὲν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τὸν καιρὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸν γάμον ὡρίζοντο καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπήγαγε "τῶν μὲν φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δημόκριτος ἥψατο μόνον," δυνάμει 1078b 19.
λέγων ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης τὰς ἀρετὰς ὁρίζεσθαι ἐζήτει τῶν φυσικῶν μηδένα λόγον ποιούμενος, Δημόκριτος δὲ ἥψατο μὲν τῶν φυσικῶν, ἀλλ' ὡρίσατο τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν πως, τουτέστι μαλακῶς καὶ ὡς ἔτυχε. καὶ πρὸ τούτου, ὡς εἴρηται, οἱ Πυθαγόρειοί τινων ὀλίγων ὁρισμοὺς ἀπέδωκαν, οὓς ὁρισμοὺς εἰς

11. ἀνελθόντες scr. e Syr, ἐλθόντες *AM*. || 14. ἐπιστῆμαι *A*. || 19. δὲ *A*. || 22. αἰτίαν] ἰδέαν *M*. || εἶναι οὐκ *M2*, εἶναι om *M1*, οὐκ om *ABr*. || 31. ἀλλ'] καὶ *M1*.

τοὺς ἀριθμοὺς ἀνῆγον· δικαιοσύνη γάρ, φασίν, ἐστὶν ἀριθμὸς ὁ διαιρῶν τὴν
δεκάδα δίχα, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως· ὁ δὲ Σωκράτης,
φησίν, εὐλόγως ἐζήτει τὸ τί ἐστι καὶ τοὺς ὁρισμούς. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ὁρισμὸς ἀρχὴ
συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεώς ἐστιν, ὡς ἐν τῇ Ἀποδεικτικῇ δείκνυται, ὁ δὲ Σω-
κράτης συλλογίζεσθαι ἐζήτει, εἰκότως τὸ τί ἐστι καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἐζήτει.
ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰσὶ συλλογισμοὶ χωρὶς ὁρισμοῦ (οἱ γὰρ διαλεκτικοὶ ἅπαντες τοιοῦ-
1078b 25. τοι, τῶν δ' ἀποδεικτικῶς δεικνύντων ἐστὶ τὸ ὁρισμοὺς λαμβάνειν, ὡς οἱ γεω-
μέτραι καὶ οἱ λοιποί), ἐπήγαγεν ὅτι διαλεκτικὴ ἰσχὺς οὔπω τότ' ἦν, ὥστε δύ-
νασθαι καὶ χωρὶς τοῦ τί ἐστι καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τἀναντία περὶ τοῦ αὐτοῦ συλλογίζεσθαι,
οἷον ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν ἐστι καὶ πάλιν ὅτι ἡ ἡδονὴ κακόν ἐστι καὶ ὅτι τῶν ἐναν-
τίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη. διὰ δὲ τὸ μὴ εἶναι ἰσχὺν διαλεκτικῆς ἐζήτει πάντων
ὁρισμοὺς λαμβάνειν. ὥστε, φησί, δύο ἄν τις ἀποδώσει καὶ ἀναθήσοι τῷ Σω-
κράτει δικαίως, τούς τε ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὁρίζεσθαι τὰ καθόλου, ἀρχὴ γὰρ
συλλογισμοῦ καὶ ἡ ἐπαγωγὴ καὶ ὁ ὁρισμός. ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου,
ὧν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἐζήτει, οὐ χωριστὰ ἐποίει τῶν αἰσθητῶν, οὐδὲ τοὺς ὁρισμοὺς
χωριστῶν φύσεων εἶναι ἔλεγεν, οἱ δὲ περὶ Πλάτωνα ἐχώρισαν καὶ τὰ τοιαῦτα
ἰδέας κατωνόμασαν· ὥστε συμβαίνει αὐτοῖς πάντων καὶ ὅλως ὧν οὐ βούλονται
ἰδέας εἶναι. εἰ γὰρ κατ' αὐτοὺς ὅπου ἓν ἐπὶ πολλῶν καὶ καθόλου ἕτερον τῶν
μερικῶν νοεῖται, τούτων εἰσὶν ἰδέαι, ἔσται καὶ τῶν πρός τι καὶ τῶν οἰκιῶν καὶ ἄλ-
λων πολλῶν ἰδέαι, ὧν ἰδέας εἶναι οὐ βούλονται.

1078b 34. ταῦτα μὲν δὴ μέχρι τῆς λέξεως ταύτης κατὰ τὴν ἐμὴν σεσαφήνισται δύ-
ναμιν, ἀπὸ δὲ τῆς λέξεως τῆς "καὶ παραπλήσιον ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀριθμῆσαι
βουλόμενος" ἕως τοῦ "ἀλλὰ — τοῖς τεθεωρημένοις" τὰ αὐτά ἐστιν ἀπαραλ-
λάκτως τοῖς ἐν τῷ μείζονι Α λεγομένοις, πλὴν τῆς λέξεως τῆς "εἰ δὲ τὰ
μὲν ἄλλα τοὺς κοινοὺς λόγους ἐφαρμόττειν θήσομεν" ἕως τοῦ "ἢ πᾶσιν ὑπάρξει
τοῖς εἴδεσιν ὡς γένος"· διὸ ταύτην μὲν σαφηνιοῦμεν, ἐκείνων δὲ τὴν σαφή-
νειαν ἐκ τῶν ἐν τῷ μείζονι Α σχολῶν θηρᾶσθαι χρή.

1079b 3. "εἰ δὲ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς κ. λ. ἐφαρμόττειν θήσομεν τοῖς εἴδεσιν." εἰ-
πὼν ὅτι εἰ τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἐστὶ τῆς αὐτοδυάδος καὶ τῆς αἰσθη-
τῆς δυάδος καὶ τοῦ αὐτοανθρώπου καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἀνθρώπου, ἔσται καὶ τρίτη δυὰς
καὶ τρίτος ἄνθρωπος, εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτό, ὁμώνυμον ἂν εἴη, λέγει ὅτι, εἰ δὲ τὰ
μὲν ἄλλα τὰ λεγόμενα κατὰ τῶν αἰσθητῶν κύκλων, οἷον τὸ σχῆμα, τὸ ἐπίπεδον
καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου, ἐφαρμόζειν θήσομεν καὶ τῷ αὐτοκύκλῳ (τοῦτον

3. τοὺς ἀριθμούς *M*1. ‖ 4. Ἀναλ. ὑστ. I, 3. ‖ 5. post εἰκότως add δεικτικὴ *M*1. ‖ 7. τὸ] ἀνάγκη τοὺς *M*1. ‖ ὡς] ὥσπερ *M*1. ‖ 11. fort. διαλεκτικήν. ‖ 12. ἀποδώσει — ἀναθήσει *A*. ‖ 13. τὰ om *M*. ‖ 19. 20. καὶ ἄ. πολλῶν om *M*1. ‖ 23. p. 1080*a* 11. ‖ 24. p. 1079*b* 3 — 11. ‖ 27. θεωρεῖσθαι *M*1. ‖ 28. ἐφαρμόττειν om *M*1. ‖ 31. ἄνθρωπος om *M*1.

γὰρ εἶπεν αὐτὸν τὸν κύκλον), εἰ δὴ κατὰ τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ μηδὲν διαφέρειν τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰς ἰδέας αὐτῶν φήσομεν, τὸ δ' οὗ ἐστὶ προστεθήσεται, τουτέστι παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν, ἵν' ᾖ τοῦ μὲν αἰσθητοῦ κύκλου ὁρισμὸς σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου σημείων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν, τοῦ δὲ αὐτοκύκλου αὐτός τε ὅλος ὁ ὁρισμὸς καὶ προσέτι τὸ παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν κύκλων, καὶ πάλιν τοῦ μὲν αἰσθητοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, τοῦ δὲ αὐτοανθρώπου τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν ἀνθρώπων, — εἰ οὖν τοῦτο φήσουσι τὸ δεῖν ταῖς ἰδέαις προστεθῆναι τὸ οὗ ἐστὶ παράδειγμα, οἷον ἀνθρώπου ἢ ἵππου ἢ οὗ ἂν εἴη, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρειν αὐτὰς τῶν αἰσθητῶν εἴπωσι, σκοπεῖν, φησί, δεῖ μὴ κενὸν ᾖ τὸ λεγόμενον. τίνι γὰρ ἡ προσθήκη αὕτη προστεθήσεται, τῷ σχήματι, τῇ γραμμῇ, τῷ ἐπιπέδῳ, τῷ μέσῳ (λέγων μέσον τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν) ἢ πᾶσι; πάντα γὰρ τὰ ἐν τῇ ἰδέᾳ κατ' αὐτοὺς οὐσίαι καὶ ἰδέαι, οἷον τὸ αὐτοσχῆμα, τὸ αὐτοεπίπεδον· ὁμοίως καὶ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ ζῷον οὐσία καὶ ἰδέα, ἀλλὰ καὶ τὸ πεζόν, ἀλλὰ καὶ τὸ δίπουν, ὥστε εἰ ταῖς ἰδέαις δεῖ προσκεῖσθαι τὸ παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν, προστεθήσεται καὶ τῷ ἐν τῷ αὐτοανθρώπῳ ζῴῳ ἰδέᾳ ὄντι καὶ τῷ δίποδι, ἰδέα γὰρ καὶ αὐτό. συμβαίνει οὖν ἐρωτωμένους τί ἐστιν αὐτοάνθρωπος λέγειν ὅτι ζῷον παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν, πεζὸν παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν, δίπουν παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν. ἔτι, φησίν, ὥσπερ τὰ ἐνυπάρχοντα τῷ αὐτοανθρώπῳ οἷον τὸ ζῷον καὶ τὰ λοιπά, ὁμοίως καὶ τῷ αὐτοκύκλῳ τὸ σχῆμα τὸ ἐπίπεδον τὰ ὅμοια, φύσεις εἰσί τινες κατ' αὐτούς, ἀνάγκη καὶ τὸ προσκείμενον αὐτοῖς τὸ παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν εἶναι φύσιν τινὰ καὶ οὐσίαν καθ' αὑτὴν καὶ ἰδέαν, ἵν' ὡς γένος ὑπάρχῃ πάσαις ταῖς ἰδέαις. ὡς γὰρ τὸ ζῷον πεζὸν τῷ αὐτοανθρώπῳ ὡς γένος ὑπάρχει, οὕτω καὶ τὸ παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν ὡς γένος αὐτῷ τε καὶ ταῖς ἄλλαις ὑπάρξει ἰδέαις. διὰ τί γὰρ τὸ ζῷον ὑπάρχον τῷ αὐτοανθρώπῳ φύσις τις καὶ οὐσία ἐστί, τὸ δὲ παράδειγμα ὂν τῶν αἰσθητῶν, ὑπάρχον αὐτῷ, οὐκ ἔσται φύσις τις καὶ οὐσία. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, λέγω δὴ τὸ φύσιν εἶναι καὶ οὐσίαν τὸ τοιοῦτον, ἀλογώτατον.

5. ἀλλήλων *M*2. ‖ 5.6. αὐτός τε — 6 προσέτι] ipsam definitionem σχῆμα ἐπίπεδον — ἀλλήλαις εἰσί iterat *A*. ‖ 6. ὄντων *M*1. ‖ 8. οὖν *M*1, αὖ *AM*2. ‖ 11. φησί, δεῖ *AM*2, δεῖν φησὶ *M*1 *Br*. ‖ 15. fort. τὸ ζῷον. ‖ 17. ὄντων *M*. ‖ τῷ post καὶ om *M*1. ‖ ante ζῴῳ add ἐν τῷ et 18. ante τῷ δ. add ἐν *M*1. ‖ 19. πεζὸν — 20. αἰσθητῶν ante δίπουν om *M*2, πεζὸν — αἰσθ. ante ἔτι om *M*1. ‖ 21. τὸ ζῷον om *A*. ‖ 23. προκείμενον *A*. ‖ 23 et 26 et 28. ὄντων *M*1.

1080a 12. (6) "ἐπεὶ δὲ διώρισται — συμβαίνοντα." ἐντεῦθεν πρὸς τὰς ἰδέας μεταβαίνει καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀριθμῶν ὑπόθεσιν τὴν τοῖς ἀριθμοῖς οὐσίαν ἀπονέμουσαν νοητήν· ἐκ διαιρέσεως δὲ αὐτὴν τίθησι καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τῆς διαιρέσεως τμημάτων ἐνίσταται. λέγει οὖν ὅτι ἐπειδὴ τὰ περὶ τῶν ἰδεῶν διώρισται, καλῶς ἔχει λοιπὸν θεωρῆσαι καὶ τὰ συμβαίνοντα τοῖς τοὺς ἀριθμοὺς θεμένους χωριστάς τινας φύσεις καὶ τῶν ὄντων πάντων αἰτίας πρώτας. τοῦτο εἰπὼν ἐκτίθεται τοὺς τρόπους, καθ' οὓς ἄν τις εἶναι ἀριθμοὺς χωριστοὺς ὑπονοήσειε, λέγων, ἀνάγκη γὰρ εἴπερ ἐστὶν αὐτοαριθμός (τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ ἀνάγκη δ' εἴπερ ἐστὶν ἀριθμὸς φύσις τις καὶ μὴ ἄλλη τίς ἐστι φύσις καὶ οὐσία ὁ ἀριθμός, οἷον φέρε ξύλον ἢ ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἀριθμός), ὥς φασιν οἱ τοῦτο βουλόμενοι, ἤτοι εἶναι τὸν ἐχόμενον τοῦ προτέρου διαφέροντα κατ' οὐσιώδεις καὶ εἰδοποιοὺς διαφοράς, ὥσπερ ἄν τις εἴποι τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἵππου πρότερον διὰ τὴν τοῦ λογικοῦ διαφοράν, τὸ γὰρ λογικὸν τοῦ ἀλόγου τῇ τιμιότητι καὶ τῷ ἀρίστῳ πρότερον· καὶ τοῦτο πάλιν, λέγω δὴ τὸ διαφόρους εἶναι καὶ προτέρους καὶ ὑστέρους τῷ εἴδει τοὺς ἀριθμούς, ἢ εὐθὺς ἐπὶ τῶν μονάδων ὑπάρχει, καὶ ἐστὶν ἀσύμβλητος καὶ ἑτεροειδὴς ὁποιαοῦν μονὰς ὁποιαοῦν μονάδι, ἤτοι πᾶσα μονὰς πάσῃ μονάδι· ἢ οὐκ εἰσὶν ἑτεροειδεῖς αἱ μονάδες ἀλλὰ μόνον ἐφεξῆς (ὥς φαμεν ἄνωθεν κάτω ἐρχόμενοι πρώτην τὴν ἀπλανῆ σφαῖραν, ἐφεξῆς δὲ τὴν Κρονίαν καὶ ἐφεξῆς τὴν Δίιον, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως), καὶ ὁμοειδεῖς πᾶσαι πάσαις, οἷόν φασι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν· ἐν γὰρ τῷ μαθηματικῷ ἀριθμῷ πᾶσαι αἱ μονάδες ἀδιάφοροί εἰσιν· ἢ οὖν ἀσύμβλητοί εἰσι πᾶσαι αἱ μονάδες, ἢ συμβληταὶ πᾶσαι, ἢ αἱ μὲν συμβληταὶ αἱ δὲ ἀσύμβλητοι, οἷον εἰ ἔστι πρῶτον τὸ ἓν ἤτοι τὸ αὐτοέν, δευτέρα ἡ αὐτοδυάς, τρίτη ἡ αὐτοτριάς, λέγοιμεν ἂν ὅτι αἱ ἐν τῇ πρώτῃ δυάδι τῇ πρώτῃ ἤτοι τῇ αὐτοδυάδι μονάδες εἰσὶ συμβληταὶ πρὸς ἑαυτὰς καὶ ὁμοειδεῖς, ὁμοίως καὶ ἐν τῇ αὐτοτριάδι (πάλιν γὰρ τὴν αὐτοτριάδα πρώτην εἴρηκε τριάδα) καὶ αὗται συμβληταὶ πρὸς ἑαυτὰς καὶ ὁμοειδεῖς πρὸς ἑαυτάς, πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ αὐτοδυάδι οὔσας ἀσύμβλητοι καὶ ἀνομοειδεῖς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὥσπερ καὶ οἱ τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς τιθέμενοι βούλονται. διό, τουτέστι καὶ διὰ τὸ τὰς εἰδητικὰς μονάδας τὰς ἐνούσας τῇ αὐτοδυάδι ἀσυμβλήτους εἶναι καὶ ἀνομοειδεῖς κατὰ τοὺς λέγοντας πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτοτριάδι οὔσας μονάδας, τὰς δὲ μαθηματικὰς πάσας πάσαις συμβλητάς,

1. ἐπειδὴ δὲ *M*. ‖ τὰ περὶ τ. α. ἰδεῖν συμβ. in lemmate *A*. ‖ 2. ἀριθμῶν] ἰδεῶν *M*. ‖ 5. ἔχοι *M*. ‖ 7. ἄν om *M*. ‖ ὑπενόησε *M*2. ‖ 8. αὐτο om *M*1. ‖ 10. ἢ ἄνθρωποι ἢ ἵπποι *A*. ‖ 13. τὸ γὰρ] τοῦ γὰρ *A*. ‖ 16. ὑπάρχειν *A*. ‖ 21. αἱ om *M*. ‖ 21.22. ἢ οὐκ ἀσύμβλητοί *M*2. ‖ 22. συμβλητικαὶ *AM*2. ‖ 25. μονάδες coni, δυάδες *AM*. ‖ συμβληταὶ — 26. αὗται om *M*1. ‖ 27. αὐτοτριάδι *M*2. ‖ 31. πάσαις om *M*.

διὰ δὴ τοῦτο ὁ μὲν μαθηματικὸς ἀριθμὸς ἀριθμεῖται καὶ τῇ προληφθείσῃ μονάδι προσληφθεῖσα ἑτέρα μονὰς γίνεται δυάς, ταῖς δὲ δύο ταύταις μονάσι συντεθεῖσα ἄλλη μονὰς συνίσταται ἡ τριάς, καὶ ταύταις ταῖς τρισὶ μονάσιν ἑτέρα μονὰς συναφθεῖσα ἀπογεννᾶται ἡ τετρὰς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν ὁμοίως. ὁ δὲ εἰδητικὸς ἀριθμὸς ἀσύμβλητος ὤν, ὡς αὐτοῖς λέγεται, μετὰ τὸ αὐτοέν ἐστιν ἡ αὐτοδυάς, ὥς φασιν, οὐ προστεθέντος τῷ αὐτοενὶ ἄλλου ἑνὸς καὶ ἀποτελέσαντος τὴν αὐτοδυάδα, ἀλλ' εὐθὺς τὰ ἐν τῇ αὐτοδυάδι δύο ἕτερα, φασί, καὶ ἀνομοειδῆ τῷ πρώτῳ ἑνί (λέγων πάλιν πρῶτον ἓν τὸ αὐτοέν) καὶ γεννᾷ τὴν αὐτοδυάδα ἄνευ τοῦ πρώτου ἑνός, ὁμοίως καὶ τὴν αὐτοτριάδα ἄνευ τῆς αὐτοδυάδος· οὐ γὰρ προστεθέντος τῇ αὐτοδυάδι ἄλλου ἑνὸς γίνεσθαι λέγουσι τὴν αὐτοτριάδα, ἀλλ' εὐθὺς τὰς ἐν τῇ αὐτοτριάδι μονάδας ἄλλας καὶ ἀνομοειδεῖς εἶναι λέγουσι ταῖς ἐν τῇ αὐτοδυάδι μονάσι, παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀποφαίνονται ἀριθμῶν. ἢ οὖν οὕτως ἄν, ὡς εἴρηται, ἔχοιεν οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοί, ἤ, φησίν, ἀνάγκη τινὰς μὲν τῶν ἀριθμῶν, οἷον εἰπεῖν τὸν τρία, τὸν τέσσαρα, τὸν πέντε εἶναι οἷον ὁ πρῶτος ἐλέχθη τρόπος, ἤτοι ἀσυμβλήτους (τοῦτο γὰρ ἔλεγε τὸ πρῶτον τῆς διαιρέσεως τμῆμα), τινὰς δὲ οἷον πάλιν τὸν ἑπτά, τὸν ὀκτώ, τὸν ἐννέα εἶναι οἷος ὁ μαθηματικός, ἤτοι συμβλητοὺς καὶ ὁμοειδεῖς, ἄλλους δέ, οἷον τὸν εἴκοσι, τὸν τριάκοντα, τοὺς ὁμοίους εἶναι οἷος ὁ τρίτος ἔλεγε τρόπος· οὗτος δὲ ἦν ὁ τιθεὶς τὰς μὲν ἐν τῷ εἴκοσιν ἀριθμῷ μονάδας εἶναι πρὸς ἑαυτὰς συμβλητὰς καὶ ὁμοειδεῖς, πρὸς δὲ τὰς ἐνούσας τῷ τριάκοντα ἀριθμῷ ἀσυμβλήτους καὶ ἀνομοειδεῖς· τοῦτο γὰρ ἦν μηνυτικὸν τὸ αἱ δὲ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ διάφοροι καὶ ἀσύμβλητοι. καὶ πάλιν ἢ πάντες καὶ 1080*a* 37.
οἱ συμβλητοὶ καὶ οἱ ἀσύμβλητοι χωριστοί εἰσι τῶν αἰσθητῶν ἢ ἀχώριστοι καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. οὐχ οὕτω δέ, φησίν, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναί φημι τοὺς ἀριθμοὺς ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ τῇ ἐπινοίᾳ, ὡς πρότερον ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν ἐσκοποῦμεν, οὐ τοῦτο δὴ ζητητέον, ἀλλ' εἰ δυνατὸν εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὡς στοιχεῖα, ἵνα ὡς ἐκ στοιχείων τῶν ἀριθμῶν ἡ φύσις εἴη τῶν αἰσθητῶν, ὥς φασί τινες τῶν Πυθαγορείων. ἢ δὴ οὕτως ἀναγκαῖόν ἐστι λέγειν, ἢ τινὰς μὲν αὐτῶν ὡς στοιχεῖα ὄντας τῶν αἰσθητῶν ἐνυπάρχειν τοῖς αἰσθητοῖς τινὰς δὲ μὴ ἐνυπάρχειν, ἢ πάντας ὑπάρχειν, ἢ πάντας μὴ ὑπάρχειν.

ταῦτα εἰπὼν λέγει "οἱ μὲν οὖν τρόποι καθ' οὓς ἐνδέχεται αὐτοὺς — μόνοι." 1080*b* 4.
καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἑνὸς τοῦ πρώτου ὡς ἀρχῆς καὶ στοιχείου καὶ ἄλλου τινός, τῆς ἀορίστου

1. προληφθείσῃ coni, προσληφθείσῃ *AM*. || 2. μονάσι om *M*1. || 3. καὶ om *M*. || 9. post πρώτου add τοῦ *M*2. || 17. πάλιν coni, πάλαι *AM*. || 18. οἷον] ἤτοι *M*1. || εἶναι om *A*. || 19. οἷος *A*, οἷον *M*, fort. οἵους. || 21. ὁμοειδεῖς *A*. || 22. αἱ om *M*. || 26. δὲ *A*. || 28. ἢ δὴ] εἰ δὴ *M*, ἤδη *Br*. || 31. αὐτοὺς] τοὺς ἀριθμοὺς *A*.

δηλαδὴ δυάδος, τοὺς ἑκασταχοῦ γεννῶντες ἀριθμοὺς τινὶ τῶν ῥηθέντων τρόπων κέχρηνται. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν περὶ τῶν ἀχωρίστων μόνων τὸν πολὺν ποιοῦνται λόγον καὶ πάντας ἀχωρίστους εἶναί φασιν, οἱ δὲ πάντας χωρίζουσιν, οἱ δὲ περὶ ἀμφοῖν λέγουσι, τοὺς μὲν αὐτῶν χωρίζοντες τοὺς δὲ οὐδαμῶς. τὸ δὲ "σχεδὸν" πρόσκειται
1080*b* 8. διὰ τὸ εὐθὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπενεχθὲν τὸ "πλὴν τοῦ πάσας τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους εἶναι", ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ οὐδεὶς τῶν περὶ ἀριθμοὺς εἰπόντων πάσας τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους εἴρηκε. διὸ καὶ τὸ "σχεδὸν δὲ καὶ οἱ λέγοντες τὸ ἓν ἀρχὴν" καὶ τὰ ἑξῆς ἴσον ἐστὶ τῷ καὶ ἕκαστος τῶν λεγόντων τὸ ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἀρχὴν τινὶ τῶν εἰρημένων τρόπων χρῆται πλὴν ἑνὸς τρόπου τοῦ πάσας τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους λέγοντος· τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ οὐδεὶς ἐχρήσατο. καὶ ἔστι τὸ
1080*b* 9. πλὴν ἐφερμηνευτικὸν τοῦ σχεδόν. τὸ δὲ "καὶ τοῦτο συμβέβηκεν — εἰρημένους" οὕτως ἐπῆκται ὡς εἰ ἔλεγεν, εἰ γὰρ μὴ τελείαν τὴν διαίρεσιν ἐποιησάμην, εἰκός, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον ἦν τοὺς εἰπόντας περὶ ἀριθμῶν μή τινι τῶν ῥηθέντων χρήσασθαι τρόπων· ἐπειδὴ δὲ τελείαν καὶ ἀπαράλειπτον αὐτὴν τέθεικα καὶ οὐδένα ἐνδέχεται ἄλλον ἐπινοῆσαι παρὰ τοὺς ῥηθέντας τρόπον, εὐλόγως τοῦτο συμβέβηκε, λέγω δὴ τὸ κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπον αὐτοὺς περὶ τῶν ἀριθμῶν ἀποφήνασθαι.

1080*b* 11. "οἱ μὲν οὖν — καὶ τὸ ὕστερον τὰς ἰδέας." θεὶς τοὺς τρόπους καθ' οὓς ἐνεδέχετο τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι νῦν ἐκτίθεται τῶν περὶ ἀριθμῶν εἰπόντων τίνες τίνι τῶν προειρημένων τρόπων ἐχρήσαντο, καί φησιν ὅτι οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, ὥσπερ ὁ Πλάτων, ἀμφοτέρους φασὶν εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὸν εἰδητικὸν καὶ τὸν μαθηματικόν. τὸν μὲν γὰρ ἔχοντα τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔλεγεν εἶναι τὰς ἰδέας καὶ τὸν εἰδητικὸν ἀριθμόν, τὸν δὲ μὴ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχοντα μηδὲ κατ' εἶδος διαφέροντα τὸν μαθηματικὸν εἶναι ἐτίθετο, πρεσβύτερον μὲν αὐτὸν λέγων τοῦ φυσικοῦ καὶ δι' οὗ ἀριθμοῦμεν ἀριθμοῦ, καταδεέστερον δὲ τοῦ εἰδητικοῦ. καὶ χωριστοὺς ἀμφοτέρους καὶ τὸν εἰδητικὸν καὶ τὸν μαθηματικὸν τῶν αἰσθητῶν εἶναι βούλεται. διὰ μὲν οὖν τοῦ "οἱ μ. ο. ἀμφοτέρ. ε. τ. ἀρ." ᾐνίξατο τὸν Πλάτωνα, διὰ δὲ τοῦ "οἱ δὲ τὸν μαθημ. μ. ἀρ. ε. τ. πρ. τ. ὄντ." τοὺς περὶ Ξενοκράτην· οὗτοι γὰρ καὶ χωρίζουσι τὸν μαθηματικὸν τῶν αἰσθητῶν καὶ μόνον αὐτὸν εἶναί φασι καὶ πρῶτον πάντων, τοῦ εἰδητικοῦ κατορχούμενοι. καὶ οἱ περὶ Ξενοκράτην οὖν ἕνα μόνον ἀριθμὸν νομίζουσι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι· διὸ καὶ ὑποστικτέον εἰς τὸ "ἕνα," εἶτα ἐπακτέον τὸ "τὸν μαθηματικόν," ἵν' ᾖ τὸ τῆς λέξεως τοιοῦτον·

2. περὶ τῶν om *M*1. || 2. καὶ — 3. φασιν om *M*1. || 3. πάντα χ. *M*. || 7. διὸ] διὰ *M*. || καὶ τὸ] τὸ καὶ *A*. || 10. λέγοντας *M*. || 15. οὐδὲν *A*. || 16. fort. τρόπων. || 18. 19. ἐνδέχεται *M*. || 20. εἰρημένων *A*. || 22. γὰρ om *A*. || 23. τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς *MBr*. || 25. καταδ] δεύτερον *M*1*Br*. || 28. "οἱ δὲ] "οἱ μὲν *A*. || 29. αὐτῶν *MBr*. || 30. τῶν πάντων *MBr*. || 32. μαθηματικόν coni, ἀριθμόν *AMBr*.

καὶ οἱ Πυθαγόρειοι δὲ ἕνα ἀριθμὸν εἶναι νομίζουσι. καὶ τίνα τοῦτον; τὸν μαθηματικόν, πλὴν οὐ κεχωρισμένον τῶν αἰσθητῶν, ὡς οἱ περὶ Ξενοκράτην, οὐδὲ μοναδικόν, τουτέστιν ἀμερῆ καὶ ἀσώματον (μοναδικὸν γὰρ τὸ ἀμερὲς καὶ ἀσώματον ἐνταῦθα δηλοῖ), ἀλλὰ τὰς μονάδας καὶ δηλονότι καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ὑπολαμβάνοντες οἱ Πυθαγόρειοι μέγεθος ἔχειν ἐκ τούτων τὰς αἰσθητὰς οὐσίας καὶ τὸν ἅπαντα οὐρανὸν εἶναι λέγουσιν. ἔχειν δὲ τὰς μονάδας μέγεθος κατεσκεύαζον οἱ Πυθαγόρειοι διὰ τοιούτου τινὸς λόγου. ἔλεγον οὖν ὅτι ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πρώτου ἑνὸς αὗται συνέστησαν, τὸ δὲ πρῶτον ἓν μέγεθος ἔχει, ἀνάγκη καὶ αὐτὰς μεμεγεθυσμένας εἶναι· τὸ γὰρ ἐκ μεμεγεθυσμένου γεγονὸς καὶ αὐτὸ μέγεθος ἔχειν ἐπάναγκες. ἐρωτώμενοι δὲ καὶ τί τὸ συστῆσαν τὸ πρῶτον ἓν καὶ διὰ τί, καὶ πῶς τὸ μέγεθος ἔσχε καὶ πῶς ἐξ αὐτοῦ αἱ μονάδες γεννῶνται, οὐδὲν ἔλεγον σπουδαῖον. ἄλλος δὲ πάλιν, φησί, Πυθαγόρειος τὸν μαθηματικὸν ἀριθμὸν 1080b 21. οὐ προσίετο, ἀλλ' ἕνα καὶ πρῶτον ἀριθμὸν τὸν τῶν εἰδῶν εἶναι ἔλεγεν. “ἔνιοι δὲ καὶ τὸν μαθηματικὸν τὸν αὐτὸν τοῦτον,” τουτέστι τινὲς δὲ τῶν Πυθαγορείων τὸν μὲν συνεγνωσμένον μαθηματικὸν ἀνῄρουν, ἕνα δὲ ποιοῦντες ἀριθμόν, τὸν εἰδητικόν, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἐκάλουν καὶ μαθηματικόν.

“ὁμοίως δὲ καὶ π. τ. μ. κ. τ. ε. κ. τ. ς., οἱ μὲν γὰρ ἕτερα τὰ μαθηματικὰ 1080b 23. καὶ τὰ μετὰ τὰς ἰδέας.” καὶ περὶ τῶν ἐπιπέδων, φησί, καὶ τῶν στερεῶν ὁμοίως τοῖς ἀριθμοῖς ἀπεφήναντο. οἱ μὲν αὐτῶν ἕτερα λέγουσι τὰ μαθηματικὰ ἐπίπεδα καὶ τὰ στερεὰ καὶ ἕτερα τὰ εἰδητικά· ἄλλο γὰρ ἔλεγον εἶναι τὸ μαθηματικὸν ἐπίπεδον, περὶ ὃ ὁ γεωμέτρης πραγματεύεται, καὶ ἄλλο τὸ αὐτοεπίπεδον. “τῶν δὲ ἄλλως λεγόντων,” φησίν, ἤτοι τῶν εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς καὶ εἰδητικὰ ἐπίπεδα καὶ στερεὰ μὴ λεγόντων. ἢ εἰπὼν “τῶν δὲ ἄλλως λεγόντων” ἐξηγητικὸν οἶμαι ἐπήγαγε τὸ “ὅσοι μὴ ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἀριθμούς,” ὡς εἰ ἔλεγε, τῶν δὲ ἄλλως λεγόντων, τίνας δὲ ἄλλως λέγειν φημί; τοὺς ὅσοι δηλονότι μὴ ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἀριθμούς, μηδὲ ὅλως εἶναι εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς νομίζοντας· οὗτοι τὰ μαθηματικὰ στερεά τε καὶ ἐπίπεδα καὶ μαθηματικῶς λέγουσι, τουτέστι πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη λέγουσιν εἶναι διαιρετόν· τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ μὴ συγκεῖσθαι τὴν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν ἢ τὸ ἐπίπεδον ἐκ γραμμῶν. πᾶν οὖν μέγεθος εἰς μεγέθη εἶναι διαιρετὸν οὗτοί φασιν καὶ ὁποιασοῦν μονάδας συντεθειμένας ποιεῖν δυάδας ἀποδέχονται. οἱ δὲ λέγουσι μὲν τὰ μαθηματικὰ ἐπίπεδα, οἱ καὶ εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς εἶναι λέγοντες, οὐ μαθηματικῶς δέ. οὐ γὰρ τέμνεσθαι πᾶν μέγεθος εἰς μεγέθη, οὐδὲ τὰς τυχούσας μονάδας

6. εἶναι om *M.* ‖ 13. προσίεται *MBr.* ‖ ἀριθμὸν τὸν] ἀριθμῶν *M.* ‖ 15. συνεγνωμένον *A.* ‖ 17. in lem. καὶ περὶ τὰ στερεά *A.* ‖ 18. τὰ om *M.* ‖ 19. post μὲν adde γάρ. ‖ 27. post οὗτοι add καὶ *MBr.* ‖ τε καὶ] καὶ τὰ *MBr.* ‖ καὶ post ἐπίπεδα om *M1Br.* ‖ 30. post μεγέθη add λέγουσιν *M2.*

δυάδα ποιεῖν, ἀλλά φασιν ὅτι αἱ πρώτως γεγονυῖαι δύο μονάδες ὡς ἐξ
ὕλης μὲν τῆς ἀορίστου δυάδος, εἴδους δὲ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνός, τοῦ αὐτοενὸς δηλονότι,
αὗται πεποιήκασι τὴν πρώτην δυάδα ἤτοι τὴν εἰδητικὴν δυάδα ἤτοι τὴν αὐ-
τοδυάδα· αἱ δὲ πάλιν δευτέρως γεγονυῖαι τρεῖς μονάδες ὡς ἐξ ὕλης μὲν καὶ
αὐτῆς τῆς ἀορίστου δυάδος, εἴδους δὲ τοῦ αὐτοενὸς πεποιήκασι τὴν αὐτοτριάδα.
ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοτετράδος καὶ τῶν λοιπῶν ἀποφαίνονται, καὶ οὔ φασιν ὅτι
ὁμοειδεῖς εἰσὶν αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι μονάδες ταῖς ἐν τῇ αὐτοτριάδι καὶ αὗται
ταῖς ἐν τῇ αὐτοτετράδι (ἢ γὰρ ἂν καὶ συντιθέμεναι αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι ταῖς
ἐν τῇ αὐτοτριάδι ἀπεγέννων ἄν τινα ἀριθμόν), ἀλλ' ἀνομοειδεῖς τὰς ἐν τῇ
αὐτοδυάδι καὶ ἄλλας τῶν ἐν τῇ αὐτοτριάδι οὐσῶν ἔλεγον. ταῦτα εἰπὼν λέ-
γει, πάντες μὲν οὖν τοὺς ἀριθμοὺς μοναδικοὺς καὶ ἀμεγέθεις καὶ ἀμερεῖς εἶναι λέ-
γουσι, πλὴν τῶν Πυθαγορείων τῶν τὸ ἓν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων καὶ μέ-
γεθος ἔχειν λεγόντων. οὗτοι γὰρ μεμεγεθυσμένας τὰς μονάδας καὶ δηλονότι
καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἀπεφαίνοντο, ὡς πρὸ ὀλίγου εἴρηται. καὶ συμπεραίνεται λέγων
1080*b* 33. ὁσαχῶς οὖν ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι ὑφ'
ἡμῶν τρόποι ἅπαντές εἰσι, καὶ οὔτε πλείονας οὔτε ἐλάττονας αὐτοὺς εἶναι δυ-
νατόν ἐστι, φανερὸν ἐκ τούτων. εἰσὶ δέ, φησί, πάντα τὰ περὶ τῶν ἀριθμῶν
ἀδύνατα, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν εὐφορητότερά ἐστι καὶ ἧττονα ἔχει τὰ ἀδύνατα,
τὰ δὲ μείζονα.

1080*b* 37. (7) "πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον — ἢ ἀσύμβλητοι." ἐπεξέρχεται πάντα τὰ
τῆς διαιρέσεως τμήματα ἐπιμελῶς καὶ δείκνυσιν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δύ-
νανται οἱ εἰδητικοὶ εἶναι ἀριθμοί, καὶ εἴπερ ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ εἰσὶν οἱ εἰδητικοὶ
ἀριθμοί, καθ' ἕνα τῶν τῆς διαιρέσεως εἶναι αὐτοὺς τρόπων, εἰ δειχθείη ὅτι
κατ' οὐδένα δύνανται εἶναι, ὅλως οὐκ εἰσί. πρῶτον δέ, φησί, τοῦτο σκεπτέον,
πότερον συμβληταί εἰσι πᾶσαι αἱ μονάδες ἢ ἀσύμβλητοι, καὶ εἰ ἀσύμβλη-
τοι, κατὰ ποῖον τῶν ῥηθέντων τρόπων. ἐλέγετο γὰρ ἀνωτέρω πότερον πᾶσαι
αἱ μονάδες ἀσύμβλητοί εἰσιν, ἢ αἱ ἐν τῇ δυάδι μονάδες πρὸς ἑαυτὰς μὲν
εἰσι συμβληταὶ πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ τριάδι ἀσύμβλητοι, ὁμοίως καὶ αἱ ἐν τῇ
τριάδι πρὸς ἑαυτὰς μὲν συμβληταὶ πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ δυάδι ἀσύμβλητοι.
1081*a* 2. τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν καὶ νῦν τὸ "ἔστι μὲν γὰρ — τῇ τριάδι." λέγοι δ' ἂν
αὐτὴν τὴν δυάδα καὶ αὐτὴν τὴν τριάδα τὴν αὐτοδυάδα καὶ αὐτοτριάδα. ἔστι

1. πρῶται *M*1*Br*. || 6. αὐτοτριάδος *MBr*. || 8. ἢ coni., ἢ *MBr*, ἦ *A*. || ἂν om *MBr*. || 10. 11. ταῦτα ε. λέγει om *M*1. || 11. οὖν om *A*. || ἀμετρεῖς *AM*2. || 15. ante οὖν add μὲν *M*2. || ante ὅτι add τοὺς *M*2. || 18. εὐφωρατότερά εἰσι *A*. || 22. εἰ εἰσὶν οἱ] εἰ et οἱ om *M*. || 23. δειχθήσεται *M*1. || 27. αἱ post ἢ om *A*. || 28. πρὸς δὲ — ἀσύμβλητοι om *A*, ind *M*2.

μὲν γάρ, φησίν, τουτέστι δυνατὸν γὰρ λέγειν ὁποιανοῦν μονάδα ἤτοι πᾶσαν μονάδα πρὸς πᾶσαν μονάδα ἀσύμβλητον, δυνατὸν δὲ μὴ πᾶσαν πρὸς πᾶσαν λέγειν, ἀλλὰ τὰς ἐν τῇ αὐτοδυάδι πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτοτριάδι καὶ οὕτω πάσας τὰς ἐν ἑκάστῳ εἰδητικῷ ἀριθμῷ πρὸς ἀλλήλας ἀσυμβλήτους. περὶ δὴ τούτων πάλιν ἡμᾶς ὑπομνήσας λέγει, εἰ μὲν γὰρ πᾶσαι αἱ μονάδες συμβληταί εἰσι καὶ ὁμοειδεῖς καὶ ἀδιάφοροι, ὁ μαθηματικὸς γίνεται ἀριθμὸς καὶ εἷς μόνος αὐτός, καὶ τοὺς εἰδητικοὺς εἶναι ἀριθμοὺς οὐκ ἐνδέχεται. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "καὶ τὰς 1081*a* 7. ἰδέας οὐκ ἐνδέχεται εἶναι τοὺς ἀριθμούς." ποῖος γὰρ ἔσται ἀριθμὸς ὁ αὐτοάνθρωπος ἢ τὸ αὐτοζῷον ἢ ὁ αὐτοΐππος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν εἰδῶν; ἑκάστου μὲν γὰρ κατὰ τοὺς τιθεμένους τὰς ἰδέας ἡ ἰδέα μία· εἷς γὰρ ὁ αὐτοάνθρωπος καὶ ἓν τὸ αὐτοζῷον· εἰ δὲ ἀδιαφόρων οὐσῶν τῶν μονάδων εἶναί τις λέγοι τὸν αὐτοάνθρωπον τὴν τριάδα, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐννεάδι πρώτη καὶ μέση καὶ τελευταία ἐστὶ τριάς, ἔσονται τρεῖς αὐτοάνθρωποι. διὰ τί γάρ, εἰ τύχοι, ἡ πρώτη τριὰς ἔσται αὐτοάνθρωπος καὶ οὐχ ἡ δευτέρα ἢ ἡ τελευταία; ἢ οὖν οὐδεμία τῶν τριάδων ἐστὶν ἰδέα, ἢ πᾶσαι. εἰ δὲ ἀδύνατον πάσας (οὕτω γὰρ συμβήσεται, ἐπειδὴ ἄπειροί εἰσι τριάδες, ἀπείρους εἶναι καὶ αὐτοανθρώπους), οὐδεμία αὐτῶν ἐστὶν ἰδέα. οὐκ ἄρα μοναδικὸς ἀριθμὸς ἡ ἰδέα, εἴπερ ἀδιάφοροί εἰσιν αἱ μονάδες. ἀλλὰ μὴν εἰ μή εἰσιν αἱ ἰδέαι ἀριθμοί, ἀδύνατον αὐτὰς εἶναι. καὶ κατασκευάζει τοῦτο, λέγω δὴ τὸ μὴ οἷόν τε ἰδέας εἶναι, εἰ μὴ καὶ ἀριθμοί εἰσι, διὰ τοῦ "ἐκ τίνων γὰρ 1081*a* 13. ἔσονται ἀρχῶν αἱ ἰδέαι," ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ ἀδύνατον γὰρ ἐξ ἄλλων τινῶν ἀρχῶν εἶναι τὰς ἰδέας, ἢ ἐξ ὧν οἱ ταύτας θέμενοι κατασκευάζουσι. συλλογίζεται οὖν δυνάμει οὕτως. αἱ ἰδέαι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος παρ' αὐτοῖς ὑφίστανται· τὰ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ὑφιστάμενα ἀριθμοί εἰσιν· αἱ ἰδέαι ἄρα ἀριθμοί εἰσιν. αὐτὸς δὲ τὴν μείζονα πρότασιν μόνον, τὴν τὰ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ὑφιστάμενα ἀριθμοί εἰσι, τέθεικε διὰ τοῦ ὁ γὰρ ἀριθμός ἐστιν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος τῆς ἀορίστου, τὴν ἐλάττω παρείς. τὸ δὲ "κ. 1081*a* 15. αἱ ἀρχ. κ. τ. στ. λ. τ. ἀρ. εἶναι" ἀντὶ τοῦ καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν παρ' αὐτοῖς ταῦτα εἶναι λέγονται, τό τε ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς. τὸ δὲ "τάξαι τε οὔτε πρ. ἐνδ. ἀρ. αὐτ. οὔ. ὑ." εὐλόγως εἴρηται· εἰ γάρ ἐστιν οἷον φέρε ἡ αὐτοτριὰς ὁ αὐτοάνθρωπος, πῶς οἷόν τε ἢ πρότερον ἢ ὕστερον αὐτὸν λέγειν τῆς αὐτοτριάδος; εἰ δὴ οὐσῶν τῶν ἰδεῶν ἀνάγκη αὐτὰς ἀριθμοὺς εἶναι, εἰ μή εἰσιν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι, ὡς δέδεικται, ὅλως οὐκ εἰσίν.

1. ἤτοι] τουτέστι *M*. ‖ 4. post ἑκάστῳ add καὶ *A*. ‖ δὴ om *A*. ‖ 8. ποῖος] πῶς *M*1. ‖ 9. γὰρ om *A*. ‖ 13. τύχη *A*. ‖ 14. ἡ post ἢ om *A*. ‖ 18. ἀριθμός *A*. ‖ 25. ὑφισταμένην *A*. ‖ post εἰσι add λέγουσαν *M*1. ‖ 26. δυάδος] μονάδος *A*. ‖ post δυάδος τῆς add τοῦ *M*. ‖ 27. τῶν ἀριθμῶν in lemmate *A*. ‖ 29. τάξει *M*.

1080a 17. "εἰ δὲ ἀσύμβλητοι — ἡτινιοῦν". ὑποθέμενος πρῶτον πάσας συμβλητὰς καὶ δείξας ὅτι ἀδύνατον τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς εἶναι, ᾧ συναπεδείχθη καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτὰς ὅλως, νῦν ὑποτίθεται πάσας ἀσυμβλήτους· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "ὥστε ἡτισοῦν ἡτινιοῦν." εἰ οὖν πᾶσαι αἱ μονάδες ἀσύμβλητοί εἰσι καὶ διάφοροι, οὔτε τὸν μαθηματικὸν ἐνδέχεται εἶναι τοιοῦτον τὸν ἀριθμόν (ὁ γὰρ μαθηματικὸς ἐκ συμβλήτων καὶ ἀδιαφόρων, καὶ αἱ διαιρέσεις καὶ αἱ συνθέσεις καὶ οἱ πολλαπλασιασμοὶ καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ δεικνύμενα κατὰ τοῦ μαθηματικοῦ ὡς ἐπὶ ἀδιαφόρων δείκνυται), οὔτε δὴ τὸν μαθηματικὸν εἶναι τοῦτον δυνατὸν οὔτε τὸν τῶν εἰδῶν. καὶ ὅτι μὲν ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν ἀσύμβλητος οὐδὲ διάφορος, πάντες φασίν. ὅτι δὲ οὐδὲ πάσας τὰς εἰδητικὰς μονάδας διαφόρους εἶναι καὶ ἀσυμβλήτους δυνατόν ἐστι, προτίθεται δεῖξαι. εἰ δὴ τοῦτό τε δειχθείη καὶ πρὸς τούτῳ ὅτι οὐδὲ αἱ ἐν τῇ δυάδι ἀσύμβλητοί εἰσι πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι, ἀδύνατον ὅλως ἰδέας εἶναι. εἰ γὰρ οὐσῶν τῶν εἰδητικῶν μονάδων ἀνάγκη ἢ πάσας εἶναι συμβλητὰς ἢ πάσας εἶναι ἀσυμβλήτους ἢ τὰς ἐν τῇ δυάδι πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι καὶ ταύτας πρὸς τὰς ἐν τῇ τετράδι καὶ ἐφεξῆς, κατ' οὐδένα δὲ τούτων τῶν τρόπων εἶναι δύναται, πάντῃ πάντως μὴ ὄντα εἰσίν. εἴπερ οὖν, φησίν, ἐστὶν ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς ἐξ ἀσυμβλήτων μονάδων, οὐκ ἔσται ἡ δυὰς πρώτη γεγονυῖα ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος κατ' αὐτοὺς ἔπειτα ἡ τριὰς καὶ τρίτον ἡ τετρὰς καὶ ἑξῆς οἱ λοιποὶ ἀριθμοί, ἀλλ' ἅμα πᾶσαι ἔσονται. εἰ γὰρ τὸ πρότερον καὶ τὸ δεύτερον κατ' οὐσιώδη καὶ συστατικὴν διαφορὰν καὶ ὅλως εἰδοποιὸν γίνεται (διὰ τοῦτο γάρ φαμεν τὸν ἄνθρωπον πρότερον τοῦ ἵππου, ὅτι ἡ τοῦ λογικοῦ διαφορὰ προτέρα τῆς τοῦ ἀλόγου τῷ ἀξιώματι καὶ τῷ ἀρίστῳ), εἰ δειχθῶσιν αἱ μονάδες πᾶσαι ἀδιάφοροι καὶ ὁμοειδεῖς, οὐκ ἂν εἴη ἡ δυὰς πρότερον, εἶτα ἡ τριάς, ὥς φασιν. ὥστε ἐὰν οὐσῶν τῶν εἰδητικῶν μονάδων ἢ ἀριθμῶν ἀνάγκη καὶ τὴν δυάδα προτέραν εἶναι τῆς τριάδος καὶ τὴν τριάδα τῆς τετράδος καὶ ἐφεξῆς, τούτων δὲ τῶν μὲν οὐσῶν πρώτων τῶν δὲ δευτέρων καὶ τρίτων ἀνάγκη ἀσυμβλήτους ἢ πάσας εἶναι τὰς μονάδας ἢ τὰς ἐν τῇ δυάδι ταῖς ἐν τῇ τριάδι καὶ οὕτως ἐπὶ τῶν λοιπῶν· εἰ δειχθείη ὅτι πᾶσαι συμβληταί εἰσιν, οὐκ ἔσται ἡ δυὰς προτέρα τῆς τριάδος καὶ αὕτη τῆς τετράδος, τούτων δὲ τὸ πρότερον καὶ δεύτερον μὴ ἐχουσῶν ἀδύνατον εἶναι τὰς

2. ᾧ] ὧν *M*1. ‖ 4. ὥστε] ὡς *M*1. ‖ 5. τὸν ante ἀρ. om *M*1. ‖ 7. ante μαθηματικοῦ add ἁπλοῦ *M*1. ‖ 8. ἀδιαφόρων] διαφέροις *M*1. ‖ 9. ἀσύμβλητος] οὐ συμβλητός *A*. ‖ 14. ἢ post ἀνάγκη om *AM*1. ‖ ἢ τὰς] ἤτοι τὰς *M*. ‖ 16. πάντως om *AM*1, πάντῃ bis habet *A*. ‖ 19. τρίτη *M*. ‖ ἐφεξῆς *M*. ‖ 23. ἀρίστῳ coni, ἀορίστῳ *AM*. ‖ 24. εἴη] ἦν *M*. ‖ προτέρα *M*1. ‖ 26. προτέρων *M*1. ‖ 28. ταῖς] πρὸς τὰς *M*. ‖ 29. ἡ om *M*. ‖ 29. 30. καὶ α. τ. τετράδος om *AM*1. ‖ 30. πρότερον] τρίτον *M*1.

εἰδητικὰς μονάδας. τὸ δὲ "ἅμα γ. αἱ ε. τ. δ. τ. πρ. μ. γεννῶνται" οὐκ ἔστι 1081a 23 κατασκευαστικόν, ὡς ἄν τῳ δόξειε διὰ τὸν γὰρ σύνδεσμον, τοῦ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ δυὰς πρώτη ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, εἶτα ἡ τριάς, ἀλλὰ πρῶτόν ἐστιν ἐπιχείρημα τῶν δεικνύντων μὴ εἶναι πάσας τὰς ἐν τοῖς εἰδητικοῖς ἀριθμοῖς μονάδας ἀσυμβλήτους. ἐκ διαιρέσεως δὲ δείκνυσι τοιαύτης ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ πᾶσαι μονάδες ἀσύμβλητοι· εἰ γάρ εἰσιν ἀσύμβλητοι ἢ ἅμα γίγνονται ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι μονάδες καὶ αἱ ἐν τῇ αὐτοτριάδι καὶ αἱ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ὁμοίως· ἢ πρῶτον μὲν γίνεται ἡ μία μονάς, εἶτα ἡ ἑτέρα, καὶ τότε συντίθενται καὶ ἀποτελοῦσι τὴν αὐτοδυάδα. ἀλλ' ἐὰν ἅμα γεννῶνται αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ ἤτοι τῇ αὐτοδυάδι μονάδες καὶ αἱ ἐν τῇ αὐτοτριάδι καὶ αἱ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῖς, οὐκ ἔσονται ἀσύμβλητοι ἀλλὰ συμβληταὶ καὶ ἀδιάφοροι· τὰ γὰρ ἅμα ἐκ τῶν ἀρχῶν γεννώμενα, ὡς καὶ αὐτοί φασιν, ἀδιάφορά ἐστιν. ψεῦδος ἄρα τὸ πάσας λέγειν ἀσυμβλήτους· εἰ γὰρ καὶ τὰς ἐν τῇ δυάδι λέγοι τις μονάδας ἀσυμβλήτους εἶναι πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀδύνατον δείξει, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὰς αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι οὐκ ἔσονται ἀσύμβλητοι. ὁμοίως οὐδὲ αἱ ἐν τῇ αὐτοτριάδι. ὥστε δεῖ πρὸ τῆς λέξεως τῆς "ἅμα γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται" ἔξωθεν προσυπακούειν τοῦ ἀδύνατον δὲ πάσας εἶναι τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους· εἶτα ὡς προσκατασκευαστικὸν τοῦ ἀδύνατον πάσας εἶναι τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους ἐπάγειν τὸ "ἅμα γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται." ἀλλὰ κἂν ταύτῃ τῇ λέξει ἐλλείπει ὁ ἢ σύνδεσμος· ἔδει γὰρ οὕτως εἶναι γεγραμμένον "ἢ γὰρ ἅμα αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται," ἐρεῖ γὰρ προϊὼν "ἢ οὐχ ἅμα." ὥστε σαφεστάτη ἂν ἦν ἡ λέξις εἰ οὕτω πως εἶχεν· ἀδύνατον δὲ πάσας εἶναι τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους· ἢ γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται ἅμα ἢ οὐχ ἅμα. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς λέξεως οὕτως ἐχρῆν ἔχειν οἶμαι τοιαῦτα· αὐτὸς δὲ μέμνηται καὶ ῥημάτων τοῦ Πλάτωνος λέγων "εἴτε ὥσπερ ὁ πρῶτος εἰπών, ἐξ ἀνίσων γὰρ 1081a 24. ἰσασθέντων ἐγένοντο," δεικνὺς ὅτι κατ' ἐκεῖνον ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν ἅμα πᾶς γεννᾶται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, καὶ οὐχὶ πρῶτον μὲν ἡ μία μονὰς ὕστερον δὲ ἡ ἄλλη· αὐτὸς δὲ διὰ τὸ πλῆρες τῆς διαιρέσεως ἐπισκέπτεται καὶ τὸ λοιπὸν τὸ λέγον ἢ οὐχ ἅμα. τὸ δὲ "ἐξ ἀνίσων γὰρ ἰσασθέντων" τοιοῦτόν ἐστιν. δοκεῖ ὁ Πλάτων λέγειν ὅτι ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἥτις καθὸ ἀόριστος ἄνισος

3. καὶ] ἐκ *A*. ‖ 6. εἰ γάρ] ἢ γάρ ***MBr***. ‖ εἰσιν ἀσ. ἢ om ***M1***. ‖ 8. post αὐτοτριάδι add τριάδες ***ABr***. ‖ ὁμοίως] ἕκασται ***Br***. ‖ 9. μονάδες *A*. ‖ 12. διάφοροι *A*. ‖ 15. καὶ ind ***M2***. ‖ 16. αὐτοδυάδι] δυάδι *A*. ‖ 21. ἀλλὰ om ***AM***. ‖ 23. ἦν om *A*. ‖ 25. πρώτῃ] προηγουμένῃ ***MBr***. ‖ 28. ὅτε *A*. ‖ ἅμα om ***MBr***. ‖ 31. γὰρ om *A*.

ἐστιν, οἱ ἀριθμοὶ γίνονται, ἄνισοί εἰσιν, ἰσάζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνός· ὥστε ἐπειδὴ ἅμα γεννῶνται, δῆλον ὡς ἀδιάφοροί εἰσιν. εἰ δὲ ἀσυμβλήτων οὐσῶν τῶν ἐν τῇ δυάδι μονάδων ἐστὶν αὐτῶν ἡ μὲν προτέρα ἡ δὲ δευτέρα (οὐ γὰρ δὴ ἅμα διάφοροι καὶ ἀσύμβλητοι οὖσαι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν προΐασι), καὶ ἡ αὐτοδυὰς προτέρα μὲν ἔσται τῆς νεωτέρας μονάδος, νεωτέρα δὲ τῆς προτέρας· μῖξις γάρ ἐστι τῶν δύο μονάδων. ὥσπερ γὰρ τὸ οἰνόμελι τοῦ μὲν οἴνου γλυκύτερον τοῦ δὲ μέλιτος ἀγλευκέστερόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ δυὰς ὑστέρα μὲν τοῦ πρώτου μέρους ἑαυτῆς πρεσβυτέρα δὲ τοῦ δευτέρου. εἰ δὲ τοῦτο, συμβαίνει τῆς πρώτης δυάδος εἶναι τὴν προγεγονυῖαν αὐτῆς μονάδα πρεσβυτέραν αὐτῆς. ἀλλ' οὐδὲν κατ' αὐτοὺς πρότερον τῆς αὐτοδυάδος, εἰ μὴ τὸ ἀρχικὸν ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς.

1081*a* 29. "ἔτι ἐπειδή ἐστι πρῶτον — μετ' ἐκεῖνο." τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. ἐὰν αἱ τῆς αὐτοδυάδος μονάδες καὶ τῆς αὐτοτριάδος καὶ τῶν λοιπῶν οὐχ ἅμα γεννῶνται ἀλλ' ἡ μὲν πρότερον ἡ δ' ὕστερον γεννᾶται ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, θετέον ὅτι ἡ μὲν μία μονὰς τῆς μελλούσης γενέσθαι αὐτοδυάδος γέγονεν, ἡ δὲ λοιπὴ οὔπω. ἀλλ' εἰ τοῦτο, συμβαίνει μονάδας μὲν εἶναι δύο, τό τε ἀρχικὸν ἓν καὶ αὐτὴν τὴν ἤδη γεγονυῖαν μονάδα καὶ μέρος γενέσθαι μέλλουσαν τῆς γενησομένης αὐτοδυάδος, δυάδα δὲ μὴ εἶναι. οὔπω γάρ, ὡς ἡ ὑπόθεσις, γέγονεν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ ἡ ἑτέρα μονάς, ἵνα συντεθεῖσα μετὰ τῆς προγεγονυίας ἀποτελέσωσι τὴν αὐτοδυάδα. ἀλλὰ κἂν τῆς λοιπῆς γεγονυίας μονάδος καὶ τῆς αὐτοδυάδος ἀπαρτισθείσης εἶναι μὲν τρεῖς μονάδας ἀναγκαῖον, τό τε πρῶτον ἓν καὶ τὰς λοιπὰς δύο, αἳ μέρος εἰσὶ τῆς αὐτοδυάδος, αὐτοτριάδα δὲ μὴ εἶναι· οὔπω γὰρ κἀνταῦθα ἐκ τοῦ πρώτου ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἕτεραι τρεῖς μονάδες γεγόνασιν, ἀσύμβλητοι μὲν οὖσαι διὰ τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὰς τῆς αὐτοδυάδος μονάδας, γεννητικαὶ δὲ τῆς αὐτοτριάδος. ἀλλ' ἄτοπον καὶ ἀδύνατον τὸ τρία μὲν εἶναι λέγειν, τριάδα δὲ μὴ εἶναι. τὰ αὐτὰ δὲ συμβήσεται καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια τοιαύτη τίς ἐστι· τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν ὧδε ἂν ἔχοι. ἐπειδή ἐστι πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ ἓν (λέγει δὲ αὐτὸ τὸ ἓν τὸ ἀρχικὸν ἕν, μεθ' οὗ καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος γεννᾶται κατ' αὐτοὺς ἡ αὐτοδυὰς καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοί), μετὰ τὸ ἕν, ὃ πρῶτον καλεῖ, ἔσται καὶ δεύτερον ἕν, ὃ δεύτερον τοῦ πρώτου καὶ ἀρχικοῦ ἑνὸς λέγει, τὴν τῆς αὐτοδυάδος, ὡς ἡ ὑπόθεσις, προγεγονυῖαν μο-

1. ἰσάζονται — 2. εἰσιν om *AM*1. ‖ 4. διάφοροι scr. e Syr., ἀδιάφοροι *AMBr*. ‖ ἀσύμβλητοί] συμβληταί *M*1, συμβλητικαί *M*2. ‖ 8.9. πρ. δ.] αὐτοδυάδος *MBr*. ‖ 9. αὐτοῖς utrobique *M*. ‖ 10. ἀρ. ἓν] αὐτοὲν *MBr*. ‖ 18. ἡ om *M*. ‖ 26. καὶ ἀδύνατον om *M*1. ‖ 30. γεννῶνται *M*1. ‖ 31. μετὰ τὸ — δεύτερον ἓν] τί δὲ καλεῖ πρῶτον ἓν *M*2, τὸ δὲ πρῶτον καλεῖ *A*. ‖ τοῦ om *M*. ‖ 32. ὡς ind *M*2.

νάδα· αὕτη γὰρ τοῦ μὲν ἀρχικοῦ καὶ πρώτου ἑνός ἐστι δευτέρα, τῆς δὲ μελλούσης γενέσθαι μονάδος, μεθ' ἧς ἂν καὶ ἀπαρτίσοι τὴν αὐτοδυάδα, πρώτη· τρίτον δὲ ἓν τὸ δεύτερον μὲν μετὰ τὸ δεύτερον, τρίτον δὲ μετὰ τὸ πρῶτον, λέγει τὴν μήπω γεγονυῖαν τῆς γενησομένης αὐτοδυάδος μονάδα. ταύτης γὰρ τῆς αὐτοδυάδος τὸ μὲν προγεγονὸς ἕν ἐστι δεύτερον τοῦ ἀρχικοῦ ἑνός, τὸ δὲ δεύτερον αὐτῆς ἓν τοῦ μὲν προγεγονότος τῆς αὐτοδυάδος ἑνός ἐστι δεύτερον, τοῦ δὲ πρώτου καὶ ἀρχικοῦ ἑνὸς τρίτον. ὥστε ἔσονται τρεῖς μονάδες, τρία δὲ οὐκ ἔσται ἐξ ὧν ἡ τριὰς συμπλέκεται καὶ συνίσταται· ὅπου γὰρ τρία εὐθὺς κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τριάς. ἀλλὰ κἂν πάλιν τῶν τῆς αὐτοδυάδος δύο μονάδων καὶ τοῦ πρώτου ἑνὸς οὐσῶν ὑπονοήσωμεν ὅτι ἐκ τοῦ πρώτου ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος γέγονε καὶ ἕτερον, μεθ' οὗ καὶ τῶν ὑπονοουμένων λοιπῶν τριῶν μονάδων ἡ αὐτοτριὰς γενέσθαι ὀφείλει, ἔσονται μὲν τέτταρες μονάδες, τό τε πρῶτον καὶ ἀρχικὸν ἓν καὶ αἱ δύο τῆς αὐτοδυάδος καὶ ἡ ἤδη γεγονυῖα, ἥτις μέρος ὀφείλει γενέσθαι τῆς γινησομένης αὐτοτετράδος· εἰ δὴ τοῦτο ὑπονοήσομεν, τέτταρα μὲν ἔσται, τετρὰς δὲ οὐδαμῶς· οὔπω γὰρ γεγόνασι καὶ αἱ λοιπαὶ τρεῖς μονάδες τῆς γενέσθαι μελλούσης αὐτοτετράδος. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει, οὐδεὶς τῶν περὶ ἀριθμοὺς εἰρηκότων ἀσυμβλήτους τὰς μονάδας εἴρηκεν, ὅμως δὲ κατὰ τὰς ἐκείνων ὑποθέσεις εὔλογον ἀσυμβλήτους εἶναι τὰς μονάδας, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἀδύνατον. τίς γὰρ διαφορὰ μονάδος πρὸς μονάδα; καὶ δείκνυσιν ὅπως εὔλογόν ἐστι κατὰ τὰς ἐκείνων ὑποθέσεις ἀσυμβλήτους εἶναι τὰς μονάδας τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ γὰρ ἔστιν ἓν πρῶτον κατ' αὐτοὺς καὶ πρώτη μονάς, ἐξ ἧς μονάδος καὶ ἄλλης ὡς εἴρηται γίνεται ἡ αὐτοδυάς, ἔστι δὲ κατ' αὐτοὺς καὶ πρώτη δυάς, πᾶσα ἀνάγκη καὶ δεύτερον ἓν εἶναι καὶ δευτέραν μονάδα καὶ δευτέραν δυάδα· εἰ γὰρ πρώτη, ἀνάγκη καὶ δευτέραν, τὰ γὰρ πρῶτα δευτέρων ἐστὶ πρῶτα, καὶ ταῦτα τρίτων. ἀλλὰ μὴν εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἀνάγκη καὶ τὰς μονάδας διαφόρους εἶναι καὶ ἀσυμβλήτους· ἄλλη γὰρ ἡ τρίτη καὶ ἄλλη ἡ δευτέρα καὶ αἱ λοιπαὶ ὁμοίως. εἰ γάρ εἰσιν ἀδιάφοροι καὶ συμβληταί, τί μᾶλλον αὕτη πρώτη ἐστὶν ἀλλ' οὐχ αὕτη τοῦ πρωτείου τετύχηκε, καὶ διὰ τί αὕτη μὲν ἀτυχής ἐστι τοῦ πρώτου ἐκείνη δὲ τούτου τετύχηκε. τὸ δὲ "ἅμα δὲ ἀμφότερα 1081b 6.
λέγειν, μονάδα τε μετὰ τὸ ἓν πρώτην εἶναι" καὶ τὰ ἑξῆς διὰ μέσου παρέρριπται σκωπτικὸν ὂν ὡς καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς ἀνακολούθως ἑαυτοῖς γινομένων.

1. καὶ om *M*1. ‖ 2. γενήσεσθαι *M*1. ‖ αὐτο om *M*. ‖ 3. post μὲν add ὂν *M*1. ‖ 11. λοιπὸν *A*. ‖ τριῶν *AM*, lege δύο. ‖ 13. ἥτις] ὅτι *M*. ‖ 14 et 16. lege αὐτοτριάδος. ‖ 14. ὑπονοήσωμεν *M*. ‖ 15. τρεῖς] lege δύο. ‖ 18. κατὰ δὲ — 20. μονάδας om *M*1. ‖ 19. δεικνεῖς *M*2. ‖ 28. τυγχάνει *M*1. ‖ 29. δὲ ante ἀμ. om *A*. ‖ 30. πρῶτον *A*. ‖ 31. ἀκολούθως *M*.

εἰ γὰρ ἔστιν ἡ μονὰς πρώτη, πῶς ἔσται καὶ ἡ δυὰς πρώτη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον; εἰ γὰρ τὴν πρώτην τάξιν καὶ τὸ κυρίως πρῶτον ἡ μονὰς ἐκληρώσατο, πῶς καὶ ἡ δυὰς τοῦ αὐτοῦ ἂν μετάσχοι πρώτου; ἢ γὰρ τοῦ κυρίως πρώτου τὸ ἓν εὐμοίρηκε καὶ ἐστέρηται τούτου ἡ δυὰς καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοί, ἢ ἡ δυὰς τούτου τέτευχε καὶ τὸ
1081*b* 8. ἓν οὐκ ἔσται πρῶτον. τὸ δὲ "οἱ δὲ ποιοῦσι μονάδα μὲν καὶ ἓν πρῶτον, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι" συνεχές ἐστι τῷ "ἐστὶ δὲ κατὰ μὲν τὰς ἐκείνων ἀρχὰς εὔλογον καὶ οὕτω," καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι κατὰ μὲν τὰς ἐκείνων ἀρχὰς εὔλογον δεύτερόν τι εἶναι καὶ τρίτον, οἱ δὲ μονάδα μὲν καὶ ἓν πρῶτον ποιοῦσι, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι, καὶ δυάδα πρώτην, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην οὐκέτι.

1081*b* 10. "φανερὸν δὲ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται — καὶ τριάδα." οὐ δύναται, φησίν, εἶναι ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός, τουτέστιν ἡ αὐτοδυὰς καὶ ἡ αὐτοτριάς, ἀσυμβλήτων ὑποτεθεισῶν τῶν μονάδων, ᾧ ἕπεται τὸ μὴ εἶναι τὸν εἰδητικὸν ἀριθμόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφῆκεν, ἐπήνεγκε δὲ ὅτι κἄν τε συμβληταὶ ὦσι κἄντε ἀσύμβλητοι αἱ μονάδες, δεῖ μὴ εἶναι τὴν αὐτοτριάδα, τῷ πάντα μὲν ἀριθμὸν κατὰ πρόσθεσιν ἀριθμεῖσθαι καὶ ἀποτελεῖσθαι, οἷον τὴν δυάδα προσλαβοῦσαν μονάδα τριάδα γενέσθαι· τούτων δὲ ὄντων ἀδύνατον τὴν τῶν ἀριθμῶν γένεσιν εἶναι ὥς φασιν ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνός, ἀλλὰ κατὰ πρόσθεσιν, ὥστε ἀναγκαῖον πολλάς τε διὰ τοῦτο εἶναι δυάδας ἔν τε τῇ ἑξάδι καὶ ὀκτάδι καὶ δωδεκάδι, μόριόν τε εἶναι τὴν δυάδα, τριάδος μὲν τὸ δίμοιρον, τετράδος δὲ τὸ ἥμισυ, καὶ ἑξάδος μὲν τὸ τρίτον, ὀκτάδος δὲ τὸ τέταρτον, δωδεκάδος δὲ τὸ ἕκτον. τοῦ δὲ εἰδητικοῦ ἀριθμοῦ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον· γεννᾶται γὰρ κατ' αὐτοὺς ἐκ τῆς μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, καὶ ἕκαστος αὐτῶν εἷς ἐστι καὶ οὐδεὶς αὐτῶν κατ' αὐτοὺς ἄλλου μόριον γίνεται, οὔτε ἡ αὐτοδυὰς τῆς αὐτοτριάδος, οὔτε ἄλλη ὁποιαοῦν
1081*b* 21. ὁποιασοῦν. ταῦτα εἰπὼν ἔνστασίν τινα πρὸς ἑαυτὸν ἐπάγει διὰ τοῦ "ἀλλ' ἐκ τῆς δυάδος τῆς πρώτης καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἐγίνετο ἡ τετράς." ὃ δέ φησι τοιοῦτόν ἐστιν. ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐκ τῆς αὐτοδυάδος (ταύτην γὰρ καλεῖ πρώτην δυάδα) καὶ τῆς ἀρχικῆς δυάδος, ἣν ἀόριστον καλεῖ δυάδα, ἀπετέλουν τὴν τετράδα, οὐ συντιθέντες αὐτὰς οὐδὲ κατὰ πρόσθεσιν αὔξοντες, ἀλλὰ τῆς ἀορίστου δυάδος διπλασιασάσης τὴν αὐτοδυάδα καὶ οὕτως ἀποτεκούσης τὴν τετράδα, ὥστε οὐκ ἂν τὸν ἐκεῖ ἀριθμὸν κατὰ πρόσθεσιν ἀποτελοῖεν. ταῦτα ἑαυτῷ ὥσπερ ἔνστασιν κομίσας λύει τὴν ἔνστασιν γοργῶς καὶ ἀσαφῶς διὰ τοῦ "δύο δυάδες

1. ante πῶς add κατὰ τὸν αὐτῶν (αὐτὸν *M2*) λόγον *M*. ‖ αὐτῶν *M1*. ‖ 9. καὶ δυάδα — οὐκέτι om *M1*. ‖ 12. ᾧ om *M1*. ‖ τὸ om *M*. ‖ 18. ἔν τε scr. e Syr, ὥστε *AM2*. ‖ ἔν τε — δωδεκάδι] καὶ *M1*. ‖ 19. τε *A* Syr, om *M2*. ‖ μὲν] τε *A*. ‖ 19. καὶ ἑξάδος — 20. ἔκτον om *A*. ‖ 25. τριάς *M1*. ‖ 31. σαφῶς *M*.

παρ' αὐτὴν τὴν δυάδα." λέγει δ' αὐτὴν τὴν δυάδα τὴν αὐτοδυάδα. δύο
οὖν, φησίν, εὑρίσκονται ἐν τῇ αὐτοτετράδι δυάδες παρ' αὐτὴν τὴν δυάδα, τουτ-
έστι παρὰ τὴν αὐτοδυάδα. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς λέξεως τοιοῦτον· ὃ δὲ λέγει
τοιοῦτόν ἐστιν. ἀλλὰ χρὴ προσυπακούειν τοῦ ἀλλ' εἰ καὶ μὴ κατὰ πρόσθεσιν αἱροῦνται
τὸν ἀριθμὸν ἀποτελεῖν, ἀλλ' οὖν ἐν τῇ αὐτοτετράδι δύο δυάδας ὁμολογήσου-
σιν εἶναι παρὰ τὴν αὐτοδυάδα, ὥστε ἔσονται τρεῖς εἰδητικαὶ δυάδες καὶ οὐ μία·
μία μὲν ἡ αὐτοδυὰς καὶ αἱ ἕτεραι δύο αἱ ἐν τῇ αὐτοτετράδι. "εἰ δὲ μή, μό- 1081*b* 22.
ριον ἔσται αὕτη ἡ δυάς," τουτέστιν εἰ δὲ τοῦτο φεύγοιεν καὶ οὐχ ὁμολογοῖεν ἄλ-
λας εἶναι τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι δυάδας παρὰ τὴν αὐτοδυάδα, ἐπειδὴ
ὅλως δυάδες εὑρίσκονται ἐν τῇ αὐτοτετράδι, ἔσται μόριον ἡ αὐτοδυὰς τῆς
αὐτοτετράδος, καὶ κατὰ πρόσθεσιν ἔσται ὁ ἀριθμὸς ἑτέρας δυάδος τῇ αὐτοδυάδι
προστεθείσης καὶ οὕτως ἀποτελεσάσης τὴν αὐτοτετράδα. εἰ δὲ ἡ αὐτοτετράς
ἐστιν ἐκ τῆς αὐτοδυάδος καὶ ἄλλης δυάδος, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ ἡ αὐ-
τοδυὰς ὑποστήσεται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνὸς καὶ ἄλλου ἑνός· τούτου γάρ ἐστι δηλωτι-
κὸν τὸ "καὶ ἡ δυὰς ἔσται ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλου ἑνός." εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ οἷόν 1081*b* 24.
τε τὴν ἑτέραν ἀρχὴν ἀόριστον εἶναι δυάδα· τὸ γὰρ γεννώμενον ὑπὸ τῆς ἀορί-
στου δυάδος δυὰς ὤφειλεν εἶναι, νῦν δὲ οὐ δυὰς γεννᾶται ἀλλὰ μονάς, ἥτις
σὺν τῷ ἑνὶ τὴν ὡρισμένην ἀποτελεῖ δυάδα, τουτέστι τὴν αὐτοδυάδα. εἰ οὖν
μὴ δέξονται ἐν τῇ αὐτοτετράδι δύο εἶναι δυάδας παρὰ τὴν αὐτοδυάδα, ἕπεται
αὐτοῖς κατὰ πρόσθεσιν εἶναι τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀνῃρῆσθαι τὴν ἑτέραν τῶν ἀρχῶν. ἐν
δὲ τῇ λέξει τῇ "μονάδα γὰρ μίαν γεννᾷ ἀλλ' οὐ δυάδα ὡρισμένην" ὑπερβα- 1081*b* 26.
τῶς ἀναγνωστέον οὕτως· μονάδα γὰρ ὡρισμένην γεννᾷ ἀλλ' οὐ δυάδα.

ταῦτα εἰπὼν λέγει, ἔτι παρὰ τὴν αὐτοτριάδα καὶ τὴν αὐτοδυάδα πῶς 1081*b* 27.
ἔσονται ἄλλαι τριάδες καὶ δυάδες. εἴτε οὖν εἰσὶν ἄλλαι τριάδες αἱ ἐν τῇ ἑξάδι
παρὰ τὴν αὐτοτριάδα, οὐκ ἔσται μία ἡ εἰδητικὴ τριὰς ἀλλὰ πλείους, εἴτε οὖν
αἱ αὐταί εἰσί πως καὶ ὁμοειδεῖς ταῖς ἐν τῇ αὐτοτριάδι, κατὰ πρόσθεσιν ἔσονται
οἱ ἀριθμοὶ καὶ ἀναιρεῖται ἡ ἀόριστος δυάς. ἀλλὰ καὶ τίνα τρόπον δυνατὸν ἐκ προ-
τέρων μονάδων καὶ ὑστέρων συγκεῖσθαι τοὺς ἀριθμούς; τὸ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον
κατὰ εἰδοποιούς, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὁρᾶται διαφοράς· μονὰς δὲ μονάδι τίνι
ἂν διαφέροι; ἴσως αὐτοὶ ἂν ἴδοιεν, ἡμεῖς γὰρ οὐχ ὁρῶμεν. ὥστε εἰ πάντα
ταῦτα ἀδύνατα καὶ πλασματώδη, ἀδύνατον εἶναι πρώτην τὴν αὐτοδυάδα,
εἶτα τὴν αὐτοτριάδα· ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν ἀδύνατον τοῦτο. ἀναγκαῖον

1. λέγει — αὐτοδυάδα om *M*1 *Br*. ‖ δύο — 2. δυάδα om. *M*1. ‖ 5.6. ὁμολογοῦσιν *M*1 *Br*. ‖ 8. αὗτη *AM*, sed lege αὐτή. ‖ 9. δυάδας — 10. αὐτοτετράδι om *M*1. ‖ 11. τῇ] τῆς *M*2. ‖ 12. προσθείσης *M*1. ‖ ἡ om *A*. ‖ 13. αὐτὴν om *M*1. ‖ 16. ὑπὸ] ἐκ *M*1. ‖ 17. δυάδος addidi e Syr. ‖ ὠφείλει *M*2. ‖ 20. κατὰ τὴν πρ. *M*2. ‖ τὸν] τῶν *M*1. ‖ 21. δυάδων ὡρ. *AM*2. ‖ 28. καὶ ὕστερον ind *M*2. ‖ 30. ἂν post αὐτοὶ om *A*. ‖ 31.32. αὐτοδ. ε. τὴν om *M*1.

δὲ πάλιν πρώτην εἶναι τὴν αὐτοδυάδα, καὶ εἶτα τὴν τριάδα καὶ ἐφεξῆς, εἴπερ εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀδύνατα πολλὰ συμβαίνει τούτων ὑποκειμένων ὡς ἀρχῶν καὶ στοιχείων, ἀδύνατον ἀρχὰς εἶναι αὐτάς. καὶ συμπεραίνεται λέγων "εἰ μὲν οὖν διάφοροι — ἐξ ἀνάγκης."

1081b 35. "εἰ δ' αἱ μὲν — δυσχερῆ." δείξας ὅτι οὔτε πᾶσαι αἱ ἐν τοῖς εἰδητικοῖς ἀριθμοῖς μονάδες ἀσύμβλητοί εἰσιν οὔτε πάλιν πᾶσαι συμβληταί, ἐνίσταται πρὸς τὸ λοιπὸν καὶ τρίτον τῆς διαιρέσεως τμῆμα, τὸ λέγον ὡς αἱ μὲν ἐν τῇ αὐτοτριάδι μονάδες ἔσονται συμβληταὶ πρὸς ἑαυτάς, ὁμοίως καὶ αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι καὶ αὐτοτετράδι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀριθμοῖς, αἱ δὲ ἐν τῇ αὐτοδυάδι πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτοτριάδι καὶ αὖται πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἀσύμβλητοι καὶ ἀνομοειδεῖς. εἰ δὴ οὖν, φησίν, αἱ μονάδες αἱ ἐν ἄλλῳ ἀριθμῷ, οἷον φέρε εἰπεῖν τῇ αὐτοτριάδι, ἀσύμβλητοί εἰσι καὶ ἀνομοειδεῖς πρὸς τὰς ἐν ἄλλῳ (τούτου γὰρ ὑπακουστέον) ἀριθμῷ μονάδας, οἷον τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι, αἱ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ ἀριθμῷ οὖσαι μονάδες τῇ αὐτοτετράδι ὁμοειδεῖς καὶ ἀδιάφοροι, πολλὰ ἕψεται ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ἀδύνατα καὶ δυσχερῆ. εἰ γὰρ δυνατὸν τὰς ἐν ἑκάστῳ ἀριθμῷ συγκατατεταγμένας εἶναι ὁμοειδεῖς, τὰς δ' ἐν ἄλλῳ πρὸς τὰς ἐν ἄλλῳ ἀνομοειδεῖς, ἐπειδὴ ἐν τῇ αὐτοδεκάδι, ταύτην γὰρ εἶπεν αὐτὴν δεκάδα, ἔνεισι δέκα μονάδες, καὶ σύγκειται καὶ ἡ αὐτοδεκὰς ἐκ τῶν δέκα μονάδων, ἀλλὰ καὶ ἐκ δυοῖν πεντάδοιν (δὶς γὰρ τὰ πέντε δέκα), καὶ οὐχ ὁ τυχὼν ἀριθμὸς οὐδ' αἱ τυχοῦσαι κατ' αὐτοὺς μονάδες ποιοῦσι τὴν αὐτοδεκάδα, ἀλλ' αἱ ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνὸς γινόμεναι· εἰ δὴ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, συμβήσεται τὰς ἐν τῇ αὐτοδεκάδι δέκα μονάδας καὶ συμβλητὰς εἶναι καὶ ἀσυμβλήτους. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀδύνατον καὶ ᾧ τοῦτο ἠκολούθηκε. πῶς δὲ τὸ καὶ συμβλητὰς καὶ ἀσυμβλήτους εἶναι συμβαίνει, ὧδε ἔσται δῆλον. ἐπειδὴ γὰρ ὑπόκειται ὅτι αἱ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ ἀριθμῷ οὖσαι μονάδες ἀδιάφοροί εἰσι καὶ ὁμοειδεῖς, πρὸς δὲ τὰς ἐν ἄλλῳ ἀνομοειδεῖς, καὶ οὐ μόνον ὑπόκειται ἀλλὰ καὶ ὡμολόγηται τοῖς τὰς ἰδέας τιθεμένοις, κατὰ δὴ τοῦτο ἔσονται ὁμοειδεῖς αἱ ἐν τῇ αὐτοδεκάδι μονάδες. ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἐν αὐτῇ εἰσὶ καὶ δύο πεντάδες, ἔτι δὲ καὶ δυὰς ἔστι καὶ τριὰς ἔστι καὶ ἑξὰς καὶ ἑπτὰς καὶ ὀκτὰς καὶ ἐννάς, ὑπόκειται δὲ ὅτι αἱ ἐν τῇ ὀκτάδι διάφοροί εἰσι πρὸς τὰς ἐν τῇ ἐννάδι καὶ αὖται πρὸς τὰς ἐν τῇ ἑπτάδι καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως· κατὰ δὴ τοῦτο πάλιν ἔσονται ἀνομοειδεῖς καὶ ἀσύμβλητοι αἱ ἐν τῇ αὐτοδεκάδι μονάδες. ὥστε

1. καὶ ante εἶτα om *M*1. ‖ 3. ἀρχῶν] ἀρχαὶ *A*. ‖ 5. lemma om *M*. διάφοροι pro ἀδιάφοροι in lemmate *A*. ‖ 13. τούτων *M*. ‖ 15. διάφοροι *M*. ‖ 16. δυνατὸν τὰς] δυνατὰ τὰ *A*. ‖ 18. ἔνεισι] ἔνει γε *M*2. ‖ 21. αἱ τὰ om *M*. ‖ 24. καὶ post τὸ om *M*1. ‖ εἶναι om *A*. ‖ 25. ὧδε ἔ. δ. ind *M*2. ‖ 27. δὴ] δὲ *AM*1. ‖ 28. αἱ] ἡ *M*. ‖ 29. ἔτι δὲ] ἔστι *A*. ‖ 30. ἐννεάς *M*1. ‖ 31. ἐννεάδι *M*1.

ὡς μὲν εἷς ἀριθμὸς ἡ δεκὰς ἕξει πάσας ὁμοειδεῖς, ὡς δὲ ἄλλης μὲν τῆς ἐν αὐτῇ πρώτης πεντάδος καὶ ἄλλης τῆς δευτέρας, ὁμοίως καὶ ἄλλης ἑξάδος καὶ ἄλλης ἐννάδος καὶ τῶν λοιπῶν, ἔσονται ἀνομοειδεῖς. τὸ δὲ τὰς αὐτὰς καὶ ὁμοειδεῖς εἶναι καὶ ὁμοφυεῖς, καὶ πάλιν ἀνομοειδεῖς, ἀδύνατον. καὶ ἣ ἄρα τοῦτο ὑποθέσει ἠκολουθήκει ἀδύνατός ἐστιν. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια οἶμαι αὕτη ἐστίν, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν τοιαῦτα. ἀνάγκη, φησί, τὰς ἐν τῇ αὐτο- 1082*a* 4.
δεκάδι μονάδας διαφέρειν, καὶ προσυπακουστέον τοῦ τοῦτο δὲ ἀδύνατον δειχθήσεται. καὶ εἰπὼν ὅτι ἀνάγκη διαφέρειν, τὴν αἰτίαν τῆς ἀνάγκης ἐπάγει λέγων, εἰ γὰρ μὴ διαφέρουσιν, οὐδ' αἱ δύο πεντάδες διοίσουσιν, ἐξ ὧν ἡ αὐτοδεκάς. τῶν γὰρ ἐν αὐταῖς μονάδων ἀδιαφόρων οὐσῶν πῶς ἂν αὗται διαφέροιεν. ἀλλ' εἰ μὴ αἱ τῶν πεντάδων, ἐξ ὧν ἡ δεκάς, μονάδες διαφέροιεν, οὐδὲ αἱ ἐν τῇ ἑξάδι καὶ τετράδι καὶ τριάδι καὶ ἑπτάδι, ἐξ ὧν ἡ δεκάς. ὡς γὰρ ἐκ τοῦ δὶς πέντε δέκα, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ τρία καὶ ἑπτὰ καὶ ἓξ καὶ τέτταρα. ἀλλὰ μὴν τὸ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῖς μονάδας πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις διαφέρειν, μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἡγοῦνται. ἀνάγκη μὲν οὖν διαφέρειν τὰς πεντάδας· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὰς μονάδας. ἀλλὰ μὴν ὑπόκειται μὴ διαφέρειν. αὐτὸς δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ἄλλο τι ἐρωτᾷ λέγων, εἰ δὲ διαφέρουσιν αἱ πεντάδες (ἀνάγκη γάρ, ὡς δέ- 1082*a* 7.
δεικται, διαφέρειν), πότερον οὐκ ἔσονται καὶ ἄλλαι πεντάδες, εἰ μὴ αὗται μόναι αἱ δύο ἐξ ὧν ἡ αὐτοδεκάς, ἢ ἔσονται καὶ ἄλλαι. εἴτε δὴ μὴ ἔσονται, ἀδύνατον, δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αὐτοεννάδι καὶ αὐτοοκτάδι εἰσὶ πεντάδες, εἴτε δὲ ἔσονται πολλαὶ πεντάδες ἕτεραι τῶν ἐν τῇ αὐτοδεκάδι, ὥσπερ καὶ εἰσί, καὶ διάφοροι καὶ ἀνομοειδεῖς, πρῶτον ἔσονται πολλαὶ δεκάδες καὶ οὐ μία ὡς αὐτοὶ βούλονται. οὗτοι γὰρ μίαν φασὶν εἶναι δεκάδα. ἔπειτα ἐρωτητέον ποία δεκὰς ἐκ τῶν πεντάδων τῶν ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αὐτοεπτάδι καὶ αὐτοεννάδι καὶ τῶν λοιπῶν εὑρισκομένων ἔσται. εἰ γὰρ δύο πεντάδες, ἀνάγκη καὶ δεκάδα εὑρίσκεσθαί τε καὶ λέγεσθαι· τῆς μὲν γὰρ αὐτοδεκάδος οὐκ ἔστιν ἄλλη τις ἐντὸς δεκάς. ἑξὰς μὲν γὰρ καὶ τετρὰς καὶ ἑπτὰς καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοί εἰσι, δεκὰς δὲ οὐκ ἔστιν, ὥστε δύνασθαι λέγειν ὅτι ἡ ἐντὸς τῆς αὐτοδεκάδος δεκάς ἐστιν ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αὐτοεπτάδι εὑρισκομένων πεντάδων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βούλονται ἄλλην δεκάδα εἶναι πλὴν αὐτὴν τὴν αὐτοδεκάδα. ὥστε ἢ ἔσονται δύο πεντάδες αἱ ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αὐτοεπτάδι καὶ ἄλλαι δύο αἱ ἐν τῇ αὐτοοκτάδι καὶ αὐτοεννάδι, καὶ δεκὰς ἄλλη οὐκ ἔσται πλὴν τῆς αὐτοδεκάδος, ἢ εἴπερ πεντάδων οὐσῶν ἀνάγκη εἶναι καὶ δεκάδας, οὐκ ἔσται μία ἡ εἰδητικὴ δεκάς, ὡς αὐτοί

1. ἡ] ὁ *A.* ‖ 1.2.3. ἄλλης] ἄλλοι quater *M*1. ‖ 4. ἀδύνατον] οὐ δύναται *AM*1. ‖ 5. ἡ] ὁ *A.* ‖ 15. ἄλλου om *M.* ‖ 16. μὴ om *A.* ‖ καὶ] κἂν *A.* ‖ 19. δὴ] δὲ *M.* ‖ 20. et reliquis locis αὐτοεννεάδι *M.* ‖ 21. δὲ om *M.* ‖ 22. καὶ ante δ. om *M*1. ‖ 26. τε om *M.* ‖ 31. δύο post ἄλλαι om *M.*

1082a 10. φασιν, ἀλλὰ πλείους. τὸ δὲ ἐν τῇ λέξει τῇ "οὐ γάρ ἐστιν ἑτέρα δεκὰς ἐν τῇ δεκάδι παρ' αὐτὴν" τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἔστιν ἐντὸς τῆς αὐτοδεκάδος ἑτέρα δεκὰς παρ' αὐτὴν τὴν αὐτοδεκάδα, ἵνα αὐτὴ εἴη ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αὐτοεπτάδι καὶ ταῖς λοιπαῖς εὑρισκομένων ἀριθμῶν. ἐπειδὴ δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος πρῶτον ἔλεγον γίνεσθαι τὴν αὐτοδυάδα, εἶτα πάλιν τὴν ἀόριστον δυάδα παραλαβοῦσαν τὴν αὐτοδυάδα ποιεῖν ἄλλας δύο δυάδας εὐθύς, ἐξ ὧν τὴν αὐτοτετράδα εἶναι λέγουσιν, ὁμοίως πάλιν τὴν ἀόριστον δυάδα παραλαβοῦσαν τὴν αὐτοτετράδα ποιεῖν ἄλλας δύο τετράδας ἐξ ὧν ἡ αὐτοοκτάς· τοῦ γὰρ ληφθέντος παντὸς ταύτην εἶναι δυοποιόν, τουτέστι διπλασιαστικὴν ἔλεγον εἶναι τὴν ἀόριστον δυάδα· ὃ γὰρ ἄν, φασίν, ἡ ἀόριστος δυὰς λάβοι διπλασιάζει· ἐπεὶ οὖν ταῦτ' εἴωθε παρ' αὐτοῖς λέγεσθαι, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι ἡ αὐτοτετρὰς οὐκ ἐκ τῶν τυχουσῶν δυάδων συγκείσεται, ἀλλ' ἐκ τῶν ἃς ἡ ἀόριστος δυὰς παραλαβοῦσα τὴν αὐτοδυάδα καὶ διπλασιάσασα πεποίηκε. τοῦτο εἰπὼν τὰ συμβαίνοντα ἐναντιώματα τῇ δόξῃ αὐτῶν οὐκ ἐπήγαγεν. ἔστι δ' ἓν μὲν τὸ πολλὰς εἶναι εἰδητικὰς δυάδας, ἄλλο δὲ ὅτι οὐκ ἔσται ὡς οὗτοι βούλονται πρώτη ἡ αὐτοδυὰς καὶ δευτέρα ἡ αὐτοτριὰς καὶ τρίτη ἡ αὐτοτετρὰς καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ πρῶτον ἡ αὐτοδυὰς εἶτα ἡ αὐτοτετρὰς καὶ οὕτως ἡ αὐτοτριάς. ἐπειδὴ γάρ, ὥς φασιν, ἡ ἀόριστος δυὰς μετὰ τῆς αὐτοδυάδος ἅτε δυοποιὸς οὖσα τοὺς εἰς δύο ἴσα διαιρουμένους ἀριθμοὺς πρῶτον ποιεῖ καὶ οὕτω τὸ ἓν προστιθέμενον αὐτοῖς ποιεῖ τοὺς περιττούς, ἔσονται κατὰ τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἀπόφασιν πρῶτοι οἱ ἄρτιοι, καὶ οὕτως οἱ περιττοί, ὥστε καὶ ἡ αὐτοτετρὰς προτέρα τῆς αὐτοτριάδος. καθὸ δὲ πάλιν πρώτην λέγουσι τὴν αὐτοδυάδα, δευτέραν τὴν αὐτοτριάδα, τρίτην τὴν αὐτοτετράδα καὶ ἐφεξῆς, ἔσται ἡ αὐτοτριὰς πρώτη τῆς αὐτοτετράδος.

1082a 15. ἔτι, φησί, τὸ λέγειν ὅτι ἡ αὐτοδυὰς καὶ ἡ αὐτοτριὰς φύσις τίς ἐστιν ἑτέρα, ἡ μὲν παρὰ τὰς δύο μονάδας ἡ δὲ τριὰς παρὰ τὰς τρεῖς, ἄτοπον. ἢ γὰρ ὡς ὁ λευκὸς ἄνθρωπος ἐξ οὐσίας μὲν τοῦ ἀνθρώπου καὶ συμβεβηκότος τοῦ λευκοῦ ὢν ἕτερός ἐστι τοῦ ἀνθρώπου τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῷ ὑποκειμένῳ, οὕτως ἔσται καὶ ἡ δυὰς ἑτέρα οὖσα τῶν δύο μονάδων, ὡς εἶναι οὐσίαν καὶ ὑποκείμενον τὰς μονάδας, συμβεβηκὸς δὲ τὴν δυάδα, ἢ ἔμπαλιν ὑποκείμενον μὲν τὴν δυάδα συμβεβηκότα δὲ τὰς μονάδας· ἢ οὖν οὕτως, ἢ ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἐκ ζῴου καὶ δίποδος, τοῦ μὲν ὡς ἐκ γένους, τοῦ δὲ δίποδος ὡς ἐκ διαφορᾶς, ὧν ἀμ-

1. τῇ post λέξει om *M*. ‖ 3. ἐκ τῶν om *M*1. ‖ 4. λοιπαῖς] τῶν *M*1. ‖ 6. αὐτοδυάδα — 8. παραλαβοῦσαν τὴν om *M*1 ‖ 19. δύο om *M*. ‖ 21. 22. προτέρα] πρὸ *M*. ‖ 22. καθὸ δὲ — 24. αὐτοτετράδος om *M*1. ‖ 26. ἢ] οὐ *M*1. ‖ 31. δυάδα συμβεβηκὸς *M*. ‖ 32. διαφορᾶς] διαφορῶν *AM*1.

φοτέρων ἕτερος καὶ τοῦ ζῴου καὶ τοῦ δίποδος, οὕτως ἀνάγκη λέγειν ὅτι καὶ ἡ δυὰς ἑτέρα ἐστὶ τῶν μονάδων, τῆς μὲν οὔσης γένους τῆς δὲ διαφορᾶς· ὅπερ ἐστὶ καταγέλαστον, οὔτε γὰρ ἡ δυὰς συμβέβηκε ταῖς μονάσιν, ἠδύνατο γὰρ ἂν καὶ μὴ οὐσῶν δύο μονάδων εἶναι, οὔτε αὐτὴ τῇ δυάδι, οὔτε τὸ μὲν γένος εἶναι τὴν δὲ διαφοράν, ἀδιάφοροι γὰρ ὑπόκεινται αἱ ἐν τῇ αὐτοδυάδι μονάδες, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς κατὰ πολλὰ διαφέρει. ἔτι, φησίν, ἐπειδὴ ἡ δυὰς καθὸ δυὰς ἕν τί 1082a 20. ἐστιν, εἴ τι δὲ ἕν, ἢ τῇ ἀφῇ ἐστὶν ἓν ὡς ἡ δέσμη τῶν ξύλων, ἢ τῇ μίξει ὡς τὸ οἰνόμελι (μῖξιν δὲ εἶπε νῦν τὴν κρᾶσιν), ἢ τῇ θέσει ὡς οἱ λίθοι ἐξ ὧν ἡ οἰκία· ὧν τριῶν τρόπων κατ' οὐδένα ἐνδέχεται τὴν δυάδα ἓν εἶναι ἢ τὴν τριάδα. οὔτε γὰρ ἅπτεσθαι δύνανται αἱ εἰδητικαὶ μονάδες ἀσώματοι οὖσαι κατ' αὐτοὺς καὶ ἀμερεῖς, τὰ δὲ ἁπτόμενα πάντα σώματα· ὅτι δὲ τὰ ἀμερῆ οὐχ ἅπτεται δέδεικται ἐν τῇ Φυσικῇ. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μίγνυσθαι δύνανται αἱ μονάδες καὶ κεράννυσθαι, τῆς ὑγρᾶς γὰρ τοῦτο φύσεως· οὔτε παρακεῖσθαι, οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ βούλονται κατὰ παράθεσιν καὶ σωρηδὸν κειμένων τῶν μονάδων εἶναι τὴν αὐτοδυάδα καὶ τοὺς λοιποὺς εἰδητικοὺς ἀριθμούς· ἀλλ' ὥσπερ, φησίν, ἐκ τῶν δύο ἀνθρώπων, τῶν μονάσιν ἀναλογούντων, οὐ γίνεται εἷς τις ἄνθρωπος, ἕτερος ὢν αὐτῶν καὶ δυάδος λόγον ἐπέχων πρὸς αὐτούς (καὶ γὰρ ἡ δυὰς ᾗ δυὰς ἕν ἐστιν, ὡς εἴρηται), ἀλλ' ἡ δυὰς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποί εἰσιν, οὕτως ἀνάγκη καὶ τὴν δυάδα αὐτὰς εἶναι τὰς μονάδας καὶ οὐκ ἄλλην τινὰ παρ' αὐτὰς φύσιν. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι παρὰ μὲν τοὺς δύο ἀνθρώπους οὐ δύναται ἄλλη τις εἶναι φύσις δυάδος πρὸς αὐτοὺς ἐπέχουσα λόγον, διότι διαιρετοί εἰσι, παρὰ δὲ τὰς δυάδας δύναται, ἀμερεῖς γάρ εἰσι καὶ ἀσώματοι, εἴ τις τοῦτο λέγει, ψεῦδος ἐρεῖ· οὐ γὰρ διότι ἀδιαίρετοί εἰσιν αἱ μονάδες τῆς δυάδος, καὶ αὐτὴ τῶν μονάδων, οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἡ τῶν στιγμῶν δυὰς ἑτέρα ἂν ἦν τῶν στιγμῶν, ἀμερεῖς γὰρ καὶ αὗται· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστιν ἡ τῶν στιγμῶν δυὰς ἑτέρα παρ' αὐτάς, ὡς καὶ αὐτοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἡ τῶν στιγμῶν δυὰς αὐταὶ αἱ στιγμαί εἰσιν.

"ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο λανθάνειν — δυάδας." ἐλλιπῶς εἴρηται διὰ βραχυλογίαν, 1082a 26. ἐστὶ δὲ τὸ τέλειον τοῦ λόγου τοιοῦτον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν ὅτι συμβαίνει κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν δυάδας δυάδων προτέρας εἶναι. τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ προτέρας καὶ ὑστέρας εἶναι δυάδας, καὶ ἄλλους πάλιν ἀριθμοὺς ἄλλων, οἷον τριάδας τριάδων προτέρας φαίνεσθαι, ὅπερ οὔτοι οὐ

1. ἀνάγκη om *A*, ind *M*2. || 4. τὸ om *A*. || 5. post διαφοράν adde δυνατόν. || αὐτοδεκάδι *AM*2. || 10. αὐτὴν *M*1. || 11. τὰ post δὲ om *M*. || 12. Φυσ. Ἀκρ. VI,1. || 14. καὶ om *M*. || αὐτο om *M*. || 17. ἓν om *M*. || 18. ἀλλ' om *M*. || οἱ] οἷς *M*. || 19. τινὰ ind *M*2. || αὐταῖς *A*. || 23. post αὐτὴ adde ἑτέρα. || 24. ἂν ἦν — 25. ἑτέρα om *M*1. || 26. αὐταὶ] αὗται *A*. || 28. τέλειον] τέλος *AM*1. || 31. ἄλλων om *M*. || φαίνεσθαι] εἶναι *M*1.

βούλονται· μίαν γὰρ δυάδα φασὶ καὶ μίαν τριάδα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων οὕτως. εἰπὼν δὲ ὅτι συμβαίνει δυάδας δυάδων εἶναι προτέρας δείκνυσιν αὐτὸ διὰ τοῦ
1082*a* 28. "αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ τετράδι δυάδες ἔσωσαν ἀλλήλαις ἅμα." τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀόριστος δυὰς δυοποιὸς οὖσα καὶ παραλαβοῦσα τὴν αὐτοδυάδα καὶ διπλασιάσασα αὐτὴν πεποίηκε τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι δυάδας, αἱ τῆς αὐτοτετράδος ἔσωσαν ἅμα, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ αὐτοοκτάδι εὑρισκομένων δυάδων πάντως πρότεραί εἰσιν· ὡς γὰρ ἡ δυὰς ταύτας, ἤτοι ὥσπερ γὰρ ἡ ἀόριστος δυὰς μετὰ τῆς αὐτοδυάδος ταύτας τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι ἐγέννησε δυάδας, οὕτως αὕτη ἡ ἀόριστος δυὰς διπλασιάσασα τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι δυάδας πεποίηκε τὰς ἐν τῇ ὀκτάδι τετράδας καὶ τὰς συστατικὰς τῶν τοιούτων τετράδων δυάδας· ὥστε καὶ ἡ αὐτοτετρὰς προτέρα ἔσται τῶν τῆς ὀκτάδος τετράδων, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυάδες αὐτῆς τῶν ἐν τῇ ὀκτάδι δυάδων. καὶ πρὸς τούτοις ἐπειδὴ τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν γενόμενα, ὡς αὐτοί φασιν, ἰδέαι εἰσί, πεποίηκε δὲ τὰς τετράδας ταύτας καὶ τὰς δυάδας ἡ ἑτέρα τῶν ἀρχῶν, ἡ ἀόριστος δυάς, ἔσονται καὶ αἱ τῆς αὐτοτετράδος δυάδες ἰδέαι καὶ αἱ τῆς αὐτοοκτάδος τετράδες, καὶ συγκείσεται ἰδέα ἐξ ἰδεῶν. διὰ τί γὰρ ἡ πρώτη δυὰς ἤτοι ἡ αὐτοδυὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀορίστου γεγονυῖα δυάδος ἰδέα ἐστίν, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἔσονται. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων. ἐπειδὴ γὰρ αἱ ἐν τῇ πρώτῃ δυάδι μονάδες μετὰ τῆς ἀορίστου δυάδος ἐγέννησαν τὰς ἐν τῇ αὐτοτετράδι μονάδας καὶ αὗται πάλιν μετὰ τῆς ἀρχῆς τῆς εἰρημένης τὰς ἐν τῇ αὐτοοκτάδι, ἔσονται πᾶσαι αἱ μονάδες ἰδέαι καὶ συγκείσεται ἰδέα ἐξ ἰδεῶν. ὥστε εἰ ἔσται ἡ αὐτοδυὰς αὐτοάνθρωπος, ἡ δὲ αὐτοτριὰς αὐτοΐππος, ἡ δὲ αὐτοτετρὰς αὐτοβοῦς, ἔσται ἡ αὐτοοκτὰς συγκειμένη ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ βοός. καὶ ἐπεὶ αἱ ἰδέαι παραδείγματά ἐστι τῶν ἐνταῦθα ζῴων, ἔσται κἀνταῦθα ζῷον ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ βοὸς συγκείμενον· τοῦτο γάρ ἐστι δηλω-
1082*a* 36. τικὸν τὸ "ὥστε δῆλον ὅτι κ. ω. ἰδ. α. τ. ο. σ. ἔσται, οἷον — ἐκ ζῴων." ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει τινὰ ἀσάφειαν ἡ λέξις, σαφηνιστέον καὶ ἔτι αὐτήν. οἶμαι δὴ χρῆναι ὑποστίζειν εἰς τὸ "τὰ ζῷα," εἶτα ἐπάγειν τὸ "φαίη τις συγκεῖσθαι ἐκ ζῴων." καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· ὥστε εἰ ἰδέαι ἐξ ἰδεῶν σύγκεινται, καὶ τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ὧν φασιν εἶναι τὰς ἰδέας, συγκείμενα ἔσται. οἷον εἰ τῶν ζῴων εἰσὶν αἱ ἰδέαι, ἔστι δὲ σύνθετος ἡ ἰδέα, ὁ τοῦτο ἀκούσας

2. προτέρας om *A*, ind *M*. || 3. τριάδι *M*1. || 5. πλασιάσασα *M*. || 6. αἱ] καὶ *M*. || αὐτοδυάδος *M*1. || 7. ταύτης *A*. || 15. post ἔσονται add δὲ *A*. || 16. ἡ ἰδέα *A*. || 17. τοῦ ἀορίστου *M*2. || 18. αἱ post γὰρ om *M*. || 20. τῆς ἀρχῆς om *M*1. || 21. ἡ ἰδέα *A*. || 22. εἰ om *AM*1. || ὁ αὐτοΐππος *A*. || 23. αὐτοοκτὰς] fort. αὐτοεννάς. || 24. ἐνταῦθα *M*2, ἐνταῦτα *A*, ἐν τούτοις *M*1*Br*. || 26. οἷον om *Br*. || 27. δὴ] δὲ *MBr*. || 31. τούτου *A*.

φαίη ἂν ὅτι καὶ ἐνταῦθα ζῷον ἔσται σύνθετον ἐκ ζῴων. διὰ τί γὰρ ἰδέας οὔσης συνθέτου καὶ συνωνύμου τοῖς ὧν ἐστὶν ἰδέα, οὐκ ἔσται καὶ ζῷον ἐνταῦθα σύνθετον; εἰ γὰρ ὁ αὐτοίππος σύγκειται ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ κυνὸς ἰδέας, ἔσται καὶ ὁ ἐνταῦθα ἵππος ἐκ τῶν τῇδε ἀνομοίων φύσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ κυνὸς συγκείμενος.

"ὅλως δέ," φησί, "τὸ ποιεῖν τὰς μονάδας διαφόρους ὁπωσοῦν," εἴτε τῷ 1082b 1.
ποιῷ εἴτε τῷ ποσῷ, πλασματῶδες. καὶ ὁρίζεται τὸ πλασματῶδες τί ποτέ ἐστι λέγων, πλασματῶδές ἐστι τὸ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν βεβιασμένον. εἰ γάρ τις λέγοι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ᾠοτοκεῖ ἐπεὶ ἵπταται, συμβήσεται τὸ τὸν ἄνθρωπον ᾠοτοκεῖν εἰ ἵπταται· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις, ἐξ ἧς συμβαίνει τὸ ᾠοτοκεῖν τὸν ἄνθρωπον (ἐστὶ δὲ τὸ ἵπτασθαι αὐτόν) βεβιασμένη, ἤτοι ἀδύνατος καὶ ψευδής ἐστιν. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν, ἂν δοίη τις ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνὸς γίνεσθαι τοὺς ἀριθμούς, καὶ ἄλλην μὲν εἶναι τὴν αὐτοδυάδα, ἄλλην δὲ τὴν αὐτοτριάδα, διὰ τὸ μὴ κατὰ πρόσθεσιν γίνεσθαι τοὺς ἀριθμοὺς ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, εἴ τις δὴ ταῦτα θήσει, συμβήσεται τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα καὶ ἔσονται ἀριθμοὶ εἰδητικοί. ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις πλασματώδης καὶ βεβιασμένη καὶ ἀδύνατός ἐστι. τίς γὰρ ἂν ὑπονοήσειεν ὡς διαφέρει μονὰς μονάδος, ἐξ οὗ καὶ τῶν προρρηθέντων ὑποθέσεων ἃ λέγουσι συνάγουσιν. εἰ γὰρ διαφέρει μονὰς μονάδος, ἢ τῷ ποσῷ ἢ τῷ ποιῷ διαφέροι ἄν· κατ' οὐδένα δὲ τρόπον ἐνδέχεται τοῦτο, ἄποσοι γάρ εἰσι καὶ ἀσώματοι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄποιοι. εἰπὼν δὲ ὅτι πῶς οἷόν τε διαφόρους τὰς μονάδας λέγειν, δείκνυσιν ὅτι ἀδιάφοροί εἰσι καὶ συμβληταί, καίτοι ἀνωτέρω γενναίως ἐκ διαιρέσεως τοῦτο δείξας. δείκνυσιν οὖν τοῦτο λέγων· ἀνάγκη γάρ, φησίν, ἢ 1082b 5.
ἴσον εἶναι ἢ ἄνισον πάντα ἀριθμὸν καὶ μάλιστα τὸν μοναδικὸν καὶ ἀσώματον· τὸν γὰρ φυσικὸν οὐκ ἀνάγκη, οἷον εἰ εἶεν τρία καὶ τρία ξύλα, οὐκ ἀνάγκη ἴσα εἶναι· ὡς μὲν οὖν τρία καὶ ὅλως ἀριθμητὰ ἴσα εἰσὶν ἐξ ἀνάγκης, ὡς δὲ ποσὰ οὐκ ἀνάγκη. ἐνδέχεται γὰρ τῶν ἐν τῇ ἑτέρᾳ τριάδι πηχυαίων ὄντων τὰ ἕτερα εἶναι τριπήχη. ἀνάγκη δὴ ἴσον εἶναι τὸν μοναδικὸν ἀριθμὸν ἢ ἄνισον. εἰ μὲν γὰρ μήτε πλείων μήτε ἐλάττων ἐστὶ θάτερος θατέρου, ὡς ὁ τέσσαρα καὶ τέσσαρα, οὗτοι ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν ἴσοι· εἰ δὲ θάτερος θατέρου πλείων ἐστὶν ἢ ἐλάττων, οὗτοι τοὐναντίον ἄνισοί εἰσιν. ἀλλὰ μὴν τὰ ἴσα καὶ ἀδιάφορα τὰ αὐτὰ καὶ συμβλητὰ καὶ μηδεμίαν ἐν αὐτοῖς διαφορὰν εἶναι ὑπολαμβάνομεν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ὥστε εἰ ὁ τέσσαρα ἀριθμὸς ὁ μοναδικὸς τοῦ τοιούτου τέσσαρα οὔτε πλείων ἐστὶν οὔτε ἐλάττων, δηλονότι ἴσος αὐτῷ ἐστίν. ἀλλ' εἰ ἴσος, καὶ ὁ

1. post καὶ fort. addendum τό. || 10. εἰ] ἐὰν *AM2*, fort. recte. || 12. δώη *A*. || 19. διαφέρει μ. *M*. || 26. ἴσα εἰσὶν] τρία εἰσὶν *M1*. || 28. μὲν om *M1*. || 29 et 30. ἅτερος *M1*. || 31. ἄνισόν *M1*. || 32. οὐδεμίαν *M1*. || 33. ἐν om *M*.

αὐτὸς καὶ ἀδιάφορος. εἰ δ' οὗτοι ἀδιάφοροι, καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς μονάδες, ὥστε δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. δύο γὰρ ἀριθμῶν, τοῦ τέσσαρα καὶ τέσσαρα, ἑτέρων ὄντων τῷ ἀριθμῷ, τῷ δὲ εἴδει τῶν αὐτῶν, συμβλητὰς ἐχόντων τὰς μονάδας, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὕτως αὐτὰς ἕξουσιν. εἰ δέ, φησί, λέγοι τις ὅτι τὰ ἴσα καὶ διάφορα καὶ ἕτερά ἐστιν ἀλλ' οὐ τὰ αὐτά, οὐδὲ αἱ ἐν τῇ δεκάδι δυάδες ἴσαι οὖσαι ἀδιάφοροι ἔσονται, ἀλλὰ διάφοροι καὶ ἀνομοειδεῖς, ὅπερ οὐ βούλονται οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι· τὸ γὰρ σύνταγμα τῶν ἐν τῷ ἑνὶ ἀριθμῷ μονάδων ἀδιάφορόν φασι. τίνα γάρ, φησίν, αἰτίαν ἕξει λέγειν ὁ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι, τουτέστιν ἂν οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ οὐκ εἰσὶν οἱ αὐτοὶ καὶ ἀδιάφοροι, ὡς ἡμεῖς φαμέν, ἀλλὰ διάφοροι καὶ ἕτεροι, ἔσονται καὶ αἱ ἐν τῇδε δεκάδι δυάδες ἴσαι οὖσαι διάφοροι. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι αἱ ἐν τῇ αὐτοδεκάδι δυάδες εἰσὶ μὲν ἴσαι καὶ ἀδιάφοροι, αἱ δὲ ἄλλαι οἷον αἱ ἐν τῇ τριάδι καὶ πεντάδι οὔ· εἰσὶ γὰρ καὶ αἱ ἐν ταύταις δυάδες ἴσαι μέν, διάφοροι δὲ καὶ ἀσύμβλητοι· ὁ τοῦτο λέγων τίνα αἰτίαν ἕξει λέγειν δι' ἣν αἱ μὲν ἐν τῇ δεκάδι δυάδες ἴσαι οὖσαι ἀδιάφοροί εἰσιν, αἱ δὲ ἄλλαι ἴσαι μὲν διάφοροι δέ. ὥστε τὸ "τίνα γὰρ αἰτίαν ἕξει λέγειν ὁ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι" περὶ τῶν ἐν τῇ δεκάδι δυάδων εἴρηται, ἐλλιπῶς δέ, καὶ εἴη ἂν τὸ πλῆρες τοιοῦτον· τίνα γὰρ αἰτίαν ἕξει λέγειν ὁ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι τὰς ἐν τῇ αὐτοδεκάδι δυάδας ἴσας οὔσας ἀλλήλαις; καὶ τότε προσυπακουστέον τοῦ τὰς δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῖς ἴσας μὲν διαφόρους δέ.

1082*b* 11. "ἔτι εἰ ἅπασα μονὰς καὶ μονὰς ἄλλη δύο." ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπειδὴ πᾶσα μονὰς μετὰ τῆς ἄλλης μονάδος δυάδα ποιεῖ, ἂν ἐκ τῆς δυάδος αὐτῆς καὶ τῆς τριάδος αὐτῆς, τουτέστιν ἂν ἐκ τῆς αὐτοδυάδος καὶ τῆς αὐτοτριάδος ἀφέλῃ τις ἀνὰ μίαν μονάδα καὶ συνθεὶς ποιήσει δυάδα, πρῶτον μὲν ποιήσει δυάδα ἐκ διαφερουσῶν μονάδων· αἱ γὰρ τῆς αὐτοδυάδος μονάδες πρὸς τὰς ἐν τῇ αὐτοτριάδι διάφοροι κατ' αὐτούς· πρῶτον μὲν οὖν ἔσται δυὰς ἐκ διαφερουσῶν μονάδων, ὅπερ οὐ βούλονται. ὅτι δὲ δύο οὐσῶν μονάδων ἀνάγκη δυάδα εἶναι, οὐ χρὴ καὶ λέγειν. ἔπειτα οὐ μόνον τοῦτο ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἕψεται, ὅπερ διὰ τοῦ τέ συνδέσμου ἠνίξατο. καὶ τί τὸ ἑπόμενον ἐπάγει λέγων
1082*b* 14. "καὶ πότερον προτέρα τῆς τριάδος ἢ ὑστέρα;" ἤτοι ἡ ἐκ τῶν τῆς αὐτοτριάδος καὶ αὐτοδυάδος μονάδων γεγονυῖα δυὰς πότερον προτέρα ἐστὶ τῆς αὐτοτριάδος ἢ ὑστέρα. ᾗ μὲν γὰρ φύσει προτέρα ἡ δυὰς τῆς τριάδος, ταύτῃ προτέρα· ᾗ

1. αἱ om *A*. ‖ αὐτοῖς] αὐτῷ *M*1. ‖ 3. δὲ om *M*. ‖ τῷ αὐτῷ *M*1. ‖ 5. οὐδὲ αἱ] αἱ δὲ *M*. ‖ 6. ἴσαι οὖσαι ind *M*2. ‖ 7. οὐ om *M*. ‖ 8. λέγειν om *M*. ‖ 9. τουτέστιν ἂν] ἄνπερ *M*2, εἴπερ *M*1. ‖ 10. ὡς] ὧν *M*1. ‖ τῇδε] lege τῇ. ‖ 11. εἰ δέ — 12. ἀδιάφοροι om *M*1. ‖ 12. οὐ. εἰσὶ] ἐν εἰσι *A*. ‖ 13. καὶ αἱ om *A*. ‖ 17. καὶ om *A*. ‖ 23. τῆς ante αὐτοτρ. om *A*. ‖ 24. fort. ποιήσῃ. ‖ 25. αἱ γὰρ — 27. διαφ. μονάδων om *M*1.

δὲ πάλιν ἐκ τῶν μονάδων τῶν ἅμα τῇ αὐτοτριάδι καὶ τῇ αὐτοδυάδι συνόντων γέγονε, ταύτῃ δὴ πάλιν ὑστέρα ἔσται τῆς αὐτοτριάδος· ἐκ γὰρ τοῦ μέρους αὐτῆς ἐγεγόνει. καὶ ἡμεῖς μέν, φησίν, ἂν λάβωμεν οἷον φέρε ξύλον ἓν καὶ ἕν, εἴτε ἴσα εἴτε ἄνισα ὄντα, δυάδα εἶναί φαμεν, αὐτοὺς δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἵππον ἔλαβεν εἰς ὑπόδειγμα· καὶ ἡμεῖς μὲν οὕτως· οὗτοι δ' οὐδὲ τὰς μονάδας τὰς ἀμερεῖς φασὶ δυάδα ποιεῖν, ἀλλὰ μόνας ἃς ἡ ἀόριστος δυὰς καὶ τὸ ἀρχικὸν ἓν γεγεννήκασι.

τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐρωτᾷ πότερον ὁ τῆς αὐτοτριάδος ἀριθμὸς πλείων 1082b 19.
ἐστι τῆς αὐτοδυάδος ἢ οὐκ ἔστι πλείων. εἴτε γὰρ μή ἐστι πλείων ἡ τριὰς τῆς δυάδος, θαυμαστὸν καὶ παντελῶς ἄλογον· εἴτε ἐστὶ πλείων, δῆλον ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτῇ καὶ ἴσον· ἀπὸ γὰρ τοῦ πλείονος δυνάμεθα τῷ ἐλάττονι ἴσον ἀφελεῖν· ὥστε ἴση ἔσται ἡ αὐτοδυὰς τῇ ἐν τῇ αὐτοτριάδι δυάδι· τὰ δὲ ἴσα δέδεικται ἀδιάφορα· ἀδιάφορος ἄρα καὶ ἡ αὐτοδυὰς πρὸς τὴν ἐν τῇ αὐτοτριάδι δυάδα· ὥστε κατὰ τοῦτο ἀνάγκη ἀδιαφόρους αὐτὰς εἶναι καὶ συμβλητάς. πάλιν δὲ οὐκ ἐνδέχεται τοιαύτας εἶναι αὐτάς, ἀλλὰ διαφόρους καὶ ἀσυμβλήτους, εἴπερ ἐστίν, ὡς οὗτοι βούλονται, πρῶτός τις ἀριθμὸς καὶ δεύτερος. οὐδὲ ἔσται, φησίν, ἰδέα, εἰ ἀδιάφοροι οἱ ἀριθμοί· τὴν γὰρ τῶν ἰδεῶν ὕπαρξιν κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἀριθμῶν συνιστῶσι. καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς καὶ ἀκολούθως ἑαυτοῖς φασὶν οἱ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδεῶν ἐκ διαφερουσῶν μονάδων συνεστάναι λέγοντες, ἵνα μὴ ἐκ διαφόρων ἰδεῶν τὴν ἰδέαν ποιεῖν ἀναγκασθῶσιν· ἕκαστον γὰρ εἶδος ἓν ἐστι κατ' αὐτοὺς καὶ ἁπλοῦν. εἰ δέ εἰσιν αἱ μονάδες ἀδιάφοροι, τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ ἀκολουθίας καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου εἶναι καὶ τὰς δυάδας καὶ τὰς τριάδας ἀδιαφόρους. ὥστε εἰ ἦν ὁ αὐτοάνθρωπος ἡ αὐτοτετράς, ὁ δὲ αὐτοΐππος ἡ αὐτοδυάς, καὶ ἀδιάφορος ἡ τοῦ ἵππου δυὰς πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, συνέβαινεν εἶναι τὸν αὐτοάνθρωπον ἐξ ἵππου καὶ ἀνθρώπου, καὶ πάντα τὰ ἐντὸς τῆς αὐτοδεκάδος εἴδη, ἥ τε αὐτοδυὰς καὶ ἡ αὐτοτριὰς καὶ τὰ λοιπά, ὑπάρχειν μέρη τῆς αὐτοδεκάδος· ὥστε εἰ ἦν ἡ αὐτοδεκὰς ὁ αὐτοελέφας, ἦν ἂν ὁ αὐτοελέφας ἐξ ἵππου καὶ ἀνθρώπου καὶ τῶν λοιπῶν. τοσοῦτον δὲ ἑτεροιοῦσι τὰς μονάδας καὶ διαφόρους ποιοῦσιν, ὥστε οὐδὲ προστιθέντες τῇ δυάδι μονάδα τὴν τριάδα ποιοῦσιν καὶ ταύτῃ ἄλλην μονάδα τὴν τετράδα· τοῦτο γὰρ ἄν, φασίν, εἰ ἀδιάφοροι ἦσαν αἱ μονάδες καὶ συμβληταί· οὐ κατὰ πρόσθεσιν οὖν τὸ μέτρον ποιοῦνται, ἀλλὰ χωρίζουσιν ἕκαστον τῶν ἀριθμῶν καὶ μετὰ τὸ ἓν ὡς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς μεταβαίνουσιν ἐπὶ τὰ δύο μὴ προστιθέντες τῷ προτέρῳ ἑνὶ ἄλλο ἕν. οὐ γὰρ ἡ γένεσις τῶν

5. ἐλάβομεν *A.* ‖ οὐδὲ om *A.* ‖ 9. 10. ἡ. τρ. τ. δυάδος] ἡ αὐτοδυὰς τῆς αὐτοτριάδος *M.* ‖ 16. οὗτοι] αὐτοὶ *A.* ‖ φησίν om *M*1. ‖ 18. φησὶν *M.* ‖ 21. εἰσιν] ἴσος *A.* ‖ 24. ἀδιάφοροι *A.* ‖ 33. προτέρῳ] ἑτέρῳ *M*1.

ἀριθμῶν ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος ἦν, εἰ τῷ ἑνὶ προστεθὲν ἄλλο ἓν ὁ δύο ἐγίνετο καὶ τούτῳ ἄλλο ἓν προστεθὲν ὁ τρία καὶ ἐφεξῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἰδέαν ἐνδέχεται εἶναι· ἐνυπάρξει γὰρ ἡ ἑτέρα ἰδέα τῇ ἑτέρᾳ, οἷον ἡ αὐτοδυὰς ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἰδέᾳ τῇ αὐτοτριάδι, εἴπερ οἱ ἀριθμοὶ ἀδιάφοροι ὄντες κατὰ πρόσθεσιν μετρούμενοι εἰδητικοί εἰσιν. εἰ οὖν οἱ ἀριθμοὶ ἰδέαι, αἱ δὲ ἰδέαι οὐ περιέχονται ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰδεῶν ὥστε μέρος εἶναι τῶν περιεχουσῶν, οὐδ' ἂν ἀριθμοὶ μέρη εἶεν ἄλλων ἀριθμῶν. ὑπάρξει δὲ αὐτοῖς τὸ μὴ μέρη εἶναι ἄλλων ἀριθμῶν εἰ διάφοροί εἰσιν αἱ ἐν αὐτοῖς μονάδες. ταῦτα οὖν, φησίν, εἰ καὶ σώζει τὴν αὐτῶν ὑπόθεσιν ἀλλ' ἀνατρέπει πολλὰ τῶν ἀριθμητικῶν θεωρημάτων· οὔτε γὰρ σωρεία ἔσται κατὰ τοῦτο τῶν τυχουσῶν μονάδων ὁ ἀριθμός, οὔτε οὖν διαιρεθήσεται εἰς τὰς τυχούσας, οὔτε πρὸς ἀλλήλας λόγον ἕξουσι τὸν ἡμιόλιον ἢ τὸν ἐπίτριτον ἢ ἄλλον τινά. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν ἑαυτῶν ὑπόθεσιν ὀρθῶς λέγουσιν,
1082b 28. ἁπλῶς δὲ οὐκ ὀρθῶς. τὸ δὲ "διὸ καὶ τὸ ἀρ. οὕτως" ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον ὧδε· διὸ καὶ τὸ ἀριθμεῖσθαι ἀναγκαῖον αὐτοῖς οὕτω λέγειν ἓν δύο, μὴ προσλαμβανομένου πρὸς τῷ ὑπάρχοντι ἑνὶ ἢ ἀριθμῷ ἄλλου ἑνός· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δεῖ προσυπακούειν.

1082b 34. "ἐπεὶ τοῦτό γ' αὐτὸ ἔχειν τινὰ φήσουσιν ἀπορίαν." τοῦτο ἴσον ἐστὶ τῷ εἰώθασιν ἀπορεῖν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ διαφόρους τὰς μονάδας λέγοντες τὸ ἀπορούμενον τοιοῦτον· πότερον ἀπὸ τοῦ δύο ἐπὶ τὸν τρία δεῖ μεταβαίνειν καὶ τέσσαρα καὶ πέντε καὶ ὅλως κατὰ σύνθεσιν ἀριθμεῖν, ἢ κατὰ μερίδας, τουτέστι κατὰ διαίρεσιν ἀπὸ τῆς δεκάδος λαμβάνειν καὶ λέγειν ὅτι τόδε μὲν τὸ μέρος αὐτῆς ἐστὶ δύο, τόδε δὲ τρία, καὶ οὕτως ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐδέτερον δὲ αὐτοῖς ἤρεσκεν, ἀλλ' εἴτε κατὰ πρόσθεσιν, φασίν, ἀριθμεῖν φήσομεν, ἔσονται αἱ μονάδες ἀδιάφοροι καὶ συμβληταί, εἴτε κατὰ διαίρεσιν, ἔσται ἡ δεκὰς ἐκ τῆς αὐτοδυάδος, αὐτοτριάδος καὶ τῶν λοιπῶν. εἰ δὴ δεῖ, φασίν, ἀμφότερα φυγεῖν τὰ ἄτοπα, θετέον οὐσιώδεις τοὺς τοιούτους ἀριθμοὺς καὶ εἰδητικούς· ἓν γὰρ ὧν ἕκαστος αὐτῶν καὶ ἄλλο οὔτε προστεθήσονται ἀλλήλοις οὔτε διαίρεσιν ὑποστήσονται· ταῦτα γὰρ τῷ μαθηματικῷ ἁρμόζει. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτως· ἡμεῖς δέ, φησίν, ἀμφοτέρως ποιοῦμεν· ὡρισμένου γὰρ ὄντος τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τοῦ ὀκτὼ ἢ τοῦ ἓξ ἢ ἄλλου

1. ὁ δύο — 2. προστεθὲν om *A*. ‖ 1. 2. ἐγένετο *M2*, γέγονε *M1*. ‖ 2. ἄλλο ἓν *M2*, αὖ ἕτερον *M1*. ‖ 3. γὰρ] δὲ *A*. ‖ τῇ ἑτέρᾳ om *A*. ‖ 5. εἰ οὖν — 8. αὐτοῖς μονάδες] καὶ τὰ εἴδη δὲ πάντα ἤγουν τὰς ἰδέας μέρη ἑνὸς εἴδους ἢ ἰδέας εἶναι συμβαίνει, εἴπερ οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ ὁμοίως τοῖς μοναδικοῖς ἀριθμοῖς μέρη εἰσὶν ἄλλων εἰδητικῶν ἀριθμῶν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο συμβῇ, διαφόρους τέ φασι τὰς ἐν αὐτοῖς μονάδας καὶ μὴ εἶναι ἄλλων ἀριθμῶν μέρη *M1*. ‖ 5. ἰδέαι, αἱ δὲ — 6. ἂν ἀριθμοὶ om *A*. ‖ 6. ἰδεῶν scr. e Syr, ἀριθμῶν *M2*. ‖ περιεχουσῶν scr. e Syr., περιουσῶν *M2*. ‖ 11. ἢ post ἡμιόλιον om *A*. ‖ 12. αὐτῶν *M*. ‖ 15. ἄλλο ἓν *A*. ‖ τοῦτο *A*. ‖ 17. post ἐπεὶ add καὶ *M*. ‖ 25. φησὶν *M*. ‖ 27. ἄλλο] ἄλλοι *A*.

οὑτινοσοῦν, διαιροῦμεν αὐτοὺς εἰς τὰ οἰκεῖα μέρη· ἀορίστου δὲ προστίθεμεν ταῖς μονάσι μονάδας, ἕως ἂν καταντήσωμεν εἰς τὸν ἀριθμόν, ὃν ὁρίσαι καὶ περατῶσαι βουλόμεθα. ἀλλὰ πῶς ἀόριστον εἶπε τὸν ἀριθμόν; ἢ ἐπειδὴ καὶ ὁ δύο καὶ ὁ τρία καὶ οἱ λοιποὶ ὕλη εἰσὶ τοῦ εἴκοσιν, εἰ εἰς τοῦτον βουλόμεθα καταντῆσαι, πρὸς τὸ τοῦ εἴκοσιν εἶδος ἀόριστοι οἱ ἐντὸς ἅπαντές εἰσι καὶ ὕλαι. "διό," φησί, "γέλοιον ταύτην εἰς τηλικαύτην τῆς οὐσίας ἀνάγειν διαφοράν," τουτέστι γελοιόν ἐστιν ἐκ τῆς οὕτως ἐπιπολαίου αὐτῶν ἀπορίας ἕκαστον τῶν ἀριθμῶν ποιεῖν ἰδέαν καὶ οὐσίαν καθ' αὑτήν.

(8) τοῦτο εἰπὼν ἐπάγει· πρὸ πάντων δὲ τῶν ῥηθησομένων καλῶς ἔχει 1083*a* 1.
διαπορῆσαι καὶ ζητῆσαι, εἰ αἱ μονάδες διάφοροί εἰσι κατ' αὐτοὺς τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, πότερον τῷ ποσῷ διαφέρουσιν ὥστε τὴν μὲν τούτων εἶναι μείζονα τὴν δὲ ἐλάττονα, ἢ τῷ ποιῷ, καὶ δείκνυσιν ὅτι κατ' οὐδέτερον τούτων ἐνδεχόμενόν ἐστι λέγειν τὰς μονάδας διαφέρειν· οὐδέτερον γάρ φησι τούτων ἐνδεχόμενον ὑπάρχειν φαίνεται ταῖς μονάσιν ἢ τοῖς ἀριθμοῖς. ἀλλ' ὁ μὲν ἀριθμὸς καθὸ ἀριθμὸς τοιοσδί, οἷον μείζων ἢ ἐλάττων, διαφέρει κατὰ τὸ ποσόν· εἰ δὲ καὶ αἱ μονάδες κατὰ τὸ ποσὸν διαφέρουσι, καὶ ἀριθμὸς ἀριθμοῦ διαφέροι ἂν ὁ ἴσος τοῦ ἴσου τῷ πλήθει, τουτέστι τῷ μεγέθει τῶν μονάδων· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν τῷ μεγέθει εἶπε τῷ πλήθει· εἰ γὰρ κατὰ τὸ πλῆθος διέφερον, πῶς ἂν ἴσοι ἦσαν; ὥστε τῷ πλήθει ἀντὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἔστωσαν δύο τετράδες, πότερον αἱ τῆς πρώτης τετράδος πρῶται δύο μονάδες εἰσὶ μείζους καὶ αἱ δεύτεραι ἐλάττους καὶ τῆς δευτέρας τετράδος ὁμοίως, ἢ ἀνάπαλιν, ἢ ἄλλως πως; καὶ πότερον ἅμα τῷ γενέσθαι σμικρόταταί εἰσιν, ὕστερον δὲ αὔξονται καὶ εἰς μείζονα ὄγκον καὶ μέγεθος ἐπιδιδόασιν, ὥσπερ τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ πᾶν τὸ αὐξόμενον, ἢ τοὐναντίον πρότερον μέν εἰσι μεγάλα ὕστερον δὲ μειοῦνται καὶ σμικρύνονται; ταῦτα δὴ πάντα ἄλογα καὶ ἀδύνατά ἐστι· τὰ γὰρ αὐξανόμενα τρέφεται, αἱ δὲ μονάδες εἰ τρέφεσθαι λέγονται τίς οὐκ ἂν γελάσοι; οὕτω μὲν οὖν δείξας τὸ ἀδύνατον τῆς κατὰ τὸ ποσὸν διαφέρειν τὰς μονάδας λεγούσης ὑποθέσεως εὐθύνει καὶ τὴν κατὰ τὴν ποιότητα τὸ διάφορον αὐταῖς ἀπορρίπτουσαν. οὐδὲν γάρ, φησίν, 1083*a* 9.
οἷόν τε ταῖς μονάσιν ὑπάρχειν πάθος ἀμερέσιν οὔσαις, ὅπερ, φημὶ δὴ τὸ τὰ

3. δύο καὶ ὁ om *M*1. ‖ 13. ἐστι λέγειν — ἐνδεχόμενον om *M*1. ‖ 15 et 16. τὸ om *M*1. ‖ 16. ἀριθμὸς] ἀριθμοὺς *M*. ‖ 17. οἶμαι κακῶς τὴν λέξιν συνέταξεν. ἔδει γὰρ οὕτω συντάξαντα ὅτι κἂν ἀριθμὸς ἀριθμοῦ διέφερεν ὁ ἴσος τοῦ ἴσου αὐτῷ κατὰ τὴν πληθὺν τῶν μονάδων, μηδὲ τὸ τῷ πλήθει εἰς τὸ τῷ μεγέθει μεταλαβεῖν. συντακτέον οὖν τὸ μὲν πλῆθος τῶν μονάδων πρὸς τὸν ἴσον ἀριθμὸν καὶ μὴ πρὸς τὸ διέφεοον, ἵν' ᾖ ὁ ἴσος τῷ πλήθει τῶν μονάδων καὶ μὴ ὅτι διέφερον τῷ πλήθει ἤτοι τῷ μεγέθει τῶν μονάδων. *A* mg. ‖ 20. πρῶται om *M*1. ‖ 24. μονάδες coni, δυάδες *AM*. ‖ πότερον *A*. ‖ 28. τῇ ποιότητι *A*.

ἀμερῆ μὴ ἔχειν πάθος, μάλιστα ἐν τῷ τρίτῳ τῆς περὶ Οὐρανοῦ δέδεικται πραγματείας· ἐν γὰρ ταῖς μονάσι ποιότητα οὐχ οἷόν τε εἶναι, ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ὑπάρχει μὲν ποιόν, ἀλλ᾽ ὕστερον τοῦ ποσοῦ. πρότερον γὰρ ἡ τοσήδε τῶν μονάδων συντίθεται ποσότης, καὶ οὕτως ἐπιγίνεται τὸ ποιόν, ἤτοι αὐτὸ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ εἶδος· ὥστε ἀριθμὸς ἀριθμοῦ τῷ εἴδει καὶ τῷ ποιῷ διαφέρει, μονὰς δὲ μονάδος οὐδαμῶς. 1083*a* 11. ἔτι, φησίν, οὔτε ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνὸς οὔτε ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς δυάδος (αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀόριστος) ταῖς μονάσι κατὰ ποιότητα διαφέρειν γένοιτο· τὸ μὲν γὰρ ἓν ἄποιον, ἡ δὲ ἅμα ποσοῦ καὶ ποιοῦ αἰτία. ἐπειδὴ γὰρ ὃ ἂν λάβοι διπλασιάζει, δῆλον ὡς καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν περιτίθησι τῷ ἐκ τῆς διπλασιάσεως ἀποτελεσθέντι· αἱ δὲ μονάδες ἄποσοι· ὥστε εἰ ἡ μονὰς ἄποσος, ἡ δὲ ἀόριστος δυὰς τῷ ἐξ αὐτῆς ἅμα τῷ ποιῷ καὶ τὸ ποσὸν περιτίθησιν, οὐκ ἂν σχοῖεν ἐκ τῆς ἀρχικῆς δυάδος τὸ ποιόν· εἴρηται δὲ ὅτι οὐδὲ ἐκ τοῦ ἑνός. ἄποιον ἄρα ὅλως αἱ μονάδες. ὅτι δὲ ἡ δυὰς τῷ διπλασιασθέντι σὺν τῷ ποσῷ καὶ ποιὸν περιτίθησι καὶ ἔμπαλιν σὺν τῷ ποιῷ καὶ ποσόν, δῆλον. διπλασιάσασα γὰρ τὴν αὐτοδυάδα πεποίηκε τὴν αὐτοτετράδα, ἡ δὲ τετρὰς καὶ ποσότης τις καὶ ποιότης καὶ εἶδος ἕτερον τῆς δυάδος· τὴν δὲ τετράδα διπλασιάσασα πεποίηκε τὴν ὀκτάδα, ποσὸν ἅμα καὶ ποιὸν ἕτερον ὂν τοῦ τῆς τετράδος ποιοῦ καὶ ποσοῦ· ὥστε τοῖς μὲν ἀριθμοῖς τὸ ποιὸν καὶ τὸ τοιονδὶ εἶδος ἡ ἀόριστος ἐπιτίθησι δυάς, ταῖς δὲ μονάσιν οὐδαμῶς. εἰ γάρ, φησί, μὴ σὺν τῷ ποσῷ καὶ ποιότητα καὶ εἶδος ἐπετίθει, οὐκ ἂν ἦσαν πολλὰ τὰ ὄντα. τὰ γὰρ πράγματα κατὰ τὸ εἶδος ἔχει τὴν διαφορὰν ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τὴν ὕλην· ὥστε εἰ μὴ τὸ τῆς τετράδος εἶδος καὶ ἡ τοιαδὶ ποιότης ἑτέρα ἦν τοῦ τῆς πεντάδος εἴδους καὶ ποιότητος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ἡ αὐτὴ ἂν ἦν ἡ τετρὰς τῇ πεντάδι καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως καὶ οὐκ ἂν εἶεν πολλὰ τὰ 1083*a* 14. ὄντα. "ὄντα" δὲ εἶπε τὰς ἰδέας· ὄντα γὰρ κυρίως τὰς ἰδέας εἶναι ἔλεγον οἱ τῶν ἰδεῶν προστάται· τὰ γὰρ ἐνταῦθα ὁμωνύμως ὄντα καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντα καλέσειεν ἄν τις, φασίν. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει, εἰ δὲ ἄλλως πως ἔχει τὰ περὶ τὰς μονάδας καὶ μὴ ὡς ἡμεῖς φαμέν (λέγομεν δ᾽ αὐτὰς ἀδιαφόρους), λεκτέον ἐν ἀρχῇ καὶ πρώτως καὶ μάλιστα τοῦτο. καὶ σαφηνίζων τί ποτέ ἐστιν ὅπερ εἰπεῖν αὐτοὺς ἀπαιτεῖ, ἐπάγει, καὶ διοριστέον περὶ τῆς τῶν μονάδων διαφορᾶς τίς ἐστιν αὕτη· εἰ γὰρ ἡμεῖς ἀδιαφόρους λέγοντες αὐτὰς ἄλλως ἔχειν αὐτὰς λέγει τις, δῆλον ὡς διαφόρους ἐρεῖ. ῥητέον οὖν αὐτῷ τίς ἡ τῶν μονάδων δια-

1. π. Οὐρ. III, 8. ‖ 2. οὐχ οἷόν τε] οὐκ οἴονται *MBr*. ‖ 4. αὐτὸ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ] τὸ τοῦ ποσοῦ *M*1. ‖ 8. fort. λάβῃ. ‖ 9. διπλώσεως *M*1. ‖ 11. τῷ ἐξ coni., τῶν ἐξ *AM*. ‖ τὸ om *A*. ‖ 12. ἄποιοι *M*1. ‖ 13. δυὰς] μονὰς *M*1. ‖ καὶ ante ποιὸν om *M*. ‖ 16. post ποσὸν add δὴ et 17. post ποιὸν add παρέσχεν *M*. ‖ 17. ὥστε — 18 19. οὐδαμῶς om *M*1. ‖ 19. καὶ εἶδος] κατ᾽ εἶδος *M*. ‖ 20. ὄντα] εἴδη *M*1. ‖ 22. τῆς ποιότητος *M*. ‖ 26. ἂν om *A*. ‖ 27. ἀδιαφόρους] ἀδιαιρέτους *M*1. ‖ 30. λέγομεν α. ἄλλως δ᾽ *M*. ‖ 31. λέγοι *M*.

φορὰ καὶ οὐχ ἁπλῶς οὕτως καὶ ἀναιτίως βοάτω ὡς διαφέρουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὰς ἀνάγκη διαφέρειν, λεγέτω· εἰ δὲ μὴ τὴν αἰτίαν τῆς διαφορᾶς εἰπεῖν δύνανται, ἁπλῶς καὶ ἀναιτίως εἰπάτωσαν τίνα λέγουσιν εἶναι τὴν τῶν μονάδων διαφοράν. καὶ συμπεραίνεται λέγων, ὅτι μὲν οὖν εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι οὔτε συμβλητὰς πάσας ἐνδέχεται τὰς μονάδας εἶναι, οὔτε πάσας ἀσυμβλήτους, οὔτε τὰς μὲν συμβλητὰς τὰς δ' ἀσυμβλήτους, φανερόν.

"ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς — λέγεται καλῶς." ἐλέγξας τοὺς τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς 1083a 20.
λέγοντας μέτεισι καὶ ἐπὶ τοὺς μήτε τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς λέγοντας μήτε ὅλως ἰδέας εἶναι βουλομένους, ἀλλὰ μόνον τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν, ὃν καὶ οὗτοι χωριστόν φασι καὶ πρῶτον πάντων τῶν ὄντων. λέγουσι δὲ καὶ οὗτοι τοῦ μαθηματικοῦ καὶ χωριστοῦ κατ' αὐτοὺς ἀρχὴν τὸ ἕν, οὐχὶ τὸ ἀρχικόν, ὅπερ οἱ τὰς ἰδέας εἶναι βουλόμενοι λέγουσιν, ἀλλ' ἄλλο τι. ἡμεῖς γὰρ τὸ τυχὸν ἓν ἀρχήν φαμεν, καὶ δεύτερον τὸ ἐφεξῆς· ἐπὶ γὰρ τῆς τριάδος οὐδὲν διαφέρει τὴν πρώτην αὐτῆς μονάδα ἀρχὴν ποιῆσαι ἢ τὴν ἐσχάτην ἢ τὴν μέσην· ἐκεῖνοι δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλά τι ὑπετίθεντο ἀρχικὸν ἓν καὶ τοῦτο ἀρχὴν καὶ πρώτην τῶν ἄλλων ἔλεγον μονάδων. ὥστε καθὸ μὲν καὶ οὗτοι ἀρχικὸν ἓν λέγουσι, συνῳδὰ φθέγγονται τοῖς τὰς ἰδέας τιθεμένοις, καθὸ δὲ οὐ τὸ αὐτὸ ὅπερ ἐκεῖνοι ἀλλ' ἕτερον, διαφέρουσι· καὶ οὐ μόνον κατὰ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ τὰς ἰδέας λέγοντες καὶ πρώτην δυάδα καὶ πρώτην τριάδα καὶ τετράδα καὶ ἑξῆς ἐδόξαζον, οὗτοι δὲ πρώτην δυάδα ἢ πρώτην τριάδα ἢ ἄλλον τινὰ ἀριθμὸν οὔ φασιν, ἀλλ' ἓν πρῶτον καὶ μίαν ἀρχὴν τὸ πρῶτον παρ' αὐτοῖς ἓν εἶναι ἀποφαίνονται. διὸ καὶ ἐγκαλεῖ αὐτοῖς λέγων, ἄτοπον γὰρ τὸ ἓν μὲν εἶναι πρῶτον τῶν ἑνῶν, τουτέστι τῶν μονάδων (τὸ γὰρ ἑνῶν ἐκ τοῦ ἕν, ἑνός, ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν τὰ ἕνα καὶ ἡ γενικὴ τῶν πληθυντικῶν τῶν ἑνῶν εἴληπται), ἄτοπον μὲν οὖν, φησίν, ἓν μὲν εἶναι πρῶτον τῶν ἑνῶν, δυάδα δὲ πρώτην τῶν δυάδων καὶ τριάδα τῶν τριάδων μὴ εἶναι. τίς γὰρ ἡ αἰτία τοῦ ἓν μὲν εἶναι πρῶτον, δυάδα δὲ καὶ τριάδα καὶ ἑξῆς πρώτας μὴ εἶναι; εἰ μὲν γὰρ ὡς οὗτοι λέγουσι, φησίν, ἔχοι τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, ὡς μόνον τὸν μαθηματικὸν εἶναι, οὐκ ἔσται τὸ ἓν ἀρχή. εἰ γάρ ἐστιν ἀρχή, ἀνάγκη διαφέρειν τῶν ἄλλων μονάδων, πᾶσα γὰρ ἀρχὴ διαφέρει τῶν μετὰ τὴν ἀρχήν· εἰ δὲ ἔστιν ἕν, ἀνάγκη καὶ δυάδα εἶναι πρώτην καὶ τριάδα καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμούς· ὥστε εἰ ἔσται τὸ ἓν ἀρχή, καὶ ἕτερον τῶν μονάδων ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον ἀνάγκη ὥσπερ ὁ Πλάτων ἔλεγεν ἔχειν τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ εἶναι πρώτην δυάδα καὶ τριάδα

1. καὶ ἀν.] οὐδ' ἀν. *M2*. ‖ 2. αὐτοὺς *M*. ‖ 7. in lemmate τινες om *A*. ‖ 9. εἶναι om *M1*. ‖ 10. πάντων om *M*. ‖ 19. πρώτην ante τριάδα om *M*. ‖ 19. 20. ἢ πρώτην] καὶ πρ. *A*. ‖ 24. μὲν ante ἓν om *M*. ‖ 26. εἰ μὲν] εἰ μὴ *M*. ‖ 27. 28. μαθηματικὸν] ἀριθμὸν *A*. ‖ 28. εἰ γ. ἐ. ἀρχή om *M1*. ‖ 30. ἄλλους om *M1*. ‖ 32. ἔλεγεν om *M1*.

καὶ ἀσυμβλήτους τὰς ἐν αὐτοῖς μονάδας πρὸς ἀλλήλας. διὰ τί γὰρ ὄντος πρώτου ἑνὸς οὐκ ἔσται καὶ πρώτη δυὰς καὶ ὅλως πᾶς ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός. εἰ δὲ πάλιν θείη τις καὶ ὁμολογήσει ὡς ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τῶν τὰς ἰδέας τιθεμένων λεγόμενα, εἴρηται καὶ δέδεικται ὅτι πολλὰ τούτοις συμβαίνει ἀδύνατα. ὥστε εἰ, εἴπερ ἔστιν ἀριθμὸς χωριστός, ἀνάγκη ἢ ὡς Πλάτων λέγει ἔχειν, ἢ ὡς οἱ τὸν μαθηματικὸν μόνον, κατ' οὐδέτερον δὲ τρόπον εἶναι δύναται, οὐκ ἔστιν οὖν ὅλως χωριστὸς ἀριθμός. καὶ ἔστιν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· εἰ ὁ μαθηματικὸς μόνος ἐστὶν ἀριθμός, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἓν ἀρχὴ πάντων· εἰ δέ ἐστι τὸ ἓν ἀρχή, κρατεῖ ὁ Πλάτων καὶ ἔστιν ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς καὶ διαφέρει ἕτερος ἑτέρου τῇ οὐσίᾳ· ἀλλὰ μὴν δέδεικται καὶ τοῦτο ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ἔστιν ἀριθμὸς χωριστός.

1083b 1. "φανερὸν δ' ἐκ τούτων — εἰδῶν καὶ τὸν μαθηματικόν." τῶν περὶ ἀριθμοὺς εἰπόντων οἱ μὲν δύο ἐποίουν αὐτοὺς καὶ διέκρινον, ὥσπερ ὁ Πλάτων (σαφῶς γὰρ οὗτος τὸν μαθηματικὸν ἕτερον εἶναι λέγει τοῦ εἰδητικοῦ), οἱ δὲ ἕνα τὸν μαθηματικόν, ὥσπερ τινὲς τῶν Πυθαγορείων· οἱ δὲ ἐγίνωσκον μὲν ἀμφοτέρους καὶ τὸν εἰδητικὸν καὶ τὸν μαθηματικόν, ἕνα δὲ ἐποίουν, ὥσπερ Σπεύσιππος καὶ Ξενοκράτης. τούτων οὕτως περὶ τοῦ ἀριθμοῦ λεγόντων χείριστόν φησιν εἶναι τὸν τρίτον τρόπον τὸν μαθηματικὸν καὶ εἰδητικὸν τρόπον συναιροῦντα καὶ ἕνα ἀποφαινόμενον τοῦ δόγματος τοῦ Πλατωνικοῦ καὶ τῆς τῶν Πυθαγορείων δόξης· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει λέγων "ἀνάγκη γὰρ εἰς μίαν δόξαν δύο συμβαίνειν ἁμαρτίας." ὅσα γὰρ ἰδίως ἑκατέρᾳ δόξῃ, τῇ τε τοῦ Πλάτωνος καὶ τῇ τῶν Πυθαγορείων, ταῦτα πάντα τῇ τοῦ Ξενοκράτους καὶ Σπευσίππου ἕπεται δόξῃ· ὥστε διπλασίονά ἐστι τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα ταύτῃ τῇ δόξῃ· ᾗ δὲ πλείονα ἐπακολουθεῖ τὰ ἄτοπα, ἐκείνη χειρίστη ἐστὶ τῆς ᾗ τὰ ἐλάττονα ἕπεται· οὔτε γὰρ μαθηματικὸν ἀριθμὸν ἐνδέχεται εἶναι τὸν τρόπον τοῦτον, καθ' ὃν Ξενοκράτης καὶ Σπεύσιππος λέγουσιν (εἴρηται δὲ ὅτε καὶ οὗτος τοὺς τρόπους, καθ' οὓς δυνατὸν εἶναι τὸν ἀριθμόν, ἱστόρει ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, ὅπως τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς τώδε τὼ ἄνδρε ἐλεγέτην), οὔτε οὖν τὸν μαθηματικὸν ἐνδέχεται εἶναι, ἀλλ' ἰδίας ὑποθέσεις πλασματώδεις ὑποθέμενοι μηκύνουσι τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ ὅσα τοῖς ὡς εἴδη τοὺς ἀριθμοὺς λέγουσιν ἕπεται, ἀνάγκη λέγειν ὡς καὶ αὐτοῖς ἕπεται.

1083b 8. "ὁ δὲ τῶν Πυθαγορείων," φησί, τρόπος τῇ μὲν ἐλάττους ἔχει τὰς δυσχερείας, τῇ δὲ ἰδίας· ᾗ μὲν γὰρ τοὺς ἀριθμοὺς οὐ χωρίζουσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι λέγουσι, ταύτῃ ἥττονα τὰ ἑπόμενα αὐτοῖς δυσχερῆ. καθὸ δέ

3. fort. ὁμολογήσειεν. ‖ 4. εἰ om *A*. ‖ 6. εἶναι δύναται et οὖν om *M*1. ‖ 9. ὁ ante ε. addidi e Syr. ‖ 12. 13. περὶ ἀριθμῶν *M*2. ‖ 18. εἰδ. τρόπον] fort. εἰδ. ἀριθμόν. ‖ συναναιροῦντα *M*. ‖ 20. καὶ om *M*1. ‖ 24. τὰ ante ἄτ. om *M*1. ‖ 27. ἱστορεῖ *M*1, ἱστορήσει *M*2. ‖ 33. γὰρ om *M*.

φασι συγκεῖσθαι καὶ δημιουργεῖσθαι τὰ σώματα ἐξ ἀριθμῶν μαθηματικῶν, ταύτῃ πολλὰ τὰ ἑπόμενα αὐτοῖς ἀδύνατα. ἢ γὰρ ἀδιαίρετα μεγέθη εἰσὶν αἱ μονάδες, ἐξ ὧν φασὶ τὰ σώματα συγκεῖσθαι καὶ δημιουργεῖσθαι, ἢ αὐτὸ τοῦτο μονάδες. ἀλλὰ τὸ λέγειν ἄτομα μεγέθη ψεῦδος· πολλὰς γὰρ εὐθύνας δέδωκεν ἡ τὰ ἄτομα μεγέθη εἰσάγουσα δόξα. ἀλλὰ καὶ ἡ Ξενοκράτους ἀπόφασις ἡ τὰς ἀτόμους εἰσάγουσα γραμμὰς αὐτάρκως καὶ αὐτὴ τῷ Ἀριστοτέλει ἤλεγκται.
κἂν δῶμεν, φησίν, εἶναι ἄτομα μεγέθη (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε διὰ τοῦ "εἴ τε 1083b 14.
ὅτι μάλιστα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον"), ἀλλ' οὐχ αἵ γε μονάδες μέγεθος ἔξουσι· τουτέστι καὶ εἰ σωμάτιά τινα μέγεθος μὲν ἕξει ἄτομα δὲ ἔσται, ἀλλ' οὐχ αἵ γε μονάδες ἕξουσι μέγεθος, οὐδὲ δυνατὸν ὅλως αὐτὰς μονάδας μεμεγεθυσμένας λέγειν. εἰ οὖν ἀδύνατον τὸ μονάδας μέγεθος ἔχειν (ἀδιαίρετοι γὰρ καὶ ἀμεγέθεις εἰσίν), οὐχ οἷόν τε ἐξ ἀδιαιρέτων καὶ ἀμεγεθῶν μέγεθος εἶναι. ὅτι δὲ ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς μοναδικὸς καὶ ἀσώματος καὶ ἀμεγέθης ἐστί, δέδεικται.
τούτου γάρ ἐστι μηνυτικὸν τὸ "ἀλλὰ μὴν ὅ γε ἀριθμητικὸς ἀριθμὸς μοναδικός 1083b 16.
ἐστι," καὶ προσυπακουστέον ἐν τῷ "ἀλλὰ μήν" τοῦ δέδεικται· τὸ δὲ ἀριθμητικὸς ἀντὶ τοῦ μαθηματικός. εἰπὼν δὲ ἀνωτέρω ὅτι τὸν ἀριθμὸν αἴτιον τῶν αἰσθητῶν φασί, πάλιν μνείαν τούτου ποιεῖται καὶ δείκνυσι τοῦτο λέγων "ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἀριθμὸν τὰ ὄντα λέγουσι." πίστις δὲ τούτου, τὰ γὰρ θεωρήματα καὶ τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀριθμοῖς προσάπτουσι τοῖς σώμασιν, ὡς ἐκ τῶν ἀριθμῶν ὄντων τῶν σωμάτων· ὑπολαμβάνοντες γὰρ ὅτι ἐκ τῶν ἀριθμῶν εἰσίν (ἐκ γὰρ τοῦ βωμίσκου τοῦ δέκα τὸ ἁπλῶς σῶμα εἶναι ἔλεγον, ἐκ δὲ τοῦ ἕνδεκα τὸ πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ τρισκαίδεκα τὸν ἀέρα καὶ ἐκ τοῦ ἐννέα τὸ ὕδωρ), ὑπολαμβάνοντες δὴ τοῦτο οὐδὲν ἔφασκον διαφέρειν τὰ τῷ βωμίσκῳ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα ἐπ' αὐτοῦ θεωρεῖν ἢ ἐπὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ σώματος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ γάρ, φασί, συνέβη τῷ ἐννέα ἀριθμὸν εἶναι τετράγωνον πρῶτον μέσον ἔχοντα (τὸ δὲ μέσον ἔχοντα πρόσκειται διὰ τὴν τῆς μονάδος μεσιτείαν τὴν ἐν παντὶ περισσῷ εὑρισκομένην), εἰ δὴ ὁ ἐννέα τετράγωνός ἐστι πρῶτος ἔχων μέσον, καὶ τὸ ὕδωρ τοιοῦτόν ἐστι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ὕδατος τοῦτο χρὴ θεωρεῖν ἢ ἐπὶ τοῦ ἐννέα· ὥστε δέδεικται ὅτι ἐξ ἀριθμῶν τὰ αἰσθητὰ ἐποίουν. δείξας οὖν τοῦτο, λέγω δὴ ὅτι ἐξ ἀριθμῶν τὰ αἰσθητὰ ἐποίουν, λέγει, εἰ ὄντος ἀριθμοῦ χωριστοῦ ἀνάγκη τινὰ τούτων τῶν εἰρημένων εἶναι τρόπων, κατ' οὐδένα δὲ τούτων εἶναι δύναται, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τις φύσις ἀριθμοῦ οἵαν κατα-

4. 5. ἔδωκεν *M*1*Br*. || 9. καὶ εἰ om *A*. || σώματά *M*. || ἕξει] ἕξουσι *M*. || 18. καὶ τὰ] κατὰ *M*1. || 21. δέκα] διακόνου *M*2, διακόνου δέκα *A*. || 27. περισσῷ A hic et plerumque per ττ scribit. || 29. δείξας — 30. εἰ ὄντος] καὶ συμπεραίνεται λέγων, εἰ τοίνυν ὄντος *M*1. || 32. οὐκ om *M*1.

σκευάζουσιν οἱ τιθέντες αὐτὸν χωριστόν· οὔτε γὰρ ὡς εἰδητικὸς οὔτε ὡς μαθηματικὸς εἶναι δύναται.

1083b 23. "ἔτι πότερον ἑκάστη μονὰς ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων ἐστὶ" καὶ τὰ ἑξῆς. τὴν ἀρχικὴν δυάδα ποτὲ μὲν ἀόριστον δυάδα λέγοντες [ἐλέγξας;] ποτὲ δὲ μέγα καὶ μικρὸν (ἐν αὐτῇ γὰρ εἶναι τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἀνευφήμουν), ἀπορεῖ λέγων· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἤτοι τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ αἱ μονάδες γίνονται, πότερον ἑκάστη μονὰς τῶν ἐν τῇ αὐτοτριάδι (ἐρωτάσθω γὰρ ἐπ' αὐτῆς) ἐξ ἀμφοῖν ἐγένετο τῶν ἐν τῇ ἀορίστῳ δυάδι, λέγω δὴ μεγάλου καὶ μικροῦ, ἢ αἱ μὲν ἐκ τοῦ μεγάλου αἱ δὲ ἐκ τοῦ μικροῦ. εἰ μὲν γὰρ δὴ οὕτω, τουτέστιν εἰ μὲν γὰρ αἱ μὲν ἐκ τοῦ μεγάλου αἱ δὲ ἐκ τοῦ μικροῦ, οὐκ ἀπὸ πάντων ἑκάστη τῶν στοιχείων ἐστίν, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκ τοῦ μεγάλου ἡ δὲ ἐκ τοῦ μικροῦ, ὥστε οὔτε ἴσαι ἔσονται οὔτε συμβληταί, ἀλλὰ πρὸς τῷ διάφοροι εἶναι καὶ ἐναντιώσεις ἕξουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴγε αἱ μὲν μεγάλαι ἔσονται διὰ τὸ ἐκ τοῦ μεγάλου εἶναι, αἱ δὲ μικραὶ διὰ τὸ ἐκ μικροῦ. τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "οὔτε ἀδιάφοροι — ὑπάρχει ἐναντίον τῇ φύσει ὄν." ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τριάδι, φησίν, αὐτῇ πῶς; μία γάρ ἐστι περιττή. ἔστι δὲ οἶμαι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. ἥ τε τριὰς ἐὰν τὴν πρώτην τυχὸν ἔχῃ μονάδα ἐκ τοῦ μεγάλου, τὴν δὲ δευτέραν ἐκ τοῦ μικροῦ, τὴν τρίτην (ταύτην γὰρ εἶπε περιττὴν) πόθεν ἕξει; ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἢ ἀπὸ τοῦ μικροῦ; τοῦτο ἐρωτήσας ὑπεραπολογεῖται τούτων λέγων· ἀλλ' ὡς ἔοικε, φησί, συνεωρακότες ταύτην τὴν ἀπορίαν τὸ ἓν μέσον ποιοῦσι τοῦ τρία καὶ ἁπλῶς παντὸς ἀριθμοῦ, ἵνα ἴσαι ὦσιν αἱ ἐκ τοῦ μεγάλου γινόμεναι καὶ μικροῦ μονάδες· τὸ γὰρ ἕν, φασί, μέσον κείμενον τὴν ὑπερβολὴν τῆς μιᾶς μονάδος, ἣν ἔχει πρὸς τὴν λοιπήν, ἀφαιρεῖται καὶ ἐν τῇ δεούσῃ προστεθὲν ἰσάζει αὐτάς. ταῦτα δὲ ὅτι πλασματώδη καὶ ψευδῆ δῆλον· ἀλλ' εἰ μέν, ὡς εἴρηται, αἱ μέν εἰσιν ἐκ τοῦ μεγάλου αἱ δὲ ἐκ τοῦ μικροῦ, ταῦτα· εἰ δ' ἑκατέρα τῶν μονάδων ἐξ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἰσασθέντων, τουτέστιν εἰ δὲ ἑκάστη μονὰς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἐστὶν ἴσων ἀλλήλοις γινομένων ἐν τῇ κράσει (κραθῆναι γὰρ ἀνάγκη τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, εἰ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν εἰσὶν αἱ μονάδες), πρῶτον μὲν ἡ αὐτοδυὰς πῶς ἔσται μία καὶ ἁπλῆ φύσις ἐκ δυοῖν οὖσα τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. δῆλον γὰρ ὅτι εἰ καὶ ἡνώθη τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ὕστερον ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἰσασθέντα, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἑνώσεως δύο ἦν, ὥσπερ

1. θέντες *M.* ‖ post εἰδητικὸς add τινος *M*1. ‖ 5. ἀνευφήμουν om *M* in lac. ‖ 8. ἐγένοντο *A.* ‖ 9. δὴ et 10. τουτέστιν — μικροῦ om *M*1. ‖ 12. ἐναντιάσεις *M.* ‖ 15. ὑπάρχειν *M.* ‖ ἐναντίοις *A.* ‖ 18. δευτέραν] ἑτέραν *M.* ‖ 20. φησί om *M.* ‖ 21. ἓν] ὂν *M.* ‖ post ἀριθμοῦ adde περισσοῦ. ‖ 22. μέσον] μόνον *M.* ‖ 24. προσιθὲν *A.* ‖ 26. ἀμφοτέρων] ἑτέρων *M.* ‖ 27. ἀλλήλων *AM*1. ‖ 28. post εἰ add δὴ *M.* ‖ 30. καὶ τοῦ μικροῦ *M.* ‖ 31. ἀπὸ *M.*

καὶ τὰ ἐν ἡμῖν στοιχεῖα πρὸ τῆς ἑνώσεως τέτταρα. ἔπειτα τί διοίσει ἡ δυὰς τῆς μονάδος; ἐπεὶ γὰρ καὶ ἐν ἑκάστῃ μονάδι δυάς ἐστιν ἰσαθεῖσα, καὶ ἡ δυὰς αὐτὸ τοῦτο δυὰς εἶναι λέγεται, τί διοίσουσιν ἀλλήλων; ἀλλὰ καὶ ὅτι, φησίν, ἡ 1083b 32.
μονὰς προτέρα τῆς δυάδος δῆλον· ἀναιρουμένης γὰρ τῆς μονάδος ἀναιρεῖται καὶ ἡ δυάς· τὸ δὲ συναναιροῦν πρότερον τοῦ συναναιρουμένου. ὥστε ἐὰν ἡ μονὰς προτέρα τῆς αὐτοδυάδος, ἡ δὲ αὐτοδυὰς ἰδέα, καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτῆς, ἡ μονάς, ἰδέα ἐστίν. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι τὴν αὐτοτριάδα ἰδέαν λέγοντες τὴν πρεσβυτέραν αὐτῆς, τὴν αὐτοδυάδα, ἰδέαν εἶναι οὐκ ἀποδοκιμάζουσιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον οὕτως ἔχειν αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν· ἐστὶν οὖν καὶ ἡ μονὰς ἰδέα. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἐκ τίνος προῆλθεν; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος· ἐκείνη γὰρ δυοποιὸς οὖσα καὶ τὰ ἁπλᾶ διπλασιάζει.

"ἔτι ἀνάγκη ἤτοι ἄπειρον τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἢ πεπερασμένον." ἄφυκτος 1083b 36.
ἡ διαίρεσις· ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον εἶναι. ἐπειδὴ γὰρ οὐ κατὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τῆς γενέσεως πρόοδον ὁ ἀριθμὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα τὰ ἐν γενέσει τὸ εἶναι ἔχει, ἀλλ' ἅπαξ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος προελθών, ὡς οὗτοί φασιν, ἐν στάσει καὶ μονῇ καὶ παντελεῖ ἀκινησίᾳ ἵδρυται, ἀναγκαῖον ἢ ἄπειρον ἐνεργείᾳ εἶναι ἢ πεπερασμένον. εἰ τοίνυν δειχθείη ὡς οὐδέτερον τμῆμα τῆς διαιρέσεως ὑγιαίνει, δῆλον ὅτι ἀριθμὸς εἰδητικὸς ὅλως οὐκ ἔστιν. καὶ ὅτι μὲν ἄπειρος εἶναι οὐκ ἐνδέχεται δείκνυσι συλλογιζόμενος ὧδε. πᾶς ἀριθμὸς ἢ ἄρτιόν ἐστιν ἢ περιττός, ὥστε καὶ εἰδητικός, εἴπερ ἀριθμός ἐστιν· οὐδὲν ἄπειρον ἢ ἄρτιόν ἐστιν ἢ περιττόν· οὐδεὶς. ἄρα ἀριθμὸς ἄπειρός ἐστιν. ἐν δευτέρῳ σχήματι ὁ συλλογισμός. τούτων τῶν προτάσεων ἡ μὲν μία ἡ λέγουσα ὅτι οὐδὲν ἄπειρον ἢ ἄρτιόν ἐστιν ἢ περιττὸν δήλη· εἰ γὰρ ἄρτιον ἢ περιττόν ἐστι, πεπερασμένον. τὴν δὲ λοιπὴν τὴν λέγουσαν ὅτι πᾶς ἀριθμὸς ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός, δείκνυσι λέγων, πᾶσα γένεσις ἀριθμοῦ ἢ ἀρτιάκις ἐστὶν ἀρτία, ἢ ἀρτιοπέρισσος ἢ περισσάρτιος, ἢ πρώτη καὶ ἀσύνθετος, ἢ δευτέρα καὶ σύνθετος, ἢ καθ' ἑαυτὴν μὲν δευτέρα καὶ σύνθετος πρὸς ἄλλον δὲ πρώτη καὶ ἀσύνθετος. πᾶς δὲ τοιοῦτος ἀριθμὸς ἢ ἄρτιος ἢ περισσός. ὁ μὲν γὰρ ἀρτιάκις ἄρτιος καὶ ἀρτιοπέρισσος καὶ περισσάρτιος ἄρτιοι· οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς περιττοί. καὶ τὸ συμπέρασμα δῆλον· πᾶς ἄρα ἀριθμὸς

9. αὐτοὶ] αὐτὴν *A*. ‖ ὁμολογοῦσιν] προσκυνοῦσιν *AM2*. ‖ 10. δὴ addidi e Syr. ‖ 11. καὶ om *M*. ‖ 13. ἢ ante ἄπειρον om *AM1*. ‖ 14. ὁ om *M*. ‖ 15. ἔχειν *A*. ‖ 17. παντελῆ *A*. ‖ 18. εἰ τοίνυν δειχθείη] ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὴν εἰ δειχθείη *AM2*. ‖ 20. 21. lege καὶ ὁ εἰδητ. ‖ 22. post ἄπειρός ἐστιν iterat οὐδὲν ἄπειρον ἢ α. ε. ἢ περιττόν *M*. ‖ 24. πεπερασμένον] δήλη καὶ πεπερασμένον ἔσται *M1*. ‖ 25. ἐστιν om *M1*. ‖ 27. σύνθετος — δευτέρα καὶ om *M1*. ‖ σύνθετος, ἢ] ἀσύνθετος ἢ *M2*.

ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός. αὐτοὺς δὲ τοῦ ἀρτιάκις ἀρτίου μνησθεὶς καὶ τοῦ ἀρτιο-
περίσσου καὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀσυνθέτου, τοὺς λοιποὺς διὰ βραχυλογίαν παρείασε.
καταλέγει οὖν τὴν γένεσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ πῶς οἱ προειρημένοι γίνονται λέγων
"ὡδὶ μὲν τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄρτιον πίπτοντος," τουτέστι τοῦ μὲν ἑνὸς ἐμπεσόντος τῇ
1084a 4. δυάδι γίνεται ὁ τρία, οὗτος δὲ πρῶτός ἐστι καὶ ἀσύνθετος. ὥστε διὰ τοῦ "ὡδὶ μὲν
τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄρτιον πίπτοντος" τὴν τοῦ πρώτου καὶ ἀσυνθέτου γένεσιν ᾐνίξατο·
διὰ δὲ τοῦ "ὡδὶ δὲ τῆς μὲν δυάδος ἐμπιπτούσης ὁ ἀφ' ἑνὸς διπλασιαζόμενος"
τῆς τοῦ ἀρτιάκις ἀρτίου γενέσεως μέμνηται. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. τῆς
δυάδος ἐπὶ τὸ ἓν πολλαπλασιασθείσης γίνεται πάλιν ὁ δύο (δὶς γὰρ μία δύο),
τῆς δὲ δυάδος εἰς ἑαυτὴν ὁ τέτταρα· πάλιν δὲ τῆς αὐτῆς δυάδος εἰς τὸν
τέτταρα ὁ ὀκτώ, εἰς δὲ τὸν ὀκτὼ ὁ ἑκκαίδεκα. καὶ ὁμοίως ὁδεύουσα τὸν ἀρ-
τιάκις ἄρτιον γεννᾷ· τοῦτον γὰρ εἶπεν ἀφ' ἑνὸς διπλασιαζόμενον. πάντες γάρ,
ἡ δυάς, ἡ τετράς, ὁ ὀκτώ, ὁ ἑκκαίδεκα, ὁ τριάκοντα δύο καὶ οἱ λοιποὶ εἰς
ἕνα τὴν δυάδα διπλασιαζόμενοι τοὺς ἐφεξῆς καὶ συνεχεῖς ἀρτιάκις ἀρτίους
1084a 6. γεννῶσι. διὰ δὲ τοῦ "ὡδὶ δὲ τῶν περιττῶν ὁ ἄλλος ἄρτιος" τοῦ ἀρτιοπερίσσου
τὴν γένεσιν ὑπεμφαίνει· λέγει δὲ τῷ δὲ τρία καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπὸ μονάδος
περιττοῖς πολλαπλασιαζομένη ἡ δυὰς τὸν ἀρτιοπέρισσον ἀπογεννᾷ. ὥστε εἰ
πᾶσα γένεσις ἀριθμοῦ ἢ ἀρτιοπέρισσος ἢ ἄλλη τις τῶν ἀπηριθμημένων οὖσα
ἢ ἀρτία ἢ περισσή ἐστιν, οὗτοι δὲ πεπερασμένοι, γεγόνασι δὲ καὶ οἱ εἰδητικοὶ
ἀριθμοί· ἀνάγκη πᾶσα κἀκείνους ἢ ἀρτίους εἶναι ἢ περισσούς, ταὐτὸν δὲ εἰ-
πεῖν πεπερασμένους. ἄλλως τε, φησίν, εἰ οἱ ἀριθμοὶ ἰδέαι, πᾶσα δὲ ἰδέα
τινός ἐστιν, εἰ ἔστιν ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς ἄπειρος, ἔσται καὶ ἄπειρόν τι, ἵν' ἐκείνου
εἴη τὸ εἰδητικὸν ἄπειρον ἰδέα, καὶ τοῦτο ἢ αἰσθητὸν ἢ ἄλλο τι. καίτοι οὔτε κατὰ
λόγον ἐνδέχεται ἄπειρόν τι εἶναι, ὡς πολλαχοῦ δέδεικται, οὔτε κατὰ τὴν αὐτῶν
θέσιν τε καὶ δόξαν. μέχρι γὰρ δεκάδος αὐτοῖς ἡ τῶν εἰδῶν πρόοδος· τοῦτο γὰρ
ἐμήνυσε διὰ τοῦ "τάττουσι δὲ οὕτω τὰς ἰδέας."

1084a 10. "εἰ δὲ πεπερασμένος, μέχρι πόσου; τοῦτο γὰρ δεῖ λέγεσθαι." δείξας ὅτι
ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι τὸν εἰδητικὸν ἀριθμόν, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ πεπερασμέ-
νον οἷόν τε αὐτὸν εἶναι, ὥστε ὅλως οὐκ ἔστιν. εἰ γάρ ἐστι πεπερασμένος, λεγέ-
τωσαν μὴ μόνον οὕτως ἁπλῶς καὶ χωρὶς αἰτίας ὅτι πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἢ
ἄλλος ὁστισοῦν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προστιθέτωσαν διὰ τί τοσοῦτοι καὶ
οὐ πλείονες ἢ ἐλάττονες. εἰ δὲ μέχρι τῆς δεκάδος καὶ ὁ εἰδητικὸς καὶ ὁ μαθη-

2. παρῆκε *M*1. ‖ 7. τοῦ "ὡδὶ δὲ om *M*1. ‖ 10. αὐτῆς] αὐτοῦ *A*. ‖ 11. ὁ ἑκκαίδεκα] ὅρισον *A* (corruptum ex ὁ ις′). ‖ 14. καὶ ante συνεχεῖς om *M*. ‖ 17. εἰ] ἡ *M*. ‖ 18. post ἀρτιοπ. add ἐστιν *AM*2. ‖ οὖσα om *AM*2. ‖ 19. δὲ ante καὶ om *M*1. ‖ οἱ om *M*. ‖ 25. γὰρ om *M*1*Br*. ‖ 32. post δεκάδος add πρόεισι *M*1.

ματικός (μέχρι γὰρ αὐτῆς ἀνιόντες, φασί, πάλιν ἀνακάμπτομεν ἐπὶ τὸ ἓν καὶ τὰ δύο, ἕνδεκα λέγοντες καὶ δυοκαίδεκα καὶ ἑξῆς), εἰ δὴ μέχρι τῆς δεκάδος ὁ ἀριθμός, ἐπιλείψουσι τὰ εἴδη καὶ ἔσονται ζῷα ὧν εἴδη οὐκ ἔσται. εἰ γάρ ἐστιν ἡ αὐτοτριὰς εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ αὐτοΐππος ἔσται τις τῶν ἐντὸς τῆς δεκάδος ἀριθμῶν ἢ αὐτοτετρὰς ἢ ἄλλος τις. ἐπεὶ γὰρ αὐτοέκαστος ἀριθμός, τουτέστιν ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός, μέχρι δεκάδος, ἔστι δὲ ὁ αὐτοάνθρωπος ἡ αὐτοτριάς, ἀνάγκη δὴ τὸν αὐτοΐππον τινὰ εἶναι τῶν ἐν τούτοις ἀριθμῶν, τουτέστι τινὰ τῶν ἐν τούτοις τοῖς εἰδητικοῖς ἀριθμοῖς συγκατατεταγμένων ἀριθμῶν, οἵτινες ἐντός εἰσι τῆς δεκάδος· ἅπαντες γὰρ οἱ ἐντὸς τῆς δεκάδος οὐσίαι κατ' αὐτοὺς καὶ ἰδέαι. ὥστε ἐπιλείψουσιν αἱ ἰδέαι καὶ πολλῷ ἐλάττους ἔσονται τῶν ἐνταῦθα ζῴων, ὅσῳ τὰ ἐνταῦθα ζῷα ὑπερεκπίπτει τὴν δεκάδα. ἄλλως τε εἰ ἔστιν ἡ αὐτοτριὰς ὁ αὐτοάνθρωπος καὶ αἱ ἄλλαι τριάδες τῆς αὐτοεξάδος καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοάνθρωποι ἔσονται· ὅμοιαι γὰρ αἱ ἐν τῇ αὐτοεξάδι τριάδες ἀλλήλαις. ὥστε ἄπειροι ἔσονται ἄνθρωποι, καὶ εἰ μὲν πᾶσαι αἱ τριάδες ἰδέαι, αὐτοάνθρωποι ἄπειροι, εἰ δὲ ἡ μὲν αὐτοτριὰς ἰδέα, αἱ δὲ ἐν τῇ αὐτοεξάδι καὶ αἱ ἄλλαι οὐκ ἰδέαι, αὐτοάνθρωποι μὲν πολλοὶ οὐκ ἔσονται, ἄνθρωποι δὲ ἕτεροι παρὰ τὸν αὐτοάνθρωπον καὶ τοὺς αἰσθητοὺς ἀνθρώπους. ἀλλὰ κἂν εἰ ἔστιν ὁ ἐλάττων ἀριθμὸς μέρος τοῦ μείζονος ἀριθμοῦ, συμβληταὶ δὲ καὶ αἱ ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ μονάδες, ἐπειδὴ ἐν τῇ αὐτοτετράδι τέσσαρές εἰσι μονάδες καὶ συμβληταὶ ἀλλήλαις, εἰ ἔστιν ἡ αὐτοτετρὰς ὁ αὐτοΐππος ἢ τὸ αὐτόλευκον, ὁ δὲ αὐτοάνθρωπος ἡ αὐτοδυάς, ἔστι δὲ ἐν τῇ αὐτοτετράδι τῷ αὐτοΐππῳ δυάς, ἔσται ὁ αὐτοάνθρωπος μέρος τοῦ ἵππου, εἰ δυὰς ὁ ἄνθρωπος.

ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει "ἄτοπον δὲ καὶ — τῶν ἐχομένων ἀριθμῶν", ὃ 1084*a* 25.
ἴσον ἐστὶ τῷ ἄτοπον μὲν αὐτοδεκάδα εἶναι, αὐτοενδεκάδα δὲ καὶ αὐτοδωδεκάδα καὶ ἐφεξῆς μὴ εἶναι. ὅλως δὲ ἐπειδὴ πολλά ἐστι καὶ γίνεται ὧν εἴδη οὐκ εἰσίν, ὡς αὐτοί φασιν, γενήσεται καὶ ἄνθρωπος καὶ ἰδέας αὐτοῦ μὴ οὔσης καὶ ἵππος καὶ βοῦς καὶ τἄλλα πάντα, καὶ οὐκ ἔστι τὰ εἴδη αἴτια. "ἔτι ἄτοπον εἰ ὁ ἀριθμὸς 1084*a* 29.
μέχρι — αὐτῆς τῆς δεκάδος." ἐλλιπῶς ἀπήγγελται· ἦν δ' ἂν τὸ τῆς λέξεως τέλειον, εἰ οὕτω πως ἦν γεγραμμένον, ἔτι ἄτοπον εἰ ὁ ἀριθμὸς μέχρι τῆς δεκάδος, καὶ ταῦτα τὸ ἓν κατ' αὐτοὺς μᾶλλόν τι ὂν καὶ εἶδος τῆς δεκάδος· ὥστε λείπει τὸ καὶ ταῦτα ἓν κατ' αὐτοὺς καὶ ἀγέννητον. τὸ γὰρ ἓν ἢ ἓν οὗτοί φασιν

1. ἐνιόντες *A*. ‖ φασί om *M*1. ‖ 2.3. post δεκάδος iterat πρόεισι καὶ ὁ εἰδ. — τὰ δύο *M*. ‖ 3. ἐπιλείψει *M*. ‖ 6. post δεκάδος add πρόεισιν *MBr*. ‖ 8.9. συγκ. ἀριθμῶν om *M*1. ‖ 10. οὐσίαι coni, οὐσία *AM*. ‖ καὶ ἰδέα *M*. ‖ 18. εἰ om *A*. ‖ 19. αὐτῷ om *MBr*. ‖ 21. αὐτοτριάδι *AM*2. ‖ 24. αὐτοενδεκάδα] αὐτοδεκάδα *M*1. ‖ 27. εἰ — 28. τῆς δεκάδος" om *Br*. ‖ 30. μᾶλλόν — 31. αὐτοὺς om *M*1.

ἀγέννητον, ἡ δὲ δεκὰς γέγονεν· ὥστε εἰ τὸ ἓν καὶ εἶδος τῆς δεκάδος ἐστὶ καὶ ἀγέννητον, ἡ δὲ δεκὰς γέγονεν, ἔσται καὶ ἑνδεκὰς ὡς ἐξ εἴδους μὲν τοῦ ἑνός, ὕλης δὲ τῆς δεκάδος. εὐλόγως δὲ τὸ ἓν μᾶλλόν τι εἴρηκε· τὸ γὰρ εἶδος μᾶλλόν τι καὶ τόδε τί ἐστιν ἤπερ ἡ ὕλη. ἀλλ' οὗτοι, φησί, μέχρι τῆς δεκάδος πειρῶνται τὴν γένεσιν τοῖς ἀριθμοῖς ποιεῖν, ὡς ὑστάτης τελειότητος οὔσης τῆς δεκάδος, τὰ δ' ἄλλα ἐντὸς αὐτῆς γεννῶσι καὶ θεωροῦσι καὶ τίθενται, οἷον παράδειγμα κενοῦ, παράδειγμα ἀναλογιῶν, παράδειγμα περιττοῦ. τὴν μὲν γὰρ μεταξὺ τῶν ἀρτίων χώραν τετράδος ἑξάδος καὶ τῶν ὁμοίων, ὁμοίως καὶ τὴν τῶν περιττῶν, εἰκόνα φέρειν ἔλεγον καὶ παράδειγμα τοῦ κενοῦ. εἶναι γὰρ κενὸν ἐτίθεντο ἔξω τοῦ οὐρανοῦ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ἀναπνεόμενον ὑπὸ τοῦ παντὸς ἐπεισιέναι καὶ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ τῇδε, ὡς ἐν τῇ Φυσικῇ εἴρηται Ἀκροάσει. ἀλλὰ ῥητέον ὅπως τὰς μεταξὺ τῶν ἀρτίων χώρας κενὰς καὶ μὴ ἀναπεπληρωμένας ὑπὸ τῶν περιττῶν ἔλεγον. ἐπειδὴ γάρ, φασίν, ἡ ἀόριστος δυὰς ὡς δυοποιὸς μετὰ τῆς αὐτοδυάδος τοὺς ἀρτίους γεγέννηκεν, ἀναγκαῖον αὐτοὺς καθ' αὑτοὺς εἶναι χωρὶς τῶν περιττῶν, καὶ ἀμήχανον ὅλως ἐστὶ διὰ τοῦτο περιττὸν εὑρεθῆναι μεταξὺ δύο ἀρτίων κείμενον. εἰ δὲ τοῦτο, ἀναγκαῖον κενὰς εἶναι τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν. πάλιν ἐπεὶ τὸ ἀρχικὸν ἓν μετὰ τῆς ἀορίστου δυάδος πεποίηκε τοὺς περιττούς, τὸν τρία τὸν πέντε τὸν ἑπτὰ τοὺς ὁμοίους, ἔσονται καὶ οὗτοι καθ' αὑτοὺς χωρὶς τῶν ἀρτίων, κενὰς καὶ οὗτοι ἔχοντες τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν. καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἐν ἐκείνοις μάτην ἐστὶν ὅπου οὐδ' ἐνταῦθα, ἔνθα ὁ τῆς κακίας ἐστὶ πόντος, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐν ἐκείνοις κενὸν μάτην, ἀλλ' εἰκὼν ἔσται καὶ παράδειγμα κενοῦ. τὴν μὲν οὖν μεταξὺ τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν τῶν τε ἀρτίων τῶν τε περιττῶν χώραν οὕτως ἔλεγον καὶ διὰ ταῦτα κενὴν καὶ φέρειν εἰκόνα ἄλλου κενοῦ. τὴν δὲ δυάδα καὶ τετράδα καὶ ὀκτάδα παράδειγμα φέρειν τῆς ἀριθμητικῆς ἀναλογίας, δυάδα δὲ καὶ τριάδα καὶ ἑξάδα καὶ ἐννάδα τῆς γεωμετρικῆς, καὶ αὐτὰς τετράδας καὶ αὐτὰς ἑξάδας ἔλεγον ἀναλογίας, ἀλλὰ τὴν μὲν τετράδα φέρε εἰπεῖν αὐτοΐππον ἔλεγον καὶ τὴν ἑξάδα αὐτοβοῦν, τὸν δὲ λόγον τῆς ἑξάδος πρὸς τὴν τετράδα εἰκόνα καὶ παράδειγμα εἶναι τῆς ἀναλογίας. ταῦτα μὲν οὕτως. τὸ δὲ ἐντὸς τῆς δεκάδος ἓν εἰκόνα φέρειν τοῦ περιττοῦ λέγοντες ἔφασκον, ὅτι τὸ ἕν ἐστι τὸ περιττὸν ἤτοι ἡ εἰκὼν τοῦ περιττοῦ, καὶ τὸ εἰδοποιοῦν αὐτὸ τὸ ἕν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τούτοις, τὰ δ' ἄλλα πάντα, οἷον κίνησιν στάσιν ἀγαθὸν κακὸν τὰ ὅμοια ταῖς ἀρχαῖς ἀπεδίδοσαν τῇ μονάδι καὶ δυάδι, στάσιν μὲν καὶ τὸ ἀγαθὸν τῇ μονάδι, κίνησιν

1. εἰ om *M.* ‖ 2. ἡ δὲ] εἰ δὲ *Br.* ‖ 7. ἀναλογιῶν] ἀναλόγου *Br.* ‖ 11. Φυσ. IV, 6. ‖ 12. τὰ μεταξὺ *A.* ‖ χώρας] ἀρχὰς *M*1. ‖ 22. καινοῦ *M.* ‖ 23. post ἀριθμῶν add χώραν *M.* ‖ 24. post τετράδα adde καὶ ἑξάδα. ‖ 26. ἐνεάδα *M*1. ‖ 30. τὸ om *M*1. ‖ 31. ἡ om *M*1. ‖ αὐτῷ *M.*

δὲ καὶ τὸ κακὸν τῇ δυάδι. τὸ δὲ "εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι, πῶς ἡ πεντὰς περιττόν;" 1084a 36. πάνυ βραχέως καὶ ἐλλιπῶς καὶ διὰ τοῦτο λίαν ἀσαφῶς εἴρηται. ἀναγνωστέον δὲ αὐτὸ ὑπερβατῶς οὕτως· εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι τὸ περιττόν, πῶς ἡ πεντάς; καὶ εἴη ἂν τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι τὸ ἓν τὸ περιττόν, ἤτοι εἰ διὰ τὸ ἓν ἡ τριὰς τὸ εἶναι τριὰς ἔχει, καὶ αὐτό ἐστι τὸ εἰδοποιοῦν αὐτήν, εἰ οὖν τῇ τριάδι τὸ εἶναι τριάδι τὸ ἕν ἐστι τὸ διδόν, πῶς οὐχὶ καὶ διὰ τὴν τριάδα ἡ πεντὰς καὶ πᾶς ὁ περιττὸς ἀριθμὸς τὸ εἶναι πεντὰς ἕξει καὶ ἑπτὰς καὶ οἱ λοιποί, ὥσπερ ὁ ἄρτιος πᾶς διὰ τὴν δυάδα; ἀναγκαῖον γὰρ τὴν δυάδα ἀρχὴν οὖσαν τῶν ἀρτίων καὶ τὴν τριάδα εἶναι τῶν περιττῶν. "ἔτι τὰ μεγέθη καὶ ὅσα τοιαῦτα 1084a 37. μέχρι πόσου." ἔτι, φησί, καὶ ἐκ τῶν μεγεθῶν δεικνύειν ἐπειρῶντο ὅτι μέχρι τῆς δεκάδος (ταύτης γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "μέχρι πόσου") προάγειν χρὴ τὸν ἀριθμόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἡ μονὰς ποιεῖ τὸ σημεῖον, ὅπερ οὗτος ἄτομον καλεῖ γραμμήν, ἡ δυὰς τὴν γραμμήν, ἡ τριὰς τὸ ἐπίπεδον, ἡ τετρὰς τὸ σῶμα, καὶ τούτοις ἀρκεῖται τὸ πᾶν· ὥστε εἰ ταῦτα τῆς δεκάδος οὐσία (συντεθέντα γὰρ ἀποτελεῖ τὴν δεκάδα), τὸ πᾶν ἀρκεῖται τῇ δεκάδι.

"ἔτι εἰ ἔστι χωριστὸς ὁ ἀριθμός, ἀπορήσειεν ἄν τις." ὃ διὰ τούτων ζητεῖ 1084b 2. καὶ λύει τοιοῦτόν τί ἐστιν. εἰ ἔστιν, ὥς φασιν, ὁ ἀριθμὸς χωριστὸς καὶ καθ' αὑτόν, ἀπορήσειεν ἄν τις πότερον τὸ ἕν ἐστι πρότερον ἢ ἡ τριὰς καὶ ἡ δυάς· καὶ λύει λέγων ὅτι καθὸ μὲν ἐκ μονάδων ἐστὶ πᾶς ἀριθμός, ἡ μονάς ἐστι πρότερον, ὥσπερ καὶ τὰ τέτταρα στοιχεῖα πῦρ ἀὴρ καὶ τὰ ἐφεξῆς τῶν ἐξ αὐτῶν σωμάτων· καθὸ δὲ πάλιν τὸ καθόλου καὶ τὸ εἶδος πρότερόν ἐστι τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος, καὶ ἔστιν ὁ ἀριθμὸς εἶδος, ἡ δὲ μονὰς ὕλη, ὑστέρα τοῦ ἀριθμοῦ. καὶ σαφηνίζει ὅπως ἡ μονὰς τῇ μὲν γενέσει προτέρα τῆς τριάδος καὶ ὅλως τοῦ ἀριθμοῦ, τῷ λόγῳ δὲ καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑστέρα δι' ὑποδείγματος. ἡ γὰρ ὀρθή, φησί, προτέρα τῆς ὀξείας ὅτι ὥρισται, τῇ γὰρ ὑπερβολῇ αὐτῆς καὶ τῇ ἐλλείψει ἡ ἀμβλεῖα καὶ ἡ ὀξεῖα κρίνεται· ἐστὶ γὰρ ἡ ἀμβλεῖα γωνία ἡ μείζων ὀρθῆς καὶ ὀξεῖα ἡ ἐλάττων ὀρθῆς, ὥστε ὅρος καὶ κανὼν καὶ μέτρον τῆς τε ἀμβλείας καὶ τῆς ὀξείας· ἄλλως τε δὲ ἐπεὶ ἀμβλεῖαν ἀμβλείας μείζονα καὶ ἐλάττονα δυνάμεθα λαβεῖν καὶ ὀξεῖαν ὀξείας, ὀρθὴν δὲ ἥττονα καὶ ἐλάττονα οὐδαμῶς (ἡ γὰρ ὀρθὴ ᾗ ὀρθὴ ἀνεπίδεκτός ἐστιν ὑπερβολῆς τινὸς καὶ ἐλλείψεως), κἂν οὕτως ὥρισται ἡ ὀρθή. οὐ μόνον οὖν ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξείας τῷ ὡρισμένῳ ἐστὶ προτέρα, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ, φησίν,

6. διδοῦν *MBr*. ‖ 7. εἶναι — 8. διὰ τ. δυάδα om *M*1. ‖ 9. τῶν ante περιττῶν om *AM*1. ‖ 10 et 11. fort. ποσοῦ. ‖ 11. δεκάδος Syr, δυάδος *AMBr*. ‖ πόσου *AM*, ποσοῦ *Br*. ‖ 13. ἡ δυὰς τ. γρ. om *M*1. ‖ 17. τί om *M*. ‖ 18. καὶ δυάς *M*. ‖ 21. 22. καὶ ἔστιν — 22. ὅπως om *M*1. ‖ 23. πρότερον *M*1. ‖ 24. post ὑστέρα add διασαφεῖ δὲ τοῦτο *M*. ‖ 26. ἡ ante ἀμβλεῖα om *M*. ‖ 28. δὲ ἐπεὶ] ἐπειδὴ *M*1, ἐπεὶ *M*2. ‖ post λαβεῖν add καὶ νοῆσαι *M*1. ‖ 30. τινὸς om *M*. ‖ 31. ὡρισμένῳ] εἰρημένῳ *M*1.

ἔνεστι γὰρ ἐν τῷ τῆς ὀξείας λόγῳ ἡ ὀρθή, ὀξεῖα γάρ ἐστι γωνία ἡ ἐλάττων ὀρθῆς. οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα προτέρα ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξείας, τρόπον δέ τινα ἄλλον ἡ ὀξεῖα τῆς ὀρθῆς, τῇ γενέσει. τὰ γὰρ μέρη τῇ γενέσει πρότερα τῶν ὅλων, ἡ δ' ὀξεῖα μέρος τῆς ὀρθῆς, διαιρεῖται γὰρ εἰς αὐτήν. ὅτι δὲ τὰ μέρη πρότερα τοῦ ὅλου τῇ γενέσει δῆλον. τούτων γὰρ πρότερον γενομένων ἐπιγίνεται αὐτοῖς τὸ εἶδος καὶ ἔνεισιν ἐν τῷ ὅλῳ, ὡς δυναμένῳ τῷ ὅλῳ εἰς αὐτὰ διαιρεθῆναι· ὥστε, φησίν, ὡς μὲν ὕλη ἡ ὀξεῖα τῆς ὀρθῆς, τὰ γὰρ μέρη ὕλη τοῦ ὅλου καὶ προγίνονται τοῦ ὅλου, ἐπιγίνεται δ' αὐτοῖς αὐτό. ἀλλὰ καὶ στοιχεῖον τοῦ ἐξ αὐτοῦ ὕλη καὶ ἡ μονὰς τοῦ ἀριθμοῦ. ὡς μὲν δὴ ὕλαι προτέρα καὶ ἡ ὀξεῖα τῆς ὀρθῆς καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἡ μονὰς τοῦ ἀριθμοῦ, τῷ εἴδει δὲ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ φύσει προτέρα ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξείας· ἡ γὰρ φύσις τοῦ ὅλου στοχαζομένη καὶ τοῦτο οἷον σκοπὸν ἔχουσα πρὸς αὐτὸ πάντα ποιεῖ καὶ δημιουργεῖ. ὡς οὖν ἡ ὀρθὴ τῷ εἴδει καὶ τῇ φύσει προτέρα τῆς ὀξείας, οὕτω καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς μονάδος, διὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν καὶ αἱ μονάδες. ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον, φησί, τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους πρότερον τῷ λόγῳ τῆς οἰκείας ὕλης. καὶ κατασκευάζει τοῦτο λέγων, ἐγγύτερον τοῦ εἴδους καὶ οὗ ὁ λόγος τὸ ἄμφω, τουτέστι μᾶλλον ἐγγίζει καὶ πλησιαίτερόν ἐστι τῷ εἴδει τὸ σύνθετον ἤπερ ἡ ὕλη· μακρότερον γὰρ ἀφίσταται ἡ ὕλη ὡς ἄκοσμος τοῦ εἴδους ἤπερ τὸ σύνθετον, τὸ δὲ μᾶλλον ἐγγίζον καὶ πλησιάζον τῷ προτέρῳ πρότερον. τὸ ἄμφω οὖν, ἤτοι τὸ συναμφότερον τὸ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἐγγύτερόν ἐστι τοῦ εἴδους καὶ οὗ ὁ λόγος· τοῦ γὰρ εἴδους ἐστὶν ὁ λόγος καὶ ὁ ὁρισμὸς ἀλλ' οὐ τῆς ὕλης, οὐδὲ τοῦ συναμφοτέρου. ὡς μὲν δὴ ἐγγύτερον τὸ σύνθετον τῷ εἴδει πρότερον τῆς ὕλης, τῇ δὲ γενέσει ὕστερον. προϋπαρχούσης γὰρ τῆς ὕλης ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ ἐπιγινομένου αὐτῇ εἴδους γίνεται τὸ σύνθετον. δείξας οὖν πῶς ἡ ὀξεῖα καὶ ἡ μονὰς ἡ μὲν τῆς ὀρθῆς προτέρα καὶ ὑστέρα ἡ δὲ μονὰς τοῦ ἀριθμοῦ, ἐρωτᾷ κατὰ ποῖον δὴ τῶν εἰρημένων τρόπων τὸ ἀρχικὸν ἓν ἀρχὴ καὶ πρότερόν ἐστι, καὶ ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων, διότι οὐ
1084b 13. διαιρετόν. ἀλλ' ἀδιαίρετον καὶ τὸ καθόλου ἕν, ἤτοι τὸ περιληπτικὸν πολλῶν καὶ ὡς εἶδος ὄν, καὶ τὸ συγκατατεταγμένον τοῖς καθέκαστα, τοῦτο γὰρ ἐπὶ μέρους ἓν εἶπεν. διότι οὖν ἀδιαίρετόν ἐστιν ἀρχὴν αὐτό φασι· τὸ δὲ "ἀλλὰ τρόπον ἄλλον" αὐτὸς ἐπήγαγεν, οὐχ ὡς ἐκείνων τοῦτο λεγόντων, ἀλλ' ἑρμηνεύων ὅπως τὸ καθόλου καὶ τὸ ἐπὶ μέρους ἀδιαίρετον, δυνάμει λέγων ὅτι ἐκεῖνοι μὲν οὐκ

2. καὶ διὰ] καὶ τὰ *M.* ‖ 4. διαιρ. γ. εἰς αὐτήν] δύναται γὰρ διαιρεθῆναι εἰς αὐτὴν ἡ ὀρθή *M*1. ‖ 6. αὐτῆς *M.* ‖ ὡς δ. τ. ὅλῳ] δύναται γὰρ *M*1. ‖ 7. post ὀξεῖα add προτέρα *M*1. ‖ 8. lege καὶ τὸ στοιχεῖον. ‖ 12. πρὸς αὐτὸν *M.* ‖ καὶ post ποιεῖ de coni. addidi. ‖ 14. καὶ ante αἱ om *M.* ‖ 18. ἄκοσμον *M.* ‖ 20. 21. τοῦ γ. ε. ἐ. ὁ λόγος om *M*1. ‖ 24. δείξας οὖν] δείξομεν *A.* ‖ 29. ἐστιν om *M.* ‖ 31. post ἀδιαίρετον add ἐστι *M*1.

εἶπον οὕτως ἀδιαίρετον καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ ἐπὶ μέρους, ἐγὼ δέ φημι ὅτι ἄλλον μὲν τρόπον τὸ καθόλου ἐστὶν ἀδιαίρετον καὶ ἄλλον τὸ ἐπὶ μέρους. τὸ μὲν γὰρ καθόλου κατὰ λόγον ἐστὶν ἀδιαίρετον, οὐ γὰρ διαιρεῖται τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν εἰς ἄλλους λόγους καὶ εἴδη, ὡς τὸ ζῷον εἰς ἄνθρωπον καὶ ἵππον· τὸ δὲ ἐπὶ μέρους κατὰ χρόνον ἀδιαίρετον· οὐ γὰρ πρότερον τὸ ἐν ἐμοὶ εἶδος τῷ χρόνῳ ἐμοῦ, ἵνα διαιρῆται ὁ χρόνος εἰς πρότερον μέν, καθ' ὃν τὸ ἐμὸν εἶδος ἦν μήπω ἐμοῦ ὄντος, καὶ ὕστερον, καθ' ὃν ἐγώ, ἀλλ' ἅμα τῷ γενέσθαι τὸ ἐμὸν εἶδος (γέγονε δ' ἐν ἀτόμῳ νῦν) κἀγὼ ἦν. ὥστε ἐν ἀδιαιρέτῳ τῷ νῦν ἐγώ τε καὶ τὸ ἐμὸν εἶδος, οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἰμὶ ἐγὼ ἢ τὸ ἐμὸν εἶδος γέγονα. σαφηνίσας οὖν οὕτως ὅπως τὸ καθόλου ἐστὶν ἀδιαίρετον καὶ τὸ ἐκ μέρους, πάλιν ἐρωτᾷ ποτέρως οὖν τὸ ἓν ἀρχὴ καὶ 1084b 16.
πρότερον; ἆρα ὡς ἡ ὀξεῖα ἢ ὀρθή; καὶ ἐρωτήσας πάλιν ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τῶν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ὀξείας λέγων, ὥσπερ γάρ, φησίν, εἴρηται ὅτι ἡ ὀρθή, ἡ αὐτὴ καὶ μία, καὶ προτέρα καὶ ὑστέρα ἐστὶ τῆς ὀξείας, ὁμοίως καὶ ἡ ὀξεῖα, ἡ αὐτὴ καὶ μία (τοῦτο γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ ἑκατέρα μία), προτέρα καὶ ὑστέρα τῆς ὀρθῆς, τῷ μὲν λόγῳ ὑστέρα τῇ δὲ γενέσει προτέρα, πρότερα γὰρ τὰ μέρη τοῦ ὅλου· ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτων εἴρηται, καὶ προσυπακουστέον τοῦ ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν οὕτως ἔχειν· εἰ δὲ τοῦτο, συμβαίνει αὐτοῖς ἀμφοτέρως τὸ ἓν ἀρχὴν ποιεῖν καὶ πρῶτον, καὶ ὡς ὕλην καὶ ὡς εἶδος. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸ πρότερον πάντων φασὶ καὶ εἰδικὴν ἀρχήν, κατὰ τοῦτο πρότερον ἔσται, ᾗ δὲ εἶδος μὲν ἡ δυὰς ἡ τριὰς καὶ ἁπλῶς πᾶς ἀριθμός, ὕλη δὲ αὐτῶν αἱ ἑνάδες, ταύτῃ ὕστερον τὸ ἓν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀλλ' ἀδύνατον τὸ αὐτὸ ἓν τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς καὶ ὕλην εἶναι καὶ εἶδος.

"ἔστι — δυνάμει." ἀσαφῶς καὶ τὰ προρρηθέντα καὶ τὰ νῦν λεγόμενα 1084b 20.
ἀπήγγελται· δοκεῖ γὰρ τὸ "ἔστι γάρ πως ἓν ἑκάτερον" διὰ τὸν γάρ σύνδεσμον ὅτι κατασκευαστικόν ἐστί τινος τῶν πρὸ αὐτοῦ· οὐκ ἔστι δὲ ἀλλὰ μηνυτικὸν τοῦ πῶς ἔχουσιν αἱ μονάδες ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὸ εἶναι. καὶ ἦν ἂν σαφὴς ἡ λέξις εἰ οὕτω πως ἦν γεγραμμένη· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅπως ἑκάτερον ἓν καὶ ἑκατέρα μονὰς ἔχουσιν ἐν τῇ δυάδι καὶ ἐν τῇ τριάδι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀριθμοῖς. καὶ τὸ μὲν ἑκάτερον ἓν ἐπὶ τῶν τῆς δυάδος λέγει μονάδων, τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον ἂν εἴη. κατὰ τὴν ὕλην, καθ' ἣν λαμβάνεται τούτων τῶν τῆς δυάδος

1. καὶ post ἀδιαίρ. om *M*1. ‖ post μέρους add φασίν *M*1. ‖ 2. καὶ ἄλλον — 3. ἀδιαίρετον om *M*1. ‖ 2. ἐπὶ μέρος *A*. ‖ 5. τὸ ἐμὸν εἶδος *M*1. ‖ διαιρεῖται *A*. ‖ 9. εἰμὶ] εἰ μὴ *M*. ‖ 10. ἐκ μέρους] κατὰ μέρος *M*1, fort. ἐπὶ μέρους.. ‖ 11. ἡμᾶς om *M*1. ‖ 12. καὶ om *M*. ‖ fort. λόγων. ‖ φησίν om *M*1. ‖ ὀρθή — 13. καὶ ἡ om *M*1. ‖ 14. post προτέρα add ἐστὶ *M*. ‖ 17. εἰ δὲ] ἀντὶ τοῦ *M*. ‖ 18. ὅλην] ὅλον *AM*1. ‖ 19. εἰδικὸν *M*1. ‖ 20. αὐτοῦ *M*. ‖ μονάδες *M*1. ‖ 27. ἑκάτερον ἓν καὶ om *M*1. ‖ 30. κατὰ — λαμβάνεται] καθ' ἑαυτὴν ἀποδιαληφθεῖσα Syr, fort. recte. ‖ κατὰ τὴν ὕλην om *A*, ind *M*2. ‖ λαμβάνεται] αὐτὴν ἀποληφθεῖσα *AM*2.

μονάδων ἑκατέρα, δυνάμει ἕν ἐστι κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐκ ἐνεργείᾳ· εἰ γὰρ μή ἐστι σωρὸς μονάδων ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἕκαστος ἐξ ὑποκειμένων μέν ἐστι τῶν τοσῶνδε μονάδων, ἐξ ἄλλων μέντοι καὶ ἄλλων (ἀσύμβλητοι γὰρ αἱ τῆς δυάδος πρὸς τὰς τῆς τριάδος κατ' αὐτοὺς μονάδες μονάδας), κατὰ τὸ εἶδος δὲ συνέστηκε τὸ ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐν τῇ δυάδι μονὰς ἐνεργείᾳ, ὡς οὗτοι βούλονται, ἀλλὰ δυνάμει· δυνάμει γὰρ τὰ μόρια, πρὶν ἂν κοσμηθῇ τῷ εἴδει τῷ οἰκείῳ. αἰνίττεται δὲ διὰ τούτων ὅτι τὸ δυνάμει οὐ γενέσει μόνῃ καὶ χρόνῳ τοῦ ἐνεργείᾳ καὶ εἰδοπεποιημένου προτιθέασιν, ἀλλὰ καὶ λόγῳ καὶ οὐσίᾳ.

1084b 23. "αἴτιον δὲ τῆς — τῶν καθόλου." τοῦ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν καὶ εἶδος τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἀριθμοῦ λέγειν τὴν μονάδα καὶ ὕλην, καὶ προτέραν καὶ ὑστέραν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἁμαρτάνειν αὐτοὺς ἔδειξεν, αἴτιον, φησίν, ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν μαθημάτων καὶ τῶν καθόλου λόγων ζητεῖν καὶ θηρεύειν τὰ πράγματα. καθόλου δὲ λόγους εἶπε τὰ μαθήματα, ὅτι οὐ τοῦ μερικοῦ τριγώνου τὰ συμπτώματα ὁ μαθηματικὸς θεωρεῖ, οὐδὲ τοῦ μερικοῦ κύβου ἢ τοῦδε τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλὰ τῶν καθόλου· παντὸς γάρ, φησί, τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, καὶ πᾶς ἄρτιος ἀριθμὸς εἰς δύο ἴσα καὶ εἰς δύο ἄνισα διαιρεῖται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. καθόλου μὲν οὖν διὰ τοῦτο εἶπε τὰ μαθήματα. ἀλλὰ καὶ λόγους δι' αὐτὸ τοῦτο. οὐδὲν γὰρ τῶν καθόλου ἐν ὑπάρξει ἐστὶ καὶ πρᾶγμά τι, ἀλλὰ λόγος. ἐκ τῶν τοιούτων οὖν τὰς τῶν πραγμάτων ἐθήρευον ἀρχάς, διὰ γὰρ τὸ τὴν μονάδα ἀρχὴν εἶναι μαθηματικῶν ἀριθμῶν, ὅθεν τὸ αὐτοὲν καὶ εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς καὶ τἆλλα πάντα ὅσα λέγειν αὐτοῖς συνέβη, ἐκάλουν τὴν ἀρχικὴν οὗτοι μονάδα οἷον στιγμήν· τὴν γὰρ μονάδα μηδενὶ ἄλλῳ διαφέρειν στιγμῆς ἢ τῷ μὴ κεῖσθαί που ἔλεγον. ὥσπερ οὖν, φησίν, οἱ περὶ Δημόκριτον ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ ἀτόμων σωμάτων τὰ πράγματα συνετίθουν, οὕτως καὶ οὗτοι ἐκ τῆς ἀμεροῦς μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἢ τῆς στιγμῆς καὶ τοῦ πλήθους· ὥστε συμβαίνει αὐτοῖς ἐξ ὧν λέγουσι τὴν μονάδα ὕλην εἶναι τῶν ἀριθμῶν, εἴγε ἐκ μονάδων ὡς ἐξ ὕλης ὁ ἀριθμός, καὶ προτέραν τῆς δυάδος καὶ πάλιν ὑστέραν· ᾗ μὲν γὰρ ἀρχικὴ καὶ εἰδοποιὸς κατ' αὐτοὺς ἡ μονάς, ταύτῃ προτέραν αὐτὴν ἀνάγκη τῆς δυάδος εἶναι· ᾗ δὲ πάλιν ὅλον τι καὶ εἶδός ἐστιν ἡ δυάς, ὕλη δὲ

1. ἕν] μέν *A*. ‖ 2. post μονάδων add ἐξ ἄλλων μέντοι καὶ ἄλλων et eadem verba lin. 3. om *M*1*Br*. ‖ 2. ἕκαστα *M*1*Br*. ‖ 4. κατ' αὐτοὺς om *Br*., μονάδες om *M*. ‖ κατὰ τὸ εἶδος δὲ] οὐ κατὰ τὸ εἶδος *MBr*. ‖ 5. post ἑαυτοῦ add διὸ *MBr*. ‖ 6. κοσμηθείη *M*1*Br*. ‖ 7. μόνον *MBr*. ‖ 8. προστιθέασιν *M*. ‖ 9. ἐκ ante τῶν λόγων in lemmate om *A*. ‖ 17. τὰ μαθήματα — 18. καθόλου om *M*1. ‖ 18. πρᾶγμά τι coni, πράγματι *AMBr*. ‖ 20. τὸ αὐτοὲν] αὐτοὺς *M*1*Br*. ‖ εἰδικοὺς *A*. ‖ 23. ἔλεγον] ἔφασκον *M*2. ‖ 24. ἀτόμων scr. e Syr, αὐτομάτων *AMBr*. ‖ 27. μονάδων] μονάδος *Br*.

αὐτῆς ἡ μονάς, ταύτῃ ὑστέρα τῆς δυάδος. τὸ δὲ "διὰ δὲ τὸ καθόλου ζητεῖν 1084b 30.
τὸ κατηγορούμενον ἓν καὶ οὕτως ὡς μέρος ἔλεγον" ἴσον ἐστὶ τῷ συμβαίνει αὐτοῖς τὸ ἓν καθόλου τε λέγειν καὶ μέρος· καθὸ μὲν γὰρ τὸ ἓν περιληπτικὸν ἔλεγον πάντων τῶν ἀριθμῶν, ταύτῃ καὶ καθόλου αὐτὸ ἀπεφαίνοντο· ᾗ δὲ πάλιν μέρος ἐστὶ τῆς δυάδος, οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλὰ μέρος. ἀλλ' ἀδύνατον τὴν αὐτὴν καὶ μίαν μονάδα πάντων τε τῶν ἀριθμῶν εἶναι περιληπτικὴν καὶ διὰ τοῦτο καθόλου, καὶ μόριον τῆς δυάδος καὶ τριάδος καὶ ἑκάστου τῶν ἀριθμῶν τὸ ἐλάχιστον.

"εἰ δὲ τὸ ἓν αὐτὸ — ᾗ ὅτι ἀρχή." ἓν αὐτὸ λέγει τὸ ἀρχικὸν ἕν. ὃ δέ 1084b 32.
φησι τοιοῦτον ἂν εἴη. εἰ δεῖ τὸ ἓν αὐτὸ ἄθετον εἶναι (οὐδενὶ γὰρ τῆς στιγμῆς διαφέρει εἰ μὴ δυσί, τῷ τε ἄθετον εἶναι καὶ τῷ ἀρχήν), ἀθέτου δὴ ὄντος αὐτοῦ ἐπειδὴ αὐτῷ τῷ ἑνὶ (ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῇ ἀρχικῇ μονάδι) ὁμοιοτέρα ἐστὶν ἡ ἐν τῇ δυάδι μονὰς ἤπερ ἡ δυάς (ἡ μὲν γὰρ δυὰς διαιρετή, ἡ δὲ μονὰς ἡ ἐν αὐτῇ ἀδιαίρετος, τὸ δὲ ἀδιαίρετον τῷ ἀδιαιρέτῳ ὁμοιότερον ἤπερ τὸ διαιρετόν), ἐπεὶ οὖν ὁμοιοτέρα ἡ ἐν τῇ δυάδι μονὰς τῇ ἀρχικῇ μονάδι, τὸ δὲ τῇ ἀρχῇ ὁμοιότερον πρότερον, προτέρα ἂν εἴη ἡ μονὰς ἡ ἐν τῇ δυάδι τῆς δυάδος. οὔ φασι δὲ τοῦτο ἐκεῖνοι, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρχικὴν μονάδα τὴν δυάδα τάττουσιν. ἔτι, φησίν, ἐπειδὴ ἡ αὐτοδυὰς ἕν τι ἐστὶν ὥσπερ ὁ Σωκράτης καὶ ἡ αὐτοτριὰς ὁμοίως ἕν τι, ἔσονται ἀμφότεραι δυάς. ὅπου γὰρ δύο ἕνα, δυὰς ἐκεῖσε ἐξ ἀνάγκης. ἐκ τίνος οὖν ἔσται αὕτη ἡ δυάς; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἐξ αὐτῶν γὰρ ἡ αὐτοδυὰς ἦν καὶ ἡ αὐτοτριάς.

(9) "ἀπορήσειε δ' ἄν τις — τὸ δ' ἐφεξῆς." ὅτι μὲν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 1085a 3.
ἁφὴ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἅπτεται μονὰς μονάδος οὐδ' ὅλως ἀμερὲς ἀμεροῦς, μόνον δ' ἐφεξῆς εἰσί, δέδεικται ἐν τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει. ὃ δὲ ἐνταῦθα λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπειδὴ αἱ μονάδες τῆς δυάδος οὐχ ἅπτονται, οὐδὲ ἔστι μεταξὺ τῶν τοιούτων δύο μονάδων οὐδὲν ἀλλ' ἐφεξῆς εἰσίν, ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἐν τῇ αὐτοτριάδι, πότερον, φησίν, ἐφεξῆς τῷ ἑνὶ αὐτῷ ἢ οὔ. ὃ βραχέως μὲν καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφῶς εἴρηται, ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· πότερον τῷ πρώτῳ καὶ ἀρχικῷ τὴν πρώτην τῆς αὐτοδυάδος μονάδα τακτέον ἐφεξῆς ἢ οὔ; εἴτε γὰρ τάξαιμεν, ἔσται ἐκ τοῦ πρώτου ἑνὸς καὶ τῆς ἐφεξῆς αὐτῷ μονάδος δυὰς πρὸ τῆς αὐτο-

1. δὲ post διὰ om *A*. ‖ **3.** γὰρ om *A*. ‖ **4.** καὶ post ταύτῃ om *M*1. ‖ **6.** περιληπτικὸν *A*. ‖ **7.** καὶ τῆς τριάδος *MBr*. ‖ **10.** εἶναι om *A*, ind *M*2. ‖ **14. 15.** τῇ ἀρχῇ] τῇ ἀρχικῇ *A*. ‖ **15. 16.** δυάδος] μονάδος *M*2. ‖ **18.** ἕν τι om *M*. ‖ ἀμφότερα *M*2. ‖ **21.** δ' om *A*. ‖ **23.** Φυσ. V, 3. p. 227*a*20. ‖ **24.** οὐδὲ] ἀλλ' οὐκ *M*1. ‖ **25.** δύο μονάδων] δυάδων *M*1. ‖ ante ἐπὶ add καὶ *M*. ‖ **26.** αὐτῷ coni, αὐτῶν *AM*. ‖ **28.** εἴτε] εἰ *M*1*Br*. ‖ **29.** αὐτῷ μονάδος] αὐτομονάδος *MBr*.

δυάδος, καὶ πρώτη αὐτῆς· ὅπερ οὗτοι οὐ βούλονται· εἴτε μὴ τάξαιμεν, τίς ἂν εἴη τούτων αἰτία; καὶ πότερον ἡ δυὰς προτέρα τῷ ἐφεξῆς; τουτέστι καὶ πότερον τὴν δυάδα φήσομεν αὐτὴν ἐφεξῆς εἶναι τῷ πρώτῳ ἑνί, ἢ τὴν ἐν τῇ δυάδι μονάδα ὡς ὁμοιοτέραν οὖσαν τῷ ἑνί; εἰ μὲν δὴ τὴν δυάδα, ἔσται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος αὐτῆς τριὰς πρὸ τῆς αὐτοτριάδος καὶ πρώτη αὐτῆς· εἰ δὲ τὴν μονάδα, ὁ πρότερος ἥξει λόγος· δυὰς γὰρ ἔσται πρὸ δυάδος αὐτῆς.

1085*a* 7. "ὁμοίως δὲ καὶ — συμβαίνει τὰ δυσχερῆ." τίνα ἐστὶ τὰ ὕστερα γένη τοῦ ἀριθμοῦ, αὐτὸς ἐκτίθεται, τὸ μακρὸν λέγων καὶ βραχύ, καὶ πλατὺ καὶ στενόν, καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν. λέγει δὲ ὅτι βουλόμενοι καὶ τὰ μεγέθη παράγειν ἀπὸ τῶν δύο ἀρχῶν, τοῦ τε ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἐκ μὲν τῆς δυάδος φασὶ τήν τε γραμμὴν τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ λαβεῖν, τό τε ἐπίπεδον τὸ πλατὺ καὶ στενόν, τό τε στερεὸν τὸ βαθὺ καὶ ταπεινόν· ταῦτα γὰρ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ καὶ τὰ λοιπὰ εἴδη ἐκάλουν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ τοῦ ἐν τῇ ἀορίστῳ δυάδι. τὴν δὲ κατὰ τὸ ἕν, φησίν, ἀρχὴν οὐχ ὁμοίως εἰσῆγον ἅπαντες, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς τὰ εἴδη τοῖς μεγέθεσιν ἔλεγον ἐπιφέρειν, οἷον δυάδα μὲν γραμμῇ, τριάδα δὲ ἐπιπέδῳ, τετράδα δὲ στερεῷ (τοιαῦτα γὰρ ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας ἱστορεῖ περὶ Πλάτωνος, δι' ὃ καὶ ἐνταῦθα βραχέως καὶ συντόμως τὴν τούτων ἐξέθετο διάνοιαν), οἱ δὲ μεθέξει τοῦ ἑνὸς τὸ εἶδος ἀπετέλουν τῶν μεγεθῶν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις, φησί, μυρία ἕπεται ἀδύνατα καὶ πλασματώδη, καὶ ἐπάγει ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα λέγων, εἰ μὴ σύνεισιν ἀλλήλαις αἱ ἀρχαὶ μηδὲ συνακολουθεῖ ἐν τῷ μακρῷ καὶ βραχεῖ τὸ πλατὺ καὶ στενὸν καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν, καὶ πάλιν τῷ πλατεῖ καὶ στενῷ τὸ βαθὺ καὶ ταπεινὸν καὶ μικρὸν καὶ βραχύ, ὁμοίως καὶ τῷ βαθεῖ καὶ ταπεινῷ ἐκεῖνα· εἰ οὖν μὴ ἀκολουθοῖεν ἀλλήλοις ἀλλὰ κεχωρισμένα ἐστὶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ πάντη ἀκοινώνητα, καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν γινόμεναι διαστάσεις ἥ τε γραμμὴ καὶ τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ στερεὸν ἀπολελυμέναι καὶ κεχωρισμέναι ἔσονται. τὰ γὰρ ἐκ διαφόρων ἀρχῶν ὑποστάντα οὐκ ἀνάγκη ἅμα εἶναι, ὥστε ἔσται ἐπίπεδον ἄνευ γραμμῆς καὶ στερεὸν χωρὶς ἐπιπέδου, ὅπερ ἐστὶν ἀδυνατώτατον. εἴτε σύνεισιν ἀλλήλοις τὸ μακρὸν καὶ τὸ πλατὺ καὶ τὰ λοιπά, ταὐτὸν ἔσται τῇ γραμμῇ καὶ τῷ στερεῷ τὸ ἐπίπεδον καὶ ταῦτα ἐκείνῳ, ὥστε ἔσται τὸ ἐπίπεδον γραμμὴ καὶ τὸ στερεὸν ἐπίπεδον καὶ γραμμή. ἑπομένων γὰρ τῶν ἀρχῶν καὶ συνουσῶν ἀλλήλαις καὶ μηδὲν διαφερουσῶν καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν οὕτως ἕξει. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια εἴρηται. κατὰ δὲ τὴν λέξιν ὧδε

1. εἴτε] εἰ δὲ *M*1*Br*. ‖ 2. fort. τούτου c. Syr. ‖ τῷ *A* et fort. *M*, τῶν *Br*. ‖ 3. τὴν ἐν om *M*1. ‖ 11. ἐκ μὲν τῆς δυάδος ind *M*2. ‖ 24. βαθεῖ καὶ ταπεινῷ] πλατεῖ καὶ στενῷ *AM*1. ‖ 26. ἥ τε] ἤτοι *M*. ‖ 27. οὐκ ἀναγκάζεται *AM*2 Syr. ‖ 29. ἀδύνατον *M*2.

ἔχει. τὸ μὲν "ἀπολελυμένα τε γὰρ συμβαίνει εἰ μὴ συνακολουθοῦσι καὶ αἱ ἀρχαί" 1085a 16.
ἴσον ἐστὶ τῷ εἰ μὴ συνακολουθοῦσιν ἀλλήλαις αἱ ἀρχαὶ οὕτως ὥστε εἶναι τὸ πλατὺ καὶ στενὸν καὶ μακρόν, ἤτοι ὥστε συνεῖναι καὶ ταὐτὸν ὑπάρχειν τὸ στενὸν τῷ μακρῷ καὶ πλατεῖ, ἀπολελυμένα καὶ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων ἔσται καὶ τὰ μεγέθη, καὶ οὐκ ἔσται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ γραμμή. τὸ δὲ "εἰ δὲ τοῦτο" ἀντὶ τοῦ εἰ δὲ σύνεισιν ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί, συμβαίνει τὰ εἰρημένα. ἔτι δέ, φησίν, αἱ 1085a 19.
γωνίαι καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα πῶς ἀποδοθήσεται κατὰ λόγον καὶ πῶς ἐκ τῶν πολυθρυλλήτων αὐτῶν ἀρχῶν δυνήσονται ποιεῖν; τί γὰρ ἐν τούτοις τὸ ὑπερέχον καὶ τί τὸ ἐλλεῖπον; τὴν μὲν γὰρ ὀρθὴν γωνίαν ἔλεγον εἶναι κατὰ τὴν μονάδα, ὀξεῖαν δὲ καὶ ἀμβλεῖαν κατὰ τὴν ἀόριστον δυάδα, ἀφ' ἧς αὐταῖς τό θ' ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι. ἀλλὰ καὶ τῶν σχημάτων τὰ μὲν ἐν ἰσότητι καὶ ταὐτότητι θεωρούμενα, ὡς τὰ τετράγωνα καὶ τοὺς κύβους, ἐκ τῆς μονάδος ἔλεγον, τὰ δὲ ἀνισότητι καὶ ἑτερότητι κατεχόμενα ἐκ τῆς δυάδος. ταῦτα δὲ πάντα πλασματώδη καὶ ἀδύνατα. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι ὥσπερ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον πάθη εἰσὶν ἀριθμῶν, ταὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τούτων, καὶ εἰσὶ μήκους μὲν πάθη τὸ περιφερὲς καὶ εὐθύ, πλάτους δὲ τὸ στενὸν καὶ πλατύ, βάθους δὲ τὸ ταπεινὸν καὶ ὑψηλόν· οὐ μὴν ἐκ τούτων, τῆς τε ἀορίστου φημὶ δυάδος καὶ τοῦ ἑνός, ἔστι τὸ μέγεθος, ὥσπερ οὐδὲ ἐξ εὐθέος καὶ καμπύλου τὸ μῆκος καὶ τὰ λοιπὰ ἃ ἀσαφῶς αὐτὸς καταλέγει.

"πάντων δὲ κοινὸν — διαπορεῖν" καὶ τὰ ἑξῆς. πᾶσι τούτοις, φησί, τοῖς 1085a 23.
χωριστοὺς τιθεμένοις τοὺς ἀριθμοὺς καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὰ μεγέθη κοινὸν ἕπεται ἁμάρτημα, ὅπερ ἂν εἵπετο καὶ τοῖς τὸ καθόλου ζῷον χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ ὑποτιθεῖσιν, ἀλλὰ μὴ ἐννοηματικὸν καὶ μόνῳ τῷ νοεῖσθαι τὸ εἶναι ἔχον. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῶν ὡς γένους, ἤτοι τῶν ἅμα καὶ γενῶν καὶ εἰδῶν ὄντων πρὸς ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο, συμβαίνει διοπορεῖν εἴ τις αὐτὰ χωριστὰ θείη, τὸ ἆρα τὸ καθόλου καὶ χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ ὂν ζῷόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς καθέκαστα ζῴοις εὑρισκόμενόν τε καὶ συγκατατεταγμένον αὐτοῖς, ἢ ἄλλο μὲν αὐτὸ ἄλλο δὲ τὸ συνὸν τοῖς καθέκαστα. τοῦτο γὰρ οὐδεμίαν ποιήσει ἀπορίαν μὴ χωριστοῦ ὄντος τοῦ καθόλου ἀλλὰ ψιλῆς ἐπινοίας ὄντος. εἰ μὲν γὰρ ἦν καθ' αὑτὸ τὸ ζῷον, ὥσπερ ἐγώ, τότ' ἂν ἦν ἄλυτος ἀπορία, εἴτε ταὐτὸν τῷ συνόντι τοῖς καθέκαστα εἴτε ἕτερον ἔλεγον. εἰ μὴν γὰρ ταὐτὸν ἔφησαν, εἰκὸς

1. τὸ μὲν om *A*. || συνακολουθοῖεν αἱ ἀ. *M*1. || 2. ἴσον ἐ. τῷ] τουτέστιν *A*. || 4. πλατεῖ] στενῷ *A*. || 10. post ἧς add ἐστὶν *M*1*Br*. || 11. ἐν om *M*1. || 12. ἔλεγον — 13. δυάδος om *M*1. || 13. ἑτεροιότητι *M*2. || 16. περιφυὲς *M*1. || 18. εὐθείας *M*2. || 21. χωριστοὺς ind *M*2. || 22. τὸ om *M*. || 23. ἀλλὰ] καὶ *M*1. || 25. μέντοι] μέν τι *A*. || τὸ ἆρα] πότερον *M*1. || 26. ὂν om *M*1. || 27. τε] τι *A*. || 31. ἔλεγεν *A*. || μὴν] fort. μὲν.

ἣν ζητεῖν, πῶς ἡ μία φύσις εἰς ἄπειρα κατακερματισθεῖσα ἀπαράλειπτός ἐστι καὶ ὅλη καὶ ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν Σωκράτει καὶ ἵππῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐν πλείοσιν οἰκίαις ὅλος ἅμα εἶναι οὐ δύναται, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἡ μὲν χεὶρ αὐτοῦ ἐν τῇδε τῇ οἰκίᾳ καὶ ὁ ποῦς αὐτοῦ ἐν ἄλλῃ καὶ τὰ ἄλλα, οὕτως οὐδὲ εἰ ἡ τοῦ ζῴου φύσις καὶ οὐσία καθ' αὑτὴν ἦν, ἐν ἐμοὶ τελεία καὶ ἀπαράλειπτος εἶναι ἠδύνατο. ἀλλ' εἰ μὲν ταὐτόν τις τοῦτο τῷ συνόντι τοῖς καθέκαστα ἔλεγε, ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία· εἰ δὲ ἕτερον, ἐπειδὴ τὸ συνὸν ἡμῖν οὐσία ἐστὶν ἔμψυχος αἰσθητική, τίς ἡ φύσις αὐτοῦ ἐστὶν ἠναγκάσθη ἂν λέγειν. ἀχωρίστου δὲ καὶ ψιλῇ ἐπινοίᾳ τὸ εἶναι ἔχοντος, ἐπειδὴ τὰ ἐπινοίᾳ τὸ εἶναι ἔχοντα μὴ ὄντα ἐστίν, οὐδεμίαν ἕξει χώραν ἡ ἀπορία. ὕπαρξιν γὰρ μὴ ἔχοντος τοῦ καθόλου καὶ μὴ ὄντος ὑπάρχοντος, πῶς ἂν ζητοῖμεν εἰ ταὐτόν ἐστι τῷ συνόντι τοῖς καθέκαστα; ὡς οὖν ἐπὶ τοῦ ζῴου, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν διαστάσεων, ἀχωρίστων μὲν ὄντων οὐχ ἕξει ἀπορίαν, χωριστῶν δέ, ὡς οἱ ταῦτα λέγοντες λέγουσιν, οὐ ῥᾴδιον διαλῦσαι τὰς ἐπαχθησομένας αὐτοῖς ἀπορίας, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν ὅτι ἀδύνατον, τουτέστι εἰ δεῖ οὐ ῥᾴδιον λέγειν ἀλλὰ μὴ ἀδύνατον, τουτέστι κρεῖττόν ἐστι λέγειν ὅτι ἀδύνατόν ἐστι λῦσαι αὐτὰς ἤπερ λέγειν μὴ ῥᾴδιον. τὸ γὰρ μὴ ῥᾴδιον κἂν γενήσεται, τὸ δ' ἀδύ-
1085a 29. νατον οὐδαμῶς. τοῦτ' εἰπὼν πάλιν ἐρωτᾷ λέγων, ὅταν γὰρ ἐννοῇ τις ἐν τῇ αὐτοδυάδι καὶ ὅλως ἐν ἀριθμοῖς τὸ ἕν, πότερον αὐτὸ νοεῖ τι, τουτέστι τὸ ἀρχικὸν ἓν ἐν αὐτῇ νοεῖ, ἢ ἄλλο τι. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀρχικόν, ἔσται μέρος ὡς πρὸ ὀλίγου εἴρηται, ὡς ἐν αὐτῇ ὄν, ἀλλὰ καὶ καθόλου, ὡς πολλῶν περιληπτικόν· εἰ δὲ ἕτερον, πότερον αὐτὸ θήσομεν ἐφεξῆς τῷ ἀρχικῷ ἑνί, ἢ τὴν δυάδα ἐν ᾗ ἐστί· καὶ πάλιν ἥξουσιν οἱ προρρηθέντες λόγοι.

1085a 31. ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει οἱ μὲν οὖν αὐτῶν τὰ μεγέθη γεννῶντες ἦσαν, ὥσπερ εἴρηται, ἐκ τοιαύτης ὕλης, ἤτοι τῆς ἀορίστου δυάδος, τὸ μακρὸν καὶ βραχύ, καὶ πλατὺ καὶ στενόν, καὶ ταπεινὸν καὶ ὑψηλόν, ἐκ δὲ τούτων γραμμήν, ἐπίπεδον, στερεόν· ἕτεροι δὲ οὐ τὰς ἀριθμητικὰς ἀρχὰς καὶ τῶν μεγεθῶν ἀρχὰς ἔλεγον, ἀλλ' ἀνάλογον ταῖς ἀριθμητικαῖς ἀρχαῖς ἵστασαν τὰς γεωμετρικάς, στιγμὴν ἀντὶ τοῦ ἑνὸς παραλαμβάνοντες, οὐκ οὖσαν μὲν ὅπερ τὸ ἓν ἀλλ' ἀνάλογον τῷ ἑνὶ ταττομένην, καὶ ἄλλο τι οὐκ ὂν μὲν ὅπερ ἡ δυάς, ἀνάλογον δὲ τῇ ἀρχῇ

2. καὶ post ὅλη om *M*. ‖ 5. εἰ om *M*. ‖ 6. τῷ] τὸ *A*. ‖ 7. post ταῦτα add εἴπετ' ἂν *M*1. ‖ 8. ante οὐσία add ἡ *M*. ‖ αἰσθητική, τίς coni, αἰσθητική τις *AM*. ‖ 9. εἶναι om *A*. ‖ ἐπειδὴ τὰ] τὰ δὲ ἐν *AM*2. ‖ 12. ὡς οὖν — 13. διαστάσε om *M*1. ‖ 14. διαλυθῆναι *M*1. ‖ 15. εἰ δεῖ — 16. τουτέστι om *M*1. ‖ 17. εἴπερ *M*. ‖ 19. νοεῖ τι] νοεῖ τις *M*2, νοεῖται *M*1. ‖ τὸ om *M*. ‖ 20. νοεῖται *M*1. ‖ 25. ἤτοι τῆς] ἡ τοιαύτης *MBr*. ‖ 27. ἀριθ. ἀρχὰς] μαθηματικὰς *M*. ‖ 28. ἵστασαν scr. e. Syr, ἱστᾶσι *AMBr*. ‖ 29. τοῦ om *MBr*.

ταύτῃ παραλαμβανόμενον ὑπ' αὐτῶν, ὅπερ οἷον πλῆθος ἐκάλουν. ἡ δὲ λέξις ἡ "καὶ ἄλλης ὕλης οἵας τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐ πλήθους" σαφεστέρα ἂν ἦν εἰ 1085a 33.
οὕτως εἶχεν· καὶ ἄλλης ὕλης, οἷον τὸ πλῆθος ἀλλ' οὐ πλῆθος· ἵν' ἦν ἀντὶ μὲν τοῦ "οἵας" τὸ οἷον, ἀντὶ δὲ τοῦ πλήθους, ὅπερ ἐστὶ γενικὴ τῶν ἑνικῶν, πλῆθος εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν. ἐκ μὲν οὖν τῆς στιγμῆς καὶ τοῦ οἷον πλήθους οὗτοι ταῦτα γεννῶντες οὐδὲν ἧττον τοῖς ἐκ τῆς δυάδος καὶ τοῦ ἑνὸς γεννῶσιν εἰσῆγον αὐτοὶ δυσχερῆ ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον. καὶ τίνα δυσχερῆ, λέγει· εἰ μὲν γὰρ μία, φησίν, ὕλη ἐστὶ τῆς γραμμῆς καὶ ἐπιπέδου καὶ στερεοῦ καὶ ἀδιάφορος, ἐπειδὴ καὶ τὸ εἰδητικὸν ἡ στιγμὴ ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἔσται καὶ ἡ γραμμὴ ἡ αὐτὴ τῷ ἐπιπέδῳ, καὶ ἔσται τὸ ἐπίπεδον γραμμὴ καὶ ἡ γραμμὴ ἐπίπεδον· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ στερεοῦ λέγειν ἀνάγκη. εἰ δὲ πλείους αἱ ὗλαι καὶ ἑτέρα μὲν ἡ τῆς γραμμῆς ἑτέρα δὲ ἡ τοῦ ἐπιπέδου καὶ ἑτέρα ἡ τοῦ στερεοῦ, ἤτοι συνακολουθοῦσι καὶ σύνεισιν ἀλλήλοις ἢ οὔ. εἰ μὲν οὖν σύνεισι, ταὐτὸν ἔσται τὸ ἐπίπεδον τῇ γραμμῇ καὶ τῷ στερεῷ, εἰ δὲ μὴ σύνεισιν, οὐχ ἕξει τὸ ἐπίπεδον γραμμήν.

ἔτι, φησί, πῶς δυνατὸν ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ἑνὸς εἶναι τὸν ἀριθμόν; εἰ 1085b 4.
δὲ ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ἑνός, κἂν δὴ ἐπιχειρήσωσι, φησίν, εἰπεῖν ὁπωσοῦν, τὰ αὐτὰ αὐτοῖς ἕψεται δυσχερῆ, ἅπερ καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος εἶναι λέγουσιν εἵπετο. καὶ ἄλλος μέν τις, φησί, τῶν Πυθαγορείων ἐκ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου ἤτοι τοῦ καθόλου πλήθους, ἀλλ' οὐ τινὸς πλήθους, καὶ τοῦ ἑνὸς γεννᾷ τὸν ἀριθμόν, ὁ δὲ Πλάτων ἐκ τοῦ τινὸς πλήθους τοῦ πρώτου δὲ καὶ τοῦ ἑνός. λέγει δὲ τὶ πλῆθος καὶ πρῶτον τὴν ἀόριστον δυάδα· πρώτη γὰρ τοῦ ἐν τρισὶ καὶ τέτρασι καὶ τοῖς ἐφεξῆς θεωρουμένου πλήθους αὕτη. ὥστε, φησίν, οὐδὲ διαφέρει, ἀλλ' αἱ ἐκείνοις ἑπόμεναι ἀπορίαι καὶ τούτοις ἕψονται. καὶ ἐπάγει ἀπορίαν λέγων μῖξις ἢ κρᾶσις ἢ θέσις ἢ γένεσις, τουτέστι μίξει ἢ κράσει ἢ γε- 1085b 11.
νέσει τὴν συνέχειαν οἱ ἀριθμοὶ ἔχουσι. κατ' οὐδένα γὰρ τούτων τῶν τρόπων, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἐνδέχεται συνεχῆ εἶναι τὸν ἀριθμόν.

"μάλιστα δ' ἄν τις ἐπιζητήσειεν — ἐκ τίνος ἐστίν." ὃ ζητεῖ τοιοῦτόν ἐστιν. 1085b 12.
ἐπειδὴ ἑκάστη μονὰς τῆς αὐτοδυάδος καὶ αὐτοτριάδος καὶ τῶν λοιπῶν μία καὶ ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετός ἐστιν, ἐκ τίνος γέγονεν; οὐ γὰρ δὴ ἡ ὑλικὴ μονὰς ἡ ἐν τῇ δυάδι ἡ ἀρχικὴ μονάς ἐστι κατ' αὐτούς, ἵνα φῶσιν ὡς οὐκ ἐκ

2. οἵας] οἷον ***M*1**. ‖ σαφεστέρα — 3. εἶχεν] βέλτιον εἰ οὕτως ἐγράφετο ***Br***, σαφεστέρα — 3. οὐ πλῆθος om ***M*1**. ‖ 5. ἐκ μὲν — 8. τῆς γραμμῆς] εἰ μὲν οὖν μία ὕλη στιγμῆς ***M*1**. ‖ 8.9. εἰδητικὸν] εἰδικὸν ***M*2**, εἰδοποιὸν ***M*1**. ‖ 9. ἓν om ***M*1**. ‖ ἡ αὐτὴ om ***M*1**. ‖ 12. ἀκολουθοῦσαι ***A***. ‖ 14. γραμμή ***M***. ‖ 15.16. εἰ δὲ] οἱ δὲ ***A***. ‖ εἰ δὲ — ἑνός et δὴ om ***M*1**. ‖ 17. τοῖς] τῆς ***M***. ‖ 19. ἀλλ' οὐ τ. πλήθους om ***M*1**. ‖ 20. τινὸς] ἑνὸς ***M*1**, om ***Br***. ‖ 21. post ἑνός add γεννᾷ ***M*2*Br***. ‖ 22. τοῖς ***Br***., τῶν ***A***, ὧν ***M*1**, τοῦ ***M*2**. ‖ οὐδὲ] fort. οὐδέν. ‖ 24.25. post γενέσει add ἢ θέσει ***M*1**. ‖ 30. ἡ ante ἀρχικὴ om ***M***.

τινος γέγονεν. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἀρχικὴν μονάδα εἶπεν αὐτὸ τὸ ἕν. ἐπειδὴ οὖν ἡ ὑλικὴ μονὰς οὐκ ἔστιν ἡ ἀρχική, ἐκ τίνος αὕτη γέγονεν; ἢ ἂν ἐκ τοῦ καθόλου πλήθους καὶ τοῦ ἑνός, ἢ μορίου τοῦ πλήθους ἤτοι τῆς ἀορίστου δυάδος καὶ τοῦ ἑνός. ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθός τι εἶναι τὴν ὑλικὴν μονάδα καὶ ὅλως ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος αὐτὴν γεννᾶν ἄτοπον· ἡ μὲν γὰρ ὑλικὴ μονάς, ὡς καὶ αὐτοί φασιν, ἀδιαίρετος, ἡ δὲ ἀόριστος δυὰς δυοποιός (καὶ τοῦτο γὰρ προσκυνοῦσι) καὶ δυναμένων διαιρεῖσθαι γεννητική. οὔτε οὖν ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος δυνατὸν αὐτὴν εἶναι, οὔτε ἐκ μορίου τῆς ἀορίστου δυάδος· τὸ γὰρ ἐκ μορίου τῆς ἀορίστου δυάδος τὴν τῆς αὐτοδυάδος λέγειν μονάδα ἄλλας πάλιν ἔχει δυσχερείας. καὶ ἐπάγει αὐτὰς
1085*b* 18. λέγων· ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ μονάς, ἀνάγκη ἀδιαίρετον εἶναι ἢ πλῆθος, τουτέστι διαιρετόν. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν πλῆθος διαιρετόν ἐστιν ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν διαιρετὸν εἶπε πλῆθος, καὶ σαφηνίζων ἐπήγαγε "καὶ τὴν μονάδα διαιρετήν." καὶ εἴη ἂν τὸ τῆς λέξεως καὶ πᾶν καὶ σαφὲς τοιοῦτον· ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων τοῦ ἀριθμοῦ ἢ ἀδιαίρετον ἀναγκαῖον εἶναι ἢ πλῆθος καὶ διαιρετὴν εἶναι τὴν μονάδα, ἤτοι ἢ πλῆθος εἶναι τὴν μονάδα. τί δὲ τοῦτό ἐστι; διαιρετήν. ἀλλὰ τὸ μὲν διαιρετὴν αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον· ἀδιαίρετον δ' οὖσαν οὐκ ἂν εἴη τὸ στοιχεῖον τῶν μονάδων καὶ ὅλως τῶν ἀριθμῶν ὡς αὐτοί φασι τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἕν, οὐδὲ ἔσται ἐκ πλήθους καὶ ἑνὸς ἡ μονάς· τὸ γὰρ ἐκ πλήθους καὶ ἑνὸς πλῆθος καὶ διαιρετόν, ἀλλ' οὐκ ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον.

1085*b* 23. "ἔτι ζητητέον καὶ περὶ τοὺς οὕτω λέγοντας." καὶ τοὺς ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ἑνός, φησί, τοὺς ἀριθμοὺς ποιοῦντας ζητεῖν ἄξιον ὥσπερ καὶ τοὺς ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος γεννῶντας, πότερον ὁ ἀριθμὸς ἄπειρός ἐστιν ἢ πεπερασμένος. οὐ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ζητεῖ νῦν εἴτε ἄπειρός ἐστιν εἴτε πεπεράτωται (τοῦτο γὰρ προὔτεινε πρότερον), ἀλλὰ περὶ τοῦ πλήθους τοῦ ἐν τῇ δυάδι, ὃ καὶ τὶ πλῆθος εἴρηκεν, οὗ τῷ μερισμῷ γεννᾶσθαι τὰς μονάδας ὑπέθετο. καὶ εἴη ἂν τὸ "πότερον ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς ἢ πεπερασμένος" ἴσον τῷ πότερον ἄπειρόν τι πλῆθος τὸ ἐν τῇ δυάδι ἢ πεπερασμένον. καὶ ὅτι μὲν ἄπειρον οὐκ ἂν εἴη πρόδηλον. ἔσται γὰρ καὶ σῶμά τι ἄπειρον, οὗ ἔσται τὸ ἄπειρον πλῆθος ἰδέα. ὅτι δὲ πεπερασμένον, εἴπερ ἔστιν, ἐνδέχεται εἶναι, συνίστησι λέγων "ὑπῆρχε γὰρ ὡς ἔοικε καὶ πεπερασμένον πλῆθος," ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ἑνός εἰσιν αἱ μονάδες, πεπερασμένον ἂν εἴη τὸ πλῆθος, καὶ γὰρ καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ μονάδες καὶ τοῦ ἑνὸς πεπερασμέναι, ἤτοι ἀμερεῖς εἰσίν, ἐκ τοῦ ἀπείρου δὲ

2. ante ἂν add φαῖεν ***M*1**. || 2. 3. καθόλου om ***M*1**. || 6. προσκυνοῦσι] fort. προσφιλονεικοῦσι. || 13. διαιρετόν ***A***. || 23. τῶν ἀριθμῶν ***AM*2**. || εἴτε πεπεράτ.] ἢ πεπερασμένος ἤτοι εἰ πεπεράτωται ***M*1*Br***. || 24. αὐτοδυάδι ***M*1*Br***. || 28. ἔσται post οὗ om ***M*1**. || 31. αἱ ante ἐξ om ***M*1**.

ἀμερὲς γενέσθαι οὐκ ἐνδέχεται. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν τὸ ἐκ πλήθους ὁποιοῦν γίνεσθαι μονάδα. ἔτι τε, φησίν, ἕτερόν ἐστι τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἄπειρον πλῆθος, ὥσπερ καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ ἄλογον ζῷον. ὡς γὰρ τὸ ζῷον διαιρεῖται εἰς λογικὸν ζῷον καὶ ἄλογον ζῷον, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος εἰς ἄπειρον καὶ πεπερασμένον πλῆθος. ἐπεὶ οὖν ἕτερον τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἄπειρον πλῆθος, ποῖον πλῆθος στοιχεῖόν ἐστι τῶν μονάδων καὶ ποῖον ἕν, τὸ ἀρχικὸν ἢ ἡ στιγμή; οὐδὲν γὰρ ἐκ τούτων στοιχεῖον τῶν μονάδων εἶναι δύναται, ὡς δέδεικται.

"ὁμοίως — μεγέθη." ἡ στιγμὴ καὶ τὸ στοιχεῖον ἐκ παραλλήλου κεῖται, καὶ 1085b 27. ἔστιν ἴσον τῷ ὁμοίως δὲ καὶ περὶ στιγμῆς, ἣν στοιχεῖον ποιοῦσι τῶν μεγεθῶν, ζητήσειεν ἄν τις πότερον αὕτη μόνη ἐστὶν ἢ καὶ ἄλλαι χωρισταὶ στιγμαί. ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ ἄλλαι εἰσὶ στιγμαὶ παρὰ τὴν πρώτην χωριστὴν στιγμὴν καὶ οὗτοι βοῶσι· λεγέτωσαν οὖν ἐκ τίνος αὗται καὶ πόθεν. οὐ γὰρ δὴ ἀμερεῖς οὖσαι ἐκ τῆς ἀρχικῆς στιγμῆς ἔσονται καὶ διαστήματος ἤτοι πλήθους τινός, ὥσπερ οὐδὲ αἱ μονάδες. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ μόρια τοῦ διαστήματος, ἀφ' ὧν καὶ τῆς πρώτης στιγμῆς γεγονέναι τις φήσει τὰς στιγμάς, ἀδιαίρετα δυνατὸν λέγειν, ἵνα εἰ ἐξ αὐτῶν καὶ τῆς πρώτης λέγοι τις γενέσθαι τὰς στιγμάς, μηδὲν κωλύῃ διὰ τοῦτο ἀδιαιρέτους εἶναι. οὐ δυνατὸν οὖν τὰ τοῦ διαστήματος μόρια ἀδιαίρετα λέγειν ὥσπερ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ. τὰ μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μόρια ἀδιαίρετα, μονάδες γάρ, τὰ δὲ τοῦ διαστήματος οὐκ ἀδιαίρετα, ὡς ἐν τῇ Φυσικῇ εἴρηται καὶ δέδεικται Ἀκροάσει.

καὶ συμπεραίνεται λέγων· πάντα δὴ τὰ ῥηθέντα καὶ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα 1085b 34. τοιαῦτα φανερὸν ποιεῖ καὶ δεικνύει ὡς οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς καὶ μεγέθη χωριστά. καὶ πρὸς τούτοις φησὶ τὸ διαφωνεῖν "τοὺς τρόπους" ἢ "πρώτους." καὶ εἰ μὲν εἴη γεγραμμένον "τρόπους," λέγοι ἂν τοὺς τῆς διαιρέσεως, οὓς ἐξέθετό τε καὶ ἐγύμνασεν· εἰ δὲ "πρώτους," ὃ καὶ μᾶλλον, λέγοι ἂν τοὺς ἐνδοξοτέρους τῶν τὰς ἰδέας δοξασάντων. πρὸς τοῖς ἄλλοις οὖν ἅπασι καὶ τὸ διαφωνεῖν αὐτοὺς περὶ τὴν τῶν ἀριθμῶν θέσιν καὶ μὴ τὰ αὐτὰ πάντας λέγειν ἀλλὰ ἄλλους ἄλλα καὶ ἐναντία καὶ ἀσύμφωνα ἀλλήλοις τεκμήριον ἱκανόν, ὅτι τὰ πράγματα καὶ οἱ ἀριθμοὶ μὴ ὄντα ἀληθῆ τὴν ἀπορίαν αὐτοῖς παρέχει. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν ἀληθῆ, οὐκ ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐναντία ἑαυτῷ καὶ ἀνακόλουθα καὶ ἀσύμφωνα τοῖς ἄλλοις ἔλεγεν. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι οἱ μὲν τοὺς μαθηματικοὺς ἀριθμοὺς μόνους ποιοῦντες, ὡς οἱ περὶ Ξενοκράτην καὶ Σπεύσιππον, χωριστοὺς δὲ τῶν αἰσθητῶν καὶ ἄλλους παρὰ τὰ αἰσθητά, ἰδόντες τὴν περὶ τὰς ἰδέας δυσχέρειαν καὶ τὴν ἑπομένην ἅπασιν αὐτοῖς ἀτοπίαν καὶ πλάσματα, μόνον διανοίας ἀλλ' οὐ πρά-

1. ἀμερὲς] ἀμερεῖς *M*. || 1.2. ὁποιοῦν coni, ὁποιονοῦν *A*, ὁποιοῦν *M*. || 3. ζῷον post ἄλογον om *M*. || 16. κωλύῃ coni, κωλύει *AM*. || 19. Φυσ. VI, 1. || 21. ἀριθμοὶ *A*. || 22. πρὸς τούτοις] προσέτι *M*1*Br*. || 26.27. καὶ ἐναντία om *M*. || 29. ἀνακόλουθα καὶ om *M*. || 33. αὐτοῖς] αὐταῖς *A*, ἐν αὐταῖς *M*1.

γματα αὐτὰς εἶναι ὑπειληφότες ἀπέστησαν τοῦ λέγειν εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὸν μαθηματικὸν μόνον ἐποίησαν. τινὲς δὲ τῶν περὶ Πλάτωνα τιθέμενοι τὰς ἰδέας καὶ πρὸς τῷ ἰδέας εἶναι ὁμολογεῖν καὶ ἀριθμοὺς αὐτὰς λέγοντες, ἐζήτουν ὡς εἴπερ εἰσὶν αἱ ἰδέαι καὶ ἀριθμοὶ καὶ ἀρχαὶ τῶν αἰσθητῶν πάντων, καὶ τοῦτό τις θήσει, λέγω δὴ τὸ καὶ ἀρχὰς καὶ ἀριθμοὺς εἶναι ἢ μᾶλλον τὸ ἀριθμοὺς αὐτὰς εἶναι, πῶς ἔσται ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς παρὰ τὸν εἰδητικόν, καὶ τίνι ἂν διαφέροιεν οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ τῶν μαθηματικῶν; τοῦτο οὖν ζητοῦντες καὶ διαφοράν τινα πρὸς τὸν εἰδητικὸν τοῦ μαθηματικοῦ συνιδεῖν μὴ δυνηθέντες, τὸν αὐτὸν εἰδητικόν καὶ μαθηματικὸν [ἀριθμὸν] ἐποίησαν ἀριθμόν, καὶ ὥσπερ ὁ βροτὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος οἱ αὐτοί εἰσιν, οὕτω καὶ ὁ εἰδητικὸς καὶ ὁ μαθηματικὸς ἀριθμός. ἀλλὰ τῷ λόγῳ, φησί, καὶ τῇ ἀποφάσει καὶ ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς, αἷς χρῶνται, συμβαίνει τὸν εἰδητικὸν καὶ τὸν μαθηματικὸν ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν εἶναι, ἐπεὶ ἔργῳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀνῄρηται ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός, καὶ δέδεικται ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστὶν οὐδὲ μετέχει ὀντότητός τινος. εἰ δή, ὡς δέδεικται, ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ μαθηματικὸς ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη ὁ μαθηματικὸς ὁ αὐτὸς τῷ εἰδητικῷ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὂν τῷ ὅλως μὴ ὄντι. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸν μαθηματικὸν τὸν αὐτὸν ἐποίησαν τῷ εἰδητικῷ τῷ λόγῳ καὶ τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν ὑποθέσει,
1086*a* 10. τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν "ἰδέας γὰρ καὶ οὐ μαθηματικὰς ὑποθέσεις λέγουσιν," ὃ ἴσον ἐστὶ τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν ὑποθέσει συμβαίνει τὸν μαθηματικὸν τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ εἰδητικῷ, κατὰ δὲ τὰς μαθηματικὰς ὑποθέσεις οὐδαμῶς. ἀλλὰ τινὲς μέν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν Πλατωνικῶν τὸν μαθηματικὸν καὶ τὸν εἰδητικὸν τὸν
1086*a* 11. αὐτὸν λέγουσιν, ὁ δὲ Πλάτων ὁ πρῶτος εἶναι εἴδη θέμενος καὶ ἀριθμοὺς αὐτοὺς λέγων, θέμενος δὲ εἶναι καὶ τὰ μαθηματικά, ἐχώρισεν εὐλόγως, καὶ ἄλλους μὲν ἔλεγε τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς ἄλλους δὲ τοὺς μαθηματικούς. καὶ πάντες, φησί, κατά τι λέγουσιν ὀρθῶς· οἱ μὲν γὰρ χωρίζοντες τὸν εἰδητικὸν τοῦ μαθηματικοῦ καὶ ἄλλην τὴν ἑκατέραν τούτων φύσιν λέγοντες ὀρθολεκτοῦσι κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ χωρίζειν· ἀδύνατον γὰρ τὸν μαθηματικόν, ὡς δέδεικται, τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ εἰδητικῷ. ἀλλὰ καὶ οἱ τὸν μαθηματικὸν μόνον τιθέμενοι καὶ οὗτοι κατά τι ὀρθῶς λέγουσιν· εἰδητικὸς γὰρ ἀριθμὸς οὐκ ἔστι· πάντως δὲ ἁμαρτάνουσι καθὸ ὅλως χωρίζειν τολμῶσι τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτοί, φησίν, ὁμολογοῦσιν ὡς οὐ καλῶς λέγουσι διὰ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀλλ' ἐναντία ἀλλήλοις, ὥστ' εἰ καλῶς ἔλεγον, οὐκ ἂν τοσαῦτα ἀλλήλοις τε καὶ ἑαυτοῖς ἠναντιώθησαν. αἴτιον δὲ τοῦ ἐναντιολογεῖν ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις τὸ ψευδεῖς

1. αἰτητικοὺς ***M***. ‖ 4. ὡς om ***M***1. ‖ 5. καὶ ante ἀρχὰς om ***M***1. ‖ 22. εἴδη τιθέμενος ***MBr***. ‖ αὐτοὺς] αὐτὰ ***M***1***Br***. ‖ 23. et 24. ἄλλους] ἄλλα utrobique ***M***1. ‖ 25. γὰρ om ***A***. ‖ 30. 31. φασίν ***M***. ‖ 31. post λέγουσι iterat εἰδητικὸς γ. ἀ. ο. ἔ. πάντως ***M***.

ἀρχὰς καὶ ὑποθέσεις λαμβάνειν· χαλεπὸν δ' ἐκ ψευδῶν καὶ μὴ καλῶς ἐχόντων, κατ' Ἐπίχαρμον, λέγειν ἀληθῶς καὶ καλῶς. "ἀρτίως τε γὰρ λέλεκται," τουτέστιν ἅμα γὰρ τῷ ῥηθῆναι τὴν βοήθειαν ἐπάγον ταῖς ἰδέαις εὐθὺς φαίνεται μὴ καλῶς ἔχον· τοσοῦτον γὰρ ἔχει περιφανὲς τὸ ψεῦδος ἡ τῶν ἰδεῶν ὑπόθεσις, ὥστε μηδὲ χρόνου δεῖσθαι τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιφερομένας βοηθείας πρὸς τὸ φωραθῆναι ὅτι ψευδεῖς εἰσίν.

"ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν — πρὸς δὲ τὸ πεισθῆναι μὴ πεπεισμένος 1086a 18.
οὐδὲν μᾶλλον." δύο τινῶν προσδιαλεγομένων οἷον φέρε εἰπεῖν περὶ τοῦ ἡλίου, τοῦ μὲν λέγοντος ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἥλιος τῆς γῆς, τοῦ δὲ ὅτι ἐλάττων, καὶ δυνηθέντος τοῦ προισταμένου τοῦ ὅτι ὁ ἥλιος μείζων ἐστὶ τῆς γῆς πανταχόθεν περιφράξαι καὶ στενῶσαι τοῖς ἐπιχειρήμασι τὸν προσδιαλεγόμενον ὥστε μηδὲ δύνασθαι φθέγγεσθαι, ἀλλὰ ἄφωνον ὥσπερ ἰχθὺν πάντη ἵστασθαι· εἰ μὲν ὁ τοιοῦτος πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἀντιλέγειν μηδ' ὅλως φθέγγεσθαι πιστεύσει ὅτι μείζων ἐστὶ τῆς γῆς ὁ ἥλιος, λέγεται πεπεισμένος, ἤτοι ὅτι πεπίστευκεν οὕτως ἔχειν τὸν ἥλιον πρὸς τὴν γῆν ὡς ὁ δεικνύων ἀπέδειξεν. εἰ δὲ ἀντιλέγειν μὲν μὴ δύναται, οὐ πιστεύει δέ (πολλοὶ γὰρ θέσεις φυλάττοντες ὡς οἱ λέγοντες μὴ εἶναι κίνησιν καὶ οἱ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν λέγοντες ἀντειπεῖν πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας αὐτοὺς λόγους οὐ δύνανται, καὶ ὅμως οὐ πιστεύουσιν ὅτι τὸ μὴ συναληθεύειν καὶ εἶναι κίνησιν ἀληθές ἐστιν, ἀλλὰ καταφρονοῦσι τῆς ἀποδείξεως καὶ ἐμμένουσι τῇ ὑφ' ἧς κεκράτηνται προλήψει), ὁ οὖν μήτε ἀντιλέγειν δυνάμενος μήτε πιστεύων, πεπεισμένος ἅμα καὶ μὴ πεπεισμένος ἂν λέγοιτο δικαίως, ὡς μὲν μὴ δυνάμενος ἀντιλέγειν πεπεισμένος, ὡς δὲ μὴ πιστεύσας ὅτι μείζων ὁ ἥλιος τῆς γῆς μὴ πεπεισμένος. τούτων οὕτως ἐχόντων λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι τὰ ῥηθέντα καὶ διορισθέντα περὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν τε εἰδητικῶν καὶ τῶν ὡς χωριστῶν μαθηματικῶν ἱκανὰ πεῖσαι τὸν πεπεισμένον καὶ πιστεύσαντα τοῖς ἡμῶν λόγοις, καὶ ἔτι ἐκ πλειόνων ἄλλων, ὧν ἐν τῷ ἐφεξῆς μέλλομεν λέγειν βιβλίῳ, πεισθείη ἄν. ὁ δὲ πεπεισμένος μὲν καθὸ μὴ δύναται ἀντιλέγειν, μὴ πεπεισμένος δὲ καθὸ οὐχ ἥλω οὐδὲ πεπίστευκε τοῖς λεγομένοις, πρὸς δὴ τὸ τοῦτον πεισθῆναί τε καὶ πιστεῦσαι καὶ συνθέσθαι τοῖς ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις καὶ τῇ ἀληθείᾳ "οὐδὲν μᾶλλον," τουτέστιν οὐδαμῶς τὰ ῥηθέντα καὶ ῥηθησόμενα ἰσχύσαιεν ἂν αὐτὸν πεῖσαι καὶ ἐξελέσθαι τῆς ὑφ' ἧς κεκράτηται προλήψεως ἐκτετυφλωμένον ὄντα τὰς τῆς διανοίας κόρας.

3. γὰρ om **M**1. ‖ τὸ ῥηθῆναι τι βοήθειαν ἐπάγων **A**. ‖ 4. περιφανὲς om et lin. 5. post ὑπόθεσις add περιφανές **MBr**. ‖ 7. ὂν ἔτι in lemmate om **A**. ‖ μὴ] μὲν **M**. ‖ 12. δύνασθαι — 13. πρὸς om **M**1. ‖ 13. πιστεῦσαι **M**. ‖ 14. λέγεται] οὗτος λέγει **M**1. ‖ 20. τῇ] τῆς **A**, ἐπὶ τῆς **M**1. ‖ προλήψει] προλήψεως **M**1, ὑπολήψει **A**. ‖ 21. μὴ om **M**1. ‖ 27. οὐ δύναται **M**1. ‖ 28. ἥλω] ὅλως **M**1. ‖ 29. λεγομένοις] λόγοις **M**. ‖ τε καὶ πιστεῦσαι om **M**1.

1086a 21 "περὶ δὲ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ στοιχείων" καὶ τὰ ἑξῆς. εἰπὼν ὅτι δεῖ θεωρῆσαι εἴτε εἰσὶν ἀριθμοὶ χωριστοὶ εἴτε καὶ μή, καὶ δείξας τότε ἐκ διαιρέσεως ὅτι οὐκ εἰσί, μηδαμῶς προσλογιζόμενος εἴτε στοιχεῖον τῶν ὄντων εἰσὶν εἴτε καὶ μή, δείκνυσι νῦν ὅτι οὐδὲ ὡς στοιχεῖον τῶν ὄντων εἶναι δύνανται· ὥστε πρότερον μὲν ἐζήτει εἰ ὅλως εἰσί, νῦν δὲ θεωρεῖ εἰ ἐάν τις καὶ συγχωρήσῃ αὐτοὺς εἶναι, δύνανται στοιχεῖον εἶναι τῶν ὄντων. λέγει οὖν ὅτι περὶ μὲν τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ πρώτων αἰτίων καὶ στοιχείων ὅσα μὲν λέγουσιν οἱ περὶ μόνης τῆς αἰσθητῆς οὐσίας διορίζοντες καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ζητοῦντες τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται. ἐν γὰρ τῇ Φυσικῇ Ἀκροάσει εἴρηκε περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν, ὑλικοῦ εἰδικοῦ ποιητικοῦ καὶ τελικοῦ· ἀλλὰ καὶ περὶ στοιχείων ἐν τοῖς περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς, ὅτι τέσσαρά ἐστι καὶ ὅτι γίνονται ἐξ ἀλλήλων καὶ φθείρονται εἰς ἄλληλα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται. τὰ δὲ περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἢ λογικῶν οὐ τῆς παρούσης ἐστί, φησί, προθέσεως. ὅσα δὲ αἴτια λέγουσι καὶ τίνα, εἴρηται δὲ ὅτι δύο, τὸ γὰρ ἀρχικὸν ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα λέγουσιν, οἵ φασιν οὐσίας εἶναι χωριστάς, ἑτέρας παρὰ τὰς αἰσθητάς, ἐχόμενόν ἐστι καὶ οἰκειότατον τῶν εἰρημένων εἰπεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰς χωριστὰς οὐσίας καὶ ἑτέρας τῶν αἰσθητῶν τὰς ἰδέας εἶναι λέγουσι καὶ τοὺς ἀριθμούς, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἰδεῶν καὶ ἀριθμῶν στοιχεῖα καὶ τῶν ὄντων πάντων εἶναι στοιχεῖα προσφιλονεικοῦσι, σκεπτέον, φησί, τί περὶ τούτων λέγουσι καὶ πῶς λέ-
1086a 29 γουσι. καὶ τοὺς μὲν τοὺς ἀριθμοὺς μόνους ποιοῦντας καὶ τούτους μαθηματικοὺς ὕστερον ἐπισκεπτέον, φησί, περὶ δὲ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων ἅμα τῷ θεάσασθαί τινα τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτὰς εἶναι λέγουσιν, εὐθύς ἐστι καὶ τὴν συμβαίνουσαν αὐτοῖς ἀπορίαν εὑρεῖν. καὶ τίθησι τὴν ἑπομένην αὐτοῖς ἀπορίαν, μᾶλλον δὲ
1086a 32 ἀτοπίαν, διὰ τοῦ "ἅμα τε γὰρ καθόλου ὡς οὐσίας ποιοῦσι," τουτέστιν ἅμα γὰρ καθόλου οὐσίας τὰς ἰδέας ποιοῦσι καὶ χωριστὰς ἤτοι μερικάς· καθόλου μὲν διότι καὶ οἱ τὰς ἰδέας τιθέμενοι καθόλου λέγουσι διὰ τὸ περιεκτικὰς εἶναι πλειόνων καὶ ἐν πλείοσιν εὑρίσκεσθαι, τὸν μὲν αὐτοάνθρωπον ἐν τοῖς καθέκαστα ἀνθρώποις, τὸν δὲ αὐτοΐππον ἐν τοῖς καθέκαστα ἵπποις καὶ τὰς ἄλλας ὁμοίως· μεθέξει γὰρ τοῦ αὐτοανθρώπου οἱ τῇδε ἄνθρωποι καὶ τοῦ αὐτοΐππου οἱ ἵπποι, ὡς οὗτοι λέγουσι. καθόλου μὲν οὖν διὰ τοῦτο· μερικὰς δὲ ὡς χωριστὰς καὶ καθ' αὑτὰς οὔσας· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν ἀτόμων, οὐδὲν γὰρ μὴ ἄτομον ὂν καὶ μερικὸν δύναται χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ εἶναι, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχει. ὅτι δὲ τὰ αὐτὰ καὶ καθόλου

4. καὶ om *M*1. || νῦν om *M*. || 5. θεωρεῖ εἰ] ζητεῖ *M*1. || 6. αὐτὰς *M*. || 8. αἰσθητῆς de coni. addidi. || 9. ἐν τοῖς] ἐν τῇ *M*1. || Φυσ. II, 3. || 10. εἰδητικοῦ *A*. || 11. π. Γεν. II, 5. || 12. 13. τὰ δὲ περὶ] περὶ δὲ *M*1. || 19. προσφυλον. *A*. || 23. μᾶλλον δὲ] ταυτὸν δ' εἰπεῖν *M*1, εἰπεῖν δ' *A*. || 24. post ποιοῦσι add ἰδέας *M*. || 30. μερικὰς coni, μεριστὰς *AM*. || οὔσας om *M*. || 32. ἐν] αἱ *M*2.

εἶναι καὶ μερικὰ οὐκ ἐνδέχεται, δέδεικται πρότερον διὰ πλειόνων ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ. αἴτιον δὲ γέγονεν αὐτοῖς τοῦ καθόλου καὶ μερικὰς γίνεσθαι τὰς ἰδέας τὸ μὴ ποιεῖν τὰς τοιαύτας οὐσίας, λέγω δὴ τὰς ἰδέας, τὰς αὐτὰς τοῖς αἰσθητοῖς ἤτοι αἰσθητάς, μηδὲ ἐν τούτοις λέγειν ἔχειν τὸ εἶναι, ὡς ἡμεῖς τὰ καθόλου, ἀλλὰ χωριστὰς καὶ καθ' αὐτάς. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχειν οἶμαι, ἡ δὲ λέξις ἡ "αἴτιον δὲ τοῦ συνάψαι ταῦτα εἰς ταὐτὸν τ. λ. τ. καθ." καὶ τὰ 1086*a* 35. ἑξῆς οὕτως ἂν ἀναγινώσκοιτο καὶ νοοῖτο· τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας καθόλου οὐσίας αἴτιον γέγονε τοῦ συνάψαι ταῦτα ἤτοι ἅμα καὶ καθόλου καὶ μερικὰ τὰ εἴδη ποιεῖν, τὸ μὴ ποιεῖν τὰς τοιαύτας οὐσίας, λέγω δὴ τὰς εἰδητικάς, τὰς αὐτὰς τοῖς αἰσθητοῖς.

"τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καθέκαστα ῥεῖν ἐνόμιζον." τὴν αἰτίαν λέγει 1086*a* 37. ἐξ ἧς ὡρμήθησαν χωρίσαι τὰ εἴδη, καὶ λέγει ὅτι διὰ τὸ νομίζειν τὰ καθέκαστα καὶ τὰ αἰσθητά, ὥσπερ Ἡράκλειτος, ποταμὸν εἶναι καὶ ἐν συνεχεῖ ῥοῇ καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὄντα, τὰς δὲ ἐπιστήμας ὄντων καὶ ἐν ταυτότητι ὑπαρχόντων, τὰ καθόλου παρὰ ταῦτα τὰ αἰσθητὰ καὶ εἶναι καὶ ἕτερα τούτων εἶναι ἐνόμισαν, ὧν καὶ τὰς ἐπιστήμας εἶναί φασιν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἶναι καθόλου καὶ ἕτερον τῶν καθέκαστα ἐκίνησε μὲν καὶ εἰς φῶς ἤγαγεν ὁ Σωκράτης, ὡς πρότερον εἴρηται, διὰ τὸ ζητεῖν ὁρίζεσθαι, τοὺς ὁρισμοὺς δ' εἶναι τῶν καθόλου· οὐ μὴν ἐχώρισεν αὐτὸ ἀπὸ τῶν καθέκαστα. "καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐνόησε μὴ χωρίσας," τουτέστι καὶ τὸ καθόλου μὲν εἰπεῖν καὶ ἕτερον ἑνὸς ἑκάστου τῶν καθέκαστα, μὴ χωρίσαι δὲ ἀπὸ τῶν καθέκαστα ὀρθῶς ἐνόησε. καὶ ὅτι, φησί, καλῶς ἔλεγε καθόλου λέγων, μὴ χωρίζων δὲ ἀπὸ τῶν καθέκαστα, δῆλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἀληθείας. ᾗ μὲν γὰρ ἄνευ τῶν καθόλου οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, ταύτῃ καλῶς λέγει ποιήσας τὸ καθόλου· ᾗ δὲ τοῖς χωρίζουσι τὸ καθόλου καὶ ἰδέαν ποιοῦσιν ἕπεται πάμπολλα τὰ δυσχερῆ, καὶ ταύτῃ κάλλιστα λέγει λέγων τὸ καθόλου ἀχώριστον. ὥστε δῆλός ἐστιν ὡς καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐστὶ λέγειν καθόλου λέγων καὶ ὅτι τὰ ἑπόμενα τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσι δυσχερῆ ἐκφεύγει μὴ χωρίζων, ὡς εἴρηται, τὰ καθόλου ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν. οἱ δὲ περὶ Πλάτωνα, φησίν, ὥσπερ ἀναγκαῖον ὂν ὡς, εἴπερ εἰσὶν οὐσίαι τινὲς παρὰ τὰς αἰσθητὰς καὶ ῥεούσας, ἀνάγκη αὐτὰς χωριστὰς εἶναι καὶ καθ' αὐτάς, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἄλλας μὲν παρὰ τὰς ἃς ὁ Σωκράτης εἶπεν εἰπεῖν οὐκ εἶχον, ταύτας δὲ ἃς ὁ Σωκράτης ἔλεγέ τε καὶ οὐκ ἐχώριζεν ἐξέθεσαν, ἤτοι μερικὰς ἐποίησαν, τοιαύτη γὰρ ἡ ἔκθεσις. εἰ γὰρ πᾶν χωρι-

3. μὴ om ***A M*1**. ‖ 4. μηδὲ] καὶ μὴ ***M*1**. ‖ ὡς] ὥσπερ ***M*1**. ‖ 15. καὶ ante εἶναι om ***M***. ‖ 16. μὲν om ***A M*1**. ‖ καθόλου om ***M***. ‖ 18. ἐχώρησεν ***M***. ‖ 21. καλῶς] καὶ ὡς ***M*1**. ‖ 26. ἡ om ***M***. ‖ λέγειν fort. omittendum. ‖ ὅτι] ὁ ***A***, εἰ ***M*2**. ‖ 27. ὡς om ***M***. ‖ 31. εἶπεν — Σωκράτης om ***A M*1**. ‖ ἐχώρισεν ***M***.

στὸν καὶ καθ' αὑτὸ καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχον μερικόν, τοιαύτας δὲ τὰς ἰδέας εἶναι λέγουσι, φανερὸν ὅτι μερικὰς αὐτὰς ποιοῦσιν· ὥστε συμβαίνει τὰς αὐτὰς φύσεις εἶναι καθόλου τε καὶ μερικάς. καὶ αὕτη μὲν ἡ δυσχέρεια καὶ τοῦτο τὸ ἄτοπον, τὸ τὰ αὐτὰ καθόλου καὶ μερικὰ εἶναι, καθ' αὑτὴν ἂν εἴη καὶ μόνοις ἑπομένη τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσιν.

1086b 14. (10) "ὃ δὲ καὶ τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας ἔχει τινὰ ἀπορίαν καὶ τοῖς μὴ λέγουσιν." ἡ μὲν ῥηθεῖσα δυσχέρεια καθ' αὑτὴν ἂν εἴη, φησί, καὶ μόνοις ἑπομένη τοῖς τὰ εἴδη τιθεμένοις· ὃ δὲ καὶ τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσι καὶ ἡμῖν τοῖς μὴ τιθεμένοις αὐτὰς ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ νῦν λέγωμεν, καίτοι περὶ τούτου εἰπόντες καὶ ἐν τοῖς ἀπορήμασιν. αἰνίττεται δὲ τὸ B ταύτης τῆς πραγματείας, διαπορητικὸν γὰρ ἐκεῖνο ἅπαν τὸ βιβλίον. καὶ τίθησιν ὃ ἄν τις ἀπορήσειε λέγων· "εἰ μὲν γὰρ μὴ θήσει τις τὰς οὐσίας εἶναι κεχωρισμένας," καὶ σαφηνίζων ὅπως ἄν τις αὐτὰς χωριστὰς θήσει ἐπάγει "καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ὡς λέγεται τὰ καθέκαστα," τουτέστιν εἰ μή τις τὰς εἰδητικὰς οὐσίας χωριστὰς θήσει ὥσπερ καὶ τὰ καθέκαστα καὶ ἄτομα (χωριστὰ δὲ καὶ καθ' αὑτὰ τὰ καθέκαστά φαμεν, διότι οὐκ ἐν ἄλλοις ἔχει τὸ εἶναι ὡς τὰ καθόλου καὶ κοινά), εἰ δὴ τὰς εἰδητικὰς οὐσίας μὴ θῇ τις κεχωρισμένας ὡς τὰ ἄτομα, ἀλλ' ἐν ἄλλοις φύσει, ὡς τὰ καθόλου καὶ κοινά, ἀναιρήσει τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, καὶ οὐδὲν ἔσται οὐσία ἀλλὰ πάντα συμβεβηκότα. εἰ γὰρ τὰ καθόλου, ὡς ἐν τῷ Z τῆς παρούσης δέδεικται πραγματείας, ὁμοιώματά εἰσι τῶν καθ' ἕκαστα καὶ οὐκ οὐσίαι, εἰ καὶ αἱ ἰδέαι καθόλου, ἔσονται μὴ οὐσίαι καὶ συμβεβηκότα· ὥστε εἰ αὗται συμβεβηκότα, καὶ τὰ τῇδε, ὧν αὗταί εἰσιν ἰδέαι, συμβεβηκότα ἔσονται. εἰ γὰρ τῇ τοῦ αὐτοανθρώπου μεθέξει οἱ καθέκαστα καὶ αἰσθητοὶ ἄνθρωποι τὸ εἶναι ἄνθρωποι ἔχουσιν, εἰ μὴ εἴη ὁ αὐτοάνθρωπος οὐσία, οὐδὲ τὰ κατὰ μέθεξιν ὄντα εἶεν ἂν οὐσίαι· ὥστε ἀναιρεῖται τῶν ὄντων ἡ οὐσία, ὅπερ οὐ βουλόμεθα. εἰ μὲν οὖν μὴ θῇ τις τὰς εἰδητικὰς οὐσίας χωριστάς, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν μερικάς, ἀλλὰ καθόλου, ταῦτα συμβαίνει. ἂν δέ τις πάλιν θῇ τοιαύτας οὐσίας χωριστάς, πῶς θήσει τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, τό τε ἀρχικὸν ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα, πότερον χωριστόν ἐστι τὸ ἀρχικὸν ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς ἢ καθόλου τινὲς φύσεις. εἰ μὲν οὖν καθέκαστον καὶ μὴ καθόλου, πᾶν δὲ καθέκαστον ἐν πλείοσιν εἶναι οὐ δύ-

4. τὰ αὐτὰ] τὰ τοιαῦτα *M*. ‖ 8. τὰς ἰδέας τιθεμένοις *M*. ‖ 8.9. τιθεμένοις] λέγουσιν *M*. ‖ 9. καίτοι] ἤτοι *M*1. ‖ 10. ἐν om *M*1. ‖ διαπορήμασιν *M*1. ‖ B, 6. p. 1003*a* 6. ‖ 13. θείη *M*. ‖ 14. θείη *M*. ‖ 16. εἰ δὴ — 18. κοινά om *M*1. ‖ 18. ἀναιρεῖ *M*1*Br*. ‖ 20. καὶ οὐκ οὐσίαι] καὶ οὐσίας *M*2. ‖ 22. εἰ γὰρ] οἱ γὰρ *M*. ‖ 24. οὐσίαι] οὐσία *A*. ‖ 25. θείη *M*. ‖ 26. ταὐτὸν δὲ — 27. χωριστὰς om *M*1.

ναται οὐδὲ ἐνταῦθα καὶ ἄλλοθι (Σωκράτης γὰρ ἐν Λυκείῳ ὢν ἐν στοᾷ οὐκ ἔστι), συμβαίνει ὅσα ἂν εἴη τὰ στοιχεῖα, τοσαῦτα εἶναι τὰ ὄντα, δύο δηλονότι. καὶ πρὸς τούτοις οὐδὲ ἐπιστητὰ ἔσται τὰ στοιχεῖα, τῶν γὰρ καθέκαστα οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. πῶς δὲ μερικῶν ὄντων τῶν στοιχείων συμβαίνει τὰ ὄντα τοσαῦτα εἶναι, ὅσα καὶ τὰ στοιχεῖα, σαφηνίζει ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς. ἔστω γάρ, φησίν, ὑποθέσεως χάριν αἱ ἐν τῇ φωνῇ συλλαβαὶ οὐσίαι καὶ ἰδέαι, τὰ δὲ τῶν συλλαβῶν στοιχεῖα τό τε ἄλφα καὶ βῆτα καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἀναλογοῦντα τοῖς τῶν ἰδεῶν στοιχείοις τῷ αὐτοενὶ καὶ τῇ ἀορίστῳ δυάδι, καὶ ἔστω τὸ ἄλφα μὴ καθόλου τις φύσις ἐν πλείοσι θεωρουμένη ἄλφα, ἀλλὰ μερικὴ καὶ ἄτομος. εἰ οὖν τὸ α μετὰ τοῦ β συντεθὲν ποιήσει τὴν βα συλλαβήν, μία μόνη ἔσται βα συλλαβὴ καὶ οὐ πολλαί. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦσαν ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ μόνοι δύο ἄνθρωποι καὶ οὐ πλείους, οἷον ὅ τε Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων, μία ἂν ἦν ἀνθρώπειος δυὰς ἡ ἐκ τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς βα συλλαβῆς συνέπεσεν ἂν εἰ ἦν ἓν μόνον βῆτα καὶ ἓν ἄλφα. αὐτὸς μέντοι οὐκ ἀπὸ τῶν στοιχείων κατασκευάζει τὰς συλλαβάς, ἀλλ' ἔμπαλιν ἀπὸ τῶν συλλαβῶν καὶ τὰ περὶ τῶν στοιχείων σαφηνίζει λέγων, ἀνάγκη τὴν βα συλλαβὴν καὶ ἑκάστην τῶν ἄλλων μίαν εἶναι, εἴπερ μὴ καθόλου ἐστὶν ἥ τε βα καὶ ἡ δε συλλαβή, ἀλλὰ χωριστὴ καὶ καθ' αὑτὴν καὶ τόδε τι, ἤτοι αἰσθητὴ καὶ εἰς δεῖξιν πίπτουσα· τὰ γὰρ καθόλου οὐκ αἰσθητὰ οὐδὲ ἔστι δεῖξαι αὐτὰ τῷ δακτύλῳ. τὸ δὲ "ὁμώνυμον" ἀντὶ τοῦ συνωνύμως κατηγορούμενον. ὃ γὰρ μήτε συνωνύμως μήτε μὴν ὁμωνύμως κατὰ πολλῶν λέγεται, μερικὸν καὶ ἄτομον. τὸ δὲ "εἴπερ μὴ 1086b 25. καθόλου καὶ τῷ εἴδει αἱ αὐταί" ἴσον ἐστὶ τῷ εἴπερ μὴ καθόλου αἱ συλλαβαί, ὥστε τὰς ὑπ' αὐτὰς ἀπείρους εἶναι τῷ ἀριθμῷ, τῷ δὲ εἴδει τὰς αὐτάς. ἀλλὰ καὶ τὸ "ἔτι δ' αὐτὸ ὅ ἐστιν ἓν ἕκαστον τιθέασιν" οὕτως ἐπῆκται ὡς εἰ ἔλεγεν· 1086b 27. οὐκ ἐγὼ τοῦτο ὑποτίθεμαι ὡς ἡ βα συλλαβή, εἴπερ ἀναλογεῖ τινὶ τῶν ἰδεῶν, μία ἔσται τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ ταῖς ἐκείνων ἕπεται τοῦτο ὑποθέσεσι· χωριστὸν γὰρ καὶ καθ' αὑτὸ λέγοντες αὐτὸ ὅ ἐστι, τουτέστι τὸν αὐτοάνθρωπον καὶ αὐτοΐππον, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἕνα τῷ ἀριθμῷ λέγουσι. πᾶν γάρ, ὡς ἀπειράκις εἴρηται, τὸ καθ' αὑτὸ ὂν ἄτομον καὶ μερικόν. ὥστε καὶ ἡ βα συλλαβή, εἰ ἦν ἰδέα, ἄτομος ἂν ἦν καὶ μία τῷ ἀριθμῷ. τὴν δὲ λέξιν ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον ὧδε· ἕκαστον αὐτὸ ὅ ἐστιν ἓν τιθέασι τῷ ἀριθμῷ. δείξας δὲ ὅτι ἀνάγκη ἑκάστην τῶν συλλαβῶν μίαν εἶναι καὶ ἄτομον ἐπάγει "εἰ δὲ αἱ συλλαβαὶ οὕτω," τουτ-

1. ὢν] καὶ *M.* ‖ 7. ante βῆτα add τὸ *M.* ‖ 9. φύσεως *M.* ‖ 10. ποιεῖ *M*1. ‖ 12. post ἦν add ἡ *M*2. ‖ 13. οὕτως ἐπὶ *AM*1. ‖ 14. ἂν om *A.* ‖ ἦν om et post ἄλφα add *M.* ‖ μόνον om *A.* ‖ 21. μήτε μὴν ὁμωνύμως om *M*1. ‖ 25. ἡ om *A.* ‖ 30. ἂν εἴη *M*1. ‖ 31. αὐτὸ] αὐτῶν *M.* ‖ post ἀνάγκη add ἐστὶν *M.*

ἐστιν εἰ δὲ αἱ συλλαβαὶ ἄτομοι καὶ μία ἑκάστη τῷ ἀριθμῷ, ἀνάγκη καὶ τὸ ἄλφα καὶ βῆτα καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν αἱ συλλαβαί, ἄτομα εἶναι καὶ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ὥστε οὐκ ἔσονται πολλὰ ἄλφα ἀλλ' ἓν μόνον, ὁμοίως οὐδὲ πολλὰ βῆτα οὐδὲ ἄλλο οὐδὲ ἓν τῶν λοιπῶν στοιχείων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ οὐδὲ τῶν συλλαβῶν ἡ αὐτὴ καὶ μία, οἷον ἡ βα, ἄλλη καὶ ἄλλη ἤτοι πολλὰ δύνανται εἶναι. ἀλλ' εἰ τοῦτο, φησίν, οὐκ ἔσται παρὰ τὰ στοιχεῖα ἄλλα τινά, ἀλλ' αὐτὰ μόνον τὰ κδ' στοιχεῖα. ἡμεῖς μὲν γὰρ τέσσαρα λέγοντες τὰ στοιχεῖα κρᾶσίν τε αὐτῶν καὶ ἀλλοίωσιν δυνάμεθα λέγειν, ὡς ἐκ τῆς κράσεως αὐτῶν καὶ ἀλλοιώσεως δύνασθαι γίνεσθαι ἄλλα τινὰ παρὰ ταῦτα. ἐπὶ δὲ τῶν στοιχείων τῶν συλλαβῶν ἀσωμάτων ὄντων καὶ μήτε μίγνυσθαι δυναμένων μήτε πολλῷ μᾶλλον ἀλλοιοῦσθαι, οὐκ ἔσται τι παρ' αὐτὸ ἄλλο οὐδέν. τὸ γὰρ β ἓν ὂν τῷ ἀριθμῷ, ὡς ἡ ὑπόθεσις, συντεθὲν μετὰ τοῦ ἄλφα οὐκ ἠλλοίωται, ἀσώματον γάρ, ἀλλὰ καὶ τὸ βῆτα, ὥσπερ πρὸ τῆς συνθέσεως ἦν βῆτα, οὕτω καὶ μετὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ τὸ ἄλφα ὁμοίως. ἓν οὖν τὸ βῆτα τῷ ἀριθμῷ καὶ συνὸν τῷ ἄλφα οὐκ ἂν καὶ μετὰ τοῦ ἰῶτα συντεθείη. εἰ γὰρ μέλλει συντεθῆναι τὸ βῆτα τῷ ἰῶτα ἄτομον ὄν, πᾶσα ἀνάγκη ἀποστῆναι τοῦ α, ὥστε ἡ γένεσις τῆς βι συλλαβῆς ἔσται φθορὰ τῆς βα, καὶ οὔσης τῆς βα οὐκ ἔσται ἡ βι συλλαβή, ταύτης δὲ οὔσης οὐκ ἔσται ἡ βα. ὥστε εἰ τὸ βῆτα μετὰ τοῦ α πεποίηκε τὴν βα συλλαβήν, τὸ γάμμα μετὰ τοῦ ε ποιείτω τὴν γε καὶ τὸ δέλτα μετὰ τοῦ η ποιείτω τὴν δη, καὶ τὸ ζ μετὰ τοῦ ἰῶτα τὴν ζι καὶ τὸ θῆτα μετὰ τοῦ ο τὴν θο, τὸ κάππα μετὰ τοῦ ω τὴν κω, τὸ λάβδα κατὰ τοῦ υ τὴν λυ, καὶ οὐκ ἔσται ἄλλη τις συλλαβὴ πλὴν τῆς βα καὶ γε καὶ δη καὶ ζι καὶ θο καὶ κω καὶ λυ. τη δὲ συλλαβὴ ἢ πη ἢ ἄλλη τις οὐκ ἔσται· τοῦ γὰρ ε ἑνὸς ὄντος τῷ ἀριθμῷ καὶ συνόντος τῷ γάμμα καὶ πεποιηκότος τὴν γε συλλαβὴν οὐκ ἂν καὶ μετὰ τοῦ ταῦ συνέλθοι. εἰ δὴ ταῦτα ἀληθῆ, συμβαίνει μηδὲν εἶναι παρὰ τὰ στοιχεῖα ἕτερον τῶν στοιχείων ὄν. νενοήσθω γὰρ ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ κδ' ἄνδρες εἰσὶ μόνοι, καὶ ἐν μὲν τῇ στοᾷ ἕστωσαν δύο ἀναλογοῦντες τῇ βα συλλαβῇ, καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ δύο εἰκόνα φέροντες τῆς γε συλλαβῆς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, τί οὖν ἕτερον παρὰ τοὺς κδ' ἄνδρας νοεῖν δυνάμεθα γενέσθαι; πάντως οὐδέν, ἀλλὰ πάλιν αὐτοὺς τοὺς κδ' ἄνδρας. ὡς οὖν ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων συμβαίνει, ἑνὸς τῷ ἀριθμῷ ὄντος τοῦ ἄλφα καὶ τοῦ βῆτα καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἔσται παρὰ αὐτά, εἴτε συντεθειμένα σωρηδόν τις αὐτὰ νοεῖ, εἴτε δύο δύο, εἴτε καὶ ἀπολελυμένα ἀπ' ἀλλήλων. καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν ἰδεῶν ἔχειν ἀνάγκη. καὶ ἢ οὐδὲν ἔσται παρὰ τὸ ἀρχικὸν ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα, οὐκ αὐτοάνθρωπος οὐκ αὐτοΐππος οὐκ ἄλλο οὐδέν, ἢ εἴγε συγ-

2. τὸ βῆτα *M.* ‖ 14. τῷ ἀριθμῷ om *M.* ‖ 21. τὸ λ. — λυ om *A.* ‖ 22. post δὲ add πε *AM2.* ‖ 24. ταῦ] τι *A.* ‖ 32. αὐτά, εἴτε] ταῦτα *M.*

χωρήσει τις εἶναι αὐτοάνθρωπον, οὗτος μὲν ἔσται, ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ οὐκ ἔσονται, ὥσπερ οὐδὲ πολλαὶ βα συλλαβαί. καὶ πρὸς τούτοις, φησίν, εἴπερ εἰσὶ τὰ στοιχεῖα τό τε ἀρχικὸν ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς ἐν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσονται ἐπιστητά, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη τῶν καθόλου, ταῦτα δὲ οὐ καθόλου. ὅτι δὲ αἱ ἐπιστῆμαι τῶν καθόλου δῆλον, φησίν, ἐκ τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ὁρισμῶν. καὶ οἱ ὁρισμοὶ γὰρ τῶν καθόλου, ὡς ἐν τῷ Ζ τῆς παρούσης δείκνυται πραγματείας, καὶ αἱ ἀποδείξεις ὁμοίως, ὡς ἐν τοῖς ὑστέροις ἐμάθομεν Ἀναλυτικοῖς. οὐ γὰρ γίνονται ὁ ὁρισμὸς ἢ ὁ συλλογισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις περὶ τοῦδε τοῦ μερικοῦ τριγώνου, ὅτι τόδε τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἀλλὰ παντὸς τριγώνου, οὐδ' ὅτι ὅδε ὁ μερικὸς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος.

"ἀλλὰ μὴν εἴγε καθόλου αἱ ἀρχαὶ ἢ καὶ ἐκ τούτων οὐσίαι καθόλου." ὑπο- 1086b 37.
θέμενος μερικὰς τὰς ἰδέας καὶ τὰς τούτων ἀρχὰς τό τε αὐτοὲν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα καὶ δείξας ἀπὸ τῶν συμβαινόντων ταῖς συλλαβαῖς καὶ τοῖς στοιχείοις αὐτῶν ὅτι ἀδύνατον μερικὰς εἶναι τὰς ἰδέας καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτῶν, ὑποτίθεται αὐτὰ καθόλου λέγων "ἀλλὰ μὴν εἴγε καθόλου αἱ ἀρχαὶ" τό τε αὐτοὲν καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐκ τούτων οὐσίαι καθόλου, ἤτοι αἱ ἰδέαι, ἔσται ἡ μὴ οὐσία προτέρα τῆς οὐσίας, ὅπερ ἀδύνατον. ἐπειδὴ γὰρ τὰ καθόλου οὐκ οὐσίαι ἀλλ' ὁμοιώματα τῶν καθέκαστα, εἰ ἔστι καὶ τὸ αὐτοὲν καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς καθόλου, ὁμοιώματα καὶ συμβεβηκότα ἔσονται καὶ πρότερα τῶν ἰδεῶν, ἤτοι κατ' αὐτοὺς τῶν οὐσιῶν. εἰ γὰρ πρότερα τὰ στοιχεῖα τῶν ὧν εἰσὶ στοιχεῖα, τὸ δὲ ἀρχικὸν ἓν καὶ ἡ δυὰς στοιχεῖα τῶν ἰδεῶν, πρότερα ἂν εἶεν τῶν ἰδεῶν. ταῦτα δέ, τό τε πρότερα γίνεσθαι τὰ συμβεβηκότα τῶν οὐσιῶν καὶ τὰ λοιπά, εὐλόγως συμβαίνει τοῖς ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἐκ στοιχείων καὶ πρὸ τούτων ἀξιοῦσιν ἕν τι εἶναι ἕτερον τῶν καθέκαστα καὶ αἰσθητῶν ἀνθρώπων καὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων. ὥστε εἰ μηδὲν κωλύει, ὡς ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀνάγκη πολλὰ εἶναι τὰ ἄλφα καὶ τὰ βῆτα, καὶ πρὸς τούτοις εἰ μηδέν ἐστιν αὐτοάλφα καὶ αὐτοβῆτα παρὰ τὰ καθέκαστα καὶ πολλὰ α καὶ πολλὰ β, ἀνάγκη καὶ πολλοὺς εἶναι ἵππους καὶ ἀνθρώπους μὴ ὄντος αὐτοανθρώπου καὶ αὐτοΐππου. τοῦτο γὰρ ἦν ἀκόλουθον ἐπαγαγεῖν, ἐπεὶ καὶ διὰ τὰς ἰδέας τὰ
τῆς φωνῆς παρείληπται στοιχεῖα. ὁ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπήγαγεν ἀλλὰ τὸ "ἔσονται 1087a 10.
ἕνεκά γε τούτου ἄπειροι συλλαβαί." καὶ προσυπακουστέον τοῦ εἰ δὲ ἄπειροι βα συλλαβαὶ εἶναι δύνανται μὴ οὔσης αὐτοβα συλλαβῆς, καὶ ἄνθρωποι ἄρα μὴ ὄντος αὐτοανθρώπου. ὥστε ἐπειδὴ τὰ στοιχεῖα ἀνάγκη ἢ καθόλου εἶναι ἢ με-

2. βα om *M*. || 10. post μερικὸς add ὅδε *M2*. || ἀλλ' ὁ πᾶς *A*. || 11. καὶ ἐκ] αἱ ἐκ *M*. || 16. ἐκ om *M*. || 18. εἰ om *M*. || 20. κατ' αὐτοὺς τῶν coni, κατ' αὐτὰ τῶν *A*, τῶν καθ' αὐτοὺς *M1*, καθ' αὐτοὺς τῶν *M2*. || 22. πρότερον *A*. || 24. καὶ αἰσθητῶν om *M1*. || 27. ἐστιν om *M1*.

ρικά, αἱ δὲ ἰδέαι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτῶν δέδεικται ὅτι οὔτε καθόλου εἶναι δύνανται οὔτε μερικαί, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὡς στοιχεῖα δύνανται εἶναι οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοί.

1087a 5. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων οἶμαι διάνοια τοιαύτη, κατὰ δὲ τὴν λέξιν τὴν "καὶ παρὰ τὰς τὸ αὐτοεῖδος ἐχούσας οὐσίας ἕν τι ἀξιοῦσιν εἶναι κεχωρισμένον" ἢ τοῦτο λέγοι ἄν, ὃ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι εὐλόγως συμβαίνει τὰ εἰρημένα ἄτοπα τοῖς ἀξιοῦσι παρὰ τὰς καθ' ἕκαστα οὐσίας τὰς ἐχούσας κατ' αὐτοὺς ἐν ἑαυταῖς τὰς ἰδέας· μεθέξει γὰρ τῶν ἰδεῶν τὰ τῇδε εἶναι βούλονται· τοῖς δὴ ἀξιοῦσι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ἕν τι εἶναι αὐτοεῖδος κεχωρισμένον ταῦτα συμβαίνει. καὶ δεῖ τὴν λέξιν οὕτως ἀναγινώσκειν· καὶ ἀξιοῦσιν ἕν τι εἶναι κεχωρισμένον αὐτοεῖδος, ἕτερον παρὰ τὰς οὐσίας τὰς αἰσθητὰς καὶ ἐχούσας ἐν ἑαυταῖς τὰς ἰδέας· μεθέξει γὰρ τῶν ἰδεῶν ὄντων ἡμῶν, πῶς οὐκ ἂν εἶεν ἐν ἡμῖν; ἢ τὸ "καὶ παρὰ τὰς τὸ αὐτοεῖδος ἐχούσας οὐσίας καὶ ἰδέας ἕν τι ἀξιοῦσιν εἶναι κεχωρισμένον" εἴρηται ἀντὶ τοῦ εὐλόγως συμβαίνει αὐτοῖς ταῦτα, ὅταν ἀξιῶσιν ἕν τι αὐτοεῖδος εἶναι κεχωρισμένον, λέγων αὐτοεῖδος τὸ ἀρχικὸν ἕν, παρὰ τὰς οὐσίας, αὐτὰς δὴ τὰς ἰδέας καὶ ἐχούσας τὸ ἀρχικὸν ἓν ἤτοι τὸ αὐτοεῖδος· εἶδος γὰρ τὸ ἀρχικὸν ἓν κατ' αὐτοὺς τῶν ἰδεῶν. εὔδηλον δ' ὡς ἔχουσιν αὐτὸ αἱ ἰδέαι· ὥστε εἰ λέγοι αὐτοεῖδος τὸ ἀρχικὸν ἕν, καὶ οὐσίας ἐχούσας τὸ αὐτοεῖδος μὴ τὰς τῇδε καὶ αἰσθητάς, ἀλλὰ τὰς ἰδέας, δεῖ κατὰ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν οὑτωσὶ τῆς λέξεως ἀκούειν, ὅταν ἀξιῶσιν εἶναι ἕν τι αὐτοεῖδος, τουτέστιν ἀρχικὸν ἕν, ἕτερον παρὰ τὰς εἰδητικὰς οὐσίας τὰς ἐχούσας κατ' αὐτοὺς τὸ ἀρχικὸν ἕν, ταῦτα συμβαίνει.

1087a 10. "τὸ δὲ τὴν ἐπιστήμην — ἀρχὰς καθόλου εἶναι." δείξας ὅτι τὰ καθόλου οὐκ εἰσὶ κεχωρισμένα καὶ καθ' αὑτά, ἔχων δὲ καὶ ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι τῶν καθόλου εἰσίν, ἐπειδὴ παντὸς ἦν ζητεῖν ὡς εἴπερ αἱ ἐπιστῆμαι τῶν καθόλου, τὰ δὲ καθόλου μὴ ὄντα, αἱ ἐπιστῆμαι ἄρα τῶν μὴ ὄντων εἰσί, λέγει οὖν ὅτι τὸ λέγειν ὡς πᾶσα μὲν ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη καὶ τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς καθόλου εἶναι καὶ οὐσίας, πᾶν δὲ ὂν κεχωρισμένον καὶ καθ' αὑτό, καὶ αἱ τῶν ὄντων ἀρχαὶ ἄρα, ὧν εἶναι καὶ τὰς ἐπιστήμας φαμέν, καὶ καθόλου καὶ κεχωρισμένα, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, συμβαίνει τὰς ἐπιστήμας εἶναι μὴ ὄντων, τὸ δὴ τοῦτο λέγειν, φησίν, ἔχει μὲν μάλιστα πάντων τῶν ῥηθέντων ἀπορίαν (αὕτη δὲ ἦν ἡ τὰς ἐπιστήμας μὴ ὄντων εἶναι λέγουσα). τοῦτο δέ, φησί, τὸ τὴν ἐπιστήμην εἶναι μὴ ὄντων τρόπον μέν τινα ἀληθές ἐστι, τρόπον δέ τινα οὐκ ἀλη-

4 et 12. αὐτὸ εἶδος *MBr.* ‖ οὐσίας ind *M*2. ‖ 6. κατ' αὐτοὺς *A*, καθ' αὑτὰ *M*1*Br.* καθ' αὐτοὺς *M*2, ‖ 8. δὲ *ABr.* ‖ 16. εἶδος γὰρ ὂν τὸ ἀρχικὸν κατ' *A.* ‖ 20. αὐτοὺς] αὐτὰς *MBr.* ‖ 21. ταῦτα *AM*, τοῦτο *Br.* ‖ 25. οὖν om *M*1. ‖ 26. ὡς] ὅτι *M.* ‖ 27. οὔσας *A.* ‖ 31. εἶναι ind *M*2.

θές· ἔστι γὰρ ἡ ἐπιστήμη καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. καὶ πῶς ἐπάγει· "ἡ γὰρ ἐπιστήμη, 1087a 15. ὥσπερ καὶ τὸ ἐπίστασθαι διττόν." ὡς γὰρ ἐπίστασθαι λέγομεν τὸν ἔχοντα μὲν τὴν ἐπιστήμην μὴ ἐνεργοῦντα δὲ κατ' αὐτὴν δυνάμενον δ' ἐνεργῆσαι, καὶ τὸν ἔχοντα ἤδη καὶ ἐνεργοῦντα, ὡς οὖν τὸ ἐπίστασθαι τὸ μὲν λέγεται κατὰ δύναμιν τὸ δὲ κατ' ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, δυνάμει μὲν ἡ ἐν ἡμῖν ἕξις καθ' ἣν δυνάμεθα πᾶν ὃ ἂν ἡμῖν προτεθῇ τρίγωνον, εἴτε ξύλινον εἴτε χαλκοῦν ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, δεικνύναι ὅτι τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἥτις ἕξις καθόλου ἐπιστήμη λέγεται· ἐνεργείᾳ δὲ ἐπιστήμη λέγεται ἡ τοιάδε ἐν ἡμῖν γινομένη κίνησις, ὅταν δείκνυμεν ὅτι τοῦδε τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἥτις καὶ μερική (περὶ γὰρ τόδε τὸ μερικὸν τρίγωνόν ἐστι) λέγεται. καὶ ἔοικεν ἡ μὲν καθόλου ἐπιστήμη τῇ ὀπτικῇ ἡμῶν δυνάμει, ἣν καὶ ὑπνώττοντες καὶ ἐγρηγορότες ἔχομεν, ἡ δὲ μερικὴ ἐπιστήμη τῇ ὁράσει, ἥτις ὅρασις γίνεται ὅταν ἡ ὄψις ἐνεργῇ περὶ τὰ χρώματα καὶ ὁρᾷ αὐτά. καὶ τούτῳ διαφέρει ἡ ἐνεργείᾳ καὶ μερικὴ ἐπιστήμη τῆς καθόλου καὶ ὡς ἕξεως λεγομένης, ὅτι ἡ μὲν μερικὴ τοῦδέ ἐστι τοῦ τριγώνου ὃ νῦν δείκνυσιν, ἡ δὲ καθόλου καὶ ὡς ἕξις καὶ ἄλλων ἀπείρων. τὸ δὲ καθόλου τρίγωνον διαφέρει τοῦ μερικοῦ, ὅτι τὸ μὲν καθόλου ἀόριστον (οὐ γὰρ ἐν χαλκοῖς τριγώνοις ὁρίζεται ἡ φύσις αὐτοῦ ἢ ἐν ξυλίνοις ἢ γηΐνοις, ἀλλ' ἐν ἅπασιν αὐτὸ εἶναί τε καὶ εὑρίσκεσθαι δύναται), ὥστε καὶ ὡς ἀόριστον καὶ ἐννοηματικὸν μὴ ὂν αὐτό φαμεν· τὸ γὰρ ἀόριστον καὶ μὴ ἐπερεῖδον ἡμῶν τὴν διάνοιαν κατ' οὐδὲν ἀπέοικε τοῦ μὴ ὄντος), τὸ δὲ μερικὸν τρίγωνον ἐπειδὴ ἀόριστόν ἐστι καὶ κείμενόν που, ὡρισμένον καὶ ὄν ἐστι. τούτων οὕτως ἐχόντων ὅταν λέγωμεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστὶ καὶ ὄντων, καθόλου μὲν λέγομεν τὴν καθόλου καὶ ὡς ἕξιν οὖσαν, ὄντων δὲ τὴν μερικὴν καὶ ἐνεργείᾳ καὶ περὶ μερικὰ οὖσαν. ἔστιν οὖν ἡ ἐπιστήμη καὶ τῶν καθόλου καὶ τῶν κατὰ μέρος καὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων, ἡ μὲν καθόλου καὶ ὡς ἕξις τῶν καθόλου τε καὶ μὴ ὄντων (ἐν ἐπινοίᾳ γὰρ μόνῃ αὐτοῖς τὸ εἶναι), ἡ δὲ μερικὴ καὶ ἐνεργείᾳ ὄντος. καὶ κυρίως μὲν καὶ προηγουμένως διὰ τὴν μερικὴν καὶ τὴν καθόλου διώκομεν· διὰ γὰρ τὸ δύνασθαί με δεικνύναι πᾶν ὃ ἂν μοι δοθῇ τρίγωνον ὅτι τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχει καὶ τὴν καθόλου ζητῶ τε καὶ ἀσπάζομαι, ἐπεὶ αὐτὴν καθ' αὐτὴν οὐδεὶς ἂν ἔχειν ἐθελήσειεν. "ἡ μὲν οὖν δύναμις," φησί, λέγων δύναμιν τὸν ἐν ἡμῖν 1087a 16.

2. καὶ om *M*1. || ὥσπερ γὰρ τὸ ἐπ. *M*. || 6. ἂν] ἐν *M*1. || 9. δεικνύωμεν *M*. || τοῦ om *M*1. || 10. post μερική add ἐστι *M*1. || 11. ἐστι) λέγεται] καταγίνεται *M*1. || 14. ἡ om *M*. || 15. μὲν om *AM*1. || post ἕξις add λεγομένη *M*1. || 16. τῶν μερικῶν *M*. || 17. τρίγωνον *A*. || ἐν post ἢ om *M*1. || 18. 19. post ἀόρ. καὶ add ὡς *M*. || 19. ὑπερεῖδον *M*1. || 20. ἡμῶν om *M*. || 21. ἀόριστόν codd., forf. χωριστόν. || ante κείμενόν lacunam significat *M*. || 28. δοκῇ *M*1.

νοῦν, οὕτω γὰρ δυνάμει τὰ καθόλου, γραμματείῳ γὰρ ἀγράφῳ ἐν τῇ περὶ Ψυχῆς αὐτὸν ἀπείκασεν· οὗτος οὖν ὁ νοῦς ὕλη ἐστὶ τῶν καθόλου ταῦτα δὲ εἴδη· καὶ ἐπεὶ ὡς ὕλη ἐστί, καὶ ἀόριστός ἐστι, πᾶσα γὰρ ὕλη ὑπὸ εἴδους ὁρίζεταί τε καὶ κοσμεῖται· ἔστιν οὖν ὁ νοῦς ὁ δυνάμει ὕλη ἀόριστος εἴδους ἀορίστου, τοῦ γὰρ καθόλου, ταῦτα γάρ, ὡς εἴρηται, ἀόριστα. ἡ δὲ ἐνεργείᾳ δύναμις, τουτέστιν ὁ κατ' ἐνέργειαν νοῦς, ἡ μερικὴ ἐπιστήμη ἐστίν, ὡρισμένη καὶ ὡρισμένου τινός, τοῦ γὰρ αἰσθητοῦ τριγώνου, τόδε τι καὶ μερικὴ οὖσα τοῦδέ τινος καὶ μερικοῦ ἐστί. δύναται διὰ τοῦ "ἡ μὲν οὖν δύναμις ὡς ὕλη τοῦ καθόλου οὖσα" καὶ τῶν ἑξῆς δύναμιν λέγειν τὴν ἐν ἡμῖν ἕξιν, ἣν καὶ καθόλου φαμὲν ἐπιστήμην. καὶ εἴη ἂν λέγων ὅτι ἡ μὲν δύναμις ἤτοι ἡ ἐν ἡμῖν ἕξις ἤτοι ἡ καθόλου ἐπιστήμη, τοῦ καθόλου οὖσα, ὕλη ἐστὶ τῆς μερικῆς ἐπιστήμης, εἰδοποιεῖται γὰρ ὑπ' αὐτῆς. καὶ οὐ μόνον ὕλη ἐστὶν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀόριστός ἐστι τοῦ καθόλου καὶ ἀορίστου οὖσα. εἰ γὰρ ἡ καθόλου ἐπιστήμη οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ καθόλου εἶδος, τοῦτο δὲ ἀόριστον, ἀόριστος ἄρα καὶ αὐτή. πάλιν ἐπεὶ ἡ μερικὴ καὶ ἐνεργείᾳ ἐπιστήμη ἡ αὐτή ἐστι τῷ μερικῷ τριγώνῳ, ὡρισμένον δὲ τοῦτο, ὡρισμένη ἄρα καὶ αὕτη καὶ ὡρισμένου τινός. ὅτι δὲ ἡ καθόλου ἐπιστήμη διὰ τὴν μερικήν ἐστι καὶ ταύτης χάριν καὶ τὴν καθόλου ἀσπαζόμεθα, δείκνυσι τῇ παραθέσει τῆς αἰσθήσεως. ὡς γὰρ ἡ ὄψις προηγουμένως μὲν τοῦδέ τινος τοῦ ἀτόμου χρώματός ἐστι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀτόμῳ κοινοῦ (τὸ γὰρ καθέκαστον ὁρῶν τις τρόπον τινὰ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ καθόλου ὁρᾷ), ὁμοίως καὶ ὥσπερ τις προηγουμένως μὲν τόδε τὸ ἄλφα θεωρεῖ εἰ χρὴ δασύνεσθαι ἢ ψιλοῦσθαι, ἐκτείνεσθαί τε ἢ βραχύνεσθαι, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ κοινόν· οὕτω καὶ ἡ ἐπιστήμη προηγουμένως μὲν μερική ἐστιν, ἡ τὰ ἐπιστητὰ δεικνύουσα (πᾶν γὰρ ὃ ἂν εἰς δεῖξιν ληφθείη μερικόν), κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐν αὐτῷ θεωρεῖ καὶ τὸ καθόλου καὶ δείκνυσιν. εἰ οὖν ταῦτ' ἀληθῆ, οὐκ ἔσται χωριστὸν οὐδὲν οὐδ' οὐσία καθόλου καθ' αὑτήν, ἵν' ᾖ ταύτης ἡ ἐπιστήμη· ἀλλὰ δηλονότι τρόπον μέν τινα ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη τοῦ καθόλου καὶ μὴ ὄντος, ἡ καθόλου δηλονότι καὶ δυνάμει, τρόπον δέ τινα οὐκ ἔστι τοῦ καθόλου, ἀλλὰ τοῦ μερικοῦ, ἡ ἐνεργείᾳ δηλονότι. τὸ δὲ "ἐπεὶ εἰ ἀνάγκη τὰς ἀρχὰς καθόλου εἶναι, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐκ τούτων καθόλου" συνεχές ἐστι τοῖς ἐπάνω, ἐν οἷς ἐδείκνυεν ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τὸ ἀρχικὸν ἓν καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα καθόλου εἶναι. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον ὡς εἴπερ αἱ ἀρχαί, τὸ αὐτοὲν δηλονότι καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, καθόλου εἰσίν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἰδέας καθόλου εἶναι, ταὐτὸ δὲ εἰπεῖν

1. π. Ψυχ. III, 4. p. 430*a* 1. ‖ 4. ὁ δυνάμει ὕλη om *M*1. ‖ 5. γάρ] δέ *M*1. ‖ 11. ὑπ' αὐτοῦ *M*2. ‖ 13. ἀόριστος om *M*1. ‖ 14. ante πάλιν add καὶ *M*1. ‖ 17. ἀσπαζομένη *A*. ‖ 18. τινος et ἀτόμου om *M*1. ‖ 20. μὲν om *A*, ind *M*2. ‖ 24. καὶ ante τὸ om *A*. ‖ 25. ταῦτα *M*1. ‖ 28. εἰ om *M*. ‖ 29. post τούτων add εἶναι *M*.

συμβεβηκότα, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ὅταν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα καθόλου ἐστίν.

ὧδε μὲν οὖν πεπεράτωται τὸ Μ τῆς μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείας.

ΕΙΣ ΤΟ Ν.

(1) Ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ ζητήσας εἰ δυνατὸν εἶναι τὰ μαθηματικὰ 1087a 29.
χωριστὰ καὶ καθ' αὑτά, καὶ δείξας ὅτι χωριστὰ μὲν οὐκ εἰσίν, ὡς οἱ ταῦτα τιθέμενοι λέγουσιν, ἐξ ἀφαιρέσεως δέ, εἶτα ζητήσας περὶ τοῦ εἰδητικοῦ ἀριθμοῦ καὶ δείξας ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τοιούτους ἀριθμοὺς εἶναι, ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, Ν μὲν ἐπιγραφομένῳ, τρισκαιδεκάτῳ δὲ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τελευταίῳ τῆς ὅλης πραγματείας ὄντι, δείκνυσιν ὅτι οὐδ' ὡς ἀρχὰς τῶν ὄντων δυνατόν ἐστι λέγειν ἢ τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς ἢ τὰ μαθηματικά, ὡς οἱ ταῦτα κομίσαντες βούλονται. καί φησι, περὶ μὲν οὖν τῆς οὐσίας τῆς νοητῆς ὅσα τε ἡμεῖς ὡς οἰκεῖα εἰρήκαμεν, ὅσα τε οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Πλάτων, μέχρι τοσούτου εἰρήσθω. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐνέργειαν τὸν πρῶτον νοῦν πάντη πάντως ἀμοιροῦσαν τοῦ δυνάμει εἰρήκαμεν, εἶτα καὶ ἐκ τοῦ τῶν σφαιρῶν πλήθους συνελογισάμεθα πόσοι οἱ δεύτεροι νοῖ τυγχάνουσιν ὄντες. ἡμεῖς μὲν οὖν τὴν νοητὴν οὐσίαν τοιαύτην εἰρήκαμεν, τούτων δὲ ὁ μὲν εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς οἱ δὲ τὰ μαθηματικὰ τὴν οὐσίαν εἶναι λέγουσι τὴν νοητήν. ὥστε περὶ μὲν τῆς τοιαύτης οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω. πάντες δὲ καὶ οἱ τῶν ἰδεῶν προστάται καὶ οἱ τῶν μαθηματικῶν ἐφευρεταὶ ἀρχὰς τῶν εἰδῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν (ταῦτα γὰρ εἴρηκεν ἀκινήτους οὐσίας) τὰ ἐναντία τίθενται παραπλησίως τοῖς φυσικοῖς. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ ἄλφα τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως ὅτι τὰ ἐναντία ἥ τε στέρησις καὶ τὸ εἶδός εἰσιν ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν πάντων, ὑποκείμενον δὲ αὐτοῖς ἡ ὕλη. ἀλλ' ὅτι μὲν αἱ τῶν φυσικῶν ἀρχαὶ τὰ ἐναντία δέδεικται ἐκεῖσε· ὅτι δὲ τῶν νοητῶν καὶ πάντη ἀκινήτων ἀδύνατον εἶναι ἐναντίας τὰς ἀρχάς, δείκνυσι νῦν προλαβὼν ὡς ἐναργέστατόν τε καὶ δεδειγμένον ὅτι τῆς πρώτης πάντων ἀρχῆς οὐκ ἐνδέχεται πρότερόν τι εἶναι. εἰ γὰρ ἔστι τις προτέρα ἀρχή, ἐκείνη ἂν εἴη πρώτη· ἀλλ' ὑπόκειται ταύτην εἶναι τὴν πρωτίστην. τοῦτο δὴ προλαβὼν συλλογίζεται δυνάμει

2. εἰσίν *M.* ‖ 3. post finem libri add τέλος τῶν εἰς μῦ σχολίων. τῷ θεῷ δόξα πρέπει *M.* ‖ Tit. σχόλαια εἰς τὸ Ν τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους *A*, σχόλια ε. τ. Ν τ. μ. τ. φυσικά *M.* ‖ 6. μὲν om *M.* ‖ 9. τεσσαρισκαιδ. *AM*, sed *A* corr τρισκαιδ. ‖ 13. μέχρι τοσούτου εἰρήσθω *Br.*, om *AM.* ‖ 16. τοιαύτην *Br.*, ταύτην εἶναι *AM.* ‖ 17. ὁ μὲν] οἱ μὲν *A.* ‖ 21. δέδεικται γὰρ — 24. δέδεικται ἐκεῖσε om *M.* ‖ 21. 22. Φυσ. I, 7.

ὧδε· τὰ ἐναντία ἐν ὑποκειμένοις τὸ εἶναι ἔχοντα ὕστερά εἰσι τοῦ ἐν ᾧ εἰσίν· ἡ τῶν νοητῶν καὶ πάντων ἀρχὴ τῶν ὄντων οὐδενός ἐστιν ὑστέρα· ἡ τῶν ὄντων ἄρα πάντων ἀρχὴ οὐκ ἔστι τὰ ἐναντία, ἀλλὰ δηλονότι ὁ πολυτίμητος νοῦς, ᾧ ἐναντίον τι ἐννοεῖν μὴ λίαν εἴη τῶν ἀσεβεστάτων. καὶ κατασκευάζει τὴν πρότασιν τὴν λέγουσαν ὅτι ἡ τῶν ὄντων πάντων ἀρχὴ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ
1087a 31. διὰ τοῦ "εἰ δὲ τῆς τῶν ὄντων πάντων ἀρχῆς μὴ ἐνδέχεται πρότερόν τι εἶναι." ἔστι δὲ ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντος ἔστι τι πρότερον, τὸ ὑποκείμενον αὐτῷ· τῆς τῶν ὄντων πάντων ἀρχῆς οὐκ ἔστι τι πρότερον· ἡ τῶν ὄντων ἄρα πάντων ἀρχὴ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ. ἢ οὕτως· εἰ ἔστιν ἡ τῶν ὄντων πάντων ἀρχὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἔσται τι αὐτῆς πρότερον· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι τι πρῶτον αὐτῆς· οὐκ ἄρα ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. ἀδύνατον ἄρα τὴν πρώτην ἀρχὴν ἕτερόν τι οὖσαν, ἤτοι ἐν ὑποκειμένῳ οὖσαν, εἶναι ἀρχήν· πᾶν γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ ὂν ἕτερόν τι ὂν ἐστὶν ὃ λέγεται. τὸ γὰρ λευκὸν ἕτερόν τι ὄν, οἷον ξύλον ἢ ἄνθρωπος, ἐστὶ λευκόν· ὥστε καὶ ἡ τῶν ὄντων ἀρχή, εἰ ἦν ἐν ὑποκειμένῳ, ἕτερόν τι οὖσα ἦν ἂν ὃ εἶναι ἐλέγετο. αὐτὸς δὲ καὶ σαφηνίζει ὅπως εἰ ἔστιν ἡ τῶν ὄντων ἀρχὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀνάγκη ἑτέραν εἶναι καὶ ὑστέ-
1087a 33. ραν τοῦ ἐν ᾧ ἐστί, λέγων, οἷον εἴ τις λέγοι τὸ λευκὸν εἶναι ἀρχήν, μὴ λέγοι δὲ αὐτὸ ἀρχὴν καθὸ ἕτερόν τί ἐστιν, οἷον καθὸ ἀὴρ ἢ καθὸ ὕδωρ, ἀλλὰ καθὸ λευκόν· εἰ δή τις τοῦτο λέγοι, λέγοι δὲ ὅτι καὶ τὸ λευκὸν πρὸς τῷ ἀρχῇ εἶναι καὶ καθ' ὑποκειμένου τουτέστιν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, ἔσται τὸ ὑποκείμενον, ἐν ᾧ τὸ λευκὸν ἤτοι ἡ ἀρχή ἐστι, πρότερον τοῦ λευκοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς, ὅπερ ἀδύνατον. τοῦτο δὴ ἀνάγκη λέγειν καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἁπάντων ἀρχῆς, εἴπερ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. ἐπειδὴ δέ τις ἔμελλε λέγειν ὅτι ἐναντιότητα μὲν ἕξει ἡ πρώτη ἀρχή, οὐκ ἔσται δὲ ἐν ὑποκειμένῳ, ὥστε ἐκ τούτου συνάγεσθαι τὸ πρότερόν τι αὐτῆς εἶναι, ἀλλ' ἔστι τὰ ἀρχικὰ ἐναντία αὐτὰ καθ' αὐτὰ χωρὶς ὑποκειμένου τινός,
1087a 36. ἐπήγαγε τὸ "ἀλλὰ μὴν γίνεται πάντα ἐξ ἐναντίου ὡς ἐξ ὑποκειμένου τινός", ἴσον λέγων τῷ ἀδύνατον τὸ ἐναντία ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι, δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο, λέγω δὴ ὡς οὐ γίνεται τὰ ἐναντία ἐξ ἀλλήλων. ἀδύνατον οὖν τὰ ἐναντία ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι μὴ ὄντος ὑποκειμένου τινός· οὐ γὰρ ἡ ψυχρότης θερμαίνεται, ἀλλὰ τὸ τῇ ψυχρότητι ὑποκείμενον. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὰ ἀρχικὰ ἐναντία καθ' αὐτὰ καὶ χωριστά, ἀλλὰ καθ' ὑποκειμένου τουτέστιν ἐν ὑποκειμένῳ. ἀλλὰ μήποτε δυνατὸν λέγειν τὰ ἀρχικὰ ἐναντία οὐσίας καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ· οὐδεμία γὰρ οὐσία ἐν ὑποκειμένῳ. ἤ, φησί, φαίνεταί τε καὶ ὁ λόγος μαρτυρεῖ ὅτι οὐδεμιᾷ οὐσίᾳ καθ' αὐτὴν οὔσῃ καὶ ἐν ὑπάρξει ἔστι τι ἐναν-

1. ἐστι *M*. ‖ 11. τι post ἔστι om *M*1. ‖ πρῶτον] πρότερον *M*. ‖ 15. οὖσα om *M*1. ‖ 24. τι om *M*. ‖ 26. ἐξ ἐναντίας *M*. ‖ 28. οὐ de coni. addidi. ‖ 32. οὐκ om *M*.

τίον. τῷ γὰρ εἴδει κἂν εἴη ἐναντία ἡ στέρησις οὐσίᾳ ὄντι, ἀλλ' οὐκ ἔστι καθ' αὑτὸ ἀλλ' ἐν τῇ ὕλῃ. πῶς δὲ ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχει εἴρηται ἐν ἄλλοις. φανερὸν ἄρα ὅτι ἀδύνατον τὰ ἐναντία εἶναι πρώτην τῶν ὄντων ἀρχήν. τὸ δὲ "ἀνάγκη ἄρα τοῖς μάλιστ' ἐναντίοις τοῦθ' ὑπάρχειν" διὰ μέσου τεθὲν τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ δεῖ τὰ ἐναντία λέγειν ἀρχάς, ἀνάγκη τὰ μάλιστα καὶ πρῶτα καὶ καθολικώτατα ἐναντία τῶν ὄντων ἀρχὰς λέγειν· καθολικώτατα δὲ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον· ταῦτα ἄρα καὶ ἀρχὰς λεκτέον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον ἀρχὰς λέγειν τῶν ἀδυνάτων μετ' ὀλίγον δειχθήσεται. ὅλως ἄρα ἀδύνατόν ἐστι τὰ ἐναντία τῶν ὄντων πάντων λέγειν ἀρχάς.

"οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὕλην ποιοῦσι." δεῖ συντομώτατα πρὸ τῆς 1087b 4.
τῶν λεγομένων σαφηνείας εἰπεῖν ὅπως οἱ τὰ ἐναντία ἀρχὰς τῶν ἰδεῶν καὶ πάντων τῶν ὄντων λέγοντες τὴν ἐναντιότητα παρελάμβανον, καὶ οὕτως ἐπ' αὐτὰ χωρῆσαι. οἱ λέγοντες τὸ ἄνισον καὶ τὸ ἓν ἀρχήν, ἢ τὸ ἓν καὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν, ἢ τὸ ἓν καὶ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον, τὸ ἓν ταὐτὸν λέγοντες τῷ ἴσῳ ἢ τὸ ἴσον τῷ ἑνί, τὸ μὲν ἄνισον ὕλην ἔλεγον, τὸ δὲ ἓν ἤτοι τὸ ἴσον εἶδος, καὶ ἐναντίον ἀλλήλοις τὸ μὲν ἓν ἢ τὸ ἴσον τῷ ἀνίσῳ καὶ τὸ ἄνισον τῷ ἑνί. πάλιν τὸ μέγα καὶ μικρὸν οὐκ ἔλεγον ἐναντία, ἀλλ' ὡς μίαν τινὰ φύσιν καὶ ὑλικὴν αἰτίαν παραλαμβάνοντες ὡς εἶδος καὶ ἐναντίον αὐτοῖς τὸ ἓν ἐλάμβανον. ὁμοίως δὴ τούτοις καὶ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον μίαν τινὰ φύσιν ἀποφαινόμενοι τὸ ἓν ὡς εἶδος αὐτοῖς ἀντετίθουν. ὃ καὶ γελοῖον· οὐ γάρ ἐστιν ἡ ὕλη ἐναντία τῷ εἴδει, ὅπου καὶ συνυπάρχουσιν, ἀλλ' ἡ στέρησις. ταῦτα μὲν οὖν προείρηται πρὸς σαφήνειαν τῶν λεχθησομένων. αὐτὸς δὲ λέγει ὅτι τῶν τὰ ἐναντία ἀρχὰς θεμένων οἱ μέν, ὥσπερ ὁ Πλάτων, τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὕλην ποιοῦσι, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἄνισον, εἶδος δὲ τὸ ἕν, καὶ ἐναντίον ἀλλήλοις τὸ ἄνισον τῷ ἑνὶ καὶ τοῦτο τῷ ἀνίσῳ. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐναντίον τὸ ἄνισον λέγουσι τῷ ἑνὶ καὶ ἐπαγαγὼν τὸ "τῷ ἴσῳ," οὐκ ἄλλο τι δηλῶσαι βουλόμενος τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου τέθεικεν αὐτό. τὸ γὰρ ἕν, ὡς προείρηται, ταὐτὸν τῷ ἴσῳ νομίζοντες ὁτὲ μὲν ἓν ἐκάλουν αὐτὸ ὁτὲ δὲ ἴσον. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι δι' ἣν τῷ ἑνὶ τὸ ἄνισον ἀντετίθουν ἀλλ' οὐ τὸ πλῆθος. ὑπολαμβάνοντες γάρ, φησίν, οἱ περὶ Πλάτωνα τὸ ἄνισον εἶναι τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τοῦ πλήθους, ἀντὶ τοῦ πλήθους τὸ ἄνισον ἀντετίθουν τῷ ἑνί· οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν ὕλην τε καὶ ἐναντίον τῷ ἑνὶ αὐτὸ τὸ πλῆθος ποιοῦσι. ταῦτα εἰπὼν καὶ μέλλων ἐκθέσθαι καὶ ἄλλας δόξας, πάλιν ἐκτίθεται τὴν τοῦ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος, λέγων "γεννῶνται γὰρ οἱ ἀριθμοὶ τοῖς μέν" (οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ περὶ Πλάτωνα) "ἐκ τῆς τοῦ ἀνίσου δυάδος·"

6. ἀρχὰς λέγειν — 9. τῶν ὄντων om *M*1. ‖ 7. ταῦτα ἄρα — 8. ὑπερεχόμενον om *M*. ‖ 19. τὸ ὑπερ. κ. ὑπερεχόμενον] τὸ μέγα καὶ μικρὸν *A*. ‖ 21. προείρηται om *MBr*. ‖ 22. ὅτι om *A*. ‖ 27. ὥσπερ εἴρηται *M*.

αὐτὴ δ' ἐστὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν· ἐμπεριέχεσθαι γὰρ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἀποτελουμένην δυάδα τῷ ἀνίσῳ ἔλεγον, καὶ διὰ τοῦτο ὁτὲ μὲν τὴν ἀόριστον δυάδα ἤτοι τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἠναντιῶσθαι καὶ ὡς ὕλην ὑποκεῖσθαι τῷ ἑνὶ ἔλεγον, ὁτὲ δὲ τὸ περιεκτικὸν καὶ καθολικώτερον τοῦ μεγάλου χωρὶς καὶ τοῦ μικροῦ ἰδίως, ἅμα δὲ ἐξισάζον αὐτοῖς, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἄνισον, ἠναντιῶσθαι τῷ ἑνί (ὥσπερ γὰρ ὁ ἀριθμὸς τοῦ μὲν περιττοῦ ἰδίως ἐστὶ καθολικώτερος, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀρτίου, ἅμα δὲ τῶν δύο τούτων συνελθόντων οὐκ ἔστι καθολικώτερος ἀλλ' ἐξισάζει, οὕτω καὶ τὸ ἄνισον τοῦ μὲν μεγάλου φασὶ καθολικώτερον καὶ τοῦ μικροῦ ὁμοίως, τῶν δύο δὲ ἅμα οὐδαμῶς)· τοῖς μὲν οὖν περὶ Πλάτωνα γεννῶνται οἱ ἀριθμοὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀνίσου δυάδος, τῷ δὲ Πυθαγόρᾳ ἡ γένεσις τῶν ἀριθμῶν ἐστὶν ἐκ τοῦ πλήθους. ἀμφότεροι δὲ καὶ ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Πλάτων εἰ καὶ κατὰ τὴν ὕλην διαφέρονται, ὁ μὲν τὸ ἄνισον λέγων Πυθαγόρας δὲ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος συμφωνοῦσι, τὸ ἓν γὰρ ἀμφότεροι ἀνυμνοῦσι. ταῦτα εἰπὼν μέμφεται τῷ Πλάτωνι λέγων ὅτι τὸ ἄνισον καὶ τὸ ἓν ὁ Πλάτων λέγων στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν, τὸ δὲ ἄνισον δυάδα καλῶν ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, ὡς ἓν ὄντα τὸ ἄνισον καὶ τὸ μέγα καὶ μικρὸν λαμβάνει, καὶ οὐ διορίζει ὅτι τῷ μὲν ἀριθμῷ καὶ τῷ ὑποκειμένῳ ἕν εἰσι, τῷ δὲ λόγῳ πολλά. ἔδει δὲ ἓν αὐτὰ λέγοντα διορίζειν πῶς ἓν καὶ πῶς οὐχ ἕν.

1087*b* 12. "ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀρχὰς ἃς στοιχεῖα καλοῦσιν οὐ καλῶς ἀποδιδόασιν." τὸ μὲν τῆς λέξεως ἀκόλουθον τοιοῦτον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀρχὰς ἃ στοιχεῖα καλοῦσι τῶν ἀριθμῶν οὐ καλῶς ἀποδιδόασιν, οἱ μὲν τὸ μέγα καὶ μικρὸν λέγοντες μετὰ τοῦ ἑνός, τρία ταῦτα στοιχεῖα. δεῖ στίξαι τελείαν εἰς τὸ "μετὰ τοῦ ἑνός," εἶτα ἐπαγαγεῖν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ "τρία ταῦτα στοιχεῖα." τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον. πάντες οὗτοι τὴν μὲν εἰδικὴν ἀρχὴν τῶν ἀριθμῶν τὸ ἓν λέγουσι, τὴν δὲ ὑλικὴν ἄλλοι ἄλλως· οἱ μὲν γὰρ τούτων τὸ μέγα καὶ μικρὸν ὕλην λέγοντες, εἶδος δὲ τὸ ἕν, τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν ἔλεγον· οἱ δ' ἐπιδιορθούμενοι πολλῷ δικαιότερόν ἐστι φασὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον ὑλικὴν ἀρχὴν λέγειν τῶν ἀριθμῶν καὶ μὴ τὸ μέγα καὶ μικρόν· τὸ γὰρ μέγα καὶ μικρὸν ἄνπερ ὅλως εἶεν ἀρχαί, τοῦ μεγέθους ἔστωσαν ἀλλ' οὐ τοῦ ἀριθμοῦ. ἄλλοι δὲ ἐκφεύγοντες τὴν ἔριν ταύτην ὑπέθεντο ὑλικὴν ἀρχὴν τὸ περιέχον καὶ τὸ περιεχόμενον· καθολικώτερα γὰρ ταῦτα καὶ γενικώτερα καὶ τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ μεγάλου καὶ πολλοῦ καὶ ὀλίγου, ἵνα κἂν μικρὸν καὶ μέγα βούλοιτό τις τὰς ἀρχάς, ὑπερέχον πάντως λέξει καὶ ὑπερεχόμενον, κἂν πολὺ καὶ ὀλίγον, ὁμοίως. ταῦτα εἰπὼν λέγει ὅτι πρὸς τὰ

1. αὐτὴ] lege αὕτη. ‖ 2. τῷ ἀνίσῳ — 3. δυάδα *AM*, om *Br.* ‖ 3. ἐναντιοῦσθαι *Br.* ‖ 8. φησὶ *Br.* ‖ καθολικώτερος *A.* ‖ 9. δὲ om *MBr.* ‖ 14. τὸ ante ἓν om *A.* ‖ 16. τὸ μὲν *M.* ‖ 20. τὸ μὲν — 22. τοῦ ἑνός om *M.* ‖ 23. δὲ *Br.*, om *AM.* ‖ 27. δικαιότερόν *Br.*, δίκαιόν *AM.*

συμβαίνοντα ἄτοπα τοῖς ὅλως ἐναντία τὰ αἴτια τῶν ὄντων πάντων ποιοῦσιν 1087b 18. οὐδὲν διαφέρει, κἂν μέγα καὶ μικρόν, κἂν πολὺ καὶ ὀλίγον, κἂν ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον τὰς ἀρχὰς ποιῇ, οὐδ' ἐκφεύγει τὰ τοιαῦτα ἄτοπα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστι τοῖς ἀδυνάτοις τούτοις καὶ δυσχερέσι. μόνον δέ, φησί, πρὸς τὰς λογικὰς καὶ ἐνδόξους ἐπιχειρήσεις, αἷς προσπίπτειν φυλάττονται διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς λογικῶς ἐπιχειρεῖν, ὠφελεῖ τὸ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον ἀρχὰς ὑποθέσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο ἀρχὴν θεὶς ἐκφεύγει τὰς κατ' ἀλλήλων ἐπιχειρήσεις ὑπό τε τῶν μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ἀρχὰς λεγόντων φερομένας· τὰ δὲ μέλλοντα αὐτῷ ἰδίως ἐπάγεσθαι οὐκ ἐκφευξεῖται. καὶ τίθησι τὰ ἑπόμενα ἀδύνατα τῷ τὰ γενικώτερα ἐναντία ἀρχὰς τῶν ὄντων τιθεμένῳ. εἰ γὰρ μή ἐστι, φησίν, ἀρχὴ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἢ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἀλλὰ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον ὡς καθολικώτερα, τῷ αὐτῷ λόγῳ ἐστὶ καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας τὸ καὶ τὸν ἀριθμὸν ὡς γενικώτερον καὶ καθολικώτερον τῆς αὐτοδυάδος πρῶτον εἶναι αὐτῆς καὶ πρῶτον αὐτὸν γενέσθαι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτοῦ ὕλης (ταῦτα γὰρ εἶπε στοιχεῖα), δεύτερον δὲ τὴν αὐτοδυάδα. εἰ γὰρ τὰ γενικώτερα κατ' αὐτοὺς τῶν εἰδικωτέρων πρότερα, γενικώτερος δὲ ὁ ἀριθμὸς τῆς αὐτοδυάδος, εὔδηλον ὅτι καὶ πρότερος, ὅπερ οὐ βούλονται. οὗτοι δὲ καὶ ἀμφοτέρων μᾶλλον ὄντων καθόλου, τοῦ μὲν ὑπερέχοντος καὶ ὑπερεχομένου τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τῆς δυάδος, τὸ μὲν ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον ὡς γενικώτερον πρότερόν φασι τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, τὸν δὲ ἀριθμὸν πρότερον εἶναι οὐ συγχωροῦσι, καίτοι γενικώτερον ὄντα καὶ καθολικώτερον αὐτῆς, ἀλλ' ὕστερον. ἀλλ' οὗτοι μὲν τοιαῦτα λέγοντες τοιαῦτα ἀκούουσιν, ἄλλοι δὲ τῶν Πυ- 1087b 26. θαγορείων τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἄλλο ὡς μίαν φύσιν, ὑλικὴν δέ, πρὸς τὸ ἕν, τὸ εἶδος, ἀντιτιθέασιν· ἄλλοι δέ (τοῦτο καὶ ἀνωτέρω εἴρηκε) τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἓν κατ' ἀλλήλων ὡς ἐναντία ὁπλίζουσι. ταῦτα εἰπὼν κοινῶς πρὸς ἅπαντας ἀπαντᾷ, λέγων εἴπερ εἰσὶν ὡς βούλονται τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων, τῷ δὲ ἑνὶ ἢ ὅλως οὐδέν ἐστιν ἐναντίον ἤ, εἴπερ ἄρα ἠναντίωταί τι αὐτῷ, τὸ πλῆθος ἂν εἴη ἐναντίον αὐτῷ καὶ οὐ τὸ ἄνισον, ὡς οὗτοι λέγουσιν, οὐδὲ μὴν τὸ ἕτερον οὐδὲ πολλῷ μᾶλλον τὸ ἄλλο. τὸ γὰρ ἕτερον τῷ ταὐτῷ ἐστὶν ἐναντίον ἀλλ' οὐ τῷ ἑνί, καὶ τὸ ἄλλο αὐτῷ. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ἣν παραδίδωσι διαφορὰν ἑτέρου καὶ ἄλλου. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον ἀντικεῖσθαι λέγει τῷ ταὐτῷ μετὰ τῆς τοῦ ταῦ προσθήκης καὶ προ-

1. τὰ αἴτια om *M*. ‖ πάντων om *M*1. ‖ post ποιοῦσιν add ἀρχὰς *M*. ‖ 2. καὶ μικρόν coni, κἂν μ. *AM*. ‖ 3. οὐδ'] οὐκ *M*. ‖ 10. ἐναντία om *M*1. ‖ 16. πρότερον *A*. ‖ 18. ὄντων] οὐσῶν *A*. ‖ εἰδητικῶν coni, εἰδικῶν *A*, εἰδηκῶν *M*. ‖ 20. εἰδητικῶν coni, εἰδητικωτέρων *AM*. ‖ 21. καίτοι] καὶ *M*. ‖ 23. 24. τὸ ante εἶδος om *MBr*. ‖ 24. ἄλλοι δέ (τοῦτο *AM*, ἄλλος δὲ ὡς *Br*. ‖ 26. ἀπανταχοῦ *M*. ‖ ἔστιν *M*. ‖ 28. πολὺ *M*. ‖ 31. ταῦ *A*, τὸ *M*, πᾶν *Br*.

ηγήσεως, τὸ δὲ ἄλλο τῷ αὐτῷ χωρὶς τοῦ τῷ ἄρθρου καὶ τῆς τοῦ ταῦ προσθήκης τε καὶ προηγήσεως. ὥστε οὕτω χρὴ τὴν τῶν δύο τούτων συζυγιῶν ἐναντιότητα ἐκφωνεῖν· ἕτερον ταὐτό, ἄλλο αὐτό. οἱ μὲν οὖν τῷ ἑνὶ ὡς εἴρηται τὸ πλῆθος ἀντιτιθέντες μᾶλλον ἔχονταί τινος πιθανότητος ἤπερ οἱ τὸ ἄνισον ἢ τὸ ἕτερον, ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι, φησίν, ἱκανῶς λέγουσιν, εἰ γάρ ἐστι τῷ πλήθει ἐναντίον τὸ ἕν, ἐστὶ δὲ τῷ πλήθει ἐναντίον καὶ τὸ ὀλίγον, ἔσται τὸ ἓν ὀλίγον. ἀλλὰ μὴν ὥσπερ ἐστὶν ἐλάχιστος τῶν ὑφ' ἡμιολίων ἡ δυὰς καὶ τῶν ἐπιτρίτων ἡ τριάς, οὕτω καὶ τὸ ἐλαχιστότατον καὶ ἔσχατον τοῦ ὀλίγου μέρος ἡ δυάς· ὥστε τὸ ἕν, εἴπερ ἐστὶν ὀλίγον, ἔσται δυάς· ὅπερ ἀδύνατον. εἰπὼν δὲ ἔσται γὰρ τὸ ἓν ὀλίγον
1087*b* 32. ἐπάγει "πλῆθος μὲν — ἀντίκειται," δυνάμει λέγων ὅτι τὸ πλῆθος οὐ τῷ ἑνὶ ἀλλὰ τῇ ὀλιγότητι ἀντίκειται, ὥσπερ καὶ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ.

1087*b* 33. "τὸ δὲ ἓν ὅτι μέτρον σημαίνει φανερόν." τὸ ἀρχικὸν ἓν οἱ τὰς ἰδέας καὶ τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι τιθέμενοι οὐχ ἕτερόν τι οἷον πῦρ ἢ ἄλλο τι λέγοντες, οὐδὲ ὅλως οὐδεμίαν αὐτῷ φύσιν ὑποτιθέντες, οὐδὲ ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ τὸ εἶναι ἔχειν λέγοντες, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ ἐν τῷ ἓν εἶναι οὐσιῶσθαι αὐτὸ λέγοντες, ἐλέγχονται διὰ τοῦ δαιμονίου τοῦδε ἀνδρὸς ἀποδεικνύντος ὅτι ἀδύνατον εἶναί τι ἓν μὴ νοῦς ὄν, μὴ ἄνθρωπος, μὴ ψυχή, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἕν. δείκνυσι δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ δεῖξαι ὅτι τὸ ἓν τοῦτο μέτρον ἐστί, καί φησιν ὅτι τὸ ἓν ὅτι μὲν μέτρον ἐστὶ φανερόν, καὶ ἐν παντὶ ἑνὶ ὑπόκειταί τις φύσις· ἐν μὲν γὰρ ἁρμονίᾳ ὑπόκειται τῷ ἑνί, δι' οὗ μετροῦμεν τόνους ἡμιτόνια καὶ ὅλως φθόγγους, ἡ δίεσις. δίεσις δ' ἐστὶν ὁ σμικρότατος φθόγγος καὶ οὗ ἐλάττονος αἰσθέσθαι τις οὐ δύναται. τῷ δὲ ἑνὶ μετρητικῷ τοῦ μεγέθους ὑπόκειται τὸ δακτυλιαῖον μέγεθος ἢ τὸ ποδιαῖον ἢ ᾧ ἄν τις ὡς ἑνὶ καὶ μέτρῳ χρήσαιτο. ἐν δὲ τῷ ῥυθμῷ ὑποβέβληται τῷ ἑνὶ βάσις ἢ συλλαβή, καὶ ἐν βάρει σταθμός τις ὡρισμένος μνᾶ ἢ ἄλλο τι·
1087*b* 37. "καὶ κατὰ πάντων δὲ — ποσόν τι" τὸ ἓν καὶ τὸ μέτρον. καὶ ἀδιαίρετον τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος τὸ δὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν, κατὰ μὲν τὸ εἶδος ὡς ὁ δάκτυλος, οὐ γὰρ διαιρεῖται εἰς δακτύλους ἀλλ' εἰς ἡμιδακτυλιαῖα, ἕτερα ὄντα τῷ εἴδει τοῦ δακτυλιαίου μεγέθους· κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν ὡς ἡ δίεσις, οὐ γὰρ διαιρεῖται εἰς ἐλάττονα φθόγγον· ὁ γὰρ σμικρότατος καὶ ἐλαχιστότατος τῶν φθόγγων ἡ δίεσίς ἐστι. καὶ κατὰ λόγον δέ, φησί, συμβαίνει μὴ εἶναι τὸ ἓν οὐσίαν τινὰ καθ' αὑτὴν καὶ φύσιν· τὸ γὰρ ἓν οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ μέτρον πλήθους, ὥσπερ καὶ ὁ ἄνθρωπος ὅτι ζῷον πεζὸν δίπουν. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ ὅτι πλῆθος διῃρημένον ἢ πλῆθος μέτρων ἤτοι ἑνάδων. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἓν μέτρον ἐστὶ τοῦ πλή-

1. ταῦ *A*, πᾶν *MBr*. ‖ 5. οὗτοι, φησίν] οὔ φασιν *M*. ‖ 7. ὑφημιολίων *M*, fort. ὑφ' ἡμιόλιον. ‖ ante ἐπιτρίτων add ὑπὸ *Br*. ‖ 8. ἐλάχιστον *MBr*. ‖ 18. ὅτι post ἓν om *Br*. ‖ 29. τῶν φθόγγων] ὁ φθόγγος *M*. ‖ 33. μέτρου ἤτοι *M*.

θος, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν πλῆθος ἑνάδων εἶπε πλῆθος μέτρων. ὥστε εἰ τὸ ἓν μέτρον ἐστὶ τοῦ πλήθους, τὸ δὲ πλῆθος πάλιν ἐστὶ πολλάκις τὸ ἕν, πᾶν δὲ πλῆθος ἢ ἄνθρωποί ἐστιν ἢ ἵπποι ἢ ἄλλη τις φύσις, καὶ πᾶν ἄρα ἓν ἢ ἄνθρωπός ἐστιν ἢ ἵππος ἢ νοῦς ἢ ἄλλο τι ὁμοειδὲς τῷ πλήθει, οὗ ἐστὶ μετρητικόν. καὶ εὐλόγως, φησί, διὰ τὰ εἰρημένα μέτρον ἐστὶν ἀριθμοῦ τὸ ἓν ἀλλ' οὐκ ἀριθμός. καὶ συλλογίζεται δυνάμει οὕτως. τὸ ἓν μέτρον ὂν οὐκ ἔστι μέτρα, πᾶς ἀριθμὸς μέτρα, τὸ ἓν ἄρα οὐκ ἔστιν ἀριθμός. ἐν δευτέρῳ σχήματι ὁ συλλογισμός. αὐτὸς δὲ τὸ συμπέρασμα θεὶς διὰ τοῦ "διὸ εὐλόγως οὐκ ἔστι τὸ ἓν ἀριθμός," καὶ τὴν μίαν πρότασιν 1088a 6. [διὰ τοῦ] τὴν τὸ ἓν μέτρον ὂν οὐκ ἔστι μέτρα δηλώσας διὰ τοῦ οὐ γὰρ μέτρον μέτρα, τὴν ἑτέραν τὴν πᾶς ἀριθμὸς μέτρα παρείασεν. οὐκ ἔστιν οὖν τὸ ἓν ἀριθμός, ὅτι μηδὲ τὸ μέτρον μέτρα. τὰ γὰρ μέτρα πλῆθος, τὸ δὲ μέτρον οὐ πλῆθος. ἀλλὰ τὸ ἓν καὶ τὸ μέτρον ἀρχή μέν εἰσι τὸ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ, τὸ δὲ μέτρων, ἀριθμοὶ δὲ ἢ μέτρα οὐδαμῶς. εἰπὼν δὲ ὅτι τὸ ἓν μέτρον ἐστὶ πλήθους καὶ μεταξὺ θεὶς τὰ προσεχῶς ῥηθέντα ἐπάγει, τὸ ἓν καὶ τὸ μέτρον δεῖ ἀεὶ τὸ 1088a 8. αὐτὸ καὶ ὅμοιον εἶναι πᾶσι τοῖς μέτροις, οἷον ἐὰν ὦσιν ἵπποι τὰ μέτρα καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν ἵππος ἔσται, καὶ ἔμπαλιν εἰ τὸ μέτρον ἵππος καὶ τὰ μέτρα ἵπποι. εἰ δέ εἰσι τὰ μέτρα ἄνθρωπος ἵππος καὶ θεός, ἔσται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ζῷα καὶ τὸ μέτρον ζῷον. εἰ δὲ ἄνθρωπος καὶ βαδίζον καὶ λευκόν, πρῶτον μὲν οὐ χρὴ ζητεῖν ἀριθμὸν τούτων καὶ μέτρον τοῦ ἀριθμοῦ, οὐ γάρ εἰσιν ἀπολελυμέναι ἀλλ' ἐν τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ ἑνὶ κατ' ἀριθμόν, οἷον τῷ Σωκράτει, ὑπάρχειν δύνανται. ἔπειτα λεγέσθω γενῶν ἀριθμὸς ὁ τούτων ἀριθμός. ἐπεὶ γὰρ τὸ λευκὸν ὑπὸ τὸ ποιόν ἐστιν, ὁ δὲ Σωκράτης ὑπὸ τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ βαδίζον ὑπὸ τὴν κίνησιν, καὶ ἄλλο μὲν γένος ἡ οὐσία ἄλλο δὲ τὸ ποιόν, λεκτέον τὸν τούτων ἀριθμὸν γενῶν ἤτοι διαφόρων φύσεων ἀριθμόν. ἢ οὖν, φησίν, ἀριθμὸς γενῶν λεγέσθω ὁ τούτων ἀριθμός, ἢ ἄλλης τινὸς τυγχανέτω προσηγορίας.

"οἱ δὲ τὸ ἄνισον ὡς ἕν τι, τὴν δὲ δυάδα ἀόριστον ποιοῦντες," ἕως τοῦ 1088a 15. "νῦν δὲ τὸ ἕτερον μόνον κατηγορεῖται." τὸ ἀρχικὸν ἕν, ὥσπερ εἴρηται, ποτὲ μὲν ἓν λέγοντες ποτὲ δὲ ἴσον, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ἐκ μικροῦ ποιοῦντες καὶ μεγάλου, καὶ εἰς ἕν τι τὸ ἄνισον αὐτὴν συναιροῦντες, πόρρω λίαν καὶ τῶν δοκούντων αὐτοῖς καὶ τῶν δυνατῶν λέγουσιν, ἤτοι λίαν καὶ ἑαυτοῖς ἐναντιοῦνται καὶ ἀδύνατα λέγουσιν, ἀδύνατα μὲν ὅτι τὰ πάθη τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ, ὁμοίως καὶ τὰ τοῦ μεγέθους, ὑποκείμενα καὶ ὑλικὰ αἴτια αὐτῶν λέγουσιν· οὐδὲν δὲ πάθος καὶ συμβεβηκὸς ὕλη ἐστὶ τοῦ οὗ ἐστὶ πάθος. ὥσπερ δὲ τὸ

9. ὂν om *M*1. || διὰ τοῦ ante οὐ om *M*. || lege τὸ μέτρον μ. || 13. πλῆθος *M*. || 18. μέτρον coni, μερικὸν *AM*. || 19. fort. ἀπολελυμένα. || 31. πάθη] πλήθη *M*. || 33. πάθος] πλῆθος *M*.

περιττὸν καὶ ἄρτιον καὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον πάθη εἰσὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οὐχ ὕλη, οὕτω καὶ τοῦ μεγέθους πάθη τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ λεῖον καὶ τραχὺ καὶ εὐθὺ καὶ καμπύλον. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἀδύνατα· τὰ γὰρ πάθη ἐν ὑποκειμένῳ καὶ οὐχ ὑποκείμενον καὶ ὗλαι. ἐναντία δὲ ἑαυτοῖς λέγουσι διὰ τὸ τὰ πρός τι καὶ ὕστερα πασῶν τῶν κατηγοριῶν (παραφυάσι γὰρ ἐοίκασιν, ὡς πολλάκις εἴρηται) πρότερα ποιεῖν ἐξ ὧν λέγουσι τῶν οὐσιῶν, ὅπερ οὐδὲ οὗτοι βούλονται, λέγω δὴ τὸ πρότερα εἶναι τὰ πρός τι τῶν οὐσιῶν. πῶς δὲ συμβαίνει πρότερα εἶναι δῆλον ἐντεῦθεν. εἰ γὰρ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἀρχαί εἰσι τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῶν κυριωτάτων κατ' αὐτοὺς οὐσιῶν, αἱ δὲ ἀρχαὶ πρότεραι τῶν ὧν εἰσὶν ἀρχαί, τὸ μέγα ἄρα καὶ μικρὸν πρότερα τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν. πάλιν ἐπεὶ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ταὐτόν ἐστι τῷ ἀνίσῳ, ὡς οὗτοι βούλονται, τὸ δὲ ἄνισον τῶν πρός τι, τὸ μέγα ἄρα καὶ τὸ μικρὸν τῶν πρός τι. συλλογιστέον οὖν· οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ ὕστεροι τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, ὡς δέδεικται· τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν τῶν πρός τι, καὶ τοῦτο γὰρ δέδεικται· οἱ εἰδητικοὶ ἄρα ἀριθμοὶ ἤτοι αἱ οὐσίαι ὕστεραι τῶν πρός τι, ὅπερ ἀδύνατον. πρὸς οὖν τῇ εἰρημένῃ ἁμαρτίᾳ, φησίν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρχὰς τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, εἴπερ εἰσὶ ταὐτὰ τῷ ἀνίσῳ, πρός τι εἶναι· καὶ οὐ μόνον τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἔσται τῶν πρός τι, ἀλλὰ καὶ ὅσα τοιαῦτα, οἷόν ἐστι τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον, τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὰ ὅμοια. ἀλλὰ ἀδύνατον τὰ πρός τι ἀρχὰς διὰ τοῦτο καὶ πρότερον τῶν οὐσιῶν εἶναι· ἥκιστα γὰρ τῶν ἄλλων πασῶν κατηγοριῶν φύσις τις καὶ οὐσία τὰ πρός τι. παραφυάδι γὰρ τῶν κατηγοριῶν ἔοικε τὰ πρός τι καὶ πάθος μᾶλλον τὸ διπλάσιον τὸ ἥμισυ τὸ ἐπίτριτον καὶ τὰ ὅμοια τοῦ ποσοῦ, ἀλλ' οὐχ ὕλη ἢ εἶδος ἢ διαφορὰ τῶν οὐσιῶν ἢ ἄλλο τι. ὅτι δὲ οὐ φύσεις τινὲς τὰ πρός τι οὐδὲ οὐσίαι καὶ κυρίως ὄντα δῆλον. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν ἔστι τε φύσις τις καὶ λέγεται, διότι κἂν εἴη τὸ μέλαν ἐν ὑπάρξει κἂν μὴ εἴη εἶναι δύναται· ὁμοίως καὶ τὸ θερμόν, εἴτε ἔστι που ψυχρὸν εἴτε μὴ ἔστι, δύναται εἶναι. δεξιὸν δὲ μὴ ὄντος ἀριστεροῦ, ἢ δοῦλος μὴ ὄντος δεσπότου εἶναι οὐ δύναται. ὥστε οὐκ ἔσται τις φύσις καθ' αὑτὴν ἀλλὰ σχέσις τοιάδε τῶν οὐσιῶν. πάθος μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, τὰ πρός τι τοῦ ποσοῦ
1088*a* 25. εἰσίν, ἀλλ' οὐχ ὕλη τῶν οὐσιῶν. τὸ δὲ "καὶ τῷ ὅλως πρός τι καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσι" σαφὲς ἂν ἦν, εἰ ἦν "καὶ τὸ ὅλως κοινὸν πρός τι καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ τὰ εἴδη." τὸ γὰρ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι. πάθος γάρ τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρός τι ὑπάρχει καὶ τὸ καθόλου καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ. οὐ γὰρ τὰ εἴδη τοῦ πρός τι πάθη εἰσὶ τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ καθόλου πρός τι οὔ, ἀλλὰ καὶ τὸ καθόλου καὶ τὰ εἴδη· τὸ μὲν γὰρ καθόλου πρός τι τοῦ καθόλου ποσοῦ πάθος, τὰ δὲ εἴδη τῶν εἰδῶν. εἰ δὲ δεῖ

12 et 16. τὸ ante μικρὸν om *M.* ‖ 15. αἱ om *M.* ‖ 20. ἥκιστα om *M*1. ‖ πάντων τῶν ἄλλων κ. *M.* ‖ 24. οὐσία *A.* ‖ 28. ὡς προείρηται *M.* ‖ post ποσοῦ add ὡς πρὶν εἴρηται *A.* ‖ 32. post οὐ γὰρ add μόνον *Br.* ‖ 34. γὰρ om *A.*

καὶ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν αὐτοῦ ἀκούειν, προσυπακουστέον τοῦ συμβαίνει, καὶ ἀναγνωστέον ὑπερβατῶς οὕτως, καὶ ὅλως συμβαίνει τῷ κοινῷ καὶ καθόλου πρός τι καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσι πάθεσιν εἶναι τοῦ ποσοῦ. εἰπὼν δὲ ὅτι τὰ πρός τι πάθη εἰσὶ τοῦ ποσοῦ παρεμυθήσατο τοῦτο διὰ τοῦ "οὐδὲν γάρ ἐστιν οὔτε μικρὸν [1088a 27.] οὔτε μέγα οὔτε ὀλίγον οὔτε ὅλως πρός τι ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὄν," τουτέστιν ὃ οὐ ποσὸν ὂν πολὺ ἢ ὀλίγον ἐστίν. ἀδύνατον γὰρ πολὺ ἢ ὀλίγον εἶναι μὴ ποσὸν ὄν. εἰπὼν δὲ πρὸ ὀλίγου ὅτι ἥκιστά ἐστι τὰ πρός τι φύσις τις καὶ οὐσία, κατασκευάζει τοῦτο διὰ τούτου, σημεῖον δὲ τοῦ ἥκιστα εἶναι οὐσίαν τινὰ καὶ ὂν τὰ πρός τι, συλλογιζόμενος δυνάμει ὧδε· πᾶσα οὐσία καὶ πᾶν ὂν ὑπὸ σελήνην ὑπάρχον γίνεται καὶ φθείρεται καὶ ὅλως μεταβάλλει κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῷ μεταβολήν. τὰ πρός τι οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται οὔτε ὅλως μεταβάλλει· τὰ πρός τι ἄρα οὐκ εἰσὶ φύσεις τινὲς καθ' αὑτὰς θεωρούμεναι, ἀλλὰ σχέσεις μόνον καὶ τὸ εἶναι ἐν τῷ πρός τί πως ἔχειν ἔχουσαι. καὶ ὅτι μὲν τὰ ὑπὸ σελήνην πάντα μεταβάλλει σαφῶς ἐκτίθεται· ὅτι δὲ καὶ τὰ πρός τι οὐ κινεῖται ἐδήλωσεν εἰπὼν "ἄνευ γὰρ [1088a 34.] τοῦ κινηθῆναι — ἧττον — κινηθέντος." εἰ γάρ εἰσι φέρε εἰπεῖν δύο ξύλα διπηχυαῖα καὶ λαβών τις ἄλλο πηχυαῖον προσθῇ τῷ ἑνὶ τῶν διπηχυαίων, γέγονε τὸ ἓν τοῦ ἑτέρου μεῖζον μὴ κινηθὲν μηδ' ὅλως τῶν ἑαυτοῦ κατά τι μεταβαλόν. ἢν δὲ πάλιν ἀφέλῃ τὸ προστεθέν, γέγονεν ἴσον μηδὲ οὕτως κινηθέν. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ πρός τι πάθη εἰσὶ τοῦ ποσοῦ, εἰπὼν ἀνωτέρω καὶ αὐτό, νῦν κατασκευάζει λέγων, ἡ ἑκάστου ὕλη δυνάμει ἐστὶν ἐκεῖνο οὗ ἐστὶν ὕλη. τὸ γὰρ καταμήνιον ὕλη ὂν σαρκὸς δυνάμει ἐστὶ σάρξ, τὰ δὲ πρός τι οὔτε δυνάμει εἰσὶν οὐσίαι οὔτε ἐνεργείᾳ, τὰ πρός τι ἄρα οὐκ εἰσὶν ὕλη τῆς οὐσίας. ὅλως δὲ ἄτοπον τὸ πρός τι λέγειν ὕλην τῆς οὐσίας καὶ στοιχεῖον· τὰ γὰρ στοιχεῖα τῆς οὐσίας πρότερα τῆς οὐσίας, τὰ δὲ πρός τι ὕστερα οὐ μόνον τῆς οὐσίας ἀλλὰ καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ. ἔτι τὰ στοιχεῖα οὐ κατηγορεῖται ὧν ἐστὶ στοιχεῖα· οὐ γὰρ λέγεται ὁ ἄνθρωπος πῦρ ἢ ὕδωρ· τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ χωρὶς καὶ ἅμα κατηγορεῖται τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς γραμμῆς, καὶ τὸ πλατὺ καὶ στενὸν τοῦ ἐπιπέδου, ὥστε οὐκ ἂν εἶεν ταῦτα στοιχεῖα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ ἐπιπέδου, εἴπερ τὰ στοιχεῖα οὐ κατηγορεῖται τῶν ὧν ἐστὶ στοιχεῖα. ἀλλὰ τί βούλεται ἐν τῇ λέξει τῇ "τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ χωρὶς καὶ ἅμα" προσκείμενον; [1088b 5.] ἢ ὅτι τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ κατὰ τοῦ τρία καὶ τῶν λοιπῶν ἅμα κατηγοροῦν. ἅμα γάρ, φησίν, ὁ τρία καὶ πολύς ἐστι καὶ ὀλίγος· πρὸς μὲν γὰρ τὸν τέσσαρα ὀλίγος,

1. αὐτοῦ] αὐτὴν *A*, αὐτῶν *Br.* ‖ 1 et 2. συμβαίνοντος *A.* ‖ 2. καὶ post κοινῷ om *MBr.* ‖ 3. καὶ εἴδεσι om *A.* ‖ πάθεσιν *AM*, πάθη *Br.* ‖ 5. οὔτε ὅλως πρός τι om *M.* ‖ ὃ οὐχ] καὶ οὐχ *A.* ‖ 6. secundum ἢ om *M.* ‖ 8. τοῦ coni, τὸ *AM.* ‖ 9. συλλογισμοὶ δυν. *M.* ‖ 12. μόναι *A.* ‖ 25. οὔτε γὰρ *M.* ‖ 28. γραφῆς *A.* ‖ 30. ὀλίγον καὶ] fort. ὀλίγον "τὸ" καὶ. ‖ 32. ἐστι om *MBr.*

πρὸς δὲ τὴν δύο πολύς· ἐπεὶ δὲ τῆς δυάδος μόνον τὸ ὀλίγον, οὐ μὴν καὶ τὸ πολύ. πρὸς ὃ καὶ ἐνιστάμενος λέγει "εἰ δὲ δὴ καὶ ἔστι τι πλῆθος," λέγων τὶ πλῆθος τὴν δυάδα, καθ' ἧς τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἐναντιώσεως κατηγορεῖται, οἷον τὸ ὀλίγον κατ' αὐτούς, θάτερον δέ, οἷον τὸ πολύ, μή. εἶτα πρὸ τοῦ τὸν λόγον ἀποδοῦναι ἐπισυνάπτει τὴν αἰτίαν, καθ' ἣν τὸ πολὺ τῆς δυάδος κατηγορεῖσθαι οὐκ ἐδίδουν, λέγων "εἰ γὰρ πολύ, τὸ ἓν ἂν ὀλίγον εἴη." εἰ γάρ, φησί, τὸ πολὺ κατηγορήσομεν τῆς δυάδος, τὸ ἓν ἂν ὀλίγον εἴη· ὅπερ ἀδύνατον. εἰ δή, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, ἔστι τι πλῆθος καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ δυάς, ὅπερ ἁπλῶς ὀλίγον φασίν, εἴη ἂν καὶ ἁπλῶς πολύ· ἔστω δὲ τὸ ἁπλῶς πολὺ ἡ δεκάς, καὶ ἡττάσθωσαν αὐτῆς καθ' ὑπόθεσιν καὶ τὰ μύρια καὶ πᾶς ἄλλος ἀριθμός. εἰ οὖν ταῦθ' οὕτως, πῶς ἐστὶ δυνατὸν λέγειν ὅτι τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον στοιχεῖόν ἐστι τῶν ἀριθμῶν; ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ γῆ στοιχεῖα ὄντα τοῦ ἀνθρώπου ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ εἰσὶ καὶ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος ᾧ μὴ τὰ τέσσαρα ταῦτα πρόσεστιν, οὕτως εἰ ἦσαν τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν, ἐν παντὶ ἀριθμῷ εὑρίσκονται. νῦν δὲ τὸ μὲν ὀλίγον κατ' αὐτοὺς ἔνεστιν ἐν τῇ δυάδι, τὸ δὲ πολὺ οὔ, καὶ πάλιν τὸ μὲν πολὺ ἐν τῇ δεκάδι, τὸ δὲ ὀλίγον οὐδαμῶς. οὐκ ἄρα τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον στοιχεῖόν εἰσι τῶν ἀριθμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν, ἢ ἀμφοτέρων καὶ τῆς δυάδος καὶ τῆς δεκάδος κατηγορεῖτο ἂν καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἢ οὐδενός, καὶ οὐχὶ τὸ μὲν ὀλίγον τῆς δυάδος τὸ δὲ πολὺ τῆς δεκάδος· οὕτω γὰρ συνέβαινε καὶ τὸ πῦρ στοιχεῖον ὂν τοῦ Σωκράτους μὴ εἶναι καὶ τοῦ Πλάτωνος.

1088b 14. (2) "ἁπλῶς δὲ — συγκεῖσθαι." δείξας ἐν τῷ Α τῆς περὶ Οὐρανοῦ πραγματείας ὅτι τὸ δυνάμει πῦρ ὅταν ἐκβαίη εἰς ἐνέργειαν καὶ γένηται πῦρ, οὐκ ἀπώλεσε τὴν δύναμιν ἣν εἶχε πρὸ τοῦ πῦρ γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι πῦρ πάλιν φυλάττει αὐτὴν καὶ δύναται μεταβαλεῖν εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ εἰς πῦρ μεταβέβληκεν, ἐνταῦθα ζητεῖ εἰ δυνατὸν τοὺς ἀριθμοὺς ἐκ στοιχείων γεγονότας, δυνάμει ὄντων ἀριθμῶν, ἀϊδίους εἶναι. καί φησιν "ἆρα δυνατὸν τὰ ἀΐδια ἐκ στοιχείων συγκεῖσθαι," τουτέστιν ἆρα δυνατὸν τὰ ἐκ στοιχείων συγκείμενα ἀΐδια εἶναι. καὶ ἐρωτήσας ἐπαγαγεῖν τὸ ἀδύνατον αὐτὸς τοῦτο παραλιπὼν τὴν αἰτίαν τοῦ ἀδύνατον εἶναι τὰ στοιχεῖα συγκείμενα ἀΐδια εἶναι ἐπήγαγε διὰ τοῦ "ὕλην γὰρ ἕξει," καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ τὰ ἐκ στοιχείων ὕλην ἔχειν πάλιν ἐδήλωσε διὰ τοῦ "σύνθετον γὰρ πᾶν τὸ ἐκ στοιχείων." καὶ ὅτι μὲν τὰ ἐκ στοιχείων σύνθετα δῆλον,

2. 3. λέγων τὶ πλῆθος om *M*1. ‖ 4. τοῦ om *M*. ‖ 9. τὸ om *M*. ‖ 14. στοιχεῖον *M*. ‖ 14. 15. ἐν π. ἐν ἀρ. *A*. ‖ 15. fort εὑρίσκοντο. ‖ 18. καὶ τ. δεκάδος om *M*1. ‖ 21. π. Οὐρ. I, 12. ‖ 22. τὸ om *M*. ‖ 28. ante ἐπαγαγεῖν adde πρὸ τοῦ. ‖ 30. τὰ ἐκ στοιχείων coni, κατὰ ἐκ στοιχείων *A*, τὰ στοιχεῖα *M*. ‖ 31. τὰ ante ἐκ om *M*.

ὅτι δὲ καὶ τὰ ὕλην ἔχοντα οὐκ ἀΐδια μετ' ὀλίγον δείξει. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι τὰ ἐκ στοιχείων ὕλην ἔχει δῆλον· εἰ γὰρ τὸ ἐκ στοιχείων σύνθετον, πᾶν δὲ σύνθετον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, φανερὸν ὅτι τὸ ἐκ στοιχείων ὕλην ἔχει. συλλογιστέον οὖν ὧδέ πῃ. οἱ ἀριθμοὶ ἐκ στοιχείων· τὰ ἐκ στοιχείων σύνθετα· τὰ σύνθετα ὕλην ἔχει· οἱ ἀριθμοὶ ἄρα ὕλην ἔχουσι. τὰ δὲ ἔχοντα ὕλην οὐκ ἀΐδια· οἱ ἀριθμοὶ ἄρα οὐκ ἀΐδια. καὶ δείκνυσιν ὅτι τὰ ὕλην ἔχοντα οὐκ ἀΐδια διὰ τοῦ "εἰ τοίνυν — ἐγίνετο." ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι. πᾶν τὸ ἔκ τινος γεγονός, 1088b 16.
εἴτε γέγονε καὶ ἀρχὴν ἔσχε τοῦ εἶναι τὸ ἐξ οὗ ἐγένετο εἴτε μὴ γέγονεν ἀλλὰ ἀεὶ ἦν, ἀνάγκη ἐκ τούτου ἐξ οὗ ἐστὶ γίνεσθαι. πᾶν δὲ τὸ ἔκ τινος γενόμενον ἐκ δυνάμει ὄντος τοιούτου γέγονεν· ὁ γὰρ ἀὴρ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος ἀέρος γέγονεν, ὅλως οὐδέν ἐστιν ὃ ἐκ τοῦ ἀδυνάτου γίνεται. ὥστε καὶ οἱ ἀριθμοί, εἰ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ γεγόνασιν, εἴτε γέγονέ ποτε τὸ μέγα καὶ μικρὸν εἴτε καὶ ἀεὶ ἦσαν, δυνάμει ὄντων ἀριθμῶν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ γεγόνασιν οἱ ἀριθμοὶ ἐξ αὐτῶν· τὸ δὲ δυνάμενον εἶναι ἀριθμὸς δύναται, κἂν ὅτι μάλιστα δώσομεν ἀεὶ εἶναι τοὺς ἀριθμούς, ὅμως δύναται μὴ εἶναι, διὰ τὸ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς γεγόνασι, τὴν δύναμιν ἔχειν ἣν καὶ πρὸ τοῦ μεταβαλεῖν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς εἶχεν· ὥσπερ γὰρ τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ γεγονὸς καὶ φθαρὲν ζῷον (εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς περὶ Ζῴων ὅτι εἰσί τινα ζῷα ὧν ἡ ζωὴ μία ἡμέρα ἐστίν), ὥσπερ οὖν τὸ τοιοῦτον ζῷον τοῦ μακροβιωτάτου κατὰ τὸ δύνασθαι μὴ εἶναι οὐδὲν διαφέρει, ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ μόνην τὴν ζωήν, ὅτι τοῦ μέν ἐστιν ἡ ζωὴ μακραίων τοῦ δὲ βραχεῖα, οὕτως καὶ τὸ τοσοῦτον χρόνον δυνάμενον εἶναι, οὗ χρόνου πέρας εὑρεῖν τις οὐ δύναται, δύναμιν ἔχει τοῦ μὴ εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ αἱ ἰδέαι, κἂν ἀεὶ ὦσιν, ἀλλὰ δύναμιν ἔχουσι τοῦ μὴ εἶναι· ἢ οὖν φθαρήσονται, ἐπεὶ τὴν τοῦ φθαρῆναι δύναμιν ἔχουσιν, ἢ εἰς ἄπειρον ἕξουσι τὸ δυνάμει. ἀλλὰ μὴν δέδεικται ἐν τῇ περὶ Οὐρανοῦ ὅτι οὐδεμία δύναμις ἄπειρον χρόνον εἶναι δύναται, ἀλλ' ἐκβαίνει ποτὲ εἰς ἐνέργειαν (ταύτην γὰρ τὴν πραγματείαν ᾐνίξατο διὰ τοῦ "καθάπερ ἐν ἄλλοις συνέβη πραγματευθῆναι"). φθαρήσονται ἄρα αἱ ἰδέαι. ἔστιν οὖν ἡ συναγωγὴ τοῦ λόγου τοιαύτη· οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ σύνθετοί εἰσι, τὰ σύνθετα ὕλην ἔχει, τὰ ὕλην ἔχοντα δύναται μὴ εἶναι, τὰ δυνάμενα μὴ εἶναι οὐκ ἀΐδια· οἱ ἀριθμοὶ ἄρα οὐκ ἀΐδιοι. ὥστε, φησίν, εἰ καθόλου ἀληθὲς τὸ νῦν λεγόμενον ὅτι οὐδεμία οὐσία ἀΐδιός ἐστιν, εἰ μὴ εἴη ἐνέργειά τις πάντῃ ἀμοιροῦσα τοῦ δυνάμει καὶ ὕλης (οἱ δὲ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ ὕλην ἔχουσιν), οὐκ ἂν εἴη εἰδητικὴ οὐσία ἀΐδιος· αὐτὸς δὲ ἀντὶ τούτου ἐπήγαγε τὸ ἀντιστρέφον πρὸς αὐτό

1. ὅτι ante δὲ — 2. δῆλον om *A*. ‖ 9. ἀεὶ om *M*. ‖ 14. δύναται fort. omittendum. ‖ δώσωμεν *M*. ‖ 16. εἶχον *M*. ‖ 17. καὶ post ὥσπ. γὰρ add et post ἡμέρᾳ om *M*. ‖ 19. εἰ] ἢ *M*. ‖ 24. 25. π. Οὐρ. I, 7. ‖ 32. 33. εἰδητικὴ] εἰδητικοὶ *A*.

εἰπὼν "οὐδεμιᾶς ἀϊδίου οὐσίας στοιχεῖα." εἰ γὰρ ὧν ἐστὶ στοιχεῖα ταῦτα οὐκ ἀΐδια, ἃ ἂν ἄρα εἴη ἀΐδια τούτων οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖα ἐξ ὧν ἔσται ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς.

1088b 27. ταῦτα εἰπὼν λέγει· εἰσὶ δέ τινες οἳ πρῶτον μὲν στοιχεῖόν φασι τὸ ἕν, μετὰ δὲ τοῦτο τάττουσι τὴν ἀόριστον δυάδα, τὸ δὲ ἄνισον δυσχεραίνουσι καὶ ἀποδοκιμάζουσι διὰ τὸ δεδιέναι τὰ συμβαίνοντα δυσχερῆ καὶ ἀδύνατα τοῖς τὸ ἄνισον τιθεμένοις, οἵ τινες, οἱ τὴν ἀόριστον δυάδα δεύτερον μετὰ τὸ ἓν στοιχεῖον λέγοντες, μόνα τὰ συμβαίνοντα δυσχερῆ καὶ ἀδύνατα τοῖς τὸ ἄνισον τιθεμένοις διαδιδράσκουσιν, ὅσα δὲ ἰδίως τῇ δόξῃ ταύτῃ τῇ τὴν ἀόριστον δυάδα λεγούσῃ, τούτοις ἅπασιν ἔνοχοί εἰσι, κἄντε τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν ἐκ τῆς τοιαύτης δυάδος γεννῶσι κἄντε τὸν μαθηματικόν.

1088b 35. "πολλὰ μὲν οὖν τὰ αἴτια αὐτοῖς τῆς ἐπὶ ταύτης τῆς αἰτίας ἐκτροπῆς". τοῦ ἀρχὰς τῶν ὄντων αὐτοῖς ἐπελθεῖν τὸ μέγα καὶ μικρὸν ὑποθέσθαι ἢ τὴν ἀόριστον δυάδα ἢ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον, πολλὰ μέν φησι καὶ ἄλλα ἐστὶ τὰ αἴτια, μάλιστα δὲ τὸ ἀπορῆσαι καὶ ἀρχαϊκῶς καὶ εὐήθως· τοῦ γὰρ Παρμενίδου ἓν βοῶντος τὸ ὂν καὶ λέγοντος ὡς εἰ μή ἐστι τὸ ὂν ἓν ἀλλὰ πολλά, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ παρὰ τὸ ὄν, πᾶν δὲ τὸ παρὰ τὸ ὂν μὴ ὄν ἐστιν, ἀνάγκη ἄρα εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν, ἵνα ἐκ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος πολλὰ εἴη τὰ ὄντα, — ταῦτα τοῦ Παρμενίδου λέγοντος ἐθορυβοῦντο καὶ ὁμόσε χωροῦντες τῇ ἀπορίᾳ ἔλεγον ὡς ἔστι καὶ ἄλλο τι, τοῦτο δέ ἐστι τὸ μὴ ὄν. ἔδοξεν οὖν, φησίν, αὐτοῖς ὡς εἰ μὴ εἴη καὶ ἄλλο τι ἤτοι τὸ μὴ ὄν, ἵνα ἐκ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος εἴη πλῆθος, συμβήσεται τὰ ὄντα, αὐτό φημι τὸ ὄν, ἓν εἶναι. ἡ μὲν οὖν διάνοια αὕτη· ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ

1089a 4. "οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο μηδαμῇ εἶναι μὴ ἐόντα, ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι τὸ μὴ ὄν," τοῦ Παρμενίδου οὔσῃ, αἱ δύο ἀποφάσεις ἀντὶ μιᾶς καταφάσεως κείμεναι καὶ τὸ "ἀλλά" ἀντὶ τοῦ ὥστε πλείστην ἀσάφειαν πεποιήκασι. δεῖ δὲ καὶ ὑπερβατῶς τὴν λέξιν ἀναγινώσκειν· οὐ γὰρ μήποτε μὴ τοῦτο ἐόντα μηδαμῇ εἶναι, ὥστε ἀνάγκη τὸ μὴ ὂν εἶναι δεῖξαι. τὸ δὲ λεγόμενον εἴη ἂν τοιοῦτον· οὐ γὰρ μήποτε μὴ τοῦτο, τουτέστιν οὐδαμῶς οὖν οὐδαμῶς συμβήσεται τοῦτο. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ τὰ ἐόντα, καὶ προσυπακουστέον τοῦτο, πολλὰ εἶναι μηδαμῇ εἶναι, ἤτοι μὴ ὄντος τοῦ μηδαμῇ μὴ ὄντος· ὥστε ἀνάγκη ἐστὶ δεῖξαι ὡς ἔστι τὸ μὴ ὄν. οὐδαμῶς οὖν, φησὶν ὁ Παρμενίδης, οὐδαμῶς συμβαίνει πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα, μὴ ὄντος τοῦ μηδαμῇ μηδενός· ὥστε δεικτέον ὅτι τὸ μηδαμῇ μὴ ὄν. ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι τὸ μηδαμῇ ὄν· ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ πλῆθος λέγειν. θεὶς οὖν τὸν ἀπαιτοῦντα Παρμενίδειον λόγον, ὡς εἰ πολλά

12. οὖν om *M*. ‖ 14. ὑπερέχον καὶ om *M*. ‖ 19. ἀπορίᾳ] ἀποκρίσει *M*. ‖ 19. 20. ὡς ἔ. κ.. ἄ τι om *M*. ‖ 23. ἐόντα] ἔσονται *M*. ‖ 29. τοῦτο, πολλὰ] fort. τοῦ πολλά. ‖ 33. καὶ om *M*1.

ἐστι τὰ ὄντα, ἀνάγκη δεῖξαι ὡς ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν, ὄν, φησί, καὶ μὴ δυνάμενοι λύειν ὡμολόγουν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ὅπερ μὴ ὂν οἱ μὲν μέγα καὶ μικρὸν ἐκάλουν, οἱ δὲ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον, — θεὶς οὖν τὸν τοιοῦτον λόγον καὶ ἐνδειξάμενος τὴν ἐπὶ τὸ τοιαύτας ἀρχὰς τῶν ὄντων αὐτοὺς λέγειν ἐκτροπήν, αὐτὸς πρὸς τὸν Παρμενίδην ἀντιλέγει, ἐκείνων τοῦτο ποιῆσαι μὴ δυνηθέντων, λέγων καίτοι πρῶτον μέν, ἐπειδὴ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται, τὸ μὲν γὰρ οὐσία τὸ δὲ ποσὸν καὶ αἱ 1089a 7. λοιπαὶ κατηγορίαι, ποῖον τούτων ὁ Παρμενίδης λέγει ὂν ἓν εἶναι, εἰ μὴ θήσομεν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὄν; πότερον πάσας τὰς οὐσίας λέγει ἓν εἶναι, εἰ μή ἐστι τὸ μὴ ὄν; ἢ τὰς οὐσίας καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἓν εἶναι λέγει, εἰ μή ἐστι τὸ μὴ ὄν; λέγει δὲ τόδε τι τὴν οὐσίαν, τοιόνδε δὲ τὸ ποιόν, τοσόνδε δὲ τὸ ποσόν. ἀλλ' ἄτοπον, φησί, τὸ λέγειν ὡς εἰ γένηται μία τις φύσις, λέγων μίαν φύσιν τὸ μὴ ὄν, ἔσται τοῦ ὄντος τὸ μὲν οὐσία τὸ δὲ ποιὸν τὸ δὲ ποσόν, τουτέστιν ἔσται πολλὰ τὰ ὄντα. ἀδύνατον οὖν ὡς ἀληθῶς τὸ λέγειν ὡς εἰ ἔστι τὸ μὴ ὄν, ἔσονται πολλὰ τὰ ὄντα, εἰ δὲ μή ἐστιν, ἓν ἔσται τὸ ὄν· τίς γὰρ εὖ λέγων ποιητικὸν ἂν εἴποι αἴτιον τὸ μὴ ὂν τοῦ εἶναι πολλὰ τὰ ὄντα; καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο. ἔπειτα ἐπειδὴ ὥσπερ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται οὕτω καὶ τὸ μὴ ὂν 1089a 15. (λέγεται γὰρ καὶ ὁ μὴ ἄνθρωπος μὴ ὂν καὶ σημαίνει ἀπόφασιν ἀνθρώπου, καὶ τὸ μὴ εὐθὺ τὸ μὴ ἔχον ὡδὶ ἀλλ' ὡδί, καὶ τὸ μὴ εἶναι τρίπηχυ τὸ μὴ εἶναι τοσονδί), ἐπεὶ οὖν ὡς εἴρηται καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν πολλαχῶς λέγεται, ἐκ ποίου ὄντος καὶ μὴ ὄντος πολλὰ εἶναι ὁ Πλάτων λέγει τὰ ὄντα; ἐπειδὴ δὲ ὅπερ μὴ ὂν ἔλεγεν ὁ Πλάτων, τοῦτο καὶ ψεῦδος ἐκάλει, βούλεται μὲν ἐκ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ψεύδους πολλὰ τὰ ὄντα ποιεῖν. εἰ γὰρ τὰ ὄντα ἐκ τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, τὸ δὲ μὴ ὂν ψεῦδος, τὰ ὄντα ἄρα ἐκ τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ ὄντος. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "καὶ 1089a 20. ταύτην τὴν φύσιν λέγει τὸ οὐκ ὄν" τὸ λεγόμενον ἴσον ἐστὶ τῷ καὶ τὸ οὐκ ὂν ταύτην τὴν φύσιν λέγει, ἀντὶ τοῦ τὸ οὐκ ὂν ταὐτὸν ἡγεῖται τῇ τοῦ ψεύδους φύσει. ἐπεὶ δὲ πάνυ τραχύτατον ἐδόκει τὸ λέγειν ὅτι ἐκ τοῦ ψεύδους γίνεται τὰ ὄντα, ὥσπερ ἀπολογούμενος λέγει· ὥσπερ γὰρ οἱ γεωμέτραι ψευδῆ λαμβάνοντες ἐν τῷ τὴν μὴ ποδιαίαν λέγειν ποδιαίαν οὐδέν τι ψεῦδος συνάγουσιν, ἀλλὰ πάντη ἀληθῆ, τί κωλύει καὶ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ψεύδους συνάγειν πολλὰ τὰ ὄντα. πρὸς οὖν τοῦτο ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἀδύνατον τοῦθ' οὕτως ἔχειν. οὔτε γὰρ οἱ γεωμέτραι ψεῦδός τι ὑποτίθενται, οὐ γὰρ ἐν τῇ γραφομένῃ γραμμῇ μὴ οὔσῃ δὲ ποδιαίᾳ τὴν ἀπόδειξιν ποιοῦνται, ἀλλ' ἐν τῇ νοουμένῃ καὶ ὄντως οὔσῃ ποδιαίᾳ, ταύτην δὲ γράφουσι χάριν αἰσθήσεως. τὸ γὰρ "οὐ γὰρ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἡ 1089a 24. πρότασις" ἴσον ἐστὶ τῷ οὐ γὰρ ἡ προτεινομένη καὶ γραφομένη γραμμὴ ἐν τῷ

1. ὂν] οὐ *M.* ‖ 4. ἀντι λέγειν *M.* ‖ 7. λέγειν *M.* ‖ 8. 9. μή ἐστι τὸ om *M.* ‖ 12. τὸ ante μὲν om *M.* ‖ 13. ἔσται] ἔστιν *M.* ‖ 18. εὐθὺ τὸ μὴ om *M*1. ‖ 26. λέγει *M.* ‖ 29. πάντη coni., παντὶ *M*, *A* quid habeat dubium est.

συλλογισμοῦ καὶ τῇ ἀποδείξει παραλαμβάνεται, ἀλλ' ἡ νοουμένη. οὔτε δὴ οἱ γεωμέτραι ψεῦδος λαμβάνουσιν, οὔτε ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος τοῦ τῷ ψεύδει ἰσοδυναμοῦντος τὰ ὄντα ἢ γίνεται ἢ εἰς τοῦτο φθείρεται. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κατὰ τὰς πτώσεις, ἤτοι ἓν ἕκαστον μὴ ὄν (λέγει δὲ τὸ καθόλου μὴ ὄν, κατὰ τὰς πτώσεις δὲ μὴ ὂν τὰ καθέκαστα), ἐπεὶ οὖν τὸ τοιοῦτον μὴ ὂν ἰσαχῶς λέγεται ταῖς κατηγορίαις, ἔστι δὲ παρὰ τὰ ἰσαχῶς λεγόμενα ταῖς κατηγορίαις μὴ ὄντα καὶ τὸ ὡς ψεῦδος μὴ ὂν καὶ τὸ δυνάμει. ἐκ τοῦ δυνάμει, φησί, μὴ ὄντος ἐστὶν ἡ γένεσις· ἐκ τοῦ γὰρ ἐνεργείᾳ μὲν ὄντος σπέρματος, μὴ ὄντος δὲ ἀνθρώπου ὁ ἐνεργείᾳ ἄνθρωπος γίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, καὶ εἴτε ἓν ἐστι τὸ ὄν, ὡς ὁ Παρμενίδης βούλεται, εἴτε πολλά, ὡς ἡ ἀλήθεια, ἐκ τοῦ δυνάμει μὴ ὄντος τὰ γινόμενα ἀναγκαῖον γίνεσθαι ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ψεύδους. ὅτι δὲ τὸ μὴ ὂν ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις λέγεται δῆλον· καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ τὸ μὴ ὂν θεωρεῖται, ἡ γὰρ οὐσία οὐκ ἔστι ποσόν, καὶ ἐν ποσῷ, τὸ γὰρ ποσὸν οὐκ ἔστιν οὐσία, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμοίως.

1089a 31. "φαίνεται δὲ ἡ ζήτησις πῶς πολλὰ τὸ ὂν τὸ κατὰ τὰς οὐσίας λεγόμενον". τοῦ Παρμενίδου ἓν τὸ ὂν καὶ ἀγέννητον ἀποφαινομένου, τοῦ δὲ Πλάτωνος τοῦτο μὴ ἀποδεχομένου, ἀλλὰ πολλὰ τὰ ὄντα λέγοντος καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν ζητοῦντος τοῦ ὅπως πολλά ἐστι τὰ ὄντα καὶ οὐχ ἕν, ὡς ὁ Παρμενίδης βούλεται, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι οὐ καθόλου περὶ παντὸς ὄντος τοῦ τε ἐν οὐσίᾳ τοῦ τε ἐν ποσῷ τοῦ τε ἐν ποιῷ ὄντος καὶ τοῖς λοιποῖς θεωρουμένου τὴν ζήτησιν ὁ Πλάτων ἐποιεῖτο πῶς τούτων ἕκαστον πολλά ἐστιν, ἀλλὰ μόνον τοῦτο ἐζήτει ὅτι πῶς τὸ ὂν τὸ ὡς οὐσία λεγόμενον πολλά ἐστιν, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς ἐζήτει διὰ τί πολλαὶ οὐσίαι εἰσί, περὶ δὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο, συντόμως ἐπήγαγεν εἰπὼν "ἀριθμοὶ γὰρ καὶ μήκη τὰ γεννώμενά ἐστιν," ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ, ἃ γὰρ ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ καὶ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνὸς κατ' αὐτοὺς γίνεται, ἀριθμοὶ καὶ μήκη καὶ σώματά εἰσιν, ἅπερ πάντα τά τε μήκη καὶ οἱ ἀριθμοὶ αἱ κυριώταται καὶ πρώτως καὶ μάλιστα οὐσίαι, ὡς αὐτός φησιν, εἰσίν. ὥστε εἴπερ τὸ πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα κατεσκεύαζε διὰ τοῦ γένεσιν τοῖς οὖσιν εἰσάγειν, τὴν δὲ γένεσιν ἐκ τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου καὶ τοῦ ἑνὸς ἐποίει, πᾶν δὲ τὸ ἐκ μικροῦ καὶ μεγάλου, ὡς αὐτός φησιν, ἢ ἀριθμὸς ἢ μέγεθος, πᾶς δὲ ἀριθμὸς καὶ μέγεθος καὶ μῆκος οὐσία (τοῦτο γὰρ βούλεται καὶ λέγει), εἰ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχοι, δῆλός ἐστιν, ὡς τοῦ πῶς πολλαὶ αἱ οὐσίαι τὴν ζήτησιν ἐποιεῖτο. εἰ γάρ, ὅσα γίνεται, ἐκεῖνα καὶ πολλά ἐστι, γίνονται δὲ μόνοι οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ μεγέθη, μόνοι ἄρα οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ μεγέθη ἤτοι αἱ οὐσίαι πολλά εἰσι, καὶ περὶ τούτων μόνων ὁ Πλάτων τὴν ζήτησιν ἐποιεῖτο. ἄτοπον δὲ τὸ ζητεῖν πῶς μὲν πολλὰ τὸ ὂν τὸ τί ἐστι, τουτέστι πῶς μὲν πολλὰ τὸ ὂν τὸ ὡς οὐσία

15. ἀγένητον *A.* || 19. τῶν λοιπῶν *Br.* || 26. καὶ ante μάλιστα om *MBr.* || 29. πᾶς] πῶς *A.* || 33. πολλαί *M.* || 34. μόνων om *M*1.

λεγόμενον (ἔθος γὰρ αὐτῷ τὴν οὐσίαν δηλοῦν διὰ τοῦ τί ἐστιν), ἄτοπον οὖν τὸ ζητεῖν πῶς μὲν οὐσίαι πολλαί εἰσι, πῶς δὲ ποσὰ πολλὰ ἢ ποιὰ μὴ ζητεῖν. οὐ γὰρ ἂν εἴποιεν οἱ περὶ Πλάτωνα ὅτι τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἢ ἡ ἀόριστος δυάς ἐστιν αἰτία τοῦ εἶναι δύο λευκὰ ἢ πολλὰ χρώματα ἢ χυμοὺς πολλοὺς καὶ σχήματα. οὐδὲν γὰρ κατ' αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος ἢ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ γενέσθαι δύναται ἢ χρῶμα ἢ χυμὸς ἢ σχῆμα, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐκ τούτων ἀριθμὸς καὶ μέγεθος ἤτοι οὐσία ἐστίν. εἰ δὲ ἦσαν οἱ χυμοὶ καὶ τὰ σχήματα ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, ἀριθμοὶ καὶ οὐσίαι ἂν ἦσαν, ὅπερ, τὸ τοὺς χυμοὺς οὐσίας εἶναι, οὐδὲ οὗτοι βούλονται. εἰπὼν δὲ ὅτι ἀριθμοὶ ἂν ἦσαν, ἐπήγαγε "καὶ μονάδες", δηλονότι διὰ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς μηδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πλῆθος 1089b 2.
μονάδων. εἰ γὰρ οἱ χυμοὶ ἀριθμοί, οἱ δὲ ἀριθμοὶ μονάδες, οἱ χυμοὶ ἄρα μονάδες. ὥστε εἴπερ ἐζήτει (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐπῆλθεν) τὴν αἰτίαν τοῦ πῶς πολλοὶ χυμοὶ καὶ πῶς πολλὰ χρώματά εἰσιν, οὐκ ἂν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ᾐτιάσατο τῆς τῶν οὐσιῶν γενέσεως, ἀλλ' εἶδεν ἂν τὸ αἴτιον καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις, τουτέστι πρὸς τῷ ἰδεῖν τὴν αἰτίαν δι' ἣν εἰσι πολλοὶ χυμοὶ καὶ χρώματα καὶ σχήματα (τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει διὰ τοῦ καὶ συνδέσμου τοῦ "καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις"), πρὸς οὖν τῷ ἰδεῖν διὰ τί εἰσι πολλοὶ χυμοὶ εἶδεν ἂν καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις, ἤτοι τὸ συνὸν ταῖς οὐσίαις καὶ ποιοῦν αὐτὰς πολλάς, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἑκάστου ὕλη. εἰπὼν δὲ ὡς εἴπερ ἐζήτει διὰ τί εἰσι πολλοὶ χυμοὶ καὶ πολλὰ χρώματα πρὸς τὸ γνῶναι τοῦτο ἔγνω ἂν καὶ τὴν κυριωτάτην οὐσίαν τοῦ πῶς εἰσὶ πολλαὶ οὐσίαι καὶ οὐκ ἂν τὸ μέγα καὶ μικρὸν ᾐτιᾶτο, λέγει αὐτὸ τί ποτέ ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι πολλὰς οὐσίας καὶ πολλὰ ποσὰ καὶ ποιὰ καὶ πρός τι διὰ τοῦ "τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἀνάλογον αἴ- 1089b 3.
τιον", τουτέστιν ἡ ἑκάστου ὕλη καὶ τὸ εἶδος, ἅπερ τὰ αὐτὰ τῷ ἀνάλογόν εἰσιν, ὡς ἐν τῷ Λ δέδεικται. τὸ δὴ ἑκάστου εἶδος καὶ ἡ ὕλη αἴτια τοῦ εἶναι καὶ οὐσίας πολλὰς καὶ ποσὰ καὶ ποιὰ καὶ τὰ λοιπά. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἐπιφέρει ὅτι ἡ παρέκβασις ἤτοι τὸ παρεκβῆναι καὶ καταλιπεῖν καὶ μὴ ζητῆσαι διὰ τίνα ποτὲ αἰτίαν εἰσὶ πολλοὶ χυμοὶ καὶ χρώματα, πεποίηκεν αὐτοὺς τὸ πρός τι, καὶ σαφηνίζων τί ἐστιν ὅπερ εἴρηκε πρός τι ἐπήγαγε τὸ τὸ ἄνισον τοῦ εἶναι οὐσιῶν πλῆθος αἴτιον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ βούλεσθαι τὴν τῶν οὐσιῶν γένεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι. βουλόμενοι γὰρ τὴν γένεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων ποιεῖν, καὶ λέγοντες ὅτι τὸ εἰδικὸν αἴτιον τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν ἐστιν, ἐζήτουν τί ποτέ ἐστι τὸ ἀντικείμενον ὡς τὰ ἐναντία τῷ ἑνὶ καὶ τῷ ὄντι, ἵνα ἐκ τούτων τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος καὶ τῶν ἀντικει-

3. τὸ μικρὸν *M.* ‖ 6. ἢ χυμὸς ἢ σχῆμα om *M.* ‖ 7. μεγέθη *M.* ‖ 10. μονάδες coni., μονάδα *AM.* ‖ 12. τοῦτο om *M*1. ‖ δῆλον *A.* ‖ 14. εἶδεν *M.* ‖ 15. πρὸς om *M*1. ‖ καὶ χρώματα — 17. πολλοὶ χυμοὶ om *M.* ‖ 16. πρὸς οὖν τῷ coni., πρὸ οὖν τοῦ *A.* ‖ 19. εἴπερ] περ *M*1. ‖ fort. πρὸς τῷ. ‖ χυμοὶ om *M*1. ‖ 21. αὐτὸ om *M.* ‖ 24. Λ 4. ‖ 27. post τὸ πρός τι add ὑποθεῖναι *Br.*, om *AM.*

μένων τούτοις εἴη τὰ ὄντα. καὶ ζητοῦντες ἀπερισκέπτως εἰρήκασιν ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑνὶ καὶ τῷ ὄντι ὡς τὰ ἐναντία τὸ ἄνισόν ἐστιν, ὅπερ ἄνισον οὔτε ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἑνὶ καὶ ὄντι οὔτε ἀπόφασις αὐτῶν. τοῦ γὰρ ἑνὸς ἀπόφασις τὸ οὐχ ἓν ἀλλ' οὐ τὸ ἄνισον, ὁμοίως καὶ τοῦ ὄντος τὸ οὐκ ὄν, ὥστε εἰ πᾶν τὸ γενόμενον ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτῷ ἢ τοῦ μεταξὺ ἢ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως γίνεται, τὸ δὲ ἄνισον οὔτε ἐναντίον οὔτε ἀπόφασις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος, ψεῦδος τὸ λέγειν ὅτι διὰ τὸ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἀνίσου εἶναι τὰ ὄντα εἰσὶ πολλά.

1089b 7. τὸ δὲ "μία τε φύσις τῶν ὄντων" εἴρηται ἀντὶ τοῦ ὥσπερ γὰρ τὸ τί ἤτοι ἡ οὐσία μία τε φύσις ἐστὶ καὶ κατηγορία τῶν ὄντων, ἄλλη δὲ τὸ ποσὸν καὶ ἄλλη τὸ ποιόν, οὕτω καὶ τὸ πρός τι. ἔδει οὖν ζητεῖν πῶς καὶ τὰ πρός τι πολλὰ καὶ οὐχ ἕν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα συγχωρήσειέ τις ὅτι διὰ τὰ πρός τι ἤτοι τὸ ἄνισόν εἰσι πολλὰ τὰ ὄντα, ἀλλ' οὐκ ἂν καὶ ἑαυτοῖς αἴτια εἴη τοῦ πολλὰ εἶναι. ἔδει οὖν ζητεῖν πῶς πολλὰ τὰ πρός τι. νῦν δὲ πῶς μὲν πολλαὶ μονάδες παρὰ τὸ πρῶτον ἓν (λέγων πρῶτον ἓν τὸ αὐτοέν) ζητεῖται τοῖς περὶ Πλάτωνα, πῶς δὲ πολλὰ ἄνισα παρὰ τὸ αὐτοάνισον καὶ ὅλως πῶς πολλὰ τὰ πρός τι οὐ ζητεῖται, καὶ ταῦτα χρωμένων καὶ ὁμολογούντων ὡς εἰσὶ πολλὰ τὰ πρός τι· τὸ γὰρ μέγα καὶ μικρόν, ἐξ ὧν τὰ μεγέθη ποιοῦσιν, ἄνισον, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἐξ ὧν τοὺς ἀριθμούς, ἀλλὰ καὶ τὸ μακρὸν καὶ βραχύ, ἐξ ὧν τὸ μῆκος, ὁμοίως καὶ τὸ πλατὺ καὶ στενόν, ἐξ ὧν τὸ ἐπίπεδον, καὶ τὸ βαθὺ καὶ ταπεινόν, ἐξ ὧν τοὺς ὄγκους. ὅτι δὲ ἄνισά ἐστι καὶ πρός τι τὸ πλατὺ τὸ στενὸν τὸ βαθὺ τὸ ταπεινὸν καὶ τὰ λοιπὰ καὶ οὗτοι λέγουσι, καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἴδη λέγουσι τοῦ πρός τι, ὧν τὴν αἰτίαν διὰ τί πολλά ἐστιν ἔδει αὐτοὺς ζητεῖν τε καὶ λέγειν. σὺ δέ, ὦ δαιμόνιε, τίνα φῂς αἰτίαν εἶναι τοῦ πολλὰ εἶναι τὰ πρός τι καὶ τὰ ἄλλα πάντα; ἤ, φησίν, ἀνάγκη ἐμὲ ὑποτίθεσθαί τε καὶ λέγειν ὅτι τὸ δυνάμει ὂν ἑκάστῳ, τουτέστι τὸ δυνάμει ποσὸν καὶ τὸ δυνάμει ποιὸν καὶ τὸ δυνάμει ὂν οὐσία καὶ ὅλως ἡ ἑκάστου ὕλη ἐστὶν αἰτία τοῦ πολλὰ εἶναι τὰ εἰρημένα. καὶ τοῦτο,
1089b 17. φησί, καὶ ὁ Πλάτων ἐζήτησεν, εἰπὼν "τί τὸ δυνάμει τόδε." καὶ σαφηνίζων τί σημαίνει τὸ τόδε, ἐπήγαγε τὸ "καὶ οὐσία." ἐζήτησεν οὖν, φησί, καὶ ὁ Πλάτων τί ποτέ ἐστι τὸ δυνάμει ὂν οὐσία, μὴ ὂν δὲ καθ' αὑτὸ τόδε τι, οἷον ἓν καὶ ὂν (οὐσίαν γὰρ καὶ κυρίως οὐσίαν τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ὁ Πλάτων ἐκάλει), καὶ ζητήσας, φησίν, ἀπεφήνατο ὅτι τὸ πρός τι. δέον δὲ εἰπεῖν ὅτι τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἢ τὸ ἄνισον ἢ τὴν ἀόριστον δυάδα, εἶπεν ὅτι τὸ πρός τι, διὰ τὸ πάντα ταῦτα ὑπὸ τὸ πρός τι τετάχθαι. ἀπεφήνατο οὖν, φησίν, ὅτι τὸ πρός τι ἐστὶ τὸ δυνάμει ὂν οὐσία, ἤτοι τὸ ὂν καὶ ἕν, ὥσπερ εἰ εἶπεν ὅτι τὸ ποιόν· ὥσπερ γὰρ τὸ ποιὸν

1. ζητοῦντι *M.* || 10. ἀλλ' οὐχ *M.* || 15. αὐτοάνισον] αὐτὸ *M.* || 20. δὲ de coni. addidi. || 23. τοῦ πολλὰ εἶναι om *M*1. || 25. ἑκάστῳ] fort. ἕκαστον. || 28. ἀπήγαγε *Br.* || οὐσίᾳ *Br.* || 32. πάντα om *M.* || 34. καὶ τὸ ἓν *M.*

οὐκέτι δυνάμει τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν οὔτε ἀπόφασις τούτων, οὕτως οὐδὲ τὸ πρός τι οὔτε ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἑνὶ καὶ τῷ ὄντι οὔτε ἀντίκειται αὐτοῖς ὡς ἀπόφασις, ἀλλ᾽ ἔστιν ἓν τῶν γενικωτάτων γενῶν· ταῦτα γὰρ εἶπεν ὄντα.

"πολύ τε μᾶλλον, ὥσπερ ἐλέχθη, εἰ ἐζήτει πῶς — κατηγορίᾳ ζη- 1089b 20.
τεῖν." πολὺ κάλλιον ἦν, φησί, ζητεῖν μὴ πῶς πολλὰ τὰ ὄντα τὰ ἐν τῇ αὐτῇ καὶ μιᾷ κατηγορίᾳ περιοριζόμενα, οἷον τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ, τὰ ἐν τῷ ποσῷ, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ζητεῖν περὶ πάντων τῶν ὄντων, οὐσιῶν παθῶν, ἤτοι ποιῶν, ποσῶν πρός τι, πῶς ἕκαστον τούτων πολλά ἐστι. τοῦτο εἰπὼν λέγει "ἐπὶ μὲν οὖν τῶν 1089b 24.
ἄλλων κατηγοριῶν," ἤτοι τῶν συμβεβηκότων, ἔχει καὶ ἄλλην τινὰ ἐπιστασίαν καὶ ἀπορίαν πῶς πολλά εἰσιν. ἀσάφειαν δὲ πολλὴν ἐνεποίησεν ἐπεμβαλὼν τινὰ μεταξὺ καὶ ἐλλιπῶς ἀπηγγελκὼς τὰ ἐπεμβληθέντα. εἴη δ᾽ ἂν οἶμαι τὸ ἑξῆς τῆς λέξεως τοιοῦτον. ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν ἔχει καὶ ἄλλην ἐπιστασίαν καὶ ἀπορίαν πῶς πολλὰ ποσὰ καὶ πολλὰ ποιὰ εἶναι δυνατὸν λέγειν, διὰ τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι τῶν ὑποκειμένων. εἶτα συναπτέον τούτοις τὸ "τῷ τὸ ὑποκείμενον πολλὰ γίνεσθαι καὶ εἶναι," καὶ προσυπακουστέον τοῦ τῷ λόγῳ γὰρ τῷ ἐκ τοῦ ἀνίσου καὶ τοῦ ἑνὸς συγκεχωρήσθω ἡμῖν νῦν ἀληθῆ λέγειν· ἵν᾽ ᾖ ἡ λέξις τοιαύτη· τῷ γὰρ λόγῳ τῷ πολλὰ καὶ γίνεσθαι καὶ εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἤτοι τῷ λόγῳ τῷ πολλὰς καὶ γίνεσθαι καὶ εἶναι οὐσίας ἐκ τοῦ ἀνίσου καὶ τοῦ ἑνὸς λέγοντι συγκεχωρήσθω νῦν ὡς ἀληθῆ λέγει. ἔστιν οὖν ἡ σύμπασα λέξις (ῥητέον γὰρ καὶ πάλιν αὐτήν, ὅτι λίαν μεμελάνωται) τοιαύτη. ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τῶν παρὰ τὴν οὐσίαν ἔχει καὶ ἄλλην τινὰ ἐπιστασίαν καὶ ἀπορίαν, πῶς πολλὰ ποσὰ καὶ πολλὰ ποιὰ εἶναι δυνατὸν λέγειν, διὰ τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι τῶν ὑποκειμένων· τῷ γὰρ λόγῳ τῷ πολλὰς καὶ γίνεσθαι καὶ εἶναι οὐσίας ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἀνίσου λέγοντι συγκεχωρήσθω νῦν ἡμῖν ὡς ἀληθῆ λέγει. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς λέξεως οἶμαι τοιοῦτον. εἴη δ᾽ ἂν καὶ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. τῷ μὲν λόγῳ τῷ γεννῶντι καὶ ποιοῦντι τὰς οὐσίας πολλὰς συγχωρήσειεν ἴσως ἄν τις, ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων ἀπορήσειεν ἄν, πῶς οὐκ ὄντα τῶν ὑποκειμένων χωριστὰ μηδὲ ἔχοντα ὕλην, ἥτις δυνάμει οὖσα τὰ συμβεβηκότα κατὰ τὴν αὐτῆς μεταβολὴν τὰ συμβεβηκότα πολλὰ τοιαῦτα ποιήσει, ὅμως πολλά εἰσιν· εἰ μὲν γὰρ εἶχον ὕλην, δυνατὸν λέγειν ὅτι ἐκ τῆς ὕλης τῆς μὴ οὔσης μὲν δυναμένης δὲ γενέσθαι χρῶμα γέγονε χρῶμα, ὁμοίως καὶ ἐπὶ ποσοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, νῦν δὲ τούτου μὴ ὄντος ἄπορον πῶς πολλά ἐστι τὰ συμβεβηκότα. ταύτην δὲ λύων οὗτος τὴν ἀπορίαν λέγει "καίτοι δεῖ 1089b 27.
γε ὕλην τινὰ εἶναι ἑκάστῳ γένει," τουτέστιν ἀνάγκη δὲ λέγειν ὅτι καὶ τὰ συμ-

12. παρὰ] περὶ *M*. ‖ 15. καὶ εἶναι" coni., καὶ ἓν" *AMBr*. ‖ 16. τῷ λόγῳ bis habet *Br*. ‖ 17. ἡ om *M*. ‖ 19. λέγειν *M*. ‖ 22. ποσὰ καὶ πολλὰ] καὶ ποσὰ *M*. ‖ 34. δὲ] δεῖ *M*.

βεβηκότα ὕλην ἔχει, ἐξ ἧς δυνάμει οὔσης τὰ συμβεβηκότα γίνεται ϗ πολλά ἐστι, πλήν, φησίν, οὐ χωριστὴν τῶν οὐσιῶν. οὔτε γὰρ ἡ ὕλη τῶν χρωμάτων (ἔστι δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ διαφανοῦς· αὕτη γὰρ ὁτὲ μὲν λευκὴ ὁτὲ δὲ μέλαινα ὑπὸ τοῦ κινοῦντος γίνεται, ὡς ἐν τῷ περὶ Αἰσθήσεως ϗ Αἰσθητῶν δείκνυται), οὔτε οὖν ἡ τῶν χρωμάτων ὕλη χωριστὴ τῶν οὐσιῶν ἐστὶν οὔτε ἡ τῶν χυμῶν (ἔστι δὲ ἡ τοῦ ὕδατος ὑγρότης, αὕτη γὰρ μιγνυμένη μετὰ τοῦ ξηροῦ, ὡς ϗ τοῦτο ἐν τῷ περὶ Αἰσθήσεως δείκνυται, ϗ συμπεττομένη ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τοὺς χυμοὺς ἀπογεννᾷ) οὔτε ἄλλη τις τῶν συμβεβηκότων ὕλη χωριστὴ τῶν οὐσιῶν. συγχωρήσας οὖν τῷ λέγοντι λόγῳ πολλὰς τὰς οὐσίας διὰ τὸ ἐκ τοῦ ἀνίσου γίνεσθαι, ϗ εἰπὼν ὅτι περὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων ἀπορήσειεν ἄν τις πῶς πολλά, ϗ
1089b 29. λύσας τὴν ἀπορίαν, λέγει ὅτι "ἐπὶ δὲ τῶν τόδε τι ἔχει τινὰ λόγον," δυνάμει λέγων ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν συμβεβηκότων οὐδεμία τοῦ λοιποῦ ἀπορία πῶς πολλά, ἐπὶ δὲ τῶν τόδε τι ἤτοι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἔχει τινὰ λόγον ϗ ἀπορίαν πῶς πολλαὶ αἱ οὐσίαι· οὐ γὰρ ὑγιὴς ἡ τοῦ Πλάτωνος λύσις τὸ ἄνισον αἰτιωμένου. ἀπορίαν οὖν ἔχει πῶς πολλὰ τὸ τόδε τι ϗ ἡ οὐσία ἐστίν, εἰ μὴ θήσομεν εἶναι ϗ τὸ τόδε τι εἶδός τι ϗ φύσιν τινά, δηλονότι ὕλην τοιαύτην ἤτοι δυνάμει οὖσαν τὸ εἶδος. ἄπορον οὖν οὕτως ϗ ἄλυτον πῶς πολλαὶ αἱ οὐσίαι εἰ μή τις ὁμολογήσειεν ὡς ἔστι ϗ εἴδη ϗ ὕλη δυνάμει οὖσα τὰ εἴδη· εἰ δέ τις ὁμολογήσειεν ὡς ἔστι τὸ τόδε τι οἷον εἶδος ϗ φύσις τις τοιαύτη, ἤτοι ὕλη δυνάμει οὖσα τὰ εἴδη, οὐδεμία ἀπορία· ἡ γὰρ ὕλη δυνάμει οὖσα τὰ εἴδη ἀλλοιουμένη πως ϗ δεχομένη ταῦτα παρέχει ταῖς οὐσίαις τὸ εἶναι πολλαῖς. τὸ δὲ "αὕτη δέ ἐστιν ἐκεῖθεν μᾶλλον ἡ ἀπορία" οὕτως ἐπήνεκται ὡς εἰ ἔλεγεν, ἡ ζητοῦσα ἀπορία διὰ τίνα αἰτίαν πολλαί εἰσιν ἐνεργείᾳ οὐσίαι ἐκεῖθεν γέγονε. πόθεν; ἐκ τοῦ μὴ λέγειν ὕλην ϗ εἶδος, ἀλλ' ἓν ϗ ἄνισον. ἢ οὖν οὕτως ὡς εἴρηται ἀκουστέον τοῦ "ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἔχει τινὰ ἀπορίαν" ϗ τὸ συνεχὲς τούτῳ, ἢ μεριστέον εἰς δύο ἀπορίας ϗ ῥητέον, ἐπὶ μὲν οὖν τῶν συμβεβηκότων ἔχει τινὰ ἀπόκρισιν πῶς πολλὰ ποιὰ ϗ πολλὰ ποσὰ εἶναι ἐνδέχεται λέγειν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις τοῦτο διὰ τί; διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὕλην, ἥτις δυνάμει οὖσα τὰ συμβεβηκότα πολλὰ εἶναι ταῦτα ποιήσει. ἄλλην δὲ ἀπορίαν πάλιν ἀπορήσειέ τις περὶ αὐτῶν, ϗ ταύτην διὰ τί; διότι μὴ χωριστὰ ὄντα τῶν οὐσιῶν συμβαίνει τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ϗ ἕν τι γίνεσθαι ϗ πολλά· εἰ γὰρ ἄλλο ἡ οὐσία ϗ ἄλλο τὸ ποσὸν ϗ ἄλλο τὸ ποιόν, ἔστι δὲ ὁ Σωκράτης ϗ οὐσία ϗ λευκὸς ϗ δίπηχυς, φέρε εἰπεῖν, ἔσται ϗ εἷς ϗ πολλά. τούτων δὴ τῶν δύο ἀποριῶν τῆς μὲν προτέρας ἀπορίας λύσιν ἐπακτέον τὸ "καίτοι δεῖ γέ τινα ὕλην εἶναι ἑκάστῳ γένει," τῆς δὲ δευτέρας τῆς λεγούσης ὅτι Σωκράτης ϗ

4 et 3. π. Αἰσθ. 3. 4. ‖ 8. ὕλη — 10. συμβεβηκότων om *M*1. ‖ 18. εἰ δέ τις — 20. εἴδη ante οὐδεμία om *M*. ‖ 28. δ' om *A*. ‖ 31. 32. γὰρ ἄλλη ἡ *M*.

εἷς ἐστὶ καὶ πολλά, τὴν λύσιν ἔχεις, ὦ φιλότης, ἐν τῷ Α τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως· ἐκεῖ γὰρ ὅτε τὸν Παρμενίδην καὶ Μέλισσον ἤλεγχεν, εἴρηκεν ὡς οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ἓν τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ἓν εἶναι, τῷ λόγῳ δὲ πολλά.

"ἀλλὰ — τὰ ὄντα." τὸ τόδε, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀντὶ οὐσίας τῷ 1089b 32.
Ἀριστοτέλει λαμβάνεται. τοῦ Πλάτωνος δὲ τὰς ἰδέας, ἃς καὶ οὐσίας καλεῖ, καὶ μᾶλλον οὐσίας, ἀριθμοὺς λέγοντος, τῶν δὲ ἀριθμῶν ποσῶν ὄντων, καὶ διὰ τούτου συναγομένου τοῦ τὰς οὐσίας εἶναι ποσά (εἰ γὰρ αἱ ἰδέαι ἤτοι αἱ οὐσίαι ἀριθμοί, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ποσά, δῆλον τὸ συμπέρασμα), ἐρωτᾷ ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης, πότερον διαφέρει ἡ οὐσία τοῦ ποσοῦ ἢ ἡ αὐτή ἐστι τῷ ποσῷ. εἰ μὲν οὖν μή ἐστιν ἡ οὐσία ἡ αὐτὴ τῷ ποσῷ ἀλλ' ἑτέρα καὶ διάφορος, οὐ λέγεται οὐδὲ ἐζήτηται αὐτοῖς πῶς πολλαὶ αἱ οὐσίαι (ταύτας γὰρ εἶπεν ὄντα), ἀλλὰ τοῦτο ἐζήτηται πῶς πολλὰ ποσά. εἰ γὰρ ζητοῦσι πῶς πολλὰ ὑπέστη ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος τὸ πλῆθος τὸ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ποσά, τὸ δὲ ποσὸν ἕτερον τῆς οὐσίας, οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν ἢ πῶς ὑπέστη ποσὰ πολλά, πῶς δὲ πολλαὶ οὐσίαι οὐδαμῶς. εἰ δέ ἐστιν ἡ οὐσία ἡ αὐτὴ τῷ ποσῷ καὶ ἀδιάφορος, ζητεῖται μὲν καὶ λέγεται πῶς πολλαὶ αἱ οὐσίαι, ὑπομένει δὲ πολλὰς ὁ τοῦτο λέγων ἐναντιώσεις. πρῶτον μὲν γὰρ ἔσται ἡ οὐσία συμβεβηκός· εἰ γὰρ ἡ οὐσία ἡ αὐτὴ τῷ ποσῷ, τὸ δὲ ποσὸν συμβεβηκός, ἡ οὐσία ἄρα συμβεβηκός. ἔπειτα ὡς μὲν οὐσία ἔσται ὑποκείμενον, ὡς δὲ ποσὸν καὶ συμβεβηκὸς ἐν ὑποκειμένῳ. καὶ ὅλως ἐναντιοῦται τοῖς ἐναργέσιν. εἰπὼν δὲ πᾶς ἀριθμὸς ποσὸν καὶ ἡ μονὰς ἐφιστάνει καλῶς λέγων, εἰ μὴ ἄρα ἡ μονὰς οὐ ποσόν, διότι μέτρον ἀριθμοῦ καὶ διότι κατὰ ποσὸν ἀδιαίρετος, ἀλλ' ὅ γε ἀριθμὸς ἐξ ἀνάγκης ποσόν ἐστιν.

"ἐπιστήσειε δ' ἄν τις τὴν σκέψιν — τὴν πίστιν ὡς εἰσίν." πρὸς τὸν τὸν 1090a 2.
μαθηματικὸν ἀριθμὸν τοῦ αἰσθητοῦ χωρίζοντα καὶ ἰδίαν οὐσίαν αὐτῷ παρεχόμενον ἀποτείνεται λέγων, πόθεν ἄν τις καὶ ἐκ ποίας ἀνάγκης πιστεύσειεν ὡς εἰσὶν οἱ μαθηματικοὶ ἀριθμοὶ χωριστοὶ καὶ καθ' αὑτούς. οἱ μὲν γὰρ τιθέμενοι τὰς ἰδέας καὶ ὕπαρξιν διδόντες τοῖς εἰδητικοῖς ἀριθμοῖς ἐρωτώμενοι τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ ποίαν ἀνάγκην εἰσὶν αἱ ἰδέαι ἀποκρίνονται ὅτι διὰ τὸ παρέχειν τινὰ αἰτίαν τοῖς οὖσιν, ἤτοι διότι αἰτίαι εἰσὶ τοῖς αἰσθητοῖς τοῦ εἶναι. εἰ γὰρ δι' ἐκεῖνα τὰ ἐνταῦθα εἰσίν, ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν οὐρανὸς καὶ ἄνθρωποι καὶ οὐκ ἐνδέχεταί ποτε ταῦτα μὴ εἶναι. ἐξ ἀνάγκης ἄρα εἰσὶ καὶ ἰδέαι δι' ἃς τὸ εἶναι αὐτοῖς ἐστίν, εἴτε δὲ ὡς ποιητικαὶ αἴτιαί εἰσι τοῦ τὰ ἐνταῦθα εἶναι, εἴτε ὡς τελικαί, εἴτε

1. Φυσ. I, 2. 3. ‖ 4. in lemmate τὸ ante ποσὸν om *A*. ‖ 7. post γὰρ add αἱ οὐσίαι ἤτοι *M*. ‖ 8. post ἐρωτᾷ add οὖν *M*. ‖ 10. ἕτερος *A*. ‖ 11. αἱ om *M*. ‖ 18. ἡ οὐσία ἄρα συμβ. om *M*. ‖ 20. fort. ἐναντιοῦνται c. Syr. ‖ 32. fort. καὶ αἱ ἰδ. ‖ 33. τοῦ om *A*.

οἷον δή ποτε τρόπον, νῦν ἐατέον, ϗ ἔςω ὅτι αἱ ἰδέαι εἰσὶν αἴτιαι τῦ εἶναι ἀνθρώπυς ϗ ἵππυς ϗ ὅλως τὰ αἰσθητά. ἐκεῖνοι μὲν ὖν οἱ τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν πρεσβεύοντες λέγυσί τινα αἰτίαν τῆς τῶν ἰδεῶν ὑπάρξεως. τῷ δὲ μὴ οἰομένῳ μηδὲ λέγοντι εἰδητικὺς εἶναι ἀριθμὺς διὰ τὸ ὁρᾶν τὰς ἑπομένας δυσχερείας ϗ ἐναντιώσεις τοῖς ταύτας τιθεμένοις πάνυ πολλὰς ὔσας, ϗ ἐπὶ τύτῳ εἰδητικὺς μὲν ἀριθμὺς μὴ ποιῦντι, ποιῦντι δὲ τὸν μαθηματικὸν ϗ ὐσίαν αὐτῷ διδόντι, τῷ τοιύτῳ πόθεν χρὴ πιςεῦσαι ϗ συμφῆσαι ὡς ἔςι τοιῦτος ἀριθμός, χωριςὸς δηλονότι ϗ καθ' αὑτόν. ϗ τό τε μαθηματικὸν ὅλως δὲ τί τοῖς ἐνταῦθα χρησιμεύει; ὐδενὸς γὰρ τῶν ἐνταῦθα αἴτιός ἐςι τῦ εἶναι. ϗ τῦτο ὔτε αὐτὸς ὁ τῦτο ἀνυμνῶν ϗ πρεσβεύων λέγει ὔτε φαίνεται. μήποτε δὲ διότι εἰσὶ θεωρήματα ἀριθμητικά, ἀνάγκη εἶναι ϗ τὸν ἀριθμὸν καθ' αὑτὸν ϗ χωριςόν, ἵν' ἐκείνῳ ταῦθ' ὑπάρξῃ. ἤ, φησί, τὰ θεωρήματα τῶν ἀριθ- 1090*a* 13. μητικῶν πανθ' ὑπάρξει ϗ κατὰ τῶν αἰσθητῶν ἐξ ἀφαιρέσεως δὲ τὸ εἶναι ἐχόντων, καθάπερ ἐλέχθη ἐν τῷ Μ. εἰ δὴ δύναται πάντα τὰ ἀριθμητικὰ δείκνυσθαι κατὰ τῶν ἐξ ἀφαιρέσεως ἀριθμῶν, ὐ πιθανὸν ὐδ' ἀληθές ἐςι λέγειν ὡς διὰ τὰ θεωρήματα χωρίζειν αὐτὺς δεῖ ϗ ὕπαρξιν διδόναι.

1090*a* 16. (3) ταῦτα εἰπὼν πάλιν ἐπαναποδίζει ϗ φησίν, οἱ μὲν ὖν τιθέμενοι ϗ εἶναι λέγοντες τὰς ἰδέας, ὧν ὁ κορυφαῖος ὁ Πλάτων ἐςί, ϗ ἀριθμὺς αὐτὰς καλῦντες ἐν τῷ ποιεῖν ἔκθεσιν, ἤτοι ἓν ἕκαςον τῶν αἰσθητῶν παράγειν, οἷον Πλάτωνα Σωκράτην Ἀλκιβιάδην Δίωνα, ϗ λέγειν ὅτι ἄνθρωπος ὁ αὐτός ἐςι τῷ Σωκράτει ἢ ἕτερος; εἶτα ἐπάγειν ὅτι εἰ ὁ αὐτὸς ἦν, ὐκ ἂν ὑπῆρχε ϗ ἐν τῷ Πλάτωνι· ἕτερος ἄρα Σωκράτυς· ὁμοίως δὲ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ϗ Πλάτωνα ϗ Ἀλκιβιάδην ϗ πάντων τῶν ἀτόμων· εἰ δὲ ταῦτα, ἔςιν ἄρα ἕν τι παρὰ τὺς πολλὺς ἀνθρώπυς ϗ τῦτό ἐςιν ὁ αὐτοάνθρωπος αὐτὸς καθ' αὑτόν· ὁμοίως ϗ ἐπὶ ἵππων τῦτο συνάγειν ϗ βοῶν ϗ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ὗτοι μὲν ὖν ἐν τῷ ταῦτα ποιεῖν πειρῶνται τρόπον τινὰ λέγειν, διὰ τί ἐςι ἕν τι παρὰ τὺς πολλὺς ἀνθρώπυς ϗ ἵππυς ϗ τὰ ἄλλα πάντα. ἀλλ' ἐπεί, φησίν, ὔτε ἀναγκαῖα τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν ὔτε δυνατά, ὐδὲ τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν διά γε ταῦτα δεῖ λέγειν ὡς ἔςιν. ἀλλ' ὗτοι μὲν ὕτως. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι διὰ τὸ ὁρᾶν πολλὰ πάθη τῶν ἀριθμῶν ὑπάρχοντα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς (εἰσὶ γὰρ ϗ περιττὰ σώματα ϗ ἄρτια, ἐπίτριτά τε ϗ ἡμιό-

1. αἴτια *A*. || 4. μηδὲ] μὴ *M*. || διὰ τὸ — 6. ἀριθμὺς om *M*1. || 11. δὲ om *M*. || 12. ὑπάρξει *A*. || 13. καὶ κατὰ coni, καὶ τὰ *AMBr*. || 17. καὶ εἶναι om *M*. || 22. δὲ et αὐτὴν om *M*. || 23. καὶ πάντων bis habet *M*. || ταῦτα] τοιῦτον *M*. || 25. καθ' αὑτόν] κατ' αὐτὺς *M*. || 29. ἀριθμὸν om *M*1.

λια, καὶ ἄλλα πάμπολλα πάθη τῶν ἀριθμῶν ἐν τούτοις θεωρεῖται), διὰ οὖν τὸ ὁρᾶν ταῦτα, εἶναι μὲν τὰ αἰσθητά (ταῦτα γὰρ εἶπε νῦν ὄντα) ἀριθμοὺς ἐποίησαν, οὐ χωριστοὺς δέ, ἤτοι οὐκ ἐχώρισαν τοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ μάλιστα ταῦτα ἐξ ἀριθμῶν πεποιήκασιν, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται. ἐρωτώμενοι δὲ καὶ διὰ τί τὰ ὄντα ἐξ ἀριθμῶν, ἔλεγον ὅτι διὰ τὸ τὰ πάθη τῶν ἀριθμῶν, οἷον τὸ ἐπίτριτον τὸ ἡμιόλιον τὰ ὅμοια, ὑπάρχειν τῇ ἁρμονίᾳ, λέγων ἁρμονίαν τὰς ὑποκειμένας τῇ ἁρμονίᾳ χορδάς. οἱ γὰρ τοιοίδε λόγοι, οὓς πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν αἱ χορδαί, τὸ τοιόνδε μέλος ἀποτελοῦσι. διὰ οὖν τὸ τὰ τοιαῦτα πάθη ὑπάρχειν ἐν τῇ ἁρμονίᾳ καὶ ἐν οὐρανῷ τὸ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, εἰσὶ καὶ αἱ χορδαὶ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξ ἀριθμῶν. εἰ γὰρ μὴ ἦσαν ἐξ ἀριθμῶν, πῶς τὰ πάθη αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἂν εἴησαν. οὗτοι μὲν οὖν, οἵτε περὶ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν, οὕτω τε τοὺς ἀριθμοὺς ἐποίουν καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτῶν ἐφθέγγοντο. τοῖς δὲ τὸν μαθηματικὸν ἀριθμὸν τιθεμένοις οὐδὲν τοιοῦτον, ὁποῖον ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἔλεγον, ἐνδέχεται λέγειν, διὰ τὸ μηδενὸς τῶν αἰσθητῶν σωμάτων λέγειν τοὺς ἀριθμούς, μόνον δὲ τοῦτο ἔλεγον, ὡς εἰ μὴ ἔστιν ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς καὶ καθ' αὑτόν, οὐκ ἂν εἴη ἡ ἀριθμητικὴ ἐπιστήμη. ἡμεῖς δέ, φησί, καθὰ καὶ πρότερον εἴπομεν, φαμὲν ὅτι καὶ χωριστῶν μὴ ὄντων τῶν ἀριθμῶν ἔσται ἀριθμητικὴ ἐπιστήμη· ἄλλως τε δέ, εἰ ἦν κεχωρισμένα τὰ μαθηματικά, οὐκ ἂν τὰ τούτων πάθη ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἴησαν· ἀδύνατον γὰρ τοῦ πράγματος μὴ ὄντος εἶναι τὰ πάθη αὐτοῦ. ὥστε εἰ τὰ μαθηματικὰ πάθη ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐστί, καὶ αὐτὰ δηλονότι, ἀλλὰ δυνάμει καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως τὸ εἶναι ἔχοντα. εἰπὼν δὲ ὅτι εἰ ἦσαν χωριστὰ τὰ μαθηματικά, οὐκ ἂν τὰ πάθη αὐτῶν ἐν τοῖς σώμασιν ἦν, λέγει ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι ἐν τοῖς σώμασιν αὐτὰ εἶναι λέγοντες, ἔνοχοι μὲν οὐκ εἰσὶ τῇ λεγούσῃ ἀπορίᾳ πῶς τὰ πάθη αὐτῶν ἐν τοῖς σώμασίν εἰσι· καθὸ δὲ ποιοῦσι τὰ φυσικὰ ἐξ ἀριθμῶν μὴ ἐχόντων βάρος μηδὲ κουφότητα, τῶν φυσικῶν σωμάτων, εἰ καὶ μὴ πάντων, ἐχόντων βάρος καὶ κουφότητα, ἐοίκασι περὶ ἄλλου οὐρανοῦ καὶ κόσμου λέγειν καὶ σωμάτων ἄλλων ἀλλ' οὐ περὶ τῶν αἰσθητῶν. τῶν δὲ χωριζόντων τὸν ἀριθμὸν διὰ τὸ τὰ ἀξιώματα καὶ ὅλως τὰς καθόλου προτάσεις μηδὲ εἶναι ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς, τούτων δὴ τοῦτο σαίνει τὴν ψυχὴν καὶ εἶναι χωριστοὺς ἀριθμοὺς καὶ χωριστὰ μαθηματικὰ λέγειν ἀναπείθει. οὐδεμία δὲ ἀνάγκη διὰ τὸ ἀληθῆ εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν καθόλου προτάσεων, λέγεσθαι καὶ περὶ αὐτῶν ὡς οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἰσίν, ἀλλ' ἐν ψιλῇ ἐπινοίᾳ τὸ εἶναι ἔχει. οὐδεμία οὖν ἀνάγκη διὰ ταῦτα χωριστοὺς ποιεῖν

8. ἀλλήλους *M*. || τοιοῦτον *M*. || τὸ om *M*. || 16. ἀριθμητικοὶ *M*. || 17. εἴπομεν] ἔφημεν *M*. || 20. fort. ἦσαν. || 27. εἰ καὶ μὴ πάντων om *M*1. || 28. ἄλλων om *A*. || περὶ om *M*. || 33. λέγεται *A*. || 34. ψυχῇ *MBr*.

ἀριθμούς. εἰ οὖν, φησί, διὰ τὸ τὰ καθόλου μὴ εἶναι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, χωρίζουσι τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ μεγέθη, ὁ ἡμέτερος λόγος ὁ τούτοις ἐναντιούμενος τἀναντία ἐρεῖ. καὶ ἐπάγει λέγων, διὰ τί οὐδαμῶς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπαρχόντων τῶν ἀριθμῶν τὰ πάθη αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἐστίν; εἰ γὰρ διὰ τὸ τὰ καθόλου μὴ ὑπάρχειν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς χωρίζειν δεῖ τοὺς ἀριθμούς, εἰ τὰ πάθη τῶν ἀριθμῶν ἐν τούτοις ἐστίν, οὐ χωριστέον.

1090b 5. "εἰσὶ δέ τινες, οἳ ἐκ τοῦ πέρατα καὶ ἔσχατα τὴν στιγμὴν γραμμῆς ταύτην δὲ ἐπιπέδου." εἰσί τινες, φησίν, οἳ τὰ πέρατα τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τοῦ σώματος οἴονται τοιαύτας φύσεις εἶναι, τουτέστιν οὐσίας καὶ εἴδη χωριστὰ καὶ καθ' αὑτά. καὶ αἰτιᾶται αὐτοὺς λέγων ὅτι πέρατα μὲν τὰ σημεῖα τῆς γραμμῆς καὶ αὕτη τοῦ ἐπιπέδου καὶ τοῦτο τοῦ σώματός εἰσιν, οὐσίαι δὲ οὔτε εἰσὶν οὔτε πολλῷ πλέον χωρισταὶ οὐσίαι. εἰ γὰρ τῆς γραμμῆς πέρας οὐσία καὶ ἰδέα, ἔσται καὶ τὸ τῆς βαδίσεως καὶ ὅλως κινήσεως πέρας τόδε τι καὶ οὐσία καὶ ἰδέα. ἀλλ' ἄτοπον, ὁπότε μηδὲ τὴν κίνησιν οὐσίαν δυνάμεθα λέγειν. ὅμως, φησίν, εἰ καὶ δοίημεν οὐσίας εἶναι τὰς στιγμὰς καὶ γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα, τῶνδε
1090b 12. τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐν τούτοις ἔσονται, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτά· "ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ λόγος εἴρηκε," τουτέστιν ἐπὶ τούτων γὰρ τῶν ἐπιπέδων καὶ γραμμῶν ὁ λόγος εἴρηκέ τε καὶ ἔδειξε. "διὰ τί οὖν χωριστά ἐστιν;" ἤτοι ὅτι οὐκ ἔστι χωριστά· ἢ τὸ "διὰ τί οὖν χωριστά ἐστιν;" ἀντὶ τοῦ πῶς χωριστά ἐστιν, ἔδειξεν ὁ λόγος· ἔδειξε δὲ ὅτι τῇ ἐπινοίᾳ.

1090b 13. "ἔτι δὲ ἐπιζ. — ὤν." τὸ μὲν "εὐχερής" εἴληπται ἀντὶ τοῦ ἀργὸς τὴν διάνοιαν καὶ δυσκίνητος. τὸ δὲ ἀπορούμενον πρὸς τοὺς τὴν μαθηματικὴν μόνην οὐσίαν πρεσβεύοντας τοιοῦτόν ἐστιν. ὄντων τῶν ἀριθμῶν παρ' αὐτοῖς καὶ μεγεθῶν καὶ ψυχῆς καὶ σωμάτων, ζητήσειεν ἄν τις τί συμβάλλεται ἀλλήλοις, τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ πῶς οὐ γίνεται τὰ δεύτερα ἐκ τῶν προτέρων, οἷον τὰ μεγέθη ἐκ τῶν ἀριθμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀριθμῶν μὴ ὄντων τὰ μεγέθη καὶ ἔστι καὶ γίνεται, κἂν ταῦτά τις ἀνέλῃ ψυχή ἐστι καὶ σώματος. οὐκ ἔοικε δὲ τὰ φυσικὰ καὶ ὅλως ἡ φύσις ἐπεισοδιώδης εἶναι ἐκ τῶν φαινομένων. ἐπεισοδιώδη δὲ λέγεται τὰ μὴ συνεχῆ μηδὲ συντελοῦντα θάτερα θατέροις εἰς τὸ εἶναι. εἰ δὲ μὴ ὄντων ἀριθμῶν καὶ εἶναί τε καὶ γίνεσθαι τὰ μεγέθη ἤτοι τὰ ἐπίπεδα δύνανται, ἐπεισοδιώδεις ἂν εἶεν οἱ ἀριθμοὶ καὶ οὐδὲν ἂν συμβάλλοιντο τοῖς ἐπιπέδοις εἰς τὸ εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἶεν τὰ φυσικὰ ὡς ἐκ προτέρων αἰτίων τῶν ἀριθμῶν, δευτέρων δὲ καὶ προσεχεστέρων τῶν μεγεθῶν καὶ ἐπιπέδων. εἰ γὰρ οἱ ἀριθμοὶ ἀνάλογον ἦσαν τῇ ἀνειδέῳ ὕλῃ, τὰ ἐπίπεδα ἀνάλογον πάλιν

13. ἔσται — καὶ ἰδέα om *M.* ‖ 14. μηδὲ] οὐδὲ *M.* ‖ 16. ἔσονται om *M.* ‖ 18. ὅτι om *M.* ‖ 27. post σώματος adde μὴ ὄντος. ‖ 30. τε om *M.* ‖ 34. ἀνιδέῳ *A.*

πυρὶ ἀέρι ὕδατι καὶ γῇ, ὥσπερ ἐπὶ τούτων εἴ τις ἀνέλῃ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος εὐθὺς ἀναιρεῖ καὶ τὸ πῦρ ἢ καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὰ λοιπά, οὕτω καὶ ἐπ' ἐκείνων ἀναγκαῖον ἦν συμβαίνειν, καὶ ἀναιρουμένων τῶν ἀριθμῶν ἀναιρεῖσθαι καὶ τὰ ἐπίπεδα· νῦν δὲ καὶ τούτων μὴ ὄντων τὰ μεγέθη καὶ ἔστι καὶ γίνεται. εἰ οὖν τὰ φυσικὰ οὐ φαίνεται ἐπεισοδιώδη, ἤτοι οὐ φαίνεται μὴ τὸ πρότερον τὸ ὕστερον συναναιροῦν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ τὰ ἐπίπεδα οὐ συναναιροῦσι, φανερὸν ὅτι τὰ φυσικὰ οὐκ ἐξ ἀριθμῶν καὶ ἐπιπέδων ἐστίν. οὐκ ἔοικεν οὖν, φησίν, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἡ φύσις καὶ τὰ φύσει συνεστῶτα ἐπεισοδιώδη ἐστὶ καὶ ἠλλοτριωμένα καὶ μηδεμίαν συνέχειαν ἔχοντα θάτερον πρὸς θάτερον, ὥσπερ οἱ ἀριθμοὶ πρὸς τὰ ἐπίπεδα. τίνα γὰρ ἂν συνέχειαν ἔχοιεν, ὁπότε καὶ χωρὶς αὐτῶν εἶναί τε καὶ γίνεσθαι τὰ ἐπίπεδα δύναται. τὸ δὲ "ὥσπερ μοχθηρὰ τραγῳδία" πρόσκειται διὰ τὸ πολ- 1090b 20.
λοὺς τῶν μὴ ἀρίστων τραγῳδῶν μεταξὺ τῆς τραγῳδίας παρεμβάλλειν πρόσωπά τε καὶ ὑποκριτὰς καὶ ἔπη ὁμοίως καὶ μηδεμίαν συνέχειαν μηδὲ οἰκειότητα ἔχοντα πρὸς τὰ προαχθέντα τε καὶ προλεχθέντα· εἰ γάρ τις τὸν Αἴαντα παρεισάξας ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ, καθ' ὃν ἀπέσφαττεν ἑαυτόν, εἰσήγαγε τὴν Ἑκάβην θρηνοῦσαν τὴν Τροίαν, τίνα ἂν τοῦτο συνέχειαν εἶχεν ἢ οἰκειότητα πρὸς τὰ πρότερα καὶ ὕστερα; ὥσπερ ὅτε ὁ Μενέλαος εἰσάγεται μὴ ἐῶν τὸν Τεῦκρον θάψαι τὸ τοῦ Αἴαντος πτῶμα. ὅπερ οὖν ἐν τῇ μοχθηρᾷ τραγῳδίᾳ γίνεται, τοῦτο ἂν καὶ ἐπὶ τοῖς φύσει συνέπιπτεν, εἰ ἦν τι ἐξ ἀριθμῶν καὶ ἐπιπέδων. ἀλλὰ τοῖς μὲν τοὺς ἀριθμοὺς μόνους τιθεμένοις ἐπάγεται τὸ ἀναιρουμένων τῶν πρώτων μὴ ἀναιρεῖσθαι τὰ δεύτερα καὶ ὅλως ἐπεισοδιώδη τὴν φύσιν εἶναι. οἱ δὲ τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς τιθέμενοι τοῦτο μὲν ἐκφεύγουσι διὰ τὸ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ποιεῖν τὸν εἰδητικὸν ἀριθμόν, ἐκ δὲ τούτου καὶ τῆς ὕλης, ἑτέρας οὔσης παρὰ τὴν ἀόριστον δυάδα (ἄλλη γὰρ κατ' αὐτοὺς δυὰς ἡ γεννητικὴ τῶν ἀριθμῶν καὶ ἄλλη ἡ τῶν μεγεθῶν), ἐκ δὲ τούτου καὶ τῆς ὕλης ποιεῖν τὰ μεγέθη καὶ τὰ ἐπίπεδα, ἐκφεύγουσι τὸ ποιεῖν ἐπεισοδιώδη τὴν φύσιν· ὅμως, φησί, ταῦτα τὰ μεγέθη τὰ προσεχῶς ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀριθμῶν γινόμενα πότερόν ἰδέαι εἰσὶν ἢ οὔ, καὶ ἆρα συμβάλλονταί τι εἰς τὸ εἶναι τοῖς οὖσι; καί φησιν ὅτι ὥσπερ οὐδὲ τὰ μαθηματικά, οὕτως οὐδὲ ταῦτα. εἰ δέ τις βούλεται λέγειν ὅτι διὰ τὰ δεικνύμενα θεωρήματα ἔστιν ὁ αὐτοκύκλος καὶ ἡ αὐτοπυραμὶς καὶ ὁ αὐτοκῦβος, ψεύσεται· οὐδὲ γὰρ θεώρημα ἢ ὅλως ἀπόδειξις τῶν τοιούτων ἐστίν, ἀλλὰ πᾶν θεώρημα καὶ πᾶσα ἀπόδειξις τῶν μαθηματικῶν μεγεθῶν καὶ δυνάμει ὄντων ἐστίν, ὥστε εἴ τις βούλοιτο λέγειν ὅτι αἱ ἀποδείξεις τοῦ αὐτοκύκλου καὶ αὐτοτριγώνου καὶ τῶν ὁμοίων εἰσίν, οὗτος ἀναιρεῖ

9. πρὸς θάτερον om *M*. ‖ 14. τὸν] τῶν *M*. ‖ 16. ἢ κειότητα *M*. ‖ 20. post τοὺς adde μαθηματικούς. ‖ 26. καὶ τὰ ἐπίπ. — 27. μεγέθη om *A*. ‖ 29. ὅτι om *M*1. ‖ 30. αὐτόκυκλος *A*. ‖ 33. δυνάμει] δυνάμεων *M*. ‖ 34. post prius καὶ add τοῦ *M*.

1090b 29. τὰ μαθηματικὰ μεγέθη καὶ ἰδίας δόξας τιθέναι βούλεται. οὐκ ἔστιν οὖν χαλεπὸν ὁποιασοῦν δόξας τιθέμενον μακρηγορεῖν τε καὶ συνείρειν πολλά, ὅπερ οὗτοι πεπόνθασιν· ἰδέας γὰρ δοξάσαντες προσγλίχονται ταῖς ἰδέαις τὰ μαθηματικά, τουτέστι σὺν ἡδονῇ προστιθέασι τὰ μαθηματικὰ ταῖς ἰδέαις καὶ ἰδέας αὐτὰ ποιοῦσιν, αὐτοκύκλον λέγοντες καὶ αὐτοτρίγωνον· διὸ καὶ διαμαρτάνουσιν.

1090b 32. οἱ δὲ πρῶτοι, φησίν (αἰνίττεται δὲ τὸν Πλάτωνα), δύο ποιήσαντες τοὺς ἀριθμούς, τόν τε εἰδητικὸν καὶ τὸν μαθηματικόν, καὶ μεταξὺ τοῦ εἰδητικοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ τάξαντες τὸν μαθηματικόν, οὔτε εἰρήκασιν οὔτε ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν πῶς καὶ ἐκ τίνος ἔσται ὁ μαθηματικὸς ἀριθμός. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ καὶ τοῦ ἑνὸς λέγει αὐτὸν εἶναι, ὁ αὐτὸς ἔσται τῷ εἰδητικῷ. ἐκ δέ του ἄλλου μικροῦ καὶ μεγάλου καὶ τῶν ἀριθμῶν τὰ μεγέθη ποιεῖ· ὃ γὰρ πρὸ ὀλίγου εἶπεν ὕλην, ὅτε ἔλεγε "ποιοῦσι γὰρ τὰ μεγέθη ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ ἀριθμοῦ" (τὰ μὲν γὰρ μήκη ἐκ τῆς αὐτοδυάδος καὶ τῆς ὕλης, ὁμοίως καὶ τὰ ἐπίπεδα ἐκ τῆς αὐτοτριάδος καὶ τῆς ὕλης), — ὃ οὖν ἐκεῖσε ἔλεγεν ὕλην, ἄλλο μικρὸν καὶ μέγα ἐκάλεσεν. εἰ οὖν μήτε ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς ἀορίστου δυάδος, δυνατὸν εἶναι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν (ὁ αὐτὸς γὰρ ἂν ἦν τῷ εἰδητικῷ), μήτε ἔκ του ἄλλου μικροῦ καὶ μεγάλου, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ ἀόριστον ἐκάλουν δυάδα (ἐξ αὐτῶν γὰρ τὰ μεγέθη ποιεῖ), λείπεται ἄλλο μέγα καὶ μικρὸν λέγειν. εἰ δὲ τοῦτο, πλείω ἔσται τὰ στοιχεῖα, αὐτά φημι τὰ μεγάλα καὶ μικρά. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη ὅσα ὑλικά, τοσαῦτα εἶναι καὶ τὰ εἰδητικά· ὅπερ οὐ βούλονται. εἰ δέ ἐστιν ἓν τὸ ἀρχικὸν καὶ εἰδικὸν ἕν, κοινὸν ἔσται καὶ μερισθήσεται ἐπί τε τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, ἐξ οὗ ποιοῦσι τοὺς ἀριθμούς, καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου μεγάλου καὶ μικροῦ, ἐξ οὗ τὰ μεγέθη, καὶ ἐπὶ τοῦ λοιποῦ καὶ τρίτου, ἐξ οὗ ἔσονται οἱ μαθηματικοὶ ἀριθμοί. καὶ πῶς οἷόν τε τὸ ἓν τὸ τῷ ἀριθμῷ ἓν ἐν πλείοσιν εὑρίσκεσθαι; ζητήσειε δ' ἄν τις πῶς οἷόν τε τὸ αὐτοὲν τρία εἶναι, εἴπερ τὸν μὲν εἰδητικὸν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ καὶ τοῦ αὐτοενὸς ποιοῦσι, τὰ δὲ μεγέθη ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ καὶ ἀριθμοῦ. ἢ ῥητέον ὅτι τρία μὲν οὐκ ἔσται αὐτοέν, ἀλλ' ἢ δύο ἢ ἓν διῃρημένον εἰς δύο· εἰ γὰρ κατὰ Πλάτωνα πᾶς ἀριθμὸς ἐκ μονάδος καὶ ἀορίστου ὑφίσταται δυάδος, εἰ μὲν καὶ ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς ἐξ αὐτῆς τῆς μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἐστίν, ἐξ ὧν ὁ εἰδητικὸς ἀριθμός, ὁ αὐτὸς ἔσται τῷ εἰδητικῷ· εἰ δὲ ἐξ ἄλλης δυάδος, πότερον καὶ ἐξ ἄλλου ἑνὸς ἑτέρου ὄντος παρὰ τὸ ἀρχικὸν ἓν ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀρχικοῦ ἑνός; εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἄλλου, ἔσονται δύο ἀρχικὰ ἕν, ὅπερ οὐ βούλονται· εἰ δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αὐτοενός, πῶς δυνατὸν

1. μαθηματικὰ] θεωρηματικὰ *M.* ‖ 3. ἰδέας] ἰδίας *M.* ‖ 10. λέγειν *M.* ‖ ἐκ δὲ τοῦ *Br.* ‖ 11. καὶ ante τῶν om *M*1. ‖ 16. 17. τοῦ εἰδητικοῦ *Br.* ‖ 17. ἐκ τοῦ *Br.* ‖ 24. ἓν ἐν coni., ἓν om *MBr*, ἐν om *A.* ‖ 26. αὐτοὲν *A.* ‖ 27. καὶ ἀριθμοῦ om *M*1. ‖ fort. ἔσται τὸ αὐτ. ‖ 28. ἓν] ἐν *M.* ‖ 29. ἀορίστου — 30. μονάδος καὶ om *M.*

ἓν ὂν τῷ ἀριθμῷ εἶναι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ δυάδι καὶ ἐν ἐκείνῃ; φανερὸν ἄρα ὅτι οὔτε ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος δυνατὸν γενέσθαι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν, ἵνα μὴ ὁ αὐτὸς τῷ εἰδητικῷ φανῇ, οὔτε ἐξ ἄλλων· ἀριθμὸν γὰρ κατὰ Πλάτωνα ἀδύνατον ἑτέρως ὑποστῆναι ἢ ἐκ μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος. τοῦτο γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "καὶ ἅμα τὸν ἀριθμὸν γενέσθαι ἄλλως ἢ ἐξ ἑνὸς καὶ δυάδος ἀδύνατον."

ταῦτα εἰπὼν ἐπάγει "ταῦτα δὴ πάντα ἀλ. καὶ μάχ. α. ἑαυτ. κ. τ. εὐλ." 1091*a* 5. τὸ δὲ "καὶ ἔοικεν ἐν αὐτοῖς εἶναι ὁ Σιμωνίδου μακρὸς λόγος" σαφὲς ἔσται προειποῦσι τίς ἐστιν ὁ Σιμωνίδου λόγος. ὁ Σιμωνίδης ἐν τοῖς λόγοις, οὓς Ἀτάκτους ἐπιγράφει, μιμεῖται καὶ λέγει οὓς εἰκός ἐστι λόγους λέγειν δούλους ἐπταικότας πρὸς δεσπότας ἐξετάζοντας αὐτοὺς τίνος ἕνεκα ταῦτα ἐπταίκασι; καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ἀπολογουμένους λέγειν πάνυ μακρὰ καὶ πολλά, οὐδὲν δὲ ὑγιὲς ἢ πιθανόν, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐπιφερόμενον ἐναντίον τῷ προφρασθέντι· τοιοῦτον γὰρ ὡς εἰκὸς τὸ βάρβαρον καὶ παιδείας ἄμοιρον. τοῦτο δὴ λέγει πάσχειν καὶ τοὺς τοὺς ἀριθμοὺς τιθεμένους, λέγειν μὲν μακρὰ καὶ πολλὰ πρὸς τὴν τῶν ἀριθμῶν σύστασιν, πάντα δὲ ψευδῆ καὶ ἀπίθανα καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐναντιούμενα καὶ ἀντιφθεγγόμενα. εἰπὼν δὲ τὸ ἔοικε τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα τῷ τοῦ Σιμωνίδου μακρῷ λόγῳ, ἑρμηνεύσων τίς ἐστιν ὁ μακρὸς λόγος ἐπάγει "γίνεται γὰρ — δούλων" καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ δηλοῖ ὡς ψευδῆ τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα ἐκ τοῦ πάνυ μὲν πολλὰ λέγειν τε καὶ ἐπινοεῖσθαι, μὴ δύνασθαι δὲ αὐτὰ συστῆσαι. εἰ δ' ἦν ἀληθῆ, διὰ βραχέων ἂν ταῦτα δεδείχασι. κατὰ γὰρ τὸν τραγῳδὸν "ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ." εἶτα καὶ πάνυ χαριέντως αὐτοὺς ἐπισκώπτει λέγων· καὶ αὐτὰ τὸ μέγα καὶ μικρόν, ἃ στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν τίθενται, βοῶσι, καὶ μικροῦ καὶ ἐπ' Ἄρειον πάγον αὐτοὺς προκαλεῖται διὰ τὸ βιάζεσθαι ὑπ' αὐτῶν ἀπογεννῆσαι τοὺς ἀριθμούς, τοῦτο ποιῆσαι μὴ δυνάμενα. ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀόριστον δυάδα μέγα καὶ μικρὸν ἐκάλουν, ἡ δὲ ἀόριστος δυὰς κατ' αὐτοὺς μόνον τὸν ἀρτιάκις ἄρτιον ὑφίστησι, λέγει ὅτι εἰ καὶ δοίημεν τοὺς ἀριθμοὺς ἐκ τοῦ μεγάλου εἶναι καὶ μικροῦ, μόνος ὁ ἀφ' ἑνὸς διπλασιαζόμενος ἤτοι ὁ ἀρτιάκις ἄρτιος ἐξ αὐτῶν ἔσται, ἄλλος δὲ οὐδὲ εἷς· λεγέτωσαν οὖν πόθεν ἡ τῶν ἀρτιοπερίσσων καὶ τῶν λοιπῶν γένεσις.

"ἄτοπον δὲ καὶ τὸ γένεσιν ποιεῖν ἀϊδίων." τῶν τὰς ἰδέας τιθεμένων 1091*a* 12. ἅμα τε ἀϊδίους αὐτὰς λεγόντων καὶ γεννώντων ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος, ἄτοπον, φησί, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον γένεσιν ποιεῖν τῶν ἀϊδίων. ἀΐδιον γάρ ἐστιν ὃ ἀδύνατον εἰπεῖν ὡς ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ ἔσται ὁμοίως ὅτε οὐκ ἔσται, τὸ δὲ γε-

2. δυνατὸν — 4. δυάδος om *M*. || 9. Σιμωνίδου] Σιμωνίδης *A*. || 16. σύστασιν] οὐσίαν *M*. || 19. δῆλον *A*. || 20. αὐτὰ] ταῦτα *A*. || 21. δεδίχασι *M*. || 25. δυνάμενος *Br*. || 29. οὐδεὶς *Br*. || 32. ἀΐδια *A*.

γονὸς ἦν ὅτε οὐκ ἦν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ψεῦδος καὶ ἀδύνατον τὸ ἀϊδίους τε ἅμα τὰς ἰδέας λέγειν καὶ ποιεῖν αὐτῶν γένεσιν· τοῦτο γὰρ ταὐτόν ἐστι τῷ ἅμα ἀγενήτους καὶ γενητὰς λέγειν, ἀγενήτους μὲν ὡς ἀϊδίους, γενητὰς δὲ ὡς ἐκ στοιχείων οὔσας τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος. ταῦτ᾽ εἰπὼν λέγει ὅτι περὶ μὲν τῶν Πυθαγορείων οὐ δεῖ διστάζειν εἴτε γενητά φασι τὰ ὄντα εἴτε μή· φανερῶς γὰρ λέγουσιν ὅτι τοῦ ἑνὸς συσταθέντος εἴτε ἐξ ἐπιπέδων εἴτε ἐκ χρωμάτων εἴτε ἐκ σπέρματος εἴτε ἐξ ἄλλου τινός (ἀποροῦσι γὰρ καὶ οὗτοι λέγειν ἐκ τίνος συνέστη τὸ ἕν, καὶ διὰ τοῦτο ὁτὲ μὲν ἐκ χρώματος καὶ ἐπιπέδου γενέσθαι φασὶ τὸ ἕν, ὁτὲ δὲ ἐξ ἄλλου τινός), φανερῶς δὴ λέγουσιν, ὅτι τοῦ ἑνὸς συσταθέντος ἐκ τῶν τοῦ ἀπείρου τοῦ ὡς ὑλικοῦ αἰτίου αὐτοῖς ὑποκειμένου μερῶν τὸ ἔγγιστα καὶ πλησιάζον τῷ ἑνὶ εἵλκετο καὶ ἐπεραίνετο καὶ εἰδοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ ἑνός· τὸ ἓν γὰρ εἶπε πέρας· ἀρχὴν γὰρ εἰδικὴν λέγοντες τὸ ἕν, ὑλικὴν δὲ τὸν ἀριθμόν, ὃν ἄπειρον ἐκάλουν διὰ τὴν ἴσως ἐπ᾽ ἄπειρον αὐτοῦ αὔξησιν, ἔφασκον ὅτι τῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἤτοι ἀπείρου μερῶν τὸ ἐγγίσαν καὶ πρῶτον πλησιάσαν τῷ ἑνί, ἐκεῖνο καὶ πρῶτον εἱλκύσθη ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ εἰδοποιήθη, εἶτα τὸ δευτέρως πλησιάσαν, καὶ τρίτον τὸ τρίτως, καὶ ἐφεξῆς. εἰπὼν οὖν ὅτι σαφῶς οἱ Πυθαγόρειοι γένεσιν ποιοῦσι τῶν ὄντων, λέγει ὅτι ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ ἀπείρου κοσμοποιοῦσι καὶ φυσικῶν καὶ αἰσθητῶν πραγμάτων γένεσιν ἐκ τοῦ ἀπείρου καὶ τοῦ ἑνὸς κατασκευάζουσιν, ἡ δὲ παροῦσα σκέψις οὐ περὶ φυσικῶν ἡμῖν ἐστὶν ἀλλὰ περὶ τῶν ἀκινήτων καὶ νοητῶν, ἀφετέον αὐτοὺς νῦν. δίκαιον γὰρ φυσικῶς καὶ περὶ φυσικῶν λέγοντας ἐν ταῖς φυσικαῖς πραγματείαις τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν λεγόμενα
1091a 19. ἐξετάζειν· τούτου γάρ ἐστι δηλωτικὸν τὸ "δίκαιον γὰρ αὐτοὺς ἐξετάζειν τοὺς περὶ φύσεως." ἔστι δὲ τὸ τῆς λέξεως ἐλλιπές· εἴη δ᾽ ἂν τὸ πλῆρες, δίκαιον γὰρ αὐτοὺς ἐξετάζειν τοὺς περὶ φύσεως, ἀλλ᾽ οὐ τοὺς περὶ τῶν θείων καὶ ἀκινήτων διαλεγομένους· τοῖς γὰρ περὶ τῶν ἀκινήτων τι λέγουσι τὴν τῶν τοιούτων ἀριθμῶν ἤτοι τῶν εἰδητικῶν καὶ ἀκινήτων προσήκει γένεσιν ἐπισκέπτεσθαι, εἰ ἀληθής ἐστιν.

1091a 23. (4) εἰπὼν οὖν ὅτι τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν τὴν γένεσιν ἐπισκεπτέον λέγει, ὅτι τοῦ μὲν περιττοῦ γένεσιν οὔ φασιν οὐδὲ γεγονέναι λέγουσιν αὐτὸν ἀλλὰ μόνον τὸν ἄρτιον. γεννῶσι δέ τινες αὐτῶν τὸν ἄρτιον ἐξ ἀνίσων, τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ δηλονότι, ἐξισασθέντων ὑπὸ τοῦ ἑνός, ὡς καὶ ἐν τῷ Μ εἴρηται. ὥστε προϋπῆρχέ τε καὶ προτέρα τῶν ἰδεῶν ἦν ἡ ἀνισότης. εἰ γὰρ ἐξ ἀνισότητος γεγόνασι, πᾶν δὲ τὸ ἔκ τινος ὕστερον τοῦ ἀφ᾽ οὗ ἐστί, δῆλον ὡς πρεσβυτέρα τῶν

1. ἀληθές] ἀκολουθεῖ *M.* ‖ 5. φησι *A.* ‖ 9. εἴτε ἐξ ἄ. τινός om *M.* ‖ 11. πλησιάζων *M.* ‖ 14. τῷ ἑνί — 15. πλησιάσαν om *A.* ‖ 27. ἀληθές *A.* ‖ 29. φασιν] φαμεν *M.* ‖ 31. ὑπὸ] ἀπὸ *A.*

ἰδεῶν ἡ ἀνισότης. ἀδύνατον γὰρ λέγειν ὡς ἀεὶ ἰσασμένα ἦσαν. εἰ γὰρ ἦσαν ἀεὶ ἰσασμένα, οὐκ ἂν ἦσαν ἄνισοι πρότερον, τουτέστιν οὐκ ἂν ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἰσάσθησαν. ὥστε ἐκ τοῦ ἀνίσου γεγονυίας πρῶτον μὲν συμβαίνει τὴν στέρησιν ἤτοι τὴν ἀνισότητα πρότερον εἶναι τῶν εἰδῶν καὶ ἕξεων, εἶτα μὴ εἶναι ἀϊδίους. ἐπεὶ δὲ ὁ Ξενοκράτης ὑπεραπολογούμενος τοῦ Πλάτωνος, ὡς καὶ ἐν τῷ Α τῆς περὶ Οὐρανοῦ εἴρηται, ἔλεγεν ὅτι διδασκαλίας χάριν καὶ τοῦ γνῶναι, πῶς, εἰ γεγόνασιν αἱ ἰδέαι, δυνατὸν ἦν αὐτὰς γενέσθαι, ὑπετίθετό τε καὶ ἔλεγεν ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἰσασθέντων ἐγένοντο ἄν, εἰ δυνατὸν αὐτὰς ἦν γενέσθαι· ἐπειδὴ οὖν ταῦθ' ὁ Ξενοκράτης ἔλεγεν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἔδειξεν ὅτι ἀνάγκη προϋπάρχειν τὴν ἀνισότητα, ἐπάγει ὥστε φανερὸν ὅτι οὐ τοῦ θεωρῆσαι καὶ τῆς διδασκαλίας χάριν τὴν τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν γένεσιν ποιοῦσιν, ἀλλ' ὡς πεπιστευκότες ὅτι γεγόνασι ταῦτα περὶ αὐτῶν ἀποφαίνονται.

"ἔχει δ' ἀπορίαν καὶ εὐπορήσαντι — τὰ στοιχεῖα." ἀπορήσειεν ἄν, φησί, 1091*a* 29.
τὶς περὶ τῶν στοιχείων καὶ αἰτίων ἀφ' ὧν αἱ ἰδέαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν, ἆρα δή ἐστι τι τῶν στοιχείων οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον ἢ οὔ, τουτέστιν ἆρα τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἓν ἀγαθά εἰσι καὶ ἄριστα καὶ ταὐτόν ἐστι τῷ ἀγαθῷ καὶ ἀρίστῳ τὸ ἕν, ἢ ὑστερογενῆ εἰσὶ καὶ δεύτερα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, πρότερα δὲ τὸ ἓν καὶ ἡ δυὰς καὶ οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοί. καὶ ἐρωτήσας ἀποκρίνεται λέγων ὅτι παρὰ τῶν νῦν θεολόγων, εἰσὶ γὰρ τούτων τινὲς οἵ φασιν ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον οὐκ εἰσὶ πρότερα τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν γεγονότων, ἀλλὰ κατὰ τὸ προελθεῖν καὶ συστῆναι τὴν τῶν ὄντων φύσιν τότε γεγόνασί τε καὶ ἐφάνησαν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. ἠναγκάσθησαν δέ, φησίν, ὕστερα λέγειν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον τῆς τῶν ὄντων φύσεως διὰ τὸ εὐλαβηθῆναι τὰ ἐπακολουθήσαντα ἀληθῶς δυσχερῆ τοῖς τὸ ἓν ἀρχὴν ἅμα καὶ ἀγαθὸν εἰποῦσιν. ἰδόντες γὰρ αὐτοὺς πολλὰ ἄτοπα καὶ δυσχερῆ ὑπομείναντας ἐκ τοῦ τὸ ἓν ἀρχὴν λέγειν, ἀπέστησαν τοῦ πρεσβύτερον καὶ πρότερον λέγειν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον τῶν ἀρχῶν. καίτοι, φησίν, οὐ διὰ τὸ τῷ ἀρχικῷ ἑνὶ τὸ εὖ ἀποδιδόναι καὶ ἀγαθὸν αὐτὸ λέγειν ἐπηκολούθησεν αὐτοῖς τὰ δυσχερῆ, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸ ἓν ᾗ ἓν ἀρχὴν λέγειν καὶ ἀρχὴν ὡς στοιχεῖον συγκατατεταγμένον τοῖς ἀριθμοῖς, ὥστε εἰ μὲν διὰ τὸ τὸ ἓν ἀγαθὸν λέγειν εἵπετο αὐτοῖς τὰ ἀδύνατα, τότ' ἦν εἰκὸς αὐτοὺς θορυβεῖσθαι χωρίζειν τε τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἑνὸς καὶ ὕστερον ἀποφαίνεσθαι· ἐπεὶ δὲ οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀρχὴν τὸ ἓν ᾗ ἓν ποιεῖν, οὐδὲ εἰς ἦν

1. λέγειν om *M*. || 2. ἰσασμένα coni., ἰσασμένως *A*, ἰσασμένα ὡς *M*. || 3. γεγονότος *M*. || 5. 6. π. Οὐρ. I, 10. || 6. διδασκάλου *A*. || 9. τοῦθ' *MBr*. || 13. ἀπορήσαντι *M*. || 15. τι om *M*1. || 20. ὅτι om *M*. || οὐκ εἰσὶ] οὐ ἡ *M*. || 21. προσελθεῖν *A*. || 24. τοῖς τὸ ἓν — 25. δυσχερῆ om *M*. || 28 et 30. alterum τὸ de coni. addidi.

φόβος ἵνα διά γε τοῦτο [τὸ] ὕστερον αὐτὸ τῶν ὄντων ποιήσωσιν. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια αὕτη. ἐν δὲ τῇ λέξει τῇ "ἔχει δὲ ἀπορίαν" τὸ ἐπαχθὲν τὸ "καὶ εὐπορήσαντι ἐπιτίμησιν" τοιοῦτόν ἐστιν· ἔχει δ' ἀπορίαν, κἂν εὐπορήσῃ τις εἰπεῖν τι καὶ ἐνστῆναι πρὸς τὴν ἀπορίαν, εὐθὺς ἐπιτιμηθήσεται· οὐδὲν γὰρ ἂν ὑγιὲς εἴπῃ.

1091b 4. "οἱ δὲ ποιηταὶ ο. α. τ. ο. οὐ β. κ. α. φασὶ τοὺς πρώτους". εἰπὼν ὅτι τινὲς τῶν νῦν θεολόγων διαρρήδην ἀνακηρύττουσιν ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον ὕστερόν ἐστι τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἐπιφέρει ὅτι παραπλησίως τούτοις περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀρίστου λέγουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταί. αἰνίττεται δὲ τὸν Ὀρφέα, καὶ οὗτος γάρ φησιν ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον ὕστερόν ἐστι τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ βασιλεῦον καὶ κρατοῦν τῆς τῶν ἁπάντων φύσεώς ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον, ὁ δὲ Ζεὺς βασιλεύει καὶ κρατεῖ, ὁ Ζεὺς ἄρ' ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον. καὶ ἐπεὶ πρῶτον μὲν κατ' Ὀρφέα τὸ Χάος γέγονεν, εἶθ' ὁ Ὠκεανός, τρίτον Νύξ, τέταρτον ὁ Οὐρανός, εἶτ' ἀθανάτων βασιλεὺς θεῶν ὁ Ζεύς, δῆλον ὅτι καὶ οὗτος τὸν Δία, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον, ὕστερον νομίζει καὶ τοῦ Χάους καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Νυκτὸς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, ἤτοι τοῦ κόσμου. ἀλλ' οὗτοι μέν, φησίν, οἱ ποιηταὶ διὰ τὸ μεταβάλλειν καὶ ἄλλοτε ἄλλους ποιεῖν τοὺς ἄρχοντας τῶν ὄντων (πρῶτον μὲν γὰρ βασίλευσε περίκλυτος Ἠρικεπαῖος, φησὶν ἡ ποίησις, μεθ' ὃν Νὺξ σκῆπτρον ἔχουσ' ἐν χερσὶν ἀριπρεπὲς Ἠρικεπαίου, μεθ' ἣν Οὐρανός, ὃς πρῶτος βασίλευσε θεῶν μετὰ μητέρα Νύκτα), οὗτοι δὴ διὰ τὸ τοὺς ἄρχοντας μεταβάλλειν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον ὕστερον ποιοῦσιν. οἱ δὲ μεμιγμένοι αὐτῶν (λέγει δὲ τοὺς μὴ πάντα μυθικῶς καὶ ἀναποδείκτως, ὥσπερ οἱ ποιηταί, λέγοντας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' ἃ ἀποδείξεσι χρωμένους), οὗτοι δὴ οὖν οἱ μεμιγμένοι, ὥσπερ Φερεκύδης ὁ Πυθαγόρου καθηγεμών, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον λέγουσιν εἶναι τὴν τῶν πάντων αἰτίαν καὶ ἀρχήν, ὁμοίως καὶ οἱ Μάγοι, καὶ οὐχ ὕστερον αὐτὸ ποιοῦσιν ὡς οἱ προειρημένοι. οὕτω καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Πυθαγόρειος καὶ Ἀναξαγόρας τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον πρεσβύτατον τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀποφαίνονται, ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς τὴν φιλίαν ἀγαθὸν καὶ ἀρχὴν εἰπών (ταύτην γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε στοιχεῖον, καταχρησάμενος τῇ λέξει), ὁ δὲ Ἀναξαγόρας τὸν νοῦν. ἀλλὰ τούτων, ὡς εἴρηται, ὁ μὲν τὴν φιλίαν φησὶν ἀγα-
1091b 13. θὸν ὁ δὲ τὸν νοῦν. "τῶν δὲ τὰς ἀκινήτους οὐσίας λεγόντων," λέγων ἀκινήτους οὐσίας τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμούς, τούτων οἱ μέν, ὥσπερ ὁ Πλάτων καὶ Βροτῖνος ὁ Πυθαγόρειος, φασὶν ὅτι τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ τὸ ἕν ἐστι καὶ οὐσιῶσθαι ἐν τῷ ἓν εἶναι, ὡς πολλάκις εἴρηται. εἰπὼν δὲ τὸ "οἱ μὲν" οὐκ ἀπέδωκε τὸ οἱ δέ.

5. fort. εἴποι. ‖ 17. τοὺς om *M*. ‖ 18 et 20. ἐβασίλευσε *Br*. ‖ 18. Ἠρικεπαῖος et 19. Ἠρικεπαίου *Br*, Ἠρικαπαῖος et Ἠρικαπαίου *AM*. ‖ 22. post λέγει δὲ add μυθικῶς *AM*. ‖ 25. τῶν om *M*. ‖ 32. ὁ μέν *M*.

"ἡ μὲν οὖν ἀπορία αὕτη ποτέρως δεῖ λέγειν." εἰπὼν ὅτι ἀπορήσειεν ἄν 1091b 15. τις ποτέρως δεῖ λέγειν περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ στοιχείων πῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον, πότερον ταὐτόν ἐστι τὸ ἓν τῷ ἀγαθῷ, ὁμοίως καὶ ἡ ἀόριστος δυάς, ἢ οὔ, εἶτα μεταξὺ θεὶς τὰς ὑπολήψεις ἃς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀρίστου εἶχον οἱ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὄντες καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον λέγων, ἡ μὲν οὖν ἀπορία ἐστὶ ποτέρως δεῖ λέγειν περὶ τῶν ἀρχῶν, ἆρά γε ἀγαθαὶ καὶ ἄρισται εἰσιν ἢ οὔ. καὶ ἀποκρίνεται λέγων θαυμαστὸν εἶναι καὶ παντελῶς ἄλογον, ὡς αὐτὸς ἐν ἄλλοις εἴρηκεν, εἰ τῷ πρώτῳ αἰτίῳ καὶ αὐταρκεστάτῳ, ἀφ' ἑαυτοῦ τε τὸ εἶναι ἔχοντι καὶ οὐκ ἄλλοθεν, μὴ ὑπάρχει πρῶτον καὶ προηγουμένως καὶ εἴπερ ἄλλο τι τὸ αὔταρκες καὶ ἡ σωτηρία ὡς ἀγαθόν. ἄλογον οὖν ὡς ἀληθῶς λέγειν ὅτι τῷ πρώτῳ αἰτίῳ ἡ αὐτάρκεια καὶ ἡ σωτηρία οὐχ ὡς ἀγαθῷ ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐδὲ σύμφυτόν ἐστιν αὐτῷ τὸ ἀγαθόν. οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο τι θέμις ἐστὶν ὑπολαβεῖν ἄφθαρτον τὸ πρῶτον αἴτιον ἢ διότι εὖ ἔχει, ἤτοι διότι ἀγαθόν ἐστι, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ αὔταρκές ἐστιν· οὐδὲν γὰρ μὴ ἀγαθὸν αὔταρκες. ὥστε τὸ μὲν λέγειν τὴν ἀρχὴν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄριστον εὔλογον καὶ ἀληθές ἐστι· τὸ μέντοι λέγειν ταύτην τὴν φύσιν, ἤτοι τὴν αὐταρκεστάτην καὶ ἀρίστην, τὸ ἀρχικὸν ἓν εἶναι, "ἢ εἰ μὴ τοῦτο, στοιχεῖον," τουτέστιν ἢ εἰ μὴ ἀρχικὸν ἓν λέ- 1091b 21. γοιεν τὴν αὐταρκεστάτην φύσιν, ἀλλὰ φήσαιεν ὅτι ἡ αὐταρκεστάτη φύσις τὸ στοιχεῖόν ἐστι τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, εἴτε οὖν τὴν τοιαύτην φύσιν τὸ ἀρχικὸν ἓν εἴποιεν, εἴτε τὴν δυάδα, ἀδύνατα ἐροῦσι καὶ πολλὴ αὐτοῖς ἕπεται ἡ δυσχέρεια, ἣν δυσχέρειαν ἔνιοι φεύγοντες, οἱ τὸ ἓν ὁμολογοῦντες ἀρχὴν καὶ πρῶτον στοιχεῖον εἶναι ἀλλὰ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ μαθηματικοῦ, ἀπειρήκασι καὶ ἀφείλοντο ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἑνὸς τὸ ἀγαθόν. τὸ δὲ "ἅπασαι 1091b 25. γὰρ αἱ μονάδες γίνονται ὅπερ ἀγαθόν τι" συνεχές ἐστι τῷ "τὸ μέντοι ταύτην εἶναι τὸ ἓν ἢ τὸ στοιχεῖον τῶν ἀριθμῶν ἀδύνατον." εἰ γὰρ τὸ ἄριστον καὶ ἀγαθὸν τὸ ἕν ἐστιν ἢ τὸ στοιχεῖον ἢ ἡ ἀόριστος δυάς, εἰσὶ δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν μονάδες, ἔσονται πᾶσαι αἱ τοιαῦται μονάδες ὅπερ ἀγαθὰ καὶ ὅπερ ἄριστα καὶ πολλή τις εὐπορία τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀρίστων. ἀλλ' ἓν τὸ ἄριστον καὶ οὐ πολλά. ἔτι εἰ τὰ εἴδη ἀριθμοί, οἱ δὲ ἀριθμοὶ μονάδες, αὗται δὲ ὅπερ ἀγαθόν, τὰ εἴδη ἄρα ὅπερ ἀγαθόν.

"ταῦτά τε δὴ συμβαίνει πάντα καὶ τὸ ἐναντίον στοιχεῖον" ἕως τοῦ "δῆλον 1091b 30. ὅτι αἱ ἀρχαὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποδίδονται οὐδὲ αἱ πρῶται οὐσίαι." εἰ τὸ ἓν ἀγαθὸν κατ' αὐτούς, ἀγαθοειδῆ καὶ τὰ εἴδη, εἰ δὲ τοῦτο, τίνων χρὴ τὰς ἰδέας ὑποτίθεσθαι; εἴτε γὰρ τῶν τῇδε ἀγαθῶν μόνων, οἷον τῶν ἀρετῶν, οὔτε οὐσιῶν ἔσονται [οὐσίαι]

6. ἡ μὲν οὖν — 7. λέγων om *M.* ‖ 7. 8. παντελῶς ἄλογον] παντεύλογον *M.* ‖ 8. cf. Λ,7. ‖ 9. ὑπάρχειν *M.* ‖ 11. ἀγαθῷ] ἀγαθὰ *A.* ‖ 16. τὸ ἀρ.] τὸν ἀρ. *M.* ‖ 22. post πρῶτον add εἶναι *M.* ‖ 23. ἀφεῖλον *M.* ‖ 33. ἀποτίθεσθαι *A.* ‖ 34. μόνον *M.*

ὡς βούλονται οὔτε οὐσίαι αἱ ἰδέαι, εἴπερ συνώνυμα ταῖς ἰδέαις τὰ κατ' αὐτὰς ὑφεστηκότα· εἴτε τῶν οὐσιῶν, ἔσονται πᾶσαι αἱ τῇδε οὐσίαι ἀγαθαί, ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἰδέας ὑπέστησαν ἀγαθὰς οὔσας. καὶ πρὸς τούτοις εἰ τὸ ἓν ἀγαθόν, τὸ μὴ ἕν, ὃ εἴτε δυάδα εἴτε ἄνισον εἴτε πλῆθος χρὴ καλεῖν, ἔσται κακόν, ἵν' ἐξ ἐναντίων, ἑνὸς μὲν τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ἑνὸς δὲ τοῦ κακοῦ, ἡ γένεσις ᾖ τῶν εἰδῶν. ὃ συνεωρακὼς Σπεύσιππος (λέγω δὴ τὸ εἰ τὸ ἓν ἀγαθόν, ἀνάγκη τὸ μὴ ἓν τὸ ὑλικὸν κακὸν εἶναι) ἀπέφυγε καὶ προσάπτειν οὐκ ἠθέλησε τὸ ἀγαθὸν τῷ ἑνί. ἄλλοι δὲ τὴν τοῦ κακοῦ φύσιν τὸ ἄνισόν φασιν, ὥστε συμβαίνει ἐκ τούτων πάσας τὰς ἰδέας καὶ πάντα τὰ ὄντα μετέχειν τοῦ κακοῦ, εἴπερ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἰσί, πλὴν τῆς ἑτέρας τῶν ἀρχῶν, ἥτις ἐστὶ τὸ ἕν. ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· καὶ οὗτος γάρ φησιν ὡς πάντα μετέχει τοῦ νείκους πλὴν τῆς φιλίας. καὶ ἐπεὶ πρῶτον μὲν κατ' αὐτοὺς αἱ ἰδέαι γίνονται ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ μὴ ἑνός, εἶτα ἐκ τῶν ἰδεῶν τὰ μεγέθη, αὐτοτρίγωνον, αὐτοτετράγωνον, τὰ ὅμοια, ἀκρατότερον μεθέξουσι τοῦ κακοῦ οἱ ἀριθμοὶ ἤπερ τὰ μεγέθη· οἱ μὲν γὰρ ἀριθμοὶ προσεχῶς ἐκ τοῦ κακοῦ γεγόνασι, τὰ δὲ μεγέθη διὰ μέσων τῶν ἀριθμῶν. ταῦτά τε δὴ συμβαίνει καὶ προσέτι χώραν τε εἶναι τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ (ἡ γὰρ ὕλη, ὡς αὐτοί φασι, χώρα τοῦ εἴδους), καὶ ἐρᾶν καὶ ὀρέγεσθαι τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ, καίπερ ὄντος ἑαυτοῦ λύμης καὶ φθορᾶς. εἰ δὲ καὶ ὑλικὸν εἴη τοῦτο, τὸ κακὸν ἔσται δυνάμει βέλτιστον καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ τὸ δυνάμει πῦρ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕλη, δυνάμει ἐστὶ τὸ ἐνεργείᾳ πῦρ. ταῦτα δὴ πάντα συμβαίνει, καὶ τὸ μὲν τῶν ἀτόπων συμβαίνει ὅτι πᾶσαν ἀρχὴν στοιχεῖον ποιοῦσι· ποῖον δὲ ἄτοπον ἕπεται τῷ πᾶσαν ἀρχὴν στοιχεῖον ποιοῦντι; τὸ πάντα εἶναι ἀγαθά, εἰ τὸ ἀγαθὸν ὡς στοιχεῖον ἀρχή. ἄλλο δὲ ἕπεται τὸ ἀκράτου μετέχειν τοῦ κακοῦ, ὅτι τὰς πρώτας οὐσίας εἰρήκασιν ἀριθμοὺς εἶναι. τέσσαρα οὖν ἄτοπα ἕπεται ταῖς τέσσαρσιν ὑποθέσεσιν, ἓν μὲν τὸ πάντα εἶναι ἀγαθὰ καὶ κακὰ πλὴν ἑνός, ἄλλο τὸ εἶναι τὸ κακὸν ἀρχήν, ἄλλο τὸ εἶναι τὴν ἀρχὴν μὴ ἀγαθόν, τέταρτον τὸ μετέχειν τοὺς ἀριθμοὺς ἀκράτου τοῦ κακοῦ.

1092a 5. (5) ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται λέγων "εἰ οὖν καὶ τὸ μὴ τιθέναι τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς" μηδὲ λέγειν αὐτὰς ἀγαθὸν ἀδύνατον καὶ τὸ τιθέναι ἀδυνατώτερον, δῆλον ὅτι αἱ ἀρχαὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποδίδονται οὐδὲ αἱ πρῶται οὐσίαι καλῶς ἀριθμοὶ λέγονται. εἰ γὰρ ἦσαν καὶ ὑπάρξεως μετεῖχον, ἀγαθαὶ ἂν ἦσαν ἢ κα-

12. ἐπεὶ] ἐπὶ *M*. ‖ 14. εἴπερ *M*. ‖ οἱ μὲν — 15. μεγέθη om *M*. ‖ 21 ἀτόπων] ἀγαθῶν *M*. ‖ 21. 22. ποιεῖν δὲ ἄτ. ε. τὸ π. *M*. ‖ 22. τὸ στοιχεῖον *M*. ‖ ἀγαθά] ἀγαθόν *A*. ‖ 23. ἀκράτου scr. e Syr. ἀκράτως *AM*. ‖ 24. excidisse pauca et e proximis verbis τέσσαρα οὖν κτλ. et e Syr. coniicias. ‖ 25. ὑπόθεσιν *A*. ‖ 29. post ταῖς ἀρχαῖς desinit cod *M*.

καί, νῦν δὲ οὐδέτερον αὐταῖς ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὅλως ἄρα οὐκ εἰσί. πᾶν γὰρ ὂν ἢ ἀγαθὸν ἢ οὐκ ἀγαθόν.

"οὐκ ὀρθῶς δὲ εἴ τις ἀπεικάζει τὰς τῶν ὅλων ἀρχὰς τῇ τῶν ζῴων καὶ 1092*a* 11.
φυτῶν." ἦσάν τινες οἵτινες ἐπεὶ ἑώρων ὅτι τὰ ζῷα καὶ φυτὰ ἐξ ἀορίστων, καὶ τί σημαίνει τὸ ἀόριστον ἐπήγαγε σαφηνίζων "ἀτελῶν δέ," ἐπεὶ οὖν ἑώρων ὅτι ἐξ ἀτελῶν τῶν καταμηνίων καὶ σπερμάτων ἐπὶ τὰ τελειότερα ἄγεται, ὑπελάμβανον ὅτι καὶ αἱ τῶν ὅλων ἀρχαὶ ἀτελέστεραί εἰσι τῶν ἐξ αὐτῶν· διὸ καὶ τὸ ἓν τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν οὐκ ἤθελον λέγειν ὄν. ὑπολαμβάνοντες γὰρ ὅτι οὐδὲν ἀτελὲς ὄν ἐστιν, ἀλλὰ πᾶν ὂν τέλειον, τὸ δὲ ἓν οὐ τέλειον, ἀπεφαίνοντο ὡς οὐδὲ ὄν ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν ὄν, ἦν ἂν καὶ τέλειον. πρὸς οὓς λέγει ὅτι οὐδὲ ἐνταῦθα ἡ γένεσις ἁπλῶς ἐξ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον ἄγει, οἷον ἐκ σπέρματος ἐπὶ τὸ ζῷον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτελὲς ἐκ τοῦ τελείου ὑφίστησιν. ἄνθρωπος γὰρ πρὸ σπέρματος καὶ αἴτιος τοῦ σπέρματος, καὶ ἁπλῶς τὸ ἐντελεχείᾳ πρὸ τοῦ δυνάμει, ὥστε οὐ χρὴ λέγειν ὅτι διὰ τὸ τὰ ἐνταῦθα ἐξ ἀπλῶν εἶναι λεκτέον καὶ τὸ ἓν ἅμα μὲν ἀρχὴν τῶν ὄντων ἅμα δὲ ἀνούσιον κατὰ τὸ χεῖρον τῆς οὐσίας.

"ἄτοπον δ. κ. τ. τ. α. μ. τ. στερ. καὶ τ. μ. π." τοῦ Πλάτωνος εἰπόν- 1092*a* 17.
τος ὅτι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος γεγόνασιν αἱ ἰδέαι, ἐκ δὲ τῶν ἰδεῶν τὰ μαθηματικὰ μεγέθη, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἢ χρόνῳ ἐν ᾧ τὰ μαθηματικὰ γέγονε μεγέθη, καὶ ὁ τόπος αὐτῶν, ἐν ᾧ εἰσίν, ὑπέστη, λέγει ὅτι ἄτοπον τὸν μὲν τόπον ἅμα τοῖς μεγέθεσι ποιεῖν, τίς δέ ἐστι μὴ λέγειν. εἶτα καὶ ἐνίσταται λέγων μὴ εἶναι τὰ μαθηματικὰ ἐν τόπῳ. ὁ μὲν γὰρ τόπος, φησίν, ἑνὸς ἑκάστου ἴδιος, διὸ χωριστὰ τὰ ἐνταῦθα τῷ τόπῳ, τὰ δὲ μαθηματικὰ οὐ ποῦ, τὰ μαθηματικὰ ἄρα οὐκ ἐν τόπῳ. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔκ τινος πολλαχῶς λέγεται, λέγει ὅτι ἔδει τοὺς λέγοντας τὰ ὄντα ἐκ στοιχείων εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς (τούτους γὰρ εἶπε τῶν ὄντων τὰ πρῶτα), διελομένους ὁσαχῶς τὸ ἔκ τινος λέγεται (τοῦτο γὰρ εἶπεν ἄλλο ἐξ ἄλλου), λέγειν κατὰ τίνα τῶν τοῦ ἔκ τινος τρόπων ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐστί. πότερον οὖν, 1092*a* 24.
φησί, μίξει ἤτοι κράσει; ἆρα οὖν κραθεισῶν τῶν ἀρχῶν ἐξ αὐτῶν εἰσὶν οἱ ἀριθμοί; ἀλλ' οὐ πᾶν δύναται μίγνυσθαι, καὶ πολλῷ μᾶλλον τὸ ἓν μετὰ τῆς δυάδος, τό τε γινόμενον ἐκ τῶν κραθέντων ἕτερόν ἐστι τῶν τὸ κρᾶμα ἀποτελεσάντων. ἀλλὰ κἂν δοίημεν ὅτι κρᾶμα γέγονεν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος, ἔφθαρται τὸ ἓν (τὰ γὰρ κεραννύμενα τοῦτο πάσχει), καὶ οὐκ ἔσται τὸ ἓν χωριστὸν καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ἑτέρα τις φύσις παρὰ τὸ κρᾶμα τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς δυάδος γεγονός, ὅπερ οὗτοι βούλονται· λίαν γὰρ ἀσπάζονται τὴν τοῦ ἑνὸς ἀφθαρσίαν. ὥστε δῆλον ὅτι μίξει καὶ κράσει οὐ δύνανται οἱ ἀριθμοὶ ἐκ τῶν στοιχείων εἶναι. ἀλλὰ 1092*a* 26.
πότερον, φησί, συνθέσει τῶν στοιχείων εἰσὶ τὰ εἴδη, ὥσπερ ἡ συλλαβή;

12. ἄνθρωπος scr. e Syr, ἀνάγκη *A*. || 30. τότε *Br*.

ἀλλὰ τὰ συγκείμενα ἀνάγκη κεῖσθαί που καὶ χωρὶς ὁ νοῦν νοήσει τὸ ἓν καὶ χωρὶς τὸ πλῆθος. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ μελικράτου οὐ δυνάμεθα χωρὶς νοεῖν τὸ μέλι καὶ χωρὶς τὸ ὕδωρ, κρᾶμα γὰρ γέγονε καὶ οὐδέτερον αὐτῶν ἐστὶν οἷον πρὸ τῆς μίξεως· ἐπὶ δὲ τῶν συγκειμένων ἐπειδὴ τὰ αὐτά εἰσιν οἷα ἦν πρὸ τῆς συνθέσεως, ἀνάγκη χωρὶς νοεῖν τὸ ἓν καὶ χωρὶς τὸ πλῆθος, καὶ ἔσται ὁ ἀριθμὸς μονὰς καὶ πλῆθος ἢ τὸ ἓν καὶ ἄνισον. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπεὶ καὶ ἔκ τινος γεγονὸς ἔστι μὲν ὡς ἀπὸ ἐνυπαρχόντων τῶν ἀφ' ὧν γέγονεν ὡς ὁ χαλκός (ἐνυπάρχει γὰρ τῷ ἀνδριάντι), ἔστι δὲ ὡς ἀπὸ μὴ ἐνυπαρχόντων (τὸ γὰρ σπέρμα, ἀφ' οὗ τὸ ζῷον γέγονεν, ἔφθαρται καὶ οὐκ ἐνυπάρχει αὐτῷ), κατὰ τίνα δὴ τούτων τῶν δύο τρόπων ὁ ἀριθμὸς συνθέσει τῇ τῶν στοιχείων γέγονε; τὸ μὲν οὖν ὡς ἐνυπαρχόντων
1092a 32. τῶν στοιχείων ἐξ αὐτῶν γεγενῆσθαι λέγειν τὸν ἀριθμὸν ψεῦδος· ταῦτα γὰρ οὕτω γίνεται ὧν ἐστὶ γένεσις, τουτέστιν ἅπερ τεχνητά ἐστι· γένεσιν γὰρ νῦν τὴν τέχνην ἐκάλεσεν. ἐπὶ γὰρ τῶν τεχνητῶν ἐνυπάρχει ἐν [γὰρ] αὐτοῖς τὰ ἐξ ὧν εἰσίν, ἐπὶ μὲν τῆς οἰκίας οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα, ἀνδριάντος ὁ χαλκὸς καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων, αἱ δὲ ἰδέαι οὐ τεχνηταί. ἀλλὰ πότερον ὡς ἀπὸ σπέρματος; ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ, ἀλλὰ πότερον ὡς ἀπὸ μὴ ἐνυπαρχόντων τῶν ὡς ἀρχῶν αἱ ἰδέαι γεγόνασιν. "ἀλλ' οὐχ οἷόν τέ τι," φησί, "τοῦ ἀδιαιρέτου ἀπελθεῖν." ὃ δὲ λέγει δυνάμει τοιοῦτόν ἐστιν· τὸ μὲν σπέρμα φθείρεται καὶ οὐκ ἔστι, τὸ δὲ ἀδιαίρετον, τουτέστι τὸ ἀρχικὸν ἕν, οὐχ οἷόν τέ ἐστι κατ' αὐτοὺς φθαρῆναι, οὐδὲ ὅλως αὐτοί φασιν οἷόν τε ἐπινοῆσαι ὡς ἀπέρχεταί τι τῆς ἑνὸς φύσεως ἢ τροπή τις περὶ αὐτὸ γίνεται. εἰ οὖν τὸ σπέρμα φθείρεται καὶ οὐκ ἔστι, τὸ δὲ ἓν κατ' αὐτοὺς ἄφθαρτον καὶ ἄτρεπτον, δῆλον ὅτι οὐδὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δυνατὸν τοὺς ἀριθμοὺς ἐκ τῶν ἀρχῶν γεννᾶν. ἀλλὰ μήποτε ὥσπερ ἡμεῖς ἐκ τῆς στερήσεως τῆς τῷ εἴδει ἐναντίας φαμὲν γίνεσθαι τὰ πράγματα μὴ ὑπομενούσης, οὕτω χρὴ νοεῖν καὶ τὴν τῶν ἀριθμῶν γένεσιν. ἀλλ' ὅσα, φησίν, ἐξ ἐναντίων γίνεται, καὶ ἐξ ὑποκειμένου τινὸς τρίτου γίνεται, ὡς ἐν τῷ Α δέδεικται τῆς Φυσικῆς Ἀκροάσεως. ἐπεὶ οὖν τῷ ἑνὶ οἱ μὲν τὸ πλῆθος λέγουσιν εἶναι ἐναντίον, οἱ δὲ τὸ ἄνισον, ὡς ἴσῳ τῷ ἑνὶ χρώμενοι, δῆλον ὡς ἐξ ἐναντίων ἂν εἴη ὁ ἀριθμός. εἰ δὲ τοῦτο, δεῖ ἄρα εἶναί τι ὑποκείμενον ἐξ οὗ ὑπομένοντος καὶ θατέρου τοῦ ἑνὸς γίνεσθαι ἢ εἶναι τὸν ἀριθμόν· οὐ γὰρ δὴ τὸ ἄνισον ἢ τὸ πλῆθος τῷ ἑνὶ ὑποκείσεται· ἐναντίον γάρ ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο, ὡς αὐτοί φασιν, οὐδὲν δὲ ἐναντίον ὑπόκειται
1092b 3. τῷ ἐναντίῳ αὐτοῦ, φθαρτικὰ γὰρ ἀλλήλων. ἔτι, φησί, διὰ τί τὰ μὲν ζῷα καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὅσα ἐξ ἐναντίων γέγονε, φθείρεται, αἱ δὲ ἰδέαι ἐξ ἐναντίων οὖσαι οὐ φθαρήσονται; εἰπὼν δὲ ὅσα ἐξ ἐναντίων ἐπήγαγεν "ἢ οἷς ἐναντία." οὐ γὰρ μόνον τὰ ἐξ ἐναντίων φθείρεται, ἀλλὰ καὶ τὸ θερμὸν καὶ λευκόν, οἷς ἐναν-

3. 4. μίξεως coni, λέξεως *A*. ‖ 20. lege τῆς τοῦ ἑνός. ‖ 35. post ἐναντίων add τι *Br*, om *A*.

τία εἰσὶ τῷ μὲν τὸ ψυχρὸν τῷ δὲ τῷ λευκῷ τὸ μέλαν. ἐπεὶ δὲ πᾶσαν τὴν ἐναντιότητα, αὐτό φημι τὸ ἓν καὶ μὴ ἕν, εἰς τὴν τῶν ἰδεῶν σύστασιν οἱ ταύτας τιθέμενοι κατηνάλωσαν ἔλεγον καὶ μηδὲν καταλελεῖφθαι, ἔμελλε δέ τις λέγειν ὅτι εἰ μέν τι λελειμμένον τῆς ἐναντιότητος ἐκτὸς ὂν τῶν ἰδεῶν, τότε εἰκὸς ἦν λέγειν ὅτι τὸ καταλειφθὲν μαχήσεται μετὰ τοῦ συνόντος ταῖς ἰδέαις καὶ φθερεῖ αὐτάς· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν παραλέλειπται, τί ἂν εἴη τὸ δυνησόμενον αὐτὰς φθεῖραι; ἐπεὶ οὖν ἔμελλέ τις ταῦτα λέγειν, προσέθηκε τὸ κἂν ἐκ παντὸς εἴη τοῦ ἐναντίου τὰ εἴδη καὶ μηδὲν ἀπελείφθη, φθαρήσεται· ὡς γὰρ τὸ νεῖκος κατ' Ἐμπεδοκλέα, ὅταν κατισχύσῃ τῆς φιλίας καὶ ὑπεισέλθῃ τὸν σφαῖρον, φθείρει αὐτόν, οὕτω καὶ τὰ ταῖς ἰδέαις ἐναντία τὸ ἓν καὶ οὐχ ἓν πρὸς ἄλληλα μαχόμενα φθεροῦσιν αὐτάς. μνησθεὶς δὲ τῆς τοῦ Ἐμπεδοκλέους δόξης ὥσπερ καὶ αὔτη τὸ μῖγμα, λέγων μῖγμα τὸν σφαῖρον, φθείρει ὑπὸ τοῦ νείκους, ἐπάγει "καίτοι γε οὐκ ἔδει", οὐ γάρ ἐστιν ἐναντίον τῷ μίγματι τὸ νεῖκος. ὅμως εἰ τὸ νεῖκος, καίτοι μὴ ὂν ἐναντίον τῷ σφαίρῳ, ὅμως ὑπεισιὸν αὐτὸν φθείρει, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐναντία συνόντα ταῖς ἰδέαις φθεροῦσιν αὐτάς.

"οὐδὲν δὲ δ. ο. ο. ο. α. α. τ. οὐσιῶν." τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. πῶς οἱ 1092b 8.
εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ αἴτιοί εἰσι τῶν τῇδε οὐσιῶν οὐδὲν λέγουσι. μήποτε οὖν, ὥσπερ αἱ στιγμαὶ ὅροι οὖσαι τῶν γραμμῶν ὁρίζουσιν αὐτάς, οὕτω δυνατὸν λέγειν ὅτι καὶ τὰ εἴδη ὡς πέρατα τῶν τῇδε οὐσιῶν ὁρίζουσιν αὐτάς, καὶ οὕτως αἴτια τούτων εἰσί, καθάπερ καὶ ὁ Πυθαγόρειος Εὔρυτος ἔλεγε τοῦδε μὲν τοῦ φυτοῦ τόνδε τὸν ἀριθμὸν ὅρον εἶναι, καὶ ἄλλον μὲν ἵππου καὶ ἄλλον ἀνθρώπου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. καὶ οὐ μόνον ἁπλῶς οὕτως ὁ Εὔρυτος ἔλεγεν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ὅροι εἰσὶ τῶν φυτῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ βοῶν, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ὁ ἀριθμητικός, ὅταν τὸν ἐννέα ἀριθμὸν τετράγωνον ὄντα καταγράφῃ, πρῶτον μὲν τρεῖς μονάδας κατ' εὐθεῖαν γράφει γραμμήν, εἶτα ἄλλας τρεῖς κατὰ παράλληλον καὶ αὐτὰς τῇ προτέρᾳ γραμμῇ, εἶτ' ἂν ἄλλας πάλιν τρεῖς κατὰ παράλληλον γραμμὴν τῇ δευτέρᾳ γραμμῇ, καὶ οὕτως ἀποτελεῖ παράλληλον σχῆμα, ὥσπερ ὑπόκειται. καὶ ἐπὶ τοῦ τρία τριγώνου ὄντος ὁμοίως πρῶτον μὲν γράφει μίαν μονάδα, εἶτα ὑπὸ ταύτην ἑτέρας δύο, καὶ οὕτως ἐξομοιοῖ τὸν τρία τῷ τριγώνῳ σχήματι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· ὥσπερ οὖν ὁ ἀριθμητικός, οὕτως καὶ ὁ Εὔρυτος, ἐπειδὴ ἔφασκε τοὺς ἀριθμοὺς ὅρους εἶναι τῶν πραγμάτων. κείσθω λόγου χάριν ὅρος τοῦ ἀνθρώπου ὁ διακοσιαπεντήκοντα ἀριθμός, ὁ δὲ τξ' τοῦ φυτοῦ· τοῦτο θεὶς ἐλάμβανε ψηφῖδας διακοσίας πεντήκοντα, τὰς μὲν πρασίνας τὰς δὲ μελαίνας ἄλλας δὲ ἐρυθρὰς καὶ ὅλως παντοδαποῖς χρώμασι κεχρωμένας· εἶτα περιχρίων τὸν τοῖχον ἀσβέστῳ καὶ σκιαγραφῶν ἄνθρωπον

9. ὑπεισέλθῃ *A*, ὑπεισέλθοι **Br.** ‖ 10. post ἰδέαις fort. addendum ὑποκείμενα ὄντα. ‖ 34. δὲ post ἄλλας om *A*. ‖ 35. fort. κεχρωσμένας.

καὶ φυτὸν οὕτως ἐπήγνυ τάσδε μὲν τὰς ψηφῖδας ἐν τῇ τοῦ προσώπου σκιαγραφίᾳ, τὰς δὲ ἐν τῇ τῶν χειρῶν, ἄλλας δὲ ἐν ἄλλοις, καὶ ἀπετέλει τὴν τοῦ μιμουμένου ἀνθρώπου διὰ ψηφίδων ἰσαρίθμων ταῖς μονάσιν, ἃς ὁρίζειν ἔφασκε τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο ποιῶν ἔλεγεν ὅτι ὥσπερ ὅδε ὁ γεγραμμένος ἄνθρωπος ἐκ τῶν διακοσίων πεντήκοντα φέρε εἰπεῖν ἐστὶ ψηφίδων, οὕτως καὶ ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος ἐκ τοσούτων ὁρίζεται μονάδων. παραπλήσιον τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν τξ' ἐποίει, καὶ τὰς μὲν ἀνήλισκεν εἰς φύλλων τὰς δὲ εἰς κλάδων ἄλλας εἰς ῥιζῶν ἐκπλήρωσιν, καὶ ταῦτα ἅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἔλεγε, ταῦτα καὶ περὶ φυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὅλως ὅπερ νῦν οἱ γραφεῖς ποιοῦσι καὶ διὰ χρωμάτων ποικίλα καὶ παντοδαπὰ γράφουσι ζῷα, τοῦτο ἐκεῖνος διὰ τῶν κεχρωσμένων ψηφίδων ἐποίει, ἀφωμοίου τε καὶ εἰς σχῆμα συνετίθει τόνδε μὲν τὸν τῶν ψηφίδων ἀριθμὸν ἀνθρώπου, ἄλλον δὲ ἵππου, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ἄλλα εἴδη ζῴων καὶ φυτῶν. πότερον οὖν, φησίν, οὕτως εἰσὶν οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν τῇδε οὐσιῶν, ὥσπερ Εὔρυτος ἔλεγεν, "ἢ ὅτι ὁ λόγος ἡ συμφωνία τῶν ἀριθμῶν," τουτέστιν ἢ ὅτι εἰ ὁ λόγος, καθ' ὃν γίνεται τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα, συμφωνία ἐστίν, ἡ δὲ συμφωνία κατ' ἀριθμοῦ σχέσιν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ εἴδη, διὰ τοῦτο ἀνάγκη λέγειν ὅτι τὰ εἴδη αἴτιά εἰσι τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων οὐσιῶν; ἀλλὰ κἂν τῶν οὐσιῶν αἰτίους τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς συγχωρήσωμεν, καίτοι μὴ ὂν ἀληθές, ἀλλὰ τά γε πάθη καὶ τὰ συμβεβηκότα πῶς φήσουσι γενέσθαι ἐκ τῶν ἀριθμῶν; οὕτως οὖν ἐρωτήσας τε περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν ὄντων κατὰ τὸ οἰκεῖον εἶδος ταῦθ' ὅπερ ἐστὶ λέγεταί τε καὶ ἐστὶν ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὴν ὕλην, δείκνυσιν ὅτι ἡ ἑκάστου οὐσία καὶ τὸ ἑκάστου εἶδος οὐκ ἔστιν ἀριθμός, τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ μὴ εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς
1092b 15. ὅρους τῶν οὐσιῶν. λέγει δὴ ὅτι δὲ οὐχ οἱ ἀριθμοὶ οὐσίαι οὐδὲ αἴτιοι τῆς ἑκάστου μορφῆς καὶ φύσεως δῆλον. εἰ γὰρ ἡ ἑκάστου οὐσία καὶ τὸ εἶναι ὁ λόγος καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐστίν, ὁ δὲ ἀριθμός, ἂν ὅλως συμβάληταί τι τοῖς πράγμασι, τὸ ποσόν ἐστι τῆς ἑκάστου ὕλης (ὁ γὰρ τέσσαρα ἀριθμὸς τὸ ποσὸν αὐτὸ καὶ τὸ μέτρον ἐστὶ πυρὸς γῆς ὕδατος ἀέρος, τῶν στοιχείων τῶν σωματικῶν), εἰ δὴ ἕκαστον κατὰ τὸ οἰκεῖον εἶδος λέγεταί τε καὶ ἔστιν, ὁ δ' ἀριθμὸς εἶδος μὲν τῶν πραγμάτων οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν ὕλη, ἀλλὰ τὸ ποσὸν καὶ τὸ μέτρον τῆς ὕλης, ψεῦδος ὅτι οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοί εἰσι τῆς ἑκάστου μορφῆς ἢ μορφαὶ αὐτῶν. ὅτι δὲ οἱ ἀριθμοὶ τὸ ποσὸν καὶ μέτρον εἰσὶ τῆς ὕλης τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὐχὶ μορφαὶ αὐτῶν, ἀποχρῆται τοῖς Ἐμπεδοκλεῖ περὶ συστάσεως ὀστῶν ῥηθεῖσι· "τὰς δύο τῶν ὀκτὼ μοιρέων λάχε Νήστιδος αἴγλης, τέσσαρα δ' Ἡφαίστοιο, τὰ δ' ὀστέα
1092b 18. λευκ' ἐγένοντο." τοῦτο γὰρ παραξέει διὰ τοῦ "ὁ δ' ἀριθμὸς ὕλη, οἷον σαρκὸς ὀστοῦ ἀριθμὸς οὐσία οὕτως· τρία πυρός, γῆς δυό." καὶ χρὴ στίζειν τελείαν εἰς

28. μὲν] μὴ τὸ *A*. ‖ 29. μὴν] μὲν *A*. ‖ 33. μοιράων *A*. ‖ 34. παραξέει *Br*, παραξε' εἰ *A*, fort. ἠνίξατο. *Hkl* coni παραξύει. ‖ τοῦ ὁ δ' *Br*, τοῦ δ' ὁ *A*. ‖ post σαρκὸς adde ἤ.

τὸ οὕτως, εἶτα ἐπάγειν τρία πυρός, γῆς δύο. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. ὁ δὲ ἀριθμὸς καὶ τὸ ποσὸν τῆς ὑλικῆς οὐσίας τοῦ ὀστοῦ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ οὕτως ἐλαμβάνετο, τρία μὲν τοῦ πυρός, δύο δὲ τῆς γῆς· εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ Ψυχῆς ὅπως ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δὲ τρία μὲν πυρὸς δύο δὲ γῆς, ἐπάγει, καὶ ἀεὶ πᾶς ἀριθμὸς ἢ πύρινός ἐστι ἢ γήϊνος, τουτέστιν ἢ πυρῶν ἐστὶν ἢ γαιῶν, ἢ μοναδικὸς καὶ ἀσώματος. οὔτε δὲ ὁ μοναδικός ἐστιν ἤτοι ὁ μαθηματικὸς οὐσία τῶν πραγμάτων, οὔτε ὁ τῶν πυρῶν καὶ γεῶν, ἀλλὰ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ ὕλη μὲν καὶ οὐκ εἶδος τῶν πραγμάτων, οὐδ' ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ τὸ μέτρον οὐδέτερον τούτων ἐστίν, ἀλλὰ γίνεται ἡ ἑκάστου οὐσία κατὰ τὴν τοσοῦδε πρὸς τόδε μῖξιν. ἄλλο γάρ τι γίνεται ὅταν ἐστὶν ἓξ μὲν πυρός, πέντε ἀέρος, τέτταρα ὕδατος, δύο δὲ γῆς, καὶ ἄλλο ὅταν ἓξ γῆς, τρία πυρὸς, δύο ἀέρος, πέντε ὕδατος, καὶ ὅλως ἄλλα κατ' ἄλλων μῖξιν. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἤτοι αὗται αἱ μονάδες αἱ ἀσώματοι καὶ μαθηματικαί, ἀλλὰ λόγος τις σωματικῶν ἀριθμῶν ἤτοι ἀναλογία τις ἀριθμοῦ σωμάτων. καὶ ἐπίστησον ὡς εἰ τὰ ἁπλᾶ σώματα μὴ ἔστι τὰ τῶν πραγμάτων εἴδη, ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ λόγου τῆς τοιᾶσδε κράσεως ἀποτελούμενον, σχολῇ ἂν εἴη τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέτρον τῶν ἁπλῶν σωμάτων εἶναι τὰ τῶν πραγμάτων εἴδη.

ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται λέγων "οὔτε οὖν τοῦ ποιῆσαι αἴτιος ὁ ἀριθ- 1092b 23.
μός" τουτέστιν οὐθ' ὡς τὸ σπέρμα ποιητικὴν ἔχει δύναμιν, κἄν τε ὁ μοναδικὸς καὶ μαθηματικὸς εἴη κἄν τε ὁ σωματικός, οὐθ' ὡς ὕλης· ὕλη γὰρ τὰ σώματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ποσόν ἐστι καὶ μέτρον, οὐ τὸ μετροῦν ἀλλὰ τὸ μετρούμενον· οὔτε μὴν ὡς εἶδός ἐστιν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, οὔτε ὡς τὸ οὗ ἕνεκα ἤτοι ὡς τὸ τελικόν.

(6) "ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί τὸ εὖ ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν τῷ ἐν 1092b 26.
ἀριθμῷ εἶναι τὴν μῖξιν ἢ ἐν εὐλογίστῳ ἢ ἐν περιττῷ." εὐλόγιστον ἀριθμόν φησι τὸν ἄρτιον ὡς εὐδιαίρετον ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ ταῖς διανομαῖς. καὶ ἐπεί τινες τῶν Πυθαγορείων λέγειν οὐκ ὤκνουν ὅτι τὸ εὖ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν ἑκάστῳ τῶν ἐνταῦθα περιγίνεται, ἐπειδὰν ἡ μῖξις τῶν μιγνυμένων ἐν ἀριθμῷ ἀρτίῳ ἢ περιττῷ γένηται, καὶ μάλιστα ἐὰν τέλειον καὶ ὅμοιον καὶ κατὰ πολλαπλασιασμὸν γένηται, οἷον τρὶς τρία, ἀλλὰ μὴ τρία καὶ τρία (εἰ γὰρ κατὰ ἀριθμόν, φασί, τὸ μελίκρατον περιττὸν γένηται, ὡς εἶναι ἐν τῇ μίξει φέρε εἰπεῖν δύο μὲν λίτρας μέλιτος μίαν δὲ ὕδατος, ἢ κατὰ ἄρτιον, ὡς δύο μὲν μέλιτος καὶ δύο ὕδατος, ἢ κατὰ τετράγωνον, ἵν' ὦσι τρία μέλιτος, τρία ὕδατος,

3.4. π. Ψυχ. I, 5. ‖ 7. post οὐσία add τὴν *A.* ‖ γαιῶν *Br.* ‖ 9. τοσοῦδε *Br.*, τοσόνδε *A.* ‖ 10. τόδε] fort. τοσόνδε. ‖ 12. ἄλλων] fort. ἄλλην. ‖ 20. ὕλης] lego ὕλη. ‖ 29. τελείως καὶ ὁμοίως Syr. ‖ 30. οἷον — 31. γένηται om *A1.* ‖ 32. μίαν δὲ — 32.33. μὲν μέλιτος om *Br.*

τρία κρόκου)· εἰ οὖν κατά τινα, φασί, τῶν τοιούτων ἀριθμῶν τὸ μελίκρατον γένηται, ἀγαθὸν τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἑκάστῳ τῶν χρωμένων αὐτῷ, εἰ δὲ μὴ οὕτως, οὐκ ἀγαθόν. ἐπεὶ οὖν οὗτοι ταῦτ' ἔλεγον, λέγει, ἀπορήσειεν ἄν τις πῶς τὸ εὖ, ἤτοι πῶς ἀγαθὸν καὶ ὠφελιμώτατον τὸ μελίκρατον τοῖς χρωμένοις γίνεσθαί φασιν, εἰ κατ' ἀριθμοὺς εὐλογίστους καὶ ἀρτίους ἡ κρᾶσις γένηται, καὶ μάλιστα ἐὰν τρὶς τρία ᾖ κεκραμένον· νῦν γὰρ ὁρῶμεν, οὐδέν ἐστιν ὑγιεινότερον καὶ ὠφελιμώτερον ἂν ᾖ τρὶς τρία καὶ ἐπικρατῇ ἡ τοῦ μέλιτος φύσις, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελήσειεν, ἐὰν ὑδαρὴς ᾖ καὶ οὐχ ὡρισμένη λόγῳ. ὡς οὖν ἐπὶ τοῦ μελικράτου, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν σωμάτων ῥητέον ψεῦδος εἶναι τὸ λέγειν τὴν γένεσιν αὐτῶν εἶναι ὡς ὁ Ἐμπεδοκλῆς, κἂν ἄλλος τις Πυθαγόρειος οὕτω λέγῃ, βούλεται. ὁ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τὸ εὖ αὐτοῖς γίνεσθαι, ὅταν ἡ μῖξις τῶν στοιχείων οὑτωσὶ γένηται ὥστε ἔχειν τὸ πῦρ πρὸς τὴν γῆν λόγον ὃν ἄρτιος ἀριθμὸς πρὸς ἄρτιον, τουτέστιν ὃν ὁ δ' πρὸς τὸν β', καὶ τὸ εὖ τῶν ὀστῶν ἐστὶ τὸ ἔχειν τὸ ἐν αὐτοῖς πῦρ καὶ τὴν γῆν, ὃν ἄρτιος ἀριθμὸς πρὸς ἄρτιον. ὅπερ ψεῦδος· μᾶλλον γὰρ ἂν γενήσονται ὀστᾶ καὶ τὸ εὖ ἕξουσιν, ὅταν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὑφ' ἡμῶν ὁρισθέντι ἡ τῶν στοιχείων μῖξις γένηται. καὶ οὐ τοῦτό φησιν ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ τινὶ ἡ μῖξις γίνεται, ἀλλ' ὅτι οὐ λόγῳ οἵους οὗτοι λέγουσιν, ἀλλὰ λόγῳ μὲν ἡμῖν ἀδήλῳ, τῷ θεῷ δὲ καὶ τῇ φύσει γνωρίμῳ, διὰ τὸ μηδὲν μάτην μηδ' ἀλόγως ὑπ' αὐτῶν γίνεσθαι. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν λεγομένων διάνοια εἴρηται, τὰ δὲ κατὰ τὴν λέξιν οὕτως.

1092b 26. "ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί τὸ εὖ ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν," τουτέστι τί ποτέ ἐστι τὸ ἑπόμενον τοῖς πράγμασιν εὖ τῷ ἐν ἀριθμῷ εἶναι τὴν μῖξιν, ἤτοι ὅταν ἡ μῖξις ἐν ἀριθμῷ γένηται περισσῷ ἢ ἀρτίῳ. εἶτα προσυπακουστέον τοῦ καὶ μάλιστα ἐὰν τελείως καὶ ὁμοίως καὶ ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ, ὡς οὗτοι βούλονται, ἡ μῖξις γένηται, καὶ οὕτως ἐπακτέον, ὡς ἀνασκευαστικὸν τοῦ μὴ τὸ εὖ ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν τοῖς πράγμασι γίνεσθαι ὅταν ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ ἡ μῖξις γένηται, νῦν γὰρ ὁρῶμεν ὡς οὐδὲν ὑγιεινότερον τρὶς τρία ἂν ᾖ τὸ μελίκρατον κεκραμένον, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελήσειεν ὑδαρὲς ὂν ἤπερ ἐν ἀριθμῷ ἄκρατον ὄν. τὸ δὲ "ἄκρατον" πρόσκειται, διότι ὅταν ἐν ἀριθμῷ γένηται ἡ τοῦ μέλιτος καὶ ὕδατος μῖξις, ἀκρατέστερον καὶ ἀμιγέστερόν ἐστι τὸ μέλι καὶ μᾶλλον φυλάττον τὴν οἰκείαν φύσιν, ὅταν δὲ ὑδαρές, κεκράτηται ὑπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ

1. τινα coni., τι γὰρ *ABr.* || 2. γίγνηται *Br.* || μὴ οὕτως] μέλι οὕτως *Br.* || 5. κρίσις *A.* || 6. post ὁρῶμεν fort. addendum ὡς, cf. l. 27. || 8. ὡρισμένῃ *Br.* || 11. λέγειν βούληται *Br.* || 13. ὁ δ πρὸς τὸν β *A*, ὁ δύο πρὸς τὸν δύο *Br.* || 15. γενήσωνται *A.* || 17. ὅτι *Br*, om *A.* || 18. οἷον *Br.* || 19. γνωρίμῳ *Br*, γνώριμον *A.* || 22. ἐχόμενον *A.* || τῷ ἐν coni., ἐν τῷ *ABr.* || 23. γίνηται *Br.* || 24. ἀναλόγως *A.*

διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐν ἀριθμῷ ὡρισμένῳ ἐστὶν ἡ τούτων μῖξις, ὥστε τὸ ἄκρατον ἀντὶ τοῦ ἀκρατέστερον εἴρηται.

"ἔτι οἱ λόγοι ἐν προσθέσει ἀριθμῶν εἰσὶν οἱ τῶν μίξεων." τὸ εὖ ἐκ τῶν 1029b 30
ἀριθμῶν ἕπεσθαι τοῖς πράγμασιν, ὡς εἴρηται, λέγοντες, ὅταν τὰ στοιχεῖα κατ' ἀριθμοὺς μιχθῇ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν πολλαπλασιασμῷ, δείκνυσιν ὅτι ὅλως ἡ τῶν στοιχείων μῖξις ἐν πολλαπλασιασμῷ οὐ γίνεται. οἱ λόγοι γάρ, φησίν, τῆς τῶν στοιχείων μίξεως προσθέσει ἢ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμῶν εἰσίν, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀριθμοῖς, τουτέστιν ἐν πολλαπλασιασμοῖς. πολλαπλασιασμὸς γάρ ἐστι τὸ τρὶς τρία ἢ τρὶς δύο· ἐπὶ δὲ τῆς τῶν στοιχείων μίξεως οὐχ οὕτω φαμέν, ἀλλὰ γίνεσθαι λέγομεν ὀστᾶ, ὅταν τὸ πῦρ πρὸς τὴν γῆν ἔχῃ ὡς ὁ τέσσαρα πρὸς τὸν δύο. ἄλλο οὖν τὸ λέγειν ὅτι τετράκις δύο, καὶ ἄλλο τὸ ὡς τέσσαρα πρὸς δύο. ἐκεῖ μὲν γὰρ λέγομεν ὅτι ταδὶ τὰ πράγματα τετράκις δύο εἰσί, τουτέστιν ὀκτώ εἰσι ταῦτα, ἐνταῦθα δὲ ὅτι ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐν τῇ τῶν στοιχείων μίξει συντίθενται μᾶλλον οἱ ἀριθμοί, ἀλλ' οὐ πολλαπλασιάζονται, τὴν αἰτίαν δι' ἣν οὐ πολλαπλασιάζονται λέγει· τὸ γὰρ αὐτό, φησί, δεῖ γένος εἶναι ἐν ταῖς πολλαπλασιάσεσιν. ὃ δὲ λέγει δυνάμει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπεὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλαπλασιασμοῖς ἡ μία πλευρὰ καὶ ὁ εἷς ἀριθμὸς μετρεῖ τὸν ὅλον ἀριθμόν, τὸν μθ' ὁ ζ' καὶ τὸν ξδ' ὁ η', τὸν ιβ' ὁ γ' ἢ ὁ δ', εἰ ἦν καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου σῶμα, ἐφ' οὗ αβγ', ἀπὸ πολλαπλασιασμοῦ γεγονός, ἔδει αὐτὸ τῷ α' μετρεῖσθαι καὶ εἶναι τῷ α' ὁμοειδῆ τὰ β' καὶ γ', ὥσπερ καὶ ὁ ζ' ὁ τὸν μθ' μετρῶν ὁμοειδής ἐστι ταῖς λοιπαῖς ἓξ ἑπτάσιν. ἀλλὰ κἂν ἵππου σῶμα ἦν, ἐφ' οὗ δεζ', ἔδει καὶ αὐτὸ τῷ δ' μετρεῖσθαι. ἀλλ' ἀδύνατον· ἀνάγκη γὰρ καὶ πῦρ καὶ γῆν καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα εἰς σύστασιν τούτων παραλαμβάνεσθαι, ταῦτα δὲ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μετρεῖσθαι οὐ δύνανται· τὰ γὰρ ὑφ' ἑνὸς μετρούμενα ὁμοειδῆ ἀλλήλοις τε καὶ τῷ μετροῦντι· οἱ γὰρ δέκα ἵπποι τῷ ἑνὶ ἵππῳ καὶ οἱ μθ' ὁμοίως τῷ ἑνὶ ἢ τῇ μιᾷ ἑπτάδι. τὸ δὲ "οὐκοῦν ἔσται πυρὸς δὶς πέντε τρὶς ἑπτά" οὕτως ἐπῆκται ὡς 1092b 35
εἰ ἔλεγεν, ἡ μὲν γῆ καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μετρεῖσθαι οὐ δύνανται· ἀνομοειδῆ γάρ εἰσιν· εἰ δὲ ἦσαν δέκα πυρὰ ἢ κ' καὶ πα' ἀέρες, ἐμετρήθησαν ἂν τῷ αὐτῷ καὶ ἑνί, τὰ μὲν πυρὰ τῷ β' ἢ τῷ ε' (δὶς γὰρ πέντε ἢ πεντάκις δύο δέκα), οἱ δὲ ἀέρες τοῖς τρισὶν ἀέρσι ἢ τοῖς ζ'· τρὶς γὰρ ἑπτὰ ἢ ἑπτάκις τρεῖς κα'. ὁμοίως καὶ εἰ ὕδατος ἦσαν, τῷ ὕδατι ἂν ἐμετρήθησαν.

7. προσθέσει ἢ] προσθέσεως *A*. ‖ 9. τρὶς δύο] τρία δύο *A*. ‖ 10. γίνεσθαι *Br*, γενέσθαι *A*. ‖ ὁ τέσσαρα coni., ὁ δύο *ABr*. ‖ 11. τέσσαρα πρὸς δύο] δύο πρὸς δύο *Br*. ‖ 16.17. δυνάμει] δυνατὸν *Br*. ‖ 18. η' *Br*, ς' *A*. ‖ 20.21. τῷ α' ὁμοειδῆ τὰ *Br*, τὸ α' ὁμοειδῆ τῷ *A*. ‖ 22. αὐτὸ *A*, αὐτῷ *Br*. ‖ 29. πα' *Br*, ιγ' *A*. lege πυρὰ ἢ κα' ἀέρες. ‖ 29 et 31. ἀέρες *Br*, ἄρρες *A*.

καὶ ἡ μὲν τῶν λεγομένων οἶμαι διάνοια αὕτη· ἐν δὲ τῇ λέξει τὸ "τὸ γὰρ αὐτὸ γένος δεῖ εἶναι ἐν ταῖς πολλαπλασιάσεσιν" ἴσον ἐστὶ τῷ ἐν γὰρ γένος ἤτοι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἤτοι ὁμοειδὲς δεῖ εἶναι τὸ μετροῦν τοῖς μετρουμένοις ἐν ταῖς πολλαπλασιάσεσιν.

1093a 1. ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει "εἰ δ' ἀνάγκη πάντα ἀριθμοῦ κοινωνεῖν," τουτέστιν εἰ πάντα τὰ πράγματα ἐκοινώνει ἀριθμοῦ, καὶ πᾶς ἀριθμὸς ἐν τοῖς πράγμασίν ἐστιν, ἀνάγκη πολλὰ πράγματα τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ χρῆσθαι καὶ πολλοὺς ἀριθμοὺς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς εἶναι· εἰ δὲ τοῦτο, τὰ διαφέροντα κατ' εἶδος τοῖς αὐτοῖς ἀριθμοῖς κοσμηθήσεται, καὶ ἔσται ὁ ἵππος ὁ αὐτὸς τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἔσται ὁ ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ ἵππος. πῶς δὲ τοῦτο συμβαίνει, δῆλον ἔσται ὧδε. ἐπεὶ γὰρ πάντα ἀριθμὸν [□ˣ Δˣ· κύβον] ἐντὸς δεκάδος περικλείουσι (τὸν γὰρ ια' καὶ ιβ' καὶ ιγ' ἀνάκαμψιν καὶ ἐπισύνθεσιν τοῦ ἑνὸς τῶν δύο τῶν ὁμοίων τῇ δεκάδι), συμβαίνει εἰ κατὰ τὴν δυάδα ὁ λέων κεκόσμηται καὶ ἔστι, κατὰ δὲ τὴν τριάδα ὁ ἵππος, κατὰ τὴν τετράδα ὁ βοῦς, τὴν πεντάδα ὁ σῦς, τὴν δὲ ἑξάδα ὁ κύων, τὴν ἑπτάδα ὁ ταῦρος, τὴν ὀκτάδα ὁ κριός, τὴν ἐννεάδα ὁ λύκος, τὴν δεκάδα ὁ ἐλέφας, — εἰ δὴ ταῦτα κατ' αὐτοὺς κεκόσμηται, συμβαίνει τὴν περιστερὰν καὶ κορώνην καὶ ἔλαφον καὶ τὰ λοιπά, μᾶλλον δὲ ἀνάγκη κατά τινα καὶ αὐτὰ τῶν ἐντὸς τῆς δεκάδος εἶναι ἀριθμῶν· ὥστε εἴπερ ἔσται ἡ περιστερὰ κατὰ τὸν τρία, κατὰ τὸν αὐτὸν δέ ἐστι καὶ ὁ ἵππος, ἔσται ἡ περιστερὰ ἡ αὐτὴ τῷ ἵππῳ, ὅπερ ἀδύνατον. καὶ ἐπεὶ ὁ μὲν λέων κατὰ τὴν δυάδα ἐστὶ καὶ ὁ ἵππος κατὰ τὴν τριάδα καὶ ὁ βοῦς κατὰ τὴν τετράδα, ὁ δὲ σῦς κατὰ τὴν πεντάδα, ἔσται ὁ σῦς καὶ λέων καὶ ἵππος βοῦς. εἰπὼν δὲ ὅτι ἀνάγκη πολλὰ συμβαίνειν τὰ αὐτὰ καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτόν, οἷον τὸν τρία ἤτοι τὸν ἵππον, καὶ τῷδε καὶ ἐν ἄλλῳ [ἀριθμῷ], οἷον συῒ καὶ βοῒ εὑρίσκεσθαι, ἐρωτᾷ

1093a 3. "ἆρ' οὖν τοῦτο αἴτιον," ἤτοι ἆρ' οὖν τὸ κοινωνεῖν πάντα ἀριθμοῦ αἴτιόν ἐστι τοῦ εἶναι τὰ πράγματα καὶ ὡς ἀληθῶς κατὰ ἀριθμὸν κεκόσμηται, "ἢ ἄδηλον;" καὶ τοῦτο ἐρωτήσας, ὅπερ διὰ τοῦ "ἀνάγκη πολλὰ συμβαίνειν τὰ αὐτά, καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν τῷδε καὶ ἄλλῳ" ἠνίξατο, σαφῶς ἐκτίθεται λέγων, οἷον ἔστι τις τῶν τοῦ ἡλίου φορῶν καὶ σελήνης ἀριθμὸς καὶ ἑκάστου βίου τῶν ζῴων καὶ ἡλικίας· τί οὖν κωλύει, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον, ὡς αὐτοί φασιν, ἐνίους τούτων τετραγώνους εἶναι, ἄλλους δὲ κύβους καὶ ἴσους· ὥστε εἰ πάντα ἀριθμοῦ κοινωνεῖ, ἐνδέχεται, εἰ δεῖ τὸ ἀναγκαῖον ἐνδεχόμενον λέγειν, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν πίπτειν πλείονα καὶ διαφέροντα, ὥστε εἴ τισιν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς συμβέβηκεν, ὁμοειδῆ ἂν εἴη ἀλλήλοις κατὰ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ὄντα. εἰ δέ τις ἐνιστάμενος λέγοι ὅτι καὶ ὁ ἵππος λόγου χάριν καὶ ὁ βοῦς κατὰ τὸν κύβον ἔσονται, ἀλλ' ὁ μὲν κατὰ τὸν ὀκτὼ ὁ δὲ κατὰ τὸν κζ', καὶ οὐκ ἔσονται οἱ αὐτοί, ἐπεὶ μὴ ὁ ὀκτὼ ὁ αὐτός ἐστι

1. λέξει τὸ coni, λέξει τῇ *A*, om *Br*. ‖ 2. δεῖ om *Br*. ‖ post εἶναι desinit cod *A*. ‖ 22. post ἵππος adde καί. ‖ 24. fort. καὶ ἐν τῷδε.

τῷ κζ', — εἰ οὖν τις τοῦτο λέγει, γινωσκέτω ὅτι οἱ κύβοι καθὸ κύβοι οὐδὲν διαφέρουσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ παιδίον καὶ ὁ γίγας καθὸ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς κύβους κατὰ μὲν τὸ εἶδος οὐκ ἂν διαφέροιεν, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, κατὰ τὸ μέγεθος.

"ἀλλὰ διὰ τί αἴτια ταῦτα; τὰ ἑπτὰ μὴν φωνήεντα, ἑπτὰ δὲ χορδαὶ ἡ 1093*a* 13.
ἁρμονία." τὸ λεγόμενον οὕτως ἐπῆκται ὡς εἰ ἔλεγεν, ἀλλ' ἴδωμεν αὐτῶν τὰς κατασκευάς, δι' ἃς αἴτια λέγουσι ταῦτα, ταῦτα λέγων τοὺς ἀριθμούς, τῶν πραγμάτων· τὴν ἑπτάδα γάρ φασιν ἐπαινοῦντες ὡς δι' αὐτὴν ἑπτὰ μέν εἰσι φωνήεντα, δι' ὧν ἡ ἐγγράμματος ἀποτελεῖται φωνή, ἑπτὰ δὲ φθόγγοι τῆς διὰ πασῶν καὶ ἁρμονίαι τοσαῦται, καίτοι δόξειεν ἂν πέντε ἢ ἓξ εἶναι ἄχρι τῆς δὶς διὰ πασῶν· ἔτι δὲ τὰς πλειάδας ἑπτά, ἐν ἑπτὰ δὲ ἔτεσι τοὺς ἐκ γενετῆς ὀδόντας βάλλει ἤτοι ῥίπτει καὶ ἄλλους ἐκφύει τὰ ζῷα, οἷς ἐπιφωνεῖ πάνυ ἐλεγκτικῶς τὸ "ἔνιά γε, ἔνια δ' οὔ." πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων οὐκ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι τοὺς ὀδόντας βάλλει, ὡς ἐν τῇ περὶ Ζῴων Ἱστορίᾳ εἴρηται. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑπτά φησιν ἀριθμὸν γενέσθαι τοὺς ἐν Θήβαις ὑπὸ Ἐτεοκλέους ἑπτὰ στρατηγούς. θεὶς οὖν ταῦτα δείκνυσιν ὡς οὐδὲν τούτων διὰ τὸν ἑπτὰ ἀριθμὸν γίνεται· οὔτε γὰρ διὰ τὸν ἑπτὰ οἱ ἑπτὰ στρατηγοὶ ἦσαν, οὔτε αἱ πλειάδες ὁμοίως ἑπτά, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ μὲν Θῆβαι ἑπτάπυλοι ἦσαν, ἐν ἑκάστῃ δὲ πύλῃ ὁπλίτας παρέστησεν ὁ Πολυνείκης κατεάξαι αὐτὰς ἢ κατακαῦσαι, ἐπὶ τούτῳ ἀντιπαραταττόμενος ἔνδοθεν ὁ Ἐτεοκλῆς πεποίηκε στρατηγούς, καὶ ἱκανοὺς στρατιώτας δοὺς αὐτοῖς ἐπέστησεν αὐτοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πυλῶν· εἰ δὲ πεντάπυλος ἦν, πέντε ἂν καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐγένοντο. τὴν δὲ πλειάδα ἡμεῖς μὲν οὕτως ἀριθμοῦμεν καὶ δι' ἑπτὰ ἀστέρων καταστερίζομεν, τὴν δὲ ἄρκτον διὰ δώδεκα, οἱ δὲ Χαλδαῖοι προστιθέασι καὶ ἄλλους ἀστέρας καὶ τῇ πλειάδι καὶ τῇ ἄρκτῳ· ὥστε εἰ διὰ τὸν ἑπτὰ ἦν ἡ πλειὰς ἐξ ἑπτὰ ἀστέρων, διὰ τὸν δώδεκα ἡ ἄρκτος ἐκ δώδεκα, πάντες ἂν ὡς οἱ Ἕλληνες συνέταττον αὐτάς, ἀλλ' οὐχὶ οἱ Ἕλληνες οὕτω, Χαλδαῖοι δὲ καὶ Βαβυλώνιοι τὴν τῶν καταστερισμῶν θέσιν ἐποίουν ἄλλως. πρὸς τούτοις καὶ τὰ διπλᾶ σύμφωνα ζ ξ ψ τρία φασὶν εἶναι διότι καὶ αἱ συμφωνίαι τρεῖς, καὶ ἀνάγειν αὐτῶν ἕκαστον εἰς ἑκάστην τῶν συμφωνιῶν πειρῶνται, τὸ μὲν ζ εἰς τὴν διὰ τεσσάρων, τὸ δὲ ξ εἰς τὴν διὰ πέντε, τὸ δὲ ψ εἰς τὴν διὰ πασῶν. τοῦτο εἰπὼν ἐπιφέρει "ὅτι δὲ μυρία ἂν εἴη τοιαῦτα, οὐθὲν μέλει," τουτ- 1093*a* 21.
έστιν ὅτι δὲ μυρία ἂν συμβαίη διπλᾶ εἶναι ἐξ ὧν λέγουσιν, οὐθὲν αὐτοῖς μέλει. πῶς δὲ καὶ ἄλλα πάμπολλα συμβαίνει διπλᾶ γίνεσθαι ἐξ ὧν φασί, τὴν αἰτίαν ἐπάγει λέγων "τὸ γὰρ γ καὶ ρ εἴη ἂν ἓν σημεῖον." εἰ γὰρ διότι αἱ συμφωνίαι τρεῖς, διὰ τοῦτο καὶ τὰ διπλᾶ, ὡς αὐτοί φασι, τρία ἐστίν, ἐπειδὴ πέντε ἢ ἓξ εἰσιν οἱ φθόγγοι ἄχρι τῆς διὰ πασῶν, ἔσονται καὶ τὰ διπλᾶ ἕξ· εἰ δὲ

13. γε scr. e Syr, δὲ *Br.* || 14. π. τ. Ζῴων Ἱστ. II. 2-5. || 15. lege φασιν. || 20. ante πεποίηκε adde ἑπτά.

τοῦτο, συμβήσεται καὶ τὸ γ καὶ ρ ἓν εἶναι στοιχεῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ λ καὶ ν καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ὅτι συμβαίνει τὸ γ καὶ ρ ἓν εἶναι στοιχεῖον, εἶπεν ὅτι "ἓν σημεῖον," διότι ἓν ἕκαστον γράμμα σημεῖόν ἐστί τινων μονάδων· τὸ μὲν γὰρ β δύο μονάδων, τὸ δὲ γ τριῶν, τὸ ζ ἑπτά, τὸ ξ ἑξήκοντα καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως· ὥστε κἂν διπλοῦν γένηται στοιχεῖον ἐκ τοῦ γ καὶ ρ, σημεῖον ἂν ἦν καὶ ἐκεῖνο τινῶν μονάδων. ταῦτα εἰπὼν λέγει αὐτὸς τὴν αἰτίαν καθ' ἣν
1093b 23. συνέβη τρία μόνα εἶναι τὰ διπλᾶ καὶ οὐ πλείω, λέγων "εἰ δὲ ὅτι διπλάσιον τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἄλλο δ' οὔ," ἤτοι εἰ δὲ εἰκός ἐστι λέγειν ὅτι διὰ τοῦτό εἰσι τρία τὰ διπλᾶ, ὅτι ἕκαστον διπλάσιόν ἐστι τῶν ἄλλων (τὸ γὰρ ζ διπλάσιόν ἐστι τοῦ δ ἢ τοῦ σ καὶ τὸ ξ τοῦ σ ἢ τοῦ κ, καὶ τὸ ψ ὁμοίως τοῦ π ἢ τοῦ σ), — εἰ οὖν διὰ τοῦτό εἰσι τρία, ὅτι διπλάσιόν ἐστιν ἕκαστον ἑνὸς ὁποιουοῦν τῶν συνιστώντων αὐτό, τοῦτο ἂν αἴτιον τοῦ εἶναι τρία τὰ διπλᾶ καὶ ἄλλο οὐθέν. καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει δι' ἣν ἐκ τοῦ διπλασίονα εἶναι τὰ διπλᾶ ὁποιουοῦν τῶν ἁπλῶν τρία εἰσί, λέγων, αἴτιον δὲ τοῦ τρία εἶναι τὰ διπλᾶ ἐκ τοῦ διπλασίονα εἶναι τῶν ἄλλων, ὅτι τριῶν ὄντων ἐν τῷ στόματι τόπων, καθ' οὓς τὸ σ ἐπιφέρεται ἄλλου προηγουμένως ἐκφωνουμένου· ἐν γὰρ τῷ ψέγω ῥήματι προηγουμένως τῷ π ἐκφωνουμένῳ ἐπιφέρεται τὸ σ ἓν σύμφωνον· καὶ διὰ τοῦτο τρία εἰσὶ σύμφωνα, ἀλλ' οὐχ ὅτι τρεῖς αἱ συμφωνίαι. τρεῖς οὖν, ὡς εἴρηται, ἐν ὅλῳ τῷ στόματι, καθ' οὓς πληγῶν τινῶν γινομένων τὰ σύμφωνα ἐξηχεῖται, ὅ τε ἐκτὸς τῶν ὀδόντων καὶ ὁ λεγόμενος οὐρανίσκος καὶ αὐτοὶ οἱ ὀδόντες· τῆς γὰρ γλώσσης ἢ μέρει τινὶ τοῦ οὐρανίσκου προσπιπτούσης ἢ πελαζούσης ἢ τοῖς ὀδοῦσιν, ἢ τῶν χειλέων ἀλλήλοις προσπιπτόντων ἢ πελαζόντων, ἡ τῶν συμφώνων ἀποτελεῖται ἀπήχησις. καὶ οὖν τοῖς ῥηθεῖσι τρισὶ τόποις, ὅταν μὴ αὐτοῦ τοῦ σ προηγουμένως τὸν ψόφον ἐκφέρωμεν, οὐ πλεονάκις ἢ ἅπαξ ἐν ἑκάστῳ τῶν τόπων σ ἐξακούεται, ἀλλ' ἐν μὲν μέσῳ τῷ οὐρανῷ ἅπαξ μέρος γινόμενον τοῦ ξ, ἐν δὲ τοῖς ὀδοῦσιν ἅπαξ τοῦ ζ, καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν ὡσαύτως σὺν τῷ π τὸ ψ συμπληροῦν. διὰ οὖν τοῦτο τρία τὰ διπλᾶ, ἀλλ' οὐχ ὅτι αἱ συμφωνίαι τρεῖς. εἰ γὰρ διὰ τὸ τὰς συμφωνίας τρεῖς εἶναι εἰσὶ τὰ διπλᾶ τρία, ἐπειδὴ ἐκ τῶν πρώτων συμφωνιῶν, τῆς διὰ τεσσάρων, τῆς διὰ πέντε, τῆς διὰ πασῶν, συντεθεισῶν συμφωνίαι ἄλλαι γίνονται, ἥ τε δὶς διὰ πασῶν καὶ αἱ λοιπαί, ἔδει καὶ ἐκ τῆς τῶν διπλῶν τοῦ τε ζ καὶ ξ ἄλλο τι γίνεσθαι στοιχεῖον. ἀλλ' οὐ γίνεται. οὐκ ἄρα ταῦτα ἐκείνοις ὅμοια, οὐδὲ μὴν δι' ἐκείνας τοσαῦτα. ἀλλὰ καὶ Ἀρχῖνος ταύτῃ τῇ ἀποδόσει ἐχρῆτο, ὡς Θεόφραστος ἱστορεῖ· ἔλεγε γὰρ Ἀρχῖνος μὴ ἔξω τι παρὰ τὴν μύσιν τῶν χειλέων ἐκφωνεῖσθαι, ὥσπερ τὸ π, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ψ πρὸς τῷ ἄκρῳ γεννᾶσθαι τῆς γλώττης ὡς ἐκ τοῦ π καὶ σ συγκείμενον, ἢ τῷ πλάτει τῆς γλώττης παρὰ τοὺς ὀδόντας, ὥσπερ τὸ δ,

23. οὖν] fort. ἐν. || 34. μὴ] fort. ἡ.

καὶ διὰ τοῦτο τὸ ζ κατὰ ταύτην γεννᾶσθαι τὴν χώραν, ἢ τῷ κύρτῳ πιεζομένῳ ἐκ τοῦ ἐσχάτου, ὥσπερ τὸ κ, ὅθεν τὸ ξ προϊέναι.

"ὅμοιοι δὴ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαίοις Ὁμηρικοῖς." τῶν ἐξηγουμένων τὸν 1093a 26.
Ὅμηρόν τινες τὸ ἀκόλουθον πρὸς ἑαυτοὺς μὴ σῴζοντες ἐπὶ γλίσχρας καὶ καταγελάστους ἐπινοίας καταφέρονται. ἀλλὰ πρὸ τῆς τῶν λεγομένων σαφηνείας ῥητέον ὀλίγα τινὰ πάνυ συντελοῦντα πρὸς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων διάρθρωσιν. οἱ τὸν Ὅμηρον ἐξηγούμενοι ἔπος κυρίως ἐκάλουν τὸν ἀπὸ δακτύλων μόνων συγκείμενον στίχον καὶ τὸν τελευταῖον ἔχοντα πόδα τροχαῖον, τὸν δὲ ἀπὸ δακτύλων καὶ σπονδείων ὄντα ἔπος λέγειν οὐκ ἠξίουν. πᾶς δὲ τοιοῦτος στίχος ὁ ἀπὸ δακτύλων πάντων καὶ ἑνὸς τοῦ τελευταίου ποδὸς τροχαίου συγκείμενος δέκα καὶ ἑπτὰ ἐξ ἀνάγκης συλλαβὰς ἔχων εὑρίσκεται· ἐπεὶ γὰρ πᾶς στίχος ἴαμβός τε καὶ ἡρωϊκὸς ἑξάπους ἐστίν, ἕκαστος δὲ τῶν δακτύλων ἐκ τριῶν σύγκειται συλλαβῶν, ὁ δὲ τροχαῖος ἐκ δύο, οἱ μὲν πέντε δάκτυλοι τὰς πέντε καὶ δέκα συλλαβὰς ἀπογεννῶσιν, ὁ δὲ τροχαῖος τὰς δύο, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἐξ ἑπτακαίδεκα συλλαβῶν τὸ ἔπος, ἀπὸ μὲν ιε΄ τῶν τοὺς πέντε συνιστώντων δακτύλους καὶ δύο τῶν τὸν τροχαῖον. τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ τὸν Ὅμηρον γελοίως ἐξηγούμενοι ψυχρευόμενοί φασιν ὅτι ἐπεὶ μεταξὺ τῶν δύο χορδῶν, ὧν ἡ μείζων πρὸς τὴν ἐλάττονα λόγον ἔχει ὃν ὁ ιβ΄ πρὸς τὸν ς΄, εἰσὶ δύο μέσαι ἔχουσαι πρὸς ἀλλήλας ὃν ὁ θ΄ πρὸς τὸν η΄, ἐκ δὲ τοῦ θ΄ καὶ η΄ ἀποτελεῖται ὁ ιζ΄, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔπος ἐκ δέκα καὶ ἑπτὰ σύγκειται συλλαβῶν, ἰσάριθμον ὂν τὸ ἔπος τούτοις τῷ τε θ΄ καὶ τῷ η΄. ἀλλὰ βαίνεταί τε καὶ ἵσταται τὸ ἔπος καὶ τὸ εἶναι ἔχει μὲν ἐν τῷ δεξιῷ, λέγων δεξιὸν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ μέσου, ἀριστερὸν δὲ τὸ ἀπὸ μέσου ἕως τοῦ τελευταίου ποδὸς τοῦ τροχαίου, βαίνεται δὴ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ ἤτοι τῷ ἡμίσει τοῦ στίχου τῷ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τοῦ μέσου ἐν ἐννέα συλλαβαῖς, τῷ δ' ἀριστερῷ, τουτέστι τῷ λοιπῷ ἡμίσει τῷ ἀπὸ τοῦ μέσου ἕως τοῦ τέλους, ἐν ὀκτώ. γελοῖον δὴ ὡς ἀληθῶς τὸ λέγειν ὅτι διὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων χορδῶν δύο μέσας εἶναι, τὸ ἔπος σύγκειται ἐκ δέκα ἑπτὰ συλλαβῶν· εἰ γὰρ ἀριθμοῖς χρῆται τὰ μέτρα, ὥσπερ οὖν καὶ χρῆται, ἀλλ' οὐ κατὰ ταύτην τελεῖται τὴν μέθοδον. γελοῖον δὲ καὶ τὰ τρυπήματα τοῦ αὐλοῦ, ᾧ οἱ αὐληταὶ χρῶνται, διὰ τὰ γράμματα εἴκοσι καὶ τέσσαρα ποιεῖν, ἢ προσαρμόζειν τὰ κδ΄ στοιχεῖα τῇ ὁλότητι τοῦ κόσμου. βόμβυκα δὲ λέγει τὸ μέγιστον καὶ πρῶτον ἐν τῷ αὐλῷ τρύπημα, ἀφ' οὗ καὶ ὁ μέγιστος καὶ ὁ βαρύτατος ἦχος ἀποτελεῖται, ὀξυτάτην δὲ τὸ ἐλάχιστον ἔσχατον, αὐτό φημι τὸ κδ΄, ἀφ' οὗ ὀξύτατος ἀποτελεῖται φθόγγος. ἀντὶ τοῦ, ᾗ τινὶ τῶν κδ΄ στοιχείων ὁλότητι ἡ τοῦ οὐρανοῦ ὁλότης προσαρμόζεται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, λέγει "ὁρᾶν δὲ δεῖ μὴ τοιαῦτα οὐδεὶς ἂν ἀπορήσειεν." ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ, ἐπειδὴ τὰ 1093b 5.
ἀΐδια τέτακται καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει, πολλὴ ἐπ' αὐτῶν εὐπορία τοῖς θεωρήμασι χρῆσθαι τῶν ἀριθμῶν, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως διακειμένων

(ταῦτα γὰρ εἶπε φθαρτά) ἐστι πολλὰ ἐπινοεῖν· τίς γὰρ ἂν ἀπορήσειεν λέγειν ὅτι ὁ καρκίνος ἐκ τοσῶνδε ἀστέρων ἐστί, διότι καὶ ὁ ἀριθμὸς καθ' ὃν ἐστι τοιόσδε ἐστίν; ἢ ὅτι ὁ κόσμος ἴσος ἐστὶ τοῖς κδʹ στοιχείοις, ὅτι τὰ μὲν ζώδια ιβʹ ἐστίν, αἱ σφαῖραι δὲ ὀκτώ, τὰ δὲ στοιχεῖα δʹ, ἢ ὅτι οἱ τὸν στέφανον ἀποπληροῦντες ἀστέρες τόσοι εἰσὶ διὰ τὸ καὶ τόνδ' εἶναι ἀριθμὸν τοσόνδε καὶ τοιόνδε εἶναι. ἀλλὰ καὶ οἱ ὀδόντες τῶν ἀνθρώπων τόσοι διὰ τὸν ἀριθμόν.

1093b 7. "ἀλλ' αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς φύσεις αἱ ἐπαινούμεναι καὶ τὰ τούτοις ἐναντία καὶ ὅλως τὰ ἐν τοῖς μαθήμασι." φύσεις ἀριθμοῦ λέγει τὰ ὑπὸ τὴν ἀμείνονα συστοιχίαν τοῦ ἀριθμοῦ· δύο γὰρ συστοιχίας, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἐποίουν, τὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν, ὑφ' ἣν ἔταττον τὸ ἕν, τὸ φῶς, τὸ περιττόν, τὰ ὅμοια, ἄλλην δὲ τοῦ κακοῦ, ὑφ' ἣν τὸ πλῆθος, τὸ ἄρτιον, τὰ ὅμοια. ἦν δὲ ἂν σαφε-
1093b 15. στέρα ἡ λέξις, εἰ ἀντὶ τοῦ "ἀλλ' αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς φύσεις ἐπαινούμεναι" εἶχεν, ἔτι αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς φύσεις ἐπαινούμεναι, "καὶ τὰ τούτοις ἐναντία," καὶ εἴρηται τίνα ταῦτα, ὡς λέγουσιν οἱ τοὺς ἀριθμοὺς τιθέμενοι καὶ αἴτια ποιοῦντες τὰ ἐν τοῖς μαθήμασι τῶν φυσικῶν, ἔοικε διαφεύγειν καὶ μὴ δύνασθαι κατ' οὐδένα τρόπον τῶν περὶ τὰς ἀρχάς· οὔτε γὰρ ὡς ποιητικὰ οὔτε ὡς τελικὰ οὔτε ὡς ὑλικὰ ἢ εἰδικὰ αἴτια κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δύναται τῶν φυσικῶν. ἀλλ' αἴτια μὲν τῶν τῇδε εἶναι δύναται· ὡς μὲν ποιοῦσι, καὶ καθ' ὃν τρόπον τὰ πράγματα τάττουσιν, ἔνεστι τὸ εὖ καὶ ἐν σχήμασι καὶ ἐν χρώμασι καὶ ἐν ἀριθμοῖς καὶ ἐν ἑκάστοις καὶ ἐν τῇ φύσει, ὁμοίως καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις. καὶ εἰσὶ τῆς συστοιχίας ταύτης, λέγω δὴ τοῦ καλοῦ, τὸ περιττόν, τὸ εὐθύ, τὸ ἰσάκις ἴσον,
1093b 16. ὥσπερ καὶ τῆς τοῦ κακοῦ τὸ ἄρτιον, τὸ μὴ εὐθύ, τὰ ὅμοια· καὶ αἱ δυνάμεις ἐνίων ἀριθμῶν, οἷον τετραγώνων, τριγώνων, ἑξαγώνων, κύβων, τῶν ὁμοίων, ἔνεισιν ἐν τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς ἄλλοις· οὐ μὴν ἡ ἀμείνων συστοιχία τοῦ ἀριθμοῦ· ἅμα γὰρ αἱ ὧραι τέτταρες καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ δʹ, ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα συνάγουσιν ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν θεωρημάτων, πάντα ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν, τουτέστιν ἅμα τοῖς πράγμασι καὶ αὐτά εἰσιν, ἀλλ' οὐ ταῦτα αἴτια καὶ πρότερα τῶν πραγμάτων, τά τε πάθη τῶν ἀριθμῶν καὶ οἱ ἀριθμοί, καὶ εἰσὶν οἰκεῖα ταῦτα πάντα καὶ ἓν τῷ ἀνάλογον. ἀλλὰ πῶς ταῦτα οἰκεῖα; ἤ, φησί, καὶ ὥσπερ τὸ εὐθὺ οἰκεῖόν ἐστι τοῦ μήκους, οὕτω τοῦ πλάτους τὸ ὁμαλόν, καὶ ἔστιν ἓν τὸ εὐθὺ καὶ τὸ ὁμαλὸν τῷ ἀνάλογον· ὡς γὰρ τὸ εὐθὺ ἐν μήκει, οὕτως ἐν πλάτει τὸ ὁμαλὸν καὶ ἐν ἀριθμῷ ἴσως τὸ περιττὸν καὶ ἐν χρώματι τὸ λευκόν. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτα· τὴν δὲ λέξιν ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον οὕτω· κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον τῶν διωρισμένων περὶ τὰς ἀρχὰς οὐδὲν αὐτῶν αἴτιόν ἐστιν· ἅμα γὰρ αἱ ὧραι καὶ ὁ ἀριθμὸς τοιοσδὶ καὶ τὰ ἑξῆς· τὰ δ' ἄλλα μεταξὺ παρεμβέβληται.

17. ὑλικὰ coni, τελικὰ *Br.*

"ἔτι οὐχ οἱ ἐν τοῖς εἴδεσιν ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν ἁρμονικῶν καὶ τῶν τοιούτων." 1093b 21.
τοῦτο εἰς τοὺς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς μόνους ἀπέρριπται, οὓς φασιν ἀσυμβλήτους ἔχειν μονάδας, καὶ διὰ τοῦτο διαφορὰν δείκνυσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων. ἡ γὰρ αὐτοτριάς, φασίν, οὐκ ἔστιν ὅπερ τὸ τρίτον μέρος τῆς αὐτοεννεάδος, οὐδὲ τὸ ἥμισυ τῆς αὐτοεξάδος. εἰ τοίνυν τοιοῦτοί εἰσιν οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοί, οὐκ ἂν εἶεν αἴτιοι τῶν ἁρμονιῶν· ἐν γὰρ ταῖς συμφωνίαις οἵ τε ὁμόφωνοι φθόγγοι ἴσοι εἰσί, καὶ ἡ νήτη διπλασία τῆς ὑπάτης ἐπιτέταται, καὶ ὅλως ὁ δʹ τοῦ ὀκτὼ ἥμισυς καὶ τοῦ τρία ἐπίτριτος, ὡς ἂν ἀδιαφόρων οὐσῶν τῶν ἐν αὐτοῖς μονάδων. συλλογίζεται οὖν οὕτως. οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ διαφόρους ἔχουσι μονάδας· οἱ συνιστάντες τὰς ἁρμονίας ἀριθμοὶ οὐκ ἔχουσι διαφόρους μονάδας· οὐκ ἄρα οἱ εἰδητικοὶ ἀριθμοὶ συνιστᾶσι τὰς ἁρμονίας· ὥστε εἴ τις αὐτοὺς διὰ τοῦτο εἶναι λέγει, ψευδῶς λέγει.

ταῦτα εἰπὼν συμπεραίνεται τὸν σύμπαντα λόγον, λέγων· τὰ μὲν οὖν 1093b 24.
συμβαίνοντα τοῖς εἰδητικοὺς ἀριθμοὺς ποιοῦσι καὶ τοῖς χωριστὰ τὰ μαθηματικὰ τιθεμένοις καὶ αἴτια τῶν φυσικῶν λέγουσι τὰ ῥηθέντα ἐστί, καὶ ἔτι πλείω τούτων συναχθείη, τὰ περὶ τῶν εἰδῶν γραφέντα αὐτῷ δύο βιβλία, ἄλλα ὄντα παρὰ τὸ Μ καὶ Ν, καὶ ἐκτὸς τῆς Μετὰ τὰ Φυσικὰ συντάξεως. καὶ ἔοικε, φησί, τεκμήριον καὶ πίστις ἱκανὴ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι χωριστὰ τὰ μαθηματικὰ τῶν αἰσθητῶν μηδὲ πολλῷ μᾶλλον αἴτια τῶν τῇδε τὸ πολλὰ κακοπαθεῖν αὐτοὺς περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν καὶ τὸ κατασκευάσαι ὡς εἰσί, μὴ δυνηθῆναι δὲ τοῦτο ποιῆσαι, μηδὲ συνείρειν καὶ ἀκολουθεῖν καὶ αἰτίας ἀποδιδόναι ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν ἀπορουμένων καὶ ἐπαγομένων αὐτοῖς, μηδὲ λύειν τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς ἐνστάσεις, πρὸς ἃ ἂν εἴπωσι ὑπὲρ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων.

ὧδε μὲν οὖν τέλος ἔχεν αὐτό τε τὸ Ν καὶ ἡ σύμπασα τῶν Μετὰ τὰ Φυσικὰ σύνταξις καὶ αἱ εἰς αὐτὸ σχολαί.

3. δεικνύναι Syr.

Addenda et corrigenda.

Qui factum sit ut non statim ab initio commentarii Asclepio ad emendandum Alexandrum sim usus, narratum est in praefatione. Quae omissa erant nunc addo: ea quoque quae recedant a nostra lectione neque tamen meliora videantur. Accedit emendatio peccatorum typothetae.

p. 8,21. ἀντὶ δὲ τοῦ] l. ἀντὶ τοῦ δὲ c. Asc. ‖ 10,10. τῆς κατὰ] l. τῶν κατὰ c. Asc. ‖ 14,20. τίς] l. τί c. Asc. et *S.* ‖ 14,22. καὶ φιλοσοφεῖν — 23. τινῶν"] καὶ διὰ τοῦτο φιλοσοφεῖν Asc. ‖ 17,32. τὸ] fort. τοῦ c. Asc. ‖ 23,16. οὐχὶ καλῶς] οὐχ ἱκανῶς Asc. ‖ 23,17. ἐχούσης τε καὶ λεγομένης] ἐχούσῃ τε καὶ λεγομένῃ Asc. ‖ 23,26. τε] l. δὲ c. Asc. ‖ 25,6. ἔχουσαν] l. ἄγουσαν c. Asc. ‖ 25,16. ἐποίει ᾧ ἐποίει] fort. ποιεῖ ἃ ποιεῖ c. Asc. ‖ 26,2. οὕτως] αὐτὸς Asc. ‖ 26,25. ὅμοια] l. μόρια c. Asc. et *S.* ‖ ὅμοια] l. μόρια c. Asc. ‖ 29,2. καρπῶν] fort. καιρῶν c. Asc. ‖ 29,5. κινεῖσθαι] l. κεῖσθαι c. Asc. et *S.* ‖ 29,26. εἶναι ἀριθμόν" — ἁρμονίαν] ἁρμονίαν τινὰ εἶναι· ἐξ ἀριθμῶν γὰρ κατ' ἀριθμοὺς αἱ ἁρμονίαι Asc. ‖ 31,23. ἢ ὡς Ἀσπάσιος, ὁ μὲν] ἅπας οὖν Asc. ‖ 32,10. αὐτὸ] fort. αὐτοῖς c. Asc. ‖ 32,25. φησίν] ὡς φύσιν Asc. ‖ 34,23. μαλακώτερον] μονιμώτερον Asc. ‖ 37,27. διὸ ταῦτα μηδὲ ὁριστὰ εἶναι τῷ μηδὲ εἶναι ταῦτα] l. διὰ τὸ ταῦτα μηδὲ ὁριστὰ εἶναι τῷ μὴ μένειν τὰ αὐτά c. Asc. ‖ 38,16. ἰδέας] l. ἰδέαις. ‖ 38,25. εἰ κατὰ — οὔσῃ] fort. εἰ κατὰ τὸ εἶδος οἱ ἄνθρωποι τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὅμοιοι ἂν εἶεν τῇ ἰδέᾳ οὐδὲν ἄλλο οὔσῃ c. Asc. ‖ 38,27. ἀλλ' οἷ γε confirmat Asc. ‖ 39,25. φησιν, non φύσιν, Asc. ‖ 39,26. τὰ εἴδη εἶναι τοὺς ἀριθμούς] τὰ εἴδη καὶ τοὺς ἀριθμούς Asc. ‖ 40,25. ὃ om Asc. ‖ 41,14. εἴη ἂν κεχωρισμένα αὐτῶν] fort. ἀλλὰ κεχώρισται αὐτῶν c. Asc. ‖ 42,29. ὥσπερ] fort. ὡς γὰρ c. Asc. ‖ 44,2. μία] ἡ μία Asc. ‖ 44,4 et 7. βάθρον] ἀβάκιον Asc. ‖ 47,19. παρεκτικαὶ] παρακτικαὶ Asc. ‖ 48,3. παρεκτικά] παρακτικά Asc. ‖ 48,24. post αὐτός add αἰτίοις Asc. ‖ 50,1. σκοπουμένοις confirmat Asc. ‖ 50,16. δύναιτο ἂν πάλιν] δύναται τὸ ἀνάπαλιν Asc. ‖ 50,18-20. fort. δοκεῖ ἀεὶ τῇ φύσει πρότερον εἶναι τὸ τέλειον ὕστερον ὂν τοῦ ἀτελεστέρου· καὶ ὕστερον μὲν ἐν τῇ γενέσει γινόμενον τὸ τελειότερον, ὁ γὰρ ἄνθρωπος τελειότερός ἐστι τοῦ ἐμβρύου· τὸ δὲ ἀτελέστερον προϋπάρχει τῷ χρόνῳ, ὡς θεμέλιος οἰκίας καὶ παῖς ἀνδρός c. Asc. ‖ 50,27. καθ' ὃς] καθ' ὃ Asc. ‖ 50,28. ἧς μᾶλλον] l. ἧς πάλιν c. Asc. ‖ 52,10 τῶν πάντων γάρ, καὶ ταῦτα] l. τῶν πάντων γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ c. Asc. ‖ 52,20. post ποιὸν adde οἷόν τε ex Asc. ‖ 52,21. ἄν τι] fort. ἂν ἕν τι c. Asc. ‖ 53,7. ὧν λέγει εἰρηκέναι] λέγει ὧν εἴρηκε Asc. *S.* ‖ 53,17. τῆς προκειμένης πραγματείας] fort. τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ c. Asc. ‖ 53,21. ἃ οὐδὲ] ἃ οὐ Asc. ‖ 53,21. post περὶ add τῶν Asc. ‖ 54,21. κινήσεως confirmat Asc. ‖ 54,27. ταῦτα] τὰ Asc. ‖ 55,2. τότε] l. τε c. Asc. et *S.* ‖ 55,15. τοὺς] l. τὰ c. Asc. et *S.* ‖ 55,20. ἀδικίαν] ἀνικίαν Asc. ‖ 60,1. κατὰ confirmat Asc. ‖ 60,2. τι τούτων] l. τοῦτο c. Asc. et *S.* ‖ 63,27. αὐτοῖς πρῶτον] αὐτῆς πρῶτος Asc. ‖ 63,30. μετὰ σχέ-

σεώς] μετασχέσει Asc. ‖ 64,4. αὐτὸ δὲ — τῶν πρός τι] αὐτὸς δὲ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἀρχὴν λέγει, ὅπερ ἐϛὶν ἀριθμȣ̃. τὸ δὲ μέγα καὶ τὸ μικρὸν τῶν πρός τι Asc. ‖ 66,13. ȣ̓κέτ' ἂν συμβεβηκότος] l. ȣ̓ κατὰ συμβεβηκὸς ȣ̓δὲ ἀπὸ συμβεβηκότος c. Asc. ‖ 66,14. post ȣ̓σίαι adde ἂν καὶ ex Asc. ‖ 66,17. εἰ] καὶ Asc. ‖ 66,17. ἐπεὶ — 20. αὐτῇ] ἐπεὶ εἰ ἀΐδιος δυὰς ἡ μετέχȣσα δυάς ἐϛιν, ȣ̓κέτι κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει δυάδος ἀλλὰ καθ' αὑτό, ἀΐδιος δὲ κατὰ συμβεβηκός. τῇ ȣ̓̃ν δυάδι ἐκείνῃ τὸ εἶναι δυάδι ἀϊδίῳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, τὸ δὲ εἶναι καθ' αὑτό Asc. ‖ 66,23. ἐκείνῳ ȣ̃] l. ἐκείνοις ὧν c. Asc. ‖ 66,28. ἀϊδίων] ἰδεῶν Asc. ‖ 69,19. ἰδέα τις εἴη [ἰδέα] μηδὲ τίς ἰδέα Asc. ‖ 70,22. ἡ κίνησις] εἰς κίνησιν Asc. ‖ 71,7. λεγομένοις habet etiam Asc. ‖ 79,24. 25. καὶ — διαφέρει] fort. ὡς — διαφέρειν c. Asc. ‖ 80,13. ταύτῃ habet etiam Asc. ‖ 80,16. ἐπ' ἐκείνοις οἱ] fort. ἐκεῖναι c. Asc. ‖ 80,19. ἐν om Asc., ibid. φύσιν, non φησί, Asc. ‖ 80,20. ὁ ὁρισμὸς] fort. ἀριθμὸς c. Asc. ‖ 80,21. ἔχει ἐν λόγῳ ἀριθμῶν, ἔϛι] fort. ἔχειν, ἐν λόγῳ ἀριθμῶν ἐϛίν, ἔϛι c. Asc. ‖ 80,27. τȣ̃το] τȣ́των Asc. ‖ 80,33. post αὐτοῖς adde ex Asc. ἢ ἄλλȣ τινὸς ὅ τί ποτ' ἂν ᾖ ἐν αὐτοῖς. ‖ 81,1. ἐν ἀριθμῶν λόγῳ confirmat Asc. ‖ 81,7. φθόγγων] fort. τε ἔσονται c. Asc. ‖ 81,8. ὃ] ȣ̃ Asc. ‖ ibid. ποιήσει om Asc. ‖ 81,30. σύνθετον] συντεθέντα Asc. ‖ 82,3. addendum esse ἀριθμῶν post τῶν confirmat Asc. ‖ 82,22. αἱ κοιναὶ] ἐκεῖναι Asc. ‖ 85,5. ὥϛε] l. ȣ̓χ ὡς c. Asc. ‖ 85,6. ἀλλ' ȣ̓χ] l. ἀλλ' ὡς c. Asc. ‖ 85,10. αὐτοὶ] l. αὐτοῖς c. Asc. ‖ 85,11. ἔτι — 13. ἕξȣσιν] fort. ὅτι τε ȣ̓σία ἑκάϛȣ κυρίως τὸ εἶδος, οἱ δὲ ἀριθμοὶ ὕλης ȣ̓κ εἴδȣς λόγον ἕξȣσιν c. Asc. ‖ 85,15. post τοιȣ́τȣ add ἑνὸς Asc. ‖ 85,16. τȣ́τȣ] τȣ́των Asc. ‖ 87,17. post ἄλλαι adde αἱ ex Asc. ‖ 88,5 et 6. ἐν om Asc. ‖ 89,2. παρὰ τὰ τῶν φανερῶν] fort. πάρα τὰ φανερὰ c. Asc. ‖ 89,27. περὶ τȣ́των] χωρὶς τȣ̃ Asc. ‖ 90,13. αὐτοῖς] αὐτῶν Asc. ‖ 90,24. post κινήσεις add ἐκεῖναι Asc. ‖ 90,25. ἃ confirmat Asc. ‖ 92,19. λέγεσθαι] γενέσθαι Asc. ‖ 92,22. τῷ δὲ μὴ confirmat Asc. ‖ 94,19. κοιναί — 22. ὅτι] κοιναὶ καὶ αἱ αὐταί, φανερὸν ἐντεῦθεν. τῶν πολλαχῶς λεγομένων ȣ̓κ εἰσὶν ἀρχαὶ κοιναὶ καὶ αἱ αὐταί, τὰ δὲ ὄντα πολλαχῶς λέγεται, τῶν ὄντων ἄρα ȣ̓κ εἰσὶν ἀρχαὶ αἱ αὐταί. ὅτι Asc. ‖ 94,24. ἔτι ἀτοπώτερον] αἰτιᾶται πρότερον Asc. ‖ 99,13. αἴγλη] l. αἴγλης c. Asc., cf. p. 806,33. ‖ 100,5. ἐν τῷ Β κτλ.] ἐν τῷ ἐλάττονι ἄλφα, διὸ ἐφεξῆς ἀναγινώσκεται Asc. ‖ 106,12. ἡ] l. τὴν c. Asc. ‖ 106,16. παρὰ] περὶ Asc. ‖ 106,27. αἳ — ἐγίνοντο] εἰ — γίνοιντο Asc. ‖ 106,28. πρακτοῖς] πρακτικοῖς Asc., ibid. pro περὶ l. ἐπὶ c. Asc. ‖ 112,6. ἐπὶ] ἔτι Asc. ‖ 113,20. τῶν εἰς] l. τῶν ὑπομενόντων καὶ εἰς Asc. ‖ 113,27. post ὄντος τινὸς adde ex Asc. ἀτελȣ̃ς δὲ καὶ διὰ τȣ̃το ἤδη γενομένȣ γίνεται· γεγονότος γὰρ καὶ ἤδη ὄντος τινὸς. ‖ 113,27. πρόοδος] l. ἡ πρόοδος c. Asc. ‖ 115,23. post τȣ̃ γιγνομένȣ adde ex Asc. τὸ γεγονός, πῶς εἶπεν ἐκ τȣ̃ γινομένȣ. ‖ 116,23. ἔξωθεν] fort. ἐξ ὧν λέγεται c. Asc. ‖ 116,31. ὡς omittendum c. Asc. et *S*. ‖ 117,31. [τι] habet Asc. ‖ 118,3. ἄπειρον] l. ἐπ' ἄπειρον c. Asc. ‖ 119,19. ȣ̓́τε] l. ȣ̓δὲ c. Asc. ‖ 119,29. post εἶναι adde τὴν ex Asc. ‖ 120,4. post ὁ μὲν adde ὁρισμὸς ex Ascl. et *S*. ‖ 120,9. προέλθοι] προέλθῃ Asc., ibid. ὃν etiam Asc. habet. ‖ 121,7. τῶν ὁρισμῶν] τῶν τȣ̃ ὁρισμȣ̃ ὁρισμῶν Asc. ‖ 122,11. ȣ̓δὲ ὁ διεξιὼν] ȣ̓δὲν διεξιὼν Asc. ‖ 126,6. ἑκάϛȣ] ἕκαϛον Asc. ‖ 127,2 μὴ om Asc. ‖ 128,7. post εἰρημένȣ Asc. perinde ac *S* add ὅτι ἀναγκαῖον πρὸς πᾶσαν ἐπιϛήμην ζητȣμένην ἐπελθεῖν. ‖ 128,18. εὑρέσεως] λύσεως Asc. ‖ 129,25. ποῖ δεῖ βαδίζειν confirmat Asc. ‖ 129,25. οἷς — 26. σκοπός] fort. οἷς δὲ ἀγνοεῖται τὸ

τέλος, τούτοις οὐδέποτε γίνεται γνώριμον· τοῖς δὲ προηπορηκόσι γνώριμον τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπός c. Asc. ‖ 131,2. ‖ πρώτης] fort. προκειμένης c. Asc. ‖ 132,28. τῷ ταὐτῷ confirmat Asc. ‖ 133,14. ἀρχαί) ἢ ὡς οὐσία] ἢ ταῦτα εἰς ἃ διαιρεῖται ἕκαστον ἐνυπάρχοντα ἐν τοῖς μέρεσιν· ἕκαστον γὰρ ἐνυπάρχει ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν, ὡς ἡ οὐσία Asc. ‖ 133,23. post ἀὴρ adde ἢ ὕδωρ ex Asc. et *S*. ‖ 136,17. λόγος] fort. συλλογισμὸς c. Asc. ‖ 137,14. τινὲς] τίνος Asc. ‖ 140,3. προσχρώμενος ὡς ἔνεστιν] προσχρωμένους ἔνεστιν Asc. ‖ 140,13. τε] δὲ Asc. ‖ 141,9. 10. ὅτι ἀντίφραξις γῆς ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς] l. ὅτι ἀντίφραξίς ἐστι γῆς, ὅ ἐστιν ὁρισμὸς c. Asc. ‖ 141,17. σοφία] fort. ἡ σοφία c. Asc. ‖ 141,18. νῦν om Asc. ‖ 141,26. post αἴτια add ὅτι τὸ μὲν προϋπάρχει, τοιοῦτον δὲ τὸ ποιητικὸν αἴτιον, τὸ δὲ ὕστερον ἐπιγίνεται Asc. ‖ 144,3. διδαξούσης confirmat Asc. ‖ 144,5. εἶναί τε αὐτῶν τὰ μὲν πάθη] εἶναι τὰ ποτὲ (l. πάντα) ἕν τι γένος καὶ μίαν τινὰ φύσιν ὑποκειμένην, εἶναί τε αὐτῶν τὰ μὲν πάθη Asc. ‖ 144,7. ἀποδεικτὰ Asc., ibid. post τινα add ἄλλα Asc. ‖ 144,18. ἡ δεῖξις δηλωτικὴ] l. δι' ὧν ἡ δεῖξις δηλωτικόν c. Asc. ‖ 144,27. εἴ γε] εἰ δὲ Asc. ‖ 402,16. cf. Plat. Hipp. min. p. 374 c. ‖ 578,8. στοιχείον] l. στοιχεῖον. ‖ 584,13. ἐν ante εἶναι delendum est. ‖ 594,7. not. π. Ἑρμ. 12.] l. π. Ἑρμ. 14. ‖ 603,30. not. Δ, 13.] l. Δ, 15. ‖ 783, 18. cf. π. Ζῷα ἱστ. V, 19. p. 552b 17.

Index.

Ubi intra eiusdem lemmatis explicationem idem nomen saepius commemoratur, primum modo locum significavi.

TYPIS ACADEMICIS.